

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

- 120 ANI DE AUTOCEFALIE
- 80 ANI DE PATRIARHAT
- P. F. PATRIARH TEOCTIST
 - 55 ani de arhierie
 - 90 ani de viață

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÂNE
ANUL CXXIII, Nr. 1-3, IANUARIE – MARTIE, 2005

CĂRȚI APĂRUTE

LA EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

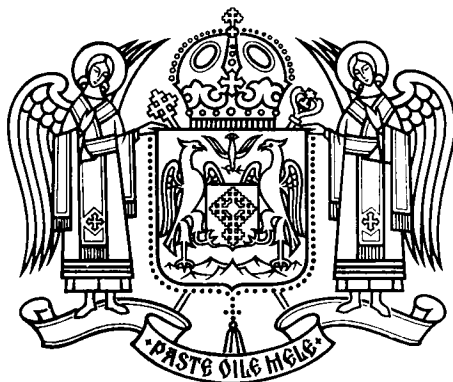
Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție Jubiliară a Sfântului Sinod.
Versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Î.P.S.
Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului
Pe treptele slujirii creștine, vol. XV,
de Ț T e o c t i s t, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Sfânta Evanghelie, Apostolul, Liturghierul, Cazania
Sfânta Liturghie în cântare omofonă
Mineiul pe lunile August, Septembrie, Octombrie
Omilii și cuvântări,
de Sfântul Vasile cel Mare
Omilii la Lazăr: Despre soartă și providență,
de Sfântul Ioan Gură de Aur
Tradiție și înnoire în slujirea liturgică,
de Pr. prof. dr. Nicolae N. Necula
Studii de Teologie patristică,
de Arhid. prof. dr. Constantin Voicu
Taina Preasfintei Treimi,
de Pr. prof. Boris Bobrinsky
Iisus Hristos Pantocrator,
de Pr. prof. dr. Dumitru Popescu
Predici la pericopele Apostolului de peste an
de Pr. prof. dr. Leon Arion

IMPORTANT

În București, Intrarea Miron Cristea, nr. 6, sector 4, în clădirea Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, a fost deschisă **Librăria Cărților Bisericești**, unde pot fi achiziționate tipărituri ale Institutului Biblic, la prețuri promoționale, în limita stocului disponibil.

Informații la tel. 021-406.71.94; 021-406.71.93; 0724.02.11.17
Fax: (0040-21)300.05.05; magazin@cstitutarpatriarhiei.ro

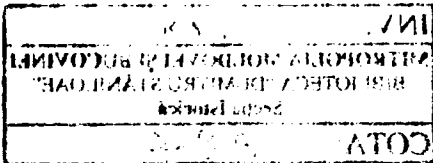
INV: 14.130
MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI
BIBLIOTECA "DUMITRU STĂNILOAE"
Secția Istorică
COTA: P 2-4

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

DONATĂ DE
Biblioteca Sf. Grigorie al BOR
ANUL 2008
CONFIRMĂ + DANIEL

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÂNE
ANUL CXXIII, Nr. 1-3, IANUARIE – MARTIE, 2005
BUCUREȘTI

COMITETUL DE REDACȚIE:

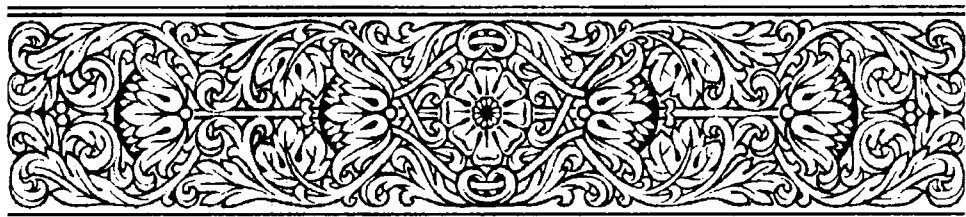
Președinte: *Prea Fericitul Părinte T E O C T I S T, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.*

Membri: *P.S. VINCENTIU PLOIEȘTEANU, Episcop-Vicar Patriarhal și Secretarul Sfântului Sinod; P.S. CALINIC BOTOȘĂNEANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor; P.S. VISARION RĂȘINĂREANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului; P.S. GURIE GORJEANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei; P.S. LUCIAN LUGOJANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei; Pr. Prof. Dr. Acad. DUMITRU POPESCU.*

Redactori: *Pr. CONȘTĂNTIN DRĂGUȘIN
Pr. EUGEN MORĂRU*

COLABORĂTORI:

Înalt Prea Sfințiții Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi, Profesorii Facultăților de teologie, ai Seminariilor teologice și ai Școlilor de cântăreți bisericești; Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali, protopopi, preoți, candidați la titlul de doctor în teologie ș.a.

VOIA SFÂNTULUI DUH*

Voi așterne mai jos câteva gânduri confesive, pentru a depune o mărturie inevitabil subiectivă pe marginea unei relații personale: aceea dintre un tânăr teolog – albit în răstimp – și un Părinte care a avut neconținut generozitatea de a-și ocroti mezinul omonim (amândoi purtând, prin Botez, numele de „Teodor”) și camaradul zodiacal (amândoi situându-ne sub semnul Vărsătorului).

La mijlocul anilor '80, când a fost ales în fruntea Sfântului Sinod, Patriarhul Teoctist știa că acceptă această povară pe fondul unei epoci intrinsec odioase. Golit de orice reală motivație socială, marxismul domina inerțial țara, ca unică ideologie admisă. Dictatura se afla la apogeul răului. Vremurile Patriarhului Justinian Marina, definite printr-o drastică reprimare, dar și prin dialogul interesat dintre puterea comunistă și forurile bisericești, păreau foarte îndepărtate. Pe de altă parte, patriarhatul lui Iustin Moiescu se stinsese într-o Biserică izolată și disprețuită de omnipotentul partid roșu. Era clar că lucrurile nu aveau să se îndrepte. Prin urmare, noul Patriarh se urca nu atât pe jilțul arhieresc al deja chinuiților săi predecesori, cât pe o veritabilă Golgota.

Poate că adversarii săi – și știm că orice om important nu este înconjurat numai de prieteni – au făcut pe atunci supoziția că fostul Mitropolit al Moldovei a manevrat în culise pentru a-și asigura ascensiunea și... atât. În realitate, Patriarhul Teoctist a acceptat un sacrificiu. Pentru că rămăsese, pe dedesubtul strălucitoarelor veșminte arhieresti, un călugăr cu vocație. Un om cu frica lui Dumnezeu. Și un diplomat care simțea că Biserica, sugrumată de o crescândă persecuție, va avea nevoie de tactul său conciliator.

Au urmat anii cei mai penibili, de a căror atmosferă m-am împărtășit, dat fiind că lucram la Institutul Biblic, aflat în vecinătatea Cancelariei patriarhale. Securitatea își infiltrase agenții peste tot, mereu mai prezenți, mai nerușinați de „sarcinile” lor opresive și mai dornici să controleze orice mișcare a „popilor”. Departamentul Cultelor, unde până și cerberii publi-

* Cuvânt omagial preluat din vol. *„Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar”*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, p. 110-115.

cațiilor ecleziastice se mai defulau cu oarece glosă anti-ceaușistă, continua, cel puțin formal, să aplice obligatoriul său *nihil obstat* pe fiecă silabă tipărită. Institutele teologice lucrau într-o ambianță de teroare difuză, supraviețuind cu greu printre delatăni și comenzi omagiale. Dar aspectul cel mai cumplit ținea de însăși nebunia dictatorului, care-și pusese în minte să distrugă Bucureștiul, cu tot cu zestrea lui de străvechi lăcașuri amplasate central. Până și Palatul Patriarhal ar fi fost să fie transferat undeva, la periferia capitalei. Isteria iconoclastă a lui Ceaușescu ar fi fost sporită în fața oricărei contestații fățișe. Intelectuali specializați în studii medievale au căutat să sensibilizeze autoritățile pentru a salva, măcar sub pretexte istorico-naționale, bisericile amenințate cu demolarea. N-au fost ascultați. Parohii lăcașurilor puse pe lista neagră au plâns, alături de credincioși, făcând uneori, în glaciale dimineți hibernale, brâu viu împotriva buldozelor. Mulți restauratori sau enoriași au mutat, cu brațele, vreun fragment de pietrărie brâncovenească ori vreun ciob de pisanie arabă, salvate asemenea unor inestimabile relicve.

Ce-i drept, Sinodul și Patriarhul n-au ridicat glasul împotriva acestor samavolnicii. Au crezut ei oare că, dacă păstorul va fi „bătut”, se va risipi întreaga turmă? Au întors și obrazul celălalt? Au preferat un rău mai mic unuia, cine știe, insuportabil de mare? Au mizat pe biserica nevăzută, ascunsă înlăuntrul celor prigonți, acolo unde nici un ucaz bolșevic nu mai putea opera? Fapt este că respectiva tăcere a răsunat cumplit mai apoi, în decembrie 1989, când a fost nevoie ca românii să moară împușcați pentru a-l dărâma, la rândul lor, pe exponentul paranoic al ateismului de stat.

Patriarhul Teoctist s-a trezit în miezul acestui ciclon. Și a fost părăsit, de parcă singur ar fi tăcut și nu împreună cu întreaga ierarhie. Mulți au jubilat când, sub presiunea străzii (specifică acelei perioade), Întâistătătorul s-a hotărât să se retragă. M-am numărat, din păcate, printre ei, deși Patriarhul mă primise la dânsul în repetate ocazii și mă sprijinise atunci când, plănuind să emigrez, intrasem în vizorul poliției politice. Acum gândesc altfel. Susțin în continuare că Biserica noastră, dimpreună cu mine, ar fi trebuit să fie mai curajoasă și mai demnă. Dar am, simultan, convingerea că Patriarhul s-a întors din temporarul său surghiun spre binele aceleiași Biserici. O societate atât de organic ierarhizată n-ar fi supraviețuit unei decapitări subite. În plus, am asistat direct la pocăința acestui creștin autentic. Alții s-au mulțumit să mimeze regretul, dacă nu s-au lipsit cu totul de el, preferându-i cinismul obrazului de toval. Prea Fericitul Teoctist a trăit însă cu totul altceva: oricine i-a stat în preajmă de-a lungul ultimilor ani, știe cât s-a torturat sufletul său pentru a expia lașitatea și ezitarea cu care s-a împovărat oarecând, în vâltoarea celor mai ostile timpuri din istoria

României moderne. Sunt încredințat că Dumnezeu însuși a auzit rugăciunile acestui nou rege David, întors spre Creatorul său ofensat.

Mai târziu, drumul avea să mă conducă la Vatican, în calitate de ambasador al României pe lângă Sfântul Scaun. A fost să se consume, chiar în acel timp, vizita Papei Ioan-Paul al II-lea la noi. Prima, asemenea călătorie a urmașului lui Petru într-o țară majoritar ortodoxă. Și astăzi, când rememorez dificultățile prealabile, îmi dau seama că acest eveniment realmente istoric n-ar fi fost posibil fără lucida conlucrare a trei personalități: Patriarhul Teoctist, care a semnat scrisoarea de invitare în România a Sfântului Părinte, Mitropolitul Daniel al Moldovei (care a rămas un adept al cauzei ecumenice) și Î.P.S. Bartolomeu al Clujului, care a înțeles rațiunea acestui eveniment mai presus de necazurile sale curente cu reprezentanții celeilalte Biserici românești. După zeci de convorbiri telefonice Roma-București, după o laborioasă corespondență și insistente reuniuni de taină, Patriarhul Teoctist mi-a făcut onoarea de a-mi încredința, prin curier diplomatic, originalul epistolei frățești prin care-l chema pe pământ românesc pe marele polonez de la Vatican. I-am înmânat-o Monseniorului Jean-Louis Tauran, acum cardinal și, pe atunci, ministrul de Externe al Sfântului Scaun. Dar cum? După ce mașina ambasadei s-a împotmolit în traficul de pe Lungotevere, am ajuns la Secretariatul de Stat *per pedes*, pentru a fi cu orice preț punctual la audiența aceea îndelung așteptată...

Pe parcursul vizitei pontificale (7-9 mai 1999), Patriarhul Teoctist și-a demonstrat din plin extraordinarele calități. Se simțea că vibrează de emoție netrucată. A răspândit, la Izvor, o emoție a unității de care mulțimile s-au lăsat străbătute, cu viteza luminii. A fost o gazdă bună, debordând de tandrețe agapică față de ilustrul său oaspete, alături de care a știut să refacă aerul cenei apostolic. I-a întors ulterior vizita, poposind iarăși în Cetatea Eternă. Sunt sigur că l-a descoperit pe Papa Ioan-Paul al II-lea ca pe un „*slujitor al slujitorilor lui Hristos*” și nu ca pe un distant *Pontifex Maximus*. Patriarhul Teoctist ne-a făcut astfel un mare dar teologal, întremându-ne tuturor speranța că, într-o zi, Biserica ar putea redeveni Una, și nu doar în termenii constituției dogmatice sau la orizontul veacului eshatologic...

Ca să nu încerc excesiv răbdarea cititorilor mei (pe care-i rog încă o dată să ierte natura intimă a notațiilor de aici) am lăsat, la sfârșitul modestei mele evocări, o serie de considerații despre omul acesta cu destin și vârstă de Patriarh. Prea Fericitul Teoctist este, deși poate nu s-ar spune, un axiofil. Un ins cu discernământul valorilor certe, de care se dorește cu precădere înconjurat. Orice apropiat al Sinodului știe că, din tradiționalism, Biserica Ortodoxă perpetuează o formularistică sofisticată și încurajează ceea ce aș

numi „barocul encomiastic”. Ei bine, deși celor mai mulți le place teribil acest podium veșnic tămâiat, Patriarhul Teoctist rămâne, în adâncul său, indiferent la asemenea false dovezi de „fidelitate”. Mi-e limpede că-și dorește cel mai fierbinte compania oricărui semen pe care-l îndrăgește cu temei și căruia îi acordă, alături de binecuvântare, sincera sa prețuire. Cine îl cunoaște demult știe deja că, structură platonice, Prea Fericirea Sa privilegiază privirea în sus. *E stimulat de inteligență, înviorat de sentimentul onestității lăuntrice și încântat de meșteșugul vorbirii.* Acceptă mai degrabă să asculte opinii neplăcute, dar just sugestive, decât corul indistinct al lăudătorilor profesioniști. Are drag de toată lumea, precum un episcop din vremea patristică, însă nu se îmbată cu apă rece. Dar, peste toate, *practică smerenia cu frecvența deliberată a unui ascet.* De câte ori am bucuria de a-l asculta sau privi, realizez că, din adâncul meu, se precizează surpriza de a observa că acest om, așezat de pronie în vârful dignității ecleziale, dorește să se micșoreze pe sine, pentru ca Dumnezeu să devină, din nevăzut cum este, apropiat de fibra sa ultimă. E „normal” să asisti la o atare transpunere kenotică atunci când ai de-a face cu vreun monah de schit. Efectul misionar pe care o asemenea conduită îl produce atunci când ai în fața ochilor un Patriarh se dovedește însă incomparabil. Cum să spun? Senzația pe care mi-o imprimă *atitudinea duhovnicească* a Prea Fericitului Teoctist este aceea că-i pasă, cu toată gravitatea, de răspunsul pe care sufletul său îl va primi la Judecata Mântuitorului.

Nu am găsit răutate în făptura Patriarhului nostru nici măcar atunci când l-am surprins copleșit de amărăciune, dezamăgit sau tulburat de împrejurările vieții. Pentru mine - ucenicul său mereu pornit pe meleaguri străine - vârsta pe care Prea Fericirea Sa o aniversează în acest februarie constituie un mister. Evident, nu mă fură gândul spre știința geneticii și nici spre virtuțile dietetice ale traiului cumpătat. Mi-e tot mai vădit făptul că, dându-i Patriarhului Teoctist o asemenea lungime de zile, Domnul Iisus Hristos ne transmite un mesaj pe care nu condeiul e chemat să-l exprime, ci numai rugăciunea secretă, în iatacul din inima fiecăruia.

Din Lisabona, unde am așternut precedentele însemnări, aș vrea să-i urez Părintelui Patriarh „La mulți ani!”, în voia bună a Sfântului Duh.

Ambasador TEODOR BACONSKY

• VIAȚĂ • BISERICESCĂ •

I

A. PATRIARHIA ROMÂNĂ LA CEAS ANIVERSAR

- 120 ANI DE AUTOCEFALIE
- 80 ANI DE PATRIARHIE
- 55 ANI DE SLUJIRE ARHIEREASCĂ ȘI 90 ANI DE VIAȚĂ AI PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST

În Biserica Ortodoxă există tradiția ca în decursul anilor să se sublinieze aniversarea unor evenimente majore din parcursul ei istoric bimilenar, precum și a unor personalități bisericești care au marcat curgerea acestuia în diferite epoci ale existenței ei, ca un gest de profund omagiu adus Bisericii Dreptmăritoare și tuturor celor care de-a lungul timpului prin viața, lucrarea și ostenele lor sfinte s-au adăugat la temelia acesteia.

Astfel, anul **2005** consemnează pe filele calendarului istoric și spiritual al Ortodoxiei Românești împlinirea a **120 de ani de la dobândirea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române** (25 aprilie 1885) și **80 de ani de la ridicarea ei la rangul de Patriarhie** (25 februarie 1925), la care se adaugă, printr-o binecuvântată coincidență, împlinirea a **55 de ani de slujire arhierească** a Întâistătătorului Bisericii noastre, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** (5 martie 1950) care, cu puțină vreme în urmă a fost omagiat pentru împlinirea venerabilei vârste de **90 de ani de viață** (7 februarie).

Apreciind că Autocefalia și Patriarhatul sunt momente de vârf care se înscriu în istoria bisericească universală a Ortodoxiei și în istoria bisericească a poporului nostru creștin ortodox și, spre a întâmpina și sublinia cum se cuvine aceste popasuri aniversare ale Bisericii noastre, încă din luna iunie a anului 2004, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, prin hotărârea nr. 2198 luată în ședința sa de lucru din 15-17 iunie a stabilit un program de acțiuni comemorative marcat prin conferințe preoțești, editarea de volume, monografii, studii și articole adecvate, dar mai ales prin organizarea unei Ședințe solemne a Adunării Naționale Bisericești și concelebrarea unei Sfinte Liturghii cu participarea tuturor membrilor Sfântului Sinod al Bisericii noastre.

În aplicarea acestei hotărâri și în temeiul prevederilor art. 22 și 30, lit. "a" din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, ale art. 5, lit. "a" și 59 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română privind lucrările Adunării Naționale Bisericești, la convocarea Prea Fericitului Părinte

Patriarh Teoctist, membrii Sfântului Sinod, precum și membrii clerici și mireni delegați ai celor 24 eparhii din cuprinsul Patriarhiei Române, s-au întrunit în cadrul **Ședinței solemne a Adunării Naționale Bisericești în ziua de sâmbătă, 5 martie 2005**, la Palatul Patriarhiei din București, unde s-au desfășurat manifestările jubiliare dedicate aniversării a 120 de ani de la dobândirea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și 80 de ani de la ridicarea ei la rangul de Patriarhie.

LUCRĂRILE ȘEDINȚEI SOLEMNE A ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICEȘTI (Sâmbătă, 5 martie 2005)*

La orele 10.00, membrii Sfântului Sinod, ai Adunării Naționale Bisericești, precum și invitații au întâmpinat în aula Palatului Patriarhiei pe Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, însoțit de Sanctitatea Sa *Bartolomeu I*, Patriarhul Ecu-menic al Constantinopolului, Excelența Sa, Domnul *Traian Băsescu*, Președintele României, Domnul *Nicolae Văcăroiu*, Președintele Senatului României, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit *Daniel* al Moldovei și Bucovinei, Domnul Academician *Eugen Simion*, Președintele Academiei Române, care au luat loc în prezidiu.

În sală erau prezenți, alături de membrii Sfântului Sinod și ai Adunării Naționale Bisericești, numeroși și distinși invitați la acest moment jubiliar al Bisericii Ortodoxe Române, între care: *Majestățile lor Regele Mihai și Regina Ana*, împreună cu alți membri ai familiei regale, *Dl. Prof. Univ. Emil Constantinescu*, fost președinte al României, miniștri și Secretari de Stat din Guvernul României, consilieri prezidențiali, generali și comandanți ai unor structuri militare, membri ai corpului diplomatic acreditat în România, *Excelența Sa, Jean Claude Perisset*, *Nunțiul Apostolic la București*, reprezentanți ai Bisericilor și Cultelor religioase din România: *I.P.S. Dirayr Mardichian*, *Arhiepiscopul Bisericii Armeano-Gregoriene*; *I.P.S. Ioan Robu*, *Arhiepiscop și Mitropolitul Bisericii Romano-Catolice din București*, *Eminența Sa Christoph Klein*, *Episcopul Bisericii Evanghelice Luterane - Sibiu*, *Muftiul Bagaej Sanghirai al Cultului Musulman - Constanța*; o delegație a *Arhiepiscopiei Romano-Catolice din Milano*, condusă de episcopul auxiliar *Mons. Francesco Coccopalmerio*, reprezentanți ai Bisericii Anglicane, preoți reprezentând cele două eparhii Ortodoxe Române din America, Prim-vice-governorul Băncii Naționale a României, rectorul Universității din București, numeroși reprezentanți ai vieții academice și cultural-științifice din București, reprezentanți ai unor instituții publice aflate în legătură cu Patriarhia Română, invitați din partea marilor cotidiane și posturi de radio și TV din București, cadre didactice de la instituțiile de învățământ teologic din București, clerici și mireni din Basarabia și din alte părți ale lumii, părinți consilieri patriarhali și salariați de la Administrația Patriarhală și de la Arhiepiscopia Bucureștilor, stareți și starețe de la mănăstirile din jurul Bucureștiului, protopopi, zeci de preoți din Capitală și împrejurimi, profesori de Religie de la școlile din București, studenți și studente

* Prezentul sumar a fost elaborat de **Pr. Dr. Augustin Rusu**, Consilier patriarhal, pe baza Procesului-Verbal al ședinței, existent la Cancelaria Sfântului Sinod.

de la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian" din București, elevi seminariști.

La intrarea în aula Palatului Patriarhiei participanții au primit o **Mapă** în poliromie, redând ceremonia de întronizare a întâiului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea, reprodusă după tabloul aflat în Palatul Sfântului Sinod de la Mănăstirea Antim, realizată la Cancelaria Sfântului Sinod și imprimată la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române cuprinzând **Programul** ședinței solemne și **Cuvântul aniversar** al I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei intitulat: "*Recunoștință și reînnoire*". *Semnificația spirituală și misionară a Autocefaliei, Patriarhiei și a Slujirii arhieresti a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române*", difuzat în limba română și în limba engleză pentru membrii corpului diplomatic și invitații de peste hotare

Introducând lucrările ședinței solemne **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** constată prezența statutară a membrilor **Adunării Naționale Bisericești** și declară deschise lucrările acestei ședințe solemne, anunțând că desfășurarea acestora se va face potrivit programului anunțat și difuzat fiecărui participant.

Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist

Potrivit programului, adresându-se membrilor Sfântului Sinod și ai Adunării Naționale Bisericești, precum și distinșilor participanți la ședința solemnă, Prea Fericitul Părinte Președinte rostește următorul cuvânt de deschidere:

*Sanctitatea Voastră, Părinte Patriarh Ecumenic Bartolomeu I,
Excelența Voastră, Domnule Președinte al României,
Majestățile Voastre, Altețele Voastre Regale,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Excelența Voastră, Domnule Președinte al Senatului,
Excelența Voastră, Domnule Președinte al Academiei Române,
Înalt Prea Sfinția Voastră, Părinte Mitropolit Ioan Robu,
Înalt Prea Sfințiți Părinți, oaspeți din partea celorlalte Biserici,
Iubiți membri ai Adunării Naționale Bisericești,
Iubiți participanți, credincioși și credincioase ai Bisericii Ortodoxe Române,*

"Trăim astăzi și înscrinem în cronica vieții bisericești creștine de la noi și din lume o pagină de neuitat. Ca popor creștin din nașterea sa, blând și ospitalier, cunoscut ca atare în istorie, poporul român și-a împletit viața și năzuințele cu fiii altor națiuni cu care a conviețuit de secole. Cu toate vitregiile care s-au abătut asupra lui în istorie, cu toate greutățile și nestatornicia vremurilor, poporul român și-a păstrat întotdeauna credința moștenită din predica Sfântului Apostol Andrei, și-a păstrat identitatea sufletească și identitatea cugetului său, cu o deschidere, însă, uimitoare asupra lumii, asupra Europei și a valorilor ei încă din cele mai vechi timpuri.

Astăzi, ca roadă a acelor timpuri, noi suntem privilegiați și interpretăm aceasta ca o mângâiere de la Bunul Dumnezeu că în istoria noastră contemporană, deși nici aceasta nu este scutită de greutăți și de necazuri, vine de dincolo

de zările pământești o lumină care pătrunde până în adâncul sufletului nostru. Este lumina sfinților români care ne-a încălzit sufletele în anii trecuți, lumina culturii noastre afirmată an după an, lumina istoriei noastre cu învățămintele ei și lumina celor care pentru prima dată s-au gândit și au înfăptuit unitatea noastră națională. Deși înaintașii noștri au trăit secole de-a rândul în provincii separate și sub stăpâniri străine și de neam și de credința lor, totuși, românii nu și-au pierdut niciodată credința și conștiința unității lor naționale. Astfel s-a înfiripat și s-a înfăptuit treptat unitatea statală, începând cu unirea celor două țări românești, Moldova și Muntenia, în 1859, și culminând cu unirea Transilvaniei și a celorlalte provincii istorice românești, pecetluită prin sfântul act de la 1918. Dar, în același timp, lumina sufletelor celor care au înfăptuit unitatea de stat a cuprins și idealul tot atât de sfânt al unității bisericești.

Așa se tâlcuiește faptul că la 1864, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a promulgat Decretul organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale, care prevedea că Biserica Ortodoxă Română este și rămâne independentă de orice autoritate bisericească din afară, în tot ce privește organizarea și disciplina. Ideea aceasta a rodit în anii următori și s-a exprimat în Constituția țării, promulgată în 1866 de Regele Carol I, Constituție care a statornicit că Biserica Ortodoxă Română este liberă de orice atârnare străină, dar păstrează unitatea canonică și de credință, în primul rând, cu Patriarhia ecumenică și cu toate celelalte Biserici ortodoxe surori din lume.

Aceasta a constituit și temelia Autocefaliei Bisericii noastre recunoscută de Patriarhia Ecumenică acum 120 de ani, adică în 1885, la cererea insistentă a Bisericii prin Mitropolitul Calinic Miclescu și acordată prin Tomosul Patriarhal dat de Patriarhul Ecumenic Ioachim al IV-lea și trimis la București. Dar, aceasta a fost și temelia, apoi, în 1925, a Patriarhatului Român, rang cunoscut în Ortodoxie și acordat Bisericii noastre, la intervențiile Guvernului român, de Patriarhul ecumenic Vasile al III-lea, înaintașul Sanctității Sale Bartolomeu I. Învățatul cărturar și ministru al Cultelor de atunci, Alexandru Lapedatu, a fost cel care a făcut demersurile pe lângă Sfântul Sinod al Tronului Ecumenic să acorde rangul de Patriarhie Bisericii noastre și titlul de Patriarh mult veneratului înaintaș al meu, Miron Cristea. Așa s-au inițiat și împlinit aceste lucrări ca noi să beneficiem astăzi de această adevărată sărbătoare bisericească și chiar națională.

În înțelesul ei cel mai apropiat de noi, sărbătoarea înseamnă a ne bucura sufletește mai mult decât trupește. De aceea, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a hotărât ca bucuria noastră să o împărtășim cu frații noștri creștini de alte rituri, încât să fim împreună la acest popas sărbătoresc. Ne găsim virtual în această aulă cu toată românimăea de pretutindeni, dar și cu toate Bisericile creștine, spre a mulțumi lui Dumnezeu cu adâncă smerenie și spre a-I cere harul Său spre a păși mai departe prin vâltoarea vremurilor necruțătoare, dar niciodată biruitoare asupra valorilor credinței și a realității învățaturii Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Sanctitatea Voastră, aveți în fața ochilor, iată, un întreg sobor, ierarhi și credincioși, prin prezența atât a ierarhilor Sfântului nostru Sinod din țară, cât și a Înalt Prea Sfințiților Mitropoliți și a Prea Sfințiților episcopi și a unor preoți români de pe toate continentele. Avem astăzi aici, virtual, întreaga Românie drept-

măritoare, în comuniune de rugăciune și de iubire. Aveți, de asemenea, pe Înalt Prea Sfințitul și Prea Sfințitul Părinți ai celorlalte Biserici din țara noastră cu care noi suntem în legături frățești de când ne știm: Biserica Armeană, prin prezența Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Dirayr Mardichian, Biserica Romano-Catolică, prin prezența Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit de București Ioan Robu, la care se aduagă reprezentanții altor Biserici, ca cea Luterană, prin prezența excelenței Sale Episcopul Klein. Toți se află cu noi, nu numai acum, ci și conlucrând prin rugăciune pentru unitatea creștină. Avem, deci, virtual imaginea Bisericii universale, ce va să fie una, talmăcind porunca dumnezeiască. Se mai află acum cu noi și distinsul Șef al Cultului Musulman, cult majoritar în țara de unde veniți Sanctitatea Voastră, cu care avem alese relații.

Vă prezint Sanctitatea Voastră, pe înalții noștri dregători ai țării, care ne onorează a fi cu noi: Excelența sa, Domnul Traian Băsescu, Președintele României, care se află pentru prima dată împreună cu noi, deși a fost întotdeauna alături de noi. Vă salutăm, deoarece acum sunteți cu Biserica universală prin prezența Sanctității Sale.

În rând cu noi, se află Președintele Senatului, forul legiuitor care a sprijinit la vremea cuvenită atât dobândirea Autocefaliei, cât și ridicarea Bisericii noastre la rangul de Patriarhat. Aveți, de asemenea, reprezentanți ai culturii românești prin participarea Președintelui Academiei Române, Domnul Academician Eugen Simion, instituție al cărei membru sunteți ales cu bucurie și cu dragoste pentru lucrarea ce depuneți spre binele lumii întregi în acele foruri internaționale pe care le prezidați de apărare a mediului înconjurător, lucrarea care talmăcește și apărarea sufletească a naturii umane. Este prezent Majestatea Sa Regele Mihai care și-a înscris viața sa în istoria noastră națională cu curajul și cu suferințele Majestății Sale, atunci când poporul nostru a trebuit să suporte ceea ce s-a numit comunism și ateism, iar după ce s-a făcut trecerea istorică de la dictatură la libertate, pentru care îi suntem recunoscători pururea lui Dumnezeu, noi ne-am putut întâlni ca astăzi. Sire, Vă adresăm și cu acest prilej, Majestății Voastre și augustei familii regale, cele mai calde sentimente de dragoste și prețuire pentru statornică atenție, pentru statornică iubire, arătate Bisericii, Țării și poporului nostru. Vă mulțumim pentru cinstirea acordată momentului de astăzi, care este tot așa de important ca și toate actele care au premers în istoria noastră devenirea și afirmarea poporului român și a Bisericii sale.

Onorată asistență, frați și surori în Domnul,

Trăim aceste clipe gândindu-ne cu recunoștință la toți ierarhii, preoții și credincioșii care, prin vrednicia lor au pus temelii Autocefaliei și dobândirii rangului de Patriarhie a Bisericii noastre strămoșești. În timp, au trecut peste noi, și chiar peste lume, norii amenințători, aducători de necazuri și greutate, care, spre a fi depășite, au cerut jertfe și au produs și în sufletele noastre tulburări. Secolul pe care l-am încheiat și chiar acesta pe care l-am deschis de curând încă are zările încețoșate. Ne trebuie acea virtute a strămoșilor noștri, acel curaj al martirilor noștri, sfinți ierarhi și domnitori români, avem nevoie de rugăciunile monahilor din mănăstirile noastre, de statornicia lor în cuvântul Mântuitorului

nostru Iisus Hristos, în învățătura Lui, în adevărul cel dumnezeiesc. Numai Dumnezeu, cum spune Sfânta Scriptură, "Cel cu mână tare și cu braț înalt" (Baruh 2, 11), rânduiește viața popoarelor, a țărilor și a lumii. Desigur, nu fără voința și contribuția fiecăruia dintre noi.

Întru limpezirea văzduhului omenirii, Bisericile au o responsabilitate covârșitoare. De-a lungul secolelor, în vremurile grele, strămoșii noștri, domnitori, cărturari, dregători, ierarhi, preoți și credincioși, într-un cuvânt de la vlădică până la opincă, ne sunt pildă vie de eforturile pe care le-au făcut ca noi să dobândim ceea ce avem astăzi și ca Biserica și ca popor. Depinde de noi, de voința noastră, de înțelepciunea noastră, de deschiderea noastră față de lume, față de cultura lumii, de valorile ei, ca să înscriem în istoria noastră pagini din acelea nemuritoare pe care le-au înscris ei. Dumnezeu ne stă în ajutor, iar poporul nostru binecredincios, martirii și eroii noștri ne sunt călăuze. Nu-i putem uita în aceste clipe pe aceia dintre noi care, în decembrie 1989, s-au jertfit pentru libertate, dreptate și adevăr. În memoria lor și pentru cinstirea lor să păstrăm un moment de reculegere. Dumnezeu să-i erte și să-i rânduiască întru Împărăția Sa. **(Întreaga sală se ridică în picioare și păstrează momentul de reculegere).**

Vă mulțumesc încă o dată pentru prezență, Sanctitatea Voastră. Suntem bucuroși de prezența dumneavoastră, Domnule Președinte al României, care sunteți, cum spuneam, pentru prima dată în mijlocul nostru în această calitate. Vă dorim sănătate, înțelepciune, putere de muncă, pentru că vă stau înaintea problemele multiple și grele ale Țării și poporului român care a păstrat credința și și-a înscris istoria sa actuală, a creat o cultură și o artă de inestimabilă valoare. Și avem datoria fiecare, din locul de unde ne găsim, să continuăm acest efort creator al poporului nostru. Biserica noastră este, cum cunoașteți, o Biserica a poporului, cum se spunea altădată, în înțeles de cultură, în înțeles de credință, în înțeles de valori nemuritoare, de jertfe nepieritoare. Poporul român a înscris în istorie atât fapte de cultură, cu învățătura lui, cât și acte de eroism, umplând nu numai cimitirele noastre, dar și pe cele ale Europei, cu curajul și jertfele fiilor săi, rămași departe de fruntariile țării, unde sunt mormintele lor, pe care le îngrijesc preoții și slujitorii Bisericii noastre.

Aveți în față, Domnule Președinte, pe membrii Sfântului Sinod al Bisericii noastre, care nu numai că sunt recunoscători pentru prezența Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic, pentru prezența Excelenței Voastre și a celorlalți reprezentanți de stat și a Corpului diplomatic, dar sunt și hotărâți să sprijine și să ajute, prin mijloacele noastre pastorale, dezvoltarea pe mai departe a țării spre a fi în rândul popoarelor europene, păstrându-ne, însă, identitatea de credință și valorile noastre spirituale. Deschisă spre cultură, spre cerințele omenirii și spre valoarea ființei umane, Biserica noastră a fost și rămâne slujitoarea păcii, dialogului și ecumenismului.

În aceste sentimente, cu dragoste frățească mulțumim Înalț Prea Sfințiților Părinți ai Sfântului Sinod din țară și de peste hotare, precum și reprezentanților parohiilor românești ce împărtășesc bucuria întâlnirii noastre de astăzi. De asemenea, mulțumim reprezentanților celorlalte culte, care ne dau curaj în păstrarea

frățietății fără de care nu putem face pași în viitorul pe care-l dorim cu toții să fie din toate punctele de vedere fără nori amenințători și fără primejdii.

Nădăjduim că și momentul de acum, al aniversării Autocefaliei și înființării Patriarhiei noastre, care ne dă prilejul de a ne aminti de înaintașii și strămoșii noștri, va adăuga la lucrarea noastră actuală, de afirmare a poporului român în fața Europei, de a prezenta Europei un model, dacă se poate spune așa, și de credință, dar și de înțelegere a valorilor actuale și viitoare, totdeauna înnoitoare, dar totdeauna păstrând rădăcina și esența lucrurilor.

Cu aceste cuvinte declar deschisă sesiunea noastră închinată acestui moment foarte important din viața Bisericii noastre. O întâlnire de suflet și de inimă care presupune iubire, credință, frățietate, unitate, spirit de deschidere, nu poate aduce decât folos tuturor.

Prezența Sanctității Voastre, ca urmaș al fericitilor înaintași care ne-au înlesnit prima noastră organizare bisericească de la 1359 și apoi Autocefalia și Patriarhatul, a dat strălucire acestor zile de neuitat.

Am bucuria ca după aceste cuvinte rostite cu emoție și din prisosul inimii, să rog pe Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei să ne prezinte conferința aniversară.

Cuvântul aniversar rostit de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei

În continuare, la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei prezintă următorul Cuvânt aniversar intitulat:

RECUNOȘTINȚĂ ȘI REÎNNOIRE

Semnificația spirituală și misionară a Autocefaliei, Patriarhiei și a Slujirii arhieresti a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române

1. Recunoștința, act de demnitate și dreptate. Reînnoirea, elan misionar

"Anul 2005 este marcat în viața Bisericii Ortodoxe Române de mai multe evenimente majore: 120 de ani de Autocefalie, 80 de ani de Patriarhat, 90 de ani de viață și 55 de ani de slujire arhierescă a Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST.

*Aniversarea zilei de naștere a unei persoane sau aniversarea unui eveniment, care a dat naștere unei instituții sau unei etape noi de activitate și demnitate în viața unei comunități, este un moment de sărbătoare. Când astfel de aniversări au loc în Biserică ele au două componente și stări spirituale majore: **recunoștință și reînnoire**. Este vorba de recunoștința sau mulțumirea adusă lui Dumnezeu pentru darul vieții persoanei sau al existenței instituției sărbătorite, dar și recunoștința sau pomenirea arătată persoanelor care au contribuit ca darul vieții unei persoane și al existenței unei instituții să fie păstrat, cultivat și valorificat. De aceea, în momentele solemne de recunoștință se săvârșește Sfânta Liturghie euharistică (**euharistie** în limba greacă = **mulțumire, recunoștință**) și slujba de TE-DEUM (de laudă adusă lui Dumnezeu), iar uneori chiar slujba parastasului de*

pomenire a celor trecuți la viața veșnică, părinți și dascăli, luptători și apărători, sprijinitori și binefăcători. Pe scurt, persoanele care s-au dăruit pe sine în cultivarea darului vieții altor persoane și în promovarea activității și demnității unor instituții sunt amintite cu respect și recunoștință.

Astfel, recunoștința ca act cultic de pomenire și mulțumire este un act de cultură a sufletului uman și a comuniunii între generații. Prin urmare, starea de recunoștință face dintr-un individ izolat o persoană în comuniune cu Persoanele divine și cu persoanele umane în mod sincron (contemporan) și diacronic (de-a lungul timpului).

Sfânta Liturghie ortodoxă ne învață că a mulțumi lui Dumnezeu pentru binefacerile primite de la El este un act de demnitate și de dreptate (vezi rugăciunea "Cu vrednicie și cu dreptate").

În consecință, nemulțumirea sau nerecunoștința este o diminuare a demnității și dreptății omului care se izolează în iubire de sine și în uitare de ceea ce a primit de la alții.

În același timp, aniversarea unui eveniment din trecut nu este numai recunoștință sau mulțumire pentru darurile primite de la Dumnezeu și cultivate cu efort uman susținut de harul divin, ci și invocare sau cerere a ajutorului lui Dumnezeu pentru continuarea și reînnoirea vieții și a activității, în comunitate. Prin aceasta, aniversarea sau sărbătorirea unui eveniment în Biserică este și un moment de reînnoire a misiunii, o reîmprospătare spirituală pentru un nou început.

Așadar, lumina sărbătorii este lumina recunoscută ca fiind primită în trecut, de la înaintașii noștri, dar și lumină, inspirație și speranță pentru a merge înainte, în timpul prezent și viitor, sfințind timpul vieții noastre cum au sfințit înaintașii timpul vieții lor.

Cu zece ani în urmă (în 1995), cu prilejul unui eveniment similar care se referea tot la Autocefalie, Patriarhie și Arhieria Patriarhului, evocam tot aici, în Aula Patriarhiei, în duh de pioasă admirație și profundă recunoștință, Biserica poporului român care a primit și a cultivat, a apărut și a transmis credința ortodoxă, apostolică și măntuitoare, de la Sf Apostol Andrei și până astăzi, păstrând unitatea de credință, de cult și de disciplină eclezială cu toate celelalte Biserici Ortodoxe surori, cu Ortodoxia Ecumenică sau Universală¹.

Astăzi, la București, la nivelul cel mai înalt, în prezența Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic, Bartolomeu I al Constantinopolului, a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a Adunării Naționale Bisericești, a înaltelor autorități de Stat ale României, a reprezentanților altor Biserici și culte, și în prezența reprezentanților multor instituții bisericești și civile, administrative, sociale și culturale, aducem mulțumire lui Dumnezeu și arătăm recunoștință față de toți cei care în trecut și în prezent au iubit și iubesc pe Hristos și Biserica Sa din poporul român.

1. Vezi † Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Aduceți-vă aminte de înaintașii voștri*, cuvânt la întrunirea solemnă *Autocefalie, Patriarhie, Slujire sfântă*, București, 28 octombrie 1995, publicat inițial sub formă de broșură la Editura TRINITAS – Iași, 1995 și apoi în *Revista Teologie și viață*, Iași, nr.10-12, 1995, pp 11-18.

Apoi, de-a lungul acestui timp aniversar, în fiecare eparhie, vom evoca și vom prețui lumina credinței și a sfințeniei primită de la apostoli și ucenicii lor, de la martirii și mărturisitorii clerici și mireni din primele secole, care s-au jertfit pe teritoriul României de azi, de la părinții și scriitorii bisericești viețuitori pe aceste plaiuri, de la ierarhii înțelepți ai Bisericii noastre, de la cuvioșii părinți și de la cuvioasele maici, care s-au nevoit în mănăstiri și schituri, în păduri și munți, pe lângă orașe și sate, de la voievozii ctitori de biserici și mănăstiri, de la eroii și sfinții neamului românesc, de la dascălii de teologie, de la protopsalți și cântăreți, de la iconografi și pictori de biserici, de la mulțimea preoților de parohie și a credincioșilor mireni care au ctitorit biserici și au promovat cultura creștină, de la familiile care au născut și au crescut copii în dreapta credință, răspunzând chemării lui Hristos: “Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți!” (Matei 19, 14; Marcu 10, 14; Luca 18, 16).

Toate aceste persoane, un popor întreg, iubitor de Hristos și de Biserică, au fost, veac după veac, **purtători de Cruce**, prin jertfă sau nevoie, prin evlavie și dărnicie, devenind astfel și **purtători ai luminii Învierii**. Lumina transmisă de ei, din generație în generație, era și este lumina Botezului lor; făcută roditoare spre slava lui Dumnezeu Tatăl, “Părintele luminii” (Iacob 1, 17), a lui Hristos “Lumina lumii” (Ioan 8, 12) și a Sfântului Duh, Cel care dăruiește oamenilor prin harul Său veșnic **neînserata lumină a slavei și a sfințeniei** (cf. II Corinteni 3, 18).

Dar mai ales, arătăm recunoștință **memoriei ierarhilor români și autorităților Statului Român**, care au contribuit, în mod personal și nemijlocit, la **pregătirea, solicitarea și obținerea recunoașterii Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române**.

De asemenea, exprimăm recunoștință **memoriei Patriarhului Ecumenic Ioachim al IV-lea și ierarhilor din Sinodul său care, cu discernământ istoric și în duh de comuniune frățească, au semnat Tomosul de recunoaștere a Autocefaliei Bisericii noastre, la 25 aprilie 1885**. Recunoștință arătăm și **memoriei tuturor Întâistătătorilor (primaților) și Sinoadelor Bisericilor Ortodoxe surori autocefale care, cu bucurie, au recunoscut acest drept și această demnitate a Bisericii noastre**.

Totodată, ne gândim, aici și acum, cu evlavie și recunoștință, la toți ierarhii Bisericii Ortodoxe Române și la autoritățile de Stat ale Regatului României care au contribuit la ridicarea scaunului mitropolitan al Ungrovlahiei la rang de Patriarhat sau Patriarhie, în anul 1925, recunoscându-se astfel pe plan bisericesc ecumenic sau universal atât prestigiul Statului român independent, Regatul României, cât și demnitatea Bisericii Ortodoxe Române, numită în **Tomosurile Patriarhiei Ecumenice Biserica României**.

Proclamat în februarie 1925 de către Sfântul Sinod, rangul de Patriarhie acordat scaunului mitropolitan primațial de București a fost recunoscut de către Statul Român printr-o lege votată în Senat la 12 februarie 1925 și de Cameră la 17 februarie 1925, promulgată apoi în 25 februarie 1925 de către Regele Ferdinand I².

Recunoașterea noului rang pentru Biserica Ortodoxă Română și pentru Întâistătătorul ei de către Patriarhia Ecumenică de Constantinopol s-a făcut în

2. Vezi *Monitorul Oficial*, nr.44/1925, cf. Pr.Prof.dr.Niculae Șerbănescu, *Patriarhia Română la 70 de ani*, în volumul omagial *Autocefalie, Patriarhie, Slujire sfântă*, București, 1995, p. 261.

același an, în ziua de 30 iulie 1925, prin **Tomosul nr.1579**, în timpul Patriarhului Ecumenic Vasile al III-lea (13 iulie 1925 - 24 septembrie 1929). Textul **Tomosului** a fost citit în actuala Catedrală patriarhală din București în ziua de 27 septembrie 1925, de către o delegație a Patriarhului Ecumenic Vasile al III-lea, în prezența Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Primat Dr. Miron Cristea.

Apoi, în ziua de 1 noiembrie 1925, a avut loc investitura și înscăunarea primului Patriarh al României, Miron Cristea (1925-1939).

Se încumuna și recunoștea astfel o creștere constantă și intensă a Bisericii noastre în credința apostolică și în lucrarea sa misionară pentru poporul român, o cultivare aproape bimilenară a darurilor primite de acesta prin **Botezul creștinării sale lente și profunde, în unitate de credință și comuniune sacramentală cu întreaga Ortodoxie.**

Dar dacă acum vorbim de sărbătorirea a 80 de ani de Patriarhat Român, trebuie să vorbim și despre o altă aniversare, aceea a slujirii episcopale a actualului Patriarh al României, **Prea Fericitul Părinte TEOCTIST**, care împlinește chiar azi, 5 martie 2005, 55 de ani de arhierie, din care 12 ani a slujit Biserica în calitate de Episcop vicar-patriarhal (1950-1962), 11 ani ca Episcop al Aradului (1962-1973), aproape 5 ani ca Mitropolit al Olteniei (1973-1977), 9 ani ca Mitropolit al Moldovei și Bucovinei (1977-1986), iar din 16 noiembrie 1986 încoace (aproape 19 ani) slujește Biserica poporului nostru ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Din acești 55 de ani de arhierie, 40 i-a dăruit Bisericii lui Hristos din România în vremurile grele ale comunismului. Ani mulți de slujire, de dăruire jertfelnică și responsabilitate constantă, de experiență a Crucii și Învierii!

În acești 55 de ani de slujire arhierescă a trăit intens adevărul că **arhieria sau slujirea episcopală este o chemare sfântă și o răspundere mare, un dar al lui Dumnezeu pentru Biserica Sa.** De aceea, astăzi, în mod solemn, mulțumim lui Dumnezeu pentru darul oferit Bisericii Ortodoxe Române în persoana Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, și îl felicităm cu profundă recunoștință pentru că a făcut roditor, prin rugăciune și muncă, darul primit de la Sfântul Duh în ziua hirotoniei sale în treapta de arhierie.

2. Luminile Autocefaliei, Patriarhiei și Arhieriei cultivate în comuniune panortodoxă

Atât recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, cât și ridicarea ei la rang de Patriarhie au rodit mult și frumos din punct de vedere pastoral-misionar, teologic și cultural. Bisericile Ortodoxe naționale, de-a lungul secolelor au contribuit la creștinarea profundă a culturii popoarelor pe care le-au păstorit. **Limba și cultura poporului român au fost de la originea lor născute și crescute în spațiul liturgic și social-pastoral al Bisericii.** Primele școli, primele tipărituri, primele opere de artă au fost inspirate, binecuvântate și susținute de Biserică. De aceea, Mihai Eminescu putea numi Biserica Ortodoxă Română **“Mama spirituală a poporului român”.** Pentru poporul român, ca popor nou în istorie, format din daci și romani, pe când se creștina lent și profund, credința creștină este parte constitutivă a identității sale spirituale.

Pe lângă imensa și incontestabila contribuție a Bisericii Ortodoxe la **formarea limbii române și la îmbogățirea culturii române**, un rol deosebit l-a avut Ortodoxia în **apărarea și promovarea conștiinței și unității naționale**. De pildă, împreună cu domnitorii și cronicarii, mitropoliți ai Moldovei ca Varlaam, cu a sa **Carte românească de învățătură**, destinată "întregii seminții românești", sau ca Dosoftei cu a sa primă traducere temeinică a **Liturghiei** în limba română, au contribuit în mod substanțial la cultivarea conștiinței și unității naționale.

De asemenea, în mod constant și adesea cu multe jertfe, în toate provinciile românești Biserica Ortodoxă a susținut **lupta de eliberare națională de sub dominații străine**, imperii de alte credințe religioase sau de alt neam. Biserica Ortodoxă a fost și este convinsă că neamurile, etniile, fiecare în identitatea sa proprie și toate împreună, în diversitatea lor, sunt binecuvântate de Dumnezeu și chemate la o comuniune în care diversitatea devine o bogăție de forme și frumuseți complementare. Dacă acestea sunt cultivate și sfințite, aduc slavă lui Dumnezeu (cf. Apocalipsa, 21, 26)³.

Tot din Evanghelia iubirii lui Hristos pentru oameni (cf. Matei 25, 31 – 46), Biserica a învățat să unească întreolaltă nu numai credința și cultura, ci și Liturghia cu filantropia, spiritualul cu socialul, dezvoltând o **cultură a carității și luptând pentru ameliorarea calității vieții oamenilor**, susținând adesea și eforturile de dreptate socială și de ajutorare a celor săraci.

Astfel, primele bolnițe, farmacii și spitale au fost înființate sau susținute de Biserică, inspirată fiind și din lucrarea filantropică a Bizanțului, mai ales din pilda instituțiilor filantropice înființate de Sfântul Vasile cel Mare.

În plus, după exemplul împăraților bizantini, educați și îndemnați de Biserică în această direcție, domnitorii români, și ei fii ai Bisericii Ortodoxe, au promovat cultura filantropică sau cultura carității creștine, adesea împreună cu Biserica, sprijinind lucrarea acesteia, desfășurată adesea prin marile mănăstiri.

Dar opera filantropică a Ortodoxiei românești nu s-a limitat la creștinii ortodocși români, ci Biserica Mamă a poporului român, împreună cu domnitorii formați duhovnicește de ea, a ajutat și alte Biserici Ortodoxe surori, mai ales cele aflate în Orient sub dominație otomană: Patriarhiile de Constantinopol, de Alexandria, de Antiohia, de Ierusalim sau Sfântul Munte Athos.

Această cultură a **solidarității interetnice**, bazată pe credința comună a Bisericilor din popoare diferite, s-a manifestat atât în plan material-financiar, cât și cultural-pastoral, prin tipărirea de cărți în limbile greacă, arabă, georgiană, pentru unele Biserici din Orient sau din țări vecine ca Grecia și Georgia. Alteori, ajutorul a fost de ordin duhovnicesc-misionar. De pildă traducerea **Filocaliei** în limba slavonă s-a făcut de către Sf. Cuvios Paisie Velicicovschi în Mănăstirea Neamț, ajutat fiind și de mulți ucenici români, buni cunoscători ai limbii elene. După moartea sa (15 noiembrie 1794), ucenicii săi ruși și ucrainieni au înființat 114 mănăstiri în Rusia și Ucraina care apoi, în secolul următor, al XIX-lea, au contribuit imens la intensificarea culturii creștine ruse și ucrainiene. Un Dosto-

3. Vezi Prof.dr.Iorgu Ivan, *Etnosul – neamul – temei divin și principiu fundamental canonic al autocefaliei bisericești*, în volumul *Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă*, București 1996, p.126-140.

ievski este un scriitor profund inspirat și influențat de această spiritualitate filocalică pregătită mai întâi la Neamț.

La rândul lor și alte Biserici Ortodoxe surori, de limbă greacă sau slavonă, au ajutat cultural-misionar Ortodoxia românească în diferite secole. Oricum, există multe exemple pozitive în istoria Ortodoxiei care pot să inspire azi intensificarea comuniunii între Biserici și popoare: comunicarea, conlucrarea și solidaritatea pe plan panortodox sau internațional.

*În duhul Tomosului de recunoaștere a Autocefaliei, se poate înțelege că Autocefalia nu este libertate în izolare și autosuficiență, ci libertate în comuniune, iar comuniunea nu este constrângere, ci comemorare și coliturghisire liturgică, consultare frățească și cooperare practică. De aceea, în Tomos se spune că este necesară consfătuirea frățească: "în toate chestiunile importante canonice și dogmatice, care au trebuință de chibzuire mai generală și mai comună, după sfântul obicei al Părinților, păstrat de la început"*⁴.

Pe lângă luminile Autocefaliei cultivate în comuniune panortodoxă, ca expresie a libertății responsabile, există și lumini ale Patriarhatului ca instituție a sinodalității. Patriarhii Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericirii Părinți Miron, Nicodim, Justinian, Iustin și Prea Fericitul Părinte Teoctist, împreună cu ceilalți Întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe surori, în frunte cu Patriarhii Ecuimenici ai Constantinopolului, au contribuit la cunoașterea și prețuirea valorilor Ortodoxiei pe plan ecumenic și internațional.

Pentru Ortodoxie, slujirea Întâistătătorului este parte constitutivă a sinodalității și factor coordonator al ei. Cu adevărat, nu există sinodalitate fără Întâistătător, nici Întâistătător fără Sinod. Această relație de informare și ascultare reciprocă între Părintele Întâistătător și ceilalți Părinți ai Sinodului este clar exprimată în canonul 34 apostolic: **"Episcopii fiecărui neam trebuie să știe care dintre ei este primul și să-l considere ca fiind capul lor; ei nu trebuie să facă nimic important fără consimțământul lui. Fiecare dintre ei să întreprindă doar acțiuni care privesc eparhia sa și cele ce țin de ea. Dar și acela (primul) să nu facă nimic fără consimțământul tuturor. Căci așa va fi concordie (armonie) și Dumnezeu se va preamări prin Domnul Hristos, în Duhul Sfânt"**.

Reciprocitatea dintre unul și cei mulți exprimată de canonul 34 apostolic stă la baza sinodalității ortodoxe la toate nivelurile: sinodul mitropolitan, sinodul patriarhal (regional sau național) și sinodul ecumenic sau panortodox.

Totuși, sinodalitatea, ca reflex în Biserică a comuniunii Sfintei Treimi, la nivel local are o notă canonică obligatorie, și anume **ritmicitatea ei**, adică sinodul unei regiuni sau al unei țări este obligat de **canonul 37 apostolic** să se întrunească **de două ori pe an**. La nivel panortodox, sinodalitatea nu funcționează decât ca **eveniment extraordinar**, nu ca exercițiu ritmic sau ordinar.

De aceea, un viitor Sinod Panortodox, Sfânt și Mare, este așteptat ca un **eveniment extraordinar**, iar conferințele panortodoxe pregătitoare în acest sens sunt

4. Tomosul Autocefaliei, în revista *Biserica Ortodoxă Română*, nr.5, anul 1885, pp. 344-354, citat p. 348; vezi și Ilie Dan Ciobotea, *Autocefalie bisericească: unitate de credință și libertate responsabilă*, în volumul *Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1885-1985)*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, pp.268-278.

doar o formă parțială de sinodalitate panortodoxă, fiind conferințe ale delegațiilor Bisericilor Ortodoxe autocefale și autonome, nu ale Întâistătătorilor lor.

Se constată azi că sinodalitatea ritmică funcționează normal și eficient, din punct de vedere pastoral-misionar, în interiorul autocefaliei, asigurând exercițiul libertății în unitate și al unității în libertate. Totuși, ar fi bine ca și sinodalitatea panortodoxă (exprimată acum prin comemorarea liturgică a Întâistătătorilor, bazată pe diptice, comunicare epistolară irenică cu ocazia marilor sărbători sau evenimente, iar uneori prin vizite reciproce) să devină sinodalitate canonică ritmică, prin analogie cu sinodalitatea ritmică din interiorul autocefaliei naționale sau regionale.

Întrucât geniul Ortodoxiei este acela de a nu opune între ele unitatea și libertatea, primatul și sinodalitatea, este posibil și necesar să se intensifice comuniunea panortodoxă bazată pe sinodalitate canonică ritmică, adică întruniri periodice (de pildă, din 3 în 3 ani) ale Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe autocefale și autonome, pentru o mai intensă și mai completă informare reciprocă și pentru o mai eficientă cooperare spre binele Ortodoxiei întregi și a misiunii ei în lume.

Alături de alte surse, textul Tomosului de recunoaștere a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române este în acest sens o inspirată și concentrată expresie a unei eclesiologii ortodoxe formulată teologic și pastoral-misionar, care poate inspira în prezent și viitor o intensificare a legăturii dintre sinodalitatea ortodoxă autocefală și sinodalitatea ortodoxă ecumenică sau panortodoxă, pe baza eclesiologiei ortodoxe trinitare, a Noului Testament și a Sfinților Părinți.

Concluzie

Aniversările în Biserică pot fi momente de comuniune care inspiră mai multă conlucrare în activitatea pastorală și misionară a Bisericii.

Când sunt deodată retrospectivă și perspectivă, recunoștință și reînnoire, ele constituie o dinamică benefică a comuniunii în interiorul unei comunități și chiar în relațiile acesteia cu alte comunități.

De aceea, aniversările pot intensifica legătura între rugăciune liturgică și reflecție teologică, între dogmă statornică și misiune dinamică, pentru a scoate în evidență atât frumusețea comuniunii frățești în credință, cât și necesitatea cooperării intense în fața noilor probleme ale timpului nostru.

Rugăm pe Hristos-Domnul, Capul Bisericii și Domnul istoriei, să ne ajute să folosim orice aniversare din Biserica Ortodoxă ca pe un moment misionar de binecuvântare și bucurie, de întărire a credinței și a iubirii frățești între persoane și comunități diferite, între Biserici și popoare!”.

La încheierea conferinței, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist mulțumește Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei “pentru cuprinzătoarea înfățișare a semnificației spirituale și misionare a memorabilelor acte istorice ale Autocefaliei și Patriarhatului Bisericii noastre și a slujirii arhieresti a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, constituite într-o adevărată lecție de istorie și de doctrină canonică, extrem de utilă pentru Ortodoxia zilelor noastre”.

Cuvântul Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului.

În continuare, exprimând din nou bucuria prezenței la acest jubileu al Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist adresează Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, invitația de a rosti următoarea cuvântare:

***Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite Teoctist, Patriarh al României, Prea cinstit și iubit frate în Hristos Dumnezeu,
Excelența Voastră, Domnule Președinte al României,
Excelențele Voastre, reprezentanți ai autorităților de stat, ai înaltelor instituții de cultură, ai corpului diplomatic,
Distinși reprezentanți ai Bisericilor și Cultelor,
Înalt Prea Sfințiile Voastre și Prea Sfințiile Voastre, frați arhierei,
Onorați membri ai Adunării Naționale Bisericești, Iubiți frați și fii întru Domnul,***

“Suntem profund emoționați și încercăm mare bucurie duhovnicească în aceste clipe pe care noi, cei veniți **în numele Domnului nostru Iisus Hristos**, le trăim astăzi, **împreună** pentru că după cum a făgăduit El, Dumnezeu este cu noi. Am sosit aici să prăznuim mai multe evenimente care ne aduc mare veselie duhovnicească, adică 80 de ani de la acordarea cinstei și vredniciei patriarhale Prea Sfintei Biserici Autocefale Române, 120 de ani de la proclamarea ei ca Biserică Autocefală de către Patriarhia Ecumenică, 90 de ani de la nașterea Întâistătătorului ei, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, împreună liturghisitorul și fratele nostru prea iubit și 55 de ani de la hirotonirea Prea Fericirii Sale întru arhiereu.

Dragostea este aceea care ne aduce bucuria întâlnirii și confirmă realitatea uimitoare că, diferențele de limbă și naționalitate sau de orice natură ar fi ele, nu ne împiedică deloc să simțim și să trăim împreună unitatea și comuniunea duhovnicească. Această **trăire a unității**, constituie cea mai înaltă realizare a persoanei umane. De aceea, ea este și **semn al biruinței** repurtate în lupta duhovnicească, pentru că tocmai împotriva ei se îndreaptă săgețile cele mai arzătoare ale celui viclean.

Sunt unii care nu pot să înțeleagă **unitatea duhovnicească**, trăită de noi în Biserica Ortodoxă. Ei consideră că proclamarea Autocefaliei unei Biserici echivalează cu **fărâmițarea unității Bisericii Ortodoxe**. Dar, lucrurile nu stau așa! Unitatea Bisericii Ortodoxe nu este de natură **administrativă**, și nu se referă la aspecte **exterioare**. Este unitate **în Duh**! Noi, creștinii ortodocși, ne simțim uniți **unii cu alții** și, într-un anumit fel, desigur, cu toți semenii noștri, chiar dacă nu ne-am întâlnit vreodată cu ei. Ne simțim uniți până și cu **frații noștri cei din veac adormiți**. Noi trăim faptul extraordinar al **unității creației lui Dumnezeu** și simțim cum legăturile tainice ale acesteia, sunt adânc împlântate în lumea materială și spirituală. Simțim că, în ciuda varietăților de forme, **cosmosul** (și, desigur, omenirea care constituie o parte a lui) este străbătut de **un principiu unificator** și are o anumită **tendință teologică**. Simțim că universului i-a fost stabilit un anumit scop, un **fel pe care să-l atingă în timp**. Înțelegem tainic că lumea are

un punct de referință, un centru, o realitate la care se raportează, de la care a ieșit spre a ființa, și la care tinde să ajungă spre a se desăvârși.

Pentru omul credincios, **modelul de unitate spre care trebuie să tindem**, - ațintind privirile la "cel după asemănare", adică la chipul nostru arhetipic -, este **desăvârșita unitate de vrere și lucrare dintre Cele Trei Persoane ale Prea Sfintei și de viață făcătoarei Treimi**. Unitatea desăvârșită a credincioșilor, realizată "după asemănarea" cu unitatea treimică a constituit subiectul cererii principale pe care Domnul a înălțat-o în rugăciunea Arhierescă. Toți cunoaștem cererea și toți suntem datori să o avem pururea înaintea ochilor sufletului, deoarece Domnul a dat însemnătate atât de mare unității noastre, încât ne-a încredințat că de aceasta depinde credibilitatea propovăduirii Evangheliei. Cuvântul Domnului "Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis" (Ioan 17,21), mărturisește că, dacă noi, propovăduitorii cuvântului evanghelic, **nu suntem uniți**, nu vom izbuti să convingem semenii că Domnul nostru Iisus Hristos este trimis de Tatăl pentru mântuirea lumii.

Istoria a confirmat adevărul acestui cuvânt al Domnului. De când creștinii – și mai ales propovăduitorii Evangheliei – s-au dezbinat, s-au scindat, s-au separat unii de alții și au creat grupări aflate în dezacord unele cu altele, ajungând chiar să se confrunte între ele, popoarele s-au tot îndepărtat de așa propovăduitori, divizați între ei, și totodată de Însuși Hristos. Este bine cunoscută criza acută și amplă a **secularizării** prin care trec mai ales Bisericele neortodoxe. Din nefericire, această boală devoratoare a spiritului este contagioasă și se întinde și la o parte din ortodocși.

Poate nu sesizăm că **eșecul în propovăduire se datorează lipsei de unitate** între propovăduitori. Probabil, cel viclean încearcă să convingă pe cei care propovăduiesc că nu dezbinarea dintre ei, ci altele sunt cauzele insuccesului și lipsei de credibilitate a propovăduirii. Poate unii se mulțumesc cu elementele superficiale ale unității organizatorice administrative, bazată pe criterii naționale sau de altă natură. Ei nu înțeleg că unitatea credincioșilor, cerută de Domnul este **mai profundă și de natură spirituală** și se raportează la paradigma unității Prea Sfintei Treimi, întrucât Mântuitorul a spus "precum noi una suntem".

Această unitate spirituală nu anulează caracteristicile unice, specifice persoanei fiecăruia și nici nu desființează **persoana umană** concepută ca existență conștientă de sine, "capax infiniti" și irepetabilă. Ea **izvorăște din dragoste și libertate**, și **constituie** expresia iubirii și libertății. De aceea, aduce bucurie! Se știe că dragostea și toate sentimentele înalte se dezvoltă numai în atmosfera creată prin relații desfășurate în deplină libertate. Dragostea nu se poate impune prin **constrângeri** venite din exterior sau interior. "Dragoste cu sila nu se poate!" – spune un proverb românesc! Apropierea de celălalt, pentru a ajunge la **unitate** are ca **motivație unică** dragostea. Dragostea este însușirea lui Dumnezeu și a celor apropiați Lui, prin care lumea este ținută în unitatea și coerența ei. Astfel, **unitatea**

credincioșilor cu semenii constituie dovada **unității lor cu Hristos**. Absența unității dintre oameni este un indiciu sigur că și unitatea lor cu Dumnezeu suferă.

De aici decurge că toate acțiunile care lovesc în unitatea dintre oameni nu vin de la Dumnezeu, ci îndepărtează de El. Cu certitudine, există rătăciți, care propovăduiesc ura până la exterminarea altora ca poruncă a lui Dumnezeu, și, în acest fel pretind că acțiunile lor teroriste, de inspirație satanică, sunt fapte "bine plăcute" lui Dumnezeu. Se înșală însă, pentru că Dumnezeu "dragoste este", este "mult-milostiv", Tatăl al îndurărilor, și nu vrea pierzania nimănui. Aceasta este convingerea și trăirea noastră, a creștinilor ortodocși! Este trăire, și **adevărul** ei a fost **experiat** de Sfinți și de simpli credincioși. De aceea, ei vorbesc din experiența proprie despre acest adevăr. **Bucuria și pacea** izvorăsc din dragoste și din sentimentul unității. **Mâhnirea și întristarea, tulburarea și războiul** provin de la suflete lipsite de dragoste, stăpânite de sentimentele urii, antipatiei, amărăciunii și de duhul scindărilor.

Desigur, știm că nu este ușor să realizăm unitatea noastră întru Hristos, după pilda lui Hristos. Sfatul adresat de Sfinții Părinți, "să vedem pe semenii noștri ca fiind una cu noi, să simțim durerea și bucuria lor ca pe a noastră", este un ideal înalt pe culmile căruia ajung puțini. Dar, totuși, este un ideal spre care noi, ortodocșii trebuie să tindem cu credința că îl vom realiza.

Există însă, un obstacol destul de greu. Acesta este **vrerea proprie**, egoistă, pe care o punem mai presus de orice. Așa, pretindem ca toți ceilalți să își conformeze **vrerile lor** cu ceea ce **vrem noi**. Aceeași **vrere** este, desigur, consecința inevitabilă a liberului arbitru. De aceea, nu este posibil, sau cel puțin nu este ușor ca vrerile oamenilor să se plaseze pe o coordonată comună, acceptată de toți. Singura posibilitate de a **armoniza vrerile** oamenilor între ele, este **punerea lor** în concordanță cu o **vrere supremă**, respectată de toți. Această **vrere supremă** nu poate fi alta, decât vrerea lui Dumnezeu. Dacă în locul ei vom așeza oricare altă vrere, omenească, vom ajunge în mod inevitabil la obiecții și contradicții. Iată de ce, **unitatea desăvârșită între oameni** nu poate fi realizată decât în Hristos Dumnezeu, Care pe toate le cuprinde tainic.

Până când vom ajunge acolo, este necesar să privim spre unitate, ca spre un **obiectiv de realizat** și să urcăm treaptă cu treaptă pe scara care ne duce la ea. În toate domeniile vieții bisericești, politice, internaționale, sociale și familiale avem lipsuri în ceea ce privește atingerea acestui obiectiv. **Virusul scindărilor** este larg răspândit și provoacă discordii și conflicte. Toleranța, reconcilierea și iertarea nu sunt apreciate așa cum s-ar cuveni! În consecință, ne stă la dispoziție un câmp larg de acțiune pentru a cultiva și întări în mintea semenilor noștri ideea de unitate ca premisă absolut necesară pentru a realiza pacea și prosperitatea, dar și pentru a dobândi **bucuria adevărată**, care nu se va lua de la noi.

Aceasta este bucuria pe care o trăim astăzi când sărbătorim împreună, în unitate, evenimentele amintite mai sus.

Nimeni nu ne poate lipsi de această bucurie, deoarece știm că Autocefalia acordată de Biserica Mamă Prea Sfintei Biserici din România, fiica ajunsă la ma-

turitate, nu a slăbit relațiile dintre ele, ci a făcut să se întărească tot mai mult legăturile de dragoste și conlucrare între cele două Biserici, devenite, astfel, **Biserici surori**.

*Cu alese simțăminte de fierbinte dragoste și trainică unitate, vă adresăm felicitările noastre cu prilejul acestor aniversări și ne rugăm ca Domnul să dea toată binecuvântarea, toată propășirea materială și spirituală Bisericii, Neamului românesc și fiecărui român, spre tot lucrul cel bun și mai ales pentru realizarea unității întru Hristos. Această unitate constituie **temeiul înălțării noastre duhovnicești și al bucuriei care nu se va lua de la noi, niciodată! Așa să fie!***

După încheierea cuvântului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist adresează mulțumiri Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului pentru acest *“elogiu spiritual și teologic adus Bisericii noastre”*, și subliniază că *“dacă timpurile au fost potrivnice în anul 1925 ca Patriarhul Ecumenic de atunci să fie prezent la ceremoniile religioase de ridicare a Bisericii noastre la rangul de Patriarhie, iată că astăzi avem mângâierea ca la acest ceas aniversar să avem în mijlocul nostru pe Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, drept mărturie a comuniunii și unității Ortodoxiei universale”*.

Mesajul Domnului Traian Bănescu, Președintele României.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist se adresează Domnului Traian Bănescu, Președintele României, invitându-l să prezinte Onoratei Adunări Naționale Bisericești și distinșilor invitați primul său mesaj în calitate de Președinte al României în contextul marilor aniversări bisericești din acest an jubiliar al Ortodoxiei Românești:

**Sanctitatea Voastră,
Prea Fericite Părinte Patriarh,
Înalt Prea Sfințiile Voastre, Prea Sfințiile Voastre,
Prea Cucernici Părinți,
Excelențe, Doamnelor și Domnilor,**

*“Aniversăm astăzi, în mod solemn, două evenimente care privesc deopotrivă viața Bisericii Ortodoxe Române, definirea sa în comuniune cu celelalte Biserici surori, aspirația și capacitatea sa de a se autoguverna, cât și istoria modernizării politice a României. Recunoașterea Autocefaliei în 1885 și ridicarea la rang de Patriarhie în 1925, reprezintă un capitol deosebit de semnificativ al relațiilor dintre Biserică și Stat, întrucât înființarea Patriarhiei era legitimată prin **“suveranitatea politică și bisericească a poporului român”** și numită de istoricul Alexandru Lapedatu, Ministrul Cultelor din acea vreme **“o necesitate de ordin național”**.*

Am convingerea că astfel de momente aniversare sunt un prilej de bilanț și de speranță, nefiind doar retrospective, ci și creative.

După cincisprezece ani de la dobândirea libertății depline, acest jubileu al Bisericii Ortodoxe Române are loc într-un an decisiv pentru reușita proiectului României moderne: integrarea în Uniunea Europeană.

În contextul unui calendar riguros, ale cărui termene și angajamente le cunoașteți, îmi exprim speranța că solidaritatea de destin a Bisericii cu națiunea va lua forma unui parteneriat pro-european, bazat pe transparență, moralitate și reconstrucție socială. Consider că România poate avea contribuția proprie în domeniul interconfesional, având în vedere deschiderea ecumenică remarcabilă pe care Biserica Ortodoxă a manifestat-o în ultimii ani și înțelepciunea care o va conduce spre dobândirea unei receptivități sporite pentru soluționarea punctelor sensibile existente încă.

Într-un asemenea moment jubiliar, responsabilitatea publică, parte a misiunii înalte a Bisericii, se poate reflecta printr-o atitudine deschisă, prin adoptarea unui stil adecvat problematicii acestei perioade, așa cum s-a angajat de altfel la Întâlnirea de la Snagov din 2000.

Știm cu toții că principala menire a Bisericii este transfigurarea omului. Dar Biserica – instituție divino-umană – nu și-a refuzat în momente decisive contemporaneitatea cu împrejurările și condițiile în care trebuie să zidească spiritual. Expresia publică a acestei meniri este contribuția la construirea unei identități creștine receptive, demne și responsabile în marea familie europeană. Apreciem în lucrarea Bisericii, a tuturor celor care o alcătuiesc și o reprezintă, creativitatea și echilibrul, știința de a opera cu un rezervor important de energie colectivă în condiții atât de diferite precum cele pe care le-a cunoscut în optzeci de ani de Patriarhie.

Doresc să-mi exprim încrederea că înțelepciunea și experiența îndelungată a Bisericii îi vor permite să intre în rezonanță autentică și profundă cu parcursul istoric pe care îl avem de făcut.

De asemenea, doresc să salut prezența alături de noi, la această sărbătoare a întregii Ortodoxii, a Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic, a cărui voce fermă contribuie decisiv la afirmarea și consolidarea dimensiunii ortodoxe a sufletului Europei.

Nu în ultimul rând, doresc să transmit cu acest prilej, Prea Fericirii Voastre, Părinte Patriarh Teoctist, urările mele de sănătate și slujire rodnică a Bisericii. Vă mulțumesc.”

Mulțumind Domnului Președinte Traian Băsescu pentru alocuțiunea prezentată și subliniată prin îndelungatele aplauze ale asistentei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist arată că, “prezența Domniei Voastre în această Adunare și alocuțiunea pe care ne-ați prezentat-o este o confirmare a prețuirii de care se bucură Biserica noastră în rândul societății românești, prețuire așezată pe raporturi corecte, demne și responsabile între Stat și Biserică. Este un cuvânt încurajator pentru slujirea Bisericii noastre, în întregul ei, în societatea contemporană și pentru abordarea marilor provocări ale contemporaneității care stau în fața Bisericii și a națiunii noastre. Vă mulțumim și suntem încrezuți că acesta este un început nou și binecuvântat al legăturilor Domniei Voastre cu Biserica Ortodoxă Română”.

Alocuțiunea Domnului Nicolae Văcăroiu, Președintele Senatului.

În continuare, la invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Dl. Nicolae Văcăroiu, Președintele Senatului României, prezintă următoarea alocuțiune:

*Sanctitatea Voastră,
Prea Fericite Părinte Patriarh,
Majestățile Voastre,
Domnule Președinte al României,
Prea Sfințiți Părinți, Onorat auditoriu, Doamnelor și Domnilor,*

“Sărbătorile Bisericii sunt pentru poporul nostru sărbători ale spiritului național și temelii pentru înaintarea în timp. Biserica a însoțit istoria neamului românesc în momentele faste, credința a dat putere oamenilor de la Carpați la Dunăre să reziste în bătaia vânturilor care au lovit nemilos acest colț de lume, le-a dat voința de a supraviețui atunci când mai marii unor imperii vremelnice au râvnit la aurul, la grâul, la sângele nostru.

Spune versul nemuritor: “Preoți cu crucea-n mână, căci oastea e creștină”. Pentru că aici, la noi, oastea a fost creștină de la începuturi. Literatura și istoria spun că, la nordul Dunării, sentimentul creștin exista, era viu, așteptându-l parcă pe Sfântul Andrei să vină și să le aducă întreg Cuvântul lui Dumnezeu.

Am simțit nevoia să spun aceste lucruri deoarece ne aflăm astăzi la ședința solemnă a Adunării Naționale Bisericești dedicată sărbătoririi a 120 de ani de Autocefalie și a 80 de ani de Patriarhat. Istoria Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și istoria Patriarhatului se însoțesc, așa cum aminteam la începutul cuvântului meu, cu marile evenimente ale istoriei românești.

Îndată după Unirea Principatelor Române din 1859 a pornit și mișcarea pentru Autocefalie, susținută consecvent de mitropoliții Nifon și Calinic și privită cu adâncă înțelegere de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

În anul 1864 apare Decretul organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru afacerile religiei române, iar în Constituția din 1866, promulgată de regele Carol I, s-a statornicit: “Biserica Ortodoxă Română este liberă de orice atârnare străină, dar păstrează unitatea dogmatică cu Biserica Ecumenică a Răsăritului.”

Mișcarea pentru Autocefalie este tot mai puternică și mai respectată după ce România devine stat independent în urma războiului contra Imperiului Otoman. Pas cu pas, s-a ajuns la anul 1885, când Sinodul Patriarhal de la Constantinopol a trimis acceptul de Autocefalie.

Dobândirea Autocefaliei a pus bazele înființării Patriarhiei Române, în 1925, act ce a urmat la câțiva ani, realizării celei mai mari izbânzi a istoriei românești: Marea Unire de la 1918.

La acea dată, Biserica Ortodoxă Română era organizată în 5 mitropolii și 18 eparhii, numărând 14 milioane de credincioși și fiind a doua ca mărime între Bisericile Ortodoxe surori.

Mișcarea de autocefalie a fost susținută, pe întreg parcursul ei, de mari personalități ale vieții publice, culturale și bisericești din România. Ea a fost inte-

grată pe deplin luptei pentru consolidarea statului român modern. În egală măsură, înființarea Patriarhatului Ortodox Român a reprezentat un moment de apogeu al acestei lupte. Spunea ministrul cultelor din acea vreme, istoricul Alexandru Lapedatu, că înființarea Patriarhiei reprezintă **“o necesitate de ordin național”**.

Actul de înființare, votat în unanimitate de Sfântul Sinod, devine ulterior o lege adoptată atât de Senatul României, cât și de Camera Deputaților.

Doresc să subliniez cu acest prilej și contribuția deosebită a Parlamentului României la consacrarea unui moment decisiv din istoria Bisericii Ortodoxe Române.

Onorat auditoriu,

Din 1925, Patriarhia Română a fost păstorită de Întâistătători care au dat continuitate și rodnicie lucrării Bisericii, chiar în anii grei ai totalitarismului, ținând aprinsă făclia credinței și hrănind sentimentul unității neamului românesc.

Spune Nicolae Iorga: **“La noi, s-a creat un creștinism și din superstițiile păgâne, o religie populară, cuprinzând tot ce e bun, milostiv și duios. Creștinismul acesta de sinteză, discret și smerit, nu se rupe de societate și nici nu se amestecă în viața ei pentru a o domina”**.

Iată, așadar, că, pentru poporul român, credința este o parte intrinsecă a specificului național, a hainei de sărbătoare cu care mergem îmbrăcați pentru integrarea în spiritualitatea, în civilizația Europei unite. Acum, când România se află atât de aproape de intrarea în Uniunea Europeană, vreau să mă alătur și eu celor care cred că trebuie să ne păstrăm felul nostru de a fi, identitatea spirituală și culturală, pentru a putea să ne așezăm cu demnitate în rândul țărilor comunitare. Și, fără îndoială, este un domeniu în care contribuția credinței, a Bisericii, este decisivă. Biserica este și trebuie să rămână marele moderator social, marele educator național într-o vreme a atâtor schimbări, când scara valorilor morale pare a nu-și găsi criteriile firești, când tinerele generații au atâta nevoie de repere ferme în viața socială și culturală.

Astăzi, Biserica Ortodoxă Română își aduce contribuția sa prețioasă la îmbogățirea tezaurului spiritual al întregii Ortodoxii și, în același timp, este un factor activ în efortul bisericilor de pretutindeni pentru unitatea creștină.

**Sanctitatea Voastră,
Prea Fericite Părinte Patriarh,
Prea Sfințiți Părinți,
Doamnelor și Domnilor,**

Aducând salutul Senatului României la aniversarea a 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 80 de ani de la ridicarea ei la treapta de Patriarhie, doresc să vă încredințez că membrii Camerei Superioare a Parlamentului vor acorda întreaga lor atenție elaborării și adoptării unor acte legislative menite să creeze un cadru modern, care să susțină efortul Dumneavoastră constant pentru realizarea obiectivelor de importanță națională pe care le aminteam.

Această țară, atât de încercată de istorie, trăiește din nou momente decisive pentru devenirea ei, pentru atingerea unui orizont al prosperității și demnității. Într-o astfel de bătălie, ca de atâtea ori, oastea de spirit și de faptă a națiunii române trebuie să se strângă în jurul Bisericii, a credinței și să dea întrupare versului pe care-l citam în prima parte a intervenției mele: "căci oastea e creștină". Aceasta fiind o garanție a izbânzii.

Nu doresc să închei înainte de a lega cele două evenimente aniversate de Biseria Națională Română, de un altul care, deși referitor la o persoană, se alătură simbolic sărbătorii: aniversarea în urmă cu puțin timp a 90 de ani de viață și a 55 de ani de arhierie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, prilej cu care îi transmit încă o dată cele mai calde urări. La mulți ani, multe împliniri în misiunea sfântă de Întâistătător al Bisericii Naționale!

Cu sentimentul deplinei satisfacții că am participat astăzi la una dintre sărbătorile esențiale ale calendarului nostru de suflet, mulțumesc Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru onoarea de a mă fi invitat să prezint în fața Dumneavoastră un salut al Senatului României.

Vă mulțumesc tuturor pentru atenția acordată."

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, adresându-se Domnului Nicolae Văcăroiu, Președintele Senatului României, mulțumește pentru "salutul cald și frățesc adresat de Parlamentul României, Adunării Naționale Bisericești - Parlamentul Bisericii Ortodoxe Române și pentru gândurile pline de prețuire față de rolul Bisericii noastre ca moderator social și factor educator național și spiritual într-o vreme a atâtor schimbări."

Cuvântul Domnului Academician Eugen Simion, Președintele Academiei Române.

Exprimând bucuria prezenței celui mai înalt for științific și cultural al țării, a Academiei Române, la această ședință jubiliară a Adunării Naționale Bisericești, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist invită pe Domnul Președinte, Academician Eugen Simion, să prezinte următorul cuvânt:

***Sanctitatea Voastră,
Prea Fericite Părinte Patriarh,
Domnule Președinte al României,
Excelențele Voastre, Domnilor ambasadori,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Înalt Prea Sfinția Voastră Ioan Robu, Arhiepiscop și Mitropolit romano-catolic de București,
Onorat auditoriu,***

"Sunt bucuros ca în numele Academiei Române să particip la această reuniune solemnă, să salut și să felicit Biserica Ortodoxă Română și pe reprezentanții ei cu prilejul, cum s-a spus de mai multe ori astăzi, a trei evenimente: 120 de ani de Autocefalie, 80 de ani de Patriarhat și, coincidență fericită, 90 de ani

de la nașterea Prea Fericitului Patriarh Teoctist și 55 de ani de arhierie. Repet, o coincidență fericită, pentru că putem să serbăm, deodată, Biserica Ortodoxă Română, instituție fundamentală a spiritualității românești, cu o existență milenară, și pe Întâistătătorul ei de azi, care, iată, împlinește o vârstă despre care românii preferă să spună că nu este înaintată, ci doar o vârstă frumoasă. Prin frumusețea ei înțeleg, desigur, performanța biologică, dar mai ales înțelepciunea de a primi existența și a nu fi dezgustat de ea.

Când suntem tineri avem impresia că lumea există ca să ne justifice pe noi, să ne primească și să ne deschidă calea idealurilor și ambițiilor noastre. Mai târziu, descoperim cu teamă că viața nu-i infinită și că firul ei se poate rupe oricând. Ce-i de făcut? N-am găsit un răspuns mulțumitor la această chestiune, pe care un scriitor o numea "blestemata chestiune imposibilă", decât în Biblie. Omul, se spune aici, să facă în așa fel în existența lui ca și când ar trăi o veșnicie și să se roage ca și când ar muri mâine. N-am găsit în altă parte, repet, un sfat mai bun și o meditație mai înțeleaptă despre destinul omului și despre morala omului care știe că nu-i decât o trestie, "o trestie gânditoare", cum zicea filozoful, în marea devenire cosmică. O trestie care își înțelege condiția și prin aceasta crede că își poate învinge destinul. Evident, ne putem întreba cât de fericită este trestia gânditoare? Atât cât poate să-și accepte condiția, în mod sigur! Credincioșii au, însă, și o altă justificare cu mult mai puternică.

Sunteți, Prea Fericite, un om credincios și v-ați dedicat viața rugăciunii și misiunii creștine. Aveți, sunt sigur, temeiurile Dumneavoastră, aveți justificarea Dumneavoastră interioară pentru ceea ce ați făcut și faceți în viață și cu viața Dumneavoastră. Un moralist român spunea că omul este fericit atunci când umblă bine prin natura lui. Dar, mă întreb, care este fericirea omului credincios? Îndrăznesc să spun. Omul religios este fericit atunci când, rugându-se lui Dumnezeu, se îmbogățește spiritual pe sine sau se simte mai bine cu sine, se simte împlinit, sporit, împăcat cu lumea din afară, convins că frumosul este expresia binelui și că la temelie vieții umane stă bunătatea și toleranța. O toleranță activă, o lume care să descopere o nouă toleranță, iată ce așteptăm toți. Aceasta este morala pe care cred că trebuie să o acceptăm. Fără ea vom fi în continuare învrăjbiți, gata să ne urâm și să ne sfășiem în numele ideologiilor și intoleranțelor noastre.

Onorat auditoriu,

Ce reprezintă Biserica Ortodoxă pentru noi românii se știe, s-a spus și astăzi și s-a repetat în cuvintele eminente pe care le-am ascultat. Mi-aș permite să rezum în felul următor: Biserica a fost și este un factor coagulant, cel mai vechi și mai important pentru crearea și consolidarea națiunii române. Biserica reprezintă o morală comună, pe care noi am acceptat-o, acceptată mai ales de strămoșii noștri, o morală comună și statornică. Biserica este un factor de educație și trebuie să rămână. Și negreșit, Biserica a fost și trebuie să rămână un factor de cultură, vechi și roditor, cum s-a dovedit a fi.

Înainte de a avea documente scrise în limba română, am avut Biserica Ortodoxă și prin ea am avut primele noastre școli, primele noastre Universități, primele noastre Academii, care au păstrat și cultivat tradițiile noastre spirituale. Să

ne gândim numai atât. Ce-ar fi fost dacă n-ar fi existat Biserica creștină, cu un vocabular, vă amintesc, de la început de origină latină, pentru cuvintele esențiale ale slujbei, ale Bisericii? Cum s-ar fi păstrat romanitatea unei populații dunărene care, la 271, a fost părăsită de armatele lui Aurelian și a fost lăsată, cum zice cronicarul "în calea răutăților?" O populație abia romanizată, cu o limbă neformată, lăsată la voia întâmplării. Când a fost, după multe secole, descoperită de alții, a fost o mare surpriză. Urmașii daco-romanilor vorbeau o limbă care la început nu se știa de unde vine. După aceea s-a dovedit că este o limbă romanică. O lume care avea deja o tradiție, pe care o cultiva cum putea, avea un cod de existență și mai ales această lume era creștină. În vremuri grele, și istoria românilor a avut parte de multe asemenea vremuri, acești locuitori se adunau în jurul Bisericii, o apărau și evident, se apărau pe ei. Morala lor era și este și astăzi esențial creștină. Modul lor de a se situa în lume, cum spun filosofii, este de asemenea esențial creștin.

Trebuie să spunem acest lucru, și am fost bucuros că a fost repetat astăzi aici, pentru că această ecuație morală atestă apartenența noastră la marea familie europeană. Cultura română, cea populară și cea cultă, a avut, și îmi place să cred că are și astăzi, o relație nu zic privilegiată, ci o relație organică, profundă cu religia creștină și implicit cu Biserica Ortodoxă. Primele scrieri în limba română aparțin oamenilor Bisericii. Limba română modernă a trecut, mai întâi, prin cancelariile mănăstirești. Și chiar mai târziu, când și-a consolidat statutul și a devenit independentă și s-a modernizat, iar cultura s-a deschis spre alte zone europene, a păstrat relația cu marea cultură bizantină, propășită și propovăduită îndeosebi de Biserica Ortodoxă. Biserica a dat, inutil să mai spun, veacuri de-a rândul, mari oameni de cultură, în toate domeniile. Le suntem recunoscători. Cu greu ne-am putea imagina dezvoltarea istoriografiei românești, alcătuirea gramaticilor românești, îmbogățirea limbii române și, prin toate acestea, formarea conștiinței naționale, fără, de pildă, Școala Ardeleană, fără Biblia lui Șerban, fără Coresi, Dosoftei, Antim Ivireanul și atâția alții. Acești prelați învățați și dârji, care traducând și comentând cărțile sacre, scriind gramatici ale limbii române și alcătuind dicționare, au încurajat spiritul românesc, l-au format și au cultivat ideea că noi "de la Râm ne tragem" și nu se cade să ne rușinăm de originea și de ființa noastră națională.

Zilele trecute am sărbătorit la Academia Română două sute de ani de la nașterea unui asemenea prelat. E vorba de Timotei Cipariu, o victimă a lui Maiorescu, cum știți, filolog, istoric și teolog, autor de gramatici, luptător pentru drepturile românilor din Transilvania, aflată atunci sub stăpânire străină, un om formidabil, un învățat care a tradus Biblia. Această Biblie n-a fost nici până acuma publicată. Cu câțiva ani în urmă, de asemenea, am vorbit despre un alt filosof al creștinătății și un alt cărturar din părțile răsăritene, care a fost pomenit astăzi aici, este vorba despre Petru Movilă, o mare conștiință, repet, a creștinismului răsăritean. Aș putea aduce multe alte exemple de oameni ai Bisericii care reprezintă, totodată, capitole foarte importante în dezvoltarea culturii române.

Să-mi dați voie să mai dau două exemple. Am publicat cu patru ani în urmă, cu sprijinul Vaticanului și al Bisericii Greco-Catolice, Biblia lui Samuel Micu, de

la 1795, o Biblie care a circulat, de fapt, și în bisericile ortodoxe timp de un secol și ceva. Noi am publicat-o, prin specialiștii noștri istorici și filologi, într-o ediție științifică. A reprezentat un eveniment extraordinar. Dar n-am spus acest lucru decât să vă anunț un alt eveniment pe care-l pregătim și care mi se pare, cel puțin din punct de vedere filologic, a fi cel mai important din ultima sută de ani, apariția unei traduceri a Bibliei făcută în jurul anului 1760 de episcopul Petru Pavel Aron, pregătită tot de istoricii noștri de la Institutul "Gheorghe Bariț" din Cluj. Am citit câteva capitole. Este un monument al limbii române datorat unui preot. Și sunt atâtea și atâtea alte documente care trebuie scoase la lumină, trebuie scoase din cancelariile bisericești și aduse pe scena culturii.

Doamnelor și Domnilor,

Ar mai fi să discutăm despre rolul Bisericii Ortodoxe astăzi și în genere despre rolul Bisericii în societatea informațională, cum se zice în lumea post-modernă, care, din păcate, este și o lume a marilor și micilor terorisme, o lume aflată în plin proces de globalizare. Este o temă esențială pentru noi toți, indiferent de religia în care credem. S-a pus problema dacă în noua Constituție a Uniunii Europene trebuie sau nu să se stipuleze faptul că Europa este creștină. Și cum știți nu s-a acceptat această idee. Sunt și argumente de ce. Pentru că astăzi Europa nu este numai o lume creștină. Religiiile se amestecă, oamenii se deplasează. Este o lume în continuă mișcare și o lume interactivă. Azi sunt în Europa patruzeci de milioane de musulmani, mâine poimâine vor fi probabil încă o sută de milioane. Și faptul se întâmplă, de altfel, că religiile, culturile, popoarele să înțeleagă, dacă aceste comunități care fac parte sau vor face parte din Uniunea Europeană s-ar îngădui unele pe altele, dacă toleranța, care pentru noi creștinii este legea de bază a moralei comune, ar deveni morala noii Europe.

Până atunci, Biserica și în genere noi toți, să nu obosim și să nu ne descurajăm. Trebuie să educăm noile generații în spiritul toleranței active, în spiritul valorilor europene care în esență sunt valori creștine. Nu-i ușor, dar este o șansă ca lumea să devină mai bună și noi să umblăm, mă refer din nou la moralistul pe care l-am citat, să umblăm bine în ființa noastră. Cu atât mai mult cu cât într-o lume care se îngăduie greu și se transformă repede, Biserica trebuie să cultive iubirea, cum ziceam, toleranța și toate celelalte valori creștine care au devenit valorile pe care se bazează codul nostru de existență.

Într-o lume în care omul se simte adesea singur și disperat, fără nădejde, doar cu moartea în față, locul preotului este acolo, nu la mitingul politic, pentru că omul acesta însingurat și înfricoșat de moarte are nevoie de el. În fine, într-o lume a dialogului, cum este lumea de astăzi, o lume colocvială, cum spunea Malraux, este bine ca oamenii învățați ai Bisericii Ortodoxe și în general oamenii Bisericilor, ai religiilor, să fie prezenți, să iasă în față și să apere valorile fundamentale ale religiei, care sunt, repet, valorile umanismului european.

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Academia Română v-a primit cu câțiva ani în urmă în rândurile membrilor săi. Mă bucur că împreună am putut aduce în Academia Română pe Sanctitatea

Sa Papa Ioan Paul al II-lea și pe Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu I al Constantinopolului, prezent acum cu noi, cei doi stâlpi ai creștinismului european. Mă bucur, de asemenea, că tot împreună am reînființat secția de teologie în cadrul Academiei Române și mă bucur că în această secție sunt mulți reprezentanți ai Bisericii, ai cultelor religioase din România și vor mai fi și alții. O reparație necesară.

Dați-mi voie să vă felicit și să vă urez să trăiți mult, în demnitate și bucurie, să acționați în continuare ca și când ați trăi o veșnicie și să vă rugați ca și când, nu, la acest punct mă opresc. Nu vreau să aduc o ofensă grației lui Dumnezeu. Aș încheia cu vorbele Evanghelistului Marcu "Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!" (Marcu, 9, 24)."

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist adresează mulțumiri Domnului Academician Eugen Simion, Președintele Academiei Române pentru *"calda și sincera prezență a celui mai înalt for academic din România în Aula Patriarhiei Române, prin glasul autorizat al Domniei Voastre care, iată, ca și în alte împrejurări, ne-ați adus, prin gânduri frumoase și înălțătoare, aduse în fața Onoratei Adunări Bisericești și a distinșilor invitați, contribuția Bisericii noastre străbune la dezvoltarea limbii române literare și la consolidarea unității spirituale a poporului nostru"*.

***Alocuțiunea Înalt Prea Sfințitului Ioan Robu,
Arhiepiscop și Mitropolit romano-catolic de București al Bisericii Romano-Catolice.***

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist se adresează apoi, Înalt Prea Sfințitului Ioan Robu, Arhiepiscop și Mitropolit romano-catolic de București al Bisericii Romano-Catolice, căruia îi mulțumește pentru prezența frățească la acest popas aniversar al Bisericii Ortodoxe Române și îi adresează invitația de a se adresa plenului cu următoarea alocuțiune:

***Prea Fericite Părinte Teoctist ,
Sanctitatea Voastră Părinte Patriarh Bartolomeu,
Domnule Președinte al României, Majestățile Voastre,
Excelența Voastră Nunțiu Apostolic la București,
Domnule Președinte al Senatului, Domnule Președinte al Academiei,
Domnule Ministru Secretar de Stat pentru Culte,
Înalt Prea Sfințiile Voastre, Prea Sfințiile Voastre,
Cucernici Părinți și Cuvioase surori, Iubiți frați și surori,***

"Vă mulțumesc pentru că m-ați invitat să particip la sărbătoarea Bisericii Ortodoxe Române, care celebrează 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de Patriarhat. Privind cu ochi creștini problemele cu care se confruntă în prezent și planurile de viitor ale acestei Biserici, ca și istoria de har și de încercări din trecutul ei, pot să spun că acești ani nu sunt mulți, dar nici puțini. Oricum, sunt suficienți ca să înțelegem chemarea și destinul unei Biserici creștine organizate

canonic în orizontul dorinței de libertate și de independență manifestate de un popor ajuns la maturitate din punct de vedere social și politic.

Într-adevăr, Biserica Ortodoxă Română și-a făcut un ideal din năzuințele profunde ale neamului românesc de a trăi în dreptate și în iubire cu toți oamenii, evanghelizând vocația acestuia de a fi punte între Orientul bizantin și Occidentul latin. Lucrând pe un pământ călcat de picioarele Sfântului Apostol Andrei și stropit de sângele martirilor, propovăduind Împărăția lui Dumnezeu într-un teritoriu locuit de creștini care se mândresc să aibă printre rudele lor îndepărtate sau apropiate numeroși sfinți mărturisitori, în această perioadă de timp pe care o aniversăm acum, Biserica Ortodoxă din România a avut mereu privirea îndreptată spre Hristos, dar mai ales atunci când circumstanțele istorice și păcatele oamenilor i-au cerut o mai mare dovadă de iubire.

Este destul de greu, dacă nu chiar imposibil, să cuprindem în câteva rânduri lucrările minunate pe care Domnul le-a înfăptuit de-a lungul istoriei prin slujitorii și prin fiii acestei Biserici pentru binele poporului român și al altor popoare. Totuși, deoarece aniversarea este prilejuită de evenimente istorice, aș vrea să exprim aici, convingerea mea că, în inima istoriei Bisericii Ortodoxe Române se află o putere dumnezeiască ce provine din celebrarea Euharistiei sau a Sfintei Liturghii. Această Taină a generat în timp o tradiție teologică, o spiritualitate populară, ba chiar o cultură creștină a cărei valoare fundamentală izvorăște din porunca iubirii lui Dumnezeu și a aproapelui și afirmă în diferite feluri că "e bine ca celălalt să existe!".

Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist, dați-mi voie ca, în numele episcopilor, preoștilor și credincioșilor catolici din România, să cred în vocația și destinul Bisericii Ortodoxe Române și să sper că eforturile noastre de refacere a unității sunt un răspuns smerit la dorința lui Iisus "ca toți să fie una" (Ioan 17, 21), dar și la dorința poporului român care vrea să fie liber și creștin într-o Europă unită.

La mulți ani, Biserică Ortodoxă Română! La mulți ani Prea Fericite Părinte Teoctist!".

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist exprimă mulțumiri Înalte Prea Sfințitului Mitropolit Ioan Robu "pentru cuvintele ziditoare de încredere și optimism creștin, cu care ne-am obișnuit în toți acești ani de colaborare frățească, de când Înalte Prea Sfinția Sa păstorește clerul și credincioșii romano-catolici din țara noastră care sunt o mărturie concretă a legăturilor speciale dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catholică, consolidate prin relațiile frățești deosebite statornicite între Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul II și Noi, în cadrul celor trei schimburi de vizite de la Roma și de la București".

Cuvântul Eminenței Sale Christoph Klein, Episcop al Bisericii Evanghelice – Luterane din România

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh anunțând părtășia la bucuria Bisericii noastre a Bisericii Evanghelice – Luterane din România, invită pe Eminența

Sa Episcopul Christoph Klein, conducătorul acestei Bisericii, să împărtășească distinsei adunări Mesajul său, după cum urmează:

**Sanctitatea Voastră,
Prea Fericirea Voastră,
Înalt Prea Sfințiile și Prea Sfințiile Voastre,
Domnule Președinte al României, Majestățile Voastre,
Domnule Președinte al Senatului, Domnule Președinte al Academiei Române,
Eminențele Voastre, înalți reprezentanți ai Bisericilor din România,
Excelențele Voastre, înalți reprezentanți ai instituțiilor de stat, Domnilor
miniștri și Domnilor ambasadori,
Onorată asistență, Doamnelor și Domnilor,**

“Am deosebita onoare și plăcere de a Vă adresa felicitările și binecuvântările Bisericii Evanghelice-Luterane din România cu ocazia acestui eveniment deosebit, de sărbătoare aniversară a 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei și 80 de ani de la ridicarea la treapta de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române, dar și cu ocazia împlinirii venerabilei vârste de 90 de ani a Prea Fericirii Voastre. Faptul că în acest moment festiv important, și reprezentanții altor Biserici din țara noastră se află alături de Biserica Ortodoxă, arată că tradiționalul spirit ecumenic care ne caracterizează de secole este viu și astăzi și ne unește mai ales în clipele de bucurie și de împliniri duhovnicești.

Prezența Bisericii Luterane în această sedință solemnă, nu reprezintă doar un gest de prietenie și de ecumenism modern, ci este legată de o conviețuire și conlucrare tradițională de-a lungul secolelor, care desigur a adus roade și pentru aceea ce sărbătorim astăzi. Între Biserica noastră Luterană, cunoscută atunci ca “Biserica lui Dumnezeu a Națiunii Săsești” sau ca “Biserica Germanilor din Transilvania” și Biserica Ortodoxă din Țările Românești de atunci există legături foarte vechi nu numai de ordin pastoral-bisericesc, ci și teologic. Încă din secolul al XVI-lea au existat contacte între clerici și teologi din ambele biserici cu un interes direct pentru spiritualitate și învățătura ortodoxă din partea luteranilor și invers, ceea ce reiese din faptul că în tipografiile sașilor din Sibiu și Brașov au fost tipărite, de altfel, primele cărți în limba română, folosind chiar și tiparele chirilice și angajând – la Sibiu – pe un român Filip, pictor, originar din Moldova, pentru această misiune. Diaconul Coresi, din Brașov, este un alt exemplu pentru această conlucrare pe tărâm teologic confesional și dialoguri timpurii despre problemele de credință în acel timp. Deschiderea ecumenică a Bisericii Ortodoxe din România se datorează desigur și acestei tradiții, înrădăcinată adânc într-o istorie comună cu alte biserici și etnii.

Recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române din anul 1885, a fost strâns legată de dezvoltarea legislației bisericești. În baza acestei legislații a stat – cum se știe – “Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe din Transilvania”, care a fost elaborat de marele Mitropolit al Transilvaniei Andrei Șaguna, după ce Mitropolia Ortodoxă fusese reînființată cu reședința la Sibiu și numirea lui Șaguna ca mitropolit. Mai puțin cunoscut este însă faptul că acest “Statut Organic” a fost prelucrat într-o colaborare prietenoasă și ecumenică între Mitropo-

litul Andrei Șaguna și Episcopul nostru Georg Daniel Teutsch, amândoi întâistătători cu reședința la Sibiu, cu ajutorul juristului bisericii noastre și un bun cunoscător al dreptului canonic Jakob Rannicher. Dacă se amintește în manualele de istorie a Bisericii Ortodoxe Române că prin acest "Statut Organic" Șaguna "a izbutit să facă din Biserica (Ortodoxă) o instituție democratică, atât pentru promovarea vieții religioasă-morale, cât și de slujire a aspirațiilor naționale românești" (Mircea Păcurariu), acest lucru se datorează și faptului că a existat o apropiere remarcabilă pentru acel timp între ierarhii bisericilor noastre, adică a unei Biserici Ortodoxe cu o Biserică Luterană, în care ideea sinodalității sau colaborării între clerici și mireni în toate sectoarele administrației bisericești avea deja tradiție. Conducerea bisericii prin episcop, prin consiliu eparhial și prin Congresul Național Bisericesc ne este deci comun. Dar și Legea și Statutul de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, promulgat la 6 mai 1925, primul rezultat hotărâtor după înființarea Patriarhiei Ortodoxe Române din 25 februarie 1925, este înrădăcinată în această fericită conlucrare. Structura democratică a Bisericii Ortodoxe Române – credem – este un specific românesc, care se datorează și acestei conviețuiri cu alte biserici și dezvoltării unui spirit ecumenic deosebit.

Ne aflăm deci într-o astfel de tradiție venerabilă, dacă, amintind astăzi de trecutul istoric, privim și la situația actuală, care este caracterizată de strădaniile noastre comune pentru menținerea și dezvoltarea mișcării ecumenice. Conferințele noastre interconfesionale, chiar și în timpurile grele dinaintea anului 1989, înființarea unei asociații ecumenice "AIDROM" și Dialogul teologic continuu nu numai în țară, dar și cu "Federația Luterană Mondială" și cu "Biserica Evanghelică din Germania" (EKD), cât și vizita Papei, la invitația Bisericii Ortodoxe din 1999, invocă misiunea Bisericii Ortodoxe Române și a ecumenismului românesc în general, de a fi "punte între Orient și Occident". Prezența ierarhilor și teologilor români în forurile internaționale ecumenice demonstrează că Biserica Ortodoxă are menirea și capacitatea de a răspunde la această provocare ecumenică, fapt care este știut și apreciat atât de "Consiliu Ecumenic al Bisericilor" cât și de "Conferința Bisericilor Europene" pentru contribuția deosebită a teologiei ortodoxe românești. Nu este deci de mirare că, România a fost aleasă să găzduiască Cea de a III-a Adunare Ecumenică Europeană, în 2007 și că, într-o bună înțelegere și colaborare, Sibiu a fost acceptat ca locul potrivit pentru desfășurarea acestei manifestări de mare prestigiu. **Sibiul, capitala culturală europeană în anul 2007, reședința Mitropoliei Ortodoxe și Episcopiei Luterane**, în care – de altfel – pentru a doua oară, românii ortodocși – dar și romano- și greco-catolici – au votat un primar german luteran.

Fie ca îmbogățirea noastră spirituală reciprocă prin conviețuirea și conlucrarea ecumenică să dea roade vizibile și pentru viitor. Iar Bisericii Ortodoxe din România, Întâistătătorului ei, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, ierarhilor, clericilor și mirenilor, le dorim încă mulți ani de împliniri duhovnicești pentru slujirea credincioșilor și a întregii societăți. *La mulți ani!*"

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, adresându-se Eminenței Sale, Episcopului Christoph Klein al Bisericii Evanghelice-Luterane din România, exprimă

mulțumiri pentru “gândurile transmise, care sunt o pecete a Duhului Sfânt și o mărturie a dragostei și prețuirii frățești și o frescă istorică vie a tradiției ecumenismului în România și mai ales a relațiilor dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică – Luterană, conviețuitoare de veacuri în același binecuvântat spațiu istoric și geografic românesc din Transilvania”.

Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la închiderea lucrărilor.

În încheierea Ședinței solemne a Sfântului Sinod și a Adunării Naționale Bisericești, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte se adresează distinșilor participanți cu următorul cuvânt:

***Sanctitatea Voastră,
Domnule Președinte al României,
Mărită Adunare Națională Bisericească,
Majestățile Voastre,
Distinsă asistență,***

“Iată-ne la sfârșitul celor ce doream să auzim cu prilejul acesta atât de înălțător și atât de frumos. E foarte greu să fie rezumate și selecționate valorile care s-au exprimat aici, unele mai strălucitoare decât altele. Toate vin să ne arate cât de mult valorează o lucrare făcută în numele binelui, adevărului și frumosului suprem, adică în numele lui Dumnezeu. Însăși titlul expunerii Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei: “Recunoștință și Reînnoire”, arată spiritul în care Sfântul Sinod tâlmăcește sensul și înțelesul acestor zile de sfântă sărbătoare a Bisericii noastre. Dintru început îi mulțumesc frățește pentru aprecierea modestei mele slujiri la sfântul altar, pe care am împărțit-o cu scumpulii mei frați din Sfântul Sinod.

Ne-am adunat astăzi în această aulă în numele Bisericii noastre Ortodoxe Române, înconjurați cu dragoste nu numai de cei prezenți, ierarhi și credincioși, dar și de cei pe care aceștia îi reprezintă la această comuniune de gânduri și cuvinte alese. În încheierea lucrărilor noastre, adresez, în primul rând, cuvânt de mulțumire și recunoștință Sanctității Sale, Patriarhului Ecumenic Bartolomeu, care și-a făcut timp ca să fie cu noi, cu cei care, acum 120 de ani, încă nu eram Biserică autocefală și, până acum 80 de ani, nici Patriarhie. Foarte mult a valorat obținerea Autocefaliei, respectiv a treptei de Patriarhie, pentru Biserica noastră, întrucât sfântul nostru Așezământ avea o ierarhie și un cler cu bună pregătire și organizare, avea biserici și mănăstiri temeinic orânduite și o cultură bisericească recunoscută în Ortodoxie și în lumea creștină. Se împlinesc tot acum și 80 de ani de când, la cererea ierarhilor și a clerului, îndeosebi a clerului din Transilvania, a credincioșilor și chiar a membrilor Parlamentului României, care au înălțat glasuri hotărâte ca Patriarhia Ecumenică să aprecieze dezvoltarea Bisericii Ortodoxe Române, Bisericii naționale, cum au numit-o aici vorbitorii. Patriarhal au recunoscut înălțarea Bisericii noastre la rangul de Patriarhie. Iată

un act care ne aduce aminte că deși istoria își înscrie periodic valorile la locul ce li se cuvin, unele din ele sunt de actualitate permanentă. Iar Biserica și credința, cum ne încredințează Mântuitorul Hristos și cum învață Sfântul Apostol Pavel, este tânără întotdeauna și întotdeauna naște noi fii și se reînnoiește (II Cor. 4, 16).

O evaluare a ideilor, atât de importante și actuale, emise în cuvântările de astăzi, este cu neputință de realizat. Dragostea și unitatea creștină, evocate și omagiate atât de frumos de Sanctitatea Sa, Patriarhul Bartolomeu, proclamate ca idei forte, le-am și așezat cu toții în inima noastră cu prioritate chiar întru înnoirea slujirii noastre. Sanctitatea Sa alătură acestora, între altele, și îndemnul de a sprijini intrarea țării noastre în Uniunea Europeană, nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta, după pilda înaintașilor noștri, care, prin împlinirile lor în dreapta credință, ne poartă și pe noi cei de astăzi pe urmele lor. Înaintașii noștri erau de statură europeană și în Biserică, și în teologie, și în istorie, și în diplomație. Este bine cunoscut că noi, românii, suntem europeni prin limba noastră latină și prin credința răsăriteană, cum ne-au și recunoscut și apreciat mari personalități, de valoarea Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea, Căruia îi dorim și în clipa aceasta însănătoșire grabnică și mulți ani de viață. În mod firesc, noi suntem în Europa și sprijinim unitatea ei nu numai pe temeliile factorilor economici și de progres social, ci și pe temeliile valorilor supreme, aflate la rădăcina culturii "bătrânului continent". Aceasta, în lumea de astăzi, ne îndatorează pe toți slujitorii lui Dumnezeu, indiferent de credință și organizări religioase, îndeosebi pe noi, cei de acasă, dar și pe frații noștri români de peste hotare, cu păstorii lor sufletești, să ne facem alăutele Duhului Sfânt oriunde ne-am afla și oriunde am ajunge, astfel încât roadele Duhului Sfânt: "iubirea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea" (Gal. 5, 22-23), să lucreze în viața și în misiunea noastră spre slava Bisericii strămoșești.

Dobândind multe și actuale cunoștințe întru reînnoirea strădaniilor noastre bisericesti, mulțumim cu recunoștință celor ce ne-au onorat cu intervențiile și mesajele prezentate. Acestea ne îndatorează și pe noi, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, ca, după pilda Sfinților Părinți din perioada patristică, să ne deschidem cât mai mult privirile sufletelor și iubirea noastră către semeni, către lume, către valorile umane și către necazurile omenirii, mai ales, către încetarea neînțelegerilor ivite în calea ei, și să fim "făcători de pace", spre a deveni "fii ai lui Dumnezeu", cum ne încredințează Însuși Mântuitorul Hristos (Ioan 1, 12).

Misiunea integrării țării noastre în structurile europene, despre care a vorbit Domnul Președinte Traian Băsescu de la această tribună, o avem ca datorie cu toții, slujitori și credincioși ai Bisericii noastre. Vremurile sunt grele, spune Sfântul Apostol Pavel (II Tim. 3, 1), însă totdeauna au fost grele, iar el îndemna cu stăruință: "răscumpărați vremea" (Efes. 5, 16) prin răbdarea voastră, prin credința voastră, prin hărnicia voastră, prin cinstea voastră, prin demnitatea voastră. Aceasta este și iconomia dumnezeiască a existenței și misiunii Bisericii, izvorâte din iubirea cea nesfârșită a lui Dumnezeu pentru lume. Este, deci, și izvorul existenței noastre, al întregii creații, pentru că Dumnezeu din iubire L-a dat pe Fiul Său Cel Unul Născut, din iubire pentru lume și pentru om, pentru noi toți (Ioan 3, 16). Nu se cuvine să facem concesii lăcomiei și răului, ci trebuie să

promovăm binele, iubirea, adevărul și dreptatea în toate domeniile noastre de viață. Desigur, se cer eforturi mari, dar cu atât mai mult ne revine nouă misiunea aceasta, de adevărare a acestor valori prin fapte, după atâția ani de încercări, de experiențe, de jertfe chiar, de jertfe omenești, încheiate și încă neîncheiate, pentru că jertfa nu se încheie niciodată, ea continuă într-un fel, dacă ne gândim la cei care și-au dat viața în decembrie 1989, pentru libertatea și demnitatea noastră. Momentul de astăzi se înscrie în viața noastră cu noi îndemnuri pastorale, cu noi demersuri ca Biserica și mai ales noi, slujitorii ei, să împlinim misiunea reînnoită în învățatură și faptă.

Mulțumind, deci, Domnului Președinte Traian Băsescu pentru prezență și pentru cuvânt, nu pot să nu revin și acum la împlinirea dorinței noastre cunoscută de aproape paisprezece ani, de înălțare a Catedralei Patriarhiei (**Prompt, Domnul Președinte a precizat: "Se va face!"**, iar asistența a izbucnit în aplauze și aclamații de bucurie). Ne aflăm, iată, la uși deschise, fiindu-ne atribuit un nou amplasament pe cea mai înaltă și mai frumoasă colină a Capitalei, fostul Deal al Arsenalului, care îndeplinește condițiile liturgice și arhitectonice, fiind aproape de reședința istorică a Patriarhiei. Cele unsprezece hectare ce ne vor fi atribuite, intră în proprietatea Bisericii noastre. Un asemenea sfânt locaș are trebuință și de alte clădiri trebuincioase misiunii lui, iar acest teren oferă destul spațiu și pentru construirea acestora. Optând pentru acest amplasament, nu uităm că în această zonă au fost jertfite și biserici, în frunte cu Mănăstirea Mihai Vodă, ctitoria marelui domnitor Mihai Viteazul și Mănăstirea Schitul Maicilor, inima Patriarhiei, iar atelierele Institutului Biblic, laboratorul artei noastre bisericesti, tot acolo au fost. Este, deci, și o restituire și o întâlnire sfântă cu valorile trecutului, dar și o răsplată dumnezeiască, în același timp.

Domnul Nicolae Văcăroiu, Președintele Senatului României, forul legislativ al țării, ne-a încredințat de aceeași bunăvoință a membrilor acestui for istoric, ca și până acum. Însăși această aulă, în care se preamărește numele lui Dumnezeu, a fost martoră a multor fapte istorice, iar acum aniversăm în ea Autocefalia și Patriarhatul nostru, întreaga clădire aparținând acum Bisericii noastre, ca rod al sprijinului de până acum al forurilor de stat, Parlament, Guvern și Președinție. Nu ne îndoim că și pe viitor ne vom bucura de sprijinul prețios al acestor foruri, mai ales pentru construirea Catedralei pe noul amplasament.

Majestățile Voastre Regale, Vă mulțumim mult pentru participarea la un act atât de important din viața Bisericii noastre. Ați privit și cu ochii minții, Majestățile Voastre, înapoi, la cei 80 de ani care s-au scurs de la înființarea Patriarhiei și V-ați reamintit că lucrarea Bisericii noastre Ortodoxe Române s-a împletit întotdeauna cu istoria poporului român, iar cele pe care le aniversăm au fost pecetluite și cu acte regale. Ultima cârjă arhierescă, toiagul păstoresc, l-ați înmănat în decembrie 1947 Mitropolitului Moldovei Justinian, devenit apoi Patriarh al României, contribuind astfel la promovarea vieții bisericesti în vremuri foarte tulburi. Vă păstrăm în continuare prețuire, pentru că ați făcut mult pentru unitatea poporului român. Și astăzi avem nevoie de această unitate, avem nevoie de această coeziune și de această întâlnire în bine, în adevăr și în frumos.

Domnul Academician Eugen Simion, Președintele Academiei Române, ne-a vorbit ca unul dintre noi, cu o anumită familiaritate cu termenii bisericești. Datorită Dumneavoastră, Domnule Președinte, Cel mai înalt for de cultură și unitate românească numără între membri lui personalități din țară și de peste hotare, ca, de pildă, Sanctitățile lor, Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic, și Papa Ioan Paul al II-lea, precum și ierarhi și profesori de teologie din Biserica Ortodoxă Română. Vă mulțumim pentru cuvânt și Vă felicităm pentru mărturisirea cu care V-ați încheiat discursul!

Îndrept, de asemenea, un cuvânt de mulțumire către Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Romano-Catolic de București, Ioan Robu, pentru mărturia frățească, de dragoste și prețuire. Cu aceeași bucurie și dragoste frățească îl îmbrățișez, mulțumindu-i pentru cuvintele ziditoare de încredere și optimism creștin, cu care ne-am obișnuit în toți acești ani de colaborare frățească, de când Înalt Prea Sfinția Sa păstorește clerul și credincioșii romano-catolici din țara noastră.

Ca o pecete a Duhului Sfânt și mărturie a dragostei și prețuirii uneia dintre istoricele Biserici Evanghelice, ne-am bucurat astăzi și de prezența Eminenței Sale, Episcopul Dr Cristoph Klein, care s-a deplasat de la Sibiu pentru a ne transmite gândurile sale pătrunse adânc de chemarea lui Hristos la unitate. Vă mulțumesc călduros și Vă îmbrățișez frățește!

Cu deosebită prețuire, mulțumim tuturor personalităților care ne onorează astăzi, participând la bucuria Bisericii noastre strămoșești: Domnilor Consilieri Prezidențiali Prof. Andrei Pleșu, Bogdan Tătaru Cazaban și Claudiu Săftoiu, Domnului Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, Domnului Acad. Răzvan Theodorescu, Domnului Florin Georgescu, Prim-Viceguvernatorul Băncii Naționale a României, salutând în chip special pe toți ambasadorii și reprezentanții Corpului Diplomatic.

Reținând cu vie emoție gândurile și cuvintele de prețuire îndreptate spre rosturile îndeplinite de mine până acum în Biserica noastră cu puținătatea ființei mele în anii de slujire a sfântului altar, ca dar al Bunului Dumnezeu, le adresez cuvânt de mulțumire cu adâncă recunoștință tuturor celor ce mi-au fost sprijin. În toată vremea și în tot ceasul am simțit susținerea lor, cu osebire a iubitorilor mei Părinți și frați din Sfântul Sinod, dar și a clerului și a bunilor credincioși. Este firesc, în străbaterea atâtor decenii, să te simți ca o trestie bătută de vânt, suferind în viață și unele alunecări. Cea mai recentă rană, pe care numai înțelepciunea Sfântului Sinod a tămăduit-o, a fost provocată de o clipă de împușinare sufletească, în care a trebuit să cer Sfântului Sinod retragerea mea din responsabilitatea încredințată de Biserică. La cererile clerului, ale viețuitorilor din mănăstiri și ale credincioșilor, Sfântul Sinod m-a chemat la ascultare. Îmi este recunoștința nesfârșită față de Dumnezeu, în primul rând, și față de membrii Sfântului Sinod, cărora și cu prilejul acesta le împărtășesc toată dragostea și prețuirea mea în Domnul pentru împreuna noastră slujire roditoare în Biserica părinților noștri, cu harul și lucrarea Duhului Sfânt.

Cu nădejdea în ajutorul Prea Sfintei Treimi și în numele Sfântului Sinod, mulțumesc cu dragoste tuturor reprezentanților celorlalte Biserici care împărtășesc bucuria noastră. Un cuvânt de mulțumire adresez distinșilor însoțitori ai Sancti-

tății Sale, Bartolomeu, pe care Ți rugăm să poarte în inima lor dragostea și recunoștința noastră și a credincioșilor. Între aceștia se află și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Sotirios, din Coreea, care solicită în numele românilor din acea țară un preot care să le mângâie viața cu cuvântul lui Hristos. Iată ce roade minunate ne oferă asemenea întâlniri frățești.

Plecându-ne genunchii inimii, să ne rugăm ca acest popas sfânt și această comuniune de gânduri și nădejdi să ne fie spre sporirea recunoștinței față de Dumnezeu, ca, prin harul său, să ne ajute pe toți să ne reinnoim râvna întru slujirea deptcredincioșilor creștini și a clerului de mir și monahal.

Îmbrățișând pe toți membri Adunării Naționale Bisericești, îi rog să ducă cu ei dragostea și prețuirea noastră ce o purtăm clerului și credincioșilor.”

La orele 12⁰⁰, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist declară închisă** prezenta Ședință solemnă a Sfântului Sinod și a Adunării Naționale Bisericești dedicată împlinirii a 120 de ani de la dobândirea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 80 de ani de la ridicarea ei la rangul de Patriarhie.

Lansarea volumului și plachetei aniversare

Încheindu-se lucrările Ședinței solemne a Adunării Naționale Bisericești, P.S. *Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul* solicitând cuvântul, prezintă participanților **Volumul Jubiliar** intitulat “**Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar**”, proaspăt ieșit de sub teacurile Editurii și Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, structurat pe patru capitole și care pune în evidență activitatea pastoral-misionară și social-filantropică a Bisericii Ortodoxe Române astfel: **Capitolul I - Dăruit lui Dumnezeu și Bisericii**, cu caracter omagial, dedicat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la împlinirea a 90 de ani de viață și 55 de ani de slujirea arhierască și care cuprinde mesaje, gânduri, mărturii și simțăminte ale unor Întâistătători și conducători de Biserică și personalități publice care l-au cunoscut îndeaproape pe Prea Fericeirea Sa; **Capitolul II – Coordonatele spiritualității românești**; **Capitolul III – Biserica și Societatea și Capitolul IV – Mesajul Bisericii în pragul mileniului III**. În continuare este prezentată **Placheta aniversară**, având redat **pe avers chipul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist**, cu inscripția “90 de ani de viață și 55 de ani de slujire arhierască a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române”, iar **pe revers imaginea Catedralei Patriarhale** și înscrisul: “1885 – 120 de ani de Autocefalie – 2005” și “1925 – 80 de ani de Patriarhie – 2005”.

Mulțumind pentru prezentare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist înmânează câte un exemplar din Volumul jubiliar și din Placheta aniversară, Sanctității Sale *Bartolomeu I*, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, Exce-

lenței Sale, Domnului *Traian Bănescu*, Președintele României, Domnului *Nicolae Văcăroiu*, Președintele Senatului României și Domnului Academician *Eugen Simion*, Președintele Academiei Române.

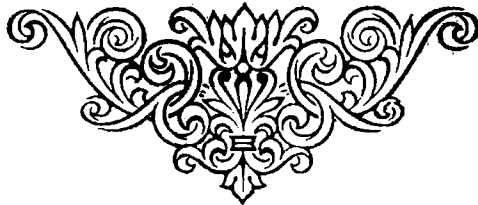
Vizitarea expozițiilor retrospective aniversare

La ieșirea din Aulă, participanții la ședința solemnă a Adunării Naționale Bisericești vizitează cele două expoziții amenajate în holurile Palatului Patriarhiei. **Prima expoziție** se constituie într-o amplă retrospectivă istorică, de carte religioasă, teologică, publicații bisericești și de artă manufacturieră religioasă reprezentativă din cei 80 de ani de Patriarhat ai Bisericii Ortodoxe Române, iar **cea de a doua expoziție**, cuprinde într-o înmănunchere armonioasă icoane lucrate de copiii premiați la mai multe ediții ale Concursului Național "Icoana din sufletul copilului".

**PREȘEDINTELE ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICEȘTI
† TEOCTIST**

**ARHIEPISCOPUL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLITUL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

SECRETAR DE ȘEDINȚĂ
Pr. Dr. AUGUSTIN RUSU
Consilier patriarhal

LUCRĂRILE CONSILIULUI NAȚIONAL BISERICESC PE ANUL 2005

Sumarul Ședinței de lucru din 22 – 23 februarie 2005*

Pe temeiul prevederilor art. 25-27 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art. 113 și 117 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a emis convocarea nr.62 din 28 ianuarie 2005, în baza căreia, membrii Consiliului Național Bisericesc s-au reunit în zilele de marți, 22 și miercuri, 23 februarie 2005, la reședința patriarhală din București, pentru a examina și întocmi Raportul general anual asupra activității bisericești din 2004, reflectat în dările de seamă elaborate de sectoarele de activitate ale Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

MARȚI, 22 februarie 2005

Sfânta Liturghie și slujba de pomenire în amintirea Patriarhului Justinian Marina

Potrivit unui bun și creștinesc obicei care s-a îndătinat în timpul arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, an de an, la zilele anume rânduite și cu prilejul unor momente evocatoare din viața Bisericii, se oficiază slujbe de pomenire la mormintele fericitorilor întru adormire patriarhi ai României: Miron Cristea (1925-1939), Nicodim Munteanu (1939-1948), Justinian Marina (1948-1977) și Iustin Moisescu (1977-1986), care au arhipăstorit Biserica Ortodoxă Română din înălțimea rangului patriarhal începând cu anul 1925.

O fericită coincidență a făcut ca în anul 2005, când Biserica Ortodoxă și neamul românesc aniversează 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei și 80 de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhat, șirul acestor pioase comemorări să fie deschis la data de 22 februarie cu oficierea Sfintei Liturghii și a parastasului întru pomenirea marelui Patriarh Justinian Marina (1948-1977) în Biserica Mănăstirii Radu Vodă, rectitorită în vremea păstoririi sale și la locul pe care și l-a ales din vreme pentru odihnă veșnică.

Întrucât această slujbă a fost rânduită în chiar ziua deschiderii lucrărilor Consiliului Național Bisericesc, autoritatea supremă administrativă pentru problemele întregii Biserici Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat chemare membrilor acestui organism, precum și părinților consilieri patriarhali, să îl însoțească la Mănăstirea Radu Vodă pentru a lua parte la acest pios omagiu adus vrednicului de pomenire Patriarh Justinian.

La orele 9.00, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de PP.SS. Episcopi-Vicari Patriarhali Vinčențiu Ploieșteanu și Ciprian Cămpineanu și ceilalți participanți, au fost întâmpinați la Mănăstirea Radu Vodă în acordurile Imnului patriarhal intonat de elevii seminariști prezenți.

* Prezentul sumar a fost elaborat de **Pr. Dr. Augustin Rusu, Consilier patriarhal**, pe baza Procesului-Verbal al ședinței, existent la Cancelaria Sfântului Sinod.

Slujba Sfintei Liturghii, oficiată de Prea Sfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurat de obștea de călugări, a continuat în prezența înalților oaspeți, a corpului didactic și a elevilor Seminarului Teologic din București, precum și a numeroși credincioși care participă zilnic la slujbele ce se oficiază după rânduiala călugărească la Mănăstirea Radu Vodă.

După Sfânta Liturghie, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist înconjurat de ceilalți ierarhi prezenți și soborul slujitor, purtând lumânări și ștergare în mâini, au oficiat slujba parastasului la mormântul fericitului întru adormire Patriarh Justinian, de la a cărui mutare la Domnul au trecut 28 de ani.

Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist

La încheierea slujbei, vădit emoționat, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a primit darul sfânt al arhieriei, în urmă cu 55 de ani (5 martie 1950) din mâinile și prin rugăciunile Patriarhului Justinian, a rostit următorul cuvânt, adresat deopotrivă distinșilor participanți, dar și tinerilor elevi seminariști, care descoperă tainele teologiei și ale slujirii lui Dumnezeu și a Sfintei Sale Bisericii vegheați de Patriarhul Justinian, acest mare și înțelept conducător al Bisericii Ortodoxe Române în vremuri de aprigă prigoană atee:

**Prea Sfințiile Voastre,
Prea Cucernici și Prea Cuvioși Părinți
Iubiți frați creștini întru Domnul,
Dragi elevi,**

“În ceata aleșilor și în desfătarea Raiului, Îndurate, sălășluiește pe acesta pe care în credință l-ai mutat dintre noi” (din slujba Parastasului).

“În timpul păstoririi fericitului de pomenire Patriarhul Justinian, credincioșii și clerul se adunau la reședința Sfintei Patriarhii, în fiecare an, la 22 februarie, ziua sa de naștere, pentru a-i prezenta gânduri de iubire, de evlavie și de ascultare. Dacă atunci, în viața sa trecătoare, aveau loc asemenea rânduieli tradiționale și frumoase în Biserica noastră, cu atât mai mult se cuvine acum, când el se află în viața cea veșnică, de unde privește cu aceeași dragoste și primește cu aceeași căldură gândurile, rugăciunile și cântările noastre.

Anul acesta este binecuvântat de Dumnezeu pentru că se împlinesc 80 ani de când Patriarhia noastră a fost recunoscută la acest rang suprem în lumea ortodoxă și tot în acest an se împlinesc 120 ani de când fiii și slujitorii au reușit să obțină Autocefalia ei, dreptul de a-și organiza și chivernisi întreaga viață duhovnicească și administrativă, pentru călăuzirea fiilor ei pe drumul mântuirii prin Sfântul și îndreptățitorul ei Sinod, care are autoritate supremă spirituală.

*Iată pentru ce, dragii mei, în acest an jubiliar Sfântul Sinod a hotărât ca pentru cinstirea celor patru mari patriarhi ai noștri: **Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina și Justin Moisescu**, care au păstorit în perioada celor 80 ani, să li se facă îndătinata pomenire cu rugăciuni și cântări, la mormântul fiecărui, în ziua nașterii lor pământești. Fiecare a înscris pagini de aur în istoria*

dumnezeiescului nostru Așezământ. Trei dintre ei, pururea pomeniții patriarhi Miron, Nicodim și Iustin, s-au învrednicit să li se rânduiască de către Sfântul Sinod locul de așteptare a slăvitei învieri de obște în catedrala Sfintei Patriarhii, ctitorită de Domnitorul Constantin Șerban la anul 1658 și închinată Sfinților Împărați Constantin și maicii sale Elena. Iar Părintele nostru duhovnicesc, al obștii dreptmăritoare ortodoxe din România, Patriarhul Justinian, și-a ales prin testament locul de veci în această frumoasă biserică, închinată Prea Sfintei Treimi de către fericitul ei ctitor, Radu Voievod (1624). Primind toiagul păstoresc în luna februarie a anului 1948, iubitorul de Hristos și de Biserica Sa din România, noul Patriarh, Justinian, a aflat acest complex teologic și mănăstiresc în ruină și în stare de umilință, transformat în școală de pregătire a ateismului, al cărui simbol, „secera și ciocanul”, atârna deasupra intrării. Oricine își poate imagina eforturile și curajul patriarhului în încercarea de a reda sfântului locaș vocația sa. După ce a readus la viață acest așezământ străbun al Ortodoxiei noastre românești, Mănăstirea Radu Vodă, i-a asigurat dăinuire veșnică prin alegerea locașului de veșnică odihnă în biserica ei, restaurată de Patriarhul Justinian și împodobită cu pictură, la dorința sa, de către talentatul pictor și duhovnic, Arhim. Sofian Boghiu.

Așadar, iată motive pentru care noi ne găsim astăzi în jurul mormântului Părintelui și Patriarhului nostru Justinian, adus aici în 1977, când a trecut de pe pământ la cer, la viața cea deplină. Ca și atunci când primea florile, cuvintele și mărturiile iubirii fiilor săi duhovnicești, cu atât mai mult în clipa aceasta, părintele nostru duhovnicesc se bucură nu numai de prezența noastră, ci și de rugăciunile și de cântările atât de frumoase pe care elevii Seminarului teologic le-au intonat aici, la mormântul său. Se bucură, mai ales, că se păstrează aici Seminarul teologic și mănăstirea, așa cum a dorit-o el, cu monahi și frați chemați de Duhul Sfânt la slujirea Bisericii noastre. Prevederile și îndreptările pe care el, cu multă osteneală, cu multă grijă și cu multă frământare le-a prevăzut în Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române și în celelalte Legiuiri bisericești, sunt valabile și respectate de cler și de popor.

Avem datoria ca nu numai în anul acesta jubiliar, ci cu orice prilej să-i aducem prinosul recunoștinței și dragostei noastre, care se concretizează în rugăciunile noastre, într-o lumânare, într-un gând, și într-un stil de viață, pe care însuși l-a trăit; acela de modestie monahală, de simplitate materială, de respectare a tuturor rânduielilor Sfintei noastre Ortodoxii, arătându-se ca arhipăstorul, părintele, fratele și gazda tuturor ierarhilor, făcând din însăși Reședința Patriarhiei o mănăstire cu rânduială, cu pravilă mănăstirească, ceea ce cu mila lui Dumnezeu le păstrăm și noi.

Avem datoria de a-i păstra cu sfințenie moștenirea și strădaniile sale din cei aproape treizeci de ani, cât a păstorit Biserica noastră. Prin școlile de formare a clerului, prin conferințele profești, ca și prin activitatea ierarhilor și profesorilor de teologie, Biserica s-a arătat încă de atunci, din anii grei ai comunismului, o Biserică vie și dinamică, deschisă spre Orient și spre Occident, deschisă spre dialog, spre ecumenism. Spun aceasta pentru că aici funcționează Seminarul Teologic „Nifon Mitropolitul”, cu director destoinic, cu profesori bine pregătiți și

cu un episcop care să coordoneze învățământul după îndrumarea Sfântului Sinod, spre a forma și în zilele noastre tineri, viitori preoți, în același duh de lucrare misionară și filantropică, necesară acum, când zărilor lumii sunt aflate în ceață morală, dar, de aceea, favorabile lucrării noastre practice. Lumina lui Hristos trebuie să lumineze în întunericul păcatelor și secularizării. Lumina noastră, a slujitorilor Bisericii, trebuie să lumineze zărilor acestea ale lumii, cu rugăciunile dar și cu învățătura și viața noastră definită mai ales prin faptele iubirii creștine. Văd în mănăstire și chiar în viața de seminar prezența și darul de părinte duhovnicesc ale P. S. Episcop-Vicar Varsanufie Prahoveanul. Tot ceea ce noi înfăptuim în Biserică sunt roadele cuvântului și pildei de slujire a mult regretatului Patriarh Justinian. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în ceata dreptilor, iar nouă să ne ajute să-i urmăm pilda și credința, spre slava Sfintei noastre Biserici și spre bucuria și mântuirea întregului neam românesc. **Veșnica lui pomenire!**”

*

În această atmosferă de pioasă comemorare și rugăciune, a avut loc lansarea cărții intitulată **“Părintele Patriarh Justinian Marina”**, autor Dl. George Stan, medicul Patriarhiei Române, lucrare prefațată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și publicată la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, cu binecuvântarea Prea Fericirii Sale. Cu acest prilej, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a rostit următoarele cuvinte:

“Cu acest prilej, Dl.dr. George Stan a scris o carte frumoasă pentru ceea ce poate spune un teolog-laic despre Patriarhul Justinian. După cele scrise în această carte, autorul se arată ca teolog și ucenic al marelui Patriarh Justinian, împlinind în inima sa credința și fapta ca un preot deplin. Credincioșii și credincioasele Bisericii noastre se bucură de calitatea de a fi poporul lui Dumnezeu. Cartea este scrisă de unul care l-a cunoscut îndeaproape pe Patriarhul Justinian și l-a cunoscut nu numai înveșmântat și în locuri consacrate în misiunea sa, ci în viața de toate zilele și chiar în anii suferințelor grele.

De altfel, Patriarhul Justinian și-a scris opera sa în 11 volume, sub genericul **“Apostolat Social”**, în care a înmănușiat toată frământarea sa de păstrare a credinței ortodoxe. Regretăm că tinerii noștri teologi nu s-au aplecat asupra scrierilor Patriarhului Justinian. În acestea el a abordat o largă arie de probleme, dintre cele mai actuale, de teologie dogmatică și patristică, până la cele de teologie pastorală și misionară, de dialog teologic și ecumenism. Ca unul care a deschis ferestrele gândirii teologice spre viața lumii, spre artă și istorie, dar și spre refacerea relațiilor cu Ortodoxia și cu toate religiile lumii, păstoria Patriarhului Justinian a strălucit pe bolta lumii creștine.

Iată, Dl. dr. Stan, fiu de preot și student prin anul 1950, când eram Rector la Institutul Teologic de Grad Universitar din București, a cules ca o albină nectar bun din viața și lucrarea Patriarhului Justinian și l-a așternut în această carte prețioasă, prima în literatura noastră bisericească. Vă felicităm, d-le doctor, că ați dat pildă tuturor teologilor, înscriind aspecte și întâmplări din activitatea și viața acestui mare Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române”.

Deschiderea lucrărilor ședinței Consiliului Național Bisericesc

La orele 10.00, după revenirea la reședința Patriarhală, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist intră în sala de ședințe pentru a prezida ședința de lucru a Consiliului Național Bisericesc.

La ședință sunt prezenți: Prea Sfințiții Episcopi-Vicari Patriarhali Vincentiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanu.

Apelul nominal

*După rostirea rugăciunii Împărate Ceresc, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist dispune citirea **Apelului Nominal**.*

*Sunt prezenți: **membrii clerici**: Pr. Prof. Univ. Academician Dumitru Popescu, *Arhiepiscopia Bucureștilor*; Pr. Dr. Vasile Nechita, *Arhiepiscopia Iașilor*; Pr. Dumitru Păunescu, *Arhiepiscopia Craiovei* și **membrii mireni**: Dl. Prof. Univ. Dr. Ing. Dumitru Rădăuceanu, *Arhiepiscopia Iașilor*; Dl. Avocat Ioan Morariu, *Arhiepiscopia Sibiului*; Dl. Prof. Tudor Nedelcea, *Arhiepiscopia Craiovei*; Dl. Prof. Univ. Dr. Gheorghe Bârlea, *Arhiepiscopia Târgoviștei* și Dl. Prof. Sergiu Cociu, *Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmagiului*.*

***A absentat motivat** Dl. Academician Constantin Bălăceanu Stolnici, *Arhiepiscopia Bucureștilor*.*

*La lucrări au participat ca **membrii permanenți**: Pr. Constantin Pârveu, *vicar administrativ patriarhal*; Pr. Dr. Augustin Rusu, *consilier patriarhal la Cancelaria Sf. Sinod – secretar al ședințelor Consiliului Național Bisericesc*; Pr. Dr. Michael Tița, *consilier patriarhal la Sectorul Relații Externe Bisericești*; Pr. Dr. Mircea Alexă Uță, *consilier patriarhal la Sectorul Comunități Externe*; Diac. Nicu Octavian, *consilier patriarhal la Sectorul Învățământ teologic și educație religioasă*; Pr. Nicolae Dorel Moțoc, *consilier patriarhal la Sectorul Biserica și Societatea*; Pr. Florin Șerbănescu, *consilier patriarhal la Sectorul Patrimoniu Cultural*; Pr. Emilian Stănescu, *consilier patriarhal la Sectorul Economico-Financiar*; Pr. Valer Ulican, *consilier patriarhal la Sectorul Tipografie al Institutului Biblic*; Pr. Constantin Tulpan, *consilier patriarhal la Sectorul Ateliere al Institutului Biblic*; Pr. Costel Stoica, *consilier patriarhal la Biroul de presă, precum și **membrii invitați**: Dl. Aurelian Marinescu, *Directorul Editurii Institutului Biblic*; Dl. Dan Eftimescu, *consilier financiar*, Dl. Ion Neagu, *consilier juridic* și Pr. Cristian Popa, *inspector bisericesc*.**

Constatând prezența statutară a membrilor Consiliului Național Bisericesc, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist declară deschisă prezenta ședință de lucru.

Adoptarea Ordinii de Zi

*În continuare, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Consiliul Național Bisericesc adoptă **Ordinea de Zi** prezentată, după cum urmează:*

Martți, 22 februarie 2005, orele 10.00 – 14.00:

1. Scrisoarea nr.105/16 februarie 2005 a Primarului General Interimar al Municipiului București, Dl. Gheorghe Răzvan Murgeanu cu propunerea pentru un nou amplasament al Catedralei Mântuirii Neamului;

2. Darea de seamă a Cancelariei Sfântului Sinod;
3. Darea de seamă a Biroului de Presă și Comunicații;
4. Darea de seamă a Sectorului Relații Externe Bisericești;

Marți, 22 februarie 2005, orele 17.00 – 20.00:

5. Darea de seamă a Sectorului Învățământ teologic și educație religioasă;
6. Darea de seamă a Sectorului Biserica și Societatea;
7. Darea de seamă a Sectorului Comunități Ortodoxe Române de peste hotare;
8. Darea de seamă a Sectorului Patrimoniul Cultural-Național;
9. Darea de seamă privind activitatea Asociației “Diaconia” cu Centrul de Servicii, Așezământul Social “Patriarhul Justinian”, a Biroului de pelerinaje și a Magazinului Krețulescu;

Miercuri, 23 februarie 2005, orele 9.30 – 14.00 :

10. Darea de seamă a Sectorului Economico-Financiar;
11. Temei nr.816/2005 – referat în legătură cu concesiunea Complexului “Lebăda”, precum și cu rezultatele financiare ale activității acestuia pe anul 2004;
12. Darea de seamă a sectoarelor Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (Editură, Tipografie și Ateliere);
13. Contul de execuție bugetară pe anul 2004 și proiectul de buget al Administrației Patriarhale și al Instituțiilor anexe pe 2005.

*După adoptarea Ordinii de Zi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist informează pe membrii Consiliului Național Bisericesc că, având în vedere caracterul deosebit al acestei ședințe, prin înscrierea pe Ordinea de Zi a scrisorii nr. 105 din 16 februarie 2005 a Primarului General Interimar al Municipiului București, Dl. Gheorghe Răzvan Murgeanu, cu propunerea pentru un nou amplasament al Catedralei Mântuirii Neamului, la această ședință participă ca **invitați speciali** o serie de personalități marcante în domeniul arhitecturii și artei bisericești, precum și unii reprezentanți ai administrației bisericești din Arhiepiscopia Bucureștilor care, alături de Administrația Patriarhală, au strâns legături și au lucrat pentru sprijinirea tuturor demersurilor Patriarhiei Române în vederea edificării Catedralei Mântuirii Neamului, pe care îi prezintă Onoratului Consiliu Național Bisericesc, după cum urmează: P.S. Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, Pr. Prof. Univ. Nicolae D. Necula, decanul Facultății de Teologie “Patriarhul Justinian” a Universității din București, Dl. Prof. Univ. Arhitect Sorin Vasilescu, Dl. Arhitect Cristian Moiescu, Pr. Nicolae Crângașu, consilier administrativ și Dl. Arhitect Voicu Florea, de la Arhiepiscopia Bucureștilor, cărora le mulțumește pentru că au răspuns invitației de a fi prezenți.*

Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist

În continuare, Prea Fericitul Părinte Președinte, deschizând lucrările acestei ședințe speciale a Consiliului Național Bisericesc, rostește următorul cuvânt:

“Așa cum știți, problema construirii Catedralei Mântuirii Neamului a constituit o preocupare a noastră încă din primele zile ale anului 1990, primită ca o moștenire sfântă din partea înaintașilor în scaunul patriarhal și de la care nu am putut abdica nici o clipă. Și chiar dacă potrivnicile și răstălmăcirile au fost pe măsura acestui proiect dorit de generații și generații de români și de bucureșteni, provocând apariția a două tabere antagonice în privința construirii Catedralei și mai ales a amplasării ei în Parcul Carol, demersurile Patriarhiei Române pentru fixarea locului și începerea lucrărilor au fost îmbunătățite continuu, pe parcursul anilor, cu contribuția nemijlocită a specialiștilor în arhitectură și urbanism.

Pe această linie se înscrie și ședința specială a Consiliului Național Bisericesc de astăzi, dedicată unor noi dezbateri în legătură cu demersurile privind locația pentru amplasarea Catedralei Mântuirii Neamului, prilej cu care țin să adresez mulțumiri tuturor celor care, de-a lungul timpului, încă din momentul inițierii acestui nobil și sfânt demers al Bisericii noastre, au fost alături de noi, au lucrat și au apărat ideea ca Patriarhia Română să aibă o Catedrală, mijloc și simbol al afirmării identității noastre românești și ortodoxe.

Este o coincidență binecuvântată ca în acest an al aniversării a 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei și a 80 de ani de la ridicarea la înalta demnitate de Patriarhie a Bisericii noastre, să încercăm să finalizăm demersurile începute cu aproape 15 ani în urmă pentru construirea Catedralei noastre, după ce s-a discutat și au fost examinate mai multe variante asupra amplasamentului ei.

Doresc să reamintesc că locul amplasării Catedralei Mântuirii Neamului a preocupat pe toată lumea, a suscitat nenumărate discuții, iar în cele din urmă, prin apariția Legii nr.441 din octombrie 2004, acesta a fost consacrat în Parcul Carol, așa cum a dorit Biserica noastră din vremea iluștrilor mei înaintași și până astăzi. Apariția acestei legi a suscitat nenumărate discuții pro și contra privind construirea Catedralei în Parcul Carol, nu asupra necesității ei, pe care a recunoscut-o chiar și noul președinte al României, Dl. Traian Băsescu, ci asupra vecinătății imediate și coexistenței ei cu fostul “Monument al eroilor comunismului”, cu toate că argumentele aduse în favoarea locului din Parcul Carol sunt și rămân valabile prin acuratețea lor spirituală, simbolică, istorică și culturală.

În ultima vreme s-a ivit oportunitatea unor noi discuții, concretizată printr-o nouă ofertă de amplasament pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului, situat în Calea 13 Septembrie. În lumina acesteia, am reflectat adânc și m-am consultat cu nenumărate personalități din domeniul arhitecturii, sistematizării, construcțiilor și artei monumentale și am pus în cumpănă: pe de o parte, în **Parcul Carol**, pe spațiul oferit nouă, aveam a construi Catedrala pe o porțiune limitată, nemaintrând în discuție și construirea clădirilor aferente acesteia și fără a ne extinde spre spațiul verde, ceea ce ne-ar fi pus în contradicție cu legislația românească și europeană privind ecologia și protecția mediului, lucru pe care nu-l dorim sub nici o formă, pe de altă parte, în **Calea 13 Septembrie**, pe spațiul propus ni se oferă cu generozitate, în limita celor 11 ha, posibilitatea de a edifica și construcțiile adiacente ale Catedralei, fără a afecta o anume vecinătate. Și ceea ce este cu totul nou la această nouă ofertă de amplasament, este faptul că din zona istorică a Dealului Arsenalului au dispărut prin demolare sau translare două așezăminte

monahale: Ansamblul Mănăstirii Mihai Vodă și Ansamblul Schitul Maicilor și trei ansambluri parohiale: Parohia Albă Postăvari, Parohia Spirea Veche și Parohia Izvorul Tămăduirii, incluzând atât locașuri de cult, cât și edificiile lor anexe, iar construirea Catedralei pe acest amplasament din Calea 13 Septembrie se constituie într-un act de îndreptățită și justă restituire a terenurilor aferente celor 5 locașuri de cult demolate de fostul regim comunist.

Iată că zilele acestea am primit o scrisoare oficială din partea Primăriei Municipiului București, prin care ni se adresează rugămintea de a analiza noua propunere pentru amplasarea Catedralei Mântuirii Neamului pe terenul situat în Calea 13 Septembrie, pe care va trebui în această ședință să o analizăm și să ne pronunțăm.”

1. Scrisoarea nr. 105/16 februarie 2005 a Primarului General Interimar al Municipiului București, Dl. Gheorghe Răzvan Murgeanu, cu propunerea pentru un nou amplasament al Catedralei Mântuirii Neamului.

La invitația Prea Fericitului Părinte Președinte, Pr.Florin Șerbănescu, consilier patriarhal, dă citire scrisorii nr.105 din 16 februarie 2005 a Primăriei Municipiului București, după cum urmează:

Prea Fericite Părinte Patriarh,

“Cunoscând preocuparea constantă a Prea Fericirii Voastre privind împlinirea vechiului deziderat al Patriarhiei Române de a construi Catedrala Mântuirii Neamului, Primăria Municipiului București a analizat cu deosebită atenție toate propunerile de amplasament care au fost formulate în acești 15 ani.

Această analiză a avut în vedere toate elementele necesare pentru ridicarea unei construcții monumentale și funcționale pentru Biserică, pentru Municipality, ca și pentru toți cei care vor vizita ansamblul arhitectural ce va fi ridicat.

Propunerea pe care V-o înaintăm este rezultatul unor îndelungi și chibzuite consultări cu specialiști din toate domeniile, care vor asigura ducerea la împlinire a dezideratului Prea Fericirii Voastre.

Având în vedere toate elementele enumerate mai sus, am ajuns la concluzia că cel mai bun amplasament pentru Catedrala Mântuirii Neamului este terenul în suprafață de 10 ha din Calea 13 Septembrie, așa cum este delimitat în planul anexat acestei scrisori.

Menționez că regimul juridic al acestui teren permite declanșarea demersurilor necesare demarării proiectului de îndată ce veți analiza și accepta acest amplasament.

Propunerea pe care am onoarea să V-o supun atenției astăzi este susținută de cele mai înalte autorități ale statului și are o conotație istorică. Dealul Arsenalului a fost ales în anul 1929 de către o comisie instituită și condusă de Patriarhul Miron, ca locul cel mai potrivit din București pentru construcția Catedralei Mântuirii Neamului.

Astfel, în anul aniversării a 80 de ani de Patriarhat pentru Biserica Ortodoxă Română, am speranța, Prea Fericirea Voastră, că veți accepta această propunere și veți pune piatra de temelie la Catedrala Mântuirii Neamului în cel mai scurt timp,

iar cu ajutorul lui Dumnezeu veți fi cel care va sfinți noua Catedrală a Neamului Românesc.

Cu deosebit respect și smerenie, al Dumneavoastră, Gheorghe Răzvan Murgeanu, Primar General Interimar”.

Luări de cuvânt ale participanților:

După citirea scrisorii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte adresează participanților invitația de a reflecta și a se pronunța asupra noii oferte de amplasament propusă de Primăria Municipiului București. La discuțiile care au urmat au luat cuvântul:

DI. Prof. Univ. Arhitect Sorin Vasilescu, în intervenția sa arată că: “păstrând tot respectul pentru disponibilitatea Primăriei Municipiului București pentru a soluționa problema amplasamentului Catedralei Mântuirii Neamului, chestiunea lipsei de sarcină a terenului respectiv nu stă în picioare pentru că, din datele pe care le dețin, cunosc că acolo au fost proprietari care, în orice moment, își pot revendica terenurile pe care au avut proprietăți. În altă ordine de idei, mi se pare că, cel puțin din punct de vedere arhitectural și urbanistic, locul oferit pare la o analiză rece, un teren de categoria a II-a, ascuns și placat de Palatul Parlamentului. În legătură cu aceasta și fără a desconsidera oferta Primăriei Municipiului București pentru terenul din Calea 13 Septembrie, doresc să prezint punctul de vedere al colectivului nostru de la Arhitectură care opinăm că locul fostei Mănăstiri Mihai Vodă ar fi fost cea mai bună alegere, pentru că reprezenta un loc plin de simboluri pentru Biserică și societate, nu ar fi fost într-o zonă ascunsă, ar fi fost generos din punct de vedere arhitectural cu o deosebită monumentalitate și ar fi reprezentat o contrapondere la clădirea Parlamentului. Mai mult, amplasarea pe terenul fostei Mănăstiri Mihai Vodă se făcea pe un teren proprietate a Bisericii și cedarea acestui teren ar fi constituit un gest de restituire firească a unei proprietăți bisericești. Dincolo de acest aspect, din punctul de vedere al terenului, zona fostei Mănăstiri Mihai Vodă nu prezintă nici un fel de riscuri, fiind din punct de vedere fizic foarte bun. Evident că readucerea în discuție a amplasamentului din Parcul Izvor, pe terenul fostei Mănăstiri Mihai Vodă ar putea da naștere la noi întârzieri, la noi probleme, cunoscând că pentru acea zonă există deja un plan de urbanism aprobat, dar este drept și firesc să ne expunem cu toată fermitatea punctul nostru de vedere, cu speranța că ar putea constitui o bază de discuție, alături de oferta Primăriei Municipiului București pentru terenul din Calea 13 Septembrie”.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, intervine și aduce următoarele precizări: “Așa cum a spus și Domnul Profesor Sorin Vasilescu, cunoașteți că terenul din parcul Izvor are deja o altă destinație. Cu referire însă la terenul care ni se oferă acum în calea 13 Septembrie, țin să precizez că a fost și în vederile ilustrului meu înaintaș și inițiator al proiectului Catedralei Mântuirii Neamului, Patriarhul Miron care, încă din anul 1929, la recomandarea unei comisii, a intuit Dealul Arseanalului ca un posibil amplasament pentru aceasta. În momentul de față, așa cum se prezintă, zona este cu mult mai generoasă ca suprafață și poate

îngloba și celelalte construcții care vor întregi așezământul Catedralei Mântuirii Neamului.

În ce privește distanța față de noul amplasament, doresc să precizez că este aceeași ca și față de Parcul Carol, numai că acum traseul nu mai este dosnic, ci central și favorizat de căile de acces foarte bune care nici nu împiedică circulația în zonă în cazul unor procesiuni religioase.

Și mai este un lucru. Poate că argumentele Domnului Profesor Vasilescu ar fi putut avea relevanță în situația în care ne-am fi aflat la începutul acestui proces. Sunt de ajuns însă 14 ani de când, din cauza unor diferite motive, unele străine cu totul de voința și dorința Bisericii, am umblat de acolo până acolo căutând cel mai bun amplasament pentru Catedrala Mântuirii Neamului. Cred că a venit momentul potrivit, și acest lucru îl subliniez cu fermitate, în numele Sfintei noastre Biserici, de a ne opri cu discuțiile și tatonările și de a începe lucrarea de construire a Catedralei Mântuirii Neamului pe care poporul o așteaptă. Trebuie să arătăm că alegerea locului Catedralei Mântuirii Neamului este o biruință a credinței și a gândirii evolute a societății românești, dar și un început binecuvântat în viața Bisericii noastre pentru care cred că a sosit momentul”.

Dl. Arhitect Cristian Moisescu, luând cuvântul arată că: “Sunt alături de Prea Fericirea Voastră de 15 ani în căutarea celui mai potrivit amplasament pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului și Vă mărturisesc că sunt de acord cu ce ați spus că a venit momentul să începem lucrarea. Dar cred că deși la o primă vedere amplasamentul oferit de Primărie pare tentant, la o analiză atentă constat că locul propus este obturat de Palatul Parlamentului prin dimensiunile lui gigantice și ne-ar situa undeva în spatele acestuia, existând pericolul ca de la mărția pe care trebuie să o aibă Catedrala Mântuirii Neamului să ajungem să avem o “Capelă a Parlamentului”. Pentru a evita un astfel de risc am convenit cu unii colaboratori și facem un studiu asupra terenului situat tot pe Calea 13 Septembrie, între Institutul de Cercetare al Academiei și Palatul Parlamentului, ca o alternativă la oferta Primăriei. Oricum, sunt de acord cu opțiunea Domnului Prof. Sorin Vasilescu pentru terenul din Parcul Izvor, pentru toate motivele pe care le-a expus, dar trebuie să avem în vedere și argumentele Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist care motivează o acceptare a ofertei făcută de Primăria Municipiului București”.

Dl. Avocat Tudor Nedelcea, membru al Consiliului Național Bisericesc, luând cuvântul spune următoarele: “Ateismul încă nu a dispărut și are forme perflide de manifestare. Mă întreb dacă nu cumva și această propunere a unui nou amplasament nu este cumva o formulă clasică ateistă de tergiversare a începerii lucrărilor la Catedrala Mântuirii Neamului pe care încă mulți nu o doresc. Să fim atenți ca nu cumva noul amplasament să nu fie o capcană juridică în care este atrasă Biserica, pentru că știm prea puțin despre situația juridică a terenului respectiv, iar ceea ce știm este insuficient pentru a lua o hotărâre definitivă. Cred că decizia noastră ar trebui să fie luată cu precauție pentru binele Bisericii”.

Dl. Ion Neagu, consilier juridic la Administrația Patriarhală, prezintă textul “Legii nr. 137/24 iulie 2000 privind regimul juridic al terenului aferent Palatului

Parlamentului României” în care este precizată situația juridică a terenului din Calea 13 Septembrie și arată că “acest teren este domeniu public al statului, singurul care poate decide asupra lui. În aceste condiții, cu siguranță că se pot emite actele normative necesare pentru destinarea lui în vederea construirii Catedralei Mântuirii Neamului, acest lucru depinzând acum de acceptul Bisericii pentru oferta făcută de Primăria Municipiului București”.

Prea Fericitul Părinte Președinte intervenind în discuție, face următoarele precizări: “Înainte de a aduce scrisoarea Primăriei Municipiului București în discuția Consiliului Național Bisericesc ne-am asigurat de legitimitatea ofertei făcute și dacă terenul respectiv nu are sarcini juridice sau alte destinații care ar presupune discuții. Și vreau să vă spun că dacă terenul din Parcul Izvor adus în discuție este deja destinat unor proiecte urbanistice aprobate, nimic nu ne îndreptățește să refuzăm acceptarea acestei noi oferte pentru terenul din Calea 13 Septembrie sub pretextul că ne-ar putea “smeri”, în condițiile în care problema construirii Catedralei Mântuirii Neamului, ca lucrare sfântă a Bisericii și neamului nostru a devenit stringentă.

Ar fi o mare primejdie ca, după atâția ani de discuții, tatonări și tergiversări să amânăm luarea unei decizii asupra acestei oferte în perspectiva gășirii unui alt amplasament. Din perspectiva încheierii tuturor discuțiilor pro și contra asupra amplasamentului Catedralei Mântuirii Neamului, cred că această ofertă este binevenită și istoria și credincioșii noștri nu ne-ar ierta dacă am rata această șansă a începerii unei etape care să desăvârșească gândurile înaintașilor noștri și ale noastre de a vedea, în sfârșit începutul zidirii Catedralei Mântuirii Neamului.

În ce privește vecinătatea Catedralei Mântuirii Neamului cu Parlamentul României consider că aceasta nu este întâmplătoare, pentru că este un act de dreptate a lui Dumnezeu care nu poate fi înfrânt de voința omenească. Dacă, în trecut Parlamentul a venit și s-a așezat în vatra Bisericii, în Dealul Mitropoliei, Biserica primind acest lucru ca pe o datorie sfântă în slujba poporului, este datoria noastră acum să mergem și să recăpătăm locul ce ni se cuvine în vatra Parlamentului pe terenurile fostelor mănăstiri și biserici demolate de comuniști, ca pe o datorie pe care Parlamentul care este al națiunii, al credinței, al dreptății și al culturii o are față de Biserica neamului.

Iată de ce, Biserica nu trebuie să ezite că va situa prima catedrală a țării, Catedrala Mântuirii Neamului în vecinătatea Parlamentului. Prin soluțiile arhitectonice, de urbanism și de sistematizare, Catedrala va avea personalitatea ei prin care se va distinge între celelalte construcții din zonă, iar terenul din jurul ei care este mult mai generos decât cel din Parcul Carol, va permite crearea unui complex de așezăminte care vor întregi și vor defini sobru și cu demnitate Catedrala Mântuirii Neamului. Aceasta este și părerea unor membri ai Sfântului Sinod cu care m-am consultat și care cred că este bine să acceptăm această nouă ofertă a Primăriei Municipiului București”.

DI. Arhitect Voicu Florea, din partea Servicului Tehnic al Arhiepiscopiei Bucureștilor, luând cuvântul precizează: “Doresc să prezint o părere alternativă la ceea ce au spus distinșii mei antevorbitori, specialiști în domeniul arhitecturii. În primul rând, nu cred că este vorba de o situație a Catedralei în spatele Parlamentu-

lui așa cum s-a afirmat, pentru că terenul propus este situat într-o parte laterală a Palatului Parlamentului pe un teren liber, iar construirea Catedralei pe acel amplasament, în imediata vecinătate a Ministerului Apărării Naționale și a Hotelului Marriot ar genera o nouă structură urbanistică și arhitectonică a zonei, întregită și cu construcțiile adiacente ale catedralei. În al doilea rând, față de situarea jos în Parcul Izvor, noul amplasament propus situează catedrala sus, pe o culme a fostului Deal al Arsenalului, ceea ce este și în conformitate cu tradiția bisericească de a construi bisericile pe coline. Și un alt aspect pe care doresc să-l evidențiez este că, la demersurile inițiale ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de la începutul anilor 1990 privind amplasamentul Catedralei Mântuirii Neamului, Facultatea de Arhitectură a evidențiat pe locul întâi ca cel mai bun amplasament, pe cel adus acum în discuție, situat în Calea 13 Septembrie”.

Pr. Prof. Univ. Academician Dumitru Popescu, membru al Consiliului Național Bisericesc, în intervenția sa a subliniat că: “Respect părerile specialiștilor care nu întotdeauna sunt convergente datorită viziunii și școlii din care provin, dar îmbrățișez ideea și argumentele Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în favoarea acceptării noului amplasament din Calea 13 Septembrie, punând problema dintr-o altă perspectivă. Mutarea din Parcul Carol, chiar dacă acesta era un loc scump înaintașilor noștri ar fi fost necesară pentru că, mai întâi, în acel loc Catedrala ar fi rămas însingurată și în afara comunității pe care trebuie să o deservească, iar mai apoi pentru că ar fi fost cu totul nepotrivită vecinătatea ei cu un monument al ororilor comunismului. Posibilitatea amplasării acesteia în vecinătatea Palatului Parlamentului dă Catedralei, pe de o parte, un sens simbolic al tradiționalelor legături dintre Biserică și Stat care au caracterizat trecutul istoriei neamului nostru, iar pe de altă parte ar constitui un simbol al vechimii, unității și misiunii Bisericii Ortodoxe Române și o confirmare implicită a ei ca Biserică Națională, punând astfel în evidență rolul pe care Biserica noastră l-a jucat în istoria devenirii istorice, culturale și spirituale a neamului și țării noastre”.

Pr. Dumitru Păunescu, membru al Consiliului Național Bisericesc subliniază că “așa cum a spus și Părintele Academician Popescu, părerile vor fi mereu împărțite și vor fi greu de armonizat. De aceea, cred că a sosit timpul să luăm o hotărâre care să permită Patriarhiei Române să treacă grabnic la lucru. După ce s-au pierdut deja 15 ani, din cauza opreliștilor de diferite feluri și a divergențelor de opinii privind amplasamentul Catedralei aici sau acolo, vom mai pierde alți 30 sau 45 de ani, iar momente ca acesta, prin care s-a oferit un amplasament așa de generos în Calea 13 Septembrie nu se mai repetă și urmașii noștri ne vor condamna”.

Dl. Prof. Univ. Dumitru Rădăuceanu, membru al Consiliului Național Bisericesc opinează în acord cu ceilalți vorbitori că “Apreciez că prin această nouă ofertă făcută Patriarhiei Române în Dealul Arsenalului, a sosit momentul ca Biserica să iasă în față cu o decizie fermă asupra amplasamentului Catedralei Mântuirii Neamului și să pornească la întocmirea demersurilor pentru începerea lucrărilor de construcție, fiind bine ca arhitecții să reflecteze mai mult și mai bine la tema de proiectare care să dea personalitate și distincție acestui monument al spiritualității și credinței neamului nostru”.

Pr. Prof. Univ. Nicolae D. Necula, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă “Patriarhul Justinian” a Universității din București, arată că: “M-am implicat, la chemarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist dintru început în problema amplasamentului Catedralei Mântuirii Neamului în Parcul Carol, am scris și am vorbit despre aceasta și am arătat, la vremea respectivă, că nu poate coexista Catedrala cu fostul monument al comunismului din care pricină am militat pentru mutarea acestuia într-un alt amplasament. Și deși m-au îndurerat vocile care cu nedreptate s-au ridicat împotriva construirii Catedralei în Parcul Carol, ascultând astăzi oferta ce s-a făcut pentru amplasarea Catedralei Mântuirii Neamului pe fostul Deal al Arsenalului, una dintre cele mai frumoase și rezistente coline ale Bucureștiului, cred că ar trebui să îmbrățișăm punctul de vedere care a început să se contureze, acela de a accepta oferta Primăriei Municipiului București. Și chiar dacă aparent s-ar putea spune că locul este oarecum dosnic, prin personalitatea, stilul și anvergura ei, Catedrala Mântuirii Neamului se va distinge în peisajul arhitectonic al zonei pe care îl va înnobila și împodobi”.

DI. Prof. Univ. Arhitect Sorin Vasilescu, cerând din nou cuvântul precizează că “în urma discuțiilor care au avut loc și a punctelor de vedere prezentate, chiar dacă îmi păstrez opinia mea de specialist privind un alt amplasament, cred că argumentul forte care prevalează este acela al încheierii discuțiilor și tatonărilor asupra amplasamentului și al acceptării acestuia din Calea 13 Septembrie ca soluție definitivă. În aceste condiții, cred că a sosit ceasul să trecem urgent la stabilirea și definitivarea temei de proiectare pentru Catedrală și construcțiile adiacente pe noul amplasament și să demarăm lucrările”.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, luând cuvântul, concluzionează dezbaterile asupra ofertei Primăriei Municipiului București pentru situarea noului amplasament al Catedralei Mântuirii Neamului în Calea 13 Septembrie, după cum urmează:

“Luările de cuvânt cu toate argumentele și opiniile exprimate sunt îndreptățite, dar din punct de vedere bisericesc trebuie să ținem seama de realitățile vieții bisericești de la noi pentru că Biserica slujește peste timp realitatea mântuirii noastre. Cunoașteți cu toții că datorită tergiversărilor și discuțiilor interminabile cu privire la amplasamentul Catedralei Mântuirii Neamului, Biserica noastră și Noi înșine am fost supuși la nenumărate critici aspre, uneori ostile și acest lucru nu este deloc favorabil Sfintei noastre Biserici.

Iată de ce, țin să precizez că problema amplasamentului Catedralei Mântuirii Neamului a preocupat întreaga societate și factorii de conducere ai țării, iar aceasta s-a manifestat în mod concret prin înțelegerea de către toate guvernele care s-au succedat la conducerea țării, prin analizarea și găsirea de soluții pentru un amplasament adecvat, conform cu opțiunea inițială a Bisericii noastre pentru Parcul Carol. Deși justificată temeinic din punct de vedere spiritual-religios, liturgic și patrimonial, opțiunea pentru Parcul Carol care a și fost legiferată, a generat atitudini divergente, iar rămânerea noastră în continuare acolo, ne-ar fi creat dificultăți din punct de vedere juridic și al protecției mediului atât în țară, cât și în fața unor foruri europene.

S-a ivit acum această ofertă pentru a construi Catedrala Mântuirii Neamului pe o colină a fostului Deal al Arsenalului, pe o înălțime de pe care acest locaș de cult va domina o bună parte a Capitalei. Am plecat de pe o colină, aceea din Parcul Carol și am ajuns tot pe o colină, aceea din Calea 13 Septembrie, lucru care corespunde tradiției noastre liturgice în ce privește construirea unei biserici. Cred că această nouă locație pentru Catedrala Mântuirii Neamului va asigura trăinicie acestui sfânt locaș și Bisericii noastre care vor străpunge timpul ca parte a unui plan sfânt a lui Dumnezeu pentru Sfânta noastră Biserică și care nu lasă la voia întâmplării o astfel de lucrare dorită de înaintașii noștri și de noi.

În contextul actual în care există această nouă disponibilitate a Primăriei Municipiului București, după blocajul în care ajunsesem cu Parcul Carol, cred că este de datoria noastră să facilităm, prin decizia pe care o vom lua, încheierea discuțiilor privind amplasamentul Catedralei Mântuirii Neamului și trecerea într-o nouă etapă, aceea a începerii construirii ei.

Mai sunt unele aspecte pe care doresc să le evidențiez în legătură cu noul amplasament, înainte de a încheia discuțiile și de a precede la luarea unei hotărâri și anume: pe de o parte, oferta pentru noul amplasament al Catedralei Mântuirii Neamului o apropie și mai mult de Reședința Patriarhală, prin căile de acces foarte flexibile și bine puse la punct, comparativ cu Parcul Carol pentru care ar fi trebuit investiții suplimentare și costisitoare în vederea creării căilor de acces corespunzătoare, iar pe de altă parte, terenul care se preconizează a fi pus la dispoziție, pe lângă faptul că reprezintă o restituție simbolică pentru altarele ortodoxe martirizate în această zonă de fostul regim comunist, oferă un spațiu generos pentru edificarea așezămintelor adiacente Catedralei Mântuirii Neamului fără a afecta vreo zonă verde, din contră, putând crea un spațiu verde corespunzător care să înconjoare Catedrala”.

Ca urmare a discuțiilor îndelungate și constructive care au avut loc și la care au luat parte atât membrii Consiliului Național Bisericesc, cât și personalități ale vieții bisericești și culturale, arhitecți, decani, profesori de teologie și alți invitați;

Luând act de preocuparea atentă și binevoitoare a Primăriei Municipiului București de a sprijini Patriarhia Română în demersurile sale privind construirea Catedralei Mântuirii Neamului, concretizată în scrisoarea nr.105 din 16 februarie 2005, prin care se oferă un nou amplasament situat în Calea 13 Septembrie;

Ținând seama de eforturile stăruitoare din ultimii 15 ani depuse de Patriarhia Română pentru împlinirea acestui deziderat sfânt, care au culminat cu adoptarea Legii nr. 441/2004 privind realizarea Catedralei Mântuirii Neamului în Parcul Carol, act normativ care a fost întâmpinat cu ostilitate în rândul anumitor categorii de cetățeni ai Capitalei din cauza vecinătății imediate a Catedralei cu fostul monument al eroilor comuniști, în prezent dezafectat;

Având în vedere necesitatea încheierii discuțiilor în legătură cu amplasamentul Catedralei Mântuirii Neamului și trecerea într-o nouă etapă, aceea a începerii construirii ei, ca obiectiv de importanță majoră pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română, menit a încununa idealurile și strădaniile a generații și generații de români și de bucureșteni, în fruntea cărora s-a situat vrednicul de pome-

nire Patriarhul Miron Cristea, ideal de la care Biserica nu poate abdica sub nici o formă;

Analizând în detaliu aspectele menționate în scrisoarea nr. 105 din 16 februarie 2005 a Primăriei Municipiului București, în special cel referitor la faptul că terenul propus este liber de orice sarcini și fără vreo destinație stabilită prin lege, cu atât mai mult cu cât în acest spațiu se regăsesc simbolic suprafețele celor cinci biserici și așezăminte mănăstirești și parohiale martirizate de fostul regim comunist în perioada 1982-1984, în scopul construirii clădirii în care acum își are sediul Parlamentul României;

Apréciind opiniile pro și contra exprimate în cadrul amplelor discuții care au avut loc cu privire la acest nou amplasament și care, în cele din urmă, au condus la o înțelegere corectă a propunerii făcute în contextul actual;

Consiliul Național Bisericesc hotărăște cu unanimitate:

– Ia act de scrisoarea Primăriei Municipiului București nr. 105/16 februarie 2005 și acceptă, în principiu, terenul propus în Calea 13 Septembrie, așa cum este delimitat în schița anexată scrisorii, având ca destinație amplasarea și construirea Catedralei Mântuirii Neamului.

– Își exprimă încrederea că prezenta hotărâre a Consiliului Național Bisericesc de a accepta construirea Catedralei Mântuirii Neamului pe amplasamentul propus în Calea 13 Septembrie va mobiliza într-un efort solidar și ireversibil toți factorii de decizie din administrația publică locală și din înaltele instituții ale Statului Român pentru a determina începerea formalităților legale și a lucrărilor de construcție în cel mai scurt timp.

Expunerea dărilor de seamă

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist dispune, apoi, trecerea la examinarea problemelor înscrise pe Ordinea de Zi și invită pe PPCC. Părinți consilieri patriarhali să prezinte **Dările de seamă ale sectoarelor Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, după cum urmează:**

2. Dare de seamă a Cancelariei Sfântului Sinod, prezentată de Pr. Constantin Pârveu, vicar administrativ patriarhal.

Darea de seamă prezintă activitatea Cancelariei Sfântului Sinod pe anul 2004 desfășurată sub îndrumarea directă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și coordonarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu și redă pe larg aspecte ale lucrării Sfântului Sinod, Adunării Naționale Bisericești și Consiliului Național Bisericesc, consemnate în hotărârile adoptate, a căror aplicare este obligatorie în toate eparhiile Bisericii Ortodoxe Române, precum și, atunci când este cazul, la nivelul sectoarelor Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. De asemenea, sunt redată aspecte ale lucrării generale bisericești, așa cum se desprind din dările de seamă anuale ale eparhiilor, reflectând bogata activitate desfășurată în cursul anului 2004

în toate domeniile vieții bisericești și la nivelul tuturor unităților bisericești (parohii, mănăstiri, protopopiate, centre eparhiale).

În cuprinsul Dării de seamă care este expusă Consiliului Național Bisericesc sunt prezentate pe larg, în capitole distincte, aspecte ale activității și vieții bisericești derulate în anul 2004 referitoare la: **Evenimente marcante în viața Bisericii noastre:** *Comemorarea a 500 de ani de la săvârșirea din viață a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare* (la nivelul Centrului Patriarhal din București prin organizarea Sesiunii solemne a Adunării Naționale Bisericești din 16 iunie 2004, la nivel național-bisericesc prin organizarea ceremoniilor religioase de la Mănăstirea Putna din 1-2 iulie 2004, precum și la nivelul centrelor eparhiale, al instituțiilor de învățământ teologic și parohial prin diferite manifestări cu caracter religios, științific-teologic și cultural-publicistic); **Evenimente în viața administrativă a unor eparhii:** *Hotărârea Sfântului Sinod pentru înființarea Episcopiei Tulcii, cu reședința în municipiul Tulcea, Alegerea și înscăunarea P.S. Nicodim ca Episcop al Episcopiei Severinului și Strehaiei, Trecerea la cele veșnice a I.P.S. Arhiepiscop în retragere Lucian Florea, precum și a P.S. Gherasim Putneanul (Cucoșel), Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților;* **Reflectarea prestigiului Bisericii Ortodoxe Române** în manifestări ale societății civile; **Activitatea organelor centrale bisericești:** Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Adunarea Națională Bisericească, Consiliul Național Bisericesc și Permanența Consiliului Național Bisericesc; **Organizarea administrativ-teritorială a Bisericii Ortodoxe Române,** cu redarea unor date și cifre semnificative și definitorii pentru amploarea vieții Bisericii Ortodoxe Române, de la parohie și mănăstire, până la nivelul Centrului Patriarhal; **Activitatea misionară și pastorală a Bisericii reflectată în hotărârile Sfântului Sinod și în Dările de seamă ale Centrelor Eparhiale** și redând aspecte din: *Lucrarea misionar-pastorală în preocuparea organelor centrale bisericești și a centrelor eparhiale* (Modul de aplicare a Codului de măsuri și metode pentru reactualizarea, reorientarea și intensificarea activității misionar-pastorale a clerului; Itinerariile pastorale ale membrilor Sfântului Sinod și Dările de seamă ale Centrelor Eparhiale privind activitatea misionar-pastorală, precum și implicațiile misionar-pastorale și economice ale Pastoralei la Duminica Ortodoxiei); *Activitatea misionar-pastorală în cuprinsul eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române* la nivelul Centrelor Eparhiale, al protopopiatelor și al parohiilor; *analizarea fenomenului prozelitist și luarea de măsuri pentru apărarea dreptei credințe în lucrarea misionară;* *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte culte religioase recunoscute și cu Biserica Catholică de rit bizantin (greco-catolică);* **Preocuparea Sfântului Sinod și a centrelor eparhiale pentru viața liturgică și de cult, ca instrumente ale lucrării misionare a clerului și al sporirii evlaviei credincioșilor** (Aprobarea reintroducerii pomnirii Sfinților Îngeri în Rânduiala Proscomidiei, Aprobarea textelor liturgice în cinstea unor sfinți români canonizați în 1992 și 2003, Aprobarea unor îndreptări în textul Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur, Aprobarea Rânduiei Proscomidiei, Instituirea Sub-comisiei speciale a Sfântului Sinod pentru diortosirea cărților de cult, Reactivarea și intensificarea cântării omofone, Problema locului la slujirea în sobor a profesorului cleric din învățământul teologic universitar și

preuniversitar, Calendarul bisericesc); **Aspecte din activitatea editorială și de mass-media a Bisericii Ortodoxe Române, în sprijinul lucrării misionare, pastorale și de educație religioasă** (Titluri de cărți, reviste, publicații, periodice, posturi de radio, colaborarea cu mass-media etc.); **Viața monahală în Biserica Ortodoxă Română** (Aspecte generale privind organizarea vieții monahale; măsuri pentru consolidarea vieții și disciplinei monahale); **Activitatea canonică, juridică și disciplinară în Biserica Ortodoxă Română: Asigurarea cadrului canonic, legislativ și organizatoric bisericesc** (Demersuri privind aprobarea Legii Cultelor, Propuneri privind modificarea Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române în legătură cu criteriile de categorisire a parohiilor, Completarea prevederilor Regulamentului de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române în problema definirii delicteului simoniei și a pedepselor ce se pot aplica, Hotărârea Sfântului Sinod cu privire la implicarea clerului în politică, Aspecte ale relațiilor dintre Patriarhia Română și eparhiile sale din diaspora și din jurul granițelor țării, Continuarea lucrării de aprobare a stemelor eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române, Alte aspecte ale lucrării canonice și administrative bisericești), *Disciplina clerului*; **Activitatea de pregătire și perfecționare a personalului clerical** prin obținerea gradelor profesionale Definitiv, Gradul II, Gradul I și prin Conferințele preoțești semestriale și Conferințele administrative; **Activitatea desfășurată în cuprinsul Mitropoliei Basarabiei** redată în itinerariul pastoral al I.P.S. Mitropolit Petru; **Intervenții ale Patriarhiei Române către autoritățile de stat în probleme de interes general bisericesc și patrimonial** concretizate prin: demersurile Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în legătură cu îmbunătățirea salarizării personalului bisericesc, continuarea redobândirii unor proprietăți agricole, forestiere și a unor proprietăți imobiliare, demersuri pentru trecerea în proprietatea Bisericii a bunurilor date în folosință unităților sale de cult subordonate în perioada 1990-2004 de către administrația de stat centrală și locală, consemnarea unor facilități acordate prin lege unităților de cult pentru sprijinirea lor, inițierea procesului de restituire a obiectelor din metale prețioase care au aparținut unităților de cult; **Grija Bisericii pentru locașurile de cult și edificiile bisericești** manifestată prin: repararea, restaurarea și întreținerea monumentelor de artă și arhitectură religioasă (locașuri de cult, alte edificii), construirea de noi biserici, repararea, restaurarea și întreținerea locașurilor de cult și a altor edificii bisericești și prin pictarea locașurilor de cult, redarea pe larg a **activității Cabinetului Patriarhal**, precum și a **activității Cancelariei Sfântului Sinod** și a celorlalte servicii de la Centrul Patriarhal.

Expunerea Cancelariei Sfântului Sinod concluzionează că aceasta a fost elaborată în conformitate cu prevederile statutare și regulamentare bisericești, pe baza Proceselor-Verbale ale lucrărilor Sfântului Sinod, Adunării Naționale Bisericești și Consiliului Național Bisericesc, precum și a datelor transmise de centrele Eparhiale în cadrul itinerariilor pastorale ale membrilor Sfântului Sinod și în Dările de seamă privind activitatea misionar-pastorală desfășurată în cuprinsul eparhiilor în anul 2004, la nivelul tuturor unităților bisericești, iar propunerile care au fost evidențiate în cuprinsul expunerii constituie reflectarea unei analize atente

și punctuale a problemelor ivite în anul încheiat, dar și a celor formulate în materialele transmise de Centrele Eparhiale.

Darea de seamă se încheie cu mențiunea că personalul Cancelariei Sfântului Sinod, al serviciilor aferente și al Cabinetului Patriarhal aflate sub directa și părinteasca veghere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, secondat de P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, au conștiința că s-au străduit să împlinească cu responsabilitate, demnitate și dăruire sarcinile încredințate, oricât de grele și multe au fost, contribuind fiecare în parte și toți la un loc, la buna desfășurare a întregii activități prezentate.

Prea Fericitul Părinte Patriarh, luând cuvântul, apreciază justetea propunerilor redade de-a lungul expunerii Cancelariei Sfântului Sinod care provin, cea mai mare parte, din experiența și lucrarea eparhiilor, multe dintre acestea îndreptându-se către Sfântul Sinod și Adunarea Națională Bisericească pentru examinare și hotărâre, ca expresie firească a procesului de evaluare și decizional din Biserica noastră. De asemenea, Prea Fericirea Sa constată cu îndreptățire rolul central crescând al Cancelariei Sfântului Sinod în activitatea generală de la Centrul Patriarhal care are îndatorirea de a contribui prin experiența sa la bunul mers al activității altor sectoare ale Administrației Patriarhale, iar atunci când este solicitată, și a Centrelor Eparhiale.

Ca urmare, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, **Consiliului Național Bisericesc hotărăște:**

– Ia act cu aprobare de activitatea expusă în Darea de seamă a Sectorului I al Administrației Patriarhale–Cancelaria Sfântului Sinod pe anul 2004, desfășurată sub părinteasca îndrumare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, urmând ca aceasta să fie inclusă în Raportul General al Consiliului Național Bisericesc pe anul 2004 ce va fi supus examinării Adunării Naționale Bisericești la proxima sa ședință de lucru.

3. Dare de seamă asupra activității Biroului de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române, prezentată de Pr. Costel Stoica, consilier patriarhal.

Expunerea prezintă activitatea desfășurată în cursul anului 2004 de către Biroul de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române sub îndrumarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și coordonarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu. Activitatea expusă poate fi sintetizată astfel: **mediatizarea activității Bisericii Ortodoxe Române** la nivelul Sfântului Sinod, al Adunării Naționale Bisericești și Consiliului Național Bisericesc, **prezentarea activității Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a sectoarelor Administrației Patriarhale, precum și a unor evenimente importante din cuprinsul eparhiilor ortodoxe din țară și străinătate** în domeniile: misionar-pastoral, social-filantropic, de învățământ și cultură, al relațiilor cu celelalte culte din România, cu alte Biserici creștine și organizații ecumenice de peste hotare; **monitorizarea articolelor, comentariilor, știrilor, informațiilor și emisiunilor din presa scrisă și de la radio și televiziune** privitoare la Biserica Ortodoxă Română, instituțiile și slujitorii ei și la participarea acestora la viața publică în domenii de interes bise-

ricesc, precum și **elaborarea zilnică a revistei presei** pe baza acestora; **stabilirea, menținerea și aprofundarea de relații profesionale cu jurnaliștii acreditați** pe lângă Patriarhia Română de către agențiile de presă, marile cotidiene și posturile de radio și televiziune publice și private; **organizarea, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a unor conferințe de presă** pentru prezentarea punctului de vedere al Bisericii Ortodoxe Române în domenii de interes general bisericesc, social și de altă natură sau pentru clarificarea unor probleme în cazul unor erori de informare din presă; **intermedierea unor interviuri, participării la emisiuni radio-TV, publicării unor comunicate de presă, apeluri și mesaje** ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a membrilor Sfântului Sinod, a organismelor centrale bisericești; **colaborarea cu birourile de presă ale unor instituții reprezentative** ale administrației publice centrale și locale de stat, a celorlalte culte, a altor instituții, organizații din viața publică românească; **redactarea, în colaborare cu Sectorul Relații Externe Bisericești, a Buletinului Informativ în limba engleză News Bulletin și întreținerea paginii de internet a Patriarhiei Române.**

Expunerea se încheie cu aprecierea că întregul personal al Biroului de Presă s-a străduit să prezinte într-un limbaj adecvat cât mai multe aspecte relevante pentru dinamismul vieții noastre bisericești dar și responsabilitatea angajării slujitorilor Bisericii în numeroase activități liturgice, social-filantropice și culturale desfășurate în cursul anului 2004 atât la nivel central bisericesc sub îndrumarea atentă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, cât și în cuprinsul unităților bisericești din Patriarhia Română.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, luând cuvântul, subliniază că activitatea Bisericii noastre, prin Biroul de Presă și Comunicații a devenit tot mai transparentă față de societate, caracteristică ce trebuie menținută și aprofundată în viitor, pentru că acest Birou constituie un adevărat canal de comunicare și receptivitate dinspre Biserică spre societate și invers, fiind necesar să utilizeze toate mijloacele care-i stau la dispoziție pentru a facilita punctual informația necesară, încât societatea să nu fie lipsită de datele necesare asupra activității curente a Bisericii și a prezenței ei în viața socială, culturală, în slujirea ei socială și filantropică tot mai intensă și diversificată din ultima vreme. În acest context, Prea Fericirea Sa subliniază că reflectează de mai multă vreme la organizarea unei întâlniri cu oamenii de presă, de radio și televiziune care însă trebuie bine pregătită, astfel ca mesajul întâlnirii să fie ziditor și folositor de ambele părți.

Luând act de cele de mai sus și la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

– *Ia acți cu aprobare de activitatea expusă în Darea de Seamă a Biroului de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române pe anul 2004, exprimându-se călduroase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru permanenta îndrumare părintească;*

– *Să se includă această Dare de Seamă în Raportul General al Consiliului Național Bisericesc pe anul 2004, care va fi supus examinării Adunării Naționale Bisericești.*

4. Dare de seamă a Sectorului Relații Externe Bisericești, prezentată de Pr. Dr. Michael Țița, consilier patriarhal.

Expunerea activității pe anul 2004 a Sectorului Relații Externe Bisericești prezintă în mod analitic, pe temeiul hotărârilor Sfântului Sinod, al documentarelor și rapoartelor de participare ale reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române, următoarele preocupări ale Bisericii noastre pe tărâm extern: **întărirea legăturilor sale tradiționale cu Bisericile Ortodoxe surori:** vizita unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la Constantinopol și în Cezareea Capadociei (18-24 mai 2004) și vizita oficială a unei delegații a Patriarhiei Ecumenice, condusă de Sanctitatea Sa Bartolomeu, Arhiepiscopul Constantinopolului–Noua Romă, Patriarh Ecumenic în Țara și Biserica noastră (15-21 octombrie 2004); **aprofundarea sub diferite forme a relațiilor panortodoxe și bilaterale:** inițiativa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de începere a lucrărilor Comisiei de Dialog dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Sârbă în legătură cu Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului; participări ale reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române la: Ceremoniile în legătură cu trecerea la cele veșnice a fericitului întru adormire Petros VII, Papă și Patriarh al Alexandriei și a Toată Africa și întronizarea Prea Fericitului Theodoros II ca nou Papă și Patriarh al Alexandriei și a Toata Africa; momentele aniversare ale Bisericii Ortodoxe Sârbe (Belgrad, 8-10 mai 2004); Festivitățile organizate de Mitropolia de Durostorum cu prilejul împlinirii a 1700 de ani de la martirizarea Sfântului Mucenic Dasie (Silistra, Bulgaria, 19-20 noiembrie 2004); Festivitățile organizate cu ocazia sărbătoririi Sfântului Gheorghe, patronul țării (Tbilisi, Georgia, 21-26 noiembrie 2004); Manifestările prilejuite de dezvelirea la Galați a monumentului închinat hatmanului Ivan Mazepa (Galați, România, 5-6 mai 2004); Pelerinajul de la Harkov, Ucraina, în vederea aducerii la Galați a unei părțicele din moaștele Sf. Atanasie Patelarie (Harkov, Ucraina, 21-26 octombrie 2004); Manifestările religioase, organizate de Mitropolia de Durostorum – Silistra, Bulgaria cu ocazia hramului “Sfinților Apostoli Petru și Pavel” al Catedralei din Silistra și a împlinirii anul acesta a 1700 de ani de la moartea martirică a Sfântului Mucenic Dasie, (Silistra, Bulgaria, 28-29 iunie 2004); Lucrările celei de a X-a ediții a Congresului Științific Internațional, prilejuit de manifestările cultural-religioase “Pavlia”, organizate de Mitropolia de Veria, Naoussa și Kampania în cinstea Sfântului Apostol Pavel (Veria, Grecia 26–29 iunie 2004); Seminarul cu tema “Ortodoxia și educația: Lecția despre religie ca subiect al identității și culturii”, organizat de Secretariatul Adunării Interparlamentare a Ortodoxiei, (Volos, Grecia, 15-17 mai 2004); Lucrările Sinodului popular rus (Moscova, 2-6 februarie 2004); Cea de-a VIII-a Consultație dintre Biserica Ortodoxă și Grupul Partidului Popular European și Partidele Democrate din Parlamentul European, cu tema “Construirea Europei prin reconciliere și cooperare” (Tesalonic, Grecia, 21-22 octombrie 2004); Conferința internațională cu tema “Bizanțul ortodox și Apusul latin. 950 ani de la Schisma dintre Biserici și 800 ani de la Cruciada a IV-a” (Moscova, 26-27 mai 2004); **diversificarea relațiilor cu Biserica Romano-Catolică** prin: *participarea unor reprezentanți ai Bisericii noastre la întruniri bilaterale ortodoxo-catolice* (Conferința

Ecumenică Internațională cu tema “Spiritualitatea ecumenică – izvor al unității pentru o nouă Europă creștină”, Roma, 2-4 mai 2004); *Vizitele la Patriarhia Română a unor reprezentanți ai Bisericii Romano-Catolice, cu prilejul participării lor la anumite evenimente culturale și academice*: Eminența Sa Card. Walter Kasper, Președintele Consiliului Pontifical pentru Promovarea Unității Creștinilor (11 mai 2004); Eminența Sa Cardinalul Karl Lehmann, Episcop de Mainz, Președintele Conferinței Episcopilor din Germania (27 aprilie 2004); Dl. Andrea Riccardi, președintele Comunității Sant’Egidio (11 mai 2004); *Participări ale reprezentanților Bisericii noastre la manifestări organizate de Biserica Romano-Catolică*: Cea de a XVII-a Întâlnire Internațională de Rugăciune pentru Pace, organizată de Comunitatea Sant’Egidio (Milano, 5-7 septembrie 2004); Conferința cu tema “Spiritualitatea creștină și unitatea europeană”, organizată de Asociația culturală Mitteleuropa (Abația Rosazzo, Italia, 22-23 octombrie); Întrunirea ecumenică cu tema “Împreună pentru Europa” (Stuttgart, Germania, 7-9 mai 2004); *Evenimentele de la Vatican dedicate comemorării Sfântului Voievod Ștefan cel Mare*, ca parte din programul omagial ”Ștefan cel Mare și Sfânt – 500”(Roma, 28-30 septembrie 2004); **continuarea relațiilor cu Biserica Anglicană și cu Biserica Lutherană prin**: Corespondența oficială primită la Patriarhia Română din partea Arhiepiscopului de Canterbury, Dr. Rowan Williams, Primatul Comuniunii Anglicane, cu privire la situația actuală din cadrul Comuniunii Anglicane, cu implicații în ceea ce privește continuarea dialogului ortodoxo-anglican; Constituirea comitetului de organizare a Asociației Sf. Alban și Sf. Serghie-Filiala România (București, 21 septembrie 2004); Cea de a XII-a întrunire a Comisiei Mixte de Dialog Ortodox - Lutheran (Durău, România, 6-13 octombrie 2004); Vizita Excelenței Sale, Dr. Gerhard Maier, Episcopul Bisericii Evanghelice din Württemberg, Germania (Galați, 6-10 octombrie 2004); **dezvoltarea participării Bisericii noastre la activitatea Organizațiilor Creștine Internaționale prin**: *relații cu Consiliul Mondial al Bisericilor* prin participarea la: organizarea și desfășurarea Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor (București, 18-25 ianuarie 2004); Întrunirea Comisiei pentru Educație și Formare Ecumenică a Consiliului Mondial al Bisericilor, care a avut loc la Matanzas, Cuba, între 24-29 noiembrie 2004; *Relații cu Conferința Bisericilor Europene* prin participarea la Întrunirea Comitetului mixt KEK/CCEE, care a avut loc în Polonia, lângă orașul Opole (29 ianuarie – 1 februarie 2004).

Darea de seamă se încheie cu mențiunea că întreaga activitate a Bisericii Ortodoxe Române în planul relațiilor externe s-a desfășurat sub părintească purtare de grijă și îndrumare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, prin ostenelele P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, a Pr. Dr. Michael Tița, consilier patriarhal, precum și a personalului de specialitate din cadrul Sectorului.

Luând act de expunerea prezentată, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște**:

– *Ia act cu aprobare de activitatea prezentată în Darea de Seamă a Sectorului Relații Externe Bisericești și de modul cum s-a desfășurat în anul 2004 activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române, exprimând călduroase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru permanenta îndrumare părintească;*

– *Aprobă includerea Dării de Seamă a Sectorului Relații Externe Bisericești în Raportul General al Consiliului Național Bisericesc pe anul 2004, ce va fi supus examinării Adunării Naționale Bisericești.*

La orele 14.30, potrivit agendei aprobate, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** dispune suspendarea ședinței de lucru a Consiliului Național Bisericesc.

Reluarea lucrărilor și continuarea prezentării dărilor de seamă

În după-amiaza aceleiași zile, la orele 17.00, în conformitate cu programul stabilit în deschiderea ședinței de dimineață, se reiau lucrările în plen ale ședinței Consiliului Național Bisericesc.

Întrucât Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a avut o agendă de lucru prestabilită pentru această oră, a încredințat președinția temporară a ședinței P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu.

Ca urmare, P.S.Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu **invită pe PP.CC. Părinți consilieri patriarhali să prezinte, în continuare, expunerile privind activitatea sectoarelor Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, potrivit Ordinii de Zi, după cum urmează:**

5. Dare de seamă a Sectorului Învățământ teologic și Educație religioasă, prezentată de Diac. Nicu Octavian, consilier patriarhal.

Expunerea înfățișează preocupările din anul 2004 în legătură cu problemele învățământului teologic și ale educației religioase în rândul copiilor și tineretului, atât în Biserică și în Școală, cât și în afara lor, care au continuat să constituie o preocupare majoră a Sfântului Sinod și a fiecărui ierarh în parte, vizând întregirea lucrării misionare a Bisericii Ortodoxe Române. În acest cadru, expunerea redă, pe baza lucrării proprii a Sectorului de Învățământ teologic și Educație religioasă desfășurată sub îndrumarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a datelor furnizate de Centrele Eparhiale și de instituțiile de învățământ teologic, rezultatele activităților din anul 2004, după cum urmează: **Activitatea de îndrumare și supraveghere a predării Religiei în învățământul public de stat** (adoptarea de măsuri pentru înscrierea obligatorie a Religiei în planul de învățământ, în orarul școlii și în catalog în acord cu trecerea, începând cu anul școlar 2003-2004, la învățământul general obligatoriu de 10 clase; înscrierea disciplinei Religie în planul de învățământ al școlilor de arte și meserii, la intervenția motivată a Patriarhiei Române; îndrumarea și controlul profesorilor de Religie prin personalul de specialitate de la Inspectoratele Școlare Județene și de la Centrele Eparhiale; revizuirea programelor școlare de Religie pentru clasele IX – XII; măsuri pentru numirea de profesori ortodocși, care să predea Religia - acolo unde este cazul - în limba germană și în limba română, după opțiunea elevilor; instituirea Comisiei bisericești de Evaluare a manualelor de Religie; reorganizarea Comisiei Naționale de specialitate pentru disciplina Religie și pentru disciplinele teologice din cadrul Ministerului Educației și Cercetării; aprobarea tematicii orientative a lucrărilor metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I și a programei pentru susținerea examenelor de titularizare, definitivat și gradul II; coordonarea organizării

Consfăturii inspectorilor de specialitatea Religie (București 9-10 septembrie 2004); desfășurarea de activități extracurriculare constând în: excursii tematice, pelerinaje, concursuri școlare, serbări școlare, cercuri și tabere de creație etc.); **Organizarea învățământului teologic ortodox preuniversitar** prin: *Școlile de cântăreți bisericești*, integrate în noua categorie a Școlilor de Arte și Meserii din structura învățământului de stat și pentru care a fost adoptat un nou plan de învățământ specific acestui tip de învățământ; *Seminariile Teologice Liceale Ortodoxe*, cu două specializări: Teologie Pastorală și Teologie Patrimoniu, a căror activitate a fost evaluată în cadrul Consfăturii anuale cu directorii de Seminarii (București, 4 noiembrie 2004) și pentru care în cursul anului 2004 s-au adoptat o serie de măsuri vizând: Revizuirea programei și metodologiei examenului de admitere; Întocmirea unui nou Plan de învățământ; Concordanța planurilor de învățământ cu programele școlare (analitice) adecvate la disciplinele teologice de la aceste clase; alcătuirea viitoarelor manuale pe clase, nu pe domeniu, astfel încât să existe manuale specifice unei clase, cuprinzând doar temele și conținuturile programei clasei respective; *Școlile Postliceale Teologico-Sanitare* organizate în 8 centre școlare pe baza planurilor și programelor specifice acestui profil; **Desfășurarea activității didactice și de cercetare științifică și teologică în instituțiile de învățământ teologic superior:** *cursurile de licență în teologie* cu menționarea numărului instituțiilor, al secțiilor și al specializărilor, a populației școlare și a numărului cadrelor didactice care au asigurat desfășurarea normală a procesului de învățământ, precum și preocupările Bisericii pentru adaptarea învățământului superior ortodox la reglementările privind noul sistem de învățământ unitar, în perspectiva alinierii la normele mai sus menționate și evidențiate de către Carta de la Bologna; *Cursurile de Masterat*, organizate la 12 Facultăți de Teologie Ortodoxă, cu cinci specializări, cu domenii diferite, în funcție de facultățile respective; *Doctoratul în teologie*, organizat în patru centre universitare (București, Sibiu, Cluj și Oradea). Tot în legătură cu învățământul superior teologic, expunerea mai amintește și *următoarele aspecte*: Adoptarea de măsuri astfel ca, pe viitor, congresele învățământului superior teologic, cât și comisiile pentru planuri de învățământ și pentru programe analitice amintite, să lucreze pe baza unui program bine stabilit, cunoscut și aprobat de autoritatea bisericească superioară, menționându-se necesitatea conlucrării în sistemul de autonomie universitară cu autoritatea bisericească, cu evidențierea relației canonice și statutare ce trebuie să existe; trecerea în responsabilitatea Facultății de Teologie din București a coordonării pregătirii Revistei "Studii Teologice" în vederea editării; validarea de către Sfântul Sinod a alegerii noilor organe de conducere la Facultățile de Teologie Ortodoxă; organizarea Cursurilor și examenelor pentru obținerea gradelor profesionale de către preoți în cele 6 centre abilitate (București, Iași, Sibiu, Craiova, Timișoara și Cluj-Napoca); **Specializarea teologilor prin trimiterea la studii în cadrul schimbului de burse și de teologi** cu Bisericele și organizațiile creștine din străinătate; **Preocuparea pentru asigurarea pregătirii viitorilor candidați la preoție din rândul românilor ortodocși din jurul granițelor țării** în instituțiile de învățământ teologic din România.

Față de cele prezentate și la propunerea Prea Fericitului Părinte Președinte, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

– *La act cu aprobare de activitatea desfășurată în cadrul Sectorului Învățământ teologic și Educație religioasă al Patriarhiei Române, aduncându-se mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru grija deosebită față de acest domeniu de activitate bisericească, cu importante semnificații în lucrarea educativă, misionar-pastorală și culturală a Bisericii noastre.*

– *Să se includă această Dare de Seamă în Raportul General al Consiliului Național Bisericesc pe anul 2004, care va fi supus examinării Adunării Naționale Bisericești.*

6. Dare de seamă a Sectorului Biserica și Societatea, prezentată de Pr. Nicolae Dorel Moțoc, consilier patriarhal.

În introducere, Darea de seamă amintește că în cursul anului 2004, Sectorul Biserica și Societatea al Administrației Patriarhale, aflat sub îndrumarea directă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și coordonat de P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul și-a desfășurat activitatea sub conducerea Pr. Dorel Nicolae Moțoc, consilier patriarhal și în strânsă colaborare cu personalul de specialitate din sector. Expunerea este elaborată pe câteva paliere fundamentale vizând implicarea în soluționarea problemelor sociale ce afectează diverse categorii de persoane defavorizate, aprofundarea unor noi căi de colaborare cu instituții de stat și private cu responsabilități în domeniul social, extinderea contactelor și diversificarea demersurilor la organisme abilitate pentru consolidarea prezenței preoților în armată, poliție, spitale, penitenciare, așezăminte de ocrotire socială.

Activitatea de asistență social-filantropică a Bisericii noastre, la nivelul celor 24 de eparhii, a fost asigurată în anul 2004 de 188 de asistenți sociali teologi, 67 preoți misionari și 32 lucrători sociali, care își desfășoară activitatea în cadrul a 36 Birouri de asistență socială, și anume (1 la Centrului Patriarhal, 15 la centrele eparhiale, 15 la protopopiate și 5 la nivelul parohiilor). În anul 2004, **cheltuielile totale ale Bisericii Ortodoxe Române pentru activitățile social-filantropice – în bani și produse - s-au ridicat la suma de 196.792.524.975 lei.**

La nivelul Administrației Patriarhale, asistența socială este asigurată de *Biroul de asistență socială din cadrul Sectorului Biserica și Societatea*, care, în cursul anului 2004, pe lângă activitățile de coordonare și monitorizare a acțiunilor social-filantropice desfășurate în cuprinsul eparhiilor (consiliere, informare, intervenții pe lângă instituții de stat și diverse organizații), a derulat, în mod concret, **7 programe sociale** cu o durată de 6 sau 12 luni, altele cu prilejul marilor sărbători creștine și a altor evenimente (Nașterea Domnului, Sfintele Paști, Ziua Copilului, începutul anului școlar, etc.), având ca obiectiv: acordarea de ajutoare financiare și materiale (alimente, îmbrăcăminte, rechizite, medicamente, igienico-sanitare) pentru copiii orfani și abandonati, bătrâni, familii sărace, familii afectate de inundații și grindină, rromi-victime ale Holocaustului. **Suma totală cheltuită de Sectorul Biserica și Societatea a fost de 2.241.912.470 lei**, provenind din: *Fondul Filantropia (620.142.572 lei)* reprezentând 30% din totalul colectat de la

credincioși, la nivelul eparhiilor, *sponsorizări și donații (1.621.769.898 lei)* din partea persoanelor fizice și juridice din țară și străinătate. Expunerea prezintă apoi **Asociația "Diaconia" din cadrul Sectorului Biserica și Societatea cu cheltuieli de 1.653.692.000 lei** pentru activități sociale, caritativ-filantropice, de servicii și pelerinaj derulate prin: *Așezământul social "Patriarhul Justinian Marina"* pentru protejarea și asistarea mamelor și copiilor, victime ale violenței în familie; *Centrul de servicii și Magazinul de cărți și obiecte bisericesti-Kretzulescu*, pentru susținerea financiară a programelor sociale și *Agenția de Turism "Pelerinul"*, pentru desfășurarea activităților misionare.

La nivelul eparhiilor, activitatea de asistență socială este reflectată în cuprinsul expunerii prin următoarele componente care privesc: **înființarea a 83 de noi așezăminte social-filantropice în anul 2004**, pe lângă cele 118 de așezăminte existente la finele anului 2003, astfel încât, în prezent, numărul total al acestora s-a ridicat la 201, profilate după cum urmează: 57 centre pentru copii orfani, 20 cămine pentru bătrâni, 74 de cantine și brutării sociale, 27 cabinete medicale și farmacii sociale, 2 centre de diagnostic și tratament și 21 centre pentru asistența familiilor aflate în dificultate. **Oferirea serviciilor sociale prin intermediul programelor social-filantropice** au constat în: îngrijirea la domiciliu a copiilor orfani sau abandonați și a bătrânilor singuri, nedeplasabili; asistarea și consilierea persoanelor dependente de droguri, acordarea de ajutoare materiale și financiare pentru familiile sărace în vederea prevenirii evacuării sau debransării de la utilități; îngrijirea la domiciliu a bolnavilor de cancer; asistarea și îngrijirea copiilor seropozitivi și a celor cu grave dificultăți de adaptare; prevenirea și combaterea traficului de ființe umane; pregătirea persoanelor fără ocupație, în vederea integrării lor profesionale; sprijin pentru copiii proveniți din familii sărace în vederea prevenirii abandonului școlar și instituționalizării; consiliere spirituală, socială și juridică acordată familiilor și persoanelor singure pentru obținerea facilităților prevăzute de lege; acordarea de asistență medicală și îngrijire pentru copiii străzii; oferirea de masă caldă, zilnic, prin cele 74 de cantine și brutării sociale; pachete cu alimente cu prilejul marilor sărbători. În cursul anului 2004, un număr de **160.000 de persoane și familii au fost beneficiarii programelor de asistență socială**, după cum urmează: **66.836 au fost copiii** proveniți din casele de tip familial, orfeline și centre sociale, din familii sărace și fără posibilități de întreținere, mai ales a celor cu dificultăți de adaptare, tulburări afective și de comportament, **39.975 au fost vârstnici**, din căminele de bătrâni înființate în diferite parohii și mănăstiri, din centrele sociale de tranzit și adăposturi de noapte, bătrâni singuri, nedeplasabili, abandonați de familie și care prezentau grave probleme de sănătate și **53.989 de familii** sărace, fără posibilități materiale, tineri, studenți, șomeri, deținuți eliberați, persoane cu handicap sau fără adăpost. **Sumele de bani cheltuite de către cele 24 de eparhii ale Bisericii Ortodoxe Române** pentru susținerea activităților social-filantropice, s-au ridicat la cifra de **97.822.623.894 lei**, provenind din următoarele surse: *Fondul "Filantropia" – colectat de la credincioși (5.482.409.461 lei)*, *Fonduri proprii – cutia milei, activități productive (14.484.782.511 lei)*, *Finanțări externe – PHARE, UNICEF, USAID etc. (5.024.400.000 lei)*, *Donații și sponsorizări (72.826.277.522 lei)*, la care se

adaugă *ajutoarele materiale în valoare de 98.969.901.081 lei* (alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte etc.).

Darea de seamă continuă cu prezentarea activității de asistență religioasă în unitățile militare, penitenciare, spitale și așezăminte de ocrotire socială, asigurată de un număr de 437 de preoți, din care: 145 în unități militare și penitenciare și 292 în spitale și așezăminte de ocrotire socială și desfășurată în cadrul celor 300 de biserici și capele, alte 111 aflându-se în diferite stadii de construcție și amenajare.

Un ultim capitol al expunerii redă amănunțit contribuția la susținerea lucrării pastoral-misionare și cultural-spirituale a Bisericii prin **activitatea asociațiilor și fundațiilor care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod** (*Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români – ASCOR, Societatea Națională a Femeilor Ortodoxe din România – SNFOR, Frăția Ortodoxă Română – FOR, Oastea Domnului*) și a **Centrelor Eparhiale**, concretizate în: acțiuni umanitare și vizite la centre de plasament, orfelinate și azile; organizarea de tabere și pelerinaje pentru tineret la mănăstirile din țară și de peste hotare; organizarea de centre misionare pentru tineret; activități de catehizare și manifestări misionar-comemorative; editarea și difuzarea unor publicații creștine; organizarea de conferințe, simpozioane, întâlniri pentru tineret și seri creștine cu participarea unor ierarhi, mari duhovnici și oameni de cultură; organizarea de concursuri pentru promovarea tradițiilor și a valorilor ortodoxiei românești; acordarea de asistență religioasă pentru hipoacuzici; acțiuni de promovare a relațiilor de colaborare și parteneriat cu organizații interne și internaționale.

În urma prezentării expunerii de mai sus și la propunerea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vinčențiu Ploieșteanu, președinte delegat, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

– *Ia act cu aprobare de activitatea Sectorului Biserica și Societatea desfășurată în anul 2004 și de modul cum a fost redată în cuprinsul Dării de seamă care va fi integrată în Raportul general al Consiliului Național Bisericesc pe anul 2004 ce va fi supus Adunării Naționale Bisericești.*

La orele 18.00, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist intră în sala de ședință** și, după ce ocupă locul prezidial și mulțumește P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vinčențiu Ploieșteanu pentru modul cum a condus lucrările, **invită pe PP.CC. Părinți Consilieri prezenți să continue expunerea Dărilor de seamă potrivit ordinii de zi adoptate**, după cum urmează:

7. Dare de seamă a Sectorului Comunități ortodoxe române de peste hotare, prezentată de Pr. Dr. Mircea Alexă Uță, consilier patriarhal.

Darea de seamă asupra activității Sectorului Comunități ortodoxe române de peste hotare debutează cu precizarea că întreaga lucrare din anul 2004 s-a desfășurat sub părinteasca îndrumare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, coordonarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul și sub conducerea

Pr. Dr. Mircea Alexă Uță, consilier patriarhal în colaborare cu personalul de specialitate din sector.

Expunerea debutează cu: **prezentarea stării generale a românilor din jurul granițelor actuale ale României** care, și în anul 2004, s-au străduit să-și mențină identitatea și să păstreze vie legătura cu Biserica Mamă, fiind amintite rând pe rând: *Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria*, păstorită de P.S. Episcop Sofronie și care cuprinde 21 de parohii și 16 filii și 3 așezăminte monahale (Gyula, Șacal și Bichiș), grupate în 3 protopopiate (Gyula-Budapesta, Chitighaz-Seghedin și Micherechi-Bihor), în cadrul cărora funcționează 11 preoți (6 locali și 5 misionari) și 5 ieromonahi, care deservesc un număr de 3.642 de credincioși ortodocși români înregistrați; *Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului*, păstorită de P.S. Episcop-Loctiitor (administrator) Daniil, care cuprinde 40 de parohii organizate în 6 protopopiate (Vârșet, Panciovo, Torac, Kovin, Alibunar, Biserica Albă), deservite de 22 de preoți; *Parohia Ortodoxă Română din Sofia, Bulgaria*, cu bogate tradiții în rândul românilor din Bulgaria care continuă să beneficieze de sprijin din partea Patriarhiei Române; **organizarea românilor ortodocși din Diaspora**, fiind prezentate pe rând: *Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale și de Nord*, păstorită de I.P.S. Mitropolit Serafim, ajutat de P.S. Episcop-Vicar Sofian Brașoveanul și care, sub raport administrativ cuprinde 50 de parohii în Germania, Austria, Luxemburg, Suedia, Norvegia, Finlanda și Danemarca și o mănăstire în Germania, deservite de 49 preoți și 1 ieromonah; *Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale*, păstorită de I.P.S. Mitropolit Iosif, ajutat de P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul (din 25 iunie 2004 are sediul în Italia) și care cuprinde 91 de parohii și 7 așezăminte monahale grupate în 8 protopopiate care, la rândul lor, sunt organizate în 3 vicariate (1. Franța, Elveția, Spania și Portugalia; 2. Italia și 3. Regatul Unit, Irlanda, Belgia și Olanda), unități deservite de 105 preoți, 14 diaconi și 18 monahi, alte 14 parohii fiind în curs de formare; Este menționată recunoașterea oficială a Bisericii Ortodoxe Române din Spania (3 iunie 2004), precum și întâlnirea episcopilor ortodocși români din Europa Occidentală și America (Paris, 15-19 aprilie 2004); *Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America și Canada*, condusă de I.P.S. Arhiepiscop Nicolae, sub raport administrativ cuprinde 41 de parohii (20 în SUA, 20 în Canada, 1 în Venezuela), 13 misiuni (8 în SUA, 4 în Canada, 1 în Argentina) și 3 mănăstiri, deservite de 44 preoți, 2 diaconi și 8 monahi, cu mențiunea că din anul 2003 sediul eparhiei se află la Chicago; **comunități ortodoxe române aflate sub jurisdicția directă a Patriarhiei Române**, între care sunt amintite: *Așezămintele Românești de la Ierusalim, Iordan și Ierihon*, conduse de Arhim Ieronim Crețu, în cuprinsul cărora se derulează proiecte privind extinderea Așezământului din Ierusalim, finalizarea lucrărilor de la Așezământul de la Ierihon, sprijinirea pelerinajelor românilor la Locurile Sfinte și, nu în ultimul rând, asigurarea asistenței religioase a comunității românilor ortodocși din Israel, Palestina și Iordania; *Parohiile Ortodoxe Române din Australia* (Melbourne, Adelaide, Sydney, Brisbane și Perth) și din *Noua Zeelandă* (Wellington, Christchurch, Auckland); **comunități ortodoxe române din diaspora aflate în alte jurisdicții canonice, dar în comuniune spirituală cu Biserica Ortodoxă Română**: *Episcopia Ortodoxă Română din America*, păstorită

de I.P.S. Arhiepiscop Nathanael, *Comunitatea Ortodoxă Română din Cipru, Așezămintele Românești de la Sfântul Munte Athos (Schiturile Prodromul și Lacul), Parohia Ortodoxă Română din Johannesburg, Africa de Sud și Parohia Ortodoxă Română din Istanbul, Turcia.*

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, apreciază efortul Sectorului pentru a prezenta o imagine vie a activității eparhiilor și parohiilor ortodoxe române de peste hotare, dar recomandă ca *“în viitor, la elaborarea Dării de seamă să se țină seamă în principal de itinerariile pastorale ale ierarhilor care păstoresc aceste unități pentru a reliefa legătura pastorală, misionară, liturgică și sacramentală strânsă dintre ierarh și comunitățile respective sub toate aspectele, fără a minimaliza și aspectele mai puțin plăcute, tocmai pentru a le examina și a găsi soluții adecvate pentru depășirea lor. Referindu-mă la viața bisericească în cadrul comunităților ortodoxe românești din Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului, țin să reamintesc că, cu toate demersurile care au avut loc pe lângă Patriarhia Sârbă sau în cadrul întâlnirilor la nivel înalt pe care le-am avut cu reprezentanții Republicii Serbia și Muntenegru, acestea au rămas surde la dorințele de reglementare a situației acestei Episcopii prin reciprocitate cu Episcopia Sârbă din România, pentru care Biserica noastră a făcut multe demersuri la autoritățile românești în drept de a fi recunoscută și care au fost făcute cunoscute părții sârbe. Iar atunci când am avut ocazia să mă întâlnesc cu românii veniți din Serbia, și acest lucru s-a întâmplat chiar zilele trecute, le-am recomandat părințește să nu înceteze lupta pentru refacerea drepturilor românești apelând la toate mijloacele legale atât la autoritățile de stat cât și la cele bisericești sârbești, punându-se sub umbrela Bisericii Mame Ortodoxe Române care se preocupă fără încetare de soarta lor; începând cu educarea și formarea viitorilor slujitori ai altarelor în școlile teologice din România și până la asigurarea celor necesare bunei funcționări a Episcopiei Ortodoxe Române de la Vârșeț. Știrea care ne-a parvenit recent, că la Vârșeț a fost deschis un Consulat românesc, ne-a bucurat și nădăjduim ca acesta să aibă un rol deosebit în sprijinirea și clarificarea situației Episcopiei noastre de la Vârșeț, lucru pe care-l vom solicita și Ministerului Afacerilor Externe al României”.*

În urma expunerii Dării de seamă ale Sectorului Comunități Externe, a completărilor aduse de Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte și la propunerea sa, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

– *Ia act cu aprobare de părintească grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru buna desfășurare a activității și vieții religioase și pentru întărirea legăturilor comunităților ortodoxe românești de peste hotare cu Biserica Mamă în cursul anului 2004, consemnate în Darea de seamă a Sectorului Comunități Ortodoxe române de peste hotare.*

– *Aduce mulțumiri II.PP.SS. și PP.SS. Chiriarhi ai eparhiilor ortodoxe române de peste hotare, PPCC. Părinți slujitori, monahilor, precum și credincioșilor ortodocși români viețuitori în afara granițelor țării, pentru contribuția adusă la bunul mers al vieții bisericești în cadrul comunităților cărora aparțin.*

– În viitor, la elaborarea Dării de seamă a Sectorului Comunități ortodoxe române de peste hotare, se va ține seamă și de itinerariile pastorale ale ierarhilor care păstoresc aceste unități pentru a reliefa legătura pastorală, misionară, liturgică și sacramentală strânsă dintre ierarh și comunitățile respective, sub toate aspectele.

8. Dare de seamă a Sectorului Patrimoniul Cultural-Național Bisericesc, prezentată de Pr. Florin Șerbănescu, consilier patriarhal.

Darea de seamă prezintă lucrarea Bisericii Ortodoxe Române pe tărâmul ocrotirii și punerii în valoare a patrimoniului cultural național bisericesc în cursul anului 2004, desfășurată sub îndrumarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, coordonarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul, Vicar Patriarhal și prin strădaniile Pr. Dr. Florin Șerbănescu, consilier patriarhal și a colaboratorilor din sector. **La nivelul Patriarhiei Române, Sectorul Patrimoniul Cultural Național Bisericesc**, activitatea a constat în: gestionarea unui bogat fond de bunuri culturale de peste 7000 de obiecte (2366 în cele două colecții muzeale și depozitul de la Mănăstirea Antim și 4762 în centrul de ocrotire din Palatul Patriarhiei); întocmirea unui set complet de registre-inventar, concomitent cu verificarea gestionară a acestui fond patrimonial și continuarea operațiunii de aplicare a “Protocolului încheiat între Patriarhia Română și Ministerul de Interne”, fiind întocmite, în primă formă, peste 500 de asemenea documente de evidență; printr-un contract încheiat între Ministerul Culturii și Cultelor (beneficiar și finanțator) și Institutul de Memorie Culturală (executant), în anul 2004 a fost inițiat un program de evidență computerizată pentru colecțiile Patriarhiei Române aflate în gestiunea Sectorului Patrimoniul-Cultural Național Bisericesc, vizând evidența-inventarierea, fotografierea, fișarea și introducerea în baza de date computerizată a obiectelor din Colecția de Carte Veche Bisericească aflată în depozitul din Palatul Patriarhiei, acțiunea urmând să continue în anul 2005; **la nivelul eparhiilor din Patriarhia Română**, a continuat acțiunea de elaborarea a fișelor de evidență a bunurilor de patrimoniu de la unitățile bisericești (peste 40.000 fișe); prin acordul acceptat de Sfântul Sinod în noiembrie 2004, între Banca Națională a României și Patriarhia Română s-a inițiat acțiunea de restituirea către unitățile de cult a obiectelor din metale prețioase depuse la Bancă înainte de 1989, ca urmare a măsurilor abuzive din perioada comunistă; au continuat eforturile de dezvoltare a măsurilor de protecție antiefracție, antiincendiu și împotriva factorilor de mediu și biologici de degradare a patrimoniului bisericesc; unele eparhii au inițiat ateliere și laboratoare bisericești de conservare și restaurare a patrimoniului, în primul rând a icoanelor și cărții vechi; În cadrul **măsurilor de restaurare a monumentelor istorice bisericești**, în anul 2004 s-au înregistrat lucrări la 195 obiective aparținând Bisericii Ortodoxe Române, în valoare totală de 179.569.115.660 lei, la care se adaugă Fondul “Ștefan cel Mare” în valoare de 26.763.133.541 lei; **Pregătirea personalului de specialitate în domeniul patrimoniului** (665 ghizi, custozii, muzeografi care activează la cele 354 unități de pro-

fil (185 muzee și colecții muzeale și 169 centre de ocrotire și depozite), s-a realizat prin *Cursurile de perfecționare ale muzeografilor și ghizilor* organizate la Centrul Social-Cultural "Sfântul Paisie de la Neamț", 18-26 septembrie 2004) cu o tematică adecvată, prelegerile expuse fiind reunite în volumul "*Patrimoniul religios al României – permanență spirituală europeană*", editat sub egida Ministerului Culturii și Cultelor în colaborare cu Mitropolia Moldovei și Bucovinei; **valorificarea patrimoniului cultural-național bisericesc** prin: organizarea unor expoziții la nivel central și local bisericesc, participarea la simpozioane și sesiuni științifice, publicarea a numeroase volume de studii și cercetări de istorie, artă și cultură bisericească, monografii, albume, ghiduri, pliante, ilustrate și alte materiale menite a face tot mai cunoscut inestimabilul tezaur de valori culturale ale Ortodoxiei românești. Darea de seamă se încheie cu **expunerea activităților de reprezentare a Patriarhiei Române în unele comisii pe probleme de patrimoniu cultural-național** (Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor, Comisia Națională a Locașurilor noi de Cult, Comisia Națională a Monumentelor Istorice) și la o suită de prestigioase manifestări culturale în domeniul patrimoniului cultural național unde au fost aduse contribuții deosebite din partea reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, luând cuvântul, subliniază modul laborios de prezentare a activității Sectorului Patrimoniu Cultural Național al Administrației Patriarhale care, însă, pentru Adunarea Națională Bisericească va trebui să fie mult mai sintetic în expunere. În continuare Prea Fericirea Sa arată că "*în ce privește bogăția de activități și de preocupări în domeniul protejării, restaurării, întreținerii și valorificării patrimoniului cultural-național al Bisericii noastre, precum și a pregătirii personalului de specialitate, este necesar ca Sectorul nostru de la Administrația Patriarhală să aibă în vedere să colaboreze cu publicația "Vestitorul Ortodoxiei", pentru ca în felul acesta preoțimea noastră, dar și studenții de la specializarea respectivă din cadrul Facultăților de Teologie să fie la curent cu preocupările Bisericii și cu măsurile specifice care se aduc în acest domeniu*".

Luând act de expunerea Dării de seamă a Sectorului Patrimoniu Cultural-Național Bisericesc și ca urmare a propunerii Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

– *la act cu aprobare de Darea de seamă în care este expusă activitatea desfășurată în cursul anului 2004 de Sectorul Patrimoniu Cultural-Național Bisericesc al Administrației Patriarhale, urmând ca aceasta să fie inclusă în Raportul General al Consiliului Național Bisericesc ce va fi supus examinării plenului Adunării Naționale Bisericești.*

– *Sectorul Patrimoniu Cultural-Național Bisericesc al Administrației Patriarhale se va îngriji să colaboreze cu publicația "Vestitorul Ortodoxiei", pentru a evidenția preocupările Bisericii la nivel central în domeniul protejării, restaurării, întreținerii și valorificării științifice a patrimoniului cultural-național al Bisericii noastre, în scopul informării preoțimii și a studenților de la specializarea respectivă din cadrul Facultăților de Teologie.*

9. Dare de seamă privind activitatea Asociației “Diaconia” cu Centrul de Servicii: Așezământul Social “Patriarhul Justinian”, Biroul de Pelerinaje și Magazinul Krețulescu, prezentată de Pr. Cristian Popa, inspector bisericesc de specialitate.

Biserica Ortodoxă Română a cunoscut o continuă dezvoltare a misiunii filantropice și sociale, în ultima vreme apărând unele structuri necesare misiunii social-pastorale a Bisericii. Astfel, la Patriarhia Română, pe lângă Sectorul Biserica și Societatea al Administrației Patriarhale, funcționează Asociația **Diaconia** cu Centrul de Servicii: Așezământul Social “Patriarhul Justinian”, Biroul de Pelerinaje și Magazinul Krețulescu, coordonate, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de P.S.Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul, ajutat de PP.CC. Preoți Cristian Popa și Cătălin Niculescu și personalul de specialitate aferent.

Din expunerea prezentată reiese că, în anul 2004 Biroul de Pelerinaje și Asociația Diaconia **au desfășurat activități sociale și economice cu un rulaj financiar total de 9.941.117.248 lei.**

Astfel, în anul 2004 **Biroul de Pelerinaje al Patriarhiei Române** a avut un rulaj financiar de 3.058.455.127 lei și s-a concretizat în: *Pelerinaje externe* pentru 196 pelerini (Țara Sfântă, Muntele Athos, Grecia, Bulgaria, Ucraina), *Pelerinaje interne* pentru un număr de 2.680 (la mănăstiri, locuri sfinte sau cu prilejul unor mari manifestări religioase - Putna, Dobrogea, Sfânta Paraschiva), *primirea a 118 persoane din străinătate (in-coming)* pentru pelerinaje în România; *programe social-educative pentru persoane aparținând unor categorii sociale defavorizate* (pensionari, copii și tineri provenind din familii cu venituri reduse, persoane cu diferite handicapuri); *programe destinate școlilor și grădinițelor* (150 elevi și 80 copii de grădiniță); *Servicii de cazare și transport, Servicii de popularizare a activității Biroului de Pelerinaje* (prin presa bisericească, pliante, panouri publicitare etc.); *achiziționarea unui microbuz*; **Asociația Diaconia**, ca organizație non-guvernamentală înființată conform legii, având personalitate juridică și funcționând cu aprobarea Patriarhiei Române, a avut un **rulaj financiar total de 6.882.662.121 lei** și și-a desfășurat activitatea prin: *Așezământul social “Patriarhul Justinian Marina”*, în cadrul căruia în anul 2004, cu cheltuieli de 2.392.399.655 lei, din care 322.160.465 lei sponsorizări, au funcționat următoarele proiecte: *Centrul pentru protejarea și asistarea mamelor și copiilor acestora, victime ale violenței în familie*; *Centrul de zi pentru copiii proveniți din familii monoparentale și/sau sărace, cu risc crescut de abandon școlar și familial*; *Serviciul de consiliere și sprijin familial-program cu caracter permanent*; *organizarea de parteneriate sociale cu diferite organisme și instituții medicale, sociale și de educație specializate*; *organizarea de manifestări cu caracter social-caritativ la marile praznice creștine*; *acordarea de ajutoare sociale de urgență pentru persoane sărace* care în anul 2004 au totalizat 271 milioane lei; *organizarea de conferințe și întâlniri consultative pe problemele specifice ale Asociației*; **Activitatea productivă de autofinanțare**, care în anul 2004 a totalizat suma de 4.490.262.466 lei, pusă la dispoziția serviciilor de asistență socială, s-a realizat prin *Magazinul de cărți și obiecte bisericești amenajat în Calea Victoriei 45, Centrul de servicii din același sediu care oferă: servicii de fotocopiere alb-negru,*

color, scanare, printare, laminare, legare termică sau cu spirale, tehnoredactare documente personalizate, obiecte de birotică și papetărie); *Agenția de turism "Pelerinul" cu un rulaj financiar de 135.122.565 lei.*

Ca urmare a examinării Dării de seamă prezentate și la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

– *În act cu aprobare de activitatea expusă în Darea de seamă a Biroului de Pelerinaje, Centrului de Servicii, Magazinului de cărți și obiecte bisericești, Asociației Diaconia, și Așezământului social "Patriarhul Justinian Marina", pe anul 2004, urmând ca aceasta să se includă în Raportul General al Consiliului Național Bisericesc pe anul 2004, ce va fi supus examinării Adunării Naționale Bisericești.*

La orele 20.00, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** dispune *suspendarea ședinței Consiliului Național Bisericesc*, lucrările urmând a fi continuate în ziua următoare.

MIERCURI, 23 FEBRUARIE 2005

Reluarea lucrărilor și continuarea prezentării dărilor de seamă

La orele 9.30 se reiau lucrările în plen ale ședinței Consiliului Național Bisericesc, sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, care **invită pe PP.CC. Părinți consilieri patriarhali să continue prezentarea expunerilor privind activitatea sectoarelor Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, potrivit Ordinii de Zi adoptată în ziua precedentă, după cum urmează:**

10. Dare de seamă a Sectorului II Economic-Financiar al Administrației Patriarhale, prezentată de Pr. Emilian Stănescu, consilier patriarhal.

Darea de seamă a Sectorului II Economic al Administrației Patriarhale redă în mod sintetic activitatea gospodărească și economico-financiară desfășurată în anul 2004 ca urmare a îndrumărilor și hotărârilor Organelor Centrale Bisericești, prin structurile aflate în subordine cu privire la: Serviciul Bunuri, Comisia de Pictură Bisericească, Serviciul Economic și Sectoarele Tipografie și Ateliere ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Colecta Fondului Central Misionar, Colecta Fondului Filantropia și Colecta pentru Mitropolia Basarabiei. Pentru început este prezentat **stadiul demersurilor pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului**, pentru care la stăruințele Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist s-a aprobat un nou amplasament în sectorul situat în imediata vecinătate a Palatului Parlamentului, în suprafață de cca 12 ha, situat pe colina Dealul Spirii – Arsenal care va cuprinde Catedrala Mântuirii Neamului, reședințe pentru Episcopii-Vicari, clădiri adiacente pentru muzeu, colecții de artă, precum și utilitățile și serviciile necesare acestui nou Centru bisericesc al Patriarhiei Române. Sub raport administrativ-gospodăresc sunt prezentate **investițiile pentru consolidări, reparații și reamenajări** care s-au făcut în anul 2004 la următoarele obiective: *Palatul Patriarhiei, Reședința Patriarhală, Mănăstirea Antim, Blocului P5B Unirii* și nu în ultimul rând la *Așezământul Ortodox de la Ierusalim-Ierihon*, pentru care s-au alocat sume provenite din fonduri proprii, cea mai mare parte însă provenind din sponsorizări și subvenții de la bugetul de stat,

întrucât aceste obiective fac parte din patrimoniul cultural bisericesc; **expunerea activității Comisiei de Pictură Bisericească**, privind verificarea și aprobarea documentațiilor tehnice în ceea ce privește pictura bisericească (191 devize, 142 adjudecări de lucrări, 87 devize ofertă, 7 promovări de categorie, 16 scăderi de categorie a parohiilor ca urmare a solicitării Centrelor Eparhiale, 10 cercetări, sesizări și delegări la fața locului cu acordul Centrelor Eparhiale, organizarea în octombrie 2004 a unui nou examen de admitere pentru ucenicii pe șantierul de pictură bisericească, din cei 29 de candidați, 26 fiind declarați admiși); **activitatea Serviciului Bunuri** al Administrației Patriarhale care are în evidență: 21 de imobile, 2 suprafețe de teren, s-a ocupat și de întreținerea și rularea celor 12 autovehicule pe care le are în dotare, de aprovizionarea cu materiale a sectoarelor Administrației Patriarhale, încheierea în anul 2004 a *parteneriatului dintre Administrația Patriarhală și Televiziune PAX*, prin care, cea dintâi a pus la dispoziție imobilul din str. Maria Rosetti nr.63, iar cea de-a doua a asigurat transmiterea programelor cu caracter religios și a sfințelor slujbe de la Catedrala Patriarhală.

11. Contul de execuție bugetară și bilanțul financiar-contabil pe anul 2004, precum și Proiectul bugetului de venituri și cheltuieli pe anul 2005 al Administrației Patriarhale și Instituțiilor anexe, prezentate de Dl. Dan Eftimescu, consilier financiar.

Darea de seamă începe cu un capitolul referitor la **gestionarea bugetului Administrației Patriarhale pe anul 2004** aprobat de Consiliul Național Bisericesc în anul trecut. În expunere se face evidențierea **ajutoarelor acordate prin Administrația Patriarhală credincioșilor din țară și străinătate** în sumă totală de 27.999.929.000 lei, provenind din subvenții de la bugetul de stat, donații, sponsorizări din partea unor persoane particulare sau a unor firme, care a fost cheltuită pentru sprijinirea asistenței religioase a unităților bisericești din țară și de peste hotare, după care, sunt **prezentate reperatele financiare vizând sprijinirea lucrării social-filantropice și caritative a Administrației Patriarhale** constând în: alocarea de fonduri pentru asigurarea bazei de odihnă și tratament a personalului clerical sau familiilor acestora, prin cele 2 case de odihnă de la Cozia și Olănești, alocarea de sume pentru asistență și ajutoare materiale destinate caselor de bătrâni, de copii, pentru cei aflați în penitenciare, în spitale, romilor, sau preoților bătrâni și în suferință. Într-un alt capitol sunt prezentate **cele mai importante colecte care s-au derulat în anul 2004 în Patriarhia Română** și care sunt administrate prin hotărâri ale organelor centrale bisericești de către Administrația Patriarhală, după cum urmează: *Fondului Central Misionar*, care în anul 2004 a însumat 4.197.040.432 lei înregistrată la Patriarhie, la care se adaugă procentul de 40% (2.795.000.000 lei), reținut la Centrele Eparhiale pentru acoperirea cheltuielilor ocazionate pentru construcții sau reparații la biserici; *Fondul Filantropia* din care, un procentul de 30% (620.142.572 lei) s-a virat Administrației Patriarhale, suma respectivă cheltuindu-se cu operele de caritate și sociale ale Patriarhiei Române, prin Sectorul Biserica și Societatea; *Colecta pentru Mitropolia Basarabiei*, care se realizează la Centrele Eparhiale și care în anul 2004 a însumat 238.000.000 lei, urmând ca eparhiile să continue să vireze sumele stabilite. Este prezentată apoi **Activitatea Corpului de Control (CFI)**, prin cei doi

revizori contabili, care au efectuat controale și verificări financiare la un număr de 36 gestiuni de la casieria și magazia Administrației Patriarhale, de la magazia Mănăstirii Antim, de la casieria și magazia Blocului P5 Unirii, de la Librăria "Ortodoxia" etc. Expunerea redă apoi aspecte în legătură cu **Contul de execuție bugetară al Administrației Patriarhale pe anul 2004**, în care se amintește că la venituri s-a realizat suma de 168.787.927.000 lei, la cheltuieli 146.095.567.000 lei, încheindu-se anul cu un excedent de 22.702.306.000 lei, înregistrat la fondul de rezervă, după care este prezentat **bilanțul financiar-contabil al Tipografiei și Atelierelor Institutului Biblic pe anul 2004**, redat astfel: *Institutul Biblic Tipografie*: producție globală realizată - 47.181.001.601 lei, producție neterminată de - 8.853.136.528 lei, cheltuieli direct productive - 11.740.391.084 lei, cheltuieli indirecte - 20.855.162.103 lei. Față de bugetul aprobat în sumă de 18.267.609.485 lei, execuția bugetară la 31 decembrie 2004 a însumat la venituri - 64.780.047.057 lei, la cheltuieli - 46.512.437.572 lei, rezultând un excedent de - 18.267.609.485 lei; *Institutul Biblic Ateliere*: producție globală realizată - 31.851.021.000 lei, producție neterminată de - 5.307.761.000 lei, cheltuieli direct productive - 25.288.664.000 lei, cheltuieli indirecte - 6.852.693.000 lei. Față de bugetul aprobat în sumă de 40.510.000.000 lei, execuția bugetară la 31 decembrie 2004 a însumat la venituri - 35.952.951.000 lei, la cheltuieli - 32.163.938.000 lei, rezultând un excedent de 3.819.013.000 lei, apreciat ca foarte modest comparativ cu anii anteriori. Darea de seamă se încheie cu prezentarea **Bugetului de venituri și cheltuieli al Administrației Patriarhale și al Instituțiilor anexe pe anul 2005** care, la venituri și cheltuieli, este calculat la suma totală de 240.104.891.000 lei, menționându-se că proiectul de Buget a fost elaborat în concordanță cu: *rezultatele financiare ale anului 2004, identificarea de noi surse de venituri suplimentare, prevederea de cheltuieli în anul 2005 la nivelul cerințelor reale și stricte, rata estimativă a inflației pe anul 2005, evoluția cursului leu/euro/dolar*, cu evidențierea preocupărilor Centrului Patriarhal pentru asigurarea de resurse financiare destinate prioritar, pentru realizarea la nivelul Administrației Patriarhale a activităților filantropice, socio-umanitare, cultural-misionare propuse, de sprijinire a românilor ortodocși din jurul granițelor țării, precum și a comunităților ortodoxe române de peste hotare, pentru finalizării unor investiții începute în anii anteriori, cât și pentru sprijinirea activităților tot mai diversificate ale Sectoarelor Administrației Patriarhale în diferite domenii ale vieții bisericești.

La încheierea prezentării Dării de seamă a Sectorului II Economic al Administrației Patriarhale și a Contului de execuție bugetară și bilanțul financiar-contabil pe anul 2004, precum și a Proiectului bugetului de venituri și cheltuieli pe anul 2005 al Administrației Patriarhale și Instituțiilor anexe, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte**, luând cuvântul subliniază că, în perspectiva prezentării raportului la Adunarea Națională Bisericească, sunt necesare unele întregiri și definitivări ale formulărilor din expunere pentru a elimina aproximările și lipsa de claritate. Cu referire la activitatea financiară din anul 2004 și la modul cum a fost expusă, Prea Fericirea sa apreciază că *"a fost bine prezentată dar că, în viitor, trebuie reflectată mai bine și mai coerent preocuparea și implicarea Centrului Patriarhal în susținerea și finanțarea programelor sociale și filantropice proprii, precum și a modului cum se atrag și sunt cheltuite sumele de la*

sponsori, donatori și din alte surse pentru aceste activități. În această perspectivă, trebuie să avem în vedere ca o parte din sumele realizate ca excedent la bugetele Administrației Patriarhale și ale Sectoarelor productive ale Institutului Biblic să fie redistribuite spre scopuri social-filantropice. În continuare, abordând aspectele prezentate cu privire la activitatea atelierelor noastre de la Institutul Biblic, țin să subliniez că în contextul unei economii libere, când piața s-a liberalizat și când multe eparhii și-au deschis propriile lor ateliere, sunt meritorii eforturile făcute de Tipografie și de Ateliere de a ține pasul cu cerințele actuale ale vieții bisericești atât sub raportul asigurării unei producții bune și calitative cât și sub raport economico-financiar. Toate acestea se datorează, dacă urcăm în timp, fericitului întru adormire Patriarhul Justinian care a avut o viziune economică, administrativă și pastorală de geniu pentru epoca sa, care a știut să facă din aceste ateliere un simbol al solidarității eparhiilor cu Centrul patriarhal și care, dacă vedem de unde a plecat și unde am ajuns astăzi, vom constata că a lăsat urme adânci care mai răspund și timpului nostru. Cu toate acestea, pentru a răspunde adecvat timpurilor noastre, este nevoie de o conducere și administrare eficientă a acestor ateliere, de o cunoaștere a cerințelor pieței acestor produse, lucru care nu se realizează decât prin activitate susținută și prin disciplină la locul de muncă al fiecăruia. Iată de ce nu putem trece cu vederea ostenelele Prea Sfințitului Episcop-Vicar Vincențiu Ploieșteanu care, din încredințare și împreună cu Noi, a făcut eforturi mari pentru a ține vii aceste ateliere”.

Față de cele prezentate mai sus, și ca urmare a recomandărilor făcute de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

– *Ia act cu aprobare de Darea de seamă a Sectorului II Economico-Financiar al Administrației Patriarhale privind activitatea desfășurată în anul 2004.*

– *Ia act cu aprobare de Contul de execuție al bugetului de venituri și cheltuieli și de rezultatele financiare la 31 decembrie 2004 ale Administrației Patriarhale, Tipografiei și Atelierelor Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române și îl înaintează examinării și aprobării Adunării Naționale Bisericești.*

– *Aprobă modul judicios de elaborare a Proiectului de buget al Administrației Patriarhale și Instituțiilor anexe pe anul 2005 și dispune înaintarea lui examinării și aprobării Adunării Naționale Bisericești.*

– *Se va avea în vedere ca, în viitor, o parte din sumele realizate ca excedent la bugetele Administrației Patriarhale și ale Sectoarelor productive ale Institutului Biblic să fie redistribuite spre activitățile social-filantropice ale Centrului Patriarhal.*

– *Să se aducă mulțumiri Prea Cucernicilor Preoți, Protopopi și Centrelor Eparhiale pentru sprijinul acordat în realizarea colectelor pentru Fondul Central Misionar, Fondul Filantropia și celelalte colecte.*

12. Dare de seamă privind Activitatea Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române prin Sectoarele: Editură (prezentată de Dl. Marinescu Aurelian, director), Tipografie (prezentată de Pr. Ulican Valer, consilier patriarhal) și Ateliere (prezentată de Pr. Tulpan Constantin, consilier patriarhal).

În introducere, Darea de seamă subliniază că Sectoarele Editură și Tipografie ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române și-au desfășurat activitatea pe baza planului editorial, de producție și al bugetului apro-

bate de Adunarea Națională Bisericească în ședința din 11 martie 2004 beneficiind, în cursul anului 2004, de sprijinul și îndrumarea competentă a *Consiliului Editorial*, constituit cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și format din: Pr. Acad. Dumitru Popescu, Dl. Acad. Virgil Cândea, Pr. Prof. Univ. Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian* din București și de Pr.Prof.Univ. Constantin Coman. În cursul anului 2004, **Editura Institutului Biblic a pregătit, iar Tipografia Institutului Biblic a imprimat** un număr de 1.262.802 exemplare tipărite, între care sunt amintite la loc de cinste *scrierile biblice*: Sfânta Scriptură, atât în ediția sinodală, cât și în versiunea diortosită și comentată de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, Noul Testament cu Psalmi, Evangheliarul; publicarea în ediții noi sau retipărire a unor *cărți de cult și de cântare bisericească*: Molitfelnicul, Ceaslovul, Mineiul pe septembrie, Sfânta Liturghie în cântare omofonă, Utrenierul, Cântările Sfintei Liturghii, Cântările Penticostarului, republicarea în colecțiile inițiate de Editura Institutului Biblic, a unor lucrări de referință din *literatura patristică* aparținând Sfinților Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Ioan Casian, precum și imprimarea unor cărți de îndrumare pastorală și omiletică a clerului, între care la loc de cinste se situează volumul XIV din culegerea de scrieri a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist intitulată “Pe treptele slujirii creștine”, volum prefațat de Dl. Academician Virgil Cândea, cărți de rugăciuni și icoane; continuarea editării și imprimării *lucrărilor de teologie*, în anul 2004 apărând lucrări semnate de prestigioși teologi ortodocși, un loc aparte ocupând editarea operei Părintelui Dumitru Stăniloae. Expunerea redă apoi date despre câteva **participări ale Editurii și Tipografiei Institutului Biblic la târguri de carte** prestigioase organizate în anul 2004 în țara noastră: “*Târgul internațional de carte Bookarest*”, “*Târgul de carte și revistă religioasă – Sibiu*”; “*Târgul internațional de carte – Gaudeamus*”, un *Târg de carte religioasă din Germania*. Un alt capitol este dedicat prezentării succinte a **planului Editurii și al Tipografiei pe anul 2005** dintre care sunt amintite: *continuarea re-imprimării Sfintei Scripturi* în ediția Sinodală și în ediția I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, a Noului Testament cu Psalmi, a Psaltirii, *reeditarea unor cărți de cult*: Mineiul pe octombrie, Mineiul pe noiembrie și Acatistierul, care va include și acatistele Sfinților Români canonizați în anul 1992 și 2003, Liturghierul revizuit de Comisia pentru diortosirea cărților de cult înființată de Sfântul Sinod; *publicarea unor texte patristice fundamentale* aparținând Sf. Ioan Gură de Aur și republicarea altora deja apărute dar epuizate; *reeditarea unor cursuri și manuale* pentru învățământul teologic universitar și preuniversitar de teologie; publicarea de lucrări ale unor prestigioși teologi ortodocși români și străini; *publicarea unui impresionant volum jubiliar* “Biserica în Misiune” pentru marcarea împlinirii a 120 de ani de la dobândirea Autocefaliei, 80 de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhie, a 90 de ani de viață și a 55 de ani de pilduitoare slujire arhierescă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. În capitolul referitor la activitatea **Atelierelor Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române**, se menționează că aceasta s-a desfășurat prin compartimentele sale specializate: *Secția Metale–confeccionare obiecte de cult*, *Secția Pictură Bisericească*, *Secția Tâmplărie–Sculptură*, *Secția Tămâie*, *Atelierele de țesătorie stofă bisericească și broderie* de la Mănăstirea Țigănești și *Atelierele de croitorie veșminte proești* de

la Mănăstirea Pasărea, în cadrul cărora, pe lângă obiectele de cult executate în serie, au fost executate și *lucrări cu caracter de unicat*: vase liturgice, racle pentru moaște de sfinți, icoane în ferecătură, engolpioane și cruci pectorale, medalii jubiliare și comemorative, *lucrări de recondiționare a unor obiecte de cult cu valoare artistică*. Cu toate acestea, raportul amintește că în anul 2004 *s-a constatat o diminuare a profitului*, acest lucru datorându-se în primul rând dificultăților de aprovizionare cu materii prime și materiale, multe provenind din import, datorate fluctuațiilor mari de pe piața valutară, scumpirii utilităților (majorarea pretului gazelor, energiei electrice, apei) vitale pentru producție, precum și unor investiții absolut necesare în procesul de producție care se speră a fi amortizate în viitor. Capitolul se încheie cu prezentarea a **planului de activitate pe anul 2005 al Atelierelor**, în care se prevăd lucrări de asimilare și contractare a unor noi produse, de diversificare a producției de obiecte de cult, dar și de creștere a calității produselor finite pentru a contrabalansa importul de produse similare și a spori beneficiile Atelierelor în scopul re tehnologizării cu utilaje performante.

Expunerea activității desfășurată în anul 2004 de Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române prin Sectoarele Editură, Tipografie și Ateliere, se încheie cu precizarea că aceasta reprezintă rodul strădaniei întregului personal de conducere, de specialitate și muncitor, depuse sub îndrumarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu și sub părinteasca și înțeleapta conducere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

În urma prezentării expunerii privind Activitatea Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române prin Sectoarele Editură, Tipografie și Ateliere, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

– *Ia act cu aprobare de activitatea desfășurată, în cursul anului 2004 de Sectoarele Editură, Tipografie și Ateliere ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Darea de seamă urmând a fi inclusă în Raportul General al Consiliului Național Bisericesc ce va fi supus Adunării Naționale Bisericești.*

– *Ia act de propunerile de măsuri privind îmbunătățirea activității în anul 2005 și aprobă planurile de activitate ale Editurii, Tipografiei și Atelierelor Institutului Biblic pe anul 2005.*

13. Referat în legătură cu concesionarea Complexului *Lebăda*, precum și rezultatele financiare ale activității acestuia pe anul 2004 (Temei nr. 816/ 2005), prezentate de Dl. Dan Eftimescu, consilier financiar.

În debut referatul face o *scurtă prezentare a preluării* Complexului Comercial Hotelier prin HG nr.1087/2000 și nr.1106/2001, devenit ulterior SC *Lebăda 2000 SRL*, după care *se prezintă rezultatele financiare la 31 dec. 2004* (venituri - 27.847.264.000 lei, cheltuieli - 27.098.154.000 lei, impozit pe profit - 225.146.000 lei și profit net - 523.964.000 lei), cu un accent deosebit pe cheltuielile din anul 2004 în scopul creșterii gradului colectiv de confort al Complexului Hotelier *Lebăda 2000*, ce se impune pentru o clasificare la o treaptă superioară a hotelului. În acest context referatul subliniază că atenția Patriarhiei Române, a fost îndreptată în anul precedent spre stabilirea unor măsuri de creștere a nivelului serviciilor de cazare și alimentație publică, corespunzătoare unor hoteluri cu

clasificare superioară celei actuale, cât și creșterii numărului de turiști atrași pentru găsirea unor parteneri-turoperatori străini. De aceea, în cadrul ședinței Permanenței Consiliului Național Bisericesc din 21 decembrie 2004, a fost examinată *propunerea Sectorului II Economic al Administrației Patriarhale pentru concesiionarea pe termen de 49 ani a Complexului Lebăda 2000*, către Societatea Eastcap Limited, în următoarele condiții: plata a 2 milioane USD în două tranșe (50 % la 05.01.2005 și 50% la 05.01.2006), plata a 90.000 USD la 05.01.2005, plata a 100.000 USD la 05.01.2006, plata a 155.000 USD anual pe perioada concesiionării de 49 ani la data de 22.02 a fiecărui an și investirea a 18 milioane USD în 23 de ani (5 milioane USD în primii 3 ani, diferența de 13 milioane USD în următorii 20 de ani), prezența a 2 reprezentanți ai Administrației Patriarhale în Consiliul de Administrație, care vor participa la conducerea noii societăți.

Analizând condițiile contractuale și apreciindu-le ca benefice pentru Administrația Patriarhală și pentru bunul mers al *Complexului Lebăda 2000*, **Permanența Consiliului Național Bisericesc, a aprobat concesiionarea Complexului Lebăda 2000, pe o perioadă de 49 de ani**, în condițiile prezentate mai sus și a desemnat pe PS Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu să semneze contractul de concesiune cu Societatea Eastcap Limited – Anglia.

Luând act de rezultatele financiare ale Complexului *Lebăda* pe anul 2004 și de hotărârea din 21 decembrie 2004 a Permanenței Consiliului Național Bisericesc privind concesiionarea Complexului *Lebăda*, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

- *Ia act de rezultatele financiare a Complexului Lebăda 2000 pe anul 2004;*
- *Ia act de hotărârea din 21 decembrie 2004 a Permanenței Consiliului Național Bisericesc și aprobă concesiionarea Complexului Comercial “Lebăda 2000”, către Societatea Eastcap Limited (Anglia), cu data menționată în contract;*
- *Ia act de redevența virată de Eastcap Limited – Londra, în contul Administrației Patriarhale, a sumei de 1.090.000 USD.*

Luări de cuvânt pe marginea dărilor de seamă prezentate

După încheierea expunerii Dărilor de seamă ale Sectoarelor Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte invită pe membrii Consiliului Național Bisericesc** să ia cuvântul pe marginea acestora. Ca urmare a acestei invitații, au luat cuvântul următorii membrii:

Dl. Prof. Tudor Nedelcea de la Arhiepiscopia Craiovei, în intervenția sa, arată că *“sunt plăcut surprins să constat o evoluție firească și ascendentă a activității consilierilor patriarhali, colaboratorii cei mai apropiați ai Prea Fericirii Voastre, care prezintă an de an Consiliului Național Bisericesc activitatea sectoarelor pe care le conduc și știu că în spatele acestor rapoarte se ascunde un imens efort și o muncă laborioasă a părinților consilieri și a colaboratorilor lor, așa cum de altfel se întâmplă la toate eparhiile. Aceste roade se văd în prestigiul Bisericii noastre și în prezența ei notabilă în viața publică pentru care trebuie să aducem mulțumiri, întâi de toate, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist care, prin exemplul pilduitor de neostenită grijă față de bunul mers al vieții și activi-*

tății Bisericii Ortodoxe Române în toate segmentele sale de activitate, la frumoasa vârstă de 90 de ani pe care a împlinit-o zilele trecute, constituie un model demn de urmat pentru toți. În continuare, doresc să informez Consiliul Național Bisericesc, eventual în vederea studierii de către cei în drept, că la Arhiepiscopia Craiovei se analizează în prezent oportunitatea adoptării unor măsuri privind aplicarea prevederilor art. 90, al. 2 din Legea nr. 571/2003 – Codul Fiscal, potrivit cărora, orice angajat poate dispune statului să orienteze 1% din impozitul pe venitul său anual către organizații non-guvernamentale în scopuri filantropice”.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist solicită specialiștilor de la Administrația Patriarhală lămuriri în legătură cu această problemă extrem de importantă.

Dl. Dan Eftimescu consilier financiar și Dl. Ion Neagu, consilier juridic, prezintă succint bazele legale ale acestei probleme aduse în discuție, din care reiese că prin această prevedere nu sunt afectate nici bugetul instituției, nici bugetul angajatului, dar că pentru o corectă aplicare este necesar acordul prealabil al angajatului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte, luând act de cele prezentate, mulțumește Domnului Prof. Tudor Nedelcea pentru că a adus în discuție acest lucru și, *apreciind că această prevedere legală trebuie studiată spre a o supune examinării Sfântului Sinod la proxima ședință de lucru, încredințează pe Dl. Dan Eftimescu și pe Dl. Ion Neagu cu elaborarea unui referat adecvat.*

Pr. Dumitru Păunescu de la Arhiepiscopia Craiovei, luând cuvântul, zăbovește asupra aspectelor misionar-pastorale și ale activității sociale a Bisericii din anul 2004 și, ca unul dintre cei mai vechi membri ai acestui organ central bisericesc apreciază că *“s-au făcut progrese considerabile în acest domeniu care se resimt în mod viu la parohii mai ales, unde preoții pun în aplicare hotărârile organelor centrale bisericești. Acest lucru este constatat și prin reacțiile mass-media care apreciază lucrarea Bisericii noastre în domeniul social și de asistență socială care, deși aproape că a fost luată de la zero la începutul anilor '90, acum este amplă, diversificată și constantă la nivelul tuturor unităților bisericești, așa cum reiese din rapoartele prezentate”.*

Dl. Avocat Ioan Morariu de la Arhiepiscopia Sibiului, apreciază, în intervenția sa, *“contribuția credincioșilor la ampla lucrare de construire și întreținere a locașurilor de cult, chiar dacă majoritatea dintre ei sunt afectați de efectele presiunii economice și financiare actuale. Acesta este un merit atât al ierarhilor cât mai ales al preoților care dovedesc că lucrează și știu cum să învețe poporul dreptcredincios despre importanța locașului de cult și rolul lor în prezervarea acestora. În altă ordine de idei, constat cu tristă surprindere că numărul preoților care au săvârșit abateri și delictе disciplinare a crescut față de anul trecut, de aceea cred că organele eparhiale abilitate trebuie să se preocupe și să analizeze cauzele care au dus la această creștere pentru preîntâmpinarea și eliminarea lor”.*

Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte, răspunzând acestei observații judicioase, subliniază că *“problema disciplinei clerului este o preocupare constantă a Bisericii noastre care, prin lucrarea veghetoare a ierarhilor și organelor care au în competență disciplinarea clerului, nu încetează să vegheze la aplicarea cu fermitate a Sfintelor Canoane și a legiuirilor bisericești, atunci când este cazul, nu înainte de a căuta ca prin îndrumare și sfătuire părintească să limiteze și să preîntâmpine*

*căderile din buna rânduială și disciplină. Iată de ce, în acest domeniu sensibil care este un continuu prilej de dezbateri și analiză, nu trebuie să uităm că factorul uman este esențial, pentru că, pe de o parte preotul are puțința de a se desăvârși sau a cădea, iar pe de altă parte, ierarhul este dator să vegheze cu părintească grijă, dar, când este cazul, și cu autoritate, la păstrarea ordinii și a disciplinei în rândul clerului. În acest context, doresc să reamintesc că Sfântul Sinod a aprobat în urmă cu doi ani propunerea pe care am făcut-o pentru adoptarea unui **Plan de măsuri și metode pentru revigorarea activității misionar-pastorale** în care, un punct important îl constituie întărirea disciplinei în rândul clerului. Și ca orice program, deși dorim rezultate imediate, acest lucru este practic imposibil. Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem că avem rezultate bune, încurajatoare, ca rod al preocupării ierarhilor și clerului pentru aplicarea acestuia fără rezerve, iar dacă mai sunt și rezultate nemulțumitoare trebuie să veghem pentru limitarea și curmarea lor”.*

Dl. Prof. Sergiu Cociu de la Episcopia Aradului, intervine în discuții și își exprimă sentimentele de apartenență la această familie a Consiliului Național Bisericesc, precum și încrederea că toate mărturiile redată în cuprinsul Dărilor de seamă supuse analizei Consiliului Național Bisericesc întăresc convingerea atât a membrilor acestui for decizional cât și a celor ce vor lua cunoștință de ele prin publicare, că *Biserica Ortodoxă Română este o Biserică vie care răspunde punctual nevoilor tuturor credincioșilor din orice stare ar face parte, în acord cu cerințele timpului în care ea lucrează, pe temelia Sfintei Evanghelii. Și acest lucru este posibil datorită înțelepciunii Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist care, de la înălțimea vârstei patriarhale de 90 de ani pe care a împlinit-o recent, și pentru care, în acord cu ceilalți colegi fac urarea de “Întru mulți ani Prea Fericite Părinte Patriarh”, veghează și slujește neîncetat la mai binele și bunul renume al Ortodoxiei Românești.*

Pr. Prof. Academician Dumitru Popescu de la Arhiepiscopia Bucureștilor, legând intervenția sa de spusele antevorbitorului amintește că *“Prea Fericirea Voastră ați fost Întâistătătorul pe care Dumnezeu l-a ales să integreze Biserica Ortodoxă Română în societatea românească după anii de înstrăinare forțată impuși de fostul regim ateu. Toate activitățile prezentate în Dările de seamă expuse aici constituie contribuții importante ale Bisericii noastre și ale slujitorilor ei la acest proces dificil dar salutar de revenire a Bisericii noastre în societatea românească, potrivit cu menirea ei istorică și spirituală. Toate însă constituie rodul echilibrului și înțelepciunii Prea Fericirii Voastre în alegerea colaboratorilor care de la an la an fac progrese considerabile. Cu toate acestea doresc să fac unele remarci constructive, începând cu aceea ca pe viitor Dările de seamă să prezinte, pe lângă realizările din anul precedent și proiectele de viitor pe care lumea să le cunoască și să le sprijine atunci când ajung în stadiul materializării în cadrul unităților bisericești. O altă remarcă este aceea, pornind de la realitatea atitudinii pozitive a Bisericii noastre față de integrarea europeană, că avem datorită de a ne lămurii credințioșii asupra impactului acestei probleme asupra vieții Bisericii, pentru că, știm cu toți, că pe de o parte, integrarea europeană aduce disciplină, progres material și șanse egale cu locuitorii din vestul Europei, iar pe de altă parte, integrarea europeană aduce și unele incompatibilități cu morala creștină și chiar unele atitudini inculturale, rod al unei accentuate secularizări. În fața aces-*

tui proces, ca teolog, fac mărturisirea că în momentul de față, singură Biserica Ortodoxă, prin bogăția tezaurului său de credință și spiritualitate nealterat, este cea care mai poate stăvili acest proces de secularizare și inculturalizare. Pentru aceasta este necesar să ne sprijinim pe puterea lui Dumnezeu, care vine din credință și trăirea ei, dar și pe ostenele noastre pe care să le punem dezinteresat în slujba Bisericii așa cum, iată, la cei 90 de ani de viață și 55 de ani de slujire arhierescă, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist ne învață să facem”.

Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la încheierea lucrărilor

Luând cuvântul la încheierea dezbaterilor, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** rostește următorul scurt cuvânt:

“Este datoria mea să mulțumesc onoraților membri ai Consiliului Național Bisericesc care au răspuns invitației noastre și au luat parte la lucrările statutare ale acestui organ central bisericesc, precum și distinsiilor invitați speciali care au lăsat de o parte problemele profesionale și au participat la dezbaterile importante punct de pe ordinea de zi în legătură cu propunerea Primăriei Municipiului București pentru noul amplasament al Catedralei Mântuirii Neamului, situat în Calea 13 Septembrie-Dealul Arsenalului din Capitală, în urma cărora s-a cristalizat hotărârea luată, despre care vom înștiința și Sfântul nostru Sinod.

La această problemă majoră a Bisericii noastre, s-a adăugat și examinarea Dărilor de seamă ale sectoarelor Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române care, prin bogăția activităților redată și prin exigența cu care și-au asumat și unele neîmpliniri ivite în activitatea din anul trecut, au oferit Consiliului Național Bisericesc imaginea trăinicieii vieții noastre bisericești temeluită pe Evanghelia Mântuitorului Hristos, a unității tuturor structurilor ei administrative din țară și de peste hotare în jurul Sfântului Sinod, dar și a amplei misiuni de slujire a poporului credincios împlinită prin ierarhi și preoți, sub diferite forme specifice.

Toate cele prezentate mă încurajează să afirm că întreaga activitate a Bisericii noastre din anul 2004 constituie un bilanț pe care se cuvine să-l închinăm înaintașilor noștri care au ostent de-a lungul timpului și ne-au adus în al 120-lea an al Autocefaliei și al 80-lea an al Patriarhatului Bisericii noastre, pe care le vom marca cu cuviință creștină peste câteva zile. Iată de ce, pornind de la pilda vrednicilor noștri înaintași, care s-au implicat cu toată ființa și devotamentul în slujirea Bisericii, chiar și în cele mai sumbre perioade ale istoriei noastre bisericești, care amenințau unitatea și ființa Ortodoxiei românești, astăzi, când mai bine de jumătate din Sfântul Sinod al Bisericii noastre poartă în el vlăstare tinere, mlădițe vii ale Bisericii noastre dreptmăritoare și, după același chip și la parohiile noastre preoțimea este mult întinerită, avem nădejdea că și ei, la rândul lor vor duce mai departe spiritul de jertfelnicie, de unitate, de misionarism activ și de slujire fără preget a Bisericii Ortodoxe Române, comoara cea de mult preț încredințată nouă.

Doresc să închei, aducând mulțumiri PP SS. Episcopi-Vicari Patriarhali pentru modul în care au înțeles să contribuie prin exemplul personal și prin colaborarea strânsă cu Noi la sporul realizat în întreaga activitate desfășurată din anul 2004 în cadrul sectoarelor Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și Misiune al

Bisericii Ortodoxe Române, precum și părinților consilieri patriarhali și tuturor colaboratorilor din cadrul acestor sectoare pentru activitatea depusă, solicitându-le în continuare devotament, preocupare și responsabilitate față de problemele sectoarelor în care activează, dar și față de problemele generale ale vieții bisericești.”

Închiderea ședinței de lucru

În conformitate cu prevederile art. 26 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art.120, lit.“h” din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** supune Consiliului Național Bisericesc spre hotărâre și aprobare Procesele-Verbale în legătură cu Dărilor de seamă prezentate de Sectoarele Administrației Patriarhale și Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

Ca urmare, **Consiliul Național Bisericesc hotărăște:**

– *Aprobă Raportul General al Consiliului Național Bisericesc pe anul 2004, întocmit pe baza Dărilor de seamă ale Sectoarelor Administrației Patriarhale și Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române și pe baza Dărilor de seamă ale Centrelor Eparhiale și îl înaintează spre examinare și aprobare Adunării Naționale Bisericești.*

– *La împlinirea a 90 de ani de viață și a 55 de ani de slujire arhierescă, Consiliul Național Bisericesc aduce respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru sprijinul și îndrumarea activității Sectoarelor Administrației Patriarhale și Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române și pentru ziditoarea pildă de înțelepciune, devotament și neobosite strădanii în slujba Ortodoxiei Românești.*

– *Exprimă mulțumiri PPSS. Episcopi-Vicari-Patriarhali Vincențiu Ploieșteanu, Ambrozie Sinaitul și Ciprian Cămpineanu, pentru modul în care, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, au vegheat la bunul mers al acestor sectoare în anul 2004.*

După adoptarea hotărârilor, la orele 14.00, **Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST** declară închisă ședința de lucru a Consiliului Național Bisericesc.

Se rostește rugăciunea *Cuvine-se cu adevărat!*

Drept pentru care s-a încheiat prezentul Proces-Verbal.

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI NAȚIONAL BISERICESC
† TEOCTIST,
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

**Secretar de ședință
Pr. Dr. AUGUSTIN RUSU,
Consilier Patriarhal**

LUCRĂRILE SESIUNII SFÂNTULUI SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PE ANUL 2005
Sumarul ședinței de lucru din 2-3 martie 2005*

Urmare convocării Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de pe teme nr. 64 din 28 ianuarie 2005, adresată tuturor ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române și în temeiul prevederilor articolului 12 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale articolului 9 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, în zilele de 2 și 3 martie a avut loc la reședința patriarhală din București ședința de lucru a Sfântului Sinod.

Miercuri, 2 martie 2005

1. Oficierea Sfintei Liturghii.

Miercuri, 2 martie, la orele 8.00, s-a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală de către **Î.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada**, împreună cu un sobor de preoți și diaconi, în prezența membrilor Sfântului Sinod, a părinților consilieri patriarhali de la sectoarele Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, a altor clerici, monahi și credincioși.

2. Oficierea Te Deum-ului pentru deschiderea lucrărilor Sfântului Sinod

La orele 9.00, s-a săvârșit Te Deum-ul pentru deschiderea lucrărilor Sfântului Sinod de către același sobor care a oficiat Sfânta Liturghie, în prezența Prea Fericitului Părinte Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Loțțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, însoțit de Î.Î.PP.SS. Mitropoliți și Arhiepiscopi, PP.SS. Episcopi, PP.SS. Episcopi-Vicari Patriarhali și PP.SS. Episcopi-Vicari și Arhieriei-Vicari.

La orele 10.00, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a intrat în Sala Sinodală, însoțit de Î.Î.PP.SS. Mitropoliți și de ceilalți membri ai Sfântului Sinod.

Ședința de lucru a Sfântului Sinod

3. Apelul nominal și deschiderea ședinței

Luând loc în prezidiu, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte invită pe P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod, să dea citire Apelului nominal.

Sunt prezenți: **Prea Fericitul Părinte Teoctist**, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Loțțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Î.Î.PP.SS. Mitropoliți: **Daniel** al Moldovei și Bucovinei, **Antonie** al Ardealului, **Teofan** al Olteniei, **Petru** al Basarabiei, **Serafim** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de

* Prezentul sumar a fost pregătit pentru tipar de **Pr. Dr. Augustin Rusu, Consilier patriarhal**, pe baza Procesului-Verbal al ședinței existent la Cancelaria Sfântului Sinod.

Nord; Î. PP. SS. Arhiepiscopi: **Teodosie** al Tomisului, **Nifon** al Târgoviștei, **Pimen** al Sucevei și Rădăuților, **Bartolomeu** al Clujului, **Andrei** al Alba Iuliei, **Nicolae** al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada; PP. SS. Episcopi: **Gherasim** al Râmnicului, **Eftimie** al Romanului, **Epifanie** al Buzăului și Vrancei, **Calinic** al Argeșului și Muscelului, **Ioachim** al Hușilor, **Casian** al Dunării de Jos, **Timotei** al Aradului, **Laurențiu** al Caransebeșului, P. S. Episcop **Justinian** al Maramureșului și Sătmarului, **Nicodim** al Severinului și Strehaiei, **Damaschin** al Sloboziei și Călărașilor, **Ioan** al Covasnei și Harghitei, **Galaction** al Alexandriei și Teleormanului, **Daniil**, Episcop-Loctiitor (administrator) al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului, **Sofronie** al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, PP. SS. Episcopi-Vicari Patriarhali: **Vincentiu Ploieșteanu**, **Ambrozie Sinaitul**, **Ciprian Câmpineanul**, PP. SS. Episcopi-Vicari: **Sebastian Ilfoveanul** și **Varsanufie Prahoveanul** ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, **Calinic Botoșăneanul** al Arhiepiscopiei Iașilor, **Visarion Rășinăreanul** al Arhiepiscopiei Sibiului, **Gurie Gorjeanul** al Arhiepiscopiei Craiovei, **Lucian Lugojanul** al Arhiepiscopiei Timișoarei, **Sofian Brașoveanul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, **Siluan Marsilianul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, P. S. Episcop-Vicar **Vasile Someșanul** al Arhiepiscopiei Clujului; PP. SS. Arhieri-Vicari: **Irineu Slătineanul** al Episcopiei Râmnicului, **Ioachim Băcăuanul** al Episcopiei Romanului, **Corneliu Bârlădeanul** al Episcopiei Hușilor, **Petroniu Sălăjanul** al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului și **Iustin Sigheteanul** al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului.

Au absentat motivat: Î. PP. SS. Mitropoliți: **Nicolae** al Banatului, **Iosif** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, P. S. Episcop **Ioan** al Oradiei, Bihorului și Sălajului, P. S. Episcop-Vicar **Irineu Bistrițeanul** al Arhiepiscopiei Clujului.

Constatând prezența statutară a membrilor Sfântului Sinod, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist declară Sfântul Sinod legal constituit și deschide sesiunea pe anul 2005 a Sfântului Sinod și prezenta ședință de lucru.*

4. Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la deschiderea lucrărilor

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist adresează membrilor Sfântului Sinod următorul cuvânt de deschidere:

Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,

“Din apelul nominal, am luat cu toții cunoștință cu întristare că la data aceasta unul dintre părinții și frații noștri din Sfântul Sinod n-a mai răspuns prezent. Cum cunoașteți este vorba de Prea Sfințitul Gherasim Putneanul, harnicul și totdeauna gata să slujească și să împlinească orice ascultare, Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, care, lovit de o suferință grea, a plecat la Domnul Hristos. De tânăr a intrat în mănăstirea Neamț (1945), dintr-o vocație deosebită. Provenea dintr-o familie credincioasă de pe frumoasa Vale a Moldovei, bogată în localități cu locuitori ce păstrează cu sfințenie datinile și tradițiile strămoșești. Pe Vadul Moldovei a luat naștere și cunoscuta legendă a provenienței numelui de Moldova. Curând după intrarea sa în mănăstirea Neamț,

a ajuns să fie cunoscut ca unul dintre cei mai harnici monahi. A fost numit egumen al acestei mănăstiri încă de tânăr (1957), când vremurile erau grele și tulburi pentru viața bisericească, în general. Făcând studiile teologice, părintele Gherasim a fost rânduit profesor la Seminarul teologic din Mănăstirea Neamț, apoi stareț la renumita mănăstire Putna (1962), iar la 16 noiembrie 1976 a fost ales Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Aradului cu titulatura de Hunedoreanul. Și acolo s-a arătat întru toate osârdiitor, cu inițiativă și spirit misionar. Aceste calități i-au purtat pașii o bucată de vreme la Iași, lucrând ca al doilea episcop-vicar, în cerințele misionare ale Mitropoliei, apoi ca Arhiepiscop-Vicar la Episcopia Buzăului cu titulatura de Vrânceanul (1985). În cele din urmă, Sfântul Sinod l-a rânduit la Arhiepiscopia Sucevei și Rădăușilor, unde, probabil, l-au atras și vechile sale legături și evlavie pentru mănăstirea Putna.

Am spus că era înzestrat cu un deosebit sentiment de misionarism, cu un fel de neastâmpăr, în sensul bun al cuvântului, întrucât Prea Sfințitul Gherasim cel adormit în Domnul, a scris și câteva cărți de zidire sufletească, de meditație, de încercări literare, de studii chiar. L-au chemat credincioșii din America, i-a vizitat și pe cei din Coreea, unde a slujit Sfintele Paști, cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Sotirios, pe care vom avea bucuria să-l întâlnim zilele acestea la București.

A rămas, așadar, pentru noi toți un chip luminos de monah și ierarh, pilduitor în ascultare, în fapte bune, deschis spre cultură, spre cei de alte credințe, având roade bune cu frații noștri stilști, pe care deseori îi vizita și discuta necesitatea apropierii lor de Biserica mamă. Cu această agonisnță și-a luat drumul spre veșnicie, spre odihna cea veșnică împreună cu cetele sfinților.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Pimen, înconjurat de Ierarhi ai Sfântului Sinod, i-a săvârșit rânduiala înmormântării la mănăstirea Cămârzeni, lângă Fălțiceni, pe care el s-a chinuit s-o restaureze și unde se și retrăsese să-și îndure suferința.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească, iar noi să-i cântăm "Veșnica pomenire!" (membrii Sfântului Sinod se ridică în picioare și intonează "Veșnica pomenire").

În încheierea cuvântului, Prea Fericitul Părinte Președinte, întâmpină pe membrii Sfântului Sinod cu urări de bun venit și cu mulțumiri pentru că au răspuns la chemare.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Președinte informează pe membrii Sfântului Sinod că pentru a marca în cronică noastră bisericească evenimentul împlinirii a 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 80 de ani de la înălțarea la rangul de Patriarhie, s-a întocmit un **Act Sinodal Aniversar**, care din ajunul ședinței s-a înmănat fiecărui membru al Sfântului Sinod pentru eventuale sugestii și îmbunătățiri în vederea definitivării și aprobării, urmând apoi a fi înscris în "Cronica de Aur" a Patriarhiei Române, drept mărturie pentru viitor. După ce se va aproba textul **Actului Sinodal Aniversar**, se va proceda tot în Plenul Sfântului Sinod, potrivit celor ce s-au obișnuit până acum, la definitivarea textului **Pastoralei Sfântului Sinod la Duminica Ortodoxiei** din anul 2005.

Membrii Sfântului Sinod își exprimă acordul cu propunerile Prea Fericitului Părinte Președinte, trecându-se la examinarea celor două documente după cum urmează:

Temei nr. 652/2005 – Proiectul de Act Sinodal și Patriarhal la aniversarea a 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei și a 80 de ani de la ridicarea la treapta de Patriarhat a Bisericii Ortodoxe Române, ce urmează a fi consemnat în Conдика de evenimente a Patriarhiei Române.

Prea Fericitul Părinte Președinte invită pe P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod, să dea citire textului **Actului Sinodal Aniversar**.

În urma lecturii **Actului Sinodal Aniversar**, a acordului membrilor Sfântului Sinod, exprimat în unanimitate și a aprecierii că nu este cazul de amendamente sau intervenții, Plenul Sfântului Sinod hotărăște :

– *Aprobă Actul Sinodal Aniversar care va fi semnat de toți membrii Sfântului Sinod și de ierarhii Patriarhiei Ecumenice, în frunte cu Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului prezenți la Sfânta Liturghie din Biserica Sfântul Spiridon-Nou din București în ziua de duminică, 6 martie 2005;*

– *Textul Actului Sinodal Aniversar face parte integrantă din Procesul-Verbal al ședinței sinodale și va fi scris în “Cronica de Aur” a Patriarhiei Române*.*

Potrivit celor stabilite, Prea Fericitul Părinte Președinte supune, în continuare, spre examinare Sfântului Sinod:

Temei nr. 681/2005 – Proiectul de text al Pastoralei la Duminica Ortodoxiei din anul 2005, pentru Colecta Fondului Central Misionar.

Din referat reiese că proiectul Pastoralei a fost întocmit de către I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, potrivit hotărârii Sfântul Sinod luată în ședința din 2-3 noiembrie 2004.

Întrucât proiectul textului pastoralei a fost înmănat membrilor Sfântului Sinod în ziua precedentă în scopul cercetării și a propunerii de sugestii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist îl invită pe Î.P.S. Arhiepiscop Nifon să dea citire proiectului Pastoralei, în calitate de autor.

După lectura textului, Prea Fericirea Sa invită pe membrii Sfântului Sinod să ia cuvântul.

Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului apreciază că Pastorală este bună din punct de vedere teologic, dar trebuie finalizată cu un apel mai vibrant, pentru că scopul este realizarea colectei.

Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei arată că Sfântul Sinod a dat totdeauna Pastorală în lucru, dar nu a stabilit unele criterii pentru ca alcătuitorul să se poată orienta.

De regulă, Pastorală la Duminica Ortodoxiei se referă la cinstirea icoanelor și este mai dificil ca de la această temă să se treacă la tema filantropiei, a ajutorului, a contribuției credincioșilor de care Biserica are nevoie. În acest context,

* Textul **Actului Sinodal Aniversar** se publică în prezentul număr al Revistei “Biserica Ortodoxă Română” ca Anexa 1 la Lucrările Sfântului Sinod.

propune să se stabilească o regulă a elaborării Pastoralei la Duminica Ortodoxiei, care poate avea trei părți. **În partea întâi** să se amintească de comemorarea Duminicii Ortodoxiei și restabilirea cultului Sfințelor icoane. **În partea a doua** să se facă legătura dintre icoana sfinților, chipul lui Dumnezeu în icoană și chipul cel viu al omului, făcut după chipul lui Dumnezeu. **În partea a treia** să se abordeze tema filantropiei pentru chipul omului, al semenului și al fratelui nostru, care are nevoie de slujire și de sprijinul nostru și în care se reflectă chipul sfinților și în chipul sfinților, chipul lui Dumnezeu. În felul acesta finalul Pastoralei să fie un apel la dăruire pentru semenul nostru. Între cele trei părți ale Pastoralei să fie un echilibru, o proporționalitate.

Î.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei arată că Duminica Ortodoxiei este închinată restabilirii dreptei învățături împotriva rătăcirii iconoclasmului, dar în Biserică au fost și alte rătăcirii de la învățătura ortodoxă, la care s-ar putea referi Pastorală în partea sa primă. Alcătuirea textului Pastoralei să fie încredințată unui membru al Sfântului Sinod, în ordinea dipticelui, către cei care, până în prezent, n-au avut această sarcină.

Au mai luat cuvântul: *P.S. Episcop Galaction al Alexandriei și Teleormanului*, *Î.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului*, *P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul*, *Pr. Constantin Pârvu*, vicar administrativ patriarhal.

Luând act de amendamentele care s-au propus la proiectul Pastoralei de la Duminica Ortodoxiei care s-a prezentat și de instrucțiunile aprobate de Sfântul Sinod în anul 2004, pentru realizarea Colectei Fondului Central Misionar, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă textul Pastoralei Sfântului Sinod pentru colecta Fondului Central Misionar din Duminica Ortodoxiei pe anul 2005 (20 martie) cu amendamentele care i s-au adus și imprimarea ei la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, ținându-se seama de cerințele eparhiilor, parohiilor și mănăstirilor din cuprinsul Patriarhiei Române**;

– *Exprimă mulțumiri Î.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei pentru osteneala de a fi alcătuit proiectul Pastoralei Sfântului Sinod pentru colecta Fondului Central Misionar din Duminica Ortodoxiei pe anul 2005;*

– *Aprobă ca desfășurarea colectei să se facă potrivit instrucțiunilor aprobate de Sfântul Sinod în anul 2004 și transmise tuturor unităților bisericești, prin mijlocirea Centrelor Eparhiale, potrivit circularei Sectorului II al Administrației Patriarhale;*

– *În acord cu propunerile care s-au făcut, aprobă ca pentru viitor, la întocmirea Pastoralei să se țină seama de următoarele recomandări, orientări și precizări:*

a. Pastorală la Duminica Ortodoxiei va avea trei părți echilibrate:

– *În partea I, să se vorbească despre Duminica Ortodoxiei și restabilirea dreptei învățături referitoare la cultul sfințelor icoane (putându-se aminti și de alte rătăcirii de la dreapta credință, îndreptate prin hotărâri ale Sinoadelor Ecumenice);*

* Textul Pastoralei Sfântului Sinod la Duminica Ortodoxiei se publică în prezentul număr al Revistei "Biserica Ortodoxă Română" ca Anexa 2 la Lucrările Sfântului Sinod.

– În partea a II-a, să se facă legătura dintre icoana sfinților, chipul lui Dumnezeu în icoană și relația dintre icoană și chipul cel viu al omului, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu;

– În partea a III-a, să se dezvolte tema filantropiei pentru chipul omului, al semenului și fratelui nostru, care are nevoie de slujire și de sprijinul nostru și în care se reflectă chipul sfinților, iar în chipul sfinților, chipul lui Dumnezeu;

– În felul acesta să se ajungă spre finalul Pastorelei la Apelul pentru colectă în sprijinul semenilor noștri și al parohiilor care au nevoie de ajutor;

b. În viitor, elaborarea textului Pastorelei Sfântului Sinod va fi încredințată unui membru al Sfântului Sinod, în ordinea dipticelui, dintre cei care, până în prezent, potrivit evidențelor Cancelariei Sfântului Sinod, nu au avut această încredințare.

– Totodată, Sfântul Sinod aprobă și instrucțiunile cu care Pastorală va fi trimisă de eparhii tuturor unităților bisericești.

5. Componenta Comisiilor de lucru ale Sfântului Sinod

Apoi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist supune plenului Sfântului Sinod spre aprobare **componenta Comisiilor Sinodale**, după cum urmează:

Comisia Pastorală și Socială

1. I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului	Președinte
2. I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei	Membru
3. I.P.S. Arhiepiscop Pimen al Sucevei și Rădăuților	Membru
4. P.S. Episcop Eftimie al Romanului	Membru
5. P.S. Episcop Ioachim al Hușilor	Membru
6. P.S. Episcop Galaction al Alexandriei și Teleormanului	Membru
7. P.S. Episcop-Vicar Visarion Rășinăreanul	Raportor
8. P.S. Episcop-Loctiitor Daniil al Episc. Ortodoxe Române a Vârșetului	Membru
9. P.S. Episcop-Vicar Vasile Someșanul	Membru
10. P.S. Episcop-Vicar Sofian Brașoveanul	Membru
11. P.S. Arhiereu-Vicar Ioachim Băcăoanul	Membru
12. P.S. Arhiereu-Vicar Petroniu Sălăjanul	Membru
13. P.S. Arhiereu-Vicar Iustin Sigheteanul	Membru

Comisia Canonică-juridică și pentru Disciplina

1. I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei	Președinte
2. I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei	Membru
3. P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului	Membru
4. P.S. Episcop Epifanie al Buzăului și Vrancei	Membru
5. P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului	Raportor
6. P.S. Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmarului	Membru
7. P.S. Episcop Nicodim al Severinului și Strahaiei	Membru
8. P.S. Episcop-Vicar Sebastian Ilfoveanul	Membru

9. P.S. Episcop-Vicar Calinic Botoșăneanul	Membru
10. P.S. Episcop-Vicar Lucian Lugojanul	Membru
11. P.S. Arhiepiscop-Vicar Corneliu Bârlădeanul	Membru

Comisia Teologică și Liturgică

1. I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei	Președinte
2. I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului	Membru
3. I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului	Membru
4. P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos	Raportor
5. P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului	Membru
6. P.S. Episcop Ioan al Oradiei	Membru
7. P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor	Membru
8. P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul	Membru
9. P.S. Episcop-Vicar Varsanufie Prahoveanul	Membru
10. P.S. Episcop-Vicar Irineu Bistrițeanul	Membru
11. P.S. Arhiepiscop-Vicar Irineu Slătineanul	Membru

Comisia Relațiilor Externe Bisericești

1. I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului	Președinte
2. I.P.S. Mitropolit Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord	Membru
3. I.P.S. Mitropolit Iosif al Europei Occidentale și Meridionale	Membru
4. I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei	Raportor
5. I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiep. Ort. Rom. în America și Canada	Membru
6. P.S. Episcop Timotei al Aradului	Membru
7. P.S. Episcop Ioan al Covasnei și Harghitei	Membru
8. P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria	Membru
9. P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanul	Membru
10. P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul	Membru
11. P.S. Episcop-Vicar Gurie Gorjeanul	Membru
12. P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul	Membru

După citirea componenței Comisiilor Sinodale de către Secretarul Sfântului Sinod și ca urmare a constatării absenței motivate a I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, președintele Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă componența Comisiilor Sinodale redată mai sus, pentru sesiunea Sfântului Sinod pe anul 2005, cu mențiunea că încredințează prezidarea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, pentru prezenta ședință sinodală, Î.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, având în vedere absența motivată a Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului.*

Remarcând prezența, pentru întâia oară, la lucrările Sfântului Sinod a P.S. Episcop-Vicar Sofian Brașoveanul al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, repartizat în Comisia Pastorală și Socială, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte* îi urează bun venit în mijlocul membrilor Sfântului Sinod, asigurându-l de toată dragostea și prețuirea, invitându-l să-și spună cuvântul în Comisia sinodală din care face parte și în plenul Sfântului Sinod, fiind un ierarh cu pregătire teologică și experiență pastorală și misionară în cuprinsul Diasporei românești, având puțința de a constata, în sânul Sfântului Sinod din care face parte, aplicarea principiilor unității sinodale și al sobornicității care caracterizează modul de lucru în ședințele sinodale.

6. Aprobarea Ordinii de Zi și repartizarea lucrărilor la Comisiile Sinodale

După aprobarea Comisiilor Sinodale, *Prea Fericitul Părinte Președinte* supune Plenului Sfântului Sinod spre examinare **Ordinea de zi**.

La acest punct, luând cuvântul *Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei* și *Î.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului* soliciță înscrierea pe Ordinea de Zi a următoarelor probleme:

Temei nr. 1061/2005 – Adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 1.665/2005 cu privire la examinarea textelor liturgice în cinstea unor Sfinți Români din Moldova canonizați în anul 1992 de către Comisia Sinodală pentru canonizarea sfinților români.

Temei nr. 1053/2005 – Referatul privind activitatea Forumului Național din municipiul Constanța, ca a 35-a filială internațională a Forumului celor Trei Religii.

Ca urmare, la propunerea *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist*, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă Ordinea de Zi a ședinței Sfântului Sinod cu includerea noilor teme propuse, precum și repartizarea pe comisii a acestora, pentru examinare și întocmirea rapoartelor de lucru, după cum urmează:*

La Comisia Pastorală și Socială:

1. Temei nr. 450/2005 – Referatul Cancelariei Sf. Sinod în legătură cu itinerariile pastorale ale membrilor Sfântului Sinod și Dărilor de seamă privind activitatea de teren pastoral-misionară desfășurată în cursul anului 2004.

2. Temei nr. 485/2005 – Referatul Pr. Constantin Pârnu, vicar administrativ patriarhal în legătură cu data serbării Sfințelor Paști și schema calendarului bisericesc pe anul 2006.

3. Temei nr. 1.044/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 2.344/2005 prin care I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei informează despre proiectul de program privind aniversarea în anul 2006 a 600 de ani de la mutarea la Domnul a Sfântului Nicodim de la Tismana.

4. Temei nr. 1.045/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 979/2005 cu solicitarea luării unei hotărâri în legătură cu modul de aplicare a Legii nr. 571/2003 privind Codul Fiscal în legătură cu profitul realizat de cultele religioase

din activitățile economice care poate fi scutit de la impozitare dacă este folosit în scop caritabil.

5. **Temei nr. 345/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea privind modul de gestionare a Fondului Filantropia în anul 2004 și propuneri pentru 2005.

6. **Temei nr. 772/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea privind implicarea Bisericii Ortodoxe Române în proiectul “Consolidarea inițiativelor comunitare de prevenire și combatere a HIV/SIDA și a violenței în familie în România”, în parteneriat cu Organizația Internațională pentru Caritate Creștin Ortodoxă (IOCC).

7. **Temei nr. 779/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu adresa Agenției Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, prin care solicită colaborarea Patriarhiei Române la Campania Națională de educație privind sprijinirea familiei și drepturile copilului.

8. **Temei nr. 775/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la concluziile Întunirii anuale a coordonatorilor eparhiali ai activităților de asistență socială (11-12 nov.2004).

9. **Temei nr. 776/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la activitatea preoților de spital din România.

10. **Temei nr. 777/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la rezultatul colectei din Patriarhia Română pentru ajutorarea sinistraților cutremurului din Asia de Sud-Est.

11. **Temei nr. 346/2005** – Darea de seamă asupra activității de asistență religioasă desfășurată în unitățile militare din subordinea Ministerului Apărării Naționale în cursul anului 2004.

12. **Temei nr. 347/2005** – Darea de seamă asupra activității de asistență religioasă desfășurată în unitățile militare din cadrul Ministerului Administrației și Internelor în cursul anului 2004.

13. **Temei nr. 348/2005** – Darea de seamă asupra activității de asistență religioasă desfășurată în penitenciare, în cursul anului 2004.

14. **Temei nr. 350/2005** – Dare de seamă asupra activității desfășurate în anul 2004 de Frăția Ortodoxă Română.

15. **Temei nr. 349/2005** – Dare de seamă asupra activității desfășurate în anul 2004 de Asociația Oastea Domnului.

16. **Temei nr. 491/2005** – Dare de seamă asupra activității desfășurate de Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România (ASCOR) în anul 2004.

Primește raportor: P.S. Visarion Rășinăreanu, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

La Comisia Canonică-juridică și pentru Disciplină:

17. **Temei nr. 1.003, 981/2005** – Adresele Arhiepiscopiei Clujului nr. 634 și 633/2005 cu propuneri pentru modificarea art. 129-132 și 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

18. **Temei nr. 973/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod cu privire la modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 4.647/2004 pentru

modificarea și completarea art. 40–52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor.

19. **Temei nr. 1.004/2004** – Adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 874/2005 cu propunerea I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei pentru modificarea și completarea art. 27-29 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului din parohii, referitoare la mărirea numărului de sectoare administrative de la centrele eparhiale și a criteriilor pe baza cărora se face notarea administrativă.

20. **Temei nr. 753/2005** – Solicitarea I.P.S. Mitropolit Iosif pentru alegerea Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric, consilier la Protoieria Franței și paroh la Parohia Sf. Iosif din Bordeaux în cel de al doilea post de Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.

21. **Temei nr. 1024/2005** – Adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 975/2005 cu propunerea I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei de schimbare a titlaturii P.S. Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei Gurie din “Strehăianul”, în “Gorjeanul”, precum și de aprobare a Deciziei Chiriarhale cu atribuții ale P.S. Episcop-Vicar Gurie, în calitatea sa de Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei.

22. **Temei nr. 974/2005** – Adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 753/2005 prin care I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei solicită Sfântului Sinod adoptarea de reglementări în legătură cu aplicarea art. 51, lit. “a” și “c” din Codul Muncii privind acordarea concediului paternal solicitanților din rândul preoților în activitate.

23. **Temei nr. 822/2005** – Scrisoarea I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada din 31 ianuarie 2005, prin care solicită Sfântului Sinod clarificarea statutului canonic al Parohiei Sf. Andrei din Chicago, înființată de către I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei în Chicago.

24. **Temei nr. 1.046/2005** – Adresa Episcopiei Severinului și Strehăiei nr. 261/2005 prin care solicită aprobarea proiectului de stemă al eparhiei.

25. **Temei nr. 601/2005** – Cererea fostului preot Hândorean Ioan de la parohia Florești, protopopiatul Mediaș, prin care introduce recurs împotriva sentinței nr. 2/2004 a Consistoriului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului prin care i s-a aplicat pedeapsa ceterisii.

26. **Temei nr. 544/2005** – Grupaj tematic anual privind viața și activitatea Bisericii Ortodoxe Române, desprins din corespondența (sesizări și scrisori) primită la Patriarhia Română în 2004.

Primește raportor: P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului

La Comisia Teologică și Liturgică:

27. **Temei nr. 1061/2005** – Procesul-Verbal al Comisiei Sinodale pentru canonizarea sfinților români, încheiat în ziua de 2 martie 2005.

28. **Temei nr. 4.588/2004** – Referatul Sectorului Învățământ privind Consfătuirea anuală cu directorii Seminariilor Teologice Ortodoxe (București, 4 noiembrie 2004).

29. **Temei nr. 56/2005** – Referatul Sectorului Învățământ privind lucrările Comisiei de evaluare a manualelor de Religie (București, 17-19 ianuarie 2005).

30. **Temei nr. 513/2005** – Referatul Sectorului Învățământ referitoare la întrunirea și hotărârea decanilor Facultăților de Teologie (București, 28 februarie–1 martie 2005).

31. **Temei nr. 514/2005** – Adresa I.P.S. Andrei, Arhiepiscopia de Alba-Iulia cu observațiile și propunerile Pr. Prof. Ilie Moldovan, pe marginea Programului Național “Educația pentru sănătate în Școala Românească”.

32. **Temei nr. 781/2005** – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la adresa I.P.S. Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, prin care se solicită analizarea situației unor cadre didactice din învățământul teologic.

33. **Temei nr. 783/2005** – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la întocmirea de către Arhid. Prof. Dr. Sebastian Barbu Bucur a slujbelor mai multor sfinți români (vecernia și utrenia).

34. **Temei nr. 784/2005** – Adresa Mitropoliei Olteniei, nr. 919/23 februarie 2005, prin care se solicită recunoașterea dreptului autorității bisericești de a retrage avizul de funcționare în învățământ pentru unele cadre didactice care predau Religia.

35. **Temei nr. 786/2005** – Adresa Facultății de Teologie Ortodoxă “Patriarhul Justinian” a Universității din București, nr. 104/24 februarie 2005, prin care se propune manualul Pr. Prof. Dr. Gheorghe Remete, “*Dogmatica Ortodoxă pentru Seminariile Teologice*”, ca manual alternativ pentru Seminariile Teologice din Patriarhia Română.

Primește raportor: P.S.Episcop Casian al Dunării de Jos

La Comisia Relațiilor Externe Bisericești:

36. **Temei nr. 720/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu vizita I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la Paris, în cadrul Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Meridională și Occidentală, precum și participarea sa la întrunirea Comitetului Unit KEK/CCEE (Paris, 28 ianuarie-2 februarie 2005).

37. **Temei nr. 93/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei la reuniunea inter-ortodoxă pregătitoare în perspectiva întrunirii Adunării Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor, care va avea loc la Porto-Alegre, Brazilia, în luna februarie 2006 (Rhodos, Grecia, 11-17 ianuarie 2005).

38. **Temei nr. 422/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei la festivitățile prilejuite de sfințirea Catedralei Sfânta Treime din Tbilisi și la Conferința Științifică Internațională prilejuită de împlinirea a 20 de secole de creștinism în Georgia (Tbilisi, 21-26 nov.2004).

39. **Temei nr. 96/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu desfășurarea Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor (București, 18-25 ianuarie 2005).

40. **Temei nr. 423/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos la mani-

festărilor religioase de la Silistra – Bulgaria, organizate de Mitropolia de Durostorum, cu ocazia împlinirii a 1700 de ani de la martirizarea Sf. Dasie (Silistra, Bulgaria, 19-20 noiembrie 2004).

41. **Temei nr. 712/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos la cea de-a XIII-a serie de Conferințe de Crăciun, organizate de Patriarhia Moscovei în colaborare cu Ministerul Educației și Științei și cu Academia Rusă pentru Învățământ (Moscova, 23-28 ianuarie 2005).

42. **Temei nr. 424/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu pelerinajul făcut de o delegație a Episcopiei Dunării de Jos la Harkov, Ucraina, în vederea aducerii la Galați a unei părțicele din moaștele Sf. Atanasie Patelarie (21-26 octombrie 2004).

43. **Temei nr. 425/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu vizita efectuată în Eparhia Dunării de Jos de către Excelența Sa, Dr. Gerhard Maier, Episcopul Bisericii Evanghelice din Wurttemberg, Germania (Galați, 6-10 oct.2004).

44. **Temei nr. 713/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria la cea de a VII-a ediție a întâlnirii internaționale “Creștini și Păstori pentru Biserica de mâine”, cu tema “Curajul unui nou umanism”, organizată de Comunitatea Sant Egidio (Roma, 3-6 februarie 2005).

45. **Temei nr. 426/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea P.S. Petroniu Sălăjanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului, la cea de-a VIII-a Consultație dintre Biserica Ortodoxă și Grupul Partidului Popular European și Partidele Democratice din Parlamentul European, cu tema: “Construirea Europei prin reconciliere și cooperare” (Tesalonic, 21- 22 octombrie 2004).

46. **Temei nr. 427/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu situația actuală a dialogului dintre Biserica Ortodoxă Română și Patriarhia Moscovei, cu privire la Mitropolia Basarabiei.

47. **Temei nr. 506/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu scriesoarea Patriarhiei Moscovei, prin care se exprimă dezacordul față de vizita, efectuată în zilele de 26-29 septembrie 2004, în cuprinsul Patriarhiei Române, a unui reprezentant al grupării schismatice “Biserica Ortodoxă din Ucraina – Patriarhia Kievului”, în persoana “mitropolitului” Daniil.

48. **Temei nr. 502/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea Prof. Dr. Dumitru Abrudan, la întrunirea Comisiei pentru Educație și Formare Ecumenică a C.M.B. (Matanzas, Cuba, 24- 29 noiembrie 2004).

49. **Temei nr. 509/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu hotărârea Sinodului Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse de a canoniza și de a introduce în calendarul Bisericii Ortodoxe Ruse numele a 14 sfinți, care mai înainte fuseseră cinstiți de popor în unele mănăstiri și eparhii.

50. **Temei nr. 1053/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind activitatea Forumului Național din municipiul Constanța, ca cea de a 35-a filială internațională a Forumului celor Trei Religii.

51. **Temei nr. 85/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu activitatea pastoral-misionară desfășurată în anul 2004 de către I.P.S. Mitropolit Petru al Basarbiei, Exarh al Plaiurilor și Arhiepiscop al Chișinăului.

52. **Temei nr. 185/2005** – Referatul Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară a I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, pe anul 2004.

53. **Temei nr. 395/2005** – Referatul Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară a I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, pe anul 2004.

54. **Temei nr. 184/2005** – Referatul Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară a I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, pe anul 2004.

55. **Temei nr. 205/2005** – Referatul Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară a P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române în Ungaria, pe anul 2004.

56. **Temei nr. 183/2005** – Referatul Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară a P.S. Daniil, Episcop Locțiitor (Administrator) al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului, pe anul 2004.

57. **Temei nr. 186/2005** – Referatul Sectorului Comunități Externe în legătură cu participarea delegației Bisericii Ortodoxe Române, condusă de P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul, la hramul Parohiei Ortodoxe Române “Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din Lisabona (Portugalia, 20-25 nov. 2004).

Primește raportor: I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei

7. Suspendarea ședinței

După repartizarea lucrărilor la Comisiile Sinodale, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte* suspendă ședința pentru examinarea problemelor înscrise pe ordinea de zi și pentru întocmirea referatelor și propunerilor în comisii, anunțând reluarea lucrărilor în plen, după încheierea studierii problemelor date în examinare.

8. Reluarea în plen a lucrărilor cu prezentarea rapoartelor Comisiilor sinodale

După amiază, la orele 17.00 se reiau lucrările în plen ale Sfântului Sinod sub președinția *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist* și cu aceeași prezență ca la ședința de dimineață.

Comisia Pastorală și Socială

Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte invită pe *P.S. Episcop-Vicar Visa-
rion Rășinăreanul, raportorul Comisiei Pastorale și Sociale* să prezinte în continuare referatele asupra lucrărilor date în studiu privind:

Temei nr. 450/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu Itinerariile pastorale ale membrilor Sfântului Sinod și cu Dărilor de Seamă ale Centrelor Eparhiale privind activitatea de teren misionar-pastorală desfășurată în cursul anului 2004.

Din parcurgerea Dărilor de seamă misionare și a Itinerariilor pastorale rezultă împlinirea cu jertfelnicie de către toți ierarhii, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a întregii slujiri arhieresti: sfințitoare, învățătoarească și de conducere.

Ținând seama că în cadrul discuțiilor s-a constatat o activitate pastorală și misionară bogată desfășurată în anul 2004 la nivelul Centrelor Eparhiale, al protopopiatelor și al parohiilor, Înalt Prea Sfințirii și Prea Sfințirii Ierarhi acordând atenție aplicării Codului de măsuri și metode pentru reactualizarea, reorientarea și intensificarea activității misionar-pastorale aprobat prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 1140/2002, precum și implicarea organelor parohiale și a asociațiilor religioase în lucrarea administrativ-gospodărească de susținere a acestei activități, cât și pentru impulsivarea și susținerea activității filantropice și de asistență socială a Bisericii;

Luând act că membrii Sfântului Sinod, în Itinerariile pastorale, au semnalat și unele aspecte asupra cărora este necesar să se pronunțe și să aducă măsuri;

În urma discuțiilor care s-au purtat și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște :

– Ia act de activitatea depusă cu dăruire de către membrii Sfântului Sinod în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în timpul anului 2004, activitate consemnată de Itinerariile pastorale și Dărilor de seamă eparhiale;

– Ia act de aspectele problemelor bisericești și sociale pe care membrii Sfântului Sinod le-au sesizat în itinerariile pastorale pentru a fi soluționate;

– Recomandă Centrelor Eparhiale să se preocupe în continuare și să comunice Cancelariei Sfântului Sinod sugestii și propuneri care interesează promovarea activității pastoral-misionare, sociale, bisericești administrative, pe baza constatărilor proprii privind emigrația tineretului, sectarismul, secularizarea, lipsurile materiale, activitățile sociale, etc. (hotărârea Sfântului Sinod nr. 4429/2004).

Temei nr. 485/2005 – Referatul Pr.Constantin Pârvu, vicar administrativ patriarhal, în legătură cu data serbării Sfințelor Paști și Calendarul Bisericesc pe anul 2006.

Luând act că proiectul Calendarului pe anul 2006 a fost elaborat de Pr. Constantin Pârvu, vicar administrativ patriarhal și prezentat în manuscris, are caracter unitar pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română și că din acesta rezultă că în anul 2006 **data Sfințelor Paști este duminică, 23 aprilie**, cele mai importante date din ciclul pascal al anului 2006 succedându-se potrivit rânduielilor tipiconale și calendaristice specifice, cu precizarea că în cuprinsul lui se regăsesc Sfinții români canonizați de Sfântul Sinod în anul 1992 și în anul 2003;

Constatând că este necesar să se mențină hotărârile Sfântului Sinod nr. 8250/1994 și nr. 2505/2001, care prevăd ca “tipărirea calendarului să se facă, pe cât posibil, numai în tipografiile bisericești și numai în ultimul trimestru al anu-

lui, cu imprimarea stemei Patriarhiei Române și a stemei eparhiale, indicarea prețului de vânzare și a tipografiei în care se tipărește”;

La propunerea Comisiei Pastorală și Socială, Sfântul Sinod hotărăște:

- *Ia act că în anul 2006, Sfintele Paști se vor sărbători, Duminică, 23 aprilie;*
- *Aprobă textul Calendarului bisericesc pe anul 2006, întocmit de Pr. Constantin Pârveu, vicar administrativ patriarhal și difuzarea la eparhii în vederea tipăririi în cursul lunii noiembrie 2005, spre a asigura protejarea acestuia, în care scop se vor respecta hotărârile Sfântului Sinod nr. 8.250/1994 și 2.505/2003;*
- *Aprobă textul rânduielilor bisericești ce se vor tipări în calendarul pe anul 2006;*
- *Centrele Eparhiale să fie informate că Tipografia Institutului Biblic dispune de mijloace tehnice performante pentru tipărirea în policromie a calendarului, cu prețuri de cost reduse, în care scop pe baza ofertelor ce vor fi puse la dispoziție de I.B. Tipografie, eparhiile vor putea face comenzi ferme de imprimare, mai avantajoase decât în alte sectoare de activitate.*

Temei nr. 1044/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 2344/2005, prin care Î.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei informează Sfântul Sinod despre proiectul de program privind comemorarea în anul 2006 a 600 de ani de la mutarea la Domnul a Sfântului Nicodim cel Sfințit de la Tismana.

Având în vedere că din adresa Arhiepiscopiei Craiovei reiese că pentru marcarea după cuviință a evenimentului menționat, s-a propus editarea unui volum omagial intitulat Sfântul Nicodim, precum și un album color cuprinzând toate mănăstirile din Patriarhia Română, precum și producerea, pe suport electronic, a unei colecții cuprinzând mănăstirile reprezentative din Patriarhia Română (cel mult trei mănăstiri din fiecare eparhie), iar pentru fiecare eparhie se va produce, tot pe suport electronic, o colecție cuprinzând toate mănăstirile din eparhia respectivă;

Lând act că, tot în luna septembrie a anului 2006, la Mănăstirea Tismana, se propune organizarea unei întruniri cu toți stareții din Patriarhia Română, cu participarea membrilor Sfântului Sinod, iar cu prilejul primei întruniri a Sfântului Sinod în ședință de lucru pe anul 2006 să se organizeze, la Palatul Patriarhal, un moment festiv dedicat Sfântului Nicodim;

Ținând cont că prin hotărârea Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii a Craiovei nr. 686/2004 s-a aprobat ca anul 2006 să fie închinat Sfântului Nicodim cel Sfințit de la Tismana;

În urma discuțiilor care au avut loc, la care au participat I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a considerațiilor care s-au exprimat cu privire la programul stabilit de Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Craiovei și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

- *Ia act de programul stabilit de Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Craiovei care, prin hotărârea nr. 686/2004 a aprobat ca anul 2006 să fie închinat comemorării a 600 de ani de la mutarea la Domnul a Sfântului Cuvios Nicodim cel Sfințit de la Tismana;*

– *Potrivit invitațiilor ce se vor face la vremea cuvenită de Arhiepiscopia Craiovei, membrii Sfântului Sinod sunt rugați să sprijine participarea la programul comemorativ prin reprezentanți ai monahismului;*

– *La definitivarea programului, Arhiepiscopia Craiovei este rugată să țină seama de sugestiile și propunerile făcute în cadrul ședinței Sfântului Sinod;*

– *Pentru întrunirea reprezentanților stareților din Patriarhia Română, preconizată a avea loc în luna septembrie 2006, Sfântul Sinod sugerează ca teme:*

– *Isihasmul în monahismul românesc de la Nicodim de la Tismana la Paisie Velicikovschi;*

– *Rolul Sfântului Nicodim de la Tismana în viața monahismului românesc;*

– *Dimensiunea monahismului românesc în viziunea Sfântului Nicodim de la Tismana;*

– *Programul definitivat de Arhiepiscopia Craiovei să fie trimis eparhiilor pentru a fi adus la cunoștința participanților;*

– *Arhiepiscopia Craiovei să reflecteze la sugestia care s-a adus privind eventualitatea invitării la comemorare și a unor ierarhi și monahi sârbi.*

Temei nr. 1045/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 979/2005, cu solicitarea luării unei hotărâri în legătură cu modul de aplicare a Legii nr. 571/2003, privind Codul Fiscal, în legătură cu profitul realizat de cultele religioase din activitățile economice care poate fi scutit de la impozitare, dacă este folosit în scop caritabil.

Având în vedere că din adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 979/2005 cu privire la oportunitățile oferite de Legea nr. 571/2003 (Codul Fiscal) în legătură cu activitățile filantropice, precum și referatul Oficiului Juridic al Administrației Patriarhale cu privire la problema în cauză, rezultă că:

– potrivit art. 15, al. 1, lit. “e” din Codul Fiscal “cultele religioase, pentru veniturile obținute din activitățile economice care sunt utilizate pentru susținerea activităților cu scop caritabil” sunt scutite de plata impozitului pe profit;

– potrivit prevederilor art. 90, al. 2 din Codul Fiscal, contribuabilii pot dispune asupra destinației unor sume, reprezentând 1% din impozitul pe venitul anual datorat pentru sponsorizarea entităților nonprofit, care funcționează în condițiile Ordonanței Guvernului nr. 26/2000, privind asociațiile și fundațiile;

– potrivit prevederilor al. 3 din același art. 90, obligația calculării reținerii și virării sumei reprezentând 1% din impozitul pe venitul anual datorat (prin Ordonanța nr. 138/2004, procentul a fost majorat la 2%) revine angajatorului sau organului fiscal competent, acest lucru neafectând nici salariul angajatului nici bugetul instituției angajatoare;

– potrivit prevederilor art. 31, al. 4 din Codul Fiscal, contribuabilii, persoane juridice, pot deduce din impozitul pe profit sume acordate ca sponsorizări sau acte de mecenat.

Constatând existența cadrului legal pentru ca unitățile de cult să poată obține venituri destinate unor scopuri filantropice și caritabile din sponsorizări sau acte de mecenat din partea persoanelor juridice și apreciind ca benefică aplicarea acestor prevederi legale pentru activitatea filantropică a Bisericii Ortodoxe Române;

În urma examinării acestor prevederi legale în raport cu preocupările Bisericii Ortodoxe Române pentru susținerea activităților social-filantropice, la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod a hotărât:

– *Ia act de prezentul referat cu privire la oportunitățile de finalizare a operei filantropice a Bisericii Ortodoxe Române, cuprinse în Legea nr. 571/2003 privind Codul Fiscal;*

– *Referatul Oficiului Juridic al Administrației Patriarhale nr. 1.045/2005 va fi transmis tuturor Centrelor Eparhiale pentru informare și aplicare.*

Temei nr. 345/2005 – Referatul de informare al Sectorului Biserica și Societatea, privind modul de gestionare a Fondului Filantropia de la nivel central, în cursul anului 2004.

Din raportul prezentat reiese că în anul 2004, în contul “Filantropia” al Patriarhiei Române s-a colectat suma de 620.142.572 lei, reprezentând contribuția a numai 14 eparhii (București, Sibiu, Craiova, Timișoara, Suceava, Cluj, Râmnic, Buzău, Argeș, Huși, Dunărea de Jos, Oradea, Slobozia și Covasna) și că, potrivit hotărârilor Sfântului Sinod, a Biroului de Asistență socială al Patriarhiei și cu aprobarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, suma a fost întrebuințată pentru următoarele acțiuni: **Programul social de Sfintele Paști** (200.331.216 lei); **Programul social de 1 iunie** (100.074.510 lei); **Programul “Pomul de Crăciun”** (300.000.000 lei) și **acordarea de ajutoare financiare pentru așezăminte social-filantropice bisericesti și persoane fizice** (19.736.846 lei);

Având în vedere numărul din ce în ce mai mare al persoanelor aflate în dificultate care se adresează Bisericii spre a fi ajutate și ținând cont de prevederile hotărârii Sfântului Sinod nr. 3997/ 1999 cu privire la reactualizarea, în raport cu rata inflației, a valorii contribuției pe care trebuie să o vireze fiecare parohie și, dat fiind faptul că situația financiară a parohiilor este destul de precară, s-a propus ca *pentru anul 2005, sumele ce vor fi colectate la Fondul Filantropia să fie similare cu cele din anul 2004;*

În urma analizării referatului Sectorului Biserica și Societatea, cu privire la modul de gestionare a Fondului Filantropia la nivel central și ținând cont de precizările aduse în timpul sesiunii plene de P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul;

La propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare despre modul de gestionare în anul 2004 a Fondului Filantropia la nivel central;*

– *Pentru anul 2005, sumele colectate la Fondul Filantropia vor fi similare cu cele din anii 2003 și 2004, adică:*

a. parohiile de categoria I:	- din mediu urban	- 5.000.000 lei
	- din mediu rural	- 2.000.000 lei
b. parohiile de categoria a II-a:	- din mediu urban	- 3.000.000 lei
	- din mediu rural	- 1.000.000 lei
c. parohiile de categoria a III-a:	- din mediu urban	- 2.000.000 lei
	- din mediu rural	- 500.000 lei;

– Eparhiile care nu au virat contribuția de 30% pe anul 2004, în contul Filantropia al Patriarhiei, vor vira , până la 30 martie 2005, sumele corespunzătoare.

Temei nr. 346/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu activitatea de asistență religioasă desfășurată în unitățile militare din subordinea Ministerului Apărării Naționale în cursul anului 2004.

Referatul subliniază câteva dintre realizările notabile ale Secției de Asistență Religioasă din cadrul Ministerului Apărării Naționale derulate în anul 2004, între care:

– organizarea, în colaborare cu Sectorul Biserica și Societatea al Patriarhiei Române, a două serii de examene de selecționare pentru ocuparea celor 5 posturi vacante de preoți militari;

– în perioada martie-septembrie 2004, la Școala de Aplicație pentru Infanterie și Vânători de munte Făgăraș, a avut loc primul Curs de bază pentru formarea ofițerilor de rezervă-serviciul culte;

– s-au sfințit capelele construite în garnizoanele Bacău, Iași, Capu Midia, Sibiu și Mangalia și au fost continuate lucrările la cele din Zalău, Brăila, Făgăraș, Tg. Jiu, Baia Mare și Craiova;

– câțiva preoți militari, anume selecționați, au acordat asistență religioasă trupelor românești aflate în misiunea de menținere a păcii din Bosnia, Kosovo, Afganistan și Irak;

– organizarea “Întâlnirii anuale a preoților militari” (Garnizoana București, 20-22 sept. 2004), prilej cu care s-au ridicat și soluționat o seamă de probleme privind metodică activităților pastorale și educative în concordanță cu misiunile și specificul unităților și instituțiilor militare, discutându-se și nivelul de implementare și respectare a prevederilor Legii 195/2000.

În urma analizării referatului Sectorului Biserica și Societatea și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– Ia act cu aprobare de activitatea de asistență religioasă desfășurată în unitățile militare din subordinea Ministerului Apărării Naționale, în cursul anului 2004.

Temei nr. 347/2005 – Referatul de informare al Sectorului Biserica și Societatea, în legătură cu activitatea de asistență religioasă desfășurată în unitățile militare din subordinea Ministerului de Interne în cursul anului 2004.

Referatul amintește unele dintre activitățile pastoral-misionare și spirituale specifice desfășurate în anul 2004 de preoților din unitățile subordonate Ministerului Administrației și Internelor (jandarmerie, pompieri și apărare civilă) între care:

– demersuri pentru reconstruirea bisericii de la Comandamentul Național al Jandarmeriei și pentru ridicarea unei capele la Centrul de instrucție și perfecționare-transmisiuni, de la Câmpina;

– deblocarea a 2 posturi de preot militar la Comandamentele și garnizoanele din Tășnad și Baia Mare, posturi care s-au ocupat prin concurs organizat la Patriarhie;

– s-a acordat asistență spirituală atât ofițerilor, cât și militarilor unităților respectându-se programul liturgic regulat și suplinind, pe cât posibil, și în unități apropiate, într-o bună colaborare cu preoții din parohii.

În urma analizării referatului prezentat și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de activitatea de asistență religioasă desfășurată în unitățile militare din subordinea Ministerului Administrației și Internelor, în cursul anului 2004.*

Temei nr. 348/2005 – Referatul de informare al Sectorului Biserica și Societatea, în legătură cu activitatea de asistență religioasă desfășurată în penitenciare, în cursul anului 2004.

Referatul subliniază câteva dintre realizările din anul 2004 ale Secției de Asistență Religioasă din cadrul Ministerului Justiției, menționând:

– completarea posturilor vacante de preoți capelani la toate penitenciarele din țară;
– sfințirea capelilor din Penitenciarele Târgu-Mureș, Ploiești și a biserica din incinta Penitenciarului București-Rahova;

– cele 25 de inspecții ale capelanului general, Pr. Adrian Mărginean la penitenciare din țară;

– organizarea Conferinței anuale a Preoților Capelani de Penitenciar din România (1-3 noiembrie 2004, la Centrul pentru pregătire profesională pentru cadrele de penitenciar din Stațiunea Amara), în cadrul căreia s-au discutat probleme privitoare la aplicarea prevederilor Legii nr. 195/2000, activitatea misionarilor și voluntarilor creștini, problema cântăreților bisericești în penitenciare, implicarea preoților de parohie în reintegrarea deținuților eliberați, analiza fenomenului prozelitist.

În urma examinării referatului Sectorului Biserica și Societatea și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de activitatea de asistență religioasă desfășurată de preoții ortocoxi din penitenciarele din România, în cursul anului 2004;*

– *Fiecare eparhie va sprijini activitatea preoților slujitori în penitenciare în conformitate cu prevederile programului de intensificare a asistenței religioase în penitenciar (temei nr. 5528/1998).*

Temei nr. 776/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire asistența religioasă desfășurată în spitalele din România.

Având în vedere că, în condițiile economice generale care caracterizează țara noastră și, ținând cont de restructurarea sistemului sanitar în funcție de noile cerințe impuse de forurile internaționale, creșterea numărului de posturi de preoți pentru asigurarea asistenței în sistemul sanitar bugetate de la stat depinde acum de posibilitățile fiecărei unități sanitare sau de intervenția directă a ierarhilor pe lângă autoritățile bugetare locale;

Constatând totuși că, în prezent, cu toate aceste restricții, în unitățile spitalicești și de asistență medicală precum și în așezămintele de ocrotire socială își desfășoară activitatea un număr de 229 de preoți salariați din fondurile Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, alți 63 preoți fiind salariați prin contribuții

de la Secretariatul de Stat pentru Culte și din fondurile centrelor eparhiale, aceștia desfășurându-și activitatea în cele 235 capele și biserici amenajate sau în curs de amenajare prin purtarea de grijă a eparhiilor, dar că în multe spitale slujbele continuă să fie oficiate în amfiteatre, săli de ședință, holuri;

Ținând seama că, prin întregul program liturgic din duminici și sărbători sau de peste săptămână, prin administrarea Sfintelor Taine și ierurgii, prin desfășurarea de ore duhovnicești, prezența și activitatea preoților în spitale și așezămintele de ocrotire socială se dovedește benefică atât celor suferinzi, cât și cadrelor medicale, amintind că și bolnavii din Leprozeria Tichilești din Jud.Tulcea, beneficiază de asistență religioasă, cel puțin o dată pe lună săvârșindu-se Sfânta Liturghie de către preotul din parohia Revărsarea, asistența religioasă curentă fiind asigurată în permanență, de către toți preoții protoieriei, prin rotație;

Apreciind în acest context că prezența ierarhilor în spitale, unități de ocrotire socială și alte unități bugetare, în anumite momente ale anului, constituie modalități de consolidare a legăturilor dintre Biserică și credincioși.

Ca urmare a examinării aspectelor prezentate și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

- *la act cu aprobare de activitatea de asistență religioasă desfășurată în spitale;*
- *Până la data de 1 iunie 2005, fiecare eparhie va trimite Sectorului Biserica și Societatea al Patriarhiei un raport detaliat în care va fi prezentat modul de desfășurare a asistenței religioase în spitalele din cuprinsul eparhiei, după modelul anexat;*

Temei nr. 777/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la rezultatele colectei inițiate de Patriarhia Română în sprijinul persoanelor afectate de cutremurul din Asia de Sud-Est.

Referatul amintește că urmare momentelor de grea cumpănă pentru milioanele de familii afectate de cutremurul devastator și de inundațiile din Asia de Sud-Est care au avut loc în decembrie 2004, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat, la data de 31 decembrie 2004, un “Apel la ajutorare” tuturor ierarhilor, slujitorilor sfintelor altare de la parohii și mănăstiri, precum și credincioșilor ca, la Sfintele Slujbe din perioada sărbătorilor de la începutul noului an, să organizeze o colectă în bani, destinată ajutorării victimelor din teritoriile greu încercate din Asia de Sud-Est.

La solicitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de pe temei 540/28.01.2005, Centrele Eparhiale au transmis la Patriarhia Română rezultate ale acestei ample lucrări filantropice care au fost date publicității prin Comunicatul Oficial din 4 februarie 2005, prilej cu care Prea Fericitul Părinte Patriarh a îndreptat, în numele ierarhilor și preoților Bisericii Ortodoxe Române, un gând de recunoștință și mulțumire tuturor credincioșilor care, cu jertfelnicie, au răspuns “Apelului la ajutorare” lansat de Patriarhia Română.

Referatul constată că suma totală virată de cele 24 de eparhii ale Bisericii noastre, în contul deschis de Crucea Roșie Română, până la data de 28 februarie 2005, este de 19.729.666.000 lei.

Având în vedere cele de mai sus și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de rezultatele colectei inițiată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist prin Apelul din 31 decembrie 2004 adresat eparhiilor, unițiilor bisericesti, ierarhilor, clerului și credincioșilor din Patriarhia Română pentru a veni în sprijinul persoanelor afectate de cutremurul din Asia de Sud-Est, cu constatarea că până la data prezentei ședințe sinodale suma colectată a fost de 19.729.666.000 lei;*

– *Adresează tuturor ierarhilor și preoților Bisericii Ortodoxe Române cuvânt de mulțumire pentru modul în care au organizat colecta, iar credincioșilor alege mulțumiri pentru dragostea și bunăvoința creștinească cu care care au răspuns Apelului Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și aprobă publicarea rezultatelor colectei în revistele centrale și eparhiale.*

Temei nr. 349/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la Darea de seamă asupra activității desfășurate de Asociația Oastea Domnului, în anul 2004.

Referatul constată că această Asociație a desfășurat o intensă activitate misionară, sub directa oblăduire a ierarhilor și a preoților din eparhiile unde activează, domeniile prioritare avute în vedere fiind: **a. Activitatea de catehizare a membrilor asociației;** **b. Activitatea misionară în rândul comunităților în care trăiesc.** Se cuvine să amintim aici înființarea, la Sibiu, a Școlii Misionare Ortodoxe “Preot Iosif Trifa”, obiectiv pe care asociația l-a anunțat încă de anul trecut. Scopul acestei școli îl constituie pregătirea de misionari creștini ortodocși din rândul mirenilor care, prin activitatea lor, să ajute la contracararea fenomenului sectar; **c. Activități pentru tineret.** Tema celei de-a XIII-a Adunări de Tineret pe țară ținută anul acesta la Dej, a fost: “Tineretul Oastei Domnului și misiunea Bisericii”. Au fost puse în discuție problemele educației în școli, a misiunii sociale a Bisericii, a răspunsului tinerilor în fața prozelitismului sectar și a rolului lor în vestirea Evangheliei. Trebuie să subliniem aici un fapt foarte important și anume că Oastea Domnului pune din ce în ce mai mult accent pe educația și formarea tinerilor în vederea implicării lor active în activitatea misionară a Bisericii. Este pentru al treilea an consecutiv când, pentru acest festival, a fost aleasă o temă legată de misiune; **d. Manifestările misionar-comemorative** au fost organizate în 6 eparhii din cuprinsul Patriarhiei Române, la fiecare dintre acestea fiind prezent ierarhul locului sau un delegat al acestuia împreună cu consilierul cultural eparhial; **e. Activitățile cu caracter creștin umanitar** au avut în vedere ca ajutorarea familiilor sărace, a copiilor și tinerilor, să fie făcută cu mult discernământ, în urma unor cercetări amănunțite a cazurilor, pentru a se evita astfel încurajarea fenomenului cerșetoriei și a celor care și-au făcut un obicei din exploatarea milei celor din jūr; **f. Activitatea publicistică**, în anul 2004, a constat în tipărirea unui număr de 18 titluri de carte, într-un tiraj de aproape 45.000 de exemplare. De asemenea, în atelierele Oastei s-a continuat broșarea cărților de rugăciune primite în dar de la creștinii ortodocși din Grecia. Acestea au fost apoi împărțite mănăstirilor, bisericilor și creștinilor ortodocși din toată țara. Ziarul

Iisus Biruitorul - oficiosul Oastei - și suplimentul pentru tineret *Timotheos*, cu tiraje de 31.479 și respectiv, 5.925 exemplare, au contribuit la menținerea credinței și conștiinței de neam a românilor de aici și de peste hotare. A continuat editarea suplimentului pentru copii *Timotică*, intercalat în revista *Timotheos*. Ca o noutate în raportul din acest an, se menționează editarea de CD-uri și casete audio cu cântece bisericești tradiționale și specifice Oastei Domnului, vândute în mii de exemplare.

După prezentarea referatului, *Prea Fericitul Părinte Președinte* constatând și necesitatea lămuririi unor aspecte, invită la discuții pe membrii Sfântului Sinod care iau cuvântul după cum urmează:

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, intervenind arată că, pornind de la discuțiile referitoare la activitatea editorială a Asociației, a făcut unele precizări cu privire la situația celor două grupări dizidente ale Oastei Domnului, pe teritoriul eparhiei Clujului; în acest sens, I.P.S. Sa a subliniat că, deși Asociația are binecuvântarea Sfântului Sinod, publicațiile acesteia conțin, de multe ori, texte cu influență neoprotestantă și sectară, fără legătură cu spiritul ortodox. De asemenea I.P.S. Sa a menționat că din discuțiile avute cu disidența de la Cluj, se poate înțelege că aceștia nu vor să revină în structura inițială a asociației. Prezent la Întrunirea tineretului Oastei Domnului de la Dej, I.P.S. Sa le-a vorbit acestora despre păcatul mândriei, despre vanitate și trufie, îndemnându-i să nu se creadă mai buni decât ceilalți credincioși ortodocși. În finalul intervenției sale, I.P.S. Bartolomeu, a cerut P.S. Episcop-Loctiitor Daniil unele lămuriri cu privire la colaborarea acestuia cu ramura disidentă de la Simeria, precum și precizarea dacă această colaborare se desfășoară cu binecuvântarea Sfântului Sinod sau dacă este o inițiativă personală, știut fiind faptul că un ierarh nu poate vorbi și lucra în nume propriu.

P.S. Episcop-Loctiitor Daniil Partoșanul a precizat că toată colaborarea sa cu Oastea Domnului, ca unul ce s-a născut, a crescut și fost educat într-o familie de ostași, se desfășoară doar cu scopul de a stinge conflictul dintre cele două disidențe de la Sibiu și Simeria, subliniind că subiectul conflictului este legat atât de revendicarea moștenirii spirituale a lui Traian Dorz, cât și de unele aspecte economice și de influență în diaspora românească din Italia și Spania. Pentru a risipi bănuielile referitoare la intențiile liderilor disidenți, mai precizează că din conducere, alături de Jonathan Ille, fac parte și preoți ortodocși.

Prea Fericitul Părinte Patriarh, intervenind în dezbateri, a întrebat în ce măsură P.S. Daniil poate zidi sau nu relațiile din interiorul Asociației, recomandându-i să fie atent la colaborarea cu disidențele pentru ca nu cumva prezența Sa să le susțină demersurile sau să amplifice controversile. Totodată, a cerut ca P.S. Episcop Calinic, cel care a avut misiunea, din partea Sfântului Sinod, să fie îndrumător și păstor duhovnicesc al Oastei Domnului, să facă unele precizări legate de misiunea sa și problemele identificate.

P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului a subliniat că toate încercările sale de a împăca cele trei disidențe au eșuat întrucât interesele materiale și conflictele interne dintre lideri sunt mai puternice decât intențiile misionare ale

ostașilor, de cele mai multe ori întâlnirile sfârșindu-se în adevărate dispute nu tocmai academice.

P.S. Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmăruului, a făcut un scurt istoric al relațiilor dintre Oastea Domnului și Mitropolia Ardealului, subliniind că singura modalitate de a ține aproape de Biserică această asociație, este implicarea ei activă în proiectele misionare ale căror subiecte sunt comune, și anume: combaterea moravurilor, promovarea valorilor familiei și ale conviețuirii comunitare, toate în conlucrarea cu preotul paroh. De aceea, recomandă ca P.S. Episcop-Loțtiitor Daniil să primească această misiune, cu binecuvântarea Sfântului Sinod, deși cea mai bună formă de contracarare a tendințelor centrifuge de diferite nuanțe este implicarea preoților care sunt membri sau simpatizanți ai Asociației, pentru că aceștia sunt familiarizați cu psihologia, educația și rigorismul de exprimare. Aceleași idei au fost subliniate și de I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei.

P.S. Episcop Timotei al Aradului, luând cuvântul, a subliniat că nu se va putea face nimic atâta timp cât nu există o atitudine unitară a eparhiilor față de Oastea Domnului, mai ales în ceea ce privește atitudinea față de preoții, simpatizanți sau membri ai Oastei Domnului, care pleacă din eparhii fără forme canonice.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte, intervenind, din nou, subliniază că ierarhii au făcut multe încercări de împăcare a conflictelor interne care au măcinat această structură misionară, recomandând ca membrii acestei asociații să nu fie socotiți ca fiind din afara Bisericii, ci să li se dea posibilitatea de a deveni membri activi în comunitățile parohiale din care provin, prevenind astfel de forme de “migrație misionară” care destabilizează și îngrijorează pe ceilalți membri ai Bisericii.

În urma analizării referatului supus examinării și ținându-se cont de precizările făcute în cadrul discuțiilor, la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

- *Ia act de activitatea Asociației “Oastea Domnului” pe anul 2004;*
- *Eparhiile vor acorda o atenție sporită membrilor acestei asociații, urmărindu-se păstrarea lor sub ascultarea și oblăduirea Bisericii;*
- *Se vor intensifica activitățile misionar-pastorale și spiritual-liturgice, mai ales în comunitățile în care există grupări bine definite ale Oastei Domnului, avându-se în vedere eliminarea treptată a tendințelor separatiste și centrifuge;*
- *Preoții vor avea în vedere implicarea activă a membrilor Oastei Domnului în viața parohiei, urmărindu-se înălțarea conștiinței apartenenței la comunitate.*

Temei nr. 350/2005 – Referatul de informare al Sectorului Biserica și Societatea, în legătură cu activitatea Asociației Frăția Ortodoxă Română, în cursul anului 2004.

Referatul subliniază că în cadrul general al Frăției Ortodoxe Române, în ultima vreme s-au distins în mod special activitatea filialelor din București, Iași și Suceava, care au continuat să organizeze obișnuitele conferințe duhovnicești și seri creștine, având ca subiecte de dezbatere, teme de actualitate din viața Bisericii, continuându-se editarea periodică, a publicației religioase “Cuvânt și Suflet” de către Filiala din Iași.

În urma analizării referatului și a discuțiilor care au avut loc, la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de activitatea Asociației Frăția Ortodoxă Română pe anul 2004 desfășurată, mai ales, prin filialele sale teritoriale.*

Temei nr. 491/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la activitatea desfășurată de Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România, în anul 2004.

În cuprinsul referatului se menționează că Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România (ASCOR) și Liga Tineretului Creștin Ortodox Român (LTCOR) au desfășurat o intensă activitate misionară în colaborare cu eparhiile, simțindu-se nevoia ca cele două organizații să fie încurajate și sprijinite pentru înființarea de filiale în cât mai multe parohii astfel încât să poată desfășura activități misionare în folosul cât mai multor creștini ortodocși. De asemenea se amintește că cea mai importantă activitate a acestor asociații în 2004 a fost pregătirea sărbătoririi Anului Ștefanian și a marelui pelerinaj efectuat la Mănăstirea Putna cu această ocazie, la care au participat peste 550 de studenți și elevi din toată țara, mobilizați de filialele acestor asociații.

Între alte acțiuni sunt amintite: inițiativa ASCOR de a pune bazele unui “Congres anual studentesc” în cadrul “Academia duhovnicească” de la Putna, participarea, alături de românii din mun. Sfântu Gheorghe, la sărbătorirea Marii Uniri, încurajând astfel spiritul național în această zonă unde populația românească este minoritară.

Referatul subliniază modul profesional în care Filiala ASCOR din Galați și-a organizat din punct de vedere administrativ filiala, urmând modelul celei din Iași, și anume faptul că a adoptat structura organizării administrative a centrului eparhial, creind departamente cu atribuții specifice: cultural, misionar, social, economic, mass-media.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte, arată că este necesară o abordare mai atentă a activității acestor asociații care să fie direcționată înspre preocupările Bisericii în domeniul cultural, social-filantropic și misionar, ca expresie a interesului comun pentru promovarea credinței și moralei creștine și, în special, a grijii Bisericii pentru sprijinirea și integrarea activității acestora în lucrarea generală bisericească, cu păstrarea specificului și misiunii lor în rândul tineretului.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, sesizează faptul că se constată o atitudine inflexibilă și nereceptivă a grupului ASCOR de la București ceea ce va duce, inevitabil și, împotriva voinței de solidaritate și unitate, la scindarea asociației și menținerea doar a filialelor care lucrează sub ascultarea ierarhului locului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte a amintit că și la București au fost semnalate astfel de tendințe și invită pe P.S. Episcop-Vicar Varsanufie Prahoveanul să dea detalii și lămuriri cu privire la activitatea ASCOR București.

Răspunzând, *P.S. Episcop-Vicar Varsanufie Prahoveanul* a apreciat că cele menționate sunt reale, prezenta situație datorându-se influenței pe care o are preotul de la Biserica fostă Rusă, actualmente Paraclisul Universității, propunând ca

preotul în cauză să fie chemat pentru o serie de discuții în care să precizeze motivele și intențiile implicării sale în această tendință neproductivă.

P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul, a adăugat, în spiritul antevorbitorului său, că această stare de lucruri de datorează, pe de o parte, lipsei de corelare între activitatea unor îndrumători spirituali ai tinerilor membrii ai asociației cu menirea și scopurile ASCOR, iar pe de altă parte discontinuității preocupărilor eparhiilor în domeniul conlucrării cu aceste asociații.

În urma analizării referatului, a opiniilor exprimate în cadrul discuțiilor care au avut loc, și ținând cont de necesitatea intensificării misiunii și prin implicarea asociațiilor și fundațiilor care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod sau a ierarhului locului, la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *La act de activitatea Asociației Studenților Creștini Ortodocși din România (ASCOR) și a Ligii Tineretului Creștin Ortodox Român (LTCOR) desfășurată în anul 2004;*

– *Adresează membrilor Sfântului Sinod rugămintea de a încuraja și sprijini demersurile de înființare a unor noi filiale ASCOR și LTCOR în cuprinsul eparhiilor;*

– *Adresează ierarhilor rugămintea de a numi o persoană din cadrul sectoarelor de specialitate din eparhii, care să se implice în conlucrarea activă cu toate asociațiile și fundațiile care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod sau a ierarhului locului, precum și cu organizațiile de tineret;*

– *Recomandă eparhiilor includerea, în darea de seamă anuală, transmisă Sectorului Biserica și Societatea, a unor informații detaliate referitoare la activitatea cultural-misionară desfășurată de asociațiile și fundațiile ce funcționează sub jurisdicția eparhiei;*

– *Pentru lămurirea situației semnalate al nivelul filialei din București, P.S. Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor Varsanufie Prahoveanul, va întocmi un raport ce va fi supus, spre analiză și decizie, la proxima ședință a Sfântului Sinod.*

Temei nr. 775/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la concluziile Întâlnirii anuale a coordonatorilor eparhiali ai activităților de asistență socială (10 -12 noiembrie 2004).

Referatul supus examinării arată că, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 245/ 2001 și potrivit aprobării Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Sectorul Biserica și Societatea a organizat *Întâlnirea anuală a coordonatorilor eparhiali ai activităților de asistență socială*, în perioada 10-12 noiembrie 2004, la Mănăstirea Dintr-un Lemn, jud. Vâlcea.

În cadrul lucrărilor s-au dezbătut mai multe teme de deosebită importanță pentru activitatea socială a Bisericii și anume: *modul de aplicare a Regulamentului de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială al Bisericii Ortodoxe Române; strategia de implicare a Bisericii Ortodoxe Române în domeniul social; activitatea preoților slujitori în unitățile militare, spitale, penitenciare și așezăminte de ocrotire socială din cuprinsul Patriarhiei Române; proiecte sociale importante și modalități de finanțare a acestora; parteneriate încheiate cu insti-*

tuții de stat sau private în scopul derulării proiectelor; proiecte desfășurate în sprijinul persoanelor cu nevoi speciale: nevăzători și surdo-muți, persoane cu handicap, dependenți de droguri sau copii infestați cu virusul HIV-SIDA.

Analizând, pe baza constatărilor făcute în cadrul Întâlnirii, situația actuală a sistemului de asistență socială al Bisericii și având în vedere noile reglementări legislative, precum și perspectivele impuse de aderarea României la structurile europene;

Luând în considerare necesitatea unui amplu proces de pregătire și reorganizare și dat fiind faptul că acțiunea social-filantropică a Bisericii este chemată să răspundă unor cerințe și standarde tot mai ridicate, pe baza concluziilor Întâlnirii anuale a coordonatorilor eparhiali ai activităților de asistență socială, **referatul aduce în dezbateră plenului următoarele propuneri ale Sectorului Biserica și Societatea cuprinzând principiile generale de restructurare și revigorare a activității misionar-sociale și filantropice a Bisericii:**

I. Având în vedere proximitatea reglementării legislative a statutului cultelor în România prin Legea Cultelor, Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială, să fie menționat, ca principiu, în statutul Bisericii Ortodoxe Române și inclus ca parte componentă a Legiuirilor Bisericii Ortodoxe Române; în acest sens, la următoarea întâlnire a coordonatorilor activităților social-misionare vor fi aduse amendamentele necesare pentru îmbunătățirea regulamentului și a fișelor de evaluare anuală;

II. La fiecare eparhie să se înființeze sectorul social-misionar, coordonat de un consilier de specialitate și având în componență cel puțin câte un inspector social și câte un asistent social pentru fiecare județ din eparhie;

III. Sectoarele social-misionare de la centrele eparhiale să aibă aceeași structură cu cea a Sectorului "Biserica și Societatea" al Patriarhiei și, implicit, aceleași competențe, în așa fel încât să se poată realiza o uniformizare administrativă și interdisciplinară care să ducă la o mai bună coordonare și organizare atât a activităților social-filantropice și misionare, cât și a asistenței religioase;

IV. La distribuirea noilor posturi aprobate de guvern pentru eparhiile din diaspora să se țină cont și de necesitățile sectorului social al Mitropoliei Basarabiei;

V. Să se inițieze programe speciale de instruire și specializare a personalului care își desfășoară activitatea în cadrul structurilor sociale ale Bisericii, în scopul asigurării calității serviciilor sociale oferite, conform standardelor stabilite prin legislație;

VI. Să se elaboreze un proiect de strategie a Bisericii în domeniul social stabilindu-se direcțiile prioritare, pe termen mediu și lung și modalitățile de finanțare și autofinanțare în funcție de facilitățile oferite de codul fiscal și legea sponsorizării;

VII. Să se deschidă contul special Filantropia la nivelul fiecărei eparhii (centrul eparhial și protopopiat), iar colectarea și gestionarea acestui fond, conform hotărârilor Sfântului Sinod, să fie făcută de către sectorul social eparhial, exclusiv pentru activitățile sociale;

VIII. Să se inițieze demersurile necesare pentru reglementarea statutului asistentului social, absolut al secțiilor de asistență socială din cadrul Facultă-

ților de Teologie Ortodoxă, care își desfășoară activitatea în cadrul instituțiilor Bisericii;

IX. Să se inițieze demersurile necesare pentru înființarea unei federații a ONG-urilor care funcționează cu binecuvântarea Bisericii, fapt ce va permite adaptarea și funcționarea sistemului de asistență social-filantropică în noile condiții legislative din domeniul social, precum și creșterea capacității de specializare și multiplicare a serviciilor oferite beneficiarilor;

X. Să fie adoptat un plan de măsuri și modalități eficiente și rapide de comunicare și relaționare între responsabilii cu activitatea socială din eparhii, urmând ca:

a. De două ori pe an, atât la nivelul mitropoliilor, cât și la nivelul Patriarhiei, să fie organizate întâlniri și grupuri de lucru în cadrul cărora să se elaboreze proiectele comune de interes național, în concordanță cu noile standarde și cerințe;

b. Să se inițieze constituirea unei web-site comun și a unei broșuri în care să fie oglindită, în mod unitar, activitatea social-filantropică din cadrul instituțiilor Bisericii;

c. Să se alcătuiască un ghid de "Bune practici" pentru lucrătorii sociali care își desfășoară activitatea în așezămintele social-filantropice bisericesti (acesta va cuprinde toate referințele legislative și informațiile de specialitate din domeniul asistenței sociale);

d. Să se alcătuiască o fișă comună de evaluare periodică a activităților cu caracter social-filantropic și misionar desfășurate în parohiile din cuprinsul fiecărei eparhii;

După prezentarea referatului cu propunerile respective, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte* subliniind că acestea trebuie analizate datorită impactului deosebit în promovarea cu mai multă vigoare și susținerea activităților misionar-sociale și filantropice de la unitățile bisericesti din țară, invită pe membrii Sfântului Sinod să ia cuvântul.

P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul a făcut unele precizări legate de necesitatea adoptării acestui document mai ales în ceea ce privește uniformizarea structurilor eparhiale și înființarea "federației". Acest nou organism ar avea un rol de centru de coordonare și negociere și ar fi reprezentativ pentru Patriarhie, toată lucrarea social-filantropică urmând să se desfășoare sub un singur nume, după modelul oferit de Caritas-ul catolic.

Î.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei, a subliniat care sunt avantajele unei astfel de inițiative și a dat exemplul eparhiei pe care o păstorește unde lucrarea caritativă a Bisericii este desfășurată de o singură asociație aflată sub directa coordonare a ierarhului.

Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, a arătat că o astfel de inițiativă este posibilă doar prin înscrierea tuturor asociațiilor în federație, fără ca statutul acestora să sufere vreo modificare deoarece, la licitațiile pentru acordarea dreptului de dezvoltare a unor categorii de servicii sociale, se verifică vechimea și calitatea serviciilor oferite în domeniul respectiv. De asemenea, *Î.P.S. Sa* a precizat că termenul "federație" nu este potrivit și a propus termenul de "uniune" sau "frăție", numele acestui nou organism urmând să fie unul semnificativ și repre-

zentativ (ex.: "Apostolat social" sau "Fraternitate socială"). Tot legat de această problemă, Î.P.S. Sa a apreciat că un astfel de organism poate fi benefic și eficient doar în măsura în care fiecare eparhie privește cu seriozitate implicarea în domeniul serviciilor sociale și aplică și celelalte puncte din documentul propus spre analiză și aprobare.

În urma analizării referatului de informare al Sectorului Biserica și Societatea și pe temeiul dezbaterilor, la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de desfășurarea lucrărilor Întâlnirii anuale a coordonatorilor eparhiali ai activităților de asistență socială, 10 -12 noiembrie 2004*

– *Aprobă propunerile Sectorului Biserica și Societatea;*

– *Aprobă ca noile reglementări să fi transmise eparhiilor spre aplicare;*

– *Fiecare eparhie se va îngriji să aplice noile reglementări în vederea restructurării și revigorării lucrării misionare și filantropice a Bisericii;*

– *Până la data de 1 iunie 2005, fiecare eparhie va trimite Sectorului Biserica și Societatea al Patriarhiei un raport informativ în care va fi prezentat modul de aplicare a noilor reglementări;*

– *Pentru constituirea uniunii asociațiilor social-filantropice ale centrelor eparhiale va fi convocată o întâlnire de lucru a coordonatorilor eparhiali ai activităților de asistență socială care, împreună cu specialiști în domeniu, vor alcătui un statut eficient ce va fi prezentat, spre analiză și dezbateri, în proxima sesiune plenară a Sfântului Sinod.*

Temei nr. 779/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu solicitarea Agenției Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului privitor la implicarea Patriarhiei Române în Campania Națională de Educație privind sprijinirea familiei și drepturile copilului.

Campania menționată are ca scop informarea populației referitor la prevederile noii legislații în materie de protecție a copilului și responsabilizarea liderilor de opinie locali în vederea mobilizării pentru identificarea de soluții de ameliorare a situației copiilor și familiilor aflate în dificultate. ANPDC dorește să fie cooptate în proiect reprezentanții celor patru instituții care pot acționa eficient la nivel local: preoții, profesorii, medicii și polițiștii.

Campania are trei obiective principale: *instruirea participanților, schimbarea percepției mass mediei internaționale despre problemele copilului și situația reformelor sistemului de protecție a acestuia în România și informarea publicului general.*

Patriarhia Română este invitată să se implice în două dintre obiective și anume: *instruirea participanților și informarea publicului (părinți și copii)*, în cadrul cărora vor fi instruiți 4.500 de asistenți sociali implicați în protecția copilului și 2.000 de lideri de opinie din comunitățile locale din România, exprimându-se dorința ca din acest grup să facă parte cei 183 de asistenți sociali care lucrează în structurile Bisericii Ortodoxe Române precum și câte 10 preoți dintre cei care sunt activi în domeniul social și care pot fi lideri de opinie între preoții din eparhie. Dat fiind faptul că sesiunile de instruire vor începe în luna aprilie,

ANPDC ar avea nevoie de listele cu preoții pe care Biserica Ortodoxă Română i-ar recomanda pentru aceste instruirii, cât mai curând posibil, dar nu mai târziu de sfârșitul lunii martie.

În ceea ce privește informarea publicului general (părinți și copii) se vor crea, produce și distribui materiale informative referitoare la drepturile copilului în lumina noii legi, la modul practic de aplicare a ei și la actorii principali care trebuie să o pună în practică. În acest sens, se dorește implicarea Patriarhiei Române în distribuirea acestor materiale prin intermediul preoților.

Acest proiect este finanțat din fonduri PHARE, coordonatorul fiind ANPDC. Patriarhia Română nu va avea nici o obligație financiară, toate cheltuielile de susținere a implicării BOR în proiect, fiind suportate de către ANPDC. Perioada de derulare a proiectului este de 15 luni (29 oct. 2004-28. ian. 2006).

După citirea referatului, Prea Fericitul Părinte Patriarh a dat cuvântul *P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul* care a arătat că această solicitare a ANPDC este întemeiată atât pe implicarea Bisericii în problematica protecției copilului, cât și pe experiența acumulată în programele de informare și distribuire de informație în care Patriarhia a fost parteneră.

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a menționat că este un moment bun pentru implicarea femeilor, membre ale comitetelor parohiale, în lucrarea social-filantropică a Bisericii.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, a precizat că în acest program trebuie să fie implicați, în primul rând, consilierii eparhiali, inspectorii, protoiereii și asistenții sociali dar nu trebuie neglijat nici rolul preotului ca multiplicator de informație și formator de opinie.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a cerut să se menționeze că doar cei implicați în activitatea social-filantropică ar trebui să fie delegați de eparhii și a apreciat că trebuie să fim deschiși față de aceste solicitări venite din partea unor instituții specializate ale statului dar că, în același timp, trebuie să fim foarte atenți la formularea propunerilor.

Având în vedere că Sfântul Sinod, prin hotărârea de pe temeii 736/2004, a adresat eparhiilor recomandarea de a se implica în mod direct în rezolvarea situației copiilor aflați în centrele de protecție socială ale statului și dat fiind faptul că Patriarhia Română dispune de o rețea dezvoltată de asistenți și lucrători sociali care își desfășoară activitatea în așezămintele de ocrotire socială înființate și administrate de Biserică și ținând cont de opiniile exprimate în plen,

În urma examinării referatului, a discuțiilor care au avut loc și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

- *Aprobă implicarea Patriarhiei Române în Campania Națională de Educație privind sprijinirea familiei și drepturile copilului, în calitate de partener;*
- *Solicită Eparhiilor desemnarea unui număr de 10 preoți din fiecare județ, care să ia parte la sesiunile de instruire pentru liderii locali de opinie;*
- *Fiecare eparhie va încuraja și sprijini colaborarea între preoți și reprezentanții celorlalte trei categorii profesionale de la nivel comunitar (profesori, medici*

și polițiști), în vederea identificării soluțiilor oportune, la nivel local, în vederea protecției copilului și familiei aflate în dificultate;

– Aprobă distribuirea de materiale informative, membrilor comunităților locale, prin intermediul preoților și al asistenților sociali din cadrul structurilor eparhiale;

– Patriarhia Română va elabora două mesaje, de sprijin a inițiativelor comunitare de protecție a copilului, în spiritul noii legi, cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului (1 iunie) și a Zilei Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului (20 noiembrie).

Temei nr. 772/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la implicarea Bisericii Ortodoxe Române în proiectul “Consolidarea inițiativelor comunitare de prevenire și combatere a HIV/SIDA și a violenței în familie, în România”, alături de Organizația Internațională pentru Caritatea Creștin Ortodoxă (IOCC).

În conformitate cu rezoluția Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist de pe temei nr. 5144/ 2004 proiectul a fost elaborat de Sectorul Biserica și Societatea în colaborare cu IOCC și a fost astfel conceput încât să răspundă hotărârii Sfântului Sinod nr. 460/2004, care prevede abordarea, de către clerul Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul activității pastorale, a unor probleme de actualitate ce afectează societatea românească.

Scopul acestuia este prevenirea și combaterea problemelor legate de HIV/SIDA și de fenomenul violenței în familie, prin intermediul parohiilor ortodoxe și al profesorilor de religie din școli.

Durata proiectului este de trei ani și se va derula în 13 eparhii. Procesul de implementare va începe, în primul an, în 8 eparhii, respectiv: București, Iași, Timișoara, Craiova, Tomis, Roman, Slobozia și Severin. Din al doilea an se va extinde și în celelalte 5 eparhii: Sibiu, Cluj, Alba Iulia, Huși și Dunărea de Jos. Fondurile de care va dispune proiectul vor fi de 2.000.000 USD, finanțatorul fiind Guvernul SUA, prin intermediul misiunii în România a Agenției Americane pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Prin acest proiect, se oferă credincioșilor ortodocși moduri practice de prevenire și combatere a acestor flageluri, care vor fi în totală concordanță cu practica și învățăturile Bisericii, dorindu-se contra-balansarea tendinței actuale a autorităților și a mai multor organizații non-guvernamentale de a prezenta tinerilor doar anumite metode de prevenire (mai ales în ceea ce privește SIDA), ignorând altele, mult mai eficace, dar mai “incomode” pentru moravurile societății actuale, din cauza faptului că ele nu corespund doar nevoilor medicale și sociale, ci și exigențelor moralei creștine.

Proiectul este structurat pe trei planuri: **a)** instruirea preoților și profesorilor de religie, cu privire la modul practic de intervenție și mobilizare a membrilor comunității, în activități specifice de prevenire și combatere a violenței în familie și a SIDA; **b)** implicarea activă a preoților și profesorilor de religie în prevenirea și combaterea acestor probleme, prin punerea în practică a informațiilor însușite

în cadrul stagiilor de instruire și c) încurajarea implicării enoriașilor (membrii consiliilor și comitetelor parohiale, tineri), în acțiuni de prevenire și combatere, dar și în alte tipuri de acțiuni social-filantropice, în scopul revitalizării și consolidării spiritului de jertfă și dedicație, specific membrilor comunității parohiale în Biserica Ortodoxă.

Biserica Ortodoxă Române și IOCC vor fi în mod egal implicate în elaborarea strategiei programului și în procesul decizional, de gestionare și de implementare. Selectarea echipei manageriale va fi efectuată în comun de către Biserica Ortodoxă Română și IOCC. Toate aspectele vor fi detaliate într-un memorandum care va fi încheiat după semnarea contractului de finanțare.

Pentru desfășurarea proiectului, vor fi selecționați peste 50 de coordonatori locali, angajarea și salarizarea lor efectuându-se de IOCC, din fondurile proiectului. Ei vor fi selectați, prin concurs, cu precădere dintre preoții misionari și asistenții sociali teologi care lucrează deja în structurile eparhiale locale și vor răspunde de implementarea activităților proiectului, la nivel local. Echipa de proiect va ține permanent legătura cu centrele eparhiale, va colabora cu sectoarele social-misionar și cultural în implementarea activităților proiectului, acționând în consens cu sugestiile acestora și înaintând rapoarte de activitate trimestriale chiriarhului.

Ceilalți parteneri principali, implicați în acest proiect, vor fi: Ministerul Educației și Cercetării (MEC), Ministerul Sănătății, Institutul medical "John Snow Internațional" – partenerul oficial al guvernului american în ceea ce privește implementarea, în România, a programelor de sănătate publică și Fundația "Noi Orizonturi".

Pe marginea celor supuse examinării au luat cuvântul: *Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei și I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Americii.*

În urma examinării referatului, ținând seama de concluziile dezbaterilor și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște :

– *Aprobă implicarea Patriarhiei Române în proiectul Consolidarea inițiativelor comunitare de prevenire și combatere a HIV/SIDA și a violenței în familie, în România, în calitate de partener principal;*

– *Aprobă demararea procesului de implementare a proiectului, începând cu luna martie 2005;*

– *Adresează ierarhilor rugămintea de a sprijini procesul de implementare, așa cum este descris în textul proiectului anexat, în vederea îndeplinirii angajamentelor asumate de Patriarhia Română, în cadrul programului.*

9. Suspendarea ședinței

Epuizându-se examinarea temelor date în studiul Comisiei Pastorale și Sociale, la orele 20.00, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist suspendă ședința de lucru.**

Se rostește rugăciunea *Cuvine-se cu adevărat!*

Joi, 3 martie 2005

10. Reluarea lucrărilor cu prezentarea, în continuare, a rapoartelor Comisiilor sinodale

În ziua de joi, 3 martie 2005, la orele 9.00, se reiau lucrările Sfântului Sinod sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, la invitația căruia P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vinențiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod rostește rugăciunea *Împărate ceresc!*

La reluarea ședinței în plen sunt prezenți toți membrii Sfântului Sinod.

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină

Prea Fericitul Părinte Președinte Patriarh invită pe *Prea Sfințitul Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului să prezinte referatele Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină* asupra problemelor încredințate spre studiere, după cum urmează:

Temei nr. 1003, 981/2005 – Adresele Arhiepiscopiei Clujului nr. 634 și 633/2005 cu propuneri pentru modificarea art. 129-132 și 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

Cele două adrese ale Arhiepiscopiei Clujului cu propuneri de modificare a prevederilor Statutului Bisericii Ortodoxe Române referitoare la alegerea clerului superior în Biserica Ortodoxă română și la componența și atribuțiile Comitetului Parohial au fost prezentate de Cancelaria Sfântului Sinod într-un singur referat, datorită faptului că ambele adrese au ca obiect amendarea Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, după cum urmează:

a. Temei nr. 1003/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 634/2005 cu propunerea Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru modificarea art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la procedura de alegere și instalare a clerului superior.

În adresa amintită mai sus, Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu motivează propunerea făcută astfel: *“Inițierea și alcătuirea acestui proiect se întemeiază pe principiul fundamental că alegerea unui membru al episcopatului este și trebuie să fie opera Sfântului Duh și că instrumentul sobornicesc al Acestuia, Colegiul Electoral Bisericesc trebuie să-I înlesnească lucrarea atât prin rugăciunea comună în catedrală, cât și prin manifestarea conștiinței personale a fiecărui votant;*

Procesul integral al alegerii reclamă o procedură întemeiată nu pe generalități moștenite din vremea când libertatea Bisericii era limitată de circumstanțele istorice, ci pe suveranitatea Sfințelor Canoane, în consens cu celelalte Biserici Ortodoxe;

Ca expresie a voinței Duhului Sfânt, alegerea unui membru al episcopatului (de la Patriarh până la Arhiepiscop-Vicar) solicită o riguroasă obiectivitate pe orizontală și o perfectă transparență pe verticală, în așa fel încât Duhul Sfânt să lucreze sinergic cu instrumentul Său sobornicesc. Or, această operă nu poate fi realizată integral și incontestabil decât prin conlucrarea complementară a două principii de bază ale Bisericii: ierarhia dipticelor și ierarhia vechimii în hiro-

tonie. Ierarhia dipticelor este cea care garantează aplicarea corectă a treptelor procedurale, iar ierarhia vechimii în arhierie are menirea de a asigura obiectivitatea și libertatea de exprimare prin votul secret.

E important ca Sfântul Sinod să-și exercite autoritatea de a selecționa și propune candidații și de a valida sau invalida o alegere”.

În scopul examinării propunerilor făcute, Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a înaintat Sfântului Sinod conținutul integral al art. 129–132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

Pentru a facilita examinarea propunerilor de către Comisia Sinodală și de către Sfântul Sinod, Cancelaria Sfântului Sinod a pus în paralel textul actual al articolelor 129-132 cu textul propus de către Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului.

Deoarece art. 133 alin. (2) din Statut a fost inclus de Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului în textul nou al art. 129, lit. “c”, Cancelaria Sfântului Sinod a inclus pentru modificare și art. 133, din care urmează să fie eliminat alineatul 2.

b. Temei nr. 981/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 633/2005 cu propunerea Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru modificarea art. 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la Comitetele Parohiale.

În adresa de înaintare a propunerii respective, Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului precizează că *“Acest proiect este fructul discuțiilor și sugestiilor consemnate în conferințele preoțești din Eparhia Clujului în toamna anului trecut, pe care le-am prezidat și a căror temă a fost “Reactivarea Comitetele Parohiale”.* Esența acestor sugestii este motivată de Arhiepiscopia Clujului astfel :

“Femeile din comunitatea parohială reprezintă un imens potențial misionar, cultural, social și educativ, în bună parte neglijat, dar care poate face minuni dacă este activat și pus la treabă;

Actualul Statut prevede alcătuirea Comitetului Parohial numai din bărbați, cu număr de membri limitat; admiterea femeilor e concesivă și, prin aceasta, umilitoare;

De vreme ce Biserica i-a consacrat femeii o Duminică specială (a Mironosițelor), ar fi normal, cuviincios și benefic ca tuturor femeilor din comunitatea parohială să li se redea demnitatea și rolul pe care îl merită (afirmația contravine actualelor prevederi ale articolului 69 al.(2) și (3);

Personal, am adăugat mărturia că în America și Canada, Comitetele Parohiale ortodoxe (Ladies Auxiliaries) sunt alcătuite numai din femei, cu o anumită autonomie de organizare și funcționare, a căror activitate, întemeiată pe voluntariat și jertfelnicie, e vrednică de toată lauda”.

Propunerea Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului se încheie cu precizarea următoare: *“Cu titlu de experiment, le-am cerut preoților din Eparhia Clujului ca, până la data de 15 ianuarie 2005, să reactiveze Comitetele Parohiale după această schemă de principii. Răspunsurile au fost prompte”.*

De asemenea, în scopul examinării propunerilor de mai sus de către Sfântul Sinod, Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a înaintat conținutul integral al art. 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe

Române, pe care Cancelaria Sfântului Sinod pentru a înlesni examinarea lor le-a redat în paralel, textul actual din Statut și textul propus de *Ă.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului*.

În referatul de prezentare a celor două propuneri venite de la *Arhiepiscopia Clujului*, Cancelaria Sfântului Sinod a opinat că propunerile de modificare înaintate de *Î.P.S. Bartolomeu al Clujului* sunt justificate și urmează procedura de a fi supuse întâi examinării Sfântului Sinod și apoi examinării și aprobării Adunării Naționale Bisericești, în care scop a elaborat următoarele considerații, spre a fi supuse atenției Comisiei Sinodale de specialitate:

1. La textul paralel al articolelor 129–132 din Statut, propuse a fi modificate trebuie să se adauge și art. 133 din Statutul în vigoare, referitor la alegerea clerului superior, deoarece alineatul 2 al acestui articol a fost deja inclus în articolul 129 în noua variantă.

2. Sublinierea că articolele 129–132 trebuie modificate, dar cu precizarea că, prin aceasta nu s-a epuizat integral procedura reglementării alegerii întregii ierarhii superioare, deoarece nu se face nici o propunere de reglementare a alegerii:

- a. Episcopilor-Vicari Patriarhali (care sunt asimilați în drepturile salariale, pomenire și cinstire cu episcopii eparhioți (art.31 din Statut);
- b. Episcopilor-Vicari și Arhierilor-Vicari de la eparhiile din țară;
- c. Episcopilor-Vicari și Arhierilor-Vicari de la eparhiile din diaspora;
- d. Ierarhilor eparhioți (Mitropoliți, Arhiepiscopi, Episcopi) de la eparhiile din diaspora care au propriile lor statute de organizare și funcționare.

3. La textul paralel al art.68-70 din Statut, referitoare la *Comitetul Parohial*, propuse a fi modificate, să se țină seama că și în art.69 al.(2) și (3) din actualul Statut există deja prevederea că în *Comitetul Parohial* “pot să fie alese membre femeile majore” și că “*Comitetul Parohial* poate fi compus și numai din femei”. De asemenea, să se aibă în vedere că, în prezent, există prevederea statutară că nu poate *Comitetul* să aibă gestiune proprie (ceea ce înseamnă să se țină chitanțier, acte de plată, etc.), paralelă cu gestiunea parohială;

4. De asemenea, să se aibă în vedere că, până în prezent, pentru propunerile de modificare a Statutului, s-a obținut și acordul prealabil al celorlalte eparhii și după centralizarea propunerilor, s-a procedat la modificarea articolelor supuse discuției;

5. Este nevoie de un timp pentru studiu atent al propunerilor, deoarece, aceste modificări, propuse a se efectua, trebuie corelate și cu celelalte prevederi în cauză din *Regulamentul Organelor Centrale*, *Regulamentul Organelor Deliberative* și, eventual, cu alte regulamente cu care mai au tangență și a căror studiere nu a fost posibilă până în prezent (timpul scurt nu a permis studierea propunerilor în totalitate).

6. Este necesară înființarea unei Comisii de ierarhi, în care să fie cooptați și specialiști din administrație și profesori canoniști, deoarece, pe lângă propunerile *Arhiepiscopiei Clujului* trebuie examinate și propunerile privind atribuțiile *Comisiilor Sinodale* cărora Sfântul Sinod le-a aprobat modificarea denumirilor.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist supune discuțiilor propunerile Arhiepiscopiei Clujului cu privire la modificarea articolelor statutare referitoare la alegerea membrilor ierarhiei superioare și la componența Comitetului Parohial.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei remarcă faptul că propunerile respective se înscriu în practica de până acum a Bisericii noastre, dar aduc și lucruri noi, care nu sunt înscrise în legiurile noastre bisericești.

Principiul prezidării alegerilor de ierarhi de către arhiereul cel mai vechi în hirotonie și care există în practica unor Biserici Ortodoxe nu trebuie să conducă la concluzia că în Biserica Ortodoxă Română alegerile de ierarhi din trecut au fost lipsite de obiectivitate sau au fost lipsite de asistența Sfântului Duh. Potrivit învățăturii Bisericii noastre, Sfântul Duh lucrează și prin ierarhii vârstnici și prin cei tineri. Este adevărat că alegerile de ierarhi în vremea totalitarismului comunist au putut fi influențate, dar nu în toate cazurile și, chiar dacă au existat situații în care ierarhii vârstnici au prezidat Colegiile electorale respective, nu totdeauna vechimea în hirotonie a fost lipsită de critici și de lipsă de obiectivitate, pentru că vârsta aduce și ea lipsurile și neputințele ei. De aceea, motivarea lucrării Duhului Sfânt trebuie argumentată teologic, pentru a nu se ajunge la interpretarea că, Duhul Sfânt n-a lucrat la alegerea ierarhilor în perioada totalitarismului comunist. Tocmai de aceea, propunerea de prezidare a Colegiului electoral de către cel mai vechi Arhiereu în hirotonie, după practica existentă în Biserica Greciei și în Biserica Rusiei și care este justificată, trebuie examinată cu atenția cuvenită, motivat și nu în grabă.

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului arată că propunerile respective au fost făcute în cunoștință de cauză și pentru a feri Biserica de eventuale critici. N-au fost copiate nici propunerile grecești și nici cele rusești, ci a fost evidențiat un principiu al vechimii și al dipticelui, respectat universal de Biserica Ortodoxă.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist arată că pe ordinea de zi se află și alte propuneri de modificare a prevederilor legiurilor bisericești, în afară de cele prezentate de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, între care și cele referitoare la atribuțiile Comisiilor Sinodale de lucru, a căror denumire a fost modificată și ale căror atribuții trebuie regândite. Socot deci că trebuie să urmăm principiul pe care l-am respectat până acum, al unei consultări mai largi, a eparhiilor, a ierarhilor, când a fost vorba de modificarea Statutului.

În altă ordine de idei, apreciez că este greu de făcut totul într-o ședință și într-un timp așa de scurt și, deși consider utile și binevenite propunerile Arhiepiscopiei Clujului, care vin să îmbunătățească procedura alegerilor ierarhiei superioare bisericești, constat că aceste modificări necesită o corelare și cu alte prevederi statutare și regulamentare, care trebuie examinată cu atenție, iar o comisie de lucru ar fi foarte necesară acestui scop. Propuneri la Sfântul Sinod poate face oricare dintre membrii săi, dar, examinarea lor și hotărârile se fac sobornicesc, de aceea, socot că este necesar să fie deschisă calea unei conclucrări cât mai largi și cu această prilej. Amintesc că redactarea unui articol de statut, de regulament, de lege, este o răspundere și noi mulțumim Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu că și-a asumat această grijă, dar nu trebuie să uităm că cei mai mulți membrii ai Sfântului Sinod sunt tineri și ei trebuie să deprindă modul de lucru sobornicesc. Același

lucru îl spun și pentru propunerile de modificare a prevederilor referitoare la componența Comitetului Parohial, prin care se recunoaște că elementul feminin în Biserică are un rol benefic în activitatea misionară și socială.

Pe marginea propunerilor de îmbunătățire a componenței Consiliilor Parohiale au mai luat cuvântul *P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei* care și-au exprimat acordul cu propunerea ce urmează a fi nuanțată adecvat.

În urma discuțiilor purtate, a opiniilor exprimate și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru disciplină, Sfântul Sinod hotărăște :

Pentru temei nr. 1.003/2005:

– *Ia act de principiile enunțate de Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului în propunerea de modificare a art. 129–132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la procedura de alegere și instalare a clerului superior;*

– *Comisia Canonică-Juridică și pentru disciplină a Sfântului Sinod este îndatorată ca până la proxima ședință a Sfântului Sinod să redacteze textul final al menționatei articole, ținând cont de principiile enunțate de Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu în propunerea Înalt Prea Sfinției Sale;*

– *În acest scop, propunerile Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului privind modificarea art. 129–132, referitoare la alegerea membrilor ierarhiei superioare bisericești și ale art. 68-70, referitoare la competența și atribuțiile Comitetului Parohial, vor fi trimise tuturor Centrelor Eparhiale pentru sugestii și propuneri;*

– *Comisia Canonică-Juridică și pentru disciplină să coopteze specialiști și profesori de drept canonic și administrație pentru examinare și lucrare;*

– *Din textul final să nu lipsească prevederile referitoare la alegerea episcopilor-vicari patriarhali, ale episcopilor-vicari și arhiepiscopilor-vicari din țară și din afara granițelor, precum și ale ierarhilor eparhioți din afara granițelor.*

Pentru temei nr. 981/2005:

– *Ia act de propunerile Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu, privind modificarea articolelor 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la Comitetele Parohiale;*

– *Comisia Canonică-Juridică și pentru disciplină este îndatorată ca până la proxima ședință a Sfântului Sinod să redacteze textul final ale articolelor menționate ținând seama de următoarele două amendamente:*

a. *Menținerea preotului paroh ca președinte al Comitetului Parohial, urmând ca o doamnă din Comitet să exercite responsabilitatea de vicepreședinte sau președinte executiv al Comitetului Parohial;*

b. *Comitetul Parohial va avea o evidență separată a fondurilor și bunurilor colectate pentru atingerea obiectivelor misionare și sociale, urmând a se da seama despre acestea Consiliului parohial, care răspunde de gestionarea fondurilor și bunurilor, de toată activitatea.*

– În aducerea la îndeplinire a acestei hotărâri se va urmări procedura stabilită pentru temei nr 1.003/2005, anunțată mai sus.

Temei nr. 973/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod cu privire la modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 4.647/2004 pentru modificarea și completarea articolelor 40–52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor.

Din referatul prezentat reiese că Sfântul Sinod, în ședința sa de lucru din 2-3 noiembrie 2004, examinând propunerea temeinic motivată a Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei în legătură cu denumirea Comisiilor de lucru ale Sfântului Sinod și ca urmare a discuțiilor care au avut loc a hotărât: *schimbarea denumirii Comisiei Învățămintului pentru pregătirea personalului bisericesc în Comisia teologică și liturgică, schimbarea denumirii Comisiei pentru Doctrină, viață monahală și misiune socială în Comisia pastorală și socială și a încredințat Cancelaria Sfântului Sinod să propună domeniile de competență ale fiecărei Comisii Sinodale și modificările articolelor corespunzătoare din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română pe care să le supună apoi examinării Sfântului Sinod.*

Constatând că pentru aducerea la îndeplinire a acestei hotărâri Cancelaria Sfântului Sinod a procedat la elaborarea unui material de lucru pe două coloane (*stînga – varianta în vigoare, dreapta – propunerea supusă discuției*) și a adus următoarele precizări care au călăuzit această lucrare:

– Necesitatea analizării actualelor prevederi ale art. 40-52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română și a corelării lor cu prevederile înscrise în Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și regulamentele bisericești;

– Necesitatea înscrierii denumirii Comisiilor de lucru în concordanță cu prevederile în vigoare (Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină; Comisia Relațiilor Externe Bisericești) și cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 4.647/2004 (Comisia Pastorală și Socială; Comisia Teologică și Liturgică) și punerea de acord a competențelor și atribuțiilor acestora cu noile denumiri ale comisiilor;

– Modificarea și completarea unora dintre prevederile referitoare la funcționarea Comisiilor de lucru în vederea punerii de acord cu practica curentă consacrată și constatată de-a lungul timpului;

– Redistribuirea sau gruparea actualelor probleme pe specificul fiecărei Comisii și completarea cu altele noi care trebuie evidențiate, cu precizarea că multe dintre prevederile incluse în varianta propusă analizei constituie competențe stabilite prin: hotărâri ale Sfântului Sinod; puneri de acord cu unele prevederi statutare sau regulamentare bisericești neevidențiate în trecut la art. 40-52 din Regulamentul Organelor Centrale; corelarea preocupărilor Comisiilor cu atribuții consacrate de-a lungul timpului în activitatea lor și consemnate în documentele lucrărilor Sfântului Sinod;

- Corelarea unor prevederi existente sau a unora dintre propuneri cu normele în vigoare care reglementează anumite domenii de activitate bisericească, norme cuprinse atât în legislația bisericească cât și în cea de stat.

Luând act că, pe temeiul celor de mai sus, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină a considerat că propunerile formulate trebuie studiate și examinate cu atenția cuvenită, deoarece urmează a fi aprobate de Sfântul Sinod și de Adunarea Națională Bisericească (art. 289 din Regulamentul Organelor Centrale);

Având în vedere că în prezenta ședință de lucru s-a aprobat ca până la proxima ședință sinodală această Comisie, împreună cu specialiști și profesori de drept canonic să se întrunească pentru a definitiva și propunerile făcute de Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru modificare ale art. 129-132 (temei nr. 1003/2005) și art. 68-70 (temei nr. 981/2005) din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, la care se adaugă și propunerile făcute de Î.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei pentru modificarea art. 27-29 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului;

Apreciind că, în acest context, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină va putea lua în examinare, până la proxima ședință a Sfântului Sinod, toate propunerile amintite mai sus pentru modificarea unor articole din Statut și din Regulamentele bisericești menționate;

În urma discuțiilor care au avut loc și la propunerea Comisiei Canonic-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

- *la act de materialul elaborat de Cancelaria Sfântului Sinod cuprinzând propuneri de modificarea și completarea art. 40-52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română operate potrivit mandatului încredințat prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 4647/2004;*

- *Pentru finalizarea propunerilor privind competențele Comisiilor sinodale în acord cu noile lor denumiri, materialul elaborat la Cancelaria Sfântului Sinod, redat în text paralel, va fi pus la dispoziția membrilor Sfântului Sinod și Centrelor Eparhiale, împreună cu propunerile de modificare a articolelor 129-132 și 68-70 din Statut, făcute de Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, precum și cu propunerile de modificare a articolelor 27-29 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului, făcute de Î.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei pentru studiere, până la proxima ședință sinodală, de către Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină, în vederea definitivării și aprobării lor de către Sfântul Sinod și Adunarea Națională Bisericească;*

- *În acest scop, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină va coopta câte un membru al celorlalte Comisii sinodale (raportorii) precum și specialiști și profesori de drept canonic, în vederea studierii și definitivării propunerilor.*

Temei nr. 1004/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 874/2005 cu propunerea Î.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei pentru modificarea și completarea art. 27-29 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului din parohii, referitoare la mărirea numărului de sectoare și a criteriilor pe baza cărora se face notarea administrativă.

Din examinarea adresei respective reiese că I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei a motivat solicitarea după cum urmează:

– Necesitatea încurajării preocupărilor filantropice la nivelul parohiei, unde activitatea parohială misionară, pastorală, administrativă și gospodărească a preotului este completată de cea caritabilă;

– Organigrama eparhiilor s-a îmbogățit cu un nou sector administrativ și anume Sectorul Biserica și Societatea prin care este planificată, organizată și desfășurată activitatea de asistență socială la unitățile din eparhie în conformitate cu Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română, adoptat de Sfântul Sinod în februarie 2001;

– Oportunitatea actualizării unor prevederi din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului astfel ca alături de notările administrative existente să fie înscrisă și notarea pentru “Opera samariteană” pe care să o facă regulamentar consilierul de resort de la Sectorul Biserica și Societatea.

Având în vedere că, în scopul punerii de acord a acestor sugestii cu prevederile Regulamentului pentru numirea și transferarea clerului, I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei a înaintat propunerile de amendare a **art. 27, al. 1, art. 28, al. 4, art. 29, al. 2 și a Anexei nr. 1** a Regulamentului, pe care Cancelaria Sfântului Sinod, le-a redat în paralel (*stânga - textul în vigoare al articolelor respective și dreapta - propunerile I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei*), pentru a face cu puțință o examinare corespunzătoare a acestora;

Constatând, că *sunt încă eparhii care nu au înființat Sectorul administrativ Biserica și Societatea* (Episcopiiile: Râmnicului, Buzăului și Vrancei, Aradului, Oradiei Bihorului și Sălajului, Covasnei și Harghitei), *altele care au înființat Sectorul administrativ Biserica și Societatea, dar nu au numit personal de conducere, ci numai un inspector coordonator* (Arhiepiscopia Târgoviștei, Episcopiiile Dunării de Jos și Caransebeșului) și eparhii *care au înființat Sectorul administrativ Biserica și Societatea, au numit un consilier administrativ, dar nu au personal de specialitate angajat* (Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, Episcopiiile Argeșului și Muscelului, Hușilor, Maramureșului și Sătmăruului, Alexandriei și Teleormanului);

Ținând seama de discuțiile care au avut loc în plenul Sfântului Sinod cu privire la denumirea pe care ar trebui să o poarte acest sector administrativ, menit a avea în coordonare și îndrumare activitatea de asistență socială și caritativ-filantropică din eparhii și, considerându-se că este necesar să se adopte o denumire unitară a acestui sector administrativ de la eparhii, care ar putea fi: “*Biserica și Societatea*”, “*Diaconia*”, “*Misionar-Social*”, etc.;

Apreciindu-se că este necesar ca eparhiile să procedeze de îndată la înființarea acestui sector administrativ, acolo unde este cazul, așa cum s-a stabilit prin *Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română*, adoptat de Sfântul Sinod în ședința de lucru din februarie 2001;

Ținând seama că eparhiile trebuie să studieze și să formuleze sugestii asupra propunerilor înaintate de I.P.S. Mitropolit Teofan cu privire la modificarea art. 27-29

din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului din parohii, care au fost difuzate în timpul ședinței de lucru;

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște :

– *Ia act de propunerile formulate de Î.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei pentru modificarea și completarea art. 27-29 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului din parohii, referitoare la numărul de sectoare administrative de la centrele Eparhiale și a criteriilor pe baza cărora să se facă notarea administrativă;*

– *Textul paralel al articolelor respective va fi pus la dispoziția membrilor Sfântului Sinod și al Centrelor parohiale, pentru studiere și formularea de propuneri;*

– *Sinteza propunerilor primită de la eparhii va fi analizată și redactată într-o formă unitară spre a fi supusă examinării și hotărârii Sfântului Sinod de către Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină;*

– *Să se recomande eparhiilor care nu au încheiat procedura de înființare și organizare a Sectorului administrativ Biserica și Societatea să ia măsuri pentru finalizarea acestora și pentru numirea personalului de conducere și de specialitate din subordine, la eparhii, sectorul putând fi denumit “Sectorul Misionar-Social”.*

Temei nr. 753/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu propunerea Î.P.S. Mitropolit Iosif pentru alegerea Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric, consilier la Protoieria Franței și paroh la Parohia Sfântul Iosif din Bordeaux, în cel de al doilea post de Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.

Referatul arată că Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Iosif, cu scrisoarea nr. 404/28 octombrie 2004, s-a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist expunând motivat necesitatea alegerii celui de al doilea Episcop-Vicar al Mitropoliei, atât prin creșterea numărului parohiilor din cadrul Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, a complexității pastorației în contextul religios și cultural occidental, cât și prin faptul că Prea Sfințitul Episcop-Vicar Siluan Marsilianul i s-au încredințat atribuțiuni de coordonare a vieții bisericești din Vicariatul Italiei, precum și că parohiile din cadrul Mitropoliei au cerințe pastorale specifice pentru care atenția Înalț Prea Sfinției Sale s-a îndreptat către Prea Cuviosul Arhimandrit Marc Alric, Consilier al Protoieriei Franței și Paroh al Parohiei Sf. Iosif de la Bordeaux.

Prea Cuviosul Arhimandrit Marc Alric este născut la data de 11 mai 1958, la Paris, a fost primit în Biserica Ortodoxă în anul 1987, a intrat în obștea mănăstirii Sihăstria în anul 1991, a fost tuns în monahism la 6 septembrie 1992, hirotonit diacon la 9 septembrie 1992 și preot la data de 20 august 1994, de către I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, din încredințarea căruia a și îndeplinit diferite ascultări în cadrul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei. Este Licențiat în Teologie al Facultății de Teologie Ortodoxă din Iași în anul 1995, iar după revenirea în Franța, în calitate de colaborator apropiat al Înalț Prea Sfințitului

Mitropolit Iosif s-a dedicat cu multă râvnă activității misionare, fiind un foarte bun cunoscător al limbii române și al tradiției Bisericii noastre.

La propunerea Î.P.S. Mitropolit Iosif, Sfântul Sinod în ședința din 2-3 noiembrie 2004 i-a acordat rangul de Arhimandrit.

Constatând că la dosarul de cercetare canonică se conexează: **1.** Procesul-Verbal al Consiliului Mitropolitan din 27 octombrie 2004 prin care s-a luat act de recomandarea Î.P.S. Mitropolit Iosif pentru alegerea Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric, Consilier al Protoieriei Franței, ca Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale; **2.** Solicitarea Î.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale de alegere a Prea Cuviosul Arhimandrit Marc Alric, Consilier al Protoieriei Franței, ca Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale și, **3.** Curriculum vitae al Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric;

Referatul amintește că, în urma analizei dosarului și a discuțiilor purtate în plenul Sfântului Sinod cu privire la împlinirea prevederilor art. 129 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, potrivit cărora *“Mitropolii, Arhiepiscopii, Episcopii eparhioți, Episcopii-Vicari și Arhieriei-Vicari se aleg dintre..., cetățeni români...”*, prin hotărârea nr. 4622 din 2-3 noiembrie 2004, Sfântul Sinod a hotărât:

– Ia act cu aprobare de principiu privind solicitarea Î.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale adresată Sfântului Sinod pentru alegerea Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric, Consilier al Protoieriei Franței și paroh al Parohiei Sf. Iosif din Bordeaux, în postul de Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale;

– Adresează Î.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale rugăminte de a dispune completarea dosarului personal al candidatului pentru alegerea în postul vacant de episcop-vicar, cu actele privind identitatea, starea monahală, studiile și hirotonia și de a se îngriji de soluționarea problemei privind cetățenia sa”.

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină, examinând întregul dosar completat al Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric a constatat că acesta a fost completat cu actele solicitate și că în propunerea de ridicare la treapta arhieriei nu se solicită o funcție publică în România în sensul prevăzut de art. 38 al Legii cetățeniei române;

Luând act că, din recomandările de la dosar, reiese că Prea Cuviosul Arhimandrit Marc Alric întrunește condițiile canonice de alegere ca Episcop-Vicar, în acord cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 4622/2-3 noiembrie 2004;

Întrucât Comisia Canonic-Juridică și pentru Disciplină a procedat la examinarea canonică a candidatului și a constatat că Prea Cuviosul Arhimandrit Marc Alric îndeplinește condițiile de promovare în treapta arhieriei potrivit prevederilor statute și luând act de discuțiile referitoare la titulatura ce urmează a i se acorda;

În urma discuțiilor purtate cu privire la titulatura care urmează a i se acorda, la propunerea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină, a rezultatului vo-

tării în unanimitate a alegerii Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric ca Episcop-Vicar și la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Sfântul Sinod hotărăște:

– Aprobă ridicarea la demnitatea de arhiereu a Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric, urmând ca hirotonia să se facă prin înțelegerea prealabilă între Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Î.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.

Este introdus în sala sinodală Prea Cuviosul Arhimandrit Marc Alric, căruia Prea Fericitul Părinte Președinte Teoctist îi adresează următorul cuvânt:

Prea Cuvioase Părinte Arhimandrit,

“Vă aduc vestea cea bună că Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, sub lucrarea și călăuzirea Sfântului Duh, la propunerea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iosif, va ales ca Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale. Prima grijă pe care trebuie să o avem ca ierarhi este aceea de a păstra în viața noastră statura de început, statura sufletească cu care primim sau cu care suntem chemați la această slujire, aceea de desăvârșită ascultare. Frăția ta datorezi ascultare față de ierarhul de care aparții, iar acum și de Sfântul Sinod care te-a ales astăzi. Pe lângă aceasta, mai este și grija personală de îmbogățire sufletească continuă.

Frăția ta vi cu o bogăție sufletească de la Mănăstirea Sihăstria și Dumnezeu a rânduit ca de acolo, din Franța, iată, cu căutările pe care le-am avut noi cu fostul Episcop Germain și cu ceilalți frați care sunt acolo și pe care-i cunoști, a rezultat și o bucurie că dintre ei te-ai ales frăția ta cu o vocație deosebită și Dumnezeu ți-a îndreptat pașii spre Mănăstirea Sihăstria.

Acolo este leagănul evlaviei, am putea noi spune, după stingerea marelui stareț Paisie Velicicovschi și a altor mari stareți ai Moldovei și din Bucovina și din ținuturile celelalte.

Deci, pe de o parte, vei păstra acest tezaur dobândit pe fondul cel mai autentic la Sihăstria, în rugăciunea de dimineață și de seară, în pravila de fiecare zi, în frățietatea cu soborul. Este mare trebuință de frățietate în zilele acestea, este mare trebuință a ne vedea cât mai des și a ne privi cât mai încrezător unii pe alții, ajutându-ne ca împreună să slujim Biserica. Este o cerință generală a Ortodoxiei și a Bisericii în general, dar mai ales a noastră, a acestei Biserici, care l-a avut ca Părinte duhovnicesc pe Sfântul Apostol Andrei. Ești înfiat, așadar, în această învățătură, în această tradiție păstrată cu atâta frumusețe și bogăție în zona aceasta a Neamului, binecuvântată de Dumnezeu.

Așa încât, cu toată bucuria, în numele Sfântului Sinod, îți aduc la cunoștință confirmarea alegerii frăției tale în postul de Episcop-Vicar al Mitropoliei noastre de la Paris. Prin aceasta, apreciem și prețuim mult activitatea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iosif, a Prea Sfințitului Episcop-Vicar Siluan, împreună cu care, de acum înainte veți avea acolo o lucrare duhovnicească mai largă. Dumnezeu să-ți ajute!

Duhul Sfânt, care este prezent cu noi întotdeauna, ne ajută în toate acțiunile noastre bisericești. Deși acolo sunteți răspândiți într-o lume aparent deșartă, iată că această aparență de multe ori este înșelătoare și miezul ne descoperă gânduri,

tendințe și voințe, cum a fost aceea a frăției tale. Și la noi se întâmplă același lucru. Biserica Ortodoxă are în tezaurul ei încă taine pe care noi le pătrundem numai prin smerenie, prin rugăciune și desăvârșită ascultare, desăvârșită unitate, cum o avem față de Mântuitorul Hristos. Dacă avem această unitate față de Mântuitorul Hristos și de Biserică este imposibil să nu o avem și între noi. Ni se cere foarte mult lucrul acesta.

De aceea, ne rugăm ca Dumnezeu să te ajute și să-ți binecuvânteze lucrarea arhierescă, frumoasă și dătătoare de multă bucurie, dar și supusă multor încercări și piedici, care cu ajutorul lui Dumnezeu și cu ajutorul Înalt Prea Sfințitului Părinte Iosif și al credincioșilor de acolo, le veți birui. Așa să-ți ajute Bunul Dumnezeu! Bine ai venit în mijlocul nostru!”

Prea Cuviosul Arhimandrit Marc Alric, nou ales în postul de Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, răspunde prin următorul cuvânt:

Prea Fericirea Voastră, Înalt Prea Sfințiile și Prea Sfințiile Voastre,

“Vă rog să-mi îngăduiți să mărturisesc înaintea Prea Fericirii Voastre și a întregului Sfânt Sinod recunoștința mea față de Biserica Ortodoxă Română, care m-a primit acum 18 ani și în sânul căreia continui să descopăr de atunci, în chip minunat, bogăția credinței ortodoxe și care astăzi își arată încrederea sa, acordându-mi această mare responsabilitate a treptei arhieresti.

Aș dori să mulțumesc Înalt Prea Sfințitului Părinte Mitropolit Daniel, care întotdeauna m-a călăuzit cu bunăvoință, bunătate și răbdare și datorită căruia am putut primi hrana duhovnicească în anii petrecuți la Mănăstirea Sihăstria și la Sfinții Trei Ierarhi din Iași, din tradiția vie și de viață dătătoare a monahismului românesc.

Mulțumesc, de asemenea, Prea Sfințitului Calinic Botoșăneanul, care în perioada petrecută la Iași mi-a acordat mereu sprijinul său frățesc.

Mă bucur să pot exprima toată recunoștința mea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Serafim, care, atunci când era Locum Tenens pentru Mitropolia Europei Occidentale și Meridionale, mi-a dat de fiecare dată sfaturile duhovnicești de care aveam nevoie.

Și aș dori să mulțumesc și să exprim toată prețuirea mea față de Înalt Prea Sfințitul Părinte Mitropolit Iosif, care nu a putut fi prezent astăzi și care mi-a acordat atâta încredere, alegându-mă spre a-i fi colaborator în calitate de episcop-vicar.

Nu uit nici prietenia frățească a Prea Sfințitului Siluan și a Prea Sfințitului Ioachim Băcăuanul, care mi-au acordat de fiecare dată când a fost nevoie sprijinul și sfătuirea duhovnicească.

Prea Fericirea Voastră și Sfântul Sinod îmi fac astăzi cinstea de a mă chema la slujirea episcopală. Sunt conștient de lipsurile și de neajunsurile care mă fac nevrednic de o asemenea treaptă. Această slujire poartă greutatea Crucii și este iubirea răstignită și știu că sunt neputincios de a o purta singur. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu și încredințându-mă rugăciunilor Prea Fericirii Voastre și ale tuturor membrilor Sfântului Sinod îndrăznesc să mă apropiu de această sfântă slujire.

Fie ca Domnul și Maica Domnului să mă ajute! Vă mulțumesc”.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist invită pe Prea Cuviosul Arhimandrit Marc Alric să ia loc în sala sinodală, după care dispune prezentarea în continuare a rapoartelor Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, după cum urmează.

Temei nr. 1024/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 975/2005, cuprinzând propunerea Î.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei de schimbare a titlaturii P.S. Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei Gurie, din Strehăianul în Gorjeanul, precum și de aprobare a noii Decizii de atribuții.

Având în vedere că orașul Strehăia, care oferea titlatura P.S. Gurie, se află în județul Mehedinți, în aria jurisdicțională a Episcopiei Severinului și Strehăiei și, întrucât actualmente Arhiepiscopia Craiovei nu mai are în jurisdicție decât județele Gorj și Dolj, fiind necesară schimbarea titlaturii Episcopului-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei din Strehăianul în Gorjeanul;

Luând act că noua Decizie a Î.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei cuprinde atribuțiile pe care P.S. Episcop-Vicar Gurie Strehăianul le va avea în calitatea lui de membru al organelor centrale bisericești, al organelor eparhiale, atribuțiile de principiu ale PP.SS. Episcopi-Vicari și Arhieriei-Vicari, atribuții specifice în domeniul slujirii liturgice, al lucrării misionare și pastorale, precum și atribuții diferențiate privind asistența religioasă, socială și caritativ-filantropică în spitale, azile, orfeline, armată și penitenciare, atribuții în probleme ale învățământului teologic și educației religioase și economic gospodărești, conform deciziei aflate la dosar, că aceste atribuții sunt conforme cu prevederile statute și reglementare bisericești și cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 1681/18 martie privind atribuțiile de principiu ale PP.SS. Episcopi-Vicari și Arhieriei-Vicari și pe temeiul prevederilor art. 104, al. 6 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române;

Considerând justificată propunerea schimbării titlaturii Episcopului-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei din *Strehăianul*, în *Gorjeanul*, la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă schimbarea titlaturii P.S. Episcop-Vicar Gurie al Arhiepiscopiei Craiovei din Strehăianul, în Gorjeanul.*

– *Aprobă Decizia Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Teofan al Olteniei cuprinzând noile atribuții ale P.S. Gurie Gorjeanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei.*

Temei nr. 974/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Craiovei nr. 753/2005 prin care Î.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei solicită Sfântului Sinod adoptarea de reglementări în legătură cu aplicarea art. 51, lit. “a” și “c” din Codul Muncii privind acordarea concediului paternal solicitanților din rândul preoților în activitate.

În cuprinsul adresei respective se prezintă aspectele juridice în legătură cu chestiunea invocată. În plus, în referatul de prezentare al Cancelariei Sfântului Sinod, alături de cele invocate de Arhiepiscopia Craiovei, sunt prezentate mai relevant și următoarele aspecte în legătură cu care Sfântul Sinod trebuie să hotărască și anume:

– În cazul preoților, lipsa din parohie pentru o perioadă relativ îndelungată de timp – 2 ani, produce o serie de efecte și consecințe canonice și juridice nereglementate de legislația bisericească și laică (contractul de muncă fiind suspendat, cel în cauză nu poate deține oficiul de paroh, posibilitatea respectivului preot de a fi sau a nu fi îmbisericit pe perioada celor 2 ani la o altă parohie, sau la aceeași parohie, etc.);

– Având în vedere calitatea de preot a persoanei suspendate temporar din funcție prin efectul legii, dar care, potrivit Sfintelor Canoane trebuie să aibă continuitate de slujire în Biserică, în sensul că trebuie obligatoriu să se spovedească, să se împărtășească, să officieze Sfânta Liturghie, etc., este oportună statutarea principiului “îmbisericii” la parohia unde este titular de contract, acest lucru putând fi reglementat numai de Sfântul Sinod;

– Continuarea parțială a activității liturgice, cu precădere sâmbăta și duminica, este posibilă și datorită faptului că în aceste zile de sfârșit de săptămână, nelucrătoare prin efectul legii, de îngrijirea copilului se poate ocupa soția preotului.

În cadrul discuțiilor care au urmat au luat cuvântul: *Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului, Î.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei și P.S. Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmarului*, care au relevat atât aspectele legislativ-juridice care trebuie respectate, cât și aspectele misionare și canonice care afectează viața pastorală a parohiilor pe timpul concediilor paternale, care s-ar aplica preoților în cauză, dar și cântăreților bisericești. Fiecare din cei care au luat cuvântul au relatat că au existat și există cazuri care trebuie rezolvate, ținând seama și de condițiile locale în care activează respectivii preoți sau cântăreți bisericești. Unii preoți sunt în parohii misionare sărace și, în cazul acesta, concediul paternal le vine în ajutor. Pe de altă parte, cerințele pastorale și misionare nu trebuie abandonate.

Prea Fericitul Părinte Patriarh, apreciază că, având în vedere că legea dă dreptul și salariaților bisericești, inclusiv preoților, să beneficieze de concediul paternal, în acord cu majoritatea vorbitorilor, consideră că prevederile legale referitoare la concediul paternal pot fi aplicate și în Biserică, modalitatea rezolvării solicitărilor lăsându-se la latitudinea Chiriarhului, de la caz la caz, în funcție de situațiile locale.

În urma discuțiilor purtate, a opiniilor care s-au exprimat și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă ca de prevederile Codului Muncii, art. 51, lit. “a” și “c” să beneficieze și personalul clerical activ, inclusiv cântăreții bisericești, care intră sub incidența acestora, privind concediul paternal, aplicându-li-se condițiile legii;*

– *Pe perioada concediului paternal, care îl suspendă pe preot din funcție, să se aprobe ca cel în cauză să se îmbisericească în principiu la parohia la care este titular prin contract de muncă, pentru a nu cădea sub incidența Sfintelor Canoane privind împărtășirea și pentru a se înlătura eventualele neînțelegeri cu preotul suplinitor;*

– *Modalitatea soluționării acestor cazuri se lasă la latitudinea Chiriarhului, de la caz la caz, în funcție de cerințele misionar-pastorale și administrative ale parohiei;*

– *După expirarea concediului paternal, preotul respectiv își reia activitatea în postul și cu atribuțiile avute anterior la parohie sau unde a fost încadrat titular, încetând suspendarea contractului de muncă.*

Temei nr. 822/2005 – Scrisoarea Î.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada din 31 ianuarie 2005, prin care solicită Sfântului Sinod clarificarea statutului canonic al Parohiei Sf. Andrei din Chicago, înființată de către Î.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei.

Î.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, aduce la cunoștință că Î.P.S. Mitropolit Petru al Mitropoliei Basarabiei a acordat binecuvântare pentru organizarea și funcționarea Parohiei Ortodoxe Române Sf. Andrei din Chicago, sub dependența canonică a Mitropoliei Basarabiei și a Înalt Prea Sfinției Sale *“pentru totalitatea credincioșilor clerici și mireni români basarabeni ortodocși din Chicago și împrejurimi”*, solicitând ca Sfântul Sinod să examineze și să clarifice această situație, pe care o consideră *“amestec în jurisdicția Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada”*.

Având în vedere principiile canonice cu privire la diaspora, înscrise în Canonul 2 al Sinodului II Ecumenic, care interzice episcopului să-și întindă jurisdicția asupra altor biserici afară de jurisdicția sa;

Ținând seama că diaspora ortodoxă română în America aparține Bisericii Mame, care a organizat în America Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America și Canada, pentru toți credincioșii de etnie română, condusă în prezent de Î.P.S. Arhiepiscop Nicolae;

Luând în considerare faptul că potrivit prevederilor art. 6 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române *“Asistența religioasă, organizarea canonică a diasporei ortodoxe române se asigură de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române”*;

În urma discuțiilor la care au participat cu precizări și lămuriri Î.P.S. Mitropolit Petru, P.P.S.S. Episcopi-Vicari Patriarhali *Vincentiu Ploieșteanu și Ambrozie Sinaitul*, Î.P.S. Arhiepiscop Nicolae, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște :

– *Adresează Î.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei rugămintea de a renunța la jurisdicția asupra Parohiei “Sfântul Andrei” din Chicago, încredințându-o jurisdicției Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, în care scop să trimită preotului și parohienilor o scrisoare adecvată.*

În legătură cu diaspora ortodoxă română și cu prezența unor preoți ortodocși români plecați din țară și aflați în prezent în cadrul diasporei românești, **membrii Sfântului Sinod, atât cei din țară cât și cei din diaspora doresc ca Sfântul Sinod să aducă unele reglementări privind situ-ația canonică a acestora.**

Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului relatează că sunt preoți care își exprimă dorința de a ieși din eparhie și acolo unde doresc să ajungă nu sunt pri-

miți. Nu se mai întorc la eparhie și acolo unde rămân devin independenți, încălcând rânduielele canonice.

P.S. Episcop Epifanie al Buzăului arată că sunt unii preoți, cu impedimente canonice care pleacă din țară ca turiști, fără o aprobare bisericească și, ajungând în străinătate formează o parohie și sunt acceptați de ierarhii noștri. Solicită ca astfel de preoți să nu mai fie primiți în cadrul diasporei.

Î.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei pentru Germania, Europa Centrală și de Nord arată că astfel de preoți prezintă dovezi de la eparhiile din țară că au preoție lucrătoare.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist informează că la Patriarhia Română se primesc sesizări în care preoții se plâng că au primit aprobare să candideze în altă eparhie, unde n-au reușit să fie numiți, iar eparhiile de unde au plecat le ocupă locurile și nu au unde se mai întoarce. Trebuie să gândim și la acest aspect.

Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei propune ca în țară, chiriarhii celor două eparhii implicate în astfel de cazuri să se înțeleagă în prealabil în privința acordării ieșiri preoților din parohie și eparhie și mergerii acestora în altă eparhie.

În urma discuțiilor care au avut loc și a aprecierii necesității soluționării problemei ridicată pe cale de incidență;

Ținând seama că pe actuala ordine de zi a Sfântului Sinod este înscrisă și problema cadrelor didactice clericale de la instituțiile de învățământ teologic, care prezintă impedimente canonice, Sfântul Sinod hotărăște :

– *Se va studia în Comisia Canonică-Juridică și pentru disciplină problema acordării pentru clerici a aprobărilor de ieșire din eparhie și a celor care, având impedimente canonice, ajung în cadrul diasporei ortodoxe române, în vederea elaborării unui proiect de hotărâre sinodală.*

Temei nr. 1046/2005 – Adresa Episcopiei Severinului și Strehaiei nr. 261/2005 cu solicitarea de a se aproba proiectul de stemă a eparhiei în forma propusă.

Urmare hotărârii Sfântului Sinod nr. 2170 din 4 iulie 2001, Episcopia Severinului și Strehaiei a înaintat la Cancelaria Sfântului Sinod proiectul Stemei eparhiale, solicitând supunerea acestuia spre aprobare Sfântului Sinod în conformitate cu prevederile art. 198 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

Descrierea stemei Episcopiei Severinului și Strehaiei este următoarea :

– *Cârja și crucea au fost așezate pe un pavilion de culoare crem (ocru deschis) în spatele scutului, încadrând mitra arhierescă;*

– *Pe scut este pictat chipul Mântuitorului Iisus Hristos binecuvântând cu mâna dreaptă, iar în stânga ținând Sfânta Evanghelie deschisă, pe filele căreia sunt lizibile literele grecești Α și Ω;*

– *Pavilionul și scutul se sprijină pe un pod, la capetele căruia au fost așezați doi îngeri. Sub pod s-au zugrăvit, cu albastru, apele fluviului Dumărea, care mărginește partea de sud a județului Mehedinți;*

– În partea de jos a stemei s-a așezat o eșarfă de culoare gri, pe care este inscripționat, cu litere de culoare albastru închis: “Eu sunt Lumina lumii”.

Având în vedere că din documentația înaintată rezultă că Episcopia Severinului și Strehaiei a elaborat proiectul stemei eparhiale care cuprinde elemente caracteristice heraldicii bisericești;

Luând act că după elaborarea stemei de către Sfântul Sinod, Episcopia Severinului și Strehaiei, prin organele eparhiale de resort, va trebui să pună de acord ștampilele eparhiei, ale sectoarelor administrative eparhiale, ale protopopiatelor, parohiilor și mănăstirilor cu elemente de conținut și dimensiune stabilite prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 2170/2001;

Considerându-se că în forma în care este prezentată stema Episcopiei Severinului și Strehaiei întrunește condițiile pentru aprobare ;

În conformitate cu prevederile art.198 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

- *Aprobă proiectul stemei propus de Episcopia Severinului și Strehaiei;*
- *Îndatorează Episcopia Severinului și Strehaiei să pună de acord sigiliile eparhiei, ale sectoarelor administrative eparhiale, protopopiatelor, parohiilor și mănăstirilor, cu elementele de conținut și dimensiune redată în hotărârea Sfântului Sinod nr. 2170/2001.*

Temei nr. 601/2005 – Cererea fostului preot Hândorean Ioan de la Parohia Florești, Protopopiatul Mediaș, prin care introduce recurs împotriva sentinței cu nr. 2/2004 a Consistoriului Eparhial al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Sibiului prin care i s-a aplicat pedeapsa caterisirii, prevăzută de art. 4, par. B, lit. “d” din Regulamentul de procedură bisericească.

Din referatul cauzei reiese că prin sentința pronunțată Consistoriul Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului i-a reținut, cu dovezi, în sarcina fostului preot Hândorean Ioan, următoarele abateri și delictе:

1. Neprezentarea la postul unde a fost transferat disciplinar, dovedind reavoință, neascultare și nesupunere; delictе prevăzute de art. 3 lit. “s” și art. 15 din Regulamentul de procedură (neascultarea de autoritatea bisericească) și sancționate de Sfintele Canoane: 8 IV Ec., 31 Cartagina, 5 Antiohia, 13 I-II Ecumenic și de art. 16 din Regulamentul de procedură (pedeapsa delictului neascultării și nesupunerii de autoritatea superioară bisericească).

2. A compărut în fața instanțelor civile de judecată fără aprobarea prealabilă a Chiriarhului locului; a început un șir lung de procese cu unii enoriași, cu Consiliul Parohial, Protopopiatul Săliște și cu Arhiepiscopia Sibiului; a chemat în justiția civilă atât autoritățile superioare bisericești precum și pe simplii credincioși; a întreținut o permanentă stare de tensiune prin certurile și neînțelegerile iscate de fostul preot Hândorean Ioan;

Având în vedere considerațiile Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină potrivit cărora niciunul din motivele invocate de fostul preot Hândorean Ioan în susținerea recursului nu poate fi susținut cu probe aflate în dosarul cauzei și că sunt neîntemeiate;

Ținând seama că învinuirile și abaterile care i s-au reținut în sarcină sunt reale și probate cu acte, că încadrarea juridică s-a făcut în conformitate cu Sfintele Canoane și cu prevederile Regulamentului de procedură bisericească și că instrumentarea și judecarea procesului a respectat prevederile canonice și reglementare în speță;

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Respinge recursul fostului preot Hândorean Ioan de la Parohia Florești, Protopopiatul Mediaș și menține sentința nr. 2/2004 a Consistoriului Eparhial al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Sibiului, prin care i-a fost aplicată pedeapsa caterisirii.*

Temei nr. 544/2005 – Grupajul tematic anual al scrisorilor și sesizărilor primite la Patriarhia Română cu privire la aspecte din viața și activitatea bisericească.

Din referatul Biroului de sesizări și scrisori din cadrul Cancelariei Sfântului Sinod privitor la aspecte din viața și activitatea bisericească rezultă că în anul 2004 s-au primit 607 sesizări și scrisori înregistrate la Cancelaria Sfântului Sinod.

Centralizând datele cuprinse în grupajul tematic, aspectele semnalate se referă la: activitatea preoților, activitatea administrativă de la Centrele Eparhiale, la diferitele probleme ale credincioșilor, precum și la numeroase și diverse alte probleme.

În referat se arată că toate aceste sesizări au fost analizate de Biroul de sesizări și scrisori al Cancelariei Sfântului Sinod și au fost trimise în termen legal eparhiilor vizate, pentru analizare și soluționare.

În urma discuțiilor care au avut loc în legătură cu referatul prezentat și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de grupajul tematic rezultat din examinarea scrisorilor și sesizărilor primite și înregistrate la Cancelaria Sfântului Sinod pe anul 2004, privind diferitele aspecte din viața și activitatea clerului și cerințele credincioșilor din parohii;*

– *Adresează Centrelor Eparhiale rugămintea de a examina sesizările și Scrisorile trimise de Cancelaria Sfântului Sinod și a răspunde cu promptitudine solicitărilor spre a se evita noi sesizări și scrisori.*

Comisia Teologică și Liturgică

În continuare, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist invită pe P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos să prezinte referatele Comisiei Teologice și Liturgice, după cum urmează:

Temei nr. 1061/2005 – Procesul-Verbal al Comisiei Sinodale pentru cano-nizarea sfinților români, încheiat în ziua de 2 martie 2005.

Din referatul prezentat reiese că în ziua de 2 martie 2005, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh de pe temei nr. 1061/2005, Comisia pentru cano-

nizarea sfinților români s-a întrunit la Palatul Patriarhal, având ca ordine de zi examinarea și diortosirea Slujbelor (Vecernia și Utrenia) și Acatistelor alcătuite și verificate de Comisia Liturgică a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, pe baza unor variante elaborate inițial în cuprinsul eparhiilor, pentru următorii sfinți români canonizați în anul 1992: *Sfânta Cuvioasă Teodora de la Sihla* (7 august), *Sfântul Cuvios Antipa de la Calapodești* (10 ianuarie), *Sfântul Ierarh Petru Movilă*, *Mitropolitul Kievului* (22 decembrie), *Sfântul Ierarh Leontie de la Rădăuți* (1 iulie), *Sfântul Cuvios Ioan Iacob de la Neamț* (5 august) și *Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț* (15 noiembrie).

Din Procesul-Verbal reiese că în Comisia pentru canonizarea sfinților români s-au desfășurat următoarele activități: S-au citit și s-au îndreptat **Slujbele** (Vecernia și Utrenia) și **Acatistele** supuse examinării; S-a constatat că aceste slujbe și acatiste respectă întru totul tipicul bisericesc și se încadrează în perioada liturgică în care se face serbarea fiecărui sfânt, cu prăznuire la ziua închinată fiecăruia și că acatistele răspund cerințelor, atât din punct de vedere al formei, respecând structura clasică a unei astfel de alcătuirii liturgice, cât și al conținutului, redând fidel viața fiecărui sfânt în parte; S-a propus ca textele examinate să fie înaintate Comisiei Teologice și Liturgice spre a fi supuse aprobării Sfântului Sinod, în vederea intrării lor în practica liturgică a Bisericii noastre.

Comisia Teologică și Liturgică luând act de Procesul-Verbal al Comisiei de canonizare a sfinților români și constatând că textele slujbelor și acatistelor care au fost cercetate și avizate întrunesc condițiile canonice și liturgice spre a fi supuse aprobării;

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă textele Slujbelor (Vecernie și Utrenie) și Acatistelor următorilor sfinți români înaintate de Mitropolia Moldovei și a Bucovinei: Sfânta Teodora de la Sihla (7 august), Sfântul Cuvios Antipa de la Calapodești (10 ianuarie), Sfântul Ierarh Petru, Mitropolitul Kievului (22 decembrie), Sfântul Ierarh Leonte de la Rădăuți (1 iulie), Sfântul Cuvios Ioan Iacob de la Neamț (5 august) și Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț (15 noiembrie).*

– *Textele aprobate vor intra în cărțile de cult și vor fi imprimate prin grija Arhiepiscopiei Iașilor, urmând a fi preluate și de Editura Institutului Biblic și de Misium al Bisericii Ortodoxe Române.*

Temei nr. 4.588/2004 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la Consfătuirea anuală cu Directorii Seminariilor Teologice Ortodoxe (București, 4 noiembrie 2004).

Printr-o aprobare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în data de 4 noiembrie 2004, la Palatul Patriarhiei din București s-a desfășurat Consfătuirea anuală cu Directorii de Seminarii Teologice Ortodoxe, în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării, la care au participat P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, Diac. Nicu D. Octavian, consilier patriarhal la Sectorul Învățământ, Pr. Alexandru Moțoc, inspector general bisericesc, iar din partea Ministerului Educației și Cercetării: Pr. Nicolae Iordăchescu, inspector general.

Consfătuirea a constituit un bun prilej pentru orientarea de ansamblu la început de an școlar, în munca de îndrumare și control, precum și de predare a Religiei în noul an școlar, pe Ordinea de zi a acesteia aflându-se probleme de actualitate privind: *probleme de curriculum; planuri de învățământ, programe școlare pentru disciplinele teologice, manuale școlare; disciplinele la care se susțin teze, disciplinele pentru examen de atestat la seminariile teologice și școlile de cântăreți, cele de bacalaureat și elaborarea testelor de bacalaureat; organizarea Olimpiadei 2005, tematica disciplinelor de concurs; programe școlare la disciplinele teologice; analiza Concursurilor școlare, a examenelor de admitere, bacalaureat și titularizare; metodologii și Ordine ale Ministerului Educației și Cercetării.*

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de lucrările Consfătuirii directorilor Seminariilor Teologice, apreciind oportunitatea acesteia și necesitatea ca și în viitor să se întrunească anual;*

– *Aprobă introducerea disciplinei "Muzica" la examenul de Bacalaureat, proba F, urmând a se face intervenție la Ministerul Educației și Cercetării în acest sens;*

– *Olimpiada la Religie (2005), faza națională, se va desfășura la Cluj, iar temele de concurs să fie următoarele:*

– pentru **Dogmatică**: la clasa a XII-a, toate temele din programă până la Erezii hristologice (inclusiv), la clasa a XIII-a, până la Taine și ierurgii (inclusiv);

– pentru **Istoria Bisericii Ortodoxe Române**: la clasa a XII-a, până la Diaconul Coresi (inclusiv), la clasa a XIII-a, la Biserica Ortodoxă din Transilvania până la 1918 (inclusiv).

Temei nr. 56/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la lucrările Comisiei de evaluare a manualelor de Religie (București, 17-19 ianuarie, 3 februarie 2005).

Potrivit aprobărilor Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în perioada 17-19 ianuarie, respectiv 3 februarie 2005, s-a întrunit Comisia bisericească pentru evaluarea manualelor de Religie, în următoarea componență: P.S. Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, P.S. Irineu Slătineanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Râmnicului, Diac. Nicu D. Octavian, consilier patriarhal, Pr. Lec. Univ. Mihai Vizitiu, consilier învățământ la Arhiepiscopia Iașilor, Pr. Drd. Dorin Opreș, inspector Religie la Inspectoratul Școlar Județean Alba, Pr. Prof. Dr. Bălașa Nicolae, Seminarul Teologic Râmnicu Vâlcea, Pr. Vasile Pop, consilier cultural la Episcopiei Aradului, Pr. Nicolae Iordăchescu, inspector general la Ministerul Educației și Cercetării și Prof. Mihaela Panoschi, Inspector la Ministerul Educației și Cercetării.

În prima ședință, 17-19 ianuarie 2005, Comisia de evaluare a hotărât ca principii de lucru: *formularea unor criterii de evaluare a manualelor de Religie ce trebuie urmărite odată cu lecturarea lecțiilor redactate; alcătuirea unui "Ghid de punctaj și evaluare a manualelor de Religie" până la data de 1 februarie 2005; din Comisie nu mai pot face parte autorii de manuale; evaluatorii să urmărească*

seriozitatea întocmirii referatelor la manuale pe baza criteriilor și exigențelor impuse de normele didactice și de reglementările Ministerului Educației și Cercetării pentru evaluare; evaluatorii vor face observații scrise, acceptarea sau respingerea manualului fiind făcută pe bază de referat.

În ședința de lucru din 3 februarie 2005, s-a apreciat că activitatea de evaluare presupune un mare volum de muncă și o deosebită responsabilitate, remarcându-se că eficiența nu este cea dorită întrucât decizia aparține Ministerului Educației și Cercetării, singurul for care are autoritatea de a decide ce manuale vor câștiga licitația. Din aceste considerente s-a propus o modalitate mai obiectivă de apreciere care să implice mai mulți factori și în primul rând Centrele Eparhiale. În acest context s-au menționat și propus următoarele:

1. Sistemul actual de lucru al Comisiei este anevoios din cauză că la unele Centre Eparhiale nu s-a făcut o evaluare și avizare corespunzătoare, iar la Ministerul Educației și Cercetării există posibilitatea infirmării lucrărilor Comisiei.

2. Se impune așadar ca Centrele Eparhiale și Inspectorii de Religie să facă cunoscută acțiunea de elaborare a manualelor ce urmează a fi evaluate în conformitate cu graficul de la Ministerul Educației și Cercetării despre care vor lua cunoștință prin Inspectoratele școlare.

3. Centrele Eparhiale vor pune la dispoziția celor în cauză "Ghidul de evaluare al manualelor de Religie" și Fișa de evaluare ce au fost întocmite și definitive în Comisia de evaluare a Patriarhiei Române și pentru care se solicită aprobarea Sfântului Sinod.

4. Coordonatorul manualului și referenții de specialitate vor lucra cu maximă responsabilitate, respectând hotărârile Sfântului Sinod și criteriile Ghidului Comisiei bisericești, Fișa de evaluare și normele Ministerului Educației și Cercetării. Coordonatorul manualului va avea acordul Centrului Eparhial în demersul de elaborare a manualului.

5. Odată elaborate, manualele vor fi depuse de către autori la Centrele Eparhiale, iar acestea le vor trimite, cu adresă oficială, Sectorului Învățământ, după o atentă verificare, sub semnătura Chiriarhului.

6. Manualele nu vor avea menționate numele autorilor, iar la Sectorul Învățământ vor fi clasificate cu număr de ordine și Eparhia de unde provin pentru ca la Comisie ele să apară secretizate.

7. Manualele ce urmează a fi licitate la Ministerul Educației și Cercetării vor fi trimise la Sectorul Învățământ, cu două luni înainte de licitație.

Privitor la acțiunea propriu-zisă de evaluare, desfășurată în cadrul actualei ședințe, pe baza observațiilor evaluatorilor și a modificărilor operate de autori în intervalul dintre cele două ședințe, Comisia de evaluare a analizat fiecare manual în parte, luând următoarele decizii.

– Manualele evaluate de P.S. Ciprian Câmpineanul

1. **Autori:** Dorin Opriș, Monica Opriș, Irina Horga, Antoaneta Firuța Tacea – clasa a X-a.

2. **Autori:** Ierom. Justin Marchiș, Adrian Anca, Constantin Ghiță, Sabin Preda, Adela Văietiş – clasa a X-a.

3. **Autori:** Adrian Lemeni, Georgian Păunoiu, Silviu Tudose – clasa a X-a.

– *Toate au fost revăzute de către autori, care au ținut seama de observațiile și sugestiile făcute și au fost avizate favorabil. Cel coordonat de P.C. Ierom. Iustin Marchiș urma să mai opereze unele mici corecturi până pe 08.02.2005, ceea ce s-a și împlinit.*

– **Manualele evaluate de P.S. Irineu Slătineanu**

1. **Autori:** Prof. Alina Ladar, Ionuț Codreanu – clasa a X-a.

2. **Autori:** Lect. Univ. Dr. Timiș Vasile, Drd. Gligor Hagău, Drd. Ioan E. Râza, Anda Dâmbean, Ionița Timiș, Lucian Dragoș, Ruxandra Hulpe – clasa a X-a.

3. **Autori:** Adriana Gabriela Argatu și Vlad Sergiu – clasa a X-a.

– *Au fost avizate favorabil.*

– **Manualele evaluate de P.C. Pr. Iordăchescu Nicolae**

1. **Autori:** Turturoiu Liliana – clasa a III-a.

2. **Autori:** Nicoleta Costache, Magdalena Boghianu – clasa a III-a.

3. **Autori:** Iuliana Lucan, Marie-Jeanne Stoian, Bogdan Constantin Neculau – clasa a III-a.

– *Au fost considerate corespunzătoare cu mențiunea că manualul de clasa a III-a, autor Turturoiu Liliana, va trebui să prezinte al doilea referat de specialitate, individual, pe lângă cel existent semnat de doi referenți.*

– **Manualele evaluate de P.C. Pr. Vizitiu Mihai**

1. **Autori:** Lect. Univ. Dr. Timiș Vasile, Prof. Ioan Marin Pop, Prof. Marcela Morar, Prof. Ramona Anda Socotinschi, Prof. Sorina Teodora Costinaș, Înv. Larisa Lazăr – clasa a III-a.

2. **Autori:** Dorin Opriș, Monica Opriș, Simona Nistor, Dan Mihălțan, Georgeta Dicu și Adriana Cleja – clasa a III-a.

3. **Autori:** Maria Orzetic și Elena Mocanu – clasa a III-a.

– *Au fost considerate corespunzătoare.*

– **Manualele verificate de d-na Panoschi Mihaela**

1. **Autori:** Pr. Florin Boldea, Prof. Violeta Boldea, Prof. Dr. Livia Lazăr – clasa a III-a.

2. **Autori:** Pr. Florin Boldea, Prof. Violeta Boldea, Prof. Dr. Livia Lazăr – clasa a X-a.

– *Au fost avizate favorabil.*

– **Manualele evaluate de Pr. Consilier Pop Vasile**

1. **Autori:** Nicolae Vladu și Alexandru Moțoc – clasa a III-a.

2. **Autori:** Maria Emilia Sorescu și Mariana Dogaru – clasa a III-a.

– *Au fost avizate favorabil.*

– **Manualele evaluate de P.C. Pr. Bălașa Nicolae**

1. **Autori:** Prof. Livia Teodorescu, Prof. Anghel Chirilă – clasa a III-a.

2. **Autori:** Pr. Prof. Aurel Mihai, Prof. Marcela Peneș – clasa a III-a.

– *Au fost avizate favorabil.*

– **Manualele evaluate de P.C. Pr. Opreș Dorin**

1. **Autori:** Lect. Univ. Vasile Timiș, Prof. Gr. II. Carmen Orăștean, Drd. Ioanița Timiș, Drd. Ioan Emilian Râza – clasa a III-a.

2. **Autori:** Asist. Univ. Hrisanti Bulugea, Preot. Prof. Gheorghe Dogaru, Prof. Marieta Fârtat, Prof. Sânziana Colec – clasa a III-a.

– *Au fost avizate favorabil.*

– **Au mai fost evaluate:**

1. Manualul pentru clasa a III-a, autori Gh. Dogaru și Bulugea Hristandi

– *A fost avizat favorabil.*

2. Manualul de clasa a III-a, autori Lect. Univ. Dr. Vasile Timiș, Prof. Ioan Marin Pop, Prof. Marcela Morar, Prof. Ramona Anda Socotinschi, Prof. Sorina Teodora Costinaș, înv. Larisa Lazăr

– *Autorii acestuia vor trebui să țină seama de ultimele observații, iar până pe data de 9 februarie 2005 să opereze corecturile, confirmate de evaluator.*

Ca urmare, lista manualelor avizate favorabil a fost înaintată Ministerului Educației și Cercetării, iar autorii manualelor au primit în scris avizul Comisiei, pentru a participa la acțiunea de evaluare și licitare organizată de acest minister.

Totodată, Comisia a propus ca prezentele hotărâri, Ghidul de evaluare și Fișa de evaluare să fie supuse aprobării Sfântului Sinod.

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de lucrările Comisiei bisericești de evaluare a manualelor de Religie din 17-19 ianuarie și 3 februarie 2005;*

– *Aprobă "Ghidul de evaluare a manualelor de Religie" și "Fișa de evaluare", ca instrumente de lucru pentru evaluatori;*

– *Sectorul Învățământ va urmări îndeaproape procedura și etapele de evaluare și licitare a manualelor de Religie la Ministerul Educației și Cercetării;*

– *Aprobă următoarea modalitate de evaluare în viitor a acestor manuale, atât la nivel de Centru Eparhial, cât și la Comisia bisericească de evaluare a manualelor de Religie:*

– *Centrele Eparhiale și Inspectorii de Religie vor face cunoscută acțiunea de elaborare a manualelor ce urmează a fi evaluate în conformitate cu graficul de la Ministerul Educației și Cercetării despre care vor lua cunoștință prin Inspectoratele Școlare Județene.*

– *Centrele Eparhiale vor pune la dispoziția celor în cauză "Ghidul de evaluare al manualelor de Religie" și "Fișa de evaluare" ce au fost întocmite și definitivate în Comisia bisericească de evaluare a manualelor de Religie și care se transmit odată cu prezentele hotărâri.*

– *Coordonatorul manualului și referenții de specialitate vor lucra cu maximă responsabilitate, respectând hotărârile Sfântului Sinod, criteriile Ghidului Comisiei bisericești ale Fișei de evaluare și normele Ministerului Educației și Cerce-*

tării. Coordonatorul manualului va avea acordul Centrului Eparhial în demersul de elaborare a manualului.

– Odată elaborate, manualele, vor fi depuse, de către autori, la Centrele Eparhiale, iar acestea le vor trimite, cu adresă oficială, Sectorului Învățământ, după o atență verificare, sub semnătura Chiriarhului.

– Manualele nu vor avea menționate numele autorilor, iar la Sectorul Învățământ vor fi clasificate cu număr de ordine și Eparhia de unde provin, pentru ca la Comisie ele să apară secretizate.

– Manualele ce urmează a fi licitate la Ministerul Educației și Cercetării, vor fi trimise, mai întâi, la Sectorul Învățământ, cu două luni înainte de licitație.

– Aprobă noua Comisie de evaluare a Patriarhiei Române pentru manualele de Religie, în următoarea componență: **Membrii:** PP.SS. Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal și Irineu Slătineanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Râmnicului; Diac. Prof. Nicu Octavian, consilier patriarhal; Pr. Lect. Univ. Pr. Mihai Vizitiu, consilier Arhiepiscopia Iașilor; Pr. Dorin Opris, Arhiepiscopia Alba Iuliei; Pr. Prof. Nicolae Bălașa, Seminarul Teologic Râmnicu Vâlcea; Pr. Vasile Pop, consilier Episcopia Aradului; Pr. Prof. Sava Gheorghe, Seminarul Teologic Buzău; Pr. Lect. Dr. Gheorghe Holbea, Facultatea de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian" a Universității din București; **Invitați:** Specialiști în probleme psiho-pedagogice: Irina Horga și Firuța Tacea de la Institutul de Științe ale Educației din București.

– Membrii Comisiei de evaluare a Patriarhiei Române pentru manualele de Religie nu pot fi, în același timp, și autori de manuale.

Temei nr. 513/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la întrunirea Decanilor Facultăților de Teologie Ortodoxă (București, 28 ianuarie 2005) și cea a Decanilor și Șefilor de catedră dimpreună cu membrii Comisiei Teologice și Liturgice a Sfântului Sinod (București, 28 februarie – 1 martie 2005).

Potrivit aprobării Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și în conformitate cu hotărârile Sfântului Sinod nr. 526 și 2283/2004, la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian" a Universității din București s-a desfășurat, în data de 28 ianuarie 2004, Întrunirea Decanilor Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română.

Astfel, urmare recentelor hotărâri adoptate de către Conferința Națională a Rectorilor din România cu privire la o nouă structură a învățământului superior, care vizează și reducerea dublelor specializări, de la 380 la 250, decanii Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română au hotărât următoarele: **1.** Să se susțină structura studiilor: 4 – 2 – 3 ; **2.** Pe lângă specializările deja propuse și aprobate de Conferința Națională a Rectorilor, **Teologie Pastorală și Teologie Didactică**, să se introducă **Teologia Socială** – pentru pregătirea asistenților sociali și a interpreților pentru limbajul mimico-gestual și **Artă Sacră** (pictură, conservare, muzică); **3.** Recunoașterea în continuare a acreditărilor existente. Hotărârile mai sus menționate au făcut obiectul unei adrese oficiale a Patriarhiei Române către Ministerul Educației și Cercetării nr. 493/31.01.2005.

Intre timp, a fost dată publicității Hotărârea de Guvern nr. 88/2005, prin care Teologia este menționată în structura de 3-2-3, cu 180 de credite și doar o singură specializare, astfel că pentru lămurirea acestei situații, în zilele de 28 februarie – 1 martie 2005 a fost convocată Comisia Decanilor și Șefilor de catedră din învățământul teologic universitar ortodox, pentru a analiza împreună cu Comisia Sinodală Teologică și Liturgică această situație. La această întrunire au participat și Prof. Univ. Dr. Irinel Popescu, Președintele Comisiei de învățământ a Senatului României și Prof. Univ. Dr. Mihai Korca, Consilier al Ministrului Educației și Cercetării.

În cadrul lucrărilor Comisiei s-au analizat problemele la zi din acest domeniu, după cum urmează: *structura învățământului universitar teologic, în condițiile alinierii la normele europene; planuri de învățământ adaptate acestei situații; programe analitice universitare în concordanță cu planurile de învățământ; propuneri privind îmbunătățirea Regulamentului învățământului teologic superior; propuneri pentru regulamente de ordine interioară la fiecare facultate; întocmirea unui program judicios privind educația și formarea duhovnicească; data susținerii examenului de admitere în învățământul universitar.*

În urma dezbaterilor din Comisia Decanilor s-a desprins propunerea de reînnoire a Protocolului dintre Patriarhia Română și Ministerul Educației și Cercetării, ținând seama de modificările și completările actuale și viitoare ale Legii Învățământului.

În urma discuțiilor în plen, în cadrul cărora au intervenit cu lămurii suplimentare Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și I.P.S. Mitropolit Daniel și; la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă următoarea structură a învățământului teologic universitar: Domeniul fundamental: Teologie. Specializările: Teologie Pastorală, Teologie Didactică, Teologia Socială, Artă Sacră;*

– *Aprobă ciclul de studii 4-1-3 pentru Teologie Pastorală și 3-2-3 pentru celelalte specializări;*

– *Facultățile de teologie vor întocmi planurile de învățământ la cele 4 specializări teologice, care vor fi trimise la Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române, până la 15 martie 2005;*

– *Comisia Decanilor facultăților de teologie, pe baza propunerilor scrise ale Consiliilor profesionale pentru programe analitice ale Facultăților de Teologie Ortodoxă, va întocmi programe analitice, adaptate planurilor de învățământ, care, de asemenea, vor fi înaintate Sectorului Învățământ până la data de 15 martie 2005;*

– *Reglementările mai sus menționate vor fi prezentate Sfântului Sinod, la următoarea sa ședință, astfel încât, începând cu anul universitar 2005-2006, acestea să poată fi puse în aplicare;*

– *Sectorul Învățământ va interveni la Ministerului Educației și Cercetării pentru aprobarea ciclului de studii teologice universitare și a specializărilor, așa după cum s-a fixat în ședința comună a Comisiei Sinodale Teologice și Liturgice cu Decanii și Șefii de catedră (28 februarie – 1 martie 2005).*

Temei nr. 514/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Alba Iuliei, nr. 6-C/12 ianuarie 2005, cu privire la observațiile și propunerile Pr. Prof. Ilie Moldovan față de programul național al Ministerului Educației și Cercetării “Educație pentru sănătate în școala românească”.

Adresa Arhiepiscopiei Alba Iuliei este însoțită de memoriul Asociației *Pro Vita* din Sibiu, precum și de 7 anexe cuprinzând documente ale Ministerului Educației și Cercetării, informații din presă și extrase din diverse lucrări, inclusiv o lucrare apărută sub egida Academiei Române, cu mențiunea că materialele înaintate evidențiază: “scăderea catastrofală a natalității, cât și educația ce li se face copiilor și tinerilor, neținându-se cont de principiile moralei creștine.”

În memoriul Asociației *Pro Vita* din Sibiu, în numele căreia semnează Pr. Prof. Ilie Moldovan, se arată că scopul acestui demers este aducerea la cunoștință a unor “aspecte noi privind continuarea masivei campanii pro-avortioniste din țara noastră”, constatându-se că sub umbrela programului Ministerului Educației și Cercetării se continuă promovarea educației sexuale și contraceptive imorale, favorabilă libertinajului sexual și avortului și ostilă valorilor castității și integrității conjugale.

Memoriul este structurat pe cinci puncte, corespunzătoare celor prevăzute în program după cum urmează: *Continuarea programului “Educație pentru sănătate”*; *Distribuirea de prezervative – premiu pentru cei mai dotați tineri și specific al acțiunilor pentru tineret de Ziua Națională a României*; *Educație sexuală pentru copiii preșcolari*; *Dreptul minorilor de a avorta fără consimțământul părinților*; *Un semnal de alarmă din partea specialiștilor privind dezastrul demografic al țării*. Concluzia semnatarului memoriului Asociației *Pro Vita* din Sibiu, Pr. Prof. Ilie Moldovan, subliniază că: “aceste norme sunt acum destinate lichidării prin programele naționale de “educație sexuală” contraceptivă și de “sănătate a reproducerii” a normelor culturale care guvernează țara noastră și care nu sunt altele decât normele moralei creștine.

De menționat că aspectele semnalate de către Asociația *Pro Vita* din Sibiu au mai făcut obiectul analizei Sfântului Sinod, la sesizarea Arhiepiscopiei Alba Iuliei (temei nr. 4564/2003), drept pentru care, prin adresa Patriarhiei Române, nr. 4564/13.11.2003 s-a intervenit pe lângă Ministerul Educației și Cercetării în vederea corectării stării de lucruri semnalate, iar Ministerul Educației și Cercetării, prin adresa nr. 20774/24.12.2003, a transmis mulțumiri pentru interesul manifestat de Patriarhia Română față de programul național “Educație pentru sănătate în școala românească” și a comunicat că, în viitor, Biserica va fi consultată pentru îmbunătățirea acestui tip de programe.

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de cele semnalate cu privire la aplicarea Programului Național “Educație pentru sănătate în școala românească”*;

– *Problema va fi reluată la următoarea ședință a Sfântului Sinod, cu argumente temeinice și actuale, pe care le va prezenta Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, căruia i se aduc mulțumiri pentru implicarea în această lucrare.*

Temei nr. 781/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la adresa nr. 22-C/22.02.2005, a Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, prin care se solicită analizarea situației unor cadre didactice din învățământul teologic.

În adresa înaintată Sfântului Sinod se arată că: “lumea în care trăim este foarte atentă la ținuta morală a clerului. Cazurile scandaloase sunt mediatizate și produc sminteală,” context în care “ar fi cazul ca măcar din Școlile Teologice să fie scoși dascălii recăsătoriți, călugării și preoții celibatari căsătoriți după hirotonie.” Același lucru se propune și în cazul preoților din parohii aflați în aceste situații, pentru că “deși societatea se complăce în păcate, nouă ni se pretinde o anumită statură duhovnicească.”

Luând cuvântul în cadrul discuțiilor în plenul Sfântului Sinod, *I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei*, arată că aspectul prezentat trebuie studiat cu atenție, pentru că într-adevăr situațiile de acest gen nu sunt puține și reprezintă o încălcare a canoanelor și reglementărilor bisericești.

P.S. Ioachim, Arhiepiscop-Vicar la Episcopia Romanului, cere ca și profesorii de religie și cei laici din seminarii să intre sub incidența acestei propuneri.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist arată că sunt preoți profesori recăsătoriți care activează în învățământul universitar și seminarial teologic și care au și parohii, încât impedimentele sunt din două direcții, ele reprezentând acte de indisciplină în Biserică. De asemenea, și în cazul primirii clericilor dintr-o eparhie în alta, mișcare ce trebuie să se facă cu bună știință, într-o deplină cunoaștere a situației fiecărui preot și mai ales cu dovadă de preoție lucrătoare.

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, consideră că este necesar să fie respectate hotărârile sinodale și prevederile regulamentare bisericești privitoare la divorț și recăsătorie și să existe o grijă deosebită la încadrarea fie în preoție, fie în învățământul teologic a unora care s-ar putea afla în această situație. Dacă uneori vin credincioșii să-i sprijine pe preoții recăsătoriți sau divorțați, pe motiv că este preot bun și își face datoria în parohie trebuie să le prezinte acestora criteriile și rațiunile privind reglementarea acestor situații, și anume că avem norme ale Sfinților Părinți în această direcție.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei a menționat că, deși aici se pune numai problema profesorilor, se impune totuși, o măsură generală, care să cuprindă pe toți preoții aflați într-o asemenea situație și că aspectele pot fi rezolvate totuși, de la caz la caz.

În același sens se exprimă și P.S. Epifanie, Episcopul Bužăului și Vrancei, care arată situații în care unii dintre preoții sau profesorii de teologie și de Religie aflați în culpele aduse în dezbatere își fac datoria pe deplin și sunt foarte buni.

Având în vedere și argumentele aduse incidental în dezbaterea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină la examinarea temeiului nr. 822/2005;

În urma opiniilor exprimate în cadrul discuțiilor și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Preoții recăsătoriți, călugării și preoții celibatari căsătoriți după hirotonie, care sunt cadre didactice în învățământul teologic de toate gradele, vor fi trimiși*

în Consistoriile Eparhiale pentru preoți sau monahi, pentru a se lua măsurile care se impun, ținând seama de fiecare situație, întrucât constituie cazuri scandaloase și produc sminteală;

– În fiecare Eparhie se vor întocmi liste cu preoții care au asemenea probleme și se va studia situația lor în aceeași manieră, astfel încât, atunci când pleacă în altă Eparhie, situația lor să fie cunoscută;

– Aprobă transmiterea acestei liste elaborate pe plan local la celelalte Eparhii, spre luare la cunoștință.

Temei nr. 783/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la întocmirea de către Arhid. Prof. Dr. Sebastian Barbu Bucur a slujbelor mai multor sfinți români (vecernia și utrenia).

În acest referat se arată că Arhid. Prof. Dr. Sebastian Barbu Bucur a întocmit, pe note, cântări la slujbele (vecernia și utrenia) următorilor sfinți români, care au și fost publicate: *Slujba Sfinților Mucenici Epictet și Astion, Slujba Sfintei Cuvioase Teodora de la Sihla, Slujba Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, Slujba Sfinților Mucenici Zotic, Atal, Camasie și Filip, Slujba Sfântului Cuvios Vasile de la Poiana Mărului, Slujba Sfântului Mucenic Sava de la Buzău, Slujba Sfântului Ierarh Mucenic Teodosie de la Brazi, Slujba Sfântului Ierarh Nectarie de la Eghina.*

Apreciind lucrarea ca valoroasă, se propune includerea – opțional – a cântărilor mai sus menționate, în programa școlară de muzică bisericească, urmând a se obține aprobare pentru a fi difuzate în școlile teologice de toate gradele și parohii prin magazinele de cărți și obiecte bisericești.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte, arată că părintele Barbu Bucur a realizat o lucrare monumentală, punerea pe note făcându-se pe textele aprobate. De asemenea arată că autorul este competent pentru așa ceva, fiind doctor în muzică, profesor universitar în acest domeniu și că a manifestat constant pasiune pentru muzica psaltică, precizând că ar fi o încurajare aprobarea solicitată de propunător.

Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei consideră că lucrările sunt bune, dar nu singulare și că în Moldova circulă multe asemenea cărți.

P.S. Episcop Epifanie al Buzăului arată că trei dintre sfinții la care s-a alcătuit muzica sunt de la Buzău, iar la nivel de episcopie, le acceptă atât la seminarii, cât și în biserici.

În urma discuțiilor și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *La act de aceste lucrări, ca o contribuție a Arhid. Prof. Univ. Dr. Sebastian Barbu Bucur la întărirea evlaviei față de sfinții români. Aceste lucrări, însă, nu exprimă unica formă a cântării bisericești, ele putând fi îmbogățite cu muzică psaltică compusă și de alți autori. Atunci când vor apărea mai multe lucrări similare se poate aproba un concurs în vederea selecționării și promovării celor mai reușite lucrări;*

– *Aprobă ca lucrările prezentate să fie folosite ca material didactic auxiliar în școlile teologice ortodoxe de toate gradele și în biserici, aducându-se mulțumiri autorului pentru aceste realizări notabile.*

Temei nr. 784/2005 – Adresa Mitropoliei Olteniei, nr. 919 din 23 februarie 2005, prin care se solicită recunoașterea dreptului autorității bisericești de a retrage avizul de funcționare în învățământ pentru unele cadre didactice care predau Religia.

În adresa mai sus menționată se face referire la prevederea legală prin care orice persoană doritoare să predea Religia în școală, ca titular sau suplinitor, are nevoie de “avizul cultului” (Art. 7 al Anexei la Ordinul Ministerului Educației și Cercetării nr. 5262/10.11.2004). Astfel, în spiritul acestei reglementări, autoritatea care își dă acordul are dreptul și să retragă acest acord. Deși anumite școli și Inspectorate școlare teritoriale respectă acest principiu și acționează în consecință, sunt și anumite Inspectorate care, în lipsa unor reglementări exprese, nu recunosc cultului acest drept.

Având în vedere această situație, Mitropolia Olteniei propune îmbunătățirea reglementărilor Ministerului Educației și Cercetării cu privire la această problemă, respectiv recunoașterea printr-o decizie a ministerului de resort a dreptului cultului de a retrage motivat acordul dat unei persoane pentru a preda Religia în școală, retragere care să aibă drept consecință încetarea raportului de muncă între Inspectorat și respectivul profesor de Religie.

În cadrul discuțiilor în plen, au luat cuvântul *P.S. Episcop Epifanie al Buzăului, Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, Î.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei* care au exprimat următoarele principii:

- Necesitatea reglementării situației profesorilor de Religie în sensul că trebuie consemnate abaterile de la disciplina creștină și pentru aceasta să fie sancționați mergând până la retragerea binecuvântării (acordul cultului);

- Faptul că problema participării la slujbe nu poate fi impusă nici directorilor și nici profesorilor de Religie, urmând a fi dezvoltată în spiritul realizării unor convingeri creștine și nu al constrângerii – atât la profesori, cât și la elevi;

- Actele de indisciplină, incompetență sau abateri grave de la morală creștină trebuie să fie cercetate de inspectorii de Religie, care să îi și îndrume pe calea cea bună și, doar atunci când nu sunt rezultate, să-i defere Centrelor Eparhiale pentru luarea măsurilor ce se impun;

- Se impune întocmirea unui statut al profesorilor de Religie în care să se specifice: drepturile și obligațiile acestora în raport cu eparhia, cu Inspectoratul școlar teritorial și unitatea școlară angajatoare; cazurile de incompetență profesională și abateri morale care să fie aduse în fața Consiliului Profesorat, urmând ca acesta să-și însușească atât propunerea inspectorului de Religie, cât și măsura cerută de eparhie, astfel că într-o asemenea situație, sancțiunea nu vine numai din partea Bisericii, ci este motivată și prin hotărâri ale autorității școlare;

- Necesitatea consemnării modului de derulare a relațiilor dintre parohie, profesorul de Religie și școală, care să aibă la bază colaborarea și dezvoltarea atașamentul față de biserică;

Având în vedere principiile enunțate în cadrul luărilor de cuvânt și necesitatea întocmirii unui Statut al profesorului de Religie care să prevadă expres și condițiile retragerii avizului cultului de a mai preda Religia;

În urma discuțiilor și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă întocmirea unui Statut de funcționare a profesorului de Religie, în concordanță și în completare la normele Ministerului Educației și Cercetării, statut ce va fi elaborat de către o comisie prezidată de P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpeianul, din care vor face parte: Diac. Nicu D. Octavian, consilier patriarhal la Sectorul Învățământ teologic și Educație religioasă, Pr. Dr. Vasile Nechita (Iași), Pr. Dr. Ionel Ene (Focșani), Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Abrudan (Sibiu), Pr. Conf. Univ. Dr. Ion Resceanu (Craiova), Pr. Ionel Popescu (Timișoara) și inspectorul de specialitate din Ministerul Educației și Cercetării.*

– *Statutul întocmit de comisie va fi supus analizei și deciziei Sfântului Sinod, urmând să facă obiectul unui Protocol cu Ministerul Educației și Cercetării, pentru punerea lui în aplicare, având și efecte juridice.*

Temei nr. 786/2005 – Adresa Facultății de Teologie Ortodoxă “Patriarhul Justinian” a Universității din București, nr. 104/2005, prin care se propune manualul Pr. Prof. Dr. Gheorghe Remete, *Dogmatica Ortodoxă* pentru Seminariile Teologice, ca manual alternativ pentru Seminariile Teologice din Patriarhia Română.

Adresa este însoțită de prefața manualului semnată de Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Popescu și referatele științifice ale Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Răducă și Pr. Prof. Univ. Dr. Ștefan Sandu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă “Patriarhul Justinian” a Universității din București, cu mențiunea că prin hotărârea Sfântului Sinod, temei nr. 5087/2000, manualul în cauză, a obținut aprobarea Sfântului Sinod pentru a fi utilizat ca “material didactic suplimentar”, iar timp de cinci ani acesta a fost utilizat și apreciat de către mediile teologice.

Având în vedere că lucrarea, pentru care se solicită aprobarea de a fi folosit ca manual alternativ, este tipărit cu binecuvântarea I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, este prefațat de Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu și are referatul Catedrei de Teologie Sistematică a Facultății de Teologie Ortodoxă “Patriarhul Justinian” a Universității din București;

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Lucrarea “Dogmatica Ortodoxă”, autor Pr. Dr. Gheorghe Remete, pentru a fi acceptată ca manual alternativ, va fi avizată de către Î.P.S. Daniel Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Președintele Comisiei Teologice și Liturgice și de P.S. Irineu Slătineanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Râmnicului, membru al acestei comisii, concluziile urmând a fi prezentate Sfântului Sinod spre analiză și decizie.*

Comisia Relațiilor Externe Bisericești

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Î.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, raportorul Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, dă citire referatelor examinate în cadrul acestei Comisii, după cum urmează:

Temei nr. 720/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu vizita Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la Paris, în cadrul Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Meridională și Occidentală (28 ianuarie-2 februarie 2005), precum și la întrunirea Comitetului unit KEK/CCEE (Chartres, 3-5 februarie 2005).

a. Vizita la parohii ortodoxe române din Franța

Între perioada 28 ianuarie-2 februarie 2005, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, a fost invitatul I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridională, la Paris și Limour, iar apoi, între 3-5 februarie 2005, a participat în orașul Chartres (Franța) la ședința anuală de lucru a Comitetului Unit KEK/CCEE (Conferința Bisericilor Europe/ Consiliul Conferințelor Episcopilor Catolici din Europa).

Sâmbătă, dimineața, 29 ianuarie, I.P.S. Mitropolit Daniel a dialogat la Limour cu un grup de tineri despre iubire și libertate din punct de vedere ortodox, arătând că numai în credință și în Biserică omul poate fi cu adevărat liber, iubind pe Dumnezeu și pe semenii, dobândind astfel mântuirea și viața veșnică.

În aceeași zi, seara, I.P.S. Mitropolit Daniel a participat la lansarea versiunii franceze a cărții *“Viața și nevoițele Părintelui Cleopa Ilie”*, scrisă de Părintele Arhimandrit Ioanichie Bălan (Editura *Trinitas*, ediția a II-a, Iași, 2002) și tradusă în limba franceză sub titlul *“La Vie du Père Cléopa”*, de către Cuv. Protosinghel Marc Alric, monah de Sihăstria-Neamț și a unei expoziții fotografice dedicată memoriei Părintelui Cleopa. Au luat cuvântul: Dl. Jean-Claude Larchet, editor al cărții, Cuv. Protos. Marc Alric, traducătorul cărții, I.P.S. Mitropolit Iosif, organizator al evenimentului și I.P.S. Mitropolit Daniel, prefațatorul cărții, care a vorbit despre gândirea eclesială a părintelui Cleopa, totdeauna bazată pe Sfânta Scriptură și pe scrierile Sfinților Părinți, despre lucrarea sa misionară desfășurată prin felul cum primea pelerinii în mănăstire, la biserică și la chilie.

Duminică, 30 ianuarie 2005, cu prilejul sărbătorii *Sfinților Trei Ierarhi*, I.P.S. Mitropolit Daniel și I.P.S. Mitropolit Iosif au coliturghisit în Biserică Parohiei *“Sf. Parascheva și Sf. Genoveva”* din Paris, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi. La sfârșitul Sfintei Liturghii, I.P.S. Mitropolit Daniel a citit hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a acorda rangul de Arhimandrit Cuv. Protosibghel Marc Alric, act semnat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Președintele Sfântului Sinod, iar I.P.S. Mitropolit Iosif a citit rugăciunea de hirotesie pentru acordarea rangului de arhimandrit.

În aceeași zi, I.P.S. Mitropolit Daniel și I.P.S. Mitropolit Iosif au vizitat parohie românească *“Pogorârea Sfântului Duh”* din Paris, condusă de Pr. Aurel Grigoraș.

Duminică seara, după vecernia din Biserică reședinței mitropolitane de la Limour, I.P.S. Mitropolit Daniel a fost invitat de către I.P.S. Mitropolit Iosif să vorbească celor prezenți, români și francezi, despre fenomenul secularizării și despre nevoia intensificării vieții spirituale azi.

Luni, 31 ianuarie, I.P.S. Mitropolit Daniel s-a întâlnit cu Mons. Philippe Brizard, președintele Asociației Catolice *Oeuvre d'Orient*, care a oferit cărți teologice și burse unor tineri ortodocși.

În data de 2 februarie, dimineța, de sărbătoarea *Întâmpinării Domnului*, I.P.S. Mitropolit Daniel a asistat și a predicat la Sfânta Liturghie oficiată de I.P.S. Mitropolit Iosif în biserica parohiei *Sf Parascheva și Sf Genoveva* din Paris, iar apoi cei doi ierarhi au vizitat împreună Parohia românească *Sfinții Arhangheli* din strada Jean de Beauvais din Paris și au vorbit cu preoții slujitori de acolo: Constantin Târziu, Iulian Nistea și Dan Săvan.

b. Participarea la întrunirea Comitetului Unit KEK/CCEE.

În seara zilei de 3 februarie 2005, la Centrul ecumenic din Chartres, au început lucrările Comitetului Unit KEK/CCEE, în cadrul cărora au fost adoptate: procesul-verbal al întâlnirii precedente de la Opole (Polonia, 29 ianuarie-1 februarie 2004), rapoartele secretarilor generali, al KEK (Dr. Keith Clements) și, respectiv, al CCEE (Aldo Giordano), privind activitatea acestor organizații în anul 2004. În continuare, a fost discutată situația ecumenică în Europa astăzi: secularizare crescândă, pluralism religios intens și mai ales unele tensiuni privind atitudinea populației creștine față de musulmanii din diferite țări occidentale, atitudinea Bisericilor față de noul Tratat constituțional al Uniunii Europene care în articolul 52 se referă la Bisericile și denominațiunile religioase din statele membre, precum și problema căsătoriilor mixte (de confesiuni diferite) în Europa, urmând ca în viitor să fie elaborate documente comune asupra acestor teme.

În centrul lucrărilor Comitetului unit KEK/CCEE s-au aflat viitoarea Adunare Ecumenică Europeană, care va avea loc în România, la Sibiu, în perioada 4-9 septembrie 2007. Formularea fi-nală a temei centrale a viitoarei Adunări Ecumenice Europene de la Sibiu: *"Lumina Lui Hristos luminează tuturor! Speranță pentru înnoire și unitate în Europa"*, a fost propusă de I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, iar apoi a fost aprobată de Comitetul unit KEK/CCEE, aceasta inspirată din Sfânta Scriptură (Ioan 1, 9 și 8, 12) și din viața liturgică ortodoxă (slujba Învierii și slujba sfințirii bisericii noi).

Principalele motivații și obiective ale viitoarei Adunări Ecumenice Europene de la Sibiu sunt: *afirmarea comuniunii care există azi între Bisericile din Europa privind mărturisirea credinței lor comune în Hristos; intensificarea dialogului și cooperării dintre Biserici; înnoirea vieții spirituale creștine, a vieții sacramentale și social-caritative pe temeiul Sfintei Evanghelii și al Sfintei Tradiții; efortul comun de-a face față fenomenului secularizării și pluralismului religios din societatea de azi; cunoașterea mai profundă a credinței și a culturii creștine a diferitelor țări ale Europei și cooperarea dintre ele ș.a.* Trebuie menționat și faptul că în anul 2007 municipiul Sibiu va fi și capitală culturală a Europei împreună cu orașul Luxemburg. În acest sens, este necesară și afirmarea dimensiunii creștine a culturii europene în general. S-a mai stabilit ca numărul de delegați oficiali ai Bisericilor care vor veni la Sibiu să fie de trei mii, ținându-se seama de capacitatea logistică a orașului. În orice caz, prin specificul său de oraș de cultură românesc, dar cu influențe occidentale medievale și moderne, prin experiența sa de conviețuire pașnică între etnii și confesiuni religioase diferite, Sibiuul a trezit deja interesul multor creștini occidentali.

Dacă pregătirile pentru cele două evenimente paneuropene: cel cultural și cel religios, vor fi la înălțime, există șansa ca România să aducă în anul 2007 o con-

tribuție semnificativă pe plan cultural și spiritual european. Bisericile Europei nu doresc ca integrarea europeană să devină o dezintegrare a valorilor culturale și spirituale ale popoarelor din Europa. Pe de altă parte, nu este suficient doar să criticăm sau să așteptăm ca alții să ne ajute, ci trebuie să ne implicăm și noi, să contribuim fiecare dintre noi la afirmarea valorilor perene ale spiritualității și culturii creștine în Europa.

Viitoarea întrunire a Comitetului KEK/CCEE va avea loc, anul viitor, 2006, în zilele de 26 și 27 ianuarie, la Roma, dar Comitetul de planificare și organizare a Adunării de la Sibiu se va întâlni, în perioada 17-20 martie 2005, la Terni, în Italia, pentru a discuta despre modalitățile de punere în practică a hotărârilor Comitetului KEK/CCEE întrunit la Chartres.

Vineri, 4 februarie 2005, seara, în programul Comitetului a fost prevăzută și o întâlnire cu reprezentanții diferitelor comunități catolice și protestante din Chartres, care au vorbit despre conviețuirea și cooperarea lor ecumenică (studii biblice, activități culturale și social-caritative comune).

Întrunirea Comitetului KEK/CCEE de la Chartres a fost fructuoasă și s-a desfășurat, în apropierea Catedralei, într-un climat de rugăciune și de dialog frățesc. Ortodoxia fiind reprezentată de: I.P.S. Mitropolit Emanuel al Mitropoliei ortodoxe grecești din Franța (Patriarhia Ecumenică), I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei (Patriarhia Română) și P.S. Episcop Athanasios de Ahaia (Biserica Greciei), cărora li s-au adăugat Pr. Prof. Univ. Dr. Viorel Ioniță, Director de studii la Conferința Bisericilor Europene (Geneva) și care și-au adus o contribuție majoră privind definirea dimensiunii spirituale a viitoarei Adunări Pancreștine Europene de la Sibiu.

În cadrul ședinței Sfântului Sinod, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei a adus precizarea că pentru tema centrală a viitoarei Adunări Ecumenice Europene de la Sibiu a fost aleasă o formulare inspirată din cultul ortodox, avându-se în vedere, în principal, faptul că România este o țară cu o populație în majoritate de credință creștină ortodoxă.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– Ia act de vizita Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la parohii ortodoxe române din cadrul Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Meridională și Occidentală (Paris, 28 ianuarie-2 februarie 2005), precum și de participarea la întrunirea Comitetului Unit KEK/CCEE, (Chartres, 3-5 februarie 2005).

Temei nr. 93/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea Î.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei la reuniunea interortodoxă pregătitoare în perspectiva întrunirii Adunării Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor, care va avea loc la Porto-Alegre, Brazilia, în luna februarie 2006 (Rhodos, Grecia, 11-17 ianuarie 2005).

La întrunire au fost prezenți 42 de delegați ai Bisericilor Ortodoxe și celor Vechi Orientale, precum și unii membri ai Staff-ului executiv al Consiliul Ecumenic de la Geneva. Au fost invitați și unii clerici și teologi pentru a prezenta comunicări în legătură cu tema Adunării Generale de la Porto-Alegre și anume

“Dumnezeule, în mila Ta, reînnoiește lumea”. Au prezentat comunicări Pr. Prof. Univ. Ioan Sauca, directorul Institutului Ecumenic de la Bossey, Elveția; Pr. Prof. Univ. Viorel Ioniță, Director de studii la Conferința Bisericilor Geneva și Pr. Prof. Univ. Vasile Mihoc, de la Facultatea de Teologie “Andrei Țaguna” din Sibiu.

Reuniunea a adoptat un raport care a fost transmis participanților și Bisericilor. În *Comunicatul* emis în urma reuniunii, se subliniază următoarele:

Participanții veniți din aproape toate Bisericile Ortodoxe și Vechi Orientale au adoptat un *Raport* cuprinzător, în care se afirmă contribuția și speranțele teologice pentru cea de-a IX-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor, care va avea loc în Brazilia, în februarie 2006, cu tema “Dumnezeule, în mila Ta, reînnoiește lumea”.

Reuniunea formată din peste cincizeci de participanți, ierarhi, teologi, precum și alți participanți, reprezentanți ai altor Biserici membre ale WCC, a fost găzduită de I.P.S. Mitropolit Kirylos de Rhodos, în numele Patriarhiei Ecumenice, între 11-17 ianuarie 2005. Mitropolitul Ghenadios de Sassima (Patriarhia Ecumenică) și Mitropolitul Bishoy de Damiette (Patriarhia Coptă de Alexandria – Egipt) au fost copreședinții Adunării. Pe lângă prezentarea unei serii de cuvântări teologice, programul a inclus rugăciune, meditații și vizite la mănăstirile și parohiile locale.

Reuniunea pregătitoare interortodoxă se organizează tradițional cu un an înainte de Adunările Generale ale Consiliului Ecumenic, care se întrunesc la fiecare șapte ani. Există douăzeci și două de Biserici Ortodoxe Răsăritene și Vechi Orientale membre ale Consiliului Ecumenic, care împreună formează aproape jumătate din componența totală numerică a Consiliului.

Raportul subliniază că reînnoirea personală și socială sunt interdependente. “Procesul transfigurării ordinii noastre socio-economice, implică și angajarea noastră personală în lupta de a forma seturi de valori creștine, care afectează spre bine toate aspectele vieții umane”.

Recunoscând că suferința, violența, nedreptatea și imoralitatea sunt așa de evidente în lume, participanții și-au exprimat convingerea că sarcina creștinilor este de a invoca lucrarea Duhului Sfânt și de a conlucra pentru restaurarea “umanității autentice create după chipul lui Dumnezeu”.

De asemenea, Reuniunea pregătitoare a reafirmat principiile unui continuu angajament ortodox pentru unitatea creștină. Referitor la discuțiile în curs despre noi forme posibile de lucrare ecumenică internațională, raportul afirmă că “lumea va continua să aibă nevoie de Consiliul Bisericilor, care constituie un instrument de a sluji Bisericile, prin aducerea lor într-un spațiu pentru dialog, conlucrare comună, pentru un schimb reciproc de valori, potrivit fiecărei Biserici”.

Participanții au recunoscut că “eclesiologia este centrală pentru înțelegerea diferită a unității și diversității creștine și, ca atare, reprezintă cheia diverselor abordări în privința Consiliului Mondial al Bisericilor”. Statutul altor Biserici în înțelegerea ortodoxă rămâne una din cele mai delicate teme care afectează participarea ortodoxă în mișcarea ecumenică și, de aceea, această reuniune panortodoxă a solicitat un studiu mai aprofundat în domeniul eclesiologiei.

Conferința interortodoxă a analizat rezultatele Comisiei speciale asupra participării ortodoxe în Consiliul Mondial al Bisericilor, care a fost întemeiată de către cea de-a VIII-a Adunare Generală de la Harrare, 1998, pentru a se ocupa de nemulțumirile ortodoxe în legătură cu prioritățile și orientarea Consiliului. De altfel, în februarie 2005, Comitetul Central al Consiliului Mondial al Bisericilor a adoptat o nouă metodă de luare a deciziilor prin consens, ca o alternativă la sistemul actual de vot al majorității. *“Introducerea metodei consensului (...) oferă Consiliului calea de a reflecta la centralitatea Sfintei Scripturi în viața și lucrarea sa, într-o atmosferă de deschidere, încredere și smerenie care va spori potențialul său de a găsi adevărata voce profetică”* se spune în raportul de la Rhodos.

Dar acest raport a recunoscut că Bisericile Ortodoxe se confruntă, în același timp, cu un moment special de responsabilitate, dar și de șansă, având în vedere rezultatul Comisiei Speciale și cheamă Bisericile Ortodoxe *“să continue în a se exprima cu curaj și să aducă contribuții teologice esențiale, cu prilejul participărilor la orice nivel”*.

Raportul se încheie sub forma unei meditații inspirate din tema celei de-a IX-a Adunări Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor.

În intervenția sa în cadrul ședinței sinodale, Î.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei subliniază necesitatea ca delegații Bisericii Ortodoxe Române la Porto Alegre să analizeze cu atenție conținutul și concluziile Raportului Întrunirii pregătitoare de la Rhodos, pentru a putea participa activ în cadrul lucrărilor viitoarei Adunări Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *La act, cu mulțumiri, de participarea Î.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei la reuniunea interortodoxă pregătitoare în perspectiva întrunirii Adunării Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor, care va avea loc la Porto-Alegre, Brazilia, în luna februarie 2006 (Rhodos, Grecia, 11-17 ianuarie 2005).*

– *Raportul de la această reuniune interortodoxă pregătitoare va fi publicat în revistele bisericești.*

Temei nr. 422/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind participarea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Î.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei la festivitățile organizate în Georgia, cu ocazia sărbătoririi Sfântului Gheorghe, patronul țării (Tbilisi, 21-26 noiembrie 2004).

Între 21-26 noiembrie 2004, o delegație reprezentând Biserica Ortodoxă Română, alcătuită din Î.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, Diac. Claudiu Grama și Rasoforul Alexie, a participat la festivitățile prilejuite de sărbătoarea Sfântului Gheorghe, patronul Georgiei și a Zilei Naționale a Georgiei (23 noiembrie).

Cu acest prilej sărbătoarea a primit o notă aparte, sfințindu-se noua Catedrală Patriarhală cu hramul *“Sfânta Treime”* și aniversându-se 20 de veacuri de creștinism.

Ceremoniile au început cu sfințirea Catedralei, urmată de Sfânta Liturghie la sfârșitul căreia a vorbit Patriarhul Ilie II, Președintele Mihail Saakashvili și s-a citit mesajul Sanctității Sale Patriarhul Bartolomeu al Constantinopolului.

La dineul ce a avut loc într-un local din centrul Capitalei, s-au citit, în ordinea dipticelor, mesajele Bisericilor Ortodoxe. Î.P.S. Arhiepiscop Andrei a citit, la momentul oportun, mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și a înmănat Sanctității Sale Ilie II darurile oferite pentru noua Catedrală. Sanctitatea Sa a mulțumit cu recunoștință și și-a exprimat deosebita considerație pe care o are față de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și față de Biserica Ortodoxă Română. Toate Bisericile Ortodoxe au fost reprezentate prin delegați, mai puțin Patriarhia Ierusalimului.

Pe 24 noiembrie 2004, a avut loc un simpozion științific care a scos în evidență zbuțumata istorie a Bisericii Georgiei și importanța ei în viața neamului, iar seara, la operă, printr-un spectacol de gală s-a trecut în revistă istoria Georgiei.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *La act, cu mulțumiri, de participarea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Î.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei la festivitățile organizate în Georgia, cu ocazia sărbătoririi Sfântului Gheorghe, patronul țării, (Tbilisi, 21-26 noiembrie 2004).*

Temei nr. 96/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu organizarea și desfășurarea Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor (18-25 ianuarie 2005).

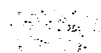
Biserica Ortodoxă Română și-a manifestat dintotdeauna vocația ecumenică răspunzând încă din 1961, printr-o hotărâre a Sfântului Sinod, la chemarea Consiliului Mondial al Bisericilor de a se alătura eforturilor de căutare și redobândire a unității tuturor creștinilor.

Săptămâna de *Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor* este una dintre cele mai de seamă inițiative pe tărâm ecumenic, ca parte integrantă din Mișcarea Ecumenică. Din 1993 Biserica noastră participă efectiv la organizarea acestei *Săptămâni de Rugăciune*, de fiecare dată cu bucurie, prin reprezentanți de seamă, ierarhi, profesori de teologie preoți și mai ales, printr-un număr mare de credincioși.

În anul acesta, Săptămâna de Rugăciune pentru Unitatea creștinilor a invitat pe toți creștinii să mediteze la relația dintre Hristos și Biserică, pornind de la mesajul capitolului trei al Epistolei către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel: *“Hristos, temelie Bisericii”*.

În București, rugăciunile ecumenice din cadrul Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor au debutat **marți**, 18 ianuarie, la Catedrala Romano-Catolică “Sfântul Iosif” și a continuat **miercuri**, 19 ianuarie, la Biserica Evanghelică S.P., **joi**, 20 ianuarie, la Biserica Greco-catolică, **vineri**, 21 ianuarie, la Biserica Anglicană, **sâmbătă**, 22 ianuarie, la Biserica Reformată Calvină “*Calvineum*”, **duminică**, 23 ianuarie, fiecare Biserică a făcut rugăciuni pentru unitatea creștinilor în cursul slujbelor duminicale obișnuite și **luni**, 24 ianuarie, la Biserica Luterană.

Săptămâna de rugăciune pentru unitatea creștinilor 2005 s-a încheiat, **marți** 25 ianuarie la Catedrala Patriarhală în prezența Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. La slujba vecerniei săvârșită cu acest prilej

de către P.S. Sebastian Ilfoveanu, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor au fost de față Î.P.S. Mitropolit Ioan Robu, din partea Arhiepiscopiei Romano-Catolice însoțit de P.S. Damian Episcop-Auxiliar de București, Excelența Sa Jean Claude Perisset, Nuntiu Apostolic în România, reprezentanți ai celorlalte Biserici Creștine din București, numeroși credincioși.

Săptămâna de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor care s-a derulat în aceeași manieră ecumenică și de rugăciune comună și în alte orașe ale țării, a adunat laolaltă ierarhii, preoții și credincioșii Bisericilor creștine din România, uniți în duhul rugăciunii, întăriți în credința că Hristos este temelia și stâlpul Bisericii celei una și nedespărțită.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– Ia act de desfășurarea Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor 2005, (București, 18-25 ianuarie 2005) și recomandă continuarea participării Bisericii Ortodoxe Române, atât la nivel central, cât și la cel local, în astfel de manifestări ecumenice.

Temei nr. 423/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind participarea Î.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, a P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos și a P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor la festivitățile organizate de Mitropolia de Durostorum, cu prilejul împlinirii a 1700 de ani de la martirizarea Sfântului Mucenic Dasie (Silistra, Bulgaria, 19-20 noiembrie 2004).

Participarea delegației Bisericii noastre a fost un prilej potrivit pentru afirmarea creștinismului de sorginte apostolică, pe pământ românesc, prin predica Sfântului Apostol Andrei și mărturiile din vremea persecuțiilor și secolelor ce au urmat, creștinarea popoarelor slave care s-au așezat mult mai târziu în Balcani.

S-a evidențiat rolul Bisericii noastre în apărarea și păstrarea dreptei credințe, chiar și pentru popoarele vecine, atunci când acestea au suportat jugul ocupației turcești, găsind în Principatele Române, prin Biserică, ajutor material și spiritual prin care și-au dobândit independența și și-au putut relua ritmul vieții creștine.

În Eparhia de Durostor-Silistra sunt evidente aceste peceți ale cooperării și frățietății panortodoxe, precum și ale contribuției românilor la normalizarea vieții creștine a poporului bulgar.

Î.P.S. Mitropolit Ilarion de Durostorum-Silistra a mărturisit public rolul Bisericii Ortodoxe Române și al Patriarhului Justinian în formarea sa duhovnicească, precum și al mănăstirilor din România la aprofundarea rolului monahismului în viața creștină.

P.S. Episcop Casian a prezentat, în cadrul unui Simpozion dedicat Sfântului Dasie, referatul *“Năzuința creștină în mănăstirile din Biserica Ortodoxă Română, exemplu viu de urmat”*, temă solicitată de Î.P.S. Mitropolit Ilarion de Silistra.

Cu acest prilej, P.S. Episcop Casian a invitat pe Î.P.S. Mitropoli Ilarion să participe la Sărbătorile Galațului, în ziua pomenirii Sfântului Apostol Andrei, invitație acceptată cu bucurie. Totodată, pentru a cinsti pe Sfântul Dasie, prin Sfintele moaște de la Silistra și pe pământ românesc, Î.P.S. Sa le va purta în pelerinaj la Galați.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act, cu mulțumiri, de participarea Î.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, a P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos și a P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor la festivitățile organizate de Mitropolia de Durostorum-Bulgaria cu prilejul împlinirii a 1700 de ani de la martirizarea Sfântului Mucenic Dasie (Silistra, Bulgaria, 19-20 noiembrie 2004).*

Temei nr. 712/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos la cea de-a XIII-a serie de Conferințe de Crăciun, organizate de Patriarhia Moscovei în colaborare cu Ministerul Educației și Științei și cu Academia Rusă pentru Învățământ (Moscova, 23-28 ianuarie 2005).

Urmare invitației adresate Patriarhiei Române de către Î.P.S. Mitropolit Kliment de Kaluga și Borovsk în legătură cu desfășurarea Conferințelor de Crăciun pe tema învățământului religios în școlile de stat, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a delegat pe P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, ca membru al Comisiei pentru Învățământ a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și pe Dl. Rogoti Eugeniu, inspector în cadrul Sectorului pentru Relații Externe al Patriarhiei Române.

Delegația a ajuns la Moscova pe 22 ianuarie 2005, iar a doua zi, 23 ianuarie, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos a slujit Sfânta Liturghie în Catedrala *Hristos Mântuitorul* din Moscova, condusă de Sanctitatea Sa Alexei al II-lea, Patriarhul Moscovei și al Întregii Rusii, împreună cu un sobor de 22 de episcopi și peste 30 de preoți. La Sfânta Liturghie au participat, de asemenea, I.P.S. Arhiepiscop Hristofor de Praga, I.P.S. Mitropolit Filaret de Minsk, I.P.S. Mitropolit Kiril de Smolensk și Kaliningrad.

După momentul împărtășirii clerului, P.S. Episcop Casian a salutat pe Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al II-lea, mulțumindu-i din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru urările pe care i le făcuse cu ocazia împlinirii a 90 de ani. Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al II-lea s-a arătat bucuros de prezența și participarea la Conferințe a delegației române.

Aflați la Moscova, la invitația Universității "*Sf. Tihon*", Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă "*Patriarhul Justinian*" a Universității din București, împreună cu Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, prodecan, au participat, de asemenea, la slujba din Catedrală.

Deschiderea oficială a Conferințelor de Crăciun a avut loc în aceeași zi, în Palatul de Stat din Kremlin. După deschidere, a urmat un concert de muzică religioasă, interpretată de mai multe coruri din Moscova.

La deschidere, primul a luat cuvântul Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al II-lea, subliniind rolul familiei în societate, mai ales având în vedere situația catastrofală a natalității în Rusia. Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al II-lea a amintit de eforturile făcute de Biserica Rusă în vederea introducerii orei "Bazele culturii Ortodoxe" în școlile laice, obiect pe care nu l-a numit unul religios din cauza celor care se împotrivesc religiei, ci "de cultură". Patriarhul Alexei al II-lea s-a declarat

împotriva introducerii "Istoriei Religiilor" în locul "Culturii Ortodoxe" în școli, deoarece aceasta nu ar putea modela copiii, pentru a-i face mai buni, ci doar să le transmită alte informații.

Luni, 24 ianuarie 2005, delegația Bisericii Ortodoxe Române a participat la prima zi, plenară, de expunere a referatelor, care a avut loc în Sala Sinoadelor Bisericești, aflată la subsolul Catedralei "*Hristos Mântuitorul*".

Sesiunea de luni a fost deschisă de Mitropolitul Kiril de Smolensk și Kaliningrad, care a reamintit participanților problemele discutate la ultimul Sinod Arhieresc (3-8 octombrie 2004): apropierea tot mai mare a Patriarhiei Moscovei de Biserica Rusă din Diaspora și apropierea de ruși de rit vechi (cunoscuți în România ca lipoveni). I.P.S. Mitropolit Kiril a continuat cu expunerea câtorva motive pentru care Statul ar trebui să introducă "Bazele culturii ortodoxe" în cadrul obiectelor studiate în școlile laice.

Mai târziu a luat cuvântul P.S. Episcop Atanasie (Rakita), Vicarul Patriarhului Serbiei, care a expus situația predării religiei în școlile din Serbia și Muntenegru.

P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos a susținut referatul pregătit pentru Conferință, în care a expus fundamentele hristologice și eclesiologice ale învățământului în general și a dat câteva date practice despre experiența Bisericii Ortodoxe Române, subliniind, mai ales, relația ei cu Statul în privința predării "Religiei" în școlile laice. Intervenția P.S. Episcop Casian a fost furtunos aplaudată de cei prezenți în sală (circa 1500 de persoane) atunci când s-a afirmat că în România toți profesorii de "Religie" sunt plătiți integral de Stat.

În zilele 25-27 ianuarie Conferințele au continuat pe diferite secțiuni în diferite locuri din Moscova.

În data de 26 ianuarie, delegația română a participat la deschiderea Expoziției "*Rusia Ortodoxă*", care prezenta publicațiile și activitatea eparhiilor Bisericii Ortodoxe Ruse.

Pe 27 ianuarie, în cursul dimineții, delegația a fost primită de I.P.S. Mitropolit Kiril de Smolensk și Kaliningrad, șeful Departamentului pentru Relații Externe al Patriarhiei Moscovei. I.P.S. Mitropolit Kiril a subliniat necesitatea colaborării mai accentuate dintre Bisericile noastre, necătând la greutățile existente. I.P.S. Mitropolit Kiril s-a interesat la modul practic de rezolvare a diferențelor de confesiune în cazul predării "Religiei" în școlile românești.

În cadrul sesiunilor, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos a avut bucuria să se întâlnească și să discute cu trei episcopi ai Bisericii Ortodoxe Ruse, vorbitori de limba română (I.P.S. Arhiepiscop Vichentie (Morar) de Ekaterinburg, P.S. Episcop Dorimedont (Cecan) de Edineț și Briceni și cu P.S. Episcop Justinian (Ovcinnikov) de Tiraspol și Dubăsari), care au avut, de asemenea, intervenții despre experiența în eparhiile pe care le păstoresc legate de educația tineretului ortodox.

Închiderea oficială celei de-a XIII-a serii de Conferințe Internaționale de Crăciun a avut loc în Sala Sinoadelor Bisericești, în ziua de 28 ianuarie, după care a urmat un impresionant concert de muzică religioasă, populară și clasică, interpretat de coruri profesionale și de amatori, cântăreți de operă și interpreți de muzică clasică.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de participarea P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos la cea de-a XIII-a serie de Conferințe de Crăciun, organizate de Patriarhia Moscovei în colaborare cu Ministerul Educației și Științei și cu Academia Rusă pentru Învățământ (Moscova, 23-28 ianuarie 2005).*

Temei nr. 424/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu pelerinajul făcut de o delegație a Episcopiei Dunării de Jos la Harkov, Ucraina, în vederea aducerii la Galați a unei părțicele din moaștele Sf. Atanasie Patelarie (21-26 octombrie 2004).

În urma binecuvântării Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, o delegație a Episcopiei Dunării de Jos a efectuat o deplasare la Harkov, în Ucraina, la invitația I.P.S. Mitropolit Nicodim al Harkovului și Bogoduhovului, în vederea aducerii la Galați a unei părțicele din moaștele Sfântului Atanasie Patelarie.

Sfântul Atanasie, un strălucit ierarh al Bisericii Constantinopolitane, păstor al creștinilor din zona de sud a Moldovei, cinstit ca sfânt în Biserica Rusă, pe pământul căreia și-a trăit ultimele zile ale vieții, a fost un mărturisitor al credinței ortodoxe în vremuri tulburi, în locuri diferite, întruchipând prin activitatea sa unitatea și solidaritatea pan-ortodoxă, dincolo de conjuncturile locale și temporale.

Anul 2004 a marcat împlinirea a 350 de ani de la trecerea la Domnul a Sfântului Atanasie Patelarie. În acest sens, în urma unui schimb de corespondențe între P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos și I.P.S. Nicodim, Mitropolit al Harkovului și Bogoduhovului, a fost aprobată aducerea la Galați a unei părțicele din moaștele Sfântului Atanasie.

De un interes aparte s-a bucurat la Galați ziua de prăznuire a Sfântului Atanasie – 2 mai, ziua în care este cinstit după calendarul ucrainean acest mare Sfânt al Bisericii Ortodoxe. În toate parohiile din oraș, în cadrul Vecerniei și a Sfintei Liturghii, au fost evocate personalitatea și viața minunată a Sfântului Atanasie. Icoana sa, pentru prima dată pictată și în România, a fost așezată în Catedrala episcopală, precum și în biserica Sfântul Nicolae, la altarul căruia a slujit timp de 12 ani.

În vederea aducerii moaștelor Sfântului Atanasie, aflate în Catedrala Buna Vestire din Harkov, Ucraina, delegația Episcopiei Dunării de Jos a fost alcătuită din Prea Cuv. Arhim. Daniil Oltean, vicar administrativ eparhial, Pr. Eugen Drăgoi, consilier cultural misionar, Pr. Ioan Postolache, protopop și slujitor la biserica Sfântul Nicolae din Galați și Cuv. Ieromonah Mihail Nare, duhovnicul mănăstirii Buciumeni.

În ziua de duminică, 24 octombrie, delegația a ajuns la Harkov, primul popas fiind chiar la Catedrala mitropolitană, care păstrează moaștele Sfântului Atanasie, așezat pe tron, într-un mareț baldachin. Alături de acestea se află și moaștele Sfântului Ierarh Alexandru († 1930), canonizat în 1994 și ale Sfântului Meletie, ierarh al locului (secolul XVIII).

Delegația Episcopiei Dunării de Jos a fost primită cu bucurie de I.P.S. Mitropolit Nicodim, de P.S. Episcop-Vicar Onufrie, de preoții și diaconii Catedralei

mitropolitane și credincioșii ucraineni, care și-au arătat simpatia și deschiderea față de oaspeții sosiți de pe alte meleaguri. A urmat apoi săvârșirea Sfintei Liturghii, la sfârșitul căreia, în fața altarului s-a desfășurat ceremonia de oferire a moaștelor Sfântului Atanasie, puse într-o icoană cu chipul Sfântului.

Prea Cuv. Arhim. Daniil a oferit I.P.S. Mitropolit Nicodim Ordinul Episcopiei Dunării de Jos *“Crucea Sfântului Apostol Andrei”*, icoanele Sfântului Ierarh Atanasie și Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, mulțumind apoi, în numele clerului și credincioșilor gălățeni, pentru darul Sfintelor Moaște și exprimând, în același timp, nădejdea că acest eveniment istoric pentru cele două eparhii va consolida frățietatea între creștinii ortodocși din Ucraina și România.

În cursul aceleiași zile, delegația eparhială a fost primită în audiență de I.P.S. Nicodim în reședința sa mitropolitană, prilej de evocare a legăturilor de frățietate dintre Bisericile Ortodoxe din Ucraina și România și de alte schimburi de daruri cu valoare spirituale între cele două eparhii.

În data de 26 octombrie, a avut loc la Catedrala episcopală din Galați primirea, într-un cadru liturgic solemn, a darului de Sfinte Moaște oferit de I.P.S. Mitropolit Nicodim. În cuvântul de bun venit, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos a mulțumit lui Dumnezeu și Sfântului Atanasie pentru această nesperată binecuvântare pe care poporul dreptmăritor din zona Dunării de Jos a primit-o pentru credința și evlavia sa.

Sfintele Moaște au rămas, spre închinarea credincioșilor, timp de două zile, alăturându-se Sfântului Andrei, Sfântului Nicolae, Sfântului Pantelimon, Sfântului Ioan Casian și altor sfinți care binecuvântează orașul de la Dunăre prin prezența plină de dar dumnezeiesc a sfintelor lor moaște.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– Ia act de pelerinajul delegației Episcopiei Dunării de Jos la Harkov, Ucraina, în vederea aducerii la Galați a unei părțicele din moaștele Sfântului Atanasie Patelarie (21-26 octombrie 2004).

Temei nr. 425/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu vizita efectuată în Eparhia Dunării de Jos de către Excelența Sa, Dr. Gerhard Măier, Episcopul Bisericii Evanghelice din Wurttemberg, Germania (Galați, 6-10 octombrie 2004).

Relațiile de colaborare și sprijin reciproc dintre Episcopia Dunării de Jos și Biserica Evan-ghelică de Wurttemberg, Germania au debutat în anul 1997 prin vizita unor teologi ai Universității Tübingen în Episcopia Dunării de Jos, urmată de o altă vizită a studenților Universității Dunărea de Jos din Galați, în anul următor la Tübingen. O a doua dimensiune a legăturilor dintre cele două Episcopii o constituie cunoașterea și sprijinirea activității social-filantropice. În sfârșit, vizitele P.S. Episcop Casian în 1998 și 2003, la Stuttgart, precum și vizita Excelenței Sale, Dr. Eberhardt Renz, fostul episcop al Episcopiei evanghelice de Wurttemberg, la Galați, în anul 2000.

Vizita delegației condusă de către Excelența Sa Dr. Gerhard Maier, episcopul Bisericii Evanghelice din Wurttemberg, a avut loc în perioada 6-10 octombrie a.c. în Episcopia Dunării de Jos.

În ziua de 7 octombrie 2004, Universitatea Dunărea de Jos din Galați a acordat, E.S. Dr. Gerhard Maier, profesor la Universitatea din Tübingen, Germania, titlul de Profesor de Onoare, domnul prorector Mircea Bulancea și domnul decan Nicolae Ioana prezentând câteva trăsături ale noului membru, iar P.S. Episcop Casian subliniind importanța contribuției teologice a operei Prof. Maier pentru lumea de astăzi.

În cuvântul său de răspuns, E.S. Gerhard Maier a arătat importanța legăturilor existente între Universitățile din Galați și Tübingen.

Momentul festiv a fost urmat de conferința Prof. Maier cu titlul “*Mărturie creștină comună într-o Europă unită*”, în care a fost evidențiată necesitatea unei mărturisiri comune a valorilor creștine și a unui răspuns hotărât în fața problemelor majore ale societății contemporane.

Episcopul Maier a susținut, pentru elevii Seminarului teologic ortodox din Galați, o a doua conferință cu tema “*Misiunea creștină în lumea de astăzi*”, la sala Teatrului din Galați, subliniind necesitatea unei misiuni creștine fără accente confesionale sau prozelitiste.

În finalul întâlnirii, P.S. Episcop Casian a acordat E.S. Gerhard Maier cea mai înaltă distincție eparhială, Ordinul “*Crucea Sfântului Apostol Andrei*”.

În programul vizitei Excelenței Sale Prof. Gerhard Maier, au fost incluse o serie de biserici, mănăstiri și așezăminte sociale din cuprinsul eparhiei Dunării de Jos. La Brăila, delegația a fost primită la Primăria Municipiului, iar la Galați a fost oferită o recepție în cinstea oaspeților din Germania de către Episcopia Dunării de Jos.

Momentul culminant al vizitei E.S. Prof. Gerhard Maier l-a constituit participarea la Sfânta Liturghie din Catedrala episcopala din Galați, în ziua de 10 octombrie 2004. Cu aceasta ocazie au luat cuvântul P.S. Episcop Casian și E.S. Episcop Maier, acesta din urmă oferind medalia omagială a Bisericii Evanghelice din Wurttemberg Prea Sfințitului Episcop Casian.

În cadrul întâlnirilor comune dintre cele două delegații, s-au conturat unele proiecte comune care să se axeze pe următoarele coordonate principale: *Educația tinerilor* – continuarea legăturilor între tinerii din Galați și Wurttemberg; *Slujirea diaconală* – sprijinirea activității filantropice prin centre diaconale în cele două țări, prin vizite și programe și *Mesașul creștin comun într-o Europă unită* – prezența accentuată a Bisericii în viața socială.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de desfășurarea vizitei efectuate în Eparhia Dunării de Jos de către Excelența Sa, Dr. Gerhard Maier, Episcopul Bisericii Evanghelice din Wurttemberg, Germania (Galați, 6-10 octombrie 2004).*

Temei nr. 713/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria la cea de a VII- a ediție a întâlnirii inter-

naționale “Creștini și Păstori pentru Biserica de mâine”, cu tema “Curajul unui nou umanism”, organizată de Comunitatea Sant’Egidio (Roma, 3-6 februarie 2005).

Întâlnirea ecumenică de la începutul anului 2005 a avut două sesiuni, una pentru preoți (20-23 ianuarie) și alta pentru episcopi (3-6 februarie), la care delegatul Bisericii Ortodoxe Române a luat parte împreună cu alți ierarhi din Sfântul Sinod: I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, P.S. Episcop Ioan al Covasnei și Harghitei și P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul. În total, au participat nouăzeci și șapte de episcopi, catolici, ortodocși și protestanți, din șaptezeci de țări, de pe cinci continente.

Întâlnirea a gravitat în jurul aniversării a treizeci și șapte de ani de la înființarea Comunității *Sant’Egidio*, cu o liturghie solemnă luterană, iar programul de conferințe a avut ca punct de plecare sinteza prezentată de profesorul Andrea Riccardi, fondatorul Comunității *Sant’Egidio*.

Întrucât în cadrul manifestărilor pregătite de organizatori era prevăzută și o audiență la Suveranul Pontif, imposibilă datorită stării de sănătate a papei, toți participanții s-au deplasat la Spitalul Gemelli, unde se afla internat Papa Ioan Paul al II-lea și s-au rugat în capela spitalului pentru grabnica Sa însănătoșire, Sanctitatea Sa fiind nu numai Întâistătătorul Bisericii Catolice, dar și o personalitate de prim rang a lumii creștine contemporane.

Acestea au fost cele mai mediatizate momente ale întâlnirii, apreciindu-se unanim profunda valoare simbolică a prezenței la spital și rugăciunii episcopilor diferitelor confesiuni creștine pentru fratele lor în episcopat, Episcopul Romei, Papa Ioan Paul al II-lea.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act, cu mulțumiri, de participarea P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria la cea de a VII-a ediție a întâlnirii internaționale “Creștini și Păstori pentru Biserica de mâine”, cu tema “Curajul unui nou umanism”, organizată de Comunitatea Sant’Egidio (Roma, 3-6 februarie 2005).*

– *Aprobă continuarea implicării Bisericii Ortodoxe Române în eforturile de creare a unei atmosfere de pace și frățietate între religii și popoare.*

Temei nr. 426/2004 – Referatul Sectorului pentru Relații Bisericești privind participarea P.S. Arhiepiscop-Vicar Petroniu Sălăjanul al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului la cea de-a VIII-a Consultație dintre Biserica Ortodoxă și Grupul Partidului Popular European și Partidele Democratice din Parlamentul European, cu tema: “Construirea Europei prin reconciliere și cooperare” (Tesalonic, Grecia, 21-22 octombrie 2004).

Între 21-22 octombrie 2004, P.S. Petroniu Sălăjanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului, a participat, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, la cea de-a VIII-a Consultație dintre Biserica Ortodoxă și Grupul Partidului Popular European și Partidele Democratice din

Parlamentul European, cu tema: “*Construirea Europei prin reconciliere și cooperare*”, care a avut loc la Tesalonic, Grecia.

Printre invitații la această consultație s-au numărat trei premieri: Konstantinos Karamanlis al Greciei, Vojslav Kostunica al Federației Serbia-Munte negru și Ivo Sanader al Croației.

Din partea Patriarhiei Ecumenice a fost delegat I.P.S. Mitropolit Emmanuel al Franței. Pe lângă reprezentanții Bisericii Ortodoxe, la această consultație au luat parte și unii ierarhi romano-catolici. Au fost invitați și musulmanii, însă găsindu-se în timpul Ramadanului, nu au putut participa.

În urma comunicărilor prezentate și a luărilor de cuvânt, s-au tras anumite **concluzii** și s-a alcătuit o **Declarație**, din care se redau următoarele:

– Participanții s-au arătat deschiși să continue inițiativa Patriarhiei Ecumenice, începută la Mănăstirea Vlatadon din Tesalonic, în anul 2000, care cerea ca reconcilierea și pacea în Sud-Estul Europei să se bazeze și pe contribuția comunităților religioase.

– Pacea și stabilitatea în Sud-Estul Europei trebuie apărate și promovate, pentru a asigura demnitatea și inviolabilitatea persoanei umane, indiferent de apartenența etnică sau credința religioasă, trecând de la simpla toleranță la o relație de respect și prietenie reciprocă.

– Reconcilierea este un proces îndelungat și complex, după cum s-a demonstrat din relațiile dintre Franța și Germania, Germania și Polonia, precum și în Irlanda de Nord, care trebuie promovată pe plan regional, național și internațional.

– Liderii politici au un rol esențial în schimbarea mentalității oamenilor și au posibilitatea de a crea cadrele unor noi perspective sociale și economice.

– Toți liderii politici și conducătorii religioși din țările Sud-Estului Europei trebuie invitați să promoveze și să întărească procesul de dialog, reconciliere și cooperare, “*căci dacă înlăturarea lor a adus împăcarea lumii, ce va fi primirea lor la loc, dacă nu o înviere din morți?*” (Rom. 11, 15).

– Toți conducătorii politici și religioși trebuie încurajați să caute inițiative viabile în soluționarea problemelor nerezolvate cu care se confruntă, în favoarea propriilor cetățeni, pentru dezvoltarea unor relații bune de vecinătate și pentru stabilitatea acestei importante părți a Europei.

– Pe lângă dialogul politic, să se caute noi soluții în rezolvarea importanțelor probleme umanitare, care afectează procesul reconcilierii, în mod special în ceea ce privește persoanele dispărute, precum și revenirea acasă a refugiaților.

– În asigurarea stabilității, prosperității și a unei păci durabile, Statele din Sud-Estul Europei trebuie invitate să accepte standardele și valorile europene și să își exprime propria convingere că integrarea tuturor țărilor din Sud-Estul continentului în Uniunea Europeană, în deplin acord cu hotărârile Declarației de la Tesalonic, va aduce o viață mai bună pentru toți cetățenii lor.

A fost solicitat un efort financiar sporit pentru activitățile *Pactului de Stabilitate* în realizarea inițiativei de la Vlatadon, dintre care amintim: repatrierea refugiaților; facilitarea redobândirii de către aceștia a caselor; stimularea schimbului de informații dintre comunitățile religioase, la nivel local, în școli și universități; crearea unor colegii sau a unei universități europene, pentru tineri de

diferite religii, în care să existe anumite cursuri și manuale comune; încurajarea tinerilor de a dobândi o mai profundă și mai largă înțelegere a istoriei, culturii, limbii și a trăirii religioase; formarea de lideri pentru noile asociații ale societății civile, precum cea a profesorilor, a agricultorilor, a tineretului, a femeilor, care pot fi promovate de către comunități religioase.

Bisericile, comunitățile religioase și partidele politice să sprijine inițiativele Pactului de Stabilitate, prin crearea programelor și a facilităților necesare ca instrumente pentru reconciliere și cooperare, incluzând în acțiunile lor și femeile. Să organizeze anumite cursuri pentru femei, pentru a putea dezvolta inițiativele de îngrijire a copiilor, a oamenilor aflați în dificultate și a bătrânilor, pentru dezvoltarea vieții culturale și sociale în zonă și să poarte de grijă de educarea femeilor pentru viața publică și în același mod și pentru dezvoltarea asociațiilor locale de tineret.

Să fie atrasă atenția mass-mediei din Sud-Estul Europei să raporteze în mod obiectiv și constructiv progresul făcut de către fiecare Stat și de întreaga regiune.

Bisericile să organizeze împreună anumite programe cu caracter educațional și spiritual la nivel local, inclusiv programe pentru persoanele de toate vârstele.

Participanții își exprimă serioasa îngrijorare în ceea ce privește securitatea Patriarhiei Ecumenice, în urma atacurilor recente puse la cale de grupuri extremiste, care subminează încercările făcute de Turcia pentru integrarea în Uniunea Europeană.

Participanții solicită returnarea către proprietarii de drept a lăcașurilor de cult și a proprietăților Bisericilor din Sud-Estul Europei, precum și în toate Statele foste comuniste, ținându-se cont de normele europene pentru drepturile omului și de respectarea libertății religioase.

S-a subliniat faptul că, *creștinii, evreii și musulmanii, în calitate de adepți ai principalelor religii care au contribuit la făurirea istoriei și a culturii Europei, au datoriat să garanteze și să promoveze manifestarea liberă a credinței religioase.* Fiecare religie este înzestrată cu bogății spirituale, care formează sufletul Europei. Trebuie condamnată distrugerea lăcașurilor de cult din Kosovo și din alte locuri și este binevenită contribuția financiară a Autorității Provizorii din Kosovo pentru reconstrucție. *Uniunea Europeană trebuie invitată să alcătuiască și să finanțeze un program de ajutorare a victimelor și familiilor lor din Kosovo și să ajute la reconstruirea bisericilor și la refacerea proprietăților Bisericilor din această regiune.* Să se propună Patriarhiei Ecumenice și Partidelor Politice participante la această consultație, *ca cea de-a IX-a întâlnire să includă rapoarte ale sinoadelor locale din partea fiecărei Biserici în ceea ce privește implementarea inițiativei de la Vlatadon, iar toate Bisericile și partidele politice naționale din Sud-estul Europei să-și aducă propria contribuție, în lumina celor menționate în această declarație, la construirea Europei prin reconciliere și cooperare.*

Dacă Patriarhia Ecumenică și unele partide politice din Uniunea Europeană au reușit să aducă la masa dialogului ierarhi ortodocși din toate țările Europei, care au căzut de acord în redactarea unei declarații comune, considerăm că anumite probleme și neînțelegeri care se ivesc între Bisericile Ortodoxe locale din Sud-Estul Europei, și-ar putea găsi rezolvarea printr-un dialog sincer și constructiv.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de participarea P.S. Arhiepiscop-Vicar Petroniu Sălăjanul al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului la cea de-a VIII-a Consultație dintre Biserica Ortodoxă și Grupul Partidului Popular European și Partidele Democratice din Parlamentul European, cu tema: "Construirea Europei prin reconciliere și cooperare" (Tesalonic-Grecia, 21-22 octombrie 2004).*

Temei nr. 427/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu situația actuală a dialogului dintre Biserica Ortodoxă Română și Patriarhia Moscovei, cu privire la Mitropolia Basarabiei.

După cum se cunoaște, începând cu momentul reactivării sale (8 octombrie 1992), Mitropolia Basarabiei a solicitat de nenumărate ori, recunoașterea sa de către Guvernul Republicii Moldova.

Dat fiind că autoritățile Republicii Moldova i-au refuzat acest drept de mai multe ori și în baza faptului că Statul Moldovean a aderat la Consiliul Europei, ratificând Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, acesta s-a văzut nevoit să accepte și jurisdicția Curții Europene a Drepturilor Omului, de la Strasbourg.

Astfel, la 13 decembrie 2001, Curtea Europeană a dat câștig de cauză Mitropoliei Basarabiei, Curtea pronunțându-se în unanimitate că a avut loc o încălcare a art. 9 (libertatea religioasă) și art. 13 (dreptul la un recurs efectiv) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și art. 11 (libertatea întrunirilor și asocierilor) din Convenție.

La 27 martie 2002, un colegiu format din cinci judecători ai CEDO a analizat recursul înaintat de către Guvernul Republicii Moldova la 22 februarie 2002 prin reprezentantul său oficial Ion Morei, Ministrul Justiției, și a decis, în unanimitate, respingerea cererii autorităților de la Chișinău. Această hotărâre a făcut să intre în vigoare, ca obligatorie, decizia CEDO din 13 dec.2001.

La 24 aprilie a.c., Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a proclamat o rezoluție prin care autoritățile de la Chișinău sunt obligate să recunoască Mitropolia Basarabiei până la data de 31 iulie 2002, în caz contrar Republica Moldova riscând sancțiuni din partea forurilor internaționale.

Recunoașterea Mitropoliei Basarabiei la 30 iulie 2002 a produs mare satisfacție în rândul clericilor și credincioșilor din cuprinsul Mitropoliei Basarabiei.

Cu toate acestea, în Declarația de presă a I.P.S. Mitropolit Kiril de Smolensk și Kaliningrad, Președintele Departamentului Relații Externe al Patriarhiei Ruse, rostită la Chișinău în data de 18 august 2002, în legătură cu recunoașterea Mitropoliei Basarabiei, se arată între altele că "*Patriarhia Rusă caracterizează formarea Mitropoliei Basarabiei pe teritoriul Republicii Moldova drept o sciziune în sânul Bisericii*", iar "*organizarea unei eparhii pe teritoriul altei eparhii este o fărădelege bisericească. Două eparhii pot exista pe același teritoriu numai în cazul când Bisericile din care fac parte aceste eparhii nu se recunosc reciproc și nu există comuniune între ele... În Republica Moldova nu sunt factori eclesiastici de a se forma o eparhie paralelă decât cea existentă*". I.P.S. Sa amintească și de fap-

tul că s-a discutat această problemă cu Patriarhia Română, propunându-se în acest sens rezolvarea litigiului din punct de vedere canonic, prin organizarea unei "reprezentanțe" în Republica Moldova, ceea ce partea română a refuzat. I.P.S. Sa sublinia cu acel prilej că "în repetate rânduri" au fost adresate scrisori Patriarhiei Române, dar nu s-a primit nici un răspuns, exprimându-și în același timp disponibilitatea ca și pe viitor să fie deschiși în diferitele relații cu Patriarhia Română, pentru a rezolva problema ivită în Republica Moldova.

Cu mai multe prilejuri, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a fost informat de unele luări de poziție ale factorilor de conducere bisericești ai Patriarhiei Moscovei, ca de exemplu scriesoarea Sanctității Sale Patriarhul Alexei II al Moscovei și a toată Rusia (29 noiembrie 2001) sau scrisoarea I.P.S. Mitropolit Vladimir de la Chișinău.

Recent, în cadrul Sinodului Episcopal care a avut loc la Moscova, între 3-8 octombrie 2004, I.P.S. Mitropolit Kiril a amintit, în Darea de Seamă privind activitatea externă bisericească a Patriarhiei Moscovei, în perioada inter-sinodală (2000-2004) și despre dialogul dintre Biserica Ortodoxă Rusă și Biserica Ortodoxă Română în legătură cu Mitropolia Basarabiei. Se amintea cu acel prilej de o scrisoare a Sanctității Sale Patriarhul Alexei II din noiembrie 2001, adresată Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în care se sublinia necesitatea rezolvării problemei Mitropoliei Basarabiei, "în cadrul consultațiilor bilaterale..., pe baza Sfintelor Canoane", scrisoare la care nu s-a primit un răspuns (*n.b. informațiile au fost preluate de pe pagina oficială de internet a Patriarhiei Moscovei*).

De menționat că, în cadrul discuțiilor purtate în plenul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în sesiunea martie 2002, când a fost pusă în discuție scrisoarea Patriarhului Alexei II, din 29 noiembrie 2001, s-a arătat că întâlnirile de dialog dintre cele două Patriarhii purtate până la acel moment nu au dus la nici un rezultat, datorită propunerilor făcute de partea rusă de neacceptat de partea română. Ca urmare, cu acel prilej, s-a exprimat opinia că o continuare a dialogului ar crea false speranțe și nu ar duce la nici un rezultat, fapt pentru care nu ar trebui să se dea nici un răspuns la scrisoarea respectivă. De altfel, I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei sublinia că majoritatea preoților și a credincioșilor Mitropoliei nu văd o îndreptățire a acestui dialog, chiar I.P.S. Mitropolit Vladimir făcând referire la existența dialogului, dar neîntrezărind nici o soluție.

În acest context, Comisia Relațiilor Externe Bisericești a făcut plenului Sfântului Sinod următoarea propunere: "*Având în vedere faptul că din toate luările de poziție oficiale sau neoficiale ale Patriarhiei Moscovei nu s-a observat o schimbare a punctului de vedere intransigent al acesteia, care să motiveze reluarea dialogului Patriarhiei Române cu Patriarhia Moscovei, pe tema Mitropoliei Basarabiei, în sensul găsirii unei rezolvări cu adevărat frățești, să se reanalizeze oportunitatea continuării dialogului, în noul context creat prin recunoașterea de către autoritățile de Stat ale Republicii Moldova a Mitropoliei Basarabiei*".

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist roagă pe I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, ca cel care a condus delegația Bisericii Ortodoxe Române în Comisia de Dialog cu Patriarhia Moscovei, ca atunci când consideră a fi oportu-

tun, să inițieze reluarea dialogului, în condițiile nou create după recunoașterea Mitropoliei Basarabiei la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO).

Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei amintește că întrucât dialogul nu a adus rezultatul dorit, Mitropolia Basarabiei s-a văzut nevoită să apeleze la forurile juridice internaționale (CEDO) care au obligat autoritățile Republicii Moldova să recunoască Mitropolia Basarabiei ca persoană juridică cu drepturi depline. Dacă din punct de vedere juridic situația Mitropoliei Basarabiei este rezolvată, necesitatea continuării dialogului vizează realizarea unei cooperări la nivelul regional inter-ortodox. Ca urmare, este nevoie ca Biserica noastră să precizeze în ce măsură reluarea dialogului este oportună și, în acest caz, pe ce plan urmează să se desfășoare acesta și cu ce scop. De asemenea, subliniază și necesitatea ca, înainte de reluarea dialogului, cele două Biserici să cadă de acord asupra punctelor ce vor fi discutate, în cadrul unor întâlniri preliminare.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist subliniază importanța Bisericii Ortodoxe Ruse în context pan-ortodox și a relațiilor tradiționale ale acesteia cu Biserica Ortodoxă Română, dialogul fiind necesar cu atât mai mult cu cât se observă o deschidere a Rusiei către spațiul european. În acest context, amintește de momentele importante, înălțătoare, cu ocazia vizitei delegației Bisericii Ortodoxe Române făcute la Moscova în anul 2000, precum și de unele vizite reciproce mai recente, la nivel de ierarhi și de profesori de teologie. De altfel, și schimbările mai recente din Republica Moldova favorizează o continuare a dialogului pe teme de interes comun.

Î.P.S. Mitropolit Daniel arată că ar fi de preferat ca întâlnirile de dialog să se desfășoare în Republica Moldova iar apoi să se stabilească dacă pe agenda de lucru vor figura și alte teme în afară de problema Mitropoliei Basarabiei, precum diaspora, cooperarea practică în anumite zone, etc.

Prea Fericitul Părinte Patriarh sugerează ca între aceste subiecte să fie abordate și altele precum: cinstirea unor sfinți comuni celor două Biserici, simpozioane, colaborare la nivelul Facultăților de teologie, etc.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Să se comunice Patriarhiei Moscovei disponibilitatea Bisericii Ortodoxe Române de a continua dialogul dintre ele, cu speranța că se vor putea găsi modalități de cooperare, care să contribuie la întărirea unității pan-ortodoxe.*

Temei nr. 506/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu scrisoarea Sanctității Sale Alexei II, Patriarhul Moscovei, în care se exprimă nemulțumirea față de conslujirea unor ierarhi din cuprinsul Patriarhiei Române cu mitropolitul Daniil din “Biserica Ortodoxă din Ucraina–Patriarhia Kievului”, cu ocazia vizitei acestuia în România (26-29 septembrie 2004).

În scrisoarea respectivă se arată că, în perioada 26-29 septembrie 2004, s-a aflat în România mitropolitul Daniil (Kovalciuk) de Cernăuți și Bucovina, reprezentantul grupării schismatice “Biserica Ortodoxă din Ucraina–Patriarhia Kievului” (condusă de Filaret Denisenko al Kievului și întregii Ucraine) care,

împreună cu clericii săi, a slujit cu episcopi și preoți din cadrul Bisericii Ortodoxe Române. În scrisoare se amintește că mitropolitul Daniil a primit de două ori “hirotonie arhierescă”, de fiecare dată de la persoane care nu sunt episcopi, doi dintre aceștia întorcându-se ulterior, cu părere de rău, în sânul Bisericii canonice, unde au fost reprimiți ca preoți.

Sanctitatea Sa își exprimă speranța că se va putea găsi “o cale de reglementare a situației care a apărut în legătură cu faptul co-liturgisirii membrilor grupării schismatice “Biserica Ortodoxă din Ucraina–Patriarhia Kievului”, în frunte cu mitropolitul Daniil cu episcopi și clerici ai Bisericii Ortodoxe Române și că nu se va mai permite “repetarea unor astfel de evenimente triste, pentru ca Bisericile noastre să rămâne în unitate, pace și înțelegere, colaborând rodnic spre binele sfintei Ortodoxii”.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist subliniază că astfel de situații neplăcute sunt, între altele, și rodul lipsei de comunicare între Biserica noastră și Patriarhia Moscovei. O dovadă de comunicare și de sprijin din partea Bisericii Ortodoxe Române acordat Bisericii Ortodoxe Ruse este apelul la dialog adresat Vaticanului și Patriarhiei Moscovei în diferendul apărut ca urmare a demersurilor catolice de înființare a unui patriarhat catolic în Ucraina.

În urma examinării referatului prezentat și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *În act, cu tristețe, de aspectele comunicate în scrisoarea Sanctității Sale Patriarhul Alexei II al Moscovei și a toată Rusia;*

– *Roagă pe toți membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române să nu slujească cu ierarhii străini al căror statut canonic este incert, iar când se ivesc situații de acest fel, să solicite lămuriri la Centrul Patriarhal.*

Temei nr. 502/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Bisericești privind participarea Pr. Prof. Dumitru Abrudan de la Facultatea de Teologie Ortodoxă “Andrei Șaguna” din Sibiu, la întrunirea Comisiei pentru Educație și Formare Ecumenică a Consiliului Mondial al Bisericilor (Matanzas, Cuba, 24-29 noiembrie 2004).

La această întrunire, desfășurată la sediul Seminarului Teologic Evanghelic din localitatea Matanzas, Cuba, Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată, cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, de Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan de la Facultatea de Teologie Ortodoxă “Andrei Șaguna” din Sibiu, care a fost numit în această Comisie după Adunarea Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor de la Harare, din 1998, și a participat la toate întrunirile care au avut loc până în prezent.

Participanților le-a fost adresat în prealabil (cu aproximativ o lună înainte) un chestionar, prin care li se cerea să definească conceptul de “formare ecumenică”, să explice cum s-au implicat în activitatea Comisiei, în ce măsură calitatea de membri ai Comisiei i-a favorizat în înțelegerea rostului și importanței Mișcării Ecumenice, cum au reușit să încurajeze, să sprijine și să faciliteze formarea ecumenică în propria lor țară. Răspunsurile primite au fost sintetizate și au constituit baza discuțiilor care s-au purtat în prima zi a lucrărilor.

În cadrul lucrărilor, a fost prezentat un Raport al Conducerii de la Geneva a Comisiei pentru Educație și Formare Ecumenică asupra tuturor activităților desfășurate în perioada 2003-2004 și care, a fost structurată pe trei direcții: *1. Promovarea și dezvoltarea formării ecumenice în sânul comunităților eclesiale; 2. Conjugarea pregătirii teologice cu formarea ecumenică în instituțiile de învățământ teologic; 3. Sprijinirea materială (financiară) a formării ecumenice (acordarea de burse, subvenții, ajutoare).*

Tot din partea Centrului de la Geneva a fost prezentat un Program de Activități pentru anul 2005, dar și în perspectiva celei de-a IX-a Adunări Generale a Consiliului Mondial al Bisericilor, care va avea loc între 14-23 februarie 2006, la Porto-Alegre, Brazilia, la care se estimează că vor participa aproximativ 700 de delegați din partea celor 340 de Biserici și Denominațiuni creștine, membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor.

Un material informativ cu privire la cea de-a IX-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor a fost pus, de asemenea, la dispoziția participanților, reținându-se că aceasta se va desfășura sub genericul: *"Dumnezeule, în mila Ta, reînnoiește lumea"*.

A fost adus în discuția participanților la întrunirea de la Matanzas și un Proiect al Consiliului Mondial al Bisericilor privind Educația inter-religioasă. S-a pornit de la ideea că *trebuie privită cu mare seriozitate diversitatea credințelor religioase și că trebuie găsite de urgență căi și metode de a construi înțelegeri mutuale și atitudini pozitive. S-a apreciat că utilizarea greșită, cu rea voință a credinței religioase pentru a stârni violența între diferite comunități umane, națiuni și popoare constituie un păcat care trebuie să ne îngrijoreze.*

La finalul întrunirii, s-au făcut propuneri care au fost apoi supuse la vot, privind structura Comisiei pentru Educație și Formare Ecumenică. Astfel, s-a apreciat că această Comisie ar fi potrivit să fie alcătuită din 30 de membri, aceștia urmând a fi desemnați după fiecare Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor, ținându-se cont de reprezentarea regională, culturală și confesională echitabilă, precum și de experiența în domeniul educațional. Comisia se va întruni, în mod normal, tot la intervalul de 18 luni. Ca și până acum, la lucrările Comisiei vor fi invitați să participe, în calitate de consultanți, reprezentanți ai Bisericii Romano-Catolice.

O altă problemă adusă în atenția participanților la întrunire a fost aceea a fuziunii dintre Comisiei pentru Educație și Formare Ecumenică și Comisia pentru Misiune și Evanghelizeare, propunere motivată de scopurile apropiate ale celor două comisii și, mai ales, de dificultățile de ordin financiar cu care se confruntă Consiliul Mondial al Bisericilor.

Participanții la întrunire nu au agreat o astfel de propunere, apreciindu-se că și pentru viitor, rolul Comisiei pentru Educație și Formare Ecumenică, se va menține pe o poziție tot atât de centrală ca și până acum, nevoia de a-i educa pe slujitorii altarelor și pe liderii laici din diferite Biserici să gândească și să acționeze în spiritul ecumenismului, rămânând esențială.

La propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de participarea Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Abrudan de la Facultatea de Teologie Ortodoxă “Andrei Țaguna” din Sibiu, la întrunirea Comisiei pentru Educație și Formare Ecumenică a Consiliului Mondial al Bisericilor (Matanzas, Cuba, 24-29 noiembrie 2004).*

Temei nr. 509/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu hotărârea Sinodului Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse de a canoniza și de a introduce în calendarul Bisericii Ortodoxe Ruse numele a 14 sfinți, care mai înainte fuseseră cinstiți de popor în unele mănăstiri și eparhii.

La Sinodul Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse, ce a avut loc între 3-8 octombrie 2004, a fost luată hotărârea de a canoniza și de a introduce în calendarul Bisericii Ortodoxe Ruse numele a “14 zeloși ai credinței”, care fuseseră mai înainte cinstiți de popor în unele mănăstiri și eparhii.

De asemenea, se menționează faptul că, în baza hotărârii Sinodului Arhieresc Jubiliar din 2000, care a hotărât ca “în timpul de după Sinod includerea noilor nume în rândul Soborului noilor mucenici și a mărturisitori ruși să se facă în urma binecuvântării Sanctității Sale Patriarhul și a Sfântului Sinod, pe baza cercetărilor anterioare efectuate de comisia sinodală pentru canonizarea sfinților” (alin. 14 – despre canonizarea sinodală a noilor mucenici și mărturisitori ruși), Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse în perioada 2001-2004 a luat hotărârea includerii în Soborul noilor mucenici și mărturisitori ruși din Secolul XX a unor noi nume de clerici și mireni care au pățimit pentru Hristos în diferite eparhii ale Bisericii Ortodoxe Ruse în perioada prigoanelor atee.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist subliniază că, o temă ce ar putea fi inclusă pe agenda de lucru a viitoarei întâlniri de dialog cu Biserica Ortodoxă Rusă este și cea a sfinților pe care îi cinstim în comun, ca simboluri ale comuniunii dintre Bisericile noastre.

Ca urmare a celor prezentate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de hotărârea Sinodului Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse de a canoniza și de a introduce în calendarul Bisericii Ortodoxe Ruse numele a 14 sfinți, care mai înainte fuseseră cinstiți de popor în unele mănăstiri și eparhii;*

– *Să se comunice Cancelariei Sfântului Sinod lista noilor sfinți cinstiți de Biserica Ortodoxă Rusă, pentru a fi înscrși în evidențele Bisericii Ortodoxe Române.*

Temei nr. 1053/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Bisericești privind activitatea Forumului Național din municipiul Constanța, ca cea de a 35-a filială internațională a Forumului celor Trei Religii.

Întâlnirea ecumenică de la Strasbourg (17-22 aprilie 2001) a consfințit și încurajat dialogul dintre religiile monoteiste prin semnarea documentului intitulat “*Charta ecumenica*”. Între obiectivele abordate s-au numărat și unele având ca-

racter imperativ: "să se aprofundeze comuniunea cu iudaismul", "să se cultive relațiile cu islamismul" și să fie recunoscută "libertatea religioasă și de conștiință a oamenilor și comunităților și, în acest sens să promovăm aceste valori pentru ca ei să poată practica individual și în comunitate, privat și public, religia sau concepțiile lor despre lume în cadrul drepturilor acceptate".

Aceste deziderate au devenit, în România, o realitate evidentă prin înființarea **Forumului celor Trei Religii** monoteiste în mun. Constanța, unde relațiile inter-religioase au o istorie de secole.

Deși a luat ființă de aproape un deceniu în Londra – Marea Britanie, *Forumul Mondial al Celor Trei Religii* (mozaică, creștină și islamică) și-a intensificat activitatea în ultimul timp, ca urmare a ciocnirilor violente dintre marile civilizații aparținătoare celor trei mari religii, determinând crearea de noi filiale în lume, prin intermediul cărora să se pună bazele unei cooperări efective și concrete atât între liderii celor trei religii, cât și între membrii lor, pe tărâmul luptei împotriva extremismului religios, a terorismului, a xenofobiei, a urii de rasă, a intoleranței religioase, etc.

Totodată se urmărește ca prin intermediul acestor filiale naționale, să fie cultivat spiritul umanist pe care îl propovăduiesc, de fapt, Cărțile Sfinte, ale celor Trei Religii monoteiste astfel încât, respectul față de om și față de demnitatea sa să rămână "măsura tuturor lucrurilor".

La propunerea acestui Forum Mondial, în septembrie 2004 a luat ființă în România, la Constanța, un Forum Național, care a devenit, nu numai a 35-a filială internațională, ci și prima în spațiul Europei de Est.

Prima sesiune de lucru a avut loc în ziua de 10 septembrie 2004, la sediul Arhiepiscopiei Tomisului, fiind prezidată de pastorul anglican Steven Hughes, delegat al Forumului Mondial pentru Europa de Est.

La 17 februarie 2005, a avut loc cea de-a doua întâlnire. Gazda acestei întâlniri a fost Muftiatul din Constanța, lucrările desfășurându-se sub președinția muftiului Bagâș Șanghirai. Participanții au evocat caracterul benefic al dialogului interreligios și au reafirmat convingerea că terorismul nu are nici un temei în Cărțile Sfinte ale celor trei religii. Ei au relevat necesitatea imperioasă de a acționa în comun împotriva oricăror forme de fundamentalism și extremism religios care pot alimenta acțiunile teroriste, evidențiind totodată ca trăsături definitorii ale poporului român spiritul frățesc și buna convivialitate cu toate neamurile care și-au găsit sălaş pe pământul românesc.

Comunitatea evreiască din Constanța va găzdui cel de-al treilea simpozion al forumului care se va desfășura în luna octombrie a anului în curs, fapt ce va ocaziona aprobarea Statutului acestui Forum local.

În urma tuturor discuțiilor purtate pe teme de interes comun, reprezentanții religiilor monoteiste au convenit asupra câtorva puncte esențiale ce vizează *promovarea spiritului de toleranță și de respect reciproc, implicarea în asigurarea protecției juridice a drepturilor și libertăților omului urmărindu-se eradicarea discriminărilor etnice și religioase.*

Astfel, zona Dobrogei, poate constitui o paradigmă pentru Europa în ceea ce privește buna conviețuire a tuturor locuitorilor indiferent de apartenența etnică și

religioasă. Intenția inițiatorilor de a organiza filiala națională în provincia dintre Dunăre și Marea Neagră a fost justificată de întrepătrunderea în chip fericit a culturilor și tradițiilor religioase deținute de diferitele etnii conlocuitoare, Dobrogea fiind considerată o “Europă la scară redusă”, un model demn de urmat și de alte provincii sau chiar state.

Se dorește ca acest Forum Național, parte constitutivă a Forumului Mondial al Celor Trei Religii să soluționeze prin dialog deschis divergențele ce pot apărea între opiniile și etosul membrilor tuturor religiilor, fie ei clerici sau credincioși.

În urma celor prezentate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de activitatea Forumului Național din Municipiul Constanța, ca cea de a 35-a filială internațională a Forumului celor Trei Religii.*

Temei nr. 85/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu activitatea pastoral-misionară desfășurată în anul 2004 de către Î.P.S. Petru, Arhiepiscop al Chișinăului, Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor.

În referat se arată că, la Patriarhia Română s-a primit adresa Mitropoliei Basarabiei din 8 decembrie 2004, prin care Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Petru, potrivit prevederilor statutare, înaintează Darea de seamă privind activitatea pastorală, administrativă și liturgică desfășurată în cursul anului 2004, din care rezultă următoarele:

În cuprinsul Mitropoliei a efectuat 64 de vizite pastorale în protopopiatele, parohiile și mănăstirile eparhiei; a oficiat 71 Sfinte Liturghii în bisericile din satele, orașele, schiturile și mănăstirile din cuprinsul Mitropoliei; a săvârșit 8 hirotonii (6 întru preot, iar 2 întru diacon – un student al Facultății de Teologie “Patriarhul Justinian” din București și a unui doctorand la Facultatea de Teologie “Andrei Șaguna” din Sibiu); a săvârșit 5 sfințiri de biserici noi (Paraclisul Spitalului Municipal din Chișinău; Biserica din loc. Pojorâni-Hâncești; Paraclisul din loc. Bâc-Chișinău; Biserica din satul Floreni-Anenii Noi; Biserica din loc. Săseni, Călărași), precum și 4 slujbe pentru punerea pietrei de temelie pentru noi biserici (mun. Bălți, oraș Codru, loc. Taraclia de Salcie și loc. Stoianovca-Cantemir); a sfințit 2 Troițe (loc. Roșu și în loc. Cania – în memoria soldaților români căzuți la Țiganca în 1941); a sfințit piatra de temelie a monumentului din Chișinău ce se va ridica în memoria românilor basarabeni deportați de regimul stalinist; a inaugurat cantina socială din parohia Roșu, prot. Cahul; a acordat 32 de distincții unor credincioși pentru vrednicia și atașamentul lor la soluționarea problemelor Mitropoliei; a primit și acordat un număr de 544 de audiențe la preoți, monahi, tineri teologi și credincioși; a acordat un număr de 5 interviuri unor publicații și posturi de radio și televiziune din Republica Moldova, România și străinătate; a binecuvântat reparația publicației “Misionarul”, fondată în anul 1929 de mitropolitul Gurie Grosu, buletinului oficial al Mitropoliei Basarabiei; a primit în vizită oficială în Mitropolie ierarhi din România (I.P.S. Mitropolit Teofan, P.S. Episcop Casian, P.S. Arhiepiscop-Vicar Ioachim Băcăuanul), ambasadori, reprezentanți ai unor Biserici și organizații creștine, ai unor organizații neguvernamentale din străinătate.

Printre activitățile susținute în afara eparhiei, sunt amintite următoarele: I.P.S. Mitropolit Petru a participat la ședințele de lucru ale organelor centrale bisericești: Sfântul Sinod (3) și Adunarea Națională Bisericească (3); a oficiat 8 Sfinte Liturghii cu diferite prilejuri, în Catedrala Patriarhală, în Catedralele eparhiale din Galați, Târgoviște, în 3 mănăstiri; a participat la ceremoniile de la Mănăstirea Putna (1-2 iulie 2004); a făcut vizite frățești în diverse eparhii din România și a avut întâlniri cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și cu Chiriarii eparhiilor vizitate, a avut întâlniri cu reprezentanți ai autorităților publice din România în probleme de interes deosebit pentru Mitropolia Basarabiei.

Potrivit datelor comunicate de I.P.S. Mitropolit Petru în raportul de activitate trimis la Cancelaria Sfântului Sinod, reiese că, în anul 2004, în cuprinsul Mitropoliei Basarabiei funcționau recunoscute ca persoane juridice de către autoritățile de stat din Republica Moldova următoarele unități și structuri bisericești: 8 protopopiate, 76 parohii, 6 mănăstiri, un Seminar teologic, 2 publicații (una eparhială “Misionarul” și una parohială “Luminătorul”), Misiunea socială “Diaconia” cu 40 de filiale, Centrul de Pelerinaj “Emmaus”, Asociația “Frăția Ortodoxă” cu 34 filiale, “Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români”, “Asociația Femeilor Ortodoxe Române”.

Toate aceste date reflectă o consolidare administrativă și structurală prin unități subordonate canonic Mitropoliei Basarabiei în teritoriul juridicțional, comparativ cu perioada anterioară recunoașterii sale de către autoritățile Republicii Moldova ca urmare a hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului din anul 2002. Cu toate acestea, încă mai sunt dificultăți cu care Mitropolia se confruntă, fie din cauza lipsurilor materiale și financiare, fie din cauza relațiilor cu cealaltă Mitropolie, aflată sub jurisdicția Patriarhiei Moscovei.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a manifestat o deosebită atenție față de problemele Mitropoliei Basarabiei și ale românilor din cuprinsul eparhiei Moldova, primind diferite personalități ale vieții publice și culturale din Republica Moldova: Dl. Alexandru Lesko, unul dintre românii închiși la Tiraspol (30 august); Prof. Constantin Pitușcanu, directorul Gimnaziului nr. 64 din Durlești, Republica Moldova și Arhim. Andrei Caramalău (10 septembrie); Dl. Mihai Cimpoi, președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (23 septembrie).

Itinerariul pastoral și misionar al Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Petru al Basarabiei reflectă un progres real în afirmarea prestigiului Mitropoliei.

În urma examinării referatului și a constatării unui progres real în afirmarea prestigiului Mitropoliei Basarabiei, la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– Ia act de activitatea pastoral-misionară consemnată în Darea de seamă pe anul 2004 și în Itinerariul pastoral, precum și de activitatea administrativă, gospodărească desfășurată cu stăruință de către Î.P.S. Mitropolit Petru în calitate de Chiriarh al Mitropoliei Basarabiei, asigurându-l de sprijinul și solidaritatea frățască pentru afirmarea prestigiului tot mai sporit al Mitropoliei.

Temei nr. 185/2005 – Referat al Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară pe anul 2004 a Î.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord.

În anul 2004, Î.P.S. Mitropolit Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord și-a desfășurat activitatea pastoral-misionară, administrativă și ecumenică în cadrul eparhiei, susținut fiind de P.S. Episcop-Vicar Sofian Brașoveanul, precum și de clerul și credincioșii ortodocși români din cadrul Mitropoliei.

Din punct de vedere organizatoric, Mitropolia cuprinde, în prezent, 50 de parohii, după cum urmează: 38 în Germania, 5 în Austria, 1 în Luxemburg, 5 în Suedia, 1 în Danemarca, mai multe filii și o mănăstire în Germania; în cursul anului 2004, s-au înființat, la cererea credincioșilor, 4 parohii noi: Hannover (Germania), Linz (Austria), Jön-köping și Växjö (Suedia), iar Permanența Consiliului Eparhial a decis, în ședința din 10 septembrie 2004, primirea în jurisdicția Mitropoliei a P.P.C.C. Preoți: Ioan Ruja (paroh), Salvatore Cajozzo din Stockholm (ajutător) și Andreas Thulesius din Insula Gotland.

Raportul privind activitatea misionar pastorală, administrativă și ecumenică a I.P.S. Mitropolit Serafim se referă pe larg la aspecte privind:

Activitatea liturgică și pastoral-misionară în cuprinsul Mitropoliei s-a înscris pe coordonatele realizării unei depline unități de credință și de neam în rândul membrilor din parohii și a constat în principal în: Săvârșirea zilnică a slujbelor în Catedrala mitropolitană din Nürnberg, cu participarea întregului personal al Centrului mitropolitan; Oficierea în duminici și la marile sărbători a slujbelor de către I.P.S. Mitropolit Serafim; Deplasarea în vizite pastorale cu slujiri liturgice, predicări și întâlniri cu membrii parohiilor, în anul 2004 amintind vizitele și slujirile la parohiile: München, Mannheim, Salzgitter, Ingolstadt, Karlsruhe, Hannover, Offenbach am Main, Berlin, Dingolfing, Würzburg, Düsseldorf-Ruhr Gebiet, Viena, Tübingen, Soultzmatt, Stuttgart, Offenburg), Ulm, Essen, Milano, Konstanz, Graz, Schwäbisch Gmünd; Întâlniri cu preoții și credincioșii din Mitropolie, la sediul Centrului Mitropolitan, în scopul analizării și găsirii de soluții pentru problemele pastorale, misionare și administrative ale parohiilor acestora; Participarea la viața comunităților și reprezentanțelor românești din Mitropolie, cu oficierea de slujbe religioase.

Activitatea organelor eparhiale s-a concretizat prin prezidarea de către Î.P.S. Mitropolit Serafim la lucrările Permanenței Consiliului Eparhial (2 februarie), la Întâlnirea anuală cu preoții din cadrul Mitropoliei (30 aprilie) și la lucrările Adunării Eparhiale (1 mai).

Activitatea în relație cu Biserica Mamă Ortodoxă Română s-a concretizat în participarea Î.P.S. Mitropolit Serafim la ședințele Sfântului Sinod și ale Adunării Naționale Bisericești, precum și efectuarea de vizite frățești sau participări la diferite momente din viața parohiilor din România.

Pe plan ecumenic local și internațional sunt amintite: slujirea, atunci când a fost cazul, cu ceilalți episcopi ortodocși din zonă; participări la diverse întâlniri cu ceilalți episcopi ortodocși din regiune, unde a ținut mai multe conferințe, sau la întâlnirile cu caracter ecumenic; În calitate de membru al Comisiei Bisericii Ortodoxe din Germania, care cuprinde toți episcopii ortodocși canonici din Ger-

mania, a participat la întâlnirile stabilite pentru anul 2004, în Duminica Ortodoxiei slujind împreună cu toți ierarhii ortodocși din Germania Sfânta Liturghie, în Catedrala rusă din Berlin.

În ceea ce privește **activitatea culturală**, se menționează continuarea editării periodicului “*Deisis*” și a buletinului oficial al Eparhiei, intitulat “*Scrisoare duhovnicească*”, participarea Chiriarhului la televiziune și la radio; Continuarea activității Școlii de pictură bisericească din cadrul Centrului eparhial, frecventată de mai mulți români și germani, Biserica mitropolitană, cu picturile ei în frescă, devenind un punct de atracție nu numai pentru români ci și pentru străinii care o vizitează.

Pe linie **administrativ-gospodărească**, în anul 2004 s-au făcut pași importanți în vederea obținerii și amenajării de locașuri de cult proprii pentru parohiile ortodoxe române din cadrul Mitropoliei: Parohia din Stuttgart și-a cumpărat o biserică proprie (400 de locuri), care este în curs de amenajare după tradiția ortodoxă; la Viena, biserica nouă construită de Pr. Prof. Dr. Nicolae Dura este în curs de pictare; la Landshut, prin osteneala Pr. Drd. Adrian Vasilache, s-a obținut o capelă proprie care a fost pictată; la Salzgitter, Pr. Dr. Vasile Florea a construit o clopotniță pentru capela Parohiei și a obținut aprobarea pentru extinderea capelei; s-au făcut demersuri pentru obținerea aprobării de a transforma o hală industrială în biserică la Offenbach am Main, și pentru procurarea de biserici proprii la Berlin, Köln și München.

În urma examinării celor prezentate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de activitatea misionar-pastorală desfășurată în cursul anului 2004 de către Î.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord.*

Temei nr. 741/2005 – Referat al Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară pe anul 2004 a Î.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.

În cursul anului 2004, Î.P.S. Mitropolit Iosif și-a desfășurat activitatea administrativă, misionar-pastorală și ecumenică, în calitatea sa de Chiriarh al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, ajutat de P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul, consilierii, vicarii, protopopii, preoții și monahii din eparhie.

Din punct de vedere **organizatoric**, Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale, cu reședința la Limours, Paris, cuprinde: 91 de parohii, organizate în 3 vicariate și 8 protoierii, 7 comunități monastice și 3 ateliere de iconografie, în anul 2004, fiind organizate 16 noi parohii, demarându-se formalitățile pentru organizarea a 14 noi parohii. În anul 2004 au fost săvârșite 10 hirotonii întru preot, 8 hirotonii întru diacon, 4 hirotesii întru ipodiacon, 2 hirotesii întru citeț.

Având în vedere noua organizare administrativ-bisericească a Mitropoliei, determinată de înmulțirea constantă a parohiilor datorită imigrației, precum și necesitatea stabilirii unui interlocutor permanent în Italia pentru dialogul cu Biserica Romano-Catolică, în ședința Consiliului Mitropolitan din 25 iunie 2004,

P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul a primit sarcina pastorală, misionară, administrativă și de reprezentare a Bisericii Ortodoxe Române în Italia, începând cu 1 august 2004.

În ședința Consiliului Mitropolitan din 27 octombrie 2004, s-a luat în considerare necesitatea numirii unui al doilea episcop-vicar, înaintându-se Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române propunerea de nominalizare a Cuv. Protosinghel Marc (Marc Alric) pentru alegerea în acest post.

Activitatea pastorală și misionară a însemnat, în primul rând, prezența în parohii, în mijlocul preoților și al credincioșilor prin participarea la diferite slujbe (Sfânta Liturghie, Sfinte Taine, Ierurgii etc.), rostirea cuvântului de învățătură, întâlniri cu credincioșii și clericii în timpul vizitelor canonice efectuate în parohiile din cuprinsul Eparhiei; trimiterea de preoți în misiuni temporare în fiecare comunitate, iar acolo unde slujirea pastorală și liturgică s-a putut permanentiza, au fost înființate noi parohii și numiți noi clerici; organizarea a 5 întâlniri preoțești (2 în Italia, 2 în Franța și 1 în Spania).

O latură a lucrării pastorale a constituit-o **ieșirea în întâmpinarea nevoilor românilor emigranți** în țările Europei Occidentale și Meridionale, în acest context, înscriindu-se participarea Î.P.S. Mitropolit Iosif, împreună cu Î.P.S. Mitropolit Serafim la Simpozionul Internațional "*Românii de Pretutindeni*" (Mangalia, 6-10 august 2004), care a abordat problemele complexe ale emigrației române, precum și abordarea acestei probleme a pastorației emigranților la Întâlnirea Episcopilor Or-todocși Români din Europa Occidentală și America (Paris, 15-19 aprilie 2004).

Ierarhii și preoții eparhiei au susținut și consolidat **activitățile printre și cu tinerii**, în primul rând prin *Asociația tinerilor din Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale "NEPSIS"*, în cadrul căreia s-a organizat și un departament special *Nepsis Junior* pentru copiii cuprinși între vârsta de 3 și 13 ani. De asemenea, un număr tot mai mare de parohii au reușit să permanentizeze cateheza săptămânală a tineretului, în special cea duminicală dedicată copiilor.

În **activitatea administrativ-gospodărească**, este amintit faptul că unele biserici au fost înfrumusețate cu iconostase, lucrate îndeosebi în România: la Schiedam (Haga, Olanda), la reședința mitropolitană de la Limours, la Ladispoli și la Roma în Italia, s-au inițiat mai multe proiecte de autofinanțare, prin organizarea unui Birou de pelerinaje al Mitropoliei, s-au întreprins demersuri pentru începerea producției de lumânări.

Din punct de vedere **canonic-bisericesc**, un eveniment deosebit l-a constituit înscrierea și recunoașterea oficială de către autoritățile din Spania a a Bisericii Ortodoxe Române din Spania, la data de 3 iunie 2004.

Activitatea editorială și mass-media s-a axat pe activitatea Editurii și Tipografiei mitropolitane "Sfântul Ioan Casian", pentru care s-a alcătuit un plan editorial axat pe cărți misionare de rugăciuni și de cult, pe editarea Buletinului de informații "*Foaia Sfântul Ioan Casian*" și realizarea Emisiunii Radio "*L'Eglise Orthodoxe Aujourd'hui*", ce poate fi ascultată în regiunea pariziană, dar și în lumea întreagă prin internet, prin Site-ul oficial al Mitropoliei .

În ce privește **reprezentarea panortodoxă**, sunt amintite: participarea Î.P.S. Mitropolit Iosif la ședințele Adunării Episcopilor Ortodocși din Franța, coliturghisirea

în catedrala greacă "Sfântul Ștefan" din Paris, împreună cu P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul, alături de Î.P.S. Mitropolit Emanuel (Patriarhia de Constantinopol) și Î.P.S. Mitropolit Gabriel (Patriarhia de Antiohia), cu ocazia Duminicii Ortodoxiei, participarea, la 2 mai 2004, la slujba de canonizare a celor (5) cinci noi sfinți din Franța (canonizați de Patriarhia de Constantinopol la solicitarea Arhiepiscopiei Bisericii Ruse din Europa Occidentală), care a avut loc la catedrala rusă din Paris. Este menționat și faptul că, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a participat ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române, la întronizarea noului Patriarh și Papă al Alexandriei și a toată Africa, Prea Fericirea Sa Teodor (duminică, 24 octombrie 2004).

În planul **activității ecumenice**, sunt amintite numeroasele întâlniri ale Î.P.S. Mitropolit Iosif și P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul cu episcopii catolici sau reprezentanți ai altor confesiuni, din timpul itinerariilor pastorale., precum și participarea Î.P.S. Mitropolit Iosif la: Consiliul Bisericii din Irlanda (ICC) și Consiliul Bisericii din Dublin (DCC); Întâlnirea de pace organizată de Comunitatea Sant' Egidio; Întâlnirea internațională organizată de "Semaines Sociales de France"; Întâlnirea ecumenică din Spania; Simpozionul ecumenic de la Trento, Italia; Întrunirea festivă - 40 de ani de la promulgarea Decretului "Unitatis redintegratio" de la Roma. De asemenea, preoții și credincioșii din parohiile Mitropoliei au participat activ la întâlnirile de rugăciune, dezbaterile și diversele activități organizate, împreună cu celelalte confesiuni creștine, în cadrul Săptămânii de rugăciune pentru unitatea creștinilor.

Activitatea de reprezentare pe lângă instituțiile europene, în calitate de reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române pe lângă acestea, s-a concretizat prin participarea Î.P.S. Mitropolit Iosif la: Dezbaterile Comisiei Europene, organizate după fiecare ședință a Consiliului Europei la Bruxelles; Conferința inter-religioasă organizată la Madrid; Întâlnirea de bioetică a Comisiei Europene organizată la Genova; Întâlnirea internațională organizată de "Semaines Sociales de France" la Lille; A VIII-a rundă de dialog între Biserica Ortodoxă și Grupul Partidului Popular European (Creștin Democrat) și al Democraților Europeni, Tesalonic.

În urma analizării referatului prezentat și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de activitatea misionar-pastorală desfășurată în anul 2004 de către I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.*

Temei nr. 184/2005 – Referat al Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară pe anul 2004 a Î.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada.

Potrivit celor comunicate de Î.P.S. Arhiepiscop Nicolae, reiese că **sub raport administrativ**, în cursul anului 2004 a început organizarea noului sediu administrativ al Centrului Eparhial din Chicago, cumpărat în anul anterior, ansamblu alcătuit dintr-o biserică de 250 de locuri, clădire cu trei etaje pentru birouri, săli de clasă de catehism, săli de întrunire și casă parohială care a fost amenajată ca și reședință a

Arhiepiscopului, cu precizarea că Centrul Eparhial de la Chicago este organizat și ca parohie, pentru a răspunde cerințelor misionar-pastorale ale zonei respective.

Activitatea organelor eparhiale s-a concretizat în desfășurarea lucrărilor Congresului Arhiepiscopiei, organizat pentru prima dată la noul Centru Eparhial din Chicago, și care s-a constituit într-un bun prilej de a oferi preoților și delegaților parohiilor o perspectivă asupra noi misiuni coordonată din acest Centru, misiune pe măsura așteptării românilor ortodocși care imigrează în număr tot mai mare în SUA și Canada.

Din punct de vedere **organizatoric**, Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America și Canada cuprinde 41 de parohii, 13 misiuni și 3 mănăstiri, grupate astfel: în S.U.A. - 20 parohii, 8 misiuni și 2 mănăstiri; în Canada - 20 parohii, 4 misiuni și o mănăstire, 1 parohie în Venezuela, precum și o misiune în Argentina.

În cadrul **activității misionar-pastorale**, se remarcă faptul că în 2004, depășind distanțele, Î.P.S. Arhiepiscop Nicolae a depus numeroase eforturi, străbătând continentul nord-american, pentru a vizita parohiile din cadrul Arhiepiscopiei și a cunoaște la fața locului problemele și frământările lor, pentru a participa la importante acțiuni de prezentare a spiritualității ortodoxe românești pe continentul american, pentru a consolida legăturile cu preoții și credincioșii prin întâlniri duhovnicești, conferințe catehetice, slujiri liturgice etc. Vizitele pastorale au cuprins și întâlniri cu reprezentanții României în S.U.A. și Canada, respectiv cu ambasadorii, consulii sau personalul diplomatic și cultural românesc din Washington, New York, Chicago, Toronto, Ottawa.

La nivel de **întâlniri inter-ortodoxe și ecumenice**, amintim participarea Î.P.S. Nicolae la momente slturgice și sărbătorești din viața altor eparhii ortodoxe canonice de pe acest continent și la alte evenimente publice și cu conținut ecumenic între care: participare la Micul Dejun Național oferit de președintele George Bush reprezentanților cultelor din SUA și din toată lumea; participarea, la Duminica Ortodoxiei, la Sfânta Liturghie panortodoxă în catedrala antiohiană Sf. Gheorghe din Worcester, împreună cu preoții și credincioșii ortodocși din zonă; participarea la Sfânta Liturghie în catedrala greacă Sf. Ioan Evanghelistul din Tenefly, NJ, cu ocazia vizitei Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului; participare la prima întâlnire a episcopilor ortodocși români din diaspora (Paris, 15-20 aprilie); participare la al 39-lea Congres Internațional de Studii Medievale organizat de Universitatea de Vest din Kalamazoo, MI; prezentarea lucrării cu titlul "Evagrie Ponticul ca sursă pentru psihologia modernă"; participarea la Conferința Episcopilor Ortodocși Canonici din America; participare la cea de-a 21 întâlnire de dialog dintre episcopi ortodocși și romano-catolici din America de Nord; participarea la al 12-lea Simpozion organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate din New York; patronarea concertului de colinde al grupului Amadeus din București.

Sub aspect **editorial**, Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America și Canada continuă să editeze almanahul "*Credința*", periodicul de informare al Arhiepiscopiei, "*Credința*", precum și un Buletin de informații în format electronic, pentru a transmite rapid noutățile ce apar în viața bisericească a Arhiepiscopiei.

Ca urmare a celor prezentate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de activitatea pastoral-misionară desfășurată în anul 2004 de către Î.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada.*

Temei nr. 205/2005 – Referat al Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară pe anul 2004 a P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria.

Referatul consemnează că, în cursul anului 2004, sub păstorirea P.S. Episcop Sofronie, viața bisericească, sub toate aspectele sale, din Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria, a cunoscut o evoluție pozitivă cu rezultate remarcabile.

În prezent, **structura administrativ-bisericească** a Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, cuprinde 3 protopopiate (Gyula-Budapesta, Chitighaz-Seghe și Micherechi-Bihor) cu 21 de parohii, 16 filiale parohiale și 3 așezăminte monahale, deservite de 11 preoți (6 preoți locali și 5 preoți misionari) și 5 ieromonahi. **Activitatea organelor eparhiale** s-a concretizat în conducerea de către P.S. Episcop Sofronie a lucrărilor statutare ale Adunării Eparhiale, ale Consiliului Eparhial, ale Consiliului Monahal Eparhial, precum și în organizarea și conducerea a două Conferințe Preoțești semestriale ale clerului din Episcopie.

Pe **plan gospodăresc și financiar**, în urma demersurilor întreprinse de Chiriarhul locului, Guvernul Ungariei a alocat 10 milioane de forinți pentru renovarea Capelei Ortodoxă Română din Budapesta și s-a reușit obținerea unui sprijin financiar din partea Secretariatului de Stat pentru Culte din Ungaria, pentru continuarea lucrărilor de renovare de la Catedrala Episcopală și demararea lucrărilor de îndepărtare a igrasiei din biserica mănăstirii "Adormirea Maicii Domnului" de la Șacal. Este consemnat însă faptul că, în anul 2004, fondurile bugetare primite de către Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria din partea Guvernului Maghiar, nu fost destul de mici, fapt care îngreunează funcționarea în condiții normale a Centrului Eparhial.

P.S. Episcop Sofronie a desfășurat o bogată **activitate misionar-pastorală, educativă și liturgică**, oficiind zilnic sfintele slujbe, potrivit rânduielilor mănăstirești, la Catedrala Episcopală și la Mănăstirea Șacal, precum și în celelalte așezăminte monahale și toate parohiile din cuprinsul Eparhiei care s-au bucurat de prezența Chiriarhului în zilele de duminică și de sărbătoare, cât și cu ocazia hramurilor bisericești și a zilelor misionare organizate în parohii, rostind cuvânt de învățătură. O atenție aparte a fost acordată **tinerilor din eparhie** prin acțiuni vizând: asigurarea predării religiei în școală, în toate localitățile unde există comunități românești; organizarea, cu sprijinul autorităților din orașul Făget, a Taberei de Religie la Liceul din Gyula, precum și a Taberei de Religie și de Artă Populară Românească; organizarea a două Tabere de Iconografie de pictură de icoane pe sticlă, la Jaca și la Darvas; organizarea în cadrul Episcopiei a mai multor serbări pentru copii cu prilejul marilor sărbători creștine, pelerinaje și excursii la mănăstiri din România.

În ceea ce privește **activitățile culturale**, P.S. Episcop Sofronie a susținut mai multe conferințe publice, a participat la lansări de carte, a susținut și a bine-

cuvântat desfășurarea a numeroase concerte de muzică bisericească și cultă, a inițiat și organizat la Centrul Cultural Român din Gyula o expoziție de icoane, a participat și chiar organizat diferite evenimente culturale, fie aniversări, fie comemorări, a acordat interviuri pentru mai multe posturi de televiziune, precum și participarea, în calitate de președinte, la lucrările Comitetului Național de Bioetică al Bisericii Ortodoxe Române.

În ce privește **activitatea ecumenică**, este consemnată sărbătorirea *Zilelor Creștinătății Ortodoxe din Ungaria*, desfășurate în perioada 24-25 aprilie 2004, la Budapesta și Gyula, și care au cuprins manifestări destinate prezentării creștinismului ortodox în Ungaria, organizate de Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria, sub egida Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Ungaria, cu un important sprijin financiar din partea Secretariatului de Stat pentru Culte de la Budapesta, Direcția Oficiului pentru Minorități Naționale și Etnice și din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Ungaria. Manifestările respective au constituit o firească prelungire și continuare a primei ediții desfășurate, în anul 2003, și au fost onorate prin participarea unor oficialități române și maghiare, reprezentanți ai celorlalte confesiuni religioase din Ungaria, numeroși invitați din România, credincioși ortodocși români și ai celorlalte Biserici Ortodoxe surori, credincioși ai altor confesiuni, alți invitați. În plan interortodox, este consemnată vizita P.S. Episcop Sofronie la Parohia Ortodoxă Sârbă din Seghedin, iar în plan interconfesional sunt amintite participările la manifestări organizate de Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Ungaria sau de alte culte religioase din Ungaria.

Raportul menționează că deși există o intensă activitate biseicească, misionară, pastorală, liturgică și de educație creștin-ortodoxă în cuprinsul Eparhiei, *se constată o diminuare constantă a membrilor comunității ortodoxe românești din Ungaria*, astfel că, în urma efectuării Conscripției parohiilor și filiilor din cuprinsul Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, s-au declarat și au fost înregistrați un număr de 3.642 de credincioși ortodocși români, iar în urma recensământului din anul 2000, efectuat de autorități, din statisticile care au fost date publicității în anul 2001, s-au declarat și au fost înregistrați un număr de 5.598 de români ortodocși, dintre care, în mod real sunt contribuabili doar 1.036 credincioși, nepuțându-se vorbi de un real suport financiar ale Eparhiei din partea acestora.

Luând act de cele prezentate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de activitatea misionar-pastorală desfășurată în anul 2004 de către P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria.*

Temei nr. 183/2005 – Referat al Sectorului Comunități Externe în legătură cu activitatea pastoral-misionară pe anul 2004 a P.S. Daniil, Episcop Locțiitor (Administrator) al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului.

În referat se arată faptul că Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului, încredințată spre administrare P.S. Daniil, cu titlul de Episcop Locțiitor (Administrator), funcționează în continuare, nefiind recunoscută și legalizată oficial de autoritățile de stat sârbe.

În prezent, Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului cuprinde **sub raport organizatoric**, 6 protopopiate, cu 40 de parohii ortodoxe românești, deservite de către 22 de preoți, cu precizarea că 3 protopopiate (Kovin, Alibunar și Biserica Albă) au fost înființate de Adunarea Eparhială a Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului în ședința din 15 ianuarie 2004, alături de cele trei deja existente (Vârșeț, Panciova și Torac).

Din punct de vedere **pastoral, misionar și liturgic** în raport se amintește că P.S. Episcop-Loctiitor Daniil a oficiat hirotonii în preot, în diacon și hirotessii, a săvârșit slujbe arhieresti în Catedrala Episcopală din Vârșeț, rostind cuvânt de învățătură; a făcut vizite canonice și a slujit Sfânta Liturghie și alte servicii religioase în parohiile din cadrul Eparhiei, amintindu-se: festivitățile bisericești și culturale românești prilejuite de centenarul Parohiei Ortodoxe Române din Kovin (18 iulie) și de serbarea a 600 de ani de atestare a localității românești Nicolinț (19 septembrie); sfințirea Bisericii de lemn cu hramul "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" de la muzeul Casa Bănățeană din Torac (20 noiembrie) și a Bisericii de zid cu hramul "Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din localitatea Malajnica de lângă Negotin (4 decembrie), aceasta fiind prima slujbă arhierescă în limba română în Valea Timocului la românii din Sudul Dunării, după aproximativ 170 de ani, fapt ce a trezit multe reacții adverse din partea Bisericii Sârbe surori, consemnate în mass-media.

Pe **plan editorial-publicistic și cultural** amintim: publicarea în România, la Deva, de către P.S. Daniil a trei volume, colaborările editoriale la: *Dealul Vârșetului* - revista Bisericii Ortodoxe Române din Vârșeț, *Almanahul Libertatea* de la Panciova - pentru românii din Voivodina și *Vestitorul Ortodoxiei*, periodic de informație bisericească, teologie și spiritualitate al Patriarhiei Române, precum și intervențiile televizate și radiofonice la Radio-Televiziunea Novi Sad, la Televiziunea Timișoara, la Televiziunea Română, la România Internațional și la Radio Reșița; participarea alături de reprezentanții românilor din teritoriu, precum și alte oficialități, la manifestările culturale românești organizate de Comunitatea Românilor din Serbia: Colindele Neamului, Festivalul Fanfarelor, Festivalul anual de folclor și muzică românească din Voivodina, la sfințirea Sfintei Cruci și a monumentului de la Alibunar și la dezvelirea bustului lui Mihail Sadoveanu la Grebenăț.

Darea de seamă se încheie cu o serie de considerații din care rezultă că este necesar să se continue demersurile pentru: legalizarea și recunoașterea oficială a Eparhiei; intensificarea dialogului dintre Patriarhia Română și Patriarhia Sârbă, așa cum s-a exprimat și Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române; acordarea de sprijin financiar pentru edificarea unei noi reședințe a Episcopiei, în proximitatea Catedralei Ortodoxe Române din Vârșeț.

Ca urmare a celor prezentate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești Sfântul Sinod hotărăște:

- *Ia act de Darea de seamă privind activitatea pastoral-misionară desfășurată în anul 2004 de către P.S. Daniil, Episcop Loctiitor (Administrator) al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului.*

Temei nr. 186/2005 – Referat al Sectorului Comunități Externe în legătură cu participarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul, la sărbătoarea hramului Parohiei Ortodoxe Române “Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din Lisabona, Portugalia, în perioada 20 – 25 noiembrie 2004.

În referat se arată că, având binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul, a întreprins o vizită pastorală comunității ortodoxe române din Portugalia (20-25 noiembrie 2004), pentru a participa la sărbătoarea hramului Bisericii “Intrarea Maicii Domnului în Biserică” a Parohiei Ortodoxe Române din Lisabona, Portugalia.

P.S. Ambrozie Sinaitul, însoțit de Diac. Emanuel Stuparu, inspector în cadrul Sectorului Comunități Externe al Patriarhiei Române, au sosit pe Aeroportul internațional din Lisabona, sâmbătă, 20 noiembrie, unde a fost întâmpinat de către Pr. Marius Pop, parohul Bisericii Ortodoxe Române “Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din Lisabona, precum și de Pr. Ioan Gherbovețchi și Protodiac. Gavriil Gemănarul din Republica Moldova, aflat sub jurisdicția Patriarhiei Moscovei. În aceeași zi, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul s-a întâlnit cu Dl. Teodor Baconsky, Ambasadorul României la Lisabona care, cu amabilitate, a oferit găzduire reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române pe toată perioada șederii în Portugalia, precum și cu membrii reprezentanței diplomatice cărora le-a împărtășit binecuvântări, cărți de rugăciune și iconițe din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Raportul menționează că parohia românească din Lisabona se bucură de sprijin deosebit din partea Ambasadei României la Lisabona, preotul și familia acestuia primind găzduire într-un apartament de 2 camere.

A urmat vizitarea bisericii parohiale, unde Pr. Marius Pop a făcut o prezentare a situației actuale a comunității ortodoxe române din Portugalia, din care a reieșit că, în Portugalia, în special în Lisabona și împrejurimi, există un număr mare de români, aproximativ 30-40 de mii, majoritatea ortodocși, unii stabiliți definitiv, alții aflați temporar la muncă și care, de aproape 4 ani, se bucură de asistență religioasă, culturală și socială, din partea Parohiei Ortodoxe Române cu cele două filii: una, în sud la Faro și alta, în nord la Porto, la o distanță de aproximativ 300 km de Lisabona.

Activitatea pastoral-misionară și liturgică se desfășoară într-o mică capelă, oferită de o parohia catolică din Lisabona, situată în centrul orașului, care a fost amenajată provizoriu cu un iconostas și cele necesare pentru oficierea slujbelor ortodoxe. În capelă, cu binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Iosif, Chiriarhul locului, se derulează și activități culturale (cursuri de limba portugheză, meditații pentru copiii români, organizarea unei biblioteci românești), activități sociale (asistență judiciară, sprijin pentru integrarea românilor în Portugalia) etc. De asemenea, pentru românii care din diferite pricini se află în detenție în Portugalia, asistența spirituală și liturgică este asigurată într-o închisoare de lângă Lisabona (Caxias), unde se slujește Sfânta Liturghie în fiecare a II-a vineri din fiecare lună, motiv pentru care au fost inițiate demersuri pe lângă autoritățile portugheze pentru a slui și în alte închisori din Portugalia unde se află români.

Un proiect deosebit pentru Comunitatea Ortodoxă Română din Portugalia îl reprezintă obținerea unui teren pe care va fi construit un centru cultural-biseri-

cesc, pentru care, și cu sprijinul Ambasadei României în Portugalia s-au făcut demersurile necesare, astfel că, în prezent, cu binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Iosif, a început realizarea acestui proiect pe unul din terenurile care au fost promise pentru construcția biserici, în care scop, arhitectul român Mihai Vârzan, ce trăiește în Portugalia, a încheiat cu Parohia un contract de execuție a complexului românesc religios din Lisabona. Din nefericire, după alegerile municipale din Lisabona, procesul de concesionare a terenului a fost întrerupt, fiind necesară reluarea intervențiilor.

Duminică, 21 noiembrie 2004, la sărbătoarea *Intrării Maicii Domnului în Biserică*, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul a oficiat Sfânta Liturghie, înconjurat de preotul paroh Marius Viorel Pop și protodiaconii Gavriil Gemănanu și Emanuel Stuparu, iar la sfârșitul slujbei a rostit cuvânt de învățătură și a dăruit din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist o iconă cu Nașterea Domnului și un rând de veșminte brodate parohului. A doua zi, delegația a vizitat orașul și terenul aflat în discuție cu Primăria Lisabonei.

Mărti, 23 noiembrie 2004, la întâlnirea cu Pr.Marius Pop, s-a luat act de situația comunității românești din sudul Portugaliei, care este asistată religios prin filia de la Faro, analizând, totodată, și posibilitățile de susținere a noului preot român, care, cu binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Iosif, se va îngriji de asistența religioasă a românilor din sudul Portugaliei.

Miercuri, 24 noiembrie 2004, P.S.Episcop-Vicar Ambrozie Sinaitul a vizitat comunitatea românilor din nordul Portugaliei, care beneficiază de asistență religioasă prin filia de la Porto, care este găzduită de o capelă catolică. Cu prilejul vizitei la Porto, s-a vizitat și Sanctuarul de la Fatima.

Joi, 25 noiembrie 2004, Prea Sfințitul Episcop Ambrozie Sinaitul, împreună cu Pr.Marius Pop, s-au întâlnit, din nou, cu Dl.Ambasador Teodor Baconsky, pentru a analiza diferitele proiecte inițiate de Parohia Ortodoxă Română din Lisabona (demersurile pentru obținerea terenului și construirea bisericii, activitățile culturale, problemele românilor din Portugalia), după care P.S. Episcop-Vicar Ambrozie Sinaitul, a revenit pe calea aerului, în România.

În urma examinării raportului și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de participarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul la sărbătoarea hramului Parohiei Ortodoxe Române "Intrarea Maicii Domnului în Biserică" din Lisabona, Portugalia (20-25 noiembrie 2004).*

Încheindu-se examinarea și soluționarea problemelor înscrise pe Ordinea de Zi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist informează plenul Sfântului Sinod despre **hotărârea Consiliului Național Bisericesc luată în ședința din 22 februarie anul curent**, prin care "s-a luat act de scrisoarea Primăriei Municipiului București nr. 105/16 februarie 2005 și s-a acceptat, în principiu, terenul propus în Calea 13 Septembrie, așa cum este delimitat în schița anexată scrisorii, având ca destinație amplasarea și construirea Catedralei Mântuirii Neamului".

Urmare a acestei informări și la propunerea Prea Fericitului Părinte Președinte, plenul Sfântului Sinod, cu unanimitate hotărăște:

– *În act și aprobă hotărârea Consiliului Național Bisericesc, luată în ședința de lucru din 22 februarie 2005 prin care s-a acceptat terenul propus de Primăria Municipiului București în Calea 13 Septembrie, având ca destinație amplasarea și construirea Catedralei Mântuirii Neamului, hotărâre care se va aduce la cunoștința Adunării Naționale Bisericești.*

11. Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la închiderea lucrărilor

După luarea acestei hotărâri, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist se adresează plenului Sfântului Sinod cu următorul cuvânt de închidere:

Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,

“În încheierea lucrărilor noastre, să-mi îngăduiți a vă aduce la cunoștință stadiul în care ne aflăm cu înălțarea Catedralei Mântuirii Neamului. Cu toate demersurile noastre, proiectul de amplasare în Parcul Carol, deși ni s-a repartizat spațiu numai pentru biserică, fără să mai putem construi și altceva în preajma ei, și deși la mănăstirea Putna am acceptat ca monumentul să rămână pe loc, nu s-a mai putut realiza. S-a făcut multă zarvă în jurul așa-zisei protejări a parcului, coalizându-se în această potrivnicie mulți factori.

Am continuat intervențiile pe lângă noua conducere de stat, cum era normal, și ni s-a oferit alt loc de amplasament pe fostul „Deal al Arsenalului”, pe strada „13 septembrie”, în continuarea Palatului Parlamentului. Locul acesta a fost analizat de experți, arhitecți și ingineri, care l-au găsit potrivit pentru amplasarea Catedralei. Terenul, cum vedeți pe hartă, ar în jur de 11 hectare. Noi am cerut retrocedarea acestui teren, întrucât acolo au fost demolate câteva biserici între care: Spirea Veche, Izvor și Albă Postăvari, alte două fiind translate pe alt amplasament: Mănăstirea Mihai Vodă și Schitul Maicilor. Locul este aproape de reședința noastră, putem merge și pe jos până acolo, și este situat pe cea mai înaltă colină din București. Și fericitul de pomenire, Patriarhul Miron Cristea, în 1927, l-a cerut pentru construcția Catedralei. Vom zidi, deci, atât Catedrala, cât și dependențele de care aceasta va avea nevoie pentru funcționarea cerută de menirea ei.

Nu avem altă soluție decât să acceptăm acest amplasament, mai cu seamă în condițiile în care astăzi se obține greu în București un loc pentru o bisericuță, cu atât mai mult pentru o catedrală. Desigur, poate am supărat pe cei care ne-au ajutat și au susținut locația din Parcul Carol, dar nu avem ce face. În situația în care ne aflăm, trebuie să acceptăm locul acesta și chiar se cuvine să ne bucurăm! Sunt informat că s-a și întocmit un proiect de Ordonanță de Guvern, la care a colaborat și consilierul nostru juridic, și așteptăm să fie aprobat în zilele următoare. Prin această reglementare juridică, terenul de care vorbim va fi trecut în proprietatea Patriarhiei Române.

Are, deci, avantajul că este aproape atât de noi, cât și de Parlament. Altă dată, cum bine știți, a venit Parlamentul lângă noi, aici, pe Dealul Mitropoliei, acum mergem noi cu Catedrala pe Dealul Parlamentului. La sate, ați văzut, biserică se află între școală și primărie. Sediile autorităților locale, atât la sate, cât

și la orașe, au fost totdeauna aproape de biserică. Ne apropiem și noi acum cu Catedrala de instituția Parlamentului, autoritatea legislativă supremă a statului nostru. Vom fi proprietari pe terenul acela! Catedrala va avea și o criptă dedesubt, iar aproape de ea o clădire în care va locui unul dintre Prea Sfinții Episcopi Vicari. Vor fi înălțate și alte construcții necesare, iar locul va fi împrejmuit.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu!”

12. Închiderea lucrărilor ședinței și prorogarea sesiunii Sfântului Sinod

Exprimând încă o dată mulțumiri membrilor Sfântului Sinod pentru participare și pentru contribuția adusă la examinarea problemelor înscrise pe Ordinea de Zi a ședinței sinodale, precum și la luarea hotărârilor celor mai bune pentru viața religioasă a credincioșilor și bunul mers al activității Bisericii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist reamintește că, potrivit convocării statutare și programului ce s-au transmis la vremea cuvenită, *în ziua de 4 martie 2005 va avea loc ședința de lucru ordinară a Adunării Naționale Bisericești, iar în ziua de 5 martie 2005, ședința solemnă a Adunării Naționale Bisericești dedicată aniversării a 120 de ani de Autocefalie și a 80 de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române.*

La orele 14.00 Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte **declară închisă prezenta ședință sinodală și prorogă sesiunea Sfântului Sinod pe anul 2005.**

Se rostește rugăciunea *Cuvine-se cu adevărat!*

PREȘEDINTELE SFÂNTULUI SINOD

† T E O C T I S T

**ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

**Secretarul Sfântului Sinod
† Vincențiu Ploieșteanu
Episcop-Vicar Patriarhal**

Anexa 1

ACT SINODAL ANIVERSAR*

“În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Treimea cea Deoființă și Nedespărțită”

– Luând aminte la Cerescul glas al Părintelui nostru care zice, prin proorocul: *“Eu sunt Dumnezeuul tău, Cel ce ți-am arătat cum să afli calea pe care să umbli”* (Isaia 48, 17)

– Și cu bucurie primind cântarea psalmistului către Domnul: *“Neam după neam vor lăuda lucrurile Tale și puterea Ta o vor vesti”* (Psalm 144, 4)

– Și iară, dintru aceeași putere de lumină împărtășindu-ne, întru pururea urmare a poruncii Mântuitorului: *“Drept aceea mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă”* (Matei 28, 19-20)

– Ajungând, așadar, în acest al 2005-lea an de la Hristos, dintru începutul celui de-al III-lea Mileniu Creștin pe pământul și în sânul poporului român binecredincios,

– Cu înaripare a sufletului întâmpinăm binecuvântatul răstimp aniversar al prăznuirii a **120 de ani de Autocefalie și a 80 de ani de Patriarhat ai Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române**, pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, cursul vremii i-a înscris în istoria neîntreruptei noastre împărtășiri din roadele Cincizecimii.

Întru această Cerească lumină aflând statornicie și nepieritoare nădejde, Noi, **Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române**, dimpreună cu întreaga **Adunare Națională Bisericească**, având în frunte pe **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** și mult bucurându-ne de alăturarea, în aceste solemne momente, a **Sanctității Sale Bartolomeu I**, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, dimpreună cu mulțime de oaspeți din țară și de peste hotare și de credincioși, am rememorat în ziua de 5 martie, în obștească întrunire în aula Palatului Patriarhiei Române, adevărul de mare preț al istoriei poporului român și al viețuirii sale bimilenare întru creștinătate care arată cum Biserica Ortodoxă Română și-a împletit, în chip firesc, orânduirea Sa cu însăși devenirea statalității românești, ajungând la cele mai înalte trepte, ale Autocefaliei și Patriarhatului, deodată și în strânsă legătură cu evoluția statului român modern spre desăvârșirea unității și a independenței sale naționale.

Astfel, pe urma unor vechi și puternice tradiții de viață bisericească, cu ecouri și însemnătate în întreaga lume creștină, în general, și în cea ortodoxă, în chip deosebit, Biserica României și-a afirmat legitimitatea năzuinței sale de Autocefalie la 1864-1866, curând după ce, în 1859, se înfăptuise Unirea Principatelor Române.

* *Actul Sinodal Aniversar* a fost definitivat și aprobat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința de lucru din **2 martie 2005**, a fost citit public și semnat de participanți în cadrul Sfintei Liturghii oficiată în ziua de **duminică, 6 martie 2005** în Biserica Sfântul Spiridon-Nou din București și se publică în prezentul număr de revistă ca Anexă la Sumarul ședinței de lucru din 2-3 martie 2005.

Iar după dobândirea independenței țării în 1877-1878 și recunoașterea sa pe plan european, a venit ceasul ca, urmându-se stăruințele Ortodoxiei Românești, în frunte cu mitropolitul primat Calinic Miclescu, stăruințe susținute, cu întreaga hotărâre, de către Statul Român, această mult și firesc năzuită legitimare a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române să-și capete deplina confirmare prin **tomosul din aprilie 1885 al Sinodului Patriarhal de la Constantinopol**, în frunte cu neuitatul întru pomenire **Patriarh ecumenic Ioachim al IV-lea**, care consfințează Biserica noastră ca **“neatârnată și autocefală”**, conducându-se de către propriul său Sfânt Sinod, și **“nerecunoscând în propria sa administrație internă nici o altă autoritate bisericească, fără numai pe capul Bisericii celei una, sfântă, sobornicească și apostolească, pe Mântuitorul și Dumnezeu-Omul”**.

Mai apoi, după vremea când, în 1918, căpăta conturul împlinirii unitatea statală a României întregite, fost-a iarăși puternic și stăruitor glasul cel de obște pentru ca această seculară năzuință ajunsă la limanul înfăptuirii să fie însoțită de legitima ridicare a Bisericii noastre la rang de Patriarhie, fapt proclamat de Sfântul Sinod și confirmat de Forurile Legiuitoare ale României în **februarie 1925**, întărit la **30 iulie prin tomosul patriarhului ecumenic Vasile al III-lea**, și înfăptuit, la rândul-i, prin memorabilele ceremonii de învestire și înscăunare de la 1 noiembrie același an, ale celui pentru toți întru tot fericitul arhiepiscop **Dr. Miron Cristea, ca cel dintâi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române**.

Istoria de mai apoi a celor **80 de ani ai Patriarhiei Române** a fost însemnată pe caierul vremii, până în zilele noastre, prin păstoririle a cinci vrednici de înaltă cinstire Întâistătători care au reprezentat, cu nestrămutare, *continuitatea* de viață și de rodnică lucrare a Bisericii Ortodoxe Române în sânul poporului nostru, împlinindu-și cu toții, împreună cu ceilalți slujitori și cu păstorii lor, ca dimpreună fii ai neamului românesc și ai Ortodoxiei sale dreptmăritoare, istorica misiune a dăinuirii peste vremuri și vremelnicii, în condițiile fiecărei perioade de timp în parte, dar într-o aceeași neclătinată și dreaptă călăuzire a candelii pururea aprinse întru credință, rugăciune, nădejde, iubire creștină și jertfă pururea lucrătoare.

Întâiul așezat în scaunul înaltei slujiri patriarhale, **Miron Cristea** (1925-1939) a fost cel care, după o neuitată reprezentare a Ortodoxiei Românești transilvănene în ziua de 1 decembrie 1918, la istoricul act de la Alba-Iulia al unirii cu țara, a dat, mai apoi, temelnicie, prin însăși slujirea sa ca mitropolit primat și, apoi, ca prim patriarh, deplinei unități a României și cuvenitei întocmiri a Bisericii strămoșești pe fundamentul și în hotarele statului național unitar.

Urmașul său, **patriarhul Nicodim Munteanu** (1939-1948), a luminat răstimpul dureros al vremurilor de război și de schimbare de lume prin chipul său blând și mângâietor de părinte sufletesc desprins din filele cele mai bogat înmiresmate și pline de roadă ale tradițiilor seculare de cultură și spiritualitate ale Bisericii noastre.

La vremuri de iarăși mari încercări ale instaurării și perpetuării, vreme de decenii, a unui regim agresiv, totalitar și ateu, la cârma Ortodoxiei Românești a venit și a rămas, pentru o îndelungată perioadă, cu adevărat providențialul **patriarh Justinian Marina** (1948-1977) care, împlinind și consolidând unitatea Bisericii strămoșești, a făcut din lucrarea *“Apostolatului social”*, cu luciditate, cu tact, cu o unanim apreciată vocație organizatorică și, peste toate, cu o nestrămu-

tată credință și iubire a lui Hristos și a Bisericii Sale din sânul poporului român, un fapt nu doar al supraviețuirii, ci și, peste toate constrângerile și suferințele, o inegalabilă pildă de viață, de lumină și de totuși mântuitoare rodire înlăuntru al unui lagăr est-european al împresurării ce se arăta lipsit parcă, fără speranță, de mângâierile luminii spirituale.

Pe tărâmul acestei pătimiri s-au putut petrece înălțătoarele canonizări de sfinți români din 1950-1955, adevărate minuni ale credinței trăite într-un timp care așeza, aprioric, asemenea forme de exprimare a vieții bisericești dincolo de granițele imaginarului. Tot "dincolo", de astă dată dincolo de "peretele cel din mijloc" ce despărțea în două bătrânul continent al Europei, a izbutit a răzbate patriarhul Justinian dimpreună cu Ortodoxia Românească, în întregul său, prin ample deschideri de orizonturi către toate zările unde flacăra legăturii cu Dumnezeu era, totodată, și o lumină a apropierii între oameni.

Și iarăși, mai apoi, în vremuri încă și mai adumbrite, s-a rânduit a sta în bătaia aplecătorului vifor **patriarhul Iustin Moiescu** (1977-1986), cel care a înnoibilat viața Bisericii prin statura sa de *profund cărturar al teologiei* și care, înrâurind nou vad pentru nesecatul izvor al "*Părinților și scriitorilor bisericești*" a adăugat neprețuit balsam pe sufletul rănit al Ortodoxiei Românești.

Iar la anul 1986 din vremea aceluia răstimp de cumpănă fost-a chemarea purtării de cârjă, în mijlocul valurilor dezlănțuite, către **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** care a primit nevoița de Întâlpăstor al turmei dreptcredincioase pe povârnișul unei Golgote ce părea, pe atunci, fără de sfârșit.

Și au urmat, până la piscul căderii acelei puteri fără de Dumnezeu, anii răbdării, ai rugăciunii neîntrerupte și ai totuși lucrării, ani puțini la număr, dar adânciți în îndelungarea greutății fără de seamă a frământărilor zi-de-zilei, pe care destăinuirile bunului păstor și iertătorului a toți și a toate abia la vremea din urmă le-au adus ca jertfă și mărturie dinaintea contemporanilor și urmașilor.

Acela care a urcat, una câte una, toate "*Treptele slujirii creștine*" într-un impresionant răstimp a **90 de ani de viață** și a **55 de ani de arhierie**, pe care bunul Dumnezeu a rânduit să-i prăznuim, cu adâncă bucurie și emoție, în chip fericit, acum și dimpreună cu aniversarea Autocefaliei și Patriarhatului, a slujit lui Dumnezeu și oamenilor în chip binecuvântat, cu aceeași putere de credință, râvnă și bogăție de roadă în toate părțile pământului românesc, fiind alesul întruchipării unei pilduitoare *continuități*, întru nădejde ziditoare, a trecerii de la neprecupețita suferință și jertfă la deschiderea de orizonturi a unui binefăcător răstimp al libertăților, nelipsite, însă, nici acestea, de proprii ispite și încercări. Urmându-și fără abatere hărăzirea ca "*suflet din sufletul neamului*" românesc, Biserica a petrecut răstimpul învolburat al schimbării întru *înțeleaptă statornicie* a celor ale sale, ca semn al *perenității*.

Sub înrâurirea neobositei purtări de cârjă a **Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist**, animat de o pilduitoare putere a deschiderii spre chemarea vremii celei noi, Biserica Ortodoxă Română a urcat noi și numeroase trepte ale devenirii sale istorice, ca reazem statornic al conștiinței și trăirii creștine românești.

Învățământul religios în școală, sporirea numărului seminariilor și facultăților teologice și îmbogățirea profilurilor învățământului teologic coform noilor

cerințe ale timpului, implicarea Bisericii în viața socială, în armată, în spitale, orfelinăte și cămine de bătrâni, noile canonizări de sfinți români din 1992 și 2003, reînființarea eparhiilor desființate de regimul dictatorial și înființarea altor eparhii și parohii noi, în țară și peste hotare, sporindu-se astfel numărul ierarhilor Sfântului Sinod, restaurarea a numeroase biserici-monumente istorice, intensificarea fără precedent a construcțiilor de noi locașuri de cult în întreaga țară, peste o mie șapte sute în decursul doar al ultimilor cincisprezece ani, emulație constructivă cerută și săvârșită prin credința și râvna obștilor înseși de credincioși și care vine a se încununa acum prin monumentalul proiect bucureștean al unicei, prin semnificație, **Catedrale a Mântuirii Neamului**, ca nouă și atât de necesară Catedrală Patriarhală, sporirea, iarăși, cu totul deosebită, a activității editoriale bisericești, dinamica vie și deschizătoare, chiar, de noi și ample perspective ale dialogului cu Bisericile Ortodoxe surori și cu alte Biserici Creștine, atât pe plan intern, cât și internațional, și încă atâtea alte binecuvântate fapte mărturisesc cu putere, deodată cu lucrarea harică, învățătoare și dintotdeauna binefăcătoare a Bisericii, o *prezență vie* a sa în lumea românească de azi, întruchipează răspunsuri la întrebările unor răspântii unde țara și poporul au a alege calea cea dreaptă către limanul unui dorit răstimp de unitate și de comuniune, de prosperitate, de echilibru, de pace și de statornicie a credinței.

Iar astăzi, duminică, 6 martie 2005, în solemnă și sobornică săvârșire a Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii Arhieresti în Biserica Sfântul Spiridon Nou din București, paraclis patriarhal, înconjurând cu frățescă dragoste și bucurie pe **Sanctitatea Sa Bartolomeu I**, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, dimpreună cu înalții însoțitori ai Sanctității Sale, și pe **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist**,

Noi, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dimpreună cu adunarea cea mare a purtătorilor de chip al Ortodoxiei Românești care și-au unit inimile, cugetele și glasurile în plinătatea rugăciunii: clerici, credincioși, monahi și monahii din întreaga țară, dăm slavă și adâncă mulțumită Bunului Dumnezeu cel în Treime lăudat pentru mulțimea binefacerilor ce au fost asupra Sfintei noastre Biserici și asupra tuturor înaintașilor noștri și a noastră în cei **120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de Patriarhat**, fericit sorociți a se îngemăna cu aniversarea a **90 de ani de viață** și a **55 de ani de arhipăstorească slujire** dimpreună împliniți de către iubitul nostru Întâistătător, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist**.

Și întru lumina de suflete înălțătoare a zilelor acestor întreolaltă mărite prăznuiri, aducem adâncă și smerită rugă de obște Părintelui Ceresc spre a-și revărsa și în vremurile ce vin binecuvântarea și roadele iubirii Sale fără de margini către noi toți, către țara și poporul român binecredincios, către Sfânta noastră Biserică în frunte cu **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist**.

S-a întocmit acest Act Sinodal, s-a înscris în Condica Sfântă și s-a semnat de membrii Sfântului Sinod spre nepieritoare mărturie peste vremuri a recunoștinței către mult înduratul Dumnezeu, pentru darul cel mare al întreolaltă învrednicirii noastre de părtășia înălțătoarelor momente de prăznuire din aceste binecuvântate zile aniversare”.

“Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!” (Luca 2,14).

București, 6 martie 2005

PASTORALA
SFÂNTULUI SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

LA DUMINICA ORTODOXIEI

20 martie, 2005*

PREA IUBITULUI CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTMĂRITORILOR CREȘTINI
DIN CUPRINSUL PATRIARHIEI ROMÂNE,
HAR, MILĂ ȘI PACE DE LA DUMNEZEU TATĂL,
IAR DE LA NOI, ARHIEREȘTI BINECUVÂNTĂRI

Prea iubiții noștri fii duhovnicești,

La 11 martie 843 s-a stabilit ca prima duminică din postul Sfințelor Paști să fie închinată Ortodoxiei, ca semn de biruință asupra tuturor abaterilor de la dreapta-credință a celor ce urmau neîntrerupt lui Hristos – Fiul lui Dumnezeu întrupat.

În viața sfintei noastre Biserici Ortodoxe, această zi reprezintă o mare sărbătoare închinată credinței adevărate și trăirii neîntinate. În același timp, ne aduce aminte de strădaniile și stăruințele celor de dinaintea noastră, care au luptat împotriva celor care nu înțelegeau bogăția marelui dar al Întrupării, temeiul de nezdruccinat al cinstirii sfințelor icoane.

Nu întâmplător textul Sfintei Evanghelii, rânduit a se citi în această zi la Sfânta Liturghie, prezentând momentul chemării primilor ucenici la slujirea apostolică, începe cu cuvintele: "*Urmează-Mi!*" (Ioan 1, 43) și atinge punctul culminant prin răspunsul lui Natanail, care devine o mărturisire a drepte credințe: "*Învățătorule, Tu ești Fiul lui Dumnezeu*" (Ioan 1, 49).

Urmarea lui Hristos, ca rod izvorât din iubire, implică ascultarea de poruncile Lui (Ioan 14, 21), iar cei dintâi care "*și-au lăsat toate*" și au mers după El (Matei 19, 27) au fost Sfinții Apostoli, continuatorii misiunii de propovăduire a Evangheliei Sale (Matei 28, 19-20) după Înălțarea Domnului la cer.

A propovăduii Evanghelia lui Hristos înseamnă de fapt a transmite mai departe "*ceea ce era de la început, ceea ce noi am auzit, ceea ce ochii noștri au văzut, ceea ce am privit și ceea ce mâinile noastre au pipăit*" (I Ioan 1, 1). Transmiterea învățaturii lui Hristos înseamnă împărtășirea cu El pe mai departe, dăruirea chipului Său, a icoanei Sale, tuturor celor care vor crede, până la sfârșitul veacurilor.

Înțelegem de aici dimensiunea mărturisitoare pe care o are sfânta icoană în învățătura noastră ortodoxă. Cel care cinstește icoana (sau chipul) cinstește, de

* *Pastorala Sfântului Sinod la Duminca Ortodoxiei* a fost definitivată și aprobată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința de lucru din 2-3 martie 2005 și se publică în prezentul număr al revistei "*Biserica Ortodoxă Română*".

fapt, pe cel pictat pe ea, implicit pe Hristos Mântuitorul. A nega icoana înseamnă a nega Întruparea lui Hristos și astfel nesocotim întreaga iconomie a mântuirii neamului omenesc.

Traducând vremea aceea în vremea aceasta, constatăm că într-adevăr Ortodoxia, urmând neîntrerupt lui Hristos Dumnezeu, tocmai aceasta înseamnă, respectiv: *mărturisirea credinței celei adevărate, slujirea lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor și preamărirea neîntreruptă a lui Dumnezeu*, Cel Unul în Ființă și Întreit în Persoană.

Acestea ne îndreptățesc să afirmăm că trei sunt caracteristicile esențiale care ajută Ortodoxia să-și păstreze neîncetat identitatea, străbătând veacurile în urmarea până la identificarea cu Hristos, și anume: *mărturisirea dreptei credințe*, care a îmbrăcat adesea în istorie forme martirice; *diaconia*, adică permanentizarea slujirii lui Dumnezeu prin slujirea oamenilor pentru mântuire; și *Doxologia sau Liturghia*, adică preamărirea neîncetată a lui Dumnezeu prin cuvânt și faptă.

Aceasta este, prea iubiților, icoana sfintei noastre Ortodoxii, care nu este alta decât icoana vie a Dumnezeului-Om și a Omului-Dumnezeu, Iisus Hristos, Care a lucrat pe pământ din iubire, cu iubire și pentru iubire.

Iată de ce, a fi ortodox înseamnă a fi pururea în iubirea lui Hristos (Ioan 14, 21), *"participând cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste"* la plinitudinea vieții harice și la misiunea Bisericii în lumea de astăzi.

Cultul sfintelor icoane, consemnat în Biserica primară și proclamat la Sinodul din 843 de la Constantinopol, păstrat cu sfințenie de Biserica Ortodoxă, este cel care ne ajută să păstrăm cu fidelitate icoana Dumnezeului-Om și a Omului Dumnezeu, Iisus Hristos. Să-L căutăm și să-L găsim pe Hristos de-a pururi în continuitatea actelor Sale mântuitoare, în lumea de astăzi și pentru lumea de astăzi, în Biserică.

Preluând icoana lui Hristos, transmisă nouă de Sfinții Apostoli, în calitate de martori oculari a ceea ce au văzut cu ochii lor și au auzit cu urechile lor, ne păstrăm identitatea ortodoxă a credinței, mărturisind continuu că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu întrupat la plinirea vremii (Galateni 4, 4), din iubire *"pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire"*.

Pentru noi, icoana este *"fereastră spre Împărăția Cerurilor"* și prin ea, ca și prin celelalte forme ale cultului, permanentizăm prezența lui Hristos în mijlocul nostru.

Prin aceasta mărturisim că Revelația lui Dumnezeu în istorie, cuprinsă în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, n-a avut loc numai prin acte și cuvinte, ci și prin imagini.

Icoana este o imagine a adevărului revelat și în același timp o mărturisire a dreptei credințe. Într-un mod doxologic, icoana este un *"pământ care cântă în imagini slava lui Dumnezeu cel în Treime"*. Hristos este chipul Dumnezeului nevăzut care prin Întrupare devine văzut, deci poate fi reprezentat, iar omul pentru care a venit Hristos în lume este, după mărturisirea Sfinților Părinți, creat după chipul Fiului și numai așa se explică faptul că *"Fiul la ai Săi a venit"* (Ioan 1, 11). Această calitate a noastră, de a fi după chipul Fiului, implică o relație ontologică cu Fiul și se traduce în viață prin a face și noi ceea ce a făcut Fiul.

Iubiți credincioși,

Anul acesta, Biserica noastră strămoșească, sărbătorește trei evenimente majore ale existenței sale: *120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei, 80 de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhie și împlinirea a 90 de ani de viață, din care 55 de ani de slujire arhierescă a Înălțatătorului ei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.*

Folosim prilejul acesta, din Sfânta Duminică a Ortodoxiei, ca să vă mulțumim pentru generozitatea cu care ați răspuns la apelul pentru colecta realizată în cursul lunii ianuarie a acestui an, pentru sprijinirea sinistraților tragediei din Asia de la sfârșitul anului 2004, apel în urma căruia s-a donat de către dumneavoastră, iubiți credincioși, suma totală de 19.729.032.000 lei, care a fost transmisă celor în nevoi.

Nădăduim că și de această dată, ca în fiecare an, veți răspunde cu dărnicie creștină și pentru cerințele noastre bisericești, din țară și străinătate. De aceea, **Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române** îndreaptă chemarea sa plină de dragoste părintească, către toți slujitorii sfințelor noastre biserici și către membrii consiliilor și comitetelor parohiale, precum și către toți credincioșii ortodocși de pe cuprinsul țării noastre, de a sprijini, cu aceeași râvnă și bunăvoință, lucrarea misionară a Bisericii noastre, prin colecta pentru **Fondul Central Misionar**, cu ajutorul căreia se împlinesc numeroase cerințe ale activității noastre bisericești: ajutorarea parohiilor cu posibilități reduse, restaurarea și repararea sfințelor lăcașuri, din țară și din diaspora, care nu pot acoperi în întregime cheltuielile acestor lucrări.

Fapta bună sfințește, ea este darul nostru vlăstărit din darul lui Dumnezeu. Prin ea devenim "*zidire a lui Dumnezeu*" (Efeseni 2, 10), prin ea credința noastră devine "*lucrătoare prin iubire*" (Galateni 5, 6). Sfântul Ioan Gură de Aur arată că "*după harul lui Dumnezeu, nu trebuie să ne punem încredere mai mare decât în faptele cele bune*", iar Sfântul Vasile cel Mare, mâna cea lucrătoare a lui Dumnezeu din triada Ierarhilor capadocieni, zice că "*mărturia faptelor este lauda sfinților*".

Avem încredințarea că veți fi sensibilizați de apelul nostru și veți răspunde cu dragoste și generozitate la această acțiune a Bisericii. "*Fiecare să dea cum socotește cu inima sa, nu cu părere de rău, sau cu silă, căci Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună*" (II Corinteni 9, 7). Rugăm pe Bunul Dumnezeu să răsplătească însutit ofranda dragostei dumneavoastră, să vă binecuvânteze cu darurile Sale cerești și pământeste, dăruindu-vă sănătate și lungime de zile. "*Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toți*". Amin!

**PREȘEDINTELE SFÂNTULUI SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

† T E O C T I S T

**ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTIILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGELI,
LOȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

† **DANIEL**
Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolitul
Moldovei și Bucovinei

† **TEOFAN**
Arhiepiscop al Craiovei
și Mitropolitul Olteniei

† **PETRU**
Mitropolitul Basarabiei

† **IOSIF**
Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe Române
a Europei Occidentale și Meridionale

† **TEODOSIE**
Arhiepiscopul Tomisului

† **PIMEN**
Arhiepiscopul Sucevei
și Rădăuților

† **ANDREI**
Arhiepiscopul Alba Iuliei

† **GHERASIM**
Episcopul Râmnicului

† **EPIFANIE**
Episcopul Buzăului și Vrancei

† **IOACHIM**
Episcopul Hușilor

† **TIMOTEI**
Episcopul Aradului, Ienopolei
și Hălmaگیului

† **IOAN**
Episcopul Episcopiei Ortodoxe Române
a Oradiei, Bihorului și Sălajului

† **NICODIM**
Episcopul Severinului și Strehaiei

† **IOAN**
Episcopul Covasnei și Harghitei

† **DANIIL**
Episcop-Loctiitor (Administrator) al
Episcopiei Ortodoxe Române a
Vârșetului

† **ANTONIE**
Arhiepiscop al Sibiului
și Mitropolitul Ardealului

† **NICOLAE**
Arhiepiscop al Timișoarei
și Mitropolitul Banatului

† **SERAFIM**
Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe
Române a Germaniei, Europei
Centrale și de Nord

† **NIFON**
Arhiepiscopul Târgoviștei

† **BARTOLOMEU**
Arhiepiscopul
Vadului, Feleacului și Clujului

† **NICOLAE**
Arhiepiscopul Arhiepiscopiei Ortodoxe
Române în America și Canada

† **EFTIMIE**
Episcopul Romanului

† **CALNIC**
Episcopul Argeșului și Muscelului

† **CASIAN**
Episcopul Dunării de Jos

† **LAURENȚIU**
Episcopul Caransebeșului

† **JUSTINIAN**
Episcopul Episcopiei Ortodoxe Române
a Maramureșului și Sătmarului

† **DAMASCHIN**
Episcopul Sloboziei și Călărașilor

† **GALACTIION**
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

† **SOFRONIE**
Episcopul Episcopiei Ortodoxe Române
din Ungaria

† VINCENTIU PLOIEȘTEANU
Episcop-Vicar Patriarhal	† AMBROZIE SINAITUL
Episcop-Vicar Patriarhal
† CIPRIAN CÂMPINEANUL
Episcop-Vicar Patriarhal	† SEBASTIAN ILFOVEANUL
Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor
† VARSANUFIE PRAHOVEANUL
Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor	† CALINIC BOTOȘĂNEANUL
Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor
† VISARION RĂȘINĂREANUL
Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului	† GURIE GORJEANUL
Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei
† LUCIAN LUGOJANUL
Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei
Timișoarei	† IRINEU BISTRIȚEANUL
Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Vadului,
Feleacului și Clujului
† VASILE SOMEȘAMUL
Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Vadului,
Feleacului și Clujului	† SOFIAN BRAȘOVEANUL
Episcop-Vicar la Mitropolia Ortodoxă
Română a Germaniei, Europei
Centrale și de Nord
† SILUAN MARSILIANUL
Episcop-Vicar la Mitropolia Ortodoxă
Română a Europei Occidentale și
Meridionale	† IRINEU SLĂTINEANUL
Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Râmnicului
† IOACHIM BĂCĂOANUL
Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Romanului	† CORNELIU BĂRLĂDEANUL
Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Hușilor
† PETRONIU SĂLĂJANUL
Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Ortodoxe
Române a Orădiei, Bihorului
și Sălajului	† IUSTIN SIGHETEANUL
Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Ortodoxe
Române a Maramureșului și Sătmarului

LUCRĂRILE SESIUNII ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICEȘTI PE ANUL 2005

Sumarul Ședinței de lucru din 4 martie 2005*

În conformitate cu prevederile art. 22 și 30, din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art. 5, lit. "a" și 59 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, la convocarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist emisă sub nr. 63 din 01 februarie 2005, membrii Sfântului Sinod, precum și membrii clerici și mireni delegați ai celor 24 eparhii din cuprinsul Patriarhiei Române, s-au întrunit în ședința Adunării Naționale Bisericești a sesiunii pe anul 2005 în ziua de 4 martie 2005, la Palatul Patriarhiei din București.

1. Oficierea Sfintei Liturghii.

La orele 7.30, în Catedrala Patriarhală a fost săvârșită **Sfânta Liturghie** de către **Prea Sfințitul Ioachim Băcăuanul, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Romanului** înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, în prezența membrilor Sfântului Sinod, a membrilor clerici și mireni ai Adunării Naționale Bisericești, a părinților consilieri patriarhali și salariaților de la Administrația Patriarhală, precum și a numeroșilor credincioși aflați în sfântul locaș.

2. Slujba Te Deum-ului pentru deschiderea lucrărilor Adunării Naționale Bisericești.

În continuarea Sfintei Liturghii, la orele 9.30 în Catedrala Patriarhală, în prezența membrilor Sfântului Sinod, a membrilor clerici și mireni ai Adunării Naționale Bisericești, a colaboratorilor de la Centrul Patriarhal și a credincioșilor prezenți, a fost oficiat **Te Deum-ul** pentru deschiderea lucrărilor Adunării Naționale Bisericești de același sobor de preoți și diaconi, în frunte cu Prea Sfințitul Ioachim Băcăuanul, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Romanului.

După oficierea **Te Deum-ului**, membrii Adunării Naționale Bisericești au trecut în Aula din Palatul Patriarhiei, întâmpinând la orele 10.00 pe Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** însoțit de II.PP.SS. Mitropoliți.

3. Constituirea Secretariatului Adunării.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, procedând potrivit prevederilor statute și regulamentare, invită pe **membrii Secretariatului Adunării Naționale Bisericești**, desemnați la ședința de constituire din iunie 2002, să ia loc la Biroul Secretariatului după cum urmează: **Pr. Alexandru Hotăran (Episcopia Aradului) - Secretar general, Dl. Conf. Univ. Dumitru Rădăuceanu (Arhiepiscopia Iașilor) și Dl. Prof. Univ. Radu Stancu (Episcopia Argeșului și Muscelului) – Secretari.**

* Prezentul sumar a fost elaborat de **Pr. Dr. Augustin Rusu, Consilier Patriarhal**, pe baza Procesului-Verbal al ședinței, existent la Cancelaria Sfântului Sinod.

4. *Apelul nominal.*

La invitarea Prea Fericitului Părinte Președinte, secretarul general al Adunării face **Apelul Nominal**, în urma căruia se constată că din totalul de 122 membri, un număr de 19 membri sunt absenți motivat, iar 2 locuri sunt vacante..

Constatând prezența statutară a membrilor ierarhi, clerici și mireni, Prea Fericitul Părinte Președinte **declară legal constituită Adunarea Națională Bisericească și deschide lucrările prezentei ședințe de lucru a sesiunii pe anul 2005.**

5. *Cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la deschiderea lucrărilor.*

Potrivit tradiției acestui organ central bisericesc, Prea Fericitul Părinte Președinte se adresează membrilor prezenți cu următorul **cuvânt de deschidere:**

**Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Domnilor membri ai Adunării Naționale Bisericești,**

*“Ce este atât de bun sau atât de frumos
decât să locuiască frații împreună” (Ps. 132, 1).*

“Ne-am întrunit astăzi în ședință anuală de lucru, ierarhii Sfântului Sinod și reprezentanții preoților și credincioșilor în Adunarea Națională Bisericească, cei care gândesc și nădăjduiesc împreună la lucrarea Sfintei noastre Biserici. Este foarte important de reținut că în concepția noastră ortodoxă, ceea ce numim noi comuniune sfântă, unitatea de credință și de viață, se înfățișează în diferite forme ale lucrării noastre bisericești, începând de la parohia cea mai modestă, mai îndepărtată, și până la Sfânta Patriarhie. Aici, avem privilegiul să ne întâlnim cu ierarhii noștri care fac misionarism în străinătate, acolo unde ei au fost aleși de cler și credincioși, începând cu frații români care constituie adevărata garanție a neamului nostru, cei din Basarabia, din Bucovina, din Iugoslavia și din Ungaria. Este atât de important să-i știm pe acești frați ai noștri alături de noi și să le cunoaștem păsurile, prin ierarhii lor, care sunt prezenți aici și în cursul anului, atât personal, cât și prin delegații lor, care vin adeseori la noi. Dacă adăugăm acestora pe cei mai îndepărtați de noi, fie în țările scandinave, fie în sudul Africii, în Venezuela sau în Australia, suntem bucuroși să știm că românii noștri sunt la datoria lor, păstrând acolo unde se află chipul sufletesc al Bisericii și țării noastre.

Sufletește, ei nu se pot desprinde de rânduielile bisericești, de Sfânta Liturghie rostită în graiul părinților lor și al strămoșilor noștri, nu pot uita imaginea satului, a localității unde au văzut lumina zilei și nu se pot lipsi de prezența preotului slujitor, care se duce de multe ori la ei, aproape ca într-o aventură, după ce noi le întocmim formele de plecare, și acolo face o lucrare misionară extraordinară de importanță și sfântă. De aceea, și cu prilejul acesta, noi îi îmbrățișăm pe Înalt Prea Sfințiții și Prea Sfințiții Părinți care au venit de acolo, cum îi vedeți și auziți, care se zbat cu multe lipsuri, cu multe cerințe, ca la orice început. Un început bisericesc, un început de lucrare a Ortodoxiei românești în îndepărtările lumii e foarte important pentru credincioșii de acolo și pentru păstrarea bunelor noastre legături cu Bisericile din țările respective. Lucrarea aceasta a început

foarte modest în anii de dictatură, cu câțiva preoți și câțiva studenți teologi care puteau să fie trimiși atunci la studii peste hotare. Românii noștri, aflați în diferite părți ale lumii, s-au îndreptat cu cereri la Prea Fericitul de vrednică pomenire Patriarhul Justinian pentru a aproba ca unii dintre acești tineri să fie numiți preoți acolo, îndeplinindu-se apoi formele de numire și hirotonie. Aceștia au fost primii misionari ai noștri de când este Biserica noastră la rang de Patriarhie. Fiecare, la rândul lor, au dezvoltat o lucrare frumoasă și au pus începuturile binecuvântate ale unei vieți parohiale, încât acum avem un sobor de ierarhi români peste hotare. Dâșii au făcut acolo biserici, întreprind activități și păstrează tradițiile românești. S-au bucurat mult românii noștri de lucrul acesta. Ierarhii noștri, fie din Europa, fie din America, sau din alte părți, se adună acum, pentru prima dată în istoria diasporei românești, și actualizează acolo unitatea noastră românească și raporturile cu celelalte Biserici și Confesiuni. Îi îmbrățișăm chiar în deschiderea lucrărilor noastre de astăzi, ce cuprind și activitățile pe care fiecare din ei le-au depus acolo unde se găsesc împreună cu păstoriții lor.

Mulțumim Bunului Dumnezeu pentru aceste popasuri care sunt de natură să ne odihnească sufletește, să ne inspire încredere prin însăși ostenele pe care le-au depus credincioșii, monahii din mănăstiri și ierarhii noștri de pretutindeni. Noi suntem cei privilegiați, ca să spun așa, luând cunoștință de toate acestea, care ne îndatorează să continuăm cu mai multă strădanie lucrarea noastră bisericească, misionară, socială, culturală, efortul nostru de deschidere către viață, către lume. Biserica nu rămâne indiferentă față de ceea ce se petrece în jurul nostru, așa cum nu pot rămâne indiferenți nici preoții și nici credincioșii, ci lucrează pentru misiunea Bisericii în lume.

Cu aceste sentimente, deschid ședința de astăzi, salutându-vă pe fiecare cu acel tradițional, dar frumos cuvânt, "Bine ați venit!" și Dumnezeu să ne binecuvinteze lucrările și de data aceasta, spre slava Sfintei noastre Biserici și spre binele poporului român de pretutindeni!"

6. Componenta Comisiilor Permanente ale Adunării Naționale Bisericești.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist supune plenului componența Comisiilor Permanente de lucru ale Adunării Naționale Bisericești, precizând că acestea au fost aprobate în ședința de constituire a acestui organ central bisericesc din luna iulie 2002.

Constatând că nu sunt modificări în componența Comisiilor Permanente, la propunerea Prea Fericitului Părinte Președinte, **Adunarea Națională Bisericească hotărăște:**

– *Ia act de componența Comisiilor Permanente de lucru ale Adunării Naționale Bisericești stabilită în ședința de lucru din 4 iulie 2002, după cum urmează:*

A. – Comisia Organizatoare

1. Arhid. Prof. Univ. Dr. Ioan Floca – Arhiepiscopia Sibiului	– președinte
2. Pr. Vasile Nechita – Arhiepiscopia Iașilor	– raportor
3. Pr. Alexandru Hotăran – Episcopia Aradului	– membru
4. Pr. Dragoș Stanciu – Episcopia Sloboziei și Călărașilor	– membru

5. Dl. Viorel Roman – Arhiepiscopia Iașilor – membru
6. Dl. Ing. Trifon Belacurencu – Arhiepiscopia Tomisului – membru
7. Dl. Av. Ioan Rus – Arhiepiscopia Alba Iuliei – membru
8. Dl. Prof. Ing. Dr. Constantin Nicolaescu – Epis. Argeșului și Muscelului – membru
9. Dl. Ing. Ioan Țibulcă – Episcopia Hușilor – membru
10. Dl. Ing. Dr. Sorin Frunzăverde – Episcopia Caransebeșului – membru
11. Dl. Ing. Mircea Man – Episcopia Maramureșului și Sătmărulei – membru
12. Dl. Dr. Gheorghe Nodiț – Episcopia Severinului și Strehaiei – membru

B. – Comisia Bisericească

1. **Pr. Vasile Bota – Episcopia Oradiei, Bihorului și Sălajului** – președinte
2. **Pr. Dr. Marian Ciulei – Episcopia Alexandriei și Teleormanului** – raportor
3. Pr. Nicolae Ioniță – Arhiepiscopia Tomisului – membru
4. Pr. Eugen Buruiiană – Episcopia Dunării de Jos – membru
5. Dl. Acad. Constantin Bălăceanu Stolnici – Arhiep. Bucureștilor – membru
6. Dl. Av. Ioan Morariu – Arhiepiscopia Sibiului – membru
7. Dl. Ing. Gavril Mârza – Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților – membru
8. Dl. Prof. Radu Stancu – Episcopia Argeșului și Muscelului – membru
9. Dl. Ing. Ioan Mocioală – Episcopia Caransebeșului – membru
10. Dl. Prof. Univ. Teodor Maghiar – Ep. Oradiei, Bihorului și Sălajului – membru
11. Dl. Avocat Vasile Gâru – Episcopia Severinului și Strehaiei – membru
12. Prof. Univ. Dr. Ing. Nicolae Noica – Ep. Alexandriei și Teleormanului – membru

C. – Comisia Culturală

1. **Pr. Prof. Univ. Acad. Dumitru Popescu – Arhiepiscopia Bucureștilor** – președinte
2. **Pr. Nicolae Brânzea – Episcopia Argeșului și Muscelului** – raportor
3. Pr. Prof. Dr. Vasile Petrica – Episcopia Caransebeșului – membru
4. Dl. Acad. Virgil Cîndea – Arhiepiscopia Bucureștilor – membru
5. Dl. Prof. Tudor Nedelcea – Arhiepiscopia Craiovei – membru
6. Dl. Prof. Univ. Dr. Gheorghe Bârlea – Arhiepiscopia Târgoviștei – membru
7. Dl. Constantin Asăvoaie – Arhiepiscopia Clujului – membru
8. Dl. Prof. Nicolae Băciuț – Arhiepiscopia Alba Iuliei – membru
9. Dl. Prof. Vasile Ursache – Episcopia Romanului – membru
10. Dl. Prof. Dumitru Pâslaru – Episcopia Buzăului – membru
11. Dl. Dr. Ionel Cîndea – Episcopia Dunării de Jos – membru
12. Dl. Prof. Ioan Lăcătușu – Episcopia Covasnei și Harghitei – membru

D. – Comisia Economico-Financiară

1. Pr. Gheorghe Brădățanu – Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților	– președinte
2. Pr. Gheorghe Tomescu – Arhiepiscopia Târgoviștei	– raportor
3. Pr. Constantin Alinei – Episcopia Romanului	– membru
4. Pr. Constantin Gane – Episcopia Covasnei și Harghitei	– membru
5. Dl. Prof. Univ. Dr. Ing. Dumitru Rădăuceanu
– Arhiepiscopia Iașilor	– membru
6. Dl. Prof. Nicolae Săcară – Arhiepiscopia Timișoarei	– membru
7. Dl. Ing. Gheorghe Martin – Arhiepiscopia Tomisului	– membru
8. Dl. Econ. Marin Dobre – Episcopia Râmnicului	– membru
9. Dl. Ing. Ioan Manole – Episcopia Hușilor	– membru
10. Dl. Prof. Univ. Dr. Ing. Emil Mina Roșu
– Episcopia Dunării de Jos	– membru
11. Dl. Ing. Alexandru Cosma – Episcopia Maramureșului și Sătmăruului	– membru
12. Dl. Econ. Nicolae Niga – Episcopia Covasnei și Harghitei	– membru

E. – Comisia de Validări și Petițiuni

1. Pr. Vasile Augustin – Episcopia Maramureșului și Sătmăruului	– președinte
2. Pr. Ioan Radu – Episcopia Hușilor	– raportor
3. Pr. Grigore Petrescu – Episcopia Severinului și Strehaiei	– membru
4. Pr. Ioan Popescu – Arhiepiscopia Timișoarei	– membru
5. Dl. Arhitect Viorel Voia – Arhiepiscopia Craiovei	– membru
6. Pr. Gheorghe Furtună – Episcopia Buzăului	– membru
7. Dl. Dr. Nicolae Suciuc – Arhiepiscopia Sibiului	– membru
8. Dl. Econ. Grigore Grigore – Arhiepiscopia Târgoviștei	– membru
9. Dl. Constantin Cimpocă – Episcopia Râmnicului	– membru
10. Dl. Ing. Dan Ioan Cărpășor – Episcopia Romanului	– membru
11. Dl. Dr. Sorin Costina – Episcopia Aradului	– membru
12. Dl. Notar Laurențiu Dan – Episcopia Sloboziei și Călărașilor	– membru

F. – Comisia Bugetară

1. Pr. Dumitru Păunescu – Arhiepiscopia Craiovei	– președinte
2. Pr. Ioan Dâmbu – Arhiepiscopia Clujului	– raportor
3. Pr. Gheorghe Nicolae Șincan – Arhiepiscopia Alba Iuliei	– membru
4. Pr. Ioan Florescu – Episcopia Râmnicului	– membru
5. Dl. Dumitru Tomoni – Arhiepiscopia Timișoarei	– membru
6. Dl. Prof. Dumitru Teodorescu – Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților	– membru
7. Dl. Ing. Gheorghe Benea – Arhiepiscopia Clujului	– membru
8. Dl. Ing. Grigore Costică – Episcopia Buzăului	– membru

9. Dl. Prof. Sergiu Cociu – Episcopia Aradului	– membru
10. Dl. Prof. Cornel Popa – Episcopia Oradiei, Bihorului
și Sălajului	– membru
11. Dl. Prof. Constantin Tudor – Episcopia Sloboziei
și Călărașilor	– membru
12. Dl. Ing. Victor Drăgușin – Episcopia Alexandriei
și Teleormanului	– membru

7. Aprobarea Ordinii de Zi și a repartizării acesteia la Comisiile Permanente.

În continuare, potrivit prevederilor regulamentare bisericești, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte *supune aprobării Ordinea de zi și repartizarea lucrărilor pe Comisiile Permanente* pe care, de altfel, fiecare membru al Adunării a primit-o la începutul lucrărilor.

Ca urmare a propunerii Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, **plenul Adunării Naționale Bisericești hotărăște:**

– Aprobă Ordinea de Zi a prezentei ședințe de lucru și repartizarea lucrărilor la Comisiile Permanente ale Adunării Naționale Bisericești, după cum urmează:

A. La Comisia de validări și petițiuni:

Temei nr. 1.028/2005 – Validarea mandatului Dl. Viorel Roman, delegat mirean propus de Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Iașilor în Adunarea Națională Bisericească.

Primește raportor: Pr. Ioan Radu

B. La Comisia organizatoare:

Temei nr. 863/2005 – Hotărârea Sfântului Sinod nr. 981/15 iunie 2004 privind înființarea Episcopiei Tulcii, cu reședința în municipiul Tulcea și cu modificarea corespunzătoare a art. 5 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

Primește raportor: Pr. Dr. Vasile Nechita

C. La Comisia bisericească:

Darea de seamă pe anul 2004 a Sectorului Cancelaria Sfântului Sinod privind: Evenimente deosebite în viața bisericească; Activitatea Organelor Centrale Bisericești; Activitatea misionară și pastorală a clerului; viața religioasă-morală a credincioșilor; Viața monahală în Biserica noastră; Grija pentru locașurile de cult; Activitatea Bisericii Ortodoxe Române reflectată în mass-media.

Darea de seamă pe anul 2004 a Sectorului Relații Externe Bisericești privind: Relații cu Bisericile Ortodoxe surori și cu Bisericile Ortodoxe Orientale; Relații cu celelalte biserici creștine și cu Organizațiile ecumenice interne și internaționale; Participări ale ierarhilor și teologilor ortodocși români la conferințe și întruniri peste hotare.

Primește raportor I: Pr. Dr. Marian Ciulei

Darea de seamă pe anul 2004 a Sectorului Comunități ortodoxe române peste hotare privind: Organizarea, viața și activitatea eparhiilor ortodoxe române de peste hotare; Grijă pentru românii din jurul granițelor țării; Așezămintele românești de la Ierusalim, Iordan și Ierihon; Alte comunități ortodoxe românești dependente de Patriarhia Română sau aflate sub alte jurisdicții bisericești.

Darea de seamă pe anul 2004 a Sectorului Biserica și Societatea, privind: Activitatea de asistență socială, caritativă și filantropică în Biserica Ortodoxă Română; Activitatea de asistență religioasă în armată, penitenciare, spitale, azile de bătrâni, centre de plasament, cămine de copii; Activitatea asociațiilor, ligilor și societăților cu caracter religios care funcționează cu binecuvântarea Bisericii Ortodoxe Române; Asociația Diaconia cu Centrul de Servicii, Așezământul Social "Patriarhul Justinian", Biroul de Pelerinaje și Magazinul Krețulescu.

Primește raportor II: Pr. Eugen Buruiană

D. La Comisia culturală:

Darea de seamă pe anul 2004 a Sectorului Învățământ teologic și educație religioasă privind: Activitatea instituțiilor de învățământ universitar și preuniversitar teologic; Activitatea de predare a Religiei în instituțiile de învățământ de stat; Schimbul de burse de studii cu Bisericile și organizațiile creștine de peste hotare.

Darea de seamă pe anul 2004 a Sectorului Patrimoniu Cultural-Național privind: Ocrotirea monumentelor istorice bisericești de artă și arhitectură religioasă; Evidența, păstrarea, conservarea și valorificarea patrimoniului cultural-național; Colecții de artă și arhitectură bisericească; Pregătirea personalului de specialitate în domeniul patrimoniului cultural-național.

Darea de seamă pe anul 2004 a Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române privind: Activitatea Editurii pe anul 2004 și Planul de activitate pentru anul 2005; Activitatea Tipografiei pe anul 2004 și Planul de activitate pentru anul 2005; Activitatea Atelierelor pe anul 2004 și Planul de activitate pentru anul 2005.

Primește raportor: Pr. Nicolae Brânzea

E. La Comisia economico-financiară:

Raportul Sectorului Economico-Financiar privind: Hotărârile Consiliului Național Bisericesc și ale Sfântului Sinod în legătură cu noul amplasament al Catedralei Mântuirii Neamului; Activitatea Sectorului II Economico-Financiar al

Administrației Patriarhale pe anul 2004; Contul de execuție bugetară și bilanțul financiar-contabil al Administrației Patriarhale și al Instituțiilor anexe pe anul 2004;

Primește raportor: Pr. Gheorghe Tomescu

F. La Comisia bugetară:

Raportul Sectorului II al Administrației Patriarhale Economico-Financiar privind: Proiectul bugetului de venituri și cheltuieli al Instituțiilor anexe pe anul 2005.

Primește raportor: Pr. Ioan Dâmbu

8. Suspendarea ședinței de lucru.

Invitând pe membrii Adunării Naționale Bisericești să participe la lucrările Comisiilor Permanente potrivit repartizării acestora și în sălile anume destinate, așa cum sunt redată în Ordinea de Zi, la orele 10.45, Prea Fericitul Părinte Președinte **suspendă ședința plenară pentru pauză**, timp în care comisiile vor examina problemele primite de la Biroul Adunării și vor întocmi rapoartele.

9. Reluarea lucrărilor în plen și prezentarea rapoartelor Comisiilor Permanente.

La reluarea lucrărilor în plen, la orele 11.45, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teotist invită pe raportorii Comisiilor de lucru să **prezinte deliberării și hotărârii plenului Adunării Naționale Bisericești rapoartele acestora**, după cum urmează:

A. Pr. Ioan Radu, de la Episcopia Hușilor, prezintă referatul Comisiei de validări și petițiuni, după cum urmează:

Temei nr. 1.028/2005 – Validarea mandatului Dl. Viorel Roman, delegat mirean propus de Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Iașilor în Adunarea Națională Bisericească.

La Comisia de Validări și petițiuni s-a primit mandatul cu nr. 1203/2005 emis de Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Iașilor în vederea validării Domnului Viorel Roman, delegat mirean din partea acestei Adunări Eparhiale, ca membru al Adunării Naționale Bisericești.

În adresa Arhiepiscopiei Iașilor nr. 1203 din 12 februarie 2005, Patriarhia Română este informată că întrucât Dl. Conf. Dr. Constantin Simirad, membru în Adunarea Națională Bisericească funcționează în prezent ca ambasador al României în Cuba, Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Iașilor, în ședința sa de lucru din 12 februarie 2005, a aprobat delegarea Domnului Viorel Roman, membru al acelei Adunări Eparhiale, ca delegat mirean în Adunarea Națională Bisericească.

Luând act că Dl. Viorel Roman a depus la Biroul Adunării Naționale Bisericești mandatul respectiv, că în urma examinării acestuia s-a constatat că mandatul este conform cu dispozițiile electorale, nu prezintă defecte de formă și că nu au fost făcute contestații împotriva lui;

În temeiul art. 63 din Regulamentul Organelor Centrale Bisericești și la propunerea **Comisiei de validări și petițiuni plenul Adunării Naționale Bisericești hotărăște:**

– *Aprobă validarea mandatului Domnului Viorel Roman, delegat mirean, propus de Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Iașilor ca membru în Adunarea Națională Bisericească pentru perioada 2005-2006, precum și repartizarea sa în Comisia Organizatoare.*

B. Pr. Dr. Vasile Nechita, de la Arhiepiscopia Iașilor, prezintă referatul Comisiei Organizatoare, după cum urmează:

Temei nr. 863/2005 – Hotărârea Sfântului Sinod nr. 981/15 iunie 2004 privind înființarea Episcopiei Tulcii, cu reședința în municipiul Tulcea și cu modificarea corespunzătoare a art. 5 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

La Comisia Organizatoare a Adunării Naționale Bisericești s-a primit hotărârea Sfântului Sinod nr. 981 luată în ședința de lucru din 17 iunie 2004 în legătură cu propunerea Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Tomisului privind înființarea Episcopiei Tulcii, cu reședința în municipiul Tulcea, precum și cu modificarea corespunzătoare a art. 5 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române

Din examinarea dosarului respectiv, se constată că *hotărârea luată de Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Tomisului și adusă la cunoștința Sfântului Sinod și a Adunării Naționale Bisericești pentru examinare și aprobare este motivată de următoarele:*

a. Dorința clerului și a credincioșilor din județul Tulcea exprimată prin reprezentanți mireni și clerici aleși în Adunarea Eparhială pentru înființarea unei eparhii cu jurisdicția asupra județului Tulcea, în care prezența unui ierarh la nivel de episcop eparhial ar constitui un semnal pozitiv al preocupărilor Bisericii pentru sprijinirea credincioșilor și sub aspect social;

b. Îndreptățirea istorică a clerului și a credincioșilor din județul Tulcea de a li se înființa o Episcopie, ca o restituire pentru cele 14 scaune episcopale, atestate istoric și arheologic încă din secolul al V-lea, precum și vestigiile arheologice care atestă continuitatea existenței acestora până în secolul al XIV-lea, dar și existența în Tulcea, către mijlocul veacului al XIX-lea, a unei eparhii păstorită de un ierarh de la Dristra;

c. Necesitatea asigurării unei conduceri ierarhice și a unei administrări unitare a vieții bisericești în județul Tulcea, cu o foarte mare suprafață și cu parohiile situate la mare distanță unele de altele, care sub aspect geografic, demografic și al organizării administrativ-bisericești se rezumă la următoarele date: suprafața județului Tulcea de 8.499 km², cu o populație totală de 256.500 locuitori, din care 90,09% credincioși ortodocși, 3 potopopiate, 112, parohii, în care activează 136 preoți și 251 personal neclerical, 7 mănăstiri (4 de călugări, 3 de călugărițe) cu 150 de viețuitori, un Seminar teologic cu peste 10 ani vechime;

d. Actuala întindere a Arhiepiscopiei Tomisului, de la granița cu Bulgaria la granița cu Ucraina și dificultățile de conducere, îndrumare și administrare coerentă a vieții bisericești din jud. Tulcea.

Având în vedere dorința preoțimii și a credincioșilor din județul Tulcea, exprimată prin reprezentanții lor aleși în cadrul lucrărilor Adunării Eparhiale Extraordinare a Arhiepiscopiei Tomisului din 30 martie 2004, privind înființarea Episcopiei Tulcii, cu reședința în Municipiul Tulcea, fundamentată misionar-pastoral, cultural-social, istoric-geografic și administrativ bisericesc;

Luând act că pentru înființarea acestei eparhii, Consiliul Județean Tulcea, cu adresa nr. 595 din 28 ianuarie 2005 a întreprins demersurile legale pentru asigurarea spațiului administrativ care, va fi transmis în administrare noii Episcopii a Tulcii;

Ținând seama de hotărârea Sfântului Sinod nr.981 luată în ședința din 17 iunie 2004, prin care s-a aprobat înființarea Episcopiei Tulcii, cu reședința în municipiul Tulcea;

Apreciind că sunt întrunite condițiile legale pentru organizarea canonică și administrativă a noii Episcopii a Tulcii, în conformitate cu prevederile statutare și regulamentare bisericești;

Constatând că în temeiul prevederilor art. 7, al. 2 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române "*Schimbarea titlaturii Mitropoliilor, Arhiepiscopiilor și Episcopiiilor, precum și înființarea de noi eparhii, se fac prin hotărârea Adunării Naționale Bisericești*" și ale art. 20, lit. "e" din același Statut, potrivit cărora Adunarea Națională Bisericească are calitatea de "*a hotărâri asupra schimbării titlaturii Mitropoliilor, Arhiepiscopiilor și Episcopiiilor, a întinderii lor teritoriale și a înființărilor de noi eparhii*";

La propunerea Comisiei Organizatoare, Adunarea Națională Bisericească hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de hotărârea Sfântului Sinod nr. 981 luată în ședința de lucru din 17 iunie 2004, prin care s-a aprobat înființarea Episcopiei Tulcii, cu reședința în municipiul Tulcea, cu jurisdicție asupra județului Tulcea, ca sufragana a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, prin desprinderea județului respectiv din cadrul Arhiepiscopiei Tomisului;*

– *Ia act cu aprobare de noua întindere teritorială a Arhiepiscopiei Tomisului care va cuprinde Județul Constanța;*

– *Aprobă înscrierea noii Episcopii a Tulcii în dipticele general al Bisericii Ortodoxe Române după Episcopia Alexandriei și Teleormanului și înaintea Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului, iar în dipticele Mitropoliei Munteniei și Dobrogei după Episcopia Giurgiului;*

– *Aprobă modificarea art. 5 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, prin adăugarea punctului 10 la paragraful I, după cum urmează: "10. Episcopia Tulcii, cu reședința în municipiul Tulcea" și renumotarea celorlalte eparhii care urmează de la 11 la 28.*

– *Adresează Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist rugămintea ca, în calitate de Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, să încredințeze I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului mandatul organizării Episcopiei Tulcii, în vederea constituirii organelor eparhiale, potrivit prevederilor Regulamentului pentru alegerea,*

funcționarea și dizolvarea organelor deliberative și executive la parohiile, protopopiatele și eparhiile din Patriarhia Română.

C. Pr. Dr. Marian Ciulei, de la Episcopia Alexandriei și Teleormanului și Pr. Eugen Buruiană de la Episcopia Dunării de Jos, prezintă pe rând, referatul Comisiei Bisericești în legătură cu Raportul general al Consiliului Național Bisericesc pe anul 2004 privind:

a. Activitatea Cancelariei Sfântului Sinod.

La Comisia Bisericească s-a primit Darea de seamă a Cancelariei Sfântului Sinod – Sectorul I al Administrației Patriarhale pe anul 2004, condusă de Pr. Constantin Pârvu, vicar administrativ patriarhal, ajutat de Pr. Dr. Augustin Rusu, consilier patriarhal, sub îndrumarea Prea Sfințitului Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod.

Documentul însumează 127 de pagini și 25 de tabele anexă, expunând o parte a activității interne a Bisericii Ortodoxe Române, redată pe baza sumarelor ședințelor Organelor Centrale Bisericești din cursul anului 2004 și a dărilor de seamă primite de la cele 25 de eparhii din țară.

În fruntea evenimentelor și momentelor importante ale anului, cu alese semnificații bisericești, istorice, misionare, pastorale și administrative izvorâte din purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și a membrilor Sfântului Sinod și ca urmare a hotărârii organelor bisericești centrale, se situează **comemorarea a 500 de ani de la săvârșirea din viață a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare**, eveniment pus sub patronajul Președinției României și sub conducerea unui Comitet de onoare prezidat de primul-ministru și de Prea Fericitul Patriarh Teoctist, în care au fost cooptați din partea Bisericii: II.PP.SS. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Petru, Mitropolitul Basarabiei, Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților și ceilalți ierarhi din cadrul Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei. Manifestările comemorative s-au derulat la nivelul Centrului Patriarhal din București prin organizarea *Sesiunii solemne a Adunării Naționale Bisericești* din 16 iunie 2004, la nivel național-bisericesc prin *organizarea ceremoniilor religioase de la Mănăstirea Putna* din 1-2 iulie 2004, precum și la nivelul centrelor eparhiale, al instituțiilor de învățământ teologic și parohial prin diferite adunări cu caracter religios, științific-teologic și cultural-publicistic, pelerinaje la mormântul Sfântului Voievod de la Mănăstirea Putna. Cu prilejul sesiunii solemne a Adunării Naționale Bisericești de la București, Romfilatelia a lansat o *emisiunea filatelică jubiliară de timbre* cu chipul și citoriiile Sfântului, iar Patriarhia a emis o *medalie jubiliară*. Manifestările comemorative *au depășit granițele țării*, prin simpozionul științific organizat la Chișinău de Mitropolia Basarabiei, prin colocviul științific internațional organizat la Roma, prin expoziția de documente istorice și artă religioasă din epoca ștefaniană cu tema: “Ștefan cel Mare – punte între Orient și Occident”, organizat în Muzeul Vaticanului, la Salonul Sixtin în prezența unor înalți demnitari sosiți din România, a unor oficialități ale Vaticanului și a unui mare număr de cardinali romano-catolici din Italia.

Între evenimentele anului 2004 care îmbogățesc și consolidează viața și activitatea administrativă a Bisericii, Darea de seamă prezintă Hotărârea Sfântului Sinod pentru *înființarea Episcopiei Tulcii*, cu reședința în municipiul Tulcea, *Alegerea și înscăunarea P.S. Nicodim ca Episcop al Episcopiei Severinului și Strehaiei*, *Trecerea la cele veșnice a Î.P.S. Arhiepiscop în retragere Lucian Florea*, precum și a *P.S. Episcop Gherasim Putneanul (Cucoșel)*.

În capitolul referitor la **activitatea organelor centrale bisericești** sunt prezentate lucrările Sfântului Sinod în care s-au dezbătut peste 141 de probleme urmate de hotărâri referitoare la viața religioasă a credincioșilor și clerului, lucrarea pastoral-misionară, administrativă și socială, activitatea de învățământ teologic și educație religioasă, relațiile interne și externe ale Bisericii noastre. De asemenea, sunt prezentate hotărârile Adunării Naționale Bisericești ca organ central deliberativ și ales Consiliului Național Bisericesc, ca organ central executiv.

Organizarea administrativ-teritorială a Bisericii noastre atestă că în interiorul țării, în cuprinsul celor 5 mitropolii ale Patriarhiei Române, funcționează 10 arhiepiscopii, 14 episcopii, 161 protopopiate, 11.007 parohii și 2.313 filii, în cadrul cărora își desfășoară activitatea 12.855 preoți și diaconi, precum și 16.518 personal neclerical (cântăreți, paracliseri, îngrijitori, alte categorii profesionale).

Activitatea pastoral-misionară este expusă pe baza datelor extrase din dările de seamă ale celor 25 de eparhii și din itinerariile pastorale ale membrilor Sfântului Sinod și a constat în: slujbe arhiericești, vizite canonice, sfințiri și resfințiri de biserici, hirotonirea de preoți și diaconi, procesiuni, pelerinaje, hramuri de biserici și mănăstiri cu prilejul cărora ierarhii au ținut cuvinte de învățătură, la care se adaugă pastoralele chiriarhale, mesajele pastorale, întâlnirile, consfăturile și conferințele cu preoții și călugării, consfătuiri cu cadrele didactice de la instituțiile de învățământ teologic, cu profesorii de religie, contribuțiile la posturile de radio și televiziune, la care se transmit programe religioase. Pilduitoare sunt în acest domeniu *vizitele frățești ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist* în Episcopia Sloboziei și Călărașilor – cu prilejul sfințirii catedralei eparhiale, în Episcopia Romanului și Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților – cu prilejul participării la unele manifestări din cadrul Anului Ștefanian; în Arhiepiscopia Târgoviștei și în Arhiepiscopia Tomisului, ca și vizitele reciproce dintre ierarhi cu prilejul unor aniversări sau comemorări.

Darea de seamă evidențiază că rezultatele încurajatoare ale activității misionar-pastorale a clerului au fost sporite de **existența în anul 2004 în cuprinsul eparhiilor din Patriarhia Română a: 14.574 locașuri de cult în folosință**, din care: 63 catedrale (24 catedrale eparhiale și 23 biserici catedrale); 10.580 biserici parohiale, 2.072 biserici filiale, 433 biserici de mănăstiri, 208 biserici de cimitir, 12 biserici fundamentale, 48 biserici izolate, 298 capele parohiale, 171 capele de cimitir, 74 paraclise parohiale, 182 paraclise de mănăstiri, 403 biserici și capele în instituțiile bugetare (89 în unitățile Ministerului Apărării Naționale și Ministerului Administrației și Internelor, 37 la penitenciare, 166 la spitale, 50 la unități de învățământ, 61 în așezăminte de ocrotire socială), a 6.332 locații imobiliare, din care: 27 reședințe eparhiale, 149 sedii protopopești (141 existente și 8 în construcție) și 6.156 case parohiale (5.896 existente și 260 în construcție), pre-

cum și a 12.052 cimitire bisericesti, din care: 11.753 cimitire parohiale (608 urban, 11.145 rural) și 319 cimitire mănăstirești (232 mănăstiri, 87 schituri).

Totodată, sunt prezentate și **hotărârile Sfântului Sinod cu privire la viața liturgică**, aprobarea slujbelor pentru cinstirea sfinților români canonizați, pentru unele îndreptări și diortosiri în textul rânduielii Proscomidiei, a Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur și măsuri pentru intensificarea cântării omofone în biserici. Bogăția și intensitatea vieții liturgice în parohiile din cuprinsul eparhiilor Patriarhiei Române este ilustrată atât prin consemnarea responsabilității și ritmicității *săvârșirii Sfintei Liturghii în duminici și sărbători și a celorlalte slujbe din ciclul liturgic săptămânal* de către preoții de parohie, între care la loc de cinste stau cele *3.300 de Sfinte Liturgii, 534 de hirotonii întru preot și diacon și peste 6.300 de vizite pastorale oficiate de membrii Sfântului Sinod în eparhiile încredințate spre păstorire*, cât și prin amintirea faptului că preoții au răspuns cu promptitudine cerințelor sacramentale și pastorale ale credincioșilor din unitățile parohiale, *oficiindu-se în anul 2004 un număr total de: 106.373 botezuri (51.209-urban, 55.164-rural), 66.904 cununii (36.846-urban, 30.058-rural) și 135.189 înmormântări (51.068-urban, 84.121-rural).*

Capitolul referitor la relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte culte din țară confirmă continuarea ecumenismului care stă la baza acestora în virtutea principiilor respectului reciproc, al toleranței și al buneii conviețuiri, credincioșii, clericii și conducătorii cultelor participând la desfășurarea *Săptămânii de rugăciune pentru Unitate creștină*, la evenimente comune culturale, la diferite comemorări, aniversări și vizite ecumenice. În privința dialogului dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catolică de rit bizantin (greco-catolică), cea de a 9-a întrunire a Comisiei Mixte propusă pentru 28 septembrie 2004 n-a mai putut avea loc. Între alternanța unor momente de deschidere și dialog cu unele de tensiune și reproș, Biserica Ortodoxă Română rămâne deschisă și așteaptă cu încredere continuarea dialogului, care până în prezent a dat rezultate pozitive.

În legătură cu activitatea pastoral-misionară în Biserica noastră este relevantă **contribuția Editurii Institutului Biblic și al Editurilor Centrelor eparhiale** care au oferit cărți de cult, de teologie, de literatură ortodoxă necesare promovării vieții religioase. Este semnificativă creșterea continuă a numărului publicațiilor bisericesti prin care s-au pus la îndemâna clerului și credincioșilor în anul 2004 prin *Tipografia Institutului Biblic și cele 10 tipografii eparhiale existente*, peste *84 de titluri numai de reviste și publicații periodice centrale și eparhiale*, în afară de cărțile de cult și cărțile de teologie. Față de anul precedent, s-au editat cu 14 periodice și cu 47 de titluri de carte teologică mai mult, întregind numărul de *250 de titluri de carte* variate ca și conținut și adresabilitate, dintre care la loc de frunte stă reeditarea Sfinei Scripturi în ediția Sfântului Sinod și Ediție Jubiliară diortosită de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului. La aceea se adaugă cele *4 posturi bisericesti de radio (Trinitas-Iași, Renașterea-Cluj, Reîntregirea-Alba Iulia și Ortodoxia-Brașov)*, care constituie un amvon permanent pentru credincioși.

Capitolul referitor al viața monahală subliniază desfășurarea ei în tradiția de rugăciune și muncă, cu spor duhovnicesc în ce privește trăirea rânduielilor monahale potrivit regulamentului propriu și cu o preocupare atentă în ce privește

pregătirea personalului monahal în cele 5 seminarii monahale și în facultățile de teologie. Potrivit datelor centralizate viața monahală s-a desfășurat în anul 2004 în 589 așezăminte monahale din care: 386 mănăstiri (212-călugări, 174-călugărițe), 194 schituri (136-călugări, 58-călugărițe) și 9 metocuri, în care trăiesc în rugăciune, muncă și studiu potrivit regulilor monahale și sfințelor canoane un număr de 8.090 viețuitori (2.866 călugări, 5.224 călugărițe).

Activitatea canonică, juridică și disciplină bisericească în anul 2004 a avut ca obiect continuarea revizuirii și amendării Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, a Regulamentului de procedură și a unora dintre regulamentele bisericești pentru a corespunde cerințelor vieții religioase actuale, în ce privește categorisirea parohiilor, relațiile eparhiilor din diaspora cu Biserica-Mamă neimplicarea clerului în politică, revenirea la folosirea titlaturii onorifice de "Locțiitor al Cezareei Capadociei", atribuită Mitropolitului Munteniei și Dobrogei, precum și o seamă de demersuri către autoritățile competente pentru aprobarea Legii Cultelor, gradele profesionale pentru cler îmbunătățirea salarizării personalului bisericesc, redobândirea proprietăților agricole și imobiliare, restituirea obiectelor din metale prețioase care au aparținut Bisericii.

În privința **disciplinei clerului**, dările de seamă ale centrelor eparhiale relevă faptul că personalul clerical și-a îndeplinit misiunea slujitoare sub toate aspectele, respectând și împlinind cu responsabilitate programul liturgic al slujbelor bisericești, programul de predică și catehizare, administrarea corespunzătoare a treburilor bisericești. Faptul că în anul 2003 s-a republicat Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxă Române, precum și Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată, cu toate amendamentele aduse până în prezent și s-a pus la îndemâna clerului, a generat un spor de exigență și preocupare a autorității bisericești cu privire la prevenirea, întărirea, dar și sancționarea, acolo unde a fost cazul, a abaterilor de la disciplina, ținuta și conduita clerului. Potrivit datelor transmise de Centrele Eparhiale, în anul 2004, actele de indisciplină și abateri de la prevederile canonice și statutare bisericești au fost sancționate cu promptitudine și, după gravitatea lor, aplicându-se 9 caterisiri, 22 depuneri din treapta preoției, 31 transferări disciplinare, 22 opriri de la cele sfinte, 32 canonisiri la mănăstiri. *Sinoadele Mitropolitane, ca instanțe de recurs pentru pedeapsa depunerii din treapta preoției*, au primit 5 recursuri, iar *Sfântul Sinod, ca instanță de recurs pentru pedeapsa caterisirii*, a primit 5 cereri de recurs care au fost respinse și 2 cereri de iertare care au fost admise.

Într-un capitol special, darea de seamă expune **activitatea Mitropoliei Basarabiei**, condusă de I.P.S. Mitropolit Petru, care cuprinde 8 protopopiate, 76 parohii cu 98 de preoți, 6 mănăstiri și 1 Seminar teologic, constatându-se că după reglementarea statutului său juridic, Mitropolia a început să progreseze în toate sectoarele vieții bisericești. I.P.S. Mitropolit Petru a săvârșit 3 noi hirotonii, a sfințit 5 biserici noi și a pus piatra de temelie la alte 4 noi biserici, iar în anul 2004 a primit vizita frățescă a I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos și P.S. Arhiereu-Vicar Ioachim Băcăuanul.

Activitatea de **pregătire și perfecționare a clerului** s-a desfășurat, potrivit hotărârilor Sfântului Sinod, prin participarea clerului la *cursurile și examenele*

pentru obținerea gradelor profesionale (definitivat, gradul II și gradul I), definite prin noi oportunități de evaluare a activității fiecărui preot sub toate aspectele și care oferă personalului clerical dreptul la încadrare în grile superioare de salarizare, potrivit rezultatelor obținute. Astfel, în cursul anului 2004 s-au înscris un număr total de 1.394 preoți și diaconi care au îndeplinit condițiile pentru a se prezenta la examenul de titularizare (capacitate), la cursurile și examenele pentru definitivat, gradul II și gradul I, organizate potrivit Metodologiei în vigoare, la Facultățile de Teologie din București, Iași, Sibiu, Cluj, Craiova și Timișoara, în scopul menținerii rigorii științifice și a calității acestor cursuri. Perfecționarea personalului clerical s-a mai realizat și prin participarea la *Conferințele preoțești semestriale* cu tematică aprobată de Sfântul Sinod și la *Conferințele preoțești administrative trimestriale* cu tematică stabilită de centrele eparhiale conform cerințelor misionar-pastorale și administrative locale.

Grija ierarhilor, a clerului și a credincioșilor pentru construirea, restaurarea, repararea și întreținerea locașurilor de cult în anul 2004 s-a manifestat prin: *punerea pietrei de temelie și începerea lucrărilor* la 148 de biserici noi (55-urban, 93-rural); *continuarea lucrărilor* la cele 927 biserici noi începute în anii anteriori dar neterminate (362-urban, 565-rural); *finalizarea lucrărilor* la 251 de biserici nou construite începute în anii anteriori (82-urban, 169-rural); *darea în folosință prin sfințire* a 146 de biserici nou construite (44-urban, 118-rural); *continuarea lucrărilor de reparare, restaurare și consolidare* la 556 biserici care nu sunt monumente (119-urban, 437-rural); *pictarea din nou* a 353 biserici (117-urban, 236-rural); *restaurarea picturii* la 399 biserici (96-urban, 299-rural); *sfințirea și resfințirea* a 226 locașuri de cult cărora li s-au făcut diferite lucrări. Pentru construirea de noi biserici, restaurarea, repararea și întreținerea celor existente care nu sunt monumente istorice s-a cheltuit în anul 2004 suma de 1.052.231.241.000, cea mai mare parte provenind din contribuția credincioșilor.

Darea de seamă se încheie cu redarea succintă a **activității Cabinetului Patriarhal**, cu o deosebită atenție acordată multiplelor activități ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în calitate de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Loțîitor al Cezareei Capadociei, ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române și președinte al organelor centrale bisericești, precum și a **activității Cancelariei Sfântului Sinod** cu serviciile aferente: Secretariatul, Biroul Personalului, Oficiul Juridic, Registratura generală a Centrului Patriarhal, Arhiva, Biblioteca Sfântului Sinod, Corpul de Inspecție și Control cu biroul de sesizări, Cabinetul medical

Concluzia generală care se desprinde din expunerea Dării de seamă a Sectorului Cancelariei Sfântului Sinod pe anul 2004 este aceea că activitățile desfășurate și rezultatele acestora sunt rodul colaborării și al unității dintre ierarhi, cler și credincioși sub atenta și competența îndrumare și păstorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, fapt care stimulează și încurajează întregul corp bisericesc în continuarea eforturilor pentru promovarea și înnoirea vieții religioase pe principiile ei tradiționale, cu o largă deschidere și îmbrățișare a tuturor problemelor cărora trebuie să dea răspuns ziditor.

b. Activitatea Biroului de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române.

Expunerea prezintă activitatea desfășurată în cursul anului 2004 și care poate fi sintetizată astfel: mediatizarea activității Sfântului Sinod, a Adunării Naționale Bisericești și a Consiliului Național Bisericesc, redarea, prin comunicate de presă, a activității Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a sectoarelor Administrației Patriarhale și a unor evenimente din cuprinsul eparhiilor ortodoxe române din țară și străinătate în domeniile misionar-pastoral, social-filantropic, de învățământ și cultură, al relațiilor cu celelalte culte din România, cu alte Biserici creștine și organizații ecumenice de peste hotare; analizarea articolelor, comentariilor, știrilor, informațiilor și emisiunilor din presa scrisă și de la radio și televiziune private la Biserica Ortodoxă Română, instituțiile și slujitorii ei și la participarea acestora la viața publică în domenii de interes bisericesc, elaborarea zilnică a revistei presei pe baza acestora; stabilirea de relații profesionale cu jurnaliștii acreditați pe lângă Patriarhia Română de către agențiile de presă, marile cotidiene și posturile de radio și televiziune publice și private; organizarea, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a unor conferințe de presă pentru prezentarea punctului de vedere al Bisericii Ortodoxe Române în domenii de interes general bisericesc, social și de altă natură sau pentru clarificarea unor probleme în cazul unor erori de informare din presă; colaborarea cu birourile de presă ale unor instituții reprezentative ale administrației publice centrale și locale de stat, a celorlalte culte, a altor instituții, organizații din viața publică românească; redactarea, în colaborare cu Sectorul Relații Externe Bisericești, a Buletinului Informativ în limba engleză *News Bulletin* și întreținerea paginii de internet a Patriarhiei Române. Expunerea se încheie cu aprecierea că întregul personal al Biroului de Presă și Comunicații în frunte cu Pr. Costel Stoica, consilier patriarhal, sub îndrumarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu s-au străduit să răspundă cerințelor actuale de a prezenta cu promptitudine Biserica Ortodoxă Română și întreaga ei lucrare sacramentală și pastoral-misionară în media românească, cu scopul de a răspunde astfel cerințelor pentru transparență și comunicare eficientă a acesteia.

Urmare celor expuse și potrivit art. 20, lit. "g" din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, **Comisia Bisericească propune plenului Adunării Naționale Bisericești:**

– *Să ia act cu aprobare de activitatea internă a Bisericii Ortodoxe Române cuprinsă în Raportul General, care redă lucrarea desfășurată în anul 2004 de Cancelaria Sfântului Sinod și Biroul de Presă și Comunicații, înălțând smerite mulțumiri Bunului Dumnezeu pentru darurile revărsate asupra Bisericii noastre și asupra poporului dreptcredincios în anul care a trecut;*

– *Să se exprime mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, ierarhilor, preoților și credincioșilor care, prin lucrarea și viața pilduitoare, s-au înscris în efortul comun de slujire a Sfintei noastre Biserici.*

– *Să se aducă mulțumiri ostentorilor Cancelariei Sfântului Sinod și Biroului de Presă și Comunicații care au lucrat sub îndrumarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, precum și celor de la centrele eparhiale pentru colaborarea și împreună-lucrarea administrativ bisericească din anul 2004.*

c. Activitatea Sectorului Relații Externe Bisericești.

La Comisia Bisericească a Adunării Naționale Bisericești s-a primit spre analiză și hotărâre Darea de Seamă privind activitatea desfășurată în anul 2004 de Sectorul Relații Externe Bisericești din cadrul Administrației Patriarhale, condus de Pr. Dr. Michael Tița, consilier patriarhal, sub îndrumarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul.

Darea de Seamă prezintă Adunării Naționale Bisericești principalele repere ale vieții și lucrării Bisericii Ortodoxe Române, ca parte integrantă a Ortodoxiei Universale, precum și în relațiile sale ecumenice. Astfel, una din principalele preocupări ale Bisericii noastre pe tărâm extern a constituit-o **aprofundarea și întărirea legăturilor sale tradiționale cu Bisericile Ortodoxe Surori**, fiind amintite: *vizita delegației a Bisericii Ortodoxe Române condusă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, la Constantinopol și Cezareea Capadociei* (18-24 mai), pentru a împărtăși binecuvântarea începutului slujirii în limba română, în biserica "Sfânta Muceniță Parascheva", ctitorie a Sfântului Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, pe care Patriarhia Ecumenică a încredințat-o, pe o perioadă de 5 ani, comunității ortodoxe române din Istanbul, prilej cu care Prea Fericirea Sa și delegația Bisericii Ortodoxe Române au efectuat un pelerinaj în Capadocia Asiei Mici, împreună cu Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu, alți ierarhi, preoți și credincioși; *vizita în Țara și Biserica noastră a Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului* (15-21 octombrie), înscrisă în șirul manifestărilor consacrate Anului Ștefanian și ca o mărturie în plus a bunelor relații statornicite de-a lungul timpului între cele două Biserici Ortodoxe Surori, prilej cu care a fost subliniată necesitatea promovării valorilor specifice Ortodoxiei în procesul de fundamentare a noii Europe unite. Pornind de la porunca Mântuitorului Hristos "ca toți să fie una" (Ioan 17, 21), Biserica Ortodoxă Română a continuat, și în anul 2004, **promovarea și intensificarea relațiilor sale ecumenice cu Biserica Romano-Catolică, cu Bisericile Protestante, cu organele ecumenice interne și internaționale și cu alte organizații religioase sau laice**, între care sunt amintite: *vizitele la Patriarhia Română a unor înalți prelați ai Bisericii Romano-Catolice, cu prilejul participării la anumite evenimente culturale și academice*: Eminența Sa Cardinalul Walter Kasper, Președintele Consiliului Pontifical pentru Promovarea Unității Creștinilor (11-16 mai) a vizitat Biserica noastră, prilej cu care, ca o răsplată a activității sale deosebite pe plan bisericesc și universitar, a primit titlul de "Doctor Honoris Causa" al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca; Eminența Sa Cardinalul Karl Lehmann, Episcop de Mainz, Președintele Conferinței Episcopilor din Germania a făcut o vizită în România (27-28 aprilie); Dl. Andrea Riccardi, președintele Comunității Sant'Egidio, cu ocazia lansării, în Aula Palatului Patriarhiei din București, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a cărții sale "Secolul martiriului. Creștinii în veacul XX" (11 mai 2004). *Participări ale unor ierarhi, clerici și profesori de teologie ortodocși români la evenimente culturale și academice organizate de Biserica Romano-Catolică*: Conferința cu tema "Spiritualitatea creștină și unitatea europeană", organizată de Asociația culturală Mitteleuropa (Abația Rosazzo, Italia, 22-23 octombrie); Conferința Ecumenică Internațională

cu tema: "Spiritualitatea ecumenică – izvor al unității pentru o nouă Europă creștină", (Roma, 2-4 mai); Cea de a XVII-a Întâlnire Internațională de Rugăciune pentru Pace, organizată de Comunitatea Sant' Egidio (Milano, 5-7 septembrie), Evenimentele de la Vatican dedicate comemorării Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, ca parte din programul omagial "Ștefan cel Mare și Sfânt-500" (Roma, 28-30 septembrie); *continuarea relațiilor cu Biserica Anglicană și cu Biserica Lutherană prin*: Corespondența oficială primită la Patriarhia Română din partea Arhiepiscopului de Canterbury, Dr. Rowan Williams, Primatul Comuniunii Anglicane, cu privire la situația actuală din cadrul Comuniunii Anglicane, cu implicații în ceea ce privește continuarea dialogului ortodoxo-anglican; Constituirea comitetului de organizare a Asociației Sf. Alban și Sf. Serghie-Filiala România (București, 21 septembrie); Cea de a XII-a Întrunire a Comisiei Mixte de Dialog Ortodox-Lutheran (Durău, România, 6-13 octombrie); Vizita Excelenței Sale, Dr. Gerhard Maier, Episcopul Bisericii Evanghelice din Wurttemberg, Germania (Galați, 6-10 octombrie); *dezvoltarea participării Bisericii noastre la activitatea Organizațiilor Creștine Internaționale prin*: relații cu Consiliul Mondial al Bisericilor prin participarea la Întrunirea Comisiei pentru Educație și Formare Ecumenică a Consiliului Mondial al Bisericilor (Matanzas, Cuba între 24-29 noiembrie) și Relații cu Conferința Bisericilor Europene prin participarea la Întrunirea Comitetului Mixt KEK/CCEE, care a avut loc în Polonia, lângă orașul Opole (29 ianuarie – 1 februarie).

Un capitol de încheiere a Dării de seamă evaluează **implicarea ecumenică a Bisericii Ortodoxe Române în plan intern** prin: *participarea la activitatea Asociației Ecumenice a Bisericilor din România-AIDRom*, în cea a *Societății Biblice Interconfesionale din România*, precum și în desfășurarea *Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștină* (ianuarie 2004) și, nu în ultimul rând, consemnarea **prezenței active în scopul afirmării valorilor Ortodoxiei universale, în context european**, la care Biserica noastră a contribuit în anul 2004 prin participarea reprezentanților ei la diverse întruniri internaționale, pe teme precum: *"Împreună pentru Europa"*, *"Spiritualitatea ecumenică – izvor al unității pentru o nouă Europă creștină"*, precum și *implicarea reprezentanței Bisericii Ortodoxe Române pe lângă instituțiile europene* în acțiuni ce privesc afirmarea Bisericii Ortodoxe în Europa secolului XXI.

În urma analizării Dării de Seamă a Sectorului Relații Externe Bisericești al Administrației Patriarhale, **Comisia Bisericească propune Adunării Naționale Bisericești**:

– *Să se ia act că, prin lucrarea desfășurată în anul 2004 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, de ierarhii și de ceilalți reprezentanți ai săi, Biserica Ortodoxă Română a rămas credincioasă principiului fundamental al sobornicității, reafirmându-și cu tărie poziția de participant dinamic la efortul misionar al Ortodoxiei Universale în lumea contemporană;*

– *Să se ia act că, împlinind mesajul înaintașilor, prezența activă a Bisericii Ortodoxe Române în Mișcarea Ecumenică rămâne o necesitate, care decurge din însăși natura lucrării sale în lume;*

– Să constate că, în contextul procesului de extindere a Uniunii Europene, Biserica Ortodoxă Română și-a manifestat sprijinul constant pentru împlinirea acestor deziderate, afirmându-se, în același timp, ca o păstrătoare a identității culturale, religioase și lingvistice a poporului român.

d. Activitatea Sectorului Comunități Ortodoxe Române de peste hotare.

Darea de seamă redă activitatea Bisericii Ortodoxe Române din anul 2004 în relațiile sale cu românii care viețuiesc în jurul granițelor României sau în alte părți ale lumii, sub aspect misionarpastoral cultural și administrativ, fiind elaborată de Sectorul Comunități Externe de peste hotare, condus de Pr. Dr. Mircea Alexa Uță, consilier patriarhal, sub îndrumarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul.

Astfel, în ciuda condițiilor dificile de ordin economic sau produse de realitățile existente, **Comunitățile Ortodoxe Românești din jurul granițelor României** s-au străduit, și în cursul anului 2004, să-și mențină identitatea și să păstreze vie legătura cu Biserica Mamă, acestea fiind prezentate rând pe rând, după cum urmează: *Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria*, condusă de P.S. Episcop Sofronie, cuprinde 21 de parohii și 16 filii și 3 așezăminte monahale (Gyula, Șacal și Bichiș), grupate în 3 protopopiate (Gyula-Budapesta, Chitighaz-Seghedin și Micherechi-Bihor), în cadrul cărora funcționează 11 preoți (6 locali și 5 misionari) și 5 ieromonahi, care păstoresc un număr de 3.642 de credincioși ortodocși români înregistrați. În perioada 24-25 aprilie 2004, la Budapesta și Gyula, au fost organizate de către Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria “Zilele Creștinătății Ortodoxe” destinate prezentării creștinismului ortodox din Ungaria. Eparhia editează periodicul “Buletinul Episcopiei”. *Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului*, condusă de P.S. Episcop-Locțiitor (administrator) Daniil, care cuprinde 40 de parohii organizate în 6 protopopiate (Vârșet, Panciova și Torac, Kovin, Alibunar, Biserica Albă), deservite de 22 de preoți. Darea de seamă face referire specială la stare tensionată din Valea Timocului, unde românii din localitatea Malajni-ca au întâmpinat numeroase dificultăți din partea autorităților de stat și bisericești sârbe în proiectul construirii bisericii românești din localitate. În vederea sprijinirii românilor din Serbia-Muntele negru autoritățile românești au înființat Consutul român de la Vârșet. Este amintită preocuparea Patriarhiei Române privind normalizării relațiilor cu Patriarhia Sârbă, în care scop s-au făcut demersuri continue pentru recunoașterea Episcopiei Sârbe din Timișoara. *Parohia Ortodoxă Română din Sofia, Bulgaria*, cu bogate tradiții în rândul românilor din Bulgaria care continuă să beneficieze de sprijin din partea Patriarhiei Române. Într-un următor capitol este prezentată **organizarea românilor ortodocși din Diaspora**, fiind redată succint organizarea acestora astfel: *Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale și de Nord*, condusă de I.P.S. Mitropolit Serafim, secondat de P.S. Episcop-Vicar Sofian Brașoveanul care, sub raport administrativ cuprinde 50 de parohii în Germania, Austria, Luxemburg, Suedia, Norvegia, Finlanda și Danemarca și o mănăstire în Germania, deservite de 49 preoți și 1 ieromonah. Eparhia editează periodicul “Scrisoare duhovnicească”. *Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale*, păstorită de I.P.S. Mitropolit Iosif,

ajutat de P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul care, din 25 iunie 2004, are sediul în Italia. Mitropolia cuprinde 91 de parohii și 7 așezăminte monahale grupate în 8 protopopiate care, la rândul lor, sunt organizate în 3 vicariate (un Vicariat pentru Franța, Elveția, Spania și Portugalia; un Vicariat pentru Italia și un Vicariat pentru Regatul Unit, Irlanda, Belgia și Olanda), unități deservite de 105 preoți, 14 diaconi și 18 monahi, alte 14 parohii fiind în curs de formare. Este menționată, în mod special, recunoașterea oficială a Bisericii Ortodoxe Române din Spania (din 3 iunie 2004), precum și întâlnirea episcopilor ortodocși români din Europa Occidentală și America (Paris, 15-19 aprilie 2004), problemă care a intrat și în preocupările Sfântului Sinod în ședința din 2-3 noiembrie 2004. Mitropolia a înființat o tipografie proprie și editează buletinul de informații "Foaia Sfântului Casian"; *Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America și Canada*, păstorită de I.P.S. Arhiepiscop Nicolae care, sub raport administrativ, cuprinde 41 de parohii (20 în SUA, 20 în Canada, 1 în Venezuela), 13 misiuni (8 în SUA, 4 în Canada, 1 în Argentina) și 3 mănăstiri, deservite de 44 preoți, 2 diaconi și 8 monahi, cu mențiunea că din anul 2003 sediul eparhiei se află la Chicago, iar în anul 2004 au început lucrările de reamenajare. Eparhia editează almanahul și periodicul de informare "Credința". Un alt capitol redă succint **organizarea și activitatea comunităților ortodoxe române aflate sub jurisdicția directă a Patriarhiei Române**, fiind amintite: *Așezămintele Românești de la Ierusalim, Iordan și Ierihon*, conduse de Arhim Ieronim Crețu, în cuprinsul cărora se derulează proiecte privind extinderea Așezământului din Ierusalim, finalizarea lucrărilor de la Așezământul de la Ierihon, sprijinirea pelerinajelor românilor la Locurile Sfinte și, nu în ultimul rând, asigurarea asistenței religioase a comunității românilor ortodocși din Israel, Palestina și Iordania; *Parohiile Ortodoxe Române din Australia* (Melbourne, Adelaide, Sydney care, din 2004 are un nou preot, Brisbane și Perth) și din *Noua Zeelandă* (Wellington și noile parohii înființate în anul 2004 de la Christchurch și Auckland). Darea de seamă se încheie cu o prezentare a **comunităților ortodoxe române din diaspora aflate în alte jurisdicții canonice, dar în comuniune spirituală cu Biserica Ortodoxă Română**: *Episcopia Ortodoxă Română din America*, păstorită de I.P.S. Arhiepiscop Nathanaiel, *Comunitatea Ortodoxă Română din Cipru*, *Așezămintele Românești de la Sfântul Munte Athos* (Schiturile Prodromu și Lacu), *Parohia Ortodoxă Română din Johannesburg*, *Africa de Sud* și *Parohia Ortodoxă Română din Istanbul, Turcia*. În legătură cu parohia ortodoxă română de la Istanbul se amintește că, la 23 mai 2004, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist împreună cu Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, au oficiat Sfânta Liturghie prin care au inaugurat *Biserica "Sfânta Cuvioasă Paraschiva"* din cartierul Haskoy, ctitoria Sfântului Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, dată în folosința comunității ortodoxe române din Istanbul, în urma acorului dintre Patriarhia Română și Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului.

Ca urmare a analizării Dării de seamă a Sectorului Comunități Ortodoxe Române de peste hotare, **Comisia Bisericească propune Adunării Naționale Bisericești**:

– Să se ia act cu aprobare că și în anul 2004, *Biserica Ortodoxă Română și-a intensificat eforturile în vederea întăririi și sporirii credinței creștin-ortodoxe a*

românilor cărora le-a fost hărăzit să viețuiască dincolo de hotarele actuale ale României, în scopul menținerii tradițiilor străbune, a identității spirituale românești ale acestora și pentru întărirea legăturilor cu Biserica Mamă;

– Să se ia act că eparhiile ortodoxe române din afara granițelor României, precum și parohiile și comunitățile aflate sub directa oblăduire a Bisericii Ortodoxe Române Mame au fost sprijinite, în diferite moduri, pentru a putea deveni prezențe cât mai active pe tărâm misionar-pastoral și cultural-spiritual, printre românii din aceste zone ale lumii.

e. Activitatea Sectorului Biserica și Societatea.

Prima parte a raportului redă **expunerea Sectorului Biserica și Societatea** care are menirea de a prezenta implicarea și angajamentul Bisericii Ortodoxe Române în soluționarea problemelor sociale ce afectează diverse categorii de persoane defavorizate, aprofundarea unor noi căi de colaborare cu instituții de stat și private, cu responsabilități în domeniul social, extinderea contactelor și diversificarea demersurilor la organisme abilitate pentru consolidarea prezenței preoților în armată, poliție, spitale, penitenciare, așezăminte de ocrotire socială. Darea de seamă a fost elaborată în cadrul sectorului condus de Pr. Dorel-Nicolae Moțoc, consilier patriarhal, sub îndrumarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul și redă, pe rând următoarele aspecte: **Activitatea de asistență social-filantropică a Bisericii noastre**, la nivelul celor 24 de eparhii, a fost asigurată în anul 2004 prin stădaniile celor 188 de asistenți sociali-teologi, 67 preoți misionari și 32 lucrători sociali, care își desfășoară activitatea în cadrul a 36 Birouri de asistență socială (1 la Centrului Patriarhal, 15 la centrele eparhiale, 15 la protopopiate și 5 la nivelul parohiilor). În anul 2004, *cheltuielile totale ale Bisericii Ortodoxe Române pentru activitățile social-filantropice - în bani și produse - s-au ridicat la suma de 196.792.524.975 lei*. În continuare, este redată **activitatea de asistență socială la nivelul Administrației Patriarhale**, care este asigurată de *Biroul de asistență socială din cadrul Sectorului Biserica și Societatea*, care, în cursul anului 2004, pe lângă activitățile de coordonare și monitorizare a acțiunilor social-filantropice desfășurate în cuprinsul eparhiilor (consiliere, informare, intervenții pe lângă instituții de stat și diverse organizații), *a derulat, în mod concret, 7 programe sociale* cu o durată de 6 sau 12 luni, altele cu prilejul marilor sărbători creștine și a altor evenimente (Nașterea Domnului, Sfintele Paști, Ziua Copilului, începutul anului școlar, etc.), având ca obiectiv: acordarea de ajutoare financiare și materiale (alimente, îmbrăcăminte, rechizite, medicamente, igienico-sanitare) pentru copii orfani și abandonati, bătrâni, familii sărace, familii afectate de inundații și grindină, romi-victime ale Holocaustului. *Suma totală cheltuită în anul 2004 de Sectorul Biserica și Societatea al Administrației Patriarhale a fost de 2.241.912.470 lei*, provenind din: *Fondul Filantropia (620.142.572 lei)* reprezentând 30% din totalul colectat de la credincioși, la nivelul eparhiilor, *sponsorizări și donații (1.621.769.898 lei)* din partea persoanelor fizice și juridice din țară și străinătate. Expunerea prezintă apoi **activitatea Asociației "Diaconia" din cadrul Sectorului Biserica și Societatea** care, în anul 2004 a cheltuit *suma de 1.653.692.000 lei* pentru activități sociale, caritativ-filantropice, de servicii și

pelerinaj derulate prin: *Așezământul social "Patriarhul Justinian Marina"* pentru protejarea și asistarea mamelor și copiilor, victime ale violenței în familie; *Centrul de servicii și Magazinul de cărți și obiecte bisericești-Kretzulescu*, pentru susținerea financiară a programelor sociale și *Agenția de Turism "Pelerinul"*, pentru desfășurarea activităților misionare.

Un nou capitol subliniază că, **la nivelul eparhiilor, activitatea de asistență socială** este reflectată prin următoarele componente care privesc: *înființarea a 83 de noi așezăminte social-filantropice în anul 2004*, pe lângă cele 118 de așezăminte existente la finele anului 2003, astfel încât, în prezent, în cuprinsul Patriarhiei Române, numărul total al acestora s-a ridicat la 201, profilate după cum urmează: 57 centre pentru copiii orfani, 20 cămine pentru bătrâni, 74 de cantine și brutării sociale, 27 cabinete medicale și farmacii sociale, 2 centre de diagnostic și tratament și 21 centre pentru asistența familiilor aflate în dificultate. *Oferirea de servicii sociale prin intermediul programelor social-filantropice* care au constat în: îngrijirea la domiciliu a copiilor orfani sau abandonati și a bătrânilor singuri, nedeplasabili; asistarea și consilierea persoanelor dependente de droguri, acordarea de ajutoare materiale și financiare pentru familiile sărace în vederea prevenirii evacuării sau debransării de la utilități; îngrijirea la domiciliu a bolnavilor de cancer; asistarea și îngrijirea copiilor seropozitivi și a celor cu grave dificultăți de adaptare; prevenirea și combaterea traficului de ființe umane; pregătirea persoanelor fără ocupație, în vederea integrării lor profesionale; sprijin pentru copiii proveniți din familii sărace în vederea prevenirii abandonului școlar și instituționalizării; consiliere spirituală, socială și juridică acordată familiilor și persoanelor singure pentru obținerea facilităților prevăzute de lege; acordarea de asistență medicală și îngrijire pentru copiii străzii; oferirea de masă caldă, zilnic, prin cele 74 de cantine și brutării sociale; pachete cu alimente cu prilejul marilor sărbători. În cursul anului 2004, în cuprinsul eparhiilor Patriarhiei Române, *un număr de 160.000 de persoane și familii au fost beneficiarii programele de asistență socială* după cum urmează: *66.836 au fost copiii* proveniți din casele de tip familial, orfelinate și centre sociale, din familii sărace și fără posibilități de întreținere mai ales a celor cu dificultăți de adaptare, tulburări afective și de comportament, *39.975 au fost vârstnici*, din căminele de bătrâni înființate în diferite parohii și mănăstiri, din centrele sociale de tranzit și adăposturi de noapte, bătrâni singuri, nedeplasabili, abandonati de familie și care prezentau grave probleme de sănătate și *53.989 de familii sărace*, fără posibilități materiale, tineri, studenți, șomeri, deținuți eliberați, persoane cu handicap sau fără adăpost. *În anul 2004, sumele de bani cheltuite de către cele 24 de eparhii ale Bisericii Ortodoxe Române pentru susținerea activităților social-filantropice, s-au ridicat la cifra de 97.822.623.894 lei*, provenind din următoarele surse: *Fondul "Filantropia"* – colectat de la credincioși (5.482.409.461 lei), *Fonduri proprii* – cutia milei, activități productive (14.484.782.511 lei), *Finanțări externe* – PHARE, UNICEF, USAID, etc. (5.024.400.000 lei), *Donații și sponsorizări* (72.826.277.522 lei), la care se adaugă *ajutoarele materiale* în valoare de 98.969.901.081 lei (alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, etc.).

Darea de seamă continuă cu **prezentarea activității de asistență religioasă în unitățile militare, penitenciare, spitale și așezăminte de ocrotire socială**, amintindu-se că în anul 2004, aceasta a fost asigurată de un număr de 437 de preoți, din care 145 în unități militare și penitenciare și 292 în spitale și așezăminte de ocrotire socială, derulându-se în cadrul celor 300 de biserici și capele în funcțiune, alte 111 aflându-se în diferite stadii de construcție și amenajare.

Un ultim capitol al expunerii redă succint contribuția la susținerea lucrării pastoral-misionare și cultural-spirituale a Bisericii prin **activitatea asociațiilor și fundațiilor care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod** (*Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români – ASCOR, Societatea Națională a Femeilor Ortodoxe din România – SNFOR, Frăția Ortodoxă Română – FOR, Oastea Domnului*) și a **Centrelor Eparhiale**, concretizate în: acțiuni umanitare și vizite la centre de plasament, orfelinat și azile; organizarea de tabere și pelerinaje pentru tineret la mănăstirile din țară și de peste hotare; organizarea de centre misionare pentru tineret; activități de catehizare și manifestări misionar-comemorative; editarea și difuzarea unor publicații creștine; organizarea de conferințe, simpozioane, întâlniri pentru tineret și seri creștine cu participarea unor ierarhi, mari duhovnici și oameni de cultură; organizarea de concursuri pentru promovarea tradițiilor și a valorilor ortodoxiei românești; acordarea de asistență religioasă pentru hipoacuzici; acțiuni de promovare a relațiilor de colaborare și parteneriat cu organizații interne și internaționale.

A doua parte a raportului redă succint activitatea **Asociației Diaconia cu Centrul de Servicii: Așezământul social “Patriarhul Justinian”, Biroul de Pelerinaje și Magazinul Krețulescu**, care funcționează pe lângă Centrul Patriarhal, coordonate și în anul 2004, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de către P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul, ajutat de personalul de specialitate aferent.

Din expunerea prezentată reiese că, în anul 2004 Biroul de Pelerinaj și Asociația Diaconia **au desfășurat activități sociale și economice cu un rulaj financiar total de 9.941.117.248 lei**. Astfel, în anul 2004 **Biroul de Pelerinaj al Patriarhiei Române** a avut un rulaj financiar de 3.058.455.127 lei și s-a concretizat în: *Pelerinaje externe* pentru 196 pelerini (Țara Sfântă, Muntele Athos, Grecia, Bulgaria, Ucraina), *Pelerinaje interne* pentru un număr de 2.680 (la mănăstiri, locuri sfinte sau cu prilejul unor mari manifestări religioase - Putna, Dobrogea, Sfânta Paraschiva), *primirea a 118 persoane din străinătate (in-coming)* pentru pelerinaje în România; *programe social-educative pentru persoane aparținând unor categorii sociale defavorizate* (pensionari, copii și tineri provenind din familii cu venituri reduse, persoane cu diferite handicapuri); *programe destinate școlilor și grădinițelor* (150 elevi și 80 copii de grădiniță); *Servicii de cazare și transport, Servicii de popularizare a activității Biroului de Pelerinaj* (prin presa bisericească, pliante, panouri publicitare etc.); *achiziționarea unui microbuz*; **Asociația Diaconia**, ca organizație non-guvernamentală înființată conform legii, având personalitate juridică și funcționând cu aprobarea Patriarhiei Române, a avut un rulaj financiar total de 6.882.662.121 lei și și-a desfășurat activitatea prin: **Așezământul social “Patriarhul Justinian Marina”**, în cadrul

căruia în anul 2004, cu cheltuieli de 2.392.399.655 lei, din care 322.160.465 lei sponsorizări, au funcționat următoarele proiecte: *Centrul pentru protejarea și asistarea mamelor și copiilor acestora, victime ale violenței în familie; Centrul de zi pentru copiii proveniți din familii monoparentale și/sau sărace, cu risc crescut de abandon școlar și familial; Serviciul de consiliere și sprijin familial-program cu caracter permanent; organizarea de parteneriate sociale cu diferite organisme și instituții medicale, sociale și de educație specializate; organizarea de manifestări cu caracter social-caritativ la marile praznice creștine; acordarea de ajutoare sociale de urgență pentru persoane sărace care în anul 2004 au totalizat 271 milioane lei; organizarea de conferințe și întâlniri consultative pe problemele specifice ale Asociației; Activitatea productivă de autofinanțare, care în anul 2004 a totalizat suma de 4.490.262.466 lei, pusă la dispoziția serviciilor de asistență socială, s-a realizat prin **Magazinul de cărți și obiecte bisericești amenajat în Calea Victoriei 45, Centrul de servicii din același sediu care oferă:** servicii de fotocopiere, scanare, printare, laminare, legare termică sau cu spirale, tehnoredactare documente personalizate, obiecte de birotică și papetărie); **Agenția de turism "Pelerinul"** cu un rulaj financiar de 135.122.565 lei.*

Analizând cele de mai sus, cuprinse în Darea de seamă a Sectorului Biserica și Societatea, precum și în Darea de seamă a Asociației Diaconia cu Centrul de Servicii: Așezământul Social "Patriarhul Justinian", Biroul de Pelerinaje și Magazinul Kretulescu care funcționează pe lângă Centrul Patriarhal, **Comisia Bisericească propune Adunării Naționale Bisericești:**

– *Să se ia act cu aprobare de activitatea Bisericii Ortodoxe Române în relația ei cu societatea de-a lungul anului 2004, aducând smerită recunoștință lui Dumnezeu pentru ajutorul acordat în misiunea Bisericii de a propovădui cuvântul Sfintei Evanghelii;*

– *Să se exprime mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, celorlalți membri ai Sfântului Sinod, preoților, personalului monahal și credincioșilor pentru strădania misionară depusă în anul 2004, pentru ca societatea românească să-și continue mersul spre normalitatea viețuirii sale, care nu poate fi atinsă fără credința în Dumnezeu, iubirea de neam și respectul față de identitatea culturală, etnică sau religioasă a fiecăruia.*

– *Ia act cu aprobare de activitatea rodnică desfășurată în anul 2004 de Asociația Diaconia cu Așezământul social "Patriarhul Justinian Marina", Biroul de pelerinaj, Centrul de Servicii și Magazinul de cărți și obiecte bisericești, care funcționează pe lângă Centrul Patriarhal sub directa oblăduire a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.*

D. Pr. Nicolae Brânzea, de la Episcopia Argeșului și Muscelului, prezintă plenului referatul Comisiei Culturale în legătură cu Raportul General al Consiliului Național Bisericesc pe anul 2004 privind:

a. Activitatea Sectorului învățământ teologic și educație religioasă.

Expunerea înfățișează preocupările din anul 2004 cu privire la problemele învățământului teologic și ale educației religioase în rândul copiilor și tineretului,

atât în Biserică și în Școală, cât și în afara lor, care au continuat să constituie o preocupare majoră a Sfântului Sinod și a fiecărui ierarh în parte vizând întregirea lucrării misionare a Bisericii Ortodoxe Române. În acest cadru, Darea de seamă prezentată Adunării Naționale Bisericești reflectă activitatea Sectorului învățământ teologic și educație religioasă al Administrației Patriarhale condus de **P.C. Diac. Nicu Octavian**, consilier patriarhal și aflat sub coordonarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, după cum urmează: **Activitatea de îndrumare și supraveghere a predării Religiei în învățământul public de stat** care se referă la: adoptarea de măsuri pentru înscrierea obligatorie a Religiei în planul de învățământ, în orarul școlii și în catalog în acord cu trecerea, începând cu anul școlar 2003-2004, la învățământul general obligatoriu de 10 clase; înscrierea disciplinei Religie în planul de învățământ al școlilor de arte și meserii, la intervenția motivată a Patriarhiei Române; îndrumarea și controlul profesorilor de Religie prin personalul de specialitate încadrat la Inspectoratele Școlare Județene și la Centrele Eparhiale; revizuirea programelor școlare de Religie pentru clasele IX – XII; măsuri pentru numirea de profesori ortodocși, care să predea Religia - acolo unde este cazul - în limba germană și în limba română, potrivit opțiunii elevilor; instituirea Comisiei bisericești de Evaluare a manualelor de Religie; aprobarea tematicii orientative a lucrărilor metodic-stiințifice pentru obținerea gradului didactic I și a programei pentru susținerea examenelor de titularizare, definitiv și gradul II; coordonarea organizării Consfătuirii inspectorilor de specialitatea Religie, (București 9-10 septembrie 2004) evaluată ulterior de către Sfântul Sinod; **Organizarea învățământul teologic ortodox preuniversitar** prin: *Școlile de cântăreți bisericești*, integrate în noua categorie a Școlilor de Arte și Meserii din structura învățământului de stat, pentru care a fost adoptat un nou plan de învățământ. În anul 2004, în cele 19 Școli de cântăreți bisericești au fost școlarizați 668 elevi și au absolvit 212 elevi. *Seminariile Teologice Liceale Ortodoxe*, a căror activitate a fost evaluată în cadrul Consfătuirii anuale cu directorii de Seminarii (București, 4 noiembrie) și pentru care, în cursul anului 2004, s-au adoptat o serie de măsuri vizând: Revizuirea programei și metodologiei examenului de admitere; Întocmirea unui nou Plan de învățământ; Concordanța planurilor de învățământ cu programele școlare adecvate la disciplinele teologice; alcătuirea viitoarelor manuale pe clase, încât să existe manuale specifice unei clase, cuprinzând doar temele și conținuturile programei clasei respective. În anul 2004, în cuprinsul Patriarhiei Române au funcționat 38 de Seminarii (dintre care 4 monahale) cu 2 specializări (Teologie Pastorală și Teologie Patrimoniu), cu un efectiv de 672 profesori (242 sunt titulari, 430 suplinitori, 220 cu definitivat, 73 cu gradul didactic II, 204 cu gradul didactic I, 26 doctori în teologie și 56 doctoranzi), în cuprinsul cărora au fost școlarizați: 6.451 elevi, au absolvit cu diplomă de bacalaureat și diplomă de atestare 1.163 elevi, fiind înmatriculați în calasa a IX-a un număr de 1.156 de elevi; *Școlile Postliceale Teologico-Sanitare* organizate în 8 centre școlare pe baza planurilor și programelor analitice specifice acestui profil, au școlarizat 527 elevi, din care 119 au absolvit, iar alți 290 au fost înscriși în clasa a IX-a; **Desfășurarea activității didactice, de cercetare științifică și teologică în instituțiile**

de învățământ teologic superior prin: *cursurile de licență în teologie* organizate în 12 facultăți de teologie și 4 departamente incluse în cadrul altor facultăți, cu 10 specializări, în cadrul cărora au fost școlarizați un număr total de 10.413 studenți, (7.144 băieți și 3.269 fete), au absolvit 2.201 licențiați și au fost înscriși în anul I de studiu 2.923 tineri și tinere. Dintre aceștia, la specializarea Teologie Pastorală au fost școlarizați 5.596 studenți, (5.512 băieți și 84 fete), obținând Licența în Teologie 1.061. Preocupările Bisericii vizând cursurile de licență s-au orientat spre adaptarea învățământului superior ortodox la reglementările privind noul sistem de învățământ unitar, în perspectiva alinierii la normele mai sus menționate și evidențiate de către Carta de la Bologna; *Cursurile de Masterat*, organizate la 12 Facultăți de Teologie Ortodoxă, cu cinci specializări în funcție de facultățile respective la care, în anul 2004 au fost înscriși 508 studenți, au absolvit 210 și au fost înscriși pentru noul an universitar 2004-2005 un număr de 642 de studenți; *Doctoratul în teologie* a fost organizat în cinci centre universitare (București, Iași, Sibiu, Cluj, Oradea), fiind înscriși peste 400 de candidați, în anul 2004 obținând titlul de doctor 44 de candidați. La toate cele trei niveluri de cursuri universitare activitatea a fost asigurată de un număr total de 456 cadre didactice din care: 88 profesori, 57 conferențieri, 162 lectori, 108 asistenți și 41 preparatori universitari. Tot în legătură cu învățământul superior teologic, expunerea mai amintește *următoarele aspecte*: Adoptarea de măsuri astfel ca, pe viitor, congresele învățământului superior teologic și comisiile pentru planuri de învățământ și pentru programe analitice amintite să lucreze pe baza unui program bine stabilit, cunoscut și aprobat de autoritatea bisericească superioară, menționându-se necesitatea conlucrării în sistemul de autonomie universitară cu autoritatea bisericească, cu evidențierea relației canonice și statutare ce trebuie să existe; trecerea în responsabilitatea Facultății de Teologie din București a coordonării și pregătirii Revistei "Studii Teologice" în vederea editării; validarea de către Sfântul Sinod a alegerii noilor organe de conducere la Facultățile de Teologie Ortodoxă; organizarea Cursurilor și examenelor pentru obținerea gradelor profesionale de către preoți și profesorii de Religie în cele 6 centre abilitate (București, Iași, Sibiu, Craiova, Timișoara și Cluj-Napoca). Darea de seamă se încheie cu prezentarea situației **specializării teologilor ortodocși români prin trimiterea la studii în cadrul schimbului de burse** cu Bisericile și organizațiile creștine din străinătate, în anul 2004 un număr de 183 tineri teologi români aflându-se peste hotare, alți 14 cetățeni străini studind în România și **preocuparea pentru asigurarea pregătirii viitorilor candidați la preoție din rândul românilor ortodocși din jurul granițelor țării prin școlarizarea** în instituțiile de învățământ teologic din România care, în anul 2004, au primit la studii 297 etnici români din afara granițelor țării (116 la pre-universitar, 181 la universitar și postuniversitar).

Analizând Darea de seamă a Sectorului învățământ teologic și educație religioasă, **Comisia Culturală propune Adunării Naționale Bisericești:**

– Să se ia act cu aprobare de activitatea depusă în anul 2004 de Sectorul Învățământ teologic și educație religioasă al Administrației Patriarhale, aducân-

du-se mulțumiri tuturor ostenitorilor care contribuie la buna desfășurare a misiunii Bisericii Ortodoxe Române în domeniul învățământului religios și teologic.

b. Activitatea Sectorului Patrimoniul Cultural-Național.

Darea de seamă prezintă Adunării Naționale Bisericești activitatea Bisericii Ortodoxe Române, la nivel central și eparhial, în domeniul ocrotirii și valorificării științifice, culturale și spirituale a patrimoniului cultural național bisericesc în cursul anului 2004. Raportul prezentat a fost elaborat în cadrul Sectorului Patrimoniul Cultural-Național Bisericesc al Administrației Patriarhale de către Pr. Florin Șerbănescu, consilier patriarhal, sub coordonarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul, și prezintă următoarele reperi: **La nivelul Administrației Patriarhale**, activitatea de patrimoniu a constat în: gestionarea unui bogat fond de bunuri culturale de peste 7000 de obiecte (2366 în cele două colecții muzeale și depozitul de la Mănăstirea Antim și 4762 în Centrul de ocrotire din Palatul Patriarhiei); întocmirea unui set complet de registre-inventar, concomitent cu verificarea gestionară a acestui fond patrimonial și continuarea operațiunii de aplicare a "Protocolului încheiat între Patriarhia Română și Ministerul de Interne", fiind întocmite, în primă etapă, peste 500 de asemenea documente de evidență; inițierea în anul 2004 unui program de evidență computerizată pentru colecțiile Patriarhiei Române aflate în gestiunea Sectorului Patrimoniul Cultural Național Bisericesc, printr-un contract încheiat între Ministerul Culturii și Cultelor (beneficiar și finanțator) și Institutul de Memorie Culturală (executant), vizând evidența-inventarierea, fotografierea, fișarea și introducerea în baza de date computerizată a obiectelor din Colecția de Carte Veche Bisericească aflată în depozitul din Palatul Patriarhiei; **la nivelul eparhiilor din Patriarhia Română**, darea de seamă evidențiază continuarea acțiunii de elaborarea a fișelor de evidență a bunurilor de patrimoniu de la unitățile bisericești (peste 40.000 fișe); acceptat de către Sfântul Sinod a acordului încheiat în noiembrie 2004, între Banca Națională a României și Patriarhia Română prin care s-a inițiat acțiunea de restituirea către unitățile de cult a obiectelor din metale prețioase depuse la Bancă înainte de 1989, ca urmare a măsurilor abuzive din perioada comunistă; continuat măsurilor de implementare a măsurilor de protecție antiefracție, antiincendiu și împotriva factorilor de mediu și biologici de degradare a patrimoniului bisericesc; unele eparhii inițiind ateliere și laboratoare bisericești de conservare și restaurare a patrimoniului, în primul rând a icoanelor și cărții vechi. În continuare, un alt capitol se referă, mai întâi, la **măsurile de restaurare a monumentelor istorice bisericești**, subliniindu-se că în anul 2004 s-au înregistrat lucrări la 195 obiective aparținând Bisericii Ortodoxe Române, pentru care s-a cheltuit suma totală de 179.569.115.660 lei, la care se adaugă Fondul "Ștefan cel Mare" în valoare de 26.763.133.541 lei alocat unor lucrări specifice de restaurare și reabilitare la monumentele ștefanieni, iar mai apoi la **activitățile pentru pregătirea personalului de specialitate în domeniul patrimoniului** (665 ghizi, custozi, muzeografi care activează la cele 354 unități de profil (185 muzee și colecții muzeale și 169 centre de ocrotire și depozite), care s-au realizat prin *Cursurile de perfecționare ale muzeografilor și ghizilor* organizate la Centrul Social-Cultural "Sfântul Paisie

de la Neamț” (18-26 septembrie) cu o tematică adecvată, prelegerile expuse fiind reunite în volumul “*Patrimoniul religios al României – permanență spirituală europeană*”, editat de Ministerul Culturii și Cultelor în colaborare cu Mitropolia Moldovei și Bucovinei. Darea de seamă se încheie cu expunerea unor măsuri la nivel central și local bisericesc având ca obiectiv **valorificarea patrimoniului cultural-național bisericesc**, care s-au concretizat prin: organizarea unor expoziții la nivelul Patriarhiei Române, al Centrelor Eparhiale și al altor unități bisericești, participarea la simpozioane și sesiuni științifice, publicarea a numeroase volume de studii și cercetări de istorie, artă și cultură bisericească, monografii, albume, ghiduri, pliante, ilustrate și alte materiale menite a face tot mai cunoscut inestimabilul tezaur de valori culturale ale Ortodoxiei românești, precum și prin **participarea reprezentanților Patriarhiei Române la activități de reprezentare în unele comisii pe probleme de patrimoniu cultural-național** (Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor, Comisia Națională a Locașurilor noi de Cult, Comisia Națională a Monumentelor Istorice) și la o suită de prestigioase manifestări culturale în domeniul patrimoniului cultural național unde au fost aduse contribuții deosebite din partea reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române.

Luând act de cele prezentate, Comisia Culturală propune Adunării Naționale Bisericești:

– *Să se ia act cu aprobare de activitatea expusă în Darea de Seamă a Secto-
rului Patrimoniul Cultural-Național Bisericesc al Administrației Patriarhale și
de lucrarea desfășurată în acest domeniu în anul 2004 la nivel central și local
bisericesc, cu recomandarea continuării acesteia în scopul valorificării la înalt
nivel științific, cultural și spiritual a zestrei patrimoniale, de istorie, cultură și
artă, a Bisericii noastre.*

c. Activitatea Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române prin Sectoarele Editură, Tipografie și Ateliere.

Raportul Comisiei Culturale prezentat Adunării Naționale Bisericești debutează cu sublinierea faptului că Sectoarele Editură și Tipografie ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române și-au desfășurat activitatea pe baza planului editorial, de producție și al bugetului pe anul 2004 aprobate de Adunarea Națională Bisericească în ședința din 22-23 februarie 2004, beneficiind de sprijinul și îndrumarea competentă a *Consiliului Editorial*, constituit cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist din: Pr. Acad. Dumitru Popescu, Dl. Acad. Virgil Câdea, Pr. Prof. Univ. Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian* din București și Pr. Prof. Univ. Constantin Coman. Într-un prim capitol este redată **activitatea Editurii și Tipografiei Institutului Biblic** care, în anul 2004, au pregătit și imprimat un număr de 1.262.802 exemplare de carte, între care sunt amintite *scrierile biblice*: Sfânta Scriptură, atât în ediția sinodală, cât și în versiunea diortosită și comentată de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, Noul Testament cu Psalmi, Evangeliiarul; publicarea în ediții noi sau retipărire a unor *cărți de cult și de cântare bisericească*: Molitfelnicul, Ceaslovul, Mineiul pe septembrie, Sfânta Liturghie în cântare omofonă, Utrenierul, Cântările Sfintei Liturghii, Cântările Penticostaru-

lui, republicarea în *colecțiile de literatură patristică* inițiate de Editura Institutului Biblic, a unor lucrări aparținând Sfinților Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Ioan Casian, precum și *imprimarea unor cărți de îndrumare pastorală și omiletică* a clerului, între care la loc de cinste se situează volumul XIV din culegerea de scrieri a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist intitulată “Pe treptele slujirii creștine”, volum prefătat de Dl. Academician Virgil Cândea, cărți, de rugăciuni și icoane; continuarea editării și imprimării de *carte de teologie*, în anul 2004 apărând lucrări semnate de prestigioși teologi ortodocși, un loc aparte ocupând editarea operei Părintelui Dumitru Stăniloae. Expunerea redă apoi date despre **participări ale Editurii și Tipografiei Institutului Biblic la târguri de carte** organizate în anul 2004 în țara noastră: “*Târgul internațional de carte Bookarest*”, “*Târgul de carte și revistă religioasă – Sibiu*”; “*Târgul internațional de carte – Gaudeamus*”, un *târg de carte religioasă din Germania*. Un alt capitol prezintă succint **planul Editurii și al Tipografiei pe anul 2005** având ca obiective prioritare, între altele: *continuarea reimprimării Sfintei Scripturi* în ediția Sinodală și ediția I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, a Noului Testament cu Psalmi, a Psaltirii, *reeditarea unor cărți de cult*: Mineiul pe octombrie, Mineiul pe noiembrie și Acatistierul, care va include și acatistele Sfinților Români canonizați în anul 1992 și 2003, Liturghierul revizuit de Comisia pentru diortosirea cărților de cult înființată de Sfântul Sinod, precum și a Cazaniei; *publicarea unor texte patristice fundamentale* aparținând Sfântului Ioan Gură de Aur și republicarea altora deja apărute dar epuizate; *reeditarea unor cursuri și manuale* pentru învățământul teologic universitar și preuniversitar de teologie; publicarea de lucrări ale unor prestigioși teologi ortodocși români și străini; *publicarea unui impresionant volum jubiliar* “Biserica în Misiune” pentru a marca împlinirea a 120 de ani de la dobândirea autocefaliei și a 80 de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române, precum și a 90 de ani de viață și a 55 de ani de pilduitoare slujire arhierescă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. În capitolul referitor la **activitatea Atelierelor Institutului Biblic**, se menționează că aceasta s-a desfășurat prin: *Secția Metale* – confecționare obiecte de cult, *Secția Pictură Bisericească*, *Secția Tâmplărie-Sculptură*, *Secția Tămâie*, *Atelierele de țesătorie stofă bisericească și broderie* de la Mănăstirea Țigănești și *Atelierele de croitorie veșminte preoțești* de la Mănăstirea Pasărea, în cadrul cărora, pe lângă obiectele de cult executate în serie, au fost executate și *lucrări unicate*: vase liturgice, racle pentru moaște de sfinți, icoane în ferecătură, engolpioane și cruci pectorale, medalii jubiliare și comemorative, *lucrări de recondiționare a unor obiecte de cult cu valoare artistică*. Raportul amintește că în anul 2004 s-a constatat o diminuare a profitului, acest lucru datorându-se fie dificultăților de aprovizionare cu materii prime și materiale, multe provenind din import, fie fluctuațiilor mari de pe piața valutară, fie scumpirii utilităților (majorarea prețului gazelor, energiei electrice, apei) vitale pentru producție, dar și executării unor investiții absolut necesare în procesul de producție care se dorește a fi amortizate cât mai grabnic. În continuare este prezentat **planul de activitate pe anul 2005 al Atelierelor**, în care se prevăd lucrări de asimilare și contractare a unor noi produse, de diversificare a producției de obiecte de cult, dar și de creștere a calității

produselor finite pentru a contrabalansa importul de produse similare și a spori beneficiile Atelierele în scopul re tehnologizării cu utilaje performante.

Luând în considerare cele de mai sus, **Comisia Culturală propune Adunării Naționale Bisericești:**

– *Să se ia act cu aprobare de Raportul privind activitatea desfășurată în anul 2004 de Editura, Tipografia și Atelierele Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române;*

– *Să se aprobe planul pe anul 2005 al Sectoarelor Editură, Tipografie și Ateliere ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, acordându-se o atenție sporită în privința creșterii și diversificării productivității Tipografiei și Atelierele în concordanță cu cerințele pieței specifice și pentru a contrabalansa ofertele altor importatori și producători autohtoni.*

E. Pr. Gheorghe Tomescu, de la Arhiepiscopia Târgoviștei, prezintă referatul Comisiei Economico-Financiare privind: Catedrala Mântuirii Neamului, Activitatea Sectorului II Economico-Financiar, Contul de execuție bugetară și Bilanțul financiar-contabil pe anul 2004 ale Administrației Patriarhale și al Instituțiilor anexe, după cum urmează:

Darea de seamă a Sectorului II Economic al Administrației Patriarhale redă în mod sintetic activitatea gospodărească și economico-financiară desfășurată în anul 2004 ca urmare a îndrumărilor și hotărârilor Organelor Centrale Bisericești, prin structurile aflate în subordine cu privire la: Catedrala Mântuirii Neamului, Serviciul Bunuri, Comisia de Pictură Bisericească, Serviciul Economic, Sectoarele Tipografie și Ateliere ale Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Colecta Fondului Central Misionar, Colecta Fondului Filantropia și Colecta pentru Mitropolia Basarabiei.

a. Hotărârile Consiliului Național Bisericesc și ale Sfântului Sinod în legătură cu noul amplasament al Catedralei Mântuirii Neamului.

Expunerea debutează cu prezentarea stadiului demersurilor privind construirea Catedralei Mântuirii Neamului, în contextul în care Primăria Municipiului București s-a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu scrisoarea nr.105 din 16 februarie 2005 exprimând disponibilitatea pentru oferirea terenului în suprafață de 11 ha, situat în Calea 13 Septembrie, pe colina Dealul Spirii – Arsenal din București pentru amplasarea și construirea Catedralei Mântuirii Neamului și a edificiilor adiacente acestui nou Centru bisericesc al Patriarhiei Române. În continuare, se arată că, în ședința sa din 22 februarie 2005, **Consiliul Național Bisericesc** la care au luat parte atât membrii săi cât și personalități ale vieții bisericești și culturale, arhitecți, decani, profesori de teologie și alți invitați, a evaluat, mai întâi, eforturile stăruitoare din ultimii 15 ani depuse de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist pentru împlinirea acestui deziderat sfânt, care au culminat cu adoptarea Legii nr. 441/2004 privind realizarea Catedralei Mântuirii Neamului în Parcul Carol, act normativ care a fost întâmpinat cu ostilitate în rândul anumitor categorii de cetățeni ai Capitalei din cauza vecinătății imediate a Catedralei cu fostul “Monument ale eroilor comuniști”, în prezent

dezafectat. Apoi referatul subliniază opinia Consiliului Național Bisericesc privind necesitatea încheierii discuțiilor în legătură cu amplasamentul Catedralei Mântuirii Neamului și trecerea într-o nouă etapă, aceea a începerii construirii ei, ca obiectiv de importanță majoră pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română, menit a încununa idealurile și strădaniile a generații și generații de români și de bucureșteni, în fruntea cărora s-a situat vrednicul de pomenire Patriarhul Miron Cristea, ideal de la care Biserica nu poate abdica sub nici o formă. În continuare, referatul menționează că, analizând în detaliu aspectele menționate în scrisoarea Primăriei Municipiului București nr.105 din 16 februarie 2005, în special cel referitor la faptul că terenul propus este liber de orice sarcini și fără vreo destinație stabilită prin lege, Consiliul Național Bisericesc a considerat că acesta este terenul potrivit întrucât, în acest spațiu se regăsesc simbolic suprafețele celor cinci biserici și așezăminte mănăstirești și parohiale martirizate de fostul regim comunist în perioada 1982-1984, în scopul construirii clădirii în care acum își are sediul Parlamentul României. Apoi, referatul prezintă hotărârea Consiliului Național Bisericesc din 22 februarie 2005, după cum urmează: **1. "În act de scrisoarea Primăriei Municipiului București nr 105/16 februarie 2005 și acceptă, în principiu, terenul propus în Calea 13 Septembrie, așa cum este delimitat în schița anexată scrisorii, având ca destinație amplasarea și construirea Catedralei Mântuirii Neamului"** și **2. "Își exprimă încrederea că prezenta hotărâre a Consiliului Național Bisericesc de a accepta construirea Catedralei Mântuirii Neamului pe amplasamentul propus în Calea 13 Septembrie va mobiliza într-un efort solidăr și ireversibil toți factorii de decizie din administrația publică locală și din înaltele instituții al Statului Român pentru a determina începerea formalităților legale și a lucrărilor de construcție în cel mai scurt timp."** Referatul amintește, de asemenea, că **această hotărâre a fost transmisă Primăriei Generale a Municipiului București**. Asupra conținutului hotărârii Consiliului Național Bisericesc a fost înștiințat plenul Sfântului Sinod care în ședința sa din 4 martie 2005, pe baza expunerii făcută de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, cu unanimitate a hotărât următoarele: *"În act cu aprobare de hotărârea Consiliului Național Bisericesc, luată în ședința de lucru din 22 februarie 2005, prin care s-a acceptat, în principiu, terenul propus de Primăria Municipiului București în Calea 13 Septembrie, având ca destinație amplasarea și construirea Catedralei Mântuirii Neamului, hotărâre care se va aduce la cunoștința Adunării Naționale Bisericești."*

b. Activitatea Sectorului II Economic-Financiar al Administrației Patriarhale desfășurată în anul 2004.

În continuare, referatul menționează următoarele realizări ale Sectorului II Economic-Financiar al Administrației Patriarhale: **investiții pentru consolidări, reparații și reamenajări** care s-au făcut în anul 2004 la *Palatul Patriarhiei, Reședința Patriarhală, Mănăstirea Antim, Blocului P5B Unirii* și nu în ultimul rând la *Așezământul Ortodox de la Ierusalim-Ierihon*, pentru care s-au alocat sume provenite din fonduri proprii, cea mai mare parte însă provenind din sponsorizări și subvenții de la bugetul de stat, întrucât aceste obiective fac parte din

patrimoniul cultural bisericesc; **activitatea Comisiei de Pictură Bisericească**, privind verificarea și aprobarea documentațiilor tehnice în ceea ce privește pictura bisericească (191 devize, 142 adjudecări de lucrări, 87 devize ofertă, 7 promovări de categorie, 16 scăderi de categorie a parohiilor ca urmare a solicitării Centrelor Eparhiale, 10 cercetări, sesizări și delegări la fața locului cu acordul Centrelor Eparhiale, organizarea în luna octombrie 2004 a unui nou examen de admitere pentru ucenicii pe șantierul de pictură bisericească (din 29 de candidați fiind declarați admiși 26); **activitatea Serviciului Bunuri** al Administrației Patriarhale care are în evidență: 21 de imobile, 2 suprafețe de teren și care s-a ocupat și de întreținerea și rularea celor 12 autovehicule pe care le are în dotare, de aprovizionarea cu materiale a sectoarelor Administrației Patriarhale.

Contul de execuție bugetară și bilanțul financiar-contabil al Administrației Patriarhale și al Instituțiilor anexe pe anul 2004.

Expunerea se referă la **gestionarea bugetului Administrației Patriarhale pe anul 2004**, aprobat de Consiliul Național Bisericesc în anul trecut și prezintă pe rând: *ajutoarele acordate prin Administrația Patriarhală credincioșilor din țară și străinătate* în sumă totală de 27.999.929.000 lei, provenind din subvenții de la bugetul de stat, donații, sponsorizări din partea unor persoane particulare sau a unor firme, care a fost cheltuită pentru sprijinirea asistenței religioase a unităților bisericești din țară și de peste hotare; *reperele financiare vizând sprijinirea lucrării social-filantropice și caritative a Administrației Patriarhale* constând în: alocarea de fonduri pentru asigurarea bazei de odihnă și tratament a personalului clerical sau familiilor acestora, prin cele 2 case de odihnă de la Cozia și Olănești, alocarea de sume pentru asistență și ajutoare materiale destinate caselor de bătrâni, de copii, pentru cei aflați în penitenciare, în spitale, rromilor, sau preoților bătrâni și în suferință; *cele mai importante colecte care s-au derulat în anul 2004 în Patriarhia Română* și care sunt administrate prin hotărâri ale organelor centrale bisericești de către Administrația Patriarhală: *Fondului Central Misionar*, care în anul 2004 a însumat 4.197.040.432 lei înregistrată la Patriarhie, la care se adaugă procentul de 40% (2.795.000.000 lei), reținut la Centrele Eparhiale pentru acoperirea cheltuielilor ocazionate pentru construcții sau reparații la biserici; *Fondul Filantropia* din care, un procentul de 30% (620.142.572 lei) s-a virat Administrației Patriarhale, suma respectivă cheltuindu-se cu operele de caritate și sociale ale Patriarhiei Române, prin Sectorul Biserica și Societatea; *Colecta pentru Mitropolia Basarabiei*, care s-a realizat la Centrele Eparhiale și care în anul 2004 a însumat 238.000.000 lei, urmând ca eparhiile să continue să vireze sumele stabilite. În continuare, este redată succint **activitatea Corpul de Control (CFI)**, prin cei doi revizori contabili, care au efectuat controale și verificări financiare la un număr de 36 gestioni de la casieria și magazia Administrației Patriarhale, de la magazia Mănăstirii Antim, de la Blocul P5 Unirii, de la Librăria "Ortodoxia" etc. În capitolul privind **Contul de execuție bugetară al Administrației Patriarhale pe anul 2004**, se amintește că la venituri s-a realizat suma de 168.787.927.000 lei, la cheltuieli 146.095.567.000 lei, anul încheindu-se anul cu un excedent de 22.702.306.000 lei, înregistrat la fondul de rezervă, după care este

prezentat **Bilanțul financiar-contabil al Tipografiei și Atelierelor Institutului Biblic pe anul 2004** după cum urmează: *Institutul Biblic Tipografie*: producție globală realizată - 47.181.001.601 lei, producție neterminată 8.853.136.528 lei, cheltuieli direct productive 11.740.391.084 lei, cheltuieli indirecte 20.855.162.103 lei. Față de bugetul aprobat în sumă de 18.267.609.485 lei, execuția bugetară la 31 decembrie 2004 a însumat la venituri 64.780.047.057 lei, la cheltuieli 46.512.437.572 lei, rezultând un excedent de 18.267.609.485 lei; *Institutul Biblic Ateliere*: producție globală realizată 31.851.021.000 lei, producție neterminată de 5.307.761.000 lei, cheltuieli direct productive 25.288.664.000 lei, cheltuieli indirecte 6.852.693.000 lei. Față de bugetul aprobat în sumă de 40.510.000.000 lei, execuția bugetară la 31 decembrie 2004 a însumat la venituri 35.952.951.000 lei, la cheltuieli 32.163.938.000 lei, rezultând un excedent de 3.819.013.000 lei, apreciat ca foarte modest comparativ cu anii anteriori.

Examinând cele prezentate mai sus, **Comisia Economico-Financiară propune Adunării Naționale Bisericești:**

– *Să se ia act cu aprobare de hotărârea Consiliului Național Bisericesc din 22 februarie 2005 și de hotărârea Sfântului Sinod din 4 martie 2005, prin care s-a acceptat, în principiu, terenul propus de Primăria Municipiului București în Calea 13 Septembrie, având ca destinație amplasarea și construirea Catedralei Mântuirii Neamului.*

– *Să adreseze Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist mulțumiri pentru toate ostenele ce și-a asumat în ultimii 15 ani, în numele întregii Biserici Ortodoxe Române, pentru edificarea Catedralei Mântuirii Neamului, precum și rugămintea de a continua, sub purtarea de grijă a Bunului Dumnezeu, demersurile pentru începerea acestui obiectiv de interes național al Bisericii noastre.*

– *Să se ia act și să se aprobe raportul Comisiei în legătură cu activitatea pe anul 2004 a Sectorului II Economic-Financiar al Administrației Patriarhale;*

– *Să se ia act cu aprobare de raportul Comisiei privind Contul de execuție bugetară și bilanțul financiar-contabil pe anul 2004 al Administrației Patriarhale și al Instituțiilor anexe (Tipografie și Ateliere).*

– *Să se exprime mulțumiri binecredincioșilor creștini, prea cucernicilor preoți și protoierei, precum și Înalte Prea Sfințiților și Prea Sfințiților membri ai Sfântului Sinod și Centrelor Eparhiale, pentru sprijinul și promptitudinea arătate pentru realizarea colectelor pentru Fondul Central Misionar, pentru Fondul Filantropia și pentru Mitropolia Basarabiei, precum și a altor colecte bisericești centrale și locale din 2004.*

F. Pr. Ioan Dâmbu, de la Arhiepiscopia Clujului, prezintă referatul Comisiei Bugetare în legătură cu proiectul Bugetului de venituri și cheltuieli al Administrației Patriarhale și al Instituțiilor anexe pe anul 2005, după cum urmează:

În cuprinsul referatului Comisiei Bugetare sunt redate cele mai importante repere ale construcției **Bugetului de venituri și cheltuieli al Administrației Patriarhale și Instituțiilor anexe pe anul 2005** care, la venituri și cheltuieli, este calculat la suma totală de 240.104.891.000 lei, menționându-se că proiectul de

Buget a fost elaborat în concordanță cu: *rezultatele financiare ale anului 2004, identificarea unor noi surse de venituri suplimentare, prevederea de cheltuieli în anul 2005 la nivelul cerințelor reale și stricte, rata estimativă a inflației pe anul 2005, evoluția cursului leu/euro/dolar*, cu evidențierea preocupărilor Centrului Patriarhal pentru asigurarea de resurse financiare destinate prioritar activităților filantropice, socio-umanitare și cultural-misionare ale Administrației Patriarhale, acțiunilor de sprijinire a românilor ortodocși din jurul granițelor țării, precum și a comunităților ortodoxe române de peste hotare, pentru finalizării unor investiții începute în anii anteriori, cât și pentru sprijinirea activităților tot mai diversificate ale Sectoarelor Administrației Patriarhale și Instituțiilor anexe în diferite domenii ale vieții bisericești.

Capitolul cheltuielilor înscrise în Bugetul pe anul 2005, mai prevede primirea de subvenții de la Bugetul de Stat, în vederea realizării acestor acțiuni externe ale Bisericii Ortodoxe Române, precum și prevederi pentru solicitarea de fonduri necesare începerii lucrărilor de construcție a Catedralei Mântuirii Neamului cu hramul "Înălțarea Domnului și Sfântul Apostol Andrei", dar și pentru acoperirea cheltuielilor destinate sprijinirii Administrației Patriarhale, Așezământului Ortodox Românesc de la Ierihon-Israel etc.

În încheiere referatul constată că proiectul de Buget pe anul 2005 al Administrației Patriarhale și Instituțiilor sale anexe a fost elaborat pentru a răspunde cerințelor actuale privind buna desfășurarea a activităților curente ale Centrului Patriarhal;

Ca urmare, pe temeiul prevederilor art. 20, lit. "i" din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art. 59, lit. "j" din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, **Comisia Bugetară propune Adunării Naționale Bisericești:**

- Să probe proiectul Bugetului de venituri și cheltuieli al Administrației Patriarhale și Instituțiilor anexe pe anul 2005, care va fi adus la îndeplinire și administrat în limita realizării veniturilor propuse și potrivit prevederilor statutare și regulamentare bisericești.

10. Luări de cuvânt din partea membrilor Adunării Naționale Bisericești.

Încheindu-se prezentarea referatelor conform cu Ordine de Zi aprobată, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte** aduce deosebite mulțumiri membrilor Comisiilor Permanente, precum și raportorilor acestora pentru împlinirea prevederilor statutare de a analiza, a întocmi și prezenta plenului Adunării Naționale Bisericești referatele asupra *Raportului general anual al Consiliului Național Bisericesc privind activitatea desfășurată în anul 2004 de către Sectoarele Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române*, în cuprinsul cărora a fost redată în mod sintetic și fidel imaginea vie a Ortodoxiei Românești, o Biserică dinamică, angajată plenar în împlinirea mesajului Sfintei Evanghelii, de slujire a lui Dumnezeu și de îndrumare a poporului drept-credincios pe calea mântuirii, de a răspunde sacramental și pastoral exigențelor și provocărilor societății contemporane prin proclamarea și trăirea cu intensitate a valorilor ortodoxe și românești.

Potrivit Ordinii de Zi aprobată, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist invită pe membrii Adunării Naționale Bisericești înscriși la cuvânt să-și prezinte intervențiile în plen**, după cum urmează:

DI. Conf. Univ. Dr. Dumitru Rădăuceanu, de la Arhiepiscopia Iașilor, luând cuvântul își exprimă, în asentimentul tuturor participanților, gânduri de aleasă mulțumire către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist pentru vestea bună a acceptării noului amplasament al Catedralei Mântuirii Neamului în Calea 13 Septembrie, cu nădejdea că toate încercările la care a fost supusă Biserica Ortodoxă Română, în ultimii 15 ani, pe această temă, se vor fi încheiat și că acum este timpul ca să se treacă grabnic la împlinirea acestui deziderat al marilor înaintași, al Prea Fericii Sale, pe care Bunul Dumnezeu l-a hărăzit să ajungă la această binecuvântată vârstă de 90 de ani, de la înălțimea căreia, cu înțelepciune, păstorește Biserica noastră străbună.

DI. Dr. Sergiu Cociu, de la Episcopia Aradului, își începe cuvântul transmițând Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la împlinirea, nu cu multă vreme în urmă, a 90 de ani de viață, din care 55 de ani de slujire arhierescă, în numele preoților și credincioșilor din Episcopia Aradului pe Prea Fericea Sa care i-a păstorit vreme de mai bine de un deceniu, mulți și fericiți ani cu puterea de a conduce încă mulți ani corabia Sfântei Biserici Ortodoxe Române. Trecând la aspectele prezentate în rapoartele Comisiilor, Domnia Sa arată că nici după 15 ani de la dobândirea libertății, Parlamentul României și guvernele care s-au succedat la conducere nu au reușit să adopte o Lege a Cultelor, atât de necesară într-un stat de drept, cu atât mai mult cu cât integritatea României în structurile europene este foarte aproape. În acest cadru este cu atât mai vitală nevoia de a sublinia tradiția creștină a țării noastre, măcar și prin Legea Cultelor, în condițiile în care Constituția Europei Unite a omis și a ignorat intenționat rolul creștinismului în istoria civilizației europene. Iată de ce, împotriva tendințelor prin care statul secular ar dori Biserica prezentă în viața societății doar ca pe un ONG care să facă numai protecție socială, este necesar ca prin noua Lege a Cultelor să fie subliniate și prezervate rolul Bisericii și al creștinismului ca reper moral și spiritual fundamental în societatea contemporană. Gestul Bisericii de a nu mai permite sub nici o formă angajarea militantă, ori sub altă formă a preoților în activitatea politică a fost foarte înțelept și a dat de înțeles tuturor celor care atacă Biserica și pe reprezentanții ei sau care vor să profite de imensa încredere de care se bucură Biserica noastră, că instituția Bisericii este sfântă și se situează deasupra demagogiei și jocurilor politice. În legătură cu cele ce ni s-au prezentat despre Catedrala Mântuirii Neamului, credem că s-a ajuns, prin ostenele de 15 ani ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, la momentul în care trebuie să înceapă lucrările și nu cred că fac o greșală, dacă *propun ca pentru realizarea acestui obiectiv spiritual-religios dar și cultural-arhitectonic la care au visat înaintașii noștri, alături de alte fonduri deja existente sau care vor mai veni, să organizăm în fiecare parohie o colectă lunară din care să se constituie Fondul pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului*. Mulțumind pentru răbdarea cu care a fost ascultat, în încheiere, Domnia Sa informează Plenul Adunării că, în anul 2006, Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmeagului va împlini 300 de ani de exis-

tență istorică la Arad a acestei Episcopii și nădăjduim ca serbarea religioasă a acestui eveniment, la care dorim să îl avem prezent și pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist ca fost arhiepiscop al acestei Episcopii, să se desfășoare în noua Catedrală.

DI. Academician Constantin Bălăceanu Stolnici, de la Arhiepiscopia Bucureștilor, luând cuvântul arată că aniversarea a 90 de ani de viață ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist a bucurat întreaga suflare creștin-ortodoxă românească și nu numai, mai ales că aceasta s-a desfășurat sub auspiciile binecuvântatei rememorări a împlinirii a 120 de ani de Autocefalie și a 80 de ani de la ridicarea la rangul de Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române. Iar dacă la acest eveniment se adaugă și demnitari de frunte ai Statului Român, precum și reprezentanți ai clasei politice, acest lucru este cu atât mai important pentru recunoașterea rolului religios, spiritual și cultural al Bisericii Ortodoxe Române în devenirea istorică a poporului român. Am ascultat cu interes prezentarea făcută de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în cuvântul de deschidere, precum și raportul în legătură cu situația și legăturile Diasporei ortodoxe române cu Biserica Mamă și consider că Biserica noastră a făcut și face eforturi, adesea greu de descris într-un raport, pentru susținerea acestor unități diasporale. Să ne amintim numai câteva *momente remarcabile din timpul arhiepiscopiei patriarhale a Prea Fericitului Părinte Teoctist care au marcat legăturile diasporei cu Biserica Mamă*: gestul istoric al Patriarhiei Române de a reactiva, sub oblăduirea sa canonică, istorica și greu încercata Mitropolie a Basarabiei, ruptă vremelnice din trupul Bisericii Mame, momentele misionar-canonică al înființării Mitropoliei pentru Românii din Europa Centrală și de Nord, al ridicării Arhiepiscopiei de la Paris la rangul de Mitropolie a Europei Occidentale și Meridionale, al instalării păstorului canonic al Arhiepiscopiei noastre din America, al înființării de parohii ortodoxe române în zone ale globului unde românii ortodocși au ales să trăiască și, nu în ultimul rând, de a sfinți Biserica “Sfânta Cuvioasă Parascheva” din Constantinoopol pentru trebuințele religioase ale românilor din Turcia, act realizat, cu sprijinul autorităților turcești, prin acordul comun al Patriarhiei de la Constantinopol și al Patriarhiei Române și materializat prin participarea celor doi Întâistătători la ceremonia sfințirii și dării în folosință a locașului de cult. Un alt gând pe care vreau să-l subliniez este acela al aspectelor bisericești ce vor trebui aprofundate cu suplețe dar și cu rigoarea specifică, spre a fi consemnate în legislația publică, mai ales în Legea Cultelor, așa cum a amintit un antevorbitor, în contextul integrării României în structurile Uniunii Europene. În încheiere, Domnia Sa își exprimă, și cu acest prilej, bucuria să constate că, împotriva corului cârcotașilor care au dorit pe orice cale blocarea proiectului Catedralei Mântuirii Neamului, Bisericii noastre i s-a oferit șansa paradoxală de a primi un teren mult mai bun și cu o mare încărcătură istorică și sentimentală, spre a edifica acest proiect scump înaintașilor noștri și pe care, de 15 ani, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist dorește să-l aducă la viață, opinând, *în asentimentul tuturor colegilor din Adunare că este cazul să se adopte o hotărâre, așa cum s-a și propus, în care să se consemneze necesitatea începerii imediate a lucrărilor, odată cu reglementarea situației juridice a terenului oferit în favoarea Patriarhiei Române.*

I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, luând cuvântul, dorește să aducă unele precizări la considerațiile deosebite exprimate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în legătură cu rolul și relațiile Diasporei ortodoxe române cu Biserica Mamă și slujirea acesteia în folosul românilor care au ales să viețuiască în alte părți ale lumii. În primul rând, Înalț Prea Sfinția Sa apreciază, ca unul care păstorește credincioși ortodocși români stabiliți în afara granițelor țării, că aceștia au un rol aparte în acțiunile bisericești și de natură publică de a susține finalizarea demersurilor privind integrarea României în structurile Uniunii Europene. Și chiar dacă aceștia, datorită contextului european și global, sunt supuși unei asimilări cu varii conotații, Biserica prin slujirea ei are menirea de a-i călăuzi și îndruma pentru păstrarea identității lor ortodoxe și românești cu care trebuie să intrăm toți în Uniunea Europeană. În ce privește activitatea Mitropoliei pe care o păstoresc, doresc să subliniez că avem dificultăți, mai ales în privința locașurilor de cult. Din cele peste 200 de parohii românești din Europa, numai 10 au propriile biserici și această stare de lucruri generează dificultăți misionare, pastorale și de coagulare a românilor în jurul locașului de cult pe care încercăm să le depășim cu alte mijloace proprii și specifice slujirii în diasporă. De la tribuna acestui important organ central bisericesc doresc să subliniez că, singură, Biserica Ortodoxă Română nu poate face față greutăților cu care se confruntă unitățile Diasporei ortodoxe românești. De aceea este cazul să atrag atenția că Statul Român trebuie să-și asume rolul de a sprijini comunitățile ortodoxe române din Europa și din alte părți ale lumii, într-un efort solidar, așa cum procedează și alte state din Estul Europei. Întrucât prezența noastră, a Bisericii Ortodoxe, i-a familiarizat pe europeni din Vest cu valorile Ortodoxiei și cu existența noastră, a românilor, ca națiune europeană, trebuie să exploatăm pozitiv această “descoperire” care dă noi valențe procesului integrării noastre în structurile Uniunii Europene. În încheiere, doresc să promovez prin cuvântul meu, mulțumindu-vă că l-ați ascultat, gândul de a sprijini și îndruma duhovnicește pe cei care pleacă din țară căutându-și rostul în alte părți ale lumii, să caute bisericile românești din țările în care se așează și să li se atașeze ca buni și fideli creștini ortodocși, așa cum au făcut-o și în țară.

DI. Notar Laurențiu Dan de la Episcopia Sloboziei și Călărașilor, mulțumind pentru prilejul ce i s-a oferit de a lua cuvântul în fața acestui distins for central bisericesc, adresează, în numele credincioșilor din Episcopia Sloboziei și Călărașilor, felicitări Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la tripla aniversare a Bisericii Ortodoxe Române care include și pe cea a împlinirii a 90 de binecuvântați ani de viață de către Prea Fericitul Sa, puși de timpuriu în slujba Sfintei Biserici Ortodoxe Române. În continuare Domnia Sa face în alese cuvinte o evocare a mamei creștine care, mai ales în zilele noastre și alături de Biserică, trebuie să fie cea dintâi care sădește în inimile copiilor, încă din fragedă pruncie, o aleasă educație și puternice sentimente creștine.

II. Supunerea la vot și adoptarea hotărârilor Adunării Naționale Bisericești.

Încheindu-se șirul vorbitorilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte anunță **componenta Comisiei pentru verificarea și semnarea Procesului-Verbal al lucrărilor Adunării Naționale Bisericești**, stabilită în ședința de constituție a acestui for bisericesc din iulie 2002, după care, potrivit prevederilor sta-

tutare și regulamentare bisericești, supune aprobării plenului Adunării Naționale Bisericești propunerile Comisiilor Permanente, formulate în referatele prezentate în cadrul lucrărilor.

Ca urmare a propunerii Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, **plenul Adunării Naționale Bisericești hotărăște:**

– *Ia act de votul exprimat de Adunarea Națională Bisericească prin care s-au aprobat propunerile Comisiei de Validări și Petițiuni.*

– *Ia act de votul exprimat de Adunarea Națională Bisericească prin care s-a aprobat înființarea Episcopiei Tulcii, cu reședința în municipiul Tulcea, ca sufragana a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei și modificarea art. 5 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.*

– *Ia act de referatele prezentate de Comisiile Bisericească, Culturală și Economică-Financiară în legătură cu lucrările înscrise pe Ordinea de Zi și aprobă Raportul general anual al Consiliului Național Bisericesc privind activitatea desfășurată în anul 2004 de Sectoarele Administrației Patriarhale și ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.*

– *Ia act de raportul prezentat de Comisia Bugetară și aprobă proiectul Bugetului de venituri și cheltuieli al Administrației Patriarhale și Instituțiilor sale anexe pe anul 2005, care va fi adus la îndeplinire în limita realizării veniturilor propuse și va fi administrat potrivit prevederilor statutare și regulamentare bisericești.*

– *Ia act cu aprobare de hotărârea Consiliului Național Bisericesc din 22 februarie 2005 și de hotărârea Sfântului Sinod din 4 martie 2005, prin care s-a acceptat, în principiu, terenul propus de Primăria Municipiului București în Calea 13 Septembrie, având ca destinație amplasarea și construirea Catedralei Mântuirii Neamului.*

– *Adresează Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist mulțumiri pentru toate ostenele ce și-a asumat în ultimii 15 ani, în numele întregii Biserici Ortodoxe Române, pentru edificarea Catedralei Mântuirii Neamului, cu rugămintea de a continua, sub purtarea de grijă a Bunului Dumnezeu, demersurile pentru începerea acestui obiectiv de interes național al Bisericii noastre.*

– *Exprimă mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Înalt Prea Sfințiților Mitropoliți și Arhiepiscopi, Prea Sfințiților Episcopi eparhioți, Episcopi-Vicari și Arhierei-Vicari, preoților, monahilor și tuturor credincioșilor pentru întreaga lucrare desfășurată în cursul anului 2004, cu nădejdea că propunerile prezentate în rapoarte și pe parcursul lucrărilor își vor găsi materializarea conform cu rânduielile canonice, statutare și regulamentare bisericești și cu cerințele misiunii Bisericii noastre astăzi.*

12. Cuvântul rostit la închiderea lucrărilor de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist

După adoptarea hotărârilor, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte** se adresează membrilor Adunării Naționale Bisericești cu următorul cuvânt:

**Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Distinși membri ai Adunării Naționale Bisericești,**

*“Doamne, iubit-am frumusețea casei Tale
și locul unde sălășluiește slava Ta” (Ps.25, 8).*

“Încheind lucrările Adunării Naționale Bisericești, ați înțeles că dările de seamă, deși în aparență lungi și aproape obositoare, în realitate, ne-au adus la cunoștință puțin din ceea ce împlinesc preoții, monahii și credincioșii de la locul slujirii lor. Ceea ce am ascultat astăzi sunt doar picături de rouă peste sufletele noastre din lucrarea deosebit de bogată și importantă a preoțimii, credincioșilor, monahilor și a ierarhilor noștri. Fiecare cuvânt sau rând din dările de seamă a însemnat inițiativă, efort și răbdare, nefiind lipsite de deziluzii și dezamăgiri. Nu totdeauna se poate face tot ceea ce inițiezi sau gândești; nu totdeauna preocupările pot fi duse la bun sfârșit. Drept pildă în acest sens, ni s-a adus la cunoștință stadiul în care se află problema construirii Catedralei Patriarhiei. Despre aceasta s-a discutat pe larg și în Consiliul Național Bisericesc, unde au fost invitați și o parte din specialiștii care au cunoscut strădaniile pentru împlinirea acestei inițiative. După discuții aprinse și chiar contradictorii, Consiliul a aprobat acceptarea ofertei făcută nouă de Primăria Capitalei, despre care s-a discutat și aici, în plenul Adunării Naționale Bisericești. De altfel am expus temeiul după discutarea lui în Consiliul Național Bisericesc și în Sfântul Sinod, unde am prezentat planuri de situație. După cum cunoașteți, am umblat cincisprezece ani cu proiectul amplasării Catedralei, cum s-a și scris în presă. Acum, după cum a afirmat și mult respectatul nostru colaborator, Dl. Acad. Constantin Bălăceanu Stolnici, ea va fi înălțată pe cea mai înaltă colină din București, mai înaltă și decât colina noastră de aici. Acest fapt a și fost denaturat în presă și cred că se va mai întâmpla, deoarece orice inițiativă este mult discutată și comentată atunci când apare, aceasta poate și din cauza faptului că nu ne facem cunoscute cu claritate intențiile. Acest lucru s-a văzut din zădărnicierea tuturor celorlalte locuri de amplasament.

Inițial, ne-am gândit, mergând și pe urmele înaintașilor noștri, ale Patriarhului Miron Cristea, să așezăm catedrala în Piața Unirii, ca să fie cât mai aproape de reședință. Locul dovedindu-se nepotrivit, ca și cel de pe Bd. Unirii, ne-am îndreptat către Parcul Carol, care a fost până la secularizare domeniul Mitropoliei, cu gândul că va fi posibil să amplasăm catedrala acolo, apropiindu-ne totodată și de Mormântul eroului necunoscut. S-a ivit deodată un obstacol neașteptat, mausoleul dezafectat al eroilor comuniști. Atât de mult a fost acesta apărât de cei potrivnici Bisericii, încât a fost imposibil să reușim, cu toate că a fost dată și legea pentru construirea catedralei, votată în unanimitate de Parlamentul țării, fapt pentru care sunt recunoscător. Dar n-a fost posibil să fie pusă în aplicare, din mai multe pricini, printre care și aprobarea unei suprafețe minime de teren, atâta cât ocupa catedrala însăși. Restul terenului, de care mai aveam nevoie, la presiunile care s-au făcut, a rămas în regim de zonă verde a parcului și nu puteam face acolo nimic din cele necesare funcționării acestei biserici, o clopotniță, o locuință necesară personalului unei asemenea locațiuni. Văzând lucrul acesta, ni s-a împușinat gândul de a mai pune în aplicare această frumoasă inițiativă a strămoșilor noștri de acum mai bine de o sută de ani, pentru care la 1884 s-a votat și o lege. În cele din urmă ne-am ales cu oferirea acestei locații, venită ca de la Dumnezeu, pentru că, între timp, s-a descoperit un docu-

ment care arată că Patriarhul Miron Cristea și o comisie de specialiști au luat în discuție în anul 1929 și terenul acesta de pe Dealul Arsenalului.

Ni s-a oferit pe acest deal, unde se află Palatul Parlamentului, o suprafață de aproximativ zece hectare de teren care vor intra în proprietatea Bisericii Ortodoxe Române. În această zonă au fost demolate mănăstirile Mihai Vodă și Schitul Maicilor, bisericile: Izvor, Spirea Veche și Albă Postăvari. Am cerut ca acest teren să fie și în amintirea monahilor și credincioșilor care le-au ctitorit, dar și a celor care au suferit și au lăcrimat când acestea au fost demolate. Deci, la altarul catedralei care se va construi acolo se vor înălța și rugăciuni pentru ei, fiind o restituire a spațiului sacru care a aparținut Bisericii noastre. Fiind, ca amplasament, un spațiu corespunzător și ca distanță față de reședință, am pornit la îndeplinirea formalităților necesare. Ni s-a făgăduit aprobarea lor cât mai curând, ca să putem pune piatra de temelie. Până acum am constituit grupul de arhitecți și am elaborat proiectul lucrărilor ce avem de îndeplinit. Nădăjduim ca zilele următoare să avem confirmarea demersurilor pe care le-am făcut.

Au apărut în presă nedumeriri legate de faptul că am renunțat la un loc atât de frumos, ca cel din Parcul Carol, mutându-ne cu Catedrala tocmai în "spatele Palatului Parlamentului", cum s-au exprimat unii, încercând să diminueze însemnătatea acestei lucrări. Nu este în spate, ci la un loc potrivit, în continuarea spațiului pe care se află clădirea Parlamentului. În plus acolo vom avea posibilitatea să zidim și unele anexe și chiar o reședință pentru unul dintre episcopii de la Patriarhie. Este deci un spațiu avantajos. Vecinătățile nu pot fi confundate cu rostul unei catedrale atât de importante, mai ales astăzi, când se găesc din ce în ce mai puține spații pentru bisericile obișnuite, dar pentru o catedrală. Nu mai putem aștepta, de aceea vă aducem la cunoștință și vă solicităm aprobarea.

Vreau să fiu bine înțeles, căci nu mă iau după himere și, împreună cu ierarhii Sfântului Sinod, știm ce ne trebuie în Biserică! Nu pot ști alții mai bine decât noi! Le mulțumim tuturor pentru sugestii. Până la urmă, locația acesta este o binefacere pentru că este aproape de reședință și tot pe o culme, ca cea din Parcul Carol, dar mai generoasă și, mai mult, va fi proprietatea noastră. Este un gând frumos, ca și întâlnirile pe care le-am avut cu reprezentanții autorităților în această privință, cu specialiști, cu arhitecți, încât cu ajutorul lui Dumnezeu nădăjduim să ducem lucrurile până la capăt.

Sunt recunoscător tuturor celor care ne ajută. În acești cincisprezece ani am simțit mult căldura credincioșilor și n-aș vrea să-i dezamăgesc acum, mai ales pe cei care au scris și au semnat în sprijinul catedralei, între care multe personalități de mare vază culturală din țara noastră. În principiu, noi, cei de la Patriarhie, continuăm să îndeplinim această dorință a credincioșilor noștri. Am fost mult încurajat și susținut în acești ani de Înalt Prea Sfințit și Prea Sfințit Părinte, membri ai Sfântului Sinod, care au scris articole foarte frumoase despre necesitatea construirii Catedralei Sfintei noastre Patriarhii. Mai presus decât noi toți este însă Dumnezeu care ne călăuzește prin Sfântul Duh. Iată, la acest jubileu al aniversării Autocefaliei și Patriarhatului Bisericii noastre, vine și această rază de lumină, atât de necesară sufletului nostru, prin împlinirea unei lipse reale a Sfintei noastre Patriarhii. Ne încredințăm ajutorului Bunului Dumnezeu!

Vă mulțumesc foarte mult pentru participarea la Adunarea aceasta. Măine, împreună cu ierarhii Sfântul Sinod ne vom bucura tot în această aulă atât de prezența Sanctității Sale, Patriarhul Bartolomeu al Constantinopolului, cât și a unor personalități distinse din viața noastră socială și culturală, cum numai la 80 de ani de Patriarhie și 120 de ani Autocefalie se întâmplă și se cuvine să se întâmple.

După tradiție, vă rog să transmiteți tuturor credincioșilor prețuirea, dragostea și binecuvântarea Sfântului Sinod! Fie Domnul lăudat!”

13. Închiderea lucrărilor Adunării Naționale Bisericești.

În încheierea lucrărilor, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** anunță pe membrii Adunării Naționale Bisericești despre sosirea în țara noastră, în după-amiaza acestei zile, și primirea oficială în Catedrala Patriarhală, a **Sanctității Sale, Bartholomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului**, care va participa, alături de demnitari de frunte ai țării noastre, reprezentanți ai altor Biserici creștine și alți distinși invitați, la lucrările ședinței solemne a Adunării Naționale Bisericești din ziua următoare, sâmbătă, 5 martie 2005, dedicată aniversării a 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei (1885) și 80 de ani de la ridicarea la treapta de Patriarhie (1925) a Bisericii Ortodoxe Române, reînnoind, și cu acest prilej, invitația adresată onoraților membri ai Adunării de a lua parte la aceste manifestări jubiliare.

La orele 14.00, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** declară închisă prezenta ședință de lucru a Adunării Naționale Bisericești a sesiunii pe anul 2005.

Se rostește rugăciunea *“Cuvine-se cu adevărat!”*.

PREȘEDINTELE ADUNĂRII NAȚIONALE BISERICESTI

† TEOCTIST

**ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

Secretar de ședință

Pr. Dr. AUGUSTIN RUSU

Consilier patriarhal

POPAS SFÂNT

**Sărbătoarea Patriarhiei Române și a Întâistătorului ei,
Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST,
5-6 martie 2005**

Împlinindu-se, anul acesta, 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (25 aprilie 1885) și 80 de ani de la ridicarea ei la rangul de Patriarhie (4 februarie 1925), la care s-a adăugat, printr-o coincidență binecuvântată, împlinirea a 55 de ani de arhierie ai Întâistătorului Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist (5 martie 1950), după ce, la 7 februarie, Prea Feriçirea Sa a rotunjit frumoasa vârstă de 90 de ani, Sfântul Sinod a hotărât ca aceste momente aniversare să fie sărbătorite împreună și cu mare solemnitate, în zilele de 5-6 martie 2005.

Având în vedere că cele două mari acte istorice care au stat la baza afirmării Bisericii noastre s-au desăvârșit cu înțelegerea și aprobarea Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Sfântul Sinod** au invitat la această sărbătoare pe **Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului**, ai cărui înaintași au recunoscut la timpul cuvenit, prin tomosuri patriarhale, **Autocefalia și Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române**. Răspunzând cu bucurie invitației, Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu a încununat frumusețea sărbătorii cu prezența Sanctității Sale, în fruntea unei delegații de ierarhi distinși ai Tronului Ecumenic din Constantinopol.

Manifestările jubiliare s-au deschis în ziua de **sâmbătă, 5 martie 2005, în Aula Palatului Patriarhiei**, cu o sesiune solemnă a **Adunării Naționale Bisericești**, și au continuat a doua zi, **duminică, 6 martie, cu Sfânta Liturghie patriarhală**, oficiată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic **Bartolomeu**, împreună cu membrii Sfântului Sinod, în biserica **Sfântul Spiridon-Nou**, paraclis patriarhal, în prezența unui mare număr de credincioși.

1. Întâmpinarea Patriarhului Ecumenic

Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic **Bartolomeu** a sosit la București, pe Aeroportul Henri Coandă, călătorind cu avionul de la Constantinopol, în după amiaza zilei de vineri, 4 martie 2005, însoțit de ÎPS Mitropolit **Sotirios** de Coreea, ÎPS Mitropolit **Barnaba** de Neapolis și Stavroupolis, PS Episcop **Dionisie** al Sinadelor, P.Cuv. Arhim. Alexios, starețul Mănăstirii Xenophontos din Muntele Athos, P.C Diac. **Ioachim Billis**, Domnul **Nikolaos Garifalidis**, arhonte al Patriarhiei Ecumenice și Domnul **Petros Bazgarlon**.

La aeroport, în întâmpinarea Sanctității Sale Patriarhului Bartolomeu și a delegației Constantinopolitane au venit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Î.P.S. Mitropolit **Daniel** al Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Mitropolit **Teofan** al Olteniei, Î.P.S. Mitropolit **Petru** al Basarabiei, Î.P.S. Mitropolit **Serafim** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei și Europei Centrale și de Nord, Î.P.S. Arhiepiscop **Teodosie** al Tomisului, Î.P.S. Arhiepiscop **Nifon** al Târgoviștei, Î.P.S. Arhiepiscop **Pimen** al Sucevei și Rădăuților, Î.P.S. Arhiepiscop **Bartolomeu** al

Clujului, Î.P.S. Arhiepiscop **Andrei** al Alba Iuliei, Î.P.S. Arhiepiscop **Nicoiae** al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada și P.S. Episcop **Ciprian Câmpineanu**, Episcop Vicar Patriarhal.

După coborârea din avion a delegației Patriarhiei Ecumenice și îndeplinirea formalităților protocolare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Sanctitatea Sa Patriarhal Bartolomeu au făcut scurte declarații de presă în salonul oficial al aeroportului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus:

„Întâmpinăm în aceste clipe pe Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului, care a venit la noi pentru a sărbători împreună aniversarea unor mari evenimente din istoria Bisericii Ortodoxe Române și anume, 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de Patriarhat, deopotrivă de importante și deopotrivă de valoroase ca și sărbătorile noastre naționale. Aceste împliniri ale Bisericii Ortodoxe Române s-au împlinit în trecutul nostru istoric cu cele naționale.

Avem o mare bucurie de a-l avea cu noi pe Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu. Deși programul de lucru al Sanctității Sale este destul de încărcat, la rugămintea noastră și la argumentarea noastră că evenimentele de acum 120 de ani și de acum 80 de ani s-au împlinit datorită fericiților săi înaintași în Scaunul Ecumenic al Constantinopolului, Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu și-a făcut timp să fie în aceste zile împreună cu noi. Se cuvenea, așadar, ca la sărbătorirea acestor evenimente să fie de față urmașul fericiților săi înaintași și urmașii fericiților noștri înaintași, deopotrivă, spre a mulțumi cu smerenie și recunoștință lui Dumnezeu, după atâtea decenii împlinite, pentru tot ceea ce a făcut pentru poporul și Biserica Ortodoxă Română și pentru legăturile pe care ea le-a păstrat în decursul secolelor cu Scaunul Ecumenic al Patriarhiei din Constantinopol.

Suntem cu toții recunoscători, Sanctitatea Voastră, credincioșii, ierarhii, preoții, monahii din mănăstiri, pentru efortul pe care l-ați făcut de a fi astăzi și mâine și poimâine, la Sfânta Liturghie, împreună cu noi. Ierarhii care sunt de față sunt urmașii aceluia care mergeau deseori la Istanbul și la Fanar pentru a stăruii împreună cu mai marii poporului român, cărmuitori și dregători, atât pentru Autocefalie, cât și pentru Patriarhie. Sunt evenimente deosebit de însemnate în viața noastră contemporană și ele au un ecou favorabil pentru credincioșii noștri și pentru lumea creștină chiar. Pentru această osteneală, vă întâmpinăm cu toată dragostea și din inimile noastre smerite, evlavioase și respectuoase pentru Tronul Ecumenic, vă zicem: Bine ați venit sănătos și Dumnezeu să primească rugăciunile noastre!”

La rândul său, **Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu** a declarat:

“Smerenia noastră și cinsita delegație a Patriarhiei Ecumenice venim adânc emoționați și cu fierbinte dragoste la Prea Sfânta Biserică Română, fiică și, totodată, soră, pentru a prăznui împreună mai multe evenimente de mare preț în viața ei și a Prea Fericitului Teoctist, Patriarhul României, dălbît de ani, prea

iubitul nostru frate împreună liturghisitor cu noi, Întâistător al Bisericii Ortodoxe Române.

Prea Fericirea Sa sărbătorește 90 de ani de viață și 55 de ani de arhierie petrecuți cu sănătate pe culmile puterilor sufletești și trupești. Aceste aniversări sunt adevărate daruri făcute de Dumnezeu Prea Fericirii Sale și Prea Sfintei Biserici Române, pe care o arhipăstorește de un lung șir de ani. Ne rugăm ca Domnul să dea Prea Fericirii Sale zile îndelungate, întru mulți ani și deplină sănătate trupească și sufletească, pentru a duce mai departe patriarhala arhipăstorie a poporului lui Dumnezeu cu aceeași dragoste și înțelepciune.

Dar, Prea Sfânta Biserică Română prăznuiește împlinirea a 120 de ani de Autocefalie, acordată conform rânduielii în vigoare de Patriarhia Ecumenică și recunoscută în duhul dragostei frățești de toate Patriarhiile și Bisericile Autocefale. Totodată, ea prăznuiește și 80 de ani de la înălțarea la vrednicia Patriarhală, tot prin hotărârea Bisericii Constantinopolului, Biserică Mamă și de atunci Biserică soră, care a cântărit bine ce este de folos și spre propășirea întregii Bisericii Ortodoxe și, desigur, a Bisericii Ortodoxe locale din România. .

Perioada de timp îndelungată care s-a scurs de atunci a îndreptățit acele hotărâri luate la cererea Guvernului legiuit al poporului român și a conducerii sale bisericești. Aceste aniversări ne amintesc de buna împreună-lucrare de veacuri între popoarele creștine și de purtarea de grijă părintească arătată de Biserică Mamă din Constantinopol, în ceea ce privește progresul și unitatea tuturor Bisericilor Ortodoxe. Pe de altă parte, aniversările acestea dovedesc că deciziile corecte în viața Bisericii contribuie la propășirea celor la care acestea se referă și la întărirea unității Bisericii. Pe bună dreptate ne aducem aminte de aceste aniversări și le prăznuim ca legăturile sacre dintre Biserici să fie cultivate și întărite, iar credincioșii să trăiască din nou frumusețea, puterea și valoarea dragostei reciproce și conlucrării în unitatea credinței și păcii, pe care nu o împiedică în nici un fel autocefalia administrării.

Din adâncul inimii, adresăm salutul nostru tuturor și vă îmbrățișăm pe toți cu aceeași dragoste și cinstitie cu care ne-ați primit. Iubitului popor român, conducerii sale bisericești și politice, îi aducem din tot sufletul calde urări părintești și patriarhala noastră binecuvântare, ca să aibă parte de tot binele și să realizeze progrese cât mai mari în tot lucrul cel bun! Așa să fie!"

De la aeroport, Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu și delegația Patriarhiei Ecumenice, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și ierarhii români care au venit în întâmpinare, s-au îndreptat spre Catedrala Patriarhală, unde au fost așteptați de către ceilalți membri ai Sfântului Sinod, aflați în București, în ședință de lucru, în zilele de 2-3 martie, de membrii Adunării Naționale Bisericești, care se întruniseră și aceștia în ședință de lucru în dimineața zilei de vineri, 4 martie, de protoierei și preoți din Capitală, profesori de teologie, elevi seminariști, studenți teologi și credincioși.

Cei doi patriarhi, urmați de ierarhii însoțitori, au intrat în Catedrală, în sunetele clopotelor și în acordurile *Imnului patriarhal*, cântat în românește și grecește de un cor al elevilor seminariști, și s-au închinat la moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, ocrotitorul sfântului locaș și al orașului București, după

care s-au așezat în strănile arhieriești și au ascultat slujba Te-Deum-ului, oficiată de Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurat de preoți și diaconi.

După Te Deum, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a rostit următorul cuvânt de întâmpinare:

**Sanctitatea Voastră Părinte BARTOLOMEU, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului,
Înalt Prea Sfințiile Voastre, oaspeți ai noștri din jurul Tronului Patriarhal Ecumenic,
Iubiți frați și surori în Domnul,**

„Ne găsim în aceste clipe de rugăciune și cu atenția îndreptată către Bunul Dumnezeu ca să-I mulțumim pentru tot ceea ce, în îndelunga Sa iubire, a avut și a arătat față de Biserica Ortodoxă Română și față de țara noastră.

Îl întâmpinăm astăzi pe Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu în felul în care ne-a obișnuit în ultimul timp, nu ca pe o personalitate departe de noi, ci ca pe un adevărat Părinte și frate al nostru întru Hristos. Mă gândesc la rugăciunea noastră liturgică cu care se încheie dumnezeiasca Liturghie, când preotul sau arhierul slujitor glăsuiește: „Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de Sus este pogorând de la Tine, Părintele luminilor”, pentru a se împlini cele ce noi îi aducem lui Dumnezeu. În această seară am putea și noi, Biserica Ortodoxă Română, în împlinirea unor idealuri ale părinților și strămoșilor noștri în viața Bisericii noastre, să cântăm și să slăvim pe Dumnezeu cu aceste cuvinte: „Toată darea cea bună de Sus este pogorând de la Tine, Părintele luminilor”.

Acest înțeles am socotit noi să-l dăm stăruinței noastre ca Sanctitatea Voastră să fie în seara aceasta, mâine și poimâine împreună cu noi, cu Biserica Ortodoxă Română, cu credincioșii, preoții, monahii și tinerii ei, talmăcind astfel „că toată darea cea bună este de la Tine, Părintele luminilor”, adică se revarsă, în ordinea ierarhică, de la Scaunul Ecumenic, care în vremuri de istorie timpurie a purtat de grijă Bisericii noastre, înaintașilor noștri, până în secolul al XIV-lea, când a rânduit mitropolit în 1359 la Curtea de Argeș. Acest dar care s-a pogorât de la Părintele luminilor pentru poporul român, prin predica Sfântului Apostol Andrei, Părintele duhovnicesc și al Patriarhiei Ecumenice, s-a revărsat și asupra noastră.

Am socotit și ne-am rugat Bunului Dumnezeu ca să Vă avem acum între noi, când culegem, într-un fel, roadele acelor Sfinți Părinți și înaintași ai Sanctității Voastre, care la 1359 trimitea la Curtea de Argeș pe mitropolitul Iachint de la Vicina. Îl trimitea la Argeș ca mitropolit recunoscut canonic, când s-a întemeiat și Țara Românească. Și astfel, împreună noastră bucurie, a fiilor Bisericii Ortodoxe Române, ca să fie deplină, am socotit să fiți în mijlocul nostru, împreună cu o delegație distinsă a Patriarhiei Ecumenice. Știm că am stăruit, dar știm că ne iubiți, după modelul acelor sfinți înaintași ai Sanctității Voastre care au adăugat Mitropoliei Țării Românești Autocefalia și au recunoscut, apoi, ridicarea Bisericii noastre la treapta de Patriarhie, prezentând-o în această calitate și celorlalte Biserici Ortodoxe surori, spre bucuria tuturor. Pentru aceasta, poporul român

dreptcredincios, după inima și cugetul său, a păstrat neîmpuținată visteria de recunoștință și dragoste față de Tronul Ecumenic.

Și iată, în vremurile mai noi, după grelele încercări pe care Biserica noastră, și când zic Biserica noastră înțeleg slujitorii ei, credincioșii ei, tinerii ei, le-a străbătut în cei cincizeci de ani de dictatură atee și a ajuns în libertatea de acum, cu mila lui Dumnezeu, cu harul Său, ne-am întâlnit mai des. Niciodată nu sunt dese întâlnirile în numele lui Hristos și în numele credinței, Sanctitatea Voastră, așa cum am spus când v-am rugat să veniți aici. Ați fost și anul trecut. Fiecare vizită în parte adaugă câte ceva în viața noastră, a poporului și a Bisericii Ortodoxe Române. De data aceasta veniți ca să împliniți și să trăiți împreună cu noi bucuria sfântă a celor două mari aniversări din istoria noastră, cărora Sfântul Sinod le acordă o deosebită importanță, 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de Patriarhie.

Suntem deosebit de recunoscători Sanctității Voastre că ne-ați onorat și ne-ați împlinit dorința noastră fierbinte, pentru că ce poate fi mai frumos decât prezența simbolică a Patriarhiei Ecumenice, care a fost izvorul luminii, izvorul vieții noastre bisericesti, prin urmașul acelora care au numit pe mitropolitul Țării Românești, dar au mărturisit și credința și vrednicia acestui popor, acordându-i Autocefalia și apoi recunoașterea Patriarhiei.

Vă mulțumim din toată inima și suntem adunați aici ierarhi, preoți, profesori, credincioși și tineri ai Bisericii noastre ca să vă auzim cuvântul păstoresc și să simțim că trăim momentele acestea venite de la Dumnezeu, ca un dar din lumina neapusă a Prea Sfintei Treimi.

Bine ați venit în mijlocul nostru și mulțumim Sfinților Împărați Constantin și Elena și Cuviosului nostru Părinte Dimitrie cel Nou că ne-au îndeplinit rugăciunea, ca să ne bucurăm zilele acestea de lumina acestei sărbători.

Fiți binevenit și vă îmbrățișăm cu smerenie și cu dragoste!”

Răspunzând acestui cuvânt de întâmpinare, **Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu** a spus următoarele:

***Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite Patriarh TEOCTIST al României,
prea iubite și cinstit frate în Hristos Dumnezeu,
Înalt Prea Sfințiile Voastre și Prea Sfințiile Voastre, frați arhieriei,
Excelențele Voastre, reprezentanți ai autorităților,
Iubiți fii în Domnul,***

“Slavă și mulțumire se cuvine să înălțăm Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Prea Sfintei Treimi, singurul Dumnezeu al tuturor, pentru că, prin harul Său, încă o dată ne aflăm aici, laolaltă.

De vreme ce Apostolul neamurilor ne îndeamnă să ne bucurăm cu cei care se bucură (cf. Rom 12, 15), am venit cu picioare vesele să ne bucurăm împreună cu prilejul unor aniversări sfinte, aducătoare de mare veselie duhovnicească. Aceste aniversări sunt prilejuite de împlinirea a 120 de ani de la proclamarea Autocefaliei Prea Sfintei Biserici din România, 80 de ani de la înălțarea ei la vrednicia și cinstea de Patriarhie, 90 de ani de la nașterea Prea Fericirii Sale,

Prea Fericitul Patriarh Teoctist, prea iubitul nostru frate împreună liturghisitor, și 55 de ani de la hirotonia Prea Fericirii Sale întru arhierie.

Bucuria fiicei este și bucuria mamei. Sărbătoarea Bisericii din România este și sărbătoarea Bisericii din Constantinopol. Am venit, așadar, ca personal să ne facem interpreții veseliei duhovnicești pe care o trăiește Biserica Mamă, Patriarhia Ecumenică, cu prilejul acestor sărbători și să aducem urările ei cele mai bune și binecuvântare întregului popor român, numit cu numele lui Hristos.

Dar, am venit să cinstim după cuviință, nălbita și neprihănită viață și petrecere în Biserică a Prea Fericirii Sale, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, cel cu plete dalbe, care nu numai că este îmbrăcat în alb, dar albă are și îmbrăcămintea sufletului. Astfel se potrivește desăvârșit cu albul pânzei în care a fost așezat după primirea Sfântului Botez, cu lumina hainei luminoase pe care de atunci l-a dat-o Cel ce se îmbracă cu lumina ca și cu o haină și cu marginea veșmântului arhieriei, care este atât de alb, încât strălucește ca zăpada.

Un proverb al poporului nostru spune că, împărtășită cuiva, durerea rămâne doar pe jumătate durere, dar bucuria împărtășită de cineva sporește îndoit. Astăzi ne facem părtași bucuriei Bisericii Ortodoxe Române, iar bucuria noastră crește îndoit în sufletele tuturor. Și este bucurie de care nu putem fi lipsiți vreodată, pentru că nu este bucurie din lumea aceasta, bucurie întrețesută cu păcatul, ci este bucurie întru Domnul și "nimeni nu o va lua de la noi". Lumea aflată departe de credință caută bucuria tocmai acolo unde aceasta nu există: în bani, în abundența bunurilor materiale, în confort și consum, în slava deșartă a acestei lumi, în plăcerile și desfătările lumești, în mândria luciferică a cunoașterii lumești, în sistemele ideologice și filosofice care, cu toate că se deosebesc între ele precum culorile curcubeului, totuși, fiecare pretinde că deține adevărul în vigoarea, grația sau frumusețea trupului și altele. Dar, bucurie departe de Hristos nu există și a o căuta departe de El înseamnă a se osteni în zadar și a vâna vânt. Bucuria fără Hristos lasă un gust de amărăciune și duce la impas și dezamăgire. Dar al harului dumnezeiesc este bucuria creștină! Ea este strâns legată de credință, pocăință, smerenie și, în primul rând, de dragostea în Hristos. De aceea, Biserica adresează tuturor chemarea: "Gustați și vedeți că bun este Domnul!" și "Bucurați-vă în Domnul pururea, și iarăși zic bucurați-vă!"

Cât de bun este Domnul, se simte, se înțelege și se exprimă prin Dumnezeiescul Său Har, și prin dumnezeiasca Sa Iubire de oameni. De aici se naște în adâncurile tainice ale inimilor noastre bucuria pe care și astăzi o arătăm, "prăznuind și veselindu-ne duhovnicește" cu prilejul aniversării celor patru evenimente sfinte din viața Bisericii din România și a Întâistătătorului ei, vrednic de toată cinstirea.

Cunoaștem că istoria întru Hristos a poporului român de la emanciparea sa bisericească, prin grija părintească și decizia Patriarhiei Ecumenice, până astăzi, a fost creatoare și încununată cu roade bogate. Trebuie să remarcăm aici că aceste roade au fost obținute în ciuda greutăților și problemelor grave create în timp de cele două războaie mondiale – în vâltoarea cărora s-a aflat și România – și de perioada ateismului de stat impus cu forța. Patriarhii, arhieriei, clerul de mir, dar și comunitățile monastice numeroase, duhovnicii sfințiți, teologii lumi-

nați – ca pururea pomenitul Părinte Dimitrie Stăniloae -, au purtat pe umerii lor mari responsabilități, așa încât corabia Bisericii să înainteze pe marea înviforată a acestei lumi, spre mântuirea poporului numit cu numele lui Hristos. Și poporul a rămas credincios lui Hristos, Bisericii, Patriarhului, spre marea bucurie a cerului, dar și a tuturor fraților întru credință din întreaga lume. Slavă lui Dumnezeu pentru toate !

De acum, corabia Bisericii Române înaintează “cu toate pânzele sus” și are vânt prielnic. În mreaja Duhului se prinde mult pește pentru Împărăția Domnului! Via Domnului aduce roadă însutită și dă vinul mântuirii! Bogat este secerișul în ogorul lui Hristos! Cu ochii noștri vedem și constatăm aceste realități! De aceea, ne bucurăm, Vă felicităm, Prea Fericirea Voastră și vă urăm “să sporiiți tot mai mult”. Rugăciunile noastre vă vor însoți și tot mai fierbinți se vor înălța la Domnul! Rugăciunile Bisericii Mame, care se mândrește cu împlinirile duhovnicești ale Bisericii din România și binecuvântarea ei vă vor fi pururea alături, până când toți, împreună cu toți Sfinții născuți din dragostea și jertfa poporului român și a celorlalte popoare, vom sta la Cina Mirelui Ceresc, unde cei care prăznuiesc înălță neîncetat glas curat și grăiesc “Slavă Ție, Doamne !”

Dar, n-am vrea să abuzăm de răbdarea Prea Fericirii Voastre, Înalt Prea Sfințiilor Voastre, Prea Sfințiilor Voastre și a Dumneavoastră, iubiți fii în Domnul. De aceea, încheiem cuvântul nostru cu îndemnul Sfântului Apostol Pavel: “**Deci, fraților, bucurați-vă! Desăvârșiți-vă, mângâiați-vă, fiți uniți în cuget, trăiți în pace și Dumnezeu dragostei și al păcii va fi cu voi!**” (II Cor. 13,11)”.

Cu aceasta, ceremonia întâmpinării din catedrală s-a încheiat. Oaspeții au fost conduși la locurile stabilite pentru găzduire, iar cei îndatorați cu responsabilități în programul de a doua zi au continuat ultimele pregătiri.

2. Sesiunea solemnă a Adunării Naționale Bisericești

În dimineața zilei de **sâmbătă, 5 martie 2005, Adunarea Națională Bisericească**, alcătuită din membrii Sfântului Sinod și din reprezentanții, clerici și mireni, ai eparhiilor din cuprinsul Patriarhiei Române, s-a întrunit în sesiune solemnă în aula Palatului Patriarhiei pentru a sărbători marile aniversări ale Bisericii noastre din acest an jubiliar.

La sesiune au participat Sanctitatea Sa Patriarhul *Bartolomeu* și delegația Patriarhiei Ecumenice, Domnul *Traian Băsescu*, Președintele României, Domnul *Nicolae Văcăroiu*, Președintele Senatului României, Domnii Consilieri Prezidențiali: Prof. *Andrei Pleșu*, *Bogdan Tătaru Căzaban* și *Claudiu Săftoiu*, Domnul *Adrian Lemeni*, Secretar de Stat pentru Culte, Domnul prof. *Eugen Simion*, Președintele Academiei Române, Domnul acad. *Răzvan Theodorescu*, precum și Majestățile Lor, *Regele Mihai și Regina Ana*. Au fost prezenți IPS *Dirayr Mardichian*, Arhiepiscopul Bisericii Armeano-Gregoriene din România, IPS *Ioan Robu*, Arhiepiscop și Mitropolit romano-catolic de București, Eminența Sa *Christoph Klein*, Episcopul Bisericii Evanghelice Luterane-Sibiu, *Muștiu Bagaiej Sanghirai*, Șeful Cultului Musulman din România-Constanța, alți reprezentanți ai unor Biserici și Culte din România, precum și Excelența Sa *Jean Claude Perisset*, Nunțiu Apostolic la București, Mons. *Francesco Coccopalmerio*,

Episcop Auxiliar al Diecezei de Milano (Italia) și alți oaspeți de peste hotare. Au mai participat personalități ale vieții publice și culturale românești, senatori, deputați, miniștri, reprezentanți ai Societății Române de Televiziune și de Radio-difuziune, directori și redactori ai unor ziare centrale, membri ai Corpului Diplomatic acreditat la București, consilieri patriarhali și eparhiali, profesori de la Facultatea de Teologie și de la Seminarul Teologic din București, preoți din Capitală și de la comunitățile românești din Europa și din America, profesori de religie, studenți teologi și elevi seminariști.

După rugăciunea *Împărate Ceresc*, rostită de Prea Sfințitul Episcop *Vincentiu Ploieșteanu*, Vicar Patriarhal și Secretarul Sfântului Sinod, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a deschis lucrările sesiunii, punând în evidență drumul istoric al devenirii și afirmării Bisericii noastre în strânsă legătură cu înfăptuirea unității naționale și statale românești, care a condus în final la proclamarea Autocefaliei și înființarea Patriarhiei, recunoscute la timpul convenit de Patriarhia Ecumenică din Constantinopol*.

După cuvântul de deschidere rostit de Prea Fericitul Părinte Patriarh, *Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel*, al Moldovei și Bucovinei a prezentat conferința aniversară intitulată: **“Recunoștință și reînnoire. Semnificația spirituală și misionară a Autocefaliei, Patriarhiei și Slujirii arhieresti a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române”****.

În conferința prezentată, *Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel* s-a referit la recunoștința sau mulțumirea adusă lui Dumnezeu pentru binefacerile primite de la El ca act public de demnitate și dreptate și a subliniat că astfel înțeleasă, recunoștința este și un act de cultură a sufletului uman și a comuniunii între generații. În acest fel, aniversarea unor evenimente din trecut sau prezent înseamnă nu numai recunoștință sau mulțumire pentru darurile primite de la Dumnezeu, ci și invocarea ajutorului Său pentru continuarea și reînnoirea vieții și activității în comunitate. Prin aceasta, aniversările în Biserică sunt și momente de reînnoire a misiunii, de reîmprospătare spirituală pentru un nou început. Aceasta ne îndreptățește, a mai spus *Înalt Prea Sfințitul Daniel*, să aducem astăzi mulțumire lui Dumnezeu și să arătăm recunoștință față de toți cei care au contribuit nemijlocit la pregătirea și obținerea recunoașterii Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și ridicării ei la rangul de Patriarhie. Totodată, *Înalt Prea Sfinția Sa* a pus în evidență însemnătatea aniversării celor 55 de ani de arhierie ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, din care 40 de ani au fost dăruïți slujirii în vremurile grele ale comunismului, încât astăzi, în mod solemn, mulțumim lui Dumnezeu pentru darul oferit Bisericii noastre în persoana Prea Fericirii Sale și îl felicităm cu profundă recunoștință pentru că a făcut roditor, prin rugăciune și muncă, darul primit de la Duhul Sfânt în ziua hirotoniei sale în treapta de arhieru.

* Cuvântarea de deschidere rostită de Prea Fericitul Părinte Patriarh se publică în prezentul număr al revistei în cadrul capitolului “*Lucrările Ședinței solemne a Adunării Naționale Bisericești – 5 martie 2005*”.

** Textul integral al Conferinței este publicat în capitolul “*Lucrările Ședinței solemne a Adunării Naționale Bisericești – 5 martie 2005*”, din prezentul număr al revistei.

După conferința Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel, la rugămintea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a luat cuvântul **Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Bartolomeu**, care a mărturisit părtășia Patriarhiei Ecumenice la bucuria pe care o trăiește Biserica Ortodoxă Română în aceste momente aniversare din viața ei*.

Mulțumind Sanctității Sale Patriarhului Bartolomeu pentru frumoasele urări făcute Bisericii și poporului român la acest ceas aniversar, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist l-a invitat pe **Președintele României, Domnul Traian Băsescu**, să adreseze un mesaj participanților la sesiunea solemnă dedicată marilor aniversări bisericești din acest an jubiliar.

Un frumos și documentat mesaj a adresat Adunării Naționale Bisericești și tuturor celor prezenți la sesiunea solemnă, **Domnul Nicolae Văcăroiu**, Președintele Senatului României.

Gânduri adânc simțite și înălțătoare în legătură cu momentele aniversare a exprimat și **Domnul prof. Eugen Simion, Președintele Academiei Române**, care a evocat rolul Bisericii de factor coagulant pentru crearea și consolidarea națiunii române, arătând că Biserica reprezintă o morală comună și stabilă, un factor de educație și un factor de cultură. În lumea de azi, care este o lume în mișcare, aflată în plin proces de globalizare, a mai spus vorbitorul, Biserica trebuie să educe noile generații în spiritul iubirii și toleranței active, în spiritul valorilor europene, care în esență sunt valori creștine.

În continuare, a luat cuvântul, la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, **Înalt Prea Sfințitul Ioan Robu**, Arhiepiscop și Mitropolit romano-catolic de București.

A mai luat cuvântul **Eminența Sa Christoph Klein**, Episcopul Bisericii Evanghelice-Luterane de la Sibiu, care a mărturisit că prezența Bisericii Luterane la acest moment festiv nu reprezintă numai un gest de prietenie și de ecumenism, ci este legată de conviețuirea și conlucrarea tradițională între sași și români, care este prezentă și astăzi și ne unește mai ales în clipele de bucurie și de împliniri duhovnicești.

La sfârșitul luărilor de cuvânt, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a mulțumit cu recunoștință celor care au onorat tribuna Adunării cu intervențiile și mesajele prezentate, precum și tuturor participanților la sesiunea omagială, închinată acestei sărbători deosebite ca valoare istorică și mesaj misionar-pastoral din viața Bisericii Ortodoxe Române.

3. Lansarea volumului și plachetei aniversare

În ultima parte a sesiunii, **Prea Sfințitul Episcop Ciprian Câmpineanul**, Vicar Patriarhal, a prezentat celor de față volumul omagial și placheta aniversară, realizate cu prilejul sărbătoririi Autocefaliei și Patriarhatului, spunând cele ce urmează:

* Menționăm că toate luările de cuvânt și mesajele prezentate în cadrul Ședinței solemne a Adunării Naționale Bisericești din 5 martie 2005, sunt publicate în capitolul "*Lucrările Ședinței solemne a Adunării Naționale Bisericești – 5 martie 2005*" din prezentul număr al revistei.

**Sanctitatea Voastră,
Prea Fericirea Voastră,
Domnule Președinte al României,
Distins auditoriu,**

„În încheierea acestei sesiuni solemne a Adunării Naționale Bisericești, care s-a bucurat de prezența unor personalități de excepție ale vieții publice și bisericești din România și de peste hotare, vă prezentăm, pe scurt, volumul aniversar intitulat **„Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar”**, editat cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la recunoașterea de către Patriarhia Ecumenică a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 80 de ani de la ridicarea acesteia la rangul de Patriarhie. Acestor două evenimente cu semnificație profundă în istoria Bisericii noastre strămoșești, li se adaugă anul acesta, printr-o coincidență binecuvântată, altele două din viața Întâistătătorului ei, și anume: împlinirea a 90 de ani de viață (7 februarie) și a 55 de ani de slujire arhierescă (5 martie) de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, momente ce constituie parte organică din viața spirituală a Bisericii înseși.

Așa cum sugerează și titlul, volumul de față – structurat pe patru capitole – vrea să evidențieze activitatea pastroral-misionară și social-filantropică a Bisericii Ortodoxe Române, care, în pofida greutăților întâmpinate în secolul trecut, n-a abdicat niciodată de la misiunea pe care Hristos Însuși i-a încredințat-o, aceea de a-și călăuzi credincioșii pe calea mântuirii. În calitatea ei de așezământ divino-uman – deci, de obârșie dumnezeiească, dar circumscrisă lumii în care trăim – Biserica, întemeiată de Mântuitorul Iisus Hristos prin Jertfa de pe Cruce și apărută în istorie, ca și comunitate de credincioși, în ziua Cincizecimii, a fost nevoită să înfrunte, de-a lungul veacurilor, ostilitatea multor regimuri politice față de credința și spiritualitatea creștină. Călăuzită, însă, de Hristos, prin intermediul unor oameni luminați și de Dumnezeu inspirați, ea a știut să găsească întotdeauna cele mai potrivite căi și soluții pentru îndeplinirea misiunii sale sfinte.

Printre aleșii lui Dumnezeu întru slujirea, cu timp și fără timp, a Bisericii Sale din România, se înscrie și numele Părintelui nostru Patriarh Teoctist, căruia îi este dedicat, în acest volum un capitol omagial, intitulat **„Dăruit lui Dumnezeu și oamenilor”**, capitol care cuprinde mesaje, gânduri, mărturii și simțăminte izvorâte din trăirile unor Întâistătători de Biserici și personalități culturale care l-au cunoscut îndeaproape pe Prea Fericirea Sa.

Celelalte trei capitole ale volumului intitulate: **„Coordonatele spiritualității românești”**, **„Biserica și societatea”**, **„Mesajul Bisericii în pragul mileniului al treilea”**, consemnează realizările remarcabile înregistrate de Biserica noastră, prin strădaniile ierarhilor, preoților, monahilor și credincioșilor, în toate domeniile sale de activitate: pastoral, misionar, cultural, editorial, educațional și altele, așa cum se poate constata din cele 684 de pagini, cât însumează acestea.

Lansăm, așadar, în acest cadru solemn, volumul : **„Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar”**, dimpreună cu **Placheta aniversară**, realizate cu prilejul sărbătoririi celor două momente istorice – Autocefalie și Patriarhat – pe care le închinăm, deopotrivă, lui Dumnezeu și oamenilor, ca măr-

turie a statorniciei și dinamismului Bisericii noastre strămoșești în ceea ce privește grija pastorală față de fiii ei duhovnicești”

Prea Sfințitul Episcop Vicar Ciprian a arătat celor de față Placheta aniversară, ce are pe avers chipul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, cu inscripția „90 de ani de viață și 55 de ani de slujire arhierescă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române”, și pe revers imaginea Catedralei Patriarhiei și inscripția: „1885 – 120 de ani de Autocefalie – 2005; 1925 – 80 de ani de Patriarhie – 2005”.

Totodată, Prea Sfinția Sa a invitat participanții să vizioneze cele două expoziții amenajate pe holurile Palatului Patriarhiei. În holul principal fiind expuse icoane lucrate de copii, iar pe holul lateral veșminte și ornate arhieresti care au aparținut primilor patriarhi, vase și obiecte de cult lucrate în Atelierele Institutului Biblic, cărți religioase și de cult, reviste și publicații bisericești din perioada celor 80 de ani de Patriarhat și altele.

4. Dineul de la Palatul Patriarhiei

La vremea prânzului, în salonul oficial din Palatul Patriarhiei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit un dineu delegației Patriarhiei Ecumenice, ierarhilor Sfântului Sinod, membrilor Adunării Naționale Bisericești, personalităților care au participat la sesiunea solemnă și oaspeților de peste hotare. Unii participanți, care n-au mai ajuns să urce la tribuna Adunării dat fiind numărul mare de vorbitori, și-au prezentat mesajele în timpul dineului.

Între primii vorbitori s-a numărat **ÎPS Mitropolit Ilarion de Durostorum și Silistra**, care a transmis mesajul **Prea Fericitului Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare**, adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu prilejul manifestărilor jubiliare din acest an ale Bisericii noastre, în care se spune:

***Prea Fericirea Voastră,
Iubit în Hristos frate și împreună-slujitor,***

„Cu ocazia strălucitelor aniversări sărbătorite de sora noastră, Biserica Ortodoxă Română, și de tot poporul român credincios, vă dorim din suflet sincere felicitări și urări de prosperitate din partea mea personal și în numele fraților arhieriei din Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare, în numele iubitului nostru cler și cinstiului nostru popor. Cu caldă rugăciune către Atotțiitorul Dumnezeu aducem mulțumiri pentru prețioasele Lui milostiviri arătate Prea Fericirii Voastre și Sfintei Voastre Biserici.

Preaînțeleapta Domnului providență a ales în fruntea evlavioasei Biserici Române, pe Prea Fericirea Voastră, cărmaciul cu experiență, inspiratul arhipăstor și dascălul credinței, exemplul bun de îndeplinire a sfintei datorii naționale, urmat după modelul celor din vechime Părinți ai Bisericii, apărătorul neclintit al Ortodoxiei și neobositul păstrător al unității în una sfântă, sobornicească și apostolească Biserică întru Hristos.

De-a lungul grelelor încercări ale vremii, în grija neîncetată pentru bunăstarea Sfintei Voastre Biserici naționale și pentru veșnica mântuire a pruncilor duhovnicești ai ei, în lupta permanentă pentru păstrarea unității Bisericii și a canonicității, Prea Fericirea Voastră ați depus un efort deosebit pentru a obține un succes blagoslovit de Dumnezeu.

Fie ca aureola bucuriei sărbătorii acesteia și frățeasca noastră dragoste întru Hristos să fie pentru Prea Fericirea Voastră răsplata pentru eforturile depuse de-a lungul anilor și pentru toate greutățile îndurate în slujba Prea Fericirii Voastre în Biserica Domnului, spre binele nostru comun în desăvârșirea Ortodoxiei și pentru slava „Păstorului cel mare al oilor, Domnul nostru Iisus Hristos” (Evr. 13, 20). Bucuria, binecuvântarea și puterea Lui să fie cu noi întotdeauna și să sprijine bunele intenții ale iubitoarelor noastre inimi.

Pomeniți-ne în sfintele Voastre rugăciuni și rămân al Prea Fericirii Voastre frate în Hristos și împreună-slujitor”.

În continuare, **ÎPS Mitropolit Ilarion** a felicitat și personal pe Prea Fericirea Sa la acest popas aniversar, spunând cele ce urmează:

„Prea Fericirea Voastră, pentru că vă cunosc de mai mult de 60 de ani, vă rog să-mi permiteți ca în prezența Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul ecumenic, să vă adresez cuvinte de prețuire și de mulțumire că am putut împreună să mă bucur în această Sfântă Biserică. Îmi aduc aminre cu plăcere că pe vremea aceea erați colaboratorul preferat și apropiat al patriarhului Justinian. Totdeauna ați fost apropiat, blând și bun și cu inima deschisă, ceea ce a dus la apropierea tuturor. Sunteți și astăzi același cum ați fost acum 60 de ani. Numai o mică deosebire există. Acum barba vă este albă, pentru că ea trebuie să se încadreze cu adevărat în uniforma patriarhală care vă reprezintă. Înțeleptul spune: „inimă cu inimă se unește!” Iată că acum din nou mă văd și mă recunosc în inima Prea Fericirii Voastre, care sunteți același liant și element de unitate, câștigându-i și adunându-i pe toți alături de Prea Fericirea Voastră.

Mă rog lui, Dumnezeu să conducați Sfânta Biserică Ortodoxă Română și poporul credincios român cu aceeași inimă caldă și părintească. Adevărul este că acest popor evalvios român este foarte credincios. Acestea nu sunt cuvinte simple, ci este însuși adevărul. Faptul că bisericile sunt frecventate de numeroși credincioși, mănăstirile sunt pline de închinători și ritualul cerut de rânduielile bisericesti se oficiază zi și noapte, potrivit ciclului liturgic, încât toate sunt ca niște ferestre binecuvântate, denotă acest adevăr al credințioșiei poporului român. Acest adevăr de credințioșie în rândul poporului român, ajutat de Sfânta Biserică, a fost mărturia mea permanentă încă de când am cunoscut acest popor și iată mărturisesc și acum întocmai. Desigur, lucrul acesta se datorează înțeleptei și permanentei griji părintești a Prea Fericirii Voastre pentru acest popor pe care Dumnezeu vi l-a dat să-l păstoriți.

Vă doresc din inimă ca Dumnezeu să vă dăruiască ani mulți și în același duh să păstoriți spre binele Bisericii și al unității Ortodoxiei întregi. Întru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist! Vă sărut dreapta cu multă evlavie!”

Întrucât IPS Mitropolit Ilarion a trebuit să plece în acele momente la eparhia sa din Bulgaria vecină, fiind așteptat de treburi urgente, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a mulțumit Înalt Prea Sfinției Sale pentru mesajul adus din partea Prea Fericitului Patriarh Maxim și Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare, precum și pentru frumoasele cuvinte adresate în nume personal Bisericii noastre la acest ceas aniversar, spunând: „*ÎPS Mitropolit Ilarion are și motive speciale ca să-și exprime dragostea față de Biserica noastră, pentru că în urmă cu decenii a studiat teologia la noi în țară, când eu eram rector la Institutul Teologic Universitar din București. Era foarte evlavios ca și acum. Se hrănea ca un ascet, cu foarte puțin pește și ceva legume, fiind pildă pentru monahii din mănăstirile noastre. Cu acest mod de viață, iată, dânsul a ajuns la vârsta de 93 de ani. Vă mulțumim, Înalt Prea Sfinția Voastră, pentru prezență și pentru cuvintele frumoase pe care ni le-ați adresat*”.

A luat apoi cuvântul **ÎPS Arhiepiscop Nicolae** al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, care a transmis cele mai frumoase gânduri de frățietate, de pace și de bucurie din partea românilor ortodocși de peste Ocean, aflați sub oblăduirea canonică a Patriarhiei Române, spunând următoarele:

***Prea Fericea Voastră,
Onorată asistență,***

„*Am privilegiul să transmit aici câteva gânduri din partea românilor din Statele Unite și Canada, care sunt fii duhovnicești ai Bisericii Ortodoxe Române și se află în deplină comuniune canonică cu Biserica mamă. Și ei se bucură împreună cu noi la acest ceas aniversar din viața Bisericii străbune. În America, cum știți, trăim o situație dificilă, românii încă sunt împărțiți în două eparhii; încă urmările comunismului ne țin deoparte; încă se vorbește despre acea dezbinare petrecută în urmă cu cinci decenii și încă nu am găsit calea spre unitate. Noi sperăm că în rugăciune, toți împreună, ierarhii, preoții și credincioșii celor două episcopii românești din America și Canada, având și înțelegerea și ajutorul Sfântului Sinod de la București, vom găsi calea spre unitate. După cinsprezece ani de la căderea comunismului în România, acolo, pe continentul american, noi trăim încă această realitate dureroasă și numai rugăciunea către Bunul Dumnezeu ne poate ajuta să găsim soluția de a fi cât mai curând din nou împreună.*

Aș dori să folosesc acest prilej pentru a-l ruga pe Părintele Remus Grama, prezent aici împreună cu noi, ca reprezentant al IPS Arhiepiscop Nathanaiel, să transmită Înalt Prea Sfinției Sale ceea ce a văzut în aceste zile la București, mai ales comuniunea noastră, dar și speranța noastră, a celor din America și Canada, care suntem frați întru slujire, ca această comuniune și frățietate să se transforme și într-o unitate administrativă. Pentru că slujirea la Sfântul Altar nu poate fi deplină dacă nu împlinim și gândurile noastre și proiectele noastre pentru parohiile românești din Statele Unite și Canada.

Vă mulțumim, Prea Fericea Voastră, pentru invitație și ne considerăm binecuvântați de Dumnezeu că am putut să fim martori și părtași la această frumoasă comuniune și la acest popas aniversar din viața Bisericii noastre Ortodoxe

Române. Vă urăm, în numele preoților și credincioșilor Arhiepiscopiei noastre, mulți ani, cu sănătate, cu pace și cu bucurie, la cârma Bisericii Ortodoxe Române”.

Cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, a luat cuvântul în continuare **P.C. Preot Remus Grama**, reprezentantul ÎPS Arhiepiscop Nathanaiel al celei de-a doua Eparhii Ortodoxe Române din America și Canada, cu reședința la Vatra, care a transmis Prea Fericirii Sale și tuturor ierarhilor, preoților și credincioșilor din țară, urări de bine și gânduri de frățească dragoste din partea românilor americani la această mare sărbătoare a Bisericii mame, mărturisind, totodată, dorința lor de dialog și unitate, spunând cele ce urmează:

***Prea Fericirea Voastră,
Sanctitatea Voastră,
Înalți ierarhi ai Bisericii mame și distinși oaspeți,***

„Am fost mângâiat de cuvintele auzite astăzi și întotdeauna când vin în țară mă hrănesc de la rădăcina trunchiului. Noi ne considerăm parte din Biserica Ortodoxă Română, deși fără recunoaștere până în prezent, și cinstim și onorăm Biserica mamă și misiunea creștină pe continentul american. În numele Înalț Prea Sfințitului Nathanaiel, care nu a putut să participe la această serbare, dar a fost aici, cum știți, cu zece ani în urmă într-o situație similară, doresc să transmit Prea Fericirii Voastre și tuturor ierarhilor, preoților și credincioșilor Bisericii mame, dragostea noastră și felicitările noastre pentru acest moment aniversar.

Suntem, într-adevăr, angajați în dialogul dragostei. Așa cum a vorbit astăzi Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu, Biserica este călăuzită de duhul iubirii treimice, de dragostea interpersonală a Prea Sfintei Treimi. Suntem deplin conștienți, din punct de vedere teologic, ca slujitori ai Sfintei Bisericii, că nu putem să nu fim uniți de vreme ce mărturisim același crez. Dar, așa cum a afirmat Înalț Prea Sfințitul Nicolae, care ne-a onorat în vara trecută cu participarea la Sfânta Liturghie la cea mai veche biserică ortodoxă românească din Statele Unite pe care o păstoresc, noi dorim cu toții dialogul, care este necesar, pentru că noi am fost despărțiți de cauze străine de Biserică. Nu se poate face tămăduirea fără cunoașterea și recunoașterea adevărului istoric.

Vă mulțumesc pentru momentul de astăzi, care ne-a dat prilejul să dialogăm. Avem încredințarea că dialogul nostru, a celor din America, este pe un făgaș bun. Am identificat deja temele majore care trebuie clarificate. Biserica mamă nu poate să rămână neutră față de acest dialog. Avem nevoie de rugăciunea Prea Fericirii Voastre, de îndrumarea, de beneficiul sfătuirii canoniștilor și moralisitorilor Bisericii. Credincioșii noștri, mai ales cei născuți acolo, doresc și trebuie să audă cuvântul frumos pe care l-ați rostit cu atâta smerenie, Prea Fericirea Voastră, în încheierea sesiunii solemne de astăzi. Biserica este sfântă și fără prihană. Noi, oamenii, mai alunecăm uneori, dar este nevoie să mărturisim acest lucru și atunci dragostea lui Hristos va fi cea care predomină.

Mă bucur și vă mulțumesc pentru acest prilej. Primiți, așadar, mesajul de dragoste frățească din partea Înalț Prea Sfințitului Nathanael. Întru mulți ani, Prea Fericirea Voastră!”.

Din partea **Prea Sfințitului Luchian**, Episcop-Administrator al Episcopiei Ortodoxe Sârbe din Timișoara, care n-a putut să participe la această aniversare, un cuvânt de felicitare a transmis **P.C. Preot Protoiereu Branislav Stancovici**, împreună cu sentimentele sale personale de dragoste frățească pentru clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române surori.

Un mesaj de dragoste și bucurie la acest popas aniversar al Bisericii noastre a prezentat și **Monseniorul Francesco Coccopalmerio**, Episcop Auxiliar al Diecezei de Milano, din partea **Eminenței Sale Cardinalul Dionigi Tattamanzi**, Arhiepiscop de Milano (Italia).

Mulțumind pentru mesajele adresate de reprezentanții românilor din America și Canada, cât și de reprezentanții unor Biserici Ortodoxe surori și ai unor Biserici creștine de peste hotare, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a spus următoarele:

„N-aș vrea să abuzez de răbdarea Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Batolomeu care ne-a făcut această rară bucurie de a fi cu noi și aseară și astăzi și mâine, mai ales. Cu acest prilej, am ascultat aici, la această agapă a dragostei noastre, unele gânduri și mărturisiri ale românilor de peste hotare, dar și ale reprezentanților Bisericii surori. Așa încât sunt îndatorat ca în numele Bisericii noastre, a Sfântului Sinod să mulțumesc din toată inima Monseniorului Francesco Coccopalmerio, Episcop Auxiliar de Milano, care reprezintă pe Eminența Sa Cardinalul Dionigi Tattamanzi, apoi să mulțumesc Părintelui vicar al comunității sârbe ortodoxe din țara noastră, care a transmis mesajul Prea Sfințitului Episcop-Administrator Luchian, cu reședința la Timișoara. Părintelui și fratelui nostru Ilarion, Mitropolitul bulgar de Silistra, cel de 93 de ani, i-am mulțumit în mod special, pentru că vreau să rămână în amintire pentru noi toți că vârsta nu are în Biserică nici un fel de limită.

În continuare mulțumesc celor care au luat cuvântul, în primul rând fraților noștri din America și din Europa. Este o realitate, din fericire frumoasă, că sub oblăduirea Patriarhiei Ecumenice, datorită înțelegerii creștinești a Sanctității Sale Patriarhului Bartolomeu, lucrează și săvârșesc lucrul Domnului cu bucurie în străinătate ierarhi români și ai celorlalte Biserici Ortodoxe surori. Dar acum vorbim de ai noștri, de români. Din America ne-a adus un cuvânt frățesc distinsul Părinte Remus Grama, din partea Episcopiei românești, zise de la Vatra, și am ascultat glasul Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei noastre din America și Canada. Toate aceste mesaje transmise de dincolo de frontierele țării sunt de natură să ne bucure pe toți, căci și acolo, cu aceeași râvnă și cu aceeași veghere, se lucrează la plinirea cuvântului lui Dumnezeu atât de către ierarhi, cât și de către preoți și credincioși.

În ce privește agapa aceasta, foarte frumoasă, fiecare vorbitor a spus numai ce a trebuit și foarte concis. Se vor spune multe, căci fiecare cuvânt care s-a pronunțat astăzi în aula acestui palat va putea fi dezvoltat și va aduce roade bogate pentru Biserica noastră. Deocamdată, noi suntem cu gândul la Bunul Dumnezeu

care ne iubește pe toți, deopotrivă, și după credință și după datini și după originea zonei de unde venim. Pe toți ne iubește același Dumnezeu cu iubirea Sa nesfârșită. Oricât am putea noi să greșim, Dumnezeu stă de veghe și așteaptă pocăința și iertarea noastră. Dacă Dumnezeu nu ne-ar ierta, pentru câte greșim fiecare din noi și uneori toți la un loc, atunci, cum spune Psalmistul, „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi? Că la Tine este iertarea” (Ps., 129, 3-4). Încât, bazându-ne pe iubirea lui Dumnezeu, bazându-ne pe râvna noastră, a celor care gândim în mod sincer și în mod real la apropierea creștinilor, refacerea Trupului tainic al Domnului Hristos se va face. Se va împlini visul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Ioan Robu. Acest vis, Înalt Prea Sfințite, se repetă cu fiecare dintre noi. De când am intrat pe băncile Universității îl visăm mereu, dar trebuie să trecem acum de la vis la realitatea faptelor, la gândire, la felul cum privim noi calea pentru unitate spre a ajunge la împlinirea acestui vis. Și vom ajunge, dacă ne vom curăți simțirile, cum cântăm la Paște acuma împreună, curățindu-ne simțirile ca să-L vedem pe Hristos Cel Înviat întru slava lui Dumnezeu.

Așadar, bucuria zilei de astăzi a constituit-o în mare parte prezența Sanctității Sale Patriarhului ecumenic, fără a exclude însă și bucuria care ne-au prilejuit-o Majestățile Lor Suntem un popor creștin, ospitalier, care a cinstit Dinastia în toate împrejurările și Dinastia a ajutat și Autocefalia și proclamarea Patriarhiei Române. Și de aceea, trebuie să remarcăm bucuria aceasta.

Bucurie ne-au făcut autoritățile și în primul rând noul Președinte al țării. A venit în mijlocul nostru și aici auzit că acea catedrală, care trebuie să întregască în chip văzut Patriarhia noastră, o vom clădi cu ajutorul credincioșilor și cu ajutorul autorităților. Deocamdată, am dobândit terenul, foarte favorabil și foarte bun pentru ceea ce am gândit noi de la început să facem. Și această bucurie s-a prelungit apoi la celelalte personalități care au fost astăzi prezente aici.

Noi, Părinților și fraților, am făcut astăzi cu toții o misiune sfântă a Bisericii lui Hristos, nu numai a Bisericii naționale, cum s-a spus aici, dar și a Bisericii lui Hristos. Ca să-l auzi pe Președintele Academiei Române spunând: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele!” (Marcu, 9, 24), este un lucru extraordinar, izvorât dintr-o inimă cu experiență cărturărească, un critic literar prin excelență, unul din cei mai mari critici literari ai noștri, care a adus aici acest cuvânt. Domnia Sa făcut ca în Aula Academiei să se audă acum glasul oamenilor Bisericii. Suntem acum, iată, cu Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu și cu Sanctitatea Sa a Papa Ioan Paul al II-lea, căruia să-i dea Dumnezeu sănătate grabnică, cu Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Robu și cu alți Înalt Prea Sfințiți din Biserica noastră, atâția membri ai Academiei Române. Domnule Președinte, nu aveți decât să câștigați de pe urma aceasta, așa cum câștigăm și noi. Am făcut astăzi o frumoasă misiune bisericească. Tuturor, vă mulțumesc pentru participare, pentru încurajare și pentru tot ceea ce faceți frumos, drept și cinstit pentru Biserica noastră.

Au rămas cu noi până la sfârșit colaboratorii autorităților, foarte tineri. Domnul Florin Tătaru Cazaban, consilier prezidențial, tânăr teolog și cercetător al tainelor gândului, al tainelor filosofiei, care mai direct îl duce pe om către descoperirea cea dumnezeiască. Și Domnul Adrian Lemeni, Secretar de Stat pen-

tru Culte, de asemenea, tânăr profesor de teologie. Iată persoane care vor ajuta Biserica și toate Cultele, nu numai Biserica noastră, ci toate Cultele care sunt inspirate de cele mai alese sentimente de dreptate, de frățietate, de pace, căci aceasta cere de la noi lumea și Europa.

În sfârșit, Sanctitatea Voastră, vă mulțumim cu recunoștință. Nu găsim cuvinte ca să exprimăm de ajuns bucuria pe care ați făcut-o Adunării solemne de astăzi, închinată aniversării a 120 de ani de la dobândirea Autocefaliei și 80 de ani de la înființarea Patriarhiei Bisericii noastre. Vă adresăm și aici sentimente de caldă mulțumire și sentimente de prețuire din partea acestui popor ortodox român, a credincioșilor și slujitorilor sfințelor altare de la mănăstiri și de la biserici. Vă mulțumim și Bunul Dumnezeu va înscrie între faptele cele veșnice ale Cărții Sale osteneala care ați luat-o ca să flăi împreună cu noi astăzi. Vă dorim multă bucurie și sănătate și să duceți împreună cu Sanctitatea Voastră sentimentele de dragoste ale celor prezenți la această întâlnire, ale numeroșilor vorbitori din aulă și de aici. La mulți ani!”

În încheiere, Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru invitația de a participa la acest dîneu și a mărturisit că se face purtător de cuvânt la întregii Ortodoxii, al tuturor Bisericilor Ortodoxe și în numele acestora adresează un apel stăruitor conducerii politice din România de a grăbi procedurile cerute pentru a se putea realiza cât mai curând **Catedrala Mântuirii Neamului Românesc**, care este visul și dorința arzătoare a Prea Fericirii Sale, a ierarhiei, a poporului dreptcredincios român. și a întregii obști binecredincioase din România. **Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu** a spus:

„Bucurându-ne împreună și veselindu-ne duhovnicește, astăzi, la acest dîneu, ne aducem aminte de evenimentele istorice care s-au petrecut odinioară, dar care ne-au chemat și ne-au adus aici să participăm la aceste aniversări foarte însemnate. Într-adevăr, ca o clipire de ochi, au trecut cei 120 de ani de când Patriarhia Ecumenică a proclamat Autocefalia Prea Sfintei Biserici Ortodoxe din România și 80 de ani de când i-a acordat cinstea și vrednicia Patriarhală.

Aproape concomitent cu acestea s-au scurs și 90 de ani din viața pământească, atât de rodnică, trăită de Prea Fericirea Sa, Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul României, omagiat la acest dîneu. Și de acum încolo, cât mai mulți să-i fie anii, încununăți cu strălucite realizări și sănătate, cinstiți și bineplăcuți lui Dumnezeu și oamenilor.

Aflându-ne în fața acestei realități, sesizăm mai bine scurgerea continuă a timpului și ne gândim la acea cină duhovnicească desăvârșită de care ne vom bucura, mai presus de timp, veșnic, în Împărăția lui Dumnezeu, și pe care o pre-gustăm hic et nunc. Mulțumim pentru invitația atât de amabilă de a participa la acest dîneu care ne procură nu numai bucuria trăirii unității noastre duhovnicești, dar și bucuria de a trăi în timp realitățile mai presus de timp.

Această trăire este experiența naturii adevărate a creației lui Dumnezeu ca realitate temporală și totodată supratemporală, în care se trăiește, întru Dumnezeu, momentul cel mai îndepărtat în trecut, momentul „A”, „de la început”, când a fost creată lumea și momentul „Ω”, cel mai îndepărtat în viitor, momen-

tul de la sfârșitul lumii. Acum, aceste două dimensiuni ale timpului și materiei se întâlnesc în prezent în clipa de față și există împreună.

Cuprinși de aceste simțăminte, cu frățească dragoste îmbrățișăm din toată inima pe Prea Fericirea Sa, Prea Fericitul **Teoctist**, Patriarhul României, prea iubitul nostru frate întru Hristos, care sărbătorește a 90-a aniversare a zilei de naștere! Îl vedem totodată prunc la sânul maicii sale, adolescent studios, credincios rugător, hirotonit preot și arhieru, arhipăstor al Prea Sfintei Biserici a României, dar îl vedem și ducând mai departe slujirea sfântă, în veci și în vecii vecilor, adică dincolo de veacuri, în veșnicie.

Vedem pe Prea Fericirea Sa în ciclul vieții, care are început în trup și duh, dar nu are sfârșit: îl vedem în trupul duhovnicesc, ridicat la înviere, și în duhul nemuritor pe care Dumnezeu l-a dat omului ca „suflare de viață”.

Cât de frumoasă este vestea învierii și a vieții veșnice adusă de Domnul nostru Iisus Hristos! „Nu vei mai gusta moarte!”, „s-a mutat din moarte, la viață!” – propovăduiește El! Iar Apostolul, și, împreună cu el, întreaga Biserică, adeverește „ceea ce este muritor, a fost înghițit de viață!” (II Cor. 5, 4) și „se seamănă trup firesc, dar înviază trup duhovnicesc (I Cor. 15, 44).

Cu nădejdea vieții veșnice, cu nădejdea învierii, cu nădejdea dragostei și bucuriei veșnice și nestrăcioase întru Hristos, ne bucurăm de prezent și pregustăm cele viitoare! De aceea, cu duhovnicească veselie, ridicăm cupa și toastăm, dorind, în primul rând, Prea Fericirii Sale, Prea Fericitului **Teoctist**, Patriarhul României și iubiților comeseni, zile îndelungate, cu sănătate și cât mai rodnice împliniri, iar, în al doilea rând, tuturor celor de față și celor de departe, trăirea bucuriei de a fi chemați și a intra la Cina Veșnică a Împărăției lui Dumnezeu! Așa să fie!

Astăzi, am auzit pe Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** exprimându-și în repetate rânduri dorința fierbinte de a vedea cel puțin cum încep lucrările la Catedrala Mântuirii Neamului Românesc aici, în Capitală. Vă mărturisesc că mai în toate vizitele pe care le-am făcut în România, l-am auzit pe Prea Fericirea Sa exprimându-și această dorință fierbinte. Am înțeles că îi este atât de dragă această idee și dorește atât de mult să devină realitate, precum ne este nouă dragă și dorim să devină realitate repunerea în funcțiune a Facultății de Teologie de la Halki. Dar astăzi am auzit și pe Excelența Sa, Domnul Președinte al României, spunând ferm că visul și dorința Prea Fericirii Sale negreșit vor deveni realitate.

Am cinstea de a fi singurul Întâistătător de Biserică Ortodoxă care participă personal la aceste manifestări sărbătorești ale Bisericii Ortodoxe Române. Îmi asum răspunderea și în același timp îmi iau cinstea deosebită de a adresa rugămintă în acest sens Onor. Guvernului Român, de a adresa aceste rugămintă și noului Președinte al României, pe care îl voi întâlni după amiază. Trebuie adresate aceste rugămintă ca să se realizeze visul și dorința Prea Fericirii Sale, care, de fapt, nu este numai a Prea Fericirii Sale, ci este o dorință arzătoare a poporului dreptcredincios român, a ierarhiei, a întregii obști binecredincioase din România.

Mă fac purtător de cuvânt al întregii Ortodoxii, al tuturor Bisericilor Ortodoxe și în numele acestora adresez un apel stăruitor conducerii politice din România să se grăbească și să porceadă la procedurile cerute pentru a se realiza cât mai curând acest vis al poporului român. Conducerea politică a României, a României care, în doi ani de zile, sunt sigur, va deveni membru cu drepturi depline

în Uniunea Europeană, nu are nici un motiv să se teamă și nu are nici un motiv să ezite în a acorda toate autorizațiile în acest sens și, desigur, în a începe cu acordarea terenului pe care urmează să se construiască Catedrala Mântuirii Neamului Românesc. Un asemenea gest al Statului Român cu siguranță va fi apreciat de către autoritățile și organele Uniunii Europene. Și acest lucru cu atât mai mult cu cât este întru totul adevărat ceea ce ne-a amintit astăzi Înalt Prea Sfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei. De fapt, Înalt Prea Sfinția Sa a citat din poetul național al românilor, Mihai Eminescu, care a spus că Biserica Ortodoxă este maica spirituală, maica duhovnicească a neamului românesc.

Dumnezeu a dăruit Prea Fericirii Sale, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, sănătate și multă putere de muncă și tărie până astăzi. Ne rugăm lui Dumnezeu Cel Bun ca să dea Prea Fericirii Sale în continuare sănătate trainică și cât mai mulți și fericiți ani, așa încât să se bucure nu numai de punerea pietrei de temelie la Catedrala Mântuirii Neamului Românesc, dar să se bucure și să săvâșească și slujba de sfințire a Catedralei.

Prea Fericirea Voastră, aceasta este urarea pe care v-o adresăm din toată inima cu prilejul aniversării celor 90 de ani !”

După amiază, la ora 18.30, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Bartolomeu și membrii delegației Patriarhiei Ecumenice au făcut o vizită protocolară la Palatul Cotroceni, la invitația Președintelui României, Domnul Traian Băsescu. Înălții oaspeți au fost însoțiți de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și de ÎPS Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, ÎPS Mitropolit Teofan al Olteniei, ÎPS Mitropolit Petru al Basarabiei, ÎPS Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, ÎPS Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, ÎPS Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului și de PS Episcop Ciprian Câmpineanul. Cu acest prilej, Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu a adresat Președintelui României rugămintea „de a sprijini realizarea proiectului *Catedralei Mântuirii Neamului Românesc*” și a primit asigurarea fermă „că acest proiect va deveni realitate”.

5. Sfânta Liturghie patriarhală

În ziua de **Duminică, 6 martie 2005**, începând de la ora 9.00, Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** și Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic **Bartolomeu**, înconjurați de un impresionant sobor de ierarhi, preoți și diaconi, au oficiat Sfânta Liturghie în biserica **Sfântul Spiridon-Nou**, paraclis patriarhal, în prezența unui mare număr de credincioși. Soborul slujitorilor la această Liturghie patriarhală, a fost alcătuit din aproape toți membrii Sfântului Sinod: mitropoliți, arhiepiscopi, episcopi eparhioți, episcopi vicari și arhieriei vicari, peste 40 la număr, plus ierarhii din delegația Patriarhiei Ecumenice.

După Sfânta Evanghelie, Prea Sfințitul Episcop Vinčențiu Ploieșteanu a dat citire **Actului Sinodal** întocmit cu prilejul aniversărilor bisericești din acest an, aprobat de Sfântul Sinod în ședința sa din 2-3 martie 2005 și înscris în Condica Sfântă, a Patriarhiei Române*.

* Textul *Actului Sinodal Aniversar* se publică și ca Anexă 1 la “*Lucrările Sfântului Sinod*” din 2-3 martie 2005 unde a fost prezentat și aprobat.

ACT SINODAL ANIVERSAR

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh,
Treimea cea de-o ființă și nedespărțită

„Luînd aminte la Cerescul glas al Părintelui nostru care zice, prin prorocul: „*Eu sunt Dumnezeuul tău, Cel ce ți-am arătat cum să afli calea pe care să umbli*” (Isaia, 48, 17) și cu bucurie primind cântarea psalmistului către Domnul: „*Neam după neam vor lauda lucrurile Tale și puterea Ta o vor vesti*” (Ps. 144, 4) și iară, dintru aceeași putere de lumină împărtășindu-ne, întru pururea urmare a poruncii Mântuitorului: „*Drept aceea mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*” (Matei, 28, 19-20);

Ajungând, așadar, în acest al 2005-lea an de la Hristos, dintru începutul celui de-al treilea mileniu creștin pe pământul și în sânul poporului român binecredincios, cu înaripare a sufletului întâmpinăm binecuvântatul răstimp aniversar al prăznuirii a 120 de ani de Autocefalie și a 80 de ani de Patriarhat ai Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române, pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, cursul vremii i-a înscris în istoria neîntreruptei noastre împărtășiri din roadele Cincizecimii.

Întru această Cerească lumină aflând statornicie și nepieritoare nădejde, Noi, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dimpreună cu întreaga Adunare Națională Bisericească, având în frunte pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și mult bucurându-ne de alăturarea, în aceste solemne momente, a Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, dimpreună cu mulțime de oaspeți din țară și de peste hotare și de credincioși, am rememorat în ziua de 5 martie, în obștească întrunire în aula Palatului Patriarhiei Române, adevărul de mare preț al istoriei poporului român și al viețuirii sale bimilenare întru creștinătate, care arată cum Biserica Ortodoxă Română și-a împletit, în chip firesc, orânduirea sa cu însăși devenirea statalității românești, ajungând la cele mai înalte trepte, ale Autocefaliei și Patriarhatului, deodată și în strânsă legătură cu evoluția statului român spre desăvârșirea unității și a independenței sale naționale.

Astfel, pe urma unor vechi și puternice tradiții de viață bisericească, cu ecouri și însemnătate în întreaga lume creștină, în general, și în cea ortodoxă, în chip deosebit, Biserica României și-a afirmat legitimitatea năzuinței sale de Autocefalie la 1864-1866, curând după ce, în 1859, se înfăptuise Unirea Principatelor Române.

Iar după dobândirea independenței țării în 1877-1878 și recunoașterea sa pe plan european, a venit ceasul ca, urmându-se stăruințele Ortodoxiei românești, în frunte cu mitropolitul primat Calinic Miclescu, stăruințe susținute, cu întreaga hotărâre, de către Statul român, această mult și firesc năzuită legitimare a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române să-și capete deplina confirmare prin Tomosul din aprilie 1885 al Sinodului patriarhal de la Constantinopol, în frunte cu neuitatul întru pomenire patriarh ecumenic

Ioachim al IV-lea, care consfințea Biserica noastră ca „neatârnată și autocefală”, conducându-se de către propriul său Sfânt Sinod și „nerecunoscând în propria sa administrație internă nici o altă autoritate bisericească, fără numai pe capul Bisericii celei Una, sfântă, sobornicească și apostolească, pe Mântuitorul și Dumnezeu-Omul”.

Mai apoi, după vremea când, în 1918, căpăta conturul împlinirii unitatea statală a României întregite, fost-a iarăși puternic și stăruitor glasul cel de obște petru ca această seculară năzuință ajunsă la limanul îmfătuirii să fie însoțită de legitima ridicare a Bisericii noastre la rang de Patriarhie, fapt proclamat de Sfântul Sinod și confirmat de forurile legiuitoare ale României în februarie 1925, întărit la 30 iulie prin Tomosul patriarhului ecumenic Vasile al III-ea și îmfăptuit, la rândul-i, prin memorabilele ceremonii de investire și înscăunare de la 1 noiembrie, același an, ale celui pentru toți întru tot fericitul arhipăstor dr. Miron Cristea, ca cel dintâi patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Istoria de mai apoi a celor 80 de ani ai Patriarhiei Române a fost însemnată pe caietul vremii, până în zilele noastre, prin păstoririle celor cinci vrednici de înaltă cinstire Întâistătători care au reprezentat, cu neștrămutare, continuitatea de viață și de rodnică lucrare a Bisericii Ortodoxe Române în sânul poporului nostru, împlinindu-și cu toții, împreună cu ceilalți slujitori și cu păstoriții lor, ca dimpreună fii ai neamului românesc și ai Ortodoxiei sale dreptmăritoare, istorica misiune a dăinuirii peste veacuri și vremelnicii, în condițiile fiecărei perioade de timp în parte, dar într-o aceeași neclătită și dreaptă călăuzire a candelii pururea aprinse întru credință, rugăciune, nădejde, iubire creștină și jertfă pururea lucrătoare.

Întâiul așezat în scaunul înaltei slujiri patriarhale, *Miron Cristea* (1925-1939), a fost cel care, după o neuitată reprezentare a Ortodoxiei românești transilvănene în ziua de 1 decembrie 1918, la istoricul act de la Alba Iulia al Unirii cu țara, a dat mai apoi temelnicie, prin însăși slujirea sa ca mitropolit primat și apoi ca patriarh, deplinei unități a României și cuvenitei întocmiri a Bisericii strămoșești pe fundamentul și în hotarele statului național unitar.

Urmașul său, patriarhul *Nicodim Munteanu* (1939-1948), a luminat răstimpul dureros al vremurilor de război și de schimbare de lume prin chipul său blând și mângâietor de părinte sufletesc desprins din filele cele mai bogat înmiresmate și pline de roadă ale tradițiilor seculare de cultură și spiritualitate ale Bisericii noastre.

La vremuri de iarăși mari încercări ale instaurării și perpetuării, vreme de decenii, a unui regim agresiv, totalitar și ateu, la cărna Ortodoxiei românești a venit și a rămas, pentru o îndelungată perioadă, cu adevărat providențialul *Justinian Marina* (1948-1977), care, împlinind și consolidând unitatea Bisericii strămoșești, a făcut din lucrarea „*Apostolatului social*”, cu luciditate, cu tact, cu o unanim apreciată vocație organizatorică și, peste toate, cu o neștrămutată credință și iubire a lui Hristos și a Bisericii Sale din sânul poporului român, un fapt nu doar al supraviețuirii, ci și, peste toate constrângerile și suferințele, o inegalabilă pildă de viață, de lumină și de totuși

mântuitoare rodire înlăuntrul unui lagăr est-european al împresurării ce se arăta lipsit parcă, fără speranță, de mângâierile luminii spirituale.

Pe tărâmul acestei pătimiri s-au putut petrece înălțătoarele canonizări de sfinți români din 1950-1955, adevărate minuni ale credinței trăite într-un timp care așeza, aprioric, asemenea forme de exprimare a vieții bisericești dincolo de granițele imaginarului. Tot „*dincolo*”, de astă dată dincolo de „*peretele cel din mijloc*” de despărțea în două bătrânul continent al Europei, a izbutit a răzbate patriarhul Justinian dimpreună cu Ortodoxia românească, în întregul său, prin ample deschideri de orizonturi către toate zările unde flacăra legăturii cu Dumnezeu era, totdeauna, și o lumină a apropierii între oameni.

Și iarăși, mai apoi, în vremuri încă și mai adumbrite, s-a rânduit a sta în bătaia aplecătorului vișor patriarhul Iustin Moiescu (1977-1986), cel care a înnobilit viața Bisericii prin statura sa de profund cărturar al teologiei și care, înrâurind nou vad pentru nesecatul izvor al „*Părinților și scriitorilor bisericești*” a adăugat neprețuit balsam pe sufletul rănit al Ortodoxiei românești.

Iar la anul 1986 din vremea aceluia răstimp de cumpănă fost-a chemarea purtării de cârjă, în mijlocul valorilor dezlănțuite, către *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, care a primit nevoița de Întâistătător al turmei drept-credincioase pe povârnișul unei Golgote ce părea, pe atunci, fără de sfârșit.

Și au urmat, până la piscul căderii acelei puteri fără de Dumnezeu, anii răbdării, ai rugăciunii neîntrerupte și ai totuși lucrării, ani puțini la număr, dar adânciți în îndelungarea greutății fără de seamă a frământărilor zi-de-zilei, pe care destăinuirile bunului păstor și iertătorului a toți și a toate abia la vremea din urmă le-a adus ca jertfă și mărturie dinaintea contemporanilor și urmașilor.

Acela care a urcat, una câte una, toate „*Treptele slujirii creștine*” într-un impresionant răstimp a 90 de ani de viață și a 55 de ani de arhierie, pe care Bunul Dumnezeu a rânduit să-i prăznuim, cu adâncă bucurie și emoție, în chip fericit, acum și dimpreună cu aniversarea Autocefaliei și Patriarhatului, a slujit lui Dumnezeu și oamenilor în chip binecuvântat, cu aceeași putere de credință, râvnă și bogăție de roadă în toate părțile pământului românesc, fiind alesul întruchipării unei pilduitoare *continuități*, întru nădejde ziditoare, a trecerii de la neprecupețita suferință și jertfă la deschiderea de orizonturi a unui binefăcător răstimp al libertăților, nelipsite, însă, nici acestea, de proprii ispite și încercări. Urmându-și fără abatere hărăzirea ca „*suflet din sufletul neamului*” românesc, Biserica a petrecut răstimpul involburat al schimbării întru înțeleaptă statornicie a celor ale sale, ca semn al perenității.

Sub înrâurirea neobositei purtări de cârjă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, animat de o pilduitoare putere a deschiderii spre chemarea vremii celei noi, Biserica Ortodoxă Română a urcat noi și numeroase trepte ale devenirii sale istorice, ca reazem statornic al conștiinței și trăirii creștine românești.

Învățământul religios în școală, sporirea numărului seminariilor și facultăților teologice și îmbogățirea profilurilor învățământului teologic con-

form noilor cerințe ale timpului, implicarea Bisericii în viața socială, în armată, în spitale, orfeline și cămine de bătrâni, noile canonizări de sfinți din 1992 și 2003, reînființarea eparhiilor desființate de regimul dictatorial și înființarea altor eparhii și parohii noi, în țară și peste hotare, sporindu-se astfel numărul ierarhilor Sfântului Sinod, restaurarea a numeroase biserici-monumente istorice, intensificarea fără precedent a construcțiilor de noi locașuri de cult în întreaga țară, peste o mie șapte sute în decursul doar al ultimilor cincisprezece ani, emulație constructivă cerută și săvârșită prin credința și râvna obștilor înseși de credincioși și care vine a se încununa acum prin monumentalul proiect bucureștean al unicei, prin semnificație, Catedrale a Mântuirii Neamului, ca nouă și atât de necesară Catedrală Patriarhală, sporirea, iarăși, cu totul deosebită, a activității editoriale bisericești, dinamica vie și deschizătoare chiar de noi și ample perspective ale dialogului cu Bisericile Ortodoxe surori și cu alte Biserici creștine, atât pe plan intern, cât și internațional, și încă atâtea alte binecuvântate fapte mărturisesc cu putere, deodată cu lucrarea harică, învățătoare și dintotdeauna binefăcătoare a Bisericii, o prezență vie a sa în lumea românească de azi, întruchi-pează răspunsuri la întrebările unor răspântii unde țara și poporul au a alege calea cea dreaptă către limanul unui dorit răstimp de unitate și de comuniune, de prosperitate, de echilibru, de pace și de statornicie a credinței.

Iar astăzi, duminică, 6 martie 2005, în solemnă și sobornică săvârșire a Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii Arhieresti în biserica Sfântul Spiridon Nou din București, paraclis patriarhal, înconjurând cu frățescă dragoste și bucurie pe Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, dimpreună cu înalții însoțitori ai Sanctității Sale, și pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist,

Noi, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dimpreună cu Adunarea cea mare a purtătorilor de chip al Ortodoxiei românești, care și-au unit inimile, cugetele și glasurile în plinătatea rugăciunii: clerici, credincioși, monahi și monahii din întreaga țară, dăm slavă și adâncă mulțumită Bunului Dumnezeu cel în Treime lăudat pentru mulțimea binefacerilor ce au fost asupra Sfintei noastre Biserici și asupra tuturor înaintașilor noștri și a noastră în cei 120 de ani de autocefalie și 80 de ani de Patriarhat, fericit sorociți a se îngemăna cu aniversarea a 90 de ani de viață și a 55 de ani de arhipăstoriească slujire dimpreună împliniți de către iubitul nostru Întâstătător, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

Și întru lumina de suflete înălțătoare a zilelor acestor întreolaltă mărite prăznuiri, aducem adâncă și smerită rugă de obște Părintelui Ceresc spre a-și revărșa și în vremurile ce vin binecuvântarea și roadele iubirii Sale fără de margini către noi toți, către țara și poporul român binecredincios, către Sfânta noastră Biserică în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

S-a întocmit acest Act Sinodal, s-a scris în Condica Sfântă și s-a semnat de membrii Sfântului Sinod spre nepieritoare mărturie peste veacuri a recunoștinței către mult înduratul Dumnezeu, pentru darul cel mare al întreo-

laltă învrednicirii noastre de părtășia înălțătoarelor momente de prăznuire din aceste binecuvântate zile aniversare.

„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!” (Luca, 2, 14).

București, 6 martie 2005

Urmează semnăturile:

**Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu
și membrii delegației Patriarhiei
Ecumenice**

**Prea Fericitul Părinte Patriarh
Teoctist
și membrii Sfântului Sinod
al Bisericii
Ortodoxe Române**

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură, talmăcind pericopa evanghelică din această Duminică, numită a *Înfricoșătoarei Judecăți* (Matei, 25, 31-46), după care a prezentat însemnătatea celor două mari evenimente sărbătorite în aceste zile și a subliniat că ele au fost încununat cu prezența Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Bartolomeu. Prea Fericitul Părinte Patriarh a spus:

***Sanctitatea Voastră, Părinte Patriarh ecumenic BARTOLOMEU,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți din Patriarhia Ecumenică
și din Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române,
Prea Cucernici și Prea Cuvioși Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,***

„Ne aflăm într-un moment deosebit de frumos, de înălțător și de emoționant, în același timp, în ziua aceasta, când noi sărbătorim 120 de ani de la dobândirea Autocefaliei bisericesti și 80 de ani de când Sfânta noastră Biserică strămoșească a fost înălțată la rangul de Patriarhie. Suntem cuprinși de emoție pentru că Sfânta Evanghelie din Duminica de astăzi (Matei 25, 31-46), numită a Înfricoșătoarei Judecăți, ne spune că, atunci când va veni Fiul Omului, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru Iisus Hristos în slava Sa și va judeca lumea, vom avea de dat fiecare în parte răspuns de faptele noastre, de ceea ce am făcut bine, dar și de ceea ce n-am făcut cum se cuvenea, potrivit învățăturii sfinte. Cum ne-a obișnuit, Sfântul Apostol și Evanghelist Matei ne zugrăvește cu multă precizie și măreție că atunci, înconjurat de sfinții Săi, va șede pe tronul slavei Sale ca Împărat al cerurilor și al pământului. De altfel, cum bine știți, rostim acest adevăr de credință în toate rugăciunile noastre, dar mai cu seamă în cel de-al șaptelea articol din mărturisirea noastră de credință: „și iarăși va să vină cu slavă, să judece vii și morții, a Cărui împărăție nu va avea sfârșit”.

Cuvântul de binecuvântată chemare, adresat de Mântuitorul Iisus Hristos și amintit cu atâta căldură de Sfântul Apostol și Evanghelist Matei în pericopa Sfintei Evanghelii de astăzi, cuvânt pătrunzător de inimi și de cugete, străbate

conștiința fiecărui credincios, a fiecărui slujitor al sfântului altar, devine, în același timp, o întrebare despre ceea ce facem pentru Biserică, despre ceea ce facem pentru semenii noștri care poartă chipul Domnului Hristos, mai ales pentru cei bolnavi, săraci, bătrâni, marginalizați, dar chiar și pentru îndreptarea celor păcătoși. Pentru toate aceste fapte de iubire a aproapelui nostru vom fi judecați. Cei care ascultă și împlinesc cuvântul Mântuitorului Hristos vor primi binecuvântarea Dreptului Judecător, Care le va zice: „Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii” (Matei 25, 34). Aceia care n-au făcut ce trebuia acestor frați prea mici, cum îi numește Mântuitorul, vor fi îndepărtați de la fața Sa prin cuvintele: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic” (Matei 25, 41). Privind cu respect și atenție lucrarea înaintașilor și strămoșilor noștri: credincioși, slujitori ai Bisericii noastre și dreptcredincioși domnitori, constatăm cu smerenie că ei au îndeplinit după putere această frumoasă lucrare de iubire și de ajutorare a semenilor, actuală și în zilele noastre. Prin aceste fapte de iubire creștină, ei ne sunt pururea pilde.

Astăzi ne găsim la un moment de însemnătate sfântă din viața noastră, ca fii și slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române. De aceea, ne și gândim la înaintașii noștri, la aceia care s-au ostenit și au primit o binecuvântare, o prețuire și o apreciere chiar din viața aceasta. Într-atât au fost strămoșii noștri de credincioși și atât de curată a fost inima lor, încât din faptele lor vedem cât de mult i-au iubit pe semenii lor, pe cei bolnavi și suferinzi. Cuvântul lui Dumnezeu de binecuvântare a venit prin Tomosul Sfintei Patriarhii Ecumenice, acum 120 de ani, în 1885, când a fost recunoscută Autocefalia Bisericii noastre, și apoi acum 80 de ani, în 1925, când Biserica noastră a fost ridicată la rangul de Patriarhie. Aceste semne de prețuire au încununat lucrarea îndelungată a înaintașilor noștri, credincioși, ierarhi, preoți și domnitori, a credinței lor statornice și a slujirii cu timp și fără timp a sfântului altar. Iată pentru ce am închinat aceste zile aniversării recunoașterii Autocefaliei și înființării Patriarhiei noastre și cinstirii memoriei celor care le-au ctitorit atât la 1885, cât și la 1925, când s-au definitivat și împlinit faptele devenirii noastre în lumea creștină.

Înaintașii Sanctității Sale, Patriarhului ecumenic Bartolomeu, și înaintașii noștri, fie de la București, fie de la Iași, fie de la Sibiu, s-au străduit să împlinească această frumoasă lucrare duhovnicească ca prețuire a ierarhiei și a strădaniei preoțimii, monahilor și credincioșilor. Această prețuire față de noi, toți cei de astăzi, se arată prin prezența Sanctității Sale, Patriarhului ecumenic Bartolomeu, care a venit să ne mângâie în această zi însemnată, să fie martorul direct al înaintașilor săi de veșnică pomenire: Patriarhul Ioachim al IV-lea și Patriarhul Vasile al III-lea, care au acordat la vremea lor această înaltă cinstire Bisericii noastre. Am putea și noi tâlcui dragostea și prezența Sanctității Sale, Bartolomeu, în mijlocul nostru, în aceste clipe, în biserica Sfântul Spiridon Nou, ca putând însemna că dreapta judecată, pe care o așteptăm cu toții, după cuvântul Mântuitorului Hristos din Evanghelia de astăzi, ne vestește de pe acum o bucurie duhovnicească fără împușinare, anume că poporul nostru dreptcredincios, slujitorii Bisericii, însăși Biserica, pe care poetul nostru național Mihai Eminescu a

numit-o „Mama duhovnicească a poporului român”, vor fi răsplățiți pentru că s-au aflat întotdeauna la datorie și se află și acum, împlinind în lume misiunea sfântă. Zilele trecute s-a întrunit, frații mei, Adunarea Națională Bisericească, în ședință de lucru și de bilanț, iar reprezentanții clerului și credincioșilor din întreaga Biserică ne-au adus de pretutindeni vești foarte frumoase și încurajatoare despre strădaniile preoților, monahilor și ierarhilor noștri. Se află în atenția tuturor vocația de unitate a Bisericii, de reînnoire a pastorației, a activității filantropice, duhovnicești, învățătoarești și misionare.

Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu a venit, potrivit tradiției noastre, însoțit de o delegație de ierarhi și diaconi ai Patriarhiei Ecumenice, între care se află Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Sotirios din Coreea, care a slujit astăzi împreună cu noi și care ne-a adus la cunoștință că, în Coreea, un mănunchi de români credincioși, cu inițiativă, doresc un preot. Vom împlini cu bucurie această dorință de va fi cu puțință. După cum cunoașteți, Sfânta Patriarhie Ecumenică, prin binecuvântarea Sanctității Sale, ne-a mângâiat mult în ultimii ani. Totdeauna ne-am bucurat de atenție, dar mai ales după 1990, datorită deschiderii, datorită acestei cuprinderi părintești și iubirii pe care Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, a arătat-o față de Bisericile Ortodoxe locale, îndeosebi față de noi, Biserica Ortodoxă Română. Nu este nevoie să întăresc această afirmație enumerând vizitele Sanctității Sale la noi. Subliniez doar că n-a venit numai la sfințele biserici, la sfințele mănăstiri, numai să sfințească noi altare, să mângâie credincioșii și să înalțe cuvânt de învățătură, ci a venit și la Universitățile noastre, la Academia Română, întâlnindu-se de fiecare dată și cu conducerea Statului nostru, de la care a primit înalte ordine. Aseară, de pildă, am avut o întâlnire rodnică, creștinească și românească, la Palatul Cotroceni, cu noul Președinte al României, unde cuvântul Sanctității Sale a cuprins în gând și în iubire năzuința noastră, a credincioșilor și a preoților din toată țară, privind Catedrala Mântuirii Neamului, precum și bucuria de a fi ajutat parohia română din Istanbul căreia i-a dăruit o biserică frumoasă.

Sunt și acestea mărturii, care se adaugă celorlalte de până acum, iubiți frați și surori în Domnul. Acești 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de Patriarhat ai Bisericii noastre au fost încărcăți de evenimente care ne-au ținut în atenția dragostei și prețuirii Scaunului Ecumenic al Patriarhiei din Constantinopol și a celorlalte Biserici din lume. Iar astăzi, Sanctitatea Sa, Patriarhul Bartolomeu, dă strălucire sărbătorii Bisericii noastre cu Sfânta Liturghie oficiată în această catedrală, Sfântul Spiridon Nou.

În numele tuturor, Vă mulțumim, Sanctitatea Voastră, pentru osteneala pe care cu adevărat V-ați asumat-o ca să veniți și de data aceasta la noi. Credincioșii, care ne ascultă sau ne privesc, primesc cu bucurie cuvântul acesta, își îndestulează sufletele lor cu hrana cea duhovnicească atât de necesară pe care ne-o dăruiește Mântuitorul nostru Iisus Hristos și Sfinții Săi Apostoli. Recunoscători pentru osteneala de a veni la noi, împreună cu înalți ierarhi ai Scaunului Ecumenic, pilde de credință și de misionarism, am gândit să Vă oferim ceea ce aveți la inimă atât de mult, icoana Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, Fecioara Maria cu Pruncul Iisus, lucrată în atelierele Patriarhiei noastre de la

Sfânta Mănăstire Pasărea. Cuvioasele maici de acolo Vă roagă să o primiți împreună cu bucuria și evlavia monahilor din țara noastră.

Clerul și credincioșii așteaptă cuvântul Sanctității Voastre”.

Icoana Maicii Domnului cu Pruncul Isus, cizelată în argint, cu inscripția: „*Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul ecumenic, pentru aniversarea Autocefaliei și Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române. Teoctist-5 martie 2005*”, a fost prezentată Sanctității Sale de două maici care lucrează în atelierele Patriarhiei Române din mănăstirea Pasărea.

Răspunzând la rugămintea Prea Fericirii Sale, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Bartolomeu a rostit un cuvânt de zidire sufletească și a subliniat însemnătatea recunoașterii Autocefaliei și înființării Patriarhiei Bisericii noastre, precum și a celor 90 de ani de viață și 55 de ani de slujire arhierescă ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu a spus:

***Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite TEOCTIST, Patriarh al României,
prea iubit frate în Hristos Domnul,
Înalt Prea Sfințiile Voastre, Prea Sfințiile Voastre frați arhieri,
Excelențele Voastre, reprezentanți ai autorităților,
Iubiți și binecuvântați fii în Domnul,***

„Harul lui Dumnezeu ne-a învrednicit să venim laolaltă aici pentru a ne face părtași darurilor Dumnezeieștii Liturghii!

Sfânta Liturghie de astăzi, Liturghie patriarhală, la care slujesc mulți arhieri, este deosebit de măreață, deoarece marchează, pecetluiește și sfințește o împătrită aniversare sfântă: 120 de ani de la proclamarea de către Patriarhia Ecumenică, Biserica Mamă, și binecredinciosul popor român, a Autocefaliei Prea Sfintei Biserici Române, 80 de ani de la ridicarea ei, tot de către Patriarhia Ecumenică, la cinstea și vrednicia de Patriarhie, 90 de ani de la nașterea Prea Fericirii Sale, Prea Fericitul Patriarh Teoctist al României și 55 de ani de la hirotonia Prea Fericirii Sale întru arhieru, săvârșită tot aici, în Biserica Sfântul Spiridon din București.

Așadar, la invitația adresată cu multă amabilitate, am răspuns prin venirea noastră aici, din Constantinopol, reședința istorică a Patriarhiei Ecumenice, să participăm la această împătrită bucurie a Bisericii Ortodoxe Române. Biserica Mamă s-a grăbit să vină pentru a se bucura cu Biserica fiică și pentru a încununa fruntea ei, încă o dată, cu binecuvântări bogate, izvorâte din toată inima și cele mai bune urări, pline de iubire de mamă. Am venit să ne bucurăm împreună cu Prea Fericitul Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștiului și Patriarh al României, fratele nostru prea iubit întru Hristos, care sărbătorește în acest an evenimente atât de însemnate, și să dăm unul altuia îmbrățișarea dragostei întru Hristos! Am venit ca, împreună să înconjurăm Sfântul Jertfelnic și să ne împărtășim din același Sfânt Potir al Harului! Am venit să ne unim inimile și rugăciunile ca împreună să aducem laudă Mântuitorului și Stăpânului tuturor, “să ne împărtășim din același dar și binecuvântare dată de Duhul Sfânt, Mângâietorul!” Am

venit să simșim „rădăcinile noastre comune” și să ne încredințăm, încă o dată, în această atmosferă măreață, de nădejdea noastră comună în Domnul, Care mântuiește neamul omenesc!

Astăzi, în Duminica lăsăturii sec de carne, la Sfânta Liturghie ne vedem pe noi înșine așteptând a doua venire a Domnului, și stând înaintea nemitarnicului Judecător, la Judecata din urmă. Cu puțin înainte, am auzit din gura Sfântului Evanghelist Matei glasul Domnului, Care ne-a învățat cum se vor petrece acestea. Vom mărturisii credința despre acest adevăr atunci când, la Crez, am spus: “Cred... și într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut... Care... iarăși va să vină cu slavă să judece viii și morții, a Cărui Împărăție nu va avea sfârșit!”

Așadar, înaintea înfricoșătoarei veniri a lui Hristos și Judecării noastre în lumina Evangheliei dragostei și Adevărului, aducem astăzi, în chip tainic, Jertfa cea fără de sânge. Desigur, întotdeauna se petrece aceeași Sfântă Taină! Trăim, ne rugăm și slujim Dumnezeiasca Liturghie, în vederea celei de a doua veniri a Domnului și a înfățișării noastre înaintea Dreptului Judecător. În felul acesta, toată viața și petrecerea noastră sunt rânduite și se desfășoară în perspectiva veșniciei. Dar, astăzi, acest fapt ia dimensiuni cu totul aparte, întrucât, mai mult ca oricând, timpul liturgic face mai vie prezența veșniciei înaintea noastră.

Deci, înaintea Judecătorului, la Judecata noastră, mărturisim credința în Hristos și în Biserica Sa cea una, sfântă, sobornicească și apostolică, ale cărei mădulare sunt împreună, atât Biserica din Constantinopol, pe umerii căreia apasă întăietatea responsabilităților, cât și Biserica din România. Suntem mădulare unii altora! Din vechime, Biserica din Țările Române a depins administrativ de Constantinopol, dar, după emanciparea națională și afirmarea binecredinciosului popor român, Biserica Mamă a socotit că este îndreptățită cererea Bisericii locale, de a i se acorda dreptul să aibă conducere de sine stătătoare. Această cerere, fusese depusă de pururea pomenitul mitropolit Calinic al Ungrovlahiei și regele de atunci al Țării. Astfel, prin cinstitul Tomos patriarhal și sinodal dat la 25 aprilie 1885 de fericitul întru adormire patriarh ecumenic Ioachim al IV-lea (înaintașul nostru), Patriarhia Ecumenică a hotărât ca Biserica Ortodoxă din România să devină Biserică soră Autocefală. După trecerea a patruzeci de ani, Patriarhia Ecumenică i-a acordat cinstea și vrednicia Patriarhală prin cinstitul Tomos patriarhal și sinodal din 30 iulie 1925. Astfel, pomenitul Miron, arhiepiscop al Bucureștiului și Mitropolit primat al României, a primit titlul de Patriarh.

Desigur, ambele acte s-au săvârșit prin aplicarea principiului oikonomiei sau pogorământului bisericesc, conform rânduielii transmise de-a lungul veacurilor, urmând ca acestea să fie pecetluite de un Mare Sinod – sau chiar Sinod Ecumenic – singurul care, conform așezămintelor sfinte, are dreptul să acorde Autocefalia și să înalțe la cinstea Patriarhală. Dar, cu siguranță, nu pot fi neglijate anumite stări de lucruri din Biserică, pe motiv că la un moment dat, conjuncturile istorice fac imposibilă sau foarte dificilă întrunirea unui asemenea Sinod panortodox pentru abordarea și soluționarea acestora. Patriarhiei Ecumenice i-a fost încredințată slujirea de a purta grijă de bunăstarea și propășirea tuturor Bisericilor Ortodoxe. Ori de câte ori măsurile care se impunea să fie luate, depășeau juris-

dicția acestora, Patriarhia Ecumenică a trebuit să ia hotărârile juste, cerute de situațiile concrete, urmând ca, între timp, să se întreprindă cele necesare pentru ca scaunele patriarhale străvechi și celelalte Biserici autocefale să ajungă la un acord și să accepte deciziile luate la Constantinopol. Din faptul că asemenea hotărâri nu au fost contestate și s-a dat acordul cu privire la ele rezultă că au fost corecte.

Așa cum am spus, timpul care s-a scurs după proclamarea Autocefaliei și înălțarea la rangul de Patriarhie, a corifirmat în multe feluri "că s-a săvârșit un lucru bun și că aceasta a fost vrerea lui Dumnezeu". Pe lângă acestea, trebuie să amintim că Prea Fericitul arhiepiscop al Bucureștilor, mitropolit al Munteniei și Dobrogei și patriarh al României a primit, ca expresie a aprecierii și dragostei de care se bucură din partea Patriarhiei Ecumenice, și titlul de "**locuitor al scaunului Cezareei Capadociei**". Acest titlu are profundă semnificație pentru viața celor două Biserici, deoarece constituie expresia legăturii neîntrerupte între Biserica Mamă și Biserica fiică, așa cum cordonul ombilical constituie legătura între cea care urmează să fie mamă și fătul ei. Acest titlu scoate în evidență strânsele relații spirituale existente între Biserica din România și Patriarhia Ecumenică. Când a crescut mare, cea dintâi s-a simțit în stare să ia decizii proprii și s-a dus la casa ei, dar nicidecum nu s-a înstrăinat. Întotdeauna va fi "os din oasele maicii sale" și "trup din trupul ei". De aceea, dragostea dintre ele "niciodată nu cade!".

Un rol asemănător, însă uneori chiar mai evident, îl are prezența pe pământ românesc a moaștelor Sfintei Cuvioasei maicii noastre Parascheva din localitatea Epivata, aflată în Tracia de Răsărit. Poate, Sfânta Parascheva este sfânta cuvioasă pe care poporul român o iubește cel mai mult! Aveți o Sfântă de la noi, primită ca zestre de mare preț, din partea Bisericii mame, atât de iubitoare. Ori de câte ori cereți mijlocirile ei la Domnul, vă rugăm stăruitor, nu uitați să aprindeți smerită lumânare pălpâindă înaintea ei, pentru patria din care se trage, pentru Biserica ei, pentru Patriarhia Ecumenică din Constantinopol, care pururea își duce crucea pe Golgota istoriei.

Așadar, 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de vrednicie Patriarhală, pentru Biserica Română; pentru via lui Hristos, sădită de Dreapta Domnului, în ogorul roditor al sufletului românesc! Este vreme multă, în care Domnul, Păstorul cel Mare, a revărsat bogate binecuvântări asupra ei. Tânăra Biserică autocefală s-a întărit, a crescut, s-a preamărit în multe chipuri, a făcut cinste numelui maicii sale, vredniciei primite și s-a dovedit demnă de așteptările întregii Biserici. Fără îndoială, a trebuit să treacă și prin suferințele pricinuite de iarna grea și uraganul devastator al ateismului de stat, și de nenumăratele atacuri furibunde îndreptate împotriva ei.

Dar, pentru rugăciunile Sfinților și prin buna mărturie dată de toți slujitorii ei, a rezistat și a ieșit biruitoare, purtând în mâini semnul victoriei bunei credințe, adică Sfânta și de Viață făcătoarea Cruce a lui Hristos, și arătând tuturor, cu îndreptățită mândrie, cele mai prețioase distincții și decorații primite în luptă: sângele și lacrimile fiilor ei, credincioși; "până la moarte".

Deci, slăvindu-se întru fiii ei, astăzi, îi aduce pe aceștia cu multă cuviință înaintea Dreptului Judecător, zicând: "iată, eu și pruncii pe care mi i-ai dat,

Doamne!” Astfel, așteaptă împreună cu ei răsplata cea mare a credinței, nădejzii, dragostei și mărturisirii dumnezeiești, cumuna neveștejită a slavei și vieții veșnice.

Pe lângă acestea, avem deschisă înaintea ochilor noștri cartea celor 90 de ani de viață ai Prea Fericirii Sale, Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Am citit-o și o cunoaștem bine. Ultimele 55 de pagini din această carte ne vorbesc despre slujirea arhierescă a Prea Fericirii Sale. Prima pagină din cele 55 a fost scrisă aici, în sfânta biserică a Sfântului Spiridon, la acest Sfânt Jertfelnic de la care și astăzi Dumnezeu ne-a hrănit cu Pâinea ea Cerească și ne-a dat Potirul Vieții. Desigur, așa cum spune dumnezeiasca Scriptură, “Bătrânețile cinștite nu sunt cele aduse de o viață lungă, nici nu le măsoară după numărul anilor” (Înt. lui Solomon, 4, 8). Dar în venerabila persoană a Prea Fericirii Sale, Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul României, spusa aceasta se întregește, deoarece bătrânețile Prea Fericirii Sale se îngemănează cu gândirea și cugetu-i curat ca pletele-I dalbe, “cu mărturisirea lui Hristos Iisus în vremuri grele, ca cele din Siberiile de gheață” și cu priceputa cârmuire a corabiei Prea Sfintei Biserici Ortodoxe din România, nu numai pe timp liniștit și fără vânt, dar și pe timp de mare furtună și uragan. Prea Fericirea Sa a dus lupta cea bună, și a împlinit lucrul cel bun foarte devreme și cu toată sârguința, crescând în Hristos și lucrând ogorul Domnului fără surle și fără tobe, ci cu toată buna cuviință și teama de Dumnezeu, ca unul care va da cuvânt de răspuns înaintea Dreptului Judecător. De aceea, și activitatea Prea Fericirii Sale a trecut cu bine prin focul criticilor dure și a ieșit nevătămată. Iată de ce, în chipul luminos al Prea Fericirii Sale, întregul popor român binecredincios își vede Părintele venerabil, coborât parcă, de pe paginile sfinte ale Synaxarului și Patericului, ca să dăruiască fiilor, nepoților și strănepoților lui duhovnicești, care-l înconjoară cu căldură, din toate părțile, dragostea și cuvântul său plin de înțelepciune și înțelegere duhovnicească, dobândită în viață.

Astăzi, Prea Fericirea Voastră, fiii vrednici ai Prea Fericirii Voastre Vă sărută prea cinștita dreaptă patriarhală, cu cea mai adâncă evlăvie, dragoste și devotament întru Hristos și așteaptă arhierestile urări și binecuvântări ale Părintelui lor duhovnicesc. Noi încununăm fruntea dalbă și prea sfântă a Prea Fericirii Voastre cu rugăciunile și urările Bisericii celei Mari a lui Hristos și cu urările Sfinților din Capadocia, în fruntea cărora se află Sfântul Vasile cel Mare, Ierarhul și Părintele nostru. Vă urăm ca “cealaltă vreme a vieții” pământești să o petreceți în pace, bună mărturisire a cugetului, bucurie duhovnicească și cinște. Ne rugăm să pregustați fericirea viitoare pregătită de Domnul pentru iconomii harului înțelepți și credincioși, care l-au urmat în această viață pe calea cea strâmtă și pentru cei credincioși până la sacrificiul suprem, cărora le-a fost gătită, în ceruri, cumuna vieții.

Acum, la încheiere, înălțând mâna spre binecuvântare, din tot sufletul binecuvântăm pe Prea Sfânta Biserică Autocefală a României, cinștitul ei cler, strălucitele ei comunități monahale și de Dumnezeu alesul ei popor.

Totodată, ne rugăm "să sporească tot mai mult" în tot lucrul bun și bineplăcut lui Dumnezeu, până la înfricoșătoarea și slăvita Venire a lui Hristos.

"Doamne, Doamne, caută din cer și vezi, și cercetează via aceasta pe care a sădit-o Dreapta Ta, și o desăvârșește pe ea" Amin!"

Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu a dăruit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist un engolpion și o cruce pectorală, însemnele slujirii arhieresti, spunând: *„Noi încununăm fruntea dalbă și sfântă a Prea Fericirii Voastre cu rugăciunile Bisericii celei Mari a Constantinopolului și cu urările sfinților din Capadocia, între care se numără Sfântul Vasile cel Mare, Ierarhul și Părintele nostru”.*

Prea Fericitul Părinte Patriarh a mulțumit Sanctității Sale pentru acest dar, arătând că prin el *„se cinstește vrednicia ierarhilor Sfântului Sinod al Bisericii noastre de ieri și de astăzi, vrednicia monahilor și a preoților noștri, vrednicia bunilor noștri credincioși care și-au îndreptat totdeauna nădejdea, gândul și inima către Mântuitorul Iisus Hristos și către Sfânta Biserică”.*

Cei doi patriarhi s-au îmbrățișat frățește pe solee, înconjurați de ierarhii și preoții slujitori, sub privirile pline de dragoste ale credincioșilor.

Această primă parte a slujbei s-a transmis la radio și televiziune, spre a fi ascultată și de cei care n-au putut să meargă la biserică în această duminică.

Sfânta Liturghie a continuat, potrivit rânduielii, fiind urmărită până la sfârșit cu răbdare și adâncă evlavie de toți cei prezenți la slujbă.

După Sfânta Liturghie, Monseniorul Francesco Coccopalmerio, Episcop auxiliar al Diecezei romano-catolice de Milano, a oferit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, din partea Eminenței Sale Cardinalul Dionigi Tattamanzi, Arhiepiscop de Milano, părțile din moaștele Sfântului Ambrozie și Sfântului Simpliciani, episcopi ai Mediolanului (Milanului), așezate într-o ripidă de argint.

Primind sfintele moaște, Prea Fericirea Sa le-a arătat credincioșilor și a spus: *„Aceste Sfinte Moaște ne-au fost trimise pentru a le avea, alături de moaștele Sfântului Ioan Gură de Aur, la temelie noii Catedrale închinată eroilor noștri, cu hramul Înălțarea Domnului și Sfântul Apostol Andrei, pe care o vom înălța cu ajutorul lui Dumnezeu în locul cel mai frumos de pe Dealul Asenalului, oferit de Primăria Capitalei”.*

La ieșirea din biserică, Sanctitatea Sa Patriarhul **Bartolomeu** și Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** au declarat postului de televiziune BBC și Agenției de știri Rompres că s-au rugat împreună pentru însănătoșirea Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea.

Prea Fericirea Sa a spus: *„Cu mare bucurie pentru serbarea Bisericii noastre, împreună cu Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Bartolomeu, ne-am îndreptat astăzi gândurile către Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea, rugându-ne să-i dăruim Dumnezeu grabnică însănătoșire. O personalitate de talia acestui mare slujitor al lui Hristos apare la rare intervale de timp. Ne este foarte scump și foarte necesar pentru întreaga creștinătate, ca unul care a promovat dialogul și apropierea între Bisericile noastre, consolidând nădejdea ca toți să fim una în Iisus Hristos Domnul nostru. Îi dorim sănătate și mulți ani!”*

6. Dejunul la Reședința Patriarhală

După slujbă, la ora 14.00, Sfântul Sinod a oferit un dejun la Reședința Patriarhală în onoarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care a împlinit în această zi 55 de ani de la hirotonia în arhieru, la care au participat Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu și membrii delegației Patriarhiei Ecumenice, ierarhii și preoții slujitori la Sfânta Liturghie, precum și Părinții consilieri de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor care au ostenit la organizarea și buna desfășurare a manifestărilor jubiliare.

În timpul dejunului, *ÎPS Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei* a exprimat bucuria membrilor Sfântului Sinod pentru această frumoasă și binecuvântată aniversare a Prea Fericirii Sale, cât și pentru aniversarea Sanctității Sale Patriarhului Bartolomeu la împlinirea, cu câteva zile în urmă, a vârstei de 65 de ani.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel a spus:

„Aceste aniversări sunt bucuria Bisericii și arată că timpul vieții noastre pe pământ este folosit pentru a cultiva valorile veșnice ale Ortodoxiei. Atât Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu al Constantinopolului, cât și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist al României au simțul sfințirii timpului, pentru că timpul este bine folosit când este sfințit prin cuvântul cel folositor, sfințit prin fapta bună și sfințit prin comuniunea pe care o realizează între generații. Pentru noi, contemporanii, ceea ce am primit de la predecesori și ceea ce vom transmite generațiilor viitoare este sfânt și binecuvântat de Dumnezeu.

Trebuie să amintim faptul că astăzi am avut o zi solemnă, binecuvântată de Dumnezeu, în care au fost cinstiți înaintașii, contemporanii și s-au făcut rugăciuni pentru viitorul Ortodoxiei. De aceea, suntem recunoscători lui Dumnezeu și prezint pe cei doi patriarhi care arată un model de prietenie între Biserici Autocefale surori. Această unitate și frățietate este foarte necesară astăzi, într-o lume din ce în ce mai fragmentată și mai însetată de individualism și de dispersare, de o dispersare în suflet și o dispersare în lume.

Deci, noi suntem recunoscători lui Dumnezeu și îi dorim Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist ani mulți și binecuvântați spre folosul Bisericii Ortodoxe Române și Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Bartolomeu al Constantinopolului ani mulți și binecuvântați”

Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu a mulțumit *ÎPS Mitropolit Daniel* pentru urările făcute și a îndreptat un cuvânt de felicitare către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a împlinit zilele acestea 90 de ani de viață și 55 de ani de arhierie, spunând:

***Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite Teoctist, Patriarh al României,
Înalt Prea Sfințiile Voastre și Prea Sfințiile Voastre,
Excelențele Voastre,
Distinși participanți la acest dejun oficial,***

„Cu puțin timp în urmă, am săvârșit dumnezeiasca Liturghie prăznică. De fapt, în acest fel s-au plinit manifestările sărbătorești dedicate împătritei aniver-

sări de anul acesta, pentru care am și venit în România, acum trei zile. Într-adevăr, Sfânta și dumnezeiasca Liturghie constituie punctul culminant al oricărei sărbători și praznic al ortodocșilor.

Synaxa, adunarea euharistică a Bisericii, aducerea jertfei de laudă, și a cererilor noastre înaintea lui Dumnezeu și participarea la Cina Domnului înseamnă înălțarea noastră pe culmile praznicului. Așadar, iară și iară aducem slavă lui Dumnezeu pentru această binecuvântare atât de mare pe care, în milostivirea Sa, ne-a dăruit-o.

După cum se știe, sărbătorim împlinirea a 120 de ani de la acordarea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Dar Autocefalia nu înseamnă existență de sine și prin sine însuși sau mers de unul singur sau de capul său. Autocefalia înseamnă împreună-existentă în comuniune, cu celelalte Biserici Ortodoxe Autocefale, care se bucură de aceeași cinstire.

Toți, cei care ținem credința cea dreaptă întru Hristos suntem mădulare ale lui Hristos și unii altora mădulare suntem. Alcătuim un singur trup în care circulă același sânge al lui Hristos și același Duh Sfânt; toți suntem uniți în cuget și în simțiri. Împărțirea administrativă nu afectează marea taină a unității noastre ființiale în Hristos. Un Dumnezeu și Tată, un Mântuitor, Iisus Hristos, și un Duh Sfânt Mângâietor, Care ține întreaga Biserică! O singură credință, o singură evanghelie, o singură experiență a prezenței și lucrării Sfântului Duh! Una este mărturisirea, una nădejdea, una învierea, una mântuirea!

Deci, suntem chemați ca împreună să săvârșim călătoria spre cele de sus, împreună să dăm buna mărturie despre credința cea dreaptă, împreună și cu toți sfinții să ne sărguim pentru a realiza înnoirea și transfigurarea noastră și a întregii lumi întru Hristos, străduindu-ne să păstrăm pururea unitatea Duhului în legătura păcii, într-un cuget și o inimă!

Prăznuim 80 de ani de la înălțarea Bisericii din România la cinstea și vrednicia de Patriarhie, 120 de ani de la proclamarea Autocefaliei ei după rânduiala în vigoare de către Patriarhia Ecumenică. Dar cel mai mare și mai înalt titlu de onoare al Bisericii nu este denumirea ei administrativă, ci mai degrabă buna mărturie pe care o dă despre Hristos Iisus și roada duhovnicească a Sfinților, pe care o aduce la vremea secerișului. Cu cât mai înroșite de sângele mucenicesc al fiilor ei, îi sunt veșmintele, "cu cât mai reavăn din pricina lacrimilor pocăinței izbăvitoare îi este așternutul", cu cât mai curat și convingător îi este cuvântul de învățătură, cu cât mai strălucitoare îi este comoara mărgăritarelor smereniei, cu cât mai mare îi este bogăția sărăciei de bună voie pentru Hristos, cu atât ea, Biserica, este mai însemnată, mai înălțată și mai slăvită înaintea Domnului! Ne bucurăm pentru că, privită din toate perspectivele enumerate, Prea Sfânta Biserică din România dovedește "că stă la înălțimea rosturilor ei" și, ca luna de pe cerul înstelat, strălucește din belșug lumina lui Hristos, Soarele Dreptății.

De asemenea, prăznuim împlinirea a 90 de ani de la nașterea Prea Fericirii Voastre, Prea Fericite Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștiului, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al României și prea iubit frate întru Domnul. V-a învrednicit Dumnezeu să ajungeți la adânci bătrâneți binecuvântate, să Vă bucurați de cinstirea cuvenită vârstei, să vedeți nenumărații fii duhovnicești ai

Prea Fericirii Voastre și pe fiii fiilor lor duhovnicești, care prin mâinile și rugăciunea Prea Fericirii Voastre, au primit darul lui Dumnezeu, și de aceea cu evlavie iau aminte la glasul Prea Fericirii Voastre! V-a învrednicit Dumnezeu să arhipăstoriți poporul Său, în vremuri grele și întunecate, luptând împotriva lupilor îngrozitori, care V-au împresurat, năpustindu-se în haite, venite din multe părți și să țineți Crucea sus împotriva aroganței ateismului de stat! V-a învrednicit Dumnezeu ca, în cadrul relațiilor interbisericești, să dețineți un loc special, cinstit și respectat de toți frații Întâistătători ai Prea Sfințelor Biserici Ortodoxe!

„Ce altceva am putea spune despre toate acestea, decât ceea ce a zis Sfântul Ioan Gură de Aur: “Slavă lui Dumnezeu pentru toate!”

Din adâncul sufletului și din toată inima ne rugăm ca Mirele dumnezeiesc al Bisericii și al sufletelor noastre, Domnul Iisus Hristos, Care “până la sfârșit ne-a iubit”, să sfințească și să lumineze anii viei Sale sădită de Dreapta dumnezeiască în România. Domnul să sfințească și să lumineze anii și slujirea Prea Fericirii Voastre, prea iubit frate în Hristos, dăruindu-Vă tot mai îmbelșugate îndurări, milă, haruri și binecuvântări, spre slava și lauda Prea Sfântului Său Nume.

În încheiere, dorim să Vă încredințăm, încă o dată, Prea Fericirea Voastră, că Biserica Mamă din Constantinopol s-a aflat întotdeauna și întotdeauna se va afla alături de Prea Fericirea Voastră cu fierbinte dragoste și adâncă iubire frățească. Rugăciunile și doririle noastre cele mai bune Vă vor însoți neîncetat! Propășirea duhovnicească a Prea Fericirii Voastre ne face deosebită cinste și este pricină de sinceră bucurie și îndreptățită mândrie întru Domnul. Nu dorim să spunem mai multe cuvinte, deoarece simțămintele noastre Vă sunt bine cunoscute. Deci, ridicăm cupa pentru pacea și bunăstarea Prea Sfintei Biserici din România, pentru sănătatea și zilele cât mai îndelungate ale Prea Fericitului Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștiului, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Patriarh al României și Loctiitor al Scaunului Cezareii Capadociei și ale tuturor creștinilor drept slăvitori, pe care îi arhipăstorește Prea Fericirea Sa.

Întru mulți și cinstiți ani sfințiți, Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite și Prea iubite frate Patriarh!”

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a mulțumit Sanctității Sale pentru frumoasele cuvinte care i-au fost adresate și a schițat o evaluare a însemnătății evenimentelor sărbătorite în acest an jubiliar de Biserica noastră, spunând următoarele:

Iubiți Părinți și frați,

„Credem că, cu multă înțelepciune s-a spus, ajunge zilei cele ale ei, cu bucuriile și împlinirile ei. Cuvântul pe care Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Bartolomeu l-a rostit astăzi aici a fost un otpust, o încheiere a sărbătorii noastre. Ideile care decurg din sărbătoarea de astăzi a reieșit din cuvântul Sanctității Sale. Vom vedea cum vom putea să răspundem la împlinirea lor, cum vom proceda mai departe ca să răscumpărăm anii pe care Dumnezeu ni-i dă la fiecare, fie că am împlinit 65 de ani, ca Sanctitatea Sa, ori 67 de ani, ca Eminentă Sa Francesco Coccopalmerio, Episcop de Milano, fie 55 de ani de arhierie, ca mine. Fiecare ne bucurăm dacă sunt mai puțini. Eu mă gândesc, ca să spun o vorbă de duh, să nu-i

mai socotesc pe cei 90 de ani împliniți de curând, ci să rămân la cei 55 de ani de arhierie și să-i continui mai departe. Chiar în această sală ne-am adunat acum 55 de ani, la hirotonia mea. Este aici doar Părintele Arhimandrit Grigore Băbuș martorul acelor zile frumoase. A fost ca acum, cu fericitul și pururea pomenitul Patriarhul nostru Justinian și cei care m-au hirotonit arhiereu și cu personalități distinse, care se mai află în viață unii dintre ei, ca o mărturie vie.

Dar acest gând al meu de a pune accentul pe anii de arhierie și nu pe vârstă nu-i valabil pentru că n-ar justifica anii dăruieți de Dumnezeu. O vârstă, ca să fie binecuvântată de Dumnezeu, trebuie să fie împodobită cu realizări, cu lucrări în folosul Bisericii și al semenilor, care să vorbească întotdeauna contemporanilor și urmașilor despre trecerea noastră prin timp și spațiu. De aceea, cum spuneam și în catedrală, în ziua de 7 februarie, la împlinirea celor 90 de ani, cred că cel mai frumos moment este timpul acesta liturgic pe care l-am trăit noi astăzi împreună, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în totalitatea lui, sub adumbrirea Întâistătorului Bisericii Ortodoxe universale, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Bartolomeu. Încât ar putea rosti fiecare, pe măsura părtașiei și credinței sale la acest moment, că ceea ce ochii noștri au văzut, ceea ce urechile noastre au auzit și ceea ce noi înșine am primit, cum mărturiseau cei trei Apostoli de pe Tabor în epistolele lor, ca să adeverească ceea ce am trăit noi astăzi.

Vă închipuiți că n-a fost un moment de trecut cu vederea sau ceva protocolar. Credincioșii l-au afirmat, autoritățile l-au confirmat, societatea noastră românească l-a întărit, televiziunea și radioul l-au mediatizat. Apoi, au fost de față însoțitorii Sanctității Sale, în mod semnificativ Înalt Prea Sfințitul Sotirios, Mitropolitul ortodox ecumenic din Coreea, simbolic vorbind a fost aici Biserica universală. Sanctitatea Sa Bartolomeu ne-a adus la fiecare vizită în țara noastră noi valori ale Scaunului Patriarhal ecumenic.

Dacă s-ar angaja un tânăr teolog, Părinte Decan, să facă o cronică a acestor întâlniri și acestor personalități din Răsărit și din Apus, din Miazăzi și Miază-noapte ale Patriarhiei Ecumenice pe care Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu le-a luat cu sine de câte ori a venit la noi, ar realiza o lucrare de doctorat sau un studiu extraordinar de important. Acum, iată, ne-a adus aici din îndepărtatea Coreei pe misionarul de acolo, pildă pentru noi. Altă dată ne-a adus, cum știți, ierarhi ostenitori din Statele Unite, din Canada, din Africa chiar, să fie exemplu pentru ierarhii noștri de dăruire a lor în lucrarea pe care o desfășoară pentru Ortodoxie.

Așa încât, pe lângă importanța vizitei în sine, ca patriarh ecumenic al Constantinopolului, Sanctitatea Sa a avut și această grijă, să vină cu oameni reprezentativi, cu profesori, cu ierarhi, cu preoți talentați, care să ne arate în câte feluri Patriarhia Ecumenică și Biserica Ortodoxă universală pot să lucreze în zilele noastre. De data aceasta, Sanctitatea Voastră, ne-ați oferit un fel de esență a înțelesului misiunii noastre ortodoxe, prin cuvântările pe care le-ați rostit ieri, la sesiunea solemnă, astăzi, în sfânta biserică și aici, și chiar în fața conducătorilor țării noastre Ați dovedit că v-ați indentificat cu năzuințele noastre, cu grijile noastre, cu neliniștile pe care le trăim fiecare din noi, mai ales această gene-

rație tânără de episcopi pe care i-ați avut astăzi în față. Obişnuiesc a-i numi, într-un sens drag mie, în sensul cel mai frumos, coroană de arhieriei, care au nevoie de asemenea exemple, de asemenea lucrări, de asemenea avânt, de asemenea înțelepciune, ca Biserica noastră Ortodoxă Română să poată străbate valurile necruțătoare ale lumii de astăzi.

Depinde numai de noi înșine, de fiecare corăbier în parte, pentru că toți suntem corăbierii Mântuitorului Iisus Hristos. Și dacă în corabia noastră, în corabia sufletului nostru se găsește Iisus, valurile vieții se domolesc imediat. Iar dacă rămânem închistați sufletește, înstrăinați unii de alții, îndepărtați între noi, ca preocupări și concepție despre Biserică și slujire a ei, va fi foarte greu în viitorul care ne așteaptă ca mărturia noastră să se adeverească în fața lumii, în fața credincioșilor noștri. Nu se mai poate duce o viață izolată, chiar la nivel de ierarh, de unitate bisericească, de protopopiat, de parohie, de mănăstire. Trebuie să circule ideile și preocupările de la unii la alții. Nu-i de ajuns să se întrunească Adunarea Națională Bisericească sau Adunările eparhiale o singură dată pe an. Timpul trece repede, noi ne întâlnim rar, ne privim cu sfială și curiozitate și acționăm la semnele vremii cum ne pricepem fiecare. Semnele vremii trebuie să le cunoaștem din propria experiență, din propria lucrare, fiecare dintre noi. Responsabilități extrem de grele și de mari ne așteaptă în viitorul european.

Dacă am fost atenți la ce ne-a spus aseară, la întâlnire, Președintele României, garantându-ne construirea Catedralei Patriarhale, la care Sanctitatea Sa a avut încă de la început, de acum 15 ani, o contribuție importantă, la orice nivel, și a ținut ca și de data aceasta să fie prezent, ne dăm seama că se dorește o Biserică de demnitate, de distincție, o Biserică Ortodoxă purtătoare a adevărilor dumnezeiești și a unei tradiții vii care să rodească în lumea de astăzi.

Și încheierea aceasta a noastră și cuvântul de aici al Sanctității Sale ne-a lăsat să înțelegem lucrul acesta. Ca unul la care acum și anii s-au adăugat, dar și responsabilitatea față de Biserică, nu pot să nu subliniez această cerință. Sunteți tineri, iubiți Părinți și frați, sunteți viguroși, viața vă stă în față. Fără unitate și comuniune în Biserică, fără comunicare, care precede comuniunea, va fi foarte greu ca să se domolească marile valuri ale vieții, ca acelea din Oceanul Indian, care se revarsă asupra omenirii.

Dumnezeu ne-a ajutat în aceste zile, la sărbătorirea acestui jubileu, să ne regăsim, pe de o parte, în preocupările înaintașilor, iar pe de altă parte, în îndatoririle pe care le avem acum cu toții pentru Biserica noastră. Mulțumesc tuturor colaboratorilor mei, Prea Sfințiților Episcopi Vicari, în primul rând, care n-au avut deloc un rol ușor în pregătirea acestei sărbători. Mulțumesc și Înalt Prea Sfințiilor și Prea Sfințiilor Voastre pentru prezență. Să dea Dumnezeu ca osteneala Sanctității Sale și a însoțitorilor de a fi astăzi cu noi și de a ne împărtăși din același Sfânt Potir să rodească nu numai spre viața cea veșnică, ci și spre menținerea și înflorirea unității Ortodoxiei noastre.

Dumnezeu să vă binecuvinteze cu anii mei pe fiecare, cu mai multe bucurii, cu mai multe nădejdi, cu mai multe împliniri. La mulți ani!"

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit, apoi, volumul omagial și placheta aniversară ierarhilor din delegația Patriarhiei Ecumenice, iar Prea Cuviosului Arhimandrit Alexios, starețul Mănăstirii Xenophontos, i-a conferit Crucea Patriarhală și l-a rugat să transmită volumul omagial și placheta aniversară Părintelui Arhimandrit Petroniu Tănase, starețul Schitului românesc Prodromul din Muntele Athos.

Cu aceasta, dejunul a luat sfârșit și s-au încheiat și sărbătorile bisericești din acest an jubiliar.

După amiază, Sanctitatea Sa Patriarhul **Bartolomeu** și membrii delegației Patriarhiei Ecumenice au făcut o vizită protocolară la Ambasadele Turciei și Greciei de la București, iar **luni dimineață, 7 martie 2005**, înalții oaspeți au plecat cu avionul spre Constantinopol, fiind conduși la aeroport de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, ÎPS Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, ÎPS Mitropolit Teofan al Olteniei, ÎPS Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, ÎPS Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, ÎPS Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului și de Prea Sfinții Episcopi Vicari Patriarhali Vincențiu Ploieșteanu, Ciprian Câmpineanul și Ambrozie Sinaitul.

Prof. GHEORGHE VĂSILESCU

• VIAȚĂ • BISERICESCĂ •

I

B. O VIAȚĂ ÎNCHINATĂ SLUJIRII SFINTE

**Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST – la 90 de ani
de viață și 55 de ani de slujire arhierescă**

Prea-Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, - repere biografice -

Prea Fericitul Părinte Teoctist, a văzut lumina zilei la data de **7 februarie 1915**, în satul Tocileni, Județul Botoșani, din părinți agricultori, Dumitru și Marghioala Arăpașu, ca al zecelea fiu din cei unsprezece copii ai acestora, primind la botez numele de Toader;

– **1921-1926** – a urmat și absolvit școala primară din satul natal;

– **1928** – în Duminica Tomii a intrat ca frate la Schitul Sihăstria, și apoi în Mănăstirea Vorona din Județul Botoșani;

– **1930, 14 septembrie** – a fost repartizat la Seminarul Monahal în rândul fraților elevi din Mănăstirea Neamț;

– **1932** – a fost admis la Seminarul Monahal de la Mănăstirea Cernica – București;

– **1940** – a obținut Diploma de absolvire a Seminarului;

– **1940-1944** – a urmat cursurile Facultății de Teologie a Universității din București, în timpul studiilor locuind în căminul din Mănăstirea Antim și în internatul teologic Radu Vodă;

– **1945** – a obținut diploma de Licență în Teologie, primind calificativul „*Magna cum laudae*”, pentru lucrarea susținută în cadrul catedrei de Liturgică, sub conducerea Preotului Prof. dr. Petre Vintilescu;

– **1946-1948** – a frecventat cursurile Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Iași;

– **1949** – a urmat cursurile pastorale preoțești;

Trepte ierarhice și responsabilități în slujire:

– **1935, 6 august** – a depus voturile monahale la Mănăstirea Bistrița din Județul Neamț, primind la călugărie numele de Teoctist;

- **1937, 4 ianuarie** – a fost hirotonit în treapta de ierodiacon. La recomandarea conducerii Mănăstirii Bistrița, Mitropolitul Pimen al Moldovei a aprobat hirotonia monahului Teoctist în treapta de ierodiacon; a fost hirotonit de Arhiepiscopul Ilarion Băcăoanul, în Biserica Precista din Roman, pe seama Mănăstirii Bistrița;
- **1943, 1 august** – a fost numit diacon la Catedrala Patriarhiei din București;
- **1945, 1 martie** – a fost transferat, la cerere, în postul de preot la Catedrala Mitropoliei Moldovei din Iași;
- **1945, 25 martie** – a fost hirotonit ieromonah de Valeriu Botoșeanul (Moglan), Arhiepiscop Vicar al Mitropoliei Moldovei;
- **1945-1950** – a îndeplinit succesiv funcțiile administrative: Mare Eclesiarh (Șef al Catedralei Mitropolitane), Exarh al mănăstirilor și Vicar administrativ al Arhiepiscopiei Iașilor;
- **1950, 28 februarie** – a fost ales de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române Episcop Vicar al Patriarhiei, la propunerea Patriarhului Justinian, fiind examinat canonic de Comisia canonică-juridică a Sfântului Sinod, sub președinția Mitropolitului Ardealului, Dr. Nicolae Bălan;
- **1950, 5 martie** – a fost hirotonit în treapta de Arhiepiscop de către Patriarhul Justinian, înconjurat de Mitropolitul Firmilian al Olteniei și de Episcopul Chersarie al Dunării de Jos – Galați, în Biserica Sf. Spiridon-Nou din București;
- **1950-1954** – a funcționat ca Rector al Institutului Teologic de grad Universitar din București, având în același timp și atribuțiile de Secretar al Sfântului Sinod și de Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor;
- **1954-1962** – a condus cancelaria Arhiepiscopiei Bucureștilor;
- **1962, 28 iulie** – a fost ales Episcop al Eparhiei Aradului, Ienopolei și Hălmeagului și instalat la 16 septembrie;
- **1963** – a fost propus episcop al românilor din Eparhia Ortodoxă Română din Statele Unite și Canada;
- În **decembrie 1969-1970** – Sfântul Sinod i-a încredințat suplinirea Episcopiei Oradiei;
- **1973, 28 ianuarie** – a fost ales Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei;
- **1977, 25 septembrie** – a fost ales Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei;
- Din **iulie 1980 până în ianuarie 1982** a fost delegat de Sfântul Sinod să suplinească Mitropolia Ardealului;
- **1986, 9 noiembrie** – a fost ales de către Măritul Colegiu Electoral Bisericesc, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române;
- **1986, 19 noiembrie** – a fost instalat potrivit rânduielilor, în Catedrala Patriarhală Sfinții Împărați Constantin și Elena, de către Mitropoliții țării: Antonie al Transilvaniei, Nestor al Olteniei și Nicolae al Banatului în prezența membrilor Sfântului Sinod, a reprezentanților de Stat, a Patriarhilor Ierusalimului și Bulgariei, a delegațiilor Bisericilor Ortodoxe Surori, a Vaticanului, a Bisericilor anglicane, Vechi-Catolice, Protestante din lume, a reprezentanților Consiliului Ecuinic al Bisericilor, a Conferinței Bisericilor Europene, a Bisericilor și Cultelor

din România, a clerului și a credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române din țară și de peste hotare;

– Din 1986 până în 1990 a condus și Mitropolia Moldovei și Sucevei, întrucât nu se obținuse aprobarea de ocupare a scaunului rămas vacant;

– După Revoluția din **decembrie 1989** înțelegând contestațiile de ordin politic, în legătură cu demolarea unor biserici în București de către regimul de dictatură, la ședința Sfântului Sinod din **10 ianuarie 1990**, Patriarhul Teoctist a cerut în scris retragerea din slujirea sa, în semn de pocăință. Primind cereri din toată țara din partea credincioșilor, a clerului de la parohii și mănăstiri, pentru revenirea Patriarhului, precum și a unor scrisori din partea Patriarhilor Bisericilor Ortodoxe locale, *Sfântul Sinod, în ședința sa din aprilie 1990, a hotărât chemarea Patriarhului la locul său*. Dând ascultare Sfântului Sinod, Patriarhul Teoctist și-a reluat slujirea sa pentru care a fost ales în noiembrie 1986.

Biserica, instituție fundamentală în viața țării, sub conducerea și neobosita strădanie a **Patriarhului Teoctist**, își reia acum locul, rolul și sarcinile cuvenite în societatea românească, după o perioadă de patru decenii de marginalizare și îngrădiri.

Activitatea pastoral-misionară

Încă de la început, cel de-al cincilea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a fost preocupat de împlinirea nevoilor spirituale ale credincioșilor. După 1989 asistența religioasă a fost prezentă oriunde a fost nevoie, pentru a mângâia suferința umană și pentru a vesti cuvântul lui Dumnezeu în spitale, în închisori sau în unitățile militare.

În cei peste șazeci de ani de slujire a Bisericii – 55 ca episcop – și pe o arie geografică cuprinzătoare de locuri și de trepte ale slujirii bisericești, Patriarhul Teoctist a desfășurat de la intrarea sa pe porțile mănăstirii și cele ale Sfântului Altar, o activitate statornică de slujire liturgică, predicatorială, a scrisului bisericesc și de gospodărire a instituțiilor și eparhiilor încredințate spre răspundere. A menținut contactul direct cu credincioșii prin intermediul *Pastoralelor* adresate cu ocazia sărbătorilor Nașterii Domnului, Duminica Ortodoxiei și a Învierii.

A promovat învățământul religios după 1989, înființând noi seminarii teologice, școli medii de cântăreți bisericești, de pregătire a asistenților sociali, băieți și fete, de restauratori de monumente istorice și a organizat obținerea de burse în străinătate pentru studenții dornici de studiu. În învățământul general de toate gradele și profilurile a fost introdus învățământul religios. Ca și inițiativele de mai sus, împreună cu Sfântul Sinod a înființat eparhii noi, a reactivat mitropoliile și episcopii desființate de dictatura comunistă, a întreprins demersurile pentru *canonizarea unor sfinți români*, a reorganizat Biserica Română de peste hotare prin organizarea unor noi episcopii și alegerea unui număr corespunzător de ierarhi dintre tinerii teologi cu studii în țară și în străinătate și dintre cei care s-au distins prin cunoașterea vieții bisericești și monahale.

A inițiat și terminat restaurarea și construcția unor noi mănăstiri și biserici, construind multe biserici din temelie, în toate eparhiile în care a slujit, printre care:

– La Arad s-a îngrijit de redeschiderea mănăstirilor Hodoș-Bodrog, Gai și Prislop. A inițiat și a pus în operă restaurarea și pictarea unui mare număr de biserici, a transformat și restaurat Catedrala și reședința episcopală din Arad, înzestrând-o cu un paraclis;

– În Oltenia s-a îngrijit sub toate aspectele, de restaurarea mănăstirilor: Tismana, Polovragi, Paraclisul mitropolitan "*Duminica Tuturor Sfinților*";

– În Moldova s-a îngrijit de restaurarea, în cele mai bune condiții, a mănăstirilor: Neamț, Secu, Sihăstria, Bistrița, Tazlău, Horaița, Slatina, Dragomirna, Bogdana, Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, Putna (zidul de incintă, Paraclisul și rezidirea Palatului Domnesc al lui Ștefan cel Mare), Râșca, Vorona; în Iași: Catedrala veche Sfântul Gheorghe, Catedrala Mitropolitană, Bărboi, Cetățuia, Turnu Galatei, Frumoasa etc.

– În Arhiepiscopia Bucureștilor a dus la îndeplinire inițiativele Patriarhului Justinian în ceea ce privește restaurarea sau construirea următoarelor mănăstiri: Dealu, Viforâta, Schitul Maicilor (translată), Ghighiu, Cheia, Zamfira, Plumbuita, Căldărușani, Țigănești, Pasărea, Cemica, Sitaru, Suzana, Schitul Cricov, Techirghiol etc.

În timpul păstoririi Prea Fericirii Sale, Patriarhia Română a primit în folosință Palatul Patriarhiei, care completează complexul patriarhal de pe Dealul Mitropoliei.

De asemenea, a reluat inițiativa primului patriarh al României, Miron Cristea, de a construi o nouă Catedrală Patriarhală; Primăria Capitalei a atribuit recent un nou amplasament în vederea construirii acesteia.

Activitatea publicistică și editorială

– A inițiat o bogată și fructuoasă activitate culturală și științifică, promovând permanent acțiuni care au contribuit la creșterea prestigiului Bisericii. În timpul acestei perioade, schimbul de reviste și cărți de specialitate cu cele similare din străinătate a sporit, organizându-se, totodată, Simpozioane și Colocvii cu teme de actualitate și de interes pentru viața Bisericii.

– A reorganizat și promovat activitatea editorială bisericească. A publicat multe articole, predici, cuvântări și studii care sunt cunoscute atât în țară, cât și în străinătate.

– Au fost retipărite, cu text diortosit, și prefațate de către Prea Fericirea Sa toate cărțile de slujbă, precum și majoritatea manualelor de studiu pentru învățământul teologic seminațial și universitar.

A publicat monografiile:

– "*Mitropolitul Iacob Putneanul*", cu o ediție în limba engleză;

– "*Sfântul Vasile cel Mare în evlavia credincioșilor ortodocși români*".

– "*Mitropolitul Dosoftei, ctitor al limbajului liturgic românesc*".

A editat în transliterare:

– "*Dumnezeiasca Liturghie*" a Mitropolitului Dosoftei (1679), Iași, 1980.

– A tipărit ediția jubiliară din 1988 a "*Bibliei de la București*" (1688), și s-a îngrijit de tipărirea Bibliei, ediție jubiliară a Sfântului Sinod (2002), redactată și adnotată de Î.P.S. Bartolomeu Anania.

– Între anii **1982 – 2005** a publicat peste **15 volume de predici, cuvântări și meditații**, cu titlul general *Pe treptele slujirii creștine* și un volum cu titlul *Slujind Altarul străbun*, care cuprind peste 7000 de pagini, cu aproximativ 1500 titluri.

– A scris prefața multor cărți și monografii ale unor mănăstiri și biserici din cadrul Patriarhiei Române.

Relații cu Bisericile Ortodoxe surori

– A făcut parte sau a condus delegații ale Bisericii Ortodoxe Române la Ierusalim și Constantinopol, Rusia, Bulgaria, Serbia, Armenia, Turcia (Constantinopol și Capadocia), India, Grecia etc.

– A primit la Patriarhia Română vizitele frățești ale Întâistătătorilor de Biserici Ortodoxe.

– A făcut vizite canonice la parohiile ortodoxe române din Austria, Germania, Suedia, Venezuela, Italia, Canada, Ungaria etc.

Activitatea ecumenică

– A luat parte activă la lucrările Instituțiilor Ecumenice, la Consiliul Ecumenic al Bisericilor și Conferința Bisericilor Europene, fiind ales în anul **1970** în Comitetul Consultativ al KEK.

– A binecuvântat sau a fost prezent la Sesiunile de Dialog Teologic ale Bisericilor Ortodoxe cu Biserica Romano-Catolică, cu Vechii Catolici ai Uniunii de la Utrecht, cu Biserica Anglicană, cu Biserica Evanghelică din Germania, cu Federația Mondială Luterană etc.

– A făcut parte sau a condus delegații ale Bisericii Ortodoxe Române în Armenia, Ungaria, Austria, Germania, Finlanda, Suedia, Elveția, Venezuela, India, Vatican etc.

– **7-9 mai 1999** – La invitația **Patriarhului Teoctist** s-a desfășurat vizita istorică în România a Sanctității Sale **Papa Ioan Paul II** (prima vizită a unui Papă într-o țară majoritar ortodoxă).

– **7-14 octombrie 2002** – La invitația Sanctității Sale **Papa Ioan Paul al II-lea** s-a desfășurat vizita unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române conduse de Preafericitul Părinte Teoctist la Vatican.

– **18-24 mai 2004** – La invitația Sanctității Sale **Bartolomeu**, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, s-a desfășurat vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Preafericitul Părinte Patriarh **Teoctist** la Istanbul și Capadocia.

– **15-21 octombrie 2004** – La invitația Preafericitului Patriarh **Teoctist** s-a desfășurat cea de a șasea vizită în România a Sanctității Sale **Bartolomeu**, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului.

– A inițiat contacte și relații cu personalități remarcabile ale lumii contemporane, cu șefi de state și de guverne, întărind și dezvoltând astfel relațiile internaționale ale Bisericii Ortodoxe Române.

Distincții și decorații

– I s-au conferit ordine bisericesti de către Patriarhia Ecumenică, Patriarhiile Antiohiei, Ierusalimului, Moscovei, Serbiei și de către Arhiepiscopiile Greciei, Ciprului, Cehoslovaciei, Finlandei etc.

– La **11 iulie 1991**- i s-a acordat Premiul *Timotei Cipariu* al Academiei Române pentru tipărirea în 1988 a ediției jubiliare a *Bibliei de la București* (1688), fiind ales *Membru de Onoare al Academiei Române*, în anul 1999.

– La **2 iunie 1995** i s-a conferit titlul academic de "*Doctor Honoris Causa*" al Universității din Oradea.

– La **25 octombrie 1995** i s-a conferit titlul academic de "*Doctor Honoris Causa*" al Universității din București.

– La **21 Mai 1999** i s-a conferit din partea Statului Român Ordinul *Steaua României în grad de Mare Cruce*.

– **Noiembrie 2000** i s-a conferit titlul de *Cetățean de Onoare* al Municipiilor Galați și Brăila.

– La **7 noiembrie 2000** i s-a conferit titlul academic de "*Doctor Honoris Causa*" al Universității Catolice din Lublin - Polonia.

– La **7 octombrie 2001** i s-a conferit titlul de *Cetățean de Onoare* al orașului Petroșani.

– La **7 octombrie 2001** i s-a conferit titlul academic de "*Doctor Honoris Causa*" al Universității din Petroșani.

– La **12 octombrie 2001** i s-a conferit titlul academic de "*Doctor Honoris Causa*" al Universității Dunărea de Jos – Galați.

– La **27 martie 2002** i s-a conferit *Medalia Jubiliară a Fundației Gojdu*.

– La **11 decembrie 2002** i s-a conferit titlul de *Cetățean de Onoare* al Județului Hunedoara.

– La **11 decembrie 2002** i s-a conferit *Diploma de Recunoștință* a Prefecturii Municipiului București.

– La **15 ianuarie 2003** i s-au conferit *Diploma de Excelență* și *Medalia Jubiliară* emise de Consiliul Județean Ilfov, prilejuite de aniversarea nașterii poetului Mihai Eminescu.

– La **24 februarie 2003** i s-a conferit *Medalia anului 2002* de către Asociația *George C. Marshall – România* „pentru modul în care a susținut integrarea euro-atlantică a României”.

– La **27 martie 2003** i s-a conferit *Diploma Star of Romania* de către *Forumul Dezvoltării Durabile România – Orizont 2020* „ca recunoaștere a activității desfășurate pentru susținerea dezvoltării durabile a României”.

– La **30 mai 2003** i s-a conferit titlul academic de "*Doctor Honoris Causa*" al Universității creștine “Dimitrie Cantemir” din București.

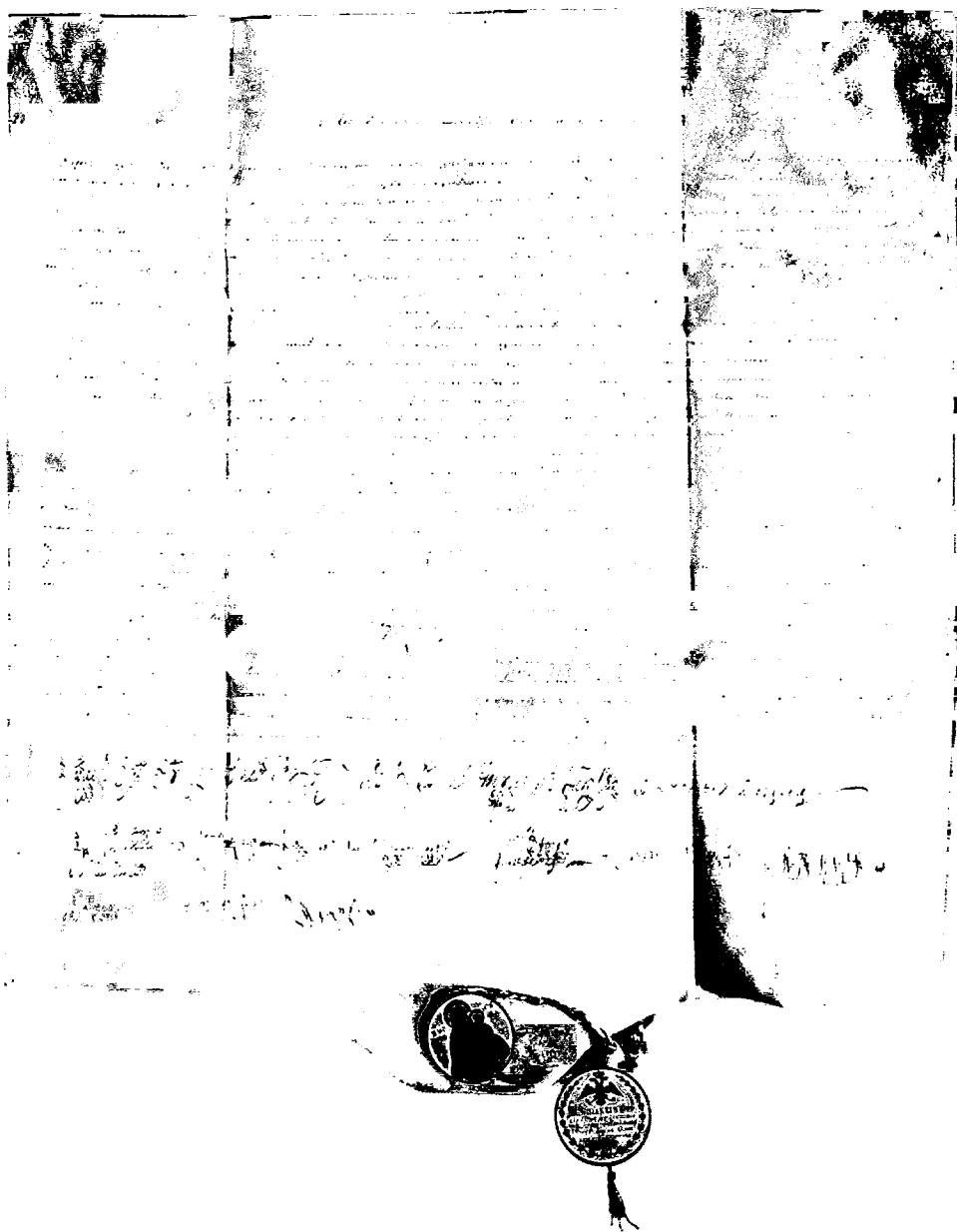
– La **9 septembrie 2003** i s-a conferit titlul de *Cetățean de Onoare* al Municipiului Baia-Mare.

– La **17 septembrie 2003** i s-a conferit *Diploma de Excelență* a Fundației *Dr. Wilhelm Fielderman* pentru „contribuția de excepție la dezvoltarea relațiilor de respect reciproc între români și evrei”.

– La **21 octombrie 2004** i s-a conferit titlul academic de "*Doctor Honoris Causa*" al Universității "*Ovidius*" din Constanța.

Prea Fericitul Părinte TEOCTIST,
Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
... la 90 de ani de viață și 55 de ani de pilduitoare slujire arhierescă...

Fotocopia Tomosului de recunoaștere a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (25 aprilie 1885), cu sigiliul Patriarhului Ecumenic al Constantinopolului Ioachim al IV-lea.

Ceremonia întronizării primului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Dr. Miron Cristea, București, 1 noiembrie 1925. Detaliu din tabloul aflat la Cancelaria Sf. Sinod de la Mănăstirea Antim.

*Patriarhul MIRON CRISTEA
(1925 - 1939)*

*Patriarhul NICODIM MUNTEANU
(1939 - 1948)*

*Patriarhul TEOCTIST ARĂPAȘU
1986*

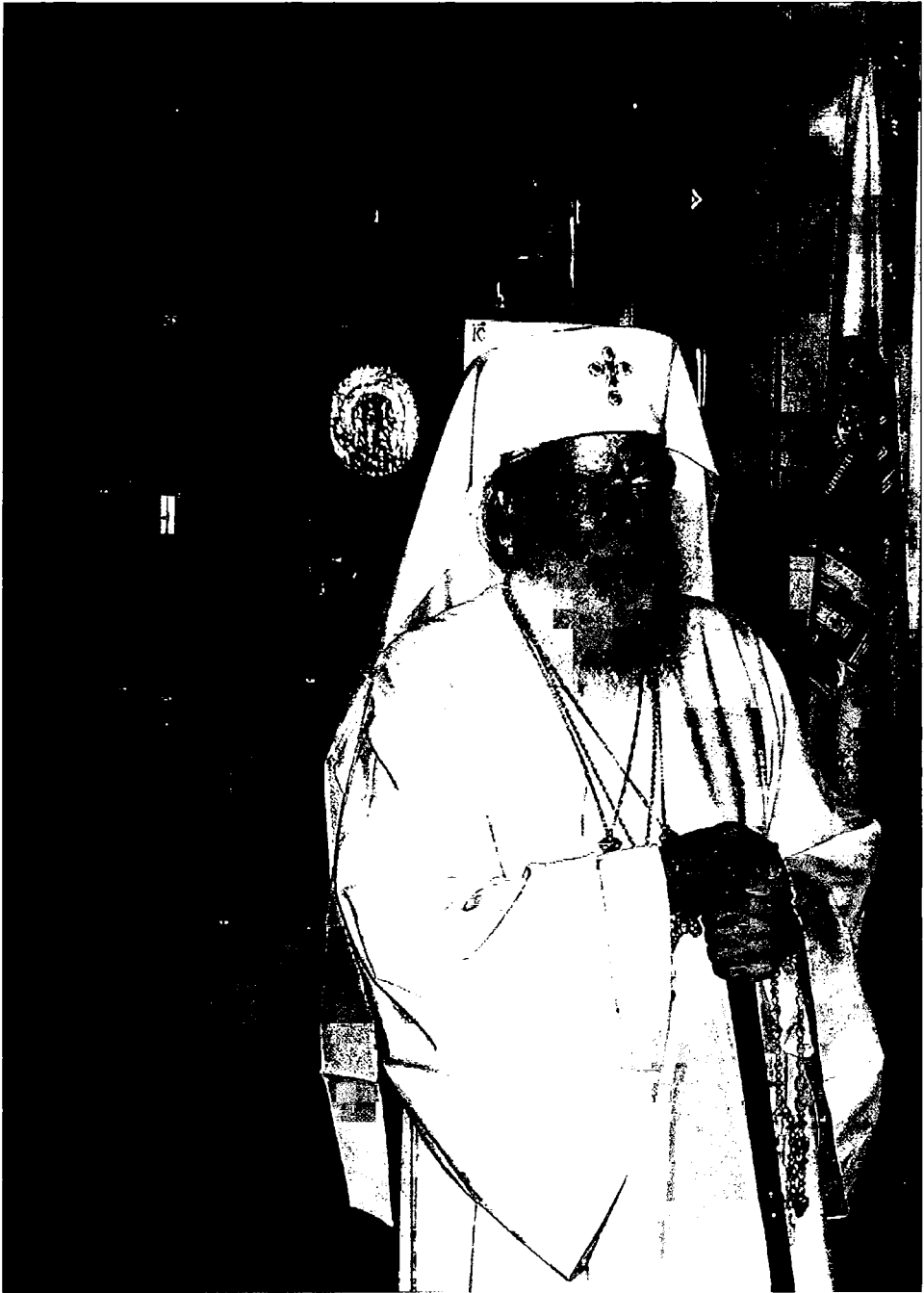

*Patriarhul JUSTINIAN MARINA
(1948 - 1977)*

*Patriarhul IUSTIN MOISESCU
(1977 - 1986)*

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist
și vrednicii săi înaintași în scaunul Patriarhal de la București.

Cu grijile marilor raspunderi, slujind cu daruire
"Taina voii lui Dumnezeu" (5 martie 2005).

Prea Fericitul Parinte Patriarh Teoclist întâmpină pe Președintele României,
Dl. Traian Băsescu, la sedința solemnă a Adunării Naționale Bisericești
și a Sf. Sinod (5 martie 2005).

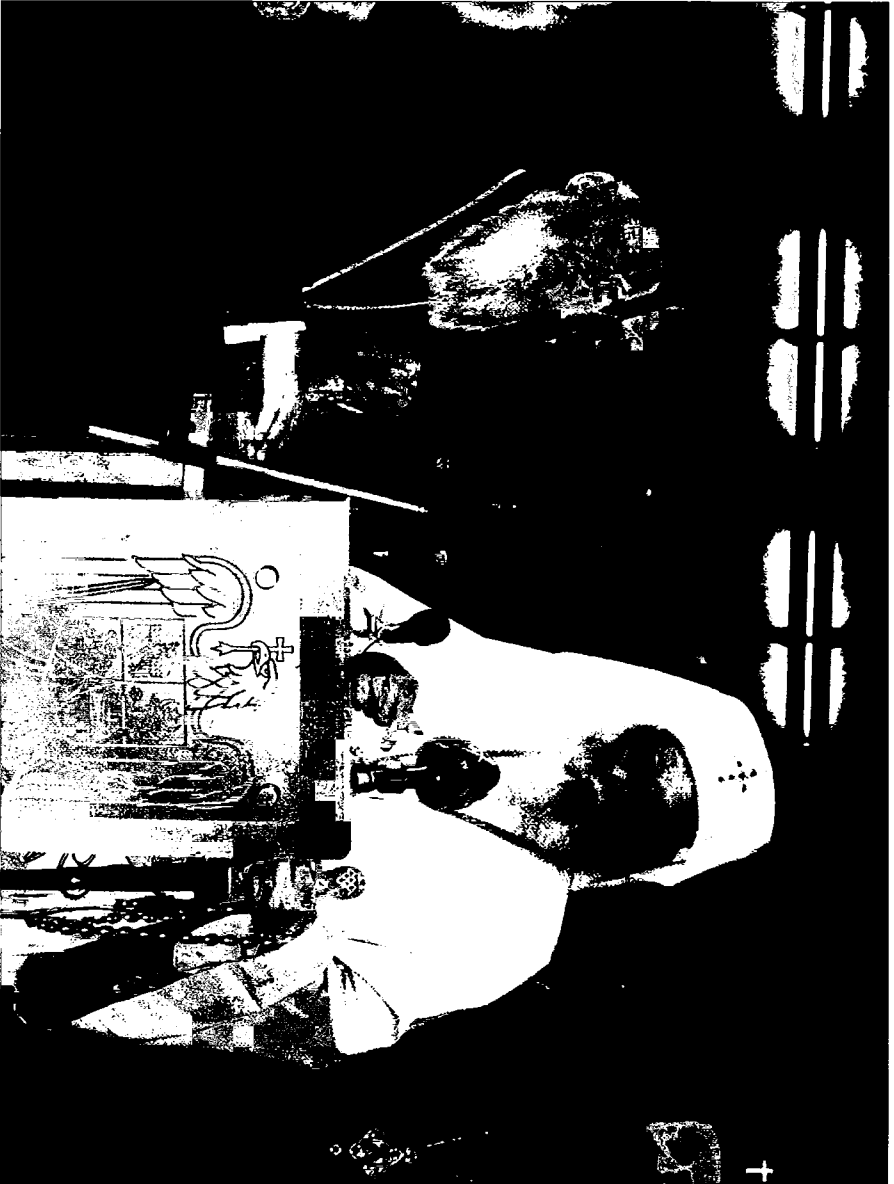
Moment de la Lucrările ședinței solemne, la împlinirea a 120 de ani de Autocefalie și a 80 de ani de Patriarhat a Bisericii Ortodoxe Române (5 martie 2005).

Sarbătoarea Bisericii Ortodoxe Române și personalitatea
Prea Fericitului Părinte Patriarh, evidențiate
de Arhiepiscopul Ioan Robu al Bisericii Romano-Catolice.

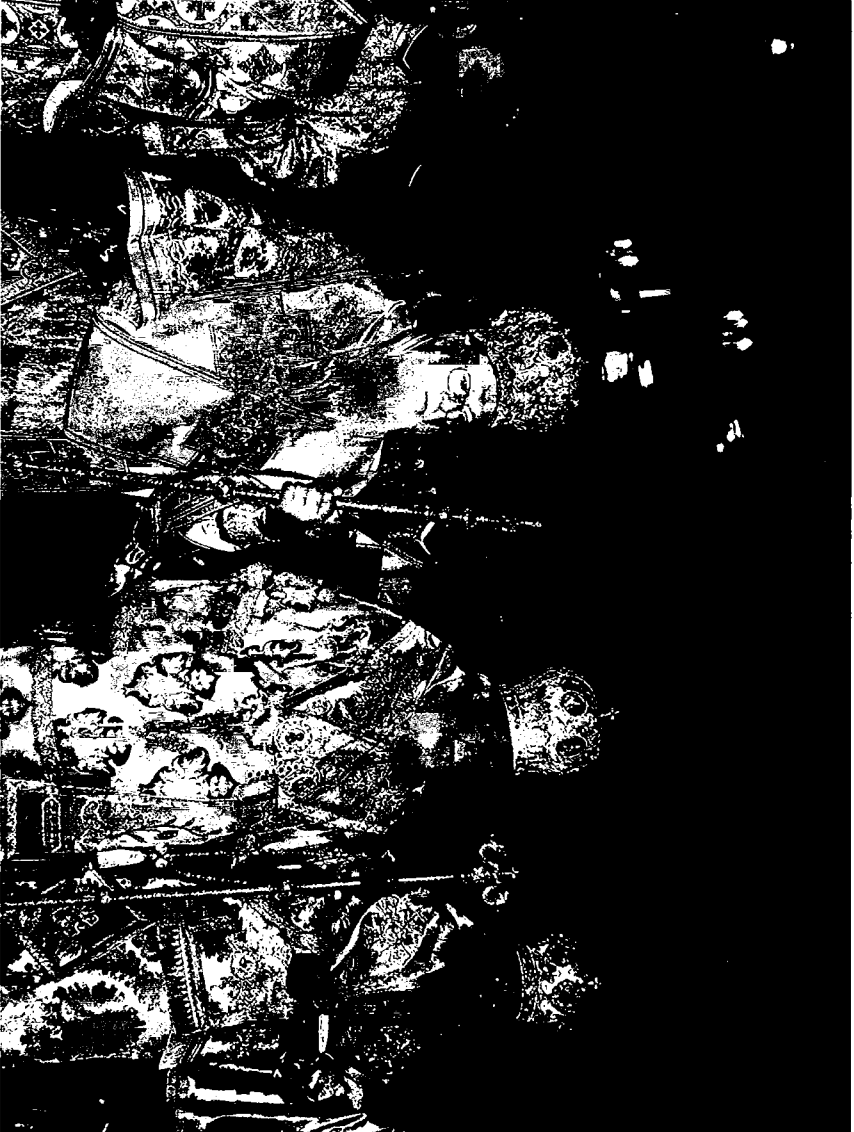
Implicațiile ecumenice ale momentului aniversar marcate de Eminentă Sa Christoph Klein, Episcopul Bisericii Evanghelice Luterane din România.

Înămpinând pe Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, la aeroportul "Henri Coandă" (4 martie 2005).

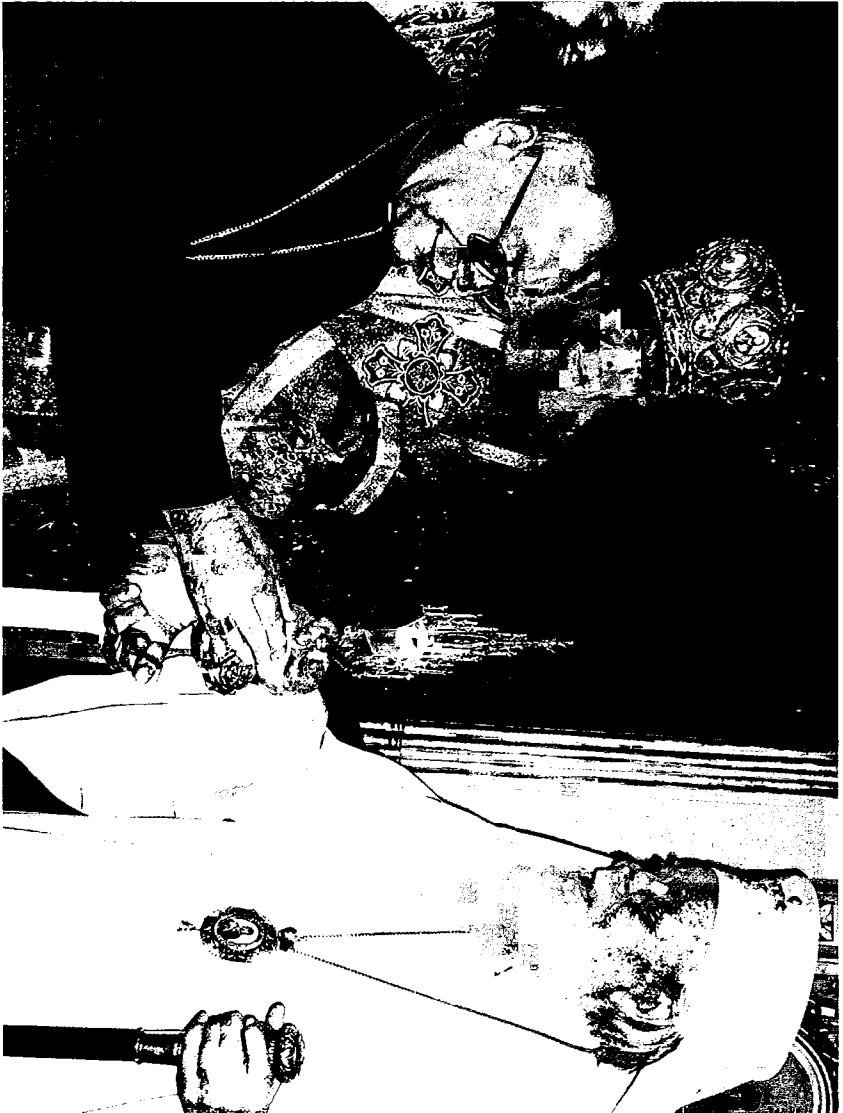
La primirea Sănciității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului în Catedrala Patriarhală (4 martie 2005).

Împreună cu Sancțiata Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului
(Biserica Sf. Spiridon Nou 6 martie 2005).

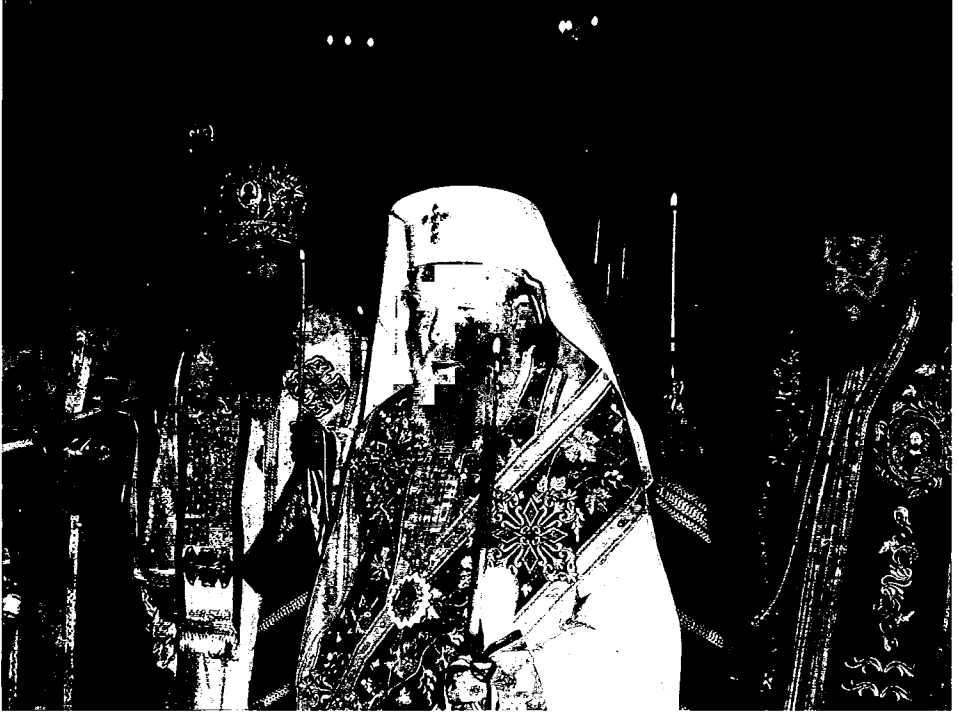
... înconjurat de ierarhi ai Sfântului Sinod la Liturghia arhierască
(Biserica Sf. Spiridon Nou, 6 martie 2005).

Monseñorul Francesco Coccopalmerio, Episcop auxiliar al Diecezei romano-catolice de Milano, înmânează Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoclist părticele din Sfintele Moaște ale Sf. Ambrozie și Sf. Simplicianii (6 martie 2005 Biserica Sf. Spiridon Nou).

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist predicând cuvântul lui Dumnezeu
(Biserica Sf. Spiridon Nou 6 martie 2005).

Mănăstirea Radu Vodă: Moment de pomenire
la mormântul vrednicului Patriarh Justinian (26 martie 2005).

* Notă:

Mulțumim respectuos Biroului de Presă al Patriarhiei Române pentru amabilitatea de a pune la dispoziția Redacției revistei noastre prezentele fotografii.

PĂSTORUL, LUMINĂ PENTRU BISERICĂ* -

*Prea Fericirea Voastră,
Înalt Prea Sfințiile și Prea Sfințiile Voastre,
Excelențele Voastre, stimate autorități,
Iubiți credincioși și credincioase,*

“Păstorul Cel bun își pune viața pentru oile sale” (Ioan 10, 11).

„Evanghelia pe care am auzit-o astăzi (Ioan, 10, 9-16) ne vorbește despre Mântuitorul Iisus Hristos ca fiind **Păstorul Cel bun** Care își pune sufletul pentru oile Sale. Acest Păstor este Arhipăstorul veșnic al tuturor slujitorilor din Biserică. În Noul Testament, Mântuitorul Iisus Hristos este numit „Episcopul sufletelor noastre” (I Petru 2, 25), deși acest nume a fost tradus adesea cu „Păzitorul sau Veghetorul sufletelor noastre”. În același timp, Hristos este numit Arhipăstorul (cf. I Petru 5, 4) și Arhiepiscopul sau Marele Preot (cf. Evrei 3, 1; 4, 14; 6, 20; 7, 26; 8, 6;). Ca atare, slujirea bisericească de episcop, arhipăstor și arhiepiscop este o mărturie adusă lui **Hristos - Păstorul Cel Bun al Bisericii**. Toată arhieria și toată lucrarea de păstor în Biserică se realizează în numele, în prezența și cu harul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care se dă oamenilor prin hirotonie, pentru ca episcopul sau arhiepiscopul să fie în lume păstor pentru mântuirea credincioșilor (cf. Fapte 20, 28 și Evrei 13, 17).

Păstorul Cel bun are în Evanghelia de astăzi o calitate principală, și anume aceea de **dăruire de sine, de jertfelnicie**. Iar în măsura în care se dăruiește altora, el îi poate păstori. Mântuitorul Iisus Hristos vrea să ne arate că El Însuși este modelul oricărui păstor, că toată iubirea Lui, toată lumina Lui se revarsă în Biserică, în lucrarea pastorală a Bisericii, care este Trupul Său tainic în lume. Deci Mântuitorul Iisus Hristos nu se află doar în ceruri, într-o slavă, ci, așa cum a făgăduit, El este pururea prezent cu noi până la sfârșitul veacurilor (cf. Matei 28, 20). De aceea, Sfântul Grigorie de Nyssa spunea: „Marea taină a creștinismului este să înțelegem cum va veni Cel ce este pururea prezent”. Cu alte cuvinte, cum va veni Hristos într-o slavă, Cel ce, în forme smerite, accesibile, este pururea prezent cu noi în toate zilele până la sfârșitul veacurilor. Desigur, Hristos este prezent, îndeosebi, prin Sfânta Evanghelie, prin Sfintele Taine și prin toată lucrarea duhovnicească a păstorilor Bisericii. De aceea, fiecare păstor vrednic al

* Cuvântarea Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei la sărbătorirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu prilejul împlinirii vârstei de 90 de ani de viață și a 55 de ani de pilduitoare slujire arhierescă, la Sfânta Liturghie din Catedrala Patriarhală – 7 februarie 2005.

Bisericii, al Evangheliei, al Sfințelor Taine, devine într-un fel o icoană vie a slujirii pastorale a Mântuitorului Iisus Hristos ca Mare Preot sau Arhiereu veșnic, tainic prezent în Biserica Sa prin harul Său dumnezeiesc.

Așadar, Mântuitorul Iisus Hristos este prezent în această lucrare a Bisericii și cheamă la lucrarea aceasta pe unii oameni ca să slujească Biserica Sa și să mărturisească iubirea Prea Sfintei Treimi către lume, pentru ca lumea să creadă în Dumnezeu-Sfânta Treime spre a se mântui. Chemarea aceasta, însă, este deosebit de tainică. Pe unii, Hristos-Domnul îi cheamă din copilărie ca să-I fie slujitori, pe alții mai târziu. Pe unii Dumnezeu i-a chemat la o vârstă adultă și i-a pus să slujească Biserica Lui, cum a fost cazul Fericitului Augustin. Pe unii îi cheamă Dumnezeu, pentru că părinții lor sunt credincioși, pe alții însă pentru că Biserica are nevoie de ei și îi primește pe neașteptate. Așa cum vedem în cazul Sfântului Apostol Pavel, dintr-un prigonitor al Bisericii Sale, Hristos-Domnul a făcut cel mai mare misionar al Bisericii!

Astăzi, vedem cum *Păstorul Cel bun, Hristos-Domnul*, a chemat din copilărie pe cineva să devină păstor, l-a ajutat și i-a dăruit viață lungă ca să poată lucra pentru viața spirituală a unui întreg popor. Astăzi, vedem darul chemării Păstorului Cel veșnic, al Mântuitorului Iisus Hristos, realizat luminos în persoana **Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST**.

Vedem cum 90 de ani de viață, 90 de ani binecuvântați, 90 de primăveri care au rodit arată viața ca *dar al lui Dumnezeu și ca lumină jertfelnică, roditoare*.

Prea Fericirea Voastră, ați înțeles totdeauna că *viața este mai întâi de toate dar de la Dumnezeu și de aceea ați mulțumit pentru acest dar*. Atunci când mulțumim pentru un dar înseamnă că înțelegem valoarea darului. Cine nu mulțumește nu înțelege valoarea darului și nu poate crește spiritual. Totul este dar. Cerul și pământul sunt daruri de la Dumnezeu, pentru că nu era obligatoriu ca ele să existe. Soarele, apa, aerul, tot ceea ce vedem, tot ceea ce respirăm, tot ceea ce întreține viața, toate sunt dar de la Dumnezeu. Toate ființele vii sunt în mod special dar de la Dumnezeu. Însă, mai presus de toate, oamenii sunt dar de la Dumnezeu, pentru că sunt creați după chipul lui Dumnezeu și sunt chemați să ajungă la asemănarea cu El prin comuniune de viață cu El.

Prea Fericirea Voastră, pentru că ați înțeles viața ca dar al lui Dumnezeu, i-ați mulțumit neconținut și îi mulțumiți și acum. Astăzi, aici, slujind Sfânta Liturghie, ne aflăm în momentul cel mai solemn de mulțumire adusă lui Dumnezeu, pentru că *Euharistie* în limba greacă însemnează *mulțumire sau recunoștință*. Noi săvârșim acum Taina recunoștinței, Taina mulțumirii pentru toate darurile primite de la Dumnezeu, știute și neștiute, văzute și nevăzute. Însă Prea Fericirea Voastră ați mulțumit lui Dumnezeu pentru darul vieții la fiecare Liturghie pe care ați săvârșit-o ca preot, înce-

pând din anul 1945, și ca arhiereu, începând din anul 1950. Deci în 55 de ani de arhierie ați mulțumit lui Dumnezeu pentru Prea Fericirea Voastră personal, pentru părinții Prea Fericirii Voastre care v-au născut și v-au crescut în credința ortodoxă. Ați mulțumit și mulțumiți lui Dumnezeu mereu pentru duhovnicii și profesorii care v-au format, pentru ierarhii de la care ați acumulat lumină din lumina mărturisirii credinței și a dragostei lor pentru Biserică, mai ales de la vrednicul de pomenire Patriarhul Justinian care v-a fost mentor și părinte duhovnicesc. Ați mulțumit pentru toate darurile pe care Dumnezeu le-a revărsat asupra Sfântului Sinod, asupra clerului, asupra mănăstirilor și asupra poporului întreg. Ați mulțumit pentru toată Ortodoxia, dar și pentru alți creștini pe care i-ați întâlnit în viață și care doreau să dialogheze și să coopereze cu Biserica noastră.

Astăzi, împreună cu mulți membri ai Sfântului Sinod și în prezența distinșilor invitați, în prezența clerului de mir și de mănăstiri, în prezența credincioșilor, mulțumiți lui Dumnezeu pentru toate darurile primite de la El, iar prin aceasta noi toți creștem duhovnicește în comuniune frățească.

În popor se spune că nemulțumitului i se ia darul. Pe de altă parte, și nemulțumitorului i se ia darul, pentru că nu-l cultivă prin recunoștință. Însă celor care mulțumesc lui Dumnezeu, El le înmulțește darul.

În al doilea rând, Prea Fericirea Voastră ați înțeles că *viața este lumină jertfelnică, lumină roditoare*, așa după cum ne spune Evanghelia de astăzi: „Păstorul cel bun își pune viața pentru oile sale”, adică se dăruiește, se jertfește zi cu zi ca răspuns la dragostea pe care a simțit-o atunci când l-a chemat Hristos. El se dăruiește când răspândește iubire în jur pentru Biserică și pentru popor. *Această lumină jertfelnică este însuși sensul vieții noastre*. De aceea, slujba ortodoxă a Botezului cuprinde și cererea ca Dumnezeu să-i dea celui botezat haină luminoasă, iar apoi, după Mirungere, haina luminoasă de pânză și lumânarea primită după Botez sunt simbolul hainei luminoase nevăzute, simbolul harului Sfântului Duh în care este înveșmântat cel nou botezat. Deci, acolo ni se dă lumina harului în formă concentrată. Toată viața creștină apoi nu este altceva decât desfășurarea și rodirea luminii de la Botez, desfășurarea și rodirea darurilor de la Botez care ni s-au dat când s-a spus: „pecetea darurilor Sfântului Duh”, daruri de lumină în suflet, lumină în trup, lumină în jurul nostru, lumină pentru lume spre slava Prea Sfintei Treimi. Suntem botezați în numele Prea Sfintei Treimi, ca să mărturisim în lume slava Prea Sfintei Treimi. Iar Prea Fericirea Voastră ați făcut roditoare această lumină a harului de la Botez și a harului de la hirotonie. Nicolae Iorga, și el din părțile Botoșanilor, spunea: „Oamenii diferă între ei în lumea aceasta prin intensitatea luminii pe care o răspândesc în jur. Toți sunt trecători, dar nu toți – zice el – lasă aceeași lumină în jurul lor când trec prin viață”.

Prea Fericea Voastră aduceți multă lumină, răspândiți lumină din lumina lui Hristos. Iar această lumină, o răspândiți în primul rând prin rugăciune, pentru că sunteți un ierarh evlavios și rugător. Frate de mănăstire la 13 ani și apoi, cum am amintit, slujitor al altarului de 60 de ani încoace. Dar răspândiți această lumină nu numai prin rugăciune ci și prin cuvânt, prin cuvântul rostit și tipărit. Mii de predici ținute ca slujitor al altarului, mii de cărți tipărite cu binecuvântarea, din inițiativa și cu osteneala Prea Fericii Voastre, mai ales Sfânta Scriptură în atâtea ediții și cărțile de cult. Ați luminat și luminați prin multele biserici care se construiesc, prin mulțimea preoților care se hirotonească în toată Patriarhia Română, cu binecuvântarea și sub păstoria Prea Fericii Voastre și a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Ați adus lumină prin eparhiile reactivitate sau nou înființate în Țară și în afara hotarelor actuale ale României. Luminați prin opera de caritate care se desfășoară astăzi în România. Luminați prin relațiile frățești pline de lumină și de căldură în raport cu toate celelalte Biserici Ortodoxe surori. Ca Întâistătător al Bisericii Ortodoxe Române ați făcut vizite de mai multe ori la Patriarhia Ecumenică, la Patriarhia Moscovei, la Patriarhia Serbiei, la Patriarhia Bulgariei și în Biserica Ortodoxă din Polonia. Iar ca ierarh de multă vreme ați vizitat și alte țări în care locuiesc ortodocși; uneori ați vizitat pe ortodocșii români și de alte naționalități în diaspora, în Europa Occidentală, în America și Canada. Toate aceste relații frățești sunt aducătoare de lumină, de binecuvântare, întăresc comuniunea în lumina iubirii Prea Sfintei Treimi.

De asemenea, ați răspândit și răspândiți lumină prin modul cum trăiți și exprimați spiritualitatea și credința poporului român, un popor creștinat în timp ce se forma, un popor care cunoaște taina Crucii și a Învierii, un popor a cărui credință a fost verificată prin suferință și prin speranță. Iar această lumină a poporului român, de bunătate și smerenie, ați arătat-o și în relațiile cu celelalte Biserici și confesiuni. De aceea, sunt prezenți aici reprezentanți ai Bisericii Romano-Catolice și ai altor Culte, cărora Prea Fericea Voastră le arătați prietenie și lumină. La ora actuală, Biserica Ortodoxă Română, păstorită de Prea Fericea Voastră împreună cu Sfântul Sinod, este un model de deschidere și de cooperare, de dialog cu alte Biserici și cu instituții internaționale creștine. Toate aceste forme de rodire a luminii sunt o binecuvântare de la Dumnezeu pentru poporul român.

În acest sens, cu permisiunea Prea Fericii Voastre, doresc să dau citire unei telegrame adresate Prea Fericii Voastre pe care am adus-o recent de la Chartres, din Franța, unde a avut loc întrunirea Comitetului unit al Conferinței Bisericilor Europene și al Consiliului Conferințelor Episcopilor romano-catolici din Europa, singura instanță creștină care reprezintă la ora actuală toate Bisericile mari din Europa: „Prea Fericea Voastră, Noi, membrii Comitetului unit KEK-CCEE, întruniți la Chartres, Vă dorim o

binecuvântată și fericită a 90-a aniversare și cerem lui Dumnezeu să binecuvinteze pe Prea Fericirea Voastră și Biserica Prea Fericirii Voastre". Semnează mitropoliți și episcopi ortodocși, cardinali și episcopi romano-catolici, pastori cu funcții de conducere în Biserici protestante, precum și episcopul de Londra din partea Bisericii Anglicane.

Prea Fericirea Voastră, acum, la ceas aniversar, dorim și noi ca Bunul Dumnezeu să vă dăruiască în continuare viață plină de lumină, de bucurii și de ajutor pentru Biserica Ortodoxă Română și pentru Ortodoxia întreagă.

În numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dorim să vă oferim acum două icoane: *Icoana Mântuitorului Iisus Hristos, Arhiereul veșnic* Care v-a chemat să fiți arhiereu, și *icoana Maicii Domnului*, care este simbolul sau chipul Bisericii pe care o slujiți împreună cu ceilalți slujitori ai lui Hristos. De aceea, purtați și două engolpioane pe piept: unul simbolizând pe Hristos Arhiereul, iar altul, pe Maica Domnului – icoana Bisericii.

Pentru binele Bisericii și pentru bucuria tuturor, dorim Prea Fericirii Voastre, ani mulți și binecuvântați!"

† DANIEL,
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

PILDĂ DE VIEȚUIRE ÎN HRISTOS

– Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST,
sărbătorit la ziua onomastică –

Ziua de 4 ianuarie, când se face pomenirea Cuviosului Teoctist, a intrat de mult în calendarul sărbătorilor și bucuriilor noastre duhovnicești, pentru că este ziua numelui Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Și anul acesta, la 4 ianuarie, ierarhi ai Sfântului Sinod, preoți și credincioși au urcat dealul spre Reședința Patriarhală pentru ca, odată cu rugăciunile lor, să felicite pe Prea Fericirea Sa cu prilejul zilei onomastice și să primească binecuvântarea părintească a arhiepiscopului care călăuzește de aproape două decenii Biserica noastră pe calea atâtor frumoase și rodnice împliniri.

Anul acesta, ziua onomastică a Prea Fericirii Sale a fost sărbătorită într-un context special, fiind un an jubiliar pentru Biserica noastră Ortodoxă Română, căci se împlinesc 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei și 80 de ani de la ridicarea ei la rangul de Patriarhie. Totodată, sărbătorirea zilei onomastice a anticipat alte două mari aniversări din acest an ale Prea Fericirii Sale, cu adânci semnificații în viața Bisericii întregi, și anume, aniversarea zilei de naștere, la 7 februarie, când Prea Fericitul Părinte Patriarh rotunjește frumoasa vârstă de 90 de ani, și împlinirea, la 5 martie, a 55 de ani de la hirotonia în arhiereu.

În acest an, la acest popas de aleasă bucurie duhovnicească, care s-a desfășurat în Reședința Patriarhală, au fost prezenți următorii ierarhi ai Sfântului Sinod: ÎPS Arhiepiscopi Teodosie al Tomisului și Nifon al Târgoviștei, PS Episcopi Epifanie al Buzăului și Vrancei, Calinic al Argeșului și Muscelului și Casian al Dunării de Jos, PS Episcopi Vicari Patriarhali Vincențiu Ploieșteanu, Ambrozie Sinaitul și Ciprian Câmpineanul, și PS Episcopi Vicari Eparhiali Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul. Au mai participat consilieri de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, părinții protopopi din Capitală, profesori de la Facultatea de Teologie și de la Seminarul teologic din București, stareți ai unor mănăstiri din eparhie, slujitori de la catedrala patriarhală, alți colaboratori ai Prea Fericirii Sale, studenți teologi și elevi seminariști, credincioși și credincioase.

Ceremonia s-a deschis cu un *Te Deum*, oficiat de PS Episcop Sebastian Ilfoveanul, înconjurat de preoți și diaconi de la catedrala Patriarhală.

După slujba *Te Deum*-ului, încheiată cu intonarea Imnului patriarhal, PS Episcop Casian al Dunării de Jos, în numele ierarhilor Sfântului Sinod și a tuturor celor prezenți, a rostit un cuvânt de omagiere a personalității Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, spunând cele ce urmează:

***Prea Fericite Părinte Patriarh,
Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cucernici Părinți,***

„Anul calendaristic, care în limbajul curent este denumit civil, este înduhovnicit de Biserică, căci în prima zi sărbătorim chiar numele Mântuitorului nostru

Iisus Hristos, Cel Căruia „Dumnezeu l-a dăruit un nume mai presus de tot numele”. Așadar, după rânduială, începem lucrarea noastră și în anul acesta cu Mântuitorul Iisus Hristos și apropiem de noi pilda unui slujitor desăvârșit al Bisericii, Sfântul Vasile cel Mare. Dumnezeu rânduiește ca astfel să se actualizeze la începutul unui nou an numele și lucrarea Mântuitorului Hristos în slujirea unui arhiereu.

Modelul desăvârșit al slujirii Bisericii, Sfântul Vasile cel Mare, care a pășorit în Cezareea Capadociei, este preluat, în chip special, în viața Ortodoxiei românești, mult mai concret, prin transferul simbolic al numelui fostei sale eparhii, în titulatura Întâistătorului Patriarhiei noastre.

Oferirea acestei modalități de actualizare a slujirii celui mai reprezentativ ierarh al Ortodoxiei, Bisericii Ortodoxe Române este și un act de recunoaștere a aceluiași direcții concrete ale misiunii bisericești care încep cu spiritualitatea monahală, ca temei al responsabilității sociale.

Iată de ce și ziua de astăzi, închinată unui Cuvios, însemnează în viața Prea Fericirii Voastre temelie a lucrării pastoral-misionare în Biserica noastră, după modelele permanent vii și actuale ale sfinților.

Dumnezeu v-a oferit încă din copilărie direcția școlii duhovnicești, ca temei la edificiul pe care l-ați consolidat, apoi, prin instrucție, în școlile teologice, însă totul a rămas marcat profund de bogăția spiritualității vieții monahale.

Acest însemnat aspect ne întrunește astăzi, la început de an, în a patra zi a lunii ianuarie, când îl sărbătorim pe Sfântul Cuvios Teoctist al cărui nume îl purtați cu cinste de la intrarea în monahism. Suntem în jurul Prea Fericirii Voastre spre a vă cinsti în sobor: arhieriei, cinul monahal, slujitorii Centrului Patriarhal și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, profesori de teologie, preoți și credincioși, căci aceasta este, în concret, familia duhovnicească în care lucrați și trăiți.

Tot astfel procedăm, la începutul anului bisericesc, în a treia zi a lunii septembrie, când serbăm tot un Sfânt Cuvios Teoctist. Așadar, din cei mai mulți cuvioși purtători ai aceluiași nume înscriși de Biserică în calendar, ne întrunim la începutul anului bisericesc și la începutul anului civil, în duh rugător, în Sfânta noastră Biserică, cu Întâistătorul ei, Prea Fericirea Voastră.

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Sunt vrednice de consemnat astfel de momente în viața Bisericii noastre Ortodoxe Române, cu atât mai mult cu cât ați păstrat duhul de monah în toate împrejurările, duhul monastic fiind chiar zestrea pe care ați primit-o în obște, încă de la vârsta de 14 ani, când ați continuat „școala de acasă” cu cea spirituală. Atunci ați plecat de acasă cu încă un tânăr. Evanghelia de astăzi, la pomenirea celor 70 de Apostoli ai Mântuitorului, recomandă plecarea la misiune doi câte doi! Aceasta arată importanța comuniunii, chiar și atunci când optăm pentru singurătate. Ați cultivat de tânăr pasiunea pentru comuniune și dorința de instruire la cei mai iscusiți părinți, instruindu-vă, mai întâi, la școala spiritualității moldovenești. V-ați folosit duhovnicește la școala monahismului muntean, optând pentru sinteză încă de la începutul vieții monahale. Vă sunt școli de neuitat

mănăstirile Neamț, Bistrița și Cernica. Părinții experimentați din aceste vetre monahale v-au ajutat să treceți înțelepțește printre „stâncile” deloc ușoare ale vieții.

Așa v-a descoperit patriarhul Justinian, ca pe un tânăr demn de a primi „coroana” arhieriei, în primul rând, pentru că erați monah școlit în răbdare. Așa v-a găsit, la un moment dat, Biserica sfârșitului de secol XX, drept cel mai încercat să văslăți pe cele mai grele „stânci” ale istoriei contemporane, pentru că ați dovedit răbdare monahală. Așa a fost voia lui Dumnezeu! Și depun mărturie aici, pentru că sunt prezenți profesorii de teologie și mulți preoți, că l-am auzit spunând, în preajma alegerii Prea Fericirii Voastre ca patriarh, pe părintele profesor Sofron Vlad de la Sibiu, că este cea mai bună îndreptare a Bisericii spre un ierarh care a rămas toată viața lui fidel chemării monahale.

Așa cum monahii, în vremuri grele, au coborât din mănăstiri în cetăți și au reușit, încercați fiind, să echilibreze lumea, tot astfel v-a dat Dumnezeu, Prea Fericite Părinte Patriarh, să păstrați spiritul echilibrului, în comuniune cu toți. Iată și noi, în comuniune, zece arhieriei, suntem lângă Prea Fericirea Voastră astăzi, aici, împreună cu părinții profesori de teologie, consilieri și slujitori de zi cu zi ai Prea Fericirii Voastre. Ne-ați învățat pe toți că din jilțul patriarhal poți sluji Biserica în duh monahal rugător, căci sunteți un liturghisitor de excepție și un deschizător de punți slujitoare spre oameni. Având permanent în suflet poporul de la care ați plecat, ați adus duhul vieții mănăstirești aici, pe colina Patriarhiei, și ne-ați îndemnat pe noi toți, arhieriei și preoți, să fim uniți în marea obște a Bisericii Ortodoxe Române, cu Întâistătătorul nostru, după rânduială. Așadar, în unitate să ne rugăm Domnului să binecuvinteze lucrarea bisericească în anul milei Sale 2005, în jurul Prea Fericirii Voastre! Retrospectiv, ne bucurăm de darurile revărsate peste noi în 2004, aducându-ne aminte, în primul rând, de comemorarea Sfântului Ștefan cel Mare, apărătorul creștinătății europene, la 500 ani de la mutarea sa la Domnul.

Anul 2005 ne oferă alte momente evocatoare în slujirea Bisericii noastre în lume: Autocefalia, Patriarhia și Întâistătătorul nostru, la anumite cifre rotunde de ani. Din aceste trei cinstiri descifrăm un mesaj unificator pentru Biserică, care este mai întâi autocefală, apoi este recunoscută de celelalte Biserici Ortodoxe la rangul de Patriarhie și care are, în mod firesc, în fruntea ei un patriarh. Patriarhul slujește, din chemare apostolică, în comuniune cu Sfântul Sinod, Autocefaliei și Patriarhatului în duhul vieții noastre bisericești.

Prea Fericirea Voastră,

În acest înțeles ierarhic al slujirii, nu sunteți numai Întâistătătorul administrativ al Bisericii, ci sunteți, înainte de toate, păstorul duhovnicesc și părintele nostru. Respectul nostru sincer vi-l exprimăm astăzi: arhieriei, preoți, monahi și credincioși la onomastica Prea Fericirii Voastre, pentru că slujiți cu jertfelnicie într-o Biserică păstrătoare a spiritualității, a culturii și a misiunii de sorginte apostolică și patristică, așa cum ne învăță chiar la începutul noului an Sfântul Vasile cel Mare, iar astăzi Sfântul Cuvios Teoctist, al cărui nume îl purtați cu vrednicie.

Vă aducem astăzi cu toții buchetul de sentimente, de respect și de mulțumire pentru pilda întregii dăruiri a vieții Prea Fericirii Voastre, de la începutul primirii

numelui monahal și, în continuare, până la înalta chemare patriarhală. Prezența noastră în jurul Prea Fericirii Voastre cu prilejul onomasticii este și un act de păstrare a tradiției în duhul înaintașilor Prea Fericirii Voastre, în frunte cu marele patriarh Justinian. Ați știut, în duhul celei mai sănătoase rânduielei bisericești, să păstrați legământul înaintașilor care v-au format și v-au transmis firul sacru al dăinuirii: frățietatea și comuniunea, prin care se întărește neîncetat marea familie duhovnicească în Biserică.

Împreună cu toți cei ce vă înconjoară astăzi cu respect și dragoste filială, vă dorim, Prea Fericite Părinte Patriarh, ani mulți și sănătoși, spre tot mai multe împliniri în viața Bisericii poporului român!

Să trăiți întru mulți și binecuvântați ani, Prea Fericite Părinte Patriarh!”

A răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh, care a mulțumit Prea Sfințitului Episcop Casian pentru cuvintele rostite și a asigurat pe toți că va lucra fără preget, cu aceeași dragoste și cu același zel, pentru a sluji mai departe, atât poruncile evanghelice ale Mântuitorului Iisus Hristos, cât și sporul duhovnicesc al poporului și Bisericii Ortodoxe Române.

Prea Fericirea Sa a spus următoarele:

**Înalt Prea Sfințiți Părinți,
Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Prea Cucernice Părinte Decan,
Prea Cucernici Părinți de la Patriarhie și de la Arhiepiscopie,
Iubiți credincioși,**

„Sărbătoarea în sine este semnificația trăirii noastre cu Dumnezeu. Nu există sărbătoare decât în dragostea și duhul Mântuitorului nostru Iisus Hristos și a Bisericii întemeiate pe jertfa și învierea Sa. Așa este și sărbătoarea de astăzi, pomenirea Cuviosului Părinte Teoctist Palestinitul, care s-a nevoit în pustia Iordanului de odinioară și fost așezat ocrotitor al noului paraclis al Așezământului românesc de la Ierihon, ridicat pentru pelerinii români din țară și de pretutindeni care merg să se închine la Locurile Sfinte. Este, așadar, o legătură firească cu Dumnezeu, în primul rând, care a dăruit sfinți mulți Bisericii și noi ne-am învrednicit să cunoaștem doar o mică parte din sfinții lui Dumnezeu, martiri, mărturisitori de-a lungul secolelor și a secolului pe care l-am încheiat de curând. Aceștia toți sunt luceferii și călăuzitorii noștri, sunt ocrotitorii vieții noastre.

Și dacă rânduiala monahală a făcut ca să purtăm un nume, să-mi îngăduiți să vă spun că un nume ca acesta nu și-l alege cel în cauză, ci, după îndreptările Sfântului Vasile cel Mare, numele se dă de către starețul care săvârșește slujba depunerii voturilor monahale. Mi-ar fi plăcut numele Teodorit, călăuzindu-mă după spusele părinților din Mănăstirea Bistrița, că ar fi fost acolo un ierodiacon cu acest nume, foarte talentat cântăreț și scriitor și caligraf, dar și foarte înțelept, cunoscut pe plaiurile Bistriței. Mănăstirea Bistrița a constituit întotdeauna o atracție și un interes deosebit pentru monahi, prin vestitul ei ctitor Alexandru cel Bun, ale cărui rămășițe pământești se găsesc acolo.

La tăierea părului și primirea numelui, de trei ori se oferă foarfeca, să se arate cât de mult se respectă voia celui care vine în monahism, libertatea lui. „Dă-mi foarfecel”, spune starețul, și trebuie să-ți întinzi foarfecel ca să-ți taie părul, adică să taie omul cel vechi. În clipa aceea am auzit Teoctist. Desigur, și numele acesta era cunoscut în Moldova acelei vremi, printr-un mare arhimandrit din familia autorilor de cântări, el însuși înzestrat cu o voce foarte frumoasă. Părintele acesta Teoctist, pe care l-am cunoscut, s-a stins din viață după război, în zbuciumul anilor 1944-1945, care au abătut peste Moldova și o bună parte a țării noastre un întreg cortegiul de lipsuri, boli și suferințe.

Așadar, numele Teoctist este actul depunerii voturilor monahale. Aceasta s-a întâmplat în 6 august 1935, la Schimbarea la Față, în Mănăstirea Bistrița-Neamț. Peste doi ani, în 1937, la 4 ianuarie, am fost hirotonit ierodiacon și m-am gândit atunci să leg ziua aceasta de ziua intrării în monahism. Și am sărbătorit ziua aceasta de 4 ianuarie atât cât se cerea, că nu știau mulți că sunt diacon și monah. Acum, de când mă aflu aici, și chiar în clipa de față, cum ați auzit, mai mult omagiu se aduce monahului și pe drept cuvânt, pentru că așa este Biserica noastră. Fiecare în felul său, chiar și cel din familie, are anumite însușiri care sunt doabele și valorile morale ale personalității lui.

Aici, la București, ca Episcop Vicar al Patriarhului Justinian, împreună cu Prea Sfințitul Antim Nica, fiind pomeniți în calendar, la 3 septembrie, Sfântul Mucenic Antim și Cuviosul Teoctist, sărbătoream amândoi această zi, la sfânta Mănăstire Antim, unde aveam chilia, și m-a urmat acum acolo, după alții, și Prea Sfințitul Episcop Ciprian Câmpineanul. Este o chilie lângă paraclisul mănăstirii, unde am petrecut 13 ani și nu pot uita cât de frumoși și liniștiți sufletește au fost anii aceia, deși făceam mari eforturi cu Prea Fericitul Patriarh Justinian pentru menținerea corabiei Bisericii noastre, cum s-a spus aici.

Când Dumnezeu m-a îndreptat cu slujirea de episcop la Arad, instalarea mea s-a făcut acolo la 16 septembrie în 1962. Și cum în calendar, la 3 septembrie, este iar un Cuvios Teoctist, cei de la acolo l-au sărbătorit pe acesta, de obârșie, însă, egipteană, pentru că sunt cu darul lui Dumnezeu mai mulți sfinți cu numele Teoctist în mineiele și cărțile noastre de cult.

Așa încât, ca mitropolit la Craiova și apoi la Iași, m-a găsit când Cuviosul Teoctist de la începutul anului bisericesc, când cuviosul acesta de astăzi, de la începutul anului civil. Iar în 1995, când întreaga Ortodoxie a fost la București, la festivitățile aniversare ale Autocefaliei și Patriarhiei Române, l-am sărbătorit pe Sfântul Mucenic Teoctist din 3 octombrie, în prezența patriarhilor Constantinopolului, Alexandriei, Serbiei, Bulgariei, în paraclisul acestei reședințe. Un har deosebit a fost atunci cu ziua aceasta, desigur revărsat și asupra persoanei mele.

Vă mulțumesc foarte mult pentru cuvântul pe care l-ați rostit, Prea Sfințite Părinte Casian, și pentru rugăciunile de astăzi care folosesc foarte mult, mai ales în vremea aceasta când o mare parte a lumii se găsește în doliu, într-o stare de tristețe, aducătoare, poate, de roade duhovnicești, după cutremurul devastator care a lovit țările Asiei de sud-est. Catastrofa aceasta nemaiîntâlnită în istoria noastră este de o așa gravitate încât nu dă posibilitatea ajutorării celor în suferință, căci se pătrunde foarte greu în așezările din Arhipelagul Oceanului Indian

pentru a le duce apă și hrană. Dumnezeu ne-a dat în gând să contribuim și noi la alinarea acestui ocean de suferințe. Și am primit multe scrisori de mulțumire și încurajare că dăm posibilitatea clerului și credincioșilor noștri să fie prezenți, atât sufletește, cât și material, în această parte de lume unde sunt nu numai creștini, dar toți sunt zidirea lui Dumnezeu, sunt frații noștri. Încât să avem întotdeauna în mintea și în sufletul nostru cuvintele Sfântului Apostol Pavel, care ne îndeamnă: „Nu vă întristați ca cei care nu au nădejde” (I Tes. 4, 13). Și conducătorii de popoare, lumea întreagă este preocupată de această catastrofă în care și-au găsit sfârșitul oameni de la mari depărtări, aflați acolo în acele momente tragice. Iar aceasta trebuie să ne aducă și nouă aminte de mai multă smerenie, de mai multă nădejde și credință, de mai multă apropiere de Hristos și de datoria noastră de slujitori ai Lui și ai Bisericii Sale. Din această întâmplare trebuie să învățăm neașteptata venire a lui Dumnezeu, cum o descriu Sfinții Evangheliști. Sunt semne ale sfârșitului lumii care va veni când o să vrea Dumnezeu. Și sfârșitul unei persoane constituie o mare pagubă pentru omenire, dar atâtea vieți câte au pierit acolo?

Biserica noastră are atâtea izvoare de nădejde și de bucurie. Aceste zile au fost adevărate trăiri pentru mine personal, pentru colaboratorii mei, oferite de frumusețea întâlnirilor cu tineretul, cu copilașii, asemenea Pruncului Iisus care ne-a amintit de gingășia lor, de curățenia inimii lor și ne-a făcut să înțelegem că putem să ne apropiem mai mult de Hristos prin ei, prin orfani, prin copii, prin tineri. Și credincioșii noștri, de asemenea, ne aduc bucurii din toate părțile țării. Peste tot adie un spirit creator, un duh creștin care din ce în ce mai mult se purifică în Hristos și în credința noastră cea adevărată.

Vă mulțumesc tuturor și rog pe Bunul Dumnezeu și pe ocrotitorul meu, Cuviosul Teoctist de astăzi, cel din pustiul Iordanului, să fie mijlocitor pentru mine și pentru noi toți pe lângă Maica Domnului și Prea Sfânta Treime, ca să ne bucurăm și noi de sănătate și de împlinirea rugăciunilor și nădejdelor pe care le legăm de anul în care am intrat. Vă mulțumesc și La mulți ani cu prilejul acesta! Amin!”.

La sfârșit, Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a întreținut călduros cu cei de față, care au dorit să-l felicite și personal, împărtășind fiecăruia gânduri bune și binecuvântări, împletite cu îndemnuri pentru o rodnică activitate. Cu acest prilej, Prea Fericirea Sa a primit flori, precum și scrisori și telegrame de felicitare din țară și de peste hotare, de la preoți și credincioși, la care a răspuns cu dragoste și binecuvântări patriarhale.

Sărbătorirea zilei onomastice a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist a prilejuit o nouă mărturisire a dragostei de care se bucură Înaltul Păstor în rândurile ierarhilor, preoților și credincioșilor, pentru înțelepciunea cu care cârmuiește Biserica Ortodoxă Română pe căile drepte statornicite de Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

La acest ceas aniversar, cu ecouri luminoase în inimile tuturor fiilor săi duhovnicești, îndreptăm un gând de recunoștință vie către Bunul Dumnezeu pentru darurile bogate revărsate asupra persoanei Prea Fericirii Sale și ne rugăm să-i dăruiească sănătate, putere de muncă și îndelungă înziliră în fruntea Bisericii noastre Ortodoxe Române. Întru mulți ani, Prea Fericirea Voastră!

PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST
LA 90 DE ANI DE VIAȚĂ ÎNCHINATĂ SLUJIRII
LUI DUMNEZEU

(7 februarie 1915 – 7 februarie 2005)

Anul acesta, la 7 februarie, din darul lui Dumnezeu, Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a împlinit 90 de ani de viață. O viață dedicată exclusiv slujirii lui Dumnezeu și Bisericii Sale, pe care a trăit-o cu vrednicie, înțelepciune și putere de muncă în toate înaltele sale îndatoriri. În cei 90 de ani de viață ai Prea Fericirii Sale au existat atât momente de bucurie și satisfacție, cât și momente de apăsare și de cumpănă, despre care deseori mărturisește că le-a depășit prin meditație și smerită rugăciune.

1. Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală

Prea Fericitul Părinte Patriarh a aniversat cei 90 ani de viață slujind Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, fiind înconjurat la Sfântul Altar de o coroană de ierarhi ai Sfântului Sinod, de preoți din țară și din străinătate.

În soborul arhieriei slujitori s-au numărat: ÎPS Mitropoliți *Daniel* al Moldovei și Bucovinei, *Teofan* al Olteniei și *Iosif* al Europei Occidentale și Meridionale, ÎPS Arhiepiscopi *Teodosie* al Tomisului, *Nifon* al Târgoviștei, *Pimen* al Sucevei și Rădăuților, *Bartolomeu* al Clujului și *Andrei* al Alba Iuliei, PS Episcopi *Gherasim* al Râmnicului, *Epifanie* al Buzăului și Vrancei, *Călinic* al Argeșului și Muscelului, *Casian* al Dunării de Jos, *Timotei* al Aradului, *Nicodim* al Severinului și Strehăiei, *Damaschin* al Sloboziei și Călărașilor, *Ioan* al Covasnei și Harghitei, *Galaction* al Alexandrei și Teleormanului, *Sofronie* al românilor din Ungaria și *Daniel*, Episcop-Loctiitor al românilor de la Vârșet, PS Episcopi *Vincentiu* Ploieșteanu și *Ciprian* Câmpineanul, Vicari Patriarhali, *Sebastian* Ilfoveanul și *Varsanufie* Prahoveanul, Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, *Visarion* Rășinăreanul, Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului și *Gurie* Strehăianul, Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, PS Arhieriei Vicari *Irineu* Slătineanul al Episcopiei Râmnicului, *Ioachim* Băcăoanul al Episcopiei Romanului, *Petroniu* Sălăjeanul al Episcopiei Oradiei, și *Iustin* Sigheteanul al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului.

La slujba Sfintei Liturghii oficiată de Prea Fericirea Sa au luat parte câteva sute de persoane, între care consilieri patriarhali și episcopali, protopopi, preoți, stareți și starețe de mănăstiri, monahi și monahii, profesori de teologie, studenți teologi și elevi seminariști, precum și numeroși credincioși. A fost prezent și ÎPS *Ioan Robu*, Arhiepiscop și Mitropolit Romano-Catolic de București, precum și *Jean Claude Perisset*, Nunțiu Apostolic la București, *Joséf Homayer*, Episcop romano-catolic de Hildesheim-Germania și Monseniorul *Albert Rauch*, directorul Institutului ecumenic de la Regensburg-Germania.

După citirea Sfintei Evanghelii (Ioan, 10, 9-16) în care s-a vorbit despre Păstorul cel Bun, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, ÎPS Mitropolit *Daniel* al Moldovei și Bucovinei, în numele membrilor Sfântului Sinod, a rostit un înălțător cuvânt de omagiere a personalității Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la

împlinirea celor 90 ani de viață, punând în evidență faptul că darul chemării Păstorului cel Bun, Hristos-Domnul, s-a realizat luminos în persoana Prea Fericirii Sale, care a înțeles totdeauna că viața este dar de la Dumnezeu și de aceea a mulțumit neconținut pentru darul vieții la fiecare Liturghie pe care a săvârșit-o ca preot, începând din 1945, și ca arhiepiscop, începând din 1950, așa cum a mulțumit și astăzi, împreună cu ierarhi ai Sfântului Sinod și în prezența unor distinși invitați, a clerului de mir și de mănăstiri și a credincioșilor.*

Î.P.S. Mitropolit Daniel a oferit apoi Prea Fericirii Sale în amintirea acestei zile, două icoane de argint, lucrate artistic în Atelierele Institutului Biblic de la mănăstirea Pasărea, ce poartă fiecare inscripția: „*Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la împlinirea a 90 ani, din partea membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. 7 februarie 2005*”.

Răspunzând cuvintelor de felicitare adresate de ÎPS Mitropolit Daniel în numele ierarhilor Sfântului Sinod, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a mulțumit cu recunoștință Inalt Prea Sfinției Sale și tuturor celor care au venit să-l felicite în această zi binecuvântată**.

La sfârșitul Sfintei Liturghii s-a oficiat un parastas pentru cei patru patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina și Iustin Moisescu, înaintași ai Prea Fericitului Părinte Teoctist, precum și pentru părinții Prea Fericirii Sale.

După slujbă, ierarhii slujitori au ieșit din catedrală în procesiune și, trecând printre șirurile de credincioși care se aliniaseră afară, s-au oprit pe treptele Reședinței Patriarhale, de unde Prea Fericitul Părinte Patriarh le-a mai adresat următoarele cuvinte:

Frați și surori în Domnul,

„Această zi înseamnă pentru mine trăirea unei mari bucurii sufletești, deoarece îmi amintește de venirea pe lume și încununarea cei nouăzeci de ani de viață. Prin slujba și cuvântul meu din Biserică, am încercat să vă fac pe toți părtași acestei bucurii, pe care au îmbogățit-o iubiiții mei părinți și frați întru slujire, membri ai Sfântului Sinod al Bisericii noastre. De asemenea, ne-a încurajat preoțimea, colaboratorii și credincioșii catedralei, cu care ne-am rugat împreună. Nu se poate aștepta un har mai mare din partea lui Dumnezeu și o bucurie mai adâncă decât atunci când te vezi înconjurat de fețe luminoase, de inimi curate, de chipuri de credincioși și credincioase pline de evlavie, care ne-au stat în sprijin neîncetat ca să putem străbate vremurile întunecate din deceniile de tristă aducere aminte. Acum avem datoria să risipim ceea ce este neclar din punct de vedere moral, și să sădăm în sufletele noastre binele, dreptatea și virtutea întru dobândirea darurilor Duhului Sfânt. Această misiune să o îndeplinim noi, atât prin rugăciuni cât și prin pilda vieții noastre, ca să contribuim, iubiiții mei, la vindecarea bolilor sufletești și trupești. Condamnând păcatele abătute asupra unor

* Cuvântarea Î.P.S. Mitropolit Daniel se publică separat în prezentul capitol al revistei „*Biserica Ortodoxă Română*”, cu titlul „*Păstorul, Lumină pentru Biserică*”.

** Cuvântul de răspuns al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist se publică separat în prezentul capitol al revistei „*Biserica Ortodoxă Română*” sub genericul „*Slujind Taina voii lui Dumnezeu*”.

semeni de-ai noștri, noi nu-i condamnăm pe păcătoși, ci, dimpotrivă, ne rugăm ca Însuși Mântuitorul Iisus Hristos, care pe toți ne iubește, să îi ajute cu harul său (Iez. 18, 23). Cu rugăciunea, binefacerea și ajutorul ei, Biserica ne tămăduiește pe toți și ne iartă păcatele.

Cu acest prilej, vă mulțumesc încă o dată tuturor pentru că ați răspuns la apelul nostru și ați contribuit la colecta de ajutorare a celor care au suferit de pe urma catastrofei din zona Oceanului Indian, strângându-se numai în catedrala noastră patriarhală peste 80.000.000 lei. Nu știm ce întâmpinăm mâine! De aceea, binefacerea pe care o îndreptăm către frații de acolo, din țările de pe malurile oceanului indian, este un gest deosebit de creștinesc. Ajutorul acesta este, frații mei, acel „ban al văduvei” din Sfânta Evanghelie (Luca 21, 1-4). Dacă în deceniile trecute, de grea cumpănă pentru viața noastră bisericească, credincioșii noștri, cu lumânărica lor, au zidit și restaurat biserici și mănăstiri și au întreținut școlile noastre de învățământ teologic, acum iată că ei și-au arătat mărinimia față de semenii lor din acele părți îndepărtate, de alte credințe, cărora li s-a trimis semnul iubirii noastre față de ei. Folosesc acest prilej pentru a mă adresa și ierarhilor Sfântului Sinod care au organizat și ei în mod pilduitor colecte cu rezultate foarte frumoase. Suma strânsă a fost transmisă la locul convenit prin intermediul Crucii Roșii, pentru a fi repartizată celor aflați în suferință. Vă imaginați ce impresie frumoasă dobândește Biserica și țara noastră, clerul și credincioșii al căror ajutor ajunge, peste mări și țări, la cei în suferință.

Vă mulțumesc pentru bucuria pe care mi-ați făcut-o astăzi prin prezența dumneavoastră, prin prezența Înalt Prea Sfințitorilor și Prea Sfințitorilor Părinți, precum și a înaltelei personalități din țară și de peste hotare. Biserica noastră se roagă pentru toți, îi iubește pe toți semenii și toate le nădăjduiește, așa cum spune Sfântul Apostol Pavel (I Cor. 13, 7). Prin aceste fapte de iubire, ea transmite bunătatea sufletească a românilor, așa cum suntem cunoscuți în lume, ca popor creștin, recunoscut în istorie pentru credința și generozitatea sa. Pentru toate aceste daruri, să mulțumim lui Dumnezeu și să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfânt, Treimea cea de o ființă și nedespărțită.

„Binecuvântarea Domnului să fie cu noi, cu toți!”

În holul Reședinței Patriarhale, Prea Fericirea Sa a oferit fiecărui ierarh prezent la slujbă în această zi câte un toiag arhieresc, spunând:

„Ca oameni, simțim nevoia unor semne simbolice de iubire din partea altora, care, de obicei, subliniază un moment ca cel de astăzi, aniversarea zilei mele de naștere. În anul 2005 ne-a binecuvântat Dumnezeu să sărbătorim și două mari jubilee, aș putea să le numesc: naționale. Primul este aniversarea dobândirii Autocefaliei Bisericii noastre, acum 120 de ani. Acest act împlinit de Patriarhia Ecumenică, la insistențele clerului și credincioșilor români, înseamnă chibzuirea și rostuirea treburilor bisericești de către Sfântul Sinod al Bisericii noastre, fără a mai depinde de o altă autoritate bisericească, cum se întâmpla până în 1885. Al doilea mare act de dreptate a fost ridicarea Bisericii noastre la treapta de Patriarhie, înfăptuită de înaintașii noștri acum 80 de ani, în 1925, când a fost și

recunoscută de Patriarhia de la Constantinopol. După cum știți, înaintea mea au păstorit Biserica Ortodoxă Română patru mari Patriarhi, patru mari evanghe-liști, fericiții de pomenire: Miron, Nicodim, Justinian și Justin, care au consolidat Biserica noastră până în 1986, când am fost ales ca al cincilea Patriarh. Am găsit o moștenire scumpă, o brazdă bine trasă, astfel încât am putut să desfășurăm, cu darul lui Dumnezeu, o lucrare bine cunoscută, despre care s-a vorbit și astăzi în sfânta biserică.

Semnul simbolic, despre care am amintit, nu poate fi altul decât acest toiag arhieresc, simbolul misiunii noastre arhieresti, pe care ni-l oferă cu bine-cuvântare, la hirotonie, Patriarhul sau Mitropolitul, încredințându-ne ascultarea la care ne-a chemat. Toiagul acesta pastoral are semnificația autorității bise-ricesti de îndreptare și convingere, dar și de disciplină. Legat de cei nouăzeci de ani ai mei, împliniți în acest an jubiliar, împreună cu colaboratorii de la Pa-triarhie, am apreciat să marchez acest moment prin a oferi cu multă dragoste și prețuire Înalt Prea Sfințiților și Prea Sfințiților Părinți ai Sfântului Sinod câte un toiag lucrat cu măiestrie în Atelierele de obiecte bisericești ale Patriarhiei Române. Am amintit aceste ateliere pentru că îmi sunt scumpe, fiind înființate cu multe eforturi de Patriarhul Justinian, părintele meu sufletesc, și încadrate în Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, care promovează cu frumoase rezultate: arta bisericească, activitatea editorială și de răspândire a Sfintei Scripturi, a cărților de cult și a literaturii religioase, precum și con-fecționarea obiectelor bisericești, între care și bastonul acesta. A daug tuturor urarea frățească de a-l purta și folosi spre slava Bisericii mulți și fericiți ani cu bucurie și cu sănătate!

Cu dragoste și îmbrățișare frățească!"

Toiagul, lucrat cu măiestrie în Atelierele Institutului Biblic, are inscripționate pe mâner cuvintele: „**Din dragostea noastră. Patriarhul Teoctist. 7 februarie 2005**”.

2. Recepția din Palatul Patriarhiei

În continuarea ceremoniei din catedrală, potrivit programului, s-a desfășurat în Pałatul Patriarhiei un moment aniversar, la care au participat preoți, monahi, pro-fesori de teologie, reprezentanți ai unor culte religioase din țară și străinătate, per-sonalități ale vieții publice românești, membri ai Corpului Diplomatic acreditat la București, reprezenanți ai românilor din diaspora, dar și credincioși care au dorit să-l felicite pe Prea Fericitul Părintele Patriarh la aniversarea zilei sale de naștere.

Între participanți s-au numărat Doamna Mona Muscă, ministrul Culturii și Cultelor, Domnii consilierii prezidențiali Florin Tătaru Cazaban și Claudiu Săftoiu, fostul președinte al României, Domnul Ion Iliescu, Prof. Eugen Simion, președintele Academiei Române, academicienii Constantin Bălăceanu Stolnici și Virgil Căndea, poetul Grigore Vieru de la Chișinău, scriitorul Vasile Tărățeanu de la Cernăuți, academician Mihai Cimpoi, președintele Uniunii Scriitorilor din Re-publica Moldova, Domnul Andrei Inimăroiu, primarul sectorului 4 din Capitală și alți invitați.

În acest cadru, s-a prezentat mesajul noului Președinte al României, **Domnul Traian Băsescu**, adresat Prea Fericitului Patriarh Teoctist la împlinirea vârstei de 90 ani. În mesajul Președintelui României, citit de consilierul prezidențial Claudiu Săftoiu, se spune:

Prea Fericite Părinte Patriarh,

„Dumnezeu, chemându-vă la cea mai înaltă treaptă a Arhieriei, v-a oferit un dar de mare preț și o misiune plină de răspundere față de Biserica Sa. Căci slujirea pe care o împliniți este o continuă încercare a discernământului duhovnicesc în fața vremurilor

Ajungând la vârsta deplinei înțelepciuni, aveți prilejul unei priviri pătrunzătoare asupra destinului Bisericii Ortodoxe Române în zilele noastre. Ați cunoscut dimensiunea istorică a vieții creștine, după cum Prea Fericirea Voastră înșivă ați scris, cu reușitele și penumbrele ei, însoțit de personalități de seamă ale teologiei și ierarhiei ortodoxe: Chesarie Păunescu, Petre Vintilescu, care v-a îndrumat la Facultatea de Teologie din București, Irineu Mihălcescu, precum și înțeleptul Patriarh Justinian, cel care v-a hirotonit în treapta arhieriei.

Ați traversat timpuri ostile, care făceau foarte dificilă misiunea Bisericii, dar în anii redobândirii libertății ați continuat lucrarea predecesorilor, contribuind la mișcarea ecumenică și, mai ales, la găsirea fraternității între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romano-Catolică.

Împlinirea vârstei de 90 de ani este un moment de bucurie în Biserică, dar și de mare responsabilitate.

În această perioadă de intensă și amplă pregătire pentru integrarea României în Uniunea Europeană, Biserica – așa cum s-a angajat la Întâlnirea de la Snagov din 2000 – are un rol important ca purtătoare a tradiției și ca organism viu, capabil să construiască spiritual în deplină libertate și demnitate. O Biserică aflată în deplinătatea vocației sale poate intra într-un parteneriat solid cu instituțiile Statului pentru a face să renască chipul moral al societății.

Vă adresez cele mai sincere urări de putere în slujba Bisericii și, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, sănătate „în credință, în iubire și în răbdare” (Tit, 2, 2).

Răspunzând felicitărilor adresate de Domnul Traian Băsescu, noul Președinte al României, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a spus cele ce urmeză:

„Înainte de cele impuse de protocolul momentului, exprim recunoștința mea Domnului Președinte al României pentru mesajul ce ne-a transmis, care s-a citit aici de Domnul consilier prezidențial, cum s-a auzit. Este primul semnal, așa spune, venit de la Palatul Cotroceni către noi în această zi, când împlinesc 90 de ani. Începând un nou deceniu de viață, socot că voi avea prilejul să repetăm asemenea corespondență atât de necesară pentru etapa în care ne găsim acum.

De la bun început trebuie să remarcăm cunoștința temeinică a noului Președinte al României, ca și a celor de dinainte, despre Biserica noastră și despre scrierile sfinte, după cum rezultă din textul mesajului. E de la sine înțeles că Biserica nu poate avea alt drum decât cel ales de poporul român. Iar democrația,

cu valorile ei, înțelese și în duhul Sfântului Apostol Pavel, nu poate duce decât la rezultate foarte frumoase și pe care Biserica noastră le salută și le promovează.

Biserica Ortodoxă Română, cum cunoaștem cu toții, a fost numită de marii noștri învățați, ca Nicolae Iorga, Ioan Petrovici și alții, **Biserica poporului român**. Și, pe bună dreptate, pentru că de-a lungul secolelor, Biserica noastră și-a înscris vrednicia ei în istoria poporului român. Anul acesta, și probabil Domnul Președinte a luat cunoștință, este un an jubiliar pentru noi, fiindcă aniversăm două mari evenimente bisericești și anume, 120 de ani de la dobândirea Autocefaliei Bisericii noastre și 80 de ani de la înființarea Patriarhiei Române, de care eu leg, cum știu toți, și **Catedrala Mântuirii Neamului**. Vă rog să transmiteți Domnului Președinte că am rămas sensibil la semnalul pe care l-am primit în legătură cu catedrala și pe care l-am discutat împreună cu înalții noștri ierarhi. Vom defini-tiva această nouă formulă, care a mai fost în atenția noastră, dar noi am dorit catedrala pe platoul din Parcul Carol. Înțelegem că acolo sunt greutăți, încât vom discuta și defini-tiva această nouă formulă. Acum, când se împlinesc 80 de ani de Patriarhat și cinștim pe cei patru mari patriarhi de dinaintea mea, care au avut multă râvnă pentru catedrală, nu facem, decât să continuăm ideea lor și a înain-tașilor lor și ai noștri.

Vă mulțumesc, Domnule consilier prezidențial, și vă rog să comunicați Domnului Președinte că sunt prezenți aici ierarhii Sfântului Sinod și acest mesaj este un semnal foarte plăcut nu numai pentru mine, ci pentru noi toți. Nu numai din 1990 încoace, dar și înainte Biserica noastră a sprijinit identitatea culturală și identitatea națională a poporului român. Moștenirea păstrată de la înaintași este pentru noi puternic temei ca acum să fim și mai mult alături de cei care spri-jină integrarea țării noastre în Uniunea Europeană, potrivit angajamentului ce ni l-am luat la Întâlnirea de la Snagov, din anul 2000, împreună cu celelalte culte din România, cum foarte frumos se spune în mesajul Domnului Președinte. Îl avem aici printre noi și pe Înalt Prea Sfințitul Ioan Robu, Arhiepiscop și Mitro-polit romano-catolic de București, iar la Liturghia din catedrală a fost prezent Episcopul Jose Homeyer din Germania, Președintele Conferinței episcopilor catolici din comunitățile europene, precum și reprezentanți ai Conferinței Biseri-cilor Europene. Încât vă rog să-i transmiteți Domnului Președinte bucuria noas-tră și doriri de sănătate, pace și mult succes în noua activitate care însemnează mai binele țării și poporului nostru românesc. Vă mulțumim foarte mult!”

Și fostul președinte al României, **Domnul Ion Iliescu**, a adresat un mesaj de felicitare Prea Fericirii Sale, spunând:

„Am ținut să fiu prezent la această aniversare a dumneavoastră și să-mi exprim alături de toți ceilalți bucuria față acest moment simbolic pentru Biserica Ortodoxă Română. În primul rând, pentru că împliniți o vârstă venerabilă și ne bucurăm că la 90 de ani vă păstrați și forța fizică și forța intelectuală care impune respect tuturor. În al doilea rând, pentru tot ce ați făcut dumneavoastră pentru Biserica noastră. Am cunoscut și momentele grele prin care ați trecut și am apre-ciat contribuția dumneavoastră personală, mai întâi, pentru stabilitatea Bisericii Ortodoxe Române, apoi, pentru rolul pe care Biserica Ortodoxă Română l-a în-

deplinit în istoria recentă, atât pentru realizarea climatului de stabilitate a societății românești, cât și pentru relațiile exemplare care s-au statornicit în societatea românească între cultele religioase, între Culte și Stat, dar și rolul istoric al dumneavoastră în dialogul dintre cele două mari Biserici creștine. Vă felicit, vă urez viață lungă, multă sănătate, spre binele și al Bisericii și al poporului nostru. La mulți ani!"

3. Dejunul la Reședința Patriarhală

Cu prilejul aniversării zilei de naștere, Prea Fericitul Părinte Patriarh a oferit ierarhilor Sfântului Sinod, colaboratorilor de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, altor invitați, un dejun la Reședința Patriarhală. În timpul dejunului, Prea Fericirii Sale i s-au adresat felicitări la împlinirea celor 90 ani, cu urări de sănătate, pace și zile îndelungate în fruntea Bisericii Ortodoxe Române.

Între vorbitori s-au numărat: **Prea Sfințitul Episcop Gherasim al Râmnicului, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Ioan Robu, Monseniorul Albert Rauch** din Regensburg-Germania, **Domnul Filaret Acatrinei**, de la Televiziunea Română, redacția emisiunii Istorie, Cultură, Viață Spirituală, precum și **Domnul Dragoș Șuleanu**, președintele Societății Naționale de Radiodifuziune, cel din urmă oferind Prea Fericitului Părinte Patriarh, din partea Radio România, CD-ul aniversar „**Un patriarh la vârsta patriarhilor**”, ce conține înregistrări din fonoteca de aur a Radiodifuziunii cu și despre Prea Fericirea Sa, precum și o plachetă aniversară, având inscripționată următoarea urare: „*La vârsta patriarhilor, fiți binecuvântat cu mulți ani, pentru ca răbdarea, înțelepciunea, nădejdea și credința Prea Fericirii Voastre să îndrepteze neamul românesc spre mântuire*”.

Mulțumindu-le tuturor pentru urările făcute, **Prea Fericitul Părinte Patriarh** a spus între altele: „*Este o împlinire și un popas ziua de astăzi. Sunt în această viață lungă de 90 ani atâtea întâmplări, fapte și evenimente pe care le-am străbătut și le-am cunoscut. Pe unele le-am ocolit, cu altele m-am confruntat direct, încât pot să afirm că viața este o cale extraordinară spre desăvârșire, spre cunoaștere, o cale de apropiere de Dumnezeu, de tine însuși și de semenii. Viața omului este rânduită în așa fel încât poate să-l ridice pe piscurile cele mai înalte ale luminii și ale iubirii dumnezeiești, după cum îl poate coborî în cele mai adânci străfunduri ale suferinței, prigoanei, ale robiei păcatului sau irosirii anilor tinereții. Nu este o joacă și nu este o întâmplare viața noastră. Stă în puterea fiecărei persoane să-și croiască viața atunci când își dă seama de valoarea și de importanța ei*”.

Părintele Patriarh a mai adăugat: „*Fără să fi depus eforturi speciale sau să am un mentor care să-mi deschidă un orizont, să mă învețe ce să fac, am ajuns pe nesimțite la Seminarul monahal de la Cernica. Au venit apoi evenimentele din anii 1940-1945 și cele următoare, la care unii dintre cei prezenți ați fost martori. E foarte interesant că nu pot să indic o personalitate care să mă fi condus cumva în viață, să-mi fi arătat drumul pe care să merg, decât acei oameni simpli, părinți și frați de mănăstire, pe care i-am întâlnit în copilăria mea, foarte sinceri, foarte credincioși, foarte nobili sufletește, încărcăți de bunătăți, dar care nu vedeau dincolo de îndatoririle zilnice și te apreciau după cum răspundeai la ascultările pe*

care și le dădeau. Așa am depănat pe caierul vremii cele nouă decenii de viață, an după an, unii mai grei, alții mai ușori, dar toți străbătuți de frământări, de strădanii și osteneți, care m-au adus unde mă găesc astăzi”.

4. Împreună cu bătrânii

Și anul acesta, ca și anii trecuți, Prea Fericirea Sa a dorit ca în această zi aniversară să fie în mijlocul bătrânilor de la Centrul de Îngrijire și Asistență nr. 1, „Sfântul Vasile”, mutat de la 12 martie 2004 din strada Radu Vodă în Aleea Reșița, sectorul 4, București.

Centrul acesta este o unitate de asistență medico-socială pentru bătrânii bolnavi cronic. Unitatea funcționează în sectorul 4 al Capitalei de 45 ani. În prezent, în acest centru sunt internați și primesc îngrijire 108 bătrâni. Ca organizare, unitatea funcționează în regim de spital cu profil geriatric, având angajați medici, chimiști, psihologi, asistenți sociali și medicali, infirmiere și de curând un preot, Părintele Ganciu Emanuel, care a amenajat o capelă într-o cameră a clădirii, până va reuși să ridice o biserică în curtea așezământului. Finanțarea Centrului este asigurată din bugetul Consiliului local al sectorului 4, la care se adaugă o contribuție din partea asistaților.

În urmă cu cinci ani, Prea Fericitul Părinte Patriarh a luat, oarecum, sub patronajul său acest Centru de Îngrijire. De atunci, Prea Fericirea Sa se interesează îndeaproape de viața bătrânilor, le trimite daruri, îi vizitează periodic, iar în ziua sa de naștere poposește îndelung în mijlocul lor, servește masa împreună și stă cu ei de vorbă, încurajându-i și întărindu-i sufletește.

Nici anul acesta, la aniversarea celor 90 de ani, Prea Fericirea Sa nu i-a uitat pe bătrâni așezământului, le-a trimis daruri, iar seara, la ora 19,00, însoțit de ÎPS Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, PS Episcop Casian al Dunării de Jos, PS Episcop Sofronie al românilor din Ungaria și PS Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, a poposit în mijlocul lor.

După ce a vorbit cu unii dintre ei și i-a ascultat cu răbdare pe alții, **Prea Fericitul Părinte Patriarh** le-a spus tuturor următoarele:

„Ca și în anii trecuți, ne revedem din nou în această zi scumpă pentru mine. Anul acesta am venit însoțit de ÎPS Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, de PS Episcop Casian de la Galați și PS Episcop Sofronie de la Gyula, din Ungaria, unde sunt români, și de PS Episcop Ciprian de la Patriarhie. Am venit, așadar, mai mulți astăzi ca să stăm de vorbă.

Așa au fost și părinții noștri. Frații și surorile mele nu mai sunt, s-au dus toți. Eu am rămas, penultimul din cei unsprezece copii ai părinților mei. Dar ei s-au dus toți. Și acum îi fericesc, nu-i plâng, și mă rog pentru ei. Astăzi am avut bucuria că m-am rugat pentru ei împreună cu Înalt Prea Sfințitii și Prea Sfințitii Părinți din Sfântul Sinod. Este o bucurie, pentru că ei n-au murit, ei trăiesc în viața de dincolo. Viața aceasta ne este dată de Dumnezeu ca să ne pregătim pentru viața cealaltă. Viața noastră este darul lui Dumnezeu și acest dar ne este dat ca să pregătească viața deplină, pentru că viața de pe pământ este numai o parte a vieții, cea deplină este viața cealaltă, viața veșnică. De aceea, anii pe care ni-i

dă Dumnezeu, atâți cât ne dă, trebuie să-i trăim după legile lui Dumnezeu, după învățătura Bisericii, după învățătura părinților noștri, a bunicilor noștri.

Când eram copil, nu erau preoți mulți ca astăzi și satul nostru nu avea preot, dar părinții mei știau zilele de sărbătoare, că se trăgea clopotul la biserică. Erau trei biserici și un singur preot. Și chiar dacă nu venea preotul, se știa că e sărbătoare, că se trăgea clopotul la biserică, cum spuneam. Și atunci, toți lăsau lucrul. Care puteau, mergeau în satul vecin la biserică, iar cei care rămăneau acasă făceau câte ceva ca să ajute fie un bătrân, fie un sărac, fie o familie nevoiașă cu mulți copii din sat. Era o faptă bună care îi pregătea pentru viața cealaltă. Totodată, se păzeau de certuri, de gâlceavă. Nu erau ca astăzi atâtea neînțelegeri, atâtea judecăți, atâtea lepădări ale fiilor de părinți și a părinților de copii. Altfel era viața atunci. Acum ne luptăm cu multe neajunsuri de acest fel, mai ales la oraș, cum știți și dumneavoastră.

Sfânta Biserică are această grijă, această misiune de a ajuta și a mângâia pe bătrâni, pe orfani, pe bolnavi cu ce poate și intervine și la stat pentru ajutoare. Avem parohii care au înființat cămine pentru preoți bătrâni și pentru preotese văduve și fără copii. Zilele următoare vom inaugura un cămin în acest sector, aproape de dumneavoastră, la parohia Precupeți, cu 30 de locuri. Este misiunea Bisericii. Înalt Prea Sfințitul Andrei are în Arhiepiscopia Alba Iuliei mai multe cămine de acest fel. Acolo, în Ardeal, și Biserica Romano-Catolică și Bisericile Protestante au activități din acestea. Prea Sfințitul Casian are la Galați un cămin cu 30 de fetițe orfane. Am fost acolo și am văzut.

Noi ne cunoaștem cu dumneavoastră înainte de 1990, când locuiți în vechiul sediu din strada Radu Vodă, aproape de Patriarhie. Și atunci veneam la dumneavoastră, fără știrea mai marilor vremii, și dăruiam câte ceva, ne întâlneam, stăteam de vorbă. Văd că și personalul este același. Îngrijirea bătrânilor, bolnavilor, copiilor, orfanilor este o misiune foarte frumoasă în Biserica noastră. Sfânta Evanghelie învață că Mântuitorul Hristos a făcut foarte mult pentru acești frați ai noștri, dar noi îi uităm câteodată. A iubi pe Dumnezeu, spune Sfânta Evanghelie, înseamnă a iubi și pe aproapele tău, și în primul rând pe cei suferinzi și neputincioși dintre semenii noștri. Suferința este o stare pe care n-o dorește nimeni. E venită din slăbiciunile trupului sau din cauza bolii și cel care o poartă n-are nici o vină. De aceea, iubirea celor suferinzi este o datorie creștinească. Domnul Iisus Hristos îi numește pe aceștia frații Săi mai mici, adică orfanii, bătrânii, bolnavii, cei marginalizați sau căzuți în fel de fel de năpaste. Biserica e datoare să aibă grijă de ei. Toate parohiile noastre din țară au misiunea aceasta de asistență socială. De pildă, avem un preot la Valea Plopului, în județul Prahova, Părintele Nicolae Tănase, care îngrijește peste trei sute de copii adunați de el dintre cei lepădați de părinți sau fugiți de acasă. Între ei sunt și fete tinere care greșesc și părinții le gonesc și ele se duc acolo și dau naștere la copii. Părintele Tănase a făcut acolo și creșe pentru acești copii. Este o misiune foarte frumoasă pentru un preot. Am fost acolo și am văzut. El adună copiii aceștia și îi dă spre îngrijire unor familii credincioase din sat. Ei cresc, astfel, împreună cu copiii sătenilor. Am întâlnit acolo o familie îngrijind zece copii din aceștia.

În legătură cu Catedrala Mântuirii Neamului, despre care m-ați întrebat și vă mulțumesc pentru întrebare, pot să vă spun că nu ni se aprobă în Parcul Carol din pricina monumentului comunist de acolo. S-au unit toți acei care sunt contra Bisericii. Răul așa este, se înmulțește repede. Ați auzit că se vorbește astăzi foarte mult de drepturile omului. Tânărul e liber să petreacă, să-și piardă anii tinereții în fel de fel de distracții. Dacă părinții unei tinere sau unui tânăr nu-i dă voie să meargă la întâlnirile acelea de noapte, de petrecere și de pierzanie, atunci el poate apela la lege. Așa și potrivnicii catedralei, s-au unit toți și au susținut că acolo este parc public, nu loc de biserică. Și cu voia lui Dumnezeu ni s-a oferit alt loc și acum vom hotărî. Vrem să nu ne certăm cu nimeni, nici să mergem în judecări, ci să procedăm cu pace. Și dacă locul acela ne va conveni și condițiile de acolo, ne vom hotărî să facem catedrala. Să dea Dumnezeu, când voi mai veni, să vă pot spune că am început lucrările.

Întrucât trebuie să plecăm, vă lăsăm cu bine și vă dorim tuturor sănătate și la mulți ani!"

La plecare, **D-na Cristina Negrescu**, directorul Centrului de Îngrijire, a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh și ierarhilor însoțitori pentru vizita făcută bătrânilor, a urat Prea Fericirii Sale ani mulți cu sănătate și i-a oferit cu prilejul aniversării zilei sale de naștere un cadou simbolic, o broderie croșetată manual de o bătrână internată în acest cămin.

Mulțumind pentru cadou și pentru urările făcute, Prea Fericitul Părinte Patriarh și ierarhii care l-au însoțit au revenit la Reședința Patriarhală în jurul orei 21,30, iar la ora 22,15, Prea Fericirea Sa a dat un interviu în direct la postul național de televiziune (TVR 1), emisiunea „*Vorbe și fapte*”, vizionată în toată țara.

A fost o zi grea, cu un program încărcat, avându-l în centru pe Prea Fericirea Sa, care, la cei 90 de ani, răspândește lumină, vigoare și optimism, cum însuși mărturisește: „*Mă consider tânăr când simt căldura celor care mă înconjoară*” și adăugă: „*Mai am multe de făcut și n-am timp să îmbătrânesc*”.

*

La împlinirea celor 90 de ani, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost felicitat, prin mesaje, telegrame și scrisori, de personalități ale culturii și vieții politice românești, reprezentanți ai Președinției, Guvernului și Parlamentului României, ierarhi ai Bisericilor Ortodoxe surori și ai Bisericilor creștine, români de peste hotare, preoți și credincioși. Prea Fericirea Sa a'primit în această zi numeroase buchete și coșuri cu flori, icoane, tablouri, cărți de la mănăstiri, protoierii, parohii, instituții culturale, sociale și de la credincioși.

Între darurile primite am remarcat o tapiserie lucrată artistic de Cela Neamțu, având reprezentat, pe o parte, chipul Prea Fericitului Patriarh Teoctist în mărime naturală, iar pe cealaltă parte inscripția: „*Prinos de recunoștință și elogii Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României, cu prilejul sărbătoririi a 90 de binecuvântați ani de viață și 55 de ani de slujire arhierescă rodnică, în anul în care Sfânta Biserică Ortodoxă Română serbează 120 ani de Autocefalie și 80 ani de Patriarhie. Din partea Reprezentanței Patriarhale la Locurile Sfinte ale Creș-*

tinismului și Așezămintelor românești de la Ierusalim, Ierihon și Iordan. 7 februarie 2005. Arhimandrit Ieronim Crețu, reprezentantul Patriarhiei Române la Locurile Sfinte”

Ar mai fi de adăugat că prin grija Arhiepiscopiei Bucureștilor s-a confecționat o insignă metalică de purtat la reverul hainei cu chipul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, precum și o medalie jubiliară din metal galben, având pe avers chipul Prea Fericitului Sale, cu inscripția: „*Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. 90 de ani de viață*”, iar pe revers Patriarhul Justinian hirotonind arhieru pe Prea Fericitul Teoctist, cu inscripția: „*55 de ani de la hirotonia întru arhieru a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. 5 martie 1950*”.

Totodată, Prea Sfințitul Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului a înmă-nuncheat într-un volum intitulat „*Patriarhul Biblic*”, apărut în Editura Argeșului și Muscelului, Pitești, 2005, câteva tablete în limbile română, italiană și engleză, dedicate Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și publicate anii trecuți în ziarul „*Argeșul Ortodox*”, săptămânalul Episcopiei Argeșului și Muscelului.

De asemenea, Liga culturală pentru unitatea românilor de pretutindeni a publicat volumul omagial „*Prea Fericitul Teoctist, Patriarh al românilor de pretutindeni*”, în Editura Euxinus, București, 2005, o antologie de mărturii, cuvântări, predici și pilde semnificative ale Prea Fericitului Sale legate de problematica complexă a românilor din diaspora. Volumul, care se deschide cu un studiu introductiv semnat de Victor Crăciun și se încheie cu o Închinare semnată de Marian Munteanu, își propune să sublinieze cu recunoștință, iubire și admirație rolul providențial, salvator și binefăcător jucat de Părintele Patriarh în această perioadă frământată prin care a trecut și încă trece poporul nostru românesc.

Acum, la împlinirea celor nouă decenii de viață, de aspirații, împlinirii și strădanii pe „*treptele slujirii creștine*”, urăm Părintelui nostru Patriarh sănătate întru mulți ani și rugăm pe Bunul Dumnezeu să-l întărească în continuare în slujirea rodnică a Bisericii Ortodoxe Române și să-l ajute în împlinirea visului ridicării Catedralei Neamului. **La mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh!**

Prof. GHEORGHE VASILESCU

ANUL DOMNULUI

Anul Domnului 2005 este pentru Biserica Ortodoxă Română un an jubiliar. Anul Jubiliar 2005 înscrie în curgerea sa împlinirea a o sută douăzeci de ani de la dobândirea **Autocefaliei Bisericii României**, optzeci de ani de la **înființarea Patriarhiei Române**, la care se adaugă – fericită coincidență – aniversarea a nouăzeci de ani de viață și cincizeci și cinci de ani de slujire sfântă în treapta arhieriei de către Întâistătătorul Sfintei Biserici Ortodoxe Autocefale Române, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist**.

În viața unei Biserici locale, aceste evenimente se cer a fi sărbătorite potrivit semnificației lor profunde în istoria și devenirea poporului dreptcredincios al respectivei Biserici. De aceea, oricât de grele ar fi condițiile, nimic nu poate opri bucuria aniversării. Chiar în anii dificili ai totalitarismului ateu, un atare jubileu nu a putut fi pus nicidecum sub obroc. Astfel, deși sub presiunea unui regim opresiv, în 1985 a putut fi sărbătorit, discret, „*Centenarul Autocefaliei*”, pentru a cita titlul volumului jubiliar editat atunci de Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

În condiții de libertate, după prăbușirea Cortinei de Fier și, implicit, a regimurilor declarativ democratice, dar în fapt dictatoriale și antireligioase, în 1995 a putut fi sărbătorit cum se cuvine, în toată demnitatea, jubileul celor o sută zece ani de la proclamarea și recunoașterea oficială a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe a României, șaptezeci de ani de la ridicarea Scaunului de Mitropolit Primat al României la demnitatea de Scaun Patriarhal și, prin voia lui Dumnezeu, optzeci de ani de viață (dar și patruzeci și cinci de ani de arhierie) ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Pe lângă ședința solemnă a organelor centrale bisericești de la începutul anului de grație 1995 și festivitățile din preajma pomenirii ocrotitorului Bucureștilor, Sfântul Dimitrie cel Nou din Basarabi, cu participarea mai multor Întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe Autocefale surori, a fost editat atunci volumul „*Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă*”, de către același Institut Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

Și, pentru că Dumnezeu a binevoit, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, providențialul Întâistătător al Bisericii Autocefale a României, discipolul privilegiat al Marelui Patriarh Legislator Justinian, a fost chemat să săvârșească Euharistia doxologică a Patriarhiei Române în Anul Jubiliar 2005, la o sută douăzeci de ani de la recunoașterea Bisericii României ca Biserică Soră a Marii Biserici din Constantinopol – Noua Romă, la optzeci de ani de la înălțarea Bisericii României Reîntregite la cinstea binemeritată de Patriarhie, dimpreună cu nouăzeci de ani de viață și cincizeci și cinci de ani de slujire sfântă în cereasca treaptă a succesorilor Sfinților Apostoli, împliniți de Prea Fericirea Sa, dar prăznuiți de întreaga Biserică locală a României, deoarece cinstea Întâistătătorului trece la întreaga Biserică, nu doar locală, ci Universală. Cinstea Întâistătătorului unei Biserici locale este prilej de bucurie și sărbătoare pentru Biserica Universală, ca dovadă excepționalul și nobilul gest al Sanctității Sale, Bartolomeu I, Arhiepiscopul Constantinopolului – Noua Romă și Patriarh al Lumii (Ecumenic) de a ceda prezidarea Euharistiei jubiliare din șase martie 2005, de la Paraclisul Patriarhal Sfântul

Spiridon-Nou din București, Prea Fericirii Sale, Teoctist al României, gest simbolic ce destăinuie plinătatea bucuriei Sfintei Biserici a României în Anul Jubiliar 2005, bucurie recunoscută de Marele Tron al Constantinopolului – Noua Romă.

Și, pentru că memoria unor astfel de popasuri spirituale este prețioasă, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a editat un volum jubiliar, „*Biserica în Misiune*”, spre a mărturisi și acum că valoarea sărbătorii nu este valabilă pe deplin dacă dimensiunea misionară lipsește, prezența Bisericii astăzi în lume este neglijată. Pentru că prăznuim nu numai cu recunoștința datorată vredniciei înaintașilor, ci și cu convingerea că noi, cei de astăzi, suntem chemați a duce mai departe, cu toată responsabilitatea și în continuitatea neîntreruptă a slujirii apostolice, *Misiunea Bisericii*: vestirea neobosită a Cuvântului Domnului către cei săraci și marginalizați, vindecarea celor „zdrobiți cu inima” și a celor fără lecuire, eliberarea tuturor celor robiți de patimi și răutăți, vederea luminilor cerești, bunătățile Anului Domnului (cf. Luca 4, 18-19).

Dar curajul misiunii, dincolo de aspectul tainic și incontrollabil al lucrării Duhului Sfânt, la nivelul unei Biserici locale nu poate veni decât pe temeiul unei înrădăcinări trainice și unei continuități misionare neîntrerupte. Este tocmai cazul Sfintei noastre Biserici și avem datoria de onoare de a mărturisi, fără cea mai mică nuanță protocronistă și fără a încerca în vreun fel a ne adăpa de la izvoare secate, că suntem moștenitorii unui creștinism apostolic și patristic autentic, în deplină continuitate până în prezent, fără nici o sincopă. Că avem un creștinism apostolic, întemeiat pe predica Sfântului Apostol Andrei cel Întâi chemat, pentru unii poate este o tautologie, pentru mulți însă și, în curând, pentru toți este și va fi adevărul istoric, confirmat de izvoare (a se vedea Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 1, ediția a doua, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991, pp. 63-64).

O Biserică locală Autocefală prezentă în lume, vie și activă, adânc înrădăcinată în Sfânta Tradiție Apostolică, cu o continuitate neîntreruptă de nici un val pustiitor, de nici o prigoană anticreștină, renăscând mereu ca Pasărea Phoenix (antic simbol al Învierii, în literatura veche creștină, în arta paleocreștină și în memoria culturală a creștinismului) din propria cenușă = aceasta este Biserica Ortodoxă Română și creștinismul românesc în aceste coordonate se înscrie.

Pentru că nu doar sorgintea apostolică necontestată de nimeni și afirmată cu putere de specialiști și de marii prelați (pilduitoare ne par discursurile Sanctității Sale, Papa Ioan Paul al II-lea la București, 7-9 mai 1999) este fundamentul Preasfintei Biserici a României, ci și prezența sa activă în viața Bisericii Drept-măritoare Universale din negura timpului controverselor pentru precizarea Ortodoxiei și până astăzi, se cuvine a face un scurt popas – socotim noi – emblematic în Istoria Bisericii Universale.

Pentru credincioșii obișnuți cu Sfânta Biserică, practicantii, spre a folosi un cuvânt răspândit mai cu seamă în Occident, titlul de „*Locuitor al Cezareei Capadociei*” atribuit Patriarhului Român și folosirea acestuia, mai ales în bisericile și mănăstirile Arhiepiscopiei Bucureștilor, al cărei Arhipăstor este însuși Patriarhul, este destul de familiar. Pentru toți credincioșii, îndeosebi pentru cei ce iau parte la Sfânta Liturghie de Anul Nou, dar și în primele cinci duminici ale

Postului Mare, sau în Ajun de Crăciun ori Bobotează, precum și pentru cei ce se apleacă asupra scrierilor patristice, titlul Cezareei Capadociei îl vizează în primul rând pe Sfântul Vasile cel Mare, care l-a purtat cu vrednicie în calitatea sa de Arhipăstor al Cezareei din Capadocia, în Asia Mică (c.330 – 379).

Mai puțin cunoscut este faptul că Biserica din Capadocia era în strânse legături cu **Biserica din Scythia Minor** (Dobrogea de astăzi), din „Romania” (sic! εἰς τὴν Ῥωμαίαν), din Gothia (la curbura Carpaților) și că Sfântul Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei a cerut, printr-o celebră scrisoare, de prin anii 373 sau 374, destinată unui capadocian, *Iunius Soranus*, guvernatorul Scythiei Minor, moaște de sfinți (Scrisoarea 155, Migne, t. XXXII) și căreia i s-a răspuns prin „Scrisoarea Bisericii lui Dumnezeu din Gothia către Biserica lui Dumnezeu din Capadocia și către toate Bisericile locale ale Sfintei Biserici universale” și prin trimiterea moaștelor **Sfântului Martir Sava Gotul** (Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, pp.110-113).

În aceste condiții, nu este de mirare faptul că, răspunzând unei cereri venite din partea domnitorului fanariot Alexandru Ipsilanti (1774 – 1782), având în vedere vechimea și importanța Scaunului Mitropolitan al Ungrovlahiei, la **10 octombrie 1776**, Patriarhul Sofronie al II-lea al Constantinopolului (1774 – 1780), dimpreună cu sinodul Patriarhiei Ecumenice, au acordat Mitropolitului Grigorie al II-lea al Ungrovlahiei (nimeni altul decât cel care a primit moaștele Sfântului Dimitrie Basarabov de la generalul rus Petru Saltâkov, la 13 iulie 1774 și le-a așezat în Catedrala Mitropoliei), dar și **urmașilor săi** titlul de „**Locțiitor al Scaunului din Cezareea Capadociei**”, primul scaun mitropolitan al Patriarhiei Constantinopolului, îndată după Patriarhul Ecumenic (Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, pp. 405, 642). Este de prisos, credem, a arăta aici că domnitorii fanarioți au exercitat în Istoria Principatelor un rol pe care istoriografia românească are datoria să-l nuanțeze corespunzător.

Cu alte cuvinte, Mitropolitul Ungrovlahiei, în Dipticele Patriarhiei Constantinopolului, în calitatea sa de Locțiitor al Cezareei Capadociei (străvechi scaun dispărut „de facto” din cauza vicisitudinilor istoriei, asupra cărora nu este momentul, nici locul a se insista acum), ocupă locul al doilea după Patriarh, la fel cum în Dipticele Patriarhiei Române, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei ocupă locul al doilea. Deoarece titlul de „*Locțiitor al Cezareei Capadociei*” nu a fost atribuit Mitropolitului Grigorie al II-lea al Ungrovlahiei „ad personam”, ci lui și succesorilor săi. Or, succesorii Mitropoliților Ungrovlahiei sunt Mitropoliții Primați ai României și Patriarhii Bisericii Ortodoxe Române, dintre care al cincilea este Prea Fericirea Sa, Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist**.

De altfel, în Anul Domnului 2004, Anul Jubiliar Ștefanian pentru Patriarhia Română, între 18 și 24 mai, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, în fruntea unei delegații, a vizitat, la invitația Sanctității Sale, Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic, Constantinopolul și Capadocia, eveniment despre care a relatat pe larg periodicul Patriarhiei Române „*Vestitorul Ortodoxiei*”, în numărul său din 15 iunie 2004 (336 – 337/Anul XVI, pp. 1 – 3). Astfel, succesorul Sfântului Vasile cel

Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei, Prea Fericitul Părinte Teoctist, **Patriarhul României și Loctiitor al Cezareei Capadociei**, a vizitat locurile sfinte ale Bisericii din Capadocia, aducând pe vatra creștinismului vasilian mărturia de iubire și de nădejde izvorâtă din credința statornică a creștinismului carpato-danubiano-pontic. Bisericile locale ale Capadociei și României s-au întâlnit din nou. Rugăciunile neîntrerupte ale monahilor capadocieni și dunăreni s-au reîmpletit. „Aici și acolo – parafrazând – lacrimi de cuvioși”.

Dar cinstea Întâistătorului trece la întreaga Biserică. Nu credem că greșim spunând că Sfânta Biserică Autocefală Română a primit cinstea de moștenitoare a Preasfintei Biserici locale a lui Hristos din Capadocia. Acolo, creștinismul s-a risipit, Biserica a fost pustiită, au rămas comorile de artă bizantină de la Göreme, marile tratate teologice și scumpele scrisori ale Capadocienilor, Liturgia Dumnezeiască Vasiliană și cam atât. Restul este cenușă și pulbere. În Capadocia Sfântă, memorie și sfințenie și atât. Credem că responsabilitatea și cinstea Preasfintei Biserici a Capadociei, prin dumnezeiască rânduială, a trecut la Preasfânta Biserică a României. Odinioară, de aici acolo plecau moaște de sfinți; astăzi, de acolo aici misiune și mărturie pentru lumea noastră. Peste toate, voia lui Dumnezeu. Deoarece, nici în tomosul de Autocefalie, al Patriarhului Ioachim al IV-lea și al Sinodului său, nici în Enciclica patriarhală către ceilalți patriarhi din aprilie 1885 nu se prevede altfel (Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, pp. 133-134).

Așadar, Prea Fericea Sa, Teoctist I al României este Loctiitorul Cezareei Capadociei, iar Preasfânta Biserică a României este moștenitoare „de jure” a Preasfintei Biserici a Capadociei. Cine are opinie contrară, să aducă argumente! Îndrăznim a spune *Sanctitatea Sa*, nu numai datorită sfințeniei Scaunului Patriarhal al României, nedespărțit de-acum de vrednicia Cezareei Capadociei, pe temeiul cinstirii și recunoașterii importanței apostolice, dar și duhovnicești și – de ce nu – geostrategice a Ungrovlahiei, ci și pentru că ceilalți Patriarhi ai Bisericilor locale (a Moscovei, a Serbiei, a Bulgariei, a Georgiei), poartă titlul de *Sanctitate*; care nu poate fi în nici un fel refuzat, pe bază de argumente credibile, Întâistătorului Bisericii Autocefale a României, *Loctiitor al Preasfântului Scaun al Cezareei Capadociei și Patriarh*.

Că acest titlu nu este străin de conștiința națională, probează documentele din timpul Întâiului Patriarh, *Sanctitatea Sa*, Miron Cristea (a se vedea în special Antonie Plămădeală, *Contribuții istorice privind perioada 1918 – 1939. Elie Miron Cristea, documente, însemnări și corespondențe*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Eparhiale, 1987). De asemeni, ni se pare a fi un act de umilință gratuită acceptarea ca Patriarhia noastră, prin titulatura și formula de adresare ale Întâistătorului, să fie mai prejos de venerabila Biserică a Bulgariei, care are însă, dincolo de rădăcinile și organizarea ei tributare elementului valah într-o măsură deloc neglijabilă, a mulțumi și a purta recunoștință Sfintei Patriarhii Române pentru dragostea, răbdarea și tactul diplomatic ce au făcut ca marginalizarea ei de către Marea Biserică din Constantinopol să devină literă moartă și, totodată, au făcut cu

putință restaurarea ei în toată demnitatea (cf. Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 455).

Probabil că ceea ce am așternut până acum va părea unora a se înscrie în sfera pateticului. Noi însă știm că nu este așa, dar, din nefericire, întotdeauna au existat detractori și inamici ai adevărului istoric, sceptici și cinici. Tuturor, le vom răspunde cu dragostea noastră și-i vom pofti să se aplece cu zăbavă și cu smerenie asupra documentelor sfinte moștenite de la înaintași. Și, deoarece instituția înșăși a Patriarhiei noastre este înscrisă ca valoare nepieritoare în Istoria Națională, respectuos vă rugăm a primi și cele ce urmează.

După Marea Unire din 1918, eveniment dumnezeiesc și omenesc deopotrivă, se impunea recunoașterea pe plan panortodox și universal creștin a demnității Noii Biserici a României Reîntregite. La Alba-Iulia, Ferdinand I Întregitorul și Regina Maria au fost încoronăți ca suverani ai României Reîntregite, la Catedrala restaurată a străvechii Mitropolii a Bălgradului. Vocea ardelenilor, sobră și demnă, atunci ca și acum, a cerut, prin istoricul bisericesc, Preot Prof. Dr. Gheorghe Ciuhandu (1875 – 1947), consilier eparhial la Arad (bunicul actualului lider popular creștin-democrat din Timișoara), ridicarea Bisericii României la rang de Patriarhie, la Congresul Preoțimii din Transilvania, Sibiu, 6 – 8 martie 1919 (19 – 21 martie stil nou), cf. Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, pp. 390, 393.

Dr. Elie-Miron Cristea, autorul primului doctorat în Litere despre poezia eminesciană, obținut la Universitatea din Budapesta (Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 413), avea să devină primul Patriarh Român. Între marile sale realizări, ne vom opri asupra unora din ctitoriile sale școlare: „Seminarul Miron Patriarhul”, înființat în 1922 pentru orfanii de război, la Câmpulung, în județul Muscel (Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *ibidem*), pe care l-a absolvit ca șef de promoție, în 1930, Dr. Iustin Moisescu, al patrulea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, trimis de Miron Patriarhul, în același an 1930 la Facultatea de Teologie din Atena (Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *idem*, pp. 23, 463), precum și Seminarul teologic inaugurat la 29 octombrie 1929 la Cernica (Antonie Plămădeală, *op. cit.*, pp. 37 – 38), pe care l-a absolvit, în 1940, actualul Întâistătător al Sfintei noastre Biserici, Teoctist I (*Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă*, p. 431).

Dar legăturile sfinte, duhovnicești, ale Patriarhilor României între ei nu se opresc aici. Dacă deja am putut constata gândul vrednicului de pomenire Patriarh Miron pentru viitorul Bisericii, în cea mai aleasă și nobilă filiație a ierarhilor ardeleni, pentru ziua de mâine a Bisericii Naționale, apoi se cuvine, pentru că Anul Jubiliar 2005 este și anul Patriarhului Teoctist, a aminti, fie și măcar în treacăt, că *Sanctitatea Sa* este discipolul Marilor săi Predecesori.

Întâiul Patriarh, Dr. Elie-Miron Cristea, cu gestul său fondator al Seminarului Monahal de la Cernica, a purtat de grijă ctitoriei sale, de nenumărate ori vizitându-și așezământul cernican și învățăceii din Lavra Sfântului Calinic, viziunea-i cuprinzând generalizarea la nivelul întregii țări a sistemului de pregătire academică existent în Ardeal pentru viitorii slujitori ai Bisericii în treptele înalte.

Și nu ar trebui să mire pe nimeni faptul că Patriarhul Teoctist este executor testamentar al predecesorului său Miron: grija pastorală specială pentru românii rămași după 1918 în afara României, în speță în Serbia, pentru o organizare bise-

ricească ierarhică și canonică șaguniană corespunzătoare (Antonie Plămădeală, *op. cit.*, pp. 360 – 361), respectiv actuala Episcopie a Vârșetului, dar, în mod special, datorită de onoare a Patriarhului, de a împlini visul ctitoricesc al Întâiului Patriarh: „o nouă catedrală – reprezentativă – a Mântuirii Neamului” (Antonie Plămădeală, *idem*, p. 372). Așadar, spre uzul „liberilor cugetători”, Noua Catedrală Patriarhală nu este invenția Patriarhului Teoctist, ci Prea Fericirea Sa este executor testamentar. Iar pe cei ce cred altminteri, să-i certe Dumnezeu!

Apoi, Patriarhul Nicodim a fost cel ce l-a așezat pe actualul Întâistătător ca diacon catedral și ostenitor la Sfânta Patriarhie, iar Mitropolitul Irineu Mihălcescu l-a transferat la Catedrala Mitropolitană din Iași, la cererea sa (*Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă*, pp. 431 – 432).

De departe însă, Patriarhul Justinian avea să fie personalitatea excepțională ce a văzut în actualul Patriarh Teoctist omul potrivit a fi pregătit pentru a sui în Scaunul Mărit de Patriarh al României, Locțiitor al Cezareei Capadociei, Urmaș al Sfântului Vasile cel Mare în slujirea și ascultarea Bisericii Ortodoxe Universale.

Patriarhul Justinian Legislatorul, omul providențial ales de Dumnezeu să stea la cârma Preasfintei Biserici a României în vremuri tulburi, cel a cărui statură duhovnicească o vom putea vedea abia după ce toate mărturiile despre misiunea și geniul său organizatoric vor fi publice, este alesul ce a intuit în tânărul și echilibratul, cultivatul și duhovnicește elevatul Arhimandrit Teoctist pe Patriarhul de mai târziu, succesorul său.

Justinian Patriarhul este astăzi nu numai omul înscris cu litere de aur în Istoria Bisericii Ortodoxe Române sau Patriarhul ales de Duhul Sfânt la cârma Bisericii României în vremuri întunecate, ci este și numele dat Facultății de Teologie din București, pe care a apărat-o de la desființare. Nu avem îngăduință a tăcea: dacă Justinian n-ar fi fost, nici Teologie în București n-ar fi fost. De aceea, el, curajosul, neegalatul Justinian, providențialul, Patriarhul (și să se rușineze și să-i certe Domnul pe toți cei ce vor îndrăzni să-și ridice bicsnica voce împotriva lui) și-a jertfit cel dintâi colaborator, pe Arhiepiscopul Teoctist Botoșăneanul, dându-i-l ca rector Institutului Teologic de Grad Universitar din București, pentru ca Teologia în București să nu fie desființată.

Statura de atlet al credinței pe care Justinian Patriarhul a avut-o, abia acum începea să iasă la iveală. Știăm, de la Prea Fericirea Sa, Teoctist, că stăpânirea întunecată voia să aneantizeze biserica Sloboziei din București, iar Marele Patriarh Justinian a amenințat că-și va depune Cârja Patriarhală și biserica Slobozia a scăpat... *Dosarele Istoriei*, nr. 9/2003 și *Argeșul Ortodox* (Anul IV, nr. 204, 3 – 9 martie/2005, p. 1) ni-l înfățișează pe Marele Justinian în deplinătatea slujirii sale de Vultur Apărător și Înger al Bisericii sale, moștenitoare a virtuților și responsabilităților Măritei Biserici a Capadociei.

Acesta este Justinian, cel care l-a chemat pe omul lui Dumnezeu Teoctist și după ce „păruțu-s-a Duhului Sfânt” (Fapte 15,28) și Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Arhimandritul Teoctist a fost ales Episcop Vicar Patriarhal și hirotonit de Patriarh și de dascălii lui, Chesarie Păunescu al Dunării de Jos, ce-i

fusese director la Seminarul Monahal de la Cernica și Firmilian Marin al Olteniei, care-i predase Științele Naturale la același seminar (*Autocefalie...*, pp. 432 – 433).

Patriarhul nostru, Teoctist, a străbătut toate treptele până la ascultarea de Patriarh, la care a fost chemat de Preasfânta Biserică a României în 1986. A dobândit experiență pastoral-misionară unică, așa cum nici-unul din vlădicii noștri nu au avut vreodată; căci a păstorit în toate colțurile pământului românesc, de la apus până la răsărit, din mieznoapte până în miezăzi. A fost, mai înainte de a fi Ierarhul tuturor, ierarhul Câmpiei Aradului, arhipăstor peste Oradea Mare și Sătmar, Sălaj și Codru, mitropolit în Craiova și Severin, peste Oltenia și Dunăre, în scaun la Suceava și în Moldova, peste Transilvania, Crișana și Maramureș, purtând de grijă și celor din Vârșeț și celor din Gyula și celor din Canada și celor de la Detroit. Peste tot a slujit, pentru ca peste toți să fie Arhipăstorul și Patriarhul.

Atunci când, în urmă cu cincizeci și cinci de ani, a fost chemat la vrednicia și cerescul dar al arhieriei, cu multă smerenie, deplin conștient de responsabilitatea înscrierii sale în Dipticele succesiunii apostolice, a mărturisit că de la Dumnezeu este aceasta (II Cor. 3, 5) și ne-a lăsat tuturor, smeriților săi frați mai mici, un adevărat program de propovăduire și misiune la fel de actual azi ca și atunci (a se vedea Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Slujind Altarul Străbun*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, pp. 9 – 18).

Numai că drumul prin Istorie al unui Patriarh aflat în al douăzecilea an curgător al Patriarhatului său și în al cincizeci și șaselea an, de-acum, al slujirii sale arhieresti, nu a fost mereu unul senin și lipsit de griji. Nu avem voie să uităm defel faptul că, după încheierea celui de-al doilea război mondial, Țara și Biserica noastră au fost înălțate pe Cruce. Toți fiii și fiicele Patriei au fost răstigniți. Crucificați au fost și Patriarhii și Ierarhii Țării, laolaltă cu preoții și credincioșii Bisericii. Acum e prea devreme pentru a se putea înțelege cât și cum s-a suferit. Dar cei de după noi vor putea pricepe, în parte, Golgota Neamului și a Bisericii. Iar Patriarhul nostru, om ca și noi, în desăvârșită umilință mărturisește prin însăși viața sa, reluând celebrul vers din Terențiu „Homo sum: humani nihil a me alienum puto”.

Atunci când, după prăbușirea totalitarismului ateu, cei prea puțin inițiați în modalitățile de rezistență ale Bisericii în anii grei au început să ridice tot mai aprig glasul cerând socoteală, Patriarhul nostru a luat asupra-și întreaga vinovăție, a tuturor, cler și norod, ierarhi, preoți, monahi și creștini simpli, urmând Domnului Hristos Iisus, Mesia, Care „a luat asupra-și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat. Și noi Îl socoteam pedepsit, bătut și chinuit de Dumnezeu, dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănile Lui noi toți ne-am vindecă” (Isaia 53, 4 – 5).

În acele clipe grele, de cumpănă, Patriarhul a ales să facă pocăință pentru toți, retrăgându-se, chenotic, din Marele Scaun Patriarhal, la 10 ianuarie 1990, prin paretisis, ca urmare a contestațiilor „de ordin politic” (Alexandru Moraru, *Ierarhii Bisericii Ortodoxe Române*, 2005, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2005, p. 22), când se căuta un „țap ispășitor” și cei manipulabili „strigau, zicând: Răstignește-L! Răstignește-L!” (cf. Luca 23, 21). Și Patriarhul a răspuns: „o retragere demnă”

(pentru a relua titlul unui articol semnat atunci de Părintele Bartolomeu Anania, actualul Arhiepiscop al Clujului în suplimentul „Lumea creștină” al cotidianului „România Liberă”).

Dar Domnul nu aceasta a dorit și din această „alunecare” (pentru a-l cita pe Însuși Părintele Patriarh) a fost adus înapoi la vrednicia Marelui Scaun Patriarhal. Cel care a mărturisit, ca Dreptul Iov: „Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat!” (Iov 1, 21), a fost chemat iarăși la întâia vrednicie a Preasfintei Biserici a României: l-au chemat înapoi Patriarhii Apostolici Partenie al Alexandriei și a Toată Africa și Ignatie al Antiohiei și Întregului Orient, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Școlile teologice și Mănăstirile Patriarhiei Române, preoți și credincioși, împreună-responsabili toți pentru toate.

Și ca dovadă că Dumnezeu îl binecuvîntează pe alesul Său și-l încununează pe unsul Său, iată pe Prea Fericirea Sa, venerabilul nostru Patriarh la vârsta cu adevărat patriarhală și biblică de nouăzeci de ani împliniți! Față de toate acestea, cuvintele noastre sunt neputincioase și puține sunt și puterile noastre de a-L lăuda și preamări pe Dumnezeu, Cel în Treime închinat, pentru darurile Sale cu prisosință revărsate peste Preasfânta Sa Biserică Dreptmăritoare și peste poporul Său din România!

P.S. EPISCOP SOFRONIE,
Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria

PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST SAU REZISTENȚA PRIN CREDINȚĂ

A vorbi despre rolul istoric al Bisericii noastre strămoșești în societate înseamnă, la prima vedere, un truism. **"Unde-i turma, acolo-i și păstorul"** afirma mitropolitul Sofronie Miclescu, atunci când s-a angajat în înfăptuirea Unirii Principatelor Române, în 1859 și această sintagmă s-a adevărit în practică, în momentele cruciale ale istoriei poporului român. Dar, atunci când interese subiective, dezinteresate în aflarea adevărului despre Biserica Ortodoxă Română, sunt aduse în prim plan spre a acuza Biserica și ierarhii săi de **"colaboraționism"** cu structurile fostului sistem totalitar comunist sau alte mârșăvii, este nevoie de publicarea de documente, spre a demonta orice scenariu. Căci, pentru adevăr pericolul cel mai mare nu-l reprezintă minciuna, ci plauzibilul. **"Este posibil ca X să fi făcut cutare lucru"**. Este o formă diabolică de manipulare a opiniei publice, de a dirija colții veninoși spre anumite instituții sau personalități.

În acest sens merită evidențiată activitatea Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului (condus de Radu Ciuceanu), aflat în subordinea Academiei Române, de a tipări volumul de 181 documente sub titlul **Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist, 1945-1958**, vol. I (București 2001), datorat istoricilor Cristina Păușan și Radu Ciuceanu, ultimul luptând pentru rezistența armată din munți și "beneficiind" de ani grei de pușcărie. Așadar, în cazul său nu se pune problema unui compromis făcut regimului totalitar și ateist de până la 1989.

Volumul atestă rezistența prin credință a Bisericii Ortodoxe Române față de imixtiunile politice ale regimului bolșevic de la București, dirijat prin consilierii sovietici și mai ales a tendinței Bisericii Ortodoxe Ruse de a devenii a treia Romă și de a subordona Bisericile surori din țările satelit.

"Biserica a fost una din componentele esențiale ale rezistenței neamului nostru", scrie Radu Ciuceanu în "Cuvântul înainte", iar rapoartele și notele informative ale Siguranței și Securității (deci din arhiva adversarului) confirmau acest adevăr indubitabil: **"Biserica Ortodoxă Română ca factor constant și multiplu de rezistență națională"** (Mihai Ungheanu).

În această activă rezistență prin credință s-au remarcat înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, sub păstoria Patriarhului Justinian Marina, despre care un informator scria, profesionist, că **"intenționează să facă din proțime o masă de oameni ascultători numai de el, pentru ca de la adăpostul acestei mase proțești să poată trata cu Partidul de la egal la egal, lucru absolut periculos pentru desfășurarea vieții religioase din Republică"**.

Vom urmări, conform documentelor din arhiva Securității, activitatea Întâistătorului Bisericii noastre Ortodoxe, a Prea Fericitului Părinte Teoctist pentru că brutală și necanonică încercare de înlăturare a Prea Fericii Sale din fruntea Bisericii, de către grupuri de interese străine Ortodoxiei și neamului, în decembrie 1989, a fost, de fapt, o clonare a oportunistului civic și al imixtiunii politice din primii ani postbelici. Și atunci, ca și acum, vizate au fost instituțiile fundamentale

ale statului, prin care se poate impune o ideologie, precum și personalitățile marcante. În cazul acestora, dacă ele nu se subordonau de bunăvoie, se apela și se apelează la arma calomniei, pe principiul "**calomniază, calomniază, că tot rămâne ceva**", sau la introducerea plauzibilului atunci când minciuna este prea mare și nedigerabilă.

O primă mențiune este cuprinsă în Nota din 22 ianuarie 1947 a Direcției Siguranței Statului privind activitatea Episcopului-vicar Justinian Marina de la Mitropolia Moldovei în anul 1946. Proaspătul arhimandrit Teoctist Arăpașu, "**un distins element democrat**" (p. 61), este înlăturat de la conducerea obștei călugărilor din Mitropolie, pentru simplul motiv că, "**ar fi devotat Episcopului Justinian**". Organele de siguranță constată anumite conflicte existente, în perioada de tranziție spre un regim ateist, între preoții și călugării de vocație pe de o parte și autoritățile laice, pe de altă parte. Un prilej de îngrijorare îl prezenta activitatea monseniorului Vladimir Ghica (1873-1954), preot romano-catolic, descendent al unei familii domnitoare, filosof și teolog, mai ales faptul că un preot catolic este nu numai acceptat, dar și sprijinit de slujitorii ortodocși, între care și de ierarhul Teoctist.

Cât despre "**distinsul element democrat**" Teoctist Arăpașu, arhimandrit la 31 de ani, amarnic aveau să se înșele organele de supraveghere, ca și în cazul "**patriarhului roșu**" Justinian Marina.

La scurtă vreme, la 8 decembrie 1948, organele Securității constată că Patriarhul Justinian "**a pornit la dictatura personală**", operând numiri administrative "**fără a ține seama de trecutul noilor săi protejați și inducând probabil în eroare Ministerul Cultelor cu privire la necesitatea măsurilor luate**" (p. 98). Între acești protejați apare arhimandritul Teoctist, pe care Patriarhul "**îl ia cu sine în toate acțiunile delicate**" cum ar fi la Mânăstirea Dragoslavele, spre a sta de vorbă cu ierarhii greco-catolici, precum și la Ministerul Cultelor, arhimandritul fiind "**cunoscut acolo ca un fost simpatizant legionar și drept un om ale cărui numiri și transferări de preoți nu au un alt scop decât căpătuirea legionarilor și atragerea lor în posturi de răspundere**" (p. 99). Cât privește sintagma de "**simpatizant legionar**" ea este aplicată tuturor opozițivilor regimului bolșevic, indiferent dacă persoana respectivă a avut sau nu vreo legătură cu mișcarea legionară sau cu regimul antonescian.

Așadar, în mai puțin de doi ani, în dosarele Securității, arhimandritul Teoctist este trecut din rândul elementelor democratice în rândul simpatizanților legionari.

Patriarhul Justinian nu ține seama de oficialități și numește vicar al Mitropoliei Moldovei, începând cu 1 ianuarie 1949, pe arhimandritul Teoctist, care (zice o notă informativă a Direcției Generale a Securității Poporului - D.G.S.P. - din 6 ianuarie 1946) "**a fost cuzist și apoi legionar**" (p. 105). Această numire este, în opinia acestora, o nouă probă de "**justinianism**", adică de sentimente democratice în vorbe și discursuri și de întărire continuă a pozițiilor național-tărăniște și reacționare în rândurile clerului" (p. 119).

Arhimandritul Teoctist este urmărit îndeaproape, așa cum o face cpt. de securitate Șt. Bucur și slt. V. Murgoci, care, la "**la ordinul dvs. 13/6745 din 14 mar-**

tie 1949", raportează despre legăturile dintre Jan Dresler și Arhimandritul Teoctist, propunând **"a se verifica activitatea arhim. Teoctist Arăpașu"** (p. 124-125).

La rândul său, vicarul Mitropoliei Moldovei, Teoctist, intervine pe lângă Patriarhul Justinian pentru numirea ca arhiereu vicar la Arhiepiscopia București a dr. Atanasie Gladcovschi din Basarabia, **"neținând seama de noua ordine"** (p. 134). Ca vicar al Arhiepiscopiei de Iași, Teoctist este ajutat de preotul C. Nonea (**"fost simpatizant legionar pe timpul cărora ținea discursuri, cu care ocazie combătea și U.R.S.S."**), de preotul C. Vuescu (fost membru P.N.L. Brătianu) și de preotul D. Hadârcă (**care în trecut a făcut parte din Mișcarea Legionară, iar în prezent... critică acțiunile guvernului actual"**) (p. 138 și 157).

Iată ce se discuta și la cursurile misionare din 1950, patronate de Patriarhul Justinian Marina și de vicarul patriarhal, Teoctist Arăpașu: preotul Mircea Chialda afirmă (și informatorul nota) că **"nu m-am băgat slugă rușilor ca să zic mereu papagalicește: U.R.S.S. cea mai înaintată din lume, știința sovietică cea mai...; marele, genialul, slăvitul Stalin etc. Am ocolit toate aceste superlative slugarnice, pentru că mai întâi sunt român și apoi profesor"** (p. 192); preotul Ion Gheorghe preconizează **"organizarea statală de mâine, după alungarea rușilor și doborârea comuniștilor noștri", când "vom restabili dreptul de proprietate" și "vom trece în ilegalitate P.C.R."** (p. 194).

Este motivul pentru care, într-un raport al D.G.S.S. din 1950 privind relațiile tensionate dintre Biserica Ortodoxă Română și statul comunist, Patriarhul Justinian este acuzat că **"a schimbat completamente macazul, reluându-și vechile legături cu național-țărăniștii și liberalii", că îndrumă Biserica "după bunul său plac, fără ca măcar aceasta să vie în vreun fel în sprijinul democrației populare"** (p. 228), că **"spune tuturor că el a fost ales de comuniști pentru a desființa Biserica, dar că el va face totul pentru a o salva, lucru pe care l-a afirmat față de preotul Gala Galaction"** (p. 229). Spre **"a-l sili pe Justinian să rămână pe linie democratică, trebuie introduși în Sinod trei ierarhi strict verificați politicește"** (p. 229). Conducerea Securității Statului recomandă conducerii politice a țării ca ocuparea scaunelor vacante de ierarhi să fie făcute de astfel de ierarhi verificați politicește, sau să se amâne alegerile, **"în nici un caz să nu fie lăsați Teoctist Arăpașu și Antim Nica a gira aceste eparhii, întrucât au făcut numai greșeli pe linie politică, cât timp au avut răspunderea conducerii acestor eparhii"** (p. 231).

Un episod cu iz melodramatic se petrece în 1950 la Mitropolia Moldovei. Maiorul Ceia, șeful Securității din Iași, **"s-a prezentat părintelui vicar Teoctist Arăpașu și i-a cerut găzduire pentru o condamnată la moarte, Silvia Nedelcovici, nepoată a domnului prim ministru dr. Petru Groza, de care știe și domnul vicepreședinte Vasile Luca"** (p. 239). Găzduirea trebuia făcută la una din mănăstiri, dar **"vicarul a refuzat sub pretext că asemenea găzduiri nu sunt permise în mănăstiri. Maiorul Ceia a stăruit câteva seri la rând să-l convingă pe vicar la această găzduire, pe care o socotea ca un ajutor dat Guvernului, care dorește să acopere pe dl. prim ministru și să o țină ascunsă pe Silvia**

Nedelcovici până apare un decret de amnistie". Stratagema șefului securității ieșene eșuează lamentabil, "**vicarul s-a convins că maiorul îi întinde o cursă, mai cu seamă că-l sfătuisese să nu comunice nimic Patriarhului sau altor persoane, fie chiar de la partid**" (p. 239). În cele din urmă, se dovedește că această Silvia Nedelcovici este o impostoare, o unealtă a securității, pe care o doreau implantată ca informatoare, în rândul clerului monahal, motiv pentru maior de aș fi "**manifestat toată supărarea pe vicarul Mitropoliei Moldovei, Teoctist Arăpașu, că nu l-a ajutat în această chestiune**" (p. 240).

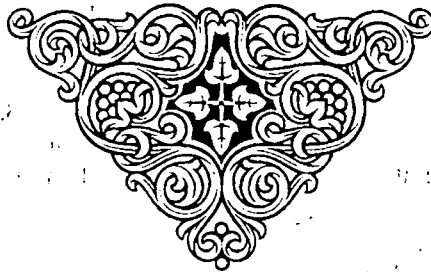
Într-un referat strict secret al Ministerului Afacerilor Interne, semnat de temutul gen. Alex. Drăghici, din 4 oct. 1958, privind activitatea contrarevoluționară desfășurată în cadrul mănăstirilor se fac afirmații dure la adresa unor personalități eclesiastice sau teologale precum: Valeriu Bartolomeu Anania, Sandu Tudor, Benedict Ghiuș, Sofian Boghiu, Arsenie Papacioc, Al. Mironescu, Antonie Plămădeală, D. Stăniloae, Firmilian Marin, Radu Gyr etc. sau a mănăstirilor Tudor Vladimirescu și Sihăstria. De această "**activitate dușmănoasă**" se face vinovat Patriarhul Justinian, influențat de "**elementele de care s-a înconjurat**", care "**a acționat în mod sistematic pe linia înlăturării elementelor cunoscute ca progresiste și promovării elementelor celor mai reacționare din rândul clerului, în special al legionarilor**" (p. 330), astfel încât, la Cabinetul Patriarhal "**numărul elementelor reacționare să fie covârșitor**". Sinistrul ministru raportează superiorilor săi politici că "**la Cabinetul patriarhal au fost aduși numai legionari: episcopii vicari Antim Nica și Teoctist Arăpașu, bibliotecarul Palatului Patriarhal Anania Vartolomeu (arestat), ajutorul acestuia Scrima Andrei..., Nicușor Nițșor**" (p. 330). Împotriva acestora, Al. Drăghici propune măsuri drastice: "**elementele legionare și elementele care au avut funcțiuni în aparatul de stat burghezo-moșieresc, care sunt călugări în mănăstiri, la episcopii, mitropolii și Patriarhie, să fie scoși din monahism, să li se interzică portul hainelor călugărești și să nu li se mai permită reîntoarcerea în mănăstiri**" (p. 331).

Din fericire pentru destinul acestei țări, măsurile preconizate nu s-au aplicat în totalitate, n-au avut efectul scontat. Ierarhii și Biserica Ortodoxă Română "**s-au aflat, în toate palierele ei de existență, în opoziție cu puterea politică de stat, devenind loc de refugiu, dar și de împotrivire al categoriilor oprimate și reprimate**". Deciziile politice anticreștine și antibisericești, aparținând dictaturii politice de ocupație, "**vedeau în Biserica Ortodoxă Română un adversar de prim ordin**", cum afirmă, cu teimei, Mihai Ungheanu în introducerea la acest necesar și binevenit volum documentar. Acuzațiile de legionarism, reacționarism, atitudine dușmănoasă, trădare de țară etc., făceau parte dintr-o retorică politico-juridică folosită de regimul politic impus României spre a judeca, marginaliza sau întemnița. În realitate în aceste acuzații au fost incluși toți cei care, clerici sau mireni, erau în opoziție deschisă cu regimul bolșevic, de rezistență prin credință sau/și cultură.

Din păcate, aceleași apelative folosite până în 1989 de organele represive și juridice, au fost reactualizate după 1990, ceea ce dovedește o clonare a răului, o mistificare intenționată. De aceste catalogări n-a fost scutit nici Prea Fericitul Teoctist: Nu meritele, nu activitatea duhovnicească și socială, misionară și ecumenică, recunoscută pe plan mondial, au fost în atenția acestor deliranți, ci defăimarea, înlocuirea adevărului cu minciuna sau, mai subtil, cu plauzibilul. A fost nevoie de recunoașterea altor Biserici Ortodoxe surori, a Sanctității sale Papa Ioan Paul al II-lea, a activității de excepție de peste șapte decenii a P.F. Părinte Teoctist, pe treptele slujirii creștine, în folosul Bisericii strămoșești și a neamului său. "Obrazul scuiat de pleava unei revoluții incerte a fost sărutat de Papa de la Roma" (Mihai Ungheanu).

Asumându-și destinul întregii Români creștine, Prea Fericitul Teoctist, intrat în pleiada selectă a nonagenarilor, rămâne coloana noastră infinită așezată în centrul speranțelor de mâine.

Prof. TUDOR NEDELCEA

PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST – LA 90 DE ANI* –

Sărbătoare a Ortodoxiei românești și a Bisericilor surori de pretutindeni, aniversarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist este prilej de mărturisire a iubirii, recunoștinței și cinstirii fiilor Bisericii pentru Întâistătătorul Ei. Dar este și prilej de reflecție ziditoare asupra vieții și operei jertfelnice a Prea Fericirii Sale în slujba lui Dumnezeu, a Bisericii și a poporului nostru.

Viața și împlinirile Prea Fericirii Sale sunt în multe privințe singulare în istoria Bisericii Ortodoxe Române. Șapte decenii de monahism îi conferă loc pilduitor în cea mai nobilă tradiție de trăire și nevoință a creștinătății românești. Cincizeci și cinci de ani de slujire în toate eparhiile țării, ca Episcop al Aradului și Oradei, ca Arhiepiscop și Mitropolit al Olteniei, al Moldovei și Sucevei, al Ardealului și al Ungrovlahiei, și nouăsprezece ani ca Patriarh al României, i-au dat prilejul, fără precedent în ierarhia Bisericii noastre, de a păstori credincioșii din întreg pământul românesc, de a-i cunoaște, povăui și călăuzi.

A împlinit toate aceste ascultări și a cinstit înaltele trepte la care a fost chemat, cu înțelepciune și energie, cu pilduitoare dăruire, cu dragoste, cu răbdare și curajul necesare în vremuri de restriște și primejdie pentru creștinătate. Cu puterea credinței, a rugăciunii și cu ajutorul lui Dumnezeu, înfruntând asprimile unei jumătăți de secol de avarii ateiste a vegheat păstrarea neîntreruptă a tradițiilor creștine, pregătirea înaltă a tinerilor pentru catehizare și slujire, a deschis porțile Institutului Teologic Universitar din București studenților din facultățile de stat, în care învățământul creștin fusese interzis, a ocrotit și restaurat patrimoniul de arhitectură și artă al țării ca nou ctitor al vechilor monumente bisericesti, partea cea mai scumpă a zestrei de spiritualitate și de cultură a României. A inițiat și îngrijit reeditarea cărților sacre și de cult, între care Dumnezeiasca Liturghie a Mitropolitului Dosoftei și Biblia de la București din 1688, a operelor Sfinților Părinți și a încurajat afirmarea gândirii și scrierilor teologice, pe vremea când în cercetare și în universități era obligatoriu materialismul dialectic. A cultivat relațiile tradiționale cu eparhiile apostolice ale lumii Ortodoxe. Cu luni de zile înaintea eliberării din decembrie 1989 a făcut pasul cutezător și riscant pe atunci, al întâlnirii, la Vatican, cu Papa Ioan-Paul al II-lea, act memorabil în istoria Bisericii noastre și anticipare a vizitei în România, zece ani mai târziu, a Întâistătătorului Bisericii Romano-Catolice.

Dumnezeu i-a dăruit în ultimii 15 ani Prea Fericirii Sale, înțelepciune și energie pentru opera prin care a dobândit dreptul nepieritor la recunoștința credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române. Marginalizată și umilită timp de peste patru decenii, a vegheat la repunerea în drepturile și demnitatea Ei a celei mai vechi instituții de spiritualitate, cultură și educație a poporului nostru. A redat clerului

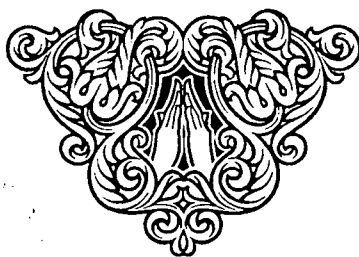
* Cuvânt omagial preluat din vol. *"Biserica în Misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar"*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, p. 159-160.

locul cuvenit în societate. A încurajat misiunea pastorală și vocația monastică a tinerilor, prin dezvoltarea învățământului teologic de toate gradele. A avut inițiativa luminoasă a introducerii studiilor religioase în programul Academiei Române. Mesajul și fapta creștină sunt prezente azi în toate sectoarele societății, în cultură și educație, în asistența socială și armată.

În Sfântul Sinod, ca președinte, în cabinetul de lucru, intelectual, activ în relațiile Bisericilor Creștine, ambasador al spiritualității românești peste hotare, înalt demnitar al României contemporane și contributor eminent la noua ei imagine în lume, Prea Fericirea Sa își împlinește misiunea providențială, în care ne rugăm să-l păzească Dumnezeu întru mulți și rodnici ani.

7 februarie, 2005

Acad. prof. VIRGIL CÂNDEA

SLUJIND TAINA VOII LUI DUMNEZEU*

– Dăruire și recunoștință –

Înalt Prea Sfinția Voastră, Părinte Mitropolit Daniel,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți ai Sfântului Sinod al Bisericii noastre,
Excelențele Voastre, Eminențele Voastre,
Prea Cucernici Părinți Protopopi și Consilieri,
Iubiți credincioși și credincioase,

*„Mulțumesc Celui ce m-a întărit, lui Hristos Iisus,
Domnul nostru, că m-a socotit credincios și m-a pus să-I
slujesc” (I Tim. 1, 12).*

„Cu îndreptățită emoție, îi mulțumesc Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei pentru substanțialul și academicul cuvânt adresat astăzi nouă, tuturor, și mie îndeosebi, subliniind însemnătatea aniversării zilei noastre de naștere și făcând o analiză vie, brodată cu aleasă acribie, pe unele trăsături ale zestrei mele sufletești, ca și pentru oferirea în numele Sfântului Sinod a sfințelilor icoane, artistic lucrate de maicile din atelierul de obiecte bisericesti al mănăstirii Pasărea. De asemenea, cu acest prilej mulțumesc și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Ioan Robu pentru cuvântul rostit la Radio despre Biserica noastră și despre smerita mea persoană.

În tot timpul Sfintei Liturghii am avut în inimă și în gând pe neuitații și bunii mei părinți, Dumitru și Marghioala, și pe toți binefăcătorii mei, din anii de început ai drumului meu, până astăzi. Alături de recunoștința mea față de Dumnezeu, Care mi-a călăuzit pașii în toți cei nouăzeci de ani, i-am avut permanent în cuget pe părinții mei trupești și sufletești, care m-au întâmpinat și m-au călăuzit la fiecare răscruce de drum a vieții mele.

Să-mi îngăduiți, așadar, iubiți părinți și frați, să depăn firul gândurilor care mă năvălesc în acest unic moment din viața mea. Cutezăm a cânta împreună cu Sfântul Apostol Pavel: „Și-ntr-adevăr, mare este taina credinței celei bune” (I Tim. 3, 16) „pentru noi, cei ce mai dinainte am nădăjduit întru Hristos, să fim spre lauda slavei Sale” (Efes. 1, 12). Ca cel mai de preț dar al lui Dumnezeu, viața își descoperă valorile încă de la nașterea pruncului, producând bucurie celor din jur. Chiar momentul de acum, la împlinirea vârstei de nouăzeci de ani, adeverește cele spuse mai-nainte. Pe firul acestor nouăzeci de ani, această zi, de 7 februarie, mi-a procurat nenumărate bucurii sufletești, pe care, an de an, le-am împărtășit mai întâi cu părinții și frații în familie, iar apoi, odată cu vârsta și responsabilitățile, și cu ceilalți din jurul meu. Ne amintim că și Mântuitorul a spus într-o anumită împrejurare: „Femeia, când e să nască, se întristează, pentru că i-a sosit ceasul; dar după ce naște copilul nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om pe lume” (Ioan 16, 21). Deci, părinții și ceilalți se bucură de venirea pe lume a unui nou om, a unei noi ființe. Această

* Cuvântare de răspuns la omagierea adusă Prea Fericii Sale de către Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, în numele ierarhilor Sf. Sinod, cu prilejul împlinirii vârstei de 90 de ani, la Sf. Liturghie din Catedrala Patriarhală, 7 februarie 2005.

bucurie ne însuflețește în viață, nedespărțită fiind însă de antipodul ei, de dureri și de necazuri inerente. E de la sine înțeles că cei nouăzeci de ani de viață și de slujire au fost însoțiți de bucurii, dar și de multe necazuri, frământări și, uneori, de cumpene, când se auzeau cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos adresate ucenicilor Săi: „În lume necaz veți avea, dar îndrăzniți! Eu am biruit lumea!” (Ioan 16, 33).

Întorcându-mi acum privirile în trecut, de pe culmea celor nouă decenii, ziua de astăzi îmi apare ca cea mai frumoasă din viața mea, cea mai plină de bucurie sfântă, fiindcă vine de la Dumnezeu, vine din însăși misiunea la care m-a chemat El în Biserică prin lucrarea Duhului Sfânt. Numai taina gândului și a inimii poate talmăci această stare de bucurie, mai adevărat decât o pot face cuvintele.

Sunt, în primul rând, impresionat de neașteptata prezență și slujire a iubiților frați din Sfântul Sinod, sosiți din țară și de peste hotare. A doua bucurie pentru cel care slujește Biserica și a slujit-o și în trecut, în condiții grele, este că toți acești ierarhi ne-au adus aici evlavia și imaginea preoților și credincioșilor din eparhiile lor, așa cum a arătat în cuvântul său și Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei. Slujirea mea ca arhiereu, în timpul celor cinci decenii de dictatură atee, mi-a procurat bucurii, dar și necazuri. Păstorită atunci de mult regretatul Patriarh Justinian, acesta a întruchipat „Păstorul cel Bun” amintit astăzi de Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan (10, 11), punându-și sufletul pentru oile sale. Slujită astfel, Biserica noastră, cu harul lui Dumnezeu, a biruit necazurile și prin curajul slujitorilor sfântului altar și al credincioșilor de toate vârstele. Pe acești vrednici preoți, monahi și credincioși i-am cunoscut, iubiți frați și surori în Domnul, le-am ascultat frământările și durerile lor. A însemnat pentru mine un dar ceresc faptul că l-am cunoscut personal pe acest păstor bun, pe acest clarvăzător minunat, chemat de Duhul Sfânt să slujească sfânta noastră Biserică în decenii de grea cumpănă religioasă atât pentru noi, cât și pentru toate celelalte culte din țara noastră. Era înzestrat cu devotament jertfelnic pentru slujirea lui Hristos și cu voință dărză de combatere a răului, de o înțelepciune și cutezanță sfântă spre a împlini rosturile Bisericii și a păstra ființa ei, organizând școli pentru pregătirea clerului, astfel încât credincioșii să aibă preoți în toate bisericile. Viabilitatea Bisericii noastre și evlavia specifică românilor din moși strămoși s-au păstrat în cei cincizeci de ani de dictatură, când predicile erau nespuse de multe. Dar, tocmai atunci, lumina cea dumnezeiască strălucea cu putere, astfel încât, în anii 1949-1950, la inițiativa păstorului cel bun, Sfântul Sinod a organizat studii și cercetări de trecere în rândul sfinților a unor înaintași de-ai noștri, apărători ai ortodoxiei și ai unității ei. Slujbele de canonizare din 1954-1955, la care au participat patriarhi și reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori, au însemnat o culme a vieții noastre bisericești. Noi, cei ce am avut fericirea să colaborăm cu el, știm cât de cutezător și cât de perseverent și înțelept era în împlinirea cerințelor supreme ale Bisericii noastre. Atunci când monahismul și slujitorii Bisericii erau numiți dușmani ai unui regim ateu, el întemeia seminarii teologice pentru preoți și chiar pentru monahi, la mănăstirea Neamț, iar pentru monahii, la mănăstirile Agapia și Hurezi. În acest scop, trebuiau profesori cu pregătire, localuri de învățământ și multe formalități. În același timp, sfințele

locașuri străbune mănăstirești și patriarhale, multe de unică valoare artistică, trebuiau restaurate sau rezidite ca, de pildă, mănăstirea Dealu, o comoară a arhitecturii și culturii noastre străvechi, care a fost prima dintre cele multe restaurate.

Apoi, deschiderea spre dialog și ecumenism, pe care le continuăm acum, legăturile cu toate Bisericile Ortodoxe surori, cât și cu celelalte Biserici și Culte creștine din lume, au fost inițiate de Patriarhul de vie memorie, Justinian, care a zdrobit cortina de fier, fiind primul patriarh ortodox care a vizitat Bisericile Romano-Catolică și Evanghelică din Germania, Austria și Țările de Jos. Ne bucurăm că reprezentanți distinși ai acestor Biserici se află astăzi cu noi! Personalități de răsunset cu adevărat ecumenic și european, cardinali de înaltă cultură, l-au invitat să viziteze Bisericile lor după ce ei au vizitat Biserica noastră. Vizita la Londra a prilejuit reorganizarea parohiei ortodoxe române, întâlniri și discuții la cel mai înalt nivel, dar și inaugurarea bisericii înzestrată cu acel prilej cu catapetasma bisericii mănăstirii Antim. Pretutindeni era dorit, așteptat și respectat, ca un Patriarh biblic, așa cum i se spunea atunci, în conferințele în care era primit cu toată onoarea convenită Patriarhului României și Bisericii Ortodoxe Române. Se înțelege că alături de părinții mei, îl am totdeauna în rugăciunile mele, ca fiu duhovnicesc al său.

Am avut, așadar, în viață și multe neazuri, Biserică și popor așezat aici, în calea răutăților, precum spunea Letopisețul Țării Moldovei. Dar ne-am păstrat credința, ne-am păstrat identitatea națională, ne-am păstrat limba, coroana culturii și a frumuseții noastre sufletești, minunata cale de înțelegere cu lumea și cultura, pe calea versului, pe calea artei. Limba noastră sfântă, cum au numit-o înaintașii noștri și cum se cuvine să o numim și noi, ne-a adus cunoștința darurilor Duhului Sfânt prin predica Sfântului Apostol Andrei. Am îndrăznit să amintesc aceste adevăruri, de care ne bucurăm astăzi parcă mai deplin, căci suntem împreună la ceas de mulțumire adusă lui Dumnezeu.

Cum am spus la început, în această coroană de ierarhi, părinți și frați creștini, două treimi sunt tineri, ierarhi chemați de Duhul Sfânt la lucrarea Bisericii noastre în ultimii cincisprezece ani, cu înalte studii de teologie la Universități europene de renume, ca odinioară Sfinții Părinți, între care Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, Înalt Prea Sfințitul Teofan al Olteniei, cu toți ceilalți tineri ierarhi. Îi privesc, îi ascult și doresc să mă văd cât mai des înconjurat de ei, aici sau în eparhiile lor. În fiecare an, ziua aceasta a fost pentru mine o zi aparte, de meditație și de rugăciune, pe care am învățat-o din copilărie, de acasă, din schit, din școlile de teologie, și, aflându-mă acum la ceas de mărturisire, vă spun că în casa părinților mei nu am auzit niciodată cuvinte urâte, nici pe diavolul nu-l pronunțau, zicându-i „cruce de aur”, tâlmăcind astfel teologia crucii, care este arma împotriva diavolului.

Despre aceste frumuseți sufletești ale părinților noștri, fiecare din noi putem mărturisi. Mulți dintre noi am odrăslit acolo, la sat, din terenul acesta sufletesc nespus de bun și de bogat. Suntem fiii acestui popor, cum obișnuim să spunem noi, nu în înțeles de semeție, ci de recunoaștere și respect a înaintașilor noștri, popor de viteji, de eroi, de cărturari, de poeți, popor de sfinți, de domnitori sfinți, de ierarhi sfinți, care au apărut pe bolta Ortodoxiei noastre în 1955 și în 1992, slăvind

astfel, pentru prima dată în istoria creștinătății noastre ortodoxe, și sfinți din neamul nostru românesc. Până atunci marii profesori de teologie au scris neconțenit despre trebuința canonizării de sfinți români, fiindcă mereu erau întrebați de teologii altor Biserici: de ce, deși suntem popor creștin, nu avem sfinți din neamul nostru în calendar? Iată, atunci, când necazurile erau mai mari, când posibilitățile de afirmare a luminii lui Hristos erau atât de mult înăbușite, a apărut lumina cea adevărată prin sfinții din tot ținutul nostru românesc, care au fost canonizați. Sfinții nu apar când vrem noi, după cum nici rugăciunile noastre nu se împlinesc cum vrem noi, ci cum vrea Dumnezeu, așa cum Însuși Mântuitorul Iisus Hristos ne-a învățat în rugăciunea „Tatăl nostru” să ne rugăm: „**Facă-se voia Ta**” (Mat. 6, 10).

Iubiți părinți și frați, să fim vrednici și cu luare aminte de slujirea Bisericii! Totdeauna m-a stăpânit gândul slujirii la care m-a chemat Sfânta Biserică. Am fost chemat de timpuriu la această înaltă treaptă de slujire a Bisericii, adăugând astfel la comoara învățăturilor, agonisită în mănăstire și în școli, multe alte cunoștințe dobândite de la clerul de mir, preoții de la parohie, aceste albine harnice ale Bisericii noastre, care vestesc cuvântul lui Dumnezeu și culeg nectarul cel duhovnicesc al evlaviei lor, călăuzindu-i pe toți la păstrarea învățaturii lui Hristos, în desăvârșită ascultare de Sfântul Sinod. Această preoțime am aflat-o și am văzut-o la locul ei de slujire încă din anii tineri ai slujirii mele arhieresti. Am învățat multe de la preoții și profesorii de teologie și chiar de la monahii și credincioșii de pretutindeni unde m-a purtat misiunea.

Așa s-a scurs timpul, zi după zi, moment după moment, înscriindu-se în cronică acestor nouăzeci de ani multe, și bune, dar și mai puțin bune sau poate necorespunzătoare. Pentru darul sfânt al slujirii sfântului altar mulțumesc cu smerenie Bunului Dumnezeu Care mi l-a dat, cerându-I totodată iertare că nu am reușit să fac tot ceea ce s-ar fi cuvenit. M-am încredințat Bisericii când, din pricina neputincioasei mele firi omenesti, am rugat Sfântul Sinod să mă elibereze din ascultarea de patriarh, urmând pilda marilor părinți, care ne-au sfătuit să potolim furtuna prin răbdare, după înțeleptul cuvânt din Pateric: „dă loc mâniei”. Neînțelegerea sau gâlceava nu se rezolvă prin gâlceavă, ci pe calea regăsirii valorilor noastre lăuntrice, pe calea iubirii și a rugăciunii. În această lungime de zile, dată mie de Tatăl ceresc, valoarea bucuriei am aflat-o și am trăit-o în timpul dumnezeieștii Liturghii și este de la sine înțeles că la această bucurie m-am aflat mereu înconjurat de preoți, monahi și credincioși. Păstrez, de aceea, în sufletul meu o nesfârșită prețuire preoțimii de mir și monahilor Bisericii noastre. Păstrez, de asemenea, vie vrednicia celor pe care i-am cunoscut în anii de început ai devenirii mele, generația de slujitori și predicatori monahi, smeriți, dar înzestrați cu multă iscusință duhovnicească, cu multă teologie a faptei și rugăciunii, care, în condițiile timpului neprielnic vestirii Evangheliei, izbuteau să ajute tineri lipsiți de posibilități materiale să urmeze studiile universitare, mulți dintre ei ajungând profesori și învățați, făcând astfel cinste Bisericii și țării noastre.

Mă aflu, iubiții mei, pe culmea celor nouăzeci de ani de viață. Ce aș putea să mai adaug, decât să-mi îndrept gândul cu smerenie și recunoștință către Bunul Dumnezeu și să-mi pun nădejdea în iubirea Sa pentru noi! Icoanele părinților

mei trupești, a fraților și binefăcătorilor, nu le voi uita în rugăciunile mele. Așa cum atât de inspirat a prezentat aici Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel, zestrea mea sufletească poate fi rezultatul prețurii preoțimii și credincioșilor în ani mulți de strădanii pastorale și liturgice. Prin jertfa lor, ei au zidit sufletele tinerilor și au consolidat Biserica cea lăuntrică, deopotrivă, prin atitudinea și curajul lor, până la suflarea cea din urmă. Datorită jertfei vieții lor slujim acum o Biserică vie, o Biserică ai cărei preoți și profesori au participat în anii cei grei la reuniuni internaționale în Europa și în diferite părți ale lumii. Nu întâmplător suntem cunoscuți în Europa ca o Biserică vie și dinamică. Nu-i meritul nostru, al ierarhilor! Este înțelepciunea acestui popor, a pildelor Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, a mărturisirilor Sfântului Constantin Brâncoveanu, este meritul tineretului nostru credincios care ne impresionează prin participarea la sfintele noastre slujbe, deși, câteodată, acestea sunt lungi! Frumusețea lor biruie osteneala, limpezind cugetele și întărindu-le voința urmării lui Hristos. Tinerii ne încurajează nu numai prin acea foarte interesantă structură sufletească a lor, ci și prin activitățile lor samaritene, binecuvântate de Sfântul Sinod, ca, de pildă, cele întreprinse de Asociația Studenților Creștin-Ortodocși. Generația tânără de ierarhi, care o avem aici, chiar în fața noastră, tinerii preoți, care, generații după generații, dau un spor pastoral pilduitor, deschid mărinimia sufletelor generoase și descoperă dărnicia credincioșilor, a acelor „simon-cirineni”, care ne ajută la zidirea sau restaurarea schiturilor, mănăstirilor și bisericilor de la parohii sau cămine de bătrâni. Acestea toate sunt mărturii care trebuie să ne mângâie în mileniul pe care l-am început, constatând că din această contribuție a lor se construiesc pe întreg teritoriul nostru românesc sfinte lăcașuri și așezăminte de binefacere.

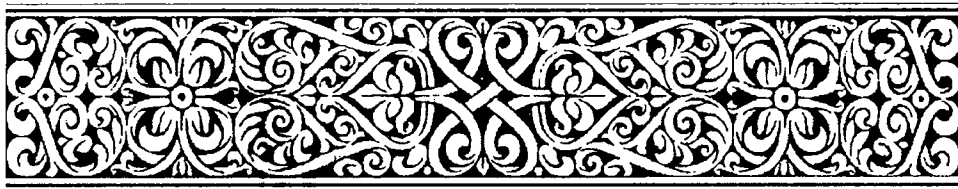
Părinții mitropoliți și episcopi veniți aici ne aduc de la frații români din străinătate iubirea lor de Biserică. Au numit acolo cei mai buni preoți, devotați sfântului altar, așa cum sunt ierarhii lor. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Serafim din Germania și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iosif al Europei Occidentale și Meridionale s-au dovedit a fi păstori buni. Vă întâmpin, de aceea, iubiți părinți și frați, cu multă emoție, cu multă dragoste, și suntem impresionați că rugăciunile noastre de astăzi s-au împletit și cu bucuria prezenței și a rugăciunilor Excelențelor și Eminențelor oaspeți din Europa. Prin sprijinul pe care îl acordați credincioșilor și ierarhilor noștri în toate țările Europei, ne încurajați pe toți slujitorii lui Hristos din România. Acesta se și cuvine să fie spiritul slujirii noastre, păstrat astfel ca un rod al dialogului și ecumenismului nostru. Slujim Biserica Mântuitorului Iisus Hristos, Biserica cea Ună, Sfântă, Sobornicească și Apostolească! Cu lucrarea și rugăciunile noastre, cu faptele de iubire creștină, vom împlini, cu harul lui Dumnezeu, acea sfântă dorință a Domnului Hristos: „ca toți să fie una” (Ioan 17, 21).

Toate acestea sunt îndreptățiri ca noi să ne înmulțim lucrarea noastră pastorală. Să facem din întâlnirile noastre o permanentă Euharistie a rugăciunilor pentru unitatea creștină, așa cum am făcut-o în **Săptămâna de rugăciune pentru unitatea creștinilor**. Numai cu noi înșine, cu libertatea noastră, cu puterea noastră, putem duce la îndeplinire acest ideal! Din acest loc, din această situație și cu privilegiul de a fi împlinit acum nouăzeci de ani, îndrept către frații noștri din Biserica soră Greco-Catolică același apel la dragoste, la sinceritate și la stă-

ruință în bine. Ca să putem împlini adevărul lui Hristos, rugăciunea noastră are nevoie de această sinceritate, de această stăruință.

Aceiași lucru l-aș spune și față de întreaga noastră societate, iubiți frați și surori. Avem o istorie, avem o cultură, avem o agonisință artistică, o moștenire care trece dincolo de hotarele timpului și ale spațiului, lăsată nouă de înaintașii, de moșii și strămoșii noștri, începând cu păstrarea credinței celei adevărate, predicată de Sfântul Andrei, și terminând cu valorile noastre naționale, pe care le-au săvârșit ei în toate marile momente istorice. Exemplul înaintașilor de la 1859, de la 1877, de la 1918 ne este pildă și trebuie să ne fie pildă. Fără valorile lor de unitate, de iubire, de dreptate, noi ne vom zbate încă mult timp în aceste situații, când tot mai des Dumnezeu dispăre din familie, din suflet și din viața noastră. Trebuie să-i facem loc în viața noastră lui Dumnezeu, Prea Sfintei Treimi, care este pildă de unitate, dar și de diversitate a însușirilor, pildă aleasă de Mihai Viteazul pentru Mitropolia de la Alba Iulia. Avem în istoria noastră nenumărate pilde ale domnitorilor, care au știut în momentele grele să-și unească ceea ce au mai bun în sufletul și în inima lor ca să depășească greutățile și să împlinească unitatea românilor. Acest apel citez să-l fac astăzi, cu multă smerenie, la vârsta și experiența acumulată în tot acest răstimp cu multă dragoste frățească pentru toți frații români! Noi, Biserica Ortodoxă, suntem, cum frumos ne-au numit, o **Biserică a poporului!** Foarte frumoasă denumire! Așa se și numeau enoriașii atunci: „poporarii parohiei”. Nu „enoriași”, ci „poporani”! Suntem o Biserică legată de neam, de cultură, de brazda strămoșească, de viitorul neamului și de unitatea lui! Este îndreptățit să se facă un apel către toți ca să găsească căile cele mai bune ca noi să putem să ne dezvoltăm lucrarea noastră, cum spune rugăciunea liturgică, ca în liniștea lor, a celor care au responsabilități în societate, să împlinim cele ce sunt de datoria noastră. În acest scop și cu această nădejde, cred și nădăjduiesc și în înălțarea Catedralei Mântuirii Neamului, idee care a pornit din inima și gândul înaintașilor noștri, precum am găsit într-un document ce datează încă de la 1884. Deci, această idee a însoțit toate marile evenimente și ea exprimă unitatea noastră, identitatea noastră, care identitate conține iubirea celorlalți cu care conviețuim de multe secole, cu dragoste și cu înțelegere.

Acestea sunt gânduri izvorâte dintr-o inimă care în cei nouăzeci de ani a înregistrat multe din evenimentele, stările și tot ceea ce se numește viață, cultură, artă și credință strămoșească. Vă mulțumesc tuturor, iubiți părinți și frați. Să avem nădejde în Bunul Dumnezeu, dar să avem nădejde și tărie și în lucrarea noastră personală, ca noi, astfel, să ne îndeplinim misiunea față de Biserică, față de poporul nostru și față de conducătorii săi, căci săvârșim Sfânta Liturghie numită bizantină, în care sunt rostite rugăciuni pentru ocârmuirea țării și pentru dregătorii săi, potrivit îndemnului Sfântului Apostol Pavel (Rom. cap. 13). Cu această nădejde, să pășim cu încredere, că Dumnezeu ne-a arătat că este cu noi. Nu suntem străini, suntem „**concetățeni ai sfinților și casnici ai lui Dumnezeu**” (Efes. 2, 19), titlu pe care ni l-a dat Mântuitorul Iisus Hristos și pe care suntem datori să-l cinstim cu faptele, cu credința și cu simțirea noastră. Amin!”.

• VIAȚĂ • BISERICĂȘĂ •

II

LA ÎNTÂMPINAREA ANULUI NOU – 2005

Concertul de Anul Nou al Coralei „Sf. Apostol Andrei” a preoților din Capitală – 1 ianuarie 2005 –

În prima zi a **Anului Nou 2005**, urmând unei frumoase tradiții, preoți și protoierei din Capitală, profesori de la Facultatea de Teologie și Seminarul Teologic, consilieri de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, cărora li s-au alăturat studenți teologi, elevi seminariști și credincioși, s-au adunat în *Aula Palatului Patriarhiei, la orele 18,00*, pentru a se întâlni cu *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* și a-i aduce prinos de mulțumire și urări de sănătate deplină, cu noi înfăptuiri în înalta slujire patriarhală, și a primi binecuvântarea și povătuirile părintești ale Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române. Prea Fericirea Sa a venit la această întâlnire însoțit de Prea Sfințiții Episcopi *Vincentiu Ploieșteanu, Ambrozie Sinaitul, Ciprian Cămpineanul*, Vicari Patriarhali și de Prea Sfințiții Episcopi *Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul*, Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, și a fost întâmpinat de cei prezenți cu *Imnul Patriarhal*.

Întâlnirea s-a deschis cu un frumos concert de colinde și cântări religioase legate de Nașterea Domnului și Anul Nou, prezentat de Corala „*Sfântul Apostol Andrei*” a preoților din Capitală, pregătită și dirijată de Domnul profesor Valentin Gruescu. Cu multă măiestrie și adâncă sensibilitate, concertul a înfrumusețat întâlnirea cu mireasma datinilor noastre creștinești, bucurându-se de largă audiență din partea întregii asistențe. Ascultând aceste cântări străvechi, mai ales la cumpăna dintre ani, ne simțim una cu înaintașii noștri care au trăit pe aceste plaiuri și au păstrat curată credința ortodoxă în veșmântul graiului românesc atât de frumos. Astfel, aceste minunate mărgăritare ale sufletului românesc, cum sunt numite colindele și cântările care vestesc Nașterea Domnului, se cer a fi păstrate, înnoite și transmise din generație în generație pentru bogăția neasemuită a conținutului și armonia lor melodică, pentru sentimentele de renaștere și înnobilitate spirituală pe care ni le aduc în suflet. De aceea, este meritorie și pilduitoare strădania preoților bucureșteni de a se grupa în formații corale, în spiritul tradiției Bisericii noastre, pentru a păstra colindele și a le transmite urmașilor ca pe o moștenire sfântă.

După concert, în numele preoților din Capitală, **PC Pr. prof. Nicolae Necula**, decanul Facultății de Teologie din București, s-a adresat Prea Fericirii Sale și tuturor

celor prezenți, spunând că rostul întâlnirii este „de a mulțumi lui Dumnezeu pentru toate câte ne-a dat nouă în anul care a trecut, de a ne ruga pentru ajutor și a lua binecuvântare, îndemn și curaj de la Prea Fericitul Părinte Patriarh pentru ceea ce avem de făcut în anul care-l începem și pentru ceea ce dorim să facem în viitor”. În continuare, Părintele Prof. Nicolae Necula a arătat „că preoții din parohiile Arhiepiscopiei Bucureștilor sunt animați de duhul înnoitor care se resimte astăzi în întreaga activitate pastorală și misionară a Bisericii noastre și dacă ar veni să prezinte un raport la acest sfârșit de an, fiecare ar avea lucruri frumoase de spus”. Totodată, a pus în evidență grija și eforturile de zi cu zi ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru bunul mers al treburilor la Centrul eparhial și la Cabinetul patriarhal, „printr-o activitate zilnică nesfârșită și neobosită, încât fiecare zi este închinată lui Dumnezeu, ca o zi de priveghere”. Vorbitorul a făcut apoi o trecere în revistă a evenimentelor bisericești, interne și externe, din anul care s-a încheiat, scoțând în evidență importanța vizitei Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului, „care a încununat manifestările bisericești închinată comemorării Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, la 500 de ani de la trecerea sa la cele veșnice, prin participarea la ședința solemnă a Sfântului Sinod și Adunării Naționale Bisericești de la București și la frumoasa sărbătoare de la Mănăstirea Putna, unde s-au reunit ierarhi, preoți și credincioși din țară și de peste hotare”. Toate acestea și încă altele, a mai spus vorbitorul, „sunt momente de bucurie care fac să înregistrăm anul 2004 ca pe un an al unor frumoase împliniri în fiecare domeniu de activitate”. Noul an în care intrăm, a adăugat vorbitorul, „este un an jubiliar în viața noastră, pentru că se împlinesc 120 de la recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și 80 de ani de la ridicarea ei la rangul de Patriarhie, la care se adaugă împlinirea de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, la 7 februarie, a 90 de ani de viață, și 55 de ani de arhierie, la 5 martie, evenimente pe care preoțimea Capitalei le întâmpină cu bucurie și cu pace”. În acest cadru, Părintele Necula a pus în evidență principalele etape și împliniri ale slujirii arhiericești ale Prea Fericitului Sale, „care s-a arătat, oriunde Dumnezeu i-a purtat pașii, ca un adevărat ctitor și înnoitor”. Am venit și astăzi, a încheiat vorbitorul, „să primim învățătura și îndemnul Prea Fericitului Voastre, rugându-ne lui Dumnezeu să vă dea mulți ani, cu sănătate și putere, ca să conduceți cu clarviziune, cu înțelepciune și cu multă destoinicie destinele Bisericii noastre, pentru a rămâne o Biserică puternică și vie”.

Răspunzând urărilor care i-au fost adresate, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a îndreptat către preoții și credincioșii prezenți la această tradițională întâlnire de început de An Nou, următorul cuvânt de binecuvântare și povățuire duhovnicească:

Prea Cucernice Părinte Decan,
Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cucernici Părinți Protoierei,
Prea Cucernici Părinți,
Frați și surori în Domnul,

„Sărbătoarea Nașterii Domnului, împreună cu cea a punerii numelui Domnului Hristos, a Sfântului Vasile cel Mare și a Botezului Domnului în Iordan, alcătuiesc o salbă strălucitoare de sărbători la sfârșit și început de an. În același

timp, aceste zile, cu specificul lor aparte, constituie faruri de lumină și orientare pentru viața noastră bisericească, de familie și societate, după care noi trebuie să ne călăuzim în anul în care am pășit. Deși vremurile, cu încărcătura lor, par a fi deasupra noastră, totuși, omul, cu valoarea sa primită de la Dumnezeu, dar mai cu seamă noi, cei ce purtăm numele lui Hristos și cei ce slujim sfântul Său altar, putem și avem sfânta datorie să înscriem pe fondul timpului dăruit de Cel de Sus fapte, opere de cultură, din paleta bogată a acestui cuvânt, din rândurile căreia nu lipsesc acele împliniri bune și frumoase, misiuni ale slujirii noastre bisericești și creștine, în general.

Iată ce minunate surprize ne-au oferit în această primă seară de sărbătoare bună și harnicii părinți ai Coralei „Sf. Ap. Andrei”, una din coralele preoțești ale capitalei noastre, sub bagheta domnului Prof. Valentin Gruescu. Deși piesele executate ne sunt cunoscute de mulți ani, totuși, vioiciunea și talentul dirijorului au făcut ca vocile tinerilor preoți, de o calitate remarcabilă, să ne toarne în suflete frumusețea întregă a acestor colinde și să ne dea fiorii sfințeniei și bucuriei aduse omenirii de Pruncul Iisus din ieslea peșterii din preajma Betleemului. În fața acestor surprize desfătătoare și ziditoare de suflet trăite acum, întâmplările neprevăzute și multele greutăți ale vieții, necazurile și suferințele, dacă nu dispar definitiv, sunt totuși atenuate și, până la urmă, sunt biruite și anihilate. Astfel, se arată apoi înfăptuirile așteptate, gândite și realizate ca atare de omul care îl are pe Hristos în inimă, devenind astfel o forță spirituală creatoare de valori.

Timpul pe care-l parcurgem noi este înfim, ca durată, în veșnicia și măreția lui ca dimensiune a creației lui Dumnezeu, dar de preț și pentru viața noastră personală și socială. Deși este atât de necruțător pentru viața individuală, personală, totuși, timpul face ca omul, dăruit de Dumnezeu cu putere de gândire și de creație, să înscrie valori nemuritoare în viața sa și a societății. De-a lungul timpului istoric, într-o viață de om, „răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt” (Efes. 5, 16), fără să ne dăm seama, uneori, în viața omenirii se realizează înfăptuiri durabile în toate domeniile de activitate. Privite în această lumină, sărbătorile noastre, amintite mai înainte, sunt popasuri odihnitoare, recreatoare în cursul timpului istoric.

Încheierea unui an și începutul celui nou reprezintă pentru noi o răscruce foarte frumoasă, pe care o trecem, cum vedeți, prin aceste minunate tradiții creștine, dintre care cele mai de seamă sunt colindele, cu toate datinile legate de ele, ce au valoarea unor Scripturi vii ale poporului român. Acestea, nu numai că atrag atât de mult și sădesc în suflete convingeri, conștiințe modelatoare, de caracter, mai ales în rândurile tinerilor și copiilor, dar sunt și izvoare de putere și de nădejde în parcurgerea timpului neprielnic binelui. Altfel, fiecare an ar trece în caietul vremii aproape neobservat, dacă nu ar fi aceste frumoase sărbători care încheie un an și deschid altul nou. Această așezare a lor în viața noastră este lucrarea Duhului Sfânt și înțelepciunea părinților și înaintașilor noștri care le-au întocmit în așa fel încât noi să simțim trecerea timpului, să-i prețuim valoarea și să-l folosim spre bucuria noastră, a tuturor.

După cum știți, în anul care s-a încheiat, momentele acestea de sărbătoare au fost binecuvântate de Dumnezeu în mod deosebit, bucurându-se atât de atenția mass-mediei de toate genurile de expresie, cât și de cea a tinerilor profesori, care cu grupuri de școlari și de tineri au reluat și actualizat într-o formă vrednică de prețuire colindele și datinile străvechi și autentice din sate, care rămân în veci izvorul gândirii și lucrării sfinte a poporului nostru românesc. Le amintesc pentru că sunt și aici impresionat de prezența tinerilor și vă îndemn ca împreună să ne bucurăm și să lăudăm pe Dumnezeu pentru binefacerile Lui. Drept mărturie stă și corala aceasta, atât de frumos intitulată: „Sfântul Apostol Andrei”, constituită în anul 1987 și primită cu mare bucurie, acordându-i binecuvântare încă de la debut. În acel timp, cu greutate se constituiau asemenea formațiuni corale. Dar Sf. Ap. Andrei a ocrotit și corala a dăinuit și s-a desăvârșit, pentru că este o performanță artistică ceea ce am ascultat noi în seara aceasta, un program bine întocmit și interpretat cu precizie și cu talent.

Îmi aduc aminte că în anii când eram student și diacon la Catedrala Sfintei Patriarhii se vorbea mult și se aprecia valoarea lucrării culturale a preoților și sub forma aceasta a corurilor. Mai rar se întâlneau atunci coruri, dar era o stăruință din partea ierarhilor, din partea, fericitului de pomenire, Patriarhului Nicodim și apoi a Patriarhului Justinian pentru reînvierea corurilor preoțești. Îi felicit pe preoții Coralei "Sfântul Apostol Andrei" pentru această inițiativă a lor, pentru că mai sunt și alte coruri preoțești în București. Este o pildă foarte frumoasă pe care părinții coriști, majoritatea tineri, cum îi vedem, atrași de frumusețea cântării corale, dar și atenția domnului dirijor Valentin Gruescu, dau tineretului țării noastre și o pildă vie de iubire a muzicii, regina artelor din lume.

Aula aceasta a găzduit, în acest ciclu de sărbători, multe grupuri corale și cete folclorice venite aproape din toate zonele țării. Concursul național **Icoana din sufletul copilului**, organizat de revista **Chemarea Credinței**, sub conducerea P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, ajuns la cea de-a XII-a ediție de premiere a micuților autori de icoane, precum și celelalte două Sectoare ale noastre pentru asistența socială, **Biserica și Societatea**, care ocrotește copii ce au nevoie de sprijinul nostru, aflat sub călăuză P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul și **Asociația Diaconia**, care are acum și un locaș propriu pentru adăpostirea copiilor orfani și neajutorați, îndrumată de P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinitul, au invitat în sala aceasta formații de școlari și grupuri de copii suferinzi, dar cuprinși de bucuria vieții, care ne-au cântat colinde și căroră le-am oferit și noi daruri. La aceste întâlniri au participat și doi copii din îndepărtatul și frământatul Afganistan, care au cântat și ei aici, în limba lor, cum au putut, câte o cântare și au fost aplaudați de ceilalți copii, fiind adevărați ambasadori ai poporului și țării lor.

Iată un lucru nespus de frumos pentru vremurile actuale și pentru geografia aceasta așa de frământată, pusă astăzi la grea încercare, pe care noi o credeam, când învățam la școală, că este foarte îndepărtată și cu hotarele intangibile. Dar acum granițele țărilor europene vor deveni, sperăm, punți de înșeninare, de apro-

piere și nu de despărțire și încrâncenare. Însăși planeta noastră este pusă la o mare frământare, nu numai între neamuri, ci și în profunzimea geografică, încât, iată, cade pradă catastrofelor naturale și își schimbă hotarele geografice, așa cum s-a întâmplat în timpul înfricoșătorului cutremur din Asia de Sud-Est. Acest cataclism a pus la grea încercare lumea întreagă pentru a veni în ajutorul nefericiților locuitori din Arhipelagul Oceanului Indian, crunt loviți de această mare nenorocire.

Am făcut și noi apel pe lângă slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române pentru ajutorarea acelor oameni aflați în mare suferință, scăpați ca prin minune din valurile uriașe ale oceanului. Nu atât ca valoare va impresiona această colectă a noastră, iubiți părinți și frați, ci prin conștiința părtășiei la suferințele acestor îndepărtați geografic frați ai noștri, dar apropiați ca fii ai lui Dumnezeu. Să contribuim, deci, cu cât se poate în timpul acestor sărbători pentru a alina durerea celor loviți de drama care s-a petrecut acolo. S-au descumpanit legile firii prin bulversarea echilibrului stabilit de Dumnezeu creației Sale, prin cutezanța necontrolată a omului, care, cu progresul, știința și tehnica sa, cu puterea sa de descoperire a tainelor naturii, s-a așezat în locul lui Dumnezeu și, iată, au apărut catastrofe naturale neobișnuite, cutremure și inundații apocaliptice. Vă imaginați prin ce coșmar au trecut cei cuprinși de valul uriaș al apei care vine și distruge tot ce înâlnește în cale, văzându-și cu ochii pierzania.

Acum câțiva ani am făcut o vizită Bisericilor din India. M-am aflat vizavi de Sri Lanka, și acolo am văzut un apus de soare pe întinsul nesfârșit al oceanului, care este cu totul fermecător și de-a dreptul uimitor. Peisajul acesta atât de frumos, ca și cel din Thailanda, din Sumatra și celelalte insule din arhipelag, constituie un paradis pentru cei care vor să admire acele frumuseți dumnezeiești, dar și pentru cei mânați de păcatele cele groaznice pe care se duc să le săvârșească acolo. Și iată rezultatul, o catastrofă dureroasă cu foarte multe victime, majoritatea copii și tineri, și cu mari distrugerii de bunuri materiale.

Semnul nostru de solidaritate cu ei înseamnă foarte mult. Vor reține că noi, cei care ne aflăm la nordul Dunării, în curbura Carpaților, suntem alături de ei. Va însemna foarte mult pentru ei faptul că nu sunt singuri, nu atât ca valoare materială, ci mai mult ca sensibilitate sufletească și frățească. Am socotit că aceste sărbători creștine, sărbători ale iubirii și comuniunii cu Dumnezeu și cu fiii Săi, vor constitui un moment potrivit să îndreptăm un apel către toți slujitorii sfințelor altare de la mănăstiri și parohii, dar și către bunii noștri credincioși ca să ne înscriem și noi alături de cei care au puterea și datoria să ajute mai mult. Deci, catastrofele sunt semne venite din partea lui Dumnezeu, Creatorul cerului și al pământului, Cel Care a dat legi de credință și respect pentru natura înconjurătoare, dar și legile morale de echilibru al vieții omului. Nu mai este străin nimeni de dezechilibrul moral al ființei umane și de amenințarea care vine și asupra credinței și binelui. Această stare cere de la noi, slujitorii Bisericii, de la profesorii noștri de teologie, să contribuim la restabilirea echilibrului sufletească la omului modern. Modernitate nu însemnează anularea principiilor morale, re-

nunțarea la învățatura de credință, desființarea normelor care privesc voia lui Dumnezeu. Dimpotrivă, cum vedem, Dumnezeu unește acum marile religii, pe cei din Orientul acesta care a căzut în așa mare nenorocire, și pe noi cei din Occident și din părțile acestea ale lumii, care suntem solidari cu ei și căutăm să le venim în ajutor, pentru că El este Dumnezeu adevărului, al dreptății, al binelui.

Așa încât noi să fim întotdeauna cu gândul și cu ochii sufletului îndreptați spre cer, spre voia lui Dumnezeu, Tatăl nostru, spre a cere de la El ce ne dorim în anul nou. Începutul de an, atât de împodobit de datini, frumuseți și rugăciuni este momentul cel mai potrivit ca să ne pregătim sufletește pentru încercările care ne așteaptă. Rugăciunile Sfântului Vasile cel Mare, cu care se deschide Anul Nou, și tâlcuirea pe care el o face Genezei, atât de importantă, lămurește multe din nedumeririle oamenilor de știință care au ajuns la concluzia că apariția vieții și existența noastră nu sunt hazard, ci ea izvorăște de undeva, din Dumnezeu Cel în Treime lădat. Oamenii de știință nu îndrăznesc să afirme unde se află acest izvor al vieții: în altă parte decât în calculele precizate, cum afirmau unii din cercetătorii care studiază originea vieții la Academia Română. N-au aflat nici o explicație științifică până acum asupra începutului vieții pe pământ, venind tot mai mult către suprema autoritate, către Dumnezeu, Izvorul vieții și al existenței lumii și creației.

Cu atât mai mult noi, care ne regăsim în învățatura Bisericii, atât de apropiată ca gândire, deschidere și comportament de viața lumii de astăzi, simțim o ușurare că putem să ne pregătim pentru anii ce vin și care nu vor fi ușori, desigur, pentru că vedem câte se întâmplă împotriva prevederilor noastre, a planurilor pe care le facem, a celor dorite de noi să se îplinească. Încât tot forța sufletească este cea care determină, așază și menține echilibrul ființei omenești întru ale sale. Atât Sfânta Liturghie, sărbătorile noastre, cântările noastre, cât și scrierile Sfinților Părinți sunt acum la îndemâna tuturor. Nu numai Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii noastre tipărește astăzi operele Sfinților Părinți, dar cerința fiind mare, le tipăresc și alte edituri, în diferite ediții, la care se adaugă scrierile învățaților noștri care în ultimii 50 de ani au fost, oarecum, lăsate de o parte. Avem acum la îndemână o literatură teologică bogată și tinerii noștri de la facultăți și seminarii au datoria să citească și să se cultive, dar nu numai ei, ci tot tineretul țării noastre are această îndatorire.

Suntem în plin mers de pregătire și identificare a ceea ce n-am împlinit anul trecut, spre a ști ce avem de făcut anul acesta, începând de aici și până la ultimul schit și până la ultima parohie. Avem un tineret capabil și deosebit de vioi, din nefericire răspândit peste tot în lume. Milioane de tineri români, de tinere familii, cum știți, încă se găsesc astăzi prin țările Europei și pe alte continente. Au ierarhi și preoți de-ai noștri cu ei acolo, dar tot mai bine ar fi ca ei să se afle aici, împreună cu noi, Desigur, se depun eforturi mari pentru aceasta, cum știm cu toții, dar din punct de vedere moral, din punct de vedere sufletesc este de datoria noastră, a slujitorilor sfântului altar de la parohie, de la mănăstire, să facem tot ce se cere ca tineretul nostru să cunoască adevărurile de credință, pentru că tinerii, mai

ales cei de la sate, sunt extrem de sensibili, extrem de respectuoși față de învățătura Bisericii, atât cât au avut ei prilejul să o cunoască. Un frumos exemplu ni l-au dat ostașii români din Afganistan, primul lot care a plecat acolo din Oltenia, de la Craiova, foarte tineri, care au dorit să aibă preot și un paraclis, o biserică. Li s-a trimis un preot, care a amenajat un paraclis într-un cort, și la chemarea lor, Înalt Prea Sfințitul Teofan, Mitropolitul Olteniei, a mers acolo și l-a sfințit, apoi i-a vizitat și pe ostașii noștri din Irak, încât s-a obișnuit cu călătoriile acestea.

Sunt mișcări, sunt pași care ne dau de înțeles că trebuie să ne urnim și noi, iubii frați, că preoția nu se împlinește numai de la sfântul altar, numai de la oficiul parohial sau de la centrul eparhial, ci este mișcare, este deplasare către credincioși, către păstoriți, este misionarism activ, cum se spunea altădată în "Apostolatul social" al fericitului de vie memorie, Patriarhul Justinian, care tocmai aceasta vrea să spună, această activitate pastorală activă a preotului, care-și căuta turma, cum caută păstorul mioarele sale. Viitorul ne cere această apropiere, această deplasare spre credincioși, în condițiile în care ceilalți frați creștini mai mici, cum știți, îi caută pe tineri, se duc după ei și îi ademenesc chiar cu fel de fel de promisiuni, folosind și ajutoarele pe care au posibilitatea să le aducă și să le ofere celor săraci pentru a-i face prozeliti ai lor. Așadar, în facultățile noastre de teologie și în seminarii, la parohie și la nivelul eparhiei, se cere o activitate vie, în înțelesul acesta al colindelor noastre tradiționale, de a merge la fereastra și la ușa creștină: **Deschide ușa creștine**, glăsuiesc colindătorii, dându-ne ideea aceasta de a lua legătura cu enoriașii noștri.

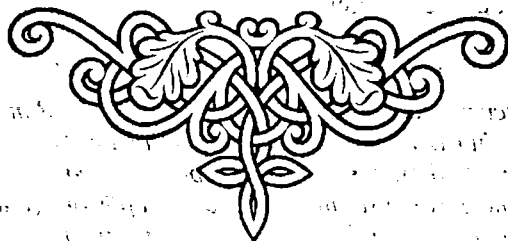
Cu această nădejde pornim noi la muncă în anul acesta și o formă de lucrare misionară este și Corala "Sfântul Apostol Andrei", care a adunat preoți tineri din Capitală și dă pildă celorlalți cu rezultate așa de frumoase. Domnul profesor Valentin Gruescu, dirijorul coralei, s-a atașat de slujirea aceasta foarte frumoasă, datorită părintelui profesor Sebastian Barbu Bucur, întemeietorul acestei formații. Dânsul este unul dintre tinerii noștri iubitori de muzică bisericească, om de cultură, adevărat artist, cum ați constatat, cu multă sensibilitate și energie, care ajută Biserica foarte mult. De aceea, cu prilejul acesta, și cred că sunt în asentimentul Părinților Episcopi de la Arhiepiscopie prezenți aici, Prea Sfințitul **Sebastian** și Prea Sfințitul **Varsanufie**, a părinților consilieri, îi acordăm domnului profesor **Valentin Gruescu** distincția "**Crucea Patriarhală**" pentru mireni, instituită de cel dintâi patriarh al nostru, **Miron Cristea**, pe care să o poarte cu sănătate și cu bucurie, drept răsplătă și semn de iubire și recunoștință pentru munca credincioșilor care ajută Biserica noastră.

Prea Cucernici Părinți și onorată asistență, încredințat că exprim sentimentele tuturor, mulțumesc **P.C. Pr. Decan Nicolae Necula** pentru cuvântul sincer și înaripat pe care mi l-a adresat cu prilejul Anului Nou. De asemenea, adresez cuvânt de prețuire și domnului **Prof. Valentin Gruescu** și părinților coriști pentru momentele de neuitat dăruite nouă tuturor în seara aceasta.

Rog pe Bunul Dumnezeu să vă binecuvânteze viața și lucrarea cu pace, fericire și sănătate. În același timp, transmiteți, vă rog, inimilor dumneavoastră dragostea și binecuvântarea mea și a Sfântului Sinod, incredințându-vă pe toți de rugăciunile noastre pentru mântuirea tuturor. Rugați-vă și dumneavoastră pentru noi, ca împreună să împlinim țelurile dumnezeiești ale Bisericii noastre Ortodoxe Române. Vă adresez tuturor tradiționalul: LA MULȚI ANI!"

După acest înaripat cuvânt de zidire sufletească, ascultat cu răbdare și interes de toți cei de față, Prea Fericitul Părinte Patriarh a oferit Crucea Patriarhală pentru mireni Domnului prof. Valentin Gruescu, dirijorul Coralei „Sfântul Apostol Andrei”. În continuare, într-o atmosferă de destindere și bucurie creștinească, specifică începutului de An Nou, Prea Fericirea Sa a discutat pe îndelete cu unii din colaboratorii săi apropiați, consilieri, protopopi, profesori, i-a binecuvântat pe fiecare și i-a îndemnat să lucreze cu aceeași râvnă ca și până acum pentru bunul mers al treburilor bisericești, dorindu-le tuturor sănătate, pace și multe bucurii duhovnicești. La plecare corala a cântat *Imnul Patriarhal și Mulți ani trăiască!*

Prof. GHEORGHE VASILESCU

SĂPTĂMÂNA DE RUGĂCIUNE
PENTRU UNITATEA CREȘTINILOR
(18-25 ianuarie 2005)

Biserica Ortodoxă Română și-a manifestat dintotdeauna vocația ecumenică, pornind de la porunca Mântuitorului Hristos *"ca toți să fie una"* (Ioan 17, 21), aceasta devenind imperativul esențial al creștinismului contemporan.

De aceea, ea continuă și va continua promovarea și intensificarea relațiilor sale ecumenice cu Biserica Romano-Catolică, cu Bisericile Protestante, cu organismele ecumenice interne și internaționale și cu alte organizații religioase sau laice.

În această împreună lucrare a Bisericilor din România, care are ca scop o mai bună cunoaștere și apropiere între Biserici, se regăsește și *Săptămâna de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor*, care este una dintre cele mai de seamă inițiative pe tărâm ecumenic, ca parte integrantă din Mișcarea Ecumenică.

Răspunzând încă din 1961, printr-o hotărâre a Sfântului Sinod, la chemarea Consiliului Mondial al Bisericilor de a se alătura eforturilor de căutare și redobândire a unității tuturor creștinilor, Biserica noastră, din 1993, participă efectiv la organizarea acestei *Săptămâni de Rugăciune*, de fiecare dată cu o mare deschidere, cu bucurie și dragoste în Hristos, prin reprezentanți de seamă, ierarhi, profesori de teologie, preoți și printr-un număr mare de credincioși.

Anul acesta, *Săptămâna de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor* a invitat pe toți creștinii să mediteze la relația dintre Hristos și Biserică, pornind de la mesajul capitolului trei al Epistolei către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel: **"Hristos, temelia Bisericii"**.

Cu acest prilej, ca în fiecare an, Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a adresat un *Mesaj* tuturor participanților la această împreună rugăciune, clerici și laici: ..

Iubiți frați și surori în Hristos Iisus, Domnul nostru,

"Cu negrăită bucurie, ne adresăm tuturor creștinilor din România care își pleacă genunchii și se unesc în rugăciune la acest început de nou an, cu ocazia Săptămânii de rugăciune pentru Unitatea Creștinilor, spre plinirea poruncii Mântuitorului Hristos, care pe toți ne cheamă să fim "o turmă și un păstor" (Ioan 10, 16).

Biserica Ortodoxă Română, care în acest an îmbracă haine de sărbătoare pentru împlinirea a 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de Patriarhie, și-a manifestat dintotdeauna vocația sa ecumenică, prin împreună lucrare, alături de marea familie creștină, pentru pacea, buna înțelegere și dialogul dragostei dintre Bisericile noastre.

Cuvântul Sfântului Apostolului Pavel adresat Corintenilor – care ne este propus ca temă de meditație în acest an – ne învață că Hristos este temelia Bisericii, iar noi suntem "împreună lucrători cu Dumnezeu" (1 Corinteni 3, 9) în propovăduirea Vestirii celei bune. Iată, așadar, la ce înălțime a misiunii am fost chemați și care este, în același timp, responsabilitatea noastră de a fi la înălțimea chemării Sale. Lumea de astăzi are imperios nevoie de mesajul nostru comun, ca și

creștinii trăitori pe aceste meleaguri, mai cu seamă acum când suntem chemați să dăm mărturie acestei chemări într-o vreme de căutări a identității noastre ca europeni, pe care doar rădăcinile creștine ale civilizației continentului European le pot oferi".

Rugăciunile ecumenice au debutat **marți**, 18 ianuarie, la Catedrala Romano-Catolică "*Sfântul Iosif*", unde au participat din partea Bisericii Ortodoxe Române P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, Vicar Patriarhal și P.C. Diac. Costin Spiridon, predica fiind rostită de către reprezentantul Bisericii Greco-Catolice.

Miercuri, 19 ianuarie, rugăciunea pentru unitatea creștinilor a fost organizată de către Biserica Evanghelică S.P., din partea Bisericii noastre fiind prezenți P.S. Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor însoțit de P.C. Diac. Daniel Flonta. Cu acest prilej, Prea Sfinția Sa a rostit un cuvânt de învățătură din partea Bisericilor participante. Trebuie remarcat faptul că este pentru prima dată când Biserica Evanghelică de limbă maghiară din București organizează singură o seară de rugăciune din cadrul octavei.

Joi, 20 ianuarie, s-au înălțat rugăciuni pentru unitatea creștinilor la Biserica Greco-catolică, unde Biserica Ortodoxă a fost reprezentată de către P.S. Varsanufie Prahoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, însoțit de P.C. Pr. Prof. Mihai Aurel, Directorul Seminarului Teologic din București, predica fiind rostită de către Pastorul Bisericii Luterane.

Vineri, 21 ianuarie, s-a desfășurat la Biserica Anglicană cea de-a patra seară de rugăciune comună la care, din partea Bisericii noastre, a participat P.C. Pr. Michael Tița, Consilier Patriarhal, cuvântul de învățătură aparținând preotului romano-catolic.

Sâmbătă, 22 ianuarie, la Biserica Reformată Calvină "*Calvineum*" s-au continuat rugăciunile comune unde Biserica Ortodoxă română a fost reprezentată de către P.C. Pr. Cristian Popa, Directorul Departamentului *Diaconia*. Predica a fost rostită de preotul Bisericii Anglicane.

Duminică, 23 ianuarie, fiecare Biserică a făcut rugăciuni pentru unitatea creștinilor în cursul slujbelor duminicale obișnuite.

Luni, 24 ianuarie, la Biserica Luterană, s-a desfășurat ziua a șaptea de rugăciune pentru unitatea creștinilor, cuvântul de învățătură aparținând pastorului reformat. Reprezentanții Bisericii noastre, P.C. Pr. Florin Șerbănescu și P.C. Pr. Dorél Moțoc, Consilieri Patriarhali, au rostit cu acest prilej o rugăciune pentru unitatea creștinilor.

Săptămâna de rugăciune pentru unitatea creștinilor 2005 s-a încheiat, **marți**, 25 ianuarie, la Catedrala Patriarhală, în prezența Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, și a ierarhilor de la Centrul Patriarhal și de la Arhiepiscopia Bucureștilor.

La slujba vecerniei săvârșită cu acest prilej de către P.S. Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, au fost de față Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Robu, din partea Arhiepiscopiei Romano-catolice din București, însoțit de P.S. Damian, Episcop Auxiliar de București, Ex. Sa Jean Claude Perisset, Nunțiu Apostolic, reprezentanți ai celorlalte Biserici Creștine din Bucu-

rești, numeroși credincioși. La momentul potrivit, Prea Fericitul Părinte Patriarh a rostit pericopa evanghelică a zilei (Marcu 9, 33-35) și rugăciunea pentru unitate:

"Bindecuvântat ești Doamne, Dumnezeuul părinților noștri, Care, din îndurările bunătății Tale, Te pleci spre rugăciunile noastre; Cel care întocmești și chivernisești toate spre folosul nostru; Care cu purtarea Ta de grijă cea înțeleaptă ocârmuiești viața noastră și în tot chipul dorești mântuirea noastră, Care dintru înțelepciune ai făcut toată lumea numai cu cuvântul și într-un tot le-ai adunat și le-ai unit cu puterea și cu lucrarea Ta cea negrăită.

Dăruiește poporului Tău pace netulburată și ne împlinește toate cele ce ne sunt de folos; ca înfrângând întâmplarea cea rea și toată strâmtorarea, cu o gură și cu o inimă să Te slăvim pe Tine, Dumnezeuul Atotputernic, Cel ce ești Împăratul păcii, Temelia Bisericii Tale și Mântuitorul sufletelor noastre, Căruia slavă înălțăm, împreună și Celui fără de început al Tău Părinte și Preasfântului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin".

Slujba Vecerniei s-a încheiat cu predica preotului armean, Părintele Bogdan Ezras, Vicar administrativ al Episcopiei Armene, urmată de mesajul Î.P.S. Mitropolit Ioan Robu, după care Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit un Cuvânt de învățătură:

Înalt Prea Sfinția Voastră, Înalt Prea Sfințite Ioan Robu, Arhiepiscop și Mitropolit Romano-catolic de București,
Excelența Voastră, Mons. Jean Claudé Perisset, reprezentant al Sfântului Părinte în România,
Prea Sfințiile Voastre, Prea Sfințiți Episcopi,
Iubiți frați în Hristos, reprezentanți ai celorlalte Biserici creștine din București,
Iubiți credincioși,
Frați și surori creștine,

"Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm" (Liturghier)

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin!

*"Am împlinit cu această vecernie programul Săptămânii de rugăciune și am adus drept ofrandă bunătății și ocrotirii lui Dumnezeu, glasurile, cântările, rugăciunile noastre și însăși această adunare de slujitori și închinători ai lui Hristos și ai Bisericii Sale. Suntem, deci, iubiți frați și surori în Domnul, o adunare sfântă! Dacă în trecut, înainte de intrarea Bisericilor noastre în Mișcarea Ecu-
menică, ne întâlneam și ne priveam uneori crispați, acum, spre lauda lui Dumnezeu, ne rugăm împreună. De când avem programul acestei Săptămâni de rugăciune, avem bucuria să ne adunăm și să ne rugăm, pe rând în Bisericile fiecăruia dintre noi. O mare binefacere este și aceea că participă și clerul și credincioșii noștri, deopotrivă. Este o îmbogățire a folosului acestei rugăciuni pentru că, dacă acolo unde sunt doi sau trei Domnul Hristos este prezent între ei și le răspunde, cu atât mai mult credem și mărturisim, trăim și simțim că El este*

acum cu noi (Matei 18, 20). *Ca pe orice lucru de neprețuită valoare mântuitoare, trebuie să păstrăm această rânduială de împreună rugăciune!*

Într-un cuget și într-un gând să ne rugăm și să ne îmbrățișăm frățeste! Bisericile noastre au în rugăciunile lor frumuseți nebănuite și e înălțător să le auzim rostite alături de gândurile exprimate în astfel de momente ca roade ale Duhului Sfânt, deoarece inspiră întâlnirile noastre care se desfășoară în prezența nevăzută, dar reală a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Temelia vieții, credinței și mântuirii noastre. Nimeni nu poate pune o altă temelie Bisericii decât cea pusă de Hristos, cum tâlcuiește dumnezeiescul Apostol Pavel (I Corinteni 3, 11). Aceasta este Biserica în care credem, căreia fiecare dintre noi îi dă expresie în viață într-un fel sau altul și căreia îi deslușim fâgașul și trăirile prin rugăciune în întâlnirile noastre, de care amintea în cuvântul său și I.P.S. Mitropolit Ioan Robu. Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne încredințează că Biserica Sa: "nici porțile iadului nu o vor birui" (Matei 16, 18). Singurele forțe sufletești, singurele mângâieri pe care le are creștinătatea și chiar întreaga lume astăzi, sunt Biserica și Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos, în care găsim răspuns la toate întrebările noastre.

Această ofrandă de rugăciune, pe care am adus-o împreună în seara aceasta lui Dumnezeu Cel în Treime lăudat, este darul pe care nu numai noi, ci și întreaga omenire îl poate întoarce lui Dumnezeu pentru darurile Sale: al vieții, al vorbirii, al mișcării, al gândirii, al comunicării și al iubirii. Am primit și primim multe daruri de la Dumnezeu. În schimb, frații mei, noi, la rândul nostru, cu ce Îl bucurăm pe Dumnezeu? După secole de despărțire, creștinii au găsit calea, prin mijlocirea Mișcării Ecumenice, de a se întâlni, de a se vedea, de a se asculta unii pe alții și de a se ruga împreună. Este un dar cu adevărat dumnezeiesc pentru care trebuie să-i mulțumim Bunului Dumnezeu. De aceea se cuvine ca drumul acesta, al rugăciunii împreună, parcurs deocamdată în cadrul Săptămânii de rugăciune, să-l păstrăm ca pe un dar al lui Dumnezeu, ca pe o lucrare a Duhului Sfânt, rugându-L cu smerenie să ne ajute să dobândim și celelalte daruri pe care încă nădăjduim să le împlinim tot împreună, bucurându-ne de apropierea de același altar.

Nici o rugăciune, iubiții mei, nici un cuvânt îndreptat către Dumnezeu, răs-tit, gândit sau cântat, nu este de prisos, ci are o însemnătate mare în calea spre unitatea la care ne cheamă neîncetat Hristos. Omul nu este creat de Dumnezeu să viețuiască, să cânte și să vorbească singur sau să se iubească pe sine, ci este creat cu darul auzului, al vorbirii și al comunicării frumuseților vistieriei inimii curate spre a-i bucura pe ceilalți din jurul său. Este de la sine înțeles că cei desăvârșiți în Dumnezeu erau înzestrați de El cu darul comunicării prin "sfânta tăcere", cuprinzând în inimile lor iubire rugătoare pentru întreaga lume și pentru toate suferințele ei. Păcătoșenia noastră, îndepărtarea de Dumnezeu, a făcut ca noi să folosim greșit darurile acestea pe care ni le-a dat Dumnezeu, disprețuindu-ne și osândindu-ne astfel unii pe alții. Din această cauză lumea, deși s-a dezvoltat tehnic uimitor, deși și-a îmbogățit viața pământească și a umplut metropolele cu

milioane de ființe omenești, în aceeași măsură, în relațiile interpersonale s-a însingurat, s-a îndepărtat de semenii săi, uitând de porunca supremă, dată de Mântuitorul Hristos, egală cu cea a iubirii de Dumnezeu, anume: "Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși" (Matei 22, 39). Omul zilelor noastre, învăluit în mijloacele tehnice ale existenței și înconjurat de o întreagă lume străină lui și celorlalți semenii ai săi, s-a înstrăinat de aceștia, dar și de Hristos, lumina, bucuria și mântuirea lumii. Nouă, celor puțini, ne revine misiunea de a-i apropia pe semenii atât de învățătura lui Hristos, cât și de valoarea apropielii. Suntem chemați, ca slujitori ai lui Hristos, Care este Temelia credinței noastre și a Bisericii întemeiată în lume la Cincizecime, să ne întâlnim și să punem gând lângă gând, vorbă lângă vorbă, rugăciune lângă rugăciune pentru apropierea și unitatea tuturor în Hristos. Nu se poate ca această dramă a dezbinării creștinilor și a confruntărilor dintre ei să continue și să adâncească prăpastia dureroasă de până acum. În numele unității creștine, trebuie să înțelegem că nu avem altă cale decât cea a rugăciunii dublată de sinceritatea desăvârșită și receptarea adevărului Bisericii! Nimeni nu trebuie să iasă învins sau învingător atunci când pășește în numele lui Hristos, când vorbește în numele lui Hristos, când iubește în iubirea lui Hristos, căci, ne spune Sfântul apostol Pavel, "în toate acestea noi suntem mai mult decât biruitori prin Acela care ne-a iubit" (Romani 8, 37). Dacă în ordinea noastră omenească nu se poate dobândi fără a oferi, cu atât mai mult în ordinea credinței nu se poate obține prețuire și încredere fără a le acorda.

Câtă nevoie avem de privirea semenului, de privirea frățească între noi, de o rugăciune comună, ca cea pe care am înălțat-o acum! În timpul acestei vecernii solemne mă gândeam că poate pe frățiile voastre, care slujiți bisericile proprii, vă obosesc cântările și ecteniile ortodoxe intonate aici. Dar rugăciunea, iubiți frați și surori întru Domnul, este atât de valoroasă, atât de plină de sfințenie, atât de deschizătoare de noi orizonturi sufletești, atât de folositoare în dezlegarea celor mai grele probleme sufletești și atât de frumoasă, încât niciodată nu poate fi zadarnică! Rugăciunea nu poate fi niciodată de prisos, ci, dimpotrivă, este cea care ne desfește ca ființe divino-umane, ca ființe-creatoare de valori. Rugăciunile pe care le-am citit în seara aceasta sunt inspirate din Sfânta Scriptură, din Prooroci, iar dintre Psalmii, cei atât de cuprinzători de credință, nădejde și dragoste, ați ascultat Psalmul 103, ale cărui cuvinte: "Cel ce caută spre pământ și-l face să tremure, Cel ce munții îi atinge și ei fumează" (vers. 32) ne apropie cu gândul de înfricoșătorul cutremur din sud-estul Asiei. Dumnezeu ține în mână Sa universul întreg și, în primul rând, pe om. Noi suntem obiectul dragostei dumnezeiești! Niciodată nu trebuie să ne îndoim de acest lucru, iar rugăciunea constituie dialogul cu Dumnezeu, vorbirea cu Dumnezeu. Ce poate fi mai de folos și mai frumos decât atunci când vorbești cu Dumnezeu?

În Biserica Ortodoxă sunt slujbe de toată noaptea, pe care părinții de la Muntele Athos, din pustia Iordanului, a Egiptului sau a Capadociei de odinioară ni le-au lăsat ca pe niște comori dătătoare de înțelepciune. În cărțile acestor smeriți monahi, care împlineau cuvântul Mântuitorului Hristos, ni s-a păstrat o

scriere prețioasă. Pentru a lămuri un tânăr novice, căruia i se părea obositoare rugăciunea și nefolositoare repetarea ei, un bătrân monah l-a pus la o încercare practică, numită în vocabularul monahal: "ascultare". I-a dat tânărului un coș împletit din lăstare de copac folosit la aducerea unor materiale de gospodărie, care îl pătaseră și arăta altfel, și l-a îndemnat să scoată apa cu el. Neizbutind să realizeze scoaterea apei, care se strecura printre împletituri, tânărul era nedumirit, însă bătrânul a repetat porunca și, după îndeplinirea ei i-a spus: Privește, frate, coșul și vezi dacă are vreo schimbare! Tânărul s-a grăbit să răspundă: Îl văd curat, spălat de întinăciunea pe care o avea! Așa este, frate, îi spune bătrânul, și puterea rugăciunii neîncetate! Ea curățește simțirile sufletului, le limpezește și le face să radieze spre cei din jur bunătate, înțelegere și prețuire, pe care le iubește și le dorește de la noi Bunul Dumnezeu. Rugăciunea, deci, nu este niciodată de prisos, ci, rostită din inimă și cu iubire de Dumnezeu și de semenii, ea ne este folositoare. Ceea ce-i lipsește omului zilelor noastre și chiar și nouă este rugăciunea. Este dureros că din familie, din viața tineretului, lipsește acest minunat mijloc de regăsire de sine, de încălzire a inimilor creștinilor spre semenii din jur și spre Dumnezeu.

Iubiți frați întru Hristos, am trăit și, din fericire, trăim aceste frumuseți ale întâlnirilor noastre, unii dintre noi chiar dinainte de organizarea Săptămânii de rugăciune. Găseam momente de bucurie și atunci, când fiecare dintre noi era într-un fel umilit de politica vremii, dar simțea bucuria întâlnirii la conferințele interconfesionale cu profesorii și reprezentanții Bisericilor creștine. Sunt bucuroși, Înalt Prea Sfinția Voastră, Excelența Voastră și iubiți frați întru Hristos, că încheiem aici această Săptămână de rugăciune, împărtășindu-vă bucuria și mulțumirea clerului și credincioșilor Bisericii noastre. Fiecare dintre noi, în chip tainic, așa cum se cuvine, am cules din roua sfințitoare a acestor rugăciuni înălțate pe rând în fiecare Biserică participantă. Regret adânc faptul că, din cauza ascultărilor mele, nu am reușit să particip și la rugăciunile înălțate în celelalte biserici. Cu gândul și iubirea am fost alături de Înalt Prea Sfințiile și Excelențele Voastre în toată această Săptămână de rugăciune prin intermediul delegaților noștri de la Patriarhie și Arhiepiscopie. Îl rugăm călduros pe Dumnezeu ca aceste rugăciuni să nu rămână zadarnice, iar prin aceste clipe de convorbire cu El, pe care le-am trăit în seara aceasta și în celelalte seri, la celelalte biserici din București, să se reverse asupra noastră roadele Duhului Sfânt, Care pe toate le plinește. El va rodi în inimile noastre și în viața țării noastre precum a rodit și în viața înaintașilor noștri, care, pătrunși de valorile Bisericii lui Hristos, ne-au lăsat o moștenire creștină neprețuită. Deși ne mărturisim credința în forme diferite, aceasta nu ne împiedică să păstrăm firul de aur al relațiilor noastre bisericești de slujire a lui Dumnezeu și a semenilor în desăvârșită iubire și prețuire, iar pe calea rugăciunii să ne apropiem de țelul suprem al unității noastre în Duh și Adevăr. În vizitele făcute Bisericilor din Peninsula Scandinavică și Germania am rămas adânc impresionat de stăruința în rugăciune a slujitorilor și credincioșilor acelor Biserici. Să promovăm acest model! Să facem ca frații și

surorile noastre creștine să ia pildă de rugăciune și să se roage și ei pentru noi, așa cum Biserica Ortodoxă Română se roagă zilnic, la fiecare slujbă: "pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor!"

Vă mulțumesc tuturor pentru bunăvoința cu care ați participat la Rugăciunea pentru unitatea creștină, care nădăjduim să fie primită de Tatăl nostru cel ceresc ca o ofrandă de bună mireasmă duhovnicească. Amin!"

Săptămâna de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor a adunat laolaltă ierarhii, preoții și credincioșii Bisericilor creștine din București, uniți în duhul rugăciunii, întăriți în credința că Hristos este "temelia și stâlpul" Bisericii celei una și nedespărțită. Numai împreună putem să împlinim rostul creației lui Dumnezeu, așa cum remarca Întâistătătorul Bisericii noastre în mesajul adresat tuturor creștinilor din România la începutul Săptămânii de Rugăciune:

"Suntem pe deplin încredințați că doar urmând Celui Care este Calea, Adevărul și Viața (Ioan 14, 6), Cel Care "S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om" (Filipeni 2, 7), Hristos Domnul, putem să biruim păcatul și răul din lume, care izvorăște din egoismul din noi, pentru ca să vedem întreaga creație ca dar și Logos al lui Dumnezeu".

Pr. VALENTIN FĂTU
Pr. ION ARMAȘI
Sectorul Relații Externe Bisericești

HRAMUL SEMINARULUI TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Ca și anii trecuți, și anul acesta, *la 25 ianuarie*, elevii și profesorii Seminarului teologic „*Nifon Mitropolitul*” din București și-au sărbătorit patronul, pe *Sfântul Grigorie Teologul*, mare dascăl și ierarh al Bisericii, a cărui pomenire se face în această zi. Dar anul acesta, hramul Sfântului Grigorie Teologul, a fost sărbătorit într-o atmosferă de înălțare sufletească, pentru că elevii și profesorii s-au reîntors „acasă” din peregrinarea prin alte școli din Capitală, fiind dată în folosință, în toamna anului trecut, deși parțial, noua și moderna clădire a seminarului din incinta complexului Radu Vodă.

Frumusețea sărbătorii hramului a fost sporită, anul acesta, de prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Radu Vodă, înconjurat de preoți și diaconi dintre profesorii seminarului. Răspunsurile liturgice au fost date de elevii seminarști. La slujba Sfintei Liturghii au fost prezenți Prea Sfinții Episcopi Vicari Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, părinți consilieri de la Arhiepiscopia Bucureștilor, reprezentanți ai Inspectoratului școlar al municipiului București și ai Primăriei Sectorului 4, profesori și elevi, numeroși credincioși și credincioase. Între cei prezenți s-a aflat și Părintele Ion Ionescu, fost profesor și director al Seminarului, astăzi nonagenar.

La momentul rânduit, elevul Cucu Cosmin, din clasa a V-a B, a rostit predica zilei, în care a înfățișat chipul Sfântului Ierarh Grigorie Teologul în lumina veacului în care a trăit și a pus în evidență importanța învățaturii lui pentru timpul nostru.

După Sfânta Liturghie s-a oficiat slujba parastasului pentru odihna sufletului citorilor, a profesorilor care au ostenit să formeze cugete curate, a tuturor slujitorilor seminarului adormiți în Domnul.

În continuare, s-a oficiat un polihroniu pentru Întâistătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, pentru profesori și elevi, pentru ajutători și binefăcători și pentru toți cei de față.

La sfârșitul slujbei, **PC Pr. prof. Mihai Aurel**, directorul seminarului, a făcut scurte considerații asupra vieții și slujirii Sfântului Ierarh Grigorie Teologul, raportate la pregătirea elevilor seminarști, viitori slujitori ai Bisericii noastre, după care a spus: „*Ziua de astăzi are pentru noi, profesori și elevi, o încărcătură emoțională deosebită, pentru că este primul hram pe care îl trăim cu toții în bucuria reîntoarcerii acasă. Afirm aceasta pentru că o promoție de elevi, prin bunăvoința factorilor de decizie școlară, au învățat într-un alt local de școală, timp în care s-a ridicat noua clădire a seminarului, la care mai sunt încă destule de făcut*”. În continuare, părintele director, în cuvinte calde și emoționante, a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh atât pentru oficierea Sfintei Liturghii în această zi a hramului, cât și pentru „*grija permanentă arătată bunului mers al seminarului, neprecupețind nici un efort ca profesorii și elevii să aibă condiții optime de viață și de studiu*”. Totodată, vorbitorul a mulțumit reprezentanților Secției de învățământ din cadrul Primăriei Sectorului 4 și ai Inspectoratului școlar al municipiului București, „*care fac eforturi deosebite pentru buna desfășurare a procesului de învățământ în seminarul nostru*”, precum și tuturor celor care au

sprrijinit, într-o formă sau alta, „împlinirea dorinței noastre, atât de benefică pentru cei de după noi, de a avea o nouă clădire a seminarului în incinta Mănăstirii Radu Vodă”. Un cuvânt de mulțumire a adresat părintele Mihai Aurel și Prea Sfințiților Episcopi Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, care, în calitate de sfințici apropiați ai Prea Fericirii Sale, „ne-au sprrijinit în tot lucrul bun pe care l-am făcut, fiind alături de noi și la edificarea noii clădiri a Seminarului”, precum și colaboratorilor de la Sectorul Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor de la care „am primit întotdeauna un ajutor prețios”. Părintele director n-a uitat să mulțumească credincioșilor „pentru prezența lor la fiecare slujbă, ca și astăzi, fiind mereu alături de elevii noștri, înțelegându-le scăpările și încurajându-i pe calea formării deprinderilor liturgice”. În încheiere, părintele director a rugat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh să adreseze elevilor și profesorilor un cuvânt de învățătură, „care să le fie merinde duhovnicească în efortul ce îl depun pentru o bună pregătire teologică atât de necesară viitorilor slujitori ai Bisericii noastre”.

Exprimându-și bucuria de a fi putut să participe la sărbătoarea hramului, **Prea Fericitul Părinte Patriarh** a adresat elevilor și profesorilor, precum și tuturor celor prezenți în biserică, următorul cuvânt de întărire duhovnicească:

Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cucernice Părinte Director,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Onorați reprezentanți ai autorităților locale și centrale,
Dragi elevi și iubiți credincioși,

„Un moment deosebit de însemnat în viața seminariilor noastre teologice este Sărbătoarea Sfântului Grigorie de Nazianz, Ocrotitorul acestora; unul dintre cei trei mari Sfinți Ierarhi, prăznuit alături de Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Ioan Gură de Aur. De la Sfântul Grigorie de Nazianz, numit și Teologul, ne-au rămas cele mai importante opere scrise despre Ortodoxie, ca rod binecuvântat al culturii și viețuirii duhovnicești. Adevărurile de credință le-a exprimat nu numai prin proză, ci și prin versuri de o rară valoare artistică, așa cum le cereau timpurile pe care cel de-al doilea teolog al Bisericii le străbătea. Vestiții săi profesori de la universitățile celebre din Cezareea sau Atena se mândreau cu darurile sufletești deosebite pe care tânărul Grigorie le agonisea cu nesăț din știința și cultura vestitelor centre de cultură laică, de adâncă profunzime filosofică. Fericit a fost gândul de a pune seminariile teologice sub oblăduirea Sf. Ierarh Grigore de Nazians, iar studenții facultăților de teologie sub lumina învățăturii Sfinților Trei Ierarhi!

Seminariile teologice sunt școlile de mare importanță în cadrul Bisericii pentru pregătirea teologică și formarea preoțească a viitorilor slujitori ai sfințelii alitare. În toate timpurile, pregătirea viitorilor preoți și predicatori a constituit una dintre îndatoririle cele mai importante ale Bisericii. Cu aceste cunoștințe dobândite în seminar, elevii absolvenți sunt îndreptățiți să meargă la universitate pentru continuarea învățământului teologic. În seminar se învață cunoștințele teologice de bază, potrivit programei de învățământ, pătrunzându-se astfel în

profunzimea și importanța disciplinelor teoretice și practice ce privesc detaliile slujirii propriu-zise, candidații însușindu-și temeinic ceremonialul Sfintei Liturghii, al sfințelor taine și al ierurgiilor Bisericii noastre. Ca să-L predice pe Hristos și învățătura Sa așa cum așteaptă credincioșii, mai ales cei tineri, copiii, în vârtoarea timpurilor pe care le străbatem, un preot trebuie să aibă cunoștințe temeinice despre Biserică, să cunoască bine Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție și istoria, spre a cuprinde adevărurile de credință nu numai teoretic, ci și practic. Un dar deosebit pe care el trebuie să-l dobândească chiar de pe băncile seminarului este cel al iubirii Bisericii și slujirii preoțești. În acest chip el devine un om al rugăciunii, iar pilda vieții lui va fi călăuză pentru enoriași. Însuși Mântuitorul Hristos ne stă pildă prin smerenia arătată față de Tatăl Său ceresc și al nostru, făcându-I voia și împlinind rugăciunea și binecuvântarea Sa tămăduitoare de trupuri și suflete. Tot așa și rugăciunea și predica preotului să se împlinească prin fapte și, deci, prin dăruire. Aici, în seminar, exercițiile de învățare prin lucrări practice au un mare folos, după cum obișnuința tot aici se cuvine să fie deprinsă. Rugăciunea și iubirea de Biserică constituie, deci, cele două mari valori ale seminariilor noastre, care trebuie sădite în sufletele elevilor și profesorilor. Cel ce iubește rugăciunea, iubește și Biserica și enoriașii acesteia! Un preot, frații mei, trebuie să fie un prieten statornic al rugăciunii și, așa cum este firesc, al Bisericii, căreia trebuie să-i dăruiască învățătura, fapta și viața sa.

Sfântul Grigorie de Nazianz, Ocrotitorul seminariilor noastre teologice, încă de tânăr student a dat pildă de multă hărnicie în vremea studiilor, de multă seriozitate și înțelepciune, îmbogățindu-și cunoștințele, nu numai pe cele teologice, ci și pe cele ale științelor laice, îndeosebi oratoria și filozofia. Universitatea din Atena, pe atunci regina centrelor universitare, i-a îndestulat setea de cunoaștere, dar i-a înlesnit și întâlnirea cu Sfântul Vasile cel Mare, zidind împreună o prietenie în Duhul Sfânt devenită pildă în întreaga creștinătate. Împreună am putea spune că au făcut din cele două virtuți, iubirea de Biserică și iubirea de rugăciune, coloane pururea luminoase în viețuirea noastră, a ierarhilor, preoților și credincioșilor

Am ascultat cu plăcere predica rostită, așa cum este tradiția în seminariile noastre, de un coleg de-al vostru. Folosesc, așadar, prilejul pentru a-l felicita pe părintele profesor de la catedra de omiletică că a împodobit în această zi de hram amvonul acestei biserici voievodale, dar și pe elevul care a prezentat această frumoasă predică despre Sfântul Grigorie de Nazianz, vorbind liber, cu mult curaj, ceea ce arată că școala teologică, onorați reprezentanți ai Inspectoratului școlar și ai Primăriei, este foarte necesară în viața țării noastre. Un preot luminat, un preot format, și ca sănătate și rezistență fizică, dar și cu pregătire intelectuală și îndemânarea cuvântului, pilduindu-le pe toate prin fapte morale și de credință, putând astfel să ajute și să înalțe neamul din care se trage. Iar preoțimea noastră ortodoxă și-a împlinit cu dragoste și cu râvnă de-a lungul secolelor această misiune sfântă. Atunci când strămoșii noștri s-au aflat în bătaia furtunilor aspre ale istoriei care au trecut peste această parte a Europei, înfruntând valurile popoarelor migratoare, preotul a stat la datoria lui și, prin rugăciune și slujbe, și-a păstrat enoriașii, puțini câți erau, strâns uniți în jurul bisericii. Suntem cunoscuți

în istorie ca popor creștin, dar și ca popor statornic pe vatra străbună, în această arie geografică din sud-estul Europei unde ne găsim și astăzi. Marele nostru savant Nicolae Iorga subliniază deseori în operele sale, cum bine știți, însemnătatea aceasta a preoților ortodocși încă din timpuri străvechi. Biserica este cea mai veche instituție din viața poporului român și cea care a revărsat asupra neamului nostru, prin luminile credinței, statornicie, curaj și iubire de glie, de țară. S-a ajuns până acolo încât înaintașii noștri, cum iarăși ne prezintă cunoscătorii istoriei, își făceau bisericuțele lor din lemn și le așezau pe roți, pentru ca în vremea năvălirilor să n-o piardă, retrăgându-se cu ea trasă de juncani spre munți, în arcul Carpaților, unde își găseau adăpost în timpuri de primejdie. După ce aceasta trecea, ei reveneau la locurile lor, având cu ei biserica. Așa cum albinele își fac din fagure provizii pentru hrană, tot așa înaintașii noștri se adăposteau în arcul acesta muntos al Carpaților, care a fost loc de adăpost și de strajă, de statornicie și de păstrare a credinței și datinilor. Cine dorește să privească această minune a lanțului carpatic, să urce dinspre Câmpulung-Muscel pe platoul Obârșia, de unde poate cuprinde cu vederea acest fagure de adăpost al strămoșilor noștri.

Cultura are mare însemnătate pentru învățământul nostru teologic. De aceea, îndată după evenimentele din decembrie 1989, dobândindu-ne libertatea religioasă, am încheiat un Protocol cu Ministerul Educației și Cercetării privind predarea religiei în școală, începând de la clasele primare și până la gimnaziile și licee, iar seminariile au fost încadrate în învățământul de stat și Facultățile de Teologie în Universități, păstrându-și, în virtutea acestui Protocol, specificul lor teologic și bisericesc, cum îl vedem și aici. Numirea profesorilor care predau religia în școli, încadrarea corpului profesoral la seminarii și facultăți, selecționarea elevilor seminariști și a studenților teologi, planul și programa de învățământ aparțin Bisericii, care se bucură de autonomie, ca și celelalte culte, de altfel. Prin acest Protocol avem acum o rețea de seminarii și facultăți de teologie în toată țara. Seminarul acesta, mai ales, continuă vechea tradiție a seminariilor noastre celebre din București, ca: Seminarul Central și Seminarul Nifon Mitropolitul, care funcționează aici, în Mănăstirea Radu Vodă, unde a fost pe vremuri Internatul teologic, în condiții foarte bune, așa cum le vedeți.

Ne aflăm în această biserică, adevărată catedrală, ctitoria lui Radu Voievod, consolidată și frumos restaurată, împreună cu clădirile din jurul ei. În 1948, Patriarhul de evlavioasă memorie Justinian, căruia i-am cântat și astăzi „Veșnica pomenire!”, a găsit pe portalul clădirii de alături emblema „Secera și Ciocanul”. Fuseseră uzurpate mănăstirea și centrul acesta cultural și, ca să le readucă sub aripa Bisericii, în anii aceia de răscruce, a trebuit să facă eforturi mari, pe care m-a învrednicit Dumnezeu să le cunosc, reușind până la urmă. Îl văd și acum cu ochii minții cum arăta cu bastonul către emblema aceea și cerea inginerului care conducea lucrările de restaurare să o dea jos. A reușit, cum spuneam, nu numai aici, ci și la Mănăstirea Curtea de-Argeș și la Palatul episcopal de acolo, să dea jos acel însemn care a adus atâta nenorocire nu numai poporului român, dar și altor popoare. După ce a restaurat biserica și a organizat și instalat seminarul, a dorit să fie înmormântat aici, pregătindu-și personal locul de veci. Tot personal

a stabilit unde și cum să-i fie mormântul, textul epitafului și tot ce vedem atât de frumos, care arată smerenia desăvârșită a acestui mare patriarh pe care l-a avut Biserica Ortodoxă Română din 1948 până în 1977. În ziua de 26 martie a fost adus aici de ierarhii Sfântului Sinod, preoți și mult popor înlăcrimat, plin de regretul că a pierdut pe unul din stâlpii credinței, identității și idealului nostru național, care pleca spre împărăția lui Dumnezeu.

Totdeauna când vin aici încerc o mare bucurie și aduc mulțumiri calde Bunului Dumnezeu că am reactivat Mănăstirea Radu Vodă, prin osârdia și stăruința Prea Sfințitului Episcop Varsanufie. Acum, un mănunchi de tineri monahi veghează aici prin rugăciune, făcând din acest loc o adevărată oază de credință, străjuită de această biserică, cu pictura ei frumoasă, lucrată cu eforturi în vremuri grele de pictorul Arhimandrit Sofian Boghiu de la Mănăstirea Antim. Este o comoară de frumuseți în mijlocul Bucureștiului, o bijuterie a artei noastre bisericești.

Așadar, iubiți elevi, cărora mă adresez în mod deosebit cu prilejul zilei de astăzi, și părinților și domnilor profesori, aveți aici o mare misiune, o mare îndatorire, ca activitatea pe care o depuneți să se constituie într-un urcuș permanent cu fiecare an. Aveți acum o clădire nouă pentru seminar, căci vechea clădire se șubrezișe și era amenințată să cadă la un eventual cutremur. La cutremurul din martie 1977, cum ați auzit, câțiva elevi au murit sub zidurile acestei clădiri. Acum ea a fost consolidată, dar nu este atât de spațioasă încât să cuprindă toate activitățile seminarului. Ne-am bucurat de sprijinul autorităților, care ne-au înțeles că avem nevoie de un nou spațiu de învățământ, cum a spus părintele director Colegii predicatorului de astăzi au învățat până toamna trecută într-o clădire din oraș, făcând zilnic naveta la dormitoarele de aici. Dar nu și-au pierdut nădejdea nici elevii, nici profesorii, nici Direcțiunea Seminarului.

Sunteți rodul strădaniilor Bisericii noastre, dragi elevi și părinți profesori, rodul rugăciunii credincioșilor pe care îi vedeți aici, rodul disponibilității sufletești și înțelegerii reprezentanților autorității de stat, pe care și astăzi îi avem lângă noi, așa cum i-am avut de-a lungul anilor. Trebuie să răsplățiți toate acestea cu o muncă desăvârșită, cu o disciplină desăvârșită, cu efortul de a învăța, de a învăța mereu din pilda înaintașilor, din străduințele lor. Părintele Ion Ionescu, de pildă, acum nonagenar, fost director al acestui seminar, care m-a bucurat să-l văd astăzi aici, a slujit cu râvnă toată viața sa ca profesor și am colaborat împreună în decursul anilor la organizarea învățământului nostru seminarial. Este o pildă pentru noi Părintele profesor Ion Ionescu, și în știință, ca teolog, istoric și filolog, și în cele ale scrisului și publicisticii, și ca hărnicie și punctualitate. O școală ca aceasta, care pregătește viitori preoți de parohie, fără disciplină și punctualitate nu poate să-și îndeplinească misiunea în chip desăvârșit, așa cum recomandă Sfântul Grigorie de Nazianz.

De aceea, dragi elevi, încă de aici, de pe băncile seminarului, trebuie să vă gândiți la virtute, la acest cuvânt care cuprinde în sine forța noastră sufletească și orientarea noastră spre bine, spre lumina lui Hristos, spre rugăciune, spre toleranță, spre slujirea semenilor Sfinții Părinți stăruie mult asupra virtuții de a învăța, de a agonisi zestre spirituală, iar Sfântul Vasile cel Mare, în cuvântul către tineri, arată cât de mult i-au folosit pentru cultura sa generală scrierile din timpul

lui, operele marilor filozofi păgâni de până la el și contemporani cu el. Cunoașteți îndemnul Sfântului Vasile cel Mare către tinerii din vremea sa, ca să fie ca albinele, care aleg florile după culoare și după esență și culeg de acolo nectarul pentru mierea cu care se hrănesc și care ajută mult și sănătății noastre.

Tot așa sunt datori să facă și tinerii noștri seminariști de astăzi, mai ales că aici, la seminar, programul de învățământ este obligatoriu, meditațiile, de asemenea, încât nu se pierde timpul. Cu virtutea aceasta ajungi un bun slujitor al altarului, nepierzând nici o clipă din viață fără să te ocupi cu ceva care să-ți fie de folos în misiunea preoțească. Preoția este misiunea cea mai frumoasă, cum o numește Sfântul Ioan Gură de Aur, dar și cea mai grea, pentru că preotul, care este liber cu voința sa, ca slujitor al Bisericii este dator să-și folosească libertatea în slujba lui Dumnezeu și a semenilor. Vedem la tineretul lumii de astăzi, la tinerii țării noastre, la școlari chiar, atâtea și atâtea fapte reprobabile. Aflăm din presă sau de la televiziune că se fac petreceri în școală, în liceu, în loc să ne bucurăm că apar elite dintre tineri, cum există, de altfel, dar răul influențează mult și se răspândește repede. Aveți aici biserică, aici aveți bibliotecă, aveți profesori, aveți incinta aceasta, locul acesta sfânt, încât conduita voastră trebuie să fie exemplară, dragi elevi, să nu aveți nevoie de pedagogi, singuri să vă chivernisiți libertatea și să vă împliniți îndatoririle, cum învăță Sfântul Grigorie de Nazianz.

Am venit cu bucurie astăzi, ca și altă dată, de altfel, pentru că totdeauna am pus preț pe anii de seminar, pe care i-am făcut la vremea mea în condiții foarte grele la Mănăstirea Cernica. Opt ani de zile dura seminarul atunci. Nu aveam lumină electrică, nici încălzire centrală. Ne încălzeam cu lemne, și acelea numărate, la o sobă care trebuia să dea căldură unui dormitor cu cinci și șase elevi. Noi făceam curățenie în dormitoare prin rotație, căci nu aveam oameni de serviciu, noi pregăteam sala de clasă, noi îi primeam pe profesorii care veneau de la București. Și desigur, tot noi trebuia să răspundem tot timpul la lecții, pentru că, fiind puțini la număr, între 25-30 de elevi într-o clasă, eram mereu ascultați de profesori și trebuia să învățăm zilnic la cinci materii, plus două dexterități, căci nu eram cruțați nici de lucrările practice. Terenul pe care-l avea Mănăstirea Cernica, pe dreapta cum se intră pe poartă, era al seminarului și tot noi îl lucram. Cunoșteam îndemânarea aceasta și o făceam cu aceeași plăcere ca și la casa părinților mei, pentru că eu sunt de la sat și acolo am învățat meșteșugul treburilor gospodărești și ascultarea, dar nici n-a lipsit rugăciunea, n-a lipsit dragostea de biserică, ceea ce a făcut poate ca eu, penultimul din cei zece frați și surori, să apuc calea mănăstirii. Nu m-a îndemnat nimeni. Așa am simțit eu și am plecat la schit cu prietenul meu Haralambie, care s-a dus din viața aceasta. Dar el n-a putut răbda și s-a întors acasă și a lăsat vreo opt moștenitori, iar eu am rămas acolo și iată am ajuns până aici.

Dumnezeu ne știe la fiecare căile și ne știe și timpurile și ne îndreaptă pașii întotdeauna spre lucrarea voii Sale. Încât are mare valoare rugăciunea, căci îndreaptă totdeauna ochii spre lumină, spre bine, spre adevăr. De aceea, dragi elevi, fiți tari în credință. Aveți aici nor de mărturii în Prea Sfințitul Episcop Varșanufie Prahoveanul, model de rugăciune, de hărnicie și de trăire în Hristos, înconjurat de acest mănunchi de părinți monahi care au făcut un rai din această

sfântă biserică și din complexul mănăstiresc. Sunt foarte bucuros că am putut să rezolv problema acestui seminar într-un chip atât de frumos, pentru că prezența unui ierarh aici este de mare preț. Dacă adăugăm că tot aici are reședința și Prea Sfințitul Episcop Sebastian, care a slujit astăzi Sfânta Liturghie, înțelegem ce dar de la Dumnezeu are locul acesta datorită prezenței, rugăciunilor și credinței statornice și puternice a patriarhului nostru Justinian de acum atâtea decenii. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu dreptii Săi!

Dumnezeu să-i ferească pe ocrotitorii acestui așezământ, iar Prea Cucernicieii tale, părinte Director, dragilor elevi, părinților și domnilor profesori, să vă dea răbdare și spor în munca aceasta, deloc ușoară. Vă mulțumim tuturor pentru prezența de astăzi. Am dorit să prezint aceste lucruri pentru că este foarte important pentru reprezentanții autorității de stat să știe ce este în jur și cu cine pot conlucra pentru înmulțirea binelui, dreptății, omeniei și înțelegerii de care avem cu toții nevoie. „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!” (II Cor 13, 13) Amin!”.

După acest pilduitor cuvânt de zidire sufletească al Prea Fericirii Sale, ascultat cu interes de toți cei de față, părintele director Mihai Aurel a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru grija permanentă ce arată seminarului și a dat asigurări că profesorii și elevii vor depune și pe viitor toate eforturile spre a fi la înălțimea misiunii încredințate lor de Biserica noastră.

Încheindu-se ceremonia, Prea Fericitul Părinte Patriarh a ieșit din biserică în acordurile *Imnului patriarhal* și s-a îndreptat spre reședință, iar elevii și profesorii au luat parte la agapa tradițională oferită de direcțiunea școlii cu prilejul serbării hramului la cantina seminarului.

Prof. GHEORGHE VASILESCU

HRAMUL FACULTĂȚII DE TEOLOGIE DIN BUCUREȘTI

Facultatea de Teologie „*Patriarhul Justinian*” din București serbează în fiecare an, în ziua de *30 ianuarie*, după datină și rânduială, pe *Sfinții Trei Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur*, pe care profesorii și studenții îi au ca ocrotitori și ajutători, luând pildă și îndemn din învățătura și slujirea acestor mari dascăli ai Ortodoxiei ecumenice. Într-adevăr, creștinătatea n-a trăit un veac mai strălucit și mai plin de biruințe duhovnicești decât cel al Sfinților Trei Ierarhi. Împodobiți cu florile recunoștinței veșnice, ei ne călăuzesc și astăzi pe cărările de viață, de muncă și învățătură în ogorul Bisericii lui Hristos.

Anul acesta, sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi s-a desfășurat într-un mod aparte, bucurându-se de prezența *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist*, care a oficiat Sfânta Liturghie în biserica „*Sfânta Ecaterina*”, paraclisul facultății, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi dintre profesori, răspunsurile liturgice fiind date de corul studenților.

Pe lângă profesori și studenți, la Sfânta Liturghie au mai participat consilieri de la Arhiepiscopia Bucureștilor, membri ai Senatului Universității din București, din care face parte Facultatea de Teologie, părinți și rude ale studenților și numeroși credincioși. Între profesorii prezenți la slujbă s-a numărat și Domnul *Adrian Lemeni*, noul Ministru Secretar de stat pentru Culte.

Panegiricul în cinstea Sfinților Trei Ierarhi a fost rostit de studentul *Pricop Cosmin*, din anul al IV-lea, care a prezentat strădania vieții Sfinților Vasile, Grigorie și Ioan și foloasele învățaturii ce le pot culege studenții și profesorii din scrierile pe care aceștia ni le-au lăsat.

Sfânta Liturghie a fost urmată de slujba de pomenire a ctitorilor, profesorilor și binefăcătorilor facultății trecuți la cele veșnice, după care s-a oficiat un polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh, pentru profesori și studenți, pentru toți ostenitorii școli și pentru credincioși.

La sfârșitul slujbei, Părintele Profesor **Nicolae Necula**, decanul Facultății, în numele profesorilor și studenților, dar și al credincioșilor prezenți în număr mare în această zi la biserică, a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru osteneala de a veni la serbarea hramului, oficiind Sfânta Liturghie și dând frumusețe și strălucire slujbei de pomenire a Sfinților Trei Ierarhi. Părintele decan a prezentat, apoi, mersul lucrărilor care s-au făcut la imobilul facultății, începând din 1977, precum și ridicarea noului cămin și cantinei pentru studenți, prin grija Prea Fericirii Sale, lucrări care continuă și în prezent, cu restaurarea vechii clădiri, „*care ne este dragă celor care am învățat, am crescut și aproape că am îmbătrânit aici, ne este dragă și clădirea, ne este dragă și atmosfera, ne este dragă și biserica în care am slujit astăzi*”. În continuare, vorbitorul a spus: „*Ați văzut astăzi în jurul Prea Fericirii Voastre corpul profesoral întinerit. Sunt profesorii noștri care duc mai departe munca acelor titani de dinaintea noastră, care au dus faima învățământului teologic românesc. Ne străduim să facem lucruri frumoase. Nu știu dacă întotdeauna reușim sau dacă suntem la înălțimea înaintașilor, dar intențiile noastre sunt îndreptate către lucruri bune și toți ne desfășurăm activitatea în facultate cu multă responsabilitate*”. Totodată, părintele decan a mărtu-

risit că „noi am intrat ca profesori în facultate cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh și avem datoria să ne îndreptăm întotdeauna recunoștința către Prea Fericirea Sa, care veghează asupra școlii și asupra noastră, iar noi, ca fii duhovnicești ai Prea Fericirii Sale, ne străduim să nu dezmințim așteptările”. Acesta este angajamentul nostru, a mai spus vorbitorul, „de a ne strădui cu toată seriozitatea să facem lucruri bune în Facultatea de Teologie, cu un număr mare de studenți care se conduc mai greu și se supraveghează mai greu, mai ales în ce privește viața duhovnicească”. În încheiere, părintele decan a afirmat: „Cu aceste gânduri, Prea Fericite Părinte Patriarh, vă primim de fiecare dată în facultate și vă dorim, acum când veți împlini în curând vârsta de 90 de ani și 55 de ani de arhierie, să fiți sănătos și să vă bucurați de toate aceste împliniri ale Prea Fericirii Voastre, care sunt și ale Bisericii, iar pentru noi să rămâneți același Părinte sufleteș care ne iubește, care ne ocrotește și care se interesează de destinul facultății și al nostru, al fiecăruia în parte. Vă mulțumim din suflet, Prea Fericite Părinte Patriarh și vă dorim ca Bunul Dumnezeu să vă dăruiască ani mulți și buni”.

Răspunzând dorinței celor prezenți de a li se împărtăși un cuvânt de învățatură despre pilda vieții și operei Sfinților Trei Ierarhi, care, ca teologi și păstori sufletești, au fost râvnitori de adevăr, de bine și frumos și au stăruit în rugăciune pentru biruința dragostei între semeni, **Prea Fericitul Părinte Patriarh** a spus:

Prea Cucernice Părinte Decan,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Dragi studenți,

Iubiți frați și surori în Domnul, credincioși ai acestei sfinte biserici „Sfânta Ecaterina”,

„Mântuitorul Iisus Hristos ne-a numit pe noi, slujitorii sfintelor altare, așa cum i-a numit mai întâi pe sfinții Săi ucenici, după ce a terminat predica de pe munte, unde a rostit și Fericirile cu neîntrecutele lor înțelesuri, zicându-le: „Voi sunteți sarea pământului... Voi sunteți lumina lumii” (Matei 5, 13-14). I-a numit astfel pentru că El Însuși a venit în lume și a rămas „Lumina lumii” (Ioan 8, 12); dar și **Lumina Bisericii Sale** și a tuturor fiilor ei. Atât de mult a iubit Iisus pe apostoli și lumea în sine, încât i-a numit pe aceștia **prieteni** ai Săi (Ioan 15, 14). I-a numit „sarea pământului” și „lumina lumii”, cum am ascultat citindu-se din Sfânta Evanghelie astăzi, pentru ca lumina adusă de El pe pământ să fie răspândită neînțecat până la marginile lumii. Această frumoasă misiune o avem noi, slujitorii Bisericii, în primul rând, dar și credincioșii și credincioasele, împreună cu care alcătuim „Biserica Dumnezeului Celui viu” (I Tim. 3, 15). Însă, până ajungem să răspândim cu toții, fii și fiice ale Bisericii, **Lumina lui Hristos**, avem nevoie de pregătire specială dobândită printr-un studiu intens, prin exerciții spirituale, printr-o viață de rugăciune, care are darul sfânt de a ne pune în legătură cu **Izvorul luminii celei neapuse**, Care este Hristos, Domnul nostru. El ne cheamă la această lumină spre a o răspândi întregii lumi, semenilor noștri aflați, din păcate, în întunericul necunoștinței.

Dumneavoastră, iubiți studenți și studente, sunteți chemați la această propovăduire, atât în seminarii, cât și în facultățile de teologie. Biserica a organizat în vremea noastră paisprezece facultăți incluse în cadrul universităților, depinzând de eparhiile în care se află. Dintru început, acestea și-au luat drept ocrotitori spirituali pe Sfinții Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur, treime de lumini, treime de virtuți, treime deilde pentru noi toți. Avem, deci, o veche tradiție în Biserica noastră Ortodoxă Română, ca facultățile de teologie să-i aibă pe acești mari învățători și dascăli ai lumii ca pilduitori și ocrotitori atât în activitatea de la catedră, cât și în respectarea disciplinei universitare. Astfel, profesorii îi au ca model în activitatea lor de predare, iar studenții în cea de filială punctualitate și disciplinată prezență la cursuri, la orele practice, ce privesc elaborarea și susținerea lucrărilor de seminar, de licență, dar și la practica liturgică și rugăciunea din capela facultății, Biserica Sf. Ecaterina.

Prăznuim astăzi hramul Facultății de teologie „Patriarhul Justinian” din București, adică pe Sfinții Trei Ierarhi. Nu s-ar fi găsit o vreme mai potrivită ca împreună să ascultăm, după rânduiala Bisericii noastre, pe unul dintre studenții facultății, desemnat de părintele Decan și părintele profesor de la catedra de Omiletică, predicând despre însemnătatea Sfinților Trei Ierarhi. Cele auzite în predica acestui tânăr student astăzi sunt adevăruri de valoare, care izvorăsc din bogăția învățaturii Bisericii noastre, care niciodată nu se micșorează ca har și învățătură, ci se reînnoiește cu fiecare nou născut și botezat în numele Prea Sfintei Treimi, cu fiecare seminarist și student teolog, cu fiecare nou slujitor al sfântului altar. Biserica noastră, cu facultățile ei încadrate astăzi în universități, a stabilit un larg dialog cu cultura și știința studiate de tineretul de astăzi. Dacă acest dialog ar fi asistat și încurajat și de ierarhi și profesori de teologie, dar, în aceeași măsură, și de cadrele universitare, ar dobândi noi valențe binefăcătoare și punți de legătură spirituală între teologie și știință. Ați auzit cum adevărul veșnic, scump celor Trei Sfinți Ierarhi, a izvorât dintr-o inimă tânără, a colegului vostru, exprimând un ideal unic, pentru că cel mai scump dintre toate idealurile din viața noastră este iubirea Bisericii. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea deseori că, dintre toate slujirile pământești, cea mai frumoasă, cea mai distinsă, cea mai rodnică și cea mai importantă este slujirea preoțească; pentru că preotul este ambasadorul lumii, al oamenilor, înaintea lui Dumnezeu, fiind chemat să slujească și să ajute omul în urcușul către Creatorul său, dar, totodată, și să comunice cu devotament oamenilor voința lui Dumnezeu și harul Său mântuitor.

Dăm slavă lui Dumnezeu și credem că această clipă, înscrisă astăzi în cronica Facultății de Teologie din București, este un exemplu viu și frumos de lucrare pentru formarea viitorilor slujitori ai altarului, una din misiunile cele mai importante ale Bisericii noastre, am zice, în toate vremurile. Precum Mântuitorul Hristos, în timpul lucrării Sale pământești de vestire a Evangheliei, neîncetat învăța pe ucenici și mulțimile care Îl înconjurau, tot așa și Biserica învață neîncetat prin profesorii rânduiți de ea, începând de la facultățile de teologie și seminarii, până la școlile de stat, primare și gimnaziale, unde se predă Religia. Felicităm pe tânărul nostru predicator de astăzi și îl asigurăm că toți, ascultân-

du-i cuvântul, am pus la inimă îndrumările atât de frumoase, culese din învățătura Sfinților Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură de Aur.

Cu slujba de pomenire a ctitorilor acestui important Așezământ de cultură teologică, am încheiat ziua sfântă de cinstire a hramului Facultății de Teologie „Patriarhul Justinian” a Universității București. Am îndeplinit, ca totdeauna la sfintele noastre slujbe de hram, pomenirea ctitorilor și binefăcătorilor acestei facultăți. Ea moștenește, într-un fel, tradiția facultăților de teologie de la Cernăuți, Chișinău și Suceava, ca și tradiția academiilor teologice din Ardeal, desființate în 1948, când profesorii lor au fost transferați la cele două institute teologice de la București și Sibiu. Avem datoria să cinstim memoria acestor părinți ai învățământului nostru teologic, ca pe unii ce au ridicat nivelul științific al Bisericii noastre în trecut, în vremuri grele, dar și în contemporaneitate, când au înălțat pe noi culmi de predare și studiu teologia Sfinților Trei Ierarhi. Aceasta este, deci, o rânduială foarte frumoasă în Biserica noastră Ortodoxă! Să rețineți, iubiți frați creștini, studenți și studente, că datorită teologiei Sfinților Trei Ierarhi și a altor Sfinți Părinți din perioada primelor opt secole de creștinism, când a fost formulat și Simbolul de credință Niceo-Constantinopolitan, pe care îl mărturisim la fiecare Sfântă Liturghie și la celelalte slujbe rânduite, Biserica Ortodoxă deține asemenea frumuseți în rugăciune, în duh și adevăr cu strămoșii, părinții, binefăcătorii și toți cei care ne-au ajutat în viață. Alte Culte sau Biserici nu au asemenea frumuseți, fie că nu sunt dezvoltate și practicate ca la noi, fie că au pierdut cultul sfinților și rolul lor important în viața creștină. De aceea este foarte important să păstrăm tradiția în ceea ce privește hramul sfintelor biserici, în cazul de față al celor Trei Sfinți Ierarhi, care au constituit culmi de lumină dumnezeiască prin binecunoscutele lor opere scrise. Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur ne-au lăsat moștenire dumnezeieștile Liturghii, iar, după cum știți, în ordinea cronologică a teologilor Ortodoxiei, stabilită de creștinătate, după Sfântul Evanghelist Ioan, al doilea este Sfântul Grigorie de Nazianz, urmat de Sfântul Simeon Noul Teolog.

Ei, împreună cu ceilalți Sfinți Părinți, au pus temelile credinței și tradiției noastre, precum și acestor frumuseți și rânduieli pe care le avem. Trebuie să le cunoaștem mai bine și să le prețuim cum se cuvine! Preoții sunt datori în mod special să le cunoască și să le promoveze cu tot conținutul lor misionar și filantropic, atât de necesar slujirii noastre. În vremea noastră, trebuie să vestim și să mărturisim dreapta credință bunilor noștri credincioși în confruntare cu o lume atrasă de secularizare. Prin predica noastră, aceste frumuseți ale Ortodoxiei devin cunoscute fiilor noștri duhovnicești, între care se află muncitori, intelectuali, mânăitori ai condeiului, vârstnici și tineri. Au dreptate cei care afirmă că doar în Biserica Ortodoxă scrierile Sfinților Părinți au găsit cheia înțelesului viețuirii noastre creștine pe pământ, de a trăi în comuniune sufletească, de credință și iubire în Duhul lui Dumnezeu! Este foarte important, dragii mei, să cunoaștem aceste adevăruri, să ne însușim pilda de viață a Ocrotitorilor noștri, Sfinții Trei Ierarhi, și să le folosim drept mijloace misionare și de apărare a credinței noastre. Această lucrare o împlinim nu numai noi, slujitorii altarelor, cum spunea, pe

bună dreptate, tânărul predicator de astăzi, ci și credincioșii, deoarece toți suntem datori să propovăduim cuvântul lui Dumnezeu. Acesta trebuie predicat nu numai de la altar, de la amvon sau de la catedră, ci din orice loc și în orice stare ne aflăm. Din îndepărtate timpuri, din trecut, bunii și sfinții noștri părinți și înaintași, până la săteanul din cel mai izolat cătun, mărturiseau pe Hristos, cunoșteau și afirmau rânduielele Bisericii Sale.

Rânduiala pomenirii celor ce ne-au lăsat o moștenire scumpă, cum sunt profesorii și toți binefăcătorii și ostenitorii acestei școli superioare, a fost păstrată cu sfințenie în Biserica noastră. Unii dintre cei pomeniți aici au suferit ani grei de închisoare în temnițele comuniste, ca, de pildă, părinții profesori: Dumitru Stăniloae, Teodor M. Popescu, Ioan G. Savin și mulți alții, nume cunoscute, care ne-au lăsat opere de mare valoare teologică, cu nimic mai prejos decât cele ale teologilor occidentali. Teologia românească a strălucit prin ei! Vrednici sunt de recunoștința și rugăciunile noastre!

Frumusețea slujbei de astăzi, a sfințelor rugăciuni și rânduiele ale Sfintei Liturghii, a întâlnirii cu înaintașii noștri în rugăciune, a întâlnirii dintre noi, dar mai cu seamă împărtășirea noastră cu Trupul și Sângele Mântuitorului Hristos, ne-au îndestulat bucuria de astăzi cu prisosință. Aceasta ne ajută să vedem și frumusețile cele nevăzute! Astăzi, ochii minții noastre au văzut aceste frumuseți, iar auzul cel lăuntric a auzit vorbindu-se despre lucrările Duhului Sfânt în Biserică. Să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru toate! Să-L rugăm să ne dea sănătate, viață pașnică și împlinirea misiunii noastre de la altar, de la catedră, de la tronul arhieresc și din toate locurile de slujire a noastră ca păstori sufletești, ca părinți de familie, ca studenți și ca fii, știind ce drum avem de parcurs. Să-i rugăm, deci, pe Sfinții Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur să mijlocească pe lângă Prea Sfânta Treime ca să avem cuget curat, putere, răbdare și voință pentru a le urma credința și faptele întru slujirea Sfintei noastre Biserici strămoșești! Amin!

La sfârșit, *Părintele decan Nicolae Necula* a mulțumit încă o dată Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru participarea la sărbătoarea hramului, pentru îndrumările și încurajările date studenților și profesorilor, precum și pentru grija părintească și sprijinul direct ce acordă Facultății de Teologie „*Patriarhul Justinian*” din București. Totodată, Părintele decan a dat asigurări Prea Fericirii Sale că și pe viitor profesorii și studenții facultății vor depune toate eforturile spre a fi la înălțimea misiunii încredințate lor de Sfântul Sinod al Bisericii noastre.

Ceremonia din biserică s-a încheiat cu *Imnul patriarhal*, într-o înălțătoare atmosferă duhovnicească. La ieșire, Prea Fericitul Părinte Patriarh a discutat cu studenții, care l-au înconjurat cu dragoste, i-a binecuvântat și i-a îndemnat să se silească la rugăciune și învățătură. După ce a vizitat clădirea veche a facultății și a luat cunoștință de stadiul lucrărilor de restaurare, Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a înapoiat la reședință.

HRAMUL BISERICII "BUNA VESTIRE – BELU", PROTOIERIA 3 CAPITALĂ

Vineri, 25 martie 2005, de sărbătoarea Bunei Vestiri, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a oficiat Sfânta Liturghie în biserica "**Buna Vestire-Belu**", Protoieria 3 Capitală, răspunzând invitației părintelui paroh Aurel Bărâcă și dorinței enoriașilor de a-l avea în mijlocul lor pe Prea Fericirea Sa, în această zi de prăznuire a hramului.

Biserica cu hramul Buna Vestire și Sfinții Ap. Petru și Pavel se află în sectorul 4, pe Șoseaua Giurgiului, nr. 29 A, pe partea stângă, la intersecție cu strada Cornetului, imediat după Piața „*Pieptănari*”. A fost ridicată prin strădania credincioșilor, ctitorul principal fiind Petre Mihail, negustor român originar din Albania, stabilit în România, care la decesul său în anul 1894 a lăsat o importantă sumă de bani pentru construirea unei biserici în București. Nepotul acestuia, Theodor Athanasiu, a continuat demersurile începute de unchiul său, dar abia în 1925 a obținut aprobarea Primăriei pentru construirea bisericii pe terenul donat de Episcopul Nifon al Dunării de Jos și sora sa Steluța, care în 1922 au dat formă juridică donației lor. Sfințirea pietrei de temelie s-a făcut la 28 iunie 1925. Lucrările au mers destul de repede, încât după 9 ani, la 29 iunie 1934, biserica a fost târnosită. Deoarece costul lucrărilor a depășit fondul lăsat de Petre Mihail și soția sa Anastasia, s-a apelat la contribuția enoriașilor, care au contribuit cu jumătate din suma cheltuită pentru finalizarea bisericii.

Din punct de vedere tehnic, biserica a fost realizată de inginerul Ignat N. Mateescu, după planurile arhitectului Ioanid D Vulcan, sub îndrumarea și controlul direct al Ministerului Cultelor (Casa Bisericii). Fresca inițială, lucrată în panouri, opera pictorului Anastasie Damian, n-a rezistat timpului și a fost refăcută în condiții mai bune, tot în frescă, între 1969-1971, de către pictorul Eugen Profeta. Mobilierul interior, stranele arhieresti, cele pentru cântăreți, sfeșnicile împărătești, catapeteasma și lambriurile care îmbracă pereții și stâlpii sunt lucrate din stejar masiv de către sculptorul Anghel Dima, într-un ansamblu armonios și unitar, de o rară măiestrie.

Biserica Buna Vestire-Belu este una din cele mai frumoase biserici din Capitalei, cu un stil arhitectonic original. Este o construcție de plan tronconic, cu naos, pronaos și pridvor închis, deasupra căruia se află cafasul pentru cor. Pe naos se ridică, pe o bază înaltă și pătrată, turla mare, dodecagonală. Deasupra pridvorului se înalță două turnuri-clopotniță octogonale, mai mici. Turlele au coif piramidal. O boltă semicirculară rezemată pe galerii, cu arcade la parter și etaj, protejează pronaosul. Acoperișul fragmentat după volume, este învelit cu tablă și prevăzut cu streșină evazată.

Fațadele se remarcă printr-un soclu înalt, realizat în două registre, și pereții împărțiți în panouri profilate, terminate la partea superioară semicircular, în care sunt poziționate ferestrele înalte și înguste. Intrarea principală este marcată prin trei arcade în plin centru pridvorului, cu arhivolte late, pictate, rezemate pe stâlpi robuști din piatră. În axul fațadei, deasupra pridvorului, se află o nișă cu icoanei hramului. Accesul în biserică se face pe o platformă înălțată cu un metru deasupra

solului, sub care se află centrala termică. În curtea spațioasă, împrejmuită cu porți înalte, se află casa parohială și clopotnița din beton, cu două clopote.

Primul preot paroh, sub care s-a construit biserica, a fost preotul Popescu Petre, urmat, din 1941, de preotul Alexandru Delcea, apoi de preotul Vasile Ionescu, iar în 1966 de preotul Nicolae Grosu. După 1968, preoții Nicolae Voinescu, Ion Popescu-Creangă și Tonciu Ion au înfrumusețat biserica și au dotat-o cu centrală termică proprie. La 1 septembrie 1988, după pensionarea preotului Nicolae Voinescu, a fost numit paroh preotul Aurel Bărâcă, fost protopop de Giurgiu, care a făcut reparații capitale la casa parohială, a construit o capelă în cimitirul parohial, împodobită cu pictură în frescă, a refăcut cancelaria parohială, a remediat stricăciunile la acoperiș și la clopotniță și a restaurat pictura exterioară a bisericii. La 1 martie 2004, în postul al doilea de preot, în locul preotului Liviu Gabriel Popa, transferat la altă parohie, a fost numit preotul Cezar Gabriel Dumitrescu.

La slujba Sfintei Liturghii, la care a participat un mare număr de credincioși, deși a fost zi lucrătoare, Prea Fercitul Părinte Patriarh *Teoctist* a fost înconjurat de preotul paroh *Aurel Bărâcă* și preotul conslujitor *Cezar Gabriel Dumitrescu*, de preotul *Dinu Pompiliu*, protoiereul Protoieriei 3 Capitală, preotul *Constantin Popa*, parohul bisericii românești din Caracas, Venezuela, aflat cu treburi în țară, preotul *Eugen Moraru*, redactor la Editura Institutului Biblic, și de diaconi de la Catedrala Patriarhală.

În timpul Sfintei Liturghii, la timpul cuvenit, Prea Fericirea Sa a hirotonit diacon pe tânărul *Alexandru Marius Dumitrescu*, asistent la Facultatea de Teologie din București, catedra de muzică bisericească. Cu acest prilej, Prea Fericitul Părinte Patriarh le-a vorbit credincioșilor despre Taina hirotoniei și despre misiunea pastorală, misionară, culturală și social-caritativă a preotului din zilele noastre, spunând următoarele:

„Ierarhia bisericească are trei trepte: diaconie, preoție și arhierie. Pentru a fi practică, preoția necesită studii, cunoaștere, pregătire teologică și mai ales credință deplină din partea candidatului care vine la diaconie sau preoție. Biserica îi alege pe acești tineri candidați din parohii, cu sprijinul preoților, văzându-i și alegându-i pe cei mai buni dintre ei, care iubesc Biserica, în primul rând, pentru că un slujitor al sfântului altar trebuie să iubească Biserica în toate slujirile ei, nu numai pe cea liturgică. Deci, trebuie o pregătire temeinică pentru ca însăși darul Duhului Sfânt să se pogoare asupra candidatului pentru cele trei trepte, de care am amintit mai înainte, fiecare dintre ele cu rol important, cum ne vedeți astăzi la Sfânta Liturghie.

Să-L rugăm pe Bunul Dumnezeu să-i păstreze credința și bucuria candidatului de astăzi, tânărul teolog Alexandru Dumitrescu, ca să slujească preoția cu sfințenie și evlavie, de acum până la sfârșitul vieții sale. Preoția este un mare dar de la Dumnezeu, este o chemare și o misiune sfântă și sfințitoare, care se împlinește cu multă înțelepciune, cu multă răbdare, cu multă credință în Dumnezeu și cu iubire față de credincioșii de toate vârstele. Vom săvârși acum hirotonia tânărului teolog Alexandru pentru biserica „Sfânta Ecaterina”, Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” din București, și ne vom ruga împreună ca Dumnezeu să-i dăruiască diaconie sfântă și frumoasă pe măsura

cerințelor Sfintei noastre Biserici și ale credincioșilor din vremea noastră. Aceștia doresc evlavie și bunătate de la slujitor, fie el diacon sau preot; doresc, de asemenea, ca atunci când ei vin la biserică să-i afle pe diacon și pe preot la datoria lor. Ar fi o mare pagubă sufletească pentru credincioși să nu-i găsească acolo! Săvârșirea Sfintei Liturghii cere o atentă pregătire sufletească și trupească, dar și organizatorică, atât în sfântul altar cât și în biserică, în ceea ce privește pregătirea cărților pentru slujbă. Slujirea diaconiei nu se limitează numai la atribuțiile liturgice, ci cuprinde și grija pentru pregătirea cântăreților, pentru îndrumarea și catehizarea copiilor și tinerilor din parohie, mai ales când diaconul este și profesor de Religie.

Hirotonia de diacon este precedată de o binecuvântare și rugăciune specială, candidatul fiind trecut mai întâi prin treapta de citeț, când, după cum ați văzut, i se taie o şuviță de păr. Cântăreții și citeții au, așadar, binecuvântare pentru a cânta la strană, însă, împreună cu ei au dreptul să cânte toți credincioșii și credincioasele care participă la slujbă. O altă rugăciune este aceea prin care candidatul devine ipodiamon, dându-i-se dreptul de a purta și orar, așezat cruciș. În această treaptă, candidatul merge în fața icoanei Mântuitorului Hristos, rugându-se până la cântarea heruvimică, când, după ce toarnă apă arhierelui slujitor pentru a se spăla pe mâini, condus de diaconi, trece în fața icoanei Maicii Domnului, unde se roagă pentru a primi ajutorul ei. După cântarea Axionului, diaconii îl duc în mijlocul bisericii, unde face trei metanii, după care îl prezintă arhierelui pentru hirotonie. Dând slavă lui Dumnezeu și exprimând bucuria tuturor, candidatul înconjoară de trei ori sfântul altar în frumoasele melodii ale cântărilor. Este așezat apoi în partea dreaptă a sfintei mese, iar arhierul săvârșește hirotonia în treapta de diacon, după care îl prezintă credincioșilor, întrebându-i: „Vrednic este?”, aceștia răspunzând și cântând împreună cu noi.

Așadar, am săvârșit hirotonie de diacon. Candidatul a fost făcut mai întâi citeț, apoi ipodiamon și, în cele din urmă, a fost hirotonit diacon, având dreptul să slujească asemenea diaconilor pe care i-ați văzut slujind astăzi. Dar, slujba diaconiească nu se limitează numai la Sfânta Liturghie, după cum am mai spus, deși aceasta este foarte importantă, ci, după pilda celui dintâi diacon al Bisericii, Sfântul Arhidiacon Ștefan, care este și primul martir al Bisericii, mai cuprinde și slujirea fraților, a copiilor, îngrijirea bolnavilor și ajutorarea săracilor din parohia unde slujește. Diaconii erau cei care organizau activitățile acestea în comunitățile primare ale Bisericii pe vremea Sfinților Apostoli.

Însăși cuvântul „diacon” însemnează „slujitor”, slujitor în multe laturi ale pastorației organizate în jurul bisericii. Diaconii cântă și în mijlocul bisericii, și la strană când este nevoie, și de aici, de pe solee. Ei au grijă de cele de trebuință pentru slujirea Sfintei Liturghii, dar au și grija copiilor sărmani, a bolnavilor, bătrânilor și organizează în parohii, cum era pe vremea Sfinților Apostoli, ajutorarea acestor frați și surori lipsiți de sprijin.

Biserica noastră Ortodoxă reface și sporește acum această lucrare de asistență socială în spitale, orfelinate, penitenciare, încât studenții teologi, dar și preoții și ajutoarele lor, diaconii, sunt chemați să împlinescă aceste activități ale Bisericii noastre. Sper să auzim și din cuvântul părintelui paroh asemenea activi-

tăți ale parohiei acesteia, pentru că a-i cerceta pe bolnavi, a-i vedea pe cei din temniță și a le duce un cuvânt de nădejde și de lumină, a-i ajuta pe săraci, pe orfani, pe văduve și pe bătrâni, sunt activități la care Mântuitorul Însuși ne cheamă. Ați auzit în Duminica Înfricoșatei Judecății că Mântuitorul îi cheamă de-a dreapta Sa pe acești binecuvântați frați ai Lui, spunând: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii”, căci „flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine” (Matei 25, 34-36). Sunt lucrări foarte însemnate, stări, suferințe omenesti, cu care Domnul Hristos se identifiacă: „Întrucât ați făcut unora dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut” (Matei 25, 40) Acestea sunt fapte concrete creștinești, mărturii că suntem creștini ortodocși, păstrători ai credinței celei adevărate, cum ați văzut-o și astăzi, aici, însumată în Sfânta Luiturghie, dar și promotori ai ei la semenii noștri, în familia noastră, în viața și în toată lucrarea noastră.

Cum spuneam, în libertatea și demnitatea pe care ni le-au adus cei ce așteaptă învierea cea de obște la biserica Eroilor Revoluției, aproape de biserica Buna Vestire, avem datoria să refaceam aceste activități filantropice ale Bisericii noastre. Nimeni nu ne va ierta dacă noi nu folosim cele ce avem, nu neapărat bani sau bunuri, ci însuși cuvântul și iubirea noastră de a cerceta un bolnav, de a duce un cuvânt de nădejde celor din închisoare, unde din nefericire se găsesc și mulți tineri, care așteaptă o întărire, o încurajare, mai ales când aceasta vine din partea credincioșilor, a preoților, a diaconilor, a tineretului din parohie. Misiunea de a-i aduna pe tineri la aceste activități o au mai ales diaconii, pentru că Biserica trebuie să se îngrijească și de viața tinerilor. Tinerii trebuie să cunoască credința, să cunoască învățătura Bisericii noastre ca să scape de capcanele care li se pun și prin intermediul televiziunii, prin filme și emisiuni de moralitate îndoielnice, dar și de către diferite organizații păgubitoare de suflet.

Fiecare creștin are bucuria să facă lucrare diaconească, să facă lucrare preoțească, păstrând credința, păstrând legile morale în familie, păstrând datinile noastre creștinești. În acest sens, Sfântul Apostol Petru spune, adresându-se credincioșilor: „Voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt” (I Petru 2, 9). Nu numai preoții și diaconii, dar și credincioșii, împreună cu tinerii, cu surorile în credință sunt „fii ai Dumnezeuului Celui viu” (Rom. 9, 26), zice Sfântul Apostol Pavel.

Aceste slujiri pe care le fac astăzi credincioșii noștri sunt după măsura râvnii preoților. În parohiile unde preoții sunt râvnitori și harnici, acolo și credincioșii îndeplinesc preoția aceasta împărătească, preoție universală, împărtaşind cuvântul adevărului celor rătăciți, nădejde celor deznădăjduiți, mângâiere celor din închisori, sădind iubirea lui Dumnezeu în sufletele celor care sunt în păcate și în suferințe. Acestea sunt activități nu numai ale noastre, ale clerului, ale profesorilor, de a predica, de a învăța, ci și ale fiecărui creștin, căci el este „neam sfânt, neam ales, preoție împărătească”. Aceasta este preoția credincioșilor! Biserica noastră Ortodoxă pune mare temei pe misiunea aceasta a credincioșilor și credincioaselor, care sunt în Consiliul și Comitetul Parohial și se

implică alături de preoți și de diaconi în activitățile de asistență socială și filantropică.

Veacul și mileniul în care am pășit vin cu semnale alarmante, îndreptate către noi, credincioșii și slujitorii Bisericii. Noi trebuie să slujim pe Hristos și să-i atragem la Biserică pe cei străini de credință sau descurajați, smulgându-i din ghearele satanei pe cei căzuți în păcate, nu numai prin rugăciuni, dar și prin pilda vieții noastre, a familiei noastre, a fraților și surorilor noastre. Este o lucrare foarte importantă, prin care noi putem să arătăm că slujirea noastră este vie și dinamică. Aceste valori sunt binevenite și în Uniunea Europeană, atât de săracă în credință și în virtuțile sădite de Dumnezeu poporului nostru, care a zămislit martiri, a născut eroi, ca cei din cimitirul de alături, căzuți în revoluție cântînd „Cu noi este Dumnezeu” și „Tatăl Nostru”. Aceste valori, pe care ni le-au lăsat strămoșii noștri, sunt cuprinse în credința în Dumnezeu, cu toate frumusețile ei. Pe acestea avem datoria să le purtăm cu noi și să le transmitem urmașilor noștri.

Acestea sunt podoabele sufletului nostru, pe care le auzim atât de frumos la sărbătorile Bisericii care ne întîlnesc cu milostivirile Maicii Domnului. În ziua aceasta mare, când a început mîntuirea noastră, cum cântă troparul Bunei Vestiri, ne pregătim pentru mîntuirea noastră pe care ne-o încredințează Mîntuitorul Hristos prin Tainele Bisericii, oferindu-ne tot ce este mai sfânt și mîntuitor. Este un mare har dumnezeiesc că noi creștinii avem ca întemeietor al credinței noastre pe Dumnezeu-Omul, Frate cu noi, Care a cunoscut, afară de păcat, tot ce omenește este posibil. De aceea, întotdeauna în Biserică ne simțim ca în casa sufletului nostru și lucrăm cu mare sîrguință, cu mare încredere.

Iubiți frați și surori în Domnul, iată, ne-am rugat împreună astăzi, la această slujbă frumoasă, când harul lui Dumnezeu se pogoară și face din pescari, apostoli și din păgâni, mucenici. Biserica este cea care transformă ființa umană pentru a cunoaște și a se bucura de harul lui Dumnezeu. Să ne ajute Dumnezeu să păstrăm chipul nostru cel lăuntric, chipul frumuseții duhovnicești, chipul cel ceresc al nostru, în stare să-L iubească pe Mîntuitorul Iisus Hristos din tot cugetul său. El ne va dărui pace și sănătate, iar eu, părintele vostru, cu prilejul praznicului de astăzi, rog pe Maica Domnului să ne reverse nouă, tuturor, bucuria vestită ei de Arhanghelul Gavriil, care i s-a adresat: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine.” (Luca 1, 25) Același Domn, închinat în trei fețe: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, să fie cu noi, cu toți! Amin!

La sfârșitul Sfintei Liturghii, Preotul paroh Aurel Bărâcă a ieșit pe solee și a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh, în numele slujitorilor și credincioșilor, pentru dragostea cu care a răspuns invitației de a participa la slujba hramului acestei bisericii, spunând: „Este un gând al nostru mai vechi de a-l avea în mijlocul nostru pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teotist. Și iată, astăzi, în ziua de Buna Vestire, hramul bisericii noastre, Prea Fericirea Sa și-a luat osteneala și a venit la noi pentru a săvârși Sfânta Liturghie, arătându-și dragostea părintească pentru credincioșii și enoriașii acestei biserici”. Preotul paroh a prezentat apoi un scurt raport de activitate, începînd de la 1 septembrie 1988, când a fost numit la această biserică, scoțînd în evidență, pe lângă lucrările administrative și gospodărești pe care le-a realizat, activitatea de asistență socială depusă în paro-

hie pentru ajutorarea unor familii de nevoiași și a multor săraci, chiar și a unor „deținuți eliberați de la Jilava care în drumul lor spre casă se opresc pe la biserica noastră și cer mâncare și bani de tren și le dăm și acestora după puterile noastre”. În continuare, părintele paroh a reamintit celor prezenți că „Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, anul acesta a fost împodobit cu multe daruri de la Dumnezeu, a împlinit frumoasa vârstă de 90 de ani, la 7 februarie, 60 de ani de când a fost hirotonit ieromonah, la 25 martie 1945, chiar în ziua de Buna Vestire, și 55 de ani de la ridicarea în treapta arhieriei, fiind hirotonit arhiepiscop la 5 martie 1950”, și a încheiat mulțumind cu recunoștință Prea Fericirii Sale „pentru osteneala de a veni la biserica Buna Vestire-Belu, în ziua hramului, făcând o mare bucurie enoriașilor și slujitorilor acestei parohii”.

Un cuvânt de mulțumire către Prea Fericitul Părinte Patriarh a îndreptat și Părintele protoiereu Dinu Pompiliu, care a spus: „Vă suntem cu toții recunoscători, Prea Fericirea Voastră, pentru tot ceea ce faceți pentru Biserică, mai ales în acest timp al reînnoirii în care ne aflăm, pentru toată truda și pentru felul în care luați aminte la harul lui Dumnezeu și păstoriți Biserica lui Hristos din România. Ne sunteți pildă în toate, ne-ați învățat să fim îndelung răbdători și niciodată să nu răspundem răului cu răul, ne-ați arătat grija care trebuie s-o arătăm familiei, școlii, bătrânilor din azile, bolnavilor de pe patul de suferință. Toate acestea sunt modele pentru noi și astăzi avem cu toții mare nevoie de asemenea modele”. Părintele protoiereu a mai spus: „Noi, preoții din Protoieria 3 Capitală, ne străduim să ducem la îndeplinire îndemnul Prea Fericirii Voastre de a fi mereu aproape de enoriașii noștri, de a păstra unitatea credinței, ferindu-i pe credincioșii de învățăturile sectare, de a fi deschiși față de problemele vieții, ca Biserica noastră să fie o Biserică vie, pilduitoare pentru Europa la care râvnim astăzi cu toții”.

A răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh printr-un pilduitor cuvânt de învățătură adresat credincioșilor și preoților slujitori, spunând cele ce urmează:

Prea Cucernice Părinte protopop,
Prea Cucernice Părinte paroh,
Prea Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,

„Sărbătoarea Bunei Vestiri, după cum ați auzit, a adus în viața omenirii Vestea cea Bună a lui Dumnezeu, vestea care până atunci nu se cunoștea, taina cea din veci ascunsă a mântuirii neamului omenesc. Vestea aceasta a adus-o din cer, la plinirea vremii, Arhanghelul Gavriil, Sfintei Fecioare Maria că va naște Fiu, cum scrie în cărțile sfinte, în profeții vestiți ai Vechiului Testament. Proorocul Isaia, cel mai mare, cel mai cult și cel mai inspirat de Dumnezeu dintre profeții Vechiului Testament, a scris foarte frumos despre această împlinire a mântuirii noastre, începând cu Vestea cea Bună a Arhanghelului Gavriil și până la Proscomidie, la jertfa Mântuitorului Hristos, zicând: „Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și vor chema numele lui Emanuel” (Isaia 7, 14), care înseamnă „Dumnezeu este cu noi” (Matei 1, 23).

Troparul praznicului Bunei Vestiri, pe care Biserica îl cântă azi, exprimă foarte frumos vestea aceasta adusă de Arhanghelul Gavriil Maicii Domnului:

„Astăzi este începutul mântuirii noastre și arătarea Celui din veac. Fiul lui Dumnezeu se face Fiul Fecioarei și Gavriil binevestește”. Arhanghelul Gavriil, trimisul lui Dumnezeu, o întâmpină pe Fecioara Maria cu cuvintele: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei” (Luca 1, 28). La tulburarea ei firească, auzind aceste cuvinte, Îngerul o vestește că „a aflat har la Dumnezeu” și va lua în pânțece și va naște fiu și va „chama numele Lui: Iisus” (cf. Luca 1, 30-32). Și a întrebat Maria pe Înger: „Cum va fi aceasta” și Îngerul i-a zis: „Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema” (Luca 1, 34-35). Primind vestea, Maria răspunde: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău !” (Luca 1, 38). Cu alte cuvinte, ea consimte și se lasă în grija lui Dumnezeu, lasă harul divin să lucreze și nu se îndoiește că cele profețite se vor adevăra, nu cere semn sau încredințare asupra celor spuse de Înger, ci primește tot ce i se spune, înțelegând că este semn de sus, pe care trebuie să-l accepte.

Această sărbătoare aduce în viața noastră o schimbare în bine, aduce nădejde, aduce mângâiere atunci când suntem stăpâniți de credință. Este o sărbătoare foarte însemnată a Bisericii noastre. Una din sărbătorile împărătești închinată Maicii Domnului este Buna Vestire.

Credincioșii de dinaintea noastră din acest colț al Capitalei s-au gândit, desigur, la această sărbătoare când au închinat biserica lor, adevărată catedrală, cinstirii Bunei Vestiri. Arhitectura bisericii, bogăția și splendoarea mobilierului, locul pe care a fost înălțată, arată că gândul ctitorilor a fost bun și a fost primit de Dumnezeu de vreme ce s-a făcut o biserică așa de frumoasă, care a rezistat de-a lungul deceniilor, fiind una dintre bisericile impunătoare ale Capitalei noastre.

Am cunoscut biserica aceasta acum aproape cincizeci de ani, când am venit aici ca Episcop Vicar al Patriarhului nostru Justinian Marina, când am sfințit unele lucrări de reparații și restaurare a sfintei biserici. De atunci am rămas cu amintiri. Cei doi preoți slujitori: părintele Alexandru Delcea, dirijorul vestitului cor al preoților din capitală, și părintele Vasile Ionescu, talentat cântăreț și protopop harnic, au făcut din acest mare locaș sfânt, biserica Buna-Vestire, un leagăn de evlavie și de liniște sufletească nu numai pentru vârstnici, ci și pentru tineri. De atunci am trecut deseori pe aici și m-am bucurat să văd biserica la locul ei, căci fusese amenințată de demolările din această zonă, dar prin fel de fel de intervenții a scăpat. Cel mai mult se temeau enoriașii de demolarea bisericii și își îndreptau rugăciunile către Dumnezeu, auzind că se dorea lărgirea spațiului în această intersecție, potrivit țelurilor de atunci ale comunismului, ale haosului de care a suferit în primul rând Biserica și credincioșii ei.

Dar Dumnezeu și Maica Domnului au ocrotit această ctitorie. A venit apoi Părintele Aurel Bărâcă de la Giurgiu, protopop de frunte acolo, căci era nevoie aici de preot, având acum alături pe Părintele Cezar Dumitrescu. Este o biserică frumoasă și de durată așa putea spune. Atât Părintele protopop Dinu Pompiliu, cât și Părintele paroh Bărâcă mi-au turnat în suflet, prin cuvântările lor, multă dragoste și multă prețuire pentru dumneavoastră, credincioșii acestei parohii, dar m-am convins personal, venind aici, de acest lucru.

Biserica aceasta a însemnat mult pentru vecina vecină, biserica Eroilor Revoluției. În zilele acelea fierbinți ale transformărilor prin care trebuia să trecem și noi românii, după cinci decenii de închingare a credinței, însoțit de doi colaboratori, între care Prea Sfințitul Episcop Casian al Dunării de Jos, pe atunci consilier patriarhal, am fost în Piața Universității, în Piața Romană și la Televiziune, unde am aprins lumânări și m-am rugat pentru cei căzuți acolo în primele momente ale revoluției. Era în 26 decembrie 1989, a doua zi de Crăciun, după ce am slujit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, și am mers sub tirul gloanțelor care șuierau deasupra capetelor noastre. Am venit apoi la cimitirul de aici, din vecinătatea bisericii dumneavoastră, când se săpau primele gropi și erau aduși cei dintâi eroi căzuți în revoluție, ca să-mi fac datoria și să binecuvintez locul ales pentru înmormântarea lor, cum doreau părinții, frații și rudele acestora. Am fost înconjurat de cei care se adunaseră acolo ca să-și îngroape morții. Desigur, eram în negru, nu ca acum, pentru că așa cerea rânduiala atunci. Împușcăturile nu încetaseră și încă erau răpuse vieți. Am îmbrăcat veșmintele și am făcut rugăciuni la căpătâiul celor aduși pentru înmormântare. În ziua aceea erau mulți cei care trebuiau îngropați. Erau acolo și echipe de televiziune din străinătate, de la CNN, BBC și alte posturi mari de televiziune din America și Europa, care au filmat și arătat lumii jertfele făcute de români în revoluție. Mi s-au luat interviuri și am dat declarații privind părtășia Biserica la căderea dictaturii și instaurarea libertății și democrației. Au fost clipe foarte grele și apăsătoare, de mare sensibilitate sufletească, cu amintiri de neuitat. Am avut atunci cu Părintele Bărâcă o corespondență în legătură cu unul din tinerii căzuți în revoluție, pe care părinții lui doreau să-l depună la o biserică și părintele a rezolvat acea problemă. Mai apoi, împreună cu Părintele Constantin Galeriu și cu alți preoți, am pus temelii noii biserici din cimitirul Eroilor Revoluției și când a fost gata am sfințit-o, o adevărată catedrală a lacrimilor, suferințelor și durerii părinților celor îngropați acolo.

Sunt legat de acest cartier, cum spunea părintele paroh, și prin amintirea domnului Nicolae Cenușă, fost enoriaș al acestei biserici și vrednic slujitor al cancelariei Arhiepiscopiei Bucureștilor. Fiul Iuditei și Nicolae Cenușă, pe care i-am pomenit în rugăciunile noastre, fiind trecuți la cele veșnice, domnul inginer Comșulea Atanasie, este prezent astăzi aici.

Aș încerca să vă pun acum la inimă, iubiți frați și surori în Domnul, cuvântul Fecioarei Maria către Arhanghelul Gavriil, când i-a adus vestea cea mare: „Fie mie după cuvântul tău!”. Acest cuvânt este valabil și pentru noi, credincioșii și slujitorii Bisericii, care suntem chemați astăzi la lucrări importante, cum ați luat cunoștință cu prilejul diferitelor apeluri. Am avut duminica trecută apelul Sfântului Sinod pentru Fondul Central Misionar al Bisericii. Am avut, de asemenea, apelul Patriarhiei pentru ajutorarea sinistraților de pe urma cutremurului din Oceanul Indian, la care Biserica noastră a contribuit într-un fel impresionant. În timp ce autoritățile au făcut în țară colecte prin diferite mijloace, credincioșii noștri au venit cu lunânărica, au venit cu inima lor curată și bună și au dat atâta cât se poate da la biserică într-o duminică și s-a adunat o sumă foarte frumoasă.

Am adus la cunoștința publică această sumă, nu ca să ne facem publicitate, pentru că suntem „slugi netrebnice și facem numai ceea ce suntem datori să facem” (Luca 17, 10). Nu împlinim atâta cât ar trebui, dar am spus cât s-a adunat de la credincioși, care vin la sfânta biserică cu ce au fiecare și oferă cât pot să dea. Este o jertfă de mare importanță care ne-a dus numele nostru în țările acelea din Arhipelagul Oceanului Indian, unde nu se aștepta nimeni să se producă asemenea nenorocire. Dar a venit nenorocirea acolo într-un fel atât de neașteptat, cum oriunde poate să se întâmple.

Suntem în mâna lui Dumnezeu. Este mărturia că Dumnezeu este cu noi și noi suntem ai lui Dumnezeu, că suntem popor sfânt, românii mai ales, neam ales, cu sfinți martiri, sfinți voievozi, domnitori, cuvioși părinți și acești eroi care au întâmpinat cu piepturile lor gloanțele la revoluție și au murit pentru libertatea și demnitatea noastră. Suntem datori să răsplătim jertfa lor prin credința, prin hărnicia, prin demnitatea noastră de creștini, mai ales noi cei vârstnici. La alte parohii unde mă duc, chiar și la noi la Catedrala Patriarhiei, am în fața mea chipuri tinere de credincioși. Să veniți o dată la Patriarhie și veți vedea numai tineret. Așa era și înainte de revoluție, numai tineri și tinere. Și noi avem datorie mare față de tineri, cum spuneam la început, când l-am prezentat pe noul diacon. Vă privesc că aveți copii, aveți nepoți, aveți frați și surori cu copii și aveți mare răspundere, cum avem cu toții, preoți și credincioși, față de cei care vin după noi. Iată ce biserică frumoasă au făcut aici înaintașii nostri, în condițiile lor, ce mărinimie aveau ei. Și astăzi se arată această mărinimie a credincioșilor, și astăzi avem biserici noi. Până acum numai în București se construiesc peste o sută de biserici noi, unele de mărimea și frumusețea celei pe care o construiește Părintele Dușu, tot în zona aceasta, pe B-dul Brâncoveanu, o adevărată catedrală. Și în alte părți, în toate județele țării se construiesc biserici. Ele sunt chezașia existenței și dăinuirii noastre în istorie. Avem nevoie de biserici, așa cum avem nevoie de școli.

De aceea, și eu, ca urmaș al primului nostru patriarh Miron Cristea, care s-a gândit cel dintâi la o catedrală a Patriarhiei, dar n-a reușit s-o facă, am reluat această idee, cum ați luat cunoștință. Unii m-au înfruntat pentru aceasta, alții m-au insultat și de multe ori am fost batjocorit în presă, dar le-am socotit pe toate că sunt de la Dumnezeu ca să mă încurajeze, să nu dau înapoi și nu m-am lăsat. Dumnezeu m-a ajutat și am găsit loc pentru catedrala Patriarhiei pe care o dorea patriarhul Miron Cristea, căci, cum a spus și părintele Bărâcă, noi suntem Patriarhie de 80 de ani, dar nu avem catedrală. Biserica de la Patriarhie, care servește de catedrală, este biserica fostei mănăstiri a domnitorului Constantin Șerban, cu hramul Constantin și Elena. Patriarhul Miron a vrut să facă o catedrală și n-a reușit din cauza discuțiilor între arhitecți asupra locului de amplasare, ca și acuma, purtate de paisprezece ani. Dar Dumnezeu ne-a ajutat și vom avea o lege pentru 11 hectare în proprietatea noastră în zona unde este Palatul Parlamentului și unde au fost cinci biserici demolate, între care Schitul Maicilor și Mănăstirea Mihai Vodă. De aceea, am acceptat locul acela, sfātuindu-mă și cu părinții protopopi, cu părinții consilieri care mă înconjoară și aici,

dar și la Patriarhie și în toate împrejurările, ca să pornim lucrarea, pentru că dacă se pornește un lucru, se face.

Mă bucur foarte mult, părinților și fraților, de întâlnirera noastră de astăzi. Am încercat să vă pun la inimă grija pentru sufletele noastre, pentru educația tineretului, pentru îngrijirea bolnavilor, ajutorarea săracilor, pentru respectarea tradițiilor, dar și nădejdi concrete ale noastre pentru viitor. Din fericire, așa cum Mântuitorul, purtându-și crucea pe Golgota, a fost ajutat de Simon Cirineanul, avem și în vremea noastră simoni cirineni, frați și surori în Hristos care l-au ajutat și pe Părintele Constantin Popa din Venezuela, prezent astăzi alături de noi, să facă o biserică foarte frumoasă la Caracas. Acum dânsul construiește un centru românesc acolo și a venit după sprijin de la cei care l-au mai ajutat. Încât, iată, până în America de Sud s-a întins vrednicia românească. Nu pierim, iubii mei, ci să credem în Dumnezeu, să facem ca Vestea cea Bună de astăzi să strălucească permanent în inimile noastre, ale fraților, surorilor, părinților noștri și în inimile celor de după noi, în vecii vecilor, Amin!"

După acest înălțător cuvânt de zidire sufletească, Prea Fericirea Sa a ieșit din biserică și s-a îndreptat spre reședință, trecând printre șirurile de credincioși, care l-au înconjurat cu bucurie și cu dragoste, cerându-i fiecare mângâiere și binecuvântare. Întâlnirea cu Prea Fericitul Părinte Patriarh va rămâne de neuitat pentru enoriașii parohiei, pentru slujitori și pentru toți cei care au participat la slujbă, în această zi a hramului, la biserica "Buna Vestire-Belu" din capitală.

Prof. GHEORGHE VASILESCU

**“FORUMUL MONDIAL AL CELOR TREI RELIGII”
ȘI CEA DE-A 35-A FILIALĂ A SA DIN ROMÂNIA
(10 septembrie 2004 și 17 februarie 2005)**

La întâlnirea ecumenică europeană de la Strasbourg (17 – 22 aprilie, 2001) a fost semnată „Charta Oecumenică”. Cu acest prilej, printre altele, s-a cerut, ... să aprofundăm comuniunea cu Iudaismul”, „să cultivăm relațiile cu Islamul” și „să recunoaștem libertatea religioasă și de conștiință a oamenilor și a comunităților, și în acest sens să acționăm ca ei să-și poată practica individual și în comunitate, privat și public, religia sau concepțiile lor despre lume în cadrul drepturilor acceptate”¹.

În România, acest deziderat a devenit o realitate evidentă și prin înființarea „Forum-ului celor Trei Religii” monoteiste în vechea cetate tomitană, Constanța, unde aceste relații inter-religioase au o istorie de secole.

În declarația comună (din 7 octombrie 2002) – dată publicității de Sanctitatea Sa, Papa Ioan Paul al II-lea, și Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericirea Sa, Părintele Patriarh Teoctist – se afirma că Biserica neamului românesc este „centru de întâlnire și schimburi între tradițiile slave și bizantine ale Răsăritului și Bisericii Romei”, și că „în componența ei latină exprimă vocea occidentală a unicii Biserici a lui Hristos...” și de aceea, cele două Biserici – a Romei și Biserica Ortodoxă Română – sunt chemate „a colabora pentru a reda Europei etosul său cel mai profund și chipul autentic uman”². Or, prin înființarea „Forumului celor Trei Religii” – pe pământ românesc – se învederează faptul că România este nu numai centru de întâlnire între cele două Tradiții creștine, Răsăriteană și Apuseană, ci și între cele trei mari religii monoteiste (iudaică, creștină și islamică), chemate să colaboreze pentru a reda Europei chipul ei autentic, *multiethnic și pluricultural*, și a pune în valoare patrimoniul spiritual-religios al seminițiilor care o alcătuiesc, al cărui mesaj unic este tocmai respectul față de om și demnitatea sa umană.

Referitor la „*demnitatea umană*”, Constituția Uniunii Europene³ prevede că aceasta „este inviolabilă”, și că „ea trebuie să fie respectată și protejată” (Pt. a II-a, titl. I, Art. II-61). În consecință, „*orice persoană are dreptul la viață*” și „*nimeni nu poate fi condamnat la moarte, și nici executat*” (Art. II-62). Totodată „*orice persoană are dreptul la libertate și la protecție*” (Art. II-66).

Aceeași Constituție a Uniunii Europene prevede că „*orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept implică libertatea de-a schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de-a manifesta religia sau convingerea sa în mod individual sau colectiv, în public sau în privat, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea riturilor (religioase)*” (Art II- 70).

Textul Constituției Uniunii Europene, data publicității la 13 octombrie 2004, la Bruxelles, face însă referință expresă atât la drepturile omului, cât și la valorile

1. Apud V.A. Carabă, *Întâlnirea ecumenică europeană de la Strasbourg, 17-22 aprilie 2001. Adoptarea Chartei Ecumenice*, în Biserica Ortodoxă Română, CXIX (2001), nr.1-6, p.152-153.

2. Apud D.Popescu, *Pentru unitatea creștină într-o Europă unită*, în Ortodoxia, LIII (2002), nr. 3-4, p.9-10.

3. Pentru textul ei, a se vedea, CIG 87 / 1 / 2004 Rev 1. Traducerea textelor ne aparține.

culturale, religioase și umaniste pe care Europa și cetățenii ei le moștenesc, și la creația cărora au contribuit și cele trei religii monoteiste prin reprezentanții ei exponențiali.

În Preambulul Constituției se face într-adevăr mențiune expresă de „moștenirile culturale, religioase și umaniste ale Europei, de la care – precizau autorii textului constituțional-european, s-au dezvoltat valorile universale, care constituie drepturile inviolabile și inalienabile ale persoanei umane, precum libertatea, democrația, egalitatea și statul de drept” (Preambul).

Referindu-se la aportul acestor trei religii monoteiste la afirmarea și protecția drepturilor omului, unii juriști români au ținut să precizeze că, „... în marea majoritate a vechilor sisteme lipsește dimensiunea fundamentală a existenței drepturilor omului...A trebuit să aibă loc – scriu ei– revoluțiile produse de religiile monoteiste care să predice egalitatea și libertatea, și corolarul lor, fraternitatea. A apărut – adaugă ei – creștinismul cu mesajul său de dragoste: „Lubește pe aproapele tău ca pe tine însuși; mai mare decât aceasta, altă poruncă nu este”. În centrul mesajului creștin se găsește ființa umană pentru că ea a fost creată după chipul și înfățișarea lui Dumnezeu. Dragostea pentru Dumnezeu este dragostea pentru ceilalți. Creștinismul nu mai putea tolera sclavia, nu mai putea tolera luptele de gladiatori sau cu fiarele sălbatice... Biblia, textul de bază al creștinismului, – conchid ei – respinge rasismul, segregatia, orice ierarhie pentru că toți oamenii au un strămoș comun: Adam și Eva. Mântuitorul, prin însăși viața lui, a reafirmat această eminentă demnitate a omului, fraternitatea fundamentală”⁴.

Această fraternitate umană, izvorâtă din revendicarea aceluiși Părinte al semințiilor, Avraam, o regăsim afirmată stăruitor atât în paginile Bibliei – pe temeiul cărora s-au pus bazele culturii europene, formată într-adevăr în matricea culturii iudeo-creștine – cât și în paginile Cărții sfinte a musulmanilor, adică, în Coran, în care se face referință la același Părinte comun și la același respect al vieții și demnității umane. Trebuie însă amintit faptul că, de-a lungul secolelor, unii musulmani fundamentalști au invocat texte din Coran pentru a justifica practica unui așa-zis „război sfânt” împotriva „necredincioșilor”, iar alții, din zilele noastre, pentru a declanșa acțiuni teroriste și a săvârși crime odioase. Or, trebuie știut că, pentru adevărații închinători ai lui „Allah”, „... Coranul stabilește că unicitatea deplină este crezul lui Christos; unicitatea în ceea ce privește adorarea unui singur Dumnezeu, ...”⁵, care este Părintele nostru al tuturor, și care ne poruncește să respectăm întâi de toate viața semenilor noștri.

Vorbind despre „drepturile omului”, unii teologi, canoniști și juriști musulmani afirmă că și religia islamică a statuat „principii privind protecția demnității umane și a drepturilor omului”, și că, din perspectiva religiei lor, aceste drepturi ale omului sunt de fapt „o introducere în vederea stabilirii unei comunități (umane) corecte”, care presupune o „egalitate între toți oamenii, fără deosebire sau dis-

4. I.M. Zlătescu și R.C. Demetrescu, *Din istoria drepturilor omului*, ed. a II-a (Institutul Român pentru drepturile omului), București, 2003, p. 11-12.

5. Liga islamică și culturală din România, *Introducere*, în *Traducerea sensurilor Coranului cel sfânt în limba română*, ediția a III-a, București – Editura Islam, 2004, p. 54.

crimine de origine, rasă, sex, culoare sau limbă”⁶. Dar, aceeași lege islamică prevede că un „musulman” care își schimbă religia trebuie „să fie ucis”⁷, fiindcă a săvârșit un act de apostazie. De altfel, după dreptul islamic (coranic), creștinii și evreii care trăiesc în teritoriile ale statelor musulmane nu au dreptul să răspândească învățătura lor de credință printre musulmani, și nici să încheie vreo căsătorie cu un adept al religiei islamice. Aceeași doctrină juridică, coranică, precizează că, „în practica libertății religioase, un ne-musulman nu poate exercita nici o autoritate sau control asupra unui musulman”⁸.

După cum se poate constata, dreptul islamic (coranic) are încă nevoie de o interpretare care să țină seama și de legile seculare, universale și europene, privind drepturile și libertățile omului. Deși avem încă de făcut un drum anevoios până a ajunge la această conciliere și armonizare a celor două legislații – coranică și seculară (a omenirii zilelor noastre) – nutrim totuși speranța ca, prin intermediul întâlnirilor și dialogurilor inter – religioase, să se ajungă și la materializarea acestui deziderat.

De aproape un deceniu, la Londra a luat ființă „**Forumul Mondial al celor Trei Religii**” (iudaică, creștină și islamică), care este o organizație non-guvernamentală, de utilitate publică. Scopul ei este acela de a milita pentru pace și bună conviețuire între adepții celor trei religii, de a se strădui să găsească o cale de dezamorsare a eventualelor conflicte de natură religioasă, și de a acționa în comun împotriva oricăror acțiuni teroriste, fiind “o singură voce” în lume în această privință.

Adepții celor trei religii – care se află răspândiți pe toate cele cinci continente ale globului pământesc – mărturisesc credința într-un singur Dumnezeu, adică sunt credincioșii unor Religii monoteiste. Deși Cărțile Sfinte ale acestor religii monoteiste (Tora, Biblia și Coranul) propovăduiesc dragostea de Dumnezeu și față de om și semenii săi, cu toate acestea, de-a lungul secolelor, s-a putut constata că unii dintre adepții lor au invocat textul sacru pentru a motiva și justifica până și unele acte barbare și inumane, care adeseori au sfârșit cu progromuri cu caracter etnic, rasial sau religios, cum au fost cele de tristă amintire de la Auchwitz, Dachau⁹ etc.

Înființarea acestui „Forum Mondial al celor Trei Religii” a fost inițial determinată de unele acțiuni teroriste săvârșite de unii adepți ai religiei islamice atât în Țara Sfântă, cât și în unele Țări din Europa de Vest, în care se află și o masivă populație de religie islamică (ex. Franța, vreo 5.000.000; Anglia, vreo 3-4.000.000; Germania, vreo 2-3.000.000 etc.). Aceste acțiuni teroriste, care au culminat cu atrocitățile abominabile fără de pereche, săvârșite la New York în ziua de 11 septembrie 2001, de unii fanatici musulmani, au determinat acest Forum Mondial să creeze noi Filiale în lume, prin intermediul cărora să se pună bazele unei cooperări efective și concrete atât între șefii celor trei Religii monoteiste, cât și între

6. S.Ab. Rahman al Hageel, *Human Rights in Islam and Refutation of the Misconceived Allegations Associated with these Rights*, Second Edition, 1420 – 1999 (Arabia Saudită), p. 47.

7. Ibidem, p. 62.

8. Ibidem.

9. Vezi N.V.Dură, *Jean Kammerer, Memoire en liberte. La baraque des pretres a Dachau*, Edit.Brepols, 1995, 181p., în *Mărturie Ortodoxă (Haga / Olanda)*, 1995, nr.19, p.54-55.

membrii lor, pe tărâmul luptei împotriva extremismului religios, a terorismului de orice fel, a xenofobiei, a urei de rasă, a intoleranței religioase, etc. Totodată, se urmărește ca prin intermediul acestor Filiale naționale să fie activat și reactivat spiritul umanist pe care îl propovăduiesc de fapt Cărțile Sfinte ale celor trei Religii monoteiste, astfel încât respectul față de om și demnitatea sa să rămână, măsura tuturor lucrurilor”(Protagoras din Abdera).

La propunerea „Forum-ului Mondial al celor Trei Religii”, în septembrie 2004 a luat ființă și în România un *Forum național*, care a devenit nu numai cea de-a 35-a Filială, ci și prima de acest fel din spațiul Europei de Est. Sediul acestei Filiale românești, a fost stabilit la Constanța pe motiv că metropola dobrogeană este reprezentativă atât pentru istorie, cât și pentru realitatea actuală, fiind într-adevăr un veritabil model de conviețuire inter-etnică și inter-religioasă din țara noastră.

Printre altele, în Cuvântul său de salut adresat participanților la primul Simpozion al „**Forum-ului celor Trei Religii**”, desfășurat în Palatul Arhiepiscopal, în ziua de *10 septembrie 2004*, reprezentantul Forum-ului Internațional, Steve Hughes, preot anglican, a spus că motivul alegerii orașului Constanța, ca sediu național al celei de-a 35-a Filiale, s-a datorat faptului că, în cetatea tomitană, a întâlnit „...cel mai răspândit și mai curat spirit al toleranței. Aici trăiesc în pace și fără ură de rasă – spunea Coordonatorul acestui Forum pentru Europa de Est – multe minorități, iar noi vrem ca această Filială să crească pe pământ bun, fiindcă, noi vrem să adunăm oamenii, pe toți copiii lui Dumnezeu, în fața aceleiași Puteri, spre a nu mai exista ură și războaie”. (*Observator*; 18 iunie 2004, p.7).

Într-adevăr, încă de pe vremea lui Ovidius – exilat în această provincie istorică românească, care purta titlul de Scythia Minor, – s-a putut constata că neamurile ajunse în aceste ținuturi danubiano-pontice, care făceau parte din imperiul roman, s-au bucurat de un regim de largă toleranță etnică și religioasă din partea populației autohtone (geto-dacice și apoi daco-romane). Ulterior, acest regim de toleranță avea de altfel să fie transformat într-unul de conviețuire pașnică între diferitele etnii stabilite în această parte a lumii de vicisitudinile istoriei.

Cu prilejul aceleiași prime întâlniri, gazda lucrărilor, *Înalt Prea Sfinția Sa, Dr. Teodosie Petrescu, Arhiepiscopul Tomisului*, a ținut să precizeze că “Dumnezeu este un Dumnezeu al dragostei și al păcii și al iubirii de oameni”, și că orice fel de violență “poate fi stopată prin puterea religiei”, întrucât credința pogoară în suflete “pace și lumină”.

Desigur, nu putem face referință la momentul istoric al înființării acestui Forum, pe pământ românesc, fără să amintim faptul că cel care a primit și materializat propunerea Forumului Mondial, de-a constitui și organiza o Filială în România, cu sediul la Constanța, a fost tocmai Arhiepiscopul Tomisului, Prof. Univ. Dr. Teodosie Petrescu, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității “Ovidius”, care a oferit de fapt chiar Palatul Arhiepiscopal ca sediu permanent al acestei organizații din Țara noastră. Înalt Prea Sfinția Sa a fost de altfel nu numai inițiatorul și organizatorul acestei Filiale, ci și gazda ospitalieră a primei întâlniri de lucru, care a avut loc la 10 septembrie 2004, și coordonatorul celei de a II a întruniri (17 februarie 2005).

Așa după cum preciza și Presa vremii, data de 10 septembrie a fost aleasă pentru a evoca ziua de 11 septembrie, care a zguduit America în anul 2001, și “care a rămas în conștiința internațională ca zi de doliu” .

Lucrările primei sesiuni – desfășurate în Palatul Arhiepiscopal, în ziua de 10 septembrie 2004 – au fost prezidate de Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Teodosie Petrescu, Arhiepiscopul Tomisului. Din prezidiu au mai făcut parte: preotul anglican Steve Hughes, coordonator al Forum-ului Mondial al celor Trei Religii pentru Europa de Est; Conf. Univ. Dr. Carol Friedmann, Președintele Comunității Evreiești din Constanța; Muftiul Bagîș Șanghirai, Șeful Cultului Musulman din România; Mgr. Ștefan Ghența, vicar romano-catolic de Dobrogea, și Pr. Avedis Mandalian, protoiereul Bisericii Armene .

În Declarația Comună – semnată de membri Prezidiului – s-a precizat că “întrunirea la Constanța a clericilor și credincioșilor din cele trei mari religii ale lumii, cu o zi înainte de împlinirea celor trei ani de la evenimentele din ziua de 11 septembrie și la scurt timp după tragedia din Osetia, vizează, în primul rând, condamnarea terorismului care nu are temeii în principiile și doctrinele religiilor monoteiste. Dorim să fie un moment – se preciza în Declarația comună – prin care să arătăm tuturor, fie mozaici, fie creștini sau musulmani, că o doctrină a violenței și a extremismului religios nu se află stipulată în nici una din preceptele religioase ale vreunui cult religios care pretinde că îl propovăduiește pe Dumnezeu ” (cf. *Cuget Liber*, 11-12 septembrie 2004, p.12).

Întâlnirea de la Constanța, din 10 septembrie 2004, care a pus bazele înființării celei de-a 35-a Filiale a “Forum-ului Mondial al celor Trei Religii, în România”, – a avut un caracter de premieră națională, fiindcă, ea a fost prima de acest gen din țara noastră, și, totodată, și prima din spațiul est european.

La 17 februarie 2005, a avut loc cea de-a doua întâlnire a “Forum-ului celor Trei Religii”. Conform programului stabilit în septembrie 2004, gazda acestei întâlniri a fost Muftiatul din Constanța. Într-adevăr, lucrările acestei întâlniri s-au desfășurat la sediul central al Cultului Musulman, sub președinția Muftiului Bagîș Șanghirai. Din prezidiu au mai făcut parte: Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Teodosie Petrescu, Arhiepiscopul Tomisului; preotul anglican, Steve Hughes, coordonator al Forum-ului pentru Europa de Est; Conf. Univ. Dr. Carol Friedmann, Președintele Comunității Evreiești din Constanța.

La lucrări au mai luat parte: domnul Dan Culețu, prefectul județului; Mgr. Ștefan Ghența, Episcop-Vicar romano-catolic de Dobrogea; Prof. Univ. Dr. Pr. Nicolae V. Dură, Prodecan al Facultății de Drept, Universitatea “Ovidius” Constanța; Pr. Avedis Mandalian, protoiereu al Bisericii Armene; domnul Ahmed Evdem, atașat pe servicii religioase la Consulatul General al Republicii Turcia la Constanța; Erwin Kestner, pastor al Bisericii Adventiste din Constanța; Don Giorgio, preot salezian (misionar în Constanța); drd. Murat Iusuf, juristconsultul Muftiatului din Constanța, jurnaliști și diferiți invitați ai celor trei Religii monoteiste.

Presa locală și centrală a reținut că, la cea de-a doua întâlnire, evreii, creștinii și musulmanii au purtat “discuții pe tema combaterii actelor fundamentaliste”, că și-au unit glasul “împotriva fundamentalismului religios” și că au analizat “și

posibilitatea implicării religiilor în sprijinirea și salvarea victimelor cutremurului devastator din Asia” (*Telegraful*, 18 februarie 2005, p.6). Într-adevăr, în limbajul jurnalistic, putem spune că, la întâlnirea din 17 februarie 2005, s-a făcut atât “analiza implicării religiilor monoteiste în sprijinirea victimelor din Asia, cât și sensibilizarea opiniei publice prin intermediul religiei, pentru intervenția solidară în cazul unor catastrofe”(România Liberă, 19 februarie 2005, p. 5).

Tematica discuțiilor și dezbaterilor celei de-a doua întâlniri a reprezentanților celor trei religii monoteiste din țara noastră a fost însă mult mai bogată și diversă, în conținutul și problematica ei, decât au reținut reprezentanții presei prezenți la lucrările Forum-ului în paginile ziarelor lor. De altfel, presa n-a reținut nici declarația pe care a făcut-o reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române în privința solidarității acesteia cu victimele cutremurului devastator din Asia. Într-adevăr, cu acel prilej, Înalț Prea Sfinția Sa Dr. Teodosie Petrescu, Arhiepiscopul Tomisului, a ținut să precizeze că, urmare inițiativei Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, preoții Bisericilor Ortodoxe au colectat – din ofranda benevolă a credincioșilor – o sumă importantă de bani pentru ajutorul sinistraților din Asia.

Pentru a da o privire de ansamblu cât mai veridică a discuțiilor purtate în plen, vom trece succint în revistă ideile vehiculate de cei care au luat cuvântul.

După cum era și firesc, primul care a luat cuvântul a fost gazda Simpozionului, adică Muftiul Bagîș Șanghirai, Șeful Cultului Musulman din România, cu sediul la Constanța, care a ținut mai întâi să prezinte pe preotul anglican Steve Hughes, reprezentantul oficial al „Forum-ului Internațional al celor Trei Religii”, căruia i-a mulțumit pentru prezența și aportul său la constituirea acestui „Forum” în țara noastră. Apoi, gazda simpozionului a ținut să învedereze faptul că, în țara noastră, “comunitățile noastre trăiesc în pace și bună înțelegere. Atât Coranul cât și Biblia - declara Șeful Cultului Musulman - propovăduiesc adevărul, credința și unitatea între oameni” (*Telegraful*, 18 februarie 2005, p. 6). Domnia Sa a evocat de asemenea caracterul benefic al dialogului inter-religios și a reafirmat convingerea sa că terorismul nu are nici un temei în Coran. Ca edificare, Domnia Sa a făcut trimitere la un text din Cartea Sfântă a musulmanilor, unde se spune într-adevăr că „...cel care ucide un suflet nevinovat ... , este ca și când i-ar ucide pe toți oamenii, iar cel care lasă în viață un suflet este ca și cum i-ar lăsa în viață pe toți oamenii” (Cap, V, vers. 32.)¹⁰.

A luat apoi cuvântul domnul Dan Culețu, prefectul județului, care - mărturisind că și pentru Domnia Sa latura spiritual – religioasă are o mare importanță – și-a exprimat bucuria pentru faptul că un asemenea Forum își are sediul și își desfășoară lucrările sesiunilor sale în orașul Constanța, și a asigurat pe reprezentanții celor Trei Religii monoteiste de tot sprijinul său în activitatea lor consacrată dialogului inter - religios și a acțiunilor cu caracter umanist, direcționate împotriva oricăror manifestări care duc la menținerea unui climat de intoleranță și extremism.

La rândul său, reprezentantul religiei creștine, Înalț Prea Sfinția Sa, Dr. Teodosie Petrescu, Arhiepiscopul Tomisului, a evocat mai întâi geneza constituirii

10. Apud *Traducerea Sensului Coranului cel Sfânt în limba română*, ediția a III-a, Editura Islam, București, 2004, p.172.

acestui Forum inter-religios românesc, la care Înalt Prea Sfinția Sa și-a adus de altfel contribuția ctitoricească hotărâtoare. Apoi, ierarhul tomitan ne-a reamintit faptul că omul își are originea în Ființa Supremă, în Dumnezeu, și că Revelația celor Trei Religii are principii comune privind originea și natura omului, care nu poate deveni persoană decât în relație cu Creatorul său. De altfel, „religia este aceea care te face – afirma Înalt Prea Sfinția Sa – să aparții relației cu Dumnezeu și cu semenii tăi”, de unde și obligativitatea omului de „a respecta mediul înconjurător”. Totodată, Înalt Prea Sfinția Sa a spus că reprezentanții celor Trei Religii nu trebuie să poarte doar un dialog al cuvântului, ci și al rugăciunii. De asemenea, Înalt Prea Sfinția Sa Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, a relevat necesitatea imperioasă a reprezentanților celor Trei Religii – din țara noastră – de a acționa în comun împotriva oricăror forme de fundamentalism și extremism religios, care pot alimenta și acțiunile teroriste, și le-a cerut să contribuie efectiv la pacea și buna înțelegere între oameni și popoare, indiferent de crezul lor religios, de rasa sau originea lor etnică, de cultura și tradițiile lor. În fine, Înalt Prea Sfinția Sa a spus că Dumnezeu nu s-a retras din lume, ci îi poartă de grijă, și, ca atare, avem datoria să luptăm împotriva răului, „a vrăjmașului care vrea să întoarcă cuvântul lui Dumnezeu întru deșertăciune”.

Concluzionând, Decanul Facultății de Teologie, Arhiepiscop Teodosie Petrescu, a spus că „Trebuie să reflectăm asupra unui adevăr universal valabil, că omul își are originea în ființa supremă pe care o numim Dumnezeu, Allah sau în alte moduri. Cele trei religii – preciza ierarhul tomitan - au la bază multe elemente comune. Ele sunt chemate să slujească omul, viața și împlinirea dezideratului comun – înțelegerea și toleranța” (*Telegraf*, 18 februarie 2005, p.6).

Reprezentantul Comunității evreiești, dl. Dr. Carol Friedmann – conferențiar universitar la Facultatea de Medicină a Universității „Ovidius” Constanța – a transmis mai întâi mesajul de salut din partea Comunității sale, apoi a făcut referință la întâlnirea pe care a avut-o cu reprezentanții Comunității evreiești din S.U.A., și cu președinția și Ministerul de Externe din țara noastră, referitor la minorități și comunități religioase.

Printre altele, Domnia Sa a ținut să evoce și câteva dintre trăsăturile definiției ale poporului român, și anume „frățietatea și buna convivialitate” față de toate neamurile care și-au găsit sălaș pe pământul românesc.

Profesorul Friedmann a ținut apoi să amintească faptul că acest Forum din România a luat ființă la inițiativa Înalt Prea Sfințitului Dr. Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, care a fost de altfel și gazda primei întruniri din 10 septembrie 2004. Apoi, a făcut cunoscut faptul că viitoarea întâlnire (octombrie 2005) va avea loc la Comunitatea evreiască din Constanța, care va fi gazda celui de-al treilea Simpozion al „Forum-ului celor Trei Religii” monoteiste. Participarea la acest For – declara Domnia Sa – este un comandament moral, fiindcă societatea noastră este subminată tocmai de o criză morală care se traduce prin lipsa de speranță. Or, după părerea Domniei Sale, clericilor celor trei religii le revine tocmai obligația de a face cunoscute membrilor comunităților lor marile valori spirituale și moral-eligioase, fiindcă, „pregătirea oamenilor pentru intrarea în Europa nu se poate face decât prin aceste valori”.

Același distins reprezentant al Comunității evreiești a spus că un rol important revine clericilor și în procesul de “educație” și de “tămăduire” a oamenilor de suferințele trupești și sufletești. De asemenea, Domnia Sa a cerut ca reprezentanții celor Trei Religii să aibă contact cu societatea, să se implice în problemele ei. În fine, Dr. Carol Friedmann a spus că “membri Comunității sale – deși puțini la număr – au făcut și fac lobby pentru România, patria noastră comună”.

Reprezentantul “Forum-ului Mondial al celor Trei Religii”, Steve Hughes, a amintit apoi modul în care a luat ființă acest “For Mondial al celor Trei Religii”. “Cu vreo 9 ani în urmă – spunea Domnia Sa – președintele Asociației Evreiești din Anglia, reprezentantul Cultului musulman din Anglia și un preot anglican din Londra au constituit acest For religios mondial”, care s-a implicat apoi în acțiunile împotriva terorismului, a extremismului religios, a apărării drepturilor și libertăților religioase (cazul fularului musulman din școlile franceze) etc. “...Reprezentanții acestui For – adăuga Domnia Sa – trebuie să vorbească pentru cei care nu au posibilitatea, indiferent de rasă, credință religioasă, origine etnică, socială, etc.”

Steve Hughes ne-a informat și despre faptul că Forum-ul din Anglia – care are și un program T.V. propriu – exercită un mare impact asupra societății civile, și că, datorită intervenției oamenilor săi, Guvernul Marii Britanii a fost obligat să scoată programele T.V. care jigneau sentimentele religioase ale cetățenilor săi.

Reprezentantul Forum-ului Mondial ne-a propus apoi să purcedem la redactarea unui Statut care să fie aprobat în viitoarea sesiune plenară (octombrie 2005). Cu redactarea acestui Statut a fost însărcinat profesorul universitar Nicolae V. Dură, Prodecanul Facultății de Drept a Universității “Ovidius”, Constanța.

În fine, Steve Hughes, reprezentantul Forum-ului Mondial și coordonatorul Filialelor din spațiul est european, a spus că autoritatea acestui For “vine de la Dumnezeu” și că “trebuie să luăm atitudine împotriva terorismului”, și să activăm pentru “înțelegere și toleranță”, pentru ca “oamenii să poată depăși barierele religioase, iar cuvintele să poată înlocui bombele și gloanțele”.

Același reprezentant al Forum-ului Mondial, Pr. Steve Hughes, a dat citire mesajelor venite din partea lui Sir Sigmund Sternberg, Președintele Asociației Evreiești din Anglia, și a lui Sheikh Dr. Zaki Badawi, reprezentantul cultului musulman din Anglia.

În mesajul său, Sir Sigmund Sternberg, Președintele Asociației Evreiești din Anglia, și-a exprimat bucuria pentru faptul că, în România, – “aflată până nu demult, sub un regim politic care a avut o viziune mai restrânsă asupra religiei”, s-a reușit ca “relațiile inter-religioase să atingă” acest punct. “Dar – preciza Sir Sternberg – mă simt nevoit să specific că este doar un punct de pornire. E cale lungă de bătut înainte de a spune că s-a stabilit un dialog permanent, deschis, decent și bazat pe încredere.” De aceea, Domnia Sa a propus Forum-ului de la Constanța “să ia în considerare, cu toată seriozitatea, asocierea cu „Consiliul Internațional al Creștinilor și Evreilor”, organizație a celor 36 de grupări naționale, în 33 de țări. Este o organizație – preciza Excelența Sa – care va oferi acces către întreaga lume a organizației de oameni deschiși la minte și pe care te poți baza mereu ... în momente dificile și de încercare ... Nu sunteți singuri și nu veți

fi niciodată. Se pare că mergeți în direcția corectă și veți găsi mulți prieteni de-a lungul călătoriei”.

La rândul său, reprezentantul Cultului romano-catolic, Mgr. Ștefan Ghența, episcop-vicar romano-catolic de Dobrogea, a învederat importanța unor astfel de întâlniri privind problemele majore ale vieții umane. Eminența Sa a ținut să evidențieze însă și rolul lor pentru refacerea unității creștine, care nu trece însă decât prin comuniunea euharistică, adică prin acea “communio in sacris”¹¹ și nu prin “intercommunio” (intercomuniune), așa după cum afirmă eronat unii teologi din lumea creștină (protestantă, catolică și ortodoxă) din zilele noastre.

În fine, Mgr. Ghența a spus că Bisericile creștine nu pot să rămână indiferente la problemele societății, fiindcă membri ei sunt și membri Comunităților noastre. De aceea implicația noastră în lupta împotriva terorismului este o cerință și a Bisericilor noastre.

În cuvântul său, preotul Avedis Mandalian, protoiereu al Bisericii Armene din Constanța, a evocat unele aspecte fericite ale relațiilor istorice dintre cele trei religii din țara noastră. Printre altele, P. C. Sa a amintit și de spiritul de largă toleranță de care s-au bucurat minoritățile entice și religioase pe pământul României. În această privință a fost menționat ca paradigmă și cazul armenilor. De asemenea, părintele protoiereu, Avedis Mandalian, a propus ca Forum-ul nostru, național, să aibă „o tematică precisă”, iar „atribuțiile Colegiului de Conducere să fie prevăzute în Statutul Forum-ului”. În fine, P.C. Sa a propus ca Secretariatul acestui For – cu sediul în Palatul Arhiepiscopiei Tomisului – să anunțe „din timp” participanților data întrunirii și tematica dezbaterilor.

Subsemnatul – invitat al reprezentantului Forum-ului Mondial, Dl. Steve Hughes, și al domnului Bagăș Șanghirai, Muftiul Cultului Musulman din România, – am propus ca discuțiile și dezbaterile acestui For să fie purtătoare de un mesaj concret și direct către societate, către oamenii politici și către intelectuali, indiferent de credința sau opțiunea lor politică. Totodată, am propus ca reprezentanții Forum-ului celor Trei Religii să caute mijloace prin care mesajul lor să găsească un impact adecvat îndeosebi în rândul tineretului școlar și universitar, astfel încât pe viitor intelectualii să fie străini de spiritul xenofobiei, și al intoleranței religioase, precum și de acele manifestări anti-sociale, discriminatorii – alimentate de ura de rasă, de neam sau de credință religioasă – și, ipso facto, de acțiunile teroriste, săvârșite adeseori de partizani ai fundamentalismului și extremismului religios.

În stăruința asupra necesității procesului educativ și a impactului pe care acesta îl poate avea asupra tinerilor, care sunt uneori manipulați în numele unor credințe religioase pentru a săvârși acte de terorism, soldate cu pierderi de vieți omenești, am avut în minte nu numai porunca Decalogului și a Coranului, „Să nu ucizi”, ci și cuvântul de învățătură pe care ni l-au lăsat până și cei care nu s-au învrednicit a fi beneficiarii unei credințe monoteiste. Unul dintre aceștia a fost și filosoful Protagoras († 420), care cerea ca dascălii să sădească în sufletele tinerilor valoarea binelui și să-i înzestreze – prin educație – cu virtutea stăruinței

11. Vezi, N.V. Dură, *Intercomuniune sau comuniune sacramentală ? Identitatea eclezială și unitatea în credință*, în „Ortodoxia”, XL (1988), nr. 4, p.15-58.

desăvârșirii firii umane¹². Altul a fost Platon (sec. VI – V ante Chr.), care, pornind de la ideea Binelui, va întemeia concepția sa despre dreptate, justiție și frumos. Sub acoperământul acestui concept suprem al ideii Binelui, Platon cere de altfel să supunem pe tineri „unei învățături serioase”, ca să-i putem educa și forma „... și cu spiritul bine proporționat ... Doar atunci – spune el – dreptatea nu ne va reproșa ceva și vom păstra neștirbite cetatea și rânduirea ei”¹³.

Semnatarul acestor rânduri a propus și redactarea urgentă a unui Statut al Forum-ului, în care să fie bine precizate atât valorile spiritual - religioase comune celor trei religii, cât și scopul practic al acestei organizații apolitice, non – guvernamentale și de utilitate publică.

Printr-o succintă evocare istorică am făcut referință expresă și la spiritul de toleranță care a caracterizat pe români de-a lungul secolelor¹⁴, și care constituie – pentru noi, cei de astăzi și de mâine – un temel și o referință istorică atât în acțiunile noastre, concertate, de conlucrare și promovare a spiritului de toleranță și de respect reciproc, cât și în procesul asigurării protecției juridice a drepturilor și libertăților omului, indiferent de rasă, origine etnică sau socială, sau de credința lui religioasă. De asemenea, am evidențiat necesitatea imperioasă a constituirii organelor de conducere a acestui For național – pe care l-am numit o “premieră națională” – în conformitate cu viitoarele sale prevederi statutare, și, totodată, a precizării atribuțiilor lor etc. În fine, am învederat și necesitatea constituirii unor Comisii permanente de lucru, alcătuite din specialiști (teologi, canoniști și juriști ai celor trei religii), a întreprinderii unor acțiuni – teoretice și practice- care să facă cunoscută atât agenda de lucru, cât și măsurile și hotărârile luate de Forum-ul Mondial și național în chestiuni de interes național și internațional (terorism, dezastre naturale etc.), a întocmirii unui Jurnal sau a unei Reviste, în care să fie publicate luările de cuvânt și Comunicările participanților – din țară și de peste hotare – la cele două sesiuni anuale ale Forum-ului internațional al celor trei religii etc.

Întrucât, sugestiile și propunerile au fost reținute atât de reprezentantul Forum-ului Mondial, cât și de reprezentanții Forum-ului național, urmează ca materializarea lor să aibă deja loc cu prilejul întâlnirii din octombrie a.c., când va fi aprobat și Statutul de organizare și funcționare al Forum-ului nostru.

În cuvântul său, dl. Erwin Kestner, pastorul Bisericii Adventiste de ziua a 7-a din Constanța, a cerut ca spiritul de intoleranță religioasă – care își mai face din când în când apariția – să fie cu totul înlăturat, fiindcă, orice religie implică o atitudine responsabilă față de oameni. Apoi Domnia Sa și-a exprimat bucuria de a fi prezent la un asemenea Simpozion organizat de Forum-ul național al celor trei religii, “care constituie – spunea Domnia Sa – o garanție a afirmării spiritului de toleranță religioasă”.

12. Vezi *Platon, Protagoras*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1974, p. 428.

13. Platon, *Republica*, în *Opere* V, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 340.

14. Vezi, I.V. Dură, *La tolérance religieuse en Valachie et en Moldavie pendant la seconde moitié du XVII-e siècle*, în *Irenikon*, LVII (1984), nr.1, p.52-58; nr.2, p. 176-195.

Preotul salezian, Don Giorgio, – care este director al unei Fundații pentru copii și tineri din Constanța – a ținut să atragă atenția asupra participanților, că Bisericile și oamenii ei trebuie să se implice în nevoile și suferințele dezmoșteniților soartei. Numai așa vom face dovada că suntem cu toții fiii aceluiași Părinte Avraam. Același preot romano-catolic, misionar, a subliniat necesitatea slujirii semenilor noștri “prin acte de caritate frățească”.

Dl. Ahmet Erdem, atașatul cu probleme religioase din cadrul Consulatului General al Republicii Turcia, a vorbit despre principiile umaniste ale celor trei religii, de necesitatea existenței unei păci religioase, fiindcă, după părerea Domniei Sale, “dacă nu există pace între religii, nu există nici pace pe pământ”. După părerea aceluiași diplomat turc, actele teroriste săvârșite în numele unei religii, în numele lui Allah (Dumnezeu), nu numai că nu pot motiva sau justifica “pierderea unei vieți omenești”, ci sunt condamnabile de orice om de bună credință. În fine, învederând importanța majoră a acestor întâlniri a reprezentanților celor trei religii monoteiste, din țara noastră, diplomatul Republicii Turciei, acreditat în România, și-a exprimat dorința de-a revedea și participa la asemenea Simpozioane și în alte părți ale lumii, inclusiv în Țara sa, care face într-adevăr eforturi laudabile și în domeniul libertății religioase, pregătindu-se astfel ca să fie primită și în Comunitatea țărilor Uniunii Europene.

Ultima luare de cuvânt s-a datorat Doamnei Gülten Abdulla, Președinte al Comisiei de Cultură, Culte și Mass-Media (C.M.M.), de pe lângă Guvernul României, și Vicepreședinte la “Uniunea Democrată Turcă din România”. Domnia Sa a găsit că asemenea Simpozioane – organizate de “Forum-ul Mondial al celor Trei Religii” – sunt benefice și pentru minoritățile etnice din țara noastră. Apoi Doamna Gülten a cerut reprezentanților celor trei religii să acționeze în așa fel încât, în țara noastră, valorile moral-religioase¹⁵ – propagate de cele trei religii monoteiste – să nu fie înlocuite de spiritul secularizant al societății moderne apusene. “Din Occident – spunea Domnia Sa – nu am luat ceea ce a fost bun, ..., de unde și decăderea morală Avem misiunea – preciza Președinta C.M.M.-ului – de a salva ceea ce ne este specific...”. S-a amintit și faptul că propria sa Comunitate (turcă) a înființat la Sighișoara o “Secțiune spirituală” în vederea promovării tocmai a acestor valori moral-religioase în rândul tinerilor musulmani. De asemenea, Domnia Sa a cerut “liderilor religioși” ai celor trei religii monoteiste să ofere tinerilor posibilitatea de a cunoaște atât credința, cât și preocupările membrilor Comunităților lor religioase. În fine, Domnia Sa a spus că Dumnezeu a făcut mai multe religii ca să vadă dacă noi, oamenii, ne iubim și ne respectăm, și că fără această iubire a semenului nostru nu există “mântuirea sufletelor”.

Din prezentarea succintă a luărilor de cuvânt – la cea de-a doua întâlnire a reprezentanților celor trei religii monoteiste, din țara noastră, – s-a putut desigur constata cu prisosință atât tematica dezbaterilor și problematica lor, cât și orientările care au fost trasate pe agenda de lucru a viitoarelor întâlniri ale reprezen-

15. Vezi, în această privință, N.V.Dură, *Dreptul și religia. Norme juridice și norme religios-morale*, în *Analele Facultății de Drept (Universitatea “Ovidius” - Constanța)*, vol.1, 2003, p.17-30.

tanților la Forum-ul național. De aceea, nu ne rămâne decât să așteptăm revederea întâlnirii din octombrie, oferită de cea de-a treia Sesiune a Forumului național, cu care prilej suntem siguri că reprezentanții celor Trei Religii, și invitații lor, din țară sau de peste hotare, vor dovedi același spirit activ și de conlucrare frățească în abordarea și soluționarea - de pe poziția și cu mijloacele de care dispun - marilor probleme cu care se confruntă omenirea de astăzi (terorism, fundamentalism religios, extremism pe fond religios, sărăcie, intoleranță religioasă, discriminare rasială etc.).

Apreciind faptul că reprezentanții Forum-ului Mondial al Religiiilor au propus ca Centrul național al acestei organizații non - guvernamentale, de utilitate publică, să-și aibă sediul în cetatea noastră tomitană, Constanța - care a găsit în Ierarhul Scaunului apostolic, de Tomis¹⁶, pe ctitorul și ferventul ei susținător - ne exprimăm convingerea că cea de-a 35-a Filială va lua în considerare și va materializa propunerea venită din partea "Asociației evreiești" din Anglia, și anume, asocierea Filialei noastre la Consiliul Internațional al Creștinilor și Evreilor, care - cu siguranță - ne va oferi nu numai un suport moral și un cadru orientativ în activitatea organizației noastre, ci și un "acces" de comunicare și conlucrare cu toți aceia care sunt înregimentăți în dialogul ecumenic interreligios¹⁷ și în efortul de promovare a marilor valori spiritual-religioase ale omenirii, fără de care nu se poate face nici intrarea în Uniunea Europeană.

Pr. Prof. Univ. Dr. NICOLAE V. DURĂ

16. Vezi, N.V.Dură, *Mitropolia Dobrogei între trecut și prezent*, în *Revista de Teologie Sfântul Apostol Andrei*, V (2001), nr. 9, p. 105-114.

17. Vezi N.V.Dură, *Ecumenismul interreligios. Dialogul teologic cu religiile necreștine (Iudaismul și Islamismul)*, în *Glasul Bisericii*, XLIII(1984), nr. 7-9, p.611-621.

A G E N D A D E L U C R U
A P R E A F E R I C I T U L U I P Ă R I N T E T E O C T I S T ,
P A T R I A R H U L B I S E R I C I I O R T O D O X E R O M Ă N E
(perioada 1 ianuarie - 31 martie 2005)

– *Sâmbătă, 1 ianuarie a.c.:*

– A oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură. A hirotonit diacon pe Doru Marian Dumitrache, licențiat în Teologie, pe seama parohiei Chitila II, Protoieria Ilfov;

– În cursul după-amiezii, la Palatul Patriarhiei, a primit felicitările Prea Sfințiților Episcopi Vicari și ale preoșimii Capitalei, precum și colinda Coralei "*Sfântul Apostol Andrei*".

– *Duminică, 2 ianuarie a.c.:*

– A asistat la Sfânta Liturghie în biserica parohiei *Andronache*, Protoieria 2 Capitală și a rostit cuvânt de învățătură;

– *Marti, 4 ianuarie a.c.:*

– Cu prilejul praznuirii *Cuviosului Părinte Teoctist*, a primit felicitările ierarhilor, ale numeroșilor preoți și credincioși prezenți. A răspuns cuvântului de felicitare, adresat în numele tuturor celor prezenți de P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos;

– *Miercuri, 5 ianuarie a.c.:*

– A primit, după datină, pe Prea Cuvioșii părinți ai Catedralei Patriarhale, cu aghiazma mare, împărtășindu-le binecuvântări și râvnă în slujirea Sf. Catedrale;

– *Joi, 6 ianuarie a.c.:*

– În fața Reședinței, înconjurat de soborul preoților și diaconilor Catedralei, a săvârșit Slujba sfințirii apei – Aghiazma Mare – la Praznicul Botezului Domnului și a rostit cuvânt de învățătură. De față s-a aflat și P.S. Episcop Maximus din Biserica Ortodoxă Coptă din Egipt, delegat de Sanctitatea Sa Patriarh și Papă Shenouda III pentru a săvârși Sfânta Liturghie studenților egipteni copti din București la praznicele Nașterii și Botezului Domnului. Înaltul oaspete a participat la agapă și a purtat discuții asupra legăturilor dintre Biserici;

– *Duminică, 9 ianuarie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica după Botezul Domnului;

– *Luni, 10 ianuarie a.c.:*

– A primit pe P.C. Pr. Sergiu Andone, parohul parohiei Bistra-Mureșului, jud. Mureș și pe Dl. Ioan Vlasa, fiul ctitorului principal al bisericii, cu invitația de a săvârși Sfânta Liturghie cu ocazia aniversării a cinci ani de la târnosirea sfântului locaș de către Prea Fericirea Sa;

– A prezidat ședința de lucru privind construirea Catedralei Patriarhale pe platoul din Parcul Carol, atribuit în acest sens prin lege. La această ședință au participat reprezentanți ai Ordinului teritorial al arhitecților și reprezentanții Patriarhiei: P.S. Episcop Vicar patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, Dl. Acad. Constantin Bălăceanu Stolnici, Dl. Arhit. Prof. dr. Sorin Vasilescu, Dl. Arhit. prof. dr. Cristian Moiescu, P.C. Pr. Vicar Constantin Pârveu, Dl. Arhit. Voicu Florea, Dl. Jr. Ion Neagu;

– *Joi, 13 ianuarie a.c.:*

– A primit pe P.C. Pr. Silviu State de la Parohia ortodoxă română din Istanbul, Turcia, cu unele aspecte din parohie;

– *Vineri, 14 ianuarie a.c.:*

– A primit pe Dl. Cornel Constantin Ciomâzgă, scriitor și jurnalist, care a prezentat Prea Fericirii Sale ultima sa carte, "Lucrarea" și Constituirea Fundației pentru ocrotirea mediului înconjurător;

Fiind reținut de programul stabilit la Reședință, a dat delegații pentru reprezentare:

– **P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu:**

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Gheorghe - Plevna* (2 ianuarie);

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în Catedrala din Ploiești, cu ocazia hramului (7 ianuarie);

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica Mănăstirii *Țigănești* (9 ianuarie);

– **P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul:**

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sf. Silvestru* din Capitală, cu prilejul hramului (2 ianuarie);

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica mare a Mănăstirii *Cernica* (6 ianuarie);

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în *Catedrala Patriarhală* (7 ianuarie);

– **P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul:**

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica mare a Mănăstirii *Cernica* (2 ianuarie);

– Slujba de pomenire a poetului Mihai Eminescu (15 ianuarie);

– **P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul:**

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica Mănăstirii *Christiana* (1 ianuarie);

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în Capela Penitenciarului *Jilava* (2 ianuarie);

– **P.S. Episcop Vicar Varsănușie Prahoveanul:**

– Săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei Mizil (2 ianuarie);

– Târnosirea capelei din incinta Academiei Naționale de Informații și Sfânta Liturghie (8 ianuarie);

– *Duminică, 16 ianuarie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie în *Catedrala Patriarhală* și a rostit cuvânt de învățătură, tâlcuind Evanghelia despre vindecarea celor zece leproși.

– A primit pe Dl. Acad. Mihai Cimpoi, Preşedintele *Uniunii Scriitorilor* din Republica Moldova, Dl. Acad. Virgil Căndea, Dl. Grigore Vieru, Dl. Prof. univ. dr. Victor Crăciun, Preşedintele *Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni*, în legătură cu manifestările prilejuite de aniversarea a 155 de ani de la naşterea "Luceafărului poeziei româneşti", Mihai Eminescu. Cu această ocazie a primit "Diploma de Excelenţă" acordată de către organizatorii acestor manifestări.

– *Luni, 17 ianuarie a.c.:*

– **Primiri:**

– P.S. Irineu Slătineanul, Arhiepiscop Vicar al episcopiei Râmnicului.

– P.C. Pr. prof. dr. Nicolae Necula, Decanul Facultăţii de Teologie "Patriarhul Justinian" a Universităţii din Bucureşti, P.C. Pr. prof. dr. Constantin Coman, Prodecan şi Dl. Asist. drd. Eugen Rogoti, de la Sectorul de Relaţii Externe Bisericeşti al Patriarhiei Române, pentru a cere binecuvântare înaintea plecării la Moscova în vederea participării la cea de a XV-a Conferinţă anuală a "Universităţii ortodoxe umanitare" – *Sfântul Tihon* din Moscova, între 19-25 ianuarie.

– *Marţi, 18 ianuarie a.c.:*

– **Primiri:**

– P.S. Gurie Strehăianul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, pentru obţinerea unei frecvenţe radio pentru Municipiul Craiova.

– Dl. Arhit. prof. dr. Florin Bucur Crăciun de la Universitatea de Arhitectură şi urbanism "Ion Mincu" pentru a oferi o soluţie pentru proiectul *Catedralei Mântuirii Neamului*.

– Membrii *Comisiei Patriarhiei Române de evaluare a manualelor de religie*, la încheierea şedinţei de lucru.

– *Joi, 20 ianuarie a.c.:*

– A prezidat şedinţa de lucru a *Adunării eparhiale* a Arhiepiscopiei Bucureştilor.

– În cursul după-amiezii, a primit pe Dl. senator Radu Berceanu, Dl. Marin Condescu, Dl. Alexandru Boc, Dl. Arhit. Ion Goiciu, pentru proiectul clădirii Seminarului teologic de la *Mănăstirea Pasărea*. Au fost de prezenţi: P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul şi Dl. Arhit. Voicu Florea.

– *Vineri, 21 ianuarie a.c.:*

– **Primiri:**

– I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală şi Meridională, înaintea reîntoarcerii la Paris.

– Dl. Prof. dr. Corneliu Zeană, Preşedintele Secţiunii naţionale Române a *Mişcării Europene*, însoţit de Dl. Arhit. prof. dr. Sorin Vasilescu.

– Dl. Prof. dr. Constantin Săvoiu, Mare Arhonte al Patriarhiei ecumenice.

- I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei în legătură cu participarea sa la *Reuniunea interortodoxă pregătitoare* participării la Adunarea generală a *Consiliului Mondial al Bisericilor*.
- Dl. General de brigadă dr. Ioan Sârbu, Comandantul Spitalului Clinic de Urgență Militar "Carol Davila" din București și P.C. Pr. Toderiță Rusu, în legătură cu începerea lucrărilor de construcție a unei biserici în incinta spitalului.
- A adresat un mesaj prin intermediul Televiziunii Române mulțumind pentru colecta credincioșilor Bisericii noastre în vederea ajutorării victimelor calamităților din zona Oceanului Indian.
- *Sâmbătă, 22 ianuarie a.c.:*
 - A vizitat – însoțit de P.P.S.S. Episcopi Vicari Vincențiu Ploieșteanu și Varsanufie Prahoveanu – biserica în construcție de la Popești și biserica Parohiei "Sfinții Arhangheli" din cartierul Berceni, Prot. III Capitală.
- *Luni, 24 ianuarie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - Dl. Ludovic Orban, Viceprimar general al Capitalei și Dl. Adrian Inimăroiu, primarul Sectorului 4, însoții de colaboratori din cele două instituții, în legătură cu organizarea pe Dealul Mitropoliei a unor manifestări culturale prilejuite de aniversarea a 146 de ani de la Unirea Principatelor.
- *Marți, 25 ianuarie a.c. – Sfântul Grigorie Teologul:*
 - A asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica *Mănăstirii Radu Vodă* de P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanu, cu ocazia prăznuirii hramului Seminarului teologic liceal "Nifon Mitropolitul" din București și la concertul Corului seminarului. A adresat cuvânt de binecuvântare.
 - În cursul după-amiezii a participat în *Catedrala Patriarhală* la Slujba ecumenică care a încheiat *Săptămâna de Rugăciune pentru Unitate Creștină* și a adresat mesajul de frățietate al Bisericii Ortodoxe Române celorlați reprezentanți și credincioși ai Bisericilor creștine participante.
- *Joi, 27 ianuarie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - Dl. Gheorghe Belean, Președintele S.C. *Migas Real Ltd.*
 - Dl. Prof. univ.dr. Viorel Cosma, care a prezentat Prea Fericirii Sale ultima sa lucrare, "Lexiconul muzicienilor din România", vol. VII.
 - I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei.
- *Vineri, 28 ianuarie a.c.:*
 - A acordat un interviu postului național de televiziune în legătură cu aniversarea a 90 de ani de viață.
- *Duminică, 29 ianuarie a.c.:*
 - A săvârșit Sfânta Liturghie în paraclisul *Sfânta Ecaterina* cu ocazia prăznuirii Sfinților Trei Ierarhi, ocrotitorii Facultății de Teologie "Patriarhul Justinian" a Universității din București și a rostit cuvânt de binecuvântare cadrelor didactice și studenților teologi.

– A asistat în Aula Palatului Patriarhiei la Concertul Corului Facultății și a adresat cuvânt de binecuvântare.

Ca răspuns la invitațiile adresate, a acordat următoarele delegații:

- *Duminică, 16 ianuarie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar patriarhal Vincențiu Ploieșteanu: săvârșirea Vecerniei la biserica cu hramul *Sfântul Antonie cel Mare* din Ploiești.
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanu: vizitarea *Schitului Sitaru*, însoțind pe P.S. Episcop Maximus din Biserica Ortodoxă Coptă din Egipt, și săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica mănăstirii.
- *Luni, 17 ianuarie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Antonie cel Mare - Colentina*, Protoieria II Capitală, cu prilejul prăznuirii hramului.
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Antonie cel Mare - Curtea Veche*, cu prilejul prăznuirii hramului.
- *Joi, 20 ianuarie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu: participarea în *Sinagoga Mare* din București la comemorarea evreilor uciși în timpul pogromului dezlănțuit de legionari în 21-23 ianuarie 1941.
- *Duminică, 23 ianuarie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în *Catedrala Patriarhală*.
- *Duminică, 30 ianuarie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în *Catedrala Patriarhală*.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica *Sfântul Vasile* din Ploiești.
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica *Sfinții Trei Ierarhi* din Ploiești cu prilejul prăznuirii hramului.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfinții Trei Ierarhi*, protoieria II Capitală.
- *Marți, 1 februarie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - Dl. Contraamiral dr. Gheorghe Marin, Șeful Statului Major al Forțelor Navale, însoțit de P.C. Pr. militar Dumitru Bostan, în vizită de prezentare.
 - Dl. General de brigadă Aurel Udor, Inspector Șef al Corpului Pompierilor Militari, Brigada de pompieri "Dealul Spirii" a Capitalei și P.C. Pr. militar Vasilică Bârleanu, care au felicitat pe Prea Fericirea Sa cu ocazia aniversării zilei de naștere.

- A acordat un interviu D-lui Valeriu Dăescu de la Societatea Română de Radiodifuziune.
- *Miercuri, 2 februarie a.c.*
 - A acordat un interviu D-nei Lelia Munteanu pentru cotidianul "Adevărul".
- *Joi, 3 februarie a.c.:*
 - A acordat interviuri pentru televiziunile PRO TV și "România de mâine", pentru emisiunile Societății Române de Radiodifuziune și cotidianul "Jurnalul național".
 - **Primiri:**
 - I.P.S. Arhiepiscop Andrei la Alba-Iuliei.
 - P.C. Pr. Costică Popa de la Parohia ortodoxă română din Caracas, Venezuela.
- *Vineri, 4 februarie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - Dr. Torben Klemensen, pastor luteran din Suedia.
 - Dl. Walter Friedl, Consilierul comercial al Ambasadei Austriei la București însoțit de Dl. Gerald Schweighofer, în vizită de prezentare. La primire a participat P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu.
 - A acordat interviuri Agențiilor de presă ROMPRES și MEDIAFAX în legătură cu aniversarea a 90 de ani de viață.
- *Sâmbătă, 5 februarie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului.
 - P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria.
 - Membrii Corului "Symbol".
- *Duminică, 6 februarie a.c.:*
 - A asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Catedrala Patriarhală de P.P.S.S. Episcopi Calinic al Argeșului și Muscelului și Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria.
- *Luni, 7 februarie a.c.:* – aniversarea zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist:
 - În fruntea unui ales sobor arhieresc, a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală. A răspuns cuvântului de felicitare al I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei.
 - A primit în Palatul Patriarhiei felicitările numeroșilor ierarhi, preoți, credincioși, ale personalităților prezente cu această ocazie, mulțumind în cuvântul rostit pentru urările adresate.
 - A vizitat pe bătrânii internați în Centrul de îngrijire și asistență nr. 1 – "Sfântul Vasile" cu care a luat cina.
 - A fost invitatul emisiunii "Vorbe despre fapte" a postului național de televiziune TVR 1.

– *Miercuri, 9 februarie a.c.:*

– **Primiri:**

– Dl. Acad. Iulian Văcărel.

– Dl. Nedic Lemnaru.

– Dl. George Georgescu, Directorul Direcției cimitirelor din cadrul Primăriei Capitalei, în legătură cu protocolul dintre această instituție și Arhiepiscopia Bucureștilor privind asistența religioasă.

– *Joi, 10 februarie a.c.:*

– A primit pe I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei, P. Cuv. Arhim. Andrei Caramălău și Dl. Prof. Constantin Pitușcanu, Directorul Școlii generale nr. 64 din Durlești, Chișinău.

– *Vineri, 11 februarie a.c.:*

– A primit pe A.S. Principele Radu de Hohenzolern – Veringen cu un mesaj de felicitare din partea A.S.R. Simeon, Prim-Ministru al Guvernului Republicii Bulgare.

– *Sâmbătă, 12 februarie a.c.:*

– A asistat la Mănăstirea Cernica la Slujba de pomenire a episcopului Roman Ialomiteanul, la 11 ani de la mutarea la cele veșnice și a rostit cuvânt de prețuire.

– *Duminică, 13 februarie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica Cananeencei.

– *Luni, 14 februarie a.c.:*

– A primit pe Dl. Jean Popescu din Govora, jud. Vâlcea.

– *Marti, 15 februarie a.c.:*

– **Primiri:**

– P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor;

– Delegația românilor din Serbia, formată din Dl. Dragomir Draghici, Președintele "Forumului pentru Cultura Rumânilor", Dl. Dr. Predrag Balașevici, Președintele "Părții Democratice a Rumânilor din Serbia", Dl. Dușan Prvulovici și Dl. Zavișa Jurj, Președintele "Asociației Culturale "Ariadnae Filum", în legătură cu problemele cultural-spirituale ale românilor din Serbia.

Ca răspuns la invitațiile adresate, a acordat următoarele delegații:

– *Miercuri, 2 februarie a.c.:*

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Elefterie*, Prot. I Capitală.

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Spiridon Vechi*, Prot. III Capitală.

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în Catedrala Patriarhală.

- P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica *Întâmpinării Domnului*, cu ocazia prăznuirii hramului.
- *Marți, 8 februarie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul: participarea la recepția oferită de Ambasada Republicii Islamice Iran la București cu Ocazia Zilei naționale a acestei țări.
 - P.C. Diac. prof. Nicu Octavian, Consilier patriarhal și P.C. Diac. Dragoș Iordachi, bibliotecarul Palatului Patriarhal: participarea la omagierea poetului Grigore Vieru la aniversarea a 70 de ani de viață (Casa de cultură a Ministerului Administrației și Internelor).
- *Joi, 10 februarie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Haralambie*, Prot. Ploiești.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Spiridon Nou*, Prot. III Capitală.
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Flămânda*, Prot. III, cu ocazia prăznuirii hramului.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul: săvârșirea târnosirii Capelei Spitalului Colentina, cu hramul *Sfântul Ioan Botezătorul* și Sfânta Liturghie.
- *Miercuri, 16 februarie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului.
 - P.C. Pr. prof. dr. Viorel Ioniță, Director de studii în cadrul Conferinței Bisericilor Europene.
 - Dl. Prof. George Sârbu, dirijorul Ansamblului folcloric de copii și tineri "Balada Bucovinei" din Suceava, în legătură cu proiectele acestei formații corale.
- *Joi, 17 februarie a.c.:*
 - A prezidat ședința de lucru a Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.
- *Vineri, 18 februarie a.c.:*
 - A primit pe P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului.
- *Marți, 22 – miercuri, 23 februarie a.c.:*
 - A prezidat ședința de lucru a Consiliului Național Bisericesc.
 - Înaintea deschiderii ședinței, în prezența membrilor Consiliului, a săvârșit în biserica Mănăstirii Radu Vodă, Slujba de pomenire a Patriarhului Justinian Marina și a rostit cuvânt de prețuire.
 - Prima parte a ședinței de lucru de **marți, 22 februarie** – la care au fost invitați să participe P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul, Dl. Prof. univ. dr. ahit. Sorin Vasilescu, Dl. Arhit. dr. Cristian Moisescu și P.C. Pr.

- prof. univ. dr. Nicolae Necula – a fost consacrată studierii și discutării noului amplasament al *Catedralei Mântuirii Neamului*.
- *Joi, 24 februarie a.c.:*
- **Primiri:**
 - P.C. Pr. Ion Andrișoia de la Parohia ortodoxă română din Vancouver, Canada.
 - Dl. Dogan Mustafa, Vicepreședintele Fundației Umanitare Cultural-Științifice TUNA, însoțit de câțiva dintre colaboratori, în legătură cu proiectele filantropice ale Fundației.
 - Dl. prof. dr. Dan Nica din Franța, împreună cu soția.
- *Duminică, 27 februarie a.c.:*
- A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica Fiului Risipitor.

Ca răspuns la invitațiile adresate a acordat următoarele delegații:

- *Vineri, 18 februarie a.c.:*
- P.S. Episcop Vicar patriarhal Vincențiu Ploieșteanu: participarea la ceremonia prilejuită de plecarea la Kosovo a unui nou detașament de jandarmi în vederea menținerii păcii sub egida O.N.U.
 - P.C. Diac. prof. Nicu Octavian, Consilier Patriarhal: participarea la comemorarea fostului Prim-Ministru al Libanului, Rafic Hariri.
- *Sâmbătă, 19 februarie a.c.:*
- P.S. Episcop Vicar patriarhal Vincențiu Ploieșteanu: participarea la "Gala Premiilor Radio România Actualități 2004". În cadrul acestei manifestări, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist i s-a acordat "Premiul Ecumenic".
- *Duminică, 20 februarie a.c.:*
- P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul: săvârșirea Sfintei Liturghii în Catedrala Patriarhală.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei Tudor Vladimirescu I, Protoieria I Capitală.
- *Duminică, 27 februarie a.c.:*
- P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica cu hramul Sfântul Grigorie Palama din complexul universitar Politehnica.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul: săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica cu hramul Sfântul Mina, Prot. III Capitală.
- *Marți, 1 martie a.c.:*
- **Primiri:**
 - P.C. Pr. Sorin Filip de la parohia ortodoxă română din Genova, Italia, pentru a prezenta felicitări și a expune activitatea sa pastorală.

– Dl. General de brigadă dr. Costică Silion, noul Comandant al Jandarmeriei Române, în vizită de prezentare. A fost însoțit și prezentat de P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu.

– *Miercuri-joi, 2-3 martie a.c.:*

– A asistat în fruntea membrilor Sfântului Sinod la Slujba *Te Deum*-ului săvârșită de I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în S.U.A. și Canada.

– A deschis și prezidat lucrările *Sfântului Sinod* al Bisericii Ortodoxe Române.

– *Vineri, 4 martie a.c.:*

– A asistat la Slujba *Te Deum*-ului pentru lucrările Adunării Naționale Bisericești săvârșită de P.S. Ioachim Băcăoanul, Arhiereu Vicar al Episcopiei Romanului.

– A deschis și prezidat în Aula Palatului Patriarhiei ședința de lucru a *Adunării Naționale Bisericești*.

– La orele 17.00, însoțit de membrii Sfântului Sinod, a întâmpinat la Aeroportul Internațional "Henri Coandă" – Otopeni pe **Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului**, invitat să participe la festivitățile prilejuite de aniversarea a 120 de ani de la dobândirea Autocefaliei, a 80 de ani de Patriarhat al Bisericii Ortodoxe Române și a 55 de ani de la hirotonirea întru Arhiereu a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

– După *Polihroniu*, a salutat pe Sanctitatea Sa în Catedrala Patriarhală.

– *Sâmbătă, 5 martie a.c.:*

– A deschis Ședința solemnă a *Adunării Naționale Bisericești*, desfășurată în Aula Palatului Patriarhiei în prezența Sanctității Sale, Bartolomeu I, a E.S. Dl. Traian Băsescu, Președintele României, a M.S. Mihai și a familiei regale, ale unor înalte personalități ale vieții sociale și culturale din țară și a reprezentanților Cultelor. După alocuțiunile rostite, Prea Fericirea Sa a adresat cuvânt de mulțumire.

– După prezentarea volumului și a plachetei aniversare și vizitarea expoziției de carte religioasă, Prea Fericirea Sa a oferit un Dejun oficial în onoarea Sanctității Sale, Patriarhul Bartolomeu al Constantinopolului și a invitaților, în Sala de recepții a Palatului Patriarhiei. După transmiterea unor mesaje, cei doi Întâistătători au rostit alocuțiuni.

– Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu al Constantinopolului și Prea Fericitul Părinte Teoctist au fost primiți la Palatul Cotroceni de către E.S. Dl. Traian Băsescu, Președintele României.

– *Duminică, 6 martie a.c.:*

– Înconjurați de membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și de ierarhii din delegația Patriarhiei ecumenice, cei doi Întâistătători au săvârșit Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Spiridon Nou*. După Sfânta Evanghelie, P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod, a citit *Actul Sinodal Aniversar*. Prea Fericitul Părinte

Patriarh Teoctist și Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Bartolomeu au rostit cuvântările aniversare.

– La Reședința Patriarhală a avut loc Dejunul oficial oferit de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în onoarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu ocazia aniversării a 55 de ani de la primirea Arhieriei. Prea Fericirea Sa a răspuns cuvântărilor de felicitare rostite cu această ocazie de Sanctitatea Sa și de I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, în numele Sfântului Sinod.

– În după amiaza zilei, împreună cu ierarhii români, Prea Fericirea Sa a însoțit pe Sanctitatea Sa în vizitele de curtoazie la Ambasadele Republicii Turcia și Republicii Elene.

– *Luni, 7 martie a.c.:*

– A condus pe Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Bartolomeu al Constantinopolului la Aeropotul Internațional "Henri Coandă".

– *Măști, 8 martie a.c.:*

– **Primiri:**

– D-na Prof. Viorica Provian de la Liceul de Muzică "George Enescu".

– P. Cuv. Monahie Olimpiada, Egumena *Schitului Cetățuia* din jud. Buzău.

– *Miercuri, 9 martie a.c.:*

– **Primiri:**

– I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în S.U.A. și Canada, însoțit de P.C. Pr. Ioan Ioniță, Vicar eparhial, înaintea întoarcerii la eparhie. Au fost abordate unele aspecte pastorale cu care se confruntă Arhiepiscopia.

– Dl. Prof. univ. dr. Ion Coja.

– *Luni, 14 martie a.c.:*

– **Primiri:**

– P.C. Pr. Sabin Măț, doctorand al Facultății de Teologie din Salonic.

– P.Cuv. Ierom. Paisie de la Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria, cu un mesaj din partea P.S. Episcop Sofronie.

La invitațiile primite a dat următoarele delegații:

– *Măști, 1 martie a.c.:*

– P.C. Pr. Lect. dr Victor Frangulea – Întâlnirea aniversară cu Prof. univ. dr. doc. Marin Constantin și Corul național de cameră "Madrigal".

– *Miercuri, 2 martie a.c.:*

– P.C. Pr. Marcel Manole, Secretarul eparhial – recepția prilejuită de aniversarea Zilei naționale a Republicii Bulgaria.

– *Vineri, 4 martie a.c.:*

– P.C. Pr. Mihai Hau, Consilier administrativ cultural la Arhiepiscopia Bucureștilor – recepția oferită de "Casa de Economii și Consemnațiuni".

- *Marti, 8 martie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanu – săvârșirea Slujbei de înmormântare a prof. univ. dr. Mihai Brediceanu.
- *Sâmbătă, 12 martie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vinčențiu Ploieșteanu – ceremonia depunerii jurământului militar la Comandamentul Național al Jandarmeriei.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanu – ceremonia depunerii jurământului militar la Regimentul 30 Gardă "Mihai Viteazul".
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Sebastian Ilfoveanu – ceremonia depunerii jurământului militar la Comandamentul Pompierilor.
- *Duminică, 13 martie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul – săvârșirea Sfintei Liturghii în Catedrala Patriarhală.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Sebastian Ilfoveanu – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei Ceptura de Jos, jud. Prahova.
- *Luni, 14 martie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vinčențiu Ploieșteanu – săvârșirea Canonului Sf. Andrei Criteanu în Catedrala Patriarhală.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanu – săvârșirea Canonului Sf. Andrei Criteanu în biserica Mănăstirii Antim.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Sebastian Ilfoveanu – săvârșirea Canonului Sf. Andrei Criteanu în biserica Sfânta Ecaterina.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanu – săvârșirea Canonului Sf. Andrei Criteanu la Seminarul teologic liceal din Giurgiu.
- *Marti, 15 martie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul – săvârșirea Canonului Sf. Andrei Criteanu în Catedrala Patriarhală.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanu – săvârșirea Canonului Sf. Andrei Criteanu în biserica Mănăstirii Radu Vodă.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Sebastian Ilfoveanu – săvârșirea Canonului Sf. Andrei Criteanu în biserica Mănăstirii Christiana.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanu – săvârșirea Canonului Sf. Andrei Criteanu la Seminarul Teologic monahal Cernica.
- *Joi, 17 martie a.c.:*
 - A primit pe P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor, pentru delegarea unui episcop pentru praznicul Bunei-Vestiri, hramul Catedralei episcopale din Slobozia.
- *Vineri, 18 martie a.c.:*
 - A participat – însoțit de P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vinčențiu Ploieșteanu – la Reuniunea *Grupului la Nivel Înalt pentru Copiii României*, desfășurată în Sala de Marmură a Palatului Victoria și a luat cuvântul.

- A binecuvântat pe participanții la Seminarul internațional *Acțiunea creștină împotriva traficului de ființe umane*, desfășurat la Palatul Patriarhiei, și a împărtășit participanților cuvânt despre importanța acestei activități.
- *Duminică, 20 martie a.c.:*
– A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, îndemnând, după citirea Pastoralii la *Duminica Ortodoxiei*, la sprijinirea colectei pentru *Fondul Central Misionar*.
- *Luni, 21 martie a.c.:*
– **Primiri:**
– I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei.
– I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei.
– Dl. prof. univ. dr. Constantin Mircioiu, Decanul Facultății de Farmacie din București.
- *Mărți, 22 martie a.c.:*
– **Primiri:**
– Domnii George Roncea și Victor Roncea, ziariști la cotidianul *Ziua*.
Dl. Dr. Nicolae Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte.
- *Miercuri, 23 martie a.c.:*
– **Primiri:**
– P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului.
– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul, întors de la Constantinopol, unde a participat, cu binecuvântarea Prea Fericirii Sale, la hirotonirea în ieromonah și hirotesia în arhimandrit a Secretarului Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice, P. Cuv. Ierod. Elpidofor Lambriniadis.
– Dl. Sorin Dumitrescu.
- *Joi, 24 martie a.c.:*
– A acordat un interviu redacției *Viața spirituală* a TVR în legătură cu aniversarea a 60 de ani de la primirea Preoției.
- *Vineri, 25 martie a.c.:*
– A săvârșit Sfânta Liturghie în biserica parohiei Bunavestire-Belu, cu prilejul prăznuirii hramului, și a rostit cuvânt de învățătură și binecuvântare.
- *Sâmbătă, 26 martie a.c.:*
– A participat împreună cu Prea Sfințiii Episcopi Vicari la pomenirea Patriarhului Justinian Marina, săvârșită în biserica Mănăstirii *Radu Vodă*.
- *Duminică, 27 martie a.c.:*
– A săvârșit Sfânta Liturghie în *Catedrala Patriarhală* și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica a II-a din Postul Mare. A hirotonit diacon pe tânărul Dumitrescu Alexandru-Marius, pe seama Paraclisului *Sfânta Ecaterina*.

– Luni, 28 martie a.c.:

– **Primiri:**

– Dl. Vlad Ceremuș din Republica Moldova, purtătorul crucii aduse de la Chișinău la București, în anul 1992. A fost însoțit și prezentat de către domnii Victor și George Roncea.

– Dl. Prof. dr. Victor Crăciun, Președintele *Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretuindeni* însoțit de Dl. Acad. Mihai Cimpoi, Dl. Grigore Vieru, Dl. Vasile Tărășeanul, Dl. Nicolae Dabija, Dl. Marian Munteanu, Dl. Bogdan Aligică.

– I.P.S. Mitropolit Irinej de Backa, Secretarul Sfântului Sinod, și P.S. Episcop Ignatije de Brancevo, delegații Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sârbe, pentru pregătirea dialogului dintre cele două Biserici.

– Marți, 29 martie a.c.:

– A participat, însoțit de P.C. Diac. Nicu Octavian, Consilier patriarhal, la lansarea volumului monografic *Eroul Necunoscut. Istorie trecută și recentă*, de Valeria Bălescu – desfășurată în *Sala de Marmură a Cercului Militar Național* – și a rostit cuvânt de prețuire a jertfelor eroilor neamului.

– Miercuri, 30 martie a.c.:

– **Primiri:**

– Dl. General de armată dr. Eugen Bădălan, Șeful *Statului Major General* al Armatei Române.

La invitațiile primite, a dat următoarele delegații:

– Miercuri, 16 martie a.c.:

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – recepția oferită de Ambasadorul Portugaliei în România, la încheierea misiunii diplomatice în țara noastră.

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul – Canonul Sfântului Andrei Criteanul în *Catedrala Patriarhală*.

– Joi, 17 martie a.c.:

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – Canonul Sfântului Andrei Criteanul în *Catedrala Patriarhală*.

– P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – Canonul Sfântului Andrei Criteanul în biserica Mănăstirii *Radu Vodă*.

– Duminică, 20 martie a.c.:

– P.S. Episcop Vicar Ciprian Cămpineanul – Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Spiridon Nou*.

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – Sfânta Liturghie în biserica parohiei *Culte-Finanțe, Prot. I Capitală*.

– Joi, 24 martie a.c.:

– P.C. Diac. Nicu Octavian, Consilier patriarhal – participarea la concertul *Proiect România. Pledoarie pentru Nai – Pledoarie pentru România*.

– *Vineri, 25 martie a.c.:*

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu – Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Antonie cel Mare-Curtea Veche*, Prot. III Capitală.

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul – Sfânta Liturghie în biserica parohiei *Bunăvestire-Giulești*, Prot. I Capitală.

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul – Sfânta Liturghie în biserica *Schitul Maicilor*.

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – Sfânta Liturghie în *Catedrala Patriarhală*.

– P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – Sfânta Liturghie în biserica parohiei *Militari III*, Prot. I Capitală.

– *Duminică, 27 martie a.c.:*

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ploieșteanu – Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Grigorie Palama* din Complexul universitar *Politehnica*.

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul – Sfânta Liturghie în biserica parohiei Apărătorii Patriei II și inaugurarea Cabinetului medical comunitar al parohiei.

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul – Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Antim.

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Christiana.

– P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – Sfânta Liturghie în Biserica Mănăstirii Sitaru.

– *Luni, 28 martie a.c.:*

– P.C. Pr. prof. dr. Constantin Drăgușin – participarea la *Gala Premiilor Radio România Cultural*, ediția a V-a.

– P.C. Diac. Nicu Octavian, Consilier patriarhal – participarea la spectacolul prilejuit de sărbătoarea mozaică Purim 5765.

– *Marți, 29 martie a.c.:*

– P.C. Diac. Nicu Octavian, Consilier patriarhal – participarea la sesiunea științifică a Academiei Române cu tema *Dialogul dintre filozofie, teologie și știință*.

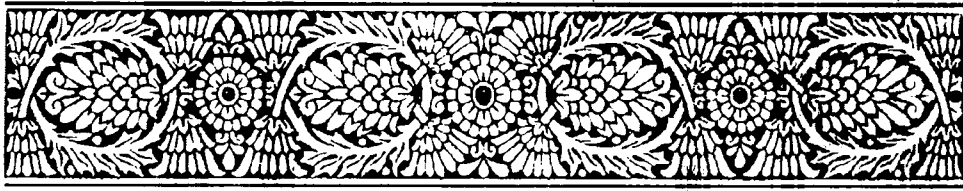
– Dl. Aurelian Marinescu, Directorul Eiturii Institutului Biblic – participarea la lansarea cărții *De la Karl Marx la stenograme. Cronica anului politic 2004* de Toader Paleologu.

– *Joi, 31 martie a.c.:*

– P.C. Diac. Nicu Octavian, Consilier patriarhal – participarea la lansarea volumelor semnate de prozatorul Ioan Lăcustă.

A lucrat zilnic cu Prea Sfinții Episcopi Vicari, cu Prea Cucernicii Părinți Consilieri, funcționari ai Administrației Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor și a primit zilnic preoți și credincioși din țară și de peste hotare.

Secretariatul Cabinetului Patriarhal
Pr. Cons. NICOLAE VLADU

· D O C U M E N T A R E ·

I

AUTOCEFALIE ȘI PATRIARHIE – documentare istorică la un popas aniversar –

Se împlinesc anul acesta *120 de ani* de la recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și *80 de ani* de la ridicarea ei la treapta de Patriarhie, încununare firească a unei îndelungate perioade istorice de vrednică lucrare a Bisericii noastre atât în folosul duhovnicesc al propriilor credincioși, cât și al Ortodoxiei în ansamblul ei.

Înființarea Patriarhiei Române la *4 februarie 1925*, împreună cu recunoașterea Autocefaliei la *25 aprilie 1885*, sunt cele două mari acte istorice bisericesti care au stat la baza dezvoltării, prestigiului și cinstirii de care se bucură astăzi Biserica Ortodoxă Română în toată lumea creștină. Dacă Autocefalia înseamnă libertate deplină în organizarea și administrarea treburilor lăuntrice, fără nici un amestec sau control al vreunei autorități bisericesti din afară, Patriarhatul reprezintă suprema treaptă ierarhică la care poate fi ridicat Întâistătătorul Bisericii și titlul cel mai de cinste care i se poate acorda, potrivit pravilei canonice și tradiției consfințite în Ortodoxie. Cele două mari acte bisericesti pe care le aniversăm în acest an, nu numai că n-au scos Biserica noastră din unitatea Ortodoxiei ecumenice, ci, dimpotrivă, au fost de așa natură încât să păstreze și să asigure pe mai departe bunele raporturi cu Patriarhia tutelară de atunci și, totodată, să înlesnească și să promoveze unitatea dogmatică, de cult, canonică și de lucrare cu toate celelalte Biserici Ortodoxe surori.

1. Recunoașterea Autocefaliei

Autocefalia este un principiu specific bisericesc, întemeiat pe canonul 34 apostolic, și desemnează independența jurisdicțională deplină a ierarhiei unei Biserici ortodoxe, constituită canonic în Sinod, în cuprinsul unui stat suveran, față de ierarhia oricărei alte Biserici surori, organizată în același mod, recunoscând drept căpetenie supremă numai pe Întemeietorul Bisericii – Domnul nostru Iisus Hristos. Desigur, această independență a Bisericilor autocefale în Ortodoxie nu prejudiciază unitatea Bisericii Ecumenice a Răsăritului, întrucât toate sunt și rămân unite prin Duhul Sfânt al Unicului Cap – Iisus Hristos, în aceeași credință, același cult liturgic, aceleași principii canonice de organizare și disciplină. De

aceea, legăturile dintre Bisericile Ortodoxe, stabilite pe principiul autocefaliei, se exprimă prin relații frățești de dragoste și prietenie reciprocă și nu prin raporturi de jurisdicție, de superioritate și de supremație ale unora față de altele.

Biserica Ortodoxă Română a ajuns să se bucure de situația de Biserică autocefală sau independentă după numeroase strădanii și încercări ce pot fi urmărite în trecutul său istoric. Se știe că poporul român nu cunoaște un anumit moment cronologic al încreștinării sale, ci este creștin încă de la nașterea sa ca entitate în bazinul carpatic și cel dunărean, unde sămânța Evangheliei creștine a fost semănată de însuși Sfântul Apostol Andrei cel întâi chemat, care a propovăduit în Scitia, precum și de ucenici și colaboratori ai Sfântului Apostol Pavel, care au făcut misiune creștină în Macedonia. Ea a fost apoi cultivată și înmulțită de coloniștii romani aduși de împăratul Traian în Dacia cucerită de el la începutul veacului al doilea, ca și de negustorii și misionarii veniți din diferite părți ale lumii creștine de atunci pe urmele legiunilor romane, încât spre sfârșitul epocii persecuțiilor se constată în aceste părți numeroși martiri creștini, moaște sfinte ale unora dintre ei fiind de curând descoperite în Dobrogea. Se constată tot atunci existența Episcopiei Tomisului (Constanța de azi), ai cărui titulari iau parte la primele sinoade ecumenice și se fac cunoscuți prin activitatea lor, ca Gherontie, care semnează în actele Sinodului II, prin realizări cărturărești, ca Teotim, ori prin sfințenia vieții lor, ca Vetranion.

În mod obișnuit, vorbim de Biserica Ortodoxă Română ca de o Biserică temeinic așezată începând din veacul al XIV-lea. Atunci, însă, Biserica noastră doar s-a reorganizat, altminteri, ea exista de mult, cum s-a arătat, de când s-a născut neamul românesc, împlinind trebuințele credincioșilor ei până departe, în sudul Dunării. Mult timp, procesul de afirmare a Bisericii Ortodoxe Române a fost stânenit de vicisitudinile vremii, de faptul că poporul nostru a fost copleșit și subjugat veacuri de-a rândul, iar parte din glia străbună smulsă de imperii străine. Dar și în aceste împrejurări vitrege, Ortodoxia românească și-a dovedit forța și vitalitatea. Mărturie stă buna organizare a Bisericii pe întreg teritoriul locuit de români. Preoți, călugări și episcopi, parohii, mănăstiri și eparhii au existat din totdeauna, chiar dacă mărturiile scrise sunt, uneori, lacunare.

O dată cu încheierea procesului de unificare și centralizare statală la sud și răsărit de Carpați, pe la mijlocul veacului al XIV-lea, prin constituirea statelor medievale Țara Românească și Moldova, a avut loc și procesul de unificare și centralizare bisericească, prin organizarea Mitropoliei Ungrovlahiei, sub Alexandru Basarâb (1352-1364) și Mitropoliei Moldovei, în timpul lui Alexandru cel Bun (1400-1432). Cele două mitropolii au fost organizate pe principiul etnic-teritorial. Reședința mitropoliților a fost stabilită acolo unde era și reședința voievozilor: la Argeș, apoi, la Târgoviște și, mai târziu, la București, în Țara Românească; la Suceava și apoi la Iași, în Moldova.

Aceste acte de seamă s-au înfăptuit cu aprobarea Patriarhiei Ecumenice și de aceea vreme îndelungată cele două mitropolii s-au aflat în strânse relații cu aceasta. Ele au ținut legătura dogmatică cu Tronul patriarhal și au recunoscut jurisdicția canonică a ierarhului de acolo, primind, uneori, chiar vlădici trimiși de la Constantinopol.

Cu toate că prin actele sinodale și patriarhale de organizare oficială a lor cele două mitropolii românești erau îndatorate să respecte o asemenea stare de dependență în raport cu Patriarhia Ecumenică, totuși, ele au avut încă de la înființare o situație deosebită, bucurându-se de independență administrativă internă și de autonomie bisericească deplină. Ele n-au recunoscut niciodată altă autoritate din afară decât supremația și jurisdicția canonică a patriarhului din Constantinopol, care s-a manifestat întotdeauna numai în materie de dogmă și disciplină. Era, deci, o autonomie internă completă și o dependență externă mai mult nominală, decât efectivă. Această dependență obliga pe cei doi ierarhi români să pomenească pe patriarhul ecumenic la Liturghie și să-i înscrie numele în diptice, să-i ceară încuviințarea și recunoașterea canonică după alegerea lor în scaun, să primească Sfântul Mir de la Constantinopol și, în unele cazuri, să se supună judecății sale bisericești.

Cam acestea erau, în linii mari, semnele vizibile prin care se manifesta dependența de Patriarhie. În rest patriarhul ecumenic nu avea nici un amestec în treburile interne ale Bisericii moldovene sau muntene. Deși, cum s-a arătat, numărul acestor semne era destul de redus, totuși, ele sunt în măsură să ne arate că Bisericile din Principatele Române nu aveau încă o independență deplină, deci nu erau autocefale. Dezvoltarea lor în ce privește organizarea, starea materială și mai ales culturală le îndreptătea, însă, pe deplin la o asemenea situație.

Încă de la început se constată documentar premisele de afirmare a unei independențe bisericești și semnele unei atenții deosebite acordate ambelor mitropolii de către Patriarhia Ecumenică, datorită rolului important pe care ele îl aveau pentru Ortodoxie în această parte a lumii, asaltată de expansiunea crescândă a turcilor dinspre sud-est și de acțiunile prozelitiste ale Catolicismului dinspre nord-vest. Pe acest temei, mitropolitul Ungrovlahiei avea și atribuțiile de „*exarh al Plaiurilor*”. În această calitate, el era și reprezentant sau locțiitor al patriarhului ecumenic peste românii ortodocși de dincolo de Carpați, având dreptul de a hirotoni pe mitropolitul Ardealului. În 1382, mitropolitul Ungrovlahiei primește din partea Patriarhiei Ecumenice și titlul onorific de „*locțiitor al Nicomidiei*”, iar mai târziu și pe cel de „*locțiitor al Ancirei*”, două dintre scaunele vlădicești din Asia Mică ai căror titulari erau socotiți pe locul a treilea și al șaselea după patriarhul ecumenic, în lista scaunelor supuse jurisdicției acestuia. Un spor de prestigiu dobândește Biserica românească prin actul sinodal din 10 octombrie 1776, cu care Patriarhia Ecumenică acordă mitropolitului Ungrovlahiei titulatura de „*locțiitor al Cezareei Capadociei*”, care era pe atunci cea dintâi în rang dinte vechile mitropolii subordonate canonic Patriarhiei Ecumenice și fusese ilustrată odinioară prin marea personalitate a Sfântului Vasile cel Mare.

Poziția aceasta privilegiată a Bisericii Ortodoxe Române a fost de asemenea natură încât, după prăbușirea Bizanțului, într-un fel sau altul, ea îi va lua locul. Merite mari și unanim recunoscute și-a agonisit Biserica noastră prin milosteniile, daniile și ajutoarele date de voievozii, ierarhii și boierii români Patriarhiilor răsăritene sărăcite de opresiunea otomană, precum și Locurilor Sfinte din Orient, mănăstirilor grecești din Sfântul Munte Athos și din alte părți, care au beneficiat de veniturile considerabile ale mănăstirilor închinat din Țările Române. Veacuri de-a rândul pământul românesc a fost locul de refugiu, de azil și de ajutor al atâ-

tor ierarhi și teologi din Răsărit, care au găsit la noi scăpare, sprijin material și moral, încât și-au continuat activitatea, înființând școli și tipărend cărți. Din cei 11 patriarhi care s-au succedat pe Tronul ecumenic în secolul al XVI-lea, doar unul n-a ajuns să calce pe pământul nostru. La sfârșitul secolului al XVI-lea, voievodul Ieremia Movilă a cerut patriarhului Meletie Pigas al Alexandriei, care era și loctiitor al Scaunului ecumenic, să aprobe ridicarea Bisericii moldovenești la rangul de Arhiepiscopie și să acorde mitropolitului Gheorghe Movilă, fratele său, dreptul de a purta mantie arhierescă, obținând numai mantia, și încă mantie cu „*patru râuri*”, cum aveau patriarhii scaunelor apostolice. La înmormântarea domnitorului Antioh Cantemir al Moldovei, în iulie 1707, au slujit toți cei patru patriarhi răsăriteni de atunci. Mulți dintre ei au trăit vreme îndelungată la noi, iar unii au fost chiar îngropați în Țările Române, ca patriarhii constantinopolitani Dionisie IV Seraglanul și Ioachim I. Uneori s-a sfințit la noi Sfântul și Marele Mir, ca în 1513, la Curtea de Argeș, de către patriarhul ecumenic Pahomie I, sau în 1643, la Iași, de patriarhul Teofan al Ierusalimului, în prezența mitropolitului Varlaam, cu cheltuiala lui Vasile Lupu. S-au făcut chiar alegeri și hirotonii de patriarhi pentru scaunele apostolice, cum a fost Paisie, egumenul Mănăstirii Galata, ales și sfințit patriarh al Ierusalimului în biserica Trei Ierarhi din Iași, în anul 1645. Totodată, Biserica Moldovei a putut da, în iulie 1639, și un candidat pentru scaunul de patriarh ecumenic, în persoana mitropolitului Varlaam, al cărui nume se află trecut în actele de alegere. De asemenea, în capitala Moldovei s-a ținut Sinodul din 1642, care a dat formă definitivă *Mărturisirii Ortodoxe*, una din cărțile simbolice de bază ale întregii Ortodoxii. Apărarea deplinei independențe bisericești a avut în vedere și mitropolitul Antim Ivireanul, care a protestat cu energie, în 1711, către patriarhul ecumenic Atanasie al V-lea împotriva amestecului necanonic al patriarhului Hrisant al Ierusalimului în treburile interne ale Bisericii Țării Românești.

Din câte se cunoaște, mișcarea pentru recunoașterea autocefaliei a pornit îndată după înfăptuirea Unirii Principatelor Române (1859) și unificarea vieții lor statale (1862), care a făcut necesară și organizarea Bisericii naționale, corespunzător cu noua situație politică, considerabil crescută a României moderne. Ea a fost susținută cu multă stăruință de mitropoliții Nifon al Ungrovlahiei (1850-1875) și Calinic al Moldovei (1865-1875) și îmbrățișată cu căldură și demnitate de domnitorul Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) și de alți bărbați de stat români din acea vreme.

Dar, după secularizarea de către statul român, la 26 decembrie 1863, a averilor mănăstirilor închinatăe, s-a iscat o mare încordare între cârmuitorii Bisericii noastre și Patriarhia Ecumenică. Deși statul român acordase spre răscumpărare Locurilor Sfinte, unde aceste averi fuseseră închinatăe, o sumă considerabilă, totuși, oferta a fost respinsă, patriarhul ecumenic Sofronie al III-lea (1863-1866) și cercurile patriarhale refuzând acordarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. În aceste împrejurări s-a promulgat, la 3 decembrie 1864, *Decretul organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru afacerile religiei române*, care prevedea, în primul articol, că „*Biserica Ortodoxă Română este și rămâne independentă de orice autoritate bisericească străină, întru tot ce privește organizarea și disciplina*”. Era cel dintâi pas spre autocefalie. Pentru

prima dată în istoria Țărilor Române un text de lege prevedea în mod oficial independența Bisericii Ortodoxe Române.

Cum era de așteptat, la începutul anului 1865, patriarhul ecumenic Sofronie i-a scris în termeni aspri domnitorului Alexnadru Ioan Cuza, reproșându-i, între altele, și „*proclamarea de sine a autocefaliei Bisericii Române*”. În luna februarie, același an, Cuza Vodă răspunde că „*Biserica Română e neațârnată de orice Biserică străină în ce privește organizarea și disciplina*”, având acest drept „*ab-antiquo*”, cum dovedesc o seamă de mărturii străvechi, și respinge „*orice ingerință anticanonică a oricărei Biserici sau cap de Biserică străină în afacerile de administrație și disciplină a Bisericii Autocefale Române, voind ca Biserica Română să aibă o expresie legală în stat și în Biserica răsăriteană rangul și independența de care întotdeauna s-a bucurat în fața celorlalte Biserici Ortodoxe*”. Surprins de cele auzite, patriarhul Sofronie a convocat îndată Sinodul patriarhal din Constantinopol, care constată că „*proclamarea de sine a Bisericii Române ca independentă este contrară canoanelor și vechii tradiții a Bisericii*”, și trimite la București, în 17 aprilie 1865, un mesager, pe arhimandritul Eustațiu Cleobul, cu câte o scrisoare către domnitorul Cuza și mitropoliții Nifon și Calinic, încunoscându-i, totodată, celelalte Biserici Ortodoxe despre situația bisericească din România și cerându-le părerea.

Răspunzând scrisorilor patriarhului Sofronie, atât mitropoliții Nifon și Calinic, cât și domnitorul Alexandru Ioan Cuza, la 12 mai și, respectiv, 10 iulie 1865, au apărat cu dârzenie independența Bisericii Române și au demonstrat că „*niciodată în decursul veacurilor ea n-a fost supusă Bisericii din Constantinopol, ci cu totul independentă în ce privește administrarea, păstrând nemișcate legăturile canonice adevărate cu celelalte Biserici, împreună cu care venerază credința ortodoxă*”. Acest răspuns a iritat și mai mult pe patriarhul ecumenic, care, în scrisoarea din 8 octombrie 1865 către domnitorul Cuza, critică în chip violent reformele sale bisericești și caută să-și reafirme autoritatea asupra Bisericii Române, lăsând să se înțeleagă că este dispus a lua măsuri severe împotriva „*proclamaării de sine a suspectei sale independențe*”.

Nu s-a ajuns la asemenea măsuri pentru că la 11 februarie 1866, cum se știe, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a fost silit să-și părăsească tronul. Dar lupta pentru dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române a continuat și s-a exprimat limpede în articolul 21 al Constituției statului român, promulgată la 30 iunie 1866 de regele Carol I (1866-1914), prin care s-a statornicit că „*Biserica Ortodoxă Română este liberă de orice atârnare străină, dar păstrează unitatea dogmatică cu Biserica Ecumenică a Răsăritului*” și ea are „*o autoritate sinodală centrală pentru reglementarea chestiunilor canonice și disciplinare*”. Pe temeiul acestor principii constituționale s-a alcătuit în 1869 un proiect de lege bisericească ce prevedea, la primul articol, referitor la autocefalie, că „*Biserica Ortodoxă Română este și rămâne independentă de orice chiriarhie străină*”, care a fost trimis și Patriarhiei Ecumenice pentru a-și face observările sale asupra lui. Patriarhul ecumenic Grigorie al VI-lea (1866-1871) a răspuns abia la începutul anului 1870, stăruind să se prevadă în lege că după alegerea mitropolitului se va cere de la Patriarhie carte de recunoaștere; mitropoliții să-l pomenească la slujbe, iar Sfântul

și Marele Mir să fie cerut de la Patriarhie, ceea ce, de fapt, ducea la anularea Autocefaliei prevăzută de proiectul de lege.

La 14 decembrie 1872, proiectul a devenit *Legea organică a Bisericii Ortodoxe Române*, fără să prevadă, însă, nici unul din punctele cerute de Patriarhia Ecumenică. *Legea organică*, prin care se prevedea Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, orânduia constituirea Sfântului Sinod, menit „*să păstreze unitatea dogmatică și canonică cu Biserica ecumenică, precum și unitatea administrativă și disciplinară a Bisericii naționale*”. El era format din cei doi mitropoliți, din cei șase episcopi eparhioți (de Râmnic, Buzău și Argeș, ca sufragani ai Mitropoliei Ungrovlahiei; de Roman, Huși și Galați, ca sufragani ai Mitropoliei Moldovei), și din opt arhieri titulari, câte unul de fiecare eparhie, pe numele unui oraș din cuprinsul eparhiei respective, aleși potrivit canoanelor și tradiției Bisericii Ortodoxe. Totodată, legea conferea mitropolitului Ungrovlahiei titlul onorific de *Mitropolit primat al României*, fiind și președintele de drept și de fapt al Sfântului Sinod. După aprobarea și promulgarea *Legii organice* din 1872, mitropolitul primat Nifon a înștiințat despre aceasta pe noul patriarh ecumenic Antim al VI-lea (1871-1873), trimițându-i și un exemplar din lege, cu „*speranța că o va găsi bună*”, dar patriarhul ecumenic n-a dat nici un răspuns, ceea ce s-a interpretat la București ca o aprobare tacită. Această lege a fost urmată apoi de un șir de regulamente menite să asigure poziția de neatârnamare a Bisericii noastre.

După cucerirea independenței de stat, în urma războiului victorios din 1877-1878 împotriva Imperiului Otoman, autoritatea și prestigiul României independente au crescut în ansamblul statelor europene. Odată cu prestigiul României moderne a sporit și autoritatea și prestigiul Bisericii Ortodoxe Române, iar recunoașterea Autocefaliei sale se impunea de la sine. Dar Patriarhia Ecumenică continua să se opună la acordarea Autocefaliei.

Conflictul cu Patriarhia Ecumenică avea să reizbucnească în 1879, când Sinodul Bisericii noastre, printr-o epistolă respectuoasă, a cerut binecuvântarea pentru hirotonia a trei arhieri români, cu care noul patriarh ecumenic Ioachim al III-lea (1878-1884), nu s-a învoit deloc, pretinzând pentru Sinodul său acest drept. Gândind că ar putea ridica din nou problema secularizării averilor mănăstirești, patriarhul Ioachim al III-lea a încercat să târăgăneze lucrurile, exprimând unele îndoieli și critici asupra *Legii organice*, arătându-se mai puțin binevoitor decât înaintașii săi față de recunoașterea Autocefaliei Bisericii noastre. Astfel, prin scrisoarea din 13 februarie 1879, trimisă noului mitropolit primat Calinic Miclescu (1875-1886), patriarhul ecumenic Ioachim al III-lea obiecta că *Legea organică*, așa cum reiese din cuprinsul ei, „*deși, poate, nu conține nimic anticanonic, totuși, este bazată pe o temelie care nu există, adică pe aceea a Autocefaliei Mitropoliei Ungrovlahiei*”. Și încheia scrisoarea, întrebându-se pe un ton puțin irenic: „*Dar cum și când, și în care mare și sfânt sinod, și prin a cărei Biserici binecuvântare s-a făcut aceasta? Căci nici a noastră Mare Biserică a lui Hristos, nici vreo alta din Bisericile patriarhicești și autocefale de pe pământ nu știe de un asemenea lucru, nici nu cunoaște Mitropolia Ungrovlahiei ca autocefală*”. În răspunsul său, mitropolitul primat Calinic Miclescu a apărat cu dârzenie drepturile Bisericii Române la autocefalie, scriind patriarhului ecumenic, între altele,

următoarele: „*Rog pe Sfinția Voastră să-mi îngăduie a exprima adânca mea întristare pentru cele ce scrieți în privința Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Fără a mai încerca a arăta drepturile de care se bucură Biserica Română ab-antiquo, cred că e deajuns a invoca faptul că România e un stat independent în toate privirile, pentru a demonstra că Autocefalia Bisericii noastre este un fapt incontestabil și indiscutabil*”.

Opt luni mai târziu, la 8 decembrie 1879, patriarhul ecumenic Ioachim al III-lea scria din nou mitropolitului primat Calinic Miclescu că Sfântul Sinod al Patriarhiei Ecumenice e de acord cu trecerea creștinilor ortodocși din Dobrogea, după unirea ei cu România, care aparținuseră până la 1877 jurisdicției Patriarhiei de Constantinopol, sub jurisdicția spirituală a mitropolitului Ungrovlahiei, care va avea dreptul pe viitor să le hirotonească episcopi și preoți, dar pretindea ca „*Sfânta Mitropolie a Ungrovlahiei să stea sub suprema suzeranitate spirituală a prea sfântului nostru Tron apostolic și ecumenic din Constantinopol*”. Și de data aceasta, mitropolitul Calinic răspunde patriarhului ecumenic, la 16 ianuarie 1880, că manifestă „*tendința de a introduce în Biserica Ortodoxă un principiu cu totul străin spiritului ei, principiul absolutismului, pe care predecesorii Înalt Prea Sfinției Voastre l-au respins altădată cu argumente puternice și cu deplin succes*”, în timp ce „*Biserica Ortodoxă Română, pe lângă unitatea în dogme ce o leagă de întreaga Biserică Ortodoxă, are totuși sacra datorie de a apăra independența ei necontestată*”.

Până la urmă, după această corespondență aprinsă, patriarhul ecumenic Ioachim al III-lea și-a mai temperat pretențiile și dat binecuvântarea canonică pentru hirotonia noilor arhieriei, care vor purta titulatura unor orașe din țară, cum cerea *Legea organică*. Se săvârșea, astfel, primul act de autocefalie.

Când lucrurile păreau să cunoască o evoluție favorabilă, un nou fapt vine să înăsprească raporturile cu Patriarhia din Constantinopol, întârziind cu câțiva ani dobândirea oficială a Autocefaliei atât de mult dorită de români. La 25 martie 1882, în Joia Patimilor, ierarhii Bisericii Române au sfințit pentru prima dată în țară, la Mitropolia din București, Sfântul și Marelui Mir, fără a cere încuviințare de la Constantinopol, ceea ce putea fi socotit ca o încercare de totală desprindere de sub jurisdicția canonică a Patriarhiei Ecumenice. Aflând despre aceasta, patriarhul Ioachim al III-lea a trimis la 10 iulie 1882 o epistolă fulgerătoare mitropolitului primat Calinic Miclescu, lipsită cu desăvârșire de spiritul dragostei frățești, prin care îi învinuia pe ierarhii români de unele inovațiuni și își reafirma drepturile sale asupra Bisericii Ortodoxe Române. La această scrisoare, luată în discuție de Sfântul Sinod al Bisericii noastre în 23 octombrie 1882, s-a dat un memoriu-răspuns, prin care au fost respinse toate învinuirile neîntemeiate și s-a reafirmat dreptul de autocefalie al Bisericii Ortodoxe Române. Acest răspuns, redactat de învățatul episcop Melchisedec Ștefănescu al Romanului și iscălit de toți cei 14 ierarhi români, membri ai Sfântului Sinod, însoțit de o scrisoare a mitropolitului primat Calinic Miclescu și înaintat pe cale diplomatică la Constantinopol, în februarie 1883, a contribuit foarte mult în a determina pe patriarhul ecumenic să mai cedeze din pretențiile sale.

Lucrurile au rămas așa până la retragerea din scaun a patriarhului Ioachim al III-lea. Cu urmașul său, patriarhul Ioachim al IV-lea (1884-1886), care s-a arătat mai binevoitor față de Biserica noastră, autoritățile românești, de stat și bisericești, au reluat la 21 decembrie 1884 demersurile pentru recunoașterea Autocefaliei. S-a procedat pe un ton mai blând și cu prudență, pentru că, în timp ce partea română dorea recunoașterea necondiționată a Autocefaliei, cei din jurul Tronului ecumenic încă mai țineau la unele restricții. Pentru clarificarea situației era interesat atât Guvernul țării, cât și clerul și credincioșii români, prin ierarhii Bisericii.

Spre a se grăbi lucrurile, în februarie 1885 s-a ținut o consfătuire la Mitropolia din București, la care a luat parte, alături de mitropoliții și episcopii țării, și Dimitrie Sturdza, ministrul Cultelor în Guvernul liberal condus de Ion C. Brătianu, unde s-au „*format cererile către Patriarhie pentru recunoașterea Autocefaliei*” și s-a redactat scrisoarea către patriarhul ecumenic, la a cărei întocmire au contribuit episcopii Melchisedec al Romanului și Iosif Gheorghian al Dunării de Jos. Apoi, la 20 aprilie 1885, mitropolitul Calinic Miclescu, în calitate de președinte al Sfântului Sinod, a trimis această scrisoare la Constantinopol, însoțită de o adresă a ministrului Dimitrie Sturdza, prin care se cerea formal patriarhului ecumenic Ioachim al IV-lea, pe un ton moderat și irenic, *recunoașterea Autocefaliei*.

Primind scrisoarea, patriarhul ecumenic a adunat Sinodul patriarhal, împreună cu care a hotărât să încuviințeze cele cerute de ierarhul român. Peste câteva zile, la 25 aprilie 1885, a trimis răspuns la București, prin G. Ghica, reprezentantul diplomatic al României la Constantinopol, atât ministrului de Culte, cât și mitropolitului primat, înaintând odată cu scrisorile și *Tomosul de Autocefalie*, semnat de cei zece mitropoliți, membri ai Sinodului Patriarhiei, datat: aprilie 1885 (fără a se menționa ziua). Ministrului Dimitrie Sturdza i-a scris că a rezolvat favorabil cererea ierarhului român și l-a felicitat că se implică în „*consolidarea relațiilor cordiale dintre Biserica Autocefală a României și Biserica noastră cea mare a lui Hristos*”. Iar mitropolitului primat Calinic Miclescu i-a răspuns că „*luând în considerațiune, împreună cu Sfântul Sinod patriarhal, cererea făcută și chibzuid laolaltă asupra ei, a găsit-o întemeiată, dreaptă și corespunzătoare cu așezămintele bisericești. De aceea, primind-o, cu iubire frățească a pășit la alcătuirea și iscălirea Tomosului patriarhicesc, prin carte, cu bucurie sufletească, binecuvintează Biserica Ortodoxă Română, recunoscând-o Autocefală, întru toate de sine ocârmuită*”. Tot acum, patriarhul ecumenic Ioachim al IV-lea a comunicat printr-o scrisoare enciclică tuturor Bisericilor Ortodoxe Autocefale surori, adică Patriarhiilor apostolice de Alexandria, Antiohia și Ierusalim și Bisericilor Rusă, Greacă, Sârbă și Arhiepiscopiei Ciprului, recunoașterea Autocefaliei acordată Bisericii Ortodoxe Române.

Sosind la București actele de la Patriarhia Ecumenică, la 1 mai 1885 s-a întrunit Sfântul Sinod pentru a lua cunoștință de recunoașterea Autocefaliei. În mesajul regal de deschidere a ședinței Sinodului se anunța că Autocefalia seculară a Bisericii Ortodoxe Române a fost recunoscută și astfel poziția ei, „*egal îndreptățită cu celelalte Biserici Ortodoxe autocefale, surorile ei de aceeași credință și de același rit, se află bine definită*”. Totodată, se exprima speranța că stând astfel în poziția ei firească „*se va întări și dezvolta înlăuntru prin strânsa unire a mem-*

*brilor Sfântului Sinod și prin dragostea creștinească a tuturor slujitorilor altarului". După cuvântul mitropolitului Calinic Miclescu, care și-a mărturisit bucuria pentru „înfăptuirea mărețului act al Autocefaliei”, Dimitrie Sturdza, ministrul Cultelor, a prezentat **Tomosul patriarhal de Autocefalie, din 25 aprilie 1885**, redactat în grecește, în care se spune: „*Declarăm că Biserica Ortodoxă Română să fie și să se zică și să se recunoască de toți neatârnată și autocefală, administrându-se de propriul și Sfântul său Sinod, având ca președinte pe mitropolitul Ungrovlahiei și primat al României cel după vreme, necunoscând în administrația sa internă nici o altă autoritate bisericească, fără numai pe capul Bisericii Ortodoxe Române*”.*

Tomosul și întreaga corespondența cu Patriarhia Ecumenică legată de recunoașterea autocefaliei au fost traduse în românește și citite în ședința Sfântului Sinod din 6 mai 1885. În ședința de a doua zi, 7 mai, Sfântul Sinod a hotărât, la propunerea episcopului Melchisedec al Romanului, să se trimită patriarhului ecumenic Ioachim al IV-lea o scrisoare de mulțumire și totodată să se încunoștiințeze celelalte Biserici Ortodoxe Autocefale despre obținerea Autocefaliei de către Biserica Ortodoxă Română.

Ca urmare, la 30 mai 1885, mitropolitul primat Calinic Miclescu a scris atât patriarhului ecumenic, mulțumindu-i pentru primirea Tomosului de autocefalie și asigurându-l că Biserica Ortodoxă Română „*va trage din această binecuvântare o nouă putere pentru îndeplinirea misiunea sale sfinte*”, cât și celorlalte Biserici Ortodoxe autocefale, vestindu-le despre recunoașterea autocefaliei de către Patriarhia Ecumenică. Rând pe rând, Patriarhia Ierusalimului și Bisericile Serbiei, Greciei, Ciprului și Rusiei au scris la București, recunoscând noua situație a Bisericii Ortodoxe Române.

Recunoașterea Autocefaliei Bisericii noastre în 1885, de către Patriarhia Ecumenică a produs în România, atât în cercurile bisericești, cât și în cele laice, o mare satisfacție și bucurie. Autocefalia Bisericii sprijinea și întărea, totodată, independența politică a țării de curând câștigată. Ea a dat posibilitate Bisericii Ortodoxe Române de a se lega și mai mult de popor, de idealurile lui de libertate și unitate națională și totodată, a contribuit la creșterea autorității și prestigiului Bisericii noastre în sânul Ortodoxiei și în lumea creștină.

Dobândirea Autocefaliei a fost pasul ultim, necesar și hotărâtor, pentru înființarea Patriarhiei Române, în anul 1925, încununându-se astfel o lucrare bisericească de veacuri care a înălțat Ortodoxia românească nu numai pe plan intern, ci în egală măsură și pe plan extern.

2. Înființarea Patriarhiei

Precum se știe, în Răsăritul Ortodox, întocmirea statală a fost întotdeauna ținută în seamă la organizarea bisericească pe mitropolii și patriarhii. Însemnătatea și vaza diferitelor Biserici, determinată de dezvoltarea lor istorică, s-a răsfriânt și asupra căpeteniilor acestor Biserici, hărăzindu-le titlul de patriarhi. În acest chip, atunci când s-au alcătuit state etnice aparte, independente de Imperiul Bizantin și s-au întemeiat Biserici naționale, acestora li s-au recunoscut Autocefalia, iar căpeteniilor lor titlul de arhiepiscop și chiar de patriarh. Așa s-a întâmplat,

de pildă, cu popoarele din vecinătatea noastră, care, în contextul unor împrejurări prielnice, au izbutit să aibă mai de timpuriu decât noi întocmiri ierarhice, ce s-au înălțat la vreme potrivită până la treapta de Patriarhii.

Mulți și-au pus întrebarea de ce românii n-au năzuit mai de timpuriu la această înaltă treaptă ierarhică pe care o încuviințează canoanele și tradiția ortodoxă? Și din care pricini anume am zăbovit noi până acum 80 de ani cu ridicarea Bisericii noastre la treapta de Patriarhie? Răspunsul este simplu: întâi, pentru că în toată desfășurarea vieții noastre bisericești am dovedit mai puțină grabă decât alții, iar al doilea, pentru că greutățile prin care am trecut ne-au împiedicat, veacuri în șir, să tindem către dregătorii mai înalte decât acelea a căror responsabilitate știam că o putem purta cu vrednicie. Desigur, n-am disprețuit niciodată această treaptă ierarhică, însă, în smerenia noastră am știut să ținem seama întotdeauna de realitățile istorice și să avem deplină încredere în destoinicia cărmuitorilor noștri duhovnicești.

Într-adevăr, Biserica Ortodoxă Română a avut încă de la începuturile ei de organizare o situație de întâietate față de celelalte Biserici Ortodoxe surori. Astfel, mitropolitul Ungrovlahiei s-a bucurat de unele atribuțiuni aproape patriarhale. Titulatura lui era, încă din veacul al XIV-lea, următoarea: „*Prea Sfințitul Mitropolit al Ungrovlahiei, Prea Cinstit și Exarh al întregii Ungarii și al Plaiurilor*”. Ca *Exarh al Plaiurilor*, adică loçtiitor al patriarhului ecumenic pentru ortodocșii de dincolo de Carpați, mitropolitul Ungrovlahiei avea, prin urmare, drepturi în afara eparhiei sale și anume de a hirotoni pe mitropolitul Ardealului, care primea de la el sfaturi și îndemnuri în treburile mai de seamă.

Se știe, apoi, că, încă din anul 1382, mitropolitul Ungrovlahiei a primit de la Patriarhia Ecumenică titlul de *Loçtiitor al Nicomidiei*, iar mai târziu, *al Anchirei*, scaune ce erau pe treapta a treia și a patra după patriarh.

În cursul veacului al XVIII-lea, când a fost vorba să se precizeze dependența Bisericii românești de Patriarhia Ecumenică și să se lămurească drepturile pe care vlădicii noștri le susțineau în fața pretențiilor de subjugare ale ierarhilor greci, s-a ajuns la următoarea hotărâre: „*Să nu mai fie volnic patriarhul din Constantinopol să trimită în țară noastră nici mitropoliți, nici episcopi, nici egumeni, ci, acela care îl va alege sfatul și țara, acela să păstorească, iar patriarhul să-i dea numai binecuvântarea, după cum a fost din veac*”.

Însuși patriarhul ecumenic s-a văzut atunci nevoit să recunoască însemnătatea Bisericii noastre în Ortodoxie, prin actul sinodal din 10 octombrie 1776, privitor la ridicarea mitropolitului Ungrovlahiei la treapta de *Loçtiitor al Cezareii Capadociei*, care era cea dintâi dintre mitropoliile supuse Marii Biserici din Constantinopol. Ca *Loçtiitor al Cezareii*, arhiepiscopul Ungrovlahiei ajunge în 1776 întâiul mitropolit după patriarhul ecumenic, adică un înlocuitor al său. În acest chip, el dobândește învoirea de a hirotoni arhieriei pentru scaunele de episcopi și mitropoliți din ținuturile aflate sub oblăduirea canonică a Marii Biserici din Constantinopol, iar la un eventual sinod local, în lipsa patriarhului, avea dreptul să fie întâistătător, ca loçtiitor al celui dintâi scaun mitropolitan al Patriarhiei Ecumenice.

Mulți dintre mitropoliții noștri de pe vremuri, fără să aibă în fapt titlul de patriarh, s-au bucurat de o cinstire și prețuire asemănătoare acestei înalte trepte

ierarhice. Astfel, în 1598, patriarhul Meletie Pigas al Alexandriei (1590-1601), pe atunci Locțiitor al scaunului patriarhal ecumenic de la Constantinopol, scria mitropolitului Gheorghe Movilă de la Suceava că scaunul Moldovei „*fiind ridicat acum la treapta de arhiepiscopie, are pentru această înaltă vrednicie dreptul să poarte mantie patriarhală cu patru poluri, care e prescrisă în lume numai pentru patriarhii scaunelor apostolice, precum și cârja patriarhală*”.

Așadar, dată fiind dezvoltarea Bisericii Ortodoxe Române în interiorul țării, rolul de păstrătoare și apărătoare a dreptei credințe, strădaniile și sacrificiile făcute pentru ocrotirea Orientului creștin căzut sub turci, care i-au asigurat din partea tuturor dreptul la recunoștință, precum și poziția de întâietate ce i-a fost acordată față de celelalte Biserici Ortodoxe surori, ar fi putut hotărî, încă de timpuriu, ridicarea ei la treapta de Patriarhie sau la scurtă vreme după recunoașterea autocefaliei sale. Dar, cu tot rolul important avut în lumea ortodoxă, Biserica și poporul român au considerat prematur a imita atunci alte Biserici Ortodoxe vecine în privința înființării Patriarhiei și a respectat vechea datină a Ortodoxiei, de a ține totdeauna seama în întocmirile ei de realitățile istorice. În această privință, se știe că, până în pragul secolului al XX-lea, o mare parte din fiii poporului nostru s-au aflat sub stăpâniri străine și Biserica Ortodoxă, care a contribuit la plămădirea sufletului românesc, nădăjduia în unirea tuturor românilor într-un singur stat național, act istoric care s-a împlinit la 1 Decembrie 1918.

Constituirea statului național unitar român în 1918 a impus reorganizarea, conform noilor împrejurări, a principalelor sale instituții publice, între care și unificarea și organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe din toate teritoriile românești, sub conducerea Sfântului Sinod de la București. Această unificare era necesară deoarece provinciile românești, revenite la patria mamă, aveau rânduieli bisericesti diferite. Firește, împlinirea organizării sinodale unitare a Bisericii, urmând a se clădi; deopotrivă, pe principiul autocefaliei și pe temelia constituțională, a necesitat un oarecare timp, trebuind, mai întâi, ca toți mitropoliții, episcopii eparhioți și arhierii vicari din toate provinciile românești să intre în Sfântul Sinod. Lucrare care s-a încheiat la 30 noiembrie 1919, după care, la 18 decembrie 1919, Marele Colegiu Electoral Bisericesc a ales pe episcopul Miron Cristea al Caransebeșului în scaunul de mitropolit primat al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române, investitura având loc la 19 decembrie, același an. S-au ocupat, după aceea, cu titulari scaunele vacante de chiriarhi și s-au reînființat vechile episcopii ale Oradiei (1920), Clujului (1921) și Tomisului (1923).

Încheierea procesului de unificare și organizare sinodală autocefală unitară pe întreg teritoriul României întregite și-a găsit reflectarea și în Constituția țării din 1923, care, la art. 22, consfințează că „*Biserica Ortodoxă Română este și rămâne neatârnată de orice chiriarhie străină, păstrându-se, însă, unitatea cu Biserica Ecumenică a Răsăritului în privința dogmelor. În România, Biserica creștină ortodoxă va avea o organizare unitară, cu participarea tuturor elementelor ei constitutive, clerici și mireni... Chestiunile spirituale și canonice ale Bisericii Ortodoxe Române se vor rezolva de o singură autoritate sinodală centrală. Mitropoliții și episcopii Bisericii Ortodoxe Române se vor alege potrivit unei singure legi sinodale*”. Pe acest temei constituțional, la 4 mai 1925, Parlamentul țării a

votat *Legea organică și Statutul Bisericii Ortodoxe Române*, prin care se consfințează organizarea ei unitară, potrivit concluziilor reieșite în urma dezbaterilor din consfătuirile ierarhilor, preoților și mirenilor din toate colțurile României întregie, ținute între anii 1919-1925, și hotărârilor adoptate de Sfântul Sinod și Consistoriul Superior Bisericesc.

Prin această nouă alcătuire, cu o legislație bisericească unitară, cu un număr sporit de eparhii, de preoți și credincioși, Biserica Ortodoxă Română se prezenta ca o Biserică puternică și dinamică, a doua ca mărime și pondere în rândul Bisericilor Ortodoxe surori, astfel încât ridicarea ei la treapta de Patriarhie a devenit o necesitate pe măsura autorității și prestigiului ridicat pe care și l-a dobândit în lumea ortodoxă.

Chiar în toiul discuțiilor pentru elaborarea Legii de unificare bisericească s-a exprimat dorința ca „*Biserica românească să fie întocmită pe temei de Patriarhat*”. Se cerea, deci, înființarea Patriarhiei Române. La Congresul preoțesc de la Sibiu, din martie 1919, de pildă, în referatul întocmit de protopopul Gheorghe Ciuhandu din Arad, însușit de congres și publicat în revista „*Biserica și Școala*”, se spunea că „*odată ajunși la unitatea ierarhică bisericească, avem dreptul să ne gândim și la înființarea demnității de patriarh ortodox român*”. În cursul anului 1924, mai ales, asemenea cereri au devenit tot mai stăruitoare, fiind un subiect la ordinea zilei pentru credincioșii ortodocși români. Întrebat, la 29 noiembrie 1924, în legătură cu acest subiect, Alexandru Lapedatu, ministrul Cultelor de atunci, a afirmat că „*inițiativa ridicării la Patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române Autocefale rămâne întreagă Sfântului Sinod*”, care, după o discuție largă, va putea face „*o propunere*” guvernului în acest sens. Pentru înființarea Patriarhiei s-a pronunțat profesorul Nicolae Iorga, la 7 decembrie 1924, în paginile ziarului „*Universul*”. Cam tot în acest timp, la 16 decembrie 1924, Consiliul profesoral al Facultății de Teologie din Cernăuți cerea într-un memoriu președintelui Sfântului Sinod să facă „*propunere guvernului ca să recunoască mitropolitului primat titlul de patriarh, care se cuvine capului Bisericii Autocefale Ortodoxe Române în conformitate cu tradiția Bisericii, cu învățătura sfințelor canoane și cu importanța Bisericii noastre naționale*”. De această dorință s-a arătat însufletit și episcopul Dionisie Tighineanu, vicarul Arhiepiscopiei Chișinăului, care scria la 11 decembrie 1924 că ar fi bine ca acum, când „*toate ținuturile locuite de români s-au adunat într-un mănunchi*”, credincioșii ortodocși să-și vadă „*Biserica încununată cu un părinte al părinților*”, adică cu un patriarh. Așadar, înființarea Patriarhiei a părut un fapt atât de firesc și potrivit evoluției istorice a vieții noastre bisericești că s-a impus, deopotrivă, conducătorilor Bisericii și ai Statului.

Făcându-se ecol atâtor glasuri care cereau tot mai insistent înființarea Patriarhiei Române, mitropolitul Moldovei Pimen Georgescu, ca senior al episcopatului românesc, a făcut Sfântului Sinod propunerea ca „*Mitropolia Ungrovlahiei, cu scaunul mitropolitan de la București, să fie ridicată la rangul de Patriarhie, iar mitropolitul Ungrovlahiei și Primat al României, care de drept este și Președinte al Sfântului Sinod, să poarte titlul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române*”. Alături de mitropolitul Pimen, ca propunător, cererea a mai fost semnată de mitropoliții Gurie Grosu al Basarabiei și Nectarie Cotlarciuc al

Bucovinei și de episcopii Lucian Triteanu al Romanului, Nicolae Colan al Clujului, Ilarie Teodorescu al Constanței și Roman Ciorogariu al Oradiei.

Propunerea aceasta a fost luată în discuție de Sfântului Sinod în ședința sa din 4 februarie 1925, care a hotărât în unanimitate și cu însufletire: „*Înființarea pentru Biserica Ortodoxă Autocefală Română a demnității de Patriarh. Ridicarea scaunului arhiepiscopal și mitropolitan al Ungrovlahiei la demnitatea de Patriarhie, iar pe titularul acestui scaun și primat al României la vrednicia de patriarh*”. Statul, prin reprezentanții săi – Guvernul și Parlamentul – au ratificat această hotărâre, dându-i formă constituțional prin legea votată de Senat, la 12 februarie 1925, și de Adunarea Deputaților, la 17 februarie, același an, promulgată prin decret regal la 23 februarie 1925 și dată publicității în Monitorul Oficial nr. 44 din 25 februarie 1925. Patriarhia Română era astfel legal și definitiv înființată.

Potrivit datinii, cu scrisoarea irenică din 12 martie 1925, Sfântul Sinod a adus la cunoștință patriarhului ecumenic Vasile al III-lea (1925-1929) și celorlalte Biserici Ortodoxe Autocefale ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie, prin consensul unanim al Biserici și Satului român. Invocând temeuri de ordin istoric și canonic, scrisoarea sublinia că există toate condițiile pentru ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la treapta de Patriarhie și preciza că „*ea nu are alte dorințe decât să dea cel mult Bisericii noastre naționale, în ce privește viața ei internă, o autoritate și un prestigiu pe care le-au ajuns Bisericile surori care au asemenea instituție ierarhică, iar aceasta nu poate fi decât în folosul Ortodoxiei în general*”.

Patriarhia Ecumenică, luând act de hotărârea comună a Bisericii și Statului român, a recunoscut prin Tomosul patriarhal nr. 1579 din 30 iulie 1925 înființarea Patriarhiei Române, căci „*prețuind și înțelegând avântul și hotărârea prea iubitei și prea cinstitei sale fiică și soră în Hristos, Prea Sfânta Biserică a României, nu a găsit nici o piedică de neînvinc ca, folosind cu bun chip iconomia, de acum să-și dea cu dragoste consimțământul și recunoașterea sa la cele ce prin hotărârea comună a Biserici și Statului s-au săvârșit în România...Și de acum chiar va fi asentimentul tuturor pentru ridicarea Biserici surori din România la vrednicia patriarhală atât pentru cinstire și răsplată, cât și pentru faptul că, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, întreg poporul binecredincios român mărindu-se, prin unirea sa politică, această cinstire este binevenită și îndreptățită*”.

Tomosul a fost adus în țară la sfârșitul lunii septembrie 1925, de o delegație a Patriarhiei Ecumenice, alcătuită din mitropoliții Ioachim al Calcedonului, Ghermanos al Sardeonului și primul dragoman al Patriarhiei, Spiros Constantinidis, împreună cu o scrisoare din partea ecumenicului Vasile III, prin care acesta își reafirma bucuria în legătură cu „*evenimentele mari și slăvite, care, în timpul din urmă, s-au săvârșit cu evlaviosul popor român și cu Sfânta Biserică a României*”. Înmânarea oficială a Tomosului s-a făcut în cadrul unei slujbe și ceremonii speciale, în Catedrala din București, în ziua de duminică 27 septembrie 1925, după ce unul din cei doi mitropoliți din delegație l-a citit în fața celor prezenți, iar Miron Cristea, primul patriarh al României, a mulțumit călduros patriarhului ecumenic Vasile al III-lea pentru frumoasele aprecieri făcute în actul patriarhal la adresa poporului român și a Bisericii sale.

A doua zi, la 28 septembrie 1925, patriarhul ecumenic Vasile III, printr-o *scrisoare enciclică*, arăta celorlalte Biserici Autocefale Ortodoxe că „*Marea Biserică a lui Hristos – respectiv Patriarhia Ecumenică din Constantinopol – judecând și înțelegând năzuința și hotărârea Sfintei Biserici Ortodoxe a României, fiică și soră a ei în Hristos, și-a dat consimțământul ei frățesc și recunoaște lucrul deja consumat*”, adică înființarea Patriarhiei Române, și că, printr-o solie specială a vestit în scris și oficial la București această recunoaștere. Totodată, cerea ca și aceste Biserici „*să-și dea consimțământul și recunoașterea lor la cele săvârșite și să vină în contact și comuniune cu Prea Fericitul Patriarh Miron, înmulțind astfel bucuria Prea Sfintei Biserici a României și a obștei evlavioase din care ea este alcătuită și să întărească sfintele legături de dragoste și unitate cu Biserica Română, spre folosul și propășirea tuturor sfințelor lui Dumnezeu Biserici*”.

În urma acestei enciclice patriarhale, dar mai ales a scrisorii irenice a Sino-dului Bisericii Ortodoxe Române, amintită mai sus, au sosit la București și scrisorile de recunoaștere din partea celorlalte Patriarhii și Biserici Autocefale Ortodoxe surori.

După ce toate aceste demersuri au fost îndeplinite, la 29 octombrie 1925, prin decretul regal nr. 2964, mitropolitul primat Miron Cristea a fost întărit în scaunul de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Investitura și întronizarea primului patriarh al României a avut loc la 1 noiembrie 1925, într-o atmosferă profund sărbătorească bisericească și națională. Cu ceremonia investirii și întronizării primului patriarh, înființarea Patriarhiei Române poate fi socotită deplin și canonic înfăptuită.

Consecință îndreptățită și necesară a desăvârșirii unității și suveranității statale a poporului român, înființarea Patriarhiei Române a încununat o lucrare bisericească de veacuri, care a impus Ortodoxia românească nu numai pe plan intern, ci, în egală măsură, pe plan extern. Ea este deopotrivă un drept și un titlu de merit pentru Biserica românească și credincioșii ei, dobândit în decursul unor secole întregi de rodnică activitate sub toate aspectele vieții religioase și reflectă prestigiul de care se bucură în Ortodoxie și în lumea creștină.

3. Patriarhii României

În chip firesc, înființarea Patriarhiei a adus cu sine și răspunderi noi pentru lucrarea de viitor a Bisericii noastre, căci înălțimea acestei trepte nu putea fi numai o *mantie de aur* și nici nu putea rămâne doar o podoabă pe dinafară, ci trebuia să însemne o creștere a vieții noastre bisericești, o întetire a muncii de zidire sufletească. Trebuia trasă brazdă mai adâncă în ogorul întelenit, pentru o învioreare cât mai neîntârziată a simțirii ortodoxe care să umple cu roade bogate holda duhovnicească a obștei noastre creștinești. La aceasta au contribuit din plin cei patru patriarhi de vrednică pomenire, Miron, Nicodim, Justinian și Iustin, iar în vremea noastră Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

Miron Cristea, întâiul patriarh, ales la 4 februarie 1925, investit și înscăunat la 1 noiembrie, același an, a cărmuit destinele Bisericii până la 6 martie 1939;

când a decedat la Cannes, în Franța, unde plecase pentru îngrijirea sănătății. Are mormântul în Catedrala Patriarhiei din București.

S-a născut la 20 iulie 1868, într-o familie de țărani din Toplița română, de pe cursul superior al Mureșului, și a primit la botez numele Ilie. După luarea bacalauratului la liceul din Năsăud, în 1887, și absolvirea Academiei Teologice din Sibiu, în 1890, a urmat cursurile Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta, unde obține titlul de doctor în filologie, la 5 mai 1885, cu o teză despre Mihai Eminescu. Întorcându-se la Sibiu, intră în serviciul Bisericii. Este secretar eparhial (1895), redactor la Telegraful Român (1898-1900), unde desfășoară o meritorie activitate publicistică, și consilier mitropolitan (1902), funcție în care se afirmă și ca bun chivernisitor și organizator. Tot acum urcă și primele trepte ale slujirii Altarului. Hirotonit diacon, la 30 ianuarie 1900, intră în monahism, la 23 iunie 1902, în mănăstirea Hodoș-Bodrog, de lângă Arad, cu numele monahal Miron, iar în vara anului 1903 este hirotonit ieromonah. Președinte al ASTREI, despărțământul Sibiu, în 1905, depune o bogată activitate pentru emanciparea culturală a românilor din Transilvania. Se îngrijește atent de școlile confesionale, aflate sub îndrumarea Bisericii, inițiază și prezidează conferințele învățătorești și poartă corespondență cu oameni de cultură din toate provinciile românești.

Ales episcop al Caransebeșului, în decembrie 1909, hirotonit arhieru la 3 mai 1910 și instalat în scaun la 8 mai, același an, se impune ca unul din cei mai importanți luptători pentru drepturile naționale ale românilor din Ardeal și Banat. Participă la Marea Adunare de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, dând binecuvântarea Bisericii strămoșești pentru actul Unirii și face parte din delegația românilor ardeleni care aduc la București vestea cea mare a reîntregirii țării și neamului. În 1919, devine membru de onoare al Academiei Române. Publicase o serie de lucrări, între care două monografii, mai multe broșuri și un tratat de artă creștină.

La 31 decembrie 1919, a fost ales în scaunul vacant de mitropolit primat de la București și a purces de îndată la întocmirea rânduielilor și așezămintelor fundamentale ale Bisericii din România întregită. Între inițiativele sale din această perioadă se remarcă unificarea bisericească a tuturor provinciilor din România întregită, pe baza principiilor Statutului șagunian, care a dat laicilor un rol sporit în administrarea treburilor bisericești, precum și înființarea Institutului Biblic, cu editură și tipografie, existent până astăzi. A întemeiat Episcopia Armatei, a înființat eparhii noi, la Bălți și Ismail, în Basarabia, și a reactivat vechile centre episcopale de la Constanța (Tomis), Oradea și Cluj, alegând pentru ele episcopi.

Chemat la slujirea de patriarh, a pus în lucrare un vast program pentru organizarea Bisericii ca Patriarhie. În timpul păstoririi sale, la 6 mai 1925, Parlamentul țării a votat Legea și Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, iar Sfântul Sinod a adoptat o serie de regulamente, statute, instrucțiuni, decizii privind clerul de mir și monahal, funcționarea corporațiilor bisericești și administrarea bunurilor parohiale, eparhiale și mănăstirești. În 1928, Arhiepiscopia Chișinăului a fost ridicată la treapta de Mitropolie, s-a înființat în 1934 Episcopia românilor din America (acum Arhiepiscopie), iar în 1937 a luat ființă Episcopia Maramureșului, cu sediul la Sighet. În 1935, s-a construit un cămin românesc și o biserică la Ierusalim și un schit la Iordan.

La inițiativa și cu contribuția sa a reapărut în 1921 revista *Biserica Ortodoxă Română*, care își încetase apariția în 1916, din pricina războiului; s-a editat revista *Apostolul*, începând din 1924, ca organ de presă al Arhiepiscopiei Bucureștilor; s-a tipărit *Biblia sinodală* din 1936, în traducerea preoților profesori Grigore Pișculescu (Gala Galaction) și Vasile Radu și a mitropolitului Nicodim, precum și câteva ediții ale *Noului Testament*. Au apărut și unele cărți teologice și broșuri cu conținut religios și moral. Pentru pregătirea clerului a înființat în 1922 Seminarul *Miron Patriarhul*, la Câmpulung Muscel, deschis orfanilor de război, în 1927 – Academia de muzică religioasă la București, și a adus la mănăstirea Cernica, în 1928, Seminarul monahal de la mănăstirea Neamț, iar o serie de tineri teologi au fost trimiși la studii peste hotare. A zidit actuala Reședință Patriarhală, a restaurat și repictat Catedrala Patriarhiei și a ctitorit mănăstirea Toplița.

Pe plan extern, patriarhul Miron a întărit legăturile Bisericii noastre cu alte Biserici creștine, prin vizitele sale la Locurile Sfinte (1927), în Anglia (1936) și Polonia (1938) și prin delegațiile străine pe care le-a primit la București. A sprijinit participarea teologilor români la congrese și întruniri ecumenice peste hotare și a găzduit unele întruniri ecumenice în România. A fost senator, a făcut parte din Regență (1927-1930) și în ultima parte a vieții a fost prim-ministru al Guvernului (10 februarie 1938-6 martie 1939), depunând multă osteneală pentru depășirea unor împrejurări primejdioase pentru țară.

Cel de-al doilea patriarh, **Nicodim Munteanu**, ales la 30 iunie 1939 și înscăunat la 5 iulie, același an, la vârsta de 75 de ani, s-a aflat în fruntea Bisericii aproape 9 ani, până la 27 februarie 1948, când a trecut la cele veșnice, fiind înmormântat în Catedrala Patriarhiei din București.

S-a născut la 6 decembrie 1864, în comuna Pipirig, județul Neamț și a fost botezat Nicolae. A studiat la Seminarul *Veniamin* din Iași (1882-1890) și la Academia duhovnicească din Kiev (1890-1895), luând licența în teologie în 1895. A fost tuns în monahism la mănăstirea Neamț, cu numele Nicodim. Este hirotonit ierodiacon în 1894 și numit predicator la catedrala mitropolitană din Iași până în 1896, când este hirotonit ieromonah. După hirotesia în arhimandrit, este vicar al Mitropoliei Moldovei, între 1898-1902, apoi, vicar al Episcopiei Dunării de Jos, între 1902-1909, și timp de un an, între 1908-1909, director al Seminarului teologic *Sf. Andrei* din Galați.

În 1909 este hirotonit arhieru și numit episcop vicar al Mitropoliei Moldovei, cu titulatura de *Băcăoanul*. La 18 februarie 1912 a fost ales episcop la Huși. În 1917, ca delegat al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, participă la Marele Sobor de la Moscova care a reînființat Patriarhia Ortodoxă Rusă. Între iunie 1918 și decembrie 1919 a fost și locțiitor de arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului.

Demisionază din scaunul de episcop al Hușilor la 31 decembrie 1923 și se retrage la mănăstirea Neamț, unde este stareț între 1924 și 1935. Ca stareț, a înființat în 1925 un seminar monahal la Neamț, mutat în 1928 la mănăstirea Cernica, o școală pentru frații din mănăstire și un seminar de muzică bisericească.

Ales mitropolit al Moldovei la 23 ianuarie 1935, înscăunat la 4 februarie, același an, ridică la mănăstirea Neamț o reședință mitropolitană, construiește

actuala clădirea a Seminarului teologic și înzestrea tipografia mănăstirii cu utilaj modern.

Ca patriarh a avut o păstorire zbuciumată, dar și o înțelepciune deosebită, știind să orienteze Biserica în anii grei ai celui de-al doilea război mondial și în frământările social-politice de după război care au dus în final la instaurarea regimului comunist în România. N-a avut timp de prea multe realizări spectaculoase, în comparație cu predecesorul său, care a păstorit în timp de pace. A rămas, totuși, de la el o instituție bisericească de mare valoare: *Școala superioară de pictură bisericească*, ajunsă până la noi sub forma cursurilor de pictură bisericească de la nivelul Patriarhiei. În toamna anului 1946 a condus o delegație sinodală română într-o vizită la Moscova.

Este unul din traducătorii *Bibliei* românești. A tradus *Noul Testament* (cinci ediții: Neamț, 1923, 1926, 1931, 1937 și București, 1941) și *Psaltirea* (trei ediții: Chișinău, 1927, București, 1931, 1943, plus una la Cluj, în 1943). Din *Biblia* sinodală din 1936 îi aparțin 24 de cărți din Vechiul Testament (restul fiind traduse de Gala Galaction și Pr. Vasile Radu), iar în ediția *Bibliei* sinodale din 1944 a tradus 24 cărți din Vechiul Testament și toate cele 27 din Noul Testament. Textul *Bibliei* sinodale din 1936 stă la baza edițiilor din 1968, 1975 și 1982. A publicat, în 1913, *Mica Biblie* (398 p.) în colaborare cu Arhim. Iuliu Scriban și Pr. Pavel Savin. Împreună cu prof. I.D. Ștefănescu a tipărit *Biblia ilustrată*, Neamț, 1936. A tradus și prelucrat din rusește (după arhiepiscopii Sergiu al Vladimirului și Inocențiu al Odesei, preoții Constantin Stratilatov, Grigorie Petrov și Serghie Certfericov, profesorul A.P. Lopuhin, Lev Tolstoi și alții) peste o sută de lucrări teologice, cărți de predici și broșuri religioase. Cele mai multe din aceste traduceri au apărut în colecția "Ogorul Domnului", cu 35 de volume, inițiată de el când se găsea la mănăstirea Neamț. Este și autorul unor lucrări teologice originale, mai ales de zidire sufletească pentru credincioși, pastorale, cărți de rugăciuni etc. A colaborat – îndeosebi cu traduceri și prelucrări din limba rusă – la revistele „*Biserica Ortodoxă Română*” (București), „*Viitorul*” (Iași), „*Luminătorul*” (Chișinău) și altele.

Justinian Marina, cel de-al treilea patriarh, a păstorit Biserica noastră vreme de 29 de ani. Ierarh de aleasă destoinicie, cu minte ageră și voință neînfrântă, cumpănit în judecată și înzestrat cu bogate daruri sufletești, a știut să orienteze activitatea Bisericii în noile condiții ale instaurării regimului comunist la noi în țară, ridicând mult prestigiul Ortodoxiei românești în lumea creștină. Dacă până atunci treapta de Patriarhie era la noi mai mult un simbol, un nume frumos și răsunător, dar lipsit de consistență, patriarhul Justinian i-a dat suport material și autoritate canonică. Este considerat cel mai mare patriarh și o figură reprezentativă a întregii Ortodoxii.

S-a născut la 22 februarie 1901, în satul Suești, comuna Cernegești, județul Vâlcea, și a primit la botez numele Ioan. După absolvirea Seminarului teologic *Sfântul Nicolae* din Râmnicu-Vâlcea (1915-1923) a urmat cursurile Facultății de Teologie din București (1925-1929), obținând licența în 1929. A funcționat ca învățător în comuna Olteanca - Vâlcea (1923-1929) și în comuna Băbeni – Vâlcea (1924-1930). Paralel cu activitatea de învățător, a fost preot paroh în Băbeni (1924-1932), director al Seminarului teologic și preot slujitor la catedrala episco-

pală din Râmnicu-Vâlcea (1932-1933), apoi, preot paroh la biserica *Sfântul Gheorghe* din Râmnicu-Vâlcea (1933-1945).

Rămas văduv prin decesul soției, a fost ales în 1945 arhiepiscop vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, cu titlul de *Vasluianul*, apoi, în august 1947, locțiitor al Scaunului mitropolitan din Iași, iar la 19 noiembrie 1947, arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei, înscăunat la 28 decembrie, același an. Din februarie 1948 este locțiitor de patriarh. La 24 mai 1948 a fost ales arhiepiscop al Bucureștilor, mitropolit al Ungrovlahiei și patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Înscăunat la 6 iunie 1948 a păstorit până la moarte, în 26 martie 1977. Mormântul se află în biserica mănăstirii Radu Vodă din București.

Ca patriarh, a rămas în istoria Bisericii românești prin cunoscutul său *Apostolat social*, care a dat o nouă orientare activității Bisericii în condițiile de viață impuse de instaurarea regimului comunist. Patriarhia Română avea acum numai cinci mitropolii (Ungrovlahia, Moldova și Suceava, Ardealul, Oltenia și Banatul), cu 13 eparhii sufragane în țară, la care se adăugau două eparhii românești în diaspora (a românilor din America și cea a românilor de la Paris). Se pierduseră două mitropolii, fiecare cu câte două eparhii sufragane (Mitropolia Basarabiei, cu Arhiepiscopia Chișinăului și Episcopia Cetății Albe-Ismail, și Mitropolia Bucovinei, cu Arhiepiscopia Cernăuților și Episcopia Bălți-Hotin), prin ocupația străină a Basarabiei și Bucovinei de Nord.

În anii păstoririi sale, între altele, la 19-20 octombrie 1948 s-a adoptat un nou *Statut* de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române, urmat de o serie întregă de *Legiuiri* și *Regulamente* bisericești menite să dea Patriarhiei noastre nu numai un spor de putere, ci mai ales un dreptar de cărmuire în deplinătatea prerogativelor rânduite de canoane și de predaniile Sfinților Părinți; s-a refăcut unitatea Bisericii strămoșești, prin revenirea greco-catolicilor la Ortodoxie, în 1948; s-a făcut prima canonizare de sfinți români în 1950, proclamați solemn în 1955; s-au restaurat zeci de biserici și mănăstiri monumente istorice și de arhitectură bisericească și s-au zidit sute de biserici noi; s-a reorganizat învățământul teologic, începând din 1948, cu două Institute teologice universitare (București și Sibiu) și șase seminarii (București, Buzău, Mănăstirea Neamț, Cluj, Craiova și Caransebeș). Totodată, s-a reorganizat Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, prin integrarea editurii, tipografiei, care a fost extinsă și modernizată, și atelierelor de obiecte bisericești, înființate în 1950; s-a tipărit *Biblia* sinodală, în două ediții (1968 și 1975), *Noul Testament* (1951) și toate cărțile de cult, fiecare în mai multe ediții, și s-au editat noi periodice bisericești, centrale și mitropolitane, precum și toate manualele necesare învățământului teologic; au văzut lumina tiparului o serie de lucrări cu caracter teologic și istoric, scrise de ierarhi, profesori de teologie, preoți. Însuși patriarhul Justinian a publicat 12 volume, sub titlul sugestiv *Apostolat social*, cu toate pastoralele, cuvântările și articolele sale din perioada anilor 1948-1976. De asemenea, li s-au asigurat preoților de mir salarii și pensii, ca și posibilități de îngrijire a sănătății în casele de odihnă și tratament ale Bisericii; s-au înființat așezăminte de asistență socială pentru preoți și călugări bătrâni (mănăstirea Dealu) și pentru călugărițe și preotese bătrâne și văduve (mănăstirea Viforâta).

Pe plan extern, s-au întărit legăturile cu toate Bisericile Ortodoxe surori și s-au extins relațiile cu Bisericile creștine, iar din 1961, când Biserica Ortodoxă Română a intrat în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, ea participă activ la mișcarea ecumenică actuală (Consiliul Mondial al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene și altele). Patriarhul Justinian a vizitat, în fruntea unor delegații sinodale, Bisericile Ortodoxe Rusă (de mai multe ori), Bulgară (1953, 1966, 1971), Sârbă (1957), Greacă (1963, 1971, 1975), Patriarhiile de Constantinopol (1968), Alexandria (1971), Ierusalim (1975), apoi Bisericile Vechi Orientale: Armeană (1958 și 1966), Etiopiană (1969 și 1971), Coptă (1969 și 1971), Siriană din Malabar-India (1969), unele Biserici Romano-Catolice naționale: Austria (1969), Germania (1970), Belgia (1972), precum și Biserica Vechilor Catolici și Biserica Anglicană. Delegați ai tuturor acestor Biserici l-au vizitat pe patriarhul Justinian și Biserica Ortodoxă Română.

Cel de-al patrulea patriarh, **Iustin Moiescu**, ales la 12 iunie 1977 și înscăunat la 19 iunie, același an, a păstorit până la 31 iulie 1986, când a trecut la cele veșnice. Mormântul se află în Catedrala Patriarhiei din București. S-a remarcat ca un mare cărturar și ecumenist creștin.

S-a născut la 5 martie 1910, în comuna Căndești, județul Argeș, în familia unui învățător, mort în primul război mondial, și a primit la botez numele Iustin. A urmat Seminarul orfanilor de război din Câmpulung (1922-1930) și Facultatea de Teologie din Atena (1930-1934). După studii de specializare la Facultatea de Teologie romano-catolică din Strasbourg (1934-1936), se reîntoarce la Atena, în 1936, și susține teza de doctorat în teologie, cu titlul *Evagrie din Pont. Viața, scrierile și învățătura*. Teza sa de doctorat, tipărită în limba greacă (Atena, 1937, 155 p.), a fost premiată de Academia de Științe din Atena.

Este profesor de Limba latină la Seminarul *Nifon Mitropolitul* din București (1937-1938), profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie ortodoxă a Universității din Varșovia (1938-1939), profesor de Exegeza Noului Testament la Facultatea de Teologie din Cernăuți, mutată la Suceava după ocuparea Bucovinei (1940-1946), transferat în 1946 la Facultatea de Teologie din București (devenită după 1948, Institutul Teologic Universitar). Ca profesor de teologie a publicat mai multe cărți și lucrări de specialitate, precum și unele traduceri din grecește, apărute în revistele bisericești.

Ales arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului la 26 februarie 1956, a fost hirotonit arhieru la 15 martie și înscăunat al 18 martie, același an. După un an, la 10 ianuarie 1957 este ales arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei și înscăunat la 13 ianuarie, același an, unde păstorește vreme de 20 de ani. În acest răstimp a ridicat noi clădiri în incinta Centrului eparhial, a refăcut catedrala și reședința mitropolitană, a restaurat mănăstirile și bisericile monumente istorice din Moldova, a zidit noi clădiri la Seminarul teologic de la mănăstirea Neamț și le-a reparat și utilat pe cele existente. A publicat numeroase studii și articole, pastorale, cuvântări, dări de seamă, mai ales în revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei”.

Ca mitropolit la Iași a fost delegat de Sfântul Sinod să reprezinte Biserica Ortodoxă Română la zeci de întruniri intercreștine, aducându-și o contribuție importantă la promovarea ecumenismului creștin. A condus delegații ortodoxe române

în vizitele făcute altor Biserici: Anglia (1958), Biserica Siriană din Malabar (1961), America și Canada (1970), Biserica Luterană din Danemarca (1971), Patriarhia ecumenică din Constantinopol (1974) și a făcut parte din unele delegații sinodale conduse de patriarhul Justinian. A primit numeroase delegații străine la Iași sau în cuprinsul Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Ca membru în Comitetul Central al Consiliului Mondial al Bisericilor (1961-1977) a participat la Adunările generale de la New Delhi (1961), Uppsala (1968) și Nairobi (1975) și la sesiunile anuale ale Comitetului Central la Paris (1962), Geneva (1966, 1973, 1976), Heraklion-Creta (1967), Canterbury (1969), Addis-Abeba (1971), Utrecht (1972), Berlin (1974). A făcut parte din Prezidiul Conferinței Bisericilor Europene și din Comitetul Consultativ, participând la Adunările generale Nyborg IV (1964), Nyborg V (1966), Nyborg VI (1971) și Engelberg (1974). A condus delegațiile Bisericii Ortodoxe Române la conferințele panortodoxe de la Rodos (1961, 1963, 1964) și Chambesy (1968), și la prima conferință pregătitoare a Sfântului și Marelui Sinod Panortodox (Chambesy, 1971).

A păstorit ca patriarh în vremuri grele, când constrângerile și ingerințele statului comunist în treburile Bisericii s-au manifestat deschis. În urma demersurilor sale au fost aleși doi episcopi-vicari, cu reședința la Argeș și, respectiv, Constanța, a început construcția unei noi clădiri pentru Institutul Teologic din București, a înzestrat tipografia Institutului Biblic cu utilaje noi și a reorganizat Atelierele Patriarhiei. A acordat atenție deosebită activității editoriale, inițiind colecția intitulată *Părinți și scriitori bisericești*, proiectată în 90 de volume, precum și colecția *Arta creștină în România*, în 6 volume. Prin purtarea sa de grijă s-a tipărit o nouă ediție sinodală a *Bibliei* (1982), o nouă ediție a *Noului Testament* (1979), cărți de cult și manuale pentru studenții teologi și elevii seminariști, s-a îmbunătățit conținutul teologic al revistelor bisericești și s-au editat buletine ale comunităților ortodoxe române de peste hotare. A condus delegații sinodale care au vizitat, în mai multe rânduri, pe românii din Europa și pe cei din America și Canada, sediul Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva, Patriarhia ecumenică (1978), Bisericile Ortodoxe Rusă (1980), Sârbă (1981), Bulgară (1982), Greacă (1984), Biserica Luterană din Suedia (1981), Biserica Reformată din Ungaria (1982). A primit vizita la București a unor înfaștătători și reprezentanți de Biserici și confesiuni creștine din lumea întreagă.

De la decesul patriarhului Iustin, destinele Bisericii Ortodoxe Române sunt conduse de **Prea Fericitul Părinte Teoctist**, al cincilea patriarh. Desemnat locțiitor de patriarh la 31 iulie 1986, ales patriarh la 9 noiembrie și întronizat la 16 noiembrie, același an, Prea Fericirea Sa a împlinit în acest an jubiliar vârsta de 90 de ani, 55 de ani de arhierie și 19 ani de slujire patriarhală.

S-a născut la 7 februarie 1915, în satul Tocileni, județul Botoșani, ca penultimul din cei unsprezece copii ai părinților săi Dumitru și Marghioala Arăpaș. În 1928 intră ca frate în schitul Sihăstria, apoi la mănăstirea Vorona, iar în 1931 la mănăstirea Neamț, de unde pleacă la Seminarul monahal din mănăstirea Cernica, pe care-l urmează între anii 1932-1940. Tuns în monahism la mănăstirea Bistrița, județul Neamț, în 1935, cu numele Teoctist, a fost hirotonit ierodiacon pe seama acestei mănăstiri la 4 ianuarie 1937. După absolvirea seminarului, în 1940, se

înscrie la Facultatea de Teologie din București, unde obține licența în 1945, cu o lucrare susținută în cadrul catedrei de Liturgică. Paralel a îndeplinit diferite funcții în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și a fost diacon la Catedrala Patriarhiei. La 1 martie 1945 se transferă la Centrul eparhial Iași, unde este hirotonit ieromonah, în 25 martie 1945, și hirotesit arhimandrit în 1946. Studiază doi ani la Facultatea de Litere și Filozofie din Iași (1945-1947) și este preot slujitor și mare eclesiarh la Catedrala mitropolitană, din 1945, exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iașilor (1946-1948), apoi vicar administrativ al aceleiași Arhiepiscopii (1948-1950).

În 5 martie 1950 este ales și hirotonit episcop vicar patriarhal, cu titulatura de *Botoșăneanul*. În această calitate a fost secretar al Sfântului Sinod, rector al Institutului Teologic Universitar din București (1950-1954) și a condus diferite sec-toare din cadrul Administrației Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor. La 28 iulie 1962 a fost ales și la 16 septembrie, același an, înscăunat episcop la Arad, unde păstorește zece ani. Între decembrie 1969 și decembrie 1970 este și locțiitor de episcop la Oradea. În 28 ianuarie 1973 a fost ales și la 25 februarie, același an, înscăunat arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei. După patru ani, la 27 septembrie 1977 este ales și la 9 octombrie, același an, înscăunat arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei. Din iulie 1980 până în ianuarie 1982 a fost și locțiitor de mitropolit al Ardealului.

Prea Fericirea Sa a fost chemat la slujirea patriarhală, în 1986, într-o vreme când Biserica noastră era învăluită în volbura furtunii dezlănțuite de regimul comunist, încât primii patru ani de arhipăstorire au fost ani de grea încercare, de răbdare și trudă neîntreruptă pentru păstrarea ființei Bisericii și menținerea în comuniune a clerului și credincioșilor. După 1990, cu înțelepciune și demnitate, Prea Fericirea Sa a asigurat în lucrarea Bisericii puntea continuității, a trecerii de la suferință la libertate, aducătoare nu numai de binefaceri, dar și de dificultăți impuse de provocările schimbării.

Cu o inepuizabilă putere de muncă și o pilduitoare deschidere spre chemarea timpului, Prea Fericirea Sa a lucrat neobosit pentru stabilitatea și creșterea Bisericii noastre într-un context istoric intern și internațional nu întotdeauna prielnic. Rezultatele se cunosc: înmulțirea și întinerirea, în proporție de două treimi, a membrilor Sfântului Sinod; reactivarea unor eparhii și înființarea altora noi, în țară și peste hotare, între care reactivarea Mitropoliei Basarabiei în 1992; creșterea și diversificarea pe profile și specializări a școlilor teologice, potrivit noilor cerințe ale Bisericii, ajungându-se în prezent la 12 facultăți și 38 de seminarii, din care 4 monahale; introducerea predării religiei în școlile de stat; implicarea Bisericii în viața socială, prin asigurarea asistenței religioase în spitale, armată și penitenciare, concomitent cu activitatea social-caritativă și de ajutorare a bătrânilor, orfanilor, copiilor abandonati, a familiilor defavorizate; intensificarea activității editoriale, prin tipărirea tuturor cărților de cult, a *Bibliei* în mai multe ediții, inclusiv a *Bibliei-ediție jubiliară* a Sfântului Sinod, și creșterea numărului publicațiilor bisericești; zidirea în toată țara a sute de noi biserici, înființarea de noi schituri și mănăstiri, la care se adaugă canonizarea unor sfinți români în 1992.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a reeditat în 1988 *Biblia* de la București din 1688, a lui Șerban Cantacuzino, pentru care a primit premiul *Timotei*

Cipariu al Academiei Române. Este autorul mai multor lucrări teologice și a mii de predici, cuvântări, meditații, studii și articole reunite în colecția *Pe treptele slujirii creștine*, în care au apărut până acum XV volume, pentru care a fost ales în 1999 membru de onoare al Academiei Române. După 1990, a primit titlul academic de *Doctor Honoris Causa* al mai multor Universități din țară (Oradea, București, Petroșani, Galați, Constanța) și de peste hotare (Universitatea Catolică din Lublin-Polonia).

Prea Fericirea Sa a vizitat în mai multe rânduri comunitățile ortodoxe române din Europa Occidentală, America de Nord, Canada și America de Sud. A contribuit la strângerea legăturilor frățești cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, conducând delegații sinodale care au vizitat Patriarhia ecumenică (1987 și 1991), Patriarhia Bulgară (1987), Patriarhia Rusă (1988), Patriarhia Sârbă (1987 și 1995), Biserica din Cipru (1996), Biserica Greciei (1998), Biserica din Malabar-India (1998), Biserica din Polonia (2000) și a primit vizitele mai multor Întâistători de Biserici Ortodoxe, mai ales după 1990. Totodată, a manifestat deschidere spre cooperare și dialog cu alte Biserici și cu instituții internaționale creștine, grăitoare fiind vizita Papei Ioan Paul al II-lea la București, în 1999, și a Prea Fericirii Sale la Roma și Vatican, în 2002.

Sunt doar câteva din împlinirile ultimilor 15 ani, la care se adaugă inițiativa ridicării în București a Catedralei Mântuirii Neamului, dar suficiente pentru a înțelege răspunsul pe care îl dă Biserica noastră imperativelor epocii pe care o străbate țara și poporul român, în contextul integrării europene. Prin toate acestea și încă multe alte realizări care nu s-au spus aici, Biserica noastră și-a găsit locul ei firesc în noua întocmire democratică a țării, statornicindu-și în chip limpede vechile sale drepturi de autocefalie în afară și de conducere autonomă înăuntru. Încrederea pe care poporul român o exprimă constant din 1990 încoace în Biserica Ortodoxă Română și în rolul ei nedezmintit în viața țării, constituie confirmarea cea mai autentică și credibilă a viabilității lucrării sale de slujire a credincioșilor, sub călăuzirea înțeleaptă și roditoare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

*

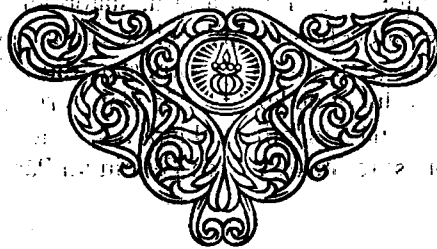
Plină de osârdie întru împlinirea îndatoririlor izvorâte din grija pentru călăuzirea și mântuirea fiilor săi duhovnicești, cârmuită cu înțelepciune și iscusință de Sfântul Sinod și binecuvântată cu trainice înfăptuiri, Sfânta noastră Biserică privește astăzi, cu îndreptățite nădejdi, din zarea celor 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de Patriarhat, la cununa de biruințe pe care cei cinci patriarhi i-au așezat-o pe frunte ca un nimb de slavă nepieritoare.

Reîmprospătând în amintirea noastră faptele mărețe ale trecutului nostru bisericesc, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române își pleacă frunțile în semn de aleasă cinstire în fața Întâistătorilor ei din acești 80 de ani pentru tot ce au înfăptuit cu râvnă sfântă și inimă caldă în vremea arhipăstoririi lor la cârma Patriarhiei Române.

La acest popas sărbătoresc se cuvine să ne aducem aminte, cu evlavie și re-
cunoștință, și de toți aceia care, de-a lungul veacurilor, s-au ostenit și au luptat
până la sacrificiul de sine pentru apărarea drepturilor și libertății poporului român
și ale Bisericii străbune: martiri, mărturisitori, voinici, ierarhi, cuvioși, preoți și
credincioși. Ne înclinăm, totodată, cu respect în fața memoriei fraților noștri de
neam și de credință care au căzut eroic pe câmpurile de luptă pentru întregirea
țării și pentru apărarea legii strămoșești.

Astăzi, Biserica Ortodoxă Română Autocefală, ridicată la cinstirea de
Patriarhie, păstrând unitatea dogmatică, canonică și cultică cu celelalte Biserici
Ortodoxe surori, își aduce contribuția sa prețioasă la îmbogățirea tezaurului spi-
ritual al întregii Ortodoxii și, în același timp, este un factor activ în strădania
Bisericilor de pretutindeni pentru unitatea creștină. Să ajute Bunul Dumnezeu ca
din zi în zi, din an în an și din deceniu în deceniu, Patriarhia Română să se întă-
rească și să sporească neîncetat, revărsând darurile credinței mântuitoare în sânul
obștei noastre dreptmăritoare, dornice de muncă și iubitoare de liniște și pace.

Prof. GHEORGHE VASILESCU

AUTOCEFALIE ȘI PATRIARHAT ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

În prima parte a anului 2005 se aniversează două mari evenimente din viața Bisericii Ortodoxe Române: *120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei*¹ și *80 de ani de la ridicarea ei la rang de Patriarhat*².

Pentru întâmpinarea acestor importante sărbători se cuvine a evidenția aportul clerului și al unor mireni (credincioși) la zidirea instituțională a *Autocefaliei* și *Patriarhatului român*.

1. Recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române

Ce înseamnă Autocefalia sau Biserica autocefală?

Prin Biserică autocefală se înțelege "independența administrativă, jurisdicțională a unei unități bisericești ortodoxe, constituită pe bază sinodală față de altă unitate constituită în același fel, în cadrul Ortodoxiei ecumenice"³.

În cazul Bisericii Ortodoxe Române este vorba despre independența ei față de Patriarhia Ecumenică din Constantinopol.

Se poate afirma că, încă de la începuturile vieții creștine pe teritoriul țării noastre⁴, cea dintâi eparhie cunoscută până azi, Tomisul, s-a bucurat de o anumită *independență, neatârnare (autocefalie)*⁵, stare ce a existat și în veacurile următoare⁶.

În mod concret, recunoașterea acestei stări de fapt s-a pus abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza (1859-1866)⁷, în contextul unificării "celor două Biserici naționale din Moldova și Muntenia"⁸, problemă abordată cu prilejul deschiderii sesiunii anului 1863-1864 a Adunării Elective a României (din 3 noiembrie 1963); la scurtă vreme (la începutul anului 1864), guvernul său a elaborat un proiect de lege pe această temă

1. Iată câteva lucrări despre această problemă: Pr. Prof. Liviu Stan, *Obârșia autocefaliei și autonomiei. Teze noi*, în "Mitropolia Olteniei", XIII (1961), nr. 1-4, p. 80-113; idem, *Autocefalia și autonomia în Ortodoxie*, în "Mitropolia Olteniei", XIII (1961), nr. 5-6, p. 278-316; Idem, *Autocefalia și autonomia în Biserica Ortodoxă*, în "Mitropolia Moldovei și Sucevei", XXXVIII (1962), nr. 7-8, p. 567-579; Constantin Pârvu, *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române*, în "Studii Teologice", VI (1954), nr. 9-10, p. 510-529.

2. Despre patriarhat vezi la: Irimie Marga, *Instituția patriarhatului în Biserică*, în "Mitropolia Ardealului", XXXV (1990), nr. 6, p. 50-60.

3. Pr. prof. Liviu Stan, *Despre Autocefalie*, în "Ortodoxia", VIII (1956), nr. 3, p. 373.

4. Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Câteva considerații privind vechimea "autocefaliei" Bisericii Ortodoxe Române*, în vol. "Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă", București, 1995, p. 69.

5. Prof. Emilian Popescu, *Începuturile îndepărtate ale autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române: Tomisul, Arhiepiscopie autocefală*, în vol. "Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române 1885-1985", București, 1987, p. 327; Idem, *Organizarea ecleziastică a provinciei Scythia Minor în secolele IV-VI*, în "Studii Teologice", XXXII (1980), nr. 7-10, p. 590-605.

6. Pr. prof. dr. Nicolae V. Dură, *Forme și stări de manifestare a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române de-a lungul secolelor. Mărturii istorice și canonice*, în "Centenarul autocefaliei...", p. 293u.

7. Pr. Nicolae Șerbănescu, *150 de ani de la nașterea lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866)*, în "Glasul Bisericii", XL (1981), nr. 1-2, p. 156-166.

8. Idem, *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române cu prilejul centenarului 1885 - 25 aprilie 1985*, în "Centenarul autocefaliei...", p. 100.

(unificarea pomenită), precizând în articolul 2 că: "*Biserica Română este independentă de orice Biserică (autocefalos); ea se va administra de chiriarhul României Unite, care va purta titlul de Primat al României, de doi mitropoliți și de mai mulți episcopi*"⁹.

De remarcat că aceeași dorință de autocefalie a fost exprimată și de anumiți clerici, în diferite periodice ale timpului¹⁰.

Toate demersurile¹¹ lui Al. I. Cuza, precum și ale clerului Bisericii noastre s-au izbit de poziția dărză, a patriarhului ecumenic *Sofronie III* (1863-1866), supărat, mai ales, pentru secularizarea averilor mănăstirești închinată Locurilor Sfinte. Prin secularizare, Patriarhia Ecumenică pierdea imense venituri ce le obținea de pe urma mănăstirilor românești.

În pofida protestelor patriarhului pomenit, Cuza Vodă, susținut și de cei ce au fost favorabili obținerii autocefaliei, a promulgat, la 3 decembrie 1864: *Decretul organic pentru înființarea unei autorități centrale pentru afacerile religiei române (Decretul 1703)*; în articolele 1 și 3 se arăta că: "*Biserica Ortodoxă Română este și rămâne independentă de orice autoritate bisericească străină, în tot ceea ce privește organizația și disciplina*" și că "*Sinodul general al Bisericii Române păstrează unitatea dogmatică a sfintei credințe ortodoxe române cu Marea Biserică de Răsărit, prin coînțelegere cu Biserica Ecumenică a Constantinopolului*"¹²; prin acest decret, Statul român prevedea și susținea "autocefalia Bisericii sale"¹³.

A urmat o altă serie de contacte între Patriarhia Ecumenică și autoritățile bisericești și laice din țara noastră; dacă sinodalii constantinopolitani au socotit că "*proclămarea de sine a Bisericii Române ca independentă... este... contrară canoanelor și vechii tradiții a Bisericii*"¹⁴, mitropoliții *Nifon* al Ungrovlahiei și *Calinic Miclescu* al Moldovei, împreună cu domnitorul Cuza au apărut (prin scrisori către Patriarhia Ecumenică) cu demnitate și dărzanie independență Bisericii noastre.

'Aceeași poziție au manifestat-o ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, precum și conducerea țării și după înlăturarea lui Cuza de la tron (în 11 februarie 1866); de pildă, Consiliul de Stat, voind să ducă la îndeplinire idealul lui Al. I. Cuza, în legătură cu autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, a înaintat Constituantei, în martie 1866 "un proiect de lege nouă, Legea Organică pentru Biserica Ortodoxă Română", în care la articolul 2 se preciza că: "*Biserica Ortodoxă a României este și rămâne autocefală, liberă și nedependentă de orice Biserică străină în toate ce privește organizarea și disciplina ei*"¹⁵; aceeași idee a fost inserată și în Consti-

9. *Biserica*, București, III (1864), nr. 2, din 2 ian. 1864, p. 13.

10. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Optzeci de ani de la dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române - 25 aprilie 1885-25 aprilie 1965*, în "*Biserica Ortodoxă Română*", LXXXIII (1965), nr. 3-4, p. 252.

11. Pr. prof. dr. Liviu Stan, *Sprîjinirea luptei de independență a poporului român prin lupta Bisericii pentru autocefalie*, în "*Ortodoxia*", XX (1968), nr. 4, p. 618.

12. *Decret organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru afacerile religiei române*, București, 1865; C. Drăgușin, *Legile bisericești ale lui Cuza Vodă și lupta pentru canonicitate*, în "*Studii Teologice*", IX (1957), nr. 1-2, p. 86-103.

13. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Autocefalia...*, p. 103.

14. Arhim. Fotie Balamaci, *Documente, Corespondența între Patriarhia din Constantinopol și Mitropolitul D. Dr. Nifon, între domnitorul Alexandru Ioan Cuza și între toate Bisericile Ortodoxe, cu privire la legile aprobate de către Guvernul României, prin sinodul din 1864*, București, 1913, p. 66-68.

15. *Ecclesia*, (București), II (1867), nr. 2, din 28 februarie 1867, col. 42-43.

tuția României din 30 iunie 1866, unde în articolul 21 se arătau următoarele: "*Biserica Ortodoxă Română este și rămâne neatârnată de orice chiriarhie străină, păstrându-și însă unitatea cu Biserica ecumenică a Răsăritului, în privința dogmelor*"¹⁶. Pe baza acestor prevederi a fost alcătuit un Proiect de Lege Organică și înaintat Senatului de către Guvern (în 23 ianuarie 1867); în articolul 2 al proiectului se arăta: "*Biserica Ortodoxă a României este și rămâne autocefală, liberă și independentă de orice Biserică străină întru tot ce privește organizarea și disciplina ei*"¹⁷. Dicuțiile asupra acestui proiect au durat mai bine de doi ani; într-o primă formă a fost redactat abia în vara anului 1869; iată ce s-a precizat între altele: "*Biserica Ortodoxă Română... este și rămâne independentă de orice chiriarhie străină...*"¹⁸, proiect votat mai apoi atât de către Senat cât și de Camera Legislativă (tot în 1869). Dar înainte ca acest proiect să devină lege, conducătorul țării de atunci (Carol) l-a trimis "în taină" patriarhului ecumenic *Grigorie VI* (1866-1871), pentru a face unele "observații" cu privire la el; obiecțiile patriarhului, trimise în scris înaltului demnitar pomenit (în 25 ianuarie 1870) arată dorința neclintită a ecumenicului ca Biserica Română să rămână în continuare dependentă de Patriarhia din Constantinopol¹⁹. Atitudinea de neînduplecat a patriarhului ecumenic a fost însă aspru criticată de către clericii și mirenii care susțineau autocefalia Bisericii noastre²⁰. În forma finală, Legea Organică a Bisericii Ortodoxe Române a fost votată de Cameră și de Senat, în 14 decembrie 1872, iar după sancționarea ei de către domnitorul Carol s-a numit: *Legea pentru alegerea Mitropoliților și episcopilor eparhioți, cum și a constituirii Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Române*²¹; de remarcat că în articolele 9, 10 și 12 ale acesteia Biserica Ortodoxă Română a fost numită în mod expres *autocefală*²².

Demersurile Bisericii noastre pe lângă Patriarhia Ecumenică au continuat și sub patriarhii *Antim VI* (1871-1873) și *Ioachim III* (1878-1884); dacă primul și-a dat o "consimțire tactică"²³, cel de-al doilea a avut o atitudine intransigentă față de acțiunile românești; aceasta a fost cauzată și de faptul că ierarhii noștri au sfințit Sfântul și Marele Mir, în Joia Mare (25 martie 1882), în Catedrala mitropolitană din București, "act liturgic specific de autocefalie"²⁴. În această situație, ecumenicul pomenit a trimis, în 10 iulie 1882, o aspră scrisoare ierarhilor din Regatul României, învinuindu-i că au ignorat drepturile Patriarhiei ecumenice, făcându-se după spusele lui "... în loc de păzitori ai ordinii ce domnește în Bi-

16. Ioan M. Bujoreanu, *Colecțiune de legiurile României vechi și noi, câte s-au promulgat până la finele anului 1870*, I, București, 1873, p. 14.

17. *Ecclesia*, (București), II (1867), nr. 1, din 29 ianuarie 1867, col. 3-4.

18. Arhiva Administrației Patriarhale, *Dosar nr. 5601*, (48/1871), f. 114.

19. *Românul*, (București), XIV (1870), p. 190.

20. *Ibidem*, p. 189-190.

21. *Biserica Ortodoxă Română*, I (1874-1875), nr. 2, p. 81-86.

22. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Autocefalia...*, p. 112.

23. *Ibidem*, p. 113.

24. *Ibidem*, p. 117; date despre Sfințirea Marelui Mir vezi la: Pr. Dr. Ioan V. Dură, *Sfințirea Sfântului și Marelui Mir în Biserica Ortodoxă Română. Secolele XVI-XIX*, în "Centenarul autocefaliei...", p. 417-432; Pr. Asist. N. Dură, *Dispoziții și norme canonice privind administrarea Sfântului și Marelui Mir pe teritoriile țării noastre, expresie elocventă a autocefaliei Bisericii Române de-a lungul secolelor*, în "Mitropolia Moldovei și Sucevei", LVII (1981), nr. 1-3, p. 39-57.

serică, tip al disordinei, ce merită cuvenitul blam²⁵; mai mult, în încheiere li s-a adresat ierarhilor noștri cu neînțelepte cuvinte ca acestea: "... inculpându-vă pe voi, ca fiind contravenitori ai ordinii eclesiastice și ca unii ce vă prezentați pe voi înșivă păstoriților voștri tip nu al ascultărilor legale și al supremației, dar, din contră, alăturarea cu dispozițiunile apostolice și sinodale, model de disordine și neascultare"²⁶. Reacția ierarhilor români n-a întârziat mult. Astfel că, în ședința Sfântului Sinod din 23 octombrie 1882, după ce scrisoarea patriarhului Ioachim III a fost analizată, s-a instituit o Comisie sinodală, care a avut însărcinarea de a alcătui un răspuns la acuzațiile aduse. Din cadrul acesteia, învățatul episcop *Melchisedec Ștefănescu* al Romanului (1879-1892) a fost delegat să alcătuiască scrisoarea de răspuns; mai apoi a întocmit și un raport temeinic, prezentat și aprobat în ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (din 23 noiembrie 1882); acesta s-a numit: *Act sinodal care cuprinde autocefalia Bisericii Ortodoxe Române și relațiile ei cu Patriarhia din Constantinopol*²⁷. În acest Act, ierarhul amintit "... cu puternice argumente teologice, canonice și din tradiția bisericească, a spulberat, una câte una, acuzațiile aduse de Patriarhia Ecumenică ierarhilor români, stăruind în chip deosebit asupra dreptului acestora de a prepara și a sfinți Sfântul și Marele Mir și mai cu seamă asupra autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române"²⁸. După ce raportul a fost semnat de către membrii Sfântului Sinod, în februarie 1883 a fost trimis patriarhul ecumenic din Constantinopol. După ce raportul a fost primit, patriarhul Ioachim III a început să-și schimbe atitudinea, arătându-se mai conciliant față de situația creată în sânul Bisericii Ortodoxe Române. Cu toate acestea, el n-a mai apucat să mai facă nimic, fiindcă în 30 martie 1884 s-a retras din scaun.

I-a urmat patriarhul Ioachim IV (1 octombrie 1884 - 14 noiembrie 1886), un ierarh echilibrat, care cunoștea bine starea "raporturilor" dintre Patriarhia Ecumenică și Biserica Română. Pentru rezolvarea amiabilă a acestei situații, patriarhul ecumenic pomenit a început un schimb de scrisori atât cu mitropolitul primat *Calinic Miclescu*, cât și cu Guvernul român, mai ales cu *Dimitrie A. Sturdza*, ministrul Cultelor; s-a constatat că mai existau încă dificultăți de ambele părți în ceea ce privea recunoașterea autocefaliei.

Cu toate acestea, într-o ședință secretă, (din februarie 1885) membrii Sfântului Sinod au delegat pe episcopul *Melchisedec Ștefănescu* al Romanului și pe episcopul *Iosif Gheorghian* al Dunării de Jos (1879-1886) să alcătuiască o scrisoare patriarhului Ioachim IV în care să se arate "doleanțele" ierarhilor noștri. A continuat și în lunile premergătoare un schimb de scrisori între cele două părți, dar fără nici un rezultat concret. Abia în 20 aprilie 1885, mitropolitul primat al României (în numele Sfântului Sinod) a trimis o scrisoare prin Ministrul Cultelor patriarhului ecumenic Ioachim IV, prin care a cerut, în mod formal, recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române²⁹. În același timp, *Dimitrie Sturdza* a

25. *Biserica Ortodoxă Română*, VI (1882), nr. 12, p. 736.

26. *Ibidem*, p. 737.

27. Amănunte despre Ședința Sfântului Sinod vezi în: *Biserica Ortodoxă Română*, VII (1883), nr. 7, p. 567-568.

28. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Autocefalia...*, p. 119-120; Vezi textul întreg al Actului sinodal în: *Biserica Ortodoxă Română*, VI (1882), nr. 12, p. 738-757.

29. *Acte privitoare la autocefalia Bisericii Ortodoxe Române*, București, p. 7-8.

trimis o scrisoare patriarhului Ioachim IV, în numele Ministrului Cultelor (tot în 20 aprilie 1885), cu rugămintea de a acorda autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, fapt ce ar duce la pace și unitate în Biserica din Răsărit.

După ce scrisorile amintite au ajuns la Constantinopol, în **25 aprilie 1885**, patriarhul Ioachim IV a convocat Sinodul patriarhal, iar "după ce a luat cunoștință de cuprinsul lor, a decis "... să recunoască formal autocefalia Bisericii Ortodoxe Române" (n.n.)³⁰. Mai apoi au fost alcătuite în grabă scrisorile de răspuns pentru mitropolitul primat Calinic Miclescu și pentru ministrul Dimitrie A. Sturdza și cu aceeași dată (25 aprilie 1885) a fost semnat **Tomosul patriarhal și sinodal de recunoaștere a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române**; cele două scrisori, precum și Tomosul de autocefalie au fost trimise la București prin *Gheorghe Ghica*, reprezentantul țării noastre la Istanbul. Iată ce se arată între altele în acest Tomos: "Și fiindcă Înalț Prea Sfințitul și Prea Cinstitul Mitropolit al Ungrovlahiei, Domnul Calinic, în urmarea motivelor pe atât de drepte, pe atât de legitime, în numele Sfântului Sinod al Prea Sfințitelor Arhieriei ai României și cu consimțământul M. S. Regelui României și al Guvernului său regal, a cerut de la Biserica noastră prin epistola înaintată și recomandată de excelența Sa Ministrul Cultelor și al Instrucțiunii Publice al României, Domnul Dimitrie Sturdza, binecuvântarea și recunoașterea Bisericii Regatului României ca autocefală – smerenia Noastră a primit această cerere și a găsit-o ca fiind dreaptă și conformă cu așezămintele bisericești. Așadar, după ce am deliberat cu Sfântul Sinod cel de pe lângă noi al Prea iubiților noștri frați în Sfântul Duh și coliturghisitori, **declaram că Biserica Ortodoxă din România să se zică și să se recunoască de către toți neatârnată și autocefală, administrându-se de propriul și Sfântul său Sinod...**" (n.n.)³¹; astfel că, după două decenii de "tratative" cu Patriarhia Ecu­menică, *Biserica Ortodoxă Română a fost recunoscută autocefală*, prin aceasta sporind prestigiul Ortodoxiei Răsăritene.

În aceeași zi (25 aprilie 1885), patriarhul Ioachim IV a trimis enciclice patriarhatelor din Răsărit, precum și Bisericilor Ortodoxe autocefale, aducându-le la cunoștință că a recunoscut și autocefalia Bisericii Ortodoxe Române.

La scurt timp (la 1 mai 1885) a avut loc ședința Sfântului Sinod în care s-a luat act de Tomosul de autocefalie și de conținutul scrisorilor trimise de la Constantinopol. În mesajul de deschidere, regele Carol I și-a exprimat bucuria că recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române s-a înfăptuit pe vremea sa și cu sprijinul susținut al guvernului țării³².

În urma scrisorilor mitropolitului primat Calinic Miclescu, precum și ale patriarhului Ioachim IV (din cursul anului 1885) mai multe biserici Ortodoxe autocefale au recunoscut autocefalia Bisericii noastre.

În epoca noastră, într-una din scrierile sale, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, referindu-se la acest act epocal din viața Bisericii Ortodoxe Române, a afirmat între altele: "Demersurile bisericești și de stat de pe lângă Patriarhia Constantinopolului în vederea recunoașterii acestei vrednicii supreme în Orto-

30. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Autocefalia...*, p. 128.

31. *Acte privitoare...*, p. 17.

32. *Ibidem*, p. 3-4.

doxie – cum de altfel s-au mai încercat în decursul istoriei, au avut deplina acoperire canonică și legală. Ele au avut ecoul dorit în înțelegerea și receptivitatea înțeleptului patriarh ecumenic, de pioasă memorie, Ioachim al IV-lea și ale Sfântului Sinod din jurul său. Și astfel Tomosul de recunoaștere oficială a autocefaliei, semnat și pecetluit de patriarhul Constantinopolului, în ziua de 25 aprilie 1885, a intrat în rândul marilor acte istorice, de valoare neprețuită, alăturându-se tezaurului nemuritor al Bisericii și neamului românesc. În el sunt înscrise cu litere de foc ale Duhului Sfânt numele și vredniciile tuturor moșilor și strămoșilor noștri, ierarhi și credincioși, care din veac în veac au mărturisit și trăit Evanghelia păcii și predica Sfântului Apostol Andrei.

Din Biserică-fică, Biserica Ortodoxă Română a devenit Biserică-soră, așa cum se și precizează în Tomosul patriarhal. În rădăcinată în viața și tradițiile poporului nostru și înveșmântată cu autocefalia, Biserica Ortodoxă Română a pășit cu o tot mai sporită vigoare pe drumul slujirilor ei spirituale³³.

Recunoașterea, în mod formal, a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române în 25 aprilie 1885 a fost un pas important spre o nouă etapă de prestigiu, în istoria sa, înălțarea ei la rang de *Patriarhie*.

2. Înființarea Patriarhiei Române

Înfăptuirea unității de stat a României (la 1 Decembrie 1918) a dus, în mod firesc, la schimbări majore și în viața Bisericii noastre. Cea mai importantă problemă ce trebuia rezolvată era aceea a unificării bisericești, administrative, unitare, sub oblăduirea Sfântului Sinod din București. De pildă, în provinciile românești de până acum s-a putut distinge o organizare bisericească diferită³⁴, în general ierarhia având cuvântul hotărâtor în rânduirea problemelor eclesiastice; singura provincie unde s-a păstrat tradiția Bisericii primare (adică cea bună conlucrare dintre clerici și mireni) a fost Transilvania care avea o organizare (bisericească) corespunzătoare, bazată pe Statutul Organic al mitropolitului Andrei Șaguna; prin cele două principii de bază "... *autonomia* față de stat... o apăra de orice amestec sau aservire din partea conducerii lumești și *sinodalitatea*, colaborarea dintre clerici (1/3) și mireni (2/3) la conducerea treburilor bisericești... o apăra de orice încercare de absolutism ierarhic"³⁵. Astfel că, dintre toate *normele canonice* după care se conduceau Bisericile din Provinciile românești, cea mai echilibrată "Rânduială" era în Biserica Ortodoxă transilvăneană, fiindcă în Statutul Organic al lui Șaguna se află o evidentă conlucrare benefică între cler și mireni din sânul Bisericii lui Iisus Hristos.

Primii pași spre unificarea bisericească au fost făcuți de către anumiți clerici transilvăneni; de pildă, prin intermediul revistei *Renașterea română* din Sibiu (din 24 februarie 1919) a fost convocat primul Congres preoțesc din Transilvania (de la Marea Unire din 1918), în care s-a pus problema organizării unitare a Bisericii

33. *Prefață*, la vol. "Centenarul autocefaliei...", p. II-III.

34. Pr. Dr. Nicolae Șerbănescu, *Patriarhia Română la 70 de ani (1925-1995)*, în vol. "Autocefalie, Patriarhie...", p. 245.

35. Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 3, București, Ed. a II-a, p. 407.

Ortodoxe Române; Congresul a fost organizat de către un Comitet pregător, în frunte cu Dr. Ioan Lupaș, pe atunci protopop al Săliștei Sibiului. Congresul s-a ținut în sala Palatului județean din Sibiu, în zilele de 6, 7 și 8 martie 1918, la care au participat aproximativ 700 de clerici și un mare număr de credincioși, reprezentanți ai Bisericii noastre din Țara Românească, Bucovina precum și protopopul unit Ilie Dăianu din Cluj. În cadrul acestui Congres au fost prezentate mai multe referate pe tema unificării bisericești între care s-a remarcat cel al protopopului Dr. Gh. Ciuhandu din Arad: *Împreunarea Bisericilor Ortodoxe pe teritoriul României Mari într-o singură Biserică Ortodoxă Română și raportul acestei Biserici față de Stat*³⁶; prin urmare, acest referat a pus pentru prima dată, în mod ferm, problema înființării Patriarhiei Române. O lună mai târziu (în 23 aprilie 1919), Sinodul ierarhilor Mitropoliei Ortodoxe din Transilvania, luând în discuție problema unificării bisericești (pe baza canonului 34 apostolic) a hotărât între altele: "I. Biserica Ortodoxă Română din Ardeal, Banat și părțile românești din Ungaria, cuprinsă de o adâncă bucurie, revine din nou în sânul Bisericii Ortodoxe Române..., de care o rupsesse vitregia timpurilor și reînoiește vechile sale legături de unitate cu Mitropolia Ungrovlahiei, dorind a forma parte integrantă a Bisericii mame din România unită cu Basarabia și Bucovina; II. În scopul acesta, episcopatul nostru roagă, cu adâncă smerenie, pe Prea Sfințitul Sinod episcopesc central de la București să primească cu frățească dragoste, pe episcopii Mitropoliei noastre în șirul membrilor Sinodului episcopesc, statormicind împreună locul șederii lor după ordinea ierarhică; III. Sinodul nostru constată necesitatea de a se uniformiza organizarea Bisericii în întreaga (țară), introducându-se o autonomie perfecționată pe baza experiențelor pe care le avem noi după o practică de 50 de ani a vieții bisericești-constituționale, având a se admite și mireni în corporațiunile bisericești de natură administrativă, culturală, financiară, umanitară, socială și electorală și susținându-se drepturile ierarhice ale preoților și episcopilor, respectiv ale Sinodului episcopesc, ca supremă autoritate conducătoare a Bisericii; IV. Până când se va face o organizare uniformă, Mitropolia noastră își păstrează organizația sa pe temeiul "Statutului Organic", dar ca parte integrantă a Bisericii românești din statul român întregit"³⁷.

Problema unificării bisericești, pe baza Statutului lui Andrei Șaguna s-a aflat înscrisă și în coloanele presei românești din Transilvania acelor vremuri, între susținători, la loc de frunte aflându-se mitropolitul Nicolae Bălan al Transilvaniei (1920-1955).

În același timp, în cursul lunii mai 1919, Congresul superior bisericesc, alcătuit din membrii Sfântului Sinod (București) din reprezentanți ai Facultății Teologice din București și Cernăuți, ai Seminariilor teologice, ai mănăstirilor, ai clerului de mir, au început pregătirile pentru unificarea bisericească. Un prim pas a fost înființarea unei comisii alcătuită din reprezentanți ai eparhiilor din România Mare; în zilele de 12-15 iunie comisia pomenită a lucrat la Sinaia, sub conducerea

36. Cf. *Congres al preoțimii din Mitropolia românilor ortodocși din Ardeal, Banat, Crișana, Maramureș, ținut la Sibiu în zilele de 6/19-8/21 martie 1919*, în "Analele Asociației "Andrei Șaguna" a clerului Mitropoliei Ortodoxe din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș", Sibiu, 1919, p. 81-132.

37. *Întreaga hotărâre vezi în: Arhiva Sfântului Sinod (București), Dosar nr. 147, f. 299-303.*

mitropolitului *Pimen Georgescu* al Moldovei (1853-1934)³⁸; în timpul dezbaterilor au fost rânduite câteva principii: "Să se decreteze unificarea ierarhică și canonică a Bisericilor Ortodoxe Române din toate provinciile reunite ale Patriei mame și anume să se înceapă această lucrare cu forul suprem de conducere bisericească, Sfântul Sinod; 2. În virtutea acestui principiu de reîntregire, la cea mai apropiată ședință a Sfântului Sinod să fie convocați, ca membri de drept istoric ai acestei înalte corporațiuni, toți ierarhii Bisericii Ortodoxe Române din provinciile României Întregite; 3. În lucrarea de organizare bisericească, pe baze canonice și autonome, din punct de vedere reprezentativ, administrativ, legislativ și judecătoresc, se ia ca punct de plecare pentru dezbateri Statutul organic al Mitropoliei Ortodoxe Române din Transilvania..."³⁹.

Pe baza propunerilor de la Sinaia, ierarhii ortodocși din provinciile României Mari (în cadrul ședinței extraordinare a Sfântului Sinod, din 30 decembrie 1919) au făcut următoarea propunere: "Unirea națiunii române – cea din 1918 – să se extindă și asupra Sfintei noastre Biserici strămoșești așa ca Biserica Ortodoxă a Basarabiei, a Bucovinei, a Ardealului, a Banatului, a Crișanei și cea din părțile ungare să alcătuiască o singură Biserică Autocefală Națională Română, a cărei autoritate supremă este Sfântul Sinod al Sfintei Biserici Ortodoxe Autocefale a României întregi"⁴⁰; această solicitare a fost analizată și însușită de Sfântul Sinod în aceeași zi (30 decembrie 1919), făcându-se, astfel, un pas important către unificarea ierarhică și canonică a Bisericii Ortodoxe Române.

La începutul anului 1920 (în 12/25 februarie), Congresul Național Bisericesc al Românilor Ortodocși din Mitropolia Transilvaniei a declarat, de asemenea că: "Mitropolia românilor ortodocși din Transilvania și fosta Ungarie se unește pentru vecie cu Biserica vechiului regat, a Basarabiei și Bucovinei, alcătuiind o singură Biserică ortodoxă română autocefală, însă așa ca până la crearea unei organizații bisericești unitare, Biserica din provincia noastră mitropolitană își susține în întregime actuala sa organizație autonomă, călăuzită de conștiința că principiile depuse în Statutul nostru organic trebuie să servească drept temelie la viitoarea organizație unitară a Bisericii Ortodoxe din România Întregită"⁴¹; era o hotărâre firească, prin care se dorea unitatea și binele întregii ortodoxii românești.

În direcția unificării bisericești s-au antrenat și diferiți oameni de cultură și de stat de la noi. De pildă, *Nicolae Iorga* într-unul din articolele sale (*Necesitatea înființării patriarhatului*) argumenta istoric dreptul Bisericii noastre de a fi înălțată la rang de Patriarhie⁴². În aceeași perioadă, ministrul Cultelor, Prof. Univ. Dr. *Alexandru Lapedatu* în articolul: *Înființarea Patriarhatului în Biserica Ortodoxă Română* a arătat mai întâi prestigiul moral, cultural și material câștigat de Biserica noastră în fața Ortodoxiei; la acestea a invocat și: "prestigiul politic de

38. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Înființarea Patriarhiei Române (1925)*, în "Biserica Ortodoxă Română", XCIII (1975), nr. 11-12, p. 1385.

39. Arhiva Sfântului Sinod (București), *Dosar nr. 147*, f. 106.

40. *Ibidem*, f. 102.

41. Arhiva Sfântului Sinod (București), *Dosar nr. 151*, f. 106.

42. *Universul* (București) din 7 decembrie 1924, republicat de Arhim. Tit Simedrea, *Patriarhia Românească. Acte și documente*, București, 1927, p. 7.

care se bucură Statul român în rândurile celorlalte State ortodoxe și... care... reclamă cu necesitate ca Biserica sa națională să nu rămână, în relație cu Bisericile acestora și acțiunile comune cu ele, în situație de inferioritate, numai prin faptul că, în ordinea sa ierarhică, nu are încă un Patriarhat național ca și acelea"⁴³. Prin urmare, prin afirmațiile sale, Prof. Alexandru Lapedatu a susținut ideea înființării Patriarhiei Române ca un act de prestigiu atât pentru Biserică cât și pentru țară. În ședința din 16 decembrie 1924, *Consiliul profesoral al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cernăuți* a înaintat un memoriu președintelui Sfântului Sinod, prin care l-a rugat să facă propunere "Sfântului Sinod și guvernului țării ca în viitoarea legislație bisericească să i se recunoască Mitropolitului Primat al Bisericii autocefale ortodoxe Române titlul de "Patriarh" care i se cuvine capului Bisericii noastre în conformitate cu tradiția bisericii, cu învățătura Sf. Canoane și cu importanța bisericii noastre"⁴⁴.

Tot în decembrie 1924, *Dionisie*, episcopul vicar al Eparhiei Chișinăului și Hotinului a propus și el înființarea Patriarhiei Române; în scrisoarea adresată mitropolitului primat Miron Cristea a spus între altele: "După ce poporul nostru, condus de Sf. Biserică a trecut prin atâtea greutăți și a ajuns în sfârșit la întregirea firească, adunând într-un mănunchiu toate ținuturile locuite de români, după ce Bisericile autocefale: Transilvăneană, Bucovineană, precum și cea Basarabeană s-au unit într-un singur trup, nu mai poate fi discuție decât despre ridicarea Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei la înălțimea de patriarhie și a face pe capul ei "Arhiepiscop al Bucureștilor și Patriarh a toată România"⁴⁵; era o dorință sinceră, un adevăr ce trebuia să se transpună în faptă.

La începutul anului 1925, istoricul *Ioan Lupăș* a susținut, de asemenea, ideea înființării Patriarhiei Române în articolul său intitulat: *Patriarhia Românească*, aducând și el, în sprijinul acesteia de ordin istoric⁴⁶.

Problema înființării Patriarhiei Române a constituit obiectul principal al lucrărilor Sfântului Sinod, deschise la București la sfârșitul anului 1924 și încheiate abia spre începutul lunii februarie 1925; de această dată, propunerea-mesaj, de înființare a Patriarhiei Române, venită din partea mitropolitului *Pimen Georgescu* al Moldovei (1909-1934, absent de la lucrări pe motiv de boală) a fost îmbrățișată de către toți membrii Sfântului Sinod; în încheierea mesajului său (citit în plenum Sfântului Sinod de către mitropolitul *Nectarie Catlarciuc* al Bucovinei) a arătat în mod expres că: "... Mitropolia Ungrovlahiei (Munteniei), cū scaunul Mitropolitan din București, să fie ridicată la rang de Patriarhie; iar mitropolitul Ungrovlahiei ca Primat al României, care de drept e și președintele Sfântului Sinod, să poarte titlul de **Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române** cu reședința la București"⁴⁷. Pe de altă parte, ministrul Cultelor Alexandru Lapedatu, prezent la dezbaterile din Sfântul Sinod (ca invitat) a arătat poziția sa favorabilă înființării Patriarhatului Român, implicit și a guvernului din care făcea parte; referindu-se

43. Arhim. Tit Simedrea, *op. cit.*, p. 12.

44. *Ibidem*, p. 29.

45. *Ibidem*, p. 29.

46. *Ibidem*, p. 15-16.

47. *Ibidem*, p. 24-25.

cu acel prilej la Înalta Instituție bisericească a afirmat între altele: "Și întru cât nici sub raport istoric și nici sub raport canonic nu se poate invoca vreun impediment serios împotriva unei asemenea înălțări în rang a capului Bisericii noastre naționale, aceasta în puterea autocefaliei sale și statul, în virtutea Suveranității sale, sunt de acord a aprecia că ridicarea Arhiepiscopului și Mitropolitului Ungro-Vlahiei, în calitatea sa de Primat al României, la rangul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, e o necesitate a noii organizații bisericești, reclamată de situația Bisericii noastre în lăuntrul Statului român și situația acestuia între celelalte state ortodoxe..."⁴⁸.

La urmă, episcopul *Vartolomeu Stănescu* al Râmnicului (1921-1938) a dat citire *Actului Oficial de înființare a Patriarhiei Române*; în încheierea acestuia, Sfântul Sinod a hotărât "... în ședința sa de astăzi, 4 Februarie a.c., cu consimțirea și a Onor. Guvern, înființarea Patriarhatului românesc, întâiul stătător al colegiului episcopesc românesc având a se intitula pe viitor: "Arhiepiscop al Bucureștilor și Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al României"⁴⁹.

După ce a fost citit Actul de înființare a Patriarhiei Române, Sfântul Sinod a luat o hotărâre în care s-a precizat între altele: "1. Se înființează în Țara Românească pentru Biserica ortodoxă autocefală Română demnitatea de Patriarh; 2. Arhiepiscopul și Mitropolitul Ungro-Vlahiei se ridică, în calitatea sa de Primat al României, la rangul de Patriarh al Bisericii ortodoxe autocefale române; 3. Înalț Prea Sfințitul D.D. Miron, actualul Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei devine în calitatea sa de Patriarh al României, Patriarh al Bisericii ortodoxe române; 4. Patriarhul Bisericii ortodoxe române se va bucura de toate drepturile recunoscute de Sf. Canoane și legile țării..."⁵⁰.

Prin această hotărâre, Sfântul Sinod valida ridicarea Bisericii noastre la rang de *Patriarhie*, iar titulatura de *Patriarh* i se acorda, în mod expres, Arhiepiscopului și Mitropolitului Ungrovlahiei în funcțiune, *Dr. Miron Cristea*; prin această decizie, Biserica Ortodoxă Română intra, deja, în rândul patriarhatelor ortodoxe. Mai apoi, propunerea de înființare a Patriarhiei Române a fost înaintată Senatului și Camerei deputaților spre aprobare; dacă în Senat Proiectul a fost primit cu 89 de voturi (două împotriva), în Camera deputaților, cu unanimitate de voturi (156 la număr)⁵¹; de remarcat că, în cele două camere au luat cuvântul, între alții, în favoarea înălțării Bisericii noastre la rang de patriarhat: istoricul *Gh. Ghibănescu*, din Iași, juristul *Constantin Dissescu*, preotul unit *Ilie Dăianu* din Cluj, Prot. Prof. *Ioan Lupăș*, din Cluj, Prof. *Petre Gârboviceanu* s.a.⁵².

În baza voturilor din Senat și Cameră (din 12 și 17 februarie 1925), la 23 februarie 1925, regele Ferdinand I a promulgat: *Legea pentru ridicarea Scaunului Arhiepiscopal și Mitropolitan al Ungrovlahiei, ca Primat al României, la rangul*

48. *Ibidem*, p. 33-34.

49. *Ibidem*, p. 38.

50. *Ibidem*, p. 39.

51. *Ibidem*, p. 109-110.

52. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe...*, p. 412.

de Scaun Patriarhal⁵³. Iată ce se arată în primele articole: "Art. 1. – Scaunul Arhiepiscopal și Mitropolitan al Ungrovlahiei se ridică, ca Primat al României, la rangul de Scaun Patriarhal; Art. 2. – Actualul Arhiepiscop și Mitropolit al Ungrovlahiei, înalt Prea Sfințitul D.D. Dr. Miron Cristea, devine, în calitatea sa de Primat al României, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române..."⁵⁴; astfel că, prin Legea promulgată de regele Ferdinand I, Statul nostru i-a dat, prin urmare o formă legală actului ridicării noastre la rang de Patriarhie.

Potrivit vechilor datine, patriarhul Miron Cristea a trimis, la 12 martie 1925, o scrisoare irenică tuturor Bisericilor Ortodoxe surori, înștiințându-le de ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie⁵⁵; amintim că, scrisoarea irenică a fost trimisă Patriarhiei Ecumenice prin profesorul *Dragomir Demetrescu*, de la Facultatea de Teologie din București (la începutul lunii mai 1925); în 30 iulie 1925, patriarhul ecumenic a dat *Tomosul* de recunoaștere a înființării Patriarhiei Române; el a fost adus la București de o delegație patriarhală abia la sfârșitul lunii septembrie 1925.

Din pricină că regele Ferdinand I era bolnav, ceremonia de investitură și înscăunare a primului patriarh, Miron Cristea a fost amânată până la 1 noiembrie 1925; la această mare ceremonie au participat (pe lângă membrii Sfântului Sinod și ai Statului român) reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori, dar și ai diferitelor culte din România; cu aceasta și Biserica Ortodoxă Română a intrat în rândul celorlalte Patriarhii Ortodoxe din Răsărit.

În concluzie, se poate afirma că *recunoașterea autocefaliei Bisericii noastre* (în urmă cu 120 de ani) și *înălțarea ei la rang de Patriarhie* (acum 80 de ani) sunt două pietre de hotar în istoria ei, pilonii de bază pe care s-a zidit mai apoi prestigiul Bisericii Ortodoxe Române în țară și în afara granițelor; ea este una dintre Instituțiile Divine de frunte ce promovează prin ierarhii săi, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, conc lucrarea dintre Bisericile și cultele din România, pacea și unitatea creștină în întreaga lume.

Pr. prof. dr. ALEXANDRU MORARU

53. Arhim. Tit Simedrea, *op. cit.*, p. 119-126.

54. Pr. Nicolae Șerbănescu, *Înființarea Patriarhiei Române (1925)...*, p. 1395-1396.

55. Arhim. Tit Simedrea, *op. cit.*, p. 131-133.

PATRIARH ȘI PATRIARHIE

Patriarhia – Una din vechile Instituții Europene

Ca titlu oficial al unei înalte trepte a clerului de instituire bisericească, termenul de "*patriarh*" a fost folosit – pentru prima oară – în timpul lucrărilor Sinodului IV ecumenic (Calcedon, 451)¹, așa după cum ne adevăresc înseși Actele acestui Sinod².

După Sinodul IV ecumenic, titlul de "patriarh" a fost atribuit doar ierarhilor principalelor Scaune primațiale ale lumii creștine, ecumenice, din vremea respectivă, și anume, celui din Roma Veche, Roma Nouă (Constantinopol), Alexandria, Antiohia și Ierusalim (cf. can. 6, 7 I ec.; 2, 3 II ec.; 28-IV ec.), "care toți aveau pe atunci titlul de arhiepiscopi și unii chiar de exarhi"³.

Ca instituție juridică, "Patriarhia" a fost instituționalizată în epoca împăratului Justinian (527-565). În Novelele sale, Justinian a făcut însă referință expresă nu numai la instituția "Patriarhiei", ci și la cele cinci Scaune patriarhale ale lumii creștine, ecumenice, din vremea sa, pe care ni le-a prezentat în ordinea ierarhică următoare: Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim (cf. Nov. 123).

În legislația canonică, ecumenică, demnitatea de "patriarh" apare menționată – pentru prima dată – de-abia la sfârșitul secolului al VII-lea, și, mai precis, în canoanele 2, 7 și 36 ale Sinodului VI ecumenic⁴ (trulan sau quinisext) din 691/692, la care vor face trimiteri și Novelele împăratului Leon al VI-lea (866-912)⁵.

Odată cu apariția instituției "Patriarhiei", au apărut însă și Sinoadele patriarhale, ca organe de conducere, supremă, în cadrul respectivelor unități administrative-teritoriale, bisericești, numite "Patriarhii".

Într-o "Novellă" a împăratului Justinian (527-565), din anul 535, – ultimul împărat roman și primul bazileu bizantin – se menționează că în cadrul acelui "oekoumene" roman – prima formă a acelei Republica Christiană în care avea să fie

1. Vezi, Br. A. Țisary, *Dreptul bisericesc* (în lb. sârbă), vol. II, Belgrad, 1973, p. 117; I.N. Floca, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. I, Edit. Institutului Biblic, București, 1990, p.328.

2. Vezi, N.V. Dură, *Le Régime de la synodalité dans les huit premiers siècles. Les types des synodes*, în *L'Année Canonique (Hors Série)*, vol. I, Paris, 1992, p. 275-276.

3. I.N. Floca, *op. cit.*, p. 328.

4. Ecumenicitatea acestui Sinod a fost respinsă de teologii, canoniștii și istoricii romano-catolici. Motivația s-a datorat în parte și faptului că acest Sinod – care a fost de fapt o prelungire a lucrărilor Sinodului întrunit la Constantinopol, în anul 680/681 – a condamnat – printre altele – și unele practici liturgice, necanonice, aflate în uzul Bisericii romane din vremea aceea. Referitor la ecumenicitatea acestui Sinod și la părerile oamenilor Bisericii Apusene, a se vedea: V. Peri, *Introduzione*, în vol. *The Council in Trullo Revisited*, Roma, 1995, p. 15-39; N.V. Dură, *The Ecumenicity of the Council in Trullo; Witnesses of the Canonical Tradition in the East and the West*, în *The Council in Trullo Revisited...*, p. 229-262; I. V. Dură, *Câteva precizări privind data și denumirile celei de a doua sesiuni a celui de al VI-lea Sinod ecumenic (quinisext sau trulan)*, în "Biserica Ortodoxă Română", 1992, nr. 1-3, p. 158-162; Idem, *Canoanele Sinodului al VI-lea ecumenic (panthekti sau quinisext sau trulan) privitoare la Post și aplicarea acestora în viața credincioșilor Bisericii ortodoxe de astăzi*, în "Ortodoxia", 1994, nr. 2-3, p. 131-141.

5. Vezi, Sp. N. Troianos, *The Canons of the Trullan Council in the Novels of Leo VI*, în *The Council in Trullo Revisited...*, p. 184-198.

plămădită frământătura unității Uniunii europene de astăzi – existau și funcționau cinci patriarhate (Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim), care își exercitau autoritatea ecumenică în chip "collegialiter" (colegial) și "synodaliter" (sinodal). De altfel, acest sistem de conducere pentarhică, adică prin cele cinci căpetenii ale lumii creștine, ecumenice – confirmat și de legislația împăratului Justinian – s-a afirmat și în timpul lucrărilor Sinoadelor ecumenice (V, VI și VII)⁶.

Mitropoliile și exarhatele, care au apărut în cadrul unităților administrativ-teritoriale ale imperiului roman, din secolul al IV-lea (Cf. Can. 4, 5, 6, 7 I ec; 2,6 II ec.), au înscris Biserica în procesul firesc de acomodare al organizării ei administrativ-teritoriale la împărțirea administrativ-teritorială a Statului. Înscrise în granițele teritoriului respectivelor unități administrativ-teritoriale ale Statului roman, și anume, provinciile și diecezele, cele două unități bisericești, mitropoliile și exarhatele, au creat de fapt o formă de organizare paralelă în sistemul administrației romane. Patriarhiile nu apar însă în cadrul firesc al acelor unități administrativ-teritoriale numite *prefecturi*, fiindcă, ele nu au fost organizate în cadrul unor unități teritoriale, corespunzătoare, ale Statului roman, adică, în cadrul celor patru Prefecturi ale Imperiului roman, și anume, *Prefectura Orientului, Prefectura Iliricului, Prefectura Italiei și Africii și Prefectura Galiei și Spaniei*.

În epoca Sinodului IV ecumenic (451), Prefectura Galiei și Spaniei intrase sub stăpânirea unor popoare migratoare (vizigoți, alani, vandali etc.), iar din Italia mai rămăsese doar o mică porțiune sub sceptrul Romei. Mai rămăseseră deci disponibile doar cele două prefecturi ale Imperiului roman de răsărit, și anume: *Prefectura Orientului și Prefectura Iliricului*, iar din *Prefectura Italiei și a Africii*, numai o porțiune care făcea parte din teritoriul Italiei, cu capitala la Roma. "În această situație – preciza un canonist român – nu s-au mai putut crea patru patriarhate în două prefecturi și ceva, și deci nu s-a mai procedat la organizarea patriarhatelor în cadrul prefecturilor, ci s-a adoptat un alt criteriu pentru crearea acestora și anume importanța istorică, politică și religioasă a unor centre bisericești care se găseau în fruntea teritoriilor libere ale Imperiului roman"⁷. Într-adevăr, dată fiind această situație, s-au creat doar cinci patriarhate, dintre care patru (Roma, Constantinopol, Alexandria și Antiohia) în marile centre politice ale lumii creștine, romane, și unul într-un centru eminentemente religios (Ierusalimul). Așadar, dacă pentru înstituirea primelor patru patriarhate s-a ținut seama mai întâi de principiul politic, adică de importanța politică a cetății, și apoi de cel apostolic, adică de vechimea și originea apostolică a respectivului Scaun episcopal, în schimb, pentru patriarhia Ierusalimului s-a avut deci în vedere doar principiul apostolic.

"Religia catolică – scria Montesquieu – se potrivește mai bine cu o monarhie, iar cea protestantă cu o Republică"⁸. În ceea ce privește realitatea romano-catolică, aceasta s-a datorat nu instituției patriarhului – existentă și în Apus încă din epoca Sinodului IV ecumenic – ci, dimpotrivă, papalității, care a înlocuit de fapt

6. Vezi, N. V. Dură, *Le Régime de la synodalité selon la législation canonique conciliaire, oecuménique, du Ier millénaire*, Bucarest, 1999, p. 1-1023.

7. I.N. Floca, *op. cit.*, p. 329.

8. Montesquieu, *Despre spiritul legilor*, vol. II, trad. A. Roșu, București, 1970, p. 165.

organizarea de tip patriarhal, legitimată atât de legislația canonică, ecumenică, din primul mileniu, cât și de cea romano-bizantină și bizantină.

În "Memorandum"-ul redactat la Vatican de "Consiliul pentru Unitatea creștinilor", în vederea înființării unui Patriarhat Greco-Catolic pe teritoriul Ucrainei – și care a fost trimis Patriarhiei Române de Sanctitatea Sa, Alexei II, Patriarhul Moscovei – se afirmă, printre altele, că Sinodul de la Niceea (325) a "confirmat ordinea *Patriarhiilor Apostolice* (Alexandria, Roma și Antiohia)" în canonul 6, care a fost "confirmat și de canonul 3 al Sinodului II ecumenic..."⁹.

De la bun început, ținem să precizăm faptul că primele două Sinoade ecumenice n-au instituit patriarhii, ci mitropolii (cf. can. 4, 6, 7 I ec.) și exarhate (cf. can. 6 I ec.; 2, 3 II ec.). Despre această așa-zisă "ordine" a celor trei patriarhii, fixată de primul Sinod ecumenic, se face mențiune expresă de-abia în secolul al IX-lea, și, mai precis, în canonul 17 al Sinodului întrunit la Constantinopol, în anul 869, sub președinția legaților Romei. Acest sinod este de altfel considerat de romano-catolici ca al VIII-lea Sinod ecumenic.

În textul acestui canon se precizează că "sfântul și ecumenicul prim sinod de la Niceea (sancta et universalis Nicaena prima synodus) poruncește (iubet) să se păstreze (sevari) pe seama Egiptului, și a provinciilor de sub jurisdicția sa, vechiul obicei (antiquam consuetudinem), în așa fel încât episcopul Alexandriei (Alexandrinus episcopus) să aibă stăpânire (habeat potestatem) peste toate acestea" adică, să exercite jurisdicția sa canonică în cadrul acestui teritoriu, care se încadra perfect în granițele unității administrativ-teritoriale ale Imperiului roman, cunoscută sub numele de *dieceza Egiptului*. Același canon 17, referindu-se la textul canonului 6 al Sinodului I ecumenic, menționa "că un astfel de obicei este în vigoare și pentru vechea Romă", adică, la vremea aceea, și episcopul Romei își exercita jurisdicția sa canonică – în virtutea aceleiași "vechi obicei" – doar asupra unui spațiu geografic care se încadra tot în granițele unei dieceze, și anume, dieceza Italiei.

Trebuie însă remarcat și precizat faptul că textul reproduș de canonul 17 al Sinodului de la Constantinopol (869) este puțin diferit de canonul 6 al Sinodului de la Niceea (325). În textul niceean aflăm doar cuvintele următoare: "ἐπειδὴ καὶ τῶ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τὸ τοιοῦτον σύνθηές ἐστίν" – "quia et urbis Romae episcopo paralis mos est"¹⁰ (pentru că acesta este și obiceiul episcopului Romei). În schimb, în textul canonului 17 al Sinodului constantinopolitan (869), avem practic de-a face cu o parafrază a textului niceean, în conformitate cu orientarea și concepția ecleziologico-canonică a papalității din vremea respectivă. Într-adevăr, în textul canonului 17, ni se spune: "quia et in Romanorum civitate huiusmodi mos praevaluit"¹¹ (fiindcă, și în cetatea Romanilor, este în vigoare un asemenea obicei).

9. Sesiunea Sf. Sinod al B.O.R. pe anul 2003. Sumarul Ședinței de lucru din 11-12 noiembrie 2003. Temei nr. 3960/2003. Referat în legătură cu scrisoarea Sanctității Sale, Alexei II, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii prin care Patriarhia Română este înștiințată despre intenția Vaticanului de a înființa un Patriarhat Greco-Catolic pe teritoriul Ucrainei, în "Biserica Ortodoxă Română", LXXI (2003), nr. 7-12.

10. Apud P.P. Joannou, *Les Canons des Conciles oecuméniques*, Fonti, Fasc. IX, t. 1, pt. 1, p. 28.

11. *Ibidem*, p. 322-323.

Din textul acestui canon (17), este vrednică de reținut și afirmația că, "pentru această cauză (qui pro causa)", adică, pentru necesitatea obligativității observării "vechiul obicei", consfințit cu puterea legii canonice, pozitive, de Părinții Sinodului I ecumenic, sinodul constantinopolitan (869) – care se autointitula "acest sfânt ecumenic sinod (sancta haec et universalis synodus)"¹², așa după cum l-au denumit ulterior și canoniștii catolici – a cerut "... să se păzească în toate vechiul obicei (priscam consuetudinem decernit in omnibus conservari), atât pentru vechea și noua Romă (tam in seniori et nova Roma), cât și pentru Scaunele Antiohiei și Ierusalimului (in sede Antiochiae ac Hierosolymorum), așa încât Întâistătorii lor (earum praesules) să aibă stăpânire (habeant potestatem) asupra tuturor mitropolilor lor (universorum metropolitanorum)..." (can. 17 Sin. const., 869)¹³.

După cum s-a putut constata, acest Sinod constantinopolitan – prezidat de legații papei Adrian al II-lea – a dispus observarea vechiului obicei consfințit de canonul 6 al Primului Sinod ecumenic, și care se referea doar la cele trei Scaune Apostolice, Alexandria, Roma și Antiohia. Dar, în același canon (17), se prevedea obligativitatea ca acest "priscam consuetudinem" să fie observat atât pentru Scaunele celor două Rome (Veche și Nouă, alias Constantinopolul), cât și pentru Scaunul Ierusalimului, al cărui statut canonic fusese precizat de aceeași Părinteți ai primului Sinod ecumenic în canonul următor, adică, în canonul șapte.

În conformitate cu hotărârea luată de Sinodul constantinopolitan (869), vechiul obicei – invocat de Părinții primului Sinod ecumenic (Niceea 325) ca temei canonic pentru exercitarea de către Întâistătorii celor trei Biserici apostolice (Roma, Alexandria și Antiohia) a jurisdicției lor canonice, în granițele administrativ-teritoriale ale diecezelor în care se aflau Scaunele lor exarhale – trebuie deci revendicat și pentru Scaunul Constantinopolului. Or, în textul "Memorandum"-ului respectiv se afirmă că "legitimitatea" apostolicității Constantinopolului se bazează pe "tradiția *primului chemat*, Apostolul Andrei", care – pentru Vatican – "este mai târzie, cu un fundament istoric destul de discutabil"¹⁴.

Istorici și canoniști, ortodocși și catolici, au demonstrat deja faptul că Biserica din "Byzantium" – devenit ulterior Constantinopol – n-a fost întemeiată de Apostolul Andrei sau de ucenicul acestuia, episcopul Stachys. Ca atare, pretenția unei origini apostolice, revendicată sau afișată de Scaunul Constantinopolului, nu se bazează decât pe "o simplă legendă"¹⁵. Fără îndoială, dacă Scaunul episcopal din "Byzantium" ar fi avut o origine apostolică, nu s-ar fi aflat sub jurisdicția canonică a episcopului din Heracleea Traciei. Această realitate este de altfel adevărată și de faptul că episcopul din Heracleea Traciei a fost cel care a hirotonit pe episcopul Constantinopolului până în Evul Mediu¹⁶.

Cât privește lista de episcopi ai cetății "Byzantium" înainte de perioada episcopatului lui Mitrofan (306-314), până și unii istorici și canoniști ortodocși o con-

12. *Ibidem*, p. 324.

13. *Ibidem*, p. 333.

14. Sesiunea Sf. Sinod al B.O.R. pe anul 2003, ..., p. 660.

15. Vezi, F. Dvornik, *The Idea of Apostolicity in Byzantium and the Legend of the Apostle Andrew*, Cambridge, Mass., 1958; Archbishop Peter L'Huillier, *The Church of the Ancient Councils*, St. Vladimir's Seminary Press, New York, 1996, p. 120.

16. Vezi, Symeon al Tesalonicului, *De sacris ordinationibus*, 225-226, în P.G., 155, col. 440.

sideră o creație tardivă, fără acoperire în realitatea istorică¹⁷. Într-adevăr, primul episcop al Constantinopolului – atestat din punct de vedere istoric – a fost Alexandru¹⁸ (314-337).

Trebuie, de asemenea precizat și reținut faptul că, până la Sinodul IV ecumenic, Biserica constantinopolitană a fost – din punct de vedere administrativ-teritorial – "în afara sistemului diecezelor și eparhiilor; ..."19.

Că legitimitatea apostolicității Scaunului de Constantinopol se bazează doar pe o tradiție bisericească tardivă (sec. IV-V), nu mai poate fi pusă la îndoială de nici un cercetător (istoric, canonist etc.) avizat, dar, această realitate n-a împiedicat Sinodul constantinopolitan, întrunit la Constantinopol, în anul 381, și îndeosebi pe cel de al IV-lea Sinod ecumenic (Calcedon, 451), să recunoască Bisericii din capitala Imperiului roman de Răsărit aceleași privilegii onorifice de care se bucură sora sa mai mare, adică Biserica din Roma veche (cf. can. 3 II ec.; 28 IV ec.). În acordarea acestor prerogative onorifice, Părinții celor două Sinoade ecumenice au ținut însă seama doar de criteriul politic, adică, doar de importanța politică a cetății în care rezidau ierarhii celor două Scaune episcopale, recte, Roma Veche și Roma Nouă, și nu de principiul apostolic.

Prin canonul 3, Sinodul II ecumenic a recunoscut episcopului Constantinopolului "întâietatea cinstei" (τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς – honorem primatum) "după episcopul Romei" (μετὰ τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον – romanum episcopum). În textul canonului 28, Părinții Sinodului IV ecumenic au ținut să precizeze însă – fără nici-un echivoc – că, în anul 381, la Constantinopol, Părinții sinodali au acordat "prea Sfintei Biserici a aceluiași Constantinopol, a noii Rome", aceleași "întâietăți (privilegii), deoarece și Scaunului Romei vechi, Părinții după dreptate i-au conferit întâietate pentru motivul că cetatea era cetate împărătească" (can. 28 IV ec.)²⁰.

Așadar, unicul criteriu sau principiu de care s-a ținut seama la cele două Sinoade ecumenice – pentru acordarea acestor privilegii onorifice – a fost doar cel politic. Desigur, faptul că, în observarea sa, principiul politic a prevalat față de cel apostolic a dus nu numai la bulversarea ordinii ierarhice a principalelor Scaune apostolice ale Bisericii preniceene, ci și la crearea premiselor pentru stabilirea Dipticelor²¹ doar după criteriul politic. Așa se și explică faptul că, începând din secolele III-IV, în dipticele Bisericii ecumenice primul Scaun episcopal nu era cel al Ierusalimului, deși fusese primul Scaun apostolic. El n-a fost urmat nici de cel al Antiohiei, unde a răsunit pentru prima dată numele de *creștin*, ci de cel al Alexandriei, centru geo-politic al diecezei Egiptului. În fine, de la anul 381, locul doi îl va ocupa episcopul din "Noua Romă", fiindcă își avea Scaunul în capitala Imperiului roman de Răsărit.

17. Arch. P. L'Huillier, *op. cit.*, p. 120.

18. Vezi, Ed. Schwartz, *Zur geschichte des Athanasius, Gesammelte Schriften*, Band 3, Berlin, 1959, p. 136.

19. Arch. P. L'Huillier, *op. cit.*, p. 121.

20. Apud I.N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și Comentarii*, Sibiu, 1991, p. 88.

21. Vezi, N.V. Dură, *Dipticele. Studiu istoric și canonic*, în "Studii Teologice", XXIX (1977), nr. 9-10, p. 636-659.

În textul aceleiași "Memorandum" se afirmă că titlul de "*patriarh*" are o origine eminentemente "imperială", și că această origine "imperială" a titlului de patriarh este dovedită, de asemenea, de faptul că în afara Imperiului Roman (Armenia, Georgia) avea să se folosească termenul de "*catolicos*" în loc de "patriarh"²².

Titlul de "*patriarh*" nu este însă o creație "imperială", cu una eminentemente bisericească, care apare – pentru prima dată – în Actele sinodului IV ecumenic. El avea să se impună însă în limbajul bisericesc de-abia după epoca celui de-al patrulea Sinod ecumenic. Trebuie însă remarcat că – în cadrul lucrărilor Sinodului de la Calcedon (451) – acest titlu a fost acordat doar arhiepiscopului Romei, și anume, de către egipteni. Pe la anul 457, el avea să fie însă generalizat și pentru arhiepiscopul Constantinopolului, și, treptat, și pentru ceilalți trei episcopi apostolici (Ierusalim, Antiohia și Alexandria). Oricum, trebuie reținut că, în Canoanele Sinodului IV ecumenic, episcopii Romei Vechi și Noi sunt însă denumiți doar prin titlul de "*arhiepiscop*" (cf. can. 28, 29, 30). Cu același titlu de "arhiepiscop" au fost însă denumiți – atât în Actele Sinodului IV ecumenic, cât și în canoanele sale – și ceilalți episcopi ai principalelor Scaune apostolice (Alexandria, Antiohia și Ierusalim). De exemplu, episcopul Dioscur al Alexandriei a fost numit – atât în Actele Sinodului, cât și în canoane (cf. Can. 29-30) – cu titulatura de "prea sfințitul arhiepiscop"²³.

Titlul de "*patriarh*" (πατριάρχης) – pe care îl aflăm în textul canoanelor 2 și 7 ale sinodului trulan²⁴ (691/692), și în textul canonului 36 trulan, transmis de tradiția manuscrisă, de limbă greacă și latină²⁵, – a apărut ca o consecință firească a procesului evolutiv al organizării structurilor administrativ-teritoriale, bisericești, după cele de stat. Inevitabil, acest proces a adus după sine și stabilirea unei ierarhii onorifice a principalelor Scaune episcopale ale lumii creștine, greco-romane.

Ierarhia onorifică a principalelor cinci Scaune arhiepiscopale ale lumii creștine – cărora li se conferise demnitatea patriarhală încă din epoca Sinodului IV ecumenic – a fost consfințită și de Părinții Sinodului trulan²⁶ (691-692) prin canonul 36. Cu același prilej, s-a hotărât "... ca Scaunul Constantinopolului să aibă parte (să beneficieze, să se bucure) de întâietăți (privilegii), deopotrivă (egale), cu ale Scaunului Romei Vechi, și ca în lucrurile cele bisericești să se facă tot atât de mare ca și acela, fiind al doilea după acela, după care să se numere Scaunul mării cetăți a alexandrinilor, apoi al Antiohiei, și după acesta, acela al cetății ierusalimitenilor" (can. 36 Sinodul trulan)²⁷.

Ierarhizarea celor cinci Scaune patriarhale a implicat deci doar o ordine enumerativă a acestora, și nu o subordonare jurisdicțională. De altfel, din textul ca-

22. Sesiunea Sf. Sinod al B.O.R. pe anul 2003, ..., p. 660.

23. A.J. Festugière, *Actes du Concile de Chalcedoine. Sessions III-VI (La Définition de la Foi)*, Genève, 1983, p. 52.

24. *The Canons of the Council in Trullo in Greek, Latin and English*, edited by G. Nedungatt – M. Featherstone, în vol. *The Council in Trullo Revisited*, Roma, 1995, p. 68, 77.

25. *Ibidem*, p. 114.

26. În privința caracterului ecumenic al acestui Sinod, Vezi N.V. Dură, *The Ecumenical Council in Trullo (691-692). The Canonical traditions. Evidences from East and West*, în "Kanonika", Roma, 1995, nr. 6, p. 229-262.

27. Apud I.N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe...*, p. 119-120.

nonului 3 al sinodului II ecumenic, 28 al Sinodului IV ecumenic și, în fine, 36 al Sinodului trulan, rezultă clar că este vorba doar de o ordine enumerativă, și de "prerogative" sau "privilegii" onorifice egale, ceea ce elimină din față orice pretenție hegemonică²⁸ din partea Scaunelor celor două Rome (Veche și Nouă).

Cât privește afirmația că titlul de "*catolicos*" – care a fost folosit în Armenia și în Georgia în loc de "*patriarh*" – constituie de asemenea o dovadă a originii imperiale a titlului de patriarh, trebuie precizat că și aceasta este eronată, și nu are acoperire în realitate, fiindcă, acest titlu de "catolicos" a fost folosit în toate Bisericele din afara granițelor imperiului roman de Apus și de Răsărit. Prin acest titlu, atât Bisericele Vechi Orientale (nestoriene și necalcedoniene)²⁹, cât și cele din Georgia, Armenia³⁰ etc., au desemnat pe Întâistătorul lor, care a găsit în titlul de patriarh – folosit în lumea creștină, greco-romană, începând din epoca Sinodului IV ecumenic (Calcedon, 451) – un corespondent terminologic. Dar, pentru această lume creștină, greco-romană, titlul de "catolicos" desemna doar demnitatea de exarh sau o demnitate intermediară între cea de exarh și patriarh.

După însuși felul în care este folosit titlul de *catolicos*, în titulatura întâistătorilor acestor Biserici, se poate lesne constata că acesta nu este o creație politică, de stat, ci una eminentamente bisericească. De exemplu, întâistătorul Bisericii georgiene, deși se numește *catolicos* și *patriarh*, totuși, titulatura de patriarh excede pe cea de *catolicos*. De asemenea, în Armenia, întâistătorul acestei Biserici se intitulează "*patriarh catolicos*", adică, patriarh al tuturor, fiindcă, în cadrul acestei Biserici naționale există "și alți trei patriarhi care au titlul de patriarhi simpli, iar nu pe acela de patriarhi catolicoși, adică de patriarhi generali"³¹. În fine, putem aminti că Întâistătorul altor Biserici vechi Orientale (necalcedoniene) – precum, de exemplu, Biserica etiopiană – până în a doua jumătate a secolului trecut s-a numit "catolicos", apoi și-a însușit titlul de patriarh³², și aceasta printr-o hotărâre sinodală, și nu una imperială.

28. Vezi N.V. Dură, *Le Concile des Apôtres, prototype de tous les conciles, modèle de la synodalité orthodoxe*, în *La Lumière du Thabor (Revue Internationale de Théologie Orthodoxe)*, nr. 49-50, Paris, 2003, p. 61-84; Idem, *Le "Primat pétrinien". Le rôle de l'évêque de Rome selon la législation canonique des Conciles oecuméniques du premier millénaire. Une évaluation canonique-ecclésiologique*, în vol. *Il Ministero petrino. Cattolici e ortodossi in dialogo*, ed. W. Kasper (Citta Nuova Editrice), Roma, 2004, p. 171-201; Idem, *The Protos in the Romanian Orthodox Church according to its modern legislation*, în *Kanon (Jahrbuch der Gesellschaft für das Recht der Ostkirchen)*, vol. IX, Wirm, 1989, p. 139-161.

29. Vezi N.V. Dură, *Nomocanonul "Fetha Nagast" în lumina cercetărilor istoricilor și canoniștilor etiopieni și europeni*, în "*Studii Teologice*", XXVII (1976), nr. 1-2, p. 96-118; Idem, *Originile nomocanonului "Fetha Nagast". Identificarea canoanelor zise ale împăraților*, în "*Studii Teologice*", XXVIII (1976), nr. 1-2, p. 162-183; Idem, *Biserica coptă și organizarea ei în lumina mărturiilor Tradiției istorico-agiografice*, în "*Studii Teologice*", XXXIV (1982), nr. 3-4, p. 200-219.

30. În Armenia, de exemplu, această titulatură era folosită și în epoca Sinodului trulan (691/692), adică, tocmai atunci când apare și termenul de patriarh – pentru prima dată – în textul unui canon (cf. Can. 2 și 7 Sin. trulan). În această privință, a se vedea Mickel van Esbroeck, *Le discours du Catholicos Sahak III en 691 et quelques documents arméniens annexés au Quinisexte*, în *The Council in Trullo Revisited*, Edited by G. Nedungatt – M. Featherstone, Roma, 1995, p. 325-451.

31. Vezi, I.N. Floca, *Drept canonic ortodox...*, p. 338.

32. Vezi, *Mărturisirea de credință a patriarhului Teofilos* (trad. din limba etiopiană și comentarii de N.V. Dură) în "*Biserica Ortodoxă Română*", LXXXIX (1971), nr. 469-476; N.V. Dură, *Organizarea Bisericii etiopiene și bazele ei canonice*, Edit. Institut. Biblic, București, 1999, p. 59.

În Bisericile în care nu există instituția "Patriarhiei", poziția și drepturile catolicoșilor sunt egale cu cele ale patriarhilor, dar, din punct de vedere onorific, ei "urmează la rând după patriarhi"³³.

Afirmația potrivit căreia titlul de "Patriarh" a fost instituit de Sinodul I ecumenic – vehiculată de teologia latină, medievală, și preluată ulterior și de cea orientală (necalcedoniană) – este infirmată atât de realitatea istorică, cât și de cea ecleziologico-canonică a epocii respective. Că în canonul nicean (6) este vorba doar de organizarea administrativ-teritorială de tip mitropolitan și diecezan (exarhal), și nu patriarhal, ne-o confirmă într-adevăr atât realitatea istorică a epocii respective, cât și cea ecleziologico-canonică. Această organizare, de tip mitropolitan și exarhal (diecezan), consecință firească a acomodării organizării administrativ-teritoriale bisericești la cea de stat, a făcut ca eparhiile să se înscrie în cadrul firesc al unităților administrativ-teritoriale ale imperiului roman, numite provincii (provinciae), iar diecezele sau exarhatele bisericești să corespundă și ele unităților administrative ale Imperiului roman, numite și ele dieceze. De altfel, de la aceste dieceze civile și-au luat numele și noile unități administrative bisericești, numite dieceze sau exarhate, care înglobau mai multe provincii sau eparhii bisericești. Și, prin constituirea celor trei dieceze bisericești – cu centrul la Alexandria, la Roma și Antiohia – Părinții Sinodului I ecumenic au adaptat de fapt forma de organizare bisericească la cea de stat și, totodată, au consfințit rânduiala stabilită pe bază de obicei canonic, care dobânda astfel forța legii pozitive.

Referindu-se la textul canonului 6 al Sinodului I ecumenic – invocat de unii ca temei pentru înființarea sau confirmarea instituției "Patriarhiei" – Arhiepiscopul Petru L'Huillier scria cu îndreptățire că "acest canon a fost interpretat independent de contextul său istoric", și că "obiectul canonului 6 este recunoașterea oficială de către Sinod a drepturilor episcopului de Alexandria asupra mai multor provincii civile, ... Roma și Antiohia au fost menționate doar de dragul comparației; de aceea, teritoriile asupra cărora aceste Scaune exercitau jurisdicția n-au fost menționate ca în cazul Alexandriei"³⁴.

Întrebându-se despre natura autorității (ἐξουσία) recunoscută pe seama episcopului Alexandriei, pe baza "vechilor obiceiuri" (τὰ ἀρχαῖα ἔθη), același eminent canonist ortodox ținea să precizeze că "existența unei organizări mitropolitane în teritoriile menționate (ale Alexandriei, n.n.) nu poate fi dovedită, fiindcă, mărturiile invocate de apărătorii acestei teze sunt datorate unei perioade ulterioare"³⁵.

Cât privește Roma, arhiepiscopul Peter L'Huillier – fost preot romano-catolic trecut la Ortodoxie – scria că "acum, noi știm cu destulă certitudine că, la vremea aceea, episcopul capitalei exercita autoritatea unui mitropolit asupra tuturor teritoriilor civile dependente de un vicarius urbis, adică, asupra Italiei centrale și de sud, precum și asupra Siciliei, Sardiniei și Corsicii. Numeroasele vechi parafrazări latine ale acestui canon învederează faptul că nu avem de-a face cu o zonă

33. I.N. Floca, *op. cit.*, p. 338.

34. Arch. P. L'Huillier, *op. cit.*, p. 46.

35. *Ibidem*.

(geografică) mai largă, în care Scaunul Romei să-și fi extins influența sa, și care ulterior să fi corespuns patriarhiei de Apus. În aceste parafrazări, este vorba doar de loca suburbicaria, de viciniae provinciae, și de suburbicariae ecclesiae³⁶.

Așadar, la vremea aceea, adică, în anul 325, episcopul din capitala imperiului roman exercita doar autoritatea unui mitropolit. Calitatea sa de Întâistător al Italiei centrale și de sud și al Siciliei, Sardiniei și Corsicii, nu făcea deci din episcopul Romei nici măcar un exarh, care l-ar fi îndreptățit să exercite o jurisdicție canonică asupra întregului teritoriu al Italiei. Această jurisdicție canonică se va materializa însă, treptat, după epoca Sinodului I ecumenic, și ea va fi confirmată prin canonul 3 al Sinodului II ecumenic (Constantinopol, 381).

Că în canonul 6 al Sinodului I ecumenic n-a fost vorba de patriarhi, ci de episcopi, ne-o confirmă și textul canonului 3 al Sinodului II ecumenic (Constantinopol, 381), care vorbește despre "episcopul Constantinopolului" și de "episcopul Romei", și nu de patriarhii acestor Scaune primațiale.

Nu trebuie uitat nici faptul că, la vremea aceea "la nivelul politico-administrativ, Constantinopolul s-a aflat în afara sistemului diecezelor și provinciilor; aceeași situație a avut-o și pentru organizarea Bisericii"³⁷.

Prin urmare, este complet eronat a afirma că, la vremea aceea, Scaunul Constantinopolului ar fi exercitat vreo jurisdicție canonică dincolo de granițele capitalei imperiale și a împrejurimilor sale, și cu atât mai puțin, deci, a afirma că Patriarhia de Constantinopol ar avea dreptul de jurisdicție canonică asupra întregii diaspore ortodoxe³⁸ în temeiul canonului 3 al Sinodului II ecumenic.

Reținem, așadar, că la Sinodul I ecumenic – ale cărui Acte, fiind pierdute, ni s-au păstrat doar sub o formă remaniată, tardivă, prin intermediul unor manuscrise ale Coptșilor (egiptenilor)³⁹ – nu s-a creat instituția patriarhatului, și că, în canonul 6, nu este vorba "de vreun primaț al episcopului din Roma, cum au căutat unii să tâlcuiască textul respectiv din canon, ci din contră, prin felul în care se referă textul canonului la Roma, motivând cu exemplul Romei organizarea diecezei bisericești a Alexandriei, se arată că Roma nu reprezintă nimic deosebit, și în orice caz nimic superior celorlalte centre bisericești importante"⁴⁰.

În același Memorandum, se afirmă că Scaunele Constantinopolului (Noua Romă) și Ierusalimului au devenit patriarhii – aidoma celor trei "Scaune aposto-

36. *Ibidem*, p. 47.

37. *Ibidem*, p. 121.

38. În privința acestor revendicări, necanonice, ale Patriarhiei de Constantinopol, Vezi, N.V. Dură, *Diaspora ortodoxă a Bisericii române*, în "Studii Teologice", XXXVIII (1986), nr. 1, p. 8-23; Idem, *Patriarhia ecumenică și autocefalia Bisericii noastre de-a lungul secolelor*, în "Studii Teologice", XXXVIII (1986), nr. 3, p. 53-81.

39. Vezi E. Révillout, *Le Concile de Nicée d'après les textes coptes. Première série de documents*, Paris, 1873, p. 25-79; F. Rossi, *I papiri copti del Museo egizio di Torino, trascritti et tradotti*, vol. I, fasc. 2, Turim, 1887, p. 34-61; 84-92; W.E. Crum, *Coptic Ostraca from the Collection of the Egypt Exploration Fund, The Cairo Museum and others*, Londres, 1902, no. 16; J. Lammeyer, *Die sogenannten Gnomen des Konzils von Nicaea. Ein homiletischer Traktat des 4. Jahrhunderts unter Zugrundelegung erstmaliger Edition des Koptisch – sahidischen Handschriftenfragments der Bibliothek Nationale zu Paris, Copte-sahidique 129, 114 (75-82), ins Deutsche übersetzt und untersucht*, Beyrouth, 1912.

40. I.N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe...*, p. 53.

lice" (Roma, Alexandria și Antiohia) – "din motive politice, ..., în ciuda opoziției Romei (cf. can. 28 al Sinodului de la Chalcedon, 451)..., în timpul domniei împăratului Justinian (527-565), fiind o creație imperială"⁴¹. Or, în realitate, singurul Scaun apostolic care n-a primit denumirea de "patriarhie" din rațiuni politice a fost cel al Ierusalimului, care s-a bucurat de recunoașterea unei întâietăți onorifice – încă din epoca Sinodului I ecumenic (Niceea, 325) – în baza "obiiceiului" și a "vechii predanii (tradiții)" bisericești (cf. can. 7 I ec.). Dar, nu trebuie ocultat faptul că și Patriarhiei Ierusalimului i s-a recunoscut aria sa juridicțională tot de autoritatea de stat, fiindcă, împăratul a fost cel care i-a delimitat și recunoscut granițele teritoriului juridicțional. Într-adevăr, împăratul Teodosie al II-lea a fost cel care – în urma plângerii depuse de Arhiepiscopul Ierusalimului – a interzis Arhiepiscopului Antiohiei să săvârșească hirotonii în teritoriile Palestinei⁴².

Iuvenal, Arhiepiscopul Ierusalimului (422-458) a revendicat însă – la Sinodul IV ecumenic – dreptul să exercite o jurisdicție canonică și în Fenicia și Arabia, în detrimentul Antiohiei. Or, Părinții sinodali au limitat jurisdicția Scaunului Ierusalimului doar la cele trei provincii ale Palestinei⁴³, așa după cum hotărâse de fapt împăratul Teodosie al II-lea.

Dacă noțiunea de "*patriarh*" se încetățenește în limbajul bisericesc la Sinodul IV ecumenic (Calcedon, 451), în schimb, cea de "*patriarhie*" avea să se impună după epoca acestui sobor ecumenic. De altfel, "Patriarhia" avea să fie instituționalizată de-abia prin legislația împăratului Justinian (527-565), dar ea nu este o creație imperială, ci una bisericească, ca o consecință firească a adaptării formei de organizare ecleziastică la cea de stat, din epoca romano-bizantină.

În legislația canonică, ecumenică, din primul mileniu, termenul de "*patriarh*" a fost folosit – pentru prima dată – de-abia în anul 691/692, și, mai precis, de canonul 2 al Sinodului trulan⁴⁴, care face mențiune expresă la "... Ghenadie, care a fost patriarh al acestei de Dumnezeu păzite și împărătești cetăți". Era vorba de arhiepiscopul Ghenadie al Constantinopolului (458-475), care – în Enciclica sa, "Despre Simonie", publicată în anul 458 – semna însă în calitate de "episcop al Constantinopolului, Noua Romă"⁴⁵, și nu ca patriarh.

În schimb, în canonul 7 al aceluiași Sinod trulan⁴⁶ se face referință expresă la demnitatea patriarhului, ai cărui reprezentanți (apocrisiarhi, delegați la sinoade etc.) trebuie să se bucure de cinstea celui căruia îi "ține locul" (τὸν ἐκείνου τόπον – locum illius)⁴⁷, adică, al patriarhului respectiv.

41. Sesiunea Sf. Sinod al B.O.R. pe anul 2003, ..., p. 660.

42. Vezi, Arch. P. L'Huillier, *The Church of the Ancient Councils*, ..., p. 56.

43. Vezi, Ed. Schwartz, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, tom II, vol. I, pars tertia, p. 7 (366).

44. Vezi, N.V. Dură, *Le Régime de la synodalité selon la législation canonique conciliaire, oecuménique, du Ier millénaire*, Bucarest, 1999, p. 877.

45. P.P. Joannou, *Les Canons des Pères grecs*, Fonti, Fasc. IX, t. II, p. 299.

46. Referitor la ecumenicitatea Sinodului trulan (691/692), a se vedea I.V. Dură, *Câteva precizări privind data și denumirile celei de a doua sesiuni a celui de al VI-lea Sinod ecumenic (Quinisext sau Trulan)*, în "Biserica Ortodoxă Română", 1992, nr. 1-3, p. 158-162; Idem, *Canoanele Sinodului al VI-lea ecumenic (Penthekti sau Quinisext sau Trulan) privitoare la Post și aplicarea acestora în viața credincioșilor Bisericii Ortodoxe de astăzi*, în "Ortodoxia", 1994, nr. 2-3, p. 131-141.

47. Apud, P.P. Joannou, *Les Canons des Conciles oecuméniques*, Fonti, Fasc. IX, t. I, pt. 1, p. 133.

Cât privește canonul 36 al aceluiași Sinod trulan, trebuie precizat și reținut că el face referință doar la cele cinci Scaune episcopale, primațiale, adică, Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim, fără a utiliza însă cuvântul "patriarh" sau "patriarhie"⁴⁸. În schimb, în vechile manuscrise, grecești, ale legislației canonice a sinodului VI ecumenic, se menționează că, în canonul 36 al Sinodului trulan, este vorba de "cinstea datorată patriarhului"⁴⁹. În manuscrisele respective, aceste cuvinte le aflăm formulate ca titlu al acestui canon.

În fine, trebuie precizat și reținut faptul că termenul de "*patriarh*" n-a exclus pe cel de "*episcopus*" (episcop) nici pe seama primilor cinci ierarhi ai lumii creștine. Părinții Sinodului VII ecumenic, de exemplu, folosesc cuvântul de "*επισκόπος*" pe seama patriarhului de Constantinopol (cf. can. 11)⁵⁰. În schimb, după Sinodul VII ecumenic (Niceea, 787), se poate constata că – pentru a desemna pe episcopul apostolic al Romei – apusenii folosesc în exclusivitate cuvântul "*papă*" în locul celui de patriarh. De exemplu, în canoanele Sinodului întrunit la Constantinopol, în anul 869, sub președinția legaților Romei, se vorbește despre "Prea Fericitul papă (beatissimum papa) Nicolae, ca instrument al Duhului Sfânt, precum și de succesorul său, Prea Sfințitul (sanctissimum) papă Adrian", și de "Prea Sfințitul patriarh (sanctissimum patriarchum) Ignatie" al Constantinopolului (can. 2)⁵¹.

Aceeași realitate o aflăm și în canonul 21 al acestui Sinod, în care se vorbește despre cinstea care trebuie dată "... în primul rând prea sfințitului papă al Romei vechi (sanctissimum papam senioris Romae), apoi patriarhului de Constantinopol (Constantinopoleos patriarcham), apoi celui din Alexandria, celui din Antiohia și celui din Ierusalim". Totodată, erau interzise afirmațiile difamatorii și invectivele de orice fel împotriva prea sfințitului papă al Romei vechi (contra sanctissimum papam senioris Romae) și împotriva Scaunului lui Petru, prințul apostolilor" (contra sedem Petri apostolorum principis) (can. 21)⁵².

Prin același canon se interzice unui "Sinod ecumenic (synodus universalis) ... să aibă îndrăzneala de a condamna (sententiam dicere) pe pontifii (summos pontifices) vechii Rome (senioris Romae)" (can. 21)⁵³.

Pentru a înțelege bine această concepție ecleziologico-canonice, apuseană, pusă în circulație de Roma după epoca ultimului Sinod ecumenic (Niceea, 787), nu trebuie uitat faptul că ne aflăm încă în epoca carolingiană, când cele două lumi creștine, – răsăriteană și apuseană – se despart, creându-și fiecare propria-i fizionomie politică și ecleziastică, iar numirea papilor nu se mai afla la discreția împăraților din Bizanț. De asemenea, trebuie amintit faptul că acest Sinod, întrunit la Constantinopol, în anul 869, a fost prezidat de legații papii, fapt ce a determinat Roma să-l considere că al VIII-lea Sinod ecumenic. În schimb, canoanele acestui Sinod, – pe care le aflăm și în unele manuscrise bizantine, cu

48. N.V. Dură, *Le Régime de la synodalité selon la législation canonique...*, p. 878.

49. I. Zužek, *Canons de Synodo Ecclesiae patriarchalis et de Conventu patriarchali*, dans *Nuntia*, 7, 1978, p. 23.

50. Cf. P.P. Joannou, *Les Canons des Conciles oecuméniques, ...*, p. 266.

51. *Ibidem*, p. 296.

52. *Ibidem*, p. 331-332.

53. *Ibidem*, p. 332-333.

aceeași titulatură (al VIII-lea Sinod ecumenic) – au fost eliminate din Colecțiile canonice bizantine începând din secolele XI-XII.

Sinoadele care au stabilit întâietatea onorifică a celor cinci Scaune patriarhale au fost interesate nu atât în recunoașterea unor prerogative sau privilegii pe seama acestora, ci în transmiterea – prin intermediul autorității apostolice a acestora – a adevăratei credințe apostolice, adică, a credinței în Hristos, mărturisită prin Petru de toți Apostolii. De aceea, s-a spus cu îndreptățire că, "în Biserică, orice primăție rezidă întâi de toate în credința în Hristos, Stăpânul Bisericii, așa după cum a fost ea mărturisită dintru început de Petru"⁵⁴.

Așa după cum ne reamintește și respectivul Memorandum – redactat de Consiliul Pontifical pentru Unitatea Creștinilor – "...jurisdicția Patriarhilor uniți derivă din cea a Papei. Este – se preciza în acest document pontifical – o opinie ecleziologică deosebită de ideea autocefală a Bisericilor Ortodoxe"⁵⁵. Într-adevăr, o asemenea opinie face ca ecleziologia romano-catolică să se deosebească radical de cea ortodoxă, care afirmă și evidențiază autocefalia tuturor Bisericilor patriarhale organizate într-un cadru etnic și geografic bine precizat.

Este greșit a se afirma și faptul că "filetismul" aduce atingere "structurii autocefale a Bisericii"⁵⁶, fiindcă, prin afirmarea caracterului etnic al unei Biserici locale se învederează tocmai starea ei de autocefalie⁵⁷, pe care adeseori în istorie, atât Roma Veche, cât și Roma Nouă (Constantinopolul), au căutat să o știrbească sau să o desființeze. În această privință, cazul disputei dintre bulgari și constantinopolitani, din anul 1872, rămâne edificator!

Titlul de "*patriarh ecumenic*", adică, al lumii romane, a fost inițial atribuit patriarhului de Apus, și anume, papei Leon I cel Mare (440-461) de către împăratul Marcian (450-457). În anul 448, la un sinod întrunit la Constantinopol, acest titlu a fost împroriat și folosit și de patriarhul din Noua Romă. În legislația lui Justinian (527-565), acest titlu avea să fie însă folosit – în exclusivitate – doar pentru Scaunul din Constantinopol. Dar, de-abia la Sinodul întrunit la Constantinopol, în anul 588, s-a hotărât ca acest titlu să fie oficial adoptat de patriarhul Bizanțului, fapt ce a adus după sine protestul vehement al papei Sf. Grigorie cel Mare (Dialogul), care – drept răspuns – s-a intitulat "*Servus servorum Dei*" (Slujitorul slujitorilor lui Dumnezeu).

Aceste pretenții și revendicări hegemonice aveau să fie însă temperate chiar de bizantini la Sinodul VI ecumenic (Sesiunea a II-a, 691/692), prin canonul 36, în temeiul căruia era oficializată instituția Pentarhiei, adică, sistemul de conducere al Bisericii ecumenice prin intermediul celor cinci căpetenii ale lumii creștine, ortodoxo-catolice (universale). De altfel, Colegiul celor cinci patriarhi (Roma,

54. N.V. Dură, *Le Régime de la synodalité selon la législation canonique...*, p. 851.

55. Sesiunea Sf. Sinod..., p. 661.

56. *Ibidem*.

57. Vezi N.V. Dură, *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române și bazele sale canonice*, în Almanahul "Vestitorul", Paris, 1985, p. 105-110; Idem, *O sută de ani de la recunoașterea Autocefaliei (1885-1985) și șaizeci de ani de la întemeierea Patriarhiei Române*, în *Mărturie Ortodoxă* (Haga), V. 1986, nr. 9, p. 63-100; Idem, *Forme și stări de manifestare a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române de-a lungul secolelor Mărturii istorice și canonice*, în vol. *Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, Edit. Instit. Biblic, București, 1987, p. 279-326.

Constantinopol, Alexandria, Antohia și Ierusalim) – ca autoritate supremă în Biserică, în lipsa întrunirii unui Sinod ecumenic – fusese confirmat și de legislația imperială bizantină, și, mai precis, de legislația lui Justinian (527-565) (cf. nov. 123).

Teoretic, acest sistem colegial-pentarhic (al celor cinci) avea să funcționeze doar până la Schisma cea Mare (1054), de când Apusul este condus doar de un singur patriarh, în persoana papei, considerat de romano-catolici a fi "urmașul lui Petru", "Capul Colegiului Episcopilor, Vicarul lui Hristos și Păstorul bisericii întregi pe acest pământ"⁵⁸, iar Răsăritul ortodox de patru patriarhi (Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim), cărora li s-au adăugat ulterior și patriarhii Rusiei, Serbiei, României, Bulgariei și Georgiei⁵⁹.

În prezent, în Occident, titlul de patriarh nu este necunoscut, dar, el nu este folosit decât în "Anuarul administrativ" al Bisericii romane, care califică pe episcopul apostolic al Romei de "Patriarh de Occident, Primat al Italiei, arhiepiscop și mitropolit al provinciei romane".

Pentru canoniștii catolici, acest titlu de "patriarh" este însă pur onorific⁶⁰. De altfel, și canonul 438 din Codul canonic, latin (în vigoare), prevede că "titlul de Patriarh și de Primat, în afară de prerogative onorifice, nu comportă în Biserica latină nici-o putere de guvernare, ...".

În Comentariul lor la canonul 438, canoniștii romano-catolici afirmă că acest canon "nu se aplică decât doar la Biserica latină, ...", și că "patriarhatele catolice orientale au fost înființate pentru a primi fracțiunile patriarhatelor ortodoxe care intrau în comuniune deplină cu Sfântul Scaun"⁶¹. Aceiași canoniști scriu că textul acestui canon, 438, din Codul de Drept Canonic, latin, stabilește "ca principiu general că acest titlu, în Biserica latină, nu are *per se* atribuții speciale de putere de guvernare, ci doar de precădere de onoare"⁶².

În Apus, demnitatea de patriarh și instituția "patriarhiei" au fost devalorizate de instituția papalității. Acest proces de devalorizare a avut cauze multiple, unele dintre ele fiind determinate și de faptul că, în Apus, au fost ierarhi ai unor Scaune primațiale care și-au revendicat și titlul de patriarh. De exemplu, în anul 556, arhiepiscopul Paulin din Acvileea purta titlul de patriarh. În anul 568, patriarhul de Acvileea își găsea refugiul – de sub invazia lombară – la Grado, care aparținea părții orientale a imperiului roman, adică, imperiului bizantin. Astfel, patriarhul de Grado avea sub jurisdicția sa pe episcopii situați în teritoriul lombară și în teri-

58. Canoanele 330 și 331 din actualul Cod canonic latin (cf. *Codul de Drept canonic*, trad. de I. Tamaș, Iași, 1995, p. 78); Vezi și N.V. Dură, *Noul Cod canonic al Bisericii Catolice. Reflecții ale canoniștilor și ecleziologilor catolici*, în *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 4, p. 621-625; Idem, *Codul de drept canonic (latin). Principiile ecleziologico-canonic enunțate de Constituția apostolică Sacrae disciplinae leges*, în "Ortodoxia", LIII (2002), nr. 1-2, p. 25-40.

59. Vezi, I.V. Dură, *Tomosurile sinodale de autonomie și autocefalie emise de Patriarhia ecumenică în secolele XIX-XX și prevederile înscrise în acestea cu privire la sfințirea Sfântului și Marelui Mir*, în *Biserica Ortodoxă Română*, 1996, nr. 1-6, p. 269-272; N.V. Dură, *Political-Juridical and Religious Status of the Romanian Countries and the Balkan People during the 14th-19th Centuries*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, Bucarest, tom. XXVII (1989), nr. 1-2, p. 159-170.

60. Vezi, A. Garutti, *Il papa, patriarca d'Occidente? Studio storico dottrinale*, Bologne, 1990, p. 1-3.

61. J. Ig. Arrieta, *Commentaire au canon 438*, în *Code de Droit canonique*; Édition bilingue et annotée sous la responsabilité de l'Institut Martin De Azpilcueta, Montréal, 1990, p. 285.

62. *Ibidem*.

toriu bizantin. Or, în anul 607, însăși papalitatea recunoștea titlul de patriarh al ierarhului de Grado⁶³.

În lumea ortodoxă, de limbă greacă, se vehiculează ideea că Patriarhiile apărute în mileniul al II-lea nu ar avea același statut canonic ca cele patru confirmate de legislația canonică, ecumenică, și că ar fi nevoie de un Sinod ecumenic sau unul panortodox care să le legitimeze canonicitatea lor. Desigur, o asemenea idee trădează și ea concepția papalistă, de tip oriental, pe care o cultivă Patriarhia de Constantinopol, ale cărei pretenții hegemonice s-au vădit și cu prilejul revendicării sale de-a exercita o jurisdicție canonică asupra întregii diaspore ortodoxe⁶⁴, care au creat și întrețin de altfel și o "quaestio disputata" între Patriarhia de pe malurile Bosforului și cea de la Moscova.

Pentru Părinții Sinodului I ecumenic, fiecare provincie (eparhie) constituia o biserică locală, autocefală. De altfel, nici "autoritatea" (ἐξουσία) recunoscută Scaunelor episcopale care își aveau sediul în cetățile unor unități administrativ-teritoriale, romane, numite dieceze (cf. can. 2, 3, 6 II ec.), n-a abolit prerogativele mitropoliților de a confirma alegerea episcopilor⁶⁵. Această realitate ne-o confirmă chiar textul canonului 6 al Sinodului I ecumenic, care precizează că "... și în celelalte eparhii (provincii) să li se păstreze bisericilor întâietățile (privilegiile)", pe care, în 419, Biserica din Cartagina (Africa proconsulară) l-a tradus – după copia lui Atticus al Constantinopolului – prin "et in ceteris provinciis privilegia propria reserventur mitropolitani ecclesiis". Că Părinții Sinodului I ecumenic n-au acceptat o excepție de la regula stabilită de canonul 4, ne-o devedește și faptul că "ei n-au acceptat nici măcar o excepție pentru venerabila Biserică de la Ierusalim"⁶⁶.

Ulterior, din textul canonului 6 al Sinodului de la Niceea (325) a fost însă eliminată sintagma "cetățile mitropolitane". Acest fapt s-a datorat Colecției canonice siriace, editată la Hierapolis în jurul anului 500. Această Colecție a fost folosită și de Dionisie Exiguus, pe care a denumit-o "graeca auctoritas"⁶⁷. Firește, această eliminare s-a datorat faptului că, la vremea respectivă (sec. VI), se impusese deja organizarea centralizată în cadrul Patriarhiilor.

Canonistii ortodocși au remarcat de asemenea faptul că, la sfârșitul secolului al IV-lea – când Biserica și-a acomodat forma ei de organizare administrativ-terito-

63. Vezi, J. Gaudemet, *Église et cité*, Édit. Cerf/Montchresten, Paris, 1994, p. 244.

64. Vezi, N.V. Dură, *Legislația canonică a Sinodului I ecumenic și importanța sa pentru organizarea și disciplina Bisericii*, în *Glasul Bisericii*, XL (1981), nr. 6-8, p. 630-671; Idem, *Comunitățile ortodoxe române de peste hotare, o preocupare permanentă a Bisericii Ortodoxe Române*, în "Studii Teologice", XXXVIII (1986), nr. 1 p. 8-23; Idem, *Hotărârile celei de a III-a Conferințe Panortodoxe Presinodale (Chambésy-Geneva, 28 octombrie 1986). O evaluare ecleziologică-canonică*, în *Ortodoxia* XL (1988), nr. 3, p. 75-102; Idem, *Temele celei de a IV-a Conferințe Panortodoxe Presinodale în lumina doctrinei canonice ortodoxe*, în *Mitropolia Banatului*, XXXIX (1989), nr. 1, p. 20-28; Idem, *Le "Primat pétrinien. Le rôle de l'évêque de Rome selon la législation canonique des Conciles oecuméniques du premier millénaire. Une évaluation canonique-ecclésiologique*, în vol. *Il Ministero petrino. Cattolici e ortodossi in dialogo*, ed. Walter Kasper/Città Nuova Editrice, Roma, 2004, p. 171-201.

65. Vezi, C.J. Hefele-J. M. Leclercq, *Histoire des Conciles*, vol. I, pt. 2, p. 558-559.

66. Arch. P. L'Huillier, *op. cit.*, p. 49.

67. *Ibidem*, p. 50.

rială la cea de stat (romană), de tip exarhal, – prerogativele recunoscute Scaunelor exarhale n-au putut fi materializate. De exemplu, "...la vremea aceea – spun ei – episcopul Antiohiei n-a exercitat un control efectiv asupra alegerilor tuturor mitropoliților din teritoriul său, ..."68. Cu atât mai puțin, deci, am putea vorbi de o jurisdicție canonică, de tip exarhal, exercitată de episcopul Constantinopolului, care – la vremea aceea – nu era decât episcopul cetății imperiale, fără vreo jurisdicție în afara granițelor acesteia.

În legislația canonică, ecumenică, Scaunul Constantinopolului apare menționat de-abia în timpul Sinodului II ecumenic (cf. can. 3). Ca atare, de-abia de atunci putem spune că și acest Scaun a primit – din partea Bisericii ecumenice – o recunoaștere a primăției (πρωτεῖον) sale. Dar – așa după cum au reținut și vechile Colecții canonice – era vorba doar de un "primatum honorem" (Prisca), de un "primatus honorem" (Isidoriana), de un "honoris primatum" (Dionysiana), prin care se exprimau acele τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς (prerogativele de onoare) (can. 6 I ec.).

Că, la sfârșitul secolului al IV-lea, arhiepiscopul Constantinopolului n-a putut exercita vreo jurisdicție asupra Bisericii nord-dunărene, inclusiv asupra celei din Scythia Minor, ne-o atestă însuși textul canonului 2 al Sinodului II ecumenic (Constantinopol, 381), în care se precizează și obligativitatea ca "... episcopii diecezei Asiei să chivernisească numai cele (bisericele) din dieceza Asiei; și cei ai (diecezei) Pontului numai pe ale (diecezei) Pontului și cei ai Traciei, numai pe ale diecezei Traciei să le cârmuiască". Mai mult, la vremea respectivă arhiepiscopul Constantinopolului nu exercita încă jurisdicție asupra celor trei dieceze (Asia, Pont și Tracia), asupra cărora își va întinde stăpânirea doar în temeiul hotărârii Sinodului IV ecumenic (cf. can. 28 IV ec.). De altfel, același canon confirma în chip expres hotărârile luate la Sinodul I ecumenic (cf. can. 4-7 I ec.), precizând că "... cele privitoare la fiecare eparhie le va cârmui sinodul eparhiei (respective), potrivit celor orânduite (hotărâte) la Niceea" (can. 2 II ec.). Că se reafirma vechiul statut de autocefalie al Bisericilor mitropolitane, organizate într-un cadru etnic și geografic bine precizat, ni-l atestă același canon 2 al Sinodului II ecumenic, în care se precizează că, "...nechemați episcopii să nu treacă peste dieceza lor pentru hirotonie sau pentru alte oarecari (lucrări de cârmuire bisericască) cârmuiri bisericesti". Referitor la această realitate, textul melkit al acestui canon adaugă precizarea ca, "în această privință, episcopii să observe regula scrisă referitoare la guvernarea provinciilor. Și tot ceea ce revine eparhiilor să fie cunoscut, fiindcă, episcopii din acest loc sunt cei care le administrează după cum găsesc ei oportun și în conformitate cu ceea ce este scris în canoanele Sinodului de la Niceea"69 (can. 2 II ec.). Or, după interpretarea pe care ne-a lăsat-o Balsamon (sec. XII) – unul dintre canoniștii bizantini, clasici – la vremea aceea, toți mitropoliții erau „autocefali”70. De altfel, istoricii și canoniștii avizați recunosc că Scaunul Constantinopolului a intervenit în viața Bisericilor din cele trei dieceze (Asia, Pont și Tracia) de-abia în timpul Sf. Ioan Hrisostom (398-404)71, și că intervenția

68. *Ibidem*, p. 116.

69. Apud El. Jarawian, *La Collection canonique arabe des melkites et sa physionomie propre d'après documents et textes en comparaison avec le droit byzantin*, Roma, 1969, p. 73.

70. G. A. Rhalli – M. Potli, *Sintagma dumnezeieștilor canoane* (în limba greacă), vol. II, p. 171.

71. Arch. P. L'Huillier, *Op. cit.*, p. 121.

sa – considerată abuzivă și necanonică – a fost condamnată de ierarhii principalelor Scaune apostolice (Roma, Alexandria și Antiohia).

În comentariile lor la canonul 28 al Sinodului IV ecumenic, canoniștii melkiți afirmă că, prin acest canon, s-a stabilit ca "mitropoliții celor trei dieceze civile (Asia, Pont și Tracia) să fie hirotoniți de episcopul Constantinopolului, precum și episcopii părților din aceste dieceze care sunt ocupate de barbari, ..."⁷². Și pentru melkiți, este deci vorba doar de teritoriul celor trei dieceze (Asia, Pont și Tracia), care – la vremea aceea – a intrat sub jurisdicția canonică a Scaunului patriarhal al Constantinopolului, și nu de un teritoriu aflat dincolo de fruntariile acestor dieceze.

Întrucât, la vremea aceea, provincia romană, Scythia Minor, făcea și ea parte din dieceza Traciei, am fi tentați să credem că și Biserica ei a fost trecută sub jurisdicția canonică a Patriarhiei de Constantinopol. Or, "in illo tempore" (la vremea aceea) Bisericile constituite într-un cadru etnic și geografic, bine definit, au continuat să-și păstreze vechiul lor statut de autocefalie și după precizarea ariei jurisdicțional – canonică a Bisericii constantinopolitane. Că aceasta a fost realitatea, ne-o adevăresc și aceste "Liste episcopale" (Notitia Episcopatum), bizantine, din secolele VI – IX, în care Scaunul primațial al Bisericii din Scythia Mică este trecut printre Scaunele Bisericilor autocefale. Nu trebuie uitat nici faptul că, inițial, acest canon (28 IV ec.) n-a fost decât un proces verbal întocmit de emisarii împăratului în prezența reprezentanților clerului constantinopolitan. Așa se și explică faptul că atât primele Colecții grecești (ca, de exemplu, cele datorate lui Ioan Scolasticul, Dionisie Exiguul etc.), cât și cele ale Melkiților, nu l-au reținut.

În conformitate cu comentariul lăsat de Zonara și Balsamon – canoniști bizantini, din secolul al XII-lea – episcopii aflați printre neamurile barbare trebuiau să ia parte la Sinodul Bisericii din teritoriul respectiv⁷³. În cazul nostru, episcopii aflați printre goți, huni etc., trebuiau deci să ia parte la Sinodul prezidat de episcopul Tomisului, aflat încă în capitala unei provincii romane.

Evocarea genezei și a bazelor canonice ale instituției "Patriarhiei" – rămasă în vigoare până în zilele noastre – ne-a oferit prilejul să analizăm și textul "Memorandum"-lui redactat de "Consiliul pentru Unitate creștină", din care s-a putut constata cu prisosință concepția ecleziologico-canonică, romano-catolică, deosebită față de cea ortodoxă, înscrisă de altfel și în Codul canonic latin⁷⁴, în vigoare, de unde și necesitatea imperioasă a redactării unor studii istorice, ecleziologice și canonice prin intermediul cărora să se cerceteze și să se înfățișeze "sine ira et studio" izvoarele de primă mână din primul mileniu, singurele care pot de altfel preciza și statutul canonic al patriarhului, și, ipso facto, să contribuie și

72. Apud El. Jarawian, *La Collection canonique ...*, p. 95.

73. Vezi, G. A. Rhalli – M. Potli, *Sintagma dumnezeieștilor canoane* (în limba greacă), vol. II, p. 170-171.

74. Vezi, N. V. Dură, *Noul Cod canonic al Bisericii Catolice. Reflecții ale canoniștilor și ecleziologilor catolici*, în "Ortodoxia", XXXV (1983), nr. 4, p. 621-625; Idem, *Codul de drept canonic (latin). Principiile ecleziologico-canonice enunțate de Constituția apostolică Sacrae disciplinae leges*, în "Ortodoxia", LIII (2002), nr. 1-2, p. 25-40.

la promovarea unui dialog teologic⁷⁵, constructiv, care să ducă la refacerea efectivă a unității creștine pierdută în anul 1054.

Firește, la procesul acesta de refacere a unității creștine, un rol deosebit îl pot aduce atât cele cinci patriarhate înființate în primul mileniu, cât și cele cinci care au apărut sau au fost recunoscute în mileniul al II-lea, adică, Patriarhia Rusiei, Georgiei, Serbiei, României și Bulgariei, de unde și necesitatea imperioasă a afirmării bazelor lor canonice prin studii de specialitate.

Referitor la aceste baze canonice, trebuie precizat și reținut faptul că nu numai cele cinci patriarhate din primul mileniu au o bază canonică, ci și cele din al II-lea mileniu, fiindcă, și acestea au luat ființă în conformitate cu tradiția și doctrina canonică ortodoxă. De altfel, și acestea au apărut tot în cadrul unor mari unități administrativ-teritoriale, în care elementele etnic și geografic au fost definitorii. Organizate în cadrul unor State, aceste Patriarhii au înglobat și ele o diversitate de etnii aflate în spațiul teritoriului Statelor respective. Mai mult, în Statutele de organizare și funcționare a acestor noi Patriarhate se precizează că sub oblăduirea lor canonică se află și propria lor diasporă⁷⁶, punând astfel stavilă – din fașă – oricăror pretenții hegemonice, de tip papalist, exprimate de constantinopolitani și acolii lor și cu prilejul întrunirilor pregătitoare pentru "Sfântul și Marele Sinod", al cărui scop principal – vizat de Patriarhia de Constantinopol – a fost de altfel fățiș declarat, și anume, acela de-a i se recunoaște dreptul de a exercita o jurisdicție canonică asupra întregii diaspore ortodoxe, de unde și reacția vehementă a unor Biserici ortodoxe, patriarhale, care a creat tensiuni ce au culminat și cu o stare de schismă efemeră. În această privință, relațiile dintre Patriarhia Moscovei și cea a Constantinopolului rămân edificatoare!

În revendicarea acestei pretenții hegemonice, de tip papalist, constantinopolitani au invocat tocmai faptul că patriarhiile apărute în mileniul al II-lea n-ar avea o bază canonică, întrucât ele ar fi fost înființate pe criterii etnice, de unde și acuzația că aceste Biserici patriarhale ar promova "filetismul", pe care Biserica Constantinopolului l-a condamnat în mod expres în Sinodul ei întrunit în anul 1872, generat de disputa "Patriarhiei ecumenice" cu bulgarii, care doreau să-și aibă și ei o biserică proprie, în Constantinopol, în care să se slujească nu în grecește, ci în bulgărește. Această noțiune demonetizată, de "filetism", este de altfel invocată de emisarii Patriarhiei de Constantinopol până și în dialogurile teologice cu catolicii, unde este arătată ca un impediment serios în calea refacerii unității creștine dintre Ortodocși și Catolici⁷⁷.

75. Vezi, N. V. Dură, *Dialogul teologic ortodoxo-romano-catolic și implicațiile sale ecleziologice*, în *Mitropolia Banatului*, XXXVI (1986), nr. 1, p. 24-41; Idem, *Relațiile canonice actuale dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică și bazele lor ecleziologice*, în "Glasul Bisericii", XLII (1983), nr. 9-12, p. 625-633; Idem, *Considerații asupra dialogurilor teologice ale Bisericii Ortodoxe cu Bisericile: Romano-Catolică, Anglicană, Veche-Catolică, Orientală (Necalcedoniană) și Luterană*, în "Ortodoxia", XXXVII (1985), nr. 3, p. 390-449; Idem, *Primatul papal în perspectiva dialogului ortodoxo-romano-catolic. Considerații ecleziologice*, în *Mitropolia Banatului*, XXXVII (1987), nr. 5, p. 23-30.

76. Vezi, *Statutul de organizare și funcționare al B.O.R.*, Edit. Inst. Biblic, București, 2004.

77. Un astfel de caz s-a petrecut și la lucrările Simpozionului teologic, internațional, organizat la Roma, în luna mai, 2003, de către Congregația pentru Unitate Creștină, prezidată de Cardinalul Walter Kasper. Cu acest prilej, emisarul Constantinopolului, mitropolitul Ioan Zizioulas, a acuzat Bisericile locale, ortodoxe, care nu renunță la dreptul de jurisdicție asupra propriilor lor diaspore, de "filetism" (Vezi, N. V. Dură, *Le Primat pétrinien ...*, p. 171-201).

Întrucât, în dialogul lor cu ortodocșii, romano-catolicii doresc doar un singur interlocutor al papei – fie el și un "papă" pentru Orientul ortodox – papalitatea este gata să-i recunoască confratelui din fosta "Noua Romă" (cf. can. 28 IV ec.) și acest drept de jurisdicție canonică asupra întregii diaspore ortodoxe, fiindcă, în concepția ecleziologico-canonică, romano-catolică, patriarhatele Bisericii auto-cefale constituie un obstacol major și în calea afirmării jurisdicției universale a Suveranului Pontif.

În lumina acestor succinte precizări de doctrină ecleziologico-canonică, putem deci conchide că, deși patriarhatele din al II-lea mileniu n-au fost încă confirmate de un Sinod ecumenic – ca cel din primul mileniu – aceasta nu înseamnă însă că ele ar fi lipsite de o bază canonică, sau că acestea aveau un statut de "second hand", fiindcă, în lipsa acestor sinoade ecumenice – care au doar un caracter evenimential, voit de Duhul Sfânt – Biserica universală (ecumenică), adică, Biserica Ortodoxă, catolică (de pretutindeni), își exercită autoritatea ei supremă prin acel consens al Bisericii de pretutindeni. În cazul noilor Patriarhate, acest "consensus Ecclesiae dispersae" s-a exprimat atât prin "Gramata" de recunoaștere a înființării fiecărei Patriarhii – de către celelalte Patriarhii – cât și prin trecerea Întâistătorului noii Patriarhii, recte, a patriarhului respectiv, în dipticele Bisericii ecumenice, al cărui nume este și trebuie să fie rostit de fiecare patriarh la Sfânta Liturhie. Prin urmare, putem spune că patriarhatele înființate în mileniul doi au aceeași bază canonică ca și cele din primul mileniu, și că nu mai este nevoie ca ele să fie recunoscute de un sinod ecumenic, așa după cum preconizează ideologia constantinopolitană și filo-constantinopolitană, sau așa după cum a acționat Patriarhia de Constantinopol – care se intitulează încă "ecumenică" (universală) – în cazul Bisericii Georgiei⁷⁸, a cărei autocefalie și statut patriarhal i-au fost de fapt recunoscute încă din epoca Șinoadelor ecumenice.

Din paginile acestui studiu – abordat interdisciplinar (istoric, ecleziologic și canonic) – s-a putut constata că "Patriarhia", ca instituție canonică, a apărut după epoca Sinodului IV ecumenic⁷⁹, și că titlul de patriarh – pe care îl aflăm menționat pentru prima dată în Actele acestui Sinod – a fost ulterior folosit pentru a desemna pe episcopii celor cinci Scaune principale ale creștinătății (Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim).

De asemenea, s-a putut reține că instituția "Patriarhiei" – una dintre vechile instituții europene – a fost consfințită atât de legea canonică, ecumenică (cf. can. 9, 17, 28 IV ec.; 2, 7 și 36 trulan), cât și de cea de stat, romano-bizantină și bizantină. Ca instituție juridică, "Patriarhia" este însă oficializată în timpul împăratului Justinian.

Totodată, din analiza și evaluarea ecleziologico-canonică a textului "Memorandum"-ului redactat la Vatican, de "Consiliul pentru Unitatea Creștini-

78. Vezi, I. V. Dură, *Les "Tomes synodaux" émis par le Patriarcat oecuménique au XIX-e et au XX-e siècles pour octroyer l'autonomie ou l'autocéphalie à des Églises orthodoxes*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, tom. XXXII (1994), nos. 1-2, janvier-juin, p. 63-66.

79. P. L'Huillier, *The Church of the Ancient Councils*, New York, 1966, p. 56.

lor", a reieșit cu prisosință și faptul că Sinodul I ecumenic n-a stabilit o așa-zisă ordine a "Patriarhiilor apostolice" (Alexandria, Roma și Antiohia), și că titlul de "patriarh" nu este o "creație" a Bazileului, ci a Bisericii ecumenice.

În fine, s-a putut reține și faptul că patriarhiile înființate în mileniul al II-lea au și ele un temei istoric și canonic ca și cele din primul mileniu, și că cele lipsite de acest temei sunt tocmai pretențiile hegemonice revendicate de Scaunul patriarhal al Constantinopolului de a exercita o jurisdicție canonică asupra întregii diaspore ortodoxe.

Pr. Prof. Univ. Dr. NICOLAE V. DURĂ

MOMENTE DE AFIRMARE A AUTOCEFALIEI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE DIN SECOLELE XVII ȘI XVIII*

Autocefalia, independență administrativ-jurisdicțională a unei unități bisericești ortodoxe, constituită pe bază sinodală, în cuprinsul unui stat suveran, față de altă unitate constituită în același fel în cadrul Ortodoxiei ecumenice, este forma tradițională de organizare a unităților bisericești administrative în cadrul Ortodoxiei, care, laolaltă se armonizează unitar dogmatic, ceremonial-liturgic și canonic disciplinar, recunoscând drept căpetenie supremă numai pe Întemeietorul Bisericii, Domnul nostru Iisus Hristos¹.

Sfinții Apostoli și-au desfășurat activitatea lor misionară în mod independent, în sensul autocefaliei și toate bisericile pe care le-au întemeiat se conduceau în mod autocefal, așa cum au fost Bisericele din Ierusalim, Antohia, Efes, Tesalonic, Corint, Filipi, Roma etc. Mărturie stau și **Epistolele** adresate de Sfântul apostol Pavel: Romanilor, Corintenilor, Tesalonicenilor etc., după cum mărturie ne sunt în **Apocalipsă** cele 7 Biserici ca autocefale sau independente din Asia Mică (1, 4 și 11). Prin **canonul 34 apostolic** se rânduiește ca episcopii fiecărui neam să-l cinstească pe cel dintâi dintre ei și să-l socotească drept căpetenie a lor, iar **canonul 37 apostolic** dispune ca sinodul episcopilor din unitățile constituite în jurul unei căpetenii să se întrunească de două ori pe an.

Se constată de la început că națiunile sunt cadre determinante firești ale autocefaliilor bisericești, iar autocefaliile bisericești au sprijinit, au ajutat, au slujit națiunile să se organizeze statal, să-și închege și să-și dezvolte conștiința lor de națiuni, ca unități etnice cu personalitate proprie și independentă, purtând răspundere în fața lui Dumnezeu și a umanității de Cuvântul lui Dumnezeu primit și întrupat în limba fiecărei națiuni, chemată la mântuire.

Mântuitorul le-a poruncit Apostolilor: *"Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh"* (Matei, 28, 19).

Problema autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române are o sferă mai largă, ea cuprinzând atât aspectele administrativ-bisericești, cât și problemele de unitate și independență națională, ambele conjugându-se și ajutorându-se reciproc în istoria poporului român.

Raportând aceste realități la sec. XVII și XVIII, la care se referă subiectul nostru, vom constata că lupta pentru obținerea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române se întrepătrunde și se sprijină reciproc cu lupta poporului român pentru afirmarea independenței și unității culturii și limbii lui ca neam și stat românesc liber.

Acțiunea pentru afirmarea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române se manifestă mai puternic începând din secolul al XVII-lea. Este secolul numit teologic al Ortodoxiei Românești, când se afirmă marii cărturari: mitropoliții Petru Movilă, Varlaam, Dosoftei și Antim Ivireanul pentru apărarea frontului Ortodoxiei,

* Studiu preluat din lucrarea Pr. prof. Ion Ionescu, *Pagini de cultură veche creștină, românească*, Ed. "Cuget Românesc", Bârda, 2003, p. 160-177. Vezi și:

Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 402-416.

1. Pr. prof. Liviu Stan, *Despre autocefalie*, în "Ortodoxia", VIII (1956), nr. 3, p. 369-396.

atacată direct și ostentativ de catolicism și calvinism, în starea de atunci a Imperiului Otoman.

În toamna anului 1642, către sfârșitul lunii octombrie, în Iașul lui Vasile Lupu a avut loc întrunirea teologică panortodoxă a mănunchiului de teologi sosiți de peste hotare, care cercetară și îndreptară **Mărturisirea de credință ortodoxă**, operă în limba latină a lui Petru Movilă, Mitropolitul Kievului, Galiției și a toată Rusia, fecior, nepot și frate de domn moldovean².

În 1644, mitropolitul Varlaam al Moldovei vine la Târgoviște, la curtea lui Matei Basarab, trimis de Vasile Lupu "*cu trebe domnești și a nărodului*". În biblioteca învățatului cărturar Udriște Năsturel a aflat atunci **Catehismul** calvin, tipărit în Transilvania în satul Prisac, în 1642³, pe care l-a calificat carte "*plină de otravă, de moarte sufletească pentru români*", și, ca urmare, "*îndată am chemat ș-am strâns săbor dint-amândoa părți, și din Țara Românească, și din Țara Moldovei*" și răspunsul s-a materializat în cartea care se cheamă **Răspunsul împotriva Catehismului calvinesc**, tipărită în 1645, la Mănăstirea Dealu⁴.

Aflat în exil, în Europa Occidentală, la Stockholm, Nicolae Milescu (1636-1708), la solicitarea ambasadorului Franței, Arnauld de Pomponne, prin care intervenise la regele Franței, Ludovic al XIV-lea pentru repunerea domnitorului Gheorghe Ștefan pe tronul Moldovei, a scris în 1665, în limba greacă, pe care a tradus-o apoi în limba latină, opera despre Ortodoxie, cu specială privire la euharistie, **Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens**, care s-a publicat în **La perpétuité de la Foi de l'Église Catholique touchant l'Eucharistie**, în 1669, 1704, 1711, 1713 și în P. Migne în anul 1841⁵.

În sec. XVII se afirmă cu largă cuprindere în toate ținuturile românești drepturile limbii române de a fi folosită în cultul Bisericii Ortodoxe Române, ca și limbile oficiale considerate sacre, greaca, latina și slavona.

Mitropolitul Varlaam își tipărea **Cazania** din 1643, la Iași, numind-o **Cartea Românească de învățătură** destinată pentru "*toata seminția rumânească*", iar mitropolitul Dosoftei își tipărea în 1679 **Liturgierul** în "*rumânește*", cu multă osârdie,

2. **Mărturisirea de credință ortodoxă**, 1642, traducere de Prof. Alexandru Elian, București, 1981 p. 7: "*În toamna lui 1642, au sosit la Iași trei clerici de Kiev: Isaia Trofimovici Kozlovski și Ignatie Oxenovici, igumeni ai unor mănăstiri, și Iosiv Kononovici, rectorul vestitei academii movilene din Kiev, cu limba de predare latină. Din Constantinopol seseau: fostul mitropolit al Niceii, Porfirie, și predicatorul Marii Biserici, Meletie Sirigul, socotit cel mai de seamă teolog grec, din veacul său. Nu a asistat la lucrări nici unul dintre ierarhii moldoveni, cum greșit mai cred încă unii cercetători, pentru că nu a fost vorba decât de ceea ce am numi azi o reuniune de experți în care erau direct interesate numai cele două părți: Kievul și Constantinopolul.*"

În realitate, la Iași, în 1642 a avut loc un **sinod** și nu o **conferință teologică**, după cum se afirmă. A se vedea lucrarea noastră: **Permanențe autohtone și creștine românești**, în Ed. Universității din București 2001, p. 139-151, ediția a II-a, Bârda, Ed. "Cuget Românesc", 2003, 139-151.

3. Alexandru Mareș, **Data tipăririi Catehismului calvin: 1640 sau 1642?** În "*Limba română*" XXIII (1974), nr. 6, p. 541-542.

4. Varlaam, **Opere, Răspuns împotriva Catehismului calvinesc**, ediție critică de Mirela Teodorescu, București, 1984, p. 31.

5. Pr. Al. I. Ciurea, **Mărturisirea de credință a spătarului Milescu: Stella Orientalis Occidentali splendens**, în "*Ortodoxia*", X (1958), p. 511-538; Pandelescu, **Nicolae Milescu, Aritmologia etica și originalele lor latine**, București, 1982, p. 36.

să-nțeleagă toți spășenia lui Dumnezeu cu întreg înțeles "... Din cât s-au îndurat Dumnezău de mi-au dăruit mila Sa, dăruim și noi acum de o dată acest dar limbii rumânești, **Svânta Liturghie**, scoasă pre limba rumânească despre elinească de lauda lui Dumnezău, să-nțâliagă toți care nu-nțâleg sârbiește sau elinește, caria primind ca un odor cel mai scump ceresc pre Dumnezău să lăudati..."

Cu **Liturghierul** tipărit împreună cu **Evhologhionul** în 1706 la Râmnicu-Vâlcea de Antim Ivireanul, după **Evhologhionul** tipărit de Nicolae Cliechis la Veneția în 1691, în limba greacă și tipăriturile rumânești date de el și de urmașii săi în scaun la Râmnic la lumină, s-a pus de acum "*temelia vechii noastre limbi bisericești*", care avea să ducă în prima jumătate a secolului al XVII-lea la unificarea limbii române literare⁶, expresie a unității de neam, care a pregătit desăvârșirea unității statale de la 1 Decembrie 1918.

Pentru introducerea limbii române în Biserică, acțiune de mare importanță pe plan național, nu s-a cerut încuviințarea sau aprobarea nici unei autorități patriarhale. Patriarhia Ecumenică nu a avut amestec în afacerile lăuntrice ale Bisericii moldovene sau muntene, iar atunci când a încercat să intervină, a întâmpinat rezistență. Bisericile naționale din ambele Principate Române s-au bucurat "*ab. antiquo*" de independență administrativă internă autonomie bisericească, nerecunoscând altă autoritate din afară decât supremația canonică a patriarhului din Constantinopol și aceasta numai în materie de dogmă și disciplină. Această dependență obligă pe cei doi ierarhi români să pomenească pe patriarhul ecumenic la Liturghie și să-i înscrie numele în diptice, să-i ceară binecuvântarea și recunoașterea canonică după alegere, confirmarea și înscăunarea lor, când se da de patriarhul ecumenic numitul *ecdosis* (= înscăunare), să ia Sfântul Mir de la Constantinopol și, în unele cazuri, să se supună judecății bisericești a ecumenicului⁷. În plus, mitropoliții erau îndatorați să plătească Patriarhiei din Constantinopol numitul peșcheș, care era destul de ridicat.

Introducerea limbii române în Biserică a fost o operă de înaltă conștiință rumânească, ea cerând acest lucru, fiindcă s-a dorit și s-a afirmat independentă întotdeauna și stăpână pe sine, *autocefală*.

Considerăm că este momentul cel mai important de afirmare pe planul cultural al autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române în secolele XVII și XVIII.

După **Cazania** lui Varlaam (Iași, 1643), cea mai mare circulație a avut-o la poporul român, dintre cărțile monumente literare vechi, **Biblia de la București din 1688**, numită și **Biblia lui Șerban Cantacuzino**, monument literar de limbă și în același timp și un act editorial fără egal, "*raportat chiar la tehnica tipografică modernă*".

6. Ion Gheție, **Contribuții la problema unificării limbii române literare. Momentul 1750**, în "Limba Română", an XX (1971), nr. 2, p. 113-114. Idem, **Baza dialectală a românei literare**, București, 1975; Idem, **Istoria limbii române literare. Privire sintetică**, București, 1978; Idem, **Introducere în studiul limbii române literare**, București, 1982.

7. Pr. Nicolae I. Șerbănescu, **Optzeci de ani de la dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, 25 aprilie 1885-25 aprilie 1965**, "Biserica Ortodoxă Română", LXXXIII (1965), nr. 3-4, p. 247-248.

Conducerea tipografiei domnești, îngrijirea și corectarea **Bibliei** a avut-o marele tipograf Mitrofan, episcopul Hușilor, retras la București în urma invaziei din Moldova a lui Ioan Sobieski, în 1686.

Pentru limba română literară, **Biblia din 1688** are o importanță deosebită prin unitatea lingvistică rezultată din prelucrarea celor trei graiuri românești. Graiul moldovenesc este prezent prin traducerea **Vechiului Testament** făcută de Nicolae Milescu, începută, după cum se consideră, la Constantinopol în 1661-1664 și terminată la Stettin (lângă Marea Baltică) în 1668. După moartea lui Gheorghe Ștefan, în 1668, Nicolae Milescu s-a reîntors în Moldova și va fi încredințat, în vederea revizuirii, manuscrisul lui Dosoftei, atunci Episcop la Roman (1660-1671), care l-a "*îndreptat*", cum o atestă copia din **ms 45** din Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române. Textul **Vechiul Testament** tradus de Nicolae Milescu a fost revizuit și rescris de Dosoftei și a rămas în biblioteca sa. Acest text l-a folosit în scrierile sale de fragmente mai întinse din **Vechiul Testament** cum sunt, în special **Paremiile de preste an** (Iași, 1683), texte revizuite și rescrise de mitropolitul Dosoftei, și care au intrat în corpul **Bibliei** din 1688, ca și **Noul Testament** al mitropolitului Simion Ștefan de la Alba Iulia din 1648, în forma revizuită a fraților Greceni "*și controlul ce-l va fi făcut stolnicul Constantin Cantacuzino*"⁸.

Biblia de la București din 1688 rămâne cartea reprezentativă a culturii poporului român din secolul XVII, ca urmare a afirmării *Autocefaliei* pe plan cultural a Bisericii Ortodoxe Române.

Un moment de afirmare a autocefaliei Bisericii din Țara Românească îl reprezintă, la începutul secolului XVII, cazul *mitropolitului Luca din Cipru* (fost episcop al Buzăului, septembrie 1583 - octombrie 1603, apoi mitropolit, mort 1629, nu i se cunoaște locul înmormântării).

Episcopul Luca al Buzăului l-a slujit cu devotament pe marele voievod Mihai Viteazul, în care vedea atât pe eroul unirii Țărilor Române, cât și pe eliberatorul popoarelor creștine de sub dominația otomană. În aceste împrejurări, episcopul Luca s-a dovedit un priceput diplomat, căruia Mihai Viteazul i-a încredințat misiuni deosebit de importante pentru politica externă a Țării Românești, atât în Ardeal, la Alba Iulia, la 20 mai 1595, când a făcut parte, împreună cu Teofil, episcopul Râmnicului și cu Eftimie, mitropolitul Țării Românești, din delegația celor 12 boieri, ca să trateze alianța cu Sigismund Bathory, cât și cu Rusia, unde a mers în fruntea unei solii de boieri să trateze alianța, în numele lui Mihai Viteazul, în

8. Dan Simonescu, Gheorghe Băluță, *Pagini din istoria cărții românești*, București, 1981, p. 60; N.A. Ursu, *Dosoftei, Opere*, vol. I, București, 1978, p. 504-513; Idem, *Din nou despre paternitatea primei traduceri românești a Istoriilor lui Herodot și despre revizia Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu*, în "Limba română", an XXXIV (1985), nr. 1, p. 30-45, cu bibliografia problemei la zi; Idem, *Noi informații privitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu (I)*, în "Limba română", an XXXVII (1988), 5, pag. 455-468; Virgil Căndea, *Rațiunea dominantă*, Cluj-Napoca, 1979, p. 106-171, Antonie Plămădeală, *Biblia de la București. Cine a făcut traducerea?*, în "BOR", XCVI, 1978, nr. 9-10, p. 1004-1018; Virgil Căndea, *Paradisul și grădina*, în "Revista de istorie și teorie literară", an XXXV, 1987, nr. 3-4, p. 20-30.

primăvara anului 1596, cu țarul Feodor Ivanovici (1584-1598), fiul lui Ivan cel Groaznic.

Ca mitropolit, fiind de drept și membru al Sfatului Domnesc, a dovedit înalte sentimente patriotice față de țara sa adoptivă, cu care s-a identificat întru totul, rămânând un adept al politicii lui Mihai Viteazul de unitate națională și de eliberare a popoarelor oprimare de puterea otomană⁹.

Actul patriotic semnificativ pentru atitudinea mitropolitului Luca, ce slujise pe Mihai Viteazul în marea sa epopee, a fost refuzul său, cum a ajuns mitropolit al Țării Românești, de a mai plăti Patriarhiei din Constantinopol, aflată sub supravegherea turcilor, contribuția anuală uzuală, numită "peșcheș"¹⁰.

Prin două acte sinodale, din septembrie 1615, patriarhul ecumenic Timotei II (1612-1621), împreună cu sinodul său, având și consimțământul lui Teofan al Ierusalimului (1608-1644), procedează la caterisirea mitropolitului Luca și la iposifierea candidaților (mitropolitul Macarie de Ganos și Chora, protosinghelul Ignație ieromonah și protosinghelul Antim ieromonah)¹¹.

Motivul caterisirii, consemnat în actul patriarhal, a fost că "... nimeni dintre arhieriei de sub eparhia noastră nu s-a arătat a o strica, numai Luca acel ce este mitropolit al Ungrovlahiei a ajuns neascultător și nesupus. Căci, de când a fost numit mitropolit al acelei eparhii, nici nu s-a învoit vreodată, nici n-a voit a da peșcheșul anual legiuit sau alt ajutor pentru nevoile Bisericii în fruntea căreia stăm noi, precum făceau confrăți ai noștri arhieriei, nici n-a arătat primire și ospitalitate către oamenii bisericești, ci-i disprețuia și nu-i socotea întru nimic. Și, mai știind bine și aceia cum că prin uzurpare a luat în stăpânire scaunul său și că la alte mii de călcări de lege și lucruri fără rost era părtaș și supus, pentru aceea am hotărât cu părere de obște sinodicească și a prea fericitului și prea sfințitului patriarh de Ierusalim, chir Teofan și a celorlalți preasfinți arhieriei și prea cinstiți, cei întru Duhul Sfânt lubiți ai noștri frați și coliturghisitori, că acesta mai sus arătat mitropolit al Ungrovlahiei Luca, fiind neascultător și nesupus și uzurpator și aflând plăcere în călcări de lege și lucruri fără socoteală, să fie caterisit și despoiat de toată puterea și rânduiala arhierescă și să fie căzut din scaunul și din cinstea lui și altul în locul lui să fie hirotonit, fără oprire și împiedicare, legiuit și canonic... În anul 7124, luna lui septembrie indicația a 15-a" (Semnături: al Salonicului, Partenie; al Mesembriei Achile; al Gangrelor, Gavriil; al Chitruului, Ieremia)¹².

9. Pr. I. Ionescu, **Mitropolitul Luca din Cipru, un reprezentant al culturii bizantino-cipriote în Țara Românească, Trei sute cincizeci de ani de la moartea sa; (1629-1979)**, în "Glasul Bisericii", XXXIX (1980), nr. 1-2, p. 85.

10. J. Kabrda, **Le système fiscal de l'Église orthodoxe dans l'Empire Ottoman, d'après les documents turcs**, Brno, 1969; M. Berza, **Haraciul Moldovei și Țării Românești în secolele XV-XIX**, în "Studii și materiale de istorie medie", II, 1957, p. 7-45; Mihail Maxim, **Regimul economic al dominației otomane în Moldova și Țara Românească în a doua jumătate a secolului al XVI-lea**, în "Revista de istorie", 1979, tom. 23, nr. 9, p. 1731-1765.

11. Actul sinodal de caterisire din sept. 1615, la Hurmuzaki-Iorga, **Documente**, XIV 1, p. 112, nr. CCXII din prima sau cel mult a doua zi a lunii, fiindcă la 2 septembrie 1615 se trece la iposifiere: **Ibidem**, p. 113, nr. CCXIII.

12. Prof. Alexandru Elian, **Legăturile Mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol și cu celelalte Biserici Ortodoxe**, în "BOR", LXXVII (1959), nr. 7-10, p. 920.

Acțiunea luată de Patriarhia Ecumenică a rămas însă fără urmări și mitropolitul Luca a continuat să păstorească în scaunul Mitropoliei Țării Românești până la moarte. Această procedură, cum s-a afirmat, este nemaifântălnită în întreaga istorie a legăturilor dintre Marea Biserică și Mitropolia Ungrovlahiei¹³.

Mitropolitul Luca a luat o atitudine patriotică într-un moment când independența Țării Românești era amenințată prin noi forme de subjugare a Porții Otomane, prin numita "*turcogrecia*", în prima jumătate a secolului XVII.

Menționăm că mitropolitul Luca a ocupat scaunul Mitropoliei Țării Românești în timpul voievodului Radu Șerban (1601; 1602-1610; 1611), "*adevăratul continuator în fapte al lui Mihai Viteazul*"¹⁴. Domnia sa nu a fost decât o variantă adaptată împrejurărilor politice ale epocii, a vechii politici duse de domnii români, "*care n-au înțeles să fie simpli năimiți ai sultanului*".

Mitropolitul Luca s-a identificat acestei realități interne a Țării Românești, sprijinind independența ei, prin afirmarea independenței de Constantinopol a Bisericii Țării Românești. În această situație înțelegem de ce este acuzat în actul caterisirii. Între acuzații este și aceea că "*prin uzurpare a luat în stăpânire scaunul său*", adică nu i s-a trimis de către Patriarhie actul de înscăunare: **ecdoxis** și nici de transferare: **metathesis**, de la Episcopia Buzăului în scaunul de mitropolit, fiindcă Mitropolitul Luca nu l-a cerut, de vreme ce a avut aprobarea și sprijinul voievodului Radu Șerban și a Sfatului Țării, afirmând independența Bisericii sale, adică **autocefalia** în fapt, față de Patriarhia din Constantinopol, sprijinind prin aceasta însăși independența Țării¹⁵.

La începutul secolului XVIII, independența Bisericii din Țara Românească este apărată cu demnitate de marele mitropolit Antim Ivireanul (episcop al Râmnicului 1705-1708; mitropolit 1708-1716), care se afirmă "*apărătorul independenței bisericesti a țărilor noastre*"¹⁶.

Patriarhia Ierusalimului câștigase în Țările Române o poziție specială în secolul XVII. Patriarhul Dositei al Ierusalimului (1669-1707), cu sediul în Constantinopol, era, cum spunea N. Iorga, "*un fel de hyper mitropolit*" al țărilor noastre, unde era strictul, severul și fanaticul apărător al Ortodoxiei¹⁷. Nepotul și urmașul său, patriarhul Hrisant Notara (1707-1731), care își făcuse studiile în Apus, la Padova și Paris, era prieten al voievodului Constantin Brâncoveanu și a trăit un timp la curtea sa, fiind profesor al fiilor săi, pe când era arhimandrit.

13. Constantin Rezachievi, *Politica internă și externă a Țărilor Române în primele trei decenii ale secolului al XVII-lea (I)*, în "Revista de istorie", tom. 38, 1985, nr. 1, p. 5.

14. Florin Constantiniu, *De la Mihai Viteazul la fanarioți: Observații asupra politicii externe românești*, în "Studii și materiale de istorie medie", vol. VIII, 1975, p. 113.

15. A se vedea dezvoltat în art. nostru citat, *Mitropolitul Luca din Cipru*, p. 89-93, acest aspect important pentru istoria Bisericii Ortodoxe Române în relațiile sale cu Patriarhia din Constantinopol l-am expus cu prilejul comunicării pe care am prezentat-o în cadrul celui de-al XV-lea Congres internațional de studii bizantine la Universitatea din Atena din 5-11 sept. 1976: *Un reprezentant de la culture byzantine-chypriote dans le Pays Valaque, le Métropolitel Luca de Chypre (1603-1629)*.

16. N. Iorga, *Despre Antim Ivireanul*, în "Biserica Ortodoxă Română", LV (1937) nr. 11-12, p. 619.

17. N. Iorga, *Constantin Brâncoveanu, Viața și domnia lui, 1914*, București, p. 188-189.

Ca patriarh luase parte la sfințirea ctitoriei lui Constantin Brâncoveanu din București, Sfântul Gheorghe-Nou, la 29 iunie 1707. În același an, împreună cu voievodul Constantin Brâncoveanu, a dat o nouă organizare învățământului Academiei grecești de la Sfântul Sava, ctitoria lui Brâncoveanu. În 1708 slujise de Crăciun în biserica Sfântul Gheorghe-Nou, înconjurat de patru arhierei străini în fața voievodului. Împreună cu patriarhul Alexandriei, Gherasim Palladas, participase la înmormântarea mitropolitului Teodosie al Ungrovlahiei († 27 ianuarie 1708), iar în Duminica Ortodoxiei, 22 februarie 1708, au făcut împreună instalarea, cu tot fastul cerut, în fața voievodului Constantin Brâncoveanu, a episcopului de Râmnic, Antim Ivireanul, ca mitropolit al Țării.

De o trecere deosebită se bucura Hrisant Notara și în Moldova, unde fusese numit la 6 nov. 1799 voievod Nicolae Mavrocordat, în locul lui Mihail Racovița mazilit. Noul voievod fusese mai mulți ani mare dragoman al Porții și era prieten intim cu patriarhul Hrisant Notara.

Profitând de această situație în Țările Române, patriarhul Hrisant Notara a întreprins un demers în 1709 pe lângă Patriarhia Ecumenică. Scrisoarea sinodală din decembrie 1709 a patriarhului ecumenic Atanasie al V-lea (1709-1711), ca răspuns la cererea lui Hrisant, prin care îi aproba cele solicitate, s-a păstrat și confirmă cele de mai sus.

Patriarhul Ierusalimului îi ceruse patriarhului ecumenic să întărească, aprobându-i, cu autoritatea Patriarhiei Ecumenice, un obicei, care, după cum îl motiva Hrisant, era din vechime în vigoare în mănăstirile, bisericile și metocurile închinat Ierusalimului, în Țara Românească și în Moldova, anume că, iegumenii aghiotafiți și toți ceilalți care aveau vreo funcție ecleziastică în acele sfinte locașuri, să pomenească, fără încetare, *"la sfințitele sărbători, la ectenii și la celelalte slujbe de peste an"* numai numele patriarhicesc al lui Hrisant, *"ci nici un alt nume de arhiereu să nu fie rostit laolaltă cu acela, ca să nu se introducă în biserică o îndoită conducere"*, ceea ce, afirmă Hrisant, ar fi în nepotrivire cu buna rânduială bisericească.

Hotărârea pe care patriarhul ecumenic și sinodul său au luat-o a fost aprobarea cererii lui Hrisant, ca *"toate mănăstirile lui patriarhicești și bisericile și metocurile, aflătoare în eparhiile Ungrovlahiei și Moldovlahiei, să le aibă dânsul sub stăpânirea și conducerea sa, cârmuindu-le, ca și mai înainte, să înscăuneze și să scoată pe igumeni și pe ipistați, când și pe care poștește"*, iar numele patriarhului Ierusalimului și al urmașilor săi să se pomenească în veci, *"și să nu se mai pomenească, împreună cu al său, nici un alt nume, nici acela al ierarhului locului"*¹⁸.

În fața acestei imixtiuni a patriarhului Hrisant Notara, care privea mănăstirile închinat nu ca pe niște izvoare de venituri, ci ca pe niște proprietăți ale sale, încălcând și suveranitatea statului, pus în fața aprobării Patriarhiei Ecumenice a acestei încălcări canonice bisericești și civile de stat, mitropolitul Țării Ro-

18. Prof. Alexandru Elian, *Antim Ivireanul – apărător al prerogativelor scaunului mitropolitan al Ungrovlahiei*, în "Studii Teologice", XVIII (1966) nr. 9-10, p. 522-523; Diac. I. Rămureanu *Antim Ivireanul, luptătorul pentru Ortodoxie*, în "Biserica Ortodoxă Română", LXXIV (1956), nr. 8-9, p. 845-853; Pr. Ionescu I., *Câteva aspecte din viața și opera Mitropolitului Antim Ivireanul*, în "Mitropolia Olteniei", XVII (1966), nr. 9-10, p. 812-814; Gabriel Ștrempel, *Antim Ivireanul, Opere*, București, 1972, p. XXVI, 429-430.

mânești, Antim Ivireanul, s-a ridicat cu toată hotărârea, fără a mai ține seama de raporturile personale pe care le avea cu patriarhul Ierusalimului.

De data aceasta, *"rolul lui Antim, cum arăta N. Iorga, va fi un rol național, până acum era un rol de apărător al demnității Bisericii"*¹⁹.

În situația creată, mitropolitul Antim Ivireanul a cerut explicații patriarhului ecumenic Atanasie al V-lea asupra amestecului necanonic al patriarhului Hrisant al Ierusalimului în problemele interne ale Bisericii Românești, mai întâi prin marele paharnic al Țării Românești. Patriarhul ecumenic i-a răspuns că-i dă voie să conducă turma încredințată lui, ținând seamă de *"Canoanele strămoșilor și legile dumnezeiești"*. În urma răspunsului primit, mitropolitul Antim îi adresează la 26 decembrie 1710 patriarhului ecumenic o scrisoare, care ni s-a păstrat și care este mai puțin îndreptată împotriva lui Hrisant, cât era un răspuns, punct cu punct, la considerentele formulate și la hotărârile luate de patriarhul ecumenic Atanasie prin gramata sa din decembrie 1709. Atacurile merg, desigur, împotriva îndrăznelii lui Hrisant, dar *"ironia, care nu-i lipsită nici de forță, nici de finețe, îl atinge direct pe patriarhul Atanasie"*²⁰.

Mitropolitul Antim Ivireanul apăra cu hotărâre, ca mitropolit al Ungrovlahiei, drepturile Bisericii sale asupra mănăstirilor închinat Sfântului Mormânt și în orice parte din Răsăritul ortodox, sprijinindu-se pe canoanele sfințelor sinoade și hotărârile Sfinților Părinți ai Bisericii, pe dreptul pozitiv, nu pe obiceiuri, pe dreptul consuetudinar, căci ar fi *"... lucru vrednic de răs, fiind împotriva legii și a canoanelor, să zică cineva că domnește obiceiul ca patriarhul Ierusalimului să fie pomenit la "Întâi pomeneste, Doamne", într-o eparhie străină și, iarăși, încă și mai de răs este să zici că se găsesc în Ungrovlahia mănăstiri supuse patriarhului Ierusalimului (de Ierusalim) sau altul patriarh, afară de mănăstirile stavropighiale ale Sanctității Voastre. Fiindcă nici n-au fost vreodată, nici nu vor fi, în Ungrovlahia, mănăstirii supuse vreunui patriarh dintr-o eparhie străină, ci toate acestea se află sub cârmuirea noastră... Fiindcă a face milostenii este lucru obișnuit la voievozi, dar a prăda cele sfinte când faci milostenie e cu totul împotriva legii... Căci mănăstirile cele odată închinat lui Dumnezeu, cu încuviințarea episcopului, dar nu dumnezeieștii biserici a Sfântului Mormânt, nu pot fi închinat altcuiva a doua oară, fiindcă nu este Dumnezeu biserica dăătorului de viață Mormânt, ci o biserică a lui Dumnezeu și închinat unui singur Dumnezeu, ca și celelalte dumnezeiești biserici..."*

*Dacă, dar, nici Sanctitatea voastră nu veți încuviința, împreună cu noi, să se pună capăt acestei pângăriri, să renunțați și la pomenirea numelui vostru, ca să avem un singur patriarh – pe dânsul – și nu doi. Iar dacă nu vreți să faceți aceasta, ca fiind în afara legii și a canoanelor – pentru că nu este lucru îngăduit – nici noi nu putem să-i dăruim drepturile noastre, chiar dacă din cer, un înger, dumnezeiesc, ne-ar îngădui aceasta, fiindcă socotim canoanele și legile dumnezeiești mai tari decât porunca îngerului..."*²¹.

19. N. Iorga, *Despre Antim Ivireanul*, art. cit., p. 619.

20. Prof. Alexandru Elian, *op. cit.*, p. 524.

21. *Ibidem*, p. 528-530, textul în limba greacă și traducerea.

Scrisoarea mitropolitului Antim Ivireanul din luna decembrie 1710 *"este cu adevărat un document de o netăgăduită însemnătate"*²², care a pus în lumină demnitatea Bisericii Ortodoxe Române și drepturile ei de afirmare la independență în cadrul Ortodoxiei ecumenice.

Cum spunea N. Iorga: *"Niciodată unui patriarh nu i s-a vorbit de un mitropolit român în aceasta formă. Este una din cele mai splendide piese ale rezistenței, pe care Biserica noastră a opus-o tuturor încercărilor"*²³.

O pagină luminoasă de afirmare a independenței Bisericii Ortodoxe Române a înscris-o în secolul XVIII și în Moldova, patriotul mitropolit Iacob Putneanul (1719-1778).

Pentru a stăvili influența grecizantă a domnitorilor fanarioți, care căutau să o exercite asupra vieții, culturii și Bisericii în Moldova mitropolitul Iacob Putneanul a convocat la 1 ianuarie 1752 soborul bisericesc, compus din ierarhii eparhiilor moldovene și egumenii mănăstirilor neînchinat la Mitropolia din Iași²⁴.

Domnitorul Grigore Ghica II, în a doua sa domnie din Moldova (1735-1741), impusese ca mitropolit, în locul mitropolitului Antonie (1729-1739), care se retrăsese în Rusia cu trupele țariste, în urma războiului ruso-turco-austriac din 1735-1739, pe grecul Nichifor, fostul său dascăl, mitropolit titular de Sidis, orginar din Moreea. În urma opoziției întâmpinate, la sfârșitul lunii octombrie 1750, mitropolitul Nichifor a fost nevoit să-și depună demisia (paretisis). În locul său, la 13 noiembrie 1750, a fost ales patriotul Iacob Putneanul, episcopul de Rădăuți, care își făcuse ucenicia în Mănăstirea Putna și unde, la începutul anului 1760, când a fost nevoit să demisioneze, s-a retras, trecând la cele veșnice la 15 mai 1778, fiind îngropat în pridvorul bisericii.

Pentru a preîntâmpina amenințarea infiltrării grecilor la conducerea Bisericii moldovenești, mitropolitul Iacob a convocat la 1 ianuarie 1752 soborul său, hotărând, cu mare blestem, să se respecte obiceiurile pământului, ca vlădicii țării să fie aleși pe viitor numai dintre pământeni.

Hotărârea soborului, de a nu mai fi aleși ierarhi străini de neam în fruntea eparhiilor din Moldova, sau trimiși și numiți din afară, a avut un important rol patriotic și a marcat un moment însemnat de afirmare a independenței de care se bucura Biserica Moldovei:

"În știință dăm tuturor, cum se cade a ști, – glăsuiește soborul –, de vreme ce fieștecare țară are osebite obiceiuri și se țin și se păzesc cu obiceiele sale, după cum și Sfânta Pravilă poruncește și întărește asupra obiceiului Țării a se urma și a se păzi. Cuvine-se dar nu numai a păzi oricine obiceiul țării și al patriei sale, ca să stee neînceiat și necălcat, ce încă și apărători cu toată tăria sa să fie, asupra potrivnicilor ce încearcă a călca obiceiul cel bun și de folos țării. Fiind dar obiceiul și întru această de Dumnezeu păzită țară, mitropoliți și episcopi din streini să nu se facă, fără numai din pământeni, care obiceiul din descălăcătura

22. *Ibidem*, p. 525.

23. N. Iorga, *op. cit.*, p. 622.

24. Teocrist, Mitropolitul Moldovei și al Sucevei, *În slujba Ortodoxiei românești, a năzuințelor de unitate națională și de afirmare a culturii române. Mitropolitul Iacob Putneanul 1719-1778*, Mănăstirea Neamțu, 1978, p. 46; Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, București, 1981, p. 356; Arhim. Ciprian Zaharia, *Iosif Mușat, întâiul mare ierarh român*, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1987, p. 206-212.

țării și până acum, așa s-a urmat și s-au păzit și niciodată altul strein nu s-au întâmpnat să fi fost primit la păstoria vreunui scaun, ... dator să fie atât soborul bisericesc, cât și politicesc, de la mare până la mic, ca să stea cu toții ajutoru dreptății și obiceiului țării și Sfânta Pravilă a se cădea nici de cum să nu îngăduiască, nici să nu primească pe un călător ca acela, să aibă Sfânta Mitropolie o strămbătate ca aceasta cât va trăi aceasta de Dumnezeu păzită țară... Ci cu toate aceste oricine s-ar ispiti să calce obiceiul Sfintei Mitropolii, sau altor scaune, cu mijlocire de bani sau cu prieteni năimiți cu dare, care lucru este afară de pravilă, vrând preste obiceiu a băga pre vre un strein la o vre o Eparhie, și atât din partea boerilor pământeni cât și din streini de s-ar amesteca făcându-se sfătuitoari și îndemnători, și apărători, și împotriviitori pravilei și obiceiului țării și a dreptății, pre unii ca aceia cu toți împreună ca dintru o gură îi legăm și îi blestemăm..." (urmează enumerarea blestemelor și iscăliturile cu pecețile lor)²⁵.

Hotărârea curajoasă luată de soborul Bisericii Moldovei, în frunte cu mitropolitul ei, Iacob Putneanu, n-a fost pe placul stăpânirii fanariote și care, alături și de alte acte patriotice, avea să se adauge motivelor de înlocuire a vrednicului mitropolit, la începutul anului 1760. Dar hotărârea luată de el de apărare a independenței Bisericii Moldovei n-a mai cutezat însă să fie încălcată de nimeni.

Când patriarhul ecumenic Procopie (1785-1789), care se bucura de sprijinul sultanului și a domnitorului fanariot din Moldova, Alexandru II Mavrocordat (1785-1786) a voit să impună ca mitropolit pe grecul Iacob, egumenul mănăstirii Barnovschi din Iași, care era închinată Sfântului Mormânt, reprezentanții Moldovei au trimis un protest la Poartă, la 25 martie 1786, arătând că nu pot să primească numirea grecului Iacob ca mitropolit al Moldovei, fiindcă hotărârea soborului Moldovei luată în 1752, oprește de a se mai alege ierarhi străini. Moldovenii au ales în scaunul mitropolitan pe episcopul moldovean Leon Gheucă de la Roman (1786-1788)²⁶.

Deși, la străruințele domnitorului și ale patriarhului, grecul Iacob a ajuns totuși episcop de Roman, păstoria sa a fost numai de câteva luni (1 martie 1786-25 octombrie 1786), când moare, cu mormântul la Focșani și alte cazuri nu s-au mai repetat.

Hotărârea soborului din 1 ianuarie 1752 a avut importanța de a fi determinat o acțiune susținută în Țările Române pentru recunoașterea deplină a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și ea s-a dezvoltat odată cu mișcarea pentru independența și unirea celor două Principate: Muntenia și Moldova (1856-1859), fiind mai puternică în Moldova, sprijinită de unioniști, în frunte cu mitropolitul Sofronie Miclescu (1851-1860), luptător hotărât pentru unirea celor două țări românești. Unionistul Neofit Scriban, în susținerea autocefaliei Bisericii moldovene, a publicat la Paris, în 1857, lucrarea: **Scurtă istorisire și hronologie despre Mitropolia Moldovei.**

25. Constantin Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a Catedralei mitropolitane din Iași*, București, 1888, p. 24-26; Teoctist, *Mitropolitul Moldovei și al Sucevei*, op. cit., p. 46-48, 73-76.

26. Pr. prof. Mircea Păcurariu, op. cit., p. 459-460.

Deputații clerului din Divanul Ad-Hoc al Moldovei, frații arhimandriți Neofit și Filaret Scriban, arhimandritul Calinic Miclescu, arhimandritul Melchisedec Ștefănescu, preotul Dimitrie Matcaș și unii deputați mireni au cerut în toamna anului 1857, în mod hotărât, recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și constituirea "*unei autorități sinodale centrale*". Între "*dorințele*" votate de Divan a fost și "*Recunoașterea neatârării Bisericii Ortodoxe a Răsăritului din principatele Unite, de orice chiriarchie, păstrându-și însă unitatea credinței cu Biserica Ecumenică a Răsăritului în-privința dogmelor*".

Alexandru Ioan Cuza a legiferat această dorință prin **Decretul organic** din 3 decembrie 1864, pentru înființarea unei autorități sinodale centrale, prevăzând că "*Biserica Ortodoxă Română este și rămâne independentă de orice autoritate bisericească străină întru tot ce privește organizarea și disciplina*". A fost prima legiferare oficială a autocefaliei sau a independenței Bisericii Ortodoxe Române, la capătul luptei pentru dobândirea unirii Principatelor și a afirmării hotărâte de independență a poporului român. Unirea Principatelor Moldova și Muntenia a avut urmări și în Transilvania, unde mitropolitul Andrei Șaguna a reușit să obțină recunoașterea Mitropoliei Ortodoxe din Transilvania ca *autonomă* în anul 1864.

Lupta poporului român pentru emanciparea lui națională și lupta pentru dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române au fost comune.

Independența de stat a României, dobândită cu jertfele de sânge ale ostașilor români în războiul din anii 1877-1878, a fost rodul conlucrării tuturor forțelor neamului românesc, cu contribuția și a românilor de dincolo de Carpați, la care și Biserica Ortodoxă Română și-a adus sprijinul său, pe câmpul de luptă jertfindu-se și preoți și călugări români.

Această legătură permanentă a Bisericii cu poporul, expresie a principiului etnic de organizare bisericească ortodoxă, a dus la proclamarea independenței Bisericii Ortodoxe Române, recunoscută oficial prin actul de la **25 aprilie 1885**.

Dar realizarea actului de independență bisericească din secolul XIX este rezultatul a două secole anterioare, secolele XVII și XVIII, de luptă și afirmare susținută a **autocefaliei** Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. Prof. ION IONESCU

120 DE ANI DE LA RECUNOAȘTEREA AUTOCEFALIEI (1885-2005) ȘI 80 DE ANI DE LA ÎNTEMEIEREA PATRIARHIEI ROMÂNE (1925-2005)*

Anul acesta, Biserica noastră sărbătorește după cuviință – 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de la întemeierea Patriarhatului, "*acte de caracter național, de epocală însemnătate istorică...*"¹. Această prăznuire a dat posibilitatea fiecărui fiu al Bisericii noastre să-și conștientizeze eforturile depuse de înaintașii noștri pentru independență națională, de stat și bisericească. Aceste eforturi oglindesc conștiința de luptă a unei națiuni și a unei Biserici Ortodoxe constituită dintru început într-un cadru etnic și geografic bine precizat.

În cele ce urmează, vom evoca aceste eforturi pentru materializarea celor două acte istorice din viața Bisericii noastre în lumina documentelor vremii și a legislației respective, de stat și bisericești.

După "Decretul organic", promulgat de Cuza Vodă, la 6 decembrie 1864 – și legiuirile care l-au urmat – s-au ridicat glasuri care au produs atmosfera pentru așa zisa luptă privind "canonicitatea" formei de organizare sinodală a Bisericii noastre. După cum se știe, unii au încercat să acrediteze ideea că, până la "Decretul organic", la noi nu a existat o lege care să prevadă întrunirea unui sinod la anumite soroace². Această aserțiune eronată se datorează faptului că regimul sinodalității a fost identificat doar cu forma sa episcopal-sinodală. În realitate, în viața Bisericii noastre aflăm aplicate ambele forme ale sinodalității, pură (episcopal-sinodală) și mixtă (ierarhi-clerici și mireni). Și, îndeosebi, este vrednic de reținut faptul că regimul sinodalității sub forma sa mixtă (ierarhi, clerici și laici) și-a găsit cea mai vădită aplicare în viața Bisericii noastre de-a lungul secolelor. În Biserica noastră, sinodul mitropolitan (canoanele 37 apostolic, 5 I ecumenic, 20 Antiohia, 14 IV ecumenic, 8 Trulan și 6 VII ecumenic) s-a întrunit doar atunci când a fost cerut și impus de necesitățile urgente și utilitatea evidentă. În viața Bisericii noastre, regimul sinodalității sub forma sa pură (episcopală) a fost deci pus în aplicare numai de "anumite nevoi sau trebuințe de moment"³. În ambele cazuri ale aplicării regimului sinodalității din Biserica noastră, convocarea sinoadelor s-a făcut cu asentimentul său din porunca Domnitorului, întrucât aceste sinoade erau adevărate parlamente ale țării, în cadrul cărora se dezbăteau probleme de interes religios-național⁴.

Privind retrospectiv această realitate, putem afirma că legiuirile lui Cuza Vodă – inspirate din cele ale fraților din Ardeal (Șaguna) – au evidențiat principiul sinodalității sub forma sa mixtă, fără a exclude însă afirmarea regimului sinodalității sub forma sa pură (episcopală). În lumina evenimentelor de atunci,

* Studiu publicat în revista "*Mărturie Ortodoxă*" – periodic al Comunității Ortodoxe Române din Olanda, an V, nr. 9/1986, p. 63-100, prelucrat de autor pentru revista "*Biserica Ortodoxă Română*".

1. *Patriarhia Românească. Acte și Documente*, Edit. Arhim. T. Simedrea, București, 1925, p. 14.

2. Vezi Prof. Dr. N. Dobrescu, *Lămuriri canonice – istorice asupra Sinodului și asupra organizației bisericești din Biserica Ortodoxă*, București, 1909, p. 29.

3. *Ibidem*.

4. *Ibidem*, p. 30.

"Decretul organic", ca și "Legea sinodală" din anul 1872, ne apar astăzi ca două necesități evidente, dar ambele cu lipsurile lor, fiindcă în viața Bisericii noastre n-a ființat numai sinodalitatea sub forma ei mixtă – așa după cum lasă să se înțeleagă textul Decretului organic – și nici numai sinodalitatea pură, așa cum a prevăzut legea din 1872, care a căzut în cealaltă extremă periculoasă.

Prin articolul 21, Constituția votată și promulgată în anul 1866 a stabilit principiile fundamentale pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române. Constituția prevede că "Biserica Ortodoxă Română este și rămâne neatârnată de orice chiriarchie străină, păstrându-și însă unitatea cu Biserica ecumenică a Răsăritului, în privința dogmelor. Afacerile spirituale, canonice și disciplinare ale Bisericii Ortodoxe Române – prevedea acest articol al Constituției din 1866 – se vor reglementa de o singură autoritate sinodală centrală conform unei legi speciale. Mitropoliții și episcopii eparhioți ai Bisericii Ortodoxe Române sunt aleși după modul ce se determină prin o lege specială"⁵.

În baza dispozițiilor de principiu înscrise în textul constituțional, a canoanelor și a obiceiurilor canonice vechi ale Țării, la 19 decembrie 1872 a fost promulgată legea pentru alegerea Î.P.S. Mitropolit și P.S. Episcopi eparhioți, și pentru constituirea și atribuțiile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Această lege prevedea că "*autoritatea centrală a Bisericii Autocefale Ortodoxe Române este Sfântul Sinod*" (art. 8 și 9), care are ca primă obligație să păstreze "unitatea în privința dogmelor și a canoanelor ecumenice cu Biserica din Constantinopol și cu toate Bisericile Ortodoxe. El va păstra de asemenea – prevedea articolul 9 din Legea respectivă – unitatea administrativă, disciplinară și națională a Bisericii Ortodoxe în cuprinsul statului român. Legea sinodală din 1872 a mai precizat că titulatura Întâistătorului Bisericii noastre era aceea de "Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Exarh al Plaiurilor și Primat al României, ..." (art. 24). În conformitate cu prevederile acestei legi, Întâistătorul Bisericii Moldovei se intitula "Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei și Sucevei și Exarh al Plaiurilor, ..." , dar "rangul de precădere între dânsii este al Primatului României" (art. 24).

Regulamentul pentru atribuțiunile de precădere ale Mitropolitului Primat al României, publicat în anul 1873, preciza că "această precădere se exprimă atât în președerea Sfântului Sinod, cât și la oficiile divine și la toate ceremoniile, fie religioase, fie civile, când Primatul se află împreună cu ceilalți ierarhi ai țării" (art. 2). Articolul 5 al acestui Regulament prevede că titulatura Întâistătorului Bisericii noastre era aceea de "Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Primat al României și Președintele Sfântului Sinod". Această inconsecvență în precizarea titulaturii Întâistătorului Bisericii noastre o vom găsi și în alte legiuiri ale vremii respective. Articolul 4 al aceluiași Regulament ținuse însă să precizeze că "prin aceasta nu se jignește întru nimic pozițiunea neatârnată ab antiquo a ambelor Mitropolii ale țării una către alta".

Pentru aplicarea Legii sinodale din 1872 s-au mai publicat și alte Regulamente, ca de pildă cel pentru "disciplina bisericească", din anul 1873, "Regulamentul pentru disciplina monahală", din același an, "Regulamentul pentru buna conduită a clerului în genere", din anul 1884 etc.

5. Chiru C. Costescu, *Colecțiune de Legi, Regulamente, Acte, Decizii...*, București, 1916, p. 15.

După războiul de independență, din anul 1877, s-a votat și promulgat și "*Legea pentru organizarea Dobrogei*" din 7 martie 1880. Articolul 16 al acestei Legi prevedea că "Religia Ortodoxă a Răsăritului este religiunea dominatoare și în Dobrogea. Aceste județe fac parte din eparhia Dunării de Jos". Regulamentul pentru autoritatea sinodală, din anul 1866, reafirmă că "Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române" este "singura și unica autoritate superioară canonică, spirituală, disciplinară și judiciară a Bisericii Ortodoxe în tot cuprinsul Statului român, ..." (art. 1).

Prin Legea organică din anul 1872, și prin celelalte regulamente cu caracter aplicativ, s-au pus deci bazele unei organizări și conduceri unitare a Bisericii din Principatele Unite. Art. 2, 5, 10 și 17 din Legea organică au definit statutul de Mitropolit Primat al României pentru Mitropolitul Ungro-Vlahiei. Legea pentru "alegerea mitropoliților și episcopilor eparhioți, cum și a constituirii Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române", din anul 1872, prevedea că "Mitropolitul Primat al României, Mitropolitul Moldovei, precum și episcopii eparhioți nu se pot alege decât dintre Arhieriei Români, fii de părinți români, născuți în Principatul României, și nu naturalizați" (art. 2).

Această lege reafirmă deci hotărârile luate anterior de diferite sinoade mixte, ca de pildă cel din anul 1751, prezidat de Iacob Putneanul, care a interzis recrutarea ierarhilor Bisericii Moldovei dintre cei de alt neam, recte dintre greci. Totodată, Legea organică din 1872 dădea o expresie vădită afirmării principiului canonic al autocefaliei – prin constituirea "Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române" – și a principiului unității de conducere, asigurat printr-un întâistător, în persoana Mitropolitului Primat". Articolul 8 al Legii organice (1872) preciza că "Sfântul Sinod al Bisericii autocefale ortodoxe române, fiind membru al Sfintei Biserici ecumenice și apostolice a Răsăritului, al cărui cap este Domnul nostru Iisus Hristos, păstrează și va păstra unitatea în privința dogmelor și a canoanelor ecumenice cu Biserica din Constantinopol, și cu toate Bisericile ortodoxe. El va păstra de asemenea unitatea administrativă, disciplinară și națională a Bisericii Ortodoxe în cuprinsul statului român".

Principiul conducerii unitare a vieții bisericești, cu caracter general, a fost afirmat și prin instituirea organelor reprezentative și executive centrale (Regulamentul interior al Sfântului Sinod, din anul 1873). Unitatea de organizare a Bisericii noastre a fost asigurată – după actul Unirii Principatelor (1859) – și prin uniformitatea de constituire și de funcționare a instanțelor disciplinare și de judecată pentru clerici, în chestiuni de natură bisericească (Regulamentul pentru disciplina bisericească, din anul 1973; Regulamentul de procedură în materie de judecată, 1873 etc.).

După cum s-a putut constata, Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române apărute între anii 1864-1885 au statuat poziția canonică a Bisericii noastre, afirmând starea ei de autocefalie. Această realitate a fost consfințită însă de-abia în anul 1885, prin recunoașterea formală de către Patriarhia Ecumenică.

Această stare de autocefalie a Bisericii noastre a fost enunțată și postulată și de legislația civilă a țării. La 1 mai 1866, Adunarea electivă a țării declara "pentru ultima oară înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor că voința nestrămu-

tată a Principatelor Unite este de a rămâne pururea aceea ce sunt, o Românie una și nedespărțită..." (Monitorul oficial, nr. 99 din 7 mai 1866). Articolul 1 din Constituția țării (1866) prevedea că "Principatele Unite Române constituie un singur stat indivizibil sub denumirea de România". Prin urmare, independența și unitatea politică a statului român presupunea și o unitate bisericească, și mai precis o independență bisericească.

După războiul de independență din anul 1877, statul român – liber și independent – și-a reafirmat voința de a ajuta Biserica Ortodoxă pentru recunoașterea independenței sale. La 9 martie 1882, Camera deputaților a cerut modificarea Legii organice din anul 1872, în sensul "ridicării la treapta de Patriarh a Primatului Bisericii Ortodoxe Române", evidențind că "acest deziderat este cu totul legitim și conform cu marea dezvoltare și însemnătate politică ce a luat Statul nostru". Acest deziderat se va materializa de-abia în anul 1925, după reîntregirea unității naționale statale. În acest an, Biserica și-a adoptat organizarea ei la împărțirea politico-administrativă a Statului unitar român, realizat în anul 1918 în urma unirii Transilvaniei și a celorlalte vechi provincii românești cu "Patria mamă".

În anul 1885, ierarhii Bisericii noastre au fost anunțați că "... autocefalia seculară a Bisericii Ortodoxe Române a căpătat binecuvântarea Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic, și că astfel pozițiunea Bisericii Ortodoxe Române, egal îndreptățită cu celelalte Biserici ortodoxe autocefale, surorile ei de aceeași credință și de același rit, se află bine definită"⁶. Așadar, autocefalia seculară a Bisericii noastre fusese recunoscută oficial de-abia în anul 1885. Demersurile pentru această recunoaștere, făcute atât de autoritatea de stat, cât și de cea bisericească, a implicat o susținută activitate diplomatică.

În scrisoarea adresată la 20 aprilie 1885, Mitropolitul Primat al României cerea Patriarhului Ecumenic Ioachim al IV-lea "... a recunoaște Biserica Autocefală a Regatului României ca soră de același rit și de aceeași credință întru toate; ...", și "a comunica acest fapt celorlalte trei scaune patriarhicești ale Răsăritului și tuturor Bisericii Ortodoxe Autocefale". În epistola respectivă se mai preciza că "Sfântul Sinod al Bisericii autocefale a Regatului României... va da Prea Sfântului Tron Ecumenic și patriarhicesc din Constantinopol, conform cu canoanele și cu învățătura Bisericii, întâietatea de onoare, ..." ⁷.

În epistola, adresată către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, din 25 aprilie 1885, Patriarhul Ecumenic Ioachim al IV-lea spunea, printre altele: "... Cererea aceasta, primind-o... ca rațională, dreaptă și corespunzătoare cu așezămintele bisericești, ne-am grăbit a o împlini; ..." ⁸. Aceeași constatare, că cererea Bisericii noastre era "rațională, dreaptă și conform cu legile bisericești", a fost precizată și în Enciclica patriarhiei Ecumenice adresată Bisericii Ortodoxe autocefale ⁹. În

6. *Acte privitoare la autocefalia Bisericii Ortodoxe a României*, în "Biserica Ortodoxă Română", IX, 1885, nr. 5, p. 333.

7. *Scrisoarea I.P.S. Mitropolit Primat al României, D. Calinic, către Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic, Ioachim IV*, în „Biserica Ortodoxă Română”, IX, 1885, nr. 5, p. 337-338.

8. *Scrisoarea Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic Ioachim IV către Ministrul Cultelor și al Instrucțiunii Publice*, în „Biserica Ortodoxă Română”, IX, 1885, nr. 5, p. 339.

9. *Enciclica Patriarhiei Ecumenice către Patriarhate: Ierusalimului, Alexandriei, către Arhiepiscopul Ciprului, Sinodele Rusiei, Greciei și al Serbiei și către Arhiepiscopia Carlovitzului*, în „Biserica Ortodoxă Română”, IX, 1885, nr. 8, p. 555.

această Enciclopică se mai preciza că "... am întărit și consolidat pentru totdeauna această faptă bisericească pentru conservarea veșnică și nestrămutată a unității dogmatice și a celorlalte relații și puncte de unire între această Biserică și între Marea noastră Biserică a lui Hristos și celelalte Biserici autocefale ortodoxe"¹⁰. Prin urmare, glasurile acelor ecleziologi contemporani, care cer o revizuire a actului recunoașterii stării de autocefalie pe seama unor Biserici Ortodoxe locale – inclusiv a Bisericii noastre – pot fi aduse la tăcere prin însuși postulatul prevăzut în textul Tomosurilor respective de autocefalie și în Enciclicile Patriarhiei Ecumenice adresate celorlalte Biserici ortodoxe autocefale privind recunoașterea autocefaliei cerute. După cum s-a putut constata, Enciclica Patriarhiei Ecumenice încunoștința celorlalte Biserici ortodoxe autocefale că actul de recunoaștere al Autocefaliei Bisericii noastre s-a făcut odată pentru totdeauna. Evident, cei care au înscris problema declarării și recunoașterii autocefaliei Bisericii ortodoxe locale pe ordinea de zi a Conferințelor panortodoxe și presinodale au avut în vedere validarea pretențiilor necanonice afișate, în ultima vreme, de Patriarhia de Constantinopol, privind așa zisul ei drept de jurisdicție asupra întregii diaspore ortodoxe.

În epistola adresată Mitropolitului Primat al României, Calinic, Patriarhul Ecumenic al IV-lea recunoștea "... Sfânta Biserică a României, ... autocefală și întru toate de sine administrată (αὐτοκέφαλον καὶ κατὰ αὐτοδιοίκητον...)"¹¹.

În Tomosul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române¹² – din 25 aprilie 1885 – se preciza că "... în urma motivelor pe atât de drepte, pe cât și legitime, ...", Sfântului Sinod al Bisericii din Constantinopol a declarat "că Biserica Ortodoxă din România să fie și să se zică și să se recunoască de către toți neatârnată și autocefală (ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος), administrându-se de propriul și Sfântul său Sinod, având de Președinte pe Înalt Prea Sfințitul... Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Primat al României, cel după vreme, nerecunoscând în propria sa administrație internă nici o altă autoritate bisericească, fără numai pe capul Bisericii Ortodoxe celei una, sfântă, catolică și apostolică, pe Mântuitorul Dumnezeu-Omul, care este singura temelie și piatra cea din capul unghiului, și întâiul, și supremul, și veșnicul Arhiereu și Arhipăstor". Declarând și recunoscând autocefalia, Tomosul mai preciza că Biserica noastră se bucură și "de toate prerogativele, și de toate drepturile Chiriarhicești inerente unei Biserici autocefale"¹³. Unul dintre aceste drepturi inerente stării ei de autocefalie, este și dreptul de jurisdicție asupra propriei diaspore. Prin urmare, acest drept a fost recunoscut pe seama Bisericii noastre prin însuși Tomosul de recunoaștere a autocefaliei ei.

Binecuvântând "Biserica autocefală a României", Patriarhul Ioachim IV și Sinodul constantinopolitan au făcut un act justițiar și restitutoriu față de Biserica neamului românesc, față de vechile Biserici apostolice.

În epistola adresată Bisericilor Ortodoxe autocefale surori – prin care li se făcea cunoscută recunoașterea autocefaliei Bisericii Române de către Patriarhia

10. *Ibidem*, p. 555-556.

11. *Scrisoarea Sancțiității Sale Patriarhul Ecumenic, Ioachim IV, către Î.P.S. Sa Mitropolitul Primat al României, D. Calinic*, în „Biserica Ortodoxă Română”, IX, 1885, nr. 5, p. 343.

12. *Vezi Tomosul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, în „Biserica Ortodoxă Română”, IX, 1885, nr. 5, p. 334-350.

13. *Ibidem*.

Ecumenică – Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Calinic al Ungro-Vlahiei, "Primat al României și Președinte al Sfântului Sinod", menționa că "autocefalia seculară a Bisericii Ortodoxe a Regatului României" a fost "recunoscută formal de Înalta Sa santidad Patriarhul Ecumenic Ioachim al IV-lea prin Tomosul său din 25 aprilie anul curgătoriu, ..."14. Așadar, conștiința de veacuri a autocefaliei Bisericii noastre a fost relevantă și cu acest prilej.

Textul Tomosului de autocefalie ne reține atenția și în privința titlaturii acordate Întâistătătorului Bisericii noastre. Cuvintele "Exarh al întregii României" (Ἐξάρχων πάσης Ρουμανίας)¹⁵ – din Tomosul de autocefalie – au fost traduse prin "Primat al României". După cum se poate constata, Tomosul de autocefalie recunoaște Bisericii noastre vechea formă de organizare de tip exarhal, adoptată încă din anul 1859. În anul 1925, ca urmare a actului de întregire politică a țării (1918), Biserica noastră și-a adoptat forma de organizare patriarhală, ultima – de altfel – în procesul evolutiv al formei de organizare – administrativă adoptată de Bisericile ortodoxe încă de la Sinodul IV ecumenic (canonul 28).

La ședința Sfântului Sinod al Bisericii noastre, din 6 mai 1885, – când s-a dat citire, în traducere românească, a Tomosului patriarhal, precum și a corespondenței purtată de autoritatea de stat și bisericească pentru recunoașterea autocefaliei – Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice – din vremea respectivă – conchidea că "... recunoașterea exterioară a Bisericii noastre devine un fapt îndeplinit,...; căci pe când celelalte Biserici Ortodoxe erau recunoscute între dânsese, nouă ne lipsea această reglementare exterioară"¹⁶. Am avut deci o stare de autocefalie – de care am fost întotdeauna conștienți – dar care avea nevoie de o legitimitate a Patriarhiei Ecumenice. Confirmând această realitate, episcopul Melchisedec al Romanului declara – în interpelarea sa făcută la Senat, la 3 decembrie 1885 – că "Noi de veacuri am avut Biserică autocefală. Când venea de la Patriarh, sau de aiurea de undeva, vreo pretenție atâcătoare în autocefalia Bisericii noastre, atunci mitropoliții și boierii noștri o respingeau"¹⁷.

La români, între momentele de organizare politică-statală și cele de organizare bisericească a fost o strânsă legătură. Îndată ce evenimentele epocii schimbau structura organizatorico-politică, Biserica adopta o nouă formă de organizare, proprie realităților concrete ale vieții administrative de stat. Adoptându-și organizarea sa administrativ-teritorială la împărțirea administrativ-politică a statului, Biserica Ortodoxă Română a sprijinit unitatea politică pe care cele două Principate au realizat-o în anul 1859, și au reafirmat-o în textul constituțional din anul 1866, și apoi în anul 1918 prin unirea Transilvaniei și a celorlalte provincii românești cu patria mamă. Această adaptare a Bisericii noastre – a unităților ei teritorial-bisericești – la împărțirea administrativ-politică a statului, a învederat aplicarea principiului canonic fundamental prevăzut de canoanele 17 IV ecumenic și 38 Trulan.

14. *Epistola Î.P.S. Mitropolit Primat al României...*, în „Biserica Ortodoxă Română”, IX, 1885, nr. 8, p. 557.

15. *Tomosul autocefaliei...*, p. 346.

16. *Sumarele ședințelor Sfântului Sinod. Sesiunea de primăvară a anului 1885*, în „Biserica Ortodoxă Română”, IX, 1885, nr. 12, p. 17.

17. *Dezbaterile Senatului*, în „Biserica Ortodoxă Română”, IX, 1885, nr. 12, p. 957.

Adaptarea organizației unitare la unitatea politică a statului a confirmat și aplicarea altor principii fundamentale de organizare și conducere, ca de exemplu, cel ierarhic, colegial-sinodal, autocefalicii, etnic etc. – pe care Sfinții Apostoli le-au stabilit ca indispensabile pentru organizarea unei Biserici locale. Conformându-se acestor principii – concretizate în textul canonului 34 apostolic – ierarhia Bisericii Ortodoxe Române, constituită într-un cadru etnic și geografic bine precizat, a exercitat puterea bisericească deplină – sub întreitul ei aspect, învățătoarească, sfințitoare și de conducere – în chip sinodal (sinodal-colegial) și independent de ierarhia oricărei alte Biserici Ortodoxe autocefale, recunoscând drept căpetenie supremă numai pe Întemeietorul Bisericii, Domnul nostru Iisus Hristos. Constituită într-un sinod, ca autoritate centrală în cuprinsul statului român suveran, ierarhia Bisericii noastre a dat expresie vădită aplicării regimului sinodalității. Aplicând dispoziția canonului 34 apostolic¹⁸ – ca episcopii unui neam să recunoască pe cel din capitală drept căpetenie a lor – Biserica Ortodoxă Română a stabilit, după unirea Moldovei cu Muntenia, întâietatea onorifică pentru scaunul metropolitan din București, capitala țării.

Așa după cum menționa și istoricul român I. Lupaș, “progresul firesc al organizației noastre bisericești ar fi trebuit să accelereze de mai înainte pasul spre înfăptuirea acestui deziderat”¹⁹, adică al organizării de tip patriarhal. Acest deziderat s-a înfăptuit abia în anul 1925, ca urmare firească a procesului de conștientizare a întregii suflări românești.

În anul 1924, N. Iorga afirma că, atunci “când s-a întemeiat mitropolia munteană, mitropolitul era exarh patriarhal. La sfârșitul secolului al XVI-lea, mitropolitul Moldovei avea – recunoscute de toată Ortodoxia – semnele demnității patriarhale. De la noi au fost stăpânite, timp de două secole, toate patriarhiile răsăritene”²⁰. De aceea, Patriarhatul românesc “nu înseamnă – conchidea istoricul român – decât prestigiul suprem într-o Biserică națională cu trecut istoric”²¹. În anul 1925 ni s-a recunoscut deci acest prestigiu, de care ne învrednicisem cu multe secole în urmă. Prestigiul politic de care se bucura Statul român, după reîntregirea țării în anul 1918, reclama deci, cu necesitate, ca și “Biserica sa națională să nu rămână... în situație de inferioritate, numai prin faptul că, în ordinea sa ierarhică, nu are încă un Patriarhat național...”²², ca și celelalte Biserici Ortodoxe naționale. Această convingere a fost unanimă la vremea respectivă. Actul ridicării Scaunului arhiepiscopal și mitropolitan al Ungro-Vlahiei, Primat al României, la rangul de Scaun patriarhal a fost deci impus și de prestigiul politic al Statului unitar român din vremea respectivă.

Prin Tomosul nr. 1579 din 30 iulie 1925, Patriarhia Ecumenică a consimțit și recunoscut “... la cele ce prin hotărâre comună a Bisericii și a Statului s-au săvârșit în România”²³, adică a ridicării Scaunului arhiepiscopal și mitropolitan al Ungro-Vlahiei la rang de Scaun patriarhal. Tomosul mai recunoaștea că “... întreg

18. *Patriarhia Românească...*, p. 24-25.

19. *Ibidem*, p. 15.

20. *Ibidem*, p. 7.

21. *Ibidem*, p. 10.

22. *Ibidem*, p. 12.

23. *Ibidem*, p. 132.

poporul binecredincios român, mărindu-se prin unirea sa politică, această cinstire este bine venită și îndreptățită...”. Apoi, Tomosul conchide că “ridicarea Bisericii la demnitatea de Patriarhie, este și necesară și utilă”²⁴.

Necesitatea de a se uniformiza formele de organizare ale mitropoliilor istorice – impusă de actul politic al întregirii naționale, din anul 1918 – a fost evidențiată și de Consfăturile ținute în acest sens (Sinaia, 1919; București, 1920, etc.), de studiile publicate²⁵ și de proiectul de lege și Statutul de organizare întocmite în baza dispoziției de principiu înscrisă în textul articolului 22 al Constituției din anul 1923. Întregirii teritoriale a neamului nostru trebuia să-i urmeze, în mod firesc, și întregirea Bisericii noastre naționale (canonul 34 apostolic, 17 I ecumenic și 38 Trulan).

Inițiativa lucrării de unificare a vieții noastre bisericești a venit din partea Bisericii din Transilvania, încă din anul 1919, când episcopul de Caransebeș, viitorul prim Patriarh al Bisericii noastre, a propus Sinodului eparhial din Ardeal următoarele: 1) să proclame reluarea vechilor sale legături de unitate cu Mitropolia Ungro-Vlahiei, ca parte integrantă a Bisericii Ortodoxe din România întregită; 2) să ceară admiterea ierarhilor săi în Sfântul Sinod și 3) să constate necesitatea unificării bisericești pe baza organizației constituționale în ființă la românii ortodocși de peste munți. În același an, reprezentanții clerului și mirenilor din provinciile istorice românești, întruniți la Sinaia, au formulat dezideratul de a se trece la uniformizarea organizării Bisericii Ortodoxe Române, luându-se ca bază, pentru aceasta, statutul șagunian. Dar, ierarhi și teologi luminați ai Bisericii noastre și-au dat seama că nu toate principiile Statutului șagunian pot fi aplicate la noua realitate. Însăși mitropolitul primat al țării, Dr. Miron Cristea, declara că “în Ardeal constituția bisericească a fost creată și în vederea unor scopuri speciale, de a avea și românii corporațiuni, care să apere Biserica și cultura românească față de niște guverne apriori dușmănoase românilor”²⁶.

La 30 noiembrie 1919, ierarhii noilor teritorii românești – alipite la trupul țării mame – au propus Sfântului Sinod din Regat ca “unirea politică înfăptuită între toate provinciile națiunii române să se extindă și asupra sfintei noastre Biserici strămoșești, așa că Biserica Ortodoxă a Basarabiei, Bucovinei, Ardealului, Banatului, Crișanei și părților ungurene să alcătuiască o singură Biserică autocefală ortodoxă națională română, a cărei autoritate supremă este Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Autocefale al României întregite”²⁷. Propunerea a fost primită în unanimitate și cu multă însuflețire și s-a încheiat cu alegerea episcopului Miron Cristea al Caransebeșului ca Mitropolit Primat al României. Se puneau, astfel, prima temelie de unificare a Bisericii noastre. Sfântul Sinod și Consistoriul Superior

24. *Ibidem*, p. 133.

25. Vezi Prof. I. Lupaș, *În chestia unificării organizației bisericești*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XL, 1922, nr. 6, p. 535-538; Pr. Dr. Gh. Ciuhandu, *Câteva observări în chestiunea unificării bisericești în legătură cu Statutul organic ardelean*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XL, 1922, nr. 12, p. 822-827.

26. *Principii fundamentale pentru organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe Române din Regatul Român*, București, 1920, p. 23.

27. *Legea și Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române*, Mănăstirea Cernica, 1925, p. 7.

erau considerate organe centrale de unitate pentru întreaga Biserică Ortodoxă Autocefală Română.

În ziua de 31 decembrie 1919, episcopul Miron a fost înălțat la vrednicia de „Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Exarh al Plaiurilor, Primat al României și Președinte al Sfântului Sinod”²⁸. Cu această titulatură a rămas până în 1925. Referitor la titlul de „Exarh al Plaiurilor”, amintim că acesta era revendicat și de Mitropolitul Moldovei²⁹. Dar, de-a lungul secolelor numai Întâistătătorul Bisericii din Ungro-Vlahia a purtat titlul de „Arhimitropolit”³⁰, adică de Exarh de tip patriarhal. Primul „Mitropolit al României întregite” s-a intitulat și Locțiitor al Cezareei din Capadocia”³¹.

La 25 februarie 1920, și Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului a declarat că „Mitropolia românilor ortodocși din Transilvania și fosta Ungarie se unește pentru vecie cu Biserica vechiului Regat, a Basarabiei și Bucovinei, alcătuiind o Biserică Ortodoxă Română Autocefală, ...”.

„Constituanta bisericească”, adică Adunarea reprezentativă convocată la București în septembrie 1920, a alcătuit un „Ante-proiect de lege pentru organizarea Bisericii Autocefale Ortodoxe Române”, care a fost trimis, de Președintele Sfântului Sinod, celor patru Biserici provinciale, pentru examinare și referiri. Constituanta bisericească s-a reîntrunit în anul 1921 pentru a redacta dispozițiile generale privind organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe Române, în forma unui proiect de lege compus din 24 articole.

În octombrie 1923, Comisia pentru unificare a subscris „Proiectul de statut organic pentru organizarea Bisericii Autocefale Ortodoxe Române”, stabilit conform dispozițiilor de principiu înscris în textul Constituției țării, promulgată în luna mai a aceluiași an.

Principiul unității de conducere, și de organizare autocefală a Bisericii – exprimat în textul respectivului proiect de statut – fusese enunțat în textul constituțional din anul 1923. Articolul 22 al Constituției prevedea că „... Biserica Ortodoxă Română este și rămâne neatârnată de orice chiriarchie străină, păstrându-și însă unitatea cu Biserica Ecumenică a Răsăritului în privința dogmelor. În tot regatul României, Biserica creștină ortodoxă va avea o organizație unitară cu participarea tuturor elementelor ei constitutive, clerici și mireni. O lege specială va statornici principiile fundamentale ale acestei organizații unitare, precum și modalitatea după care Biserica își va reglementa, conduce și administra, prin organele sale proprii și sub controlul statului, chestiunile sale religioase, culturale, fundamentale și epitropești. Chestiunile spirituale și canonice ale Bisericii Ortodoxe Române se vor reglementa de o singură autoritate sinodală centrală...”.

Înființarea Patriarhatului român a fost proclamată, în mod solemn, pe baza hotărârii Sfântului Sinod din 4 februarie 1925 și a legii speciale din același an.

28. *Acte oficiale, Î.P.S. Sa Primatul României către Patriarhii ortodocși ai Răsăritului și către Capii Bisericilor Ortodoxe Autocefale*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XL, 1922, nr. 6, p. 447.

29. *Vezi Cuvântul Sfântului Sinod al României...*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XL, 1921, nr. 1, p. 3.

30. *Evanghelia cu învățătură. Prefață*, Brașov, 1581.

31. *Acte oficiale...*, p. 448.

Cu însuflețire, și în unanimitate, la 4 februarie 1925, Sfântul Sinod a hotărât: „1. Se înființează în Țara-Românească, pentru Biserica Ortodoxă Autocefală Română, demnitatea de patriarh; 2. Arhiepiscopul și Mitropolitul Ungro-Vlahiei se ridică în calitate sa de Primat al României la rangul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române; 3. I.P.S. D. Dr. Miron, actualul Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, devine, în calitate sa de Primat al României, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române; 4. Patriarhul Bisericii Române se va bucura de toate drepturile recunoscute de sfințele canoane și legile țării; ... 7. Nu vor putea fi eligibili la demnitatea de Patriarh decât mitropoliții și episcopii în funcțiune ai Sfintei noastre Biserici; ...”³².

La 23 februarie 1925 a fost promulgată și „*Legea pentru ridicarea Scaunului arhiepiscopal și mitropolitan al Ungro-Vlahiei, ca Primat al României, la rangul de Scaun Patriarhal*” (Monitorul oficial nr. 44 din 25.II.1925). Legea prevedea că „... actualul Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, ..., devine, în calitate sa de Primat al României, Patrarh al Bisericii Ortodoxe Române” (art. 2).

Legea specială, intitulată „*Lege pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române*” – de care făcea mențiune articolul 22 al Constituției din 1923 – prevedea că „în fruntea Bisericii Ortodoxe Române stă Sfântul Sinod, ... și este prezidat de Mitropolitul Ungro-Vlahiei, ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române” (art. 5). În baza dispozițiilor de principiu cuprinse în această lege specială, s-a întocmit – în același an – un „statut pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române”, pentru a determina modalitățile după care să se înfăptuiască organizarea patriarhală (art. 1, 2 și 16). Articolul 1 al acestui Statut reafirmă că „în fruntea Bisericii Ortodoxe Române stă Sfântul Sinod, ... prezidat de Mitropolitul Ungro-Vlahiei, ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române”.

Regulamentul pentru organizarea și funcționarea Eforiei Bisericii Ortodoxe Române, din anul 1927, preciza că prin „Biserica Ortodoxă Română” se înțelege „Patriarhia Română” (art. 1, 3 și 6).

Toate aceste legiuiri au învederat că unitatea de conducere în Patriarhia Română era asigurată prin organele cârmuirii centrale – pentru întreaga Biserică – și anume, Sfântul Sinod, Congresul Național Bisericesc și Consiliul Central Bisericesc. Cât privește unitatea de organizare a Patriarhiei Române, aceasta era asigurată prin uniformitatea organelor – reprezentative și executive – ale diferitelor părți consecutive ale Bisericii (parohia, protoieria, eparhia și mitropolia)³³.

În modul de constituire a organelor reprezentative a diferitelor părți constitutive ale Bisericii s-au afirmat principiile fundamentale ale organizării bisericești autocefale, de tip patriarhal, și anume: principiul reprezentativ constituțional și principiul participării elementului mirean la conducerea chestiunilor administrative ale Bisericii.

Unitatea de organizare a Patriarhiei Române s-a exprimat și prin uniformitatea de constituire și de funcționare a instanțelor disciplinare și judecătorești pentru clerici, în chestiuni de natură bisericească, în baza «Regulamentului de proce-

32. *Dezbaterile Sfântului Sinod*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XLIV, 1926, nr. 1, p. 37.

33. *Vezi Regulament pentru alegerea și constituirea organelor reprezentative și electivă în parohiile, protopopiatele și eparhiile din Patriarhia Română, din anul 1930.*

dură al instanțelor disciplinare și judecătorești pentru clerici, în chestiuni de natură bisericească, în baza „Regulamentului de procedură al instanțelor disciplinare și judecătorești ale Bisericii Ortodoxe Române intrat în vigoare în decembrie 1926. Centralizarea puterii disciplinare s-a concretizat prin trecerea competenței jurisdicționale a sinoadelor mitropolitae pe seama Sinodului central, dar, rămânând în sarcina lor de instanță disciplinară mitropolitană³⁴.

Principiul ierarhic (sau al autorității ierarhice și canonice a episcopilor) și cel constituțional au fost afirmate în întreg ansamblul de legiuri pe care Biserica le-a dat în legătură cu organizarea ei de tip patriarhal. În legislația respectivă și-a găsit expresia afirmării și principiul autonomiei externe, care a guvernat relația dintre Biserica Ortodoxă și Statul român din vremea respectivă. Prin urmare, legislația privind organizarea Patriarhiei Române a dat expresie vădită aplicării principiilor canonice fundamentale ale Ortodoxiei ecumenice (ierarhic, sinodal, al unității de conducere, reprezentativ constituțional, al participării elementului mirean la viața Bisericii, etc.). Organizarea unității naționale bisericești de tip patriarhal – a găsit în legislația bisericească apărută în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primul pârtrar al secolului al XX-lea temeiurile ei legale. Administrația bisericească a fost reșezată pe „temelii constituționale”, conform cu doctrina canonică și vechiul obicei al locului.

După cum am menționat, ridicarea Bisericii noastre la rang de Patriarhie a fost cerută de contextul vremii, adică de prestigiul Statului român – suveran și independent – și de necesitatea noii organizări bisericești.

După cum recunoștea și Ministrul Cultelor, Al. Lapedatu, în anul 1925, „aceste organizații mitropolitane, independența ierarhică față de Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului, au durat atât cât au durat formațiunile politice ce le-au dat naștere”³⁵. Biserica, în virtutea autocefaliei sale, și Statul, în temeiul suveranității sale, au fost îndreptățite să aprecieze că „ridicarea Arhiepiscopului și Mitropolitului Ungro-Vlahiei, în calitatea sa de Primat al României, la rangul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, era o necesitate a noii organizații bisericești, recomandate de situația Bisericii noastre în lăuntrul Statului Român și de situația acestuia între celelalte State ortodoxe, ...”³⁶.

Despre această realitate au fost conștienți și teologii Bisericii. În Memoriul Facultății de Teologie din Chișinău, din anul 1925, adresat Sfântului Sinod, se preciza că „titlul de Mitropolit Primat nu este... în conformitate cu tradiția Bisericii Ortodoxe”. De aceea se propune ca „în viitoarea legislație bisericească să i se recunoască Mitropolitului Primat al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române titlul de Patriarh, care i se cuvine capului Bisericii noastre, în conformitate cu tradiția Bisericii, cu învățătura sfințelor canoane și cu importanța Bisericii noastre naționale”³⁷.

Prin modificările ulterioare, aduse Legii și Statutului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, cerute de necesitățile practice și obiective, unele prin-

34. Vezi Pr. Dr. V. Pocitan, *Rolul și însemnătatea Consistoriului Spiritual Central în promovarea justiției bisericești*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XLVII, 1929, nr. 7-8, p. 593-605.

35. *Dezbaterile Sfântului Sinod...*, p. 34.

36. *Ibidem*, p. 35.

37. *Ibidem*, p. 34.

cipii canonice fundamentale, ca de exemplu, cel ierarhic, au dobândit o mai mare afirmare. Prin aceasta Patriarhia Română și-a pus bazele unei organizări pe deplin canonice.

Cu prilejul înființării demnității de Patriarh, la 4 februarie 1925, primul patriarh, Dr. Miron Cristea, își exprima dorința creării, în București, a unui „centru cultural-teologic, către care să se îndrepte, tot mai mult, toate Bisericile orientale ortodoxe și cei ce doresc legătura cu noi”³⁸. Această dorință a primului Patriarh român s-a materializat când învățământul teologic a fost trecut sub directă oblăduire a Bisericii strămoșești. Prin editarea și publicarea a numeroase cărți și reviste teologice, prin studiile și lucrările publicate în ultimii ani³⁹, scrisul teologic românesc a devenit un bun al întregii Ortodoxii, spre care se îndreaptă toți cei care doresc legătura cu noi.

În anul 1925, Senatorul Gh. Ghibănescu îi ura întâiului Patriarh al Bisericii noastre „... să răsădească înăuntru țaria pravoslaviei, față cu acele grupe de frați, pe care vitregia neamului i-a rupt de la unitatea sufletească a credinței neamului nostru”⁴⁰. Această urare s-a împlinit de-abia în anul 1948, când frații trecuți cu forța la uniația cu Roma au revenit la strana otodoxă a Bisericii mamă de la care plecaseră.

Procesul verbal din 3 noiembrie 1925 ne-a păstrat mențiunea că, membrii Sfântului Sinod, „adunați cu prilejul investiturii primului Patriarh al Bisericii române”, împreună „cu delegații sfințelor Biserici Ortodoxe de pretutindenea, ...”⁴¹. Asemenea acțiuni cu caracter panortodox – care au vizat păstrarea unității Ortodoxiei Ecumenice – au fost întreprinse și instrumentate de Biserica noastră, în toți cei 80 de ani de patriarhat. Prin delegații ei la Consfătuirile panortodoxe, Biserica noastră a exprimat conștiința unității Ortodoxiei și spiritul ei larg ecumenist. Încă din anul 1926, un canonic sârb recunoștea că Biserica noastră a fost și este „națională, ecumenică, tolerantă, deschisă și frățească față de celelalte forme ale creștinismului”⁴². Același spirit deschis, frățesc și ecumenic o caracterizează și astăzi la împlinirea celor 80 de ani de Patriarhat.

Referindu-se la cei zece ani de arhipăstorire ai primului Patriarh, un teolog român mărturisea că acesta „abia s-a suit pe scaunul primăției sale și s-a gândit să ia legătura cu Răsăritul ortodox, cu care nimenea nu mai avusese legături de zeci și sute de ani”⁴³. Aceste relații nu s-au limitat însă numai la Răsăritul ortodox. Teologul respectiv amintea de „politica legăturilor de peste graniță, legături mai întâi ortodoxe și apoi creștinești îndeobște”, inițiate de primul Patriarh român. „Această politică bisericească – conchidea teologul ortodox – este un fapt nou, plin de făgăduințe pentru viitor...”⁴⁴. Aceste făgăduințe s-au împlinit și concretizat în acțiuni practice de dimensiune ecumenică în zilele noastre, când relațiile Bise-

38. *Ibidem*, p. 37.

39. Vezi Pr. D. Soare, *Biserica Ortodoxă Română astăzi*, în „Mărturie Ortodoxă” Revista Comunității ortodoxe române din Olanda –, III, 1984, nr. 7, p. 77-83.

40. *Patriarhia Românească...*, p. 58.

41. *Ibidem*, p. 204.

42. Prof. Dr. R. N. Hazimirovici, *Situația actuală de drept bisericesc a Bisericilor Ortodoxe Răsăritene*, trad. N. Popovici, Arad, 1927, p. 72.

43. Arhim. Scriban, *La zece ani de arhipăstorire ai Patriarhului*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XLVII, 1929, nr. 12, p. 1091.

44. *Ibidem*, p. 1096.

riicii noastre cu Bisericile ortodoxe, cu Bisericile catolice și protestante au cunoscut forme noi de manifestare, cu adânci semnificații ecleziologice în amplitudinea lor. Patriarhii României – și îndeosebi Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist – au sporit aceste legături frățești ale Bisericii noastre, dându-le un sens nou și un temei canonic. Vizitele canonice reciproce și schimbul de epistole conferă acestora relații ecumenice trăinicie și făgăduințe pentru viitor.

Administrându-se și conducându-se în mod autocefal, Biserica Ortodoxă Română a păstrat întotdeauna unitatea ei dogmatică, canonică și cultică cu Biserica Ortodoxă a Răsăritului. În cei 120 de ani – care au trecut de la actul recunoașterii formale a Autocefaliei, moștenite ab antiquo – Biserica noastră a făcut dovada unei maturități ecleziale, concretizată în acțiuni practice de păstrare a unității Ortodoxiei.

Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, din anul 1948, cu modificările ulterioare ce s-au adus, precizează că „*Biserica Ortodoxă Română este autocefală și unitară în organizarea sa*” (art. 2), și este „*organizată ca Patriarhie, cu titulatura „Patriarhia Română*” (art. 5). Întâistătorul ei este Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cesareei Capadociei și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Autocefală și unitară deci, în organizarea ei, Biserica noastră a păstrat și păstrează unitatea dogmatică, canonică și cultică cu Biserica Ecumenică a Răsăritului.

În prezent, Biserica Ortodoxă Română are o conducere sinodal-ierarhică, potrivit doctrinei canonice ortodoxe și tradiției sale, și se administrează, în mod autonom, prin organe proprii reprezentative, alese din cler și popor (art. 3 din Statut).

În anul 1925 Patriarhia Română cuprindea – sub raportul orânduirii canonice și administrative – 18 eparhii grupate în 5 mitropolii. În prezent, hotarele Bisericii noastre nu mai corespund cu cele ale Statului român⁴⁵. În temeiul dreptului inerent stării ei de Autocefalie, Biserica noastră își exercită astăzi jurisdicția și asupra propriei diaspore. Pentru ortodocșii români de peste hotare, Biserica noastră are o Arhiepiscopie misionară în S.U.A. și Canada și două Mitropolii în Europa, una cu sediul la Berlin și alta la Paris. Exercițarea jurisdicției asupra propriei diaspore rămâne o mărturie elocventă a stării de autocefalie de care se bucură Biserica noastră.

Forma actuală de organizare, administrare și conducere a Bisericii noastre, precum și legislația ei în vigoare⁴⁶, își au temei în doctrina și tradiția canonică a Bisericii Ortodoxe Răsăritene, care-i conferă o deplină canonicitate. Cei 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei și 80 de ani de la întemeierea Patriarhiei Române adevăresc această deplină canonicitate a formei de organizare și conducere a Bisericii noastre.

Pr. Prof. Dr. NICOLAE V. DURĂ

45. Vezi Pr. Dr. Ioan Dură, *Biserica Ortodoxă Română și românii din diaspora*, în „Mărturie Ortodoxă”, III, 1984, nr. 7, p. 73.

46. Vezi *Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1953.

SLUJIREA MISIONARĂ A BISERICII NOASTRE – DE LA UNITATEA NAȚIONALĂ LA REINTEGRAREA EUROPEANĂ –

Partea a II-a*

3. Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST

Ca ucenic al "**Părintelui orfanilor**" – cum era numit fericitul întru adormire **Patriarhul Justinian Marina** în anii de după al doilea război mondial – când, în calitate de Episcop vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, a căutat să tămăduiască multe din rănila lăsate de război pe trupul Moldovei și să aline durerile celor aflați în suferință și lipsă din cauza nemiloasei secete, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** s-a format la școala de dăruire jertfelnică a **apostolatului social**, atunci când "*ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, urcați pe tron înainte de 1944 și care nu erau dispuși la compromis cu puterea comunistă, se vedeau îndepărtați din scaunele lor*". Se întâmpla în Biserică aceeași tragedie ca și în Universitate: "*după 1948, toată intelectualitatea de vârf a fost redusă la tăcere*". Abia "*după câțiva ani, unii au fost «recuperați», activitatea lor fiind drastic controlată și dirijată*"¹¹⁵. Însă consecințele celor petrecute în Biserică au fost sensibil altele decât cele din Universitate. Se poate constata și din felul cum arată edificiile bisericilor față de cele ale școlilor, sau ale Universității; negreșit că și acest aspect spune ceva despre interiorul sufletesc al celor care au slujit sau slujesc în ele. Nu-i mai puțin adevărat că această școală a **apostolatului social** era condusă de unul "*dintre ierarhii «progresiști»*" – Patriarhul Justinian, care a înțeles să-și slujească Biserica înainte de toate, chiar cu prețul de a alege "*calea reclusiunii monastice decât să-și trădeze credința și turma cuvântătoare, încredințată spre păstorire*"¹¹⁶. Din aceste motive școala **apostolatului social** s-a consumat la cea mai înaltă presiune sufletească și psihică, întrucât – cum spune Sergiu Grosu – "partidul", adică autoritățile comuniste nou instalate de Moscova nu urmărea decât "*să distrugă Biserica pe două căi, alese cu iscusință la sugestia Kremlinului, fie în mod direct, prin declanșarea unei prigoane de mare anvergură, prin exterminarea sau înlăturarea ierarhilor refractari regimului comunist, fie în mod indirect, prin fabricarea unei ierarhii capabile să trădeze interesele bisericesti și gata oricând să slugărnicească regimul celor fără de Dumnezeu*"¹¹⁷. De aceea angajarea celor care – împreună cu Patriarhul Justinian – și-au închinat întreaga ființă apărării principiilor **apostolatului social** în care au văzut singura cale de salvare a Bisericii a fost o decizie extremă, deoarece ierarhii "*prigoniți de comuniști*" erau

* Continuare din nr. 9-12/2004 al BOR, p. 456-501, unde s-a publicat prima parte a studiului.

115. Prof. Adrian Neculau, *Memoria-pierdută*, Eseuri de psihologia schimbării, Ed. Polirom, Iași, 1999, p. 17-18.

116. Pr. prof. dr. Ioan Dură, *Ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române îndepărtați din scaun și trimiși în reclusiune monastică de către autoritățile comuniste între anii 1944-1981*, în "BOR", CXX (2002), nr. 10-12, p. 301.

117. Cf. *Apărând adevărul. Gânduri vechi la început de nou mileniu*, Editura "Duh și adevăr", București, 2002, p. 64.

aproape jumătate din membrii Sfântului Sinod: "1. Mitropolitul Bucovinei, Visarion Puiu, a fost condamnat la moarte în lipsă și a murit în exil. 2. Episcopul Oradiei, Nicolae Popovici, scos din scaun și izgonit la Cheia – nume care spune destul. 3. Mitropolitul Bucovinei, Tit Simedrea. 4. Mitropolitul Basarabiei, Ețrem Enăchescu. 5. Mitropolitul Olteniei, Nifon Criveanu. 6. Mitropolitul Moldovei și al Sucevei, Irineu Mihălcescu. 7. Episcopul Dunării de Jos, Cosma Petrovici. 8. Episcopul de Roman, Lucian Triteanu. 9. Episcopul Caransebeșului, Veniamin Nistor. 10. Episcopul de la Râmnicu Vâlcea, Atanasie Dinică. 11. Episcopul de Huși, Grigore Leu. 12. Locțiitorul arhiepiscopului Bucovinei, cu sediul la Suceava, Emilian Antal. 13-14. Vicarii patriarhali: Veniamin Pocitan și Pavel Șarpe. 15. Vicarul de Iași, Valeriu Moglan. 16. Vicarul de Sibiu, Teodor Scorobeș", care au fost "scoși din scaune, prin măsuri anticanonice, polițienești și au murit în diferite mănăstiri, unii în condiții neelucidate. Astfel au fost: Patriarhul Nicodim, mitropolitul Irineu Mihălcescu, episcopul Grigore Leu, arhimandritul Iuliu Scriban; toți au murit suspect în jurul anului 1948, iar mitropolitul Sebastian Rusan, după toate probabilitățile, otrăvit"¹¹⁸ – cum spune Părintele Petru Ciuhandu, întemnițat la 1952. Dar aceste liste am putea adăuga și alte nume: "Pe mitropolitul Banatului, Vasile Lăzărescu, pe mitropolitul Nicolae Mladin al Ardealului, pe episcopul Partenie Ciopron, pe episcopul Policarp Morușca, pe episcopul Galaction Gordon, pe episcopul Andrei Magieru și pe episcopul Valerian Zaharia". Astfel "în anii 1944-1981, adică în timpul dictaturii comuniste a Anei Pauker, a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și a lui Nicolae Ceaușescu – născute toate din totalitarismul de tip sovietic bolșevic și stalinist – numărul real al ierarhilor Bisericii Ortodoxe îndepărtați din scaunele lor, prizoniți în diverse feluri de brațul lung al Partidului Comunist, Securitatea, trimiși – aproape toți – în surghiun la mănăstiri și schituri, unde cei mai mulți au și murit, iar câțiva au fost și otrăviți și doi întemnițați, se ridică la douăzeci și opt. Iată cum se explică (faptul) că Biserica Ortodoxă Română rămăsese să aibă puțini ierarhi"¹¹⁹. Bunăoară, în 1976, Biserica Ortodoxă Română avea "numai 12 ierarhi titulari și câțiva ierarhi vicari"¹²⁰.

Acestora trebuie să mai adăugăm "cazul episcopului Antim Nica al Ismailului și apoi al patriarhului Justinian" – spune Părintele Ioan Dură. Poate este mai puțin cunoscut faptul că "Patriarhul Justinian (1948-1977) a căzut victimă prigoanei comuniste atunci când a protestat împotriva **Decretului 410** din 19 noiembrie 1959, care prevedea că puteau fi admise în monahism doar persoanele care au împlinit vârsta de 55 de ani, bărbații, și de 50 de ani femeile" – în urma căruia au fost scoși din mănăstiri "cca 5000 de monahi și monahii"¹²¹. Pentru că "a avut curajul să protesteze împotriva acestui decret abuziv a fost trimis la Schitul Dragoslavele, unde i s-a fixat domiciliul forțat timp de șase luni"¹²².

118. Cf. *Biserica Ortodoxă Română și Biserica Greco-Catolică în fața neamului*, Editura Bunavestire, Beiuș, 1994, p. 66.

119. Pr. prof. dr. Ioan Dură, *op. cit.*, p. 302-303.

120. †Gherasim Cucoșel-Putneanu, Constantin Hrehor, *Mierea din drumul pelinului*. Convoibiri după vecernie, Editura Gee, Botoșani, 2000, p. 79.

121. Cf. *Noii martiri ai Bisericii Ortodoxe Române*. Documentar realizat de F. M. Florescu și Benone Prodan, în "Monitorul religios", Iași, 12-19 octombrie 1996, p. 2.

122. Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Și-a făcut Biserica datoria?*, în "Vestitorul Ortodoxiei Românești", II (1990), nr. 7-8, p. 5.

Ce spuneau rapoartele Securității privind opoziția însăși a Patriarhului Justinian Marina? Iată ce se consemna într-un raport din 28 mai 1959: *"În ultima vreme patriarhul Justinian Marina se manifestă tot mai alarmant în legătură cu unele evenimente ce au loc în cadrul Bisericii Ortodoxe... Concludentă este și poziția sa față de excluderea din mănăstire a mai multor categorii de călugări. Într-o discuție cu mai mulți clerici, patriarhul a afirmat deschis că el nu va aplica dispozițiile Departamentului Cultelor cu privire la această problemă, pentru că aceasta nu ar fi în conformitate cu hotărârea Sinodului. El susține că în Sinod s-a hotărât să fie scoși numai acei călugări care nu corespund din punct de vedere al disciplinei interioare a fiecărei mănăstiri, iar scoaterea acestora să fie hotărâtă de stareț și exarhii respectivi. Justinian Marina a convocat pe toți stareții din Eparhia Bucureștilor cu care a întocmit lista de călugări ce trebuie scoși din mănăstiri, analizând situația lor conform aceluiași criteriu, neluând în considerație listele date de Departamentul Cultelor."* Potrivit aceluiași raport, Patriarhul Justinian *"a arătat că scoaterea călugărilor din viața monahală este o măsură ilegală luată de organele Securității, că pentru ilegalități similare, în trecut, funcționari ai Securității au intrat în pușcărie și nu vrea ca, în viitor, când se va pune capăt acestei ilegalități, împreună cu funcționarii de la Securitate să intre în pușcărie și episcopii sau mitropoliții care au contribuit la luarea acestei măsuri ilegale"*¹²³.

Din aceste câteva punctări se poate înțelege cu ușurință că perioada 1944-1964 a fost pentru **apostolatul social** al Bisericii Ortodoxe Române cu adevărat *"proba de foc"*, timp în care Patriarhul Justinian și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist – devenit din slujitor al Catedralei mitropolitane din Iași, vicar al Mitropoliei Moldovei și episcop-vicar patriarhal – s-au expus celor mai puternice atacuri din partea autorităților comuniste. Cei doi ierarhi ai Bisericii noastre, folosindu-se de *"sabia minții"* și încrezându-se în ajutorul pe care Dumnezeu îl va da Bisericii Sale, au dus lupta Bisericii pentru a nu fi biruită de *"forțele întunericii"* și *"porțile iadului"*. Iată ce spune în această privință Mihai Urzică: *"Patriarhul Justinian s-a dovedit un abil diplomat și a căutat să țină piept, pe cât a putut, atacurilor îndreptate împotriva Casei Domnului. El a menținut strâns unite rândurile clerului, a sprijinit pe condamnații politici dintre preoții și călugării eliberați din pușcărie și a restaurat multe biserici și mănăstiri, înfruntând sancțiunile, amenințările și chiar domiciliul forțat la care, pentru o vreme, a fost supus"*¹²⁴.

Mai mult decât atât, Părintele Nicolae Grebenea dezvăluia, în 1992, că Patriarhul Justinian ar fi fost nu numai ostracizat, ci și otrăvit de autoritățile comuniste: *"Monahul Arsenie Papacioc, care împreună cu arhimandritul Cleopa spovedeau pe patriarhul Justinian Marina, mi-a spus că acesta i-a arătat picioarele, pe care erau urmele unei otrăviri"*¹²⁵. Iar Paul Teodorescu mărturisește la rândul său că Patriarhul Justinian a fost dintotdeauna ostil regimului comunist, motiv

123. Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *Contra armatei negre a călugărilor și călugărițelor*, în "Magazin istoric", XXX (1996), nr. 2 (347), p. 18.

124. Cf. *Biserica și viermii cei neadormiți sau cum lucrează în lume "taina fărădelegii"*, Editura Anastasia, București, 1998, p. 110.

125. Preot N. Grebenea, *Întâlnirea cu distinsul Arhimandrit Ilie Cleopa*, în "Telegraful român", 140 (1992), nr. 25-26, p. 4.

pentru care "*Ceaușescu a încercat de mai multe ori să-l elimine printr-un accident ori «sinucidere»*"¹²⁶. Dacă în cazul Patriarhului Justinian încercarea de a-l "elimina" nu a reușit, în cazul Patriarhului Iustin Moiescu se pare că da. Potrivit relatării Domnului academician Cristofor Simionescu, fericitul întru adormire Patriarhul Iustin Moiescu i-ar fi spus lui Ceaușescu în cadrul unei ședințe a Frontului Democrației și a Unității Socialiste (FDUS), cu privire la situația jalnică în care se afla **Palatul lui Cuza** de la Ruginoasa: "*Domnule președinte, este inadmisibil să arate așa de jalnic palatul făuritorului României moderne! Dacă statul român nu are posibilități, atunci lăsați Biserica să se ocupe de restaurarea monumentului de la Ruginoasa!*". Se pare că această intervenție a Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române a deranjat cabinetul II și întregul său aparat de opresiune a fost mobilizat împotriva Patriarhului Iustin Moiescu, încercând chiar să-l izoleze de viața Bisericii. În acest răstimp – cum mi-a mărturisit Profesorul Vasile Macovei din Fălticeni – doar în Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, pe atunci Mitropolit al Moldovei și Sucevei, mai avea încredere a se destăinui fericitul întru adormire Patriarhul Iustin Moiescu, s-au făcut din partea Securității presiuni ca Patriarhul Iustin Moiescu, să aleagă "soluția" Mitropolitului Nicolae Mladin al Ardealului – fost profesor universitar – determinat "*să se retragă din scaun*" la 1 august 1981 și să se stabilească, sub regim de domiciliu forțat, la Mănăstirea Sâmbăta de Sus¹²⁷.

M-am folosit de acest **aide-mémoire** pentru a prezenta principalele coordonate pastoral-misionare ale volumului al XIII-lea – din seria **Pe treptele slujirii creștine**, care, cum citim în **Prefață**, cuprinde "*cuvântări și mesaje*" ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, "*prilejuite de evenimentele cele mai de seamă din viața Bisericii noastre, care a demonstrat «o largă cuprindere a problemelor vieții, o îmbrățișare totală a omului și a valorilor lui din toate veacurile și din toate timpurile»*", împărțite în cinci părți: **I. În bucuria clerului și credincioșilor din SUA și Canada; II. Din Grădina Maicii Domnului, în Cetatea eternă; III. Pentru o Europă unită în spiritul credinței și Tradiției creștine; IV. În al doilea an al mileniului III și V. În al treilea an al mileniului III**"¹²⁸. Acest volum are darul de a ne convinge că toate "încercările" prin care a trecut Biserica noastră în timpul stăpânirilor comuniste nu numai că nu au slăbit-o, ci i-au dat tăria de granit a credinței pentru a fi o purtătoare de cuvânt a Ortodoxiei în fața "*alarmantelor fapte și realități contemporane, care ar trebui să mobilizeze toate conștiințele creștine spre apărarea mântuitoarei învățături a Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos*". Și asta prin glasul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. "*Întâistătorul Bisericii noastre – deopotrivă slujitor al lui Dumnezeu și al semenilor săi – în păstrarea și transmiterea neschimbată a întregului tezaur al credinței și Tradiției creștine în țara noastră, este încredințat că apropierea reală dintre popoarele continentului nostru, popoare de tradiție creștină, se poate*

126. Prof. dr. Paul Teodorescu, *Securitatea și Biserica Ortodoxă*, în "Lumea liberă", New York, nr. 478 din 29 noiembrie 1997, p. 8.

127. Vasile Manea, Cicerone Ionițiu, *Martiri și mărturisitori ai Bisericii din România (1948-1989)*. *Biserica Ortodoxă*, Editura Patmos, 1998, p. 14.

128. †Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, volumul XIII, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 5.

realiza numai având ca model Biserica, singura care «ne dă tuturor exemplul de unitate, căci ea nu dezbină, ci ne adună, ne unește în Hristos»¹²⁹. Cred că nu exagerez dacă spun că acest volum nu este doar un "nou și bogat mănunchi de cuvântări și mesaje" rostite de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, cât mai ales un fel de antologie de referiri, pe care le face Prea Fericirea Sa, referiri din care se pot distinge jaloanele drumului urmat în slujirea **apostolatului social** de Biserica noastră, un adevărat urcuș duhovnicesc și istoric, desfășurat de-a lungul unui secol, de la unitatea națională la reintegrarea europeană, de la "înscierea" Bisericii noastre în rândul Bisericilor Ortodoxe surori ca Patriarhat până la recunoașterea prestigiului ei de către Întâistătătorul Bisericii Romano-Catolice, cu prilejul vizitei pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a făcut-o Bisericii Romei: "Prea Fericirea Voastră, sunt bucuros să pot celebra în prezența Prea Fericirii Voastre această Sfântă Liturghie, Taină a credinței noastre, și să ne rugăm împreună, în acest loc, martori ai drumului comun parcurs spre o reapropiere între Biserica Catolică și Biserica Ortodoxă din România". "La această Liturghie sunt prezenți, în fapt, Succesorul lui Petru, Episcop al Romei, și Patriarhul ortodox al României" urmașul Sfântului Apostol Andrei – fratele Sf. Ap. Petru. "Amândoi suntem martori ai voinței crescânde de unitate și de comuniune a Bisericilor noastre. Amândoi, deși cunoscând dificultățile existente, avem încredere că pilda noastră va avea ecou profund în orice loc, unde catolicii și ortodocșii trăiesc alături unii de alții. Fie ca din această mărturie a noastră să se poată nutri dorința de a recunoaște pe celălalt ca pe fratele nostru și de a ne împăca cu el. Iată, prima condiție indispensabilă pentru a ne apropia, împreună, la unicul Ospăț al Domnului. Să invocăm, de aceea, Duhul de unitate și de iubire și mijlocirea Prea Sfintei Fecioare Maria, Maica Bisericii.

Doresc, în final, să transmit un călduros salut întregului popor român. Nu voi uita niciodată istorica vizită pe care providența divină mi-a dat să o fac acum trei ani la București. Primirea ce mi-a fost rezervată, climatul și sentimentele profunde, fervoarea și entuziasmul spiritual, așteptările oamenilor, în special ale tinerilor, și cuvintele de speranță: totul îmi rămâne imprimat în suflet. Aduc mulțumire lui Dumnezeu că pot, într-un anume mod, să răspund amabilității cu care atunci am fost încurajat. Prea Fericirea Voastră, întorcându-vă în Patrie, fiți asigurați că România, pe care tradiția o numește cu frumosul titlu de «Grădina Maicii Domnului», este în inima Episcopului Romei, care se roagă în fiecare zi pentru iubitul popor român. Dumnezeu să binecuvânteze mereu România!"¹³⁰.

Suntem convinși că fără jertfele **apostolatului social**, fără rugăciunile Maicii Domnului și ale celor doi Sfinți Apostoli Petru și Andrei și fără binecuvântarea lui Dumnezeu acest urcuș n-ar fi fost posibil și România n-ar fi fost "prima țară cu populație majoritar ortodoxă", care să primească vizita Episcopului Romei ca semn al dragostei și deschiderii Bisericii noastre spre dialog și spre refacerea unității creștine. Cu emoție pășim pe urmele Sfinților Apostoli și a miilor de martiri creștini "din epoca persecuțiilor de la începuturile vieții Bisericii, între care la loc

129. *Ibidem*, p. 6.

130. Cf. *Din grădina Maicii Domnului în Cetatea eternă*. Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la Vatican și în Italia, 7-14 octombrie 2002, în "BOR", CXX (2002), nr. 10-12, p. 73 și 75.

de mare cinste stau Sfinții Apostoli Petru și Pavel" și până în zilele noastre – victime ale totalitarismului, pe care l-a cunoscut secolul al XX-lea. "Prin martiriul lor toți acești mărturisitori ai lui Hristos au trecut" în Împărăția veșnică, încredințându-ne de adevărul – pe care-l mărturisea în Cetatea Vaticanului Întâistătorul Bisericii noastre – că "martirajul nu este însă doar o amintire a trecutului. El este prezent și în vremuri mai apropiate de zilele noastre, așa cum s-a întâmplat și cu milioanele de creștini viețuitori în centrul și răsăritul Europei, aflați pentru multe decenii sub opresiunea unei ideologii fără Dumnezeu. Între aceștia sunt și creștini din România, aparținând diferitelor Biserici, care și-au adus obolul lor de suferință și jertfă, încredințându-și viața lui Hristos, Cel ce ne făgăduiește răsplata cerească, spunând: «Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați» (Matei 11, 28). Păstrând în inimile noastre modelul lor de curaj și jertfelnicie pentru Hristos, noi toți, slujitori și credincioși ce constituim împreună noul popor ales al lui Dumnezeu" avem "îndatorirea sfântă de a le urma exemplul și de a-L propovădui până la marginile pământului. Aflându-ne la acest moment înălțător – spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist – și privind miile de pelegriani veniți din atâtea părți ale lumii avem înaintea ochilor noștri duhovnicești **imaginea Cincizecimii**, când Duhul Sfânt S-a pogorât «în chipul limbilor de foc», dând fiecăruia înțelegerea cuvântului cel de viață dătător al Evangheliei lui Hristos. Această imagine a Bisericii ce cuprinde credincioșii din atâtea neamuri, dar uniți de credința în Hristos, trebuie să ne îmbărbăteze în a lucra cu și mai multă râvnă pentru unitatea creștinilor"¹³¹.

La întrebarea cum se prezintă astăzi Biserica noastră străbună, acest "bogat mănunchi de cuvântări și mesaje", rostite de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, ne ajută să aflăm adevăratul răspuns: Biserica noastră are o vie activitate internă închinată celor mai diverse preocupări pastoral-misionare, o diaspora "re-organizată" și adaptată noilor cerințe cărora este chemată să le facă față, o recunoscută activitate ecumenică, precum și un glas autoritar și respectat în dialogul teologic cu celelalte Biserici creștine, în primul rând cu Biserica Romano-Catolică. Dar să vedem cum se oglindesc toate acestea în acest volum XIII al genericului **Pe treptele slujirii creștine**:

1. Activitatea internă a Bisericii închinată celor mai diverse preocupări pastoral-misionare. Acestui aspect îi sunt închinată capitolele IV și V, ocupând aproape două treimi din paginile volumului.

Așa cum se exprima Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la deschiderea ședinței Sf. Sinod, în ziua de 2 iulie 2002, activitatea internă a Bisericii noastre poate fi prezentată ca fiind o "lucrare bogată": În ultimul timp Biserica a desfășurat o rodnică activitate "reflectată nu numai în **Ordinea de zi**, dar și în **tipăriturile culturale și teologice**, înfățișate din belșug înaintea noastră. Vremurile pe care le străbatem sunt grele și mai mult decât descurajatoare, îndeosebi pentru cei mulți și săraci din cauza numeroaselor schimbări din această perioadă de tranziție, a eforturilor financiare cărora trebuie să le facă față țara noastră pen-

131. † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. XIII, p. 62-63.

tru a putea îndeplini condițiile de integrare în structurile Uniunii Europene. Cu toate acestea constatăm pe zi ce trece că în strădaniile Sfintei noastre Biserici, la fiecare Centru eparhial, în taina preocupărilor, năzuințelor și nădejdilor slujitorilor sfințelor altare și a credincioșilor, rodește lucrarea Duhului Sfânt." Ca o simbolică încununare a acestor strădanii este ediția jubiliară a **Bibliei**, diortosită de Î.P.S. Bartolomeu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului: "De data aceasta, așa cum se cuvine, noi, Centrul patriarhal, vă întâmpinăm cu bucuria unei înfăptuiri de referință în lumea editorială de acum și am putea vorbi de o înfăptuire epocală, ce se înscrie între lucrările de inestimabilă valoare. Vă prezentăm între aceste multe cărți pe care le-ați adus aici, **Biblia**, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, realizată în condiții grafice deosebite și într-un timp scurt prin hărnicia și pricepera recunoscută a lucrătorilor Tipografiei **Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă** al Bisericii noastre. Trebuie să vă mărturisesc că văd în această împlinire un dar și un ajutor din partea Bunului Dumnezeu, iar această reușită este izvorul unei bucurii personale, deosebită în viața unui ierarh și mai ales a celui care vă vorbește acum. Momentul acesta reprezintă o culme de pe care privirea cuprinde atât nădejdi de care aminteam mai înainte, cât și drumul parcurs până aici cu osteneală. Sunt momente de trăire intensă a cărei valoare nu se poate exprima în cuvinte, asemănătoare celui de astăzi, când cu mare bucurie vă ofer în această ședință noua apariție a Sfintei Scripturi ca ediție jubiliară a Sfântului Sinod"¹³².

Negreșit că Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, referindu-se la "drumul parcurs până aici cu osteneală", îndrepta atenția tuturor membrilor Sf. Sinod spre a lua în considerație mulțimea jertfelor pe care Biserica noastră a trebuit să le dea vremilor prin care a trecut; cel puțin din ultimele cinci decenii ale secolului al XX-lea sunt numeroase față de multe altele din perioade dificile din istoria Bisericii și a neamului nostru. Dar tuturor acestora le-au dat unitate idealurile și năzuințele sfinte cultivate de **apostolatul social** al Bisericii noastre în sprijinirea căruia a fost creat și **Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române**. Într-adevăr, această ediție jubiliară a **Bibliei** este o "cunună" a realizărilor tipografice, datorată **Institutului Biblic**, întrucât este o revenire la textul **Septuagintei**, text folosit de Sfinții Părinți. Or, pentru susținerea lucrării misionare de evanghelizare, această "revenire" la textul folosit în scrierile patristice are o importanță deosebită. Că acest fapt are loc prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist este încă o mărturie că toată viața Prea Fericitului Sa a slujit năzuințele mărețe și primumitoare, dătătoare de putere și statornicie ale **apostolatului social**, ale cărui coordonate – după cum am văzut – au fost gândite de Mitropolitul Nicolae Colan al Ardealului și Vlădica Vartolomeu Stănescu al Râmnicului Vâlcea și Noului Severin. Oare nu pe această linie a preocupărilor de slujire a Bisericii, arătate din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist se înscriu alte două împliniri de excepție, publicarea **Dumnezeieștii Liturghii** a Mitropolitului Dosoftei, care ne situează între primele popoare ale Europei care am avut Sfânta Liturghie în limba națională, și **Biblia de la 1688**, cel mai important monument de limbă și cultură românească din veacul în care cronicarii

132. *Ibidem*, p. 319-320.

moldoveni – înaintea **Școlii ardeleni** – au afirmat conștiința noastră de neam romanic? Oare nu pe aceeași linie a identificării specificului Ortodoxiei românești, a rădăcinilor ei viguroase, cu moștenirile ei scumpe și cu tezaurul său cel bogat, se înscrie și publicarea monografiei închinată Mitropolitului Moldovei Iacob Putneanul, autorul celei dintâi **Bucoavne** românești dar și cel care a readus Mănăstirea Putna la slava ei de odinioară impunând cinstea față de marii noștri înaintași între care figura binecredinciosului Ștefan cel Mare și Sfânt se impune în dubla sa calitate de "apărător al creștinătății – atleta Christi" și de "făuritor al unei Europe moderne clădită pe valorile Evangheliei lui Hristos"? Dar acest moment jubiliar nu este și nu poate fi numai "izvorul unei bucurii personale"; el este motiv de bucurie pentru întreaga suflare ortodoxă a acestui pământ străbun, prefațând cumva simbolic sărbătorirea celor cinci sute de ani de când "Soarele Moldovei" se odihnește la Mănăstirea Putna, priveghind însă – cum spunea Mihai Eminescu – nu numai la hotarele țării sale, ci și la menținerea nestinsei lumini a credinței în sufletul acestui neam.

Dar să vedem cum aprecia Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist acest moment de culme a împlinirilor **Institutului Biblic** – publicarea ediției jubiliare a **Bibliei**: "Dacă **Biblia** constituie piatra de temelie a lucrării Bisericii creștine, în general, pentru Biserica noastră Ortodoxă Română ea a reprezentat și un izvor de împliniri culturale de-a lungul întregii sale istorii. Și iată acum, Biserica noastră, în ciuda atâtor îndoieli și neliniști, prin această ediție jubiliară a **Bibliei**, demonstrează statornicia și tăria sufletească a credincioșilor și a clerului nostru. Este pentru noi o mare realizare nu numai pentru că avem o nouă versiune a **Bibliei**, o ediție jubiliară, dar și pentru că ea a văzut lumina tiparului în mod neașteptat, nesperat, ca toate marile înfăptuiri din viața noastră de altfel, în urma unor îndelungate osteneli, a unor frământări sufletești și arderi interioare din partea Înalt Prea Sfințitului Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, care și-a asumat de unul singur această îndatorire nespus de grea și de o mare responsabilitate pentru vremea noastră, de a tălmăci în grai românesc cuvântul tainic al lui Dumnezeu, cuprins în Sfânta Scriptură.

Noi toți, Înalt Prea Sfințite Părinte Arhiepiscop Bartolomeu, vă mulțumim cu recunoștință și vă exprimăm cu bucurie din toată inima noastră, calde și sincere felicitări. Ne-ați dăruit rodul unei munci stăruitoare și nespus de istovitoare în același timp; ne-ați dăruit o lumină proaspătă pe calea Bisericii noastre Ortodoxe Române, iar când zic «Biserică», în acest cuvânt se cuprinde mulțimea credincioșilor, a celor care iubesc Cartea Revelației (Descoperirii) înțelepciunii dumnezeiești și mai ales a celor care trăiesc cuvântul Sfintei Scripturi și se sfințesc pe ei înșiși și ne sfințesc și pe noi. Este un mare privilegiu, iubiți frați și părinți în Domnul, că un contemporan cu noi, unul dintre noi, s-a ostenit și a dat Bisericii noastre o nouă ediție a **Bibliei**, care aduce la zi limba, limbajul biblic, într-o versiune clară și plăcută la lectură, potrivită cu vârsta actuală a limbii române. N-ar fi putut să îplinească această grea lucrare cu atâta pricepere și competență decât cineva care și-a închinat viața nu numai ostenelilor bisericesti, ci și celor cărturărești, slujind deopotrivă și cu aceeași dăruire Bisericii, culturii și limbii române. Această apariție editorială este o mare împlinire. Sfânta Scrip-

tură, prezentată acum în veșmântul actual al cuvântului literar, împărtășește lumină din taina cuvântului, din înțelesul lui adânc, căutat cu sete de generațiile tinere, de rugători și cititori. Cunoscut și apreciat de lumea intelectuală, ostentivul traducerii împreună cu ceata sa a dat valoare versului și prozei de literat, oferind intelectualității prilejul apropierei de Cuvântul lui Dumnezeu, iar tuturor mânuitorilor scrisului o cârmă de cultivare a frumuseții limbii noastre românești¹³³.

Din cele subliniate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist reiese cu claritate că acest moment prilejuit de ediția jubiliară a **Biblii** subliniază cu pregnanță raportul firesc dintre cultură-cult-credință, adică raportul dintre Biserica Ortodoxă Română și cultura noastră națională, pe de o parte, dar și dintre cultura noastră națională și culturile celorlalte popoare europene fundamentate pe aceleași valori nemuritoare ale Revelației divine. Dacă Luther spunea că de fapt Cuvântul lui Dumnezeu nu se traduce decât o singură dată în limba unui neam, ediția jubiliară ne încredințează că "diortosirea" se face doar atunci când evoluția limbii și vremurilor o impun. Această "grea lucrare" n-o putea împlini decât tot un ierarh format la școala **apostolatului social**, adică de un ucenic. Dar să ascultăm ce spune Înalț Prea Sfințitul Bartolomeu despre această "ucenicie": Aflându-se Patriarhul Justinian la Mănăstirea Bistrița olteană, în 1948, "surorile Gologanu au profitat de ocazie, pentru ca să îi spună că printre alte trebuințe o au și pe aceea a unui profesor de Religie la școlile lor. Și i-au spus: «Iată, avem un călugăr, tânăr, licențiat»...". La care Patriarhul Justinian a spus: "Dacă este așa de bun cum spuneți voi, nu vi-l las vouă; îl iau la București, pentru că sunt patriarh tânăr și am nevoie de colaboratori destoinici. Prima calitate a unui conducător este aceea de a se înconjura de colaboratori buni. Unde este acum?"... "Când am auzit că vrea să mă cheme la București – mărturisește Înalț Prea Sfinția Sa – m-am scuturat ca de un vis rău". Și asta din două motive: "La vremea aceea, opinia generală despre patriarh nu era deloc favorabilă. Nu comunist, dar colaborator al partidului comunist începuse deja să fie poreclit «patriarhul roșu», iar eu mă număram printre cei care credeau aceste lucruri. Apoi, Înalț Prea Sfinția Sa – ca unul dintre cei ce fuseseră expulzați din Universitatea din Cluj "în urma grevei pe care o condusesem și rătăceam fugăr din loc în loc, urmărit de puterile poliției politice" – mărturisește: "Datorită faptului că eram fugăr, toată viața bisericească se desfășura în afara mea, eu fiind mai mult prin munți... Așa încât și despre el credeam ceea ce auzeam de la alții". Iată deci care era motivația Înalț Prea Sfințitului Bartolomeu de a-și pune întrebarea față de "mama Olga": "Oare nu mă cunoașteți cine sunt și ce sunt, cum aș putea să mă duc lângă un asemenea om?". Dar cum gândirea și planurile lui Dumnezeu nu sunt liniare, așa cum obișnuim să ni le imaginăm noi oamenii, răspunsul "mamei Olga" a avut darul de a schimba viața Înalț Prea Sfinției Sale: "Poate e o zi de la Dumnezeu; noi îl știm pe Părintele Marina din tinerețe, pentru că a fost o vreme învățător ca și noi, și nu îl știm nici comunist, nici de om rău, ci de om cumsecade; nu credem noi să se fi transformat chiar așa de repede; du-te, că poate e de la Dumnezeu, pentru Biserică". Și atunci – mărturisește Părintele arhiepiscop Bartolomeu – "am spus:

133. *Ibidem*, p. 320-321.

«Bine, mamă Olga, am să mă duc și am să-l cercetez, am să-l spionez și dacă mă voi convinge că este omul Bisericii și al neamului, am să rămân lângă el, iar dacă nu voi constata acest lucru, mă voi întoarce la mănăstire, pentru că eu sunt călugăr și nu am nimic de pierdut». «Bine, mamă», a zis mama Olga, ușurată, «așa să faci»."

Intrând în audiență la Patriarhul Justinian, Înalt Prea Sfinția Sa totuși s-a simțit nevoit să-l avertizeze: "Aș vrea să aflați totuși pe cine chemați lângă Înalt Prea Sfinția Voastră, ca să nu auziți din gura altora. Eu, printre altele, sunt călugărul care a condus greva Universității din Cluj, în iunie 1946, în urma căreia am fost exmatriculat și apoi hăituit de poliția secretă". Atunci "mi-a pus două întrebări scurte și, după răspunsurile mele tot atât de scurte, mi-a spus: «Vii la mine, sunt singur în mașină; ia-ți rasa și vino la București». I-am cerut îngăduința să mă prezint peste două zile. M-am prezentat și m-a numit intendent al Palatului patriarhal. În acea calitate, am avut prilejul de a avea cheile toate asupra mea și de a-l spiona; l-am spionat seara, pe gaura cheii, ca să văd dacă își face rugăciunile înainte de a se culca. Și nu mi-a trebuit decât câteva săptămâni pentru ca să mă conving că voi rămâne lângă el atât cât va îngădui Dumnezeu. Și am rămas peste un sfert de secol – includ în aceștia și anii de pușcărie, pentru că sufletește nu m-am despărțit de el – convins că, slujindu-l pe el, slujesc Biserica. Și nu m-am înșelat. De aceea, mărturia mea se vrea răspicată, adevărată și din inimă curată"¹³⁴.

Am ținut să evoc această mărturisire a Înalt Prea Sfințitului Bartolomeu pentru a înțelege mai bine ce a însemnat pentru unii ierarhi și preoți mai în vârstă școala **apostolatului social**, sub oblăduirea fericitului întru adormire Patriarhul Justinian Marina, și ce fel de structură sufletească trebuia să aibă caracterele chemate să "frecventeze" această "universitate de suflet și slujire" – cum o numea Părintele Constantin Nonea, fost vicar al Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Cred că în privința Părintelui Constantin Nonea sunt dator cu o mărturisire: Am luat parte la spovedania pe patul Spitalului "Sf. Spiridon" din Iași, pe care Părintele Constantin Nonea a făcut-o Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, pe atunci Mitropolitul Moldovei și Sucevei, pe care a încheiat-o cu cuvintele: "Au fost vremuri grele, Înalt Prea Sfinția Voastră; și pentru țară și pentru Biserică. Plec la judecata lui Dumnezeu cu sufletul împăcat pentru faptul că ne-am străduit să facem tot ceea ce s-a putut pentru ca să lăsăm copiilor noștri și celor ce vor veni o Biserică puternică, vie, lucrătoare. Vă mulțumesc, Înalt Prea Sfințite, că mi-ați fost întotdeauna apropiat sufletește. Mulțumesc și Bunului Dumnezeu că mi-a rânduit să am în acest ceas pe unul dintre cei mai statornici slujitori ai crezului nostru de a învinge tirania vremurilor și a stăpânilor printr-un autentic apostolat creștin și o necurmată mărturisire a lui Hristos, în ciuda tuturor adversităților. Iertați-mă, Părinte Teoctist, și Dumnezeu să vă binecuvânteze a vedea acele zile libere și fericite în care am crezut cu nestrămutare." Iar Părintele Arhiepiscop Bartolomeu, nedeziicându-și numele – același cu al "ctitorului" **apostolatului social** – a fost și este de asemenea unul dintre cei ce au crezut și cred că o slujire

134. † Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, *Atitudini*. Amintiri despre Patriarhul Justinian – Corupția spirituală..., Editura Ardiecezană Cluj, Cluj-Napoca, 1999, p. 6-9.

a Bisericii nu-i posibilă fără un autentic și jertfelnic apostolat. Dar și un alt motiv sufletesc m-a determinat la această divagație: Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu a fost o perioadă și directorul **Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române**; ediția jubiliară a **Biblii** îl onorează cu atât mai mult în această privință, întrucât această "diortosire" este o adevărată încununare a strădaniilor Î.P.S. Sale făcute la **Institutul Biblic**.

Aceeași preocupare a Bisericii pentru a-și dinamiza lucrarea de slujire este subliniată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și în cuvântarea rostită în deschiderea lucrărilor Adunării Naționale Bisericești: *"Ca și în alți ani, și anul 2002 a venit cu încărcătura lui de probleme naționale și internaționale, atât în ceea ce privește aportul lucrării, precum și nerealizările noastre, cât și în legătură cu pașii pe care omenirea a încercat să-i facă pentru înfrânarea relelor de pe pământ și instaurarea valorilor foarte importante pentru viața noastră și a lumii întregi și mai ales a valorilor supreme, care este credința în Dumnezeu"*¹³⁵. Cu toate greutățile care caracterizează această perioadă de tranziție, dar și de derută spirituală pentru mulți dintre fiii Bisericii noastre, *"Biserica, în ciuda multor capcane, a multor piedici, și-a continuat lucrarea ei atât pe vatra strămoșească, cât și pe nemărginitele ținuturi ale lumii, unde s-au oprit frați ai noștri"*; acest an – 2002 – *"a fost și un an de încercări și de eforturi făcute din răspuțeri de popoarele lumii pentru a opri vărsarea de sânge. Până acum Dumnezeu a ajutat. Și Bisericiile, de asemenea, s-au rugat și se roagă neconștient cu credințioșii lor la fiecare dumnezeiască Liturghie pentru pacea lumii, pentru spor, pentru unirea Bisericilor. Aceste valori se evidențiază și în preocupările Bisericii noastre, la nivel de Patriarhie, de eparhie și de parohie. Avem, așadar, motive de a ne mângâia pentru cele ce Dumnezeu ne-a ajutat să împlinim până acum. Ele vă vor fi prezentate în dările de seamă, potrivit bunelor și folositoarelor noastre rânduieli bisericești, îndrăznind (să sperăm) ca întotdeauna spre mai bine, în realizarea dorințelor noastre"*¹³⁶. Fără îndoială că pe această activitate internă a Bisericii noastre se sprijină toate împlinirile în ceea ce privește diaspora românească, precum și contribuțiile teologice și ecumenice ale ierarhilor și teologilor la apropierea dintre Biserici și creștini. Nu putem să ignorăm faptul că atunci când Mântuitorul S-a rugat pentru *"ca toți să fie una"* (Ioan 17, 21), a făcut și o dare de seamă a activității de vestire a Cuvântului lui Dumnezeu: *"Eu Te-am proslăvit pe Tine pe pământ; lucrul care Mi l-ai dat să-l fac l-am săvârșit. Și acum, proslăvește-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuși, cu slava pe care am avut-o la Tine înainte de a fi lumea. Arată Tu Numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume. Ai Tăi erau și Mie Mi i-ai dat și cuvântul Tău l-au păzit... Părinte Sfinte, păzește-i în Numele Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una precum suntem și Noi. Când eram cu ei în lume, Eu îi păzeam în numele Tău pe cei ce Mi i-ai dat; și i-am păzit și n-a pierit nici unul dintre ei, decât fiul pierzării, ca să se împlinească Scriptura... Nu Mă rog să-i iei din lume, ci ca să-i păzești pe ei de cel viclean... Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău; Cuvântul Tău este adevărul. Precum M-ai trimis pe Mine în lume, și Eu i-am trimis pe ei în lume"* (Ioan 17, 4-6,

135. *Ibidem*, p. 552.

136. *Ibidem*, p. 553.

11-12, 15 și 17-18.). Or, iată că *"bunele și folositoarele noastre rânduiești bisericești"*, în spiritul cărora sunt întocmite anual dări de seamă pe sectoare de activitate, care apoi sunt prezentate în **Consiliul Național Bisericesc și în Adunarea Națională Bisericească**, izvorăsc din pilda Mântuitorului; ele sunt la fel de importante ca orice lucrare liturgică pentru că se pot face bilanțuri și aprecieri asupra împlinirilor și neîmplinirilor, dar mai ales prilejuiesc analiza scăderilor sau a lipsurilor, cât și a cauzelor acestora pentru găsirea unor căi de eliminare a lor din viața Bisericii. Ca să folosim un cuvânt mai puțin teologic, aceste dări de seamă pot fi un instrument de analiză și prognoză a îmbunătățirii activității pastoral-misionare a Bisericii; asemenea Fiului lui Dumnezeu sunt chemați "să lucreze" toți oamenii și să se facă părtași vieții celei veșnice, *"căci Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică"*; *"cel ce lucrează adevărul vine la Lumină, ca să se arate faptele lui, că în Dumnezeu sunt săvârșite."* Scopul oricărui bilanț al împlinirilor sau eșecurilor misionare privește așadar chemarea noastră de a ne strădui să dobândim viața veșnică, adică ne plasează în perspectiva eternității lui Dumnezeu. De aceea, orice bilanț este asemenea unei rugăciuni de mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru ajutorul acordat. Iar pe de altă parte ca o mijlocire către Părintele ceresc ca să ne ajute a trece peste unele capcane sau piedici care se pot ivi în calea noastră, cu aceeași nădejde neclintită pe care a mărturisit-o, în numele Sf. Apostoli, Simon – Petru: *"Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai Cuvintele vieții celei veșnice. Și noi am crezut că Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu"* (Ioan 3, 16 și 20; 7, 68-69).

În spiritul slujirii, oglindită de ucenicul iubit al Mântuitorului, Întâistătorul Bisericii noastre arată o preocupare deosebită pentru formarea viitorilor slujitori ai Altarului străbun. În spiritul celui mai autentic apostolat evanghelic și patristic Prea Fericirea Sa dorește ca învățământul teologic să pregătească pe teologii și slujitorii Bisericii noastre: *"Statornică evlavie și mult ajutor am dobândit noi, Biserica Ortodoxă Română, din această ocrotire duhovnicească a Teologiei românești de către Sfinții Trei Ierarhi – arăta Prea Fericirea Sa în cuvântul rostit la slujba hramului Facultății de Teologie din București. Din mulțimea ierarhilor care au împodobit cerul Ortodoxiei și al creștinătății, cei trei au fost aleși ca pildă de urmat pentru preoți, pentru diaconi, pentru ierarhi, pentru toate treptele de slujire bisericească și pentru toate stările creștinești. Ei au strălucit prin scrierile lor de o valoare deosebită, scrieri îndreptate către tineri, către preoți, către credincioși, îndreptate apoi către gânditori, către cei care pătrund cu cugetul lor și prin ajutorul Duhului Sfânt înțelesurile adânci ale Sfintei Scripturi, cu toții aflând în ele un izvor nesecat de învățătură creștină. Dar ceea ce a făcut ca atât teologia, cât și preoția, arhieria, slujirile bisericești să sporească și să crească de-a lungul celor două milenii, au fost faptele lor. Ei au fost nu numai oamenii cuvântului și ai scrisului, ci și oamenii faptelor; și nu greșim când afirmăm că faptele au ilustrat înalta gândire teologică pe care o regăsim la fiecare din acești trei ierarhi; ca de altfel la toți ceilalți Sfinți Părinți ai Bisericii. Iar despre valoarea faptelor bune, a faptelor luminii, faptelor credinței, ne vorbește Mântuitorul Iisus Hristos în Sf. Evanghelie de astăzi, când le spune Apostolilor Săi: «Voi sunteți lumină*

lumii. Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor încât ei să vadă faptele voastre cele bune și să-L slăvească pe tatăl vostru Cel din ceruri» (Matei 5, 14, 16). Așadar, de atunci Domnul Hristos, Stăpânul cerului și al pământului, îi așază pe Apostoli ca pe o lumină călăuzitoare în fața lumii și pe toți fiii Săi care au urmat după ei, până astăzi; și subliniază totodată ideea conform căreia învățătura fără fapte este neroditoare."

Prea Fericirea Sa este convins că o preoțime devotată slujirii ei poate face ca slujirea Bisericii să fie rodnică. Însă o asemenea conștiință se cultivă încă din anii de studiu, ca seminarist sau student. Condițiile create la Facultatea de Teologie – arăta Prea Fericirea Sa – ilustrează că Sf. Sinod se preocupă de formarea viitorilor slujitori ai sfințelor altare, mai ales în acești ani când influențele dezastruoase ale necredinței și secularizării se resimt din ce în ce mai acut în viața credincioșilor noștri, iar clerul este ademenit a acorda prioritate altor preocupări, ignorându-și menirea sacerdotală. Ne este cunoscut faptul că, la vremea sa, și Vlădica Vartolomeu acuza acest dezastruos aspect. Or, pe linia **apostolatului social** care și-a propus înnobilitarea slujirii preoțești prin punerea Teologiei în slujba Bisericii și nu a speculațiilor sterile și scolastice, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist îndemna pe studenții teologi: *"Aș vrea să puneți la inima dumnezevoastră, dragi studenți și iubii părinți și frați, adevărul acesta pe care Mântuitorul Iisus Hristos l-a încredințat ucenicilor Săi. Rolul faptelor bune este, cu atât mai important astăzi, la începutul acestui nou mileniu, cel de al treilea din viața Bisericii noastre, care ni-l vestește, așa cum aurora semnalează dimineața ivirea soarelui pe cer. Acest rol ne este arătat de ceea ce rostim la amvon în cuvântul nostru, de la catedră sau de paginile foarte frumoase ale cărților, manualelor și prelegerilor universitare. Toate trebuie dublate, confirmate și întărite de faptele credinței noastre. De aceea, atât studenții, viitorii preoți, cât și profesorii au această îndatorire ca lumina pe care o dobândesc aici în facultate prin învățatură și o răspândesc credincioșilor prin rostirea cuvântului dumnezeiesc să o lege de faptele lor de fiecare zi, care să fie cu adevărat fapte bune...; lumea de astăzi, după cum constatăm cu toții, așteaptă de la noi mai ales fapte bune. Cuvântul Sf. Evanghelii se predică de două mii de ani. Sf. Părinți ai Bisericii, între care Sfinții Trei Ierarhi a căror pomenire o facem astăzi, au scris și au tălmăcit acest adevăr dumnezeiesc. Iar noi, cei de astăzi, suntem chemați să ne împlinim datoria sacerdoțiului pe care îl primim la hirotonire. Să-l facem să strălucească în fața oamenilor prin faptele noastre și prin raporturile dintre noi: preoți, profesori, întregul cler, în general. Ectenia pe care de mai multe ori o rostim în timpul Sfintei Liturghii - «Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm» - trebuie și ea să ne fie călăuzitoare pentru a face fapte bune"¹³⁷.*

Mărturisirea prin fapte și importantul ei rol le subliniază Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos; spre deosebire de *"faptele dreptății"* (Matei 6, 1), faptele iubirii și ale slujirii lui Dumnezeu sunt o puternică mărturisire a însăși prezenței și lucrării lui Dumnezeu în lume, pentru că sunt împlinirea osteneții de "secerători": *"Și văzând mulțimile, I S-a făcut milă de ele că erau necăjite și rătăcite ca niște oi fără păstor. Atunci a zis ucenicilor Lui: Secerișul e mult, dar lucrătorii*

137. *Ibidem*, p. 513-514.

sunt puțini. Rugați deci pe Domnul secerișului ca să scoată lucrători la secerișul Său" (Matei 9, 36-38). Cunoscând și împlinind acest îndemn, al Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist adresa profesorilor și studenților Facultății de Teologie rugămintea de a nu uita nici o clipă "că un slujitor al Bisericii noastre are această îndatorire de a fi «lumina lumii», prin faptele sale, după cuvântul Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Nici o altă instituție sau așezământ din lume nu oferă slujitorilor ei o asemenea perspectivă ca Biserica noastră, o asemenea deschidere de a fi lumina, de a fi «sarea pământului» (Matei 5, 13), așa cum Însuși Mântuitorul zice: Ca «văzând oamenii faptele voastre cele bune să proslăvească pe Dumnezeu cel din ceruri» (Matei 5, 16). Zadarnice sunt toate strădaniile noastre fără fapte, iar faptele izvorăsc din iubirea creștină. Dacă Sfinții Trei Ierarhi, Vasile, Grigore și Ioan Gură de Aur, ocrotitorii facultății, ca și ceilalți mari dascăli și sfinți ai Bisericii, n-ar fi avut iubirea, iubirea de Dumnezeu și iubirea de semenii, ei n-ar fi putut face nimic. Cu iubirea și cu rugăciunea, ca aripi ale vieții noastre de slujitori ai Bisericii, dragi studenți, trebuie să vă obișnuiți încă de aici. Fără a iubi pe Dumnezeu, în primul rând, și fără a iubi Biserica pe care am ales să o slujim și fără ca această iubire să se reverse asupra credincioșilor, puține lucruri vom putea face spre a răsplăti Domnului pentru toate câte ne dă El nouă (Psalm 115, 3)¹³⁸.

Orice slujire în Biserică nu este atât pentru binele și folosul personal, cât mai ales pentru răspândirea Evangheliei lui Hristos și vădirea prezenței și lucrării Duhului Sfânt în Biserică. De aceea, tot slujitorul care nu își împlinește slujirea în care a fost rânduit de Biserică păcătuiește împotriva Întemeietorului Bisericii, Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Căruia Tatăl I-a dat "toată judecata" (Ioan 5, 22). Chiar dacă am invoca greutatea vremurilor în care ne aflăm nu vom putea scăpa de mânia lui Dumnezeu dacă nu împlinim slujirea, a sugerat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Acest avertisment nu trebuie să facă pe nici un slujitor a dispera, ci dimpotrivă să-l îndemne să nădăjduiască și mai mult în ajutorul lui Dumnezeu "în aceste zile potrivnice, din nefericire, iubirii și dreptății, echilibrului moral și social". De aceea, ca un părinte iubitor și cu o vastă experiență în slujirea Bisericii străbune, Prea Fericitul Sa le-a adresat profesorilor și studenților îndemnul de a nu uita că "noi cu toții suntem chemați să le oferim semenilor, prin faptele noastre cele bune, dragostea lui Dumnezeu și ajutorul de care au nevoie și pe care îl așteaptă de la noi. Aceste fapte se înscriu în cartea noastră de vizită cu care mergem în Europa și peste tot în lume. Frumusețea morală trebuie să ne reprezinte în cuvinte și fapte, tot așa cum frumusețea sufletului românesc strălucește pretutindeni în artă, în biserici și mănăstiri, precum strălucește lumina marilor ierarhi ai Bisericii noastre. Fapta sau lucrarea însăși, făcută după voia lui Dumnezeu, este raza care împodobește lumina Sf. Evangheliei. De aceea, atitudinea preotului în fața credincioșilor, în fața societății este foarte importantă. Ea trebuie să se caracterizeze prin răbdare și prin iubire, spre a-i aduce lui Hristos și pe cei rămași în urmă și pe cei păcătoși. Suntem asaltați, cum știți, de secte. Ați observat că predicatorii lor, care umblă pe străzi și îi întâmpină pe credincioșii noștri cu fel de fel de întrebări și invitații la adunările lor, sunt numun

138. *Ibidem*, p. 514-515.

tineri. Am făcut deseori apel la seminaristi și la studenții și studentele de la Teologie să participe la viața parohiilor din București, să fie prezenți în spitale, în azile, chiar și în penitenciare spre a împlini câte o misiune pentru Biserica noastră săptămânal sau chiar zilnic. Aceasta trebuie să fie podoaba oricărui tânăr care urmează Teologia. Trebuie să sădiți în inima și în cugetul vostru curat acest ideal al slujirii cu entuziasmul caracteristic tinereții. Să urmăriți exemplul Sf. Vasile cel Mare, care a întemeiat adevărate așezăminte de asistență socială pentru orfani, pentru bătrâni, pentru săraci, pilduitoare pentru toată creștinătatea. Noi avem astăzi nevoie la eparhie și în parohii de aceste exemple, ca să dăm pildă credincioșilor prin prezența tinerilor teologi și seminaristi în mijlocul celor lipsiți de ajutor sau aflați în suferință, spre a-i mângâia și întări sufletește, aducându-le o rază de lumină din lumina aceasta a Bisericii noastre"¹³⁹.

Pentru a-i îndemna pe studenți să aibă curajul de a oferi – înainte de a aștepta să li se ofere – propriul lor exemplu de slujire, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a evocat anii de studenție și legătura de suflet pe care o are cu paraclisul Facultății de Teologie: "Cunosc biserica aceasta de peste 60 de ani, cum vă spuneam și altă dată, deoarece am slujit ca diacon aici, când eram seminarist, cu Prea Sfințitul Iosif Gafton, care slujea la acest altar, apoi am slujit aici când am fost student și pe urmă ca episcop. Este o biserică frumoasă și ca aspect și ca îngrijire și ca deschidere și am constatat că de când a venit părintele Tănăsache Costea slujitor aici, ea este întotdeauna la îndemâna tinerilor studenți și studente, atât la Vecernie, cât și la Liturghie. Este un lucru foarte bun, deși prezența studenților la biserică nu este cea pe care o dorim. Trebuie să știți că participarea studenților teologi în fiecare zi la slujbă echivalează cu prezența studenților de la celelalte facultăți la lucrările practice de laborator. Aici este laboratorul cel duhovnicesc care vă învață cu ce se începe și cum se desfășoară slujba, cum se vorbește cu credincioșii, cum li se îndeplinesc cerințele lor religioase"¹⁴⁰.

În prezența Î.P.S. Mitropolit Ieremia al Elveției, directorul Centrului Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy-Geneva și președintele Conferinței Bisericilor Europene, cu prilejul prezentării programului artistic de către studenții Facultății de Teologie în ziua pomenirii Sf. Trei Ierarhi, 30 ianuarie 2003, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus: "Iată, ne bucurăm că este împreună cu noi și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Ieremia și că poate vedea o manifestare creștină atât de frumoasă, ca cea de astăzi, întâmpinată cu entuziasm și bucurie de credincioșii noștri. Este o mare bucurie să vadă această înnoire pe care o trăim aievea în vremurile acestea, concretizată în împlinirile Bisericii noastre pe toate planurile, spiritual dar și material, de care vom lua cunoștință mai pe larg luna viitoare, în adunările eparhiale mai întâi, și apoi la începutul lunii martie, în ședința Sfântului Sinod și a Adunării Naționale Bisericești, care se va desfășura tot în aula aceasta... Viața studenților noștri se desfășoară în duhul Sf. Părinți, al Sf. Trei Ierarhi, având în centru slujbele din paraclis, care sunt întotdeauna foarte necesare, cu condiția ca viitorii preoți să iubească Biserica, să-și iubească semenii și să adeverească această iubire prin faptele lor pentru a putea străbate

139. *Ibidem*, p. 515-516.

140. *Ibidem*, p. 517-518.

vremurile și a lucra rodnic pentru Biserică. Faptele lor trebuie să semene cu cele pe care le-au făcut la timpul convenit Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigore Cuvântătorul de Dumnezeu și Sf. Ioan Gură de Aur. Toate acestea sunt încredințări care ne încurajează în activitatea noastră, iar ofranda credincioșilor noștri de a-și trimite odraslele la Teologie, la cele 37 de seminarii și 14 facultăți câte avem acum, exprimă simțirea și vocația creștină a poporului nostru, dorința lui de a ajuta Biserica și pe această cale, după cum citim în multe din scrierile despre viața Sf. Părinți.

Să mulțumim lui Dumnezeu pentru aceste momente frumoase pe care, iată, le trăim acum, la început de veac și să continuăm a lucra cât mai rodnic pe drumul acesta, cum le spuneam tinerilor studenți și părinților profesori dimineată, la Sf. Liturghie, pentru a promova în Biserica noastră tot ceea ce au făcut Sf. Părinți la vremea lor, adică cultura, credința, iubirea semenilor, exprimate prin asistență socială, pe care fiecare parohie și fiecare credincios trebuie să le desfășoare. De altfel, încă de pe acum, studenții noștri, sub îndrumarea părinților profesori caută să inițieze unele activități în acest sens¹⁴¹.

Studentilor membri ai ASCOR, cu ocazia concertului de colinde susținut în Catedrala patriarhală, în ziua de 16 decembrie 2002, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist le spunea: "Părinții Bisericii pun mare preț pe Tradiția Bisericii. În școlile teologice se învață despre acest izvor al credinței noastre teologice, despre izvorul cărților scrise de Părintele Stăniloae și despre întreaga Filocalie – ca învățătură a Sfinților Părinți – pe care ați văzut-o, cel puțin după titluri și după expresiile metaforelor atât de frumoase, turnată în slujbele noastre bisericesti intrate, secol după secol, în tezaurul de credință ortodoxă. Mărturisim că izvorul credinței noastre este Dumnezeu și că Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție au aceeași valoare. Atât Biblia – Sfânta Scriptură, cât și Sfânta Tradiție ne trimit la canoanele Sfinților Părinți, la rânduielile bisericesti, la tot ceea ce Sfinții Părinți au adăugat apoi, secol după secol, la formularea dreptei credințe, adunând această operă extraordinară de frumoasă, pe care o putem numi dumnezeiască." Apoi Prea Fericirea Sa a adăugat: "Iată, dumneavoastră sunteți pe cale să vă specializați în diferite domenii, fiind buni cunoscători ai diferitelor științe ale lumii de astăzi, lucru absolut necesar. Ortodoxia nu pune stavile în calea cunoașterii umane." Părinții capadocieni – arăta Prea Fericirea Sa – "îi povățuiesc pe tineri să «cerceteze știința cum cercetează albina florile» și să adune numai din florile care dau miere «ceea ce este folositor», alcătuiind astfel «fagurele», pentru că «știința este foarte frumoasă». Seminarul de la Mănăstirea Cernica urmat de mine între anii 1932-1940 – un seminar de opt ani – deși se numea «Seminar monahal» era o instituție de învățământ în care își aveau locul bine definit și științele pozitive. Am învățat cu foarte multă dragoste botanica, zoologia, matematica, limbile străine și multe alte discipline, din care, așa de frumos se poate forma o personalitate și chiar un sistem de gândire. Limba latină, limba română, arta, poezia, toate de o rară frumusețe și toate punându-L în valoare pe Dumnezeu – Frumosul absolut – e bine să fie studiate de orice dreptmăritor creștin ortodox. Profesorul nostru de botanică și zoologie de la seminar, bunăoară, era părintele arhidiacon Firmilian Marin, care în 1947 a devenit Episcop al Craiovei și în

141. Ibidem, p. 523-524.

1950 Mitropolit al Olteniei. Deși era monah închinoviat într-o mănăstire din județul Buzău, s-a dovedit a fi un profesor desăvârșit, apreciat la toate inspecțiile. Avea mereu pregătite cu grijă hârți ale diferitelor regiuni de pe glob și desene ale diferitelor viețuitoare, începând cu cele cunoscute de la noi din țară. Regretăm astăzi că programa este uneori greoaie de la școlile noastre, insuficiența personalului didactic și automulțumirea tinerilor nu pot să dezvolte și alte înclinații ale tinerilor generații de teologi", întrucât "teologia nu este abstracție, ci practică"¹⁴².

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist arată că Biserica nu este împotriva științei, iar Teologia nu contrazice cuceririle rațiunii umane. Însă toate aceste cuceriri fără credință și fără harului lui Dumnezeu nu pot depăși limitele imanente ale acestei lumi. Științele fără Teologie sunt lipsite de aripile ajutorului dumnezeiesc pentru a trece dincolo de limitele acestei lumi pentru a proslăvi pe Dumnezeu, pe când Teologia fără științe rămâne o chemare neînțeleasă întrucât nu comunică înțelesurile divine cunoașterii umane. Acest lucru l-a și determinat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist ca la deschiderea anului universitar la Facultatea de Teologie din București să sublinieze: "Frații voștri de la celelalte facultăți își propun un anumit scop și imaginează o întreagă strategie pentru a-l îndeplini. Aici, la noi în Biserică, dacă citim orice pagină de la Sfântul Apostol Pavel îndeosebi nu avem nici un fel de îndoială asupra direcției pe care am apucat; nu trebuie să facem apel la imaginație căci ni se spune precis ce avem de făcut, ce ne așteaptă în viață: Noi trebuie să propovăduim Evanghelia cu timp și fără timp, să ne îndreptăm spre lumina lui Hristos. În frământările societății de astăzi, învolburată cu fel de fel de ideologii, iată Biserica vine cu această lumină, cu această siguranță, cu învățătura Mântuitorului Hristos, cu pilda de înțelepciune a Sfinților Apostoli și a Sfinților Părinți.

Aceasta constituie specificul vocației preoțești, specificul vocației celui ce se dedică studiului Teologiei, care nu este pură teorie. Este o mare greșală să credem acest lucru și să abandonăm drumul slujirii preoțești, care este lucrare, trăire și bucurie în Hristos. Noi avem un drum sigur, un țel precis în viață, cu condiția ca învățătura Bisericii, propovăduită de profesori la catedră, să fie roditoare, ca sămânța căzută pe pământ bun, cum ați auzit din Pilda semănătorului din Sfânta Evanghelie de astăzi (Luca 8, 5-15)"; "avem deci foarte bine conturate înaintea noastră harul și conținutul misiunii preoțești. Suntem chemați la lumina lui Hristos. Suntem astăzi chemați să fim chiar noi lumină într-o lume care are mare nevoie de lumină, prin viață exemplară în Hristos și prin fapte bune, umblând mereu în lumină (Ioan 12, 35)".

Conchizând, Prea Fericirea Sa se adresează studenților teologi: "Sunteți chemați așadar să slujiți o instituție veșnică. Dintre colegii voștri de la celelalte facultăți, cine poate să afirme că specialitatea pe care și-au ales-o este veșnică? Nici unul! Numai slujirea noastră este veșnică; slujirea Bisericii. Dar aportul nostru, al fiecăruia dintre noi și al fiecărei generații nu îmbogățește învățătura Bisericii, care este aceeași, ci sporește lucrarea noastră, experiența noastră în propovăduirea Evangheliei mântuirii, potrivit cuvintelor Domnului Hristos"; "pentru studenții de la Teologie, această chemare înseamnă un pas deja făcut în slujirea

142. Ibidem, p. 465-466.

Bisericii, cu credință și curaj, după pilda apostolică, pentru că lumea de astăzi așteaptă de la noi, de la fiecare preot, chiar din cel mai îndepărtat cătun, tocmai acest chip de slujire, prin smerenie (chenoză) în Hristos. Și Ortodoxia are această comoară care nu trebuie lăsată în umbra indiferenței, a rutinei cu care s-au obișnuit din nefericire unii dintre preoții noștri. Rutina și indiferența, frații mei, distrug valorile și frumusețea Ortodoxiei¹⁴³.

Decăderea morală a vremurilor pe care le trăim impune slujirii preotești mai mult dinamism. Dar și în acest permanent urcuș duhovnicesc pe care Dumnezeu îl realizează în sufletele noastre prin lucrarea Bisericii în lume: "Cu cât urcăm în istorie, noi trebuie să creștem și spiritual, păstrând și cultivând valorile nemuritoare ale vieții și slujirii preotești, în așa fel încât prin tot ceea ce face un preot să poată dărui credincioșilor momente de bucurie, de mulțumire. Euharistia sau Taina Sfintei Împărtășiri cu Trupul și Sângele lui Hristos instituită de Mântuitorul la Cina cea de Taină (Matei 26, 26-28) este un cuvânt grecesc, știți foarte bine, și însemnează «a mulțumi». Întregul edificiu al Bisericii noastre, atât ca învățătură spirituală, ca doctrină, cât și ca practică, ca rânduială, se bazează pe această mulțumire, pe această bucurie ce se află în Sfântul Potir, pe această trăire în Hristos cu vrednicie, cu credință și cu fapte bune"; de aici "din Sfântul Potir, frații mei, pornesc toate simțămintele de care noi trebuie să fim stăpâniți, mai ales acum, când lumea așteaptă de la Biserică pilda de unitate. Iar unitatea Bisericii e păzită atâta timp cât noi exprimăm un gând și un cuget, când menținem unitatea Duhului, așa cum facem la fiecare dumnezeiască Liturghie. Și această unitate a Duhului nu poate să fie decât «în legătura păcii» (Efeseni 4, 3). De aceea, am făcut apel frățesc la părinții profesori cum amintea părintele decan în cuvântul său, ca să păstreze unitatea în gândire și în lucrare, dând pildă de trăire în Hristos. Ar fi o mare pagubă să apară între noi diferențieri, deosebiri de vederi, care duc de dezacord și neînțelegere, căci Hristos nu ne dezbină, nici credința, nici învățătura Bisericii noastre nu ne dezbină, ci toate acestea ne unesc, ne adună. Cel care se învrednicește să fie slujitorul lui Hristos, cum s-a învrednicit Sfântul Apostol Timotei, către care Sfântul Apostol Pavel a îndreptat epistola citită astăzi, trebuie să aibă curajul să îmbrățișeze misiunea de a propovădui cuvântul Evangheliei nu numai cu vorba ci și cu fapta, căci după fapte vom fi judecați și răsplătiți de Dumnezeu prin Hristos (Romani 2, 6). Lumea de astăzi așteaptă de la noi mărturii, fapte bune, fapte de dragoste, de credință, de unitate. Noi trebuie să oferim aceste mărturii ale învierii lui Hristos și posibilitatea mântuirii prin Biserică"¹⁴⁴.

Trăirea unității de credință pentru a fi manifestată efectiv de credincioși presupune educarea lor în spiritul acestei unități în Hristos. Iar această educație, în lipsa unui învățământ catehetic al Bisericii, se face în școală, în cadrul orelor de educație religioasă. Iată de ce ora de Religie din școală are o importanță deosebită pentru cultivarea valorilor creștin-religioase, pentru educarea caracterelor creștine, pentru formarea personalității religioase la tinerii noștri – slujitorii și creștinii de mâine. Referindu-se la acest aspect, Prea Fericitul Părinte Patriarh

143. *Ibidem*, p. 369-372.

144. *Ibidem*, p. 373-374.

Teoctist spunea studenților teologi: *"Tinerii sunt primăvara unui neam, sunt primăvara Bisericii noastre. Și nu-i nimic mai convingător pentru mine decât faptul că acum 50 de ani slujeam ca rector al Institutului Teologic din București". După atâta timp "ne aflăm din nou în fața unui nou început", constatând "că Biserica nu se învechește niciodată, nu se demodează. De altfel, credința nu este o modă. Nici preoția nu trebuie să fie o modă, nu trebuie să fie o meserie pe care o practici doar ca să trăiești. Ar fi o pagubă pentru noi toți. Facem un pas greșit atunci când ne distanțăm unii de alții, deși Hristos și Biserica Sa trebuie să ne unească în viața de familie, în marea noastră familie duhovnicească"*¹⁴⁵.

Or, marele pedagog Ștefan Bârsănescu spunea că elevului nu-i poți cere să știe lecția care nu i-a fost predată de profesor, adică tinerilor nu le poți cere un comportament care nu le-a fost cultivat. Iată de ce predarea Religiei în școală are mai multă importanță pentru misiunea Bisericii decât ar părea la prima vedere. Ora de Religie nu poate fi privită doar ca *"predarea Religiei"*, ci ea trebuie extinsă astfel ca *"învățământul religios și activitatea învățătoarească"* să fie cu adevărat *"una dintre cele trei însușiri ale slujirii preoțești"*. Unul dintre scopurile conferințelor preoțești – ca modalitate de învățământ continuu – a fost și acela de a conștientiza pe preoți asupra acestei importante laturi pastorale – activitatea învățătoarească; nici o reînnoire sau renaștere spirituală, cum a fost conceput dintru început **apostolatul social**, nu poate să se realizeze fără educație. Din acest punct de vedere preoția are un mare rol educativ, dat fiind rolul formativ al Religiei: *"Este cu adevărat foarte important rostul cursurilor și conferințelor preoțești pentru reîmprospătarea îndatoririlor noastre bisericesti – spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist preoților care au luat parte la conferința din 28 mai 2002. Puțini mai sunteți de față dintre cei care au fost martorii întemeierii acestora. Ele au constituit o puternică pârghie de menținere a credinței și rânduielilor bisericesti în timpul celor cinci decenii de dictatură comunistă. Era înfricoșătoare atunci adunarea a doi sau trei în numele Domnului Hristos și stârnea multă înfrigurare, dădea multă bătaie de cap celor care nu credeau în Dumnezeu".* Cu ajutorul lui Dumnezeu, Biserica a reușit *"să facă din aceste conferințe o adevărată instituție, de întâlnire în rugăciune și de dialog între preoți cum nu fusese până atunci (1948). Înainte de război singurul prilej de întâlnire organizată a preoților din Arhiepiscopia Bucureștilor era așa-numita «Săptămână de retragere sau de reculegere», pentru meditație și rugăciune la câte o mănăstire, fie la Cernica, fie la Cheia sau Căldărușani. În practică însă datorită posibilităților limitate de cazare la mănăstire, această «Săptămână de retragere», cu participare benevolă, se reducea la două sau trei zile și nu era instituită prin statut, așa cum a rânduit Patriarhul Justinian conferințele preoțești, generalizându-le în întreaga Patriarhie"*.

"Mă întristează absențele preoților de la aceste conferințe. E vremea să ne gândim că participarea preoților la aceste întâlniri este o binefacere; chiar dacă un preot nu ia cuvântul, dar vine și ascultă preocuparea Bisericii, ascultă referatele și luările de cuvânt, cu această ocazie i se acordă o mare încurajare și o mare încredere frățească și totodată primește un imbold pentru reînnoirea zelului pas-

145. *Ibidem*, p. 372.

total. Dacă stăm deoparte, fiecăruia ni se pare că activitatea noastră de la parohie este multumitoare. Dar aceasta o spunem noi singuri. În Biserică însă vocea singulară nu are rod în fața lui Dumnezeu. Biserica este adunarea noastră a tuturor. Numai împreună constituim Biserica Dumnezeului celui viu"¹⁴⁶. Rugăm pe preoți să acorde de asemenea o atenție deosebită metodelor și zelului neobosit pe care trebuie să le dovedească în această muncă misionară profesorul de Religie, pronunțându-se "asupra modului în care trebuie să lucrăm noi, Biserica, spre a face cunoscută necesitatea predării Religiei în școală. Acest lucru este foarte important. Am fost la deschideri de an școlar în diferite locuri, atât în București cât și în provincie, și am văzut ce rol important are profesorul de Religie în școală. În cei doisprezece ani noi am făcut demersuri repetate la Ministerul Educației și Cercetării și am obținut statutul orei de Religie, dar menținerea predării Religiei în școală depinde de calitatea profesorilor, de pregătirea și de comportamentul lor". În continuare, Prea Fericirea Sa a spus: "Ați auzit vorbindu-se despre lipsurile ce privesc organizarea învățământului religios, dar și despre pregătirea și numirea profesorilor. Problema aceasta a intrat de la început în preocupările Sfântului Sinod. Noi avem, fraților, o Comisie de învățământ la Sfântul Sinod care dezbate toate aspectele legate de predarea Religiei în școală, începând cu recrutarea și pregătirea profesorilor și terminând cu manualele, pe care aceștia le examinează minuțios și lucrează efectiv la definitivarea lor. Comisia aceasta este alcătuită din ierarhi și din profesori de Teologie cu studii și experiență pedagogică". Această temă a educației religioase este mai mult decât importantă; "subiectul ne vizează pe toți, căci așa cum am spus la început, una din trăsăturile misiunii noastre preoțești este și învățarea credincioșilor cu normele credinței, care se face fie de la catedră, fie de la amvon, ceea ce le apropie foarte mult una de alta". Cunoașterea regulilor și a strategiilor pe care trebuie să le urmărească acest demers didactic "trebuie să intereseze și pe preotul de parohie. Pentru că aceeași pregătire, aceeași blândețe, aceeași înțelepciune trebuie să o aibă preotul de la parohie și preotul de la spitale și preotul de la penitenciare sau din armată, ca și profesorul de Religie.

Dar activitatea învățătoarească a preotului de la parohie nu se limitează numai la amvon, ci se prelungește și dincolo de amvon, la creștinii pe care îi are în pastorație, tineri, copii și vârstnici, și nimeni nu-l poate opri pe preot să meargă la școală. Noi trebuie să demonstrăm că Religia este necesară în școală, dar să o adevărim prin prezența noastră, nu prin aceste teorii care s-au înșirat aici, care sunt bune și ele și în mare parte s-au împlinit deja. Ceea ce ni se pare nouă cu tot mai multă stringență este de a arăta prin comportamentul nostru, prin felul nostru de a gândi, de a vorbi și a ne manifesta că religia este vie și întrupată în viața creștinilor. Predarea Religiei în învățământ pentru noi, pentru Biserică nu trebuie să ne preocupe ca salarizare, deși o avem, pentru că în unele zone greu încercate ale țării s-au făcut reduceri de personal didactic, inclusiv la Religie, prin scoaterea unor posturi din buget. Dar aceasta nu înseamnă că trebuie să abandonăm predarea Religiei în școală. Perspectiva pe care o desprindem din dezbateră temei de astăzi este ca noi, slujitorii altarului, să considerăm predarea

146. *Ibidem*, p. 235-237.

*Religiei ca pe o componentă a datoriei noastre învățătorești, fie că suntem, fie că nu suntem retribuiți cu salariu pentru aceasta. Ea trebuie să fie o componentă a slujirii noastre, o chemare a noastră de preoți ca să predicăm tinerilor și copiilor; să-i aducem la biserică, să acordăm timp și spațiu pentru catehizarea lor. Este o îndatorire a noastră, nu pentru că suntem remunerați, ci pentru că trebuie să predicăm cuvântul Evangheliei. Aici este substanța temei pe care o discutăm: Ca noi să validăm ceea ce am făcut până acum, prin cunoștințele și devotamentul nostru, prin legătura între preotul de altar și preotul de la școală, între preotul de parohie și profesorul de Religie. Adică preotul să analizeze dacă profesorul care predă Religia la școala din parohia lui aduce copiii la biserică, dacă îi pregătește pentru Sfânta Împărtășanie, dacă are el în atenție participarea elevilor la programul liturgic, care este foarte importantă. Așadar, în această perspectivă, grija noastră este să facem să dureze predarea Religiei în școală și să fie apreciată ca necesară*¹⁴⁷.

Pentru a da posibilitatea fiecărui preot de parohie să poată preda Religia acolo unde nu este profesor de specialitate, studenților de la secția Pastorală li s-a oferit posibilitatea de a-și completa pregătirea psihopedagogică; aceasta izvorăște – spune Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist – din dorința Sfântului Sinod de a cultiva această vocație a misiunii seminariștilor și studenților teologi. De fapt, "conștiința creștină se formează, iată, începând de la școala primară și până când se ajunge la slujirea Sfântului Altar și după ce ajunge acolo, pentru că preotul are nevoie continuu de cunoștințe noi. Dar pentru aceasta trebuie să fie stăpânit de vocația preoțească pe care o primește în conștiință atunci când gândește împreună cu Biserica. Nu gândim singuri în Biserică, iubiți părinți. Biserica este sfântă și sobornicească tocmai pentru că gândim împreună și ne mântuim împreună. De aceea se cuvine mai multă sobornicitate între noi; prin aceasta vom adevăra că religia, credința și Biserica sunt necesare în lume, pentru a nu ne îndepărta unii de alții...

Biserica noastră Ortodoxă se caracterizează prin această sobornicitate, coresponsabilitate care urmărește și rezolvă și aceste aspecte ale învățământului religios. Ierarhi ai Sfântului Sinod, de pildă, au citit și au selectat manualele de Religie pentru că s-au prezentat multe manuale, dar nu au fost acceptate de către membrii Comisiei de învățământ și aprobate de Sfântul Sinod decât cele coresponsabile. Nimeni nu are voie să introducă în școală, mai ales profesorii – și au fost cazuri din acestea – manuale și cărți religioase care li se par lor a fi bune, pentru că nu toate sunt ortodoxe. De aceea Comisia Sfântului Sinod veghează la toate tipăriturile religioase, inclusiv cele de muzică bisericească și de învățătură de credință¹⁴⁸.

Faptul că Religia a ajuns "de la predarea facultativă și benevolă la situația actuală, când este parte a trunchiului comun al disciplinelor de bază, iar cei care o predau au statutul oficial de profesor cu toate drepturile și îndatoririle legale" demonstrează adevărul că din partea celor ce predau Religia se așteaptă mai mult ca niciodată. Adică responsabilitate și dăruire pe măsura încrederii investite în cei

147. *Ibidem*, p. 238-240.

148. *Ibidem*, p. 240-241.

care predau Religia. Conștienți de această mare responsabilitate, la toate nivelele s-au depus străduințe mari de către cei implicați în acest domeniu. Astfel, "s-au elaborat **Planuri de învățământ adaptate noilor situații și s-au întocmit Programe școlare analitice care să corespundă noii etape de dezvoltare a învățământului. Au fost editate manuale de Religie pentru clasele I-IV, mai întâi prin subvenționarea lor de către Biserică, apoi reeditate în trei rânduri de către Editura Didactică și Pedagogică cu subvenționare de la Ministerul Educației și Cercetării și distribuite gratuit elevilor. În urmă cu doi ani a fost editat, în același regim, și manualul de clasa a V-a, iar recent s-a aprobat de către Consiliul Național de Evaluare și editarea manualelor pentru clasele a IX-a și a X-a, care au aprobarea Sfântului Sinod de a fi tipărite. Sunt în fază avansată de elaborare manualele pentru clasele I-VIII într-o formă revăzută, precum și cele pentru clasele XI-XII și avem nădejde că anul viitor această lucrare se va finaliza. Sfântul Sinod a hotărât și reeditarea manualelor pentru seminarii și a tratatelor universitare, multe dintre ele aflându-se în lucru, unele au și apărut iar altele vor apărea cât de curând.**

Am evidențiat aspectele privind statutul învățământului teologic și religios, planurile de învățământ, programele școlare și manualele, pentru că am observat unele nedumeriri cu privire la ele. În special am insistat asupra manualelor pentru că s-a vorbit de lipsa lor. Manualele de religie care s-au folosit până acum au fost alcătuite în grabă și, cu toate că sunt bune, au nevoie de înnoiri și adaptări la programa școlară. Este lăudabil faptul că în ultima vreme mulți profesori au avut inițiativa întocmirii unor manuale de Religie și a unor materiale auxiliare, unele dintre acestea din urmă fiind chiar utilizate în școli. Ele pot să fie bune, dar trebuie prezentate întâi la Sectorul învățământ de la Patriarhie, care le supune examinării Comisiei sinodale și numai după ce sunt aprobate devin material didactic auxiliar pentru învățământul religios. Spun lucrul acesta pentru că la conferința preoțească de alaltăieri, în luările de cuvânt, s-a ridicat și problema manualelor; și am primit și o observație puțin cam nedelicată, chiar din partea unui preot tânăr, colaborator al nostru la Centrul patriarhal, care a găsit Biserica vinovată că nu are până acum manuale de Religie"¹⁴⁹.

Predarea Religiei în școli înseamnă o mare șansă pentru Biserică dar și un imens risc pe care și l-a asumat în împlinirea slujirii sale; tinerii au o șansă să recupereze ceea ce au pierdut părinții lor în privința educației religioase și duhovnicești, însă dacă acest fapt nu este tratat cu toată responsabilitatea, tinerii pot deveni cei mai ardente "potrivnici" ai Bisericii, beneficiind de cunoștințele religioase dobândite pot declanșa și susține un neașteptat atac împotriva Bisericii. Când asemenea tineri ajung să aibă și unele responsabilități bisericești acest fapt ar trebuie să determine o evaluare serioasă și realistă a situației. Conștient de această situație pe care misiunea Bisericii nu o poate neglija, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist punctează ordinea de zi a conferinței preoțești: "În întrunirea noastră de astăzi încercăm să facem o analiză și să tragem unele concluzii pe marginea predării Religiei. Căutăm și unele soluții, dar ele de bună seamă se vor concretiza în viitor. Ce putem face încă de acum este să reflectăm asupra aspect-

149. *Ibidem*, p. 244-246.

telor de conținut ale învățământului religios, iar în perspectivă să găsim modalități de sporire a zelului nostru pastoral în vestirea Cuvântului lui Dumnezeu. În București, cum știți, puțini preoți predau Religia. Aceasta ar fi oarecum o situație specială căci în județele Prahova și Giurgiu, Religia este predată în majoritatea cazurilor de către preoți. Noțiunea de învățământ religios, cum vom asculta și din referat, conferă preotului calitatea de învățător. Chiar dacă nu predă la catedră, preotul trebuie neapărat să fie învățător. Este una din îndatoririle misiunii preoțești de a face cunoscută învățătura credinței noastre ortodoxe. De aceea, chiar dacă nu sunteți profesori de Religie, aveți amvonul în biserică (așa) cum este catedra la școală. Calitatea aceasta de slujitori ai Sfântului Altar ne îndatorează, iubiți părinți, ca Școala să o aducem în Biserică și Biserica să înainteze în Școală. Am văzut cu toții câtă receptivitate au copiii la Religie (obiect de studiu) care în urma intervențiilor noastre, ale Sfântului Sinod, acum este egală cu celelalte discipline. Aceasta se datorează și preoților noștri pentru că la început au fost aproape numai preoții care au predat benevol Religia, cu rezultate excepționale. Atunci era proaspătă predarea Religiei și râvna preoților mai aprinsă decât acum. Aceasta nu trebuie să se stingă, ci să continue și chiar să sporească! Procesul de vestire a Cuvântului lui Dumnezeu trebuie să crească în ritmul desfășurării vieții omenești, în ritmul dezvoltării culturii, a economiei, a tehnicii, a civilizației în general. Biserica trebuie să găsească permanent noi posibilități de a face cunoscut tezaurul ei de învățătură atât de așteptat de cerințele sufletești ale semenilor noștri"¹⁵⁰.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a arătat că misiunea Bisericii implică lupta preoțimii – infanteria armatei lui Hristos. Acolo unde preotul nu s-a implicat și nu se implică, Biserica a pierdut nespus de mult. Acum, la început de secol și de mileniu trebuie să facem o analiză realistă a tuturor situațiilor în care Biserica a fost o perdantă și să se identifice cauzele obiective care au dus la asemenea situații nedorite. Adeseori este invocată sărăcia ca fiind drept cauza tuturor rezelor, ceea ce este o falsitate; aceasta este concluzia dacă privim lucrurile cu responsabilitate. De pildă, Biserica din Capadocia, care n-a fost deloc o Biserică bogată, ne-a dat o teologie de excepție, o viață creștină închinată rugăciunii de neegalat și o activitate de caritate creștină care a fost excepțională. De aici înțelegem că sărăcia adesea invocată este semnul nelucrării, al lenevirii, pe când cea asumată este un îndemn permanent de a ne ruga lui Dumnezeu. De aceea cea dintâi fericire este legată de această conștientă asumare a sărăciei "în duhul", ca punct de plecare în urcușul nostru duhovnicesc. Și singurul antidot al acesteia ni-l recomandă Sfântul Apostol Pavel este munca, lucrarea, strădania de a împlini voia lui Dumnezeu, care este sfințenia noastră. În această privință, munca este ea însăși o rugăciune; **ora et labora**, înseamnă că roadele muncii când sunt capitalizate numai în interes personal pot să ducă la lepădarea credinței. Și munca și rugăciunea nu ne separă de Biserică, ci dimpotrivă ne pun în slujirea ei. Pentru acest motiv Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist atrage atenția că invocarea sărăciei și a lipsei de posibilități financiare ca scuză pentru unele neîmpliniri pastorale și misionare nu este decât semnul necredinței și a unei slabe motivații interioare în

150. *Ibidem*, p. 247-248.

asumarea responsabilităților preoțești; nimeni nu poate contesta faptul că sărăcia materială afectează misiunea Bisericii noastre, dar acest fapt nu poate fi invocat în orice împrejurare, pentru că menirea unei Biserici nu este de a fi o cooperativă de credit. Rostul Bisericii este în primul rând sacramental; aceasta e bogăția pe care este chemată să o împărtășească membrilor săi!

Slujirea Bisericii presupune jertfă. Așa au înțeles-o slujitorii altarelor în timpul persecuțiilor care s-au abătut asupra Bisericii de la Nero la Stalin – ca să folosim cuvintele Prof. Tudor M. Popescu; așa au înțeles-o și cei care, sub regimul comunist, și-au asumat această slujire. Iată ce spune Părintele Patriarh Teoctist: *"Atât banii cât și averea secularizează pe om. Noi, Biserica, trebuie să păstrăm un echilibru și să dăm exemplul de înțelepciune și de vestire a valorii sufletului omenesc"*. Această conștiință preotul trebuie să o manifeste și la altar și în școală: *"Știți foarte bine, iubiți părinți, că dacă noi nu ne implicăm, nu se va găsi nimeni să ne ajute, să ne împingă la aceasta. Avem să răspundem la chemarea Mântuitorului Hristos, fiecare dintre noi. În această lucrare să fim la noi acasă, cum se spune, și să creăm o atmosferă de lucru, de slujire cu bucurie, nu cu sila, nu cu observații, nu cu controale. Nu avem nevoie de așa ceva atunci când avem necazuri; trebuie să fie împlinită (această slujire) cu bucurie, cu grijă – ca pentru Mântuitorul Hristos și ca o lucrare unică, sfântă și mântuitoare pentru ziua (Judecării) dată de Dumnezeu"*¹⁵¹.

Această subliniere o consideră necesară Prea Fericirea Sa întrucât nu poate fi negată o anume delăsare a unor preoți în împlinirea acestei misiuni de a vesti Cuvântul lui Dumnezeu; *"există o mare îngrijorare pentru noi și personal trăiesc cu amărăciune, dar și cu nădejde sfântă această îngrijorare"* – spune Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist – că unele situații nedorite de comportament inadecvat manifestat din partea unor preoți în împlinirea acestei misiuni se vor diminua, însă nu de la sine ci prin implicarea tuturor. *"Să ne rugăm pentru ei"*, ca să înțeleagă și ei că *"lucrul, slujirea și propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu trebuie să le facem cu bucurie, atenție și sfințenie mare, pentru că noi slujim împreună cu îngerii și cu sfinții, căci prin mâinile și glasul nostru se transmite voia Mântuitorului Hristos; nu numai în clipe de slujire și de întâlnire cu credincioșii, cu semenii noștri, ci și atunci când scriem"*.

Toată viața mea m-am cutremurat, părinților, gândindu-mă la acei preoți care slujesc după ce s-au supărat unii pe alții fără a se ierta. Mă îngrozește starea de conștiință pe care o poate avea un preot care îndrăznește să-L poarte pe Domnul Hristos – Sfântul Agneț – în palmele sale supărat pe cineva, când Însuși Mântuitorul spune: «Împacă-te cu fratele tău și apoi venind adu darul tău la altar» (Matei 5, 24). Personal nu sunt adeptul anchetelor, al controalelor și verificărilor. Am tot încercat să folosesc sfatul, indemnul și ați observat că aici, la București, foarte des vin părinți să se plângă când se petrec asemenea lucruri." Această mărturisire a Prea Fericirii Sale este un prilej de a sublinia că preoția este slujirea armoniei și a păcii. De aceea preotul și în Biserică și în școală trebuie să fie omul păcii, deși adeseori este privit cu împotrivire sau rezervă în școală sau în alte instituții. Acest fapt l-a determinat pe Întâistătătorul Bisericii noastre să-i

151. *Ibidem*, p. 249.

încredințe pe cei prezenți la consfătuirea preotească de întreaga sa prețuire și că asemenea sublinieri nu au decât darul de a atenționa pe preoți că unele comportamente negative pot contribui la pierderea a ceea ce s-a câștigat până acum: *"Întotdeauna când mă adresez preoților, profesorilor și credincioșilor, chiar și copiilor, și tinerilor le spun că Biserica noastră are un nume bun, câștigat cu eforturi în cei doisprezece ani de libertate sfântă, pe care trebuie să-l păstrăm și să-l consolidăm. Dar pentru aceasta fiecare trebuie să facă tot ce depinde de el ca să fie înțelegere, să fie pace, să fie o lucrare frumoasă. Unde sunt doi sau trei preoți să fie întotdeauna bucurie, să fie permanentă sărbătoare pentru credincioși"*¹⁵².

Negreșit, jertfa slujirii preoțești presupune nenumărate renunțări din partea preotului și a familiei sale; de fapt familia este cel dintâi sprijin sufletesc pentru preot *"în aceste vremuri încrâncenate, care fac să nu mai rămână timp pentru rugăciune, pentru Spovedanie, pentru meditație"*. Și cu toate acestea, preotul nu poate renunța la această dăruire jertfelnică dacă vrea să-și împlinească misiunea cu adevărat; dimpotrivă, aceste greutăți ne impun și mai mult *"să regăsim responsabilitatea slujirii preoțești în conștiința noastră. Se cere deci mult de la noi, începând cu predica, cu cântarea, cu exprimarea și comportamentul nostru și până la relațiile dintre noi. Este important să ținem cont de toate aceste practici, pentru că tocmai acestea ies mai repede și mai des la iveală și circulă peste tot, mai cu seamă cele negative. Mai greu apare la suprafață virtutea și comportarea frumoasă, decât delăsarea și manifestările neplăcute"*. Acest aspect are o mare importanță în pastorație, mai ales cea de la om la om. Acest capitol al pastorației este covârșitor de important, dacă ținem cont că *"mai ales în București s-a pierdut cu desăvârșire contactul individual cu credincioșii, pastorația individuală, pastorația în cămine, la bloc, unde preotul nu este cunoscut. De aici încep neajunsurile, pentru că dacă o familie este străină (față) de preot acest lucru se datorează și faptului că el nu i-a vizitat casa și nici n-a încercat acest lucru. Mi-a spus un tânăr preot cum a înfruntat o asemenea înstrăinare. Mergând cu botezul (Iordanului) în parohie, a bătut la o ușă și a deschis unul dintre intelectualii foarte cunoscuți astăzi în lumea noastră. Când l-a văzut pe preot la ușă, l-a întrebat ce caută acolo. Părintele a spus că este preotul parohiei, al străzii aceleia, și are îndatorirea să-i viziteze pe credincioși la sărbătorile bisericesti. A rămas așa de mirat văzându-l cât este de tânăr și l-a invitat în casă. După ce preotul și-a făcut datoria pentru care venise, acesta i-a mulțumit încercând să-l răsplătească, dar părintele i-a spus că este îndatorat să îi viziteze pe cei care doresc lucrul acesta."*

Or, iată că pastorația individuală este strâns legată de predarea Religiei în școli, pentru că ne învață să lucrăm cu credincioși încă de la vârsta școlară. Astfel, asemenea înstrăinări pe care din păcate le mai întâlnim în mediul urban în special, ar putea fi mult diminuate: *"Noi nu trebuie să înstrăinăm pe nimeni de Biserică. Predica și comportarea noastră trebuie să exprime Teologia ortodoxă, Teologia aceasta filocalică, atât de apropiată de oameni. Încredințarea menținerii Religiei în școală depinde de modul cum este ea prezentată, de felul cum se face plăcut profesorul de Religie, de cum este el factor de pace între ceilalți profesori ai școlii respective. De toate acestea depinde siguranța rămânerii Religiei în școală pen-*

152. *Ibidem*, p. 250-251.

tru că în general fenomenul acesta de secularizare exclude, știți foarte bine, învățământul religios din școlile de stat. În Occident nu mai există așa ceva. Dar la noi, datorită străduinței noastre și datorită înțelegerii din partea autorităților, avem Religia ca obiect de studiu în școală, spre folosul Bisericii și al credincioșilor. De aceea, trebuie să arătăm întotdeauna interes pentru lucrul acesta; trebuie să fim mereu prezenți, chiar dacă nu suntem chemați, în cartier, la școală, ca preoți de parohie.

Trebuie să ne implicăm apoi cu grijă deosebită în această mare și creștinească acțiune de recuperare a copiilor, fie a celor în dificultate, fie a orfanilor sau a celor abandonati, căci și prin aceasta dăm mărturie că este necesară Religia în școală. Sunt în București câteva cămine de noapte pentru ocrotirea copiilor străzii. Am încercat să găsim preoți care să meargă acolo. Unii dintre preoți au fost chiar prin canalele Bucureștiului și i-au adunat, iar noi am intervenit la Primărie și li s-a oferit un adăpost în aceste cămine. Avem nevoie însă de un număr mai mare de astfel de preoți. Chiar și studenții noștri teologi trebuie să participe la această activitate de asistență socială. Este însă trist că puțini dintre preoții de parohie îi cercetează pe cei din penitenciare. Contează foarte mult prezența preotului pentru a sta de vorbă cu deținuții, care în majoritate sunt tineri. Când am sfințit biserica nouă de la Penitenciarul Jilava i-am văzut și m-a impresionat situația lor. Am făcut apel mereu la preoți pentru lucrul acesta (misionar). Ar trebui să ținem și o evidență în acest sens pentru că intră în datoria noastră, este legată de slujirea noastră, știind că fapta lucrează mai mult decât vorba, decât cuvântul rostit dar neîmplinit"¹⁵³.

După cum observăm, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist subliniază cu pregnanță faptul că reintroducerea Religiei în școli este cea mai mare biruință dar și cea mai mare responsabilitate a Bisericii noastre după evenimentele din decembrie 1989. O biruință pentru că învățământului ateu sau secularizat i se oferă o alternativă: educația religioasă. Este dreptul copiilor de a avea acces la valorile creștine. François Mauriac spunea că dreptul la Dumnezeu este cel dintâi drept al omului. Iar Constantin Noica spunea că existența umană rămâne o întrebare fără răspuns dacă îi lipsește soteriologia creștină. "Să fim conștienți așadar că de fiecare dintre noi depinde existența predării Religiei în școală – sublinia Prea Fericirea Sa arătând responsabilitatea acestei biruințe – după cum a depins de strădania celor care au slujit în cei cincizeci de ani de dictatură comunistă, cu multe jertfe, menținerea credinței". Dar responsabilitatea predării Religiei este legată și de aceea că multe racile sociale – sărăcia, furtul, minciuna, prostituția, crimele – pot fi diminuate simțitor prin educația religioasă primită la cea mai fragedă vârstă. De aceea, educația religioasă nu poate lipsi activităților de asistență socială; Biserica nu-și propune să concureze unele asociații sau fundații filantropice, cât să "convertească" pe cei care se află într-un moment de dificultate sau de derută morală sau spirituală. Cred că puține sunt – în scrierile noastre teologice asemenea sublinieri: Jertfele Bisericii au avut ca scop apărarea credinței. Din acest motiv atât predarea Religiei cât și asistența socială a Bisericii vizează nu doar o slujire socială în cadrul Ierihonului acestei lumi, cât mai ales readucerea

153. *Ibidem*, p. 254-257.

acestor "năpăstuiți ai soartei, care au căzut între tâlhari" în Ierusalimul cel duhovnicesc, adică "recuperarea" lor pentru Împărăția cerurilor. De aceea – spunea Întâistătătorul Bisericii noastre – "odată cu noi construcții de Biserici să avem grija aceasta ca să zidim biserica cea dinăuntru a copiilor, a elevilor și a oamenilor în general". Aceasta înseamnă că Biserica noastră permanent trebuie să caute să-și sporească lucrarea de predicare a Cuvântului Evangheliei și de susținere a unei diverse activități filantropice: "Sunt multe proiectele de asistență socială în Patriarhia noastră pentru copii și pentru tineri. Sunt bucuross să mulțumesc majorității preoților noștri care păstrează lumina Sfintei Învieri în sufletul și în viața lor. Să stăruim în lucrarea aceasta, căci aceasta va fi o pârghie foarte puternică în viitor pentru viabilitatea slujirii noastre și pentru prezența noastră în Europa. Ele există pe bătrânul continent, căci acum nu mai putem vorbi de o Europă separată din punct de vedere confesional, politic sau cultural. Iată cum Dumnezeu face în așa fel căile Sale și adună toate popoarele. Noi avem identitatea noastră și nădejduim să o facem viabilă în viitoarea Europă prin vrednicia și prin responsabilitatea flecăruia dintre noi"¹⁵⁴.

Fără îndoială că spicuirile prezentate din volum cuprinzând cuvântările și mesajele Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist ne conving de faptul că Întâistătătorul Bisericii noastre a acordat întotdeauna o atenție deosebită "instrumentelor" **apostolatului social: Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, învățământului religios, predării Religiei în școli și educației religioase** care trebuie să însoțească *asistența socială*, adică activitatea filantropică a Bisericii. Dar toate acestea rămân inactive fără o preoțime devotată slujirii căreia i s-a dedicat. Pentru formarea acestei preoțimi grija Bisericii trebuie să se manifeste încă din învățământul primar. Dacă în perioada dictaturii comuniste o asemenea grijă s-a manifestat din partea fericitului întru adormire Patriarhul Justinian, cu atât mai mult trebuie Biserica să se preocupe de formarea preoțimii în perspectiva aceasta a reintegrării europene! "Am spus și altă dată, iubiți frați, că noi toți – și mai ales frațiiile voastre! – suntem rodul păstoririi Patriarhului Justinian, al eforturilor lui din 1948 până în 1977"¹⁵⁵ – spunea Prea Fericirea Sa reamintind preoților că sunt rodul acestui **apostolat social** al Bisericii și că nu pot căpăta cunună de la Hristos decât cei care împlinesc cu "timp și fără timp" – cum spunea Sf. Ap. Pavel – această muncă de apostoli ai Cuvântului lui Dumnezeu.

Această subliniere a Prea Fericirii vrea să atragă atenția că "atunci când Biserica a suferit persecuții și prigoane, cum a suferit la noi în cei 50 de ani de dictatură comunistă, rugăciunea și valorile Sfintei Evanghelii i-au ținut pe credincioși, pe preoți și pe viețuitorii din mănăstiri strâns legați de adevărul mântuitor, păstrând în sufletul lor comoara cea de mare preț a învățaturii Domnului nostru Iisus Hristos. Așa s-au învrednicit unii și au trecut din rândul Bisericii luptătoare în Biserica triumfătoare, în cetele sfinților"¹⁵⁶. Iar ceea ce s-a păstrat cu atâta sfințenie în acei ani grei nu trebuie să cadă pradă delăsării și nepăsării noastre.

154. *Ibidem*, p. 257-258.

155. *Ibidem*, p. 253.

156. *Ibidem*, p. 357.

Patriarhul Justinian a iubit preoția până la sacrificiu. De aceea, "pe cei ce nu slujeau, nu făceau catehizarea și nu citeau **Cazania**, diortosită în acest scop, îi chema la Centrul eparhial pentru povețe, îi rânduia cu slujirea unui număr de zile – după gravitatea cazului – la una dintre mănăstirile din Arhiepiscopie. Se știe că pentru a-i feri pe slujitorii altarului de unele dificultăți legate de predica orală, când cele afirmate puteau ușor să fie politizate, s-au tipărit **îndrumătoare de preoție, vieți de sfinți, Cartea de învățătură ortodoxă și Cazania, Tâlcuirea Evangheliilor**, toate spre a fi citite credincioșilor. În unele cazuri, preoții erau sfătuiți ca aceste lecturi să fie făcute de credincioși, tineri teologi sau seminariști sau chiar credincioasele din parohia respectivă. Personal am cunoscut folosul aplicării acestor **îndrumări pastorale**, cu roade deosebit de frumoase pentru acel timp. Față de interzicerile de tot felul inițiate (de regimul comunist) cu scopul ca învățătura credinței să înceteze, Biserica trebuia să elaboreze, să promoveze și să aplice neapărat porunca Mântuitorului Iisus Hristos: «Mergând, învățați toate neamurile...» (Matei 28, 19).

Dar acestor îndrumări li s-ar putea adăuga veghea neîncetată a Patriarhului Justinian, a celorlalți ierarhi ai Sfântului Sinod întru păstrarea școlilor de învățământ mediu și universitar, precum și strădaniile directorilor, rectorilor și profesorilor de la toate aceste școli" – arăta Prea Fericirea Sa la consfătuirea cu directorii Seminariilor teologice din țară¹⁵⁷.

Dar prezentarea preocupărilor Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist privind afirmarea celui mai autentic **apostolat social** ar fi incompletă dacă nu ne-am referi la slujbele arhieresti, sfințirea noilor biserici, întâlnirea cu diverși reprezentanți ai asociațiilor și fundațiilor umanitare și mai ales participarea la consfătuiri, seminare și întruniri internaționale care au avut loc în țara noastră. Prezența Bisericii în aceste întruniri arată lumii întregi că Biserica noastră este vie și că glasul ei este așteptat și ascultat.

"Să ne bucurăm deci și să fim recunoscători tuturor celor care ajută Biserica, mai ales în vremurile pe care nu numai noi, ci omenirea întreagă le străbate acum, căci viitorul nu-l cunoaștem. Viitorul poate fi apocaliptic sau poate să aducă lumină în sufletele oamenilor; nu știm. Dar ce putem spune este că atâta vreme cât avem alături de noi credincioși și credincioase, preoți, ierarhi, intelectuali, diplomați, care contribuie la ridicarea valorii noastre ca popor român și creștin din nașterea sa, avem tot dreptul să ne bucurăm și să avem încredere că ne aflăm pe un drum bun. Fiind cu Hristos și împărtășindu-ne din preacuratele Taine ale Bisericii Lui, rămânem pe calea, în adevărul și viața Lui. Pentru mine, ca ierarh al Bisericii, cea mai mare încredere și mulțumire mi-o produceți dumneavoastră, credincioșii și credincioasele, care îmi sădiți în suflet multă nădejde și curaj" – spunea Prea Fericirea Sa cu prilejul sfințirii bisericii cu hramul "Adormirea Maicii Domnului" din incinta Spitalului Municipal din București, la 21 noiembrie 2002, subliniind că slujirea preoților și ierarhilor ar fi neimplinită fără participarea credincioșilor: "Vă amintiți, cred, de momentul când Mântuitorul Hristos Își ducea Crucea pe Golgota. Era istovit și sleit de puteri, după procesul care I se făcuse, cum auzim la Deniile din Săptămâna Patimilor; și (odată) cu

157. *Ibidem*, p. 380-381.

sudoarea li curgeau pe frunte picături de sânge. Nu mai putea să urce Golgota să-și ducă Crucea și a căzut sub Cruce. În acea clipă a venit din țarină, ne spun Sfintele Evanghelii, un trecător cu numele Simon Cirineul (Marcu 15, 21), care a purtat pe o porțiune de drum Crucea Mântuitorului Hristos. Avem nevoie astăzi, mai mult ca oricând, de asemenea cirineni, de asemenea personalități credincioase, care să se ivească și să sprijine tot ceea ce un popor ca al nostru are frumos, are valoros în arta sfintelor biserici și mănăstiri. Este o bucurie că există și între noi cirineni care poartă Crucea Bisericii și aici și în alte locuri din țară. Iată, prin dragostea și bunăvoința lor, s-a sfințit locul acesta și s-au construit clădirile și s-a amenajat parcul acesta atât de frumos pentru bolnavii din acest spital, pentru ca sufletele lor să simtă și să trăiască aceste frumuseți. Altfel vor suporta ei de acum înaintea greutății suferinței lor trupești și altfel vom privi și noi frumusețea acestui parc, frumusețe încoronată acum cu această bijuterie a artei noastre românești, ofrandă a strădaniilor ctitorilor acestei sfinte biserici"¹⁵⁸.

Cu ocazia hramului Mănăstirii Nicula (Cluj), Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, referindu-se la grija mamelor creștine de a-și crește copiii sub acoperământul Maicii Domnului, spunea: "*Sfântul nostru Sinod, cum știți, a îndreptat apeluri repetate către preoți și credincioși privind responsabilitatea noastră față de educația tinerilor țării noastre, apeluri care au vizat mai ales căile și modalitățile de învățare a lor pe calea însușirii valorilor științei, ale culturii, dar nu pe un drum fără Dumnezeu, fără principii de viață morală. Să mulțumim lui Dumnezeu că majoritatea tinerilor noștri se găsesc aproape de Biserică, în brațele Maicii Domnului, îndeosebi cei binecuvântați de Sfântul Sinod (și) organizați în Asociația studenților creștini ortodocși. Dar și mulți se află încă în ghearele vrăjmașului, irosindu-și tinerețea prin discotecă și localuri de noapte. Ce fac părinții lor, ce fac mamele lor, și chiar noi înșine, slujitorii Bisericii (ce facem) pentru a-i ajuta să renunțe la atracția acestui libertinaj, să scape din tentaculele pornografiei, de otrava drogurilor, această nouă și foarte periculoasă capcană mai ales pentru tineri, care desfigurează ființa umană, care degradează omul? Ca și libertinajul, ca și pornografia și drogurile este plaga prostituției, care a pus stăpânire pe viața unei părți a tineretului nostru, ajungându-se până la traficul de ființe umane. Unele tinere se lasă chiar vândute în străinătate, terfelind astfel ce au mai scump în viață, tinerețea lor, care este atât de frumoasă și hărăzită să continue existența neamului"¹⁵⁹.*

Ca o concluzie a tuturor preocupărilor Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de întărire a unității de credință și de trăire ortodoxă, sunt cele scrise în **Pastorală** trimisă clerului și credincioșilor din Arhiepiscopia Bucureștilor la Nașterea Domnului 2002: *Viața omenească "trebuie să aibă o cârmă sfântă". Și aceasta o putem înțelege în vremea noastră mai mult decât oricând; "lumea în general, dar îndeosebi cea creștină, simte tot mai dureros despărțirea și înstrăinarea multora de tulpina Bisericii cea una, lipsa valorilor supreme ale vieții, ale familiei, rătăcirea tineretului, lipsa moralei din viața societății, adevărului și dreptății. Lipsită de aceste lumini, o parte din omenire se zbate pe de o parte în*

158. *Ibidem*, p. 429-430.

159. *Ibidem*, p. 327-328.

păcate grele, abuzuri și în necunoștință, în lipsuri și greutate, iar pe de altă parte se află pradă-urii și chiar războaielor, uneori fratricide. Progresul uimitor al științei, tehnicii, civilizației și culturii n-a izbutit să modeleze omul în aceeași măsură încât minunatele descoperiri ale științei să folosească întregii omeniri, care încă se confruntă cu foametea, bolile și sărăcia. Cu toate acestea, iubirea lui Dumnezeu și dorul după El nu ne-a părăsit, ci dimpotrivă ne așteaptă ca pe magi și păstori să auzim îngerii cântând și vestind că «Dumnezeu este cu noi» și dăruiește pacea Sa pe pământ.

Deci, câtă vreme mărturisim în inima, viața și rostul fiecăruia dintre noi că «Dumnezeu este cu noi», să fim încrezători în puterea credinței și iubirii, care vor topi barierele dintre oameni și națiuni, spre a se regăsi în duhul frățesc, în universul încredințat de Dumnezeu omului spre îndestulare sufletească și materială. Acest adevăr ne încredințează că oricât au încercat adepții ateismului militant să smulgă în deceniile de aprigă prigoană rădăcinile credinței în Hristos din tărâmurile câștigate pentru credința cea mântuitoare de suflet, adusă în lume acum mai bine de două mii de ani, aceste rădăcini creștine s-au dovedit a fi prea adânci ca să poată fi smulse prin vreo strategie lumească. Pe cât de zguduitoare au fost încercările prin care a trecut Biserica în întreaga ei istorie, pe atât de tare a strălucit pretutindeni în lume crezul prezenței lui Dumnezeu în sufletele milioaneilor de mărturisitori ai acestui Adevăr, asemenea martirilor din primele secole creștine. În semn de adâncă prețuire, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a rânduit texte liturgice pentru cinstirea celor ce și-au dat viața, tineri și vârstnici, în decembrie 1989. Pentru cei ce au suferit sau chiar au murit în închisori, în lagăre sau deportări, în secolul al XX-lea, s-a hotărât ca fiecare eparhie să identifice, cu atenție, liste cu numele lor, spre a-i cinsti cum se cuvine și a ne ruga pentru ei¹⁶⁰.

2. Întărirea diasporei românești. Dacă în privința activității Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pe plan intern putem vorbi de o continuare a slujirii în spiritul **apostolatului social**, continuând slujirea fericitilor întru adormire Patriarhii Justinian Marina și Iustin Moisescu; în legătură cu diaspora românească putem spune că a pus bazele unei reorganizări bisericești ale cărei roade le vom putea aprecia peste ani. Înțelegând "*semnele vremii*", Prea Fericirea Sa a purces în acest demers având conștiința că înmulțirea numărului românilor care s-au stabilit sau trăiesc temporar în străinătate e "*un semn de creștere a Bisericii noastre, o creștere a tuturor, împreună – am putea spune – și cu celelalte Biserici*".

Primii care s-au bucurat de prezența în mijlocul lor a Prea Fericirii Sale au fost românii din America și Canada, cu prilejul hirotonirii și instalării noului Arhiepiscop, Î.P.S. Nicolae. Atunci Prea Fericirea Sa spunea: *Întotdeauna ne-am rugat "pentru ca Biserica de aici, de pe pământul acesta atât de ospitalier al Canadei și al Statelor Unite ale Americii, să înflorească. În realitate, generații de oameni ce se perindă de-a lungul istoriei nu o împuținează, ci o îmbogățesc cu vrednicia fiecăruia dintre ei. Dumnezeu a rânduit ca așa cum natura se înprospătează neîncetat, tot așa să se petreacă și în viața noastră a tuturor. Asemenea unui organism viu, se dă astfel posibilitatea unei înnoiri a Bisericii, care*

160. *Ibidem*, p. 471-472.

este Trupul cel viu al Domnului nostru Iisus Hristos. Din acest trup tainic facem cu toții parte; noi, cei care ne găsim aici, ca și cei care sunt în inima și mintea noastră, frați și surori români de pretutindeni... Înțelepciunea clerului și a preoților exprimată prin hotărârea Congresului Arhiepiscopiei a făcut ca să fie ales aici un distins slujitor al Altarului nostru ortodox român, Părintele Arhimandrit Nicolae, aflat în dreapta mea, doctor în Teologie, cu studii în Grecia și Occident, încărcat cu cunoștințe ca un pom roditor. Prezența dânsului aici ne-a adunat pe noi, ierarhii din Sfântul Sinod, sosiți în zilele acestea aici pe pământ canadian, din ținuturile binecunoscute și frumoase ale țării noastre... Am răspuns la rugămintea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iosif, a părinților consilieri și a credincioșilor de a veni personal la acest eveniment. Am venit cu multă dragoste, cu (gând) pios de recunoștință pentru slujitorii altarelor noastre de aici, preoți și credincioși vremelnici deopotrivă, începând cu familiile purtătoare de datini și de credință, până la părinții consilieri, părinții protopopi și până la ierarh, care în deceniile de existență ale acestei Arhiepiscopii s-au înscris în istoria Bisericii Ortodoxe din America, în istoria Ortodoxiei în general și a Bisericii Ortodoxe Române îndeosebi, cu fapte și cu vrednicii alese¹⁶¹.

Această prezență a Întâistătătorului Bisericii-Mame în mijlocul preoților și credincioșilor din America și Canada cu prilejul hirotonirii arhipăstorului este unică în cronica diasporei românești, cum de altfel sublinia și Prea Fericirea Sa în cuvântul rostit în fața clerului și credincioșilor prezenți la slujbă în Catedrala "Sf. Ioan Botezătorul" din Montreal Canada, în data de 12 iulie 2002: "Este pentru prima dată, socot, când Părintele duhovnicesc al credincioșilor ortodocși români de pretutindeni, înconjurat de ierarhi din țară și din diaspora românească, se găsesc aici, cu prilejul hirotoniei și instalării noului Arhiepiscop ales, în mijlocul credincioșilor și preoților din Arhiepiscopia Ortodoxă Română, care cuprinde canoniceste clerul și credincioșii din două țări de frunte din lumea de astăzi, Statele Unite ale Americii și Canada"¹⁶².

În anii comunismului mărturisirea de credință a fost însoțită de multe încercări. Una dintre acestea a fost și emigrarea pentru unii dintre români. Dar credința străbună pentru aceștia, oriunde s-ar fi aflat, a constituit o pavază și o speranță: "Sunt încredințat că nu numai cel ce vă vorbește este pătruns de însemnătatea și responsabilitatea păstrării acestui adevăr, ci și toți cei de o lege și de un neam. Să le privim pe toate în lumina unui plan dumnezeiesc pe care noi nu-l descifrăm nici atunci când suntem fericiți și mulțumiți, dar nici atunci când așteptăm de la Dumnezeu împlinirea unor rugăciuni ale noastre. Dezlegările vin și se petrec în planul Său necunoscut, în înțelepciunea Sa de negrăit și în credințioșia Sa dumnezeiască cu care iubește lumea și pe om, în primul rând.

Iar noi facem parte din lume. Biserica Ortodoxă Română și fiecare dintre noi suntem din lume, cuvânt rostit de Mântuitorul Iisus Hristos, care a dobândit înțelesuri, după interpretări, fie legate de lumea păcatului, fie de lumea iubirii dumnezeiești. Și una și alta ne arată că Dumnezeu iubește omul și iubește lumea – a spus Prea Fericirea Sa.

161. *Ibidem*, p. 9-11.

162. *Ibidem*, p. 13-14.

Frații români, mai ales cei din Bucovina și din Transilvania, au luat calea Oceanului spre Canada și America în vremea aceea (în secolul al XIX-lea, n.n.), când ei, mânați de suferințele și lipsurile lor, sub stăpâniri străine, amenințați și cu pierderea legii strămoșești, a credinței ortodoxe, au venit pe pământul nord-american și au întemeiat pe continentul acesta Biserica Ortodoxă de aici. Așadar, Biserica noastră din diaspora ar fi un subiect foarte interesant pentru cel care l-ar aborda având pregătirea și timpul cuvenit".

Apoi Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a referit la legătura personală pe care a avut-o cu diaspora românească: *"În cele șase vizite de până acum realizate în Canada și America, începând din 1963, am trăit clipe emoționante, auzind povestirile unor credincioși în vârstă despre felul în care au biruit neînchipuitele greutăți și și-au păstrat credința noastră ortodoxă aducându-și preoți din țară. Personal socot întâlnirea noastră de acum o adevărată minune. Ne aflăm aici câțiva reprezentanți ai Bisericii de acasă: Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Teofan al Olteniei, Prea Sfințitul Ioan al Covasnei și Harghitei la care s-au alăturat în semn de iubire și prețuire pentru frații români preoți și credincioși din afara hotarelor țării. Aceștia sunt Înalț Prea Sfințitul Serafim, Mitropolitul Germaniei și Europei Centrale – care acum la proaspăta ședință a Sfântului Sinod a cerut și i s-a aprobat încă un episcop vicar, în persoana tânărului doctor în Teologie, Părintele Arhimandrit Sofian Brașoveanul – care păstorește Mitropolia din Germania și Europa Centrală, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Iosif, care a ținut până acum locul de Arhiepiscop al preoților și credincioșilor români din această parte a lumii, tot din diaspora, păstorind Biserica Ortodoxă Română din Europa Occidentală și Meridională cu sediul la Paris. Mai sunt prezenți de asemenea și preoți din Australia și un arhimandrit pentru așezămintele românești la Locurile Sfinte pe care le cunoașteți: Acolo, la Locurile Sfinte, sunt înfăptuiri frumoase și de folos, căminele noastre de acolo adăugându-se cel aflat în construcție în orașul Ierihon.*

Dând laudă lui Dumnezeu, am putea îndrăzni să afirm că Biserica din afara granițelor țării, ca și Biserica de acasă și-a sporit misiunea specifică după ziua cea mare a Sfintei Vineri din 22 decembrie 1989, de când am devenit liberi în lucrarea de slujire a vocației noastre. Sfântul Sinod are libertatea de a introduce unele amendamente în Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române. Ne afirmăm astfel în societate și ne spunem cuvântul întru apărrarea autonomiei ei bisericești și a principiilor evanghelice și (a) moralei creștine față de autoritățile în drept. Biserica din afară, de aici, își încheie acum, la Montreal, în Canada, șirul ei de frământări, de dureri, de îngrijorări, survenite prin îmbolnăvirea gravă a Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Victorin Ursache și trecerea sa la Domnul. Am interpretat frământările, nedumeririle sau chiar unele critici exprimate de voi, iubiți frați și surori în Domnul, ca pe o părtașie la griju pentru mai binele Bisericii din această zonă îndepărtată de țara noastră. Pentru că sunteți aici, în Canada, ca și cei din Australia, cei mai îndepărtați. Acum, prin tinerețea și hărnicia sa, Înalț Prea Sfințitul Nicolae, pe care l-ați ales, suntem siguri că va fi asemeni ierarhilor noștri și va depune eforturi pentru afirmarea Arhiepiscopiei și se va bucura de sprijinul preoților și credincioșilor, la fel cu Înalț Prea Sfințitul Iosif și vicarii săi, care au organizat parohii în Africa de Sud.

Deci românii din afara hotarelor țării sunt, pe de o parte, obiectul grijii noastre, a Sfântului Sinod, a Patriarhiei, iar pe de altă parte, sunt cei care ne dau curajul, ne aduc multă nădejde în viitorul structurilor canonice în legătură cu Biserica-Mamă. Deși condițiile sunt destul de grele, Biserica de acasă și Biserica de afară, sub călăuză duhovnicească a ierarhilor și preoțimii, bine pregătită teologic cât și pastoral, se străduiesc pentru mai binele sfintelor locașuri, pentru mai binele vieții duhovnicești. Și aici și acasă sunt preocupări pentru noi biserici, pentru noi parohii, pentru noi organizări și multe alte înfăptuiri"¹⁶³.

Prezentând viața religioasă din țară, Prea Fericirea Sa a subliniat că în ciuda nevoilor și a sărăciei în țară s-a construit foarte mult, iar viața bisericească a cunoscut un adevărat suflu înnoitor. *"Vă semnalez un fapt demn de a fi reținut, pentru că sunteți interesați de Transilvania. În Transilvania, dumneavoastră cunoașteți bine că îndeosebi de la 1761 n-au mai rămas mănăstiri ortodoxe, nici câte degete avem la mâna dreaptă, după focul și tunurile ministrului general Bucow. Dar prin hărnicia și grija ierarhilor din Transilvania și îndeosebi a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Bartolomeu Anania, putem număra în eparhia sa peste douăzeci de noi mănăstiri până acum... Este o adevărată minune; în acești 12 ani, monahi și monahii au împânzit Transilvania cu mănăstiri și cu schituri." Că este mult de lucru și că se lucrează cu spor, stă mărturie și faptul că membrii Sfântului Sinod "din 12 ierarhi titulari, câți eram în '89, acum suntem peste 50" – a adăugat Prea Fericitul Părinte Patriarh .*

Și în lucrarea Bisericii din țară dar și în diaspora se simte spiritul **apostolatu-lui social**, a subliniat Prea Fericirea Sa, spunând: *"Mă gândesc și meditez mult la drumul actual al Sfintei noastre Biserici, dar și la suferințele, la strămtorările din cei 50 de ani de dictatură. Dar acum când privim înapoi, apar cu evidență realizările din acele decenii. Preoții pe care-i aveți aici sau tinerii ierarhi sunt roadele strădaniilor, ale eforturilor și ale stăruinței Patriarhului adormit întru veșnica pomenire Justinian; și atunci când era în viață și după aceea, Prea Fericirea Sa a dorit foarte mult să calce pe pământul acesta, aș zice sfânt acum, pentru că pământul american a fost sfințit de către înaintașii dumneavoastră, părinți și frați credincioși, care au adus credința jertfelnică de pe plaiurile natale aici și au sfințit locurile acestea cu urmele lor: biserici, troițe, așezăminte; iar Patriarhul Justinian a avut la inimă și rezolvarea multor probleme ale eparhiei acesteia. În acele decenii grele, cu înțelepciunea și răbdarea sa, a reușit să păstreze ființa Bisericii, să păstreze Biserica întregă, din punct de vedere al învățăturii ei, înarmând clerul și credincioșii cu **Biblia**, cu scrierile Sfinților Părinți – izvoarele noastre de credință – și să sporească totodată și bunurile Bisericii, atunci când se voia distrugerea ei. Nici un sat sau localitate nu a rămas fără biserică. Ba încă s-au zidit din nou și toate mănăstirile au fost restaurate, consolidate și au avut o bogată viață monahală.*

Spun aceasta, iubirii mei, pentru că i-am fost vicar și colaborator din 1945, când a fost ales de Sfântul Sinod episcop-vicar; la recomandările Mitropolitului cărturar Irineu Mihălcescu al Moldovei, până în 1977, când a trecut la

¹⁶³. Ibidem, p. 17-19.

*Domnul*¹⁶⁴. Apoi Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, referindu-se la acuza adusă slujitorilor Bisericii că ar fi divulgat secretele din Taina Spovedaniei, ceea ce este fără îndoială nu numai o grea acuză ci și un păcat foarte apăsător, a spus: "A apărut în urmă cu puțin timp primul volum editat pe bază de documente de Institutul pentru Studiul Totalitarismului. În această carte sunt rapoartele și comentariile secrete referitoare la felul cum erau urmăriți oamenii Bisericii, cu informații despre mine, despre alții și despre Patriarhul Justinian în primul rând. El a fost ales patriarh, cum știți, în 1948 și în tot acest timp, până în 1977, a avut activități și realizări bogate. Aflați, frați și surori în Domnul, cu multă bucurie, că a ridicat Dumnezeu această ocară de deasupra Bisericii și a noastră, a tuturor fiilor ei. Rapoartele speciale de urmărire a patriarhului Justinian îl caracterizează pentru activitatea lui și a colaboratorilor, a călugărilor și preoților ca pe cel mai mare dușman împotriva comunismului. Cel mai înverșunat dușman al comunismului a fost deci Patriarhul Justinian. O declară într-o analiză secretă ministrul de interne de atunci, Alexandru Drăghici!" Cu acest prilej, Prea Fericirea Sa a enumerat câteva caracteristici ale slujirii misionare a Bisericii desfășurată în spiritul **apostolatului social**: "Răbdarea, sprijinită de motive duhovnicești, suportată în folosul Bisericii, zidește ființa umană." Această convingere l-a călăuzit în toată viața sa pe Patriarhul Justinian, care "zidea bisericii, restaura mănăstiri, avea inițiative de îmbunătățire a învățământului teologic, depunea efortul să nu rămână nici o parohie vacantă în cuprinsul Patriarhiei, cu precădere în Ardeal, se îngrijea de starea celor ce ieșeau din temniță și intervenea să li se dea posturile lor de mai înainte. Când a ieșit din închisoare, Prea Cuviosul Părinte Vicar Vasile Vasilache l-a îndrumat la Înalt Prea Sfințitul Teofil de la Cluj, unde a ocupat postul de paroh la o biserică foarte frumoasă, unde este pomenit și acum. S-a luptat numai pentru apărarea Bisericii, a preoților, profesorilor și monahilor. Și iată, după cât timp, apar documentele de la securitate, rapoartele care s-au făcut asupra lui și a clerului. Nu căutați, spune un asemenea raport, să dușmăniți pe chiaburi, pe proprietari, pe intelectuali, pe academicieni de faptul că nu merge cum trebuie comunismul Cel mai mare dușman este Patriarhul Justinian Marina cu vicarii lui, preoții și călugării lui"¹⁶⁵.

Ca o concluzie a felului în care trebuie privite lucrurile, datorită acestei firești legături a Bisericii noastre cu diaspora, este ceea ce sublinia Prea Fericirea Sa la întâlnirea amintită: "Am dorit să încerc a prezenta Biserica de acasă și Biserica din diaspora. Dacă facem o ușoară paralelă între activitățile din diaspora și activitățile de acasă, nu e greu să se vadă că au același izvor. Noi, preoții și arhierii mai ales, slujim credincioșii. Aici dumneavoastră v-ați luptat cu foarte multe lipsurile și greutăți – personal i-am cunoscut înainte la vremea lor pe slujitorii dumneavoastră și mi-am înscris în inimă admirația că în mijlocul unui ocean de străini, aici în America și Canada parohiile noastre au rămas oaze unde fiecare nou-venit găsea un pahar de apă vie, de învățătură vie"¹⁶⁶; depinde de membrii

164. *Ibidem*, p. 19-21.

165. *Ibidem*, p. 22-23.

166. *Ibidem*, p. 24.

diasporei atât existența pe mai departe a acestor oaze, cât și cultivarea unei firești legături cu Biserica-Mamă: *"Va depinde deci de slujitorii Bisericii, de noi, de arhierii, de preoți, de protopopi, de toți, de râvna noastră de a ne implica total în slujirea Bisericii lui Hristos. Lumea de astăzi, mai ales cea de acum înainte, este aceea cu atâtea fângăduințe și forme de fericire omenească, care nu s-au împlinit și nu se vor împlini niciodată, afară de cele pe care ni le fângăduiește Mântuitorul Iisus Hristos. În lumea aceasta nu va mai fi de ajuns numai cuvântul frumos, oratoria atrăgătoare și vocea frumoasă; vor trebui faptele noastre să premeargă, exemplul nostru"*¹⁶⁷. Iar acest exemplu nu poate fi decât de unitate. Sfântul Sinod urnărește afirmarea acestui aspect neconținut. Pe această linie de întărire a unității diasporei românești se înscrie *"înfîințarea Mitropoliei Basarabiei și Episcopiei românilor din Ungaria, ultima pentru prima oară în istorie, cu reședința în orașul Gyula. De aceeași valoare este și hotărârea Sfântului Sinod de a ridica Vicariatul ortodox român din Banatul sârbesc, cu centrul la Vârșeț, la rang de episcopie"*, a spus Prea Fericirea Sa în discursul adresat preoților participanți la Congresul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America și Canada, în ziua de 13 iulie 2002¹⁶⁸.

În spiritul acestor preocupări pentru viața internă a Bisericii noastre dar și pentru diaspora *"uneori Adunările noastre bisericești de la Patriarhie sau de la eparhii se transformă în adevărate foruri de dezbateri a unor teme de actualitate și însemnate, ca familia creștină, preoția, formarea viitorilor preoți, activitatea ierarhilor, păstrarea comorilor noastre de credință ortodoxă, cultura noastră națională, misiunea pe care o avem de a apăra unitatea de credință, de tradiție și de viață, pe care ne-au transmis-o strămoșii și părinții noștri și ne-au lăsat-o ca pe o moștenire atât de scumpă"*¹⁶⁹. Iar enumerării acestora Prea Fericirea Sa a mai adăugat *"rolul preotului în parohie și societate, zestrea sufletească a acestuia, pregătirea sa intelectuală acum, la începutul noului mileniu, rolul femeilor în Biserică, rolul familiei preotului în parohie etc."* Toate aceste teme ne atrag atenția că toate *"confruntările dintre confesiuni, dintre știință și religie, dintre valorile evanghelice și duhul de secularizare impun o pregătire teologică temeinică preotului ca factor de lumină, de călăuzire și de sfințire a credincioșilor"*¹⁷⁰. Aceste preocupări sunt izvorâte și din grija ca noile probleme care vor mai apărea să nu afecteze unitatea de credință: *"Ne îngrijorează globalizarea înțeleasă greșit. Valorile adevărate sunt cele care au în esența lor credința în existența și ocrotirea lui Dumnezeu. Sunt în lume și alte valori de ordin economic, științific, civilizator, realizate prin contribuția minții omenești. Dar atunci când această minte omenească nu lucrează potrivit harului Duhului Sfânt, ci slobod – omul considerându-se autorul creației, al științei și al tainelor ei – face din știință o unealtă de distrugere a vieții. Noi, românii, avem multe mărturii despre orientarea spre trăirea valorilor dumnezeiești"*; urmând acest exemplu ne aflăm în unitate cu moșii și strămoșii dar și între noi, atât în țară cât și în diaspora.

167. *Ibidem*, p. 25.

168. *Ibidem*, p. 30.

169. *Ibidem*, p. 31.

170. *Ibidem*, p. 34.

Un prilej de adevărată bucurie duhovnicească a acestei întâlniri dintre Întăistătătorul Bisericii noastre cu preoții și credincioșii din America și Canada a fost și acela că *"la solemnitățile care s-au desfășurat în Catedrala «Sf. Ioan Botezătorul» din Montréal au fost prezenți – pe lângă "personalitățile cunoscute în Teologia contemporană și în viața bisericească, în general" – și reprezentanții "celeilalte eparhii românești, prin Înalt Prea Sfințitul Nathanael, conducătorul Eparhiei Ortodoxe Române", însoțit de "colaboratori și clerici români"*¹⁷¹, fapt care are o importanță deosebită prin aceea că este dător de speranțe că nu va trece mult până când toți românii din America și Canada vor avea o singură conducere bisericească, autonomă așa cum a gândit Patriarhul Justinian: *"Înalt Prea Sfințitul Nathanael spunea, în cuvântul său, că a venit cu bunăvoință și ne-a plăcut foarte mult, dar nu a venit numai cu bunăvoință. Bunăvoința aceasta a întru-chipat-o prin aceea că mi-a adus doi colegi aici, de mare preț pentru Biserica noastră: Părintele Arhimandrit Felix Dubneac, recunoscut și în România și aici, și Părintele Arhimandrit Roman Braga, intelectual de asemenea cunoscut, cu care am fost coleg la Seminarul monahal de la Mănăstirea Cernica în anii 1932-1940. Câți ani sunt de atunci până acum? Înalt Prea Sfinția Voastră Arhiepiscop Nathanael mi-ați făcut o mare bucurie cu prilejul acesta, care s-a încadrat în suita de bucurii pe care le-am trăit"*¹⁷².

În acest sens, prin alegerea, hirotonia și instalarea noului arhiepiscop Nicolae – cum spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist – pentru reorganizarea bisericească a românilor din America și Canada s-a pus o nouă temelie: *"Iată, de fapt, că dumneavoastră, sub președinția și răbdarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Iosif, puneți acum temelii noi acestei Arhiepiscopii"*; lucrând așa, *"ați lucrat în virtutea autonomiei, acordată de Sfântul Sinod sub președinția Prea Fericitului Părinte Justinian"*¹⁷³.

Un alt binecuvântat prilej de a-și arăta grija părintească față de diaspora românească a fost vizita Prea Fericii Sale în Germania, prilejuită de hirotonirea P.S. Sofian Brașoveanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din Germania, în același spirit al **apostolatului social**: *"Având acești ani de slujire din mila lui Dumnezeu, nu sunt străin de frământările, de suferințele și de greutățile pe care Patriarhul Justinian trebuia să le biruie pentru a obține burse și a trimite tineri la studii în Occident sau în alte părți din lume, unde credincioșii îi cunoșteau și apoi îi cereau Patriarhiei pentru a fi numiți preoți. Așa au luat ființă parohiile române de peste hotare, cu sprijinul și cu ajutorul Bisericii locale, al Vaticanului, al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, față de care Patriarhul Justinian a arătat o deschidere privită cu apreciere de celelalte Biserici. Bineînțeles că acest fapt nu era pe placul politicii de atunci, dar el știa – ajutându-l Dumnezeu – cum să procedeze spre a împlini cererile credincioșilor. În acest timp, atât acasă cât și peste hotare, ierarhii, profesorii de Teologie, ai căror ucenici suntem cu toții, și preoții cu ani de pregătire în țară și în străinătate și-au contopit gândurile și râvna în slujirea Mântuitorului (în ciuda împotrivirii) puse în calea slujirii*

171. *Ibidem*, p. 51.

172. *Ibidem*, p. 45.

173. *Ibidem*, p. 35.

creдинței de cei fără Dumnezeu" – spunea Întâistătătorul Bisericii noastre membrilor Adunării eparhiale a Mitropoliei Ortodoxe Române din Germania, Europa Centrală și de Nord, în ziua de 10 mai 2003¹⁷⁴, încredințându-i că a venit cu același zel și dor pe care l-au nutrit înaintașii Prea Fericirii Sale în Scaunul patriarhal; "ei au dorit cu ardoare să vadă o asemenea adunare (eparhială) ca aceasta pe care noi o vedem cu ochii"; "ceea ce nu bănuiam că se va organiza atât de frumos... iată, iubii mei părinți și frați, s-a împlinit". Acest fapt ne face să înțelegem "că Biserica este aceea care ne ajută pe toți, nu numai material, ci mai ales sufletește, în zidirea și desăvârșirea noastră spirituală, fundamentând – ca români – prestigiul și starea noastră în societatea occidentală. Nu noi apărăm Biserica și frumusețile gândirii ei, ci dimpotrivă Biserica ne apără pe noi. Noi nu am fi niciodată în stare să apărăm Biserica de atacurile necredincioșilor. Nu am putea să o apărăm mai bine decât o face ea însăși... Slujirea noastră, așa cum ați stăruit, Înalta Prea Sfințite Mitropolit Serafim, constituie frumusețea Bisericii noastre, coroana ei"¹⁷⁵.

În continuare Prea Fericirea Sa a arătat că este o mare împlinire zidirea noii biserici – Catedrala ortodoxă română din Nürnberg, care ar merita să fie numită "cerul pe pământ": "Cum să nu fie prețuită slujirea noastră când ea aduce o asemenea bogăție de valori în această lume protestantă, care nu are nici o vină de a nu fi cunoscut tezaurul de credință ortodoxă? Viața atât de trecătoare are nevoie de o asemenea imagine ca să-l înalțe pe om spre frumusețile cele cerești. M-a impresionat ideea unei Europe noi, a unei Europe unite și consolidate pe valorile creștine. În acest scop toate Bisericile creștine, din adâncul învățăturilor, din izvorul neseecat al învățăturii Mântuitorului Hristos și să ofere valorile de care are nevoie această Europă și nu numai ea, ci și întreaga lume." În acest context întâlnirea Întâistătătorului Bisericii-Mame "cu ierarhii și preoții, care de-a lungul anilor au ostenit pe diferite tărâmurii pastorale și au făcut față multor greutăți pentru a ne purta la acest liman" nu este decât un mod de a omagia "aceste realizări, fiind în același timp și o chemare a noastră a tuturor pentru a răspunde pe mai departe la ceea ce lumea așteaptă de la noi"¹⁷⁶. Este apoi, această întâlnire, și un ales prilej de a fi exprimată mulțumirea și recunoștința Părintelui duhovnicesc al tuturor românilor față de cei "care, pe toate meridianele, ca preoți purtători de har sau ca râvnitori laici ai Duhului Sfânt, ai iubirii de semeni și de neamul românesc, au lucrat în așa fel încât restituirile istoriei să nu ne facă să dispărem în cele patru vânturi. Putem vorbi astăzi de o lume românească care numără deja multe milioane și care a prins rădăcini și rodește sub ceruri depărtate de țara de origine, dar se simte solidară cu ea, îi duce dorul, iar cei ce s-au născut în alte părți doresc să o cunoască, îi vorbesc limba de la părinți și se simt mândri să aparțină unei națiuni încercate de atâtea dureri, dar purtătoare de biruințe, ce transmite un mesaj tot mai folositor întregii comunități umane.

174. *Ibidem*, p. 177.

175. *Ibidem*, p. 177-178.

176. *Ibidem*, p. 179-180.

Cu toate greutățile cu care ne confruntăm la noi în țară, vă aduc dumnea-voastră, în numele Sfântului Sinod, cuvânt de binecuvântare și încredere nețăr-murită în ziua de mâine a neamului românesc și vă asigurăm că împreună vom înălța neamul nostru din nou între neamurile respectate și prin care Duhul Sfânt lucrează pentru mântuirea și propășirea omenirii întregi. Biserica Ortodoxă Română, în gândirea și nădejdea ei luminată de Duhul Sfânt, simte chemarea slu-jitoare și se află sub porunca divină de a se dedica continuării lucrării de renaș-tere și înnoire." Dând glas convingerilor care l-au făcut să slujească din toată ființa valorile Ortodoxiei românești, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus: "Noi am crezut statornic că cel ce-și pune nădejdea în Dumnezeu și crede în lucrarea Sa spre mântuirea lumii pe care El a creat-o și pe care o iubeste, acela dobândește prin aceasta o putere atât de mare, încât poate să reziste unor forțe ale răului, ale degradării, ale înrobirii, de zece ori mai numeroase și în aparență invincibile. Anul viitor se vor împlini 500 de ani de la înălțarea în cetele sfinților a voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt, personalitate de statură europeană care a înfruntat, împreună cu o parte din neamul românesc peste care i-a fost dat să domnească, cea mai mare putere militară și politică a timpului său, Imperiul otoman, în fața căruia se plecaseră jumătate din Europa. Ștefan cel Mare s-a ridicat cu dârzenie și i-a obligat pe marii sultani să respecte credința și legile poporului român și să-i lase libertatea neacordată nimănui dintre cei cu care se luptaseră. În felul acesta Domnul Moldovei a organizat prin Biserică și Ortodoxia ei luptătoare rezistența de multe secole a unei mari părți de creștinătate ortodoxă căzută sub stăpânirea otomană." Din acest motiv românii din diaspora, știind ce înaintași vrednici și sfinți are acest neam, nu trebuie să se simtă inferiori altora, întrucât "din începuturile noastre ca popor cu prezență europeană noi am trăit creștinătatea întreagă, ne-am simțit solidari cu ea și am năzuit mereu la o Europă creștină în care modurile diferite de a rodi sămânța Evangheliei Mântuitorului să nu fie prilej de dușmănie, de orgolii exclusiviste, de competiție prozelitistă, iar în cazuri extreme chiar de vărsare de sânge și de persecuții religioase.

Acest mesaj perpetuu al Ortodoxiei românești, care a dobândit întruchipări istorice încă de pe vremea voievodului Alexandru cel Bun, cel ce adăpostise în Moldova sa, puternică și înfloritoare, deopotrivă pe armenii veniți din Răsărit și pe husiții alungați de persecuțiile occidentale, a luat înfățișări monumentale în epoca lui Ștefan cel Mare, a lui Neagoe Basarab, a lui Petru Rareș, dovedindu-se capabil să țină deschis sufletul și mântuirea tuturor fraților creștini din toate confesiunile. Este ceea ce ne-a dat posibilitatea să ne împărtășim din propria lor experiență a relației omului cu Dumnezeu. Asta a făcut ca românii să fie primii ortodocși care au valorificat mesajul revoluționar al Reformei lui Luther, și anume *Cartea sfântă pe limba poporului*, ei fiind primul popor care a avut în epoca modernă slujba și cărțile sfinte pe limba înțeleasă de toți¹⁷⁷. Aceste rădăcini au dat tărie mărturisirii de credință în spațiul nostru românesc, rădăcini pe care valorificându-le **apostolatul social** le-a făcut să fie și mai puternic înfipete în sufletul oricărui slujitor și credincios, tocmai atunci când comunismul, "ca o ter-ribilă avalanșă, o catastrofă politică, a încercat să taie toate punțile noastre spre

177. *Ibidem*, p. 182-184.

*lume și să ne închidă într-un așa-numit «lagăr socialist» care se dorea un paradis, dar a reușit să realizeze un veritabil iad pe pământ. Încercarea s-a dovedit zadarnică pentru că o mare parte dintre cei mai valoroși exponenți ai spiritului românesc din țară s-au refugiat, (astfel) în lumea rămasă pe dinafara Imperiului sovietic au lucrat pentru a asigura continuitatea acestui spirit și a pregăti renașterea noastră a tuturor. Mulți dintre dumneavoastră știu ce rol a jucat Germania apuseană în acest proces, ce au însemnat diferitele locuri din Occident unde energia creatoare specifică compatrioților noștri au atras prețuirea gazdelor și sprijinul lor. Cât de mare a fost rolul Bisericii în această tristă perioadă a istoriei noastre, veritabil liant al solidarității românilor din afara granițelor, va trebui recunoscut într-o zi¹⁷⁸. Biserica nu este numai păstrătoarea unității românilor de pretutindeni, motiv pentru care **apostolatul social** nu vizează numai activitatea pe plan intern a Bisericii, ci ea veghează ca valorile creștine să fie respectate. De aceea slujirea ei nu poate trece cu vederea "tragedia demografică din țară, estimată de specialiști la milioane de români care nu s-au mai născut, căzând pradă înfricoșatului păcat al avortului. Nici unul dintre cele două războaie mondiale nu s-a soldat cu câte un milion de victime, dar noi astăzi am ajuns să aflăm de uciderea anuală e mai mult decât într-un război mondial.*

Biserica se confruntă astfel cu o adevărată avalanșă de desfigurare morală a societății noastre. A-i face față, a-i riposta, a reda neamului nostru voința și puterea de a trăi și de a învinge răul este o misiune care intră acum în însăși definirea chemării noastre ca slujitori ai Bisericii străbune... A-i reda unui popor dorința și puterea de viață înseamnă a-i reda încrederea în el însuși, în rostul lui în lume, în ziua lui de mâine." Pe de altă parte, grija Bisericii nu poate ignora pe românii din diaspora: "Toată românitătea din afară trebuie să devină conștientă că neagra prognoză, după care vom fi mai puțin cu câteva milioane de români până în 2050, se va dovedi exactă dacă nu ne angajăm hotărât într-o lucrare care să măntuiască neamul nostru de piere. Niciodată Biserica Ortodoxă Română și toate celelalte comunități creștine de români n-au fost chemate mai urgent la o operă de salvare națională, de renaștere sufletească, de fortificare a credincioșilor pentru a face față unei provocări ce ne poate fi fatală.

Biserica noastră Ortodoxă a purtat aproape două milenii flacăra dăinuiri românești. Ea nu trebuie, nu poate să o lase să-i cadă din mână. Noi nu ținem în mână sabia, puterea politică și nu suntem putere economică. Dar putem și trebuie să redevenim o puternică forță morală. Sf. Apostol Pavel a demonstrat că «sabia Duhului» poate fi mai puternică decât Imperiul Roman. Iar una dintre cele mai mari puteri regeneratoare pentru neamul românesc va fi de o vom realiza – puterea solidarității celor aproape 13 milioane de români din afara României cu destinul celor de acasă. Nimeni nu poate lucra mai temeinic și mai rapid la închegarea ei ca oamenii Bisericii¹⁷⁹ – a spus Prea Fericirea Sa, încheind: "Dumnezeu mi-a dat zile, puterea și bucuria de a-L afla acum prezent în inimile dumneavoastră, iubiiții mei frați români, care aveți onoarea sfântă să reprezentați în această Adunare eparhială de astăzi pe ceilalți semeni ai noștri de sub arhipăs-

178. *Ibidem*, p. 185.

179. *Ibidem*, p. 186-187.

torirea duhovnicească a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord"¹⁸⁰.

Prezența Întâistătătorului Bisericii și adunarea reprezentanților slujitorilor și credincioșilor sunt semne și chemări de a lucra pentru afirmarea unității bisericești și românești pe plan intern dar și pe plan extern a Bisericii străbune, întrucât "dumneavoastră, românii din diaspora ați avut o atitudine exemplară față de noi, cei de acasă, atunci când trebuia să înfruntăm în condițiile de dictatură, multe obstacole, să suportăm umilință și chiar să suferim unele alunecări întru slujirea Bisericii, în ceea ce privește păstrarea mănăstirilor, parohiilor, instituțiilor de învățământ etc. – într-un cuvânt ființa Bisericii noastre" – a concluzionat Prea Fericirea Sa¹⁸¹.

Un alt prilej de a împărtăși dragostea părintească românilor din diaspora a fost și vizita în Italia a Prea Fericirii Sale, în octombrie 2002, desfășurată sub "ambrozia duhovnicească a învățăturii dreptmăritoare a Sfântului Ambrozie", care "desfată sufletele credincioșilor români însetate de băutura cea nouă, izvorâtă din piatră stearpă și făcută cu minune dumnezeiască". Sfântul Ambrozie este totodată și "străjer neadormit pe meterezele luptei pentru apărarea unității între Răsărit și Apus și sfânt ocrotitor al bisericii românești din Milano"¹⁸². "Vedem aievea lumina dumnezeiască și mângâierea lui Dumnezeu revărsându-se peste noi prin Sfinții Săi. Acești sfinți ne-au adus la Roma și Milano, deșteptând în noi nostalgia sfântă după unitate, realizările prin dialog ecumenic și împreună – petrecerea cu ceilalți frați, respectând Sfintele Scripturi în învățătura Sfintei Biserici. Darurile Duhului Sfânt, prezente în sfinți, nu despart oamenii, nu-i plasează în tabere adverse, ci îi unesc pentru că Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă să ne străduim «să păzim unitatea Duhului, întru legătura păcii» (Efeseni 4, 3). Ele susțin eforturile de a dezvolta dialogul dragostei, al înțelegerii reciproce și al colaborării. Iată, datorită acestui spirit al deschiderii, care a caracterizat atitudinea Bisericii noastre față de celelalte Biserici, mai ales în ultima jumătate de secol, dumneavoastră aveți aici o biserică atât de frumoasă, cu o catapeteasmă deosebită – opera de credință și de artă populară românească. Cu multă atenție am ascultat cuvântul Înalt Prea Sfințitului Iosif și pe cel al Părintelui Traian Valdman. Despre vrednicia fiecăruia dintre prea cucernicii preoți de aici aș putea spune multe. Sunteți vrednici de toată prețuirea și de lauda noastră, iubiți părinți și frați din Italia. Când pașiți hotarele țării, frații mei mai tineri, să vă gândiți că acolo unde Dumnezeu vă îndreaptă pașii duceți numele de român. Prefaceți-l în renume! Arătați tuturor din ce neam sfânt și popor ales de Dumnezeu vă trageți! Arătați aceasta prin preoția voastră și preoția împăratească a neamului românesc, chemat să vestească în lume bunătățile Celui ce l-a adus la lumina Sa cea adevărată (cf. I Petru 2, 9)...

Tinerii de la noi, copiii din țara noastră, au venit aici, la locurile de obârșie ale neamului românesc. Fiți tari în credință! Păstrați-vă cu demnitate statura de

180. *Ibidem*, p. 189.

181. *Ibidem*, p. 192.

182. *Ibidem*, p. 124.

fii ai Bisericii Ortodoxe Române, aducându-vă aminte de mai-marii voștri, de părinții trupești și duhovnicești ca să le urmați pilda."

În încheiere, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a subliniat legătura ontologică a sufletului românesc cu Biserica părinților, fapt pentru care prin credință românul, oriunde ar fi, nu poate pierde legătura cu Patria-Mamă: "*Pentru oricare român, sentimentul legăturii cu glia, sentimentul de a avea o casă a lui, pe acest pământ, depinde și de existența în apropiere de casa lui a Casei Domnului, a sfintei biserici. Toți românii din Milano trăiesc acum acest sentiment pentru că au și Casa Domnului în cetatea în care-și duc viața. De aceea se simt mai mult «ca acasă». Este imposibil să analizăm efectele binefăcătoare din punct de vedere sufletesc pe care le comportă acest fapt în psihologia românului! Este deajuns aici că noi românii simțim cu toată ființa mulțimea milei lui Dumnezeu atunci când intrăm în casa Lui, să ne închinăm spre sfânt lăcașul Său, întru frica Sa (cf. Psalmi 5, 7)"¹⁸³. Cu acest îndemn de a se simți "acasă" în Casa Domnului, Prea Fericitul a subliniat rolul credinței în viața românilor din diaspora, fapt pe care un adevărat **apostolat social** nu-l poate ignora; această cerință fiind existențială sufletului românesc. De fapt aceasta poate fi și concluzia cu privire la activitatea Bisericii pentru întărirea unității de credință și simțire românească. Negreșit că înnoirile și unitatea din interior se reflectă și în exterior; la fel și preocupările ecumenice ale Bisericii. Așa cum este o legătură între unitatea din țară și cea din diaspora, tot astfel unitatea Europei nu poate fi privită în afara unității de credință; mai bine zis în afara preocupărilor manifestate din partea Bisericilor creștine pentru unitatea Europei a cărei cultură este construită pe înnoirea adusă lumii de Hristos și de propovăduirea Evangheliei Sale. Aceasta este "sabia Duhului" care a sfărâmat nu numai Imperiul Roman dar și "cortina de fier"; iar dacă va fi nevoie va sfărâma și "barierele" și "zidurile" mentalităților și ideologiilor celor care nu pot privi unitatea Europei în diversitatea ei confesională și culturală, adică în Hristos cel unul trăit de fiecare în specificitatea sa personală, culturală, lingvistică.*

3. Pe tărâm ecumenic. Apostolatul social vizează de asemenea și dialogul Bisericii noastre cu alte Biserici și confesiuni creștine, fapt de altfel oglindit și de cuvintele Prea Fericitului Sale rostite cu prilejul vizitei la Vatican și în Italia, sau al vizitei în Germania, precum și cu prilejul unor consfătuiri ecumenice care au avut loc în țara noastră, al săptămânii pentru unitate creștină, al primirii unor oaspeți la Palatul patriarhal sau al participării Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la unele întruniri consfătuiri sau seminarii internaționale.

a. Dialogul cu Biserica Romei. Este știut faptul că Biserica noastră a fost prima care – ca semn al deschiderii sale spre dialogul cu romano-catolicismul – a acceptat vizita Sanctității Sale Ioan Paul al II-lea în România. Sanctitatea Sa, în cuvântul de întâmpinare a Prea Fericitului Sale la Roma, spunea: "*Am bucuria de a ura bun venit Prea Fericitului Patriarh Teoctist al României și distinșilor membri ai delegației care îl însoțesc în vizita la Roma, care începe astăzi. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist abia a sosit și am dorit ca vizita Prea Fericitului Sale să înceapă în cadrul acestei Audiențe Generale, în prezența multor credincioși veniți*

¹⁸³. *Ibidem*, p. 126-128.

din toate părțile... Actuala vizită este un act purificator al memoriilor noastre de diviziune, de confruntări, deseori aprinse de acțiuni și cuvinte care au condus la dureroase separări. Cu toate acestea, viitorul nu este un tunel întunecat și necunoscut. El este luminat deja de harul lui Dumnezeu; asupra lui lumina de viață dătătoare a Duhului Sfânt aruncă o rază mângâietoare. Această certitudine nu covârșește numai orice descumpănire umană, orice oboseală care de multe ori ne împiedică pașii; ea ne convinge întâi de toate că nimic nu este cu neputință la Dumnezeu și că dacă vom fi vrednici El ne va dăruii și darul deplinei unități."

Animat de această convingere – întărită mai ales de călduroasa primire de care s-a bucurat la București – Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea a și spus de ce a dorit ca această vizită a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist să înceapă cu Audiența Generală: *"Încredințez rugăciunilor voastre, iubiți credincioși, care sunteți prezenți aici, vizita la Roma a Prea Fericirii Sale Teoctist și îmi doresc din toată inima ca Prea Fericirea Sa să găsească în toți aceia cu care se va întâlni în numele meu aceleași sentimente cu care eu îl primesc astăzi. Fie ca aceste zile să contribuie la dialogul nostru, să hrănească speranțele noastre, să ne facă conștienți de ceea ce ne unește, de rădăcinile credinței comune, de patrimoniul nostru liturgic, de sfinții și mărturisitorii pe care îi avem în comun"*¹⁸⁴.

Negreșit Biserica noastră este percepută ca fiind deschisă dialogului nu numai pentru eforturile depuse după decembrie 1989, când – din păcate – s-au și ivit primele dificultăți ale continuării dialogului teologic dintre Bisericile Ortodoxe și Biserica Romei, datorate conflictelor cu greco-catolicii, cât mai ales strădaniilor depuse în perioada comunismului prin ecumenismul practic, promovat de Întâistătătorii Bisericii noastre în spiritul **apostolatului social**. Aceste rânduri se doresc a fi o "restaurare" a **apostolatului social** și o subliniere a faptului că datorită acestei filosofii sociale slujirea Bisericii noastre nu a ocolit calea dialogului cu celelalte Biserici, deși – paradoxal – reprezentanții acestora au arătat o anume "reținere", considerând sinceritatea Bisericii noastre de a sluji năzuințele de unitate creștină ca fiind o prefăcătorie sau o manifestare de moment. În acest sens sunt elocvente exprimările calomnioase greco-catolice și mai puțin romano-catolice din 1989 încoace, fapt care a creat o anumită uimire în rândurile ortodocșilor; tocmai cei cu care aveam un tezaur comun de credință s-au arătat cei mai "critici" la adresa Ortodoxiei! În ciuda acestei tensiuni Biserica Ortodoxă Română a căutat identificarea oricăror posibilități de dialog, deși cu ostentație i s-a refuzat această deschidere sinceră de a lămuri lucrurile în atmosferă de comuniune și nu de diferend calomnios. Dar vizita Papei Ioan Paul al II-lea a avut darul să arate întregii lumi că dialogul promovat de Ortodoxia românească nu este predominat de patimi și de ură; eventual amintirile neplăcute ale ortodocșilor vizavi de "ofensiva" catolicilor – mascată în special de căsătoriile mixte – mai determină pe unii să manifeste neîncredere în declarațiile Suveranului pontif. Cu toate acestea, când Sanctitatea Sa se afla la București, poporul ortodox – în special tinerii – au strigat: Unitate! Unitate! Ținând cont de aceste realități aprecierea Sanctității Sale exprimată la Roma vine să confirme realismul ecumenic promovat de Biserica noastră în spiritul **apostolatului social** – străbătut de un realism mărturisitor și

184. Cf. *Din grădina Maicii Domnului, în cetatea eternă*, p. 7-8.

martiric în același timp. Recunoașterea făcută de Papa Ioan Paul al II-lea încredințează Biserica noastră de faptul că Dumnezeu nu lasă ca nici o strădanie pentru unitatea creștină să fie uitată sau minimalizată.

La acest fapt se referă și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în răspunsul la cuvântul de întâmpinare a Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea: *"Încă din aceste prime clipe ale prezenței noastre aici ne copleșește sentimentul că pășim pe un loc sfințit de sângele miilor de martiri creștini din epoca persecuțiilor de la începuturile vieții Bisericii, între care la loc de mare cinste stau Sfinții Apostoli Petru și Pavel. Prin martiriul lor, toți acești mărturisitori ai lui Hristos au trecut din Cetatea Romei în Împărăția cea veșnică a lui Dumnezeu. Martirajul nu este însă doar o amintire a trecutului. El este prezent și în vremuri mai apropiate de zilele noastre, așa cum s-a întâmplat și cu milioanele de creștini martiri pentru credința lor, viețuitori în centrul și răsăritul Europei, aflați pentru multe decenii sub opresiunea unei ideologii fără Dumnezeu. Între aceștia și creștinii din România, aparținând diferitelor Biserici, și-au adus obolul lor de suferință și jertfă, încredințându-și viața lui Hristos, Cel ce ne făgăduiește răsplătă cerească, spunând: «Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați» (Matei 11, 28). Păstrând în inimile noastre modelul lor de curaj și jertfelnicie pentru Hristos, noi toți, slujitori și credincioși, constituim împreună noul popor ales al lui Dumnezeu, care ne aflăm aici, în acest loc binecuvântat, avem îndatorirea sfântă de a le urma exemplul și de a-L propovădui pe Hristos până la marginile pământului"*¹⁸⁵.

Vizita "ecumenică și pastorală" a Prea Fericitii Sale la Roma – care este *"și o împlinire a vizitei pe care Sanctitatea Sa a făcut-o Bisericii Ortodoxe Române"* în 1999 – s-a desfășurat sub auspiciile spiritului de reconciliere și al dialogului în Hristos. Altfel, cum am explica *"felul – cu totul impresionant – în care am făcut primii pași aici, în Cetatea Vaticanului, având înaintea ochilor minții primirea atât de călduroasă și în același timp măreață, pe care Sanctitatea Sa ne-a făcut-o astăzi, în mijlocul acelei mări de inimi înaripate de credință și dragoste creștină și dor arzător după unitate"?! –* părea să se întrebe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în cuvântul rostit la dineul oferit de Eminența Sa Cardinalul Kasper Walter, Președintele Consiliului Pontifical pentru Promovarea Unității Creștine. Pentru ca apoi să puncteze că scopul vizitei la Roma a delegației Bisericii Ortodoxe Române este de a reîncepe dialogul teologic: *"În acest loc binecuvântat de Dumnezeu și încărcat de atâta istorie, ne simțim ca și cum am fi în Betania în Casa Martei, a sorei sale Maria și a fratelui lor Lazăr. Cred că și pentru aceasta s-a ales ca loc al găzduirii noastre aici Domus Sanctae Marthae, edificat sub pontificatul și deci prin purtarea de grijă a Sanctității Sale. Ne facem părtași aici prieteniei lui Lazăr, credinței și devotamentului față de Cuvântul lui Dumnezeu arătate de Maria și desigur slujirii Martei. Ni se oferă toate acestea din dragoste în duhul comuniunii frățești. Minunat lucru este comuniunea și dăm slavă lui Dumnezeu că ne împărtășim atât de îmbelșugat de beneficiile ei! Dăm slavă lui Dumnezeu și totodată ne rugăm ca să ne ajute a dobândi și darul ei deplin. Pentru că bine știm, cu părere de rău o spunem, că nu am ajuns încă la deplina comu-*

185. † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. XIII, p. 62-63.

niune în adevărul de credință. Iată de ce parcă auzim aievea glasul Mântuitorului, Care prin Duhul Său, Cel ce pe toate le plinește, S-a adresat Martei, în casa ei, cu cuvintele «un lucru trebuie» (Luca 10, 42). Un lucru ne mai lipsește!... Însă conștientizarea a ceea ce lipsește ne face să simțim tot mai intens dorința de a plini lipsa. Iar dorința ne duce în fața lui Hristos, Înțelepciunea Tatălui Ceresc, Care cu milostivirea Sa, pe lângă cuvântul de mustrare, ne arată și calea de îndreptare. Calea este El, Fiul lui Dumnezeu, El Care a întemeiat o singură Biserică, trup tainic al Său, El Care S-a rugat stăruitor ca noi să fim una (Ioan, 17, 21)¹⁸⁶.

Apostolatul social a ajutat Biserica noastră – în anii în care "cortina de fier" separase Europa în două – să lupte pentru unitatea spirituală a bătrânului nostru continent, cultivând comuniunea dintre cei ce-L mărturiseau pe Hristos, în libertate și cei din "închisoarea cea de toate zilele" a regimului totalitar, dar și slujirea celorlași năzuințe ecumenice; Biserica noastră întotdeauna a fost convinsă că "unitatea izvorăște din iubirea lui Dumnezeu față de oameni. Dar concomitent, ea se întoarce tot ca iubire: iubire față de Dumnezeu verificată și întărită prin iubirea față de semenii. Nu putem trăi taina unității dacă nu-L iubim pe Dumnezeu și nu putem pretinde că iubim pe Dumnezeu dacă nu ne iubim semenii, căci «dacă cineva zice: Îl iubesc pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăște, mincinos este. Pentru că cel ce nu-și iubește fratele pe care-l vede, nu-L poate iubi pe Dumnezeu pe Care nu-L vede» (I Ioan 4, 20)" – cum sublinia Prea Fericitul Părinte Patriarh în cuvântul rostit în biserica "Sfânta Maria Transevere" din Roma, evocând primul mileniu de comuniune creștină. Adevărata slujire a Bisericii, închinată unității și comuniunii, nici o ideologie sau o opresiune totalitară nu o poate opri sau distruge. Acest adevăr, mărturisit de Vlădica Vartolomeu Stănescu și de Mitropolitul Nicolae Colan a fost din plin experimentat de Biserica noastră în anii comunismului: "Noi, cei ce venim din țările Europei Orientale, unde am trăit aproape o jumătate de veac sub teroarea unei dictaturi atee, putem adevăra că într-adevăr nici porțile iadului, ale celei mai crunte ideologii fără Dumnezeu, nu au putut distruge Biserica Mântuitorului nostru zidită pe piatra credinței mărturisite de Sfântul Apostol Petru: «Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu cel viu!» (Matei 16, 16). Catastrofală a fost pentru poporul român aplicarea – în viața socială – a percepțelor, acestei ideologii: temnițele s-au umplut de credincioși, lagărele de muncă forțată gemeau din pricina mulțimii deportaților condamnați la exterminare, iar societatea se simțea, între granițele țării, ca într-o uriașă închisoare. Dar cercetându-ne pe noi de sus, Mântuitorul nostru ne-a scos din robia babilonică a ideologiei ateiste. Și Biserica a renăscut, a înviat din cenușa și țărâna fiilor ei martiri"¹⁸⁷. Dacă **apostolatul social** n-ar fi exprimat convingerea sinceră a fiilor Bisericii noastre, slujitori și credincioși, oare s-ar mai fi scris în România pomelnicul "nespus de mare, nume de mărturisitori, ierarhi, preoți, profesori de Teologie, monahi și credincioși"?

Aceste jertfe, cărora se adaugă și cele ale tinerilor revoluționari căzuți în decembrie 1989 – cu care "a crescut numărul celor înscrși în rândul mărturisitorilor din martirologiul scris cu sânge de martiri în a doua jumătate a secolului

186. *Ibidem*, p. 65-66.

187. *Ibidem*, p. 69-70.

al XX-lea" – pot ajuta lumea de astăzi, de fapt întreaga Biserică a lui Hristos, să se realizeze unitatea lumii, "să poată înțelege, asemenea marelui dregător al reginei Candachia, sensul Scripturilor Mântuitorului, Care întru smerenia Lui S-a adus spre junghiere pentru viața și mântuirea tuturor (cf. Faptele Apostolilor 8, 27-35)"¹⁸⁸. Datorită acestor jertfe românii și-au păstrat credința vie; cu această credință sunt purtați astăzi prin țările Europei "de valorile necruțătoare ale vieții" românii care sunt nevoiți să emigreze, ducând "în suflet, ca pe o comoară de mare preț, modul de viațuire creștinească și legătura cu valorile învățaturii Sfintei Evanghelii" – spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh în biserica "Scala Coeli" din Roma, pusă la dispoziția Parohiei ortodoxe române din Cetatea eternă. Astfel, ei devin mesagerii – ca și în anii comunismului – credinței vii și mărturisitoare pentru care fiii Bisericii noastre au plătit cu nenumărate jertfe. Din păcate acestea nu sunt legate numai de trecut; ele ni se cer și astăzi. Slujirea Bisericii lui Hristos presupune aceste necurmăte jertfe; la acestea se referea și Prea Fericirea Sa cu prilejul vizitei la Institutul Pontifical Oriental "Pio Romeno" din Roma în octombrie 2002: "Referitor la relațiile Patriarhiei Române cu Vaticanul, în trecutul apropiat, am aici o mărturie vie în persoana Mons. Eléfterie Fortino, cu care ne cunoaștem de decenii și cu care ne-am întâlnit deseori la Roma și în România în cursul anilor grei pentru noi ai dictaturii (comuniste). Deși expuși unor nebănuite riscuri, totuși cu ajutorul lui Dumnezeu am făcut față greutăților vremurilor stabilind și promovând relații între Bisericile noastre. Am simțit uneori adevărarea cuvintelor psalmistului: «Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mângâiat» (Psalm 22, 4-5). Am slujit și am apărat Biserica, oriunde ne chema ea; pe unii în temnițele comuniste, pe alții în așa-zisa libertate, dar tot un fel de catacombe, impuse de regim prin interdicția de a desfășura activități bisericești în afara zidurilor sfintelor lăcașuri. A fost greu, a fost neimaginat de greu!"¹⁸⁹.

Jertfele trecutului ne dau putere pentru cele pe care trebuie să le aducem astăzi: "Așadar orice s-ar întâmpla între noi, oricâte necazuri și ispite ar interveni, ca ucenici ai Sfinților Apostoli se cuvine să ne iubim unii pe alții. Se cuvine să ne iubim cu acea dragoste cu care s-au iubit cei doi frați sfinți: Petru și Andrei!" Redescoperirea unității celor două Biserici – Ortodoxă și Romano-catolică – presupune, fără îndoială, încă multe jertfe și multe strădanii. În trecut acestea s-au datorat "cortinei de fier", iar acum acestea sunt cerute de truda comună pentru a dărâma "zidurile despărțitoare". Este dureros că românii aparținând "celor două străni" – cum spunea Mitropolitul Nicolae Bălan – nu găsesc căi de dialog pe măsura credinței lor, fapt care a făcut să apară adevărate "manifestări ale urii". Această durere este acutizată apoi și de faptul că mai ușor ne putem întâlni – ortodocșii și romano-catolicii din România – la Bari, la Roma, la Riva del Garda, sau în alte părți decât în țară, la Iași, la Sibiu, la Cluj sau la Baia Mare. Acest lucru ne face să vedem – spunea Înalt Prea Sfințitul Părinte Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei – ca fiind irosite multe dintre șansele noastre de reconciliere și de regăsire a drumului spre unitate. Biserica noastră, pentru a răspunde acestor deziderate de realizare a unității creștine, nu are nevoie de o

188. *Ibidem*, p. 71.

189. *Ibidem*, p. 89.

"reformă", cum încercau unii să acrediteze această idee, pentru că înțelege să urmeze *"drumul pe care l-au trasat marii noștri înaintași, marii Patriarhi ai creștinătății: Papa Paul al VI-lea și Patriarhul Athenagoras al Constantinopolului"*. De aceea *"ne simțim îndatorați să împlinim mereu sensul slujirii a tot ceea ce ajută la zidirea trupului lui Hristos, ca să ajungem la unitatea credinței, la maturitatea duhovnicească a bărbatului desăvârșit care a atins vârsta deplinătății lui Hristos (cf. Efeseni 4, 12-13)"*¹⁹⁰.

Apostolatul social înseamnă însă și o responsabilă asumare a greșelilor trecutului nu în sensul unei autovictimizări, cât pentru a evita ca aceste scăderi să se repete în viitor, iar analiza lor să ducă la identificarea și remedierea unor lipsuri. Studenților amintitului institut, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist le spunea: *"Vi se prezintă pentru alegere modele de virtute, de credință, de slujire, de omnie, de purtare irenică, ecumenică. De la noi să nu luați ceea ce vi se pare că stânjenește libertatea în Hristos, că răcește dragostea creștinească între noi, că taie elanul devotamentului pentru slujirea Sfântului Altar în duhul iubirii jertfelnice care duce spre apropierea Bisericilor. Să nu luați de la noi ezitățile pe care uneori poate le avem, datorită perioadelor destul de grele prin care toți au trecut și trecem. Să nu luați spiritul de revanșă pe care împrejurări istorice l-au inoculat în sufletele unora, întunecând lumina iubirii. Nu uitați că nu este bucurie mai mare în lume și mai cu seamă în Biserică decât bucuria împăcării și nu este dragoste mai mare decât să ne punem sufletul pentru aproapele nostru (cf. Ioan 15, 13)." Odată cu intrarea Europei într-o nouă perioadă a existenței sale, principiile **apostolatului social** al Bisericii noastre trebuie adaptate noului ecumenism spiritual, consacrat redescoperirii de către creștinii de pe *"bătrânul continent"* a valorilor evanghelice, care *"au fost puse ca pietre de temelie la fundamentele ipostazei spirituale europene de către Sinoadele ecumenice ale primului mileniu"*. Astfel **apostolatul social** poate ajuta Biserica noastră să-și aducă o importantă contribuție la redescoperirea ecumenității bisericești din primul mileniu: *"Jertfele și sacrificiile pentru păstrarea aceluiași cuget al credinței în cei o mie de ani de la Nașterea lui Hristos ne obligă să înțelegem datoria de a da mărturie comună spre unitatea văzută a Bisericii în condițiile dezvoltării științei, culturii și civilizației continentului nostru, năpădit de secularizare, din nefericire. Avem această datorie față de Sfinții Părinți ai Sfințelor Sinoade ecumenice, zugrăviți în spiritul celei mai veritabile îngemănări dintre credință și artă în renumita Bibliotecă Vaticană"*¹⁹¹.*

Tuturor strădaniilor pentru unitate creștină se adaugă binecuvântarea lui Dumnezeu. De aceea tot ce a fost rău în trecut – ca faptă, mentalitate sau atitudine – trebuie înlăturat și ceea ce este luminos și transfigurator pentru viața creștină trebuie continuat, mai ales dacă acest fapt slujește redescoperirii spiritualității primului mileniu. Față de această îndatorire creștină slujitorii și credincioșii Bisericii noastre nu pot fi indiferenți. Căile care duc spre unitate, deschise și bătătorite în deceniile trecute, nu pot fi abandonate. Dimpotrivă ele trebuie și mai mult fructificate în perspectiva refacerii unității spirituale și religioase a popoarelor

190. *Ibidem*, p. 90-91.

191. *Ibidem*, p. 91-93.

europene. Faptul că Biserica Romei a dăruit Bisericii Ortodoxe Române, ca de altfel și altor Biserici, sfinte moaște ale unor sfinți – multe dintre ele au fost înapoiate Bisericii de unde au fost luate de cruciații occidentali – este un semn al timpului pe care-l trăim că Dumnezeu ne vrea să fim una: *"Dumnezeu a deschis cerurile harului pentru noi, fiii Bisericii Ortodoxe Române! Sfintele moaște din Italia se îndreaptă și spre noi: de la Florența, moaștele Sfântului Ioan Gură de Aur, pe care le vom așeza în Sfânta Masă a viitoarei Catedrale patriarhale; de la Marsilia moaștele Sfântului Ioan Casian; de aici, astăzi, moaștele Sfântului Ierarh Silvestru, pentru mângâierea preoților și credincioșilor bisericii Sfântul Silvestru din București, iar în zilele ce vin, de la Milano, moaște ale Sfinților Ambrozie și Dionisie. Se adeverește cuvântul Scripturii că «celui ce are» credință «i se va mai da și-i va prisosi» (Matei 25, 29) – spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în bazilica "Sf. Ioan Lateran" din Roma, la 11 octombrie 2002. "Dăm mărturie lui Dumnezeu că în România se întâlnesc sfinte moaște chiar în aceste zile, din Orient și Occident, ca vestitoare ale unității creștine ce va să fie, pentru care ne rugăm, și ale luptei celei bune împotriva păcatului și a ispitelor secularizării". Recunoștința pentru acest dar al Bisericii Romei "va fi și un imbold pentru a ne strădui cu mai multă sârguință să apropiem Bisericile noastre întru nădejdea ajutorului și lucrării Duhului Sfânt ca unitatea, atât de dorită de Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos și atât de necesară propovăduirii noastre, să fie împlinită"¹⁹².*

Dacă Vlădica Vartolomeu Stănescu, pentru a cultiva spiritul unui constructiv apostolat, propunea înființarea unei catedre de **Îndrumări misionare** în Facultățile de Teologie, în zilele noastre – urmând aceleași chemări de a lega învățământul universitar teologic de viața și preocupările Bisericilor de refacere a unității creștine – Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist sublinia în cuvântul rostit în Capela Institutului Pontifical "Pio Romena": *"Una dintre cele mai urgente cerințe, socotim noi, este promovarea ecumenismului și a dialogului teologic . Considerăm că este necesar astăzi ca toate facultățile și secțiile de Teologie să țină seamă de cerințele dialogului și ecumenismului, în care Bisericile noastre sunt implicate să rămână active și să-și propună ca obiectiv informativ și țintă formativă, realizarea modelului de teolog deschis dialogului și pregătit pentru angajarea constructivă în vederea regăsirii unității creștine.*"

Nu se poate face Teologie pentru Teologie, înțeleasă ca demers abstract, rupt de viață. Mediul în care Teologia își verifică statutul de știință aplicată este viața Bisericii. Viața Bisericii dă viață Teologiei. De aceea, Teologia trebuie făcută conform principiilor științifice în Biserică, prin mijloacele ei harice și pentru Biserică. Întotdeauna Biserica și-a făcut o preocupare de căpătâi din înființarea, organizarea și susținerea instituțiilor de învățământ. În acestea și-a educat clerul și și-a format profesorii de mâine pentru a găsi în ei ajutor în aprofundarea învățaturii de credință și în exercitarea cât mai eficientă a misiunii interne și externe, conform cerințelor culturale ale vremii. Și prin Teologie Biserica s-a întrupat în istorie." Așadar, un autentic apostolat social nu poate trece cu vederea chemarea ceasului de față; actualitatea sa determină noi aprofundări teologice,

192. *Ibidem*, p. 98-99.

cum este cea a epiclezei – temă înscrisă pe agenda dialogului teologic dintre Ortodoxie și Romano-Catolicism. *"Dumnezeu să ne ajute să mergem și mai departe spre unitatea Bisericilor – spunea Prea Fericirea Sa, cu același prilej. Va fi o realizare mare în viața noastră pământească și o nespusă bucurie în ceruri. Dacă nu ne vom învrednici noi să repurtăm biruința totală împotriva separării, atunci vom încredința prin sacru testament laurii acestei biruințe generațiilor de după noi, tinerilor; căci tinerii vin întotdeauna cu idealul lor, cu deschiderea lor, cu posibilități noi de a întui poate mai bine cele ce se cuvin a fi făcute pentru unitate. Pentru aceasta rugăm pe Domnul nostru Iisus Hristos să dăruiască Bisericii Sale tineri teologi, înflăcărați de idealul unității, îndrăzneți în cele noi, dar cu respect evlavios pentru moștenirea liturgică primită ca neprețuită comoară de la Sfinții Părinți apuseni și răsăriteni din primul mileniu"*¹⁹³.

Dialogul dintre Ortodoxie și Romano-catolicism nu poate să nu țină cont de faptul că această perioadă a globalizării impune Bisericilor creștine – care se *"confruntă astăzi cu probleme noi față de trecut, ceea ce presupune găsirea de noi forme de mărturisire, pentru ca mesajul Evangheliei lui Hristos în lumea contemporană să fie auzit, urmat și trăit"* – o redescoperire a valorilor tradiționale, religioase și morale; numai așa vor putea stopa *"promovarea de pseudo-valori, adesea contrare Evangheliei", "indiferentismul religios ori încercarea de a scoate credința religioasă din sfera publică și a o transforma într-o chestiune privată, individuală"*. Redescoperirea tezaurului comun al primului mileniu creștin are așadar un scop precis misionar: Apărarea credinței în Hristos, *"cel mai adesea înlocuită prin alte sisteme de credință, de multe ori sincretiste, care încearcă să satisfacă preocupările speciale ale unor indivizi sau grupuri. Pe plan social, fenomenul de globalizare se face simțit tot mai acut, în special în țările eliberate de sub jugul comunist."* În țările europene în special *"valorile ce ne definesc și care și-au dovedit valabilitatea de-a lungul istoriei noastre bimilenare sunt amenințate, ori supuse astăzi unor atacuri și perfide relativizări. În acest context, numărul celor care trăiesc sub pragul sărăciei continuă să crească într-un mod alarmant. Mai mult ca în trecut, poporul așteaptă astăzi ca Biserica să-și spună cuvântul și în aceste probleme și să facă lumii cunoscute valorile Evangheliei lui Hristos, în confruntarea cu noile provocări ale lumii de astăzi"*¹⁹⁴.

Așa cum spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist cu prilejul întrevederii cu Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea la Palatul apostolic, Biserica Ortodoxă Română este deopotrivă preocupată – după perioada totalitarismului ateu – de *"redescoperirea și punerea în practică a misiunii creștine în societatea de astăzi și în mod deosebit, (de) catehizarea propriilor credincioși printr-o educație și participare activă și conștientă la viața liturgică și socială a Bisericii"*, dar și de solidarizarea cu toate Bisericile creștine în lupta lor cu efectele nedorite și dezastruoase din punct de vedere spiritual ale globalizării: *"În plan misionar, am devenit cu toții conștienți că aceste noi realități nu confruntă numai o singură Biserică sau confesiune creștină, ci pe toți creștinii, în egală măsură. În consecință, dacă în trecut accentul în misiune se punea pe promovarea și apărarea identității*

193. *Ibidem*, p. 100-101 și 103.

194. *Ibidem*, p. 105.

confesionale, astăzi apare tot mai clar și nevoia unei mărturii comune a tuturor creștinilor. Dacă, în perioada comunistă, Bisericile au fost capabile să-și unească de multe ori eforturile pentru a supraviețui, cu atât mai mult astăzi unitatea în mărturisirea Evangheliei lui Hristos devine o necesitate pentru a avea impactul dorit în societate și pentru ca «lumea să creadă» (Ioan 17, 21). Pe baza acestor considerente, printre multe altele, Biserica noastră a rămas fidelă deschiderii ecumenice și colaborării intercreștine, vizând redescoperirea unității tuturor creștinilor".

În acest context, întreruperea dialogului ortodoxo-romano-catolic nu face decât să complice situația, dacă ținem cont de faptul că "duhul contemporan al globalizării și al competiției de piață se manifestă adesea și în relațiile intercreștine. Fără a ține seama de existența unor Biserici locale, care în vremuri de persecuții grele au ținut aprinsă flacăra credinței prin sacrificii, grupuri de preținși «evangheliști» ne-au invadat credincioșii, considerând aceste teritorii «viduri spirituale» sau «terenuri de misiune» (terra missionis), unde Evanghelia nu a fost predicată. Astfel de atitudini – arată Prea Fericirea Sa – ne-au produs firesc multă frustrare și durere. Speranța într-un ajutor din partea Bisericilor din țările libere pentru revigorarea misiunii și întărirea Bisericilor locale din aceste teritorii s-a transformat în scurt timp în deziluzie, confuzie, neîncredere și atitudini sporadice antiecumene. Bisericile istorice ale locului s-au văzut confruntate cu tactici de competiție neloială, cu structuri ecleziastice paralele, fondate chiar de către unele Biserici de la care se așteaptă ajutor reciproc." În acest sens, Biserica Română unită cu Roma este exemplul cel mai dureros, întrucât nu este doar reînființarea vechii Biserici greco-catolice, cât "catolicizarea" celor care în trecut au primit "unirea" cu Roma. Din acest motiv întreruperea dialogului teologic – datorat în mare parte reînființării Bisericilor greco-catolice, expresie a neloialității Bisericii Romei față de ecumenicitatea Bisericii lui Hristos – este o grea încercare pentru Bisericile Ortodoxe; ele consideră vinovată de acest impas Biserica Romei, care s-a asociat acelor grupări creștine ce declară fostele țări comuniste, majoritar ortodoxe, (Rusia și Ucraina, România, Serbia și altele) ca fiind "terra missionis".

"În ciuda acestor realități dureroase, Biserica Ortodoxă Română a rămas credincioasă colaborării intercreștine și continuă să-și aducă contribuția sa specifică la eforturile de dialog ecumenic bilateral și multilateral", în primul rând cu Biserica Romei, stabilind – "ca o prioritate în promovarea misiunii ei ecumenice" – unele principii: "Mărturisirea lui Hristos este legată ființial de însăși apartenența la Trupul Bisericii și de identitatea creștinului ca pnevματοfor; templu al Duhului Sfânt. Împărtășirea de harul Duhului Sfânt și încorporarea în Trupul lui Hristos, prin Sfintele Taine, fac din creștin un «mărturisitor» (Faptele Apostolilor 1, 8). În Simbolul de credință niceo-constantinopolitan – sinteza expresiei ecumenice a credinței creștine – mărturisirea despre Biserică: «Cred într-una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică» este la fel de importantă ca și mărturisirile cuprinse în celelalte articole ale Crezului. De aceea, lucrarea noastră în direcția realizării unității plenare a Bisericii este o vocație și o îndatorire a noastră, a tuturor, împreună și a fiecăruia în parte. Mărturia creștină comună autentică evită orice manifestări evidente sau ascunse de prozelitism ori com-

petiție confesională neloială. Prozelitismul este contra-mărturie și trebuie să fie denunțat ca atare, în toate împrejurările. Documentele elaborate în context intercreștin asupra prozelitismului sunt cât se poate de edificatoare; rămâne doar ca ele să fie aplicate în contextul realităților de astăzi și în duh irenic (sunt numeroase documentele pe această temă elaborate în contextul relațiilor ecumenice, documente care pentru Biserica noastră au rămas adevărate repere de cooperare ecumenică intercreștină).

Misiunea într-un anumit context revine Bisericii locale, ca expresie a sobornicității Bisericii universale. Alte Biserici din alte locuri sunt binevenite să ajute în activitatea misionară a Bisericii locale, doar alături și în deplină cooperare cu Biserica locului. Acest principiu convergent adoptat în contextul dialogului ecumenic are pentru Bisericile istorice tradiționale, cum sunt Biserica Romano-Catolică și Bisericile Ortodoxe, un caracter și mai prominent, întrucât este întărit și de canoanele Bisericii nedespărțite ale primului mileniu. Principiul «teritoriului canonic», izvorât nu atât din dorințe pur legaliste pentru a soluționa o problemă istorică temporară, ci dintr-un fundament profund eclesiologic, are aceeași valabilitate și importanță și astăzi (cf. Canonului 35 apostolic; Canonul 2 al Sinodului II ecumenic; Canonul 8 al Sinodului III ecumenic; Canonul 4 al Sinodului VI ecumenic etc.). Denunțarea prozelitismului și a competiției confesionale neloiale nu îngrădește libertatea religioasă și de conștiință a persoanei, așa cum este ea înscrisă în «Declarația universală a drepturilor omului», ci din contră, o afirmă.

*Mărturia comună și relațiile intercreștine frățești sunt un adevărat act de chenoază. Acestea implică eforturi de vindecare reciprocă a rănilor trecutului și de înstaurare a relațiilor pe baze noi, ce țin seama de epoca în care trăim, relații ce se circumscriu doar dialogului sincer deschis între persoanele și comunitățile ce doresc întemeierea unor asemenea relații ecumenice noi¹⁹⁵. Postularea unor asemenea principii privind "instaurarea" pe baze noi a relațiilor ecumenice și în primul rând a dialogului dintre Biserica Romei și Bisericile Ortodoxe din partea Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române marchează o culme care încununează nenumăratele strădanii pentru unitate creștină ale Bisericii noastre, depuse de ierarhii, teologii, slujitorii și credincioșii ortodocși români în spiritul slujirii misionare și a mărturiei jertfelnice a **apostolatului social**. Or, aceste "baze noi" presupun și o redescoperire a ceea ce a însemnat din punct de vedere acest apostolat, așa cum se anunță de altfel și în **Declarația comună**, semnată de Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist: "Întâlnirea noastră de astăzi (12 octombrie 2002, n.n.) reînnoiește angajamentul de a ne ruga și lucra pentru a ajunge la unitatea vizibilă deplină a tuturor ucenicilor lui Hristos. Scopul și dorința noastră arzătoare o constituie comuniunea deplină care nu este absorbire, ci comuniune în adevăr și în dragoste. Această cale este ireversibilă, pentru care nu există alternativă: este calea Bisericii...*

Întâlnirea noastră trebuie să fie considerată ca un exemplu: frații trebuie să se regăsească pentru a se împăca, pentru a medita împreună, pentru a descoperi mijloacele prin care să ajungă la înțelegere, pentru a-și expune și explica argumentele unii altora...

195. *Ibidem*, p. 104-109.

Relațiile noastre trebuie să fie oglinda comuniunii adevărate și profunde în Hristos, comuniune care fără să fie deplină există deja între noi. Recunoaștem, de fapt, cu bucurie că avem împreună Tradiția Bisericii nedespărțite, centrată pe Taina Euharistiei despre care dau mărturie sfinții pe care îi avem în comun în calendarele noastre. Pe de altă parte, numeroșii mărturisitori ai credinței în vremurile de opresiune și de persecuție din secolul ce s-a scurs, care au demonstrat fidelitatea lor față de Hristos, sunt un germene de speranță în dificultățile actuale...

În dezvoltarea relațiilor noastre, începând cu Conferințele panortodoxe și cu Conciliul II Vatican, am fost martorii unei promițătoare apropieri între Răsărit și Apus, bazată pe rugăciune, pe dialogul în dragoste și în adevăr, apropiere atât de bogată în momente de profundă comuniune. De aceea, privim cu îngrijorare dificultățile prin care trece, în perioada actuală, Comisia Mixtă Internațională pentru Dialogul Teologic între Biserica (Romano-)Catholică și Biserica Ortodoxă și cu ocazia întâlnirii noastre de acum ne exprimăm dorința de a nu se neglija orice inițiativă pentru a reactiva dialogul teologic și pentru a relansa activitatea comisiei. Avem această datorie pentru că dialogul teologic va face să devină mai puternică afirmarea voinței noastre de a adânci comuniunea, în fața situației actuale de diviziune"; Europa are nevoie de unitatea creștinilor și de "bogăția culturală creată de creștinism".

*Din aceste motive "Biserica Ortodoxă Română – centru de întâlnire și de schimburi între tradițiile bogate slave și bizantine ale Răsăritului – și Biserica Romei, care în componența sa latină exprimă vocea occidentală a unicei Biserici a lui Hristos, trebuie să contribuie împreună la o misiune care caracterizează cel de al treilea mileniu. După expresia tradițională și așa de frumoasă, Bisericilor locale le place să se numească Biserici surori. Deschiderea spre această dimensiune înseamnă o colaborare pentru a reda Europei ethosul său cel mai profund și chipul său autentic uman"¹⁹⁶. Dacă ținem cont că la București și la Vatican au fost semnate **Declarații comune** de Întâistătătorii celor două Biserici – a Romei și a României – putem cu ușurință înțelege că dialogul dintre ortodocșii români și frații lor romano-catolici a fost deja așezat pe baze noi; "printr-un dialog sincer, trebuie să se depășească (toate) conflictele, neînțelegerile și suspiciunile apărute în trecut – mare parte datorate uniției, n.n. – pentru ca în această perioadă decisivă a istoriei lor, creștinii din România să poată fi mărturisitori ai păcii și reconcilierii"¹⁹⁷.*

Nu putem să nu vedem în aceste binecuvântate roduri ale dialogului Bisericii noastre cu Biserica Romei lucrarea lui Dumnezeu, Care a răsplătit strădaniile trecute și a deschis drumul reconcilierii în contextul Europei reunite și din punct de vedere religios, așa cum se exprima Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în domul catolic din München: "Trebuie susținut acest ecumenism în continuare, deoarece s-a dovedit a fi izvorător de acțiuni benefice și de înfrățire a inimilor. Această reînviere prin ecumenism a reîncreștinării Europei, așa cum a fost în primul mileniu, ne umple inimile de bucurie. Iată, împreună, noi cei din România, cu românii de aici și cu gazdele noastre atât de ospitaliere, Biserica Romano-Ca-

196. *Ibidem*, p. 110-113.

197. *Ibidem*, p. 111.

tolică și Biserica Evanghelică din această țară, putem realiza în mic, în această catedrală istorică, spiritul creștin al Europei, pentru că Europa trebuie să-și afle rădăcinile ei creștine"¹⁹⁸. Această unitate a Europei presupune o reciprocitate a iubirii dintre creștinii celor trei confesiuni; "bucuria pe care o trăim cu toții în această seară binecuvântată de Dumnezeu este o icoană a ospitalității avramice pe care românii au arătat-o, îndeosebi în Transilvania, față de frații și surorile lor de credință catolică și protestantă grăitori în limba lui Goethe și Schiller. Iar această dragoste a românilor pentru germanii așezați de veacuri în România a găsit un corespondent pe măsură în ospitalitatea credincioșilor Bisericilor din Germania, pe care le reprezentați (dumneavoastră) cei care le-au oferit lăcașuri de cult și sprijin neprețuit în vremuri de început și deseori de încercare, atât credincioșilor și clerului, cât și ierarhului lor, Înalt Prea Sfințitul Serafim"¹⁹⁹.

Reciprocitatea iubirii este rodnică și înnoitoare. De aceea începutul noului secol și al noului mileniu de viață creștină "înseamnă și un nou început pe drumul nostru comun către o simfonie a Bisericilor și popoarelor europene". Mai ales dacă privim această Europă unită ca fiind noul context în care "Bisericile noastre, fiecare în parte și toate împreună, au mandatul pe care Hristos Iisus Domnul și Mântuitorul nostru ni l-a încredințat, de a lucra în așa fel încât «lumea să creadă» (Ioan 17, 21). Doar mărturia creștină comună are sorți de izbândă într-o lume tot mai îndepărtată de Dumnezeu – Izvorul a toată facerea de bine – în care oamenii se înstrăinează unii de ceilalți și nu-L mai au pe Dumnezeu în centrul existenței lor personale sau sociale. Dacă ne amintim – și se cuvine să ne amintim – de faptul că Europa a fost creștină în vremea când Biserica lui Hristos era una și în manifestarea ei vizibilă, atunci trebuie să resimțim responsabilitatea ce ne stă înaintea pentru a fi din nou promotorii unei noi înduhovniciri a continentului european pe care Dumnezeu ne-a așezat pe unul lângă celălalt, potrivit înțelepciunii Sale dumnezeiești și pentru rațiuni doar de El știute"²⁰⁰. Or, în acest context Biserica noastră – potrivit principiilor ecumenice ale **apostolatului social** – nu poate să nu promoveze dialogul și cu Bisericile protestante, în primul rând cu Biserica Evanghelică din Germania, cu care încă din anii '70 are un fructuos dialog teologic. Cum spuneam, volumul XIII din *Pe treptele slujirii creștine* este un volum simbolic pentru că oglindește și acest dialog al Bisericii noastre.

b. Dialogul cu Biserica Evanghelică din Germania. Ca și în dialogul cu romano-catolicii, având conștiința că "noi, românii, suntem singurul popor ortodox care își trage rădăcinile din cultura și civilizația romană, care constituie alături de filosofia greacă și credința creștină unul din pilonii Europei moderne", ne afirmăm întotdeauna vocația de sprijinitori ai unității europene; chiar și prin situația noastră geografică "la întretăierea dintre Răsărit și Apus, noi regăsim în aceasta chemarea noastră europeană" – afirma Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în cuvântul rostit la Primăria orașului München, cu prilejul vizitei pastoral-misionare și ecumenice în Germania în ziua de 8 mai 2003²⁰¹. Însăși Exce-

198. *Ibidem*, p. 150.

199. *Ibidem*, p. 151-152.

200. *Ibidem*, p. 152.

201. *Ibidem*, p. 147.

lența Sa Episcopul Johannes Friedrich al Bisericii Evanghelice din München remarca faptul că *"teologia, cultura și țara românească alcătuiesc o sinteză între Est și Vest"*. Încât nu este ceva forțat din partea Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române să declare că îmbrățișează ideea *"că Europa nouă trebuie să se întindă nu numai către Est, dar și către Vest"*²⁰², adică influența Ortodoxiei trebuie să se resimtă din ce în ce mai benefic în Occident; un prim pas l-a constituit filosofia creștină rusă în secolele al XIX-lea și al XX-lea, dar și contactele care n-au ținut cont de "cortina de fier" și au prilejuit exprimarea *"respectului fraților noștri creștini din Bisericile din Europa, divizată pe atunci, față de cuvântul și prezența fraților creștini de dincolo de cortina de fier"*²⁰³.

La acest dialog, Biserica Ortodoxă Română vine cu conștiința că dacă în trecut nu au putut exista opreliști, în ciuda îngrădirilor practicate de "lagărul comunist", cu atât mai mult acum, într-o Europă din ce în ce mai unită *"avem datoria să depunem eforturi pentru regăsirea rădăcinilor ei creștine și să sprijinim renașterea valorilor biblice în structurile europene. Numai o renaștere economică, politică sau tehnologică nu ar fi de ajuns. Mărturisesc despre aceasta tinerii din toată lumea, care așteaptă de la Biserici și de la societate sprijin, ajutor și întărire în acest sens"*. O Biserică creștină cu o tradiție bimilenară cum este Biserica lui Hristos din România nu a ezitat în anii grei ai comunismului să intre *"adeseori în contact cu alte credințe și tradiții religioase, ceea ce a constituit motivația pentru angajamentul ei în ecumenismul secolului al XX-lea. Ea a păzit cu sfințenie unitatea de credință, de cult și de spiritualitate cu întreaga Ortodoxie. Această unitate păstrată cu consecvență în trecut se cere afirmată cu și mai multă vigoare în zilele noastre când relațiile interconfesionale și interreligioase se dezvoltă pe o scară din ce în ce mai mare"*. Mai mult, pentru Biserica noastră această deschidere spre dialogul cu Bisericile protestante este susținută și de experiența trăită mai ales în Transilvania, încă din secolul al XVI-lea: *"La Sibiu, în anul 1544 apărea Catehismul în limba română, iar în 1582 Palia de la Orăștie, tipărită de asemenea în limba română, ca urmare a înrăuririi Reformei, prezentă și în Transilvania. Vă rog să observați cât de aproape ne aflăm în anii aceia de Reforma lui Luther"* – spune Prea Fericirea Sa în cuvântul rostit cu prilejul întâlnirii cu membrii Senatului Universității "Ludwig Maximilian" din München²⁰⁴.

Dialogul cu Biserica Evanghelică poate fi circumscris celor trei nivele ale angajamentului ecumenic al Bisericii noastre: național, european și mondial, întrucât Biserica noastră are relații bune cu Biserica Evanghelică atât în țară cât și la nivel european în cadrul KEK sau mondial prin Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Referindu-se la aceste aspecte, Prea Fericirea Sa spunea: *"În perioada diktaturii comuniste (1948-1989) s-a dezvoltat în România un ecumenism sub cruce, prin întâlniri între șefii de culte și prin conferințe teologice interconfesionale, între institutele teologice ortodoxe, romano-catolice, protestante, cu participarea profesorilor, ierarhilor și conducătorilor confesiunilor religioase. Reluarea acestor conferințe pe o bază nouă este o cerință majoră pentru promovarea ecu-*

202 *Ibidem*, p. 158.

203. *Ibidem*, p. 157.

204. *Ibidem*, p. 158-159.

menismului local din România, inaugurat de principiile teologice comune și răspunzând exigențelor actuale ale lumii." Această înnoire s-a concretizat prin constituirea după 1990 a **Asociației Ecumenice a Bisericilor din România (AIDRom)** din care fac parte: Biserica Ortodoxă Română, Biserica Evanghelică Sibiu, Biserica Lutherană C. A., Biserica Reformată și Biserica Armeană Apostolică; a **Societății Biblice Interconfesionale**, în mai 1992, din care fac parte 12 Biserici și confesiuni din România, dar și a **Comisiei Române pentru Istorie Eclesiastică Comparată**, înființată în 1980. Datorită slujirii ei călăuzită de principiile apostolatului social, Biserica Ortodoxă Română "aduce în Europa istoria ei plină de suferință, de jertfe și de martiri pentru credință", legată de "trăirea vie a credinței ortodoxe în comuniune. Nici o instituție europeană sau mondială nu se poate substitui Bisericilor, a căror lucrare este de permanentă îmbunătățire a omului, de desăvârșire și chiar de îndumnezeire a lui. Acestea sunt obiectivele ecumenismului european din punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe Române." La nivel european se înscrie și dialogul Bisericii noastre cu Biserica Evanghelică din Germania: "Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Biserica Evanghelică din Germania (EKD)" – pe lângă "îndelungatele schimburi de profesori și de studenți, de ajutorul și sprijinul excepțional pe care Biserica Ortodoxă Română l-a primit din partea EKD cu multe prilejuri și pentru care țin să mulțumesc acestei Biserici și cu acest prilej din toată inima" – cuprind și "cel mai substanțial dialog teologic", început încă din 1979. Este cel mai fructuos dialog teologic al Bisericii noastre "prin care s-a ajuns la considerabile puncte de convergență cu privire la doctrina și viața spirituală a acestor două Biserici. În noiembrie 2002 s-au desfășurat la Cluj lucrările celei de-a zecea întruniri de dialog a Comisiilor EKD și BOR, care au dezbătut împreună tema: «Biserica cea una a lui Hristos și pluralitatea Bisericilor de astăzi». În **Declarația finală** adoptată la această întrunire s-a arătat că sunt încă multe aspecte (legate) de diferența cu privire la ecleziologia celor două Biserici, dar în același timp aceste două Biserici consideră prin acest dialog ca fiind într-o comuniune (Gemeinschaft) de dialog și rugăciune, lucrând împreună la refacerea unității depline de credință, singura capabilă să permită comuniunea euharistică între aceste Biserici. Relațiile dintre BOR și EKD sunt pentru noi un exemplu de dialog și cooperare între cele două Biserici, una ortodoxă din Europa de Răsărit, cealaltă evanghelică din Europa de Apus, pe calea unei integrări europene depline"²⁰⁵.

Dialogul cu Biserica Evanghelică din Germania se constituie într-un bun argument de a dori o înnoire ecumenică și în cadrul dialogului cu Biserica Romano-Catolică cu care avem în comun moștenirea primului mileniu de viață și gândire creștină. Inaugurat la scurt timp după cel cu EKD, adică la începutul anului 1980, dialogul cu Biserica Romei – "în ciuda perioadei de criză pe care o traversează în ultimii ani și pe care dorim și ne străduim cu toții să o depășim cât mai repede – a reușit elaborarea unei viziuni comune în direcția unei teologii a comuniunii, recuperând în scurt timp mult din ceea ce a pierdut în mileniul al doilea. **Documentul de la Balamand** (Liban, 1993) consacră un vocabular ecumenic nou, care învederează o îndelung așteptată schimbare de înțelegere și ati-

205. *Ibidem*, p. 166-167.

*tudine*²⁰⁶. Cred că nu este o exagerare a sublinia faptul că dialogul BOR cu EKD este benefic Bisericii noastre în mod direct și indirect. Direct pentru că este "*cel mai substanțial dialog teologic*" al Bisericii noastre. Indirect pentru că a contribuit la îmbunătățirea relațiilor Bisericii noastre cu Biserica Romano-Catolică, mai ales în normalizarea raporturilor cu Biserica Română unită cu Roma (Greco-Catolică), așa cum arăta și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist: "*Menirea Bisericii este în primul rând aceea de a dăruii oamenilor dragostea lui Dumnezeu, de a-i apropia pe oameni de Dumnezeu și prin aceasta pe unii față de alții. În vederea împlinirii acestei misiuni divine, Bisericile trebuie să coopereze, nu să se ocolească sau să se critice una pe alta. Dacă relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici și comunități religioase din țară sunt în general bune, nu putem trece cu vederea că în dialogul pe plan local cu Biserica Greco-Catolică se impune, din partea ambelor părți, mai multă dragoste și înțelegere*"²⁰⁷.

4. Prezența Bisericii noastre în diferite întruniri ecumenice este ultimul aspect al **apostolatului social**, oglindit în volumul XIII din *Pe treptele slujirii creștine*. După cum arăta Prea Fericirea Sa în cuvântul rostit la întâlnirea cu membrii Senatului Universității "Ludwig Maximilian" din München, la 9 mai 2003, Biserica noastră "*a devenit membră a CEB, cu prilejul celei de-a treia Adunări Generale a acesteia de la New Delhi, în 1961*", fiind "*permanent prezentă în Comitetul Central și în Comitetul Executiv, în diferite comitete și comisii de lucru, precum și la nivelul personalului de la Geneva, unde Biserica Ortodoxă Română este reprezentată fără întrerupere de aproape 30 de ani. Lucrările și hotărârile CEB au fost urmărite și studiate cu mare interes, dar și cu spirit critic de către teologii ortodocși români.*

Pe parcursul ultimului deceniu al secolului trecut, am împărtășit și noi îngrijorarea celorlalți Întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe surori cu privire la evoluția discuțiilor din cadrul CEB. Sinodul Bisericii noastre a discutat la modul cel mai serios hotărârile întrunirii panortodoxe; la la Thessalonic, din primăvara anului 1998 cu privire la participarea Bisericilor Ortodoxe la lucrările Adunării Generale a CEB de la Harare (Zimbabwe) și a precizat că Biserica Ortodoxă Română împărtășește critica adusă Consiliului de la Geneva, dar că acele obiecții nu sunt suficiente pentru a putea duce la întreruperea cooperării noastre cu CEB. Biserica noastră a urmărit apoi cu atenție lucrările Comisiei speciale pentru studierea cooperării ortodoxe în cadrul CEB și s-a bucurat de rezultatele pozitive ale acestei comisii, prezentate Comitetului Central al CEB în luna august a anului trecut. Socotim că abordarea celor cinci teme pe care și le-a fixat Comisia specială nu s-a făcut cu nici un scop restrictiv, ci cu cea-mai profundă și serioasă dorință de promovare a ecumenismului actual. Spre exemplu, chestiunea rugăciunii în comun s-a pus – din punctul nostru de vedere – în primul rând pentru a medita împreună la ce înseamnă a ne ruga împreună Tatălui Ceresc. Adevărata preocupare a noastră a fost faptul că rugăciunea ecumenică riscă să stea mai mult sub influența unei agende politice decât spirituale. Rugăciunea în comun

206. *Ibidem*, p. 170.

207. *Ibidem*, p. 163.

este posibilă și chiar necesară, mai ales că nu ne rugăm suficient, dar această rugăciune nu se poate face oricum, ca nu cumva să ne fie spre osândă. Tocmai dezbaterile din cadrul Comisiei speciale și mai apoi receptarea **Raportului final** al acesteia de către unele cercuri eterodoxe au arătat pe deplin că încă nu ne cunoaștem suficient. Or, menirea organismelor ecumenice de tipul CEB este aceea ce a mijloci cunoașterea reciprocă tot mai profundă dintre Bisericile creștine, astfel că rolul acestor organizații ecumenice nu s-a încheiat încă." În concluzie, spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, "Biserica noastră este hotărâtă să continue cooperarea ei cu CEB în speranța că Bisericile vor ajunge să se cunoască și să se aprecieze tot mai mult apropiindu-se astfel unele de altele, pe calea refacerii unității depline ale" ²⁰⁸.

Toate aceste strădanii pentru afirmarea în contextul Mișcării ecumenice a "adevărurilor supreme ale vieții cer sacrificiu, cer răbdare, cer iubire și credință pentru a se întrupa în fapte". Experiența suferințelor îndurate de Biserica noastră în secolul trecut dă tărie glasului ei, arătând-o a fi o statornică slujitoare a sfințelilor adevăruri și în vreme de prigoană și în anii aceștia de libertate. Doar o singură schimbare a avut loc: Înțelesul **apostolatului social**, căruia i s-au pus restricții de către autoritățile comuniste, astăzi își recapătă dimensiunile pe care i le-au gândit Profesorul și apoi Mitropolitul Nicolae Colan și Vlădica Vartolomeu Stănescu: "în secolul trecut am întâmpinat și înfruntat multe furtuni, multe greutăți și încercări de împușinare a credinței în Dumnezeu, dar am dobândit în același timp, în mod dureros și o experiență pastorală aparte, de slujire a Bisericii și a credincioșilor cu totul specială" – declara Prea Fericirea Sa, cu prilejul recepției la Ambasada României din Berlin. "Cu nespus de mari eforturi, în deceniile de tristă amintire ale dictaturii, noi, cei din România, deși eram constrânși și întâlneam capcane la fiecare pas, la fiecare cuvânt, la fiecare atitudine, am trăit totuși adevărata valoare a psalmului frățietății." Impresionantele fapte ca și atitudinea tinerilor manifestate în timpul evenimentelor din decembrie 1989 "demonstrează că Biserica Ortodoxă Română și celelalte culte din România au așezat la inima tineretului, la inima credincioșilor în toată acea lungă perioadă de întuneric sufletesc, care părea aproape nesfârșită, cuvintele sfinte care au găsit un ecou puternic: «Adevărul vă va face liberi» (Ioan 8, 32)." Slujind acest adevăr al lui Dumnezeu și afirmându-l prin mărturisirea sa faptică, "în acea stare de suferință, îndurată cu rugăciune și răbdare, Biserica Ortodoxă Română a vegheat ca lumina din candela sufletelor fiilor ei să nu se stingă, iar acest adânc de credință a odrăslit florile primăvăratice ale vieții noastre bisericesti" ²⁰⁹, pe care le vedem răsărind în noul context ecumenic, datorat dorinței dar și strădaniei – uneori martirice – a întregii Ortodoxii de a se înduhovnici relațiile Bisericilor în cadrul CEB. Iar Biserica Ortodoxă Română are de spus în această privință un cuvânt care se bucură de autoritate în simfonia Ortodoxiei. Glasul ei este așteptat și ascultat de asemenea și la nivel ecumenic. Așa se face că în Germania "pre-tutindenii reprezentanți de stat și ai autorităților locale, precum și conducători ai celor două mari Biserici sau reprezentanții lor" au surprins pe Prea Fericitul

208. *Ibidem*, p. 168-170.

209. *Ibidem*, p. 214-215.

Părinte Patriarh Teoctist *"prin cunoștințele lor temeinice despre Ortodoxia românească"*.

În primul rând merită amintit *"faptul că primarul orașului Nürnberg, Dl. Ulrich Maly, a ținut o cuvântare în care a citat din cuvântările rostite la Roma și (din) Declarația comună pe care am semnat-o la Vatican în octombrie anul trecut împreună cu Papa Ioan Paul al II-lea, subliniind dinamismul Bisericii noastre și deschiderea ei față de problemele lumii contemporane. De altfel, am observat lucrul acesta și la reprezentanții Bisericii Romano-Catolice și (ai) Bisericii Evanghelice, la cel mai înalt nivel"*²¹⁰ – declara Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la conferința de presă ce a avut loc la Academia Catolică din Berlin, în ziua de 13 mai 2003. Asta demonstrează o dată în plus adevărul că glasul Bisericii noastre este ascultat, fiind apreciat ca un glas de unitate, adică o sinceră și fierbinte chemare adresată tuturor Bisericilor și creștinilor de a lua aminte la misiunea comună de a-L vesti pe Hristos și de a face pe oameni să înțeleagă că cel dintâi drept al lor este acela de a-L cunoaște pe Dumnezeu și de a trăi valorile izvorâte din adevărul lui Dumnezeu. *"Deși suntem diferiți în ceea ce privește formele de cult sau formele de exprimare ale aceleiași adevăr mântuitor dumnezeiesc, cu toții suntem purtătorii acestei lumini în lume. Omenirea n-a mai trăit o asemenea dramă cum trăiește în zilele noastre, când oamenii nu numai că se înstrăinează de Dumnezeu, dar se înstrăinează și unii față de alții. De aceea, apasă pe umerii noștri, ai tuturor, datoria de a aduce din tezaurul de credință și doctrină al învățăturii noastre, al învățăturii Mântuitorului Iisus Hristos această lumină și rază călăuzitoare pentru lumea de astăzi"*²¹¹ – spunea Prea Fericirea Sa la Adunarea anuală a Federației Eurodiaconia, găzduită în Palatul patriarhal, în ziua de 31 mai 2003.

"Ortodoxia, cum știți, pune mare preț pe valoarea tezaurului spiritual"; ea "nu poate rămâne nepăsătoare așa cum n-a fost niciodată indiferentă față de provocările timpului în istoria ei de două mii se ani. Asistăm astăzi la adânci transformări sociale, economice și politice, la o nouă ierarhizare a valorilor de mult consacrate. La orizontul nu prea îndepărtat se profilează, tot mai pronunțat chipul omului postmodern ale cărui concepții diferă în mare parte de felul în care lumea și valorile ei au fost percepute până de curând. În acest context globalizarea ne deschide nouă, slujitorilor Bisericii, noi perspective și responsabilități pentru împlinirea misiunii de vestire a Evangheliei păcii și înțelegerii între oameni și popoare" – spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la deschiderea celei de-a IX-a sesiuni a Adunării Interparlamentare a Ortodoxiei (AIO), cu tema "Globalizarea și Ortodoxia", care a avut loc la Palatul patriarhal, în ziua de 27 iunie 2002. În acest context al globalizării este evident că glasul Ortodoxiei nu poate lipsi, mai ales știut fiind faptul că *"Biserica Ortodoxă, între celelalte Biserici creștine, pe care le respectă deplin, acordă o mare valoare ființei umane și îl ridică pe om deasupra preocupărilor economice, politice, diplomatice și de tot felul pe care le presupune globalizarea în zilele noastre. Realitatea lumii de astăzi arată că globalizarea, care oferă largi posibilități de*

210. *Ibidem*, p. 219.

211. *Ibidem*, p. 260.

dezvoltare a științei, tehnologiei, descoperirilor în toate ramurile de activitate umană, lipsită însă de lumina dumnezeiască, de valoarea supremă care este Hristos, poate să aducă o mare primejdie omenirii, pe lângă cele în care se află acum. Există pericolul, în procesul de globalizare, ca omul, creat de Dumnezeu din iubire (...) cu rațiune, cu libertate de voință, de alegere și încununat de El «cu mărire și cu cinste», ca stăpân peste «lucrurile mâinilor Sale» (Psalm 8, 5-6), să fie manipulat și prin neascultare de Creatorul său să se abată de la calea dreptății și să-și folosească libertatea «drept acoperământ al răutății» (I Petru 2, 16), devenind «robul stricăciunii, al păcatului» (II Petru 2, 19)²¹².

Din aceste câteva spicuiuri din amintitul volum *Pe treptele slujirii creștine*, ne-am putut da cu ușurință seama de faptul că Biserica noastră de-a lungul secolului trecut și la începutul noului mileniu în care am pășit a fost călăuzită de o adevărată și profundă gândire socială, concretizată în principiile **apostolatului social**, care vizează deopotrivă slujirea sacramentală dar și pe cea diaconală sau filantropic-socială a Bisericii. Pentru împlinirea misiunii ei în lumea de astăzi – amenințată de un neoliberalism economic și o diluare, mai bine zis de o relativizare, cum spunea D. Drăghicescu la începutul secolului al XX-lea, a valorilor moral-religioase, de creșterea spiritului secular și a sentimentului indiferentismului religios – Biserica noastră nu poate ignora experiența trecutului ei, cu atât mai mult cu cât aceasta a fost dobândită în anii de opresiune comunistă. Nu trebuie ignorat faptul că multe dintre soluțiile adoptate față de cei care ieri declarau război Bisericii și credinței religioase pot fi de o nebănuită actualitate, nemaipunând în evidență faptul că trista experiență a Bisericilor din fostele state comuniste pot oferi mărturii concrete privind rolul credinței și a valorilor evanghelice în viața fiecărui om, mai ales în depășirea situațiilor de criză din ce în ce mai numeroase în această perioadă postmodernă. Totodată am vrut prin aceste rânduri să provoc pe tinerii teologi la o "reevaluare" a ceea ce a însemnat și înseamnă pentru slujirea Bisericii noastre **apostolatul social**, care nu poate fi privit doar ca o simplă umbrelă menită a apăra Biserica de furtuna comunistă. El a însemnat, negreșit, mai mult. Desigur că "*răul nu poate fi uitat*" și nici "*nu trebuie uitat*". Iar dacă **apostolatul social** are și părțile sale negative, ele trebuie înlăturate, astfel ca spiritul său autentic să fie reevaluat și valorificat în noul context postmodernist de care vorbește Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist – cel mai autorizat glas în această privință. **Apostolatul social** ca "*acțiune socială*," a Bisericii noastre trebuie să ne ajute a manifesta un autentic spirit critic, prin care să fie denunțate "*uitarea*" dar și "*indiferența publică*". Într-un cuvânt, autenticul **apostolat social**, așa cum l-au gândit cei care l-au elaborat după primul război mondial, trebuie să devină dintr-o formă de supraviețuire, dintr-o formă de "*îngrădire într-un gettoul liturgic*" o adevărată "*filosofie a educației, o acțiune socio-culturală*", o formă de slujire a Bisericii "*pentru promovarea sănătății publice*" – ca să folosim cuvintele Domnului profesor Adrian Neculau. Doctorul Ion Vianu crede "*că numai spunerea adevărului, a întregului adevăr ne-ar putea salva*"; "*stilul (auto) apărării, al asumării vinei va fi proba caracterului fiecăruia*"²¹³, iar Biserica

212. *Ibidem*, p. 301-303.

213. Adrian Neculau, *Memoria pierdută*, p. 170.

noastră a avut și are asemenea caractere, care sunt chemate astăzi să arate că nu putem gândi prezentul fără un trecut, dar nici nu putem accepta fără discernământ un trecut fără prezent.

Cel puțin în perspectiva sărbătorilor de la Mănăstirea Putna, putem să constatăm cu ușurință acest adevăr că nu putem croi un viitor pe un trecut fără prezent, adevăr mărturisit de altfel și de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la Forumul Național al Culturii, în ziua de 19 iunie 2002: *"Din deceniile de opreliște sunt cunoscute strădaniile Bisericii noastre Ortodoxe și ale celorlalte Biserici și culte din România pentru salvarea de la ruină a patrimoniului bisericesc... N-a existat un locaș de cult, chiar și dintre cele adăpostite în creierul munților, care să nu aibă o schelă, o scară proptită pe ziduri, osteneți prin care se vedea că cineva se îngrijea de întreținerea și repararea locașurilor de cult și de cultură".* În spiritul acestor preocupări, când Biserica era oprită "prin lege" să propovăduiască credința, să dea valoare cultului, să promoveze scrisul teologic, *"tocmai atunci slujitorii Bisericii s-au arătat mai activi, și-au făcut datoria cu mai mult zel, încât am putut, cum se știe, nu numai să conservăm patrimoniul nostru bisericesc, dar am reușit chiar să și construim biserici noi și să reclădim unele vechi și strălucite așezăminte mănăstirești, cum este de pildă Palatul domnesc al lui Ștefan cel Mare de la Mănăstirea Putna, pe care l-am construit – așa cum a fost – cu ajutorul unor reputați istorici, arhitecți și ingineri, care ne-au stat alături în toți acei ani"*²¹⁴. Pe lângă această preocupare de păstrare și chiar de sporire a patrimoniului cultural și teologic, Biserica a desfășurat și în trecut dar desfășoară și astăzi o activitate de asistență social-caritativă, organizând la unele mănăstiri adevărate locuri de tratament și odihnă pentru cler și credincioși, cum sunt cele de la Techirghiol, Cozia, Cheia, Sinaia, Bălătești și altele. Iar cât privește activitatea pastoral-misionară ea întotdeauna a fost închinată păstrării "patrimoniului sufletesc, care este credința noastră" și care în condițiile globalizării negreșit se cere mult intensificată și adaptată noilor cerințe, datorate amenințărilor venite din partea schimbărilor care au loc astăzi în lume. Să nu uităm – cum spunea Domnul profesor Adrian Neculau – că *"orice schimbare presupune o comparare între un «înainte» și un «după». Compararea atinge și identificarea circumstanțelor care au favorizat procesul, a cauzelor ce l-au produs. Timpul, de exemplu, constituie o condiție a schimbării și nu o cauză."* Așadar înnoirea Bisericii noastre prin reevaluarea reală și responsabilă a **apostolatului social** presupune această redescoperire a principiului patristic de a promova slujirea Bisericii care corespunde timpului în care îi este dat să-și împlinească misiunea de a vesti Evanghelia lui Hristos. Iar dacă acum lumea trăiește schimbarea produsă de globalizare, cu atât mai mult Biserica noastră străbună este chemată să-și evalueze slujirea ei misionară de dinainte de globalizare pentru a putea prognoza corect direcția în care trebuie să se orienteze slujirea ei. Ținând cont de universalismul Bisericii lui Hristos, globalizarea este o mare șansă pentru afirmarea unui autentic misionarism creștin. În acest sens, trebuie privită și partea pozitivă a schimbării: *"Înseamnă un proces de gândire, o stare de spirit, alegerea unui model, o decizie"*²¹⁵.

214. † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. XIII, p. 288-289.

215. Adrian Neculau, *Memoria pierdută*, p. 31 și 33.

Dacă nu se face această reevaluare a apostolatului Bisericii noastre, riscul de a se crea o falie în viața Bisericii noastre ce ar duce la repetarea unor nefericite schisme pe care le-a cunoscut Biserica africană, în timpul Sfântului Ciprian, la care se referea și Vlădica Vartolomeu Stănescu nu fără temeii, este mai mult decât evidentă.

Tocmai acest fapt face ca tot ceea ce s-a dobândit bun în această privință a afirmării unui autentic apostolat din partea Bisericii noastre să nu fie dat deoparte sau minimalizat. Aceasta ar însemna o pierdere irecuperabilă pentru Biserică dar și pentru credincioșii ei; ar fi lăsați la discreția *"diferitelor grupări sectare rătăcite de la dreapta credință și unele forme de așa-zisă cultură sau chiar de teologie autonomă, care nu-și are «izvorul» în Revelația divină, ci într-o învățătură bazată pe datele rațiunii omenești, ca de altfel și știința și tehnologia care se fac tot mai simțite astăzi în lume, rupte de valorile supreme și veșnice, dezvoltând individualismul, secularizarea etc"*²¹⁶. După anii de teroare comunistă acest fapt – de a desconsidera lucrurile bine înfăptuite doar pentru motivul că **apostolatul social** ar fi fost o "adaptare" la sistemul dictatorial comunist – nu ar aduce Bisericii decât pagubă duhovnicească. Nu trebuie să ne desolidarizăm de greșelile trecutului, însă nici nu putem privi totul în gri, adică nefăcând nici o diferență între ceea ce s-a înfăptuit cu jertfă și a dat tărie slujirii Bisericii și mărturisirii credinței în Hristos. O "rupere" în două a Bisericii printr-o artificială periodizare "înainte" și "după" 1989 este un act sinucigaș, întrucât greutăți au fost și în anii comunismului și ne confruntăm cu numeroase dificultăți și în acești ani ziși "de tranziție". A accentua faptul că Biserica a fost cu totul diferită "înainte de 1989", înseamnă a crea o imagine falsă despre Ortodoxia românească; și înainte de 1989 Biserica a dus *"o luptă aprigă pentru menținerea ființei Bisericii în limitele existente, pentru apărarea trupului văzut al Bisericii, adică pentru organizarea ei, a învățământului, (a) așezămintelor ei, de la parohie până la Patriarhie, pe care le-am păstrat așa cum le avem astăzi și pe care le-am dezvoltat. Încă de atunci, în sâmbure, erau prezente și aceste probleme sociale, dar multe dintre ele erau rezolvate de către preoții noștri zeloși, care aveau curajul să iasă dintre zidurile bisericii și să facă misiune. În acei ani ne-au ajutat mult și credincioșii, care veneau în număr foarte mare la mănăstiri și biserici, cu prilejul hramurilor, al zilelor sfinților ce erau în mod deosebit sărbătorite de Biserică. Se întreținea această atmosferă de evlavie prin conservarea valorilor sacre, prin organizarea muzeelor și a colecțiilor de artă bisericească. Toate acestea includeau în sine și componente de lucrare socială și culturală a Bisericii noastre.*

Așadar, noi am avut și în trecut, cum am spus, în sâmbure, aceste activități arăta Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la cel de-al doilea Seminar privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, organizat de Patriarhia Română în colaborare cu Organizația Internațională pentru Migrație. Acum le desfășurăm în libertate deplină. Și iată, suntem astăzi împreună și colaborăm, într-un parteneriat specific nouă, cu reprezentanții instituțiilor specializate, na-

216. † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. XIII, p. 289.

ționale și internaționale, nu numai în domeniul acesta, ci și în alte domenii. Biserica noastră este chemată acum să dezvolte tot mai mult asemenea lucrări²¹⁷. Și răspunde acestor chemări Biserica noastră drept slăvitoare, clădind pe temelia care a fost pusă la începutul secolului trecut, de către Vlădica Vartolomeu Stănescu, amplificată – cum am văzut – după unirea din 1918. Aceasta a însemnat o adevărată reînnoire a Bisericii în spiritul reînnoirii isihaste din care s-a adăpat și Cuviosul Paisie Velicicovschi, duh de înnoire pe care l-a resimțit și creștinătatea apuseană prin filosofia gânditorilor creștini ruși. Prin aceasta Biserica noastră nu a fost superioară altora, dar nici inferioară, cum încearcă unii să o califice. A fost pur și simplu la înălțimea celorlalte Biserici, aducându-și negreșit o contribuție specifică slujirii ei.

Unul din motivele care m-au determinat a scrie aceste câteva rânduri despre slujirea misionară a Bisericii noastre a fost lectura cărții Domnului profesor Adrian Neculau, **Memoria pierdută**, în care face o subliniere care m-a marcat sufletește: *"Din momentul alegerii temei de cercetare și până în cel al elaborării concluziilor, parcursul nostru biografic: formarea inițială, contextul cultural și ideologic în care am evoluat, influențele unor personalități, experiențele trăite, sistemul de relații interpersonale care ne-au marcat"*, își spune cuvântul. În ce mă privește, acest *"parcurs biografic"* mi-a fost determinat în mod hotărâtor de călăuzirea pe care am primit-o în anii de ucenicie de la Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Astfel, acest *"parcurs biografic"* m-a înscris între cei care au fost formați duhovnicește la *"Universitatea creștinismului social al Vlădicului Vartolomeu"*. Or, acest fapt m-a îndatorat să cercetez ce a însemnat **creștinismul social – apostolatul social** pentru slujirea misionară a Bisericii noastre; apariția volumului al XIII-lea din *Pe treptele slujirii creștine* mi-a prilejuit așternerea unei părți din ceea ce am reușit să încheg, într-o prezentare oarecum sistematică, prin această lucrare de apostolat, desfășurată de la făurirea unității noastre naționale până la reintegrarea țării noastre în structurile euro-atlantice și în Uniunea Europeană.

Nu mi-a lipsit în realizarea acestei "reconstrucții" acel parcurs sufletesc pe care-l presupune un asemenea travaliu, întrucât *"orice construcție este și o auto-construcție"*. De aceea am plecat *"de la implicarea afectivă la trezirea din uimire, la abandonarea unor structuri mentale și efortul de deschidere"*. A trebuit negreșit uneori să lupt cu o atavică *"rezistență la schimbare"*, având o puternică coloratură afectivă față de generațiile de slujitori interbelici, care aveau nu numai *"un mod de viață bazat pe relații de încredere, stabilitate, solidaritate inter-umană"*, cât și o puternică și lucrătoare conștiință misionară pe care din păcate nu le mai vedem la mulți dintre slujitorii Bisericii strămoșești de astăzi; personal niciodată nu am conștientizat că aș reuși să mă ridic la înălțimea vreunuia dintre ei. Mai mult decât atât, observ în jurul meu un anume "blocaj", pe care am încercat să-l văd în legătură cu *"șocul schimbării"* ce *"poate bloca inițiativele, paraliza acțiunea, deforma percepția corectă a evenimentelor în care individul este plasat"* – cum spune domnul profesor Adrian Neculau. Din această cauză acest

217. *Ibidem*, p. 308.

excurs teologic despre slujirea misionară a Bisericii este o încercare de a ieși din acest blocaj sufletesc.

Un alt motiv care m-a determinat să scriu aceste rânduri este o "*durere sufletească*" pe care am trăit-o în acești ani care au urmat evenimentelor din decembrie 1989: În literatura despre rezistența Bisericii în fața opreliștilor comuniste – pe care am citit-o – n-am găsit nici un rând despre "revolta" studenților de la Institutul Teologic de Grad Universitar din București, din octombrie 1973. Împlinirea a trei decenii de la acel eveniment nu m-a lăsat să nu-l evoc ca pe un moment important, care mi-a marcat viața de student și apoi de slujitor al Altarului strămoșesc. Nu voi reda pe larg evenimentul, ci vreau să spun doar atât că acea "revoltă" înscrie pe studenții teologi între cei dintâi care au dat semnalul că dictatura Ceaușescu va fi demolată de tinerii înșelați cu minciunile comuniste, întrucât între revendicările studenților teologi au fost și acelea privind dreptul la întruniri libere studențești în care să aibă loc dezbateri pe teme vizând rolul adevărilor de credință și al valorilor moral-religioase în afirmarea personalității umane. De asemenea a fost acuzată maniera discriminatorie în care erau tratați studenții teologi: Nu beneficiau de transport gratuit ca și ceilalți studenți, nu puteau solicita locuri în stațiunile de odihnă, nu puteau organiza manifestări culturale, nu puteau lua parte la concursurile studențești sau publica în revistele studențești despre credința și spiritualitatea creștină etc.

Între cei care au avut de-a face cu ofițerii securității – însoțiți de "delegația" Departamentului Cultelor – au fost Părintele profesor Tache Sterea – Facultatea de Teologie din București, Părintele profesor Alexandru M. Ioniță – Facultatea de Teologie din Constanța, Părintele protopop Vilie Doroșincă – Protopopiatul Iași II; din partea anului întâi au fost "convocați" pentru discuții câte un reprezentant al fiecărui seminar teologic de la București, Buzău, Craiova și Neamț. Urmărilor acestor anchetări au fost aproape ne semnificative din punct de vedere material. Însă duhovnicește ne-a inoculat un spirit de afrondă față de regimul comunist, care în lucrarea pastorală s-a oglindit printr-o jertfelnică dăruire pentru primenirea locașurilor de închinare dar și a sufletelor credincioșilor încredințați spre păstorie. După trei decenii pot spune că acel moment mi-a marcat profund conștiința de slujitor al Altarului străbun, care mi-a fost cultivată, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, la școala Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Prea Fericirea Sa mi-a oferit modelul viu de lucrare misionară: "*Mi-am slujit cu credință Biserica, am slujit mănăstirea unde am crescut de la 13 ani, am slujit și iubit preoții și credincioșii* – spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în cuvântul rostit în Biserica "Boteanu" din București, în ziua de 8 decembrie 2002. *Nu m-am aplecat la cei care aveau în mână puterea politică, dar aveam nevoie de ei în grija de restaurare a mănăstirilor și bisericilor. Aveam nevoie de ciment, de materiale de construcție, pe care nu le puteam procura de la firme particulare ca acum, pentru că nu existau, fiind obligat să intervin la unitățile de stat, stăruiind mult pentru aprobări. Pentru restaurarea mănăstirilor Putna, Dragomirna, Râșca, Slatina, Voroneț, Sucevița și altele a trebuit să le cercetez de mai multe ori, întâlnindu-mă acolo cu credincioșii, cu reprezentanții autorităților, mai ales cu specialiști de valoare în istorie, artă, arhitectură și construcții spre a obține*

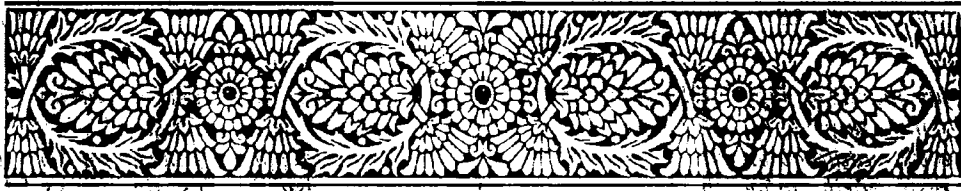
aprobările de rigoare. Și le-am obținut. Marele mitropolit de la Iași dinaintea mea – între anii 1956-1977 – și viitor patriarh al Bisericii noastre, dr. Iustin Moiescu, a avut atâta cutezanță încât a determinat statul să acorde sumele necesare pentru restaurările mănăstirilor, cunoscute ca monumente istorice bisericesti. Astfel, Revoluția din decembrie 1989 ne-a găsit, frații mei, cu mănăstirile și bisericile restaurate prin grija patriarhilor, a episcopilor, a preoților, a stareților de mănăstiri și a credincioșilor, pregătite pentru a întâmpina marea și sfânta libertate. Cu ei, cu credincioșii și cu înaintașii mei, vrednicii de pomenire patriarhii: Nicodim, Justinian și Iustin, am lucrat în toate deceniile acestea și iată, în cele din urmă Dumnezeu mi-a încredințat această misiune de slujitor și urmaș al lor"²¹⁸.

Scara de la Mănăstirea Sucevița cred că este cea mai frumoasă reprezentare a permanentului urcuș pe care slujirea Bisericii noastre l-a înregistrat cu fiecare generație. Este acel "urcuș spre Înviere", pe care adeseori îl evoca – în cuvântul său de îndrumare – Părintele Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria. Fără acest urcuș n-am putea înțelege slujirea misionară a Bisericii lui Hristos și nici permanenta noastră înălțare și transfigurare, pe care le împlinim în sufletele noastre cu ajutorul lui Dumnezeu; acest urcuș al lumii spre lumina cea neînserată a Împărăției lui Dumnezeu este slujirea misionară a Bisericii, care nu poate și nu trebuie uitată, întrucât prin ea – în ciuda tuturor adversităților – ne definim chemarea noastră de fii ai Părintelui ceresc.

Pr. Conf. Dr. VASILE NECHITĂ

218. † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, volumul XIII, p. 453-454.

DOCUMENTARE

II

VIZITA Î.P.S. DANIEL, MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI, ÎN FRANȚA

(28 ianuarie – 2 februarie 2005)*

1. Vizite la comunități ortodoxe românești.

Între 28 ianuarie și 2 februarie 2005, ÎPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, a fost invitat al ÎPS Iosif, Mitropolitul românilor ortodocși din Europa Occidentală și Meridională, la Paris și Limour, iar apoi (între 3-5 februarie), a participat la ședința anuală de lucru a Comitetului unit KEK – CCEE, adică al Conferinței Bisericilor Europene (KEK) și al Consiliului Conferințelor Episcopilor (catolici) din Europa (CCEE), care a avut loc la Chartres, lângă Paris. Acest Comitet este azi singura instanță creștină europeană care reprezintă toate Bisericile mari ale Europei în conlucrarea lor ecumenică.

Sâmbătă, dimineața, 29 ianuarie, ÎPS Mitropolit Daniel a vorbit, ca invitat al ÎPS Mitropolit Iosif, la Limour, unui grup de tineri despre iubire și libertate din punct de vedere ortodox, arătând că numai în credință și în Biserică omul poate fi cu adevărat liber, iubind pe Dumnezeu și pe semenii săi, dobândind astfel mântuirea și viața veșnică.

ÎPS Mitropolit Daniel a participat, sâmbătă seara, 29 ianuarie a.c., la momentul lansării versiunii franceze a cărții *Viața și nevoițele Părintelui Cleopa Ilie*, scrisă de Părintele Arhimandrit Ioanichie Bălan (Editura "Trinitas", ediția a II-a, Iași, 2002) și tradusă în limba franceză sub titlul *La Vie du Père Cléopa*, de către Părintele protosinghel Marc Alric, și el monah de Sihăstria-Neamț. Cu participarea unui public numeros, lansarea cărții a avut loc în capela mare a Bisericii "Saint Suplice" din Paris, care este dată în folosință Parohiei Ortodoxe Române "Sfânta Cuvioasă Paraschêva și Sfânta Cuvioasă Genoveva" din Paris. Au luat cuvântul: dl. Jean-Claude Larchet, editor al cărții, părintele Marc Alric, traducător al cărții, ÎPS Mitropolit Daniel, care a scris prefața cărții, precum și ÎPS Mitropolit Iosif ca organizator al lansării acestei cărți în limba franceză. Dl. Jean-Claude Larchet, editor la Editura "L'Age d'homme" (Lausanne – Elveția) și autorul a

* Articol preluat din "Vestitorul Ortodoxiei", an XVI, nr. 351-352, 28 februarie 2005, p. 10.

multor cărți de teologie și spiritualitate ortodoxă, a scos în evidență importanța vieții spirituale a Părintelui Cleopa ca fiind o prezență a Duhului Sfânt în viața unui om dăruit lui Hristos și Bisericii Sale. În încheierea alocuțiunii pe care a rostit-o, dl. Larchet și-a exprimat dorința de a publica în limba franceză și unele scrieri ale Părintelui Cleopa. De asemenea, domnia sa a întrebat dacă se fac demersuri pentru canonizarea Părintelui Cleopa, pe care dânsul îl consideră un om sfânt. Părintele Marc Alric a vorbit despre faptul că l-a cunoscut pe Părintele Cleopa cât a viețuit la Mănăstirea Sihăstria și a fost marcat de personalitatea sa deosebită. De asemenea, părintele Marc Alric a menționat unele dificultăți pe care le-a avut în traducerea cărții din limba română în limba franceză, mai ales privitor la numele unor locuri și ale unor persoane. ÎPS Mitropolit Daniel a vorbit despre gândirea ecclesială a Părintelui Cleopa, totdeauna bazată pe *Sfânta Scriptură* și pe scrierile Sfinților Părinți, precum și despre lucrarea sa misionară desfășurată prin felul cum primea pelerinii în mănăstire, la biserică și la chilie. Apoi, ÎPS Mitropolit Daniel a răspuns întrebărilor puse de unii participanți la eveniment cu privire la viața și personalitatea Părintelui Cleopa.

La sfârșit, ÎPS Mitropolit Iosif a mulțumit vorbitorilor și participanților la acest eveniment, iar apoi i-a invitat să viziteze expoziția de fotografii dedicată memoriei Părintelui Cleopa. Evenimentul lansării cărții *Viața Părintelui Cleopa*, în versiune franceză, a fost un prilej de bucurie atât pentru participanții ortodocși, francezi și români, cât și pentru participanți de alte confesiuni: romano-catolici și protestanți, interesați să cunoască mai bine spiritualitatea ortodoxă românească. A impresionat numărul mare de tineri prezenți la acest eveniment care a avut loc după slujba Vecerniei de sâmbătă seara.

Duminică, 30 ianuarie 2005, cu prilejul sărbătorii Sfinților Trei Ierarhi, ÎPS Mitropolit Daniel și ÎPS Mitropolit Iosif au săvârșit împreună Sfânta Liturghie în aceeași biserică a Parohiei "Sfânta Parascheva și Sfânta Genoveva" din Paris, fiind înconjurați de un sobor de preoți și diaconi. Predica a fost rostită de ÎPS Mitropolit Daniel, care a evidențiat calitățile teologice și pastorale ale celor Trei Sfinți Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, după ce în prealabil a comentat *Evanghelia* zilei: convertirea vameșului Zahau.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, ÎPS Mitropolit Daniel a citit hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a acorda rangul de Arhimandrit părintelui Marc Alric, act semnat de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Președintele Sfântului Sinod, iar ÎPS Mitropolit Iosif a citit rugăciunea de hirotesia pentru rangul de Arhimandrit. Apoi, din partea Catedralei Mitropolitane din Iași, unde se află moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva, ÎPS Mitropolit Daniel a oferit un veșmânt al moaștelor Sfintei Parascheva Parohiei Ortodoxe Române "Sfânta Parascheva și Sfânta Genoveva" din Paris, ca semn de prețuire și binecuvântare pentru enoriașii de aici. Hirotesia în rangul de Arhimandrit a părintelui Marc Alric de ziua Sfinților Trei Ierarhi a produs o mare bucurie credincioșilor prezenți, care au aflat că părintele Marc a fost călugărit la Mănăstirea Sihăstria, jud. Neamț (1991), iar apoi a fost monah la Mănăstirea "Sfinții Trei Ierarhi" din Iași și a urmat studiile la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași (1992-1996), fiind totodată și ghid al

mănăstirii ieșene în cadre a viețuit. În prezent, Prea Cuvioșia Sa este preot paroh al comunității ortodoxe din Bordeaux (Franța) formată din francezi și români.

De asemenea, cu mare bucurie, clerul și credincioșii au primit veșmântul moaștelor Sfintei Parascheva, pe care l-au sărutat cu multă evlavie, mai ales că unii credincioși ai acestei parohii pariziene sunt de origine chiar din Iași. S-a văzut că darurile izvorâte din comuniunea Sfinților și din legătura spirituală dintre diferite popoare sunt lucrări sfinte și misionare ale Bisericii, pe care trebuie să le cultive slujitorii sfințelor altare și toți credincioșii ortodocși.

După Sfânta Liturghie, ÎPS Mitropolit Daniel și ÎPS Mitropolit Iosif au vizitat împreună altă parohie românească și anume, Parohia "Pogorârea Sfântului Duh" din Paris, condusă de părintele Aurel Grigoraș, o parohie, de asemenea, dinamică și vie. Credincioșii prezenți la întâlnire au fost foarte bucuroși de vizită și de binecuvântările primite.

Duminică seara, după vecernie, în biserica reședinței mitropolitane de la Limour, ÎPS Mitropolit Daniel a fost invitat de către ÎPS Mitropolit Iosif să vorbească celor prezenți, români și francezi, despre fenomenul secularizării și despre nevoia intensificării vieții spirituale azi. A răspuns apoi întrebărilor puse de auditoriu, mai ales privind organizarea Ortodoxiei în Franța și legăturile credincioșilor ortodocși cu Bisericile Mame.

În data de 31 ianuarie, ÎPS Mitropolit Daniel s-a întâlnit cu Mons. Philippe Brizard, președintele Asociației Catolice "Oeuvre d'Orient", care a oferit cărți teologice și burse unor tineri ortodocși.

În zilele de 1 și 2 februarie a.c., ÎPS Mitropolit Daniel a fost, la Paris, oaspele familiei Marian și Paula Grosu, tineri ortodocși din Moldova.

În data de 2 februarie, dimineața, de sărbătoarea Întâmpinării Domnului, ÎPS Mitropolit Daniel a asistat și a predicat la Sfânta Liturghie oficiată de ÎPS Mitropolit Iosif în biserica Parohiei "Sfânta Parascheva și Sfânta Genoveva" din Paris, iar apoi cei doi ierarhi au vizitat împreună Biserica Românească "Sfinții Arhangheli" din strada Jean de Beauvais din Paris și au vorbit cu preoții slujitori de acolo: Constantin Târziu, Iulian Nistea și Dan Săvan.

În timpul vizitei la Paris, ÎPS Mitropolit Daniel s-a întâlnit cu unele familii de credincioși ortodocși români, intelectuali care sunt foarte atașați Bisericii, mai ales ca rod al lucrării pastorale intense pe care o desfășoară ÎPS Mitropolit Iosif. Vizita ÎPS Mitropolit Daniel la Paris, ca invitat al ÎPS Mitropolit Iosif, a fost apreciată de clerul și credincioșii ortodocși parizieni.

2. Lucrările Comitetului unit KEK-CCEE

În data de 3 februarie a.c., ÎPS Mitropolit Daniel a participat la o recepție oferită de Federația Bisericilor Protestante din Franța în cinstea membrilor Comitetului unit KEK-CCEE. Au participat cardinali și episcopi romano-catolici, mitropoliți și episcopi ortodocși, pastori protestanți cu funcții de conducere. A fost scoasă în evidență necesitatea unei cooperări mai intense între creștini într-o societate secularizată și tot mai pluralistă din punct de vedere religios, relațiile cu musulmanii din Europa fiind o temă de mare actualitate.

În seara zilei de 3 februarie 2005, la Centrul ecumenic din Chartres, au început lucrările Comitetului unit KEK-CCEE. Au fost adoptate procesul verbal al întâlnirii precedente de la Opole (Polonia, 29 ianuarie – 1 februarie 2004), rapoartele secretarilor generali, al KEK (dr. Keith Clements) și, respectiv, al CCEE (Aldo Giordano), privind activitatea acestor organizații în anul 2004. Apoi a fost discutată situația ecumenică în Europa astăzi: secularizare crescândă, pluralism religios intens și mai ales unele tensiuni privind atitudinea populației creștine față de musulmanii din diferite țări occidentale. Au mai fost discutate probleme ca: atitudinea Bisericilor față de noul *Tratat constituțional al Uniunii Europene* care, în Articolul 52, se referă la Bisericile și denominațiunile religioase din Statele membre; precum și problema căsătoriile mixte (de confesiuni diferite) în Europa, urmând ca în viitor să fie elaborate documente comune asupra acestor teme.

În centrul lucrărilor Comitetului unit KEK-CCEE s-a aflat însă tema și finalitatea viitoarei *Adunări Ecumenice Europene, care va avea loc în România, la Sibiu, în perioada 4-9 septembrie 2007*. Formularea finală a temei centrale a viitoarei Adunări Pancreștine Europene de la Sibiu a fost propusă de ÎPS Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, iar apoi a fost aprobată de Comitetul unit KEK-CCEE, fiind inspirată din *Sfânta Scriptură* (Ioan 1, 9 și 8, 12) și din viața liturgică ortodoxă (slujba Învierii și slujba sfințirii bisericii noi): „*Lumina lui Hristos luminează tuturor! Speranță pentru înnoire și unitate în Europa*”.

Principalele motivații și obiective ale viitoarei Adunări de la Sibiu sunt: afirmarea comuniunii care există azi între Bisericile din Europa privind mărturisirea credinței lor comune în Hristos; intensificarea dialogului și cooperării dintre Biserici; înnoirea vieții spirituale creștine, a vieții sacramentale și social-caritative pe temeiul *Sfintei Evanghelii* și al *Sfintei Tradiții*; efortul comun de a face față fenomenului secularizării și pluralismului religios din societatea de azi; cunoașterea mai profundă a credinței și a culturii creștine a diferitelor țări ale Europei și cooperarea dintre ele ș.a. Trebuie menționat și faptul că în anul 2007 Municipiul Sibiu va fi și Capitală culturală a Europei împreună cu orașul Luxemburg. În acest sens, este necesară și afirmarea dimensiunii creștine a culturii europene în general. S-a mai stabilit ca numărul de delegați oficiali ai Bisericilor care vor veni la Sibiu să fie de trei mii, ținându-se seama de capacitatea logistică a orașului. În orice caz, prin specificul său de oraș de cultură românească, dar cu influențe occidentale medievale și moderne, prin experiența sa de conviețuire pașnică între etnii și confesiuni religioase diferite, Sibiuul a trezit deja interesul multor creștini occidentali.

Dacă pregătirile pentru cele două evenimente paneuropene: cel cultural și cel religios, vor fi la înălțime, există șansa ca România să aducă în anul 2007 o contribuție semnificativă pe plan cultural și spiritual european. Bisericile Europei nu doresc ca integrarea europeană să devină o dezintegrare a valorilor culturale și spirituale ale popoarelor din Europa. Pe de altă parte, nu este suficient doar să criticăm sau să așteptăm ca alții să ne ajute, ci trebuie să ne implicăm și noi, să contribuim fiecare dintre noi la afirmarea valorilor perene ale spiritualității și culturii creștine în Europa.

Viitoarea întrunire a Comitetului KEK-CCEE va avea loc, anul viitor, 2006, în zilele de 26-27 ianuarie, la Roma, dar Comitetul de planificare și organizare a

Adunării de la Sibiu se va întâlni deja luna viitoare, în perioada 17-20 martie 2005, la Terni, în Italia, pentru a discuta despre modalitățile de punere în practică a hotărârilor Comitetului KEK-CCEE întrunit la Chartres.

Programul de lucru al Comitetului KEK-CCEE la Chartres a cuprins și rugăciuni la Catedrala din Chartres, unde se află expus un fragment din Acoperământul Maicii Domnului, oferit de Împărăteasa Irina a Bizanțului Împăratului apusean Carol cel Mare (sec. al IX-lea). Catedrala din Chartres este celebră prin frumoasele sale vitralii (sec. al XII-lea) și prin tradiția confecționării vitraliilor pe care a generat-o și susținut-o până azi. Actualul Episcop romano-catolic de Chartres, E.S. Bernard N. Aubertin, este un prieten al Bisericii Ortodoxe Române, dornic să cunoască mai bine spiritualitatea românească, mai ales că bunica acestui Episcop s-a născut și a copilărit în România (Iași).

De asemenea, în programul Comitetului a fost prevăzută și o întâlnire, vineri seara, 4 februarie 2005, cu reprezentanții diferitelor comunități catolice și protestante din Chartres, care au vorbit despre conviețuirea și cooperarea lor ecumenică (studiu biblic, activități culturale și social-caritative comune etc.).

Întrunirea Comitetului KEK-CCEE de la Chartres a fost fructuoasă și s-a desfășurat, în apropierea Catedralei, într-un climat de rugăciune și de dialog frățesc.

Ortodoxia a fost reprezentată de ÎPS Mitropolit Emanuel al Mitropoliei ortodoxe grecești din Franța (Patriarhia Ecumenică), ÎPS Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei (Patriarhia Română) și PS Episcop Athanasios de Ahaia (Biserica Greciei). Aceștia s-au adăugat și PC pr. prof. dr. Viorel Ioniță, director de studii la Conferința Bisericilor Europene (Geneva). Participanții ortodocși au adus o contribuție majoră privind necesitatea dimensiunii spirituale a viitoarei Adunări Creștine Europene de la Sibiu.

Participant

IN MEMORIAM:
POMENIREA PATRIARHULUI JUSTINIAN
(26 martie, 2005)

În acest an jubiliar, când Biserica Ortodoxă Română aniversează împlinirea a 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de Patriarhat, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a hotărât ca celor patru patriarhi: *Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina și Iustin Moisescu*, care au păstorit în perioada acestor 80 de ani, să li se facă îndătinata pomenire, cu rugăciuni și cântări, la mormântul fiecăruia, în ziua trecerii lor la Domnul. Trei dintre ei, pururea pomeniții Miron, Nicodim și Iustin, s-au învrednicit să li se rânduiască de către Sfântul Sinod locul de așteptare a slăvitei învieri de obște în Catedrala Sfintei Patriarhii, ctitoria domnitorului Constantin Șerban de la anul 1658. Patriarhul Justinian și-a ales, prin testament, locul de veci în biserica **Mănăstirii Radu Vodă**, închinată Prea Sfintei Treimi de către ctitorul ei, Radu Voievod, în 1612.

Când a primit toiagul păstoresc, în vara anului 1948, Patriarhul Justinian a găsit complexul mănăstiresc de la Radu Vodă în stare de ruină și de umilință. Sfântul locaș era închis, iar în clădirea fostului Internat teologic, autoritățile comuniste instalaseră o școală de pregătire pentru activiștii de partid. Cu eforturi susținute și mult curaj, Patriarhul Justinian a readus complexul sub rânduiala Bisericii. A reparat și consolidat clădirile, în care a instalat Seminarul teologic al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și a restaurat sfântul locaș, împodobit cu pictură, la dorința sa, de talentatul pictor, Arhimandritul Sofian Boghiu, alegându-și acolo locul de veșnică odihnă, unde a și fost înmormântat, pe 26 martie 1977, când a trecut la Domnul. Au trecut de atunci 28 de ani.

Așadar, sâmbătă, 26 martie 2005, în biserica Mănăstirii Radu Vodă, după Sfânta Liturghie săvârșită la primele ore ale dimineții de Prea Sfințitul Episcop *Varsanufie Prahoveanul*, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurat de preoți și diaconi din soborul mănăstirii, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a oficiat slujba de pomenire la mormântul *Patriarhului Justinian*. La slujba parastasului au participat Prea Sfințiii Episcopi Vicari Patriarhali *Ambrozie Sinaitul și Ciprian Câmpineanul*, Prea Sfințitul Episcop *Sebastian Ilfoveanul*, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, Pr. *Nicolae Aurel*, directorul Seminarului teologic, Pr. *Ion Rădulescu*, protoierul Protoieriei 2 Capitală, Pr. *Costică Popa*, parohul bisericii românești din Caracas, Venezuela, dl. doctor *George Stan*, medicul Patriarhiei, autorul unei cărți de amintiri despre Patriarhul Justinian, precum și profesori și elevi ai seminarului, credincioși și credincioase. Răspunsurile la strană au fost date de un grup de elevi seminariști.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a evocat memoria Patriarhului Justinian și a scos în evidență împlinirile Bisericii noastre în vremea arhipăstoriei sale de aproape 30 de ani, spunând următoarele:

Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cucernici Părinți,
Dreptmăritori creștini,

„Între bine-cunoscutele rânduieli bisericești ale credinței noastre ortodoxe este și pomenirea celor adormiți, ca un corolar, ca o radiere luminoasă a cultului

sfinților în Biserică, mai cu seamă atunci când răposatul pe care-l pomenim a făcut parte din clerul Bisericii, a fost hirotonit, sfințit și consacrat unei slujbe atât de importante, cum este cazul fericitului întru adormire Patriarhul Justinian Marina.

Anul acesta, Biserica noastră împlinește 120 de ani de când a dobândit **Autocefalia**, conducerea ei de sine stătătoare, prin Sfântul și Îndreptătorul Sinod național, și 80 de ani de la ridicarea Bisericii la rang de **Patriarhie**. Acest rang are o importanță deosebită pentru o Biserică locală, o Biserică națională, pentru că arată că face parte din Biserica Universală ca Patriarhie, recunoscută ca atare de întreaga Ortodoxie și întreaga creștinătate.

Popor creștin din nașterea sa, poporul român a păstrat și împropătat, deceniu după deceniu, secol după secol, credința ortodoxă și a împodobit pământul țării noastre cu sfinte locașuri dumnezeiești, cu Sfinți Părinți și mari scriitori ai Bisericii noastre încă din secolele IV-V. Iar în perioada așa-numită modernă, a trezirii națiunilor la starea lor de neatârnavă, când poporul român și-a dobândit independența în secolul al XIX-lea, se cuvenea ca și Biserica lui să urmeze același drum, de afirmare a ei în planul vieții bisericești. Astfel, la 1885, după multe intervenții, la care au participat și guvernele și corpurile legiuitoare de atunci, dar mai ales ierarhia bisericească, prin mari și vestiți episcopi și cărturari, Biserica noastră a fost recunoscută ca **Autocefală**. Iar în 1925, ca o încoronare cu pecetea Duhului Sfânt a actului de unire a tuturor provinciilor românești și a tuturor românilor, prin făurirea României întregite, a urmat și ridicarea la treapta de **Patriarhie** a Bisericii noastre strămoșești.

În rândul celor patru patriarhi de dinaintea noastră, la loc de cinste îl avem pe Patriarhul Justinian Marina, căruia îi facem pomenirea în acest an jubiliar al Bisericii noastre, dar și în ziua plecării sale către Împărăția lui Dumnezeu pe această poartă împărătească, unde a fost așezat în 26 martie 1977, vis-à-vis de ctitorul acestei adevărate catedrale a Bucureștilor, biserica Mănăstirii Radu Vodă, pe care a împodobit-o și, căreia i-a redat autoritatea canonică și culturală, când a venit ca patriarh, în 1948. Această mănăstire voievodală, cu tot ce era în jurul ei, se afla ocupată de puterea politică de atunci, iar pe frontispiciul clădirii de alături, cunoscutul Internat teologic, atârna „secera și ciocanul”, semnul comunismului, care a adus atâta haos, lacrimi și durere în viața omenirii.

Această vrednicie, de a fi readus mănăstirea și internatul, l-a îndreptățit pe fericitul întru adormire Patriarh Justinian să se bucure de o mai mare cinstitură și de o îndreptățită preuire a strădăniei închinată Bisericii noastre, ca preot distins de parohie, excepțional director de seminar în orașul Râmnicu-Vâlcea și, din august 1945 până în 1977, ca Ierarh și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Documentele vremii, atât cele din anii activității sale de la Iași, ca Episcop-Vicar al marelui cărturar, Mitropolitul Irineu, și apoi ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei, cât mai ales cele din perioada activității sale ca Patriarh, dar și cele publicate recent de Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, toate îl prezintă ca pe un adevărat Părinte și neîntrecut ziditor de biserică și de oameni, iar cele din ultimii săi ani de viață chiar ca pe un mare dușman al comunismului. Avea un adevărat dar de la Dumnezeu de a-și alege colaboratorii în

toate sectoarele de activitate. Orice împrejurare, fie ea bisericească, socială și chiar politică, o recepta cu multă atenție spre a o folosi ca pe un mijloc de ajutorare a Bisericii. Unii dintre noi, care i-am fost colaboratori în administrație, știm cât de grijuliu era față de preoțime și Biserică, în general, în cele aproape trei decenii de arhipăstorire patriarhală. El a dat Patriarhiei suport material și conținut organizatoric, iar din Patriarhat a făcut o instituție de mare însemnătate în lumea ortodoxă și creștină. Acest clarvăzător al rolului unei Biserici autocefale la rang de Patriarhie, de vie aducere aminte Patriarhul Justinian, a deschis porțile Occidentului, zdrobind Cortina de Fier care separa țările din Răsărit de cele din Apus, nu numai din punct de vedere politic, ci și religios. El, în fruntea unor delegații bisericești, a făcut vizite ecumenice Bisericii romano-catolice și protestante din Europa, făcând cunoscută vrednicia și credința apostolică a românilor izvorâtă din predica Sfântului Andrei. Acest mare Patriarh al nostru este, am putea spune, restauratorul Patriarhiei noastre, aducând-o la statutul de cea mai înaltă instituție bisericească a țării noastre. Înaintașii săi, patriarhii Miron Cristea și Nicodim Munteanu, în vremurile dificile ale păstoririi lor, 1925-1948, îngreunate de frământări politice și sociale, de zbciumul ultimului război și de nefericitele momente ale ocupării unor părți ale teritoriului țării, n-au putut să dea materializare rolului Patriarhiei.

Cu darul și ajutorul lui Dumnezeu, Patriarhia noastră este cunoscută astăzi în toată lumea creștină. Ca Biserică autocefală și ca Patriarhie, ea și-a reorganizat, între altele, învățământul teologic și și-a asigurat parohiile și mănăstirile cu preoți și monahi, chiar în vremurile grele ale celor cinci decenii de dictatură comunistă. Pentru a înfrânge și stăvili propaganda ateistă, Patriarhul Justinian a înființat seminarii teologice, școli de cântăreți, seminarii monahale, școli mănăstirești, din care a ieșit o pleiadă de intelectuali, monahi și monahii, cu reale posibilități de receptare a teologiei predate de profesori de talia părintelui profesor Dumitru Stăniloae. Studenții și elevii deveneau cunosători de artă bisericească, de pictură, de limbi străine, încât a făcut din mănăstirile noastre și chiar din centrele eparhiale locuri de atracție mai ales pentru cei din Occident. Aceștia, știindu-ne sub apăsare comunistă, nu puteau să-și imagineze că Biserica noastră poate împlini prin monahi, mai cu seamă, misiunea încredințată de Mântuitorului Iisus Hristos pe pământ într-un mod atât de deplin și pilduitor, nevoiți fiind să înfrunte piedicile impuse de dictatură activității bisericești.

Pentru a reuși să ducă la bun sfârșit diferite inițiative importante, vrednicul de pomenire Patriarh Justinian venea întotdeauna cu argumentări teologice și sociale care biruiau eventualele împotriviri din partea conducerii comuniste. Drept pildă în acest sens, stă înființarea Seminarului special pentru misiune de la Mănăstirea Curtea de Argeș, numit „de vocație”, cu durata de studii de trei ani, care avea menirea să pregătească și să asigure preoți pentru toate parohiile izolate, în condițiile în care puterea comunistă dorea ca bisericile să rămână fără preoți, iar mănăstirile fără slujitori și fără viețuitori. Patriarhul Justinian a prezentat atunci pericolul sectelor anarhice, motivând că trebuie să li se asigure lumina cărții Bisericii strămoșești și credincioșilor din aceste sate răspândite și sărăcite din cauza războiului, prin lumina Sfintei Liturghii, în primul rând, știind

că lucrul acesta asigură luminarea sufletelor credincioșilor și păstrarea credinței dreptmăritoare. Este demn de subliniat faptul că se înființau seminariile monahale într-o vreme când conducerea de stat atee împuțina mănăstirile și propaga zădărnicia religiei. Cine citește intervențiile sale oficiale către autoritățile de stat pentru susținerea necesității sărbătorilor bisericești, unele dintre acestea devenind cunoscute acum, sau hotărârile Sfântului Sinod de atunci, publicate în revista „Biserica Ortodoxă Română”, dar mai cu seamă opera sa teologico-pastorală, scrisă în unsprezece volume sub genericul „Apostolat social”, acela își poate da seama cum, în 1950, se înființa un seminar monahal pentru frații tineri în Mănăstirea Neamț și alte două pentru surorile tinere în mănăstirile Agapia și Hurezi. Acestea, înzestrate cu profesori și profesoare de înaltă calificare științifică și pedagogică, au dat câteva serii de absolvenți și absolvente cu bună pregătire intelectuală, în stare să participe la conferințe teologice și simpozioane internaționale, vorbind franceza, engleza și alte limbi de circulație cerute la asemenea întâlniri ecumenice.

Faptul că noi am primit vizita Sanctității Sala Papa Ioan Paul al II-lea într-un chip așa de frumos, cum n-a fost primit Episcopul Romei de către celelalte Biserici Ortodoxe, se datorează atmosferei prielnice spiritului ecumenic și dialogului teologic, create de cei patru Patriarhi ai noștri, îndeosebi de Patriarhul Justinian, cel ce ne privește acum din lumina cerească prin minunatul său chip zugrăvit de discipolul pictor Arhimandrit Sofian Boghiu. Fără să mă aștept, în primăvara anului 1975, m-a făcut partaș unei vizite la această mănăstire, aflată atunci în plin șantier de consolidare și restaurare, verificând, totodată, împreună cu inginerii, și pregătirea propriului său mormânt, așa cum îl vedem. Până atunci, nutream gândul rezistenței sale fizice, deși nu ascundea suferințele datorate șubrezeniei sănătății, și am rămas copleșit sufletește văzându-l pregătindu-și locul de veci. La gestul meu de mirare și admirație, căci prin aceasta ne învăța și valoarea celor de pe urmă îndatoriri, el a spus, ca pentru sine: „Așa e bine, căci alții vor avea grijile lor”; așa este datina din neam în neam.

Purtător neîncetat și practicant prin fapte al ideilor universal creștine, dar și al valorilor spirituale ale neamului nostru românesc, a reușit să facă din fiecare mănăstire și din fiecare parohie o vatră de cultură și de spiritualitate, de care se foloseau credincioșii, dispunând ca fiecare dintre acestea să aibă o bibliotecă din care să nu lipsească Biblia, revistele teologice ale Patriarhiei și Mitropoliei, cărțile de rugăciune și cele de cult. Pentru acele vremuri, când tot ce se publica trecea prin necruțătoarea cenzură, o modestă bibliotecă parohială valora mult. Oaspeții care ne vizitau, cunoscând situația din celelalte Biserici Ortodoxe surori din jurul nostru, îngenuncheate de puterea comunistă, se minunau văzând la noi aceste vetre de cultură, în frunte cu mănăstirile din Bucovina și Oltenia, și grija pentru restaurarea lor, la care cu multă înțelepciune Patriarhul Justinian a implicat și autoritățile statului de atunci. La stăruința sa și apoi a Patriarhului Iustin, guvernul comunist a alocat sume mari pentru restaurarea mănăstirilor și bisericilor monumente istorice și de arhitectură din toată țara. Toate acestea au rămas de actualitate, preoții, ierarhii, monahii și înșiși credincioșii fiind conștienți acum de importanța conservării acestui valoros patrimoniu bisericesc, păstrat pe toată

perioada celor cincizeci de ani de dictatură, care s-au suprapus aproape în totalitate cu arhipăstorirea marelui nostru Patriarh Justinian.

Așadar, frații mei, Biserica noastră a fost activă prin credințioșii și slujitorii ei! Patriarhia Română a dobândit o altă înfățișare în fața întregii lumi. Atmosfera de atunci, de deschidere ecumenică, prezentă în toate organismele acestei mișcări, cu contribuții științifice, cu ecou pozitiv și în zilele noastre, a pregătit vizita în România a Sanctității Sale, Papa Ioan Paul al II-lea, prima vizită într-o țară majoritar ortodoxă.

De aceea, se cuvine să-i păstrăm vie memoria strădaniilor depuse în slujirea Bisericii de adormitul în Domnul, Patriarhul Justinian, sub multiple forme, în deceniile dezlănțuirii ateismului. A fost chemat la Domnul la o vârstă relativ tânără. S-a frământat mult pentru apărarea credinței, iar suferințele acestor frământări i-au scurtat viața. El și-a ales aici, cu multă smerenie, locul de veci, după, cum am spus. A readus acest complex în folosul Bisericii, restaurându-l și înfrumusețându-l. A redeschis biserica aceasta, care fusese închisă, și a instalat aici Seminarul teologic al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Iar noi, cu ajutorul lui Dumnezeu, după 1990, am reactivat Mănăstirea Radu Vodă și am numit stareț pe Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul, un iscusit duhovnic și bun gospodar, care în scurt timp a transformat acest așezământ într-un colț de rai, cu părinții și frați tineri, care sunt fiii duhovnicești ai noștri și ai săi.

Ideile, credința, perseverența și forța de convingere a Patriarhului Justinian au fost lucrătoare și i-au dus la înzestrarea acestei biserici voievodale cu o pictură frumoasă și unică, opera părintelui Arhimandrit Sofian Boghiu, mare pictor și conducător al Școlii noastre de pictură bisericească. Recent, s-a restaurat catapeasma bisericii și s-au reparat clădirile din incinta mănăstirii, inclusiv reședințele Prea Sfințiilor Episcopi Varsanufie Prahoveanul și Sebastian Ilfoveanul, care locuiesc aici. Dumnezeu ne-a ajutat ca în anii aceștia să construim aici și o clădire nouă și modernă pentru Seminar, cu capacitatea de a primi 500 de elevi, cu participarea Părintelui Nicolae Aurel, directorul Seminarului, și cu zelul Înalt Prea Sfințitului Teodosie, pe atunci Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și al Prea Sfințitului Varsanufie Prahoveanul, fost duhovnic al Seminarului până când Duhul Sfânt l-a chemat la misiunea arhierescă.

Este de datoria mea, în primul rând, să vă îndemn să împlinim cu toții această rânduială a Bisericii noastre de a face pomenirea Patriarhului Justinian în ziua trecerii sale la Domnul. Anul acesta, fiecare din cei patru Patriarhi ai României vor avea parte de o asemenea pomenire. Ceilalți trei au mormântul în Catedrala Sfintei Patriarhii. După dorința sa sfântă, lăsată nouă prin testamentul său, Patriarhul Justinian, a fost înmormântat aici, iar citatul din epistola Sfântul Apostol Pavel către Timotei (II, 4, 18) arată ce gând puternic a avut el pentru slujirea Bisericii, închinându-și întreaga viață lui Hristos: „Domnul mă va izbăvi de orice păcat; mă va mântui în împărăția sa cerească; Lui fie-I slava în vecii vecilor! Amin!”. Numai așa se poate împlini o preoție lucrătoare, o preoție binecuvântătoare și roditoare de daruri ale Duhului Sfânt.

Cei patru patriarhi ai noștri ne trimit, de dincolo de zare, aceste lumini și aceste îndatoriri, pentru ca noi, cei de astăzi, mai ales ierarhii tineri din Sfântul Sinod, preoțimea tânără, generațiile de seminariști de aici, de la Radu Vodă, și de studenți de la Sfânta Ecaterina, unde este Facultatea de Teologie, să aibă aceeași râvnă, același curaj, aceeași iubire de Dumnezeu, de Biserica Lui și de semenii lor. Numai așa, Biserica noastră va putea străbate valurile aproape amenințătoare ale secularizării din zilele noastre, pentru că Europa nu ne oferă valori spirituale ca cele pe care le avem noi. Europa ne oferă valori economice, ne dă ajutor material, financiar, dar n-are de unde să ne dea valori asemenea celor pe care le avem noi, și când zic noi, mă refer nu numai la clerici, ci și la credincioși. Vizitați mănăstirile noastre, vizitați satele și cartierele orășenești și veți fi întâmpinați de biserici noi, de catedrale noi, nu numai aici, în București, ci și în toată țara. Părinții Întâistătători ai Bisericilor ortodoxe, catolice și protestante care ne-au vizitat s-au minunat de acest dinamism, de această forță a izvorului nostru sufletească, de această sărăcie materială dublată de o nemărginită bogăție sufletească, care face să răsară atâtea biserici și atâtea mănăstiri și schituri noi în țara noastră.

Pentru toate se cuvine, cu smerenie, să dăm slavă Bunului Dumnezeu și să-L rugăm să ocrotească țara, poporul și Sfânta noastră Biserică în veci, Amin! Dumnezeu să-l ierte! Veșnica lui pomenire!”

Încheindu-și cuvântarea, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de ierarhii prezenți, de preoți și profesori, a vizitat complexul mănăstiresc și noua clădire a Seminarului Teologic și a luat cunoștință de mersul lucrărilor de finisare interioară la etajele superioare ale acestei clădiri. Totodată, Prea Fericirea Sa a stabilit împreună cu obștea mănăstirii amenajările care mai trebuie făcute în incinta așezământului.

Împlinind această sfântă îndatorire, în acest an jubiliar, de a aduce, prin rugăciunile înălțate, prinos de dragoste și recunoștință memoriei regretatului Patriarh Justinian, pildă de credință și de slujire a Sfintei noastre Bisericii, Prea Fericirea Sa a revenit la Reședința Patriarhală.

Prof. GHEORGHE VASILESCU

CUVÂNT LA ÎNMORMÂNTAREA COLEGULUI ȘI PRIETENULUI NOSTRU, PREOTUL DUMITRU RĂDUNĂ

Într-o zi cu ger cumplit, când arabescurile fulgilor de nea îmbrăcau întregul orizont în veșmânt imaculat, în ajun de sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi și a Praznicului Întâmpinării Domnului, când viața, în uniformitatea ei, ne trimitea pe toți – preoți și credincioși – la îndatoririle noastre creștinești, o veste ca un trăsnet ne-a trezit la o confruntare cu o crudă realitate: bunul nostru coleg și prieten, **preotul Dumitru Rădună**, ne-a părăsit, trecând spre cele veșnice, ușor și discret, așa cum i-a fost și viața.

Și poate în acele clipe ale sfârșitului, de pe patul suferinței din spitalul Pantelimon, cuprins de mângâierea întâlnirii cu Blandul Judecător, va fi șoptit în taină și cu o lacrimă pe obraz, rugăciunea Dreptului Simeon: *“Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace...”*. Cu mare durere am primit, noi colegii, vestea stingerii sale din viață, și cred că una din cele mai grele trăiri a fost aceea când pe preotul Dumitru l-am pomenit pentru prima oară la proscomidiar, alături de cei dragi plecați dintre noi.

Sub presiunea acestei incredibile vești, încerc să-mi adun gândurile și amintirile mele despre Titi – cum îi spuneam noi, în alint – și, în numele colegilor și prietenilor săi, mi-am luat voia și am primit îndemnul să rostesc un cuvânt, un ultim cuvânt la despărțirea pentru totdeauna de cel ce ne-a fost atât de drag.

Conducem, așadar, la loc de veșnică odihnă, prin cântările și citirile noastre duioase, specifice momentului, în prezența unul numeros sobor de preoți și diaconi, având în frunte pe *Prea-Sfințitul Episcop Dr. Sebastian Ilfoveanu*, a membrilor familiei îndoliate, a colegilor, prietenilor și credincioșilor săi, pe acest vrednic slujitor al lui Hristos, care a adus atâta mângâiere și căldură în sufletele păstorilor, ca și în sufletele celor ce l-au cunoscut și l-au prețuit.

Mai bat și acum la poarta sufletului meu, cu putere de dangăt de clopot uriaș, amintiri dragi din anii de facultate și magisteriu, clipe de neuitat, când neastâmpărul tinereții ne purta pașii din șalile de curs către crângul vestit al Cișmigiului, când întreaga elocință și blânda severitate a străluciților noștri dascăli, apreciate de noi abia mai târziu, se dovedeau insuficiente pentru a domoli elanul, când printre orele de studiu și șotii deveneam gravi, uimindu-ne că timpul, în trecerea lui neobosită, ne conducea spre marele impact cu viața reală și dură de mai târziu.

De-aș reuși să depăn firul de borangic și toată încrângătura amintirilor mele cu Titi și despre Titi, pe ființă de adevăr și fără revărsări de superlative, oricine ar putea să aibă în față portretul fidel, zugrăvit din realități trăite, al unui preot de elită, al unui profesor distins, al unui protoiereu gospodar și bun chivernisitor al bunurilor bisericești, al unui om de omenie, al unei inimi mereu vibrânde pentru tot ce este frumos, adevărat și sublim. Neînduplecat din fire și totuși mlădios, rezervat și totuși sociabil, rece în aparență și totuși duios, spirit meditativ prin excelență, veșnic preocupat de problemele superioare de viață și de studiu din diverse domenii, niciodată încântat și mulțumit de sine și mereu dornic de a se depăși, iute

la mânie și tot atât de iute la uitare, gata oricând să înveselească inimile celor din jur printr-o glumă sau o vorbă de duh cu iz de adâncă înțelepciune, cu o ținută vestimentară de o eleganță ireproșabilă, cu forță mare de auto-analiză și cu ascuțit spirit critic în relațiile cu lumea, nelăsându-se dus de valuri, ci stând neclintit pe stânca personalității sale puternice, fără să se îndoie, ca trestia, la adierea vântului. Și dacă la toate acestea adăugăm calitățile sale vocale și sufletești, viața sa exemplară în familie și în parohie, dragostea și zelul cu care propovăduia pe Hristos și ajuta prin cuvânt și faptă pe cei lipsiți, convingerea de care era pătruns pentru măreția jertfei liturgice, avem profilul complet al unui vrednic slujitor al Sfântului Altar, care și-a iubit preoția ca pe propria sa viață, ca pe propriul său destin dacă există destin?! și pe care a slujit-o, chiar și în clipele când puterile fizice îi scăzuseră.

Ce a însemnat *preotul-profesorul-protoiereul Dumitru Rădună* pentru biserica în care a slujit și pentru parohia pe care a păstorit-o cu suflet arzător, s-o spună colegii lui de parohie și protoierie, s-o spună ucenicii săi pe care i-a format de la catedră, s-o spună enoriașii săi cărora le-a fost păstor și duhovnic, și iată o spunem noi, acum, colegii și prietenii săi. Fiind un însuflețit și însuflețitor liturgist, fiind un convins și convingător predicator, fiind un duhovnic și înduhovnicit slujitor și un adânc trăitor al adevărilor de credință, pe aceste strune exercitându-și misiunea sa de preot, credem că preotul Dumitru Rădună s-a făcut util nevoilor sufletești ale credincioșilor, și mai credem că a gustat din plin din bucuriile fără seamăn ale atingerii sublimului preoției.

Pe creștet însă, bat și vânturi, chiar și atunci când zările sunt tot mai larg deschise. Căci colegul nostru n-a fost scutit de bătaia vânturilor tari și nici de trăsnete: foarte de timpuriu i-a murit o fetiță, apoi părinții, iar acum 7 ani și-a pierdut soția, preoteasa Ioana, care i-a fost izvorul bucuriilor și al împlinirilor sale trainice. Dar Titi nu s-a clătinat în fața durerilor, ci tăcut și modest, și-a continuat drumul vieții până la sfârșit. Iar sfârșitul, spre durerea multora, a venit prea de vreme pentru el.

Crescut și format la înalta școală a Facultății de Teologie din București (pe atunci Institutul Teologic) de către generația de aur a teologiei românești, creatoare de elite intelectuale, la care învățătura se îngemăna cu morala, iar cultura cu bună-cuviință, corectitudinea cu devotamentul nețărmuit față de marile valori – Biserica, școala și familia – preotul profesor Dumitru Rădună și-a dedicat viața împlinirii rostului său de neobosit semănător care a știut să arunce cu dărnicie și încredere sămânța cea bună de pe pământul cel bun pentru a aduce rod însutit (Mat. 13-8), iar ca răsplată a ostenețelor sale, s-a situat în școală, în familie și în societate asemenea pomului celui bun din Evanghelie, care a făcut roade bune, după cuvintele Mântuitorului: “... după roadele lor îi veți cunoaște” (Matei 7-20).

Îndurerată asistență,

Dacă legile omenești ne sunt cunoscute, dacă data nașterii ne este trecută cu grijă și precizie în acte, în schimb data plecării noastre în eternitate urmează legi pe care numai Bunul Dumnezeu le știe, și Care – în necuprinsa-I judecată – sorocește zilele fiecăruia dintre noi. Părem uneori descumpăniți atunci când ne

părăsește o ființă dragă, dar, ca buni creștini, trebuie să ne plecăm hotărârii Atotputernicului, cunoscând că existența noastră pământească are de fapt durată efemeră în raport cu veșnicia.

Căci de fapt, cine suntem noi cei ce-am văzut lumina zilei? Niște călători temporari pe peronul vieții, cum observa un scriitor de aleasă cultură românească, în romanul său: „*Viața ca un peron*”, niște trecători pe acest pământ, care – instalați mai comod sau mai spinos pe peronul vieții, așteptăm ultimul tren, fluierul prelung și tânguitor al acelei forțe care să ne ducă spre o altă lume, cea a veșniciei, spre un drum lung și fără de întoarcere. Și-n această trecere neobosită a vremii, de la viață prin moarte, la o altă viață, ne mângâiem însă cu cuvintele Scripturii: „*Călător sunt, Doamne, pe acest pământ și oaspete vremelnice ca toți moșii și strămoșii mei*”, ne mângâiem iarăși cu cuvintele fericitului Augustin: „*Neliniștit este sufletul meu până ce se va odihni întru Tine, Doamne*”; ne îmbărbătam cu toții, împreună cu Apostolul Neamurilor că „*Dumnezeu pe cei adormiți întru Iisus, îi va aduce împreună cu El*” (I Tesalonicieni 4-14).

Spre aceste adevăruri de credință, de bună seamă, și-a îndreptat părintele Dumitru gândurile sale în clipele de răgaz și reculegere și cu ele în gând se cuvine să încheiem fiecare zi din viața noastră, nu numai acum când ne aflăm în fața unui sicriu ce închide în el rămășițele pământești ale celui drag.

În aceste momente grele mă alătur familiei îndoliate, încercând să alin, măcar în parte, cu o vorbă de mângâiere abisul care ne stăpânește, deopotrivă, pe toți: fii și nepoți, rude și prieteni, colegi și credincioși, căci o moarte înainte de vreme zguduie din rădăcini orice conștiință.

Dragi colegi,

Așa cum vă amintiți, la ultima noastră revedere colegială din toamna anului trecut, Titi n-a putut fi cu noi. A fost singura lui absență pe care și-a îngăduit-o, după o prezență permanentă în mijlocul nostru. Dar cum era sensibil din fire, cu toate și cu toți, și-a exprimat regretul că nu poate gusta și el din bucuria revederii: „*Socotiți-mă alături de voi și făceți-mă părtaş la bucuria voastră*”, a spus el atunci cu o adâncă undă de regret... Și noi l-am înțeles și l-am îmbărbătat.

La viitoarea noastră agapă, adunați în jurul catalogului, atunci când ne vom reîntâlni cu amintirile lăsate de cel ce ne-a bucurat cu glumele sale și cu spiritul său distins, să-i punem – cei ce vor mai fi – în locul rămas liber, o floare, simbol al dragostei și prieteniei noastre. În momente de reculegere vom constata că la fiecare pierdere, parcă murim și noi câte puțin, că un capitol al tinereții noastre se închide odată cu existența frântă. Să-l pomenim în rugăciunile noastre și să ne aducem mereu aminte de el, cu iubire de coleg.

Întristați credincioși,

Acoperiți cu brațe de flori și din sânul firii și din adâncul inimii pe părintele vostru Dumitru, care prin cântările sale liturgice, prin evlavia și ținuta sa vă ridica de multe ori pe toți în raiul desfătării de care vorbește Sfântul Pavel (I Corinteni 12). Aruncați flori pe fruntea și grumazul lui, voi, foști elevi seminariști ai părintelui profesor Dumitru Răduș, cel care v-a educat și v-a iubit cu toată ființa sa.

—o). Veniți și voi, frați de Altar, de Sfântă Liturghie și de rugăciune, veniți toți credincioșii acestei parohii să sărutăm pe fratele și părintele nostru pentru miile de rugăciuni și cântări ce le-a înălțat pentru noi și pentru mulți, pentru lumina și căldura ce le-a picurat în sufletele tuturor...

Și acum, o bunul nostru coleg și prieten! Tu te-ai stins, și tot ceea ce ai fost: bucurie sau întristare, speranțe sau deznădejdi, emoții sau idealuri mărețe, pe toate le-ai lăsat în lumea celor drepți. Acolo te întâmpină în toga albă, a nemuririi colegii noștri: Mocanu C. Ioan, Popescu V. C-tin, Speranța Gheorghe, Costin Vasile, (Episcopul Vasile Târgovișteanul, de mai târziu), Mihai Nicolae, Alexa Nicolae, Zamfir Nicolae, Voinea Nicolae, Ion Eugen, Radu Păslaru ș.a., chemați spre înalțuri în anii din urmă. Te-am iubit și am crescut cu toții, umăr lângă umăr. Acum rândurile încep să se rărească, cu fiecare plecare parcă simțim că rămânem mai stingheri și mai săraci, dar prietenia care ne-a legat în anii de școală s-a supraviețuit despărțirii noastre temporare.

Mergi în pace, suflet alés!

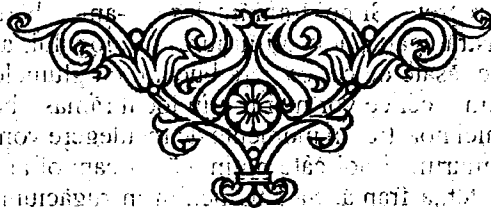
Fie ca blândețile noastre cântări și rugăciuni sfinte să-l conducă sufletul în țara de peste veac, cum zice poetul;

Fie ca lacrimile noastre curate să-l însoțească până la Dreptul Judecător, iar vântul pomilor din cimitirul Andronache, în adierea lui, să-i cânte melodii duioase, în semn de suprem omagiu și veșnică aducere aminte.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în ceata celor drepți!

Preot coleg MIHAI COLIBĂ

Biserica „Sf. Constantin și Elena” – Cișmigiu

MARIN CONSTANTIN – *MAGISTER MUSICAE*, LA 80 DE ANI

În acest sfârșit de februarie 2005 în mai multe instituții artistice și de învățământ din capitală s-au desfășurat festivități prilejuite de aniversarea maestrului *Marin Constantin* care împlinește 80 de ani de viață, 60 de ani de carieră didactică și 42 de ani de la înființarea corului "*Madrigal*", acest miracol artistic prin care România s-a remarcat și apoi s-a impus ca una dintre cele mai prestigioase prezențe muzicale în lume.

Personalitate artistică de notorietate națională și internațională, maestrul Marin Constantin este autorul unor evenimente decisive în istoria muzicii românești, înscriind în ultima jumătate de veac pagina cea mai glorioasă a interpretării corale românești.

Legat structural de activitățile din principala instituție de învățământ superior muzical din România (numită Conservatorul „Ciprian Porumbescu”, iar acum Academia de Muzică sau Universitatea Națională de Muzică din București), maestrul Marin Constantin este profesorul care a dăruit atâtor promoții vibrația sa artistică, contribuind la sporirea prestigiului instituției noastre atât cu aura sa profesională cât și în calitate de conducător de doctorat.

În acest context reamintim cele mai importante momente ale carierei sale artistice și împlinirile destinului său de mesager al artei românești pe toate meridianele globului.

S-a născut la 27 februarie 1925, în Urleta, județul Prahova. A absolvit Facultatea de Pedagogie muzicală și Dirijat coral a Universității Naționale de Muzică (1944-1949) și Facultatea de Pedagogie, Psihologie și Filosofie a Universității din București (1945-1949), sub îndrumarea profesorilor G.G. Antonescu, Mircea Florian, Dimitrie Gusti, Mihail Ralea, Tudor Vianu. În perioada studiilor a desfășurat și activitatea de învățător (1944-1948) la Fundația Culturală „Regele Mihai I”, activând, totodată, în formația sociologică a profesorului Dimitrie Gusti.

Între 1948-1952 este asistent la Facultatea de Pedagogie a Universității din București, iar din 1960 este, pe rând, asistent (1960-1961), lector (1962-1964), conferențiar (1964-1969) și profesor (1970-1993) la Catedra de Ansamblu și Dirijat coral a Universității Naționale de Muzică din București. Din 1994 este profesor consultant al aceleiași universități și conducător de doctorat.

A fost inițiatorul și îndrumătorul mai multor formații corale, precum Corul Universității din București (1948), Capella corală „Gheorghe Cucu” (1958).

Chiar dacă a trebuit să răspundă numeroaselor solicitări ale vieții culturale românești și internaționale, din 1963 viața maestrului Marin Constantin se identifice cu existența Corului Național de cameră „Madrigal”.

Între 1951-1974 este Director General și Dirijor al Ansamblului tineretului din România, cu care a participat la turnee internaționale, obținând medalii de aur și titlul de *Artist Emerit*.

În perioada anilor 1960-1964 este Director al Departamentului Muzical din Ministerul Culturii, iar între 1966-1970 este Director al Operei Naționale din București.

De-a lungul vieții și a carierei sale interpretative a parcurs un vast repertoriu ce cuprinde capodopere ale Renașterii europene, muzică bizantină, muzică clasică și contemporană românească și universală, susținând peste 3500 de concerte în lumea întreagă.

Din 1956 este membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România.

Între 1976-1994 a condus cursuri internaționale de dirijat și interpretare corală în Italia, Elveția, Columbia, Mexic, Ecuador, Luxemburg, Venezuela, S.U.A., susținând și concerte cu coruri reprezentative din aceste țări. Preocupările didactice i-au sugerat elaborarea opusului discografic „Arta construcției și interpretării corale”, un rod al experiențelor sale artistice și profesionale.

Împlinirile artistice ale maestrului Marin Constantin se leagă de prezența sa concertistică în multe din orașele lumii, precum și de o bogată discografie realizată la Electrecord și în alte renumite studiouri de pe mapamond, urmată de înregistrări pe CD și transpunerea lor pe peliculă (filme artistice, documentare, filme de televiziune realizate în țară și în străinătate – Italia, Germania, Olanda, Belgia, Franța, Japonia etc.) printre care astăzi ne reamintim faptele sale memorabile săvârșite împreună cu faimosul cor Madrigal.

Evoluția, de excepție, a corului Madrigal pe scenele cele mai renumite ale lumii și în compania celor mai de seamă artiști a produs nenumărate ecouri în mijloacele de comunicare, urmate de conferirea unor importante premii, distincții, medalii și decorații; lista acestora este impresionantă, de aceea vom selecta doar câteva: *Premiul criticii muzicale germane*, *Premiul excepțional al A.T.M.*, *Premiul Magnum al Fundației „M. Jora”*, *Marele premiu pentru integrala discografică oferit de SADCO Fest*, *Medalia UNICEF*, *Médaille en Vermeil – Luxemburg*, *Il Saggiario d'Oro – Italia*, *Una Vita per l'Arte – Italia*, *Diplomă de Onoare și premiul „grand Duc Adolf” – Luxemburg*, *Diploma de Onoare a U.C.M.R.*, *Diploma de Onoare a „American Biographical Institute”*, *Diploma de Onoare M.E.N.*, *Titlul de Omul Internațional al anului 1990, 1992, 1994*, *Cetățean de Onoare a mai multor orașe din țară și străinătate*, *Doctor în Filosofia muzicii (Arizona, S.U.A.)*, *Doctor în muzicologie (Cluj-Napoca)*. Încununarea acestor recunoașteri o reprezintă calitatea de *Goodwill Ambassador al U.N.E.S.C.O.* conferită în 1992 de către Frederico Mayor, Director general al U.N.E.S.C.O., precum și acordarea *Ordinului Național „Serviciul Credincios” în grad de Mare Ofițer* și a *Crucii Patriarhale a Sfântului Sinod* din România din partea Prea Fericitului Patriarh Teoctist.

Pentru întreaga activitate, maestrul Marin Constantin este menționat în șapte ediții „*Who's Who*” din Anglia și America, precum și în prestigiosul dicționar „*The New Grove Dictionary of Music and Musicians*”.

Destinul artistic al maestrului Marin Constantin s-a intersectat – așa cum s-a spus – cu cel al formației *Madrigal*, devenită în timp *Corul Național de cameră „Madrigal”*; entității Marin – *Madrigal* presa și muzicologia de pretutindeni i-a acordat atâta prețuire încât s-a creat impresia că superlativul se epuizează atunci când criticii încercau să portretizeze miracolul românesc.

Iată câteva declarații extrase din unisonul superlativelor obținute de această unică formație și dirijorul ei absolut particular: *Dacă perfecțiunea aparține aces-tei lumi, se poate afirma că formația „Madrigal” reprezintă cel mai viu exemplu, Corul „Madrigal” este unul dintre primele ansambluri de o asemenea perfecțiune pe care le-am auzit. Corul „Madrigal” – un miracol artistic. „Madrigalul” cântă cum nu s-a mai cântat niciodată pe aceste meleaguri. „Madrigalul” este una din cele mai mari realizări în arta corală a timpului nostru. „Madrigalul” este cul-mea perfecțiunii. Pot atribui această interpretare impresionantă numai „geniu-lui” dirijorului corului, Marin Constantin. „Madrigal” – un ansamblu splendid, orgă inventată de un constructor care modelează cu mâinile o substanță vie, re-ducând vocile la firișor, despărțindu-le printr-un gest, clădind arcadă după arcadă și piatră după piatră, puternicul edificiu al polifoniei.*

Să lăsăm pentru încheiere două celebre aserțiuni provenite de pe pământ sârb și spaniol: *„Madrigalul” este o vioară în mâna lui Paganini și Corul „Madrigal” din București cântă asemeni îngerilor (Cantando, como los angeles).*

Mai bogat, astăzi, cu viață împlinită în domeniul artei, dar și în plan personal (o familie minunată, cu un urmaș în dirijat demn de renumele tatălui său), maestrul Marin Constantin ne prilejuiește o reactualizare a strălucirii artei corale românești și a punerii în valoare a bogatului tezaur coral național și universal printr-o interpretare fără egal a lucrărilor reprezentative din cei aproape 800 de ani de cultură muzicală.

Pentru cunoașterea și înțelegerea fenomenului „Madrigal”, trebuie spus că această entitate și-a păstrat valoarea și recunoașterea unanimă datorită însușirilor de excepție ale dirijorului său care face ca prin tot ce realizează să răzbată vibrațiile ființei sale profunde stăpânită de patima perfecțiunii.

Faptul că Marin Constantin și-a exercitat facultățile sale creatoare asupra artei corale (și nu în alte domenii în care a manifestat importante aptitudini) reprezintă un beneficiu pe care toți coraliștii (compozitori, interpreți, dirijori, melomani) îl apreciază și-l evidențiază ca un factor stimulator în realizarea unor modele de cânt și interpretare a partiturilor prin care arta corală românească – străjuită de strălucite personalități – își afirmă identitatea și notorietatea.

Maestrul Marin Constantin s-a născut să fie artist! Încă de la primele roluri pe care le-a interpretat în echipa de teatru a profesorului Ioan D. Vicol la Școala Normală de la Buzău la catrenele și poeziile din studenție, apoi la creațiile corale proprii, deslușim o potențialitate artistică autentică, completată cu intuiții funda-mentale despre viață, muzică și artă, dar și un semn al predestinării sale interpre-tative cu valoare de unicat.

Maestrul Marin Constantin reprezintă cazul fericit al artistului hărăzit să înfăptuiască mari proiecte, dar care a înțeles să se dăruiască semenilor visând ne-întrerupt, susținându-și idealurile cu eforturi neprecupețite, luptând (nu de puține ori împotriva tuturor evidențelor) să aducă la împlinire orice lucru început. Cred că toate aceste trăsături de caracter – la care se adaugă o îndrăzneală desprinsă din adâncul sufletului său cutezător – l-au condus la succese atât de amețitoare încât

ai impresia că este neverosimilă o menținere constantă a idealului artistic și de viață într-un destin senzațional.

Dacă ne-am preocupa de identificarea resurselor atâtor activități și succese ale maestrului am descoperi că principalul izvor al izbânelor sale este munca neîncetată și meditația continuă asupra frumosului care se transformă treptat, treptat în adevăr.

Calitatea de demiurg a maestrului Marin Constantin este sesizată în constelațiile sonore pe care le-a etalat pe toate meridianele lumii, asumându-și și o notorietate care este greu de presupus că va fi întrecută prea ușor. Despre succesele sale și ale neîntrecutului cor „Madrigal” s-a vorbit și se va vorbi mereu; despre rolul și importanța Corului Național de cameră „Madrigal” în formarea sensibilității ascultătorilor pentru muzica celor opt decenii de creație corală încă vor exista ecouri, dar ceea ce este mai puțin remarcat în biografia celor doi „M” (Marin și Madrigal) se află oglindită originala sinteză realizată de profesorul și interpretul Marin Constantin, editată sub denumirea: „*Arta construcției și interpretării corale*”, o „carte” de căpătâi în stilistica dirijorală și un reper pentru stabilirea unor principii fundamentale ale artei corale. Cele 10 discuri – pentru care maestrul a primit în 1993 „*Premiul excepțional oferit de Asociația oamenilor de artă din Instituțiile Teatrale și Muzicale din România*” – (transcrise în tot atâtea CD-uri) oferă auditorilor confesiunea aceluia care are energia și perseverența de a îngemăna resursele artei corale cu ființa care îi dă naștere, cu trăirile și palpitul acesteia, precum și cu idealurile înălțătoare inspirate din contemplarea lumii spirituale veșnice.

„*Arta construcției și interpretării corale*” conține o experiență umană și artistică exemplară; lecțiile înregistrate și exemplificările din opusul acesta s-au născut dintr-o preocupare susținută a maestrului de a-și transmite gândurile și emoțiile, dar și dintr-o permanentă confruntare artistică cu exigența tot mai sporită a publicului spectator de pretutindeni. Din confruntările cu ascultătorii, Madrigalul și dirijorul său au ieșit mereu biruitori, chiar și atunci când tensiunile venite din sală erau copleșitoare sau când – în prezența a 4-5.000 de spectatori – corul evolua timp de două, chiar trei ore, cu un repertoriu fascinant, interpretat integral fără partitură.

Audiția CD-urilor cu „*Arta construcției corale*” relevă principalele direcții stabilite de maestrul Marin Constantin pentru a conduce formația spre zenitul gloriei mondiale. Prezentăm – în sinteză – temele acestei dezbateri:

– Formarea unui „instrument” coral, cu *toate aspectele sale caracteristice... care le implică rezolvarea specifică a problemelor de tehnică și psihotehnică pentru realizarea unui echilibru perfect între omogenitatea vocală și cea spirituală;*

– Stabilirea unor repere în interpretarea creației renaștentiste; *viziunea asupra artei ca fenomen viu, în continuă devenire și poziția ferm ancorată în contemporaneitate a muzicianului interpret, care favorizează valorificarea trecutului, înfrumusețează prezentul, îmbogățește viitorul, respingând atitudinea muzeistică, evitând confuzia stilistică;*

– Integrarea repertoriului inspirat din melosul popular românesc în circuitul valorilor internaționale în conformitate cu opinia că prezența artei populare în creația cultă dovedește copleșitoarea forță a melosului nostru, capacitatea sa de comunicare emoțională;

– Decantarea modalităților de interpretare a cântului bizantin;

– Stimularea creației contemporane antrenată în fructificarea unui limbaj modern, nontradițional, în certă și cuprinzătoare cunoștință a portofoliului internațional;

– Identificarea unor mecanisme de realizare sonoră a unor partituri complexe, așa cum sunt cele din creația ultimelor decenii;

– Fixarea unui mod de gândire asupra limbajului muzical contemporan și concretizarea acestor gânduri într-o „opera omnia” în care se reflectă aspirațiile și realizările dirijorului Marin Constantin.

Față de o asemenea paletă cuprinzătoare a problematicii repertoriale și interpretative și a modului cum o exemplifică Madrigalul, calificativele își încetează consecințele. În ultimele discuri se relevă faptul că nivelul interpretărilor realizate de madrigaliști și maestrul acestora a stimulat o creație la nivel național, implicând școala componistică românească într-o competiție care a avut ca principal scop modernizarea limbajului muzical coral și fructificarea resurselor autentice ale muzicii românești în genuri și limbaje dintre cele mai diferite. Contemporan cu muzica secolului XX și cu marii ei primenitori: Anatol Vieru, Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah, Aurel Stroe, Myriam Marbe, Mihai Moldovan, Liviu Glodeanu, Irina Odăgescu, Sabin Păutză, Dan Buciu, Cornel Țăranu, Dan Voiculescu și lista continuă, maestrul Marin Constantin a avut intuiția unor demersuri interpretative care i-a stimulat pe mulți dintre creatori să-și ducă îndrăzneala până la limita imaginarii și uneori chiar dincolo de aceasta.

Paralel cu misiunea asumată de a conferi repertoriului renescentist o dimensiune inegalabilă în interpretarea mondială, corul „Madrigal” a promovat încă din primii ani de activitate cântarea bizantină alături de creațiile inspirate din ethosul psaltic, începând de la colindele armonizate măiestrit, la capodoperele lui D.G. Kiriac, Gh. Cucu, P. Constantinescu sau S. Toduță. Memorabile sunt „Documentele culturii muzicale vocale în Muntenia, Moldova și Transilvania”, gravate sonor în două discuri antologice în care madrigaliștii prezintă cântări monodice cu text grecesc și românesc din manuscrisele lui Filotei sin Agăi Jipei sau Eustatie Protopsaltul, transcrise cu însuflețire și migală de către profesorul universitar doctor, Arhidiaconul Sebastian Barbu-Bucur, ori vechi cântece din repertoriul liturgic autohton.

Față de fiecare partitură prezentată ascultătorilor, maestrul Marin Constantin a nutrit râvna creatorului inspirat care se dăruiește cu întreaga sa făptură pentru ca din unda talentului și a vitalității sale să se nască nenumărate reverberații, asemeni armonicilor desprinse dintr-un sunet fundamental.

Să-i urăm maestrului Marin Constantin viață îndelungată cu deplină sănătate, și să-l asigurăm că, în mod cert, prin tot ce a realizat în cei 80 de ani de viață și-a ocupat definitiv locul în escatologia artei corale de pretutindeni.

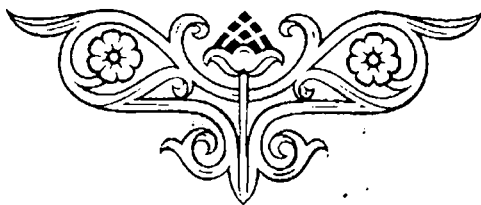
Alături de afecțiunea noastră, cu această ocazie să-i reamintim maestrului admirabilul gând – portret pe care i l-a dăruit într-o noapte mirifică poetul Nichita Stănescu: „*Om de o mare tandrețe, de o eleganță viguroasă, produs natural al cerului ca și Ion Creangă, decretat de G. Călinescu monument al naturii și, de ce nu, la rândul nostru, nu l-am decreta pe Marin Constantin un monument al naturii, deci produs natural. Marin Constantin însănătoșește melosul, aducând cântecul lumii la noi acasă, și producând o rază de lumină exact atunci când ai nevoie de ea.*

Mai degrabă înalt decât mijlociu, mai degrabă fermecător decât aspru, mai degrabă puternic decât frumos, el este unul din pilonii cu care orice artă preferă deschiderea.

Ce se cuvine „Madrigalului”? O reverență.

Ce se cuvine lui Marin Constantin? Un omagiu”.

Conf. Univ. Dr. IOAN GOLCEA,
Șeful Catedrei de Dirijat și Muzică religioasă
din Universitatea Națională de Muzică din București.

ECOURI PLATONICE ÎN LUCRAREA "DESPRE PRINCIPII" A LUI ORIGEN*

"*De principiis*", primul manual de doctrină al Bisericii creștine din perioada patristică este una din cele mai contestate cărți ale lui Origen, care se situează pe linia unei anumite tradiții filosofice elene (Pitagora, Heraclit, Parmenide, Platon, Ammoniu Sakkas) împletite cu Sfânta Scriptură și Tradiția bisericească. Această metodă, a *ipotezei*, este proprie lui Origen, dar este în același timp și periculoasă, după cum se exprimă chiar el în *Prefața* lucrării. În "*De principiis*" se regălesc reminiscențe platonice care au fost dezvoltate de Origen în unele concepții și poziții dogmatice, condamnate mai târziu (553 d. Hr.) de Sinodul V Ecumenic de la Constantinopol.

1. Metempsihoza

Urmând pe Platon și pe Stoici, Origen crede că există lumi succesive, pentru ca sufletele necurățate de greșeli să transmigreze după moarte dintr-un corp în altul, în scopul desăvârșirii evoluției spirituale. Metempsihoza (metensomatoză) o explică Platon în felul următor:

"Dacă sufletul, fiind curat, părăsește trupul fără a târî după sine nimic din ale acestuia, ca și cum nici nu s-ar fi amestecat, de bună voie, cu trupul vieții, ci l-ar fi ocolit, căutând mereu să se reculegă în sine, neîntrerupt stăpânit de această grijă, ceea ce este tocmai obiectivul adevăratei filosofii, adică să înveți a muri cu ușurință... Dacă este așa, atunci sufletul, ieșind cu astfel de însușiri din corp, se duce spre ceea ce este asemenea cu el: spre imperceptibil, sfânt, nemuritor, înțelept.

Dacă însă sufletul iese din corp pângărit, necurat și ca unul care, fiind împreună cu trupul l-a îngrijit, l-a iubit, a fost încântat de el, de poftele și plăcerile lui; dacă sub înrăurirea acestora, sufletul a ajuns să creadă că nimic altceva nu există în realitate decât ce este trupesc, ce se poate atinge sau vedea, ceea ce bea și mănâncă și se folosește de plăcerile amorului; dacă, pe de altă parte, acest suflet s-a deprins să urască, să se teamă, să fugă de ce este întunecat pentru ochi, de ce este neperceptibil prin simțuri, ... (atunci) cred că iese îngreuiat cu părțile trupesti, rămase din atingerea lui cu trupul"¹.

Tot Platon arată că "*... cei care s-au dedat cu totul mâncării, postelor și băuturii și nu au fost călăuziți de rușine, sufletele lor merg poate în corpuri de măgari și în alte viețuitoare de acest fel"*².

Așezând binele suprem deasupra tuturor ideilor, Platon afirmă că *acesta* este cel care reglează și explică mersul universului cu un singur scop, acela al armoniei. "*După modelul lumii ideilor a apărut lumea fenomenală în care fiecare*

* Lucrare întocmită în cadrul studiilor de doctorat sub îndrumarea științifică a Prof. Acad. Gheorghe Vlăduțescu.

1. Platon, *Dialoguri – Fedon*, cap. Soarta sufletelor, pag. 185;

2. Platon, *Dialoguri – Fedon*, cap. Doctrina metempsihozei, pag. 186-187;

ființă sau obiect este doar o umbră, o copie imperfectă a ideii respective perfecte. Ideile sunt externe, asemenea sufletului nemuritor"³.

Continuând filosofia platoniciană, Origen în lucrarea "De principiis", arată că sufletul omului se încarnează în fiecare lume, o singură dată. "Toate sufletele și toate ființele cugetătoare, fie cele bune, fie cele rele, au fost create sau plătuite (de Dumnezeu)"⁴. Despre Înviere se poate vorbi de cei care au murit odată. Trupurile înviate vor fi trupurile duhovnicești. Orice trup are o înfățișare văzută. Trupul învie într-o slavă⁵.

Datorită faptului că Origen era creștin și a predat învățământul catehetic în Alexandria și Cezareea – unde se cunoaște că teozofia a cărei doctrină filosofică-religioasă orientală era dezvoltată – este posibil ca în cadrul concepției metempsihozei, acest fapt să nu-i fi permis să continue ideea platoniciană de reîncarnare a sufletului omenesc în animale. Teozofia, care susține teoria cunoașterii divinității, nu admite reîncarnarea de la om la animal pentru că o consideră un regres. Origen, având la bază ideea proprie de existența plurității lumilor, a dezvoltat-o și a introdus concepția despre "insuflețirea" stelelor și dotarea lor cu rațiune.

2. Apocatastaza sau restabilirea finală a tuturor, inclusiv întoarcerea diavolului

Continuator al filosofiei lui Platon și influențat de "religiile de mistere", Origen, a dezvoltat ideea apocatastazei prin care pedeapsa pentru cei din Imperiul lui Hades nu este veșnică. Una din învățăturile cele mai controversate ale lui Origen este cea referitoare la apocatastază – adică restabilirea în starea primară a tuturor lucrurilor, inclusiv întoarcerea diavolului. Aceasta a fost posibilă prin căderea în păcat a primilor oameni și, potrivit acestei concepții, lumea va fi restabilită la sfârșitul timpului în starea originală, în perspectiva unei mântuirii universale, prin harul lui Hristos.

Platon considera că sufletul aduce corpului (ἐπιφέρει) viața; aceasta este po-zitivna morții, deci, sufletul nu va primi niciodată (οἱ οὐ μὴ ποτε δέξεται) moartea. El este nemuritor⁶.

Tot Platon spune că "... dintre oameni, cine își trăiește viața după dreptate și cu evlavie, acela când moare se duce să locuiască în Insulele Fericirilor, departe de neșazuri, în mijlocul, a toată fericirea. Dimpotrivă, cel nedrept și nelegiuit se duce la închisoarea ispășirii și a dreptății, închisoare pe care o numesc Tartar"⁷.

Momentul mântuirii despre care se vorbește îl cunoaște numai Dumnezeu, Care prin bunătatea Lui va aduna întreaga creație într-un final unic, după ce-și va fi supus vrăjmașii. "Sezi de-a dreapta Mea până ce voi face din dușmanii Tăi scaun picioarelor Tale"⁸, la care Origen a adăugat urmând pe Pavel "Căci El trebuie să împărățească, până ce va pune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Sale"⁹.

3. Ostafe L., *Autori de couduri religioase*, cap. 4 – Grecia antică, pag. 64;

4. Origen, "De principiis", Cartea 1, cap. 7: *Despre ființe în trup și fără trup*;

5. Platon, Cartea 2, cap. 10: *Despre Înviere, despre pedepsire și despre fagăduințe*;

6. Platon, *Dialoguri – Fedon*, cap. Eternitatea sufletului. Ideea – suflet exclude ideea – moarte, p. 221-224;

7. Platon, *Dialoguri – Gorgias*, cap. Judecata din urmă. Imperiul lui Hades, pag. 339-341;

8. Ps. 109. 1;

9. I Corinteni. XV, 25;

Supunerea de care vorbesc aceste texte, supunere către Hristos, este mântuirea văzută în dimensiunea ei cosmică. Când totul va fi supus lui Hristos, inclusiv moartea care va fi nimicită, atunci începe sfârșitul care este asemenea începutului. Astfel, bunătatea lui Dumnezeu nu este substanțială în cele trei categorii de ființe: cerești, pământești și infernale, așa cum este în Sfânta Treime. Când aceste ființe participante sunt sfințite, pline de înțelepciune și dumnezeire, atunci ele devin fericite. *"Cuvintele sfârșit și desăvârșire ne fac să ne gândim la o împlinire a lucrurilor. Sfârșit și desăvârșire va veni când fiecare va fi răsplătit după cuviință. Vrăjmașul cel din urmă care va fi nimicit este moartea. Sfârșitul seamănă întotdeauna cu începutul. Prin bunătatea lui Dumnezeu, aducerea tuturor sub ascultarea lui Hristos și unirea în Duhul Sfânt. Supunerea tuturor viețuitoarelor lumii cerești, pământești și celor de dedesubt lui Hristos.*

În Sfânta Treime, care este călăuzitoare a tot ce există, binele există în chip firesc și de la sine; în celelalte ființe bunătatea se întâlnește în mod întâmplător, sau poate lipsi chiar de tot.

Alunecarea către cădere, față de starea avută înainte, este mai rapidă sau mai încetă, după felul în care s-a îndepărtat de rolul său sau a făcutuit rele.

Dintre cei care au rămas în stare primordială îngeri, puteri, căpetenii, stăpâni, sunt pentru cei care au nevoie să fie conduși; tronuri pentru judecată și domnii să conducă pe sclavi. Odată cu aceștia a venit și primul rând de oameni, iar în veacul sau veacurile ce vor să vină, vor urma alții, când va fi un cer nou și un pământ nou și atunci aceștia vor fi ca toți să fie una"¹⁰.

3. Ipoteza preexistenței sufletelor

Fiecare om a contemplat înainte de a se naște (pe când sufletul său străbătea, conform învățaturii lui Pitagora, alte vieți) perfectă lume a ideilor, unde Platon așezase binele suprem deasupra tuturor ideilor; idei pe care după naștere, datorită "închisorii trupului" imperfect, a simțurilor, omul le-a uitat.

Dar omul își reamintește de acestea în momentul când caută și când găsește în sine adevărul despre: *"a căuta și a învăța care nu înseamnă altceva decât a-și reaminti"*¹¹ – spune Platon, iar forța care ne propulsează spre amintirea acestor idei nobile este iubirea, care în concepția lui Platon se identifică cu pasiunea sufletului.

Origen, în lucrarea "De principiis" vorbește despre "credința în pre existența sufletelor" pe care Sinodul V ecumenic a condamnat-o în anatematismă a III-a. El menținea prin aceasta întregul său sistem de gândire, susținând că același suflet revine de mai multe ori în viața pământească – concepție împrumutată de la gândirea sectelor gnostice orientale. Origen mai afirma că "sufletul a fost creat odată cu corpul" și că sufletul omului este inferior sufletului astrelor¹².

Confuziile dogmatice ale lui Origen, pentru care a fost condamnat la Sinodul local din Alexandria și la Sinodul V ecumenic de la Constantinopol (553 d. Hr.),

10. Origen, *De principiis, Cartea I, cap. 6: Despre sfârșit sau desăvârșire*, 1-2;

11. Ostafe L., *Autori de coduri religioase*, cap. 4 – Grecia antică, pag. 64-65;

12. Origen, *De principiis, cap. 7: Despre ființe în trup și fără trup*;

sunt reale și nu se pune problema ca ele să fie negate, însă în judecarea lor la ora actuală trebuie ținut seama de stadiul în care se afla teologia creștină și acțiunea de formare a dogmei creștine în Biserică, la momentul respectiv. Afirmările sale dogmatice trebuie socotite ceea ce le socotește el însuși: "exerciții în care să se vadă roadele talentului său"¹³.

Drd. LAURENȚIU OSTAFE

Bibliografie:

- Pr. conf. dr. Stan Alexandru, Prof. dr. Rus Remus: *Istoria religiilor*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991;
- Academician Vlăduțescu Gheorghe, Ianoși Ion, Cazan Gh. Al., Tonoiu Vasile, Pârvu Ilie, Chelcea Ion, Chelcea Septimiu, Bădescu Ilie, Mariș N.I., Goian Ion, Petru Cristian, Mihăilescu Vintilă: *Rațiune și credință*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983;
- Academician Vlăduțescu Gheorghe: *Ateismul în antichitate*, Editură Științifică și Enciclopedică, București, 1979;
- Academician Vlăduțescu Gheorghe, Tache Aurelian: *Prometeu împotriva lui Zeus (Libera cugetare în Grecia și Roma veche)*, Editura științifică, București, 1967;
- Academician Vlăduțescu Gheorghe, Bănșoiu Ion: *Filosofia greacă în texte alese*, Editura Punct, București, 2000;
- Academician Vlăduțescu Gheorghe: *Filosofia primelor secole creștine*, Editura Enciclopedică, București, 1995;
- Academician Vlăduțescu Gheorghe: *O istorie a ideilor filosofice*, Editura Științifică, București, 1990;
- Pr. prof. dr. Coman Ioan G.: *Patrologie*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985;
- Preot Stoian Ion M.: *Dicționar religios*, Editura Gramond, București, 1992;
- Ostafe Laurențiu și Daniela: *Autori de coduri religioase*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2001;
- Drâmbă Ovidiu: *Istoria culturii și civilizației*, vol. III, Editura Saeculum I.O. și Editura Vestala, București, 1997;
- Platon: *Dialoguri*, traducere de Cezar Papacostea, Editura Iri, București 1998;
- Tokarev S.A.: *Religia în istoria popoarelor lumii*, traducere din limba rusă de I. Vasilescu-Albu, Editura Politică, București, 1976;
- ***: *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988;
- ***: *Dicționar de Teosofie-Esoterism-Metafizică-Masonerie*, traducere din limba franceză de Radu Duma, Editura, Herald, București, 1996.
- ***: *Origen* (scrieri alese partea a treia), în colecția "Părinți și Scriitori Bisericești", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.

13. Origen, *De principiis*, Prefață, 3.

• R E C E N Z I I • N O T E • C O M E N T A R I I •

BISERICA ÎN MISIUNE. Patriarhia Română la ceas aniversar, Volum omagial tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, 848 p.

În anul 2005, Biserica Ortodoxă Română sărbătorește trei momente solemne și semnificative: împlinirea a 120 de ani de la recunoașterea autocefaliei sale de către Patriarhia Ecumenică de Constantinopol (1885–2005), 80 de ani de la ridicarea ei la rang de Patriarhie (1925–2005) și 90 de ani de la nașterea Prea Fericitului Părinte Teotist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (născut la 7 februarie 1915).

Aceste evenimente sunt prilej deosebit de a aduce mulțumire lui Dumnezeu pentru binefacerile primite de la El și de a exprima recunoștință și prețuire față de ierarhii, preoții și diaconii, monahii și monahiile, credincioșii și credincioasele Bisericii noastre care au contribuit la apărarea, promovarea și transmiterea credinței ortodoxe din generație în generație, cu dăruire și înțelepciune, cu răbdare și străduință.

Grație acestor mărturisitori ai credinței și creatori de valori spirituale, ortodoxia românească, prin vrednici arhieri și profesori de teologie, prin duhovnici și meșteri ai artelor sacre (pictori, sculptori, muzicieni), și-a format chipul său distinct și distins în comunitatea ortodoxă ecumenică, universală. De la înțelepții patriarhi ai României, înzestrați cu daruri multiple și competente până la preoții din parohiile de la sate, darul autocefaliei sau al libertății responsabile a rodit, ca fidelitate față de Hristos și de Biserica Lui, în vremuri de încercare și prigoană, ca hărnicie creatoare și dărnicie frățească, ca dialog și cooperare cu alte Biserici și popoare, în vremuri de libertate.

Libertatea religioasă și socială obținută prin jertfele multor tineri în 1989 a rodit bucurie copiilor și tinerilor care învață religia în școlile de stat, prin lucrarea sfântă și misionară a multor profesori și profesoare de religie, clerici și mireni, care receptează mai bine decât alții înțelesurile adânci ale cuvintelor Mântuitorului Hristos: "Lăsați copiii să vină la Mine" (Matei 19, 14).

De asemenea, miile de tineri elevi și eleve, de studenți și studente din școlile noastre de teologie sunt pentru misiunea de azi și de mâine a Bisericii noastre un mare dar, când aceștia devin slujitori ai bucuriei pe care o aduce sfințenia în viața oamenilor. Acești tineri devin adesea preoți în sate sărace sau slujitori ai Cuvântului lui Dumnezeu la edituri, posturi de radio, precum și slujitori ai Iubirii lui Hristos în unitățile de caritate ale Bisericii. Cele peste 1500 de biserici construite în ultimii 15 ani sunt mărturie a rodirii libertății, a evlaviei și hărniciei preoților și dărnicii credincioșilor noștri ortodocși români, urmași ai

neamului de voievozi ctitori de biserici și mănăstiri, apărători ai Europei creștine, așa cum a fost Sfântul Voievod Ștefan cel Mare.

Lucrarea filantropică a Bisericii în spitale, unități militare, penitenciare, instituții sociale ale statului, precum și în propriile instituții de caritate ale bisericii: cantine pentru săraci, cămine pentru copii, cămine pentru bătrâni, dispensare și cabinete medicale și altele, ne arată că libertatea responsabilă a autocefaliei oferă câmp misionar credinței lucrătoare prin iubire.

De asemenea, numărul mare de eparhii, parohii, mănăstiri și școli teologice nou înființate în ultimii 15 ani prin grija ierarhilor români, sub conducerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, precum și intensificarea relațiilor frățești cu diferite Biserici Ortodoxe surori sau cu alte Biserici creștine, arată că adevărata libertate a autocefaliei poate conduce la mai multă lucrare misionară și la o comuniune frățescă mai vie și mai bogată în acțiuni comune.

Într-o lume din ce în ce mai secularizată, Biserica trebuie să afirme o slujire misionară din ce în ce mai sfântă, deodată legată de Liturghie și de Filantropie, de cult și de cultură creștină, de rugăciune vie și de acțiuni filantropice.

Avem din ce în ce mai multă nevoie de pilda, ajutorul și comuniunea sfinților pentru a face față fenomenului de secularizare care se manifestă mai ales ca vid spiritual în suflete și fragmentare spirituală în comunitatea umană. Într-o lume a pieței și a profitului, Biserica trebuie să apere persoana umană de orice formă de cumpărare-vânzare a ei ca obiect. Toată activitatea pastoral-misionară a Bisericii are nevoie azi de o analiză teologică și spirituală sistematică, profundă și constantă, pentru a lega în mod viu, creator și responsabil textul Evanghéliei de contextul nou economic și politic, social și cultural, național și european în care trăiesc comunitățile de credincioși pe care-i păstorește Biserica noastră, nu renunțând la Tradiție, ci înțelegând-o ca fiind un proces dinamic, viu ca o "vie pe care o cercetează și o desăvârșește" Hristos Domnul.

În volumul de față intitulat: "*BISERICA ÎN MISIUNE. Patriarhia Română la ceas aniversar*", editat prin grija Prea Sfințitului Părinte Ciprian Câmpineanul, Episcop vicar patriarhal, sunt scoase în evidență atât aspecte ale istoriei și spiritualității Bisericii Ortodoxe Române, cât și preocupări și reflecții privind misiunea ei astăzi într-un context cu șanse, probleme și perspective noi, pe plan național și internațional.

Acest volum însă este în mod deosebit dedicat Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României, la a 90-a aniversare a zilei sale de naștere. Este o mare binecuvântare să vezi cum din cei 90 de ani de viață ai săi, 70 i-a dăruit Prea Fericirea Sa slujirii lui Hristos și Bisericii Sale: ca monah (1935), ca diacon (1937), ca ieromonah (1945) și ca arhiepiscop (1950). A păstorit în vreme de opreliști comuniste, iar acum păstorește în vreme de libertate, dar totdeauna într-un context misionar care a cerut și cere veghe și jertfelnicie, înțelepciune și luptă duhovnicească.

Multe și marile realizări ale Prea Fericirii Sale pe toate planurile vieții bisericești sunt în primul rând roduri ale rugăciunilor personale și ale Bisericii întregi din poporul român, deoarece mai presus de orice gând și lucrare omenească stă harul lui Dumnezeu care lucrează pentru Biserica lui Hristos. Prea Fericitul are darul de a cultiva darurile Sfântului Duh revărsate în Biserică. De aceea, acum, la ceas aniversar, slăvim pe Dumnezeu Cel Care dăruiește daruri și cheamă la slujire oameni dăruitori de sine. Totodată, felicităm pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist pentru că a înmulțit darurile primite spre binele Bisericii întregi, dorindu-i ani mulți și binecuvântați în slujirea Bisericii noastre strămoșești și a Ortodoxiei, în general!

Prin slujitorii și credincioșii ei duhovnicești și harnici, înțelepți și plini de zel, de toate vârstele, Biserica se află în misiune, iar misiunea Bisericii aceasta este: mântuirea oamenilor, unirea lor cu Dumnezeu și comunitatea lor frățească.

† DANIEL
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

† Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. XV, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, 600 p.

Parcurgând cuvântările, mesajele și studiile care alcătuiesc acest al XV-lea volum din opera Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, cuprinsă sub titlul generic *Pe treptele slujirii creștine*, am trăit aceeași uimire încercată la lectura fiecărui volum anterior. Mai întâi, dimensiunea (toate depășesc 550 de pagini), apoi varietatea enormă a conținutului, exprimând bogăția vieții, a unei experiențe, dar și a unei minți deosebite, m-au emoționat adânc. Pentru că, deși am cinstea să-l cunosc de peste 30 de ani, abia acum înțeleg niște lucruri, definitorii pentru o personalitate cu numeroase fațete care nu se lasă văzute oricând și oricum. Smerenia Sa, aceea pe care nu o au decât ierarhii crescuți în mănăstire, i-a dat o modestie, o simplitate cordială incredibilă în raport cu semenii.

Aproape în toate cuvântările sale, Patriarhul folosește o vorbire limpede, rostită fără nici o emfază, așa cum de altfel se desfășoară toată omiletica sa. Totdeauna cuvintele pătrund în inimile cele mai smerite, ca și în mințile cele mai ascuțite, cu aceeași putere a credinței trăite. Chiar și atunci când revine pe aceleași teme, nu se repetă niciodată. Izvorâte, parcă, din mereu alte surse proaspete, vorbele se înșiruiesc liniștit, pline de miez și de limpezime, aducând neconținut sensuri noi în vechile pilde, dându-le vibrația necesară momentului istoric, atât de greu, al zilei.

Pe treptele slujirii creștine dovedește interesul P.F. Patriarh pentru problematica morală și spirituală așa de complexă și de diferită a lumii contemporane. Familia și pericolul disoluției ei, tineretul, copiii, cei din familie și cei fără familie, școala și educația religioasă, dialogul între confesiuni, ecumenismul, personalități și momente imporante din istoria Bisericii și neamului românesc (cum a fost anul 2004 când s-au comemorat 500 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Ștefan cel Mare) și atâtea alte chestiuni tot atât de importante și de delicate, își găsesc locul în preocupările curente ale Patriarhului nostru. Și mai cu seamă relațiile cu Bisericile ortodoxe surori, cu Patriarhia Ecumenică din Constantinopol îi prilejuiesc întâlniri și vizite reciproce fie la noi în țară, fie în străinătate, întâlniri rodnice pentru întărirea prestigiului Bisericii în această lume amaric secularizată.

O caracterizare a cuvântărilor Patriarhului o găsim și în propozițiile lui Costion Nicolescu: "Cuvântări calde și echilibrate, Cei ce au ochi de văzut și urechi de auzit, minți de priceput și inimi de simțit, vor rămâne mândri de prestația Patriarhului nostru și-i vor sta alături în eforturile susținute de propășire a Bisericii" (Costion Nicolescu, *Cine se teme de Biserică?*, Editura Christiana, București, 2002, p. 220).

În acord total cu cuvintele lui Costion Nicolescu, la impresionanta aniversare de nouă decenii a Întâistătătorului Bisericii Naționale, Îl asigurăm de profunda afecțiune, devotamentul și înalta noastră admirație.

P.S. Ambrozie Sinaitul, Episcop Vicar Patriarhal, *Cauzele și consecințele unirii cu Roma a unei părți a românilor ortodocși din Transilvania*¹, Teză de doctorat, Tesalonic, 2005, 275 p. + Anexe 21.

Teza de doctorat cu titlul mai sus amintit a fost susținută de către Prea Sfinția Sa Ambrozie Sinaitul, Episcop Vicar Patriarhal, în data de 2 martie 2005, la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității *Aristotel* din Tesalonic, în cadrul secției de Istorie Bisericească și a fost întocmită sub îndrumarea științifică a d-lui Prof. Dr. Apostolos Glavinas.

Scopul lucrării este acela de a prezenta cauzele și consecințele unirii cu Roma a unei părți a românilor transilvăneni la începutul secolului al XVIII-lea, aspecte mai puțin cunoscute mediului academic elen și care ar putea, într-o oarecare măsură, să elucideze problemele pe care acest subiect le ridică, având în vedere, inaccesibilitatea istoricilor bisericești eleni la unele documente edificatoare în acest sens. Pe de altă parte, prezintă relațiile dintre Biserica Ortodoxă Română din Transilvania de la sfârșitul secolului al XVII-lea și Biserica Romano-Catolică, condițiile în care a avut loc evenimentul, motivația ambelor părți în adoptarea acelei decizii cruciale pentru viața bisericească a românilor din Transilvania, precum și evoluția Bisericii Unite din Transilvania până astăzi.

Autorul a abordat problema uniației în spațiul Transilvaniei de la începutul secolului al XVIII-lea, respectiv teritoriul fără Banat și comitatele Maramureș, Satu Mare și Bihor, urmând ca problema Bisericii Unite în ansamblul ei să fie abordată după anul 1853, când toți credincioșii români uniți din Transilvania Imperiului Habsburgic vor fi supuși Mitropoliei Unite de Alba-Iulia și Făgăraș, cu sediul la Blaj.

De asemenea, trebuie remarcat faptul că evenimentul uniației din Transilvania își are originile în secolele X–XIII, odată cu pătrunderea maghiarilor catolici în acest spațiu și s-a înscris în cadrul politicii generale de expansiune a Bisericii Romano-Catolice în estul și sud-estul Europei în perioada anilor 1683–1739, după cucerirea de către Imperiul Habsburgic a acestor teritorii.

După un scurt capitol introductiv, care prezintă pe scurt evenimentele petrecute în perioada secolelor IX–XVII, respectiv intervalul cuprins între Marea schismă din 1054 și încercările de unire bisericească inițiate de către Biserica Romano-Catolică în spațiul răsăritean, urmează tratarea propriu-zisă a subiectului, structurată în cinci capitole.

În *primul capitol* este prezentată istoria Transilvaniei după secolul al X-lea, perioadă în care încep să apară marile probleme ale românilor din acest spațiu, probleme care i-au condus la acceptarea unui act ale cărui consecințe nu le-au dorit niciodată, dar pe care, din păcate, nu le-au mai putut evita, chiar cu prețul scump al vieții.

Odată cu cucerirea Transilvaniei de către maghiari și colonizarea acesteia cu germani și secui, începe pentru românii de aici o lungă și tristă perioadă de asupririi, încercări de deznaționalizare, excluderea de la toate drepturile și privilegiile unei națiuni, atât ca entitate națională, cât și religioasă. Românii devin persoane "tolerate", cu un statut social, politic și religios inferior celorlalte națiuni conlocuitoare, iar religia ortodoxă este exclusă din rândul religiilor recepte (catolică, luterană, calvină și unitariană) recunoscute în principatul Transilvaniei după 1541. Această stare de lucruri este consfințită de către împăratul

1. Autorul prezentei lucrări este unul din ierarhii tineri ai Bisericii Ortodoxe Române, care după o pregătire temeinică în școlile de teologie din țară și de peste hotare a prezentat anul acesta, ca o încoronare a activității de cercetare, o valoroasă teză de doctorat, în limba greacă, la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Tesalonic.

austriac Leopold, care, după ocuparea Transilvaniei promulgă (în 1691), *Prima diplomă leopoldină*.

În *capitolul al doilea* sunt prezentate cauzele politice, sociale, economice și religioase care i-au determinat pe unii dintre românii transilvăneni să accepte, la începutul secolului al XVIII-lea, unirea cu Biserica Romei.

Întrucât Biserica Romano-Catolică se găsea într-o evidentă inferioritate în cadrul sistemului religios din Transilvania, s-a considerat că este necesară luarea unor măsuri care să reducă dimensiunile acestei situații. Astfel, este promulgat un decret imperial, prin care sunt conferite clerului catolic unele scutiri de impozite și alte privilegii, cu precizarea că de aceste drepturi se vor bucura și preoții ortodocși care vor trece la catolicism. Aceleași drepturi și privilegii sunt promise și țăranilor iobagi și jeleri care ar fi acceptat unirea cu Roma.

În ciuda acestor promisiuni de ameliorare a situației românilor transilvăneni, totuși, documentele nu amintesc de situații în care să se fi înregistrat convertiri masive la catolicism, românii fiind mai degrabă dispuși să-și ducă soarta crudă în continuare, decât să renunțe la credința strămoșilor.

Capitolul al treilea abordează evenimentele legate de Uniație din perioada anilor 1697–1729, respectiv problema așa-numitelor *sinoade de unire* ținute în Transilvania între anii 1697–1701 și tragicul moment din martie-aprilie 1701, când mitropolitul Atanasie Anghel a semnat la Viena supunerea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania față de Biserica Romei, precum și acceptarea celor patru puncte florentine.

În iulie 1697, mitropolitul Teofil moare și este ales mitropolit Atanasie Anghel. Avându-se în vedere situația tulbură din acele vremuri, încercările tot mai insistente ale catolicilor de atragere la unirea cu Roma, acesta este pus să semneze, o declarație de fidelitate față de Biserica Ortodoxă. Cu toate acestea, caracterul său slab, dorința de a rămâne cu orice preț arhieru, l-au condus la semnarea aceluia act, inconștient fiind, cu siguranță, de consecințele grave ale deciziei sale. Acum este emisă a II-a *Diplomă Leopoldină*, actul de naștere a Bisericii Unite din Transilvania.

După mai multe sinoade² ținute între 1698 și 1701, Atanasie este chemat la Viena pentru a răspunde unor învinuiri de care ar fi fost absolvit în schimbul acceptării unirii cu Roma. Caracter slab, Atanasie, acceptă unirea, semnând o declarație-jurământ prin care se angaja să accepte întreaga învățătură a Bisericii Romano-Catolice, inclusiv cele patru puncte florentine, primind în schimb retragerea tuturor acuzațiilor și înobilarea lui și a familiei.

Cu toate că o parte dintre preoții ortodocși au primit unirea cu Roma, au fost mult mai numeroși cei care au conștientizat gravitatea actului, refuzând, cu prețul vieții uneori, să adere la uniație.

În *capitolul al patrulea* se arată că, de fapt, prin Uniație, soarta românilor nu s-a schimbat cu nimic și că nu a fost decât un act mișelesc prin care o parte a credincioșilor ortodocși au fost atrași la catolicism. Înalții demnitari din Transilvania au avut grijă să informeze Curtea de la Viena despre *trecerea masivă* a românilor ortodocși la catolicism, cu excepția câtorva din districtele Sibiu, Făgăraș și Brașov, care, sub nici o formă, nu au vrut să-l mai recunoască pe Atanasie. Acestora li s-a permis să se afle sub ascultarea canonică a mitropolitului Țării Românești, apoi a episcopului de Râmnic, apoi a mitropolitului sârb de Karlovitz.

² Autenticitatea unora dintre aceste sinoade este contestată, din cauza fie incoerenței datelor prezente, fie lipsei atestărilor în alte documente ale vremii.

Una dintre măsurile cele mai drastice pe care Curtea de la Viena le-a luat împotriva celor care, conștientizând samavolnicia actului de unire, au început să treacă masiv din nou la ortodoxie, a fost trimiterea generalului Bukow, între 1761 și 1762, pentru a *restabili ordinea*. Acesta a comis un adevărat masacru, distrugând zeci de biserici, celor din lemn dându-le foc, trecând prin foc și sabie sute de credincioși care au murit apărând dreapta credință.

Uniația a avut efecte importante și pe plan cultural, deoarece a deschis porțile multor școli catolice, unite și protestante, pentru tinerii uniți, mulți beneficiind de burse de studii în Apus de unde au adus ideile novatoare ale spiritului iluminist. Deși iluștri cărturari ca Gheorghe Șincai, Petru Maior sau Samuil Micu au fost formați la școala unită și erau membri ai acestei biserici, totuși ei au avut puterea să nu treacă cu vederea nedreptățile la care erau supuși românii ortodocși. Înainte de a fi uniți, aceștia erau români și au considerat că este o datorie de onoare de a face tot ce le stă în putere pentru ridicarea nivelului cultural al conaționalilor lor, care erau ținuți în întuneric doar pentru faptul că s-au născut români în Transilvania.

Odată cu unirea a fost desființată și Mitropolia Ortodoxă, de la Alba Iulia. Pe parcursul tuturor evenimentelor care au marcat secolele XVIII-XIX, preoții și conducerea Bisericii Ortodoxe și Unite din Transilvania, au fost alături de popor, dar nu s-au remarcat ca adevărați lideri, spiritul de laicizare, teama pentru propriile vieți și scaune i-au determinat la o atitudine rezervată, deși era vorba de drepturile poporului pe care îl aveau în grijă ca părinți spirituali. Abia în cursul revoluției de la 1848 s-a remarcat personalitatea de excepție a mitropolitului ortodox Andrei Șaguna, care s-a dovedit cel mai mare organizator al vieții bisericești și culturale. Cea mai mare realizare a lui Șaguna a fost reînființarea Mitropoliei Ortodoxe cu sediul la Sibiu în anul 1864 și regulamentul organic, care să la baza actualului statut de organizare a Bisericii Ortodoxe Române.

Încercările de catolicizare completă a Bisericii Unite din Transilvania au continuat până la marea unire din 1918, când această străveche provincie românească a revenit definitiv în hotarele firești ale României.

Deși la început Uniația s-a dorit a fi un factor de afirmare și păstrare a identității naționale, ea s-a dovedit a fi un virus care avea drept scop învrăjbirea românilor, spargerea unității naționale conform vechiului dicton latin *Divide et impera*. Astfel dezbrinați, românii erau mai ușor de manipulat în contextul stăpânirii habsburgice, iar drepturile lor ca națiune mai ușor de trecut cu vederea.

Capitolul al cincilea al lucrării urmărește problema uniației după marea unire din 1918 până în prezent.

Un eveniment major care a marcat secolul XX este semnarea în 1929 a Concordatului cu Vaticanul, prin care se întăreau vechile privilegii ale Bisericii Unite și Romano-Catolice. Deși anticonstituțional și total defavorabil statului român, totuși el a fost ratificat de către parlament, care avea în componență majoritară reprezentanți ai Partidului Țărănesc, mulți de confesiune greco-catolică, însuși primul-ministru, Iuliu Maniu, fiind greco-catolic. Acest Concordat avea să conducă la o și mai mare distanțare a românilor ortodocși de cei uniți, conflictele accentuându-se după instaurarea dictaturii comuniste în urma celui de al doilea război mondial. În toamna anului 1948 se încearcă revenirea românilor uniți la ortodoxie. Deși actul de revenire a fost semnat la Cluj la 1 octombrie 1948, totuși, unii dintre uniți consideră că această decizie a fost una pur personală a celor participanți, care nu angajează întreaga Biserică Unită. Drept urmare, toți cei care au participat au fost excomunicați. Din acest moment încep represaliile conducerii politice con-

tra celor care se opuneau revenirii la ortodoxie. Biserica Greco-Catolică este desființată, iar credincioșii rămași fideli se apropie tot mai mult de Biserica Romano-Catolică.

Ameliorarea situației tensionate dintre ortodocși și uniți se va încerca abia după căderea regimului comunist în decembrie 1989, situație care, din păcate, încă mai păstrează unele accente de rivalitate. Deși Bisericii Greco-Catolice i s-au retrocedat o parte din bunurile mobile și imobile, totuși situația tensionată se menține.

Ca o dovadă a dorinței sincere a Bisericii Ortodoxe de rezolvare a situației pe cale pașnică sunt și numeroasele contacte și întâlniri organizate tocmai în acest scop după anul 1990.

În concluzie, autorul tezei de doctorat reia principalele cauze care au condus la unirea din 1701, respectiv cauzele politice, economice, sociale și religioase, precum și consecințele acestui act, între care amintim: desființarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Transilvaniei, apariția Bisericii Unite, izbucnirea numeroaselor răscoale și mișcări îndreptate împotriva unirii, înființarea școlilor confesionale etc. Dintre consecințele care au marcat și care marchează și astăzi spiritul românesc amintim: învrăjbierea religioasă, accentuarea spiritului latin ca premisă a comuniunii cu Roma, discreditarea Bisericii Ortodoxe de către cea Unită, catolicizarea completă a unora dintre românii uniți, actualizarea conflictului dintre uniți și ortodocși după 1990, promovarea prozelitismului catolic în spațiul ortodox românesc, împotmolirea dialogului teologic catolico-ortodox din cauza problemei uniatismului etc.

Iată, așadar, că teza de doctorat întocmită și prezentată de către PS Sa Ambrozie Sinaitul, pune în lumină situația de fapt și de drept a Bisericii Greco-Catolice din România, mai ales astăzi când relația dintre cele două biserici este încă tensionată. Lucrarea de față arată care sunt originile Bisericii Unite din România, care este parcursul său istoric și unde își au originea toate aceste conflicte. Putem spune că avem în față o teză de doctorat cu adevărat actuală, a cărei tratare clarifică oarecum întrebarea teologiei grecești referitoare la originea relațiilor uneori tensionate dintre Biserica Ortodoxă Română și cea Greco-Catolică.

Cu siguranță publicarea acestei lucrări în limba română va contribui nu doar la elucidarea unor adevăruri istorice, ci și la ameliorarea situației actuale a Dialogului dintre aceste Biserici în vederea realizării păcii, buneii-înțelegeri și unității Bisericii lui Hristos.

Drd. VEACESLAV GOREANU

Pr. Prof. Alexandru Stănciulescu-Bârda, *Scrisoare Pastorală*, Editura "Cuget Românesc", Bârda, (Scrisoarea I-XL), vol. I, 2004, 317 p.

Pastorală este o importantă disciplină teologică, din păcate prezentată mai mult teoretic. Mântuitorul ne îndeamnă: "Toate câte voiți să vă faceți vouă oamenii și voi faceți lor asemenea, că aceasta este Legea și proorocii" (Matei 7, 12). În parabola Samaritanului milostiv, Mântuitorul îl îndeamnă pe învățătorul de lege să meargă și să facă și el asemenea. Sfântul Apostol Iacov ne spune: "Precum trupul fără suflet este mort, așa și credința fără fapte este moartă" (2, 26).

Fapta este hotărâtoare, căci după roade se cunoaște pomul. Pomi roditori trebuie să fie slujitorii sfințelor altare. Un asemenea pom roditor este și autorul acestei lucrări, înzestrat cu harul lui Dumnezeu, care, spre mulțumirea noastră, ne-a fost și nouă un eminent elev la Seminarul teologic de la Craiova, unde i-am fost și noi, un număr de ani, profesor și director.

Ne îngăduim să cităm din Prefața lucrării: "Acest volum adună între copertile sale primele 40 de numere din publicația parohiei Malovăț din județul Mehedinți, "Scrisoare pastorală", care, din două în două săptămâni, intră în casa fiecărui enoriaș al acestei parohii.

Din citirea acestei cărți pot fi învățate multe din "tainele" pastorale ale unui preot și ale uneia dintre cele mai prospere parohii din județul Mehedinți. O parohie în care serviciile religioase sunt gratuite; în care contribuția anuală de cult a credincioșilor este stabilită după principiul "fiecare dacă vrea și cât vrea", prețul fiind la dispoziția lor, fără deosebire; o parohie în care se împart alimente și cadouri după fiecare slujbă, ajutoare de sărbători familiilor nevoiașe, ajutoare de câte ori este cazul, după nevoile fiecăruia; o parohie în care de 14 ani s-au tipărit peste 150 de cărți, broșuri și pliante în sute de mii de exemplare, care s-au răspândit în țară și în străinătate, semănând cuvântul lui Dumnezeu. Cel ce va citi această carte va înțelege că aici s-a luptat din greu cu calamități naturale, fie ele inundații, fie, alunecări de teren, dar am reușit să asigurăm supraviețuirea și stabilitatea Sfântului Locaș, să-l înfrumusețăm cu podoabe de valoare artistică certă, care-l fac unul dintre cele mai frumoase din zona noastră...

Aici s-a împletit armonios activitatea pastoral-misionară cu cea culturală, preotul străduindu-se permanent, prin publicațiile sale, prin cursuri și examene de perfecționare să fie la înălțimea necesităților spirituale ale enoriașilor și elevilor săi...

Cu mulți ani în urmă, scriitorul Ioan Slavici prezenta cititorilor săi portretul și activitatea popii Tanda și-i făcea pe aceștia să exclame după citirea nuvelei: "Și, totuși, se poate!". După ce vor citi acest volum, cititorii noștri vor zice, fără îndoială, același lucru azi.

Am grupat în acest volum primele 40 "*scrisori pastorale*", fiindcă în ele se cuprinde un ciclu. E vorba de temele abordate, care acoperă, în mare, principalele capitole ale Dogmaticii creștin-ortodoxe.

După 28 de ani de preoție făcută cu toată dragostea și dăruirea, la nivelul unor sate sărace sub aspect economic, semnatarul acestor rânduri afirmă cu toată sinceritatea, așa cum a făcut-o în nenumărate rânduri și în alte împrejurări: "Dacă aș lua-o de zece ori de la început, tot preot m-aș face și tot în satul meu m-aș duce!". După 28 de ani de preoție, semnatarul acestor rânduri poate afirma cu toată sinceritatea, că cea mai frumoasă misiune de pe pământ este preoția, atunci când o faci cu drag și cu toată dăruirea. Sperăm că această carte s-o dovedească și să constituie un exemplu și un îndemn și pentru alți confrați. Să dea Dumnezeu!".

În continuare prezentăm prima Scrisoare pastorală:

Dragii mei enoriași!

"Se simțea demult nevoia unei comunicări mai intense cu dumneavoastră. Unii veniți regulat la biserică, dar alții veniți destul de rar. Nu înseamnă că disprețuiți sau urăți biserică, dar sunteți prea legați de preocupările dumneavoastră de zi cu zi și nici nu observați că a venit sau a trecut o zi de sărbătoare. Sunt și unii dintre dumneavoastră pe care-i întâlnesc doar cu prilejul vizitelor pastorale de Crăciun și de Bobotează. Sunt multe știri privind viața parohiei noastre, sunt lucruri folositoare pe care vi le-aș putea comunica printr-o publicație cât de mică. Dacă veți considera acest mod de comunicare interesant și util, vom putea mări foaia noastră, spre binele și folosul dumneavoastră sufletesc. Această foaie se răspândește gratuit tuturor familiilor din satele Malovăț și Bârda, prin bunăvoința celor ce se oferă să facă acest oficiu, cărora le mulțumim.

Toți suntem creștini ortodocși; sprijiniți biserica după posibilitățile dumneavoastră, participați la slujbele din duminici și sărbători sau doar la marile sărbători, respectați și sunteți buni prieteni cu preotul dumneavoastră. Un preot francez care ne-a făcut o vizită la începutul lunii septembrie, socotea parohia noastră ca "o adevărată familie, în care toți se cunosc, se salută, își vorbesc, se ajută!"... Majoritatea dintre dumneavoastră știți că biserica este Casa lui Dumnezeu. Din rugăciunea dată nouă de Mântuitorul, Tatăl nostru, Îl numim pe Dumnezeu "Tată". Așadar, noi suntem fiii Lui, iar El este Tatăl nostru, al tuturor. Iată însă că fiii nu-și vizitează Tatăl! Acest aspect este trist! Imaginați-vă că un bătrân are copiii plecați în lume. Toți îi cer ajutor și el dă la toți câte ceva din pensia lui și din bruma lui de câștig. Așteaptă și el însă în duminici și sărbători să-și vadă copiii și nepoții venindu-i acasă. Îi vrea în cūrtea lui, în casa lui, la masa lui. Îi vrea să-i vadă și să-i audă, să se cunoască necazurile și bucuriile, să-i sfătuiască și să-i ajute pe cât poate... Nu uitați cuvântul Sfântului Ciprian: "În afara Bisericii nu este mântuire!".

Se consemnează în continuare:

Ajutoare, dăruite de parohie credincioșilor; Publicații; Programul slujbelor în biserică.

S-a ajuns până în prezent la Scrisoarea pastorală nr. 59 (1-15 aprilie, an IV, 2005).

O asemenea carte de pastorală merită să ajungă în toate bibliotecile parohiale din cuprinsul Patriarhiei Române. Cartea poate fi solicitată la Editura "Cuget Românesc", comuna Malovăț, județul Mehedinți, cod 1521.

Pr. I. IONESCU

*

DESPRE NUMELE "UNGROVLAHIEI"*

Numele este de origine grecească sau bizantină și a fost utilizat prima oară de cronicarul Ioan Cantacuzino, împărat al Bizanțului între anii 1347–1354. Referindu-se la evenimentele din 1323, cronicarul afirmă că Mihail Sișman, țarul bulgarilor, a ocupat tronul de la Târnovo având și ajutor de la ungro-vlahi (ungrovlahon), adică de la românii din nordul Dunării¹.

Mai târziu, la 1359, cu prilejul înființării mitropoliei Țării Românești, aceasta a fost numită de Patriarhia din Constantinopol – unde termenul era cunoscut – *Mitropolia Ungrovlahiei*. În actul adresat de sinod domnului Țării Românești din acea vreme, acesta este numit "*cel de prea bun neam marele voievod a toată Ungrovlahia*"².

* Menționăm faptul că termenul "*Ungrovlahia*", des întâlnit în istoriografia românească și în cea bisericească, desemna, pe de-o parte, teritoriul românesc de la sud de Carpați, numit "*Țara Românească*", "*Muntenia*" sau "*Vlahia*", cea de lângă Ungaria (= *Ungrovlahia*), iar pe de alta, organizarea bisericească existentă în acest teritoriu, constituită în așa-numita "*Mitropolie a Ungrovlahiei*". Titulatura aceasta s-a păstrat până târziu (chiar și în sec. XX), atât în numele Mitropoliei, cât și în titulatura *Ierarhului* de la București, chiar și după ce acesta a devenit "*mitropolit primat*" și apoi din 1925 "*patriarh*".

1. FHDR, III, p. 483. Menționăm că, în aceeași vreme, la 17 oct. 1345, românii erau cunoscuți de cancelaria papală drept "Olachi-Romani", o recunoaștere clară a originii lor romane. Vezi DRH, seria D, vol. I, p. 60-61.

2. Hurmuzaki, *Documente*, XIV/1, p. 1-3. Traducerea publicată și în *Doc. privind istoria României*, B, veac XIII-XV, p. 13-15.

La 1372, ales ca al doilea mitropolit al Țării Românești, Hariton, se adresează lui Vlaicu-Vladislav cu titlul de "marele voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei"³. Același domn se intitulează în textul grecesc de pe celebra icoană dăruită de el marii Lavre de la Athos: "Ioan Vladislav, marele voievod, domn și singur stăpânitor a toată Ungrovlahia"⁴.

Este deci sigur că numele de Ungrovlahia este de origine grecească și că el a fost dat Țării Românești de patriarhia din Constantinopol la scurtă vreme după întemeierea acesteia (menționăm că în documentele latine ale cancelariei regatului maghiar Țara Românească este numită *Transalpina*, adică "țara de dincolo de munți").

Despre semnificația termenului de Ungrovlahia există două opinii diferite:

– Prima explicație este dată de cronică Țării Românești, unde se arată că titlul de "gospodar vsea zemli Ungrovlahiskii" înseamnă domn a toată Țara Românească "dentru Ungurie (=Transilvania) descălecat"⁵, aceasta pentru a explica venirea legendarului Radu Negru din Transilvania.

O opinie asemănătoare a susținut istoricul Gh. Engel – în general adversar al românilor – care afirma că i s-a spus Ungrovlahia deoarece a fost supusă Ungariei. G. Șincai a combătut această opinie cu argumente serioase, arătând că grecii au numit-o astfel pentru a o deosebi de Valahia Mare din Thesalia⁶.

Cu toate acestea, ideea lui Engel a fost reluată de Dimitrie Onciul, care susține că termenul de Ungrovlahia "nu pare a indica alta decât dependența Țării Românești de Ungaria, ceea ce exprimă și numele *Transalpina* (– *pars regni ultra Alpes*), întrebunțat mai întâi de unguri". Aceasta i se părea lui D. Onciul "singura explicație admisibilă": i se spunea astfel Țării Românești "ca principat dependent de Ungaria, în deosebire de altă Vlahie, fără asemenea legături cu statul ungar"⁷.

În realitate, termenul de Ungrovlahia nu are nici o legătură nici cu "descălecatul" din "Ungurie" și nici cu dependența Țării Românești de regatul maghiar, probleme care nu interesau pe bizantinii ce i-au dat acest nume.

3. Gr. Nandriș, *Un document privitor la împărțirea Mitropoliei Țării Românești, 1372*, în vol. *Închinare lui Nicolae Iorga*, Cluj, 1931, p. 292-296.

4. Textul grecesc publicat de G. Millet, J. Pargoire și L. Petiti, *Recueil des inscriptions chrétiennes de l'Athos*, I, Paris, 1904, nr. 361. Vezi și Emil Vârtoșu, *Titulatura domnilor și asocierea la domnie în Țara Românească și Moldova (până în secolul al XVI-lea)*, Buc., 1960, p. 116-117.

Despre această problemă vezi și N. Șerbănescu, *Titulatura mitropoliților, jurisdicția, hotarele și reședințele mitropoliei Ungrovlahiei* ("Biserica Ortodoxă Română", LXXVII (1959), p. 698-721).

5. *Istoria Țării Românești. Letopiseșul Cantacuzinesc, 1290-1690*, p. 2-3.

6. G. Șincai, *Cronica românilor*, I, ed. Florea Fugariu, Buc., 1978, p. XXXI.

Amintim aici și disputa dintre B. P. Hașdeu din "Columna lui Traian", 1871, și Papiu-Ilarian din publicația "Românul", 1871, în care ultimul a scris câteva articole pentru a rectifica opiniile lui Hașdeu: *Ungro și Ungro-Vlachia. O rectificare în interesul adevărului* (p. 1053-1054); *Tot Ungro-Vlachia și încă câteva neexactitudini ale domnului Hașdeu, redactorele "Columnei"* (p. 1066-1067) și *Încă un cuvânt, și astădată, sper, cel din urmă în chestiunea Ungro-Vlachiei și în alte mai mici chestiuni istorice* (p. 110 și 1112).

7. D. Onciul, *Scrieri istorice*, ed. A. Sacerdoțeanu, I, Buc., 1968, p. 357 și II, p. 24-30; Vezi și G. Panu, *Studii asupra atârării sau neatârării politice a românilor în deosebite secole. III. Supremația ungară* ("Conv. literare", 1873, p. 309-319), care pune geneza numelui Ungrovlahia în legătură cu numita suprațară. Aceeași opinie la A. D. Xenopol, *Istoria românilor*, ed. a IV-a, ed. N. Stoicescu, vol. II, p. 22: "Admitem mai curând că Ungro-Vlachia să însemne atârarea Valahiei de Ungaria, căci altfel cum ne-am putea închipui că muntenii, pe care, în tot decursul istoriei lor începătoare, îi vom vedea punându-și toate puterile în respingerea tendințelor de dominare ale ungarilor, să-i fi atacat pe aceștia în țara lor și să le fi răpit două însemnate ducate?".

Așa cum au arătat învățații Vasile Bogra, Nicolae Iorga, P.P. Panaitescu și alții, *Ungrovlahia înseamnă Vlahia de lângă Ungaria* și i s-a dat acest nume de bizantini, pentru a o deosebi de alte Vlahii aflate în Peninsula Balcanică, precum: Vlahia Mare din Thesalia, Vlahia Mică din Pind, Vlahia de Sus în Epir etc., toate acestea cunoscute bizantinilor⁸.

Aceeași opinie la N. Iorga, care susține că i s-a spus Ungrovlahia "ca să nu se confunde cu Vlahia balcanică, supusă altor păstori sufletești"⁹.

P.P. Panaitescu a invocat și cazul Moldovei, asemănător cu al Țării Românești: când s-a înființat mitropolia de la Suceava, patriarhia a numit-o întâi Rusovlahia, adică a Vlahiei dinspre sau de lângă Rusia, nume care nu s-a menținut, deoarece exista o singură Moldovă, pe când Țara Românească – ce însemna Vlahia – se putea confunda cu celelalte Vlahii¹⁰.

Trebuie să menționăm aici că *străinii spuneau celor două țări locuite de români deopotrivă Vlahia, adică "țara românilor"* spre a le deosebi pe una de celalaltă, numeau uneori Țara Românească Valahia Mare (Valachia Maggiore), iar Moldova, Valahia Mică (Valachia Minore)¹¹.

Trecând acum la documentele interne ale Țării Românești, vom remarca că domniile acesteia au preluat în titulatură termenul de Ungrovlahia, foarte probabil fără să-i cunoască sensul adevărat, ci doar în puterea tradiției și – foarte probabil – pentru că mitropolia țării lor se numea astfel.

Ei știau însă că țara lor este o "Țară Românească", termen ce apare adeseori în documente, concomitent cu acela de Ungrovlahia. De pildă, la 3 nov. 1533, Vlad Vintilă susținea că satele Glodul și Hința erau proprietatea Mănăstirii Govora "de când este Țara Românească" (*Vlaška zemle*, în textul slav)¹². Tot astfel, la 12 septembrie 1534, același domn acuza pe un boier că fugise peste Dunăre "cu haraciul Țării românești (*Vlaškoe zemle*)"¹³.

Cât privește pe cronicarii munteni, aceștia au zis totdeauna țării lor Țara Românească. Astfel, Stoica Ludescu spune cronicii sale *Istoria Țării Românești de când au descălecat pravoslavnicii creștini*: Radu Popescu vornicul își intitulează cronică *Istoriile domnilor Țării Românești*, iar stolnicul Constantin Cantacuzino alcătuiește *Istoria Țării Românești dintru început*.

Ultimul mare cronicar remarca faptul "Rumânească numai lăcuitorii ei (ai Munteniei) o chiamă și doar unii din ardelenii rumâni, pentru că și ceia și ceștia numai când se întreabă ce iaste? Ei răspund: rumâni; iar moldovenii să osebeșc de să răspund moldovani, săvai că și ei sunt un neam și de un rod cu ceștia"¹⁴.

O puternică dovadă a conștiinței unității de neam la moldoveni este aceea că ei nu au numit Muntenia Țara Românească, ci "Țara Muntenească", aceasta deoarece știau desigur că și țara lor este tot o "țară românească"¹⁵.

8. V. Bogrea, *Ungrovlahia*, ("Anuarul Inst. de Istorie Națională", Cluj, II, 1923, p. 356-358).

9. N. Iorga, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, ed. a II-a, vol. I, 1929, p. 33.

10. P.P. Panaitescu, *Interpretări românești*, Buc., 1947, p. 99.

11. Vezi amănunte la Eugen Stănescu, *Unitatea teritoriului românesc în lumina mențiunilor externe: "Valahia" și sensurile ei* ("Studii", 1968, nr. 6, p. 1105-1123) și N. Stoicescu, *Unitatea românilor în evul mediu*, Buc., 1982, p. 130-140.

12. DRH, B, vol. III, p. 277.

13. *Ibidiem*, p. 303.

14. *Cronicari munteni*, I, p. 24.

15. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 163.

De aceea, pe bună dreptate, Nicolae Iorga spunea: "niciodată un moldovean n-a consimțit să întrebuițeze numele oficial pentru celălalt pământ al neamului"¹⁶.

*

În concluzie, considerăm că *nu se pierde nimic renunțând la termenul de Ungrovlahia*, termen care nu este de origine românească și care a fost interpretat în mod eronat ca exprimând o legătură de dependență sau vasalitate a Țării Românești față de regatul Ungariei. În plus, numele a fost dat mitropoliei Țării Românești de patriarhia de Constantinopol într-o perioadă în care această mitropolie era subordonată patriarhiei; după declararea autocefaliei, Biserica Ortodoxă Română are dreptul să schimbe numele mitropoliei Ungrovlahiei, ținând seama de noile realități.

Dr. NICOLAE STOICESCU Istoric

MITROPOLIA "UNGROVLAHIEI"

Numele de *Ungrovlahia* este "de factură" grecească. El se întâlnește pentru prima dată în anul 1323, când, cu prilejul luptelor dintre țarul bulgar Mihail și bizantini, împăratul cronicar Ioan al VI-lea Cantacuzino (1341–1355) istorisește că bulgarii au fost ajutați cu o oaste numeroasă de către *ungro-vlahi*. Este pentru întâia oară când apare această denumire de ungro-vlahi, care apoi va trece și asupra țării înseși a acestora, zicându-i-se *Ungrovlahia*: "Originea denumirii este bizantină și se socotește că are înțeles geografic, nu politic, însemnând "*Vlahia dinspre Ungaria*" spre deosebire de celelalte Vlahii din Peninsula Balcanică.

Deși de origine bizantină, numele Ungrovlahia s-a folosit și în diplomația slavă ОУГРОВАХІА. A pătruns și în cancelaria domnească de la Argeș, apărând în hrisoave emise de primii noștri voievozi, ca: Vladislav Vlaicu – 1377, Dan I în 1385, Mircea cel Mare în tot timpul domniei și apoi și de către cei mai mulți dintre urmașii lor.

Pământul românesc dintre Carpați și Dunăre n-a fost însă denumit numai cu acest nume, pătruns în diplomația slavă și bizantină, ci a purtat și alte nume: în latinește *Terra Transalpina*, apoi *Vlahia* sau *Valahia*, în forma slavă *Zemly Vlaska* – *Țara Românească*, *Țara Muntenescă* (Zagorschi) = Țara de peste munți, *Muntenia*.

În ceea ce privește diplomația ecleziastică în legătură cu Biserica din Țara Românească, termenul de *Ungrovlahia* s-a dat chiar de la început de către Cancelaria Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol primei Mitropolii care și-a avut atunci sediul la Argeș, apoi la Târgoviște și după aceea la București. În Gramata patriarhală a ecumenicului Calist I emisă dimpreună cu sinodul său în luna mai 1359 se arată că Iachint, fost până în acel moment la Vicina, se strămuta ca mitropolit în "*Scaunul a toată Ungrovlahia*" (FHDR, IV, București, 1982, p. 197-201).

Primind, chiar de la început, această numire, prima mitropolie din Țara Românească a păstrat-o până astăzi.

Totuși, în răstimpul de peste șase secole, câte s-au scurs de la anul 1359 și până acum, titularii ei, ai Mitropoliei Ungrovlahiei, se întâlnesc purtând și alte titlaturi, ceea ce au

16. N. Iorga, *Istoria românilor*, VI, p. 10.

putea fi și un indiciu al unei încercări de a-i schimba numele de Ungrovlahia, care, cu vremea, desigur, și-a pierdut semnificația din 1359.

Pe la anul 1480, de pildă, mitropolitul Macarie de la Argeș și-a zis: "(mitropolit al Țării Românești – *Blașkoi zemli*)", (Anuar Cluj, vol. IV, p. 62), iar celălalt Macarie din timpul lui Neagoe Basarab 1512–1521 s-a semnat: "Macarie mitropolit a toată Țara Românească, plaiului și Severinului" (*Viața Sf. Nifon*, p. 19). În una din viețile sfântului Maxim Brancovici, mitropolitul Țării Românești (cca. 1505–1512) se arată că eparhia sa era numită a "*Țării Muntenesti*" (Vezi B.O.R., LXXVII, 1959, p. 747), iar pe la mijlocul secolului al XVI-lea, mitropolitul Anania s-a intitulat "*mitropolit al Valahiei*" (B.R.V. 1, p. 26 și 513), dar și "*a toată Țara Ungrovlahiei, al Podunaviei – care, după P.P. Panaitescu ar indica Dobrogea cu Silistra*". (*Mircea cel Bătrân*, p. 188-189) – și al tuturor Plaiurilor" (Anuar, Cluj, IV, p. 63).

"*Mitropolit al Țării Românești*" și-au zis vlădicii Varlaam 1535–1544, Serafim 1576–1586, Eftimie II 1594–1603, Luca 1603–1629 și alții din secolele XVII și XVIII. Luca mitropolitul și-a zis însă și mitropolit: "*al Târgoviștei și al întregii Țări Românești*" sau "*mitropolit de la scaunul Târgoviștei*". La fel a făcut și mitropolitul Ștefan, mort în 1668, iar Varlaam (1672–1679) "și-a zis "*arhiepiscop și mitropolit al Târgoviștei și al scaunului Bucureștilor și a toată Ungrovlahia*".

Pe lângă această ultimă titlatură, mitropolitul Teodosie (†1708) și-a zis: "*arhiepiscop al Bucureștilor și al Transilvaniei*" (B.O.R., V, 1880–1881, p. 146-147), iar în actul de alegere în scaunul de mitropolit din 20 mai 1668, se specifică că este "*rânduit la sfânta Mitropolie a Țării Muntenesti*".

Cu toată că denumirea de *Ungrovlahia*, întrucâtva, amintește și influența în duh ortodox pe care mitropolitul de la Argeș și urmașii săi, chiar de la început, ca "*exarh a toată Ungaria și al Plaiurilor*", a avut-o în mijlocul populației creștine din nordul Carpaților și chiar și de mai departe, totuși, ea este depășită de situația administrativ-bisericească de azi din țara noastră, părănd oarecum anacronică. Oltenia își are acum mitropolia ei canonică, și legală, Ungaria pomenită în titlatură, sub nici o formă nu mai este în apropierea hotarelor Țării Românești, iar Dobrogea, pământul românesc dintre Dunăre și mare în care a ființat efectiv vechiul centru mitropolitan de la Tomis, este organizată bisericește în Arhiepiscopia Tomisului cu sediul la Constanța și o episcopie cu reședința la Tulcea, ambele în cadrul *Mitropoliei Munteniei și Dobrogei* cu sediul în București, care după cum se vede din titlatură, nu mai folosește astăzi formula "*Ungrovlahiei*".

Pr. Prof. NICULAE ȘERBĂNESCU

*
PAROHIA "APĂRĂTORII PATRIEI II" –
INAUGURAREA PRIMULUI CABINET MEDICAL COMUNITAR
DIN SECTORUL 4

Duminică 27 martie 2005, orele 12.00, a avut loc inaugurarea Cabinetului Medical Comunitar ce va funcționa în cadrul Parohiei Apărătorii Patriei II din București, care se află în zona Piața Sudului.

Este vorba de primul Cabinet Medical Comunitar (Social) din Sectorul 4 al Capitalei.

Plecând de la îndatorirea morală de sprijinire a persoanelor defavorizate din punct de vedere social, din cadrul Parohiei Apărătorii Patriei II și din cuprinsul Sectorului 4, a persoanelor adulte fără adăpost, a fost inițiat proiectul de colaborare dintre Parohia Apărătorii Patriei II și Medecin Sans Frontieres, Samusocial din România, Asociația Medicilor de Familie din București și Primăria Sectorului 4. Grupul țintă, beneficiar al Cabinetului, va fi reprezentat de persoane din sectorul 4 aflate în situație socială defavorizată, persoane adulte fără adăpost care trăiesc în București, precum și persoane nevoiașe din cadrul Parohiei Apărătorii Patriei II.

Potrivit acordului stabilit, Medecin Sans Frontieres, respectiv Samusocial din România au dotat Cabinetul cu instrumentarul medical necesar bunei funcționări a acestuia, Asociația Medicilor de Familie din București va asigura funcționarea cabinetului prin punerea la dispoziție a medicilor voluntari, Primăria Sectorului 4 va susține economic funcționarea Cabinetului, iar Parohia Apărătorii Patriei II a amenajat în curtea bisericii, într-o clădire, spațiul unde va funcționa Cabinetul, spațiu prevăzut cu chiuvetă, oglindă, canalizare, WC, căldură, lumină, gresie, faianță etc.

Duminică dimineața curtea bisericii era plină de credincioși. La ora 9.30 a sosit P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, Vicar Patriarhal, responsabil al departamentului Diaconia al Patriarhiei Române, delegat al Prea Fericitului Părinte Teotist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Sfânta Liturghie a fost oficiată, începând cu orele 10.00, în biserica parohială, de către un sobor de preoți și diaconi avându-l în frunte pe P.S. Episcop Vicar Ambrozie Sinaitul. La orele 12 soborul de clerici și credincioșii au ieșit în procesiune în curtea bisericii, unde era pregătit podiumul, unde urma să fie oficiată slujba de sfințire a apei. La ceremonie au participat alături de credincioșii parohiei reprezentanți ai Asociației Samusocial din România, ai Asociației Medicilor de Familie din București, precum și reprezentanți ai Primăriei Sectorului 4. După sfințirea apei, reprezentanții celor patru instituții implicate în proiectul Cabinetului Medical Comunitar, au dezvelit placa așezată pe perețele exterior al Cabinetului, pe care era inscripționat titlatura Cabinetului, iar P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul a sfințit clădirea în exterior și în interior cu aghiasmă.

Au urmat apoi alocuțiunile rostite de: P.C. Pr. Dr. Mircea Alexă Uță, paroh al Parohiei Arătorii Patriei II, de Dna. Laurance Soulomiac reprezentanta în România a Asociației Samusocial, de dl. Dr. Cătălin Chiurciu, secretar al Asociației Medicilor de Familie din București și de dl. Adrian Inimăroiu, Primarul Sectorului 4 din București. În alocuțiuni au fost subliniate motivațiile deschiderii unui Cabinet Medical Comunitar în incinta unei parohii, pașii parcurși până la inaugurarea proiectului, precum și alte aspecte legate de proiectul pilot pentru Sectorul 4 al Cabinetului.

Cu siguranță evenimentul din data de 27 martie 2005 a însemnat un pas înainte în efortul făcut de Biserică, Societatea Civilă și Autoritatea Publică Locală în a găsi mijloace eficiente în soluționarea unor probleme grave cu care se confruntă societatea românească contemporană.

Pr. Dr. MIRCEA ALEXĂ UȚĂ
Consilier Patriarhal

**PAROHIA "APĂRĂTORII PATRIEI II" DIN BUCUREȘTI A PRIMIT PĂRȚI
DIN SFINTELE MOAȘTE ALE SF. IERARH AMBROZIE
AL MEDIOLANULUI († 397)**

Parohia Apărătorii Patriei II din București la data de 2 ianuarie 2002 a semnat un document numit "*Înfrățirea Ecumenică*" cu Parohia catolică S. Angela Merici din Milano.

Este vorba de o acțiune semnificativă în istoria relațiilor ecumenice dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catolică în procesul de apropiere și regăsire a unității dintre cele două Biserici.

Acest lucru a fost posibil în urma vizitei istorice pe care Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul II a făcut-o în România între 7 și 9 mai 1999. Ca răspuns la această vizită, Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a efectuat o vizită la Vatican între 7 și 14 octombrie 2002. După încheierea vizitei la Vatican, Prea Fericirea Sa s-a deplasat la Milano, cu întreaga delegație a Bisericii Ortodoxe Române, care-l însoțea. Cu acel prilej, Părintele Patriarh s-a întâlnit și cu membrii Comunității Parohiale S. Angela Merici din Milano, parohie înfrățită cu parohia noastră, arătând prin aceasta că la nivelul bisericilor locale spiritul ecumenic a început să vibreze în duhul apropierii, cunoașterii reciproce și al iubirii frățești.

La data de 15 septembrie 2003, Eminența Sa Carinalul Dionigi Tettamanzi, Arhiepiscop de Milano, cu prilejul vizitei în România la invitația Părintelui Patriarh, a vizitat și Parohia noastră, prilej cu care acesta a inaugurat noul hram al bisericii parohiale dedicat "*Sfântului Ambrozie*", ale cărui moaște se află în Bazilica ce-i poartă numele, din Milano. Așa cum s-a afirmat cu acel prilej de către Eminența Sa, Parohia Apărătorii Patriei II este cea dintâi parohie ortodoxă din lume care ia ca patron și ocrotitor pe acest mare sfânt care a trăit în sec. IV, în perioada Bisericii Nedespărțite. Astfel, Sf. Ambrozie devine un sfânt latin ocrotitor al unei parohii ortodoxe răsăritene latine.

La împlinirea unui an de la vizita la București a cardinalului de Milano, în ziua de luni, 6 decembrie 2004, ziua prăznuirii Sfântului Nicolae, a avut loc ceremonia de primire definitivă de la Milano a unor moaște ale Sfântului Ierarh Ambrozie. Evenimentul s-a desfășurat după următorul program: *6 decembrie 2004, ora 12.00* – o delegație a Parohiei ortodoxe Apărătorii Patriei II, formată din preoți și un grup numeros de credincioși, s-a deplasat la Aeroportul "Henri Coandă", din București, pentru a întâmpina delegația Bisericii Ambroziene, condusă de Rev. Giuseppe Bettoni, care a adus sfintele moaște ale Sfântului Ambrozie în România. La aeroport a fost prezentă și o delegație a Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, formată din preoți și credincioși catolici; la orele 13 a aterizat aeronava de la Milano; la ora *14.30*, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a primit delegația Bisericii ambroziene la Catedrala Patriarhală exprimând bucuria reîntâlnirii părintelui Giuseppe la chemarea sfinților lui Dumnezeu, Dimitrie Basarabov, a Sf. Constantin și Elena și acum și ale Sf. Ambrozie; la ora *15.00* procesiunea cu moaștele Sf. Ambrozie a ajuns la Catedrala romano-catolică "Sf. Iosif", unde sfintele moaște au fost depuse, o oră, pentru a fi cinstite și de către credincioșii catolici; la ora *17.00*, sfintele moaște au fost depuse la biserica Parohiei Apărătorii Patriei II. Aici, a avut loc Slujba de Priveghere. La slujbă au participat preoți și credincioși, aparținând atât Bisericii Ortodoxe Române, cât și Bisericii Catolice din Italia și din România. A doua zi, în 7 decembrie, între orele 9.30-12.00, în prezența delegației Bisericii Catolice de la Milano, la biserica parohială a avut loc *Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie*, prilejuită de sărbătoarea hramului Sf. Ambrozie. Slujba a fost oficiată de un sobor de preoți și de diaconi, având în frunte pe P.C.Pr. Pompiliu Dinu, Protopop al Protoieriei III Capitală. La slujbă au participat și reprezentanții autorităților locale, respectiv Dl. Dr. Adrian Inimăroiu, primarul sectorului 4, însoțit de Dl. Radu Silaghi, viceprimar, și de Dl. Sorin Solomon, Consilier Local. La sfârșitul Sf. Liturghii a fost lansat volumul "*Ca toți să fie una*" (In 17, 21), care consemnează istoria primilor trei ani ai înfrățirii ecumenice dintre Parohia Apărătorii Patriei II din București și Parohia S. Angela Merici din Milano.

După Sf. Liturghie a fost organizată o masă comunitară și au fost împărțite peste 250 de pachete pentru oamenii nevoiași din parohie. Moaștele au fost donate definitiv bisericii noastre parohiale, spre a fi venerate și cinstitute de credincioși după tradiția Bisericii noastre strămoșești.

Din viața Sfântului Ambrozie:

Sfântul Ierarh Ambrozie s-a născut în anul 339 la Treveri, în Galia, rămânând de mic orfan de tată. Mama lui l-a adus la Roma, unde, după ce a studiat literatura și dreptul, Ambrozie a devenit, în anul 370, guvernatorul provinciilor Liguria și Emilia, cu capitala la Mediolanum, actualul oraș Milano.

În anul 374, la moartea episcopului arian Auxențiu, între ortodocși și arieni a izbucnit o dispută privind desemnarea noului episcop. În acest context, Ambrozie a venit la biserică să medieze disensiunile, dar un prunc a strigat: "Ambrozie episcop!". Gestul pruncului, care nu știa să vorbească, a fost interpretat drept un semn divin de către asistență, care a hotărât în unanimitate să îl aleagă pe Ambrozie în slujirea de episcop, chiar dacă acesta inițial s-a împotrivit. Într-un final, el a acceptat să fie hirotonit episcop la 7 decembrie 373.

Sfântul Ambrozie s-a distins prin studiul Sfintei Scripturi, fiind autorul a numeroase scrieri dogmatice, între care lucrările "Contra Arieniilor", "De Spiritu Sancto" ("Despre Sfântul Duh"), precum și comentarii ale Vechiului și Noului Testament. Din punctul de vedere al operelor morale și ascetice, o lucrare de importanță aparte este "De officiis ministrorum" ("Despre datoriile slujitorilor Bisericii"), scrisă în 391 și destinată clerului din Mediolanum (Milano). Sfântul Ambrozie a murit la 4 aprilie 397, fiind sărbătorit în fiecare an la 7 decembrie, atât de Biserica Ortodoxă, cât și de cea Romano-Catolică.

Pr. Dr. MIRCEA ALEXĂ UȚĂ
Consilier Patriarhal

CUM AM AJUNS DIRECTOR LA SEMINARUL TEOLOGIC LICEAL "NIFON MITROPOLITUL" DE LA RADU VODĂ DIN BUCUREȘTI

La 1 aprilie 1975, când eram inspector general patriarhal, părintele patriarh Justinian îmi dă la birou, la orele șapte, dimineața, un telefon, supărat în glas. Nu ajunseseam la birou, am ajuns la orele șapte și un sfert. I-a comunicat părintele Constantin Rârvu, consilier cultural, că nu am ajuns la birou. I se comunică să-mi spună, cum ajung, să vin imediat la cabinet. Cum am ajuns, Părintele Constantin Rârvu, alarmat, mă întreabă ce-am făcut, că părintele patriarh mă cheamă supărat, să mă prezint imediat la cabinet. I-am răspuns că nu am făcut nimic, decât ce trebuie să fac.

M-am prezentat la cabinet, și am întrebat în anticameră pe părintele secretar Cazacu de ce sunt chemat așa de dimineață, și-mi răspunde că nu știe nimic, decât să mă introducă în cabinet cum vin. Am intrat, și de la birou părintele patriarh se ridică în picioare și vine spre mine, îi sărut mâna, mi-o pune pe umăr și-mi spune: Te-am chemat, că am și eu o rugămintă pe care ți-o adresez, te rog, stai lângă mine. I-am mulțumit de atenția ce-mi acordă. Departamentul cultelor a trimis doi contabili financiari să controleze gestiunea seminarului.

— Au găsit dezastru! I-au demis pe toți. Și pe director și pe contabil și pe casier și au hotărât să mute seminarul la mănăstirea Cernica, îmi zise el.

— Biserica și seminarul de la Radu Vodă sunt ultimele mele ctitorii. M-am rugat de ei să-mi dea și mie biserica de la Radu Vodă s-o repar, să-mi fac acolo și eu mormântul meu

și localul fostului internat teologic unde să aduc seminarul teologic, de la Institutul Teologic unde se afla. În cele din urmă mi-au aprobat cu condiția să le dau jumătate din grădina fostului internat teologic și acolo să construiesc localul liceului Ion Creangă instalat în localul fostului internat teologic. Am acceptat și le-am construit liceul, din fondurile Patriarhiei, fără să știe nimeni, decât sfinția ta. Acum vor să-mi mute seminarul teologic la Cernica. Știu că președintele Departamentului, prof. Dogaru, te apreciază. Mi-a spus și mie, că dintre toate revistele bisericești, singura revistă pe care o citește este Mitropolia Olteniei, și în special articolele redactorului revistei, preotul Ionescu. Când s-a ivit liber postul de inspector general patriarhal, au depus cereri vreo opt candidați. Părintele director Ion Gagiu s-a dus cu lista și cererile lor la Departament și i le-a arătat. S-a uitat pe ele și i le-a restituit și i-a spus: Chemați-l pe preotul Ionescu de la Craiova, și te-a chemat și el te-a numit inspector general. Doresc să te numesc director la seminar, poate salvăm seminarul teologic. I-am mulțumit respectuos de încredere, spunându-i că mă trimite la oile mele pe care le-am păscut, pentru că postul pe care-l dețin este cel mai ingrat din administrația patriarhală. – De ce, m-a întrebat, eu ce să zic despre mine? Sunteți patriarh și puteți să legați și să dezlegați, pe când eu sunt nevoit să consemnez în rapoartele ce Vi le prezint numai ce spun canoanele, legiuirile, statutul, pentru care-mi gălesc numai apostrofări și jigniri.

– Să vedem ce spune Dogaru! Îi dă telefon, îl găsește și-i spune că m-a numit director la seminar și am acceptat numirea mea bucuros, că "îl trimite la oile lui pe care le-a păscut". Președintele Dogaru îi răspunde că dacă eu am acceptat numirea de director nu mai mută seminarul teologic la Cernica. Bucuros, părintele patriarh se întoarce spre mine și-mi spune că am reușit! Îi cer aprobarea să merg la arhive, la Antim, și să iau pe un fost elev al meu de la Seminarul teologic de la Craiova, acum înscris la magisteriu, ca secretar și casier, ceea ce am făcut. I-am spus că merg de acum la seminar, îi voi da telefon domnului președinte Dogaru și-i voi mulțumi de numire și-i voi cere aprobarea pentru revenirea în post a contabilului, fiindcă nu pot ridica banii din bancă pentru hrana elevilor, ceea ce am și făcut.

Am venit la Seminarul teologic și am găsit o parte din profesori, alții lipsă. I-am anunțat că sunt numit director și a doua zi vom avea ședință, după orele de curs, sperând să fie prezenți toți profesorii și pedagogii. A doua zi, după orele de curs, m-am prezentat în cancelaria profesorilor, având condica de procese verbale și consemnând cele discutate și hotărâte, conform dispozițiilor regulamentului învățământului teologic. Am citat dispozițiile ce privesc activitatea directorului școlii de a aproba jumătate din norma didactică, jumătate, adică șase ore trebuie să le prestez asistând profesorii la ore și pentru activități administrative. Profesorii sunt obligați să-și prezinte direcției programa didactică pe care trebuie s-o presteze la catedră, vizată și aprobată de director, ceea ce ei nu aveau și nu avuseseră. Le-am dat termen de trei zile, când și eu îmi voi întocmi programa mea didactică de șase ore săptămânal. Predarea programei a durat mai mult de vreo săptămână. Unul din profesori, cel de limba rusă și de engleză, dar engleza nu o cunoștea și la ore nu intrase, după cum nici profesor de istorie nu era și orele erau dispuse, suplimentare, la diferiți profesori. Unii profesori obișnuiau să lipsească nemotivat de la ore. În rubrica lor, în condică, le consemnam absența nemotivată. La sfârșitul lunii, orele absente li se opreau din salariu, încât unii dintre ei ajungeau să primească salarii la jumătate și au înțeles să intre în ordine. Am început să intru să asist la orele predate, și la sfârșit, confidențial le spuneam ce-am constatat și ce trebuie să scriu în condică de cele constatate. Mi-am găsit proteste și anonime trimise și la Departament și la Patriarhie. Profesorul de limba rusă nu mi-a predat programa sa analitică și la prezența mea la orele sale am constatat că în condica de prezență scria un subiect, iar la ore preda alte subiecte. I-am comunicat

situația în care se găsește precum și faptul că mă obligă să-i comunic părintelui patriarh această situație. Știindu-se în legătură cu un ofițer de securitate, nu m-a luat în seamă. A trebuit să raportez verbal situația sa părintelui patriarh, care a luat o coală de hârtie și a scris pe ea, pe birou, transferarea lui în interes de serviciu la o biserică din București, ca preot slujitor. Împreună cu ofițerul său m-a reclamat direct la Consiliul de Stat că terorizez elevii, profesorii, personalul de serviciu și alte învinuiri. Mi-au venit în control un delegat de la Consiliul de Stat și un delegat de la Departamentul Cultelor. Mă aflu pe culoarul școlii, s-au recomandat cine sunt și pentru ce au venit. I-am poftit să inspecteze. Au intrat în toate clasele, au întrebat pe elevi dacă îi persecut, dacă mă port aspru cu ei. Toți elevii, din toate clasele le-au spus că-mi spun "tata" sau "taica" și la mine vin pentru toate cererile lor. Au mers prin dormitoare, au găsit ordine și curățenie, la bucătărie curățenie și personalul în halate curate; au întrebat personalul dacă îi persecut, le-au spus că sunt preot și-i tratez ca preot. Au venit apoi la mine și mi-au cerut să mă felicite de ce au aflat, că ceea ce se reclamă nu-i nimic adevărat. I-am întrebat cine este cel ce m-a reclamat și mi-au spus că este profesorul de limba rusă, care a fost transferat. Le-am spus atunci și eu despre reclamant cine este, un profesor care în trimestrul întâi nu a predat decât trei ore, limba engleză, pentru care primește salariu nu a predat nici o oră, fiindcă limba engleză nu o cunoaște. Lucrați mai departe cum lucrați, și au plecat. Prezența securității era însă mai în fiecare zi în școală. Vedeam diferite persoane, fie în curtea școlii, fie pe culoar vorbind cu diferiți elevi, că sunt rude ale lor. În clase, când explicam, în picioare, observam unii elevi care-și luau însemnări continuu de cele ce vorbim și la toți profesorii. Însemnările erau date celor ce-i cooptaseră. Securitatea era în temă de tot ce se preda în școală.

Pentru limba rusă și engleză am dat telefon profesorului preot Levinschi de la Caransebeș, profesor eminent, cum îl constatasem când fusesem în inspecție. A venit la București și i-am predat cererea cu recomandarea mea părintelui patriarh și a început predarea orelor de rusă și engleză. Pentru catedra de istorie am încadrat un profesor, fost elev la Seminarul Teologic de la Craiova, care-și dăduse și bacalaureatul și urmăsea istoria.

Eram prezent în școală de la orele șapte și jumătate până la zece seara. La orele 13 când se încheia programul eram la masă cu elevii, le binecuvântam masa și luam și eu masa cu ei. Spiritualul se scuza că nu poate rămâne, fiindcă are copil mic acasă și trebuie să ajute pe soție. Pedagogul nu-l prea vedeam. Când suna meditația-eram în clase, căutam să văd ce teme au de scris și dacă le înțeleg, erau obligați să-și scrie pe tablă orarul pentru a doua zi și minutele rezervate de învățat pentru fiecare materie. Dacă au nevoie de vreo informație le stau la dispoziție în cancelarie, unde și eu îmi pregăteam lecțiile pentru a doua zi. Seara luam parte la rugăciune în biserică, le citeam Evanghelia în vreo cinci minute, le-o explicam și le indicam versetul ce trebuia să-l scrie pe tablă, ca versetul zilei de învățat, ca să cunoască și să folosească Sf. Scriptură.

Peste școala noastră a venit nenorocirea cutremurului din martie 1977, când au murit 5 elevi din anul V. Nu mi-am mai putut afla liniștea sufletească, intram în școală și nu-mi puteam opri plânsul. La sfârșitul anului, fiindcă depășisem vârsta pensionării, am cerut să fiu și eu pensionat. Mă găseam obosit și slăbit. Eram în schimb mulțumit și eu sufletește că pregătisem cadre ca viitori slujitori ai Bisericii noastre. Dintre ei, doi au ajuns episcopi, cum sunt cei de la Slobozia și Călărași și de la Alexandria și Teleorman. Consilieri, protoierei, preoți eminenți, cum este preotul Nicolae Tănase de la Valea Plopului și preotul din Uniunea scriitorilor din Oltenia, profesor în Turnu Severin, restaurator a două biserici, din Malovăț și Bârda, jud. Mehedinți, scriitor cunoscut și peste hotare, fondatorul unei Edituri, caz unic, cu publicații răspândite mai în toată țara și peste hotare, Pr. prof. Alexandru Stănculescu-Bârda. Sf. Ioan Gură de Aur arată

în povăuirile sale de la sfârșitul Sfintei sale Liturghii, că slujitorii Sfintei Liturghii sunt datori să pomenească la Sf. proscomidie mai întâi pe ierarhul care i-a hirotonit, în al doilea rând pe părinții lor și în al treilea rând pe profesorii lor și apoi pe credincioși. Mă întreb și eu: mă vor pomeni și foștii mei elevi și pe mine? Au însă această misiune de care vor răspunde și ei în fața Dreptului Judecător, după cum îmi pomenesc și eu foștii mei învățători și profesori, ca și pe foștii mei colegi și elevi decedați pe care îi port și eu în inimă. Am fost *tata* și *taica* lor.

Pr. I. IONESCU

UNDE SE AFLĂ ROVINELE LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN?

În anul 1925 mă aflam elev în clasa a patra primară, în comuna mea natală Băbana, vreo 15 km înspre apus de orașul Pitești. Învățătorul nostru, Dumitru Bărbulescu (Mitu), într-o zi de primăvară, prin mai, la ora de istorie ne-a vorbit despre Mircea cel Bătrân, însuflețit că este, măi copii, argeșean de-al nostru, nepot al lui Basarab cel Mare care a învins pe unguri la Posada în munții Făgăraș și a realizat independența Țării Românești. Și Mircea cel Bătrân a învins pe turci la Rovine, aici, undeva, aproape de capitala țării, Curtea de Argeș, nu se cunoaște însă unde se află, după cum nu se cunoaște nici unde se află Posada lui Basarab. Chipul lui Mircea cel Bătrân se află însă și acum pictat în biserica mănăstirii de la Cotmeana, peste pădurea Cotmenei, înspre mieznoapte de comuna noastră. Avem să mergem și noi, elevii din clasele a IV-a și a V-a să-l vedem și să-l sărutăm, într-o duminică din iunie, când s-o mai încălzi vremea. Bucuroși, toți elevii ne-am ridicat în picioare și ridicându-ne mâinile și-n glas: mergem, domnule învățător, mergem și noi la Mircea cel Bătrân! Înspre seară, când s-a întors tatăl meu din pădurea Cotmeana, unde era pădurar, cu cei doi consăteni ai săi, Păun și Bădoi, i-am spus bucuros ce ne-a spus domnul învățător la școală despre Mircea cel Bătrân, care a învins pe turci la Rovine, pe undeva aproape de capitala țării, Curtea de Argeș, însă nu se știe precis unde se află. Ne-a promis că ne duce și pe noi, cei din clasele a IV-a și a V-a la mănăstirea Cotmeana să-l vedem pictat și să-l sărutăm pe Mircea cel Bătrân. Tatăl meu s-a uitat la mine și mi-a spus: După ce o să-l vezi pe Mircea cel Bătrân, *Rovinele* o să îți le arăt eu, că și mie mi le-a arătat tata, bunicul tău, că și lui i le-a arătat tatăl său. Ele se află și astăzi unde s-au aflat și-n timpul lui Mircea cel Bătrân.

Pe la începutul lunii iunie, când timpul se încălzise și noi copiii veneam desculți la școală, învățătorul nostru ne spune că în duminica săptămânii aceleia o să mergem la Cotmeana, să ne luăm în trăistuțele noastre mâncare și să venim mai de dimineață la școală. Am așteptat nerăbdător ziua să mergem la drum. Aproape nici n-am dormit în seara aceea. Mi-am luat trăistuța cu ce-mi pusese mama mea mâncare în ea și până la răsăritul soarelui eram în curtea școlii, împreună cu colegii mei. Ne-a venit domnul învățător și-am plecat, pe poteca Ilincuța din apropiere, urcând dealul Isăreștilor, numele de la strămoșul meu, Isar, venit din Ardeal, fratele al treilea, cel mic, al lui Horea, împreună cu doi veri ai săi, Dumitru Băncilă și Gheorghe Diaconul, după omorârea la Alba Iulia, pe roată a lui Horea și Crișan și împământeniți aici, pe trei vârfuri de dealuri, de către administratorul moșiei Cotmeana, tot ardelean și el.

Pe coama dealului, pe un drumeag, prin pădurea de stejari seculari murmurându-și frunzele și răcorindu-ne, am mers un drum destul de lung, de câteva ore, până la amiază, când aveam, în sfârșit, să ajungem la biserica mănăstirii Cotmeana. Paraclisierul bisericii

ne-a deschis ușa și am intrat în semi-întunericul din biserică și copiii în cor: Unde este Mircea cel Bătrân? – Vi-l arăt acum! A aprins o lumânare și a venit cu ea în fața portretului lui Mircea cel Bătrân. Domnul învățător ne-a atras atenția să formăm rând de câte doi elevi și când ajungem în dreptul lui Mircea cel Bătrân să îngenunchem, să ne închinăm și să-l sărutăm și noi. Când am ajuns în fața lui Mircea cel Bătrân, pare că mi s-a oprit respirația. M-am închinat, am îngenuncheat și punându-mi mâinile pe portretul său l-am sărutat în lacrimi. Chipul său mi-a rămas și mie pictat în inimă toată viața.

Am ieșit din biserică în curte, ne-am așezat pe iarbă la umbra unui copac și am mâncat ce aveam în trăistuțele noastre, am mai poposit și apoi ne-am luat drumul de întors spre casele noastre, ajungând spre apusul zilei, cu sufletele de copii încărcate de bucuria acelei zile.

Când s-a întors tatăl meu din pădure, i-am povestit și eu cele petrecute și mi-a spus că acum o să-mi arate și el *Rovinele* lui Mircea cel Bătrân, când o să intru în vacanță, poate pe la începutul lui iulie.

A sosit și ziua așteptată și am pornit cu tatăl meu tot pe același drumeag spre Cotmeana, o cale bună, până în dreptul unei poteci care pornea spre răsărit, spre com. Merișani. După o cale ne-am oprit la marginea unei pante care cobora, unde un ochi de lumină cuprindea toată valea din fața noastră și am șezut să ne odihnim. Tatăl meu mi-a arătat apoi câmpul cuprins între apele râului Doamnei și Argeșului, care se împreunează într-un unghi, cuprinzând mlaștina cu bălării și răchitișuri, numită *Rovine*. Pe aici a trebuit să treacă armata lui Baiazid spre Curtea de Argeș. Din pădurea Cotmeana, Mircea cel Bătrân cu oastea sa, mult mai mică decât cea turcească, s-au repezit ca niște vulturi călări și în aceste *Rovine* i-a căsăpît alungându-i, ce-au mai rămas, peste Dunăre și salvând Europa de invazia lor.

Când vei fi și tu mare să le arăți și altora unde sunt *Rovinele* lui Mircea cel Bătrân, la nord de com. Merișani și peste deal comuna noastră Băbana, numite și atunci ca și acuma tot *Rovine* (rovină(s)-rovini, rovine(pl.)), din bl. *rovina* = loc mlaștinos, mlaștină, mocirlă, în DEX, 1975, p. 817).

Prin octombrie 1976, ca membru al Societății de Istorie, din 1970, am prezentat și eu subiectul: *Unde se află Rovinele lui Mircea cel Bătrân?* dar în lucrările de istorie *Rovine* au rămas tot localitate necunoscută, "undeva în apropiere de Curtea de Argeș".

În vacanța de vară, când eram elev la școala primară și mergeam cu vitele la islaz în Valea Danului, la nord de comuna noastră, vreo 5 km, la marginea de miazăzi a pădurii Cotmeana, deseori tatăl meu cobora la mine din pădure și mă lua de mână și-mă ducea să-mi arate pe marginea pădurii tâlpi de stejar din foste case și grajduri, care au fost în timpul voievozilor de la Curtea de Argeș, cum arată și numele de Valea Danului, case pentru îngrijitorii de cai și grajduri de cai, crescuți pentru ostașii care erau chemați la lupte, fiindcă nu toți luptătorii aveau și cai și arme de luptă și trebuia Curtea domnească să le pună la îndemână. Asemenea temelii de stejar și mai multe se află pe vârful dealului Băncilești, un platou larg, unde erau cazați și repartizați ostașii pe cete, ce porneau la lupte, fiindcă la Curtea de Argeș, nu era spațiul suficient. Dealul respectiv urcă din Valea Danului și este ca o cetate de apărare. Lângă acest deal se află islazul din dreapta, numit tot "Islaz", în trecut numit Băbană, cum îmi spunea tatăl meu, islaz de adăpostit oile bătrâne, toamna și iarna, care nu puteau merge la iernat spre Dunăre. De la numele de băbana și-a luat numele și comuna noastră, *Băbana*.

La capătul de nord al islazului Valea Danului, peste pârâul ce curge pe acolo, se află un teren neted ca de vreo 2 ha ce păstra la vremea aceea urmele unei clădiri cu temelia din cărămizi, asemănătoare cu cărămizile de la palatul domnesc de la Curtea de Argeș, dovadă că aici își va fi avut palat și Dan I Voievodul ce stăpânea Valea Danului.

Pădurea Cotmeana, cu stejarii ei seculari, era cetatea de apărare și retragere în ea a voievozilor de la Curtea de Argeș, unde au ridicat și mănăstirea Cotmeana, care păstrează de la Dan I Voievodul și clopotul din clopotnița bisericii.

Această străveche cetate naturală din stejari seculari avea să fie tăiată și culcată la pământ sub regimul comunist din timpul lui Gheorghiu-Dej și trimisă tribut în Uniunea Sovietică.

Însăngerată este, Doamne, istoria țării noastre!

Pr. I. IONESCU

194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205

LA VIAȚA FERICITĂ

196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210

CUPRINS

EDITORIAL: Voia Sfântului Duh (Ambasador Teodor Baconsky) . 3

VIAȚA BISERICESCĂ

(I)

A. PATRIARHIA ROMÂNĂ LA CEAS ANIVERSAR

<i>Lucrările Ședinței solemne a Adunării Naționale Bisericești, (5 martie 2005)</i>	7
<i>Lucrările Consiliului Național Bisericesc pe anul 2005, Ședința de lucru din 22-23 februarie 2005</i>	41
<i>Lucrările Sesiunii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pe anul 2005. Sumarul Ședinței de lucru din 2-3 martie 2005</i>	83
ANEXA 1: ACT SINODAL ANIVERSAR	180
ANEXA 2: PASTORALA Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la <i>Duminica Ortodoxiei</i> (20 martie 2005)	184
<i>Lucrările Sesiunii Adunării Naționale Bisericești pe anul 2005. Ședința de lucru din 4 martie 2005</i>	189
<i>Popas sfânt. Sărbătoarea Patriarhiei Române și a Întâistătătorului ei, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST – 5 martie 2005 (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i>	230

VIAȚA BISERICESCĂ

(I)

B. O VIAȚĂ ÎNCHINATĂ SLUJIRII SFINTE

Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST – la 90 de ani de viață și 55 de ani de slujire arhierescă

<i>Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST. Repere biografice (Redacția)</i> .	267
<i>Păstorul, Lumină pentru Biserică († Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei)</i>	273
<i>Pildă de viețuire în Hristos. Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST sărbătorit la ziua onomastică, 4 ianuarie 2005 (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i>	278
<i>Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST la 90 de ani de viață închinată slujirii lui Dumnezeu (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i>	284
<i>Anul Domnului (P.S Episcop Sofronie, Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria)</i>	295
<i>Prea Fericitul Părinte TEOCTIST sau rezistența prin credință (Prof. Tudor Nedelcea)</i>	303
<i>Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST – la 90 de ani (Acad. Prof. Virgil Câdea)</i>	308

- Slujind Taina voii lui Dumnezeu. Dăruire și recunoștință* († TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române) 310

VIAȚA BISERICESCĂ

(II)

- La întâmpinarea Anului Nou – 2005. Concertul de Anul Nou al Coralei "Sf. Apostol Andrei" a preoților din Capitală* (Prof. Gheorghe Vasilescu) 316
- Săptămâna de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor – 18-25 ianuarie 2005* (Pr. Valentin Fătu și Pr. Ion Armași – Sect. Rel. Ext. Bis.) 324
- Hramul Seminarului teologic liceal "Nifon Mitropolitul" din București* (Prof. Gheorghe Vasilescu) 331
- Hramul Facultății de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian" din București*, (Prof. Gheorghe Vasilescu) 338
- Hramul Bisericii "Buna-Vestire – Belu", Protoieria III Capitală* (Prof. Gheorghe Vasilescu) 343
- "Forumul Mondial al celor trei Religii" și cea de-a 35-a Filială a sa din România – 10 septembrie 2004 și 17 februarie 2005* (Pr. prof. univ. dr. Nicolae V. Dură) 353
- Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Perioada 1 ianuarie – 31 martie 2005* (Pr. Nicolae Vladu, Consilier Patriarhal) 365

DOCUMENTARE

(I)

- Autocefalie și Patriarhie, Documentare istorică la un popas aniversar* (Prof. Gheorghe Vasilescu) 380
- Autocefalie și Patriarhat în Biserica Ortodoxă Română* (Pr. prof. dr. Alexandru Moraru) 403
- Patriarh și Patriarhie. Patriarhia, una din vechile Instituții Europene* (Pr. prof. dr. Nicolae V. Dură) 414
- Momente de afirmare a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române din secolele XVII și XVIII* (Pr. Ion Ionescu) 433
- 120 de ani de la recunoașterea Autocefaliei (1885-2005) și 80 de ani de la întemeierea Patriarhiei Române (1925-2005)* (Pr. prof. dr. Nicolae V. Dură) 444
- Slujirea misionară a Bisericii noastre. De la Unitatea națională la Reintegrarea europeană (Partea a II-a)* (Pr. conf. dr. Vasile Nechita) 457

DOCUMENTARE

(II)

- Vizita Î.P.S. DANIEL, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, în Franța, 28 ianuarie – 2 februarie 2005* (Participant) 520

<i>IN MEMORIAM. Pomenirea Patriarhului Justinian – 26 martie 2005</i> (Prof. Gheorghe Vasilescu)	525
<i>Cuvânt la înmormântarea colegului și prietenului nostru Preotul VASILE RADUNĂ (Pr. Mihai Colibă)</i>	531
<i>MARIN CONSTANTIN – Magister musicae, la 80 de ani (Conf. univ. dr. Ioan Golcea)</i>	535
<i>Ecouri platonice în lucrarea "Despre Principii" a lui Origen (Drd. Laurențiu Ostafe)</i>	541

RECENZII – NOTE – COMENTARII

<i>Biserica în Misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar. Volum oma- gial tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, 848 pag. († Daniel, Mitropo- litul Moldovei și Bucovinei)</i>	545
<i>† TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Pe treptele slujirii creștine (vol. XV), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, 600 pag. (Acad. Zoe Dumitrescu-Buşulenga).</i>	547
<i>P.S. Ambrozie Sinaitul, Episcop Vicar Patriarhal, Cauzele și consecințele Unirii cu Roma a unei părți a românilor ortodocși din Transilva- nia, Teză de doctorat (lb. greacă), Tesalonic, 2005, 275 pag. (Drd. Veaceslav Goreanu)</i>	548
<i>Pr. Prof. Alexandru Stănciulescu-Bârda, Scrisoare Pastorală (Scrisoarea I-XL), vol. I, Editura "Cuget Românesc", Bârda, 2004, 317 pag. (Pr. Ion Ionescu)</i>	551
<i>Despre numele "Ungrovlahiei" (Dr. Nicolae Stoicescu – istoric)</i>	553
<i>Mitropolia "Ungrovlahiei" (Pr. prof. Nicolae Șerbănescu)</i>	556
<i>Parohia "Apărătorii Patriei II" București. Inaugurarea Primului Cabinet, Medical Comunitar din Sectorul 4 (Pr. dr. Mircea Alexă Uță, Consilier Patriarhal)</i>	557
<i>Părți din sfintele moaște ale Sf. Ierarh Ambrozie al Mediolanului, († 397) la Parohia "Apărătorii Patriei II", din București (Pr. dr. Mircea Alexă Uță, Consilier Patriarhal)</i>	558
<i>Cum am ajuns director la Seminarul teologic liceal "Nifon Mitropolitul" de la Radu Vodă din București. (Pr. Ion Ionescu)</i>	560
<i>Unde se află Rovinele lui Mircea cel Bătrân? (Pr. Ion Ionescu)</i>	563
Cuprins	565

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE
LA EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

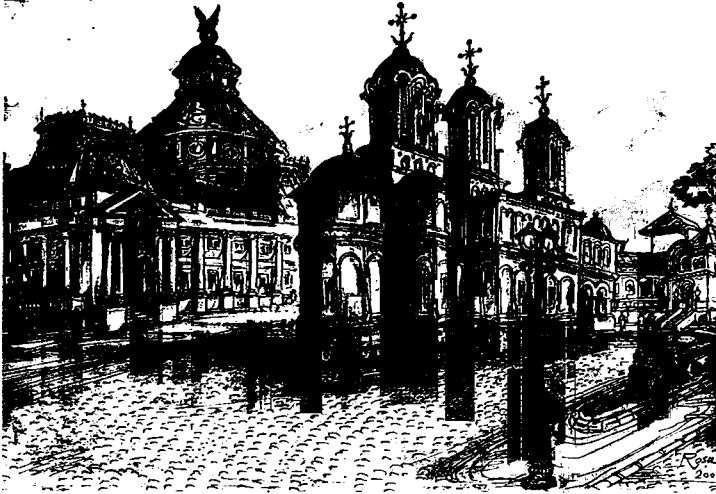
Pe treptele slujirii creștine, vol. XVI,
de † T e o c t i s t, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Psaltirea, Aghiazmatar, Acatistier, Mica Biblie
Omilii
de Sfântul Ioan Gură de Aur
Mineiul pe lunile Noiembrie, Decembrie
Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama,
de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae
Mărturia vie a Sfântului Munte,
de Ierom. Alexander Golitzin
Omilii
de Petru Hrisologul

Materialele trimise pentru publicare și corespondența privitoare la revistă se expediază pe adresa: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Intr. Miron Cristea, nr. 9, sectorul 4, cod. 040162, București. Abonamentele se fac la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, valoarea lor depunându-se în contul RO 48RNCB 504000000250025 la B.C.R., filiala sector 4, București, cu mențiunea: pentru "Biserica Ortodoxă Română", buletinul oficial al Patriarhiei Române.

*

Opiniile sau punctele de vedere exprimate în materialele publicate (în afara celor oficiale) aparțin autorilor. Materialele nepublicate nu se restituie. Colaboratorii sunt rugați să-și păstreze copie după materialele (dactilografiate sau pe suport electronic) pe care le trimit redacției revistei "Biserica Ortodoxă Română".

Redacția:	Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Intr. Miron Cristea 9, cod. 040162 – București, sector 4, Tel. 00-40-21-4067191; 00-40-21-4067192; e-mail: cibmbor@rdslink.ro
Administrația:	Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Intr. Miron Cristea 6, cod. 040162 – București, sector 4, Tel. 00-40-21-406.71.93; 00-40-21-406.71.94; Fax: 00-40-21-300.05.05. e-mail: tipogr.inst.biblic@rdslink.ro; magazin@editurapatriarhiei.ro web: editurapatriarhiei.ro

**TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI**

CĂRȚI APĂRUTE

LA EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție Jubiliară a Sfântului Sinod.
Versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Î.P.S.
Bartolomeu V. Anania, Arhiepiscopul Clujului

Pe treptele slujirii creștine, vol. XV, XVI

de Ț T o c t i s t, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Sfânta Evanghelie, Apostolul, Liturghierul, Cazania

Sfânta Liturghie în cântare omofonă,

Mineiul pe lunile Septembrie, Octombrie, Decembrie

Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și providență,

de Sfântul Ioan Gură de Aur

Studii de Teologie patristică,

de Arhid. prof. dr. Constantin Voicu

Cartea deschisă a Împărăției (o tâlcuire a Sfintei Liturghii),

de Î.P.S. Bartolomeu V. Anania, Arhiepiscopul Clujului

Iisus Hristos Pantocrator,

de Pr. prof. dr. Dumitru Popescu

Predici la pericopele Apostolului de peste an,

de Pr. prof. dr. Leon Arion

Mărturia vie a Sfântului Munte,

de Ierom. Alexander Golitzin

IMPORTANT

În București, Intrarea Miron Cristea, nr. 6, sector 4, în clădirea Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, a fost deschisă **Librăria Cărților Bisericești**, unde pot fi achiziționate tipărituri ale Institutului Biblic, la prețuri promoționale, în limita stocului disponibil.

Informații la tel. 021-406.71.94; 021-406.71.93; 0724.02.11.17

Fax: (0040-21)300.05.05; magazin@editurapatriarhiei.ro

INV. 14.130
MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI
BIBLIOTECA ECUMENICĂ
"DUMITRU STANILOE"
COTA: P 7-4 PRIMET

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

U. DONATĂ DE
U. dnd. dnu Petru
ANUL 2007
CONFIRMĂ + DANIEL

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÂNE
ANUL CXXIII, Nr. 4-6, APRILIE – IUNIE, 2005
BUCUREȘTI

COMITETUL DE REDACȚIE:

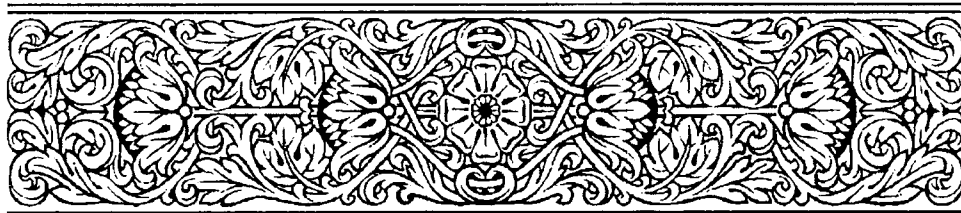
Preșdinte: *Prea Fericitul Părinte T E O C T I S T, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.*

Membri: *P.S. VINCENTIU PLOIEȘTEANU, Episcop-Vicar Patriarhal și Secretarul Sfântului Sinod; P.S. CALINIC BOTOȘĂNEANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor; P.S. VISARION RĂȘINĂREANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului; P.S. GURIE GORJEANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei; P.S. LUCIAN LUGOJANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei; Pr. Prof. Dr. Acad. DUMITRU POPESCU.*

Redactori: *Pr. CONSTANTIN DRĂGUȘIN
Pr. EUGEN MORARU*

COLABORATORI:

Înalt Prea Sfințiții Mitropoliți, Prea Sfințiții Episcopi, Profesorii Facultăților de teologie, ai Seminariilor teologice și ai Școlilor de cântăreți bisericești; Prea Cucernicii Consilieri administrativi patriarhali și eparhiali, protopopi, preoți, candidați la titlul de doctor în teologie ș.a.

MESAJUL PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST
ADRESAT SANCTITĂȚII SALE BENEDICT AL XVI-LEA,
NOUL PAPĂ AL BISERICII ROMANO-CATOLICE

Sanctitatea Voastră,

"Dumnezeul Domnului nostru Iisus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea duhul înțelepciunii (...) și să vă lumineze ochii inimii, (întru) nădejdea la care v-a chemat, care este bogăția slavei moștenirii Lui" (*Efesenii 1, 17-18*).

Biserica Ortodoxă Română, ca de altfel întreaga creștinătate se face părtașă bucuriei pe care Biserica Romano-Catolică o trăiește în aceste momente, prin întronizarea Sanctității Voastre, ca urmaș al vrednicului de pomenire, Papa Ioan Paul al II-lea, pe Scaunul apostolic al Sfântului Apostol Petru.

Relațiile dintre Bisericile noastre au cunoscut, în ultima perioadă, o înflorire deosebită, grație deschiderii ecumenice a Papei Ioan Paul al II-lea, predecesorul Sanctității Voastre, care, în timpul vizitei efectuate în România, în urmă cu șase ani, a rostit cuvinte memorabile, adânc întipărite în conștiința credincioșilor noștri, atât în ceea ce privește afirmarea adevărului istoric despre originea creștinismului românesc, izvorât din predica Sfântului Apostol Andrei și bogăția spirituală a poporului român, cât și referitor la valoarea de necontestat a dialogului dintre cele două Biserici surori din România, Biserica Ortodoxă și Biserica Greco-Catolică. Păstrând vii în amintirea noastră dragostea, prețuirea și respectul manifestate față de țara noastră – pe care Papa Ioan Paul al II-lea a numit-o "Grădina a Maicii Domnului" – ne exprimăm nădejdea că Sanctitatea Voastră, ca unul ce ați fost apropiat colaborator al său, veți păstra și sprijini acest dialog, întru împlinirea dorinței noastre comune de realizare a unității depline a Bisericii.

Apărarea principiilor morale izvorâte din Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos, precum și păstrarea nealterată a adevărilor de credință se cer, desigur, a fi permanent în preocuparea noastră ca Biserici

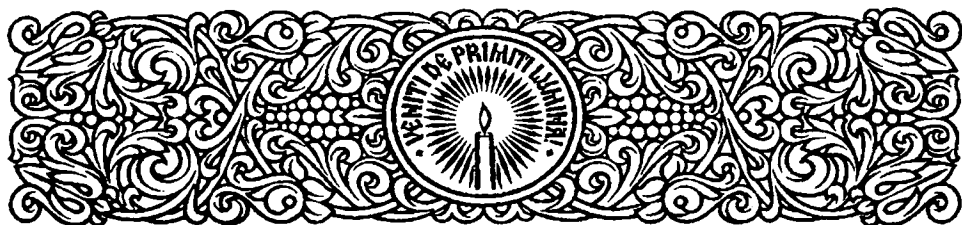
creștine, mai cu seamă în acest răstimp de schimbare, însoțite adeseori de tulburări nenumărate. Problemele lumii contemporane, confruntată din ce în ce mai des cu efectele globalizării, care îl îndepărtează pe om de Creatorul său, tind să anuleze acestuia tocmai calitatea sa de persoană creată după chipul Ziditorului său și deschisă spre comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii săi. De aceea, considerăm că este de datoria noastră, a tuturor slujitorilor Bisericii lui Hristos, să consolidăm drumul deschis de vrednicul de pomenire, Papa Ioan Paul al II-lea, prin dialog, apropiere și colaborare frățescă, așa încât împreună noastră lucrare să răspundă așteptărilor omenirii, dând astfel o mărturie comună, credibilă, în fața lumii contemporane.

Cu nădejdea sfântă în continuarea dialogului nostru frățesc promovat cu atâta ardoare de cel ce va rămâne în istorie ca Papa Ioan Paul al II-lea "cel Mare", în aceste clipe de bucurie ale Bisericii întregi, în numele nostru personal, al ierarhilor, preoților, credincioșilor și monahilor Bisericii Ortodoxe Române, Vă îmbrățișăm cu toată dragostea, rugând pe Bunul Dumnezeu Cel în Treime lăudat să Vă ajute să împliniți cu vrednicie misiunea înaltă la care ați fost chemat de Duhul Sfânt în Biserica lui Hristos, Cel care ne îndeamnă permanent la unitate și la slujirea lumii.

Dând valoarea cuvenită acestui eveniment cu însemnătate istorică în lumea creștină, delegăm pe Î.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională și P.S. Siluan, Episcop Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, să participe la momentul solemn al începutului Pontificatului Sanctității Voastre, împărtășindu-Vă acest mesaj, împreună cu sincerele noastre urări de sănătate și roade bogate în lucrarea pastorală ce Vă stă înaintea.

† T E O C T I S T

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

IISUS CEL ÎNVIAT, CĂLĂTOR ÎMPREUNĂ CU NOI
PASTORALĂ
LA SĂRBĂTOAREA ÎNVIERII DOMNULUI – 2005

† **TEOCTIST**

DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI ȘI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI,
PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE

*"Să ne curățim simțirile și să vedem pe
Hristos strălucind cu neapropiată lumină a
Învierii".*

(Din Cântările Învierii)

*Iubiți părinți slujitori ai sfințelor altare,
Dreptmăritori creștini,*

Această înălțătoare chemare ne îndreaptă luarea-aminte că Sfântul și Marele Post al Paștilor, însoțit și de faptele iubirii creștine, constituie drumul de întoarcere a noastră prin pocăință la Tatăl nostru cel Ceresc, din cel mai îndelungat și dureros surghiun – cel prin care am fost îndepărtați de la plinătatea și bucuria viețuirii paradisiace, de la fericita vedere a strălucirii luminii Feței lui Dumnezeu. De aceea ne-am și rugat, cu smerenie, la începutul acestei sfințite călătorii duhovnicești: "Dăruiește-ne și nouă, nevrednicilor, Doamne, desfătarea postirii, precum lui Adam raiul, odinioară, și a ne îndulci sufletul din toate poruncile Tale, Dumnezeul nostru, și a ne feri pururi de rodul păcatului, ca să ajungem cu bucurie la patima Ta, cea de pe Crucea purtătoare de viață"¹. Ne este necesară

1. *Triod*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000, p. 143.

această "desfătare a postirii" și darul de "a ne îndulci sufletul din toate poruncile" dumnezeiești, întrucât strămoșii neamului omenesc nu s-au învrednicit de bucuria ascultării de Dumnezeu. Pe bună dreptate ne învață Sf. Vasile cel Mare că: "Dacă Eva ar fi postit și n-ar fi mâncat din pom, n-am fi avut trebuință de postul de acum"².

Dar, "lepădând harul de la Dumnezeu – adaugă Sfântul Chiril al Alexandriei – și dezbrăcându-se de bunătațile de la început, firea omului a fost aruncată din raiul desfătării și preschimbată îndată spre urâciune, aflându-se de aici înainte ca una căzută în stricăciune"³.

Iubiți fii duhovnicești,

"Vindecate-ai rănilile mele, Stăpâne, ne spune sfințitul imnograf, fiind rănit și mâinile Tale sângerându-Ți, și, ca un Bun, m-ai îndreptat, Doamne, să umblu pe căile cele mântuitoare, străpungându-Ți-se pe cruce picioarele, cu care începătorii vieții, Adam și Eva, de demult, văzându-Te umblând în rai, s-au ascuns"⁴.

Acesta este prețul plătit pentru vindecarea acestei stricăciuni și a zdrobirii morții de către Fiul lui Dumnezeu întrupat pentru noi și pentru a noastră mântuire, pentru ca omul lăuntric din fiecare, adică omul cel nepieritor din noi, izbăvindu-se din robia patimilor și de orice stricăciune, să poată umbla doar pe căile ce duc la mântuire.

Această călătorie duhovnicească a Luminatului Post al Paștilor ne călăuzește deci, an după an, la bucuria și lumina cea neînserată a Slăvitei Învieri a Domnului. Dar o călătorie, un mers neîncetat este însăși viața noastră în această lume. Umblând pe acest drum al vieții, fiecăruia dintre noi îi este dat să se întâlnească, în chip neașteptat, chiar cu Hristos cel Înviat. Acest adevăr ni-l istorisește Sfânta Evanghelie când scrie cum S-a arătat Domnul după Sfânta Sa Înviere, la doi ucenici care mergeau spre un sat numit Emaus (Luca 24, 13), aflat nu departe de Ierusalim. Cei doi călători, dintre care unul este pomenit cu numele său – Cleopa, iar pe celălalt tradiția sfântă îl arată a fi însuși Sfântul Evanghelist Luca, autorul acestei relatări, făceau parte dintre cei "șaptezeci" de ucenici aleși de Domnul, după alegerea celor doisprezece: "*Iar după acestea, Domnul a ales alți șaptezeci și i-a trimis doi câte doi înaintea feței Sale*" (Luca 10, 1).

În Duminica Învierii, cei doi ucenici mergeau spre Emaus plecând din Ierusalim, unde ceata Apostolilor și a celorlalți care urmaseră Domnului era cuprinsă de adâncă nedumerire și mâhnire după răstignirea și punerea Lui în mormânt, căci Domnul nu li Se arătase Apostolilor Săi după ce înviase. Apăsăți de aceeași tristețe, cei doi apostoli au văzut un străin care, "*apropiindu-Se, mergea cu ei*" (Luca 24, 15); "*dar ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască*" (v. 16), Iisus cel Înviat rămânând pentru ei doar un străin. La întrebarea Domnului cu privire la cele pe care le vorbeau ucenicii unul cu altul, "*ei s-au oprit și erau triști*" (v. 17). Într-adevăr, întristat este până în străfunduri sufletul oricărui om care nu L-a cunoscut sau recunoscut pe Hristos cel Înviat. Apoi, mirându-se că "străinul" părea să nu cunoască cele de curând petrecute în Ierusalim cu Iisus Nazarineanul,

2. *Omilii și cuvântări*, în col. P.S.B., vol. 17, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 348.

3. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în duh și adevăr*, col. P.S.B., vol. 38, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991, p. 22.

4. *Octoih*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, p. 640.

"profet puternic în faptă și în cuvânt înaintea lui Dumnezeu și a întregului popor" (v. 19), cei doi i-au istorisit despre osândirea la moarte și răstignirea Celui în care își pusese rădăcina că "avea să izbăvească pe Israel" (v. 21). Ba, mai mult, ei pomenesc și cele spuse despre Iisus de către femeile Mironosițe, care se duseseră în dimineața aceleiași zile la mormânt și văzuseră "vedenie de îngeri care le-au spus că Domnul este viu" (v. 23). Dar, nevăzându-L înviați ei înșiși, cu propriii lor ochi, cei unsprezece ucenici și cei ce erau împreună cu ei nu au crezut.

Felul în care au istorisit toate aceste evenimente sfinte, îi face vrednici pe cei doi ucenici, ca și pe ceilalți din Ierusalim, de dumnezeiasca muștrare a Domnului: "O, nepricepuților și cu inima zăbavnici a crede-n toate câte au spus profeții! Nu trebuia oare ca Hristos să pătimească aceasta și să intre întru slava Sa?" (v. 25). Apoi El le-a tâlcut, "începând de la Moise și de la toți profeții", din "toate Scripturile cele despre El" (v. 27). Cu toată claritatea acestei tâlcuirii, Luca și Cleopa nu-L recunosc încă pe Domnul cel Înviat. Apropiindu-se de Emaus, ucenicii L-au rugat stăruitor pe "străin" să rămână cu ei, pentru că se însera. Și stând împreună cu ei la masă, Domnul Iisus "luând pâinea a binecuvântat și, frângând, le-a dat. Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut; dar El li s-a făcut nevăzut" (v. 30, 31).

Iubiții mei, această dumnezeiască întâlnire – prin bogăția de înțelesuri și învățături pe care le cuprinde – a fost rânduită de Sfânta noastră Biserică să fie citită în a treia zi de Paști, continuând să limpezească adevărul Învierii din morți a Fiului lui Dumnezeu. Cei doi ucenici n-au putut să recunoască de la bun început pe Domnul cel Înviat, fiindcă pentru ei, El era doar "Iisus Nazarineanul, profet puternic în faptă și cuvânt", dar nu și Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, venit în lume pentru mântuirea întregii omeniri. Nevăzând în faptul Răstignirii împlinirea tuturor proorociilor mesianice ale Sfintei Scripturi, ei au pregetat să creadă în Învierea Domnului chiar și când au auzit despre cele petrecute la mormânt, de la Sfintele Femei purtătoare de mir. Nici măcar după ce Domnul le-a tâlcut cele scrise în Scripturi despre felul în care avea El să pătimească și să intre în slava Sa, adică să învie și să se înalțe la cer, nici atunci nu L-au putut recunoaște. Simțiseră doar că "ardea întru ei inima... când le vorbea pe cale" (Luca 24, 32). Așadar, ajutându-i să creadă mai profund și să înțeleagă sensul Sfintelor Scripturi despre Persoana și pătimirea Sa mântuitoare, Domnul i-a împărțășit întâi cu dumnezeiescul cuvânt.

Dar dacă cei doi apostoli n-ar fi stăruit ca "străinul" cu care călătoriseră să primească ospitalitatea lor, folosul li s-ar fi mărginit numai la această împărțășire, necesară, dar nu deplină. Neîndoielnic, din grija lor pentru Cel care îi însoțise răzbătea deja ascultarea poruncii de a privi, a primi și a odihni cu bunătațe pe orice semen, fie el cunoscut sau străin. Dacă inima nu li s-ar fi deschis în prezența Domnului – încă ascuns ochilor lor, poate că El nu ar fi rămas cu ei. Iar atunci, nu s-ar fi desăvârșit împărțășirea lor și lumina vederii lor sufletești. Doar când Domnul, "luând pâinea a binecuvântat și, frângând, le-a dat", atunci ei s-au împărțășit deplin cu Hristos cel Euharistic, atunci L-au recunoscut.

Iubiți frați și surori în Domnul cel Înviat,

Iată că Hristos cel Înviat este Mântuitorul cel Împreună-Călător cu noi. Așa își împlinește El făgăduința de a fi cu noi "în toate zilele, până la sfârșitul veacu-

lui" (Matei 28, 29), rămânând întru "*lumina cea neapropiată*" (I Tim. 6, 16), dar și "*apropiindu-Se*" și mergând alături de noi pe căile atât de șerpuitoare ale vieții noastre! Pentru a ne da seama de prezența Lui, trebuie ca simțirile noastre, gândurile și inima să fie curățite prin rugăciune și iubire. Se cuvine, de asemenea, ca ochii sufletului să nu fie întinați de ură, îndoială și mândrie, răutate și dispreț față de cel de lângă noi. Aceste podoabe sufletești vor dezvălui văzului nostru lăuntric valoarea celor de lângă noi, așa cum Luca și Cleopa L-au văzut pe Domnul cel Înviat. Dar întâlnirea cu Domnul cel Înviat a însemnat și întâlnirea cu Cuvântul cel viu al lui Dumnezeu din Sfintele Scripturi, în care odihnește Duhul Sfânt, precum odihnește și peste Fiul lui Dumnezeu Întrupat, cum s-a descoperit la Botezul Domnului în apa Iordanului (Matei 3, 16).

Astfel, Hristos Domnul va rămâne un însoțitor tainic al nostru, iubiți frați și surori, pe Care poate nu-L cunoaștem totdeauna, întrucât nu zăbovim stăruitor să-L cunoaștem, să-L vedem, să-L auzim și să fim cu El în "*frângerea pâinii*", întru pocăință și împărțirea cu Sfintele Taine, spre iertarea păcatelor și moștenirea vieții veșnice. Dar curăției simțirilor prin post i se adaugă împlinirea voii și cuvântului lui Dumnezeu, a iubirii semenilor, a numeroșilor Săi frați mai mici: "*Adevăr vă spun, întrucât ați făcut unuia dintr-acești foarte mici frați ai Mei, Mie Mi-ați făcut*" (Matei 25, 40), adică pruncilor, orfanilor, bolnavilor, celor din închisori, cu care Se identifică, chiar și cu dușmanii și păcătoșii iubitori de pocăință, dar atât de iubiți de El. O asemenea curăție a simțirilor noastre sufletești și trupești Însuși Domnul o va binecuvânta și ne va învrednici de cunoașterea Sa, ne va deschide ochii minții și sufletului, stăpâniți de dumnezeiescul dor de a-L primi în camera cea împodobită a sufletului nostru.

Pe de altă parte, dreptmăritori creștini, Sfintele Scripturi ne învață că Domnul cel Înviat și Înălțat la cer rămâne pururea cu noi. Și El ni Se arată prin orice semen, pe care noi, de cele mai multe ori, îl vedem doar ca pe un simplu străin. Așa cum S-a descoperit celor doi apostoli pe drumul Emausului, tot așa El ni Se descoperă prin orice străin pe care îl întâlnim neîncetat, mai ales atunci când arătăm cât de reală și de vie ne este credința și iubirea față de El, față de Biserica Lui și de semenii. Iar "*străinul*" care apare lângă noi este Domnul, este fiecare faptură omenească pe care împrejurările vieții o aduc în apropierea noastră sau chiar o fac să aibă vitală nevoie de împreună-pățimirea și grija noastră binevoitoare. Indiferent de aspectul, starea și însușirile văzute ale unui om, cele dinlăuntru lui rămân o taină, care nu se luminează decât în măsura în care învățătura Domnului Hristos, vestită de mai bine de două mii de ani în Biserica noastră, creează acea atmosferă de iubire sfântă, de încredere și jertfelnicie, de rugăciune și smerenie, în care orice semen, orice străin care ni se alătură călătoriei noastre spre Emausul descoperirilor celor mai presus de fire, orice necunoscut, este învăluit și el de aceeași strălucire nepământească a Învierii Domnului, este chemat și el la aceeași nădejde a vieții veșnice (Tit 1, 2).

Tocmai de aceea, iubiți frați și surori în Domnul, ne-am gândit ca în aceste bucurii sufletești să-i cuprindem și să-i îmbrățișăm pe toți frații noștri români din Banat, Vrancea și din alte părți ale țării, acum aflați în suferință, sinistrații pe care să-i ajutăm, prin dragostea și contribuția noastră care va însemna mult ca valoare sufletească neprețuită a mărturiei dragostei noastre față de ei.

Privind pe semenii din jurul nostru, precum și pe cei de mâine, se cuvine să ne gândim, iubiți părinți slujitori ai sfințelor altare, că nouă și tuturor creștinilor ne revine sfânta îndatorire de a răspândi – precum sfinții noștri înaintași din primele secole – aluatul iubirii, generozității și nobleței evanghelice, pentru ca lumea aceasta să nu ajungă o colectivitate în care oamenii să se vadă și să se privească nepăsători, ca niște străini și concurenți în abuzuri, lăcomie și nedreptăți, aducătoare de dureri tuturor. Împuținarea iubirii celei sfinte aduce prăbușirea omului în cel mai nemilos egoism și în cele mai pustiitoare patimi și distrugerii fără întoarcere, denaturând sensul vieții și primejduind întreaga Creație.

Egoismul și lăcomia înseamnă desfigurarea spirituală a omului, stagnare și închidere păcătoasă în sine, refuzul de a parcurge prin iubire de Dumnezeu și de semenii calea către mântuire, calea către semen. Patriarhii Vechiului Legământ, începând cu Dreptul Avraam, au fost toți niște călători care, pentru dobândirea patriei cerești, a celor neschimbătoare, le-au părăsit pe cele în care contemporanii lor își găseau plăcerea și siguranța, înaintând neîncetat spre cele nepieritoare, prin ascultarea chemării dumnezeiești și împlinirea poruncilor de Sus. A trăi cu adevărat înseamnă a călători și a urca neînterupt spre piscurile inundate de lumina și bucuria Învierii, spre descoperirea de la Emaus, care ne-a arătat că: *"Dumnezeu este iubire"* (I Ioan 4, 8). În noul mileniu, care a început sub semnul cunoașterii popoarelor între ele, a zidirii unei noi Europe, valoarea iubirii răstignite și înviate va face din toți și din toate temelia spirituală a lumii doritoare cu adevărat a unui cer nou de gândire și a unui pământ nou, de înflorire a vieții omenirii. În împlinirea acestei sfinte nădeji, să cântăm imnul Luminii și Învierii: "Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le!".

Cu părintească dragoste, vă pun la inimă aceste cuvinte de bucurie sfântă, spre a răspunde cu vrednicie Celui *"Care ne-a mântuit și ne-a chemat cu chemare sfântă, nu după faptele noastre, ci potrivit planului Său și harului dat nouă întru Hristos Iisus... Cel ce a nimicit moartea și a adus la lumină viața și nemurirea"* (II Tim. 1, 9, 10). Adresându-vă tuturor vestirea mântuitoare: **Hristos a înviat! Adevărat a înviat!**, vă îmbrățișez cu părintească dragoste.

† T E O C T I S T

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTIILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Însemnare: La luminatul praznic împărătesc al Învierii Domnului, din acest an, le putem împărtăși dreptmăritorilor fii ai Bisericii noastre Ortodoxe vestea că, după îndelungată peregrinare, s-a statornicit ca sfântul locaș al Catedralei Mântuirii Neamului să fie înălțat pe locul numit Dealul Arsenalului, în apropierea vechiului amplasament al Mănăstirii Mihai Vodă.

• VIAȚĂ • BISERICĂȘCĂ •

PAPA IOAN PAUL AL II-LEA, PERSONALITATE MARCANTĂ A LUMII CREȘTINE, A TRECUT LA CELE VEȘNICE

La 2 aprilie 2005, Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea, figură proeminentă în viața Bisericii Romano-Catolice și a lumii creștine contemporane, a trecut la cele veșnice, din februarie starea sănătății sale agravându-se tot mai mult.

Messa Requiem-ului din 8 aprilie a fost onorată cu participarea unor înalte oficialități, printre care s-au numărat Președintele S.U.A., George W. Bush, Primul Ministru al Marii Britanii, Tony Blair, Cancelarul Germaniei, Gerhard Schröder și Prințul Charles de Wales. Dintre oficialitățile religioase au participat în premieră la funeraliile papale Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, PF Hristodoulos, Arhiepiscopul Atenei și al întregii Grecii, Arhiepiscopul Anastasios al Tiranei și al întregii Albanii, precum și alte delegații din partea Bisericilor Ortodoxe. De asemenea au fost prezenți: Arhiepiscopul de Canterbury, Rowan Williams, pentru prima dată de la ruperea Bisericii Anglicane de catolicism, catolicosul Bisericii Apostolice Armene, Karekine al II-lea, șef rabinul Romei, Riccardo Di Segni. Din partea României au participat Președintele Traian Băsescu și Prim-Ministrul Călin Popescu-Tăriceanu, însoțiți din partea Bisericii Ortodoxe Române de Î.P.S. Daniel, Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Iosif, Mitropolit al Europei Occidentale și Meridionale, precum și de P.S. Ciprian Cămpineanul, Episcop Vicar Patriarhal și P.S. Siluan Marsilianul, Episcop Vicar al Europei Occidentale și Meridionale. Cu cei peste 200 de oficiali, *Messa funebră* a constituit cea mai mare adunare de șefi de state din istoria lumii.

Materialele pe care le vom prezenta în continuare în paginile revistei noastre vor scoate în evidență aspecte din viața și lucrarea Papei Ioan Paul al II-lea, din slujirea lui pontificală vreme de aproape 27 de ani pe scaunul Romei, cu implicațiile pe care acestea le-au avut în câmpul relațiilor cu celelalte Biserici și confesiuni creștine, cu alte religii și chiar sisteme politice.

De asemenea, se va relata pe larg participarea delegației Bisericii Ortodoxe Române la funeraliile Papei Ioan Paul al II-lea care au avut loc la Vatican, în piața San Pietro, în ziua de 8 aprilie 2005, cu impresionanta *Messă a Requiem-ului*.

Apoi, Conferința de presă dată la Reședința Patriarhală din București de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, la posturile centrale de radio și TV din România, în ziua de Duminică, 3 aprilie 2005, va evidenția trăsături importante

ale personalității Papei Ioan Paul al II-lea, cu emoționante remarci legate de întâlnirile pe care le-a avut Prea Fericitul Patriarh Teoctist cu Întâistătorul Bisericii Romano-Catolice atât la București în mai 1999, cât și la Roma, în octombrie 2002.

Materialul final relatează despre alegerea noului Papă al Bisericii Romano-Catolice, în persoana Cardinalului german *Joseph Ratzinger*, conducătorul *Congregației pentru Doctrina Credinței* și decanul *colegiului Cardinalilor*, care la data de 19 aprilie 2005 a fost ales succesor al Papei Ioan Paul al II-lea și a devenit *Papa Benedict al XVI-lea*.

Papa Ioan Paul al II-lea – o personalitate providențială pe scaunul Romei*

1. Copilăria și tinerețea

Cu numele său Karol Jozef Wojtyła, Papa Ioan Paul al II-lea s-a născut la 18 mai 1920 în localitatea poloneză Wadowice, ca fiu al învățătoarei Emilia Kaczorowska și al locotenentului în rezervă din armata habsburgică și apoi poloneză, Karol Wojtyła sr. În 1929 mama sa moare cu o lună înaintea celei de-a noua aniversări a zilei de naștere a fiului său. În 1938 acesta se mută împreună cu tatăl în Cracovia.

A studiat filosofia și literatura poloneză la Universitatea Jagiellonă în Cracovia timp de un an și jumătate, dar în septembrie 1939 naziștii au invadat Polonia, iar o lună mai târziu Universitatea a fost închisă. Tânărul Karol și-a găsit de lucru mai întâi ca și curier la un restaurant, ulterior ca muncitor la o carieră de calcar, apoi la o uzină chimică. În 1941 tatăl său moare. Rămas singur, tânărul Karol a urmat din 1942 cursurile teologice ale seminarului secret organizat mai întâi în Universitatea Jagiellonă, iar din 1944 în reședința Cardinalului Adam Sapieha, Arhiepiscopul Cracoviei.

În februarie 1944 a fost accidentat grav de un camion militar german și în timpul convalescenței și-a aflat vocația pastorală.

2. Slujirea sacerdotală

A fost hirotonit preot la 1 noiembrie 1946. În același an și-a început în Roma la Ateneul Pontifical "Sfântul Toma d'Aquino" (așa numitul *Angelicum*) studiile de doctorat în filosofie, finalizate în 1948 cu o teză despre credința la Sfântul Ioan al Crucii. Întors în Polonia, obține în același an titlul de doctor și în teologie, la Universitatea Jagiellonă, iar în 1953 și-a prezentat o dizertație despre sistemul etic al lui Max Scheller. A slujit mai întâi ca preot de țară, apoi a obținut o parohie în Cracovia. Din 1953 a predat Teologie Morală la Universitatea Jagiellonă, apoi în 1954 la Universitatea Catolică din Lublin, unde a rămas până la alegerea ca Papă.

În 1958 a fost numit Episcop auxiliar al Cracoviei, în 1962 devenind Vicar capitular. Papa Paul al VI-lea l-a numit în 1963 Arhiepiscop al Cracoviei, iar în 1967 Cardinal.

* Materialul a fost preluat cu acordul autorului din periodicul "*Vestitorul Ortodoxiei*", an XVI, nr. 355, 15 aprilie 2005.

A participat la Conciliul II Vatican (1962–1965), contribuind la formularea Constituției Pastorale despre Biserică în lumea modernă (*Gaudium et spes*). Slujirea sa episcopală chiar s-a manifestat ca o punere în practică a concluziilor Conciliului II Vatican, în acest sens publicând în 1972 lucrarea *Izvoare ale reînnoirii: Implementarea Conciliului Vatican II*.

3. Slujirea pontificală

Și-a început pontificatul la 16 octombrie 1978, la vârsta de 58 de ani, succedându-l după doar o lună pe Papa Ioan Paul I și fiind al 264-lea Papă (sau al 265-lea, după alt nomenclator). Era primul Papă polonez, primul din afara Italiei ales în ultimii 456 de ani (de la Adrian al VI-lea din 1522) și cel mai tânăr din ultimii 132 de ani (de la Pius al IX-lea din 1846).

Lumea catolică traversa o perioadă de criză, numeroși prelați părăsind în anii '70–'80 romano-catolicismul ca reacție împotriva Conciliului II Vatican.

A fost un Papă foarte deschis comunicării, în special cu tinerii. Vorbea zece limbi (polona maternă, slovacă, rusă, italiană, franceză, spaniolă, portugheză, germană, ucraineană, engleză). A inițiat dialogul cu tinerii o dată la doi ani. De altfel, printre ultimele sale cuvinte s-a numărat exclamația memorabilă: "Înainte am mers eu la voi, acum veniți voi la mine", referindu-se la mulțimea de tineri strânsă în Piața Sfântul Petru.

Dacă la începutul pontificatului schia, înota și mergea în drumeții, cu timpul starea sănătății s-a înrăutățit: urme de cancer, dizlocare a șoldului, Parkinson, artroză, numeroase fracturi.

Papa a supraviețuit la două atentate: primul din 13 mai 1981, când a fost împușcat în Piața Sfântul Petru de către militarul turc Mehmet Ali Ağca, al doilea în 12 mai 1982 în Fatima-Portugalia, atentatorul, un preot spaniol ultraconservator intenționând să-l înjunghie cu o baionetă, dar fiind oprit la timp. Papa a atribuit salvarea vieții sale Fecioarei Maria. După primul atentat a fost spitalizat două luni și jumătate. În 1983 Papa l-a vizitat în închisoare pe Ali Ağca, acordându-i iertarea.

4. În fața provocărilor moderne

La 10 noiembrie 1979, cu prilejul unei întruniri în Academia Pontificală de Științe, Papa a anunțat redeschiderea procesului lui Galileo. În acest sens a numit o comisie pontificală care a studiat cazul sub patru aspecte: exegetic, cultural, științific și epistemologic, istoric și juridic. Cercetările au fost încheiate în 1992, iar la 31 octombrie Cardinalul Poupard a prezentat raportul final, prin care se recunoșteau nedreptățile împotriva omului de știință italian.

Papa s-a opus frecvent contracepției, avortului, pedepsei capitale și eutanasiei, numind chiar lumea industrializată europeană și americană "o cultură a morții". La liberalizarea avorturilor în 1996 în Polonia natală, Papa a declarat că "o națiune care își ucide proprii copii nu are viitor".

S-a opus clonării umane, divorțului și homosexualității, pe aceasta din urmă numind-o în scrisoarea către episcopi din 1986 "*o tendință îndreptată către un rău moral interior*".

S-a opus hirotonirii femeilor, luând poziție foarte clară în 1994 într-o scrisoare adresată episcopilor.

5. Oponent al regimurilor dictatoriale

La nici opt luni de la alegerea ca Papă, în 1979 a vizitat timp de 9 zile Polonia. A fost întâmpinat de un milion de oameni într-o țară al cărei guvern era comunist și ateu. Vizita a dus la întărirea Bisericii Catolice și mai ales a uniunii independente (sindicat) "Solidaritatea". Prelații catolici le aduceau mesajele de încurajare ale Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea liderilor uniunii închiși. În timpul vizitei în Cehia din aprilie 1990, în discursul ținut la Praga a remarcat că "intenția de a clădi o lume lipsită de Dumnezeu s-a dovedit o iluzie". Importanța Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea în rezistența anticomunistă a fost recunoscută și de către fostul Președinte sovietic, Mihail Gorbaciov. "Ceea ce s-a întâmplat în Europa de Est în ultimii ani, n-ar fi fost posibil fără prezența acestui Papă, fără marele rol, politic chiar, pe care l-a jucat pe scena mondială" (interviu în *La Stampa*, 3 martie 1992).

Între 21-25 ianuarie 1998 a vizitat Cuba lui Fidel Castro, o vizită istorică pentru că a dus la recunoașterea liberei practici a religiei într-o țară cu un regim comunist ateu. În timpul vizitei, a celebrat patru messe în aer liber. La ultima, ținută chiar în Piața Revoluției din Havana, au participat 300.000 de oameni, inclusiv Președintele Fidel Castro.

Suveranul pontif a intervenit de asemenea în politică, exprimând critici față de regimuri dictatoriale precum cele conduse de către Alfred Stroessner în Paraguay, Augusto Pinochet în Chile sau Ferdinand Marcos în Filipine.

6. Relațiile cu celelalte confesiuni și religii

La 29 noiembrie 1979 Papa l-a vizitat în Constantinopol pe Patriarhul Ecumenic Dimitrios I, iar în decembrie 1987 acesta la rândul lui l-a vizitat pe Papă la Vatican.

În relațiile cu Ortodoxia deosebit de grăitoare sunt scrisoarea apostolică *Orientale lumen* (2 mai 1995) și enciclica *Ut unum sint* (25 mai 1995).

În prima, Papa făcea un elogiu al spiritualității ortodoxe, spunând: "Ascult Bisericile Orientale, care știu că sunt interprete vii ale tezaurului de tradiție pe care îl păstrează" (§ 5). Conștient că primatul papal constituie un punct de divergență confesională, în enciclica *Ut unum sint*, Papa cere iertare, ca și predecesorul său, Paul al VI-lea, pentru "amintirile dureroase" legate de această dogmă catolică (§ 88), citând din cuvântul rostit în 1987 înaintea patriarhului ecumenic: "Îl rog insistent pe Duhul Sfânt să strălucească peste noi, luminându-i pe toți păstorii și teologii Bisericilor noastre, pentru a putea căuta, desigur împreună, forma în care acest minister (al primatului papal) poate împlini o slujire a dragostei recunoscută de către toți cei implicați" (§ 95).

Între 7-9 mai 1999, Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea a vizitat România la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, fiind astfel primul Papă romano-catolic care a vizitat o țară majoritar ortodoxă. În luna octombrie 2002 a primit la Vatican vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

S-a întâlnit de asemenea, și cu Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului.

Între 4-5 mai 2001, în cadrul periplului pe urmele Sfântului Apostol Pavel, Papa Ioan Paul al II-lea a vizitat și Grecia, întâlnindu-se cu P.F. Hristodoulos al Atenei. În alocuțiunea adresată primatului grec și membrilor Sfântului Sinod, s-a invocat ca "Domnul să acorde iertarea" pentru "ocaziile trecute și prezente când fiii și fiicele Bisericii Catolice au păcătuit prin acțiuni sau omitere împotriva fraților și surorilor lor ortodocși".

A fost primul Papă care a intrat într-o moschee. I-a numit pe musulmani "frați întru credință", făcând apel la puncte comune. În 1979, Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea a invocat-o de exemplu pe Fecioara Maria ca fiind "Regină a Păcii" în cazul conflictului din Liban, accentuând faptul că "Maica Domnului este venerată și de frații noștri musulmani".

A fost primul Papă care a vizitat lagărul de la Auschwitz (Polonia) în 1979. A fost de asemenea primul Papă din istorie care a intrat într-o sinagogă (Roma, 13 aprilie 1986). Atunci a declarat că Biserica Romano-Catolică "deplânge ura, persecuțiile și anti-semitismul arătate împotriva evreilor din toate timpurile și de către oricine". În 1991, cu prilejul serviciului liturgic celebrat la Bazilica "Sfântul Petru" din Roma la închiderea Sinodului pentru Europa, Papa a citit o declarație prin care cerea iertare pentru atitudinea unora dintre credincioșii catolici în ceea ce privește holocaustul. La 16 martie 1998 a fost promulgat documentul *Ne amintim. O reflecție despre șoa* (holocaust), în care își manifestă regretul pentru catolicii care au rămas pasivi în fața holocaustului: "regretăm adânc greșelile și căderile acelor fii și fiice ai Bisericii. Acesta este un act de pocăință". În 2000 a vizitat Iad va-Șem, memorialul Holocaustului din Ierusalim, rugându-se și la Zidul Plângerii.

Întregul pontificat al Papei Ioan Paul al II-lea nu poate fi înțeles fără luarea în considerare a direcției înnoitoare asumate de către Biserica Romano-Catolică prin Conciliul II Vatican, la care de altfel documentele papale trimit în mod consecvent.

În calea unității creștine rămân însă numeroase probleme nerezolvate, pe care sperăm că viitorul suveran pontif le va aborda cu aceeași seriozitate, continuând opera providențialului său predecesor.

Drd. ALEXANDRU MIHĂILĂ

PARTICIPAREA DELEGAȚIEI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE LA FUNERALIILE SANCTITĂȚII SALE, PAPA IOAN PAUL AL II-LEA*

Cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în zilele de 6-8 aprilie 2005, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române condusă de *Înalt Prea Sfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei*, și alcătuită din *Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, Prea Sfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, Prea Sfințitul Siluan Marsilianul, Episcop-Vicar al Mitropoliei pentru Europa Occidentală și Meridională și Arhidiacon Costin Spiridon de la Catedrala Patriarhală din București*, s-a aflat la Roma pentru a participa la funeraliile **Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea**, trecut la cele veșnice în seara zilei de 2 aprilie a.c.

Timp de 6 zile, cât a durat perioada de doliu, Roma a devenit un adevărat *centrum mundi*; aproximativ 4 milioane de pelerini veniți din toate părțile lumii au trecut pe lângă catafalcul cu trupul neînsuflețit al Sanctității Sale, depus în Basilica San Pietro, aducându-i un ultim omagiu și rugându-se pentru cel ce a fost un destoinic păstor de suflete, un apostol al păcii și dreptății sociale, apărător neînfricat al adevărului și propovăduitor neobosit al valorilor creștine izvorâte din Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos, pe Care L-a slujit timp de aproape 27 de ani, în calitate de Întâistătător al Bisericii Romano-Catolice.

Grație personalității sale cu totul remarcabile, dar mai ales implicării în problemele majore cu care se confruntă lumea contemporană acum, la început de mileniu III, papa Ioan Paul al II-lea a reușit să atragă simpatia și prețuirea tuturor popoarelor din lume, indiferent de specificul religios al acestora. În timpul celor 104 vizite oficiale efectuate pe toate continentele globului pământesc, între care se înscrie și cea efectuată în România (7-9 mai 1999) – prima țară ortodoxă vizitată de un Suveran Pontif – Sanctitatea Sa a devenit tot mai cunoscut și iubit de către oameni, datorită faptului că, pretutindeni, li s-a adresat în limbajul comun al durerii și iubirii, propovăduind respectul față de demnitatea umană, frățietatea, reconcilierea, dialogul interconfesional și interreligios, cooperarea și libertatea responsabilă, ca valori supreme de conviețuire pașnică între popoare.

Așa se explică numărul impresionant al pelerinilor (cca. 1.100.000) prezenți în Piața San Pietro și pe străzile adiacente din jurul cetății Vaticanului, care au participat la *Messa Requiem-ului* și slujba înmormântării papei Ioan Paul al II-lea, oficiate de 156 de cardinali, în frunte cu Eminentza Sa, Joseph Ratzinger, Președintele *Congregației pentru Doctrina Credinței și Decanul Colegiului Cardinalilor*.

Alături de miile de arhiepiscopi, episcopi, preoți, diaconi și monahi romano-catolici și catolici-orientali de toate naționalitățile, au cinstit cu prezența lor memoria papei Ioan Paul al II-lea circa 200 de delegații de stat, reprezentate la cel mai înalt nivel: 7 regi și regine, 3 principii moștenitori, 46 de președinți și 8 vicepreședinți de stat, 17 premieri, 13 conducători de organizații internaționale și

*Materialul a fost preluat cu acordul autorului din periodicul "*Vestitorul Ortodoxiei*", an XVI, nr. 356-357, 15 mai 2005, p. 3-5.

reprezenți ai Corpului Diplomatic acreditați pe lângă Sfântul Scaun. Având în vedere amploarea acestui eveniment fără precedent în istoria umanității, cu o prezență atât de numeroasă a oficialităților de stat din lume, autoritățile italiene competente au trebuit să ia măsuri maxime de securitate, mobilizând pentru păstrarea ordinii și disciplinei peste 15 000 de jandarmi și polițiști. Țara noastră a fost reprezentată de domnul Traian Băsescu, președintele României, domnul Călin Popescu-Tăriceanu, prim-ministrul Guvernului României, care au sosit în dimineața zilei de vineri, 8 aprilie, însoțiți de Majestatea Sa Regele Mihai și de domnii Ion Iliescu și Emil Constantinescu, foști președinți ai României, precum și domnii Mihail Dobre și Cristian Colțeanu, ambasadorii României la Vatican și, respectiv, Roma.

Acestora li s-au adăugat numeroase delegații bisericești creștine: Ortodoxe, Vechi-Catolice, Greco-Catolice, Armeană, Etiopiană, Coptă, Siro-Iacobită, Anglicană, Lutherană, Reformată, ale cultelor creștine neoprotestante, ale organizațiilor creștine internaționale (Consiliul Mondial al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene, Federația Mondială Lutherană și Alianța Reformată Mondială), precum și reprezentanți ai religiilor musulmană, mozaică, hindusă, budistă ș.a. Dintre Bisericile Ortodoxe, trei au fost reprezentate de înșiși Întâistătorii acestora: Sanctitatea Sa Bartolomeu, Arhiepiscopul Constantinopolului-Noua Romă – și Patriarh Ecumenic, Prea Fericitul Hristodoulos, Arhiepiscopul Atenei și a Toată Elada și Prea Fericitul Anastasie, Arhiepiscopul Tiranei și a Toată Albania.

Delegații Bisericii Ortodoxe Române au sosit pe aeroportul Fiumicino din Roma în după-amiaza zilei de joi, 7 aprilie, fiind întâmpinată de către monseniorul Johan Bonny, din partea Vaticanului, și un reprezentant al Ambasadei României la Roma, care i-au condus spre basilica San Pietro. Aici au păstrat un moment de reculegere și au înălțat o rugăciune către Dumnezeu pentru odihna sufletului papei Ioan Paul al II-lea, al cărui trup neînsuflețit se afla depus pe un catafalc, în fața altarului din centrul basilicii. Seara, în jurul orelor 20,30, delegațiile tuturor Bisericilor Creștine menționate mai sus, găzduite la una din reședințele Vaticanului, *Aurelia Antica*, s-au întâlnit cu Eminența Sa, cardinalul Walter Kasper, Președintele Consiliului Pontifical pentru Unitatea Creștinilor, care le-a adresat un cuvânt de mulțumire pentru participarea la funeraliile Întâistătorului Bisericii Romano-Catolice. În cuvântul de răspuns, rostit în numele celor prezenți, Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, a arătat prețuirea pe care a avut-o față de Episcopul Romei și și-a exprimat întristarea pentru plecarea dintre noi "a iubitului nostru frate întru Hristos, împărtășind tristețea milioanele de frați și surori catolici".

"Lupta cea bună m-am luptat..."

În acest context, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Daniel a înmănat Eminenței Sale, Cardinalul Walter Kasper, mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist adresat cu prilejul ceremoniei funerare, în care Prea Fericirea Sa spune următoarele:

Eminența Voastră,

"Lupta cea bună m-am luptat, credința am păzit, de acum mi s-a pregătit cununa dreptății, pe care în ziua aceea mi-o va da Domnul, Dreptul Judecător"
(II Timotei 4, 7-8).

"Vestea plecării din această lume a Sanctității Sale, Papa Ioan Paul al II-lea, neobosit și curajos slujitor al lui Dumnezeu, împlinitor al învățăturilor Lui și promotor statornic al valorilor creștine, a produs mare mâhnire sufletească clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române.

Durerea pe care o trăim alături de clerul și credincioșii Bisericii Catolice de pretutindeni este cu atât mai profundă cu cât noi, românii, ne-am bucurat de cuvântul și binecuvântarea Episcopului Romei, cu prilejul vizitei ecumenice pe care a făcut-o în România, în luna mai a anului 1999. Au rămas vii în memoria noastră întâlnirile Sanctității Sale cu noi, ierarhii Sfântului Sinod, credincioșii, clerul și tineretul țării noastre în timpul cât s-a aflat în atmosfera de lumină pascală a Praznicului Învierii Domnului.

Pentru aceasta am dorit ca Biserica Ortodoxă Română să participe la funerațiile neobositului apostol al dialogului, Papa Ioan Paul al II-lea spre a împărtăși fraților și surorilor catolici dragostea și prețuirea noastră, a românilor, față de acest arhipăstor, care, timp de aproape de 27 de ani de pontificat ca un adevărat apostol al lui Hristos a vestit omenirii întregi valorile evanghelice ale Mântuitorului Iisus Hristos, apărând demnitatea umană și promovând neîncetat strânsa legătură ce trebuie să existe între progresul științific, uman și cel spiritual.

Suntem recunoscători Sanctității Sale că, pentru prima dată în istoria Bisericii noastre, un suveran Pontif a dat mărturie publică despre originea apostolică a creștinismului românesc, întemeiat pe propovăduirea Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos de către Sf. Apostol Andrei, cel Întâi chemat, fratele Sf. Apostol Petru, curmând astfel șirul neînțelegerilor anterioare care ne tăgăduiau tocmai acest caracter apostolic. În acest sens, Sanctitatea Sa spunea, la debutul vizitei din luna mai 1999, că, în România, "potrivit tradiției, credința a fost purtată de fratele lui Petru, Apostolul Andrei, care a pecetluit neobosita sa operă misionară prin martiriul său petrecut la Patras".

Mai mult, Papa Ioan Paul al II-lea a făcut cunoscută pe toate meridianele lumii bogăția spirituală a poporului român, trăitor autentic al credinței creștine, numind metaforic România "Grădina Maicii Domnului", loc unde a venit ca un adevărat pelerin pentru a se împărtăși de bucuria negrăită pe care doar iubirea sinceră frățască o poate aduce.

Rămânem, de asemenea, pururea recunoscători Sanctității Sale pentru deschiderea ecumenică arătată față de Ortodoxie, în general și față de Biserica Ortodoxă Română, în special, deschidere manifestată și prin susținerea lucrării misionare desfășurată de preoții ortodocși români în diaspora occidentală și concretizată prin oferirea de lăcașuri de cult și prin sprijinirea ierarhilor și preoților noștri.

Totodată Biserica Ortodoxă Română a apreciat în mod deosebit devotamentul și hotărârea cu care Papa Ioan Paul al II-lea a apărut și promovat dialogul teologic, bucurându-se că în relațiile ei cu Biserica Unită cu Roma, Greco-Catolică, Episcopul Romei a sprijinit stăruitor apropierea celor două Biserici pe calea înțelegerii și dialogului frățesc. Aceasta este moștenirea pe care Sanctitatea Sa ne-a lăsat-o cu credința sa neclintită că cele două Biserici din România vor con-

tinua acest dialog spre binele și folosul comun, pe drumul arătat nouă de Hristos Însuși, acela al dragostei fratelui față de fratele său.

Ne exprimăm, de aceea, nădejdea că cele două Biserici din România, cea Ortodoxă și cea Unită cu Roma, Greco-Catolică, vor continua să pășească pe drumul deschis de vizita Sanctității Sale, Papa Ioan Paul al II-lea, la București, în luna mai 1999 și de vizita Noastră la Roma, în luna octombrie 2002, și anume drumul dialogului și al cooperării frățești pentru binele credincioșilor noștri.

Ca unul care toată viața s-a străduit să semene virtutea și să combată păcatul, Papa Ioan Paul al II-lea a plecat la Domnul cu durerea în suflet că, deși a făcut nenumărate apeluri, la care ne-am asociat și noi, Bisericile istorice din România, pentru ca în Constituția Europeană să fle recunoscut fundamentul creștin al Europei, acest lucru nu s-a împlinit.

Faptul că zilele petrecute la București de adormitul întru Domnul, Papa Ioan Paul al II-lea a făcut ca milioane de credincioși români să trăiască clipe atât de înălțătoare, ne determină și pe noi să fim prezenți aici cu gândul nostru de dragoste și de prețuire, împărtășit și de românii ortodocși din țară și din străinătate, care s-au bucurat de sprijinul și dragostea fraților lor catolici.

Regretând că, din motive independente de voința Noastră, nu putem fi prezenți personal la acest moment de părăsire întru nădejdea învierii și a vieții veșnice, am încredințat acest Mesaj al slujitorilor și fiilor Bisericii Ortodoxe Române delegației compusă din: Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, Prea Sfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcopul nostru Vicar Patriarhal și Prea Sfințitul Episcop-Vicar Siluan al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională.

Cu aceste gânduri și cu rugăciunea noastră către Milostivul Dumnezeu, venerăm memoria celui ce a fost Papa Ioan Paul al II-lea, iubitul nostru frate întru Hristos, Arhiereul Cel veșnic. **Veșnică să-i fie pomenirea!"**.

A doua zi, vineri, 8 aprilie, Piața San Pietro era deja plină, încă din primele ore ale dimineții, de mulțimea pelerinilor (în nr. de aproximativ 300.000, pe lângă cele 800.000 de pe străzile adiacente), purtând în mâini drapele și pancarte, având înscrise cuvinte prin care își exprimau, pe de o parte durerea pierderii părintelui lor spiritual, iar pe de altă parte, credința și nădejdea că cel care tocmai pleca dintre ei a primit cununa sfințeniei de la Părintele Ceresc, fapt ce i-a determinat să scrie și să strige în nenumărate rânduri "Santo subito!", adică recunoașterea ca sfânt a papei Ioan Paul al II-lea cât mai curând posibil.

Începând cu orele 8.00, reprezentanții delegațiilor oficiale, bisericesti și de stat, însoțite de forțele de ordine și de membrii Serviciului de Protocol al Vaticanului, și-au ocupat, rând pe rând, locurile special pregătite pentru participarea la ceremonia funerară. La orele 10.00, sicriul cu trupul neînsuflețit al Papei, purtat de 12 bărbați, a fost depus, în dangătul clopotelor și aplauzele pelerinilor, pe un covor roșu în fața altarului rânduit pentru slujba înmormântării, în timp ce Corala Basilicii "San Pietro" intona solemn cântări pascale. Confectionat într-un stil foarte simplu din lemn de chiparos, sicriul avea inscripționate deasupra doar semnul crucii și litera "M", sugerând, în chip simbolic, faptul că Papa Ioan Paul

al II-lea și-a purtat crucea slujirii arhieresti, cu răbdare și fără cârtire, până la capăt, având însă, totdeauna, ca ocrotitoare și mijlocitoare către Dumnezeu, pe Sfânta Fecioară Maria. Pe sicriu a fost așezată o Sfântă Evanghelie deschisă, ale cărei file erau încontinuu răsfoite de adierea vântului care, la un moment dat, a și închis cartea, ca un semn că propovăduirea Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos de către cel de-al 264-lea Episcop al Romei s-a încheiat.

A urmat ieșirea din bazilică, în procesiune solemnă, a diaconilor, preoților și a celor 156 de cardinali, în frunte cu Eminența Sa, Cardinalul Joseph Ratzinger, care a și prezidat *Messa Requiem*-ului, oficiată în limba latină, precedând slujba înmormântării Suveranului Pontif.

"URMEAZĂ-MĂ!"

La sfârșitul primei părți a Messei, cunoscută sub denumirea de "Liturgia Cuvântului" – în timpul căreia 7 tineri proveniți din diferite țări ale lumii, au lecturat fragmente biblice în limbile spaniolă, engleză, franceză, swahili, filipineză, poloneză și portugheză – Cardinalul Joseph Ratzinger, plecând de la mesajul Evangheliei citite în cadrul slujbei (Ioan 21, 15-19), a rostit, în numele colegiului Cardinalilor, o impresionantă omilie, în limba italiană, în care a evocat personalitatea celui mai cunoscut om de pe planetă, Papa Ioan Paul al II-lea, fiind întrerupt de nenumărate ori de către credincioșii care aplaudau și strigau "Viva il Papa!" și "Santo subito!". Iată conținutul deosebit de semnificativ al acestei omilii:

"Urmează-mă", îi spune Domnul înviat lui Petru, ca ultim cuvânt al său adresat acestui discipol, ales pentru a paște oile Sale. "Urmează-mă!" Acest cuvânt al lui Hristos poate fi considerat cheia pentru a înțelege mesajul care vine din viața regretatului și iubitului nostru Papă Ioan Paul al II-lea, ale cărui rămășițe pământești le așezăm astăzi în pământ ca săntânță a nemuririi, cu inima plină de tristețe, dar și de speranță și de profundă recunoștință.

Acestea sunt sentimentele din sufletele noastre, frați și surori în Hristos, prezenți în Piața Sfântul Petru, pe străzile adiacente și în diverse alte locuri din orașul Roma, umplut în aceste zile de o imensă mulțime tăcută și aflată în stare de rugăciune. Îi salut pe toți în mod cordial. În numele Colegiului Cardinalilor, doresc de asemenea să adresez gândul meu plin de respect față de șefii de state, de guverne și față de delegațiile din diferite țări, Salut autoritățile și reprezentanții Bisericilor și Comunităților creștine, ca și ai diferitelor religii. Îi salut apoi pe arhiepiscopii, episcopii, preoții, călugării, călugărițele și credincioșii veniți de pe toate continentele; în mod special pe tineri, pe care Papa Ioan Paul al II-lea îi plăcea să îi numească "viitorul și speranța Bisericii". Salutul meu ajunge, mai mult, la cei care în toate părțile lumii sunt uniți cu noi prin intermediul radio-ului și al televiziunii în această participare amplă la ritul solemn de despărțire de iubitul Pontif.

"Urmează-mă!" Încă de tânăr student, Karol Wojtyla era pasionat de literatură, de teatru, de poezie. Lucrând într-o uzină chimică, înconjurat și amenințat de teroarea nazistă, a auzit vocea Domnului: "Urmează-mă!". În acest context deosebit de particular a început să citească lucrări de filosofie și de teologie, a intrat apoi în seminarul clandestin creat de Cardinalul Sapieha, iar după război

a putut să își completeze studiile la Facultatea de Teologie a Universității Jagiellone din Cracovia. De atâtea ori în scrisorile sale adresate preoților și în cărțile sale autobiografice, ne-a vorbit despre preoția sa, întru care a fost hirotonit la 1 noiembrie 1946.

În aceste texte, interpretează preoția sa plecând în special de la trei cuvinte ale Domnului. În primul rând acesta: "Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rânduit să mergeți și roadă să aduceți, iar roada voastră să rămână" (Ioan 15, 16). Al doilea este: "Păstorul cel bun, sufletul său și-l pune pentru oi" (Ioan 10, 11). Și în final: "Așa cum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și eu pe voi. Rămâneți în iubirea mea" (Ioan 15, 9). În aceste cuvinte, vedem întreg sufletul Sfântului nostru Părinte. El a mers cu adevărat peste tot și neobosit pentru a aduce roade, roade care rămân.

"Ridicați-vă, să mergem!" este titlul penultimei sale cărți. "Ridicați-vă, să mergem!". Cu aceste cuvinte ne-a trezit dintr-o credință obosită, din somnul discipolilor de ieri și de astăzi. "Ridicați-vă, să mergem!" ne spune și astăzi nouă. Sfântul Părinte a fost preot până la sfârșit, pentru că și-a oferit viața lui Dumnezeu pentru oile sale și pentru întreaga familie umană, într-o dăruire zilnică în slujba Bisericii și, mai presus de toate, în încercările dificile ale ultimelor luni. Astfel a devenit una cu Hristos, Bunul Păstor Care își iubește oile Sale. Și, în fine, "rămâneți în iubirea Mea!". Papa, care a căutat întâlnirea cu toți, care a avut capacitatea de a ierta și de a-și deschide inima pentru toți, ne spune și astăzi, cu aceste cuvinte ale Domnului, rămânând în iubirea lui Hristos, să învățăm, la școala lui Hristos, arta iubirii adevărate.

"Urmează-mă!". În iulie 1958, pentru tânărul preot Karol Wojtyła a început o nouă etapă în călătoria sa cu Domnul și pe urmele Domnului. Karol s-a dus ca de obicei, împreună cu un grup de tineri pasionați de canoe, la lacurile Masuri, pentru a petrece o vacanță. Dar el avea cu sine o scrisoare în care era invitat să se prezinte în fața primatului Poloniei, Cardinalul Wyszyński, și putea să ghicească scopul întâlnirii: numirea sa ca Episcop auxiliar de Cracovia. Să lase învățământul academic, să lase această comuniune cu tinerii, să lase eforturile intelectuale de a cunoaște și interpreta misterul acelei creaturi care este omul, pentru a face prezentă în lumea de astăzi interpretarea creștină a flinței noastre; toate acestea trebuie să îi fi părut o pierdere de sine, o pierdere a ceea ce devenise tocmai identitatea umană a acestui tânăr preot.

"Urmează-mă!". Karol Wojtyła a acceptat, auzind în chemarea Bisericii vocea lui Hristos. Și a înțeles apoi cât de adevărate sunt cuvintele Domnului: "Cel ce va căuta să-și câștige viața, o va pierde; iar cel ce și-o va pierde, O va face vie" (Luca 17, 33). Papa – cu toții știm aceasta – nu a urmărit niciodată să își salveze propria viață, să o păstreze pentru sine; el a dorit să se dăruiască fără rezerve, până în ultimul moment, pentru Hristos și în același timp, pentru noi. În acest fel, a putut să experimenteze cum tot ceea ce a pus în mâinile Domnului s-a întors la el într-un nou mod: iubirea pentru cuvinte, pentru poezie, pentru literatură a constituit o parte esențială a slujirii sale pastorale și a dat o nouă prospețime, o nouă actualitate, o nouă atractivitate vestirii Evangheliei, chiar și atunci când ea este semn de contradicție.

"Urmează-mă!". În octombrie 1978, Cardinalul Wojtyła a auzit din nou vocea Domnului. Încă o dată a avut loc dialogul cu Petru, relatat în Evanghelia acestei celebrări: "Simone, fiul lui Iona, Mă iubești? Păstorește oile Mele". La întrebarea Domnului "Karol, Mă iubești?", Arhiepiscopul de Cracovia a răspuns din adâncul inimii lui: "Doamne, Tu știi toate. Tu știi că Te iubesc". Iubirea pentru Hristos a fost forța dominantă la iubitul nostru Sfânt Părinte; cine l-a văzut rugându-se, cine l-a auzit predicând, știe aceasta. Și astfel, mulțumită acestei înrădăcinări profunde în Hristos, el a putut să ducă o povară ce trece dincolo de forțele pur umane: aceea de a fi păstorul turmei lui Hristos, al Bisericii Sale universale. Nu este aici timpul să vorbim despre conținutul specific al acestui pontificat atât de bogat. Doresc doar să citesc două pasaje din liturghia de astăzi, în care se găsesc elemente centrale ale mesajului său. În prima lectură, Sfântul Petru ne spune – și ne spune Papa, împreună cu Sfântul Petru: "Cu adevărat cunosc că Domnul nu este părtinitor, ci, în orice neam, celui ce se teme de El și face dreptate, bineplăcut îi este cuvântul pe care El l-a trimis fiilor lui Israel, binevestind pacea prin Iisus Hristos. Acesta este Domn al tuturor" (Fapte 10, 34-36). Iar, în a doua lectură, Sfântul Pavel – și împreună cu Sfântul Pavel, defunctul nostru Papă – ne îndeamnă cu glas înalt: "Frații mei iubiți și mult doriți, bucuria și cununa mea, așa stați întru Domnul, iubiților" (Filipeni 4, 1).

"Urmează-mă!". Alături de porunca de a păstori turma, Hristos i-a vestit lui Petru martiriul său. Cu aceste cuvinte, care conchid și rezumă dialogul despre iubire și despre mandatul de păstor universal, Domnul amintește de un alt dialog, care a avut loc în timpul ultimei Cine. Acolo Iisus a spus: "Unde Mă duc Eu voi nu puteți veni". "Doamne", l-a întrebat Simon Petru, "Unde Te duci?". Iisus i-a răspuns: "Unde Mă duc Eu, tu nu poți să urmezi Mie acum, dar mai târziu Mă vei urma" (Ioan 13, 33, 36). De la Cină, Iisus s-a dus spre Cruce, s-a dus spre înviere, a intrat în misterul pascal; Petru nu putea încă să Îl urmeze. Acum – după înviere – a venit acest moment; a venit acest "mai târziu". Păstorind turma lui Hristos, Petru intră în misterul pascal, merge spre cruce și spre înviere. Domnul spune aceasta prin următoarele cuvinte: "Când erai mai tânăr, te încingeai singur și umblai unde voiai; dar când vei îmbătrâni, îți vei întinde mâinile și altul te va încinge și te va duce unde tu nu voiești" (Ioan 21, 18). În prima perioadă a pontificatului său, încă tânăr și plin de energie, Sfântul Părinte, călăuzit de Hristos, mergea până la capătul pământului. Apoi însă, el a intrat tot mai mult în comuniune cu suferințele lui Hristos; tot mai mult a înțeles adevărul cuvintelor "altul te va încinge". Și tocmai în această comunicare cu Domnul, aflat în suferință neobosit și cu o intensitate înnoită, el a vestit Evanghelia, misterul iubirii, care merge până la capăt (cf. Ioan 13, 1).

El a interpretat pentru noi misterul pascal ca un mister al divinei îndurări. În ultima sa carte, a scris: "limita impusă răului este, în final, îndurarea divină" (Memorie și identitate). Și, reflectând asupra atentatului, spunea: Hristos, suferind pentru noi toți, a dat un nou sens suferinței; a introdus-o într-o nouă dimensiune, într-o nouă ordine: cea a iubirii... Suferința este cea care arde și consumă răul cu flacăra iubirii și poate să facă să rodească binele chiar și din păcat". Însuflețit de această viziune, Papa a suferit și a iubit în comuniune cu

Hristos și, de aceea, mesajul suferinței și al tăcerii sale s-a dovedit atât de elocvent și de rodnic.

"Îndurarea Divină!". Sfântul Părinte a găsit reflectarea cea mai pură a îndurării lui Dumnezeu în Maica Domnului. El, care și-a pierdut mama la o vârstă fragedă, a iubit-o cu atât mai mult pe Maica divină. A auzit cuvintele Domnului răstignit ca și cum i-ar fi fost adresate lui personal: "Iată Mama ta". Și a făcut asemenea apostolului iubit: a primit-o în intimitatea ființei sale, în casa sa (cf Ioan 19, 27) – Totus tuus. Și de la mamă a învățat să se conformeze pe sine după Hristos.

Pentru noi toți rămâne de neuitat cum, în această ultimă Duminică Pascală a vieții sale, Sfântul Părinte, marcat de suferință, a apărut încă o dată la fereastra Palatului Apostolic și, pentru ultima oară, a dat binecuvântarea Urbi et Orbi. Putem fi siguri că iubitul nostru Papă stă acum la fereastra casei Tatălui, ne vede și ne binecuvântează. Da, binecuvântează-ne, Sfinte Părinte! Încredințăm sufletul tău drag Maicii lui Dumnezeu, Mamei tale, care te-a călăuzit în flecare zi și care te va călăuzi acum în gloria eternă a Fiului ei, Domnul nostru Iisus Hristos. Amin!"

În continuare, s-a oficiat partea a doua a *Messei*, Liturgia Euharistică, având ca moment important împărtășirea slujitorilor și a pelerinilor prezenți în Piața San Pietro, pe Via della Conciliazione și străzile adiacente, pentru care s-au pregătit aproximativ 1.000.000 de ostii, oferite credincioșilor de un număr impresionat de preoți, 600 la număr.

După intonarea de către corală a rugăciunilor de după împărtășanie, Decanul Colegiului Cardinalilor, Joseph Ratzinger, urmat de cardinalii și preoții slujitori, apropiindu-se de sicriul cu trupul neînsuflețit al Papei, l-a stropit cu apă sfințită și a invitat la rugăciune pe toți cei prezenți, cu aceste cuvinte: "Iubiți frați și surori! Încredințăm milostivirii lui Dumnezeu sufletul Papei Ioan Paul al II-lea; Episcop al Bisericii Catolice, a propovăduit fraților credința în Înviere. Să ne rugăm lui Dumnezeu-Tatăl, prin Iisus Hristos în Duhul Sfânt, pentru Sfântul Părinte cel adormit, pentru ca sufletul său, răscumpărat de la moarte, să fie primit în pacea sa cea cerească, iar trupul să învieze la cea de-a doua venire. Sfânta Fecioară Maria, Regina Apostolilor și Salvatoarea poporului roman, să mijlocească pe lângă Dumnezeu pentru a-l primi pe fiul său, binecuvântatul nostru papă, și să consoleze Biserica cu lumina Învierii".

După aceasta, a avut loc slujba propriu-zisă de prohodire a Papei Ioan Paul al II-lea, după ritul latin, prezidată de această dată de Eminența Sa, Cardinalul Camillo Ruini, Vicarul General al Diocezei de Roma, urmată apoi de slujba parasutului, oficiată în limba greacă de către reprezentanții Bisericilor Catolice Orientale (Maronită, Italo-Albaneză, Caldeeană, Siro-Malabariană, Armeană, Coptă, Etiopiană, Siriană) și ai Bisericilor Greco-Catolice din Ucraina, România, Slovacia, Bulgaria, Ungaria și Orientul Mijlociu (Melkită), în frunte cu patriarhul catolic copt al Alexandriei, Ștefan al II-lea Ghattas. Fiind perioada pascală, după calendarul catolic, corala a intonat, atât la începutul, cât și la sfârșitul slujbei, în loc de "Veșnica pomenire", imnul pascal "Hristos a înviat!" în limba greacă și limba arabă.

Odată încheiate slujbele de prohodire – după ritul latin și bizantin – sicriul cu trupul neînsuflețit al Pontificului Roman a fost ridicat pe umeri de aceleași persoane care, în aplauzele continue ale credincioșilor, l-au condus spre locul de veci, și anume în fostul mormânt al papei Ioan al XXIII-lea, rămas gol în urma beatificării sale în data de 3 septembrie 2000 și a mutării osemintelor în basilica San Pietro. De menționat faptul că, la ceremonia de depunere a sicriului în criptă, prezidată de Cardinalul Eduardo Martinez Somalo, Camerlengo al Bisericii Romano-Catolice, a participat un număr restrâns de persoane (câțiva cardinali, prelați și diaconi ai bazilicii San Pietro, precum și funcționari ai Curiei Papale, colaboratori apropiați ai fostului Suveran Pontif), între care nu au lipsit călugărițele poloneze care l-au îngrijit cu devotament și jertfelnicie pe Sanctitatea Sa, în tot timpul celor 27 de ani de pontificat.

În atmosfera de rugăciune și cântări pascale, sicriul cu trupul neînsuflețit al Papei Ioan Paul al II-lea, legat cu panglici roșii și sigilat, a fost introdus într-un alt sicriu de lemn, îmbrăcat în zinc, iar acesta, la rândul său, introdus într-un al treilea sicriu, sigilat cu patru sigilii (de la Camera Apostolică, de la Prefectura Casei Pontificale, de la Oficiul pentru Celebrrările Liturgice al Sfântului Părinte și Colegiul Basilicii Vaticane), pe al cărui capac au fost imprimate crucea latină și stema "*Totus tuus*", după care a fost coborât în criptă. Pe marmura albă de Carrara de deasupra criptei au fost încrustate cu litere de aur cuvintele "*Joannes Paulus II 20 maggio 1920 – 2 aprilie 2005*" și monogramul creștin. Depunerea unei făclii aprinse deasupra mormântului avea să încheie ceremonia solemnă de conducere pe ultimul drum al celui mai iubit papă al Bisericii Romano-Catolice și personalitate marcantă a omenirii întregi, la cumpăna dintre milenii, Papa Ioan Paul al II-lea "cel Mare".

Datorită dublei sale calități, de șef al Statului Vatican și de păstor duhovnicesc a peste un miliard de credincioși aparținând Bisericii Catolice de pe toate continentele lumii, Papa Ioan Paul al II-lea, înțelegând vremurile și intuind evoluția evenimentelor pe plan mondial, s-a dovedit a fi un mare vizionar și deschizător de drumuri; întru toate însă și-a călăuzit viața și activitatea potrivit Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos și, îndeosebi, a mesajului din rugăciunea Sa arhierescă către Părintele Ceresc: "Ca toți (oamenii) să fie una!" (Ioan 17, 21).

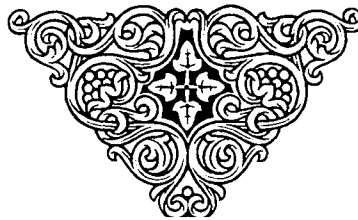
Acestea au fost cuvintele care l-au urmărit toată viața, l-au încurajat și i-au dat putere, în pofida suferințelor și neputințelor firești, de a-și cerceta, în primul rând, credincioșii păstoriți, și de a intra în legătură cu reprezentanți ai tuturor religiilor, ducându-le mesajul său de pace, în numele lui Hristos. Așa cum sublinia și Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, Papa Ioan Paul al II-lea "nu a ezitat în fața piedicilor și a sacrificiilor pe care a trebuit să le facă, pentru a duce mesajul Evangheliei în lumea întreagă și pentru a contribui la restabilirea păcii. Istoria va recunoaște contribuția sa deosebită la căderea comunismului ateu. Nu există mulți oameni vizionari, așa cum a fost papa. În timpul trecerii sale prin ierarhia Bisericii Catolice și, în special, în funcția de conducător al acesteia, Papa Ioan Paul al II-lea și-a pus amprenta asupra Bisericii și asupra istoriei întregii omeniri, lăsând posterității imaginea de neșters a personalității sale puternice.

Multe dintre inițiativele sale au reprezentat începutul unor acțiuni care astăzi sunt în curs de dezvoltare. A fost un pionier în multe domenii. Din acest motiv, moartea sa este o pierdere nu numai pentru Biserica sa, ci și pentru întreaga creștinătate, ca și pentru comunitatea internațională, în general, care dorește pacea și dreptatea".

Semnificativ rămâne faptul că Sanctitatea Sa a fost chemat la Domnul în Săptămâna Luminată, după calendarul catolic, și în ajunul Duminicii Crucii, după tipicul ortodox, sugerându-ne astfel că și-a purtat crucea suferinței până la capăt, însă cu nădejdea împărtășirii de bucuria pascală și de lumina cea neînserată a Învierii Mântuitorului Iisus Hristos.

În ceea ce-i privește pe ierarhii, preoții, monahii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, care au avut posibilitatea să-l vadă și să-i asculte cuvântul în timpul vizitei sale efectuate în România în urmă cu șase ani, aceștia îi vor păstra o pioasă amintire și prețuire, atât pentru recunoașterea, în mod oficial, a originii apostolice a creștinismului românesc, cât și pentru promovarea reconcilierii între Bisericile Ortodoxă și Greco-Catolică din România, pe calea dialogului și cooperării, în spiritul frățietății, smereniei, adevărului și iubirii în Hristos. Ne exprimăm nădejdea și-L rugăm pe Bunul Dumnezeu ca succesorul său în Scaunul Pontifical să-i urmeze pilda și să-i continue lucrarea în același spirit și cu aceeași dorință de instaurare a unui climat de pace între oameni și popoare, indiferent de apartenența lor religioasă.

† CIPRIAN CÂMPINEANUL,
Episcop-Vicar Patriarhal

S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea, la începutul pontificatului său pe scaunul Romei în 1978.

S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea este primit cu dragoste de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la București în mai 1999.

Îmbrățișare frățească a celor doi Întâistătători, în duhul dialogului și al slujirii unității creștine (București, mai 1999).

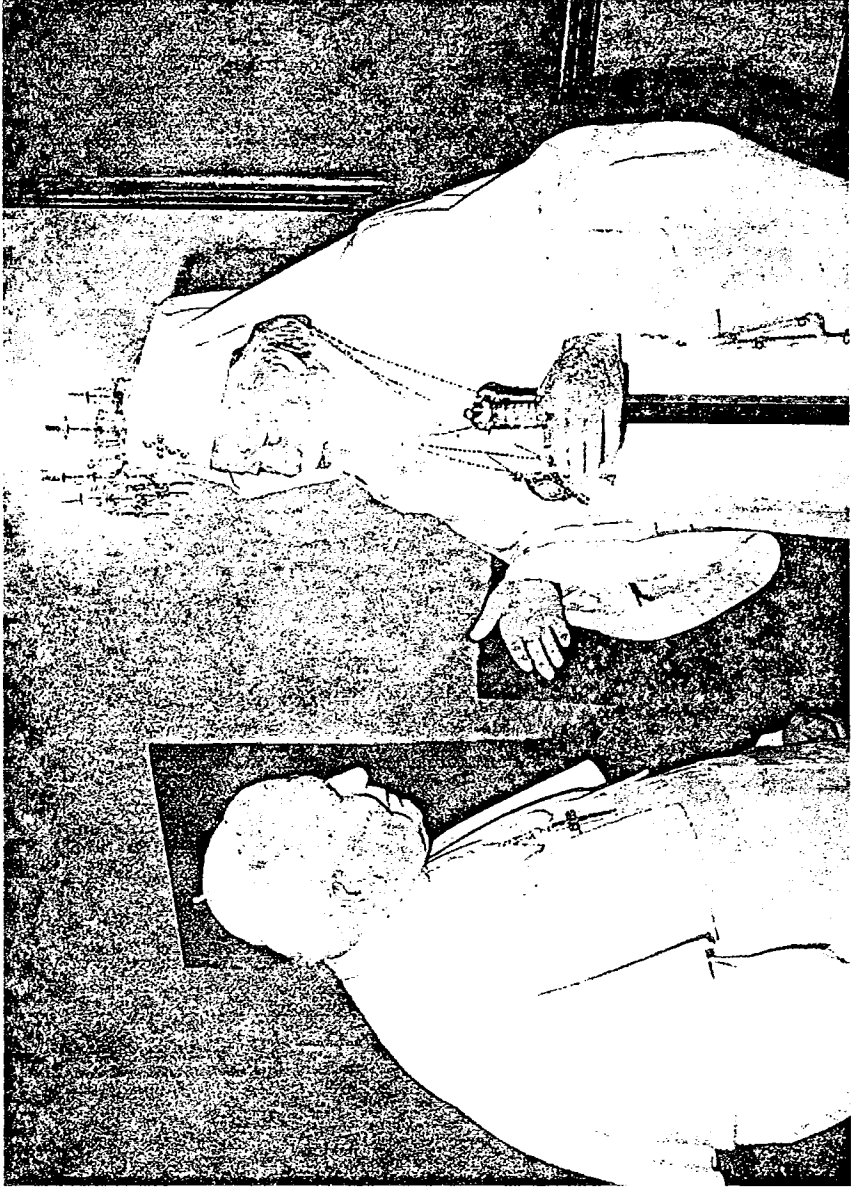
Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist întâmpinând pe S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea la intrarea în Reședința Patriarhală (București, mai 1999).

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și ierarhii Sf. Sinod primesc la Palatul Patriarhiei pe S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea (București, mai 1999).

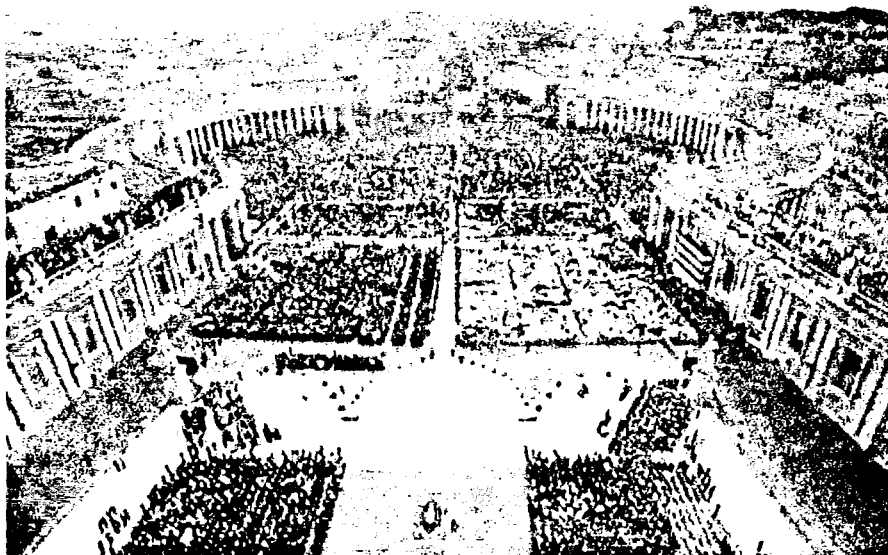
S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea întâmpină călduros pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la Vatican, cu prilejul vizitei din octombrie 2002.

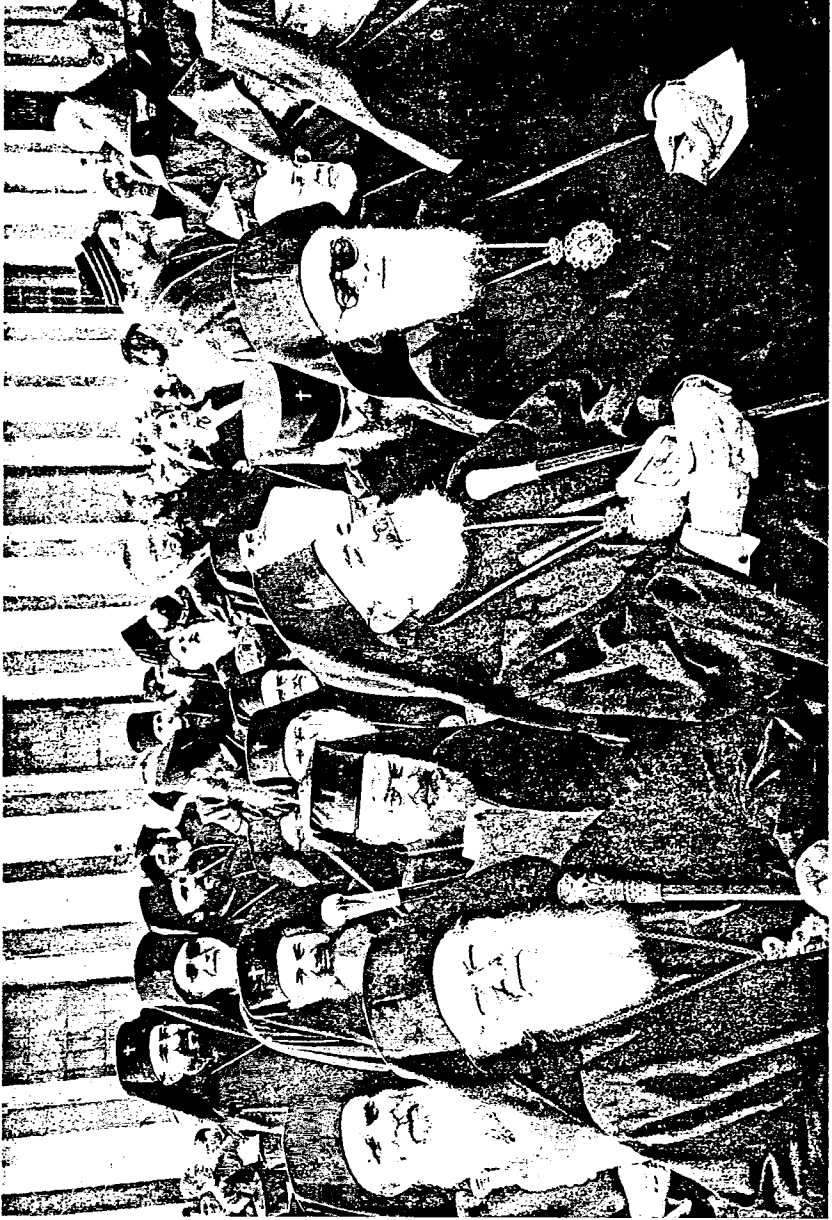

S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist într-un moment de întâlnire frățască(Vatican, octombrie 2002).

Vedere panoramică a Pieței San Pietro unde, vineri 8 aprilie 2005, s-a oficiat *Messa Requiem-ului* și slujba înmormântării S. Sale Papa Ioan Paul al II-lea.

Reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe prezenți la funeraliile Papei Ioan Paul al II-lea.
Se disting și membrii delegației Bisericii Ortodoxe Române.

PAPA IOAN PAUL AL II-LEA, OM AL DIALOGULUI

Conferința de presă a *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist*
cu posturile centrale de radio și televiziune,
privind trecerea la cele veșnice a Papei Ioan Paul al II-lea.
Duminică, 3 aprilie 2005, Reședința patriarhală

"Ținând seamă de faptul că în anul acesta, săptămâna care s-a încheiat cu duminica de astăzi, în Biserica Romano-Catolică este prima săptămână după Învierea Domnului Hristos, putem spune că, acest neegalat Papă, *Ioan Paul al II-lea*, trecut acum din lumea vremelnică, a fost chemat în lumina cea dumnezeiască. În această lumină nădăjduim să ajungem cu toții, fiecare după vrednicia și curățenia inimii lui.

Pe acest minunat slujitor al lui Dumnezeu l-am cunoscut în anul 1984. Lucrând în Comisia pentru relații externe a Patriarhei Române, am participat împreună cu Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie al Ardealului și cu Părintele profesor Dumitru Popescu, pe atunci Director de studii al Conferinței Bisericilor Europene, la Întrunirea *Consiliului Conferințelor Episcopilor (catolici) din Europa (CCEE)* din 3-8 octombrie 1984, de la Riva del Garda (Italia). Cu această ocazie am mers și la Vatican, într-o vizită neoficială, și l-am întâlnit pentru prima dată, izbindu-mă în mod deosebit seninătatea cu care ne privea. De obicei, în lumea confesiunilor, și uniforme și vorbire ne despart. De data aceasta, la Vatican am văzut un slujitor, urmaș al Sfântului Apostol Petru, îmbrăcat în alb, dar în albul care smerește, care luminează și care atrage și deschide inima spre Dialog. Am fost, cum spuneam, impresionat până la încântare, văzând cu cât interes ne întreba de unde suntem și cum am putut ajunge până acolo. Firește, am răspuns întrebărilor sale.

Cea de a doua întâlnire a avut loc în ianuarie 1989, cu oarecari dificultăți, când mergeam spre India. Deși la plecarea din București anunșasem că voi face o vizită la Vatican, dregătorii de atunci ai țării nu admiteau această întâlnire. Mă pregătisem, însă, pentru această vizită, împreună cu delegația care mă însoțea, luând cu noi și unele cadouri. Am întâmpinat o mică și trecătoare împiedicare din partea ambasadorului României la Roma, pe care l-am lămurit că acolo nu sunt la București, ci mă aflu în străinătate și sunt liber, deci, să mă întâlnesc și să vorbesc cu conducătorul suprem al Bisericii Romano-Catolice, în interesul Bisericii noastre, dar și în interesul țării noastre. "*Fiți liniștit, domnule ambasador*", i-am spus "*din India, mă înapoiez la București și, dacă vizita la Vatican este o greșeală, voi răspunde pentru aceasta*".

Așadar, vizita a avut loc, chiar și cu o convorbire de taină. Deși protocolul acestei instituții de mai multe ori seculară prevede ca asemenea vizite să nu depășească zece minute, întâlnirea aceasta a durat peste o jumătate de oră. Pe parcursul convorbirii, Sanctitatea Sa s-a apropiat sufletește de mine, întrebându-mă

și despre viața mea, despre locul nașterii și altele. Când i-am spus că sunt din nordul României, din Moldova, a tresărit de bucurie și a zis: "*Moldova este aproape de Cracovia*". Iar eu am întărit, arătându-i că Movileștii, familia domnitoare a Moldovei de la sfârșitul secolului al XVI-lea, cum cunoaștem cu toții, a avut legături strânse și rodnice cu Regatul Poloniei de atunci. Și așa am intrat în discuții pe terenul culturii Bisericii, al apropierii noastre bisericesti. N-a adus în discuție nici un punct din cele care ne deosebesc. Vorbea ca un adevărat conducător de Biserică universală creștină, fără nici un fel de deosebire, și se arăta interesat de realitatea Bisericii noastre ortodoxe românești, de conferințele bisericesti, de programele școlilor noastre de învățământ telogic, de situația preoților de parohie, a mănăstirilor, cu necazurile și frământările lor de atunci, înregistrând nume, locuri, fapte, întâmplări. Într-adevăr, era o persoană care pătrundea foarte ușor în sufletul celui cu care discuta. Atunci l-am auzit vorbind de domnitorii noștri, de mănăstirile noastre frumoase și de scriitorii noștri mari, pronunțând între altele și numele lui Mircea Eliade. Această convorbire de taină, care a durat destul de mult, cum spuneam, urmată de o scurtă întâlnire cu membrii delegației noastre, mi-a sădit atunci în suflet ideea că mă voi reîntâlni cu această persoană. Aveam o presimțire în acest ses.

Așa l-am cunoscut, iubiții mei frați și surori în Domnul, și mi s-au confirmat cele constatate atunci, în timpul vizitei sale la București, în mai 1999. Cum știți, prima vizită a unui Suveran Pontif într-o țară majoritar ortodoxă nu a fost un lucru ușor de îndeplinit. Trebuia să fie sensibilizați toți factorii de răspundere, toți cei care aveau o încredințare, fie ea politică, culturală, administrativă sau de alt fel, dar am izbutit. Am considerat această reușită ca fiind o lucrare a lui Dumnezeu, nu a mea personală, căci o persoană singură n-ar fi putut să facă lucrul acesta, ci doar cu susținerea ierarhilor Sfântului Sinod, în unanimitate, și le sunt recunoscător că am rezolvat atunci o problemă atât de importantă și atât de folositoare pentru viața noastră.

V-aș face acum părtași unor mari lucrări care au rămas înscrise în cronica vieții noastre actuale, a raporturilor dintre noi și Vatican. Până la vizita Sanctității Sale, Papa Ioan Paul al II-lea, în România, noi nu eram socotiți de istoricii romano-catolici ca fiind încreștinați prin predica Sfântului Apostol Andrei. Acest adevăr era sistematic înlăturat de teologii occidentali, iar profesorii noștri de teologie, pe care i-am avut și ca părinți duhovnicești, n-au scăpat niciodată din vedere lucrul acesta, cum cunoaștem din scrierile lor. Cât de mult sufereau ei la întâlnirile telogice internaționale, când auzeau că suntem considerați o Biserică rezultată din conviețuirea cu popoarele slave, pe temeiul Litughiei care o vreme s-a oficiat la noi în limba slavonă și al cărților noastre bisericesti scrise cu alfabetul chirilic, creat de Sfinții Chiril și Metodiu, în secolul al IX-lea. Eram considerați slavofili și confundați, oarecum, cu Ortodoxia slavă.

Așadar, în istoriografia romano-catolică noi nu ne regăseam identitatea credinței noastre atestată la sfârșitul secolului al III-lea de Episcopia Tomisului,

Constanța de astăzi, ai cărei Sfinți Ierarhi și mari teologi au participat la Sinoadele Ecumenice, generale și locale, și care din secolul al VI-lea era arhiepiscopie, cu titlul de mitropolie, având paisprezece eparhii sufragane pe teritoriul Dobrogei noastre. Această creștinătate din Scythia Mică (Dobrogea de astăzi), izvorâtă din predica Sfântului Apostol Andrei, pentru care dau mărturie și Sfinții martiri de la Niculițel, care au suferit moarte mucenicească între 303-305, în timpul persecuțiilor lui Dioclețian, a avut legături bisericești cu Episcopia "Gothiei" de la nordul Dunării, din zona de curbură a Carpaților, al cărei episcop Teofil participă la Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325). În aceste părți, între 341-348, a predicat creștinismul și episcopul Ulfila, care a tradus Biblia în limba gotică, al cărei original l-am văzut la Uppsala, în Suedia, în care se regăsesc cuvinte din graiul strămoșilor noștri geto-daci aflați în plin proces de romanizare. Tot aici, la 12 aprilie 372, Sfântul Sava a fost martirizat în râul Museos (Buzău) de persecutorii săi, moaștele sale fiind cerute în Cezareea Capadociei de Sfântul Vasile cel Mare. Aceste mărturii care confirmă vechimea creștinismului la români și originea lui apostolică, despre care au scris învățații noștri, nu erau admise de istoriografia romano-catolică, considerând că noi suntem creștini doar din secolul al VII-lea.

Și, iată a venit la noi acest *om îmbrăcat în alb*, cum l-au numit ziariștii, trimis parcă de sus să afirme aici, la București, limpede și răspicat, că suntem creștini din izvorul predicii Sfântului Apostol Andrei și zidiți pe temelia martirilor noștri, adevăr pe care l-a proclamat de cum a pășit pe pământul românesc, după ce l-a sărutat ca pe un pământ sfânt. A fost ceva mai presus de așteptări, și de natură să înlăture interpretările de până atunci. Tineretul nostru n-a fost, poate, destul de instruit ca să înțeleagă acest adevăr. Dar așa a spus atunci: "*România, acest pământ al tău călcat odinioară de Sfântul Apostol Andrei. Vin acum și îmi plec fruntea și genunchii în această Grădină a Maicii Domnului*", folosind o frumoasă metaforă pentru noi. Deci, un prim folos al vizitei sale la noi a fost această recunoaștere a vechimii creștinismului românesc din izvor apostolic.

De mare importanță a fost și dobândirea dialogului cu frații Părinți ai Bisericii Greco-Catolice, pe care noi n-am reușit până atunci să-l înfiripăm din cauza unor cunoscute asperități, manifestate și de o parte și de alta. Cuvântul său a adus acea putere dumnezeiască a iubirii și inimile s-au dezghețat. Personal, consider că, după recunoașterea originii apostolice a creștinismului românesc, cum am spus mai înainte, un alt mare folos al vizitei sale este acest dialog de stringentă actualitate. Încă ne aflăm în dialog cu Biserica – soră Greco-Catolică. Ne-am întâlnit și am rezolvat împreună multe neînțelegeri în duhul dragostei frățești pe care ne-a adus-o Papa Ioan Paul al II-lea, numit *om al dialogului*. Ne-a vorbit și ne-a scris atât nouă cât și lor, îndemnând ca folosirea bisericilor aflate în litigiu între greco-catolici și ortodocși să se facă prin consultare, prin dialog la nivel de ierarhi, la nivel de preoți, la nivel de

credincioși, așa cum Dumnezeu m-a luminat și am propus în Sfântul Sinod încă din 1990, iar Sfântul Sinod a aprobat.

Este o moștenire scumpă, și, pentru că sunteți purtătorii mesajului celor care vin în fața acestor minunate invenții ale științei, care transmit și imaginea și cuvântul, e bine să cunoașteți și dumneavoastră că acest dialog e un mare câștig. Atunci, când cearta, ostilitățile și pagubele sunt înlocuite prin dialog, biruie Mântuitorul Iisus Hristos, pentru că El este supremul nostru Judecător și el este supremul nostru Adevăr de credință și de viață. Așadar, ne este de mare folos să păstrăm dialogul între noi, cinstind astfel memoria acestui mare Papă al Romei, care a fost atât de cuprinzător și atât de acasă pentru fiecare Biserică, pentru fiecare credință, rit religios sau curent filosofic ori cultural. Iubiți frați Părinți și slujitori ai Bisericii Greco-Catolice, avem această mare și sfântă îndatorire de a nu pierde acum dialogul, ci de a face tot ce se cuvine ca să rămânem în dialog. Fac acest apel din sufletul meu, ca să ne luăm împreună această misiune de a ne păstra în dialog și a purta astfel lumina acestui mare bărbat al zilelor noastre, apostol între apostoli.

Acestora li se adaugă și alte foloase ale vizitei la București, de cunoaștere a realităților din Biserica noastră, de stimulare a tinerilor teologi, a tinerilor profesori către dialog, către apropiere, către frățietate, căci vremurile se rostogolesc astăzi peste noi, așa cum s-au rostogolit valurile imense ale Oceanului Indian peste populația de acolo. Dacă noi nu vom fi în stare să păstrăm și să continuăm adevărurile noastre de credință, va fi o mare pierdere pentru omenire și ne vor judeca aspru urmașii noștri.

Desigur, mai sunt și alte aspecte ale acestei vizite a Sfântului Părinte, cum ar fi contactul său cu colina aceasta a Patriarhiei noastre, cu locul și cu spațiul în care ne aflăm acum, binecuvântat de el pentru prima dată, slujit cu evlavie sfântă de măicuțele și de monahii sfinteii mănăstiri de aici, de care a rămas impresionat, după cum a rămas încântat de preoții, de tinerii noștri și de deschiderea noastră către lume, către viață. Nu este vrednicia mea personală, ci vrednicia celor pe care i-am văzut fericiți în acele zile ale vizitei pe toate străzile din București pe unde am trecut, a miilor de oameni care s-au bucurat nespus de mult. A produce bucurie atâtor oameni, a aduce nădejde pentru viitor atâtor tineri și tinere, pe care i-am văzut atunci lăcrimând de emoție cu îndreptățit temei, de piatră de-ai fi, tot te înduioșezi, te cucerești, iar aceasta este o lucrare dumnezeiască care a creat-o Papa venind la noi.

Nu în ultimul rând și de aceeași valoare este că Sanctitatea Sa ne-a purtat și pe noi, creștinii din România, pe toate meridianele pământului. Cine putea să ne prezinte lumii și pe noi cei de aici, din colțul acesta al Europei, atât de discutat, atât de defăimat sau de lăudat, cum făcut-o acest mare bărbat care a întrunit încrederea a miliarde de oameni, de diferite credințe și convingeri religioase, care a prețuit omul mai presus de toate, valoarea ființei umane. Și, dacă ne privim cu adevărat ca oameni, ca ființe umane, creatoare și purtătoare de

valori dumnezeiești, ne dăm seama că drumul Bisericilor, drumul credinței în Dumnezeu, numai acesta poate fi, drumul iubirii. Așa ne-a prezentat Papa în fața lumii întregi.

N-a uitat o clipă de bucuria de la București și m-a răsplătit apoi cu vizita pe care am făcut-o la Vatican, între 7-14 octombrie 2002, la insistențele sale, nescăpând nici o împrejurare ca să-mi transmită, chiar și indirect, că sunt așteptat la Roma. A stabilit personal programul acestei vizite de șapte zile, acceptat de delegația noastră. A fost un program extraordinar de frumos, întocmit așa cum a crezut dânsul că ne este folositor nouă, încât ne-a îndatorat mult această vizită. Documentele de arhivă și publicațiile pe care le aveți în mână despre vizita sa la București și a noastră la Vatican, împreună cu membri ai Sfântului Sinod, vor rămâne mărturie despre pătrunderea și puterea de cuprindere a acestui mare Papă al Romei, care a schimbat cu desăvârșire până și înțelesul Pontificatului Papal, dându-i o cu totul altă dimensiune, așa cum ați văzut în imaginile televizate zilele acestea, fiind călăuzit de un neastâmpăr sfânt, căutând oamenii, privindu-i, mângâind copiii, săracii, preoții misionari. Este, într-adevăr, o lucrare pe care trebuie să o abordăm și noi, Biserica Ortodoxă.

Sunt impresionat, așadar, și am fost profund emoționat de cele întâmplate, crezând, așa cum ne-a obișnuit, că mai durează încă. Ne lipsește acum de o nădejde, nu atât de puternică ca cea de la Dumnezeu, dar de o nădejde tare a omenirii. Fiecare din noi, dumneavoastră, tineretul, intelectualitatea, am știut cu toții că la Roma bate o inimă fierbinte și iubitoare pentru România și pentru românii de aici, pentru martirii noștri, pe care i-am cinstit împreună cu eroii căzuți pentru libertatea noastră. Și în aceasta s-a arătat superior, căci a înțeles să cinstească martirii care au suferit pentru credință, promovând o lucrare, de care ne ocupăm și noi acum în Sfântul Sinod, privind martirii și mărturisitorii secolului al XX-lea.

Firește, ne lipsește și ne va lipsi! Dar nu trebuie să întâmpinăm durerea aceasta *"ca cei care nu au nădejde"*, cum spune Sfântul Apostol Pavel (I Tes. 4, 13). Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne-a ocrotit atâtea secole pe noi, pe români. Am și suferit, desigur, dar am și realizat multe lucruri în viața noastră și lumea ne cunoaște acum din ce în ce mai mult. Este o mare pierdere, dar avem și o mare îndatorire noi toți, din toate Bisericile și mă refer în mod special la cele două Biserici din România, Biserica Ortodoxă și Biserica Greco-Catolică, frați de neam și frați de credință chiar, pentru că avem același Liturghier care cuprinde frumusețea dogmelor bisericesti, să nu cădem în descurajare, ci, dimpotrivă, acum să arătăm că știm să colaborăm prin dialog, iar dialogul se poartă cu răbdare, cu suferință, cu iubire, în primul rând, care le biruiește pe toate.

În această nădejde și din acest loc sfânt, cu multă smerenie, îi privesc în imagine chipul pe care l-a arătat aici, la București, rememorez cuvintele sale, prețuiesc iubirea sa față de România, față de poporul român, față de cultura română, față de martirii noștri, de eroii noștri, la care m-am adăugat și eu, învred-

nicindu-mă de scrisori personale de mângâiere frățească. În aceste clipe, altceva n-aș putea decât să-mi înalț un gând de rugăciune către Bunul Dumnezeu ca să-l așeze în ceata dreptilor, iar nouă să ne dăruiască tuturor înțelepciune, pace și liniște, ca să călăuzim pe fiii Bisericilor noastre pe această cale a iubirii, apropierii și dialogului. Dumnezeu să-l ierte!

Întrebare: A început acest dialog mai strâns între Bisericile creștine datorită Papei Ioan Paul al II-lea. Ce credeți că mai trebuie făcut până la finalizarea lui?

Răspuns: Trebuie să se facă eforturi din toate părțile și de către fiecare persoană în parte. Pentru că ați adus vorba de dialog, vă pot spune că acesta se află acum într-o criză. Papa Ioan Paul al II-lea a făcut toate eforturile, dar cum se întâmplă întotdeauna, protocolul și rânduiala dialogului teologic împiedică unele idei să pătrundă în structurile bisericești. Dânsul a avut toată înțelegerea, oferind spre dezbateră chiar și Primatul Papal, ceea ce nu s-a întâmplat în istorie până acum.

Pentru aceasta avem, însă, o rază de nădejde. De curând a fost la noi Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, și ne-a dat asigurarea că se vor continua întâlnirile cu privire la subiectul acesta, încât să ajungem treptat la nivelul de mai înainte, adică la un nivel mulțumitor.

În această perspectivă, personal consider că noi, românii, am câștigat foarte mult în timpul celor 27 de ani de pontificat ai Papei Ioan Paul al II-lea și va fi mare păcat pentru cei care nu vor depune destulă stăruință ca să păstrăm ceea ce am câștigat, spiritul acesta al dialogului și frățietății între noi.

Întrebare: Credeți că succesorul Papei va fi dispus să discute în continuare despre Primatul Papal?

Răspuns: Aceasta nu se poate ști. Depinde și de persoana respectivă. Cum constatăm din istorie, oamenii mari sunt mari și prin faptele pe care le săvârșesc în folosul oamenilor și al lumii. Numai așa persoana individuală își creează un piedestal în rândul popoarelor și al lumii.

În acest neastâmpăr al lumii, în această permanentă căutare de înnoire și schimbare, socot că Bisericile au un mare rol și, când spun aceasta, am în vedere Biserica Ortodoxă, pentru că învățătura Ortodoxiei îmbrățișează omul, ca ființă creată de Dumnezeu, în întreaga lui valoare. Chiar și atunci când omul cade în starea de păcătoșenie, Ortodoxia procedează într-u spirit mai uman.

Cum spuneam, depinde mult și de receptivitatea persoanei care va lua locul. E de la sine înțeles că s-a produs un gol și e foarte greu pentru oricine să-l umple, trebuie o harismă, un mare fond sufletesc. Dar Dumnezeu, în milostivirea darurilor Sale, va lumina părinții și frații cardinali ca să aleagă un succesor, ținând cont de aceste coordonate spirituale ale zilelor noastre.

Pentru că nu mai sunt întrebări, vă doresc sănătate și tărie în viața personală, de familie și de serviciu. Fiecare din noi reprezentăm o valoare pentru progresul

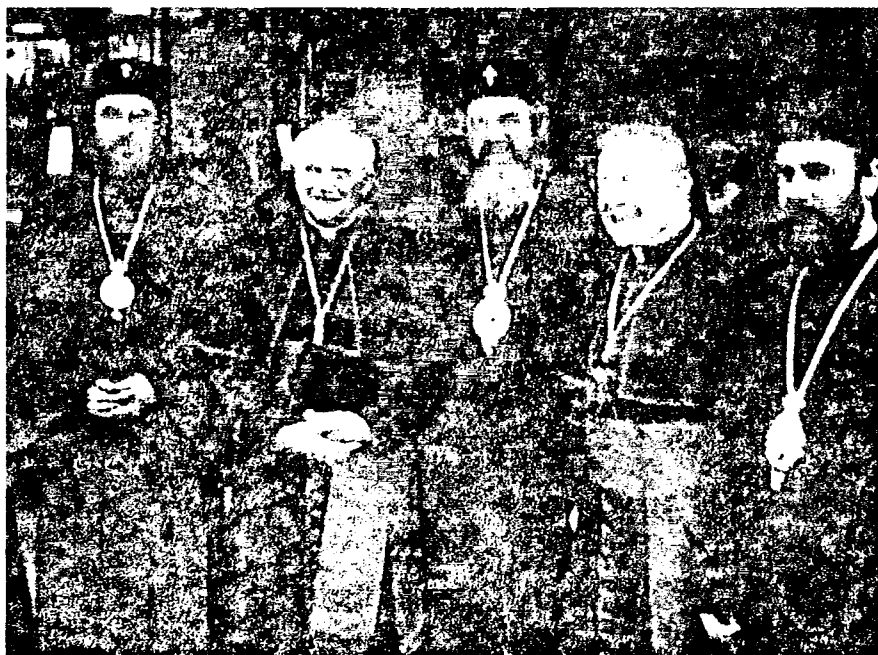
omenirii. Nimeni nu este de prisos. Cei care trăim în perioada aceasta, care ne mișcăm și vorbim, să fim conștienți că suntem mlădițe de înflorire a valorilor, pentru că omul este în sine o valoare neprețuită, fiind el însuși hărăzit slujirii acestor valori. Desigur, lupta cea mare este astăzi persoana umană, tineretul mai ales, hărăzit să se instruiască și să cunoască realitatea, istoria noastră și a lumii, știința, arta, care îl luminează, căci totul este folositor omului și Bisericii.

Vă transmit sănătate, putere de muncă, dumneavoastră și părinților, fraților, familiilor dumneavoastră, pentru că ne întâlnim rar într-un sobor impresionant ca astăzi.

Binecuvântarea Domnului să fie cu noi cu toți, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!"

REDAȚIA

Delegația Bisericii Ortodoxe Române prezintă la funeraliile de la Vatican și cardinalii Joseph Ratzinger (viitorul Papă Benedict al XVI-lea) și Walter Kasper.

19 aprilie 2005. Cardinalul german Joseph Ratzinger a fost ales și a devenit *Papa Benedict al XVI-lea* al Bisericii Romano-Catolice.

SANCTITATEA SA BENEDICT AL XVI-LEA, NOUL PAPĂ AL BISERICII ROMANO-CATOLICE

Cardinalul german Joseph Ratzinger a devenit noul Papă al Bisericii Catolice – luându-și numele de Benedict al XVI-lea – pe data de 19 aprilie 2005, în urma unuia dintre cele mai scurte Conclavuri din istorie.

Cei 115 Cardinali, membri ai colegiului Cardinalilor, s-au întrunit și au început alegerea noului Papă pe data de 18 aprilie. Întregul proces s-a desfășurat după un ritual bine stabilit și practicat de secole de către Biserica Romano-Catolică, alegerea demonstrând faptul că cei 115 cardinali au ajuns foarte repede la un consens.

Alegerea unui nou Papă se face în cadrul unei adunări a Cardinalilor, desfășurată în secret și denumită *Conclav*. Termenul provine din expresia latină "cum clave" (cu cheie) referindu-se la faptul că alegătorii erau încuiați în Capela Sixtină pe întreaga durată a procesului. Cardinalii depuneau un vot de păstrare a secretului și nu aveau acces la nici un mijloc de comunicare cu lumea exterioară. Alegerea unui Papă putea dura între 2 și 5 zile.

Fumul alb ridicându-se din Căpea Sixtină a constituit primul semn că noul Papă fusese ales. Mulțimea de oameni prezentă în Piața Sfântul Petru a așteptat în tensiune bătaia clopotelor – care s-a produs după aproximativ zece minute, confirmând alegerea noului Papă. Conclavul celor 115 cardinali a votat de 3 ori – o dată luni seara și de două ori marți dimineața – înainte de alegerea noului Papă.

Înainte ca noul Papă să apară în fața mulțimii, el a fost anunțat de către Cardinalul Jorge Medina Estevez. Acesta s-a adresat mulțimii în italiană, spaniolă, franceză, germană și engleză, după care a continuat în latină anunțarea deciziei Bisericii Catolice de a fi ales un nou Papă, în persoana Cardinalului Ratzinger.

Apărând în balconul bazilicii Sfântul Petru, noul Papă s-a adresat mulțimii rostind următoarele cuvinte: *"Dragi frați și surori, după marele nostru Papă, Ioan Paul al II-lea, Cardinalii m-au ales pe mine, un simplu și smerit lucrător în viața lui Dumnezeu. Faptul că Dumnezeu știe să lucreze și să acționeze chiar și cu unelte imperfecte mă mângâie și mai presus de toate mă face să mă încredințez rugăciunilor voastre. Haideți să mergem înainte, în bucuria Domnului Cel Înviat, încrezători în ajutorul Lui. Domnul ne va ajuta și Maria, Prea Sfânta Sa Mamă vor fi cu noi. Vă mulțumesc".*

Alegerea numelui Benedict, care în latină înseamnă "cel binecuvântat", nu este lipsită de semnificație. Ziua de naștere a noului Papă este 16 aprilie, zi în care se sărbătorește Sfântul Iosif Benedict Labre (26 martie 1748 – 16 aprilie 1783). În afară de asta, fostul Papă Benedict al XV-lea (1914–1922) a fost văzut ca un conciliator care a aplanat disputele dintre facțiunile moderniste și anti-moderniste din cadrul Bisericii Catolice, iar adoptarea numelui Benedict a fost văzută ca un semn al faptului că Benedict al XVI-lea are obiective similare.

Papa Benedict al XVI-lea (elemente biografice)

Cardinalul Joseph Ratzinger s-a născut la 16 aprilie 1927 în Marktl am Inn, Germania, provenind dintr-o familie tradițională de fermieri din Bavaria de Jos, conform biografiei sale prezentată de Vatican.

Și-a petrecut anii adolescenței în Traunstein, localitate la granița cu Austria, în timp ce regimul nazist al lui Adolf Hitler controla Germania. În memoriile sale, Cardinalul Ratzinger menționează că oficialii școlii l-au înscris, împotriva voinței sale, în Mișcarea Tineretului Hitlerist, în 1941, pe când acesta avea 14 ani. Apartenența era obligatorie și oficialii școlii au înscris întreaga clasă, supunându-se ordinelor regimului nazist. Cardinalul povestește că el a fost imediat eliberat datorită faptului că se pregătea să devină preot. În timpul celui de-al doilea Război Mondial, Ratzinger a fost înrolat în anul 1943 în cadrul unei unități anti-aeriene. După ce a dezertat și a fost luat de mai multe ori prizonier de către forțele Alianței, în iulie 1945 Joseph Ratzinger a fost eliberat, dintr-o tabără de prizonieri, întorcându-se la familia sa.

Între 1946 și 1951 a studiat teologia și filozofia la Universitatea din München și în cadrul unei școli din Freising. A fost hirotonit preot în 1951. În 1953 a obținut titlul de doctor în teologie, cu teza intitulată "*Oamenii și casa lui Dumnezeu în doctrina despre Biserică a Sfântului Augustin*". Patru ani mai târziu a devenit profesor universitar predând Dogmatică și Teologie Fundamentală la patru universități diferite din Germania.

În 1962, în timpul Conciliului II Vatican, la vârsta de 35 de ani, a fost consultant al Cardinalului Frings, episcop de Cologne, Germania. Conform lui John Allen, Ratzinger, în timpul tinereții, a manifestat o atitudine progresistă în dezbaterile teologice, dar și-a schimbat poziția după revoluția studenților din 1968. În anul 1969 a fost numit profesor de Teologie Dogmatică și Istoria Dogmelor la Universitatea din Regensburg, unde a fost numit și vicepreședinte.

În martie 1977 a fost numit Arhiepiscop de München și Freising de către Papa Paul al VI-lea. Sfințit la 28 mai 1977, Ratzinger a fost primul preot diocezan căruia i s-a încredințat păstoria cea mai mare diocезe bavareze. În următoarea lună, la 27 iunie 1977 a fost ridicat la rangul de cardinal, de către același Papă. A fost Arhiepiscop al München-ului până pe 25 noiembrie 1981, când papa Ioan Paul al II-lea l-a numit conducătorul Congregației pentru Doctrina Credinței, poziție pe care a deținut-o până la alegerea sa ca Papă.

Pe 6 noiembrie 1998, a fost numit vice-decan al Colegiului Cardinalilor. Înainte de moartea Papei Ioan Paul al II-lea, a fost membru a numeroase congregații și consilii existente în Biserica Catolică, cum ar fi: Congregația Episcopilor, Congregația pentru Cultul Divin și disciplina Tainelor, Congregația pentru Educație Catolică, Congregația pentru Bisericile Orientale, Consiliul pentru Unitatea Creștină, comisia Ecclesia Dei și comisia pentru America Latină. Ca și conducător al Congregației pentru Doctrina Credinței, Cardinalul Ratzinger a avut un rol decisiv în redactarea "*Declarației Comune cu privire la Doctrina Justificării*", semnată în Octombrie 1999 de către Sfântul Scaun și Federația Luterană Mondială în Augsburg, Germania. Declarația, unul dintre cei mai importanți pași

ecumenici făcuți de la separarea Reformei lui Martin Luther de Biserică, în secolul al XVI-lea, a avut loc datorită dialogului desfășurat în noiembrie 1998 între Cardinalul Ratzinger și Episcopul Lutheran Johannes Hanselman la München.

Apropiindu-se de vârsta de 75 de ani, Cardinalul Ratzinger a încercat să se retragă de mai multe ori, dar Papa Ioan Paul al II-lea nu a acceptat demisia sa. În afară de articolele academice și documentele oficiale ale Bisericii Catolice, noul Papă Benedict al XVI-lea a publicat și câteva volume teologice cum ar fi *Raportul lui Ratzinger* (1996), *Spiritul Liturghiei* (2000), *Dumnezeu și lumea* (2002) și *Introducere în creștinism*.

El a devenit decanul Colegiului Cardinalilor în noiembrie 2002 și din această poziție a chemat cardinalii catolici la Roma pentru a forma Conclavul care a ales pe al 265-lea Papă.

Prea Fericitul Patriarh *Teoctist* i-a desemnat pe Î.P.S. Mitropolit *Iosif* al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională și pe P.S. Episcop-vicar *Siluan* să reprezinte Biserica Ortodoxă Română la momentul solemn al începutului pontificatului Sanctității Sale Benedict al XVI-lea, care a avut loc la Vatican, duminică, 24 aprilie a.c.

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a adresat un mesaj Sanctității Sale papa Benedict al XVI-lea, publicat separat în paginile revistei noastre.

Nădăjduim că alegerea noului Papă va însemna o pagină nouă în viața și în mărturia pe care este chemată să o dea lumii de astăzi Biserica Romano-Catolică, dar și în dialogul teologic cu celelalte Biserici creștine pe drumul greu, dar nu imposibil, al unității creștine.

REDACȚIA

SEMNAREA TRATATULUI DE ADERARE A ROMÂNIEI
LA UNIUNEA EUROPEANĂ
(LUXEMBURG, 23-25 APRILIE 2005)

Cu prilejul semnării de către România, în ziua de **25 aprilie 2005 a Tratatului de aderare la Uniunea Europeană**, moment de mare importanță pe drumul integrării depline a țării noastre în marea familie a statelor Uniunii Europene, la Luxemburg au avut loc o serie de manifestări dedicate acestui eveniment, la care au participat multe personalități din țară și din străinătate, precum și o seamă de asociații românești din Diaspora. În organizarea și buna desfășurare a momentului de sărbătoare, pe lângă oficialitățile române ale Ambasadei țării noastre la Luxemburg, s-au implicat reprezentanți ai românilor din Republica Moldova, din America, Franța, Germania, Belgia, Grecia, Australia ș.a., precum și ierarhi și clerici ortodocși români, între care amintim prezența I.P.S. Mitropolit Serafim Joantă, al Mitropoliei Germaniei, Europei Centrale și de Nord, a Pr. Constantin Duțuc, parohul Parohiei Ortodoxe Române "*Nașterea Domnului*" din Luxemburg și a altor clerici și credincioși români.

Manifestările au început în ziua de 23 aprilie la un hotel central din Luxemburg. Între cei care au luat cuvântul, arătând însemnătatea istorică a acestui moment pentru țara noastră, a fost *I.P.S. Mitropolit Serafim*, care a ținut să sublinieze dimensiunea spirituală a procesului de aderare a României, pe lângă valoarea și importanța economică și socială. I.P.S. Sa a spus următoarele:

"Trăim astăzi o zi istorică, de mult așteptată și ne bucurăm împreună cu tot poporul român că prin aderarea României la Uniunea Europeană, țara noastră se reintegrează după 45 de ani de dictatură comunistă și 15 ani de dureroasă tranziție, în rândul țărilor democratice ale Europei. Acesta este un act de dreptate de care putem fi mândri. Eu aș zice că numai astăzi prin semnarea Tratatului de adeziune la Uniunea Europeană, acordul de la Yalta din februarie 1945, prin care România a fost abandonată Uniunii Sovietice, este anulat.

Dacă până nu demult, nouă, românilor ne era adeseori rușine să spunem că suntem români tocmai datorită izolării, pe drept sau pe nedrept, a României, de acum înainte nimeni nu mai are dreptul să se rușineze de identitatea sa.

Poporul nostru a avut întotdeauna conștiința că aparține mării familii a popoarelor europene unite prin aceeași credință creștină. De fapt "*Creștinismul a creat Europa*", a spus marele teolog francez Yves Congar. La rândul său, filosoful nostru Constantin Noica spunea că Europa s-a născut la Niceea (lângă Constantinopol – Istanbulul de astăzi) în 325, odată cu primul Sinod ecumenic, la care, după relatarea istoricului Eusebiu de Cezareea, au participat reprezentanți ai Bisericilor din "toată Europa", între care și un episcop străromân de la Tomis – Constanța.

Dacă spiritul bătrânei Europe este o sinteză realizată de creștinism între spiritul roman, modelul prin excelență al puterii organizate și stabile și spiritul grec căruia îi datorăm disciplina spiritului, vocația europeană a României este mai presus de orice îndoială.

Marele poet și prozator francez, Paul Valéry spunea în 1992 că *"orice rasă și orice pământ care a fost succesiv romanizat, creștinat și supus mai ales spiritului și disciplinei elene, este absolut european"*.

Din păcate, Europa unită din primul mileniu, cu capitala în Răsărit, la Constantinopol, s-a scindat începând cu al doilea mileniu și a avut evoluția diferită, pe care o cunoaștem cu toții.

Noua Europă unită, în viziunea celor care au inițiat procesul unificării ei, între care și luxemburghезul Pierre Werner, mare prieten al României, se vrea o Europă a națiunilor și a culturilor complementare. În acest sens, îmi amintesc cu bucurie de vizita pe care am făcut-o în 1995 împreună cu dl. ambasador prof. dr. Postolache și părintele Constantin Duțuc, lui Pierre Werner la casa sa și de dialogul avut cu el pe această temă.

Chiar dacă autorii viitoarei Constituții a Uniunii Europene au refuzat să menționeze în Preambulul ei rolul creștinismului în istoria Europei, aceasta nu înseamnă că Europa nu ar avea o identitate creștină. Europa rămâne în profunzimile ei creștină, deși creștinismul a pierdut, mai ales în Apus, din substanța lui mistică. O Europă unită numai politic și economic nu va putea dăinui. Trăinicia ei o asigură spiritul. În acest sens același teolog Yves Congar zicea: *"dacă vrem să facem Europa modernă fără creștinism, nu vom reuși"*. De lucrul acesta sunt conștienți chiar și unii politicieni ca Jacques Delors sau Romano Prodi care au afirmat cu diferite prilejuri că Europa are nevoie de un suflet, care nu poate fi altul decât sufletul creștin.

Care ar putea fi zestrea cu care noi românii ne putem prezenta în Europa unită?

În primul rând, aș zice eu, cu sufletul nostru credincios, blând și modest; cu spiritualitatea ortodoxă, împletire minunată a spiritului latin, cu duhul mistic răsăritean, cea mistică despre care scriitorul francez Malraux († 1976) spunea că fără ea secolul XXI nu va putea exista. Dar și cu cultura noastră atât de bogată, sinteză la rândul ei a culturilor proprii Apusului și Răsăritului. Căci România a fost mereu un loc de întâlnire între cele două părți ale Europei. Și desigur cu inteligența atâtor români, mai ales tineri care lucrează deja în țările occidentale.

Pentru aceasta, avem datoria de a ne cunoaște și de a trăi cât mai conștient credința și spiritualitatea ortodoxă integrându-ne și susținând parohiile pe care le avem aici în Occident, pentru ca să putem da mărturie despre mistica ortodoxă celor ce vor să se inspire din ea.

Căldura inimii și ospitalitatea românului, izvorâte din credința și evlavia lui, impresionează pe toți cei care ne vizitează țara. Nu demult Episcopul Josef Hommayer, reprezentantul episcopatului catolic european pe lângă instituțiile Uniunii Europene de la Bruxelles, în vizită în România, impresionat de evlavia și căldura poporului român, a declarat la București: *"Am căutat mereu inima Europei, acum am găsit-o aici la București"*.

Mă bucur să pot mărturisii și eu cât de mult impresionează pe occidentali contactul cu o biserică ortodoxă plină de fresce și icoane, cum este de exemplu și biserica noastră mitropolitană din Nürnberg, contactul cu Liturgia și spiritualitatea ortodoxă. Noi primim la Nürnberg regulat grupuri de vizitatori pe care-i

introducem în mistica ortodoxă. Mulți mărturisesc că această mistică poate răspunde nevoii de spiritualitate a omului modern, pe care acesta o caută adeseori în afara creștinismului. Iată cum, Ortodoxia cu spiritualitatea ei poate reprezenta o șansă pentru Europa unită.

Dumnezeu îi cheamă la rândul lor pe români să învețe de la semenii lor occidentali mai mult respect față de lege, mai multă disciplină și seriozitate în ceea ce fac și mai multă solidaritate și angajare în viața de obște, pentru binele comun. Ceea ce înseamnă în fond mai multă voință de integrare în spiritul european, care după Paul Valéry înseamnă "maximum de muncă, maximum de ambiție și putere, maximum de relații și schimburi".

După același Paul Valéry "*homo europeus nu se deflnește nici prin rasă, nici prin limba vorbită și nici prin obiceiuri, ci prin amploarea voinței...*". Noi am adăuga: *prin amploarea voinței susținută și înconjurată permanent de credință.*

Așa să ne ajute Dumnezeu!".

Festivitatea a fost urmată de un concert de cântece populare românești. A doua zi, 24 aprilie, fiind sârbătoare – Duminica Floriilor pentru ortodocși, în biserica parohiei din Luxemburg, I.P.S. Mitropolit Serafim, înconjurat de un sobor de preoți români, a săvârșit Sfânta Liturghie și a vorbit celor prezenți despre însemnătatea sărbătorii și despre importanța recunoașterii și afirmării identității ortodoxe pentru românii care trăiesc în afara granițelor României. "*Ortodoxia cu mistica ei poate reprezenta o șansă pentru Europa și pentru lume, numai dacă ortodocșii, pretutindeni unde se află, trăiesc ei mai întâi propria lor credință și spiritualitate...* De aceea, păstrarea tradițiilor primite acasă, în familie și în Biserică, întărește sentimentul comuniunii și al iubirii frățești" a mai spus I.P.S. Sa.

Seara a avut loc un concert simfonic susținut de orchestra "George Enescu" condusă de maestrul Ion Marin, cu concursul sopranei Angela Gheorghiu.

Luni 25 aprilie, participanții la manifestări s-au deplasat în localitatea Shengen unde delegația Guvernului României a plantat 27 de arbori, simbolizând cele 27 de state ale Uniunii Europene. La acest moment festiv au vorbit: Dl. Roger Weber – Primarul localității, Dl. Lucian Weiler – Președintele Camerei Deputaților din Luxemburg, I.P.S. Mitropolit Serafim și Primul ministru al României, Dl. Călin Popescu Tăriceanu.

În după-amiaza aceleiași zile, la Luxemburg a avut loc într-un cadru festiv, în prezența înaltelor oficialități europene și a delegației României condusă de Dl. Președinte Traian Băsescu, ceremonia semnării *Tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană*, moment istoric care marchează încheierea unei etape importante a procesului de aderare a țării noastre și deschide drumul înfăptuirilor concrete a obligațiilor asumate în vederea integrării în fapt, fără alte și alte amânări, a țării noastre în structurile Uniunii Europene.

Pe acest drum mai sunt încă multe de făcut, se cere încă multă muncă responsabilă, multe eforturi, până vom ajunge să ne bucurăm deplin de roadele acestui eveniment. Totul depinde de angajarea fiecăruia dintre noi, acolo unde Dumnezeu ne-a chemat să ne facem datoria.

ÎNTRUNIREA REPREZENTANȚILOR BISERICILOR ORTODOXE PENTRU CONTINUAREA DIALOGULUI CU BISERICILE VECHI ORIENTALE*

**Centrul Ortodox al Patriarhiei Ecumenice Chambésy,
10-13 martie 2005**

La inițiativa Eminenței Sale, I.P.S. Mitropolit Emmanuel al Franței, noul copreședinte al Comisiei Mixte de dialog teologic între Bisericile Ortodoxe și Bisericile Vechi Orientale, s-a organizat, la Centrul ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy – Geneva (Elveția), o întrunire a reprezentanților Bisericilor Ortodoxe, pentru a analiza studiul relațiilor cu Bisericile Vechi Orientale. I.P.S. Sa a plecat de la faptul că, în 1989 și 1990, între Bisericile Ortodoxe și Bisericile Vechi Orientale au intervenit acorduri teologice de mare însemnătate, ratificate în 1993, prin Acordul teologic semnat de reprezentanții celor două familii de Biserici, Ortodoxe și Vechi Orientale. Tot atunci s-a stabilit să se înființeze două subcomitete, liturgic și pastoral, alcătuite din specialiști în aceste domenii, care să continue cercetarea teologică și mai ales să găsească modalitățile practice de conslujire dintre cele două familii de Biserici, ca și problemele care constituie dificultăți în realizarea acestui nobil scop. Cele două comitete s-au întâlnit în 1995 la Atena și în 1998 la Damasc și au evidențiat problemele liturgice și pastorale asupra cărora trebuie să se discute și să se ajungă la acorduri reciproce în vederea conslujirii. Întrucât, unele Biserici Ortodoxe, cum sunt Biserica Ortodoxă Rusă și Biserica Greciei, și mai ales mănăstirile din Sfântul Munte Athos, și-au exprimat rezerve împotriva acordului teologic, socotindu-l ca pe un document care cuprinde și lucruri neclare, ce trebuie lămurite sau aprofundate, această activitate a fost stagnată și amânată, pentru a se clarifica aspectele controversate.

În vederea continuării legăturilor, întâlnirilor și colaborării dintre cele două familii de Biserici, noul copreședinte al Comisiei Mixte de dialog dintre aceste Biserici, I.P.S. Emmanuel, Mitropolitul Franței, a convocat, cu binecuvântarea SSale, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I al Constantinopolului, această întrunire teologică interortodoxă la Chambésy, Geneva. La această întrunire au participat următorii reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe: I.P.S. Mitropolit Emmanuel al Franței, în calitate de copreședinte al Comisiei Mixte de dialog și reprezentant al Patriarhiei Ecumenice, I.P.S. Mitropolit Petru de Axum (Patriarhia Alexandriei); dl. Albert Laham (Patriarhia Antiohiei); prof. dr. Vlasios Fidas (Patriarhia Ierusalimului); dr. Serghie Fovorun (Patriarhia Moscovei); pr. Valentin Asmus (Patriarhia Moscovei); P.S. Episcop Vasile al Trinitundei (Biserica Ciprului); prof. dr. Ioan Fundulis și prof. dr. Georgios Martzelos (Biserica Greciei) și P. Cuv. Arhim. Varsanufie (Biserica Poloniei). Cu înalta binecuvântare a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la lucrările acestei

* Materialul a fost preluat din publicația "*Vestitorul Ortodoxiei*", an XVI, nr. 353-354, 31 martie 2005, p. 16, cu aprobarea autorului.

întruniri a participat *P.C. pr. prof. dr. Nicolae Necula*, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian" a Universității din București.

Lucrările întrunirii s-au desfășurat la centrul Ortodox al Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy, Geneva, în zilele de 10-13 martie 2005. Lucrările au constat în prezentarea de referate sau comunicări urmate de vii și interesante discuții la care au participat toți reprezentanții Bisericilor Ortodoxe. La începutul lucrărilor, I.P.S. Sa, Mitropolitul Emmanuel al Franței a făcut o retrospectivă a rezultatelor dialogului cu Bisericile Vechi Orientale, evidențiind rezerva unor Biserici Ortodoxe față de Acordul teologic semnat și ratificat în 1993, dar a arătat necesitatea stringentă a continuării dialogului cu aceste Biserici, ceea ce constituie și scopul prezentei întâlniri. Apoi P.S. Episcop Macarie, spiritual al centrului ortodox de la Chambésy, a dat citire mesajului Eminentei Sale, I.P.S. Mitropolit Ieremia al Elveției, trimis participanților la întrunire. S-au prezentat apoi referate pe diverse teme sau aspecte ale dialogului cu Bisericile Vechi Orientale între care amintim pe cele referitoare la punctele controversate care constituie dificultăți în calea coliturghisirii, cum ar fi: recunoașterea de către vechii orientali a celor patru ultime sinoade ecumenice, ridicarea anatemei și reconsiderarea atitudinii față de unii corifei ai Bisericilor Vechi Orientale, considerați eretici ca: Dioscor, Eutihie, Sever de Antiohia (prof. Vlasios Fidas); Concepția teologică a Sfântului Ioan Damaschin despre erezii și erezii cu aplicare la corifeii Bisericilor Vechi Orientale (prof. Georgios Martzelos); atitudinea rezervată a Bisericii Ortodoxe Ruse, față de Acordul teologic și propunerea de a fi reluată întreaga problemă teologică și mai ales terminologia trinitară și hristologică (pr. Valentin Asmus și dr. Serghei Fovorun); problemele liturgice și pastorale care constituie piedici în calea conslujirii și nevoia clasificării lor: imnul trisaghion, ridicarea anatemei și eliminarea sinodiconului împotriva ereticilor; săvârșirea liturghiei după textele deja existente și respectarea tradițiilor locale, rezolvarea problemei săvârșirii liturghiei cu azimă, cu vin fără apă, așa cum fac armenii, și cu vin nefermentat, cum întâlnim la copti și sirieni (prof. Ioan Fundulis).

Reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române a vorbit despre receptarea pozitivă a Acordului teologic de către ierarhii și teologii Bisericii noastre și deschiderea spre colaborare și coliturghisire cu vechii orientali, bogăția de studii, teze de doctorat, articole și documentare privitoare la aceste Biserici, existente în literatura teologică românească, necesitatea continuării dialogului în vederea coliturghisirii, necesitatea ridicării anatemei și a respectării tradițiilor liturgice ale acestor Biserici și luarea ca bază de discuții a Acordului teologic, semnat de reprezentanții celor două familii de Biserici.

În urma discuțiilor s-a ajuns la concluzia că toate problemele discutate și mai ales cele care ridică nedumeriri și constituie încă piedici în calea continuării dialogului și a realizării comuniunii liturgice să fie clarificate prin studii temeinice care să fie publicate într-un volum special care să stea la baza continuării dialogului.

Lucrările întrunirii s-au încheiat cu un Comunicat acceptat de toți membrii participanți, pe care îl redăm în continuare:

Comunicat Comun

Comisia Teologică Interortodoxă pentru dialog între Biserica Ortodoxă și Bisericile Vechi Orientale s-a întrunit la Centrul Ortodox de la Geneva al Patriarhiei Ecumenice, pe data de 10-13 martie a acestui an, la invitația SSale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, pentru studierea problemelor puse în discuție până acum și a posibilelor perspective pentru continuarea lucrărilor Comisiei Teologice Mixte. Lucrările acestei Comisii Interortodoxe specializate s-au desfășurat sub conducerea Copreședintelui Ortodox al Comisiei Teologice Mixte, I.P.S. Mitropolit Emmanuel al Franței, și la ele au fost invitați și au luat parte, după o întrevedere prealabilă cu Prea Fericiții Întâistătători ai preasfintelor Biserici Ortodoxe din toate locurile, distinși teologi specialiști, preoți și laici, care au fost în trecut membri ai Comisiei Ortodoxe de Dialog sau ai Comisiilor pentru probleme pastorale și liturgice.

În timpul lucrărilor Comisiei, după cuvântul de salut al președintelui Centrului Ortodox, I.P.S. Ieremia, Mitropolit de Elveția, citit de Episcopul de Lampsaca, P.S. Macarios, au fost citite și prelegerile următoare: a) Despre evoluția de până acum și perspectivele viitoare ale Dialogului, de I.P.S. Emmanuel al Franței; b) Despre criteriile de evaluare a lucrării teologice a Comisiei Teologice Mixte și a consecințelor ei, de prof. Vlasios Fidas; c) Despre importanța reușitei înțelegerii în problema hristologică și despre respingerea reacțiilor față de interpretarea recunoașterii "ortodoxiei" necalcedoniilor de către Ioan Damaschin, de prof. Georgios Martzelos; d) Despre nesiguranțele paragrafului 8 al celei de-a doua Declarații Teologice comune și despre nevoia clarificării lui, de Albert Laham; e) Despre greutățile dialogului teologic cu orientalii, a părintelui prof. Valentin Asmus de la Academia Teologică din Moscova; f) Despre legăturile bilaterale ale Bisericii Ortodoxe Ruse cu Bisericile Orientale și despre rezervele ei față de textul Declarației Comune, a profesorului Serghei Fovorun de la Academia din Moscova; g) Despre problemele liturgice și pastorale care trebuie rezolvate în vederea conslujirii liturgice, de prof. Ioan Foundulis din Tesalonic.

La discuțiile foarte importante și academice au participat și ceilalți reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe: I.P.S. Mitropolit Petru de Axum (Patriarhia Alexandriei), pr. prof. dr. Nicolae D. Necula (Patriarhia Română), P.S. Episcop Vasile al Trinitundei (Biserica Ciprului), P. Cuv. Arhim. Varsanufie (Biserica Poloniei).

Susținerile celor prezenți și discuțiile au fost de un înalt nivel, nu numai pentru evaluarea critică a importanței lucrării teologice săvârșite de Comisia Teologică Mixtă, totdeauna cu referire la diverse și diferite cicluri de formulări de obiecții, ci și pentru nevoia programării misiunii viitoare a Comisiei Teologice Mixte pentru corectarea neclarităților și lipsurilor constatate și pentru o mai deplină evaluare a lucrării teologice săvârșite. Prelegerile care au formulat o mulțime de argumente teologice, eclesiologice și metodologice ar putea fi rezumate în următoarele propuneri:

1. *Dialogul Teologic dintre Biserica Ortodoxă și Bisericile Vechi Orientale pre-calcedoniene este foarte important, după cum s-a declarat și în hotărârea comună a celei de-a treia Conferințe Presinodale Panortodoxe (1986), și de aceea trebuie continuat, pentru completarea lucrării Comisiei Teologice Mixte și a Subcomisiilor pentru probleme pastorale și liturgice.*

2. *Comisia Teologică Mixtă trebuie să-și programeze lucrările pe de o parte, cu referire la rezervele sau dezaprobările formulate, fundamentate sau nu, în legătură cu anumite puncte neclare ale celor două Declarații Teologice Comune (1989, 1990), și a consecințelor care decurg din acestea, iar pe de altă parte cu referire la problemele puse în discuție până acum ale celor două Subcomisii, pentru că numai așa este posibilă nu numai arătarea importanței reușitei înțelegerii în problema hristologică, ci și pregătirea folositoare corpului eclesial.*

3. *Demonstrarea deplină făcută prin studii de specialitate în legătură cu bazele chiriliene ale termenilor dogmatici ai Sinoadelor Ecumenice 4, 5, 6 și 7, în legătură cu importanța eclesiologică a acceptării acestor Sinoade, ca de altfel și în legătură cu ridicarea anatemei pentru restabilirea comuniunii eclesiale, care presupun cercetarea și studiul deplin al moștenirii teologice a celor două tradiții teologice și lămurirea terminologiei teologice.*

4. *Programul activităților viitoare presupune adunarea imediată, organizarea și editarea într-un volum special a tuturor prelegerilor și studiilor, care se referă la problemele teologice controversate ale Declarațiilor Teologice Comune sau la dezaprobările formulate asupra lor, pentru că astfel se susține, prin argumentări potrivite, nu numai lucrarea deja săvârșită, dar și perspectivele viitoare ale lucrărilor Comisiei Teologice Mixte și ale celor două subcomisii.*

Socotim că această întâlnire a fost inspirat organizată, fiind absolut necesară pentru clasificarea unor poziții și atitudini ale unora dintre Bisericile Ortodoxe, în vederea continuării dialogului cu Bisericile Vechi Orientale. Stadiul la care s-a ajuns este un bun dobândit, la care trebuie să ținem și de la care trebuie să plecăm. Ne referim mai ales la Acordul teologic semnat în 1993.

Mulțumesc și pe această cale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, care este foarte deschis dialogului teologic și a imprimat întregii orientări a Bisericii noastre spiritul irenic și ecumenist, de colaborare și înțelegere cu celelalte Biserici creștine, în vederea atingerii scopului dorit de toți – unirea Bisericilor, pentru delegarea de a participa la această întrunire. Poziția Bisericii noastre este cunoscută și pozitiv apreciată în toate cercurile ecumenice, pentru deschiderea spre unitate.

Pr. prof. dr. NICOLAE D. NECULA
Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă
"Patriarhul Justinian" a Universității din București

SINODUL ÎNTÂISTĂTĂTORILOR ȘI REPREZENTANȚILOR
BISERICILOR ORTODOXE, CONSTANTINOPOL,
23-25 MAI 2005

**Participarea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române
la Sinodul Întâistătătorilor și Reprezentanților Bisericilor Ortodoxe
Autocefale, convocat la Constantinopol (Istanbul-Turcia)
între 23-25 mai 2005**

Din cauza crizei deosebit de grave existente în ultimele luni, în cadrul Patriarhiei Ortodoxe a Ierusalimului între *Prea Fericitul Patriarh Irineos* și majoritatea membrilor Sfântului Sinod al Patriarhiei și ai Frăției Sfântului Mormânt, criză ce a evoluat în mod îngrijorător ducând pe de-o parte la tulburări, sciziune în sânul acestei Biserici Ortodoxe și chiar la hotărârea Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului de a-l depune din treaptă (sau demite) pe Patriarhul Irineos și de a nu-l mai recunoaște ca președinte al Sf. Sinod, iar pe de altă parte conștientizând faptul că această criză amenință pacea, unitatea și comuniunea nu numai ale Bisericii Ortodoxe a Ierusalimului, ci poate afecta unitatea și climatul de comuniune ale întregii Ortodoxii, *Sanctitatea Sa Bartolomeu I Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului*, printr-o scrisoare adresată Bisericilor Ortodoxe Autocefale, a invitat la Constantinopol, **între 23-25 mai 2005**, într-un **Sinod Panortodox**, pe Întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe sau delegații acestora, în scopul abordării și analizării împreună a situației grave din Patriarhia Ierusalimului și, evident, a găsirii unei soluții care să ducă la reinstaurarea unui climat de pace, înțelegere și unitate a Bisericii lui Hristos din Sfânta cetate a Ierusalimului.

Lucrările acestei întruniri sau consfătuiri panortodoxe s-au desfășurat la reședința Patriarhiei Ecumenice din Fanar, în biserica "*Sfântul Gheorghe*", în ziua de *24 mai 2005*, zilele de 23 și 25 mai fiind rezervate sosirii și respectiv plecării din Constantinopol a delegațiilor care au luat parte la Sinodul Panortodox.

Din încredințarea și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, răspunzând invitației primite, Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de o delegație formată din *Î.P.S. Teofan, Mitropolitul Olteniei și Î.P.S. Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei*. Delegația a fost însoțită la Constantinopol de *Pr. Eugen Moraru*, redactor responsabil al revistei "Biserica Ortodoxă Română".

La lucrările Sinodului au luat parte următoarele delegații ale Patriarhiilor și Bisericilor Autocefale:

– *Patriarhia Ecumenică* – reprezentată de *Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, I.P.S. Mitropolit Hrisostom de Efes și I.P.S. Mitropolit Ioannis de Pergam*;

– *Patriarhia Alexandriei* – reprezentată de *Prea Fericirea Sa Patriarhul Alexandriei și a toată Africa Theodoros, I.P.S. Mitropolit Dionisios de Leontopoleos și I.P.S. Mitropolit Petros de Axomis*;

– *Patriarhia Antiohiei* – reprezentată de *I.P.S. Mitropolit Ilias de Beirut*;

– *Patriarhia Ierusalimului* – reprezentată de *Prea Fericirea Sa Patriarhul Ierusalimului Irineos, I.P.S. Mitropolit Kiriakos de Nazaret și Arhim. Meletios*;

– *Patriarhia Moscovei* – reprezentată de I.P.S. Mitropolit *Kiril* de Smolensk și Kaliningrad, P.S. Episcop *Marcu* de Gherkorievsk și Pr. *Nicolai Balasof*;

– *Patriarhia Georgiei* – reprezentată de I.P.S. Mitropolit *Daniil* de Souhoumi și Abhazia, P.S. Episcop *Gherasim* de Zougiti și Tsaisi și Pr. *Gheorghii Zviadadze*;

– *Biserica Ortodoxă Autocefală a Ciprului* – reprezentată de I.P.S. Mitropolit *Hrisostom* de Pafos, I.P.S. Mitropolit *Neofit* de Morfu și P.S. Horepiscop *Basilios* al Trimitundei;

– *Biserica Ortodoxă Autocefală a Greciei* – reprezentată de P.F. Sa *Hristodoulos* – Arhiepiscopul Atenei și al întregii Elade, I.P.S. Mitropolit *Prokopios* de Filipi, Neapole și Tasos, I.P.S. Mitropolit *Dorotheos* de Siros, Tinos și Andros;

– *Biserica Ortodoxă Autocefală a Poloniei* – reprezentată de P.F. Sa *Sava* – Arhiepiscopul Varșoviei și al întregii Polonii și Arhim. *Jerzy Pankowski*;

– *Biserica Ortodoxă Autocefală a Albaniei* – reprezentată de P.F. Sa *Anastasios* – Arhiepiscopul Tiranei și a întregii Albanii, I.P.S. Mitropolit *Ioannis* de Koritsa și Pr. *Nicolaos Hika*;

Nu au trimis delegații Bisericile Ortodoxe Sârbă, Bulgară și a Cehiei și Slovaciei.

A fost de asemenea prezentă la lucrările Sinodului și o importantă delegație dintre opozanții Patriarhului Irineos, ierarhi ai *Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului*, arhimandriți și alți clerici ai *Frăției Sfântului Mormânt*, precum și *Comisia Sinodală*, formată din 3 Mitropoliți (*Basilios de Cesareea*, *Kornelios de Petra* și *Isihios de Capitoliada*) desemnată să conducă treburile Patriarhiei Ierusalimului, până la alegerea canonică a unui nou întâistătător pe tronul patriarhal din Ierusalim.

Lucrările acestei întruniri panortodoxe (= consfătuire interortodoxă, sau Sinod panortodox) s-au desfășurat sub conducerea Sanctității Sale, a Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I al Constantinopolului (ajutat de un secretariat coordonat de M. Arhid. Elpidoforos Lambriniadis) în ziua de *24 mai 2005* pe parcursul a trei ședințe, uneori cu destulă tensiune, generată de cele două părți aflate în conflict, între care nu se putea întrevădea nici o voință de reconciliere care să aducă împăcarea lor, liniștea și unitatea atât de necesară Bisericii din Ierusalim.

De menționat este faptul că în dosarul fiecărei Delegații ortodoxe participante existau o serie de documente cu privire la situația de criză și tulburare generată în sânul Bisericii și Patriarhiei Ierusalimului, majoritatea centrate pe ideea că Patriarhul Irineos a încălcat grav sistemul sinodalității, sfintele canoane, legile și normele juridice, demnitatea înaltei funcții patriarhale, spiritul armoniei, conlucrării și respectului față de ceilalți arhierii sinodali, conducând Biserica într-un mod despotice, nesupus Sfântului Sinod, urmărind mari avantaje și foloase materiale personale, aducând grave prejudicii Patriarhiei și Bisericii Ierusalimului prin deficiențele, abuzurile și abaterile de la Legi și norme canonice în administrarea averii Patriarhiei Ierusalimului, fără nici o consultare cu membrii Sfântului Sinod și fără să dea socoteală de bunul mers al treburilor Patriarhiei. Aceste abateri sunt legate – în special – de anumite fapte și acțiuni ale înaltului ierarh prin care a înstrăinat, a concesionat, a administrat și a tras folos personal, dintr-o seamă de

bunuri care aparțineau Patriarhiei, contractele de vânzări de terenuri, închirieri sau concesiuni de terenuri sau imobile fiind făcute fără acordul prealabil al Sinodului, nu spre binele și folosul Patriarhiei, ci al unui grup restrâns pe care îl controla și care avea largi și nesăbuite împuterniciri, între care era și Șeful Serviciului Financiar-Contabil, Dl. *Nikos Papadimas*, persoană controversată, faptele acestuia aducând grave prejudicii Bisericii. Astfel, modul defectuos, anticanonic, imoral, prejudicios și autarhic în exercitarea atribuțiilor administrative și bisericești, lipsa de orice conlucrare cu Sfântul Sinod și de supunere față de acesta, modul nepotrivit în relațiile cu ceilalți ierarhi și clerici, lipsa de comuniune, de dăruire și spirit jertfelnic, care s-au agravat în ultimele luni, au constituit elementele principale care au generat tulburare în Patriarhia Ierusalimului și au dus la un climat de tensiune între Patriarhul Irineos și ceilalți membri ai Sfântului Sinod.

Această stare de lucruri negativă, a culminat în ziua de 5 mai 2005, când Sf. Sinod al Patriarhiei, întrunit în ședință extraordinară (Patriarhul Irineos refuzând să ia parte) sub președinția primului în rang după Patriarh, a Mitropolitului de Cesareia, Basilios, și în prezența majorității ierarhilor (14 din 18) a hotărât, bazat pe canoanele Bisericii Ortodoxe, pe Statutul de organizare și funcționare a Patriarhiei Ierusalimului (Legea 27/1958 a Regatului Iordaniei), să declare pe Patriarhul Irineos ca fiind depus din treapta de Patriarh și oprit de la exercitarea atribuțiilor pe care le avea. Hotărârea a fost aprobată și semnată de 14 ierarhi ai Sf. Sinod și de 2/3 din monahii și clericii de mir, răspunzându-se și asentimentului cyasigeneral al Părinților Frăției Sf. Mormânt.

În hotărârea de revocare se spune, între altele că “... prin prezentul act declarăm pe Patriarhul Irineos ca demis și aflat sub judecata Sfântului Sinod... nerecunoscând de acum înainte nici o hotărâre a sa, nici dreptul să convoace și să prezideze Sf. Sinod... Se va constitui o Comisie Patriarhală formată din 3 membri ierarhi, pentru rezolvarea tuturor treburilor Patriarhiei și a Frăției Sfântului Mormânt”.

Această Comisie Patriarhală, formată din I.I.P.P.S.S. Mitropoliți *Vasilios de Cesareia*, *Cornelios de Petra* și *Isihios de Capitaliada*, a adus la cunoștință cele hotărâte de Sf. Sinod tuturor celorlalte Patriarhii și Biserici Ortodoxe Autocefale. De asemenea, au fost înștiințate și autoritățile politice de stat din Iordania, Israel și Autoritatea Palestiniană, dat fiind contextul politic în care Patriarhia Ortodoxă de Ierusalim își desfășoară activitatea în rândul comunităților grecofone și arabofone.

De menționat este și faptul că hotărârea Sf. Sinod de depunere din treapta de Patriarh a Patriarhului Irineos, precum și constituirea Comisiei Patriarhale care va conduce treburile Patriarhiei până la desemnarea unui Locțiitor și alegerea unui nou Patriarh, a fost aprobată și s-a luat act de ea de către autoritățile de stat din Iordania, precum și de către Autoritatea Palestiniană (chiar în timpul lucrărilor Sinodului au fost comunicate și prezentate în fax), așteptându-se poziția și răspunsul autorităților israeliene, care încă nu își exprimaseră punctul de vedere. Acest fapt era explicabil, deoarece contractele de vânzare, închiriere și concesiune a unor terenuri și bunuri din averea Patriarhiei au fost încheiate cu persoane fizice și societăți din Israel, unele din acestea fiind chiar în zona de conflict.

Acesta era contextul în care Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului, ea însăși în cunoștință de situația de tensiune și de evoluția lucrurilor din Patriarhia Ierusalimului (având și raportul unei Comisii trimise la Ierusalim pentru a vedea și constata situația), a hotărât convocarea *Sinodului Panortodox* așa cum s-a procedat și în alte situații de criză din viața Bisericilor Ortodoxe (Biserica Ciprului, Biserica Bulgară etc.).

Drept urmare, în cuvântul de deschidere a lucrărilor Întâlnirii interortodoxe, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu a prezentat succint problemele existente în ultima vreme în cadrul Patriarhiei Ierusalimului, modul necorespunzător și neconform sfintelor canoane și legilor societății civile, în care Patriarhul Irineos și-a exercitat atribuțiile în domeniul administrativ bisericesc, nesocotind în totalitate autoritatea sinodală. Această stare de lucruri "existentă în ultima vreme și care se adâncea mereu, a atras nemulțumirea majorității ierarhilor membri ai Sf. Sinod al Bisericii Ierusalimului, a monahilor din cadrul Frăției Sf. Mormânt și a clerului de mir, fapt concretizat pe data de 5 mai 2005, când Sf. Sinod a hotărât depunerea Patriarhului Irineos, nerecunoașterea lui ca președinte al Sf. Sinod și constituirea unei Comisii Patriarhale sub președinția Mitropolitului Basilios al Cesareei, primul în rang după Patriarh, pentru perioada tranzitorie", până la numirea unui locțiitor și demararea procedurilor canonice și legale pentru alegerea unui nou Patriarh.

Acest lucru a făcut ca, în cuvântul său, Patriarhul ecumenic Bartolomeu să prezinte aspectele principale ale crizei din Patriarhia de Ierusalim cu un plus de informații în fața delegaților Bisericilor Ortodoxe prezente la Sinod. Astfel, acest substanțial cuvânt a jalonat de fapt cursul desfășurării lucrărilor, unele delegații aflând abia acum mai multe amănunte despre situația creată între Patriarhul Irineos și majoritatea membrilor Sf. Sinod și ai Frăției Sf. Mormânt.

Patriarhul ecumenic a subliniat clar faptul că Întâlnirea de la Constantinopol dintre reprezentanții Bisericilor Ortodoxe Autocefale surori (numită și Sinod panortodox) nu are statutul unui tribunal, al unei instanțe judecătorești bisericești, care să judece sau să hotărască depunerea Patriarhului Irineos, caterisirea sau oprirea acestuia de a sluji și de a-și exercita atribuțiile pe care le are ca Patriarh al Bisericii Ierusalimului (competență și atribuție canonică ce revine exclusiv Sinodului Patriarhiei Ierusalimului). "Suntem chemați astăzi aici ca să stabilim și să clarificăm poziția panortodoxă asupra problemei existente și asupra unor măsuri utile, folositoare care ar putea aduce restabilirea unității și a păcii în Biserica Ierusalimului", a spus Patriarhul Bartolomeu.

Problema se pune deci "în ce măsură Bisericile Ortodoxe Autocefale vor lua act și vor recunoaște demiterea sau depunerea din demnitatea de Patriarh a Patriarhului Irineos conform hotărârilor organelor abilitate ale Bisericii Ierusalimului, adică a Sf. Sinod, care deja a făcut cunoscută hotărârea sa, hotărâre care constatăm că nu contravine sfintelor canoane și nici nu încalcă legislația specifică (Legea 27/1958) a Bisericii Ierusalimului".

Apărând instituția sinodalității în viața Bisericii, precum și răspunderea Patriarhului față de Sf. Sinod în exercitarea atribuțiilor care îi revin în câmpul administrativ bisericesc și pastoral, Patriarhul ecumenic Bartolomeu a subliniat că "o eventuală nerecunoaștere sau neacceptare a hotărârii ar pune sub îndoielă au-

toritatea și puterea Sf. Sinod (canonic întrunit în ședință extraordinară) de a decide asupra vieții Bisericii respective (a Ierusalimului) cuprinzând și tema depunerii sau nu a Patriarhului. Mai mult, nu vom putea accepta și nici recunoaște nici o altă acțiune sau faptă săvârșită de Patriarhul Irineos cu un grup minoritar sau intenționată a se săvârși de acum înainte, de vreme ce există hotărârea expresă a Sf. Sinod al Ierusalimului de a nu-l mai recunoaște ca președinte al său și întâistător al Bisericii Ierusalimului și prim-egumen al Frăției Sf. Mormânt”.

În finalul cuvântării sale, constatând că din analiza lucrurilor situația creată nu mai face posibilă o împăcare a celor două părți, iar pe de altă parte arătând că se impune restabilirea păcii și liniștei, a unității și împreunei lucrări în sânul Bisericii Patriarhiei Ierusalimului și a Locurilor Sfinte, și adesea acest lucru cere un spirit de jertfă, Patriarhul ecumenic a concluzionat spunând că *“este în interesul Bisericii Ierusalimului și a imaginii Bisericii Ortodoxe în general, ca în atmosfera de gravă tulburare, dezbinare și scandalizare în care a ajuns Patriarhia Ierusalimului, Prea Fericirea Sa, Patriarhul Irineos, trebuie să înțeleagă, acum, în ultimul moment, cel puțin, că se cuvine în mod demn, responsabil și de bună voie să-și depună demisia”*. *“Dacă va asculta și va accepta să o facă, se va bucura de aprecierea Mântuitorului, Care fericeste pe cei ce fac și aduc pacea”*, a concluzionat Sanctitatea Sa.

În final, a reamintit poziția Patriarhiei ecumenice, care este de fapt împărțită și de alte Biserici Ortodoxe Autocefale, de a se menține *status quo*-ul Patriarhiei Ierusalimului și a Frăției Sf. Mormânt, indiferent de schimbările ce vor interveni în conducerea acestora.

S-a cerut, apoi, să ia cuvântul reprezentanții celorlalte Patriarhii Ortodoxe și Biserici Autocefale prezente la Sinod, exprimându-și poziția asupra situației create în Patriarhia Ierusalimului și dacă întrevăd o altă soluție decât aceea a acceptării hotărârii Sf. Sinod al Patriarhiei de Ierusalim privind depunerea Patriarhului Irineos din tronul patriarhal, act ce va fi urmat - în cazul acceptării hotărârii - de ștergerea numelui său din Dipticele Ortodoxe și nepomenirea lui la slujbe, până la alegerea unui nou Patriarh la Ierusalim.

În intervențiile lor, făcute în ordinea canonică a Patriarhiilor și Bisericilor Ortodoxe Autocefale, reprezentanții delegațiilor participante și-au exprimat durerea și neliniștea pentru tulburările ivite în sânul Patriarhiei Ierusalimului și tensiunea de criză în relațiile Patriarh și Sf. Sinod, generate de abuzuri și neorânduiri în buna chivernisire și administrare a treburilor economice ale Patriarhiei. În același timp, s-a exprimat solidaritatea ortodoxă în apărarea principiului sinodalității, precum și responsabilitatea acestei Întâlniri Sinodale panortodoxe de a găsi sau de a accepta o soluție de ieșire din criză și de readucere a unui climat de liniște și unitate în sânul Bisericii de Ierusalim.

De menționat este și faptul că Patriarhul Irineos, în cuvântul său a încercat să-și arate nevinovăția față de faptele pentru care este incriminat de către opozanții săi sinodali, declarând în final că nu recunoaște drept canonică și autoritară hotărârea Sf. Sinod (întrunit necanonic - cum susținea) de a-l depune din demnitatea de Patriarh, că totul este o *“conspirație parasinodală”* și că refuză să-și depună cererea de retragere sau demisie, considerându-se în continuare *“Patriarh canonic”*.

De cealaltă parte, a opozanților, s-a subliniat că *“nu mai există nici o punte de reconciliere, că hotărârea Sf. Sinod întrunit majoritar este definitivă, irevocabilă, recunoscută deja și de către autoritățile politice din Iordania și Palestina”* și că *“pentru noi Patriarhul Irineos este trecut, noi suntem Sinodul cu primul în rang după Patriarh, Mitropolitul Vasilios de Cesareia”*, argumentare susținută răspicat de Mitropolitul Cornelios de Petra, de Mitropolitul Hristodulos de Eleftherupoleos, de Mitropolitul Isihios de Capitoliada și de alți vorbitori.

Pe o poziție puțin diferită de linia majorității delegațiilor ortodoxe s-au situat intervențiile reprezentanților Patriarhiei de Antiohia, a Patriarhiei Georgiei și ai Bisericii Ortodoxe a Poloniei, care exprimând îngrijorarea față de starea în care a ajuns Patriarhia Ierusalimului și răspunderea ce revine atât Patriarhiei, cât și Sfântului Sinod pentru aducerea lucrurilor la împăcare și unitate, au avut rețineri în ce privește capacitatea sau autoritatea Sinodului panortodox de a-l considera depus și vinovat pe Patriarhul Irineos, în temeiul celor hotărâte de majoritatea sinodalilor arhieriei la Ierusalim.

Faptul acesta s-a reflectat și în Comunicatul final adoptat de Sinodul panortodox de la Constantinopol, unde Bisericele *Antiohiei, Georgiei și Poloniei s-au abținut de la vot, deși în principiu au semnat textul Comunicatului ca exprimând singura soluție posibilă de ieșire din criză și de evitarea unei schisme în Biserica Ierusalimului.*

De menționat este și poziția exprimată în intervenția lor de reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, a Ciprului și a Greciei care au chemat părțile la înțelegere în ultimul ceas, să se mai dea o șansă reconcilierii, dacă acest lucru mai este posibil, cu toate că în faza în care au ajuns lucrurile nu se întrevede așa ceva. În concluzie, nu rămâne decât gestul demn și cu voință liberă, pentru binele și unitatea Bisericii lui Hristos din cetatea Ierusalimului, al Patriarhului Irineos de a se retrage și a-și da demisia.

În concret, în intervenția sa *I.P.S. Mitropolitul Teofan al Olteniei*, conducătorul Delegației Bisericii Ortodoxe Române, a exprimat mai întâi neliniștea, preocuparea și îngrijorarea Sf. Sinod și personal a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru situația de criză și tulburare internă în care a ajuns în ultimul timp Patriarhia Ierusalimului, cu urmări neplăcute și care rănesc unitatea Ortodoxiei. Informațiile din massmedia (presă, TV), documentația depusă la dosar, corespondența trimisă spre încunoștiințare Bisericii, ceea ce s-a exprimat în cursul lucrărilor aici, prin luările de cuvânt, crează imaginea stării de lucruri – negativă pentru Ortodoxie – existentă în sânul Bisericii Ierusalimului și motivează inițiativa Sanctității Sale Bartolomeu, de a convoca această Întrunire Sinodală panortodoxă pentru examinarea crizei și, eventual, luarea unei decizii, a unei hotărâri comune.

“În Biserica Ortodoxă au mai fost momente dificile, de criză. Este necesară acum o voință comună în spiritul rânduielilor canonice ale Bisericii și bazați pe sinodalitate. Trebuie înțelegere, dragoste față de unitatea Trupului tainic al lui Hristos, care este Biserica. Este nevoie de smerenie, de jertfă, de curaj profetic. Duhul Sfânt să ne lumineze să înțelegem ce vrea Dumnezeu acum de la noi, spre a se reacheza pacea, unitatea și spiritul misionar în Biserica Ierusalimului, spre

hinele general al mărturiei Ortodoxe... Nici o jertfă nu e prea mare dacă este făcută spre a salva unitatea și pacea Bisericii” – a menționat, între altele, în intervenția sa I.P.S. Mitropolit Teofan. În Întâlnirea de aici “noi nu-l judecăm pe Patriarhul Irineos, nu decidem aici soarta lui, ci luăm act de situația de criză creată, de impasul în care se găsește Biserica Ierusalimului și luăm act de hotărârea Sf. Sinod prin care Patriarhul este depus. Luăm act cu durere, dau cu toate acestea luăm. Suntem aici pentru o reconciliere în interiorul Bisericii Ierusalimului și a Sf. Sinod. Dacă acest lucru nu este posibil, și vedem că nu mai este posibil acum, atunci nu rămâne decât să acceptăm, sau poate nu, hotărârea deja luată de Sf. Sinod de la Ierusalim” – a mai arătat în cuvântul său I.P.S. Teofan.

Au fost, de asemenea, și intervenții dintre membri delegați care au pus întrebarea dacă și în ce măsură hotărârea Sf. Sinod al Patriarhiei Ierusalimului, luată într-adevăr cu majoritatea cerută canonic de a-l demite pe Patriarh, dar în lipsa Patriarhului ca președinte al Sf. Sinod, poate și se cuvine a fi receptată de Bisericile Ortodoxe participante la această Întâlnire, la acest Sinod, la Constantinopol? O altă întrebare ridicată a fost și aceea dacă și în ce măsură îndepărtarea Patriarhului Irineos va liniști lucrurile și va aduce unitate și pace? Se va putea evita orice tendință schismatică ce ar aduce grave prejudicii Ortodoxiei? Pe această linie a fost și intervenția I.P.S. Nifon, *Arhiepiscopul Târgoviștei, care a re-udus în atenția delegațiilor principiul fundamental al sinodalității în viața Bisericii Ortodoxe – cf.can. 34 apostolic și can. 15 Sinodul de la Constantinopol (861).*

În repetate rânduri, partea opusă Patriarhului Irineos s-a declarat fermă și neclintită în hotărârea luată de Sf. Sinod “canonic constituit și în conformitate cu cele cerute de Legea iordaniană privitor la motivele ce pot duce la depunerea patriarhului”.

După intervențiile tuturor delegațiilor ortodoxe prezente, după alte luări de cuvânt din partea Patriarhului Irineos și a grupării de ierarhi sinodali, Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu al Constantinopolului a concluzionat punctele de vedere exprimate. Constatând că în urma repetatelor apeluri de a demisiona Patriarhul Irineos a refuzat aceasta categoric, a cerut să fie supusă aprobării și acceptării de către Sinodul panortodox prin vot deschis hotărârea Sf. Sinod al Patriarhiei Ierusalimului prin care, așa cum s-a arătat – Patriarhul Irineos este depus din treapta de Patriarh, nu mai este recunoscut ca președinte al Sf. Sinod, nu-și mai poate exercita nici o atribuție pe această linie, iar numele lui să nu mai fie pomenit în Dipticele ortodoxe.

Cu durere, dar ca pe o măsură extremă spre a salva unitatea și pacea Bisericii și Patriarhiei Ierusalimului, delegații Bisericilor Ortodoxe Autocefale prezente și-au exprimat acordul, acceptând hotărârea Sf. Sinod al Patriarhiei de Ierusalim de demitere a Patriarhului Irineos din tronul și din demnitatea de Patriarh.

Delegațiile Patriarhiei Antiohiei, Patriarhiei Georgiei și Bisericii Ortodoxe din Polonia s-au abținut de la vot. În principiu au acceptat textul Comunicatului final și au semnat.

În finalul lucrărilor a fost adoptat textul unui *Comunicat* care a fost citit, aprobat și semnat de delegațiile ortodoxe prezente, mai puțin de Patriarhul Irineos.

În *Comunicatul final* se arată următoarele:

“Sinodul Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe Autocefale locale și al reprezentanților acestora (cu excepția Bisericilor Serbiei, Bulgariei și a ținuturilor Cehiei și Slovaciei, care nu au putut fi reprezentate), întrunit în cinstitul lăcaș al Bisericii patriarhale din Fanar, în urma invitației Sanctității Sale, Patriarhul ecumenic Bartolomeu, în ziua de 24 mai 2005, examinând împreună cele cu privire la situația creată în ultimul timp în Biserica Ierusalimului, și, după lungi dezbateri, a ajuns la hotărârea de a adresa chemare frățească Prea Fericitului Patriarh Irineos al Ierusalimului ca de bunăvoie să-și depună demisia. Aceasta a cerut-o Sinodul, neîntrunit ca o instanță de judecată, ca pe un act (gest) de jertfă spre a aduce împăciuirea (liniștea) Bisericii. Întrucât Prea Fericitul Patriarh Irineos a refuzat să accepte aceasta, Sinodul Întâistătătorilor a acceptat, cu excepția a trei abțineri, hotărârea majorității Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului de a depune (de a revoca) pe Patriarh, fapt ce este urmat de ștergerea numelui acestuia din Dipticele ortodoxe”.

Dat în Fanar, Constantinopol,
24 mai 2005

După semnarea textului Comunicatului final, câte o copie a fost înmănată fiecărei Delegații prezente, urmând ca a doua zi să fie trimisă și Bisericilor Ortodoxe care nu au fost reprezentate la Sinodul panortodox. Textul Comunicatului a fost citit la sfârșitul lucrărilor în fața reprezentanților presei și televiziunilor din Turcia, Grecia și lumea arabă, care au mediatizat lucrările Sinodului panortodox de la Constantinopol și, desigur, în ultimul timp, aspecte importante ale crizei și tulburărilor din sânul Patriarhiei Ierusalimului.

În încheierea lucrărilor Sinodului panortodox, Patriarhul ecumenic Bartolomeu a mulțumit delegațiilor ortodoxe pentru participare și a exprimat sincer nădejdea că pacea, înțelegerea și unitatea se vor reăseza în Biserica Ierusalimului. A cerut apoi Comisiei Sinodale Patriarhale de la Ierusalim să treacă în următoarele zile la desemnarea unui Locțiitor de Patriarh, iar apoi la demararea procedurilor legale și canonice în vederea alegerii unui nou Patriarh în scaunul Patriarhiei Ierusalimului*.

În ziua de miercuri, 25 mai 2005, Delegația română a făcut o scurtă vizită la Biserica “Sf.Parascheva-Pikridion” încredințată de Patriarhia ecumenică pentru comunitatea românească din Istanbul, unde a discutat cu Pr. Paroh Silviu State. Apoi s-a îndreptat pe aeroport, iar în cursul serii a revenit la București.

Referat întocmit de Pr. EUGEN MORARU

* Facem precizarea că în zilele ce au urmat hotărârii luate la Constantinopol, Sf. Sinod al Patriarhiei Ierusalimului a aprobat desemnarea I.P.S. *Mitropolit Cornelios de Petra* ca locțiitor de Patriarh, aceasta fiind soluția canonică de tranziție până la alegerea unui nou Patriarh la Ierusalim. Sf. Sinod al Patriarhiei se va întruni cât mai curând în vederea desemnării candidaților și alegerii Patriarhului.

SIMPOZIONUL "EUHARISTIA, IZVOR DE CIVILIZAȚIE"
– MILANO (ITALIA), 7 MAI 2005 –

FIDELITATE FAȚĂ DE HRISTOS, IERI ȘI AZI

Unele voci vorbesc în zilele noastre despre diminuarea eficienței creștinismului în lume, ba chiar de apusul Occidentului. Față de aceste poziții, un ierarh italian de renume ia atitudine clară. Cardinalul Dionigi Tettamanzi, Arhiepiscop de Milano, la care ne referim, a conchis: "Timpul nostru nu este și nu poate să fie al dezangajării, al dezinteresului, al fugii sau numai al lamentării sterile (...). Este timpul unei noi responsabilități, fără să așteptăm ca numai alții sau instituțiile să intervină".

Așa a apărut, în amintitul centru catolic, un ordin monahal nou. Este vorba de Părinții camilliani (discepoli di San Camillo), care își desfășoară activitatea printre cei socotiți la marginea societății, boschetarii și declasații orașelor. Pe de altă parte, Congresul anual al centrelor culturale catolice din dioceza de Milano a organizat o dezbateră largită cu tema "**Euharistia, izvor de civilizație**". Se știe că oficierea acestei Sfinte Taine determină de obicei nu numai o înaltă trăire duhovnicească, ci și comportamente morale și sociale.

În invitația adresată Patriarhiei Române se cerea ca delegatul ei să fi fost el însuși deținut politic. Așa se face că onoarea reprezentării noastre la Milano a revenit subscriitorului acestor rânduri, **Pr. Prof. Dr. Gheorghe I. Drăgulin**.

Simpozionul de la Milano din 7 mai 2005, a fost deschis de Mons. dr. Giovanni Balconi, coordonatorul centrelor culturale ale diocezei, iar concluziile au fost formulate de E.S. Mons. dr. Francesco Coccopalmerio, vicar episcopal pentru cultură. Printre alți vorbitori s-au numărat senatorul Giulio Andreotti, fost prim-ministru al Italiei de mai multe ori, și Sora Tereza Martino, fostă artistă, convertită la catolicism.

La rândul său, preotul profesor român a prezentat mărturia sa asupra suferințelor îndurate în închisorile comuniste prin care a trecut ca deținut politic. Reproducem integral textul ei:

**Persecuții ale fidelității creștine în deceniile comunismului ateu
și militant din România**

"Într-o logică elementară obișnuită, anii distructivi ai celui de al II-lea război mondial trebuiau să fie urmați de o epocă nouă. În ea pacea, siguranța, libertatea și belșugul se instaurau în lume pentru o mare perioadă de timp.

Din nefericire, patimile omenești și abilitățile interesate ale conducătorilor marilor popoare au zădărnicit astfel de legitime aspirații universale. Printr-un simplu petec de ziar, cei trei Mari la Conferința de la Ialta au aruncat lanțul robiei și zăbranicul persecuțiilor asupra Europei de răsărit și de sud-est: Polonia, România, Bulgaria, Ungaria, Germania ș.a. Ca urmare a instalării orânduirii socialiste în aceste țări, sub presiunea tancurilor sovietice, a început structura statului-colivie și desființarea vechilor instituții: Monahia, Biserica, Armata etc.

Încă din anul 1950, mă afluam student al recent înființatului Institut Teologic Universitar din București, scos atunci din rețeaua Învățământului de stat. Savuram cu neostoită sete de cunoaștere expunerile și incursiunile savante în istoria culturii creștine ale Preoților profesori Dumitru Stăniloae, dogmatistul ortodox inegalabil încă de atunci, Ioan G. Coman, patrologul de renume europeană, precum și ale ilustrului istoric Teodor M. Popescu, mai târziu martir anticomunist.

Născut în mediu sătesc din părinți harnici și dreptcredincioși, dar lichidați de mai multe ori ca chiaburi, am intuit de timpuriu că ideologia comunistă este o aberație, iar mijloacele ei de realizare, inumane. Drept urmare am început să răspândesc convingerile mele în localitatea de origine, în liceul B.P. Hasdeu din Buzău și apoi în mediul universitar în care pășisem. Era vorba de membrii de partid asemuiți cu fiii Satanei și de obsesivele îndemnuri ca aceștia să fie izgoniți cu topoare și cu coase, ca pe vremea răsculaților ardeleni Horia, Cloșca și Crișan. Bineînțeles că entuziasmul chemărilor de mai sus, tiradele agitatorice, erau însoțite de rupeți de afișe, de atitudini contrarevoluționare fățișe la mitingurile oficiale. Mergeam regulat la biserică, spre surprinderea unora, și orice manifestare de politică slugarnică mă irita. În această stare m-a șocat acțiunea de afișare a unei lozinci chiar în fața porții institutului nostru: "Slavă marelui Stalin, eliberatorul popoarelor!". Limba română cuprinde două noțiuni aproape identice: *slavă* și *mărire*. Dintre ele, cea dintâi, de etimologie slavonă, se întrebuintează mai ales când este vorba de supracinstirea Preasfintei Treimi. De aceea am socotit îndreptățită combaterea formulei de mai sus, precizând că Stalin nu este Dumnezeu, ca să i se adreseze prima formă de cinstire. Cât privește "eliberarea popoarelor", consideram că generalisimul a luat jugul de lemn al supușilor cuceriți și l-a pus pe cel de fier.

Astăzi se știe că "tătucul" eliberator a căsăpiti mai multe zeci de milioane de oameni ajunși sub stăpânirea sovietică.

În urma unei invitații scrise de prezentare la miliție, m-am văzut târât în beciurile Ministerului de interne. Bineînțeles că până acolo, legat la ochi, am fost plimbat cu mașina în mari ocoluri, ca să nu știu unde am ajuns. Cămășița cu mânecă scurtă a fost înlocuită numaidecât cu zeghea vârgată a pușcăriașului condamnat. În acest fel, tânărul teolog de atunci, martor neputincios la jefuirea averii părinților săi chiaburi, foști împroprietăriți după faptele războinice din 1916, dornic de adevăr, iubitor de dreptate, zelos apărător al valorilor creștine, a început să cunoască bolgiile infernului. Acestea se aflau la numai un kilometru distanță de sediul Institutului de Teologie. El avea nămiți de anchetă mincinoasă, legi ale răzbunării, metode de reducere la tăcere și de înlănțuire nevăzută, cum nu se auzeau la știrile zilei și nici nu se citeau în presa de partid.

Au început curând orele de anchetă, cu procese-verbale scrise de ofițerul care te judeca, cu relatări în timpul nopții, în scopul înfricoșării, cu descrieri false ale pericolelor care te așteaptă, în cazul necolaborării cu stăpânirea politică. Pe coridorul care conducea la camera de anchetă erai umilit în tot felul, cu ochelari de piele la ochi, împins în mod intenționat să te împidici, ca să te izbească alt gardian. Alteori erai pedepsit să stai ore în șir în picioare într-un spațiu strâmt. Întreaga situație și șocul existențial pe care erai silit să-l trăiești, fără știrea părinților,

pentru care erai dispărut sau mort, producea în tânărul deținut revoltă neputincioasă, frică, nesiguranță, deznădejde. Cu întreg sistemul sufletesc demolat, numai sentimentul religios se impunea ca o condiție a supraviețuirii. Sub acest aspect m-am confruntat mai întâi cu masonul Margulios, cu care am împărțit câteva săptămâni o celulă din subsolul Ministerului de interne. După spusele interlocutorului meu din subterană, credința sa este tolerantă și urmărește binele oamenilor. Am întrebat atunci dacă aceste acțiuni se duc la lumina zilei și dacă Mântuitorului nostru Iisus Hristos I se dă cinstirea divină care I se cuvine. Răspunsul așteptat nu a venit și de atunci convorbirile noastre pe teme religioase au încetat.

Dacă pe planul conversației, în condițiile de suspiciune, de frică și de nesiguranță de atunci, inițiativele ajungeau adesea în impas, urmate de însingurare și deprimare, pe planul nevăzut realitățile erau mai sigure și încurajatoare. Rugăciunile înălțate lui Dumnezeu se făceau în gând, într-un climat de libertate, și în orice loc. În războiul nevăzut dus între tine și cei ce te țineau în închisoare, de mare eficacitate era Rugăciunea minții sau a călugărilor de la Sfântul Munte Athos. Stihurile eliberatoare: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!" te înseninau și te întăreau. Te întărea de asemenea, mai ales după interogatoriile epuizante de noapte, icoana Mântuitorului purtându-și crucea către Calvar.

Uneori, mai ales în prezența preoților din detașamentele de muncă forțată, ne aduceam aminte stihuri din *Acatistul Maicii Domnului*, "Bucuria tuturor celor necăjiți".

Tot în gând recitam *Tatăl nostru*. Seara, la întoarcerea de pe șantier, mă urcam pe prici (etajul superior al patului comun) rugându-mă, dar mai niciodată nu-l terminam. Din pricina epuizării fizice, adormeam în câteva minute.

Socotit agitator anticomunist și periculos pentru societatea socialistă, am fost supravegheat și purtat de către Securitate, fără să fiu judecat și condamnat penal, prin zece locuri de detenție: Ministerul de interne, Uranus, Ghencea, Văcărești, Jilava, Castelu, Midia, Capul Midia, Năvodari, Onești.

La Jilava, răceala pe care o evocă denumirea era mărită de culoarea neagră a zidurilor. Într-adevăr acestea fuseseră vopsite cu păcură, ceea ce le dădea un aspect sinistru. Fortul, aflat afară din București, însemna condamnare sigură a celor încarcerăți aici. Gândurile negre și libertatea care ne părăsea încet, dar sigur, erau contrabalansate oarecum de sunetele clopotelor, care nu puteau fi oprite să ajungă la noi. La Castelu, o impunătoare biserică aflată în apropierea șantierului, cu și biserica Sfântului Voievod Ștefan cel Mare de la Borzești, aduceau aminte de libertatea de odinioară și reaprindeau nădejdea în dobândirea ei.

Pentru a îndulci singurătatea în care trăia în fond orice deținut, deși locuiam cu toții și ne făceam necesitățile în aceeași cameră din fostul fort, organizam în șoaptă un gen de conferințe. Fiecare vorbea despre un subiect cunoscut. Astfel inginerul Tacorian a descris sondele de pe Valea Prahovei, iar eu am evocat figura Mitropolitului Grigore Dascălul al Țării Românești. Acesta a fost surghiunit din București la Chișinău, pentru că a protestat împotriva abuzurilor rusești din țară în timpul Regulamentului organic. Cu același prilej, preotul romano-catolic Ioan Balthaiser, de la catedrala Sfântul Iosif din București, a dat unele explicații asupra Rozariului. După eliberare, cel din urmă a obținut o parohie în Germania.

Arestat la 13 mai 1952, nu am putut trimite nici o știre părinților decât la sfârșitul lunii octombrie. Îmbrăcat doar cu cămașa de vară, cu petec peste petec, nu aveam nici un bagaj. Pe urmă am găsit o ladă părăsită, utilizată și ca pernă în timpul nopții. În lagărul de la Midia, barăcile de stof de aici erau de asemenea neterminate. Se dormea în număr de 50-60 de persoane în aceeași încăpere, fără nici o ighenă și, uneori, fără lumină. Activau însă informatorii, aceia dintre deținuți care căutau să-și salveze trupul de la privațiunile și mizeria lagărului, căci de suflet nu înțelegeau să se ocupe. Unul dintre cele mai mari chinuri îl constituia întoarcerea în colonie de la șantier. Obosiți de munca de acolo, uneori nemâncăți sau plouați, coloniștii trebuiau să se înșiruie pe cinci rânduri pentru numărătoare. De multe ori această operație se greșea intenționat, ceea ce împunea reluarea ei. Istovirea celor ce așteptau renumărarea, încolonați în picioare după o zi lungă de muncă, atingea cota cea mai înaltă. În aceeași stare de spirit, plus frigul pătrunzător până la oase de la malul mării, înjurăturile și loviturile de cizmă, îndurări și perchezițiile de noapte. Atunci erai obligat să ieși în câteva minute pe platou cu bagajul personal în mână. În fruntea unei astfel de brigăzi era numit de obicei un deținut de drept comun. Această măsură viza umilirea, ba chiar chinuirea intelectualilor. În aceste împrejurări, preoții, teologii sau călugării erau batjocoriți. Va rămâne o temă greu de explicat – în afară de atracția simpatiei impilatorului – cauza grabnicei umiliri a preotului ortodox în pușcării. El și familia lui asistă pe săteanul ignorant și sărac de obicei și îl îndrumă în cele ale vieții cultural-economice. Mulți dintre acești slujitori ai Bisericii acceptau, din smerenie creștină, cele mai înjositoare condiții de muncă și de locuit.

La Midia, am muncit în detașamentul lui Ciugulea, vechi deținut cu abilități de acomodare după situația momentului. Împreună cu actorul Ovid Teodorescu, aveam norma a cinci vagonete de pietriș, pe care îl escavam și-l încărcam. De multe ori, la – 15 grade Celsius, scoteam pentru ecluză, printre sloiuri, pietre din apă cu mâinile goale și încălțat în cizme de cauciuc înghețate. Locotenentul major Borcea, comandantul lagărului, afirma în fața întregii colonii că el umple legiunile vagonete și numai dacă aruncă din când în când câte o pietricică. Aceste spuse nu le-a dovedit niciodată în fapte. Noi – pasă-mi-te – nu lucram, pentru că așteptam pe imperialiștii americani ca să ne izbăvească.

Cu norma neîmplinită, ți se rezervau la întoarcere orele de carceră. În ea se stătea în picioare, nemâncat și fără apă. Tratamentul acesta se putea suporta mai multe zile. Cu rația de terci micșorată, cu somnul redus și întrerupt, continuu obosit ajungeai curând în rândurile distroficilor. Aceștia alcătuiau o jalnică grupă de îmbătrâniți sleiți de puteri aproape irecuperabili, înfolașiți în pături, mulți sprijiniți în cărje și bastoane.

Am socotit de datoria mea de student în teologie să încerc, deși tremuram pe picioare de epuizare, să mă ridic peste aceste supărări și chinuri. Credința în Dumnezeu mă susținea, întărindu-mă să depășesc slăbiciunile omenești, mai ales că nu fumam și muncisem la câmp încă din copilărie. Acțiunea de înfometare m-a ocolit o vreme, când am primit noaptea câte o bucată de pâine de la Ajutorul legionar din lagăr, organizat atunci de inginerul Aurelian Guță din Craiova. Membrii grupului recunoșteau chipul morții care marca figura unui tânăr și inter-

veneau tacit. Timp îndelungat am muncit numai în tură de noapte, cu frigul și cu neajunsurile unui șantier în formare. Deținuții nu mai păstrau acum decât aparențe de oameni, fantome abia identificabile în lupta pentru existență și pentru supraviețuire. Noaptea nu se mai sfârșea, arătând muritorilor ceva din chinurile celor ce vor ajunge în iad. Abia când apărea luceafărul se știa că peste puțină vreme se va lumina de ziua. În multe cazuri, milițianul te călca în picioare, fără multe explicații ale gestului său. Existea prezumția generală că nu vrei să muncești, deși tu erai istovit, epuizat prin somn puțin, lihnit de foame și decăzut din punct de vedere fizic. Au fost zile în care am mâncat din vâlăul porcilor, unde se găseau coji de pâine de la masa militarilor. Și acest lucru l-am făcut pe fușis, după ce saream câteva garduri păzite. În toate erai chinuit de fratele tău, omul, iar nu de reniceri și de tătari ca în trecutul românesc. În durerile vieții de deținut realitățile se înăspreau cu fiecare zi. Ajunsesem atât de slăbit, încât nu mă mai puteam urca singur în tren ca să ajung la șantier. Aceste condiții nu se mai puteau suporta. Mi-amintesc chiar că m-am spovedit Preotului Velescu de la Roman. De oameni mă îndepărtam, implorând pe un Dumnezeu al stihțiilor și al purității. Gândeam că, dacă voi muri în stare de inconștiență provocată sau în chinuri, când nu aș mai ști ce fac, eu să nu mă lepăd de Domnul Hristos.

Precauția aceasta apăruse în fața situației de la Midia. În cabana V, "cabana morții" de aici, intrau seara 40 de deținuți, dar uneori ieșeau dimineața numai 39.

Într-o astfel de existență epidemică, trăită în ecluza de la Midia, m-am gândit să mă sinucid. O punte de câteva scândurele, peste un șanț, pe unde trecea un camion încărcat cu materiale de beton, mă îmbia în mod obsesiv. Mi-am adus aminte că doctrina ortodoxă nu aprobă sinuciderea, eutanasia și avortul. Raționam că este rău ceea ce gândeam să fac, dar nu mă mai asculta corpul. Aproape că simțeam fizic contrapunerea Sfântului Înger, care nu lăsa să piară viața unui tânăr în voia demonului morții care mă urmărea. așa se face că, în sfârșit, mi-am adunat toate puterile fizice, ca într-un efort suprem, și am reușit să mă retrag cu două palme din calea vehicolului așteptat. După câteva clipe, el a trecut pe lângă mine și scândurelele s-au rupt. Nu cred că m-ar fi strivit, așa cum judecam atunci, ci numai m-ar fi schilodit. În ciuda întunericii din jur și a indiferenței celor care nu prețuiau viața unui om nici ca pe o ramură ruptă din codru, crima s-ar fi împlinit în mod anonim. Dar Dumnezeu nu m-a părăsit nici atunci, având alte împliniri pentru mine.

Din experiența târâtoare și disperată în care trăiam, mi-aduc aminte și un moment de întâlnire ecumenistă. Este vorba de răgazul unor duminici în care rondul milițienilor în lagăr era rarit, reținuții fiind de meciurile de la radio. Atunci, uneori chiar dimineața în timpul slujbei, ne adunam pe iarba spațiului dintre barăci. De obicei se rostea grăbit un *Tatăl nostru*. După aceea urmau discuțiile.

Comuniștii din ilegalitate, ajunși printre noi, afirmau de la început că și Hristos ar fi fost comunist. Nu le făcea plăcere să le amintim însă că El cerea iubirea vrăjmașilor și iertarea celor ce ne nedreptățesc. dialogul continua cu mari opinteli asupra întrebărilor lor obișnuite: originea darwinistă a omului, inexistența judecății divine și a vieții de dincolo, infailibilitatea doctrinară a partidului comu-

nist. Evident lucru că imaginea existențială a persoanei umane, cu atâtea căutări, se începea.

În această tipologie sunt nevoit să amintesc cazul unor intelectuali. Mă gândesc la universitarul Alexandru Claudiu de Iași. Sociolog reputat, poet și socialist, format la Paris, el nu avea pur și simplu noțiuni religioase. Viața lui însă nu prezenta nici o slăbiciune omenească, putând servi ca pildă multor creștini de astăzi. Mi-a dat una din cele două cămăși pe care le avea, pentru că venise frigul și eu dețineam doar o cămașă incredibil de peticită, cu mânecă scurtă. Nu îndemna însă pe nimeni să-i urmeze crezul său de viață.

Aceeași greutate se resimțea în convorbirile cu greco-catolicii. Aceștia făceau greșeala să arunce în spatele Bisericii Ortodoxe Române multe din măsurile Securității luate împotriva lor, care se inițiau, poate, la Moscova.

Cu preoții romano-catolici evitam amintirea celor patru puncte florentine care ne deosebeau pe unii de alții. Cu toții aveam nevoie însă de optimismul lor, că diplomația vaticană le va reda libertatea în curând, lor și poate și nouă. Ne aduceam totuși aminte îndemnul apostolului: "Căci vouă vi s-a dăruit, pentru Hristos, nu numai să credeți în El, ci și să suferiți pentru El" (Filip 1, 29).

Mulți dintre cei care se atașau cercului nostru de discuție în aer liber erau protestanți. Îmi amintesc de pastorii Weingärtner din Constanța și Milan Haimovici din Misiunea Evanghelică Suedeză. Primul admira mistica bizantină în comparație cu raționalismul recunoscut al credinței sale. Cel din urmă aprecia de asemenea regăsirea unor texte vechitestamentare în liturghia ortodoxă.

De Sfintele Paști, a căror dată o ghiceam după insistența cu care se trăgeau clopotele, ne salutăm cu creștinescul "Hristos a înviat!". Primeam întotdeauna, pe șoptite, răspunsul universal cunoscut: "Adevărat a înviat!".

Precizez că interveneau în discuție și întrebări general-creștine: originea Răului, aspectul divin al persoanei Mântuitorului, ajutorul sfinților. Unii se întrebau de ce am fost aleși tocmai noi să pătimim o dată cu venirea comuniștilor ateii la putere. Se auzeau și comparații exagerate cu moartea martirilor din primele veacuri creștine, când societatea persecutoare nu era atât de bine organizată și structurată opresiv ca cea din zilele noastre. Este semnificativ că, în asemenea cazuri, răspunsurile cele mai convingătoare nu veneau de la teologi de profesie, ci din mediul parohial. Preoți, ca Pasenco și Valer Beleuță, ambii din părțile Făgărașului, studiaseră vestita colecție *Filocalia*. Textele și îndemnul acestei opere a Sfinților Părinți, cu experiența sfințelor nevoințe ale desăvârșirii, potoleau revolta unor deținuți și creau premise ale împăcării creștine cu situația.

Convorbirile noastre dintre barăci se încheiau uneori cu recitarea unor poezii ale profesorului de Teologie, Nichifor Crainic, sau ale lui Traian Dorz, din formația ortodoxă a Oastei Domnului.

Nu am selectat aici decât o parte din câte am pățimit și am văzut în cele zece închisori comuniste. Din rândul intelectualilor români, colegi de suferință, amintesc pe următorii: Pr. Simion Radu (universitar, Sibiu), Pr. Titus Mălai (universitar greco-catolic), Pr. Gheorghe Giurău (Oradea), Pr. Gh. Dumitriu (Cihoreni), Pr. Vasile Godeanu (Chidriș), universitarii Constantin C. Angelescu, Petre Botezatu, Ion Diaconu (Iași) și Laurian Someșanu (Brașov).

M-au eliberat la încheierea termenului de 24 de luni. După 13 mai 1954 a început pentru mine *închisoarea de după închisoare*. La Institutul Teologic unde m-am întors, nici o întrebare: nici unde am fost, nici de ce m-au reținut autoritățile statului. Bineînțeles că nu am beneficiat public nici de rugăciunile Bisericii pentru deținuți. Toată lumea se ferea de mine, ca fiind "ăla", "Ocnașul", care vine din pușcărie și studiază până la 12 noaptea. Viața pe care o înfruntam acum purta marca fricii: temerea că nu voi fi reprimat în facultate, că mi se va interice luarea licenței, că voi fi exclus de la cursurile de doctorat ș.a.

Lucrările de seminar din cadrul secției mi-au fost respinse, cu sesiunea pierdută, pentru că am citat în ele pe Mircea Eliade și pe Nicolae Berdiaev.

Părinții, lichidați de mai multe ori, nu mă puteau ajuta. În urma presiunilor pentru înscrierea în gospodăria colectivă, pe care a refuzat-o tot timpul, tatăl meu a murit de cancer.

Am șomtat timp de cinci ani, având doctoratul absolvit. De altfel nu ți se elibera Diploma de licență în Teologie, iar o altă facultate o urmai din anul întâi, dacă te finanța cineva. Am înaintat peste 50 de autobiografii și cereri de serviciu. Toate au fost respinse, pentru că existau alte priorități "curate" politic. La tipografia bisericească – se spunea – aș fi putut să fac manifeste anticomuniste, iar în învățământ aș fi otrăvit mințile tinerilor cu idei imperialiste și nonconformiste. Nu eram bun pentru nici o funcție în statul român de atunci. Mult mai târziu, abia după revoluția din 1989, am avut voie să activez în învățământul universitar.

Purtam, evident, în continuare lanțuri care nu se vedeau de către oricine.

În această stare de derută generală, după doi ani de la căsătoria mea cu Mariana Popescu – Argeș, fiică de preot anticomunist, a intervenit în situația mea voia lui Dumnezeu prin Patriarhul Justinian. Acesta a fost din multe puncte de vedere ierarhul providențial pentru Biserica noastră, căci a ocrotit și pe alți foști deținuți, dându-le pâinea cea de toate zilele. Conducătorul suprem m-a hirotonit personal diacon la Catedrala patriarhală și apoi, tot personal, preot în biserica Domnița Bălașa. Gestul era unul de curaj, echivalând cu o înfruntare fățișă a comunismului apăsător al epocii.

Ca preot am fost în continuă supraveghere, care îmi șicana acum și familia. Soția mea, profesoară la Institutul Pedagogic din Giurgiu, mamă a doi copii, a făcut naveta acolo timp de cinci ani. Aveam la Sfânta Spovedanie numai femei, deși nu eram preot în vârstă. Tot așa anumiți bărbați mă cercetau în biserică "întâmplător". Toți ascultau predicile mele, pe care mi le scriam, și se interesau ce cărți împrumutam acasă enoriașilor.

Nu mai insist asupra supravegherii *împuternicitului* cultelor, funcționarul politic de pe lângă fiecare episcop în funcție sau slujitor fost deținut.

*

Domnul "pedepsește și miluiește, coboară până la locuința morților și iarăși înalță, și nu este nimeni care ar scăpa din mâna Lui" (Tobie 13, 2). De fapt anii detenției politice a atâtor anticomuniști nu au fost o osândă, ci o alegere. Dumnezeu a dăruit oamenilor iertarea păcatelor împotriva noastră și iubirea vrăjmașilor. Ceea ce nu trebuie să se uite însă este adevărul că viața creștină trece prin felu-

rite încercări. Privirile calde ale Mântuitorului Hristos sunt atunci mult mai aproape decât le contemplăm noi în termenii inteligibili ai teologiei. Chiar și îmbrăcați în tunică nevredniciei noastre, El nu ne părăsește. Suntem fericiți dacă reușeam în toate rezolvarea problemelor după voia Lui.

Pe plan general interbisericesc, este cazul să reținem că, la Sinodul Ecumenic de la Calcedon (451), Răsăritul și Apusul creștin au stat alături în înfruntarea ră-tăcirilor veacului. La fel și în opoziția față de comunismul ateu. S-ar putea ca în deceniile care vin istoria să ne determine să ne amintim tot mai viu aceste realități sfinte, care vizează pacea și lucrarea universalității Bisericii".

*

Simpozionul "**Euharistia, sorgente di civiltà**" – desfășurat la Milano la data de 7 mai 2005, a amintit numeroase credințe, obiceiuri, comportamente care influențează instituțiile și pe oamenii ei de astăzi. Această dezbatere culturală, dar și pastorală, în fața unei săli de peste 600 de persoane, a arătat mai întâi efer-vescența misionară și caritabilă catolică de la începutul noului pontificat. S-a mai evidențiat necesitatea colaborării factorilor bisericești din Apus și din Răsărit.

Din comunicarea delegatului român a reieșit în mod evident adevărul că și Biserica Ortodoxă de la noi a dat numeroase probe de fidelitate față de Hristos și de jertfe în timpul persecuției comuniste.

O reală contribuție a avut în înțelegerea acestor preocupări P.C. Prot. Traian Valdman, a cărui deosebită activitate bisericească la Milano este pe drept recunoscută de ortodocși, dar și de catolici. P.C. Sa a fost și traducătorul ideal al comunicării de mai sus.

Pr. prof. univ. dr. GHEORGHE I. DRĂGULIN

PRAZNICUL SFÂNTULUI IERARH CALINIC DE LA CERNICA

Ziua de *11 aprilie*, când **Sfântul Ierarh Calinic** s-a mutat la Domnul, constituie pentru ctitoria vornicului Cernica Știrbei o mare sărbătoare, pentru că este hramul mănăstirii. În această zi, în fiecare an, obștea monahilor și mulțimea credincioșilor fac pomenirea **Sfântului Calinic** cu toată vrednicia și solemnitatea cuvenită unui asemenea mare praznic.

Știut este că, prin credința lui puternică în Dumnezeu, prin desăvârșirea morală, larg deschisă spre culmile vieții duhovnicești, prin consecvența cu care și-a împlinit îndatoriile sale, Sfântul Calinic s-a afirmat ca una din cele mai luminoase figuri ale monahismului românesc. Păstor înțelept, el a îndrumat sufletele creștinilor spre cel mai înalt ideal care este Hristos. A dus o viață de ascet, care s-a desăvârșit în deplină concordanță cu percepțiile evanghelice și cu trebuințele sufletești ale păstoriților lui. Pentru toate acestea și pentru puterea lui vizionară și minunile și tămăduirile pe care le-a săvârșit, el a fost cinstit ca sfânt în evlavia creștinilor încă din timpul vieții sale, dobândind „*cununa cea neveștejită*” a biruințelor duhovnicești.

Sfântul Calinic s-a născut la 7 noiembrie 1787 în cartierul Visarion din București și a primit la botez numele Constantin. Din copilărie s-a arătat o fire blândă și contemplativă și a dovedit evlavie și râvnă pentru rugăciune și atracție pentru slujbele bisericesti. În școală, s-a remarcat prin disciplină, seriozitate și minte ageră. Atras de idealul vieții monahale, la vârsta de 20 de ani a intrat ca frate în *Mănăstirea Cernica*, pe care o vizitase deseori și rămăsese impresionat de atmosfera de evlavie și de liniște ce domnea acolo. Arată dintru început supunere și respect față de toți părinții și frații din mănăstire. Văzându-i curăția inimii și dorința de desăvârșire, starețul Timotei îl dă în grija și ascultarea duhovnicului Pimen, un monah bătrân și iscusit în călugărie. Sub îndrumarea duhovnicului său, se silește să-și împlinească pravila cu râvnă, citește cărți de zidire sufletească, se supune la ascultări felurite și își chinuie trupul cu privegheri și post aspru, nopțile petrecându-le în rugăciune. Dormea numai trei ore pe noapte, pe un scăunel, într-un ungher al chiliei, cum mărturisesc biografii săi.

Sporind în viața duhovnicească, la 12 noiembrie 1808 este tuns în monahism, schimbându-i-se numele în Calinic. În câțiva ani este hirotont diacon și preot, hirotosit duhovnic și ales stareț al mănăstirii, iar în 1820 este hirotosit arhimandrit.

Ca stareț, a condus mănăstirea Cernica timp de 32 de ani (1818-1850), strălucind prin sfințenie, viață curată, răbdare și renunțare la tot ce-i omenesc, dându-se pe sine exemplu de sărăcie de bună voie, pentru a fi urmat de ceilalți. Nu l-au interesat agonisirile pământești, n-a pizmuț pe nimeni și nu s-a plâns de nimeni, n-a șovăit și n-a încuviințat slăbiciunile altora, n-a admis clevetirea între frați, pe care o considera omorârea sufletului. A iubit oamenii și toată creația lui Dumnezeu. S-a străduit să statornicească în obște disciplina voinței și înfrânarea patimilor. A fost înzestrat de Dumnezeu cu darul vindecărilor, căci pe mulți a tămăduit de boli prin rugăciunea lui către Cel Atotputernic. Avea darul prevestirilor. Știa să se roage fierbinte lui Dumnezeu și cu rugăciunea sa de multe ori a scăpat

lavra Cernicăi de primejdii și nevoi. S-a bucurat de un prestigiu deosebit din partea tuturor celor care l-au cunoscut, prin trăirea în sfințenie, spiritul lui de dreptate, cinste, corectitudine, sinceritate și abnegație pentru Hristos. Era darnic față de cei nevoiași și în toată viața sa avere n-a agonisit. Prin bunătatea lui de adevărat părinte duhovnicesc a fost mângâiere pentru orfani, săraci și văduve.

A stabilit reguli de viață pentru monahii din obștea Cernicăi, pe care le-a numit *Povățuiri*, în care se spune: „*Dator este fiecare din noi să păzească mai întâi pravila bisericească, cele șapte laude fără lipsă, ascultarea, masa de obște, buna orânduială, smerenia, tăierea vocii, tăcerea buzelor. Rugăciunea lui Iisus neîncetat în gură, în minte, în inimă s-o avem ca să ne folosim de șederea în mănăstire cu chip călugăresc. Să avem umbletul liniștit, portul smerit, haine de lână de pânză negre, iar nu de altă vopsea sau de altă materie. Mâncarea să fie pește, lapte, brânză, ouă, când va fi slobod, iar care va călca vreuna din acestea va fi ca un păgân și vameș al adunării de obște*”.

Mănăstirea Cernica a cunoscut o perioadă de înflorire în timpul starețului Calinic. În 1832, el ridică din temelie biserica Sfântul Gheorghe și o termină în 1836, în ziua *Schimbării la Față*, când a fost târnosită. După doi ani, în 1838, această biserică se prăbușește la marele cutremur din acel an. O zidește din nou și ridică chiliile de jur-împrejur, așa cum se văd și astăzi, și este sfințită în anul 1842.

Văzând lipsa de cărți religioase, a dat la lumină cu cheltuiala și cu osârdia sa cărți imprimate în tiparnițele bucureștene, pe unele din acestea împărțindu-le în dar celor ce aveau nevoie. De asemenea, în 1846 zidește biserica din mănăstirea Pasărea, terminată în 1847, ridică o biserică în satul Buești, din Bărăgan, și repară biserica din Brănești, Ilfov.

La 15 septembrie 1850, fiind rânduit episcop de Râmnic, arhimandritul Calinic își încheie misiunea de stareț al mănăstirii Cernica. Timp de 17 ani păstorește cu sfințenie Episcopia Râmnicului.

La 24 mai 1867, împovărat de osteneală și de bătrânețe – avea 80 de ani – se reîntoarce la chinovia sa de la Cernica, unde dorea să-și petreacă ultimile zile ale vieții. Aproape un an a zăcut în chilia sa, înconjurat de rugăciunile ucenicilor și ale credincioșilor care-l iubeau pentru viața lui sfântă. În ziua de 11 aprilie 1868, la orele 5 dimineața, după ce s-a împărțășit, și-a dat sufletul în mâna lui Dumnezeu, încheindu-și viața pământească. Trupul i-a fost așezat în mormântul săpat în tinda bisericii Sfântul Gheorghe, ctitoria sa.

În vremea păstoririi Patriarhului de fericită pomenire *Justinian*, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința din 28 februarie 1950, răspunzând unor repetate și îndreptățite cereri ale credincioșilor și constatând existența unui cult intens adus unor sfinți români, între care și Sfântul Calinic, a procedat la canonizarea acestora cu cinstire locală. Proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Calinic și inaugurarea oficială a cultului său s-a făcut la 23 octombrie 1955.

În 1962, cu aprobarea Patriarhului Justinian, starețul de atunci al Cernicăi, arhimandritul Roman Stanciu, mai apoi episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, a depus sfintele sale moaște într-o raclă, așezată sub un baldachin din lemn de cireș, sculptat cu scene din viața Sfântului Calinic, în partea dreaptă a pronaosului bisericii Sfântul Gheorghe, zidită de el, cum se vede și astăzi. În anii următori,

patriarhul Justinian a restaurat chilia sfântului Calinic, inaugurată la 11 aprilie 1968, când s-au împlinit o sută de ani de la adormirea sa în Domnul, spre care s-a îndreptat evlavia multor credincioși ai Bisericii noastre.

La 20 iunie 1992, Sfântul Sinod al Bisericii noastre, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a hotărât generalizarea în întreaga Biserică a cultului sfinților români canonizați în 1950 și proclamați cu cinstire locală în 1955, între care și Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, având ca zi de prăznuire la 11 aprilie, în fiecare an.

Popas de reculegere spirituală, de desfătare sufletească și de destindere intelectuală, praznicul Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica a fost sărbătorit și anul acesta, în ziua de 11 aprilie, cu toată solemnitatea cuvenită unei asemenea sărbători.

În ajunul creștinescului praznic, seara, în biserica Sfântul Gheorghe, un sobor de preoți și diaconi a oficiat slujba Vecerniei și a Litiei, la care au participat mulți credincioși.

A doua zi, dimineața, în aceeași biserică, s-a oficiat Sfânta Liturghie de către *Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul*, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurat de ieromonahi și ierodiaconi, răspunsurile liturgice fiind date de elevii seminarului monahal din mănăstire.

Deși era luni și o vreme friguroasă de primăvară, cu vânt bătând puternic, totuși, foarte mulți credincioși din București și satele vecine au ținut să fie prezenți în această zi la pomenirea Sfântului Calinic și să se roage pentru alinarea suferințelor lor. Cu toată asprimea vremii, de la primele ore ale dimineții mănăstirea s-a umplut de credincioși, care s-au grăbit să-și ocupe un loc la rândul care s-a format în curte, pentru a trece prin fața moaștelor Sfântului Calinic.

Către sfârșitul Sfintei Liturghii a sosit la mănăstire și **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist**, însoțit de **Prea Sfințitul Episcop Ambrozie Sinaitul**, Vicar Patriarhal, și de **Prea Cucernicul Preot Constantin Popa**, parohul bisericii românești din Caracas, Venezuela.

La intrarea în cetatea mănăstirească, Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat, după rânduială, cu Sfânta Evanghelie și Sfânta Cruce, de către preoții și diaconii din sobor, în frunte cu Prea Cuviosul Arhimandrit Macarie Ciolan, starețul mănăstirii. Credincioșii, al căror număr a sporit între timp, l-au împresurat cu bucurie pe Prea Fericitul Părinte Patriarh, dornici să-l vadă îndeaproape, să-i atingă veșmintele și să primească binecuvântare, spre folosul lor duhovnicesc. Făcându-și cu greu loc printre șirurile de credincioși, în sunetul clopotelor și acordurile *Imnului arhieresc*, cântat de elevii seminarului monahal, Prea Fericirea Sa a intrat în biserica arhiplină cu credincioși, s-a închinat la moaștele Sfântului Calinic și a pășit în Sfântul Altar, unde a asistat la slujba Sfintei Liturghii.

La timpul cuvenit, **Prea Fericitul Părinte Patriarh** a rostit un ziditor cuvânt de învățătură. Evocând chipul luminos al Sfântului Ierarh Calinic, darurile cu care a fost binecuvântat de Dumnezeu, credința sa puternică și dragostea lui pentru oameni, **Prea Fericirea Sa** a spus următoarele:

„Minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui, Dumnezeul mântuirii noastre” (Ps., 67, 36).

„Aceste cuvinte ale Proorocului din Vechiul Testament ni se potrivesc astăzi să le rostim și cu ele să ne rugăm Bunului Dumnezeu, căci cu adevărat în mănăstirea aceasta și în alte mănăstiri minunați sunt Sfinții pentru noi, pentru poporul român, începând cu cei care au Sfinte Moaște în țara noastră.

Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, canonizat de Sfântul Sinod în 1950 și proclamat sfânt în 1955, a fost între primii sfinți ai Bisericii Ortodoxe Române. Și prin aceasta, Sfântul Ierarh Calinic s-a arătat sfânt, nu numai prin nevoințele sale, ca stareț al acestei mănăstiri, ca episcop al Episcopiei Râmnicului, dar s-a arătat vestit prin credința sa, prin viața sa vrednică de toată cinstirea noastră și prin faptele pe care le-a săvârșit, prin iubirea de săraci, prin rugăciunile pe care le-a înălțat către Bunul Dumnezeu, ziua și noaptea. Aceste minunate daruri de la Dumnezeu: postul, nevoințele monahale, învățătura, zidirea de biserici, ca această biserică în care ne aflăm acum, statornicirea acestui așezământ mănăstiresc pe baza regulilor monahale ale Sfinților Părinți, pilda vieții lui ca stareț, ca episcop, ca frate mai mare al strămoșilor noștri din secolul al XIX-lea, l-au sfințit încă din viață. Încă din viață avea darul învățăturii, darul vorbirii cu Dumnezeu, pentru că avea harul rugăciunii permanente, a rugăciunii inimii, a rugăciunii lui Iisus.

Acest sfânt și mare ierarh și făcător de minuni, monah și stareț, s-a arătat vrednic în viața sa, prin răbdarea sa, prin nevoințele sale, prin iubirea față de semenii săi, față de fiii săi duhovnicești din această mănăstire. Căci nu s-ar putea tâlmăci altfel acest cuvânt biblic, că Dumnezeu este minunat, dacă credincioșii și slujitorii lui Dumnezeu nu i-ar împlini voia Lui și nu ar fi pildă de credință și de sfințenie. Credința sfinților și vrednicia lor în fața lui Dumnezeu, îl arată minunat pe Dumnezeu și îl arată pe om, care este creatura lui Dumnezeu, minunat prin credința lui, prin virtuțile lui, în primul rând pe monahi, dar în aceeași măsură și pe credincioșii de rând.

Împreună noi, clerici și credincioși, constituim Biserica Dumnezeului Celui viu, dar împreună trebuie să fim și vestitorii minunatelor lucrări pe care le face Dumnezeu în lume. Și în fruntea acestor lucrări minunate, Dumnezeu ne transformă pe noi, răsplătește credința, iubirea și evlavia noastră. Astfel, Dumnezeu face din păgâni mucenici și apostoli, așa cum citim în Viețile Sfinților și în însăși istoria Bisericii întemeiate pe pământ, prin trimiterea Duhului Sfânt, de către Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Prin această primire a Duhului Sfânt, ca și Apostolii, și noi, într-o măsură mai mică sau mai mare, putem deveni urmașii lor. Această minune dumnezeiască, această învățătură ortodoxă de mare valoare, cu cât o cunoaștem mai bine, cu cât ne apropiem de Dumnezeu, ne apropiem de Sfintele Taine, de Taina Spovedaniei și de Împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, cu atât mai mult ne dăm seama de lucrarea harului dumnezeiesc în viața sfinților, dar și în viața noastră.

Sfinți există și au existat din totdeauna. Cei pe care noi îi cunoaștem, îi avem în calendar, le cunoaștem ziua trecerii lor de pe pământ la cer, ca la Sfântul Ierarh Calinic, au apărut ca sfinți din comoara de înțelepciune dumnezeiască. Ei erau sfinți prin virtuțile lor, prin sfințenia vieții lor și prin însăși viața lor măr-

turiseau că Dumnezeu este minunat întru sfinții Săi. Dar puterea credinței, exprimată prin Biserică și prin Sfântul Sinod se arată atunci când Duhul Sfânt hotărăște, atunci când Duhul Sfânt ajută. Spun acest lucru ca să știți că nu noi oamenii, slujitorii Bisericii, l-am proclamat sfânt pe Sfântul Ierarh Calinic, ci el era sfânt. Noi, Sfântul Sinod, între care cu nevrednicie m-am aflat și eu în această biserică, cu marele nostru patriarh Justinian, și l-am proclamat sfânt în fața reprezentanților Ortodoxiei întregi, am făcut o lucrare, am făcut o slujire, am afirmat atunci, prin tomosurile care s-au scris și au rămas, că minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi. Noi am slujit pe Dumnezeu și Biserica Sa prin rugăciunile noastre ale tuturor, ale ierarhilor, preoților, monahilor, și mai ales ale monahilor din această mănăstire Cernica, întemeiată și organizată de el după rânduiala Sfântului Munte Athos și unde și-a sfințit viața și a fost minunat înaintea lui Dumnezeu. Iar noi, Sfântul Sinod, l-am proclamat, am făcut un act de slujire a sfințeniei lui Dumnezeu prin viața, lucrarea și sfârșitul plin de sfințenie a Sfântului Ierarh Calinic.

Noi, românii, am ajuns la acest moment de canonizare a sfinților prima dată în 1950, într-o perioadă grea pentru Biserica noastră Ortodoxă, numai datorită evlaviei, statorniciei în credință și curajului în slujire a patriarhului nostru Justinian, care, ca preot, era fiul duhovnicesc al mănăstirii Frăsinei, întemeiată de Sfântul Calinic lângă orașul Râmnicu Vâlcea, sediul și reședința episcopală întemeiată, la rândul ei, de Sfântul Patriarh Nifon al Constantinopolului, care a reorganizat Biserica românească la anul 1503. Fiind episcop la Râmnic, Sfântul Calinic a lăsat urme adânci acolo, iar credincioșii din județul Vâlcea și din întreaga Oltenie cunoșteau lucrul acesta. Încât unii preoții de mir, ca preotul Ioan Marina, directorul Seminarului Sfântul Nicolae din Râmnicu Vâlcea, se spovedea împreună cu familia la părintele stareț al mănăstirii Frăsinei și ținea o legătură foarte strânsă cu monahii de acolo, cărora le dăruia prisosul de untdelemn și de lumânări de la biserica unde slujea, pentru că ei făceau rugăciuni la mănăstire de zi și de noapte și nu aveau la îndemână toate cele de trebuință.

De acolo izvora puterea credinței, stăruinței și istețimii patriarhului Justinian, care, ajungând să slujească Biserica în treapta de ierarh, ca vicar al Mitropoliei Moldovei și apoi mitropolit și patriarh, a putut descifra cu multă claritate semnele vremii de atunci. În 1950, deci, când comunismul la noi se înrădăcina și exercita o presiune diabolică împotriva tinerilor, a intelectualilor, de a-i îndepărta de la credință, Biserica însăși fiind supusă multor constrângeri grele, patriarhul Justinian cu darul lui Dumnezeu le-a biruit și nu numai că a păstrat moștenirea înaintașilor, dar a pășit la această lucrare, prima în istoria noastră. Într-un timp când se tindea spre desființarea religiei și a Bisericilor, ortodoxe sau neortodoxe, cum s-a întâmplat în unele țări vecine, la noi s-a păstrat școala mănăstirească, s-au păstrat facultățile de teologie, s-au păstrat seminariile pentru preoții de parohie. În 1950, de pildă, patriarhul Justinian a înființat seminariile pentru monahi, la mănăstirea Neamț, pentru tinerii monahi, iar la mănăstirile Agapia, din Moldova, și Hurezi, din Oltenia, pentru maicile și surorile tinere. Vă imaginați cât curaj îi trebuia acestui om, câtă înțelepciune, câtă cuprindere de sine, ca să împlinească ceea ce părinții și strămoșii noștri n-au putut împlini, iar

Biserica noastră se găsea adesea într-o poziție jenantă în fața celorlalte Biserici, cum spuneau profesorii noștri când se întorceau de la conferințele teologice internaționale că erau întrebați de ce Biserica Ortodoxă Română, o Biserică de vechimea predicii Sfântului Apostol Andrei, și poporul român format în istorie și cunoscut în istorie ca popor creștin, nu are nici un sfânt autohton în calendar. Iar lucrul acesta l-a făcut pentru prima dată patriarhul Justinian, cu credința lui puternică din izvorul Sfântului Ierarh Calinic, de la mănăstirea Frăsinei, unde a dorit să intre în monahism și nu s-a putut.

Iată ce legături frumoase în istorie, iubiți frați și surori în Domnul. Mă bucur că vă văd tineri pe cei mai mulți și mă bucur că receptați lucrul acesta cu puritatea sufletului dumneavoastră, căci ați venit aici aduși de Duhul Sfânt, de aceea putere dumnezeiască a sfinților, a Sfântului Ierarh Calinic, n-ați venit din curiozitate. Dar și așa de se întâmplă cu cineva nu-i rău deloc, pentru că vede minunile sfinților, vede cum un mănunchi de monahi au păstrat aici, în aceste două ostroave, comoara de învățătură și de viață a sfinților părinți din mănăstirea Cernica, a starețului Gheorghe, a starețului Calinic, făcător de minuni încă de atunci, vede un loc sfânt și luând cunoștință de acestea își dă seama că fiecare din noi trebuie să lase toată grija cea lumească la poarta mănăstirii și să pășească cu sufletul curat, așa cum Moise, când a mers la Muntele Sinai, a lepădat încălțăminte, căci locul unde călca, spunea glasul lui Dumnezeu, „este pământ sfânt” (Ieș., 3, 5). Și locul acesta, toate locașurile mănăstirești din țară și din toată lumea sunt fapte minunate prin care Dumnezeu se proslăvește. Așa este minunat Dumnezeu întru sfinții Săi.

Astăzi facem pomenirea Sfântului Ierarh Calinic, cum s-a stabilit atunci. Și ziua aceasta se întâmplă a fi în Postul Mare, în postul Sfințelor Paști și uneori chiar în Săptămâna Patimilor, cu înțelele duhovnicesc de mare bogăție pentru noi, căci venim la Sfântul Calinic ca să ne ajute. Sfinții au această putere ca să ne ajute. Ei sunt prietenii lui Dumnezeu, sunt casnicii lui Dumnezeu, prin ei Dumnezeu își spune voia Sa față de noi, față de lumea întreagă și de aceea ei sunt minunați în Biserică și îi cinstim neîncetat.

Care este acum datoria noastră și îndeosebi datoria părinților care slujesc muntele acesta sfânt, muntele acesta minunat pe care l-a sfințit cu viața sa Sfântul Ierarh Calinic și mulți alți părinți, mulți ostenitori, mulți credincioși, pe care i-am cunoscut în viața mea? În urmă cu 73 de ani și mai bine, intram elev la seminarul monahal de aici și am cunoscut părinți îmbunătățiți de mare valoare. Urmașii lor și rudele lor sunt și astăzi aici, în mănăstirea aceasta, un locaș dumnezeiesc.

Ce datorie avem noi, așadar, față de pilda de viață a Sfântului Ierarh Calinic? Dacă ne-am întâlnit aici, frații mei, pe acest adevărat munte al fericirilor, al trăirilor noastre duhovnicești, să înțelegem că trebuie să ne întoarcem acasă cu un spor de credință în viața noastră. Fiecare veniți cu preocupările, cu dorințele, cu suferințele, cu gândurile îndreptate spre Dumnezeu care, prin Sfântul Ierarh Calinic, prin moaștele lui de aici, ne ascultă și ne împlinește rugăciunea noastră. Dar să nu rămânem numai la această venire, numai la această întâlnire, cu bucurie și admirație, acum, când primăvara ne însoțește cu frumu-

sețile ei. Să nu ne fure gândul acesta, ci să rămânem pe temelia învățaturii Apostolilor și Profeților, pe temelia învățaturii Sfinților lui Dumnezeu, a Sfinților noștri români, a Sfântului Ierarh Calinic care a deschis poarta primelor canonizări de sfinți români, cum spuneam, în 1950, proclamați în 1955, pe care am continuat-o și noi cu a doua serie de canonizări, în 1992, și cu a treia, în 2003, aceasta din urmă în Episcopia Buzăului și Vrancei, cu canonizarea Sfântului Ierarh Martir Teodosie al II-lea, Mitropolitul Moldovei, și Sfântul Cuvios Vasile, starețul de la Poiana Mărului.

Să ne întoarcem, deci, conștiința noastră mai mult spre Dumnezeu, spre sufletul nostru, spre iubirea noastră, pentru că lumea de astăzi suferă mult din cauza lipsei de cunoaștere, a lipsei de prietenie, a lipsei de prietenie cu Dumnezeu și cu sfinții Lui. Dar noi ne îndepărtăm și unii de alții, până și între vecinii de la bloc, de pe aceeași scară și palier se întâmplă gâlceavă. Degenerează apoi viața tinerilor noștri, a copiilor noștri, degenerează în libertinaj, în fărădelegi. Unii din ei merg în țările din Occident și se lasă pradă celor mai grele păcate, pe care le-a cunoscut și lumea veche, este adevărat, dar care s-au înmulțit foarte mult în zilele noastre. Ne doare sufletul că tinerețea noastră românească, tineri și tinere, cum vedeți la televizor sau citiți în ziare, ajung batjocură acolo unde se duc, ne fac de răs numele nostru de popor creștin și neagă acel cuvânt frumos pe care l-ați auzit, că suntem Grădina Maicii Domnului, noi aici, în România. Trebuie să ne purtăm ca niște fii ai Grădinii Maicii Domnului. Așa ne privesc sfinții pe noi, cu aceste comori în sufletul nostru.

Ați venit la un mare iubitor, la Sfântul Ierarh Calinic și la mănăstirea aceasta, care vindeca bolile sufletești și trupești încă din viața sa. Biserica, prin Sfintele ei Taine, ne vindecă permanent. Darul acesta al minunii sfinților a rămas în Biserică și lucrează în Biserică. Duce-ți, deci, cu dumneavoastră cuvântul acesta, apelul acesta pe care îl auziți astăzi pentru reînnoirea vieții noastre duhovnicești, apel pe care Sfântul Apostol Pavel nu încetează a-l aminti, îndemnându-ne stăruiitor să ne înnoim viața, să înnoim binele, iertarea în viață, să ne sporim iubirea mai ales. De la nimeni să nu ne așteptăm la iubire dacă ne vrăjmășim unii cu alții, dacă nu ne rugăm și nu avem evlavie cuvenită. Chiar în sânul familiei se poate duce o viață îmbunătățită, o viață de monah, o viață curată, când Dumnezeu este în mijlocul familiei și nu lipsește rugăciunea, nu lipsește binele, nu lipsește gândul pentru ajutorarea celor care se găsesc în nevoi și în mai mari greutăți decât noi.

Și încă un aspect pe care aș vrea acum să-l repet, pentru că l-am rostit de multe ori către părinții și frații slujitori ai acestei sfinte mănăstiri. Aveți, Prea Cuvioase Părinte stareț Macarie și Prea Cuvioși Părinți, o mare fericire în mănăstirea aceasta prin Sfintele Moaște ale Sfântului Ierarh Calinic. Rare sunt mănăstirile care să aibă moaștele întregi ale unui sfânt. Vă bucurați, părinților și fraților, că mulți creștini vin de la distanțe mari, în fiecare an, să asculte Sfânta Liturghie, învățătura și cântările și să se închine la moaștele Sfântului Ierarh Calinic cu credința vie că dobândesc iertare de păcate, dobândesc binele pentru care au venit. Frațiile voastre, care slujiți în tot ostrovul acesta, să fiți întotdeauna pătrunși în inimă și în gând că ați fost chemați aici de Sfântul Ierarh

Calinic, de puterea lui, de rugăciunile lui, de iubirea lui. Să nu-l supărați în viața fraților voastre, prin lipsa de la biserică, prin lipsa de rugăciune, prin lipsa de trăire duhovnicească, prin ocolirea duhovnicului. Nu-i iertat în mănăstire ca să nu te spovedești cu regularitate, să nu te împărtășești cu Trupul și Sângele Domnului și să nu te pregătești ca atare pentru vrednicia aceasta în calitate de monah și viețuitor al acestei mănăstiri.

Este o responsabilitate copleșitoare pentru monahii care sunt chemați în mănăstirea Cernica, fie ca profesori, că avem și un seminar aici, fie ca slujitori, fie ca scriitori, cunoscători și propovăduitori ai cuvântului, maeștri în arta de a expune patrimoniul învățăturii Sfântului Ierarh Calinic. Este de datoria părinților și fraților mănăstirii ca să cunoască bine Regulile Sfântului Ierarh Calinic. Trebuie să rețipărite ca să le cunoască și credincioșii.

Ce ne cere Sfântul Ierarh Calinic celor care viețuim în această mănăstire? Ne cere să ne devotăm viața întreagă și în mod statornic Mântuitorului Hristos și Bisericii Sale; ne cere o desăvârșită lepădare de sine, întâi, lepădarea de tot răul, zavistii, neînțelegerea și indiferența, pentru că acestea se strecoară până și la cei mai înzestrați duhovnici, cum ne arată cartea numită Pateric a vieții sfinților cuvioși. Ei sunt mai mult ispitiți. Întotdeauna monahilor li se cere mult, dar și sunt ispitiți, și de lume și de diavol, mai ales. Nu cedați, părinților și fraților. Sfântul Calinic vă supraveghează în fiecare clipă. El este starețul de drept al acestei mănăstiri. El ne conduce pe noi, ne învață pe noi. El a fost cel care a inspirat pe patriarhul Justinian și Sfântul Sinod să fie canonizat spre folosul credincioșilor.

Gândiți-vă, părinților și fraților, că nu erau atâția credincioși la această mănăstire înainte de a avea aici moaștele Sfântului Calinic. Când eram eu elev aici, cum spuneam și altă dată, poate mai este prezent Părintele Pimen, fostul meu coleg de seminar, să confirme, biserica aceasta era plină de jur-împrejur de monahi. Și când se citea Psaltirea, dacă greșea cu ceva cel care citea, se auzeau voci care îl corectau. Știau părinții Psaltirea pe deasupra, știau canoanele pe deasupra, nimeni nu lipsea de la biserică, deși slujba se făcea la miezul nopții. Nu-i iertată lipsa de la biserică, nu poate da dispensă și iertare nici patriarhul, nici starețul, decât numai duhovnicul pentru motive binecuvântate. Aveți cinstea și onoarea, fraților tineri și cuvioșilor părinți, ca gândul și lucrarea să vă fie întotdeauna la mănăstire. Tot ceea ce intră pe poarta mănăstirii și ceea ce aduc credincioșii ca ofrandă din osteneala lor, mai mult sau mai puțin, totul aparține Sfântului Ierarh Calinic. Cine duce o ofrandă la chilia sa ori în buzunarul propriu, își asumă o osândă grea, care se ispășește încă din viața aceasta. Trebuie cunoscute și respectate Regulile Sfântului Calinic, ca tinerii monahi și noii veniți să aibă o viață frumoasă și demnă. Viața în Hristos este frumoasă, frați creștini, nu este tristă, nu este crispată. Viața monahului care urmează pilda Sfântului Calinic radiază de bunătate, de bunăvoință, pentru că în conștiința sa este legat de Dumnezeu, de Sfântul Ierarh Calinic și de mănăstirea aceasta.

Acesta este apelul meu, iubiți frați, iar dumneavoastră, credincioșii, dacă aveți fii, tineri care doresc viața monahală, să știți că noi, mai ales la Cernica și

Căldărușani, ducem lipsă de personal bisericesc. Fac un apel, cu prilejul acesta, că se primesc tineri, dar să muncească cot la cot împreună cu starețul și ceilalți părinți, să iubească mai ales biserica, să iubească rugăciunea, să iubească masa de obște. Fiecare în chilie, luând masa singur, fără binecuvântarea Sfântului Ierarh Calinic, a starețului, mâncarea aceea se transformă în otrăvă, în izvor de păcat, în izvor de blestemății. Încât viața trebuie să fie foarte frumoasă aici. Să ne ajute Dumnezeu în ziua aceasta, când noi cinștim pe Sfântul Ierarh Calinic și cetele celor care au participat la canonizarea lui, ale patriarhilor, ale mitropoliților Ortodoxiei întregi, stau și ne ascultă cu multă evlavie.

Am venit astăzi, iubiți frați și surori în Domnul, ca să vă spun aceste lucruri care sunt foarte necesare în vreme noastră. Și în felul acesta veți ajuta mănăstirea. Familia sau satul care dăruiește lui Dumnezeu o asemenea ofrandă, aleasă apoi din voința lui Dumnezeu să fie slujitorul Lui în mănăstire, acea familie și acel sat rămân binecuvântate de Dumnezeu totdeauna. Este tradiția noastră românească. Monahii noștri au umplut mănăstirile Muntelui Athos în secolele trecute. Și astăzi, în mănăstirile din Transilvania avem foarte mulți tineri. Noi, aici, suntem sărăciți de tineri, poate și exemplul nostru îi îndepărtează, căci înstrăinarea și vrăjmășia între frați nu poate zidi Biserica lui Hristos. Aceste două mănăstiri mari de monahi, Cernica și Căldărușani, ar trebui să fie mai populate cu frați, care nu trebuie să se aștepte că vin numai să fie îmbrăcați așa ca cei pe care îi vedeți, ci, la început, trebuie să participe la toate lucrările mănăstirii, la tot ceea ce se cere ca să fie mănăstirea îngrijită și frumoasă. Mănăstirea aceasta, ca și mănăstirea Căldărușani, cum și mănăstirile Pasărea și Țigănești duc lipsă de vocație monahală.

Sunt nevoi de-ale noastre, iubiți credincioși, dar am ținut să le cunoașteți și dumneavoastră. M-ați încurajat spre aceasta prin atenția dumneavoastră la sosire, cu răbdarea dumneavoastră la această predică și m-ați încurajat și prin exemplul altor întâlniri pe care le-am avut aici, participând cu căldură, cu evlavie și cu dragoste. Să reverse Bunul Dumnezeu, prin minunile Sfântului Ierarh Calinic, harul și milostivirea Sa asupra noastră a tuturor, asupra acestei mănăstiri, a părintelui stareț și a viețuitorilor de aici, spre slava numelui lui Hristos în veci. Amin!”

În continuare, **Prea Cuviosul Arhimandrit Macarie**, starețul mănăstirii, a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru osteneala de a veni în această zi de mare praznic în mijlocul monahilor și credincioșilor și pentru pilduitorul cuvânt de pomenire a Sfântului Ierarh Calinic. Totodată, părintele stareț și-a exprimat „recunoștința față de grija părintească și largul sprijin pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh le arată Mănăstirii Cernica” și l-a încredințat pe Prea Fericirea Sa de „toată dragostea și devotamentul monahilor și elevilor seminariști și de hotărârea lor de a respecta rânduielile Sfântului Calinic”, pe care îl au model de viață, „străduindu-se să meargă pe cărările de lumină, de trăire și de slujire ilustrate de acest sfânt și mare trăitor în Hristos Domnul”. De asemenea, părintele stareț a mulțumit credincioșilor prezenți în număr atât de mare la

praznicului Sfântului Ierarh Calinic, „care revarsă din ceata dreptilor aureola sfințeniei și bunătății sale peste inimile noastre și veghează asupra mănăstirii în care a trăit cea mai mare parte a vieții sale pământești”. În această zi de praznic, a mai spus vorbitorul, „sufletele dreptmăritoare se îndreaptă cu mai multă ardoare către Milostivul Dumnezeu și se aprind mai viu luminile credinței, adevărului, binelui în cugetele și inimile noastre”.

După ce a răspuns la cuvintele de mulțumire ale părintelui stareț, Prea Fericitul Părinte Patriarh a ieșit din biserică însoțit de soborul slujitorilor, în sunetul clopotelor și cântarea *Imnului arhieresc*, făcându-și cu greu loc prin mulțimea credincioșilor care nu conțineau cu strângerea mânilor, atingerea veșmintelor și urări de sănătate și mulți ani.

Așa s-a desfășurat în acest an pomenirea Sfântului Părinte Calinic Cernicanul, sfânt ridicat din sânul poporului nostru, cu viața îmbunătățită și plină de fapte ce depășesc puterea de înțelegere a omului obișnuit.

Prof. GHEORGHE VASILESCU

PRIMA ZI DE PAȘTE LA PALATUL PATRIARHIEI

În după amiaza zilei de Duminică, **1 mai 2005, prima zi de Paște**, preoți din Capitală, împreună cu enoriași din parohiile lor, s-au adunat în *Aula Palatului Patriarhiei* pentru a se întâlni cu **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** și a-i transmite urări de sănătate, spor în lucrare și tradiționalul „*Hristos a înviat!*”

Prea Fericitul Părinte Patriarh a fost însoțit la această întâlnire de **Prea Sfințitul Epifanie**, Episcopul Buzăului și Vrancei, **Prea Sfințiii Episcopi Vincentiu Ploieșteanu**, **Ambrozie Sinaitul** și **Ciprian Câmpineanul**, Vicari Patriarhali, și **Prea Sfințiii Episcopi Sebastian Ilfoveanul** și **Varsanufie Prahoveanul**, Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor. La întâlnire au mai participat preoți consilieri de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, protoiereii Capitalei, profesori de la Facultatea de Teologie și Seminarul Teologic din București, stareți de mănăstiri, studenți teologi și elevi seminariști.

Întâlnirea a fost înfrumusețată de un concert de cântări pascale prezentat de Corala *Sfântul Andrei* a preoților din Capitală, condusă de Dl. Valentin Gruiescu, prof. dr. la Universitatea de Muzică din București. Totodată, a fost lansată cartea *Pr. prof. dr. Dumitru Popescu*, intitulată *Iisus Hristos Pantocrator*, apărută de curând în Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

În numele tuturor celor prezenți, **Pr. prof. Nicolae Necula**, decanul Facultății de Teologie din București și membru al coralei *Sfântul Andrei*, a rostit un cuvânt

de întâmpinare, spunând că această întâlnire a preoților cu Prea Fericitul Părinte Patriarh nu este o întâlnire protocolară sau de rutină, ci o întâlnire de suflet, „pentru că venim să mărturisim aici împreună ceea ce mărturisim în bisericile noastre în această noapte frumoasă de înviere”. Despre concertul prezentat de Corala *Sfântul Andrei* în onoarea Prea Fericitului Părinte Patriarh și a sărbătorii Învierii Domnului, vorbitorul a subliniat că nu este de fapt un concert, ci tot o mărturisire de credință, fiindcă și cântările bisericești nu sunt altceva decât acea expresie minunată a învățaturii pe care cu toții o mărturisim, o cântăm și o exprimăm cu atâta dragoste în biserică. Am venit și astăzi aici, la Palatul Patriarhal, a mai spus vorbitorul, să mărturisim pe Hristos Cel înviat din morți, temelie a învățaturii noastre, „am venit cu bucurie, fiindcă ne deschideți ușile acestei primitoare săli și mai ales ușile sufletului, pentru că Prea Fericirea Voastră sunteți Părintele nostru duhovnicesc”.

Adresându-se Prea Fericitului Părinte Patriarh, Părintele Necula a spus: „Noi preoții venim aici să vă împărtășim toate aceste gânduri, și venim mai ales să luăm învățatură din învățătura Prea Fericirii Voastre, care sunteți Patriarhul anilor biblici, Patriarhul înțelepciunii, Patriarhul echilibrului, Patriarhul unității bisericești, Patriarhul înnoirii și înfloririi Sfântului nostru Sinod și al unei orientări sănătoase în tot ce facem în Biserică. Lucrul acesta ni-l arată mulțimea aceasta de credincioși care ne însoțește la fiecare din slujbele noastre și ne dau atâta curaj și atâta atenție. Cu aceste gânduri, Prea Fericite Părinte Patriarh, au venit astăzi preoții Capitalei și o parte din credincioșii care vă însoțesc cu atâta drag și la catedrală și aici, ca să vă aducem omagiul nostru de recunoștință, de grațitudine că sunteți în fruntea Bisericii noastre, că sunteți un om încercat, că sunteți un om care știe ce trebuie pentru Biserica noastră și mai ales sunteți Patriarhul care v-ați identificat cu Biserica și cu slujirea pe care Dumnezeu v-a rânduit-o în fruntea Bisericii. Cu aceste gânduri de recunoștință, de bucurie deosebită; și cu dorința de a primi și noi, ca și ucenicii Mântuitorului în prima zi de Înviere, acel salut: „Pace vouă”, să ne dați binecuvântarea patriarhicească, să ne dați curaj, să ne dați îndemn și să ne dați, mai ales, încredere și optimism în tot ceea ce vom face spre binele Bisericii noastre. În numele preoților și al credincioșilor de față, vă facem urarea sinceră de sănătate, ani mulți și buni, și Dumnezeu să vă țină în fruntea Bisericii, să ne păstoriți mereu cu înțelepciunea și cu dragostea și grija părintească de totdeauna. Întru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh! **Hristos a înviat** vă spun tuturor! La mulți ani!”.

A urmat un concert de cântări pascale prezentat de Corală, care s-a deschis cu imnul creștinătății: *Hristos a înviat*, prelucrare de Gavriil Musicescu. Între piesele prezentate s-au mai numărat: un triptic pascal, de Alex. Podoleanu și D. Georgescu-Kiriatic; Luminânda *Cu trupul adormind*, variantă monodică și prelucrare corală de Pr. prof. Nicu Moldoveanu; două monodii psaltice: *Condacul Paștilor* și *Stihira 3-a* de la Vecernia glasului 6; o monodie acompaniată de ison: *Ziua învierii* de Visarion Duhu de la Neamț; *Acestea zice Domnul*, de Sabin Drăgoi; *Înnoiește-te, Noule Ierusalime*, de Gavriil Musicescu; *Stihirile Laudelor* din slujba Deniei Învierii, în cântarea corală a prof. Nicolae Lungu; *Toată suflarea să laude pe Domnul*, prelucrare modală a unei melodii în glasul 1, de Ștefan Constantin

Răzvan; un fragment din concertul la Învierea Domnului de Gavriil Musicescu, intitulat: *Sfărâmând porțile iadului*; apoi, *Psalmul 150 pentru solist, clopote și cor bărbătesc*, de Valentin Gruiescu, și *Hristos a înviat*, concert de Ioan Runcu.

În continuare, **Pr. prof. dr. Dumitru Radu**, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, a prezentat cartea Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, intitulată *Iisus Hristos Pantocrator*, apărută de curând în Editura Institutului Biblic, o lucrare inedită și valoroasă, o cuprinzătoare sinteză a întregii dogmatici ortodoxe. Arătând că lucrarea *Iisus Hristos Pantocrator* își propune să ne facă o sinteză a învățaturii ortodoxe, plecând de la aprofundarea dogmaticii Pr. prof. Dumitru Stăniloae, vorbitorul a spus că ea este de fapt un tratat de dogmatică, ce îmbină discursul teologic cu discursul filosofic, dar văzut și prezentat într-o formă cu totul nouă. Părintele Dumitru Radu a mai spus că lucrarea aceasta, în care autorul „*leagă de Iisus Hristos, Logosul creator și Logosul mântuitor, întreaga învățătură de credință*”, este o premisă pentru alte elaborări de sinteză în teologia noastră, „chemată să-și aprofundeze învățătura de credință în epoca în care trăim, epoca postmodernistă, pentru care nu mai există nici o regulă, ci totul este omul, totul face omul, ce vrea el și cum vrea el”.

În acest context, vorbitorul a subliniat că lucrarea Părintelui Dumitru Popescu, sintetizând învățătura de credință, „*are darul de a înarma pe teologi, pe tineri, mai ales, pe toți cei care se simt datori să dea un răspuns încheiat și nuanțat din partea Bisericii, postmodernismului și provocărilor sale, între care secularizarea și globalizarea*”. O astfel de sinteză, a mai spus vorbitorul, „*este rezultatul unor cercetări intense și unei reflexii personale, a unei cunoașteri și pe calea dialogului în care Părintele prof. Dumitru Popescu a fost angajat atâția ani de zile, de când slujește catedra și slujește Biserica*”. După ce a scos în evidență că în centrul acestei sinteze se află „*revelația dumnezeiască supranaturală, care beneficiază și de toate progresele făcute de filosofie și, în general, de cercetarea umană*”, Părintele prof. Dumitru Radu l-a felicitat pe autor, cu care este împreună-lucrător în acest domeniu, și a recomandat cu căldură cartea, care este „o împlinire de anvergură pe terenul gândirii teologice”. Totodată, vorbitorul a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh „pentru grija ce poartă învățământului, culturii teologice și pentru încurajările pe care le dă tuturor celor care se apropie cu cinste și cu respect de învățătura de credință, de învățătura morală a Bisericii, de tot ceea ce constituie esența învățaturii și teologiei ortodoxe”.

În continuare, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a răspuns cuvântului de întâmpinare rostit în numele celor prezenți de Pr. prof. Nicolae Necula, a mulțumit preoților coriști pentru frumosul concert de cântări pascale și s-a referit, totodată, la cartea Pr. prof. Dumitru Popescu, *Iisus Hristos Pantocrator*, prezentată în cadrul acestei întâlniri de Pr. prof. Dumitru Radu. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus următoarele:

Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cucernici Părinți coriști și Domnule dirijor,
Distinsă asistență,

„*Ne-am obișnuit ca la asemenea momente deosebite din viața Bisericii noastre să întregim evenimentul pe care-l sărbătorim și cu aspecte din lucrarea preo-*

șilor și a credincioșilor noștri. Altă dată, cum știu cei mai în vârstă, la aceste întâlniri se făcea și un bilanț al activităților din perioada respectivă desfășurate în parohii, protopopiate, școli teologice. Dar aceste activități sunt cunoscute, fiind analizate pe larg în cadrul Adunării eparhiale, la nivelul Consiliului eparhial, în conferințele preoțești și cu alte prilejuri. De aceea, momentele acestea, prilejuite de marile noastre sărbători creștine, Sfintele Paști și Anul Nou, se îndreaptă acum către punerea în valoare a unor împliniri care să ajute activitatea misionară a preoților, dar și receptarea adevărurilor de credință de către cei care participă la aceste tradiționale întâlniri ale clerului cu ierarhul locului, atât de necesare și practice, încât se cuvine să fie adâncite și îmbogățite, spre rodirea ogorului cel pururea mănos al sufletelor noastre, ale tuturor.

Am ascultat astăzi piese corale de mare valoare și rar auzite din arta noastră muzicală, mai ales, în legătură cu Învierea Domnului. Bucuria noastră este dublată de faptul că aceste cântări ne-au fost prezentate de corala preoților din București, la care se ostenesc părinții pe care-i vedem, în numele căroră ne-a vorbit Părintele Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie, corală pregătită artistic de Domnul profesor Valentin Gruiescu, un harnic și talentat compozitor și cunoscut muzician al nostru.

Mulțumim, deci, din toată inima părinților coriști și domnului dirijor pentru această stăruință în continuitatea unei lucrări care onorează preoțimea capitalei. Sunt bine cunoscute multiplele activități care au cuprins acum parohiile noastre, mai ales cele din domeniul asistenței sociale, al filantropiei, arătate și cu ocazia colectării de fonduri, la apelul nostru, pentru ajutorarea sinistraților din zona Oceanului Indian. Pentru modul cum s-a desfășurat această colectă și mai ales pentru rezultatele ei, care ne-au bucurat foarte mult, am adus la timpul convenit, în numele Sfântului Sinod, mulțumiri preoților și credincioșilor din întreaga țară. Dar, iată, la scurt timp ne-am trezit și la noi în țară aproape cu același fenomen. Deși pe plan local și de mai mică amploare, revărsările de ape au cuprins mai ales pe frații noștri bănățeni. Nădăjduim ca apele să se retragă cât mai curând în matcă și ei să revină la casele lor. Înregistrăm din partea preoților și credincioșilor noștri o vie și sensibilă contribuție la ajutorarea familiilor sinistrate din aceste locuri, ceea ce subliniază afecțiunea noastră și credința noastră ortodoxă. Asemenea grele încercări parcă vin să ne ajute pe noi să facem mai mult bine semenilor noștri. Desigur, ajutorul în sine nu poate fi decât modest pentru o familie cu întocmire gospodărească dintr-un sat bănățean, cum am avut ocazia să văd când am slujit în părțile acelea, care își vede acum agoniseala sub ape, casele prăbușite și totul nimic. Dar faptul că noi suntem alături de ei sufletește, că ne rugăm pentru ei și contribuim cu puținul nostru la ajutorarea lor, valorează foarte mult pentru acești frați ai noștri. Prietenia în sine, cuvântul bun, seninătatea privirilor sădește mult sufletește și întărește pe oameni în răbdare și în suferință.

Astăzi, iată, fără să ne așteptăm, s-a tălmăcit aici tocmai sărbătoarea noastră, Învierea Domnului Hristos, prin cartea Iisus Hristos Pantocrator, a Părintelui profesor Dumitru Popescu, apărută de curând, pe care ne-a prezentat-o părintele profesor Dumitru Radu, cum ați auzit, cu cunoștințele și cu știința sa, arătându-ne că ea constituie pentru noi, în aceste vremuri de răscruce sufletească, de indife-

rență și de provocări de tot felul, o carte de căpătâi, pentru că ne prezintă temeiurile credinței noastre ortodoxe. O carte ca aceasta, care privește însăși credința, cu toate alcătuirile ei, valorează foarte mult în viața unei Biserici, a unei națiuni, dar și pe plan universal, în viața Ortodoxiei întregi, care este chemată să răspundă la probleme de actualitate și la provocări de tot felul. Cu o temeinică cunoștință a valorilor credinței, a Ortodoxiei, pe care ne-o oferă această carte, putem ține cârma Bisericii noastre și să apărăm de valurile lumii îndeosebi tineretului, care este cel mai expus căderii. Nădăjduim ca această carte să fie devină un manual de studiu pentru tinerii din școlile teologice, din seminariile și facultățile, pentru că toate cunoștințele noastre se bazează pe dogmatică, pe cartea de învățătură a credinței noastre, pe Iisus Hristos Pantocrator, Cel pe care, iată, Îi prăznuim acum. Învierea și actualitatea Sa în viața Bisericii noastre. Mă alătur celor spuse de Părintele profesor Dumitru Radu și îl felicit pe Părintele profesor Dumitru Popescu pentru această lucrare. Se cerea de multă vreme o asemenea carte care să prezinte, potrivit cerințelor științifice, învățătura noastră de credință ortodoxă și cei mai autorizați s-o facă sunt părinții profesorii de vârsta celor pe care îi avem în față. Cei doi Părinți profesori, Dumitru Popescu și Dumitru Radu, au fost decani ai Facultății de Teologie din București și au rămas decani în știința lor, și ucenici ai Părintelui profesor Dumitru Stăniloae și altor mari profesori ai noștri, iar acum ne dau aceste mărgăritare călăuzitoare pentru credința noastră.

Așa încât astăzi este o întâlnire deosebită și s-a potrivit să avem și un oaspete, pe Prea Sfințitul Episcop Epifanie al Buzăului. Ne bucurăm pentru această legătură între eparhiile din Mitropolia noastră. Prea Sfinția Sa a venit însoțit de un părinte consilier de la acest Centru eparhial bine cunoscut în istoria noastră. Episcopia Buzăului este una din primele episcopii din Țara Românească, întemeiată atunci când Mitropolia Ungrovlahiei a fost organizată de Sfântul Patriarh Nifon al Constantinopolului, între anii 1503-1505. Centrul eparhial de la Buzău cunoaște acum, prin osteneala Prea Sfințitului Părinte Epifanie, un avânt cultural deosebit, mai ales în ce privește cartea de învățătură și literatura bisericească, dacă ne referim doar la acest aspect, spre a fi în ton și cu cartea lansată astăzi.

Dar Prea Sfințitul Părinte Epifanie dezvoltă în eparhie și activități pastorale de mare valoare. Dânsul are preoți vrednici, un seminar, de asemenea, cu profesori foarte buni, mănăstiri și schituri cu tradiții foarte frumoase. A depus stăruință și în anul 2003 a adăugat la ceata sfinților români încă doi sfinți din cuprinsul Episcopiei Buzăului și Vrancei. Este vorba, cum se știe, de Sfântul Ierarh Teodosie al II-lea, Mitropolitul Moldovei, care a fost exilat din scaunul său de la Iași la schitul Brazi, unde și-a petrecut ultimii ani de viață și a suferit prigoane și moarte martirică, și de un alt mare cuvios al Ortodoxiei, Sfântul Vasile de la Poiana Mărului, celebrul stareț al Cuviosului Paisie de la Neamț. În curând, după Duminica Tomii, Prea Sfințitul Epifanie va inaugura Seminarul monahal de la Mănăstirea Rătești și va sfinți o biserică frumoasă. Iată organizări de mănăstiri, de parohii, de viață culturală, de activitate editorială, dar și de asistență

socială, dacă ne gândim doar la biserica copiilor din Buzău, o inițiativă foarte interesantă și semnificativă.

Asemenea lucrări desfășoară Biserica noastră pretutindeni în țară. Nu le mai amintesc pe cele din București, pentru că le cunoașteți cu toții. Părinții consilieri de la Centrul eparhial, părinții protopopi, părinții care au cântat în corală sunt, în același timp, și cititori de biserici, întemeietori de așezăminte de asistență socială, împlinitori de rosturi misionare în spitale, orfelinate, azile de bătrâni și penitenciare, inițiatori de activități culturale. Dăm slavă lui Dumnezeu că suntem o Biserică dinamică și vie, că la slujbele noastre bisericesti creștinii participă în număr mare, încât bisericile sunt pline, mai ales cu tineri, cu copii. Aproape toate bisericile din București au devenit neîncăpătoare. Anul acesta, ca și anul trecut, am vizitat câteva biserici noi, foarte frumoase, adevărate catedrale. Chiar ieri am fost la biserica Sfânta Vineri din Drumul Taberei, aflată în construcție, care a luat hramul bisericii Sfânta Vineri-Hereasca, dăruită, cum știți, în deceniile trecute. Acum trei ani, cu prilejul punerii pietrei de temelie, au venit la mine preotul paroh și Dl. prof. Emilian Popescu, episcop la această biserică, împreună cu un credincios care a adus o bucată de cărămidă luată din zidurile demolate ale bisericii Sfânta Vineri, din Piața Unirii, gest foarte frumos, cu adevărat creștinesc și sfânt. Atunci, am luat această cărămidă și am așezat-o la temelia noii biserici. Ieri, când am fost acolo, am văzut biserica ridicată în roșu, o adevărată catedrală. Nu știu dacă viitoarea Catedrală a Patriarhiei, la care mă gândesc eu și cu colaboratorii mei, va fi tot atât de mare ca aceasta. Altă biserică în construcție, pe care am văzut-o zilele trecute, este cea de pe b-dul Brâncoveanu, de asemenea, o catedrală mare și frumoasă. Și ca acestea sunt multe alte biserici în București.

Asemenea fapte de lângă noi și aproape de noi ale colaboratorilor noștri, împlinirile pe plan editorial, cum este și tipărirea acestei cărți lansată astăzi, fac ca bucuria Învierii Domnului să fie deplină. Să avem nădejde, să nu ne temem, cum a spus Domnul Hristos apostolilor la prima întâlnire cu ei după înviere: „Nu vă temeți!” (Matei, 28, 10), pentru că ei încă erau cuprinși de frică, cum suntem și noi, asaltați mereu de atâtea întâmplări neprevăzute ale vieții. Trebuie să avem nădejde în Dumnezeu Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, un Dumnezeu om adevărat și Dumnezeu adevărat, aflat acolo, în Preasfânta Treime, este o parte din ființa noastră, este Tatăl nostru cu adevărat și din punct de vedere ontologic, vorbind așa, prin Fiul Său Cel preaiubit care a luat chipul și trupul nostru, prin lucrarea Duhului Sfânt, din Sfânta Fecioara Maria.

Vă mulțumesc tuturor, mulțumesc părinților profesori, mulțumesc și părinților coriști. **Hristos a înviat!**”

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, a luat cuvântul, în continuare, **Pr. prof. Dumitru Popescu**, autorul cărții lansate în cadrul acestei întâlniri, care a subliniat că a pus lucrării sale titlul de *Iisus Hristos Pantocrator*, fiindcă El este Cel prin care s-a creat lumea, Logosul creator, El este Logosul care a mântuit lumea, Logosul mântuitor, și tot El este Logosul judecător de la sfârșitul lumii, care va face ca întreaga creație să-și găsească împlinirea și finalul ei eshatologic. Vorbitorul a mărturisit că este îndatorat Părintelui Dumitru Stăniloae, care i-a fost profesor și de la care a preluat ideea centralității lui Hristos, dar învățătura ca atare

o găsim în Sfânta Scriptură, o găsim în tradiția patristică, o găsim în pictura bisericească.

Părintele prof. Dumitru Popescu a spus că a așezat Pantocratorul la baza acestui tratat de dogmatică pentru trei considerente principale. Întâi de toate, pentru că Pantocratorul are o influență decisivă în contextul epocii actuale, „*care consideră că lumea văzută, naturală, este o lume autonomă, și din cauza acesteia lumea s-a secularizat*”. Or, Hristos fiind Pantocratorul, care a creat cerul și pământul, nu există nici un loc unde să nu fie prezent. El este „*Logosul care sălășluiește în toată creația, luminează cele văzute și nevăzute, le ține pe toate împreună și pe fiecare în parte, nu lasă nimic gol de prezența Lui și creează ordinea rațională și armonioasă a întregii creații, pe care o mișcă după voia Tatălui, în puterea Sfântului Duh*”. Această forță extraordinară a Pantocratorului, care este prezent în întreaga creație, a mai spus vorbitorul, „*dă Bisericii lui Hristos puterea să lupte împotriva secularizării, care, pe de o parte, are unele laturi bune, pentru că favorizează progresul științific și tehnic al omului, dar, pe de altă parte, aduce și aspecte discutabile și detestabile, fiindcă îndepărtează pe om de Dumnezeu și-l dăruiește lumii acesteia și păcatului*”.

În al doilea rând, autorul a așezat Pantocratorul la baza acestui manual de dogmatică pentru *legătura ce există între Teologie și spiritualitate*, idee preluată de la marii săi profesori, cum mărturisește, Părintele Dumitru Stăniloae, Nicolae Chițescu și Nichifor Crainic, „*care au știut să scoată Teologia românească de sub influența unor curente străine ce tindeau să o golească de conținutul ei duhovnicesc și dogmatic sau filocalic și să o transforme într-o Teologie speculativă, care se mulțumește cu o cunoaștere a lui Dumnezeu pur intelectuală, dar rămâne departe de inima și de sufletul omului*”. Legătura dintre Teologie și spiritualitate, a subliniat vorbitorul, înseamnă că „*Hristos este nedespărțit de Duhul Sfânt și prin Duhul Sfânt este prezent în viața Bisericii și lucrează pentru mântuirea subiectivă sau personală cu fiecare credincios în parte și cu toți împreună*”. Atâta vreme cât Biserica se sprijină pe această putere a lui Hristos, a mai spus vorbitorul, „*care-I cu Tatăl în cer, dar e prezent și în Biserică*”, ea va putea să învingă egoismul și să se lepede de sine, „*să urmeze lui Hristos și să desfășoare o misiune capabilă să ducă lumina învierii lui Hristos în lume, să fie lumina lumii și sarea pământului, cum a spus Mântuitorul*”.

Al treilea considerent pentru care Pantocratorul a fost așezat la baza acestei lucrări, este *relația dintre Teologie și cultură*. După cum se știe, revelația divină rămâne neschimbată peste veacuri, pentru că nu vine de la un om, ci vine de la Dumnezeu. Ceea ce se schimbă în lume, este *cultura*. *Teologia* trebuie să ia în considerație contextul cultural al lumii în care trăim, a subliniat vorbitorul, „*fiindcă una era cultura antică, în care omul nu avea nici un drept, și alta e cultura contemporană, în care omul are atâtea drepturi încât nu știe ce să facă cu ele*”. Sfinții Părinții ai Bisericii ne învață că cultura, ca și omul, se deosebește de revelația divină, care e sfântă și vine de la Dumnezeu. Cultura este produsul omului. Și cum omul are nu numai aspecte pozitive, ci și negative în activitatea lui, acestea se reflectă și în cultură. De aceea, a spus vorbitorul, „*Teologia trebuie să aleagă din cultură numai acele aspecte luminoase, care sunt conforme cu voia lui*

Dumnezeu, ca să vină în întâmpinarea omului contemporan, să-l ridice către Dumnezeu, și astfel, cu lumina lui Hristos în suflete, să lupte împotriva stărilor negative care tind să-l facă sclavul patimilor din ființa sa”.

Plecând de la cele de mai sus, Părintele prof. Dumitru Popescu a spus: „*Avem de la Mântuitorul Hristos, de la Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți un tezaur teologic, de spiritualitate, un tezaur liturgic, un tezaur misionar, pe care Biserica noastră l-a păstrat cu toată strășnicia și nealterat în decursul vremurilor. Avem datoria să scoatem la suprafață aceste valori și să le mărturisim prin viața noastră, pentru că numai atunci vom fi credibili. Când faptele noastre sunt în concordanță cu vorbele noastre și vorbele noastre în concordanță cu faptele, numai așa lumea va crede”.* Referindu-se la greutățile cu care se confruntă Bisericile în vremea de astăzi, îndeosebi secularizarea, vorbitorul a spus că numai „prezența și puterea lui Hristos dă fiecărei Biserici capacitatea să învingă egoismul confesional și să nădăjduiască cu adevărat către unitatea creștină”. Totodată, vorbitorul a subliniat că dacă lumea aceasta va avea un viitor, „*îl va avea în măsura în care va crede cu adevărat că Hristos este în cer și pe pământ, că El este piatra de temelie pe care se sprijină Biserica și întreaga creație”.*

În încheiere, Părintele prof. Dumitru Popescu și-a exprimat recunoștința față de Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru înțelegerea și dragostea cu care l-a încurajat în strădaniile sale de a lega Teologia noastră ortodoxă, cu valorile ei, de problemele lumii contemporane, dându-i și binecuvântarea să publice această lucrare, care este rezultatul unei experiențe teologice personale de peste patru decenii, dobândită în țară și în străinătate. Mulțumind Prea Fericirii Sale pentru ajutorul primit, autorul cărții a spus: „*Îmi doresc Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist din toată inima, și am spus-o și în carte, să fie într-adevăr, cum și este, ctitorul integrării Bisericii noastre în societatea contemporană, după ce atâtea decenii ea a fost obligată să se mulțumească cu activitatea în locașele de cult. Îi urez sănătate, putere de muncă, spor în toate, și să construiască Catedrala Mântuirii Neamului, pentru că vedem că lucrurile se îndreaptă către această direcție”.*

A mai luat cuvântul, pentru a aduce un mesaj din partea eparhiilor sufragane, **Prea Sfințitul Epifanie**, Episcopul Buzăului și Vrancei, care a prezentat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist simțămintele de dragoste, de respect și de prețuire ale clerului și credincioșilor din eparhia pe care o păstorește. Totodată, Prea Sfințitul Episcop Epifanie a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru frumoasele aprecieri făcute în cuvântul Prea Fericirii Sale privind roadele bogate din activitatea Episcopiei Buzăului și Vrancei. De asemenea, Prea Sfinția Sa a scos în evidență valoarea duhovnicească a concertului prezentat de Corala preoților din București și, în același timp, a mărturisit interesul cu care a ascultat prezentarea cărți Pr. prof. Dumitru Popescu, *Iisus Hristos Pantocrator*, făcută de Pr. prof. Dumitru Radu, precum și cuvântul autorului acestei cărți, „*menită să răspundă marilor provocări ale lumii de astăzi, o lume secularizată, fiind de un real folos preoților și credincioșilor”.* Mulțumind Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru dragostea cu care a fost primit la Patriarhie, „*în această zi a Sfințelor Paști, când toți ne bucurăm și încercăm să ne facem fii ai Învierii, cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel”*, Prea Sfințitul Episcop Epifanie a exprimat încă o dată

Prea Fericirii Sale recunoștința preoților și credincioșilor din Episcopia Buzăului și Vrancei pentru tot ceea ce face spre binele Bisericii noastre, iar celor prezenți le-a adresat tradiționala urare *Hristos a înviat!*

La sfârșit, în Sala de recepție, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a întreținut cu cei prezenți, ciocnind cu fiecare tradiționalul ou roșu de Paște și primind din partea tuturor urări de sănătate, cu pace și spor în toate. La plecare, participanții l-au petrecut pe Prea Fericirea Sa cântând troparul Învierii și Imnul patriarhal.

Și anul acesta, întâlnirea de la Palatul Patriarhiei, din ziua de Paște, a fost pentru toți cei prezenți nu numai un prilej de adevărată bucurie duhovnicească, dar și de simțire și trăire spirituală, desfășurat în atmosfera sfântă a Praznicului Pascal.

Prof. GHEORGHE VASILESCU

HRAMUL BISERICII "DOMNIȚA BĂLAȘA"

Anul acesta, joi, 9 iunie, în ziua *Înălțării Domnului*, când se face și pomenirea *Eroilor Neamului*, biserica "Domnița Bălașa" și-a sărbătorit hramul principal cu un ceremonial deosebit. În această zi, preoții și credincioșii bisericii, citorie a Domniței Bălașa, fiică a domnitorului martir Constantin Brâncoveanu, au avut bucuria de a primi în mijlocul lor pe *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, care a oficiat Sfânta Liturghie, urmată de slujba parastasului pentru eroii neamului românesc.

La intrarea în biserică, plină de credincioși, prezenți la hram încă de la primele ore ale dimineții, Prea Fericitul Părinte Patriarh a fost întâmpinat, după rânduială, de soborul slujitorilor, cu Sfânta Evanghelie și Sfânta Cruce, iar *Dl. acad. prof. Constantin Bălăceanu Stolnici*, episcopul așezământului, a adresat Prea Fericirii Sale tradiționala urare de bun venit.

La sfârșitul slujbei, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a rostit un pilduitor cuvânt de zidire sufletească, în care s-a referit atât la pericopa evanghelică a zilei (Luca 24, 36-53), care prezintă înălțarea la cer a Domnului Iisus Hristos și ultimele învățături date ucenicilor, inclusiv făgăduința trimiterii Duhului Sfânt, cât și la eroii care s-au jertfit de-a lungul istoriei pentru țară, credință și neam, pentru libertate, dreptate și adevăr. Totodată, Prea Fericirea Sa a evidențiat etapele grele prin care a trecut de-a lungul anilor biserica Domnița Bălașa, care a avut de suferit de pe urma cutremurelor și inundațiilor Dâmboviței, făcând necesare lucrări radicale de consolidare și restaurare, începând de la fundații, pentru a i se păstra arhitectura și decorația exterioară și interioară.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus următoarele:

Stimate frate și domnule profesor și academician,
Prea Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,

„Prin harul Sfântului Evanghelist Luca, iată, suntem părtași la ultima mare minune pe care a săvârșit-o Mântuitorul Iisus Hristos cu Sine Însuși, înaintea Sfinților Săi Apostoli: minunea Înălțării Sale cu trupul la cer. Este o sărbătoare deosebit de însemnată, nu numai pentru că încheie activitatea pământească a Mântuitorului, începută practic odată cu botezul Său de către Ioan în Iordan, când a avut loc prima Epifanie sau Teofanie, urmată de cei trei ani de propovăduire și apoi de chinuri, de suferințe, răstignire, îngropare și înviere, ci și pentru că la patruzeci de zile după Învierea Sa din morți, cum a descris atât de frumos Sfântul Evanghelist Luca (24, 36-53), Iisus a avut o ultimă întâlnire cu Sfinții Săi Ucenici și Apostoli, spre a le dovedi încă o dată, după ce îi încredințase de multe ori până atunci, că El este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Cel răstignit și înviat. Arătându-le semnele cuielei de la mâinile și picioarele Sale și dăruindu-le pace și întărire sufletească, le-a repetat că mult nu va mai fi cu ei, pentru că „așa trebuia să pătimizească Hristos și a treia zi să învie din morți” (Luca 24, 46) și apoi să șadă de-a dreapta Tatălui. Le-a mai spus: „De folos vă este ca Eu să mă duc” (Ioan 16, 7), pentru că voi trimite peste voi „făgăduința Tatălui Meu”, adică pe Mângâietorul, Duhul Sfânt, „Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede” (Ioan 15, 26), și i-a îndemnat să nu se îndepărteze de Ierusalim, ci să aștepte până se vor „îmbrăca cu putere de Sus” (Luca 24, 49).

Înălțarea Domnului este, în același timp, începătura și garanția înălțării noastre, a celor credincioși, dacă trăim necurmat viața în Hristos, conlucrând cu harul Sfințelor Taine și făcându-l roditor în viața noastră. Aceasta este de fapt împlinirea făgăduinței date de Mântuitorul Ucenicilor Săi și, prin ei, nouă, tuturor, zicând: „Iar Eu, când Mă voi înălța de pe pământ, pe toți îi voi trage la Mine” (Ioan 12, 32). De aceea nu este vorba numai de o înălțare spirituală, cu mintea la cer, ca să gândim că se cuvine, că trebuie să căutăm la „cele de sus” (Col. 3, 1-4), ci și cu trupurile, după învierea celor adormiți și a schimbării trupurilor celor aflați în viață în trupuri nestricăcioase și nemuritoare, pentru ca toți cei dreپți să împărătească cu Hristos în veci (cf. I Cor. 15, 51- 54).

Două dimensiuni, putem spune, au caracterizat viața pământească a Mântuitorului Iisus Hristos: smerenia Sa desăvârșită ca Fiu al lui Dumnezeu, Care a primit de bunăvoie a Se face Fiul Omului, împărtaşind firea noastră întru toate; afară de păcat, ca omul să fie asemenea lui Dumnezeu, iar patimile și jertfa Sa de pe Cruce să zidească mântuirea noastră, a tuturor celor care credem în El. În acest sens scrie și Sf. Ap. Luca: „Și întru nimeni altul nu este mântuirea, căci sub cer nu este dat între oameni nici un alt nume întru care noi trebuie să ne mântuim” (Fapte 4, 12). Acest adevăr îl expune Mântuitorul nostru Iisus Hristos în convorbirea Sa cu Nicodim, zicând: „Că într-atât a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16). Iar Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Dumnezeu

fiind, „S-a smerit pe Sine făcându-Se ascultător până la moarte - și încă moarte de cruce!” (Filip. 2, 8). *Spre aceasta ne cheamă neîncetat și pe noi*: „Luați jugul Meu asupra voastră; și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre!” (Matei 11, 29).

Iar cea de-a doua dimensiune, cu aceeași valoare mântuitoare pentru noi, este icoana, chipul în care El Însuși, Mântuitorul Hristos, ne-a deschis prin pilda vieții Sale, întruparea acestei virtuți, a smereniei, întru dobândirea roadelor vieții. În acest fel, luând jugul Lui, fie că suntem chemați să-l purtăm „ca slujitori ai lui Hristos și iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (I Cor. 4, 1), fie în starea de fii ai Bisericii noastre, vom „afla odihna sufletelor noastre” (cf. Matei 11, 29). Această purtare a jugului lui Hristos dă sens și conținut izvorător de fapte și vrednicii, care trebuie să constituie pentru fiecare dintre noi modelul viețuirii noastre creștine.

Acest sens al vieții și activității pământești a Mântuitorului i-au făcut pe înaintașii noștri să îmbogățească sărbătoarea Înălțării Domnului cu pomenirea eroilor, a martirilor, a tuturor celor care au murit pentru Hristos. În această catedrală atât de frumoasă, sărbătorim astăzi hramul ei: Înălțarea Domnului și, totodată, facem pomenirea eroilor. Și este foarte interesant de știut că acest conținut îl are sărbătoarea Înălțării Domnului doar la noi, la români, căci strămoșii noștri, în înțelepciunea lor, s-au gândit mereu la eroi, la martiri. Avem pilda Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, care a înălțat la Războieni, în 1496, pe locul bătăliei cu otomanii conduși de sultanul Mohamed al II-lea, o biserică „pentru amintirea și întru pomenirea tuturor binecredincioșilor creștini care s-au prăpădit aici”, cum se spune în pisanie. Este dovada evlaviei lui Ștefan cel Mare și a dorinței lui de a-i pomeni pe vitejii săi eroi, ale căror oseminte înălbiseră câmpul de bătălie, numit de atunci Valea Albă. Poruncind să le adune, le-a așezat sub altarul bisericii ctitorite. Se vede atât de limpede credința profundă a lui Ștefan cel Mare, de fapt credința vie și durabilă a poporului român, pe care el îl slujea cu sceptrul și cu crucea. Pisania bisericii din Războieni este o pagină de teologie practică de o rară frumusețe, comparabilă cu scrierile Sfinților Părinți, consemnând că aici, „cu voia lui Dumnezeu, au fost biruiți creștinii de păgâni”. Dar n-au fost zdrobiți creștinii, pentru că ei au nu numai împărăția de aici, de pe pământ, numai patria pământească, ci creștinii folosesc patria pământească drept pridvor de trecere spre patria cerească, spre Împărăția lui Dumnezeu. Încât sufletele tuturor eroilor care au căzut în acea luptă sunt în cer, în corturile lui Dumnezeu.

Este mărturia credinței puternice pe care o mărturisim noi, românii, mărturia frumuseții, tradițiilor și valorilor noastre spirituale, pe care acum, din nefericire, le vedem cum încet, încet, se împrăstie. Noi toți, de la vlădică până la opincă, cum s-ar spune, suntem datori să le păstrăm. Să păzim credința cea adevărată, care este izvorul vieții și al existenței noastre. Dacă vom păzi credința, vom păstra și frumusețile vieții noastre, ca fii ai Ortodoxiei, de care are nevoie și noua Europă, această comunitate de popoare, de culturi, de limbi, de civilizații, dar și de suflete, în același timp. Fiecare dintre popoarele europene are rădăcini și sevă creștină. Așa încât aducem și noi Europei tradițiile noastre atât de frumoase. Dacă ne va ajuta Dumnezeu să ne integrăm în comunitatea popoarelor

europene, vom putea arăta acolo valorile noastre ca popor de origine și cultură latină, dar de credință creștin-ortodoxă. Suntem un popor căruia nu-i este străin spiritul occidental, european, cum au dovedit-o cu prisosință marii noștri înaintași, voievozi, cărturari, ierarhi, preoți, care au studiat în Occident, unde se considerau acasă, după cum occidentalii se simt până astăzi acasă, la noi, în România, țară de cultură latină și cu frumuseți ortodoxe care nu se întâlnesc în altă parte, precum acea minime de la Voroneț sau cea de la Curtea de Argeș sau atâtea altele.

Sărbătoarea Înălțării Domnului este deci sărbătoarea vieții noastre depline, frații mei. Ea înseamnă înălțarea noastră spre desăvârșire, spre îndumnezeire, după pilda sfinților. Este mesajul dumnezeiesc care ne șoptește permanent să ne înălțăm sufletele și cugetele către Dumnezeu, cum îi îndeamnă preotul pe credincioși la Sfânta Liturghie: „Sus să avem inimile”. Căci Iisus le-a spus Apostolilor și nouă tuturor: „În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt. Mă voi duce și vă voi pregăti loc” (Ioan 14, 2). Această casă cerească nu este alta decât Biserica cerească a îngerilor și sfinților, „adunarea întâilor născuți, care sunt scriși în ceruri”, unde sunt „duhurile dreptilor celor ajunși la desăvârșire” (Evr. 12, 23). Acolo sunt așteptați creștinii, toți cei care cred în Mântuitorul Iisus Hristos și se împărtășesc de harul Său. Tot acolo, sus, se află proorocii și dreptii Vechiului Testament, cărora Mântuitorul, prin Învierea Sa, le-a redat libertatea cea sfântă a sufletelor lor. Biserica noastră, cum cunoașteți, cinstește pe proorocii Vechiului Testament, în frunte cu Moise, și îi cinstește după rânduielile ortodoxe, nu numai teoretic, ci și practic, liturgic. La fiecare slujbă noi avem pericope din Psalmi, din Prooroci, de la Facere, adică pericope din Vechiul Testament, care nu este înlăturat din cultul nostru, cum spun unii care nu ne cunosc și n-au ascultat o slujbă ortodoxă. Mântuitorul a spus: „N-am venit să stric, ci să plinesc Legea și profetii” (Matei 5, 17).

Plinirea Legii și a proorocilor este Biserica întemeiată de Mântuitorul Iisus Hristos pe pământ la zece zile după Înălțarea Sa la cer. Cu Înălțarea Sa, Mântuitorul a înălțat și firea noastră omenească. Să avem, deci, conștiința, frați și surori în Domnul, că acolo, de-a dreapta Tatălui, cum mărturisim în Simbolul de credință, avem un Frate de-al nostru, un Prieten al nostru care ne iubește. Iisus a spus Apostolilor și nouă tuturor: „Voi sunteți prietenii Mei” (Ioan 15, 14). Așa ne numește și Sfântul Apostol Pavel: „concetățeni ai sfinților și casnici ai lui Dumnezeu” (Efeseni 2, 19), iar pe preoți, pe arhierei, îi numește: „slujitori ai lui Hristos și iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (I Cor. 4, 1) și le dă multe învățături frumoase. Văzându-i mâhniți, când Iisus le spunea că va merge la Tatăl Său, El îi mângâie, în același timp, spunându-le: „Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Matei 28, 20). El S-a înălțat la cer cu trupul, cu trupul pe care l-a luat de la Duhul Sfânt și Fecioara Maria, adică firea noastră, trupul nostru, și ne-a lăsat trupul Său îndumnezeit de-viață-dătător, care este Sfânta Împărtășanie, Trupul și Sângele Domnului.

Mântuitorul Hristos este, deci, prezent în Biserică nu numai prin citirea Sfintei Evanghelii, care-i Cuvântul Său, nu numai prin cântările atât de frumoase și prin rugăciunile pe care le rostim, dar și prin toate cele șapte Sfinte Taine. Dintre acestea, împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului constituie însăși

esența vieții noastre, hrana sufletului nostru. Când preotul sau arhiereul săvârșește dumnezeiasca Liturghie, în chip nevăzut, Mântuitorul este de față, înconjurat de îngerii Săi. De aceea, Sfântul Apostol Pavel se exprimă atât de frumos către Timotei: „Și într-adevăr, mare este taina credinței celei bune” (I Tim. 3, 16), iar o cântare a noastră zice: „Mare este taina creștinătății”. Dacă unii dintre semenii noștri ar fi mai des prezenți la Sfânta Liturghie, dacă ar zăbovi cu gândul pe paginile Sfintei Evanghelii sau ale întregii Sfinte Scripturi, și dacă ar avea pregătirea necesară, ar înțelege Taina drepte credințe.

Sfânta Scriptură se citește, frații mei, nu pentru o curiozitate trecătoare sau pentru a trece într-un alt domeniu de cunoaștere decât cel al preocupărilor noastre zilnice. Cine deschide paginile Sfinte Scripturi trebuie mai întâi să se închine, să ceară harul dumnezeiesc care să-l lumineze pentru a înțelege drept Cuvântul lui Dumnezeu. De aceea, Biblia noastră, și mă refer aici la ediția jubiliară a Sfântului Sinod, tipărită cu prilejul împlinirii a două milenii de creștinism, are note lămuritoare și explicative care lămuresc sensul versetelor mai greu de înțeles. Nu oricine poate să tâlmăcească și să pătrundă adâncul cel de nepătruns al Sfinte Scripturi și al tainelor lui Dumnezeu. Acestea sunt adevăruri sfinte, frați și surori în Domnul, adevăruri trăite de moșii și strămoșii noștri, care au făcut din viața lor o ofrandă bine plăcută lui Dumnezeu. Sfinții cuvioși părinți din mănăstirile noastre, prin smerenia, rugăciunile și austeritatea vieții lor, sunt martirii de după perioada martiriului pentru Hristos. Avem o credință atât de frumoasă și de bogată, o gândire teologică adânc pătrunzătoare și o literatură creștină, a Sfinților Părinți, care au fost cei mai profunzi cugetători, cunoscând ca nimeni alții adevărata filosofie. Ei înșiși s-au instruit cu marii gânditori ai lumii vechi. Astfel, putem pomeni pe Sfântul Grigorie de Nazianz, ajuns Arhiepiscop al Constantinopolului și devenit apoi unul din cei mai mari teologi ai Bisericii, fiind supranumit chiar „Teologul”, al doilea după Sfântul Evanghelist Ioan, al treilea fiind Sfântul Simeon „Noul Teolog”. Nici o persoană de bună credință nu poate fi atât de laicizată sau atât de necunoscătoare încât să nege valoarea acestei învățături atât de bogate. Chiar știința, nu numai că nu acoperă, nu înăbușă darurile Duhului Sfânt, lumina Duhului Sfânt, ci dimpotrivă, marii savanți ai lumii recunosc rolul și însemnătatea învățăturii revelate a Bisericii. Anul acesta, iubirii mei, este și un an jubiliar pentru noi. S-au împlinit 80 de ani de când Biserica noastră este Patriarhie și 120 de ani de când ea a fost recunoscută ca Biserică autocefală. Noi am și sărbătorit aceste mari aniversări și am avut bucuria să-l văd la televiziune pe Domnul Academician Constantin Bălăceanu-Stolnici, care a vorbit atunci în cuvinte elogioase despre jubileul acesta.

Astăzi, de Ziua Eroilor, în acest an jubiliar, îi pomenim pe toți patriarhii noștri, pe toți înaintașii mei, împreună cu toți eroii neamului și pe toți vitejii și luptătorii români din toate timpurile. Datorită fericitului de pomenire Patriarhul Justinian Marina, între 1958-1960, biserica Domnița Bălașa a fost consolidată și restaurată, iar Patriarhul Iustin Moisescu a intervenit cu fermitate în 1984, când a fost demolat Spitalul Brâncovenesc, și biserica aceasta a rămas la locul ei. Au intervenit, desigur, și alți intelectuali ai noștri, cărora le suntem recunoscători și ne rugăm pentru ei. Am fost privilegiați având mari bărbați în Biserică și mari

bărbați în societate, de-a lungul istoriei noastre așa de frumoase. Prin operele lor, ei ne-au lăsat o moștenire scumpă. Papa Ioan Paul al II-lea a spus că România și Biserica noastră Ortodoxă, cu credincioșii ei, sunt Grădina Maicii Domnului. Aceasta ne îndatorează pe noi, românii, să viețuim ca într-o grădină îngrijită, unde Iisus este prezent prin Duhul Sfânt, prin Sfintele Taine care ne dau putere și nădejde, ne primenesc sufletește. Ne naștem la viața creștină prin Taina Sfântului Botez și apoi suntem întreținuți cu hrana cea nemuritoare a Sfintei Împărtășanii. În felul acesta putem păși spre înălțimile cerești, spre azurul luminii celei neînserate, de care să ne învrednicească pe toți Bunul Dumnezeu.

Iubiți frați și surori în Domnul, mă bucur că ne-am întâlnit astăzi aici, sub cupolele și bolțile atât de încărcate de istorie ale bisericii Domnița Bălașa. Ne minunăm și dăm slavă lui Dumnezeu că, prin câte pericole a trecut, biserica aceasta a rămas, iată, cu frumusețile cu care au împodobit-o ctitorii ei. Lucrările care s-au făcut aici în ultimul timp ne vorbesc despre vrednicia Domnului academician și a preoșilor slujitori ca biserica să arate acum atât de frumos, față de cum am văzut-o cu câțva timp în urmă. Atunci ea a fost închisă slujbelor, pentru că risca să se dărâme. A fost o mare încercare și tristețe. Am fost martor, frații mei, când s-au fisurat bolțile și cupolele și biserica amenința să se dărâme, pentru că grinzile și stâlpii de lemn, cum se clădea la vremea când a fost construită, pe acest prundiș umed din preajma Dâmboviței, au putrezit. Lemnul de la temelii bisericii rezistă, cât timp stă în apă, se face tare ca piatra. Când s-a schimbat cursul Dâmboviței, pentru îndreptarea albiei sale, apa s-a retras și temeliiile de lemn au rămas fără umezeală și au putrezit, antrenând înclinarea zidurilor. Era pericol de prăbușire. Dacă atunci nu intervenea energic Patriarhul Justinian, nu mai erau astăzi biserica Domnița Bălașa și nici biserica Sfântul Spiridon-Nou, unde se petrecuse același lucru. Cu ajutorul profesorului inginer Aurel Beleş, specialist în rezistență, secondat de inginerul constructor Dumitru Popescu, s-au găsit soluții tehnice de remediere și consolidare.

L-am însoțit deseori pe Patriarhul Justinian când era șantier aici, între anii 1958-1960, și am văzut buștenii putreziți de la temeliiile bisericii, care au fost înlocuiți, metru cu metru, cu subzidire de beton armat, cum se făcuse și la Sfântul Spiridon-Nou, ceva mai înainte, între 1952-1954. Astfel, ambele biserici au fost salvate. Nu știam atunci că o să vină timpul când urmau să dispară unele biserici; nici Patriarhul Justinian nu știa, dar cu spiritul său practic, de oltean, a găsit specialiști în țară care au salvat de la prăbușire biserica Domnița Bălașa. Așa cum salvase mai înainte biserica Sfântul Spiridon-Nou, încât, în 1955, a putut să officieze acolo slujbele de proclamare a sfinților români canonizați de Sfântul Sinod în 1950.

Mă bucur că am auzit corul și felicit pe domnul dirijor pentru simțirea, ceremonialul și dinamismul cu care întreține evlavia credincioșilor și atenția slujitorilor în timpul dumnezeieștii Liturghii. Sfânta Liturghie este o dramă unică în istorie, care repetă, tainic și mântuitor, viața Domnului Iisus, de la început până la sfârșit. Ea este Taina Tainelor. Și cu un asemenea cor, cu slujitorii și diriguitorii acestei biserici, cu credincioșii ei statornici, biserica Domnița Bălașa este unul dintre lăcașurile de cult cu renume din Capitala noastră. Așa l-am cunoscut

acum 55 de ani, după hirotonia mea în arhieru, când am slujit prima dată aici. O biserică înălțătoare de suflet, după cum îi este și hramul. Te înalță sufletește. I-a înălțat pe toți cei care au slujit aici, i-a ridicat până la lumina cea cerească. Ea însăși, prin ctitorii ei, a făcut minunea să fie recuperată atunci când era amenințată cu demolarea și poate n-ar mai fi existat, cum nu mai există alte biserici. Ajutorul lui Dumnezeu a salvat-o!

Domnule academician, iubiți părinți, frați și surori în Domnul, să păstrăm aceste momente frumoase, ziditoare de suflet, aceste realități incontestabile. Iisus, Cel Înviat și Înălțat, este o realitate pe pământ și în univers. Nu a fost o iluzie, o himeră. Nu ne-a lăsat Evanghelia în zadar. Nu a rămas în deșert predica Sfinților Apostolilor, așa cum le scria corintenilor Sfântul Pavel, Apostolul Neamurilor: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră” (I Cor. 15, 14). Iată, au trecut mai bine de două milenii și simțim cu toții că izvorul cel dumnezeiesc, adică Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție, Sfânta Liturghie și celelalte mijloace sfințitoare ale Bisericii, sunt vii, sunt dătătoare de viață și astăzi, săvârșesc minuni, tămăduiesc și vindecă orbirea oamenilor. Am cunoscut oameni care nu vedeau până în 1989 și acum văd mai clar. Dacă eu, ca slujitor al Bisericii, am ajuns la această constatare, vă închipuiți ce simte lumea întregă. Cine își imagina acum cincisprezece ani că ne vom bucura de libertatea aceasta religioasă, de dialogul cu autoritățile, care au arătat înțelegere față de Casa lui Dumnezeu? Dar și potrivnicie, pentru că de cincisprezece ani, cum știți, mă zbat, mă frământ pentru a vedea înălțată Catedrala Neamului, nerezolvată până acum. Am un testament al primului meu mare înaintaș, patriarhul Miron Cristea, căruia i se datorează și Seminarul Teologic Monahal de la Mănăstirea Cernica, pe care l-am urmat și eu. Dacă n-ar fi fost Seminarul acela fondat de el, dacă el nu-i purta de grijă, eu rămâneam în schitul de unde am venit. Așadar, lui îi datorez faptul că slujesc Biserica din treapta de patriarh. Sunt recunoscător, în același timp și celorlalți patriarhi de dinaintea mea. Am vorbit de patriarhii Justinian și Iustin, dar și față de Patriarhul Nicodim am mare recunoștință. Datorită lui am fost primit în 1930 la Seminarul mănăstiresc de la Mănăstirea Neamț. El m-a primit acolo, era stareț atunci la Neamț. Dacă nu era Seminarul de la Neamț, și dacă nu era Seminarul de la Cernica, și dacă nu era, apoi, ajutorul Patriarhului Nicodim, care m-a luat diacon la Catedrala Patriarhiei când eram student, eu mă răspândeam pe undeva. Am pornit din casa părinților mei în 1928, la 14 ani neîmpliniți, cu gândul să slujesc Biserica la un schit, la o mănăstire. Cu gândul acesta am plecat atunci de acasă. Este o minune pe care n-o pot explica, viața mea binecuvântată de Dumnezeu cu 90 de ani și drumul meu pe treptele slujirii Bisericii de când am luat calea mănăstirii. Am cunoscut în viață nesfârșite cete, șiruri de colegi, de profesori, de binefăcători și colaboratori, pentru care mă rog neîncetat.

Frați și surori în Domnul, să avem această convingere, acum, la Înălțarea Domnului, ca și la Înviere și să nu ne împușinăm credința – că, dacă Domnul S-a înălțat nu mai este cu noi și să ne întristăm ca unii dintre Apostoli. Domnul este

mereu cu noi prin Sfânta Împărtășanie. Am văzut cum părintele cu bucurie așteaptă să vă împărtășiți, cei care sunteți pregătiți pentru aceasta. Să dăm slavă lui Dumnezeu că Mântuitorul este cu noi. Avem încredințările Duhului Sfânt și nimeni nu I se poate împotrivi. Cine se împotrivesc Duhului Sfânt, adică Adevărului învederat, acela este de partea diavolului, pentru că numai diavolul nu recunoaște, nu se smerește, nu se supune lui Dumnezeu. Așa scriu Sfinții Părinți. Diavolul dacă s-ar smeri, s-ar mântui și el, pentru că a fost înger, purtător de lumină – Lucifer, căpetenia cetelor îngerești. Dar el nu se lasă și îi prinde în plasă pe unii dintre noi. Îi prinde mai ușor pe tineri, pe tinerii neamului nostru românesc, pe mamele tinere, pe ceilalți tineri, și este o grijă mare pe care o avem cu toții de a-i apăra de uneltirile diavolului. Avem, însă, izvorul acesta de încredere, de putere, de nădejde că Emanuel, Dumnezeu este cu noi. Aș vrea să vă sădesc în suflute, acum, în vremea aceasta ploioasă, când se prind răsădurile cel mai bine, această încredere, acest optimism, că Iisus Mântuitorul n-a fost biruit de două milenii și mai bine. A suferit toate cele omenești, dar a biruit lumea și a biruit moartea. Noi, creștinii botezați, nu mai suntem robi ai păcatului și ai morții, ci suntem fii ai Învierii, fii ai luminii, ai păcii. Depinde de noi să sporim în harul pe care ni l-a dat Dumnezeu prin Iisus Hristos și trebuie să ne încurajăm unii pe alții. Așa să ne ajute Bunul Dumnezeu și vă zic tuturor, în dragostea noastră și în iubirea Bisericii: Hristos S-a înălțat! Amin!”.

După acest pilduitor cuvânt de înălțare sufletească al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, ascultat cu multă atenție de toți cei prezenți, **Dl. acad. prof. Constantin Bălăceanu Stolnici**, epitrop testamentar al bisericii Domnița Bălașa, a mulțumit Prea Fericirii Sale pentru osteneala ce și-a luat de a veni aici în ziua hramului să slujească Sfânta Liturghie, spunând: „Știm cu toții că această ctitorie este mai mult decât o simplă biserică. Ea caută să mențină în memoria noastră amintirea Brâncovenilor, pe care Prea Fericirea Voastră i-ați așezat în rândul sfinților, iar noi, ca familie, suntem obligați să respectăm tradițiile pe care ni le-a prescris Domnița Bălașa în testamentul ei când a făcut această biserică. Vă mulțumesc că ați venit pentru că noi suntem o biserică în care ne place să slujească arhieriei și arhieriei vin aici cu foarte multă bucurie”.

La plecare, epitropul bisericii, **Dl. acad. prof. Constantin Bălăceanu Stolnici**, care este și membru în Consiliul Național Bisericesc și în Adunarea Națională Bisericească, l-a condus pe Prea Fericitul Părinte Patriarh printre grupurile de credincioși, prezentându-i pe cei mai statornici dintre enoriași, care l-au înconjurat cu bucurie și cu dragoste, dorind să-l vadă de aproape, să-i ofere flori și să primească binecuvântări. Prea Fericirea Sa le-a răspuns la întrebări, i-a întărit duhovnicește și a împărtășit tuturor binecuvântări patriarhale. A fost cu adevărat o înălțătoare serbare de hram, la a cărei frumusețe a contribuit prezența și cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh.

SFÂRȘIT DE AN ȘCOLAR LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

În prezența *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist*, miercuri, 15 iunie 2005, în aula Palatului Patriarhiei s-a desfășurat serbarea de sfârșit de an școlar la Seminarul Teologic *Nifon Mitropolitul* din București. Au fost de față toți cei 357 de elevi ai Seminarului, împreună cu profesorii lor. Au participat la festivitate PS Episcop *Ambrozie Sinaitul*, Vicar Patriarhal, PS Episcopi *Sebastian Ilfoveanul* și *Varsanufie Prahoveanul*, Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, consilierii patriarhali și eparhiali, responsabili cu învățământul teologic de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, protoierei și preoți din Capitală, precum dl. *Adrian Lemeni*, secretar de stat pentru culte, dl. *Adrian Videanu*, primarul general al Capitalei, dl. *Adrian Înimă-roiu*, primarul Sectorului 4, reprezentanți ai Inspectoratului școlar municipal și de sector, alți invitați. N-au lipsit părinții, rudele și prietenii ai elevilor.

În cuvântul de deschidere, **Pr. prof. Mihai Aurel**, directorul seminarului, a spus: *„Sfârșitul anului școlar este un prilej de bilanț, de bucurie și de asumarea responsabilității pentru anul școlar următor. Acest an școlar s-a desfășurat sub bunele auspicii ale mutării noastre în noua clădire a Seminarului, construită prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Patriarh Teoctist și strădaniile Arhiepiscopiei Bucureștilor, îndeosebi ale Prea Sfințitului Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul, cărora le mulțumim și cu acest prilej. Desigur, noua clădire în care ne-am mutat, ca orice casă nouă, mai are încă nevoie de dotări și amenajări, pentru că, după cum se știe, procesul de învățământ se desfășoară în două schimburi. Nădăduim ca de la toamnă, cu dragostea celor care ne ajută, elevii să învețe într-un singur schimb”*. Părintele director a informat, apoi, pe cei prezenți că efectivul de elevi ai Seminarului, grupat în 15 clase, inclusiv 3 clase de cântăreți bisericești, a avut în anul școlar încheiat o prezență notabilă în peisajul învățământului teologic. A menționat în acest sens, prezența seminariștilor la Festivalul coral „Zilele Galațiului”, cu prilejul sărbătorii Sfântului Apostol Andrei, concertele prezentate la Muzeul Țăranului Român, participarea la faza zonală a concursului coral școlar, la concursul național coral de la Brăila, la Festivalul de muzică bizantină de la Iași, la alte manifestări culturale și artistice.

În continuare, corul “Ison” al elevilor seminariști, sub îndrumarea profesoriilor Pr. Stelian Ionașcu, Pr. Ștefan Răzvan, Diac. Marian Colțan și Pr. Gabriel Cățe, de la catedra de muzică, a prezentat un frumos program de cântece religioase.

A urmat festivitatea de premiere a elevilor frunțași la învățătură din fiecare clasă. Premiile au fost înmânate de către profesorii diriginți. Aproape jumătate din elevii Seminarului au avut bucuria să fie premiați, iar mai mult de trei sferturi dintre ei au obținut medii între 9 și 10.

La rugămintea părintelui director, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a adresat elevilor și tuturor celor prezenți următorul cuvânt de învățătură și zidire sufletească:

Lubiți frați,

„Florile și aplauzele dumneavoastră oferite elevilor premiați la încheierea acestui an școlar pentru rezultatele lor frumoase la învățătură ne-au copleșit și

ne-au încântat. Asemenea manifestări sunt specifice tinereții și frumoaselor valori, pentru că se aplaudă numai valorile nemuritoare, valorile legate de formarea persoanei, în general, iar la noi, persoana chemată să slujească Biserica și care trebuie să devină atât de curată sufletește și trupește încât să fie vrednică să-L poarte în brațele sale pe Domnul nostru Iisus Hristos.

Auzind aceste aplauze foarte îndreptățite pentru tinerii elevi, viitori preoți ai Bisericii noastre, tragem concluzia că profesorii au depus o muncă temeinică, o muncă cu metodă didactică, pentru că, după cum s-a constatat, nu înregistrarea mecanică a cunoștințelor are valoare, ci valorează mult felul în care sunt folosite aceste cunoștințe. Ați observat că au fost premiați și unii dintre elevii cu îndemânări practice și capacitatea de a ajuta la vremea cuvenită, fie biserica, fie credincioșii. Ați observat, de asemenea, că vrednicia Direcțiunii, strădaniile profesorilor, silința elevilor, calitatea muncii depusă constant în orele zilnice din program, i-a determinat și pe părinții protopopi să fie sensibili și să-și arate și ei împreună cu noi bucuria pentru lucrarea ce se săvârșește în acest seminar, care poartă numele marelui și neuitatului mitropolit Nifon.

Această frumoasă participare a dumneavoastră, a credincioșilor, fie rude ale elevilor, fie prieteni ai Seminarului, și chiar reprezentanții ai autorității de stat, fiind prezent aici și domnul Adrian Lemeni, secretar de stat pentru culte, care este și profesor la Facultatea de Teologie din București, arată că noi prețuim munca depusă aici în slujba Bisericii Mântuitorului Iisus Hristos și suntem mereu disponibili să-i ajutăm pe profesori și elevi. Această legătură, această comuniune a noastră cu ei are darul să încoroneze munca lor de zi cu zi, o muncă de când răsare soarele până când apune, și care se tâlmăcește, cum a spus elevul talentat și premiat care a prezentat programul artistic, că rugăciunea este teologie și teologia înseamnă rugăciune. Numai cei care se roagă cu evlavie și cu credință în Dumnezeu, numai cei ce nădăjduiesc că Mântuitorul Iisus Hristos și Biserica Lui deține adevărul suprem și dăruiește din harul cel dumnezeiesc celelalte daruri mântuitoare și face din pescari apostoli, toți aceștia sunt deplin încredințați că ea rămâne în veci, Biserica neamului nostru românesc.

Felicităm din toată inima, așadar, pe părintele director, pe profesorii și profesoarele seminarului nostru. Vă felicităm și pe dumneavoastră care vă aflați aici, părinți sau nași ai tinerilor noștri elevi. Felicităm, de asemenea, și pe tinerii profesori dirijori care, cum ați auzit, aleg și prelucrează cu măiestrie din tezaurul culturii noastre piese muzicale de mare valoare. Să ajute Dumnezeu, părinte director și domnilor și părinților profesori, ca în fiecare an să ne bucurăm de asemenea roade bogate, spre slava Sfintei noastre Biserici și spre bucuria noastră a tuturor. La mulți ani!"

Părintele director Mihai Aurel a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru prezența la această frumoasă manifestare tinerească și pentru îndemnurile părintești adresate cu prilejul sfârșitului de an școlar și, totodată, l-a încredințat pe Prea Fericirea Sa că „elevii și profesorii Seminarului Teologic Nifon Mitropolitul din București sunt mereu cu candela aprinsă, întotdeauna gata la chemările Bisericii”.

SFINȚIREA LOCULUI NOII BISERICI CU HRAMUL "SFÂNTA TREIME" DIN SECTORUL 6 – BUCUREȘTI

În după amiaza zilei de *duminică, 19 iunie 2005, Duminica Rusaliilor*, după ce a săvârșit în cursul dimineții Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhiei, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a sfințit locul noii biserici cu hramul "*Sfânta Treime*" din Sectorul 6 – București.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a fost însoțit de *PS Episcop Ambrozie Sinaitul, Vicar Patriarhal*. Soborul slujitorilor a fost alcătuit din peste 30 de preoți din București și județul Ilfov. Au participat un mare număr de credincioși din cartier și zonele învecinate. Au fost de față primarul sectorului 6, viceprimarul comunei Chiajna, alți reprezentanți ai autorităților de stat locale.

Viitoarea biserică se va ridica pe un teren oferit de Primăria sectorului 6, situat pe Bd. Iuliu Maniu nr.194 A, la intersecție cu strada Mărgelilor, în mijlocul unor blocuri de locuințe. Biserica va fi de zid și, potrivit proiectului, va avea 25 metri lungime și 14 metri între abside, și este prevăzută cu demisol și două turle, una mai mare pe naos și alta mai mică pe pronaos, care va servi și de clopotniță.

Terenul este împrejmuit cu gard de sârmă, iar locul noii biserici marcat cu o cruce de metal, având o placă cu inscripția: „*Parohia Roșu, biserică Sfânta Treime, iunie 2005. S-a sfințit locul acestei biserici întru cinstea și pomenirea Sfintei Treimi, sub arhipăstorirea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în anul 7513 de la zidirea lumii, iar de la nașterea după trup a lui Dumnezeu Cuvântul 2005, iunie 20*”.

Responsabilitatea construcției și-a asumat-o pentru început *Preotul Ioan Ciucă* de la parohia "*Izvorul Tămăduirii*", Roșu, comuna Chiajna, județul Ilfov, care, după propria declarație, va asigura ridicarea bisericii până la nivelul demisolului, amenajat pentru slujbe, lucrarea urmând să fie continuată până la finalizare de către fiul său, diaconul Anichit Orest Ciucă, slujitor tot la parohia Roșu.

După citirea rugăciunilor rânduite la un asemenea moment liturgic, a urmat sfințirea apei, apoi Prea Fericitul Părinte Patriarh, urmat de Prea Sfințitul Episcop Ambrozie și de preoții din sobor, a stropit cu aghiazmă crucea care marchează locul viitoarei biserici.

În continuare, Preotul Ioan Ciucă a spus următoarele: „Este pentru mine cea mai mare zi din viața de preot. Astăzi a început împlinirea visului pe care l-am avut încă de la începutul preoției, acela de a zidi o biserică. Dumnezeu mi-a împlinit acest vis și sper să-l duc la bun sfârșit, așa cum mi-am propus, pentru partea de subsol, iar partea de deasupra, partea bisericii propriu-zise, s-o continue fiul meu. Prea Fericite Părinte Patriarh, vă mulțumesc din suflet că ați răspuns cu dragoste invitației noastre. Vreau acum să scot în evidență că sfințirea locului unei biserici este poate cel mai important moment din viața unui preot și al creștinilor din acel loc. De aceea, să ne bucurăm astăzi împreună de acest frumos moment și să-i mulțumim, în primul rând lui Dumnezeu pentru această zi și celor care ne sunt alături. Promit în fața Prea Fericitului Părinte Patriarh că, cu ajutorul lui Dumnezeu, dacă vom fi sănătoși, de Crăciun, anul acesta, vom face prima slujbă în demisolul bisericii. Sperăm că și dumneavoastră să fiți alături de noi ca să

ducem la bun sfârșit acest frumos gând. Mulțumesc colegilor preoți, mulțumesc bunilor creștini care au venit în număr mare în această zi, și ea să rămână pentru împrejurimile acestui loc o zi de mare importanță”.

La rugămintea părintelui Ciucă de a adresa celor de față un cuvânt de învățătură, **Prea Fericitul Părinte Patriarh** a spus:

Prea Sfințite Părinte Episcop Ambrozie,
Prea Cucernice Părinte Protopop,
Prea Cucernici Părinți,
Domnule primar al Sectorului 6,
Iubiți frați și surori în Domnul,

„Ne aflăm la un ceas sfânt, așa cum ați auzit din cuvintele emoționante ale Părintelui Ioan Ciucă, înzestrat de Dumnezeu cu acest har de a înnoi și îmbunătăți biserica unde este paroh și de a face acolo lucruri minunate, pe care le-am văzut și le-am prețuit. Am venit și aici cu toată bucuria și cu toată încredințarea că părintele va duce lucrarea aceasta la bun sfârșit, mai ales că îl are alături pe tânărul său fiu, diacon acum. Rugându-ne și binecuvântând acest loc unde se va înălța sfântul locaș, să ne îndreptăm gândurile la cuvintele rostite de patriarhul Iacob, care, ostenit fiind, s-a odihnit pe o piatră și trezindu-se a zis: „Aceasta nu e alta fără numai casa lui Dumnezeu, aceasta este poarta cerului” (Facere 28, 17).

Dumnezeu a binecuvântat astăzi locul acesta și l-a umplut de mireasmă cerească. Noi ne-am rugat și am adăugat, pe lângă aghiazma binecuvântată, undelele sfințit în numele Prea Sfintei Treimi, pe care o vom prăznui mâine, potrivit calendarului nostru. Aceasta este una din marile sărbători creștine, fiind pentru noi însăși dogmă de credință ortodoxă, așa cum au formulat-o Sfinții Părinți ai Bisericii la cele două sinoade ecumenice: de la Niceea, din 325, și Constantinopol, din 381. Spre deosebire de unele grupări creștine, care se intitulează “Biserici”, pentru noi, ortodocșii, Biserică însemnează o adunare cum este cea de astăzi, chiar și fără biserica văzută, având însă în mijlocul ei, în chip nevăzut, dar real, pe Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos, prezent prin Sfintele Taine, prin harul dumnezeiesc care lucrează neîncetat în Biserica noastră. Este bine să cunoașteți și dumneavoastră această deosebire, că nu orice adunare religioasă este Biserică, chiar dacă își spune așa. Biserică este numai cea întemeiată de Mântuitorul Hristos cu scump sângele Său vărsat pe Cruce, din care noi ne împărtășim neîncetat, în chip văzut, cu Sfintele Taine ale Bisericii, prin care, în chip nevăzut, dar real, Îl primim pe Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cum El a zis: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi” (Ioan 6, 54).

Biserica este, deci, acea adunare care Îl are în mijlocul ei pe Mântuitorul Iisus Hristos, unul din Treime și de o ființă cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, Treimea cea una și nedespărțită. Ca om adevărat, Mântuitorul Hristos este fratele nostru, a luat firea noastră omenească, iar ca Dumnezeu, a îndumnezeit-o și cu ea șade de-a dreapta Tatălui, împreună cu Duhul Sfânt. Această învățătură o predică adevărata Biserică. De aceea, creștinii ortodocși se botează, se ung cu Sfântul și

Marele Mir, se spovedesc, se împărtășesc, se cunună, făcându-se părtași la o seamă de Taine ale Bisericii, iar unii, după o pregătire corespunzătoare, sunt chemați la preoție. Spre deosebire de preoția harică sau sacramentală, creștinii sunt și ei, în înțeles mai larg, „preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu” (I Petru 2, 9), prin cele trei Taine ale inițierii: Sfântul Botez, Mirungerea și Sfânta Euharistie, care se săvârșesc succesiv și se primesc deodată în Ortodoxie. Fiecare creștin și fiecare creștină, primind acest „har de multe feluri al lui Dumnezeu” (I Petru 4, 10), se integrează complet Trupului tainic al lui Hristos, adică Bisericii Sale. În felul acesta, credincioșii sunt egali în îndatoriri cu clerul în ce privește contribuția la zidirea de biserici, la înfrumusețarea și înzestrarea acestora, dar mai ales la împodobirea sufletului lor cu virtuți și fapte bune. Cea mai desăvârșită podoabă sufletească a creștinului este Sfânta Taină a Spovedaniei, urmată de Sfânta Taină a Împărtășaniei. De aceea, mă bucur foarte mult când mă întâlnesc cu tineri și tinere, cu școlari, copii, căci ei au nevoie să cunoască lucrurile acestea. Tinerii, copiii, sunt îngerii noștri, sunt bobocii și mugurii vieții, nădejdea noastră, care, după legea dumnezeiască, continuă viața lumii, continuă rostul pentru care Mântuitorul Iisus Hristos a luat chip de prunc și a cinsit prin aceasta toți pruncii din lume.

Aceasta este Biserica, iubiți frați și surori în Domnul. Oricum s-ar chema altă adunare, chiar Evanghelistă sau altfel, nu-i de ajuns pentru a fi Trupul tainic al Mântuitorului Hristos, Biserica slăvită, preamărită și împodobită, „Aleasă Doamnă” (II Ioan 1, 1), și Mireasa lui Hristos. În această zi, acum mai bine de două mii de ani, la Pogorârea Duhului Sfânt sub formă de „limbi de foc” (Fapte 2, 3) peste Sfinții Apostoli și cei „ca la o sută douăzeci” (Fapte 1, 15) câți erau cu ei, s-a întemeiat Biserica Mântuitorului Iisus Hristos în chip văzut. Tot atunci, în urma predicii Sfântului Apostol Petru, care a explicat minunea Pogorârii Duhului Sfânt, s-au botezat „ca la trei mii de suflete” (Fapte 2, 41), cum remarcă Sfântul Evanghelist Luca. Pe larg se scrie și atât de frumos în cartea Faptele Apostolilor despre Pogorârea Duhului Sfânt, despre bucuria Apostolilor și despre uimirea și tulburarea necredincioșilor, care nu se dumireau de cele întâmplăte. Aceasta este Biserica văzută de pe pământ, pe care o constituim noi la un loc, clerul și credincioșii. Clerul, ca preoție jertfitoare la altar, a jertfei ne-sângeroase, a Sfintei Împărtășanii, iar credincioșii, ca preoție a vieții lor curate și neîntinate, prin credință și fapte bune Cele două preoții, cea harică, sacramentală sau de succesiune apostolică, și cea „împărătească” sau „de obște”, care sunt în legătură una cu alta, sunt preoții „prin participare” la Preoția lui Hristos, desigur, în grade diferite, și decurg ambele prin Sfinții Apostoli și urmașii lor, în lucrarea Bisericii.

Astăzi, dumneavoastră ați fost martorii unui act unic. Chiar în ziua Pogorârii Duhului Sfânt și întemeierii Bisericii văzute pe pământ, noi am sfințit locul unei noi biserici, care exprimă tocmai această adunare în cugete, în credință, în rugăciune, în pocăință, în tot ce dorește râvna creștinească, dar în legătură cu Hristos și cu Sfintele Taine ale Bisericii. Nu se întâmplă des lucrul acesta. Biserica văzută de aici se sprijină, însă, pe Biserica nevăzută, Biserica triumfătoare, cea din ceruri, a luptătorilor și eroilor credinței, a sfinților și martirilor. Și suntem feri-

ciți să știm și ne bucurăm că acum avem în calendar și sfinți din neamul nostru românesc. Până în 1954-1955, noi n-am avut sfinți români, deși suntem bine cunoscuți în lumea creștină. Profesorii noștri de teologie și ierarhii de dinainte se tânguiau și exprimau nedumerirea străinilor care îi întrebau de ce românii n-au în calendar sfinți din neamul lor, știind că noi suntem creștini din predica Sfântului Apostol Andrei, suntem Biserică apostolică, așa cum a recunoscut și papa Romei, Ioan Paul al II-lea, când a venit la București. Așadar, suntem Biserică de sfinți, Biserică cerească, Biserica învățaturii Mântuitorului Hristos, a Sfințelor sinoade ecumenice, a scrierilor Sfinților Părinți. Suntem fiii acestei Biserici, fii cerești și pământești, în același timp. Așa suntem noi, iubiți frați și surori în Domnul, această trăsătură o aveți dumneavoastră, creștinii și creștinele. De la naștere până la mormânt, noi suntem Biserica luptătoare, Biserica văzută, și folosim viața noastră, folosim timpul acesta ca să ne pregătim pentru a deveni și fii ai Împărăției cerești, ai Bisericii celei nevăzute, ai Bisericii triumfătoare, din ceruri.

Cu acest gând am venit, iubiți Părinți și frați în Domnul nostru Iisus Hristos, de a ne împărtăși aceste adevăruri, în această zi mare, Duminica Pogorării Duhului Sfânt, dar și o zi însemnată prin sfințirea locului acestei noi biserici, care se va înălța în numele Prea Sfintei Treimi. Rog pe Bunul Dumnezeu să ajute Părintelui Ciucă, fiului său, credincioșilor de aici să facă din locul acesta un loc de frumuseți cerești și pământești, deopotrivă. Unde vine învățătorul, unde vine împăratul acolo se face lumină și ordine. Împăratul nostru este Iisus Hristos. Atâtea blocuri, așa de frumoase aici, aveau nevoie de o biserică să le facă și mai frumoase, pe ele și pe credincioșii care locuiesc în ele. Tuturor, vă rog să le comunicați din partea mea multă iubire și prețuire, binecuvântare și încredințarea rugăciunilor că Domnul Dumnezeu ne va ajuta pe calea slujirii Bisericii Sale văzute de pe pământ, spre a deveni și noi fiii Bisericii celei nevăzute. De asemenea, vă rog pe fiecare să vă rugați și pentru mine, că așa e frumos să ne rugăm unii pentru alții, slăvind pe Dumnezeu. Cu aceste gânduri încheiem lucrarea de astăzi spre slava Prea Sfintei și de viață dătătoarei Treimi, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Amin!”.

Părintele Ioan Ciucă a mulțumit Prea Fericirii Sale pentru prezență și pentru frumosul cuvânt de învățură despre semnificația acestei duminicii, a Pogorării Duhului Sfânt, și importanța construirii unei noi biserici în capitală.

Încheindu-se ceremonia, Prea Fericitul Părinte Patriarh a stat îndelung de vorbă cu credincioșii, care l-au înconjurat cu bucurie și cu dragoste, a discutat cu primarul și cu alți reprezentanți ai autorităților locale, după care s-a reîntors la reședință. A fost cu adevărat o zi binecuvântată de Dumnezeu.

Prof. GHEORGHE VASILESCU

HRAMUL BISERICII "SFÂNȚA TREIME" DIN PLOIEȘTI

Luni, 20 iunie 2005, de sărbătoarea *Sfintei Treimi*, enoriașii parohiei *Sfânta Treime* din Ploiești, cărora li s-au alăturat numeroși credincioși de la alte parohii din oraș, au prăznuit cu mare solemnitate hramul bisericii lor. Slujba Sfintei Liturghii a fost oficiată, din încredințarea *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist*, de *Prea Sfințitul Episcop Vincențiu Ploieșteanu*, *Vicar Patriarhal*, înconjurat de un mare sobor de preoți și diaconi de la bisericile din Ploiești, în frunte cu *Părintele Protoiereu Gheorghe Lazăr*. La slujbă au participat și reprezentanți ai autorităților locale, în frunte cu domnul inginer Emil Calotă, primarul orașului Ploiești.

Datorită numărului mare de credincioși, Sfânta Liturghie s-a oficiat pe un podium amenajat în curte, pentru că biserica, deși încăpătoare, nu i-a putut cuprinde pe toți cei prezenți. Apoi și canicula din această zi de vară a făcut ca slujba să se desfășoare afară.

La Sfânta Liturghie a slujit, cu binecuvântarea *Prea Fericitului Părinte Patriarh*, și *Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie al Tomisului*, care a adus cu sine de la catedrala arhiepiscopală din Constanța, pentru închinarea credincioșilor ploieșteni, moaștele *Sfântului Apostol Andrei*. Totodată, *Înalt Prea Sfinția Sa* a adus și părțile din moaștele *Sfinților Mucenici Epictet și Astion*, descoperite în vara anului 2001 la *Murighiol*, județul Tulcea, în antica cetate Halmyris, pe care le-a dăruit acestei biserici, spre bucuria preoților și a enoriașilor.

Dimineață, înainte de Sfânta Liturghie, sicrișul de lemn sculptat, cu părțile din moaștele Sfântului Apostol Andrei a fost așezat în naosul bisericii, urmând ca în aceeași zi, la sfârșitul programului liturgic, să se întoarcă la Catedrala din Constanța, iar moaștele Sfinților Epictet și Astion, încastrate într-o ripidă de argint, au fost depuse pe o masă în curtea bisericii. Lucrurile au fost astfel rânduite încât credincioșii, intrând în curte, să treacă prin fața moaștelor Sfinților Epictet și Astion, apoi, mergând în biserică, să se închine la moaștele Sfântului Andrei, după care să asiste la slujbă. Tot acum s-a dat citire, în auzul celor prezenți, a documentului care atestă autenticitatea moaștelor Sfinților Epictet și Astion și confirmă dăruirea unor părțile bisericii Sfânta Treime din Ploiești de către Arhiepiscopia Tomisului, care le are în păstrare, sub semnătura *Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Teodosie*.

Despre viața și pătımirea Sfinților Mucenici Epictet și Astion, ale căror moaște vor împodobi de acum înainte biserica cu hramul Sfânta Treime din Ploiești, se cuvine să spunem pe scurt cele ce urmează:

– În vechime, teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră, Dobrogea de astăzi, a fost cucerit și încorporat în Imperiul roman, sub denumirea de Scythia Minor. În nordul acestei provincii, pe malul lacului Razelm, nu departe de brațul Sfântul Gheorghe, se afla cetatea Halmyris. În timpul persecuțiilor dezlănțuite împotriva creștinilor de împăratul Domițian, au pătimit aici, la 8 iulie 290, Epictet și Astion pentru credința în Hristos. Despre moartea lor martirică și despre Evangelicus, primul episcop de Tomis, care a venit atunci la Halmyris, avem știri într-un act

martiric, publicat în 1615 de Herbert Rosweyde în marea colecție hagiografică *Acta Sanctorum*.

Potrivit acestui document, pe vremea împăratului Dioclețian, a trăit în ținuturile Asiei Mici un preot creștin cu numele Epictet. Viețuind după poruncile Mântuitorului, el a primit de tânăr haina preoției și darul facerii de minuni. Vindeca prin rugăciune orbi, leproși și scotea duhuri necurate din cei posedați. Într-una din zile, Epictet se întâlnește cu tânărul Astion, fiul unor oameni bogați și cu vază în oraș. În urma unor lungi discuții cu preotul Epictet, tânărul Astion se convertește la creștinism și primește Taina Sfântului Botez. După Botez, la stăruința lui Astion, cei doi s-au imbarcat pe o corabie și au mers „încotro i-a îndreptat Duhul Sfânt”. Au ajuns în cele din urmă în ținuturile sciților, în cetatea Halmyris. Aflând de dispariția unicului lor copil, părinții lui Astion au trimis mesageri în locurile cunoscute pentru a-l găsi, dar fără nici un rezultat.

La Halmyris, Epictet și Astion au continuat viața lor curată pe care o trăiseră și până atunci, vindecând și rugându-se pentru toți cei aflați în necazuri și suferință. Ca urmare a acestor fapte minunate ale lor s-au botezat mulți locuitori ai cetății. În acest timp a venit în oraș comandantul Latronianus, care era păgân, pentru a rezolva unele probleme administrative. I s-a raportat că în cetate sunt doi străini care, prin învățăturile lor, au întors pe mulți de la cinstirea zeilor. Au fost aduși la judecată în fața poporului adunat în piața din centrul orașului. Tot drumul, cei doi au cântat psalmi, preamărind pe Dumnezeu. Văzând cu câtă înflăcărare mărturiseau credința în Hristos, comandantul Latronianus, ieșindu-și din fire, a poruncit să fie chinuiți, biciuiți și arși cu făclii, după care au fost aruncați în închisoare. Unul dintre judecători, Vigilantius, impresionat de răbdarea și tăria lor în credință, a mers la ei în închisoare și le-a cerut să-l numere și pe el în rândurile creștinilor. Scoși din închisoare, Epictet și Astion au mărturisit din nou cu curaj că sunt creștini. Latronianus s-a mâniat atât de tare încât a poruncit să fie supuși la chinuri îngrozitoare, după care i-a aruncat iarăși în închisoare, lăsându-i mai multe zile fără apă și fără mâncare. Aflându-se în oraș, în timpul pătimirii lor, un negustor din cetatea natală a lui Astion și recunoscându-l, s-a imbarcat pe o corabie și a mers la părinții lui, vestindu-le toate câte a văzut. Între timp, cei doi au mărturisit din nou înaintea dregătorului că sunt creștini și nu se leapădă de Hristos, chiar de-ar fi să moară. Atunci, Latronius a poruncit să fie scoși din cetate și decapitați. După ce au rostit o lungă rugăciune, ei și-au dat sufletele în mâinile lui Hristos, mai întâi Astion și apoi preotul Epictet. Îndată, trupurile lor au fost învăluite într-o lumină albă, iar cei care cu credință se atingeau de ele se vindecau de diferite boli. Virgilianus și alți creștini au luat trupurile martirilor, le-au uns cu miresme și în cântări de psalmi le-au îngropat într-un loc potrivit, unde de-a lungul timpului s-au petrecut multe minuni, spre slava lui Dumnezeu. La câteva zile după înmormântare, Astion i s-a arătat în vis lui Virgilianus, înștiințându-l că vor sosi părinții săi. Chiar în acea zi, ducându-se în port, i-a găsit pe părinții lui și i-a luat în casa sa. După ce le-a vorbit despre martiriul fiului lor, aceștia s-au convertit la creștinism. Au fost catehizați de preotul Bonosus și botezați de episcopul Evangelicus. Biserica noastră îi prăznuiește în fiecare an pe Sfinții Epictet și Astion la 8 iulie, în ziua nașterii lor celei de-a doua.

Către sfârșitul Sfintei Liturghii a sosit de la București și *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, cinstind astfel cu prezența sărbătoarea Sfintei Treimi, hramul bisericii. Întâmpinat cu dragoste și bucurie de preoți și credincioși, Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a alăturat soborului slujitorilor, participând la slujbă până la sfârșit.

La sfârșitul Sfintei Liturghii s-au rostit cuvântări.

Cel dintâi a vorbit **preotul paroh Mihai Colotelo**, care a spus, între altele: „Pentru prima dată în viața parohiei Sfânta Treime-Ploiești, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, ne-a făcut bucuria să fie prezent, la acest popas duhovnicesc, în mijlocul enoriașilor parohiei noastre, cărora li s-au alăturat credincioși din tot orașul și chiar din împrejurimi”. În încheiere, preotul paroh a mulțumit Prea Fericii Sale pentru că a dat binecuvântare ca Înalț Prea Sfințitul Teodosie „să ne aducă astăzi odoare sfinte și scumpe, părțile din moaștele Sfinților Mucenici Epictet și Astion, care vor rămâne pentru totdeauna în biserica noastră”.

În continuare, a luat cuvântul **Înalț Prea Sfințitul Teodosie**, care a spus: „Am venit astăzi în orașul Ploiești, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, ca să răspund dorinței preoților și credincioșilor parohiei Sfânta Treime, aducându-le părțile din moaștele Sfinților Epictet și Astion” După ce a prezentat pe scurt viața și pătımirea acestor doi sfinți martiri dobrogeni, „atât de pilduitoare pentru noi toți, încât avem multe de învățat din tăria credinței lor”, Înalț Prea Sfinția Sa a mai spus că „sfintele lor moaște s-au arătat făcătoare de minuni, tămăduitoare de boli și izbăvitoare de rău”.

A vorbit apoi **DI. Emil Calotă**, primarul orașului Ploiești, care a spus: „Astăzi de Sfânta Treime, Ploieștiul are o întreită bucurie. O dată, pentru că cinstim cu credința noastră strămoșească o binecuvântată zi de Sfânta Treime. Apoi, că se întâmplă astăzi în Ploiești, pentru prima dată, să primim odoare neprețuite pe care le vom iubi și pe care le vom cinsti de acum încolo atât cât va fi viața noastră și a orașului. Și a treia oară, pentru că în această fericită zi, Biserica noastră sfântă ne trimite pe însuși Părintele Patriarh, alături de înalți ierarhi pe care-i iubim și pe care-i cinstim ori de câte ori avem ocazia”.

Un pilduitor cuvânt de învățătură a rostit în continuare **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist**, care a spus:

Înalț Prea Sfințite Părinte Arhiepiscop Teodosie,
Domnule Primar,
Prea Cucernice Părinte Paroh,
Prea Cucernice Părinte Protoieru,
Iubiți frați părinți slujitori,
Iubiți credincioși și credincioase,

„Ieri, în zi de Duminică, noi am prăznuit Pogorârea Duhului Sfânt sau Rusaliile, momentul întemeierii Bisericii lui Hristos în chip văzut. Sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt este o adevărată desfătare sufletească, ce aduce multă bucurie în viața credincioșilor, exprimată în diferite forme, în artă, învățături, cântări, coruri, în praznice frumoase și alte manifestări de acest gen. Cu aceste

frumuseți izvorâte din sufletul său, poporul român a împodobit bisericile și a păstrat credința ortodoxă curată din neam în neam, dar și viața lui de toate zilele. Astăzi, sărbătorim, cu cutremur și evlavie, Prea Sfânta Treime, Dumnezeirea Însăși, adică pe Dumnezeu-Tatăl, Făcătorul sau Ziditorul lumii văzute și nevăzute, pe Dumnezeu-Fiul, Mântuitorul lumii, și pe Dumnezeu-Duhul Sfânt, Sfințitorul lumii.

În această zi, la această biserică închinată Sfintei Treimi, iată, avem o mare bucurie revărsată parcă din albastrul cerului, pentru mângâierea sufletelor noastre. Au fost aduse și așezate aici, prin dragostea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, părțile din moaștele Sfinților Epictet și Astion, martirizați la sfârșitul secolului al III-lea, descoperite în anul 2001, la Murighiol, județul Tulcea, în cripta bazilicii din antica cetate bizantină Halmyris, încât această adevărată catedrală a Ploieștilor are acum și lumina sfintelor Moaște ale Sfinților dobrogeni Epictet și Astion.

Sunt recunoscător Bunului Dumnezeu că, în calitatea mea de slujitor al Bisericii Sale, m-am învrednicit să mă bucur de asemenea momente, ca și de multe altele pe care le-am trăit împreună cu credincioșii din întreaga țară. Se simte un aer proaspăt, o adiere de bună mireasmă duhovnicească în Biserica noastră, având moaștele sfinților împreună cu noi. În vremea de astăzi, când omul este atras de atâtea inovații, prefaceri și schimbări, nu totdeauna ziditoare de suflet, aceste sfinte moaște sunt izvoare dătătoare de viață adevărată. Bunul Dumnezeu a făcut să rodească acum rugăciunile înaintașilor noștri, suferințele lor în timpul celor aproape cincizeci de ani de dictatură, când nici nu se putea vorbi măcar despre aceste sfinte moaște. Unele dintre ele, cum sunt cele ale Sfinților Zoticos, Attalos, Kamasis și Philippos, martirizați la începutul secolului al IV-lea, au fost descoperite atunci, la Niculițel, în Dobrogea. Cei care au cercetat bazilica de la Niculițel, în 1971, și au văzut cu ochii lor sfintele moaște și au citit numele celor patru martiri scris pe pereții martyrionului de acolo, le-au ținut ascunse, pentru că nu aveau voie să vorbească despre ele. O adevărată minune se petrece în zilele noastre, pentru că unii dintre acei cercetători scriu acum cărți și publică documente privind descoperirea de atunci.

Se leagă foarte puternic faptul acesta cu sărbătoarea de astăzi, cu hramul acestei sfinte biserici. Gândul, inițiativa și strădania ctitorilor bisericii Sfânta Treime din Ploiești se hucură astăzi, în ceruri, împreună cu noi, acum când am văzut cu ochii credinței noastre cum S-a pogorât Duhul Sfânt peste Sfinții Apostoli și s-a întemeiat Biserica văzută, care suntem noi, toți, slujitorii și credincioșii, „Biserica Dumnezeului-Celui-Viu, stâlp și temelie a adevărului” (I Tim. 3, 15), cum o numește Sfântul Apostol Pavel. Este o mare binecuvântare prezența sfintelor moaște aici și aceasta se înscrie, cum a spus părintele paroh, ca o pagină unică în cronică orașului și a bisericii acesteia, dar și în sufletele noastre, ale tuturor, pentru că aceasta este și nădejdea noastră. Viața ne este dată ca noi să-i avem pildă neconținut pe sfinți, iată, pe cei care l-au mărturisit pe Hristos în secolele II-III, chiar pe pământul nostru, la care se adaugă sfinții din neamul nostru românesc, cu toată ceata lor, domnitori, ierarhi, smeriți monahi și credincioși, care au murit pentru Ortodoxie. Avem o bogăție spirituală nespuse de scumpă,

iubiți frați și surori în Domnul, pe care trebuie să o prețuim cu toții, ierarhi, preoți și credincioși. Biserica nu este numai a ierarhiei, ci ea este „poporul lui Dumnezeu” (I Petru 2, 10). La Cincizecime, adică la cincizeci de zile după Învierea Mântuitorului Iisus Hristos, S-a pogorât Duhul Sfânt peste Apostoli și în întreaga comunitate a celor „ca la o sută douăzeci” (Fapte 1, 15) și a dat naștere Bisericii, care a primit și pe cei „ca la trei mii de suflete” ce s-au botezat atunci (Fapte 2, 41). Aceeași putere lucrează până în zilele noastre.

Sărbătoarea Sfintei Treimi încoronează întreg ciclul de sărbători legate de Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, de atâtea mărturii că El este cu noi, că este viu în viața noastră. Potrivit Simbolului de credință niceo-constantinopolitan, alcătuit de Sfinții Părinți, care cuprinde înțelesul cel mai adânc al credinței ortodoxe pe care o mărturisim, noi slăvim Sfânta Treime în trei Ipostase sau Persoane divine: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Dacă citim Sfânta Scriptură găsim numeroase mărturii care ne descoperă pe fiecare din Persoanele Sfintei Treimi. Astfel, din iubire de oameni a trimis Tatăl pe Fiul Său în lume și L-a dat jertfă ca lumea să se mântuiască (cf Ioan 3, 16), fiindcă „voiește ca toți oamenii să se mântuiască” (I Tim. 2, 4) și să le dăruiască viață veșnică (cf Ioan 17, 2). Domnul Iisus a luat chipul nostru ca prunc, în peștera modestă de la Betleem, a pățimit și a însetat, S-a bucurat și a lăcrimat, ca și noi, împărtășind firea noastră întreagă, afară de păcat. După Învierea și Înălțarea Sa la cer, Mântuitorul a trimis Apostolilor pe „Mângâietorul, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede” (Ioan 15, 26) Care îi „va călăuzi pe ei la tot adevărul” (Ioan 16, 13). Pogorârea Duhului Sfânt, la Cincizecime, a marcat nașterea Bisericii și lucrarea vădită și neîntreruptă a Duhului Sfânt asupra ei. De aici înainte, Duhul Sfânt lucrează prin slujitorii Bisericii și în Sfintele Taine.

În icoana Prea Sfintei Treimi pe care o slăvim: Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt, noi ne vedem în Persoana Fiului. În Fiul regăsim firea noastră omenească îndumnezeită, har de care s-au bucurat sfinții, ale căror sfinte moaște sunt izvoare de sfințenie pentru noi. Sărbătoarea Prea Sfintei Treimi ne adună și ne sădește în suflete nădejdea că nu suntem singuri pe lume, după cum nici creația lui Dumnezeu nu este în sine, ci se dezvoltă și își urmează legile care i-au fost stabilite de Dumnezeu. Omul, coroana creației lui Dumnezeu, este mai presus decât tot ce există în univers, prin sufletul său, prin gândirea, prin voința sa, prin libertatea sa, prin valorile pe care poate să le inventeze. Biserica nu este contra științei, a progresului științific. Ea dezaprobă, însă, pe cei care uzurpă locul lui Dumnezeu și denaturează rânduielile firii, făcând din tineri unelte ale diavolului, în loc să întrețină viața și să păstreze tinerețea în toată frumusețea ei, cum ați auzit din viața sfinților ale căror sfinte moaște au fost aduse aici. Noi, creștinii ortodocși, „suntem chipul Celui ceresc”, chipul lui Hristos proslăvit sau „chip și slavă al lui Dumnezeu” (I Cor. 11, 7; 15, 49). De aceea, când privim pe fiecare semen al nostru, trebuie să-l privim cu dragostea, cu respectul, cu sinceritatea cu care privim în icoana Prea Sfintei Treimi chipul Mântuitorului Iisus Hristos, chipul nostru îndumnezeit. Vă imaginați ce frumusețe de virtuți ar dezvolta societatea umană dacă această gândire ar pătrunde și în școală, în educația tineretului și în fami-

lie, în creșterea copiilor. Am adevări prin viața noastră că suntem creația lui Dumnezeu și frați între noi și cu Hristos Domnul nostru.

Pe bună dreptate, Sfinții Părinți, unii contemporani cu Sfinții Mucenici ale căror sfinte moaște le aveți aici, învățau mereu că Dumnezeu, ca să măntuiască lumea, a trebuit ca să ia chip de om, iar omul, prin credință și prin fapte bune, este chemat să ia chipul lui Dumnezeu. Așa scrie și Părintele Dumitru Stăniloae în tratatele sale de o frumusețe deosebită, despre drumul acesta al creștinilor de la primirea Sfântului Botez și a Tainelor Bisericii, până la mormânt, către Împărăția lui Dumnezeu. Iar pentru cei râvnitori, care-L au pe Dumnezeu în cugetul lor, care au rugăciunea permanentă în inima lor, dragostea față de semenii, respectul față de tot ceea ce chivernisește dreptatea, libertatea, adevărul uman, drumul acesta merge către îndumnezeire, către asemănarea cu Dumnezeu, încât, privind și cinstind icoana Prea Sfintei Treimi, totdeauna să ne aducem aminte că acolo, la dreapta Tatălui, Îl avem pe cel mai mare Frate al nostru, care a luat firea noastră omenească și, cum talmăcesc Sfinții Părinți, mărturisește pentru noi și ne ajută să biruim ispita, să îndepărtăm răul, ura, lăcomia și atâtea nedreptăți care fac să se sfâșie frații între ei și câteodată chiar familia întreagă. Biserica, neîncetat, învață aceste adevăruri sfinte, acest mesaj dumnezeiesc spre a-l ajuta pe om să se ridice către desăvârșire, până la îndumnezeire.

Așadar, strămoșii ploieștenilor de astăzi ne-au lăsat această biserică atât de frumoasă. Numai catedrale frumoase avem în Ploiești, pe care le cunosc de când eram diacon și student la Teologie, după anul 1940 încoace, și slujeam aici cu Prea Sfințiii din vremea aceea. Încă de atunci am remarcat evlavia ploieștenilor, manifestată și față de mănăstirile apropiate de Ploiești și față de rânduielile noastre bisericesti. De aceea, am căutat să fiu astăzi aici, ca și cel din ceasul al doisprezecelea, să mă bucur și eu împreună cu dumneavoastră de ziua aceasta frumoasă și să mă închin în biserică aceasta la sfintele moaște ale sfinților care vor mijloci pentru noi toți în fața Prea Sfintei Treimi, dacă le vom urma pilda vieții lor.

Mă bucur, iubiți frați, să întâlnesc aici pe Înalt Prea Sfințitul Teodosie, care mi-a fost colaborator la București și mă ajuta când nu puteam să merg eu, ca și acum, pentru că sunt cerințe foarte multe acolo, de care nu întotdeauna pot scăpa. Astăzi, după-amiază, spre exemplu, aștept o delegație oficială, importantă, din Cipru, ieri după-amiază am pus temelie unei noi biserici în București, închinată Prea Sfintei Treimi, unde am fost înconjurat de preoți și de o mulțime de credincioși care s-au bucurat foarte mult. Pe când îl aveam colaborator direct pe Înalt Prea Sfințitul Teodosie, am stabilit împreună locuri pentru noi biserici, unele din ele le-am și sfințit împreună cu Înalt Prea Sfințitul și cu cei cinci episcopi vicari pe care îi am la București pentru diferite activități ale Bisericii noastre, cum este activitatea social-caritativă și altele.

Suntem fiii după har ai Prea Sfintei Treimi, iubiți frați și surori în Domnul, să nu uităm niciodată lucrul acesta. Să creștem și să îndrumăm pruncii noștri spre această cuprindere, pe tineri, de asemenea. Zilele acestea, folosind vizita unor profesori și teologi din Elveția, la Facultatea de Teologie din București, le-am vorbit studenților noștri, viitori preoți, despre îndatoririle pe care le avem astăzi

față de trecut, de a spori tezaurul nostru de credință păstrat cu atâtea jertfe de înaintași. Avem mulți mărturisitori care au pătimit pentru Hristos, unii au murit în temnițe și închisori și îi pomenim la fiecare slujbă pe toți. O comisie sinodală lucrează în prezent la identificarea acestor mărturisitori ai lui Hristos. Un exemplu este Elisabeta Rizea din Argeș, o credincioasă desăvârșită, cu care m-am întâlnit la o slujbă și mi-a povestit chinurile pe care le-a suferit la închisoare și cum a răbdat ca mucenicii. Și câtă bucurie avea că era liberă, dar nu mai putea să se miște ca atunci când, între mulți alții, s-a opus comunismului și dictaturii. Pe acești mărturisitori noi îi pomenim la fiecare slujbă. La ieșirea cu Sfintele Daruri îl auziți pe preot cum se roagă pentru toți cei adormiți în Domnul, pentru cei care au mărturisit pe Hristos, într-un chip sau altul, și au murit în închisori, în lagăre și deportări, pentru ostașii români care au murit eroic de-a lungul istoriei, între care și cei din secolul XX, ale căror morminte sunt presărate pretutindeni în Europa și care mărturisesc eroismul și vitejia românească. Pe toți îi pomenim la fiecare slujbă prin acest text liturgic care a intrat în practica noastră bisericească, dimpreună cu tinerii care au murit în Decembrie 1989. Este o datorie a noastră de a-i pomeni pe toți aceștia, pe care o împlinim cu bucurie duhovnicească, cu smerenie și cu evlavie, pentru că din neamul nostru au ieșit sfinți și mucenici, după modelul Domnitorului Constantin Brâncoveanu și al celor patru fii ai săi, foarte tineri, care au suferit martirajul pentru că nu s-au lepădat de credința ortodoxă.

Lucrurile acestea trebuie cunoscute, iubiți frați, pentru că sunt așa-zisi creștini care nu cinstesc sfintele icoane, moaștele sfinților, nici chiar preoția, ci declară că ei se întemeiază numai pe Sfânta Scriptură, pe care o citeșc și o interpretează cum cred ei de cuviință. Evită cuvintele din cărțile sfinte care nu le convin. Sfântul Sinod al Bisericii noastre a editat în anul 2001 o Biblie, numită jubiliară, care este în circulație și constituie o capodoperă duhovnicească, un izvor de învățătură pentru toți, fiind însoțită și de note explicative foarte interesante pentru înțelegerea adevărului dumnezeiesc scris în Sfânta Scriptură sub însuflarea Duhului Sfânt.

Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a dat prilejul să vin astăzi aici. Felicit pe părinții de la această biserică, trei preoți vrednici pe care îi cunosc și de la conferințele noastre preoțești. Mă bucur că între noi se află și domnul primar al orașului Ploiești. Cuvântul pe care l-a rostit aici îl arată ca pe un adevărat creștin, ba am putea spune, după cum s-a exprimat, chiar ca pe un teolog. Vă doresc, domnule primar, să aveți în continuare aceleași mulțumiri și să fiți încredințat că în semnul crucii veți învinge, cum i s-a spus Sfântului Împărat și întocmai cu Apostolii Constantin cel Mare, atunci când i s-a arătat semnul acesta pe cer. Prin credință, noi învingem. Vă doresc tuturor sănătate, celor de aici și celor veniți din alte părți și vă rog să transmiteți celor de acasă, din partea mea, iubire, nădejde și încredințarea rugăciunilor pe care suntem datori a le face unii pentru alții, rugându-vă și eu să nu mă uitați în rugăciunile dumneavoastră. Sfânta Treime să ne mântuiască cu harul și cu iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Amin! ”.

În încheiere, părintele **Gheorghe Lazăr**, protoiereul orașului Ploiești, în numele preoților slujitori și al credincioșilor prezenți, a mulțumit călduros Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru pilduitorul cuvânt de învățătură și a dat citire următorului **Hrisov** întocmit cu prilejul praznicului Sfintei Treimi, hramul bisericii, și al aducerii moaștelor Sfinților Epictet și Astion:

„În anul mântuirii 2005, luna iunie, ziua 20, în al nouăsprezecea an de arhipăstorire a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, au prăznuit împreună cler și credincioși din Prahova hramul acestei sfinte biserici. S-au bucurat sufletele noastre la acest popas duhovnicesc, împodobit de aducerea moaștelor Sfântului Apostol Andrei și ale Sfinților Mucenici dobrogeni Epictet și Astion, prin grija și dragostea Înalț Prea Sfințitului Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, părtaș la bucuria noastră fiind Prea Sfințitul Vincențiu Ploieșteanu, Vicar Patriarhal, reprezentant al Prea Fericitului Părinte Patriarh. Sfintele Moaște ale Sfinților Epictet și Astion au fost dăruite ca odoare neprețuite bisericii Sfânta Treime Ploiești de către Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie al Tomisului și vor rămâne pentru vecie în acest sfânt locaș. Săvârșitu-s-a acest eveniment în timpul păstoriei preoților Mihai Colotelo, Vasile Furtună și Ioan Baroian, protoiereu fiind preotul Gheorghe Lazăr”.

Hrisovul a fost semnat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, de Inalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie al Tomisului și Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, de preoții bisericii și de preoții care au slujit în sobor.

Sărbătoarea Sfintei Treimi la biserica cu acest hram din orașul Ploiești, înfrumusețată anul acesta cu aducerea moaștelor Sfinților Epictet și Astion, la care s-a adăugat prezența și cuvântul de învățătură al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a fost o zi de aleasă bucurie duhovnicească, cu rezonanțe adânci în sufletele credincioșilor, înscriindu-se ca un eveniment de neuitat în cronică acestei parohii și în viața bisericească a orașului.

Prof. GHEORGHE VASILESCU

SFINȚIREA AȘEZĂMÂNTULUI SOCIAL ȘI A PARACLISULUI CU HRAMUL "ACOPERĂMÂNTUL MAICII DOMNULUI" DIN PAROHIA "PRECUPEȚII VECHI", PROTOIERIA 2 – CAPITALĂ

În ziua de Duminică, 26 iunie 2005, Duminica **Tuturor Sfinților**, hramul bisericii Precupeții Vechi, din Protoieria 2 – Capitală, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist**, împreună cu **Prea Sfințitul Varsanufie Prahoveanu**, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, au sfințit Așezământul social și Paraclisul cu hramul *Acoperământul Maicii Domnului* de pe lângă această biserică, construite prin strădania preotului paroh *Tudor Gheorghe* și contribuția multor donatori și ajutători, care au fost date acum în folosință.

Amplasat în curtea din spatele bisericii, așezământul social cuprinde un cămin pentru cei vârstnici, paraclisul cu hramul *Acoperământul Maicii Domnului*, care este locașul de închinare al bătrânilor din cămin, și o cantină care asigură

hrană zilnică pentru cei adăpostiți în acest centru de asistență a persoanelor cu dificultate. Așezământul, format dintr-un singur corp de clădire, cu parter, etaj și mansardă, poate găzdui în cele nouă camere ale sale, cu două paturi fiecare, un număr de 18 bătrâni, și este dotat cu toate cele necesare pentru buna funcționare. În prezent sunt internate aici opt persoane vârstnice, care au nevoie de îngrijire și medicamente. Totodată, personalul de îngrijire al așezământului asistă la domiciliu încă 25 de bătrâni nedeplasabili sau care se deplasează dificil, asigurându-le hrană caldă de trei ori pe zi și oferă de cinci ori pe săptămână hrană caldă unui număr de 50 de persoane provenite din diverse categorii sociale defavorizate. Beneficiarii sunt incluși în acest program pe baza unei anchete sociale efectuate la locuința fiecăruia de către preotul paroh, persoane din comitetul parohial și asistentul social.

În perioada imediat următoare va fi ridicat un corp nou de clădire, lângă cel existent, cu încă șase camere, dependințe și un cabinet medical, lucrare cu finanțare asigurată, încât capacitatea de găzduire va crește, ajungând la 30 de locuri. Se vor asigura mese calde, asistență medicală, consultanță și alte ajutoare pentru circa 60 de persoane care vin aici, duminica sau în cursul săptămânii, și vor fi asistați până la o sută de bătrâni la domiciliu. O extindere în viitor, include o bibliotecă, un club de zi, consultații juridice pentru bătrânii din parohie și alte facilități sociale.

Paraclisul așezământului a fost ridicat și pictat între anii 2000-2005, și are o frumoasă catapeteasmă, iar pereții sunt împodobiți cu frescă în stil bizantin. Proiectul acestui așezământ a început în anul 2000, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și s-a realizat prin strădania preotului paroh Tudor Gheorghe. Au contribuit la realizarea lui numeroși parteneri, sponsori și donatori, care s-au implicat cu dragoste în această lucrare de ajutorare a semenilor.

Așadar, în Duminica Tuturor Sfinților, la primele ore ale dimineții, s-a oficiat *Sfânta Liturghie* în biserica parohială, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de către *Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul*, înconjurat de preoți și diaconi.

După *Sfânta Liturghie*, la orele 12,00, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, împreună cu *Prea Sfințitul Episcop Varsanufie*, înconjurați de un numeros sobor de preoți, au oficiat slujba de sfințire a Așezământului și Paraclisului pendinte de acesta. Slujba de sfințire a început cu sfințirea apei, pe un podium amenajat la intrarea în paraclis, care face corp comun cu clădirea așezământului, în prezența câtorva sute de credincioși din cartier și împrejurimi, care, în pofida caniculei din această zi, au asistat și la Sfânta Liturghie din cursul dimineții. Au mai participat la sfințire Domnul primar Nicolae Onțanu și alți reprezentanți ai Primăriei Sectorului 2, care se aflată în parteneriat cu parohia Precupeții Vechi în lucrarea de asistență socială a persoanelor vârstnice și cu dificultăți.

Potrivit rânduielii, după sfințirea apei, s-a stropit cu aghiazmă și s-a uns cu Sfântul și Marele Mir paraclisul la exterior și interior, apoi s-au așezat Sfintele Moaște în piciorul Sfintei Mese și s-au pecetluit cu mirodenii, s-a spălat, s-a uns cu Sfântul Mir și s-a acoperit Sfânta Masă. În continuare, s-a stropit cu apă sfințită și s-a uns cu Sfântul Mir clădirea așezământului în interior, cameră cu cameră. În

tot acest timp, credincioșii au așteptat afară încheierea slujbei, neavând loc în paraclis, care este foarte mic, și nici în camere n-au putut intra, fiind locuite.

După îndeplinirea rânduielii de sfințire, soborul slujitorilor a revenit pe podiumul de afară pentru ceremonia de încheiere, în cadrul căreia s-au rostit cuvântări în auzul celor prezenți. Șirul vorbitorilor a fost deschis de preotul paroh Tudor Gheorghe, care a spus: „*Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a venit astăzi ca să sfințească acest așezământ social la care noi am lucrat începând din toamna anului 2000. Căminul este deschis persoanelor în suferință, celor abandonati, care nu au pe nimeni pe lume, bătrânilor rămași fără ajutor. Paralel cu construcția așezământului social s-au făcut lucrări de subzidire și consolidare la pereții bisericii, s-a restaurat pictura și s-a învelit din nou acoperișul sfântului locaș. Mulțumirea noastră o vedem în numărul mare al credincioșilor care au venit astăzi, nu numai din parohie, ci și din alte părți ale Capitalei și chiar din provincie, pentru a fi prezenți la sfințirea acestui așezământ social care acum are 18 paturi, dar noi ne străduim să mai construim până la 30 de paturi. Și-au adus contribuția mulți credincioși, care au dorit, din smerenie, să nu le fie numele rostit. Dar și-a adus contribuția și Primăria Sectorului 2, Domnul primar Nicolae Onțanu, care a fost tot timpul alături de noi. Prea Fericirea Voastră, vă mulțumim că sunteți astăzi în mijlocul nostru și vreau să vă spun că Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul a venit de multe ori la noi, ne-a cercetat lucrarea și ne-a sprijinit când am avut nevoie. Suntem conștienți că lucrarea aceasta nu s-a terminat, ci abia de acum începe, pentru că bătrânii internați în acest cămin au nevoie nu numai de hrană, au nevoie nu numai de medicamente, dar au nevoie și de dragostea noastră, de căldura sufletului nostru. De aceea, Prea Fericirea Voastră, este o mare bucurie că ați venit astăzi în mijlocul nostru. Vă mulțumim!*”.

În continuare a vorbit părintele Ion Rădulescu, protoiereul Protoieriei 2 Capitală, care a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh următoarele cuvinte: „*Anul acesta se împlinesc 19 ani de când Prea Fericirea Voastră ați fost chemat la înalta slujbă de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, de arhipăstor al binecredinciosului popor român. În acești 19 ani, Sfânta noastră Biserică a avut parte de un mare ziditor de suflete și sfinte altare. O mulțime de biserici, mănăstiri, capele s-au zidit în timpul păstoririi Prea Fericirii Voastre și credem că în nici o parte a Europei nu se zidesc atâtea biserici ca în Patriarhia Română. În privința învățământului avem aproape 70 de școli teologice. De asemenea, s-au edificat o mulțime de instituții în care activează preoți, în spitale, în penitenciare, unități militare, cămine de bătrâni. Pe plan extern, Prea Fericirea Voastră ați adus pace acolo unde era tensiune, ați adus destindere acolo unde era încrâncenare, devenind un model de frumusețe și dragoste, de apropiere între popoare, prin modul în care ați primit în Româna, Grădina Maicii Domnului, pe reprezentanții atâtor Biserici, inclusiv pe Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea. Astăzi, în Duminica Tuturor Sfinților, v-ați luat osteneala de a fi în mijlocul poporului care vă respectă și vă iubește atât de mult și de a da înalta binecuvântare Așezământului parohial Acoperământul Maicii Domnului, lucrare dusă la bun sfârșit prin osteneala vrednicului preot paroh Tudor Gheorghe. Această operă de binefacere s-a putut realiza și cu sprijinul generos al Domnului primar Nicolae Onțanu, iubitor de*

biserici și de bună rânduială în Sectorul 2, pe care-l conduce, căruia îi aducem respectuoase mulțumiri. Anul trecut a acordat un ajutor de 2 miliarde și o sută de milioane lei pentru acest așezământ. Vă mulțumim, Prea Fericirea Voastră, că sunteți astăzi în mijlocul nostru”.

Un cuvânt de inimă a rostit preotul nonagenar *Sergiu Roșca*, care se numără, împreună cu soția, printre primii locatari ai acestui cămin. Venerabilul părinte *Gheorghe Roșca*, între altele, a spus: „*Vă mărturisesc sincer, în atmosfera plină de căldura sufletească a dumneavoastră, dar și a căldurii de sus, că îmi este greu să vorbesc, fiind trecut de 92 de ani, totuși, vă spun că eu sunt unul din cei care am fost ajutat de Sfânta Patriarhie, de parohia Precupeții Vechi, de Prea Cucernicul Părinte paroh Tudor Gheorghe. Sunt refugiat de două ori din Basarabia. Așa a fost soarta acestei provincii. Despre această provincie, un poet de acolo, Dumitru Macovschi, a scris câteva versuri care sunt și astăzi valabile: „Trecută prin foc și sabie, furată, trădată mereu, ești floare de dor Basarabie, ești lacrima neamului meu”. Într-adevăr, românii de acolo, care s-au refugiat aici, au trăit vremuri grele. Vreau să mulțumesc cu această ocazie Patriarhiei Române și Statului român din acea vreme care ne-a primit cu toată dragostea aici în țară, că suntem frați români și avem aceeași credință și aceeași limbă. Aduc mulțumiri cu acest prilej Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru că a sprijinit Biserica din Basarabia cum pușini au făcut-o. Mulțumesc Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și pentru dragostea pe care a avut-o pentru preoții care au fost închiși. Prea Fericirea Sa a avut curajul, pe vremea stăpânirii comuniste, să ne apere pe noi, cei care ieșisem din închisoare. Eu am stat peste patru ani închis la Jilava pentru că am scris că Basarabia este provincie românească și am arătat ce jale au făcut comuniștii acolo, în timpul ocupației sovietice, ce au pățit românii de acolo, preoții care s-au refugiat. Ne-au căutat peste tot și ne-au dus îndărăt, pentru că ziceau că suntem cetățeni sovietici. Cei mai mulți am scăpat, revenind aici, alții au fost însă deportați în Siberia și pușini s-au mai întors. Mulțumesc încă o dată Prea Fericitului Părinte Patriarh că mi-a dat aprobare să fiu primit în acest așezământ. Am soția bolnavă de cinci ani, de la un accident vascular, și cu ajutorul lui Dumnezeu, de când se află aici, se simte ceva mai bine. Mulțumesc și Prea Sfințitului Episcop Varsanufie care m-a încurajat să intru în acest așezământ. Am fost printre primii oaspeți, ca să zic așa, internați aici. Vă mulțumesc și dumneavoastră tuturor”.*

Șirul vorbitorilor a fost încheiat de **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist**, care a rostit următoarele:

Prea Sfințite Părinte Varsanufie,
Prea Cucernice Părinte Protoiereu,
Domnule Primar,
Iubite Părinte Paroh, Tudor Gheorghe,
Iubiți Părinți,
Frați și surori în Domnul,

„Este o zi deosebit de frumoasă, cum s-a spus deja aici, care sădește în sufletul omului mulțumire și îndestulare, încât, împotriva oboselii și arșiței soarelui

care nu vă cruță creștetul, ați ascultat cu răbdare Sfânta Liturghie și pe oratorii de până acum, care s-au întrecut în frumuseți, și literare, și poetice, și în glăsuirea adevărilor veșnice ale Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos. Inaugurarea acestui Așezământ social, ne-a ținut aici și a putut să ne dea atâta mângâiere și bucurie sufletească.

De la bun început aș vrea să spun iubitului părinte Gheorghe Roșca, un sârguincios mânuitor al condeiului și talentat gazetar, vajnic luptător pentru credință și pentru unitatea de neam, care a cunoscut și durerile închisorilor comuniste, trecut acum de nouăzeci de ani, cum însuși ne-a mărturisit, că nu trebuie să se considere internat în această casă, ci ca un oaspete binevenit. Cei care locuiesc într-o casă bisericească, cum este cea de aici, sunt oaspeți ai Domnului nostru Iisus Hristos. El, Mântuitorul Hristos, a inspirat, prin Duhul Sfânt, pe părintele paroh și pe membrii Consiliului parohial să porceadă la construirea acestui așezământ social, pus sub „Acoperământul Maicii Domnului”. Și tot Mântuitorul Hristos, prin Duhul Sfânt, a dat gând bun celor care au ajutat această lucrare. Mă bucur mult că între cei dintâi care s-au instalat aici este Părintele Gheorghe Roșca, un preot deci al Bisericii noastre.

De mult s-a preocupat Biserica noastră de ajutorarea preoților ajunși la vârsta bătrâneții, a preoteselor văduve și fără sprijin. Chiar în vremurile grele ale dictaturii, Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian a amenajat în mănăstirile noastre cămine pentru preoți bătrâni, pentru preotese văduve, pentru călugări și călugărițe ajunși în neputință fizică. Modelul de atunci, iată, îl continuăm noi acum în această formă. Este nespus de frumos ceea ce inaugurăm noi astăzi aici. În numele Domnului nostru Iisus Hristos, îl binecuvântează pe Părintele paroh Tudor Gheorghe, consiliul parohial, pe doamna preoteasă și pe toți cei care au contribuit la ridicarea și amenajarea acestui așezământ de asistență socială.

Lucrarea aceasta, iubiți frați și surori, este asumarea personalității noastre în lume și în creația lui Dumnezeu. Omul este creat de Dumnezeu ca să nu trăiască singur, cum a spus Dumnezeu încă de la început: „Nu este bine să fie omul singur” (Fac. 2, 18). Dar nu numai în sensul căsătoriei, al familiei. Desigur, o familie care dăruiește ostași țării, eroi și mărturisitori ai credinței este o familie sfântă, cum au fost familiile noastre românești din toate straturile sociale. Din această familie am ieșit cu toții, din familia hărăzită de Dumnezeu și binecuvântată de Biserică. Dar și în sensul de familie mare, cum este familia noastră românească, familia țării noastre, familia Bisericii noastre.

Asemenea lucrări sunt cu adevărat roade ale Duhului Sfânt. Ele ne adună, iată, și ne fac să învingem și setea și arșița soarelui și oboseala, bucurându-ne să vedem lucrarea care s-a făcut în această parohie Precupeții Vechi, prin osteneala părinților de aici și binevoitorul ajutor al Primăriei Sectorului 2, pe care l-am avut până acum și nădăjduim să-l avem în continuare și mai mult. Punem bază pe lucrul acesta. Mă bucur că în multe parohii din București avem activități sociale asemănătoare sau sub alte forme, foarte necesare și foarte frumoase. Acum au libertatea parohiile să aleagă activitățile sociale, caritabile, filantropice, culturale pe care doresc să le încurajeze și să le promoveze după puterile lor. Această activitate, însă, de a oferi adăpost într-o casă parohială de oaspeți unor per-

soane vârstnice și fără ajutor, este cu adevărat ceea ce ne trebuie nouă ca Biserică astăzi. Avem preoți bătrâni, preotese văduve și înaintate în vârstă care fie că nu au copii, fie că aceștia nu pot să-i ajute. Noi trebuie să ne îngrijim de ei și fac apel și cu prilejul acesta să nu ne oprim aici, ci să continuăm această frumoasă lucrare de asistență socială. De la Prea Fericitul Patriarh Justinian, cum spuneam, am moștenit căminul pentru preotese văduve de la Mănăstirea Viforâta și căminul pentru preoți bătrâni și profesori de teologie ieșiți la pensie de la Mănăstirea Dealul, aflate astăzi în Arhiepiscopia Târgoviștei. De atunci avem cămine sociale pentru bătrâni și case de odihnă și tratament pentru preoți și familiile lor, care nu erau primiți în stațiuni, nefiind membri de sindicat.

Este o lucrare care risipește, oarecum, durerea prin care am trecut noi zilele acestea în urma celor întâmplate la acea mănăstire din județul Vaslui, pe care le cunoașteți, pentru că au fost bogat mediatizate. Vreau să subliniez și aici că Biserica este așezământ divino-uman. Ea este întemeiată pe învățătura și adevărurile veșnice ale Mântuitorului Iisus Hristos, păstrate cu sfințenie de cler și credincioși. Aceste adevăruri veșnice se regăsesc și în viața monahală. Pentru respectarea lor se cere disciplină în Biserică, atât în viața de parohie, în viața de creștin, cât și în viața monahală. Disciplina aceasta este încă și mai puternică în mănăstire. Este dureros pentru noi, pentru mine îndeosebi, ceea ce s-a întâmplat acolo. Cu ocazia aceasta, cer iertare credincioșilor pe care poate i-am mâhnit. Biserica își face însă datoria. Celor care încalcă sfintele canoane și celor care nesocotesc disciplina, fle monahi, fie preoți, li se aplică măsurile recomandate de Sfinții Părinți, care fac parte din rânduielile Bisericii noastre ca așezământ uman, dar pe temelii nemuritoare, pe temelii divine. Suntem oameni și putem greși, dar avem mijloace de îndreptare, mijloace de mântuire în Biserică. Și cât de mult ar păcătuți cineva, Biserica îi întinde o mână de ajutor, ca la „scăldătoarea” din Sfânta Evanghelie (Ioan 5, 1-15). Nu suntem părăsiți nici o clipă de iubirea lui Dumnezeu, fie sărac, fie bogat, fie cu responsabilități oricât de mari în societate. De la toți se cere, însă, credință și respect pentru valorile veșnice ale Bisericii noastre.

Față de preoți și față de călugări, Biserica este cu mai multă luare aminte, ca ei să cunoască bine sfintele canoane, să cunoască legiurile bisericești, încât viața noastră bisericească să se desfășoare în condiții normale. Ogorul Bisericii este mare și avem loc destul ca să ne consumăm energiile, oricât ar fi ele de aprinse. Să ne ocupăm de asistența socială, de pildă, ca aici, nu cu cele care s-au petrecut în acea mănăstire, cum am auzit, și de care nu trebuie făcută vinovată Biserica. Pentru că Biserica, învață Sfinții Părinți, ca instituție divino-umană nu poate greși, cum mărturisim noi în Simbolul Credinței: „Cred într-o singură, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”. Este articol de credință. Cine tăgăduiește valoarea Bisericii și rolul ei în lume, încalcând disciplina și rânduielile bisericești, acela greșește și se exclude din soborul binecredincios al Bisericii noastre. Așadar, de activitățile acestea trebuie să se îngrijească și călugării din mănăstiri, după cum se și face. Avem mănăstiri de mare valoare, cum știți, cunoscute în artă, în cultură, în muzică, în toate frumusețile acestea omenești, care atrag admirația Europei, ca și biserici parohiale, cu preoți harnici și pricepuți, cum a arătat aici părintele protopop.

Am venit astăzi cu multă bucurie în mijlocul credincioșilor acestei parohii. Nu pot să particip peste tot, pentru că am și îndatorirea de a fi și peste hotare. Nu pot să nu răspund la invitația Patriarhului ecumenic, de pildă, sau altor îndatoriri ale Bisericii noastre, dar cine citește agenda mea zilnică de lucru poate vedea cât de puțin timp îmi rămâne mie pentru viața personală. Dumnezeu le știe toate și le cunoaște pe toate. El rânduieste ca preoții noștri, iată, să șteargă prin asemenea lucrări umbra ce se abate câteodată asupra unui slujitor care, ieșit din rânduală, tulbură viața fie a unei mănăstiri, fie chiar a Bisericii.

Împliniri ca cele de aici sunt bucurii la care participăm toți și mă bucur că oriunde mă duc sunt întâmpinat de tineret. Dimineață, când am plecat de la Catedrala Patriarhiei ca să vin încoace, abia am putut scăpa de ei. În incinta Mănăstirii Antim, ctitoria Sfântului Mitropolit Antim Ivireanul, care se restaurează acum, nu mai încăpeau astăzi credincioșii veniți la slujbă, în majoritate tineri. Sfinții ne sunt prieteni, frații mei, ei ne sunt supraveghetori, ei ne sunt îndrumători. Niciodată să nu ne îndoim, niciodată să nu pierdem nădejdea că Dumnezeu ne ajută, chiar dacă ne supune încercărilor. Ați auzit mărturia Părintelui Roșca, care de două ori a fost deportat și Dumnezeu l-a ținut în viață și i-a dat ani binecuvântați, iar acum este oaspetele acestei parohii și al nostru al tuturor. Vă felicit, Părinte Tudor, pe membrii consiliului parohial și pe părintele protopop, care de la început mi-a adus la cunoștință și m-a informat cu mersul acestei lucrări. Sunt foarte bucuros că am auzit de prezența Prea Sfințitului Varsanufie care mă ajută mult în domeniul acesta al asistenței sociale. Mai am un episcop-vicar la Arhiepiscopia Bucureștilor și încă trei la Patriarhie, care astăzi sunt răspândiți la diferite biserici, unde au dorit credincioșii slujbă cu arhieru. Mă bucur că, din mila lui Dumnezeu, prezența ierarhilor este cerută permanent. Aceasta și este datoria noastră. Nu suntem aleși ierarhi ca să stăm în tronurile acestea din biserici sau din catedralele noastre, ci ca să fim mereu în mijlocul credincioșilor. N-am trăit momente mai frumoase în viața mea și în anii mei, și nu sunt departe de Părintele Roșca, cu doi ani e mai în vârstă dumnealui, și am trecut și eu prin multe încercări, decât atunci când m-am găsit în mijlocul credincioșilor, în mijlocul tinerilor. Sunt bucuros că avem un tineret legat de Biserică și ne ajută în activitățile noastre din spitale, orfeline, cămine de bătrâni, în toate locurile unde lucrează preoții noștri. Vă mulțumesc tuturor pentru răbdare. Dumnezeu să ne binecuvânteze pe toți, iar sfinții Săi, prietenii Săi să ne ajute cu rugăciunile lor, cu bunătatea lor ca noi să ne învrednicim să le călcăm pe urme. Amin!"

În încheiere, părintele paroh Tudor Gheorghe a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru prezență și pentru cuvânt și a dăruit Prea Fericirii Sale icoana *Tuturor Sfinților*, hramul bisericii Precupeții Vechi și ocrotitorii enoriașilor acestei parohii. Totodată, preotul paroh a oferit Domnului Nicolae Onțanu, primarul Sectorului 2, icoana *Acoperământul Maicii Domnului*, hramul paraclisului, pentru sprijinul material acordat la ridicarea așezământului social.

Înainte de plecare, Prea Fericitul Părinte Patriarh, însoțit de Prea Sfințitul Episcop Varsanufie și de preotul paroh a vizitat așezământul social. A intrat în fiecare cameră și a stat de vorbă cu bătrânii și cu personalul de îngrijire, după care a răspuns la unele întrebări ale ziariștilor privind opera socială și de binefacere a Bisericii.

DEPUNEREA JURĂMÂNTULUI DE CĂTRE ABSOLVENȚII
FACULTĂȚII DE TEOLOGIE DIN BUCUREȘTI
– PROMOȚIA 2005 –

În ziua de 28 iunie, anul acesta, în paraclisul Sfânta Ecaterina, absolvenții promoției 2005 ai Facultății de Teologie *Patriarhul Justinian* din București au rostit și semnat Jurământul de credință față de Biserica Ortodoxă Română, rânduit a se depune înainte de conferirea titlului de licențiat în Teologie.

Jurământului de credință are următorul text: „*Jur înaintea Atotștiutorului și Atotputernicului Dumnezeu că, în toată viața mea, voi păzi și voi propovădui învățătura Sfintei noastre Biserici Ortodoxe, așa cum s-a descoperit de către Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cum s-a propovăduit și s-a predat de către Sfinții Apostoli și de către Sfinții Părinți, așa cum se păstrează în Biserica Ortodoxă Română și mi s-a predat de către profesorii Facultății de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian" a Universității din București. Jur că toată viața mea voi păstra și voi apăra bunul nume al acestei înalte instituții de cultură teologică. Voi respecta legiurile bisericești, voi rămâne supus ierarhiei și nu voi ieși niciodată de sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Române. Așa să-mi ajute Dumnezeu!*”.

Au depus jurământul de credință un număr de 322 absolvenți de la toate specializările, după cum urmează: 168 la Teologie Pastorală, 29 la Limba Română, 17 la Limba Engleză, 13 la Limba Franceză, 32 la Asistență Socială, 29 la Arte Plastice, 22 la Conservare-Restaurare, la care s-au adăugat 12 absolvenți din seriile anterioare. Fiecare din cei 322 de absolvenți au rostit și semnat Jurământul, punând mâna pe Sfânta Evanghelie și pe Sfânta Cruce, în mijlocul bisericii, în fața sfântului altar, în prezența decanului, prodecanilor și membrilor consiliului profesoral. Textul Jurământului, semnat de fiecare absolvent, a fost depus spre păstrare la Decanat.

Ceremonia depunerii Jurământului a fost precedată de slujba Sfintei Liturghii, oficiată de *PS Episcop Ciprian Câmpineanul*, Vicar Patriarhal, înconjurat de un sobor de preoți profesori ai facultății. La Sfânta Liturghie și la ceremonia depunerii jurământului a participat *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, însoțit de părinții consilieri de la Patriarhie și Arhiepiscopie. Alături de tinerii absolvenți, au mai fost prezenți la ceremonie părinți și rude ale acestora, colegi și prieteni, precum și credincioși.

La sfârșitul slujbei a luat cuvântul **Pr. prof. Nicolae Necula**, decanul facultății, care, adresându-se Prea Fericitului Părinte Patriarh, a spus: „*Momentul pe care-l trăim astăzi este plin de frumusețe și de semnificație. Este înălțător și plin de bucurie fiindcă o nouă serie de absolvenți ai facultății noastre se încumunează cu titlul de licențiat în Teologie. Este bucuria muncii pe care fiecare a depus-o în cei patru ani de facultate și care, iată, le conferă acum acest titlu, urmând ca cei care doresc să studieze mai mult să continue la masterat și la doctorat. Marcăm în felul acesta încheierea altui an universitar. Pentru noi, o nouă promoție de absolvenți este un moment de satisfacție sufletească și de bucurie, având convingerea că dăm Bisericii încă o serie de slujitori care, zicem noi, au avut ce să învețe de la profesorii noștri. Desigur, fiecare a agonisit cât a vrut și cât a putut,*

noi încercând să facem o diferențiere corectă și să dăm fiecăruia ce este al său, având în vedere că ne aflăm într-o perioadă când valoarea contează și va fi din ce în ce mai apreciată. De aceea, suntem încredințați că prin pregătirea pe care au primit-o, ei vor fi capabili să facă față cerințelor pe care Biserica le pune astăzi în fața noastră”.

În continuare, Părintele decan a evidențiat importanța depunerii Jurământului de credință față de Biserica Ortodoxă Română de către fiecare dintre absolvenți, care nu este un act formal sau întâmplător, ci un act de cult, plin de responsabilitate, săvârșit în cadrul Sfintei Liturghii, așa cum se fac aproape toate Tainele și ierurgiile noastre în biserică, legându-le de izvorul vieții și al harului, care este Sfânta Liturghie. Este și un act liturgic, a mai spus Părintele decan, pentru că s-a săvârșit cu mâna pe Sfânta Evanghelie și pe Sfânta Cruce, luând ca martor pe Dumnezeu pentru respectarea celor rostite și semnate în acest Jurământ.

Adresându-se absolvenților, Părintele Nicolae Necula a spus: „*Textul Jurământului de credință față de Biserica noastră este atât de impresionant că ne cutremură când îl rostim și nu trebuie să-l uităm toată viața. Să păstrați și să propovăduiți, iubiți absolvenți, credința noastră ortodoxă în care ne-am născut și cu care am crescut, credința pe care Sinoadele ecumenice au clarificat-o, Sfinții Părinți au dezvoltat-o, și pe care, așa cum spune textul jurământului, profesorii s-au străduit să v-o facă cunoscută în cei patru ani de studiu la Facultatea de Teologie*”. Totodată, Părintele decan i-a îndemnat pe absolvenți să păstreze legătura și să respecte instituția în care s-au format, care este Facultatea de Teologie din București, la care să vină cu drag, din când în când, să revadă pe profesorii cu care au lucrat și de la care să ia în continuare izvor de viață pentru educația și cultura lor teologică, fiindcă, deși au terminat facultatea, au obligația de a se pregăti mai departe, citind și studiind, pentru Biserică.

În acest context, Părintele Necula a subliniat obligația și marea lor datorie de suflet de a păstra legătura și de a sta în ascultare față de Ierarhia Bisericii noastre, de a rămâne supuși legilor bisericești și legilor civile, spunând: „*Este mare nevoie să respectăm ascultarea canonică în Biserică. Ea este tot ceea ce ține acest edificiu. Este necesar să știm fiecare ce loc avem în Biserică și ce drepturi avem în Biserică, conform stării harice a fiecăruia, pentru că, dacă nu este ascultare canonică în Biserică, este anarhie și dezordine. De aceea, ascultarea de ierarhul locului, ascultarea de Sfântul Sinod, ascultarea de Biserică, în general, rămâne pentru fiecare dintre noi o sarcină principală. Nu putem să facem nimic în Biserică de capul nostru. Nu suntem eu sau tu în Biserică, ci suntem noi, Biserica în totalitate, ierarhia, clerul și poporul dreptcredincios. Niciodată să nu vă ispitească gândul unor acțiuni contrare Bisericii, unor acțiuni contrare ierarhiei, fiindcă așa este rânduit de Dumnezeu. De la credinciosul simplu și până în vârful ierarhiei noi toți ascultăm de Biserică și, în ultimă instanță, ascultăm de Hristos. Încât nu ne este îngăduită nici un fel de deviere de la dreapta credință, de la cultul Bisericii și, mai ales, de la disciplina bisericească, ce ne ține conform canoanelor în bună rânduială, iată, de două mii de ani. Ne bucurăm astăzi de o reputație deosebită în lume, ca Biserica Ortodoxă temeinică, serioasă, bine organizată, cu un învățământ teologic foarte bun, cu ierarhi tineri care au împodobit Sfântul*

Sinod, adăugându-se la înțelepciunea și activitatea îndelungată a ierarhilor mai în vârstă. Avem bucuria că în fruntea Bisericii noastre este un ierarh cu mare experiență duhovnicească, pastorală și mai ales părintească, cum rar întâlnim în celelalte Biserici Ortodoxe surori”.

În încheiere, Părintele decan și-a exprimat bucuria că *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* este prezent la acest eveniment atât de important din viața facultății, pe care Prea Fericirea Sa o iubește atât de mult și de care și-a legat numele și activitatea. Mulțumind Prea Fericirii Sale pentru dragostea arătată și pentru prezența la toate evenimentele majore din viața facultății, Părintele Necula a spus: „*Vă suntem recunoscători, Prea Fericirea Voastră, că sunteți din nou împreună cu noi la acest eveniment și rugăm pe Bunul Dumnezeu să vă dea sănătate și să fiți cu aceeași dragoste părintească mereu în mijlocul studenților și profesorilor, care vă așteaptă cu bucurie, pentru că au ce învăța de la o personalitate atât de cunoscută și atât de remarcabilă a Bisericii noastre”.*

În continuare a luat cuvântul, **Pricop Cosmin**, șeful de promoție, care s-a referit la misiunea ce-i așteaptă pe absolvenți, de a sluji și apăra Biserica. Scoțând în evidență greutatea acestei slujiri, vorbitorul a spus: „Până acum, la seminar și în facultate, am avut lângă noi profesori, îndrumători, părinți, prieteni, dar de aici înainte, în fața sfântului altar, vom fi numai noi și Dumnezeu. Dacă nu vom fi conștienți de ceea ce ne așteaptă, nu vom fi sinceri cu noi înșine și cu Hristos, nu vom reuși să izbutim, nu vom reuși să avem o misiune demnă de Biserica Ortodoxă Română”. Totodată, în numele absolvenților acestei promoții, vorbitorul l-a asigurat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh de toată admirația, de tot sprijinul lor pentru vestirea Evangheliei, de ascultarea de Sfântul Sinod, de Biserică, în general.

În încheiere, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a rostit următorul cuvânt de învățătură și îndemn pentru absolvenți și profesori la slujirea cu vrednicie a Sfintei noastre Biserici:

Iubite Părinte Decan,
Iubiți Părinți Profesori,
Prea Sfințite Părinte Ciprian,
Dragi studenți și studente,

„Prezența noastră, a ierarhilor și profesorilor facultății la acest moment sfânt, nu numai solemn, când, la încheierea studiilor teologice, depuneți făgăduința aceasta, jurământul acesta, are o semnificație deosebită pe care trebuie să o păstrați în toată viața dumneavoastră de slujitori ai sfințelor altare. Sunteți din mai multe eparhii aici. Prea Sfințiii Părinți Episcopi care v-au trimis aici v-au dat sub încredințarea noastră, a celor de la București, a părintelui decan și a profesorilor facultății, și dânsii sunt acum sufletește împreună cu noi la acest moment sfânt. Căci rugăciunea în viața noastră este un act sfânt pentru cel care se învrednicește să rostească și să dăruiască lui Dumnezeu o parte din darurile primite de la El sub forma rugăciunii de mulțumire. Și iată rugăciunea dumneavoastră este însoțită de o făgăduință deosebit de importantă, de un jurământ. Ați folosit cuvântul jur, ceea ce atrage după sine urmări deosebit de importante în viața dumneavoastră, pentru că jurământul implică dăruire sufletească și antrenează per-

sonalitatea celui care jură, conștiințiozitatea și responsabilitatea lui în fața Celui căruia depune jurământul acesta. Noi suntem niște martori, dar voi ați depus jurământul acesta în fața lui Dumnezeu, cum a spus, de altfel, și tânărul coleg care a vorbit în numele dumneavoastră.

Acest jurământ depus în fața lui Dumnezeu vă îndatorează nespun de mult. El vă ajută să vă eliberați de acele deprinderi care îl îndepărtează pe om de Dumnezeu. Jurământul acesta, desăvârșit cu jurământul de la hirotonie, sunt cele două mari acte care pecetluiesc viața unui preot, viață dăruită total lui Hristos și Bisericii. Urmările jurământului sunt întotdeauna binefăcătoare când acest jurământ este depus în toată libertatea, fără constrângeri din afară, dar și în totală libertate de conștiință pentru viitoarea lucrare dumnezeiască. Doar în armată se depune un jurământ la intrarea într-o slujbă. În Biserică, jurământul acesta trebuie să ne pecetluiască pe vecie ca slujitori și robi ai lui Dumnezeu. Veți avea familie, veți avea copii, dar mai presus de toate, veți fi slujitorii Sfântului Altar. Gândurile voastre, sufletele voastre, preocupările voastre să fie îndreptate întotdeauna spre jurământul acesta, că veți păstra învățătura ortodoxă, iar la hirotonie, ca și aici, că veți fi în ascultare de Sfântul Sinod și de ierarhul care vă hirotoniește.

Se petrece acum un fapt de deosebită importanță axiologică, antropologică, teologică, mai ales, filocalică a vieții noastre cu Hristos și cu Biserica Lui. Nu este ușor lucru să rostești în fața Sfântului Altar că vei păstra credința ortodoxă, nu este ușor lucru să afirmi că vei fi slujitorul Bisericii și vei respecta rânduielile Bisericii. Trebuie să însemne o schimbare desăvârșită în sufletele voastre lucrul acesta. Am observat că îndată ce s-a terminat de citit textul jurământului ați și început să comentați între dumneavoastră cu voce tare. Probabil că aveți lucruri importante să vă comunicați, dar în sfânta biserică să căutați să se cunoască conduita pe care trebuie să o avem cu toții ca să dăm pildă credincioșilor. Veți fi de acum înainte, cu harul lui Dumnezeu, slujitorii bisericilor, veți deveni părinții duhovnicești ai credincioșilor noștri frământați, zguduți puternic de furtunile secularizării, a unei societăți debusolate, în stare să strice echilibrul lăuntric al celui mai consolidat suflet, cum este cel al preotului sau al călugărului, așa cum s-a întâmplat zilele trecute.

Toate acestea trebuie să ne dea de gândit, iubiți frați și surori în Domnul, pentru că Biserica Mântuitorului Hristos, Biserica Ortodoxă nu este a neorânduiei, ci este Biserica rânduielii îngerești. Biserica luptătoare și Biserica biruitoare, „cea din ceruri”, au același conținut. De pe aici noi trăim timpul eshatologic. Numai preotul trăiește momentul acesta profetic când primește cu vrednicie Trupul și Sângele Domnului Hristos, care se află de-a dreapta Tatălui. Această împărțășire cu Trupul și Sângele Domnului ne ridică și pe noi pentru o clipă, prin harul Său divin, la firea Sa omenească îndumnezeită, adică firea noastră pe care El a luat-o și a îndumnezeit-o prin dumnezeirea Lui și cu ea îndumnezeită se află acolo ca un frate și prieten al nostru. Dar noi pierdem această stare de „fii ai lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos” (Gal. 4, 6), rezultat al unui urcuș duhovnicesc necurmat, dacă facem din biserică un birou. Nu venim la biserică ca la birou și poate nici atât, căci și la birou ne ducem cu o anumită responsabilitate și cu grija de a semna condica de prezență. La biserică nu avem condică

de prezență ca la birou, ci avem conștiința preoțească cea vie și lucrătoare, mesajul Mântuitorului Iisus Hristos, despre care vorbea tânărul vostru coleg. Este o mare slăbiciune a noastră ca preotul să fie așteptat la biserică de către enoriașii săi, ca preotul să improvizeze în fața lor Sfânta Evanghelie, ca preotul să dea dovadă de nerăbdare sau de alte preocupări decât cele stabilite pentru timpul liturgic, care este un timp eshatologic, pentru că noi trăim aievea la Sfânta Liturghie, pentru o clipă, timpul mesianic ce va să fie cu Hristos Cel care se află pe Sfânta Masă, începând cu întruparea, lucrarea, patimile, învierea și proslăvirea Lui.

Viața preoțească, frații mei, este de o deosebită frumusețe sufletească pentru cel care se străduiește cât de cât să o cunoască și să o trăiască. Însăși veșmintele cu care se îmbracă îl face pe preot să nu fie o persoană obișnuită, ci alesul și iubitul lui Dumnezeu. Diaconul sau preotul sau arhiereul sunt cu totul altceva decât oamenii de rând. Aceste podoabe pe care ni le-au lăsat Sfinții Părinți și pe care noi le purtăm la slujbă trebuie să le onorăm. Să onorăm Jertfelnicul nostru,, tot ceea ce mâna noastră atinge la Sfânta Proscomidie sau pe Sfânta Masă. Totul este sfințenie în Sfântul Altar și totul trebuie să iradieze sfințenie. Mâna care se apropie de Sfântul Jertfelnic și glasul care răsună de acolo, gesturile și mișcările din timpul Sfintei Liturghii, toate poartă sensul unei alte vieți, care trebuie respectată. Nici un pas nu se face în plus în timpul Liturghiei, învață Sfinții Părinți, atât în altar, cât și pe soleie, în fața credincioșilor.

Încât cu sfințenia aceasta, cu respectarea jurământului pe care l-ați depus astăzi trebuie să trăiți în viață, pentru că răspundeți cu misiunea voastră, cu nădejdea voastră cea mai scumpă de afirmare și culegere a roadelor învățaturii pe care ați primit-o în facultate. Dar sfințenia aceasta, dăruirea aceasta, nu poate să vă fie oferită ca pe ceva material de către profesorii voștri sau chiar de noi, ierarhii, care suntem aspru judecați în presă, cum ați citit. Nu vă putem da totul ca pe ceva material, ci această învățătură, acest mesaj, l-ați acceptat în libertatea voastră de conștiință. Dar libertatea aceasta este adevărată, frați și surori în Domnul, atunci când suntem „robi ai lui Hristos” (Gal. 1, 10), cum zice Sfântul Apostol Pavel, nu „robii păcatului” (Ioan 8, 34), „robii stricăciunii” (II Petru, 2, 19) sau altor interese. Numai grija pentru Casa Domnului trebuie să o avem în sufletul nostru, cum cântă Psalmistul David: „Dorește și se sfârșește sufletul meu după curțile Domnului”, căci „Fericiți sunt cei ce locuiesc în casa Ta” (Ps. 83, 2, 5).

De aceea, în toate trebuie să se pregătească preotul când intră în biserică pentru Sfânta Liturghie, să fie fericit și curat sufletește și trupește, „atât de curat, ca și cum ar sta chiar în cer, printre puterile cele îngerești” cum scrie Sfântul Ioan Gură de Aur („Despre Preoție”, Ed. Inst. Biblic, Buc. 1987, p. 57.), pentru că trăiește clipe sfinte și înălțătoare, primind pe Hristos în mâinile sale. Și părintele profesor Dumitru Stăniloae revine de multe ori la această metaforă frumoasă când vorbește despre prefacerea darurilor în Trupul și Sângele Domnului, zicând: „Preotul îl implică pe Hristos însuși, nu numai ca niște simboluri ale lui Hristos, ci ca având în legătură directă cu el pe Hristos, Cel ce va lucra prin preot asupra darurilor. Această aducere a darurilor, deci și a lui Hristos ca dar, sau această prefacere a lor, se face de Hristos, dar de Hristos care lucrează prin preot”

(Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, „Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă”, Ed. Inst. Biblic, Buc. 2004, p. 373). În mișcarea preotului, de asemenea, se regăsește Hristos, așa cum la Vohodul Mic, dacă veți citi Liturghierul, și de pe acum trebuie să-l citiți, înainte de a săruta Sfânta Evanghelie preotul se roagă: „Stăpâne Doamne, Dumnezeu nostru, Cel ce ai așezat în ceruri cetetele și oștile îngerilor și ale arhanghelilor spre slujba slavei Tale, fă ca, împreună cu intrarea noastră, să fie și intrarea sfinților îngeri, care slujesc împreună cu noi și împreună slăvesc bunătatea Ta” (Liturghier, Ed. Inst. Biblic, Buc, 2000, p. 130-131).

Niciodată nu suntem singuri. Încât n-are nici o justificare înstrăinarea noastră de credincioși, înstrăinarea noastră unii de alții, înstrăinarea noastră față de regulile Bisericii, față de îndrumările pastorale ale ierarhilor, care uneori sunt tratați foarte ușor ca stăpâni sau ca purtători de slavă deșartă. Nu mai este timpul. Aceste tronuri arhieresti din toate bisericile de pe cuprinsul țării, cum ați văzut și dumneavoastră, se ocupă acum foarte des de către ierarhii noștri, care își petrec cea mai mare parte a timpului în mijlocul credincioșilor. Aici, la București, din darul lui Dumnezeu, am colaboratori cinci episcopi-vicari, dar în nici o duminică nu ajungem să împlinim dorința pentru prezența ierarhului în județele care aparțin de Arhiepiscopia noastră. Avem un popor credincios bine cunoscut. Depinde de noi, mai ales de generația voastră, care vă prezentați acum cu acest jurământ și cu jurământul de la hirotonie în fața credincioșilor. Cum rămâne cel care a declarat în mijlocul bisericii, în fața credincioșilor, înainte de hirotonia în preot, că va fi supus chiriarhului său și Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și după aceea se apucă de criticat și nu se vede pe sine? Toată sfințenia aceasta, toată grija noastră trebuie să poarte pecetea mesajului de astăzi.

Pentru aceasta am venit aici, cum am venit la fiecare depunere de jurământ. Și am venit de fiecare dată cu ce Dumnezeu îmi dă și mie ca să vă împărtășesc tuturor, și profesorilor și vouă absolvenților, care pășiți acum pe calea slujirii preoțești. Totul în altar este sfânt și sfințitor. Sfintele vase, sfintele cărți, sfintele odoare, veșmintele, toate trebuie păstrate în cea mai bună rânduială. Un preot se cunoaște dacă iubește sau nu biserica după rânduiala din Sfântul Altar. Prima dată căuți pe Sfânta Masă ca să vezi cum se păstrează Trupul și Sângele Domnului care se folosește pentru cazuri grabnice, când nu se oficiază Sfânta Liturghie. Pentru toate acestea, la sfârșitul Liturghierului există povățuiri foarte bune, transmise din generație în generație de preoți. Desigur, în anii mei, m-am găsit în fața unor cazuri de preoți neglijenți cu cele sfinte. Să vă îngrijiți de toate acestea. Numai rugăciunea vă poate ajuta să cuprindeți toate laturile atât de frumoase ale preoției, pentru că, numai îmbinându-le și înțelegându-le, ai totdeauna o preocupare și ai sentimentul că ești implicat în lucrarea către desăvârșire, către cunoaștere, către mulțumire. Atunci când te îndepărtezi de cele preoțești, și tinerețea duce către aceasta din nefericire, nu te poți desăvârși. Dar, o dată ajunși la licența în teologie, se presupune că aveți o maturitate de gândire și de slujire. Nu deveniți doar salariați, persoane angajate pentru o retribuție oarecare, cu semnătură în condica de prezentă. Părinții noștri au păstrat termenul

acesta de slujitori ai bisericii, care le cuprinde și pe celelalte. Sfântul Apostol Pavel avea grijă ca preotul care lucrează să se împărtășească și el din cele pe care le dobândește (cf I Tim., 6, 8).

Iată depuneți jurământul în ajunul sărbătorii Sfinților Apostoli Petru și Pavel, prăznuiți mâine, care sunt modelul nostru al tuturor, și al ierarhilor și al preoților, despre dăruirea aceasta, despre conștiința aceasta pe care trebuie să o avem noi pentru sfânta biserică, pentru grija de a păstra biserică în lumina ei, de a păstra în strălucirea ei haina preoțească cu care slujim la Altar. Așa trebuie să fie viața noastră, și în familie, și în mijlocul credincioșilor, peste tot. Desigur, noi nu putem să vi le procurăm pe toate acestea și material, cum spuneam, dar avem hotărâri ale Sfântului Sinod îndreptate spre disciplina clerului. Jurământul de acum și cel de la hirotonie însemnează confirmarea acestei discipline. Dar ea nu este o disciplină impusă, care să te obosească, să te abată de la rosturile sociale sau familiale, ci este asumată conștient, iar rugăciunea te menține în ambianța datoriei față de Domnul și Stăpânul Hristos, Preotul și Arhiereul cel Mare al nostru, al tuturor.

M-am bucurat de prezența mea și astăzi aici. Ori de câte ori m-am aflat în mijlocul elevilor și studenților, de când Biserica m-a chemat la slujirea ei, m-am bucurat și am învățat foarte multe. Și acum învăț foarte multe și încă am nevoie să învăț. Este cea mai frumoasă îndeletnicire, să o numim așa, misiunea preoției. Sfinții Părinți nu încetează a o spune. Dar aceasta depinde de fiecare din noi, mai ales de preoții monahi, de ieromonahi, care sunt supuși celor mai grele ispite.

Așa încât, Părinte decan, vă felicit cu prilejul acesta de culegere a roadelor, după absolvirea celor patru ani de studii de către cei care au depus astăzi jurământul. Vă felicit și în numele Sfântului Sinod și al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Felicit și pe colaboratorii Prea Cucerniciei Voastre, împreună cu care ați ținut după timp, bunăvoință și îndemânare lumina lui Hristos întotdeauna luminoasă pentru tinerii care de acum înainte părăsesc locașul acesta și merg în celelalte „curți ale Domnului” din eparhiile de unde fac ei parte.

Dumnezeu să vă binecuvânteze, iubiți frați și surori în Domnul, să primească jertfa și rugăciunea dumnevoastră și să vă îplinească dorința de astăzi!”

După acest îndemn părintesc la slujirea cu râvnă și pricepere a Bisericii, îndeplinirea hotărârilor Sfântului Sinod și respectarea disciplinei bisericesti, *Prea Fericitul Părinte Patriarh* a stat de vorbă cu profesorii, i-a felicitat personal pe absolvenții care l-au înconjurat cu dragoste și l-au condus până la ieșirea din biserică, apoi, însoțit de *Prea Sfințitul Episcop Ciprian Câmpineanul*, s-a îndreptat către reședință, unde alte probleme de pe agenda de lucru din acea zi a *Prea Fericirii Sale* așteptau să fie revolvate.

AGENDA DE LUCRU
A PREA FERICITULUI PĂRINTE **T E O C T I S T**,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
(1 aprilie -30 iunie)

– *Duminică, 3 aprilie a.c.:*

A acordat o declarație de presă în legătură cu trecerea la cele veșnice a **Papei Ioan Paul al II-lea**, posturilor de radio și televiziune din țară și agențiilor internaționale de presă;

– *Luni, 4 aprilie a.c.:*

– **Primiri:**

– I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, în legătură cu participarea sa la Reuniunea Comitetului executiv al *Comisiei speciale de participare a ortodocșilor la C.M.B.* (Erevan, Armenia, 12-18 aprilie).

– A primit pe E.S. Mons. Jean-Claude Perisset, Nunțiul apostolic la București pentru semnarea în *Cartea de condoleanțe* deschisă cu prilejul trecerii la cele veșnice a Papei Ioan Paul al II-lea.

– Dl. Prof. univ. dr. Victor Crăciun, Președintele *Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni*.

– În cursul serii, a participat în direct la emisiunea postului B1 TV în memoria Papei Ioan Paul al II-lea.

– *Marți, 5 aprilie a.c.:*

– **Primiri:**

– Delegația Bisericii Luterane din Suedia. La primire a participat I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, Președintele Aid Rom.

– P.S. Episcop Epifanie al Buzăului și Vrancei, cu invitația de a participa la sfințirea paraclisului și slujba de binecuvântare a întregului așezământ de învățământ teologic de la Mănăstirea Rătești.

– I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei și P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, participanți la întâlnirea de lucru de la Ministerul culturii și cultelor, în legătură cu proiectul *Legii Cultelor*.

– *Miercuri, 6 aprilie a.c.:*

– **Primiri:**

– Dl. Antonio Lopez, Secretar general al *Partidului Popular European* și Dl. Geörgios Costas, Secretar general adjunct, însoțiți și prezențați de Dl. Sorin Frunzaverde, membru al *Adunării Naționale Bisericești*.

– Prea Cucernicia Decani ai Facultăților de Teologie din țară, la încheierea consfătuirii desfășurate la Palatul Patriarhiei sub președinția I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei.

– *Joi, 7 aprilie a.c.:*

– A acordat un interviu Televiziunii Române în legătură cu personalitatea **Papei Ioan Paul al II-lea**.

- *Vineri, 8 aprilie a.c.:*
 - A participat în direct la emisiunea postului TV Antena 1 care a transmis funeraliile **Papei Ioan Paul al II-lea**.
- *Duminică, 10 aprilie a.c.:*
 - A acordat un interviu postului de radio BBC în legătură cu trecerea la cele veșnice a **Papei Ioan Paul al II-lea**.
- *Luni, 11 aprilie a.c.:*
 - A asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica Mănăstirii Cernica de P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul și a adresat cuvânt de binecuvântare obștii monahale și numeroșilor credincioși prezenți cu prilejul prăznuirii Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica.
- *Marti, 12 aprilie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului.
 - I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională.
 - A adresat cuvânt de mângâiere familiilor jurnaliștilor români răpiți în Irak, prin intermediul postului PRIMA TV.
- *Joi, 14 aprilie a.c.:*
 - A adresat binecuvântări ostașilor români aflați în misiuni de menținere a păcii în Irak și Afganistan, prin intermediul Studioului de filme al Armatei.
 - **Primiri:**
 - Dl. Joseph Lorent, redactor la cotidianul "Luxemburger Wort" și Secretar general al *Consiliului presei* din Marele Ducat de Luxemburg.
 - E.S. Dl. Constantin Grigorie, Ambasadorul României în Republica Turcă.
- *Vineri, 15 aprilie a.c.:*
 - A adresat binecuvântări personalului și ascultătorilor postului Radio TRINITAS la aniversarea a 7 ani de la înființare.

La invitațiile primite, a acordat următoarele delegații:

- *Duminică, 3 aprilie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu – săvârșirea Sfintei Liturghii în Capela Inspectoratului general al Jandarmeriei Române cu ocazia aniversării a 155 de ani de la înființarea acestei arme.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Mina*, Prot. III Capitală.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica *Sfântul Spiridon Vechi*, Prot. III Capitală.
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Amza*, Prot. II Capitală.

- P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – săvârșirea Sfintei Liturghii la *Catedrala Patriarhală*.
- *Miercuri, 6 aprilie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu – participarea la Simpozionul – dezbateri *Centrul financiar bancar al Capitalei. Evoluții și idei de punere în valoare*, organizat de *Banca Națională a României*.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu – participarea la *Requiem-ul solemn* în memoria **Papei Ioan Paul al II-lea** din Catedrala Sfântul Iosif.
- *Joi, 7 aprilie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – punerea pietrei de temelie la *Capela Statului Major al Forțelor Navale*.
- *Vineri, 8 aprilie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul – participarea la Concertul dedicat memoriei **Papei Ioan Paul al II-lea**, organizat de *Societatea Română de Radiodifuziune*.
- *Sâmbătă, 9 aprilie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – săvârșirea Vecerniei în biserica Mănăstirii Cernica.
- *Duminică, 10 aprilie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul – săvârșirea Sfintei Liturghii în Catedrala Patriarhală.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în Paraclisul patriarhal *Sfântul Spiridon Nou*.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica Mănăstirii Cernica.
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – săvârșirea Vecerniei în biserica Mănăstirii Cernica, cu ocazia prăznuirii hramului.
- *Luni, 11 aprilie a.c.:*
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica Mănăstirii Cernica, cu ocazia prăznuirii hramului.
- *Duminică, 17 aprilie a.c.:*
 - A săvârșit Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvântul de învățătură la Duminica Cuvioasei Maria Egipteanca.
- *Luni, 18 aprilie a.c.:*
 - A primit pe P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor.
- *Marți, 19 aprilie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei.
 - I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei.
 - Dl. Voicu Florea din Frankfurt, Germania.

- P.S. Corneliu Bârlădeanu, Arhiereu Vicar al Episcopiei Hușilor, înaintea plecării sale la Erevan, Armenia, pentru a participa la festivitățile prilejuate de aniversarea a 90 de ani de la genocidul împotriva poporului armean.
- În cursul serii, P.C. Pr. Costică Popa de la Parohia ortodoxă română din Caracas, Venezuela, înaintea reîntoarcerii la parohie.
- A semnat, din partea Patriarhiei Române, *Memorandumul de înțelegere* între Guvernul Statelor Unite ale Americii prin Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Biserica Ortodoxă Română, Organizația Internațională pentru Caritatea Creștin Ortodoxă (IOCC) și Ministerul Educației și Cercetării, în vederea și întărirea programelor comunitare în domeniul HIV/SIDA și al combaterii violenței domestice în România. A luat cuvântul arătând importanța acestei activități.
- *Miercuri, 20 aprilie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - Dl. Cătălin Costache, Consilier al Ministrului Sănătății, în legătură cu proiecte de asistență socială pentru membrii clerului și cinului monahal.
- *Joi, 21 aprilie a.c.:*
 - A primit pe membrii *Comisiei locale de Bioetică* a Arhiepiscopiei Bucureștilor.
- *Duminică, 24 aprilie a.c.:*
 - A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală rostind cuvânt de învățătură la praznicul *Intrării Domnului în Ierusalim*. A hirotonit preot pe P.C. Diac. Dumitru Ștefănescu, pe seama parohiei Mierlari, Prot. Ilfov.
- *Luni, 25 aprilie a.c.:*
 - A primit pe P.S. Corneliu Bârlădeanu, Arhiereu Vicar al Episcopiei Hușilor, întors de la Erevan, Armenia.
- *Mărți, 26 aprilie a.c.:*
 - **Primiri:**
 - I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului.
 - I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei.
 - Dl. Adrian Inimăroiu, Primarul Sectorului 4 București, însoțit de Dl. Sorin Daniel Solomon, Președintele Comisiei pentru Cultură, Culte, Minorități, Sport și Tineret a Primăriei. A participat P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanu.
 - P.C. Pr. Mircea Nuțu, consilier economic al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților.
- *Miercuri, 27 aprilie a.c.:*
 - A adresat mesaje de binecuvântare românilor din țară și străinătate, militarilor români aflați în misiuni de menținere a păcii în Iraq și Afganistan, prin intermediul emisiunilor Societății Române de Radiodifuziune.

- *Joi, 28 aprilie a.c.*:
 - A săvârșit în Catedrala Patriarhală *Denia celor 12 Evanghelii* și a adresat cuvânt de învățătură.
- *Vineri, 29 aprilie a.c.*:
 - A săvârșit *Denia Prohodului Domnului* în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură.

La invitațiile primite, a acordat următoarele delegații:

- *Sâmbătă, 16 aprilie a.c.*:
 - Pr. prof. dr. Stelian Ionașcu – participarea la recitalul de muzică religioasă susținută de *Corală Canticum* a Seminarului Sf. Gheorghe din Râmnicu-Vâlcea.
- *Duminică, 17 aprilie a.c.*:
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica *Albă*, Prot. II Capitală.
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica *Eroilor Revoluției*, Prot. III Capitală.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Gheorghe-Nou*, Prot. III Capitală.
- *Miercuri, 20 aprilie a.c.*:
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – lansarea TV SENSO.
- *Sâmbătă, 23 aprilie a.c.*:
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – săvârșirea Târnosirii și a Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe* din Giurgiu.
- *Duminică, 24 aprilie a.c.*:
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei *Sfântul Ilie Gorgani*, Prot. I Capitală.
- *Miercuri, 27 aprilie a.c.*:
 - P.C. Diac. Nicu Octavian, ¹¹Consilier Patriarhal – participarea la recepția prilejuită de Ziua Națională a Olandei.
- *Sâmbătă, 30 aprilie a.c. – Sâmbăta cea mare*:
 - A vizitat, însoțit de Prea Sfințitul Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul, noua biserică monumentală *Sfânta Vineri* și a oferit o contribuție personală de o sută de milioane de lei.
- *Duminică, 1 mai a.c. – Praznicul Învierii Domnului*:
 - A săvârșit pe podiumul din fața reședinței Slujba Învierii și Sfânta Liturghie, iar la timpul stabilit a adresat cuvânt de iubire și bucurie pascală credincioșilor de pe Dealul Mitropoliei și, prin intermediul posturilor de radio și televiziune, tuturor românilor din țară și de peste hotare.

– A săvârșit Slujba Vecerniei – "a doua Înviere" – în *Catedrala Patriarhală*, fiind înconjurat de Prea Sfinții Episcopi Vicari Vincențiu Ploieșteanu, Ambrozie Sinaitul, Ciprian Câmpineanul și Sebastian Ilfoveanul. La timpul rânduit a vorbit credincioșilor despre prezența lui Hristos în sufletele noastre.

– Potrivit tradiției, în prima zi de Paști, Prea Sfinții Episcopi Vicari de la Patriarhie și Arhiepiscopia Bucureștilor, protopopi, stareți de mănăstiri, clerul capitalei, credincioși și tineri studenți se adună în *Aula Palatului Patriarhiei* spre a prezenta părintelui lor sufletească vestirea Învierii Domnului. Această talmăcire a fost prezentată de P.C. Pr. prof. dr. Nicolae Necula, Decanul Facultății de Teologie "*Patriarhul Justinian*", odată cu programul de Paști al Coralei preoților din București, salutat cu căldură de asistență.

Un moment deosebit a fost prezentarea lucrării părintelui Prof. Dumitru Popescu intitulată: "*Isus Hristos Pantocrator*" de către părintele Prof. Dumitru Radu, urmată de cuvântul Prea Sfințitului Epifanie, Episcopul Buzăului, și de răspunsul și aprecierile Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, referitoare la frumusețea cântărilor Învierii Domnului din programul coralei dirijată de către talentatul Prof. Valentin Gruescu, evidențiind bunăvoința Prea Sfințitului Episcop Epifanie al Buzăului de a participa la această seară de comuniune în lumina Sfințelor Paști. Bindecuvântarea ouălor roșii din sala de recepții a arătat că tradiția înseamnă și talmăcește viața tuturor fiilor și fiicelor Bisericii noastre strămoșești.

– *Luni, 2 mai a.c.:*

– A asistat la Sfânta Liturghie de la Paraclisul Patriarhal "*Sfântul Spiridon Nou*" și a adresat credincioșilor cuvânt de binecuvântare.

– *Marti, 3 mai a.c.:*

– Însoțit de Prea Sfințitul Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul, a vizitat șantierul construirii noii biserici închinată "*Duminicii Sfinților Români*", din incinta Atelierelor Institutului Biblic de la Popești Leordeni, admirând arhitectura sfântului locaș care întâmpină pe toți cei care intră în București. A vizitat apoi *Mănăstirea Cernica*: șantierul pentru refacerea pridvorului de la biserica Sfântul Nicolae, Paraclisul și Casa Sfântului Ierarh Calinic, prezidând și o întrunire a Consiliului mănăstirii.

– *Miercuri, 4 mai a.c.:*

– A primit pe Prea Sfințitul Siluan Marsilianul, Episcop Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române în Europa Occidentală și Meridională, Păstorul clerului și credincioșilor români din Italia.

– *Vineri, 6 mai a.c. – Izvorul Tămăduirii:*

– A condus procesiunea cu Moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, a săvârșit Slujba sfințirii apei și a adresat cuvânt de învățătură credincioșilor.

– După-amiază, a primit pe Dl. Vincenzo di Palo, coordonatorul *Comisiei interparlamentare privind raportul dintre cultură și politică*, însoțit și prezentat de Dl. Eugen Simion, Președintele *Academiei Române*.

– *Duminica I după Învierea Domnului, numită a Sfântului Apostol Toma, 8 mai a.c.:*

– Înconjurat de Prea Sfinții Episcopi Vicari: Vincențiu Ploieșteanu, Ambrozie Sinaitul, Ciprian Câmpineanul și Sebastian Ilfoveanul, a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Spiridon Nou*, mulțumind lui Dumnezeu că hotărârea plecării sale în dimineața acestei duminici, în anul 1928, la Mănăstirea Sihăstria Voronei, l-a adus sub binecuvântarea continuă a lui Dumnezeu, până în acest moment al vieții Prea Fericirii Sale.

– *Luni, 9 mai a.c.:*

– A primit pe Excelența Sa Dr. Christoph Schönborn, Cardinalul Vienei, însoțit de Dl. Dr. Johann Marte, Președintele "Pro Oriente", de Excelența Sa Dl. Christian Zeileissen, Ambasadorul Austriei la București, și de alți credincioși din Viena.

– Însoțit de Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, a participat la Concertul festiv de la Ateneul Român, prilejuit de *Ziua Europei*.

– *Marti, 10 mai a.c.:*

– **Primiri:**

– P.C. Pr. Gabriel Popescu și Doamna preoteasă, pensionari de la Parohia ortodoxă română din Sydney, Australia, veniți la rude.

– *Joi, 12 mai a.c.:*

– **Primiri:**

– Dl. Arhit. Mihai Anania-Tarcău, sprijinitorul lucrărilor de restaurare ale Schitului românesc Prodromul din Sfântul Munte Athos, împreună cu soția și Dl. Horia Alexandreșcu, însoțiți de P. Cuv. Ierod. Justinian Stoica. La propunerea părintelui stareț Petroniu, s-a acordat D-lui Arhit. Mihai Anania-Tarcău distincția "*Crucea patriarhală*".

– *Vineri, 13 mai a.c.:*

– Însoțit de Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul, a primit pe Excelența Sa Dl. Dușan Crnogorcevic, noul Ambasador al Serbiei și Muntenegrului la București, în vizită de prezentare, cu care a avut o converbire importantă în legătură cu situația românilor din aceste părți.

– Dl. Sebastian Duicu de la *Muzeul Național Cotroceni* pentru organizarea muzeului.

– Excelența Sa Dl. Yuri Tikhonov, Împuternicit al Comitetului de Relații Externe al Administrației Sankt Petersburg în România în vederea organizării unui program special în Palatul Patriarhiei.

– Dl. Prof. dr. doc. Victor Valin din Germania pentru prezentare.

La invitațiile primite, a dat următoarele delegații:

– *Duminică, 1 mai a.c.:*

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu – Slujba Învierii la Mănăstirea Antim.

- P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul – Slujba Învierii la *Schitul Darvari*.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul – Slujba Învierii în biserica *Sfântul Elefterie*, Prot. I Capitală.
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – Slujba Învierii la biserica *Domnița Bălașa*.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – Slujba Învierii și Vecernia la *Mănăstirea Radu Vodă*.
- *Luni, 2 mai a.c.:*
- P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vinčențiu Ploieșteanu – Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Mina*, Prot. III Capitală.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul (2-10 mai) – vizitarea comunităților românești de la Schitul Prodromu, Schitul Lacu și Chilia Sfântul Gheorghe-Kapsala, din Sfântul Munte Athos, precum și hirotonia unui ieromonah și a unui ierodiacon.
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – Sfânta Liturghie în biserica *Mănăstirii Christiana*.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – Sfânta Liturghie în *Catedrala Patriarhală*.
- *Vineri, 6 mai a.c.:*
- P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vinčențiu Ploieșteanu – Sfânta Liturghie în biserica *Mănăstirii Ghighiu*, cu prilejul hramului acestei mănăstiri, "*Izvorul Tămăduirii*".
 - P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – Sfânta Liturghie în biserica *Mănăstirii Cernica*.
 - P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – Sfânta Liturghie în biserica *Mănăstirii Parepa*, jud. Prahova.
- *Miercuri, 11 mai a.c.:*
- P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – participarea la *Ateneul Român* la Concertul festiv prilejuit de cea de-a 57-a aniversare a independenței Statului Israel.
- *Joi, 12 mai a.c.:*
- P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vinčențiu Ploieșteanu – Slujba de târnosire a noului paraclis al *Mănăstirii Rătești*, jud. Buzău, la cererea P.S. Epifanie al Buzăului.
- *Duminică, 15 mai a.c.:*
- P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vinčențiu Ploieșteanu – Sfânta Liturghie și Slujba de târnosire a bisericii *Sfinții Voievozi*, Prot. Ploiești, și acordarea distincției *Crucea patriarhală* ctitorilor, Fam. Mihai și Maria Ionescu.
 - P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul – săvârșirea Sfintei Liturghii în *Catedrala Patriarhală*.

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – săvârșirea slujbei de sfințire a picturii paraclisului *Institutului Național de Gerontologie și Geriatrie "Ana Aslan"*, cu hramul "*Sfinții Ioachim și Ana*".

– *Luni, 16 mai a.c.:*

– **Primiri:**

– Dl. doc. Victor Valin din Köln, Germania.

– P. Cuv. Ierod Simion Stana, doctorand al Facultății de Teologie din Atena.

– *Marti, 17 mai a.c.:*

– A primit pe P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, prezent la București pentru participarea la lucrările Comisiei naționale de bioetică a Patriarhiei Române.

– A semnat *Protocolul* dintre Patriarhia Română și Banca Națională a României privind retrocedarea către unitățile bisericești a obiectelor din metale prețioase depuse de acestea la bancă, în perioada 1980-1982.

– *Joi, 19 mai a.c.:*

– **Primiri:**

– P.S. Irineu Bistrițeanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Clujului.

– Dl. Gerhard Buchholz, Director general OMV – România, împreună cu soția.

– membrii Comisiei naționale de bioetică a Patriarhiei Române la sfârșitul întâlnirii de lucru de la Palatul Patriarhiei (18-19 mai).

– *Vineri, 20 mai a.c.:*

– **Primiri:**

– Noul Ambasador al Republicii Federative a Braziliei la București, Excelența Sa Dl. Hildebrando Tadeu Nascimento Vallardes, în vizită de prezentare. Au participat Prea Sfințiii Episcopi Vicari Patriarhali Vincențiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanul și P.C. Pr. Michael Tița, Consilier patriarhal.

– Un grup de călugări din Mănăstirea Putna întorși dintr-un pelerinaj la Locurile Sfinte.

– *Luni, 23 mai a.c.:*

– **Primiri:**

– I.I.P.P.S.S. Teofan, Mitropolitul Olteniei și Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, înaintea plecării la Istanbul pentru a participa, din partea Patriarhiei Române, la *Întâlnirea interortodoxă a Întâistătătorilor și delegaților Bisericilor Ortodoxe Autocefale*, în legătură cu problemele apărute în cadrul Patriarhiei Ierusalimului.

– Noul Ambasador al Republicii Elene la București, E.S. Dl. Athanassios Dendoulis, în vizită de prezentare. A fost de față P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul.

– Dl. Prof. dr. Georgios Galitis de la Facultatea de Teologie din Atena, împreună cu soția. Au fost prezentați de P.C. Pr. prof. dr. Constantin Coman, prodecan al Facultății de Teologie "Patriarhul Justinian".

- *Marți, 24 mai a.c.:*
 - **Primiri:**
 - Membrii *Grupului de rugăciune* din Camera Deputaților care au prezentat Prea Fericirii Sale activitatea acestui grup.
 - P. Cuv. Ierom. Casian Tunaru de la Parohia *Sfântul Nicolae* din New York.
 - Dl. Prof. dr. Theodor Maghiar de la Universitatea din Oradea.
 - Dl. Lt. Col. dr. Cristian Scarlat, Directorul *Oficiului național pentru Cultul Eroilor* în legătură cu înființarea acestui organism guvernamental și planurile de activitate.
 - Dl. Prof. dr. Nuțu Roșca din Sighet, jud. Maramureș, care a prezentat Prea Fericirii Sale ultimele sale cărți.
- *Miercuri, 25 mai a.c.:*
 - **Primiri:**
 - I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, înaintea plecării la Strasbourg.
 - P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului.
 - Dl. Prof. Mihail Cojocaru, fost membru al Adunării Naționale Bisericești, care a dăruit ultima sa carte, intitulată "Cetatea lui Dumnezeu".
 - A acordat distincția "Crucea patriarhală" D-lui Prof. dr. Georgios Galitis, care a fost înmănată de P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul în Aula Palatului Patriarhiei cu ocazia decernării titlului de *Doctor honoris causa* al Universității din București.
- *Joi, 26 mai a.c.:*
 - **Primiri:**
 - I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei și I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, la întoarcerea de la Patriarhia ecumenică.
 - Noul Ambasador al Spaniei la București, E.S. Dl. Juan Pablo Garcia-Berdoy y Cerezo, în vizită de prezentare. La primire au participat P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul și P.C. Pr. Michael Tița, Consilier patriarhal.
- *Vineri, 27 mai a.c.:*
 - **Primiri:**
 - P.S. Irineu Slătineanul, Arhiepiscop Vicar al Episcopiei Râmnicului.
 - Dl. Prof. dr. Claudio Lempo, Vice-Guvernatorul Statului Sao Paolo, Republica Federativă a Braziliei.
- *Sâmbătă, 28 mai a.c.:*
 - A primit pe P.C. Arhid. prof. dr. Constantin Voicu de la Facultatea de Teologie "Andrei Șaguna" a Universității "Lucian Blaga" din Sibiu, care a dăruit Prea Fericirii Sale volumul jubiliar prilejuit de aniversarea a 75 de ani de viață.
- *Luni, 30 mai a.c.:*
 - A prezidat Conferința preoțească cu tema "*Fenomenul migrației din parohii: șanse, probleme și perspective pastorale*", cu preoții Protoieriei III

Capitală și a adresat cuvânt de binecuvântare. A fost de față și P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul.

– Marți, 31 mai a.c.:

– **Primiri:**

– I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei și I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei.

– P.S. Episcop Ioachim al Hușilor.

– P. Cuv. Arhim. Ștefan Gușă de la Mănăstirea Movila lui Burcel, în legătură cu refacerea bisericii.

La invitațiile primite, a dat următoarele delegații:

– Joi, 19 mai a.c.:

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul: participarea la recepția prilejuită de Ziua națională a Norvegiei.

– Luni, 23 mai a.c.:

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Sebastian Ilfoveanul – prezidarea Conferinței preoțești cu tema: "*Fenomenul migrației din parohii: șanse, probleme și perspective pastorale*" la Protoieria Urlați.

– P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – prezidarea Conferinței preoțești la Protoieria Giurgiu Sud.

– P.C. Pr. Alexandru-Armand Munteanu, Vicar administrativ al Arhiepiscopiei Bucureștilor – prezidarea Conferinței preoțești la Protoieria Giurgiu Nord.

– Marți, 24 mai a.c.:

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – prezidarea Conferinței preoțești la Protoieria Câmpina.

– P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – prezidarea Conferinței preoțești la Protoieria Vălenii de Munte.

– Joi, 26 mai a.c.:

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – prezidarea Conferinței preoțești la Protoieria Ploiești.

– P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – prezidarea Conferinței preoțești la Protoieria I Capitală.

– P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – participarea la spectacolul "Inimi de român" organizat de Televiziunea Română.

– P.C. Pr. Alexandru-Armand Munteanu – prezidarea Conferinței preoțești la Protoieria II Capitală.

– Duminică, 29 mai a.c.:

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în Catedrala Patriarhală.

– P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul – săvârșirea Sfintei Liturghii în biserica parohiei Drajna de Sus, Prot. Vălenii de Munte și pomenirea eroilor.

– *Luni, 30 mai a.c.:*

– P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul – prezidarea Conferinței preoțești la Protoieria Ilfov.

– P.S. Episcop Vicar Varsanufie Prahovenaul – prezidarea Conferinței preoțești la Protoieria III Capitală.

– *Miercuri, 1 iunie a.c.:*

– **Primiri:**

– I.P.S. Arhiepiscop **Teodosie** al Tomisului cu invitația de a participa la prăznuirea Sfinților Martiri de la Niculițel.

– Dl. **Sorin Roșca Stănescu**, directorul cotidianului "Ziua", însoțit de Dl. Adrian Pătrușcă, redactor-șef și de Dl. Victor Roncea, șeful departamentului de știri externe.

– Dl. lect. drd. **George Enache** de la Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați, care a dăruit Prea Fericirii Sale cartea sa "Ortodoxie și putere politică în România contemporană".

– *Joi, 2 iunie a.c.:*

– **Primiri:**

– Dl. **Călin Popescu-Tăriceanu**, Prim-Ministru al României, însoțit de D-na **Mona Muscă**, Ministrul Culturii și Cultelor, Dl. **Bogdan Olteanu**, Ministrul pentru Relația cu Parlamentul și Dl. **Vlad Moiescu**, Consilier de Stat. La discuții au fost prezenți I.I.P.P.S.S. Mitropoliți Daniel al Moldovei și Teofan al Olteniei, IPS Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei și PS Episcop Vicar Patriarhal Vinențiu Ploieșteanu.

– Reprezentanții *Partidului Popular European* conduși de Dl. Hans-Gert Poettering.

– *Vineri, 3 iunie a.c.:*

– **Primiri:**

– Dl. Ing. Neculai Onțanu, Primarul Sectorului 2, însoțit de câțiva colaboratori din cadrul Primăriei, în legătură cu proiectele de asistență socială și repararea sfințelor lăcașuri din cuprinsul sectorului. La discuții au fost de față P.S. Episcop Vicar Sebastian Ilfoveanul și P.C. Pr. Nicolae Aurel, Consilier tehnic al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

– E.S. Mons. Domenico Padovano, Episcop de Conversano-Monopoli și membri ai *Comunității lui Iisus* din Bari (Italia), invitați să participe la prăznuirea Sfinților Martiri de la Niculițel. Oaspeții au fost conduși de P.C. Pr. Mihai Drigă de la parohia ortodoxă română din Bari. La primire au fost prezenți P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul și P.C. Diac. Costin Spiridon de la Biroul de Protocol al Patriarhiei.

– *Marți, 7 iunie a.c.:*

– **Primiri:**

– P.C. Pr. Prof. Gabriel Popescu, împreună cu soția, din Australia solicitând binecuvântarea și dăruind icoana Sfântului Haralambie.

- Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, la revenirea din Creta, unde a participat la întrunirea Comitetului Central al Conferinței Bisericeilor Europene, desfășurată în perioada 3-11 iunie în orașul Aghios Nicolaos.
- *Miercuri, 8 iunie a.c.:*
- **Primiri:**
 - Î.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei – la revenirea din Cipru unde a participat la lucrările Comisiei mixte de dialog teologic ortodox-anglican.
- *Joi, 9 iunie a.c.:*
- A săvârșit Sfânta Liturghie la biserica *Domnița Bălașa*, din Capitală, cu prilejul hramului acestei biserici, *Înălțarea Domnului*. A rostit cuvântul de învățătură adresând preoților și credincioșilor îndemnul de a-L avea pe Mântuitorul Hristos în sufletele lor.
- *Vineri, 10 iunie a.c.:*
- A primit pe dl. Mihai Gheorghiu – Secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Externe – Direcția pentru Românii de pretutindeni. La întâlnire au participat P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, Vicar Patriarhal, Pr. Cons. Michael Tița, Sectorul pentru Relații Externe Bisericești, Pr. Cons. Mircea Alexă Uță.
 - A primit pe dl. Daniel Dumitru Dima, Directorul Executiv al S.C. LemTrans S.A., sucursala București. La discuții a participat P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, Vicar Patriarhal.
- *Sâmbătă, 11 iunie a.c.:*
- A primit grupul de copii botezați duminică 5 iunie 2005, prin mijlocirea Asociației *Contact cu Lumea*, care au fost împărtășiți la Catedrala Patriarhală.
- *Luni, 13 iunie a.c.:*
- A primit în audiență pe dl. Adrian Nicolae Lemeni, Ministru Secretar de Stat pentru Culte, Ministerul Culturii și Cultelor. La întâlnire a participat P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, Vicar Patriarhal.
 - A primit pe membrii Comisiei Canonice Juridice și de Disciplină a Sfântului Sinod în vederea pregătirii unor lucrări importante.
- *Marți, 14 iunie a.c.:*
- A prezidat lucrările Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei pentru rezolvarea unor probleme.
- *Miercuri, 15 iunie a.c.:*
- A participat la serbarea de sfârșit de an și premiarea elevilor Seminarului "*Nifon Mitropolitul*", însoțit de Prea Sfinții Episcopi Ambrozie Sinaitul, Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, rostind cuvinte de binecuvântare profesorilor, elevilor și asistenței.
 - A primit pe P.C. Pr. **Neluțu Oprea**, de la Parohia Sf. Treime, din Sofia, Bulgaria.

– *Joi, 16 iunie a.c.:*

– A prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu o bogată ordine de zi privind numirile sau transferurile de preoți și teologi în parohiile publicate vacante, capele de spital, proiecte de construcție de biserici, de restaurare și de dobândiri de terenuri.

– A primit pe P.C. Pr. Iulian Șchiopu, președintele Consistoriului Bisericesc Eparhial, pentru prezentarea unor lucrări ale acestui for.

– *Vineri, 17 iunie a.c.:*

– A primit pe Prof. dr. Guido Vergauwen, Prorectorul Universității din Friburg, Elveția și pe doamna Prof. dr. Barbara Hallensleben, Decan al Facultății de teologie Catolică din Friburg. Au fost însoțiți de P.C. Pr. Prof. dr. Viorel Ioniță, Director de studii al Conferinței Bisericilor Europene și P.C. Pr. Prof. Vasile Răducă, Prodecanul Facultății de Teologie.

– A participat, însoțit de P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, la festivitatea de decernare a titlului *Doctor honoris causa*, profesorului Guido Vergauwen, Prorector al Universității din Friburg, Elveția, desfășurată la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian*, din București. A adresat înaltului oaspete felicitări și a vorbit despre însemnătatea și rolul Facultăților de Teologie în promovarea dialogului teologic în Biserici.

– *Duminică, 19 iunie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală la Sărbătoarea Pogorării Duhului Sfânt și a rostit cuvânt de învățătură.

– În după-amiaza aceleiași zile a săvârșit sfințirea locului pentru noua biserică cu hramul "Sfânta Treime", situat în B-dul Iuliu Maniu, nr. 194A și a rostit cuvânt de învățătură. Au participat P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, Vicar Patriarhal, protopopi, preoți și mulțime de credincioși.

– *Luni, 20 iunie a.c.:*

– A participat la hramul bisericii *Sfânta Treime* din Ploiești cu prilejul dăruirii unor părțicele din Sfintele Moaște ale sfinților Martiri Epictet și Astion, de către I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului. A acordat Crucea Patriarhală PP.CC. Preoți Mihai Colotelo și Ioan Baroian și a rostit cuvânt de învățătură.

– A primit vizita Excelenței Sale Domnul George Iacovou, Ministrul Afacerilor Externe al Republicii Cipru. Au fost de față Prea Sfințiii Episcopi Ambrozie Sinaitul și Ciprian Câmpineanul, Vicari Patriarhali și P.C. Pr. Eugen Moraru, redactor responsabil al revistei "*Biserica Ortodoxă Română*".

– *Marti, 21 iunie a.c.:*

– A primit pe P.S. Episcop Petroniu, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Oradiei, însoțit de Pr. Vasile Bota, vicar administrativ și P.C. Diac. Dorin Rad, cu probleme din partea P.S. Episcop Ioan al Oradiei.

– *Miercuri, 22 iunie a.c.:*

– A primit pentru binecuvântare pe domnii Mike Perozni și R.J. (Bob) Porozni, din Edmonton, Alberta, Canada, aflați în vizită în România.

– *Joi, 23 iunie a.c.:*

– A primit pe Preotul Paul Hodge cu soția, Parohia Sf. Gheorghe, Kearney, Nebraska, Statele Unite al Americii însoții de P.C. Pr. Tudor Ciocan, capelan la Spitalul Ortopedie Foișor cu soția.

– A acordat interviu postului de Radio Trinitas cu prilejul aniversării, la 1 iulie, a 15 ani de la instalarea I.P.S. Mitropolit Daniel, al Moldovei și Bucovinei.

– În cursul după-amiezii s-a întâlnit la Mănăstirea de maici Cristiana, cu dl. Vasile Blaga, în legătură cu acordarea unui teren pentru căminul de bătrâni al mănăstirii care va fi inaugurat în curând. Au fost de față P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul și maica stareță Benedicta.

– *Vineri, 24 iunie a.c.:*

– A asistat la Sfânta Liturghie oficiată de P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul la Mănăstirea Plumbuită, din București, adresând un cuvânt de învățătură monahilor și credincioșilor prezenți.

– *Sâmbătă, 25 iunie a.c.:*

– A vizitat șantierul pentru construirea noii biserici închinată Duminicii Sfinților Români, din incinta Atelierelor de obiecte bisericesti ale Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

– *Duminică, 26 iunie a.c.:*

– A sfințit Căminul de bătrâni pentru clerici și laici construit de parohia Precupeții Vechi din București și a rostit cuvânt de învățătură. A participat P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul.

– *Luni, 27 iunie a.c.:*

– Dl. Prof. dr. Victor Crăciun, Președintele *Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni* care a prezentat volumul *Români de Pretutindeni și Uniunea Europeană*.

– Dl. Augustin Luchian, președintele Comunității Românești din Australia pentru Bunăstare, Sănătate și al Asociației pentru servicii "Victoria". Au fost prezenți P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul și P.C. Pr. Cons. Mircea Alexă Uță.

– *Marți, 28 iunie a.c.:*

– A participat, în paraclisul *Sfânta Ecaterina* al Facultății de Teologie *Patriarhul Justinian*, cu prilejul depunerii jurământului de către studenții teologi licențiați în anul 2005 și a răspuns cuvântului de întâmpinare adresat de P.C. Pr. Prof. dr. Necula Nicolae, Decanul Facultății, precum și cuvântului adresat de reprezentantul studenților.

– După-amiază, însoțit de P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, a vizitat biserica din parohia Tărtășești, județul Dâmbovița, pentru a constata stadiul lucrărilor de pictură realizate de dl. Vasile Buzului, pictor bisericesc.

– *Joi, 30 iunie a.c.:*

– **Primiri:**

– Dl. Acad. Mihai Cimpoi, Președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și membru al Academiei Române, în legătură cu situația Bisericii românilor din Basarabia.

– Dl. Boris Buzilă, scriitor, care a primit binecuvântarea pentru tipărirea lucrării duhovnicești *Viața mea în Hristos*, a Sfântului Ioan de Kronstadt.

– Dl. Alexandru C. Rădulescu, Președintele Comunității Ortodoxe Românești din Argentina, aflat în vizită în România, care a prezentat situația comunității românești din această țară.

– A primit delegația preoților militari din Ministerul Apărării Naționale, condusă de *P.C. Pr. Ilinca Ion și P.C. Pr. Sorin Barbărasă*. Au fost prezentați capelanii militari Thomash Holub, capelan șef al preoților din armata cehă și Miroslav Kolubek, consilier pentru probleme religioase al Ministerului Apărării Naționale din Republica Cehă. Din delegație au făcut parte preotul militar Vrânceanu Ionel, slujitor al detașamentului românesc din Afganistan și preotul militar Ioan Cărpinișan, slujitor al detașamentului românesc din Irak. Cu toții și-au exprimat bucuria misiunilor alături de ostași.

Neputând răspunde unor invitații, Prea Fericitul Părinte Patriarh a împuternicit cu următoarele delegații:

– *Joi, 2 iunie a.c.:*

– P.C. Pr. dr. Florin Șerbănescu, Consilier patriarhal – pentru a participa la lansarea cărții "Athos. Călător la Sfântul Munte", de Horia Alexandrescu.

– *Sâmbătă, 4 iunie a.c.:*

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul a săvârșit Sfânta Liturghie la Niculițel cu ocazia prăznuirii Sfinților Zotic, Atal, Camasie și Filip.

– *Duminică, 5 iunie a.c.:*

– P.S. Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul – săvârșirea Sfintei Liturghii la biserica cu hramul *Sfinții Atanasie și Chiril*, din Ploiești.

– *Joi, 9 iunie a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu pentru a participa la recepția oferită de către Ambasada Rusă la București, cu prilejul Zilei naționale a Federației Ruse.

– *Duminică, 12 iunie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Mănăstirea Căldărușani.

– *Duminică, 19 iunie a.c.:*

– P.S. Episcop *Ambrozie Sinaitul*, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Mănăstirea Pasărea.

– P.S. Episcop *Ciprian Câmpineanul*, pentru a săvârși Sfânta Liturghie și resfințirea pridvorului repictat al bisericii *Sfânta Treime Tei* cu prilejul hramului parohiei.

– P.S. Episcop *Sebastian Ilfoveanul*, la Mănăstirea de maici *Christiana*, pentru a săvârși Sfânta Liturghie.

– *Luni, 20 iunie a.c.:*

– P.S. Episcop *Vincentiu Ploieșteanu*, la parohia *Sfânta Treime*, Ploiești, Prahova, cu prilejul hramului, care a săvârșit Sfânta Liturghie împreună cu I.P.S. Arhiepiscop *Teodosie*, care a adus bisericii părțile din Sfintele Moaște ale sfinților martiri *Epictet* și *Astion*. A participat Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* și a rostit cuvânt de învățătură.

– P.S. Episcop *Ambrozie Sinaitul*, săvârșirea Sfintei Liturghii la Catedrala Patriarhală.

– P.S. Episcop *Ciprian Câmpineanul*, săvârșirea Sfintei Liturghii la Mănăstirea *Ciorogârla*, Samurcășești.

– P.S. Episcop *Sebastian Ilfoveanul*, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Sinaia*.

– *Vineri, 24 iunie a.c.:*

– P.S. Episcop *Ambrozie Sinaitul*, săvârșirea Sfintei Liturghii la Mănăstirea Sfântul *Antonie*, Mălăiești, Prahova.

– P.S. Episcop *Sebastian Ilfoveanul*, săvârșirea Sfintei Liturghii la Mănăstirea *Plumbuita* cu prilejul hramului acestui sfânt lăcaș. A participat Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* și a împărtășit credincioșilor cuvânt de învățătură.

– P.S. Episcop *Ciprian Câmpineanul*, pentru a participa la recepția oferită cu prilejul zilei naționale a Republicii *Croația*.

– *Sâmbătă, 25 iunie a.c.:*

– P.C. Pr. Prof. Dr. *Constantin Coman*, Prodecanul Facultății de Teologie *Patriarhul Justinian*, pentru a participa la lansarea celui de-al treilea volum din noua versiune românească a *Septuagintei*.

– *Duminică, 26 iunie a.c.:*

– P.S. Episcop *Ciprian Câmpineanul*, sfințirea bisericii Parohiei *Ostrov*, Protoieria *Văleni de Munte*, Prahova

– *Miercuri, 29 iunie a.c.:*

– P.S. Episcop *Varsanufie Prahoveanul*, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la capela "*Sf. Apostoli Petru și Pavel*", a Penitenciarului din *Giurgiu*.

A rezolvat zilnic problemele curente ale Administrației Patriarhale și ale Arhiepiscopiei Bucureștilor cu Prea Sfințiii Episcopi Vicari și cu ceilalți colaboratori. A primit zilnic preoți și credincioși din țară și de peste hotare.

Secretarul Cabinetului Patriarhal

Pr. Dr. CRISTIAN POPA

• I N D R U M Ă R I • P Ă S T O R A L E •

VALORILE RELIGIOS-CREȘTINE
ȘI „MOȘTENIREA CULTURALĂ,
RELIGIOASĂ ȘI UMANISTĂ A EUROPEI”
– laicitate și libertate religioasă –

Din anul 380 - de când creștinismul a devenit religie de stat sub împăratul bizantin Teodosie – Europa primului mileniu și-a clădit unitatea ei spirituală, religioasă și culturală pe temelia învățaturii Mântuitorului Iisus Hristos¹.

La construcția „Casei comune a Europei zilelor noastre”, – la care, odinioară, și-au adus contribuția și ctitorii culturii medievale, Sf. Ioan Cassian și Sf. Dionisie Exiguul² – Bisericile Europei își aduc aportul lor constructiv și prin transmiterea valorilor creștine, de sorginte biblică și patristică, cu un pronunțat caracter umanist³, de care omenirea de astăzi duce atât de mult lipsă.

Din „epoca luminilor”, „raționalismul” – care avea să devină „religia” multor intelectuali europeni – a declanșat și un pronunțat proces anti-clerical, prin care s-a urmărit eliminarea valorilor religio-creștine și promovarea agnosticismului, ateismului și, ipso facto, a prostituării spiritului uman.

Procesul desacralizării valorilor societății umane – început în epoca Renașterii și potențat în „epoca luminilor” – a adus însă prejudicii nu numai valorilor moral-religioase, ci și celor cultural-artistice, care și-au avut sursa lor de inspirație și referință în elementele provenite atât din moștenirea culturii greco-romane, cât și din cea iudeo-creștină, care a constituit matricea culturii creștine europene.

Odată cu Revoluția bolșevică, din octombrie 1917, în Franța Jacobismul a devenit „religie seculară”, care a produs numeroși adepți – în rândurile ateștilor – dintre agnostici și raționaliști. Cei din zilele noastre revendică – printre altele –

1. Vezi N. V. Dură, *Le Régime de la synodalité selon la législation canonique, conciliaire, oecuménique, du Ier millénaire*, Bucarest, 1999, p. 1-29; 1000-1023.

2. Idem, *Mitropolia Dobrogei între trecut și prezent*, în Revista de Teologie Sf. Apostol Andrei, V (2001), nr. 9, p. 105-114; Idem, *Dionisie Exiguul și Papii Romei*, în B.O.R., CXX (2003), nr. 7-12, p. 459-468; Idem, *Denis Exiguus (Le Petit) (465-545)*. Précisions et correctifs concernant sa vie et son oeuvre, în Atti del Congresso Internazionale: Incontro fra canonici d' Oriente e d' Occidente, a cura di R. Coppola, Caucci Editore, Bari, 1994, p. 85-101.

3. Idem, *Bisericile Europei și „Uniunea Europeană”. Ecumenism, Reconciliere creștină și Unitate europeană*, în Studii Teologice, LIII (2001), nr. 3-4, p. 102-117; Idem, *Dreptul și religia. Norme juridice și norme religio-morale*, în „Analele Facultății de Drept” (Univ. Ovidius Constanța), vol. I, 2003, p. 17-30.

ca ateismul să aibă „dreptul la același respect ca și religiile” și, ca atare, ei reclamă „locul său în societate, deci și în școală”⁴. Nu trebuie deci să ne surprindă faptul că, în programele școlare din liceele unor țări din Occident, „cuvântul religie este escamotat”, fiind considerat de unii profesori „o noțiune prea dificilă de abordat” (sic). De altfel, atunci când vorbesc despre „religie”, profesorii de filosofie o fac – ne spun cercetători avizați din Apus – „doar prin intermediul ... miturilor”⁵. De aceea, nu trebuie să ne mai surprindă nici faptul că, în Occident, purtarea unor însemne sau obiecte vestimentare, de tradiție religioasă (fularul islamic, cruciulițe, icoane în sălile de curs etc.), au fost total interzise⁶, de unde și constatarea necesității reactivării și valorificării sacrului în viața societății umane, pe care au făcut-o până și unii oameni politici și de Stat din Europa de Vest.

Conștienți de faptul că Școlile Confesionale - în care se vorbește despre Dumnezeu – oferă un „spațiu pluralist”, unii oameni politici din aceeași Franță iacobină au învederat și ei necesitatea imperioasă a studiului textului sacru al Bibliei în „Școala laică”. De exemplu, în Raportul lui Régis Debray, privind „învățământul religios în școala laică”, din martie 2002, se precizează că Biblia este un text fondator „pentru manualele de școală privind religia și cultura în Europa”⁷. Dar, după cum era de așteptat, în acest Raport, raționaliștii fundamentaliști au văzut „o reabilitare a religiosului sub cuvertura eclerajului istoric al religiilor ...”⁸, de unde și reacțiile lor, vehemente, exprimate în mass-media franceză, împotriva a tot ceea ce ar aduce – după ei – atingere principiului laicității, înscris chiar în textul Constituției Republicii Franceze.

În Franța, această atitudine refractară împotriva a tot ceea ce ar presupune valoare spiritual-religioasă se manifestă cu înverșunare și în zilele noastre. Ea a fost determinată de acțiunile întreprinse în vederea receptării – prin votul întregii națiuni – a textului Constituției europene, care a oferit unor intelectuali de stânga, și unor agnostici și atei, prilejul de-a acuza pe autorii respectivului text constituțional că ar fi atins și prejudiciat principiul „sacru” al laicității, enunțat de Revoluția de la 1789 și Declarația din 1791 și prevăzut de legile din 1902 și 1905 și Constituția în vigoare, fiindcă, în Preambulul Constituției europene se face referință expresă la „moștenirea religioasă a Europei”.

În primul rând, trebuie precizat că principiul laicității – în temeiul căruia Biserica ar fi despărțită de Stat și, ipso facto, sacrul de profan – nu are acoperire în realitate, fiindcă prin însăși firea lucrurilor nu putem separa cele două realități. Într-adevăr, nu putem vorbi de o separare a celor două instituții europene, care sunt de altfel cele mai vechi și cele mai importante din Europa zilelor noastre, ci

4. G. Gohan, *Jésus Jérusalem*, în U.R. Les Cahiers Rationalistes, mars-avril, 2003, nr. 563, p. 8.

5. Dossier, *Chercher religions désespérement*, în Actualité des Religions, no. 41, septembre 2002, p. 12.

6. După părerea adepților principiului laicității, prin aceste însemne și prin vestimentația cu caracter religios s-ar cultiva „prozelitismul religios” (G. Gohan, *Le petit foulard au collège* (bis), în U.R. les Cahiers ..., juillet-août 2003, no. 565, p. 6).

7. R. Debray, *L'enseignement du fait religieux dans l'école laïque*, Ed. Odile Jacob, Paris, 2002, p. 1-2.

8. B. Mély, *Est-ce à l'école laïque de valoriser „le religieux”?* Observations critiques sur le rapport Debray, în U.R. Les Cahiers Rationalistes, septembre-octobre, 2002, no. 560, p. 23.

doar de o separație de domenii, adică a teluricului de sacru și viceversa. Dar, și în această situație, este greu a se ajunge la o deplină separație, fiindcă cele două instituții au secole de coexistență, în care scopul lor a fost și este unul comun, și anume, binele obștească.

În al doilea rând, trebuie precizat și reținut că acest principiu al laicității a fost acceptat doar în textul câtorva Constituții din Europa. Pentru majoritatea popoarelor din Europa, credința în Dumnezeu și valorile spiritual-religioase sunt încă o realitate, pe care o atestă și textul constituțional al unor State din Uniunea Europeană.

În fine, că „laicitatea” nu poate fi acceptată printre valorile comune ale Europei ne-o adeverește și textul constituțional al Uniunii Europene, care se caracterizează de altfel prin natură juridică multiplă: „tratat internațional”, „izvor al dreptului comunitar european” și „text constituțional”⁹. În acest text constituțional se face, într-adevăr, referință expresă la „moștenirea culturală, religioasă și umanistă a Europei” (Preambul). Printre altele, în Preambulul Constituției europene – publicată în toamna anului 2004 – se precizează că autorii textului constituțional s-au inspirat „din moștenirea culturală, religioasă și umanistă a Europei, din care s-au dezvoltat valorile universale reprezentate de drepturile inviolabile și inalienabile ale omului, democrației precum și de egalitate, libertate și stat de drept; ...”¹⁰.

Această moștenire culturală, religioasă și umanistă a Europei provine în primul rând din patrimoniul spiritual-religios și cultural-umanist iudeo-creștin, care a constituit matricea spiritualității și culturii europene. Dar, în ciuda acestei realități peremptorii, cu ocazia redactării acestui Preambul s-a produs „una din dezbaterile cele mai mediatizate ...”¹¹.

După cum era de așteptat, cei care proveneau din rândurile raționaliștilor, agnosticilor și a ateilor s-au opus cu înverșunare și obstinație ca - în textul acestui Preambul – să se facă referință la valorile creștine, care au contribuit efectiv la afirmarea identității spiritualității, civilizației și culturii europene. De altfel, respectivii au solicitat eliminarea – din Preambulul Constituției europene – a oricărei referințe privind valorile creștine, invocând necesitatea „*eliminării oricărei posibile interpretări în sensul discriminării persoanelor de religie musulmană sau atee*”¹².

După părerea unor juriști români, din această dezbateră referitoare la Preambulul Constituției europene – una dintre cele mai mediatizate – pot fi relevate „două aspecte: în primul rând, în numeroase state persistă anumite antagonisme între componentele «laic» și «cleric»; în al doilea rând, este relevant un aspect pozitiv”, și anume „*interesul cetățenilor și al societății civile pentru ... chestiunea religiei ...*”¹³. Într-adevăr, din nefericire, avem încă de-a face cu unele manifestări

9. I. Gâlea, M. A. Dumitrașcu și C. Morariu, *Tratatul instituind o Constituție pentru Europa*, Editura All Beck, București, 2005, p. 10.

10. Apud *Tratatul instituind o Constituție pentru Europa*, trad. I. Gâlea ș.a., Editura All Beck, București, 2005, p.11.

11. *Ibidem*, p. 13.

12. *Ibidem*.

13. Comentariu la Preambul, în *Tratatul instituind o Constituție ...*, p. 13.

antagonice între cele două componente ale societății umane, dar și cu un interes crescând al societății civile pentru „chestiunea religiei” și reactivarea valorilor ei religioase-creștine cu caracter umanist.

Aceiași juriști au remarcat însă faptul că, în conformitate cu „doctrina de drept comunitar european”, Preambulul Tratatului de la Roma „nu are valoare juridică”. Dar, tot ei ne spun că acest Tratat constituțional „reprezintă, în egală măsură, un instrument de drept internațional și comunitar pe de o parte, și pe de altă parte, un act constituțional”¹⁴. Or, Preambulul unui act constituțional suferă – de-a lungul timpului – o „mutație juridică”, culminând chiar cu crearea concretă de drepturi și obligații. Și, ca atare, el poate dobândi și o valoare juridică expresă.

În cazul Preambulului Constituției europene – în care se face referință expresă la valorile religioase-creștine – se consideră că dezbaterile asupra valorii sale juridice „... prezintă importanță redusă, având în vedere că dispozițiile acestuia nu sunt susceptibile de a crea în mod concret drepturi și obligații ...”¹⁵. Indiferent însă de valoarea sa juridică, putem spune că textul din acest Preambul – în care se face referință la valorile religioase-creștine – rămâne o mărturie evidentă a conștiinței lumii europene în privința rolului și aportului pe care l-a avut creștinismul în fasonarea identității spirituale, religioase și culturale a neamurilor de pe continentul nostru.

Referindu-se la „laicitatea societății internaționale”, unii juriști francezi au afirmat că „*proclamarea drepturilor omului nu implică nici o adeziune la credință. Dar, nici n-o exclude, și credincioșii ar putea continua să vadă în aceasta unica referință utilă și să considere că libertatea de-a crede este prima dintre libertăți ...*”¹⁶. Într-adevăr, adepții tuturor religiilor văd în libertatea de-a crede „prima dintre libertăți”, dar, nu numai atât, ci și *un drept divin și natural al omului*. De aceea, nici un stat nu este îndreptățit să ducă o politică de neutralitate în materie religioasă, fiindcă, în baza legii divine și naturale, toate statele lumii au obligația de-a asigura cetățenilor lor și acest drept inerent naturii umane, adică, „libertatea credinței religioase”, care implică atât „libertatea conștiinței”, cât și „libertatea gândirii și a opiniilor”, care „nu pot fi – prevede Constituția Română – îngrădite sub nici o formă” (Art. 29)¹⁷.

Despre libertatea religioasă, care „a avut o istorie a sa, îndelungată și presărată cu intoleranță și injurii, cu excomunicări și prejudecăți, cu multe suferințe și dureri, ...”¹⁸, s-au formulat - de-a lungul secolelor - teorii și exprimări juridice diferite. Aceste teorii au fost preluate și în literatura românească, de specialitate. De altfel, în peisajul juridic românesc, multe dintre lucrările specialiștilor noștri „... se înscriu pe făgașul unei evoluții care nu a cunoscut ruptura, reorientarea ideologică înregistrată după 1989 neimpunând modificări de esență... O concepție

14. Tratatul instituind o Constituție pentru Europa, ..., p. 13.

15. *Ibidem*, p. 14.

16. J. Morange, *La proclamation de la liberté religieuse dans les documents internationaux, în vol. La liberté religieuse dans le monde (sous la direction de J. B. d'Onorio)*, Édit. Universitaires, Paris-Campin (Belgique), 1991, p. 321.

17. Apud M. Constantinescu et. al., *Constituția României revizuită. Comentarii și explicații*, Ed. All. Beck, 2004, p. 56.

18. *Ibidem*, p. 57.

nouă, care impune o abordare diferită a fenomenelor politice și o problematică nouă, care impune o altă cunoaștere, vin să creeze – constata un constituționalist – dificultăți autorilor de carte din acest domeniu”¹⁹. Or, din nefericire, aceste dificultăți - create tocmai din această imposibilitate a unor autori de a se rupe de modul de gândire și exprimare juridică dobândite până în 1989 – au generat și preluarea, tale-quala, a acestor concepții și teorii privind libertatea religioasă.

După părerea unor juriști români, „libertatea conștiinței este o libertate esențială, ea comandă existența și conținutul altor libertăți, precum libertatea cuvântului, libertatea presei, libertatea asocierii, pentru că, în fond, – conchid ei – aceste libertăți sunt mijloace de exprimare a gândurilor, religiei, opiniilor”²⁰. Nu este deci de mirare faptul că, pentru acești juriști, libertatea religioasă este doar „parte” a libertății de conștiință, și nu o libertate de sine stătătoare. De altfel, ei spun că libertatea conștiinței are o sferă largă, cuprinzând în ea și libertatea religioasă. După alții, „*libertatea religioasă include și libertatea conștiinței*”. În fine, alții vorbesc și despre „libertatea cultelor ca libertate distinctă”²¹. Or, din însăși formularea conceptului juridic de libertate se poate lesne constata că, în cazul de față, libertatea conștiinței și libertatea religioasă sunt două libertăți distincte. Cât privește așa-zisa libertate a cultelor, în realitate, avem de fapt de-a face cu un drept de exercitare a credinței religioase ale cărei practici, rituri și manifestări în public (individual sau în comun) se exprimă printr-un cult religios, al cărui mod de organizare și funcționare este reglementat prin Legea Cultelor. De aceea, o astfel de libertate – prin care se manifestă exteriorizarea unei credințe religioase – nu poate fi considerată ca o libertate distinctă, ci ca o parte integrantă a libertății religioase.

Care a fost însă concepția înscrisă în textul Constituțiilor României?! Tributare textului unor Constituții străine (în special franceză), Constituția României din anii 1866, 1923 și 1938 au făcut referință expresă doar la „*libertatea de conștiință*” și la „*libertatea cultelor*” (Art. 21, Art. 22, 19)²².

În Constituția din anul 1948, se vorbește doar despre „*libertatea conștiinței și libertatea religioasă*”. Se adaugă însă precizarea de rigoare: „Culte religioase sunt libere să se organizeze și să funcționeze liber dacă ritualul și practica lor nu sunt contrare Constituției, securității publice sau bunelor moravuri”. În fine, se precizează că „nici-o confesiune, congregație sau comunitate religioasă nu poate deschide sau întreține instituții de învățământ general, ci numai școli speciale pentru pregătirea personalului cultului sub controlul Statului” (Art. 27).

În Constituția din 1952, se face însă mențiune expresă doar la libertatea de conștiință. Dispăruse deci orice fel de mențiune referitoare la libertatea religioasă. În schimb, se preciza răspicat că „*Școala este despărțită de biserică*” (Art. 84). Despre Cultele religioase se prevedea că acestea „*sunt libere să se organizeze*” și că „*pot funcționa liber*” (Art. 84).

19. Dr. G. Vrabie, *Organizarea politico-etatică a României*, Ed. Virginia, București, 1995, p. 3.

20. M. Constantinescu et. al., *Op. cit.*, p. 58.

21. *Ibidem*.

22. Apud I. Moraru și Gh. Iancu, *Constituțiile României*, Ed. Actami, București, 2000, p. 34, 67, 99.

În Constituția din 1965 – republicată în 1986 – se vorbește tot doar despre „libertatea conștiinței” și „libertatea exercitării cultelor religioase”. A fost de asemenea reiterată prevederea constituțională privind „despărțirea” școlii „de biserică” (Art. 30).

În Constituția din anul 1991 – ai căror autori au rămas în mare parte tributari clișeele gândirii proletcultiste din epoca în care Statul român propaga lupta de clasă și apăra „drepturile, libertățile și puterea oamenilor muncii, împotriva dușmanilor poporului muncitor” (Art. 16 Constituția din 1952), iar „forța politică conducătoare a întregii societăți” era „Partidul Comunist Român” – se face referință expresă doar la „libertatea conștiinței”, în care sunt inserate „*libertatea gândirii și a opiniilor*” și „*libertatea credințelor religioase*”. Referitor la cultele religioase, s-a precizat doar că acestea „*sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii*”. În schimb, textul acestei Constituții prevede că „*părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine*” (Art. 29).

În anul 2003 a fost aprobată, prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003, și publicată cu nr. 429 în Monitorul Oficial nr. 758 din 29 octombrie 2003, Constituția în vigoare. Constituția modificată și completată a fost republicată de Consiliul Legislativ în Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003. După cum era de așteptat, în textul acestei Constituții, intitulată „Constituția României revizuită”, aflăm prevăzută tot doar „*libertatea conștiinței*”, în sfera căreia sunt trecute cele două libertăți, id est, „*libertatea gândirii și a opiniilor*” și „*libertatea credințelor religioase*” (Art. 29), menționate și de Constituția din 1991.

După părerea unor constituționaliști români, din zilele noastre, prin garantarea „libertății conștiinței”, „Constituția consacră egalitatea între credincioși și necredincioși și impune cultivarea unui climat de toleranță și de respect reciproc între credincioșii aparținând diferitelor culte religioase, ca și între credincioși și necredincioși”²³. Cu alte cuvinte, doar libertatea de conștiință poate oferi această egalitate între cultele religioase, și acest climat între credincioși și necredincioși. Or, această „egalitate” și acest „climat” nu poate ființa fără prevederea și garantarea libertății „credințelor religioase”. De aceea, trebuie învederat faptul că însuși conceptul de laicitate nu poate fi înțeles fără referința expresă – în textul constituțional – la libertatea credințelor religioase, și nu doar la libertatea de conștiință, care poate oferi o neutralitate a statului în materie religioasă, dar nu și între „credincioși și necredincioși”.

Aceiași constituționaliști români – rămași încă în duhul pregătirii lor juridico-profesionale acumulate în epoca de dinainte de ‘89 – consideră eronat că dreptul părinților la educația religioasă a copiilor lor rezultă tot din aceeași libertate de conștiință, și nu din „libertatea credințelor religioase”. „Libertatea conștiinței trebuie înțeleasă – scria unul din acești constituționaliști – și ca un factor de continuitate spirituală în cadrul familiei, părinții având dreptul natural dar și obligația de a se ocupa de creșterea și educarea copiilor lor”²⁴. Or, acest factor de continuitate în cadrul familiei nu se poate revendica decât în baza libertății credințelor

23. M. Constantinescu et. al., *Op. cit.*, p. 59.

24. *Ibidem*.

religioase, singura care poate - în corelație cu libertatea de conștiință - să asigure și dreptul părinților sau tutorilor de a educa pe copiii minori potrivit propriilor lor convingeri religioase.

Referitor la raporturile dintre Stat și Cultele religioase, constituționaliștii români, din zilele noastre, au reținut doar trei ipostaze:

- „a) Statul, autoritatea politică, se confundă cu autoritatea religioasă;
- b) Statul se poate alia cu autoritatea religioasă;
- c) Statul adoptă o poziție de indiferență cu privire la religii și, evitând a le favoriza sau a le contracara, veghează ca exercițiul cultelor să nu tulbure ordinea publică”²⁵.

Ultima ipostază - care întruchipează neutralitatea statului în materie religioasă - este exprimată prin conceptul de „laicitate”, despre care politologii francezi spun că aceasta nu exclude religia, dar statuează neutralitatea statului față de aceasta²⁶. Putem oare vorbi de existența unei asemenea realități în Țara noastră?! În textul Constituției în vigoare, se prevede că respectivele culte religioase, recunoscute de Stat, „se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfelinate” (Art. 29 al. 5). Statul sprijină deci cultele în toate aceste activități religioase, cu caracter pastoral-misionar. Dar, în ciuda acestei realități peremptorii, aceiași constituționaliști, români, afirmă că actuala Constituție „... a consacrat separarea Statului de Biserică, ...”²⁷. Că, în România, nu poate fi vorba de o separare a Statului de Biserică, ci de o relativă separare de domenii - religios de cel teluric - ne-o dovedește cu prisosință până și însemnele tradiționale înscrise pe „Stema Țării”, adică, vulturul și crucea, cele două simboluri care, în Bizanțul de odinioară, au exprimat conducerea simfonică a Statului prin cele două puteri: seculară și spiritual-religioasă.

Ținem de asemenea să învederăm faptul că, după părerea constituționaliștilor respectivi, în conștiința omului, gândurile și convingerile sale nu pot fi decât „religioase sau laice”, fiindcă, „în general concepțiile despre lume sunt religioase sau laice”²⁸. Prin urmare, se recunoaște că omul este o ființă religioasă prin însăși natura sa, de unde și obligativitatea Statului sau a colectivității umane de a-i crea omului cadrul propice pentru a-și exterioriza gândurile și convingerile sale religioase, și, ipso facto, afirmarea acestui drept natural și imprescriptibil, adică, dreptul la religie.

În temeiul articolului 29, din Constituția în vigoare, „nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale”. Dar, întrucât aceste convingeri nu pot fi decât „religioase sau laice”, trebuie precizat că - în textul constituțional - nu este vorba doar de libertatea conștiinței, ci și de libertatea credințelor religioase. Și, ca atare, putem spune că orice fel de constrângere de-a adopta o opinie, de-a părăsi sau adopta o altă

25. *Ibidem*.

26. Vezi, Ol. Roy, *La laïcité face à l'islam*, Édit. Grasset, Paris, 2005, p. 1-3.

27. *Ibidem*.

28. *Ibidem*, p. 58.

credință religioasă „contrare convingerilor” „fiecărui om, este o încălcare a dreptului natural, sacru și imprescriptibil.

În Franța, traducerea juridică a cuvântului „laïcitate” a apărut pentru prima dată în Constituția din anul 1946 (cf. Art. 1). Noțiunea a fost apoi trecută în textul articolului 2 al Constituției din 1958, care preciza că „Franța este o Republică laică Ea asigură egalitatea în fața legii a tuturor cetățenilor fără distincție de religie. Ea respectă toate religiile”.

În unele țări europene – ca de pildă, Franța, – libertatea religioasă nu poate fi exprimată decât printr-o referință expresă la conceptul de „laïcitate”, înțeleasă ca o „neutralitate a statului în materie religioasă”, care se afirmă prin faptul că statul „... se declară necompetent pentru a lua partea cuiva, pentru a alege între diferitele credințe Statul laic se refuză a interveni în domeniul religios, în timp ce religiile ar respecta de bună voie interdicția decisă de stat de-a interveni în chestiuni profane. Din punct de vedere strict juridic – scrie un jurist francez – laïcitatea nu s-ar putea deci defini decât ca o neutralitate pasivă a colectivităților publice, o neutralitate voită, calificată datorită acestui fapt de *liberală*”²⁹.

Definirea „laicității” în termeni de „neutralitate liberală” a statului, în materie religioasă, sau invocarea unei așa-zise „neutralități pasive a colectivităților publice” în chestiuni de natură spiritual – religioasă – care ar implica respectul de bună voie al „religiilor” de a nu interveni în viața profană – riscă să fie catalogate drept utopii, fiindcă realitatea de zi cu zi dovedește faptul că, practic, între Stat și Religiile din spațiul său geografic nu poate exista o asemenea „neutralitate”. Că aceasta n-a fost posibilă, încă dintru început, ne-o atestă și istoria popoarelor lumii, din care aflăm că aportul religiilor la fasonarea identității spirituale și culturale a acestora și la transmiterea moștenirii zestrei lor cultural – artistice, literare, filosofico – umaniste etc. nu poate fi tăgăduit. Indiferent că ne aflăm în țări din Asia, unde aportul religiei budiste este omniprezent în toate manifestările vieții cotidiene, ori în țări din Europa – inclusiv în State care se declară rito laice – unde patrimoniul lor spiritual, cultural și artistic este impregnat de marile valori ale religiei creștine, practic, nu putem vorbi de o separație a sacralului de profan, a secularului de religios și, ipso facto, a Statului de impactul religiei.

Cât privește străduința unora de-a situa problematica „laicității” în contextul istoric, tensionat, al relațiilor dintre Stat și Biserică, trebuie spus că aceasta se datorează faptului că autorii acesteia au rămas încă tributari unei mentalități revoluate, ce datează din epoca lui Filip cel Frumos (sec. XIV), când raporturile dintre Statul papal și cel francez au fost de natură conflictuală.

În ceea ce privește așa-zisa „mentalitate pasivă”, trebuie de asemenea spus că aceasta este de domeniul utopiei, fiindcă, în realitate, nu poate exista separație între Stat și Biserică, ci doar separație de domenii, adică între domeniul teluric și cel spiritual (religios). De altfel, concilierea „drepturilor omului” și a „drepturilor lui Dumnezeu” nu se poate face prin „separație” ci, întâi de toate, prin recunoaș-

29. J. M. Lemoyne de Forges, *Laïcité et liberté religieuse en France*, în vol. *La liberté religieuse dans le monde* (sous la directive de J. B. d'Onorio), Édit. Universitaires, Paris-Campin (Belgique), 1991, p. 149 – 150.

terea libertății religioase și, apoi prin „recunoașterea drepturilor omului și a principiului laicității”³⁰.

În Școlile confesionale, întreținute financiar de stat, și care fac parte din sistemul învățământului de stat, unii sociologi au văzut constituirea unor „enclave protejate”, care contribuie la „dezagregarea” statului modern și la sustragerea elevilor „din spațiul pluralist”³¹ de idei și concepții de viață. Alții consideră că „școala religioasă de stat” nu poate fi percepută „ca loc de coexistență de puncte de vedere etice și religioase diferite ... , și, prin urmare, ea pune în pericol identitatea colectivă ...”³².

Că Școlile confesionale trebuie să ofere acest „spațiu pluralist”, în care idei și concepții de viață, diferite, devin proprii și elevilor lor, este o cerință a vremurilor noastre și o afirmare a libertății de gândire, de conștiință și de expresie. De aceea, Statul are obligația să controleze sistemul de învățământ (programa analitică, modul de desfășurare a programului școlar, tematica cursurilor etc.) propus de aceste Școli confesionale și, implicit, ideile și concepțiile lor de viață, pe care respectivele Confesiuni, Biserici sau denominațiuni religioase le propagă tinerilor pe durata școlarizării lor. Acest control nu trebuie însă înțeles ca o imixtiune în viața cultelor respective – recunoscute de stat – sau ca o încălcare a statutului lor de autonomie, ori ca o încălcare a dreptului firesc al fiecărei familii de a-și educa copiii în lumina preceptelor propriiei lor credințe religioase, fiindcă, acest control – exercitat în limitele prevăzute de lege – este o necesitate imperioasă, și de utilitate publică, în vederea asigurării ordinii publice și a propagării unei concepții de viață unitare pe tot cuprinsul Statului respectiv, în vederea înfăptuirii binelui obștesc și, ipso facto, a afirmării libertății și demnității persoanei umane.

Jehudi Menuhin – fost discipol al lui Enescu – își exhorta contemporanii să pledeze „pentru sacru”, fiindcă „lumea noastră actuală – spunea renumitul violonist și compozitor – cere noi valori sacre, un alt concept religios, deplin compatibil cu principiile venerației și rugăciunii, dar formulate într-un chip nou, ca să ne putem recunoaște noi înșine ... ca ființă sacră ...”³³. Fără îndoială, fără afirmarea și promovarea marilor valori spiritual-religioase, iudeo-creștine – preluate și de filosofie³⁴ – nu ne putem recunoaște ca „ființă sacră”.

În 1789, „Adunarea Națională”, constituită din „reprezentanții poporului francez”, a recunoscut și declarat „... Drepturile omului și ale cetățeanului în prezența și sub auspiciile Ființei supreme (en présence et sous les auspices de l'Être suprême)” (Préambule)³⁵. Revoluția franceză puna deci „Drepturile omului și ale cetățeanului în prezența și sub auspiciile Ființei supreme”, adică, ale Divinității.

30. Yves Madiot, *Droits de l'homme*, 2-e édition, Paris, 1991, p. 71.

31. R. Campiche, *La Régulation de la religion par l'État et la production du lien social*, în *Archives de Sciences Sociales des Religions*, 128, janvier-mars, 2003, p. 14..

32. E. Pace, *Politique de l'identité, religion et enjeu scolaire*, în *Archives...*, p. 117.

33. J. Menuhin, *Plaidoyer pour le sacré*, în vol. *Agir pour les droits de l'homme au XXI siècle* (Textes inédits réunis par I. Mayor et R.P. Droit) Éditions Unesco, 1998, p. 84-85.

34. Vezi E. Gilson, *La philosophie au Moyen Âge*, Édit. Payot, Paris, 1922; M. Bastit, *The Cambridge History of Medieval Political Thought*, c. 350-c.1450, Cambridge University Press, 1993.

35. *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen du 21 août 1789*, în vol. *Les Constitutions des États de l'Union européenne* (Textes rassemblés et présentés par C. Grewe et H. Oberdorff), Édit. La Documentation française, Paris, 1999, p. 253.

În textul Constituției europene nu s-a făcut însă nici o referință la această „Ființă Supremă”, și cu atât mai puțin la religia mozaică și la cea creștină, al căror rol primordial în fasonarea identității europene, de-a lungul secolelor, este o realitate peremptorie. Or, dat fiind faptul că „laicitatea” nu este altceva decât un „*copil*” al creștinismului occidental (cf. W. Pfaff), se cuvenea să se facă o referință expresă măcar la valorile creștinismului apusean, de expresie latină.

„Stânga afirmă că Europa modernă este înaintea de toate – scrie W. Pfaff – opera Luminilor și a Revoluției franceze. Dar, nimeni nu s-ar putea îndoi – adaugă el – că în această Europă există o moștenire ambiguă, care are partea sa de responsabilități în utopiile ucigătoare ale secolului XX. De fapt, creștinismul occidental este cel care a permis Europei să se doteze cu guverne laice și cu o gândire desprinsă din credința religioasă”³⁶.

Această Europă are într-adevăr „o moștenire ambiguă”, care vine atât din cultura greco-romană și bizantină, cât și din cea iudeo-creștină, din care a rezultat cultura Europei moderne fasonată de raționaliști, iluminiști și ideologi-revoluționari. Cât despre „partea de responsabilități în utopiile ucigătoare ale secolului XX”, adică, în acele acte de exterminare a milioane de vieți omenești, inocente, de către naziști³⁷, trebuie spus că ea revine îndeosebi acelor intelectuali care au creat „un om nou fără Dumnezeu și fără suflet”³⁸ și, în fine, un „supraom”³⁹. Că intelectualii de stirpea lui Nietzsche au fost cei care au celebrat „religia lamentabilului lor umanism” (A. Zint)⁴⁰ pe jertfa adusă de milioane de oameni în lagărele naziste de concentrare și exterminare de la Auschwitz, Dachau etc., este o realitate fără de tăgadă. Or, tocmai ei au fost cei care au permis Europei să se doteze și „cu o gândire desprinsă din credința religioasă”.

În articolul 14, din „Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene”, intrată în vigoare în anul 2000, se prevede și „libertatea de a crea instituții de învățământ în respectul principiilor democratice, precum și dreptul părinților de a asigura educația și învățământul copiilor lor conform convingerilor lor religioase (conformément à leurs convictions religieuses), filosofice și pedagogice; ele sunt respectate potrivit legilor naționale care le reglementează exercitarea” (Art. 14, alin. 3)⁴¹.

În comentariile lor, juriștii și politicienii de stânga au reținut doar că, în text, „convingerile pedagogice sunt tratate pe picior de egalitate cu convingerile religioase și filosofice, care sunt totuși – recunosc în fine și ei – de o stare mai înaltă”⁴². Aceeași juriști consideră că „libertățile acordate părinților prin acest articol (14) trebuie conciliate cu drepturile recunoscute copiilor prin articolul 24 ...”⁴³.

36. W. Pfaff, *En marge du projet de Constitution européenne: la laïcité, enfant du christianisme*, în *Commentaire*, vol. 26, nr. 101, Printemps 2003, p. 183.

37. Vezi, J. Kammerer, *Mémoire en liberté. La baraque des prêtres à Dachau*, Edit. Brepols, 1995, p. 181; recenzie de prof. N. V. Dură, în *Mărturie Ortodoxă*, nr. 19, Haga, 1995, p. 54-55.

38. J. Popovici, *Culture humaniste et culture divino-humaine*, în *La lumière du Thabor*, nr. 49-50, Paris, 2003, p. 45.

39. Fr. Nietzsche, *Aurore. Pensées sur les préjugés moraux*, trad de l'allemand par J. Hervier, Edit. Gallimard, 1989, p. 55.

40. Apud J. Popovici, *Op. cit.*, p. 47.

41. Apud G. Bralbant, *La Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne*, Édité. du Seuil, 2001, p. 129.

42. *Ibidem*, p. 132.

43. *Ibidem*.

În articolul 24 se prevede doar ca opinia lor să fie luată „... în considerație pentru subiecte care le privesc, în funcție de vârsta lor și de maturitatea lor”. De aceea, până la vârsta majoratului, dreptul de a alege școala care convine copiilor lor, potrivit convingerilor lor religioase, revine părinților.

Articolul 21 din aceeași Cartă interzice „*orice discriminare*” bazată pe „religie sau convingeri”. De asemenea, articolul 22 prevede că „Uniunea respectă diversitatea culturală, religioasă și lingvistică”⁴⁴.

Referindu-se la *diversitatea religioasă*, aceeași juriști consideră și ei că aceasta este „complementul natural al libertății religioase și reîntărește statutul religiilor în Cartă. Ea era – menționează ei – deja evocată în Declarația nr. 11, anexată Tratatului de la Amsterdam, și referitoare la statutul Bisericilor și organizațiilor neconfesionale; ...”⁴⁵.

În comentariile lor la textul Cartei drepturilor fundamentale ale Uniunii europene (1999), unii juriști au remarcat și faptul că „... anumite proiecte individuale au făcut aluzie și la moștenirea iudeo-creștină” sau la „rădăcinile religioase și la credințele Europei”⁴⁶. Într-adevăr, unii parlamentari europeni, creștini, au cerut ca în textul Cartei să fie introduse și cuvintele: „inspirându-se din moștenirea sa culturală, umanistă și religioasă, Uniunea europeană se bazează ...”⁴⁷. Juriștii francezi de stânga au reacționat însă, afirmând că Franța nu le-ar accepta, fiind contrare „caracterului laic al Constituției sale, ...”, și au sugerat înlocuirea cuvântului „*religios*” prin cel de „*spiritual*”, „adjectiv care în Franța – ne asigură Guy Braibant – are o conotație analogă mult mai moderată”⁴⁸. La rândul său, Pierre Moscovici, ministru delegat al Franței la Bruxelles, a declarat public că Franța nu va semna textul Cartei dacă, în Preambulul său, se va face referință „la moștenirea religioasă a Europei”⁴⁹. În fine, unii membri ai Convenției europene, „*îndeosebi socialiști*”, au cerut în scris Prezidiului de a renunța la cuvintele: „*moștenire religioasă*”⁵⁰.

Respectivii juriști și politicieni, de stânga, au considerat că eliminarea acestor cuvinte a afirmat și apărât „laicitatea Europei”⁵¹ (sic). De altfel, ei nu omit să amintească faptul că „... tratatele europene nu conțin nici-o aluzie la religii, exceptând doar pentru a afirma – precizează ei – respectul libertății lor și al diversității, și că această tăcere este expresia unei separații totale a Bisericilor și a instituțiilor europene, ceea ce este însăși definiția laicității”⁵².

Opinia oamenilor politici francezi, de stânga, a intrat însă în flagrantă contradicție nu numai cu textul din Preambulul „Tratatului instituind o Constituție pentru Europa”, ci și cu textul Constituțiilor unor State membre, care precizează clar că această moștenire religioasă este izvorul drepturilor fundamentale ale

44. *Ibidem*, p. 157.

45. *Ibidem*, p. 159.

46. *Ibidem*, p. 73.

47. *Ibidem*.

48. *Ibidem*.

49. *Ibidem*, p. 74.

50. *Ibidem*.

51. *Ibidem*, p. 77.

52. *Ibidem*.

omului, pe care, de altfel, textele constituționale le afirmă și le apără. Această realitate o recunosc chiar și unii juriști de gândire politico – filosofică de stânga, atunci când afirmă că „cea mai mare parte a țărilor care o alcătuiesc (Europa, n. n.) nu sunt ele însele laice și unele dintre Constituțiile lor se referă la Dumnezeu. Este de altfel și cauza pentru care – recunosc ei – laicitatea n-a putut fi acceptată printre valorile comune ale Europei. N-a fost posibil – conchid ei – nici chiar să se obțină ca articolul 14, privind dreptul la educație, să se refere la neutralitatea învățământului ...”⁵³.

Că cea mai mare parte a Statelor membre ale Uniunii Europene nu sunt „laice”, ne-o adevărește chiar textul Constituției lor, în care se afirmă răspicat apartenența lor la credința în Dumnezeu. Spre exemplificare, ar fi suficient să examinăm doar textele Constituțiilor: Greciei⁵⁴ (cf. Art. 3, 33, 59 etc.); Irlandei⁵⁵ (cf. Art. 12, 31, 34, 44 etc.); Suediei⁵⁶ (cf. Art. 2, 9, 10 etc.); Portugaliei⁵⁷ (cf. Art. 1, 53, 54 etc.); Luxemburgului⁵⁸ (cf. Art. 20-22, 25 etc.); Italiei⁵⁹ (cf. Art. 7, 8, 19-20 etc.); Danemarcei⁶⁰ (cf. Art. 4, 6, 67 etc.); Marii Britanii⁶¹ etc., din care se poate constata în chip peremptoriu că „laicitatea” n-a putut și nu poate fi acceptată printre valorile comune ale Europei, de unde și imposibilitatea unei așa-zise neutralități a statului în materie religioasă. De altfel, „Tratatul instituind o Constituție pentru Europa” – semnat la Roma, pe 29 octombrie 2004⁶² – „inspirându-se din moștenirea culturală, religioasă și umanitară a Europei”, a identificat în această zestre „valorile europene comune tuturor statelor, membre sau nemembre ale U. E.”⁶³, care nu sunt altele decât cele religio-creștine, cu un pronunțat caracter umanist.

În România, deși textul constituțional nu face nici o referință la aceste valori creștine – fiindcă autorii acestuia s-au inspirat din textul Constituției franceze – totuși, faptul că prevede și asigură dreptul la libertatea religioasă și la protecția ei juridică, rămâne o mărturie incontestabilă că nu putem vorbi de o neutralitate a sa în materie religioasă și, ipso facto, de o „laicitate” de tipul celei din Franța. Este însă regretabil faptul că „drepturile și libertățile cetățenilor” sunt fundamentate doar pe „tradițiile democratice ale poporului român și idealurile Revoluției (sic) din decembrie 1989” (Art. 1 al. 3)⁶⁴, și nu pe tradițiile și valorile creștine, proprii

53. *Ibidem*.

54. Vezi *Constitution de la République Hellénique*, în vol. *Les Constitutions des États de l'Union européenne* (Textes rassemblés et présentés par C. Grewe et H. Oberdorff), La Documentation Française, Paris, 1999, p. 258-294.

55. *Constitution de l'Irlande*, în vol. *Les Constitutions des États ...*, p. 296-320.

56. *Constitution de la Suède*, în vol. *Les Constitutions des États ...*, p. 450-472.

57. *Constitution de la République Portugaise*, în vol. *Les Constitutions des États ...*, p. 376-435.

58. *Constitution du Grand-Duché de Luxembourg*, în vol. *Les Constitutions des États ...*, p. 344-345.

59. *Constitution de la République Italienne*, în vol. *Les Constitutions des États ...*, p. 322-340.

60. *Constitution du royaume du Danemark*, în vol. *Les Constitutions des États ...*, p. 168-178.

61. Vezi, *Les Constitutions des États ...*, p. 438-444.

62. Ca participant la C. I. G. (Conferința Internațională), România a fost invitată să semneze la 29 octombrie 2004 Actul final al C. I. G., care a adoptat Tratatul constituțional (Constituția europeană).

63. *Tratatul instituind o Constituție pentru Europa ...*, p. 9.

64. *Constituția României revizuită*. Comentarii și explicații, Ed. All Beck, București, 2004, p. 1.

poporului român, care sunt de altfel comune tuturor Statelor din continentul nostru, așa după cum adeverește și textul constituțional european în Preambulul său.

În loc de Concluzii, am putea spune și reține următoarele lucruri:

a) „*Valorile religios-creștine*” fac parte integrantă din moștenirea spiritual-religioasă și cultural-umanistă a Europei;

b) „*Laicitatea*” a apărut în Occident, ca „un enfant du christianisme”⁶⁵ (un copil al creștinismului) romano-catolic și protestant;

c) Inițial, „laicitatea” a fost constituționalizată doar în patria lui Voltaire, de unde modelul său a fost transferat și adoptat în câteva țări din Europa occidentală, aflat în prezent „face à l'Islame”⁶⁶ (față în față cu Islamul), care, cu siguranță, – în viitorul apropiat – va interpela și schimba și statutul juridico-politic al „laicității”;

d) În majoritatea Statelor lumii – inclusiv în cele din continentul nostru – aceste „valori religios-creștine” fac parte din patrimoniul lor spiritual-religios și cultural-umanist;

e) Constituțiile majorității Statelor din Uniunea Europeană fac referință expresă la aceste „valori religios-creștine”;

f) Atât „*Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*” (din anul 2000), cât și „*Tratatul instituind o Constituție pentru Europa*”, id est, „Constituția Europeană”, al cărui text a fost adoptat de Statele semnatare – printre care și România – în octombrie 2004, prevăd libertatea religioasă și protecția ei juridică;

g) „*Laicitatea*” nu poate exclude sau afecta religia, și nici nu poate elimina sau încălca dreptul și libertatea religioasă, fiindcă acestea sunt prevăzute și protejate nu numai de legea divină și cea naturală, ci și de cea omenească, așa după cum adevăresc cu prisosință atât Constituțiile Statelor lumii, cât și Constituția Europeană.

Pr. Prof. Univ. Dr. NICOLAE V. DURĂ

65. W. Pfaff, *Op. cit.*, p. 183.

66. Ol. Roy, *Op. cit.*, p. 1.

ASPECTE ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI TEOLOGIC ORTODOX ROMÂNESC ÎN PREZENT

În contextul activităților diversificate ale Bisericii Ortodoxe Române, un loc deosebit revine și preocupărilor permanente de continuă dezvoltare și ridicare a calității învățământului teologic și religios în țara noastră, segment pentru care Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a manifestat și manifestă interes și grijă deosebită, dată fiind importanța acestuia pentru formarea slujitorilor Bisericii în toate domeniile de activitate.

Amploarea cunoscută de acest segment, ce ține de misiunea învățătoarească a Bisericii, este determinată atât de menirea ei tradițională, de vocația manifestată de un număr impresionant de tineri ce se apleacă cu interes spre studiile teologice, precum și de noua conjunctură din țara noastră care, în ultimii 15 ani, a oferit condiții favorabile Bisericii de a activa pe multiple planuri.

În domeniul învățământului și educației religioase, este de remarcat faptul că realizările obținute an de an au fost determinate, pe lângă cele mai sus menționate, și de crearea unei infrastructuri corespunzătoare și a factorului uman ce s-a pliat organic pe acest cadru instituțional. Avem aici în vedere sistemul de încadrare al profesorilor de Religie, activitatea de perfecționare continuă a acestora și sistemul, reglementat, de îndrumare și control al cadrelor didactice care predau Religia.

În tot acest angrenaj nu putem să nu menționăm grija permanentă a *Sfântului Sinod* și a *Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST*, care au manifestat o permanentă preocupare și atenție deosebită față de acest domeniu de mare responsabilitate în planul formării profilului moral-spiritual al tineretului țării noastre și, în general, al tuturor credincioșilor ortodocși.

Aspectele ce vor fi evidențiate și care s-au derulat de-a lungul anului 2004, vizează atât unele activități curente, cât și elemente ce țin de o permanentă dinamică a fenomenelor specifice, sau de unele mutații impuse de realitățile acestei sfere de cuprindere, aflate într-un permanent proces de transformare și înnoire.

Toate aceste direcții și căutări, obiective și necesare, sunt evidențiate de numeroasele probleme aflate pe ordinea de zi a ședințelor Sfântului Sinod, precum și de eforturile curente și constante de implementare și finalizare a acestora.

Pentru oglindirea problematicii acestui sector facem mențiunea că aspectele vizate și toate activitățile derulate se concretizează în cele 28 temeuri supuse analizei și deciziei Sfântului Sinod, dintre care, unele deosebit de importante, prin conținutul, noutatea și semnificația lor.

Aducând în fața Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și a Onoratului Consiliu Național Bisericesc această gamă de realități, cuprinse în **Darea de seamă** anuală pe anul 2004, vom prezenta, ca și în anii trecuți, toate aceste eforturi pe cele trei componente esențiale ce constituie, de-altfel, și structura specifică domeniului de învățământ și educație religioasă, după cum urmează:

1. Predarea Religiei în școlile de stat;
2. Realitățile din învățământul teologic preuniversitar (școli de cântăreți bisericești, seminarii teologice și școli teologico-sanitare);

3. Situația învățământului teologic ortodox superior: Facultățile de Teologie Ortodoxă cu cele trei planuri - Licență, Master, Doctorat, sistemul de acordare a burselor în străinătate, precum și bursierii străini aflați în școlile și facultățile noastre.

I. Predarea Religiei în școlile de stat.

Este lucrarea ce are în vedere predarea Religiei la toate clasele din învățământul preuniversitar I-XII (XIII) cu toate filierele, profilurile și specializările sale.

Ca probleme specifice legate de această activitate menționăm:

a). Aspecte legate de generalizarea învățământului obligatoriu de 10 clase.

Înainte de a intra în prezentarea aspectelor ce au constituit obiectul acestui domeniu, facem mențiunea că, începând cu anul școlar 2003-2004, s-a trecut la învățământul general obligatoriu de 10 clase. Acest fapt a determinat elaborarea unei strategii de tranziție, care are în vedere, pentru clasele a IX-a și a X-a, să existe un trunchi comun (TC), obligatoriu pentru toate filierele, profilurile și specializările și a unui Curriculum diferențiat (CD), pentru acestea din urmă alocându-se un număr de 6-8 ore săptămânal, la care se pot adăuga discipline opționale în cadrul Curriculum-ului la dispoziția școlii. În viziunea actuală, clasele a IX-a și a X-a devin primele clase de liceu, iar clasele a XI-a și a XII-a, ultimele clase de liceu. Și în actualul plan de învățământ s-a păstrat Religia în cadrul TC., încât ea se regăsește obligatoriu în Planul de învățământ, în orarul școlii, în catalog, conform prevederilor Legii Învățământului. Pentru școlile de arte și meserii – fostele școli profesionale fusese omisă includerea Religiei ca disciplină școlară, dar, ca urmare a intervenției Sectorului Învățământ pe lângă M.Ed.C., cu motivațiile de rigoare, a fost remediată această situație.

Pornind de la această stare de fapt, putem contura statistic o situație concretizată în existența, după cum s-a văzut, a unui cadru bine definit, a unui corp didactic ce acoperă întreg necesarul domeniului și a unor factori de îndrumare și control ce asigură buna desfășurare a tuturor activităților specifice.

b). Situația încadrării cadrelor didactice.

În anul școlar 2003-2004 în școlile de stat au predat disciplina Religie:

- 10514 de profesori dintre care, 2987 titulari, iar, 7527 suplinitori. Dintre aceștia 2670 au obținut definitivatul, 783 gradul didactic II, iar 165 gradul didactic I. Ultimele cifre demonstrează că există o permanentă preocupare pentru ridicarea calității, prin procesul de perfecționare continuă, prin susținerea unor examene în vederea obținerii de grade didactice și a creșterii calității profesionale.

Trebuie să remarcăm faptul că circa o treime din profesori sunt titulari și mai mult de o treime au obținut și grade didactice, ceea ce poate fi considerată o performanță, ținând seama de timpul scurt care a trecut de la primele serii de absolvenți ai facultăților de teologie.

De menționat și faptul că, de la an la an, s-a putut constata un nivel de pregătire mai ridicat al celor care s-au prezentat la aceste examene, prin seriozitatea cu care le-au privit, dar și prin activitatea de îndrumare și control de care s-au bucurat din partea factorilor de răspundere.

c). Situația încadrării inspectorilor de Religie.

De un real folos a fost și activitatea de îndrumare și control a profesorilor de Religie, asigurată de un efectiv de 42 de inspectori de specialitate, dintre care 35 au studii teologice, iar 7 studii laice. Aceștia li se adaugă, în același efort și cu același scop, și inspectorii de învățământ și consilierii culturali de la Centrele Eparhiale care, în ultima perioadă, colaborează tot mai armonios, în cadrul celor două structuri.

Menționăm că activitatea lor este riguros organizată, aceștia având obligația să întocmească un plan managerial, anual, în care să-și fixeze obiectivele urmărite zilnic, periodic și global, cu finalități bine determinate, și care sunt redată în dările de seamă transmise de la eparhii.

d). Hotărâri ale Sfântului Sinod, cu privire la predarea Religiei.

1. Prin hotărârea Sfântului Sinod, Temei 530/2004, s-a dispus revizuirea Programelor școlare pentru clasele IX – XII acțiune ce a decurs din considerentul abordării conținuturilor (temelor) într-o viziune generală și atotcuprinzătoare (pentru clasele a IX-a și a X-a), în timp ce, pentru clasele a XI-a și a XII-a într-o manieră sintetică și conclusivă. Această lucrare s-a efectuat de către o Comisie desemnată de Sfântul Sinod care a lucrat în zilele de 15 ianuarie, 6-11 februarie 2004 și a operat modificările de rigoare în Programele școlare, acceptate și de către M.Ed.C. și pe baza cărora s-a trecut și la elaborarea manualelor de Religie.

Revizuirea Programelor școlare la clasele I-XII, nu au presupus schimbări structurale deosebite.

Pe baza acestor revizuiți, s-a trecut la acțiunea amplă, complexă și, am putea spune, de acum permanentă, de elaborare, editare și tipărire a manualelor de Religie.

2. Prin Hotărârea Sfântului Sinod, Temei 111/2004, s-a constituit Comisia bise-ricească de Evaluare a manualelor de Religie, care a lucrat în mai multe rânduri, în cursul anului 2004. Mai întâi au fost analizate și evaluate manuale de clasa I, a II-a și a X-a, care primind avizul favorabil au fost înaintate la M.Ed.C. În urma acestei prime operațiuni, au fost tipărite manualele pentru cls. I, a II-a, a IX-a și a X-a, într-un tiraj de circa un nr. de 1.000.000 exemplare, în valoare de cca. 35 miliarde lei, iar în anul școlar 2004-2005, toți elevii acestor clase au primit manualele gratuit.

Se impune să amintim că la manualul de Religie pentru clasa a X-a, având ca autori pe Sabin Preda, Adrian Anca, Adela Văețiși, Constantin Ghiță și Ciprian Voicilă, coordonator: Ierom. Iustin Marchiș, I.P.S. Bartolomeu, Arhiepiscopul Clujului a făcut unele observații de ordin doctrinar și a solicitat autorilor să răspundă punctual la câteva întrebări. Aceștia s-au conformat, răspunzând în scris că vor ține seamă, de acestea, la reeditarea manualului în cursul anului 2005.

3. Prin hotărârea Sfântului Sinod, Temei 623/2004, în spiritul conlucrării stabilite deja de-a lungul timpului, cu M.Ed.C., pentru coordonarea cât mai eficientă a activităților de îndrumare și control, în ceea ce privește predarea Religiei, s-a reorganizat Comisia Națională de specialitate (disciplina Religie și disciplinele teologice) din cadrul M.Ed.C., în care fiecare Mitropolie are câte un reprezentant (Temei 623/2004). Din această Comisie fac parte:

1. P.S. Ciprian Câmpineanul, *Episcop, Vicar Patriarhal, membru în Comisia de Învățământ a Sfântului Sinod – Președinte;*

2. P.C. Prof. Diac. Nicu D. Octavian, *Consilier Patriarhal la Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române;*

3. P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae Necula, *Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” a Universității din București;*

4. Pr. Prof. Dr. Mihai Vizitiu, *Mitropolia Moldovei și Bucovinei;*

5. P.C. Lector Univ. Arhid. Ștefan Iloae, *Mitropolia Ardealului;*

6. P.C. Pr. Ion Resceanu, *Mitropolia Olteniei;*

7. P.C. Pr. Prof. Dr. Sorin Cosma, *Mitropolia Banatului;*

8. P.C. Pr. Prof. Opreș Dorin Corneliu, *Mitropolia Ardealului.*

4. Prin Hotărârea Sfântului Sinod 4587/2004, în contextul aceluiași preocupări, urmărind ridicarea pregătirii profesionale a profesorilor de Religie, prin susținerea examenelor de obținere a gradelor didactice, a fost propusă și aprobată o tematică orientativă a lucrărilor metodico-științifice pentru a fi avute în vedere de cei care doresc să obțină gradul didactic I. De asemenea, s-a întocmit o Programă și pentru susținerea examenelor de titularizare, definitivativ și gradul II, în spiritul propunerilor făcute în cadrul Consfățuirii cu Inspectorii de Religie (București 9-10 septembrie 2004). Această Programă a fost elaborată pe baza propunerilor venite din partea Facultăților de Teologie Ortodoxă din Sibiu, Cluj-Napoca, Alba-Iulia și București. Toate aceste documente au fost înaintate M.Ed.C. și se așteaptă sancționarea lor.

5. Tot pentru a veni în sprijinul profesorilor care predau Religia s-a aprobat publicarea, ca material didactic auxiliar, a studiului „Cercetarea Pedagogică în domeniul educației religioase”, autori: Drd. Monica Opreș, Pr. Prof. Drd. Dorin Opreș și Conf. Dr. Mușata Bocoș, lucrare ce va fi de un real folos profesorilor care predau Religia (Temei 2286/2004).

6. Prin Hotărârea Sfântului Sinod, Temei 3861/2004, au fost aprobate o serie de propuneri avansate de Consfățuirea Inspectorilor de specialitatea Religie (București 9-10 septembrie 2004), în cadrul căreia s-au formulat 16 propuneri ce vizează îmbunătățirea demersului didactic și forme superioare de predare eficientă a disciplinei Religie.

7. Pe lângă toate aceste implicații directe în aspectul organizatoric și de dirijare a bunului mers al activității de predare al Religiei în școală, trebuie să mai adăugăm și dimensiunea extracurriculară desfășurată cu multă pasiune și rezultate bune de către cadrele didactice antrenate în această muncă.

Din dările de seamă primite de la Centrele Eparhiale rezultă că în toate școlile au avut loc asemenea activități, care amplifică valențele educative ale misiunii didactice. Cercuri metodice sunt organizate în toate școlile mari sau pe centre. Cabinete de Religie există în foarte multe școli, iar în unele s-au amenajat chiar și paraclise, existând solicitarea din partea direcțiilor unor școli de a avea, ca profesori, și un preot spre a săvârși serviciul divin în acest spațiu, devenit de acum consacrat.

Frecvente sunt Concursurile școlare cu teme religioase, sărbătorile organizate cu prilejul Crăciunului, în special, concertele de colinde sau cercuri de creație cu precădere pictură de icoane pe sticlă sau lemn. În acest sens, este de amintit concursul pe o asemenea temă de creație artistică organizat la Satu Mare, în mai 2004, manifestare de anvergură ce s-a putut desfășura datorită sprijinului deosebit

din partea I.S.J. Județean și Episcopiei Maramureșului și Sătmarului. De aceeași importanță sunt și unele Simpozioane și Conferințe cu tematică religioasă, din care amintim pe cel de la Mangalia, oct. 2004.

Demn de remarcat este și antrenarea și participarea profesorilor de Religie în organizarea unor tabere școlare, care includ și program religios. În concluzie, la acest capitol, se poate remarca preocuparea pentru mai bine și rezultate pe măsura eforturilor menționate.

8. Pentru că este greu ca totul să se desfășoare la modul ideal și ne menținem totuși în limite umane, este cazul să menționăm și unele neîmpliniri și lipsuri. Dintre aspectele vizând unele lacune în predarea Religiei, menționăm pe acela că în unele licee cu limba de predare germană din județele Sibiu și Brașov, în care majoritatea elevilor sunt români de religie ortodoxă, predarea acestei discipline a fost încredințată unor profesori de alte discipline sau unor profesori de confesiune evanghelică. Aceeași situație a fost semnalată și în Arhiepiscopia Alba-Iuliei. Explicațiile Inspectoratelor școlare au invocat opțiunea elevilor din dorința, de a-și însuși cât mai bine limba germană și vocabularul specific religios în această limbă. Pentru remedierea acestei situații s-a cerut ca acolo unde s-au semnalat astfel de situații să fie numiți profesori ortodocși, care să predea Religia, atât în limba germană, cât și în limba română, după opțiunea elevilor (Temei 4590/2004).

II. Învățământul teologic ortodox preuniversitar.

Structura acestui învățământ este reprezentată de școlile de cântăreți bisericești, seminariile ortodoxe și școlile post liceale teologico-sanitare.

1. Școlile de cântăreți

Acestea fac parte din noua categorie a Școlilor de Arte și Meserii, fiind vorba și aici de o reorganizare, iar în 2004 s-au luat unele măsuri vizând armonizarea acestora la structura învățământului obligatoriu de 10 clase, după cum se va vedea mai jos.

Dimensiunea acestei forme de învățământ este dată de numărul școlilor, al elevilor școlarizați și al absolvenților.

Astfel, în anul 2004, au funcționat 16 școli de cântăreți, care au școlarizat un număr de 668 elevi, din care au absolvit 212 elevi.

Prin Hotărârea Sfântului Sinod 642/2004, s-au luat unele măsuri pe linia reorganizării acestor școli și anume întocmirea, unui nou plan de învățământ și a precizării competențelor profesionale la sfârșitul școlii.

1. Prin planul de învățământ adaptat învățământului obligatoriu de 10 clase, s-a hotărât ca absolvenții clasei a 10 să aibă competențe de cântăreți bisericești, în timp ce elevii care vor urma și clasa a XI –a, complementară, vor avea o calificare superioară, aceea de dascăl sau catehet, cu atribuții în pastorație și administrație, având totodată posibilitatea continuării studiilor la seminar sau la orice alt liceu.

2. În acest sens s-a alcătuit un plan de învățământ atât pentru clasa a IX –a și a X-a ca parte a învățământului obligatoriu, cât și pentru clasa a XI-a complementară.

2. Seminariile Teologice Ortodoxe.

Au fost și rămân școlile de referință ale bisericii Ortodoxe pentru pregătirea temeinică a slujitorilor Bisericii datorită faptului că reușesc să realizeze, pe lângă

acumularea cunoștințelor necesare, și formarea unor deprinderi de comportare morală și viață liturgică. Seminariile teologice au constituit din totdeauna școlile de elită ale Bisericii și unități de învățământ de referință chiar și pentru cei care, absolvindu-le, îmbrățișau alte profesii. De menționat și faptul că numărul lor a crescut nu atât din dorința organizatorică de extindere, ci mai ales, datorită atracției tinerilor față de studiile teologice, și ale părinților acestora, pentru modul în care se realizează instrucția și în special, educația, în nota anumitor rigori și principii morale.

Rețeaua și dimensiunea acestor școli este evidențiată de faptul că, la ora actuală funcționează în Biserica Ortodoxă Română 38 de Seminarii cu 2 specializări: Teologie Pastorală și Teologie Patrimoniu. Dintre acestea, 4 sunt monahale: 3 de călugărițe și 1 pentru monahi.

În anul școlar 2003-2004, numărul elevilor școlarizați a fost de 6451, din care 1163 au absolvit cu diplomă de Bacalaureat și Atestat teologic, de asemenea, se cuvine să menționăm că, în anul școlar 2004-2005, au fost înmatriculați în clasa a IX-a 1156 de elevi. Pentru că suntem la date statistice, este demn de remarcat faptul că rata de promovabilitate a examenului de bacalaureat este cea mai mare pe țară, în multe Seminarii aceasta fiind de 100 %. Tot astfel stau lucrurile la admiterea în facultăți și nu doar la cele de Teologie.

Aceste rezultate se datorează muncii și dăruirii unui impresionant corp didactic reprezentat de un număr de peste 672 de profesori, din care 242 sunt titulari, 430 suplینitori, 220 cu definitivat, 26 doctori în teologie, 56 doctoranzi, 73 au gradul didactic II, iar 204 au gradul didactic I.

Din cele 38 de Seminarii Teologice, 16 funcționează în localul propriu, proprietatea Centrelor Eparhiale, unele în localuri oferite de stat, iar altele la un loc cu alte școli. Notabil este faptul că, începând cu anul școlar 2004-2005, trei Seminarii își desfășoară activitatea în localuri noi, proprietatea Centrelor Eparhiale. Seminarul de la Râmnicul Vâlcea este amenajat în totalitate, iar la Seminariile București și Iași, cursurile sunt susținute în noile clădiri, urmând ca în cursul anului 2005 să fie finisate și spațiile destinate internatelor.

Din dorința exprimată în diferite zone ale țării, de extindere și dezvoltare a învățământului teologic seminarial, la solicitarea Episcopiei Strehaiei și Mehedinților, Sfântul Sinod a aprobat înființarea unui seminar Teologic Ortodox în municipiul Drobeta Turnu-Severin, județul Mehedinți, începând cu anul școlar 2005-2006 (Temei 4586/2004).

Privitor la regimul de funcționare al acestora menționăm că unele au personalitate juridică, iar altele sunt integrate în sistemul administrativ al altor licee, având însă planuri de învățământ identice. De altfel, începând cu anul 2005, potrivit unor reglementări ale M.Ed.C., se prevede ca orice școală, pentru a avea personalitate juridică, trebuie să aibă un număr de peste 200 de elevi. Față de această situație, Sectorul Învățământ a intervenit la M.Ed.C. care, în răspunsul său, a aprobat acest statut și sub numărul de 200 de elevi, însă cu aprobarea organelor administrației locale și avizul M.Ed.C. În această situație, se impune ca Seminariile Teologice să devină școli puternice cu 2-3 rânduri de clase, fapt ce le-ar conferi legitimitate și în același timp posibilitatea profesionalizării cadrelor didac-

tice, care ar putea preda într-o strictă specialitate, fără să se dilueze și cu alte discipline colaterale.

Hotărâri sinodale privitoare la Seminariile Teologice.

1. Prin Hotărârea Sfântului Sinod 523/2204, vizând admiterea în Seminariile Teologice, menționăm, revizuirea programei și metodologiei acestui examen, în sensul că tematica pentru proba eliminatorie a fost fixată din conținuturile disciplinei Religie de la clasele a VII-a și a VIII-a, pentru ca elevii să utilizeze cunoștințele recente, din manualele și auxiliarele care există, iar ca principii pentru calcularea mediei de admitere, proba de muzică nu mai este notată, ci doar consemnată cu admis/respins. De remarcat faptul ca la examenul de admitere se prezintă elevi cu medii foarte mari în clasele V-VIII și la examenul de capacitate, iar nota de la muzică vicia o apreciere obiectivă probată prin media anilor de gimnaziu și de la examenul de capacitate. Această nouă formă de recrutare a elevilor este, de altfel, și unul din secretele nivelului ridicat de pregătire și a unor rezultate deosebite în Seminariile Teologice.

2. Hotărârea Sfântului Sinod, Temei 641/2004, a determinat acțiunea de elaborare și întocmire a unui nou plan de învățământ pentru Seminariile Teologice, impus de generalizarea învățământului obligatoriu de 10 clase, în care clasele a IX-a și a X-a fac parte atât din învățământul de cultură generală, cât și din cel de specialitate, respectiv, în cazul nostru, teologică. Și aici, ca și la Școlile de cântăreți bisericești, există un trunchi comun (TC) obligatoriu, un curriculum dezvoltat (CD), care cuprinde discipline de specialitate și un curriculum la decizia școlii (CDS). Comisia care a lucrat la întocmirea planului de învățământ a avut în vedere și faptul că elevii au studiat timp de 8 ani Religia, în cursurile primar și gimnazial și ca atare, planul de învățământ pentru clasa a IX-a și a X-a a fost întocmit în așa fel încât să prevadă, pe lângă disciplinele obligatorii impuse de M.Ed.C., 9 ore pentru disciplinele de specialitate incluse în CD și CDS, la care se adaugă 4 ore, 1 Ansamblu coral și 3 de Formare duhovnicească. Religia, care era prevăzută în trunchiul comun, a fost și ea inclusă în disciplinele teologice, câștigându-se astfel încă o oră la disciplinele de specialitate, iar în ora consacrată acesteia urmând a se preda liturgica. Planul de învățământ a fost aprobat și de către Sfântul Sinod și de M.Ed.C și operează începând din anul școlar 2004-2005. În mare, aceeași structura o are și planul de învățământ pentru Seminariile Teologice, Patrimoniu Cultural cu mențiunea că aici CD și CDS este reprezentat de disciplinele de specialitate.

3. Hotărârea Sfântului Sinod, Temei 1931/2004, a vizat o altă măsură de mare importanță și anume, concordanța planurilor de învățământ, mai sus menționate, cu programe școlare (analitice) adecvate la disciplinele teologice de la aceste clase. În acest sens s-a fixat o Comisie de elaborare a acestora care s-a întrunit în mai multe rânduri, și a definitivat *noile programe școlare la următoarele discipline teologice: (Liturgică-Tipic, Studiul Vechiului Testament, Studiul Noului Testament, Dogmatică, Muzică Psaltică și Formare Duhovnicească). La aceste discipline, programele sunt comune Seminarilor Teologice, profilul pastorală și patrimoniului, precum și Școlilor de Cântăreți Bisericești și claselor de teologie din liceele, altele decât cele teologice;*

Pentru profilul Patrimoniu au fost întocmite programele școlare la disciplinele: *Studiul formelor și desenul, Studiul culorilor și pictura de icoană, Istoria artelor - Arta eclezială și Sculptura.*

4. În cadrul lucrărilor de întocmire a programelor școlare, s-a făcut propunerea, ca și viitoarele manuale, să fie alcătuite pe clase, nu pe domeniu, încât să existe manuale specifice unei clase, cuprinzând doar temele și conținuturile programei clasei respective.

5. Menționăm că în cadrul lucrărilor pentru întocmirea programelor școlare s-au făcut și precizări privind organizarea și desfășurarea Olimpiadei de Religie 2005. S-a propus și s-a aprobat ca etapa națională să se desfășoare între 28-31 martie, 2005, la Cluj-Napoca și s-au fixat temele la disciplina Dogmatică și Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Alte elemente legate de desfășurarea acestui concurs privesc aspecte tehnice și sunt, în mare, aceleași ca și în anii trecuți, ele referindu-se la un număr mare de elevi participanți, componența, Comisiei de evaluare, modalitatea de stabilire a punctajului și formele de premiere.

6. O măsură hotărâtă de Sfântul Sinod, Temei 2543 /2004, vizează situația absolvenților de seminarii. În acest stadiu de reorganizare și structurare a învățământului, Hotărârea, exprimă preocuparea și grija pentru soarta unora dintre absolvenții de seminar, care nu au reușit la facultățile de teologie, dar care sunt încadrați în activități bisericești. În cazul absolvenților seminariilor teologice, cu atestat teologic și diplomă de bacalaureat, care sunt angajați cu carte de muncă în posturi de cântăreți bisericești, s-a aprobat ca aceștia să poată candida la examenul de admitere în Facultățile de teologie ortodoxă pe locuri nesubvenționate, beneficiind de aceleași modalități de sprijin pe care le au preoții în curs de calificare și personalul monahal, adică, să poată fi sprijiniți financiar de parohii, protoierii și alți sponsori.

7. Diversele aspecte privind ansamblul activităților din Seminariile Teologice au fost analizate și în cadrul consfătuirii anuale cu directorii de Seminarii (București, 4 noiembrie 2004). Aspectele discutate au fost, în general, cele care au fost consemnate în prezenta dare de seamă. Remarcabil este însă atașamentul manifestat de către toți acești factori de răspundere, față de soarta școlilor pe care le conduc. De altfel conținutul lucrărilor și propunerile acestei întruniri fac obiectul unui temei ce se vor discuta la proxima ședință a Sfântului Sinod.

Cu notă de observații și concluzii, la acest capitol, amintim că în viitor Seminariile Teologice vor avea durata studiilor de 4 ani, la această decizie ajungându-se din considerentul că elevii vin în Seminar după 8 ani de studiere a disciplinei Religie, în cursul primar și gimnazial și chiar de la grădiniță, unde există o programă pentru activități religioase.

3. Școli Postliceale Teologico-Sanitare.

În Patriarhia Română, funcționează, de asemenea, un număr de 8 **Școli Post Liceale Teologico-Sanitare** în regim de autofinanțare, integrate în sistemul învățământului de stat.

Potrivit datelor furnizate de Centrele Eparhiale, în anul școlar 2003-2004, în aceste școli au fost înscriși 527 elevi, au absolvit 119 elevi, iar în anul școlar

2004-2005 au fost înscriși 290 elevi în clasa a IX-a. Pentru anul școlar 2005-2006, 6 Școli Post Liceale Teologice-Sanitare au solicitat 390 de locuri.

Corpul didactic al acestor școli este alcătuit, potrivit aceluiași date, din peste 35 de profesori, din care 12 au obținut gradele didactice I și II.

III. Învățământul teologic superior.

Învățământul teologic superior constituie componenta esențială a sistemului învățământului teologic în Biserica Ortodoxă Română și exprimă nivelul și prestigiul științific la care acesta se află. Trecând peste etapele de dezvoltare din ultimul deceniu, amintim doar că învățământul teologic superior continuă tradițiile vechilor facultăți de teologie și al Institutelor teologice, reușind în perioada amintită și, deci, într-o scurtă perioadă de timp, să realizeze o pregătire diversificată în formarea slujitorilor Bisericii, în funcție de comandamentele actuale ale acesteia. Dacă până acum puteam vorbi de o dezvoltare extensivă, la acest moment vom evidenția, necesitatea fundamentală a unei dominante intensive, atât din considerentul calității și exigențelor, cât și al alinierii la unele reglementări recente specifice învățământului universitar, atât din țară, cât și la nivelul european și mondial.

Din acest punct de vedere, în sfera acestuia, o preocupare deosebită a reprezentat-o adaptarea învățământului superior ortodox la reglementările privind noul sistem de învățământ unitar, în perspectiva alinierii la normele mai sus menționate și evidențiate de către Carta de la Bologna, aspecte ce vor fi oglindite în prezenta dare de seamă.

Pentru început, redând cadrul general de funcționare al învățământului teologic superior, amintim cu date statistice că în Patriarhia Română funcționează un număr de 11 facultăți de teologie (București, Iași, Sibiu, Craiova, Cluj, Constanța, Târgoviște, Pitești, Alba Iulia, Arad, Oradea) și 4 secții incluse în cadrul altor facultăți (Timișoara, Galați, Baia Mare, Reșița), cu un număr de 10 specializări, deja cunoscute.

Studiile sunt structurate, ca în tot învățământul universitar, pe cele trei trepte: Licență, Masterat, Doctorat.

La Licență, în toate specializările și formele de învățământ au fost școlarizați în anul universitar 2003-2004, un număr de 10413 studenți, dintre care, 7144 băieți și 3269 fete. În anul 2004 au absolvit 2201 persoane, iar în anul universitar 2004-2005 au fost înscriși 2923 tineri și tinere. Menționăm că la secția Teologie Pastorală au fost școlarizați 5596 studenți, din care 5512 băieți și 84 fete, Diploma de Licență fiind acordată unui număr de 1061 de absolvenți.

Cursurile de Master, organizate la 12 Facultăți de Teologie Ortodoxă, cu cinci specializări, cu domenii diferite, în funcție de facultățile respective: Biblică (*Exegeză și Ermeneutică, Biblică și administrație*), Sistematică (*Doctrină și cultură, Teologie și cultură, Sistematică*), Istorică (*Istorie și tradiție, Istorie bisericească*), Practică (*Pastorație și viață liturgică, Teologia ecleziastică modernă și contemporană, Liturgică, drept canonic și administrație*) Teologie Comunicare Socială și Relații Publice.

Situația studenților aflați la studii aprofundate este următoarea: total înscriși – 508 studenți, absolvenți 210, înscriși în anul universitar 2004-2005: 642 de studenți.

Doctoratul se organizează în patru centre universitare: București, Sibiu, Cluj și Oradea. La aceste facultăți sunt înscriși în prezent aprox. 400 de doctoranzi. În anul 2004 au obținut titlul de Doctor în Teologie 44 de teologi.

Ca cifră de școlarizare globală, la toate cele trei forme, rezultă un număr impresionant de 11321 persoane cuprinse în această amplă operă de instruire și formare. Totodată, menționăm că potrivit datelor statistice sosite la Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române, în facultățile de teologie ortodoxă funcționează un număr de 456 cadre didactice, din care: 88 profesori, 57 conferențieri, 162 lectori, 108 asistenți și 41 preparatori universitari.

Hotărâri sinodale privitoare la învățământul universitar.

Dintre măsurile propuse și luate în planul derulării curente a activităților universitare, avute în vedere prin hotărâri ale Sfântului Sinod, menționăm, în primul rând și ca primă urgență, repetatele consultări ale factorilor responsabili, de aliniere organică la rigorile noilor reglementări privind învățământul universitar românesc.

1. În acest sens, conform hotărârii Sfântului Sinod, nr. 530/2004, încă de la începutul anului 2004 s-a făcut intervenție la M.Ed.C. pentru aprobarea structurii învățământului teologic superior pe sistemul 4-1-3 (licență, master, doctorat), față de propunerea oficială a M.Ed.C. de 3-2-3.

Privitor la o decizie în acest sens, s-a așteptat o hotărâre pe baza propunerilor venite de la unele Centre universitare, care optau pentru menținerea structurii de 4 ani licență, altele acceptând ideea de 3 ani. Problema este încă în discuție.

2. De o deosebită importanță pentru învățământul teologic superior a fost Congresul național al facultăților de teologie – Durău (8-10 septembrie 2003), la care s-a discutat problema organizării periodice a unui Congres național de teologie și constituirea unor comisii: una pentru planuri de învățământ și alta pentru programe analitice. Dacă o asemenea măsură se impunea pentru revigorarea și ridicarea calității învățământului superior, în condițiile actualei reforme ea se impune cu necesitate și de urgență, date fiind transformările de care s-a vorbit. De menționat că față de propunerile avansate de acest congres, Sfântul Sinod a manifestat un interes deosebit, hotărând (temei nr. 526/2004) ca atât congresele, cât și comisiile amintite să lucreze pe baza unui program bine stabilit, cunoscut și aprobat de autoritatea bisericească superioară. S-a menționat, de asemenea, forma de conlucrare în sistemul de autonomie universitară cu autoritatea bisericească, evidențiindu-se relația canonică și statutară ce trebuie să existe.

3. În baza hotărârii privitoare la aspectele menționate, amintim că Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, abilitată în coordonarea acestor activități, a convocat o întrunire a Comisiilor pentru planuri de învățământ și programe analitice, dar pentru că nu s-a ajuns la un consens, nu a fost posibilă elaborarea unor documente, din această cauză, Sfântul Sinod a hotărât ca, în viitor, lucrările să se desfășoare în prezența unor membri ai Comisiei Sinodale Teologice și Liturgice, iar când pe ordinea de zi a Sfântului Sinod se află și probleme privind învățământul superior să fie invitați la lucrările Comisiei Teologice și Liturgice și unii reprezentanți ai facultăților de teologie.

4. În nota unor reglementări ce vizează același aspect de creștere a calității învățământului teologic superior, s-a reamintit Centrelor Eparhiale că trebuie să

se respecte cifra de școlarizare hotărâtă de Sf. Sinod, respectiv câte 30 de locuri la Teologie Pastorală pentru facultățile din țară și un număr mai mare la facultatea de teologie din București, întrucât aceasta școlarizează studenți pentru mai multe Eparhii, nu doar pentru Arhiepiscopia Bucureștilor.

5. Pentru stimularea și impulsționarea cercetării teologice și elaborarea unor studii temeinice, precum și pentru apariția cu regularitate și la termen a revistei *Studii Teologice*, s-a hotărât ca aceasta să fie editată de către Facultățile de Teologie și, ca urmare, Facultatea de Teologie din București a constituit un colectiv redacțional. Legat de activitatea publicistică, amintim și apariția unor anuare ale facultăților de teologie, cu studii publicate de cadrele didactice (București, Arad, Alba Iulia și Craiova).

6. În planul unor apariții publicistice, amintim și editarea unui „Liturgier” în limbaj mimico-gestual și „Simbolistica semnelor”, lucrări inițiate de P.C. Pr. Conf. Dr. Constantin Onu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Pitești, care a beneficiat de un sprijin deosebit din parte Centrului Eparhial, a Senatului Universității și a Facultății de Teologie Ortodoxă din Pitești pentru această laudabilă operă, pusă în slujba persoanelor cu deficiență de auz (hotărârea Sf. Sinod, nr. 4275/2004).

7. Alte evenimente de seamă ce se impun a fi menționate sunt:

– alegerea noilor organe de conducere la Facultățile de Teologie. Procedura alegerii acestora s-a făcut în limitele legalității, un caz deosebit reprezentându-l situația de la Oradea, unde, inițial, Episcopia nu a validat alegerea Decanului, în persoana P.C. Pr. Dumitrașcu Nicu, situație care s-a reglementat ulterior.

– susținerea examenelor de licență, desfășurate la toate specializările potrivit normelor și reglementărilor în vigoare, fără semnalarea unor nereguli sau obiecții.

– organizarea Cursurilor pentru obținerea gradelor profesionale în preoție, la toate Centrele Universitare abilitate, respectiv: definitivat, gradul II și gradul I. Pe lângă cele șase centre universitare fixate pentru acordarea gradelor profesionale au mai solicitat acest drept și Arhiepiscopiile Tomis și Alba-Iulia, o decizie definitivă urmând a fi luată pe baza hotărârilor Sinoadelor Mitropolitane (temei nr. 2498/2004).

– aprobarea înființării, la Facultatea de Teologie din Pitești, a specializării Teologie-Patrimoniu Cultural (temei nr. 1932/2004), iar la Facultatea de Teologie din Arad a specializării Teologie-Istorie (temei nr. 2282/2004).

Rămâne de văzut dacă, în viziunea recente Hotărâri de Guvern, care a limitat specializările, acestea vor mai putea ființa.

Episcopia Argeșului a solicitat autorizarea componentei de învățământ mimico-gestual, care însă nu s-a aprobat de către M.Ed.C., acesta recomandând ca specializarea în cauză să fie abordată prin învățământ postuniversitar de studii aprofundate. La intervenția P.S. Calinic Episcopul Argeșului, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a inițiat demersul pe lângă Guvernul României, ca să includă în lista specializărilor din învățământul superior și pe cea menționată. Și acest aspect rămâne a fi reglementat global cu problema specializărilor din învățământul universitar.

Schimbul de burse.

a). *Bursieri români peste hotare:*

În prezent, potrivit datelor statistice de care dispune Sectorul Învățământ, se află la studii în diferite instituții de învățământ din străinătate un număr de 183 de teologi români. Dintre aceștia cei mai mulți studiază în Grecia, țara care în ultimul timp reprezintă un adevărat punct de atracție pentru românii absolvenți de teologie sau dornici să urmeze studii teologice. În realitate, numărul celor care urmează în momentul de față diferite specializări în domeniul teologiei la instituții din străinătate este mult mai mare, aceasta datorându-se demersurilor personale pe care cei în cauză le fac pentru a obține bursele de studiu, pe cale particulară.

Pentru anul 2004, Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române a intervenit în vederea obținerii de burse de studiu pentru teologi români la diferite instituții din străinătate în vederea, după cum urmează: *Serviciul Cultural Francez, Entraide Protestante Suisse (EPER), Comitetul Catolic pentru Colaborare Culturală – Vatican, Institutul Ecumenic de la Bossey, Diakonisches Werk der EKD și Institutul Bisericilor Orientale de la Regensburg, Germania, precum și Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe a Greciei.*

Menționăm că toate aceste Instituții, față de anii trecuți, au acordat un număr redus de burse, impunând anumite criterii ce au îngreunat obținerea acestora. Unele au invocat faptul că și-au restrâns fondurile alocate pentru burse sau că le-au direcționat spre zone defavorizate din lume. Institutul pentru Bisericile Orientale de la Regensburg, începând de anul acesta nu mai funcționează ca atare.

După cum se poate observa din prezentarea de mai sus, oferta de burse a instituțiilor din străinătate s-a redus simțitor. Explicația acestui fapt se datorează, pe de o parte, numărului mare de teologi români care se adresează acestor instituții cu recomandarea Chiriarhului lor sau în mod direct, pe cale particulară, iar pe de altă parte, situației financiare a instituțiilor în cauză, a căror strategie internă le cere reducerea ofertei de până acum.

b). *Bursieri în România:*

În legătură cu situația bursierilor străini în România menționăm că, în prezent, sunt înscriși la studii teologice, la seminarii și facultăți, un număr de 311 cetățeni străini (printre aceștia și etnici români), din care 117 la studii preuniversitare, iar 181 la studii universitare și postuniversitare.

1. **Cetățeni străini:** 14.

La studii preuniversitare – 1 elev din Cehia, la studii universitare – 7 studenți (5 din Bulgaria, 1 din Grecia și 1 din SUA), iar la doctorat – 6 (câte unul din: Bulgaria, Polonia, Germania, Georgia, Egipt, Coreea).

2. **Etnici români din străinătate:**

Datorită reglementărilor Ministerului Educației și Cercetării, obținerea burselor pentru românii cu domiciliul în afara granițelor țării s-a făcut și anul acesta pe baza protocoalelor stabilite în regim de reciprocitate cu ministerele omoloage din țările respective. Astfel, pentru studiile de teologie, Sectorul Învățământ al Administrației Patriarhale nu a mai fost consultat, nici în privința numărului de burse acordate, nici în repartizarea pe instituții de învățământ.

În prezent, se află la studii de teologie în România un număr de 297 tineri etnici români cu domiciliul în străinătate. Dintre aceștia, 116 sunt înscriși la studii preuniversitare teologice, iar 181 la studii universitare și postuniversitare.

Repartizarea pe țări este următoarea:

- elevi: 99 din Basarabia (88 cu binecuvântarea Î.P.S. Petru și 11 cu binecuvântarea Î.P.S. Vladimir), 12 din Ucraina, 4 din Serbia și 1 din Cehia.
- studenți: 110 din Basarabia, 12 din Ucraina, 5 din Serbia, 1 din Macedonia, 4 din S.U.A.
- Masteranzi: 12 din Basarabia și 4 din Ucraina.
- Doctoranzi: 22 din Basarabia, 4 din Macedonia, 5 din S.U.A. și câte unul din Serbia și Germania.

Concluzii:

Pe baza celor arătate, se poate desprinde faptul că, în domeniul învățământului teologic și religios, în anul 2004, s-a desfășurat o intensă activitate care exprimă amploarea, importanța și rolul pe care îl îndeplinește acest domeniu.

Privitor la învățământul religios, se poate spune că, de la an la an, se constată un plus calitativ, exprimat în recrutarea și perfecționarea corpului didactic, în rezultatele obținute pe linie instructiv-educativă și, mai ales, prin aspectele de ordin formativ și activitățile extracurriculare.

Învățământul teologic s-a înscris și el în aceleași coordonate, astfel că dările de seamă primite de la eparhii evidențiază sporul calitativ realizat în aceste școli. Dacă s-au înregistrat și unele aspecte negative, în plan profesional și moral, acestea nu au fost determinante și nici ieșite din comun, încât au putut fi rezolvate operativ, în spiritul moralei creștine și legalității.

În general, învățământul teologic, prin rolul pe care îl are, se înscrie ca o componentă de bază a învățământului public, recunoscut în acest context pentru probitatea științifică, aspectele educative deosebite și întregul proces didactic de valoare.

Deziderate:

În vederea adaptării învățământului teologic și religios la noile reglementări, legate de reformele ce au loc în învățământ, se va urmări cuprinderea în proiectele de legi a tuturor aspectelor privind învățământul universitar și preuniversitar, astfel încât să se continue integrarea organică a acestuia în sistemul învățământului public românesc:

- se va acorda atenție modului în care Planurile de învățământ pentru Seminariile teologice se integrează organic în structura învățământului obligatoriu de 10 clase, urmărindu-se dacă acestea corespund practic cerințelor Bisericii;
- aceeași atenție trebuie să se acorde și întocmirii Planurilor de Învățământ pentru Facultățile de Teologie, în contextul recentelor reforme;
- se va urmări implementarea Programelor școlare pentru toate școlile teologice;
- impulsionează editării manualelor școlare și a cursurilor universitare care lipsesc;

- pregătirea personalului didactic încât să facă față cerințelor actuale atât în plan calitativ profesional, cât și ca posibilitate de înțelegere și adaptare la Reforma Învățământului;
- preocuparea pentru ridicarea calității în munca educativă și formativă în rândul tineretului din școlile teologice și din învățământul public;
- diversificarea activităților extrașcolare în școlile teologice și în învățământul public, cu accent pe valorile doctrinare și morale ortodoxe și ale tezaurului religios cultural-românesc;
- formarea în rândul factorilor de educație a sentimentului de responsabilitate față de munca pe care o depun, și de respect față de autoritatea superioară bisericească;
- formarea unor convingeri și deprinderi necesare în viața morală și cultico-liturgică a elevilor;
- dezvoltarea înclinațiilor spre lectura ziditoare de suflet în rândul elevilor;
- intensificarea activității de atragere a elevilor la viața comunitară din parohii, prin antrenarea lor în planul pastoral-misionar;
- afirmarea tinerilor teologi în viața cultural-spirituală a țării;
- formarea și consolidarea atașamentului față de Biserica Ortodoxă Română și valorile ei.

Prof. Diac. NICU D. OCTAVIAN
CONSILIER PATRIARHAL

PREOT ȘI PAROHIE AZI

"Pe preoții cei dintre voi îi rog ca unul ce sunt împreună preot; păstoriți turma lui Dumnezeu, dată în paza voastră, nu cu silnicie, ci cu voie bună, nu pentru câștig urât, ci din dragoste. Nu ca și cum ați fi stăpâni peste biserici, ci pildă făcându-vă turmei" (I Petru 5, 1-3).

Titlul de față însumează în esența lui un întreg discurs despre viața Bisericii însăși, ca prezență în lume.

Oricât de mult s-ar scrie pe această temă, subiectul nu-și poate pierde actualitatea atâta vreme cât are în centru pe Hristos și Biserica Sa, în a cărui unire în Duhul Sfânt a credincioșilor se descoperă umanitatea îndumnezeită a Fiului lui Dumnezeu.

În marea configurație europeană și a postmodernismului secularizant, discursul despre preot și parohie rămâne viu în măsura în care el tinde să regăsească în omul contemporan nevoia de duhovnicesc. Societatea contemporană a pierdut dimensiunea liturgică a existenței, iar omul zilelor noastre se complăce într-o credință rudimentară ce nu mai ține de un dat doctrinar, ci se rezumă la fel și fel de tradiții mai mult sau mai puțin religioase.

Redefinirea rolului și a rostului preotului în context contemporan nu poate face abstracție de orientările și defnirile clasice, dar îmbracă o formă nouă și provocatoare pe măsura ce omul contemporan redescoperă dimensiunea euharistică a parohiei ca loc al comuniunii harice a omului cu Dumnezeu¹.

S-a scris o importantă literatură de specialitate pe marginea profilului ideal de preot, a complexității personalității sale și a rolului determinant pe care-l ocupă în societatea unei parohii rurale, dar s-a vorbit foarte puțin despre locul său în parohiile urbane și mult mai puțin despre metodele pastorale menite să formeze în jurul său o comunitate capabilă să se regăsească în dimensiunile parohiei jurisdicționale.

Desigur, se poate naște întrebarea: putem vorbi de două tipuri de pastorație: urbană și rurală?

Din perspectiva mesajului nici nu poate fi vorba, pentru că ne raportăm întotdeauna la aceeași învățătură, a Mântuitorului Hristos. Dar atunci când avem în vedere mijloacele pastorale de propovăduire acestea diferă de la preot la preot, dar și de la mediul urban la cel rural.

Diversitatea opțiunilor mass-media și noile mișcări religioase au scos preotul din starea "patriarhală" în care putea avea confortul de a se putea exprima "ex cathedra". Acum el este chemat peste tot: în școală, în armată, în penitenciar, în spitale etc. Răspunsul lui la aceste chemări este considerat răspunsul Bisericii însăși, chiar dacă principal această asociere nu este cea mai potrivită.

În oricare din aceste locuri preotul este chemat să realizeze împrejurul său acea comuniune ce se exprimă euharistic în comunicare, nu doar a părtașiei la Hristos Mântuitorul, ci și a părtașiei însăși între toți membrii acelei comunități. Din această stare putem vorbi despre parohie ca centru liturghisitor în care preo-

1. Vezi mai pe larg la Pr. Drd. Cristian Muntean, *Locul și rostul preotului în context contemporan*, în rev. *Orizonturi Teologice*, Oradea, nr. 2/2002, p. 95 ș.u.

tul se regăsește ca sacerdot, în deplină comuniune și mărturisire a smereniei sub chipul slujirii².

În lume Biserica e chemată să-și împlinească misiunea, adică să mântuiască omul și lumea. Acesta este rolul sau esențial și către această împlinire trebuie să-și îndrepte atenția în primul rând preotul și cei ce-i stau în preajmă.

S-au scris pagini de o rară frumusețe despre preoție³: "Dacă nu poți intra în împărăția cerurilor, de nu te naști din nou din apă și Duh (Ioan 3, 5), dacă pierzi viața veșnică, de nu mănânci trupul Domnului și nu bei sângele Lui (Ioan 6, 54), iar dacă toate acestea nu se săvârșesc altfel, decât numai prin mâinile acelea sfinte ale preoților, atunci cum vei putea fără preoți, să scapi de focul gheenei sau să dobandești cununile cele pregătite?"⁴. Cât de cuprinzător e Sfântul Ioan despre marea misiune la care e chemat preotul. El va trebui să fie primul care să înțeleagă rostul bisericii și a parohiei sale în societatea modernă nu prin potrivirea mesajului la duhul lumii, ci la duhul lui Hristos. Parohia este chemată în acest sens să-și redescopere valența spiritual-euharistică ce are în componența ei actul direct și concret al Tainei Spovedaniei, ce se desăvârșește prin curățirea de patimi și părtășia la Hristos, dar se și modelează prin comunicarea directă și constantă cu preotul duhovnic.

Societatea modernă găsește mai greu drumul spre duhovnic și nici raportarea ei la o comunitate eclesială nu mai e valabilă. Suntem de cele mai multe ori "pasageri" prin biserică așteptând minuni de la Dumnezeu atunci când avem neapărată nevoie. Pe acești creștini îi numea atât de frumos Alexandru Horia în cartea "Vorbire în șoaptă", creștini de prispă, cei ce tăifăsuiesc despre Dumnezeu, dar nu se integrează cultului, nu intră în Biserică și nu se împărtășesc din potirul hristic.

Preotul a avut dintotdeauna nevoie de o alegere și pregătire specială. Și aici nu vorbesc doar de pregătirea intelectuală, care poate fi o premiză importantă în înțelegerea dimensiunii sacerdotale, ci mă refer la zestrea nativă a fiecărui sacerdot, la vocația însăși pentru preoție. Filosoful român C. Rădulescu Motru definea omul de vocație cu cel ce muncește sub perspectiva judecării viitorului său, cum am spune noi, sub perspectiva judecării lui Dumnezeu⁵. Pentru că preotul este în slujbă nu doar când slujește, ci permanent, prin însuși faptul că e preot mereu, nu numai când e în veșminte și în biserică. Cuvântul lui trebuie să fie model, iar ținuta să fie corespunzătoare calității lui de preot. Familia lui trebuie, la rândul ei să fie model viu de viață, pentru că ochii tuturor sunt îndreptați spre ea⁶.

2. Mai pe larg Gheorghios D. Metallinos, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, trad. Pr. Prof. Ioan I. Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 2004, p. 63, passim.

3. De la tratatele despre preoție ale Sf. Ioan Gură de Aur, Grigorie de Nazianz, Efreim Sirul, la Dadahia celor 12 apostoli, Epistola Sf. Policarp către Efeseni sau cea a Sf. Clement Romanul, ca să nu mai amintim de mulțimea studiilor și articolelor.

4. Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, trad. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1998, p. 66.

5. Mai pe larg C. Rădulescu Motru, *Vocația, factor hotărâtor în cultura popoarelor*, București, 1935, p. 63 passim, sau Pr. prof. dr. Ene Braniște, *Vocația (chemarea) pentru preoție*, în rev. *Orthodoxia*, nr. 8/1979.

6. Mai pe larg în admirabila lucrare a Mitropolitului Antonie, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, în special capitolul *Să rămânem credincioși vocației preoțești și dreptei noastre credințe*, Sibiu, 1996, p. 90 passim.

Desigur, toți știu cum ar trebui să fie un preot, așa cum toți știm cum ar trebui să fie un credincios și totuși ne scapă de multe ori lucruri esențiale în teologia pastorației și a vieții.

Mitropolitul Antonie ne ajută să pătrundem mai adânc în sensul lucrării preoțești delimitând, pentru înțelegerea noastră, două stări spirituale ce presupun o intercondiționalitate asumată: *vrednicice* și *învrednicire*, amintindu-ne de una din teme dragi marelui nostru gânditor – Constantin Noica. La învrednicirea harului hirotoniei primit prin punerea mâinilor episcopului, noul preot are datoria să-i răspundă prin vrednicia slujirii care este o predică a vieții la care lucrezi fără încetare, fără concediu și fără odihnă⁷.

Acel "*vrednic este*", pronunțat de episcop la hirotonie, mai trebuie ajutat de o neconținută stare de provocare duhovnicască și intelectuală, de bucuria lecturilor și a dialogurilor, de stabilirea unor legături sufletești cu credincioșii, pe care le realizezi dincolo de un timp anume al slujirii. De aceea propria viață a preotului trebuie să rămână vie și cunoscută oamenilor. Dar ea trebuie să se bucure de cea mai mare calitate a zilelor noastre: ea trebuie să fie firească.

A început parcă să ne fie foarte greu să fim firești. Nu mai înțelegem firescul ca și când am uitat să-l raportăm la Mântuitorul Hristos. Și dacă am avea curiozitatea de a citi Noul Testament având drept "cheie" de lectură firescul Mântuitorului, am trage multe concluzii care ne-ar da de gândit.

Nu degrabă, tot Mitropolitul Antonie îl caracteriza atât de firesc pe slujitorul altarului: "Preotul e un generos. E un făcător de bine, dacă se poate spune așa, de profesie. Preoția nu e profesiune, e un act de dăruire"⁸. Și de unde această dăruire și generozitate dacă nu dintr-un duh al blândeții și al bunătății ce-și află locul său firesc într-un om echilibrat și conectat cu ființa lui spre îndumnezeire.

Ieromonahul Gabriel Bunge explică inspirat sensul blândeții la Sfântul Evagrie Ponticul: "Blândețea e acea formă a iubirii care îl îmboldește pe cel ce o are să facă loc altora, până la renunțarea totală la sine. În relațiile cu ceilalți, această blândețe se manifestă cu discreție ca deschidere iubitoare față de nevoile și capacitățile de înțelegere ale celuilalt, care cere sfat"⁹.

Aici se concentrează nevoia omului contemporan de lumea credinței. Găsirea aceluia preot care să manifeste acea deschidere iubitoare prin blândețe și să fie capabil și deschis spre cel ce-i cere sfat "cu timp și fără timp". Iar această stare a preoției nu ți-o aduce neapărat știința de carte, ci disponibilitatea firească spre dialog și comunicare a adevărului de credință față de care omul contemporan are libertatea de opinie.

În acest context putem plasa și afirmația lui Patapievici: "omul modern trebuie să regăsească, în plină modernitate, discernământul care le permitea celor vechi să deosebească duhurile: spiritul bun al modernității de spiritul ei rău, cam ca în tehnicile spirituale ale Sfântului Ignățiu de Loyola. Firește, ținând seama de un amănunt crucial, că discernământul nu este un procedeu mecanic de evaluare,

7. Mitropolit Antonie, *Preotul...*, op. cit., p. 105 ș.u.

8. *Ibidem*, p. 12.

9. Ierom. Gabriel Bunge, *Părintele duhovnicesc și gnoza creștină după Avva Evagrie Ponticul*, trad. Diac. I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 31-32.

ci o virtute, în fond, religioasă. Adică ceva pe care îl poți căpăta numai prin intermediul, în timpul și la capătul unei experiențe religioase"¹⁰.

Din acest punct discuția se poate centra pe ideea "*experienței religioase*" care, din punct de vedere eclesial, nu poate face abstracție de biserică și de posibilitatea împărtășirii din Sfintele Taine. Fără taina bisericii nu putem vorbi despre o experiență religioasă autentică, oricât de binevoitori am fi față de "experiențele" religioase ale omului modern.

De aceea nu pot fi de acord cu ideea domnului Patapievici că modernitatea ar fi incompatibilă cu omul religios tradițional¹¹. Acesta din urmă nu e retardat mintal al credinței, ci unul care caută să ajungă, prin ajutorul duhovnicului său, la darul deosebirii duhurilor (gr. diacrisis).

Omul modern a pierdut firescul legăturii cu duhovnicul său înstrăinându-se de duhul rugăciunii bisericii, de liturgic în esență. Formele de practicare a cultului sunt de cele mai multe ori exterioare și legate de anumite momente cu o încărcătură specială (Botez, Cununie, înmormântare) în care sunt respectate mai mult anumite tradiții populare decât duhul viu al bisericii¹². Nu mă opresc aici asupra motivelor care au generat această stare de lucruri pentru că sunt atât de complexe încât ar putea face obiectul unui studiu mai amplu.

Din perspectiva misiunii preoțești putem spune că rolul preotului se amplifică în măsura slujirii credincioșilor săi după modelul hristic: "*Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea viața preț de răscumpărare pentru mulți*" (Mc. 10, 45). Această slujire presupune o preoțime capabilă să renunțe la pasiuni personale, ambiții deșarte, dor de stăpânire sau poruncă aspră în activitatea pastorală, învrednicindu-se de înțelegere, iubire, ajutor și răbdare în necazurile, năzuințele și izbânzile credincioșilor lor¹³.

Mitropolitul Antonie se oprește în cartea sa "*Preotul în biserică, în lume, acasă*" asupra unei laturi deosebit de importante pentru preotul din toate timpurile și mai ales pentru cel de azi – cultura – ca ajutor al misiunii preoțești. Din păcate, o mare parte a intelectualității contemporane nu-l mai considera pe preot un exponent al culturii cum tot la fel de adevărat este că și mulți dintre preoți nu au nimic de-a face cu cultura abordând o falsă mimă duhovnicească pentru a-și ascunde indiferența culturală, primul pas spre identiferența cultică.

Preotul de azi uită de multe ori că este în primul rând educator. Viața e lecție, spovedania și predica lui, la fel. Pentru a avea rezultate el trebuie să fie bine informat. Pentru fiecare credincios trebuie să găsească răspunsuri potrivite nivelului de înțelegere al fiecăruia.

Pledoaria pentru cultura preotului este de fapt pledoaria pentru o pastorală autentică potrivită zilelor noastre, ce nu exclude dimensiunea cultică ci, de cele

10. H.R.Patapievici, *7 conferințe despre situația de fapt*, Ed. Humanitas, București, 2004, p. 138.

11. H.R.Patapievici, *op. cit.*, p. 137.

12. Vezi spre exemplificare cartea d-lui Costion Nicolescu, *Sufletul între rai și iad, o viziune tradițională românească asupra judecării particulare*, Ed. Vremea, București, 2003.

13. Vezi Ep. Dr. Vasile Coman, *Pentru o preoție slujitoare*, în rev. *Mitropolia Ardealului*, nr. 9-10, 1971, p. 659, mai pe larg la Mitropolitul Antonie, *Preotul...*, *ed. cit.*, în special capitolul *Nu nescotiți harul care este în voi*, p. 22 ș.u., sau Pr. Prof. Ene Braniște, *Legăturile preotului cu credincioșii*, în volumul *Despre preoție*, Ed. Renașterea, Cluj, p. 152 ș.u.

mai multe ori, o explică și o comentează spre luminarea credincioșilor. De aceea, predica e la fel de importantă ca practicarea cultului, pentru că prin ea credincioșii cunosc adevărurile de credință. O predică bună e cea care poate naște dialog spontan pe marginea unor teme biblice, dogmatice, istorice. Iar pentru acest dialog preotul este dator să-și găsească timp.

Pregătirea sa intelectuală nu se oprește pe băncile facultății ci se dinamizează pe măsura interesului și a responsabilității pe care fiecare preot o dobândește în timpul slujirii. Și dacă se spune ca "ziua bună se cunoaște de dimineață", putem afirma că studentului care nu se pregătește de pe băncile școlii îi va fi foarte greu să o facă la parohie, unde complexitatea problematicilor întâlnite dau de multe ori senzația neputinței.

De aceea preotul e chemat să înțeleagă că dincolo de orice angajament social, care are, fără îndoială, importanța lui, preotul este chemat să fie în primul rând *duhovnic*: "*Dobândiți pacea lăuntrică* – spunea Sf. Serafim de Sarov – *și mulțime de oameni vor găsi mântuirea în jurul tău*".

Acesta e rolul părintelui duhovnicesc, cel ce pătrunde dincolo de atitudinile și gesturile noastre convenționale în spatele cărora ne ascundem adevărata noastră personalitate, atât față de ceilalți, cât și față de noi înșine. Preotul – duhovnic, părintele duhovnicesc, este cel ce ne reface disponibilitatea de a ne regăsi chipul prin asemănare, ne face să fim firești căutând firescul ființei noastre prin cele trei harisme: discernământ, puterea iubirii pentru alții și cea transfigurării mediului uman¹⁴.

Condiția esențială și indispensabilă pentru a deveni părinte duhovnic al altuia este a ne face duhovnicești noi înșine, de a fi în rugăciune către Dumnezeu ca să poți avea răspuns potrivit pentru cel ce vine la tine cu întrebare.

Pentru a face să se nască în celălalt încrederea care să-l determine să-și deschidă sufletul, duhovnicul trebuie să fie un sfânt, dar să se recunoască drept păcătos¹⁵.

Omul contemporan, în ciuda atâtor frământări ale tehnologiei informatizate, are nevoie de redescoperirea preotului și a duhovniciei pentru a se regenera interior, regăsindu-se ca templu al Duhului Sfânt și comunitatea parohială înțelegând-o ca expresie a bisericii vii și dinamice, în care cuvântul lui Dumnezeu se întrupează ca rod al comunicării interpersonale.

Morala Bisericii, spune Yannaras, e o morală de comuniune care se identifică cu conținutul ontologic al adevărului eclesial: adevărul vieții care e comuniune. Existența e un eveniment de comuniune, iar aceasta e pentru Biserică un eveniment ontologic în care convivialitatea oamenilor, viața socială, nu e decât o manifestare a acestui eveniment¹⁶.

Parohiile urbane numără azi, uneori, mii de credincioși poate chiar zeci de mii, comuniunea pastorală sau conștiința apartenenței parohiale lipsește cu desăvârșire. Oamenii se adună în bisericii pentru a-și satisface nevoile religioase individuale, pentru a se ruga izolat față de restul adunării eclesiale, și nu pentru a manifesta și

14. Vezi mai pe larg la Irénée Hausherr, *Paternitatea și îndrumarea duhovnicească în răsăritul creștin*, trad. Mihai Vladimirescu, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 10 passim.

15. Idem, *ibidem*, p. 86.

16. Vezi mai pe larg Christos Yannaras, *Libertatea moralei*, trad. Mihai Cantuniari, Ed. Anastasia, București, p. 23 ș.u.

realiza: "viața cea adevărată" a comuniunii persoanelor ce se constituie în corpul Bisericii.

În aceste condiții scopul Sfintei Liturghii – participarea la trupul și sângele Domnului Iisus Hristos și apropierea de potirul unității – pare să se fi deplasat devenind de multe ori ascultarea unei predici moralizatoare ce propune rețete de comportament social.

Conștiința unității Sfințelor Taine, care constituie modul de existență al Bisericii și mântuirea omului, este înlocuită azi de o concepție impersonală și secularizantă a Bisericii, bazată pe "organizarea instituției" pierzând adevărata identitate a parohiei în esență: comuniunea credincioșilor spre mântuire.

Numai viața corpului euharistic al parohiei poate întrupa modelul caracterului "sacerdotal" al politicii, al caracterului profetic al științei, al caracterului filantropic al economiei sau al caracterului sacramental al erosului. Fără parohie toate acestea nu sunt decât teorie sau idealism naiv. Însă în parohie, toate acestea sunt realizare istorică, posibilitate imediată, experiența concretă. Pentru că de la unitatea liturgică a credincioșilor, indiferent de condiții, instituții, complexe și structuri, pornește transformarea convivialității de masă în comuniune de persoane¹⁷.

O caracteristică a parohiei urbane este "mobilitatea" credincioșilor săi și implicit dispariția noțiunii de parohie ca spațiu geografic determinat în care se dezvoltă viața membrilor ei și unitatea vieții parohiale însăși. Astfel, cel puțin în gândirea greacă contemporană, a apărut un nou concept: cel de parohie "spirituală" nu "geografică", motivat de migrația continuă a credincioșilor de la o biserică la alta sau îmbisericirea lor din diferite motive la o biserică ce nu are legătură cu spațiul parohiei lor¹⁸.

Parohia spirituală există cu toate eforturile noastre de încadrare jurisdicțională a fiecăruia în parte, cu toate disputele penibile pe seama apartenenței parohiale a vreunui decedat și cu tot inconvenientul unei astfel de parohii de a păstra conștiința parohială din moment ce lipsește permanența relației duhovnic-ucenic.

Reconstruirea parohiei ar putea începe de la reevaluarea conștiinței unității euharistice a membrilor ei care înseamnă, în primul rând, comunități restrânse numeric pentru a putea face posibilă comuniunea și legătura credincioșilor între ei și cu păstorul lor. Din păcate, pentru realizarea acestui demers nu sunt pregătiți nici credincioșii și nici păstorii lor. Primii, din necunoașterea folosului relației duhovnic-ucenic, ceilalți din mândria de a se ști stăpâni ai unei mega-parohii.

Comunitatea euharistică, parohia, nu este doar o mărime aritmetică asimilabilă posibilităților de cunoaștere și de contacte personale directe, ci o comunitate de viață, iubire și dăruie, realizare a modelului treimic al vieții. Și chiar dacă ar exista doar reforma aritmetică a parohiilor, ea ar putea duce la conștiința adevărului euharistic al Bisericii ca punct de plecare ce ne-ar permite să ajungem într-o bună zi la conștiința teologică a comunității euharistice¹⁹.

17. Mai pe larg, *Ibidem*, p. 236 passim.

18. Vezi Gheorghios Metallinos, *Parohia...*, *op. cit.*, p. 42 passim.

19. Christos Yannaras, *op. cit.*, p. 239.

Aici intervine rolul părintelui duhovnicesc, rânduit în viața parohiei ca păstor, a cărui lucrare esențială este conduita terapeutică în Duhul Sfânt pe care o aplică copiilor săi duhovnicești²⁰.

Din păcate, mulți devin preoți dintr-o mentalitate profesională și din iubirea de slavă, ca să prindă o poziție, nefiind preocupați de a vedea preoția ca slujire responsabilă²¹. Preoția este participare la opera lui Hristos – tămăduirea omului. A luat asupra Sa omul ca să vindece ce a asumat. S-a făcut om ca să-i mântuiască pe oameni. La fel de bine putem spune că omul zilelor noastre a uitat sau nu știe că trebuie să se vindece.

De aceea preotul de azi e dator să intensifice dialogul duhovnicesc, să cheme la sine, cu timp și fără timp, fiii săi duhovnicești dar, în același timp, să fie ca o carte deschisă pentru toți cei ce au curiozitatea unor întrebări la care să primească răspunsuri potrivite. Dacă societatea contemporană a decăzut în relația dintre credincioși și Taina Pocăinței (a Spovedaniei) este și din cauza neglijenței la care a fost supusă această Taină, în egală măsură de laici și preoți. Omul contemporan trebuie să fie convins că e imposibil ca Hristos să fie activ și să lucreze în noi dacă lipsește lupta duhovnicească care-și are epicentrul în Taina Mărturisirii.

Chiar dacă limitările aritmetice ale comunităților euharistice implică o multiplicare a parohiilor trebuie să vedem în această lucrare posibilitatea implicării misionare a fiecărui preot. Dacă nu avem în vedere acest aspect, "exercițiul" aritmetic rămâne lipsit de valoare, iar misiunea preotului rămâne legată de implicarea sa cultică, renunțându-se din nou la misiunea samaritană a Bisericii.

S-ar mai putea vorbi, în acest context, de eliminarea progresivă a sacerdoțiului profesional după modelul diasporei ortodoxe. Discuțiile ar fi mult prea ample și prea de pionierat ca să poată depăși conceperea Bisericii ca instituție convențională, ierarhizată profesional "în slujba nevoilor religioase ale poporului"²².

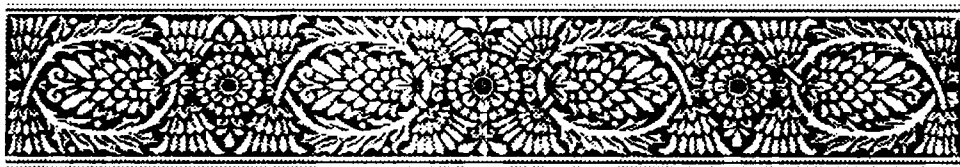
Preotul de azi al parohiei trebuie să aibă curajul de a fi firesc și plin de înțelepciune în propovăduirea cuvântului acolo unde Dumnezeu îi poartă pașii, fiind convins că, în definitiv, ești preot atât cât poți să te dăruiești pentru alții, având în minte și în inimă măsura sfântului Antonie: "*Îl iubeau toți și toți îl rugau să le fie părinte*".

Pr. Dr. CRISTIAN MUNTEAN

20. Gheorghios Metallinos, *op. cit.*, p. 66.

21. Vezi în acest sens J. Lahittoh, *La vocation sacerdotale. Traité theorique et pratique*, V-e éd., 1932, p. 74 ș.u.

22. O amplă dezbateră la Christos Yannaras, *op. cit.*, p. 240 passim.

• D O C U M E N T A R E •

O CATEDRALĂ PENTRU CAPITALĂ I. ORDONANȚA DE URGENȚĂ A GUVERNULUI ROMÂNIEI PRIVIND REALIZAREA ANSAMBLULUI ARHITECTURAL CATEDRALA MÂNTUIRII NEAMULUI*

Ideea "*Catedralei Mântuirii Neamului*", lansată după dobândirea independenței (1877), dar mai ales după reîntregirea României (1918), de către Patriarhul Miron Cristea (1925-1939), și imposibil de realizat în vremea comunismului, sub Patriarhii de vrednică pomenire Justinian și Iustin, a fost din nou adusă în actualitate și menținută de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist ca pe o obligație morală de a duce mai departe și îndeplini ideea înaintașilor Prea Fericii Sale.

Deși ridicată la treapta de Patriarhie în 1925, Biserica Ortodoxă Română nu are nici până astăzi o catedrală patriarhală, cum au toate celelalte Biserici Ortodoxe surori, ca necesitate stringentă de reprezentare a comunității de credință creștin-ortodoxă și a demnității neamului românesc în cadrul culturii europene creștine.

În urma unor repetate demersuri de amplasare a Catedralei fie în Piața Unirii (1999), fie pe B-dul Unirii (2002), fie în Parcul Carol (2004), cu multă râvnă pentru Biserica lui Hristos, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, determină noua conducere de stat să ia o hotărâre plauzibilă în această privință. Astfel s-a oferit recent amplasamentul pe fostul „Deal al Arsenalului”, pe Calea “13 Septembrie”, în continuarea Palatului Parlamentului.

Locul acesta a fost analizat de experți, arhitecți și ingineri care l-au găsit potrivit pentru amplasarea Catedralei. În această privință, Guvernul României a emis următorul act:

Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 234/21.III.2005

În vederea realizării Catedralei Mântuirii Neamului, simbol al celor două mii de ani de credință creștină pe pământul românesc, ținând cont de necesitatea stabilirii unui amplasament corespunzător pentru construirea ansamblului arhitectural, care să permită realizarea acestuia în cel mai scurt timp, în considerarea faptului că aceste elemente vizează interesul public și constituie situații extraordinare, în temeiul art. 115 alin. (4) din Constituția României, republicată, *Guvernul României adoptă prezenta Ordonanță de urgență:*

* Documentație preluată din periodicalul *Vestitorul Ortodoxiei*, an XVI, nr. 355, 15 aprilie, 2005, p. 1-6.

Art. 1. - (1) Ansamblul Arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului, simbol al celor două mii de ani de credință creștină pe pământul românesc, se va construi în municipiul București, Calea 13 Septembrie, sectorul 5.

(2) Fondurile destinate construirii Ansamblului Arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului vor fi asigurate de către Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române.

(3) Guvernul României și celelalte autorități ale administrației publice centrale și locale implicate au obligația de a acorda, la solicitarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, tot sprijinul necesar, în condițiile prevăzute de lege.

Art. 2. - (1) Terenul în suprafață de 110.000 m² situat în municipiul București, Calea 13 Septembrie, sectorul 5, identificat și delimitat potrivit anexei care face parte integrantă din prezenta Ordonanță de urgență, trece din domeniul public al statului în domeniul privat al statului.

(2) Terenul prevăzut la alin. (1) se transmite cu titlul gratuit în proprietatea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române și este destinat exclusiv construirii Ansamblului Arhitectural Catedrala Mântuirii Neamului.

(3) Predarea-preluarea terenului prevăzut la alin. (1) se face pe bază de protocol încheiat între părțile interesate, în termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

Art. 3. - Terenul proprietate publică a statului, situat în municipiul București, Calea 13 Septembrie, sectorul 5, reprezentând diferența dintre suprafața prevăzută în Legea nr. 137/2000 privind regimul juridic al terenului aferent Palatului Parlamentului României și suprafața prevăzută la art. 2 alin. (1), își păstrează regimul juridic.

Art. 4. - (1) Pe data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, Legea nr. 137/2000 privind regimul juridic al terenului aferent Palatului Parlamentului României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 384 din 26 iulie 2000, precum și Hotărârea Guvernului nr. 718/1991 privind aprobarea studiului tehnico-economic pentru obiectivul de investiții "Casa Republicii", publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 237 din 25 noiembrie 1991, se modifică în mod corespunzător.

(2) Pe aceeași dată, Legea nr. 441/2004 privind realizarea Catedralei Mântuirii Neamului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.004 din 1 noiembrie 2004, și Hotărârea Guvernului nr. 468/2003 privind transmiterea unui teren proprietate publică a statului în administrarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 289 din 25 aprilie 2003, cu modificările ulterioare, precum și alte dispoziții contrare se abrogă.

Prim-ministru
CĂLIN POPESCU-TĂRICEANU

Contrasemnează:

Ministrul de stat pentru coordonarea activităților
din Domeniul economic,
Ministrul culturii și cultelor,
Ministrul administrației și internelor,
Secretar de stat, Ministrul finanțelor publice,

Adriean Videanu
Monica Octavia Muscă
Anghel Andreescu
Ionel Popescu

București, 17 martie 2005.

Nr. 19.

II. ÎNCEPUTUL DEMERSURILOR PENTRU CONSTRUIREA CATEDRALEI ÎN BUCUREȘTI*¹

În istoria țării și a neamului nostru se scrie că domnii și boierii pământeni, în urma unor evenimente însemnate pentru țară și neam, înălțau câte o biserică sau mănăstire ca semn de mulțumire și recunoștință față de Cel Atotputernic, de la care izvorăște tot binele și fericirea. Ne spun cronicarii de comun acord și cu vădită satisfacție, că Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei, în urma fiecărui război, înălța câte o biserică sau mănăstire. Tot din recunoștință, pentru scăparea sa miraculoasă de la moarte Mihai Viteazul, a ridicat apoi fosta mănăstire din București, a cărei biserică „salvată” în anii comunismului îi poartă și astăzi numele.

Alți domnitori ca Mircea, Neagoe Basarab, Matei Basarab etc., înălțau biserici cu multă credință și pioșenie. Toate acestea erau înzestrate de către întemeietorii lor cu tot ce era necesar pentru existența și splendoarea lor. De multe ori le veneau în ajutor și alți demnitari ai vremii. Aceasta pentru că, în duhul credinței strămoșești, moșii și strămoșii noștri aveau în vedere să lase, în viață fiind, sau pe patul de moarte, și câte o părticică din avutul lor câștigat cu sudoarea frunții și prin grație divină, ca să fie întrebuițat pentru sufletul lor. În felul acesta se explică existența numeroaselor biserici și mănăstiri, care presară țara noastră de la un capăt până la celălalt. Era deci un frumos obicei, care devenise o sfântă datorie, ca tot românul să-și înalțe mintea și inima către cele cerești și să nu le țină țintuite numai către cele pământești².

Ideea unei „Catedrale a Mântuirii Neamului” s-a pus întotdeauna în strânsă legătură cu marile evenimente din istoria poporului român, care au echivalat cu o adevărată izbăvire, eliberare, și afirmare a neamului românesc, din viața căruia Biserica n-a lipsit niciodată. Aceste evenimente au fost aproape asemănătoare cu o „mântuire”, adică o izbăvire, eliberare de rău, de păcat și din moarte. Nu întâmplător, Andrei Mureșanu adresa poporului roman îndemnul: „*Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte!*”, îndemn care a devenit emblemă și imn național³.

În practica Bizanțului și a statelor ortodoxe care i-au urmat, organizarea statală implică și organizarea bisericească, patriarhul fiind întotdeauna în apropierea bazileului⁴. Astfel, oriunde se muta capitala țării se muta și reședința întâi-

* Materialul a fost preluat din *Vestitorul Ortodoxiei*, an XVI, nr. 355, 15 aprilie 2005, p. 2 și nr. 356-357, 15 mai 2005, p. 6-7.

1. *Documentație din cadrul Sectorului “Catedrala Mântuirii Neamului” – Administrația Patriarhală, Consilier Patriarhal – Pr. asist. univ. dr. Gheorghe Ispas, Redactor Sector – Diac. Ștefan Gherasim.*

2. G...*O catedrală în București* în Revista „Biserica Ortodoxă Română”, Nr. 4-6 /1898, p. 523-524.

3. Pr. Prof. Dr Nicolae D. Necula, *Noua Catedrală Patriarhală, o necesitate a vieții spirituale românești*, www.crestinism-ortodox.ro/html/11/11h-noua-catedrala-patriarhala.html - 19k.

4. Un exemplu elocvent în acest sens – consemnat în istoria țării noastre – este întemeierea Mitropoliei Ungrovlahiei la 1359. Atunci, Voievodul Nicolae Alexandru Basarab, solicitând Patriarhiei Ecumenice recunoașterea Mitropoliei, a mutat pe Mitropolitul Iachint de Vicina în cetatea de scaun a țării, stabilind aici reședința mitropolitană. Tot acum Voievodul Nicolae Alexandru Basarab pune piatra de temelie, începe construirea bisericii domnești din Curtea de Argeș, cu hramul Sf. Nicolae, ceea ce avea să devină o adevărată catedrală mitropolitană în epocă, impresionantă și astăzi.

stătorului Bisericii, iar pentru a răspunde necesităților, se construia o catedrală care să exprime această nouă situație. În această tradiție, odată cu crearea noului stat, independent politic dar și bisericesc, cum devenise România în secolul al XIX-lea, a apărut necesitatea unei Catedrale care să întărească noua realitate istorică în care se găseau atât Biserica strămoșească, cât și națiunea română.

Iată care era dorința poporului după dobândirea independenței în 1877 și după proclamarea României ca stat în 1881: *Sfânta noastră Biserică și întreaga națiune română nu încetează a sărbători și a se ruga lui Dumnezeu pentru sfânta sigilare de sus a unui asemenea măreț act național...*⁵ și sub impresia atâtor fapte deosebite pentru țară și neam, **s-a hotărât facerea unei catedrale în București demnă de capitala țării**⁶.

Acum sunt întocmite **Statutele Asociației de Construcție a Catedralei din București votate de Adunarea Generală în Ședința din 19 Martie 1881** unde în **Cap. I, Art. 1.** citim: *Se instituie asociația pentru edificarea unei Biserici Catedrale în capitala României, care Catedrală să fie prin proporțiile sale, un monument amintitor actualei situații a țării și nealteratei pietăți naționale*⁷.

Iar în **Cap. V, Art. 23.** citim: *Hramul Catedralei să fie și cel al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos în amintirea fericitei învieri a României*⁸.

În Monitorul Oficial Nr. 49 din 6 (18) Iunie 1884 găsim publicată **hotărârea Guvernului** condus de **I. C. Brătianu**, care alocă Ministerului cultelor și instrucțiunilor publice suma de 5.000.000 lei pentru **Biserica Catedrală din București**⁹, *demnă de religiozitatea poporului român și de faptele mărețe cu care l-a învrednicit Dumnezeu*¹⁰.

Cum s-a dorit să se pecetluiască unitatea de neam și de credință?

„...dacă Dumnezeu ne-a învrednicit a ne mândri să fim cea mai fericită generație a neamului (generația care a înfăptuit Marea Unire) apoi dorință sfântă avem să ne dovedim și vrednici de această distincție, justificând fiecare fiu al neamului această mândrie în măsura cea mai mare prin jertfe pentru așezămintele țării și îndeosebi prin Sfânta sa Biserică.....Catedrala Mântuirii Neamului să dovedească pi în concursul personal al fiecăruia, că este simbolul văzut al unității noastre de lege și credință, de care să ne lege și amintirea plăcută, că am contribuit cu tot ce am putut la înălțarea ei...” (Mitropolitul Primat Miron Cristea – la ședința Sfântului Sinod din 10/23 Mai 1920).

„...Biserica Mântuirii pe care suntem datori să o ridicăm în Capitala tuturor românilor, să fie semn de mulțumire pentru ajutorul Celui Prea Înalt și ca simbol al unității sufletești a întregului neam și spre veșnică pomenire celor răposați pentru înfăptuirea României întregite...” (Regele Ferdinand – fragment din scrisoarea adresată Sfântului Sinod la 10 Mai 1920).

5. *Regatul României* în Revista „Biserica Ortodoxă Română” Nr 7/1881.

6. G...*O catedrală în București* în Revista „Biserica Ortodoxă Română”, Nr 4 / 1898 p. 453

7. *Idem*, p. 489

8. *Idem*, p.442

9. *Monitorul Oficial*, Nr 49 /Miercuri 6 (18) Iunie 1884

10. G...*O catedrală în București* în Revista, “Biserica Ortodoxă Română”, Nr. 4-6/1898 p. 523

„...am nădejdea neclintită, că fiecare român, de orice vârstă, și orice stare, va contribui după putere la zidirea bisericii numită Biserica Mântuirii Neamului pe care o vom lăsa urmașilor ca semn de mulțumire Atotputernicului Dumnezeu pentru ajutorul ce ne-a dat și binele ce a revărsat totdeauna asupra neamului românesc...” (I.P.S. Mitropolit Pimen al Moldovei, București 10 Mai 1920).

„... fiindcă această biserică va fi a întregului neam românesc, socotesc că nu va fi român și creștin adevărat, care să nu-și dea cu bucurie obolul său, pentru acest monument istoric...” (Episcopul Nifon al Dunării de Jos, 10 Mai 1920).

„...Întrarmat cu credința în Cel mort și înviat, poporul românesc, cu cât simțea că moare sub lovituri străine, cu atât era mai sigur de reînvierea lui. La lumina credinței, el n-a putut să vadă în rănile și durerea lui, decât prețul creștin de a-și merita viața și de a-și răscumpăra ca și Mântuitorul dreptul la nemurire...

...ne readucem aminte de trecutul îndepărtat, modest dar strălucit prin vloga și frumusețea lui, când sufletul neamului românesc se sprijinea în credință, și când patria românească se sprijinea pe sfințele altare...

...În fața unei istorii de lacrimi și altare, s-a înțeles că taina trăinicieii și a dăinuirii noastre trebuie căutată în aceste altare, la care poporul și Voievozii își închinau dea pururi și jalea și izbânda... (P.S. Arhiereu Vartolomeu Băcăoanu, Locțiitor de Episcop al Râmnicului și Noului-Severin, București, 10 Mai 1920)¹¹.

a) Amplasamentul Catedralei pe Dealul Arsenalului

Între anii 1926-1929 s-a discutat „aprig” în ziarele vremii despre locul pe care să se zidească viitoarea catedrală a Patriarhiei în București¹².

„Înalt Prea Sfințitul Patriarh” **Miron Cristea** a prezidat în ziua de 19 februarie 1929 ședința care a avut loc la reședința patriarhală la care a participat o comisie de specialiști care au analizat cele douăsprezece locuri propuse pentru amplasarea noii catedrale. În a doua ședință din 23 februarie 1929, în final comisia a reținut trei propuneri:

– Piața Bibescu Vodă, la poalele Dealului Mitropoliei și pe locul Halelor Centrale;

– ternul ocupat în prezent de Hotelul Intercontinental și clădirea Teatrul Național

– pe Dealul Mihai Vodă, unde se afla Arsenalul Armatei, care urma să fie mutat la marginea orașului.

Despre Dealul Mihai Vodă (**Dealul Arsenalului**) cei adunați dimpreună cu Patriarhul Miron Cristea au apreciat că **“locul este înalt și bun pentru Catedrală, aflat și el în inima orașului, însă el cere trasarea de străzi și bulevarde, con-comitent cu asanarea împrejurimilor, lucru complicat și foarte costisitor”**¹³.

11. Fragmente din *Ședința festivă a Sfântului Sinod* ținută în Catedrala Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, în ziua de 10/23 mai, anul mântuirii 1920, în broșura „Biserica Mântuirii Neamului”, Tipografia Cărților Bisericești, București 1920.

12. Pr. N. I. Iancu, *Iar despre Catedrala Patriarhiei*, în Revista „Biserica Ortodoxă Română”, an XLVII nr. 3 (576) /martie 1929 p. 249.

13. Gh. Vasilescu, *O istorie a Catedralei Mântuirii Neamului*, în Revista „Magazin Istoric” anul XXXII, nr. 3 (372), martie 1998, p. 76. A se vedea și Pr. Nic. I. Iancu, *Idem* p. 429, precum și Cristina Boiangiu, *Amplasarea Catedralei pe Dealul Arsenalului, propusă încă din 1929*, în Ziarul „România liberă” din 26 februarie 2005, p. 2.

Ridicarea construcției pe Dealul Arsenalului sau în locul Teatrului Național ar fi presupus un amplu proces de expropriere. Membrii comisiei și Patriarhul Miron Cristea erau conștienți de starea economică precară din acea perioadă care nu permitea realizarea unor investiții importante și astfel a fost ales locul de la poalele Dealului Mitropoliei.

Opinii ale unor oameni de cultură din anii 1926-1929

Nicolae Iorga, în Ziarul *Neamul Românesc*, din 26 februarie 1926, propune înălțarea catedralei pe Dealul Mihai Vodă, în locul Arsenalului armatei:

“Pentru catedrală se mai cere și puțința de a ieși la iveală, necesitatea de a se găsi în fundalul unei mari și frumoase artere de circulație, de a fi accesibilă din mai multe părți... Puneți catedrala undeva sus,... la loc larg, deschis, unde e Arsenalul, de exemplu...”

Amplasamentul de pe Dealul Arsenalului a fost recomandat și de **arhitectul Petre Antonescu**, în Ziarul *Neamul Românesc*, din 27 februarie 1929:

“Plecând de la ideea că această catedrală va fi cel mai însemnat monument al țării, se înțelege de la sine că va trebui așezat pe unul din locurile cele mai proeminente ale orașului... în așa fel încât să se impună cât mai mult vederii fără a fi căutat.

Pentru așezarea monumentului pe o culme, am avea pilda clasică a acropolelor antice, iar în timpurile medii am cita catedrala de la Praga, care, prin frumusețea ei, constituie punctul cel mai impresionant al acestui oraș. Din vremea noastră aș da pildă biserica Sacre - Coeur, din Paris care a îmbogățit de curând capitala Franței cu o minune monumentală, de un efect estetic uimitor.

De aceea, mai mult ca oricare monument al capitalei, catedrala trebuie să fie ridicată pe poziția cea mai deluroasă posibilă. Biserica Neamului trebuie să vegheze de la înălțime, ca o strajă divină, întreaga capitală.

Din dealurile ce domină mai central Bucureștii, avem din fericire, foarte potrivit pentru catedrală, tot platoul Arsenalului, întins pe zeci de mii de metri pătrați, până aproape de inima capitalei...”

Tot pentru Dealul Arsenalului a optat și **inginerul V.I. Istrati** în broșura *Catedrala Neamului*, București, 1929:

“Părerea mea a fost și o mențin și astăzi, că o asemenea catedrală trebuie așezată pe una din colinele ce se întind până aproape de centrul orașului, pentru ca să fie văzută cât de departe; să fie așezată astfel încât nu numai să domine cât mai mult orașul, dar să se bucure în același timp de o adevărată liniște sufletească.

Singurul loc propriu acestei catedrale este Dealul Mihai Vodă, unde este astăzi instalat Arsenalul armatei... deci în apropierea centrului capitalei”¹⁴.

Iată de ce ideea „Catedralei Mântuirii Neamului“, lansată după dobândirea independenței, dar mai ales după reîntregirea României, de către patriarhul Miron Cristea și imposibil de realizat în vremea comunismului, a fost din nou adusă în

14. Consemnări din articolul manuscris păstrat la Sectorul „Catedrala Mântuirii Neamului” semnat G. Vasilescu.

actualitate de către *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* ca pe o obligație morală de a duce mai departe și îndeplini ideea înaintașilor Prea Fericii Sale¹⁵.

III. REPERE ISTORICE LEGATE DE LOCUL AMPLASĂRII CATEDRALEI MÂNTUIRII NEAMULUI*

a) Marea Podgorie a Bucureștilor

Oraș așezat pe o câmpie întinsă și unduită, precum cursul Dîmboviței, Bucureștiul, era recunoscut altădată pentru suprafețele mari de viță-de-vie care se întindeau din ce în ce mai mult, încât din Dealul Cotrocenilor și până la cel al Văcăreștilor alcătuiau marea și renumita Podgorie a Bucureștilor.

Cea mai mare parte a acestor vii era în proprietatea acelor care dețineau la acea vreme puterea politică și socială, adică a domnului țării și a boierilor.

Întinsele suprafețe ale orașului erau în stăpânirea domnitorului și mai ales a mănăstirilor, cuprinzând și așa-zisele dealuri, cum ar fi de exemplu: Dealul Mitropoliei, Dealul Cotrocenilor, Dealul Lupeștilor, Dealul Spirii, Dealul Filaretului, Dealul Văcăreștilor, etc¹⁶.

Toate mănăstirile construite în București, ctitorite în special de domnia țării, au fost înzestrate pe lângă alte bunuri, cu vii întinse care aduceau un venit absolut necesar în vremuri în care ele deveneau adevărate "fortărețe" de credință și de cultură, la care-și găseau adăpost nu doar cei oropsiți ai sorții (săraci, orfani, bolnavi, etc.), ci ele uneori trebuiau să asigure cele necesare oștirii în încercările grele prin care trecea țara. Drept dovadă avem Mănăstirea Radu-Vodă, aflată pe malul drept al râului Dîmbovița – ca mai toate mănăstirile, deoarece locul era mai înalt și ferit de inundații – care era cea mai bogată în moșii, mori, livezi și vii.

Una dintre întinsele ei vii se afla pe o parte din dealul Lupeștilor, numit mai târziu Dealul Spirii, cealaltă parte a dealului (Dealul Mihai-Vodă) fiind în stăpânirea Mănăstirii Mihai-Vodă¹⁷ ctitoria lui Mihai Viteazul, care a fost dărâmată în 1984 (împreună cu alte biserici din zonă, doar biserica fiind translatată).

O slabă amintire topografică despre existența acestor vii bucureștene care ocupau o întindere mare din suprafața orașului s-a păstrat prin denumirea unor străzi: Viișoarei, Povernei (unde la început a fost o povarnă primitivă), Heliade între Vii, Ziduri între Vii și lungă Șoseaua Viilor care trecea pe culmea dealului printre vii, adică tocmai prin mijlocul podgoriei bucureștene. O parte din această arteră importantă și-a schimbat denumirea purtând numele eroului de la 1821, Tudor Vladimirescu, și devenind, bineînțeles, bulevard¹⁸.

15. Pr. Prof. Dr Nicolae D. Necula, *Idem*.

* Material preluat din publicația "Vestitorul Ortodoxiei", an XVI, nr. 356-357, 15 mai 2005, p. 6-7, continuare a celui precedent.

16. George Potra, *Din Bucureștii de ieri*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1990, p. 188.

17. *Ibidem*, p. 190.

18. *Ibidem*, p. 197.

Se pare că o parte din viile de pe Dealul Podgoriilor au fost distruse în vremea lui Mihai Viteazul, atunci când oștile lui Sinan Pașa au ocupat Bucureștii, distrugând și incendiind o parte însemnată a orașului¹⁹.

b) Altarele din Dealul Mihai-Vodă și Dealul Spirii

I. Dealul Lupeștilor din Podgoria Bucureștilor s-a numit apoi Dealul Spirei sau Spirii, după numele doctorului Spirea (Spiridon Kristofi), ctitorului Bisericii²⁰ construite pe Dealul Spirii înainte de 1765²¹ cu ajutorul rudei sale Hristofi (fost ceauș spătăresc, apoi căpitan de lefegii), pe domeniul ce aparținea Mitropoliei²².

Dealul a fost cultivat tot cu viță-de-vie și chiar cu livezi încă din timpul lui Alexandru Ipsilanti (1774-1882), care în 1775 ridicase în apropiere, mai jos de Biserica "Spirea Veche", reședința domnească numită Curtea Nouă²³, devenită Curtea Arsă după ce a fost mistuită de incendiul din 1812.

II. Dealul Mihai-Vodă (dealul cu viile Mănăstirii Mihai-Vodă, 1595) și împrejurimile lui au fost o oază de spiritualitate prin altarele bisericilor care străjuiau reședința domnească de la Curtea Nouă a lui Alexandru Ipsilanti, și tezaurul arheologic milenar al locului.

Dintre Bisericile existente odinioară²⁴ amintim:

19. O altă distrugere a viilor de pe dealurile bucureștene a fost aceea din timpul lui Mihnea al III-lea (1658-1659), menționată într-un document dat de Antonie Vodă din Popești, la 11 mai 1669. El arată că „din hotarul Lupeștilor în jos, pe deal până în calea Mehedinților" (Calea Rahovei) și până „unde suie calea la crucea lui Alexandru Vodă, cea de piatră" și „de aici, de la cruce în jos până în hotarul de piatră" al mitropoliei, de „când cu răutățile, s-au pustiit viile de n-a mai rămas o viță, ci numai pajiște" vezi George Potra, *op. cit.*, p. 191.

20. Biserica Spirea Veche a fost demolată la 27 aprilie 1984, pentru eliberarea cu rezezițiune a amplasamentului destinat Casei Poporului. Distrugerea ei s-a făcut prin dinamitare, datorită solidității ei, având placă de beton care susținea turla. Vezi Ghid Atlas, *Istoria și arhitectura locașurilor de cult din București*, Vol II, Editura Ergorom '97, București, 2000, p.473.

21. Această dată este inscripționată pe piatra funerară a ctitorului „doftorul" Spiridon Kristofi originar din Corfu, însă Părintele Musceleanu pretinde că a fost ridicată la 1676 cf. G.I. Ionescu - Gion, *Istoria Bucureștilor...*, p. 194 din *Calendar antic*, 1862, p. 104. (Vezi nota 3 din Atlas Ghid - *Idem*, p. 472).

22. A se vedea diata ctitorului din 1759 iulie 17, la Arhivele Statului, București, Mitrop.,CCCXL/2. cf. Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, Editura Academiei RPR, nota 4, p. 305, la Bibl. Sf. Sinod. Cota III, 1025.

23. Locul ales de Alexandru Ipsilanti pentru Curtea Nouă era situat în vecinătatea Mănăstirii Mihai Vodă, pe Dealul Spirii, unde până prin ultimii ani se găsea fostul Arsenal al Armatei, și pe unde în acea vreme se întindeau viile mănăstirii (vezi N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 35). De fapt palatul ridicat pe Dealul Spirii de Alexandru Ipsilanti, se găsea în mijlocul viilor și al grădinilor care acopereau dealul (Vezi George Ioan Lahovari, *Marele dicționar geografic al României*, Vol. I, București 1898, p. 720).

24. Spunem „existente odinioară" deoarece unele au fost demolate (Albă - Postăvari, Spirea Veche, Izvorul Tămăduirii) iar altele au fost parțial translatate (Biserica Mănăstirii Mihai - Vodă și Biserica Schitul Maicilor).

Biserica "Albă-Postăvari"²⁵ una dintre cele mai vechi biserici din București²⁶, a doua ca vechime după Biserica "Bucur", rezidită pe la 1564-1568 (ridicată pe locul unei mai vechi mănăstiri care exista la 15 martie 1433).

În această Biserică, Mihai Viteazul s-a rugat pentru a fi salvat de la moarte. Din 1635 Biserica devine metoc al Mănăstirii Mihai-Vodă. Săpăturile arheologice făcute în anii 1953-1956 în această regiune au dat la iveală resturi ale primei biserici de la sfârșitul sec. al XVI-lea, în jurul căreia era un cimitir²⁷.

Mănăstirea Mihai-Vodă, ctitoria lui Mihai Viteazul, zidită în anul 1595²⁸.

Mănăstirea fusese bogat înzestrată de ctitorul ei și închinată la "Simonopetra"²⁹.

Schitul Maicilor³⁰, un alt ansamblu mănăstiresc ridicat la poalele Dealului Spirii înainte de 1726, 1 octombrie, (data Pisaniei³¹).

Biserica "Izvorul Tămăduirii", atestată la 30 martie 1785 ca biserică de lemn și apoi înlocuită cu una din zid 1794, 8 septembrie, (data Pisaniei³²).

25. A fost construită de jupânița Caplea, soția lui Ghiorma mare postelnic (care apare cu acest nume în divan între 1564-1568. cf. *DIR*, XVI/3, p. 190; și *DIR*, XVI/5, p. 240-241, apud N. Stoicescu, *op. cit.*, nota 1, p. 165). Din 1635 Biserica devine metoc al Mănăstirii Mihai Vodă. Prin 1980-1981 încep lucrările din Dealul Arsenalului. Pământul escavat zi și noapte, era depozitat prin preajma Bisericii din ce în ce mai aproape. În 1983 mormanele de pământ ajunseseră până la jumătatea înălțimii ferestrelor, Biserica a fost dărâmată duminică 18 martie 1984 pentru a face loc ansamblului Casa Poporului.

26. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 165.

27. După părerea autorilor rapoartelor de săpături, această Biserică a fost reconstruită pe vechile fundații, la începutul sec. al XVIII-lea, când a fost închinată ca metoc Mănăstirii Mihai Vodă, (Vezi N. Stoicescu, *op. cit.* nota 8, p. 165).

28. Mănăstirea cu hramul Sfântul Nicolae este ridicată pe Dealul Spirii (Vezi George Ioan Lahovari, *Idem*, p. 720). Istoria Mănăstirii Mihai Vodă începe însă între anii 1589-1591, când potrivit legendei în mai multe versiuni, Mihai, fiul lui Pătrașcu Vodă cel Bun bănuie că aspira la domnie și unelțește în acest scop, este prins din porunca lui Alexandru-Vodă cel Rău și dus către Piața Sf. Anton, locul de osândă, într-o iarnă deosebit de aspră. Drumul trecând pe la Biserica Albă -Postăvari de sub Dealul Spirei, cu îngăduința paznicilor săi, el se oprește la Sfânta Liturghie și la icoana Sf. Nicolae, unde se roagă și face un legământ de a ridica o mănăstire pe dealul din apropiere de va scăpa cu viață. El scapă ca prin minune de osândă, datorită cheazăsiei depusă de 12 boieri după o versiune, iar după alta - Banul Mihai „un bărbat falnic și deosebit de arătos”, este eliberat sub presiunea norodului străns în număr mare la locul de execuție. Astfel Mihai Viteazul, ridică această mănăstire, ținându-și promisiunea în fața lui Dumnezeu. În 1813 era printre mănăstirile mari ale țării (Urechia, *Istoria românilor*, X A, p. 165; M. Cantacuzino, *Istoria Țării Românești*, p. 177; D. Fotino, *Istoria Daciei*, p. 165) apud N. Stoicescu, *op. cit.* nota 3, p. 230. În 1984, Biserica mănăstirii a fost trasată 289m, iar construcțiile aferente au fost în mare parte dinamitate sau doborâte cu bulldozerul. (Vezi Diac. Cristinel D. Trandafir, *Dărâmarea bisericilor ortodoxe din București în perioada comunistă*, Lucrare de licență, București 2001, p. 101, Alexandru Mitru, *Bucureștii în legende și povești*, Ed. Sport - Turism, București, 1975, p. 72-73)..

29. Arhivele Statului, București, S.I, nr. 1463, cf. N. Stoicescu. *op. cit.*, nota 4, p. 230.

30. Schitul este ctitorie a Doamnei Tatiana (numită și Hagi Dina), care scăpând din robia turcilor a dorit să se dedice lui Dumnezeu, construind acest schit cu hramul Buna Vestire. La 1730 noiembrie 1, schitul este închinat mitropoliei (cf. Arhivele Statului, București, Mitrop., CCCXXV/1. apud N. Stoicescu, *op. cit.*, nota 4, p. 223). În 1983-1984 schitul a fost trasat 245m pentru a se face loc gigantului proiect Casa Poporului.

31. A se vedea și hrisovul domnesc din 1729 aprilie, 27, la Arhivele Statului, București, Pечеți nr. 49, cf. N. Stoicescu, *op. cit.*, nota 3, p. 223.

32. Ctitorul inițial nu este cunoscut. Biserica a fost reînnoită cu una din zid în 1794 de meseriașii din preajma locului. (Vezi N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 221). Ea a dispărut în trei zile: în 4, 5 și 6 august 1984. Altarul fostei biserici Izvorul Tămăduirii este astăzi îngropat în talazul din partea de

Curtea Arsă a lui Alexandru Ipsilanti a avut și ea o biserică precum aveau toate curțile domnești sau boierești: Biserica "Sfânta Ecaterina", zidită prin 1775, care a dăinuit până prin 1875. În acest timp ea a fost transformată în geamie turcească odată cu ocupația vremelnică a turcilor, iar odată cu construirea Arsenalului Armatei în 1860 peste subsolurile Curții Arse (în 18-22 decembrie 1812), paraclisul e transformat în "Pulberăria Armatei"³³.

După lupta de la 13 septembrie 1848, din Dealul Spirii, dintre un grup de bravi pompieri români și armata cea mare a lui Omer Pașa, și după Unirea Principatelor Române, Dealul Spirii a devenit Dealul Arsenalului. Este cel mai înalt deal al orașului, o adevărată "rezervație" arheologică prin vestigiile reședinței domnești de la Curtea Nouă a lui Alexandru Ipsilanti (1775), cea mai mare bogăție a acestui deal cu împrejurimile lui fiind bisericile de mănăstire sau schit, cu adevărat un tezaur istoric viu, care din păcate a fost demolat tot pentru a se construi în special curtea imensă a Casei Poporului.

O sfântă datorie ne îndeamnă să aducem la cunoștință cititorilor strădaniile Bisericii noastre pentru construirea în București a unei catedrale patriarhale, închinată tuturor eroilor care s-au jertfit, de-a lungul întregii noastre istorii pe altarul credinței, libertății și unității neamului românesc.

În adunarea sinodală din 3 martie 2005, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* informează plenul Sfântului Sinod despre hotărârea Consiliului Național Bisericesc luată în ședința din 22 februarie anul curent, prin care "s-a luat act de scrisoarea Primăriei Municipiului București nr. 105/16 februarie 2005 și s-a acceptat, în principiu, terenul propus în Calea 13 Septembrie, așa cum este delimitat în schița anexată scrisorii, având ca destinație amplasarea Catedralei Mântuirii Neamului".

Urmare a acestei informări și la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh, plenul Sfântului Sinod, cu unanimitate hotărăște:

"În act de hotărârea Consiliului Național Bisericesc, luată în ședința din 22 februarie 2005, prin care s-a acceptat terenul propus în Calea 13 Septembrie, așa cum este delimitat în schița anexată scrisorii, având ca destinație amplasarea și construirea Catedralei Mântuirii Neamului, hotărâre care se va aduce și la cunoștința Adunării Naționale Bisericești".

După luarea acestei hotărâri, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist se adresează plenului Sfântului Sinod cu următorul cuvânt de închidere:

Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,

"În încheierea lucrărilor noastre, să-mi îngăduiți a vă aduce la cunoștință stadiul în care ne aflăm cu înălțarea Catedralei Mântuirii Neamului. Cu toate

N-V a Casei Poporului, lângă gardul din prefabricate din lungul străzii Izvor, la intersecția cu str. B.P. Hașdeu. (A se vedea și Diac Cristinel Trandafir, *Idem*, p. 54, apud N. Ionescu Ghinea, *Biserici osândite de Ceaușescu*, Ed. Anastasia, București 1995, p. 49-57).

33. Vezi *Atlas Ghid...*, Vol. II, p. 447.

demersurile noastre, proiectul de amplasare în Parcul Carol, deși ni s-a repartizat spațiul numai pentru biserică, fără să mai putem construi și altceva în preajma ei, și deși la Mănăstirea Putna am acceptat ca monumentul să rămână pe loc, nu s-a mai putut realiza. S-a făcut multă zarvă în jurul așa-zisei protejări a parcului, coalizându-se în această potrivnicie mulți factori.

Am continuat intervențiile pe lângă noua conducere de stat, cum era normal, și ni s-a oferit alt loc de amplasament pe fostul "Deal al Arsenalului", pe "Calea 13 Septembrie", în continuarea Palatului Parlamentului.

Locul acesta a fost analizat de experți, arhitecți și ingineri, care l-au găsit potrivit pentru amplasarea Catedralei. Terenul, cum vedeți pe hartă, are în jur de 11 hectare. Noi am cerut retrocedarea acestui teren, întrucât acolo au fost demolate câteva biserici între care: Spirea Veche, Izvor și Albă Postăvari, alte două fiind translatate pe alt amplasament: Mănăstirea Mihai-Vodă și Schitul Maicilor. Locul este aproape de reședința noastră, putem merge și pe jos până acolo, și este situat pe cea mai înaltă colină din București. Și fericitul de pomenire, Patriarhul Miron Cristea, în 1927, l-a cerut pentru construcția Catedralei. Vom zidi, deci, atât Catedrala, cât și dependențele de care aceasta va avea nevoie pentru funcționarea cerută de menirea ei.

Nu avem altă soluție decât să acceptăm acest amplasament, mai cu seamă în condițiile în care astăzi se obține mai greu în București un loc pentru o bisericuță, cu atât mai mult pentru o catedrală. Desigur, poate am supărat pe cei care ne-au ajutat și au susținut locația din Parcul Carol, dar nu avem ce face. În situația în care ne aflăm, trebuie să acceptăm locul acesta și chiar se cîvine să ne bucurăm! Sunt informat că s-a și întocmit un proiect de Ordonanță de Guvern, la care a colaborat și consilierul nostru juridic și așteptăm să fie aprobat în zilele următoare. Prin această reglementare juridică, terenul de care vorbim va fi trecut în proprietatea Patriarhiei Române.

Are, deci, avantajul că este aproape atât de noi, cât și de Parlament. Altă dată, cum bine știți, a venit Parlamentul lângă noi, aici, pe Dealul Mitropoliei, acum mergem noi cu Catedrala pe Dealul Parlamentului. La sate, ați văzut, biserica se află între școală și primărie. Sediile autorităților locale, atât la sate, cât și la orașe, au fost totdeauna aproape de biserică. Ne apropiem și noi acum de instituția Parlamentului, autoritatea legislativă supremă a statului nostru. Vom fi proprietari pe terenul acela! Catedrala va avea și o criptă dedesubt, iar aproape de ea o clădire în care va locui unul dintre Prea Sfințiții Episcopi Vicari. Vor fi înălțate și alte construcții necesare, iar locul va fi împrejmuit.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu!"

IV. REGELE FERDINAND AL ROMÂNIEI – SUSȚINĂTOR AL CONSTRUIRII CATEDRALEI MÂNTUIRII NEAMULUI*

Ideea construirii "*Catedralei Mântuirii Neamului*" a încolțit în inimile înaintașilor noștri încă de la sfârșitul sec. al XIX-lea ca urmare a Războiului de independență (1877-1878). Ea urma să devină simbol al jertfelor de sânge pe câmpurile de luptă de la Plevna, Grivița, Smârdan, purtate de bravii eroi ai neamului nostru pentru dobândirea independenței de stat a României de sub jugul otoman¹.

Biserica Ortodoxă în tradiția ei, urmașă fidelă a practicilor bizantine, pe lângă organizarea statală a implicat și organizarea bisericească legată de capitala țării, patriarhul, conducătorul spiritual al credincioșilor ortodocși, este alături de conducătorul politic al statului².

Războiul de independență sub conducerea Prințului Carol I de Hohenzollern a adus în anul 1881 înfăptuirea României ca stat recunoscut sub denumirea de „Regatul României” stat nou, independent politic, iar Prințul Carol I devine cel dintâi rege al României.

Independența politică a noului stat a adus cu ea și autocefalia Bisericii Ortodoxe Române (1885). Aceste evenimente de aleasă însemnătate și de profundă măreție sufletească au condus la necesitatea construirii unei catedrale noi, mărețe, care să întărească noua realitate istorică prin voința poporului care astfel se exprima: „Sfânta noastră Biserică și întreaga națiune română nu încetează a sărbători și a se ruga lui Dumnezeu pentru sfânta sigilare de sus a unui asemenea măreț act național... și sub impresia atâtor fapte deosebite pentru țară și neam s-a hotărât facerea unei catedrale în București, demnă de capitala țării”³.

În vederea construirii acestui măreț edificiu, acum sunt întocmite Statutele Asociației de Construcție a Catedralei din București, iar la ședința Adunării Generale din 19 Martie 1881, s-a hotărât și s-a votat cum se arată la capitolul I, art. 1: „Se instituie asociația pentru edificarea unei Biserici Catedrale în capitala României, care Catedrală să fie prin proporțiile sale un monument amintitor actualei situații a țării și a nealteratei pietăți naționale”⁴. Iar în cap. V, art. 23 citim „Hramul catedralei să fie cel al „Învierii Domnului nostru Iisus Hristos” în amintirea fericitei învieri a României”⁵.

Marea Unire a tuturor românilor înfăptuită la 1 Decembrie 1918 ca urmare a jertfelor purtate de brava oștire română pe câmpurile de luptă din timpul primului Război Mondial (1914-1918) prin sângele vărsat și victoriile repurtate la Mără-

* Material documentar preluat din publicația *Vestitorul Ortodoxiei*, an XVI, nr. 356-357, 15 mai 2005, p. 7.

1. Prof. Gheorghe Vasilescu, în *Vestitorul Ortodoxiei*, anul XV, nr. 332, București, 1 aprilie 2004, p. 3.

2. Pr. dr. Gheorghe Ispas, Diac. Ștefan Gherasim, în *Vestitorul Ortodoxiei*, anul XVI, nr. 333-334, București, 1 mai 2004, p. 8.

3. *Ibidem*.

4. *O catedrală în București*, în Revista *BOR*, nr. 4, 1898, p. 453.

5. *Ibidem*, p. 442.

șesti, Mărăști, Oituz precum și în alte locuri sub conducerea Regelui Ferdinand al României, întregitorul de neam și de țară, au condus la înfăptuirea acestui dezi-derat de veacuri a unirii tuturor românilor de același neam și de aceeași credință într-o singură țară numită „România Mare”.

Construcția „*Catedralei Mântuirii Neamului*” a fost preluată de Mitropolitul Primat al României Miron Cristea, fost episcop de Caransebeș, devenit apoi prin alegerea sa în anul 1925 cel dintâi Patriarh al României. După înfăptuirea României Mari, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române întrunit în ședința de lucru între 10-23 Mai 1920 a luat în discuție proiectul Catedralei Mântuirii Neamului. Astfel Mitropolitul Primat Miron Cristea spunea: „Catedrala Mântuirii Neamului să dovedească prin concursul personal al fiecăruia că este simbolul văzut al unității noastre de lege și credință de care să ne lege și amintirea plăcută, că am contribuit cu tot ce am putut la înălțarea ei”⁶.

Regele Ferdinand prezintă în fața Sfântului Sinod, Hrisovul său prin care în-tărea necesitatea construcției „*Catedralei Mântuirii Neamului*” prin care spunea: *„în făptuindu-se unirea politică a tuturor românilor prin strădania atâtor minți alese și prin sângele atâtoro dintre cei mai buni copii ai neamului, lauda îndreptățită lor și slava nesfârșită Atotputernicului Dumnezeu care nu ne-a părăsit în necazuri, ci ne-a întărit inima și gândul ducându-ne la izbândă. Astăzi mai mult ca oricând suntem datori să-L preamărim din toată inima cu cântarea "Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați căci cu noi este Dumnezeu". Această cântare trebuie să răsune în Biserica Mântuirii pe care suntem datori să o ridicăm în Capitala tuturor Românilor, ca semn de mulțumire pentru ajutorul Celui Prea Înalt și ca simbol al unității sufletești al întregului neam și veșnică pomenire celor răposași pentru înfăptuirea României Întregite”*⁷.

Regele Ferdinand prezintă mai departe pilda marilor noștri Voievozi, care după fiecare biruință însemnată înălțau un lăcaș dumnezeiesc, Regele a voit să mulțumească lui Dumnezeu pentru că l-a învrednicit să înfăptuiască unirea politică a tuturor Românilor, prin clădirea impozantă a unei *Biserici a Mântuirii*, care să fie cea mai înaltă și curată sinteză a geniului românesc în domeniul cre-dinței creștine, al picturii și arhitecturii bisericești. Mare și frumoasă operă vrea Regele, dar durere, până acum nu s-a făcut nimic pentru realizarea ei din cauza unei condamnabile indiferențe generale și a unei vieți politice infecte, care toate operele mari caută să le distrugă încă în germenul lor⁸.

Regele amintește de pilda vieții și a faptelor înaintașilor noștri spunând: *„Pildă să ne fie Ștefan cel Mare și Sfânt, care după luarea Chilie, mulțumi lui Dumnezeu, dătătorul de biruinți, prin ridicarea mănăstirii Putna, de unde a purces atâta duh întăritor în vremile noastre de restriște.*

Pildă să ne fie făuritorul unității noastre politice de acum 318 ani, viteazul Mihai Voievod, a cărei mână s-a descleștat de pe sabia-i fulgerătoare ca să pună

6. *Ibidem*, 2.

7. Acad. Ștefan Meteș, *Regele Ferdinand al României*, Editura Institutul de arte grafice „Ardealul”, Cluj, 1925, p. 172.

8. *Ibidem.*, p. 171.

o nouă și puternică piatră de temelie a Mitropoliei Românești din Alba-Iulia Ardealului, drept mulțumire Celui Prea Înalt pentru biruința îndreptățitei sale lupte.

Pildă să ne fie Matei Voevod Basarab, care a semănat pământul țării cu lăcașuri dumnezeiești, mulțumire Celui de Sus pentru ajutorul dat întru apărarea sfințelor sale năzuințe, aceste lăcașuri închinându-le el sfinților mucenici ostași în conștiința dreptei jertfiri a ostașilor săi.

Pildă să ne fie tot șirul de strămoși întemeietori de lăcașuri dumnezeiești pentru binefacerile venite de Sus.

În sfârșit, pildă să ne fie răposatul Carol I care și-a unit gândul cu vechii citori, aducând la noua strălucire minunile de la Argeș și Trei Ierarhi. Căci sufletul și jertfa biruitorilor de la Plevna s-au adăugat în temelia și la frumusețea acestor altare de mulțumire și proslăvire a Stăpânului tuturor⁹.

Noi, poporul român, am avut fericirea a conduce Țara la înfăptuirea visului de aur al strămoșilor: Unirea sa într-un singur stat național. Deci și Sfânta Biserică, care dorim a se înăța întru amintirea acestui strălucit eveniment se cuvine să fie un monument vrednic de țelul măreț ce l-am atins și opera tuturor Românilor ca un simbol al unității de credință. Neamul întreg și-a încordat vânoasele-i brațe pentru îndeplinirea scumpului său ideal național; neamul întreg se cuvine să-și arate recunoștința către Dumnezeu de la care ne vin toate darurile, ridicându-i altar de închinare pe care ni-l închipuim ca pe o podoabă a gândului artistic românesc.

Iar pentru fericita întrupare a acestui gând al nostru și pe temeiul orânduiriilor canonice cer Prea Sfințitului Sinod al Bisericii strămoșești înalta pregătire pentru ridicarea acestei Sfinte Biserici.

Și Domnul va răsplăti celor ce iubesc bună podoabă Casei Sale”.

Al Prea Sfințiilor Voastre cu creștinească dragoste, Ferdinand, București, 10 Mai 1920”¹⁰.

Necesitatea construcției Catedralei „Mântuirii Neamului” în București pentru a reprezenta pe toți românii, nu este o criză de identitate a religiei strămoșești, ci ea se datorează și altor evenimente din istoria poporului român, eliberarea de sub comunism ca urmare a revoluției din Decembrie 1989, climatul de libertate și democrație, contemporane nouă celor de astăzi¹¹.

Evenimentele politice, boala neiertătoare și moartea prematură a Regelui Ferdinand, criza economică, tergiversări și piedici de tot felul, au făcut ca în pofida dorinței sale și a Bisericii, Patriarhul Miron să fie obligat să amâne realizarea acestui important proiect al construcției “Catedralei Mântuirii Neamului” așa cum chiar el o numea în textul pisaniei scrise la vechea catedrală mitropolitană cu prilejul restaurării acesteia dintre anii 1932-1935: „ca să mai poată sluji de catedrală a Patriarhiei Române până când împrejurările economice favorabile vor îngădui

9. *Universul*, anul XXXVIII, nr. 28, 26 mai, 1920, p. 1.

10. *Ibidem*.

11. † Calinic, în *Vestitorul Ortodoxiei*, anul XV, nr. 332, 1 aprilie 2004, p. 2.

înfăptuirea ideii de a zidi o măreață biserică a mântuirii neamului drept mulțumită milostivului Dumnezeu pentru întregirea țării în hotarele sale firești¹².

Revoluția din Decembrie 1989 a adus cu ea profunde schimbări în viața moral religioasă a poporului român. Biserica Ortodoxă Română în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române au preluat ideea construirii "*Catedralei Mântuirii Neamului*". Numeroase predici, factori politici, oameni legați de anumite interese privind amplasarea noii catedrale, au dus la întârzierea începerii marelui ideal până în zilele noastre.

Nădăjduim că Bunul Dumnezeu într-o bună zi va lumina mințile celor ce trebuie să înțeleagă cât de necesară și de importantă este pentru evlaviosul popor român, iubitor de Dumnezeu și de neam, construcția noii catedrale a „Mântuirii Neamului” românesc, la fel cum, acum 75 de ani, au dorit și au cerut Regele Ferdinand și Patriarhul Miron Cristea.

Pr. CONSTANTIN CILIBIA

Însemnare: Construirea Catedralei Mântuirii Neamului, ca vechi deziderat al Bisericii Ortodoxe Române și al Patriarhilor ei, și-a găsit împlinirea legislativă din partea autorităților statului nostru prin adoptarea *Legii nr. 261/05.10.2005* a Parlamentului României, care a aprobat *Ordonanța de urgență, nr. 19 din 17 martie 2005 a Guvernului României* (amintită mai sus).

Președinția României prin *Ordinul nr. 961/05.10.2005* a promulgat Legea, urmând ca Biserica Ortodoxă Română să intre în posesia Certificatului de urbanism în scurt timp. Terenul acordat este o suprafață de 11ha., din care 6 ha. construibile, plus un centru administrativ și o clopotniță.

Planul urbanistic necesar pentru începerea lucrărilor a fost întocmit de *DI. Arhit. Prof. Florin Machedon* și va fi înaintat spre aprobare Consiliului General al Capitalei.

(Redacția B.O.R.)

12. Pr. Florin Serbănescu, *Vechiul drept de proprietate al Mitropoliei Țării Românești în zona Parcului Carol*, în legătură cu înălțarea Catedralei Patriarhale a Bisericii Ortodoxe Române cu hramul Înălțarea Domnului (Pomenirea Eroilor) și Sfântul Apostol Andrei, în *Vestitorul Ortodoxiei*, anul XV, nr. 335, București, 15 mai 2004, p. 4.

EVOCARE: ANSAMBLUL ISTORIC MIHAI VODĂ

“... monumentele, prin faptul că sunt destinate a perpetua memoria marilor momente ale unei națiuni, arată periodic starea lor morală. Ele indică cel mai înalt punct la care un avânt național a ridicat o generațiune și invită, prin aceasta însăși, generațiunile următoare a face eforturile necesarii pentru a se menține sau a se repune la un asemenea nivel”.

C. Esarcu, *Rolul monumentelor în istoria unui popor. Monumentul Plevnei. Memoriu citit în ședința Atheneului de la 3/15 noiembrie 1883*, Tip. Românul, Carol Göbl, București, strada Doamnei 14, 1883, 15 p.; p. 6 (A.N. Biblioteca III 4115).

Vatră mult milenară, popina¹ de la Mihai Vodă a conferit condiții optime de trai și de protejare a vieții prin elementele care constituiau o fericită îmbinare a unor factori precum cursul râului Dâmbovița² cu meandrele și lunca, cu izvoarele de binefăcătoare apă potabilă, cu pantele colinare, cu viile, pășunea, dar și cu pădurea. O concludentă și sugestivă sursă de cunoaștere a modului de viață și gândire a mai îndepărtaților noștri înaintași, a oferit-o săpăturile arheologice³ ale anilor '50 din secolul XX care au condus la identificarea unei așezări umane care valorifica tocmai resursele zonei, bogată în pește, vânat, dar și plante comestibile. A fost deosebit de impresionantă descoperirea vetrei de cult⁴ relevând spiritualitatea geților. Prin modul de ornamentare a acesteia, de întreținere ca și prin elementele de ofrandă s-a putut deduce modul de a fi în raporturile cu natura înconjurătoare. În momentul când s-a decis prezervarea acestei descoperiri pentru viitorime, s-a realizat o punte între milenii de viață pe aceste locuri. Din păcate la ceasul nesăbuitelor măsuri distructive, această relicvă a fost înlăturată de tăvălugul ignoranței. Cercetările amintite reclamau tocmai o continuare și extindere zonală și interdisciplinară, care să evidențieze caracteristicile geologice ale perimetrului. Din păcate precipitata evacuare, translatare, dinamitare și rășuire a zonei, a spulberat tot ceea ce arhiva pământului ar fi putut evidenția. Încă odată vorba bătrânească s-a adevărit: Graba strică treaba.

Că cele percepute și verificate, cu milenii în urmă erau propice pentru om, au dovedit-o și oamenii mileniului anterior. Pe un asemenea promontoriu a găsit cu cale jupâneasa Caplea a lui Ghiorma postelnicul să-și amplaseze⁵ ctitoria sa, înzestrând-o la timpul respectiv cu o serie de proprietăți și forța de muncă. Care i-au fost destinele în deceniile premergătoare finalului de veac XVI este mai greu de afirmat. Cert este că la momentul evenimentului referitor la preconizata sancționare a lui Mihai, locțiitorul de ban, considerat hiclean pentru domnie, constatând starea de suferință a acestui așezământ monahal a luat acel solemn angajament că dacă va scăpa va ridica o falnică mănăstire. Cele petrecute după momentul de închinăciune în biserica Albă din Postăvari⁶ i-au fost de mare scăpare de securea gădelui. Ca atare între anii 1589-1591 a ctitorit noul așezământ monahal pe care l-a încredințat patronajului Sf. Nicolae. Greu de spus ce și cât mai erau din anterioarele construcții. Cert este că cele hărăzite ca danii de către predecesora ctitoră au fost preluate de noul așezământ ca la rându-i noul ctitor,

în decursul anilor, să revină cu noi și noi înlesniri pentru viața zilnică a slujitorilor acestui ansamblu și nu numai, cum vom aminti mai jos.

În 1591 într-o conjunctură când patriarhul Constantinopolului făcea o călătorie pastorală în zona nord dunăreană a participat⁷ la solemnitatea oficierei sfințirii noii biserici. Era o mândrețe de construcție⁸ în care erau perpetuate o serie de elemente arhitecturale ale construcțiilor deceniilor și veacurilor anterioare, dar se foloseau și elemente de plan și constructive care relevau preocupările novatoare ale ctitorului. În acest caz este relevant modul de realizare a pridvorului deschis⁹, ca loc de despărțire de preocupările cotidiene pentru a pătrunde în Casa Domnului cu o totală participare receptivă la ritualul liturgic. O altă soluție care determina o amplificare a unei prime impresii, imediat după ce se pășea pe sub bolta turnului clopotniță situat pe latura de est, erau cele două turla mici situate pe proscomidie și diaconicon care flancau turla mare a pantocratorului realizând o sugestivă trinitate. La aceste soluții de plan se alăturau elementele de dispunere a diferitelor forme ale cărămizii aparente în relație cu panourile de tencuială.

Dacă adeseori biografia¹⁰ lui Mihai pentru perioada premergătoare urcării la tronul Țării Românești evidențiază experiența dobândită în tot ceea ce era lumea balcanică de sorginte economică, militară, aspirații de descătușare de sub stăpânirea otomană, precum și a aspirațiilor neamului românesc, mai puțin sau de loc, se aduce la cunoștință experiența dobândită în calitate de continuator și efectiv coordonator al unor construcții religioase de genul bisericii¹¹ cu hramul Sfânta Cuvioasa Paraschiva de la Râmnicu Vâlcea, ctitorie începută de tatăl său, Pătrașcu Vodă¹² și mai ales a ansamblului monahal de la Tutana¹³ din jud. Argeș unde a avut chiar calitatea de ispravnic. Acestea i-au fost trepte peremptorii pentru momentul când a purces a ridica în apropierea Bucureștilor mândra lui mănăstire. Și tocmai pentru că avea o asemenea postură conferită de poziția dominantă, de zidurile înconjurătoare a fost ocupată de vremelnicii cotropitori după bătălia¹⁴ din 13/23 august 1595. Considerând că șederea le va fi de lungă durată, otomanii au adaptat-o spre a le fi, ca și mai sudica ctitorie, mănăstirea Sf. Troiță¹⁵, poziții de dominantă stăpânire a Bucureștilor. Nu s-au limitat numai la o numeroasă concentrare umană, ci au depozitat și mult material exploziv care a fost atât de distructiv la ceasul precipitate-i retrageri impusă de acțiunea declanșată de Mihai Voievod în toamna aceluiași an¹⁶. Voit sau accidental părăsirea a fost însoțită de aruncarea în aer și incendierea ansamblului. Cât de mult a fost afectat este greu de spus, însă, grijuliul ctitor, gospodar întru toate, a purces nu numai la refacerea, dar și chiar la zidirea de noi acareturi, la înzestrarea cu noi danii. Conferindu-i calitatea de mănăstire din ale cărei venituri să fie sprijinită viața ortodoxiei orientale aflată la ceasurile confruntărilor cu marile vicisitudini de islamizare a teritoriilor ocupate de otomani, domnul Mihai Voievod a exprimat un total atașament pentru cei năpăstuiți din perimetrul balcanic și nu numai. Actele de danie ale ctitorului, ale urmașilor la domnie, dar și ale altora mulți, au generat însă, în deceniile care au urmat, o abuzivă interpretare¹⁷ a literei acestor documente. Treptat slujitorii n-au mai fost de neam românesc, „beneficiarii” procedând la o schimbare a efectivelor de monahi, mai ales cei cu rol administrativ fiind din rândurile grecilor deveniți peste noapte atotstăpânitori. Cert că perma-

nenta lor goană după obținerea de noi și noi resurse le-a creat o anumită faimă de rău augur. „Mihailoții” erau adevărați vânători de testamente orale, obținute¹⁸ „cu limbă de moarte” la ultima suflare de cel care se despărțea de această lume. Ce, și mai ales, cât spusese muribundul era la libera declarație a „duhovnicului” gata a rotunji favorabil zestrea obținută. Pe parcursul a mai bine de două veacuri astfel de „mihailoți” au ajuns stăpâni¹⁹ pe mare parte din construcțiile din vadul comercial al Bucureștilor și nu numai. Paradoxal această abundență de venituri nu s-a reflectat și în modul de îngrijire a așezământului monahal. De la cheltuielile minore la cele majore impuse de marile vicisitudini ale cutremurelor de fiecare dată pentru așezământ nu s-au găsit cu cale decât paleative. Excepția a constituit-o domnia lui Constantin Brâncoveanu²⁰ care, și în cazul acestui ansamblu, a contribuit la completarea dotării. Mărturie este portalul de la intrare. Dăltuit într-o piatră care anterior avusese o altă funcționalitate, probabil o placă tombală, acum meșterii pietrari au valorificat elementul decorativ „la modă” în epocă, respectiv vrejul și floarea de dovleac. Cât de puțin erau atenți cei ce erau „beneficiarii” și se considerau urmași întru a duce pe mai departe cele stipulate de ctitor evidențiază textul laconic al pisaniei care atribuie un alt an ctitoririi²¹ acestui ansamblu. Veacul al XVIII-lea și primele decenii ale celui următor au adus o totală neglijare a acestui așezământ. S-a ajuns ca în primele decenii ale veacului al XIX-lea spațiile nefolosite să fie atribuite altor funcționalități. Amintim câteva din aceste „temporare” funcționalități. O salvatoare găzduire a celor care beneficiau de noua Curte Domnească²² din apropiere, care din neglijențe sau acte premeditate, prea des repetate, prin incendii pustiitoare a devenit în limbajul curent Curtea Arsă. Odată pârjolul declanșat, repede urma fuga și găzduirea, în vecini la Mihai Vodă, salvatoare de vieți omenești.

Prezența trupelor de ocupație rusești i-a conferit o nouă funcționalitate. O mare parte din spații au găzduit un spital militar²³. Aplicarea prevederilor Regulamentului Organic a condus la o măsură salvatoare obligând instituțiile vechi în lichidare să predea arhiva la noua instituție, Arhivele Statului²⁴. Bună prevedere, dar neînsoțită de atribuirea de spații corespunzătoare. Ca atare, soluția „salvatoare” a impus depozitarea și la Mihai Vodă a unei părți din arhiva preluată. A fost un prim pas spre alte viitoare măsuri. După Revoluția de la 1848 aici funcționa și un spital al oștirii. În 1853 prin venirea lui Carol Davila²⁵, acesta gospodărește, a amplificat funcțiile acestui spital, organizând aici și cursurile menite a pregăti pe cei care să acorde primul ajutor sanitar în unități din teritoriu. Și tot aici într-o altă construcție a pus bazele viitorului muzeu de antropologie, prezervând elemente caracteristice care să ofere o mai bună înțelegere de către cursanți a noțiunilor predate în programul de pregătire. Și tot aici s-au aciuat o serie de servicii ale primăriei, ale poliției. Amintirea acestor funcționalități va fi sursă de inspirație și pentru I.L. Caragiale²⁶ ale cărui numeroase scrieri literare au ca mediu al respectivelor acțiuni zona împrejmuitoare de la Mihai Vodă.

Prin aplicarea legii secularizării averilor mănăstirești²⁷, această mănăstire a fost desființată, lăcașul de cult devenind biserică de cartier. Restul construcțiilor au ajuns să găzduiască mai bine de o sută de ani Arhivele Statului. Prin această formulare precizăm că este vorba de construcțiile care constituiau inelul cel mic

care încadra biserica. La epoca de glorie a acestui prosper așezământ era de o mai largă extindere constituindu-se într-un mai mare inel care asigura o protecție a celui mic și totodată găzduia toate cele de natură gospodărească²⁸. Începutul de veac XX a condus la o înlăturare a acestor construcții anexe fie pentru a deschide accesul pe Bd. Principele Mircea, arteră rebotezată strada Uranus, fie cele dinspre străzile Izvor, Mihai Vodă, Arhivelor. Nu odată am putut remarca după 1957 prezența în diversele curți a unor masive, dar dărăpănate construcții, a fragmente de ziduri, materiale litice sau de feronerie provenind din fostul ansamblu monahal. Am cunoscut ca student această prezență, impresionantă prin proporțiile construcțiilor, funcționalitățile în evoluția lor, oaza de liniște la oră de zi sau de noapte pe care o conferea curtea ansamblului. În 1964 când am fost angajat pentru a-mi desfășura activitatea de muzeograf, am considerat ca o prioritară obligație să cunosc cât mai multe despre acest ansamblu²⁹, ca atunci când o întrebare îmi va fi adresată să pot da cuvenitul răspuns. Și trebuie să declar că presupunerea s-a adeverit, interesul celor care ajungeau în acea curte, întâmplător sau mânați de nevoi, m-a obligat de la o zi la alta să adâncesc problema, căutând noi și noi izvoare. Paradoxal dacă alte foste mănăstiri s-au bucurat de atenția cercetătorilor, această importantă ctitorie se regăsește, excepțiile întărind această afirmație, numai în răzlețe referințe ocazionate de anumite evenimente, încât numai prin reuniunea acestora se poate, sper, ca în viitor să se ajungă la elaborarea unei monografii corespunzătoare prin prezentarea trecutului acesteia. Prezența în ambianța de la Mihai Vodă a instituției Arhivelor Statului³⁰ a oferit prilejul slujitorilor acesteia, fie directori, fie personal cu pregătire superioară să manifeste mai mult sau mai puțin un interes pentru zidurile acestui așezământ. Din 1863, prin atribuirea în proprietatea statului respectiva construcție reclama o bună gospodărire³¹. Alte multe nevoi bugetare au făcut ca buna îngrijire să fie tot amânată, ba considerându-se că va veni o radicală soluțioare prin construirea unui local propriu care să întrunească toate condițiile în concordanță cu rezolvări similare din lumea largă civilizată. Atât s-a mers cu neglijarea ansamblului arhitectural încât treptat ploaia, căderea tavanelor au fost la ordinea zilei surse de necazuri, pierderi irecuperabile de informații. Venirea la conducerea arhivelor a omului de știință, istoricul Dimitrie Onciul³² a constituit un reviriment. Analiza l-a determinat să înțeleagă că dezideratul unui palat al arhivelor este o remarcabilă și firească dorință, fără a avea însă sorți de îndeplinire, dar evenimentele anterioare au generat de fiecare dată măsura de renunțare pentru o dată ulterioară. Ca atare, a considerat mai util o abordare graduală care, treptat, să confere începutului de veac XX condiții cât de cât pentru mărturiile aflate în tezaurul arhivelor, dar și pentru personalul angajat pentru a-i asigura buna păstrare, conservare și prelucrare, pentru a fi un important izvor de cunoaștere a trecutului. Odată adoptată o asemenea linie directoare, s-a procedat anual la a solicita acele prevederi bugetare care să permită atacarea lucrărilor pe parcursul a mai bine de un deceniu. A beneficiat de buna înțelegere a membrilor guvernului și predilect a celui care coordona activitatea instituțiilor din subordinea M.C.I.P.³³, ministrul Spiru C. Haret³⁴. Au fost antrenate la acțiune contribuțiile unor valoroși arhitecți cu o experiență deja do-

bândită prin lucrări anterioare în tratarea unor vechi construcții cărora aveau menirea de a le salva dăinuirea, dar totodată să le confere noi funcționalități.

La ansamblul istoric Mihai Vodă s-au realizat planuri de către arhitecții Cristofi Cerchez³⁵, Nicolae Gabrielescu³⁶, Alexandru Băicoianu³⁷ și Petre Antonescu³⁸. Dacă primii trei au primit misiunea de a realiza adaptarea salvatoare a zidurilor existente, pentru Petre Antonescu misiunea a fost de o cu totul altă natură. Pe latura sudică și parțial estică, unde fusese trapeza mănăstirii, totalmente ruinată și înlăturată ca zidire la începutul veacului XX, i s-a cerut să proiecteze construcția unui muzeu care să ofere spre cunoaștere aceste arhive, ce genuri de înscrisuri dețin, modul de păstrare și conservare. Ca atare, preluând din experiența altor țări, dar mai ales din dialogul cu profesorul academician Dimitrie Onciul, s-a ajuns ca în Bucureștii primului deceniu al secolului al XX-lea să fie începute lucrările de înălțare a viitorului muzeu. Construcția, având demisol, parter, etaj și numai un parțial etaj 2, concepută a asigura un circuit de vizitare, și cu posibilități de extindere viitoare a spațiilor, era gata în 1914 la roșu. Urmau lucrările de finisare și dotare pentru a fi în Capitala României cel de al doilea³⁹ muzeu cu local conceput în acest scop. Arhitectul Petre Antonescu a conferit construcției elemente care erau la ordinea zilei la școala românească de arhitectură. Atât la exterior, beneficiind și de fericite unghiuri care-i confereau o prestanță deosebită, cât și la interior se puteau remarca o serie de elemente preluate din arhitectura moldovenească, brâncovenească sau transilvană. Prin modul de îmbinare a acestora s-a obținut un impresionant edificiu în care fiecare detaliu⁴⁰ a exprimat preocupare și în același timp receptivitate la cele mai eficiente formule constructive, prevenirea incendiilor, diminuarea efectului luminii solare asupra documentelor. Bolta sălii mari realizată în beton armat prin lungimea de 27 m prin deschiderea și înălțimea ei a avut un comportament relevant la solicitările seismice din 1912, 1940 și 1977. Ferestrele metalice, duble, aveau la exterior sticlă armată, iar la interior s-au preconizat vitralii care să abordeze istoria arhivelor, a cancelariilor generatoare de documente. Camera birou a custodelui avea un paviment special, izolator termic, restul spațiilor având mozaic. Evenimentele care au generat conflictele europene au blocat lucrările care au fost reluate după război, astfel ca în 1924 să poată găzdui, anticipând inaugurarea oficială, o amplă expoziție de artă bizantină care a fost oferită spre cunoaștere participanților la Congresul internațional de bizantinologie⁴¹, găzduit în acel an de România prin strădania lui Nicolae Iorga și a celor care i-au fost colaboratori apropiați. Dezideratul lui Cezar Bolliac⁴², Grigore Manu⁴³, Dimitrie Onciul, Alexandru Lapedatu⁴⁴ și respectiv Constantin Moisil⁴⁵ a căpătat caracter de realitate efectivă. Răsunetul a facilitat și următorul moment, cel de la 1 Mai 1925, când a avut loc solemnitatea inaugurării muzeului. Cu acel prilej a fost dezvelită o impresionantă placă⁴⁶ atașată la peretele din holul scării. A urmat un deceniu de rodnică activitate la care s-au angajat atât directorul onorific, colecționarul George Olsevschi⁴⁷, cât și tinerii arhiviști⁴⁸ și Virgil Arbore⁴⁹. Printr-un sector permanent de expoziție, dar mai ales prin cele temporare au fost treptat expuse măturii relevante din tezaurul Arhivelor Statului, dar și din colecții particulare. Spațiul a fost multilateral funcțional, în sensul că a găzduit o serie de manifestări științifice care au contribuit la amplifi-

carea preocupării pentru trecutul istoric al Capitalei, inclusiv la generarea Muzeului Municipiului București, susținerea activității S.N.R.⁵⁰, găzduirea de lucrări ale Congresului numismaților, dar și la aplicații practice pentru cursanți⁵¹. În 1935, la revenirea în țară a unei părți din tezaurul arhivistic⁵², evacuat în anii războiului în Rusia, pentru „temporara” găzduire a lăzilor s-a hotărât depozitarea acestora în spațiile muzeului. Și acest moment a durat două decenii până la apropiata sărbătorire a împlinirii a 125 de ani de la înființarea Arhivelor Statului ca instituție modernă, continuatoare a vechii instituții a cărei venerabilă vârstă este echivalentă cu cea a statului. Atunci s-a trecut la evacuarea, renovarea, inclusiv a picturii interioare cât și la organizarea în două din săli a unei expoziții arhivistice. Marea calitate a constat că, în afară de un citat cu caracter politic, preluând cuvintele atribuite conducătorului statului, plasat în holul scării, în restul spațiului expoziției documentele erau cele care se autoprezentau privitorului. Ca student am apreciat îndrăzneala realizatorilor expoziției. Au trecut ceva ani și din primăvara anului 1964 am fost încadrat pentru a asigura activitatea acestei expoziții. Am procedat la o primenire și mai ales am renunțat la spațiul pentru birou transformându-l în spațiu de expoziții temporare. Dezideratul era să recuperez și restul spațiilor care cândva fuseseră ale muzeului. Anumite situații conjuncturale care au condus la metamorfozarea instituției mi-au facilitat aceste câștiguri. Trecerea anilor și faptul că spațiile reclamau o cu totul altă folosință în condițiile când vechiul deziderat al Palatului Arhivelor era din nou la ordinea zilei, m-au determinat să formulez punctul de vedere prin care preconizam ca pentru ultimul deceniu al respectivului secol acest ansamblu să devină preponderent evocator al personalității lui Mihai Viteazul. Consideram că onorant era un Centru Național⁵³, în care să fie reunite informațiile de orice gen referitoare la unificatorul de neam românesc. N-am fost combătut, n-am fost oprit de a stipula o asemenea soluție, dar timpul mi-a dovedit că scriam și vorbeam degeaba, întrucât altele erau perspectivele.

În 1976 la împlinirea a 50 de ani de la începerea activității cu publicul a fost prilej de sărbătorire, de exprimare a unor aprecieri la adresa celor împlinite în anii trecuți, dar și de enunțare a unor deziderate mobilizatoare pentru viitor. A urmat o suspectă tăcere. Dacă până la 1977 am reușit ca treptat să obțin cele de elementară necesitate pentru activitatea muzeului, ulterior, fără nici o motivație, orice elementară propunere sau cerere se loveau de o glacială primire. Au fost anii când înainte de procitania săptămânală în incinta muzeului se reuneau arhitecții antrenați în ceea ce urma să devină Casa Republicii. Erau prezenți Cezar Lăzărescu⁵⁴, Mihai Dinu Hariton⁵⁵ și mulți alții. Ceea ce discutau mă interesa ca om preocupat de istoria orașului și predilect de zona limitrofă. Am pus la un moment dat firească întrebare: dar cu ansamblul ce va fi? Am fost liniștit că acesta va rămâne ca o valoroasă relicvă care să releve comparativ măreția noii construcții. Săptămânal televiziunea ne prezenta vizitele „de lucru”, schimbările de soluții. Trecerea timpului m-a determinat să revin cu întrebarea primind până la un moment dat răspunsuri liniștitoare. Apoi n-au mai venit, eu considerând că evolutiv aveau deja spații de găzduire în noua construcție. La începutul anului 1985, în condițiile unui puternic viscol⁵⁶ s-a procedat din ordin la o rapidă evacuare a ceea ce trebuia salvat. A urmat în lunile următoare „spectacolul” translatării bisericii și clopotniței,

într-un spațiu trâmbițat a fi o generoasă piață, *de facto* un efectiv ghetou. Pentru clădirea muzeului, ca și pentru vechii muri ai veacului al XVI-lea dinamitarea a fost soluția operativă de înlăturare pentru ca să fie creată o pajiște. La 9 ianuarie 1990 am fost desemnat ca împreună cu alți câțiva colegi din Arhivele Statului să mergem în clădirea fostului C.C.⁵⁷ pentru a prelua eventuale documente. Mi-a revenit misiunea de a trece în revistă spațiul ce a servit de birou fostului prim ministru⁵⁸. Totul era vandalizat, ușile de la fișete, birouri, sertare fuseseră forțate. Ce se luase nu pot să știu, iar ce rămăsese se afla de-a valma într-o grămadă pe coridor în fața ușii. Acolo am găsit un masiv album⁵⁹ cu fotografii. Marea surpriză a fost când am constatat că imaginile relevau evoluția ideii construcției Casei Republicii. Atunci am putut constata că în primele cinci etape ansamblul istoric Mihai Vodă era un pantant al noii construcții, ulterior însă nu mai apare. Albumul a fost adus la Arhivele Statului. L-am mai revăzut odată. Urma să capete număr de înregistrare la Fototecă.

În primăvara anului 1990 l-am cunoscut pe inginerul Iordăchescu⁶⁰ care a asigurat translatarea bisericii și a clopotniței. I-am pus întrebarea firească cât ar costa readucerea pe vechiul amplasament a celor două relicve evocatoare ale lui Mihai Viteazul. După o prealabilă evidențiere a specificului, a originalității translataării, ca distanță, unghi de pantă etc. mi-a spus că erau necesare 6 milioane. În modesta mea competență de natură financiară, la valoarea de atunci a leului, suma mi s-a părut greu de obținut. Ne-am despărțit cu speranța că, totuși... Și acel totuși s-a ivit. Abordându-l pe Florin Rotaru⁶¹, pe atunci implicat în actul de cultură la nivel de Capitală, mi-a declarat că fuseseră obținuți de la noul guvern 156 de milioane cu care se preconiza declanșarea unor acțiuni de anvergură de genul conservării frescelor⁶², decapate de la fosta biserică Văcărești. Ca atare, spunându-i pasul a îmbrățișat ideea înscriind și acest obiectiv ca prioritate în valorificarea sumei obținute. Val vârtej l-am informat pe inginerul Iordăchescu care prompt a dat verdictul: să treacă 20 mai, adică preconizatele alegeri. N-am înțeles ce legătură avea actul salvator al acelor relicve cu alegerile. Disciplinat am revenit după data respectivă și am primit un răspuns și mai de neînțeles că nu mai era cauza. Atunci am tras concluzia că și această acțiune era subordonată politicului. Mă consideram obligat moralmente a persevera în readucerea a ceea ce mai rămăsese din vechiul ansamblu pe vechea vatră. Situația materială a țării nu permitea un asemenea efort financiar. În schimb se vânturau năstrușnicele propuneri de a fi demolată construcția „ceausistă” sau acoperirea vederii ei cu gigantice construcții de 60-90 de metri. S-a declanșat chiar și un concurs⁶³ cu caracter internațional la care au participat numeroase colective de arhitecți, soluțiile megalitice fiind pe placul organizatorilor. Au făcut notă discordantă, prin bunul lor simț, proiectele unor arhitecți din Marea Britanie și Republica Moldova care opinau pentru crearea unui sit istoric prin readucerea pe vechea vatră a bisericii, a clopotniței și refacerea vechiului ansamblu. Unul dintre proiecte preconiza chiar o soluție ce conferea din nou caracterul de popină al zonei pe care a fost vechiul ansamblu. Traiectul străzilor Hasdeu și Izvor devenea un canal secundar al Dâmboviței permițând ca situl să fie protejat de insula astfel creată. Au fost oameni care s-au oprit, au comentat favorabil o asemenea soluție, dar opțiunile megalitice au pri-

mat. A trecut ceva timp, necesar găsirii mijloacelor financiare pentru a materializa proiectul premiat. A venit și ziua când presa a adus la cunoștință iminenta declanșare a lucrărilor de construcție. Atunci am formulat apelul⁶⁴ adresat președintelui Republicii, Parlamentului și Guvernului României pe care unul din ziare l-a adus la cunoștința opiniei publice. Era chiar în luna pensionării mele. N-a avut urmările scontate⁶⁵, deși ceream o elementară soluție salvatoare⁶⁶. Adoptarea unei hotărâri care să declare terenul respectiv o rezervație care să permită generațiilor viitoare o reparatorie acțiune de aducere la locul cuvenit a ctitoriei lui Mihai Viteazul.

După 1989 am scris și despre istoricul ansamblului patriarhal⁶⁷, reluând doleanța făuritorilor Independenței de Stat de a integra în peisajul Capitalei României și imaginea unei Biserici a Neamului Românesc. Am întrevăzut ca o soluție benefică ridicarea⁶⁸ acesteia pe terenul situat între Bulevardul Libertății, străzile Izvor, Hasdeu și Splaiul Independenței. Pe această cale noua construcție ar avea ca paraclis ctitoria lui Mihai Viteazul, realizându-se o fericită îngemănare între vechea și noua ctitorie dar și o fericită trinitate: Biserica Neamului, Palatul Parlamentului și Palatul Academiei Române. Evocând acest comportament generator al unei ingrate atitudini față de o sacră moștenire, consider că acum la 25 de ani de la actul incalificabil generat din ignoranță și slugărnicie a camarilei „tovarășului” a venit timpul ca dreapta judecată să primeze în ceea ce facem, mai ales că în urma evenimentelor din decembrie 1989 s-a fluturat obsesiv lozinca „restituție în integrum”, aplicată, de fapt reparator, numai și numai pentru averile moștenitorilor, iar multe din cele care ar fi trebuit să primeze au fost și sunt în continuare ignorate. Să nu uităm că a crea reparator o concepție despre valorile moștenite de la înaintași este un act generator pentru mâine de alte acte benefice pentru cultura și simțirea națională.

Evocând, în acest mod, problema ansamblului istoric Mihai Vodă, sper că nu va fi considerat ca un act de infatuare, ci expresia modului cum cei mai bine de 20 de ani de prezență zilnică în incinta sa, mi-au impus o îngemănare cu tot ceea ce trebuie să fie salvator, pentru ca viitorul să aibă în Capitala României o demnă prezență a moștenirii ilustrului înaintaș. Avem nevoie de un asemenea antemergător mai ales la ceasul dezmeticirii, pentru a cunoaște cu claritate drumul de urmat.

Prof. VIRGILIU Z. TEODORESCU

Membru în comitetul de coordonare
a Comisiei de Istoria Orașelor
din cadrul Academiei Române

NOTE:

1. Virgiliu Z. Teodorescu, *Arhitectura - Ansamblul Mihai Vodă*, în: „Democrația”, București, anul I, nr. 26, 16 iulie 1990, p. 4.

Idem, *Simboluri ale cinstirii memoriei lui Mihai Viteazul*, în: „Revista Arhivelor”, București, anul LXXIV, vol. LIX, nr. 1, 1997, p. 69-84.

Idem, *Cultură și religie - Biserica Sfântul Nicolae (Mihai Vodă)*, în: „Colecția Pro Patria”, București, nr. 15, februarie 1998, p. 30-31.

Idem, *Popina de la Mihai Vodă, vatră de istorie milenară*, în: „București - Materiale de istorie și muzeografie”, vol. 13, București, 1999, p. 245-260.

2. **Dâmbovița** (foaie de stejar) cu ale ei meandre, în perioadele de revărsare, inunda zonele joase din albia majoră a râului. Acestor ape li se alăturau cele din izvoarele existente spre maluri formând lacuri mai mici sau mai mari. Unul dintre acestea a fost cel al lui Dura Neguțătorul, loc de vânătoare în veacurile anterioare, care, la jumătatea secolului al XIX-lea, asigură sacagiilor apa pe care o transportau la gospodăriile cetățenilor. A fost o ocupație temporară, progresul impunând metamorfozarea acestor locuri care au devenit grădina publică Cișmigiu.

Râul navigabil în aval de București este un vechi deziderat. Preocupare a unor întreprinzători din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ideea și chiar proiectele sunt la ordinea zilei în secolul următor. Lucrările declanșate în ultimele două decenii ale aceluiași secol au fost blocate de evenimentele din 1989.

3. Parțial, rezumativ, rezultatele au fost publicate în *Studii și referate privind istoria României*, partea I-a, Editura Academiei R.P.R., București, 1954 p. 322-408 incluzând raportul *Săpăturile arheologice din sectorul Mihai Vodă*, întocmit de Sebastian Morintz, responsabil, Gheorghe Cantacuzino și studenții. Discuțiile colegiale ulterioare mi-au completat informațiile despre cele constatate de participanții la săpături. Ulterior săpături ocazionale au evidențiat anumite profile, au oferit prilejul unor descoperiri care însă sau risipit.

4. **Vatra de cult a geților** în urma identificării a fost protejată printr-o copertină care a dăinuit până la 1985 în momentul demolării ansamblului. Ca act premergător prezenței buldozerului colegii arheologi de la Muzeul Municipiului București au preluat obiectele de inventar care se aflau în situl respectiv.

5. **Mănăstirea jupânească Caplea** a fost ridicată anterior anului 1564 când este citată într-un document din cancelaria domnului Petru cel Tânăr, (21 septembrie 1559 – după iunie 8 1568).

6. **Biserica Albă – Postăvari**, strada Bateriilor, demolată
Paul Cernăvodeanu, Nicolae Vătămanu, *Considerații asupra „calicilor” bucureșteni în veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea. Câteva identificări topografice legate de așezările lor*, în: „Materiale de istorie și muzeografie”, vol. III, editat de Muzeul de Istorie al orașului București, București, p. 25-42. La p. 39-40 referință la biserica Albă din Postăvari și mănăstirea Mihai Vodă și ctitorii mănăstirii Sf. Nicolae, jupâneasa Caplea, istoricul problemei, cu aprecierea că ea se afla pe vatra bisericii Albă, la malul Gârliței în zona mlăștinoasă. La p. 41 Lacul Adânc, a lui Anton, a lui Gramont.

M. Dumitrescu. *Istoricul a 40 de biserici din România*, vol. I, București, 1899, p. 146

7. **Patriarhul Ieremia al II-lea al Constantinopolului** în octombrie 1591 a dat o carte patriarhală cu prilejul sfințirii Sf. Lăcaș. Semnificativă este evocarea situației ctitoriei anterioare aflată mai la poalele popinei, fiind supusă viiturilor care adeseori au inundat-o. Deci experiența dobândită l-au determinat pe Mihai să adopte un nou amplasament ctitoriei sale pe care a dedicat-o metoh al mănăstirii Simonopetra de la Sf. Munte.

8. Ridicată pe vatra Lupeștilor, componentă a moșiei Sfârceștilor, proprietate a soției, doamna Stanca, de obârșie din Isvorani, fiica marelui ban Manda, mănăstirea avea în componere: în centru biserica încadrată de clădirile care formau o logică funcționalitate, cu turn clopotniță care asigura accesul în curtea interioară, stăreția, arhondaricul, palatul domnesc, trapeza, cuhniile, majoritatea plasate pe impresionante pivnițe boltite.

Radu Olteanu, *Bucureștii în date și întâmplări*, Editura Paideia, București, 2002, p. 25.

9. În decursul veacurilor au intervenit modificări mai mult sau mai puțin substanțiale. În momentul când arhitectul Em. Costescu a fost desemnat de către Comisiunea Monumentelor Istorice de a se ocupa de restaurarea acestei biserici el a întreprins o atentă și minuțioasă cercetare, observațiile determinându-l să procedeze la înlăturarea, prezervarea sau numai semnalarea în scris a situațiilor întâlnite. Raportul său *Restaurarea bisericii Mihai Vodă din București*, în: „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, București, anul XXXVI, 1946, fasciculele 115-118, p. 49-74;

Emanoil T. Costescu (lipsește datele biografice). Studii de arhitectură la București, promoția 1923, ulterior fiind desemnat să conducă lucrările de restaurare ale bisericii Mihai Vodă, a procedat cu multă prudență pentru a depista în evoluția edificiului bisericii intervențiile care au modificat structural și estetic planul inițial. Au fost și situații când a decis să păstreze unele intervenții ulterioare sau când a semnalat numai depistarea martorilor, fără a mai reface ceea ce fusese înlăturat. În

acest sens menționăm cazul separării inițiale a pronaosului de naos, înlăturată în secolul al XIX-lea, conferind lăcașului actuala amploare. Din rațiuni funcționale a menținut însă această modificare. Pedant, a notat ce a constat, însemnările servindu-i ca terfeci în rapoartele publicate în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice.

Tabloul arhitecților diplomați, Tip. M.M. Antonescu, București, 1937, p. 5. Pentru restaurarea bisericii Mihai Vodă a procedat la o atentă analiză a tuturor componentelor pentru a putea stabili care au fost intervențiile ulterioare care au modificat construcția inițială. Cele constatate le-a supus unei dezbateri colegiale. Printre cei care l-au susținut s-a aflat și arhitectul Horia Teodoru.

În decursul veacului al XIX-lea a fost realizată o închidere a pridvorului. Fotografiiile de la începutul veacului XX au reținut această prezență care atenua calitățile arhitecturale ale edificiului și se îndepărtau de profunzimea conceptului realizatorului, ca funcționalitate pentru pridvor.

O altă problemă au constituit-o turlele, atât cea mare de pe naos cât și cele de pe proscomidiar și diaconicon.

10. P. P. Panătescu, *Mihai Viteazul*, București, 1936

11. **Biserica Sf. Cuvioasă Paraschiva** din Râmnicu Vâlcea a fost ctitorită de Domnul Pătrașcu cel Bun (martie 1554- 26 decembrie 1557). Lucrarea a fost continuată și finalizată de fiul acestuia Mihai. Biserica a avut de suferit pe parcursul timpului tot felul de intervenții mai mult sau mai puțin fericite. În veacul al XVIII au intervenit lucrările finanțate de negustorii Chiproviceni prin care amvonul, bolta și clopotnița au fost refăcute în anul 1738, când oștirile și stăpânirea austriacă părăseau Oltenia după 20 de ani de silnică prezență. După aproape 50 de ani o nouă prezență a creștinilor austrieci a dus la transformarea ei temporară în grajd de cai. Ulterior o nouă investiție a dus la repararea și repictarea ei. Și totuși este o construcție care a dăinuit în decursul secolelor, astăzi apreciată ca fiind cel mai vechi edificiu al orașului.

Corneliu Tamaș, *Istoria Râmnicului*, Editura Antim Ivireanu, Râmnicu Vâlcea, 1994, p. 62, 66, 104. Autorul are rețineră în privința contribuției lui Mihai la realizarea acestei ctitorii.

12. **Pătrașcu Vodă cel Bun (martie 1554 – 26 decembrie 1557)** a fost o prezență în acest mediu al Râmnicului Vâlcea apreciind aerul și apa ca fiindu-i bune pentru sănătate. Din această localitate diecii cancelariei au scris o serie de documente de cancelarie domnească. Înlăturarea de la domnie se pare că s-a datorat unui act de "hielenie" a unuia din boierii săi.

Aurelian Sacerdoțeanu, *Originea și condițiile social-economice ale dezvoltării vechiului oraș Râmnicu Vâlcea*, în „Buridava”, Râmnicu Vâlcea, 1972, p. 43.

13. **Mănăstirea Tutana** din satul omonim din componerea mării comune Băiculești, jud. Argeș, este situată pe dealurile din dreapta văii Argeșului fiind o veche ctitorie din secolul al XV-lea. Este consemnată la 1497 într-un document emis din cancelaria lui Radu cel Mare (între 8-15 septembrie 1495 – aprilie 1508). După un veac starea construcției a impus refacerea totală prin finanțarea lucrărilor de către domnul Mihnea Turcitul în timpul celei de a doua domnii (înainte de 16 aprilie 1585 – după 19 mai 1591) avându-l de ispravnic pe locțiitorul de ban Mihai, viitorul Mihai Viteazul.

Petre Oprea, Silvestru Voinescu, Paul Dicu, *Pitești, ghid de oraș*, Editura Sport Turism, București 1985, p. 119.

14. Bătălia de la Călugăreni, o biruință a micii oștiri a strategului Mihai, care însă pentru a-și proteja oamenii și a primi ajutoarele promise a preferat o retragere în zona premontană la Stoenești, Dâmbovița, prilej pentru oștenii otomani a se răspândi în zona Munteniei pentru a realiza ceea ce le era specific în calitate de cotropitori în raport cu ghiaurii necredincioși întru Alah. În București au intrat la 15/25 august 1595, procedând la schimbarea funcționalității bisericilor care au devenit moschei.

15. **Mănăstirea Sf. Troiță** devenită după refacere **Radu Vodă**, cu hramul Sf. Treime, București str. Radu Vodă nr. 24 este amplasată pe o fragmentară porțiune a colinei ce a fost ocilită de meandrele apelor Dâmboviței până la „tăierea” noii albie a râului în ultimul pătrar al veacului al XIX-lea.

Ctitorie începută prin preocuparea domnului Alexandru Mircea al II-lea, zis Oaie Seacă (14 iunie sau 3 iulie 1568 – 30 aprilie 1577), terminată, probabil la 1585, de fiul său Mihnea Turcitul, menită a deveni sediul Mitropoliei în noua Capitală a Țării Românești. I-a fost fatală distrugerea provocată de evenimentele militare ale anului 1595 când otomanii au fortificat-o, devenind „planca

lui Sinan-paşa”, iar la retragerea precipitată a fost aruncată în aer marea rezervă de exploziv depozitat de aceştia. A fost refăcută după 1613 de către Radu Mihnea (septembrie 1601 – martie 1602 şi martie-mai 1611 şi 12 septembrie 1611 – august 1616), lucrarea fiind terminată în 1614. A fost resfinţită la 1615 şi închinată mănăstirii Ivir de la Muntele Athos. În secolul al XVII zona limitrofă era „Ciutăria domnească” (teren de vânătoare rezervat domnului).

Biserica ca plan a preluat elementele constructive ale bisericii de la Curtea de Argeş. Plan trilobat, cu un pronaos prelungit, construcţia având 4 turlă: una pe naos, alta în centrul pronaosului şi alte două mai mici pe colţurile pronaosului. Ansamblul avea numeroase chilii şi o casă domnească. Interiorul a fost pictat în anii 1624-1625 din porunca lui Alexandru Coconul (după 14 august 1623 – după 3 noiembrie 1627). Construcţia a fost apreciată, unul din entuziaşti fiind Paul de Alep.

La 1658 a fost din nou fortificată din dispoziţiunea lui Mihnea al III-lea. A fost rezugrăvită în 1714 şi i-a fost construit pridvorul din faţă. În secolul al XVIII ajunge să aibă însă o stare deplorabilă.

Casa domnească a fost zidită concomitent cu elevarea bisericii, lucrarea fiind începută pe timpul domniei lui Alexandru Mircea şi terminată de fiul său Mihnea Turcitul. A fost distrusă la 1595. A fost refăcută de Radu Mihnea. În această casă, în secolul al XVIII erau găzduiţi solii străini la trecerea lor prin Bucureşti. A fost reşedinţa lui Radu Mihnea al III-lea (martie 1658 - noiembrie 1659) care a dispus în prealabil fortificarea ansamblului monahal. Spre sfârşitul secolului al XVIII a fost refăcută, în 1774, prin preocuparea lui Alexandru Ipsilanti (15 septembrie 1774 – 4 ianuarie 1782). În secolul al XIX iarăşi se ruinează după seismele distrugătoare. Astfel la 1802 a fost distrusă clopotniţa, şi rezidită în 1804 pe vechile temelii. Cutremurul din 1838 a provocat noi stricăciuni la biserică, afectându-i turlăle. La fel a avut de suferit şi zidul de incintă. O parte din construcţiile afectate au fost demolate. La 1841 se fac reparaţii pentru a se aduce aici Seminarul Teologic. În 1859-1863 se întreprind noi reparaţii, Biserica a fost repectată de Constantin Lecca şi Mişu Popp. Au fost demolate clădirile cu etaj. În 1893 a fost declanşată construcţia Internatului Seminarului Teologic. Cercetările arheologice din a doua parte a secolului XX au precedat reconstrucţia ansamblului. Au fost relevante elementele constructive ale pivniţelor identificate cu ocazia săpăturilor arheologice.

În 1729 a fost aici îngropat Rahail Monahul = cronicarul Radu Popescu.

În 1863 Cezar Bolliac a reuşit să salveze o parte din arhiva mănăstirii.

Lucia Stoica, Neculai Ionescu Ghinea, Dan D. Ionescu, Petre Iliescu, Cecilia Luminea, Minerva Georgescu, *Atlas-Ghid Istoria şi arhitectura lăcaşurilor de cult din Bucureşti*, vol. II, Editura Ergorom '79, Bucureşti, 2000, p. 273-276

16. Venirea ajutoarelor din partea Moldovei, Transilvaniei şi chiar a unui corp de oaste toscană i-au permis lui Mihai Viteazul să treacă la eliberarea teritoriului printr-o acţiune de asediere a Târgoviştei la 6/16-8/18 octombrie 1595 de unde a pus pe fugă pe cei care au găsit cu cale a scăpa astfel de urgia domnului. La 12/22 octombrie a fost eliberat oraşul Bucureşti de către un detaşament moldovenesc, otomanii retrăgându-se după ce au provocat o serie de explozii distrugătoare. Campania otomană la nordul Dunării s-a finalizat la 15/25-20/30 octombrie când ariergarda otomană în precipitata ei retragere a fost surprinsă la Giurgiu, prilej de eliberare a celor luaţi în robie şi de recuperare a bunurilor prădute de pe teritoriul vremelnice ocupat. Artileria toscană a realizat bombardarea cetăţii care a provocat cucerirea ei. Marele vizir Sinan-paşa a fost destituit în urma acestui mare eşec pentru Poarta Otomană.

17. Ignorând litera documentului, „beneficiarii” considerând că totul se cuvenea la Sf. Munte şi, ca atare, neglijând rolul de lăcaş de cult care s-a atenuat treptat, construcţiile mănăstirii au ajuns să găzduiască pe cei ce se aflau aici temporar veniţi pentru a prelua şi a duce la sud cele dobândite prin variate formule, adeseori chiar draconice.

18. Întrucât legea ţării, legea pământului accepta o asemenea formulă juridică de obţinere a unei moşteniri s-a uzitat abuziv de această posibilitate, provocând în epocă o adevărată reacţie potrivnică. Semnificativă a fost poziţia domnului Matei Basarab, iniţiator al unei prime acţiuni de secularizare a averilor mănăstireşti. Sunt concludente în acest sens prevederile așezămintelor din 1639 şi 1640.

19. Este concludentă componenţa documentelor păstrate la Arhivele Naţionale reunite în fondul Mănăstirea Mihai Vodă, marea majoritate relevând procesul de extindere a acestor proprietăţi,

veniturile realizate și respectiv percepute de oamenii mănăstirii, acțiunile juridice, inclusiv cu alte așezăminte „rivale”.

Vezi: Radu S. Greceanu, *Indici cronologici nr. 16 Mănăstirile Mihai Vodă – București, Mistea, Motru, Nămăești, Nifon, Nucetul*, București, 1949, 179 p.

20. **Constantin BRÂNCOVEANU** (15 august 1654, București – 15/26 august 1714 ucis de otomani la Edicule, Istanbul, osemintele, după o adăpostire temporară în mănăstirea Halchi, au fost aduse cu discreție de Doamna Maria și înmormântate în ctitoria sa din București, biserica Sf. Gheorghe Nou, locul fiindu-i marcat printr-o discretă inscripție gravată pe candela de la căpătâiul său). Fiul lui Stanca și Papa Brâncoveanu. Nepot de soră a lui Șerban Cantacuzino, domn al Țării Românești 28 septembrie 1688 – 24 martie 1714, ridicat de otomani, dus, interogat, condamnat și executat din ordinul Porții Otomane.

La 1 iunie 1685, punând capăt conflictelor anterioare a fost încheiat Tratatul de „alianță veșnică” în Țara Românească și Transilvania.

La 20 iunie 1992 Sinodul B.O.R. a canonizat pe domnitorii Ștefan cel Mare și Constantin Brâncoveanu.

În București obârșia sa era marcată de crucea ridicată pe locul caselor părintești, unde răsculații seimeni i-au ucis tatăl, Papa Brâncoveanu. Pe această vatră în secolul al XIX-lea a fost amenajată Piața „Bibescu Vodă”, cu o existență efemeră. Crucea a existat până la abordarea zonei pentru construcția metroului în anii '70 când „neglijența” unuia din mănutorii de utilaje a frânt-o. Ulterior pe locul ei a fost trasată artera de circulație giratorie din perimetrul Pieței Unirii. Din inițiativa patriarhului Teoctist a fost realizată o replică a acestei cruci care a fost amplasată în zona verde care desparte cele două benzi de circulație a esplanadei, eronat definită de edilii bucureșteni ca „aleea Dealul Mitropoliei”. De reținut că prin H.C.M din 23 aprilie 1955 crucea lui Papa Brâncoveanu a fost inclusă pe lista monumentelor istorice (p. 27, poziția 168) „bucurându-se” de protecția cuvenită.

În Capitala Țării Românești a realizat „deschiderea” arterei de circulație „Podul Mogoșoaiei” tăind drum „drept” de la curțile sale spre zona nordică pentru a-i facilita o legătură „directă” cu drumul Târgoviștei. Pe actuala vatră a palatului C.E.C. a ridicat o biserică cu hramul Sf. Ioan cel Mare și un han.

În acest caz lucrarea a fost realizată la 1711, atât dăltuirea cadrului cât și frumoasa ușă modelată și respectiv turnată în bronz. Opinăm că textul inscripției fie că a intervenit atunci când dăltuirea era finalizată sau chiar ulterior realizată după ce cadrul a fost amplasat în locul cuvenit.

21. Inscripția menționând (eronat) ca an al sfințirii bisericii anul 1594 și al actualei uși la 1711. Considerăm că inscripția a fost „impusă” ulterior. Succintul text a fost plasat pe un singur rând în partea superioară contrastând cu bunele proporții ale restului lucrării.

22. **Noua Curte domnească** a fost necesară din momentul în care vechea Curte ajunsese printr-o treptată degradare o ruină, totalmente necorespunzătoare. În martie 1775 când noul domn Alexandru Ipsilanti a ajuns în București, a avut o găzduire temporară în casele brâncovenești din capul Podului Mogoșoaiei. Una din primele măsuri adoptate a fost să dispună construirea unei noi curți, locul ales fiind zona colinară din dreapta râului Dâmbovița, din imediata apropiere a mănăstirii Mihai Vodă. Proiectul a fost întocmit de Franz Josep Sulzer, comanditarul solicitându-i nostalgic o construcție în manieră bizantină. Edificiul beneficia de pivnițe boltite, parter, etaj, patru scări de acces, trei foișoare. La parter erau serviciile administrației centrale a țării. Locuința domnului se afla la etaj. Constructorii au fost operativi astfel că la finalul anului 1776 lucrarea era funcțională. La momentul prezenței trupelor de ocupație austriece în decembrie 1789, un puternic incendiu a provocat mari daune edificiului. Același lucru se va repeta la 1812, **Curtea Nouă**, devenind pentru contemporani și posteritate **Curtea Arsă**. A existat o tentativă de refacere în 1825, devenind temporar reședință domnească, apoi căpătând alte funcționalități, dar gloria sa trecuse. Vezi: Radu Olteanu, *op. cit.*, p. 89-90.

23. G. Barbu, *Carol Davila și timpul său*, București, 1958 [A.N. Biblioteca III 5.062]

24. Arhivele Statului au fost înființate ca instituții moderne în conformitate cu prevederile Regulamentului Organic, de la 1 mai 1931 în Țara Românească și de la 1 ianuarie 1932 în Moldova.

25. **Carol Anton DAVILA** (8/20 aprilie 1828, Parma – 26 august 1884, București, decedat în str., fosta uliță, a Notagiilor nr. 37, înmormântat pe promontoriul de lângă Azilul „Elena Doamna”, pe locul unde și-a avut cursul Tudor Vladimirescu în 1821). Studii la Hamburg, Limoges, Nantes, Angers, doctoratul la Paris în farmacie și medicină, participă în Franța la combaterea unei epidemii de holeră. Venit în Țara Românească în anul 1853, a acționat ca medic, organizator de școală medicală la mănăstirea Mihai Vodă din București, colonel la 1859, s-a preocupat de înființarea Grădinii Botanice de la Cotroceni pentru a servi atât ca furnizor de material didactic pentru pregătirea viitorilor farmaciști, cât și pentru educarea publicului, școala de farmacie și cea veterinară, societatea medicală, societatea științelor naturale, ambulanțele armatei române, filantrop, a întemeiat în 1860 Azilul „Elena Doamna”, orfelinatul de băieți de la mănăstirea Pantelimon, a acordat o atenție deosebită problemei handicapatilor pentru a le fi asigurată integrarea în activități care să le valorifice posibilitățile fizice și intelectuale. Carieră didactică universitară, popularizator al științelor, publicist, căsătorit cu Maria Marsille, văduv în 1860, recăsătorit în aprilie 1861 cu Ana Racoviță-Golescu care a preluat și dus pe mai departe destinele azilului. Experiența dobândită în Franța unde a acordat, în 1870, asistență medicală combatanților l-a îndrumat spre cele care s-au concretizat prin înființarea societății „Crucea Roșie” în 1876 și serviciilor sanitare în războiul de Independență în calitate de general. Prin cele realizate în toate domeniile care i-au reclamat contribuția a dovedit totalul atașament și respectul pentru Patria adoptivă, militând permanent pentru propășirea României pentru afirmarea ei pe plan european.

Virgiliu Z. Teodorescu, *De la mănăstirea Mihai Vodă la Cotroceni – itinerariul zilnic al Doctorului Carol Davila*, în: „Biserica Ortodoxă Română”, București, anul CXIV, nr. 7-12, iulie – decembrie 1996, p. 290-305.

Idem, *Din istoria medicinei: Dr. Carol Davila – remember*, în: „Noutatea Medicală”, București, nr. 2, 2003, p. 60.

Idem, *Simboluri de for public ale cinstirii dedicate dr. Carol Davila*, în: „Noutatea Medicală”, București, nr. 2, 2003, p. 61-74.

Idem, *Remember Alexandru C. Davila*, în: „Cronica Fundațiilor”, București, anul III, nr. 22, 2004, p. 11, în: „Națiunea”, București, anul XV, nr. 274 (739), 27 octombrie-2 noiembrie 2004, p. 5.

26. **I. L. CARAGIALE** (30 ianuarie 1852, Mărgineni, în secolul XX = Haimanale, jud. Prahova, azi I.L. Caragiale, jud. Dâmbovița – 9/ 22 iunie 1912, Berlin, cimitirul Bellu, figura 58, locul 13, după deshumare transportat în figura 9, locul 4 b), studii primare la Ploiești, dobândind prin voință și o vastă lectură o bună pregătire care l-a ajutat în activitatea teatrală, gazetărească, scriitoricească (dramaturgie, nuvelistică, schițe). A fost o prezență în presa cotidiană a ultimelor decenii ale secolului al XIX-lea, inclusiv în cea cu profil literar. A avut câteva funcții în aparatul de stat, inspector școlar, referent la Casa Școalelor, inclusiv în 1888 pe cea de director general al teatrelor. În anul 1904 a părăsit România trăind la Berlin. Membru de onoare post-mortem al Academiei R.P.R. la 28 octombrie 1948.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Curat murdar, nene Iancule (I)*, în: „Dimineața”, București, anul XIII, nr. 329 (3258), 6 februarie 2002, p. 9; **(II)**, nr. 331 (3260), 8 februarie 2002, p. 8.

Idem, *Monumentul I. L. Caragiale la moment aniversar*, în: „Națiunea”, București, anul XII, nr. 135 (601), 13-19 februarie 2002, p. 5.

Idem, *Simboluri ale cinstirii dedicate lui I.L. Caragiale (I)*, în: „Dimineața”, București, anul XIII, nr. 341 (3270), 22 februarie 2002, p. 9; **(II)**, nr. 342 (3271), 25 februarie 2002, p. 8; **(III)**, nr. 346 (3275), 1 martie 2002, p. 9; **(IV)**, nr. 347 (3276), 4 martie 2002, p. 8; **(V)**, nr. 349 (3278), 6 martie 2002, p. 9; **(VI)**, nr. 352 (3281), 11 martie 2002, p. 9; **(VII)**, nr. 353 (3282), 12 martie, 2002, p. 8; **(VIII)**, nr. 359 (3288), 20 martie 2002, p. 8; **(IX)**, nr. 360 (3289), 21 martie 2002, p. 9.

27. **Secularizarea**, formulă juridică uzitată atât de domnul Matei Basarab cât și de domnul Alexandru Ioan I. Cuza prin care se înlăturau abuzurile celor cărora le fuseseră oferite ca danii venitori din mănăstirile din teritoriile românești, pentru a servi la susținerea ortodoxiei în condițiile oprămirii, dar care procedând la ignorarea prevederilor au ajuns să stoarcă nemilos și cu aroganță toate resursele pentru a-și asigura o viață incompatibilă cu statutul de monah și cu prevederile donatorului. Reformele celor doi le-au scos de sub jurisdicția „beneficiarilor”, readucând țării importante

venituri, prilej de manifestare a unei totale nemulțumiri. „Plângerile” lor au împânzit la timpul respectiv toate cancelariile Europei. Ecoul acestor nemulțumiri dăinuie, dorința de „restitutio” fiind fluturată în diverse ocazii. Concret, valorile patrimoniale existente în acele lăcașuri în care urmașii celor ce s-au erijat în „stăpâni”, nu sunt accesibile cercetătorilor români. Precizăm că unele provin efectiv ca donații din partea a terți donatori din țările române (incluzând pe cele ale domnilor, boierilor și ale muritorilor de rând) dar și multe sunt rășluite pe parcursul veacurilor de hrăpăreții călugări veniți să „administreze” și să strângă „mile” pentru mănăstirile care le încredințaseră mandatul.

În 1639 domnul Matei Basarab emitea un hrisov de scoatere de sub închinare la Locurile Sfinte a unor mănăstiri din Țara Românească. La 27 noiembrie 1640 domnul Matei Basarab a dat Așezământul prin care era reglementată modalitatea de „închinare” a mănăstirilor din Țara Românească către Locurile Sfinte.

Patriarhul Macarie al Antiohiei, însoțit de diaconul Paul de Alep în 1653 a făcut o călătorie de pelerinaj în Țara Românească.

„Monitorul, jurnal Oficial al Principatelor Unite Române”, București, 1863, nr. 251 (marți 17 decembrie) p. 1053 *Legea pentru secularizarea averilor mănăstirești ce devin averi ale statului.*

Secularizarea a redat 1/5 din pământurile țării, au fost preluate 1544 pogoane de vie; 4000 prăvălii de la 71 mănăstiri, 25 schituri și 14 biserici închinare.

A.N.-D.A.I.C., fond Dudu Velicu, dosar 822: Gheorghe D. Popescu, *Mănăstirile din București și împrejurimi desființate cu ocazia secularizării.*

28. în primele decenii ale secolului al XX-lea remarcabile ca relicve, unele cu oarecare precară funcționalitate, multe evidențiate de săpăturile arheologice ale anilor '50, vezi nota 3, planșa atașată după p. 328 marcând secțiunile din zonele limitrofe așezământului.

29. Apariția lucrării elaborată de Florentina Dumitrescu, *Biserica Mihai Vodă*, Editura Meridiane, București, 1969 este o sintetică prezentare, menționând la bibliografie chiar și câteva contribuții anterioare, călăuzitoare spre cunoașterea trecutului acestui așezământ.

30. **Arhivele Statului** etapizarea prezenței în ansamblul Mihai Vodă: 1) din deceniul al patrulea al secolului al XIX-lea ocupând câteva cămăruțe, foste chilii; 2) după secularizare și constituirea Direcției Generale a Arhivelor statului, cu o efectivă prezență din 1866 după ce fuseseră realizate, cât de cât, unele lucrări, azi le-am defini de „igjenizare”, starea precară impunând în deceniile următoare lui B.P. Hasdeu de a închiria în vecinătate spații pentru a salva o parte din înscrisurile din depozitele unde ploaia condusese la prăbușirea tavanelor; 3) după 1900 prin preocuparea directorului general D. Onciul s-a procedat la evacuarea temporară pentru a oferi frontul de lucru constructorilor spre a realiza depozite. Pe vatra fostului palat domnesc, latura estică, în dreapta vechii intrări au fost amenajate depozite de mai mari proporții. Lucrările de valorificare a murilor încă corespunzător au permis o atribuire logică a funcționalităților pentru tezaurul existent și misiunile atribuite instituției; după demolările a ceea ce era o ruină irecuperabilă s-a trecut la edificarea palatului pentru Muzeul Arhivelor Statului, lucrări finalizate după primul război mondial; 4) lucrările de amploare a anilor 1954-1956 care au condus la o radicală restaurare a clădirii și o totală eradicare a curții; 5) prin atribuirea în 1960 a unui alt sediu pentru Direcția Generală a Arhivelor Statului în fostul local al Imprimeriilor Statului, „Monitorul Oficial”, mare parte din tezaurul arhivistic a fost transferat la „noul” sediu. În ansamblul istoric a continuat să funcționeze Serviciul Regional București (până la noua împărțire administrativă adoptată în 1968), spațiu preluat de Serviciul devenit în timp Direcția Municipiului București până la preluarea localului fostei administrații a Penitenciarului Văcărești desființat, Serviciul Microfilme găzduit preluând spațiile fostei case parohiale aflate anterior sub custodia M.F.A., Redacția „Revistei Arhivelor”, Sala de conferințe folosită pentru cursuri de perfecționare, manifestări ale Muzeului Arhivelor care treptat a recuperat din vechile spații și s-a extins temporar pe latura nordică, pivnița de pe latura vestică.

31. Problema este pe larg prezentată în *Arhivele Statului 125 ani de activitate 1831-1956*, București, 1957.

32. **Dimitre ONCIUL** (7 ianuarie 1856, Straja, azi jud. Suceava - 20 martie 1923, București). Studii la Cernăuți și Viena, doctor în istorie, activitate didactică, din 1895, profesor la Universitatea din București, publicist, membru și președinte al Comisiunii Monumentelor Istorice, și președinte

al Comisiei consultative heraldice, membru corespondent, 1/ 13 aprilie 1889 și titular, 11/24 aprilie 1895 și președinte al Academiei Române, 1920 –1923, director general al Arhivelor Statului de la 1 aprilie 1900 și până la încetarea din viață.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Dimitre Onciul, prețuitor și protector al izvoarelor trecutului poporului român*, în: „Revista Arhivelor”, București, anul LXXI, vol. LVI, nr. 2, 1994, p. 199-205.

33. Arhivele Statului în perioada 1831-1951 au fost instituție în subordinea marelui Minister al Treburilor Din Lăuntru din care s-a desprins Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice [M.C.I.P.] cu modificările de la o epocă la alta a denumirii ministerului. Din 1 februarie 1951 au trecut în subordinea Ministerului Afacerilor Interne [M.A.I.] (cu modificările de la o epocă la alta a denumirii ministerului).

34. **Spiru C. HARET** (15 februarie 1851, Iași – 17 decembrie 1912, București, cimitirul Bellu, figura 73, locul 12), studii la Dorohoi, Iași, București, licență în fizico-matematici la București, specializare, doctorat în matematici la Paris. Matematician, astronom, pedagog, sociolog, carieră didactică universitară. Om politic, ministru reformator al învățământului de toate gradele, preocupat de starea țărâniei, organizator al sistemului cooperatist la sate, animator cultural, inițiatorul de cămine culturale și biblioteci, de atene culturale ca filii ale societății bucureștene, ale universităților populare, a fost numit pe bună dreptate „omul școalei”, publicist, membru corespondent 12 / 24 octombrie 1879 și titular 31 martie / 12 aprilie 1892 al Academiei Române și al altor prestigioase instituții științifice din țară și străinătate.

35. **Cristofi CERCHEZ /Cerkez/** (5 iulie 1872, București - 15 ianuarie 1955, București, cimitirul Ghencea). Studii de arhitectură la Milano - Italia. arhitect cu realizări și în domeniul valorificării stilului neoromânesc, contribuind la reușita restaurării unor ansambluri arhitectonice printre care și cel de la Mihai Vodă. Carieră didactică universitară.

36. **Nicolae GABRIELESCU** (21 august 1854, Râmnicu Sărat, azi jud. Buzău -1926, Panciu, jud. Putna, azi Vrancea). Studii de arhitectură, realizări și în domeniul restaurării vechilor edificii, inclusiv fosta mănăstire Mihai Vodă. Ca membru al C.M.I. a lucrat la Curtea de Argeș, Iași (Trei Ierarhi). Observațiile din timpul restaurărilor l-au ajutat să stabilească caracteristicile artei naționale, optând pentru conservarea și punerea lor în evidență pentru a ilustra evoluția istorică. A cercetat cu atenție ruina bisericii Săn Nicoară de la Curtea de Argeș, biserica Golia cu anexele. A proiectat construcția catedralei din Dorohoi, a Liceului Național de la Iași, Stațiunea Slănic Moldova. Membru al Junimii, publicist.

Arhivele Statului 125 ani de activitate 1831- 1956, București, 1957, p. 78.

37. **Alexandru / Nicolae ? / Constantin BĂICOIANU** (1859, București – 1929, cimitirul Bellu figura 53, locul 16). Studii de arhitectură la Școala de Arte Frumoase din Paris - Franța, diplomat 1886, arhitect diriginte al construcției Ateneului Român, al construcției fostei Curți de Conturi din str. N. Iorga colț cu calea Victoriei, contribuția la refacerea ansamblului Mihai Vodă.

38. **Petre ANTONESCU** (29 iunie 1873, Râmnicu Sărat – 22 aprilie 1965, București, cimitirul Bellu), studii de arhitectură la Paris, discipol al lui Ion Mincu, promotor al stilului neoromânesc, carieră didactică universitară, proiectant și realizator a unor valoroase edificii din Capitală și din țară, teoretician al problemelor de arhitectură cu referințe la seismicitate, receptiv și analist la avantajele noilor materiale pe care le-a folosit cu discernământ, publicist. Ales membru al societății Ateneul Român la 3 iunie 1923, a contribuit cu sugestii la proiectele pentru realizarea unor lucrări în incinta Ateneului Român în perioada 1924-1927 care au oferit noi posibilități de extindere a ariei de activitate, inclusiv cea expozițională. Tot el s-a preocupat de organizarea Salonului de artă decorativă. A făcut parte din comitetul de conducere 1924-1929. A fost inițiatorul concursurilor de artă decorativă, donator pentru acordarea premiilor pentru concurenți, membru de onoare 30 mai 1936 și titular 19 mai 1945 al Academiei Române. Discursul de recepție la 5 iunie 1947, completat de Al. Lapedatu. Prieten cu Nicolae Grigorescu, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc.

Vezi: Petre Antonescu, *Clădiri, construcții, proiecte, studii*, Editura Tehnică, București, 1965.

39. Primul fiind **Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa”**, șoseaua Kiseleff, nr. 1, București. Inaugurat în local propriu în anul 1908.

Aristide Ștefănescu, *Ghidul Muzeelor*, Editura Sport Turism, București, 1984, p. 59-63.

40. Menționăm în acest sens pictura interioară a sălilor și holurilor realizată în al doilea deceniu. Precizăm că în sala mare, pe cornișa primei arcade, au fost făcute, în decursul anilor, următoarele notații semnându-i pe cei care au avut contribuții în a realiza și perpetua această pictură. inspirată de elementele decorative întâlnite pe documentele secolelor anterioare: „J. Petersen, pictor, 1914”; „Restaurat de maiștrii Crețu Gh. și Bandac Petre, Buc. 1956”; „Restaurat de maiștri Ene Gheorghe, Chiriță Constantin, Pila R., 1966 Olteanu”.

41. **Congresul internațional de studii bizantinologice**, manifestare periodică reunind pe cercetătorii, din diverse specialități, cu preocupări în domeniu.

„Cronica numismatică și arheologică”, București, anul VI, nr. 55-58, ianuarie-aprilie 1925, p. 16: Congresul internațional de studii bizantine, București 14-20 aprilie 1924 organizat în România din inițiativa lui N. Iorga. Comunicările au fost publicate în: „Bulletin de la section historique de l'Academie Roumaine”.

42. **Cezar BOLLIAC** (25 martie 1813, București – 25 februarie 1881, București, cimitirul Bellu), studii la București și Paris, poet, publicist, arheolog, arhivist, numismat, colecționar, folclorist, om politic, revoluționar, propagandist, militând pentru Unirea Principatelor. A fost unul din primii cercetători ai trecutului care a folosit documentul fotografic pentru a ilustra situația unor monumente, anexând-le la rapoartele întocmite. Menționăm, în acest sens, concludenta imagine a bisericii mănăstirii Bucovăț în deceniul șapte al secolului al XIX-lea.

43. **Grigore N. MANU** (30 ianuarie 1843, București – 29 aprilie 1903, București). Studii particulare în țară, pasionat de istorie și mărturiile trecutului, a fost angajat și la Arhivele Statului, parcurgând anterior treptele ierhice în instituțiile administrației de stat pentru a ajunge secretar general și apoi director general (de la 12 iulie 1866 la 7 februarie 1869 și de la 12 martie 1870 la 16 octombrie 1871 când a demisionat), dovedind, în toți anii de activitate, o permanentă preocupare pentru propășirea instituției, salvarea documentelor de la distrugere. Pentru a-i asigura o bună funcționare a fost permanent atent la elaborarea și aplicarea reglementărilor care să asigure buna desfășurare a activității. La timpul respectiv, ca un veritabil vizionar, a acordat o atenție deosebită proiectelor menite să conducă la formarea bibliotecii documentare, a muzeului, organului de presă. Atașamentul pentru instituție l-a demonstrat și atunci când dificultăți de natură bugetară au dus la suprimarea de posturi, fără plată el a continuat să asigure buna funcționare a Arhivelor Statului.

Virgiliu Z. Teodorescu, **Grigore N. Manu**, în: „Pentru Patrie”, București, nr. 4, aprilie 2003, p. 27.

Ibidem, **Remember: Grigore N. Manu (I)** în: „Dimineața”, București, anul XIV, nr. 3606, M 1 iulie 2003, p. 9; **(II)** în: nr. 3607, m 2 iulie 2003, p. 9.

44. **Alexandru LAPEDATU** (2/14 septembrie 1876, Cernatu-Săcele, jud. Brașov – 30 august 1950, penitenciarul Sighet, jud. Maramureș). Studii la Cernatu, Brașov, Iași, la București urmează un timp Facultatea de Medicină, trece la filozofie și litere, luând licența în istorie și geografie. Carieră didactică universitară, activitate la B.A.R. - secția manuscrite, secretar al Comisiunea Monumentelor Istorice, Comisia Istorice a României, cercetător al evului mediu românesc, istoric medievist, carieră didactică universitară. În timpul războiului este mobilizat și repartizat la Serviciul de Control al știrilor – cenzura telegrafică, iar în timpul refugiului, la Iași, primește misiunea de a asigura transportul tezaurului României la Moscova. În ianuarie 1918, la Odessa, este ales vicepreședinte în Comitetul Național al românilor refugiați din Austro-Ungaria. Face parte din delegația României la Conferința Păcii la Paris ca expert în probleme etnografice și geografice, contribuții la organizarea instituțiilor de învățământ și de cultură de la Cluj, fondator și director al Institutului de istorie națională din Cluj, a asigurat interimatul la conducerea Arhivelor Statului (20 martie - 31 octombrie 1923). Om politic susținător al acțiunilor pentru promovarea unității naționale, membru P.N.L., deputat, senator, ministru, F.R.N., animator cultural, publicist, membru al Academiei Române 1918. Arestat 5/6 mai 1950 și înțențiat la Sighet.

45. **Constantin MOISIL** (8 decembrie 1876, Năsăud, jud. Bistrița-Năsăud – 20 octombrie 1958, București), studii la Năsăud, București, doctor în istorie la Cluj, numismat, arhivist, istoric, animator cultural, carieră didactică universitară, creator al Cabinetului Numismatic din cadrul Bibliotecii Academiei Române, editor, activitate numismatică la Cabinetul Academiei Române, director general al Arhivelor Statului (1 noiembrie 1923 – 30 septembrie 1938) unde a finalizat

obiectivele declanșate de predecesorul Dimitre Onciul: *Școala Superioară de Arhivistică*, „Revista Arhivelor” și Muzeul Arhivelor Statului în incinta căruia, până în anul 1935, s-au desfășurat și lucrările Societății Numismatice Române și cele ale „Prietenilor istoriei Bucureștilor”, membru corespondent 7 iunie 1919 și titular onorific al Academiei Române 12 august 1948, președinte al Societății Numismatice Române (1933-1958), publicist. Constantin Moisil a desfășurat o intensă activitate, inclusiv ca publicist, folosind o serie de pseudonime cu care a susținut rubrica publicațiilor de specialitate, precum și presa cotidiană.

Constantin Moisil, *Din istoria arhivelor românești, Arhivele județene și Școala arhivistică*, în: „Revista Arhivelor”, București, anul II, nr. 4-5, 1927-1929, p. 220-222.

Constantin Moisil, *Problema arhivelor românești*, în: „Revista Arhivelor”, București, vol. III. Partea I-a, nr. 6-7, 1926-1927, p. 1-46.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Constantin Moisil și Muzeul Arhivelor*, în: „Revista Arhivelor”, București, anul LIV, vol. XXXIX, nr. 1, 1977, p. 87-89.

46. Placa comemorativă realizată pe marmură roz având stema Regatului României din bronz și textul încrustat și aurit. În anul 1965 am „descoperit-o” ascunsă în pivnița de pe latura vestică a ansamblului. Am adus-o în depozitul muzeului. La 4 martie 1977 a fost spartă la cutremur. Adunând respectivele fragmente am procedat la lipirea pe peretele „buncărului” de iarnă unde aveam parte de ceva căldură în epoca „economiiilor” impuse celor de rând. Era una din fostele chilii. O draperie de catifea proteja placa de ochii indiscreți. La data „părăsirii” am vrut să o recuperez. Am fost apostrofată că alții se vor ocupa de ea. Ulterior n-am aflat nimic despre soarta ei.

47. **George OLSEVSCHI /Olszewski/** (23 aprilie 1889, București – 5 august 1943, București), Studii la București, Viena, Mitwald - Austria, inginer, colecționar cu o vastă participare în perioada interbelică la organizarea unor expoziții în țară și în străinătate oferind publicului prilejul de a cunoaște varietatea relicvelor valoroase reunite în colecția sa, publicist, membru al Societății Ateneul Român, al Societății Numismatice Române. La propunerea lui Constantin Moisil a fost numit de la 15 iunie 1925 director onorific al Muzeului Arhivelor Statului, iar din 1926 a fost numit și director al Muzeului Toma Stelian; în ambele situații și-a pus la dispoziție propriile colecții pentru diversificarea începutului activității. Catalogele expozițiilor organizate sunt o mărturie concludentă pentru postérité a ceea ce i-a fost preocupare să colecționeze precum și modul cum, în calitate de muzeograf, a înțeles să prezinte o anumită tematică. Experiența dobândită i-a fost utilă în comisiile în care a fost cooptat pentru evaluarea bunurilor de patrimoniu cultural. După prematura s-a dispariție, deși s-a constituit o comisie de evaluare a colecțiilor sale în vederea achiziționării de către stat de la urmași, nu cunoaștem să fi avut o finalitate, evenimentele militare, schimbările intervenite în viața politică au tergiversat măsurile convenite.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Contribuții la un portret de muzeograf: George Olszewski*, manuscris în curs de publicare în: „București - Materiale de istorie și muzeografie”.

48. **Mihail E. REGLEANU /Papașa/** (26 octombrie 1905, Voinești, jud. Iași – 26 septembrie 1979, București, cimitirul Bolovani, Ploiești), studii de teologie și arhivistică, angajat la Arhivele Statului a desfășurat o bogată activitate ca paleograf, încadrat la 14 decembrie 1926 și pensionat în anul 1968. La începutul carierei a colaborat la organizarea Muzeului Arhivelor Statului. A fost un formator de buni specialiști paleografi. A fost recompensat prin acordarea Ordinului Muncii cl. III-a.

49. **Virgil P. ARBORE (?)** Ca student a desfășurat în anii 1924-1928 activități la Arhivele Statului, inclusiv în cadrul Muzeului Arhivelor Statului. Concomitent carieră didactică, în perioada 1939-1948, director al Liceului Gheorghe Șincai din București, autor al unor apreciate manuale de istorie, publicist.

50. **Societatea Numismatică Română** (S.N.R.) înființată la 28 decembrie 1903 în București, având statut propriu și personalitate juridică din 31 martie 1961. Conducerea este asigurată de un comitet care alege președintele și secretarul general. A avut în decursul anilor ca președinte pe: Mihail Sutz (1903-1933), Constantin Moisil (1933-1958), Emil Condurachi (1958-1987) în prezent destinul fiindu-i încredințat academicianului Constantin Preda, toți dovedindu-se a fi neobosiți cercetători preocupați de studierea și publicarea informațiilor referitoare la evoluția monedei și a medaliei românești. Pe parcursul secolului de existență numărul membrilor a crescut, prin extin-

derea activității au fost create filiale în numeroase localități urbane, membrii având preocupări atât în domeniul colecționării cât și al cercetării pentru definirea valorii colecțiilor create. Astfel s-a ajuns la întreținerea unor relații de colaborare cu instituții științifice din țară și străinătate, relații cu alte centre de emiter. Elaborarea de studii, integrate în publicații de specialitate și lucrări independente încununează această activitate. S.N.R. pe parcursul anilor de existență s-a impus atenției științifice prin publicațiile periodice: „Cronica numismatică și arheologică”, „Buletinul Societății Numismatice Române”.

Societatea are ca obiectiv prioritar dezvoltarea disciplinei numismatice, ca o componentă a științelor auxiliare ale istoriei, contribuind prin elementele specifice la elucidarea a numeroase probleme ivite pe parcursul cercetărilor arheologice, fiind o contribuție la datarea unor situri arheologice, la cunoașterea ariei de circulației unui gen de monedă, a preocupărilor de tezurizare și tot odată de analiză a calității metalului integrat la realizarea ei, tehnologia de elaborare a matriței, valoarea artistică încorporată în emisiunea respectivă.

Există o specializare, mulți acordând atenție predilectă sau exclusivă monedelor antice, alții celor medievale sau moderne ajungând până la cele contemporane. Alții sunt preocupați de evoluția, tematica, modul de realizare, materialul medaliilor și plachetelor. Există colecționari care acoperă o anumită temă limitându-se la o epocă, la o țară sau reunind timpul și spațiul în colecțiile lor.

Prin manifestări specifice societatea a dezvoltat interesul pentru numismatică, implicând la cercetări aprofundate persoane cu meserii diferite, contribuția acestora fiind un demn exemplu de conlucrare interdisciplinară la elucidarea a numeroase aspecte de la curățarea de depunerile oxidante, descifrarea imaginii și a textelor definitorii, atribuirea unui centru sau altul de emiter, conservarea și valorificarea muzeistică. Pe parcursul anilor pe lângă manifestările lunare de comunicări, schimburi, societatea atât în perioada interbelică cât și mai recent a realizat o serie de congrese în țară, a stimulat participarea membrilor la manifestări internaționale de profil. Mulți dintre membri, pe parcursul anilor de asemenea preocupări, au ajuns ca pe lângă colecția numismatică să realizeze colecții conexe.

La împlinirea unui secol de existență bilanțul relevă o prosperă activitate prin colecțiile create, prin studiile elaborate și publicate, prin medaliile realizate, menite a marca evenimente importante din viața țării, a societății, cinstirea unor personalități. În acest context suntem dator să evocăm și simbolică reprezentare heraldică adoptată de S.N.R. având în centru bustul Minervei în profil, spre stânga, ținând în mâna dreaptă o făclie aprinsă, iar cu stânga scutul pe care se vede Lupoaica cu Romulus și Remus.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Un secol de numismatică românească*, în : „Dimineața”, București, anul XV, nr. 3733, M 6 ianuarie 2004, p. 9; *Pe urmele istoriei*, în: „Națiunea”, București, anul XV, nr. 232 (698), 7-13 ianuarie 2004, p. 8. Evocare a S.N.R. la centenarul existenței.

51. Școala de Arhivistică și Paleografie și-a început activitatea la 28 noiembrie 1924, nimeni nu se inițial Școala practică de arhivari – paleografi. Pe parcursul anilor de activitate a contribuit la formarea a numeroși și valoroși specialiști în domeniul disciplinelor care concură la organizarea activității arhivistice și la studierea științifică a istoriei. Evoluția a condus-o până la stadiul de Institut de învățământ superior. A venit catastrofa reformă a învățământului din 1948 care a lichidat-o, pentru ani de zile, în oarecare măsură, activitatea fiind preluată de catedra de arhivistică din cadrul Universității din București. Azi ca instituție de învățământ superior Facultatea de Arhivistică își desfășoară activitatea în cadrul Academiei de Poliție “Alexandru Ioan Cuza”.

Vezi: „Cronica numismatică și arheologică”, București, anul XVI, nr. 123-124, iulie-decembrie 1942, p. 80; ședința S.N.R. de la 15 noiembrie 1942. S-a vizitat expoziția de documente și peceți a Școlii de arhivistică.

„Cronica numismatică și arheologică”, București, anul XVIII, nr. 129, ianuarie-martie 1944, p. 232 Ședința S.N.R. prezidată de Constantin Moșil la care după audierea comunicărilor dr. Nicolae Vatamanu, Anton Velcu și Vasile Canarache a fost vizitată expoziția de galvanoplastie monetară organizată la Școala de Arhivistică în localul Arhivelor Statului. Expoziția a putut fi vizitată în perioada februarie-martie 1944. Expoziția a prezentat reproduceri după monede și medalioane romane de aur, de argint și de bronz. Piesele au făcut parte din colecția defunctului colecționar

brașovean Adolf Resch, care în decursul vieții a vizitat muzeele și colecții europene obținând reproduceri după cele mai semnificative, cele mai frumoase și cele mai rare piese. Expoziția a fost organizată de Emil Condurache, prof. de numismatică la Școala de Arhivistică cu concursul a câtorva amatori. S-a enunțat speranța că va urma o expoziție și cu cele medievale.

52. **Tezaurul arhivistic** aflat în Capitală a fost evacuat inițial în 1916 la Iași de unde în condițiile unei iminente invazii a inamicului a fost transportat, în urma unei convenții cu Rusia, la Moscova. Aventura a început cu transportul, depozitarea în Kremlin, prezența „protectoare” românească fiind înlăturată abuziv după instalarea puterii bolșevice. A urmat o odisee ce reține atenția de decenii a contenciosului între România și statul succesor al Rusiei țariste. Menționăm că segmentul de tezaur, cel arhivistic, a fost însoțit până la Moscova de Gheorghe Nedioglu, directorul adjunct al Arhivelor Statului. Cele două momente 1935 și 1956 au realizat o parțială rezolvare a problemei.

O altă problemă referitoare la documente o constituie componentele diverselor fonduri și colecții din arhivele create pe teritoriul Rusiei care au inclus înscrisuri dobândite pe căi „lăturalnice” (capturi, sustrageri). În acest caz informațiile sunt stringent necesare pentru o edificatoare cunoaștere a epocilor respective.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Slujitori ai arhivelor din România: Profesorul Gheorghe Nedioglu - schiță de portret*, în: „Revista Arhivelor”, București, anul LXIX, vol. LIX, nr. 4, 1992, p. 415-426.

„Cronica numismatică și arheologică”, București, anul I, nr. 9-10, ianuarie-februarie 1921, p. 68: în ședința S.N.R. – Adunarea Generală din 12 decembrie 1920 este semnalată situația valorilor evacuate la Moscova și care au ajuns ca bijuterii, opere de artă să inunde piața americană în urma sustragerii din depozitele B.N.R. și C.E.C. de la Moscova.

Mihail Gr. Romașcanu, *Tezaurul român de la Moscova*, București, 1934.

„Albina”, București, anul XXXVIII, nr. 24, 21 iunie 1935, p. 383 Din Tezaurul de la Moscova au fost aduse la Constanța cu vaporul „Principesa Maria” în 1935, 1445 lăzi cu acte ale statului român.

„Albina”, București, anul XXXIX, nr. 39, 4 octombrie 1935, p. 610 *Ce a primit Academia Română din tezaurul de la Moscova*. Situația a ceea ce s-a primit și a ceea ce nu s-a primit de la Moscova în 1935 din tezaurul evacuat în Rusia în 1917. Nu s-a primit:

- colecția numismatică;
 - 15 cărți vechi românești, din care 9 unicate;
 - 2 documente cu peceti din 267 trimise;
 - 43 documente felurite din aproape 37.000 trimise;
 - 8 pachete scrisori Ion Ghica /adresate lui/ (volum inventar al documentelor).
- „Scânteia”, București, 12 iunie 1956.

Teodora Voinescu, *Note asupra tezaurului istoric și artistic cu ocazia restituirii lui de către U.R.S.S.*, în: „Monumente și Muzee”, București, nr. 1, 1958, p. 83

„Arta”, București, anul XXVI, nr. 9, 1979, George Apostu, coperta I-a „Păstrător de letopiseț”, piatră;

Ioan Opreș, *Alexandru Lapedatu în cultura românească*, Editura Științifică, București, 1996, p. 36-37 La părăsirea Capitalei și ocuparea de către inamic la 23 noiembrie/6 decembrie 1916, guvernul României instalat la Iași a luat inițiativa protejării tezaurului B.N.R. și cel artistic al țării prin depunerea spre păstrare la Moscova. Alexandru Lapedatu conducând personalul care a însoțit tezaurul în perioada 28 iulie 1917 - 5 ianuarie 1918 la Moscova.

Alexandru Lapedatu, *Scrieri alese, articole, cuvântări, amintiri*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1985, p. 432-433, nota 88 referitoare la evoluția problemei tezaurului.

C. Botoran, I. Calafeteanu, E. Campus, V. Moisuc, *România și Conferința Păcii de la Paris (1918-1920)*, Cluj Napoca, 1983, p.116-118.

Ioan Opreș, *Aventura tezaurului istoric al României*, în: „Revista Muzeelor”, București, nr. 3-4, 1990, p. 59-63.

Tezaurul României la Moscova – Documente 1916-1917 selectate, adnotate și comentate de Viorica Moisuc, Ion Calafeteanu, Constantin Botoran. Coordonare și studiu introductiv de Viorica Moisuc, Editura Globus, București, 1993, 196 p. La p. 146 restituirea arhivelor, operelor de artă revendicate, protocol semnat la 31 mai 1935 la Moscova. 1443 lăzi de la Arhivele Statului și ale instituțiilor particulare, precum și unele de la Academia Română. [A.N. Biblioteca III 23.721]

Sabin Gagi, *Tezaurul românesc nu s-a pierdut. El a rămas în continuare în Rusia*, în: „Jurnalul Național”, București, anul VII, nr. 1761, 11 martie 1999, p. 3.

53. **Centrul Național „Mihai Viteazul”**. Considerăm că trebuia realizat cel mai corespunzător act de cinstire a Bravului Erou la împlinirea a 400 de ani de la zidirea mănăstirii, de la anii domniei. Din păcate nereceptivitatea manifestată anterior anului 1989, totala îndepărtare de trecutul neamului după amintitul an a condus la o totală ignorare a unei asemenea obligații morale pentru fiecare român. Este totuși un deziderat care sperăm că va fi în atenția cuvenită la ceasul dezmeticirii.

54. **Cezar LĂZĂRESCU** (3 octombrie 1923, București - +?) Studii de arhitectură la Facultatea de Arhitectură din București, promoția 1948, doctorat în arhitectură în 1969, cu o bogată activitate creatoare implicat în procesul de metamorfozare a Capitalei și a altor orașe din țară și chiar de peste hotare. Președinte din 1971 al Uniunii Arhitecților, carieră didactică universitară 1971-1982. Publicist.

Paul Constantin, *Dicționar universal al arhitecților*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 187.

55. **Mihai Dinu HARITON** (16 mai 1923, București -) Absolvent al Institutului de Arhitectură „Ion Mincu”, București, promoția 1952, arhitect proiectant și coordonator al unor colective de arhitecți cu realizări atât pentru Capitala României, cât și pentru alte centre urbane.

Paul Constantin, *op. cit.*, p. 146.

56. „Misiunea” declanșată la 3 ianuarie 1985, în cea mai nepotrivită vreme pentru personal, material arhivistic, mobilier și câte altele, a fost pentru conducere un prilej de etalare a calităților de comandanți. Că misiunea putea fi desfășurată în alte condiții a demonstrat-o etapa următoare de totală „liniște”, până au venit în primăvară cei cu lucrările ce au urmat. Aveam și un delegat al ministerului, coordonator în problemele tehnice, inginerul Pașcu, ne cunoșteam de ani buni și cred că se stabilise tacit o încredere reciprocă, fapt care în condițiile celei mai cumplite dezlănțuirii a viscolului l-a determinat ca în drumurile solitare ca în jurul bisericii să pronunțe atunci când m-am apropiat de el pentru a-l invita la un ceai cald să strige: „Doamne de ce ... de ce așa?” După circa două săptămâni am aflat că acest om de bun simț trecuse în lumea dreptilor.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Ansamblul monumental istoric și de arhitectură Mihai Vodă*, în: „Revista Arhivelor”, București, anul XVII, vol. LII, nr. 1, 1990, p. 3-13. Inclusiv demersurile ante și post decembrie 1989.

57. Clădirea construită în strada Academiei, special pentru Ministerul de Interne și care în condițiile atotsupremației partidului a fost preluată pentru a găzdui armata activiștilor, moștenitori ai caracteristicilor vechilor vâtafi: Excepțiile, au fost, și în acest caz contrastante.

58. Am fost profund impresionat de mobilierul existent, cred cel originar din perioada premergătoare celui de la doilea război mondial, metalic, cu suprafața de lucru acoperită cu un material de tipul linoleumului. Covoarele erau foarte vechi, tocite la maximum. M-am apropiat și de ferestrele care aveau deschidere spre localul Bibliotecii Centrale Universitare. Glaful de circa 1 m. adâncime era plin de cartușele rezultate în urma repetatelor trageri spre amintita clădire și cea din vecinătate, cu deschidere spre str. Biserica Boteanu, sediul discretei Direcții a V-a ?. Nu exista nici o zgârietură care să releve că s-ar fi tras și dinspre partea „adversă”.

59. Lucrare bine legată, coperte de pergamoid, cu planșe separate prin hârtie pelur cu fotografii 18x24 cm., de foarte bună calitate.

60. **Eugeniu IORDĂCHESCU** (?) Studii politehnice, doctor, inginer specialist în domeniul construcțiilor cu preocupări și apetență în domeniul translatării edificiilor, preluând experiența înaintașilor, adaptând-o la condițiile tehnice ale epocii, inovator în soluții de translatare. Publicist.

Eugeniu Iordăchescu, *Translarea construcțiilor*, Editura Tehnică, 1986.

Operațiunile realizate în cazul bisericii și clopotniței de la Mihai Vodă prezentate de: arhitecții Lidia Anania, Cecilia Luminea, Livia Melinte, Ana-Nina Prosan, Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, *Bisericile osândite de Ceaușescu, București 1977-1989*, Editura Anastasia, București, 1995, p. 72-74; text și fotografii redând diversele momente ale translării.

Gheorghe Leahu, *Bucureștiul dispărut*, Editura Arta grafică, București, 1995, p. 59 text, p. 60-68 fig. 119-134 N.B.! datările sunt însă eronate!; acuarelele p. 137-138.

61. Florin Rotaru (?) studii universitare, animator cultural, director al Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu”, azi al Bibliotecii Metropolitane, publicist, om politic, senator.

62. Frescele fostei biserici a mănăstirii Văcărești, atât cât au putut fi decapate, în puținul timp oferit specialiștilor înainte de precipitata demolare a bisericii, reclamau pentru o bună conservare și valorificare muzeistică o consolidare ca suport, înrămare protectoare, restaurare a picturii și o adecvată depozitare. Fondurile oferite la început de an 1990 s-au volatilizat spre alte funcționalități în vara celui an. Din câte am aflat colectivul de cadre didactice și tineri studenți de la alte plastice n-au primit banii nici pentru materialele încorporate în ceea ce fusese cu avânt abordat și restaurat.

Și în acest caz am fost un privilegiat. Ca recompensă pentru modul cum s-a desfășurat acțiunea de la Muzeul Arhivelor Statului în 1969, gazdă a manifestărilor Mesei Rotunde a directorilor generali reuniți în România în cadrul programului Consiliului Internațional al Arhivelor, am fost întrebat de ministrul adjunct ce-mi doream. Eram sub impresia unei recente lecturi și analize a unor fotografii prezentând interiorul bisericii fostei mănăstiri Văcărești. Ca atare am răspuns incredibil de prompt că doream să văd biserica de la Văcărești. După momentul de stupoare a urmat ordinul către cei competenți ca săptămâna următoare să mă ducă la Văcărești. Precizez că la timpul respectiv era încă penitenciar. Așa am ajuns să văd pentru prima dată exteriorul și interiorul bisericii. Am fost impresionat de curățenia și aerajul acesteia. Am beneficiat și de o zi luminoasă ca atare bogăția de subiecte, de ipostaze, de culoare a fost impresionantă și mai ales de buna stare de conservare atât a frescelor cât și a elementelor sculptate în piatră. Am revenit peste circa 4 ani atunci când cu un grup de artiști plastici cu care călătoream spre Herești unde urma să fie inaugurat Muzeul din Casa de Piatră a lui Udriște Năsturel. Se finaliza astfel acțiunea de salvare după repetatele renovări și în sfârșit se hotărâse atribuirea funcționalității de muzeu celei valoroase case. În momentul când pe calea Văcărești am prezentat la microfon ce era pe partea stângă, glasul ferm al tov. Dan Hăulică a revendicat să facem o escală pentru a vizita fosta închisoare și la timp mai îndepărtat fosta mănăstire. Motivația pornea de la faptul că ora solemnității de la Herești era elastică, în directă relație cu sosirea respectivului autocar. În anul 1973 se procedase la dezafectarea închisorii. Un telefon de la poartă și accesul ne-a fost permis. Pe căprării în curte erau depozitate materialele specifice fostului penitenciar, uși cu vizor, paturi metalice etc. În grup erau și oameni care cunoșteau funcționalitățile și dramele compartimentelor din ultimele decenii. Pașii ne-au condus la fosta biserică. Alt anotimp, altă lumină, altă sugestie. Am plecat cu impresia că ne despărțeam de ceva cu care nu ne vom mai întâlni. Artiști plastici de diverse vârste de diverse maniere de abordare în fața celor văzute au manifestat de la indiferență ostentativă la superlative pentru creatorii comanditarului Nicolae Mavrocordat, școlii la ceea ce definim a fi arta brâncovenească. Erau și reacții comparatiste, se făceau analogii, dar și glume satirice de factură colegială. Numai vinul fiert de la Herești a mai redeschis apetitul unor tirade în acea zi atât de bogată în profunđa impresie a celor văzute la Văcărești. Eu am mai avut și a treia șansă să văd murii acestui lăcaș, Era ziua Sf. Dumitru a anului '86 când la finalul unei sesiuni găzduită la sediul Arhivelor Municipaliului București am adresat colegilor invitația-provocare de a mă însoți într-o vizită în curtea de la Văcărești. Deci urma doar să trecem drumul. Din cei mulți au fost vreo trei. Era o după amiază de splendidă toamnă cu un soare ce oferea generos o căldură molcomă. După demersurile de rigoare am pătruns în prima curte. Acum impresia era că pe acolo trecuse războiul. La fireasca întrebare am primit un concludent răspuns. Tov. Nicolaescu realizase filmări specifice pentru mai multe filme. Recuzita constase în tehnică de luptă mecanizată cu șenile și tot care să impresioneze la vederea secvențelor respective. Privirea s-a

oprit uimită spre plăcile tombale care fuseseră ridicare de pe respectivele morminte și care erau accidentate de șenilele mănăstirii stângaci de improvizării tanchiști. Acum în biserică o parte din fresce erau deja decapate. Criteriile nu le-am cunoscut și nu le-am înțeles. Am mers și la paraclisul de pe latura estică. Totul era imaculat de încheierea lucrărilor de restaurare a acelei bijuterii care a fost intervenția ulterioară în calitatea de urmaș a lui Constantin Mavrocordat. Dacă la anterioara vizită se cunoștea că în spațiile fostei mănăstirii-penitenciar urma să fie organizat un muzeu religios acum spectrul iminentei demolări era la ordinea zilei. Ca atare a vedea o lucrare de restaurare ieri terminată și mâine demolată era cu atât mai impresionant. Circa două ore ne-am purtat pașii prin această oază de prea mare liniște premergătoare marii furtuni atodistrugătoare din ignoranță. Ce a urmat. O colosală investiție de energie și resurse materiale sortită unei lamentabile părăsiri la ceasul descătușărilor când rațiunea este obligată să facă loc risipei, risipei, risipei ...

Gheorghe Leahu, *Distrugerea mănăstirii Văcărești*, Editura Arta Grafică, București, 1996 prezentare a modului cum premeditat a fost pregătit momentul demolării la 31 ianuarie 1987.

63. Concurs găzduit tocmai în spațiile generoase ale Palatului Parlamentului, prilej de vizitare, de confruntare de idei, dar și de mari cheltuieli pentru organizatori, de dragul de a mima.

64. *Apel ! Domnului Emil Constantinescu, președintele României, Doamnelor și Domnilor senatori și deputați din Parlamentul României*, în: „Republica”, București, anul II, nr. 150, 19 martie 1998, p. 7 Redacția sau tipografia a suprimat din titlu formularea: **și Guvernului...**

65. Urmările au fost de o cu totul altă natură, ajungând să fiu anchetat de un tânăr arogant care nici nu citise respectivul apel, dar era convins că prin textul respectiv am jignit Ministerul de Interne. Considerasem că semnându-l simplu cu numele meu exprimasem ca cetățean un punct de vedere care putea să fie călăuzitor spre binele viitor. Îmi asumasem această misiune din două și temeinice motive: 1) prin activitatea anterioară cunoșteam problema în evoluția ei; 2) ca om cu pregătire și constantă preocupare pentru monumentele de for public aveam datoria de a călăuzi factorii de decizie în a aborda firesc și corespunzător soarta viitoare a ansamblului istoric Mihai Viteazul; 3) a avea o asemenea moștenire și a o ignora este ori o crasă ignoranță ori un act de trădare a intereselor naționale.

După ce i-am pus la dispoziție o xerografie a articolului, l-a citit și concluzia a fost că totuși... trebuia să dau o declarație de ce am jignit Ministerul de Interne scriind și publicând acel apel. Era tipica manifestare a celor dintr-o altă generație de care M.A.I., după 1964, treptat se debarasase. Iată că acum în noile condiții asemenea „executanți” răsăreau din nou. Am refuzat. Eram sub impresia comparativă a celor trăite anterior lui 1989. Fusesem în ipostaza de a fi anchetat în decursul anilor de activitate la Muzeul Arhivelor de 4 ori ca anti ceaușist, ca urmare a micimilor colegiale. Cei care m-au anchetat au fost întotdeauna oameni mai în vârstă cu discernământ și un comportament decent. După un dialog de ordinul minutelor ne despărțeam și problema în zilele următoare era aplanată, fără a mi se ridica dreptul de semnătură sau de a conferența în calitate de lector. Acum aroganța juvenilă la început de aprilie 1998 mă afectase profund. Am ajuns acasă năuc. Reacția de refluxare m-a determinat să scriu un raport de circa 18 pagini (așa cred, regret că nu mai am un exemplar) pe care a doua zi l-am predat la registratura ministerului. Au trecut circa două săptămâni până când am primit o hârtie cu trei rânduri prin care mi se mulțumea pentru interesul manifestat față de monumente!!!

66. Decizional spațiul să fie declarat inabordabil în alte scopuri constructive astfel ca atunci când vor fi condiții favorabile cele două relicve să fie readuse și să constituie nucleul viitorului complex. Pe această cale s-ar stopa și manifestări de genul competițiilor berarilor etc.

67. Virgiliu Z. Teodorescu, *Popas la vetrele istoriei - Ansamblul Patriarhiei Române*, în: „Citadela” - Revistă de cultură, Cerașu - Prahova, anul II, nr. 7-12 (10-15), iulie - decembrie 1997, p. 119-123 (partea I-a); anul III, nr. 13-16 (16-19) 1998, p. 117-121 (partea a II-a).

Idem *Biserica și simbolurile cinstirii Eroilor*, în: *Valori morale în procesul educațional specific Ministerului de Interne*. Volumul cuprinde lucrările colocviului organizat de Editura Ministerului de Interne la 28 martie 1997, București, 1997, p. 103-114.

Idem, *Patriarhul Miron Cristea – contemporanul nostru*, în: „Biserica Ortodoxă Română”, București, anul CXVI, nr. 7-12, iulie–decembrie 1998, p. 231-242.

Idem, *Preocuparea Patriarhului Miron Cristea pentru realizarea, în capitala României, a bisericii biruinței*, în: „Biserica Ortodoxă Română”, București, anul CXVI, nr. 7-12, iulie–decembrie 1998, p. 243-250.

68. Actuala pajiște poate găzdui realizarea unei construcții cu fundații, subsol și restul elementelor componente pentru a se afla la cota de înălțime anterioară anului 1985, sugerând vechea popină.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Un subiect revenit în actualitate: Catedrala Neamului*, în: „Dimineața”, București, anul XIV, nr. 3570, L 12 mai 2003, p. 9 și nr. 3571, M. 13 mai 2003, p. 9.

Idem, *Catedrala Neamului*, în: „Cronica Română”, București, anul X, nr. 3139, J 15 mai 2003, p. 4. Propuneri pentru valorificarea terenului situat în dreapta Palatului Parlamentului României, vechea vatră a Ansamblului Istoric Mihai Vodă, suprafața permițând atât realizarea doritei Catedrale cât și readucerea bisericii și clopotniței ctitorii ale lui Mihai Viteazul.

Idem, *Risipa, dominantă zilelor noastre*, în: „Dimineața”, București, anul XV, (I) nr. 3804, V 16 aprilie 2004, p. 9; (II) nr. 3806, M 20 aprilie 2004, p. 9; (III) nr. 3807, m 21 aprilie 2004, p. 9. Reacție la recidiva demolatoare a patrimoniului imobiliar și sentimentului național.

ROMÂNII LA SFÂNTUL MUNTE ATHOS

Între centrele monahale de intensă trăire duhovnicească un renume aparte și-a dobândit Sfântul Munte Athos¹, care de secole primește în sihăstriile sale doritori de desăvârșire din întreaga lume și mii de pelerini ce vin să-și odihnească sufletul și să-și aline durerile, împărtaşindu-se din experiența acestor bărbați cu viață sfântă, adevărate icoane vii, înălțând rugăciuni și plecându-și smeriți genunchii în fața icoanelor făcătoare de minuni și moaștelor sfinților, care stau drept mărturie a sfințeniei vieții și a ostenețelor iubitorilor de Dumnezeu, care, aici departe de marele aglomerări și frământări ale societății, neștiuți de lume, au făcut ca „frații să locuiască împreună”, lucrându-și în taină mântuirea în duhul Ortodoxiei sobornicești. Acești bărbați plini de Duhul, acești viteji ai ortodoxiei au strălucit dintotdeauna pe firmamentul Bisericii noastre ca niște luceferi, călăuzindu-ne din noaptea păcatului la lumina cea dătătoare de viață, atât prin viața și exemplul personal, cât și prin operele și minunile pe care le fac și după trecerea de pe acest tărâm, ca adevărați slujitori ai lui Hristos și ai oamenilor.

Călăuziți de bucuria învierii și dorul de a petrece câteva zile în *Grădina Maicii Domnului*, cu binecuvântarea *Prea Fericitului Părinte Teoctist*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și a Sanctității Sale *Bartolomeu I*, *Patriarhul Ecuinic al Constantinopolului*, *Prea Sfințitul Ambrozie Sinaitul*, Episcop Vicar Patriarhal, la invitația Chilei² Sfântul Gheorghe-Kapsala, ce aparține Mănăstirii Pantocrator, a efectuat un pelerinaj de suflet, în perioada 2-10 mai a.c., la Sfântul Munte Athos însoțit de către Părintele Protosinghel *Ghervasie Mânzicu*, starețul schitului Darvari din București, D-nii doctoranzi *Gheorghe Ioniță* și *Veaceslav Goreanu*. Pelerinajul a constituit un bun prilej de prelungire a bucuriei pascale în acest laborator al rugăciunii, loc binecuvântat de Dumnezeu, care păstrează bogate vestigii ale credinței noastre, precum și capodopere de artă universală, manuscrise, străvechi documente și hrisoave ce atestă dărnicia voievozilor și a domnitorilor români, care și-au înscris numele în cartea nemuririi prin daniile și ajutoarele făcute mănăstirilor athonite.

Călătoria noastră a fost binecuvântată, din prima zi a vizitei la Athos, de posibilitatea de a ne închina cu evlavie lemnului Sfintei Cruci, cel mai mare vestigiu din „pomul dătător de viață”, păstrat la *Mănăstirea Xiropotamu*. În zilele următoare am vizitat Schitul³ *Sfântul Ilie* unde s-a ostenit Sfântul Cuvios Paisie Velicikovski; Schitul *Sfântul Andrei*, ce găzduiește vestita Școală Teologică Athoniada, unde ne-am închinat moaștelor patronului Sfântului locaș, Sfântul Apostol Andrei, cel care a semănat cuvântul Evangheliei pe teritoriul României de astăzi.

1. *Sfântul Munte, Sfetagora, Monte Santo* este o peninsulă cu lungimea de 60 km, o lățime ce variază între 8-13 km, aria totală fiind de 385 km². Este despărțit de baza peninsulei printr-un canal tăiat de regele Xerxes în anul 480 î.d.Hr. Numele muntelui Athos sau Athon, după niște vechi tradiții întunecate, ar veni de la Athos, un supranume al zeului Joe (Jupiter) care avea un templu pe unul din vârfurile Muntelui.

2. O *chilie* reprezintă o casă cu paraclis (biserica) în care locuiesc 7-8 monahi, cuprinzând și camerele de oaspeți, sală de mese și alte dependințe.

3. Un *schit* are în oblauduirea sa un număr de chilii împreună cu biserica mare și cimitirul, au dreptul să-și aleagă egumenul, dar se bucură de autonomie din partea mănăstirii de care aparțin.

În ziua următoare, miercuri, 4 mai, am fost primiți la Kareia - Capitala Sfântului Munte - de către membrii Sfintei Epistasioi⁴ alcătuită din patru dintre reprezentanții Kinotitei - Consiliul de conducere al Sfântului Munte alcătuit din egumenii celor 20 de mănăstiri. Aici am avut o întrevedere cu Părintele Ioanichie de la Dionisiu și Părintele Ștefan de la Zografu, prilej cu care Prea Sfințitul Ambrozie Sinaitul a transmis binecuvântarea și gândurile de apreciere ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist monahilor athoniți, care prin neconținută rugăciune, împlinesc ascultarea desăvârșită. La sfârșitul întrevederii s-a făcut un simbolic schimb de daruri, care să amintească de prezența în Sfântul Munte a unor ierarhi români contemporani, fiind invitați să ne închinăm icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului *Axionița*, păstrată la *Mănăstirea Protaton*.

Tot în aceeași zi, am vizitat *Mănăstirea* rusească *Sfântul Pantelimon*, unde ne-am închinat moaștelor Sfântului Evanghelist Luca, Sfântului Nil Izvorătorul de mir și altor sfinți athoniți. În seara zilei am fost primiți la *Mănăstirea Pantocrator*, străveche vatră monahală care adăpostește icoana Gherontissa, iar în biblioteca sa păstrează manuscrise din secolele X-XI. Aici Preasfințitul Ambrozie Sinaitul, a fost așteptat după tradiția întâmpinării arhierelui de părinții viețuitori, care și-au exprimat bucuria de a-l avea în mănăstire, invitându-l să slujească a doua zi Sfânta Liturghie la care să hirotonească în preot pe starețul Chilie Sfântul Gheorghe Kapsala. După Sfânta Liturghie am fost invitați să vizităm muzeul sfintei mănăstiri, în care se păstrează obiecte inestimabile ale patrimoniului universal, între care am admirat icoane și veșminte dăruite de către domnitorii Țărilor Române și marii boieri în secolele XIV-XIX. Am constatat că în memoria părinților se păstrează vie vizita Prea Fericitului Justinian din anul 1963, care a donat mănăstirii Pantocrator un rând de sfinte vase, veșminte sacerdotale, odoare, cruci mari, icoaște, un epitrahil⁵.

Pe data de 6 mai, fiind hramul Chilie românești de la Kapsala⁶, Prea Sfințitul Ambrozie Sinaitul i-a vizitat pe părinții români de aici, îndemnându-i la o viață de neîncetată rugăciune, la continuarea activității de restabilire a așezământului și la viață fără prihană.

4. Autoritatea executivă, cea mai înaltă din sfântul Munte, revine *Sfintei Comisii*, alcătuită din patru membri. Aceștia sunt, de regulă, egumeni, reprezentând fiecare câte cinci mănăstiri și având în păstrare, pe durata mandatului de un an, câte un sfer din ștampila care pecetluiește toate deciziile luate obligatoriu în comun. Ei eliberează scrisoarea de recomandare - *diamonitron* necesară găzduirii la mănăstirile din Athos. Cf. Constantine Cavarnos, *Ancorați în Dumnezeu. Viața, arta și gândirea monahală în Sfântul Munte Athos*, trad. de Ioana Dumitrache-Lupescu, E.I.B.M.B.O.R., București, 2005, p. 20 și 33; Horia Alexandrescu, *Călător la Sfântul Munte Athos*, Ed. Vivaldi, București, 2005, p. 14.

5. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, *Sărbătorirea mileniului Sfântului Munte și participarea Bisericii Ortodoxe Române la festivitățile comemorative*, în *B.O.R.*, LXXXI (1963), nr. 7-8, p. 626.

6. Chilia românească se află în apropiere de capitala Sfântului Munte și a fost ctitorită în secolul al XIX-lea de către pustnicii Nil și Silvestru. În urma incendiului din 1988 chilia a fost distrusă aproape în întregime, având un singur viețuitor, pe părintele Meletie, care a supraviețuit în condiții foarte grele. Actualmente, chilia este refăcută în întregime cu ajutor din țară și din Athos, numărând 5 viețuitori.

Vizita Prea Sfințitului Ambrozie Sinaitul la Sfântul Munte a avut, însă, și un caracter pastoral, fiind propice pentru vizitarea Schiturilor și chiliilor românești, încurajând tinerii monahi să ducă cu vrednicie acest vot peste veacuri, dar și prin hirotonirile făcute în preot a Prea Cuviosului Părinte ierodiacon *Petroniu Cobzaru, starețul Chilie Sfântul Gheorghe-Kapsala*, la solicitarea și cu aprobarea Mănăstirii Pantocrator de care Chilia aparține, în cadrul Sfintei Liturghii din ziua de 5 mai, precum și a părintelui *Ilarion Curelaru*, hirotonit diacon pe seama *Schitului românesc Prodromu*, din încredințarea Prea fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în ziua de 7 mai.

Pe de o parte, aceste hirotonii arată și confirmă un vechi drept al fiecărei națiuni de a-și rândui slujitori⁷, chiar și în jurisdicții străine, bineînțeles cu aprobarea Bisericii și a mănăstirii de care aparțin – pentru a respecta regulamentul monahal – în cazul de față, pe de altă parte, ele au contribuit la întărirea vieții spirituale a monahilor prezenți la Sfântul Munte și sunt ca o recunoaștere, din partea celorlalte comunități, a importanței activității și autorității spirituale a monahilor români de acolo. Ne exprimăm speranța că acest act este un început al respectării dreptului fiecărei națiuni în acest spațiu multi etnic în spiritul tradiției canonice ortodoxe.

Cu această ocazie s-au mai vizitat *Mănăstirile Ivion, Stavronikita și Filoteu*, unde am primit binecuvântarea Sfântului Ioan Gură de Aur, a cărui mână dreaptă este păstrată cu sfințenie în această mănăstire. Tot aici se află și icoana Maicii Domnului *Dulcea sărutare*, la care ne-am plecat genunchii și am înălțat rugăciune pentru alinarea sufletelor noastre. Din periplul nostru duhovnicesc nu a putut lipsi *Marea Lavră*, unde se păstrează capul Sfântului Vasile cel Mare și mâna Cuvioasei Maria Egipteanca, lavră de care depinde *Schitul românesc Prodromul*, condus de către venerabilul părinte Petroniu Tănase.

Vizita Prea Sfințitului a favorizat întâlniri cu personalități athonite, precum starețul Vasile de la mănăstirea Ivion, cu care s-au discutat probleme privind raporturile dintre Bisericile Ortodoxe, mai ales a celor din Balcani, precum și întrevederea cu stareții schiturilor românești la care s-au discutat probleme delicate cu care se confruntă monahii români din Athos (lipsa actelor de identitate, a materialelor de construcție, a cărților de cult etc.). Aceștia au ținut să mulțumească Bisericii Ortodoxe Române și Întâistătorului ei pentru purtarea de grijă pe care o manifestă permanent față de comunitățile monahale românești din Sfântul Munte. Ei au reînnoit dorința ridicării la rangul de mănăstire a schitului Prodromu, despre care unii stareți greci spun că ar fi „un modest gest de recunoștință” pentru contribuția românilor în Sfântul Munte de-a lungul istoriei.

Având în vedere situația actuală a așezămintelor românești de la Athos, voi încerca să prezint câteva aspecte legate de organizarea vieții monahale și prezența românilor în acest spațiu, precum și susținerea de care schiturile românești s-au bucurat în ultimele decenii.

1. PRIMELE AȘEZĂRI MONAHALE LA ATHOS

Muntele Athos are o veche istorie ce-și are originile în Antichitate, asemeni vestitului Olimp, dar spre deosebire de acesta, care își pierde importanța odată cu

7. Canonul 34 apostolic.

apusul păgânismului, Athosul a continuat să crească în ochii grecilor, dar și a întregii lumi, prin misiunea nouă pe care a primit-o de a fi loc de reculegere și rugăciune. Despre istoria și vechimea civilizației păgâne care a înflorit în acest spațiu ne vorbesc atât istoricii Antichității, cât și urmele vechilor temple elenice, inscripțiile în cinstea zeilor sau a eroilor pe care le putem admira și astăzi în incintele așezămintelor monahale⁸.

Datorită așezării sale geografice, grecii l-au socotit un dig în fața invaziilor asiatiche, iar creștinii îl prețuiesc pentru viața monahală înaltă, care inspiră pe toți doritorii de desăvârșire, pentru rolul pe care l-a avut de-a lungul secolelor de apărător al Ortodoxiei, pentru prețioasele opere de artă și numeroasele manuscrise clasice și creștine, firmare turcești, acte ctitoricești, inscripții, corespondență și chiar studii pe diverse teme pe care le-a conservat în bibliotecile sale, fiind un centru de cultură în care s-au format marii dascăli ai lumii, care mai apoi au strălucit în întreaga Ortodoxie. Dintre aceștia amintim pe Sf. Antonie și Teodosie care au înființat peșterile din Kiev, organizând viața monahală în vechea Rusie (sec. al. X-lea), Sf. Nicodim de la Tismana care a contribuit la înflorirea monahismului românesc în secolul al XIV-lea, precum și Sf. Paisie Velicikovski (sec. XVIII), care, după perioada de formare petrecută la Athos⁹, s-a reîntors în Moldova cu un număr impresionant de ucenici, dând un nou impuls vieții monahale din estul Europei și din alte părți ale lumii unde s-au răspândit ucenicii formați de el.

De aceea, o călătorie la Athos este ziditoare pentru un creștin, dându-i posibilitatea să se împărtășească din experiența duhovnicească a marilor părinți, pentru un artist întâlnirea cu valoroasele opere de artă îi permite să admire și să citească prin ele pe marii arhitecți și pictori ai Bizanțului și ai întregii lumi ortodoxe, pentru un filolog și cercetător manuscrisele sunt comori neprețuite, sursă ce confirmă pregătirea deosebită pe care au avut-o trăitorii acestor așezăminte sfinte.

Începuturile vieții monahale la Athos sunt destul de vechi. După o tradiție, aici ar fi fost chiar Maica Domnului, care dorind să facă o vizită Sfântului Apostol Ioan în Cipru, datorită vremii nefavorabile, prin pronia lui Dumnezeu, a ajuns la această așezare, care a impresionat-o prin frumusețea peisajului. Ea ar fi fost prima care a adus cuvântul Evangheliei în aceste locuri, iar la plecare ar fi rugat pe Fiul ei ca să-i încredințeze acest loc ca moștenire proprie, prorocind că aici vor locui bărbați feciorelnici. Nu se știe sigur când au venit primii monahi pe muntele Athos. Se bănuiește însă că ar fi venit chiar din timpul Sf. Apostol și Evanghelist Ioan (101 d.Hr.), care însoțise pe Sf. Fecioară în călătoria sa spre Athos. Această versiune arată că, încă din timpurile vechi ale erei creștine, au debarcat aici sihaștri din Asia mică, poate și din Efes, unde a locuit Sf. Evanghelist Ioan, unde viața singuratică, contemplativă, începuse a se manifesta de timpuriu.

Mai târziu, Constantin cel Mare, după ce și-a stabilit capitala la Constantinopol, i-a mutat pe locuitorii din Athos în Peloponez, lăsând peninsula în proprie-

8. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, *op. cit.*, p. 599.

9. Prof. Diac. Gh. Moisescu, *Contribuția românească pentru susținerea Muntelui Athos în decursul veacurilor*, în *Ortodoxia*, anul V (1953), nr. 2, p. 267. Paisie Velicikovski a petrecut 17 ani la Athos, mai întâi în chilia Sf. Constantin și apoi în schitul zidit de el, din temelie, cu hramul Sf. Ilie Proorocul, având pravilă în limbile slavonă și română.

tatea exclusivă a călugărilor, construind chiar și unele biserici. Însă, aceste tradiții consemnate în diferite manuscrise athonite din secolele XV-XVII nu pot fi verificate.

Datele referitoare la primele atestări documentare privind așezările monahale la Athos sunt destul de controversate, părerile fiind împărțite datorită faptului că mărturiile care să atragă atenția asupra faptului că în această regiune unii creștini doritori de a duce o viață spirituală deosebită se nevoiesc prin pustietățile și locurile sălbatice ale peninsulei, sunt destul de puține.

Canonistul român Liviu Stan consideră că primele așezări monahale datează din perioada persecuțiilor din secolul al III-lea și începutul secolului al IV-lea¹⁰. Aici s-ar fi retras unii creștini evlavioși, chiar și clerici, găsind adăpost în pustietățile muntelui, deoarece locurile nu erau locuite de către cei de prin împrejurimi din pricina reliefului și a condițiilor aspre de viață.

Arhimandritul Porfir Uspenski, cel care a scris cea mai completă istorie a Sfântului Munte, consideră că împăratul bizantin Constantin Pogonatul ar fi dat Athosul în grija unor călugări în secolul al VII-lea, după invazia arabilor în Macedonia. Potrivit lui Uspenski, aceasta este prima dată când apar călugări la Athos¹¹.

Așadar, prezența aghiorțiilor este recunoscută încă înainte de secolul al VIII-lea și al X-lea, când un număr de basilei acordă autonomie peninsulei, iar aici se afirmă printr-o viață deosebită figuri ca Sf. Petru Athonitul, Eftimie din Tesalonic, etc.

Acești sihaștri erau atrași, între altele, și de modul în care erau abordate relațiile monahilor cu mirenii, în special datorită interdicției femeilor de a intra în acest teritoriu consacrat de timpuriu vieții contemplative. După unii, această interdicție ar data din secolul al IV-lea¹², iar după alții, această regulă strictă s-ar fi impus după secolul al VIII-lea, când familii ale păstorilor vlahi locuiau împreună cu monahii, ea fiind menționată în art. 5 al primului *typikon* al Sfântului Athanasie Athonitul¹³, iar în secolul al XI-lea, împăratul Alexie Comnenul a dat ordin ca vlahii să părăsească Athosul datorită tulburărilor produse în viața monahilor, interzicându-se pe viitor prezența femeilor în peninsulă, încălcarea acestei reguli fiind pedepsită cu închisoarea de la 2 la 6 ani¹⁴.

Organizarea vieții monahale s-a făcut de către Sf. Athanasie din Trapezunt, care în anul 963 zidește Marea Lavră, stabilind și regulile de viețuire pentru cei care doreau să intre în comunitatea athonită, reguli cuprinse în primul *typikon*¹⁵. Împărații contemporani Sfântului Athanasie, *Nichifor Fokas* și *Ioan Tzimiskes*, recunosc autonomia Athosului, contribuind prin aceasta la consolidarea statutului peninsulei¹⁶.

10. Pr. Prof. Liviu Stan, *Locurile sfinte din Orient*, în *Ortodoxia*, anul IV (1952), nr. 1, p. 41.

11. Pr. Prof. Teodor Bodogae, *Începuturile și dezvoltarea monahismului athonit*, în vol. *România și Muntele Athos*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2002, p. 37.

12. Conform unei vechi tradiții, împărăteasa Plagudia, soția împăratului Teodosie cel Mare, ctitorul Vatopedului, venind de la Roma la Constantinopol, a dorit să viziteze ctitoria soțului său. Intrând în biserică, ea a fost oprită de vocea Maicii Domnului, care i-a spus că în acest loc sfânt nu are voie să intre nici o femeie, interdicție care s-a respectat până în zilele noastre.

13. Pr. Prof. Liviu Stan, *op. cit.*, p. 45.

14. M. N. Bessonov, *Pravoslavie v nași dni (Ortodoxia în zilele noastre)*, Ed. Politică, Moscova, 1990, p. 28-29.

15. Pr. Prof. Teodor Bodogae, *op. cit.*, p. 44-46.

16. Pr. Prof. Liviu Stan, *Sfântul Athanasie Athonitul*, în vol. *România și Muntele Athos*, p. 62-64.

Tot din secolul al X-lea au început să apară mănăstiri ale altor popoare: Mănăstirea Ivron (972), Mănăstirea Italianilor sau a Amalfitenilor, ridicată de către călugării latini aflați în Lavra Sfântului Athanasie cu cheltuiala locuitorilor din Amalfi, localitate din sudul Italiei, Mănăstirea Sf. Pantelimon a rușilor (1143-1169), tot din această perioadă datând și Mănăstirea Hilandar a sârbilor (1197), precum și Mănăstirea Zografu a bulgarilor¹⁷.

Putem constata cu ușurință că populația polinațională care se stabilise în Muntele Athos era ca o reflecție a universalității ortodoxiei și a caracterului poli-național al imperiului bizantin. Sfântul Athanasie recomanda prin *Canonicon*-ul său din anul 970, dar și prin testamentul din anul 990, ca „monahii străini să fie cinstiți de către athoniți, interzicând orice deosebire între călugării greci și cei care vorbeau alte limbi, dispunând ca cei care nu se vor conforma să fie afurisiți”¹⁸. Astfel, vedem grija Sfântului Athanasie Athonitul de a păstra un climat străin duhului despotice, filetist pe care îl întâlnim astăzi la unii monahi athoniți. Principiile după care se conduceau trebuiau să reflecte egalitatea tuturor viețuitoarelor, indiferent de mănăstirea sau națiunea din care făceau parte.

Aceste principii, viața deosebită a monahilor, precum și statutul de autonomie acordat de către împărați, au făcut ca Athosul să cunoască o înflorire deosebită încă de la sfârșitul primului mileniu creștin, astfel încât în secolul al XI-lea numărul mănăstirilor se ridica la 180 cu circa 2000 de călugări¹⁹, părinții athoniți având un rol deosebit în păstrarea dreptei credințe după Schisma cea Mare, în perioada cruciadelor, dar mai ales a sinoadelor unioniste din Lyon (sec. XIII) și Ferrara-Florența (sec. XV). După căderea Constantinopolului, Athosul a rămas ca un bastion ce a inspirat, încurajat și întreținut dreapta credință în lumea ocupată de musulmani.

2. ORGANIZAREA VIEȚII MONAHALE LA ATHOS

Teritoriul Athosului a constituit din vechime proprietatea comunității monahale, fiind tratat ca *teritoriu autonom*, aparținând mănăstirilor athonite. Acest statut i-a fost conferit de către *Constantin Pogonatul în anul 670*, care hotărâra ca Athosul să aparțină exclusiv monahilor ca adăpost și teritoriu propriu, statut ce a fost confirmat în *885 de împăratul Vasile I Macedoneanul*, care a declarat *Athosul ca teritoriu independent*, pus la dispoziția și stăpânirea exclusivă a călugărilor de aici, aceștia fiind scutiți de orice impozit. Aceste măsuri au fost confirmate și de către împărații bizantini *Leon VI Filosoful în 911*, *Constantin VII Porfirogenetul în 912* și *Roman I Lecapenul în 920*, dar și de către împărații de mai târziu până la căderea Bizanțului. După 1453 acest privilegiu a fost recunoscut și reconfirmat athoniților de *sultanii turci* de până la 1912²⁰, dar și de tratatele internaționale din *1878 de la Berlin*, *1913 de la Londra*, *1920 de la Sèvres*, *1923 de la Lausanne*²¹.

17. Idem, *Locurile sfinte...*, p. 45-47.

18. *Biserica Ortodoxă Română și problema Sfântului Munte Athos*, în *Ortodoxia*, anul V (1953), nr. 2, p. 179.

19. Pr. Prof. Liviu Stan, *op. cit.*, p. 46.

20. Autonomia Athosului a fost în linii mari respectată în perioada Otomană, cu excepția încălcării ei de către guvernatorul Tesalonicului în 1860, dar în anul următor Marele Vizir anulează acțiunea guvernatorului.

21. *Biserica Ortodoxă Română...*, p. 179.

Muntele Athos a fost sub patronajul bizantin până la căderea Constantinopolului sub latini, împărații bizantini având un rol important în susținerea materială a mănăstirilor aghioritice, adesea amestecându-se și în treburile care priveau organizarea vieții monahale din acest spațiu²². Mărturie a acestui protectorat o constituie bogatele danii pe care le putem admira și astăzi. După această dată, un rol deosebit în patronarea așezămintelor sfinte l-au avut slavii, prin imperiul vlaho-bulgar²³, când Ioan Asan II pune Athosul sub jurisdicția patriarhului bulgar de Târnovo²⁴ în anul 1234, situație care se menține până în anul 1250, când revine sub jurisdicția Patriarhiei de Constantinopol, odată cu restabilirea Imperiului Bizantin.

Statutul de autonomie al Athosului pe care i-l confereau împărații bizantini până la sfârșitul secolului al XIII-lea a fost încălcat de mai multe ori în secolul al XIV-lea atât de către împărații bizantini, cât și de către patriarhii de Constantinopol, care au încercat să supună formal Athosul sub jurisdicția Patriarhiei de Constantinopol sau a episcopului de Jerisos (Chalcidica), ce își avea jurisdicția în imediata apropiere a acestuia²⁵. Pe de altă parte, țarul sârb Ștefan Dușan (1331-1353) a întreprins o călătorie la Athos în anul 1345 făcând daruri bogate mănăstirilor, cu scopul de a-i convinge pe călugări să accepte jurisdicția Patriarhiei sârbești de Ipec. Cu toată rezistența călugărilor, Athosul a ajuns sub jurisdicție sârbească până în anul 1375, când încep incursiunile turcilor în Sfântul Munte²⁶.

Instabilitatea politică a afectat și statutul de autonomie al Athosului, mai ales după 1204, când, rând pe rând, țarii bulgari și sârbi și-au manifestat dorința de a pune Athosul sub suzeranitate proprie. În pofida acestui fapt, nici Patriarhia de Constantinopol nu a rămas mai prejos, făcând presiuni asupra athoniților după 1368 de a-i pune sub propria jurisdicție. Această situație de instabilitate s-a menținut până în 1392, când patriarhul Antonie (1391-1397) a redat Athosului deplina sa libertate și autonomie. La acea vreme erau organizate 25 de mănăstiri mari și numeroase așezăminte mai mici, care stăpâneau cu titlu de proprietate întreg teritoriul peninsulei²⁷.

După căderea Constantinopolului în anul 1453 Athosul intră sub suzeranitate otomană, Mahomed II menținând statutul de autonomie și privilegiile acordate de către Murat II la 1430. Deși la început s-au arătat binevoitori față de monahii pe care i-au găsit la Athos, curând au început să le pretindă fel de fel de contribuții sub formă de daruri, împrumuturi, etc., ceea ce a condus, în secolul al XVI-lea, la reducerea numărului de mănăstiri²⁸ la 20²⁹. De la sfârșitul secolului al XIV-lea când Bulgaria ajunge Țașalâc (1393), Serbia traversează o perioadă tulbură, iar Imperiul Bizantin se află în pragul agoniei, *domnitorii români sunt cei care patronază prin danii și ctitorii mănăstirile aghiorite*³⁰ până în secolul al XVIII-lea. În

22. Pr. Prof. Teodor Bodogae, *Patronajul asupra Sfântului Munte*, în vol. *Români și Muntele Athos*, p. 105.

23. *Ibidem*, p. 106.

24. *Ibidem*.

25. Pr. Prof. Liviu Stan, *Locurile sfinte...*, p. 48-49.

26. *Ibidem*, p. 49.

27. *Ibidem*.

28. *Ibidem*, p. 50.

29. Careia-Protaton, Marea Lavră, Vatoped, Ivion, Hilandar, Dionisiu, Cutlumuș, Pantocrator, Xiropotamu, Zografu, Dochiaru, Caracalu, Filoteu, Simonos Petra, Sf. Pavel, Stavronikita, Xenofont, Grigoriu, Esfigmenu, Sf. Pantelimon, Konstamonitu.

30. Pr. Prof. Teodor Bodogae, *op. cit.*, p. 110-111.

perioada fanariotă s-a intensificat fenomenul început în a doua jumătate a secolului al XVI-lea de scoatere a unor biserici și mănăstiri de sub autoritatea episcopilor și închinarea lor la locurile sfinte de la Athos³¹, precum și privilegiile date unor monahi athoniți în țările române³², constituind sursă de venit care a făcut posibilă dănuirea și înflorirea vieții monahale în Sfântul Munte.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, mai ales după Tratatul de la Cuciuc-Cainargi din anul 1774, i se recunoaște Rusiei dreptul formal de protectorat asupra creștinilor din Imperiul Otoman, drept pe care și l-a manifestat prin presiunile politice asupra Turciei încă din vremea lui Petru cel Mare și pe care l-a exercitat în mod indirect, din 1747³³. Totuși, până în 1912 Athosul s-a aflat sub suzeranitate otomană.

Din punct de vedere al organizării interne, viața monahală din Sfântul Munte s-a dorit a fi, încă de la început, în totală independență față de orice conducere politică sau bisericească, chiar și după Sinodul IV Ecumenic, care supunea monahismul sub jurisdicția episcopilor³⁴, Athosul manifestându-se dintotdeauna ca un teritoriu autonom. Acest statut a fost recunoscut pe rând de către împărații bizantini, de către conducerea otomană și a celorlalte state sub stăpânirea cărora s-a aflat de-a lungul istoriei sale.

Până la Sfântul Athanasie, comunitatea monastică athonită s-a condus după rânduielile stabilite de către primii organizatori ai monahismului, apoi după regulile stabilite de către acesta în primul *typikon* (statut), precum și după celelalte *typikoane*³⁵ care i-au urmat, diverse hrisoave imperiale, sigilii patriarhale, decrete ale sultanilor, canonisme, obiceiurile și tradițiile locale specifice și după hotărârile luate în comun de către conducerea întregii comunități³⁶.

La început, monahii din Athos duceau o viață *idioritmă*³⁷, abia prin primul *typikon* fiind impus stilul *chinovial*. Odată cu *typikonul* III este acceptat și stilul idioritmă. După aprobarea *typikonului* IV, în condițiile grele ale stăpânirii turcești, se observă o preponderență a stilului idioritmă, situație care se menține până la *typikonul* VI, care reintroduce stilul chinovial ca stil principal de viață în Muntele Athos³⁸. Această trăsătură a modului de viață se observă și astăzi, deoarece, din cele 20 de mănăstiri mari, 11 au stilul de viață chinovial. Așezămintele românești, ca și toate cele rusești, de altfel, sunt organizate chinovial, cu excepția schitului Lacu și a sihăstriilor³⁹.

31. *Ibidem*, p. 111-112.

32. Nicolae Iorga, *Bizanț după Bizanț*, Ed. București, 2002, p. 59.

33. Pr. Prof. Teodor Bodogae, *op. cit.*, p. 108-109.

34. Pr. Prof. Liviu Stan, *op. cit.*, p. 42.

35. Organizarea vieții monahale la Sfântul Munte s-a făcut, în principal, după cele opt *typikoane*: I (972), II (1046), III (1394), IV (1406), V (1574), VI (1783), VII (1810), VIII (1911).

36. *Biserica Ortodoxă Română și problema...*, p. 183.

37. De altfel, acesta este modul în care a început să se dezvolte viața monahală în lumea ortodoxă, primii călugări cunoscuți ducând o viață idioritmă, Sfântul Pahomie (sec. IV) fiind cel care introduce în mod oficial stilul de viață chinovial.

38. *Biserica Ortodoxă Română și problema...*, p. 184-185.

39. *Ibidem*, p. 40.

Ca organe de conducere, întâlnim protosul, sinaxa sau chinotita, epitropul, epistatul și epistasia.

Protosul era conducătorul suprem, un fel de stareț comun ales, inițial, de către întreaga obște athonită, apoi de către egumeni și cei mai de seamă călugări (proistoși). După alegere, el trebuia să fie confirmat de către patriarhul de Constantinopol (după 1312 când Sfântul Munte intră sub jurisdicția spirituală a acestuia). Drepturile sale erau superioare celor ale unui stareț obișnuit, având putere deplină în teritoriul Athosului. De asemenea, după Andronic II Paleologul (sec. XIII-XIV), Protosul era hirotonit arhieru de către patriarhul de Constantinopol. În perioada în care nu era arhieru, hirotoniile le săvârșeau fie arhierii rețrași la Athos, fie alt arhieru hotărât de către Protos, ulterior de către Chinotita⁴⁰.

Sinaxa, ulterior **Chinotita**, era un consiliu care îl ajuta pe protos în conducerea obștii și era formată din toți egumenii athoniți și alți reprezentanți ai fiecărei mănăstiri⁴¹. Tot ca organe îndreptățite să-l ajute pe protos erau un *consiliu* format din 3-4 egumeni în frunte cu *economul Sinaxei* (conform art. 21 din primul *typikon*), apoi *Sinaxa mică*, formată din 5-10 egumeni (conform art. 14 din al doilea *typikon*), pentru ca mai târziu să fie ajutat de către *secretari* și *epitropi*⁴².

Din secolul al XVII-lea instituția Protos-ului decade, fiind înlocuită de **Sfânta Epistasia**, organizată formal în secolul al XVIII-lea, prin *typikonul* VI. Aceasta era un consiliu format din patru egumeni sau delegați ai celor mai de seamă mănăstiri, numiți la început *proistoși*, apoi *epistați*. În fruntea acestei Epistasii se afla *protepistatul*, care nu era decât fostul Protos.

Ca organ administrativ, superior Epistasei, era **Sfânta Sinaxă** formată din 20 de reprezentanți ai celor 20 de mănăstiri, iar ca organ legislativ și judecătoresc era **Sinaxa dublă extraordinară**, care se întrunea de două ori pe an⁴³.

Astăzi, această *republică monahală autonomă* este condusă de un *Areopag restrâns*, format din reprezentanții celor 20 de mănăstiri, în frunte cu 4 epistați, care reprezintă puterea executivă numită Sfânta *Chinotită*⁴⁴. Capitala este stabilită în Careia, unde își are reședința și guvernatorul civil numit de statul grec. Pe lângă așezămintele monahale și capitală, Athosul are și câteva porturi, dintre care cel mai important este portul Daphni.

În deceniul al șaselea al secolului trecut, pe Muntele Athos existau 757 de așezăminte monahale, organizate ca mănăstiri, schituri și diverse grupuri de comunități cu un număr mai mic sau mai mare de viețuitori. Astfel, existau *20 de mănăstiri propriu-zise* (17 ale grecilor, 1 a rușilor, 1 a sârbilor, 1 a bulgarilor), *16 schituri* (7 grecești, 6 rusești, 2 românești, 1 bulgar) și *721 de chilii, sihăstirii* etc. (497 ale grecilor, 134 ale rușilor, 72 ale românilor, 12 ale bulgarilor, 4 ale sârbilor, 2 ale georgienilor). În toate aceste așezăminte trăiau aproximativ *3000 de călugări*,

40. *Ibidem*, p. 185.

41. *Ibidem*. În secolul al IX-lea Sinaxa era formată din 15 egumeni, iar după introducerea primului *typikon*, din toți egumenii, pentru ca mai târziu să poarte denumirea de *Chinotita*, având în componență și alți reprezentanți ai mănăstirilor.

42. *Ibidem*.

43. *Ibidem*, p. 186.

44. Pr. Prof. Liviu Stan, *op. cit.*, p. 41.

la care se adăugau circa 1000 de meseriași și negustori și personalul administrației grecești.

Configurația prezentată a cunoscut numeroase fluctuații pe fondul evenimentelor și transformărilor sociale care au marcat întreg secolul al XX-lea. Din a doua jumătate a secolului, multe din așezămintele de la Athos au fost pustiite, datorită extinderii doctrinei ateiste, care a făcut victime în toate țările socialiste, fapt care a condus la reducerea numărului de monahi tineri care să preia și să transmită peste veacuri valorile monahale. Această realitate se desprinde și din cuvântarea patriarhului Athenagoras al Constantinopolului la sărbătorirea mileniului Sfântului Munte din anul 1963, care, în întâlnirea cu întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe, atrăgea atenția asupra faptului că *numărul monahilor a scăzut, multe așezăminte fiind în pragul ruinei, simțindu-se nevoia reînnoirii cu personal în fiecare dintre ele*⁴⁵. Astfel, lansa invitația Bisericilor Ortodoxe să trimită călugări doritori de a se stabili la Sfântul Munte, care să mențină vie flacăra credinței. În ultima parte a deceniului trecut, prin Pronia lui Dumnezeu, viața monahală la Athos cunoaște o revigorare, ca efect al căderii comunismului și schimbării regimului de guvernare în cele mai multe din țările din Estul Europei, situație ce a favorizat stabilirea de noi viețuitori și salvarea așezămintelor aflate în paragină.

3. STATUTUL JURIDIC AL ATHOSULUI ÎN SECOLUL AL XX-LEA

Începând cu ultima parte a secolului al XIX-lea și în tot secolul al XX-lea statutul de autonomie al Athosului este pus de mai multe ori în discuție datorită pretențiilor de suveranitate ale statului grec asupra acestui teritoriu care, deși se află în imediata apropiere a spațiului elen, aparține ortodoxiei ecumenice prin caracterul său multinațional, statutul său fiind precizat în mai multe tratate internaționale din secolele trecute.

Astfel, Sfântul Munte este pus sub protecția statelor europene care doresc să păstreze Athosului regimul său tradițional, protecție stabilită la Congresul de la Paris (1856), congres convocat în urma războiului Crimeii, precum și la Tratatul de la San Stefano (martie 1878), încheiat în urma războiului ruso-româno-turc (1877-1878). Tratatul de la Berlin din 1878 merge mai departe, garantând drepturile călugărilor de alt neam de a se stabili la Athos și a păstra proprietățile de care dispuneau (art. 62)⁴⁶.

Însă, pentru a-și putea păstra toate pozițiile avute anterior la Athos, grecii l-au determinat pe Patriarhul Constantinopolului Ioachim III să dea, la 31 decembrie 1911, un *canonism* (VII), un scurt statut care să confere grecilor privilegii noi față de ceilalți călugări athoniți.

45. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, *art. cit.*, p. 617-618.

46. Art. 62 al Tratatului de la Berlin precizează: „Monahii de la Athos, oricare ar fi locul lor de origine, vor continua să fie protejați în proprietățile și privilegiile lor de până acum și se vor bucura fără nici o excepție de deplina egalitate a drepturilor și beneficiilor” (Gheorghe Vasilescu, *Muntele Athos și românii*, în *Românii ...*, p. 416).

Din 1912 situația se schimbă, deoarece Athosul iese de sub ocupația Turciei și intră în cea a Greciei la data de 2 noiembrie⁴⁷, care se angajează să-i respecte autonomia, scopul ei fiind acela de a asigura pacea și ordinea interioară. De aceea, Conferința de Pace de la Londra din 30 mai 1913 rezervă marilor puteri europene dreptul de a decide în prolema Sfântului Munte⁴⁸. Conferința reafirmă statutul autonom, independent și neutru al Athosului, conducerea lui fiind încredințată Chinotitei, care dispunea de puteri și mijloace polițienești proprii. Această decizie a fost adusă la cunoștința guvernului grec în noiembrie 1913, dar începutul primului război mondial a împiedicat aplicarea ei. Grecia instalează la Karyes (Careia) funcționari de poliție, respectând totuși regimul autonom de conducere, iar în statutul întocmit în 1918 de către Chinotita în colaborare cu un jurist grec, se iau în considerare prevederile Conferinței de Londra, precizându-se că „Sfântul Munte al Athosului, cuprinzând peninsula cu același nume, constituie un *stat autonom, neutru și independent*”⁴⁹. În mod paradoxal, însă, prin Pacea de la București a aceluiași an 1913 el este cedat în mod tacit Greciei⁵⁰. Tot în 1913 Conferința Ambasadorilor⁵¹ semnează un protocol prin care declară Sfântul Munte *republică independentă și autonomă*, urmând ca mai târziu statele ortodoxe care aveau interese acolo să hotărască modul în care își vor exercita protecția, precum și statutele pentru administrarea lui. Așadar, Athosul se găsea în același timp în două situații: aceea de stat independent (conform Păcii de la Londra), precum și de teritoriu autonom cedat Greciei (conform Păcii de la București).

Art. 3 al Tratatului de la Sèvres din 1920 cuprindea obligația asumată de către Grecia de a „recunoaște și menține drepturile și libertățile tradiționale de care se bucură comunitățile mănăstirești negrecești ale Sf. Munte”⁵². Pe baza acestei

47. Aceasta survine în urma războiului balcanic din 1912-1913. La această dată numărul călugărilor din Sfântul Munte se ridica la 7754, dintre care 3615 ruși, 3207 greci, 340 bulgari, 288 români, 252 sârbi, 52 georgieni. La aceștia se adăugau peste 1000 de muncitori, meseriași și negustori, în majoritatea lor ruși. Așadar, numărul rușilor era superior celui al grecilor cu aproximativ 1000-1500 (Pr. Prof. Liviu Stan, *Locurile sfinte...*, p. 53).

48. Cu această ocazie, Rusia a cerut marilor puteri ca viitoarea conducere a Athosului să fie încredințată reprezentanților tuturor așezămintelor, nu doar celor 20 de mănăstiri mari. De asemenea, a cerut ca soarta muntelui să fie supusă unui plebiscit între călugării athoniți, pentru ca ei singuri să hotărască în ce fel se vor organiza și conduce pe viitor. Cu toate că această propunere era îndreptățită, a fost respinsă. În aceste condiții, călugării ruși, bulgari și români s-au adresat Conferinței printr-un memoriu, cerând declararea Athosului teritoriu liber și punerea lui sub protecția Rusiei, României, Bulgariei, Serbiei, Greciei și Muntenegrului, iar reprezentanța conducătoare să se constituie după tradițiile rânduiei monahale, prin votul tuturor călugărilor aflați la Athos. Astfel, s-ar fi putut ajunge la unificarea organizației și administrației, a justiției și a stilului de viață. Atât această propunere, cât și cea înaintată de călugării greci și sârbi (care cereau menținerea actualei situații) au fost respinse. De asemenea, și alte state care aveau pe teritoriul lor creștini, respectiv Anglia, Austro-Ungaria, au cerut drept de protectorat la Athos, precum și dreptul bisericilor autocefale (sârbă-Karlovitz, română-Sibiu, bucovino-dalmată Cernăuți) de a întemeia așezăminte monahale acolo (*Ibidem*, p. 53-54).

49. Gheorghe Vasilescu, *op. cit.*, p. 417.

50. În urma acestei situații, Grecia expulzează peste 1000 de călugări ruși de la Athos, de teama de a nu fi acceptate propunerile Rusiei referitoare la dreptul de protectorat. Totodată, sunt secularizate toate bunurile așezămintelor negrecești și o parte dintre cele ale grecilor, deoarece Grecia se confrunta cu situația delicată a primirii refugiaților din Asia Mică, pe care trebuia să-i împroprietărească.

51. *Biserica Ortodoxă Română și problema...*, p. 190.

52. Gheorghe Vasilescu, *op. cit.*, p. 417.

obligății asumată de către Grecia, Conferința de la Lausanne din iulie 1923, convocată în urma războiului greco-turc, lasă Athosul în administrația Greciei cu titlul de *teritoriu sub mandat*. După 1945, odată cu decizia O.N.U. de abolire a acestui statut, el trece sub regimul internațional al *tutelei*. Cu toate acestea, prin **Constituția din 1926 Grecia supune Athosul deplinei sale suveranități, act care se desprinde și din Statutul Organic al Muntelui Athos**.

Acest Statut este aprobat la 10 mai 1924 de către reprezentanții a 19 mănăstiri⁵³, singura care nu l-a acceptat fiind mănăstirea rusească Sf. Pantelimon. Statutul a fost alcătuit de către o comisie numită de statul elen, din componența căreia făceau parte 5 călugări greci. Noul statut de organizare a fost ratificat de autoritățile civile prin decretul-lege *Despre ratificarea regulamentului Sfântului Munte Athos* din 16 septembrie 1924, după ce obținuse avizul Patriarhiei Ecumenice prin scrisoarea nr. 1861/1925⁵⁴.

Statutul *conține o serie de prevederi contrare atât tradiției athonite, cât și prevederilor internaționale referitoare la statutul juridic al Sfântului Munte și al viețuitorilor negreci care doresc să se stabilească acolo*. Vom reda în continuare cele mai semnificative aspecte ale acestui act nedrept atât istoric, cât și moral, având în vedere, pe de o parte, contribuția celorlalte biserici ortodoxe la susținerea financiară a Athosului de-a lungul istoriei, pe de altă parte, această impresionantă vatră monahală aparține ortodoxiei ecumenice și nici un stat laic nu are dreptul moral de a emite pretenții de suveranitate asupra lui. Iată care sunt aceste prevederi ale statutului:

1. *Răpește independența schiturilor, chiliilor, colibelor, etc., declarându-le anexa uneia din cele 20 de mănăstiri, (art. 1);*

2. *Refuză dreptul de proprietate oricărui așezământ din Sfântul Munte, exceptând cele 20 de mănăstiri mari (art. 2);*

3. *Fixează numărul mănăstirilor mari la 20, pentru ca alte schituri să nu ceară ridicarea la rang de mănăstire (art. 3);*

4. *Prevede obligativitatea cetățeniei grecești pentru toți monahii, indiferent de naționalitate (art. 6);*

5. *Declară schiturile, chiliile, colibele, etc., proprietatea neînstrăinabilă a mănăstirilor tutelară (art. 126);*

6. *Interzice transformarea schiturilor în mănăstiri sau a chiliilor în schituri și a colibelor în chilii (art. 133);*

7. *Oprește vânzarea chiliilor și colibelor fără aprobarea prealabilă a mănăstirilor (art. 138);*

8. *Declară mănăstirea tutelară drept primul cumpărător în cazul vânzării unei chilii sau colibe (art. 140);*

9. *Limitează la trei numărul monahilor cu drept de moștenire asupra unei chilii (art. 161)⁵⁵.*

53. Conform tradiției athonite, abținerea uneia din cele 20 de mănăstiri tradiționale făcea imposibilă acceptarea ca legală a unei hotărâri pe care au luat-o restul mănăstirilor, deoarece fiecare dintre ele avea dreptul de veto (Pr. Prof. Liviu Stan, *Locurile sfinte...*, p. 56).

54. Gheorghe Vasilescu, *op. cit.*, p. 417.

55. *Ibidem*, p. 417-418.

Această tendință de discriminare față de călugării de altă naționalitate este reluată în Constituția elenă din 1926⁵⁶, care consfințește în mod deschis statutul de suveranitate (art. 109) al Greciei asupra acestui teritoriu aflat sub mandat și interzice orice modificare a sistemului administrativ hotărât în 1924, precizând că puterile statului prevăzute la art. 109-111 vor fi exercitate de către un guvernator. Art. 112 aduce la cunoștință faptul că drepturile și îndatoririle acestuia, precum și cele ale autorităților mănăstirești și Chinotită, vor fi reglementate printr-o lege specială.

Tot în 1926 Grecia aprobă o lege privind *organizarea justiției bisericești pe Muntele Athos*, care la art. 6 prevede că exercițiul supremului for legislativ și de judecată (Sinaxa extraordinară dublă) este supus confirmării de către Ministerul de Externe grec⁵⁷.

Începând din acest moment, viața din sfântul Munte intră într-o adevărată perioadă de criză, deoarece măsurile luate⁵⁸, precum și principiile după care se conduce acest stat a cărui autonomie fusese garantată de către marile puteri, aduc atingere însăși principiilor după care s-a organizat de la început Athosul. Cu toate că această constituție a suferit numeroase modificări, articolele referitoare la Muntele Athos au rămas neschimbate, chiar și în Constituția actuală, cea din 11 iunie 1975, care reia vechile prevederi în art. 105, par. 1-5⁵⁹. Acest fapt are loc în ciuda tuturor angajamentelor luate de către Grecia la tratatele internaționale anterioare la care declarase că respectă întru totul autonomia Athosului, limitându-se doar la a asigura paza și ordinea interioară.

Așadar, dacă la începutul secolului al XX-lea Grecia respecta în mod formal autonomia Athosului, deja la jumătatea secolului renunță la această atitudine de mascare a pretențiilor sale de suveranitate, tratând Sfântul Munte ca parte a teritoriului său național.

Prin impunerea suveranității i se anulează Sfântului Munte caracterul său interortodox, fiind transformat într-o comunitate exclusiv grecească. Ce este mai dureros este faptul că Patriarhia Ecumenică nu a luat poziția corespunzătoare, dimpotrivă, dacă statul elen și-a impus suveranitatea civilă, Constantinopolul a

56. Art. 109 al Constituției elene declară Athosul *o regiune prevăzută cu auto-guvernare în Statul Grec, potrivit vechiului său statut privilegiat*, iar art. 110 dispune: *se interzice categoric orice modificare a sistemului administrativ, atât în ce privește numărul mănăstirilor de la Muntele Athos, cât și privitor la regula ierarhică sau raporturile lor cu așezămintele dependente*, pentru ca art. 112 să desăvârșească limitarea autonomiei, precizând: *puterile conferite Statului elen prin art. 109 și 111 sunt exercitate de către un guvernator, ale cărui drepturi și îndatoriri vor fi fixate de o lege, care reglementează și puterea judecătorească exercitată de către autoritățile mănăstirești și de Sfânta Chinotită. (Biserica Ortodoxă Română și problema..., p. 191-192).*

57. *Ibidem*, p. 192.

58. După 1926 numărul călugărilor de la Athos scade în mod îngrijorător, mai ales din cauza faptului că statul grec a impus condiții foarte severe pentru stabilirea celor de alt neam la Athos. Astfel, doritorul trebuia, în primul rând, să renunțe la cetățenia sa, iar formalitățile pentru obținerea celei grecești erau atât de complicate, încât făceau aproape imposibil de realizat acest deziderat. Ca urmare, în 1935 numărul călugărilor a ajuns la 3817, dintre care 2350 greci, 900 ruși, 350 români, 160 bulgari, 40 sârbi, 17 georgieni, dar această cifră a continuat să scadă (Pr. Prof. Liviu Stan, *Locurile sfinte...*, p. 61).

59. Gheorghe Vasilescu, *op. cit.*, p. 418-419.

impus-o pe cea bisericească, trecând Athosul sub directa lui jurisdicție⁶⁰. Această situație nu face decât să lezeze prestigiul ortodoxiei, atingând buna înțelegere dintre bisericile ortodoxe și drepturile acestora care au așezăminte sau simpli viețuitori în acest spațiu.

Mergând mai departe, trebuie să remarcăm faptul că Patriarhia Ecumenică și-a impus nu doar jurisdicția spirituală, ci s-a implicat în toate sferile care privesc problemele de organizare și conducere, săvârșind acte de jurisdicție deplină asupra Sfântului Munte. Astfel, după al doilea Război Mondial au fost trimise la Athos două delegații patriarhale (exarhii formate din mitropoliți) cu scopul de a lua măsuri administrative, încălcând prin aceasta autonomia athonită.

În 1947⁶¹ a fost trimisă prima delegație care, în colaborare cu reprezentanții celor 20 de mănăstiri tradiționale, au luat următoarele hotărâri:

1. Să se organizeze o bună pază a bibliotecilor, arhivelor și odoarelor de la Athos;
2. Să se reactiveze școala athonită;
3. Să se oprească exodul monahilor din Athos, iar monahii athoniți aflați în afara teritoriului Sfântului Munte să fie obligați să revină la metaniile lor;
4. Să se stărpească vagabondajul călugărilor numiți zeloți sau cavioți, care strică rânduielile Athosului, prin măsuri de identificare și de obligare a lor să renunțe la vagabondaj și să se supună rânduielilor athonite. În acest scop a fost instituită o epitropie, căreia i s-a dat mandat să ducă la îndeplinire hotărârile luate.

Toate aceste măsuri nu sunt rele prin ele însele, ci nepotrivit este modul lor de impunere, deoarece nu Patriarhia Ecumenică este cea care ar fi trebuit să le ia, ci conducerea autonomă a Sfântului Munte. Partea negativă a acestor hotărâri constă în inițiativa de a repopula Athosul cu tineri greci, doritori de a se desăvârși în această adevărată *Acropole a Ortodoxiei*, după cum numea Părintele Petroniu Tânase Sfântul Munte, și nu cu reprezentanți ai tuturor Bisericilor Ortodoxe care au așezăminte acolo.

În 1951⁶² sosește la Vatoped a doua delegație patriarhală, formată din trei mitropoliți, care au reluat măsurile din 1947 în colaborare cu o *adunare extraordinară* a comunității athonite și în deplin acord cu guvernatorul grec. Pe lângă măsurile precedente, se mai menționează necesitatea refacerii infrastructurii, a modernizării agriculturii și industriei lemnului, etc. Din aceste hotărâri se vede limpede că starea în care se afla Athosul era destul de precară, aflându-se pe o pantă descendentă atât duhovnicească, cât și economică.

Atitudinea exclusivistă a grecilor manifestată în special după al doilea război mondial a dus la imposibilitatea măcar de a vizita Sfântul Munte. Așa se face că în 1951, cu ocazia serbărilor legate de împlinirea a 1900 de ani de la sosirea Sfântului Apostol Pavel în Grecia, participanților nu li s-a permis vizitarea Athosului⁶³, cu toate că și-au exprimat această dorință, iar nava care i-a purtat pe valu-

60. Cu ocazia Conferinței interortodoxe care a avut loc la Mănăstirea Vatoped în perioada 8-23 iunie 1930, delegatul Patriarhiei Ecumenice a declarat că *Sfântul Munte este supus bisericește sub jurisdicția imediată și exclusivă a Patriarhiei Ecumenice (Biserica Ortodoxă Română și problema...*, p. 194).

61. Pr. Prof. Liviu Stan, *op. cit.*, p. 62.

62. *Ibidem*, p. 62-63.

63. *Ibidem*, p. 64.

rile Mării Egee a întâlnit în drumul ei Sfântul Munte. Abia la sfârșitul serbărilor s-a permis delegației sârbe vizitarea Athosului, aceasta datorându-se, probabil, atitudinii de *tovărășie*⁶⁴ pe care călugării sârbi athoniți au avut-o în unele momente ale istoriei față de greci.

Acum la începutul secolului al XXI-lea, credem că Grecia⁶⁵ ar trebui să privească mai atent problema Athosului, mai ales în noua conjunctură europeană și internațională, care înlesnește și garantează libera circulație și stabilire a persoanelor, consacrată prin Tratatate și legile fundamentale ale statelor Europei. De aceea, este inexplicabilă din punct de vedere juridic menținerea obligativității vizelor pentru Sfântul Munte, mai ales pentru monahi și pentru cei care vor să se stabilească aici, în condițiile în care pentru Grecia s-a renunțat la această formalitate, cei mai mulți dintre cetățenii Europei având posibilitatea de a pătrunde pe teritoriul elen fără viză, cu respectarea prevederilor legii. Cu atât mai mult aceste reglementări ar trebui aplicate în cazul Athosului, având în vedere caracterul său interortodox, caracter dobândit încă de la întemeiere, dar mai ales, considerăm că este un drept moral al popoarelor care au sprijinit și au menținut efectiv în viață Sfântul Munte mai bine de opt secole din cele aproape unsprezece de când a fost întemeiat. Din acest punct de vedere atitudinea de suveranitate a Greciei este total nejustificată, iar îngreunarea stabilirii de noi monahi pentru celelalte națiuni la Athos, prin măsurile luate de către statul Grec și Patriarhia Ecumenică, este o nedreptate istorică, morală, o încălcare a tradiției athonite și a legislației internaționale și europene.

4. PREZENȚA ROMÂNEASCĂ LA SFÂNTUL MUNTE ATHOS

După modelul Lavrei, rând pe rând, iau ființă pe Athos alte mănăstiri chinoxiale în care vin și se stabilesc doritorii de viață pustnicească din toate țările ortodoxe: greci, iviri, ruși, sârbi, bulgari, români, etc.

Referindu-ne la prezența românească trebuie să menționăm faptul că păstorii vlahi sunt întâlniți în aceste locuri încă din secolele VIII-IX⁶⁶, după unii cercetători, iar după alții din secolul al X-lea⁶⁷. Cert este faptul că în secolul al XI-lea deja erau 400 de familii, după cum menționează un manuscris păstrat în biblioteca Mănăstirii Sfântul Pantelimon, intitulat *Scandalurile petrecute la Athos în 1088*, manuscris datând din secolul al XIX-lea, dar care reproduce textul unuia mai vechi cu cel puțin 500 de ani. Nu este exclus ca unii dintre membrii acestor familii de vlahi să se fi dedicat vieții monahale, după cum este posibil ca sihaștrii din părțile românești, unde monahismul a dăinuit sub formă sihăstrească timp de o mie de ani, să fi ajuns și la Athos, a cărui faimă depășise granițele lumii vorbitoare de limba greacă, incitând pe monahii atrași de dorul unei vieți mai înalte să se stabilească aici. Monahii români cunoșteau realitățile de aici datorită

64. *Ibidem*, p. 54.

65. Grecia este membră a Uniunii Europene din anul 1980 și a semnat toate actele europene ce privesc libera circulație și stabilire a cetățenilor Europei cu respectarea formelor legale.

66. Marcu Beza, *Vlahii la Muntele Athos*, în vol. *Români și Muntele Athos*, p. 172-173.

67. Aurelian Socerdățeanu, *Vlahii în Chalcidica*, în vol. *In memoriam lui Vasile Pârvan*, București, 1934, p. 304, notele 2,3.

prezenței mai multor proeștoși și aghioriți pe la curțile domnești pentru dani, dar și a unor monahi români întorși la mănăstirile de metanie, după o perioadă petrecută la Athos (Starețul *Vasile de la Poiana Mărului*, Starețul *Paisie de la Neamț*, *Sfântul Calinic de la Cernica* ș.a.).

Aspirând la o viață sihăstrească desăvârșită, mulți dintre sihaștrii din Carpați mergeau la Athos, deoarece găseau acolo condițiile potrivite acestui mod de viață. Ei nu și-au întemeiat o mănăstire a lor, ci au dus o viață sihăstrească, în chilii răspândite pe tot cuprinsul Athosului, sau s-au stabilit în chinovii împreună cu alți frați: la Cutlumuș, la Zografu, la Esfigmenu, Russicon, etc.

De aceea, informații precise cu privire la data când monahii români își fac simțită prezența în Athos nu avem, dar se știe că pe la anul 1360, în mănăstirea Cutlumuș ctitorită de domnitorul Ungro-Vlahiei Alexandru Basarab, se aflau mulți români, încât această mănăstire a purtat multă vreme numele de „Marea Lavră a Țării Românești”. De altfel, grija voievozilor români față de aceste vetre monahale s-a manifestat permanent⁶⁸, multe dintre ele păstrând în bibliotecile lor acte și hrisoave ale daniilor românești pentru susținerea și înzestrarea cu cele necesare bunei desfășurări a vieții, înscriindu-și numele în cartea de aur a marilor ctitori de la Athos⁶⁹.

O călătorie la Athos ne ajută să conștientizăm acest fapt, deoarece avem posibilitatea să vedem zugrăviți domnitorii și boierii români în multe din mănăstirile de aici, ca dovadă a credinței lor împletită cu fapta, iar obiectele de cult care s-au mai păstrat ne permit să admirăm măiestria meșterilor locali.

Aceste mărturii ale prezenței românești la Athos au impresionat pe mulți călători străini, făcându-i să afirme, pe bună dreptate, că „După căderea imperiului bulgar și a celui sârbesc, voievozii Moldovei și ai Valahiei, păstrându-și neatărnarea lor, au ajuns mari ocrotitori ai mănăstirilor din Sfântul Munte”⁷⁰, dar și faptul că „nici un alt popor pravoslavnic n-a făcut atâta bine pentru Athos, cât au făcut românii”⁷¹. De altfel, un scriitor contemporan remarca faptul că daniile românești le-au întrecut pe ale sârbilor, rușilor, bulgarilor, grecilor, probabil chiar luate la un loc, fiind oferite inclusiv mănăstirilor lor⁷².

Din cele de mai sus reiese că domnitorii români au fost printre cei mai activi în a face dani mănăstirilor athonite și că, în smerenia lor, n-au cerut ca vreuna din aceste mănăstiri ctitorite să fie a lor sau a bisericii din țara lor, după cum au celelalte națiuni. Totodată remarcăm faptul că monahii români, care au viețuit în diverse mănăstiri și chilii, abia în secolul al XIX-lea, când apar statele naționale, și-au manifestat această dorință, înființând cele două schituri românești, pe care le

68. Un tablou al ctitoriilor și daniilor făcute de către domnitorii Țărilor Române la Athos l-a făcut Prof. Diac. Gh. I. Moisescu, în *op. cit.*, p. 246-267.

69. A se vedea în acest sens: *Românii și Muntele Athos*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2002 și tezele de doctorat ale Pr. Dr. Teodor Bodogae, *Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfântul Munte Athos*, Sibiu, 1941; Pr. Dr. Ionuț Moldoveanu, *Contribuții la istoria relațiilor Țărilor Române cu Muntele Athos*, în "B.O.R.", CXX (2002), nr. 1-6; 7-9.

70. Arhim. Leonid, *Privire istorică asupra mănăstirilor slave din Athos*, Moscova, 1866, p. 65.

71. Porfirie Uspenski, *Istoria Athosului*, Moscova, 1847, p. 334.

72. Horia Alexandrescu, *op. cit.*, p. 60.

avem astăzi. Drept mărturie a acestui fapt stă refuzul Mănăstirii Esfigmenu, care la 1805 se oferea moldovenilor în schimbul ridicării din starea materială precară⁷³ în care se afla. Mitropolitul de atunci al Moldovei Veniamin Costachi a ajutat mănăstirea, devenind marele salvator și binefăcător al ei, drept dovadă fiind prezența sa în frescele de la intrarea în biserică, dar domnitorul Alexandru Moruzi, și poate și mitropolitul, au refuzat șansa istorică de a avea o mănăstire proprie la Athos, acolo unde de fapt, voievozii români erau marii și adevărații ctitori. Profesorul Alexandru Elian consideră că „atunci, la Esfigmenu, a fost locul și momentul ca românii să-și primească binemeritul drept de a avea o mănăstire proprie”⁷⁴ la Athos.

În secolul al XX-lea fiecare biserică națională a continuat să se îngrijească de bunul mers al vieții monahilor aflați în mănăstirile, schiturile și colibebe din

73. Considerăm că este util să redăm scrisoarea pe care egumenul Theodorit de la Esfigmenu o trimitea în 1805 mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi: *I. Deoarece Mănăstirea Esfigmenu are neapărată nevoie, ca să ființeze și să dăinuiască, de un ajutor de 4000 (adică patru mii) de groși pe an, spre a răspunde la dările către împărăție, care-i revin pe fiecare an, Prea Sfințitul Mitropolit și neamul moldovenilor se îndatorează să facă față cu această sumă anuală, în ce chip vor putea și cum vor găsi cu cale;*

2. *Odată ce acest ajutor anual arătat se va găsi și chivernisi și se va întări prin înscrisuri, atunci, nemijlocit și fără zăbavă, atât mănăstirea Esfigmenu, cât și bunurile ei mișcătoare și nemișcătoare, multe sau puține, oriunde s-ar afla, vor fi și se vor socoti bunuri proprii, ce nu se pot lua nici răpi, ale neamului moldovenilor, pentru totdeauna, în chip nestrămutat și pentru totdeauna;*

3. *La pomeniri și ectenii, după pomenirea numelui patriarhicesc, să se pomenească acela al mitropolitului ce se va afla și apoi al egumenului. Și – mănăstirea fiind moldovenească – să se pomenească, după obicei, și numele cucernicului voievod, cum se pomenește și în Moldova;*

4. *Alegerea egumenului să se facă, în mănăstirea însăși, de către moldoveni, din neamul lor; (să se aleagă) cel mai vrednic și mai înțelept și mai cucernic și apoi să-l înștiințeze pe mitropolit, iar mitropolitul să-l înștiințeze pe patriarh;*

5. *Dacă dintre ieromonahii moldoveni, care viețuiesc în mănăstirea moldoveană Esfigmenu, nici unul nu se va dovedi vrednic de egumenie, atunci să se aleagă din sfințitele mănăstiri din Moldova, un om încercat și vrednic, și prin înștiințarea de către mitropolitul Moldovei din acea vreme de către patriarh să fie rânduit în chip canonic egumen legiuit al mănăstirii;*

6. *Această mănăstire Esfigmenu să rămână pururi curat de obște, potrivit cu vechile așezăminte chinoviale ale sfinților părinți;*

7. *Toate sfințitele slujbe și cântările aduse lui Dumnezeu și așa-numitelor acolitii să se facă în limba moldovenească, și pecetea mănăstirii și iscălitura egumenului să se facă în limba și cu slove moldovenești, după cum la Hilandar și la Zografu se fac în slavonește;*

8. *Deoarece este obicei, în Sfântul Munte, de trăiesc în chinovie și oameni de alte neamuri (cum se întâmplă în mănăstirile grecilor, într-ale rușilor, sârbilor și bulgarilor), de se va întâmpla și în această sfințită mănăstire moldovenească Esfigmenu, cei dintr-alte neamuri să fie la fel ca și străinii din mănăstirile grecești și cei din Hilandar și Zografu; și să urmeze obiceiurile și rânduielile și purtările moldovenilor, în toate treburile mănăstirii.*

Toate acestea, cu frică de Dumnezeu și cu credință bună, de Dumnezeu iubitoare, fiind de mai multe ori chibzuite și socotite de folos pentru întocmirea acestei sfințite mănăstiri și pentru rânduiala sufletească a fraților de aceeași credință, am făcut această făgăduință, pecetluită și iscălită, după obicei, de categhenul și chinoviarhul nostru, ca să aibă tărie și putere nestrămutată și neîncălcată, în orice vreme și loc și înaintea oricărui scaun de judecată. Textul acestei scrisori a fost tradus și publicat de către profesorul Alexandru Elian în 1967 (Horia Alexandrescu, op. cit, p. 206-208).

74. *Ibidem*, p. 209.

Sfântul Munte Athos. Astfel, Biserica Ortodoxă Română susține și înzestrează cu cele necesare așezămintele de la Athos, considerându-se îndreptățită a avea o mănăstire în Sfântul Munte, ca recunoaștere pentru ctitoriile făcute de români încă din cele mai vechi timpuri.

SCHITUL PRODROMU

Venind la Athos pentru o viață duhovnicească înaltă, călugării români au ajuns și la capătul răsăritean al Peninsulei Athonite numit Vigla. Aici, într-un ținut pustiu, pietros și lovit de teribile furtuni, au întemeiat în secolul al XIX-lea un schit românesc, pe locul unei vechi chilii aflată sub ocrotirea Sf. Ioan Botezătorul care, de altfel, purta numele de Prodromu, ce în limba greacă înseamnă *Înainte-mergător*. Însă, prezența românească în acest ținut este atestată din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, când se vorbește de câțiva monahi români care, sub povătuirea duhovnicească a unui ieromonah Macarie, pustniceau la paraclisul *Sfântul Ioan Botezătorul*, de la care mai apoi și-a luat numele schitul.

Numele celui care a zidit acest paraclis nu este cunoscut, dar pe peretele sudic al lui, în afară, se află inscripția: *Reînnoit de ieromonahul Iosif Hiotul, 1754*. De aici rezultă că paraclisul este mai vechi, după cum o arată și frumoasele icoane din catapeteasmă.

În jurul anului 1810, la chilia Sf. Ioan Botezătorul din Vigla, se nevoiau trei sihaștri români: duhovnicul Iustin cu doi ucenici ai săi, Patapie și Grigorie, veniți de la Mănăstirea Neamț⁷⁵. Despre duhovnicul Iustin avem mărturii că era monah îmbunătățit și sporit mult în cele duhovnicești, ceea ce a făcut ca în jurul lui să se adune și alți monahi români. Împreună cu aceștia a hotărât să facă din chilia lor o așezare monahală mai mare și să o transforme în schit, cunoscut mai întâi sub numele de Schit Moldovenesc, după naționalitatea viețuitorilor lui.

Ei s-au adresat Mănăstirii Marea Lavră în acest scop, care le-a dat binecuvântarea necesară, după care, cu multă osteneală și cheltuială, au adus pe uluce apa de la Kir Isaia, până la chilia Prodromu, Vigla fiind cu totul lipsită de apă.

Între timp, la anul 1816, duhovnicul Iustin moare, iar urmașii săi cer de la Mănăstirea Marea Lavră un act scris pentru întemeierea schitului. Aceasta dă un act de întărire în 13 articole, la anul 1820, în care se stabilesc condițiile de funcționare a noului schit și anume că schitul este dependent de Marea Lavră, că va duce viață chinovială, va avea egumen și pecete proprie și va respecta toate îndatoririle față de această mănăstire, asemeni celorlalte schituri athonite⁷⁶.

Dorința de a se pune temelie Schitului Prodromu nu se poate înlăptui, deoarece în anul 1821 încep tulburările și greutățile aduse de revoluția grecească. Monahii Patapie și Grigorie sunt nevoiți să se întoarcă la mănăstirea Neamțu din Moldova, aducând cu ei și actele de întemeiere a schitului. Această situație tulbure s-a prelungit mai mulți ani, astfel încât cei doi monahi au murit, iar dorința lor de întemeiere a schitului o vor duce la îndeplinire alți doi monahi, Nifon și

75. Arhimandrit Ioanichie Bălan, *Schiturile și Chiliile românești de la Athos, în România ...*, p. 316.

76. Pr. Scarlat Porcescu, *Schitul Prodromul – o ctitorie românească la Sfântul Munte Athos, în România ...*, p. 367-368.

Nectarie, din Mănăstirea Horația – Moldova. Aceștia merg la Athos, stau un timp la Schitul Sf. Ana, apoi se stabilesc la Kerasia, nu departe de Prodromu. Aflând de aprobarea Mănăstirii Lavra din 1820 pentru înființarea schitului, ei găsesc actele la Mănăstirea Neamț și le aduc la Mănăstirea Lavra. Cu aprobarea acesteia răscumpără în anul 1851 chilia Prodromu cu suma de 7.000 lei⁷⁷, deoarece între timp fusese dată unor călugări greci. Mănăstirea Lavra întărește din nou actul din 1820, căruia îi mai adaugă trei articole, potrivit cu noua situație, iar monahii Nifon și Nectarie pornesc la strângerea de fonduri pentru construirea schitului⁷⁸.

Nifon merge în Moldova, ia legătura cu Mitropolitul Sofronie și cu Domnitorul Moldovei Grigore Ghika, care acordă prin hrisovul 68/30/20 din 7 iulie 1853 însemnata sumă de 3.000 de galbeni și aprobare pentru strângerea de ajutoare de la popor.

În același timp, se fac demersurile necesare la Patriarhia de Constantinopol, iar patriarhul Chiril emite sigiliul patriarhal din 1856, prin care aproba înființarea și funcționarea Schitului Moldovenesc Prodromu, cu îndemnul dat monahilor din schit să ducă viață chinovială, să se roage pentru ctitori și să păstreze cu grijă bunurile așezământului.

Cu ajutoarele primite s-au întreprins lucrările necesare bunei desfășurări a vieții la schit. În anul următor, în martie 1857, s-a pus temelia bisericii mari, lucrare ce se va termina în anul 1866. Sfințirea bisericii are loc în ziua de sâmbătă 21 mai, la praznicul Sfinților Împărați Constantin și Elena, și s-a săvârșit de către arhiepiscopul Isaia Vicol, egumenul Mănăstirii Golia din Iași, care a mers la Athos însoțit de unele personalități de seamă de la Mitropolia Moldovei și de un mare număr de închinători din România, de față fiind o mare mulțime de monahi din tot Athosul și de credincioși din toate țările lumii ortodoxe. Tot acum s-a sfințit și paraclisul cu hramul Adormirea Maicii Domnului, situat deasupra intrării principale în schit. În această perioadă, obștea monahilor prodromiți se ridică la aproape o sută de monahi⁷⁹.

În anul 1870, starețul Nifon se retrage din stăreție într-o chilie unde viețuiește până la moartea sa în anul 1899. Lui i-a urmat la conducerea schitului ieromonahul Damian, originar din București.

În existența sa, Schitul, a fost influențat și de schimbările politice care au avut loc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea în Țările Române.

Odată cu unirea Principatelor în anul 1859 într-un singur Stat românesc, și Schitul Prodromu și-a luat numele de „Schitul Românesc Prodromu”. Ca urmare, în 1880, Mănăstirea Lavra încheie un nou act cu Schitul Prodromu, în care se spune, printre altele, că schitul poartă supra numele de românesc, că are viață chinovială și este supus Mănăstirii Lavra, că Biserica mare are hramul Botezul Domnului și că numărul viețuitorilor din obște se stabilește la 60 de monahi și 10 frați⁸⁰.

77. Primul act de vânzare a chiliei este emis la 28 ianuarie 1851, precizând că prețul chiliei a fost de 2500 de lei, fiind vândută către trei cumpărători: Ieroftei Xenofontinos, primul chiriș, precum și părinții Nifon și Nectarie. Aceștia din urmă au cumpărat-o de la Ieroftei Xenofontinos cu prețul de 7000!! de lei (C.f. Horia Alexandrescu, *op. cit.*, p. 64).

78. Pr. Scarlat Porcescu, *op. cit.*, p. 369-370.

79. Ierom. Petroniu Tănase, *Schitul românesc Prodromu*, în *Românii...*, p. 394-396.

80. *Ibidem*, p. 396.

La 19 iunie 1871, prin hrisovul 1178, regele Carol I al României împreună cu Mitropolitul Primat al României Nifon întăresc cele stabilite de Grigorie Alexandru Ghika în 1853.

În anul 1890, ieromonahul Damian se retrage din stăreție și îi urmează ieromonahul Ghedeon, originar din jud. Prahova.

Urmașul acestuia la stăreția Prodromului, ieromonahul Antipa Dinescu, originar din Slănic-Prahova, organizează o serie întreagă de ateliere pentru viețuitorii din obște, între care ateliere de pictură, de sculptură în lemn, os și marmură.

Stăreția lui Antipa Dinescu a reprezentat momentul de vârf din istoria Prodromului⁸¹, numărul monahilor din obște trecând de o sută (peste 120), între care se găseau și părinți ajunși la o înaltă viață duhovnicească. Este suficient să amintim deosebita ținută duhovnicească a viitorului stareț Nifon, care s-a dovedit a fi o adevărată pildă de sfințenie pentru obște.

În anul 1904 Biserica și toate clădirile schitului au fost serios avariate de către cutremurul cel mare.

Un ostenitor și apropiat al starețului Nifon a fost ieromonahul Antipa de la Calapodești-Bârlad, duhovnic îmbunătățit și mult căutat de credincioși. Fiind trimis de mai multe ori în Rusia pentru strângerea de ajutoare, în cele din urmă a rămas acolo și s-a stabilit la Mănăstirea Valaam, unde a dus o viață de aspră nevoită și sfințenie. După moarte osemintele sale s-au aflat binemirosoare, Biserica Rusă socotindu-l sfânt și trecându-l în rândul sfinților, fapt recunoscut apoi și de Patriarhia Română, cu prilejul canonizării sfinților români.

Pentru bunul mers al vieții obștești, schitul a dobândit o serie de proprietăți în țară, ca Schitul Bucium - Iași, Schitul Icoana din București și diferite case în București, Constanța, Galați, precum și terenuri agricole și vii, în Grecia, în insula Taso, la Potamia, un metoc bine gospodărit. Veniturile aduse de aceste proprietăți asigurau cele necesare pentru întreținerea personalului monahal, pentru buna desfășurare a Sfintelor Slujbe, pentru primirea închinătorilor și buna întreținere a clădirilor.

În anul 1905, în luna iulie, călugării români de la Athos au înființat Societatea Coloniei române de la Sfântul Munte Athos, sub președinția chinoviei Prodromu, cu scopul de „a ne sprijini la orice nevoi și neazuri mari sufletești și trupești”⁸².

Schimbarea calendarului din 1924 a adus, însă, și multă tulburare în obștea Schitului Prodromu, iar războaiele balcanice și cele două războaie mondiale, cu urmări dezastruoase asupra tuturor țărilor europene, au adus mari prefaceri și în viața Athosului care, eliberat de stăpânirea otomană, a fost pus sub tutela statului grec. Acesta, în 1923 naționalizează o serie de metoace ale mănăstirilor athonite, între care și metocul Prodromului din Taso, iar regimul comunist din România naționalizează fără nici o compensație, toate proprietățile pe care schitul le avea în România, încât acesta se vede lipsit complet de mijloacele sale economice de întreținere⁸³. Adăugând la aceasta imposibilitatea aprovizionării din țară, din

81. Horia Alexandrescu, *op. cit.*, p. 68.

82. *Ibidem*, p. 244.

83. Scrisoare adresată ambasadorului Republicii Populare Române la Atena la data de 28 decembrie 1956 de către soborul Schitului Prodromu.

cauza îngreunării circulației, precum și întârzierea sosirii de noi monahi din țară, obștea monahilor din Prodromu s-a micșorat simțitor, în anul 1956 fiind „22 de monahi⁸⁴, cei mai mulți trecuți de 60 de ani”, iar clădirile pe care nu mai avea cine să le întrețină cum se cuvine, au început să se degradeze, schitul fiind amenințat cu desființarea⁸⁵, ajungându-se ca în 1987 să mai viețuiască aici doar 11 călugări⁸⁶.

Starea materială a schitului era deosebit de precară. Un scriitor american care l-a vizitat la începutul anilor '50 îl descria astfel: „Acest schit, care arată ca o mănăstire athonită, se află, într-adevăr, într-o situație destul de jalnică. Sărăcia se vede pretutindeni. Călugării sunt îmbrăcați în haine zdrențuite și chiar în pânză de sac. Clădirile, inclusiv biserica centrală, se prăbușesc, căci monahii nu au nici timpul, nici resursele financiare să le întrețină așa cum se cuvine. Acești călugări săraci, însă harnici și cucernici, trebuie să se zbată să supraviețuiască fizic...”⁸⁷. Cu prilejul acestei vizite, Părintele Petroniu arhondarul lansa un apel la salvarea unui așezământ aflat în pragul ruinei, spunând: „Dacă scrieți și publicați ceva despre schit, vă rog să atrageți atenția asupra faptului că are nevoie de monahi care să vină aici, să ajute la repararea și întreținerea clădirilor, la îmbunătățirea resurselor noastre și la îmbogățirea vieții duhovnicești a obștii. Schitul nostru nu are bani, în afară de mica sumă pe care o primește anual de la statul grec, în compensație pentru moșiile schitului de pe insula Thassos, care au fost expropriate de statul grec în 1924. Mai primim ajutor și de la părinții de la Lavra. Moșiile schitului din România au fost confiscate cu multă vreme în urmă de guvernul român. Există credincioși ortodocși evlavioși în România care vor să ne trimită sprijin financiar, însă băncile din Grecia nu primesc banii românești, ci numai dolari sau mărci”⁸⁸.

În ciuda vremurilor grele, Patriarhul Justinian a căutat să susțină monahii români de la Muntele Athos, trimițând alimente și obiecte de cult necesare bunei desfășurări a activității acestora. Astfel, în august 1958 Profesorul de teologie Gheorghe Moisescu a fost trimis într-o misiune caritabilă la Muntele Athos pentru a duce călugărilor români darurile și ajutoarele trimise de Patriarhia Română, respectiv 4 vagoane constând în hrană, stofă, obiecte de cult, icoane⁸⁹. Memorabilă este însemnarea patriarhului României care, adânc îndurerat, consemna, în albumul de amintiri al schitului Prodromu, pustietatea și ruina bisericii și chiliilor locuite abia de 22 de călugări, toți bătrâni și neputincioși.

În anul 1963, cu ocazia participării la sărbătoarea mileniului Sfântului Munte organizat la Marea Lavră în perioada 23-24 iunie și la care au fost invitate toate Bisericile Ortodoxe⁹⁰, Patriarhul Justinian a vizitat mai multe așezăminte mona-

84. Constantine Cavarnos, *op. cit.*, p. 156.

85. Ierom. Petroniu Tănase, *op. cit.*, p. 398.

86. Constantine Cavarnos, *op. cit.*, p. 197.

87. *Ibidem*, p. 156-157.

88. *Ibidem*, p. 207-208.

89. Au fost trimise 5000 kg de grâu, 5000 kg de porumb, 10 rânduri de odăjdii, 5000 de icoane, 1000 cruciulițe de argint, 100 cărți de rugăciuni și 100 iconițe de argint, date menționate de Gh. Moisescu, în *Albumul pentru amintiri din partea călătorilor la schitul chinovial Prodromu*, aflat în sala de primire a oaspeților.

90. Din partea B.O.R. a participat P.F. Justinian, I.P.S. Firmilian Mitropolitul Olteniei, P.S. Ep. Partenie al Romanului, Pr. Ioan G. Coman, profesor la București, Arhim. Nicolae Mladin, profesor la Sibiu, Pr. Olimp Căciulă, inspector patriarhal, Arhid. Mihai Marinescu, cf. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, *art. cit.*, p. 599.

hale, printre care și Schitul Prodromu unde a săvârșit Sfânta Liturghie în ziua de 28 iunie⁹¹, fiind primul patriarh care vizitează schitul, înzestrându-l cu numeroase obiecte de cult. Aici a avut ocazia să cunoască îndeaproape viața monahilor români stabiliți la Athos, constatând nevoile acestora, dar mai ales neputința de a menține chiliile, colibe, care au fost locuite de români. A admirat bogata bibliotecă, care cuprinde manuscrise, traduceri și opere ziditoare de suflet, îndemnându-i pe părinți să ducă mai departe acest mod de viață, promițându-le că în viitor va trimite și alți monahi⁹², după cum s-a hotărât la Consfătuirea căpeteniilor Bisericii Ortodoxe care a avut loc cu această ocazie, monahi care să continue prin viață îmbunătățită și ascultare, nevoință și rugăciune prezența românească în această școală a sfințeniei⁹³.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a vizitat 10 mănăstiri, admirând operele de artă, donațiile făcute de domnii și voievozii români care și-au înscris cu litere de aur numele în cartea veșniciei⁹⁴.

Abia după serbarea mileniului, starea de lucruri a început să se mai îmbunătățească. Prodromu a început să primească ajutoare materiale din țară și s-a îngăduit venirea de noi monahi. Primii sosiți în 1976 au găsit la schit vreo zece călugări bătrâni și aproape toți bolnavi.

Cu toate acestea, în anii '80 starea schitului Prodromu era deosebit de precară. Arhitectul Mihai Anania, de numele căruia se leagă lucrările de restaurare a schitului, își amintea că la începutul anilor '80 la această vatră de spiritualitate românească „era o ruină de nedescris. Curtea schitului era plină cu tot ce căzuse și continua să cadă de pe acoperișuri, tot ce se desprindea de pe ziduri, după un proces de descompunere, care dura de la al doilea război mondial, ...iar în biserică nu se mai puteau ține slujbele”⁹⁵.

Numărul monahilor a sporit după 1990, mai ales datorită libertății de circulație facilitată de noua conjunctură social-politică. Într-o scrisoare din 22 iulie 1993, Părintele Petroniu Tănase comunica condițiile în care doritorii se pot stabili la Athos. În acest scop ei trebuie să fie primiți pentru o vreme la una din mănăstiri ca să cunoască îndeaproape viața și modul de trai aghioritic, apoi, dacă se hotărăsc să rămână să se facă intervenții din partea Patriarhiei Române pe lângă Patriarhia Ecumenică, pentru aprobarea stabilirii definitive⁹⁶ cel puțin a unui număr care să completeze numărul de monahi stabilit de Patriarhul Dionisie al Constantinopolului printr-un sigiliu din secolul al XIX-lea⁹⁷.

91. *Ibidem*, p. 624.

92. Într-o scrisoare către Patriarhia Română din 5 ianuarie 1995 Părintele Petroniu Tănase aducea la cunoștință faptul că în 1963 s-a stabilit ca Patriarhia Română să trimită 30 de monahi care să reinnoiască viața monahală în așezămintele românești de la Athos, dar, până în 1995, Patriarhia Ecumenică a aprobat stabilirea doar a 15 dintre ei.

93. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, *op. cit.*, p. 629-630.

94. *Ibidem*, p. 616-617.

95. Horia Alexandrescu, *op. cit.*, p. 81.

96. Scrisoarea nr. 38 din 22 iulie 1993.

97. art. 7 stabilea pentru Prodromu numărul de viețuitori: 60 de monahi și 10 frați, fiind obligați să nu depășească această cifră.

S-au făcut apeluri pentru ajutor în Grecia, în țară, în străinătate, primindu-se însemnate ajutoare de la statul român și statul grec, precum și de la unii oameni de afaceri⁹⁸.

După căderea comunismului a fost posibilă susținerea așezămintelor românești din Sfântul Munte. Astfel, Patriarhia Română⁹⁹, la apelul acestor comunități, se adresează Guvernului României, Ministerului Culturii și Cultelor și altor instituții, solicitând sprijin pentru schiturile în renovare și viețuitorii români, constând în obiecte de cult, cărți de teologie¹⁰⁰, materiale de construcții, hrană, îmbrăcăminte, precum și tehnica necesară pentru a le ușura munca. Astfel, Patriarhia Română a intervenit în anul 1996 pe lângă Guvernul României, solicitând o mașină de teren Aro¹⁰¹, iar în anul 1997 un tractor universal 445 de la uzinele Tractorul Brașov, pentru nevoile Schitului românesc Prodromu¹⁰². De asemenea, s-au făcut intervenții pe lângă Ministerul Comerțului¹⁰³ solicitându-se scutirea de taxe pentru donațiile făcute de unele societăți, constând în 40 m³ cherestea brad, 20 m³ cherestea stejar, dar și cauciucuri pentru tractor și camion, piese de schimb donate de Patriarhia Română, iar prin adresa 3692 din 14 iunie 1996 trimitea pentru nevoile monahilor români de la Athos 38 de perechi de bocanci, 38 de perechi de pantofi, 28 de perechi de teniși, 110m de material pentru reverende, 80m de stofă neagră, 40m de căptușeală, 20m de pânză tare, 48 kg de lumânări, 310 kg miere de albine, 410 culioane, 400 kg fuior de cânepă, 25 m³ scândură de stejar, 30 m³ scândură de brad, 10 Liturghiere, 5 Pravila Bisericească. În 1998 se adresează Direcției Generale a Vămirilor, solicitând facilitarea trimerii a 17 m³ scândură de stejar, 19 m³ scândură de brad, 100 kg de ceară și un grup electrogen marca Deutz pentru comunitățile de la Athos¹⁰⁴.

De-a lungul anilor, mai ales după 1990, Schitul a devenit loc de închinare și de reculegere nu doar pentru monahi ci și pentru pelerini. Între acești pelerini amintim pe D-l Emil Constantinescu, primul președinte al României, care în mai 1997, a vizitat Prodromu. Cu această ocazie a cunoscut realitățile de la Athos și a susținut restaurarea așezămintelor românești. Schitul a mai fost vizitat de ierarhi, clerici, politicieni și alți doritori de aflare și contemplare a „chivotului vieții monahale desăvârșite, a unei trăiri unice pentru ortodoxie”¹⁰⁵.

Astfel, au fost organizate ateliere de tâmplărie și mecanică și, rând pe rând, au fost întreprinse mai multe lucrări. S-a restaurat în exterior biserica mare, sala de bibliotecă cu întregul mobilier; brutăria, sala de recepții – Sinodiconul (interio-

98. A se vedea adresa 1778 din 17 martie 1996, în care se menționează ajutorul dat de domnul Loulis așezămintelor românești.

99. Prin adresa nr. 7413 a Prea Fericitului Părinte Patriarh către d-l Răzvan Liviu Temeșan, președintele B.R.C.E., din 21 octombrie 1994, se solicita suma de 700.000 \$ pentru renovarea complexului monastic Prodromu.

100. Vezi adresa 7690 din 7 noiembrie 1995 prin care Prea Fericitul trimitea un rând de veșminte și diferite cărți de teologie monahilor din Athos.

101. Adresa Patriarhiei Române nr. 127 din 7 mai 1996.

102. Adresa 2712 din 6 mai 1997.

103. Adresa 1119 din 1995.

104. Adresa 2476 din 19 mai 1998.

105. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, *op. cit.*, p. 610.

rul și acoperișul); corpul de chilii sud (fațada de incintă), corpurile de chilii la nord, în întregime, și cel de apus cu clopotnița, bucătăria și trapeza (arhondaricul), precum și toate clădirile gospodărești din afara incintei: atelierul mecanic cu gara-jul, atelierul de tâmplărie, clădirea de la fosta moară, și s-a îmbunătățit sistemul de aprovizionare cu apă a schitului cu conducte metalice și construirea a două cisterne în pădure. Începând cu anul 1998 s-a trecut la ultima și cea mai însemnată lucrare, restaurarea picturii din Biserica mare.

În ciuda aparențelor, lucrările de restaurare sunt departe de a fi încheiate, după cum subliniază persoana cea mai îndreptățită să facă o astfel de apreciere, arhitectul Mihai Anania, însă, sub îndrumarea Părintelui Petroniu Tănase, viața monahală a cunoscut o înflorire deosebită în ultimul deceniu. Așa se face că în 2004 numărul monahilor a ajuns la 27¹⁰⁶.

SCHITUL LACU

Un alt așezământ românesc pe care am avut bucuria să îl vizităm, după ce am vizitat mai întâi chiliile Acoperământul Maicii Domnului, Înălțarea Domnului și Sfântul Prooroc Ilie, aflate în drumul nostru, a fost schitul Lacu, așezat într-o pitorească vale, nu departe de mănăstirea Sfântul Pavel. Numele nu provine de la vreun lac din împrejurimi, ci de la termenul grec *lako*, care înseamnă *groapă*. Data când a fost întemeiat acest schit nu se cunoaște cu exactitate, dar în secolul al XVIII-lea (1754), aici viețuiau 30 de călugări, pentru care ieromonahul Daniil de la Mănăstirea Neamț, din România, construiește în anul 1760 o biserică de lemn în cinstea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie. La sfârșitul secolului al XVIII-lea aici se nevoiau până la 80 de sihaștri în peste 30 de chilii, Schitul fiind reînnoit în secolul al XIX-lea de ieromonahul Nicolae și schimonahul Iustin, călugări basarabeni¹⁰⁷. La începutul secolului al XX-lea, în jurul bisericii exista un complex format 24 de chilii și colibe, în care viețuiau peste 120 de monahi ce se smereau zi de zi și noapte de noapte prin muncă, post și rugăciune. Chiliile au în componența lor biserică și o casă destul de încăpătoare, locuită de 3-4 monahi cu drept de moștenire, precum și mai mult pământ bun de cultivat. Colibele sunt case pustnicești cu 3-4 camere, fără biserică, locuite de 2-3 călugări care nu au drept de moștenire, astfel încât după moartea starețului uceniciei sunt nevoiți să răscumpere din nou coliba¹⁰⁸. Dar, numărul monahilor scade treptat datorită regimului impus în primul sfert de veac, multe chilii pustiindu-se, astfel încât în 1953 erau 16 chilii și 8 colibe în care viețuiau aproximativ 50 de călugări¹⁰⁹.

Schitul Lacu aparține de mănăstirea Sfântul Pavel și cuprinde: - Biserica Mare cu hramul Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, unde se fac slujbele în Duminici și sărbători și 8 (opt) chilii răspândite pe o suprafață relativ întinsă, fiecare cu paraclisul (biserica) ei, în care se slujește zilnic Sfânta Liturghie

106. Horia Alexandrescu, *op. cit.*, p. 58.

107. Arhim. Ioanichie Bălan, *Schiturile și Chiliile românești de la Athos, în România ...*, p. 328.

108. Prof. Diac. Gh. I. Moiescu, *Contribuția românească...*, p. 268.

109. *Ibidem*, p. 272.

și cele șapte laude¹¹⁰. Schitul este condus de un *Dikiu* ales anual dintre stareții chiliilor la data de 8 mai, iar modul de viață este cel idioritm, fiind singurul dintre așezămintele românești cu acest stil de viață monahală.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea, datorită regimului de guvernare instaurat în România, au fost sistate ajutoarele pe care, în mod tradițional, așezămintele românești le primeau din partea Bisericii Ortodoxe Române și credincioșilor, conducând la condiții aspre de viață pentru viețuitorii din aceste locuri. Pe de altă parte, încercările de desființare a monahismului din România prin decretul 450 din 1957 au afectat și așezămintele de la Sfântul Munte, acestea confruntându-se cu o adevărată criză din pricina reducerii considerabile a numărului de monahi. La această situație s-a ajuns, pe de o parte, datorită vremurilor de restriște prin care trecea țara și care nu au mai permis monahilor să se retragă la Athos pentru o viață de contemplație și rugăciune profundă, iar pe de altă parte, condițiile pe care conducerea Sfântului Munte le-a impus pentru stabilirea pe teritoriul său a celor de alt neam decât grecii erau atât de greu de îndeplinit, încât făcea practic imposibilă închinovierea monahilor străini. Astfel, s-a ajuns la situația că în 1975 la Schitul Lacu mai erau 4 viețuitori, și aceștia înaintați în vârstă¹¹¹. Prin purtarea de grijă a Patriarhului Justinian și în această perioadă, Patriarhia a făcut intervenții pentru stabilirea, între anii 1975-1976, a 9 monahi la Athos¹¹², dar la Lacu au rămas tot 4 monahi, deoarece cu prilejul vizitei făcute de scriitorul american C. Cavarnos la Prodromu în 1987 află că la schitul românesc Lacu sunt doar 4 viețuitori¹¹³.

După căderea regimului comunist, suflul vieții monahale și-a reluat cursul său firesc, așezămintele românești cunoscând o revigorare, fiind renovate cu sprijinul Patriarhiei Române care a trimis în mod constant ajutoare constând în cărți de cult, vin, mobilier, chereștea, hrană¹¹⁴, stofă pentru dulame și rase, lână și mașini de tricatat și cusut¹¹⁵, importante sume de bani¹¹⁶ ș.a. și a făcut inter-

-
110. 1. Chilia Buna Vestire - 9 viețuitori, Stareț: părintele Ștefan;
 2. Chilia Sfântul Artemie - 8 viețuitori, Stareț: părintele Pimen;
 3. Chilia Sfântul Prooroc Ilie - 2 viețuitori, Stareț: părintele Sofronie;
 4. Chilia Întâmpinarea Domnului - 4 viețuitori, Stareț: părintele Acachie;
 5. Chilia Înălțarea Domnului - 4 viețuitori, Stareț: părintele Paisie;
 6. Chilia Sfântul Ierarh Nicolae - 5 viețuitori, Stareț: părintele Rafael;
 7. Chilia Acoperământul Maicii Domnului - 3 viețuitori, Stareț: părintele Isidor;
 8. Chilia Sfântul Antonie Cel Mare - 4 viețuitori, Stareț: părintele Nichifor;

111. Arhimandrit Ioanichie Bălan, *op. cit.*, p. 329.

112. Date preluate din adresa 4645/1996, de la sectorul Comunități Externe al Patriarhiei Române.

113. Constantine Cavarnos, *op. cit.*, p. 203.

114. Prin adresa 4178 din 26.05.1996 Patriarhia Română a donat mobilier bisericesc pentru înzestrarea complexului monastic, constând din catapeteasmă, uși, strane, etc., iar prin adresa 5172 din 13.08.1996 au fost trimise următoarele ajutoare pentru Schitul Lacu: trei colete de textile, trei colete cu haine, 17 colete cu ceară, 10 colete de cărți de cult, trei colete cu vin, cinci butoaie cu brânză, 20 de colete de mobilier, 10 m³ chereștea rășinoase, trei saci de fasole, un aragaz, saltele, etc.

115. Prin adresa 4645/1994 Patriarhia Română trimitea pentru așezămintele românești de la Athos următoarele: 2 mașini de tricatat pulovere, 20 de metri de material pentru confecționat dulame, 40 de metri de material pentru rase, 50 de kg lână pentru pulovere, o mașină de cusut, o mașină de surfălat.

116. Adresa 5942 din 24 august 1995 prin care se solicită de la Secretariatul de Stat pentru Culte 100 de milioane de lei pentru renovarea Schitului Lacu.

venții¹¹⁷ pe lângă Patriarhia de Constantinopol pentru stabilirea de noi monahi în așezămintele românești.

Prezența recentă a Preasfințitului Ambrozie Sinaitul precum și Sfânta Liturghie săvârșită după o priveghere de toată noaptea a fost o adevărată binecuvântare pentru părinții Schitului Lacu, având în vedere că de peste patru decenii nu s-au mai bucurat de prezența unui episcop român care să aducă Jertfa cea nesângeroasă pe altarul bisericii în care de veacuri părinții români înalță rugăciuni către tronul Tatălui ceresc pentru mântuirea întregului neam omenesc. Cu această ocazie, Prea Sfinția Sa a adresat cuvânt de învățătură, îndemnând la rugăciune neîncetată și la păstrarea trăirii duhovnicești, care ne dă dreptul a sta demni în fața celorlalte neamuri, totodată a transmis părinților de aici binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist și a donat un veșmânt arhieresc pentru acest Sfânt Locaș, pentru ca orice episcop român care va vizita pe viitor Schitul să poată sluji Sfânta Liturghie.

Concluzii

O călătorie la Sfântul Munte, după cum menționa un pelerin contemporan, este o călătorie în Bizanț, o călătorie în trecutul Bisericii. Aceasta îți permite să intri în contact cu lumea bizantină, cu monahii care de secole mențin aprinsă candelă credinței prin același mod de viață liniștit, „fără grabă, în pace, în mijlocul unei naturi neobișnuit de frumoase și de sănătoase și în clădiri proiectate nu de dragul confortului fizic sau pentru lauda deșartă, ci pentru desăvârșirea sufletului și slava lui Dumnezeu. Viața aici are o simplitate, ordine, sinceritate, noimă și adâncime pe care le are de puține ori în societatea modernă, secularizată. Lipsiți de confuzia, tulburările, neliniștea și lăcomia civilizației contemporane, călugării se dedică sarcinilor lor simple și, mai presus de toate, rugăciunii. Pentru cei din „lume”, monahismul athonit este o mare lecție de viețuire simplă, armonioasă, de consacrare a unor valori spirituale, de efort permanent de îmbunătățire și comuniune cu Dumnezeu”¹¹⁸.

Astfel, în timpul existenței sale milenare, Athosul a cunoscut diverse perioade de înflorire, dar și restriște, mai ales în perioada formulării definițiilor doctrinare, dar a fost marcat și de situația în care se afla Imperiul Bizantin: cruciadele, invazia arabă și turcă ce culminează cu căderea Constantinopolului, precum și încercările latinilor de catolicizare. Cu toate acestea viața monahală de aici nu s-a stins, numărul monahilor variind de la câteva sute la 7-8 mii de viețuitori, fiind o forță remarcabilă a societății¹¹⁹.

117. Vezi adresa 7807 din 1994 prin care se solicita stabilirea de noi monahi, arătându-se că înainte de al doilea război mondial, în așezămintele românești de la Athos erau peste 500 de monahi români, iar în 1994 mai erau doar 43, precum și răspunsul Patriarhiei Ecumenice 144 din 1994. Adresa 7060 din 11 octombrie 1995 prin care se solicita stabilirea de noi monahi, arătându-se că în 1900 erau 90 de chilii românești, iar în 1995 doar 4 chilii și două schituri. Recent s-a făcut o nouă intervenție (adresa 2601 din 15 iunie 2005), care reînnoiește rugămintea de a aproba stabilirea de noi monahi, amintind repetatele intervenții făcute în acest sens de către Biserica Ortodoxă Română.

118. Constantine Cavarnos, *op. cit.*, p. 192.

119. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, *op. cit.*, p. 601.

Aceasta a făcut să se afirme pe bună dreptate că, Sfântul Munte a fost nu doar inima de la care pulsa viața religioasă din Răsărit, ci un fel de bibliotecă centrală a popoarelor ortodoxe¹²⁰, o adevărată *Acropole* a ortodoxiei care atrage ca un magnet nu doar călugări din întreaga lume, ci și dărnicia împăraților, țarilor, regilor, voievozilor și prinților de pretutindeni¹²¹.

Astfel, Athosul a păstrat cu grijă vechile tradiții: izolarea de lume, disciplina severă, pravila bisericească, postul, evlavia rituală. A dat ortodoxiei modele de oameni, credință și evlavie, dragoste pentru Sfinții Părinți, a inspirat demnitate umană, virtute și jertfelnicie¹²².

De aceea, un pelerinaj la Athos îți permite să intri în contact cu părinții cu viață îmbunătățită care, la lumina candelii, își îndeplinesc cu multă dragoste slujirea căreia s-au consacrat. Bucuria și pacea care te întâmpină aici îți inundă sufletul și te îmbie să petreci în contemplație și rugăciune. Astăzi, pentru cei care nu au ajuns să viziteze aceste minunate locuri există diverse albume¹²³ ce îți permit să admiri locurile în care de secole nu a mai intrat femeie și în care cu multă râvnă își lucrează mântuirea cei mai osânditori slujitori ai lui Hristos. Acestea ne permit să facem un pelerinaj alături de cei care au străbătut pas cu pas cărările Sfântului Munte.

Vizitând Athosul, am putut constata că reorganizarea bisericească și materială a așezămintelor românești, pe care patriarhul Justinian după vizita din 1963 o considera o obligație majoră a B.O.R., este actuală și astăzi, chiar mai mult, Biserica Ortodoxă Română trebuie să continue demersurile începute pentru ca și românii să se bucure de o mănăstire a lor în viitor¹²⁴ pentru a nu se ajunge să se creadă că toate așezămintele de la Athos sunt și trebuie să fie doar grecești¹²⁵.

Schimbările de la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea au condus la o revigorare a monahismului în întreaga lume ortodoxă, dându-ne speranța că numeroșii tineri dornici de a se dăruii lui Hristos în acest mod specific de viață, își vor putea duce la îndeplinire vocația mult râvnită, atât în mănăstirile din țările lor, cât și în cele athonite. Credem că realitățile care frământă lumea contemporană trebuie să nu afecteze viața spirituală a celor care doresc să se nevoiască în Grădina Maici Domnului prin limitări impuse de diverse autorități. De altfel, numărul mănăstirilor și al viețuitorilor din Athos a variat de-a lungul istoriei sale milenare. În secolul al XII-lea existau în Sfântul Munte 300 de mănăstiri, nu doar cele 20 de astăzi. Cu timpul, ele au fost asimilate de către aceste 20 de mănăstiri, fiind transformate din mici mănăstiri în mari chilii, de cele mai multe ori din cauza vitregiilor vremii¹²⁶. De aceea, credem că nu s-ar face o ne-

120. Pr. Conf. Alexandru I. Ciurea, *Momente și aspecte esențiale ale influenței Sfântului Munte asupra vieții religioase din Țările române*, vol. II. 1953, p. 288.

121. Horia Alexandrescu, *Prefață la Ilie Alexandru Bumbac, Athos – Muntele Sfânt*, Ed. Vivaldi, București, 2005.

122. Pr. Prof. Ioan G. Coman, Pr. Dr. Olimp N. Căciulă, *op. cit.*, p. 601-602.

123. A se vedea lucrarea recent apărută și frumos ilustrată a lui Ilie Alexandru Bumbac, *Athos – Muntele Sfânt*, Ed. Vivaldi, București, 2005.

124. *Ibidem*, p. 647-648.

125. Horia Alexandrescu, *Călători la...*, p. 225.

126. Ieromonah Macarie Simonopetridis, apud Horia Alexandrescu, *op. cit.*, p. 36.

dreptate istorică dacă s-ar înființa și alte mănăstiri, care ar contribui la înflorirea vieții monahale din Athos și din întreaga lume.

Având în vedere clipele de înaltă trăire duhovnicească pe care le-am petrecut la Sfântul Munte, dar și bucuria participării părinților români la Sfânta Liturghie pe care a săvârșit-o Prea Sfințitul *Ambrozie Sinaitul*, precum și hirotonirile făcute, putem afirma că pelerinajul a avut o importanță dublă, pe de o parte contribuind la trăirea și afirmarea unității Ortodoxiei, iar pe de altă parte la încurajarea românilor de aici de a purta mai departe, cu demnitate, credința și renumele pe care și le-au dovedit strămoșii noștri în Athos.

Drd. VEACESLAV GOREANU,
Inspector la Sectorul Comunități Externe
al Patriarhiei Române

BISERICA ROMÂNEASCĂ DIN SERBIA LA ÎNCEPUTUL MILENIULUI III

După evenimentele din 1989-1990, care au zguduit Europa Centrală și de Sud-Est și au dus la destrămarea statelor comuniste, unele din ele artificial constituite de regimul bolșevic de la Moscova, configurația statelor europene se schimbă radical. În special, aceste schimbări se produc în fosta Republică Socialistă Federativă Iugoslavia, care se dezmembrează ca stat federativ, constituindu-se state independente, în urma unor acțiuni diplomatice, dar mai cu seamă a unor intervenții armate. Serbia, împreună cu Muntenegru, formează un stat independent în 1992, în cuprinsul căruia conviețuiesc, alături de sârbi și muntenegreni, maghiari, români, evrei, romei etc.

Relațiile oficiale dintre România și Iugoslavia, ulterior Serbia-Muntenegru, n-au reglementat întocmai problematica bisericilor românilor din Serbia. Descrise ca fiind „tradiționale”, relațiile dintre cele două state s-au înrăutățit în urma conflictului Tito-Stalin și s-au îmbunătățit începând cu deceniul șase, când Nicolae Ceaușescu a promovat o strategie de apropiere față de mișcările de nealinie, în care se evidenția R.S.F. Iugoslavia. Mai târziu, la 16 mai 1996 s-a semnat, la nivelul șefilor de stat, la Belgrad, Tratatul cu privire la relațiile de prietenie, bună vecinătate și cooperare între România și R.F. Iugoslavia, formată acum din Serbia și Muntenegru, încheiat prin decretul nr. 330 din 20 august 1996, ratificat prin Legea nr. 112 din 10 octombrie 1996¹.

Potrivit art. 20 privitor la protecția minorităților naționale, „statele-părți consideră că minoritatea națională română din R.F. Iugoslavia și minoritatea națională sârbă din România constituie puternice și durabile punți de legătură pentru cooperarea și încrederea între cele două țări vecine și prietene. Ele se angajează să asigure, fiecare pe teritoriul său, protecția și respectarea drepturilor membrilor celor două minorități naționale, în conformitate cu documentele O.N.U și ale O.S.C.E, cu convențiile internaționale la care sunt părți ambele state și cu normele general recunoscute ale dreptului internațional. Statele își iau angajamentul de a aplica cu bună-credință standardele internaționale referitoare la protecția identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a membrilor minorităților naționale și de a nu întreprinde acțiuni care ar contraveni „prevederilor tratatului de bază”.

Sunt afirmate principiile generale, dar nu sunt instituite mijloacele de garantare și control și nici noțiunea de minoritate națională nu este definită așa cum sunt prevăzute în Tratatul de bază cu Ungaria. Problema fundamentală este a bisericilor din Valea Timocului, ridicate de comunitățile românești, dar care aparțin canonic de Patriarhia Ortodoxă Sârbă și în care se slujește exclusiv în limba sârbă, limbă folosită oficial și în școală și în administrație. În sinaxarul ortodox sârb, prenumele românești sunt sârbizate și așa sunt consemnate în toate actele oficiale.

1. **Monitorul Oficial al României**, partea I, nr. 250, 16 octombrie 1996. Vezi și Recomandarea 1255 și Documentul 7228, Raportul Comitetului asupra Problemelor Legislative și ale Drepturilor Omului, Ordinul nr. 484/1993 al Adunării Parlamentare, Ordinul nr. 508/1995 asupra împlinirii obligațiilor și a angajamentelor făcute de către Consiliul Europei față de statele membre.

Relațiile româno-sârbe au avut de înfruntat criza dintre Belgrad și comunitatea internațională, România fiind obligată să participe la embargoul impus Iugoslaviei; iar în 1998, când NATO a cerut sprijinul României în pregătirea intervenției în Kosovo, autoritățile românești au fost puse într-o situație incomodă.

În spațiul sârbesc trăiesc, în pragul mileniului III, două comunități românești: cea din *Voivodina* (Banatul sârbesc) și cea din zona *Timoc*. Românii din Voivodina sunt recunoscuți de autorități și au unele drepturi: au o episcopie ortodoxă română, subordonată inițial episcopului Laurențiu al Episcopiei Caransebeșului, apoi episcopie proprie la Vârșet, condusă de *episcopul Daniil Partoșanu*. Grupați compact în localități precum Biserica Albă, Pancevo, Zreman, Novi Sad, Voivodinți, Vârșet, Sălcuța Coștei, Iablanca, Morcovăț, în jur de peste 100.000, românii din Voivodina primesc burse în România pentru pregătirea învățătorilor și educatorilor în limba română.

Românii timoceni locuiesc într-un spațiu care acoperă a șasea parte din teritoriul localizat la nord-estul Serbiei și delimitat astfel: la vest de râul Morava, la sud de Muntele Artan, la nord de Dunăre, fiind străbătut de râul Timoc (care ia naștere prin unirea Timocului Negru cu Timocul Alb, lângă orașul Zaicear). Cei peste un milion de locuitori sunt grupați în 300 de sate și 20 de orașe: Bor, Negotin, Cladova, Maidanpek, Pojeravaț, Zaicear, Kucevo, Zagubița, Loznița, Doni Milanovaț, Bolievat, Petrovaț etc. La începutul anilor 1970, o parte a românilor timoceni au plecat în Occident, iar pentru cei rămași în zonă, industrializarea le-a ridicat brusc standardele de viață.

Destinul românilor timoceni este dramatic, diferit de cel al românilor din Voivodina. Considerați vlahi sau valahi, așa cum mulți se declară, din păcate, ei nu sunt recunoscuți de autoritățile de la Belgrad ca minoritate națională, deși sunt cei mai numeroși. În regiunile arhaice din jurul orașului Bor se mai păstrează încă tradiții dacice, asemănătoare celor din Bistrița-Năsăud sau chiar din Transnistria. Considerat „grup etnic de origine necunoscută”, ei n-au drepturi la școală în limba maternă sau la oficierea serviciului divin în limba română.

În vederea dobândirii sau recunoașterii drepturilor lor minoritare, românii s-au grupat în diverse partide politice, prea multe însă, și de cele mai multe ori, divergente. Dezbinarea românilor din Serbia a determinat ca obținerea unor drepturi legitime să fie amânată sau redusă. Vom menționa câteva partide politice ale românilor din Serbia spre a evidenția dispariția acestora și nerealizarea dezideratelor etnice.

În noiembrie 1999, la Costei, se pun bazele organizației social-culturale, *Comunitatea Românilor din Iugoslavia* (C.R.I)² care-și propune păstrarea specificului etnic al populației românești din Iugoslavia, a identității naționale și religioase. Plecând de la realitatea că statul iugoslav recunoaște și garantează dreptul persoanelor aparținând minorităților la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase, C.R.I solicită recunoașterea, din partea Patriarhiei Ortodoxe Sârbe și a oficialităților laice, a Episcopiei Bisericii Ortodoxe Române din Vârșet³. La nivel de minoritate, C.R.I este recunoscută

2. Gligor Popi, *Poziția minorității române din Banatul iugoslav și eforturile pentru conservarea etnică*, în Almanahul „Apă vie”, Timișoara. Fundația Augusta, 2000, p. 164-165.

3. „Foaia Sân-Mihaiului”, VII, nr. 20, mart. 2001, p. 5.

drept singura organizație a românilor din statul iugoslav, membru F.U.E.N cu sediul la Freiburg, cu drept consultativ pe lângă Parlamentul european.

Un grup de români timoceni înființează, la 17 decembrie 1990, *Partidul Popular Independent al Valahilor* (P.P.V.I), în programul căruia se specifica originea, continuitatea, numărul și situația lor actuală. În program, numărul acestora era de peste 2 milioane, în Timoc trăind între 60% – 80% valahi/români din numărul total al locuitorilor. Noul partid cerea autorităților sârbe: „*libertatea gândirii și a exprimării, a conștiinței, trăsăturile naționale și a religiei, libertatea comunicației publice, libertatea alegerii reprezentanților publici, dreptul economic și libertatea proprietății, libertatea deplasării, a alegerii domiciliului și a îndeletnicirii, dreptul de a folosi în mod liber limba, presa, școala și literatura în limba maternă-valahă, pe lângă limba oficială a statului unde trăiesc valahii*”⁴.

Din păcate, încă de la început, în rândul partidului s-a produs o sciziune între gruparea lui Cedomir Pasatovici⁵ (care susținea că valahii sunt în număr de 2 milioane, iar limba valahă este diferită de cea română) și cea condusă de Dimitrie Crăciunovici, care afirma adevărul: valahii sunt români care vorbesc limba română, iar numărul acestora este mult mai mic⁶. Conform statisticii din 1993, în Timocul sârbesc, dintr-un total de 475.787, românii sunt în număr de 253.333, sârbi în număr de 193.634, alții fiind în număr de 28.830⁷.

Din cauza acestor divergențe și a imposibilității reconcilierii pe baze științifice, Dimitrie Crăciunovici⁸ înființează, la 10 decembrie 1991, la Genaova (lângă Negotin), *Mișcarea Valahilor/Românilor din Iugoslavia*, în statutul căreia stipulează că „*mișcarea vrea să unească în rândul ei, pentru prima dată în istorie pe valahii/românii din Serbia, valahii-aromânii din Macedonia și pe valahii din Bosnia, Herțegovina, Croația și Slovenia, care au limba valahă-română comună [...]. Noi, populația noastră, în vorbirea curentă în limba maternă nu ne numim nici valahi, nici sârbi, ci români [...]. Limba maternă a populației noastre, denumită valahă, este la origine limba română pură*”⁹. Din 1996, denumirea organizației este: *Mișcarea Românilor/Vlahilor din Iugoslavia*, cu un ziar propriu, bilingv „*Vorba noastră*”, începând din 1922, reapărut după 44 de ani, sub un sugestiv motto: „*limba lui care o lasă, blăstămat să fie-n casă*”.

La cel de-al doilea Congres al M.D.R din Serbia, desfășurat la 30 octombrie 1999 în localitatea Slatina de lângă Bor s-a semnat un „act de frățietate”, cu semnificație istorică, între președintele Mișcării, D. Crăciunovici, și președintele Aso-

4. Mircea Petrescu *Inițiative și acțiuni politico-organizatorice ale românilor (valahi) în scopul recuperării drepturilor naționale*, în „Clio”, Timișoara, II, nr. 9-12, sept-dec. 1993, p. 16.

5. Erou național în Războiul de eliberare din Bosnia (1941-1945).

6. Apud Radu Păiușan, Ionel Cionchin. *O istorie a românilor din nord-estul Serbiei*, Timișoara, Editura Ando Tours, 1998, p. 76.

7. Petru Iancovici-Timocceanu. *Orașul Bor și satele din împrejurimi*, în „Curcubeul timoccean”, Bor, I, nr. 1, dec. 1993, p. 1.

8. Pe numele său real, Dumitru Crăciun, a încercat în 1988, ca locotenent-colonel în rezervă, o tentativă de organizare politică a românilor timoceni, eșuată, acțiune pentru care a fost condamnat la 5 ani închisoare.

9. *Statutul Mișcării Românilor/ Valahilor din Iugoslavia*, în „Vorba noastră”, Zaicear, V, nr. 9, mai 1996.

ciației Românilor din Banatul Sârbesc, Ioan Cizmaș, recunoscându-se reciproc ca fiind fiii aceleiași popor și ai aceleiași limbi: poporul și limba română.

La aniversarea unui deceniu de la înființarea *Mișcării Democratice a Românilor din Serbia*, Dimitrie Crăciunovici remarcă faptul că românii timoceni încep să-și cunoască originile și identitatea lor etnică. „*Când este vorba de oficierea slujbei religioase, în acest spațiu, ea se va oficia așa cum o vom cere noi. Referitor la organizarea bisericii, noi dorim să revenim la modul ei de organizare din 1906, atunci când, în părțile acestea, în localitățile populate la noi, slujba se oficia în limba noastră. Deci, având toate acestea în vedere, organele de stat, sau mai bine zis unele persoane ale acestora, doresc cu orice preț oficierea slujbei în limba slavonă veche*”¹⁰.

Conducerea Mișcării Democratice a Românilor din Serbia a strâns semnături în vederea introducerii slujbei religioase în limba română sau bilingvă, în localitățile mixte, preconizând invitarea P.S. Daniil de la Episcopia Ortodoxă Română din Vârșet, după ce vor fi anunțate autoritățile sârbești și instituțiile internaționale competente. Președintele M.D.R.S acuză pe primarul Borului, Kalcici, pe episcopul sârb din Timoc, Justin și chiar pe patriarhul Bisericii Ortodoxe Sârbe, Pavle, de lipsă de toleranță privind serviciul divin în limba majorității locuitorilor din Timoc.

La 14 iulie 1992 se înființează la Bor, Forumul Cultural al Valahilor din Iugoslavia, cu participarea ministrului sârb al Culturii, Miodrag Djukici, care a trasat programul: „*Prima îndatorire a Forumului ar trebui să o constituie păstrarea surselor culturii valahe, tradiției și limbii (această limbă nu este aceeași ca și româna) care au fost în ultimele decenii marginalizate de mass-media și opinia publică*”¹¹. Această „îndrumare ideologică” este contestată științific de prof. Ratomir Marcovici și mai ales este dezaprobată intenția alcătuirii unui atlas lingvistic al locuitorilor din Bor: „*Consider că în comuna Bor nu există atâtea deosebiri în vorbirea româno-valahă ca să se alcătuiască pentru ele un atlas lingvistic [...]. La noi este abia timpul pentru abecedare și cărți de citire românești [...]. Mai este vreme și pentru atlasul lingvistic, dar pentru întreaga Serbie de răsărit unde trăiesc români (valahii)*”¹².

Tot în localitatea timoceană Bor, a luat ființă Comunitatea Românilor din Iugoslavia – Ginta Latină, care editează revista „Curcubeul timocean”.

În toamna anului 2001, în orașul Zaicear s-a înființat Asociația „*Ariadnae Filum*”, asociație nonguvernamentală care-și propune să apere drepturile minorității române din nord-estul Serbiei și să contribuie la emanciparea socială, culturală și religioasă a locuitorilor timoceni.

Împreună cu alte organizații care prezintă interesele românilor din Serbia (Mișcarea Democratică a Românilor din Serbia, Centrul Cultural-Informativ Valah), această organizație a cerut revizuirea recensământului din 1991 în localitățile cu populație românească. Președintele organizației „*Ariadnae Filum*”, Slavoljub Gacovici, se arată nedumerit de faptul că până în 1900 valahii s-au

10. Dimitrie Crăciunovici, *Din activitățile noastre*, în „Vorba noastră”, Zaicear, XI, nr. 20, ian. 2003, p. 4.

11. Mircea Petrescu, *Poziția Serbiei față de româno-vlahi*, în „Clio”, III, nr. 1, 1994, p. 21.

12. Apud Radu Păiușan, Ionel Cionchin, *op.cit.*, p. 78-79.

declarat români, apoi au fost înregistrați ca valahi spre a li se ascunde originea românească. După opinia sa, numai în Cladova trăiesc 300.000 de români și nu 216 români și 560 valahi, cum consemnează statistica oficială sârbă. A fost înaintat un protest Institutului de Statistică din Belgrad, privitor la deficiențe ale acestui recensământ: chestionarul statistic nu cerea cu claritate apartenența etnică sau limba vorbită, iar unele rubrici erau completate cu creionul, existând suspiciunea că unele date din teren au fost înlocuite. Nu este exclusă nici presiunea Bisericii Ortodoxe Sârbe asupra enoriașilor de a nu se declara români. Surprinde faptul că, între 1953-1961, au dispărut din recensăminte, fără nici o explicație, 198.728 vorbitori de limba română. Urmare cercetărilor Mișcării Democratice a Românilor din Serbia, la recensământul din 1991, în 164 localități românești și 40 mixte trăiau 244.000 de români vlahi, cifră aproximativă menționată de istoricul Dragoljub Petrovici în lucrarea **Valahii din Serbia de Nord-Est – entitate etnică**, apărută în 1996.

În baza unui parteneriat de colaborare între Fundația Națională pentru Români de Pretutindeni din București și Asociația „Ariadnae Filum” din Bor, s-a organizat o conferință de presă, la 31 octombrie 2003, prin care reprezentanții Asociației aduceau la cunoștința opiniei publice despre manifestările extremiste ale unor cercuri din Serbia și despre situația actuală a românilor timoceni. Astfel, pe sediul Asociației „Ariadnae Filum” din Bor a fost desenat cu grafitti o cruce cu patru „S”, cu mesajul „Marș din Serbia” și „Moarte românilor”. La aceste incidente izolate, românii din Timoc au răspuns printr-un comunicat de presă: *„Serbia este țara noastră și vrem să trăim aici, dar vrem de asemenea să dobândim drepturile noastre elementare de care încă nu ne bucurăm și anume: limba maternă în școli, emisiuni radio și tv, publicații în limba română (care să fie finanțate de Serbia), slujbele bisericești în limba română. Pentru toate acestea vom lupta prin toate mijloacele legale permise de legile statului sârb”*¹³. S-au menționat, cu acest prilej, problemele cu care se confruntă comunitatea românească din Timoc: copiii învață la școli sârbești, în bisericile lor, construite cu sute de ani în urmă cu sprijinul donatorilor și a boierilor români, de către populația autohtonă română din zonă, slujba religioasă este ținută în limba slavonă, iar predica în limba sârbo-croată. Foarte multe biserici și mănăstiri românești au ajuns o ruină, autoritățile nealocând fonduri financiare pentru restaurarea lor, cum este cazul Mănăstirii din Krivi Vin Lăpușnea, ctitorită în secolul al XIV-lea. Este drept să precizăm că o parte din populația română din Timoc n-are încă conștiința apartenenței lor etnice, datorită propagandei oficiale de-a lungul vremii.

Pentru recensământul din aprilie 2003, liderii Mișcării Democratice a Românilor din Serbia recomandă ca valahii timoceni să se declare români¹⁴, apelând în acest sens, la Episcopia Română din Vârșeț.

La 13 martie 2004, la Timișoara, a avut loc, la inițiativa unor organizații românești din Uniunea Sârbă și Muntenegru, întâlnirea liderilor celor mai reprezentative asociații care activează atât în Voivodina, cât și în Timoc (Comunitatea

13. „Ziua”, 24 oct. 2003; „Curierul Național”, 25 oct. 2003, „Cuvântul”, 27 oct. 2003.

14. Traian Drachișă Constandinovici. **Mesajul M.D.R.S.**, în „Vorba noastră”, XI, nr. 20, p. 6.

Românilor din Serbia-Muntelegru, Alianța Românilor din Voivodina, Societatea Culturală-Artistică, „Lucașfăru” din Vârșeț, Asociația „Ariadnae Filum”, Asociația „Curcubeul”, Mișcarea Democrată a Românilor din Serbia, Forumul pentru Cultura Românilor din Bor, Consiliul Național al Românilor). În Declarația comună se prevede „necesitatea identității culturale, etnice, lingvistice și religioase a românilor din Uniunea statală Serbia și Muntenegru, aflați la nord și la sud de Dunăre, indiferent de denumirea tradițională sau în vigoare folosită”¹⁵. Participanții își exprimă încrederea în identificarea celor mai potrivite căi în vederea reconfigurării unui Consiliu Național al Românilor din Serbia-Muntelegru. Cu acest prilej, sprijinindu-se pe Hotărârea Sfântului Sinod din 10-12 februarie 2004 cu privire la implicarea clerului în politică, Ion Cizmaș, președintele Comunității Românilor din Serbia, îi scrie P.S. Daniil Partoșanu următoarele:

Preasfințite,

Cu privire la „Hotărârea Sfântului Sinod” al Bisericii Ortodoxe Române, Nr. 410, adoptată în ședința de lucru din 10-12 februarie a.c., Comunitatea Românilor din Serbia se adresează D-voastră, personal și Episcopiei Ortodoxe Române, pentru a întreprinde măsurile necesare de a nu se mai încălca Sfintele Canoane ale Bisericii Universale, precum și legământul depus la hirotonie, care se încadrează în prevederile art. 3 lit „d” și „e” din Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române.

În același timp, Vă rugăm Preasfințite, în calitatea D-voastră de arhieru, să folosiți autoritatea de-a influența asupra clerului din cadrul Episcopiei Ortodoxe Române – Vârșeț, de-a nu se mai ocupa de „politică”, pentru că în felul acesta, considerăm că se va stopa procesul de dezbinare din cadrul minorității române din Serbia, la care și-au dat contribuția și unii preoți prin implicarea activă în unele acțiuni și manifestări de natură politico-social-culturală.

Cu deosebită considerație,

PREȘEDINTE
*Ion Cizmaș*¹⁶

În Rezoluția comună din 20 aprilie 2004 a Alianței Românilor din Voivodina (președinte Ion Sfera) și a Comunității Românilor din Serbia (președinte Ion Cizmaș), deplin conștienți de rolul politic și civic al organizațiilor pe care le reprezentau în păstrarea și afirmarea identității naționale și spirituale, propun utilizarea instrumentelor legale pe care statul sârb și instituțiile europene le pun la dispoziția comunităților minoritare pentru păstrarea și afirmarea „identității religioase și drepturile care reies din domeniu – recunoașterea Episcopiei Ortodoxe Române din Vârșeț”, precum și retrocedarea averilor bisericești. Asumându-și statutul de cetățeni loiali Uniunii Serbia și Muntenegru, precum și apartenența la filonul spiritual românesc, cele două organizații cred și speră să contribuie la dezvoltarea țării în care conviețuiesc, manifestându-și, în același timp, vocația europeană.

15. „Cuvântul românesc”, Vârșeț, XIV, nr. 53, martie 2004, p. 4.

16. *Ibidem*.

La numai cinci zile, pe data de 25 aprilie 2004, a avut loc, la Bor, Adunarea de constituire a *Partidului Democrat Român* din Serbia (președinte Predrag Balaševici), organizat pe principiul teritorial, în spațiul dintre Morava, Dunăre și Timoc. „*Vlahii și sârbii nu sunt în nici un fel o întâmplare, ei sunt popoare care dintotdeauna s-au întrepătruns între ele în acest spațiu, participând și luptând împreună pentru orientările europene moderne*”¹⁷ a spus președintele partidului.

La 4 septembrie 2004, la Vârșeț s-a desfășurat Adunarea extraordinară electorală pentru alegerea uni nou Consiliu Național al Minorității Naționale din Serbia și Muntenegru¹⁸.

Statisticile iugoslave postbelice referitoare la componenta etnică a federației fac deliberat distincție între români și vlahi. Potrivit rezultatului recensământului din martie 1991, în Iugoslavia trăiesc 38.832 de români, adică aproape 2% din populația Voivodinei și doar 17.000 vlahi. Reprezentanții autorizați ai minorității române consideră că în Valea Timocului există 600.000-700.000 de români /vlahi. Nefiind recunoscuți ca minoritate națională, ei nu beneficiază de drepturile și libertățile aferente, întrucât constituția iugoslavă și apoi cea sârbă consideră minoritate doar comunitatea etnică ce are o țară de origine, românii/vlahii fiind considerați grup etnic de origine necunoscută.

În formularele de recensământ, anumiți oficiali au încercat să treacă denumirea de „vlahi sau valahi” separat de „români”, acțiune zădărnicită parțial de apelurile Asociației „*Ariadnae Filum*”: „*Să nu vă fie rușine că sunteți români-vlahi.*”

În Declarația comună a organizațiilor nonguvernamentale și politice ale românilor din nord-estul Serbiei („*Ariadnae Filum*”, Asociația pentru Cultura Vlahilor-Românilor din nord-estul Serbiei – din Zaicear, Centrul Cultural Informativ al Românilor din Bor, Inițiativa Culturală Românească din Zagubica, Mișcarea Democrată a Românilor din Serbia-Zaicear) se solicită, printre altele, introducerea limbii materne în școli, mass-media și în public, „*introducerea slujbei religioase în limba maternă*”¹⁹, neacceptarea sintagmei „grup etnic”, căci românii reprezintă o minoritate națională, acceptarea limbii române și a alfabetului latin și a etnonimului vlah sau român ca fiind sinonim.

În perioada 12-13 iunie 2002, o delegație a M.D.R.S., formată din Slavoljub Gacovici de la „*Ariadnae Filum*”, Boian Barbucici de la Centrul Cultural-Informativ al Vlahilor, a fost invitată la București de către Patriarhia Ortodoxă Română. S-a menționat, cu acest prilej, necesitatea oficerii slujbei în limba română în localitățile predominant românești din Timoc. P.F. Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, le-a sugerat „*să trecem pe hârtie cererile noastre cu cât mai multe semnături și să le adresăm organelor bisericești ale Bisericii Ortodoxe Sârbe...*”. „*Biserica Ortodoxă Română este pregătită să școlarizeze în școlile teologice preoții de la noi, pentru a putea să officieze slujba bisericească în limba română în spațiul nostru*”²⁰.

17. *Ibidem*, p.7.

18. „Cuvântul românesc”, Vârșeț, XIV, nr. 58, aug. 2004, p. 2.

19. „Vorba noastră”, XI, nr. 20, ian. 2003, p. 7

20. *Ibidem*, p. 10

Dezamăgit că solicitările M.D.R.S. nu-s rezolvate de guvernele care s-au perindat la conducerea Serbiei, președintele acesteia, Dimitrie Crăciunovici, sesizează Comitetul Helsinki pentru drepturile omului, cu prilejul desfășurării unei mese rotunde, organizată la Novi Sad, despre unele acțiuni antiromânești ale unor partide politice sârbești și chiar a „*oficialităților bisericești ale Eparhiei din Zaicear*”. Cu perseverența-i cunoscută, liderul Mișcării cere „*introducerea limbii noastre în școlile din localitățile populate de noi, precum și în bisericile existente să se oficializeze slujba bisericească în limba noastră. În baza datelor de care dispun din localitățile noastre, unii preoți, mai ales cei refugiați din Bosnia, se comportă foarte dur față de enoriașii noștri. Nu vor nici măcar să audă vechile noastre obiceiuri bisericești, ba chiar îi și ofensează pe enoriași. Este foarte posibil că din cauza unei astfel de comportări, un grup de enoriași, care, prin efort propriu au contribuit la construirea bisericii dintr-o localitate populată de noi, nu departe de frontiera cu Bulgaria, să ceară audiență la Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sârbe*”²¹.

Mai activează ca organizații nonguvernamentale și care includ și problemele bisericii românilor: Societatea de Limbă Română din Voivodina, Comunitatea Românilor din Serbia, Alianța Românilor din Voivodina, Societatea cultural-artistică „Luceafărul”, Forumul pentru Cultura Română, Asociația Curcubeul.

Ca edituri și publicații periodice s-au remarcat: Casa de Presă și Editură „Libertatea”, „Lumină” (Novi Sad), „Limba noastră” (Novi Sad), „Oglinda” (Sărcia), „Cuvântul românesc” (Vârșeț), „Semănătorul” (organul Bisericii Ortodoxe Române din Banatul iugoslav, Vârșeț), „Străjerul” (Ziarul Bisericii Ortodoxe Române din Streja), „Tibiscus” (Uzdin), „Vorba noastră” (Zaicear), Editura Societății de Prietenie sârbo-română (Novi Sad) etc.

Cei doi cercetători ai românilor timoceni, Radu Păiușan și Ionel Cionchin, sesizează că în perioada comunistă, România i-a neglijat pe românii din jurul său: românii/valahii din jurul granițelor României din punct de vedere etnic aparțin poporului român, fiind autohtoni în țările constituite la începutul secolului XX; guvernanții români, pentru a nu „deranja” statele vecine „*au dus o politică șovăielnică, uneori tăinuindu-i cu bună știință pe etnicii români din aceste state*”²².

Spre a ameliora relațiile dintre cele două state, P.F. Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a efectuat, în 1995, un turneu în Iugoslavia, ajungând și în localitatea Pale, capitala sârbilor bosniaci, spre uimirea statelor occidentale implicate în conflictul armat. Acest turneu a demonstrat că, în opoziție cu politica conjuncturală existentă dintre cele două guverne, între cele două biserici există o solidaritate ortodoxă. Biserica Ortodoxă Română s-a distanțat de politica autorităților românești de sprijinire a intervenției în țara vecină, întrucât afecta interesele profesionale proprii, inclusiv viața bisericilor și a relațiilor cu bisericile-surori.

21. Dimitrie Crăciunovici, **Comitetul Helsinki pentru drepturile omului**, în „Vorba noastră”, XI, nr. 20, ian. 2003, p. 13.

22. Radu Păiușan și Ionel Cionchin, *op. cit.*, p. 79-80. Vezi și Emil Țârcomnicu și Iulia Wișoșenski, **Românii de la sud de Dunăre. Macedonenii**, București, Editura Ziua, 2003, p. 19, 82-83; **Românii din jurul României** Redactor coordonator: Ion Gherman, București, Editura Vremea, 2003; Victor Crăciun, **Conceptul de românitare. O primă abordare a problemei**, București, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de pretutindeni, 2003, p. 57-62.

Pe de o parte, „*Declarația Episcopilor Bisericii Ortodoxe Sârbe privind genocidul provocat de albanezi împotriva populației sârbe autohtone, o dată cu profanarea monumentelor culturale ale acesteia în propria lor țară*”, din 14 septembrie 1998, a amplificat, din păcate, acțiunile ostile ale unor state membre NATO, ducând, în cele din urmă, la intervenția armatei, în care au fost distruse biserici și mănăstiri ortodoxe sârbești²³, acțiune inumană care a stârnit indignarea și protestul enoriașilor ortodocși din România, cât și a opiniei publice din țară și din străinătate.

Cu atât mai mult trebuie apreciată ca oportună și în spiritul învățaturii creștine *Declarația comună* dată la București, în Catedrala Patriarhală de către Suveranul Pontif, Papa Ioan Paul al II-lea și P.F. Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la 9 mai 1999, cu prilejul vizitei istorice a Papei într-o țară ortodoxă, după un mileniu de despărțire religioasă. Citând preceptele biblice și învățătura lui Iisus Hristos de a trăi în pace, fraternitate, caritate și ecumenism, cei doi lideri religioși cer părților angajate în conflict să depună armele și să pună capăt suferinței, declarând:

„*Reuniți în fraternitate și caritate, care-și trag seva din Învierea lui Iisus Hristos, „Cale, Adevăr și Viață” (Ioan, 14, 6), pentru întreaga umanitate, gândurile noastre afectuoase se alătură fraților și surorilor noastre din Republica Federală Iugoslavia, copleșiți de prea multe încercări și suferințe.*

Părinți și slujitori ai comunităților noastre, uniți cu toți cei care au ca misiune să-l vestească lumii de astăzi pe Cel care ne-a chemat „să trăim în pace” (I Corinteni, 7, 15), uniți în mod special cu Pastorii Bisericilor noastre din Balcani, dorim:

– *să ne exprimăm solidaritatea umană și spirituală față de toți cei care, goniți din casele lor, de pe pământurile lor și separați de cei dragi, cunosc trista realitate a exodului, precum și față de victimele bombardamentelor ucigașe și față de populația împiedicată să trăiască în liniște și pace;*

– *facem apel, în numele Domnului, către toți cei care, într-un fel sau altul, sunt responsabili de tragedia actuală, să aibă curajul să reia dialogul, să găsească condițiile apte să inaugureze o pace dreaptă și durabilă care să permită revenirea la căminele lor a persoanelor refugiate, să curme suferința celor care trăiesc în Republica Federală Iugoslavia, sârbi, albanezi și persoane de altă naționalitate și să pună bazele unei noi conviețuiri între toate popoarele Federației;*

– *încurajăm comunitatea internațională și instituțiile sale să pună în aplicare toate resursele dreptului pentru a ajuta părțile în conflict să-și rezolve diferendele conform convențiilor în vigoare, în special a celor care se referă la respectarea drepturilor persoanei și la colaborarea între statele suverane;*

– *susținem toate organizațiile umanitare, în special cele creștine, care se dedică în acest moment ușurării suferințelor populației, cerând insistent ca nici o piedică să nu fie pusă acțiunii lor, prin care, nefăcând nici o distincție din punc-*

23. „*Mi-e greu să dau o definiție sârbului [...]. Poate că nu sunt sfinți-dar cine sunt sfinții lumii de azi, cumva americanii?- însă, nu sunt cu siguranță poporul criminal pe care încearcă să-l satanizeze CNN-ul. Un popor profund ortodox nu poate fi criminal!*” (Răzvan Voncu, *Jurnalul unui an satanic* (24 martie 1999 – 24 martie 2000), București, Viitorul Românesc, 2000, p. 81.

tul de vedere al naționalității, limbii sau religiei, încearcă să-i ajute pe cei aflați în nevoie;

– apelăm, în încheiere, la creștinii de toate confesiunile să se angajeze concret și să se unească într-o rugăciune unanimă și neîncetată pentru pace și înțelegere între popoare, încredințând aceste intenții Fecioarei Prea Sfinte, pentru ca ea să intervină pe lângă Fiul ei, „El, care este pacea noastră” (Ep. 2, 14).

În numele lui Dumnezeu, Tatăl tuturor oamenilor, cerem insistent părților implicate în conflict să depună armele definitiv și îndemnăm insistent părțile prezente să facă gesturi profetice, pentru ca o nouă artă de a trăi în Balcani, marcată de respectul tuturor pentru fraternitate și conviețuire, să fie posibilă pe acest pământ mult iubit. Acesta va fi în ochii lumii un semn puternic, care va arăta că, împreună cu întreaga Europă, teritoriul Republicii Federale Iugoslavia poate deveni un loc al păcii, al libertății și al concordiei pentru toți locuitorii săi”²⁴.

Vicariatul ortodox Român din Vârșeț, creat doar pentru parohiile ortodoxe române din Banatul iugoslav, a luat ființă la 28 ianuarie 1971, păstrând legătura cu Patriarhia Română prin Mitropolia Banatului. Cei 23 de preoți ortodocși români din cadrul Vicariatului au fost hirotonisiți atât în România, cât și în Iugoslavia. În anul școlar 1994/1995, de pildă, trei elevi învățau la Seminarul Teologic din Caransebeș, iar un student la Facultatea de Teologie din Timișoara²⁵. În cadrul Vicariatului a activat și în perioada comunistă „Oastea Domnului” (interzisă în România, în aceeași epocă); se editează anual **Calendarul bisericesc** în 6.000 de exemplare, iar în colaborare cu săptămânalul „Libertatea” din Pancevo se publică articole religioase și predici scrise de preoții români. Postul de radio VAP (Vârșeț, Alibunar, Plandiste) emite în limba română, în fiecare duminică, emisiunea „Ortodoxia”, la fel ca și Postul de radio din Novi Sad sau TV Novi Sad.

În prezent, la solicitarea enoriașilor ca Vicariatul Ortodox Român din Banatul iugoslav, înființat în 1971, să se transforme într-o instituție bisericească superioară, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința din februarie 1997, a înființat după 160 de ani, *Episcopia Ortodoxă Română din Iugoslavia, cu sediul în Vârșeț*, strada Jarko Zrenianin, nr. 60. Credincioșii români ortodocși își doreau episcopie chiar înainte de izbucnirea conflictului din Iugoslavia, dar partea iugoslavă n-a îngăduit această doleanță legitimă de teama revendicării slujirii în limba maternă în bisericile românești pe de o parte, iar pe de altă parte de teama ca noua episcopie să nu-și extindă autoritatea ecleziastică și asupra românilor timoceni.

În fruntea Episcopiei a fost ales P.S. *Daniil Partoșanu*, originar din comuna Densuș, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, instalat la 8 aprilie 2001²⁶. Episcopia Ortodoxă Română din Iugoslavia funcționează în condiții de semi-

24. „Adevărul”, nr. 2775, 10 mai 1999, p.1

25. Moise Ianeș, *Biserica Ortodoxă Română și Banatul iugoslav după cel de-al doilea război mondial*, în vol. *Lucrările celui de-al doilea Congres al Spiritualității Românești, Herculane, 14-16 oct. 1994*. Tr. Severin, Editura Radial, 1995, p. 247-149.

26. Mircea Alexă Uță. *Din viața comunităților ortodoxe românești de peste hotare*, în „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 7-12, iul.-dec. 2001, p. 134; Vasile Barbu, *Episcopia de la Vârșeț-sprijin important al păstrării spiritualității și identității românești*. Interviu cu P.S. Daniil Partoșanu, în „Lumină Lină”, Uzdin, V, nr. 24, p. 1.

legalitate, nefiind recunoscută și legalizată oficial de autoritățile de stat sârbe. Una din consecințele directe ale acestui fapt este aceea că P.S. Daniil, dimpreună cu cele două măicuțe de la Centrul Eparhial, nu beneficiază de vize legale de ședere permanentă.

Din punct de vedere administrativ, Episcopia Ortodoxă Română din Iugoslavia este împărțită în trei protopopiate:

1. *Protopopiatul Panceva* cu parohiile Alibunar, Kovin, Deliblata, Doloane, Glogani, Vabuca, Maramorac, Ofcea, Panciova, Vladimirovaț, Satu Nou, Omați, Seleuș și Uzdin;

2. *Protopopiatul Torac*, cu parohiile Tilec, Etcica, Iancaid, Sărcia, Toracu Mare și Toracu Mic;

3. *Protopopiatul Vârșeț*, cu parohiile Biserica Albă, Coștei, Grebeveț, Iablanca, Jamumic, Maicovăț, Marghita, Mesici, Nicolainiț, Orășat, Rățișor, Sălcița, Sărădiștea Mică, Săn Ianeș, Săn Mihai, Straja, Vârșeț, Veicovaț, Voivodineț și Dumbrava.

Episcopia Ortodoxă Română din Iugoslavia are în componența ei 40 de parohii ortodoxe românești, deservite de către 22 de preoți, plătiți integral de către parohii, salariul mediu fiind de aproximativ 200 de mărci/lunar, la care *se mai adaugă un ajutor de 50 de dolari, pentru fiecare preot*, din partea Statului român, prin Sfânta Patriarhie.

Pe plan *cultural și misionar* este îmbucurător faptul că unele parohii mai mari reușesc să editeze publicații proprii în mod periodic: *Familia* la Vladimirovaț, *Făclia* la Alibunar, *Gazeta de Seleuș* etc, toate acestea adăugându-se celor laice: *Libertatea* de la Panceve, sau *Tibiscus* de la Uzdin, conjugându-și eforturile și menirea cu revista pe care o va publica Episcopia: *Semănătorul*.

A fost editată revista „Dealul Vârșetului”, ca periodic al Bisericii Ortodoxe Române din Vârșeț, începând cu anul 2002.

P.S. *Episcop Daniil Partoșanu* a oficiat, numai în anii 2002-2003, slujbele arhieresti în Catedrala Episcopală din Vârșeț, rostind cuvânt de învățătură, a slujit Sfânta Liturghie, alături de preoții parohi și de alți invitați în cadrul **vizitelor canonice** întreprinse în parohiile din cadrul Eparhiei: Rățișor (26 dec. 2001), Sălcița (23 apr. 2002), Ofcea (21 noi. 2002), Ecica (24 iun. 2002), Maramorac (7 iul. 2002), Pancevo (14 iul. 2002), Covin (20 iul. 2002), Deliblata (21 iul. 2002), Alibunar (15 aug. 2002 și 15 aug. 2003), Sânt Mihai (18 aug. 2002), Toracul Mic (8 sept. 2002), Snodiștea Mică (14 sept. 2002), Satul Nou (15 sept. 2002), Marcovăț (15 oct. 2003), Torac (21 dec. 2003) etc, a participat și slujit la mai multe **vecernii**, atât în Vârșeț, cât și în parohiile Sânt Mihai (29 iun. 2002 și 10 aug. 2002), Mesici (17 nov. 2002), Biserica Albă (30 mart. 2003), Uzdin (28 apr. 2003), **parastase** la Clec (12 mai 2002), **sfestanii** în Iablanca (23 iul. 2002), Vârșeț (29 iun. 2002), Satu Nou (15 sept. 2002), Toracul Mic (24 nov. 2002), Novi Sad (25 nov. 2003), **taina cununiei** la Ofcea (25 aug. 2002), Nicoliniț (31 aug. 2002), Grebenaț (11 mai 2003), Vârșeț (7 iun. 2003), Uzdin (26 iul. 2003), **înmormântare** la Uzdin (22 nov. 2003). A săvârșit **hirotonii la Vârșeț**, una întru diacon (la 20 iul. 2002), alta întru preot (21 iul. 2002), întru ipodiamon (6 ian. 2003 și 5 iun. 2003). A participat la Adunarea „Oastea Domnului” din localitățile

Grebevaț (19 mai. 2002), Mesici (17 nov. 2002), Biserica Albă (14 apr. 2003), Iablanca (18 mai și 12 oct. 2003). S-au demarat lucrările de restaurare și reînnoire la Centrul Eparhial Ortodox Român din Vârșeț²⁷. În 2003 se aflau la studii de teologie în România 8 elevi.

Unele evenimente din viața bisericii românilor din Serbia sunt trăite cu bucurie de credincioși. Astfel, la Vârșeț s-a oficiat, la 20 mai 2004, Sfânta Liturghie prilejuită de hramul Bisericii episcopale din Vârșeț, săvârșită de P.S. Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, P.S. Daniil Partoșanu, însoțit de un sobor de patru preoți, de corul bisericesc și de fanfara din Râțișor. În predica sa, P.S. Daniil a vorbit despre credincioșii români din Banatul sârbesc, care sunt „întemeietorii firești ai Episcopiei B.O.R. din Vârșeț ca instituție bisericească. Dar aceasta nu înseamnă că îi vom uita pe înaintași, precum prea vrednicul de amintire și pomenire, protoprezbiterul ctitor al bisericii românești din Vârșeț, Nicolae Tincu Velea, protopop ortodox la Vârșeț pe vremea mitropolitului Andrei Șaguna, care la rândul lui a petrecut o perioadă din viață la Vârșeț, pe protopopul Traian Oprea, pe vremea căruia s-au zidit, în urmă cu 91 de ani, biserica devenită, iată, după atâta vreme, biserică episcopală, dar și pe mulți alți preoți și credincioși ce au slujit cu har în această biserică²⁸”.

Vizitându-și Eparhia, P.S. Daniil avea să constate o credință vie în Dumnezeu, biserica fiind reazemul cel mai puternic pentru păstrarea identității etnice, iar românii din spațiul sârbesc, cetățeni fideli ai statului vecin, au o puternică conștiință românească și creștinească, se consideră granița vie a poporului român, o punte de legătură între România și Serbia, între cele două biserici ortodoxe surori.

Credincioșii români din orașul Cuvin au marcat, între 10-20 iulie 2004, centenarul punerii pietrei de temelie a Bisericii Ortodoxe din localitate, printr-o expoziție de documente despre dănuirea românilor pe acele meleaguri, lansarea cărții **Creștinismul, ortodoxia și biserica românilor din Cuvin**, Sfânta Liturghie oficiată de P.S. Daniil, însoțit de un sobor de preoți și de corul bisericesc din Torac²⁹.

Dar sunt și probleme greu de surmontat. Datorită faptului că n-au reușit să recupereze cele 87 de biserici și 17 mănăstiri confiscate de regimul comunist din Iugoslavia³⁰, românii timoceni, în frunte cu ipodiatonul Boian Alexandrovici, au început construirea unei biserici în Malainița, lângă Negotin. Biserica Ortodoxă Sârbă, prin episcopul Iustin, a adresat un avertisment dur preotului român: „vă avertizează că ridicarea bisericii românești de satul Malainița nu o faceți cu binecuvântarea Episcopului de Timoc, ci reîncălziți discordie între poporul credincios. Părintește vă sfătuiesc să gândiți cumpătat la modul în care acționați și să dea Dumnezeu să intrați din nou sub protecția bisericii dvs., căreia i-ați aparținut până acum”.

Unii naționaliști sârbi au amenințat cu moartea, autoritățile n-au dat aprobările necesare demarării construcției noului locaș sfânt. Tânărul ipodiaton

27. Documente aflate în arhiva Consiliului Național Bisericesc al Patriarhiei Ortodoxe Române.

28. „Cuvântul românesc”, XIV, nr. 55, mai 2004, p. 10

29. „Cuvântul românesc”, XIV, nr. 57, iulie 2004, p. 9

30. Olimpiu Bulzan, **Un lider român din valea Timocului a fost arestat abuziv**, în „Adevărul de Arad”, 24 aug. 2004.

vrea să construiască o biserică românească pentru consătenii săi și pentru cei din împrejurimi. „E prima biserică românească ce va fi construită după 200 de ani”³¹.

Proiectul și toate documentele au fost predate oficialităților comunei Negotin, dar nu s-a primit încă nici un răspuns. „Satul nostru Malainița este de tip răzleț. O bună parte a locuitorilor noștri sunt la muncă în țările Europei de Vest. O parte se află și în Slovenia. Au rămas acolo după descompunerea R.F.S.I. Satul nostru nu a avut niciodată biserica sa și, totuși, locuitorii au hotărât să o construiască. Odată cu construirea acesteia, posibil ar fi să întoarcem o parte a locuitorilor noștri cu pensii din străinătate, să-și petreacă viața până la ultima zi a bătrâneților, în satul lor natal, între ai lor, rugându-se Preainălțatului Dumnezeu în limba lor.

Practica de până acum demonstrează, că unii locuitori cu pensii din străinătate, cumpără case în alte locuri, doar pentru faptul că aici, în satul lor, nu au posibilitatea să-și dezvolte religia duhovnicească proprie. O parte a tinerilor, ne referim la copiii muncitorilor noștri din străinătate, vizitează obiective catolice și ale altor religii în țările în care trăiesc. Aici, când vin împreună cu părinții lor, se comportă ca niște străini. Dacă ar exista biserica, ei ar merge împreună cu părinții lor. Poate în felul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, am dezvolta și acestor oameni tineri, în faza dezvoltării lor, cultura conștiinței naționale și într-un fel i-am convinge, să accepte cultura, tradiția și istoria trecutului strămoșilor lor ca pe a lor.

Cu toate acestea, opțiunea noastră, care după toate aprecierile, ar putea aduce numai bine satului nostru, se lovește de primele obstacole de natură serioasă. Alarmant este personalul preoțimii și încep intervenții de tot felul și chiar amenințări fizice, înainte de a se primi aprobarea și autorizația de construcție. Nu ne este clar de ce toate acestea?”³².

Tineretea preotului (25 de ani), ctitorirea primei biserici în Valea Timocului, după două secole, sunt semne bune ale noului mileniu și pentru comunitatea românilor timoceni, o poartă a sărutului creștin întinsă peste Dunăre, menită să-i apropie religios pe cei de aceeași etnie și crez religios și să instituie un dialog permanent și benefic între organizațiile minoritare românești și autoritățile statale din Serbia-Muntenegru, între România și statul vecin. Căci românii din Timocul sârbesc își cer minime drepturi la limba maternă în școală și în biserică, ei nu doresc, ca și cei din Voivodina „nici autonomie teritorială, nici separare, nimic din ceea ce ar putea periclita statul sârb; ei vor doar să le fie cunoscute identitatea specifică, apartenența la poporul român, astfel încât să poată beneficia și ei, ca și co-naționalii din Voivodina, de drepturile ce li se cuvin”³³.

Și, totuși, minoritatea română din Serbia simte dureros că România, țara mamă, știe prea puține despre ei, și, din acest motiv, solicită sprijin și ajutor moral și material, așa cum sunt sprijiniți sârbii din România. „De aceea, noi românii de

31. Tudor Nedelcea, „Preoții sârbi care zic despre noi că nu suntem români, nu-s preoți”, Convorbire cu Boian Alexandrovici, în „Flacăra” lui Adrian Păunescu, IV, nr. 27, 2-8 iulie, 2004, p. 14.

32. „Vorba noastră”, XII, nr. 21, apr. 2004, p.17.

33. Ștefan Glăvan, Valea Timocului nu trebuie să-și dovedească identitatea, în „Cuvântul românesc”, Vârșeț, XIV, nr. 53, martie 2004, p. 7.

aici, din Serbia, cu mare bucurie așteptăm ajutorul și sprijinul din partea Țării Mame prin vizite oficiale, căi diplomatice și alte activități între statele România și Iugoslavia, dar totodată să știm și noi ce s-a discutat și ce se va face, cu alte cuvinte să știm adevărul"³⁴.

Pentru a veni în ajutorul românilor din afara granițelor țării, Guvernul român a hotărât organizarea și funcționarea Departamentului pentru Românii de Pretutindeni, care funcționează ca structură fără personalitate juridică în subordinea Primului Ministru, cu scopul de a sprijini educativ, social și religios pe românii de pretutindeni. „*Ceea ce suntem interesați și vorbim în general, indiferent în ce stat trăiesc, este ca acei oameni să fie cetățeni loiali statului în care trăiesc [...] și în același timp să beneficieze de sprijin pentru prezervarea identităților naționale*”³⁵.

Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, condusă de prof. dr. Victor Crăciun, urmând modelul Ligii Culturale a lui Nicolae Iorga, este inițiativă și organizatoare, alături de Academia Română și Patriarhia Ortodoxă Română, cu sprijinul Guvernului Român, a Congresului Spiritualității Românești, ajuns, în 2004, la cea de-a VIII-a ediție. La toate edițiile Congresului, reprezentanții Comunităților românești din Serbia (Gligori Popi, Ion Marcoviceanu, Ion Dejan, Moise Ianeș, Ion Cismaș, D. Crăciunovici etc) și-au exprimat doleanțele și speranțele.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și Consiliul Național Bisericesc au stabilit, în februarie 2004, că au statut de prioritate (pentru ca activitatea pastorală, administrativă și liturgică în vederea păstoririi preoților și credincioșilor din cuprinsul Episcopiei Ortodoxe Române din Iugoslavia în condiții optime), următoarele acțiuni: legalizarea și recunoașterea oficială a Eparhiei, intensificarea dialogului inter-ortodox între Patriarhia Română și Patriarhia Sârbă, acordarea de noi posturi pentru Centrul Episcopal Român din Vârșeț, sprijin financiar pentru o nouă reședință a Episcopiei, în proximitatea Catedralei Ortodoxe Române din Vârșeț.

În cuvântul rostit cu prilejul vizitei la Catedrala comunității sârbe din Berlin, la 13 mai 2003, P.F. Teoctist a mărturisit despre legăturile indestructibile dintre cele două biserici: „*Iubiți credincioși, suntem împreună aici și reprezentăm două Biserici Ortodoxe vecine, înrudite prin sfinți și prin martiri călugări. Dacă între alte Biserici se stabilesc de obicei legături istorice, culturale sau de altă natură, care au importanța lor deosebită, Bisericile noastre au legături sfinte care depășesc istoria, care trec dincolo de cele văzute, și aparțin împărăției lui Dumnezeu. Aceste legături sfinte își au rădăcinile în jertfa cetelor de martiri dintre fiii popoarelor noastre, în timpuri grele pe care le-am străbătut, în înrudirile de domnitori, în ctitorii de biserici și în opera ierarhilor sfinți care au lăsat urme adânci în viața Bisericilor noastre*”³⁶.

34. Dimitrie Crăciunovici, *Deșteaptă-te, măi, române*, în „Vorba noastră”, Bor, VII, nr. 15, oct. 1998, p. 1.

35. Titus Corlățean, *Prezervarea identității naționale – un semn bun*, în „Cuvântul românesc”, Vârșeț, XIV, nr. 55, mai 2004, p. 6.

36. Teoctist, *Pe treptele slujirii creștine*, voi. XIII, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 2003, p. 209

Exprimându-și bucuria și dragostea Prea Fericirii Sale, precum și a Bisericii Ortodoxe Române față de Sanctitatea Sa Patriarhul Pavle și de Biserica soră Ortodoxă Sârbă, adresând cuvinte de prețuire pentru credincioșii sârbi care păstrează imaginea prieteniei și a legăturii frățești între cele două biserici care întregesc creștinătatea europeană, Patriarhul român a constatat deschiderea față de valorile europene a Ortodoxiei din cele două țări: „Pe lângă îndeplinirea îndatoririlor noastre pastorale, venind aici, am adus și această dorință a Bisericii noastre ca Europa să-și întemeieze noua structură și unitate și pe valorile Sfintei Evanghelii. Este important ca valorile creștine din primul mileniu să găsească un loc de frunte pe lângă factorii economici și politici. Aceasta o putem face prin glasurile noastre care se unesc cu ale celorlalte Biserici în rugăciune către Bunul Dumnezeu, cerându-I să ajute Europei spre o viață de dreptate, de pace, de bunăstare pentru toți oamenii, de fericire atât pământească, cât și cerească”³⁷.

Prezentări de biserici

Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul” din Iancov Most–Iancaid³⁸, sat atestat în 1221 și format, în parte, din coloniști români de pe Valea Mureșului. Tradiția amintește de un preot, Petru, pe la 1333–1335 (ceea ce ar însemna existenței unei vieți religioase); unii autori scriu despre existența, în 1660, a trei sate ortodoxe mixte româno-sârbe: Iancahid, Mutavelin și Pașin. În Iancahid, prima biserică este înălțată în 1740, în 1758, satul, cu 72 de case, zidește o nouă biserică care este sfințită în 1772. Până în 1761, serviciul religios era oficiat de preoții sârbi. La 22 martie 1761, aici vine preotul român Vasile Popovici din Rășinariii Sibiului. Până în 1880, parohia era subordonată Episcopiei Timișoarei, apoi Episcopiei Ardealului. În biblioteca parohiei se află: **Octoiul** (Târgoviște, 1712); **Penticostarul** (Râmnic, 1744); **Octoih** (Râmnic, 1783); **Cazania** (Viena, 1793); **Psaltire** (1810); **Minee** (Buda, 1804–1805 și Sibiu, 1853–1856); **Triod** (Blaj, 1813); **Chiriacodromion** (Sibiu, 1855); **Propăvăduiri pentru înmormântări** de Petru Maior (Buda, 1809); **Evanghelia** (Sibiu, 1859) etc. O biserică nouă se zidește în 1888, pe cheltuiala totală a sătenilor, ceea ce a trezit unele frământări profesionale. Unii au refuzat să plătească banii hotărâți de către Consistoriul de Arad (mai plăteau: taxa culturală, susținerea preotului și a învățătorului), amenințând că trec la unirea cu Roma. La 26 februarie 1892, cei 13 copii de familie plecați din ortodoxie, înființează o filie unită a parohiei din Camlos, subordonată episcopului greco-catolic din Lugoj, Victor Mihaly, care zidesc, în 1900, o capelă. În 1936, la Iancaid vine capelan preotul Teodor Frențiu din Uzdin, care readuce la dreapta credință o parte din enoriașii greco-catolici. În 1940, satul avea 994 locuitori români de religie ortodoxă, 12 ortodocși sârbi, 32 greco-catolici și romano-catolici. Iancaidul are o veritabilă tradiție corală. În 1869, se înființează primul cor din Banatul sârbesc, corul din Coștei. Tot aici se înființează Școala Confesională în 1872 și un Inspectorat școlar, care reunea preoții și învățătorii din satele din jur:

37. *Ibidem*, p. 211.

38. Florin Ursulescu și Petru Măran, **Biserica din Iancov Most, „Sfântul Ioan Botezătorul” Iancov Most-Iancaid**. Prefață de Daniil, Episcop al românilor ortodocși din Jugoslavia, Novi Sad, Editura „Lumina”, 2001.

Sărcia, Ecica, Toracul Mare și Toracul Mic, în vederea susținerii de conferințe preoțești și învățătořești și a îmbunătățirii predării religiei și a moralei.

Biserica „Sfântul Gheorghe” din Toracul Mare (Begheiți)³⁹, sat întemeiat în 1332. Din documentele Arhivei Diecezei catolice din Cenad, reiese că în anul 1337 exista aici o parohie, iar Mitropolia Ortodoxă Sărbă din Sremski Karloviț enumera Toracul între parohiile înființate *ab immemoriale tempore*, considerând-o *parochiam antiquam*.

Cu certitudine se știe că prima biserică este ridicată în 1782, cu hramul „Sf. Gheorghe”, din materiale aduse din Săcălaz, cu vaporul pe Bega și era sub jurisdicția episcopului Timișoarei.

În biserică se mai păstrează 10 icoane vechi (pictate între 1830-1898), o *Evanghelie*, tipărită la Râmnic, în 1784, cumpărată în 1812, și o alta, din 1844 și un Antimis sfințit la 13 aug. 1779, cu următorul conținut în limba slavonă: „*Acest Sfânt și Dumnezeuiesc jertfelnic, care s-a dat spre slujba nesângeroasă a trupului și sângelui Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos după tradiția Sf. Biserici răsăritene, cu binecuvântarea Prea Fericitului Domnului de Ipec al tuturor sârbilor și bulgarilor, al Litoralului Mării Bosniei, al ambelor maluri dunărene și Patriarh al tuturor popoarelor ilirice. Anul 1743. Cu drept spre slujba Dumnezeuiască în Biserica Sf. Mucenic Gheorghe din localitatea Toracul Mare. Sfințit prin Prea Sfințitul și Prea Măritul drept credincios Episcop al Timișoarei, Moise Putnic, consilier intim al Majestății Sale cezaro și regesc apostolic. În Timișoara, 13 aug. 1779*”.

Datorită începutului ruinării bisericii, în 1850, este ctitorită biserică nouă prin contribuția materială a românilor ortodocși și după planurile arhitectului italian Wilhem Quirini. Din 1865, biserică trece în Eparhia Aradului. Pictura a fost executată de Filip Matei din Bocșa Română, împreună cu sculptorul Nistor Busuioc. În 1939, se renovează, în exterior, biserică, o ultimă renovare-reparație datând din 1997. În 1993 este transferat aici preotul Petru Drăghicescu din România, cu binecuvântarea I. P. S. dr. Nicolae Corneanu și a protopopului vicar Moise Ianeș, conducătorul Vicariatului Ortodox Român din Jugoslavia. Târnosirea bisericii (renovate și repictate) s-a făcut de către I. P. S. Nicolae Corneanu, la 20 noiembrie 1994, în prezența a numeroși credincioși de o parte și de alta a frontierei.

În Toracul Mic exista Biserica cu hramul „Nașterea Născătoarei de Dumnezeu” (8 septembrie) din 1779, primii preoți fiind Simeon Oprean și Gh. Bugarin. În fața bisericii a fost ridicat un scaun pentru clopotul mic, adus din satul de baștină al torăcenilor, Sefdin, de către credinciosul Ștefan Bunău, cu prilejul exodului din 1767. Corul bisericesc „Doina” a fost înființat în 1892 de către preotul Vasile Domșa.

Biserica din Locve (Sân-Mihai)⁴⁰, sat atestat documentar în 1332, iar prima biserică datează din 12 ianuarie 1775, construită din nuiele, tencuită în exterior cu

39. Pr. Petru Drăghicescu, *Slujitori ai altarului. Biserica „Sf. Gheorghe” din Toracul Mare – Begheiți*, Editura Episcopiei, Caransebeș, Novi Sad, 2000. Aici s-a născut acad. Emil Petrovici, pasionat cercetător al graiurilor populare și al istoriei limbii române: Pavel P. Filip, *Torăc zic, Torăc șoptesc-Torăc în grai strămoșesc*, în Almanahul „Apă Vie”, 2001, p.305-309; Idem, *Trist e Toracul acum*, în Almanahul „Apă Vie”, 2001, p. 193-195.

40. Pavel Gătăianu, *Biserica din Locve (Sân-Mihai)*, Editura Fundației, Novi Sad, 2000, 74 p.

lut și acoperită cu șindrilă; construcție fragilă ruinată zece ani mai târziu, slujbele având loc în încăperile școlii. Biserica nouă, existentă și azi, a fost construită în stil baroc între 1812-1814, prin contribuția Comandamentului grănicerilor, a localnicilor și prin arendarea de terenuri. A fost sfințită în 1814 de către episcopul Vârșetului, Petar Jovanovič Vidak. Pictura a fost finalizată abia în 1957. O curiozitate picturală murală o reprezintă așezarea icoanei Maicii Domnului, simbolizând izvorul vieții. Inițial, pictura murală a fost realizată de Jivko Petrovici; în 1983 s-a restaurat interiorul bisericii de către dr. Drăgan Belogrlič, profesor la Academia de Arte din Novi Sad. Pictura exterioară, de inspirație bizantină, a fost executată de Traian Tudoran și fiica sa, Laura, studentă la Academia de Arte Plastice din București. Resfințirea a fost făcută de părintele vicar, Moise Ianeș, cu prilejul hramului bisericii, Sfânta Maria (15 august 1999). Pe lângă biserică a fost înființată o fundație, la începutul secolului al XX-lea, de către preotul Gh. Suci, care a administrat și terenul arabil donat bisericii. Pe lângă serviciul divin, Biserica Săn-Mihai s-a remarcat în rândul enoriașilor prin activitatea „*Oastei Domnului*” (înființată în 1929), a Casei de rugăciuni (din 1970), local pentru multiple funcționari atât pentru preoți cât și pentru învățători. Pe lângă slujbele religioase, se organizau serbări, conferințe educaționale, iar hramurile erau prilejuri pentru reunirea românilor din sat, a celor plecați sau oaspeții lor din România. În 1910, episcopul Miron Cristea, viitorul Patriarh al României, în numele „*Astrei*”, emite o scrisoare circulară către toți preoții și învățătorii Eparhiei Ortodoxe Române a Caransebeșului pentru plata cotizațiilor, cumpărarea de cărți și reviste.

În 1911, de pildă, 36 de locuitori ai localității Locve sunt membrii „*Astrei*”. Corul bisericesc a fost înființat în 1875 și a continuat să activeze (cu mici intermitențe în timpul primului război mondial) până în prezent. Datorită emigrărilor și a scăderii natalității, numărul enoriașilor a scăzut. Cei plecați în străinătate activează în bisericile românești din țările în care s-au stabilit, având relații și cu biserica „*de acasă*”. În Locve funcționează și Biserica creștină Adventistă de ziua a șaptea și Adunarea nazarenilor.

Biserica „Pogorârea Duhului Sfânt” din Seleuș. Într-un recensământ al preoților din Eparhia Caransebeșului, din 1707, pe timpul stăpânirii otomane, apare și numele preotului Roman Cârnu din Seleuș, protopopiatul Vârșet, dovadă a existenței unui locaș de cult. Primul document despre existența unei biserici datează din 1776, aflat în arhiva Registrului de graniță germano-bănățean, conform căruia „*Regimentul de graniță Walacho-Illiric*” a predat 16 localități, conform Ordinului Consiliului de război al Curții Imperiale, noului Regiment de Graniță German Bănățean⁴¹. Din 1779, biserica aparține ortodoxiei, sub jurisdicția Mitropoliei din Karlovaț, în Seleuș existând, la data preluării (1776), 504

41. Trințu Măran, *Documente din istoria Regimentului de graniță german-bănățean, voi. I. Despre satul Uzdin și comunele înconjurătoare*, ediția I, Viena, 1 aug. 1991. Aceste comune sunt: Alibunar, Săn Mihai, Seleuș, Ilancea, Dobrica, Mărghitița, Jarcovak, Marievo, Tomasevac, Uzdin, Orlovaț, Farkasdin, Leopoldova, Perlez, Szige, Idvor.

„greco-ortodocși” și nici un catolic, iar din 1865, eparhiile de Arad și Caransebeș devin independente de Karlovaț. În 1782, existau 1023 de ortodocși⁴².

La 7 apr. 1804, „Comandamentul general bănățean din Timișoara cere aprobarea construirii unei noi biserici greco-ortodoxe în comuna Seleuș, unde viețuiesc 1520 de suflete, a căror biserică este prea mică și într-o stare de renovat”⁴³, cerere aprobată de către Curtea din Viena și finalizată în 1809. Pictura este realizată, între 1869-1872, de către cunoscutul pictor bănățean Nicolae Popescu (1835-1877), ajutat de Filip Matei din Bocșa Montană. A trezit atenția specialiștilor, tabloul reprezentând „Fecioara – izvorul dătător de viață pe bolta bisericii”, motiv iconografic datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea: „Cercetările au stabilit că originea acestui motiv este legată de Țarigrad, unde, potrivit (mărturisirilor cronicarilor bizantini, a existat un locaș sfânt, apoi o mănăstire cu numele Zoodohos Pigi. Zidirea mănăstirii Procopia se atribuie împăratului Justinian, ridicată pe locul numit Izvorul miraculos”⁴⁴.

Biserica „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu” din Alibunar⁴⁵. Localitatea datează din 1735, „construită din crengi împletite, lipite cu malter, acoperită cu șindrila ordinară, cu svodul interiorului din scândură, vopsit cu culoare neagră”⁴⁶, și a funcționat până în 1798, când se construiește o altă biserică, ambele aflate sub jurisdicția Eparhiei din Vârșeț (înființată în 1791), iar din 1868, sub jurisdicția Eparhiei Caransebeșului (înființată în 1866), când, grație reformelor lui Andrei Șaguna, are loc despărțirea ierarhică a bisericii românești de cea sârbă. La prima biserică, ctitorită în 1735, și sfințită în 1765, slujeau în concordie, doi preoți, un român și un sârb. Din însemnările pe o Evanghelie, din 14/27 iunie 1909, preotul Petru Murgu oferă informații demne de luat în seamă: „Cu despărțirea românilor de către sârbi în această comună micștă conform pactului făcut între români și sârbi din 21/27 aug. 1872, subscrisul a fost denumit ca preot gr. ort. român din Alibunar[...] serviciul divin în comuna Alibunar l-am ținut de la 1872 până la anul 1877 adică 5 ani în biserică existentă comună și adică în o săptămână preoții sârbi în limba slavă, ear în altă săptămână subscrisul în limba română. După despăgubirea românilor de către sârbi, pe atunci erau români 2.357, eară sârbi 1263 suflete, în comuna Alibunar. Ca despăgubire au primit românii una casă cu un stagiu sub nr. 144 și 11.000 florini (22.000 coroane) la anul 1877. Urmând despăgubirea, românii în acest an au trebuit să easă din biserică comună pân aici și au fost siliți aș face capelă în etagiul prim a casei primite de la sârbi. Și așa de la octombrie 1877 până la octombrie 1887, adică 10 ani am ținut serviciul divin în capelă”⁴⁷.

42. Apud Aurel Bojin, *Seleuș. Biserica Ortodoxă Română (Monografie)*, Seleuș, 2000, p. 40 și urmât.

43. *Ibidem*, p. 54.

44. Adrian Negru, *Biserica Adormirea Născătoarei de Dumnezeu din Alibunar*, Alibunar, 1996, p. 48.

45. *Ibidem*.

46. Apud Adrian Negru, *op. cit.* p. 15.

47. *Ibidem*, p. 18-19.

În 1872, începe construcția noii biserici, finalizată în 1875, dar sfințită abia la 8/20 noiembrie 1898, resfințită în 8 septembrie 1912, prin participarea dr. Miron Cristea, viitorul patriarh, după terminarea tuturor lucrărilor de pictură, auritură și sculptură, realizate de pictorul local Filip Matei. Pe lângă biserică, funcționează, începând din 29 februarie 1976, *Oastea Domnului*, precum și un cor bărbătesc, renumit în zonă.

Biserica „Pogorârea Duhului Sfânt” din Vladimirovaț (Petrovosâla), localitate înființată în 1808, prin colonizarea a 121 de familii românești din Șama Mare și 106 familii românești din Clopodia. Biserica ortodoxă română din Șama Mare este menționată în *„Protocolul veniturilor bisericești I, de la anul 1780 până la anul 1829”*, din care aflăm că avea hramul „*Sfântul Nicolae*”, hram pe care-l va moșteni și prima biserică din Petrovasâla (1808-1859)⁴⁸, întreținută prin donații de la săteni, dar mai ales prin sprijinul financiar al familiei Cocora din satul vecin Clopodia. Biserica din Petrovasâla și-a ținut primul serviciu divin la 16 mai 1808, în chiar anul întemeierii localității, datorită faptului că, odată cu coloniștii, au venit la Petrovasâla și doi preoți, împreună cu odoare și cărți bisericești. La 8 sept. 1859, s-a început zidirea noii biserici, care a durat patru ani, fiind sfințită la 8 sept. 1863 de către episcopul Vârșetului, Emilian Kengelaș, sub a cărui jurisdicție a rămas până la 24 dec. 1864, data înființării Mitropoliei Ortodoxe Române din Sibiu, și implicit, a Eparhiei Caransebeșului, care avea drept canonic asupra bisericilor din întregul Banat. Sub jurisdicția Eparhiei Caransebeșului, trece la 3/15 iulie 1865. Mitropolitul Andrei Șaguna și episcopul de Caransebeș, Ioan Popasu, trimit bisericilor din acest ținut o circulară de înștiințare a noii reorganizări administrative. Cu această ocazie s-a înființat și Protopopiatul Panciovei cu sediul la Satu Nou. În 1908, cu prilejul aniversării centenarului întemeierii localității și a bisericii, pictorul academic Wolff Karoly, ajutat de Iosif Matei și Delliomini, începe pictarea lăcașului. În 1911, pe lângă biserică se înființează *„Reuniunea de înmormântare”*, ca societate pe acțiuni, care *„s-a creat numai pentru folosul și ajutorul tuturor creștinilor noștri de orice stare”*⁴⁹, în 1913 s-a introdus curentul electric, ceea ce denotă, pe lângă creșterea numărului de români ortodocși, și starea lor materială. În 1866, erau 4490 de credincioși ortodocși români, în 1894, erau 5996, în 1921 se înregistrau 5376, în 1916 numărul lor crește la 6040, în 1925 la 6490, iar în 1930 la 6522 locuitori. După destrămarea Imperiului austro-maghiar în urma primului război mondial, localitatea rămâne în cadrul Regatului Serbiei, Croaților și Slovenilor, dar pe plan confesional, biserica se subordona în continuare Episcopiei Caransebeșului. În 1930, a fost reparat exteriorul bisericii. După al II-lea război mondial, prin reforma agrară din 1946, biserica a fost deposedată de 96 jugăre de teren arabil, viața confesională n-are aceleași dimensiuni, cele două biserici sunt slujite de un singur

48. Mircea Măran, *Biserica din Vladimirovaț „Pogorârea Duhului Sfânt” Vladimirovaț-Petrovasâla*. Prefață de P. S. dr. Laurențiu Streza. Episcopul Caransebeșului și locțiitor de Vârșet, Novi Sad, Edit. Fundației, 2000. p. 16.

49. Apud, op. cit., p. 35.

preot. O revigorare a vieții bisericești se produce după 1985, prin lucrările de spălare a picturii, organizarea, împreună cu intelectualii satului, a unor manifestări spirituale de răsunet, a corului bisericesc „*Reuniunea corului vocal-bisericesc-lumesc*”, a editării revistei trimestriale „*Familia*”. Cu prilejul Zilei Naționale a României, pe 3 decembrie 1995, Biserica din Petrovasâla a oficiat un Tedeum. În proprietatea parohiei se găsesc cărți bisericești valoroase: **Chiriacodromion** (București, 1732), **Antologhion** (București, 1736), **Penticostar** (Blaj, 1808), **Polieleu** (Buda, 1814), **Octoih** (Buda, 1826), **Antologhion** (Blaj, 1838), **Apostol** (Sibiu, 1851), **Chiriacodromion** (Sibiu, 1855), **Mineele** (Sibiu, 1835-1856), **Molitvelnic** (Sibiu, 1874), **Evanghelia** (București, 1895) etc.

Drd. DIANA NEDELCEA-COTESCU

BIBLIOGRAFIE

1. Hélène Ahrweiler, *Ideologia politică a Imperiului bizantin*. Cu o postfață de Nicolae Șerban Tanașoca, București, Editura Corint, 2002.
2. Valeriu Anania, *Scurtă prezentare istorică a Bisericii Ortodoxe Sârbe*, în „*Ortodoxia*”, nr. 2, 1966.
3. Andrei, A. Ericos, S. Teslaru, *Statele lumii de la A la Z*, Editura Steaua Nordului, 2000.
4. Ion Argintaru, *Istoria românilor macedoneni din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre. Teză de doctorat*. București, Tip. L'Independence Roumaine, 1904.
5. Silviu Anuichi, *Relații bisericești româno-sârbe în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., 1980.
6. ****Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă*, București, Editura Institutului Biblic, 1995.
7. George Balș, *O vizită la câteva biserici din Serbia*, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1911.
8. N. Batzaria, *Spovedanii de cadâne*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1996.
9. N. Batzaria, *Turcia „Junilor turci”*, București, Editura Ancora, f.a.
10. Nicolae Bălan, *Biserica neamului și drepturile ei*, Sibiu, Tipografia Arhiepiscopiei, 1928.
11. Emanoil Băbuș, *Bizanțul, istorie și spiritualitate*, București, Editura Sofia, 2003.
12. N. Bănescu, *Bizanțul și romanitatea de la Dunărea de Jos. Discurs rostit la 25 mai 1938 în ședință solemnă. Cu răspunsul d-ului N. Iorga*, București, Monitorul Oficial, 1938 (Academia Română, Discursuri de recepție, LXXII).
13. Ilie Bărbulescu, *Relations des Roumains avec les Serbes, les Bulgares, les Grecs et la Croatie*, Iași, 1912.
14. Dan Berindei, *Locul Europei de sud-est în istoria civilizației*, în „*Academica*”, 12, nr. 7, octombrie 2002.

15. Ion Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu, *Bibliografia românească veche*, vol. I-IV, București, 1903-1944.
16. P. Bizera, *Românii din Banatul jugoslav*, București, Editura Cartea Românească, 1929.
17. Stelian Brezeanu, *De la populația romanizată la vlahii balcanici*, în „*Revista de istorie*” tom 29, nr. 2, februarie 1976.
18. Stelian Brezeanu, *Romanitatea orientală în evul mediu. De la cetățenii români la națiunea medievală*, București, Editura All, 1999.
19. Emanoil Bucuța, *Românii dintre Vidin și Timoc*, Cu un adaos de documente, folklor, glosar, fotografii, hărți. București, Tip. „Cartea Românească”, 1923.
20. Ion Calafeteanu, *Diplomația românească în sud-estul Europei* (martie 1938-martie 1940), București, 1980.
21. Theodor Capidan, *Originea macedoromânilor*, București, Cultura Națională, 1939.
22. Theodor Capidan, *Romanitatea balcanică*. Discurs rostit la 26 mai 1936 în ședință solemnă. Cu răspunsul d-lui Sextil Pușcariu. București, Monitorul Oficial, 1936 (Academia Română, Discursuri de recepție, LXVII).
23. Ioan Caragiani, *Studii istorice asupra românilor din Peninsula Balcanică*. Publicare postumă, însoțită de o notă biografică de Pericle Papahagi, București, Profile Publishing, 2002.
24. Gheorghe Cardoș, *Călători apuseni la românii din Peninsula Balcanică*, București, 1930.
25. *Chestiunea timoceană*, Novi Sad, Editura „AB Print”, 2003.
26. Theodor Codreanu, *O demistificare a istoriei și culturii în „Literatorul”*, nr. 3 (357), martie 2001.
27. Marin Cojoc, *Dispute religioase în sudul Dunării, în secolele IV- V*, în „*Biserica Ortodoxă Română*”, CXXI, nr. 1-6, ian.-iun. 2003.
28. Virgil Câdea, *Mărturii românești peste hotare, vol. II*, București, Editura Enciclopedică, 1998.
29. Virgil Câdea, *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1979.
30. *** *Călători străini despre țările române*, vol. I, îngrijit de Maria Holban, București, Editura științifică, 1968.
31. Nicolae Chipurici, *Românii din afara României. Documente*, Tr. Severin, Editura Lumina, 1995.
32. Arhiepiscop Chrysostomos, *Relațiile dintre ortodocși și romano-catolici. De la Cruciada a IV-a la controversa isihastă*, București, Editura Vremea, 2001.
33. N. Ciachir, *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă (1789-1923)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987.
34. C. S. Constante, *Românii din Serbia*, București, 1907.
35. N. A. Constantinescu, *Chestiunea timoceană*, București, Editura Bucovina „I. E. Torouțiu”, 1941 (Biblioteca „Historia”, 3).
36. Coriolan I. Buracu, *Amintiri*, Tr. Severin, Editura Terra Grifors.

37. Max Demeter Peyfuss, *Chestiunea aromânească. Evoluția ei de la origini până la Pacea de la București (1913) și poziția Austro-Ungariei*. Traducere autorizată de Nicolae Șerban Tanasoca. București, Editura Enciclopedică, 1994.
38. Vasile Diamandi-Amniceanu, *Românii din Peninsula Balcanică*, București, Institutul de Arte Grafice „Tiparul Universitar”, 1938.
39. Neagu Djuvara, *Între Orient și Occident. Țările române de la începutul epocii moderne (1800-1849)*, București, Editura Humanitas, 1995.
40. Cezar Dobre, *1918. Înfrângeri și victorii*, București, Editura Sylvi, 2003.
41. Silviu Dragomir, *Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice în evul mediu*, București, Editura Academiei R.P.R., 1959.
42. Silviu Dragomir, *Vlahii și morlacii. Studiu din istoria românismului balcanic*, Cluj, Imprimeria Borsemisa, 1924.
43. Petru Drăghicescu și Costa Roșu, *Slujitori ai altarului. Biserica „Sf. Gheorghe” din Toracul Mare-Begheiți*. Prefața de P.S. dr. Laurențiu Streza, Episcopul Caransebeșului și locțiitor de Vârșeț, Caransebeș, Editura Episcopiei, Novi Sad, Editura Fundației, 2000.
44. Ovidiu Drîmba, *Istoria culturii și civilizației*, vol. I., București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985.
45. Nicolae V. Dură, *Forme și stări de manifestare a Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române de-a lungul secolelor. Mărturii istorice și canonice*, în vol. *Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, București, Editura Institutului Biblic, 1987.
46. Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978.
47. Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Gengishan*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.
48. Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. II. Traducere de Cezar Baltag, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
49. Mihai Eminescu, *Opere. Publicistică*, vol. IX (1980), vol XI (1984), vol. XII (1985), XIII (1985), București, Editura Academiei R.S.R., 1980-1988.
50. Radu Flora, *Relațiile sârbo-române. Noi conținuturi metodologice, istorice, culturale, lingvistice*, Pancevo, Editura Libertatea, 1968.
51. Adrian Gabor, *Biserica și Statul în primele patru secole*, București, Editura Sofia, 2003.
52. Pavel Gătăiantu, *Biserica din Locve (Sân Mihai)*, Prefață de pr. Vicar Moise Ianeș, Novi Sad, Editura Fundației, 2000.
53. Tihomir R. Georgevici, *Printre românii noștri. Note de călătorie*, ediție îngrijită de Marian Tudor și Vladica Roșkanović, traducere de C. Constante, Bor, Ariadnae Filum, 2004.
54. Onisifor Ghibu, *Din istoria literaturii didactice românești*, ediție îngrijită de Octav Păun. Tabel cronologic, studiu introductiv, note și comentarii V. Popeangă, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975.
55. C. C. Giurescu, *Din trecut*, București, Editura Cugetarea-Georgescu De-lafras, 1942.
56. C. C. Giurescu, *Formarea poporului român*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1973.

57. C. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei sub austrieci, vol. I, 1716-1725*, București, Tip. Gutenberg, 1913.
58. Keith Heitchins, *Ortodoxie și naționalitate. Andrei Șaguna și românii din Transilvania. 1846-1873*, Prefață de prof. univ. dr. Pompiliu Teodor, București, Editura Univers Enciclopedic, 1995.
59. Klaus Heitman, *Discurs de recepție*, în „*Academica*”, X, nr. 12, oct. 2000.
60. *History of Yugoslavy*, Belgrad, 1974.
61. Moise Ianeș, *Biserica Ortodoxă Română din Banatul jugoslav după cel de-al doilea război mondial*, în vol. *Lucrările celui de-al doilea Congres al Spiritualității Românești*, Herculane, 14-16 octombrie 1994, Drobeta-Tr. Severin, Editura Radical, 1995.
62. Gheorghe I. Ioniță, *Românii de dincolo de actualele hotare ale țării noastre*, București, 1996.
63. N. Iorga, *Byzance après Byzance. Continuation de l'histoire de la vie byzantine*, Bucarest, Edition de l'Institut d'Etudes Byzantines, 1935.
64. N. Iorga, *Bizanț după Bizanț*, Postfață de Virgil Câdea, București, Editura Enciclopedică Română, 1972.
65. N. Iorga, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, vol. I-II., Vălenii de Munte, Tipografia Neamul Românesc, 1908.
66. N. Iorga, *Politica austriacă față de Serbia*, București, Editura Institutului Sud-Est European, 1915.
67. N. Iorga, *Sârbi, bulgari și români în Peninsula Balcanică în evul mediu*. București, Librăriile Socec Co, C. Sfetea, Pavel Suru, 1915 (Analele Academiei Române, tom XXXVIII, Memoriile Secțiunii Istorice).
68. N. Iorga, *Români și slavi. Români și unguri. Două conferințe ale Institutului pentru Studiul Europei Sud-Orientale*, București, Editura Institutului Sud-Est European, 1922.
69. N. Iorga, *Sfaturi pe întuneric. Conferințe la Radio. 1931-1940*. Ediție critică, note, comentarii, bibliografie de Valeriu Râpeanu și Sanda Râpeanu. Studiu introductiv de Valeriu Râpeanu. Societatea Română de Radiofuziune, Editura „Casa Radio”, 2001.
70. Iorgu D. Ivan, *Etnosul-neamul, temei divin și principiu fundamental canonic al autocefaliei*, în vol. *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, București, Editura Institutului Biblic, 1987.
71. *** *Istoria lumii în dare*, București, Editura Enciclopedică, 1972.
72. *** *Istoria românilor, vol. VI. România între Europa clasică și Europa luminilor (1711-1821)*, București, Editura Enciclopedică, 2002.
73. *** *Istoria românilor, vol. VII, tom. I. Constituirea României moderne (1821-1878)*. Coordonator acad. Dan Berindei, București, Editura Enciclopedică, 2003.
74. *** *Istoria românilor, vol. VII, tom II. De la Independență la Marea Unire (1878-1918)*. Coordonator: acad. Gh. Platon, București, Editura Enciclopedică, 2003, (capitol elaborat de Gh. Zbucnea).
75. *** *Istoria românilor, vol. VIII. România întregită*. Coordonator: prof. univ. dr. Ion Surdu, București, Editura Enciclopedică, 2003.

76. Barbara Jelavich, *Istoria Balcanilor*, Iași, Institutul European, 2000.
77. Barbara Jelavich, *Istoria Balcanilor. Secolele al XVIII-lea și al XIX-lea*, vol. I, Iași, Institutul European, 2000.
78. Charles și Barbara Jelavich, *Formarea statelor naționale balcanice. 1804-1920*. Cuvânt introductiv și control științific de prof. univ. dr. Camil Mușan. Cluj Napoca, Editura Dacia, 1999.
79. N. Lascu, *Periodicul întunecat din istoria României*, în „*Biserica Ortodoxă Română*”, IX, nr. 12, 1985.
80. Valentin Lipatti, *Balcanii, ieri și azi. Contribuții românești la colaborarea balcanică multilaterală*, București, Editura Politică, 1988.
81. *** *Lucrările celui de al doilea Congres al Spiritualității Românești*, Drobeta Tr. –Severin, Editura Radical, 1995.
82. Ecaterina Lung și Gh. Zbucnea, *Istorie medie universală. I. Europa medievală (sec. V-XV)*, București, Editura Fundației „România de Măine”, 2003.
83. Simona Lupescu-Staicu, *Miracol al românității balcanice*, în „*Lamura*”, II, nr. 11-13, sept.-nov., 2002.
84. Alexandru Madgearu, *Organizarea bisericească la Dunărea de Jos în perioada 971-1020*, în „*Studii și materiale de istorie medie*”, XIX, 2001.
85. Costea Marinoiu, *Istoria cărții vâlcene (sec. XVII-XVIII)*, Craiova, Editura „Scrișul Românesc”, 1981.
86. Dan Horia Mazilu, *Udriște Năsturel*, București, Editura Minerva, 1974.
87. Mircea Măran, *Biserica din Vladimirovăț „Pogorârea Duhului Sfânt”, Vladimirovăț-Petrovasâla*. Prefață de P.S. dr. Laurențiu Streza, Episcopul Caransebeșului și locțiitor de Vârșeț. Caransebeș, Editura Episcopiei, Novi Sad, Editura Fundației, 2000.
88. G. Mihăilă, *Colaborarea tipografică Arad-Râmnic (1761) și un episod semnificativ din istoria țărilor române*, în vol. *Valori bibliofile din patrimoniul cultural național II*, București, 1983.
89. G. Mihăilă, *Tipografia de Râmnic în contextul relațiilor culturale și literare româno-sârbe*, în vol. *Valori bibliofile din patrimoniul cultural național. Valorificare. Cercetare*, Râmnicu Vâlcea, Muzeul Județean Vâlcea, 1980.
90. Miodrag Milin, *Relațiile politice româno-sârbe în epoca modernă (secolul al XIX-lea)*, București, Editura Academiei Române, 1992.
91. Virgil Molin, *Cărți bisericești tipărite la Râmnic pentru Mitropolia de la Carlovitz*, în revista „*Mitropolia Olteniei*”, XX, nr. 7-8, iulie-august, 1968.
92. Virgil Molin, *Tiparnița de la Râmnic în timpul păstoririi lui Inochentie*, în „*Mitropolia Olteniei*” XV, nr. 3-4, 1963.
93. Gh. Moinescu, Șt. Lupșa și Al. Filipescu, *Istoria Bisericii Române*, vol. II, București, 1957.
94. Al. Moraru, *Biserica autocefală și diaspora ei*, în vol. *Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă*, București, Editura Institutului Biblic, 1995.
95. G. Murnu, *Studii istorice privitoare la trecutul românilor de peste Dunăre*. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Nicolae Șerban Tanașoca. București, Editura Academiei R.S.R., 1984.

96. Gh. Naghi, *Autocefalia B. O. R. și ecurile ei în Banat*, în vol. „Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române”, București, Editura Institutului Biblic, 1987.
97. Diana Nedelcea, *Începuturile creștinismului în dreapta Dunării* în revista „Lumina” (Vârșeț), LVI, serie nouă, 10-11-12, 2003.
98. Tudor Nedelcea, *Eminescu, apărătorul românilor de pretutindeni*. Craiova, Editura Aius, 1995.
99. Tudor Nedelcea, *Tipărituri râmnicene pentru sârbii ortodocși*, în „Arhivele Olteniei”, serie nouă, nr. 17, 2003.
100. Tudor Nedelcea, Diana Nedelcea. *Chestiunea timoceană*, în „Lamura”, III, nr. 24-25-26, oct.-nov.-dec., 2003
101. Adrian Negru, *Biserica „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu” din Alibunar*, Alibunar, Editura Bisericii Ortodoxe Române din Alibunar, 1996.
102. Ioan S. Nenițescu, *De la românii din Turcia europeană. Studiul etnic și statistic asupra armânilor*, cu aproape una sută de gravuri și o hartă etnografică, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1895, volum reeditat în 2003, la Fundația Scrisul Românesc, cu studiu introductiv de Tudor Nedelcea.
103. Stoica Nicolae din Hațeg, *Cronica Banatului*, București, Editura Academiei, 1969 (Cronicile medievale ale României, VII).
104. Victor Nițelea, *Balcanii – paradoxal, un model de toleranță*, în „Academica”, 12, nr. 7, octombrie 2002.
105. Constantin Noe, *Les Roumains koutzo-valaques. Les populations macédoniennes et la cryse balcanique. Avec une carte ethnographique en couleurs*, Bucarest, Tipografia Românească, 1913.
106. Petre P. Panaitescu, *Istoria Românilor*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1942.
107. P.P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii românești*, București, Editura Științifică, 1969.
108. P.P. Panaitescu, *Manuscrisele slave din Biblioteca Academiei R. P. R.*, vol. I, București, Editura Academiei R. P. R., 1959.
109. Victor Papacostea, *Civilizație românească și civilizație balcanică*. Studii istorice. Ediție îngrijită și note de Cornelia Papacostea-Danielopol. Studiu introductiv de Nicolae Șerban Tanașoca, București, Editura Eminescu, 1983.
110. Tache Papahagi, *Aromânii din punct de vedere istoric, cultural și politic*. Conferință ținută în ședință publică la Congresul studentesc din Galați din 25 august 1915, București, Tipografia N. Stroilă.
111. Stefan K. Pavlowitch, *Istoria Balcanilor. 1804-1945*, Traducere de Andreea Doica. Prefață de Lucian Leuștean, Iași, Editura Polirom, 2002.
112. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, ediția a II-a. București, Editura Institutului Biblic, 1991.
113. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, ediția a II-a. București, Editura Institutului Biblic, 1994.
114. Radu Păiușan, Ionel Cionchin, *O istorie a românilor din nord-vestul Serbiei*, Timișoara, Editura Ando-Tours, 1998.

115. Gh. Pârnuță și Nicolae Andrei, *Istoria cărții, presei și tiparului din Oltenia*, Craiova, Editura „Scrisul Românesc”/Editura Oltenia, 1994.
116. Vasile Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, București, 1911.
117. Vasile Pârvan, *Getica. O protoistorie a Daciei*. Ediție îngrijită, note, comentarii și postfață de Radu Florescu, București, Editura Meridiane, 1982.
118. Platon, *Dialoguri*. După traducerea lui Cezar Papacostea, revizuite și întregite cu două traduceri noi și cu „Viața lui Platon”, de Constantin Noica, București, Editura pentru Literatură, 1968.
119. Andrei Pipidi, *Despre statui și morminte. Pentru o teorie a istoriei simbolice*, Iași, Editura Polirom, 2000.
120. Gligor Popi, *Românii din Banatul jugoslav între cele două războaie (1918-1941)*. Timișoara, Editura de Vest, 1996.
121. Gligor Popi, *Românii din Banatul sârbesc*, vol. I, Vârșeț, Editura Libertatea, 2000.
122. Nicolae M. A. Popp, *Minoritatea româno-albaneză din Iugoslavia*, București, Editura Socec, 1932.
123. I. Pulpea [Rămureanu], *Biserici Ortodoxe*, în „*Studii teologice*”, nr. 1-2, 1949.
124. C. Răutu, *Eugeniu Carada (1836-1910). Omul și opera*, Craiova, 1940.
125. I. Rămureanu, *Începuturile încreștinării sârbilor sub împăratul bizantin Heracliu*, în „*Studii teologice*”, XI, nr. 3-4, 1959.
126. *** *Regards sur la Jugoslavie*, Belgrad, Exportpress, 1989.
127. Marcel Romanescu, *Argintăria la bănățenii și românii balcanici în veacurile XVI-XIII*, în „*Revista Istorică Română*”, nr. 11-12, 1941/1942.
128. Gr. M. Romașeanu, *Eugeniu Carada (1836-1910)*, București, 1937.
129. *** *Românii de la sud de Dunăre. Documente*. Coordonate de prof. univ. dr. Stelian Brezeanu și dr. Gh. Zbucnea, București, Arhivele Naționale ale României, 1997.
130. *** *Românii din Timoc*. Culegere de izvoare îngrijită de C. Constante și Anton Golopenția. Cu o prefață de dr. Satin Manoilă și o introducere de Emanoil Bucuță, București, Tipografia „Bucovina” I.E. Toronțiu, 1943.
131. *** *România și Peninsula Balcanică. Politica Partidului Național-Liberal*, București, Imprimeriile Independența, 1913.
132. I. I. Rusu, *Etnogeneza românilor. Fondul autohton traco-dacic și componența latino-romanică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
133. Cornelia Săbăreanu, *Drepturile românilor din Macedonia la biserica națională*, Ediția II, revăzută și adăusă, București, Tipografia Gutenberg, 1906.
134. Romulus Seișanu, *Principiul naționalităților*, București, Editura Albatros, 1935.
135. *** *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*. Lucrare alcătuită sub directă purtare de grijă a I.P.S. Mitropolit Nestor Vornicescu, București, Editura Institutului Biblic, 1987.
136. Dumitru Stăniloae, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*. Craiova, Editura „Scrisul Românesc”, 1992.

137. I. D. Suciu, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Timișoara, Editura Mitropoliei Banatului, 1977.
138. D. Suciu, *Noi dovezi privitoare la românitatea Mănăstirii Mesiciu și Della Chilii*, în „*R.I.R.*”, nr.11-12, 1941-1942.
139. Nicolae Șerbăneșcu, *Legăturile bisericești, culturale și politice între români și sârbi*, în „*Mitropolia Olteniei*”, XV, nr. 5-6, mai-iunie 1963.
140. Corneliu Tamaș, *Vechi tiparnițe la Râmnicu Vâlcea*, în vol. *Tipografii și tipografi la Râmnicu Vâlcea*, Râmnicu Vâlcea, 1972.
141. Anca Tanașoca, *Autonomia vlahilor din Imperiul otoman în secolele XV-XVII*, în „*Revista de istorie*”, tom 34, nr. 8, august, 1981.
142. P.F. Teocist, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. X, București, Editura Institutului Biblic, 2001.
143. *Theodor Costescu și apostolii săi*, Craiova, Editura MJM, 2004.
144. Barbu Theodorescu, *Carte veche românească (1508-1830)*, în revista „*Mitropolia Olteniei*”, XI, nr. 9-12, 1959.
145. Răzvan Theodorescu, *Drumul către ieri*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1992.
146. Cristea Sandu Timoc, *Tragedia românilor de peste hotare*, Timișoara, 1994.
147. Cristea Sandu Timoc, *Mărturii de la românii uitați*, Timișoara, 1995.
148. Cristea Sandu Timoc, *Vlahii sunt români. Documente inedite*, Timișoara, Editura Astra Română, 1997.
149. Maria Todorova, *Balcanii și balcanismul*. Traduceri din engleză de Mihaela Constantinescu și Sofia Oprescu, București, Editura Humanitas, 2000.
150. Emil Țircomnicu și Iulia Wisosenschi, *Românii de la sud de Dunăre. Obiceiuri tradiționale de nuntă*, Studiu istoric și etnologic, București, Editura Ziua, 2003.
151. Emil Țircomnicu și Iulia Wisosenschi, *Românii de la sud de Dunăre. Macedoromânii*, București, Editura Ziua, 2003.
152. Florin Ursulescu, pr. Pertu Măran, *Biserica din Iancov Most „Sf. Ioan Botezătorul”, Iancov Most-Iancaid*. Prefață de Daniil Episcop al românilor ortodocși din Jugoslavia. Novi Sad, Editura Fundației; Drobeta Tr. Severin, Editura Lumina, 2001.
153. George Vâlsan, *Românii din Bulgaria și Serbia*, Craiova, Editura „Scrisul Românesc”, 1996.
154. George Vâlsan, *Românii din Serbia*, în Anuarul Seminarului de Geografie și Antropologie, II, 1911, p.19.
155. Nicolae Tincu Velea, *Istoria oară bisericească politico-națională a românilor de prestat*, Sibiu, 1865.
156. Nestor Vornicescu, *Patriarhia Serbiei*, în „*Mitropolia Moldovei și Sucevei*”, nr. 1-2, 1980.
157. Nestor Vornicescu, *Primele scrieri patristice în literatura română*. Sec. IV-XVI, Craiova, Editura „Scrisul Românesc”, 1992.

158. Nestor Vornicescu, *Una dintre primele scrieri ale literaturii române străvechi: «Pătimirea Sfinților Epitect și Astion»*, Craiova, Editura Mitropoliei Olteniei, 1990.

159. Ciprian Zaharia, *Mitropolitul Iosif Mușat și autocefalia Bisericii Moldovei*, în vol. *Centenarul autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, București, Editura Institutului Biblic, 1987.

160. Dan Zamfirescu, *Ortodoxie și romano-catolicism în specificul existenței lor istorice*, București, Editura „Roza Vânturilor”, 1992.

161. Gheorghe Zbucea, *Istoria Jugoslaviei*, București, 2001.

162. Gheorghe Zbucea, *O istorie a românilor din Peninsula Balcanică. Secolul XVIII-XX*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 1999.

163. Gheorghe Zbucea, *România și Balcanii în epoca modernă (1804-1918)*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 2003.

164. Gheorghe Zbucea, *România timoceni. Scurtă istorie*, Timișoara, Editura Mirton, 2002.

MANUSCRISE MUZICALE PSALTICE BIZANTINE ȘI DE TRADIȚIE BIZANTINĂ DIN ROMÂNIA

PARTEA I

P R O L O G

Manuscrisele muzicale psaltice reprezintă ramura cea mai târzie, mai exigentă și mai vitregă a codicologiei.

Descrierea manuscriselor obișnuite – literare, științifice, sau de artă – impune cunoașterea limbilor în care au fost redactate și pregătirea necesară datării lor, identificării autorilor sau chiar a operelor în cazul exemplarelor acefale și aplicarea corectă a normelor de catalogare adoptate unanim de specialiști.

Manuscrisele muzicale psaltice sunt însă o terra incognita în care se încumetă să pătrundă numai posesorii “cheilor” ei, cunoscători ai sistemelor de notație atât de variate practicate în culturile lumii, familiarizați cu genurile compozițiilor psaltice, cu universul creatorilor și alte capitole ale muzicologiei.

De aceea, să nu ne mirăm că instrumentele de cercetare indispensabile, alcătuite de autori cu experiență, cum sunt cataloagele fondurilor de manuscrise ale marilor biblioteci și colecții, nu numai din România, dar și din alte țări, cuprind descrieri atât de stereotipe și sărace ale codicelor muzicale psaltice, rezumate adesea la “*Miscelaneu psaltic*” sau “*Cântări liturgice*”, cu datări aproximative. Cataloagele științifice de manuscrise muzicale psaltice sunt relativ recente.

Exemplar este acela al lui Grigoris Stathis publicate sub titlul *Les Manuscrits de Musique Byzantine du Mont Athos, Catalogue descriptif des manuscrits de Musique Byzantine, conservés dans les bibliothèques des Monastères et des Scètes du Mont Athos*, Athènes, tom 1-1975, tom 2-1976, tom 3-1993. Autorul și-a propus redactarea unui repertoriu cumulativ al tuturor manuscriselor de muzică bizantină de la Muntele Athos, din care a realizat până acum trei tomuri.

Tot un repertoriu cumulativ al manuscriselor de muzică psaltică păstrate azi în toate bibliotecile publice și colecțiile particulare din România este și cartea de față. Utilitatea ei pentru cercetători este incontestabilă. Instrumentele de informare de acest gen contribuie enorm la înlesnirea cercetărilor științifice, la precizia și acuratețea lor.

O asemenea lucrare este pentru prima oară realizată în muzicologia românească de dl. prof. dr. Marcel-Ionel Spinei.

Ținând seama de numărul impresionant al codicelor de muzică psaltică alcătuite și neîntrerupt copiate la noi până la apariția lucrărilor tipărite (autorul arată în *Prolegomene* că în bibliotecile și colecțiile particulare din țară se păstrează cca. 900 de codice), ca și de faptul că ele cuprind nu numai creații ale compozitorilor români, dar și străini, *Catalogul* de față va fi neîndoielnic întâmpinat cu recunoștință de muzicologii de pretutindeni – din România și de peste hotare.

Academician prof. dr. VIRGIL CÂNDEA

PROLEGOMENE

Pe teritoriul românesc, de-a lungul celor două milenii de creștinism, principala formă de manifestare a culturii muzicale a fost exprimată prin folclor, prin cântarea psaltică bizantină și de tradiție bizantină, iar mai târziu, prin muzica de tip occidental european.

Preluând ethosul și melosul de la vechii elini și de la cântarea sinagogală, muzica psaltică bizantină s-a dezvoltat de-sine-stătător, mai ales începând din secolul al VIII-lea, prin stabilirea și sistematizarea celor opt ehuri, concludă de Sfântul Ioan Damaschin.

Sinodul Ecumenic din anul 691, în Canonul al doilea consemna: "...*De vreme ce – cântând – ne unim cu Dumnezeu, toți creștinii sunt datori de a păzi bunul acesta mântuitor...*".

Cântarea psaltică bizantină și de tradiție bizantină s-a transmis în scris – prin manuscrise muzicale psaltice, și pe cale orală - prin tradiție, pe lângă mănăstiri și biserici, episcopii și mitropolii, și în școlile de pe lângă acestea, prin dascăli de la strană, psalți și mari protopsalți.

Scrierea muzicală creștină, concentrată în manuscrise psaltice, este consemnată începând din secolul III-IV, prin Papirusul scris în limba elină, undeva în Siria, și descoperit la Oxyrhincos, în Egipt.

Manuscrisele psaltice, după sistemul folosit în notația muzicală, se împart în: **a)** manuscrise în scriere ekfonetică – perioada 950-1175 / *Theta Notation, Chartes Notation, Coislin Notation, Ekfonetic Notation System* (deși au mai fost concepuți codici în această grafie și mai târziu, până în secolul al XVI-lea); **b)** manuscrise în scriere bizantină medio, neo și de tradiție bizantină – perioada 1175-1670 epoca koukouzeliană / *Round Notation* – de maximă înflorire a tuturor genurilor muzicale psaltice, folosind o notație muzicală foarte complexă; **c)** perioada de tranziție a semigrafiei muzicale psaltice – situată între 1670-1814, timp în care o mare parte din semnele muzicale psaltice dispar, ca și o parte din genurile muzicale bizantine vechi, precum *Stihirarul argo, Mathimatarul*, ș.a., apărând noi genuri muzicale psaltice, precum *Stihirarul sindomon*, ș.a., epocă în care numărul de compozitori psalți este impresionant; **d)** manuscrise în grafia psaltică a Noii Reforme înfăptuite de Patriarhia Ecumenică din Constantinopol în 1814, prin Hrysantos Madytos, Hourmouzios Hartofilakas și Grigorie Levitos, epocă care durează și astăzi.

Să enumerăm și câțiva compozitori psalți din fiecare perioadă a scrierii muzicale psaltice, autori pe care îi găsim des și în manuscrisele muzicale psaltice ce se află în România: **a)** din perioada scrierii ekfonetice (950-1175) – nu sunt notați autorii muzicii schițate și consemnate în pericope sau lecționare evanghelice; în România există un fond de manuscrise muzicale în grafia aceasta; **b)** perioada scrierii psaltice medio, neo și de tradiție bizantină (1175-1670), printre alți compozitori citând pe: Ioannis Glikys († 1100?), Nikiforos Ethikous († 1150), Ioannis Plousiadinou / Koukoumas († 1200?), Xenos Koronis († 1250?), Ioannis Kladas († 1300?), Ioannis Papadopoulos Koukouzelis († 1350?) – *corifeul perioadei bizantine și mentorul Evului Mediu Bizantin*, lista putându-se continua prin:

Filotei Monahul de la Cozia († 1430?, Cozia-Vâlcea), Manouil Hrisafis († 1400?), Grigorie Bunu Aliatu / de origine din Carpați († 1400?, Muntele Athos), Eustatie Protopsaltul Putnei († 1556?, Putna) / de etnie română, Dometian Vlahu / de etnie română († mijlocul sec. XVI, Muntele Athos), Theodosie Zotica / de etnie română († mijlocul sec. XVI, Putna), Arsenie cel Tânăr († 1600), și mulți alții; c) perioada de tranziție a semiografiei muzicale psaltice (1670-1814), dintre corifeii epocii citând pe: Ioannis Trapezountios, Manouil Hrisafis cel Tânăr († 1660), Gherman Arhiereul Neon Patron († 1670, București), Bălașu preotul și nomofilax / de etnie română (1610-1702, Constantinopol), Filothei Jipa (1639?, Mârșă-Ilfov – 1720?, București), Cosma Ieromonahul Macedoneanul Iviritul Vatoșpedinul / de etnie română († 1730, Muntele Athos), Iovașcu Vlahu / de etnie română (1690?, Moldova - 1750?, Muntele Athos), Petru Glikys Bereketis († 1770), Petru Lampadarie Peloponnisiou Moraitul (1730-1777), Damian Protopsaltul Moldovlahiei Iviritul / de etnie română († 1740, Muntele Athos), Ioannis Protpsaltul († 1780), Iakovos Protopsaltul Lampadarie († 1790), Vlatir Vlahu / de etnie română († finele sec. XVIII, Muntele Athos), Mihalache Protopsaltul Moldovlahul (1745?, Iași? – 1795?, București), Gheorghie Kritos († 1814), Petru Byzantios Lampadarie († 1818, Iași), și mulți alții; d) epoca Noului Reforme a grafiei psaltice, înfăptuită la Constantinopol, dar susținută moral și material de către domnitorul Valahiei – Ioan Caragea, este considerată perioada analitică a scrierii muzicale psaltice, putând cita, dintre compozitori, pe: Hrysantos Madytos Episcopul († 1843), Hourmouzios Hartofilakas Iereus († 1840), Grigorie Levitos Protopsaltul († 1822) – elevi ai lui Gheorghie Kritos, care au compus și au transcris foarte multe lucrări din repertoriul muzicii psaltice medio, neo și de tranziție bizantină, Petru Efesiou († 1840, București), ș.a.¹, iar din școala națională românească, deja bine dezvoltată, în limba română, menționăm pe: Macarie Ieromonahul (1770, Perieți, Ialomița, 1836, Viforâta-Dâmbovița), Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu († 1851, Curtea de Argeș), Anton Pann (1796, Silven-Bulgaria, 1854, București), Nectarie Frimu Arhiereul Tripoleos (?), Huși, 1856, Iași?), Nectarie Schimonahul Vlahu-Crețu (1802 Bursucani-Tutova, 1898, Muntele Athos), Dimitrie Suceveanu (1816, Iași – 1898, Iași), Iosif Naniescu (1818, Răzâlâi-Bălți, 1902, Iași), Ștefanache Popescu (1824, Cazanlâc-Bulgaria, 1911, București), Ion Popescu-Pasărea (1871, Pasărea-Ilfov, 1943, București), ș.a.

Și codicografii, atunci când au fost notați pe codice – iar numele au rămas consemnate, au rolul lor important la stabilirea timpului, locului și ariei de circulație a manuscrisului, etc.

1. România posedă un bogat patrimoniu cultural, concretizat în cca. 900 de manuscrise muzicale psaltice (vezi detaliat în Catalogul alăturat).

2. Mai multe sute de manuscrise muzicale psaltice de proveniență românească se găsesc în Ellada, la diferite biblioteci și mănăstiri, mai ales la Muntele Athos – răspândite la cele 20 de mănăstiri și la multe schituri². Era firesc,

1. Vezi și studiul nostru *Detalii metodologice asupra periodizării muzicii psaltice*, B.O.R., nr. 7-9, București, 2002, p. 496-499.

2. Vezi în special studiile următoare: S. Barbu-Bucur, *Manuscrisele muzicale românești de la Muntele Athos*, Editura Muzicală, București, 2000; V. Vasile, *Manuscrise muzicale românești de la Muntele Athos*, lucrare dactilografiată, București, 2000; M. Spinei, *Cântări românești la Athos*, B.O.R., nr. 7-12, București, 2001, p. 355-498, ș.a.

deoarece timp de aproape 500 de ani, principii români au ocrotit permanent mănăstirile Sfântului Munte. Istoricul rus, Arhimandritul Porfir Uspenski scria, în anul 1880: ... *nici un alt popor n-a făcut atâta bine pentru Athos, cât au făcut românii...*³ Dar, istoria zbuciumată a românilor a cunoscut și reversul medaliei: manuscrise muzicale psaltice din patrimoniul autohton au fost jefuite și înstrăinate. Cronicarul italian Chesarie Daponte consemna faptul că⁴: ...*în septembrie 1737, turcii au prădat Mitropolia din Târgoviște, i-au dat foc, iar dintr-o tainiță subterană au încărcat mai multe care (cârúțe) cu cărțile din biblioteci, pe care le-au dus peste Dunăre...* Macarie Ieromonahul, Anton Pann, ș.a., consemnau la începutul secolului al XIX-lea o serie de manuscrise eline, elino-române, iar altele românești, existente atunci în uzul Bisericii Ortodoxe Române, lucrări dispărute astăzi⁵!

3. Mai multe zeci și poate chiar sute de manuscrise muzicale psaltice de proveniență românească se pot găsi în Bulgaria, la diferite instituții culturale și mănăstiri⁶.

4. Și alte țări posedă manuscrise de proveniență românească, precum: Rusia, Ucraina, Germania, Austria, Ungaria, Franța, Italia, Turcia, ș.a.⁷.

Toate aceste manuscrise, prin multă pasiune, cheltuială, răbdare și trudă, vor trebui a fi căutate, studiate și copiate / reproduse!

De-a lungul timpului au mai fost create *Cataloage*, cu o deschidere mai largă sau mai restrânsă. Ele au trebuit să fie cercetate în amănunțime, iar fondul de documentare al bibliotecii respective să fie revăzut, pentru că multe din manuscrise, de-a lungul istoriei, au fost mutate sau au dispărut. Catalogul de față, în timp, va putea și va trebui să fie completat cu noi date, vremea scoțând la iveală și alte manuscrise, necunoscute încă.

În alcătuirea acestui Catalog Sinoptic am ținut cont de modul de organizare, sintetizare și prezentare, folosit și în alte *Cataloage* de manuscrise muzicale psaltice – străine și românești, precum cele alcătuite de Grigoris Stathis⁸ și alții, la care am adaptat și o serie de completări necesare, specifice cântării autohtone psaltice.

3. P. Uspenski, *Istoria Athosului / Răsăritul creștin*, Sankt Petersburg, 1877, tom 3, p. 334.

4. M. Tomescu, *Istoria cărții românești de la începuturi până la 1918*, București, 1968, p. 21.

5. Vezi detaliat în studiul nostru, *Cântări românești la Athos ...*, p. 359-360.

6. Vezi V. Căndea, *Mărturii românești peste hotare*. Mică enciclopedie, București, tom 1, 1991.

7. Vezi V. Căndea, *op.cit.*, tom 1, 1991; tom 2, 1998.

8. Vezi *Cataloagele* cât și celelalte lucrări legate de cântarea psaltică bizantină, scrise de Grigoris Stathis:

– *Les Manuscrits de Musique Byzantine du Mont Athos*, Catalogue descriptif des manuscrits de Musique Byzantine, conservés dans les bibliothèques des Monastères et des Scètes du Mont Athos, Athènes, tom 1, 1975, tom 2, 1976, tom 3, 1993.

– *Muzica bizantină în credință și în știință*, (în limba elină) Introducere în Tetralogia Bizantină, nr.4, Tesseloniki, 1972, p.389-438.

– *I manoscritti e la tradizione musicale Bizantino-Sinaitica*, Revista Teologia, MG, tom 1-2, Atena, 1972, p.271-308.

– *Problems connected with the transcription of the Old Byzantine Notation in to the Pentagram*, RECC. Tome 2, 1973. p. 778-782.

A. Am sistematizat manuscrisele după apartenența lor la zona geografică unde se găsește Biblioteca, Mănăstirea, Colecția respectivă etc., folosind pentru aceasta denumirea cunoscută a zonelor importante ale României, sugerate și de vechea răspândire istorică: Provincia Valahia, cu Muntenia, Oltenia și Dobrogea, Provincia Moldova, Provincia Transilvania etc., fapt care ușurează cercetarea. De exemplu:

1. Am lăsat codificarea în uz BAR (București Academia Română) – la care am adăugat localizarea prin: B-BAR = București – Biblioteca Academiei României, pentru a o deosebi, de exemplu, de: Cluj-Napoca – Biblioteca Academiei României = CjN-BAR etc.

2. Pentru biblioteci, mănăstiri, colecții etc., la care nu se poate face ușor localizarea geografică, am indicat întâi județul, apoi localitatea / mănăstirea, schitul etc., ca de exemplu: VIJ-BMDL = Vâlcea-Județ, Biblioteca mănăstirii "Dintr-un lemn" (vezi Abrevieri).

B. În descrierea manuscrisului am prezentat:

1. Titlul sau titlurile cântărilor religioase, sintetizate în: Antologhion, Irmologhion, Anastasimatar, Doxastar, Mathimatar, Liturghier, Stihirar, Papadikie, Heruvicon, Chinoniar, Cântări psaltice, Propedie etc.

2. Am notat codicele în funcție de limba folosită: elină = gr., elino-română = gr.-ro., elino-slavonă = gr.-slav., slavonă = slav., română = ro etc.

3. Cuprinsul manuscrisului, unde explicăm conținutul lui, ca de exemplu, în Ms.B-BAR gr.-ro. 101, cuprinde: în limba elină și română - Irmoase la sărbătorile mari, în cele 8 ehuri / în limba elină – Evloghitare / în limba română – Rugăciune de mărturisire etc.

Nu am prezentat pentru fiecare pagină cântările respective, nefiind acesta scopul nostru în Catalogul sinoptic realizat aici. Într-un viitor va fi nevoie și de un Catalog detaliat al manuscriselor psaltice din România.

4. Dimensiunile codicelui, filele / paginile, starea aproximativă a manuscrisului.

– *Exegeza vechii notații bizantine*, (în limba elină) Revista Bizantină nr.7, Tessaloniki, 1975. p.193-220 + A'-LB' reproducere. Reeditare, Editura Foundation Byzantine Musicologia, Studies 2, Atena, 1978.

– *Imnografia în versuri de 15 silabe în creația bizantină*, (în limba elină) Editura Foundation Byzantine Musicologia, Studies 2, Atena, 1978.

– *An analysis of the sticheron / Τοῦ ἡλίου κρύψαντα*, by Germanos bishop of New Patras (The Old Synoptic and the New "Analytical" Methods of Byzantine musical notation), SEC, IV, 1979. p. 177-227

– *The "Abridgements" of Byzantine and Post-Byzantine Composition*, în Cahiers de l'Institut du Moyen Age Grec et Latin, Copenhagen, 1983. p. 16-38.

– *L'exégèse de l'ancienne notation byzantine*, Editeurs le Métropolitte de Kozani Dionysios et Gr.Stathis, Athènes, 1989. 174 p.

– *Balasis preotul și nomofilax. Viața și activitatea lui*, (în limba elină) Universitatea Națională și Capodistriana, Atena 1992.

– *Les anagrammes et les "mathémata" de la mélopée byzantine*, Editeurs le Métropolitte de Kozani Dionysios et Gr. Stathis, Athènes, 1994. 284 p., etc.

– M. Hadzigia Koumis, *Manuscrise muzicale din perioada ocupației turcești (1453-1832)*, în limba elină. Atena, 1975.

5. Autorii prezenți. Să explicăm și câteva detalii:

– când se cunoaște faptul că manuscrisul a fost alcătuit – ca de exemplu de Manouil Hrisafis o Neos - vezi Ms. B-BAR 93, dăm și numărul de compoziții personale existente = 131 lucrări, alături de alți compozitori, la care nu redăm numărul de compoziții;

– de nenumărate ori vom reda numărul de lucrări ale compozitorilor de origine română, din diferitele codice;

– la codicele bilingve notăm cine sunt traducătorii români ai cântărilor și cine sunt compozitorii adaptați / traduși.

În prezentarea numelor compozitorilor elini, am ținut cont de forma corectă a grafiei lor din limba elină, chiar dacă unele nume au intrat în "practica românească" adaptate, ca de exemplu: Ion Cucuzel este în realitate Ioannis Koukouzelis / Papadopoulos, sau Meletie Cretanul este Meletie / Meletios Kritos; la fel pentru: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Gherman Arhiereul / Arhiereus Neon Patron, Manouil Hrisafis / o Neos și o Palaios, Petru Glikys Bereketis, Petru Efesiou, Theodoros Fokaeus, Nikifor Katouniaris Protopsaltul, ș.a., iar compozitorii psalți români citați în manuscrisele eline i-am notat în grafie latină, precum: Bălașu Iereus și nomofilax, Cosma Macedoneanul Iviritul Iereus, Damian Vato-pedinul Protopsaltul Moldovlahiei etc.

Am menționat când manuscrisul conține Polichronii, Cântări morale etc., iar dacă este cunoscut, am notat și compozitorul acestor cântări, ehul cântării, cui îi erau adresate laudele etc.

6. În prezentarea manuscriselor de la mănăstirea Putna, alături de codicele existente în bibliotecă, am enumerat – folosind caractere de litere mai mici – și celelalte 9 manuscrise ce au aparținut Școlii muzicale de la Putna din secolul al XVI-lea, lucrări care, începând din secolul trecut, au fost luate și înstrăinate.

7. Am notat, atunci când au fost indicii precise, la ce mănăstire a fost în uz manuscrisul respectiv, ca de exemplu: Ms. gr. B-BAR 626 *Antologhion*, ... a fost în uz la mănăstirea Cernica, sau Ms. gr. B-BAR 641 *Anastasimatar-Irmologhion*, ... a fost în uz la mănăstirea Râșca, Basarabia etc.

8. În funcție de gradul de aprofundare a manuscriselor, am notat însemnări speciale etc.

Valoarea – pe toate planurile – a manuscriselor muzicale psaltice existente în România – este cunoscută și în afara țării. Dintre aceste manuscrise, am dori să cităm doar câteva din cele care au – poate – un plus peste celelalte (ordinea de prezentare este dată de locul deținut, în funcție de bibliotecă, și consemnată în Catalog):

a) *manuscrise eline în scriere ekfonetică*: Ms. B-BNR gr. 28529 *Evangheliar*, scris la Constantinopol, la mijlocul secolului al XI-lea, caligraf anonim; Ms. gr. I-BCUME 160 (IV-34 / 529 - 194 III B. / 18068) *Lectionarul evanghelic* de la Iași, scris la Constantinopol, la începutul secolului al XI-lea, codicograf anonim; Ms. gr. I-MzLR 7030 *Lectionarul evanghelic*, scris la Constantinopol, la începutul secolului al XII-lea, codicograf anonim;

b) *manuscrise slavone în scriere ekfonetică*: Ms. slav B-BNR 17442 *Evangheliar apostolic*, scris după un original elin, la începutul secolului al XVI-lea,

codicograf anonim; Ms. slav B-BNR 17497 *Evangeliiar apostolic*, scris după un original elin, la începutul secolului al XVI-lea, codicograf anonim;

c) *manuscrise eline*: Ms. gr. B-Bar 835 *Antologhion*, alcătuit de Nikifor apo tin Hiou / Arhidiakonul tis Antiohias, caligrafiat în Moldova, la finele secolului al XVIII-lea, codicograf Nikifor apo tin Hiou / Arhidiakonul tis Antiohias, la cerea Mitropolitului Veniamin Costachi al Moldovei; Ms. gr. B-Bar 888 *Irmologhion*, alcătuit de Bălașu Iereus, caligrafiat în Pelopones, în 1718, codicograf Ioannis Hrisoverghis și Nikolaos Iereus Mihalisis; Ms. gr. B-Bar 898 *Irmologhion*, alcătuit de Apostolos Konsta Hios, scris la Constantinopole, în 1796, codicograf Apostolos Konsta Hios; Ms. gr. B-Bar 899 *Stihirar*, alcătuit de Hrisafis Protopsaltul (485), la finele secolului al XVII-lea, codicograf Hrisafis Protopsaltul; Ms. gr. B-Bar 954 *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, scris ante 1790, codicograf Ignatios Ieromonahos / di'telous; Ms. gr. B-Bar 1096 *Anastasimatar – Liturghier – Propedie*, scris la București la Mitropolia Ungrovlahiei, în 1624, codicograf Iakovos Arhiereul / care a scris mai departe și alte codice la mănăstirea Leimonos, Lesbos-Ellada; Ms. gr. B-Bar 1414 *Antologhion*, alcătuit de Petru Glykis Bereketis o Melodos (498 lucrări), scris la Fourni / Ellada, în 1797, codicograf Ioasafos Ierodiakonos; Ms. gr. B-BMS 49 m *Anastasimatar – Papadichie – Propedie*, de Manouil Hrisafis o Neos Protopsaltul, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim; Ms. gr. Cv-MzO 52 *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, scris în 1695, codicograf Kallistos Ieromonahul o musikos; Ms. gr. I-BCUME I – 24 *Anastasimatar – Propedie*, alcătuit de Ioannis Glykis, caligrafiat la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim; Ms. gr. I-BCUME III – 86 *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron (1140), scris la finele secolului al XVII-lea, codicograf anonim; Ms. gr. I-BCUME III – 96 *Irmologhion*, alcătuit de Bălașu Iereus kai nomofilax (1099) scris la finele secolului al XVII-lea, codicograf anonim; Ms. gr. I-BCUME 206 *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, caligrafiat la mănăstirea Iviron, Muntele Athos, la 1736, codicograf Ghiakoumis Monahul; Ms. gr. I-BMMB 129 *Antologhion*, scris la mănăstirea Golia, Iași, în 1813, codicograf Nikiforos Katouniaris din Hios; Ms. gr. CjN-BAR 356 *Stihirar*, scris la începutul secolului al XVII-lea, codicograf anonim; Ms. gr. CjN-BAR 359 *Irmologhion*, alcătuit de Bălașu Iereus kai nomofilax, la Constantinopol, caligrafiat la finele secolului al XVII-lea, codicograf posibil Bălașu iereus kai nomofilax; Ms. gr. CjN-BAR 362 *Kalofonikon*, scris în 1726, codicograf Parthenios Ieromonahul Piklin Sgouta; Ms. gr. CjN-BU 1106 *Anastasimatar – Propedie*, scris la București, la începutul secolului al XVIII-lea, codicografi anonimi;

d) *manuscrise elino-slavone*: Ms. gr.-slav B-Bar 283 *Stihirar – Propedie*, scris la Putna, în cel de-al doilea sau al treilea pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim; Ms. gr.-slav B-Bar 284 *Liturghier*, scris la Putna, în cel de-al doilea sau al treilea pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim; Ms. gr.-slav I-BCUME I - 26 *Antologhion*, scris la mănăstirea Putna, în anul 1545, codicograf

Antonie Protopsaltul Putnei; Ms. gr.-slav SvJ-BMD 1886 *Antologhion/ Liturghier – Kratimatar*, caligrafiat la mănăstirea Putna, la mijlocul secolului al XVI-lea, codicograf anonim; Ms. gr.-slav SvJ-BMP 56/544/576 I *Antologhion*, (partea întâi) f.1-84, a fost scris la mănăstirea Putna, în primul pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim / Ms. gr.-slav 56/544/576/ II *Antologhion* (partea a doua) *Stihirarion*, f.85-160, caligrafiat la mănăstirea Neamț, în prima parte a secolului al XV-lea, codicograf anonim;

e) *manuscrise slavone*: Ms. slav B-BNR 17485 *Doxastar*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim; Ms. slav B-BMS 50 m *Cântări la Sfânta Liturghie*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim; Ms. slav / kriuki B-BMS 70 m *Anastasimatarion – Octoih*, scris la Tulcea, Dobrogea, în 1873, codicograf Grigorie Kidinik;

f) *manuscrise elino-române*: Ms. gr.-ro. B-BAR 32 (506) *Antologhion – Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim; Ms. gr.-ro. B-BAR 101 *Irmologhion*, alcătuit posibil de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim; Ms. gr.-ro. B-BAR 133 *Irmologhion*, de Petru Protopsaltul Byzantios, scris în 1819, codicografi: a) anonimi, b) Ianache; Ms. gr.-ro. B-BAR 142 *Anastasimatar*, scris în secolul XVII-XVIII, codicograf anonim; Ms. gr.-ro. B-BAR 146 *Antologhion*, scris ante 1777, codicografi anonimi; Ms. gr.-ro. B-BAR 576 *Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat în 1810, codicograf Ioniță Pralea; Ms. gr.-ro. B-Bar 2219 *Kekragaria*, scris la Râmnicu-Vâlcea, în 1767, codicograf Konstandin, al doilea Psalt de la Episcopia Râmnicului; Ms. gr.-ro. B-BNR 4947 *Heruvicon – Kinonicar*, scris în țările Române, la 21 noiembrie 1785, caligraf Ioannis Amartolos Psaltul; Ms. gr.-ro. Cv-Mzo 91 *Anastasimatar – Stihirar – Propedie*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim; Ms. gr.-ro. I-AS 207 *Antologhion*, caligrafiat în Moldova, la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim; Ms. gr.-ro. CjN-BU 4392 *Anastasimatar*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim;

j) *manuscrise românești*: Ms. ro. B-Bar 61 *Psaltichie rumânească*, alcătuit de Filothei Jipa Ieromonahul, scris la București, la 24 decembrie 1714, codicograf Filothei Jipa Ieromonahul; Ms. ro. B-Bar 779 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Iosif Arhidiaconul Naniescu - Mitropolitul Moldovei; Ms. ro. B-Bar 830 *Anastasimatar – Propedie*, scris ante 1762, codicograf Mihalache Moldovlahul; Ms. ro. B-Bar 1685 *Irmologhion*, caligrafiat în 1833, codicograf Macarie Ieromonahul; Ms. ro. B-Bar 1694 *Liturghier – Prohodul Domnului*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Anton Pann; Ms. ro. B-Bar 2114 *Stihirar – Doxastar*, al lui Dionisie Fotino Peloponnisiou Moraitul, scris în 1835, codicograf Anton Pann; Ms. ro. B-Bar 4305 *Psaltichie rumânească*, alcătuită de Filotei Ieromonahul / Jipa, scris la Brașov, în 1751, codicograf Ioan sin / fiul lui Radu Duma Brașobian / Brașoveanu; Ms. ro. B-BPPR 219 *Antologhion*, scris în 1882, codicograf Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu; Ms.

ro. B-BMS 89 m *Irmologhion calofonikon*, de Petru Bereket Byzantios, tradus de Macarie Ieromonahul, scris în prima parte a secolului al XIX-lea, codicograf anonim; Ms. ro. BzJ-BMC 1060 *Antologhion*, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, în 1879, codicograf Paisie Ierodiaconul Sfetagorețul; Ms. ro. I-BMMB 7 *Antologhion*, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, în 1877, codicograf anonim; Ms. ro. I-BMMB 144 *Priveghier*, tomul 1, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la 23 aprilie 1908, codicograf Onufrie Bratu Ierodiaconul Săceleanu; Ms. ro. I-BMMB 146 *Liturghier*, tomul 1, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la 28 iunie 1904, codicograf Onufrie Bratu Ierodiaconul Săceleanu; Ms. ro. NtJ-BMN 232 *Aleluia*, de Sabin Pautza, scris în 1972, codicograf Sabin Pautza;

k) *manuscrise eline ce conțin cântări laice eline scrise cu notație psaltică*: Ms. gr. B-Bar 925 "72 *Cântece laice eline cu notație psaltică*", scrise la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim; Ms. gr. B-Bar 927 "112 *Cântece laice eline cu notație psaltică*", scrise la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim, și multe alte manuscrise muzicale psaltice de o valoare inestimabilă.

În finalul Catalogului am prezentat câteva Colecții particulare din diferite județe, care conțin manuscrise muzicale psaltice. Credem că numărul acestor codice este mult mai mare, și poate, în viitor, vom putea cunoaște și alte comori ale muzicii noastre psaltice.

Folosindu-ne de o bibliografie autohtonă bogată și reprezentativă, de înaltă înută științifică, ce poate sta la înălțimea oricărei alte școli muzicologice / bizantinologice europene, și alături de diferite studii și cercetări personale publicate sau încă nu, și după o muncă de peste 15 ani, am propus acest Catalog sinoptic al manuscriselor muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România. El poate constitui un izvor de documentare și o bază, de pe care se vor putea ridica alte Cataloage și studii asupra creației psaltice bizantine, lucrări ce vor putea apărea numai printr-o muncă concentrată și susținută de un apreciazabil număr de cercetători.

Autorul

BIBLIOGRAFIE

Barbu-Bucur, Sebastian, *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României în secolul XVIII și începutul secolului XIX și aportul original al culturii autohtone*, Editura Muzicală, București 1989, p.28.

Barbu-Bucur, Sebastian, *Manuscrisele muzicale românești de la Muntele Athos*, Editura Muzicală, București, 2000.

Bălașa, Dumitru, *Gheorghe I.Dima, profesor și compozitor de cântări psaltice*, Revista Mitropoliei Moldovei și Sucevei, nr.7-8, Iași, 1965, p.429-430.

Bălașa, Dumitru, *Șase manuscrise psaltice ale lui Anton Pann*, M.O., nr.1-2, Craiova, 1955, p.80.

Bucescu, Florin, *Documente importante de muzică bizantină și psaltică în bibliotecile din Iași*, Revista Centrului de Studii Bizantine Acta Musicae Byzantinae, tom 1, nr.1, Iași, aprilie 1999, p.74-95.

Bucescu, Florin, *Manuscrisul lui Ștefan Păltinescu, o achiziție valoroasă a BCUME*, Studiu dactilografiat.

Bucuimeanu, Dan, *Comori de carte veche românească și străină*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1996.

Buzerea, Alexie, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, Editura Fundația Scrisului Românesc, Craiova, 1999.

Camariano, Nestor, *Catalogul manuscriselor grecești*, Editura Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1940, tom 2, 205 pag.

Catrina, Constantin, *Un manuscris de muzică bizantină semnat de Ilie Fotino*, Studiu dactilografiat.

Catrina, Constantin, *Un "Irmologhion", din prima jumătate a secolului al XIX-lea*, Revista Muzica, nr.1 (13), București, 1993, p.113.

Câdea, Virgil, *Mărturii românești peste hotare. Mică enciclopedie*, București, tom 1, 1991; tom 2, 1998.

Ciobanu, Gheorghe, *Școala muzicală de la Putna*, Revista Muzica, an XVI, nr. 9, București, 1966.

Ciobanu, Gheorghe, *Muzica bizantină și cântece de lume în manuscrise oltene în notație psaltică*, S.E.B., Editura Muzicală, București, 1979, tom II, p.241.

Cocora, Gabriel, *Școala de psaltichie de la Buzău*, B.O.R., București, 1960, p. 860, nota 86.

Conomos, Dimitris, *The Monastery of Putna and the Musical Tradition of Moldavia in the Sixteenth Century*, în *Muzica în Moldova medievală / Music in Medieval Moldavia (16-th Century)*, by A.E. Pennington, Editura Muzicală, București, 1985.

Dobre, Sorin, *Un manuscris de muzică psaltică, din Colecția bibliotecii de muzică "Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca*, în Revista Teologică, nr.1 (79), Sibiu, 1997, p. 111-115.

Drăgoi, Eugen, *Un manuscris psaltic inedit în Biblioteca Centrului Episcopal Galați*, G.B., nr. 1-2, București, 1976, p.245-247.

Ionescu, Gheorghe C., *Laudele îngropării Domnului*, S.C.I.A., s T.M.C., București, 1990, tom 37, p. 30.

Litzica, Constantin, *Catalogul manuscriptelor grecești din Biblioteca Academiei României*, Editura de Arte Grafice "Carol Goble", București, 1909, VI (VIII) + 563 + XV pag.

Manolache, Mihail, *Contribuția lui Nicolae Brătescu, psaltul Mitropoliei din București, la românizarea cântărilor bisericești*, B.O.R., nr.5-6, București, 1972.

Manu, Emil, *Despre manuscrisele lui Anton Pann*, Ziarul România literară, nr. 47, București, 20 noiembrie 1967, p. 10.

Mihail, Paul, *Manuscrise românești în Biblioteca Mitropoliei Moldovei*, G.B., nr. 9-10, București, 1976, p. 142-144.

Moisescu, Titus, *Prolegomene bizantine. Muzica bizantină în manuscrise și carte veche românească*, Editura Muzicală, București, 1985, p. 1-80.

Moisescu, Titus, *Muzica bizantină în spațiul cultural românească*, Editura Muzicală, București 1996, p. 1-260.

Moisescu, Titus, *Catalogul creației muzicale a lui Eustatie protopsaltul Putnei*, Editat de Al.Dimcea, București, 1997.

Moldoveanu, Nicu, *Catalogul manuscriselor psaltice, 1970*, Lucrare dactilografată, București, 1970.

Moșteanu, Marius, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor*, Teză de doctorat, București, 2003.

Munteanu, Marin, *Manuscrise și tipărituri muzicale din Biblioteca Centrului Arhiepiscopal Galați*, Teză de licență, București, 1988.

Nicolescu, Vasile, *Manuscrisul Ucenescu*, Cânturi. Editura Muzicală, București, 1979.

Palaghiu, Veniamin Ieromonah, *Manuscrise și tipărituri de muzică bisericească de la mănăstirea Agapia*, Teză de licență, București, 1975.

Panțiru, Grigore, *Manuscrise muzicale inedite de la mănăstirea Putna*, Revista B.O.R., an LXXXVII, nr. 11-12, București, 1969.

Pennington, Anne E., *Eustatie's Song Book of 1511: Some Observation*, Revue des Études Sud-Est Européennes, tom 9, nr. 3, București, 1971.

Pennington, Anne E., *The composition of Eustatie's Song, Book Oxford Slavonic Papers*, tom 6, At the Clarendon Press, Oxford, 1973.

Pennington, Anne E., *Muzica în Moldova medievală - Music in Medieval Moldavia (16-th Century)*, Traducere din limba engleză de C. Stihl-Boos, Editura Muzicală, București 1985.

Popescu, Ion, *Un manuscris psaltic greco-român existent în biblioteca Institutului Teologic din Sibiu*, B.O.R., nr. 3-4, București, 1976, p. 362.

Spinei, Marcel, *23 de manuscrise muzicale psaltice descoperite la Biblioteca Națională a României, secția Colecții*, B.O.R., nr. 4-6, CXVIII, București, aprilie-iunie 2000.

Spinei, Marcel, *Cântări românești la Athos*, B.O.R., nr. 7-12, CXIX, București, 2001, p. 355-498;

Spinei, Marcel, *Detalii metodologice asupra periodizării muzicii psaltice*, B.O.R., nr. 7-9, CXX, București, 2002, p. 496-499.

Spinei, Marcel, *22 de manuscrise muzicale psaltice descoperite în Dobrogea*, B.O.R., nr. 1-6, CXXI, București, 2003.

Spinei, Marcel, *32 de manuscrise muzicale psaltice inedite de la Biblioteca Mănăstirii Stavropoleos din București*, B.O.R., nr. 1-4, CXXII, București, 2004.

Stanciu, Vasile, *Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania*, Editura Presa Universitară, Cluj-Napoca, 1996.

Stathis, Grigoris, *Les Manuscrits de Musique Byzantine du Mont Athos, Catalogue descriptif des manuscrits de Musique Byzantine, conservés dans les bibliothèques des Monastères et des Scètes du Mont Athos*, Athènes, tom 1, 1975; tom 2, 1976; tom 3, 1993.

Stathis, Grigoris, *Muzica bizantină în credință și în știință*, (în limba elină) Introducere în Tetralogia Bizantină, nr. 4, Tessaloniki, 1972, p. 389-438.

Stathis, Grigoris, *I manoscritti e la tradizione musicale Bizantino-Sinaitica*, Revista Teologia, MG, tom 1-2, Atena, 1972, p.271-308.

Stathis, Grigoris, *Problems connected with the transcription of the Old Byzantine Notation in to the Pentagram*, RECC. Tom 2, 1973. p. 778-782 / *Vechea notație bizantină și problema transcrierii ei pe portativ*, Revista Bizantină nr. 7, Tessaloniki, 1975. p. 193-220. Reeditare, Editura Foundation Byzantine Musicologia, Studies 2, Atena, 1978.

Stathis, Grigoris, *Imnografia în versuri de 15 silabe în creația bizantină*, (în limba elină), Editura Foundation Byzantine Musicologia, Studies 1, Atena, 1977.

Stathis, Grigoris, *An analysis of the sticheron / Τὸν Ἑλιον κρύφοντα*, by Germanos bishop of New Patras / The Old Synoptic and the New "Analytical" Methods of Byzantine musical notation. SEC, IV, 1979. p. 177-227.

Stathis, Grigoris, *The 'Abridgements' of Byzantine and Post-Byzantine Composition*, În, Cahiers de l'Institut du Moyen Âge Grec et Latin, Copenhague, 1983. p. 16-38.

Stathis, Grigoris, *L'exégèse de l'ancienne notation byzantine*, Editeurs le Métropolit de Kozani Dionysios et Gr.Stathis, Athènes, 1989. 174 p.

Stathis, Grigoris, *Balasis preotul și nomofilax. Viața și activitatea lui*, (în limba elină) Universitatea Națională și Capodistriana, Atena 1992.

Stathis, Grigoris, *Les anagrammes et les "mathémata" de la mélodie byzantine*, Editeurs le Métropolit de Kozani Dionysios et Gr. Stathis, Athènes, 1994. 284 p.

Strempe, G., *Catalogul manuscriselor românești*, Editura Științifică, București, tom 1, 1978; tom 2, 1983; tom 3, 1987; tom 4, 1992.

Tabacu, Monica, *Manuscrisul fratelui Ioan de la mănăstirea Ciolanu, Buzău*, Comunicare ținută la colocviul *Muzica sacră în spațiile românești*. Ediția a 4-a, 29 mai 1996, organizat de Filarmonica "Moldova" din Iași.

Tomescu, M., *Istoria cărții românești de la începuturi până la 1918*, București, 1968, p.21.

Uspenski, P., *Istoria Athosului / Răsăritul creștin*, (în limba rusă) Sankt Peterburg, 1877, tom 3, p.334.

Vasile, M., *Manuscrise muzicale psaltice în notație chrisantică din Arhivele Statului Iași și Arhivele Statului Botoșani*, Teză de licență, București, 1972.

Vasile, Vasile, *Manuscrise muzicale românești de la Muntele Athos*, Lucrare dactilografiată, București, 2000.

Vasile, Vasile, *Catalogul manuscriselor de la mănăstirea Neamț*, Lucrare dactilografiată, București, 2004.

Voinescu, Teodora, *Manuscrise ale lui Anton Pann în biblioteca Mănăstirii Tismana*, în S.C.I.A., s. T.M.C., I, nr.1-2, București, 1954, p. 218-219.

A B R E V I E R I

B.O.R.	Revista Biserica Ortodoxă Română, București
B.R.	Revista Byzantion Romanicon, Iași
G.B.	Revista Arhiepiscopiei Bucureștilor, Glasul Bisericii, București
M.A.	Revista Mitropoliei Ardealului, Sibiu
M.M.S.	Revista Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Iași
M.O.	Revista Mitropoliei Olteniei, Craiova
R.T.	Revista Teologică, Sibiu
S.C.I.A.	Revista de Studii și Cercetări de Istoria Artei, București
S.E.B.	Revista de Studii de Etnomuzicologie și Bizantinologie, București
S.T.	Revista Studii Teologice, București
V.O.	Periodicul Vestitorul Ortodoxiei, București

* * *

B-AS	București, Arhivele Statului
B-BAR	București, Biblioteca Academiei României
B-BCU	București, Biblioteca Centrală Universitară
B-BMS	București, Biblioteca Mănăstirii Stavropoleos
B-BNR	București, Biblioteca Națională a României
B-BPPR	București, Biblioteca Palatului Patriarhal al României
B-BSfSPR	București, Biblioteca Sfântului Sinod al Patriarhiei României
B-BUCMR	București, Biblioteca Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România
Bt-AS	Botoșani, Arhivele Statului
Bv-BGB	Brașov, Biblioteca "George Barițiu"
BvSc-BBSfN	Brașov-Schei, Biblioteca Bisericii Sfântul Nicolae
Bz-BE	Buzău, Biblioteca Episcopiei
Bz-MzE	Buzău, Muzeul Episcopal
Bz-BST	Buzău, Biblioteca Seminarului Teologic
BzJ-BMC	Buzău-Județ, Biblioteca Mănăstirii Ciolanu
CjN-BAR	Cluj-Napoca, Biblioteca Academiei României - Filiala
CjN-BAM	Cluj-Napoca, Biblioteca Academiei de Muzică
CjN-BU	Cluj-Napoca, Biblioteca Universitară
Ct-BJ	Constanța, Biblioteca Județeană
CtJ-BMC	Constanța-Județ, Biblioteca Mănăstirii Cocoșu
CtJ-BMT	Constanța-Județ, Biblioteca Mănăstirii Techirghiol
Cv-AS	Craiova, Arhivele Statului
Cv-BMiO	Craiova, Biblioteca Mitropoliei Olteniei
Cv-BST	Craiova, Biblioteca Seminarului Teologic
Cv-BTA	Craiova, Biblioteca "Theodor Amann"
Cv-MzO	Craiova, Muzeul Olteniei

DrTS-AS	Drobeta Turnu-Severin, Arhivele Statului
DrTS-BICB	Drobeta Turnu-Severin, Biblioteca "I.C.Bibescu"
GI-BCA	Galați, Biblioteca Centrului Arhiepiscopal
GjJ-BMP	Gorj-Județ, Biblioteca Mănăstirii Polovragi
GjJ-BMT	Gorj-Județ, Biblioteca Mănăstirii Tismana
I-AS	Iași, Arhivele Statului
I-BMG	Iași, Biblioteca Mănăstirii Golia
I-BMIMB	Iași, Biblioteca Mitropoliei Moldovei și Bucovinei
I-MzLR	Iași, Biblioteca Muzeului Literaturii Române
I-BCUME	Iași, Biblioteca Centrală Universitară "Mihai Eminescu"
I-BUAGE	Iași, Biblioteca Universității de Artă "George Enescu"
NtJ-BMA	Neamț-Județ, Biblioteca Mănăstirii Agapia
NtJ-BMN	Neamț-Județ, Biblioteca Mănăstirii Neamț
NtJ-BMS	Neamț-Județ, Biblioteca Mănăstirii Secu
OtJ-BSSS	Olt-Județ, Biblioteca Schitului Strihăreț-Slatina
PhJ-BMS	Prahova-Județ, Biblioteca Mănăstirii Suzana
RVI-AS	Râmnicu-Vâlcea, Arhivele Statului
RVI-BCMAP	Râmnicu-Vâlcea, Biblioteca Casei Memoriale "Anton Pann"
RVI-BBSfIB	Râmnicu-Vâlcea, Biblioteca Bisericii Sfântul Ioan Botezătorul
RVI-BE	Râmnicu-Vâlcea, Biblioteca Episcopiei
RVI-MzE	Râmnicu-Vâlcea, Muzeul Episcopiei
Sb-BFTO	Sibiu, Biblioteca Facultății de Teologie Ortodoxă
SvJ-BMD	Suceava-Județ, Biblioteca Mănăstirii Dragomirna
SvJ-BMP	Suceava-Județ, Biblioteca Mănăstirii Putna
SvJ-BMV	Suceava-Județ, Biblioteca Mănăstirii Văratec
VIJ-BMC	Vâlcea-Județ, Biblioteca Mănăstirii Cozia
VIJ-BMDL	Vâlcea-Județ, Biblioteca Mănăstirii "Dintr-un Lemn"
VIJ-BMH	Vâlcea-Județ, Biblioteca Mănăstirii Horezu
VIJ-BMS	Vâlcea-Județ, Biblioteca Mănăstirii Surpatele

BIBLIOTECI DIN COLECȚII PARTICULARE

B-BCPBM	București, Colecția Bălăianu, M.
B-BCPTM	București, Colecția Titus Moiescu
Pt-BCPID	Pitești, Colecția Dejan, Ion
Cv-BCPBA	Craiova, Colecția Buzerea, Alexie
Cv-BCPII	Craiova, Colecția Ilinescu, Ion
Cv-BCPNI	Craiova, Colecția Nijloveanu, Ion
DrTS-BCPCC	Drobeta Turnu-Severin, Colecția Civitu, Constantin
CtJ-BCPMPA	Constanța-Județ, Manuscrise muzicale psaltice care se află la autorii sau familiile acestora

I. PROVINCIA VALAHIA: MUNTENIA
1. BUCUREȘTI, BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNIEI

Nr. de ordine
din Catalogul Spinei

Nr. de ordine
din Catalogul Bibliotecii

B-BAR

1. 1.

Catalog C. Litzica nr. 423

Ms. gr. **18** *Anastasimatar-Doxastar*, alcătuit de Petru Lampadarie Pelopon-
nisiou, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Anixandare - câteva variante, în ehul 8, Kekragare, Dogmatici,
Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Doxastar din perioada Octoihului (Slavele
de la Slujba de Seară / Vecernie și de Dimineață / Utrenie), Doxastar din perioa-
da Triodului și Doxastar din perioada Penticostarului, Doxologii - în cele 8 ehuri,
Iubi-te-voi Doamne - două variante în ehul 2.

Dimensiuni: 25 x 18. File: 187. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Koukouzelis, Gheorghie
Kontopetris, Manouil Hrisafis, Ioannis Kladas, Xenos Koronis, Grigorie
Panaretos, Arkadikos, Koro / Koronis ?, Panaghiotis Hrisafis o Neos / cel Tânăr,
Manouil Arghiropoulos, Ampel Kopiotis, Iakovos Protopsaltul (530 lucrări).

2. 2.

Ms. gr.-ro. **29** *Liturghier*, scris în 1817, codicograf Dimitrie fiul lui Matei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 160. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Bereketis, Ioannis Koukouzelis, Manouil Hrisafis, Antonie Ie-
reus, Ioannis Glykis.

3. 3.

Ms. gr.-ro. **30** (505) *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codi-
cograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 16. File: 79. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

4. 4.

Ms. gr.-ro. **32** (506) *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al
XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17. File: 289. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

5.

5.

Catalog C. Litzica nr. 422

Ms. gr. 33 *Anastasimatar-Papadikie*, scris la București, în 1799, codicograf Xantos Enitos din satul Amigdalia.

Cuprinde: -

- Anastasimatar: Mathimatare, Megalinarii (Axioane), Cântări de la Acatist și Canonul Mare, Cântări de la Slujba de Seară / Vecernie (Canonul treimic, Binecuvântările învierii / Evloghitare), Polieleie, Pasapnoare (Laude), Ceea ce ești mai cinstită - pe cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Voscesnele), Doxologii, și altele;

- Papadikie: Cântările Sfintei Liturghii, cu troparele praznicilor, Mathime, 4 Heruvice, Chinonice, Cântări de la denii, Cântări kalofonice.

Dimensiuni: - File: -

Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Koukouzelis, Dionisie Fotino Peloponnisiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Protopsaltul Byzantios, Dionisie ek toi orei Olympou, Daniil Protopsaltul, Meletie Ieromonahoul Kritos o Sinaitis, Athanasie Patriarhul Dimitriaditos, Serafim Lavriotul Mitilineos, Makarie ieromonahul Kyprios, Anastasie Rapsaniotis, Manouil Gazis, Iakovos Protopsaltul, Petru Kyrilos Arhiereul Tinos / proin Tinos Marmarinos, Zaharias Haņente, anonim, Xenos Koronis, Vasilis Stefanos Byzantios, Gherman Arhiereul Neon Patron, Manouil Hrisafis, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Panaghiotis Halatzoglos, Palasios / Balasios Bălașu iereus kai nomofilax (două lucrări), Proin Protopsaltis.

6.

6.

Ms. gr.-ro. 35 (507) *Antologhion - Liturghier*, scris în 1841, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 116. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul Lampadarie, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Iakovos Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

7.

7.

Catalog C. Litzica nr. 425

Ms. gr. 39 *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Chinonice duminicale, Slujba de Seară / Vecernier (Kekragare - două variante, în cele 8 ehuri), Slujba de Dimineață / Utrenie (Cântări treimice, Evloghitare / Binecuvântările învierii) - în două variante, Polieleie - în mai multe variante, Pasapnoare (Toată suflarea), Ușile pocăinței, Ceea ce ești mai cinstită - două variante în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Voscesnele), Doxologii, Cântările Sfintei Liturghii - și cu cele de la sărbătorile mari, Heruvice, Chinonice, Liturghia Sfântului Vasile - Răspunsurile mari, Cântări din Liturghia Sfântului Grigore

Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Chinonice din postul mare, Cântări ale Pavecerniței, Acatiste, Denii în ziua de Paște, Megalinarii, etc.

Manuscrisul conține și note muzicale adăugate mai târziu.

Dimensiuni: 20 x 14. File: 370. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou (375 lucrări), Petru Protopsaltul Byzantios, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Vasilis Stefanos Byzantios, anonim, anonomos Tinos / Petru Kyrilos ?.

8.

8.

Catalog C. Litzica nr. 426

Ms. gr. 41 *Stihirar*, scris în secolul al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 15. File: 159. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim (437 lucrări).

9.

9.

Ms. gr.-ro. 50 (508) Antologhion - Liturghier, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 15,5. File: 277. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Efesiou.

10.

10.

Catalog I. Bianu-N. Hodos

Ms. ro. 61 *Psaltichie rumânească / Antologhion*, alcătuit de Filothei Ieromonahul / Jipa, scris la București, la 24 decembrie 1714, codicograf Filothei Ieromonahul / Jipa.

Cuprinde: Anixandare, Dedicajia către domnitorul Constantin Brâncoveanu, Versuri către iubitorii de muzikie, Katavasier, Canonul troicinic (text), Evloghitare (Binecuvântările învierii), Pasapnoare (Laude), Doxologii, Cântări la Liturgia Sfântului Ioan Hrisostomos (Heruvice, Chinonice Pricesne), Liturgia Sfântului Vasile cel Mare, Liturgia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Polichronii, Irmoase veselitoare, Paraclisul Maicii Domnului (text), Cântări la morți, Propedie, Anastasimatarul (Slujba de Seară / Vecernie și Dimineață / Utrenie), Cele 11 Eotinale (Stihiri ale evangheliilor), Kekragare - în cele 8 ehuri, Stihuri (text), Stihirar - pentru anul bisericesc din perioada Octoihului, Stihirar - pentru anul bisericesc din perioada Penticostarului, Rugăciunea robului lui Dumnezeu Filothei pentru domnitorul Constantin Brâncoveanu, Doxologie, Tropar pentru ucenici, note muzicale fără text.

Dimensiuni: 20 x 14,5. File: I + 259. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Filothei ieromonahul Jipa (560 lucrări), Xenos Koronis, Manouil Hrisafis, Gherman Arhiereul Neon Patron, Leon o sofos basileus (text), Ioannis

Glykis, Kiprian, Andrei Ieremitul, Theofanos Karikis, Anatolie, Ioan Monah, Andrei Piroul, Petru Protopsaltul Byzantios, Gheorghie Sikelitis, Simeon din minunatul munte, Arsenie, Efrem Karias, Gheorghie de la Nikomidia, Serghie Aghiopolitis, Sofronie Patriarhul Ierusalimului, Kassia Monahia, Vasilis Monahul / Stefanos Byzantios, Sikiot, Theodoros Stouditou, Nil de la Xanthopoul, Andreas Kritos, Cosma Monahul / Kozma (56 lucrări), Balasie Preotul Țarigradului / Bălașu (40 lucrări). Manuscrisul conține Polichronii pentru domnitorul Valahiei - Ioan Constantin Brâncoveanu Basarab, pentru mitropolitul Valahiei - Antim Ivi-reanul și pentru boierii cei mari.

11.

11.

Ms. ro. 66 *Antologhion - Liturghier*, scris în 1851, codicograf Stan Șpiridon.
Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 16,5. File: 341. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Byzantios, Daniil Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas.

12.

12.

Catalog C. Litzica nr. 509

Ms. gr. 89 *Heruvicon-Chinonicar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris ante 1777, codicograf anonim.

Cuprinde: Aliluiaie, Heruvice, Chinonice săptămânale, duminicale și pentru tot anul bisericesc – în cele 8 ehuri, Heruvice și Chinonice din postul mare, Polieleie, Pasapnoare (Laude), note muzicale fără text.

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 144 + 71. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Makaritos Petru Pampadarie Peloponnisiou (109 lucrări), Daniil Protopsaltul, Mihail Moldovanu / Moldovlahu (4 lucrări).

13.

13.

Catalog C. Litzica nr. 494

Ms. gr. 93 *Antologhion*, alcătuit de Panaghiotis Hrisafis o Neos kai Protopsaltis, scris la Athos, la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Troparul "Când slăviții ucenici", Polieleu, Pasapnoare (Laude), Pentru rugăciunile, Timiotere, Doxologii - în cele 8 ehuri, Polichronii pentru mitropolit, Cântări din Sfânta Liturghie (Aliluiaie, Heruvice - diferite variante - în cele 8 ehuri), Chinonice, Liturghia Sfântului Vasile, Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Mathime (Cântări din Acatist), alte Pasapnoare (Laude).

Dimensiuni: 16 x 10. File: 317. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul (131 lucrări), Konstantin Magoulas, Petru Protopsaltul Byzantios, Bălașu Iereus kai nomofilax (122 lucrări), Grigorie Savaitos, Ioannis Koukouzelis, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Manouil Hrisafis, Leon o sofos basileus (text), Ioannis Glykis, Melhisedek Episkopul Redestos, Gavriil Exaghialos, Gherman Arhiereus Neon Patron, Giovaskos / Iovașcu Vlahu (20 lucrări), Xenos Koronis, Theodoulos Monahul

Glavas, Paulos Iereus, Panaghiotis Skopelitis / Evangelinos Panaghiotis Vainoglos Skopelitis, Damian Ieromonahul Vatopedinos Protopsaltul Moldovlahiei (două lucrări), Theofan Karikis, Kliment Ieromonahos, Ioakim Arhiereus Viziis, Antonie Iereus kai ikonomos, Athanasios Patriarhul, Gheorghios Redestinos, Manouil Goutas Thessalonikeos, Arsenios Ieromonahos o Mikros, Ioannis Hrisoverghis Nauplios, Nikifor Ithitikos, Ioannis Kladas, Cosma Ieromonahos Iviritos Macedoneanul (o lucrare), Athanasie Iviritul.

Manuscrisul conține Polichronii pentru mitropolit (fără a fi menționat numele).

14.

14.

Catalog C. Litzica nr. 427

Ms. gr. 100 *Antologhion*, alcătuit de Petros Lampadarios Peloponnisios Moraitis, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragarii cu dogmaticile lor - în cele 8 ehuri, Pasapnoare (Laude), Chinonice, Irmoase (Katavasii) la sărbătorile mari, Cele 11 Eotinale (Voscresnele), Stihiri idiomele în duminicile postului mare, Polieleie, Chinonice săptămânale pentru tot anul - în cele 8 ehuri, Cântări kalofonice.

Dimensiuni: 15 x 10,5. File: 179 + VI. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou (156 lucrări), Petru Kyrilos Arhiereus Tinos o Marmarinos, Ioannis Protopsaltul, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Koukouzelis, Zaharias Hanente, Panaghiotis Hrisafis o Neos.

15.

15.

Catalog C. Litzica nr. 428

Ms. gr-ro. 101 *Irmologhion*, alcătuit posibil de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

- în limba elină și română: Irmoase (Katavasii) la sărbătorile mari - în cele 8 ehuri,

- în limba elină: Evloghitare (Binecuvântările învierii),

- în limba română: Rugăciune de mărturisire.

Dimensiuni: 14 x 10. File: 280. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, traducător anonim în românește, Iosif monahul.

16.

16.

Catalog C. Litzica nr. 419

Ms. gr. 102 *Anastasimatar - Liturghier - Kalofonicon - Pasapnoare (Laude) - Propedie*, scris ante 1777, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 14 x 10. File: 232. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Makaritos Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Mihail / Mihalache Moldoveanu / Moldovlahu, anonim.

17.

17.

Ms. gr. **106 Anastasimatar-Irmologhion**, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris la Athos, la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Irmoase (Katavasii) ale sărbătorilor mari din an - în cele 8 ehuri, Evloghitare (Binecuvântările învierii), Prohodul Domnului (strofele de început ale celor trei stări), Troparele învierii și Katismale (Sedelnele) - în cele 8 ehuri, Cântări de la Acatist, Troparele deniilor, Antifoane - în ehul 5, Exapostilariile - în ehul 2 și 3, Cântări kalofonice.

Dimensiuni: 17 x 12. File: III + 143 + IV. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Manouil Hrisafis, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Meletios Kritos o Sinaitos, Panaghiotis Halatzoglos, Bălașu Iereus kai nomofilax.

18.

18.

Ms. ro. **107 Propedie**, scris în Valahia, în 1832, codicograf Nicolae Canache.

Dimensiuni: 22,5 X 17. File: 26. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Macarie Ieromonahul.

19.

19.

Ms. Slav **118 Antologhion**, scris la Mănăstirea Neamț, în secolele XVI-XVII, codicograf anonim.

Cuprinde: - La f. 312v-318 "Pripele" de Filothei monahul de la Cozia.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim (304 lucrări).

20.

20.

Ms. gr. **120 Anastasimatar**, scris la finele secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragarii cu stihiri și Laude cu stihiri - în cele 8 ehuri.

Dimensiuni: 22 X 17. File: 75. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: anonim (304).

21.

21.

Ms. gr. **125 Anastasimatar**, f. 33-34, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Chionice duminicale - în ehurile 4, 5, 6, 7 (fragment).

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 2. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: anonim.

22.

22.

Ms. gr. **130 Stihirar**, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, scris la București, ante 1733, codicografi: Gheorghe, fiul lui Boiagi / elevul Dascălului Șerban, și Ianache Monahul / Surdul.

Cuprinde: Stihirile la Slujba de Seară / Vecernie și de Dimineață / Utrenie de la sărbători le din perioada Octoiului (cu începere de la 1 septembrie), Stihirile din perioada Triodului, Stihirile din perioada Penticostarului.

Dimensiuni: 31 x 22. File: 342. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Gherman Arhiepiscopul Neon Patron, Ioannis Monahul, Kiprianos, Andreas Piros, Gherman Patriarhul, Serghios politis, Anatolios, Theofanos Karikis, Petru Protopsaltul Byzantios, Leon o sofos basileus (text), Efrem Makarios, Andreas Ierosolimitul, Theodoros Stouditos, Manouil Hrisafis, Arsenios, Sofronios Patriarhos Ierosolimon, Velios, Andreas Kritos, Cosma Monahul, Melodios, Anatolikon, Mavroleon, Ioannis Arhiepiskopos, anonim.

23.

23.

Ms. gr.-ro. **133** *Irmologhion*, de Petru Protopsaltul Byzantios, scris în 1819, codicograf: a) anonimi, b) Ianache.

Cuprinde: -

- în limba elină: Polichronii,

- în limba română: Lumină lină,

- în limba elină: Învrednicește-ne Doamne în seara aceasta - în euhul 2, Axionul Bobotezii, Prochimen - în euhul 7 (Cel ce a făcut pe îngerii săi duhuri...), Mărește suflete al meu ...

Dimensiuni: 23 x 17 (f.1-86) / 12 x 8 (f.87-96). File: 96. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Protopsaltul Byzantios, anonim.

Conține Polichronii pentru domnitorul Valahiei - Ioan Alexandru Constantin Moruzi.

24.

24.

Ms. gr. **136** *Propedie - Anastasimatar - Kalofonikon - Liturghier - Irmologhion*, scris la finele secolului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 16. File: 225. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

25.

25.

Ms. gr.-ro. **142** *Anastasimatar*, scris în secolul XVII-XVIII, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,5 X 12 / 18,5 X 12,5. File: 65. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim (56), Iakovos Protopsaltul tou Hristou tis Megalis Ekklisias (11), Hrisafis (2).

26.

26.

Ms. gr. **143** *Anastasimatar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare - în cele 8 ehuri, Cântări din Liturghia Sfântului Vasile (Răspunsuri, Axion), Cântări din Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Pentru rugăciunile, Înviind Iisus, Heruvuce duminicale, Chinonice săptămânale - în ehurile 1, 2, 3.

Dimensiuni: 17 x 11. File: 36. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Mousikologhiotatos Petru Lampadarie Peloponnisiu.

27.

27.

Ms. gr.-ro. **146** *Antologhion*, scris ante 1777, codicografi anonimi.

Cuprinde:

- în limba elină și română: Doxologii - în diferite ehuri,

- în limba elină: Heruvuce duminicale, Chinonice - două variante în cele 8 ehuri, Mathima - la Sfânta Eufimia (11 iulie), Polieleie, Chinonice, Timiotere (Ceea ce ești mai cinstită) - în cele 8 ehuri, Evloghitare (Binecuvântările învierii), Stihiri la Sfinții Constantin și Elena, Ton despotin, Pasapnoare, Theotocare, Stihiri, Heruvuce la Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Stihirar (pentru lunile septembrie și octombrie), Heruvuce - în cele 8 ehuri.

Dimensiuni: 23 x 17. File: 110. Manuscrisul este alcătuit din mai multe părți, scrise de diferiți codicografi. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Ioannis Psaltul, Stavrianos, Anastasios, anonim, Makaritos Petru Lampadarie Peloponnisiou, Manouil Hrisafis, Bălașu Iereus kai nomofilax, Ioan Vlahu.

28.

28.

Ms. gr. **147** *Anastasimatar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, caligrafiat mănăstirea Vatoped de la Muntele Athos, în 1729, codicograf Melhisedek Ierodiakonos.

Cuprinde: Stihuri la Anixandare, Kekragare aghioritice mari și mici, Prochimene, Stihirile de la Slujba de Seară / Vecernie, Dogmaticile, Stihoavna, Pasapnoare (Laude), Fericitirile - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Dumnezeu este Domnul și Aliluia - în cele 8 ehuri, Evloghitare (Binecuvântările învierii), Prohodul Domnului - trei strofe, Polieleie, Stihuri kalofonice, alte Pasapnoare (Laude), Pentru rugăciunile, Ușile pocăinței, Doxologii, Cântări la Liturghia Sfântului Ioan (Heruvuce, Chinonice), Mathime, Cântări din Acatist, Polichronii, Chinonice, alte Pasapnoare (Laude), Heruvuce, Papadikie - text, Erminie - text, note fără text, Rugăciuni și condace - text.

Dimensiuni: 22 x 16. File: 300. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: anonim, Gherman Arhiereul Neon Patron, Leon o sofos basileus (text), Ioannis Glykis, Panaghiotis Hrisafis Protopsaltul o Neos, Konstantinos Magoulas, Xenos Koronis, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Gheorghios Redestinos o Aristos didaskalos, Grigorios Savaitos, Manouil Gazis, Ioannis Koukouzelis kai Maistor, Manouil Hrisafis o megas ritor, Melhisedek Episkopul Redestinos, Manouil Goutas, Laloutzos / Laluțu, Theodoulos Monahul Glavas, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Theofanos Patriarhos

Karikis, Klement Ieromonahos Iviritos, Arsenios Ieromonahos o Mikros, Ioannis Kladas, Konstantin Exaghialos, Gavriil Monahul Exaghialos, Atanasie Iviritul, Cosma Ieromonahul Macedoneanul Iviritul, Petru Protopsaltul Byzantios, Petru Lampadarie Peloponnisiu, Ioannis Damaskinos (text papadikie).

Manuscrisul conține Polichronion pentru Patriarhul ecumenic al Antiohiei.

29.

29.

Ms. gr. 150 *Irmoase kalofonice*, alcătuit de Petru Glykis Bereketis o Melodos, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kalofonikon, Laude (Pasapnoare), fragment de cântare, versuri în limba elină.

Dimensiuni: 18 x 22. File: 37. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Petru Glykis Bereketis o Melodos, Panaghiotis Lampadarie Halatzoglou, Daniil Protopsaltul.

Manuscrisul conține la f. 37v versuri în limba elină.

30.

30.

Ms. gr. 152 *Anastasimatar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponisiou, scris ante 1790, codicograf anonim.

Cuprinde: Cântări diferite adăugate mai târziu, Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihovne - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Cântările învierii (Svetlinele), Timiotere - în cele 8 ehuri, Prosomii (Podobii), Evloghitare (Binecuvântările învierii), Cântări din Sfânta Liturghie (Venii să ne închinăm, Sfinte Dumnezeule, Câți în Hristos, Crucii tale), Doxologii - în cele 8 ehuri, Ton despotin, Mărire Ție Doamne, Aliluiare, Triadical (Cântări la Sfânta Treime), Polichronion.

Dimensiuni: 16 x 11,5. File: 131. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Mousikologhiotatos Petru Lampadarie Peloponisiou, Iakovos Protopsaltul, Hrisafis, Gherman arhierius Neon Patron, anonim.

Manuscrisul conține Polichronion în cinstea domnitorului Ungrovlahiei - Ioan Nicolae Petru Mavrogheni / și adăugat mai târziu Mihail Constantin /.../.

La f.131 v manuscrisul conține următoarea însemnare: "La anul 1790 mar/ție 26 marți seara la două și / ... / ciasuri din noapte s-au cutremurat pământul foarte tare".

31.

31.

Ms. gr. 153 *Irmologhion*, scris la mănăstirea Banului-Buzău, în 1780-1782, codicograf Ianache Paraclisierul fiul Preotului David din Sfânta Episcopie a Buzăului.

Cuprinde: Propedie, Cântări de la începutul Sfintei Liturghii, Antiheruvicul din sâmbăta mare, Ton despotin, Katavasii și Canoane la Bunavestire, Katavasii și Canoane la Crăciun, Katavasii și Canoane la Bobotează, Katavasii și Canoane la Întâmpinarea Domnului, Katavasii și Canoane la Paști, Katavasii și Canoane la Cincizecime, Katavasii și Canoane la Înălțarea Sfintei Cruci, Katavasii și Ca-

noane la Adormirea Maicii Domnului, Irmoase de la Nașterea Maicii Domnului - ultimele cinci, Chinonice duminicale, alt Antiherovic din sâmbăta mare.

Dimensiuni 11 x 11. File 101. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Ioannis Koukouzelis, anonim, Palasios / Bălașu Iereus kai nomofilax.

32.

32.

Ms. gr.-ro. 158 *Anastasimatar-Liturghier*, scris la Buzău, ante 1777, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină: Stihuri din Anixandare, Aliluiare, Fericit bărbatul, Kekragare (vechi) - două variante în cele 8 ehuri,

- în limba elină și română: Robii Domnului - în ehul 4,

- în limba elină: Pasapnoare - în cele 8 ehuri, Doxologii, Heruvices, Chinonice diferite, Megalinarii, Imn - când se îmbracă arhierul, Chinonice pentru tot anul, Chinonice la sărbătorile împărătești, Suflete al meu, câteva Eotinale, note muzicale fără text.

Dimensiuni: 16 x 11. File: 312. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: anonim, Ioannis Mitropolitul, Makaritos Petru Lampadarie Peloponisiou, Ioannis Psaltul, Mihalake Ghiasiotis, Stavrianos, Anastasios ek Rapsanou, Daniil Protopsaltul, Antonios, Petru Kyrilos Arhierul Tinos o Marmarinos, Dal.

33.

33.

Ms. gr. 159 *Stihirar-Doxastar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponisiou, scris la Buzău, în 1788, codicograf Ianache fiul lui David Preotul de la Episcopia Buzău.

Cuprinde: Slavele de la Slujba de Seară / Vecernie, Stihovă, Pasapnoare (Laude) din perioada Octoiului, Triodului și Penticostarului.

Dimensiuni: 16 x 10. File: III + 292 + IV. Manuscrisul se găsește într-o stare bună. Se remarcă scriitura foarte frumoasă.

Autor: Petru Lampadarie Peloponisiou.

34.

34.

Ms. gr. 160 *Irmologhion*, alcătuit de Bălașu Iereus kai nomofilax, caligrafiat la Constantinopol, ante 1792, codicograf anonim.

Cuprinde: Irmoasele sărbătorilor Octoiului - în cele 8 ehuri, Prosozii (Podobiile) - în cele 8 ehuri, Antifoanele - în cele 8 ehuri, Expostilariile, Irmoase kalofonice.

Dimensiuni: 16 x 10. File: III + 270 + III. Manuscrisul se găsește într-o stare bună. Se remarcă scrisul foarte frumos al codicografului. La f.269 se consemnează autorul: "eteroi eirmoi kalofonikoi poima tou autou kyr Mpalasiou iereus kai nomofilakos".

Autor: Bălașu Iereus kai nomofilax.

35.

35.

Ms. gr.-ro. 161 *Antologhion*, scris ante 1777, codicografi anonimi.

Cuprinde:

- în limba elină: Cântare cu tereremuri, Mathime, Polieleu, Mathima la Sfânta Eufimia (11 iulie), Chinonice, Prochimen, Fericit bărbatul, Liturghia Sfântului Vasile, Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Chinonice;

- în limba română: Cântare cu tereremuri, note muzicale fără text, Pestrefuri fără text (titlul este în românește).

Dimensiuni: 17 x 11. File: 86. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Makaritos Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Anastasios ek Rapsanou, Ioannis Kladas, Dimitrie Plumaritos, Elahistos kai amartolos Nanou Monahos.

36.

36.

Ms. ro. **202** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1850, codicograf Ioan Ștefănescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 18. File: 290. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Dionisache / Dionisie Moraitul Fotino Peloponnisiou, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Gheorghe Urzescu, Nectarie Arhereul Tripoleos Frimu.

37.

37.

Ms. Slav **227** *Liturghier*, scris în Moldova, la începutul secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: - La f.55v-58 "Pripele" de Filothei monahul de la Cozia.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Filothei monahul de la Cozia, ș.a.

38.

38.

Ms. Slav **237** *Octoih*, scris în Moldova, în 1527, codicograf anonim.

Cuprinde: - La f. 336v-340 "Pripele" de Filothei monahul de la Cozia.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Filothei monahul de la Cozia, ș.a.

39.

39.

Ms. Slav **251** *Antologhion*, scris în Moldova, la începutul secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: - La f.289v-298 "Pripele" de Filothei monahul de la Cozia.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Filothei monahul de la Cozia, ș.a.

40.

40.

Ms. Slav **277** *Engolpion*, scris în Valahia, la începutul secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: - La f.172-173v "Pripele" de Filothei monahul de la Cozia.
 Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Filothei monahul de la Cozia, ș.a.

41.

41.

Ms. gr.-slav **283** *Stihirar - Propedie*, scris la mănăstirea Putna, în cel de-al doilea sau al treilea pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Vecernier, Liturghier, precum și Pripelele lui Filothei monahul de la Cozia - text f.236-240v.

Dimensiuni: 17,2 x 10,2. File: 240. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori:

- în limba elină: Propedie, Cântări de la Slujba de sâmbătă Seara / Vecernie, Slujba de Dimineață / Utrenia duminicilor și sărbătorilor mari (Tropare, Stihiri, Irmoase, ș.a.) de la Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul / A darurilor mai-nainte sfințite (Trisaghioane, Heruvic, Răspunsuri mari, Axioane, Chinonice) din perioada Octoihului, Triodului, Penticostar, și alte oficii ocazionale;

- în limba chirilică: două cântări.

Dimensiuni: 17,2 x 10,2. File: 240. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Eustatie Protopsaltul, Xenos Koronis, Agathon, Manouil Hrisafis, Manouil Agalianos, Anthimos, Ioannis Glykiș, Theodosie Zotica, Gheorghie Moshianos, David Redestinos, Gherasim, Lampadarie, Ioannis, Manouil Vlatiros, Ștefan Serpino / Srpina, Manouil Arghirooulos, Dometian Vlahu, Logghinos, Nikiforos, Ioannis Koukouzelis Maistor, Ioannis Kladas, Theodoulos monahos Glavas, Evghenikos, anonim.

42.

42.

Ms. gr.-slav (sic!) **284** *Liturghier*, de la Biblioteca Academiei Române din București, la mănăstirea Putna, în cel de-al doilea sau al treilea pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: 41 de Cântări în limba elină, de la Slujba de sâmbătă Seara / Vecernie, Slujba de Dimineață / Utrenia duminicilor, la sărbători mari (Tropare, o colecție de Stihiri, Irmoase, ș.a.) Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul / A darurilor mai-nainte sfințite (Trisaghioane, Heruvic, Răspunsuri mari, Axioane, Chinonice) din perioada Octoihului, Triodului, Penticostarului, și alte oficii ocazionale.

Dimensiuni: 14 x 10,5. File: 88. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Manouil Agalianos, Agathonos, Anthimos, Manouil Arghirooulos, Eustatie Protopsaltul Putnei, Lampadarie, David Redestinos, Ioannis Koukouzelis, Logginos, Ștefan Srpina, Theodoulos Monahul Glavas, Xenos Koronis, Gherasim, Ioannis Kladas, Gheorghios Moskianos, Manouil Hrisafis, anonim.

43.

43.

Ms. ro. **304** *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Ioan Grigoriu Cântărețul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16,5. File: 477. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Bereketis, Gheorghie Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Dionisie Fotino Peloponnisiou, Petru Efesiou, Ilie Fotino, Anton Pann.

44.

44.

Ms. gr. **363** *Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Irmoase la sărbători - în cele 8 ehuri, Evloghitare (Binecuvântările învierii), Cele trei strofe din Prohodul Domnului, Prosomii (Podobii), Katismale, Chinonic (scris mai târziu de o altă mână), Irmoase diferite, Tropare (text).

Dimensiuni: 16 x 11. File: 112. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Petru Lampadarie Peloponnisiou.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Cernica.

45.

45.

Ms. gr. **367** *Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Axionul de la înjumătățirea praznicului "Străin lucru" - în ehul 8, Katavasiile la sărbătorile mari din perioada Octoihului, Katavasiile la sărbătorile mari din perioada Triodului, Prosomii (Podobii) - în cele 8 ehuri, Dumnezeu este Domnul, Troparele învierii, Iată mirele, Antifoane - în ehurile 5 și 4, Exapostilarii.

Dimensiuni: 17 x 11. File: 113. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

46.

46.

Ms. ro. **371 (513)** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1842, codicograf anonim.

Cuprinde: -.

Dimensiuni: 16 x 10. File: 156. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

47.

47.

Ms. gr. **379** *Stihirar*, scris în Oltenia, ante 1763, codicograf Iane Dâmboviceanu.

Cuprinde: Stihirile sărbătorilor perioadei Octoihului, Stihirile sărbătorilor perioadei Triodului, Stihirile sărbătorilor perioadei Penticostarului.

Dimensiuni: 32 x 22. File: III + 359 + XVII. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Ioannis Monahul, Kyprianos, Andreas Piros Ierosolimitos, Gherman Patriarhul, Anatolie, Leon o sofos despotos / basileus (text), Theofanos Karikis, Petru Protopsaltul Byzantios, Theodor Stouditos, Gheorghie Sikeliotis, Manouil Hrisafis, Simion Thaumastoritis, Antonie Iereus, Efraim Karias, Arsenie Ieromonahos o Mikros, Gheorghie Nikomidias, Kassia Monahia, Sofronie Pa-

triarhul, Andrei Kritos, Vasilis Monahul, Cosma Ieromonahul Macedoneanul Iviritul.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Hurezu.

48.

48.

Ms. ro. **410** *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17. File: 279. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghe Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul.

49.

49.

Ms. gr. **415** *Mathimatarion*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Mathime theotokare - în cele 8 ehuri, Mathime la sărbătorile împărătești ale Maicii Domnului și ale sfinților mai mari, Mathime din perioada Triodului și Penticostarului.

Dimensiuni: 21 x 16. File: 364. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Xenos Koronis, Ioannis Lampadarie Kladas, Fokas Lampadarie, Klimentos Ieromonahul, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Gherman Arhierul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Makaritos Manouil Hrisafis Lampadarie, Nikifor Ithikos, Grigorie Iereus Bunu Aliatu, Konstantin Magoulas, Ioannis Koukouzelis kai Maistor, Konstantin Psaltis Exaghialos, Gheorghe Redestinos, Theodor Glavas, Ioannis Damaskinos, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Manouil Maistor Arghiropoulos, Ioannis Glykis, Filipos Gavalas, Protopsaltul, David Redestinos, Gherasim Monahul, Manouil Gazis, Prasinios, Theofan Patriarhos Karikis, Arsenie Ieromonahul o Mikros, Hourmouzis Iereus Hartofilakas, Panaghioti Lampadarie Halatzoglos, Dimitrie Domestikos Dokyanos, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Athanasie Patriarhul, Meletie Ieromonahul Sinaitul, Ioakim Viziis, Ioakim Lidios, Nathanail Nikaias Kritos.

50.

50.

Ms. gr. **416** *Stihirar-Doxastar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou tou Hristou Megalis Ekklesias, caligrafiat la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Slavele de la Slujba de Seară / Vecernie, Stihoavnă și Pasapnoare (Laude) din perioada Octoihului.

Dimensiuni: 23 x 16. Pagini: 266 + VI. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autor: Mousikologhiotatou Petru Lampadarie Peloponnisiou.

51.

51.

Ms. ro. **454** *Antologhion*, caligrafiat la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 9,5. File: 194. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Petru Byzantios, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Varlaam Protosinghelul.

52.

52.

Ms. ro. **475** *Antologhion*, caligrafiat în 1852-1886, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11. File: 195. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

53.

53.

Ms. ro. **513** *Antologhion*, caligrafiat în 1855, codicograf Ioan Profeteanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 18,5. File: 236. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

54.

54.

Ms. ro. **514** *Stihirar-Doxastar*, caligrafiat în 1838, codicografi anonimi / economul Ioniță: "scris de școlarii seminarului de la Socola, Iași".

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. Pagini: 115. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

55.

55.

Ms. ro. **541** *Antologhion*, caligrafiat în 1839, codicograf Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16,5. Pagini: 168. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

56.

56.

Ms. Slav **549** *Engolpion – Liturghier*, scris la mănăstirea Dobrovăț, la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul celui de-al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: - La f.258-260v "Pripele" de Filothei monahul de la Cozia.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Filothei monahul de la Cozia, ș.a.

57.

57.

Ms. ro. **551** *Anastasimatar*, scris în Moldova, în 1798, codicograf Vasile uce-nicul Psaltului Mihalake Eftimovici.

Cuprinde: Prokimene, Ceea ce ești mai cinstită - cu stihuri cântate, Anastasi-matar (Kekragare - cu stihuri cântate, începând de la ehul 4, Pasapnoare (Laude).

Dimensiuni: 21,5 x 17. File: 107 + I. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: anonim.

58.

58.

Ms. gr. **559** *Anastasimatar / Propedie - Liturghier - Theotokar*, scris la înce-putul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: -. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

59.

59.

Ms. gr. **564** *Anastasimatar - Liturghier - Kalofonikon*, scris la mijlocul seco-lului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 15. File: 290. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

60.

60.

Ms. gr.-ro. **576** *Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat în 1810, codicograf Ioniță Pralea.

Cuprinde:

- în limba elină: Prosomiile (Podobii) - în cele 8 ehuri, Evloghitare (Bine-cuvântările învierii), Antifoanele - în ehul 4, Exapostilarii, Irmoase kalofonice, Heruvice speciale, Cântări kalofonice, Polieleu, Irmoasele Paștilor, alte Heruvice speciale, Polieleul Cuvânt bun,

- în limba română: Prohodul Domnului și al Maicii Domnului,

- în limba elină: Heruvice, Chinonice, alte Heruvice, Liturgia Sfântului Va-sile cel Mare, Cântări de la Acatist, alte Chinonice, Axioane speciale,

- în limba română: Anixandare / Anixandaria moldovanika,

- în limba elină: Chinonice, Polieleu, Troparele deniilor, Tererimuri, Anixandare,

- în limba română: Heruvic,

- în ambele limbi: Triadikale, Lumină lină,

- în limba română: Brașile părintești, Canonul Floriilor făcut pre glasul cel rumânesc,

- în limba elină: Canonul Paștilor.

Dimensiuni: 22,5 x 15,5. File: 188. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Nikolae Komninos, Ieremias, Antonie Iereus, Iosif Monahul, anonim.

61.

61.

Ms. ro. 578 *Anastasimatar - Propedie*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihoavne, Dumnezeu este Domnul, Troparele învierii, Katismale (Sedelne), Svetilne, Pasapnoare (Laude), Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Slavoslovii, Fericiri - în cele 8 ehuri, Dimensiuni: 22,5 x 18. File: 154. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.
Autori: anonim.

62.

62.

Ms. gr.-ro. 579 *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -.

Dimensiuni: 22,5 x 17. File: 185. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

63.

63.

Ms. gr. 599 *Anastasimatar*, scris la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Propedie, Anixandare, Fericit bărbatul, Kekragare, Dumnezeu este Domnul, Aliluiare, Troparele deniilor, Polieleie, Stihuri kalofonice, Antifoane, Pasapnoare, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Liturghia Sfântului Ioan Hrisostom (Aliluiare) și Sfântului Vasile cel Mare, Heruvices, Chionice, Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Megalinarii, Theotocare.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 220. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Grigorie Panaretos, Maistor Ioannis Koukouzelis, Gheorghie Kondopetris, Manouil Hrisafis Lampadarie, Xenos Koronis, Halibouris, Palaion, Manouil Gazis, Kornilios Monahul, Leon o sofos basileus (text), Theodoulos Monahul Glavas, Manouil Agalianos, Ioannis Laskaris, Konstantin Magoulas, Anthimos Ieromonahul, Agathonos adelfos tou Xenou Koroni, Ioannis Damaskinos, Ioannis Glykis Protopsaltul, Ioannis Doukas Laosinaptos, Gheorghie Moshianos, Gherasim Halkiopoulos, Markos Mitropolitul Korintos, Manouil Arghiropoulos, Dimitrie Redestinos, Longhin monahos, Nikifor Ithikos, Gherasim Xantopoulos, Ioannis Lampadarie Kladas.

64.

64.

Ms. gr. 622 *Anastasimatar - Propedie*, alcătuit de Panaghiotis Hrisafis o Neos, caligrafiat la Muntele Athos, ante 1762, codicograf Anania Lavriotul.

Cuprinde: Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihoarnă, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Cântări din Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos și a Sfântului Vasile cel Mare, Cântări de la Acatistul Maicii Domnului, Slava de la Paști în Ziua învierii.

Dimensiuni: 17 x 11. File: 150. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Panaghiotis Hrisafis o Neos, Ioannis Glykis, Leon o sofos basileus (text), anonim, Theodoulos Glavas, Xenos Koronis, Antonie Iereus.

65.

65.

Ms. gr.-ro. **623** *Irmologhion*, caligrafiat în 1824, codicograf Manole Băț.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 338. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Balasie / Bălașu Preotul, Dimitrie Domesticu, Petru Byzantios Berket, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

66.

66.

Ms. gr. **626** *Antologhion*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, caligrafiat la mănăstirea Cernica, București, la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Slavele de la Slujba de Seară / Vecernie și de Dimineață / Utrenie din perioada Octoiului, Slavele de la Slujba de Seară / Vecernie și de Dimineață / Utrenie din perioada, Triodului, Slavele de la Slujba de Seară / Vecernie și de Dimineață / Utrenie din perioada Penticostarului.

Dimensiuni: 17 x 10. File: I + 164 + II. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Gherman Arhiereul Neon Patron.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Cernica.

67.

67.

Ms. Slav **628** *Engolpion – Liturghier*, scris la mănăstirea Cosula, la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul celui de-al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: - La f. 321v-322v "Pripele" de Filothei monahul de la Cozia.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Filothei monahul de la Cozia, ș.a.

68.

68.

Ms. gr.-ro. **634** *Antologhion*, scris ante 1777, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină: Pasapnoare (Laude) cu tererimuri, Suflete al meu, Heruvice, Chinonice, Nouă tropare (text), Răspunsurile mari de la Liturghie, Apărătoare Doamnă, Troparele deniilor, O rugăciune (text);

- în limba română: Axionul Întâmpinării Domnului, Cuvine-se (text în chirilică).

Dimensiuni: 15 x 11. File: 66. Manuscrisul se află într-o stare nu foarte bună.

Autori: anonim, Daniil Protopsaltul, Makaritos Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Glykis Bereketis o Melodos.

69.

69.

Ms. gr. **636** *Anastasimatar-Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Katavasiile marilor sărbători ale anului calendaristic - în cele 8 ehuri, Evloghitare (Binecuvântările învierii), Primele strofe din Prohodul Domnului - în starea întâia și a doua, Podobiile (Prosomiile), Katismalele (Sedelne), Troparele învierii, Antifoane - în ehul 5, Expostilariile, Diferite cântări adăugate mai târziu.

Dimensiuni: 17 x 10. File: 142. Manuscrisul se află într-o stare nu foarte bună.

Autor: Mousikologhiotou Petru Lampadarie Peloponnisiou.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Dintr-un lemn, Vâlcea.

70.

70.

Ms. gr.-ro. 637 (514) *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11. File: 153. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzos Iereus Hartofilakas.

71.

71.

Ms. gr. 640 *Anastasimatar - Propedie*, caligrafiat spre finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihoavne, Pasapnoare (Laude), Prokimene - în cele 8 ehuri, Cântări la slujba de Dimineață / Utrenie (Dumnezeu este Domnul, Cântări de la Acatist, Theotokare, Troparele deniilor), Polieleie, Anagramatismi (numai muzica), Pentru rugăciunile, Ușile pocăinței, Timiotere, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii, Liturghia Sfântului Ioan, Liturghia Sfântului Vasile, Heruvic duminicale și de la sărbătorile mari, Chinoice, Irmoase kalofonice.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 369. Manuscrisul se află într-o stare foarte bună.

Autori: Ioannis Damaskinos, Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Ioannis Kladas, Hatzimanos, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Manouil Gazis, Konstantinos Magoulas, Ioannis Glykis, Gherman Arhiereus Neon Patron, Palaghios ek Melenikou, Xenos Koronis, Ioannis Protopsaltul, Athanasie Patriarhul, Antonis Iereus, anonim, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Gavriil Xantopoulos, Ioannis Koukouzelis, Manouil Hrisafis, Arsenie, Panaghiotis Halatzoglos, Meletie Ieromonahul Kritos o Sinaitos.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Râșca și în Basarabia.

72.

72.

Ms. gr. 641 *Anastasimatar-Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Axionul Străin lucru, Prochimenele postului mare, Lumină lină, Heruvic, Două axioane, Katavasiile Adormirii Maicii Domnului, Katavasiile Crăciunului, Katavasiile marilor sărbători, Evloghitare (Binecuvântările învierii), Primele strofe din Prohod, Prosomii (Podobii), Troparele învierii, Katismale,

Acatiste, Troparele deniilor, Antifoanele - în ehul 5, Polieleie, Heruvice și Chinonice duminicale, Cântări din postul mare, Chinonice și Heruvicile speciale, Chinonice ale întregului an, Doxologii, Heruvice, Aleluiare, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Pasapnoare (Laude), Polieleie.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 476. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Mousikologhiotatos Petru Lampadarie Peloponnisiou Domestikos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Petru Melodos Bereketis o Neos Glykis, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Meletie Ieromonahul Kritos kai Sinaitos, Anastasie Iereus, Vasilis Stefanos Byzantios, Antonie Iereus, Ieremia Psaltis, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Ioannis Damaskinos, Dimitrie Dokyanos, Nikolae Komninos tou Exaghias, Ioakim Arhiereul Viziis, Pavlos Iereus, Petru Kyrilos Arhiereul Tinos o Marmarinos, Hrisafis, Anastasios Larminos, Manouil Goutas, Ioannis Kladas, Panaghiotis Halatzoglos.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Râșca.

73.

73.

Ms. gr.-ro. **642** *Anastasimatar - Liturghier*; scris în Moldova, la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde:

- în limba elină: Heruvice, Psalmi (text), Aleluiare, Chinonice, Polieleie, Irmoase kalofonice, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite),
- în limba română: Prokimene din postul mare,
- în limba elină: Acatistul, Alte chinonice, Pasapnoare (Slave), Cântarea a 9-a de la marile sărbători împărătești și ale Maicii Domnului (se înlocuiește Axionul),
- în limba română: Anixantaria moldovanika,
- în limba elină: Fericit bărbatul, Doxologii, Alte polieleie, Troparele deniilor, Alte Anixandare, Polieleie la sărbătorile Maicii Domnului, Heruvice, Axion,
- în ambele limbi: Doxologie,
- în limba elină: Heruvic, Chinonic,
- în limba română: Hristos a înviat, alt Heruvic.

Dimensiuni 14,5 x 11. File 342. Manuscrisul se găsește într-o stare de degradare.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Meletie Ieromonahul Kritos kai Sinaitos, Serafim Lampadarie Lavriotul, Petru Kyrilos Arhiereul Tinos Marmarinos, Antonie Iereus, Ieremias, Ioannis Kladas, Bălașu Iereus kai nomofilax, Iosif Monahul, Dionisios o ek ton Palaion Patron tis Ahaias tis en Peloponniso, Nikifor Ithikos.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Dălhăuți din județul Râmnicu-Sărat.

74.

74.

Ms. gr. **643** *Anastasimatar*; scris în Moldova, la finele secolului al XVIII-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: Dumnezeu este Domnul - de la ehul 3, Cântări de la Acatist, Rototo-uri și Tererimuri, Troparele deniilor, (Evloghitare) Bindecuvântările învierii - în trei variante, Cântare - fragment, Polieleu la sărbătoarele Maicii Domnului și Robii Domnului, Pasapnoare (Laude), Pentru rugăciunile ..., Ușile pocăinței, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii, Polichronioane, Cântări la Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos (Veniți să ne închinăm, Aghios o theos, Câți în Hristos, Crucii Tale, Aliluiare, Heruvica), Polieleie, Heruvica, Chinonice, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Axioane, Chinonice, Timiotere, Fie numele Domnului, Prökimene din post, Pasapnoarul de la scoaterea epitafului, Pasapnoarul de la Paște, Theotokare, Irmoase kalofonice.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 177. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: anonim, Ioannis Kladas, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Manouil Gazis, Leon o sofos basileus (text), Gherman Arhiereul Neon Patron, Ioannis Lampadarie, Petru Lampadarie Domestikos Peloponnisiou, Antonie Iereus, Ioannis Koukouzelis, Manouil Hrisafis, Panaghiotis Protopsaltis Halatzoglos, Meletie Ieromonahos Kritos o Sinaitos, Hourmouzos Iereus Hartofilakas.

Manuscrisul conține și Polichronii, fără a fi menționat numele mitropolitului.

Există indiciul că manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Dălhăuți din județul Râmnicu-Sărat.

75.

75.

Ms. gr. 644 *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Pasapnoare, Pentru rugăciunile, Ușile pocăinței, Timiotere, Doxologii, Ton despotin, Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos, a Sfântului Vasile cel Mare și a Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Heruvica, Chinonice, Kratima.

Dimensiuni: 16 x 11. File: 113. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Bălașu Iereus kai nomofilax, Theodoulos Glavas, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Cosma Ieromonahul Macedoneanul Iviritul, anonim, Daniil Protopsaltul, Melhisedek Episkopul Redestos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Xenos Koronis, Longhinos Monahul, Ioannis Kladas, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Antonie Iereus, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Theofanos Karikis.

76.

76.

Ms. gr. 645 *Heruvicon-Chinonicar-Katavasies*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Pasapnoare (Slavele) din perioada Octoihului, Irmoase kalofonice, Cântări la Acatist, Heruvica, Chinonice, Katavasii la praznicele împărătești și ale Maicii Domnului.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 120. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Dimitrie Domestikos Dokyanos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Hrisafis.

77.

77.

Ms. gr. 648 *Anastasimatar*, scris la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Propedie, Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihioavne, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Liturghia Sfântului Ioan, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), alte Pasapnoare, Doxologii, Chinonice, Mathime.

Dimensiuni: 14 x 9. File: 194. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: anonim, Ioannis Glykis, Leon o sofos basileus (text), Hrisafis, Manouil Gazis, Melhisedek Episcopul Redestinos, Gavriil Xantopoulos, Ioannis Koukouzelis.

78.

78.

Ms. gr. 649 *Anastasimatar - Propedie*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihioavne, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Chinonice, Doxologii, Heruvuce, alte Chinonice.

Dimensiuni: 14 x 10. File: 175. Manuscrisul se găsește într-o stare deteriorată.

Autori: anonim, Ioannis Glykis, Leon basileus o sofos (text), Hrisafis, Bălașu Iereus kai nomofilax.

79.

79.

Ms. gr. 657 *Irmologhion kalofonikon*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Cântări kalofonice - mai multe variante în cele 8 ehuri.

Dimensiuni: 18 x 13. File: 127 + III. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Dimitrie Domestikos Dokyanos, Petru Protopsaltul Byzantios - o legomenos Bereketis - / Petru Glykis Bereketis o Melodos, Gheorghie Kritos, Iakovos Protopsaltul, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponisiou, Meletie Sinaitos, o palaios, Panaghiotis Protopsaltul Halatzogios, Daniil Protopsaltul, Athanasie Patriarhul ton Ierosolimon, anonimios Tinos / Petru Kyrilos Arhiereul Tinos o Marmarinos, Grigorie Lampadarie Panaretos.

Se remarcă o semnătură a lui Bălașu: iereus kai nomofilax foititis autou / elev al acestuia - al lui Gherman arhiereus Neon Patron / de la Patra cea Nouă - n.n.

80.

80.

Ms. ro. 658 (516) *Liturghier*, scris în 1848, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 10. File: 129. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios.

81.

81.

Ms. ro. **659 (517) *Antologhion***, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11. File: 104. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

82.

82.

Ms. gr. **660 *Stihirar***, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, scris la finele secolului al XVII-lea și începutul celui de-al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 10. File: V + 202 + V. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Gherman Arhiereul Neon Patron, Sofronios Patriarhul Ierosolimos.

83.

83.

Ms. gr. **661 *Anastasimatar - Propedie***, scris ante 1792, codicograf anonim.

Cuprinde: Anixandare, Kekragare - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Polieleie, Evloghitoare, Pasapnoare (Laude), Doxologii, Cântări la Acatist, Troparele deniilor, Liturgia Sfântului Ioan (Heruvice, Chinonice), Liturgia Sfântului Vasile, Mathime, Irmoase kalofonice.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 325 + V. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: anonim, Manouil Hrisafis Protopsaltul, Leon o sofos basileus (text), Ioannis Glykis, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Manouil Hrisafis o Neos, Bălașu Iereus kai nomofolax, Arhaion, Gherman Arhiereul Neon Patron, Melhisedek Episkopul Redestos, Manouil Gazis, Xenos Koronis, Theodoulos Monahul Glavas, Klement Ieromonahul, Cosma Ieromonahul Macedoneanul Iviritul, Arsenie Kydonios, Damian Ieromonahul Vatopedinul Iviritul, Athanasios, Panaghiotis Agallianos, Ioannis Koukouzelis, Ioannis Kladas, Iosif Ieromonahul, Panaghiotis Halatzoglos, Hourmouziou Hartofilakas Iereus, Theofanos Karikis.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Râșca din Județul Suceava.

84.

84.

Ms. gr. **670 *Anastasimatar - Liturghier - Katavasier***, copiat la finele secolului al XVII-lea și începutul celui de-al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 10 x 8. File: 400. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

85.

85.

Ms. gr.-ro. **677 (518)** *Liturghier*, copiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16. File: 337. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisou.

86.

86.

Ms. gr.-ro. **678 (503)** *Anastasimatar*, scris la Roman, Moldova, în 1831, codicograf Hristoforos din Hios.

Cuprinde: -

- în limba elină și română: Anixandare,

- în limba elină: Fericit bărbatul, Kekragare, Polieleie (La râul Babilonului - în două variante, Cuvânt bun), Pasapnoare (Laude), Cele 11 Eotinale (Stihurile evangheliilor), Kratime, Irmoase kalofonice.

Dimensiuni: 22 x 16. File: 374. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iosif Monahul de la mănăstirea Neamț, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Iacovos Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Dionisie Fotino ek Palaion Patron tis Peloponniso Ahaias, Nikifor Arhidiaconul tis Antiohias Hiou, Gheorghie Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisou, Manouil Hrisafis, Dimitrake mathitou, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Petru Protopsaltul Byzantios, Daniil Protopsaltul, Panaghiotis Protopsaltul Halatzoglou.

Manuscrisul conține cântări dedicate postelnicului Constantin Mavrocordat.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Râșca din Județul Suceava.

87.

87.

Ms. ro. **679** *Antologhion*, scris în 1855, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 213. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Byzantios, Petru Lampadarie Peloponnisou.

88.

88.

Ms. ro. **680 (520)** *Liturghier*, scris în 1850, codicograf Theofilact Cântărețul de la mănăstirea Ghighiu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16. File: 92. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Protopsaltul Byzantios, Petru Lampadarie Peloponnisou.

89.

89.

Ms. ro. **681 (521)** *Antologhion*, scris în 1849, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 16. File: 264. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

90.

90.

Ms. ro. **682 (522) *Antologhion***, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 15. File: 187. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Hourmouziou Hartofilakas Iereus.

91.

91.

Ms. ro. **683 (523) *Antologhion***, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 15. File: 113. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie.

92.

92.

Ms. gr. **686 *Irmologhion***, alcătuit de Bălașu Iereus sau Cosma Ieromonahul Macedonul Iviritul, scris la finele secolului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Bălașu Iereus (1190), Gherman Arhiereul Neon Patron (66), Cosma Ieromonahul Macedonul Iviritul kai Domestikul (16).

93.

93.

Ms. gr. **691 *Chinonicar***, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Chinonice pentru tot anul, Liturgia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Theotokare - în cele 8 ehuri, Mathime - la sfinți și sărbători mai mari, Theotokare - la sfinți și sărbători mai mari.

Dimensiuni: 21 x 16. File: 144. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Manuil Hrisafis, Nathanail Mitropolitul Nikaias, Gheorghie Raidestinos, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Gherman Arhiereul Neon Patron, Konstantin Magoulas, Gheorghie Moshianos, Ioannis Kladas, Gheorghie Arghiropoulos, Xenos Koronis, Pangratie Protopsaltul, Arsenie, Gherasim Halkiopoulos, Ioannis Lampadarie, Manouil Vlatiros, anonim, Ioannis Damaskinos, Longhinos Monahul, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Theofanos Karikis, Markos Evghenikos, Ioannis Koukouzelis, Cosma Ieromonahul Macedonianul Iviritul, Nikifor Ithikos, Gavriil Exaghialos, Thessalonikaion, Loukas Ieromonahul Aghioritul, Kliment Ieromonahul, Konstantin Exaghialos, Palatios, Fokas Lampadarie.

94.

94.

Ms. gr. 693 *Anastasimatar-Doxastar*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare cu stihiri - în cele 8 ehuri, Polieleie, Sihiri kalofonice, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii - în cele 8 ehuri, Polichronioane, Liturghia Sfântului Ioan (Heruvice, Chinonice), Liturghia Sfântului Vasile, Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Timiotere, Kalofonicon, Kratime, Irmoase kalofonice, Doxastar, Katismale (Sedelne) - în cele 8 ehuri.

Dimensiuni: 21 x 15. File: 439 + VI. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Panaghiotis Hrisafis Protopsaltul o Neos, Konstantin Magoulas, Manouil Gazis, Petru Tzelepis o Neos Glykis Melodos Bereketis, Bălașu Iereus kai nomofilax, Antonie Iereus kai oikonomos, Ioannis Glykis, Leon o sofos basileus (text), Petru Protopsaltul Byzantios, Giobaskos Vlahos / Iovașcu Vlahu, Melhisedek Episkopul Redestos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Xenos Koronis, Theodoulos Monahul Glavas, Arsenie o Mikros, Cosma Ieromonahos Macedonul Iviritul, Gheorghie Redestinos, Konstantin Exaghialos, Ioannis Kladas, Ioannis Koukouzelis, Theofanos Patriarhul Karikis, Panaghiotis didaskalos Halatzoglos, Dimitrie Lampadarie Dokyanos, Damian Ieromonahul Vatope-dinul, Meletie Ieromonahul Kritos o Sinaitos, Athanasie Andrianoupoleos, Sofronie Patriarhul Ierosolimon, Kyrilos Arhiepiskopul Alexandrias, Kliment Ieromonahul, Pavlos Iereus, Ioakim Salpasis, Dositheios, Ioakim Arhiereul Viziis, Laskaris Pigounitos, anonim, Ioasaf o Neos Koukouzelis.

Manuscrisul conține și Polichronii, fără a fi menționat numele ierarhului.

95.

95.

Ms. ro. 702 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 14. File: 65. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios.

96.

96.

Ms. ro. 704 *Irmologhion*, scris în 1812, codicograf Vitalie Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 10,5. File: 163. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: -

97.

97.

Ms. Slav 724 *Engolpion* – *Liturghier*, scris în Moldova, la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul celui de-al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: - La f.36-36v “Pripele” de Filothei monahul de la Cozia.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Filothei monahul de la Cozia, ș.a.

98.

98.

Ms. ro. **741 (527) nr.1** *Anastasimatar - Propedie*, scris la mănăstirea Căldărușani, în 1808, codicograf Chesarie de la mănăstirea Căldărușani.

Cuprinde: Propedie (în notație cucuzeliană și de tranziție), Cântări în cele 8 ehuri de la Slujba de Seară (Vecernie) și de de la Slujba de Duminică Dimineața (Utrenie).

Dimensiuni: 13 x 11. File: 120. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

Ms. ro. **741 (527) nr.2** *Anastasimatar*, scris la București, în 1853, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 27 x 21. File: 64. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou.

99.

99.

Ms. gr. **742** *Anastasimatar - Propedie*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Propedie cu paralaghie, Anixandare, Fericit bărbatul, Stihuri kalofonice, Kekragare - în cele 8 ehuri, Prokimene, Cântări la Slujba de Dimineață / Utrenie (Dumnezeu este Domnul, Tropare, Aleluiare, Polieleie), Stihuri kalofonice, Pasapnoare (Toată suflarea), Pentru rugăciunile ..., Ușile pocăinței, Timiotere, Cele 11 Eotinale (Stihurile evangheliilor), Doxologii - în diverse variante pe cele 8 ehuri, Polichronioane, Cântările Sfintei Liturghii (Sfinte Dumnezeule, Crucii Tale, Câți în Hristos, Aliluiare), Heruvice - în diverse variante pe cele 8 ehuri, Cântări din Liturghia Sfântului Vasile, Chinonice, Cântări din Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Theotokare, Mathime, Kratime.

Dimensiuni: 25 x 18. File: II + 736 + V. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: Ioannis Koukouzelis kai Maistor o didaskalos ton didaskalon, Arhaion, Manouil Hrisafis Protopsaltul Lampadarie, Grigorie Panaretos, Ioannis Kladas Lampadarie, Gheorghie Kondopetris, Arkadie Monahul, Xenos Koronis, Agathonos adelfos tou Koroni, Gheorghie Sgouropoulos, Ambelokis piotis, Halibouris, Dimitrie Dokianos, Manouil Agalianos, Ioannis Xyros, Palaion, Athanasie Monahul, Tzaknopoulos, Stilianos Iereus, Moshianos, Manouil Arghiroopoulos, Doukas Laosinaptos, Mihail Fokean, Markos Evghenikos ek tis mones Xanthopoulos, Ghenadie Exaghialos, Gavriil Xanthopoulos, anonim, Bălașu Iereus kai nomofilax, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Manouil Gazis, Grigorie Domestikos Panaretos, Konstantin Exaghialos, Kornilios Ieromonahul Aghioritul, Gheorghie Plaghiotis, Hristoforos Mistakis, Ioannis Koukoumas kai maistor, Latrinos, Andreas Sigouros, Xenofontos, Thivaioi, Theofilaktos Domestikos Argiropoulos, Nikifor Ithikos, Ioannis Ananiotos, Kliment Ieromonahos, Cosma Iero-

monahul Macedoneanul Iviritul, Athanasie Ieromonahos, Gheorghie Redestinos Protopsaltul, Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Gherman Arhiereul Neon Patron, Mitrofan Ieromonahul Karikis, Laloutzos / Laluțu, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Leon o sofos basileus (text), Melhisedek Episkopos Redestinos, Manouil o megas retor, Athanasie Andrianoupeleos eis ton Nikomidias, Pankratie Ieromonahul Domestikos, Theodoulos Ieromonahos Glavas, Konstantin Magoulas, Manouil Vlatiros, Gherasim Ieromonahul, Antonie Iereus, Paisie Ieromonahul, Ioannis Plousiadinis Iereus, Anthimos Domestikos, Stefan Patriarhul Karikis, Ioannis Damaskinos, Arsenie Monahul o Mikros, Pavlos Iereus, Ioakim Vizii, Gheorghie o Psaltis Ganos, Kliment Ieromonahul Lesbios, Ieremia Makedonos, Athanasie Patriarhul, Dimitrie ex Athinon, Markos Mitropolitul Korintou, Athanasie Mitropolitul Nikaias, Markos Evghenikos, Gheorghie Domestikul Sgouropoulos, Manouil Iereus Koukoumas, Theodor Domestikul Kalikrateias, Ioannis Sgouropoulos Diaconul, Laskaris Pigounitos, Manouil Argiropoulos, Fokas Domestikul, Dimitrie Redestinos, Domestikul Katakalos, Nathanail Mitropolitul Nikaias, Gheorghie Argiropoulos, Longhinos Monahul, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Thessalonikaion, Gavriil Monahul Exaghialos, Theodosie Glavas, Aghioritikon, Ekklesiastikon, Grigorie Bunu Aliatu Iereus, Theofan Arhiereul Karikis, Hourmouzis Iereus Hartofilakas, Theofanous Patriarhos.

Manuscrisul conține Polichronii, nu se specifică numele, adresate domnitorului Ungrovlahiei, mitropolitului Ungrovlahiei, patriarhului Alexandriei, Antiohiei și Ierusalimului, pentru diferiți mitropoliți și pentru arhiepiscopul de Sinai.

100.

100.

Ms. gr. **751** *Irmologhion - Prohodul Domnului*, al lui Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16,5. File: 204. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou.

101.

101.

Ms. ro. **755 (528)** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17. File: 91. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

102.

102.

Ms. gr. **760** *Antologhion / Propedie - Anastasimatar - Liturghier - Theotokar - Mathimatar*, scris la finele secolului al XVII-lea și începutul celui de-al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: X + 619 + XXI. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

103.

103.

Ms. ro. 761 *Introducere în teoria și practica muzicală bisericească după metoda cea nouă, a celor trei reformatori, Hrisant, Grigorie și Hurmuz / Εἰσαγωγή εἰς τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν τῆς μουσικῆς τῶν νεότερων μεθόδων*, traducere din limba elină în limba română, caligrafiată la Iași, în anul 1820, codicograf Theodor Gherasim.

Dimensiuni: 225 x 16,5. File: 26. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Hrisantos Madytos, Grigorie Protopsaltul și Hourmouzos Hartofilakas.

104.

104.

Ms. gr. 762 *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron (1240) scris la finele secolului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19 x 14. File: VIII + 443 + X. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gherman Arhiereul Neon Patron (1240).

105.

105.

Ms. gr. 763 *Triod*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim. Cuprinde: Cântări din Triod (Stihiri, Pasapnoare / Laude, Irmoase, Prohodul Domnului, ș.a.).

Dimensiuni: 20 x 15. File: IX + 126 + XVII. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Manouil Hrisafis, Markos Mitropolitul Korintos.

106.

106.

Ms. gr.-ro. 766 (534) *Antologhion - Anastasimatar*, scris ante 1805, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină: Cântări - fragmente, Stihirar - început,

- în limba română: Stihiră,

- în limba elină: Eotinale, note fără text, Stihiri la Schimbarea la față, alte Eotinale,

- în cele două limbi: Anixandare, Cântări la Adormirea Maicii Domnului - fără text,

- în limba elină: Polieleie, alte Anixandare, Cântări la Slujba de Dimineață (Dumnezeu este Domnul, Troparele învierii - în cele 8 ehuri, Aliluiare, Triadicale), Poemul pedagogic al lui Koukouzelis, alte Anixandare, Kratime, Chinonice, Eotinale - 1, 2, 3, 4, 5, Trisaghioane, Heruvices, alte Kratime, alte Polieleie, Stihirile de la Slujba de Seară / Vecernie, alte Kratime, note fără text,

- în limba română: Polieleul La râul Babilonului, alte cântări cu și fără text.

Dimensiuni: 29,5 x 21,5. File: 305. Este format din două manuscrise cuprinse la un loc. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Bălașu Iereus, Ioannis Koukoumas, Ioannis Koukouzelis, Kornilios Monahul, Petros Protopsaltul Byzantios,

Manouil Hrisafis, Ioannis Kladas, Arkadios Monahul, Xenos Koronis, Agathonos adelfos tou Koroni, Gheorghie Sgouropoulos, Abelokis piotis, Ghiakoumis Protopsaltul, Grigorie Panaretos, Ghenadie Exaghialos, Gavriil Xantopoulos, Dimitrie Dokianos kai fitoitis tou Koukouzeli, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Kliment, Manouil Gazis, Konstantin Exaghialos, Damian Ieromonahul Iviritul, Melhisedek Episkopul Redestos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Manouil Agallianos, Theodoulos Glavas, Konstantin Magoulas, Ioannis Iereus Plousiadinos, Gherasim Aghioritos, Markos Mitropolitul Korintou, Ioannis Glykis, Arhaion, Ioannis Damaskinos, Meletie Kritos o Sinaitos, Iacovos Protopsaltul, Hristoforos Mystakonos, Grigorie, Zaharias Hanende, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul.

107.

107.

Ms. gr. 767 *Chinonice - Polieleie - Doxologii*, scris ante 1804, codicograf Dionisios Vatahos ek Palaion Patron tis Peloponnisou.

Cuprinde: Chinonice, Polieleie, Doxologii.

Dimensiuni: 35 x 23. File: 45. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Dionisios Vatahos ek Palaion Patron tis Peloponnisou.

108.

108.

Ms. gr. 768 (536) *Antologhion / Heruvicon - Liturghier*, alcătuit de Dionisios Vatahos ek Palaion Patron tis Peloponnisos tis Ahaias, caligrafiat la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: Heruvice în două variante - pe cele 8 ehuri, alte Heruvice (ftorikos), Pasapnoare (Laude), Note fără text liturgic, Trisaghion - pe larg, Aliluiare.

Dimensiuni: 28 x 19. File: 24. Manuscrisul a fost copiat de mai mulți copişti. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Dionisios Vatahos ek Palaion Patron tis Peloponnisos tis Ahaias, Ioannis Protopsaltul, anonim, Petru Protopsaltul Byzantios Koronis (?), Manouil.

109.

109.

Ms. gr. 769 (537) *Antologhion*, scris la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: Note muzicale fără text liturgic, Polieleu - în ehul 2, Răspunsuri liturgice, Prokimene, Cântări diferite cu și fără text, Doxologii, Chinonice praznicale, alte Doxologii, Heruvice, Irmoase kalofonice.

Dimensiuni: 32,5 x 22 / 21,5 x 15,5 / 23 x 17 / 20,5 x 14 / 24 x 16 / 29,5 x 20 / 32,5 x 22 / 24,5 x 18 / 23 x 16,5 / 24,5 x 17 / 23 x 16. File: 116. Manuscrisul este format din unsprezece manuscrise diferite adunate la un loc. Codicele se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Dionisie Monahul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Anastasie, Vasilake, Arsenie o Mikros, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Dimitrie Domestikos Do-

kyanos, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Meletios Kritos o Sinaitos, Athanasie Patriarhul.

110.

110.

Ms. gr. 770 (538) *Antologhion - Anastasimatar - Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: Răspunsuri liturgice - în ebul 2, Chinonice, Aliluiare, începutul rugăciunii de la Pavecerniță (Nespurcată. neîntinată ...), Pasapnoare (Psalm 149), note fără text, Kekragare cu stihuri și stihiri la Sfântul Dimitrie, Axion, Polieleu, Theotokare, Cinei tale ...

Dimensiuni: 22 x 16 / 21 x 15 / 21,5 x 15. Sunt înglobate mai multe manuscrise împreună.

File: 83. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, ek ton tou makaritou didaskalou, Meletie Kritos o Sinaitos, Daniil Protopsaltul.

111.

111.

Ms. gr.-ro. 771 (539) *Anastasimatar*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină: Kekragare - începând cu ebul 3, Polieleul La râul Babilonului, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Polieleie, Kekragare mari, note fără text,

- în limba română: Diferite cântări, note fără text, Cântări la Sfântul Dimitrie.

Dimensiuni: 32 x 22. File: 62. Manuscrisul a fost scris de doi copişti diferiți. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Iakovos Protopsaltul, Theodoulos Monahul Aghioritos Glavas, Ioannis Damaskinos.

112.

112.

Ms. gr.-ro. 772 (540) *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 25 x 18. File: 505. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iakovos Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

113.

113.

Ms. ro. 774 (501) *Stihirar - Doxastar*, scris în 1824, codicograf Gheorghe fiul lui Ioan Jaja.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17,5. File: 96. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

114.

114.

Ms. ro. 776 (543) *Stihirar - Doxastar*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 12. File: 128. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

115.

115.

Ms. gr-ro. 777 (544) *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 15. File: 349. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

116.

116.

Ms. gr-ro. 778 *Antologhion*, alcătuit de Ioannis Kladas, sindomon de Petru Protopsaltul Byzantios, scris la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: Polieleu - Cuvânt bun, alte Polieleie, Kekragare, Dogmatici, Pasapnoare - în ehul 1, Stihuri de la Ceasurile împărătești de la Crăciun - Bobotează - Paști, Heruvice, Irmoase, Polieleu - Cuvânt bun, Tererimuri, alte Heruvice, alte Polielee, Rugăciuni către Sfânta Treime și Maica Domnului - în limba elină și română, Chinonice, Kratime, alte Polielee, Cântări la Acatist, Pasapnoare (Laude), Poemul pedagogic al lui Koukouzelis, alt Polieleu, Note muzicale fără text liturgic, Trisaghion, o cugetare în românește, alte Heruvice, Tererimuri, alte Kekragare, Polieleu, Fericit bărbatul ..., Kratima Paștilor, alte Kratime, alte Trisaghioane, Mathime, alte Kekragare, Ziua învierii, alte Irmoase, Chinonice, Axioane, Triadiale, alte Chinonice, Irmoase kalofonice, Irmoase, Kekragarii mari.

Dimensiuni: 15,5 x 10,5 / 18 x 12,5 / 17,5 x 12 / 17 x 11,5 / 16,5 x 10,5 / 18 x 13 / 18,5 x 14. File: 436. Este format din șapte manuscrise adunate la un loc. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Kalinikos Didaskalos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Iakovos Protopsaltul, Vasilios Stefanos Byzantios, anonim, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Mousikotatos en didaskalis kyr Gheorghiou eis tin deisimou ton eirmontou, Ioannis Koukouzelis, Nikifor Arhidiaconul tis Antioheias Ekklesias, Dionisie ek Palaion Patron tis Peloponnisiso Ahaias, Ioannis Kladas, Petru Lampadarie Protopsaltul Byzantios, Manouil Gazis, Sinesios Iviritul kai Aghioritios, Xenos Koronis, Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Grigorie Panaretos, Gheorghie Kontopetris, Manuil Hrisafis, arhaion, Makarios, Nikifor Moraitis, Panaghiotis Protopsaltul Halatzoglos, Ioannis Damaskinos.

117.

117.

Ms. ro. **779 (546)** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Iosif Arhidiaconul Naniescu - Mitropolitul Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11. File: 211. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: anonim, Petru Kyrilos Arhiereul Tinos proin Marmarinos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadariul Protopsaltul.

118.

118.

Ms. gr.-ro. **780 (547)** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11. File: 60. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

119.

119.

Ms. gr.-ro. **781 (548)** *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 12. File: 301. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadariul Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Byzantios.

120.

120.

Ms. gr. **782** *Anastasimatar*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Polielee, Pasapnoare, Doxologii, Ton despotin, Ali-luiare, Heruvice, Chinonice.

Dimensiuni: 18 x 12. File: 169. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Ioannis Protopsaltul, Daniil Lampadariul Protopsaltul, Petru Lampadarie Domestikul Peloponnisiou, Xenos Koronis.

121.

121.

Ms. gr.-ro. **783** *Heruvicon-Kinonice*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la mănăstirea Cernica, ante 1803, codicografi anonimi.

Cuprinde:

- în limba elină: Heruvice, Chinonice,
- în limba română: Anixandare (text),
- în limba elină: Katavasiile praznicelor împărătești, Antifoane - în ehurile 5, 4, Exapostilarii, Polieleie - în ehurile 4, 5, 7, fragmente de Cântări, Răspunsuri mari, Heruvice, Tropare din postul mare,
- în limba română: Slavoslovie.

Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: 203. Este format din două părți: prima f. 14-124 cu un scris foarte frumos, iar a doua la f.1-13v / 124v-203, mai modest. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, anonim, Mihaelache Cântărețul / Moldovlahul. Manuscrisul conține și Indicație pentru copişti la prepararea vopselei / cernelii cu aur.

Manuscrisul a fost în uzanță la mănăstirea Cernica.

122.

122.

Ms. gr. 784 *Scrisori și cântări / Grammata kai melos*, alcătuite de Nikifor Hios Arhidiakonul tis Antioheias, scrise în Țările Române, la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Cântece religioase și laice notate cu scriere psaltică, un text despre ciclul Soarelui, al Lunii și despre ani.

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 270. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Nikifor Hios Arhidiakonul tis Antioheias, Gherman Arhiereul Neon Patron, Manouil Hrisafis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie, Nikolake / Iliaskou șIliescouț, Dumitrake, Petru Protopsaltul Byzantios, anonim, Gheorghie Dragoumanake Soutzou / Șuțu Postelnicul, Iakovos Protopsaltul, Theodorake Negri.

Manuscrisul conține și următoarea notă, la f.196 și f.256v-257: *ș1ș835 oktom.30 / eis to 1835 etos en 9 apriliou emera tritetos eghine sismos kata tas 1'30" oras (... în anul 1835, în ziua de 9 aprilie, la ora 1'30" a fost cutremur de pământ).*

123.

123.

Ms. gr. 785 *Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Cântări religioase (text), Heruvices, Cântări din Acatist, Cântări religioase (text), Prosoimii (Podobii), Irmoasele Paștilor, Irmologhion la sărbătorile împărătești, Cântări - fragmente, alte Heruvices, Cântări din postul mare, Cântări - fragmente.

Dimensiuni: 17 x 11. File: VI + 110. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Domestikul Peloponnisiou.

124.

124.

Ms. gr.-ro. 786 (551) *Antologhion / Heruvicon - Chinonice - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină: Polieleu, note muzicale fără text, Chinonice, Ton despotin, Heruvices - în cele 8 ehuri, alte Chinonice, Heruvices, Axioane,

- în limba română: Axionul Neamurile toate,

- în limba elină: alte Heruvices, Răspunsuri liturgice, alte Chinonice,

- în limba română: Spre cer inimile având ...

Dimensiuni: 17 x 12,5. File: 161. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: anonim.

125.

125.

Ms. gr.-ro. **788 (553)** *Antologhion / Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 10. File: 161. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

126.

126.

Ms. gr.-ro. **789 (554)** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11. File: 13. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzos Iereus Hartofilakas.

127.

127.

Ms. gr. **790** *Anastasimatar*, scris la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, caligraf anonim.

Cuprinde: Polieleie, Stihuri kalofonice, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Timiotere, Doxologii, Aliluiare, Prokimene, Heruvices, Chinonice, Polichronii, Cântări la Sfânta Ecaterina, alte Chinonice, Pestrefuri, Doxologii.

Dimensiuni: 15,5 x 10,5. File: 192. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: Petru Glykis Bereketis o Melodos, Petru kai Domestikul tou Aghiou Konstantinou / Lampadarie Peloponnisiou, Panaghiotis Halatzoglos, Athanasie Tirnavos nin Adrianoupolis, Nikifor Ithikos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Hourmouzos Panevlavistatos Iereus Hartofilakas, Petru Protopsaltul Byzantios, Cosma Ieromonahul Macedoneanul Iviritul, Anthimios Ieromonahul, Mousikotatos Dimitrie Dokyanos, Giobaskos Vlahos / Iovașcu Vlahu.

Manuscrisul conține Polichronii pentru mitropolitul Ungrovlahiei, Ioanichie și pentru mitropolitul de Sinai.

128.

128.

Ms. gr. **791** *Irmologhion*, scris ante 1665, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 10. File: 117. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim (523).

129.

129.

Ms. gr. **792** *Irmologhion*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Katavasiile marilor sărbători ale anului calendaristic, Prosoimii (Podobii), Heruvices, Chinonice, Kratime, note fără text, Pasapnoare (Laude), Polichronii.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 156. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim, Gherman Arhiereul Neon Patron, Hrisafis, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Theofanos Karikis.

Manuscrisul conține Polichronii pentru domnitorul Ungrovlahiei, Ioan Petru Mavrogheni și pentru mitropolitul Ungrovlahiei, Meletie.

130.

130.

Ms. gr. 793 *Anastasimatar*; scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare - în cele 8 ehuri, Dogmatici - în cele 8 ehuri, Cântări din Acatist, Troparele deniilor, Dumnezeu este Domnul, Aliluia, Polieleu, Pasapnoare (Laude), Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii, Cântări de la începutul Sfintei Liturghii, Heruvice, Chinonice duminicale și de la sărbătorile anului bisericesc, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Theotokare, scurte Kekragare.

Dimensiuni: 14 x 10. File: 123. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim, Ioannis Koukoumas, Konstantin Magoulas, Hrisafis, Ioannis Glykis, Leon o sofos basileus (text), Melhisedek Episcopul Redestinos, Manouil Agalianos, Theofanos Karikis, Exaghialos, Pangratie Protopsaltul, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Doukas Seropoulos, Lasharis Pigounitos.

131.

131.

Ms. gr.-ro. 794 (556) *Heruvicon - Chinonice - Liturghier*; scris în Valahia, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină: Răspunsuri liturgice,
- în limba română: Axionul - în două variante De tine se bucură,
- în ambele limbi: Heruvice,
- în limba elină: Chinonice, alte Răspunsuri liturgice, Heruvice din postul mare, Să tacă tot trupul, De tine se bucură,
- în limba română: Pre arătătorul,
- în limba elină: alte Chinonice, Axioane praznicale, note muzicale fără text.

Dimensiuni: 14,5 x 10. File: II + 421 + II. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Stefanos Vasilis Byzantios, Constantin Protopsaltul Moldovlahu, Mihail Moldovlahu, Dionisie ek Palaion Patron tis Peloponnis Ahaias, Radu din Ungrovlahia Duma Brașoveanu, Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos, Daniil Protopsaltul, Bălașu Iereus, Hrisantos Madytos, Petre Lampadarie Protopsaltul Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Iacovos Protopsaltul.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Cernica.

132.

132.

Ms. gr.-ro. 795 *Anastasimatar*, scris la mănăstirea Cernica, ante 1792, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba română: Propedie cu Roata glasurilor și paraghii,
- în limba elină: Anastasimatar (Stihirile învierii de la Slujba de Seară / Vecernie, Dogmaticile, Stihovna, Laude - în cele 8 ehuri), începuturile celor 11 Eotinale.

Manuscrisul cuprinde două părți: la f.1-14 sunt de la începutul secolului al XIX-lea, iar la f.15-119 din secolul al XVIII-lea. Scrisul este foarte îngrijit.

Dimensiuni: 14,5 x 9,5. File: 119.

Autori: anonim, Ioannis Glykis.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Cernica.

133.

133.

Ms. ro. **796** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11 x 8. File: 311.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

134.

134.

Ms. gr. **819** *Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat în Moldova, în 1784, codicograf anonim.

Cuprinde: Katavasii, Evloghitare (Binecuvântările învierii), Prosomii (Podobii), Katismale, Troparele învierii, Troparele deniilor, Antifoane în ehul 5, Exapostilarii, Heruvice, Chinonice.

Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: 203. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Ieremia Psaltis Monahul, Petru Kyrilos Arhiereul Tinos proin Marmarinos, Nikolae Komninos, Anastasie Larsinos, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Manouil Goutas.

135.

135.

Ms. gr. **821** *Doxastar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Pasapnoare (Slave) la Duminica slăbănogului, la Slujba de Seară / Vecernie și la Slujba de Dimineață / Utrenie a duminicilor și sărbătorilor din perioada Octoihului, Pasapnoare din perioada Triodului, Pasapnoare din perioada Penticostarului.

Dimensiuni: 16 x 11. File: 370. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Manouil Hrisafis.

Notă: la textul muzical s-a încercat o împărțire a timpilor prin măsura de 4/4, prin linii roșii.

136.

136.

Ms. ro. **829** *Liturghier*, scris în 1850, codicograf Ilie Fotino.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 11. File: 79. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou, Ilie Fotino.

137.

137.

Ms. gr. 830 *Anastasimatar - Propedie*, scris ante 1762, codicograf Mihalache Moldovlahul.

Cuprinde: Propedie cu Roata glasurilor și paralaghii, Kekragarii, Dogmatici, Pasapnoare (Slave) Stihoavnelor, alte Pasapnoare (Slave) - în cele 8 ehuri, Dumnezeu este Domnul - în cele 8 ehuri, Polieleie, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii, Polichronii, Liturghia Sfântului Ioan (Trisaghioane, Aliluie, Heruvice, Chinonice), Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Chinonice pentru tot anul, Cântări pentru Acatiste.

Dimensiuni: 20,5 x 15. File: 161 + I. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Bălașu Iereus kai nomofilax, Manouil Gazis, Gherman Arhiereul Neon Patron, Ekklisiastika, Manouil Hrisafis, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Ioannis Koukouzelis, Xenos Koronis, Ioannis o Psaltis kai o aikinos didaskalou emeterou, Petru Mousikotatos, Athanasie Patriarhul, Ioakim Viziis, Antonie Iereus kai oikonomos, Ioannis Kladas, Nikifor Ithikos, Damian Ieromonahul Vatopedinul Iviritul didaskalos, Panaghiotis Halatzoglos, arhaion.

Manuscrisul cuprinde Polichronii, fără a fi menționat numele ierarhului.

138.

138.

Ms. gr. 832 *Anastasimatar - Liturghier*, scris ante 1770, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 10. File: 377 + IV. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

139.

139.

Ms. gr. 833 *Heruvicon-Chinonicar*, scris în Moldova sau la Muntele Athos, la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Heruvice, Chinonice, Polieleie, Doxologii, Cântări în post, Polichronii, Ton despotin, Pasapnoare (Laude), Katavasii la sărbătorile împărătești și ale Maicii Domnului, Evloghitare (Binecuvântările învierii), Prosomii (Podobii), Katismale, Exapostilarii.

Dimensiuni: 20,5 x 14,5. File: 139 + II. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Anastasie Rapsaniotos, Palasios / Bălașu Iereus, Gherman Arhiereul Neon Patron, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Mihalache / Moldovlahu. Manuscrisul conține un Polihronion pentru domnitorul Valahiei, Ioan Alexandru Constantin Moruzi.

140.

140.

Ms. gr.-ro. 834 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:-

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 127. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

141.

141.

Ms. gr.-ro. **835** *Antologhion*, alcătuit de Nikifor apo tin Hiou / Arhidiakonul tis Antiohias, caligrafiat în Moldova, la finele secolului al XVIII-lea, codicograf Nikifor apo tin Hiou / Arhidiakonlu tis Antiohias, la cererea mitropolitului Veniamin Costachi al Moldovei.

Cuprinde:

- în limba elină: Anixandare, Fericit bărbatul, Kekragare, Cântări kalofonice dedicate mitropolitului Moldovei - Veniamin Costache, Polieleie, Pasapnoare (Laude), Doxologii, Heruvices, Chinonice, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Irmoase kalofonice,

- în limbile elină și română: un text de istorie.

Dimensiuni: 22 X 16,5. File: II + 201 + XXV. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Nikifor apo tin Hiou Arhidiakonul tis Antiohias, Hourmouzis Iereus Hartofilakas, Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Gheorghios Kritos, Petru Protopsaltul Byzantios, Bălașu Iereus kai nomofilax, Meletie Kritos o Sinaitos, Panaghiotis Protopsaltul Halatzoglos, Mihail / Mihalache Moldovlahu, Ioannis Monahul.

Codicele conține un Polihronion pentru mitropolitul Moldovei - Veniamin Costachi.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Vorona din Moldova.

142.

142.

Ms. gr.-ro. **837** *Antologhion*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba română: Cântare (text),

- în limba elină: Ușile pocăinței, Suflete al meu, Heruvices, Chinonice, Doxologii, Polieleie, Heruvices,

- în ambele limbi: Chinonice,

- în limba elină: Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Acatist, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Cântări din Triod, Prochimenele postului mare,

- în limba română: Să se îndrepteze rugăciunea mea,

- în limba elină: Axioane, Chinonice - în cele 8 ehuri,

- în limba română: Cel ce ai săturat mulțimea, Fericit bărbatul, Polieleu moldovenesc,

- în limba elină: Anixandare, Cuvânt bun (text), Heruvic, Mărturisiși-vă Domnului, Porunca cea de taină, Iată mirele ... (text).

Dimensiuni: 17 x 11. File: 215. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Nikifor Ithikos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Vasilis Stefanos Byzantios, Manouil Hrisafis, Nikifor apo tin Hios Arhidiakonul tis Antiohias to legomenos tourkisti Mahouri, Mousikologhiotatos didaskalos Petru Protopsaltul Byzantios, Grigorie Lampadarie Panaretos, Anastasie, Dimitrake / Moldovlahu, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Palaion, Manouil Hrisafis o Neos, Iosif Protopsaltul tis Aghias Kinovias tou Aghiou Paisiou.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Vorona din Moldova.

143.

143.

Ms. gr. **838** *Irmologhion*, alcătuit de Pétru Lampadarie Peloponnisiou, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Katavasii la sărbătorile împărătești și ale Maicii Domnului, Katismale, Troparele învierii, Antifoanele, Exapostilarii, Kekragare, Dogmatici, Pasapnoare (Slave), Cântări din Triod (Ușile pocăinței etc.).

Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: I + 111 + III. Manuscrisul se află într-o stare bună. Se remarcă scrisul deosebit de frumos.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Nanos Monahul / elahistos kai amartolos.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Vorona din Moldova.

144.

144.

Ms. gr.-ro. **839** *Irmologhion - Katavasier*; alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris la Iași / Socola, în 1819, codicograf Theofil Ieromonahul de la Socola / Zagavias (?).

Cuprinde:

- în limba română: Axionul înălțării,

- în limba elină: Axionul "Străin lucru", Katavasii la praznicele împărătești ale Maicii Domnului, Prosozii (Podobii), Troparele deniilor, Antifoane - în euhul 5, Exapostilarii, Apărătoare Doamnă,

- în limba română: Treptnikul cel mare pentru semne omenești (text tradus din greacă). Dimensiuni: 16,5 x 11,5. File: 121 + V. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Nanos Monahul / elahistos kai amartolos.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Vorona, din Moldova.

145.

145.

Ms. gr.-ro. **840** *Anastasimatar - Propedie*, alcătuit după Ioannis Damaskinos, scris la Iași / Socola, în 1821, codicograf Theofil Zagavia Ieromonahul.

Cuprinde:

- în limba elină: Propedie (în notație cucuzeliană și de tranziție), Kekragare mari, Stihiri, Stihovne, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Stihuri kalofonice,

- în limba română: Tropare pentru ucenici.

Dimensiuni: 17 x 11. File: II + 187. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Damaskinos, Ioniță Prale (traduceri / adaptări în românește).

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Vorona din Moldova.

146.

146.

Ms. gr. 841 *Anastasimatar-Doxastar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponisiou, caligrafiat la mijlocul secolului al XVIII-lea, caligraf anonim.

Cuprinde: Pasapnoare (Slavele) din perioada Triodului, Pasapnoare din perioada Penticostarului, Kekragare, Theotokare, alte Pasapnoare.

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: III + 101 + III. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponisiou.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Vorona din Moldova.

147.

147.

Ms. gr. 850 *Propedie*, scris în 1819, codicograf Grigorie Lampadarie / posibil și Gheorghie Lesbou.

Dimensiuni: 39,5 x 11. File: 18. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: anonim.

148.

148.

Ms. gr. 867 *Anastasimatar - Liturghier - Theotocar - Propedie*, scris la finele secolului al XVII-lea și începutul celui de-al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 14,5. File: IV + 599. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim.

149.

149.

Ms. gr. 879 *Antologhion - Propedie*, scris ante 1757, codicograf anonim.

Cuprinde: Slujba de Seară / Vecernie (Anixandare, Fericit bărbatul, Stihuri kalofonice, Kekragare, Prokimene), Slujba de Dimineață / Utrenie (Dumnezeu este Domnul, Troparele învierii, Triadicele, Aliluiare, Polieleie, Antifoane, Evloghitoare / Binecuvântările învierii, Pasapnoare / Slave), Timiotere, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii, Polichronioane, Liturghia Sfântului Ioan, Liturghia Sfântului Vasile, Liturghia Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Heruvice - pe cele 8 ehuri, Chinonice.

Dimensiuni: 21 x 15,5. File: VIII + 450. Manuscrisul se află într-o stare bună. Se remarcă scrisul frumos.

Autori: Ioannis Koukouzelis kai Maistoras, Ioannis Domestikos Xyros, Ioannis Glykis, Grigorie Bunu Aliatu Iereus, Xenos Koronis Psaltis, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Kampanis, anonim, Manouil Hrisafis Lampadarie, Grigorie Panaretos, Ioannis Lampadarie Kladas, Gheorghie Kontopetris, Arkadie Monahul, Agathon adelfos tou Koroni, Gheorghie Sgouropoulos, Ampelokis piitis, Halibouris, Aghiosofitikon, Dimitrie Dokianos, Manouil Agallianos, Palaion, Athanasie Monahul, Tzaknopoulos, Stilianos Iereus, Moshianos, Arghiropoulos Rodios, Doukas Laosynaptos, Mihail Fokean, Arhaion, Ioannis Koukoumas, Markos Evghenikos ek tis monis Xanthopoulou, Ghenadie Exaghialos, Gavriil Xanthopoulos, Mousikotatos Petru Glykis Bereketis o Melodos, Ioannis Damaskinos, Ekklesiastika, Aghioritika, Timiotatos Bălașu Iereus kai nomofilax, Konstantin Magoulas, Manouil Gazis, Konstantin Exaghialos, Kornilios Ieromonahul, Gheorghie Plaghiotos, Latrinon, Petru Protopsaltul Byzantios, Grigorie Domestikos, Andreas Sighiros, Xenofont, Thivaioi, Theofilaktos Arghiropoulos, Nikifor Ithikos, Ananeotos, Kliment Ieromonahul Aghioritos Mitilinaios, Gheorghie Redestinos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Mitrofanos Ieromonahul Karikis, Cosma didaskalos Ieromonahul Macedoneanul Iviritul, Laloutzos / Laluțu, Mousikotatos kai loghiotatos Damian Ieromonahul Vato-pedinul Iviritul, Leon o sofos basileus (text), Iakovos Episkopul Sidis, Melhisedek Episkopul Redestinos, Athanasios Tirnavos, Ioakim Ieromonahul Lidios, Pangratie Ieromonahul Domestikos, Theodoulos Monahul Glavas, Manouil Vlatiros Thessalonikaios, Gherasim Ieromonahul Aghioritos mathitis Kyriou, Ioannis Iereus Plousiadinis, Anthimos Ieromonahul Domestikos lauros, Theofanis Patriarhul Karikis, Arsenie Ieromonahul o Mikros, Doukas Syropoulos, Tinos anonomos didaskalos / (Petru Kyrilos), Gheorghie Psaltul, Athanasie Patriarhul, Nathanail Mitropolitul Nikeas Krintos, Gherasim Domestikos Arghiropoulos, Ioannis Psaltul Ananiotos, Mihail Iereus Koukoulas, Theofilaktos Domestikul Arghiropoulos, Nikolae Asanis, Theodor Domestikul Kalikratias, Ioannis Ierodiakonul Sgouropoulos, Markos Evghenikos, Laskaris Pigonitos, Manouil Arghiropoulos, Fokas Domestikul, Manouil Psaltul Koronis, Dimitrie Redestinos, Markos Mitropolitul Korintou, Gavriil Ieromonahul Exaghialos, Pangratios, Gheorghie Arghiropoulos, Longhinos, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Antonios Iereus o megas oikonomos.

Manuscrisul conține Polichronii pentru patriarhii: Alexandriei, Antiohiei, Ierusalimului și pentru țarina Rusiei - Ecaterina Romanova.

150.

150.

Ms. gr. 883 *Stihirar*, alcătuit după Ioannis Damaskinos - transcris pe o nouă formă frumoasă de domnul / kalopisten para kir Gherman Arhiereul Neon Patron, scris la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Stihirile sărbătorilor anului bisericesc.

Dimensiuni: 22 x 15. File: 333. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Damaskinos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Panaghiotis Halatzoglos.

151.

151.

Ms. gr. **888** *Irmologhion*, alcătuit de Bălașu Iereus, caligrafiat în Pelopones, în 1718, codicograf Ioannis Hrisoverghis și Nikolaos Iereus Mihalis.

Cuprinde: Irmoase - în cele 8 ehuri, Prosozii (Podobii) - în cele 8 ehuri, Katismale - în cele 8 ehuri, Antifoane, Exapostilarii, Cântări - fragmente, alte Irmoase la praznicele împărătești, Irmoase kalofonice, Kratime.

Dimensiuni: 19 x 13. File: 275. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Paladios / Mpalasios Bălașu Iereus, Ioannis Hrisoverghis, Gherman Arhiereul Neon Patron, Cosma Ieromonahul Macedoneanul Iviritul, Hatzis Bereketis / Petru Glykis o Melodos, Anastasie Monahul.

152.

152.

Ms. gr. **898** *Irmologhion*, alcătuit de Apostolos Konsta Hios, scris la Constantinopole, în 1796, codicograf Apostolos Konsta Hios.

Cuprinde: Irmoase kalofonice, Katavasiile Crăciunului, Kratime, Anixandare, Fericit bărbatul, Idiomele din postul mare, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii, Heruvice, Chinonice pentru tot anul bisericesc, Mathime.

Dimensiuni: 16 x 11. File: III + 300 + IV. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Arsenie o Mikros, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Dimitrie Domestikul Dokyanos, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Meletie Ieromonahul, Panaghiotis Protopsaltul Halatzoglos, anonim, Manouil Thessalonikeos, Athanasie Patriarhul, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Zaharia Hanente, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Manouil Hrisafis, Grigorie Panaretos, Ioannis Kladas, Ioannis Koukouzelis, Arkadie Monahul, Xenos Koronis, Agathon adelfos tou Koroni, Gheorghie Sgouropoulos, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Ampelokis piotis, Petru Protopsaltul Byzantios.

153.

153.

Ms. gr. **899** *Stihirar*; alcătuit de Hrisafis Protopsaltul (485), la finele secolului al XVI-lea, codicograf Hrisafis Protopsaltul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 10. File: II + 422 + III. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Hrisafis Protopsaltul (485), Ghenadie Patriarhul Skolarios (7).

154.

154.

Ms. gr. **904** *Anastasimatar*; alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihioavne, Pasapnoare (Laude), Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Heruvice, Chinonice săptămânale și du-

minicale, Ceasurile împărătești la Crăciun, Ceasurile împărătești la Bobotează, Ceasurile împărătești la Paști, Idiomele.

Dimensiuni: 15,5 x 10. File: 167 + I. Starea manuscrisului este precară.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, anonim.

155.

155.

Ms. gr. 923 *Gramatiki / Propedie*, scris la Constantinopol, în 1780, codicograf anonim.

Cuprinde: 68 de exemple de paralaghie, Teoria muzicii după metoda socratică, exemple de paralaghisire, teoria modurilor, Catalog al protopsalților importanți, exemplificări, Teoria interpretării lui Ioannis Plousiadinós și Ioannis Koukouzelis. Manuscrisul este dedicat mitropolitului Samouil al Derkonului.

Dimensiuni: 24 x 17. File: V + 57 + XXIX. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Ioannis Plousiadinós, Ioannis Koukouzelis.

Manuscrisul cuprinde la f.21v-22 un Catalog alfabetic al protopsalților importanți de la Constantinopol.

156.

156.

Ms. gr. 925 "*72 Cântece laice eline cu notație psaltică*", scrise la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: la f. 1-5 numai text iar la f. 5v-81 cântări însoțite de text.

Dimensiuni: 16 x 11. File: 80. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim.

157.

157.

Ms. gr. 927 "*112 Cântece laice eline cu notație psaltică*", scrise la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: la f.1-5v foi nescrise, la f. 6-64 cântări însoțite de text, la f. 65-84 foi nescrise iar la f. 85-86 numai text.

Dimensiuni: 10 x 15. File: V + 79 + II. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim.

158.

158.

Ms. gr. 953 *Stihirar*, scris Constantinopol, la finele secolului XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Stihirile de la Slujba de Seară / Vecernia și Slujba de Dimineață / Utrenia de la sărbătorile împărătești și a sfinților mari și mici din perioada Octoihului, Triodului, Penticostarului, Stihirile evangheliilor (Eotinale) și alte Stihiri theotocare (în cinstea Sfintei Maria).

Dimensiuni: 19 x 12. File: 348. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim (1166).

159.

159.

Ms. gr. 954 *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, scris ante 1790, codicograf Ignatios Ieromonahos / di'telous.

Cuprinde: Stihirile duminicilor și toate sărbătorilor din perioada Octoiului.

Dimensiuni: 12,5 x 10. File: I + 416 + III. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Gherman Arhiereul Neon Patron.

160.

160.

Ms. gr. 955 *Papadikie* - tomos deuterios / tomul doi, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Liturghia Sfântului Ioan (Stihuri din psalmi, Aliluiare), Heruvică mari și mici, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Chinonice duminicale și săptămânale - pentru tot anul calendaristic bisericesc, Mathime din postul mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Cântări din postul mare, Cântări din Penticostar, Mathime mari, Megalinarii, alte Mathime, Cântare adăugată mai târziu (fragment).

Filele 268-270 au fost scrise mai târziu. Aproape toate filele au notate în plus, adăugate mai târziu, pe marginea manuscrisului și alte cântări bisericești.

Dimensiuni: 11,5 x 7. File: III + 356 + VI. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Kyrilos Arhiereul Tinos o Marmarinos / Proin Tinos, Xenos Koronis, Daniil Protopsaltul, Dionisie ek Palaion Patron Peloponnisios Ahaias, Vasilis „Stefanos Byzantios, Petru Protopsaltul Byzantios, Gherman Arhiereus Neon Patron, Manouil Hrisafis, Iakovos Protopsaltul, Ioannis Koukouzelis, Meletios Kritos o Sinaitos.

161.

161.

Ms. gr. 956 *Anastasimatar-Doxastar*, de Iakovos Protopsaltul - sindomon de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Anixandare, Stihirile sărbătorilor din perioada Octoiului, Stihirile sărbătorilor din perioada Triodului, Stihirile sărbătorilor din perioada Penticostarului, Polieleie, Pasapnoare (Slave) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii, Heruvică speciale și duminicale, Chinonice, Kekragare cu Dogmatici - în cele 8 ehuri, Cântări diverse.

Dimensiuni: 13,5 X 10. File: III + 287 + II. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Koukouzelis, Gheorghie Kontopetris, Manouil Hrisafis, Ioannis Kladas, Xenos Koronis, Grigorie Panaretos, Arkadie Monahul, Agathonos adelfos tou Koroni, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Gheorghie Sgouropoulos, Ampelokis piotis, Iakovos Protopsaltul, Petru Protopsaltul Byzantios.

162.

162.

Ms. gr. 961 *Propedie*, scris la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Explicația modurilor muzicale psaltice cu scările muzicale diatonice (7), cromatice (5) și enarmonice (3).

Dimensiuni: 33 x 23,5. File: 11. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: anonim.

163.

163.

Ms. ro. 1094 *Liturghier*, scris în 1850, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11. File: 209. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

164.

164.

Ms. gr. 1096 *Anastasimatar - Liturghier - Propedie*, scris la București la Mitropolia Ungrovlahiei, în 1624, codicograf Iakovos Arhiereul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 12. File: III + 287 + VI. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

165.

165.

Ms. ro. 1097 *Liturghier*, scris în 1854, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11,5. File: 97. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Anton Pann.

166.

166.

Ms. ro. 1098 *Liturghier*, scris în 1857, codicograf Anastasie P.P.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 10,5. File: 49. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul.

167.

167.

Ms. ro. 1136 *Antologhion*, scris în 1859, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 10. File: 11. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: -

168.

168.

Ms. gr.-ro. 1166 *Antologhion / Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 22,5 x 18,5. File: 162. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

169. **169.**

Ms. ro. **1171** *Antologhion / Liturghier*, scris în 1872, codicograf Nicolae Trandafirescu.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 22,5 x 15. File: 272. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou.

170. **170.**

Ms. ro. **1172** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 22,5 x 18. File: tom A 24 + 20 tom B. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: -

171. **171.**

Ms. ro. **1190** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 19,5 x 15,5. File: 33. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

172. **172.**

Ms. ro. **1191** *Antologhion*, scris în 1874, codicograf Ion Vlădescu.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 21,5 x 17. File: 269. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

173. **173.**

Ms. ro. **1192** *Liturghier - Propedie*, scris în Valahia, în 1851 / 1899, codicografi: anonim și Nicolae Grumez.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 21 x 13,5. File: 15. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autor: Macarie Ieromonahul.

174. **174.**

Ms. gr. **1193** *Stihirar*, scris ante 1728, codicograf anonim.

Cuprinde: Stihiri din perioada Octoiului - cu începere din luna noiembrie, Stihiri din perioada Penticostarului.

Dimensiuni: 20 x 14. File: 153. Manuscrisul se află într-o stare proastă.

Autori: anonim, Theofanos Karikis, Kyprianos, Leon o sofos basileus (text), Petru Protopsaltul Byzantios, Manouil Protopsaltul Hrisafis, Serghios, Kassia Monahia, Cosma Monahul.

175.

175.

Ms. gr.-ro. **1228** *Antologhion / Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

· Dimensiuni: 21 x 17,5. File: 272. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzos Hartofilakas, Petru Efesiou.

176.

176.

Ms. gr.-ro. **1229** *Anastasimatar*, scris în Moldova sau la Muntele Athos, ante 1777, codicograf anonim.

Cuprinde: -

- în limba elină și română: Cântări (text),

- în limba română: Polieleu,

- în limba elină: Polieleu - în ehul 5,

- în limba română: Doxologii,

- în limba elină: Polieleu - în ehul 8, Pasapnoare (Laude), Doxologii - în cele 8 ehuri, Heruvices, Chinonice, Răspunsuri mari la Liturgia Sfântului Vasile, Dumnezeu este Domnul, Tropare, Doxologii / numai note fără text.

Dimensiuni: 20,5 x 14,5. File: 147 + 43. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Psaltul, Mihalache cântărețul sfințelor mănăstiri de maici / Moldovlahu, Makaritos Petru Lampadarie Peloponnisiou, Șerban dascălul lui Dumnezeu cântăreț / Duma Brașoveanu, Bălașu Iereus, Gherman Arhiereul Neon Patron, Daniil Protopsaltul, anonim.

177.

177.

Ms. ro. **1243** *Liturghier*, scris în 1857, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 13. File: 204. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

178.

178.

Ms. gr. **1261** *Chinonicar-Mathimatar*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Cântare cu tererimuri - fragment, Chinonice, Mathime.

Dimensiuni: 24 x 18. File: 2 + 5 + 8 = 15. Starea manuscrisului este precară.
 Autori: anonim, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

179.

179.

Ms. ro. **1280** *Antologhion*, scris în 1842-1848, codicograf Ion Popescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 21,5 x 16,5. File: 159. Starea manuscrisului este bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Macarie Ieromonahul.

180.

180.

Ms. ro. **1282** *Irmologhion*, scris în 1820, codicograf Ioniță Stoicescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 87. Starea manuscrisului este bună.
 Autori: -

181.

181.

Ms. gr. **1298** *Katavasier*, f.1-20, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonimi.
 Cuprinde: Câteva din Katavasiile Bobotezii, Polieleu, Kratima, alt Polieleu.
 Dimensiuni: 16,5 x 10,5 / 14 x 10 / 17 x 11. File: 36. Este format din trei manuscrise adunate la un loc. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, anonim.

182.

182.

Ms. gr. **1321** *Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la sfârșitul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: Prosoemie (Podobie), Katavasiile, Katismale, Troparele învierii, Kekragare, Dogmatici, Pasapnoare (Laude).
 Dimensiuni: 17 x 11. File: 128. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Psaltul, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Daniil Protopsaltul, anonim.

183.

183.

Ms. gr.-ro. **1322** *Polieleie - Doxologie*, alcătuit de Dionisie Fotino ek Palaion Patron tis Peloponnisos - Ahaias, caligrafiat: pentru prima parte a manuscrisului f. 212-236 la Buzău la sfârșitul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim, iar pentru partea a doua a manuscrisului f. 1-211v la Brașov în 1825 codicograf Matache Manuil Psaltul / Slăvescu.

Cuprinde: -

a) partea întâi la f.1-211v este o Psaltichie scrisă cu notație hrisantică, de către Matache Manuil psaltul / Slăvescu;

b) partea a doua la f.224-235:

- în limba elină: Doxologii,

- în limba română Antifonul al doilea de la Liturghie, Stihira din vinerea mare.

Dimensiuni: 22 x 16. File: 239. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Dionisie Fotino ek Palaion Patron tis Peloponnisos Ahaias.

184.

184.

Ms. ro. 1323 *Antologhion / Liturghier*; caligrafiat în 1855, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24,5 x 11. File: 171. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Byzantios, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie, Anton Pann.

185.

185.

Ms. ro. 1348 *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 12 x 10. File: 324. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

186.

186.

Ms. gr.-ro. 1350 *Anastasimatar - Propedie*, scris la mănăstirea Căldărușani, în 1808, codicograf Kesarie.

Cuprinde: Propedie - cu toate semnele muzicale psaltice koukouzeliene, intervale, Roata glasurilor, Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihoavne, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri.

Dimensiuni: 13,5 x 11. File: 120. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autor: anonim.

Manuscrisul a fost în uzanță la mănăstirea Cernica.

187.

187.

Ms. gr.-ro. 1355 *Irmologhion - Anastasimatar*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

-în limba elină: Antifonul I - în ehul 4, Evloghitare (Binecuvântările învierii) mari, Chinonice săptămânale, Heruvuce, Chinonice - în cele 8 ehuri, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare (Răspunsurile mari), Dumnezeu este Domnul, Porunca cea de taină, Troparele deniilor, Cinei Tale, Să tacă tot trupul, Chinonice la sărbători, Ziua învierii, Doxologii, Suflete al meu; Polieleu, Chinonice, Irmoasele sărbătorilor împărătești și ale Maicii Domnului, Exerciții de paralaghie, Stihirile învierii de la Slujba de Seară, Dogmatici, Stihoavnă, Pasapnoare (Laude) - în ehul 1 și 5,

-în limba română: Heruvuce, scrise de Mihalache Moldovlahu (f.206-208),

- în limba elină: Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihovne, Pasapnoare (Laude)
 - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), alte Chinonice.
 Dimensiuni: 15 x 10. File: 358. Starea manuscrisului este bună.
 Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Mihalache Moldovlahu, Leon o sofos basileus (text), Ioannis Glykis, Gheorghie Kritos.
 Manuscrisul conține printre alte însemnări, următoarele:
 ... Scara / Catalogul domnitorilor Valahiei;
 ... Listă de Medicină empirică (ierburi vindecătoare etc.);
 ... La anul 1834 aprilie, 24-marți seara spre miercuri, la 3 ciasuri și un sfert din noapte, s-au cutremurat pământul ...

188.

188.

Ms. ro. 1356 *Liturghier*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 21 x 15,5. File: 15. Manuscrisul. se află într-o stare precară.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

189.

189.

Ms. ro. 1372 *Irmologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 22 x 14. File: 108. Starea manuscrisului este precară.
 Autori: -

190.

190.

Ms. ro. 1373 *Irmologhion*, scris în 1823, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 68. Starea manuscrisului este precară.
 Autori: -

191.

191.

Ms. ro. 1410 *Irmologhion - Liturghier*, scris în 1827, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 22 x 17. File: 358. Starea manuscrisului este precară.
 Autori: -

192.

192.

Ms. gr. 1414 *Antologhion*, alcătuit de Petru Glykis Bereketis o Melodos (498 lucrări), scris la Fournă / Ellada, în 1797, codicograf Ioasafos Ierodiakonos.
 Cuprinde: Polieleie, Pasapnoare (Laude), Timiotere, Doxologii, Theotokare, Heruvice, Chinonice, Mathime theotokare pentru tot anul bisericesc - în cele 8 ehuri, Cântări la Acatist, Polichronii, Kratime, Irmoase kalofonice.

Dimensiuni: 24 x 17. File: III + 209 + VI. Se remarcă caligrafia deosebită a codicografului. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Glykis Bereketis o Melodos, Kralis Iereus, Athanasios Patriarhul, Arsenie, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Dimitrie Domestikos Dokyanos, Panaghiotis Halatzoglos, Damian Ieromonahos Vatopedinul, Meletie Ieromonahul Kritos o Sinaitis, Manouil Gouta thetallos (?), Hrisanthos Ierodiakonos Kypriotis.

Manuscrisul conține și Polichronii pentru țarina Rusiei - Ekaterina Romanova.

193.

193.

Ms. gr. 1424 *Kalofonicon-Kratimatar*, scris la finele secolului secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Irmoase kalofonice, Kratime.

Dimensiuni: 10,5 x 8. File: IV + 102 + XI. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Panaghiotis didaskalos Protopsaltul Halatzoglos, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Hurmouzos Iereus Hartofilakas, Gherman Arhiereul Neon Patron, Dimitrie Domestikos Dokyanos, Damian Ieromonahul Vatopedinul Iviritul, Meletie Ieromonahos Kritos o Sinaitos, Daniil Lampadarie Protopsaltul.

194.

194.

Ms. ro. 1425 *Propedie*, scris în Valahia, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Dorothei Iordachiu.

Dimensiuni: 21 x 16,5. File: 41. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul.

195.

195.

Ms. gr.-ro. 1437 *Antologhion*, scris la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Dimensiuni: 20 x 14,5. File: 74. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

196.

196.

Ms. gr. 1460 *Anastasimatar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnișiu, caligrafiat la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihoavne, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor) - în două variante, Timiotere - în cele 8 ehuri, Prosomii (Podobii), Evloghitare (Binecuvântările învierii), Veniți să ne închinăm - la sărbători, Doxologii - în cele 8 ehuri, Triadikale.

Dimensiuni: 16,5 x 11,5. File: 191 + XX. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnișiu, Iakovos Protopsaltul, anonim, Arhaion.

197.

197.

Ms. ro. 1463 *Irmologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 114. Starea manuscrisului este precară.

Autori: -

198.

198.

Ms. ro. 1465 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Dimensiuni: 20 x 14. File: 518. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Meletie Psaltul, Gheorghie Dascălu Kritos, Hourmouzos Iereus Hartofilakas.

199.

199.

Ms. gr. 1477 *Antologhion*, scris ante 1722, codicografi anonimi.

Cuprinde: Heruvice duminicale, Chinonice, Liturghia Sfântului Vasile, Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Cântări de la Slujba de Seară / Vecernie (Anixandare, Fericit bărbatul, Kekragare), Cântări de la Slujba de Dimineață / Utrenie (Dumnezeu este Domnul, Aleluie), Prochimene, Polieleie, Timiotere, Stihuri ȧalofonice, Pasapnoare (Laude), Pentru rugăciunile, Cele 11 Eotinale (Stihurile evangheliilor), Trisaghioane, Kratime, Theotokare.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 216 + V. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim, Manouil Hrisafis, Antimios Monahul, Agathonos o adelfos tou Koroni, Ioannis Damaskinos, Porotios, Gherasim, Ioannis Iereus Plouiadinos, Ioannis Kladas Lampadarie, Dositheos, Didaskalos, Markos Episkopul Korintos, Ioannis Laskaris, Manouil Arghriopoulos, Gheorghie Vlatiros Domestikul, Markos Mitropolitul Korintos, Manouil Vlatiros, Dimitrie Redestinos, Gavriil Exaghialos, Longhinos, Nikifor Ithikos, Ioannis Maistor Koukouzelis, Grigorie Panaretos, Ioannis Kontopetris, Arhaion, Halibouris, Konstantin Psaltul Exaghialos, Ioannis Koukoumas, Konstantin Magoulas, Manouil Gazis, Aghi-oritikon, Ekklesiastikon, Latrinos, Manouil Agallianos, Leon o sofos basileus (text), Laloutzos / Lалуџu, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Mitrofanous Karikis, Grigorie Iereus Bunu Aliatu, Gavriil Xantopoulos, Theodoros Stouditos, Ioannis Iereus orfanotrofos.

200.

200.

Ms. gr. 1479 *Anastasimatar*, alcătuit de Petru Glykis Bereketis o Melodos, caligrafiat la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Polieleu, Pentru rugăciunile, Ușile pocăinței, Evloghitoare (Binecuvântările învierii), Când slăviții ucenici, Porunca cea de taină, Apărătoare Doamnă, Heruvice.

Dimensiuni: 15 x 10. File: II + 25 + II. Starea manuscrisului este bună.

Autor: Petru Glykis Bereketis o Melodos.

201.

201.

Ms. ro. 1483 *Irmologhion*, caligrafiat în 1869, codicograf Gheorghe preotul Ionescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 18. File: 244. Starea manuscrisului este bună.

Autor: Bălașu Preotul, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Gheorghe Kritos, Dimitrie Domesticul, Damian Sfetagorețul, Meletie Sinaitos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Athanasios Patriarhul, Grigorie Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Manouil Hrisafis, Arsenie.

Manuscrisul conține și Polichronii, fără a fi menționat numele.

202.

202.

Ms. gr. 1499 *Stihirar*, alcătuit de Manuil Hrisafis, caligrafiat la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Stihirile sărbătorilor din perioada Octoihului, Stihirile sărbătorilor din perioada Triodului, Stihirile sărbătorilor din perioada Penticostarului.

Dimensiuni: - File: 437. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Manouil Hrisafis, Sofronios Patriarhul.

203.

203.

Ms. ro. 1501 *Antologhion / Liturghier*, caligrafiat în 1862, codicograf I. Iordănescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 13. File: 195. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Hourmouziou Hartofilakas Iereus, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

204.

204.

Ms. gr.-ro. 1502 *Liturghier*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,5 x 11,5. File: 240. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiou, Petru Byzantios, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

205.

205.

Ms. gr.-ro. **1503** *Liturghier*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 14,5 x 10,5. File: 179. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

206.

206.

Ms. ro. **1504** *Liturghier*, caligrafiat în 1834-1844, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 359. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios Bereketis.

207.

207.

Ms. gr. **1506** *Anastasimatar*, scris la Kastoria, Macedonia, în 1770, codicograf Nanos Kastrianos.

Cuprinde: Propedie, Anastasimatar (Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihioavne, Pasapnoare, în cele 8 ehuri), Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor) - în două variante.

Dimensiuni: 16 x 11. File: 123. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: anonim, Leon o sofos basileus (textul), Ioannis Glykis, Petru Kyrilos Tinos.

208.

208.

Ms. gr. **1507** *Anastasimatar - Propedie*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihioavne, Pasapnoare (Laude), Heruvice, Chinonice.

Dimensiuni: 17 x 11. File: 75. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Anonim, Petru.

209.

209.

Ms. gr. **1508** *Tropare*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Troparele / Cântările ceasurilor împărătești din ajunul Crăciunului, Cântările ceasurilor împărătești din ajunul Bobotezii, Cântările ceasurilor împărătești din Vinerea Paștilor.

Dimensiuni: 16 x 10,5. File: II + 30 + I. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori:-

210.

210.

Ms. gr. **1509** *Anastasimatar*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Liturghia Sfântului Ioan (Trisaghion, Câți în Hristos, Crucii Tale, Heruvice, Chinonice), Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Kekragare cu Dogmatici - în cele 8 ehuri, Pasapnoare (Laude), Doxologii, Apărătoare Doamnă, Irmoase kalofonice, Slujba morților / Akolouthia nekrosimos (text).

Dimensiuni: 16 x 10,5. File: 66. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: anonim, Theodoulos Monahul Glavas, Manouil Hrisafis o Neos, Athanasie Andrianoupoleos, Xenos Koronis, Longhinos Monahul kai o Neos Koukouzelis, Ioannis Kladas, Manouil Hrisafis, Manouil Gazis tinin de fasi tou Koukouzelou, Gherman Arhiereul Neon Patron, Damian Ieromonahul Vatopedinul.

211.

211.

Ms. gr. **1510** *Irmologhion*, alcătuit de Bălașu Iereus și nomofilax, caligrafiat la Muntele Athos, în 1716, codicograf Gherman Ieromonahul Olpiados.

Cuprinde: Irmoase kalofonice - în cele 8 ehuri, Prosomii (Podobii), Katismale, Antifoane, Expostilarii, alte Irmoase la sărbători mari.

Dimensiuni: 22,5 x 15,5. File: V + 178 + III. Manuscrisul este într-o stare bună. Se remarcă scrisul foarte frumos.

Autori: Bălașu Iereus kai nomofilax, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Gherman Arhiereul Neon Patron, Petru, anonim.

212.

212.

Ms. gr. **1511** *Anastasimatar-Heruvikon-Kinonikar*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Roata glasurilor, Stihirile de la Slujba de Seară / Vecernie, Dogmaticile, Stihirile de la Stihoavnă, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), alte Pasapnoare, Heruvice, Chinonice.

Dimensiuni: 15 x 10,5. File: 116. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim.

213.

213.

Ms. ro. **1512** *Irmologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 13,5 x 10,5. File: 157. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

214.

214.

Ms. gr. **1519** *Anastasimatar - Propedie*, scris la mănăstirea Cozia, la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Stihiri la Slujba de Seară / Vecernie, Dogmaticile, Stihirile stihoavnei, Pasapnoare (Laude), Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor).
 Dimensiuni: 16,5 x 11,5. File: 150. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Ioannis Koukouzelis, anonim, Leon o sofos basileus (text).
 Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Cozia.

215.

215.

Ms. gr. **1525** *Antologhion - Propedie*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Propedie cu Roata glasurilor, Antologhion.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 150. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

216.

216.

Ms. ro. **1584** *Antologhion*, scris la în 1893, codicograf Gherman Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 15,5. File: 309. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

217.

217.

Ms. gr.-ro. **1639** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 17. File: 33. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

218.

218.

Ms. ro. **1685** *Irmologhion*, caligrafiat în 1833, codicograf Macarie Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 27 x 19,5. File: 188. Starea manuscrisului este bună.

Autor: Bălașu Preotul, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Gheorghie Kritos, Dimitrie Domesticul, Damian Sfetagoreșul Vato-pedinul, Meletie Sinaitos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Athanasios Patriar-hul, Grigorie Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Manouil Hrisafis, Arsenie, Macarie Ieromonahul.

Manuscrisul conține și Polihronii fără a fi menționat numele.

219.

219.

Ms. ro. **1690** *Stihirar - Doxastar*, scris în 1825, codicograf Ilie cântăreșul Stoianovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 18,5. File: 248. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Panaghiotis Hrisafis Protopsaltul o Neos, Grigorie Protopsaltul, Hourmouziou Hartofilakas, Macarie Ieromonahul.

220.

220.

Ms. ro. 1691 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Ilie cântărețul Stoianovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 18. File: 186. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Bereketis, Macarie Ieromonahul.

221.

221.

Ms. ro. 1692 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24,5 x 19,5. File: 299. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

222.

222.

Ms. ro. 1693 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 19. File: 164. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

223.

223.

Ms. ro. 1694 *Liturghier - Prohodul Domnului*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17. File: 74. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Anton Pann.

224.

224.

Ms. ro. 1711 *Anastasimatar - Propedie*, scris în Valahia, în 1823, codicograf Macarie ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24,5 X 18,5. File: 22. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

225.

225.

Ms. ro. 1743 *Antologhion*, scris la Buzău și Iași, în 1835-1871, codicograf Ierodiacon Iosif Naniescu - mitropolit al Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iosif Ierodiaconul Naniescu / Mitropolitul Moldovei, Hristodor, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Ioannis Kladas, Anton Pann, Macarie Ieromonahul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, anonim.

226.

226.

Ms. ro. 1745 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 12. File: 23. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Manuscrisul conține și Polichronioane fără a fi menționat numele.

227.

227.

Ms. ro. 1772 *Antologhion*, scris la Buzău și Iași, în 1835-1871, codicograf Iosif Ierodiaconul Naniescu - Mitropolit al Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iosif Ierodiaconul Naniescu / Mitropolitul Moldovei, Hristodoul, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Ioannis Kladas, Anton Pann, Macarie Ieromonahul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, anonim.

228.

228.

Ms. ro. 1804 *Antologhion*, scris în 1838, codicograf Ghimnasia Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 15,5. File: 453. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Daniil Protopsaltul, Petru Bereketis, Macarie Ieromonahul.

Manuscrisul conține și Polichronioane fără a fi menționat numele.

229.

229.

Ms. gr.-ro. 1816 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 15,5. File: 63. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

230.

230.

Ms. ro. 1828 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 16,5. File: 56. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

231.

231.

Ms. gr.-ro. **1833** *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19 x 14,5. File: 44. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Anton Pann.

232.

232.

Ms. gr.-ro. **1853** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 14,5 x 10. File: 343. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou, Anton Pann, Nicolae Poponea Sibianul.

233.

233.

Ms. ro. **1861** *Antologhion*, scris în 1827, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 13,5 x 9. File: 270. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Dionisake / Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

234.

234.

Ms. gr.-ro. **1864** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 10,5 x 7. File: 431. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Șarigrădeanu / Kritos ?, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Petru Efesiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Anton Pann, Nicolae Poponea Sibianul.

235.

235.

Ms. ro. **1875** *Antologhion*, scris în 1827, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 11. File: 18. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

236.

236.

Ms. gr.-ro. **1879** *Anastasimatar*, scris în Moldova, ante 1777, codicografi anonimi. Manuscrisul folosește notația cucuzeliană, de tranziție și hrysantică.

Cuprinde:

- în limba elină: O cântare adăugată ulterior, Chinonice,
- în limba română: Doămne strigat-am, Anixandare,
- în limba elină: Răspunsurile mari,
- în limba română: Heruvicul Acum puterile, De tine se bucură, Pre arătătorul,
- în limba elină: Chinonicul de sâmbătă, Heruvice,
- în ambele limbi: Heruvicile lui Mihalache Moldovlahu, Chinonice, (Chinonicele praznicelor de peste tot anul - text elin), alte Heruvice, Cântări kalofonice, Chinonice,
- în limba elină: Ton despotin, Cuvioase părinte de Dumnezeu purtătorule Paisie..., Plâng și mă tânguiesc, Cel ce ai săturat pe noroade, Ziua învierii,
- în limba română: Chinonice, Tererimuri și note muzicale fără text, alte Chinonice,
- în ambele limbi: Chinonice, Trisaghioane, Heruvice, alte Heruvice, alte Chinonice, alte Heruvice, Chinonice cu text slav, Strein lucru - text românesc, Hristos a înviat,
- în limba elină: Axion duminical, Ceea ce ești mai cinstită, Să se îndrepteze, Lumină lină.

Dimensiuni: 17 x 12. File: 309. Manuscrisul este destul de deteriorat.

Autori: Makaritos Daniil Protopsaltul, Anastasios Didaskalos Iereus, Hrisafis, anonim, Makaritos Petru Lampadarie Peloponnisiou, Antonie Iereus, Vasilis Stefanos Byzantios, Mihalache Moldovlahu Protopsaltul, Ieremia Monahul, Nikolae Komninos, Petru Glykis Berekëtis o Melodos, Balasie / Bălașu Iereus kai nomofilax, Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos Marmarinos, Ioanis Damaskinos Monahul, Ioannis Hrisoverghis, Konstandin Protopsaltul, Vasilache, Meletie Kritos o Sinaitos.

Manuscrisul a fost în uz la mănăstirea Cernica.

237.

237.

Ms. ro. 1951 *Liturghier*, scris în 1840-1842, codicografi: Varlaam Monahul și Nicolae Cântărețul de la mănăstirea Cözia.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 15. File: 118. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Nicolae Cântărețul de la mănăstirea Cozia.

238.

238.

Ms. gr.-ro. 2023 *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 14. File: 108. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul.

239.

Ms. ro. **2026** *Antologhion*, scris în 1824, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 14. File: 28. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

239.

240.

Ms. ro. **2039** *Antologhion*, scris în 1855, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 79. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

240.

241.

Ms. ro. **2114** *Stihirar - Doxastar*, al lui Dionisie Fotino Peloponnisou Moraitul, scris în 1835, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17,5. File: 197. Manuscrisul este destul de deteriorat.

Autori: Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisou.

241.

242.

Ms. ro. **2122** *Antologhion*, scris în 1826, codicografi: Anton Pann și Chesarie Ierodiaconul de la mănăstirea Cozia.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17. File: 204. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Dionisake / Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisou, Gheorghie Kritos, Vișarion de la mănăstirea Neamț, Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

242.

243.

Ms. gr.-ro. **2219** *Kekragaria*, scris la Râmnicu-Vâlcea, în 1767, codicograf Konstandin, al doilea Psalt de la Episcopia Râmnicului.

Cuprinde: -

- în limba elină: Kekragare - în cele 8 ehuri, Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos,

- în limba română: Doxastar (Slavele) din perioada Octoihului și Penticostarului.

Dimensiuni: 15,5 x 10,5. File: 339. Primele șapte file din codice aparțin unui manuscris mai vechi, din secolul al XVIII-lea. La f. 7, Chionicul duminical are adăugat și un text în limba slavonă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Theodoulos Glavas, Antonie Iereus, Panaghiotis Hrisafis o Neos, Ioan Monahul, Leon o sofos despotoul / basileus (text), Petru Protopsaltul

243.

Byzantios, Andrei Ierosolimitoul, Anatolie, Serghie Agiopolitoul, Sofronie Patriarhul Ierosolimo, Kassia Monahia, Kiprian, Theofan, Sikiot, Gherman Arhiereul Neon Patrón, Cosma Monahul, Andrei Kritos, Efrem Karitian / Karikoul ?

244.

244.

Ms. ro. **2222** *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 10,5. File: 108. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Byzantios, Gheorghie Kritos, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Iakovos Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Dionisake / Dionisie Moraitul Fotino Peloponnisiou, Anton Pann.

245:

245.

Ms. ro. **2227** *Liturghier*, scris ante 1832, codicograf Gheorghe Zograf.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 8 x 6. File: 374. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiu, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Polikarp Iviritul, Anton Pann, Gheorghe Zograf - f.135v.

246.

246.

Ms. ro. **2228** *Antologhion*, scris în 1843, codicograf Gheorghe Zograf.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 8 x 6. File: 371. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Dionisake / Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Gheorghe Zograf.

247:

247.

Ms. ro. **2229** *Antologhion*, scris în 1839, codicograf Gheorghe Zograf.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 8 x 6. File: 293. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Gheorghe Zograf.

Manuscrisul conține și Polichronioane fără a fi menționat numele.

248.

248.

Ms. ro. **2233** *Antologhion - Propedie*, scris în Valahia, în 1832, codicografi Ilie cântărețul Stoianovici și Smarandache Ionescu.

Cuprinde: Antologhion și Cântece de lume.

Dimensiuni: 21,5 x 15. File: 202. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Protopsaltul Byzantios, Petru Efesiou, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Hourmouziou Hartofilakas Iereus, Ioannis Kladas, Panaghiotis Hrisafios o Neos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Macarie Ieromonahul, Costache Chiosea.

249.

249.

Ms. ro. **2238** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1829-1835, codicograf Mihai Popovici de la Episcopia de Roman, Moldova.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: 54. Manuscrisul este destul de deteriorat.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Nikifor apo tin Hios, Andrei Psaltul, Gheorghie Kritos, Petru Protopsaltul Glykis Bereket, Hourmouziou Hartofilakas Iereus.

250.

250.

Ms. ro. **2298** *Antologhion*, scris în 1855, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 15,5. File: 62. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Manoil Gheorghiu, Anton Pann, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Polikarp Iviritul, Anton Pann, Gheorghe Zograf - f.135v.

251.

251.

Ms. ro. **2439** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 25 x 19,5. File: 170. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Anton Pann, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Byzantios, Petru Bereketis, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Daniil Protopsaltul.

252.

252.

Ms. ro. **2440** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 26,5 x 21. File: 195. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Cosma Aghiopolitul / Macedoneanul Iviritul, Varlaam Ierodiaconul.

253.

253.

Ms. ro. **2475** *Antologhion*, scris în 1832, codicograf Chesarie de la mănăstirea Horezu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 14. File: 68. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Anton Pann.

254.**254.**

Ms. ro. **2478** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17,5. File: 97. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: -

255.**255.**

Ms. ro. **2480** *Prohodul Domnului*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17,5. File: 34. Manuscrisul este destul de deteriorat.

Autori: -

256.**256.**

Ms. ro. **2484** *Prohodul Domnului*, scris în 1866, codicograf Ghimnasia Schimonahul de la mănăstirea Căldărușani.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17. File: 23. Manuscrisul este destul de deteriorat.

Autori: -

257.**257.**

Ms. ro. **2491** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 165. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Ioannis Koukouzelis, Balasie / Bălașu Iereus, Gheorghie Kritos, Petru Bereketis, Gherman Arhiereul Neon Patron, Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

258.**258.**

Ms. ro. **2495** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 16,5. File: 269. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: -

259.**259.**

Ms. ro. **2544** *Liturghier*, scris ante 1840, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17. File: 117 (150-267). Manuscrisul este destul de deteriorat.

Autori: anonimi, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Anton Pann.

260.

260.

Ms. gr.-ro. **2564 Stihirar - Doxastar**, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16,5. File: 22. Manuscrisul este destul de deteriorat.

Autori: -

261.

261.

Ms. ro. **2612 Antologhion**, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 22. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: -

262.

262.

Ms. ro. **2616 Antologhion**, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 19,5. File: 30. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: -

263.

263.

Ms. ro. **2619 Stihirar - Doxastar**, scris în¹1844, codicograf Marin fiul Preotului Ene.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 16,5. File: 272. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

264.

264.

Ms. ro. **2641 Irmologhion**, scris în Tările Române, în 1813, codicograf Daniil Ierodiaconul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 97. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

265.

265.

Ms. ro. **2896 Antologhion**, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 25 x 21. File: 9. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: -

266.**266.**

Ms. gr.-ro. **2902** *Liturghier - Prohodul Domnului*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Alexandru Lohon.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 18,5. File: 46. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

267.**267.**

Ms. ro. **3012** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 292. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

268.**268.**

Ms. ro. **3015** *Stihirar - Doxastar*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17,5. File: 92. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

269.**269.**

Ms. ro. **3018** *Antologhion*, scris în 1864, codicograf Ion Popescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16,5. File: 189. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

270.**270.**

Ms. ro. **3032** *Irmologhion*, scris în Țările Române, în 1814, codicograf Sofronie Arhimandritul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 16. File: 104. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

271.**271.**

Ms. ro. **3033** *Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 14,5. File: 263. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Petru Byzantios, Gheorghie Paraskiadis, Dimitrie Suceveanu.

272.

272.

Ms. ro. **3045** *Antologhion*, scris în 1882, codicograf Gheorghe Zaharia.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 20 x 15,5. File: 64. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Manoil Giurgeanu, Vasile Gâdei,
Anton Pann, Varlaam Protosinghelul.

273.

273.

Ms. ro. **3140** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 23 x 18. File: 208. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: -

274.

274.

Ms. ro. **3183** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 21 x 17,5. File: 107. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Petru Lampadarie Peloponnisiou,
Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Gheorghe Kritos.

275.

275.

Ms. ro. **3197** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1843, codicograf Martinian Monahul de la mănăstirea Cernica.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 18,5 x 11,5. File: 148. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul, Nectarie Arhiepiscopul Tripoleos Frimu.

276.

276.

Ms. ro. **3200** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1839-1841, codicograf Teodor Ioan Nacu Dascăul fiul Preotului David Nacu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 17,5 x 11. File: 285. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Ioannis Protopsaltul, Hourmouzios Hartofilakas Iereus, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Gheorghe Psaltul.

277.

277.

Ms. ro. **3201** *Antologhion*, scris în 1837, codicograf Teodor Ioan Nacu Dascăul fiul Preotului David Nacu.
Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11,5. File: 240. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Hourmouzos Hartofilakas Iereus, Grigorie Lampădarie Protopsaltul, Petru Lampădarie Peloponnisiou, Manoil Proțopsaltul, Petru Byzantios.

278.

278.

Ms. gr.-ro. **3210** *Antologhion - Propedie*, scris ante 1788, codicograf anonim.
Cuprinde:

- în limba română: Propedie, Acatistul Maicii Domnului, Cinet Tale, Să tacă tot trupul,

- în limba elină: Heruvic la Liturghia Sfântului Grigore Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Kinonice, Binecuvântările Învierii, Cântările la Acatist, Polieleu, Doxologii, Irmoase kalofonice, Heruvic, Doxologii.

Dimensiuni: 16 x 10. File: 61. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: anonim, Daniil Protopsaltul, Petru Lampădarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Petru Glykis Bereketis o Melodos.

279.

279.

Ms. ro. **3211** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1842, codicograf D.Pătrășcanu de la mănăstirea Mira, Moldova.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 10,5. File: 109. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Petru Lampădarie Peloponnisiou, Grigorie Lampădarie Protopsaltul, Hourmouzos Hartofilakas Iereus, Nikifor apo tin Hiou, Scarlat.

280.

280.

Ms. ro. **3232** *Antologhion - Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11,5. File: 345. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampădarie Peloponnisiou, Grigorie Lampădarie Protopsaltul, Hourmouzos Hartofilakas Iereus, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Byzantios, Gheorghie Kritos, Constantin Protopsaltul, Petru Efesiou.

281.

281.

Ms. ro. **3236** *Antologhion*, scris în 1819, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: 301. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampădarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampădarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Gheorghie

Kritos, Petru Efesiou, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Hourmouzos Hartofilakas Iereus.

282. **282.**

Ms. ro. **3237** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 12,5. File: 91. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Byzantios, Petru Efesiou, Nicolae fiul Preotului Apostol.

283. **283.**

Ms. ro. **3245** *Antologhion*, scris în 1841, codicograf Ștefan Psaltul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 11. File: 346. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

284. **284.**

Ms. ro. **3249** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1854, codicograf Nicon Stravlat Ierodiaconul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 10. File: 173. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Gheorghie Paraskiade Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Hourmouzos Hartofilakas Iereus, Petru Efesiou.

285. **285.**

Ms. ro. **3255** *Antologhion*, scris în 1863, codicograf Radu Proșteanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 9,5. File: 107. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

Manuscrisul conține și Polichronioane.

286. **286.**

Ms. ro. **3268** *Antologhion*, scris în 1863, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 11,5. File: 148. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Dionisake / Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Mihalache Protopsaltul Moldovlahul, Anton Pann.

287. **287.**

Ms. ro. **3287** *Antologhion*, scris în 1859, codicograf Georgescu Ioan.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 16 x 10. File: 67. Manuscrisul se află într-o stare precară.
 Autori: -

288.

288.

Ms. ro. **3288** *Liturghier*, scris în 1875, codicograf Ștefan Penescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 21,5 x 18. File: 91. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: -

289.

289.

Ms. ro. **3316** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 15 x 9,5. File: 397. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Gheorghe Kritos, Iosif Ieromonahul, Visarion Ieromonahul, Calinic Ieromonahul, Petru Byzantios.

290.

290.

Ms. ro. **3376** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 26 x 20. File: 81. Manuscrisul se află într-o stare precară.
 Autori: -

291.

291.

Ms. ro. **3392** *Liturghier*, scris în 1859, codicografi: George Georgescu, Luca Constantinescu.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 17,5 x 12. File: 107. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.
 Autori: -

292.

292.

Ms. ro. **3451** *Antologhion*, scris în 1879, codicograf Costache.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 32 x 22. File: 70. Manuscrisul se află într-o stare precară.
 Autori: -

293.

293.

Ms. ro. **3497** *Antologhion*, scris în 1852, codicograf Gheorghe Ucenescu.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 13 x 11. Pagini: 1109 +V. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

Manuscrisul conține și Polichronioane și Cânturi morale.

Bibliografie: Vasile Nicolescu, Manuscrisul Ucenescu. Cânturi. Editura Mușicală, București, 1979.

294.

294.

Ms. ro. **3500** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Dimitrie.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 12,5. File: 58. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas.

295.

295.

Ms. ro. **3501** *Antologhion*, scris în 1860, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24,5 x 18,5. File: 56. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Petru Bereketis, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Iakovos Protopsaltul, Gheorghe Kritos, Daniil Protopsaltul, Petru Byzantios, Visarion Duhovnicul, Dimitrie Suceveanu.

296.

296.

Ms. ro. **3502** *Antologhion*, scris în 1860, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 50 x 26. File: 25. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Mihalache Psaltul, Iosif Naniescu - Mitropolitul Moldovei.

297.

297.

Ms. ro. **3510** *Liturghier*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris în 1838, codicograf Gheorghe Popovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 10,5 x 7,5. File: 231. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Petru Lampadarie Peloponnisiou.

298.

298.

Ms. ro. **3552** *Antologhion*, scris în 1828, codicograf Ioniță Stoicescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 15. File: 331. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Meletie Sinaitos, Mihalache Protopsaltul Moldovlahul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou, Ioannis Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Petru Byzantios, Daniil Protopsaltul.

299.

Ms. ro. **3565** *Antologhion*, scris în 1885, codicograf Ioan Dădiu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 19 x 12. File: 78. Manuscrisul se află într-o stare precară.
 Autori: -

299.

300.

Ms. ro. **3575** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 21 x 16. File: 413. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: -

300.

301.

Ms. ro. **3584** *Antologhion*, scris în 1842, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 21,5 x 14,5. File: 34. Manuscrisul se află într-o stare precară.
 Autori: -

301.

302.

Ms. ro. **3606** *Prohodul Domnului*, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Isihie Ierodiaconul.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 20,5 x 16. File: 53. Manuscrisul este destul de deteriorat.
 Autori: Nectarie schimonahul Protopsaltul Vlăhu / Crețu.

302.

303.

Ms. ro. **3615** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 20 x 15. File: 13. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.
 Autor: -

303.

304.

Ms. ro. **3617** *Prohodul Domnului*, scris în 1866, codicograf Ghimnasia Schimonahul de la mănăstirea Căldărușani.

Cuprinde: -
 Dimensiuni: 20 x 16,5. File: 71. Manuscrisul este destul de deteriorat.
 Autori: -

304.

305.

Ms. ro. **3630** *Antologhion*, scris în 1833, codicograf Theodosie Monahul.

305.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 18. File: 408. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Koukouzelis, Gheorghie Kritos, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Daniil Protopsaltul, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Iosif de la mănăstirea Neamț, Macarie Ieromonahul, Visarion de la mănăstirea Neamț.

306.

306.

Ms. ro. 3694 *Antologhion - Liturghier*; scris în 1851, codicograf Meletie Ieromonahul de la mănăstirea Căldărușani.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 13. File: 200. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Mihalache Protopsaltul Moldovlahul, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Iosif Naniescu Mitropolitul Moldovei, Meletie Ieromonahul de la mănăstirea Căldărușani.

307.

307.

Ms. ro. 3699 *Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,2 x 11,5. File: 14. Manuscrisul se află deteriorat.

Autori: Anton Pann.

308.

308.

Ms. ro. 3735 *Antologhion*, scris în 1832, codicograf Macarie Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 26 x 20. File: 49. Manuscrisul se află deteriorat.

Autori: Filothei, Macarie Ieromonahul.

309.

309.

Ms. ro. 3736 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Macarie Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 26 x 20. File: 146. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Gherman Arhiereul Neon Patron, Petru Bereketis, Grigorie Lampadarie, Macarie Ieromonahul, Iosif de la mănăstirea Neamț, Anton Pann.

Manuscrisul conține și Cântece morale și imnuri școlare.

310.

310.

Ms. ro. 3746 *Antologhion*, scris în 1889, codicograf Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 93. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Varlaam Protosinghelul.

Manuscrisul conține și Cântece morale și imnuri școlare.

311.

311.

Ms. ro. 3776 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 26 x 20. File: 81. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: -

312.

312.

Ms. ro. 3788 *Antologhion*, scris în 1869, codicograf Nicolae Tărăbuță.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 11. File: 122. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Dimitrie Suceveanu.

313.

313.

Ms. ro. 3798 *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 11. File: 23. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: -

314.

314.

Ms. ro. 3807 *Liturghier*, scris în 1836, codicograf Gherasim Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,5 x 15. File: 86. Manuscrisul se află deteriorat.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Koukouzelis, Ioannis Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou, Anton Pann.

315.

315.

Ms. ro. 3809 *Liturghier*, scris în 1854, codicograf Dumitriu Constantin.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 10,5. File: 131. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iakovos Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Petru Byzantios,

Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Petru Efesiou, Anton Pann, Varlaam Monahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

316.

316.

Ms. ro. 3810 *Anastasimatar*, scris în Țările Române, în anul 1819, codicograf Theodor Popovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 11. File: 38. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

317.

317.

Ms. ro. 3818 *Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Dumitrache.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,5 x 8,5. File: 456. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos Marmarinos, Dionisie Fotino Peloponnisiou Moraitul, Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Hourmouzos Hartofilakas Iereus,

Mihalache Protopsaltul Moldovlahul, Macarie Ieromonahul.

318.

318.

Ms. ro. 3823 *Antologhion - Liturghier*, scris în 1873, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19 x 14,5. File: 19. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzos Hartofilakas Iereus.

319.

319.

Ms. ro. 3915 *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 35,5 x 23. File: 55. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Macarie Ieromonahul.

320.

320.

Ms. ro. 3931 *Antologhion / Liturghier - Prohodul Domnului*, scris în 1863, codicografi: Iosif Naniescu ierodiaconul / Mitropolitul Moldovei și Ghimnasia Schimonahul de la mănăstirea Căldărușani.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 25,5 x 21,5. File: 363. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Antim Arhiereul, Iakovos Protopsaltul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Bereketis, Gheorghie Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Nae Mateescu, Ghimnasie Schimonahul de la mănăstirea Căldărușani.

321.

321.

Ms. ro. 3942 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 15. File: 185. Manuscrisul este în stare bună.

Autori:-

322.

322.

Ms. ro. 3960 *Antologhion*, scris în 1862, codicograf Ion Lăcureanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 14,5. File: 194. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

323.

323.

Ms. ro. 3966 *Antologhion - Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11,5. File: 14. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Anton Pann, anonim.

324.

324.

Ms. ro. 3978 *Antologhion*, scris în 1843-1847, codicograf Ion Sărindăreanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 16. File: 438. Manuscrisul este în stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Dionisie Fotino Peloponnisiou, Iakovos Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Manouil Hrisafis, Petru Byzantios, Gheorghe Urzescu, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, Dimitrie Nicolaide.

325.

325.

Ms. ro. 3986 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 12. File: 12. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Iosif de la mănăstirea Neamț, Anton Pann.

326.

326.

Ms. ro. **4028** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1833, codicograf Fratele Ștefan / în călugărie Veniamin.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 59. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Byzantios, Nil Monahul, Macarie Ieromonahul, Veniamin Ieromonahul.

327.

327.

Ms. ro. **4075** *Liturghier*, scris în 1828, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19 x 14. File: 128. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul, Ilie Fotino.

328.

328.

Ms. ro. **4087** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 10,5. File: 9. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: -

329.

329.

Ms. ro. **4155** *Antologhion*, scris în 1844, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 13. File: 29. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

330.

330.

Ms. ro. **4170** *Antologhion - Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Constantin Popescu din satul Tismenii.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 10. File: 212. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Bereketis, Gheorghie Kritos, Ioannis Protopsaltul, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

331.

331.

Ms. ro. **4194** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 12,5. File: 191. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

332.

332.

Ms. gr.-ro. **4233** *Anastasimatar - Propedie*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

- limba elină și în limba română cu caractere chirilice: Propedie,
- în limba elină: Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Heruvive. Manuscrisul este caligrafiat în notație cucuzeliană târzie și de tranziție spre cea hrisantică.

Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: 134. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

333.

333.

Ms. ro. **4249** *Antologhion*, scris în 1872, codicograf Ghiță Ionescu Preotul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 15. File: 192. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Theodor Fokaeos, Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Ioakovos Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Dionisake / Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Anton Pann, Spirache Enescu.

334.

334.

Ms. ro. **4266** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1868, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 10. File: 212. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gavriil Ieromonahul, Varlaam de la mănăstirea Sinaia.

335.

335.

Ms. ro. **4281** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Vasile Popovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 10. File: 75. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Koukouzelis, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

336.

336.

Ms. ro. **4305** *Psaltichie rumânească*, alcătuită de Filotei ieromonahul / Jipa, scris la Brașov, în 1751, codicograf Ioan sin / fiul lui Radu Duma Brașobian / Brașoveanu.

Cuprinde: Sfaturi pentru cântăreți, Versuri, Anastasimatar (Stihirile învierii de la Doamne strigat-am, Stihioavnă, Pasapnoare / Laude), Cele 11 Eotinale (Sti-

hirile evangheliilor), Kekragare, Stihurile la Slujba de Seară / Vecernie, Stihovună, Laude (text), Antologhion Stihirar - pentru tot anul bisericesc, Stihurile din perioada Pentikostarului, Stihurile din perioada Triodului, Katavasii - în ordinea calendarului bisericesc, Heruvices, Chinonice, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Polichronii, Irmoase veselitoare, Urare când se ridică paharul la masă (text), Tropare pentru ucenici, Rugăciunea lui Filothei pentru domn.

Dimensiuni: 24,5 x 18. File: 340. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Leon prea înțeleptul împărat (text), Ioan cel dulce / Ioannis Koukouzelis, Gherman Arhiereul Neon Patron, Ioan Monahul, Andrei Pirou, Ștefan Aghipolitul, Serghie Aghipolitul, Andrei Ierosolimitul, Theofan Karikis, Kiprian Despotul, Anatolie, Gheorhie Sikeliotul, Manouil Hrisafis, Simeon din minunatul munte, Petru Protopsaltul Byzantios, Arsenie, Stoudet / Theodoros Stouditos, Efreem Karias, Gheorghe al Nikomidiei, Sofronie Patriarhul Ierosolimului, Kassia Monaha, Vasilie Monahul, Cosma Monahul, Nilu din Xanthopol, Andrei Kritianul, Popa Balași / Bălașu, Popa Damian Vatopedinul, Șerban întâiul cântăreț și al meu daskâl, Filothei Jipa ieromonahul sintesitorul acestei vlahomusikii - n.n.

Conține și Polichronii pentru domnitorul Valahiei - Constantin / Ioan Brâncoveanu Basarab, pentru mitropolitul Valahiei - Antim cât și pentru boierii cei mari, autor Filothei ieromonahul Jipa.

337. **337.**

Ms. ro. 4311 *Antologhion*, scris în 1858, codicograf Ioan Crâmpoiaie.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 26 x 19,5. File: 234. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iakovos Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisou, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Varlaam Monahul.

338. **338.**

Ms. ro. 4328 *Liturghier*, scris în 1864-1870, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,5 x 9,5. File: 188. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Manuscrisul conține și Polichronioane fără a fi menționat numele.

339. **339.**

Ms. ro. 4330 *Antologhion*, scris în 1860-1877, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 16. File: 82. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiou, Petru Lampadarie Peloponnisou.

340. **340.**

Ms. ro. 4338 *Liturghier*, scris în 1888, codicograf Emanuil Zmeu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 47 x 12. File: 49. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Protopsaltul, Emanuil Zmeu.

341.

341.

Ms. ro. **4339** *Antologhion - Liturghier*, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, în 1870, codicograf Natanail Ierodiaconul de la Prodromu, Muntele Athos.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 10. File: 212. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Koukouzelis, Ioannis Damaskinos, Balasie / Bălașu Iereus kai nomofilax, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Byzantios Bereketis, Iakovos Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Petru Efesiou, Theodoros Fokaeos, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Nectarie Schimonahul Vlahu / Crețu, Dimitrie Suceveanu.

342.

342.

Ms. ro. **4340** *Antologhion*, scris în 1820, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 14,5. File: 235. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Mihalache Protopsaltul Moldovlahul, Manouil Hrisafis, Vasilis Stefanos Byzantios.

343.

343.

Ms. ro. **4342** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1890, codicograf Athanasie Iordănescu Cântărețul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 14. File: 90. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Gheorghie Protopsaltul Kritos, Iakovos Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Ștefan Popescu, Athanasie cântărețul Iordănescu, Nectarie schimonahul Protopsaltul Vlahu / Crețu.

344.

344.

Ms. ro. **4343** *Irmologhion*, scris în 1890, codicograf Athanasie Cântărețul / Iordănescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 10,5. File: 49. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori:-

345.

345.

Ms. ro. **4344** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1896, codicograf Athanasie Iordănescu Cântărețul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19 x 15,5. File: 61. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iakovos Protopsaltul, Anton Pann, Chiril Ierodiaconul de la mănăstirea Cernica, Iosif Ierodiaconul Naniescu - Mitropolitul Moldovei, Nectarie Preotul, Athanasie Iordănescu Cântărețul.

346.

346.

Ms. ro. 4356 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Matache Cântărețul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 16,5. File: 88. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Bereketis, Petru Efesiou, Matache Cântărețul.

Manuscrisul conține și Cânturi morale și imnuri școlare.

347.

347.

Ms. ro. 4359 *Antologhion*, scris în 1829, codicograf Ilie Stoianovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 13,5. File: 222. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Iakovos Protopsaltul, Petru Efesiou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Macarie Ieromonahul, Costache Chiosea, Ilie Stoianovici.

348.

348.

Ms. ro. 4382 *Antologhion*, scris în 1884, codicograf C. Marinescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,5 x 9,5. File: 141. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Ștefan Popescu.

349.

349.

Ms. 4399 *Propedie*, scris în țările Române, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Ioan Theodorache.

Dimensiuni: 26,5 X 21. File: 30. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

350.

350.

Ms. gr.-ro. 4402 *Antologhion*, scris la Buzău și Iași; între anii 1835-1871 (Al.Buzerea, îl datează anul 1833, fără a explica sursele, ibid.cit.), codicograf ierodiacon Iosif Naniescu - mitropolit al Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 54 x 22,5. File: 330. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Hristodor, Dionisie Fotino Moraitul, Ioannis Kladas, Anton Pann, Macarie Ieromonahul, Petru Lampadarie Peloponnisiou Moraitis, anonim.

351.

351.

Ms. ro. 4412 *Irmologhion*, scris în 1833, codicograf Macarie Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 40 x 24. File: 76. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

352.

352.

Ms. ro. 4426 *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Gheorghe Ionescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 11,5. File: 29. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

353.

353.

Ms. ro. 4427 *Antologhion*, scris în 1834, codicograf Iosif Ierodiaconul Naniescu / Mitropolitul Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 10,5. File: 138. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzos Iereus Hatofilakas, Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Petru Bereketis, Gheorghie Kritos, Macarie Ieromonahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

354.

354.

Ms. ro. 4434 *Liturghier*, scris în 1839, codicograf Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11,5. File: 17. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Dionisake / Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Antim Arhiereul Haripoleos, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

355.

355.

Ms. ro. 4443 *Anastasimatar*, scrise la Braşov sau Răşinari, la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Propedie cu fragmente de paraghier, Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri (numai note), Canonul - în cele 8 ehuri, Anastasimatar (Cântările Slujbei de Seară / Vecernie şi de Dimineaţă / Utrenie - în cele 8 ehuri).

Dimensiuni: 23 x 18,5. File: 48. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim.

356.

Ms. ro. 4454 *Propedie*, scris în Țările Române, în anul 1849, codicograf Nicolae Roiu.

Dimensiuni: 21 X 14,5. File: 51. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

356.

357.

Ms. ro. 4461 *Propedie*, scris în Țările Române, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, codicografi Visarion Târnavăeanu Socolean și Dimitrie Alexandrescu.

Dimensiuni: 21 X 15. File: 33. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

357.

358.

Ms. ro. 4479 *Propedie*, scris în Țările Române, în anul 1831, codicograf Macarie Ieromonahul.

Dimensiuni: 35 x 21,5. File: 34. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

358.

359.

Ms. ro. 4480 *Antologhion*, scris în 1859, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 27 x 20. File: 50. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Gheorghie Kritos, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul.

359.

360.

Ms. ro. 4482 *Liturghier*, scris în 1885, codicograf Varlaam Protosinghelul de la mănăstirea Ciolanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 11. File: 10. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Varlaam Protosinghelul de la mănăstirea Ciolanu.

360.

361.

Ms. ro. 4483 *Propedie*, scris în Țările Române, în anul 1822, codicograf Macarie Ieromonahul.

Dimensiuni: 26 x 20,5. File: 24. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

361.

362.

Ms. ro. 4484 *Antologhion - Liturghier*, scris în 1857, codicograf Ghimnasia Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 16,5. File: 333. Manuscrisul se află într-o stare bună.

362.

Autori: Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Protopsaltul Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul, Mihalache Protopsaltul Moldovlahu, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

363.

363.

Ms. ro. **4490** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Marin Gheorghe Psaltul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 16,5. File: 211. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Nicolae Călinescu de la Râmnicu Vâlcea.

364.

364.

Ms. ro. **4495** *Liturghier*, scris în 1872, codicograf Athanasie Popescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 10,5. File: 37. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Ștefan Popescu, Varlaam Protosinghelul de la mănăstirea Ciolanu.

365.

365.

Ms. ro. **4497** *Antologhion - Liturghier*, scris în 1872, codicograf Galeriu Adam.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 10,5. File: 37. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Ștefan Popescu, Varlaam Protosinghelul de la mănăstirea Ciolanu.

366.

366.

Ms. ro. **4504** *Antologhion - Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 12. File: 169. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Anton Pann.

367.

367.

Ms. ro. **4505** *Antologhion*, scris posibil la schitul Prodromu, Muntele Athos, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 12. File: 109. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Koukouzelis, Petru Bereketis, Theodor Fokaeos, Nectarie Schimonahul Vlahu / Crețu.

368.

368.

Ms. ro. **4506** *Prohodul Domnului*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 16,5. File: 38. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou.

369.

369.

Ms. ro. 4507 *Stihirar - Doxastar*, scris în 1855, codicograf C.Pomilescu.

Dimensiuni: 20,5 x 17. File: 200. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iakovos Protopsaltul, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Ghelasia Arhimandritul Basarabeanu, Vlasie Ieromonahul, Athanasie Iordănescu.

370.

370.

Ms. ro. 4568 *Prohodul Domnului*, scris în 1866, codicograf Ghimnasia Schimonahul de la mănăstirea Căldărușani.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 16,5. File: 29. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

371.

371.

Ms. ro. 4569 *Prohodul Domnului*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17. File: 34. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

372.

372.

Ms. ro. 4721 *Antologhion*, scris în 1842-1845, codicograf Ștefan Protopsaltul din Roman.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 15. File: 196. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

373.

373.

Ms. ro. 4724 *Liturghier*, scris în 1854, codicograf Andronic Cosmovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 9,5. File: 27. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: -

374.

374.

Ms. ro. 4819 *Propedie*, scris în țările Române, în anul 1881, codicograf George Ucenescu.

Dimensiuni: 28,5 X 20,5. File: 27. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie ieromonahul, Anton Pann, George Ucenescu.

375.

375.

Ms. ro. **5108** *Antologhion*, scris la Buzău și Iași, în 1835-1871, codicograf Iosif Ierodiaconul Naniescu - Mitropolitul Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Hristodor, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Ioannis Kladas, Anton Pann, Macarie Ieromonahul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, anonim.

376.

376.

Ms. ro. **5111** *Antologhion*, scris în 1875, codicograf Oprea Petrovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 17,5. File: 52. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Dionisake / Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Sinesie Sfetagoretul, Hourmouziou Iereus Hartofilakas.

377.

377.

Ms. ro. **5117** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Macarie Vasilescu de la Episcopia Curtea de Argeș.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 14,5 x 10,5. File: 153. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, kyr Calinic, Visarion.

378.

378.

Ms. ro. **5118** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 15. File: 117. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Hourmouziou Iereus Hartofilakas.

379.

379.

Ms. ro. **5119** *Stihirar - Doxastar*, scris în 1844, codicografi: Ioan fiul Preotului Nica și Ștefan Petrescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 17. File: 264. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie arhimandritul Basarabeanu.

380.

Ms. ro. **5164** *Irmologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 16,5. File: 190. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

380.

381.

Ms. ro. **5432** *Antologhion*, scris în 1845, codicograf Marin Bărbătolescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 15. File: 117. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

381.

382.

Ms. ro. **5465** *Antologhion*, scris în 1846, codicografi: Nicolae Vasile din Buzău și Ilie Niculescu - seminarist.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 16. File: 242. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Anton Pann, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Manouil Hrisafis Protopsaltul o Neos / cel Tânăr, Ștefan Kritos, Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisou, Daniil Protopsaltul, Constantin Protopsaltul.

382.

383.

Ms. ro. **5470** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11. File: 260. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Anton Pann, Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Petru Byzantios.

383.

384.

Ms. ro. **5486** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11. File: 197. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

384.

385.

Ms. ro. **5508** *Irmologhion*, scris în 1841, codicograf Manolachi Capșa.

Cuprinde: -

385.

Dimensiuni: 22,5 x 17. File: 193. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

386.

386.

Ms. ro. **5514** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 18. File: 92. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Sinesie Sfeta-gorețul, Hourmouzius Iereus Hartofilakas, Macarie Ieromonahul.

387.

387.

Ms. ro. **5519** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Ioan Ciucescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 18. File: 53. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

388.

388.

Ms. ro. **5552** *Antologhion*, scris în 1873, codicograf Varlaam Protosinghelel de la mănăstirea Ciolanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 14. File: 90. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

389.

389.

Ms. ro. **5602** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 28 x 11. File: 44. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Byzantios, Hourmouzius Iereus Hartofilakas.

390.

390.

Ms. ro. **5629** *Stihirar - Doxastar*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 17,5. File: 16. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

391.

391.

Ms. ro. **5810** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Iosif Arhimandritul Naniescu - Mitropolitul Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 37 x 23,5. File: 64. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Macarie Ieromonahul.

392.

392.

Ms. ro. **5833** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Iosif Arhimandritul Naniescu - Mitropolitul Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 38 x 24. File: 72. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Meletie Sinaitul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Iakovos Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Mihalache Protopsaltul Moldovlahul, Damian Ieromonahul Vatopedinul.

393.

393.

Ms. ro. **5867** *Antologhion*, scris în 1845, codicograf Filothei Hagiul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 14,5. File: 26. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ghelasie Ieromonahul.

394.

394.

Ms. ro. **5874** *Stihirar - Doxastar*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Iosif Arhimandritul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 35 x 11,5. File: 26. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

395.

395.

Ms. ro. **5970** *Anastasimatar*, scris la mănăstirea Căldărușani, în anul 1821, codicograf Agapie Ieromonahul.

Cuprinde: Axion la Înălțare, Fericit bărbatul, Propedie, Anastasimatar (Stihirile de la Slujba de Seară / Vecernie), Acatistul Maicii Domnului, Heruvicul "Acum puterile", Să se îndrepteze rugăciunea mea, Axionul "De tine se bucură", Pre arătătorul.

Dimensiuni: 20,5 x 15. File: 103. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

396.

396.

Ms. Ro. 2343 *Antologhion - Liturghier*, scris în 1874, codicograf fratele Constandin.

Cuprinde: -

- Dimensiuni: 20,5 x 15,5. File: 185. Manuscrisul este destul de deteriorat.
 Autori: Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.
- 397.** **397.**
- Ms. gr-ro. **2371** *Antologhion – Liturghier*, scris la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 16,5 x 11. File: 128. Manuscrisul este destul de deteriorat.
 Autori: anonimi, Filothei Ieromonahul Jipa, Duma Brașoveanu, Ioniță Pralea.
- 398.** **398.**
- Ms. gr-ro. **2378** *Antologhion – Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 18 x 11,5. File: 56. Manuscrisul este destul de deteriorat.
 Autori: anonimi.
- 399.** **399.**
- Ms. ro. **2387** *Antologhion*, scris în 1855, codicograf Veniamin Catulescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 13,5 x 10. File: 107. Manuscrisul este în stare bună.
 Autori: anonimi.
- 400.** **400.**
- Ms. ro. **2434** *Antologhion*, scris în 1828, codicograf Ioniță Stoicescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 23,5 x 17. File: 310. Manuscrisul este în stare bună.
 Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Anton Pann, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Petru Efesios, Petru Byzantios, Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Ioannis Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Mihalache Protopsaltul Moldovlahul, Panaiotis Protopsaltul, Petru Glykis o Melodos.
- 401.** **401.**
- Ms. ro. **2438** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 26 x 19,5. File: 352. Manuscrisul este în stare bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Ioannis Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Macarie Ieromonahul, Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul.

2. BUCUREȘTI, BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI*

Catalog Spinei

Catalog B-BNR

402.

1.

Ms. gr. 4858 *Anastasimatar*, scris la finele secolului al XVIII-lea, caligraf anonim.

Cuprinde: Kekragare, Stihiri, Dogmaticile, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), alte Pasapnoare, Heruvices, Chinonice, Liturghier.

Dimensiuni: 15 x 11. File: VII + 273. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Anastasie Rapsaniotos, Petru Glykis Bereketis o Melodos kai aristos didaskalos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Panagiotis Hrisafis o Neos, Grigorie Savaitos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Antonie Iereus kai megas oikonomos, Manouil Hrisafis Protopsaltul, Petru Protopsaltul Byzantios, Manouil Gazis, Leon o sofos basileus (text), Ioannis Glykis kai didaskalos tou Koukouzeli, Melhisedek Episcopul Redestinos, Cosma Ieromonahul Iviritul Macedoneanul, Athanasios Patriarhul Konstantinopoleos Kritos, Gheorghie Redestinos, Ioannis Koukouzelis kai maistoras, Xenos Koronis Protopsaltul, Nectarie Ieromonahul Mitilineos, Neofitos Ieromonahul Koutloumousianos, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Theofan Patriarhul Karikis, Manouil Goutas, Arsenie Ieromonahul o Mikros, Dimitrios Domestikul Mitilineos, Longhinos Monahul, Ioannis Kladas, Anastasie, Meletie Kritos o Sinaitos, Theonas Ieromonahul, Panaghiotis Halatzoglos, Hourmouziot Iereus Hartofilakas.

403.

2.

Ms. gr.-ro. 4947 *Heruvicon-Kinonicar*, scris în țările Române, la 21 noiembrie 1785, caligraf Ioannis Amartolos Psaltul.

Cuprinde: -

- în limba elină și limba română: Heruvices - în cele 8 ehuri, în multe variante,

- în limba elină: Chinonice - în mai multe variante, Kratimatar, Polieleie, Cântări la Liturgia Sfântului Ioannis Hrisostomos.

Dimensiuni: 20,5 x 14. File: 421. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Makaritos Petru Domestikos Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Monahul Lampadarie Protopsaltul, Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos o Marmarinos, Nikolae Komninos, Anastasie Larsinos, Theodoulos Glavas, Ioannis Damaskinos Monahul Pantokratoras Vatopedinul Iviritul, Ioannis Amartolos, Makaritos Petru Glykis Bereketis o Melodos, Ieremia Psaltul Monahul, Ioakim Arhiereul Viziis, Gherman Arhiereul Neon Patron, Nectarie Ieromonahul, Panagiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, ex Athinon oreon, Ioannis Hrisoverghis ex Ioaninon, Gheorghie Kitrikas - ex Athinon, Antonie Iereus, Bălașu Iereus kai

* Această bibliotecă este fostă Biblioteca Centrală de Stat / BCS care, la 05.02.1990, prin Hotărârea Guvernului României, a devenit Biblioteca Națională a României.

nomofilax, Mitrofanous Karikis, anonim, Theofanous Karikis, Kopos ex Athinon, Konstantin Magoulas, Manouil Goutas, Anastasie Iereus Andrianopolis, Dimitrie Mitilineos, Ioasaf Vatopedinul, Kallistos Ieromonahul, Antonie Preotul, Theodorakis Tirnavistis, Anastasie Rapsaniotis, Ioannis Kladas ex Athinon, Ignatios Ieromonahul, Ioannis Koukouzelis, Hourmouzius Iereus Hartofilakas, Panaghiotis Halazoglos, Meletie Ieromonahul Kritos o Sinaitos.

404.

3.

Ms. slav **17442** *Evangheliar apostolic*, scris la începutul secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Pericope din cele patru evanghelii.

Dimensiuni: 21,7 x 33. File: 226. Filele au fost numerotate de noi. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

405.

4.

Ms. gr. **17473** *Anastasimatar - Propedie*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,5 x 17. File: 191. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

406.

5.

Ms. gr. **17474** *Antologhion - Kekragare - Evloghiare*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,4 x 10,3. File: 311. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

407.

6.

Ms. gr. **17475** *Anastasimatar - Propedie*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,9 x 16,8. File: 97. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

408.

7.

Ms. gr. **17476** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,3 x 16,3. File: 780. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: - Codicele provine de la biserica Golia din Iași.

409.

8.

Ms. gr. 17477 *Anastasimatar*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,4 x 17,4. File: 120. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

410.

9.

Ms. gr. 17478 *Stihirar*, scris la finele secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 14,4. File: 170. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. Manuscrisul se află într-o stare excepțională.

Autori: -.

411.

10.

Ms. ro. B *Prohodul Domnului*, scris la 27 mai 1890, codicograf Kipsail.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,1 x 18,7. File: 20. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

412.

11.

Ms. gr.-ro. 17480 *Heruvicon*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 12 x 18. File: 63. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

413.

12.

Ms. gr. 17481 *Anixandare - Polieleie*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,9 x 18,5. File: 147. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Manuscrisul a fost în uz la biserica Sfântul Spiridon din Iași.

414.

13.

Ms. gr. 17482 *Antologhion*, scris - partea întâi la mijlocul secolului al XVIII-lea, partea a doua la 11 aprilie 1842, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,4 x 20,4. File: 209. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. S-a încercat să se numereze foile manuscrisului, în prima parte a lui, dar, cu scăpări mari. Tomul cuprinde două codice. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

415.

14.

Ms. gr. **17483** *Polieleie*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonimi.

Dimensiuni: 20,7 x 16,7. File: 207. Tomul cuprinde două manuscrise la un loc. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

416.

15.

Ms. gr. **17484** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,2 x 16,2. File: 77. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

417.

16.

Ms. slav **17485** *Doxastar*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,3 x 16,6. File: 92. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. S-a folosit în copiere - în loc de neume - scriitura muzicală liniară. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

418.

17.

Ms. slav **17486** *Cântări - Aleluie*, scris în 1768, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 18,1. File: 238. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. Tomul cuprinde două manuscrise: primul numai text liturgic, în limba slavonă, de la f.1 la 101 (f.102 A, B sunt nescrise), al doilea text muzical cu scriitură muzicală liniară conținând textul psaltic în limba slavonă, de la f.103 - la Fine. Manuscrisul se găsește într-o stare de degradare avansată.

Autori: -

419.

18.

Ms. slav **17497** *Evangheliar apostolic*, scris la începutul secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Pericope din cele patru Evanghelii.

Dimensiuni: 19,5 x 30,7. File: 165. Manuscrisul a fost restaurat excepțional.
Autori: -

420.

19.

Ms. ro **17541** *Slujba de seară / Vecernia (Psaltichie românească)*, scris la București, în 1890, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,4 x 10,2. File: 165. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. Inițial, manuscrisul fost numerotat neregulat, până la f.139, după aceea sporadic și neterminată număratoarea. La f.164v-165 există numai scriitură muzicală cu neume, fără text literar. La sfârșit, f. A-B-C, adăugat de o altă mână, există un Chinonic. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

421.

20.

Ms. gr. **17542** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,5 x 10,3. File: 206. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

422.

21.

Ms. gr. **27820** *Anastasimatar - Propedie*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Propedie cu două variante din Roțata modurilor - de Ioannis Koukouzelis și Ioannis Plousiadinis și exerciții de paraloghiere, Cântări din Slujba de Seară / Vecernie și de Dimineață / Utrenie (Troparele învierii, Bindecuvântări, Polieleie, Pasapnoare / Laude, Doxologii, ș.a.), Cântări din Liturgia Sfântului Ioannis Hrisostornos și Sfântului Vasile cel Mare, Chinonice duminicale, săptămânale și la toate sărbătorile anului calendaristic bisericesc, Cântări din Liturgia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), alte Cântări.

Dimensiuni: 29 x 21. File: 261. Manuscrisul este puțin deteriorat.

Autori: anonim, Ioannis Glykis, Ioannis Xyros, Grigorie Bunu Aliatu, Aghioritikon, Ioannis Damaskinos, Kampanis, Ioannis Iereus Plousiadinis, Ioannis Koukouzelis kai maistor, Arhaion, Palaion, Monouil Hrisafis Lampadarie, Ioannis Lampadarie Kladas, Gheorghie Panaretos, Gheorghie Kondopetris, Arkadie Monahul, Agathonos adelfos tou Xenou Koroni, Xenos Koronis, Ampelokis Piotis, Gheorghie Sgouropoulos, Halibouris, Dimitrie Dokyanos, Manouil Agalianos, Athanasie Monahul, Tsaknopoulos, Stilianos Iereus, Moshianos, Manouil Arghiroopoulos, Doukas Laosinaptos, Mihail Ananeotos, Ioannis Koukoumas, Markos Evghenikos, Ghenadie Exaghialos, Gavriil Ieromonahul ek tis monis ton Xanthopoulon, Bălașu Iereus kai nomofilax, Manouil Gazis, Konstantin Exaghialos, Kornilios Monahul Aghioritos, Gheorghie Plaghiotis, Latrinos,

Manouil Agalianos, Nikifor Ieromonahul Ithikos, Hristoforis Moustakonos, Xenofon, Thivaïos, Andreas Sighiros, Kliment Ieromonahul Lesbios Aghioritos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Gheorghie Raïdestinos, Laloutzos / Lалуџу, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Leon o sofos basileus (text), Melhisedek Episkopul Raïdestinos, Ioannis Protopsaltul, Pangkratie Monahul Protopsaltul, Theodoulos Monahul Glavas, Konstantin Magoulas, Manouil Vlatisos, Gherasim Ieromonahul Aghioritos, Paisios Monahul, Anthimos Monahul, Theofanos Patriarhul Karikis, Arsenie, Ieromonahul o Mikros, Dionisios Monahul, Athanasie Ieromonahul, Doukas Siropoulos, Nathanail Mitropolitul Nikaias, Ioannis Ouranios, Mihail Iereus Koukoulas, Theofilaktos Domestikos Arghiropoulos, Nikolae Asanis, Theodor Kalikratias, Laskaris Pigounitos, Fokas Domestikos Lampadarie, Manouil Koronis ? (Hrisafis), Athanasie Patriarhul proin Konstantinoupoleos, Dimitrie Raïdestinos, Markos Mitropolitul Korintou, Domestikos Karakalos, Gheorghie Arghiropoulos, Longhinos Monahul, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Gavriil Ieromonahul Exaghialos, Makaritos oikonomos Antonie Ieromonahul.

423.

22.

Ms. gr. 27821 *Mathimatar-Theotocar*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Mathime theotokare - în cele 8 ehuri, Mathime pentru întreg calendarul anual bisericesc, Polieleie, Pasapnoare (Toată suflarea), Doxoligii - în cele 8 ehuri, Heruvices - în cele 8 ehuri, Chinonice, alte Mathime theotokare - în cele 8 ehuri, Mathime pentru tot anul calendaristic bisericesc - așezate pentru perioada Octoihului, Triodului și Penticostarului, alte Cântări.

Dimensiuni: 29 x 21. File: III + 213 + 8. Manuscrisul se află în stare bună.

Autori: Xenos Koronis, Panagiotis Hrisafis o Neos, Ioannis Lampadarie Kladas, Panagiotis Hrisafis Lampadarie, Fokas Domestitul Lampadarie, Kliment Ieromonahul Lesbios, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Konstantin Magoulas, Ioannis Koukouzelis kai maistor, Konstantin Exaghialos, Gheorghie Redestinos, Theodor Glavas, Ioannis Damaskinos, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Manouil maistor Arghiropoulos, Aghioritikos, Ekklesiastikos, Gavriil Ieromonahul, Theofanos Patriarhul Karikis, Grigorie Iereus Bunu Aliatu, Arsenie Ieromonahul o Mikros, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Makaritos Panagiotis Protopsaltul Halatzoglos, Petru Konstantinoupolitos os tis tourkisti onomazetai Bereketis / Glykis o Melodos, Kralis Iereus, Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos Marmarinos, anonim.

424.

23.

Ms. gr. 27822 *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, scris la finele secolului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 29 x 21. File: 258. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gherman Arhiereul Neon Patron.

425.

24.

Ms. gr. **28529** *Evangheliar*; scris la Constantinopol, la mijlocul secolului al XI-lea, caligraf anonim.

Cuprinde: un fragment dintr-o Pericopă evanghelică.

Dimensiuni: 22,2 x 15,5. File: 1. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

426.

25.

Ms. gr.-ro. **28882** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,5 x 18,6. Pagini: 230. Manuscrisul provine de la Biblioteca Academiei României, conform ștampilei. Lipsă foaia de titlu. Manuscrisul conține: la f.1-1v un comentariu în românește scris cu caractere chirilice, iar la f.7-20 o introducere în limba elină. Cuprinde două manuscrise la un loc: primul, în limba elină, are 207 pagini, al doilea, în limba română cu caractere chirilice, are 23 pagini. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

427.

26.

Ms. gr. **35131** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,5 x 16,6. File: 93. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. La finele codicelui cântările au fost scrise de o altă mână. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Codicograful care a scris acest manuscris în limba elină, ar fi putea să fie român de origine, deoarece folosește în grafie în loc de litera È din limba elină, forma i din limba latină.

428.

27.

Ms. gr. **35132** *Antologhion*; scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,3 x 21,1. File: 43. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. Manuscrisul este într-o stare de accentuată degradare.

Autori: -

Codicograful care a scris acest manuscris în limba elină, ar fi putea să fie român de origine, deoarece folosește în grafie în loc de litera È din limba elină, forma i din limba latină.

429.

28.

Ms. gr. 35133 *Irmologhion*, scris la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 21,5. File: 120. Filele manuscrisului au fost numerotate de noi. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

La f.120v există o datare 23 apr.1849. Deși este scris în limba elină, codicografal a fost - probabil - un român, deoarece se observă în textul elin de foarte multe ori folosirea literei I cu grafie latină în loc de E cu grafie elină.

430.

29.

Ms. gr. 36173 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,6 x 12,5. File: 150. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

431.

30.

Ms. gr. **fără număr** *Minei* "Codex Suprasliensis", scris la mijlocul secolului al XI-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Minei pe luna martie.

Dimensiuni: -. File: -. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

3. BUCUREȘTI, BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

Catalog Spinei

Catalog B-BCU

432.

1.

Ms. ro. 3531 *Antologhion*, scris în 1817, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17. File: 111. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouziou Iereus Hartofilakas.

433.

2.

Ms. ro. 3792 *Antologhion - Propedie*, de Ion Popescu-Pasărea, scris în Valahia, în 1894-1895, codicograf Petre Niculescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17,5. File: 225. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ion Popescu-Pasărea.

Manuscrisul conține și Imnuri școlare.

434.

3.

Ms. ro. **3899** *Antologhion*, scris în 1833, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11,5. File: 115. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

435.

4.

Ms. ro. **4273** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11,5. File: 209. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghe Paraskiade, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu.

436.

5.

Ms. ro. **4557** *Antologhion*, scris în 1827, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 12. File: 186. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

437.

6.

Ms. ro. **4559** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16,5. File: 89. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Macarie Ieromonahul.

438.

7.

Ms. ro. **4560** *Antologhion*, scris în 1838-1839, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 16,5. File: 100. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, anonim de la Ruginoasa - "a mea facere".

439.

8.

Ms. ro. **4845** *Liturghier*, scris în 1838, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 15,5. File: 213. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios, Petru Efesiou.

- 440.** **9.**
Ms. gr.-ro. **4940** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 23,5 x 17,5. File: 275. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou.
- 441.** **10.**
Ms. ro. **10862** *Antologhion*, scris în 1883, codicograf fratele Ioan Dumitrescu de la mănăstirea Ciolanu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 21 x 16,5. File: 334. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Nectarie Arhiereul Tripoleos - Frimu, Iosif Ierodiaconul Naniescu - Mitropolitul Moldovei, Varlaam Protosinghelul.
Bibliografie: Monica Tabacu, Manuscrisul fratelui Ioan de la mănăstirea Ciolanu, Buzău. Comunicare ținută la colocviul Muzica sacră în spațiile românești. Ediția a 4-a, 29 mai 1996, organizat de Filarmonica "Moldova" din Iași.
- 442.** **11.**
Ms. ro. **17473** *Propedie*, scris în Valahia, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Dimensiuni: - File: 8. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: -
- 443.** **12.**
Ms. ro. **17475** *Propedie*, scris în Valahia, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Dimensiuni: - File: 8. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: -
- 444.** **13.**
Ms. ro. **27996** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim
Cuprinde: -
Dimensiuni: 22 x 17. File: 316. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Gheorghie Kritos, Theodor Fokaeos.
- 445.** **14.**
Ms. ro. **27997** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicografi: Georg Kiru Diaconu, M. Dragomir.
Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 17,5. File: 150. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas.

446. **15.**

Ms. ro. **fără cotă** *Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: -. File: -. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

Bibliografie: Gheorghe C. Ionescu, *Laudele îngropării Domnului*. S.C.I.A., s. T.M.C., București, 1990, tom 37, p.30.

4. BUCUREȘTI, BIBLIOTECA UNIUNII COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA

Catalog Spinei

Catalog B-BUCMR

447. **1.**

Ms. ro. **4269** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Gheorghe Stoianovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 13. File: 95. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Varlaam Protosinghelul, Nectarie Ierodiaconul.

448. **2.**

Ms. ro. **4483** *Liturghier*, caligrafiat în 1835, codicograf Nicolae Cântărețul fiul Preotului Apostol și Ioan Gherasim Gorjan.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,6 x 7. File: 114. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Petru Byzantios, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou.

449. **3.**

Ms. ro. **4486** *Liturghier*, caligrafiat în 1872, codicograf Chițu Seminarist.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 12. File: 150. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Ștefan Popescu, Varlaam Protopsaltul.

450. **4.**

Ms. ro. **4636** *Antologhion*, scris în 1860, codicograf Costache Hagiescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17. File: 69. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Costache Hagiescu.

Manuscrisul conține și Polichronioane.

451.

5.

Ms. ro. **4639** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi: Nae Mateescu, Gheorghe Ionescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 141. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Nae Mateescu.

Manuscrisul conține și Polichronioane fără a fi menționat numele.

452.

6.

Ms. ro. **4640** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi: Varlaam Protosinghelul, Gheorghe Ionescu, Eftimie Georgescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. Pagini: 155. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Varlaam Protosinghelul.

453.

7.

Ms. ro. **4651** *Antologhion*, scris în 1833, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17,5. File: 94. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou.

454.

8.

Ms. ro. **4652** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 25 x 18,5. File: 17. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Varlaam Protosinghelul.

455.

9.

Ms. ro. **4654** *Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi: Emil Teofănescu, Constantin Teofănescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17,5. Pagini: 18. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: -

456.

10.

Ms. ro. **4655** *Antologhion*, scris în 1868, codicograf Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 15,5. File: 11. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Varlaam Protosinghelul.

457.

11.

Ms. ro. **4656** *Antologhion - Anastasimatar*, scris în 1865, codicograf Ghițu Ionescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17,5. Pagini: 32. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiou, Nicolae Mateescu, Ghiță Ionescu.

458.

12.

Ms. ro. **4658** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Ghiță Ionescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17,5. File: 96. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Varlaam Protosinghelul, Dobrică Tântăveanu, Ghiță Ionescu.

459.

13.

Ms. ro. **4673** *Antologhion*, scris în 1863, codicograf Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 14,5. File: 87. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Varlaam Protosinghelul.

460.

14.

Ms. ro. **4681** *Antologhion*, scris în 1881, codicograf Gheorghe F. Măzuică.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 18,5. Pagini: IV + 400. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Petru Efesiou.

461.

15.

Ms. ro. **4682** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 13. File: 460. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouziou Iereus Hartofilakas.

462.

16.

Ms. ro. **4683** *Antologhion*, scris în 1861, codicograf Theodor Dascălul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 14,5. Pagini: IV + 337. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul.

- 463.** **17.**
 Ms. ro. **4684** *Liturghier*, caligrafiat în 1861, codicograf Nicolae C. I. Orășeanu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 20 x 13. File: 97. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu
 Mitropolitul Moldovei.
- 464.** **18.**
 Ms. ro. **4686** *Antologhion*, scris în 1863-1874, codicografi: Nae Mateescu,
 Ghiță Ionescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 17 x 12,5. File: 227. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Nae Mateescu,
 Ghiță Ionescu.
- 465.** **19.**
 Ms. ro. **4687** *Liturghier*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codi-
 cograf I. Negulescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 16 x 12. File: 322. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Macarie Ieromonahul, Petru Efesiou, Iosif Ierodiaconul Naniescu
 Mitropolitul Moldovei, Gheorghe Căciulă.
- 466.** **20.**
 Ms. ro. **4689** *Liturghier*, caligrafiat în 1827, codicograf Stan Cântărețu și
 Hristea Grigoriu de la Episcopia Râmnicu-Vâlcea.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 15 x 11. File: 67. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Macarie Ieromonahul.
- 467.** **21.**
 Ms. ro. **4691** *Liturghier*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codi-
 cograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 11 x 9. File: 44. Manuscrisul se află într-o stare precară.
 Autori: Macarie Ieromonahul, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu.
- 468.** **22.**
 Ms. gr. **4693** *Theotokar-Mathimatar-Kalofonikon*, scris la finele secolului al
 XVIII-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: Theotocar - în cele 8 ehuri, Mathimatar din perioada Octoihului,
 Mathimatar din perioada Penticostarului, Kratimatar, Irmoase kalofonice, alte
 mathime.

Dimensiuni: 18,5 x 11,5. File: 298. Se remarcă scrisul frumos. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Xenos Koronis, Ioannis Kladas, Manouil Hrisafis, Fokas Lampadarie, Ioannis Lasharis, Panagiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Petros Glykis Bereketis o Melodos, Nikifor Ithikos, Gheorghie Redestinos, Konstantin Magoulas, Ioannis Koukouzelis, Konstantin Exaghialos, Lasharis Pigounitos, Theodor Kladas, Ioannis Damaskinos, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Manouil Arghiropoulos, Daniil Monahul Aghioritos, Ioannis Glykis, Filippos Gavalas, Theodoulos Glavas, Athanasie Iviritul, Laurentios Ieromonahos, Timiotatos mega oikonomos tis megalis ekklisias kyr Antonie, Theofanos Patriarhul Karikis, Markos Korinthos, Grigorie Iereus Bunu Aliatu, Arsenie Ieromonahul o Mikros, Hourmouzis Iereus Hartofilakas, Panaghiotis Protopsaltul Halatzoglos, anonim, Dimitrie Domestikul Dokyanos, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Meletie Ieromonahul Kritos o Sinaitos, Aghios nomofilax Nathanail Nikaias Kritos.

469.

23.

Ms. gr. 4694 *Liturghier - Anastasimatar*, scris la începutul secolului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11 x 7. Pagini: 154. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

470.

24.

Ms. gr. 4695 *Anastasimatar - Propedie*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Propedie (incompletă), Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor) Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos (Trisaghion, Heruvica - în cele 8 ehuri), Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mainainte sfințite), Chinonice, Cântări de la Acatist, Cântări de la Denii - ale săptămânii mari, alte Heruvica - în cele 8 ehuri, alte Chinonice - în cele 8 ehuri și de la sărbători, alte Pasapnoare, Cântări cu tererimuri, Theotokare, alte Trisaghioane.

Dimensiuni: 12 x 7,5. File: 302. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Theodoulos Monahul Glavas, Panagiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Bălașu Iereus kai nomofilax, Nikifor Ithikos, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Ioannis Kladas, Petru Glykis Bereketis o Melodos Tzelepis, Meletie Kritos o Sinaitos, Ioannis Koukouzelis, Manouil Gazis, Athanasie Konstantinou-poleos, Panaghiotis Halatzoglos.

Manuscrisul conține la f.293v-302v un text de istorie.

471.

25.

Ms. gr. 4696 *Irmologhion - Anastasimatar - Liturghier*, alcătuit de Petru Lampadariul Peloponnisiou, caligrafiat la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: Katavasiile sărbătorilor împărătești și ale Maicii Domnului - în cele 8 ehuri, Evloghitare (Binecuvântările învierii), primele strofe din Prohod - în cele trei stări, Prosomii (Podobii) - în 7 ehuri / lipsă ehul 3, Katismale - în cele 8 ehuri, Dumnezeu este Domnul, Troparele învierii - în ehurile 4, 5, 6, 7, 8, Antifoane - în ehurile 5, 6, Exapostilarii, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), a Sfântului Vasile cel Mare, Troparele deniilor, Heruvicul și Chinonicul din joia și sâmbăta mare, Cântarea Ziua învierii, Polieleu, alt Heruvic.

Dimensiuni: 13,5 x 8. File: 116 + I. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul Lampadarie.

472.

26.

Ms. gr. 4697 *Stihîrar (cu începere de la Crăciun)*, scris la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Stihiri pentru ceasurile împărătești din ziua Crăciunului, Stihiri pentru ceasurile împărătești din ziua Bobotezii, alte Cântări la Bobotează, Cântări în duminica lăsatului sec de carne, Cântări din săptămâna patimilor - luna și joia, Pasapnoare (Laude), Antifoane din vinerea mare, Katisme, Cântări la ceasuri împărătești, Idiomele, Aleluiare, Troparele deniilor, Heruvicul din joia și sâmbăta mare, Slava de la epitaf.

Dimensiuni: 13 x 7. File: 136 + VIII. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Bălașu Iercus kai nomofilax, Hrisafis.

473.

27.

Ms. gr.-ro. 4702 *Liturghier*, caligrafiat în 1831, codicograf Nil Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 10,5. File: 115. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Gheorghie Kritos.

474.

28.

Ms. ro. 4703 *Antologhion*, scris în 1823, codicografi: Mațian Monahul, și fratele Petru de la mănăstirea Cernica.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 13 x 9,5. File: 252. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

5. BUCUREȘTI, ARHIVELE STATULUI

Catalog Spinei

Catalog B-AS

475.

1.

Ms. ro. 1961 *Antologhion*, scris în 1844-1845, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 18. File: 86. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Macarie Ieromonahul, Dumitru Nikolaidis, Nicolae Filimonescu.

476.

2.

Ms. ro. 1964 *Antologhion*, scris în 1853-1869, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 14,5 x 10,5. File: 135. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

6. BUCUREȘTI, BIBLIOTECA PALATULUI PATRIARHAL

Catalog Spinei

Catalog B-BPP

477.

1.

Ms. gr. 185 *Doxastar-Anastasimatarion*, alcătuit de Dionisie Vatahos ek Palaion Patron en Peloponnisio Ahaias, caligrafiat la București, în 1809, codicograf Dionisie Vatahos ek Palaion Patron en Peloponnisio Ahaias.

Cuprinde: Slavele / Doxastar din perioada Octoihului, Triodului, Penticostarului, Anastasimatarul (Kekragare, Sihuri, Stihiri, Dogmatici, Stihoavne, Laude - în cele opt ehuri, Cele 11 Eotinale / stihirile evangheliilor).

Dimensiuni: 20,5 x 15. File: 245 + IX. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Dionisie Vatahos ek Palaion Patron en Peloponnisios Ahaias.

Manuscrisul cuprinde la f.6 versuri în limba elină.

478.

2.

Ms. gr. 206 *Kalofonikon*, scris în 1758, codicograf Fratzis Rodios / Fratele Rodios.

Cuprinde: Cântare kalofonică, Fie numele Domnului, Cântări kalofonice pentru Maica Domnului - în diferite variante pe cele 8 ehuri, Cântări kalofonice la sărbătorile împărătești ale Maicii Domnului și ale sfinților - din tot anul bisericesc, Cântări kalofonice din perioada Triodului, Cântări kalofonice din perioada Penticostarului, Kratime - în cele 8 ehuri, Irmoase kalofonice, Cântări (text).

Dimensiuni: 19,5 x 15,5. File: 281. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Theodoulos Monahul Glavas, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Panagiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Ioannis Koukouzelis kai Maistor, Manouil Hrisafis, Ioannis Glykis, Nicolae Andrianopolitos, Daniil Agioritos Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Lampadarie Kladas, Aghioritikon, Ekklisiastikon, Prasinos, Theofanos Karikis, Grigorie Bunu Aliatu Iereus, Arsenie Ieromonahul o Mikros, Hourmouzis Iereus Hartofilakas, Panaghiotis Halatzoglos Protopsaltul, Meletie Kritos o Sinaitos, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Athanasie Patriarhul, Dimitrie

Vlatiros, Manouil Goutas, Fratzis / Fratele Rodios, Kalistos, Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos Marmarinos, Anastasie Rapsaniotos.

Se remarcă la semnătura lui Bălașu: Μπαλασιος και φοιτητής αυτός / Bălașu și elev al acestuia.

479.

3.

Ms. ro. 219 *Antologhion*, scris în 1882, codicograf Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17. File: 187. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Damaskinos, Ioannis Koukouzelis kai Maistor, Ioannis Kladas, Manouil Hrisafis, Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Bereketis, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Petru Efesiou.

480.

4.

Ms. gr. 235 *Anastasimatar - Propedie*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: Axion pentru Bunavestire, Propedie cu Roata glasurilor și exerciții de paraloghie, Anastasimatar (Stihirile de la Slujba de Seară / Vecernie, Stihioane, Pasapnoare / Laude), Heruvic duminical, Chinonice.

Dimensiuni: 16,5 x 10,5. File: 120. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

7. BUCUREȘTI,

BIBLIOTECA SFÂNTULUI SINOD AL PATRIARHIEI ROMÂNIEI

Catalog Spinei

Catalog B-BSfSPR

481.

1.

Ms. gr. 10 *Katavasier*, scris în 1817, codicograf anonim.

Cuprinde: Katavasiile sărbătorilor, Evloghitare (Binecuvântările învierii), Chinonice, Heruvice, alte Chinonice - în cele 8 ehuri, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Troparele deniilor, Cântări la Acatist, Chinonice pentru tot anul, Cântare la Ziua învierii, Doxologii, Polieleu, Aliluiare, Ton despotin, Cântarea "Străin lucru", Cuvine-se.

Dimensiuni: 16,5 x 12. File: 240 + I. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadariul Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul Lampadariul, Petru Protopsaltul Byzantios, Manouil Hrisafis, Ioannis Koukouzelis.

482.

2.

Ms. gr. 28 *Anastasimatar - Propedie*, alcătuit de Panagiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, scris ante 1787, codicograf anonim.

Cuprinde: Anastasimatar (Kekragare, Stihiri, Stihoavnă, Laude - în cele 8 ehuri), Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Kekragare aghioritice.

Dimensiuni: 16,5 x 11,5. File: VII + 129 + I. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Panagiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Ioannis Glykis, Aghioritika.

483.

3.

Ms. gr. 43 *Anastasimatar - Propedie*, scris la Moskopolis, Macedonia, în 1782, codicograf Konstantinos ek Tinos.

Cuprinde: note psaltice fără text, Troparele deniilor - text, Anastasimatar (Stihiri de la Slujba de Seară / Vecernie, Stihoavnă, Pasapnoare / Laude - în cele 8 ehuri / combinate câte două: autentic-plagal / 1-5, 3-7, 4-8, 2-6), Irmos kalofonic, Kekragare, Dogmatici, Slavele de la stihoavnă, Pasapnoare - în cele 8 ehuri, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Polieleu, alte Pasapnoare, Ton despotin, Aghios, Heruvic, Chinonice, alte Heruvic, Liturgia Sfântului Grigorie Dialogul - A darurilor mai-nainte sfințite (Să se îndrepteze, Heruvic), Cântări - text.

Dimensiuni: 16 x 10,5. File: 159. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Ioannis Glykis, Leon o sofos basileus (text), Manouil Gazis, Xenos Koronis, Antonie Iereus, Manouil Hrisafis, Dimitrios Mitilinaios, Manouil Gouta, Bălașu Iereus kai nomofilax, Ioakim Viziiis.

484.

4.

Ms. gr. 46 *Irmologhion - Anastasimatar*, alcătuit de Bălașu Iereus kai nomofilax, scris ante 1742, codicograf anonim.

Cuprinde: Irmoase - în cele 8 ehuri, Prosomii (Podobii) - în cele 8 ehuri, Kathismalele învierii (Sedelnele), Antifoanele - în cele 8 ehuri, Exapostilarii.

Dimensiuni: 16 x 11. File: 246 + I. Manuscrisul se află într-o stare bună. Se remarcă scrisul foarte frumos.

Autor: Bălașu Iereus kai nomofilax.

485.

5.

Ms. ro. 295 *Antologhion*, scris în 1857, codicograf D. Lascăr.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 17,5. File: 326. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Dimitrie Suceveanu.

486.

6.

Ms. ro. I - 8 *Anastasimatar - Propedie*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Dumitru Popovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11. File: 23. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

- 487.** **7.**
Ms. ro. **I - 11** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 16,5 x 12. File: 37. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.
- 488.** **8.**
Ms. ro. **I - 14** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 17,5 x 12. File: 227. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: -
- 489.** **9.**
Ms. ro. **I - 16** *Antologhion*, scris în 1862, codicograf Ioan Ionescu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 18,5 x 13,5. File: 551. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: -
- 490.** **10.**
Ms. ro. **I - 17** *Antologhion*, scris în 1867, codicograf Ghiță Ionescu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 17 x 10,5. File: 161. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul, Nae Mateescu, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.
- 491.** **11.**
Ms. ro. **I - 18** *Antologhion*, scris în 1862, codicograf Ghiță / Gheorghe Ionescu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 17 x 11. File: 133. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.
- 492.** **12.**
Ms. ro. **I - 23** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf D. Demetrescu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 16 x 11,5. File: 150. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul, Ștefan Popescu.
Manuscrisul conține și Cânturi morale.

493.

13.

Ms. ro. I - 27 *Antologhion*, scris în 1849, codicograf Ioan Iermilianov.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 11. File: 234. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

494.

14.

Ms. ro. I - 34 *Antologhion*, scris în 1871, codicografi: Ioan Protopopescu, Ioan Bunescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 14,5 x 11. File: 81. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Anton Pann, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Mantu Ionescu, Gheorghe Cociu, Ioan Bunescu.

495.

15.

Ms. ro. I - 51 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 13. File: 119. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

496.

16.

Ms. ro. I - 52 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 13. File: 400. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

497.

17.

Ms. ro. I - 54 *Liturghier*, scris în 1876, codicografi Theodor Teodorescu și Basil Teodorescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 12,5. File: 383. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Nae Mateescu.

498.

18.

Ms. ro. I - 59 *Antologhion*, scris în 1879, codicograf Ghiță Ionescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11. File: 119. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iosif de la mănăstirea Neamț, Macarie Ieromonahul, Dimitrie Suceveanu, Anton Pann.

499. 19.
Ms. ro. I - 60 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 18,5 x 12. File: 71. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.
500. 20.
Ms. ro. I - 65 *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Fotache Cântărețul.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 17,5 x 12. File: 420. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.
501. 21.
Ms. ro. I - 68 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: 68. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Anton Pann.
502. 22.
Ms. ro. I - 76 *Antologhion*, scris în 1878, codicograf Costache Hagiescu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 20,5 x 16,5. File: 296. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Costache Hagiescu.
503. 23.
Ms. ro. I - 90 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 19,5 x 16,5. File: 257. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Gheorghie Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisiou.
504. 24.
Ms. ro. II - 10 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 22 x 17,5. File: 53. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul.
505. 25.
Ms. ro. II - 12 *Antologhion - Stihirar - Doxastar*, scris în 1858, codicograf Ștefan Protopopescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 18. File: 215. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

506.

26.

Ms. ro. **II - 14** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Radu Cântărețul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16. File: 373. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Visarion de la mănăstirea Neamț.

507.

27.

Ms. ro. **II - 17** *Prohodul Domnului*, scris în 1883, codicograf Mardari Gheorghiu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17,5. File: 56. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Dimitrie Suceveanu.

508.

28.

Ms. ro. **II - 19** *Antologhion*, scris în 1892, codicograf Gheorghe Călinescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17. Pagini: 696 - tom A. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Ștefan Popescu, Varlaam Protosinghelul, Nectarie Arhierul Tripoleos Frimu, Theodor Georgescu, Nae Mateescu, Atanasie Cântărețul, Mihail Racoviță, Petru Efesiou.

509.

29.

Ms. ro. **II - 21** *Propedie*, scris în 1877, codicograf Vespasian Popescu.

Dimensiuni: 21 x 17. File: 8. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

510.

30.

Ms. ro. **II - 34** *Antologhion / Liturghier*, scris în 1848, codicograf Ioan Duma Dascălul de la biserica Pitar Moșu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16,5. File: 120. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

511.

31.

Ms. ro. **II - 37** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17. File: 84. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Manuscrisul conține și Polichronioane fără a fi menționat numele.

- 512.** **32.**
- Ms. ro. **II - 52** *Anastasimatar*, de Macarie Ieromonahul, scris în 1848-1849, codicograf Nicolae Străulescu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 21,5 x 17,5. File: 229. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autor: Macarie Ieromonahul.
- 513.** **33.**
- Ms. ro. **II - 64** *Antologhion*, scris în 1829, codicograf Ștefan Marinescu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 21 x 16. File: I + 222. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul.
- 514.** **34.**
- Ms. ro. **II - 67** *Antologhion*, scris în 1853, codicograf Gheorghe Brezeanu.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 20,5 x 17,5. File: 155. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu
Mitropolitul Moldovei, Varlaam Protosinghelul.
- 515.** **35.**
- Ms. ro. **II - 107** *Stihirar - Doxastar*, scris în 1844, codicograf Luca.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 22 x 17. File: 94. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.
- 516.** **36.**
- Ms. ro. **II - 111** *Propedie*, de Macarie Ieromonahul, scris în 1854, codicograf Nicolae Străulescu.
Dimensiuni: 23 x 20,5. File: 167 (1-29). Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul.
- 517.** **37.**
- Ms. ro. **II - 133** *Antologhion*, scris în 1848, codicograf Costache Păcătosul / Amartolos.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 20 x 17. File: 175. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

518. **38.**

Ms. ro. **II - 136** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17. File: 130. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

519. **39.**

Ms. ro. **II - 139** *Antologhion*, scris în 1842, codicografi: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Stan fiul Preotului Marin.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17. File: 169. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

520. **40.**

Ms. ro. **II - 145** *Antologhion*, scris în 1856, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 18. File: I + 244. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Nectarie Ierodiaconul.

521. **41.**

Ms. ro. **II-155** *Antologhion - Anastasimatar*, scris în 1855, codicograf Marin Vasilescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24,5 x 18,5. File: 180. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

522. **42.**

Ms. ro. **II - 158** *Antologhion*, scris în 1857, codicograf Chiril Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 19. File: 314. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Gheorghie Paraskiade, Nectarie Arhiepiscopul Tripoleos Frimu, Visarion de la mănăstirea Neamț, Chiril Monahul.

523. **43.**

Ms. ro. **II - 172** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17,5. File: 94. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: -

524.

44.

Ms. ro. **II - 174** *Antologhion*, scris în 1863-1864, codicograf: Ion Brădescu, Nicolae Bădescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24,5 x 19,5. File: 199. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

525.

45.

Ms. ro. **II - 176** *Anastasimatar*, scris în 1845, codicograf Scarlat Capșa.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 232. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Macarie Ieromonahul, Dimitrie Suceveanu.

526.

46.

Ms. ro. **II - 178** *Stihirar - Doxastar - Propedie*, scris în 1862, codicograf Marin Georgescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 20,5. File: 336. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Ghelasie Arhiereul Basarabeanu.

527.

47.

Ms. ro. **II - 263** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17,5. File: 182. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

528.

48.

Ms. ro. **II - 279** *Antologhion*, scris în 1828, codicograf Gheorghe Istrate.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17,5. File: 329. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

(continuare în numărul viitor al revistei)

Prof. dr. MARCEL-IONEL SPINEI

VECHIMEA SFINTEI LITURGHII LA POPORUL ROMÂN

Sfânta Liturghie, după cum o definește *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, “este cea mai de seamă sfântă slujbă obștească a Bisericii care se roagă. Ea este miezul cultului divin, public și comun, precum și culmea cea mai înaltă a trăirii duhovnicești. Mântuitoarea jertfă de pe Golgota este izvorul tuturor darurilor, iar Sfânta Liturghie este aducerea neconținută a acestei jertfe și însuși lucrarea lui Hristos în Biserică. Ea este dumnezeiască și preasfântă Taină a Tainelor lui Iisus Hristos și se săvârșește numai de către arhiereu și de preot și nu se numără în rândul celor șapte laude”¹. Ea “este o rânduială de sfinte rugăciuni, în timpul cărora se săvârșește și se aduce jertfa fără de sânge a Legii celei Noi, înțemciată de Mântuitorul la Cina cea de Taină și încredințată de El Sfinților Săi Apostoli, iar de aceștia urmașilor lor sfințiți (arhierei și preoți), pentru a fi săvârșită de-a pururea în Biserica creștină, spre pomenirea Lui și spre iertarea păcatelor membrilor Bisericii Lui”².

După Sfântul Nicolae Cabasila (sec. XIV), “Săvârșirea Sfintei Liturghii are ca obiect prefacerea darurilor în dumnezeiescul Trup și Sânge, iar ca scop sfințirea credincioșilor, care, prin acestea dobândesc iertarea păcatelor și moștenirea împărăției cerurilor..., căci sfințirea darurilor – adică Jertfa însuși – amintește moartea, învierea și înălțarea Mântuitorului, deoarece cinstitele daruri se prefac în însuși dumnezeiescul Trup, cu care El a fost răstignit, a înviat și S-a înălțat la cer”³. Cum precizează și Părintele Dumitru Stăniloae: “Sfânta Liturghie este o actualizare pentru noi a lucrării mântuitoare a lui Hristos, care începe prin naștere și sfârșește prin moartea urmată de înviere”. Mântuitorul “ne face oarecum contemporani cu Sine în drumul Său împlinit pe pământ pentru noi, sau se face oarecum El contemporan cu noi în acest drum străbătut de El”⁴. Într-o privire sintetică, Liturghia este un act divino-uman, realitatea însuși teandrică a Sfintei Treimi de mântuire a lumii și a întregului cosmos prin Biserică, fiind Trupul lui Hristos.

Pentru dezvoltarea subiectului, vom apela mai întâi la cunoștințele de liturgică generală și specială⁵.

Termenul liturghie, întrebuițat astăzi în biserică și în teologia ortodoxă, este de origine greacă, λειτουργία care este destul de vechi, fiind întrebuițat încă înainte de era creștină, iar în înțelesul său actual s-a întrebuițat mult mai târziu. La început, însemna orice serviciu sau slujbă publică, de interes public sau obștesc, λειτον, de la λαός (popor) și έργον (lucru, lucrare, operă), orice activitate depusă de un slujbaş al statului spre folosul poporului. În creștinism, termenul λειτουργία a căpătat întrebuițarea religioasă din sensul dat cuvântului

1. *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 236.

2. *Ibidem*, p. 214.

3. Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii și despre viața în Hristos*, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, 1989, p. 27-28.

4. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Ed. Mitropolia Oltenia, Craiova, 1986, p. 110-111.

5. Pr. Prof. dr. Ene Braniște, *Liturgica specială*, ed. a II-a, București, 1985; *Liturgica generală*, ed. a II-a, București, 1993.

ebraic *abodah*, prin care se indicau funcțiunile preoților și leviților Legii Vechi în legătură cu cultul îndeplinit la Cortul Mărturie și la templu. Cu acest înțeles îl întâlnim și în Noul Testament (Lc. 1, 2, 3; Evr. 9, 21). În terminologia creștină, termenul a intrat din cărțile Noului Testament, pentru a indica atât oficiul sacramental sau calitatea de slujitori ai celor sfinte, cât și lucrarea, exercitarea sau îndeplinirea actelor de cult săvârșite de slujitorii cultului creștin, începând cu Sfinții Apostoli. Epistola către Evrei (8, 2; 6) întrebuițează cuvintele $\lambda\epsilon\iota\tau\upsilon\rho\upsilon\gamma\omicron\varsigma$ și $\lambda\epsilon\iota\tau\upsilon\rho\upsilon\rho\gamma\iota\alpha$ pentru a exprima chemarea sau misiunea sacerdotală (preotească) a lui Iisus.

În antichitatea creștină, termenul *liturghie* avea un înțeles mult mai larg decât cel de azi; el indica totalitatea actelor de cult sau a serviciilor divine, precum și administrarea lor, adică ceea ce se înțelege astăzi prin *cult* și prin *slujirea* preotească în general. În Biserica și teologia apuseană, termenul *liturghie* a continuat să-și păstreze până astăzi sensul vechi, de *cult* în general sau orice slujbă bisericească, iar pentru slujba pe care ortodocșii o numesc *Liturghie*, apusenii întrebuițează termenul de *missa* (*La Messe, die Messe*), care provine din formula finală cu care se încheia altădată liturghia apuseană și cu care credincioșii erau lăsați să plece din biserici: *Ite! Missa est!* (– Mergeți! Slujba sfântă s-a săvârșit!).

Ortodoxia, afirmă liturgiștii, se caracterizează înainte de toate și se definește prin cultul ei, care joacă un rol predominant în viața religioasă ortodoxă, fiindcă el reprezintă tradiția vie a Bisericii, spiritualitatea sau viața ei religioasă. Cultul creștin este tot atât de vechi ca și creștinismul însuși. Păstrând legătura continuă cu cultul Bisericii primare, el n-a inovat și n-a schimbat nimic, ci a evoluat strict pe linia tradiției. În totalitatea formelor sale de astăzi, el nu se deosebește prea mult de cultul Bisericii creștine din primele trei veacuri și din secolele următoare. Această trăsătură caracteristică deosebește fundamental cultul ortodox de cel romano-catolic, care a inovat în multe din elementele sale esențiale, și mai ales de cel al confesiunilor protestante. Cultul reprezintă orice formă sau act religios, menit să pună pe om în legătură cu Dumnezeu, exprimând, pe de o parte, cinstirea sau respectul față de Dumnezeu, iar pe de alta mijlocind sfințirea omului sau împărtășirea harului dumnezeiesc. Centrul cultului creștin este Sfânta Liturghie, iar centrul Sfintei Liturghii este *Sfânta Euharistie* sau *Sfânta Cuminicare*.

Cea dintâi liturghie a fost săvârșită de Mântuitorul la Cina cea de Taină, când, în cadrul ritualului unei mese pascale iudaice, El a înființat *Sfânta Euharistie*, care avea să devină centrul cultului Legii celei Noi, cultul creștin. Ceea ce a săvârșit El atunci constituie elementul esențial din care s-a dezvoltat treptat toată rânduiala de mai târziu a Sfintei Liturghii. “Și luând pâinea, mulțumind, a frânt și le-a dat lor, zicând: Acesta este Trupul Meu care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea. Asemenea și paharul, după ce au cinat, zicând: Acest pahar este Legea cea Nouă, întru Sângele Meu, care se varsă pentru voi” (Luca 22, 19-20). Sfânta Liturghie este Noul Legământ (*Καινή Διαθήκη*) dintre Dumnezeu și oameni. Originea ei este Sfânta Jertfă, adusă în chip sângeros de către Mântuitorul pe Cruce pentru mântuirea lumii și prevestită sau anticipată de El în chip nesângeros în seara Cinei celei de Taină.

Cele mai vechi numiri care s-au întrebuițat în epoca apostolică și pe care le găsim în cărțile Noului Testament pentru slujba Legii celei Noi, nu au fost denumirea de liturghie, folosită astăzi, mai ales în creștinătatea ortodoxă, ci denumirile care indicau fie ființa sau esența și scopul sfintei slujbe, fie un ritual sau altul, care era considerat ca o parte de căpetenie a ritualului sacru.

Cele mai vechi numiri care s-au întrebuițat în epoca apostolică întâlnite în Noul Testament sunt: *frângerea pâinii* (κλασις τοῦ ἄρτου - fractio panis) (Ft. Ap. 2, 42, 46; 20, 7), *Cina Domnului* (κυριακὸν δεῖπνον) (I Cor. 10, 21; 11, 20); *binecuvântare* (εὐλογία) sau *paharul binecuvântării* (τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας) (I Cor. 10, 16); *pâine* (ἄρτος) și *paharul Domnului* (τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου) (I Cor. 11, 26-27). În epoca postapostolică și mai târziu întâlnim numiri care indică valoarea de jertfă a liturghiei, cum sunt: *înălțare*; *aducere* sau *ofrandă* (ἀναφορά și προσφορά); *mulțumire* (εὐχαριστία) (I Cor. 14, 16); *comunicare* sau *cuminecare* (κοινωνία - communicatio) (I Cor. 10, 16).

La Cina cea de Taină, înainte de a frânge pâinea și a o împărți ucenicilor, Mântuitorul a binecuvântat, iar când le-a întins paharul a mulțumit (Mat. 26, 26-27; Mc. 14, 22-23; Lc. 22, 17-18; I Cor. 11, 23 ș.u.). După exemplul Mântuitorului, Sfinții Apostoli când se adunau pentru rugăciune mulțumeau și apoi se rugau îndelung ca Domnul să prefacă pâinea și vinul de pe masa lor în însuși Sfântul Său Trup și Sânge cu care apoi se împărtășeau. Ritualul acesta sumar, imitat după modelul Cinei, a constituit nucleul esențial al Sfintei Liturghii în toate riturile liturgice creștine, din care a crescut și s-a dezvoltat cu timpul rânduiala de azi a liturghiei creștine.

Pe baza diferitelor mențiuni din scrierile Noului Testament referitoare la săvârșirea Sfintei Euharistii, mai ales din instrucțiunile date de Sfântul Apostol Pavel Corintenilor cu privire la aceasta (I Cor. 11, 23-26), se poate deduce că *ritualul euharistic* consta în următoarele: se aducea pâine și vin, iar liturghisitorul făcea rugăciuni de laudă și de mulțumire (I Cor. 14, 16), apoi, amintind de patimile și moartea lui Hristos, pronunța cuvintele rostite de El la Cină și binecuvânta pâinea și vinul, după care urmau frângerea pâinii și împărtășirea. Se făceau și rugăciuni pentru diferite categorii de credincioși (I Tim. 2, 1); la rugăciunile de laudă și mulțumire, poporul se asocia răspunzând la sfârșit cu vechiul termen ebraic: Amin! (I Cor. 11, 16). În afara ritualului euharistic propriu-zis, în cadrul adunărilor de cult din această epocă apostolică intrau și următoarele elemente componente, care se pot deduce din cărțile Noului Testament: a) *Lecturile* din epistolele Sfinților Apostoli, alături de cele din cărțile Vechiului Testament, care făceau parte din ritualul sinagogii (Ft. Ap. 13, 15; I Tes. 5, 27; Col. 4, 16); b) *Predica*, sub formă de *omilie*, adică explicații asupra textelor citite (Ft. Ap. 20, 7, 11; I Tim. 4, 13; I Cor. 16, 26); c) *Cântările religioase*: psalmi, imne și cântări duhovnicești (I Cor. 16, 26; Ef. 5, 19; Col. 3, 16), între care vor fi fost poate imnele din cărțile Noului Testament, al preotului Zaharia, tatăl Sfântului Ioan Botezătorul (Lc. 1, 68-79), al dreptului Simeon (Lc. 2, 29-32), al Sfintei Fecioare (Lc. 1, 46-54) și altele; d) *Rugăciunea*, care forma preocuparea principală a celor dintâi creștini (Ft. Ap. 2, 42), cu invocarea frecventă a numelui lui Iisus; e) *Colectele pentru săraci* (I Cor. 16, 1-2), ca o aplicație practică a îndrumărilor de

iubire și întrajutorare date în predici. Cu Euharistia erau conexate în veacul apostolic și *mesele frățesti* (de dragoste) sau *agapele* (ἀγάπαι) (Iuda 12). Din indicațiile Sfântului Apostol Pavel (I Cor. 11, 20-22) și ale Sfântului Apostol Iuda (5, 12), precum și de documentele din epoca postapostolică (*Didahia celor 12 Apostoli*, cap. IX și X) nu reiese cu claritate dacă agapa preceda sau urma cina euharistică. Indiferent însă de ordinea dintre ele, *euharistia* și *agapa* au ființat de la început ca două momente distincte, care au coexistat până în veacul al doilea. Mai probabil este faptul că agapele urmau.

1. Informații despre liturghia creștină în veacul al doilea

Din *Apologia I* a Sfântului Iustin Martirul, cap. 65-67, scrisă pe la anul 150, se pot reconstitui rânduielele generale ale liturghiei din secolul al II-lea, care era alcătuită din *Liturghia catehumenilor* (cap. 67), prima parte didactică ce consta din: a) *Citiri* din “memoriile Apostolilor sau din scrierile profeților”, adică lecturi din Noul și Vechiul Testament, cât îngăduia timpul; b) *Predica sau omilia* proestosului liturghisitor, cu sfaturi și îndemnuri pastorale. Se adăugau și cântări religioase (psalmi). A doua parte era *Liturghia euharistică* sau *Liturghia credincioșilor*, care se oficia stând în picioare (cap. 67) și se compunea din: a) O rugăciune generală, făcută de toți credincioșii (cap. 65, 1 și 67, 5), probabil ectenia mare de astăzi; b) *Sărutarea frățescă* (a păcii) (cap. 65, 2); c) Proestosului i se aduceau pâinea și vinul amestecat cu apă (cap. 65, 3); d) Proestosul înălța asupra darurilor aduse rugăciuni și mulțumiri, iar poporul se asocia răspunzând: Amin!; e) Urma împărtășirea sau cuminecarea: diaconii dădeau celor de față și tot ei duceau sfânta euharistie și celor absenți și bolnavilor (cap. 65, 5 și 67, 5).

În secolul al III-lea liturghia va fi urmat în mare același model din secolul al II-lea. Informațiile de interes liturgic cuprind în special *Constituțiile* sau *Așezămintele Sfinților Apostoli*, opera unui compilator necunoscut, de origine probabil siriană, din a doua jumătate a secolului IV, care este împărțită în opt cărți. Cea mai importantă este cartea a opta (cap. 5-15), în care se găsește cel dintâi formular de liturghie cunoscută până acum, fiind vorba despre o liturghie de tip sirian (antiohian), săvârșită cu prilejul hirotoniei unui episcop. Această liturghie este cunoscută de obicei sub numele de *Liturghia Clementină*, fiindcă în cartea a VI-a, cap. 18, se spune: *Constituțiile* sunt date de Sfinții Apostoli prin Clement, episcopul Romei, care le-ar fi consemnat în scris. În cartea a doua și cartea a opta se disting clar cele două părți: *liturghia catehumenilor* și *liturghia credincioșilor*.

2. Informații despre liturghia creștină din secolul al IV-lea înainte

Rânduiala generală a Liturghiei a fost respectată pretutindeni în Biserica primelor trei veacuri. Ea are la bază rânduiala liturghiei Bisericii primare din Ierusalim oficiată de Sfinții Apostoli, înainte de dispersarea lor pentru misiune în lume, liturghie pusă mai târziu pe seama Sfântului Iacob, ruda Domnului (văr de-al doilea), care a făcut parte din cei șaptezeci de ucenici aleși de Iisus (Lc. 10, 1), fiind primul episcop al Ierusalimului. A prezidat Sinodul Apostolic, primul Sinod

al Bisericii, din anii 49-50, și a fost ucis cu pietre în anul 62. De la el ne-a rămas o epistolă care-i poartă numele, scrisă la anul 61 din Ierusalim.

Dintre diferitele variante liturgice, derivate din ritul uniform primitiv s-au impus în uz îndeosebi cele din metropolele sau centrele cel mai importante din punctul de vedere religios sau misionar și practic sau administrativ.

Orașele de reședință ale patriarhatelor au fost: Ierusalim, Antiohia, Alexandria și Roma, iar din secolul al IV-lea și Constantinopolul. Odată cu înființarea patriarhatelor în secolul IV și V se ivesc și diferitele forme sau tipuri localizate de liturghii corespunzătoare acestor patriarhate. Acestea se numesc *rituri liturgice – surse*, adică rituri originare sau principale, din care vor deriva cu timpul alte grupe (tipuri) de liturghii. Secolul al V-lea constituie o perioadă crucială pentru formarea riturilor liturgice răsăritene. Bisericile necalcedoniene se vor dezvolta de aici înainte, nu numai independente de Constantinopol, dar și separat una de alta, creându-și fiecare propriul său rit liturgic. Concomitent și Apusul creștin își dezvăluie și el din punct de vedere liturgic drumuri proprii, deosebite de cele ale Răsăritului creștin. Liturghiile creștine se împart acum în patru grupuri sau familii, reducându-se la cele patru rituri – surse principale: *ritul antiohian (sirian)*, *ritul alexandrin (egiptean)*, *ritul galican* și *ritul roman*.

Alcătuită la Ierusalim, Liturghia Sfântului Iacob a trecut la Antiohia, unde a înlocuit liturghia mai veche a acestui oraș, adică ritul antiohian pur, oglindit în liturghia numită Clementină în cartea a opta a *Constituțiilor Apostolice*. Ea a devenit apoi liturghia întregului patriarhat al Antiohiei, adică a întregii Sirii răsăritene. Cea mai dezvoltată descriere a liturghiei complete este, cum am spus, cea din cartea a opta a *Constituțiilor Apostolice*, numită *Liturghia Clementină*, care este de fapt o variantă antiohiană a liturghiei Sfântului Iacob din secolul IV. Liturghia Sfântului Iacob a fost cea mai răspândită dintre toate liturghiile vechi. În secolele IV și V era folosită aproape în tot Răsăritul, în Siria, în Palestina, în Asia Mică și apoi în Grecia. La sfârșitul secolului al VII-lea este menționată în canonul 32 al Sinodului quinisext. Din ea au derivat toate liturghiile ulterioare folosite de sirienii din vest și din est. În Asia Mică și în Grecia ea a dat naștere liturghiilor mai noi, a Sfântului Vasile cel Mare († 379) și a Sfântului Ioan Gură de Aur († 407), care i-au luat locul. În Ierusalim, liturghia Sfântului Iacob era încă întrebuințată în secolul IX, iar în restul Orientului ortodox, în Siria apuseană și răsăriteană s-a menținut până prin secolul al XII-lea, când a început să fie treptat înlocuită de liturghiile bizantine.

Din liturghia Sfântului Iacob derivă toate liturghiile folosite astăzi în diferite Biserici răsăritene, calcedoniene și necalcedoniene, și anume:

- a) Liturghiile din uzul sirienilor iacobiți (sirienii de vest);
- b) Liturghiile bizantine, ale Sfântului Vasile cel Mare și Sfântului Ioan Gură de Aur;
- c) Liturghia Bisericii armene;
- d) Liturghiile sirienilor orientali (persanii nestorieni), numite uneori și liturghii de rit caldeian.

În Apus, atât la Roma cât și-n celelalte părți ale Apusului creștin, a fost la început în întrebuințare ritul primitiv, uniform, al liturghiei oficiale în întreaga

Biserică creștină. Foarte curând însă Roma s-a singularizat din punct de vedere liturgic, având în uz o liturghie cu caracter aparte, “de origine foarte obscură, deosebită de toate celelalte derivații ale ritului liturgic primitiv, în timp ce în celelalte părți ale creștinătății apusene se păstra ritul liturgic primitiv, adus din Răsărit, o dată cu primii misionari creștini”⁶. Astfel, începând cel puțin din secolul V, avem în Apus două liturghii deosebite: cea de la Roma, din care s-a dezvoltat *ritul roman*, și cea din sudul Italiei, care a dat naștere ritului numit *galican*. Liturghia *ritului roman*, numită *Missa*, este o liturghie anonimă, care se deosebește prin particularitățile ei de toate liturghiile celorlalte rituri liturgice creștine, fiind în general mult mai îndepărtată de tipul primitiv uniform al liturghiei creștine din primele trei veacuri. *Missa ritului roman*, liturghia anonimă, de origine obscură, a fost folosită în Biserica romano-catolică în limba latină, începând din secolele IV-V, până la Conciliul II de la Vatican (1963), când s-a dat aprobarea de a fi tradusă și folosită și în limbile naționale ale tuturor popoarelor catolice. Numărul total al liturghiilor din lumea ortodoxă și catolică se ridică la 10, iar “al anafora- lelor de schimb creștin la circa 88”⁷.

Strânsa legătură dintre sistemele doctrinare (învățătura de credință) și cultul unei confesiuni, face ca ritul liturgic să poarte, prin definiție, un caracter profund confesional. În dezvoltarea de azi a cultului, fiecare confesiune creștină și fiecare dintre Bisericile separate ale Orientului și Apusului își are ritul ei liturgic propriu, adică un mod particular de a oficia cultul divin public, mod deosebit de al altor confesiuni și adecvat spiritului și doctrinei confesiunii respective. Pecetea aceasta specific confesională caracterizează nu numai liturghia, ci și întregul ansamblu al serviciilor divine și al riturilor religioase care alcătuiesc cultul oricărei confesiuni⁸.

Originea liturghiilor ortodoxe, cum am arătat, este siriană (antiohiană), și ele derivă din liturghia de tip sirian a Sfântului Iacob, și anume din varianta greacă a acesteia, așa cum se localizase ea mai întâi în Asia Mică, mai ales în Cezareea Capadociei, până prin secolul IV și apoi, puțin mai târziu, în Constantinopol.

Centrul cel mai important al lumii creștine de Răsărit, înainte de Constantinopol, a fost Antiohia. De aici a pornit încă din veacul apostolic acțiunea de evanghelizare a regiunilor din Asia Mică, începând cu Sfântul Apostol Pavel, și aici, pentru prima dată ucenicii lui Hristos, care se numeau “frați”, “sfinți”, “cei ai lui Hristos”, au fost numiți “creștini” (χριστιανός) (Ft. Ap. 11, 26). Înainte de a intra în sfera de influență a Constantinopolului, Cezareea Capadociei, cel mai important centru al Asiei Mici, gravita în jurul Antiohiei. Felul antiohian de a oficia liturghia s-a răspândit în părțile Cezareei Capadociei și ale Asiei Mici. Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, în forma ei mai veche, urmează întru totul rânduiala liturghiei Sfântului Iacob, față de care are unele rugăciuni mai scurte. Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur este o prelucrare, mai exacte o prescurtare a liturghiei timpului său, posteroară celei făcute de Sfântul Vasile cel Mare, după liturghia mai veche a Sfântului Iacob. Cele două liturghii bizantine, a Sfântului Vasile și a Sfântului Ioan, sunt amândouă prelucrări ale uneia și aceleiași liturghii

6. Idem, *Liturgica specială*, p. 215.

7. *Ibidem*, op. cit., p. 221.

8. *Ibidem*, op. cit., p. 219.

mai vechi, adică aceea a Sfântului Iacob. Ele sunt liturghiile surori, formate aproape în același timp, cea a Sfântului Vasile cel Mare reprezentând varianta capadociană, iar cea a Sfântului Ioan Gură de Aur reprezentând varianta constantinopolitană a vechii liturghii, care se întrebuița în secolele IV-V în tot Orientul creștin, adică liturghia de origine apostolică, numită a Sfântului Iacob.

De la Sfântul Vasile cel Mare și de la Sfântul Ioan Gură de Aur, sau din vremea lor, nu provine decât partea din liturghia de azi, cuprinsă între lecturile biblice (Apostolul și Evangheliă) și rugăciunea amvonului. Numai această parte reprezintă elementul original de proveniență siriană și capadociană în liturghia ortodoxă de astăzi. Partea de la început și cea de la sfârșit, precum și unele părți din restul liturghiei noastre, cum este Heruvicul, Crezul, Axionul și altele, sunt adate posteriore epocii celor doi Sfinți Părinți, cum este, de exemplu, Crezul, adăugat din secolul V. Adoptate de Biserica din Constantinopol, varianta capadociană și cea constantinopolitană a liturghiei Sfântului Iacob au primit o dezvoltare și o strălucire nouă, prin elementele specifice bizantine, care s-au adăugat cu timpul în rândurile și ceremonialul lor, făcându-le să se deosebească din ce în ce mai mult de vechea liturghie a Sfântului Iacob, din care descindeau. Astfel, Bizanțul și-a făurit propriul său rit liturgic, *ritul bizantin*, pe care l-a pus, cu vremea, sub autoritatea paternității celor doi mari Sfinți Părinți răsăriteni, Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Ioan Gură de Aur. Frumusețea acestui rit, precum și prestigiul Bisericii constantinopolitane, ridicată la rangul de patriarhat (381), au contribuit ca modul constantinopolitan de a oficia liturghia să se răspândească încetul cu încetul în toate Bisericile ortodoxe din regiunile care depindeau politicește sau bisericește de Constantinopol. Procesul de înlocuire a vechilor liturghii prin cele bizantine s-a intensificat mai ales din secolul VIII înainte și s-a încheiat în secolul al XIII-lea⁹.

3. Vechimea Sfintei Liturghii la poporul român

În acest timp are loc acum răspândirea “modului constantinopolitan de a oficia liturghia” la bulgarii, slavii sud-dunăreni, ca și la bulgarii din stânga Dunării, care se aflau încă în procesul de simbioză cu românii. Românii erau însă creștini, cum o dovedește lexicul creștin de origine latină din epoca dacoromană. La ei se practica în Biserică vechea liturghie apostolică a Sfântului Iacob de tip sirian, în varianta latino-română, cum o dovedește termenul de origine latină populară în limba română, **cuminecare**, și nu poate fi vorba, cum afirmă P.P. Panaitescu, “de înlăturarea ritului latin mai vechi și înlocuirea lui cu liturghia slavonă”¹⁰, fiindcă românii nu au folosit niciodată cultul creștin de rit latin cu *missa* latină, termen inexistent în limba română, în care se folosește împărțășirea credincioșilor numai cu pâine, și aceasta azimă, fără vin, or, românii au în limbă termenul **cuminecare**, care înseamnă împărțășirea credincioșilor cu pâinea și vinul euharistic. Cuvântul “**cuminecătura**”, cum arată Atlasul limbii române, acoperă Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul.

9. *Ibidem*, op. cit., p. 231.

10. P.P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii românești*, București, 1969, p. 198.

Menționăm că, în stânga Dunării, se va fi practicat vechea liturghie apostolică a Sfântului Iacob, varianta de tip sirian și în limba greacă, în ținuturile Scythiei Minor, Dobrogea, și în părțile de Răsărit ale Munteniei și sudului Moldovei și Basarabiei, cum o dovedește actul martiric al Sfântului Sava Gotul din 373/374 în limba greacă, precum și corespondența în limba greacă purtată de Biserica din fosta Gotia romană cu Sfântul Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei. În aceste ținuturi a avut loc creștinarea goșilor sub episcopul Ulfila, cu creștinismul în limba greacă, de la care păstrează termenul *kirche*, din κυριακή (casă domnească), și nu latinul *basilica*, în română *biserică*. Goșii părăsesc ținuturile romane la invazia hunilor, 375/376, și influența grecească încetează, după cum va înceta și în Scythia Minor, odată cu căderea limesului dunărean, în 602, sub invazia slavo-avarilor.

Pe teritoriul românesc la nordul Dunării se va practica din secolul X liturghia de rit constantinopolitan în limba veche slavă de către grupurile slave neasimilate, ca și de clasa conducătoare a "boierilor", pe când marea masă a populației românești neștiutoare a limbii vechi slave va practica în continuare cultul vechi bisericesc cu *liturghia veche de rit antiohian-sirian în varianta latino-română*. Din secolele II-VI, VII în latina populară, și din secolele VIII-XII în limba română comună veche sau protoromână¹¹ și, în continuare, în limba română. Liturghia de rit constantinopolitan va fi folosită în limba română mult mai târziu, începând din secolul al XVI-lea, o dată cu traducerea liturghierului slav în limba română de diaconul Coresi, în 1570, "ca să înțeleagă și rumâni", apoi de Mitropolitul Dosoftei în 1679 și 1683, și de Mitropolitul Antim Ivireanul în 1706 și 1713.

Pentru înțelegerea lucrurilor va trebui să ne referim la creștinarea bulgarilor, care a avut loc în anul 864-865 sub țarul Boris I (855-888), călugărit în 889. În urma războiului purtat cu bizantinii, țarul Boris I a fost silit să se boteze și a primit numele de botez Mihail, numele nașului său, împăratul Mihail III (842-867). Boris a impus poporului său noua lege cu forța și a oprimat opoziția păgână. Toate aceste evenimente s-au petrecut la sud de Dunăre. Sub influența unor legături cu Biserica romano-catolică ale creștinilor din Imperiul bulgar, țarul Boris a trimis în vara anului 866 soli la papa Nicolae I (858-867). Solii veniți la Roma au cerut în 106 întrebări instrucțiuni cum să-și întocmească traiul lor de buni creștini, și au cerut un patriarh și pentru Biserica bulgară. Papa a consimțit să le trimită bulgarilor în același an pe episcopii Paul și Formosus, cu mai mulți preoți și cu cele necesare pentru cult, spre a organiza Biserica bulgară, precum și o scrisoare cu răspunsurile la cele 106 întrebări pe care i le adresase. În Bulgaria se introduce acum ritul creștin romano-catolic în limba latină și preoții greci au fost scoși din țară. Organizarea Bisericii bulgare cu ritul latin a durat patru ani (866-870). O asemenea situație nu a existat la nordul Dunării, ceea ce infirmă teza lui P.P. Panaitescu a unei stăpâniri politice bulgare la nordul Dunării, în secolul IX. După moartea papei Nicolae (867) s-a ivit o neînțelegere între urmașul său, Papa Adrian II (867-872) și țarul Boris, care i-a cerut cu insistență numirea episcopului Formosus ca arhiepiscop al Bulgariei. Papa s-a opus, fiindcă Formosus era deja episcop de Porto, și i-a trimis pe subdiaconul Silvestru pentru a fi numit arhiepiscop (869),

11. Ion Gheție, *Introducere în dialectologia istorică românească*, Buucurești, 1994, p. 40.

dar Boris nu l-a acceptat și i-a cerut din nou ca arhiepiscop pe Formosus sau pe diaconul Marinus, dar papa s-a opus din nou și urmarea a fost desfacerea legăturilor lui Boris cu Roma, care s-a reîntors la Biserica greacă (870),¹² de unde Boris a obținut ceea ce a cerut patriarhiei din Constantinopol, dreptul de a avea arhiepiscop și dreptul de autonomie pentru Biserica bulgară, adică dreptul de neamestec al patriarhiei din Constantinopol în treburile interne ale Bisericii bulgare, precum și dreptul de folosire a slovei bulgare în biserică, ceea ce patriarhia i-a aprobat, limba veche bulgară devenind limbă bisericească oficială, recunoscută cu dreptul de limbă sacră, alături de limbile sacre, greaca și latina. Lucrul acesta s-a petrecut spre sfârșitul domniei lui Boris, când ritul liturgic bizantin constantinopolitan în limba greacă a fost înlocuit cu ritul liturgic bizantin în limba slavă veche bulgară adus din Moravia, patria liturghiei slave, de discipolii apostolilor slavi, Metodiu și Ciril, sub conducerea lui Clement în 885, care au desăvârșit opera înaintașilor lor misionari, și care s-au așezat la Preslav, unde avea să fie curtea țarului Simion (893-927) și a urmașului său, Petru (927-969). Folosirea alfabetului chirilic a început în secolul X și centrul său de difuzare a fost la Preslav, de unde s-a răspândit și în Dobrogea, ca și în nordul Dunării.

O întinsă discuție între specialiști se poartă încă până astăzi în legătură cu răspândirea la nordul Dunării a limbii slave bisericești și slavone, fără să se fi ajuns la o concluzie definitivă.

Istoricul P.P. Panaitescu, cel care s-a ocupat cel mai mult de această problemă, afirmă că prezența liturghiei slavone la români, este strâns legată de stăpânirea bulgară la nordul Dunării. În timpul acestei stăpâniri, care a început în secolul al IX-lea, are loc creștinarea slavilor. Este imposibil, afirmă P.P. Panaitescu, ca liturghia slavă să nu se fi impus în nordul Dunării, de vreme ce Dacia se afla atunci sub stăpânirea bulgară¹³. În epoca conviețuirii românilor cu slavii dacici, spune P.P. Panaitescu, se produsese adoptarea limbii bisericești ca limbă a statului (în confederațiile voievodale) și a Bisericii. Acest fapt de istorie culturală din perioada feudală se poate explica prin existența unor comunități slave pe teritoriul Daciei, dar nu trebuie să considerăm că limba liturghiei și a actelor de stat din țările române, comună cu aceea a statelor slave ortodoxe, reprezintă limba *vorbită, populară*, a slavilor dacici.

Adoptarea liturghiei slave și a limbii slavone în actele de stat datează la români din veacul al X-lea, epocă în care stăpânirea politică a imperiului bulgar se întindea peste întreaga Dacie. Ea a continuat să rămână ca limbă literară, oficială, a statului, ca limbă de clasă a feudalilor români și după dispariția slavilor dacici (sec. al XIII-lea). Limba slavă la români, până în secolul al XVII-lea, când a fost înlocuită cu limba română, ca urmare a unui proces social, nu a fost numai o limbă a Bisericii, nici nu derivă exclusiv de la Biserică. Ea era folosită și ca limbă de stat, cuprinzând toate privilegiile feudale, și ca limbă feudală laică, în cronici, în condicele de legi, în producții literare. Limba slavonă la români a fost,

12. Dimitrie Onciul, *Scrieri istorice*, Ed. critică, îngrijită de Aurelian Sacerdoțeanu, București, 1968, vol. II, p. 13-18.

13. Al. Grecu, P.P. Panaitescu, *Bulgaria în nordul Dunării în veacurile al IX-X-lea*, în "Studii și cercetări de istorie medie", I, 1950, p. 236.

în evul mediu, o limbă de clasă, limba literară a feudalilor români, alături de limba română. Întocmai ca latina în țările catolice, ca greaca literară, ca franceza în secolul al XVIII-lea, slavona la români în secolele XV-XVII era o limbă vorbită de către învățați, de membrii clasei stăpânitoare (clerici, boieri, curteni, patriciatul orășenesc), alături de limba lor maternă. Slavona se învăța în școli și la dascălii de slavonie¹⁴. Liturghia slavă la noi, adaugă P.P. Panaitescu, este o dovadă că românii, în vremea când au primit-o, erau un popor așezat, cu o clasă superioară învățată¹⁵. Adoptarea liturghiei slave nu a însemnat, spune P.P. Panaitescu, primirea creștinismului, ci, “în cadrul Bisericii, înlăturarea ritului latin mai vechi și înlocuirea lui cu liturghia slavonă”¹⁶. O eroare afirmată, cum am arătat mai sus.

O întrebare elementară de logică se pune de la început: dacă adoptarea limbii slavone la români a fost în evul mediu “o limbă de clasă”, și dacă primirea liturghiei slave “este o dovadă că românii, în vremea când au primit-o erau un popor așezat, cu o clasă superioară învățată”, masa poporului român neînvățată și neșcolită, care nu înțelegea limba slavonă, a putut să o primească și să treacă, așa cum se afirmă, la “înlăturarea ritului latin mai vechi și înlocuirea lui cu liturghia slavonă”? Răspunsul la această mult discutată problemă de cultură româno-slavă l-a dat N. Iorga, însă nereștinut de P.P.Panaitescu, ca și de cei în consens cu el. N. Iorga afirmă: “Noi am avut două Biserici, una de-asupra: solemnă, slavonă, și alta, dedesupt, simplă românească, și ea nu s-a dat biruită niciodată”¹⁷. Ea avea să biruiască, adăugăm noi, în secolul al XVI-lea (1570), cu diaconul Coresi, în secolul al XVII-lea (1679-1683) cu Mitropolitul Dosoftei și la începutul secolului al XVIII-lea (1706, 1713) definitiv cu Mitropolitul Antim Ivireanul, cu traducerea și tipărirea în limba română a liturghierului ortodox slavon, cu cele trei liturghii de rit bizantin constantinopolitan, a Sfântului Vasile cel Mare, a Sfântului Ioan Gură de Aur și a Sfântului Grigore cel Mare – Dialogul, papă al Romei (590-604), care propriu-zis nu este o liturghie, fiindcă nu are sfințirea darurilor, ci o slujbă bisericească, formată din două slujbe deosebite: Vecernia și Liturghia, contopite laolaltă.

Poporul român nu a conceput niciodată să se roage lui Dumnezeu și să vorbească cu El în rugăciuni decât în limba lui, limba românească, limba strămoșilor lui dacoromani creștini. Pentru poporul român, limba lui vorbită este sfântă, sacră, pentru că, așa cum spune el în zicerile lui, pe unde îți-iese cuvântul, îți iese și suflul, și nu a simțit nevoia să ceară nimănui aprobarea de a-i recunoaște acest drept natural și firesc, căci, cum spune preotul poet Al. Mateevici: “Limba noastră-i limbă sfântă/ Limba vechilor cazanii,/ Care-o plâng și care-o cântă/ Pe la vatra lor țărani”.

În sprijinul celor afirmate de N. Iorga, aducem și două documentări de limbă română. Într-un miscelaneu din Transilvania, din jurul anului 1600, se consemnează: “Întrebare: Dzi ocenaș rumărește să înțelegem. Răspuns: Tatăl nostru ce e (ști)...”¹⁸. Este dovada că poporul își rostea rugăciunile în limba lui, și cerea să-i fie rostite tot în limba lui.

14. P.P. Panaitescu, *Contribuții la istoria culturii românești*, București, 1971, p. 99-101.

15. *Ibidem*, op. cit., p. 197.

16. *Ibidem*, op. cit., p. 198.

17. N. Iorga, *Concepția românească a Ortodoxiei*, București, 1940, p. 23.

18. Ion Gheție, *Începuturile scrisului în limba română*, București, 1974, p. 108.

Del Chiaro, care scria după 1716, făcea următoarea afirmație: “Chiar în unele biserici din țara Românească s-a adoptat limba română, despre care lucru eu mi-am arătat mirarea față de câțiva boieri, dar mi s-a răspuns că acest abuz în cele religioase a fost introdus în zilele noastre, pentru că mulți preoți, când au fost hirotoniți, nu știau altă limbă decât cea românească”¹⁹. Faptul că, la începutul secolului al XVIII-lea erau hirotoniți “mulți preoți” care nu știau slavonește, se înțelege că această realitate nu a fost numai atunci, ea a fost dintotdeauna pentru bisericile în care s-a slujit în limba poporului, în limba română.

Personal, în cursul anilor 1943-1946, am întâlnit în Zarand și la moși (în com. Blăjeni, Buceș, Mihăleni, Zdrapți, Abrud sat și altele), din Jud. Hunedoara și Alba, preoți trecuți de vârsta de 70 de ani, care slujeau pe de rost în biserici liturghia, ca și botezul, cununia, înmormântarea, sfeștania etc. Întrebați, mi-au spus că le-au învățat de tineri, pe când erau cantori în biserici, de la preoții bătrâni din satele lor. Când erau recomandați de “obștea satului”, când constată că ei “calcă a popă”, la mitropolia din Sibiu, la episcopiiile de la Caransebeș, de la Râmnic, sau la mitropolia din București, să fie hirotoniți preoți, trebuiau să dovedească unui examen pregătirea lor prin rostirea slujbelor bisericești, ca liturghia și celelalte, pe de rost. Este un argument în plus de justificare a slujirii liturghiei în bisericile românești în limba poporului român, un argument, cum am spune, de pe teren, o realitate practică.

Justificările aduse infirmă afirmația lui P. P. Panaitescu pe care o făcea, că: “Introducerea limbii române în Biserică este, deci, mult mai târzie decât se crede îndeobște; ea datează de la sfârșitul secolului al XVII-lea și de la începutul celui următor și s-a făcut, firește, treptat”²⁰.

Reținem de la P.P. Panaitescu informația: “Cea mai veche dovadă că se cânta liturghia în românește în unele biserici, este din vremea lui Vasile Lupu, când diaconul arab Paul de Alep, în amintirile sale de călătorie, spune că, la 1653, la mănăstirea Galata de lângă Iași, copiii de casă (paji) ai domnului cântau, când vodă era de față, în cele două coruri de la strană, “în corul de la dreapta cântau grecește și în cel de la stânga românește. Dar aceasta nu înseamnă că liturghia propriu-zisă și citirea Evangheliei se făcea în limba țării, căci este vorba numai de anumite cântări”²¹.

Informația reținută de P.P. Panaitescu este importantă prin faptul că “în corul de la dreapta se cânta grecește”, și nu în slavonă, de unde deducem că “liturghia propriu-zisă și citirea Evangheliei” se făceau și în limba greacă, ca și în vremea lui Constantin Brâncoveanu, și, deci, în anumite biserici din țară, cum erau catedralele mitropolitane din țara Românească și din Moldova, și adăugăm noi și în mănăstirile închinat din cele două țări cu stareți greci și personal monahal grec, până la secularizarea mănăstirilor în vremea lui Alexandru Ioan Cuza, cultul bisericesc cu liturghia se vor fi oficializat și în limba greacă. O informație în plus

19. Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni de la Valachia*, ed. N. Iorga, București, 1914, p. 87-88, cit. P.P. Panaitescu, *Interpretări românești*, București, 1994, p. 175.

20. P.P. Panaitescu, *op. cit.* supra nota, p. 175.

21. Paul d'Alep, *Voyage du Patriarche Macaire d'Antiochie*, ed. și trad. de Vasile Radu, *Patrologia Orientalis*, XXIV, Paris, 1934, p. 454, cit. P.P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 175, nota 10.

aducem despre pictura în frescă de la biserica Sfântul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș, executată sub Vlaicu Vodă (1364-1377) între anii 1365-1369²², are inscripțiile de la frescele din dreapta, dinspre proscomidie, în limba greacă, iar cele din stânga au inscripțiile în limba slavonă, ceea ce ne dovedește că la cele două strane, din dreapta și din stânga, răspunsurile la liturghie se dădeau alternativ și în limba greacă și în limba slavonă, iar liturghia se va fi oficializat alternativ, o duminică în limba greacă și în altă duminică în limba slavonă, fiind considerate limbi sacre ale Ortodoxiei.

Mențiunea despre corurile copiilor de casă în biserica catedrală din Iași adusă de Paul din Alep, că erau și “în românește”, ne face să înțelegem că nu numai în biserica i se vor fi cântat voievodului cântări “în românește”, ci și-n palat, și aceasta în special cu ocazia colindelor de Crăciun, când voievozii și ierarhii bisericilor, ca și boierii Sfatului domnesc, în primul rând, erau mai întâi colindați de Crăciun. Or, colindele religioase românești, cu “Lerui, Doamne, lerui, ler”, din secolul IV, din epoca dacoromană și până astăzi, sunt o dovadă de necontestat a slujirii liturghiei și în limba poporului român, fiindcă, fapt cunoscut, colindele religioase românești nu sunt decât o transpunere în limba poporului a liturghiei, care este centrul cultului creștin, și în care, de fiecare dată, se prezintă și se cântă viața lui Iisus Hristos de la naștere și până la îngropare și înviere. Această realitate o dovedește etimologic refrenul liturgic “Lerui, Doamne, lerui, ler” din colindele noastre de la Crăciun, refren liturgic care provine din ebraicul *Halleluiah* (lăudați pe Domnul), transcris în greacă și, din secolul al IV-lea în Vulgata, în latinește, *alleluia*, care ne-a dat în dacoromână *aleruia*, prescurtat *alerui*, *aler*, prin rotacizarea lui -l- intervocalic și prin afereza lui a- inițial neaccentuat ne-a dat *leruia*, prescurtat: *lerui*, *ler*²³.

În stânga Dunării, la români, se dovedește că s-au oficiat în biserici în realitate trei liturghii, după cum am arătat, în limba română, în limba greacă și în limba slavonă, biruind în cele din urmă liturghia în limba română.

Slavonismul cultural al românilor, terminologia slavă a instituțiilor medievale românești și a relațiilor sociale, adoptarea în mod oficial de către români a liturghiei slavone, după N. Iorga, sunt efectul influenței târzii a statelor slave din sudul Dunării, sârb și bulgar în secolul XIV, când statele române eliberate de toate presiunile străine s-au găsit în situația de a adopta o civilizație și o cultură scrisă, o viață de curte și urbană, un model slavo-bizantin. Adoptarea de către români a slavonei medio-bulgare ca limbă în Biserică, după N. Iorga, era în logica lucrurilor, fiindcă ei au preferat latinei catolicilor o limbă “sacră a lumii ortodoxe, cea a slavilor vecini”.

Numai o realitate românească internă, cum afirmă N. Iorga, adică o acceptare liberă a societății românești medievale, poate justifica dănuirea slavonei medio-bulgare la români ca limbă oficială de stat și în Biserică, și nu unei hotărâri din afară de ordinul unui dictat politic, care s-ar fi datorat stăpânirii “Bulgariei de la

22. Nicolae Constantinescu, *Curtea de Argeș (1200-1400). Asupra începuturilor Țării Românești*, București, 1984, p. 148.

23. Pr. I. Ionescu, *Originea cuvântului ler în limba română*, în “Limba Română”, XL, 5-6, 1991, p. 265-268.

nord de Dunăre” în secolele IX și X, cum a susținut P.P. Panaitescu, fiindcă, dacă lucrurile ar fi stat așa, era firesc ca în urma desființării statului bulgar de bizantini în 971 și 1018, să fi încetat și dominația limbii slavone la nord de Dunăre.

O dominație a “Bulgariei dincolo de Dunăre” în secolele IX și X, istoric nu mai este susținută astăzi în istoriografia românească, în urma documentărilor aduse de Nicolae Bănescu,²⁴ Aurel Decei²⁵, Gheorghe Brătianu²⁶, Aurelian Sacerdoteanu²⁷ și, mai nou, de Nicolae-Șerban Tanașoca, Teodor Teotoi²⁸, Stelian Brezeanu²⁹ și Emilian Popescu³⁰. Oricum, “pentru expansiunea statului bulgar asupra părților de nord și răsărit ale Transilvaniei, precum și în Moldova, nu se cunoaște până acum nici un fel de dovadă”³¹.

În spațiul românesc trebuie avută în vedere prezența *culturii Dridu*, balcanodunăreană și carpto-balcanică, numită astfel după stațiunea eponimă de pe valea Ialomiței, cultură dezvoltată din elementele de origine daco-romană și romano-bizantină, fiind singura cultură materială atestată pe teritoriul românesc și pe unele regiuni de la sud de Dunăre în secolele VIII-XII, având etapa ei maximă de dezvoltare în secolele X-XI. Această cultură, afirmă Ion Barnea, constituie dovada arheologică a procesului de asimilare a slavilor și de afirmare a românilor ca popor de cultură și civilizație romanică. Două mari cimitire descoperite până acum din etapa de început a culturii Dridu, cimitirul de la Izvorul, Jud. Ilfov, sec. VIII³² și cimitirul de la Obârșia, Jud. Olt, sec. IX³³, confirmă caracterul creștin al populației străromâne purtătoare a acestei culturi, înainte de creștinarea oficială a bulgarilor de la sud de Dunăre (864-865).

Biserica slavo-bulgară de curând întemeiată, menționează Ion Barnea, a izbutit să-și creeze repede o organizare și să înlocuiască ritul grec cu cel slav, fapt petrecut după alungarea discipolilor lui Metodiu și Ciril din Moravia (885) și stabilirea lor la curtea țarului bulgar de la Preslav. Aici, ei au creat alfabetul “cirilic”, eveniment important în viața popoarelor slave, căruia i-a urmat traducerea cărților

24. Nicolae Bănescu, *L'ancien Etat bulgare et les Pays roumains*, Bucurest, 1947; Idem, *Les Frontières de l'ancien Etat bulgare*, în “Memorial Louis Petit”, Bucurest, 1948; Idem, *Oglos-Oglou, le premier habitat d'Asparouh dans la région du Danube*, în “Byzantion”, 28, 1958-1959.

25. Aurel Decei, *România din veacul al IX-lea până în al XIII-lea în lumina izvoarelor armenesti*, Cluj, 1939; Idem, *Invazia tătarilor din 1241/42 în ținuturile noastre, după Djama'ot-Tatarikh a lui Tâzl ol-lah Râsid od-Din*, în “Relații româno-orientale”, București, 1978, p. 193-208.

26. Gh. Brătianu, *Bulgaria de dincolo de Dunăre în izvoarele bizantine*, în “Omagiul lui I. Lupaș”, București, 1943; Idem, *Le Thème de Bulgarie et la chronologie de l'Anonyme hongrois*, în “Acte historica”, X, München, 1972; c.f. și *Les Bulgares à Cetatea Albă (A Kerman) au début du XIVe siècle*, în “Byzantion”, II, 1925.

27. Aurelian Sacerdoteanu, *Organizarea Bisericii Ortodoxe Române în secolele al IX-lea – al XIII-lea*, în “Studii Teologice”, an XX, 3-4, 1968, p. 242-257.

28. Nicolae-Șerban Tanașoca, Tudor Teotoi, *L'Extension de la domination bulgare au nord du Danube aux VIIIe - Xe siècles*, în “Etudes balkaniques”, Sofia, 4, 1984, p. 110-120.

29. Stelian Brezeanu, *La Bulgarie d'au-de là de l'Ister à la lumière des sources écrites médiévales*, în “Etudes balkaniques”, Sofia, 4, 1984, p. 121-135.

30. Emilian Popescu, *Christianitas Daco-Romana*, București, 1994, p. 408-409.

31. *Istoria României*, I, București, 1960, p. 763.

32. B. Mitrea, în sec. IV, 18, 1967, 3, p. 443-461; idem, în “Materiale”, X, 1973, p. 209-217.

33. O. Toropu – O. Stoica, în “Dacia”, N.S., XVI, 1972, p. 163-188; O. Toropu, *Romanitatea târzie și strămoșii în Dacia Traiană sud-carpatică* (sec. III-IX), Craiova, 1976, p. 156-160.

de slujbă bisericească în limba slavă veche (paleoslavă), denumită și “slavă bisericească” sau “veche bulgară”. Liturghia în limba slavă veche și terminologia cultului creștin s-au răspândit și la nordul Dunării în secolul al X-lea. În Transilvania ele au pătruns înaintea expansiunii maghiare și catolice pe acest teritoriu, înainte de anul 1000. Referindu-se la împrejurările politice care au determinat răspândirea limbii slave vechi bulgare la nord de Dunăre, și la adoptarea ei, Ion Barnea își exprimă două puncte de vedere. Primul îl afirmă în tratatul de *Istoria României*, I, 1960, p. 764-765: “Adoptarea limbii slave bisericești sau vechi bulgare în nordul Dunării, nu s-a făcut direct de la slavo-bulgari la români, ci prin mijlocirea slavilor nord-dunăreni, care încă nu fuseseră româniizați. Această limbă nu va pătrunde și în masele populației autohtone românești, ci se va răspândi doar în mijlocul clasei dominante, devenind limba oficială a cancelariei domnești și a Bisericii”. Al doilea punct de vedere și-l exprimă în *Arta creștină în România, I, secolele III-VI*³⁴: “Ceea ce a contribuit la răspândirea limbii slave vechi la nord de Dunăre a fost stăpânirea politică de la distanță, fără organizare administrativă și militară la fața locului, în secolele IX-X, a statului bulgar, asupra unor ținuturi din această parte”. Că această “stăpânire politică de la distanță” ar fi fost cauza răspândirii limbii slavone la nord de Dunăre, este greu de admis, ca și “stăpânirea” politică la fața locului, la nord de Dunăre, exercitată de stăpânirea bulgară, după cum s-a analizat mai înainte.

Adoptarea liturghiei în slava veche bisericească bulgară, a indus pe unii cercetători în eroarea de a afirma că românii ar fi fost creștinați chiar de bulgari în secolul IX, cum a fost în secolul trecut profesorul Evghenie Golubinski de la Academia duhovnicească din Moscova³⁵, și în vremea mai nouă și pe bizantinologul Steven Runciman³⁶, care, cu surprindere, a afirmat că românii au primit creștinismul de la bulgari și sârbi, cum ar fi dovada liturghiei slavone pe care românii au practicat-o multe secole. Mai recent, și conducerea Bisericii romano-catolice ne acuză că, inițial fiind creștini de rit romano-catolic l-am fi părăsit și am fi adoptat ritul ortodox slavo-bulgar³⁷.

Erorile pe această temă abundă, dovedind o mare necunoaștere, ca să nu spunem o mare ignoranță, cu privire la vechimea Sfintei Liturghii la poporul român.

În tratatul de *Istoria României*, I, 1960, p. 633 se afirmă: “Lipsit de organizare ecleziastică superioară, pe care o va primi mult mai târziu prin filiera slavo-bizantină, creștinismul primitiv al daco-romanilor se reduce la însușirea elementelor de bază ale noii credințe și la practica simplă a cultului, în mijlocul unor comunități mici, probabil fără legătură între ele și nesupuse vreunei anumite juris-

34. Ion Barnea, *Arta creștină în România*, I, secolele III-VI, București, 1979, p. 9.

35. Evghenie Golubinski, *Istoria Bisericilor ortodoxe: bulgară, sârbă și română*, Moscova, 1871, în traducere românească o parte, de I. Caracoveanu, sub titlul: *Privire scurtă asupra Istoriei Bisericii Române Ortodoxe*, Iași, 1879.

36. Steven Runciman, *Manual II and the See of Moldavia*; în “Kathegetria”. Essays presented to Joan M. Hussey for her 80th Birthday, London, 1989, p. 515-520, cf. Emilian Popescu, *op. cit.*, p. 458.

37. *Ad limina apostolorum*, în “L'Osservatore Romano”, din 2 aprilie 1991. Replica Grupului de Reflexie pentru înnoirea Bisericii, în “România Liberă”, din 1 iunie 1991, precum și în “Timpul”, 15 noiembrie, 1991, și la Valeriu Anania, *Pro Memoria. Acțiunea catolicismului în România interbelică*, București, 1993, p. 108-109.

dicții bisericești” (M. Macrea). În același sens se exprimase și C. Daicoviciu. Neavând o “organizare ecleziastică superioară”³⁸, n-am putut deci avea nici o liturghie. A. Mihăescu afirma la rândul său că numai “introducerea liturghiei slave a adus ca sine un sâmbure de ierarhie ecleziastică și o oarecare diviziune teritorială a administrației bisericești cu un personal statornic”³⁹. În acest sens se exprimă și Al. Rosetti, că termenii slavi din terminologia noastră creștină “arată că organizarea cultului s-a făcut în perioada de după secolul al IX-lea”⁴⁰, adică după primirea liturghiei slavone, până atunci Biserica poporului român neavând nici o liturghie. P.P. Panaitescu susținea eroarea că “poporul nostru a trăit un creștinism primitiv, fără episcopat, într-o țară unde nu erau orașe și, deci, nu puteau fi episcopi”⁴¹. Descoperirea numai în Scythia Minor, Dobrogea, a peste 33 de bazilici din secolele IV-VII, cercetate până acum⁴², rivalizează cu cele mai cunoscute bazilici din Imperiul roman, în care se slujea cultul creștin liturgic de către o ierarhie bisericească, fiindcă bisericile erau sfințite de episcopi, ca și preoții, și, deci, nu se poate concepe Biserica creștină fără cult liturgic și liturghie, ca și fără ierarhie bisericească, cu cele trei trepte ale sale. Din anul 290 cunoaștem din Scythia Minor, de la Tomis, unde exista o episcopie, numele episcopului *Evangelicus*, menționat în actul martirilor Epictet și Astion din cetatea Halmyris, de la Gurile Dunării⁴³. Episcopia din Tomis, devenită din secolul al VI-lea mitropolie, cu mitropolitul *Paternus* (518-520), avea în jurisdicție 14 scaune episcopale *sufragane în Dobrogea*. Dintre cei nouă episcopi atestați la Tomis, patru purtau nume romane: Bretanion, Terentius, Paternus, Valentinianus. În ultimul timp avem descoperirea și efectuarea săpăturilor și cercetărilor arheologice și ale complexului monastic paleocreștin datat din secolele IV-V de la Slava Rusă⁴⁴. Întreaga această situație ecleziastică din Dobrogea, Scythia Minor, face dovada “existenței unei vieți religioase organizate în forme creștine încă din secolul III d. Hr.”⁴⁵. O viață religioasă creștină organizată cu biserici și cu ierarhie

38. C. Daicoviciu, *Problema continuității în Dacia*, Cluj, 1940, p. 37; Idem, *Există monumente creștine în Dacia traiană din sec. II-III?*, în “Dacia”, Cluj, 1969, p. 505-516.

39. H. Mihăescu, *Influența grecească asupra limbii române până în secolul al XV-lea*, București, 1966, p. 96.

40. Al. Rosetti, *Influența limbilor slave meridionale asupra limbii române*, București, 1954, p. 39; Idem, *Istoria limbii române*, București, 1986, p. 286.

41. P.P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii românești*, p. 104.

42. Epifanie Norocel, Episcopul Buzăului, *Pagini din istoria veche a creștinismului la români*, Ed. Episcopiei Buzăului, 1986, p. 94; Adrian Rădulescu, *Bazilici și monumente creștine în contextul etnogenezei românești din secolele III-VII în Dobrogea*, în vol. “Monumente istorice și izvoare creștine”, Galați, 1987, p. 9-77.

43. *Acta Sanctorum*, iulie, t. II, 1867, p. 533-551; H. Delehay, *Les martyrs Epictet et Astion*, Acad. Roumaine, în “Bulletin de la Section historique”, t. XIV, București, 1928, p. 1-5; Raymund Netzhammer, *Epiktet und Astion. Diokletianosche Märtyrer am Donaudelta*, Zug, 1937; *Sfinții Români și apărători ai legii strămoșești*, București, 1987, p. 151-159.

44. Andrei Opaî, Cristina Opaî, Teodor Bănică, *Complexul monastic paleocreștin de la Slava Rusă*, în “Revista monumentelor istorice”, LIX, 1996, 1, p. 18-28.

45. Ion Barnea, *Din istoria Dobrogei*, II, București, 1968, p. 465; Prof. Emilian Popescu, *Organizarea ecleziastică a provinciei Scythia Minor în sec. IV-VI e.n.*, în “Studii Teologice”, II, XXXII, 7-10, 1980, p. 590-605.

bisericească slujitoare avem în secolul al IV-lea și în Gothia Romană, ținuturile de astăzi ale Munteniei răsăritene și sudul Moldovei și Basarabiei. Comunitățile creștine din Gothia romană erau organizate într-o Biserică ortodoxă, numită “*Biserica lui Dumnezeu din Gothia*”, cum rezultă din Actul martiric al Sfântului Sava “Gotul” (373/374)⁴⁶, cu episcopi, cum a fost episcopul Theofil, participant la Sinodul I ecumenic de la Niceea (325), Ulfila, ucenicul său, care a predicat creștinismul în limbile gotă, greacă și latină, Godas, cu nume got. Sunt cunoscute din secolul IV și nume de preoți, cu autohtonul dacoroman Sansala, dintr-un sat de autohtoni dacoromani din apropierea Buzăului, gotul Gutticas, dintr-un oraș (ἡὸλις), poate castrul Pietroasele (din Jud. Buzău), unde se crede că a fost și centrul puterii lui Athanaric⁴⁷. Cu un regim asemănător celor din Gothia romană și din Scythia Minor vor fi fost și comunitățile creștine din celelalte provincii, ca Transilvania, unde cercetările arheologice din anii 1968 și 1980, de la Apahida, au dus la concluzia că aici a fost un important centru administrativ militar și religios din secolul V, unde a fost identificat și mormântul unui episcop, iar tezaurul de la Cluj – Someșeni din imediata apropiere ar aparține mai degrabă unei biserici episcopale decât unei principese ostrogote sau gepide, cum s-a presupus mai înainte⁴⁸.

Ruine de basilici, ca cea de la cetatea romană Porolisum (Moigrad)⁴⁹, de la Cenad (Morisena, jud. Arad)⁵⁰, de la Slăveni (com. Gostavăț, jud. Olt)⁵¹, basilica tăbliței votive de la Biertan (jud. Sibiu) din sec. IV, cu inscripția în limba latină: *Ego Zenovius votum posui*, basilica cu martyrion de la Niculițel (sec. IV-V), în care sunt consemnați patru martiri: Zotikos, Athalos, Kamasis și Filippos, Kamasis dovedindu-se a fi autohton dacoroman, cu numele de la apelativul “cămaș(ă)”, din lat. *Comisis-camesis*, basilica preotului autohton Sansala, în care slujea cântărețul său bisericesc, care cânta în biserică “psalmi”, Sfântul martir Sava “Gotul”, basilica de la Sucidava (Celei, Dolj), cu numele preotului Lukonokos, fiul lui Lykaios (sec. V-VI) și altele, dovedesc în ținuturile românești din nordul Dunării, alături și de alte antichități creștine descoperite, un creștinism organizat din secolele III-VII, cu biserici, și cu o ierarhie bisericească slujitoare⁵².

46. Pr. Prof. Ioan Rămureanu, în “Actele Martirice”, *Martiriul Sfântului Sava Gotul* (12 aprilie 372), București, 1982, p. 311-328.

47. Gh. Diaconu, Magda Tzony, *Prezența romană la curbura Carpaților în secolele III-IV*.

48. Mircea Russu, *Paleocreștinismul nord-dunărean și etnogeneza românilor*, în “Anuarul Institutului de istorie și arheologie”, Cluj-Napoca, XXVI, 1983-1984, p. 42.

49. E. Chirilă, N. Gudea, Al. V. Matei, V. Lucăcel, *Raport preliminar asupra cercetărilor arheologice de la Moigrad, (Porolisum)*, în “Acte Musei Napocensis”, 1980, 4, p. 94-95; Nicolae Gudea, Ioan Ghiuro, *Din istoria creștinismului la români. Mărturii arheologice*, Oradea, 1988.

50. Pr. Gh. Cotoșman, *Basilica romană cu baptisteriu din Urbs Morisena*, în “Biserica Ortodoxă Română”, LXXXVI, 3-5, 1968, p. 469-385.

51. D. Tudor, *Basilica paleocreștină de la Slăveni-Olt*, în SCIVA, 30, 3, 1979, p. 453-457; Idem, în “Mitropolia Olteniei”, XXXI, 1979, p. 102-105; Pr. I. Ionescu, *Biserica de la Slăveni-Olt*, în “Biserica Ortodoxă Română”, XCVIII, 7-8, 1980, p. 827 ș.u.

52. Prof. Emilian Popescu, *Ierarhia ecclesiastică pe teritoriul României. Creșterea și structura ei până în secolul al VII-lea*, în “Biserica Ortodoxă Română”, CVIII, 1-2, 1990, p. 149-164; Idem, în “*Christianitas Daco-Romana*”, București, 1994, p. 200-216; Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Începuturile vieții creștine pe teritoriul României de azi*, în “Biserica Ortodoxă Română”, CVIII, 3-4, 1990, p. 63-89.

Afirmația eronată a lui P.P. Panaitescu despre “cuvântul episcopus” că “n-a dat un derivat în limba română”, pentru că poporul nostru “a trăit un creștinism primitiv, fără episcopat”, a fost infirmată de noi, arătând că din latinul *episcopus*, cu apocopa lui e- inițial și cu trecerea lui o neaccentuat în u, avem dacoromanul *piscup*, *piscupie*, *piscupește* etc., termeni păstrați și în onomastică și în toponimie⁵³.

Față de cele expuse, rezultă că înainte de a fi primit liturghia slavonă la români, am avut un cult creștin organizat în biserici, cu ierarhie bisericească, în care se slujea liturghia creștină de rit apostolic antiohian sirian, care poate fi precizată în timp, cu vechimea din secolul II. Precizarea vechimii liturghiei creștine la poporul român duce la precizarea vechimii creștinismului la poporul român, despre care încă se afirmă “că nu este posibil de a preciza data convertirii la creștinism”⁵⁴.

Pentru dovedirea vechimii liturghiei la poporul român, și deci și a creștinismului la poporul român, documentul cel mai autentic, de necontestat, este cel lingvistic, pe care-l vom sprijini cu cel arheologic-istoric.

Cum am arătat, termenul pentru liturghie în perioada apostolică și postapostolică (I. Cor. 10, 16) a fost și *εὐχαριστία* (mulțumire) și *κοινωνία*, în latină *communicatio*, în latina populară *communicare* și în dacoromană, înainte de secolul IV, *cuminecare*, fiindcă sufixul -icare în latina populară aparține înainte de secolul al IV-lea, cum a documentat H. Mihăescu⁵⁵, adică din secolele II-III, și, deci, liturghia, adică cultul creștin, are vechimea la poporul român înainte de secolul al IV-lea, infirmând afirmațiile că vechimea creștinismului organizat ar data din secolul IV înainte (C. Daicoviciu), sau după secolul IX, după primirea liturghiei în limba slavonă (Al. Rosetti și cei menționați).

În Biserica romano-catolică, termenul creștin pentru liturghie până astăzi este grecescul - *eucharistia*, fr. - *eucharistie*, după cum pentru sărbătoarea *Pogorării Duhului Sfânt*, *Cincizecimea*, romano-catolicii au termenul tot grecesc *Pentecosta*, fr. *Pentecôte*, din grecescul *πεντηκοστή*, sărbătoare cu vechimea din secolele I și II creștine. La români, termenul sărbătoririi respective este latinul *Rosalia*, în dacoromană *rusai*, *rusai* (- rosa – trandafir), contaminat cu slavonul *Rusalii*. Pentru *sărbătoarea*, (din latinul *servare*, *servatoria*), de la 6 ianuarie, latinii romano-catolici au grecescul *θεοφάνια*, *Theophania*, pe când romanii au din epoca dacoromană compusul latin *apă botează-păbotează-Bobotează*. Cei trei termeni menționați ne dovedesc că românii au folosit de la început, înainte de secolul IV, începând din secolul II, din epoca dacoromană, cultul creștin de rit apostolic-antiohian. *Rusalii*le sunt cea mai veche sărbătoare creștină împreună cu *Paștile*, din lat. *Paschae*, cu originea în ebraicul *pesah* (-trecere), amintind de trecerea evreilor prin Marea Roșie (Ieșire 12, 27). Ele au fost sărbătorite încă din

53. P.I. Ionescu, *Doi termeni paleocreștini din epoca daco-romană*, în “Limba Română”, an XLIII, 1-2, 1994, p. 28-31; Idem, în “Studii Teologice”, an XLV, 5-6, 1993, p. 76-80.

54. Emilian Popescu, în “*Christianitas Daco-Romana*”, p. 75: “le christianisme est très ancien chez les Roumains (nous aimons dire que, nous sommes nés chrétiens), sens qu’il soit toutefois possible de préciser la date de leur conversion”.

55. H. Mihăescu, *Sufixul-icare în latina vulgară*, în “Studii și cercetări lingvistice”, XXXVI, 3, 1985, p. 233-236; Doina Barbu, *Lat. Comunicare (> comunicare), în română și în celelalte limbi romanice*, în “Studii și cercetări lingvistice”, XLIII, 1, 1992, p. 21-26, fără să-l citeze însă pe H. Mihăescu, art. menționat.

vremea Sfinților Apostoli. Până către sfârșitul secolului IV și începutul secolului V, Cincizecimea era o sărbătoare dublă, a *Înălțării Domnului* și a *Pogorării Sfântului Duh*⁵⁶. În timp ce în Biserica romano-catolică în primele trei secole creștine se sărbătorea cultul creștin în limba greacă, în Biserica din Dacia romană el se oficia în latina populară din epoca dacoromană, apoi în continuare în româna comună veche și în limba română.

Cultul creștin ortodox cu liturghia în limba latină populară la români nu a venit nici de la Bizanț, din Constantinopol, cum în general se afirmă, fiindcă orașul a fost înființat de Constantin cel Mare în secolul IV, la 330, pe când termenul creștin dacoroman al liturghiei, *cuminecare*, este anterior secolului al IV-lea, fiind liturghia apostolică, atribuită Sfântului Iacob, ruda Domnului, de rit antiohian sirian.

Istoric, se cunoaște că sirienii au avut un rol important pentru Dacia în procesul de colonizare și romanizare, cum au documentat D. Tudor⁵⁷ și I.I. Russu⁵⁸. Un rol important l-au avut sirienii în Dacia romană și în răspândirea creștinismului adus direct din Palestina. Legiunea V-a Macedonica, de exemplu, a fost adusă spre sfârșitul secolului I din Palestina, la Troesmis (Iglița) în Dobrogea, iar de acolo la Potaissa (Turda), în anii 167-168, fiind unul din puținele orașe ale provinciei care se bucura de *ius Italicum*. La Potaissa s-au găsit mai multe obiecte paleocreștine, datate din secolele II-III, cum este cunoscuta *gemă (intaglio)* din onyx, descoperită prin anii 1830-1840, dispărută între timp, care înfățișează scena "Bunul Păstor", simbolizând pe Iisus Hristos, datată din secolele III-IV. Din 1936 s-a descoperit la Potaissa un coronament de altar funerar, din piatră calcaroasă, databil din secolele II-III, cu înfățișarea sculptată, un delfin însoțit de trident⁵⁹, simbolizând pe Iisus Hristos. De asemenea, de la Potaissa avem din 1954 o stelă funerară, din piatră de calcar, databilă din secolele II-III, care reprezintă, cum este numit, "un banchet funebru", în realitate însă, "o masă euharistică", după cum am mai menționat⁶⁰. Scena reprezintă doi defuncți, care au la stânga o femeie, șezând pe un scaun înalt, cu spătarul închis, *kathedra*, ținând cu mâna dreaptă mânerul unei patere. Defunctul din dreapta femeii, figura centrală, are mâna stângă rezemată de *kline*. Îmbrăcămintea bărbatului este compusă dintr-o tunică cu mâneca lungă. În mâna stângă ține o cupă cu picior, în formă de potir. A treia figură, redată în dreapta primei, ține în mâna stângă, rezemată cu cotul de *kline*, un obiect de proporții mai mari, probabil o cupă. Îmbrăcămintea este asemănătoare primului bărbat. Capetele celor doi bărbați sunt martelate, urmare poate a vreunei persecuții creștine survenite între timp. În fața celor trei personaje este așezată o masă, pe care se află, de la dreapta spre stânga, o farfurie ovală cu un pește, o pâine *decussata* (X) și o *patera*. Peștele și pâinea sunt redată în poziție verticală. Peștele, simbol al lui Iisus Hristos, redat cu capul spre o pâine (*panis quadratus*), apoi *patera*, marcată cu două linii întretăiate, "ar putea fi dovezi, care vin în spri-

56. Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgica generală*, p. 181.

57. D. Tudor, *Sirienii în Dacia inferioară*, în "Apulum", IX, p. 569-664.

58. I.I. Russu, *Elemente siriene în Dacia Carpatică și rolul lor în "colonizarea" și "romanizarea" provinciei*, în "Acta Musei Napocensis", VI, 1968, p. 167-185.

59. Pr. Ion Ionescu, în "Acta Musei Napocensis", I, 1994.

60. *Ibidem*; Pr. Victor N. Popescu, *Simboalele în frescele din catacombe, sec. I-III*, București, 1937.

jinul pătrunderii elementelor creștine la nordul Dunării încă de la sfârșitul secolului II și începutul celui următor”⁶¹. Un alt asemenea monument funerar a fost descoperit din anul 1957 și la Gilău (Cluj), datat tot de la sfârșitul secolului II și începutul secolului III⁶². Stela înfățișează defunctul, un bărbat, rezemat în cot pe kline, îmbrăcat într-o haină care se revarsă ca o draperie. Dedesubt are o tunică cu mâneci lungi, peste care poartă o manta, care-i cade liber de pe umăr. În mâna stângă ține o cupă cu picior, un potir. Față în față cu bărbatul, pe un scaun înalt împletit din nuiele, cu spătarul închis, pe kathedra, stă o femeie, poate soția lui. De sub vâl ea întinde mâna dreaptă, în care ține grațios mânerul unei pateri. Înapoia kathedrei stă o altă femeie, într-o tunică lungă încinsă cu brăul, ținând în mâna dreaptă lingura de mestecat cu mâner lung, *simpulum*. În spațiul lăsat liber de kline și kathedra e reprezentată o mensa tripes, masă cu trei picioare, având pe ea o patera, redată din profil, la mijloc o farfurie ovală cu un pește întins spre stânga și un coș stilizat, în el o pâine tăiată axial, în formă de cruce, o panis quadratus. Capetele personajelor lipsesc. Este clar, spune Andrei Bodor, că în secolele II-III apariția împreună a pâinii și a peștelui, și, mai ales, a peștelui, privind spre o pâine marcată cu o cruce, e o dovadă a caracterului creștin a monumentului pe care apar”⁶³.

Cele două monumente funerare de la Potaissa (Turda) și de la Gilău (Cluj) își au importanța creștină, fiindcă își au asemănarea în fresca din *Capella greca* din cimitirul Sfintei Priscilla din Roma, datând de la începutul secolului II, cunoscută sub numele *Fractio panis*, numele liturghiei apostolice⁶⁴. În secolul al II-lea, *Fractio panis*, adică liturghia, era însoțită și de masa, numită *agapa creștină*, *masa frățască* (αγάπη) (Iuda 12)⁶⁵, fiind prezidată de episcop, după mărturia Sfântului Ignatiu de Antiohia (al treilea episcop al Antiohiei), martirizat la Roma în 107⁶⁶.

În *Fractio panis* sunt prezentate pe o masă în formă de semicerc, potirul, pâinea *decussata*, *patera*, care reprezintă propriu-zis “*Fractio panis*”, *euharistia*, sau *communicatio-communicare-cuminecarea*, iar cele două farfurii cu câte un pește și coșurile așezate la extremitatea dreaptă și stângă, amintind minunea înmulțirii celor cinci pâini și doi pești, reprezintă partea însoțitoare, “*agapa*”. La masă se află șapte conmeseni, culcați pe *lectus triclinarius*, șase bărbați și o femeie, care sunt prezidați de un bărbat, episcopul slujitor, șezând pe un taburet. Celebrarea *euharistiei* era unită cu *agapa*, “și una și alta erau figurate prin minunea înmulțirii pâinilor”:

61. Z. Milea și V. Fereșan, *Monument sculptural de la Potaissa, reprezentând un banchet funebru*, în “*Revista Muzeelor*”, an III, 3, 1966, p. 268; Z. Milea, *Un coronament de altar funerar descoperit la Potaissa*, în SCIV, 24, 3, 1973, p. 533-540.

62. Andrei Bodor, *Un nou monument funerar de la Gilău înfățișând banchetul funebru*, în “*Omagiu lui Constantin Daicoviciu*”, București, 1960, p. 41-53.

63. Idem, p. 51.

64. Giuseppe Wilpert, *Fractio panis, La plus ancienne représentation du sacrifice eucharistique à la Capella greca*, Paris, 1896; H. Leclercq, *Agape*, în “*Dictionnaire d’archéologie chrétienne et de liturgie*”, (DACL), t. XIII, 1, col. 775-848; 797-801, *La fresque de la Capella greca*, pl. 172.

65. DACL, col. 801; Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgica specială*, p. 196.

66. H. Leclercq, *op. cit.*, supra nota.

Cele două monumente funerare, de la Potaissa și de la Gilău, reprezintă o masă euharistică, cu oficierea euharistiei, “*fractio panis*”, însoțită de agapa, datând din secolul II, fiindcă “*fractio panis*” și agapa au coexistat numai până în secolul II. Bărbatul de pe stela de la Gilău, ca și cel de pe stela de la Potaissa (Turda), țin fiecare ridicat în mână câte un potir, în forma unui potir liturgic, iar personajele respective care prezidează cele două mese sunt episcopi, care oficiază “*Fractio panis*”, *euharistia-cuminecarea*. Pe monumentul de la Potaissa, al doilea bărbat din dreapta poartă pe veșmântul său o cruce decussata, dovadă a unui veșmânt liturgic, purtat de un personaj liturgic, clerical.

Pe lângă sărbătorile creștine din epoca apostolică, Paștile și Cincizecimea, calendarul creștin, care abia până în secolul al șaselea se va definitiva⁶⁷, a început din secolul al II-lea să se îmbogățească printr-o nouă serie de sărbători, prilejuite de persecuțiile religioase, cele ale sfinților martiri și mărturisitori (*memoriae*, *γενέθλια*, *natales*, *natalitia*), la care s-au adăugat zilele de înmormântare ale episcopilor (*depositiones*), sărbători cu caracter local la început, acestea fiind și cele dintâi sărbători de origine pur creștine, cum a fost de exemplu, sărbătoarea sfântului Policarp, episcopul Smirnei, inaugurată imediat după moartea lui, în 155⁶⁸.

Cele două monumente funerare, de la Potaissa și de la Gilău, vor fi fost ridicate de comunitățile creștine din cele două localități menționate, spre pomenirea celor doi episcopi ai lor, care se dovedesc astfel, până în prezent, a fi și cei dintâi episcopi dacoromani, ca și cei dintâi sfinți creștini dacoromani ai noștri, ale căror nume nu le cunoaștem. Monumentele lor funerare ne păstrează și imaginea celei dintâi *Fractio panis*, cuminecări pe teritoriul Daciei romane, din secolul al II-lea, și astfel putem vorbi, începând din secolul al II-lea, despre prezența documentară a creștinismului dacoroman, căci creștinism înseamnă în primul rând liturgie creștină – *cuminecare*.

Liturghia, ca taină euharistică a cuminecării, are ca simbol și pământul. Pământul a reprezentat pentru primii creștini simbolul nemuririi, al învierii de obște. Reluându-și penajul după trecerea iernii, el a devenit un simbol al primăverii, motiv pentru care primii creștini îl puneau în legătură cu dogma reînvierii, a nemuririi. Figurația pământului cu simbolistica creștină o aflăm în secolele II-III în catacombele creștine din Roma⁶⁹. Ca lucrări de referință trimitem la Franz Cumont⁷⁰ și H. Lothar⁷¹. Franz Cumont arată că motivul a doi pământuri afrontați vine din Siria și a fost transportat din Orient în Italia, unde s-a perpetuat până în evul mediu⁷². Fie unul singur, fie în doi, izolat sau în tovărășia altor simboluri, pământul apare în Dacia romană pe sarcofage, pe baze de monumente funerare, pe stele funerare și pe pereții de *aedicula* (în planul superior)⁷³. Pentru justificarea caracterului

67. Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgica generală*, p. 141.

68. Idem, *op. cit.*, p. 139-140.

69. H. Leclercq, *Paon*, în *DACL*, t. XIII, 1, col. 1075-1097.

70. Franz Cumont, *Fouilles de Doura – Europsos* (1922-1923), Paris, 1926.

71. H. Lothar, *Der Pfan in der altchristlichen Kunst*, Leipzig, 1929.

72. Franz Cumont, *op. cit.*, p. 230.

73. C. Daicoviciu, *Monumente inedite din Dacia*, Cluj, 1931, p. 14-15; Vasile Cristescu, *Considerațiuni asupra unei stele funerare de la Cășei*, în “*Revista Istorică Română*”, 1932, vol. II, fasc. II-III, extras.

creștin al figurației celor doi păuni afrontați care se adapă dintr-un vas, ca simbol al unui potir, aflați în Dacia romană, despre care Oct. Floca afirmă “că păunul, ca motiv ornamental și atribut simbolic, cuprinde o arie largă de răspândire în Dacia”⁷⁴, menționăm sculptura a doi păuni afrontați deasupra unui vas în formă de potir alungit, aflat în catedrala din Torcello (Italia), din secolul X, care sorb “apa vie a nemuririi”, simbolul cuminecării creștine, cu trimiterea la puțul femeii samarince (In 4, 1-42). Cei doi păuni afrontați se găsesc sculptați pe balustrada de jos (*cancel*) a altarului catedralei din Torcello și reproduc scena celor doi păuni aflați din secolul III în catacomba Sfintei Priscila din Roma⁷⁵. Din secolul al III-lea se păstrează din arta paleocreștină coptă din Egipt două stele funerare cu reprezentarea a câte doi păuni afrontați aplecați asupra a câte unui *caliciu* (potir), una aflată în Muzeul din Cairo și alta în Muzeul din Alexandria⁷⁶.

În Dacia Superioară se întâlnește la Micia (Hunedoara) pe un monument funerar, rupt la mijloc, în două părți egale, în forma unui fronton triunghiular, lucrat în gresie locală, reprezentați în relief doi păuni întorși cu capul spre interior, către un vas, un *kantharos*⁷⁷. Pe frontonul unei stele de la Ulpia Traiana, la fel se găsesc doi păuni afrontați în fața aceuiași *kantharos*, ca și pe monumentul de la Micia⁷⁸. Reprezentarea se află și pe frontonul unei stele funerare păstrate în Muzeul din Cluj-Napoca⁷⁹. Scena se află sculptată și pe frontonul unui altar din Muzeul de la Aiud⁸⁰. Cei doi păuni sunt reprezentați și pe importanta stelă din castrul de la Cășei (jud. Cluj)⁸¹.

Însumând cele cinci monumente menționate, în care motivele figurației decorative au ca subiect reprezentările păunilor afrontați, Oct. Floca constată că păunul, ca motiv ornamental și atribut simbolic, cuprinde o arie largă de răspândire în Dacia⁸². Constatarea este foarte importantă pentru răspândirea creștinismului în Dacia romană, în secolele II, III, despre care s-a afirmat că “până acum nu avem nici o urmă sau indiciu sigure, de caracter istoric, arheologic sau epigrafic asupra existenței creștinilor în provincia lui Traian, până la Aurelian”⁸³.

Argumentarea istorico-arheologică a prezenței creștinismului în Dacia romană în secolele II-III întărește argumentarea lingvistică a prezenței creștinis-

74. Oct. Floca, *Monumente epigrafice și sculpturale de la Micia*, în “Acta Musei Napocensis”, V, 1968, p. 119.

75. H. Leclercq, DACL, XIII, 1, col. 1086, fog. 9609.

76. Idem, *op. cit.*, stela funerară aflată în Muzeul din Cairo, planșa 9601; stela funerară aflată în Muzeul din Alexandria, planșa 9611.

77. Oct. Floca, *op. cit.*, nota 74, p. 117-119.

78. Idem, *Muzeul de arheologie Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, Deva, 1967, p. 56.

79. Gr. Florescu, *I monumenti funerari romani de la “Dacia Superior”*, în “Ephemeris Daco-Romana”, Roma, IV, pl. 146, fig. 77.

80. Idem, *op. cit.*, p. 115, fig. 55; Oct. Floca, *op. cit.*, nota 74, p. 118.

81. Em. Panaitescu, *Castrul roman de la Cășei*, în ACMIT (“Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice”), Secția pentru Transilvania, Cluj, II (1929), III (1930-1931), p. 16, f.8; V. Cristescu, în RIR (“Revista Istorică Română”), București, II, 1932, p. 267 ș.u.; Oct. Floca, *op. cit.*, nota 74, p. 118.

82. Oct. Floca, *op. cit.*, supra nota, p. 119.

83. C. Daicoviciu, *Există monumente creștine în Dacia traiană din sec. II-III?*, p. 512.

mului și a cultului creștin liturgic înainte de secolul al IV-lea, începând din secolul al II-lea.

Cutul creștin, care are ca bază și început Sfânta Liturghie, are două componente. Una are caracter individual sau personal, particular, care privește nevoile religioase individuale sau personale. Această latură componentă a cultului creștin s-a dezvoltat în special în prima perioadă a paleocreștinismului, în perioada persecuțiilor religioase, a interzicerii creștinismului ca religie de stat. Începând din perioada apostolică, cultul creștin s-a oficiat la început prin case particulare, și creștinismul s-a propagat de la om la om. Sfinții Apostoli și cei dintâi creștini se adunau la început să officieze *liturghia, frângerea pâinii* sau *cuminecarea*, în casa unuia dintre ei, iar mai târziu, în biserici anume zidite, când creștinismul dobândește libertatea religioasă sub Constantin cel Mare. Asemenea case particulare se aflau și în Troa (Ft. Ap. 20, 6-9), la Roma (Rom. 16, 6), la Colose (Col. 4, 15), în casa lui Filimon (Fil. 1, 2) și altele. Asemenea case de rugăciuni vor fi fost la început, din secolul al II-lea, și în Dacia romană, cum o dovedesc cele două monumente paleocreștine de la Potaissa și de la Gilău. Termenii cultului creștin de origine latină din epoca dacoromană păstrați până astăzi în limba română, ne dovedesc prezența *creștinilor (christianus)*, de la *Christus*, din gr. χριστός, în românește *Cristos* (forma Hristos întrebuițată, este de origine greco-slavă, și nu dacoromană), cu trecerea lui *ch-* în *c-*, ca din *charta* în *carte*. Cuvântul s-a răspândit, cum a arătat H. Mihăescu, mai ales începând din secolul al II-lea, când mai stăruia încă pronunțarea *c*, nu *h*⁸⁴. Și lingvistic avem dovada începutului creștinismului dacoroman din secolul al II-lea. *Creștinii se rugau (rogare) și se închinau (inclinare)* lui *Dumnezeu (dominus deus)*, lui *Iisus Cristos*, gr. Ἰησοῦς, cu traducerea ebraicului Iehoșua (Ioșhua) (- mântuitor), în lat. *Iesus*, cu η=ε, în românește *Iisus*, cu închiderea latinului e în i în dacoromană, ca în bene-bine, plenus-plin⁸⁵; se rugau la *sânți (sanctus)*, contaminat cu slavul *sventiti-sfinți*, la *cruce (crux, -cem)*; erau *botezați*, din gr. βαπτίζω – *baptizare*, lat. *baptizare* circulând “pe toată întinderea împărăției romane”⁸⁶, din primele secole creștine. De la *boteza*, dacoromanii au creat compusul din limba latină, *apăbotează*, cu afereza lui *a-* inițial neaccentuat, *Bobotează*, cuvânt legat în limba română și de *aiasmă*, în Banat folosit și *iasmă*, cu afereza lui *a-* inițial neaccentuat. Cuvântul în limbă vine din latinul *ageasma*, din gr. ἀγίαζω (- a sfinți), cu substantivul ἀγίασμα (- lucru sfințit). În latina populară, până în secolul IV d.Hr., -g- intervocalic dispărea, cum a dispărut și din *ego – eu, magis – mai, magister – măiestru*⁸⁷, și din *agiasma* avem *aiasma – aiazmă*⁸⁸, care dovedește lingvistic vechimea creștinismului românesc înainte de secolul al IV-lea. Cuvântul este contaminat în limba română după secolul X cu slavonul *agheasma*. Creștinii erau *botezați de preoți (presbiterum)*, din gr. πρεσβύτερος (- mai în vârstă), cuvânt în limba latină generalizat din secolul al III-lea⁸⁹. *Preoții* erau sfințiți și conduși de *piscupi (episcopus)*, cu

84. H. Mihăescu, op. cit., nota 39, p. 57.

85. Pr. I. Ionescu, *Note lexicale*, în “Limba Română”, XLII, 9, 1993, p. 431.

86. H. Mihăescu, op. cit., supra nota, p. 56.

87. Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, p. 170.

88. Pr. I. Ionescu, op. cit., nota 85, p. 432.

89. H. Mihăescu, *La Romanité dans le Sud-Est de l'Europe*, Bucarest, 1993, p. 298.

apocopa lui *e-* inițial și cu închiderea lui *-o-* neaccentuat în *-u-*)⁹⁰. Preoții îi cuminecau pe creștinii dacoromani. Creștinii le făceau *mărturii* (martur plus suf. *e*), contaminat cu slavonul *mărturisiri* (sl. *mărturisi* din *martirisati*), erau *cununăți* (coronare), erau *înmormântați* și aveau *morminte* (monumentum), pentru care făceau *priveghiuri* și *privegheri* (*pervigilare*), *comanduri* (commandare, commendare), *pansuri* (*pansare, repansare*), acoperit cu slav. *pomană* (*pomenu*) și, la *capetele* (capita) rituale de 3, 9 și 40 de zile, de un an și anuale la *sâmbetele morților* (*sambatha mortuus*) se aduceau *căpețele* (*capitelum*), acoperit cu slav. *colac, colaci* (*kolači*). Cum se constată, termenii creștini dacoromani, păstrați până astăzi în limba română, denumesc toate momentele din viața cultică creștină individuală, și dovedesc, în același timp, un cult creștin organizat bisericesc, începând din secolul al II-lea.

Păstrăm un număr de sărbători creștine cu nume proprii grecești sau semite compuse cu latinul *sanctus* > *sânt* > *sân*, din perioada dacoromană și până astăzi, care dovedesc o *Biserică organizată*, cu o *ierarhie bisericească organizată* și cu un *cult creștin organizat liturgic*.

Cultul creștin general sau public, colectiv, cuprinde sărbătorile religioase oficiate în biserici de către ierarhia bisericească, și el avea să se dezvolte în special după secolul al IV-lea, când Biserica creștină a dobândit libertatea de manifestare, și până în secolul al VI-lea, când cilclul calendaristic se definitivează.

Sărbătorile (< lat. *servatoria*, din *servo*, - *are* – a păstra, a conserva, a respecta, cu caracter general din primele două secole creștine, amintite, sunt: *duminica*, ar. *dumânica*, mgl. *duminică* și *dumânică*, ir. *dumireke*, din lat. *dominica dies*, gr. Κυριακή, în locul sabbatului iudaic, ca și în locul sărbătorii săptămânale păgâne, *dies solis* (- ziua soarelui), ce avea să fie oficializată ca sărbătoare de stat sub Constantin cel Mare (306-337). Cea mai mare sărbătoare creștină, din timpul Sfinților Apostoli, este *Paștile* (lat. *pascha*, pl. *paschae*, din gr. Πάσχα, de origine iudaică: *pesah* (- trecere), cuvânt moștenit de evrei de la egipteni: *paseh* (- trecere), în amintirea trecerii evreilor prin Marea Roșie și a eliberării lor din robia Egiptului (Ieșire 12, 27), care se prăznuia la evrei la 14 nisan (martie) și coincidea cu prima lună plină de după echinocțiul de primăvară. Mântuitorul a sărbătorit Paștile în seara zilei de 13 spre 14 nisan (martie), miercuri spre joi, cu pâinea dospită și cu vin la Cina cea de taină, și nu cu azima folosită de evrei cu mielul pascal în seara de 14 nisan, adică joi spre vineri. Uniformizarea datării serbării Paștilor în toată lumea creștină s-a stabilit la Sinodul I ecumenic de la Niceea din 325 din inițiativa împăratului Constantin cel Mare:

a) Paștile (în limba română la plural, fiind vorba de cele trei zile ale sărbătorii) se va sărbători totdeauna duminica;

b) Această duminică va fi cea imediat următoare lunii pline de după echinocțiul de primăvară;

c) Când 14 nisan, paștile iudaic, sau prima lună plină de după echinocțiul de primăvară cade duminică, Paștile va fi sărbătorit duminică următoare, pentru a nu se serba odată cu Paștile iudeilor, dar nici înaintea acestuia. Echinocțiul de primăvară cade la 21 martie și Paștile variază, după calendarul neîndreptat, iulian,

90. Pr. Ion. Ionescu, *op. cit.*, nota 53.

între 22 martie și 25 aprilie. Calendarul în Apus a fost îndreptat în 1582, iar la noi în 1924 (între 1924 și 1927) (și astfel data Paștilor se prelungește cu încă 13 zile până în luna mai).

A treia mare sărbătoare creștină din timpul Sfinților Apostoli cu caracter general este *Duminica Cincizecimii* (πεντηκοστή) - *Dominica Pentecostes*, *Duminica Pogorârii Duhului Sfânt*, numită în popor și *Duminica Mare. Paștile* și *Pogorârea Duhului Sfânt* corespundeau celor două mari sărbători iudaice: *Pasha* și *Cincizecimea*. *Duminica Pogorârii Duhului Sfânt* sau *Duminica Cincizecimii* este sărbătoarea întemeierii văzute a Bisericii creștine, când, după cuvântarea Sfântului Petru, s-au convertit la creștinism, botezându-se, ca la trei mii de suflete (Ft. Ap. 2, 1-4, 41).

Până către sfârșitul secolului IV și începutul secolului V, *Pogorârea Sfântului Duh* era o sărbătoare dublă: a *Înălțării Domnului* și a *Pogorârii Duhului Sfânt*⁹¹. În ajunul celor două mari sărbători, Paști și Cincizecime, se făcea în Biserica primară botezul catehumenilor.

În limba română, *Pogorârea Duhului Sfânt* sau *Cincizecimea* este numită în popor *Rusalii*, *Rusale*, ar. *Arusale*, din vechea bulgară *rusaliya*, s.cr. *rusaljci*, rus. *rusaliya* (rusalka), din lat. *Rosalia* (rosa – trandafir), sărbătoarea trandafirilor la romani, ceremonie anuală când se încoronau mormintele cu trandafiri. Din latina balcanică termenul a trecut și în greaca bizantină ροσάλια (Sărbătoarea Sfintei Treimi), ca și în vechea slavă. Al. Rosetti afirmă că *Rusalii*, ar. *Arusalie*, mgl. *Rusal'ă*, *Rusale*, nu poate fi explicat direct din lat. *Rosalia*, fiindcă “acest termen ar fi trebuit să fie redat în română prin *rusaie* sau *rusaii*⁹², ca și *Flurii*, *Florii* din *Floralia*. În realitate, termenul *rusaie*, *rusăi* se folosește și astăzi regional în limba română alături de *Rusalii*⁹³, ca în Zarand și Munții Apuseni, ceea ce dovedește o contaminare slavă a vechiului dacoroman *rusaie*, *rusăi* cu *Rusalii*. Romano-catolicii folosesc termenul din limba greacă, *Pentecosta*, fr. *Pentecôte*, dovadă a oficerii cultului creștin în primele trei secole la apuseni în limba greacă, pe când dacoromanii l-au folosit în limba latină vorbită.

Din secolul al III-lea înainte apare cel de-al treilea praznic împărătesc în Biserică, *Botezul Domnului*, în limba greacă cu numirea θεοφάνεια sau Ἐπιφάνεια (descoperirea sau arătarea lui Dumnezeu⁹⁴, la romano-catolici numită *Theophania* și în slavonă *Bogoiavlenie Gospodnie*. Dacoromanii au creat un termen special, după specificul sărbătorii, din limba latină vorbită, *Apă-botează*, cum se mai aude și astăzi regional în Oaș, în Maramureș, în Crișana, din care a rezultat *Păbotează*, cu afereza lui *a-* inițial neaccentual, și apoi *Bobotează*⁹⁵, aceasta din secolul al III-lea înainte.

91. Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgica generală*, p. 181.

92. Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, p. 558.

93. Pr. Prof. Ene Braniște, *op. cit.*, supra nota, p. 181 ș.u.; Pr. I. Ionescu, în “Studii Teologice”, an XLV, 5-6, 1993, p. 72.

94. Pr. Prof. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 163.

95. Vasile Bogrea, *Pagini istorice-filologice*, Cluj, 1971, p. 169; Al. Rosetti, *op. cit.*, p. 347; O. Densușianu, *Istoria limbii române*, I, p. 173, și Pr. Prof. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 163, consideră greșit etimologia cuvântului, că ar fi “creat din fuziunea unui termen slav (*bogú* – Dumnezeu) cu unul latin (*baptizare* – a boteza)”.

Din secolul al IV-lea avem primele mențiuni despre sărbătoarea, de origine ierusalimiteană, *Duminica Stălpărilor* sau a *Floriilor*⁹⁶, în cinstea intrării triumfale a lui Iisus în Ierusalim, înainte de Paști (Mat. 12, 1-10; In 12, 12-18), fiind duminica ultimă din *păresimi* (lat. *quadragesima dies*, în lat. populară *quaresima*, un calc lingvistic după gr. Τεσσαρακοστή (- a patruzecia zi înainte de Paști). Termenul *Florii* are caracter tot popular, și este din latinul mense *Floralis*, *Floralia* (- luna florilor). În dacoromană avem termenul *Flurii*, și în onomastică *Flurie*, cum se întâlnește, îndeosebi, în Zarand și în Munții Apuseni. Al. Rosetti afirmă că fonetismul așteptat pentru *Florii* ar fi fost cu *u* și nu cu *o*, fiind “prin urmare, de formație românească”, adică mult mai nou. În realitate, cum am mai arătat⁹⁷, în limba română păstrăm până astăzi și fonetismul dacoroman, *Flurii* și *Flurie*.

Din secolul al V-lea înainte întâlnim și sărbătorile în cinstea *Maicii Domnului*. În Apus, ele nu sunt cunoscute înainte de secolul VII, când apusenii le adoptă pe toate de la Bizanț⁹⁸.

Păstrăm în limba română sărbătorile în cinstea Maicii Domnului, înainte de secolul VII, din perioada dacoromană (sec. II-VI, VII), cu *stă, stâ, Sântă-Măria Mare* (15 august) și *Sântă-Măria Mică* (8 septembrie), ar. *Stă-Măria, Stă-Mărie*, mgl. *Stă-Mărie* (Αγία Μαρία - *Sancta Maria*).

Până în secolul al VI-lea, când se definitivează în cadrul Bisericii creștine *cărintarul*, în contaminarea slavonă *calendar*, avem și sărbătorile de sfinți cu date fixe. Cu excepția celor trei mari sărbători creștine din epoca apostolică (Duminica, Paștile și Cincizecimea), toate celelalte sărbători au avut la început un caracter local. Din secolul IV înainte, până în secolul VI sau VII, s-a ajuns la generalizarea în toată lumea creștină a unor sărbători cu caracter la început local⁹⁹.

În limba română, din epoca dacoromană, avem sărbătorile cu nume grecești sau semite, compuse cu lat. *sanctus* > *sânt* > *sân*: *Sâmți* (9 martie)¹⁰⁰; *Sâmedru*, ar. *Sânmedru, Sâmedru, Samedru, Sumedru*, din gr. Άγιος Δημήτριος – *Sanctus Demetris*, la 26 octombrie, care a “pătruns de timpuriu, și anume înainte de pronunțarea vocalei *ô* ca *i*”¹⁰¹; *Sân(n)icoară*, la 6 decembrie, din *Sanctus Nicolas* – Αγ. Νικόλαος, nume și în onomastică, Nicoară, și în toponimie: *Nicoarești* (Vaslui); *Sân-Gior(d)z*, ar. *Sîm-Gorđu*, la 23 aprilie, din *Sanctus Georgius*; *Sâmpetru, Sâmpietru*, ar. *Sâmkétru, Sumkétru*, la 29 iunie, din *Sanctus Petrus* (Πετρος); *Sânțoader*, din *Sanctus Theodorus* (θεόδωρος), la 17 februarie; *Sânziene*, din *Sanctus Ioannes, Sanctus dies Ioannes* (Ἰωάννης), la 24 iunie; *Sân-văsâi*, din *Sanctus Vasilius* (βασίλειος), la 1 ianuarie (sărbătorit în Biserică începând din secolul IV).

96. Pr. Prof. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 171.

97. Pr. Ion Ionescu, *Termeni de cultură creștină daco-romană*, în “Limba Română”, XL, 1-2, 1991, p. 59-61.

98. Pr. Prof. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 189.

99. Idem, *op. cit.*, p. 140.

100. H. Mihăescu, *op. cit.*, nota 89, p. 299.

101. Idem, *op. cit.*, nota 39, p. 58.

Sărbătorile creștine la poporul român sunt sărbătorite nu numai în biserici, în cadrul Sfintei Liturghii, ci și în viața obștească de toate zilele de către întreaga colectivitate creștină, cum o arată folclorul și întreaga sa tradiție etnografică, cum au fost strânse și redată de neobositul preot academician Simion Florea Maria, în opera sa: *Sărbătorile la români*. Sărbătorile creștine ne arată în istorie că un popor creștin, cu o trăire creștinească specific ortodoxă, formați ca popor până la contactul cu masele slave din a doua jumătate a secolului VII, cu o conștiință romanică și creștină moștenită prin limba latină răsăriteană dunăreană, încât noțiunile de român și de creștin sunt sinonime în limbă până astăzi, cum o arată și expresia poporului: Măi române, măi creștine! Sunt român și sunt creștin!

În domeniul spiritual, spunea N.Iorga, “există o simbioză religioasă alături de cea a limbii”¹⁰². Cele două simbioze sunt coordonatele magistrale ale etnogenezei românești. Cum afirma Radu Vulpe: “Noi suntem romani fiindcă suntem creștini și creștini fiindcă suntem romani”¹⁰³.

În secolul al IX-lea a avut loc creștinarea bulgarilor și în secolul al X-lea liturghia și cultul creștin de rit constantinopolitan bizantin în limba slavă, bulgară veche sau slava bisericească, s-a extins și în stânga Dunării la grupurile slave neasimilate încă în procesul de simbioză româno-slavă și la clasa conducătoare slavă a “boierilor”, care s-au creștinat. Marea masă a poporului român, rumânii, care nu vorbeau slavona, și-a continuat cultul său creștin în limba sa, cu liturghia de rit apostolic-antiohian, varianta siriană în limba latină, și local și în varianta în limba greacă, în Scythia Minor, Dobrogea, și-n părțile de răsărit ale Munteniei și sudul Moldovei și Basarabiei, până la căderea limesului dunărean în 602, și apoi generalizată în limba română, din epoca dacoromană în româna veche comună, proromană, și din secolul XII în limba română, până în secolul al XVI-lea și al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, când liturghia creștină de rit constantinopolitan bizantin a fost tipărită și în românește din limba slavonă de diaconul Coresi (1570), de mitropolitul Dosoftei (1679, 1683) și Antim Ivireanul (1706, 1713) din limba greacă.

În momentul când limba slavonă medio-bulgară a devenit limba oficială de stat și în cancelaria domnească, ea a devenit limbă oficială și în Biserică, dar aceasta s-a întâmplat din secolele XIII și XIV, odată cu înființarea și organizarea voievodatelor și a statelor feudale românești. De acum, cum a afirmat N.Iorga, “noi am avut două Biserici: una de-asupra: solemnă, slavonă, și alta, de desupt, simplă românească, și ea nu s-a dat biruită niciodată”.

Această realitate o dovedește toată terminologia creștină de origine latină din limba română, din epoca dacoromană și română veche comună, peste care avea să se suprapună oficial cultul creștin cu liturghia nouă de rit constantinopolitan bizantin în limba slavonă, care nu va face decât să contamineze sau să acopere vechii termeni creștini cu noii termeni veniți din slavonă. În acest sens, aducem

102. N. Iorga, *Locul românilor în istoria universală*, București, 1985, p. 39.

103. Radu Vulpe, *Romanitate și creștinism – coordonatele etnogenezei române*, în “De la Dunăre la Mare”, Galați, 1979, p. 21-22.

câteva exemple din cultul creștin individual, particular, ca și din cel public, general: dacoromanul "comând" a fost acoperit în unele zone ale țării, însă nu pretutindeni, cu slavonul "pomană" (*pomenu*); "câpețel" cu colac (kolați); "aiasmă" – *iasmă* cu *aghiazmă*, care ne-a dat "agheasmă"; "preut" – *preot* cu *popă* etc. "Rusăi" cu "Rusalii"; *ruga de seară* (lat. *sera*) cu *vecernie* (sl. *Vecerinja*); *ruga de dimineață* (de *mâneață*), din lat. *manitia*, "mânecare" (lat. *manicare* – a pleca dis-de-dimineață), cu *utrenie* (sl. *Utrinja*); "cărindar" (lat. *calendarium*, cu rotacizarea lui -l- intervocalic), cu forma slavă "calendar"; "corindă", cu forma slavă *colindă* (*kolenda*) etc.

Întreaga teorie a înlocuirii sau a organizării cultului nostru creștin ortodox de rit oriental, cu centrul său, cuminecarea, Sfânta Liturghie, din epoca dacoromană și româna comună veche, protoromână, cu liturghia slavonă și cultul creștin în limba slavă veche bulgară din secolul al X-lea, se dovedește o gravă eroare, care a tot circulat în istorie, în cultură și-n lucrările de specialitate, și care astăzi se impune să fie abandonată.

Pr. Prof. ION IONESCU

AL VI-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE DACOLOGIE “KOGAION 2005”

Sala Ronda. Hotel Intercontinental,
București, 30 iunie – 1 iulie 2005

În cadrul *Societății Reînvierea Daciei* – “*Dacia Revival International Society of New York*” s-au desfășurat, începând din anul 2000, până în prezent, sub conducerea Dr. *Napoleon Săvescu*, fondatorul și Președintele acestei Societăți, la *Hotelul Intercontinental* din București, șase *Congrese Internaționale de Dacologie*, un eveniment cultural important petrecut în țara noastră.

La *Congresul Internațional de dacologie* din acest an, 2005, din 30 iunie-1 iulie, București, Hotel Intercontinental, a participat și semnatarul acestor rânduri, ca membru al *Societății de Istorie* încă din 1970, cu tema: *Din cultura și istoria daco-geților*. Mi s-au reținut două studii, publicate în rezumat în revista *Dacia*, nr. 22, mai, 2005: *Continuitatea Daco-Getă*, p. 29 și *Antroponime de origine Daco-Getă: Burebista și Decebal*, p. 59.

Redăm în continuare cele 3 studii prezentate.

DIN CULTURA ȘI ISTORIA DACO-GEȚILOR

I. Două cuvinte de origine traco-daco-getă în limba română:

a) Cuvântul *pielm*

Pe tot cuprinsul daco-român se folosește în limba vorbită cuvântul *pielm*, cu înțelesul de “aluat, cocă, plămădeală, amestec subțire făcut din făină de grâu și din apă, cu care se ung unele aluaturi înainte de a fi băgate în cuptor”¹, sau “făină de grâu, de porumb etc. (de cea mai bună calitate)”², înregistrat în dicționarele limbii române cu “etimologie necunoscută”³.

Cuvântul respectiv este atestat și de **Biblia de la București**, 1688: “Și coapseră pielmul ce l-au scos din Eghipet, turte de azime în spuză” (48, 1/14, 1/27) sau “Au adus... vase de lut și grâu și orz și făină și pielm” (229, 2/34). Cuvântul îl folosește și Antim Ivireanul în **Didahii**, atunci când critică societatea feudală a timpului său: “Caut la fața Sarei, plină de pielm (= făină albă). Văd și fața muierii de acum, plină de fleacuri drăcești”.

Pentru explicarea originii cuvântului discutat, apelăm la cunoscutul dicționar al lui Julius Pokorny⁴, în care se menționează rădăcina indo-europeană: *pel-*, *pele-* (*giessen*, *fliessen* – a vărsa, a curge), în formații cu *n-*, întâlnit în lat. *Pollen*, *-inis*, *polen*, *-polnes* (*sehr feines Mehl* – făină foarte fină), *pollenta f.* (*Gerstengraupen*

1. DLR, *Dicționarul limbii române*, 1974, tom VIII, partea a doua, litera P, p.559.

2. DEX, *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, București, 1987, p.668.

3. *Ibidem*.

4. Julius Pokorny, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, 1959, Band II, p.798, 802, 803.

– arpacaș); lat. Pelene (Herd – vatră de copt); lett. Pelni, pelne (Weise Asche auf Kohlen – cenușă albă pe cărbuni).

În formația pel-men, pel-to, înseamnă Haut, Hülle – piele, înveliș, înveli-toare, coajă, pojghiță (de făină coaptă) și îl întâlnim și în greacă: pelma (- talpă). În formația pelno, plóny, plon (Ebene – câmpie) îl întâlnim și în slavă⁵.

În limba română, cuvântul *pielm* este discutat de Grigore Brâncuș în categoria de “cuvinte autohtone probabile”, citându-l pe N. Jokl și E. Çabej pentru relația dintre rom. Pielm și alb, pialm, pjelm⁶.

În realitate, cuvântul *pielm* în limba română este un cuvânt sigur autohton traco-geto-dac, de origine indo-europeană: pielmen-, cu diftongarea lui -e și cu eliziunea terminației -en și se află numai în dialectul daco-român, în stânga Dunării. Faptul este explicabil, pentru că în timp ce aromânii și meglenoromânii sunt prin excelență păstori, românii din stânga Dunării au fost prin excelență agricultori, cultivatori ai plantelor cerealiere, transformate prin măcinat, de morile puse în mișcare prin curgerea (pel-) apei, în făină albă fină (pel-men, pel-en). Un trib geto-dac din Câmpia Olteniei, care s-a ocupat de cultivarea cerealelor și măcinatul lor, s-a numit Peleni, iar cetatea lor s-a numit Pelendava⁷, care s-a aflat pe platoul satului Cârligei din dreapta Jiului, la apus de orașul Craiova, dărâmată de romani în războiul de cucerire a Daciei în 101-106 și reclădită în stânga Jiului, purtând numele tot de Pelendava, pe vatra căreia s-a ridicat biserica fostei mănăstiri Bucovățul Vechi (1572), care cuprinde în soclul și în zidurile ei cărămizi din fostul castru roman, menționată în **Tabula Peutingeriana**, din jurul anului 250, iar în jur s-au identificat urme de viețuire daco-romană, pe tot cuprinsul municipiului Craiova, cu continuitate până în zilele noastre⁸.

Originalul indo-european pel-, cu derivatele pel-en, pel-men, se dovedește a fi prezent atât în grupul limbilor *satem*, ca în traco-geto-dacă, albaneză, balto-slavă, cât și în grupul limbilor *centum*, ca în latină și greacă, dovedind o origine indoeuropeană comună. Geto-daca a avut originalul indo-european pel- atât în formația pel-en (Peleni, Pelendava), cât și în formația pel-men, moștenit în limba română în cuvântul *pielm* (- făină albă).

E. De Michelis⁹ considera patria primitivă a indo-europenilor în special zona pontică și cea dunăreană, în regiunea vechii Dacie și a Traciei. Vl. Merlingen (1955) se referea la zona României, Bulgariei și a Macedoniei. Vl. Gheorghiev (1958) afirmă că la sfârșitul mileniului III î.Hr. idiomurile indo-europene erau deja separate și cu modificări specifice, indo-europenii aflându-se deja în Europa, ocupând o regiune din Europa centrală și de est, între Rin și Don, la sud de Marea Baltică și de Marea Nordului, ținut care cuprindea stepa rusă și câmpia polonă, în care cele mai vechi toponime sunt indo-europene și, în care, potrivit datelor

5. Alois Walde – Julius Pokorny, *Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen*, Band II, Berlin-Leipzig, 1927, p.60.

6. Grigore Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, București, 1983, p.145.

7. I.Ionescu, *Toponimul Pelendava*, în “Limba română”, XXXVII (1988), nr.6, p.517-520; idem, *Permanențe autohtone și creștine românești*, București, 2001, p.36-40.

8. Prof.Octavian Toropu, *Așezări antice la Moșteni – Bucovăț și în împrejurimi*, în “Mitropolia Olteniei”, an XXIV (1972), nr.9-10, p.700-708.

9. E. De Michelis, *L'origine degli Indo-Europe*, 1903.

arheologice, la începutul Neoliticului (mileniul VI î.Hr.) se afla o comunitate omenească importantă.

În mileniiile III-II î.Hr., cultura dunăreană s-ar fi extins într-o zonă largă, care cuprindea regiunea Tisei, Transilvaniei, Poloniei și Ucrainei, apoi spre sud în Balcani, de unde se produce migrația luvito-hittită spre Asia Mică și cea a triburilor indo-europene în Grecia. Din aceeași regiune a centrului Europei pornesc migrațiile care au dus la indo-europenizarea culturilor nordice și la infiltrări în Peninsula Italică. Încheierea procesului de constituire a triburilor indo-europene și de cristalizare a idiomurilor lor s-ar fi realizat la sfârșitul epocii bronzului și a trecerii la epoca fierului¹⁰. Cu epoca bronzului (în jurul anului 2000-1800 î.Hr.) se poate vorbi de traci străvechi, iar de la sfârșitul epocii bronzului până la Hallstattul mijlociu (cca sec.XIV-VIII î.Hr.) se poate vorbi de geto-daci vechi, adică de triburile nord-tracice, care au locuit în spațiul carpato-dunărean¹¹.

Radicalul indo-european comun pel-, păstrat în traco-dacă, în formațiile pel-en și pel-men, ne duce la o epocă mai veche, de la începutul mileniului II î.Hr. și, în același timp, vorbește despre îndeletnicirea de agricultori a triburilor traco-dace, care au populat câmpia Dunării, cunoscuți sub numele de Peleni. Cuvântul *pielm*, pe care ei l-au folosit, l-au transmis urmașilor lor, păstrându-se până astăzi în substratul limbii române, fiind cuprins și în **Biblia de la București din 1688**.

b) Cuvântul *Dașu*

Se consideră cuvântul “daș” un “element autohton dubios”, din cauza atestării sale insuficiente în daco-română¹², motiv pentru care Grigore Brâncuș îl enumeră în categoria cuvintelor “autohtone probabile”¹³. Singura atestare a cuvântului respectiv pe teritoriul daco-roman este cea din satul Stănești, comuna Corbi, jud. Argeș, de Iorgu Iordan, de la un fost student al său (Comândașu), originar din acest sat, care i-a comunicat că în satul său natal exista “daș”, cu sensul de “miel”: “unii moșnegi mai zic așa”¹⁴.

Cuvântul “nu figurează în nici un alt izvor, nici în DA, nici în ALR”¹⁵, de unde ipoteza că ar fi un împrumut balcanic. În dreapta Dunării, cuvântul “daș” se întâlnește în dialectele aromân și meglenoromân, “miel de casă”, precum și în albaneză. Alb, “dash” “berbec” (din care și bg. “daško”, “ied”) este considerat de Grigore Brâncuș, probabil după Baric (*Albanorum St.*, 6), ca provenind din pl. “delsh<dele”, “oaie”¹⁶.

I.I.Russu consideră apelativul “daș-“ folosit în limba română și ca antroponim: “Dașul”, “Dașa”, “Dașea” și ca toponim: “Dașova” (Daș+ova), sat inclus în

10. Lucia Wald, Dan Slușanschi, *Introducere în studiul limbii și culturii indoeuropene*, București, 1987, p.353-355.

11. Vladimir Dumitrescu –Alexandru Vulpe, *Dacia înainte de Dromichete*, București, 1988, p. 91-92.

12. Al.Rosetti, *Istoria limbii române*, București, 1986, p.249.

13. Grigore Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, București, 1983, p.139.

14. Iorgu Iordan, în *Buletinul Institutului de Filologie Română* “Alex. Philippide” (BIFR), VII-VIII, 1940-1941, p.228.

15. Al Rosetti, *op.cit.*

16. Grigore Brâncuș, *op.cit.*

orașul Corabia – ca element albano-român autohton în ambele limbi, sensul primar fiind cel din dialectele românești “miel” (sensul “berbec” din albaneză poate fi secundar)¹⁷.

Pentru susținerea tezei respective se impune a ști dacă în dialectul daco-român cuvântul “daș” are o singură atestare și atunci rămâne un “element autohton dubios”, sau se pot aduce și alte atestări și atunci putem considera cuvântul “daș” un element autohton sigur în limba română, prezent atât în dreapta, cât și în stânga Dunării.

Suntem în posesia unor informații care pot justifica afirmația lui I.I.Russu, că acest cuvânt autohton “va fi avut odinioară o răspândire mai largă”¹⁸.

- Din comuna mea natală, Băbana, jud.Argeș, cunosc de la părinții mei, țărani, de mult decedați, zicala: “Cum e dașu, și nașu”. Zicala, similară cu aceea: “Cum e turcu, și pistolu” era legată de un obicei, astăzi abandonat, ceea ce a dus la ieșirea din uzul vorbirii a zicalei și a cuvântului “daș”.

Când un copil împlinea vârsta de 3 ani, părinții îl duceau împreună cu un “plocon” la nașul lui, care, în cadrul unei “cumetrii”, îi tăia “moțul” și-i dăruia cu acest prilej un miel alb. Dacă nașul era mai avut, mielul era mai gras și mai frumos, dacă era mai nevoiaș, mielul era mai mic și mai slab, de unde s-a născut zicala: “Cum e dașu’ și nașu”.

În cursul anilor 1943-1946 am locuit în comuna Blăjeni, satul Plai, jud. Hunedoara, ținutul Zarandului¹⁹. Am constatat atunci, acolo, un obicei pe care nu l-am întâlnit în alte locuri. În ziua de Paști, până la ivirea zorilor, când sătenii veneau la biserică să “ia paștile”, primul credincios care se rânduia să ia “paștile”, dăruia preotului un miel alb. Mielul acesta era numit în popor “dașu” sau “dașu popii”.

În cursul anul 1981, cu ajutorul studentului Traian Ciocan, originar din comuna Blăjeni, satul Criș, am întreprins o anchetă în comuna respectivă, ca și în comunele dimprejur, ca să constat în ce măsură cuvântul “daș” mai este cunoscut și folosit în vorbire. Rezultatele anchetei au dus la constatarea că astăzi cuvântul “daș” este pe cale de dispariție în comunele cercetate: Blăjeni (cu satele: Sat, Plai, Criș, Grosuri), Buceș, Mihăleni, După Piatră (toate în județul Hunedoara, ținutul Zarand), Sohodol, Ciuruleasa, Vidra (toate în jud.Alba, Țara Moșilor), fiindcă și obiceiul cu “dașul popii” a dispărut. Cuvântul este cunoscut de către persoanele întrebate, trecute în general peste vârsta de 60 de ani, numai în expresia “dașu(l) popii”, cu precizarea că “asta a fost mai demult”²⁰.

În baza informațiilor aduse, se poate afirma că “daș” aparține limbii române ca un element lexical autohton sigur, prezent atât în dreapta, cât și în stânga Dunării.

Cuvântul “daș” are o atestare veche pe teritoriul țării noastre, din epoca daco-romană; îl întâlnim în antroponimul latinizat Dasius, fiind vorba de Dasius, ostaș roman martirizat la Durostorum, în Scythia Minor, la 20 noiembrie 304, în timpul

17. I.I.Russu, *Elemente autohtone în limba română*, București, 1970, p.155-156; idem, *Etnogeneza românilor*, București, 1981, p.305-306.

18. I.I.Russu, *Etnogeneza românilor*, p.305.

19. A se vedea “Telegraful român”, XCV, 1947, 9 noiembrie, p.2-3.

20. După informațiile culese de la: Bibarț Traian (Blăjeni, Sat), cantor, 68 de ani; Miheț Avram.

lui Dioclețian (284-305) și a lui Maximian Galeriu (292-311)²¹; moaștele sale au fost transportate către sfârșitul secolului al VI-lea, în 579 la Ancona, în Italia, poate în urma invaziei avaro-slave²². În latină, ca și în greacă, “-si-“, “-ss-“ transcrie un autohton “-ș-“, neobișnuit pentru greci și romani, “-issos-“, “-isis“, “-eș“, de unde avem: Crisos- Criș, Maris- Marisos – Marisia – Mureș; Dasius – Dașu – daș²³.

G. Ivănescu afirmă că “daș” – “miel de un an” aparține limbii vorbite de triburile neolitice, care stă la baza limbilor cauzaziene de astăzi (iafetita), limbă înrudită cu basca, etrusca și probabil cu sumeriana, vorbită înainte de migrația indo-europeană²⁴.

I.I.Russu consideră că noțiunea de “miel”, esențial, pare a fi “pui mic de animal”, conținând i. “-e.” “dhei-“, “dhç-“, “dh-“, “a suge, a al?pta”, din care și apelativul pentru “pui de animal, sugaci”, ca lat. “filius”, “fetus”, “naștere, fătare; progenitură, prunc”; lat. “dels”, “fiu”; alb, “del’e”, “oaie”; lit. “dîle”, “vi?el sugaci”; v.nord. “Dilkr”, “miel, pui”; v.sl. “Deti”, “copil” etc. (*Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen*, de A. Walde – J.Pokorny, Berlin Leipzig, I, 1930, p.829-831; *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, de J.Pokorny, Bern-Munche, 1959, p.241; *Latinisches etymologisches Wörterbuch*, de Alois Walde, ed.III, J.Hofmann, Heidelberg, I, 1936-1938, p. 475-478). Alb rom. “daș”, cu sensul primar de “pui de animal sugaci”, ar presupune un i.e. “dhe-sio”, “dasio-“, general în zona carpato-balcanică, sinonim al lat. “miel” (agnellus), care l-a înlocuit complet în dialectul daco-român²⁵.

În controversa dacă apelativul “daș” aparține unei limbi preindo-europene sau indo-europene, considerăm că, luând ca bază analiza etimologică propusă de I.I.Russu, în care radicalul i.-e. “dhei-“, “dhç-“, “dh-“, se întâlnește atât în grupul satem, cât și în grupul centum al indo-europenei, apelativul “daș” aparține indo-europenei comune.

c) Alți termeni daco-geți în limba română:

Cunoaștem numele tatălui lui Decebal, care a fost *Scorilo*, înscris pe vasul de lut cultic de la Grădiștea Muncelului (Sarmizegetusa Regia): *Decebalus, per*

21. Actele martirice, studiu introd., trad., note și comentarii de Pr. prof. Ioan Rămureanu, București, 1982, p.241-255; I.Ionescu, *Despre originea etnică a Sf.Martir Dasius*, în op.cit., supra-notă, p.679-684.

22. Franz Cumont, *Le tombeau de S. Dasius de Durostorum*, în “Analecta Bollandiana”, XXVII, 1908, p.369-372; Giovanni Mercati, *Per la storia dell'urna di S.Dasio Martire*, în Rendiconti, Atti della Pontificia Accademia Romana di Archeologia, serie III, vol.IV, 1925-1926, p.59-71; M.Natlucci, *Antichità cristiane di Ancona, Ancona*, 1934, p.74-78 și fig.80; Ion Barnea, *Arta creștină în România*, I, secolele III-IV, București, 1979, p.9-10; idem, *Les monuments paléochrétiens de Roumanie*, Roma, 1977, fig.71; idem, *Relazioni culturali tra la regione del Basco Danubio e l'Italia all'epoca del tardo impero*, în L'Adriatico tra Mediterraneo e Penisola Balcanica nell'antichità, Istituto per la storia e l'archeologia della Magna Grecia, Toronto, 1983, p.283.

23. *Istoria limbii române*, II, București, 1969, p.317, 362; N.A.Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963, p.257.

24. G.Ivănescu, *Le rôle des japhétites dans la formation des peuples et des cultures antiques*, în “Studia et acta orientalia”, I, 1957, București, 1958, p.199-231.

25. I.I.Russu, *op.cit.*

Scorilo, inscripție pe care noi am tradus-o ca o incripție cultică în limba latină vorbită (vulgară): *Decebal, în numele (în cinstirea) lui Scorilo*, dedică vasul cu apă cum avem și în invocația religioasă: *per Deos* (în numele, în cinstirea lui Dumnezeu), după cum avem incripția votivă de pe vasul galo-roman aflat în muzeul De Blois din Paris: *Tutela per Diana: Tutela, în numele (în cinstirea) Dianei (dedică vasul)*²⁶.

În județul Mehedinți avem satul *Scorila*, toponim exact daco-get. Din aceeași tulpină avem și satele: *Scorbura*, jud. Olt; *Scoreiu*, jud. Sibiu; *Scornicești*, jud. Olt; *Scoroșești*, jud. Buzău; *Scorțaru Nou* și *Scorțaru Vechi*, jud. Brăila; *Scorțeanca*, jud. Buzău; *Scorțeni*, jud. Bacău; *Scorțeni*, jud. Prahova; *Scorțoasa*, jud. Buzău; *Scorușu*, jud. Gorj; *Scorușu*, jud. Vâlcea.

Exemplele se pot înmulți la o cercetare atentă a localităților de pe teritoriul țării noastre.

De la tulpina *Scor-* prima silabă din cuvânt, ne putem referi și la verbele: *scormoni*, *scoroji*, trecute în DEX cu etimologii necunoscute, ca și la verbul *scorni*, în DEX trecut din leg. *skorna* ucr. *Skornjaty*. Procesul lingvistic a fost însă invers, bulgară și ucraineană l-au împrumutat din română.

Din tulpina *Scor* – îl considerăm și pe apelativul *scoroambă* (bot. *porumbă*), trecut cu etimologie necunoscută în DEX. Avem și în limba română cuvântul *scor*; *scoruri*, = raportul dintre punctele înscrise și cele primite la o întrecere sportivă, dat de DEX din fr. *score*. În realitate este vorba de o potrivire de nume. Tulpina *scor* – ne vine în limba română din dago-getă: *scorila*. Cuvântul *ila-ila-la* l-am auzit în Zarand, com. Blăjeni (1943-1946) la flăcâii de la horă. Com. *Malovăț*, jud. Mehedinți, trimite la *Malva* și *Malvensis*, iar satul *Bârdava* trimite la *Bârdava (târgul oilor)*. Până astăzi Mehedinți e un centru daco-get.

Ca nume de familie avem: *Barna-Barnea*, rad. liber – a tăia, tăietor de lemne, din indo-europ.; *bria*=(Cetate), cetățean, orășean, trimitere la I.I. Russu, *Limba traco-dacilor*, București, 1969; Ariton Vraciu, *Limba daco-geților*, Timișoara, 1985; *Dinias-Dina*, din *Dino-Geția*, cetățean, orășean; *Dură* – Δούρας – principe dac.

II. ANTROPONIME DE ORIGINE DACO-GETĂ

1. Burebista

Numele făuritorului statului geto-dac, “care depășea cu mult spre toate zările, teritoriul de azi al României, ținând spre până la marginile Boemiei și până la mijlocul Pannoniei, spre nord până dincolo de Carpații Păduroși, spre răsărit până la Olbia și până la țărmlul Pontului Euxin, spre sud până la Iliria și până la Munții Balcani”²⁷, ne-a fost păstrat de geograful Strabon (cca 60 î.Hr.-25 d.Hr.), grec din Amasia din Pont, în Asia Mică, în parte contemporan cu Burebista (cca 82 î.Hr.-44 d.Hr.) ortografiat în două feluri: Boirebistas și Byrebistas (Βυρεβίστας) și de incripția Acornio de la Dionysopolis (Balcic, în Bulgaria),

26. Pr. I. Ionescu, în “Noi, Tracii”, 1978, nr. 51, p. 1-9; idem, în Glasul Bisericii, 1978, nr. 5-6.

27. Radu Vulpe, *Getul Burebista, conducător al întregului neam geto-dac*, “Studii și comunicări”, Pitești, 1918, p.33.

din anul 48 î.Hr., tot în două grafii: Byrebistas (Βυρεβίστας) atestat și într-o inscripție din Mesembria și Byrabeistas (Βυρεβείστας).

Iordanes, în sec.VI d.Hr., îl transcrie Burvista. Forma greacă cea mai frecvent folosită, mai ales în inscripții și, deci, cea mai apropiată de aspectul fonetic autentic este Byrebistas, care, după normele transliterației din acea epocă, dă forma latină Burebista²⁸.

Numele, după cum afirmă I.I.Russu, este specific pentru geto-daci și face parte din grupa acelor antroponime care nu se întâlnesc, oricât ar fi căutate, la alte neamuri din marea familie a indoeuropenilor²⁹.

În secolul trecut, W.Tomaschek a pus numele Burebista în legătură cu "bhurih" din sanscrită (reichlich, viel, gewalting – îmbelșugat, puternic, mult)³⁰. D.Detschew îl pune în paralelă cu numele personal grecesc Ανδροπείθηγς și-l derivă din bheidh,-to, care dă în grecește πείθης, βουρκεντιος, cu înțelesul de "primul dintre bărbați"³¹.

Vladimir Georgiev leagă numele regelui dac Burebista de alb, "burrë"³², care a intrat și în aromână: "bură", "om voinic, viteaz, erou"³³. Grigore Brâncuș menționează că: "Semnificațiile suplimentare pe care le are rom. "bărbat" în comparație cu lat. "barbatus" și cu reflexele acestuia din franceză, italiană, spaniolă, concordă cu ale corespondentului albanez "burrë", "bărbat, soț, voinic, viteaz, om de onoare", care uneori atribuie calitatea ca un adjectiv"^{33a}.

I.I.Russu pune în legătură pe "bur-", "buris", din Burebista, cu probabil i.-e "bu-, bhu-", "a umfla", din v.ind. "bhuri-", "bogat, mult, tare", iar coradicalul "bista" cu eventualul rad. "ueis-", "a crește, a odrăslî", lat. "viesos", "viestis", "a spori, a prospera", lit.i-"visti"³⁴.

Vasile Pârvan consideră partea a doua "bostes", probabil și în "tarabostes", ca și W.Tomaschek, cu sensul de "cunoscut, recunoscut", exact termenul latin "nobilis"³⁵. A.Walde-J.Pokorny deduc elementul "-bostes" de la radicalul i.-e "bhô-s", "strălucitor, luminos"³⁶.

28. I.I.Russu, *Limba traco-dacilor*, București, 1967, p.159; Hadrian Daicoviciu, *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*, Cluj-Napoca, 1972, p.34-54; Ion Horațiu Crișan, *Burebista și epoca sa*, București, 1977, p.83-85; N.Iorga, *Istoria românilor*, 1,2, București, 1988, p.35-36.

29. I.I.Russu, *op.cit.*, p.159; Ion Horațiu Crișan, *op.cit.*, p.84.

30. W.Tomaschek, *Die alten Thraker*, Wien, Bd.131 (1894), II, 2, Personennamen und Ortsnamen, p.15-16.

31. D.Detchew, *Die thrakischen Sprachreste*, Wien, 1957, p.80.

32. Vladimir Gheorghiev, *Trakite i tehniat ezik*, Sofia, 1977, p.197.

33. Grigore Brâncuș, *Istoria cuvintelor*, București, p.23, cit.V.Gheorghiev, *Trakite i tehniat ezik*, Sofia, 1977, p.197.

33a. *Ibidem*.

34. I.I.Russu, *op.cit.*, p.95.

35. Vasile Pârvan, *Getica. O preistorie a Daciei*, București, 1926, p.148; G.G.Mateescu, în AIN, 4, 1926-1927, p.332, propune sensul de "cel strălucit", din traco-dacă, *bostes, tarabostes*, cu originea în "bho-s-k", "strălucit", "nobil" sau "bine cunoscut"; Constantin și D.Giurescu, *Istoria Românilor*, 1, București, 1974, p.68; Ion Horațiu Crișan, *op.cit.*, p.83: "cel strălucitor, cel puternic, cel nobil".

36. Alois Walde-Julius Pokorny, *Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen*, Berlin-Leipzig, 1930, Band II, p.122; Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, Humanitas, 1995, p.64.

În analiza etimologică a radicalului “bur-“, aducem o informație nouă, nefolosită până acum, din sumeriană, limbă înrudită cu indo-europeana primitivă³⁷, în care se întâlnește cuvântul “bur” cu sensul de “a absolvi, a elibera de rău” (absoudre, délivrer d’un maléfice)³⁸.

Strabon (VII, 3, 11) spune că “ajungând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât în câțiva ani a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani”³⁹.

Din relatarea lui Strabon reiese că Burebista a fost un erou eliberator al poporului său, atât din răul sau decăderea morală, cât și din cea politică.

Considerăm că și acest aspect caracteristic al personalității sale va fi intrat în sfera noțiunii cuvântului geto-dac “bur(e)”, care, dacă adăugăm hipocoristicul adjectival “bista”, ar însemna: *strălucitul erou-eliberator – Burebista sau marele bărbat (erou)*.

2. Decebal

Despre regele Decebal (86-106 d.Hr.) avem până în prezent tot o incertitudine etimologică.

Dio Cassius ne-a lăsat o caracteristică portretistică ajunsă clasică: “Foarte priceput la planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător și se pricepea să folosească izbânda, dar și să iasă cu bine dintr-o înfrângere. Din această pricină, multă vreme a fost un dușman temut de romani”⁴⁰.

Decebal-Dicebalus – Δεκέβαλις – este compus din două radicale: “Dece” (Dice)-“bal”. Radicalul “-bal” se întâlnește frecvent în antroponime compuse: “Areibalos”, “Bazobalis”, “Decebalus”, “Dinibalis”, și provine din i.-e. “bel”, “puternic”⁴¹.

Cuvântul “bal” se întâlnește și în sumeriană și înseamnă “rege”, “suveran”, înțelegându-se cel puternic, șeful statului⁴².

I.I.Russu consideră probabil radicalul “dece” din i.-e, “dek-“, “a lua, a întâmpina, a onora”, înrudit cu lat.”doceo” (a învăța pe cineva) și cu grecescul δεχομαι.

În sumeriană avem “di-ku”, adjectiv, cu înțelesul “judecat, cu judecată, înțelept”, folosit în nume proprii: En-di-ku (rege cu judecată, înțelept), Lama-di-ku (Lama este înțelept, cu judecată).

În geto-dacă trecerea lui i la e este obișnuită, ca și în dik(u)-dek(e).

Ținând seama de caracterizarea pe care i-a făcut-o Dio Cassius lui Decebal, regele erou-martir al dacilor (a.106), ca și analizele lingvistice anterioare, consi-

37. Lucia Wald, Dan Slușanschi, *Introducere în studiul limbii și culturii indoeuropene*, București, 1987, p.10-12.

38. Henri Limet, *L’anthroponymie sumérienne dans les documents de la 3ème dynastie d’Ur*, Paris, 1968, p.222; A.Deimel, *Sumerisches Lexikon*, Roma, 1927.

39. *Izvoarele privind istoria României*, FHDR, I, București, 1964, p.237.

40. *Ibidem*, p.683.

41. I.I.Russu, *op.cit.*, p.92.

42. H. Limet, *op. cit.*, p. 221; A. Deimel, *op. cit.*

derăm antroponimul geto-dac Decebal, un supernomen, hipocoristic, cu înțelesul de regele priceput, înțelept, cu judecată, cinstit de poporul său, ca și de urmașii săi. Purtăm ca nume de familie și în onomastică pe Decebal, nemuritor în inimile noastre.

III. Continuitate daco-getă

În anul 1910, s-a descoperit, întâmplător, în comuna Ciolăneștii din Deal, jud. Teleorman, un număr destul de mare de oale de pământ de factură geto-dacică. Prin particularitățile vaselor, ca tehnică și formă, ele apar ca una dintre cele mai reprezentative forme de ceramică din spațiul carpato-dunărean, cunoscută azi sub numele "*Ciolănești*".

În anii 1964-1965, s-au făcut săpături arheologice sistematice de către arheologii ieșeni în colaborare cu Muzeul de Istorie din Alexandria, sub conducerea profesorului universitar din Iași M.Petrescu-Dâmbovița, care au publicat rezultatele obținute⁴³. Cu acest prilej s-au mai descoperit și alte oale de pământ lucrate la roată sau cu mâna și "s-au stabilit în mod sigur că vasele dacice descoperite în 1910 provin dintr-un puț votiv, de formă rectangulară și cu ghizduri de lemn". Prin cercetările arheologice întreprinse s-a mai stabilit că platforma imediat spre nord de puț a fost o așezare dacică, contemporană în parte cu puțul respectiv care, prin inventarul său cercetat a fost datat către sfârșitul sec. II î.Hr. și, eventual, începutul sec. I î.Hr.

Importanta descoperire arheologică ne-a adus la lumină un puț din epoca geto-dacică a secolului II-I î.Hr., când se plasează și domnia lui Burebista, de formă rectangulară și cu ghizduri de lemn, asemenea puțurilor construite din lemn până astăzi pe tot teritoriul României și care ne-au păstrat nenumărate oale în apa lor, dovadă a caracterului lor votiv, adică închinat morților pentru potolirea setei sufletelor lor în nemurire. Pe tot teritoriul României se găsesc asemenea puțuri și fântâni cu aceeași semnificație votivă, cum o dovedesc crucile care le străjuiesc cu pomenirea morților cărora li s-au dedicat, ca și păstrarea în apele lor a unor oale, ca din epoca geto-dacică a lui Burebista.

Teodor Burada⁴⁴ și Simeon Florea Marian⁴⁵ au consemnat încă din secolul trecut că una din dorințele lăsate de mulți români urmașilor era ca după moarte să le facă punți și poduri, puțuri sau fântâni pe la drumuri pentru ca trecătorii, răcorindu-se cu apă, să poată zice "să fie de sufletul celui ce le-a făcut!".

Construirea de punți peste ape curgătoare și ridicarea de fântâni sau puțuri a constituit obiectul unui articol al nostru deja publicat⁴⁶.

43. *Cercetări arheologice în așezarea geto-dacică de la Ciolăneștii din Deal, județul Teleorman*, în "Arh.Mold.", VII, 1972, p.241 ș.u.; M.Petrescu-Dâmbovița, *Descoperirea de vase dacice de la Ciolăneștii din Deal, județul Teleorman*, în "Memoriam Constantin Daicoviciu", Cluj-Napoca, 1974, p.285-299.

44. Teodor T.Burada, *Datinile poporului român la înmormântare*, Iași, 1882, p.51.

45. Simeon F.Marian, *Înmormântarea la români*, București, 1892, p.399.

46. I.Ionescu, *Podurile și punțile – datini legate de problema continuității*, în "Noi, Tracii", an XIII, sept.1984, nr.118, p.8-15; "Ortodoxia", 1999, 3-4, p.272-277 și în volumul de față. A se vedea Ion Ionescu, *Pagini de cultură veche creștină, românească*, p. 9-11, Ed.Cuget Românesc, Bârda-Mehedinți, 2003.

Arătăm aici cum se face “slobozirea apei” unei fântâni sau a unui puț.

De obicei, un puț sau o fântână se ridică pentru pomenirea unuia sau a mai multor decedați până la 40 de zile, eventual până la 6 luni sau un an, de către urmași. Lângă ele se ridică o cruce sau o troiță, pe care se scrie numele celui pomenit sau ale celor pomeniți. Au loc ridicări de puțuri și în colectiv, de mai multe familii. Atunci toți își trec morții lor pe cruce-troiță, dar în cazul acesta sunt ridicate în afara sorocului rânduit unui decedat (40 de zile, 6 luni sau un an). Unii, de obicei cei care nu au urmași, ridică fântâni sau puțuri și în viață, spre a le fi de pomenire după moarte. Se obișnuiește ca pentru respectarea sorocului celui decedat să se “sleiască”, adică să se amenajeze o fântână sau un puț, să se curețe de mâl sau impurități și să se facă reparații construcției fântânii sau puțului. Alături de crucea veche a celui care a ridicat inițial fântâna își ridică acum crucea și cel care a renovat-o, cu numele celui ce-l pomeneste. Așa se face că lângă unele fântâni sau unele puțuri sunt ridicate mai multe cruci.

Înainte de a se da în folosință fântâna sau puțul, este chemat preotul care sfințește apa, adică face sfeștania.

La sfârșitul slujbei, preotul stropește cu apă sfințită crucea ridicată spre pomenirea celui (celor) răposat (răposați), pe cei prezenți și toți beau din oala sau oalele aduse de cine a ridicat sau amenajat fântâna sau puțul, fiecare spunând: “să-i fie de pomenire lui (N)”. Oala sau oalele din care s-a băut apa se lasă ca o jertfă în fântână sau în puț, spre pomenirea celor răposați. Cum vedem, o practică de două mii de ani, din vremea lui Burebista, se păstrează la poporul român până astăzi.

Ce document mai concludent putem avea pentru dovedirea continuității autohtone geto-dacice decât fântânile și puțurile aflate pe tot teritoriul țării locuite de români, cu troițele-crucii ce le străjuiesc, cu pomenirea numelor celor cărora le-au fost ridicate și în apele cărora păstrează oale, ca și în vremea lui Burebista, pentru pomenirea celor decedați, care sunt cinstiți și de noi, ca și de geto-daci, ca “nemuritori”?

Cum spunea Herodot (IV, 93-94; sec. V î. Hr.), “geții, cei ce cred că sunt nemuritori..., ei nu cred că mor, ci, cei ce au răposat se duc la daimonul Zalmoxis”.

Din antichitate, Strabon (63 î. Hr. – 19 d. Hr.) afirma: “Este un lucru de care nimeni nu se poate îndoii și care răsare din toată istoria dacilor; râvna religioasă a fost, de când lumea, caracterul precumpănit al firii lor”.

Nicolae Iorga ne spune: “Avem o moștenire tracă, și tracii au lăsat ceva în sufletul nostru, o credință entuziastă în dăinuirea vieții dincolo de hotarele aceleia pe care o trăim, o sete de nemurire” (*Conceptia românească a Ortodoxiei*, București, 1940, p. 9). Suntem popor daco-roman, după cum și poporul francez este popor galo-roman. Cine a născut această simbioză? O spune acad. C. Daicoviciu: “Prin creștinismul împăciuitor și blând, predicat în limba latină și cucerind și pe “varvari”-s-a întâmplat nu numai *păstrarea* romanității din Carpați, ci și *întărirea* și *desăvârșirea* acestei romanități” (*Dacica*, Cluj-Napoca, 1969, p. 525).

Din ceruri, acum două mii de ani, a venit Insuși Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul Iisus Hristos, care ne-a spus: “Eu sunt lumina lumii. Cel ce-Mi urmează Mie, nu va umbla prin întuneric, ci va avea lumina vieții” (Ioan 8, 12), “căci, fără de Mine, nu puteți face nimic” (Ioan 15, 5).

După întunericul ateismului comunist de aproape 50 de ani, cu jertfele aproape a două milioane de români ajunși până în adâncurile Siberiei și la Polul Nord, în închisori, lagăre, deportări, suntem chemați și noi de cel dintâi apostol al Mântuitorului, Sfântul Apostol Andrei, venit la strămoșii din Scythia Minor – Dobrogea, să trăim lumina nemuririi sufletului creștin daco-roman.

Cunoaște-te pe tine însuși... Acest precept al înțelepciunii, era scris pe templul lui Apollo din Delfi. Să ni-l înscriem și noi pe frontonul inimilor noastre, căci Mântuitorul ne întreabă: “Ce va folosi omului, de ar dobândi lumea toată, iar sufletul și l-ar pierde?” (Matei 16, 26).

Latinii ne-au lăsat dictonul: *Non omnis mori – nu am murit cu totul!*.

Pr. ION IONESCU

ARBORI, PLANTE ȘI AROMATE BIBLICE

(II)

CHIPAROSUL

În română "Chiparos"; în limba ebraică "Beroș", în limba franceză "Cyprés", în limba germană "Cyfresse"; în limba engleză "Cypresse" (Se poate confunda cu tuberoză, chiparoasă – *Polyanthes tuberosae*). Denumirea științifică *Cupressus sempervirens* L. Familia *Cupressaceae*.

Chiparos. Arbore rășinos din familia Cupressaceaelor, cu coroană conică-piramidală și frunze persistente (Cupressus sempervirens), cu lemn rezistent și parfumat, utilizat în industrie și parfumerie. Există și Chiparos de baltă, arbore din familia Taxodiaceaelor, cu frunze căzătoare, mici, aciculare și lemn de calitate superioară.

Chiparosul nu trebuie confundat cu planta Chiparoasă din familia Amarilidaceae cu flori mirositoare.

Menționări și semnificații biblice:

– Isaia 41, 19; Isaia 60, 13; Iezechiel 27, 5.

Se întâlnește în Biblie de 24 de ori alături de Cedru. Amintim fragmentul, din Sfânta Scriptură, în care Dumnezeu poruncește lui Noe de a-și construi arca: "Fă-ți corabie din lemn de Chiparos" (Facerea 6, 14).

Copacul înalt și falnic, care împodobește munții Libanului și parcurile țărilor din Orient și care în limba evreească se mai numește și thesaur. Acest copac trăiește până la 2000 ani.

Cu Chiparosul seamănă, prin ținuta sa terebentinul. Din ramurile și coaja acestui arbore se extrage o esență plăcut mirositoare.

Are coroană piramidală, înflorește în februarie și martie, fructul fiind un glob alungit lemnos, sub care se află mai multe semințe. Lemnul Chiparosului, de culoare galben roșiatică, este mirositor și nu putrezește.

Mirosul balsamic al Chiparosului este tot atât de plăcut, pe cât este de sănătos, iar înfățișarea sa frumoasă l-a făcut, ca în Orient, el să fie sădit mai ales în cimitire simbolizându-i viața veșnică. Tot așa el este și simbolul morții, deoarece odată retezat nu mai *odrăsește*. După calitatea de a nu putrezi, și de a nu-i cădea frunza, cu el se aseamănă dreptii lui Dumnezeu, care sunt în veșnică fericire. La egipteni, Chiparosul este chipul întristării, iar la vechii greci, eroii căzuți în luptă, aveau dreptul să fie înmormântați în sicrie de Chiparos.

În Biblie, în ebraică, unii traducători traduc Chiparosul în Beroș și alții Gofer care este de fapt un arbore asemănător Chiparosului.

Asupra Chiparosului, traducătorii au făcut confuzii, între acesta și alți arbori asemănători.

Descrierea științifică

Chiparos¹ (*Cupressus sempervirens* L.) arbore frumos, totdeauna verde, din familia Cupressaceae, cu frunzele mici oval-romboidal, cu coroana piramidală.

Conurile globuloase cu scoame peltate, lemnoase, anguloase și mucronate la centru, care se separă la maturitate; semnițele îngust aripate. Originar din Persia și regiunea mediterană, foarte mult cultivat ca plantă ornamentală: Franța, Italia, Corsica, Sardinia, Grecia, Cipru.

Din el se extrage, prin distilarea cu vapori de apă, un ulei esențial foarte plăcut mirositor care conține următorii constituenți: pinene, camphene, sylvestrone, cymene, sabinol etc.

Uleiul esențial de Chiparos are acțiune: antireumatică, antiseptică, antispasmodică, astringent, deodorant puternic, sudorific, tonic, vasoconstrictor.

S-a folosit la prepararea Sfântului și Marelui Mir sub formă de ulei esențial (Cypress oil).

CHIMENUL (CHIMIONUL)

În limba română "Chimen", în limba ebraică "Kamon", în limba franceză "Carvi", în limba germană "Weissen kümmel".

Denumirea științifică: *Carum Carvi* L.

Familia *Umbelliferae*.

Chimenul sau Chimionul reprezintă semințele turtite ale plantei Carum Carvi de pe umbrela principală.

Menționări și semnificații biblice

Din V.T. reținem textul de la Isaia 28, 25-27. "Oare, atunci când îl mărunțește, nu va semăna puțin mac sau **chimen**, iar după aceea va semăna grâu și orz și mei și hrișcă în hotarele tale, că nu cu greutate, se curăță macul, nici cu roata de car se bate **chimenul**, ci macul se scutură cu bățul, iar **chimenul** se mănâncă cu pâine".

În N.T. textul de la Matei 23, 23: "Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici!, că dați zeciuială din izmă, din mărar și din **chimen**, dar ați lăsat părțile cele mai grele ale Legii: dreptatea, mila și credința; pe acestea trebuia să le faceți, fără ca pe acelea să le lăsați; călăuze oarbe, care strecurați țânțarul și înghițiți cămila".

De asemenea, în Ieșire 16, 31, ni se spune că mana cu care s-au hrănit israeliții în pustie avea înfățișarea bobului de Coriandru. Dar ceea ce înțelegem noi prin Chimen este altă plantă decât Coriandru, deși fac parte din aceeași familie.

1. Capacul se poate confunda de unii traducători biblici cu Chiparoasa (*Polyanthes tuberosa* L.) Fam Amaryllidaceae. Originară din Mexic, se cultivă pe scară largă și în Europa (Chiparoase sau tuberoze). Se dezvoltă dintr-un bulb matur, apt pentru înflorire, este formată din 10-20 tunici cărnoase, mugurul central al bulbului este florifer și poate ajunge la o înălțime de 100 cm, cu flori cu consolă tubulară și înfloresc din iunie până în octombrie. Sunt mai multe specii cu flori albe spre rozé.

Descriere științifică

Carum Carvi L sau *Weissen kümmel* este o specie erbacee bianuală, spontană și în special cultivată. În flora spontană crește prin fânețe și la marginea pădurilor, de la deal până chiar în zonele subalpine. E important să nu se confunde cu fructele de **Cucută**, care sunt foarte toxice și au un gust și miros neplăcut. Atât *Cucuta* de apă (*Cicuta virosa*), cât și *Cucuta* (*Conium maculatum*) sunt plante mult mai înalte decât Chimionul și preferă locurile umede.

– Compoziție chimică

Fructele conțin: 3-7% ulei volatil format din 50-60% carvonă, 30% limonen, pinene, felandrene, dehidrocarvonă, dihidrocarveol, 10-20% lipide, 20% substanțe proteice, 5-6% substanțe minerale, amidon, glucide, rezine, taninuri, săruri minerale etc.

– Farmacologie

Datorită uleiului esențial, chimenul are acțiune carminativă (favorizează eliminarea gazelor din intestin) și stimulativă a secrețiilor gastro-intestinale. Exerciță o acțiune calmantă asupra colicilor intestinale și fluidifică secrețiile bronșice. Are acțiune antihistaminică, antimicrobiană, antiseptică, astringentă, diuretică, emenagogă, galactogogă, vermifugă.

– Recomandări

Este un bun calmant al colicilor intestinale și fluidifică secrețiile bronșice. Este indicat și în lipsa poftei de mâncare și în digestii deficitare. Intră în compoziția a numeroase ceaiuri medicinale și în alimentație.

– Mod de administrare

Sub formă de infuzie, obținută dintr-o linguriță fructe uscate la o cană cu apă, se beau două până la trei căni pe zi. Supa de chimen este recomandată în dieta celor suferinzi de afecțiuni gastro-intestinale și pentru prevenirea acestora.

GRÂUL

În limba română "Grâu"; în limba ebraică "Chitah"; în limba franceză "Blé ordinaire", "Fromet"; în limba germană "Weissen", "Gemeiner weissen".

Denumirea științifică: *Triticum vulgare vill.*

Familia *Gramineae*.

Plantă erbacee, cu rădăcină fasciculată, cu tulpină din noduri și internoduri, cu frunze înguste, liniare, cu teacă bine dezvoltată, cu flori așezate în spiculație, cu fructe cariopse, bogate în albumen făinos. Sunt mai multe specii.

Menționări și semnificații biblice

Este pomenit în Sf. Scriptură de foarte multe ori.

Astfel în V.T. Isaia 30-24: "*Taurii voștri și boii care vă lucrează pământul, vor mânca paie amestecate cu orz vânturat*".

Psalmi 4, 7: "... *dat-ai bucurie în inima mea mai mult decât în ei când roada lor de grâu, de vin și de untdelemn s-a înmulțit*".

Facerea 41, 22: "*Și-n visul meu am văzut cum dintr-un singur pai au ieșit șapte spice pline și frumoase*".

Iezechiel 4, 9: "*Ia-ți grâu și orz și bob și linte și mei și ovăz și le vei pune într-un vas de lut și vei face din ele pâine pentru tine; și vei mânca pe durata celor 190 de zile, după numărul zilelor cât vei sta culcat pe partea ta*".

În N.T. Matei 13, 8: "*Altele au căzut pe pământul cel mai bun și au dat roadă: una o sută, alta șizeci, alta treizeci*".

Matei 3, 12: "... *a Cărui lopată este în mâna Lui, și El Își va curăți aria și-Și va aduna grâul în hambarul Său, iar pleava o va arde în foc nestins*".

Ioan 12, 24: "*Adevăr, adevăr vă spun. Dacă bobul de grâu care cade'n pământ nu moare, rămâne singur; dar dacă moare, aduce roadă multă*".

I Corinteni 15, 37: "*Și ceea ce semeni tu nu este trupul ce va să fie, ci un bob gol-goluț, fie de grâu, fie de altceva din celelalte*".

Grâul merită o cântare scrisă pentru că a hrănit ființele lui Dumnezeu (om și animale încă de la începutul lumii).

După cum se vede, cuvântul "grâu" se întâlnește des în Vechiul și Noul Testament. Palestina nu era o țară bogată în grâu în comparație cu țara noastră, dar câmpii productive erau cele din Izdreele și Saronul; aici dădea rod însutit cum ne spune Sfântul evanghelist Matei (13, 8). Treierişul se făcea în mod primitiv, îl calcă vacile și asinii, care târăsc după ei o grapă de lemn, cu colți de fier, care întorceau snopii și făceau să se desprindă boabele de pe spic și să cadă pe pământul ariei. Paiele erau călcate și se mărunțesc până se prefac în pleavă, numită în arăbește *tibn*, care în Palestina ține locul fânului. Boabele de grâu se despart de pleavă prin vânturare.

Spicul de grâu simbolizează înțelegerea și însoțirea.

Am arătat la începutul capitolului că există mai multe varietăți de grâu.

Noi vom descrie varietatea din Palestina, *Triticum vulgare*, care se cultivă și la noi.

Din grâu, prin măcinare sau răjnire se obține făina din care apoi se făcea pâine. Pâine (sau turte) se mai făceau și din *alac*, *mei* sau *linte*.

Descrierea științifică

Triticum vulgare (Fam. *Gramineae*)

Sunt plante anuale, cu tulpina lungă de peste 100 cm, frunze lanceolate liniare, inflorescența un spic, iar fructul o cariopsă. Crește mai ales în zonele de câmpie din stepă și silvostepă. Sunt cunoscute 20 de specii, majoritatea sunt cultivabile. Cea mai răspândită specie cultivată este grâul comun (*Triticum aestivum vulgare*). Cultivat cu 5.000-6.000 de ani î.Hr., astăzi reprezintă una dintre cele mai importante plante agricole, materie primă pentru fabricarea pâinii, a pastelor făinoase, amidonului și glucozei. Grâul conține toate elementele necesare bunei funcționări a organismului uman.

În scopuri alimentar-medicinale se utilizează fructul care este o cariopsă, de culoare brună, brun-roșcată, alb-gălbuie sau gălbuie, având forma oval-alungită.

– *Componenții principali*: săruri minerale și elemente catalitice (calciu, magneziu, sodiu, potasiu, clor, sulf, siliciu, zinc, mangan, cobalt, cupru, iod, arsenic), grăsime fosforată, amidon, vitaminele A, B, E (germeni), K, D și PP, fermenți, diastaze.

– *Proprietăți, indicații, mod de folosire*. Grâul constituie baza alimentației naturale și este indicat în toate afecțiunile cronice și degenerative, în tulburările vegetative, sterilitate, afecțiuni neurologice, endocrine, digestive, renale, hepatice, cardiace. Pentru a putea profita de toate proprietățile acestuia trebuie consumat sub formă de terci din uruială de grâu integral, pâine neagră și mai ales sub formă de grâu încolțit. Conținutul în săruri minerale este în favoarea grâului încolțit astfel:

	Fosfor	Magneziu	Calciu
– grăuntele întreg, uscat	423 mg %	133 mg %	45 mg %
– grăuntele încolțit	1.050 mg %	342 mg %	71 mg %

– *Pregătirea grâului*. Se spală și se pune într-un vas cu apă încropită unde se lasă 24 de ore. Se clătește și se pune într-o farfurie adâncă, având grijă de a-l menține mereu umed. Se va clăti în fiecare zi. Grâul va germina – apariția unui mic punct alb, în 2 zile – vara, cel mult în 4 zile – iarna. Grâul încolțit nu se păstrează, trebuie pregătit în fiecare zi. Se recomandă 1-3 lingurițe pe zi, ronțăite (să nu se depășească 15 sau 20 de zile la fiecare 2-3 luni); nu este indicat anumiilor hipertensivi.

Grâul încolțit poate fi folosit cu rezultate bune și foarte bune în toate stările de demineralizare, anemie, astenie fizică și intelectuală, creștere, rahitism, tuberculoză, sarcină, alăptare. Pentru copii se prescrie zilnic 1 linguriță de grâu încolțit. Tărâțele de grâu (foarte bogate în vitamine, enzime, săruri minerale, oligoelemente – 90% din acestea se află în tărâțe și fibre vegetale) sunt recomandate zilnic 3 linguri înmuiate 8-10 ore în apă, fie în adaos la alte preparate, fie cu miere.

Zeama de tărâțe (bogat mineralizată și alcalizată) este preferabilă apei în repausurile alimentare. Grâul fiert (6 părți) cu fasole (1 parte), orez (3 părți) și morcovi, toate fierte separat, apoi puse la cuptor și preparate cu condimente este

un excelent aliment de prânz. Krușca din 5 cereale (grâu, secară, orz, ovăz, mei) fierte 5-10 minute și lăsate în termostat 2 ore – Waerland o recomandă ca aliment de bază în curele sale. În obezitate se recomandă înlocuirea totală a grâului (pâine, krușcă, fiert) cu grâu încolțit sau terci de cereale.

O rețetă universală (R. Pincitrov), constituind o masă, ar fi următoarea: 100 gr. grâu încolțit trecut prin mașină; 25 g miere, 25 g nuci (sau ulei de măsline pentru hepatici și biliari), 500 g fructe.

Menționăm că Biserica folosește la Sf. Liturghie pentru Sfânta Euharistie *pâine* dospită din făină de grâu și vin curat.

INUL

În limba română "In", în limba ebraică "Pișteh", în limba franceză "Lin", în limba germană "Echter".

Denumirea științifică: *Linum usitatissimum*.

Familia *Linacee*.

"Plantă anuală din familia Linaceelor cu tulpina subțire, fibroasă, frunze mici, înguste și flori albastre sau albe. Din tulpini se extrag fibre textile, iar din semințe ulei, folosit în industria lacurilor".

Menționări și semnificații biblice

Din această plantă cu flori albastre, care crește înaltă de aproximativ 45 cm, se face pânză. După ce plantele sunt culese, fibrele tulpinei sunt introduse în apă unde se separă (prin procesul de topire). Ele pot fi apoi pieptănate și țesute ca fire. Fibrele sunt folosite și pentru confecționarea de funii, plase și fitile pentru lămpi. Pânza era folosită și pentru vecele corăbiilor, De asemenea, în pânză de in se înfășurau cadavrele. Tot din pânză de in se confecționa îmbrăcăminte rafinată în Egipt și Israel.

În V.T. la Ieșire 26, 1: "Cortul să-l faci din zece scoarțe de *in* topit, țesut în violet, în purpuriu și în stacojiu; și să faci chipuri de heruvimii, lucrați cu iscusință". Proverbele lui Solomon 31, 13: "Adunând *lână și in*; Ea cu mâinile ei le face de folos".

În N.T. Luca 23, 50-56: "Și iată un bărbat cu numele Iosif, sfetnic fiind, bărbat bun și drept, acesta nu se învoise cu sfatul și cu fapta lor. El era din Arimateea, cetatea Iudeilor, și aștepta împărăția lui Dumnezeu, acesta, venind la Pilat a cerut trupul lui Iisus. Și L-a coborât și L-a înfășurat în *giulgiu (in)* și L-a pus într-un mormânt săpat în piatră, în care nimeni niciodată nu mai fusesse pus. Și ziua aceea era vineri și se lumina spre sâmbătă. Și femeile care veniseră cu El din Galileea mergând în urmă au văzut mormântul și cum I-a fost așezat trupul.

Și după ce s-au întors, au pregătit miresme și miruri, iar sâmbătă s-au odihnit după lege".

În Egipt, unde creștea mult *In* cu toții purtau lenjerie pe care o făceau atât de fină încât, era aproape transparentă. Inul se recolta în luna martie și aprilie, planta fiind tăiată cu o sapă aproape de rădăcină și tulpinile erau uscate pentru a fi transformate în frânghii și pânză.

Pe pământul fertil al Galileii se producea *In* mai mult și se pare că au existat încercări de irigarea solului.

Se presupune că *Inul* este materialul cel mai timpuriu cunoscut și prelucrat pentru îmbrăcămintea omului în mai toate epocile.

În Palestina se găsesc câteva specii sălbatice de *In*.

Hoepér crede că Pișteh nu este *Inul*, ci bumbacul. În limba ebraică *Inul* mai era numit Butz și Byssus al grecilor și romanilor.

Descrierea științifică

Specie ierboasă de cultură înaltă până la 30-80 cm, ramificată numai în partea superioară, cu frunze mici, înguste și cu flori albastre sau albe. La noi se cultivă pentru fuior și semințele oleaginoase. *Inul* poate să apară și sălbătic. Inul de cultură înflorește în iulie-august (la noi).

Părțile care se folosesc în scopuri medicinale sunt semințele ajunse la maturitate completă.

Compoziția chimică a semințelor: mucilagii, formate din acid galacturonic; galactoză, xiloză și arabinoză. Lipide formate din trigliceride ale acizilor; oleic, linoleic, stearic, miristic și în special linoleic, protide și săruri de potasiu și magneziu.

Acțiune farmacologică. Datorită mucilagiilor pe care le conțin, semințele de *in* au acțiune laxativ-purgativă (o linguriță până la două linguri semințe la un pahar cu apă și se lasă la temperatura camerei 60° și se bea toată cantitatea odată). Acțiunea purgativă este de natură mecanică, ca urmare a inhibiției mucilagiilor cu lichide care, mărind bolul, cresc mișcările peristaltice intestinale și favorizează eliminarea.

Local sub formă de cataplasme; fie ca făină de *In* asociată cu cea de muștar, fie neasociată cu muștar, tot sub formă de cataplasme are acțiune emolientă, anti-inflamatorie. Se folosește la abcese și furuncule sub formă de cataplasme care ajută la fluidificarea și evacuarea puroiului.

Uleiul de *In* este utilizat în unele țări pentru proprietățile sale datorate vitaminei F, acțiune imprimată de prezența acizilor grași nesaturați.

LABDANUL

În limba română "Labdan", în limba engleză "Labdanum".

Denumirea științifică: *Citrus landanifer* L. Familia *Cistaceae*.

Sinonime: Cistus (Oil), Gum Cistus, Ciste, Labdanum gum.

Sunt mai multe specii: Cistus incanus, Cistus villosus.

Labdanul este o rezină (= un fel de rășină) rezultată din transpirația frunzelor diferitelor specii de Cistus, care are un miros plăcut aromatic întrebuințat în cult, parfumerie și medicină.

Menționări și semnificații biblice

Unii traducători biblici l-au interpretat: Ladanum, Ladan, Labdanum, Landanum.

În Palestina crește mai ales în regiunea colinelor, în ținutul Carmelului, care este acoperit, începând din aprilie, cu acești arbuști, care au flori albe, roz, roșii sau gălbui.

Cel mai curat Labdan, (vezi Pr. Gh. Geția, *Plante și arome biblice*, 1959, pag. 90) se recoltează în Arabia după o metodă milenară, menționată chiar de marele istoric al antichității Herodot. Se spune că pe vreme potrivită, după rouă, se mână caprele printre tufșurile arbuștilor. Din cauza căldurii puternice, frunzele acestui arbust transpiră un suc lipicios, plăcut mirositor. Acest suc lipicios aromatic se prinde de bărbile caprelor, de unde păstorii îl recoltează.

Alături de Maxtis și aloe, ca prețioase arome, intră în prepararea materiei necesare pentru conservarea Sfintelor Moaște, din Sfântul Pristol (masă din mijlocul altarului unei biserici pe care se țin obiectele necesare oficierei liturghiei, din slav. Prestolu), sau cu ocazia sfințirii bisericilor. În textul aprobat de Sfântul sinod din 1906 privind rânduiala la prepararea, fierberea și sfințirea Sfântului și Marelui Mir, figurează ca ingredient la poziția 31, iar în Arhieraticon, ediția I.B.M.B.O.R. din 1993, figurează la poziția 33, sub denumirea de Landanum. L-am folosit ca ingredient sub formă de rezină la prepararea Sfântului și Marelui Mir în anul 2002 ("vezi, *Ce trebuie să știm despre Sfântul și Marele Mir*, pag. 104, Ed. I.B.M.B.O.R., 2003, de Col. în rezervă Dumitru Răducanu, farmacist primar").

Descrierea științifică a arbustului

Cistus landanifer, este un arbust stufos din familia Cistaceae. Sunt mai multe specii. Este răspândit în țările cu climă moderată, caldă, având frunzele rotunde; la unele specii frunzele sunt sub formă de lance, opuse. Din cauza căldurii puternice, frunzele acestui arbust transpiră sucul lipicios – rezina – cu un miros plăcut aromat, înflorește în luna aprilie, florile având culoarea, roz, roșie, albă sau gălbui în funcție de specie.

Produsul care se folosește este sucul lipicios – rezina – exudată de frunze și care în contact cu aerul devine ciocolatie și după un timp îndelungat de păstrare devine casantă. Este solubilă în $C_2H_5 - O - C_2H_5$. Florile și frunzele se utilizează în medicină, datorită principiilor active pe care le conțin sub diferite forme farmaceutice în: bolile aparatului respirator și ca emenagog.

Uleiul esențial (*Cistus oil*).

Se obține prin distilarea cu vapori de apă a părților componente: flori, frunze, rămurelele terminale și din sucul proaspăt exudat de frunze.

Este un lichid uleios, slab roșiatic cu miros plăcut aromatic și gust iute.

– *Principalii constituenți* sunt: camfene, sabinene, limonene, cymene, cineol.

– *Ațiunea farmacologică*: emenagog, balsamic, tonic și afecțiunile aparatului respirator.

– *Conservare*: în recipiente bine închise, ermetic, în ambalaje mici, ferit de lumină, umiditate și căldură.

LĂMÂIUL

În limba română "Lămâi", în limba ebraică "Hadar", în limba franceză "Citronnier", în limba germană "Citronenbaum", "Limone", în limba engleză "Lemon" (Cedro-oil).

Denumirea științifică: *Citrus limonum*. Familia *Rutaceae*.

Lămâi. Arbust din țările calde cultivat pentru fructele sale comestibile. Lămâia reprezintă simbolul vieții pământeste.

Menționări și semnificații biblice

În V.T. la Levitic 23, 40 unde se spune cum să prăznuiască poporul sărbătoarea zilei a 15-a din luna a 7-a, sau cu un alt nume sărbătoarea încheierii anului. Prin fructele pomilor frumoși, Iosif Flaviu și rabinii înțeleg fructele lămâiului căci acestea erau foarte întrebuițate și foarte prețuite de iudei, la sărbătoarea corturilor.

Fructul lămâiului, lămâia, face parte din aceeași familie cu portocalul pe care unii traducători biblici l-au considerat măr. Lămâiul forma pădurii întinse în Palestina și Siria. Florile lămâiului sunt albe și au un miros puternic.

Lămâiul – *Citrus limonum* (Fam. Rutaceae) este un arbust fructifer originar din India, cultivat și în sudul Europei, în zona mediteraneană.

Arborele are 2-4 m, frunze oval-eliptice lucitoare și flori albe. Fructul lămâiului are un format sferic alungit, cu coaja galbenă, aromată. Este comestibil, cu numeroase proprietăți alimentar-medicamentoase.

– *Componenții principali*: vitaminele A, B₁, B₂, B₃, PP și bogat în vitamina C (40-50 mg %), acid citric, malic; glucide: glucoză și fructoză – direct asimilabile – zaharoză; săruri minerale și oligoelemente: calciu, fier, siliciu, fosfor, mangan, cupru; terpine, aldehide etc.

Datorită conținutului bogat și diversificat în substanțe necesare organismului, lămâiul are proprietăți și indicații multiple.

– *Proprietăți*: Intern: bactericid, antiseptic, antireumatismal, antigutos, antiartritic, antiscorbutic, antiveninos, răcoritor, febrifug, antipruriginos, antisclerogen, tonic cardiac, tonic nervos, diuretic, depurativ, remineralizant, stimulează secrețiile gastrohepatice și pancreatice, hipotensor, hemostatic, calmant, carminativ, vermifug (prin semințe) etc. Extern: antiseptic, cicatrizant, antipruriginos, antitoxic, antiveninos (în cazul înțepăturilor de insecte).

– *Indicații*:

Intern: demineralizare, creștere, convalescență, infecții pulmonare diverse, intestinale, stări febrile, astenie, inapetență, boli infecțioase, ascită, reumatisme, artrism, gută, scorbut, precum și în ulcer stomacal, arterioscleroză, dispepsii, hiper vâscozitate sanguină, litiază urinară și biliară, varice, flebite, fragilitate capilară, hemoragii (epistaxis, gastroragii, enteroragii, hematurii), hemofilie, dizenterie, diaree, paraziți intestinali, astm, bronșită, gripă, senescență, cefalee, aerofagii etc. Extern: hemoragii nazale, sinuzite, guturai, angine, otite, stomatite, glosite, furuncule, pecingini, degerături, plăgi infectate, înțepături de insecte etc.

– *Mod de folosire*:

Intern:

– citronadă în apă, dintr-o lămâie tăiată felii sau sucul unei lămâi pus într-un pahar cu apă îndulcită (în stări febrile, de vomă, hemoragii);

– suc, cură de 4-5 săptămâni, urcând și coborând progresiv de la 1/2 până la 2 lămâi pe zi, în toate maladiile indicate;

– infuzia – contra aerofagiei;

– vermifug: – se zdrobește o lămâie (coaja, pulpa și semințele), se macerează 2 ore în apă cu miere, după care se strecoară prin stoarcere și se bea la culcare; decoctul întregului fruct;

– esență: 5-10 picături în miere sau în poțiune;

– contra îngrășării: seara: peste puțin mușețel și o lămâie tăiată în felii rotunde se toarnă o ceașcă cu apă în clocot și se lasă la macerat până dimineața, când se strecoară și se bea lichidul pe nemâncate.

Extern în tratamentul:

– anghinelor: gargară cu zeamă de la o lămâie într-un pahar cu apă caldă;

– aftelor, stomatitelor: se clătește ușor gura, îndelung, cu apă + lămâie + miere;

– guturaielor și sinuzitelor: câteva picături de suc în nări, de mai multe ori pe zi;

– hemoragiilor nazale: tampon de vată îmbibat în suc de lămâie;

– otitelor: suc în urechi;

– degerături: frecții cu suc (e bun și preventiv);

– negilor: tamponați, de două ori pe zi, cu un oțet tare în care s-a macerat timp de 8 zile coaja a 2 lămâi;

– unghiilor sfărâmcioase: dimineața și seara, timp de o săptămână, aplicări cu suc de lămâie; blefaritelor și în ochii nou născuților: una sau două picături de lămâie;

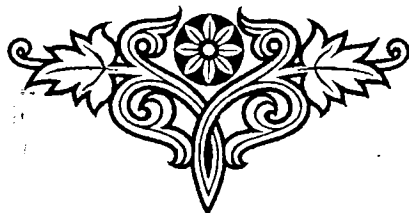
– înțepăturilor de insecte: frecție cu o felie de lămâie;

– răni, plăgi infectate (antiseptic, hemostatic): suc de lămâie pur sau diluat;

– migrene, comprese cu suc sau felii de lămâie pe tâmpile.

De la lămâile ținute în apă caldă timp de 5 minute se extrage mai mult suc.

Colonel în retragere
DUMITRU RĂDUCANU
Farmacist primar

TEXTE JURIDICE TIPĂRITE PE PĂMÂNT ROMÂNESC ÎN SECOLUL AL XVII-LEA

Adevărata viață creștină presupune nu numai cunoașterea și respectarea normelor de credință și de morală, ci și cunoașterea și respectarea normelor care reglementează acțiunile externe religioase. Clericii și mirenii sunt chemați să fie cu mare luare aminte asupra tuturor acestora. De aici și responsabilitatea Bisericii de a face cunoscut adevărul canonic, valoarea și mesajul său.

În ceea ce ne privește pe noi românii, subliniem că, deși normele canonice erau cunoscute și aplicate, tipărirea lor, după cât se cunoaște, începe cu a doua jumătate a secolului al XVI-lea, destul de curând după invenția lui Guttenberg. Să amintim totuși că încă domnitorul Alexandru cel Bun (1400-1432) organizase în Suceava o școală de drept și una teologică, și că Matei Basarab (1632-1654) cunoștea "necesitatea arzătoare și indispensabilă" a tipăririi unui codice canonic cu ajutorul căruia Biserica întreagă să fie condusă în mod unitar.

Prima de acest fel este *Pravila Sfinților Părinți*, păstrată fragmentar și tipărită la Brașov de diaconul Coresi. Este o traducere după o versiune slavonă și care avea la bază *Nomocanonul* atribuit Sf. Ioan Postitorul, patriarh al Constantinopolului și decedat în anul 619. Cuprinde o serie de canoane care prevăd felurite păcate și norme cu caracter laic, penal¹. Deși anul tipăririi nu se cunoaște el se încadrează în perioada 1570-1580.

Pravila de la Govora (1640)

Pravila sau nomocanonul reprezintă o colecție de legi bisericești și civile, pe care Biserica le aplică în mod curent la judecarea clericilor și a credincioșilor în instanțele sale speciale (dicasterii sau consistorii) care au funcționat pe lângă centrele eparhiale.

Pravila de la Govora, numită și *cea mică* – din cauza formatului ei –, a fost tradusă din slavonește în limba română de călugărul Mihail Moxa sau Moxalie cu metania la mănăstirea Bistrița – ctitoria boierilor Craiovești. Ea a apărut în anul 1640 având titlul complet: *Pravila aceasta iaste dreptătoriu de leage, tocmeală a sfinților apostoli, tocmita de 7 săboară cătră aceasta și a preacuvioșilor părinți, învățătorilor lumii*. Predoslovia cărții era semnată de mitropolitul Teofil al Ungrovlahiei (1636-1648), în parte fiind tradusă după prefața lui Petru Movilă la *Nomocanonul* de la Kiev din anul 1629.

Pravila propriu-zisă era o colecție de legi bisericești și civile, făcută după o traducere slavonă a unui nomocanon de origine bizantină. Atât izvoarele slave, cât și cele grecești nu au fost încă identificate. Din această cauză se consideră că *Pravila* este mai degrabă o compilație după aceste izvoare și nu o simplă traducere a unora din ele. Apariția unei cărți cu caracter canonic-juridic era determinată de necesitatea unor îndrumări clare pentru preoții duhovnici la stabilirea canonului (epitimiei) în scaunul spovedaniei, dar și pentru a le da îndrumări cu privire la

1. Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, p. 530-531.

pedepsele pe care să le aplice credincioșilor în caz de abateri de la rânduielile vieții obștești, căci preotul avea – în acele timpuri – și rolul de judecător al păstoriiților săi. Rostul cărții era subliniat de însuși mitropolitul Teofil în prefață: "Socotit-am să scot această carte anume pravilă pe limba românească sfințiilor voastre frați duhovnici românești, care sunteți păstori oilor celor cuvântătoare ale turmei lui Hristos. Care are întru sine multe feluri de vindecări sufletelor creștine celor ce sunt rânite cu păcate"².

Pravila de la Govora a apărut în două tiraje diferite, unul pentru Țara Românească și altul pentru Transilvania. Deosebirea dintre exemplarele celor două ediții constă în faptul că în prefața unor exemplare, numele mitropolitului Teofil era înlocuit cu al lui "*Ghenadie, cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop și mitropolit a toată Țara Ardealului*". Apariția tirajului pentru Transilvania trebuie pusă în legătură cu calitatea mitropolitului Teofil de "exarh al Plaiurilor" și, desigur, la solicitarea mitropolitului Ghenadie, care dorea ca preoții săi să aibă o astfel de carte. Necesitatea acestei cărți era cerută atât ca să contrabalanseze acțiunea prozelitist-calvină, cât și pentru a avea o nouă carte în locul celei a diaconului Coresi, care era, probabil, epuizată. Mitropolitul transilvănean va fi rugat pe Teofil să tipărească *Pravila* și pentru eparhia sa, cu prilejul prezenței soliei acestuia la Alba Iulia. Din această colaborare pe tărâm tipografic se poate constata că exista o unitate sufletească între români, în ciuda vitregiei vremurilor și a granițelor nefirești care-i despărteau.

Din cuprinsul *Pravilei* reiese preocuparea constantă de a ridica prin măsuri austere autoritatea morală a preotului în mijlocul societății laice: "Popa ce va bea la cârciumă, sau va juca, sau va cânta mirenește, să se gonească din popie".

Alte dispozițiuni au ca scop să întărească asceza și să rupă complet legăturile de cele lumești ale celor care și-au ales mănăstirea ca liman al vieții lor pământești: "Călugărul de va muri și va avea galbeni în talere, și nu va fi spus de aceasta duhovnicului său ori egumenului, de vor fi în mănăstiri și se vor afla după moartea lui, să-i ia egumenul sau un duhovnic bătrân și să-i arunce pre dânsii întru groapa lui și să grăiască: argintul tău, cu tine să fie de pieire; și toți câți se tem de Dumnezeu să nu ia nimic de la dânsul, că foc netrecut își iau lor".

Măsurile aspre vădesc străduința Bisericii de a opri alunecarea societății și a credincioșilor pe povârnișul decăderii, ca de pildă următoarea dispozițiune: "Muierea sau bărbatul ce va vrea să joace și să bată din palme și se va îmbrăca bărbatul în haine muieresti sau muiera întru haine bărbătești unuia ca acestuia grăim să se căiască trei ani și să facă metanii în zi câte 24"; sau următoarea anatema a unei metode a timpului: "Muierea de-și va tunde părul ei, că va cugeta că este bine pentru Dumnezeu, alegând numai de nu va lua chip călugăresc și va îndrăzni a face aceasta, anatema să fie; că n-au învățat Dumnezeu să-și tundă muiera părul, numai când va veni la petrecerea călugărească; iar de va fi îndemnată așa de niscăi draci, să-și tundă părul ei, să fie oprită de biserică și un an să se pocăiască"³.

2. Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. I, partea I (*Introducere, Nomocanonul în XIV titluri și canoanele apostolice*). Trad. de Uroș Kovincici și Dr. Niculae Popovici, Arad, 1930, p. 128.

3. N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, București, 1996, p. 165.

Pravila de la Govora este deci o lege oficială promulgată de autoritatea de stat și de cea bisericească, fiind prima colecție tipărită de legi civile și bisericești a statului medieval Țara Românească și a întregii Bisericii Ortodoxe Române. Ea reprezintă un punct de referință și de mare importanță pentru istoria dreptului românesc în general și a dreptului canonic, în special. Un amănunt interesant este acela că pe *Pravila mică* era menționat pentru prima dată la noi prețul de carte: 21 constande de argint.

Ea a apărut din ordinul lui Matei Basarab, cu binecuvântarea mitropolitului Teofil și s-a tipărit de Meletie Macedoneanul, starețul mănăstirii Govora, unde funcționa și tiparnița.

Pravila bisericească de la Iași "Șapte Taine" (1644)

Prima *Pravilă* cu caracter bisericesc tipărită în Moldova în limba română, dar cu literă chirilică, este *Pravila "Șapte Taine ale Bisericii"* tâlmăcită pe înțelesul tuturor în anul 1644 de către marele cărturar "Eustratie, fost logofăt sub îndrumarea mitropolitului Varlaam Moțoc (1632-1653).

Eustratie a fost un mare învățat al vremii sale. Fusesse pregătit la școli din țară pentru a ocupa diferite funcții în cancelariile domnești, posedă cunoștințe de limbile greacă și slavonă, cunoștea teologia și în special dreptul canonic, istoria și cultura poporului moldovean cu credințele și cu mentalitatea lui.

Pravila bisericească "Șapte Taine ale Bisericii" este de forma "in quarto" și cuprinde 340 de file paginate însă eronat, cu 17 rânduri pe fiecare pagină. Are câteva inițiale ornate și câteva frontispicii. Este o prelucrare după opera retorerului grec Toma Teofan Eleavulkos (sec. al XVI-lea), secretar patriarhal și fost profesor al lui Damaschin Studitul.

Titlul complet al *Pravilei* este: *Șapte Taine a Bisericii. Tipărită cu învățătura și cu cheltuiala Măriei sale Ioan Vasile Voievod, în tipariul cel domnesc în târg la Iași, văleato 7153 (1644) nov. 8.*

Pe verso-ul foii de titlu se află stema Moldovei. Urmează apoi prefața mitropolitului Varlaam al Moldovei, pe șase pagini, în care acesta spune că: "În Biserică cele șapte Taine sunt ca niște lumini care luminează și arată toate trebile Bisericii noastre, fără de care tot omul este întunecat și nu știe pe ce cale umblă".

Pravila mai are și un al doilea titlu. El se află pe prima pagină numerotată și are următorul cuprins: *Pravilă pre scurt aleasă den svântele scripturi scoasă pre rând și tocmită mai vârtos pentru cele șapte taine mari a Bisearecii cares de dânsa rânduite cu toate treabele ei, prin carele și pravila svinților apostoli la tot lucrul de istvuaește (are putere) pre toate obiceiale ce au lăsat purtătorii de dumnezăire și într-un nărav cu apostolii, păstorii și a toată lumea învățătorii.*

După primul titlu al cărții, cuprinsul se referă la cele șapte Sfinte Taine ale Bisericii Ortodoxe; după cel de-al doilea însă, ea este o adevărată *Pravilă*, fiindcă autorul însoțește fiecare punct lămuritor al Tainei cu un bogat număr de canoane și comentarii, scoase din legislația bizantină canonică. De fapt pe prima pagină apare și titlul *Pravilă pe scurt... pentru cele șapte Taine...*

În întregime, cele referitoare la Sfintele Taine însumează 300 de pagini redactate sub formă catehetic-socratică, de întrebări și răspunsuri. Urmează apoi o listă

(p. 301-303) cu sărbătorile anului și 14 pagini (p. 304-317) cu rânduiala posturilor.

În ceea ce privește originea cărții s-a presupus că *Șapte Taine* ar fi o prelucrare după opera lui Gavriil Severos Peloponezianul, mitropolitul Filadelfiei, sau că ar fi tradusă din slavonește după un model apărut la Lemberg, cu doi ani înainte și cu un titlu asemănător, *Tainele Bisericii*.

În Pravila *Șapte Taine* se vorbește despre: Botez, Mirungere, Pocăință, Euharistie, Preoție, Cununie și Maslu.

Problema Sfintelor Taine fusese tratată la Sinodul de la Iași din anul 1642, în *Mărturisirea de credință* a lui Petru Movilă. Spre deosebire de *Mărturisire*, care este redactată la un nivel de circulație bisericească universală și care are un stil mai concis și mai limpede, *Pravila "Șapte Taine"*, deși concepută mai simplu, și deci mai accesibilă, are o limbă mai greoaie, fapt explicabil dacă ne gândim că ea este cea dintâi *Pravilă* tipărită în Moldova în limba română.

În timp ce *Mărturisirea lui Petru Movilă* se ocupă mai mult de aspectul dogmatic și liturgic al Sfintelor Taine, *Pravila "Șapte Taine"* pune accentul pe cele morale, disciplinare și juridice; ea vine cu o mulțime de norme canonice și pravilnice și reglementează viața clericală și mirenească.

Astfel, referitor la Sfânta Taină a Botezului, *Pravila* precizează că trebuie administrată numai o singură dată (p. 10), prin afundare sau turnarea de trei ori în numele Sfintei Treimi (p. 13, can. 49) sau să se facă Botezul printr-o singură afundare sau turnare (p. 14, can. 50). Dacă unii ar fi botezați altfel, spune *Pravila*, ei trebuie să fie botezați din nou (p. 14).

În ceea ce privește Sfânta Taină a Mirului, aceasta se administrează numai celor valid botezați (p. 34). Ea are rostul de a întări calitatea de membru al Bisericii (p. 37). Poate să fie repetată numai pentru cazurile de apostazie și erezie (p. 37), și când cei în cauză își exprimă dorința să revină la Ortodoxie, întrucât prin căderea din credință efectele ei se șterg. Marele Mir e sfințit numai de către arhieru și se întrebuițează numai la Botez și la sfințirea de biserici (p. 38).

A treia Sfântă Taină amintită în *Pravilă* este Dumnezeuiasca Liturghie (Sfânta Euharistie) numită astfel și de *Mărturisirea Ortodoxă* din anul 1642. Pentru săvârșirea ei sunt mai puține norme canonice: nu poate fi săvârșită fără antimis sfințit și fără pâine de grâu dospită, vin curat și apă (p. 41). La nevoie poate fi săvârșită și în afară de altar, dacă există antimis (p. 41). În legătură cu această Taină, *Pravila* cere ca preotul și diaconul să se înfrâneze în ajun de Liturghie (p. 115, can. 13 al Sinodului al II-lea Trulan).

Preoția este instituită de Domnul nostru Iisus Hristos pentru îndreptățirea săvârșirii Sfintelor și dumnezeiești Taine și slujba cea de mântuire a neamului omenesc (p. 117). Pentru fiecare treaptă a preoției există o plinătate de har și o putere cârmuitoare corespunzătoare (p. 119-120). Nu poate fi preot decât cel care îndeplinește anumite condiții.

În ceea ce privește Taina Sfintei Spovedanii (Pocăința), aceasta este mijlocul – modalitatea prin care duhovnicul îndrumă sufletul omenesc spre o adevărată viață creștină (p. 168-172). Pentru cel care o exercită, ea este semnul unei vrednicii, căpătată prin hirotesie de la ierarhul eparhiei (p. 181-182). Se administrează

oricărui credincios, membru al Bisericii, parte bărbătească de la 14 ani, iar parte femeiască de la 12 ani (p. 175).

Pentru ca pocăința să fie după rânduială, trebuie ca ea să înceapă cu înfrângerea inimii, când penitentului îi pare rău pentru păcatele ce le-a făcut, să urmeze apoi mărturisirea propriu-zisă și după ea lucrarea faptelor bune; fără unul din aceste elemente "nu să poate face pocăința întreagă" (p. 165). Pentru îndreptarea păcătoșilor, *Pravila* prevede felurite epimimii dintre care unele sunt prea aspre și chiar exagerate (p. 190 și 192).

Referitor la Taina Nunții, *Pravila* precizează că Sfânta Cununie este unirea de bună voie, după lege și până la moarte, între un bărbat și o femeie, cu binecuvântarea Bisericii (p. 225). Ea este îngăduită numai celor valid botezați și care au vârsta legiuită. Este interzisă cununia celor care au diferență prea mare de vârstă (p. 238), celor care vor să se căsătorească pentru a patra oară (p. 250) și celor care sunt "frați de evanghelie" (p. 259).

Totodată, *Pravila* dă sfaturi morale și practice și îndeamnă la menținerea bunelor moravuri (p. 278-288).

Taina Sfântului Maslu a fost instituită de Domnul nostru Iisus Hristos pentru creștinii bolnavi (p. 299). Efecte juridice nu are, ci numai comunicare de har pentru iertarea păcatelor (p. 300). Singura normă canonică pentru săvârșirea acestei Sfinte Taine este cea privitoare la numărul preoților care o pot săvârși. Chiar și un singur preot are har destul pentru a o săvârși, dar pentru a spori nădejdea în sufletul celui bolnav, prezența mai multor preoți este indispensabilă (p. 300).

Raportând normele din cele *Șapte Taine* la textul canoanelor, se constată că și cele înfățișate în *Pravilă* cu privire la Sfintele Taine, corespund cu normele cuprinse în izvoarele canonice clasice.

Între altele, *Pravila* asigură dreptul episcopilor de a aplica pedepse bisericesti. Astfel, pentru pruncul care va muri nebotezat, din nesocotința preotului, ea prescrie ca preotul să aibă canon "după cum va părea arhiereului" (p. 31). De asemenea, arhiereul va dispune și pentru cazurile când "preotul cântând Liturghie va vărsa potirul cu Sfintele Daruri" (p. 88), sau când nu va îngriji Biserica în care slujește (p. 137b).

Cu privire la atitudinea pe care trebuie să o aibă credincioșii în viața lor bisericască, *Pravila* cuprinde rostiri dintre cele mai interesante. Astfel, amenințând cu pedepse grele, ea arată datoria credincioșilor de a evita vrajba (p. 101), de a nu cleveti (p. 206) și a nu depune mărturie mincinoasă (p. 203); de a lupta contra vrăjitorilor și a tot felul de superstiții (p. 195-197), contra hoților (p. 198-199) și a practicării cametei (p. 154); de asemenea, de a se ridica împotriva concubinajului (p. 254) și a desfrâului (p. 266-270), apărând fecioria (p. 273) sau împotriva uciderii și sinuciderii (p. 199-200). *Pravila* oprește împreunările nelegiuite (p. 205) și se pronunță cu tărie împotriva avortului (p. 207-210) și a legăturilor între rudeniile de sânge apropiate (292). Ea îndatorează pe părinți să-și iubească copiii (p. 281) și impune copiilor să-și respecte părinții (p. 278)⁴.

4. Dr. Nicodim Mișaș, *op. cit.*, p. 128. Aici sunt inserate și alte amănunte și puncte de vedere.

În vechiul drept românesc și în istoria pravilelor, *Pravila bisericească "Șapte Taine"* constituie un moment juridic important; ea leagă viața noastră bisericească de vechiul Drept Canonic și de Dreptul bizantin.

Prin cuprinsul său, *Pravila "Șapte Taine ale Bisericii"* a apărut Biserica de superstiții și vrăjitorii, dând preoților moldoveni și credincioșilor lămuriri asupra credinței lor și ferindu-i prin aceasta în special de influența reformat-calvină, foarte insistență pe atunci și susținută chiar de principii Transilvaniei, străini de neam și adepți ai acestei mișcări din sânul protestantismului.

Așadar, *Pravila "Șapte Taine ale Bisericii"* este importantă și din punct de vedere juridic, întrucât ea a contribuit la alcătuirea anumitor legi bisericești de mai târziu, dar și din punct de vedere dogmatic, apărând doctrina ortodoxă, precum și din punct de vedere lingvistic, pentru că ea ne arată stadiul limbii române în Moldova la jumătatea veacului al XVII-lea.

Pravila lui Vasile Lupu (1646)

Domnia lui Vasile Lupu dintre anii 1634-1653 a reprezentat o perioadă de consolidare a autorității monarhice, ceea ce a făcut cu puțință întocmirea și tipărirea la Iași a cuprinzătoarei legiului în anul 1646, cunoscută sub numele *Carte românească de învățătură la Pravilele împărătești și de la alte giudețe*. Ea a mai fost cunoscută și sub titlul de *Pravila lui Vasile Lupu* sau *Pravila Moldovei* fiind a cincea carte tipărită la îndemnul domnitorului Vasile Lupu și ultima carte apărută în cursul păstoririi mitropolitului Vaarlam.

Întocmirea *Cărții românești de învățătură* nu a constat numai în simpla ei traducere după un text grecesc, ci și în alegerea materialelor și în rânduirea lor, astfel încât *Pravila* să se prezinte ca o lucrare unitară. Dacă titlul ei nu dă nici o indicație asupra persoanei traducătorului, în schimb prefața logofătului Eustratie îl arată pe acesta ca fiind singurul autor al lucrării.

Pravila lui Vasile Lupu este alcătuită din două părți bine distincte prin titlul diferit pe care-l poartă, prin structura lor, prin cuprinsul diferit și prin proveniență.

Partea întâi a *Pravilei* este traducerea în românește a unei legiului agrare sau "cod rural bizantin", care a cunoscut o largă răspândire în Țările Române, iar partea a doua este prelucrată după cartea unui italian, Prosper Farinaccius (1544-1618), specialist în dreptul penal și intitulată *Praxis et theoreticae criminalis*, desigur după o versiune grecească. Amândouă izvoarele *Pravilei* au la bază "*Corpus juris civilis*", opera de căpătâi în domeniul legislativ a împăratului bizantin Justinian cel Mare (527-565).

Pravila are prima parte împărțită în 16 "pricine" (capitole), cuprinzând în total 252 "începuturi" (paragrafe) numerotate curent. Ea cuprinde o culegere de reguli aplicabile plugarilor – "leges colonariae" – intitulate: *Pravile tocmit, alese și scoase pentru toți lucrătorii pământului, anume: pentru plugari, pentru lucrătorii viilor și pentru păstori, arătând împreună tuturor giudețul și iertarea ce li se va da fiecăruia după fapta sa, care vor umbla cu nedreptate*.

După reglementările pentru plugari, urmează *Pravile împărătești* care conțin cinci motive destinate să sancționeze furturile.

Partea a doua a *Pravilei* cuprinde sub același titlu de *Pravile împărătești*⁵ un număr de 78 de capitole și "glave", care sancționau infracțiuni de ordin penal precum: sudalma, falsificarea de bani, uciderea, răpirea, bigamia, adulterul, sodomia, incestul, raptul, ierosilia, violul, hotria (proxenetism), injuria, determinându-se și pricinile pentru care judecătorul apăra de pedeapsă sau o micșorează.

În afară de dispozițiile penale, *Pravila* mai cuprinde și o serie de dispoziții de drept civil ca: reguli relative la moștenire, la căsătorie și divorț, la pierderea zestrei, la repudierea soției, la obligarea soției la coabitare cu soțul, la comori, la atribuirea către mănăstire a averii călugărului fugar, precum și reguli de ordin canonic: hulirea patriarhului și abateri călugărești⁶.

În general, se poate afirma că *Pravila* prevede pedepse foarte aspre pentru faptele ce ating fie siguranța personală, fie interesele de clasă ale domnitorului și boierilor.

În *Pravila* din anul 1646 este menționată și tortura care apare atât ca ordinară, cât și ca extraordinară sau prealabilă. Tortura ordinară "ad probationem" apare sub numele de "muncă". Din textele relative la tortură reiese că ea se aplica pentru dovedirea furtului, a uciderii, a otrăvirii, a ereziei, și în general, a complicității.

Dacă tortura ordinară este antemergătoare procesului criminal, tortura prealabilă, "post litem" urmează condamnării și este prevăzută de *Pravilă* în multe cazuri.

În materie de crimă, tortura se aplică în trei cazuri diferite:

- a) când se tăinuiește moartea unei rude apropiate;
- b) când se găsește un bărbat mort în casa unei femei;
- c) când s-a comis o crimă într-un loc unde erau mai multe persoane și nu se știe cine este vinovatul.

Pravila nu dă mare importanță delictului de vrăjitorie; în consecință nu se specifică nici un fel de tortură pentru această crimă, care în Evul Mediu a preocupat secole de-a rândul Europa Occidentală.

Pravila lui Vasile Lupu este destul de bogată în ceea ce privește chinurile și pedepsele. Se prevede pedeapsa cu moartea, apoi sunt prevăzute și pedepse pecuniare, pedepse unilaterale, precum și o scară întregă de "cercetări". Latitudinea lăsată judecătorului să pedepsească după voie, varietatea cazurilor în care pedeapsa nu este exprimată decât prin cuvântul vag de "cercetare", nedeterminarea absolută a unora din pedepse, întrebuițarea unor termeni ca: "mai cumplit", "mai rău", "mai ușor", toate acestea arată aceeași imperfecție, aceeași ezitare care se găsește în vechiul drept penal.

5. Dumitru I. Găină, *Pravila bisericească de la Iași (1644)*, în "Biserica Ortodoxă Română", LXXXI (1963), nr. 5-6, p. 567.

6. Prin acești termeni nu trebuie să înțelegem numai colecția de legi bizantine în 60 de cărți, opera împăraților bizantini Vasile I Macedoneanul (867-886) și Leon al VI-lea Filozoful (886-912) și care poartă numele de *Basilicale*, ori numai prescurtarea acestei colecții făcută de Constantin Harmenopulos în anul 1345 sub titlul *Hexabiblos*. Dimpotrivă, acestor cuvinte trebuie să le dăm înțelesul pe care îl aveau și în timpul lui Vasile Vodă Lupu: "toate tocmelele cele bune și giudețele celor buni creștini și sfinți împărași". Acest lucru se arată chiar în prefața *Cărții de învățatură...* A se vedea pe larg și Dr. Nicodim Mișaș, *op. cit.*, p. 138.

Pedeapsa cu moartea este clar prevăzută și se aplica prin tăierea capului. Este de altfel modul obișnuit de executare a pedepsei cu moartea.

Spânzurătoarea, mai umiltoare decât tăierea capului, arderea de viu, turnarea de plumb topit pe gură și altele sunt forme variate ale pedepsei cu moartea. Tăierea mâinii, ori târârea legat de coada cailor reprezintă momente premergătoare decapitării.

Arderea, tăierea în bucăți și neîngroparea trupului sunt răzbunări după moartea vinovatului. Mutilările sunt: orbirea, tăierea mâinilor, tăierea limbii, însemnarea la nas, pecetluirea în palmă, tăierea nasului. Pedepsele corporale se rezumă la bătaie cu variantele ei. Pedepsele privative de libertate sunt: ocna, închisoarea, închiderea în mănăstire. Pedepse pecuniare sunt: amenda și confiscarea averii. Pedepse umiltoare sunt: pierderea cinstei, plimbarea în pielea goală pe străzi, plimbarea călare pe măgar. În privința acestei sancțiuni, relevăm că în epoca respectivă, pedeapsa consta în a plimba pe răufăcător călare pe măgar, cu fața spre coada măgarului, prin tot târgul, în huiduieli, adesea fiind obligat a ține coada animalului în mână sau în gură. Era considerată o pedeapsă jignitoare, umiltoare. Această pedeapsă era rezervată greșelilor în legătură cu păcatele trupești.

În general, aceste pedepse sunt bazate îndeosebi pe răzbunare și au ca scop intimidarea și expiațiunea; în genere sunt afective, arbitrare și variate.

Legiuitorul moldovean are meritul de a fi cules, din izvoarele pe care le-a avut la dispoziție, cât mai multe date asupra cauzelor care apără sau micșorează pedeapsa, considerând rolul ce-l joacă în determinarea pedepsei: vârsta, slăbiciunea firii, beția, nebunia, mânia, somnambulismul, dragostea și boieria.

De remarcat este și sistemul de judecată care se practică în Moldova: după voia judecătorului, acest lucru constituind una din cauzele principale pentru care a apărut *Cartea de învățătură* și anume, pentru a frâna arbitrarul judecătoresc.

Cartea românească de învățătură oglindește și unele influențe juridice slave, mai cu seamă asupra Legii Agrare, din care se pot cita termeni de origine slavă precum: *dobândă, cin, gloabă, ispravnic, boierie, năpastă, obicei, ocină, pravilă, slugă, slujbă, vină* etc.

Faptul că nu există multe documente care să menționeze *Cartea românească de învățătură* nu înseamnă neaplicarea acestei *Pravile*, deoarece în pricinile penale ea a putut fi aplicată fără a lăsa urme documentare. Nu s-au păstrat actele instanțelor ca în alte materii de drept, dar mențiunea "după *Pravilă*", ce se află în documentele timpului, nu indică decât aplicarea *Cărții românești de învățătură*.

Retipărită în parte după șase ani în *Îndreptarea Legii* din Țara Românească această *Pravilă* a realizat cu două veacuri mai înainte de unirea politică, unitatea legislativă a celor două principate românești, Moldova și Muntenia.

Pravila de la Târgoviște (1652)

La 20 martie, anul de la Hristos 1652, din tiparnița domnească de la Târgoviște a apărut în limba românească importanta legiuire cunoscută sub numele de: *Pravila cea Mare; Pravila lui Matei Basarab; Îndreptarea Legii* sau *Codex Basaraba*.

Numele de *Pravila cea Mare* i-a fost dat, ca să se deosebească de cea apărută cu 12 ani mai înainte, *Pravila de la Govora*, care poate fi socotită prima legiuire tipărită în românește, cu respectarea normelor urmate la promulgarea și publicarea legilor.

Denumirea de *Îndreptarea Legii* i-a revenit din traducerea literară a cuvântului grecesc "nomocanon"⁷, și face parte din titlul: *Îndreptarea legii cu Dumnezeu, care are toată judecata arhierească și împărătească de toate vinile proești și mirenești. Pravila Sfinților Apostoli, a cele șapte soboare și toate cele nemeastnice, lângă acestea și ale Sf. Dascăli ai lumii: Vasile Vel, Timotei, Nichita, Nicolae, Teologia dumnezeieștilor bogoslovi. Scrise mai înainte și tocmite cu porunca și învățătura blagoceștivului împărat kir Ioan Comnenul, de cuvântătorul diacon al marii Biserici lui Dumnezeu și păzitor de pravili, kir Alexie Aristen. Iar acum de întâi prepuse toate după elinește pre limba rumânească, cu nevoița și osârdua și cu toată cheltuiiala prea Sfântului de Hristos iubitor kir Ștefan, cu mila lui Dumnezău mitropolit Târgoviștei, exarh plaiurilor și a toată Ungro-Vlahia. În tipografia prea luminatului meu domn Io Matei Voievod Basarab. În Sf. Mitropolie, închinată înălțării Domnului nostru Iisus Hristos. Martie 20 veleat 7160, al lui Hristos 1652⁸.*

Din acest titlu, destul de dezvoltat, ca și din cele două prefețe, care urmează după stema țării, se poate înțelege cu ușurință, scopul cu care a fost întocmită această *Pravilă*, numele inițiatorilor și sprijinitorilor tipăririi, ca și numele ostentorilor cu alcătuirea sau traducerea ei.

Prima prefață este semnată de Daniil Andrei Panoneanul, care, după ce laudă pe mitropolitul Ștefan al Ungrovlahiei (1648-1653; 1655-1668) ca pe unul împodobit cu toate felurile de flori ale darului Duhului Sfânt, se arată pe sine traducător al *Îndreptării Legii*, din limba elinească pre limba rumânească. Prefața a doua a *Pravilei* este semnată de mitropolitul Ștefan, căruia nu-i aparține însă decât începutul și sfârșitul căci, prefața în mai toată întinderea ei, este traducerea prefeței sau proteoriei lui Matei Vlastares⁹.

Pravila de la Târgoviște cuprinde două mari părți și un apendice.

Partea întâi, p. 1-424, are numele de *Îndreptarea Legii* și este împărțită în 417 capitole sau glave și tratează despre diverse datini bisericesti și laice din care 314 sunt extrase din *Nomocanonul* lui Manuil Malaxas, într-o versiune mai completă făcută la 1600 de vlădica Porfirie al Niceei, iar restul de 103 glave cuprinde în întregime *Pravila lui Vasile Lupu*, care precum se știe are 104 glave, însă în cuprinsul *Pravilei Mari*, glavele 20 și 30 ale *Pravilei lui Vasile Lupu* sunt contopite, formând glava 265 a ei. Textul *Pravilei lui Vasile Lupu* este intercalat între capitolele sau glavele textului *Nomocanonului* lui Manuil Malaxas.

Partea a doua, p. 425-705, nu este împărțită în glave generale, continuativ după glavele primci părți, ci numai în grupuri mai mici de glave speciale, la

7. Stelian I. Marinescu, *Considerații asupra pedepselor aplicate de Pravila din 1646*, în "Biserica Ortodoxă Română", LXXXII (1964), nr. 1-2, p. 176.

8. C. Popovici, *Fântânilor și codicii dreptului bisericesc ortodox*, București, 1886, p. 106.

9. Dr. Nicodim Mișaș, *op. cit.*, p. 130; Prof. Iorgu D. Ivan, *Pravila Mare de-a lungul vremii*, în "Studii Teologice" IV (1952), nr. 9-10, p. 580.

fiecare capitol mai mare nenumerotat. Ea are titlul: *Nomocanon cu Dumnezeu*, etc., ... și cuprinde, cu puține excepții, colecția canonică a lui Alexie Aristen (veacul al XII-lea), comentariile acestuia la toate canoanele, pe scurt, apoi canoanele câtorva Sfinți Părinți și un fragment din Tipicul patriarhului de Constantinopol, Nichifor Mărturisitorul (anii 806-815).

Apendicele are 54 glave, p. 706-790, și are următorul titlu general: "*Catastih, cu Dumnezeu al acestei cărți. Care are multe învățături de treabă ale Dumnezeieștilor Bogoslovi și Dascăli și întrebări și răspunsuri ale Sfântului Anastasie Patriarhul, al Dumnezeieștei mari cetăți a Antiohiei*".

Un articol scurt asupra Sfintei Liturghii încheie această operă, iar la sfârșit, (p. 794): "Sfârșit și laudă lui Dumnezeu, Amin!".

Cele 54 de glave sunt formate din întrebări și răspunsuri ale lui Anastasie Sinaitul (540-600). În ediția Princeps din anul 1652, *Pravila cea Mare* are 795 pagini.

Apărută în plin feudalism *Pravila de la Târgoviște* stă sub influența clasei dominante, în slujba căreia se afla. Spre exemplu, ea prevede legarea țaranului direct de domeniul feudal (glava 296, zac. 18), precizând că nimeni nu are voie să primească pe țaranul fugit "de la locul și de la stăpânul său", ci "să-l întoarcă înapoi la satul lui de unde este" sub sancțiunea de a plăti "la domnie 12 litre de argint și 24 litre boiareanului celui al cui va fi țaranul". *Pravila* face deosebire în fața legilor între un om de rând și un om bogat.

Inegalitatea persoanelor înaintea legilor, potrivit categoriei sociale din care fac parte, este consacrată chiar prin terminologia *Pravilei* (glavele 350, 364, 367)¹⁰.

Membrii clasei stăpânitoare sunt denumiți în chip variat, dar caracteristic: *bogați, boiarian, boiarian de treabă și de folos, boiar, cei de rudă bună, domn, jupân, mai marii altora, om de folos, om de mare cinste*.

În ceea ce privește pe meșteșugari, se prevede micșorarea pedepsei pentru acela ce "va ști vreun meșteșug frumos și scump și atâta să-l știe de bine, cât să nu se afle altul asemenea lui" (glava 368, zac. 1).

Pedepsele erau bazate pe răzbunare, având ca scop intimidarea și expiațiunea; erau variate și severe mergând până la cruzime (ca și în *Pravila lui Vasile Lupu*). Nu lipseau: arderea în foc, turnarea plumbului în gură, pedeapsa mutilării care putea să conștă în scoaterea ochilor, tăierea mâinilor, a limbii și a nasului; sau pedeapsa "mai rea ca moartea", adică execuția precedată de tortură.

Boierii erau pedepsiți drastic numai în cazul în care se făceau vinovați de înalta trădare și proxenetism.

În afară de canoane și de legi politico-bisericești, *Pravila de la Târgoviște* mai cuprinde și o serie de dispoziții prin care se confirmă unele obiceiuri bisericești bune sau se infirmă cele rele. Ea infirmă în mod expres unele obiceiuri rele ca acela al simoniei, oprind ca episcopii "să nu cumva să ia glabeni și să facă hirotonie, că apoi îi va opri din episcopie..." (glava 9).

Pravila de la Târgoviște întrebuințează cuvântul lege atât în sensul ei propriu de normă de drept, cât și în acela mai general de lege cuprinzătoare a credinței și tradițiilor religioase, a tradițiilor populare și a legilor de stat, considerându-le pe

10. Șt. Gr. Berechet, *Legătura dintre dreptul bizantin și românesc*, vol. I, *Izvoadele*, Vaslui, 1937, p. 123.

toate acestea ca formând legea românească sau legea creștinească, spre deosebire de legile turcești, păgâne. Legea juridică propriu-zisă se întemeiază în concepția *Pravilei* editată în fosta capitală a Țării Românești, fie pe dreptul natural, fie pe dreptul dumnezeiesc, fie pe dreptul prescris în legile promulgate de stăpânirea politică.

Dreptul natural este socotit ca nesupus schimbărilor prin legile stăpânirii, iar acestea din urmă trebuie să fie cu cea mai mare îngăduință față de "greșelile care sunt din fire" (glava 365, zac. 2).

Legea comună de drept se definește în această *Pravilă* ca "poruncă de obște și socotință... cetăților și... dumnezeiască, adică aflare sfântă" (glava 3). Scopul legii este să dea fiecăruia dreptate, iar "dreptatea este un lucru mai adevărat decât toate, care dă fiecăruia dreptate" (glava 2). Această definiție exprimă concepția religioasă și laică a vremii despre drept și dreptate, socotind dreptatea ca o aplicare a adevărului suprem (a "lucrului mai adevărat decât toate") la realitățile omenești. Pentru a se înfăptui o astfel de dreptate, judecătorii trebuie "să vadă lucrurile dumnezeiești și omenești... că lui Dumnezeu de alta nu-i pare bine decât de dreptate, nici de post, nici de purtări smerite... ca de cela ce face dreptate" (glava 2).

Pravila arată că arhieriei au cea mai înaltă demnitate în Biserică, dar și în stat.

Cu privire la treapta preoției *Pravila de la Târgoviște* stabilește că robii nu pot deveni preoți decât cu învoirea stăpânilor lor (glava 80 – *Nomocanonul* lui Aristen); îngăduie însă primirea în cler a copiilor din flori (glava 93), cu motivarea că aceștia "nici au greșit, nici se canonesc" (glava 93). De asemenea, este permisă și hirotonirea evreilor botezați, motivându-se astfel: "Ovreiul dacă se va boteza, de ar fi făcut câte păcate, iară pentru darul botezului toate se vor curăți, și va rămânea cum ar fi născut a doua oară; și atunci poate să fie preot fără nici o sminteală" (glava 369, zac. 4).

În legătură cu călugării, *Pravila lui Matei Basarab* cuprinde unele dispoziții menite să apere viața monahală împotriva neorânduielilor. Se subliniază faptul că monahii renunțând la lume, au renunțat și la drepturile legate de viața mirenească. Astfel, călugărului îi este interzis să facă negoț (glava 71), să părăsească mănăstirea sub pedeapsa anatemei (glava 33), părăsirea mănăstirii putând fi motivată numai în cazurile când "va fi egumen eretic" sau "de va fi calea muierilor să treacă prin mănăstire" (glava 121).

Pentru călugării care lepădând cinul monahal se reîntorc în mănăstiri, se prevede că numai patriarhul îi poate restabili în toate drepturile lor anterioare (glava 124, zac. 9).

Demnă de remarcat este și dispoziția prin care se îngăduie călugărilor și clericilor de mir să poarte "haine mirenești", atunci când "sunt în călătorie" sau când alte nevoi justifică purtarea costumului civil (glava 124, zac. 10).

În chestiuni matrimoniale, *Pravila cea Mare* se ocupă între altele de vârsta celor care se căsătoresc, urmând dispozițiile dreptului român și bizantin care stabilesc vârsta minimă de 12 ani pentru femei și de 14 ani pentru bărbați (glavele 73 și 203).

Condiția principală pentru întemeierea unei familii este buna alegere, care trebuie să se întemeieze pe dragostea reciprocă, fiindcă familia presupune comuniunea, care nu e posibilă fără iubire¹¹. *Pravila* mai prevede obligativitatea binecuvântării bisericești pentru validitatea căsătoriei (glava 173).

În ceea ce privește piedicile la contractarea căsătoriei se accentuează: cuscria de trei neamuri, care constituie un impediment și peste gradul întâi al rudeniei respective; rudenii din Sfântul Botez, care constituie o piedică până în gradul șapte și se desleagă numai în gradul opt; la fel și rudenii adopției.

Cu privire la divorț, *Pravila Târgovișteană* prevede unele dispoziții cum ar fi dispariția unui soț timp de trei ani în caz de război (glava 222) și călugărirea unuia din soți (glavele 101 și 216).

Referitor la familie, *Pravila cea Mare* cuprinde adevărate principii morale ca: fidelitatea conjugală, întrajutorarea, nașterea și creșterea copiilor, datoriiile părinților față de copii și ale copiilor față de părinți.

În afară de regulile cu caracter canonic și moral, *Pravila cea Mare* cuprinde și o serie de precizări în legătură cu credința ortodoxă; combate superstițiile: strigoi, vârcolaci, duhurile rele și vedeniile (glava 378); face unele considerații în legătură cu Sfintele Taine (Botezul, Euharistia, Hirotonia și Maslul); apără credința ortodoxă împotriva "papistașilor" (romano-catolici), precum și a ereticilor.

Prin cuprinsul ei atât de variat (juridic, religios, economic, politic și cultural), *Pravila cea Mare* reprezintă un document al vremii deopotrivă de important, atât pentru viața bisericească, cât și pentru viața socială în genere. Ea este una dintre cele mai fidele și mai cuprinzătoare mărturii asupra stărilor din viața românească a epocii, privită sub aspectele ei principale¹².

În concluzie, cele patru *Pravile* ale veacului al XVII-lea: *Pravila de la Govora* (1640), *Pravila de la Iași* (1644), *Pravila lui Vasile Lupu* (1646) și *Pravila de la Târgoviște* (1652) sunt, prin conținutul lor, o mărturie neîndoielnică de contribuție pe care a adus-o Bizanțul în domeniul legislativ românesc, precum și dovada preocupărilor autorității noastre bisericești și de stat de a cunoște și respecta normele canonice, de a pune la îndemâna celor rânduși instrumentele pentru buna desfășurare a vieții creștine și sociale. Importanța acestei contribuții crește în măsura în care se poate face dovada aplicării acestor *Pravile*. Dar, dacă pe lângă aceasta se ține seama și de forma lor, adică de faptul că au fost scrise în limba românească și de faptul că au circulat și au fost aplicate fără rezerve în toate provinciile românești (Țara Românească, Moldova și Transilvania), apare cu totul justificată importanța care s-a acordat acestor legiuiri pentru contribuția pe care ele au adus-o la păstrarea și afirmarea unității poporului nostru, prin limbă și lege.

Pr. conf. dr. ALEXANDRU M. IONIȚĂ

11. *** *Îndreptarea Legii* (1652), Editura Academiei, București, 1962, p. 7.

12. Pr. Prof. Dr. Nicolae Mladin, *Familia creștină*, în vol. "Biserica și problemele vremii", Sibiu, 1947, p. 113.

STUDII ȘI MATERIALE DE DREPT CANONIC
PUBLICATE ÎN REVISTA "BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ",
ÎN PERIOADA 1874-1944*

1. Contextul în care apare publicația (1874).

Revista "*Biserica Ortodoxă Română*" a împlinit, în 2004, 130 de ani de la apariție. Dintre periodicele românești cu apariție aproape neîntreruptă, doar "*Telegraful român*" de la Sibiu (1853) o depășește în longevitate.

Apariția revistei "*Biserica Ortodoxă Română*" a fost o necesitate în viața Bisericii Ortodoxe Române, în special, și în peisajul cultural românesc, în general. Ea a fost pregătită, pe de o parte, de evenimentele politice și culturale, iar pe de altă de o serie de reviste bisericesti, mai mult sau mai puțin cunoscute astăzi. Sfântul Sinod de atunci avea nevoie de un organ al său oficial de presă, pentru a menține legătura cu clerul din întreaga țară. Prevăzută inițial ca "*jurnal*", apoi ca "*buletin oficial*", revista a constituit de-a lungul a mai bine de un secol tribuna de la care Sfântul Sinod și cele mai luminate minți ale Bisericii Ortodoxe Române și-au expus pozițiile și au trasat direcții în rezolvarea unor probleme fundamentale cu care clerul, în special, și Biserica, în general, s-au confruntat. Prin această revistă, cea mai răspândită dintre toate revistele bisericesti, dacă avem în vedere obligativitatea abonamentelor pentru toate parohiile din țară, s-au ținut în actualitate chestiunile teologice, inclusiv cele privind Dreptul Canonic, s-au popularizat atitudinile oficiale ale Bisericii Ortodoxe Române față de principalele evenimente politico-sociale, prin care a trecut națiunea română și s-au exprimat condeieri de renume care au onorat deopotrivă catedra și amvonul.

Avântul cu care clerul ortodox român s-a dăruit în Războiul pentru Independență, în cele două războaie mondiale, se datorează și revistei "*Biserica Ortodoxă Română*". Ea și-a adus un substanțial aport în concentrarea energiilor care au generat proclamarea Autocefaliei și Autonomiei Bisericii noastre și apoi ridicării ei la rang de Patriarhat. Nu poate fi neglijat rolul pe care l-a avut revista "*Biserica Ortodoxă Română*" la ridicarea nivelului cultural și teologic al clerului român, la fortificarea conștiinței naționale. Rare au fost evenimentele politico-sociale majore din țară și din străinătate, care să nu aibă răsunset în paginile acestei reviste. Ea a găsit spațiu nu numai pentru cronici minuțioase, uneori surse unice de informare, recenzii sau note bibliografice multiple, ci și pentru numeroase documente și manuscrise inedite. Aproape fiecare număr al revistei a constituit un adevărat volum de cunoștințe și informații enciclopedice.

În octombrie 1874 apărea la București primul număr al revistei "*Biserica Ortodoxă Română*". Pe atunci ea se vroia doar un "*jurnal*", al cărui restrâns colectiv redacțional spera că va avea un număr destul de mare de abonați. Regulamentul jurnalului fusese votat de Sfântul Sinod în ședința sa din 6 noiembrie 1873 și aprobat de conducerea de Stat la 27 mai 1874¹. Pentru fondarea acestui jurnal a fost alocată de către Adunarea legiuitoare suma de 6000 lei. Din Comitetul de redacție fondator făceau parte ep. *Genadie*, fost episcop de Argeș, ierod. *Ghenadie Enăceanu* și protosinghelul *Silvestru Bălănescu*. Prin hotărârea Sfântului Sinod,

trebuia să se aboneze la acest jurnal tot personalul de la biserici, mănăstiri și școli teologice. Se asigurau cititorii că în jurnal se va publica despre: *"necesitățile intelectuale, morale, materiale ale clerului și ale bisericilor din România, tratate asupra istoriei Bisericii Românilor; biografii ale păstorilor Bisericii române și altor persoane importante care au contribuit la propășirea Bisericii Ortodoxe Române, despre datoriile morale și religioase ale preotului către societate, despre învățământul religios din România, despre întâmplări din istoria generală a Bisericii creștine, despre modeluri de conduită morală și viață evanghelică în toate stările societății, despre mod de activitate și zel pastoral, din istoria bisericăscă generală și din viața poporului român în special. De asemenea, explicațiile la citirile bisericesti anuale, predici, apărarea Bisericii și a instituțiilor ei contra atacurilor ce i s-ar adresa ori de unde, ele fiind provenite fie din intenții malițioase, fie din ignoranță, opunând rătăcirii adevărul, dispoziții ale ierarhilor, orice lucrări teologice și bisericesti, care s-ar recomanda de către ierarhi, predici, dizertații și alte compuneri din domeniul teologiei realizate de profesorii și elevii seminariilor, care au recomandarea ierarhilor; lucrările Sfântului Sinod, lucrări privitoare la starea religiei și a bisericilor din țări de religie ortodoxă și eterodoxă, recenzii ale unor cărți religioase ce se publică la noi și în străinătate, explicarea rânduielilor și a lecturilor bisericesti, anunțuri, analize și critici ale unor cărți religioase ce apar în țară, traduceri din operele Sfinților Părinți, explicarea unor canoane, cât și orice ar privi învățătura dogmatică, morală, disciplinară și cultul ortodox, precum și progresul Bisericii românești spre destinația sa spirituală"*². Un program impresionant, urma să acopere întreaga gamă a disciplinelor teologice. Se poate constata că aproape toate aceste laturi propuse inițial au fost abordate, deși, din motive ușor de înțeles, nu a fost posibilă păstrarea unui echilibru cantitativ între domenii.

Jurnalul trebuia scris *"într-o limbă corectă, ce va putea fi accesibilă înțelegerii comune. Neologismele se vor întrebuița numai acolo unde va cere estetica și exactitatea exprimării ideii (...) Stilul jurnalului trebuie să fie demn"*. Preluând ideile *"Daciei literare"* de la 1840, revista noastră nu-și propune să combată persoane, ci ideile și lucrările necorespunzătoare. Jurnalul avea periodicitate lunară și se distribuia prin parohii. Era caracterizat de către arhiepiscopul Ghenadie Argeșanul drept *"fântână duhovnicească"*. Încă din 1875, printre abonații revistei au început să se numere și unii, tot mai numeroși, din Austria, Ungaria (Transilvania), Rusia, Turcia etc, fiindcă *"multe din jurnalele acestor țări au recomandat cu mari laude acest jurnal religios și mai cu deosebire jurnalele române de peste Carpați, căroră ne simțim datori a le mulțumi public"*³. Cu siguranță că referința se făcea în primul rând la publicațiile *"Telegraful român"*, *"Gazeta de Transilvania"*, *"Foaia pentru minte, inimă și literatură"* sau *"Familia"*.

Sfântul Sinod își propunea ca prin această revistă să ridice nivelul material și spiritul al clerului. Fără îndoială că avea în vedere prin această afirmație și popularizarea Sfințelor Canoane și a tuturor dispozițiilor canonice care priveau viața și disciplina clerului și a laicilor.

Din cauza Războiului de Independență, revista a avut o întrerupere de trei ani (1878-1881). Înființarea Facultății de Teologie de la București (1881) făcea ca

existența unei reviste de mare prestigiu și de mare circulație să fie indispensabilă în acel context. Noua perioadă de apariție este mult mai întinsă (1882-1916). În această perioadă s-au grupat în jurul ei cadre didactice și teologi de frunte ai societății românești.

La numai zece ani de la prima apariție, președintele din 1884 al Comitetului de redacție constata că revista "*este citită din Macedonia până în Petersburg și din Kiev până la Viena, cu o prelungire până în Japonia. Pretutindenea, pe această întindere de loc, unde există o societate românească și se află o ființă care citește și înțelege graiul românilor, ține ca să aibă această revistă*"⁴. Această misiune de legătură cu românii de pe toate meridianele lumii a avut-o revista în tot timpul apariției sale.

Publicarea de documente istorice și de manuscrise de valoare (unele cu conținut canonic) nu era întâmplătoare. Ea se înscrie pe linia deschisă de N. Bălcescu, M. Kogălniceanu, V.A. Urechia, E. Hurmuzachi și alții, continuată apoi, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, de N. Iorga, A.C. Sturdza, D. Onciul, I. Bogdan, C. Giurescu, I. Lupaș și mulți alții.

În decembrie 1884 președințe al Comitetului de redacție e numit arhiepiscopul *Ghenadie Enăceanu*, un pasionat al istoriei românești, care a reușit să impună un anumit profil revistei. În acest sens este ajutat de academicianul *Constantin Erbicceanu*, un adevărat erudit în domeniul Dreptului Canonic. Acesta a reușit să publice un număr impresionant de documente și manuscrise adunate din arhivele interne și externe, din colecțiile unor particulari, care au făcut din revistă un adevărat tezaur documentar, apreciat la superlativ de specialiști. Nu puține sunt materialele care privesc Autocefalia și Autonomia Bisericii Ortodoxe Române și pregătirea climatului potrivit pentru a deveni Patriarhat.

În timpul primului război mondial revista "*Biserica Ortodoxă Română*" a devenit o adevărată tribună, de la care figuri reprezentative ale Bisericii și culturii românești luau poziție față de evenimentele prin care trecea țara. Tocmai din această cauză revista a fost suspendată în perioada 1916-1921, iar numerele apărute în vremea războiului au fost distruse în mod sistematic.

Reapariția revistei în 1921 deschide o etapă nouă, cea mai înfloritoare, în viața acestei publicații. Perioada 1921-1944 este cea mai fertilă pentru "*Biserica Ortodoxă Română*". O pleiadă de teologi români colaborează cu materiale dintre cele mai documentate, acoperind aproape toate domeniile disciplinelor teologice. La revistă nu colaborează numai clerici și teologi, ci și intelectuali de marcă ai culturii românești, ceea ce face din revistă o adevărată făclie în peisajul publicistic românesc. Președintele Comitetului de redacție a fost ales episcopul *Vartolomeu Stănescu*, prim-redactor *Prof. dr. Ioan Mihălcescu*, viitorul mitropolit, secretar de redacție *arhim. Iuliu Scriban*, iar ca membrii *Dr. Pavel Roșca*, *Dr. Ioan Lupaș*, *Dr. Nicolae Popescu*, *Dr. St. Cioroianu*, *Dr. Valerian Șesan*, *Dr. Romulus Cândea*, *Dr. Serghie Bejan*, *Pr. Cicerone Iordăchescu* și *Ștefan Berechet*. S-a făcut apel și la colaboratori externi, fixându-se substanțiale drepturi de autor. S-a alcătuit un program de lucru, pe care trebuia să-l respecte redacția cu strictețe. În cadrul acestui plan, pe primul loc se aflau articolele apologetice cu privire la *morală*, la *rânduiele canonice și legale*, la *dogme* și la *cult*⁵. Tirajele de aproape

10.000 exemplare, stilul accesibil unor mase mari de cititori, tematica variată și legată de problemele practice, au făcut din revistă o adevărată "Facultate de teologie ambulată"⁶.

În 1934 revista este complet restructurată. Un nou Comitet de redacție preia conducerea. Președinte era de acum patriarhul *Miron Cristea*, episcopul *Lucian al Romanului* era director, *arhim. Tit Simedrea* secretar de redacție, iar *Arhim. Iuliu Scriban*, *Pr. Niculae M. Popescu* și *Pr. Gala Galaction* erau membri. Colaborările devin de înaltă ținută. Selecția materialelor se făcea cu multă grijă. Întâlnim de acum semnături ale unor personalități de elită, precum *Miron Cristea*, *Iustin Moisescu*, *Gheorghe Moisescu*, *Gala Galaction*, *Iuliu Scriban*, *Irineu Mihălcescu*, *Niculae M. Popescu*, *Tit Simedrea*, *Niculae N. Popescu*, *Ioan Lupaș*, *Teodor M. Popescu*, *N. Iorga*, *I.C. Filitti*, *G. Cronț*, *B.Theodorescu*, *Ol. N. Căciulă*, *D. Stăniloae*, *I. Coman*, *P. Rezuș*, *D. Fecioru*, *Liviu Stan* și alții. În domeniul Dreptului canonic își aduc contribuții substanțiale *Gheorghe Cronț* și *Liviu Stan*. Se diversifică aria tematică. Pe lângă articole și studii, se publică numeroase recenzii și note bibliografice, în care se prezintă cărți și studii apărute în țară și străinătate, uneori chiar în afara granițelor Europei.

Venirea în 1940, la cârma Bisericii și a revistei, a patriarhului *Nicodim Munteanu*, spirit practic, pe de o parte, iar pe de alta apariția greutăților și lipsurilor inerente unei asemenea perioade, fac revista să intre într-o perioadă de declin. Apare neregulat, cu multe numere concentrate într-un volum, cu materiale care priveau mai mult comandamentele momentului dar, în ciuda tuturor greutăților, nu își întrerupe apariția, așa cum se întâmplase în timpul Războiului de Independență sau în timpul Primului Război Mondial. Tipografia a fost bombardată, Comitetul de redacție împrăștiat, dar activitatea și stăruința unui *Gheorghe Moisescu* și *Iuliu Scriban* au făcut ca revista să nu dispară⁷.

2. Începuturi și continuitate în abordarea Dreptului Canonic.

Întotdeauna în Biserica Ortodoxă *Dreptul Canonic* a fost socotit, alături de Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, reazemul și îndrumătorul vieții bisericești. Bazându-se pe colecțiile de canoane din literatura bizantină și slavă de specialitate, românii au introdus de timpuriu în limba română baza documentară, dar și încercările de aprofundare și interpretare ale canoanelor. Încă din veacul al XVI-lea întâlnim primele manuscrise de acest gen, precum *Pravila de la Bisericiani* (1512)⁸, *Pravila de la Mănăstirea Neamțu* (1557)⁹, *Pravila lui Lucaci* (1581), *Pravila de la Putna* (1581) și altele¹⁰, continuate cu manuscrise din veacul al XVII-lea, precum *Pravila de la Bistrița* (Moldova, 1618)¹¹, *Pravila aleasă* (1632)¹² etc. Apariția tiparului la noi a făcut ca să avem primele colecții de canoane tipărite în limba română tot din secolul al XVI-lea: *Pravila lui Coresi* sau *Pravila de la Ieud* (1563, după unii, 1570-1580, după alții)¹³, continuate cu pravilele împărătești din veacul următor, precum *Pravila Mică (de la Govora)* (1640-1641)¹⁴, *Șapte Taine* (Iași, 1644)¹⁵, *Carte românească de învățătură* (Iași, 1646)¹⁶, *Îndreptarea legii (Pravila cea Mare)* (Târgoviște, 1652)¹⁷. Multe din aceste Pravile sunt colecții mixte, cuprinzând atât canoane, cât și legi civile, penale, formând ceea ce s-a numit în limbajul juridic vechi "nomocanoane".

Tendențele tot mai accentuate de laicizare a dreptului, începute din veacul al XVIII-lea și continuate în secolul al XIX-lea, fac ca o vreme mai îndelungată să nu avem colecții de canoane propriu-zise, iar în jurisprudența bisericească să se folosească tot vechile colecții din secolul al XVII-lea¹⁸. Veniamin Costachi traduce și publică la începutul secolului al XIX-lea *Pidalionul*, colecție bizantină fundamentală, după care s-au condus nenumărați canoniști¹⁹. Destul de timpuriu, textul *Pidalionului* a fost tradus de Andrei Șaguna și publicat la Sibiu sub denumirea de *Enchiridion* în 1871. Aceste două lucrări de referință al Dreptului Canonic au fost reluate în întregime sau parțial în mai multe ediții. S-au scris încă din prima jumătate a veacului al XIX-lea numeroase lucrări teoretice privind Dreptul Canonic, atât sub formă de cărți, studii și articole în diferite reviste. Era o tendință generală în Biserica Ortodoxă, dar și Apuseană, Catolică și Protestantă, de a se populariza principalele norme de Drept Canonic, de a se comenta și interpreta cel mai adesea în mod comparativ²⁰. Normele canonice, respectiv canoanele îi ajuta pe canoniști să se integreze în lupta interconfesională, care se desfășura în mod vizibil în Europa secolului al XIX-lea, dar și pentru a servi interesele Bisericii în relațiile ei cu statul și cu celelalte confesiuni. La noi, la români, o asemenea situație era foarte acută, având în vedere peisajul românesc atât de împiestrișat din Transilvania și Banat sub aspect confesional. Lupta aceasta făcea ca să apară canoniști de marcă, atât în cadrul altor etnii, cât și la români. Am cita la români doar pe Dimitrie Boroianu și Constantin Erbiceanu, cei care vor conduce multă vreme destinele revistei "*Biserica Ortodoxă Română*". Aceștia sunt vrednici urmași ai lui Andrei Șaguna²¹. Teologia românească trebuia să contracareze atacurile Bisericii Greco-Catolice din Transilvania, care continua să acapareze teren nu numai sub aspect dogmatic, ci și canonic²².

În special în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, în școlile teologice din Apus, în facultățile de teologie și drept, mai cu seamă, se studia Dreptul canonic în mod comparativ, cu raportare directă la Dreptul Canonic al Bisericii Ortodoxe, dar și în raport cu legislația țărilor respective²³. Atât în Biserica Romano-Catolică, precum și în cele protestante apar numeroase colecții de canoane, pe care spațiul limitat al acestei lucrări nu ne îngăduie să le menționăm. Apar, de asemenea, pe lângă manualele de Drept Canonic comparat și studii de Drept Canonic comparat. Apar multe lexicoane și enciclopedii specializate pe probleme ale Dreptului canonic²⁴. Apar o serie de reviste de specialitate, în care se publicau articole și studii ale unor renumiți canoniști²⁵. Multe din lucrările de Drept canonic apărute în străinătate au ajuns în bibliotecile românești la scurt timp de la apariția lor, fie prin donații directe din partea celor ce le editau, fie prin membrii bisericilor Romano-Catolică, Greco-Catolică ori protestantă, care aveau tot interesul să-și promoveze valorile în spațiul ideologic românesc. Numai la Biblioteca Academiei din București se găsesc numeroase asemenea lucrări, dar, cu siguranță, în vechile biblioteci transilvănene ele sunt cu mult mai multe²⁶.

În contextul acesta, în care spiritul Revoluției Franceze se propagase în întreaga Europă și generase zvârcoliri puternice în plan politico-social militar până în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, iar în plan ideologic până mult mai târziu, o perioadă în care se destramă imperii și se creează imperii, o perioadă în

care statele mărunte europene își caută vadul și independența, iar bisericile își afirmă tot mai mult identitatea națională, devenind ele însele un factor de progres și un factor important în consolidarea unității și independenței popoarelor, Dreptul canonic își avea rolul lui, ca punct de sprijin în lupta ideologică. Dacă legislațiile civile și penale se schimbau la intervale scurte, în funcție de sistemele politice, de țări, de interese de moment, Dreptul canonic rămânea neschimbat în esența lui. Doar canoniștii căutau să-l exploreze în adâncimi, să scoată noi interpretări și noi înțelesuri dintr-însul.

Începând cu pașoptiștii și chiar mai devreme, tinerimea românească ia drumul străinătății, studiind la mari centre culturale ale Europei și venind apoi în principate cu idealuri mari de viitor. Și în domeniul Bisericii se întâmplă același lucru. Preoțimea cu puțină știință de carte din veacul al XVIII-lea este înlocuită treptat cu preoți școliți la seminariile din principate, mai târziu la Facultatea de Teologie din București, dar și la mari Universități europene. Marile evenimente politice, precum *Unirea, Independența, Autocefalia, Autonomia și Patriarhatul* erau elementele care generau o susținută efervescență culturală la români. Ei se racordau astfel la marile curente culturale orientale și occidentale, care puneau bazele lumii moderne.

Secolul al XX-lea aduce un suflu nou în întreaga Europă, dar și în România. Primul război mondial cu toate implicațiile lui în viața Europei și a lumii întregi, războaiele balcanice, Marea Unire de la 1918 generează necesități stringente pentru Țară, dar și pentru Biserică. Consolidarea unității și independenței bisericești, prin crearea Patriarhatului Român (1925), organizarea Bisericii Române Ortodoxe pe baze noi, cu o structură bine definită, cu un aparat funcțional, sunt doar câteva din temele majore cu care se va confrunta Revista "*Biserica Ortodoxă Română*" și, implicit, va contribui la soluționarea lor. Beneficiază, ce-i drept, de un număr important de ierarhi, preoți și teologi de valoare, pregătiți la nivel superior în marile Universități. Facultățile noastre de teologie se ridică la nivelul vechilor și prestigioaselor instituții de învățământ superior din lume. La București, la Cernăuți, la Sibiu, ca să numim doar câteva centre de învățământ teologic românesc, predau profesori de înaltă ținută academică, ale căror cursuri sunt și azi cercetate de profesori, doctoranzi și studenți teologi. Renașterea culturală generală a țării noastre înscria în contextul ei și renașterea teologiei românești. Revista "*Biserica Ortodoxă Română*" era tribuna de la care vorbeau ierarhii și teologii întregului cler românesc și, prin preoți, întregului popor român. Aici se publicau studii, articole, aici se publica o puzderie de recenzii de cărți și studii apărute nu numai în lumea ortodoxă, ci și în cea catolică și protestantă. Și prin revista "*Biserica Ortodoxă Română*" românii se racordau la circuitul marilor valori teologice în special și ideologice în general. Nu era trecută cu vederea nici o ramură a teologiei, cu atât mai puțin Dreptul canonic. Parcurgând revista din perioada 1874-1944, dar mai ales colecția de după 1918, ești la curent cu toate realizările Dreptului canonic din țară și străinătate, ca să ne referim numai la această disciplină.

3. Teme și probleme de Drept canonic prezentate în Revista "Biserica Ortodoxă Română" în perioada 1874-1944.

Lucrarea noastră nu se vrea doar o înșirare bibliografică de autori și titluri. Am făcut aceasta în cele trei volume privind *Bibliografia Revistei "Biserica Ortodoxă Română" (1874-1994)* (Bârda, Editura "Cuget Românesc", 2000-2002, 3 vol.), pe care am publicat-o recent. Alta a fost acolo iconomia lucrării, față de cea prezentă și tocmai de aceea vom aduna și analiza din cele cca. 22.000 articole, studii și recenzii câte au apărut în revistă în perioada bibliografiată doar pe acelea care ne interesează, grupate sistematic pe teme și probleme. O încercare de acest gen a mai făcut cu ani în urmă dl. B. Florin, doctorand în teologie la Facultatea de Teologie din București, sub îndrumarea regretatului profesor Liviu Stan, raportându-se doar la secolul XX și extinzând cercetarea la revistele centrale ale Patriarhiei Române: "Biserica Ortodoxă Română", "Studii Teologice" și "Ortodoxia"²⁷. Un studiu pertinent, dar insuficient documentat, deoarece au rămas nesemnaltate multe materiale publicate în cele trei reviste.

Bogatul material privind Dreptul canonic publicat în revista "Biserica Ortodoxă Română" în perioada 1874-1944 este dificil de clasificat, fiindcă multe dintre piesele bibliografiate au caracter inderdisciplinar, ori o sferă tematică foarte largă, care le face să fie compatibile pentru a fi încadrate în mai multe capitole. Totuși, vom încerca să abordăm problema și sperăm că vom rezolva dificultățile ce vor apărea.

3.1. Generalități privind Dreptul canonic sunt grupate într-o serie de manuale²⁸, studii²⁹ și compendii³⁰. Ca număr, acestea sunt foarte multe, dar, raportate la perioada de celor 70 de ani la care facem referire, sunt insuficiente și nu semnaleză toate aparițiile din domeniu. Ne permitem să facem anumite completări, în sensul că în această perioadă au mai apărut lucrări de acest gen, din care semnalam: Nicodim Milaş, *Greci ko-eimsko zakonodavstvo o trkenoj imowini* (Legiferarea greco-romană referitoare la bunurile bisericești) (Belgrad, 1908, 96 pag.); Al. Brătășanu, *Codul bisericesc* (București, 1890, 183 pag.); Chiru M. Costescu, *Colecțiune de legi, regulamente, acte deciziuni, circulări, instrucțiuni, formulare și programe, începând de la 1866-1916 privitoare la Biserica...* (București, 1916, XII+861 pag.); Andrei Șaguna, *Enchiridionu* (Sibiu, 1871, LII+548 pag.); Idem, *Compediu de Drept Bisericesc...* (Sibiu, 1885, XLVI+440 pag.); ediția a III, Sibiu, 1913, (XLVII+440 pag.); N. Popovici, *Manual de drept bisericesc ortodox oriental cu privire specială la dreptul particular al Bisericii Ortodoxe Române* (vol. I, Arad, 1925, 320 pag.); C. Secelea, *Dreptul canonic în literatura românească. I. Opera lui Andrei Baron de Șaguna* (Iași, 1927, 43 pag.); *Colecțiune de legea organică și regulamentele Sfântului Sinod din Biserica Ortodoxă Română* (București, 1876, 244 pag.); *Pravila bisericescă* (București, 1884, 391 pag.); Nicodim Milaş, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii* (Arad, 1930-1936, 4 vol.); Zacharia von Lingenthal, *Die Griechischen Nomokanones* (St. Petersburg, 1877); S.G. Longinescu, *Dreptul roman în literatura juridică românească* (București, 1918); Șt. Gr. Berechet, *Dreptul bizantin și influența lui asupra legislației vechi românești* (Iași, 1932, 178 pag.); D. Boro-

ianu, *Dreptul bisericesc* (2 vol., Iași, 1899, XIX+606; VI+559); Nicodim Milaș, *Dreptul bisericesc oriental* (București, 1915, VII+607 pag.); M. Teodorian, *Dreptul canonic oriental* (București, 1905, 3 vol.); Constantin Popovici, *Cursuri litografiate de drept bisericesc* (Cernăuți, 1902); V. Moldovan, *Curs elementar de drept bisericesc comparat* (Cluj, 1930). Fără îndoială că lucrări de acest gen, apărute între 1874-1944 în țară și în străinătate sunt numeroase. Consultarea unor bibliografii de specialitate de la unele tratate de referință, cum ar fi N. Milaș, *Dreptul bisericesc oriental* (București, 1915, pp. 20-30) sau Dr. Valerian Șesan, *Curs de Drept Bisericesc Universal* (ed. IV, Cernăuți, 1942, pp. 20-28) ne convinge de acest lucru. Desigur, revista "*Biserica Ortodoxă Română*" nu-și propunea să fie o revistă de strictă specialitate de Drept Canonic și de aceea nu semnalează în paginile sale toate aparițiile.

3.2. Izvoarele Dreptului Canonic constituie un capitol amplu și destul de bine reprezentat în Revista "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada 1874-1944. Aceasta era o necesitate. Trebuia fundamentată o disciplină care privea reglementarea raporturilor dintre membrii Bisericii, dintre Biserică și Stat, dintre diverse Biserici. Trebuia documentat că legislația bisericească nu este întâmplătoare, ci ea face parte din izvoarele descoperirii divine, respectiv Sfânta Tradiție, în Vechiul și Noul Testament, în învățătura Mântuitorului și a Sfinților Apostoli, cât și a Sfinților Părinți și Scriitori Bisericești. Legile omenești apăruseră în timp, raportându-se în spațiu la anumite perioade, la anumite popoare, la anumite situații concrete. Legislația bisericească de bază, respectiv sfintele canoane aveau perenitate bimilenară, aveau valabilitate la toate popoarele care împărtășeau credința creștină, aveau aplicabilitate la toți oamenii botezați în numele Sfintei Treimi. Ele nu puteau fi schimbate în funcție de vremuri, de oameni și interese, ci doar explicate, aprofundate și adaptate situațiilor concrete la care făceau referire. Tocmai de aceea izvoarele Dreptului Canonic au fost împărțite în următoarele părți distincte: *fundamentale*, *istorice* și *practice*³¹. În revistă găsim numeroase referințe și material privitor la acestea și de aceea le vom aminti pe rând:

Dintre izvoarele fundamentale amintim:

3.2.1. Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. Despre *Sfânta Scriptură* există în revista "*Biserica Ortodoxă Română*" un număr imens de studii, articole și recenzii³². Acolo este analizat textul biblic din cele mai diverse unghiuri, dar în primul rând de bibliști, dogmațiști, moraliști și canoniști. Nu vom menționa aici tot materialul de acest gen, cu atât mai mult cu cât el privește, în general cuprinsul Sfintei Scripturi în mod interdisciplinar. Dreptul canonic își găsește aici principalul său izvor de inspirație și fundamentare. Sfânta Tradiție este reprezentată, de asemenea, în mod foarte amplu în *revistă*, iar o mare parte din materialul de acest gen are referire directă la domeniul Dreptului Canonic. Vom analiza cu mai multă atenție acest material, tocmai pentru a pune la îndemâna cercetătorilor și, în general, utilizatorilor studiului nostru o bibliografie bogată și foarte necesară.

3.2.2. Canoanele apostolice, deși nu provin de la Sfinții Apostoli, au fost recunoscute de sinoadele ecumenice cu putere executorie în întreaga comunitate

creștină. În număr de 85, ele sunt prezente în toate colecțiile de canoane; la ele se face referire în toate studiile care privesc canoanele în general și problemele de Drept Canonic. Literatura juridică privitoare la canoane a fost întotdeauna foarte bogată în întreaga Biserică creștină, atât Ortodoxă, cât și Catholică și Protestantă. Ele au fost editate de-a lungul vremii în majoritatea țărilor unde s-a răspândit învățătura creștină, ca instrumente de lucru indispensabile în procesul juridic bisericesc. Fie că a fost vorba de canoanele apostolice, fie de canoanele provenite de la Sinoadele Ecumenice, de la cele particulare, ori de la Sfinții Părinți, ele au constituit întotdeauna subiect inepuizabil de studiu pentru canoniști și nu numai³³.

3.2.3. Canoanele Sinoadelor ecumenice sunt numeroase și despre ele s-a scris o bogată literatură. Ele au fost traduse în numeroase limbi și se păstrează și azi ca monumente de cultură în istoria țărilor respective. Marile tratate de Drept Canonic, studiile și articolele din domeniu nu pot să facă abstracție de acest material de o inestimabilă valoare în viața Bisericii creștine. Nici revista "*Biserica Ortodoxă Română*" nu a fost indiferentă față de ele, atât în perioada analizată, cât și după aceea. Numai enumerarea lor ar fi edificatoare în acest sens. Multe materiale referitoare la Sinoadele Ecumenice prezente în revistă nu privesc însă numai conținutul lor canonic, ci și pe cel dogmatic, moral, liturgic etc. Menționăm că la Sinodul I Ecumenic (Niceea, 325) s-au dat 20 canoane, la al II-lea Ecumenic (Constantinopol, 381) s-au dat 7 canoane, la al III-lea Sinod Ecumenic (Efes 431) s-au dat 8 canoane, la al IV-lea Ecumenic (Calcedon, 451) s-au dat 30 de canoane, la al V-lea Ecumenic (Constantinopol, 553) și al VI-lea Trulan (680) nu s-au dat canoane. La Sinodul al II-lea Trulan (692) s-au dat 102 canoane, iar la Sinodul al VII-lea ecumenic (Niceea, 787) s-au dat 22 canoane. Așadar, la Sinoadele Ecumenice s-au dat în total 189 canoane, care privesc aproape toate aspectele vieții bisericești sub aspect canonic și disciplinar³⁴.

3.2.4. Canoanele Sinoadelor particulare, în număr de nouă, au întregit conținutul canoanelor apostolice și ale Sinoadelor Ecumenice. Ele s-au referit de multe ori la situații concrete, legate de anumite realități din vremea și din zona lor de jurisdicție, dar, prin extindere, ele pot fi aplicabile în mare măsură și azi. Canoanele sinoadelor particulare au fost recunoscute de către Sinoadele Ecumenice ca valabile, iar Sfinții Părinți și canoniștii au făcut referire la ele de-a lungul timpului cu tot respectul și considerația cuvenite. Menționăm că Sinodul de la Cartagina (256) a dat un canon, cel de la Ancyra (314) 25 canoane, cel din Neocezarea (314/315) 15 canoane, cel din Gangra (343-360) 21 canoane, cel din Antiohia (341) 25 de canoane, cel din Laodiceea (349-381) 60 canoane, cel din Sardica (343) 21 canoane. Deci, în total, 168 canoane. Patriarhul Fotie a introdus mai târziu în *Nomocanonul* său din 883 încă 17 canoane ale Sinodului I de la Constantinopol (861) și 3 ale Sinodului al II-lea din Constantinopol (879). În perioada analizată, în Revista "*Biserica Ortodoxă Română*" nu am găsit materiale speciale destinate unuia din aceste sinoade, ci ele au fost tratate în cadrul lucrărilor privind sinoadele în general. La fel s-a întâmplat și cu canoanele emise de aceste sinoade.

3.2.5. Canoanele Sfinților Părinți, au reprezentat întotdeauna un material indispensabil pentru Dreptul Canonic și ele au fost incluse fără ezitare în colecțiile de canoane ale Bisericii. Acei Sfinți Părinți episcopi, de la care ne-au rămas canoane, au trăit în primele veacuri, mai precis până în veacul al V-lea, astfel că Sinoadele Ecumenice au avut posibilitatea să se pronunțe asupra canoanelor acestora și să le dea girul necesar pentru a fi respectate de întreaga Biserică. Nici canoanele Sfinților Părinți nu au fost tratate în mod special în paginile Revistei "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada analizată, ci ele au fost incluse, alături de canoanele Sinoadelor Ecumenice și ale sinoadelor particulare, în majoritatea studiilor și articolelor referitoare la această problemă, în toate corpusurile și colecțiile de canoane. Totuși, menționăm că Sf. Dionisie al Alexandriei († 265) a dat 4 canoane, Sf. Grigore Taumaturgul al Neocezareii († 270) 12 canoane, Sf. Petru al Alexandriei († 311) 15 canoane, Sf. Atanasie cel Mare († 373) a dat 3 canoane, Sf. Vasile cel Mare († 379) a dat 92 canoane, Sf. Timotei al Alexandriei († 385) a dat 18 canoane, Sf. Grigorie de Nazianz († 389) a dat 1 canon, Amfilohie de Iconiu († 395) a dat 1 canon, Sf. Grigorie de Nyssa († 395) a dat 8 canoane, Sf. Teofil al Alexandriei († 412) a dat 14 canoane, Sf. Chiril cel Mare († 444) a dat 5 canoane și Ghenadie al Constantinopolului († 417) a dat un canon. Deci, în total, ne-au rămas de la Sfinții Părinți 174 canoane.

Deciziile sinoadelor particulare și ale Sfinților Părinți citați mai sus au fost recunoscute cu statutul de canoane în mod excepțional, fiindcă au avut girul Sinoadelor Ecumenice. Acest proces s-a încheiat însă în anul 920, când Sinodul de la Constantinopol a declarat *Nomocanonul* lui Fotie drept colecția completă de canoane cu obligativitate în întreaga Biserică. Disputele dintre Biserică de Apus și cea de Răsărit, care au culminat cu Marea Schismă din 16 iulie 1054, au făcut ca diferențele dintre cele două Biserici să se manifeste și sub aspect canonic. Despre aceasta vom vorbi într-un capitol următor al lucrării noastre. Totuși, deși nu-i este prielnică întotdeauna, mai cu seamă în ceea ce privește primatul și infailibilitatea papală, Biserica Romano-Catolică este nevoită să recunoască valabilitatea canoanelor emise în primul mileniu creștin, de care am vorbit mai sus. Sfintele Canoane au fost strânse și editate în repetate rânduri de-a lungul timpului. De cele mai multe ori ele n-au fost publicate singure, ci împreună cu alte decizii ale sinoadelor locale, ori cu legi emise de către autoritățile politice, în special de împărați și domnitori. Aceste colecții s-au numit, cu un termen general, *nomocanoane*.

Dintre codicii de canoane bisericești menționăm: *Didascaliala* sau *Învățătura celor 12 Apostoli* (sec. II)³⁵, *Constituțiile Sfinților Apostoli*, *Canoanele apostolice*³⁶, *Tradiția apostolică* sau *Didascaliala* (sec. III), *Akoluthia* (sec. IV-V), *Synopsis* (sec. V), *Codicele curat bisericesc în 60 de titluri* (sec. VI), *Codicele sistematic în 50 de titluri* (sec. VI). Un capitol important în tradiția canonică îl ocupă codicii politico-bisericești, din care cităm: *Codex Theodosianus* (438), *Corpus juris civilis* al împăratului Justinian (sec. VI), *Colecția tripartită* (sec. VII), *Ekloga* (740) a lui Leon Isaurul, *Prochironul* (884) al lui Vasile I Macedoneanul, *Epanagoga* și *Vasilicalele* (892-911) ale lui Leon VI Filozoful³⁷ ș.a. Un capitol important în codificarea canoanelor și, în general, a legislației bisericești, îl

constituie nomocanoanele, care sunt socotite de către canoniști codici micști. Dintre acestea menționăm: *Nomocanonul în 50 titluri al lui Ioan Scolasticul* (sec. VI), *Nomocanonul în 14 titluri* (sec. VII), *Nomocanonul lui Fotie* (883)³⁸ ș.a. Apariția tiparului a făcut ca în fiecare țară creștină să fie traduse și tipărite colecții de canoane și codici de legi bisericești. În acest sens cităm următoarele: la greci *Pidalionul* (1787), *Syntagma ateniană* (1852-1859, 6 vol.), *Kormciaja Kniga* (aprox. 1220), *Kniga Pravil* (1839) la slavi, *Zakonikul* (1390) la sârbi³⁹. La români s-au folosit până în secolul al XVI-lea codicii grecești și slavi, apoi, în 1563, apare în românește o traducere a *Nomocanonului* atribuit lui Ioan Postnicul. Acesta este urmat de *Pravila cea Mică* sau *Pravila de la Govora* (1640), *Cartea românească de învățătură* (1646), *Pravila cea Mare* sau *Îndreptarea Legii* (1652), *Pidalionul* (1844), *Enchiridionul* (1871) ș.a. În Apus au circulat în primele veacuri aceleași colecții de canoane care circulau și în Răsărit, Biserica fiind una și aceeași. Totuși apar acolo, înainte de Schismă (1054), colecții precum *Versio Isidoriana* (sec. V), *Codex canonum ecclesiae Africane* (sec. V), *Codex canonum ecclesiasticarum romanae* (sec. V-VI), *Codex canonum ecclesiasticarum* (sec. VI) a lui Dionisie Exiguul, care va sta la baza tuturor codicilor de canoane din Occident, așa cum va dovedi mai târziu Profesorul Nicolae Dură⁴⁰. Tot Dionisie Exiguul alcătuiește și *Collectio decretorum pontificium romanorum*. Din secolul al IX-lea avem *Collectio pseudo-Isidoriana*. În secolul al XI-lea canonistul Grațian din Bologna († 1150) publică *Decretum Gratiani* sau *Concordantiam canonum*. Papa Grigorie al XIII-lea publică la 1580 *Corpus juris canonici*, iar ultimul *Codex juris canonici* apare în 1917⁴¹.

Dintre izvoarele practice amintim:

3.2.6. Lucrările Sinoadelor ortodoxe provinciale care țin ședințe regulate de două ori pe an și extraordinare de câte ori este nevoie. Sinoadele provinciale (naționale) lucrează și iau hotărâri în spiritul izvoarelor fundamentale ale Dreptului Canonic. Ele urmăresc să mențină unitatea dogmatică, liturgică și canonică cu întreaga Biserică Ortodoxă, iar hotărârile lor sunt obligatorii pentru Bisericile provinciale sau naționale, pe care le reprezintă. Instanțele de judecată din provinciile sau țările respective trebuie să țină cont de hotărârile și reglementările date de aceste sinoade, iar judecata o fac în spiritul izvoarelor fundamentale ale Dreptului Canonic și al acestor hotărâri sinodale. Desigur că în revista "*Biserica Ortodoxă Română*" cel mai mare spațiu îl ocupă lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, însă nici celelalte sinoade ortodoxe provinciale nu sunt întru totul absente. În ordine alfabetică, vom cita:

- *Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Albania*⁴²;
- *Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe a Alexandriei (Patriarhia Alexandriei)*. Deși este una din primele patriarhii istorice ale Bisericii Ortodoxe, nu este reprezentată la acest capitol decât prin câteva articole⁴³;
- *Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Finlanda*⁴⁴;
- *Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia*⁴⁵;
- *Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Iugoslavia*⁴⁶;
- *Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Polonia*⁴⁷;

– *Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române* sunt cele mai bogat reprezentate în iconomia revistei de-a lungul întregii sale apariții. Nu avem aici spațiul necesar pentru a prezenta tematica abordată la fiecare sesiune a forului nostru superior, deși am făcut-o în altă parte⁴⁸. Studiarea materialelor privitoare la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române poate contura nu numai istoria acestei instituții, dar sunt abordate, la un înalt nivel, toate aspectele învățăturii și vieții bisericești de la noi. Pentru Dreptul Canonic aceste materiale rezultate de la forul superior bisericesc constituie o sursă extraordinară de documentare și inspirație. Vom face doar trimitere la locurile unde se pot găsi astfel de materiale⁴⁹.

– *Lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse*⁵⁰.

3.2.7. Lucrările Adunării (Congresului) Naționale Bisericești. Adunarea Națională Bisericească sau Congresul Național Bisericesc este un for superior al unei Biserici Ortodoxe provinciale sau naționale, din care fac parte, proporțional, ierarhi, preoți, monahi și laici. Acest for are dreptul de a lua decizii executorii pe întreg teritoriul din subordinea bisericii respective, precum și dreptul de a valida anumite legi, regulamente și statute bisericești. Dreptul Canonic își poate găsi mult material documentar în lucrările acestui for. În revista "*Biserica Ortodoxă Română*", în perioada analizată, găsim referire doar la Adunarea, respectiv Congresul Național Bisericesc din Biserica Ortodoxă Română⁵¹.

Rezultatele lucrărilor acestor foruri bisericești s-au concretizat într-o serie de instrumente juridice, după care s-au condus bisericile naționale respective de-a lungul vremii astfel:

– *Regulamente*⁵², care privesc aproape toate aspectele vieții bisericești din patriarhatele naționale respective;

– *Statute*⁵³;

– *Decizii*⁵⁴;

– *Ordine, hotărâri, instrucțiuni și alte reglementări canonice* date de Sfântul Sinod, patriarh, mitropolit primat sau diferiți ierarhi⁵⁵.

3.3. Relațiile cu Statul constituie un capitol important în toate tratatele de Drept Canonic, în sfințele canoane, în întreaga legislație a bisericilor creștine. Biserica s-a dezvoltat în cadrul unor state. În calitatea sa de comunitate umană a intrat, implicit, în relație cu autoritatea politică și administrativă. Statul a reglementat prin normele de drept activitatea oamenilor în perspectiva vieții pământești; Biserica a pregătit pe oameni prin învățăturile și reglementările sale de ordin canonic, moral și dogmatic pentru viața de apoi, pentru eternitate. Între Biserica și Stat, într-o lume civilizată, bazată pe principiile statului de drept, s-au dezvoltat relații de reciprocitate. Biserica a respectat cuvântul Mântuitorului: "Dați Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu" și a respectat instituțiile de stat și conducerea statului, considerându-le că sunt rânduite după voința divină. Statul la rândul său a ajutat Biserica să se dezvolte și să-și împlinească misiunea sa în lume. Au fost și situații când relațiile dintre Biserica și stat s-au deteriorat, când statul a prigonit Biserica și pe credincioșii ei. Ne referim atât la veacurile primare de până la *Edictul de la Milan* (313), cât și după aceea, în diferite timpuri și în diferite locuri. Unele dintre aceste scurt-circuite

între Stat și Biserică se pot surprinde și în cuprindul revistei "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada menționată, altele sunt înregistrate doar de documentele istorice, de cronici și alte izvoare istorice⁵⁶. Reglementările propriu-zise dintre Biserică și stat au început să fie formulate în canoane și în legislația civilă începând din vremea lui Constantin cel Mare, respectiv din vremea sinoadelor ecumenice. Pe aceste baze legislative de origine romană, respectiv bizantină, s-a clădit întreaga legislație europeană până în zilele noastre referitoare la raporturile dintre Biserică și Stat. Cercetările din domeniu au dovedit aceasta cu prisosință⁵⁷. În vremurile mai noi, atât la români, cât și în alte țări, statul a dat diferite forme de reglementare legală privind relațiile sale cu cultele religioase. În ceea ce privește Biserica Ortodoxă în general și cea Română în special, i s-a respectat, în general, pentru perioada la care ne referim, Autonomia și Autocefalia. Statul a reglementat acele aspecte care privesc activitatea Bisericii în afara ei, respectiv în raporturile cu autoritatea politico-administrativă, dar nu are dreptul să se amestece în treburile sale interne. Legislația Bisericii slujește interesele Bisericii și ale membrilor ei, dar are în vedere să nu intre în conflict cu legislația de stat. Tocmai de aceea există anumite particularități în relațiile dintre Biserică și diferitele state în care ea își desfășoară activitatea. Aceste relații se pot surprinde foarte bine în legislația țărilor respective referitoare la Biserica Ortodoxă în special și la culte în general, prin *Legi*⁵⁸ și *Statute*⁵⁹.

Problema raportului dintre Biserică și Stat a fost întotdeauna foarte importantă și delicată. De aceea și revista noastră i-a dedicat un număr impresionant de pagini și de materiale. În afară de textele de lege propriu-zise care au rolul de a reglementa aceste chestiuni, au fost publicate și materiale teoretice pe această temă, relative, fie la situația din România, fie din alte țări⁶⁰. Dincolo de normele juridice propriu-zise, ori de aspectele teoretice, raporturile dintre Biserică și Stat se pot înțelege cu ușurință din relatarea unor fapte concrete, care nu sunt altceva decât reflectarea unor norme legislative în domeniu. Aici problema este însă nuanțată, fiindcă și poziția bisericilor în stat este diferită de la un caz la altul. Bisericile Ortodoxe se prezintă ca patriarhii naționale, în timp ce Biserica Romano-Catolică se prezintă ca un for suprastatal, ea însăși stat. Raporturile acesteia cu celelalte state se traduce în *concordate*, adică tratate speciale, unde se prevăd, de la caz la caz, toate aspectele concrete ale acestor relații. Forme speciale iau și relațiile cu statul în Biserica Anglicană, Bisericile protestante și chiar cultele neoprotestante. Dreptul Canonic își culege materialul necesar, atât din analiza fondului legislativ, cât și din analiza faptelor propriu-zise. Tocmai de aceea vom prezenta și noi, amănunțit, aceste situații:

3.3.1. Relațiile Bisericii cu Statul până la 313 se caracterizează prin persecuția creștinilor de către zece împărați romani⁶¹; lipsirea Bisericii și membrilor ei de orice drepturi.

3.3.2. Relațiile Bisericii cu Statul în perioada 313-1054 sunt relații excepționale din punct de vedere juridic, cu mici excepții. Biserica a fost mai întâi recunoscută în rândul religiilor admise în stat și apoi socotită biserică de stat, biserică oficială. S-a stabilit un raport de reciprocitate foarte strâns între cele două

instituții. Biserica se îngrijea de problemele sale interne, iar statul de cele externe, de punerea în aplicare a hotărârilor Bisericii, de asigurarea celor necesare Bisericii din punct de vedere material. În momentul în care au apărut în Biserică disensiuni de ordin dogmatic ori canonic, împărații au convocat Sinoadele Ecu-menice. Au asigurat desfășurarea acestor întruniri, dar nu s-au amestecat în problemele de învățătură, în chestiunile de ordin dogmatic. Hotărârile luate de sinoade au fost puse în aplicare de autoritatea politică. Este adevărat că au existat și împărați care au sprijinit unele denominațiuni religioase eretice, precum arieni, monofiziții sau iconoclaștii, dar aceasta nu poate caracteriza relația generală dintre Biserica și Stat în perioada amintită. *Novelile* lui Justinian sau *Epanagoga* sunt relevante în ceea ce privește problema în discuție⁶². În această perioadă se conturează pretențiile papale de supremație, cauză care contribuie la adâncirea prăpastiei dintre cele două Biserici.

3.3.3. Relațiile Bisericii cu Statul după 1054. Despărțirea Bisericii în două a dus la dezvoltarea separată a Bisericii Ortodoxe față de cea Romano-Catolice. Aceasta se poate întrevădea cu ușurință și în ceea ce privește raporturile Bisericii cu Statul. În Răsărit au continuat să se desfășoare relațiile deosebit de strânse, armonioase chiar, între Biserică și Stat până la Căderea Constantinopolului (29 mai 1453), după care, în cadrul Imperiului Otoman, ele au căpătat alte valențe. Turcii au respectat, cel puțin formal, dreptul de conștiință al popoarelor supuse, respectiv libertatea religioasă, dar au fost numeroase momentele, când acest drept a fost încălcat brutal cu patriarhi scoși din scaune sau chiar uciși în mod public sau pe ascuns. Turcii au căutat să-și facă din Biserică o curea de transmisie între autoritatea politică și mase, iar când Biserica nu a împlinit întru totul pretențiile sultanilor, aceștia au trecut la represalii. În Apus, Biserica s-a organizat ca o instituție suprastatală, care controla atât viața religioasă, cât și pe cea politică a Europei. Dacă în Răsărit s-a pus întotdeauna accentul pe Autonomia și Autocefalia Bisericii, pe raporturi de reciprocitate între Biserică și Stat, în Apus, Biserica Romano-Catolică a pus accentul, ba chiar a exagerat rolul Bisericii în detrimentul Statului. De aici au rezultat adversități majore între cele două instituții, precum lupta pentru investitură, apoi despărțirea bisericilor protestante. Este cunoscută în istorie călătoria și umilința regelui german Otto al IV-lea la Canossa, pentru a cere iertare papei, respectiv reinvestirea în funcția de împărat. În Bisericile Protestante, inclusiv în Biserica Anglicană s-a dezvoltat o concepție contrară celei catolice. Aici accentul s-a pus pe rolul statului, Biserica devenind o instituție ca oricare alta în cadrul Statului. Revista "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada 1874-1944 surprinde astfel de aspecte prin materialele prezentate. Datorită complexității fenomenului, vom prezenta materialul existent în mod sistematic, ușor de urmărit și cât mai util cercetătorului, care dorește să studieze în profunzime problema.

3.3.3.1. *Relațiile Bisericii Ortodoxe cu Statul în general*⁶³;

a). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Albania cu Statul*⁶⁴;

b). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Alexandria (Patriarhia Alexandriei) cu Statul*⁶⁵;

c). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Antiohia (Patriarhia Antiohiei) cu Statul*⁶⁶;

d). *Relațiile Sfântului Munte Athos cu Statul*⁶⁷;

e). *Relațiile Bisericii Ortodoxe Bulgare cu Statul*⁶⁸;

f). *Relațiile Bisericii Ortodoxe Chineze cu Statul*⁶⁹;

g). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Cipru cu Statul*⁷⁰;

h). *Relațiile Bisericii Ortodoxe de Constantinopol cu Statul*⁷¹;

i). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Creta cu Statul*⁷²;

î). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Finlanda cu Statul*⁷³;

j). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Grecia cu Statul*⁷⁴;

k). *Relațiile Patriarhiei Ierusalimului cu Statul*⁷⁵;

l). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Iugoslavia cu Statul*⁷⁶;

m). *Relațiile Bisericii Ortodoxe Poloneze cu Statul*⁷⁷;

n). *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Statul* este cel mai bine reprezentat dintre capitolele de acest gen în iconomia Revistei "*Biserica Ortodoxă Română*". Numeroase asemenea materiale privesc relațiile Bisericii cu statul în Principatele Române de-a lungul timpului, dar, din lipsa spațiului disponibil, nu le vom trece în revistă pe toate, ci ne vom mărgini la perioada în care apare publicația în discuție (1874-1944). În tot acest timp Biserica Ortodoxă Română este implicată într-o serie de evenimente majore din istoria României: consecințele secularizării averilor mănăstirești, Războiul de Independență, Autocefalia Bisericii Ortodoxe, Primul Război Mondial, înființarea Patriarhatului și al doilea Război Mondial. În toată această perioadă Biserica a avut relații strânse cu statul român, ierarhii fiind membrii de drept în Senatul României și Camera Deputaților. Tot în această perioadă Patriarhul Miron Cristea a fost prim-ministru și chiar conducător al statului pe timpul vacanței scaunului regal. Cu toate că Biserica în general și clerul în special se confruntau cu o situație economică dificilă, aceasta nu era o carență a relațiilor dintre Biserică și Stat, ci o situație de drept, o realitate a întregii populații românești. Materialele pe această temă sunt de ordinul miilor și ele se pot urmări în vol. III din lucrarea semnatarului acestor rânduri, *Bibliografia Revistei "Biserica Ortodoxă Română" (1874-1994)* (Bârda, Editura "Cuget Românesc", 2002, 644 pag.). Spicuim, totuși, materialele cele mai reprezentative în sensul abordat în prezentul capitol⁷⁸.

o). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Siria cu Statul*⁷⁹;

p). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Turcia cu Statul*⁸⁰;

r). *Relațiile Bisericii Ortodoxe din Uniunea Sovietică cu Statul* (Biserica Ortodoxă Rusă) constituie un capitol important în iconomia revistei "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada analizată. Evenimentele din Rusia, începute în 1917, au bulversat istoria statului rus și a Europei întregi, a lumii în ansamblul ei. Înstaurarea statului bolșevic, ateu, a dezlănțuit o prigoană fără precedent asupra Bisericii Ortodoxe Ruse și asupra tuturor cultelor din Rusia, caracterizate prin arestări, întemnițări, condamnări la moarte, expulzări, emigrări de ierarhi și preoți, călugări și teologi ruși. Patriarhul Nicon, emigrat din Uniunea Sovietică, împreună cu un sobor de ierarhi și preoți din diasporă au reprezentat, de fapt, pentru multă vreme, adevărata Biserică Ortodoxă Rusă. Revista noastră a prezentat,

atât cât i-a stat în putință, situația din U.R.S.S., străduindu-se să analizeze faptele cu obiectivitate și prudență. Știrile erau preluate, fără îndoială, din presa românească și străină și ele erau selectate cu grijă, astfel că revista făcea, volens-nolens, și educație politică pentru cler și cititorii ei⁸¹.

3.3.3.2. Relațiile Bisericii Romano-Catolice cu Statul se concretizează, în cele mai multe cazuri, sub forma unor tratate numite *concordate*, în care sunt stipulate toate drepturile și obligațiile părților participante. Biserica Romano-Catolică a tratat întotdeauna statele ca subordonate ale sale, papa fiind deținătorul sabiei spirituale, căreia i se supune sabia materială a șefilor de sate, a oamenilor politici. Relațiile dintre Biserică și Stat s-au adaptat împrejurărilor, de la caz la caz. Materiale publicate în revista "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada în discuție sunt multe, dar nu tot atât de mult ca cele care se referă la Biserica Ortodoxă, probabil din cauză că informația a ajuns mai greu la redactorii și colaboratorii publicației⁸². Totuși, din analiza materialelor prezentate în revista "*Biserica Ortodoxă Română*", am reținut că, momentele cele mai grele pentru Biserica Romano-Catolică în special și pentru Biserică în general, s-au derulat în zonele necreștine, în care se făcea misionarism, respectiv Asia și Africa, locuri în care creștinismul nu era legiferat ca religie, cât și în statele totalitare, precum cele fasciste, Germania, Italia, Spania sau comuniste, precum Uniunea Sovietică. Material bogat a fost publicat pe seama relațiilor Bisericii Romano-Catolice din România cu statul. Pe de o parte reacția față de expansiunea prozelitistă a Bisericii Romano-Catolice, pe de alta protestul față de poziția privilegiată a Bisericii Romano-Catolice în raport cu Biserica Ortodoxă, cât și reacția față de încheierea Concordatului cu Vaticanul, au făcut să curgă multă cerneală în paginile revistei. Pentru a înțelege mai bine aversiunea care se degajă din paginile revistei, este necesar să menționăm anumite aspecte istorice care privesc relațiile românilor cu Vaticanul⁸³. De-a lungul a câtorva secole între cele două confesiuni religioase a fost o permanentă încleștare. În Transilvania noțiunea de "Român" s-a identificat cu cea de "creștin ortodox". Tocmai de aceea prozelitismul catolic ca și cel protestant din Transilvania și Banat, nu a însemnat numai o acțiune interconfesională necanonică, ci și au atentat flagrant la ființa noastră națională. Statul austro-ungar și ungar au susținut cu tărie lupta catolicismului și protestantismului împotriva Ortodoxiei, iar după 1918 statul român a încercat să reunifice Biserica Ortodoxă cu cea Greco-Catolică. Acțiuni pe cât de dificile, pe atât de delicate în ambele cazuri. Rezistența populației românești majoritar ortodoxă a fost mare. Întotdeauna aceasta și-a apărat ființa națională și valorile perene, precum religia, limba, tradițiile, muzica, portul, dansul etc. Așadar, relațiile Bisericii Romano-Catolice cu statul, în Transilvania și Banat se pot împărți în două etape: *înainte și după 1918*. Materialele cuprinse în revista "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada 1874-1944 aduc suficiente elemente edificatoare pentru cunoașterea corectă și obiectivă a acestor relații⁸⁴.

3.3.3.3. Relațiile Bisericii Protestante cu Statul sunt deosebite față de cele privitoare la ortodocși sau catolici. În Biserica Protestantă, ca și în cea anglicană administrația supremă a Bisericii este în mâinile suveranilor, care pot să ia dis-

poziții nu numai în afacerile externe, ci și în cele interne ale Bisericii, deci și în probleme dogmatice. În revista "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada analizată apar materiale care privesc situația din România, respectiv din Transilvania și Banat, dar și din alte țări. Facem precizarea că în Transilvania și Banat, atâta vreme cât la cârma principatului au fost principii protestanți, Biserica Protestantă a avut multe privilegii. Asemenea privilegii au fost acordate atât de austrieci, cât și de unguri Bisericii Protestante și Bisericii Romano-Catolice, biserici care aveau în componența lor în majoritate maghiari și germani. După cum naționalitățile respective erau favorizate, așa și bisericile care le reprezentau aveau privilegii la care Biserica Ortodoxă nici nu visa. Propaganda de deznaționalizare din Transilvania și Banat întreprinsă de autoritățile austriece și maghiare au vizat și Biserica Ortodoxă. Dovadă că Uniunea din 1700 a fost o smulgere din trupul Bisericii Ortodoxe, pe baza unui fals și a unei înșelăciuni flagrante. Studiile și articolele referitoare la acest capitol sunt destul de numeroase în revista noastră, reliefând cele menționate mai sus⁸⁵.

3.3.3.4. Relațiile cultelor neoprotestante cu Statul. Începând de la jumătatea veacului al XIX-lea cultele neoprotestante au început să reprezinte o realitate în viața multor popoare. La început în mod timid, apoi tot mai agresiv, ele au desfășurat o intensă activitate misionară de tip prozelitist, câștigând teren în detrimentul bisericilor istorice. Multe state s-au văzut nevoite să legitimizeze existența acestor culte, să le socotească pe picior de egalitate cu cultele recunoscute ca legale. Condițiile esențiale cerute de către statele respective pentru ca un cult neoprotestant să fie recunoscut legal au fost puține, dar destul de importante: să nu contravină ordinii de drept, respectiv bunelor moravuri și politicii interne și externe a statului respectiv. Unele s-au conformat acestor condiții, fiind recunoscute legal, altele au continuat până azi să activeze în ilegalitate. Azi, după statisticile occidentale, în Statele Unite ale Americii și în Europa Occidentală ar exista cca. 5000 de culte neoprotestante și denominațiuni confessionale. Materialele publicate în perioada respectivă în "*Biserica Ortodoxă Română*" sunt puține, fiindcă aceste confesiuni neoprotestante au activat mai mult în umbră și nu și-au făcut cunoscute public lucrările în raport cu societatea și cu statul⁸⁶.

3.4. Relații interconfesionale formează un capitol bine reprezentat de revistă în perioada analizată. Conform Dreptului Canonic, în raportul cu celelalte bisericii sau culte, fiecare cult trebuie să aibă o atitudine tolerantă. Este necesar ca fiecare cult să-și îndrume proprii săi credincioși în credință, să nu facă prozelitism religios în detrimentul celorlalte culte, să contribuie împreună cu celelalte culte la menținerea păcii în plan intern și extern, să contribuie la bunul mers al societății, la progresul și bunăstarea poporului din care fac parte în special și a lumii în general. Ce-i drept, nu întotdeauna a funcționat principiul toleranței nici în raporturile dintre culte, cum nu a funcționat nici principiul de reciprocitate în raportul dintre culte și stat. Au fost timpuri și state în care s-a urmărit în mod sistematic învrăjbirea dintre culte după principiul machiavelic "*divide et impera*", dar au fost și vremuri și state, în care s-a ridicat la nivel de politică de stat menținerea echilibrului între culte, în vederea stabilității păcii interne a statului. Biserica

Ortodoxă își nuanțează relațiile cu celelalte culte în raport cu învățătura dogmatică a acestora, în ceea ce privește recunoașterea valabilității unor Taine. În raport cu Biserica Romano-Catolică, spre exemplu, se recunosc Sfintele Taine ale acesteia, după cum și Biserica Romano-Catolică recunoaște Tainele oficiale de Biserica Ortodoxă. Sunt situații când cultele neoprotestante nu recunosc sacralitatea Sf. Taine și atunci dialogul cu aceste culte se poate rezuma doar la aspectele de ordin social. Toate cultele creștine au ca obiectiv mai mult sau mai puțin îndepărtat refacerea unității creștinătății, fiindcă în final va trebui să fie "o turmă și un păstor", după cuvântul Mântuitorului. În acest sens s-au desfășurat majoritatea relațiilor interconfesionale din secolul al XX-lea⁸⁷. Ele au generat apariția unei noi discipline în contextul disciplinelor teologice studiate în școlile teologice, *Ecumenismul*⁸⁸.

Cât privește raportul creștinismului cu celelalte religii ale lumii nu avem materiale speciale publicate în perioada analizată. Există, ce-i drept, un capitol important privind *Istoria religiilor*⁸⁹, dar aici sunt prezentate aspecte privind istoria religiilor respective, învățătura lor, organizarea și activitatea membrilor acelor religii. Așa cum se va vedea într-o viitoare lucrare, abia după al doilea Război Mondial, vor începe tratative între religiile lumii privind posibilitățile realizării unei unități religioase a întregii lumi.

3.5. Jurământul. O temă importantă de ordin juridic îl reprezintă jurământul în instanță al clericilor. În majoritatea statelor în care Biserica creștină este majoritară confesional, se recunoaște dreptul clericilor de a nu depune jurământ în instanțele civile. De-a lungul vremii acest drept a fost contestat și nerespectat în unele state. Li se permite clericilor jurământul în fața instanțelor bisericești și a ierarhului⁹⁰.

3.6 Terminologia canonică. Cum era și firesc, disciplina Dreptului Canonic a avut nevoie de o terminologie specifică, pe care și-a alcătuit-o de-a lungul timpului. Limbile naționale au făcut eforturi mari pentru a prelua vocabularul canonic, așa cum s-a întâmplat și cu limbajul biblic și cu cel liturgic. Limba română s-a dovedit capabilă de acest proces deosebit de complex. Majoritatea termenilor sunt de origine greacă, latină sau slavă, adaptați cerințelor lingvistice românești. La aceștia se adaugă termeni de origine română, formând astfel un adevărat vocabular juridic bisericesc. Materialele publicate în revistă urmăresc explicarea, aprofundarea și sensurile termenilor folosiți în Dreptul Canonic⁹¹.

3.7. Instanțele de judecată formează o temă analizată în canoane și apoi în legislația și tratatele de Drept Canonic din fiecare țară. Ca instanțe de judecată în Biserica Ortodoxă întâlnim episcopul, sinodul local, sinodul central, consistoriul eparhial, consistoriul central. Era necesar ca și revista noastră să abordeze această temă, să facă cunoscute clerului și laicilor toate aspectele problemei, pentru a le forma o oarecare cultură juridică. Sunt prezentate competențele jurisdicționale ale instanțelor, practica și rânduielele juridice în desfășurarea unui proces; numirea și destituirea unor membrii în instanțele juridice bisericești au constituit subiecte, pe care le-au abordat colaboratorii revistei⁹².

3.8. Organizarea bisericească este o temă dezbătută cu multă asiduitate în paginile revistei noastre, ea făcând parte din Dreptul Canonic. Motivația este mai mult decât justificată. Biserica este o instituție bine structurată de-a lungul celor două mii de ani de existență. Doar instituția familiei reușește s-o depășească în longevitate. De-a lungul celor două milenii Biserica a suportat anumite experiențe privind organizarea sa din partea conducătorilor, a legiuitorilor săi. În prezent, deși este slujitoarea aceleiași credințe și aceluiși Dumnezeu, Biserica are forme diferite de organizare. Astfel, Biserica Ortodoxă este bazată pe organizarea sub formă de patriarhii naționale, autonome și autocefale, care păstrează unitatea dogmatică, liturgică și canonică cu întreaga Biserică Ortodoxă. Hotărârile în cadrul acestor patriarhii se iau prin majoritate de voturi în cadrul sinoadelor. În Biserica Româno-Catolică hotărârile mari sunt luate de către papa, care, în virtutea primatului și infailibilității sale decretează legi obligatorii pentru întreaga Biserică, cler și credincioși. În Bisericile Protestante hotărârile se iau atât de organele de conducere ale bisericilor respective, cât și de conducătorii politici ai statelor în care există astfel de biserici. Tocmai această diversitate de organizare și funcționare a făcut ca în paginile revistei noastre să fie publicate multe materiale care au prezentat aceste forme de organizare⁹³. Pe lângă cele de interes general, multe se referă la situații concrete din Biserică. Astfel avem referințe la organizarea bisericească din Biserica Ortodoxă Albaneză⁹⁴, Patriarhia Alexandriei⁹⁵, Patriarhia Antiohiei⁹⁶, Sf. Munte Athos⁹⁷, Biserica Ortodoxă Bulgară⁹⁸, Biserica Ortodoxă din Cehoslovacia⁹⁹, Biserica Ortodoxă din China¹⁰⁰, Biserica Ortodoxă din Cipru¹⁰¹, Patriarhia Constantinopolului¹⁰², Biserica Ortodoxă din Finlanda¹⁰³, Biserica Ortodoxă din Grecia¹⁰⁴, Biserica Ortodoxă din Iugoslavia¹⁰⁵, Biserica Ortodoxă din S.U.A.¹⁰⁶, Biserica Ortodoxă din Turcia¹⁰⁷, Biserica Ortodoxă din Uniunea Sovietică¹⁰⁸. Cel mai bogat material în această privință este însă cel privitor la organizarea Bisericii Ortodoxe Române¹⁰⁹. Din păcate, foarte sumar este tratată problema organizării Bisericii Romano-Catolice¹¹⁰ și Bisericii Anglicane¹¹¹. Nu găsim referințe la Bisericile Protestante sau la cele Orientale .

3.9. Sfintele Taine sunt tratate în revista "*Biserica Ortodoxă Română*" din punct de vedere dogmatic, moral, liturgic, dar și canonic. Sub aspect canonic referințele privesc instituirea Sfințelor Taine, săvârșitorii, primitorii, efectele, locul, timpul și alte aspecte care reglementează oficierea corectă a lor. Din punct de vedere canonic nu sunt abordate toate Sfințele Taine, ci doar acelea care au fost contestate, falsificate, ori batjocorite de alte culte. Dintre acestea cităm:

3.9.1. Sfânta Taină a Cununii este tratată din punct de vedere canonic comparativ. Căsătoriile mixte au necesitat lămurirea multor aspecte legate de această Sfântă Taină. Este știut că doar Biserica Ortodoxă, Biserica Romano-Catolică și Biserica Greco-Catolică recunosc caracterul sacru al Sfintei Cununii și tocmai de aceea taina a trebuit să fie apărută din toate punctele de vedere în fața defăimărilor ei. Cel mai frecvent sunt abordate aspecte precum: căsătoriile mixte, impediamentele la căsătorie, căsătoriile a II-a, a III-a și a IV-a, recăsătorirea preoților, gradele de rudenie și divorț¹¹².

3.9.2. Sfânta Taină a Hirotoniei este cea de-a doua abordare în materialele publicate de către revista "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada analizată. Ce-i drept, și această Sfântă Taină este abordată din punct de vedere dogmatic, moral, liturgic și canonic, dar sunt și articole mixte, precum și articole care abordează problema numai din punct de vedere canonic. Aspectele cel mai des întâlnite în această problemă sunt: treptele hirotoniei¹¹³, primatul papal¹¹⁴, hirotonia femeilor în Biserica Anglicană¹¹⁵. Remarcăm statornicia cu care teologii ortodocși apără valorile tradiționale creștine, bazate pe Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție.

3.10. Proprietăți bisericești este un alt capitol care-și găsește bibliografie în revista "*Biserica Ortodoxă Română*". Sunt studiate documente relative la proprietățile bisericești de-a lungul timpului, legislația privitoare la proprietăți, proveniența, scopul și utilizarea proprietăților bisericești, proprietățile în dreptul canonic, proprietățile la diferite biserici¹¹⁶.

3.11. Disciplina bisericească ocupă un loc important în conținutul revistei. Sunt analizate cazuri concrete de abateri disciplinare prin prisma sfințelor canoane și a rânduielilor bisericești, unele fiind legate de simonie, de costumul preoțesc, de neascultare de instanțele superioare, de desfrâu, de beție etc.¹¹⁷.

4. Concluzii. Am prezentat succint, pe cât ne-a fost cu putință, acele studii și materiale de Drept Canonic publicate în revista "*Biserica Ortodoxă Română*" din perioada 1874-1944. Revista, în calitatea sa de principal organ de presă al Bisericii Ortodoxe Române, a fost, pe de o parte, purtătorul de cuvânt și în același timp tribuna Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, iar pe de altă parte depozitarul principalelor studii, articole, recenzii și reportaje ale ierarhilor, preoților, monahilor și teologilor români. Revista a luat "*pulsul*" vieții bisericești la români și nu numai. În revista analizată se reflectă realitățile concrete ale creștinismului românesc și ale celui din lumea întreagă cu înălțările și poticnirile sale. În revistă sunt cuprinse materiale care urmăresc să prezinte bazele creștinismului (*Sfânta Scriptură*), strădaniile Sfinților Părinți și teologi de a le înțelege și aprofunda (*Dogmatica, Morala și Filozofia creștină*), cât și mijloacele și strategiile prin care creștinismul s-a putut răspândi în lume (*Liturgică, Drept Canonic, Omiletică, Catehetică, Pastorală, Pedagogie și Muzică*).

Urmează apoi acele materiale care își propun să prezinte creștinismul în special și religia în general ca fenomen istoric ce s-a dezvoltat de-a lungul veacurilor în contextul unor realități culturale, sociale și politice (*Istoria Bisericii Universale, Ecumenismul, Bizantinologia, Patrologia, Etnografia religioasă*), iar altă parte a materialului cuprins în revistă – și cel mai numeros –, prezintă dezvoltarea creștinismului în spațiul românesc de la Sfântul Apostol Andrei până în zilele noastre, cu toate vremurile de glorie și de restriște, cu toate încercările și experiențele lui (*Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Istoria României, Istoria limbii și literaturii*).

Creștinismul se remarcă drept o religie superioară, de origine divină, capabilă să-și croiască loc în lume, în ciuda tuturor vicisitudinilor celor două milenii de

existență, capabil să devină una dintre cele mai puternice religii ale lumii, în permanență expansiune în plan spiritual. Creștinismul conștientizează rolul ce-i revine în lumea contemporană pentru restabilirea păcii dintre indivizi și popoare, se rialiază forțelor majore ale lumii menite să participe la rezolvarea problemelor planetare.

Alături de celelalte discipline ale teologiei creștine, *Dreptul Canonic* se dovedește a fi un element major în activitatea internă și externă a Bisericii, o punte în relațiile cu societatea și instituțiile sociale cele mai diverse, dar și un liant intern, care asigură unitatea instituției eclesiale.

Pr. Drd. ALEXANDRU STĂNCIULESCU-BÂRDA

NOTE:

* Lucrare de seminar pentru anul I de doctorat alcătuită sub îndrumarea Pr. Prof. Dr. Nicolae V. Dură, care a dat și avizul de publicare.

1. Amănunte privind înființarea și apariția revistei în perioada 1874-1994 vezi în prefața lucrării Pr. Al. Stănciulescu-Bârda, *Bibliografia Revistei "Biserica Ortodoxă Română" (1874-1994)*, Editura "Cuget Românesc, Bârda", 2000, vol. I, p. 5-34.

2. "Biserica Ortodoxă Română", an I (1874), nr. 1 (oct.), p. 6 s.u.

3. Idem, an II (1875), nr. 1 (oct.), p. 3-4.

4. Idem, an IX (1885), nr. 1 (ian.), p. 1-2.

5. Idem, an XL (1922), nr. 12 (sept.), p. 881.

6. Idem, an XLI (1923), nr. 8 (mai), p. 579-582.

7. Pr. Al. Stănciulescu-Bârda, *op. cit.*, p. 25.

8. Ioan N. Floca, *Originile Dreptului scris în Biserica Ortodoxă Română*, Sibiu, 1969, p. 86; Ștefan Berechet, *Legătura dintre Dreptul bizantin și cel Românesc*, Vaslui, 1937, vol. I, partea I, p. 99; I. Peretz, *Curs de istoria dreptului român*, vol. II, partea I, București, 1928, p. 223-237; VI. Hanga și colab., *Istoria Dreptului românesc*, București, Editura Academiei, 1980, p. 207.

9. I. Peretz, *op. cit.*, p. 237; Șt. Berechet, *op. cit.*, p. 100; D.I. Negrescu, *Limba slavă veche*, București, 1961, p. 259-260; VI. Hanga, *loc. cit.*; I. Floca, *op. cit.*, p. 86-87; Melchisedec Ștefănescu, *Catalogul manuscriselor mănăstirii Neamțului*, în "Revista pentru istorie, arheologie și filologie", III, p. 120-143.

10. N.M. Smochină, N. Smochină, *O pravilă românească din sec. al XVI-lea*, în "Biserica Ortodoxă Română", an LXXXIII (1965), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 1043-1062; G.C. Dissescu, M.A. Dumitrescu, *Drept Constituțional*, București, 1903, cf. I. Peretz, *op. cit.*, vol. II, partea I, p. 239-240; Dimitrie Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, București, 1905, p. 78; P.P. Panaitescu, *Începuturile dreptului scris în limba română*, în "Studii. Revistă de Istorie", VII, 1954, nr. 4, p. 215-228; I. Floca, *op. cit.*, p. 87-94; VI. Hanga, *loc. cit.*; D. Rigescu, *Un tent puțin cunoscut de drept vechi canonesc. Pravila întocmită de Lucaci la mănăstirea Putna*, în vol. *Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani*, Ed. Academiei, București, 1965, p. 767-770; Liviu Stan, *Vechile noastre pravile*, în "Mitropolia Moldovei și Sucevei", 1958, XXXIV (1958), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 745-762; I. Floca, *Pravila ritorului Lucaci*, în "Mitropolia Ardealului", XX (1975), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 631-633.

11. Șt. Berechet, *op. cit.*, p. 101; I. Peretz, *op. cit.*, vol. II, partea I, p. 241; I. Floca, *op. cit.*, p. 87; Valentin Al. Georgescu, *Présentation de quelque manuscrits juridiques de Valachie et de Moldavie (XV-XIX-e siècle)*, în "Revue Etud. Sud-Est Europ.", București, VI, 1968, nr. 4, p. 625-638; VII, 1969, nr. 2, p. 335-365; P.P. Panaitescu, *loc. cit.*; D. Augura și L. Miletici, *Însemnări privitoare la o*

călătorie științifică în România, Sofia, 1893, p. 195-202; Al. Iațimirschi, *Manuscrise slave și ruse în bibliotecile românești* (Petersburg), 1905, p. 436-437.

12. I. N. Floca, *op. cit.*, p. 96-98; I. Bianu, *Manuscriptul de la 1632 al lui Eustatie logofătul*, în "Columna lui Traian", București, an. II (1882), nr. 4-5 (apr.-mai), p. 210; I. Peretz, *op. cit.*, vol. II, partea I, p. 285; Vl. Hanga, *op. cit.*, p. 207; Nicodim Milaș, *Dreptul bisericesc oriental*, București, 1915, p. 162; Valerian Șesan, *Curs de drept Bisericesc universal*, Cernăuți, 1942, p. 47; Valentin Al. Georgescu, *Momente principale ale dezvoltării dreptului românesc de la începuturi până la constituirea statului național român*, în "Revista de Istorie", București, XXIX (1976), nr. 11, p. 1791-1806; Stelian Marinescu, *La justice ecclésiastique dans les principautés roumaines aux XV-XVIII-e siècles*, în "Recherches sur l'histoire des institutions et du droit", București, 1878, nr. 2, p. 77-94.

13. I. N. Floca, *op. cit.*, p. 99-101; L. Stan, *art. cit.*, p. 746; N. Smochină, *O prăvilă românească din sec. XVI*, în "Biserica Ortodoxă Română", an. LXXXIII (1965), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 1043-1062; C.A. Spulber, *Cea mai veche prăvilă românească*, București, 1930, p. 79; I. Floca, *Unitatea dintre Pravilele folosite în Transilvania cu cele din Țara Românească și Moldova*, în "Mitropolia Ardealului", 1962, nr. 9-12 (sept.-dec.), p. 686-710; Liviu Stan, *Vechile noastre pravile...*, p. 748-749; Vl. Hanga, *op. cit.*, p. 207.

14. Pr. Prof. dr. Nicolae Dură, *350 de ani de la tipărirea Pravilei de la Govora. Contribuții privind identificarea izvoarelor sale*, în "Altarul Banatului", 1990, 3-4 (mart.-apr.), p. 58-79; Dr. Valerian Șesan, *Curs de Drept Bisericesc Universal*, Cernăuți, 1942, p. 48; Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. I, partea I, Arad, 1930, p. 127-129; Nicodim Milaș, *Dreptul bisericesc oriental*, București, 1915, p. 162-163; Vasile Pocitan, *Compendiu de Drept bisericesc* (f.l., f.a.), p. 49-50; Radu Constantinescu, *Pravile românești din secolul al XVII-lea. Texte inedite*, în "Limba Română", București, XXXVI (1987), nr. 1, p. 70-78; I. Toderașcu, *Legiuirile feudale scrise în spațiul românesc medieval*, în vol. *Profesorului Constantin Ciohodaru la a 75-a aniversare*, Iași, 1983, p. 47-58; Florian Dudaș, *Vechi pravile românești descoperite în vestul Transilvaniei*, în "Biserica Ortodoxă Română", XCVI (1978), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 797-811; Valentin Al. Georgescu, *Momente principale ale dezvoltării dreptului românesc de la începuturi până la constituirea statului național român*, în "Revista de Istorie", București, XXIX (1976), nr. 11, p. 1791-1806; Gh. Cronț, *Pravila de la Govora din 1640*, în "Studii. Revista de Istorie", București, XIV (1961), nr. 5, p. 1221-1226; I. Floca, *Unitatea...*, loc. cit.; P.P. Panaitescu, *Începuturile dreptului scris în limba română*, în "Studii. Revista de Istorie", XII (1954), nr. 4, p. 215-228; Liviu Stan, *Vechile noastre pravile*, în "Mitropolia Moldovei și Sucevei", XXXIV (1958), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 745-762; Vl. Hanga, *Istoria dreptului românesc*, vol. I, București, Editura Academiei, 1980, p. 207 sq.; Ioan Floca, *Originile dreptului scris în Biserica Ortodoxă Română*, Sibiu, 1969, p. 101-104; Ioan V. Covercă, *Aplicarea pravilelor*, în "Studii Teologice", București, XIII (1961), nr. 7-8 (sept.-oct.), p. 466-488; Ioan Floca, *Pravila de la Govora*, în "Biserica Ortodoxă Română", 1963, nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 297-319; Idem, *Importanța canonică-juridică a Pravilei de la Govora (1640-1641)*, în "Mitropolia Ardealului", 1964, nr. 6-8 (iun.-aug.), p. 495-523; Șt. Marinescu, *Dispozițiuni de drept laic în Pravila de la Govora din 1640*, în "Biserica Ortodoxă Română", 1963, nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 320-346.

15. Ioan N. Floca, *Originile...*, p. 105-106; Dumitru I. Găină, *Pravila bisericească de la Iași (Șapte Taine)-1644*, în "Biserica Ortodoxă Română", 1963, nr. 5-6 (mai-iun.), p. 558 sq.; Vl. Hanga, *Istoria dreptului...*, p. 207.

16. Ioan N. Floca, *Originile...*, p. 107-114; vol. *Carte românească de învățătură*, București, Editura Academiei, 1961, 432 pag. (ediție critică); Liviu Stan, *Vechile noastre pravile*, p. 752 s.u.; Gh. Cronț, *Dreptul bizantin în Țările Române. Pravila Moldovei din 1646*, în "Studii. Revista de Istorie", 1958, nr. 5, p. 35; Șt. Berechet, *Istoria vechiului drept românesc*, Iași, 1933, p. 171 s.u.; S.G. Longinescu, *Legi vechi românești și izvoarele lor*, București, vol. I, 1912, p. 159 s.u.; I. Peretz, *Pravila lui Vasile Lupu și izvoarele grecești*, în "Arhiva", Iași, XXV, 1914, p. 203-220; Vl. Hanga, *Istoria dreptului...*, p. 208-210; Gh. Cronț, *Dreptul bizantin în țările române. Pravila Moldovei din 1646*, în "Studii. Revista de Istorie", XI (1958), nr. 5, p. 33-59; Ioan Floca, *Pravila lui Vasile Lupu*, în "Studii Teologice", XXVIII (1980), nr. 7-10 (sept.-dec.), p. 620-638; Titus Pungă, *Carte*

românească de învățătură, 1646. Unele particularități ale receptării dreptului romano-bizantin reflectate în structura și conținutul instituțiilor sale juridice, în "Studii și cercetări juridice", București, XXIX (1984), nr. 1, p. 60-78.

17. Vl. Hanga, *Istoria dreptului*, p. 210-212; Ioan N. Floca, *Originile...*, p. 114-122; Liviu Stan, *Vechile noastre pravile*, p. 757 ș.u.; I. Peretz, *Curs de istoria dreptului român*, vol. II, partea I, București, 1928, p. 375 ș.u.; Șt. Berechet, *Istoria vechiului drept românesc*, vol. I, p. 424 ș.u.; Liviu Stan, *Importanța canonică și juridică a pravilei de la Târgoviște (1652)*, în "Studii Teologice", 1952, nr. 9-10 (nov.-dec.), p. 561-579; Iorgu D. Ivan, *Pravila Mare de-a lungul vremii*, în "Studii Teologice", IV (1952), nr. 9-10 (nov.-dec.), p. 585-586; Gheorghe Cronț, *Dreptul bizantin în țările române. Îndreptarea legii din 1652*, în "Studii. Revista de Istorie", București, XIII (1960), nr. 1, p. 57-82; I. Floca, *Unitatea...*, p. 686-710; P.P. Panaitescu, *Începuturile dreptului...*, p. 215-228; Valentin Al. Georgescu, *Momente principale ale dezvoltării dreptului românesc de la începuturi până la constituirea statului național român*, în "Revista de Istorie", XXIX (1976), nr. 11, p. 1791-1806; Ioan Cristache-Panait, *Pravila de la Târgoviște (1652), document al unității românești*, în "Revista muzeelor și monumentelor. Secția Muzeu", 1980, nr. 1, p. 4-18; Radu Constantinescu, *Pravile românești din secolul al XVII-lea*, în "Limba română", București, XXXVI (1987), nr. 1, p. 70-78; Stelian Marinescu, *Les Grands et les petits recueils canoniques et juridiques roumains du XVIII-e siècle en tant que sources de droit*, în "Recherches sur l'histoire des institutions et du droit", București, 1984, nr. 9, p. 59-72; V. Pocitan, *Compendiu de Drept Bisericesc* (f.l., f.a.), p. 50-52; Nicodim Milaș, *Dreptul Bisericesc Oriental*, București, 1915, p. 162-163; Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. I, partea I, Arad, 1930, p. 126-141; Dr. Valerian Șesan, *Curs de Drept Bisericesc Universal*, ed. a IV-a, Cernăuți, 1942, p. 48-49.

18. Menționăm câteva culegeri juridice din secolul al XVIII-lea: *Constituția lui Constantin Mavrocordat (1741)*, (vezi D. Firoiu și colab., *Istoria dreptului românesc*, vol. II, partea I, București, Ed. Academiei, 1984, p. 73); *Legiuirea lui Caragea*, (vezi vol. cu acest titlu, București, Ed. Academiei, 1955, 336 pag.) și *Pravilniceasca Condiță din 1780* (vezi vol. cu acest titlu, București, Ed. Academiei, 1957, 268 pag.), Capete de poruncă (1714) (vezi Stelian Marinescu, *Dispoziții canonice-juridice în "Caiete de poruncă" din 1714*, în "Glasul Bisericii", XXXVI, 1977, nr. 5, p. 433-446). La începutul secolului al XIX-lea este reprezentativă în Țara Românească *Legiuirea Caragea (1818)*, iar în Moldova *Codul Calimach (1816-1817)*, alături de mai multe proiecte de legi, mai mult sau mai puțin cunoscute. Acestea au reglementat justiția românească până la 1831-1832, la apariția *Regulamentelor organice* (vezi D. Firoiu și colab., *Istoria dreptului...*, p. 74-88).

19. *Pidalionul*, tradus de mitropolitul Veniamin Costache și apărut la Mănăstirea Neamțu în 1844, conținea textul autentic al canoanelor, cu comentariile lui Zonara și Balsamon și a înlocuit *Pravila cea Mare* din practica juridică a Bisericii.

20. Menționăm câteva colecții canonice ori studii de Drept Canonice *Pidalionul* (Lipsca, 1800, 1841, 1864), *Sintagma ateniană* (Atena, 6 vol., 1852-1859), *Sintagma alfabetică* a lui Matei Vlastare (Paris, 1858), Vechea colecție slavă de canoane, *Kormciaia Kniga* este reeditată de mai multe ori în spațiul slav, respectiv la ruși, bulgari și rârbi. Se adaugă la slavi o formă prescurtată, sub denumirea de *Kniga Pravil*, editată în 1839, 1843, 1862 și 1876/1877, mai ales la Moscova. La sârbi, alături de *Kormciaia Kniga*, a mai fost reeditat *Zakonikul* adaptat al lui Ștefan Dușan. A se vedea în acest sens Dr. Valerian Șesan, *Curs de Drept Bisericesc Universal*, ed. IV-a, Cernăuți, 1942, p. 20 ș.u. De asemenea, Ioan de Smolensk, *Opit kursa cerkovnago zakonoviedenia*, 2 vol. (St. Petersburg, 1851); Pr. Skvorzov, *Zapiski pocerk. pravu* (Kiev, 1857), M. Gorciakov, *Cerk. pravo* (St. Petersburg, 1875); N.C. Sokolov, *Iz lekci po cerk. pravu* (Moscova, 1875); A. Albov, *Kratkij kurs cerk. prava* (St. Petersburg, 1882); M. Bogoslovski, *Kurs obsciago cerk. prava* (Moscova, 1885); P. Laškarev, *Pravo cerk., v ego osnovach* (Kiev, 1889); J.S. Berdnikov, *Kratkij kurs cerk. prava* (Kazan, 1888); V. Pivțov, *Cerk. pravo* (St. Petersburg, 1892); E. Ioanovici, *Principia iuris eccles. Veteris orthodoxae or. Ecclesiae*, 2 vol. (Novi Sad, 1841-1847); N. Ruzicici, *Der Nomocanon der Serbischen Kirche* (Belgrad, 1882); Nicodim Milaș, *Provoslavno Cerkveno pravo* (Zadar, 1890); M. Potles, *Eisagogikon mathema eis to ekkles. Dikaion tes anatol. orth. Ekklesias* (Atena, 1859);

Eutaxias I. Petrakakos, *To kanonikon dikaion tes orth. anatol. Ekklesias* (Atena, 1872); I. Eutaxias, *Ekklesiastikon dikaion* (Atena, 1895); Apost. Christodulos, *Dokimon ekkles. dikaiu* (Constantinopol, 1896); Mel. Sakellarópulos, *Ekkles. dikaion tes anatol. orthodoxas Ekklesias* (Atena, 1898).

21. Dintre lucrările lui Șaguna, am menționa, alături de *Enchiridion*, alte două lucrări de mare valoare pentru studiul Dreptului canonic: *Elementele dreptului canonic* (Sibiu, 1954) și *Compendiu de drept canonic al Bisericii una, sfântă, sobornicească și apostolească* (Sibiu, 1871), cu ediții în germană (1868), sârbă și rusă (1872). În contextul istoric de atunci, când Biserica Ortodoxă Română din Transilvania și Banat se desprindea de Patriarhia de Karloviț, ierarhul transilvan se slujea de armele ideologice oferite de Dreptul canonic pentru a apăra cauza românească.

22. Vezi în acest sens J.J. Popp-Szilagy, *Enchiridion iuris eccles. orientalis cathol.* (Oradea, 1862); I. Nikorowicz, *Pravo cerkovne* (Przemysl, 1870); I. Rațiu, *Instituțiunile dreptului bisericesc* (Blaj, 1877); W. Koehler, *Die kathol. Kirche des Morgenlandes* (Verfassungsrecht, 1896) etc.

23. Cităm în acest sens câteva manuale reprezentative de Drept canonic apărute în Apus: E.A. Biener, *Das canonische Recht der griech. Kirche* (Dresden, 1853); E. Kunstmann, *Grundzuge des verglich. Kirchenrecht der christl. Konfessionen* (München, 1867); Ferd. Walter, *Lehrbuch des Kirchenrechts aller christl. Konfessionen* (Bonn, 1871); F.H. Vering, *Lehrbuch des kathol. oriental. und protest. Kirchenrecht* (Freiburg, 1893); J. Silbermagl, *Verfassung und gegenwärtiger Bestand sämtlicher Kirchen des Ostens* (Landshut, 1865).

24. *Dictionaire du droit canonique* (Paris, 1761); *Lexikon des Kirchenrechts und der röm. Liturgie* (f.l., 1838-1839, 5 vol.); *Prompta biblioteca canonica juridical, moralis, theological nec non ascetica, polemica, historica* (Roma, 1885-1899, 9 vol.) ș.a.

25. Menționăm: "Annalen des katholische und protestante Kirchenrecht" (din 1831); "Archiv für katholische Kirchenrecht" (Berlin-Tübingen-Freiburg, din 1861); "Revue catholique des institutions et du droit" (Paris, din 1877); "Le canoniste contemporain" (Paris, din 1878); "Analecta juris pontificii" (Roma, din 1880); "Journal du droit canonique et de la jurisprudence canonique" (Paris, din 1881); "Nuntius Romanus" (Roma, din 1882); "Rivista di diritto eccles." (Roma, din 1890); "Il diritto eccles." (Roma, din 1890); "Revue catholique" (Paris, din 1898) ș.a.

26. Cităm câteva lucrări de acest gen de la Biblioteca Academiei Române din București, indicând și cota la care se găesc înscrise; Jos. Zhisman, *Das Eherecht der orientalischen Kirche* (Wien, 1864) (II 4698); Isidor Silbermagl, *Verfassung und gegenwärtiger Bestand sämtlicher Kirchen des Orient. Eine canonistisch-statistische Abhandlung* (Landshut, 1865) (II 86333); Franciscus Miklosich și Josephus Müller, *Acta et diplomata graeca mediæaevi sacra et profana* (Vindobonae, 1860-1890, 6 vol.) (II 108298); Friedrich Schuler von Liblow, *Siebenbürgische Rechtsgeschichte* (Hermannstadt, 1854-1868, 7 vol.) (II 27737); Alexander Stojacskovics, *Ueber die staatlichen Verhältnisse der Serben in der Wojwodina und überhaupt in den Ländern der ungarischen Krone. Historisch-juridische Abhandlung* (Temesvar, 1860) (II 450755); Fr. Bluhme, *Encyclopaedie der in Deutschland geltenden Rechte* (Bon, 1854-1858, 4 vol.) (II 160068); Sandor Kövy, *Elementa jurisprudentiae hungariae. Loco manuscripta edita* (Cassoviae, 1807) (I 520520); Irme Hajnik, *Magyar alkotmány és jogtörténelem* (Istoria constituției și dreptului maghiar) (Pesta, 1872) (II 4967); Laslo Vajda, *Synopsis historiae juris Transsilvaniae in usum auditorum suorum... anno 1826* (Claudiopoli, 1830) (II 453266); Biener Fredericus Augustus, *De collectionibus canonum ecclesiae graecae schediasma litterarium* (Berolini, 1827) (II 438338); Zacharia von Lingenthal, *Die Griechischen Nomokanones* (Petersburg, 1877) (III 85802); Jos. Zhishaman, *Die Synoden und die Episkopal Amter in der morgenländischen Kirche* (Wien, 1867) (II 86249) și multe altele.

27. B. Florin, *Contribuții la dezvoltarea Dreptului bisericesc român în veacul XX*, în „Studii Teologice”, XI (1959), nr. 9-10 (nov.-dec.), p. 556-574. Vezi și Mag. Stelian Izvoranu, *Literatura Dreptului bisericesc în veacul XIX*, în „Biserica Ortodoxă Română”, LXXVIII (1960), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 496-509.

28. Arhim. Iuliu Scriban, recenzie la Prof. Dr. D.C. Boroianu, *Dreptul bisericesc pentru seminariile teologice* (București, 1928), an XLVII (1929), nr. 2 (febr.), p. 189; Idem, recenzie la Valeriu Moldovan, *Curs elementar de Drept bisericesc comparat* (Cluj, 1930), an XLIX (1931), nr. 12 (dec.), p. 863.

29. Pr. Drd. Mihai Boca, *În preajma unificării Dreptului penal*, an XLVI (1928), nr. 6 (iun.), p. 533-535; Gh. Cronț, recenzie la D. Petrakako, *Probleme canonice* (în „Theologia”, Atena, XVII (1939), p. 249-256), an LVII (1939), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 460; C. Dron, *Însemnătatea studiilor de Drept canonic*, an XLV (1927), nr. 8 (aug.), p. 449-454; C. Erbiceanu, *Legea clerului și regulamentele*, an XXVI (1902), nr. 1 (apr.), p. 119-127; Idem, *Câteva cuvinte despre Dreptul bisericesc și mai întâi despre Biserica văzută și nevăzută*, an XXXI (1907), nr. 6 (sept.), p. 642-651; Idem, *Câteva teorii de Drept bisericesc ortodox*, an XXXIII (1909), nr. 9 (dec.), p. 987-998; Idem, *Chestiuni de Drept bisericesc*, an XXXVI (1912), nr. 8 (nov.), p. 768-773; Pr. Dr. V. Pocitan, *Legislația Bisericii Ortodoxe*, an XLVII (1929), nr. 4 (apr.), p. 314-326; M. Popescu, recenzie la Ștefan Basgan, *Studiu canonic-literar asupra părții întâia din Îndreptarea Legii, tipărită la Târgoviște, 1652*, an XXV (1901), nr. 2 (mai), p. 219-226; Arhim. Iuliu Scriban, recenzie la Pr. Cicerone Iordăchescu, *Teoria judecării* (Iași, 1927), an XLV (1927), nr. 11 (nov.), p. 703; Idem, recenzie la Pr. Valeriu Iordăchescu, *Forța și Dreptul* (Chișinău, 1933), an LI (1933), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 290; S. Simeonov, recenzie la Prot. Dr. St. Zankov, *Dreptul internațional, morala și creștinismul* (Sofia, 1941), an LX (1942), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 125-126; Pr. Dim. N. Ștefănescu, *Biserica e societate juridică*, an XLVI (1928), nr. 2 (febr.), p. 117-127; nr. 3 (mart.), p. 206-210; Silvestru Bălănescu, recenzie la I.S. Burduikov, *Dreptul bisericesc*, an XIV (1891), nr. 12 (mart.), p. 900-913; an XV (1891), nr. 1 (apr.), p. 65-83; Pr. Sr. S. Bejan, *Normele juridice ale Bisericii și ale Statului*, an XLI (1922), nr. 2 (nov.), p. 84-89; St. Berechet, *Influența procedurii romano-bizantine asupra celei bisericești din timpul sinoadelor ecumenice*, an XLIV (1926), nr. 7 (iul.), p. 397-400; Idem, *Biserica cititoră a vechii legislații*, an LXIII (1945), nr. 6 (iun.), p. 221-241; Gh. Cronț, *Iconomia în Dreptul bisericesc ortodox*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 417-448; Idem, *Prescripția în dreptul bisericesc ortodox*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 30-54; Idem, recenzie la I.N. Lungulescu, *Tragicul justiției omenеști*, în vol. *Omagiul I.P.S. Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului* (Sibiu, 1940), an. L (1941), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 94; Erbiceanu, C., *Despre relațiunea dintre dreptul bisericesc și legile civile ale statului*, an XXX (1906), nr. 6 (sept.), p. 601-612; Idem, *Două chestiuni relative la ierarhia ortodoxă și care s-au ventilat și prin țările noastre*, an XXXVI (1912), nr. 7, p. 641-648; Pr. P. Anghelescu, recenzie la P.K. Sekulov, *Situația eparhiei bulgare din punctul de vedere al dreptului internațional* (în „Duhovna cultura”, Sofia, 1934, nr. 54-55, p. 43-60); an LII (1934), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 545-546.

30. Petre Gârboviceanu, recenzie la Dem. Boroianu, *Drept bisericesc* (Iași, 1899), an XXII (1898), nr. 8, p. 799-800; an XXIII (1899), nr. 2 (mai), p. 228-230; Idem, recenzie la Vasile Pocitan, *Compendiu de Drept bisericesc* (București, 1898), an XXII (1898), nr. 8 (nov.), p. 798-799; Arhim. Iuliu Scriban, recenzie la Arhid. Felician Bran, *Dreptul Canonic Oriental* (Lugoj, 1929), an XLVII (1929), nr. 11 (nov.), p. 1053; Idem, recenzie la Chiru Costescu, Pr. Eugeniu Bărbulescu, *Legi, regulamente, canoane, statute, decizii jurisprudențe* (București, 1931), an XLIX (1931), nr. 5 (mai), p. 477; Idem, recenzie la Arhim. Zosima Târălă, Pr. Haralambie Popescu, *Pidalionul cu orânduire nouă și tâlcuiri* (București, 1933), an LI (1933), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 348-351.

31. Vezi Dr. Valerian Șesan, *Curs de Drept Bisericesc Universal*, Cernăuți, ediția a IV-a, 1942, p. 28 și Nicodim Milaș, *Drept bisericesc oriental*, București, 1915, p. 31.

32. Vezi în acest sens Pr. Al. Stănciulescu-Bârda, *Bibliografia Revistei „Biserica Ortodoxă Română” (1874-1994)*, Editura „Cuget Românesc, Bârda”, vol. I, p. 35-122.

33. În toate articolele și studiile privitoare la canoane în general se vorbește și despre cele apostolice, dar, în prezenta notă vom selecta doar pe cele referitoare în mod direct la canoanele apostolice: Pr. Silvestru Bălănescu, *Mijloace spre studierea canoanelor apostolice*, an I (1874), nr. 10 (iul.), p. 728-734; nr. 11 (aug.), p. 813-821; nr. 12 (sept.), p. 887-893; an II (1875), nr. 1 (oct.), p. 23-28; nr. 3 (dec.), p. 225-237; an III (1876), nr. 5 (febr.), p. 310-314; nr. 7 (apr.), p. 456-464; nr. 12 (sept.), p. 714-720; Dragomir Demetrescu, *Așezămintele Sfinților Apostoli și scrierile de origine apostolică în legătură cu ele*, an XXXIV (1911), nr. 10 (ian.), p. 1049-1060; C. Erbiceanu, *Despre canoanele Sfinților Apostoli*, an XXI (1897), nr. 4 (iul.), p. 379-404; Idem, *Canoanele sfinților și prea lăudaților apostoli comentate*, an XXIII (1899), nr. 8 (nov.), p. 725-752; nr. 9 (dec.),

p. 849-874; an XXIV (1900), nr. 11 (febr.), p. 988-1019; an XXIV (1900), nr. 1 (apr.), p. 1-30. Date importante despre canoanele apostolice a se vedea și-n lucrările indicate în nota următoare.

34. D. Balaur, recenzie la N. Afanasiev, *Canoanele și conștiința canonică* (în „Putii”, 1936, nr. 38, p. 1-16), an LII (1934), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 539-541; Idem, *Editarea canoanelor bisericești în limba fineză*, an LIV (1936), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 354; Ol. N. Căciulă, recenzie la Arhiep. Hrisostom Papadoupulos, *Colecțiuni grecești ale sfintelor canoane în timpurile de după căderea Constantinopolului* (în „Theologia”, Atena, XLIX (1935), p. 5-8), an LIII (1935), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 415; Gh. Cronț, recenzie la V. Șesan, *Revizuirea canoanelor și altor norme bisericești, precum codificarea lor* (în „Candela”, Cernăuți, XLVII (1936), p. 145-159), an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 146-147; Pr. C. Dron, recenzie la prof. N. Popovici, mențiuni critice asupra cărții Pr. C. Dron, *Canoanele, text și interpretare*, an LIII (1935), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 521-529; Arh. Ghenadie Enăceanu, *Horepiscopii sau Biserica românească față cu canoanele*, an III (1877), nr. 6 (mart.), p. 223-231; C. Erbiceanu, *Canoanele sinoadelor ecumenice*, an XXIV (1900), nr. 5 (aug.), p. 412-413; nr. 6 (sept.), p. 505-527; nr. 7 (oct.), p. 629-635; Stelian Jigoiu, recenzie la Pr. C. Dron, *Canoanele. Text și interpretare*, vol. I (București, 1932), an LI (1933), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 274-277; nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 353-354; Prof. N. Popovici, Mențiuni critice asupra cărții Pr. C. Dron, *Canoanele. Text și interpretare*, an LI (1933), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 565-578; Arh. T. Simedrea, recenzie la Pr. N.T. Vasilescu, *Canoanele pot fi modificate?* (în „Îngerul”, V (1933), nr. 10-11, p. 10-19), an LII (1934), nr. 1-2 (ian.febr.), p. 118-119; Idem, Nicodim Mișa, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. II, partea I-a (Arad, 1934), an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 809; Arhim. I. Scriban, recenzie la Pr. C. Dron, *Valoarea actuală a canoanelor* (București, 1928), an LXVI (1928), nr. 11 (nov.), p. 1054; Idem, recenzie la Nicodim Mișa, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii* (Arad, 1930), an XLVIII (1930), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 781-785; an XLIX (1931), nr. 2-3 (febr.-mart.), p. 284-285; Idem, recenzie la Pr. C. Dron, *Canoanele*, vol. I (București, 1932), an L (1932), nr. 5 (mai), p. 399; Idem, recenzie la Diac. Gh. I. Soare, *Înapoi la canoane* (București, 1932), an L (1932), nr. 10 (oct.), p. 751; S. Simionov, recenzie la N.N. Afanasiev, *Ce este schimbător și ce este vremelnice în canoanele bisericești* (în „Jivoe predanie”, Paris, 1936, p. 82-96), an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.) p. 137-138; Pr. P. Stanef, recenzie la Prof. I. Stefanov, *Canoanele Bisericii Ortodoxe* (Sofia, 1936), an LIV (1936), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 778.

35. St. Berechet, *Învățătura celor 12 Apostoli*, an XL (1922), nr. 10 (iul.), p. 767-782; Arhim. Iuliu Scriban, recenzie la vol. *Scerile Părinților Apostolici, dimpreună cu Așezămintele și Canoanele Apostolice* (trad. De I. Mihălcescu, M. Pâslaru și G.N. Nițu) (Chișinău, 1927-1928, 2 vol.), an XLVI (1928), 11 (nov.), p. 1053.

36. Vezi notele 33-34 din prezenta lucrare.

37. Vezi în acest sens Pr. Valerian Șesan, *op. cit.*, p. 29 ș.u. și Pr. Al. Stănculescu-Bârda, *op. cit.*, vol. II, 2001, p. 375-379.

38. Teodor M. Popescu, *Fotie Spintecătorul*, an L (1932), nr. 5 (mai), 384-394.

39. Vezi Pr. V. Șesan, *op. cit.*, p. 41 sq.

40. Pr. Prof. dr. Nicolae Dură.

41. Vezi Dr. Valerian Șesan, *op. cit.*, p. 52 sq. Vezi și în „Biserica Ortodxă Română”, articolele: D. Boroianu, *Din dreptul bisericesc. Câte ceva de știut* (colecții de drept canonic în Imperiul Bizantin), an XXXVII (1913), nr. 8 (nov.), p. 521-536; N. Dobrescu, *Editarea colecției Mansi*, an XXXIII (1909), nr. 8 (nov.), p. 946; C. Erbiceanu, *Sintagma lui Iacob Ioanitul*, an XV (1892), nr. 12 (mart.), p. 902-905; Idem, *Descrierea manuscrisului Arhim. Iacob Ioanitul. Sintagma sa alfabetică*, an XVI (1892), nr. 1 (apr.), p. 31-60; nr. 2 (mai), p. 140-156; Idem, *Manuscrisul grecesc al lui Manuil Malax Notarul*, an XVI (1892), nr. 5 (aug.), p. 319-334; Idem, *Material pentru Dreptul bisericesc oriental*, an XVI (1892), nr. 6 (sept.), p. 417-428; nr. 7 (oct.), p. 516-529; nr. 9 (dec.), p. 705-710; Idem, *Procanon... alcătuit de Petru Maior*, an XVIII (1894), nr. 6 (sept.), p. 385-418; nr. 7 (oct.), p. 481-515; nr. 8 (nov.), p. 577-611; nr. 9 (dec.), p. 673-694; Idem, *Un nou codice de legislațiune românească*, an XXVI (1902), nr. 9 (dec.), p. 1017-1029; Idem, *Un nou codice grecesc civil și bisericesc din epoca fanariotă*, an XXVI (1903), nr. 11 (febr.), p. 1221-1236; St. Berechet, *Judecata bisericească la primii creștini*, an XLI (1923), nr. 11 (aug.), p. 766-772; nr. 12 (dec.),

p. 915-921; Idem, *Dreptul vechilor noștri ierarhi la judecarea mirenilor*, an LVI (1938), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 741-761; G. Cronț, recenzie la Hamilcar S. Alivisatos, *Les rapport de la législation ecclésiastique de Justinian avec les canons de l'Eglise* (Pavia, 1935), an LIV (1936), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 259; Idem, recenzie la Dimitrie A. Petrakakos, *Paisie al Gaziei canonist* (în „Theologhia”, LIX (1937), p. 194-207), an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 560-561; Idem, *Clericii în serviciul justiției*, an LVI (1938), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 823-844; Velicu Dudu, recenzie la prof. A. Lotocki, *Izvoarele ucrainiene ale Dreptului canonic* (în „Analele Institutului Ucrainian de Știință”, Varșovia, 1931), an LIV (1936), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 643-647; V. Gregorian, recenzie la Ioannes Balan, *Fontes Juris Canonici Ecclesiae Rumenaе* (Roma, 1932), an L (1932), nr. 9 (sept.), p. 614-616; I. Lupaș, *O carte de valoare* (recenzie la I. Mateiu, *Contribuțiuni la Istoria Dreptului Bisericesc*, București, 1922, vol. I), an XL (1922), nr. 12 (sept.), p. 915-954; D. St. Popescu, recenzie la George Fotino, *Influența bizantină în vechiul drept românesc* (București, f.a.), an LX (1942), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 219; Idem, recenzie la George Fotino, *Ce este vechiul drept românesc* (în „Analele Facultății de Drept din București”, 1939, nr. 1), an LX (1942), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 219-220; Arh. T. Simedrea, recenzie la Pr. I. Răuțescu, *Formalitățile pentru hirotonia unui preot, acum 100 de ani* (în „Raze de lumină”, VI, 1934, p. 453-458), an LIII (1935), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 416-417; Pr. V. Ursăcescu, *Cărțile de blăstem din trecutul nostru*, an XLIV (1926), nr. 9 (sept.), p. 506-514.

42. S. Simionov, *Adunarea Sinodului Bisericii Albaneze* (1938, mai 20), an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 273.

43. Gh. Cronț, *Lucrările Sf. Sinod*, an LV (1937), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 750; an XVI (1938), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 474; Id., *Hotărârea sinodală privitoare la episcopii vicari*, an LVII (1939), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 74.

44. D. Balaur, *Al patrulea sobor ordinar al Bisericii Ortodoxe din Finlanda*, an LIII (1935), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 191.

45. G. Cronț, *Competența celor două sinoade ale Bisericii Grecești*, an LV (1937), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 382; Idem, *Lucrările Sfântului Sinod al ierarhiei*, an LV (1937), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 754.

46. D. Balaur, *Închiderea ședințelor Sfântului Sobor arhieresc*, an LII (1934), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 506-507; B. Pisarov, *Deschiderea sesiunii ordinare a Sfântului Sinod* (1935, sept.), an LIII (1935), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 517; S. Simeonov, *Organizațiile bisericești*, an LVII (1939), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 121-122; Idem, *Organizarea Patriarhatului Croat*, an LX (1942), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 257-258.

47. D. Balaur, *Lucrările Sfântului Sinod*, an LIII (1935), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 76; nr. 5-6 (mai-iun.), p. 281; nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 518; an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 122.

48. Vezi Pr. Al. Stănciulescu-Bârda, *op. cit.*, vol. III, 2002, p. 196-228.

49. An I (1875), nr. 9 (iun.), p. 696-709; an II (1875), nr. 3 (dec.), p. 238-240; an II (1876), nr. 8 (mai), p. 581; an III (1876), nr. 1 (oct.), p. 38; an III (1877), nr. 11 (aug.), p. 32; nr. 12 (sept.), p. 1-153; an V (1881), nr. 12 (sept.), p. 185-216; 231-262; an VI (1882), nr. 1 (ian.), p. 57-62; 263-269; an VI (1882), nr. 12 (sept.), p. 263-267; 268-353; 353-417; 305-306; 418-452; an VII (1883), nr. 1 (ian.), p. 453-468; nr. 2 (febr.), p. 469-484; nr. 3 (mart.), p. 485-500; nr. 4 (apr.), p. 501-516; nr. 5 (mai), p. 501-548; nr. 6 (iun.), p. 549-564; nr. 7 (iul.), p. 565-572; nr. 8 (aug.), p. 573-578; nr. 9 (sept.), p. 579-586; nr. 10 (oct.), p. 587-594; nr. 12 (dec.), p. 611-626; an VIII (1884), nr. 6 (iun.), p. 715-736; nr. 7 (iul.), p. 739-754; nr. 8 (aug.), p. 755-770; nr. 9 (sept.), p. 771-775; an IX (1885), nr. 2 (febr.), p. 105-128; 9-16 (anexă); nr. 3 (mart.), p. 17-52; nr. 5 (mai), p. 1-32; nr. 6 (iun.), p. 33-68; nr. 11 (nov.), p. 71-84; nr. 12 (dec.), p. 85-86; an X (1886), nr. 1 (ian.), p. 31-62; nr. 2 (febr.), p. 63-94; nr. 3 (mart.), p. 95-114; nr. 6 (iun.), p. 1-8; nr. 7 (iul.), p. 9-24; nr. 10 (oct.), p. 25-40; nr. 11 (nov.), p. 41-52; nr. 10 (oct.), p. 1-2; nr. 12 (dec.), p. 3-18; an X (1887), nr. 15 (mart.), p. 19-25; an XI (1887), nr. 7 (oct.), p. 27-42; nr. 8 (nov.), p. 43-58; nr. 9 (dec.), p. 59-72; an XI (1888), nr. 10 (ian.), p. 75-82; nr. 2 (mai), p. 83-98; an XII (1888), nr. 3 (iun.), p. 99-100; nr. 3 (iun.), p. 1-14; nr. 4 (iul.), 15-30, nr. 6 (sept.), p. 63-94; nr. 7 (oct.), p. 95-122; nr. 8 (nov.), p. 127-158; nr. 9 (dec.), p. 159-174; an XII (1889), nr. 11 (febr.), p. 189-195; nr. 11 (febr.), p. 3-8, an XIII (1889), nr. 1 (apr), p. 9-56; nr. 3 (iun.), p. 89-151; nr. 4 (iul.), p. 1-195; an XIII (1890), nr. 10 (ian.), p. 3-

154; an XIV (1890), nr. 4 (iul.), p. 3-72; nr. 10 (ian.), p. 1-93; an (1891), nr. 4 (iul.), p. 3-112; an XV (1892), nr. 10 (ian.), p. 3-168; an XVI (1892), nr. 4 (iul.), p. 3-64; an 10 (ian.) p. 1-112; an XVI (1893); nr. 10 (ian.), p. 113-136; an XVII (1893), nr. 4 (iul.), p. 3-96; an XVII (1894), nr. 12 (mart.), p. 3-136; an XIX (1895), nr. 2 (mai). P. 177-188; nr. 3-4 (ian.-iul.), p. 1-328; an XIX (1896), nr. 10 (ian.), p. 1-116; an XX (1896), nr. 3 (iun.), p. 78-99; 9 (dec.), p. 841-877; p. 950-952; an XX (1897), nr. 5 (aug.), p. 1-148; nr. 8 (nov.). p. 827; an XXI (1898), nr. 11-12; (ian.-febr.), p. 1-268; an XXII (1898), nr. 5 (aug.), p. 1-196; an XXII (1899), nr. 11 (febr.), p. 1-176; an XXIII (1899), nr. 4 (iul.), p. 1-192; nr. 8 (nov.), p. 807; an XXIII (1900), nr. 10 (ian.), p. 1-128; an XXIV (1900), nr. 4 (iul.), p. 1-160; an XXXIII (1899), nr. 7 (oct.), p. 708; an XXIV (1901), nr. 10 (ian.), p. 1-192; an XXV (1901), nr. 4 (iul.), p. 1-144; nr. 7 (oct.), p. 664; nr. 8 (nov.), p. 785-790; an XXV (1902), nr. 12 (mart.), p. 1242-1244; an XXVI (1902), nr. 2-3 (mai-iun.), p. 293-308; an XXVI (1902), nr. 2-3 (mai-iun.), p. 298-308; nr. 8 (nov.), p. 908-917; an XXVII (1903), nr. 2 (mai), p. 194; nr. 3 (iun.), p. 310-321; nr. 8 (nov.), p. 912-924; an XXVIII (1904), nr. 2 (mai), p. 224-225; an XXIX (1905), nr. 3 (iun.), p. 317-334; nr. 7 (oct.), p. 799-800; nr. 8 (nov.), p. 833-860; an XXX (1906), nr. 1 (apr.), p. 105-110; nr. 3 (iun.), p. 253-290; nr. 8 (nov.), p. 845-871; an XXX (1907), nr. 3 (iun.), p. 251-280; 352-356; nr. 8 (nov.), p. 854-877; an XXXII (1908), nr. 3 (iun.), p. 241-268; nr. 7 (oct.), p. 797; nr. 8 (nov.), p. 841-874; an XXXIII (1909), nr. 2 (mai), p. 121-124; nr. 3 (iun.), p. 241-289; nr. 8 (nov.), p. 853-906; an XXXIII (1910), nr. II (febr.), p. 1210-1251; an XXXX-XXXIV (1910), nr. 4 (iul.), p. 375-437; nr. 9 (dec.), p. 861-888; an XXXV (1911), nr. 4 (iul.), p. 365-432; nr. 5-6 (mai-iun.), p. 481-664; nr. 9 (dec.), p. 961-998; an XXXV (1912), nr. 12 (mart.), p. 1305-1319; p. 1319-1328; an XXXVI (1912), nr. 1 (apr.), p. 1-3; nr. 4 (iul.), p. 313-375; an XXXVI (1913), nr. II (febr.), p. 1-118; an XXXIX (1915), nr. 1 (apr.), p. 1-24; an XL (1922), nr. 9 (iul.), p. 700-703; an XLI (1922), nr. 2 (nov.), p. 156; nr. 3 (dec.), p. 226-227; an XLI (1923), nr. 5 (febr.), p. 378-379; an XLII (1924), nr. 2 (febr.), p. 104-108; nr. 3 (mart.), p. 165-168; nr. 10 (oct.), p. 614-624; an XLIII (1925), nr. 3 (mart.), p. 169-170; nr. 4 (apr.), p. 232-237; nr. 5 (mai), p. 288-296; nr. 7 (iul.), p. 428-430; nr. 9 (sept.), p. 547-555; nr. 11 (nov.), p. 711-719; nr. 12 (dec.), p. 758; an XLIV (1926), nr. 1 (ian.), p. 33-38; nr. 2 (febr.), p. 88-91; nr. 6 (iun.), p. 342-343; nr. 7 (iul.), p. 406-408; nr. 8 (aug.), p. 466-468; nr. 11 (nov.), p. 673, 687, 688; an XIV (1927), nr. 4 (apr.), p. 253; nr. 7 (iul.), p. 425-426; an XLVIII (1929), nr. 1 (ian.), p. 1247; nr. 3 (mart.), p. 250-285; nr. 9 (sept.), p. 859; an XLVII (1929), nr. 12 (dec.), p. 1129; an XLVIII (1930), nr. 1 (ian.), p. 56-58; nr. 5 (mai), p. 509; an XLIX (1931), nr. 2-3 (febr.-mart.), p. 225-229; nr. 5 (mai), p. 475; nr. 10 (oct.), p. 723-729; nr. 11 (nov.), p. 766; an L (1932), nr. 4 (apr.), p. 332; nr. 6 (iun.), p. 458; nr. 12 (dec.), p. 813; an LI (1933), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 88; an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 129-135; nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 273-288; nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 559-572; nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 715-720; nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 817-828; an LIII (1935), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 3-32; nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 171; p. 33-64; nr. 5-6 (mai-iun.), p. 65-96; nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 97-128; nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 516-517; p. 129-160; nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 166-216; an LIV (1936), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 1-16, nr. 5-6 (mai-iun.), p. 17-32; nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 33-48, nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 49-72; an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 1-32; nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 33-87; an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 1-48; nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 49-100; an LVII (1939), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 1-52; an LVIII (1940), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 250-251; nr. 5-6 (mai-iun.), p. 486-497; nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 1-31; an LIX (1941), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 32-55; nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 1-40; an LIX (1942), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 1-30; an LXI (1943), nr. 10-12 (oct.-dec.), p. 1-24.

50. D. Balaur, *Primul sobor al reprezentanților Bisericii Ortodoxe Apostolice din Estonia*, an LIV (1936), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 215; Pr. I. Mihălcescu, *Un sinod al bisericii rusești*, an XLIII (1925), nr. 8 (aug.), p. 508; Arhim. I. Scriban, *Biserica românească la marele sobor al Bisericii Rusești de la Moscova la 1917*, an XL (1922), nr. 9 (iun.), p. 689-692.

51. An XL (1921), nr. 2 (nov.), p. 134-135; an XLI (1923), nr. 6 (mart.), p. 447-464; nr. 14 (nov.), p. 1061-1065; nr. 15 (dec.), p. 1258-1129; an XLII (1924), nr. 8 (aug.), p. 506; an XLIII (1925), nr. 8 (aug.), p. 496; p. 496-497; nr. 10 (oct.), p. 671; an XLIV (1925), nr. 2 (febr.), p. 123; nr. 5 (mai), p. 316; nr. 6 (iun.), p. 382; nr. 10 (oct.), p. 620; an XLVI (1928), nr. 3 (mart.), p. 249, nr. 5 (mai), p. 480, nr. 9 (sept.), p. 837-838; nr. 11 (nov.), p. 1017-1018; nr. 12 (dec.), p. 1008-1016;

an XLVII (1929), nr. 6 (iun.), p. 557; nr. 9 (sept.), p. 857-858; nr. 11 (nov.), p. 1050-1051; nr. 12 (dec.), p. 1117-1122; an XLVIII (1930), nr. 5 (mai), p. 449-475; nr. 6 (iun.), p. 577-581; an L (1932), nr. 10 (oct.), p. 625-627; 637-702; nr. 11 (nov.), p. 736-737; nr. 12 (dec.), p. 758-800; p. 803-805; an LI (1933), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 198; nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 498-499; an LIII (1935), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 497-499, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 1-210; an LVIII (1940), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 252, nr. 5-6 (mai-iun.), p. 462-467.

52. Episc. Silvestru Bălănescu, *Regulament pentru școlile de cântăreți din Eparhia Hușilor*, an XVI (1892), nr. 1 (apr.), p. 61-64; St. Berechet, *Regulamentul Muzeului istorico-arheologic de pe lângă Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare*, an XL (1922), nr. 6 (mart.), p. 417; Gh. Cronț, *Cum va fi întocmit noul regulament al alegerii patriarhului* (Patriarhia Alexandriei – n.n.), an LV (1937), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 378-379; Gh. Cronț, *Regulamentul pentru administrarea economică a Patriarhiei* (a Alexandriei – n.n.), an LVI (1938), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 604; Drag. Demetrescu, *Patriarhia de Constantinopol* (Regulamentele generale pentru conducerea și administrarea acestei eparhii. Regulamentul pentru alegerea și numirea patriarhului, an XXIII (1900), nr. 12 (mart.), p. 1106-1117; Regulamentul pentru constituirea Sfântului Sinod, an XXIV (1900), nr. 1 (apr.), p. 31-41; Regulamentul Consiliului Mixt; an XXIV (1900), nr. 2 (mai), p. 154-161; Regulamentul pentru retribuirea patriarhului și a arhierilor, Regulamentul pentru retribuirea funcționarilor patriarhali. Regulamentul mănăstirilor, an XXIV (1900), nr. 3 (iun.), p. 271-282; P. Gârboviceanu, *Regulamentul seminariilor*, an XXV (1901), nr. 9 (dec.), p. 913-917; an XXV (1902), nr. 10 (ian.), p. 1022-1027; Id., *Lumânările de ceară* (Regulamentul pentru procurarea lumânărilor de ceară), an XXVI (1903), nr. 10 (ian.), p. 1165-1174; Id., *Clădirile de biserică* (Regulament pentru executarea clădirilor de biserică, case parohiale etc., an XXVIII (1904), nr. 1 (apr.), p. 96-101; Id., *Regulament privitor la primirea vizitatorilor sau a oaspeților în sfintele mănăstiri*, an XXXI (1907), nr. 4 (iul.), p. 424-427; Id., *Lumânările de ceară* (Regulamentul pentru aplicarea Legii monopolului lumânărilor), an XXXII (1908), nr. 3 (iun.), p. 325-331; Id., *Consistoriul Superior Bisericesc* (Regulament de organizare și funcționare), an XXXIII (1909), nr. 6 (sept.), p. 656-663; Pr. Corneliu Grumăzescu, *La protoierie prin alegere* (Regulament pentru alegerea protoierilor), an XLIV (1926), nr. 9 (sept.), p. 545; Pr. Andrei Mustăciosu, *Omisunile Regulamentului pentru ocuparea vacanțelor de profeși ajutători și parohi unde nu se practică alegerea*, an L (1932), nr. 9 (sept.), p. 593-596; *Proiect de modificare a unor articole din Regulamentul de funcționare a Sfântului Sinod*, an II (1877), nr. 9 (iun.), p. 16-20; *Proiectul de regulament pentru disciplina clerului militar*, an III (1877), nr. 9 (iun.), p. 20-23; *Proiect de regulament pentru regularea și îmbunătățirea cântului bisericesc din România*, an VI (1882), nr. 1 (ian.), p. 45-48; *Proiect de regulament pentru funcționarea Consiliului Central Bisericesc*, an XLV (1927), nr. 12 (dec.), p. 741-746; *Proiect de regulament pentru disciplina funcționarilor mireni în serviciul public din Biserica Ortodoxă Română*, an XLVI (1928), nr. 6 (iun.) p. 537-539; *Regulament pentru Adunările generale bisericești*, an XXXVIII (1914), nr. 5 (aug.), p. 392-393; 393-395; *Acte oficiale* (Regulament pentru disciplina clerului), an XXXVIII (1914), nr. 12 (mart.), p. 956-984; *Regulament pentru disciplina monahală*, an I (1874), nr. 3 (dec.), p. 159-176; *Regulament de procedură în materie de judecată bisericească*, an I (1875), nr. 4 (ian.), p. 239-295; *Regulament pentru mijloacele de întreținere a clerului pe la bisericile întreținute de comunele urbane și rurale*, an I (1875), nr. 5 (febr.), p. 319-324; *Regulament pentru aranjarea arhierilor-locotenenți pe eparhii*, an I (1875), nr. 5 (febr.), p. 325-326; *Regulament pentru pozițiunea seminariștilor*, an I (1875), nr. 5 (febr.), p. 327-329; *Regulament pentru înmormântări și pomeniri*, an I (1875), nr. 5 (febr.), p. 330-331; *Regulament pentru alegerea arhierilor titulari sau locotenenți*, an I (1875), nr. 10 (iul.), p. 719-723; *Regulament pentru constituirea Sfântului Sinod al Bisericii Române*, an I (1875), nr. 10 (iul.), p. 719-723; *Regulament pentru cercetarea cărților scoastice de învățământ religios*, an I (1875), nr. 10 (iul.), p. 724-727; *Regulament pentru ocuparea parohiilor vacante*, an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 748-752; *Regulament pentru disciplina bisericească*, an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 8-19; *Regulament pentru disciplina monahală*, an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 20-36; *Regulament de procedură în materie de judecată bisericească*, an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 37-42; *Regulament pentru mijloacele de întreținere a clerului*, an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 43-47; *Regulament pentru aranjarea arhierilor locotenenți pe eparhii*, an II (1876), nr.

12 (sept.), p. 48-49; *Regulament pentru pozițiunea seminariștilor*, an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 49-50; *Regulament pentru înmormântări și pomeniri*, an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 50-51; *Regulament pentru alegerea arhierilor titulari sau locotenenți*, an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 51-54; *Regulament pentru cercetarea cărților scolastice de învățământ religios*, an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 54-56; *Regulemele pentru adunarea ofrandelor în favoarea bisericilor sărace și a altor așezăminte de binefacere*, an III (1877), nr. 11 (aug.), p. 33-35; *Regulament interior al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române*, an III (1877), nr. 12 (sept.), p. 1-9; *Regulament pentru procurarea lumânărilor de ceară pentru biserici*, an III (1877), nr. 12 (sept.), p. 10-15; 27-30; *Regulament pentru disciplina clerului ostășesc*, an III (1877), nr. 12 (sept.), p. 21-23; *Regulament pentru sărbătorile ce trebuie a ține creștinii ortodocși în curgerea anului*, an III (1877), nr. 12 (sept.), p. 24-26; *Regulament pentru purtătorii codicilor de milă spre adunarea ofrandelor de la pioșii creștini în favoarea bisericilor sărace și a altor stabilimente*, an III (1877), nr. 12 (sept.), p. 33-35; *Regulament pentru revizuirea și editarea cărților bisericești române*, an V (1880), nr. 3 (dec.), p. 184-190; An. VI (1882), nr. 6 (iun.), p. 321-327; *Regulament pentru relațiunile bisericești ale clerului ortodox român cu creștinii eterodocși sau de alt rit și cu necredincioșii*, an VI (1882), nr. 7 (iul.), p. 385-388; *Regulamentul Facultății de Teologie de la Universitatea din București*, an XII (1888), nr. 4 (iul.), p. 225-230; *Regulamentul seminariilor*, an XVII (1893), nr. 9 (dec.), p. 719-744; *Regulament pentru Facultatea de Teologie de la Universitatea din București*, an XVII (1894), n. 10 (ian.), p. 840-843; *Regulament pentru punerea în aplicare a legii clerului mirean*, an XVII (1894), nr. 11 (febr.), p. 925-960; *Regulamentul Consistoriilor Eparhiale*, an XVIII (1894), nr. 3 (iun.), p. 202-218; *Regulament privind organizarea și funcționarea Facultății de Teologie*, an XXIII (1899), nr. 7 (oct.), p. 684-694; *Regulamentul interior al seminariilor*, an XXV (1902), nr. 12 (mart.) p. 1267-1277; *Regulament pentru aplicarea Legii Casei Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române*, an XXVI (1902), nr. 2-3 (febr.-mart.), p. 318-355; *Regulament pentru alegerea membrilor Consistoriului Superior Bisericesc*, an XXXIII (1909), nr. 3 (iun.), p. 298-309; *Regulamentul interior al Consistoriului Superior Bisericesc*, an XXXIII (1910), nr. 11 (febr.), p. 1304-1308; *Regulament pentru conferințele pastorale ale preoților și diaconiilor din România*, an XXXIV (1910), nr. 5 (aug.), p. 485-492; *Regulament pentru cazuri de afurisanii și anateme*, an XXXIV (1910), nr. 5 (aug.), p. 493-494; *Regulament de procedură asupra apelului preoților și diaconilor la Sfântul Sinod în caz de caterisire și pentru judecarea membrilor Consistoriului Superior Bisericesc*, an XXXIV (1911), nr. 10 (ian.), p. 981-990; *Regulament pentru reorganizarea și funcționarea școlilor de cântăreți bisericești din Biserica Autocefală Ortodoxă Română*, an XXXIV (1911), nr. 11 (febr.), p. 1109-1118; *Regulament interior al Consistoriului Superior Bisericesc (modificări)*, an XXXVI (1912), nr. 6 (sept.), p. 609-615; *Regulament pentru zugrăvirea bisericilor*, an XXXVI (1912), nr. 7 (oct.), p. 703-709; *Regulament pentru ocuparea locurilor vacante de preoții parohi și preoți ajutători*, an XLIV (1926), nr. 6, p. 341-342; *Regulament pentru ocuparea locurilor vacante de protopopi și revizori bisericești*, an XLIV (1926), nr. 6 (iun.), p. 342; *Regulament pentru organizarea și funcționarea Eforiei Bisericești Ortodoxe Române*, an XLIV (1926), nr. 11 (nov.), p. 662-666; *Regulamentul intern pentru Congresul Național Bisericesc al Patriarhiei Ortodoxe Române*, an XLIV (1926), nr. 12 (dec.), p. 731-735; *Regulament pentru administrarea afacerilor epitropești în parohii și eparhii*, an XLIV (1926), nr. 12 (dec.), p. 735-739; *Regulament pentru Fondul General de Asigurare a imobilelor bisericești*, an XLVI (1929), nr. 6 (iun.), p. 539-540; *Regulament pentru determinarea drepturilor patriarhului și de funcționare a Sfântului Sinod*, an XLIX (1931), nr. 12 (dec.), p. 810-825; *Regulament pentru administrarea bunurilor mitropolitane și episcopale*, an L (1932), nr. 9 (sept.), p. 602-603; *Regulament pentru ținerea concursului între candidații la hirotonie și numirea în locurile vacante*, an LVIII (1940), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 217-222; *Regulament pentru ocuparea posturilor de preoți și diaconi vacante*, an LXI (1943), nr. 1-3 (ian.-mart.), p. 154-160; Arhim. I. Scriban, *Modificarea Regulamentului Consistoriului Superior*, an XLI (1923), nr. 12 (sept.), p. 952; Id., *Schimbare în Regulamentul preoților militari*, an XLIII (1925), nr. 7 (iul.), p. 445-446; Id., *Regulamente bisericești nouă*, an XLV (1927), nr. 2 (febr.), p. 126; Id., *Proiect de Regulament pentru cercetarea manualelor școlare*, an XLVIII (1930), nr. 1 (ian.), p. 58-61.

53. Pr. P. Angheliescu, *În jurul noului statut și regulament al Bisericii Bulgare*, an LIII (1935), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 60-62; St. Berechet, *Statutul Bisericii Ortodoxe Bulgare*, an XLI (1922), nr. 3 (dec.), p. 228-230; nr. 4 (ian.), p. 307-308; an XLI (1923), nr. 6 (mart.), p. 470-472; P. Gârboviceanu, recenzie la vol. *Statutele societății clerului român "Mântuitorul Hristos" din eparhia Moldovei* (Iași, 1909), an XXXIII (1910), nr. 10 (ian.), p. 1189; Pr. I. Mihălcescu, *Desființarea statutului organic bisericesc din Bucovina*, an XLIII (1925), nr. 8 (aug.), p. 508; Arhim. I. Scriban recenzie la vol. *Statutele și apelul către cetățeni* (București, 1922), an XLI (1922), nr. 3 (dec.), p. 232-233; Id., *Statutul asociațiunii generale a clerului ortodox român*, an XLI (1923), nr. 6 (mart.), p. 460-463; S. Simionov, *Modificarea statutului exarhial al Bisericii Bulgare*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 590; *Statutele Asociațiunii de construcțiune a catedralei din București*, an V (1881), nr. 7 (apr.), p. 439-443; *Statutele Societății clerului român "Solidaritatea" din Eparhia Dunării de Jos*, an XXVII (1903), nr. 2 (mart.), p. 215-226; *Statutul pentru administrarea Bisericii Rusești*, an XLI (1922), nr. 1 (oct.), p. 6-11; nr. 2 (nov.), p. 90-95; nr. 3 (dec.), p. 178-182; an XLI (1923), nr. 5 (febr.), p. 321-334.

54. *Decizie pentru jurământul preoților*, an III (1877), nr. 12 (sept.), p. 9-20; *Decizia Sf. Sinod privind icoanele, arhitectura, pictura și ornamentarea bisericilor din România*, an XIII (1890), nr. 11 (febr.), p. 577-580; nr. 12 (mart.), p. I-IV; an XIV (1890), nr. 1, p. I-IV; nr. 2 (mai), p. I-IV; nr. 3 (iun.), p. I-IV; nr. 5 (aug.), p. I-IV; nr. 6 (sept.), p. I-IV; nr. 7 (oct.), p. I-IV; nr. 8 (nov.), p. I-IV; C. Erbiceanu, *Expunere explicativă* (comentarii la Decizia Sf. Sinod cu privire la ordinea ierarhică în Biserica Ortodoxă Română), an XXX (1906), nr. 7 (oct.), p. 743-752; Redacția, *Dare de seamă* (Decizia Sf. Sinod cu privire la numirea unor membri ai Consistoriului Eparhial și Revizorului bisericesc), an XXVII (1903), nr. 2 (mai), p. 227-231; Id., *Decizii* (Decizii privind alegerea membrilor Consistoriului Superior Bisericesc), an XXXIII (1909), nr. 8 (nov.), p. 959; Arhim. I. Scriban, *Modificarea taxelor epitrahilului*, an XL (1922), nr. 12 (sept.), p. 934.

55. Mitrop. Primat Conon Arămescu-Donici, *Ordin circular pentru zidirea bisericilor din nou, prefăcutul celor din lemn sau vătăruți și reparația radicală a celor în stare rea*, an XXVIII (1905), nr. 12 (mart.), p. 1425-1429; Id., *Ordin circular pentru împodobirea cu plantații a curții bisericilor din oraș și de la sate, cu cimitirele respective*, an XXVIII (1905), nr. 12 (mart.), p. 1425-1427; Id., *O circulară* (Despre căsătorie și concubinaj), an XXIX (1905), nr. 1 (apr.), p. 94-95; Id., *Ordinul circular către protoiereii din Eparhia Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei*, an XXXVI (1912), nr. L (apr.), p. 69-72; Id., *Ordin circular privind tematica conferințelor pastorale*, an XXXVI (1912), nr. 5 (aug.), p. 508-509; Id., *Ordin circular cu privire la numirile și transferările clerului*, an XXXVI (1912), nr. 8 (nov.), p. 827-828; Id., *Ordin către revista „Biserica Ortodoxă Română” și Tipografia „Cărților Bisericești”*, an XXXVII (1914), nr. 12 (mart.), p. 953-955; Id., *Ordin circular către toate protoiereile privitoare la buna stare a bisericilor și cimitirelor*, an XXXIX (1915), nr. 3 (iun.), p. 317-320; Id., *Circulară cu privire la rapoartele anuale ale protoiereilor*, an XXXIX (1916), nr. 12 (mart.), p. 1299-1304; Id., *Circulară către clerul român ortodox pentru slujirea și participarea la împrumutul național*, an XL (1917), nr. 1 (apr.), p. 1-3; Pr. Ol. Căciulă, *Celibatarii se pot profeți ca și cei căsătoriți* (Biserica Ortodoxă a Greciei - n.n.), an LI (1933), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 346; Gh. Cronț, recenzie la Andrei I. Fitrachis, *Dregătorii politici și bisericesti după Isidor Pelusiotul* (Mîtilene, 1926), an LV (1937), nr. 5-6 (mai.-iun.), p. 365; Id., recenzie la V. Șesan, *Dreptul de devoțiune al patriarhului și mitropolitului* (în "Candela", an XLVII (1936), p. 71-84), an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 146; Id., *Cununia și Botezul nu se pot săvârși decât în biserică* (Patriarhia de Constantinopol - n.n.), an LVI (1938), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 745; Id., *Hotărâre sinodală privitoare la dotă*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 588; Id., recenzie la K. M. Rallis, *Despre deputații* (Atena, 1936), an LVI (1938), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 593; Drag. Demetrescu, *Enciclica patriarhului de Constantinopol privitoare la drepturile ierarhilor depuși sau transferați*, an XXIII (1899), nr. 9 (dec.), p. 948; N. Dobrescu, *O măsură luată în Rusia pentru evreii care se botează*, an XXXIV (1910), nr. 4 (iul.), p. 473-474; C. Erbiceanu, *Enciclica canonică a episcopului de Râmnic, Filaret*, an (1891), nr. 6 (sept.), p. 403-421; nr. 8 (nov.), p. 626-647; Id., *O enciclică a mitropolitului Nifon*, an XVIII (1894), nr. 8 (nov.), p. 616-622; Id., *Enciclica mitropolitului Teodosie*, an XXVIII (1904), nr. 1 (apr.), p. 33-56; nr. 2 (mai), p. 136-152; Mitrop. Pimen Georgescu, *Circulară privitoare la curățenia și orânduiala mănăstirilor*, an XXXVI (1912), nr. 2 (mai),

p. 199-201; Id., *Circulară privitoare la curătenia și orânduiala bisericilor și cimitirelor*, an XXXVI (1912), nr. 2 (mai), p. 201-203; Id., *Indemn către societatea „Ocotirea” a clerului din Moldova de a se înscrie la împrumutul național*, an XL (1916), nr. 1 (apr.), p. 3-4; Id., *Indemn către cinstita preoțime de a se înscrie la împrumutul național*, an XL (1916), nr. 1 (apr.), p. 4-5; P. Gârboviceanu, *O programă pentru orele de serviciu în bisericile sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei*, an XXI (1897), nr. 7 (oct.), p. 709-710; Id., *Pentru monastiri (vizitarea mănăstirilor)*, an XXXII (1903), nr. 1 (apr.), p. 2-10; Id., *O circulară a prea sfințitului Pimen, episcopul Dunării de Jos*, an XXVII (1904), nr. 10 (ian.), p. 1159-1164; Id., *Un ordin circular (activitatea pastorală)*, an XXXVIII (1904), nr. 3 (iun.), p. 342-345; Id., *O circulară a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit primat (activitate pastorală)*, an XXIX (1905), nr. 6 (sept.), p. 682-684; Id., *Parohiile rurale vacante și suplinirea lor*, an XXXIV (1910), nr. 2 (mai), p. 225; *Instrucțiuni administrative cu privire îndeosebi la corpul P. C. Protoierei*, an XLVI (1928), nr. 1 (ien.), p. 73-78; Pr. I. Mihălcescu, *Dispoziție privitoare la zidiri, reparări și picturi de biserici*, an XLIII (1925), nr. 8 (aug.), p. 501; Gh. I. Moiescu, *Orânduiele pentru zugrăvirea icoanelor*, an LII (1934), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 222-223; Pr. C. Nazarie, *Instrucțiuni pentru preoții de armată în vreme de război prezentate Marelui Stat Major al Armatei*, an XXXIX (1915), nr. 8 (nov.), p. 882-894; Arh. Calistrat Orleanu-Bărlădeanu, *Circulare privind participarea credincioșilor la serviciile de cult publice din duminici și sărbători*, an XXXI (1908), nr. 10 (ian.), p. 1180-1181; Mitrop. Primat Ghenadie Petrescu, *Circulare (reglementări privind costumul preoțesc, Sf. Liturghie, inovațiile din cult)*, an XVIII (1894), nr. 1 (apr.), p. 3-5; Pr. I. Răuțescu, *Inceputul ființării registrelor de stare civilă*, an XLVIII (1930), nr. 2 (febr.), p. 140-144; *Proces-verbal cu privire la condițiile necesare candidatului la preoție*, an XIII (1895), nr. 11 (febr.), p. 926-931; Id., *Seminariștii cu patru clase*, an XXI (1897), nr. 1 (apr.), p. 67-89; Id., *Circulară către protoierii din Mitropolia Ungrovlahiei*, an XXXIX (1915), nr. 4 (iul.), p. 430-433; Arhim. I. Scriban, *Consilierii eparhiali nu mai pot avea altă slujbă*, an XXXXLIV (1926), nr. 11 (nov.), p. 685; Id., *Câte parohii la un protopopiat*, an XLIV (1926), nr. 11 (nov.), p. 686; Id., *Revizorii eparhiali nu vor mai avea altă slujbă*, an XLIV (1926), nr. 11 (nov.), p. 686; Id., *Pozițiunea funcționarilor din Eforia bisericească*, an XLV (1927), nr. 2 (febr.), p. 126; Id., *Bisericile să plătească funcționari bisericești*, an XLVI (1928), nr. 9 (sept.), p. 859; Id., *Casa de Credit a preoților ortodocși*, an XLVII (1929), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 760; Id., *Porunca mitropolitului Moldovei pentru înlăturarea primejdiei de foc în biserici*, an XLVIII (1930), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 484; Arh. Tit Simeadrea, *Sfântul Sinod și Maglavitul*, an LIII (1935), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 496-497; Pr. Dim. N. Ștefănescu, *Rezervațiuni episcopale*, an XLVI (1929), nr. 11 (nov.), p. 982-995.

56. Vezi în acest sens Nicodim Milaș, *Dreptul bisericesc oriental*, București, 1915, p. 569-590.

57. În afară de studiile referitoare la pravile și nomocanoane menționate în notele precedente ale prezentei lucrări, vezi și următoarele: Gheorghe Cronț, *Dreptul bizantin în țările române. Îndreptarea legii din 1652*, în "Studii. Revistă de Istorie", XIII, 1960, nr. 1, p. 57-82; Id., *"Dreptul bizantin în țările române. Pravila Moldovei din 1646*, în "Studii. Rev. Istorie, XI, 1958, nr. 5, p. 33-59; Id., *L'Eclogue des Isauriens dans les pays roumains*, în „Balkan Studies”, Tesalonic, IX, 1968, nr. 2, p. 359-374; Id., *Le livre de jugement de l'empereur Justinien. Compilation des sources byzantines en versions slave et roumaine*, în "Revue Etud. Sud-Est Européen", București, VI, 1968, nr. 4, p. 639-647; Id., *Les nouvelles de Leon le Sage dans les pays roumains*, în "Revue Roumaine Hist", București, VI, 1967, nr. 5, p. 717-729; V. Al. Georgescu, *Câteva contribuții la studiul recepției dreptului bizantin în Țara Românească și Moldova (1711-1821)*, în "Studii. Rev. Ist.", XVIII, 1965, nr. 1, p. 49-73; Id., *Présentation de quelques manuscrits juridiques de Valachie et de Moldavie (XV-XIX siècles). Contribution à l'étude de la réception du droit byzantin en Roumanie*, în „Revue d'Etud. Sud-Est Europ.", București, VI, 1968, nr. 4, p. 625-638; an VII, 1969, nr. 2, p. 335-365; Id., *La réception du droit romano-byzantin dans les principautés Roumaines*, în vol. *Mélanges Henry Lévy-Bruhl*, Paris, 1959, p. 373-394; Vasile Grecu, *Byzantinische Quellen zu den Rumänischen Gesetzbüchern aus den Jahren 1646 und 1652*, în "Revue Etude Sud-Est Europ.", București, an. III, 1965, nr. 1-2, p. 283-289; N. Smochină, *Le "procheiros Nomos" de l'empereur Basile (867-879) et son application chez les Roumains au XVI-e siècle*, în „Balkan Studies”, Tesalonic, an IX, 1968, nr. 1, p. 167-208; Emil Cernea, *Traditions autochtones et influences étrangères dans l'ancien droit*

roumain, în „Recherches sur l'histoire des institutions et du droit”, București, an I, 1977, nr. 1, p. 7-18; Gh. Cronț, *Le droit romano-byzantin dans les pays roumains à l'époque phanariote*, în vol. *Symposium, l'époque phanariote (Tesalonic, 1974)*, p. 314-325; Valeriu Sotropa, *L'influence romaine dans l'ancien droit roumain*, în "Recherches sur l'histoire des institutions et du droit", București, an I, 1977, nr. 1, p. 73-83; Valentin Georgescu; *Bizațul și instituțiile românești până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, București, Ed. Academiei, 1980, 297 pag.; Idem, *Remarques sur la publication des sources, byzantines de l'histoire de l'ancien droit roumain (XIV-XIX siècle)*, în vol. *Études byzantines et postbyzantines*, București, Editura Academiei, 1979, p. 95-116; Titus Pungă, "Cartea românească de învățătură", 1646. Unele particularități ale receptării dreptului romana-byzantin reflectate în structura și conținutul instituțiilor sale juridice, în "Studii și cercetări juridice, București, an XXIX, 1984, nr. 1, p. 60-78; Valentin Al. Georgescu, *Modèles juridiques byzantins et synthèse modernisatrice dans le droit roumain*, în "Revue Roum. d'Histoire", București, an XX, 1981, nr. 4, p. 681-688; Vladimir Hanga, *Die Rezeption des römisch-byzantinischen Rechtes in den rumänischen Fürstentümern. Theorien. Realitäten*, în vol. *Nouvelles études d'histoire*, București, Editura Academiei, vol. VII, p. 7-18.

58. D. Balaur, *Lege pentru biserici și comunități religioase* (Biserica Ortodoxă din Estonia) an LIII (1935), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 271-278; Gh. D. Busuioc, *Sentimentul religios și noul cod penal Italian*, an XLVIII (1930), nr. 3 (mart.), p. 276-278; Pr. Ol. N. Căciulă, *Noua lege de organizare a Bisericii Ortodoxa Sârbești* (1931), an LI (1933), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 343-345; Idem, *În jurul proiectului noului cod civil* (Grecia - n.n.), an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 113; Idem, *Legea cumulului* (Grecia - n.n.), an LIV (1936), nr. 1-? (ian.-febr.), p. 114; Gh. Cronț, *Legislația bisericească în Grecia*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 67-84; nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 187-203; Idem, recenzie la V. Șesan, *Modificarea legii și statutului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române* (în "Candela", XLVI, 1935, nr. 1-12, p. 117-201), an LIV (1936), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 263-264; Idem, *O nouă lege privitoare la tribunalele bisericești* (Patriarhia Constantinopolului - n.n.), an LIV (1936), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 348-350; Idem, *Modificarea legii organice a Bisericii Grecești*, an LIV (1936), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 619; Idem, *O nouă lege privitoare la bisericile și preoții de enorie* (Biserica Ortodoxă Greacă - n.n.), an LVI (1936), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 608; Idem, *Noua lege privitoare la alegerea arhiepiscopului Atenei și a mitropoliților Bisericii Ortodoxe din Grecia*, an LVII (1939), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 378-379; Drag. Demetrescu, *Legile organice ale Bisericii Ortodoxe din Grecia*, an XXXIX (1916), nr. 10 (ian.), p. 1001-1006; nr. 12 (mart.), p. 1273-1277; an XL (1916), nr. 1 (apr.), p. 35-417, Idem, *Din Biserica Greciei. Revizuirea legilor organice bisericești și completarea lor*, an XL (1916), nr. 2 (mai), p. 191; Idem, *Legea organică a Sfântului Sinod al Bisericii Greciei*, an XL (1916), nr. 3 (iun.), p. 202-209; V. Dudu, recenzie la R. Golubov. *Noua Constituție* (în "Narodenă Straža", Moscova, 1937, nr. 12), an LV (1937), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 726; Pr. C. Enescu, *Inconvenientele sistemului parohiei adoptat în Proiectul de Lege pentru întreținerea clerului și a bisericilor urbane și rurale*, an VI (1882), nr. 12 (dec.), p. 72?, 735; Pr. D. Fecioru, *Noua lege de organizare a Bisericii Greciei*, an LVIII (1940), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 72-92; nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 223-238; nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 595-608; P. Gârboviceanu, *Repausul duminical*, an XX (1897), nr. 10 (ian.), p. 1071-1074; Idem, *Legea pentru repausul duminical*, an XX (1897), nr. 12 (mart.), p. 1178; Idem, *Lumânările de ceară*, an XXVI (1903), nr. 12 (mart.), p. 1343-1356; Idem, *Un proiect de lege* (Casa Bisericii - n.n.), an XXVII (1904), nr. 12 (mart.), p. 1422; Idem, *Un omagiu* (Legea clerului și seminariilor - n.n.), an XXVIII (1905), nr. 10 (ian.), p. 1195; Idem, *Modificarea Legii clerului*, an XXVIII (1905), nr. 11 (febr.), p. 1292; Idem, *O cuvântare a Înalt Prea Sfințitului Episcop Atanasie* (Legea învățământului primar și normal - n.n.), an XXVIII (1905), nr. 12 (mart.), p. 1402-1407; Idem, *Legea clerului*, an XXIX (1906), nr. 11 (febr.), p. 1258-1273; nr. 12 (mart.), p. 1346-1370; an XXX (1906), nr. 1 (apr.), p. 57-61; nr. 2 (mai), p. 177-187; nr. 5 (aug.), p. 512-520; nr. 6 (sept.), p. 643-651; nr. 7 (oct.), p. 768-769; an XXXIII (1909), nr. 5 (aug.), p. 553-570; Idem, *Correspondența dintre patriarhia de Constantinopol și Mitropolitul Ungrovlahiei. Nifon, între domnitorul Alexandru Ioan Cuza și între toate bisericile cu privire la legile aprobate de guvernul român pentru Sinodul din 1864*, an XXXVII (1914), nr. 10 (ian.), p. 795-796; *Lege pentru alegerea mitropoliților și episcopilor eparhioți cum și a constituirii Sfântului Si-*

nod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române, an I (1874), nr. 2 (nov.), p. 81-86; an II (1876), nr. 12 (sept.), p. 1-7; Idem, *Legea clerului mirean și a seminariilor* an XVII (1893), nr. 5 (aug.), p. 305-318; *Lege pentru înființarea și organizarea casei Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române*, an XXV (1902), nr. 10 (ian.), p. 1032-1038; *Lege pentru destinarea mănăstirii Căldărușani din județul Ilfov ca reședință a Î.P.S. Ghenadie Petrescu, fost mitropolit primat al României*, an XXXIII (1909), nr. 1 (apr.), p. 108-109; *Lege pentru modificarea mai multor articole din legea pentru alegerea mitropoliților și episcopilor eparhioți cum și a constituirii Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Române din 19 decembrie 1872 și pentru înființarea Consistoriului Superior bisericesc*, an XXXIII (1909), nr. 2 (mai), p. 208-217; *Lege pentru modificarea legii pentru constituirea Sfântului Sinod și înființarea Consistoriului Superior Bisericesc*, an XXXV (1912), nr. 10 (ian.), p. 1081-1083; *Lege pentru fabricarea și vânzarea lumânărilor de ceară*, an XXXI (1908), nr. 12 (mart.), p. 1422-1426; *Lege pentru noua orânduire de conducere a mănăstirii Neamtu-Secu*, an LVIII (1940), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 38-39; B. Mangâru, *Revizuirea constituției*, an XXXVIII (1914), nr. 4 (iul.), p. 300-312; Pr. I. Mihăilcescu, *Legea și statutul pentru organizarea Biserici Ortodoxe Române*, an XLIII (1925), nr. 8 (aug.), p. 499-501; Gh. I. Moisescu, recenzie la Șt. Cr. Berechet, *Deux lois byzantines en traduction roumain* (în vol. *Actes du III-ème congrès international d'études byzantines*, Atena, 1932, p. 179-183; an LII (1934), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 265; Idem, *Noua lege de organizare a învățământului religios*, an LIX (1941), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 475-486; Idem, *Noua lege privitoare la alegerea arhiepiscopului Atenei și a mitropoliților bisericilor ortodoxe din Grecia*, an LVII (1939), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 118; Pr. Constantin Nazarie, *Propunere pentru arderea corpurilor celor morți*, an XXXIII (1909), nr. 9 (dec.), p. 1072; Arh. Silvestru Piteșteanu, *Observațiuni asupra câtorva articole din proiectul de lege pentru întreținerea clerului și a bisericilor din comunele urbane și rurale*, an VI (1882), nr. 11 (nov.), p. 625-648; Pr. Victor N. Popescu, *Noua Constituție supusă plebiscitului din 24 februarie 1938 promulgată la 27 februarie și prevederile în legătură cu viața religioasă*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 175-176; *Proiect de lege pentru seminarii*, an III (1876), nr. 3 (dec.), p. 102-108; *Proiect de lege pentru întreținerea clerului și a bisericilor din comunele urbane și rurale ce se întrețin din comune în tot cuprinsul României*, an VI (1882), nr. 3 (mart.), p. 47-53; *Proiect de lege pentru întreținerea clerului și a bisericilor din comunele urbane și rurale*, an VI (1882), nr. 6 (iun.), p. 345-365; *Proiect de lege pentru cultura albinelor, fabricarea și desfacerea lumânărilor de ceară*, an XII (1889), nr. 10 (ian.), p. 696-702; *Proiect de lege pentru fixarea parohiilor și regularea pozițiunii materiale a clerului*, an XV (1891), nr. 5 (aug.), p. 370-375; *Propunerile Sfântului Sinod din ședința de la 14 mai 1910 (Legea sinodală și a Consistoriului Superior Bisericesc - n.n.)*, an XV (1891), nr. 5 (aug.), p. 370-375; *Redecția Comunicat (Legea Sinodală - n.n.)*, an XXXIII (1909), nr. 8 (nov.), p. 841-842; Arhim. I. Scriban, recenzie la Pr. M. Rădulescu, *Contribuțiuni la noua lege organică a clerului ortodox român* (București, 1922), an XLI (1923), nr. 5 (febr.), p. 386-389; Idem, *Promulgarea legii pentru noile episcopii*, an XLI (1923), nr. 6 (mart.), p. 479; Idem, *Proiectul de lege pentru înfrângerea beției*, an XLIII (1925), nr. 3 (mart.), p. 187; Idem, *Legea unificării*, an XLIII (1925), nr. 3 (mart.), p. 187; Idem, *Tipărirea Legii unificării*, an XLIII (1925), nr. 4 (apr.), p. 256; Idem, *Acum legea odihnei de Duminică*, an XLIII (1925), nr. 5 (mai), p. 311-313; Idem, *Lege împotriva beției*, an XLIII (1925), nr. 5 (mai), p. 316; Idem, *Legea autonomiei în întrebuințarea Bisericii*, an XLIV (1926), nr. 8 (aug.), p. 481; Idem, *Franța (Legea privind certificatele prenuptiale - n.n.)*, an XLV (1927), nr. 7 (iul.), p. 436; Idem, *Legea învățământului teologic*, an XLV (1927), nr. 7 (iul.), p. 441-443; Idem, *Zarva cea mare. Legea cultelor*, an XLVI (1928), nr. 4 (apr.), p. 359-361; Idem, *Spicuri din cuvântările din senat despre Legea Cultelor*, an XLIV (1928), nr. 5 (mai), p. 459-461; Idem, *Discursurile la Legea Cultelor*, an XLIV (1928), nr. 7 (mai), p. 664; Idem, *Îndreptare (codul Penal - n.n.)*, an XLVI (1928), nr. 7 (iul.), p. 664; Idem, *Noua lege de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române*, an XLIX (1931), nr. 10 (oct.), p. 664; Idem, *Legea Cultelor pentru mahomedani*, an XLIX (1931), nr. 12 (dec.), p. 861; Idem, *Modificarea Legii de organizare a Bisericii noastre*, an L (1932), nr. 10 (oct.), p. 704; Arh. T. Simedrea, *Legea și statutul Bisericii Ortodoxe Sârbe*, an LII (1934), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 497-506; Idem, *Pensionarea preoților*, an LIII (1935), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 171-172; Idem, recenzie la E.H.O. Burnester, *The Laws of Inheritance of Gabriel Ibn Turaik LXX Patriarch*

of Alexandria (în "Orientalia Christiana Periodica", vol. I, 1935, p. 315-317), an LIII (1935), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 408; S. Simionov, *Noua lege electorală și drepturile preoților*, an LV (1937), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 752-753; Idem, *Un nou proiect de lege pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Bulgare*, an LIX (1941), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 122; Idem, *Legislația Bisericii Ortodoxe Bulgare*, an LIX (1941), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 351-376; Episc. Vartolomeu Stănescu, *Chemare către clerul și poporul oltean cu prilejul punerii în aplicare al noii legi bisericești*, an XLIV (1926), nr. 1 (ian.), p. 38-39; Pr. Dr. Oreste Tarângul, *Modificarea legii de organizare bisericească*, an L (1932), nr. 11 (nov.), p. 721-728.

59. *Decret privind alegerea noului episcop de Argeș*, an II(1876), nr. 5 (febr.), p. 362; *Decret privind rugăciunile pentru conducătorii țării*, an XXVI (1902), nr. 4 (iul.), p. 467-468; *Decret privind convocarea Sfântului Sinod*, an XXVI (1902), nr. 7 (oct.), p. 721-722; *Decret privind reglementarea veniturilor epitrahilului*, an XXXI (1907), nr. 4 (iul.), p. 402-404; *Formular pentru decrete de protoierei în Eparhia Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei*, an XXXIX (1915), nr. 4 (iul.), p. 428-430; Pr. I. Mihălcescu, *Un nou decret papal în contra modernismului*, an XXXIV (1910), nr. 7 (oct.), p. 817-821; Redacția, *De ale monastirilor*, an XXXIII (1909), nr. 8 (nov.), p. 947-949; Idem, *Decret privind rezultatele alegerilor membrilor Consistoriului Superior Bisericesc*, an XXXI-II (1909), nr. 9 (dec.), p. 1066; *Decret privind unele schimbări în cadrul Consistoriului Superior Bisericesc*, an XXXIV (1911), nr.12 (mart.), p. 1324; Idem, *Decret privind convocarea Colegiului Electoral al Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, an XXXVI (1912), nr. 1 (apr.), p. 68; Idem, *Decret privind numirea unor membri în Consistoriile Patriarhale*, an XXXVI (1912), nr. 2 (mai), p. 204-206; Arhim. I. Scriban, *Decret în chestiunea averilor bisericești*, an XLII (1924), nr. 4 (apr.), p. 253.

60. Pr. P. Angelescu, recenzie la Prot. G. I. Savelschi, *Raportul păstorului față de puterile statului și de partidele politice. Este îngăduit păstorului să îndeplinească funcțiuni publice?* (în "Narodena Straja", Sofia, 1935, 12, p. 4-7), an LIII (1935), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 417-412; Pr. St. Bejan, *Raporturile între Biserică și Stat în fața istoriei. Epoca până la Reforma lui Luther*, an XL (1921), nr. 3 (dec.), p. 188-193; an XL(1922), nr. 6 (mart.), p. 414-421; Dr. D. G. Boroiianu, *Biserica și Statul. Câteva cuvinte asupra cestiunei*, an XXXIII (1909), nr. 5 (aug.), p. 517-532; Idem, *Câte ceva din învățătura despre Biserică și Stat*, an XXXVI (1910), nr. 12 (mart.), p. 965-984; P. Gârboviceanu, *Separarea dintre Biserică și Stat*, an XXXIII (1910), nr. 11 (febr.), p. 1319; Idem, *Altă interpelare*, an XXIII (1900), nr. 11 (febr.), p. 1037-1047; Pr. Stelian Iliescu, recenzie la prof. M. Zîrîkin, *Canonul bisericesc și dreptul statului la ocuparea catedrelor episcopale* (în "Vosresenie Citenie", 1933, nr. 50-52), an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 714-717; N. Iorga, *Un conflict al Bisericii cu statul în anul 1757*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 385-386; I. Mihălcescu, *Biserica ortodoxă și reforma Constituției*, an XL (1922), nr. 12 (sept.), p. 957-958; Idem, *Biserica și Constituția*, an XLI (1923), nr. 6 (mart.), p. 452-456; Gh. I. Moiescu, recenzie la Prof. Dr. Iacob Lazăr, *Biserica dominantă și egala îndreptățire a cultelor* (Arad, 1936), an LIV (1936), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 776-777; Arh. T. Sîmedrea, recenzie la Prof. E. Herman, *Zum Asybrech im byzantinischen Reich* (în "Orientalia Christiana Periodica", an. I, 1935, p. 204-238), an LIII (1935), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 414.

61. Pr. D. M. Acsinte, recenzie la Chérémy, *Les Catacombes romaines* (Paris, 1932), an L (1932), nr. 9 (sept.), p. 620; Idem, recenzie la R. de Jerfanion, *Les églises rupestres de Capadocie* (Paris, 1925-1932, 2 vol.), an L (1932), nr. 9 (sept.), p. 621; Pr. P. Angelescu, recenzie la Episc. Inochentie, *Justificarea fugii creștinilor în timpul persecuțiilor* (Chișinău, 1933), an LIII (1935), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 539; D. G. Boroiianu, *Chiril al Alexandriei și opera sa contra lui Iulian Apostatul*, an XXX (1907), nr. 11 (febr.), p. 1234-1245; Idem, *Creștinii și statul*, an XXXVII (1913), nr. 4 (iul.), p. 337-353; St. G. Brădișteanu, *Scriitori păgâni din primele secole și creștinismul*, an XXXIV (1910), nr. 2 (mai), p. 218-232; nr. 3 (mai), p. 335-347; N. Chișescu, recenzie la Gustave Bardy, *La Culture latine dans l'Orient chrétien au VI-e siècle* (în "Irénikon", XIV, 1937, nr. 4-5, p. 313-338), an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 125-128; Idem, recenzie la H. A. Moreton, *Rome et l'Eglise primitive. La suprématie et l'infaillibilité papales aux premiers siècles* (Paris, 1938), an LVII (1939), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 71-75; Drag. Demetrescu, *Starea creștinismului în secolul I și al II-lea. Raportul creștinismului către ideile filosofice ale timpului și viceversa*, an XVIII (1894); nr.

4 (iul.), p. 334-350; Drag. Demetrescu, *Creștinismul în timpurile lui Dioclețian și Constantin cel Mare*, an XVIII (1894), nr. 7 (oct.), p. 530-543; nr. 8 (nov.), p. 623-642; nr. 9 (dec.), p. 715-737; Arhim. Ghenadie Enăceanu, *Iulian Paravatul* (Apostatul - n.n.), an VI (1882), nr. 9 (sept.), p. 518-540; nr. 10 (oct.), p. 574-596; nr. 11 (nov.), p. 665-688; Pr. C. Enescu, *Despre alegerile bisericești înainte de Constantin cel Mare*, an XX (1897), nr. 7 (oct.), p. 618-626; Idem, *Din persecuțiile Bisericii*, an XIX (1896), nr. 12 (mart.), p. 807-812; an. XX (1896), nr. 1 (apr.), p. 22-23; Dr. Diac. St. Lupșa, recenzie la Zenovie Păclișanu, *Istoria creștinismului antic*, (Oradea, 1937), an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 110-115; B. Mangâru, *Administrarea Sfintei noastre Biserici*, an XXXV (1911), nr. 1 (apr.), p. 59-69; Idem, *Acuzațiile aduse creștinilor*, an XXXVIII (1915), nr. 12 (mart.), p. 1246-1254; I. Mihălcescu, recenzie la D. S. Balanos, *Lucian Martirul și Lucian excomunicatul* (în "Analele Acad. din Atena", an. VII (1932), p. 306-310), an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 121; Idem, recenzie la Ion Dinu, *Un document creștin-apusean de conștiință ortodox-orientală. Aspecte din persecuția lui Marc Aureliu*, (Cernăuți, 1937), an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 129; Idem, recenzie la F. V. Farrar, *Primele zile ale creștinismului* (M-rea Neamț, 1938, 3 vol.), an LVII (1939), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 669-689; Al. Mușățescu, *Contribuții la Istoria Bisericii*, an XXXI (1907), nr. 2 (mai), p. 162-167; nr. 3 (iun.), p. 305-314; C. Orleanu-Bărlădeanu, *Biserica primelor secole și imperatorii romani*, an XXIII (1899), nr. 7 (oct.), p. 649-663; nr. 8 (nov.), p. 785-806; M. Popescu, *Creștinismul în Imperiul Roman*, an XXVI (1902), nr. 5 (aug.), p. 481-488; Idem, *Iulian Apostatul în tradiția creștină*, an XXXV (1911), nr. 8 (nov.), p. 890-895; nr. 9 (dec.), p. 1034-1038; nr. 10 (ian.), p. 1185-1188; N. M. Popescu, recenzie la Jacques Zeiller, *L'expansion du Christianisme dans la Péninsule des Balkans du I-er au V-e siècle* (în "Révue internationale des études balkaniques", I, 1934-1935, p. 414-419), an LIII(1935), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 541-544; Teodor Popescu, *Urmările persecuțiilor contra creștinilor în Imperiul Român*, an XLI (192?), nr. 8 (mai), p. 554-559; Dumitru I. Roman, recenzie la Charles Guignebert, *Le Christianisme antique* (f.1., f.a.), an XLVI (1928), nr. 6 (iun.), p. 570-572; Arhim. Iuliu Scriban, recenzie la Nichifor Crainic, *Între Apollo și Iisus* (în "Gândirea", 1927, ian.), an XLIV (1927), nr. 2 (febr.), p. 120; Idem, recenzie la N. Iorga, *Vieți de sfinți* (în "Revista Istorică", XIX, 1913, p. 316-346), an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 124-125; Idem, recenzie la Prof. N. Arseniev, *Lumea veche și creștinismul primitiv* (în "Elpis", VII, 1933, nr. 1, p. 56-95; nr. 2, p. 18-51), an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 128; nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 557; Episc. Vartolomeu Stănescu, recenzie la L. Dieu, *La persécution en II-ème siècle. Un loi fantôme* (în "Revue d'histoire ecclésiastique", t. XXXVIII, 1941, nr. 1-2, p. 5-20), an LXI (1943), nr. 1-3 (ian.-mart.), p. 129.

62. Prof. G. Bulat, *Pomenirea a 1500 de ani de la Sinodul din Efes*, an XLIX (1931), nr. 12 (dec.), p. 834-841; Idem, recenzie la I. Mihălcescu, *Sinodul III ecumenic din Efes* (București, 1931), an XLIX (1931), nr. 12 (dec.), p. 853-854; C. Cronț, recenzie la Arhiep. Hrisostom al Atenei, *Constantin cel Mare și convertirea sa la creștinism* (în "Ecclisia", XV, 1937, 7-10, iul.-oct.), p. 571-572; Drag. Demetrescu, *Creștinismul în timpurile lui Dioclețian și Constantin cel Mare*, an XVIII (1894), nr. 7 (oct.), p. 530-543; nr. 8 (nov.), p. 623-642; nr. 9 (dec.), p. 715-737; Idem, *Câteva cuvinte asupra sinodului Niceo-Constantinopolitan*, an XXIII (1899), nr. 5 (aug.), p. 388-409; Idem, *Arie, arienii și semiarieni*, an XXVII (1903), 4 (iul.), p. 361-377; nr. 6 (sept.), p. 653-674; nr. 7 (oct.), p. 788-804; nr. 5 (aug.), p. 514-532; C. Erbiceanu, *Ale fericitului Teodoret, episcopul Cirului, cinci cuvinte despre Istoria bisericească*, an XVIII (1895), nr. 12 (mart.), p. 984-1005; an XIX (1895), nr. 2 (mai), p. 97-111; nr. 6 (sept.), p. 310-318; nr. 7 (oct.), p. 449-459; nr. 9 (dec.), p. 663-667; an XXI (1897), nr. 6 (sept.), p. 550-577; nr. 7 (oct.), p. 670-686; an XVIII (1895), nr.10 (ian.), p. 781-797; nr.11 (febr.), p. 902-919; an XIX (1895), nr. 1 (apr.), p. 26-42; an XXI (1897), nr. 8 (nov.), p. 798-812; an XXII (1898), nr. 2 (mai), p. 201-217; nr. 3 (iun.), p. 306-322; nr. 4 (iul.), p. 444-456; nr. 6 (sept.), p. 481-496; p. 518-544; B. Mangâru, *Constantinopolul*, an XXXVI (1912), nr. 9 (dec.), p. 900-909; an XXXVI (1913), nr. 12 (mart.), p. 1003-1013; an XXXVII (1913), nr. 2 (mai), p. 110-118; Idem, *Edictul de la Milan și toleranța religioasă*, an XL (1916), nr. 2 (mai), p. 131-140; nr. 4 (iul.), p.288-298; Episc. Teofil Mihăileanu, *Izbânda dreptei credințe la Niceea*, an XLIII (1925), nr. 10 (oct.), p. 577-580; I. Mihălcescu, *Sinodul III ecumenic din Efes*, an LIV (1936), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 11; Idem, recenzie la Pr. Ioan St. Cristache, *Botezul lui Constantin cel Mare în istorie și*

legendă (M-rea Cernica, 1941), an LIX (1941), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 461; Arh. C. Orleanu-Bârlădeanu, *Biserica primelor secole și imperatorii romani*, an XXIII (1899), nr. 7 (oct.), p. 649-663; nr. 8 (nov.), p. 785-806; Arhiep. Hrysostom Papadopoulos, *Sinodul al treilea ecumenic și primatul episcopului Romei. Răspuns Enciclicei lui Pius XI, "Lux veritatis"*, an LI (1933), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 19-30; nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 116-122; nr. 5-6 (mai-iun.), p. 206-212; nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 293-303; nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 401-407; Redacția, *Discursul împăratului Constantin la I-ul Sinod Ecumenic*; an VIII (1884), nr. 5 (mai), p. 344-352; Idem, *Pomenirea Sinodului de la Niceea în România*, an XLIII (1925), nr. 10 (oct), p. I-VI; Arhim. Iuliu Scriban, recenzie la pr. Ec. Vasile Pocitan, *Patriarhatele Bisericii Ortodoxe* (București. 1926), an XLIV (1926), nr. 8 (aug), p. 496; Idem, *Aniversarea Sinodului de la Niceea*, an XLIII (1925), nr. 6 (iun.), p. 378; Idem, *Biserica Anglicană și Sinodul de la Niceea*, an XLIII (1925), nr. 6 (iun.), p. 380; Idem, *Ce a însemnat și ce înseamnă Sinodul de la Niceea în viața Bisericii*, an XLIII (1925), nr. 10 (oct.), p. 581-582; Idem, *L'importance pasée et actuelle du concile de Nicée dans la vie ecclésiastique*, an XLIII (1925), nr. 10 (oct.), p. 636-637; Idem, *Reflecțiuni actuale în leătură cu Sinodul de la Niceea și cu cel de la Iași din 1642*, an XLIII (1925), nr. 10 (oct.), p. 652-658; Idem *Sărbătorirea Sinodului de la Niceea în Anglia*, an XLIII (1925), nr. 10 (oct.), p. 658-659; Idem, recenzie la Diac. Iulian Constantinescu, *Importanța Sinodului I ecumenic* (în "Tomis", Constanța, 1925, 15 iul.-15 aug.), an XLIII (1925), nr. 10 (oct.), p. 665-667; Idem, *1500 de ani de la Sinodul din Efes*, an XLIX (1931), nr. 4 (apr.), p. 379; Idem, recenzie le Nicolae I. Popoviciu, *Începuturile Nestorianismului* (Sibiu, 1933), an LI (1933), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 596; Arh. Tit Simeștea, recenzie la H. G. Opitz, *Die Vita Constantini des Codex Angelicus 22* (în "Byzantion", IX, 1934, p. 535-593), an LIII (1935), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 427; C. L. Slattery, *Sinodul de la Niceea*, an XLIII (1925), nr. 10 (oct.), p. 603-606; Episc. Vartolomeu Stănescu, *Conferința... cu prilejul comemorării a 1600 de ani de la Sinodul I ecumenic de la Niceea*, an XLIII (1925), nr. 10 (oct.), p. II-XVI; Gherasim Timuș, *Paulin de Nola*, an XVI (1892) nr. 3 (iun.), p. 275-286; Șt. Berechet, *Legăturile dintre puterea spirituală și cea civilă în Bizanț*, an XLI (1922), nr. 2 (nov.), p. 97-104; Dr. D. Boroianu, *Din timpurile demne de amintiri*, (sec. IV-VI), an XXXVII (1913), nr. 9 (dec.), p. 627-635; Drag. Demetrescu, *Disciplina bisericească în epoca bizantină*, an XXVII (1904), nr. 10 (ian.), p. 1101-1113; an XXVII (1903), nr. 9 (dec.), p. 1049-1057; Arhim. Ghenadie Enăceanu, *Incoronarea imperatorilor*, an V (1881), nr. 7 (apr.), p. 472-480; C. Erbiceanu, *Situația Bisericii Ortodoxe de Răsărit în Imperiul Roman și Bizanț de la întinderea creștinismului în Imperiul Roman până la căderea lui în 1453*, an XXVII (1963), nr. 5 (aug.), p. 481-495; nr. 6 (sept.), p. 629-641; Idem, *O mică introducere în capitulele diaconului Agapet*, an XXXI (1907), nr. 7 (oct.), p. 731-746; M. Popescu, *Intervențiile împăraților bizantini în afacerile religioase*, an XXXIV (1910), nr. 8 (nov.), p. 922-926; an XXXIV (1910), nr. 9 (dec.), p. 973-977; an XXXIV (1911), nr. 10 (ian.), p. 1079-1082; nr. 11 (febr.), p. 1188-1191; Redacția, *Congresul de Bizantinologie din Belgrad* (1927, apr.11-16), an XLV (1927), nr. 4 (apr.), p. 239; Gh. P. Samurianu, *Descoperirea comorilor împăraților bizantini*, an XIII (1890), nr. 12 (mart.), p. 735; Arhim. I. Scriban, *Congresele de Bizantinologie* (București, 1924, apr.; Belgrad, 1927, apr.), an XLV (1927), nr. 7 (iul.), p. 404-406; Protos. Vasile Vasilache, recenzie la Charles Diehl, *Bizanț, mărire și decădere* (București, 1939), an LVIII (1940), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 104.

63. St. Berechet, *Știri despre Patriarhatele Ortodoxe*, an XLII (1924), nr. 2 (ian.), p. 92-94; Drag. Demetrescu, *Arhiepiscopii autocefale la începutul secolului al XVIII-lea*, an XIX (1895), nr. 7(oct.), p. 418-433; C. Erbiceanu, *Material pentru istoria universală bisericească și laică a românilor*, an XIII (1889), nr. 2 (mai), p. 65-73; Episc. Melchisedec Ștefănescu, *Sinodul Constantinopolitan*, (1593), an V (1881), nr. 12 (sept.), p. 785-796; G. Zotu, *Separatiunea definitivă între Biserica Orientală și Occidentală în timpul Patriarhului Mihail Celulariu*, an VI (1882), nr. 4 (apr.), p. 205-215; Arhim. I. Scriban, recenzie la Dr. Radovan N. Kazimirovici, *Situația actuală de drept bisericesc a Bisericilor Ortodoxe Răsăritene*, (Arad, 1927), an XLV (1927), nr. 11 (nov.), p. 703; Prof. Dr. Ștefan Tankov, *Biserica Ortodoxă din Răsărit. Starea sa generală în vremea de față*, an XLVIII (1930), nr. 7-8 (iul.-aug.), p.773-776; Prof. Teodor M. Popescu, *Ce reprezintă azi Biserica Ortodoxă*, an LIX (1941), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 10-39.

64. D. I. Balaur, *Memoriul arhiepiscopului Visarion*, an LIII (1935), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 270; Arhim. Iuliu Scriban, *Episcop ortodox osândit la moarte* (Episcopul Fan Noli - n.n.), an XLV (1927), nr. 10 (oct.), p. 628-629.

65. Gh. Cronț, *Cauzele întârzierii alegerii patriarhului*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 99-100; Idem, *Rugăciuni pentru noul rege al Egiptului*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 589.

66. Drag. Demetrescu, *Recunoașterea patriarhului de Antiohia de către Poarta otomană* (Patriarhul Malatiu - n.n.), an XXIII (1899), nr. 9 (dec.), p. 947; G. Samurianu, *Patriarhatul de Antiohia*, an XII (1888), nr. 8 (nov.), p. 573-583; nr. 9 (dec.), p. 660-671; Gh. Cronț, *recenzie la Arhiep. Hrisostom, Bisericele Antiohiei pe vremea stăpânirii selgiucizilor și a catolicilor în Siria*, an LVI (1938), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 452-453.

67. Redacția, *Nelinște la Sfântul Munte*, an XLVIII (1930), nr. 1 (ian.), p. 87; Arhim. I. Scriban, *Sfântul Munte Athos*, an XLV (1927), nr. 8 (aug.), p. 495; Idem, *Călugării români din Sfântul Munte amenințați să li se ia averea*, an XLVI (1928), nr. 3 (mart.), p. 263; Idem, *Sfântul Munte amenințat cu secularizarea*, an XLVIII (1930), nr. 2 (febr.), p. 168; Arh. T. Simeodrea, *Muntele Athos*, an LIII (1935), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 194-196; S. Simionov, *Autonomia Sfântului Munte rămâne neatinsă*, an LX (1942), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 258.

68. Pr. Atanasie P. Magearof, *Biserica Bulgară în timpul țarului Simeon*, an XLVII (1929), nr. 5 (mai), p. 466-468; B. Mangăru, *Bulgaria din punct de vedere istorico-religios*, an XXXVIII (1914), nr. 11 (febr.), p. 876-886; N. M. Nicolaev, *recenzie la Petre An. Marinov, Știre sârbească despre părintele Paisie și viața bulgarilor sub jugul turcesc în a doua jumătate a veacului al XVII-lea*, (în "Duhovna cultura), Sofia, 1937, nr. 81, p. 794-798), an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 573; Pr. P. Angheliescu, *recenzie la Prof. G. St. Pascev, Raportul dintre Biserica Bulgară și stat* (Sofia, 1931), an LIII (1935), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 319; St. Berechet, *Între Biserică și guvern*, an XL (1922), nr. 6 (mart.), p. 471; Dr. Drag. Demetrescu, *Biserica Bulgară*, an XL (1916), nr. 1 (apr.), p. 93-94; V. Dudu, *Biserica și partidele politice*, an LIV (1936), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 616; Arhim. Ghenadie Enaceanu, *Biserica Bulgară*, an IV (1877), nr. 1 (oct.), p. 57-58; Arhim. Iuliu Scriban, *Conflict în Bulgaria între guvern și stat*, an XL (1922), nr. 6 (mart.), p. 479; Petcu Pop Staneff, *Biserica Bulgară în fața unui viitor mai bun*, an LIII (1935), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 56.

69. V. Dudu, *Relațiile dintre stat și Biserica ortodoxă*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 605; P. Gârboviceanu, *China. Religiunea chinezilor. Creștinismul la chinezi. Persecuțiile creștinilor*, an XIX (1895), nr. 7 (oct.), p. 442-448.

70. Gh. I. Moisescu, *Nu se poate face alegere de arhiepiscop*, an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 67-71; Pr. N. M. Nicolae, *Raporturile dintre Biserică și autoritățile engleze*, an LIX (1941), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 125; Arhim. I. Scriban, *Mișcarea națională din Insula Cipru și Biserica*, an XLIX (1931), nr. 11 (nov.), p. 735.

71. G. Enăceanu, *Patriarhia de Constantinopol*, an I (1874), nr. 3 (dec.), p. 223-238; an III (1877), nr. 7 (apr.), p. 297-501; Idem, *Biserica Ortodoxă de Răsărit*, an I (1875), nr. 6 (mart.), p. 458-478; nr. 7 (apr.), p. 543-558; an III (1877), nr. 5 (febr.), p. 261-263; nr. 8 (mai), p. 356-360; nr. 9 (iul.), p. 414-425; an IV (1877), nr. 1 (oct.), p. 47-48; nr. 2 (nov.), p. 114-115; nr. 6 (mart.), p. 373-375; nr. 7 (apr.), p. 427-429; nr. 8 (mai), p. 508-512; nr. 10 (iul.), p. 634-650; an V (1881), nr. 6 (mart.), p. 386-389; nr. 8 (mai), p. 544-550; nr. 10 (iul.), p. 675-679; nr. 12 (sept.), p. 807-818; Drag. Demetrescu, *Crucea patriarhului Grigorie al V-lea*, an XXXIV (1911), nr. 11 (febr.), p. 1211; V. Dudu, *recenzie la Dr. Iosif Kabrda, Situația mitropoliților în eparhiile lor în timpul stăpânirii turcești* (în "Duhovna straja", 1937, nr. 83, p. 842-851), an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 247-255; Acad. C. Erbiceanu, *Sergiu Macreu. Amintiri din istoria bisericească de la 1750-1800*, an XXIV (1900), nr. 7 (oct.), p. 585-609; nr. 8 (nov.), p. 694-720; nr. 9 (dec.), p. 801-816; an XXIV (1901), nr. 11 (febr.), p. 921-937; nr. 12 (mart.), p. 1149-1165; an XXV (1901), nr. 1 (apr.); p. 2-32; nr. 2 (mai), p. 144-166; nr. 3 (iun.), p. 249-278; nr. 5 (aug.), p. 396-411; G. I. Moisescu, *recenzie la Arhiep. Hrisostom Papadopoulos, Starea Bisericii și a poporului grecesc în Imperiul Otoman după căderea Constantinopolului* (în "Teologia", XII, 1934, p. 5-24; 97-115), an LIII (1935), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 109-111; Pr. C. Troțuș, *recenzie la N. Bănescu, Patriarhul Athanasios I și Andronic II Paleologul. Situația religioasă, politică și socială a imperiului* (în "Anal. Acad. Rom. Mem. Sect.

Ist.", seria III, t. XXIV, 1942) mem.14, an LXI (1943), nr. 1-3 (ian.-mart.), p. 127-128; T. G. Bulat, *Patriarhul de Constantinopol*, an XL (1922), nr. 7 (apr.), p. 549-550; Pr. Ol. N. Căciulă, *Chestiunea mănăstirii Halki*, an LIII (1935), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 80-81; Idem, *Tulburările bisericești din Dodecanez*, an LIII (1935), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 81; G. Cronț, *Grațierea unui episcop*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 593; Drag. Demetrescu, *Patriarhi decorati*, an XIX (1895), nr. 7 (oct.), p. 462; N. Dobrescu, *Cronică bisericească*, an XXXIII (1909), nr. 8 (nov.), p. 943-946; V. Dudu, *Exproprierea orfelinatului din Halki*, an XV (1937), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 250; Arh. G. Enăceanu, *Patriarhia de Constantinopol*, an III (1877), nr. 5 (febr.), p. 212-214; nr. 10 (iul.), p. 472-474; nr. 12 (sept.), p. 591-593; an IV (1877), nr. 3 (dec.), p. 183-184; Idem, *Drepturile patriarhiei de Constantinopol*, an VIII (1884), nr. 10 (oct.), p. 771-793; nr. 12 (dec.), p. 965-988; C. Erbiceanu, *Despre suferințele creștinilor din Turcia în secolul al XVIII-lea*, an XXXI (1908), nr. 10 (ian.), p. 1097-1107; Idem, *Oarecare însemnări sau câteva cuvinte*, an XXXII (1908), nr. 2 (mai), p. 127-137; P. Gârboviceanu, *Creștini turciți în Lazistan*, an XXIX (1906), nr. 10 (ian.), p. 1167-1169; I. Mihălcescu, *Situația Patriarhului de Constantinopol*, an XLI (1923), nr. 5 (febr.), p. 391; Idem, *Izgonirea patriarhului Ecumenic din Constantinopol*, an XLIII (1925), nr. 2 (febr.), p. 115-118; Arhim. I. Scriban, *Chestiunea patriarhului de Constantinopol*, an XL (1922), nr. 4 (ian.), p. 305-306; Idem, *Grozăviile turcilor și uciderea mitropolitului Smirnei*, an XLI (1922), nr. 1 (oct.), p. 80; Idem, *Nesiguranța Patriarhului de Constantinopol*, an XLI (1922), nr. 2 (nov.), p. 147; Idem, *Creștinii din Răsăritul Apropiat*, an XLI (1922), nr. 2 (nov.), p. 147; Idem, *La ce ajută limba străină sau cum un preot armean a scăpat din măcelul de la Smirna*, an XLI (1922), nr. 3 (dec.), p. 234; Idem, *Greu cu patriarhul de Constantinopol*, an XLI (1923), nr. 10 (iul.), p. 670; Idem, *Suferințele Bisericii din Constantinopol*, an XLI (1923), nr. 14 (nov.), p. 1071-1072; Idem, *Patriarhatul ecumenic*, an XLI (1923), nr. 14 (nov.), p. 1072-1073; Idem, *Expulzările de mitropolii din Constantinopol*, an XLIII (1925), nr. 3 (mart.), p. 186; Idem, *Criza Ortodoxiei grecești*, an XLIII (1925), nr. 6 (iun.), p. 362-366; Idem, *Izgonirea Patriarhului ecumenic*, an XLIII (1925), nr. 6 (iun.), p. 366-387; Idem, *Turcii nu se astâmpără. Prigonesc Patriarhia Constantinopolului*, an XLVI (1928), nr. 9 (sept.) p. 844-845; Idem, *Zile negre asupra patriarhiei de Constantinopol*, an XLIX (1931), nr. 2-3 (febr.-mart.), p. 283; Idem, *Patriarhia ecumenică la adăpost*, Redacția, *Doxologia sau Te-Deum*, an XVI (1892), nr. 7 (oct.), p. 513-515.

72. Drag. Demetrescu, *Din Creta*, an XXXIX (1915), nr. 9 (dec.), p. 998.

73. Pr. P. Anghelescu, *Subvenție de la stat pentru Biserica Ortodoxă pe anul 1935*, an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 762.

74. Pr. Ol. N. Căciulă, *Salarizarea clerului*, an LIII (1935), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 67; Idem, *Reintroducerea în diptice a regelui George al Greciei*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 114; Idem, *Regele George al II-lea și Biserica*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 116; Pr. G. Cernăianu, *Statul și dezvoltarea sentimentului religios în popor*, an LIX (1941), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 262; G. Cronț, *Profesor de teologie ministru al Instrucției și cultelor*, an LIV (1936), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 216; Idem, *Primul ministru al Greciei despre rolul religiei*, an LIV (1936), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 752; Idem, recenzie la Hristofor, mitrop. Leontopolei, *Recunoașterea patriarhilor de către stat*, (în "Eclesiasticos Faros", XXX, 1937, fasc. II, p. 212-235), an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 559; Idem, *Licențiați în teologie predicatori ai armatei*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 187; G. Enăceanu, *Biserica Greciei*, an I (1874), nr. 2 (nov.), p. 140-158; Arhim. I. Scriban, *O tristă aniversare ortodoxă*, an XL (1921), nr. 1 (oct.), p. 58-61; Idem, *Neînțelegerile între Biserica și stat în Grecia*, an XL (1921), nr. 1 (oct.), p. 58-61; an XLVIII (1930), nr. 9 (sept.), p. 886; T. Simeirea, *Năzuință pentru ridicarea clerului*, an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 762-763.

75. G. Cronț, *Evanghelia la radio*, an LIV (1936), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 355; Idem, *O lege a guvernului palestinian pentru Patriarhia Ortodoxă*, an LV (1937), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 125; Arhim. I. Scriban, *Nu mai este vamă pentru așezămintele religioase din Palestina*, an XLVI (1928), nr. 10 (oct.), p. 955; Arh. T. Simeirea, *Proiectul-ordonanță pentru alegerea Patriarhului*, an LII (1934), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 495-496; Idem, *Răspunsul Patriarhului și al Comitetului arab*, an LII (1934), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 496-497.

76. S. Bălănescu, *Drepturile religioase ale creștinilor din Orient*, an II (1876), nr. 6 (mart.), p. 435-437; Ierod. Ghenadie Enăceanu, *Biserica Ortodoxă a Serbiei libere*, an I (1875), nr. 10 (iul.), p. 772-782; St. Berechet, *Biserica sârbă din Austro-Ungaria (secolul al XVIII-lea)*, an XL (1921), nr. 3 (dec.), p. 212-221; Idem, *Biserica Ortodoxă Sârbă în secolul al XIX-lea*, an XL (1922), nr. 4 (ian.), p. 278-283; Idem, *Starea culturală a Bisericii sârbe din Austro-Ungaria și administrația ei*, an XL (1922), nr. 5 (febr.), p. 359-369; Gh. P. Samurianu, *Biserica ortodoxă din Bosnia și Herțegovina*, an XI (1887), nr. 7 (oct.), p. 666-670; Idem, *Biserica ortodoxă Autocefală din Muntenegru*, an XII (1888), nr. 6 (sept.), p. 447-460; Idem, *Biserica Ortodoxă Autocefală Sârbă din Karloviț*, an XII (1889), nr. 10 (ian.), p. 746-750; an XIII (1889), nr. 1 (apr.), p. 50-58; nr. 2 (mai), p. 11-122; nr. 5 (aug.), p. 318-331; nr. 6 (sept.), p. 313-331; Berechet, St., *Raporturi ale Bisericii Ortodoxe Sârbe cu statul*, an XL (1922), nr. 6 (mart.), p. 471; Idem, *Autonomia Bisericii Sârbești*, an XLII (1924), nr. 4 (apr.), p. 245; Idem, *Religiozitatea regelui Alexandru I*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 117-118; B. Pisarov, *Parastas la mormânt*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 117.

77. D. Balaur, *Bugetul cultului ortodox în Cameră*, an LII (1934), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 227; Idem, *Credite pentru confesiunea ortodoxă*, an LIII (1935), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 75; Idem, *Diplomați ortodocși la mitropolitul Dionisie*, an LIII (1935), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 281; Idem, *Chemarea mitropolitului Dionisie ca membru în Comitetul de stat al Instrucțiunii Publice*, an LIII (1955), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 519; Idem, *Slujbă dumnezeiască la a XIII-a aniversarea nașterii Poloniei*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 122; Idem, *Slujbă dumnezeiască la a XIII-a aniversare de la moartea tragică a primului președinte al Republicii Polone*, G. Narutovici, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 122; Idem, *Diplomați ortodocși la recepția de la palatul mitropolitan*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 122; Idem, *Credite pentru confesiunea ortodoxă*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 122-123; Idem, *Subvenții de la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice pentru bisericile închisorilor*, an LIV (1936), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 359; V. Dudu, *Slujbe de pomenire pentru Petliura*, an LIV (1936), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 360; Dr. Iustin Moisescu, *Raportul dintre Stat și Biserica Ortodoxă Polonă*, an LVII (1939), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 122-125.

78. *Adresa Comitetului Central al Congresului Economic Român către Mitropolie*, an VII (1883), nr. 4 (apr.), p. 196-201; Drag. Demetrescu, *Venirea măriei-sale a Domnitorului la Seminarul Central din București*, an II (1876), nr. 9 (ian.), p. 617-618; *Deciziune*, an XIII (1889), nr. 3 (iun.), p. 129-130; Drag. Demetrescu, *Un ospătar duhovnicesc*, an XXII (1898), nr. 2 (mai), p. 167175; Idem, *Dezbaterile Senatului*, an IX (1885), nr. 12 (dec.), p. 953-981; Arhim Melchisedec, *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Statul*, an LXI (1943), nr. 1-3 (ian.-mart.), p. 143-144; Mitrop. Pimen Georgescu, *O propunere*, an XXXV (1912), nr. 12 (mart.), p. 1396-1397; P. Gârboviceanu, *Prima sesiune a Parlamentului român*, an XX (1896), nr. 2 (mai), p. 224-227; Idem, *O circulară*, an XXIII (1900), nr. 11 (febr.), p. 1032-1035; Idem, *Relații între Biserica Ortodoxă Română și Stat*, an XXX (1906), nr. 2 (mai), p. 144-149; Idem, Spiru Haret, an XXXVII (1913), nr. 1 (apr.), p. 87-91; nr. 2 (mai), p. 190-196; Pr. I. Mihălcescu, *Păstrați averile bisericilor*, an XLII (1924), nr. 3 (mart.), p. 184-185; Gh. I. Moisescu, *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Statul*, an LXI (1943), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 103; nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 243-244; nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 469-474; nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 598-605; nr. 7-12 (iul.-dec.), p. 338; Idem, *Oprirea preoților de a mai face politică*, an LIX (1941), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 107-108; Idem, *Administrația țării și Biserica*, an LXI (1943), nr. 4-6 (apr.-iun.), p. 313-315; Patr. Nicodim Munteanu, *Pastorală către cler cu prilejul asasinării primului-ministru Armand Călinescu*, an LVII (1939), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 595-597; Idem, *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Statul*, an LVIII (1940), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 265-266; Idem, *Cuvântare*, an LVIII (1940), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 514-517; Pr. Victor N. Popescu, *Precizări de atitudine între Biserica Ortodoxă Română și Statul român*, an LV (1937), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 372-375; Idem, *Autoritățile civile și viața religioasă*, an LV (1937), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 745-746; Idem; *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu Statul*, an LV (1937), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 749; Idem, *I.P.S. Patriarh Miron președinte al Consiliului de Miniștri*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 173-175; Idem, *Noua așezare constituțională a țării și reprezentanții Bisericii în Parlament*, an LVII (1939), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 601-602; Idem, *Biserica și legea serviciului social*, an LVII (1939), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 602-604; Redacția și colab., *Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu*

Statul (corespondență, întâlniri, vizite), an X (1886), nr. 4 (apr.), p. 300; an XIII (1889), nr. 9 (dec.), p. 562-563; an XXVIII (1905), nr. 10 (ian.), p. 1196-1197; an XXIX (1889), nr. 9 (dec.), p. 562-563; an XXIX (1906), nr. 10 (ian.), p. 1075-1076; an XXX (1906), nr. 2 (mai), p. 121-129; an XXX (1907), nr. 10 (ian.), p. 1170-1171; an XXXVII (1913), nr. 9 (dec.), p. 623-624; an XXXVIII (1914), nr. 10 (ian.), p. 751; an XXXVIII (1914), nr. 5 (aug.), p. 389-390; nr. 7 (oct.), p. 621-638; an XXXVIII (1915), nr. 10 (ian.), p. 981; an XXXIX (1915), nr. 7 (oct.), p. 659-660; an XXXIX (1916), nr. 12 (mart.), p. 1233-1239; an XL (1916), nr. 3 (iun.), p. 248-256; an XLI (1923), nr. 4 (ian.), p. 317; nr. 5 (febr.), p. 392; an XLIX (1931), nr. 11 (nov.), p. 719-721; an LVII (1939), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 196-198; an LVIII (1940), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 513; nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 845-848; an LXI (1943), nr. 1-3 (ian.-febr.), p. 5-10; Arhim. I. Scriban, *Generelul Berthelot și mitropolitul Moldovei*, an XLI (1922), nr. 1 (oct.), p. 80; Idem, *Discursurile despre Biserică în Senat și Cameră cu prilejul întocmirii noii Constituții a României*, an XLI (1923), nr. 6 (mart.), p. 444-452; Idem, *Așezământ bisericesc trecut la Stat*, an XLII (1923), nr. 11 (aug.), p. 797; Idem, *Trei prefeți cu merite pentru Biserică*, an XLI (1923), nr. 13 (oct.), p. 1014; Idem, *Preoți cu interes pentru viața politică*, an XLI (1923), nr. 13 (oct.), p. 1016-1017; Idem, *Personalul bisericesc scutit de prestație*, an XLI (1923), nr. 13 (oct.), p. 1017; Idem, *Biserica Ortodoxă în bugetul cultelor*, an XLII (1924), nr. 2 (febr.), p. 122; Idem, *Ajutoare pentru zidire de biserici*, an XLII (1924), nr. 7 (iul.), p. 442; Idem, *Dispozițiuni jicnitoare pentru preoți*, an XLII (1924), nr. 8 (aug.), p. 501; Idem, *Ciudățenii ale cârmuirii față de preoți*, an XLIV (1926), nr. 10 (oct.), p. 623; Idem, *Director de seminar consilier comunal*, an XLIV (1926), nr. 11 (nov.), p. 686; Idem, *recenzie la Pr. Dr. Sebastian Stanca, Preoțimea și politica* (Cluj, 1926) an XLIV (1926), nr. 12 (dec.), p. 752; Idem, *Ajutoarele județului Ilfov pentru biserici*, an XLV (1927), nr. 1 (ian.), p. 64; Idem, *Cercetarea neînțelegerii dintre primărie și Seminarul din Curtea de Argeș*, an XLV (1927), nr. 2 (febr.), p. 104-105; Idem, *Preot prefect*, an XLV (1927), nr. 2 (febr.), p. 127; Idem, *Ce socotește despre Biserică noul partid țărănesc*, an XLV (1927), nr. 3 (mart.), p. 177; Idem, *Consiliul comunal în spirijinul bisericii*, an XLV (1927), nr. 5 (mai), p. 316; Idem, *Cazul preotului Sava Popovici*, an XLV (1927), nr. 6 (iun.), p. 383; Idem, *Relațiile Bisericii cu Statul*, an XLV (1927), nr. 7 (iul.), p. 443-444; Idem, *Silnicii în alegeri asupra preoților*, an XLV (1927), nr. 7 (iul.), p. 444; Idem, *Patriarhul regent*, an XLV (1927), nr. 7 (iul.), p. 484; Idem, *Un prefect în ajutorul bisericii*, an XLV (1927), nr. 7 (iul.), p. 505; Idem, *Prefect pentru zidire de biserici*, an XLV (1927), nr. 9 (sept.), p. 571; Idem, *Controlul averilor bisericești*, an XLVI (1928), nr. 1 (ian.), p. 95; *Preoți grațiori la adunări politice*, an XLVI (1928), nr. 4 (apr.), p. 382; Idem, *Relații ale Bisericii cu Statul*, an XLVI (1928), nr. 7 (iul.), p. 661; Idem, *Preoți candidați la alegeri*, an XLVI (1928), nr. 11 (nov.), p. 1053; Idem, *Primar împotriva Bisericii*, an XLVII (1929), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 759-760; Idem, *Părtașenia Bisericii la bucuria națională*, an XLVIII (1930), nr. 6 (iun.), p. 589-590; Idem, *Cereri pentru desființare de episcopii, facultăți și seminarii*, an XLVIII (1930), nr. 11 (nov.), p. 1102; Idem, *recenzie la Părintele Nichifor, Biserica Ortodoxă și bugetul Cultelor* (Sibiu, 1930), an XLVIII (1930), nr. 11 (nov.), p. 1103; Idem, *Jertfele Bisericii la economiile țării*, an XLVIII (1930), nr. 11 (nov.), p. 1167-1168; Idem, *Solidaritatea în Biserică*, an XLVIII (1930), nr. 11 (nov.), p. 1192; Idem, *Mitropolitul Moldovei către d. N. Iorga*, an XLIX (1931), nr. 5 (mai), p. 469; Idem, *Clerul ortodox român către noul guvern*, an XLIX (1931), nr. 5 (mai), p. 470; Idem, *Blajul centru ardelean*, an XLIX (1931), nr. 5 (mai), p. 470; Idem, *Mănăstiri date studenților*, an L (1932), nr. 2 (febr.), p. 184; Idem, *recenzie la Dr. I. Mateiu Politică bisericească a statului românesc* (Sibiu, 1931), an L (1932), nr. 5 (mai), p. 399; Idem, *Ocărători ai Bisericii dați în judecată*, an L (1932), nr. 7 (iul.), p. 509-510; Idem, *Averile bisericești*, an LI (1931), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 239-240; Idem, *Preot împiedecat la slujbă*, an LI (1933), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 496; Arh. T. Simedrea, *recenzie la Episc. Vartolomeu Stănescu, Iși îndeplinește statul nostru menirea cuvenită?* (în "Renașterea", Craiova, XIII, 1934, p. 1-4), an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 101; Idem, *recenzie la M. Mihăileanu, Numai împotriva politicii de partid?* (în "Păstorul ortodox", XV, 1934, p. 43-46), an LII (1934), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 251; P. Stănescu, *Politicianismul și Biserica*, an XLIV (1926), nr. 8 (aug.), p. 448-449; Prof. Vasile Vasilache, *Acordarea decorației "Steaua României" Patriarhului Nicodim*, an LVIII (1940), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 99-100; Idem, *O telegramă*, an LVIII (1940), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 507.

79. Gh. I. Moisescu, *Știri bune din Damasc*, an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 756.

80. T. N. Manolache, recenzie la Leonard Kirschen, *Rolul Bisericii în politica Levantului* (în "Semnalul", VIII, 1945, nr. 936, p. 1-2), an LXIII (1945), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 387.

81. D. Balaur, *Mărturisire interesantă*, an LII (1934), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 508-509; Idem, recenzie la M. Curdiumov, *Biserica și Rusia nouă* (în "Puti", 1933, nr. 38, pp. 1-22), an LII (1934), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 522-524; Idem, *Relațiile Bisericii Ortodoxe Ruse cu Statul*, an LIII (1935), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 283-284; nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 519; Idem, *Estonia*, an LIV (1936), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 492; St. Berechet, *Legăturile dintre puterea spirituală și cea lumească în Rusia*, an XLI (1922), nr. 3 (dec.), p. 186-196; Idem, *Practica rusă a legăturilor dintre cele două puteri: lumească și spirituală*, an XLI (1923), nr. 4 (ian.), p. 268-277; Drag. Demetrescu, *Răstrângerea atribuțiilor procurorului împărătesc din Sfântul Sinod al Rusiei*, an XL (1916), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 447; Arh. Ghenadie Enăceanu, *Biserica Rusă*, an III (1877), nr. 4 (ian.), p. 170-171; nr. 12 (sept.), p. 594-600; an IV (1877), nr. 1 (oct.), p. 51-53; Pr. Corneliu Grumăzescu, *Biserica Ortodoxă Rusă*, an XLII (1929), nr. 12 (dec.), p. 1143-1144; Pr. I. Mihălcescu, *Biserica Ortodoxă Rusă*, an XLIV (1926), nr. 2 (febr.), p. 110; (Redacția), *Relații cu Statul*, an XL (1922), nr. 9 (iun.), p. 712; an XLV (1921), nr. 9 (sept.), p. 570; Arhim. I. Scriban, *Biserica Ortodoxă Rusă*, an XL (1921), nr. 3 (dec.), p. 233-236; an XL (1922), nr. 4 (ian.), p. 319; nr. 8 (mai), p. 633-634; nr. 10 (iul.), p. 793-794; nr. 12 (sept.), p. 490-491; p. 958; an XLI (1922), nr. 2 (nov.), p. 141-142; an XLI (1923), nr. 7 (apr.), p. 543; nr. 14 (nov.), p. 1070-1071; an XLII (1927), nr. 12 (dec.), p. 750-753; an XLIV (1926), nr. 7 (iul.), p. 425; an XLV (1927), nr. 9 (sept.), p. 560; an XLVI (1928), nr. 7 (iul.), p. 648-649; an XLVI-II (1930), nr. 2 (febr.), p. 186-187; Arhim. T. Simedrea, *Relațiile Bisericii Ortodoxe Ruse cu Statul*, an LIII (1935), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 198; S. Simionov, *Biserica Ortodoxă Rusă*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 284.

82. Ierod. Ghenadie Enăceanu, *Biserica Romano-catolică și relațiile cu statul german*, an I (1875), nr. 7 (apr.), p. 543-558; an III (1877), nr. 6 (mart.), p. 267-269; nr. 7 (apr.), p. 310-311; nr. 8 (mai), p. 368-369; an IV (1877), nr. 1 (oct.), p. 58-59; an IV (1878), nr. 7 (apr.), p. 439-448; an V (1881), nr. 6 (mart.), p. 393-396; Gh. I. Moisescu, recenzie la Prof. Dr. Lazăr Iacob, *Politica scaunului papal. Capitol introductiv la istoria concordatelor postbelice* (Cluj, 1936), an LIV (1936), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 778-779; Arh. C. Orleanu-Bârlădeanu, *Papa Nicolau I*, an XXVI (1903), nr. 12 (mart.), p. 1375-1388; an XXVII (1903), nr. 1 (apr.), p. 53-64; Arhim. I. Scriban, *Papalitatea, situația sa în ansamblul politic internațional și o părere dintr-o revistă franceză*, an XLII (1924), nr. 1 (ian.), p. 51; Idem, recenzie la Dr. Dumitru Stăniloae, *Catolicismul după război* (Sibiu, 1933), an LI (1933), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 190-191; Idem, recenzie la Isaia I. Suru, *Ce este un Concordat cu Vaticanul* (Caransebeș, 1933), an LI (1933), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 288; Pr. C. Troțuș, recenzie la Friedrich Heiler, *Die katholische Kirche des Ostens und Westens*, t. II: *Die römisch-katholische Kirche-Altkirchliche Autonomie und päpstlicher Zentralismus* (München, 1941), an LXI (1943), nr. 1-3 (ian.-mart.), p. 131-132; G. Enăceanu, *Biserica Romano-Catolică*, an I (1874), nr. 1 (oct.), p. 61-80; nr. 2 (nov.), p. 140-158; an III (1877), nr. 10 (iul.), p. 476-484; nr. 12 (sept.), p. 603-606; an IV (1877), nr. 3 (dec.), p. 188-192; Pr. Aristide Geamănu, *Relațiile Bisericii Catolice cu statul sovietic*, an XLIX (1931), nr. 5 (mai), p. 448-451; I. Mihălcescu, *Conflictul dintre Roosevelt și Vatican*, an XXXIV (1910), nr. 1 (apr.), p. 116; Idem, *Relațiile Bisericii Catolice cu statul sovietic*, an XLI (1923), nr. 7 (apr.), p. 542; an XLII (1924), nr. 3 (mart), p. 182; Redacția, *Un act*, an X (1886), nr. 2 (febr.), p. 124-125; Gheorghe P. Samurieniu, *Biserica Romano-Catolică*, an XI (1887), nr. 1 (apr.), p. 95-103; I. Scriban, *Relațiile Vaticanului cu U.R.S.S.*, an XLI (1922), nr. 1 (oct.), p. 68-69; nr. 2 (nov.), p. 146; an XLVIII (1933), nr. 3 (mart.), p. 282; Idem, *Mărturisirea unei reviste catolice*, an XLI (1922), nr. 1 (oct.), p. 70-71; Idem, *Nunții papali dați afară din țară*, an XLI (1923), nr. 5 (febr.), p. 392-393; Idem, *Japonia contra Vaticanului*, an XLI (1923), nr. 5 (febr.), p. 394; Idem, *Desființarea Ambasadei franceze de la Vatican*, an XLII (1924), nr. 10 (oct.), p. 628-629; an XLIII (1925), nr. 3 (mart.), p. 170-179; Idem, *Și Argentina o rupe cu Papa*, XLII (1924), nr. 10 (oct.), p. 638; Idem, *Ambasada franceză la Vatican*, an XLIII (1925), nr. 7 (iul.), p. 448; Idem, *Vaticanul și intrarea în Liga Națiunilor*, an XLIV (1926), nr. 5 (mai), p. 295; Idem, *Papa și Liga Națiunilor*, an XLV (1927), nr. 2 (febr.), p. 125; Idem, *Papa și Liga Națiunilor*, an XLVI (1928),

nr. 9 (sept.), p. 840-841; Idem, *Papa și fasciștii*, an XLVI (1928), nr. 9 (sept.), p. 841-842; Idem, *Moartea ministrului Austriei la Vatican*, an XLVI (1928), nr. 11 (nov.), p. 103; Idem, *Noul ministru român la Vatican*, an XLVII (1929), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 756; I. Scriban, *Concordatul Albaniei cu Vaticanul*, an XLV (1927), nr. 12 (dec.), p. 767; an XLVI (1928), nr. 1 (ian.), p. 83; Arh. S. Bălănescu, *Protestul episcopilor catolici din Austria contra proiectului de lege relativ la mănăstiri*, an II (1876), nr. 8 (mai), p. 583-584; P. Gârboviceanu, *Să ne despărțim de Roma*, an XXIII (1899), nr. 5 (aug.), p. 445-446; Arhim. Iuliu Scriban, *Un nou concordat între Austria și Vatican*, (1933), an LI (1933), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 251; Idem, *Concordatul între Austria și Vatican*, an LI (1933), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 378; Pr. A. Geamănu, *Regina Bulgariei și catolicismul*, an L (1932), nr. 1 (ian.), p. 74; St. Berechet, *Raporturi între Biserica Romano-catolică și statul cehoslovac*, an XL (1921) nr. 1 (oct.), p. 77; Pr. prof. I. Mihălcescu, *Între Cehoslovacia și Vatican*, an L (1925), nr. 9 (sept.), p. 576; Idem, *A pășit-o și acolo!*, an XLIII (1925), nr. 8 (aug.), p. 508; I. Scriban, *Nunțiu papal în Cehoslovacia*, an XLVI (1928), nr. 2 (febr.), p. 67; an XLV (1927), nr. 9 (sept.), p. 562; Idem, *Un început de împăcare între Cehoslovacia și Vatican*, an XLVII (1929), nr. 6 (iun.), p. 566; Pr. Prof. M. Bulacu, *Chinezii și misiunile occidentale*, an XLVI (1928), nr. 8 (aug.), p. 750-751; I. Scriban, *Legăturile Vaticanului cu guvernul chinez din Nanking*, an XLVI (1928), nr. 10 (oct.), p. 934; P. Gârboviceanu, *Din viața politică și bisericească a Franței*, an XX (1896), nr. 1 (apr.), p. 110-111; Idem, *Biserica în Franța*, an XXX (1906), nr. 8 (nov.), p. 882-887; nr. 9 (dec.), p. 997-1003; an XXX (1907), nr. 10 (ian.), p. 1121-1127; nr. 11 (febr.), p. 1224-1229, nr. 12 (mart.), p. 1339-1345; an XXXI (1907), nr. 1 (apr.), p. 49-53; I. Mihălcescu, *Urmările separațiunii dintre Stat și Biserică în Franța*, an XXXIX (1910), nr. 6 (sept.), p. 689-693; I. Scriban, *Francia împotriva legăturilor cu Vaticanul*, an XLIII (1924), nr. 7 (iul.), p. 440; Idem, *Relațiile Bisericii Romano-Catolice cu statul francez*, an XLII (1924), nr. 11 (nov.), p. 695-699; Idem, *Cuvântul nunțiului papal înaintea preșidentului Franciei*, an XLV, an XLV (1927), nr. 1 (ian.), p. 53-54; Idem, *Noul ambasador francez la Vatican*, an XLVI (1928), nr. 3 (mart.), p. 262; Idem, *Vaticanul în treburile politicii franceze*, an XLVII (1929), nr. 2 (febr.), p. 177; M. Sturza, *Religiunea proscrisă în Franța*, an V (1881), nr. 5 (febr.), p. 304-309; I. Scriban, *Concordat cu Vaticanul (Germania)*, an XLII (1924), nr. 11 (nov.), p. 704; Idem, *Încordarea între Vatican și fasciști*, an XLVI (1928), nr. 5 (mai), p. 474; Idem, *Între fasciști și catolici*, an XLVI (1928), nr. 11 (nov.), p. 1029-1030; Idem, *Nou concordat cu Vaticanul*, an LI (1933), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 379; Idem, *Preoții și hitlerismul*, an LI (1933), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 594; Pr. Petre Chiricuță, *Împăcarea între Vatican și Quirinal*, an XLVII (1929), nr. 3 (mart.), p. 266-271; Ion Gh. Miloae, *Suveranitatea temporală papală în urma actului din 11 febr. 1929 (Italia)*, an XLVII (1929), nr. 4 (apr.), p. 365-373; Arhim. I. Scriban, *Descordarea politică a Vaticanului*, an XL (1921), nr. 2 (nov.), p. 159; Idem, *Vorbă papală bună pentru guvernul Italian*, an XLVI (1928), nr. 1 (ian.), p. 82; Idem, *Înțelegerea Vaticanului cu Italia*, an XLVII (1929), nr. 3 (mart.), p. 274; Idem, *S-au împăcat, dar nu se înțeleg (Italia)*, an XLVII (1929), nr. 6 (iun.), p. 566; Idem, *S-au împăcat ca să ajungă la cușite (Italia)*, an XLVII (1929), nr. 9 (sept.), p. 849-850; Idem, *Vaticanul la cușite cu Mussolini*, an XLVII (1929), nr. 9 (sept.), p. 858; Idem, *Regele Italiei la Vatican*, an XLVII (1929), nr. 11 (nov.), p. 1049; Idem, *Vizita lui Mussolini la Vatican*, an L (1932), nr. 3 (mart.), p. 271-272; Dr. Drag. Demetrescu, *Concordatul Serbiei cu Vaticanul* (1914), an XXXVIII (1914), nr. 8 (nov.), p. 758-766; V. Dudu, recenzie la Prof. Univ. Dr. Victor Novak, *Tragica trilogie a glagolismului horvat* (Belgrad, 1937), an LV (1937), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 107-108; Idem, *Concordatul între Jugoslavia și Roma*, an LV (1937), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 126; Idem, *Concordatul cu Vaticanul*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 281; G. I. Moiescu, *Încheierea Concordatului cu Vaticanul* (Serbia, 1935), an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 602-603; I. Scriban, *Luptele religioase din Mexic*, an XLV (1927), nr. 1 (ian.), p. 54; Idem, *Încordare între Vatican și lordul Plumer, guvernatorul Palestinei*, an XLVI (1928), nr. 1 (ian.), p. 83; Idem, *Un nunțiu papal pentru Palestina*, an XLVII (1929), nr. 5 (mai), p. 468; nr. 6 (iun.), p. 566; Idem, *Concordatul cu Vaticanul* (Polonia, 1925); an XLIII (1925), nr. 7 (iul.), p. 438-440; Idem, *Zile negre pentru religione în Spania*, an XLIX (1931), nr. 9 (sept.), p. 556; Idem, *Biserica Romei lovită pe multe fronturi* (Spania), an XLIX (1931), nr. 9 (sept.), p. 556; Idem, *Catolicismul umilit în Spania*, an XLIX (1931), nr. 10 (oct.), p. 648; Idem, *Când Biserica face politică*, an XLIX (1931), nr. 10 (oct.), p. 666; Idem, *Mișcarea*

împotriva Bisericii în Spania, an L (1932), nr. 1 (ian.), p. 70; Idem, *Întemnițarea unui mitropolit în Spania*, an L (1932), nr. 2 (febr.), p. 185; Idem, *Iezuiții alungați din Spania*, an L (1932), nr. 2 (febr.), p. 186; Idem, *Arhiepiscop spaniol ucis*, an L (1932), nr. 2 (febr.), p. 187; Prot. Dr. Gh. Ciuhandru, *Rutenii unguri de odinioară și sugrumarea lor de maghiari prin unirea cu Roma*, an XLV (1927), nr. 2, p. 76-73; nr. 3 (mart.), p. 143-146; nr. 5 (mai), p. 263-270; nr. 9 (sept.), p. 522-527; nr. 12 (dec.), p. 719-722; I. Scriban, *Budapesta și Sfântul Sacun*, an XLVI (1928), nr. 2 (febr.), p. 168; Pr. I. Mihălcescu, *Viața bisericească în Uniunea Sovietică*, an XLI (1923), nr. 7 (apr.), p. 543; Idem, *Biserica Romano-Catolică din Uniunea Sovietică*, an XLI (1923), nr. 7 (apr.), p. 543; I. Scriban, *Rusia și Vaticanul*, an XXXIV (1911), nr. 7 (apr.), p. 1319-1321; Idem, *Relațiile Bisericii Catolice cu statul sovietic*, an XLVI (1928), nr. 1 (ian.), p. 94; an LI (1933), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 89.

83. Dr. Constantin Andreescu, *Reacțiuni ortodoxe în contra catolicizării regiunilor carpatodunărene în prima jumătate a secolului al XIII-lea*, an LVI (1938), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 770-779; Prot. Dr. Gh. Ciuhandru, *Din trecutul catolicismului în Ardealul românesc*, an XLIX (1931), nr. 5 (mai), p. 406-411; an XLII (1924), nr. 5 (mai), p. 257-263; Arhim. Ghenadie Enăceanu, *Uniația sau legea a treia*, an VII (1883), nr. 8 (aug.), p. 496-515; C. Erbiceanu, *Despre modul cum s-a introdus uniația între ortodoxii din Transilvanie*, an XXIX (1905), nr. 2 (mai), p. 168-174; P. Gârboviceanu, *recenzie la G. Popovici, Unirea românilor din Transilvania cu Biserica Romano-Catolică sub împăratul Leopold* (Caransebeș, 1901), an XXV (1901), nr. 6 (sept.), p. 547-553; Idem, *Bisericile românești din Transilvania și Ungaria*, an XXXIII (1909), nr. 6 (sept.), p. 689-694; nr. 7 (oct.), p. 791-801; Idem, *Unirea românilor cu Biserica Romei*, an XXXIII (1909), nr. 8 (nov.), p. 916-920; nr. 9 (dec.), p. 1064-1065; Idem, *Catolicismul și românismul*, an XXXVI (1912), nr. 6 (sept.), p. 547-554; nr. 7 (oct.), p. 649-658; nr. 8 (nov.), p. 751-759; Dr. I. Lupaș, *Dezbinarea bisericească a românilor ardeleni în lumina documentelor din întâia jumătate a veacului al XVIII-lea*, an XL (1922), nr. 9 (iun.), p. 641-658; Idem, *Contribuții la istoria bisericească a românilor bănățeni în secolul al XIX-lea*, an LVI (1938), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 786-809; V. Marga, *Roma și Biserica Românilor*, an VII (1883), nr. 5 (mai), p. 290-294; nr. 9 (sept.), p. 564-573; Pr. Prof. Teodor M. Popescu, *Adevăruri istorice care nu pot fi răstălmăcite*, an LXXXI (1963), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 856-879; Redacția, *Răspuns revistei catolice editată la Baia Mare*, an XIV (1890), nr. 7 (oct.), p. 477-502; Arhim. I. Scriban, *Atárnarea Bisericii românești unite de cea ortodoxă*, an XL (1922), nr. 4 (ian.), p. 295-296; Idem, *Proei ortodocși de peste munți și legea cultelor*, an XLVI (1928), nr. 3 (mart.), p. 284; Idem, *recenzie la Silviu Dragomir, Istoria desrobirei religioase a românilor din Ardeal în secolul al XVIII-lea*, vol. II (Sibiu, 1930), an XLVIII (1930), nr. 12 (dec.), p. 1199; Pr. C. Gh. Vartolomeu, *Politica de duplicitate a fraților uniți*, an XLIII (1925), nr. 3 (mart.), p. 151.

84. Marg. St. Arion, *Inutilitatea unui concordat*, an XLII (1924), nr. 6 (iun.), p. 338-341; G.D. Busuioc, *Le Catholicism en Roumanie*, an XLVIII (1930), nr. 4 (apr.), p. 373-376; Pr. Gh. Ciuhandru, *Misionar diocesan catholic în Izvin*, an XLII (1924), nr. 1 (ian.), p. 38-39; Idem, *Din trecutul catolicismului în Ardealul românesc*, an XLII (1924), nr. 2 (febr.), p. 73-77; an L (1932), nr. 3 (mart.), p. 238-246; nr. 4 (apr.), p. 300-306; an XLII (1924), nr. 3 (mart.), p. 137-141; Idem, *Catolicismul ne asaltează*, an XLVII (1929), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 605-621; an XLIX (1931), nr. 2-3 (febr.-mart.), p. 113-125; Idem, *recenzie la Voleman Juhasz, Das Tschand-Temesvarer Bistum im frühen Mittelalter 1030-1307* (Münster im Westfalen, 1931), an XLIX (1931), nr. 9 (sept.), p. 1559; Onisifor Ghibu, *În jurul catolicismului și a unirii bisericilor. Câteva reflexiuni*, an XLIII (1925), nr. 1 (ian.), p. 15-22; P. Gârboviceanu, *Institute de propaganda catholică în România*, an XXVIII (1904), nr. 5 (aug.), p. 565-572; nr. 6 (sept.), p. 711-714; nr. 7 (oct.), p. 778-782; Idem, *O interpelare*, an XXVIII (1904), nr. 9 (dec.), p. 1047-1049; Idem, *Biserica Romano-Catolică în România*, an XXXI (1907), nr. 5 (aug.), p. 561-565; Idem, *Mișcarea catholică în Regatul român*, an XXXIV (1910), nr. 1 (apr.), p. 95-103; nr. 2 (mai), p. 199-202; nr. 3 (iun.), p. 322-329; nr. 4 (iul.), p. 441-446; nr. 6 (sept.), p. 652-657; Idem, *recenzie la Diac. Ștefan I. Popescu, Câteva observațiuni referitoare la decadențele catolicismului și la uneltirile lui în România* (Craiova, 1910), an XXXIV (1910), nr. 6 (sept.), p. 711; Idem, *Catolicismul și românismul*, an XXXVI (1912), nr. 4 (iul.), p. 401-406; nr. 5 (aug.), p. 439-445; St. Lupaș, *recenzie la V. Bunyitay, A varadi püspökség története*

(Istoria episcopiei romano-catolice a Oradiei) (Debrecen, 1935, vol. IV), an LV (1937), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 105-106; Idem, *Cum a ajuns Meletie Kovacs episcop*, an LV (1937), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 221-226; Idem, recenzii la Diac. Dr. Gh. I. Marinescu, *Catolicismul în Moldova până la sfârșitul veacului al XIV* (București, 1942), an XL (1942), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 216-218; I. Mihălcescu, *recenzie la Teodor Carada, În chestia Concordatului* (în "Foaia Diecezană" (Caransebeș, 1922, nr. 5), an XL (1922), nr. 5 (febr.), p. 396-398; Idem, *Despre Concordat*, an XL (1922), nr. 6 (mart.), p. 477; Idem, *Clerul catolic, unealtă a maghiarizării*, an XL (1922), nr. 11 (aug.), p. 868; Idem, *Politica și Vaticanul*, an XLI (1922), nr. 1 (oct.), p. 71-73; Idem, *Catolicii ne amenință în țară la noi*, an XLI (1923), nr. 7 (apr.), p. 542; Idem, *Concordatul între statul român și Vatican*, an XLII (1924), nr. 3 (mart.), p. 183; Idem, *În chestia Concordatului*, an XLII (1924), nr. 4 (apr.), p. 250-252; Idem, *A plecat încă unul*, an XLII (1924), nr. 11 (nov.), p. 700-701; Idem, *Ceea ce ar trebui să se știe înainte de încheierea Concordatului*, an XLIII (1924), nr. 12 (dec.), p. 729-737; Idem, *Politică ungrească sub mască papistășească*, an XLIII (1925), nr. 9 (sept.), p. 576-577; Redacția, *Catolicii în România*, an XXXIV (1910), nr. 2 (mai), p. 207-218; Idem, *Protestul Episcopatului românesc ortodox împotriva încheierii Concordatului cu Vaticanul*, an XLVII (1929), nr. 6 (iun.), p. 537-547; Arhim. Iuliu Scriban, *Încercările de catolicizare sub ocupațiune*, an XL (1922), nr. 2 (nov.), p. 378-379; Idem, *Primul ministru, d. I.I.C. Brătianu despre Biserica Romei*, an XLI (1922), nr. 2 (nov.), p. 153; Idem, *Iar nunții papal*, an XLI (1923), nr. 5 (febr.), p. 392; Idem, *Închiderea unui gimnaziu catholic în România*, an XLI (1923), nr. 5 (febr.), p. 394; Idem, *Scăpăm de Glattfelder*, an XLI (1923), nr. 6 (mart.), p. 478; Idem, *Congrese catolice în România*, an XLI (1923), nr. 11 (aug.), p. 798; Idem, *Arhiepiscopul "Albinei"*, an XLI (1923), nr. 12 (sept.), p. 95; Idem, *Celebritățile "Albinei"*, an XLI (1923), nr. 13 (oct.), p. 1010-1011; Idem, *Neamul Românesc*, an XLI (1923), nr. 14 (nov.), p. 1076; Idem, *Concordatul cu Vaticanul*, an XLII (1924), nr. 2 (febr.), p. 125; nr. 5 (mai), p. 296-298; Idem, *Întrunirea împotriva Concordatului cu Vaticanul*, an XLII (1924), nr. 5 (mai), p. 14-315; Idem, *Ce sunt în stare catolicii să facă în Țara Românească*, an XLII (1924), nr. 6 (iun.), p. 369-370; Idem, *Conferințele unui preot catolic francez în București*, an XLII (1924), nr. 6 (iun.), p. 382; Idem, *Plecarea arhiepiscopului Netzhammer*, an XLII (1924), nr. 9 (sept.), p. 571; Idem, *Catolicism și naționalitate*, an XLII (1924), nr. 10 (oct.), p. 637; Idem, *Pământuri pentru catolici și uniți*, an XLII (1924), nr. 11 (nov.), p. 703-704; Idem, *Relații ale Bisericii Catolice cu statul român*, an XLII (1924), nr. 12 (dec.), p. 754-755; Idem, *Catolicism și ungrism*, an XLIII (1925), nr. 5 (mai), p. 315; Idem, *Tratativele noastre cu Vaticanul*, an XLIII (1925), nr. 6 (apr.), p. 378; Idem, *Concordatul cu Vaticanul încheiat*, an XLIV (1926), nr. 4 (apr.), p. 239; Idem, *Întărirea Bisericii Romano-Catolice în România*, an XLIV (1926), nr. 8 (aug.), p. 479-81; Idem, *Concordatul cu Vaticanul*, an XLIV (1926), nr. 9 (sept.), p. 557; Idem, *Nu se mai aude nimic cu Concordatul*, an XLIV (1926), nr. 10 (oct.), p. 613-614; Idem, *Anuarul franciscanilor din România* (Roman, 1926), an XLV (1927), nr. 1 (ian.), p. 57; Idem, *Iar Concordatul*, an XLV (1927), nr. 2 (febr.), p. 125; Idem, *Dezmințirea episcopului Majlath*, an XLV (1927), nr. 3 (mart.), p. 191; Idem, *Întrebare pentru Concordat*, an XLV (1927), nr. 4 (apr.), p. 253; Idem, *Chestiunea Concordatului*, an XLV (1927), nr. 5 (mai), p. 296-298; Idem, *Studentii teologi și Concordatul*, an XLV (1927), nr. 5 (mai), p. 303; Idem, *Năzuințe potrivnice la catolicii din România*, an XLV (1927), nr. 5 (mai), p. 306-307; Idem, *Adunare împotriva Concordatului*, an XLV (1927), nr. 5 (mai), p. 315; Idem, *Pățania preotului catolic Blascovici în Banat*, an XLV (1927), nr. 6 (iun.), p. 363; Idem, *Și Concordatul*, an XLV (1927), nr. 6 (iun.), p. 369; Idem, *Istoricul Concordatului românesc*, an XLV (1927), nr. 9 (sept.), p. 557; Idem, *Pregătirea unui Concordat între România și Vatican*, an XLV (1927), nr. 9 (sept.), p. 557-558; Idem, *Cum știu catolicii să se apere de măsurile Statului*, an XLV (1927), nr. 10 (oct.), p. 620; Idem, *Ce le mai trebuie Concordat?*, an XLV (1927), nr. 10 (oct.), p. 621; Idem, *Ziarul "Cuvântul" și preoții vrăjmași Concordatului*, an XLV (1927), nr. 11 (nov.), p. 695; Idem, *recenzie la Simion Reli, Începuturile catolicismului austriac în Bucovina* (Cernăuți, 1928), an XLV (1927), nr. 11 (nov.), p. 704; Idem, *O solie catholică din România la papa*, an XLVI (1928), nr. 1 (ian.), p. 82; Idem, *Nunțul apostolic la ministeriul nostru de externe*, an XLVI (1928), nr. 1 (ian.), p. 94; Idem, *Ungurii și*

Concordatul, an XXLVI (1928), nr. 2 (febr.), p. 151-152; Idem, recenzie la E. Russo-Moël, *Latinitatea catholică în România* (în "La Vie Catholique", 1927, nov. 26), an XLVI (1928), nr. 2 (febr.), p. 188-189; Idem, *Pomenirea unui episcop ungar*, an XLVI (1928), nr. 3 (mart.), p. 285; Idem, recenzie la Pr. Dr. Simeon Reli, *Propaganda catholică austriacă împotriva Bisericii Ortodoxe Române* (Cernăuți, 1928), an XLVI (1928), nr. 3 (mart.), p. 288; Idem, *Vasile Goldiș și Concordatul*, an XLVI (1928), nr. 7 (iul.), p. 370-373; Idem, *Catolicismul de la noi unealtă ungurească*, an XLVI (1928), nr. 7 (iul.), p. 664; Idem, *Moartea episcopului catholic de Satu-Mare*, an XLVI (1928), nr. 10 (oct.), p. 954; Idem, *Episcopul catholic de Iași în vizită la papa*, an XLVII (1929), nr. 1 (ian.), p. 1246; Idem, *Iar Concordatul*, an XLVII (1929), nr. 1 (ian.), p. 1246-1247; Idem, *Concordatul dintre România și Vatican și între Serbia și Vatican*, an XLVII (1929), nr. 3 (mart.), p. 274; Idem, *Concordatul*, an XLVII (1929), nr. 5 (mai), p. 477; Idem, *Mișcarea din Ungaria împotriva Concordatului românesc*, an XLVII (1929), nr. 6 (iun.), p. 565; Idem, recenzie la Dr. I. Mateiu, *Valoarea Concordatului cu Vaticanul* (Sibiu, 1929), an XLVII (1929), nr. 11 (nov.), p. 1045-1047; Idem, *Misiune catholică franceză în România*, an XLVIII (1930), nr. 9 (sept.), p. 910; Idem, *Congresul catholic din Arad* (1931, oct.); an XLIX (1931), nr. 10 (oct.), p. 670; Idem, *Status-ul catolic*, an L (1932), nr. 1 (ian.), p. 68-69; nr. 3 (mart.), p. 260-263; Idem, *Congresul organizării catolice de peste munți*, an L (1932), nr. 1 (ian.), p. 94; Idem, *Chestiunea status-ului catolic în Senatul României*, an L (1932), nr. 2 (febr.), p. 185; Idem, *Ruperea Concordatului cu Vaticanul*, an L (1932), nr. 5 (mai), p. 397; Idem, *Episcopii catolici se țin de statul catholic*, an L (1932), nr. 7 (iul.), p. 510; Idem, *Nunțul cardinal*, an LI (1933), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 189; Idem, recenzie la Dr. Lazăr Iacob, *Cultul catholic în România. Concordatul cu Vaticanul* (Oradea, 1933), an LI (1933), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 270; Arh. T. Simedrea, *Chestiunea Concordatului cu Vaticanul în România*, an XLII (1924); nr. 4 (apr.), p. 238-239; Idem, recenzie la Onisifor Ghibu, *Nulitatea Concordatului cu Vaticanul în România*, an LIII (1935) nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 538-539.

85. Aspectele istorice ale problemei au fost tratate în articole și studii precum: Pr. St. S. Bejan, *Raporturile dintre Biserică și Stat în fața istorie*, an XL (1922), nr. 4 (ian.), p. 288-293; Dr. B. Mangâru, *Istoria Bisericii Occidentale din Evul Mediu*, an XXX (1906), nr. 8 (nov.), p. 900-908; nr. 9 (dec.), p. 1032-1044; nr. 10 (ian.), p. 1142-1147; Cele mai multe s-au referit însă la situația contemporană a relațiilor dintre Biserica Protestantă și statele în care ea ființează, respectiv în perioada 1874-1944: Arhim. G. Enăceanu, *Biserica Protestantă*, an III (1877), nr. 7 (apr.), p. 311-318; nr. 8 (mai), p. 369-374; an V (1881), nr. 6 (mart.), p. 396-398; Drag. Demetrescu, *Din ale Protestantismului din zilele noastre*, an XXXVI (1912), nr. 7 (oct.), p. 689-702; Arhim. I. Scriban, *Din istoricul Protestantismului în Țara Românească* (în "Arhivele Olteniei", 1927), an XLV (1927), nr. 5 (mai), p. 318; Pr. Gh. P. Samurianu, *Biserica Luterană*, an XI (1887); nr. 5 (aug.), p. 479; nr. 6 (sept.), p. 584-588; Arhim. I. Scriban, *Frământări și neliniștiri în Biserica Reformată de peste munți*, an XLVI (1928), nr. 4 (apr.), p. 381; Ghenadie Enăceanu, *Biserica Reformată*, an I (1874), nr. 2 (nov.), p. 140-158; nr. 4 (ian.), p. 299-318; nr. 6 (mart.), p. 458-478; an I (1875), nr. 7 (apr.), p. 543-558; an IV (1877), nr. 2 (nov.) p. 124-127; B. Mangâru, *Criza religioasă din Germania*, an XXXV (1911), nr. 1 (apr.), p. 108-117; Pr. I. Mihălcescu, *Congresul Luteranilor din Prusia* (Berlin, 1910, sept.), an XXXIV (1910), nr. 7 (oct.), p. 814-815; Diac. Nic. M. Popescu, *Biserica imperială germană*, an XL (1916), nr. 2 (mai), p. 188-190; Arhim. I. Scriban, *Frământări în Biserica Protestantă*, an LI (1933), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 593; Pr. T. Simedrea, *Raportul între Biserică și Stat în Germania de după război, sub regimul separațiunei*, an XLII (1924), nr. 10 (oct.), p. 609-611; Câteva materiale din perioada analizată sunt dedicate Bisericii Anglicane: B. Mangâru, *Anglicanismul*, an XXXVIII (1914), nr. 8 (nov.), p. 766-778; Arhim. I. Scriban, *Însemnătatea Primatului Angliei*, an XLIII (1925), nr. 6 (iun.), p. 380; Idem, *Greutățile Bisericii Anglicane*, an XLVI (1928), nr. 7 (iul.), p. 646-647; Idem, *Demisiunea Primatului Angliei*, an XLVI (1928), nr. 7 (iul.), p. 665; Arh. T. Simedrea, recenzie la N. Sikes, *La suprematio royale* (în "Oecumenica", II, 1935, p. 6-16), an LIII (1935), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 221.

86. Pr. Corneliu, M. Grumăzescu, *Starea religioasă în Rusia*, an XLV (1927), nr. 12 (dec.), p. 754-758; Pr. I. Mihălcescu, vol. *Sectele religioase din România* (București, 1925), an XLIII (1925), nr. 2 (febr.), p. 124; Pr. Victor N. Popescu, *Noul regim al sectelor*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-febr.), p. 269-270; I. Scriban, recenzie la Dr. N. Brânzău, *Culte din România* (Lugoj, 1925), an XLIII (1925), nr. 6 (iun.), p. 384; Material bogat pe această temă este consemnat de Pr. Alexandru Stănculescu-Bârda în *Bibliografia Revistei "Biserica Ortodoxă Română" (1874-1994)*, Editura "Cuget Românesc, Bârda", vol. II, 2001, p. 321-331.

87. Despre aceste aspecte a se vedea materialele consemnate de Pr. Al. Stănculescu-Bârda în *Bibliografia Revistei "Biserica Ortodoxă Română (1874-1994)*, vol. II, Editura "Cuget Românesc, Bârda", 2001 (toate capitolele înscrise sub titlul "Aspecte confesionale" și *Ibid.*, vol. III, Editura "Cuget Românesc, Bârda", 2002, p. 383-391.

88. Vezi bibliografia afferentă acestei teme în Pr. Al. Stănculescu Bârda, *op. cit.*, vol. II, p. 332-374.

89. *Ibid.*, vol. II, p. 400-407.

90. Această poziție a Bisericii se bazează pe cuvântul Mântuitorului: "Cuvântul vostru să fie da ce este da și nu ce este nu" și pe canonul 25 al sinodului apostolic. În revistă semnalăm următoarele materiale pe această temă: Redacția, *Carte de judecată a Judecătoriei Curtea de Argeș*, an XV (1891), nr. 3 (iun.), p. 278-280; Pr. I. N. Dărvănescu, *Prestarea jurământului în justiție*, an XLVI (1903), nr. 6 (iun.), p. 572-576; Pr. Teodor Drăghicescu, *Despre jurământ și urmările lui*, an XXVI (1903), nr. 11 (febr.), p. 1298-1307; P. Gârboviceanu, *Jurământul preoților*, an XXIII (1900), nr. 12 (mart.), p. 1144-1153; Gh. I. Moiescu, recenzie la Ioan St. Georgescu, *Jurământul în Biserica Ortodoxă* (în "Renașterea", Craiova, XIII, 1934, p. 47-55), an LII (1934), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 261; Arh. Evghenie Piteșteanu, *Despre jurământul cel rușinos*, an XLIV (1926), nr. 6 (iun.), p. 313-316; M. Pâslaru, *Chestiunea jurământului și datoria preotului față de martorii de meserie*, an XXXVII (1914), nr. 10 (iun.), p. 797-808; nr. 11 (febr.), p. 891-901; M. Popescu, *Împotriva jurământului cu blestem și a jurământului cu strămbătate*, an XXVII (1903), nr. 2 (mai), p. 179-183; Redacția, *Jurământul ostășesc*, an XXXVI (1912), nr. 9 (dec.), p. 841-847; Arhim. I. Scriban, *Sinodul de la Niceea în formulele de jurământ*, an XLIII (1925), nr. 10 (oct.), p. 670.

91. C. Erbiceanu, *Studii literare asupra cuvintelor "proedros"=președinte și "topon ephonton"=locuitor*, an XVII (1893), 4 (iul.), p. 326-332; nr. 6 (sept.), p. 435-442; nr. 8 (nov.), p. 599-618; S. St. Popescu, recenzie la Diac. Gh. Soare, *Mitropolia în Dreptul canonic ortodox* (București, 1939), an LX (1942), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 124-125; Arhim. I. Scriban, *Protopop sau protoiereu*, an XLIV (1926), nr. 8 (aug.), p. 493-494.

92. D. Boroianu, *Competința Consistoriului spiritual*, an XXXVII (1913), nr. 1 (apr.), p. 43-46; Pr. Dr. V. Pocitan, *Rolul și însemnătatea Consistoriului Spiritual Central în promovarea justiției bisericești*, an XLVII (1929), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 593-605; nr. 10 (oct.), p. 876-888; nr. 11 (nov.), p. 967-974; Teodor M. Popescu, recenzie la A. Kartășev, *Practica dreptului de apel la patriarhii de Constantinopol* (Varșovia, 1936), an LV (1937), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 221-226.

93. Dintre materialele publicate pe această temă în perioada analizată menționăm: Pr. St. S. Bejan, *Normele juridice ale Bisericii și ale Statului*, an XL (1922), nr. 11 (aug.), p. 816-820; an XLI (1922), nr. 1 (oct.), p. 1-6; St. Berechet, *Mirenii în Biserica Universală și în cele slave ortodoxe*, an XL (1922), nr. 11 (aug.), p. 838-849; D. G. Boroianu, *Câteva cuvinte asupra sinodului eparhial ori metropolitan*, an XXXIII (1909), nr. 2 (mai), p. 157-167; Idem, *Biserica și organizarea ei*, an XXXI-II (1909), nr. 4 (iul.), p. 374-393; Idem, *Defensori*, an XXXVII (1913), nr. 9 (dec.), p. 648-656; Idem, *Ocuparea oficiilor bisericești*, an XXXVII (1913), nr. 7 (oct.), p. 487-497; Pr. Ol. N. Căciulă, recenzie la Dr. D. Boroianu, *Pentru alegerile viitoare*, în "Viitorul", XXII, 1935), an LIII (1935), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 534; Drag. Demetrescu, *Casa Bisericii*, an XXII (1898), nr. 4 (iul.), p. 261-269; Idem, *Sistemul Bisericii Ortodoxe Autocefale*, an XXV (1901), nr. 5 (aug.), p. 372-395; nr. 6 (sept.), p. 490-507; Idem, *Ierarhia Bisericii noastre*, an XXVI (1902), nr. 1 (apr.), p. 114-118; Nil Doxopatri, *Ordinea scaunelor patriarhatelor*, an XXXI (1908), nr. 11 (febr.), p. 1220-1238; nr. 12

(mart.), p. 1339-1354; Arhim. Ghenadie Enăceanu, *Diaconesele creștine*, an VI (1882), nr. 5 (mai), p. 286-299; nr. 6 (iun.), p. 334-344; Pr. C. Enescu, *Despre horepiscopi*, an XX (1896), nr. 6 (sept.), p. 525-533; C. Erbiceanu, *Despre organizarea bisericilor naționale în Ortodoxism*, an XVII (1893), nr. 2 (mai), p. 177-178; Idem, *Așezământul în uz al mitropoliților și episcopilor de sub tronul ecumenic*, an XVIII (1894), nr. 3 (iun.), p. 193-201; Idem, *Biserica Ortodoxă și constituția ei*, an XXIII (1900), nr. 12 (mart.), p. 1018-1105; Idem, *Autoritatea bisericească și organele ei*, an XXVI (1902), nr. 6 (sept.), p. 644-651; Idem, *Despre horepiscopia*, an XXXIV (1910), nr. 1 (apr.), p. 20-29; Idem, *Judecata în Biserica Ortodoxă*, an XXXV (1912), nr. 11 (febr.), p. 709; B. Mangâru, *Administrarea sfințelor noastre biserici*, an XXXIV (1911), nr. 12 (mart.), p. 1287-1297; Pr. C. Nazarie, *Horepiscopii*, an XXXIII (1910), nr. 11 (febr.), p. 1260-1265; Arhim. Silvestru Piteșteanu, *Pozițiunea protoierilor și a protestoșilor*, an VI (1882), nr. 2 (febr.), p. 112-113; Idem, *Funcționarea organelor ierarhice în Biserica Ortodoxă*, an VII (1883), nr. 4 (apr.), p. 215-216; Pr. Victor N. Popescu, *Principii generale de conducere a Bisericii din cuvântarea Înalt Prea Sfințitului Patriarh cu ocazia discuțiilor din Senat la Legea pentru organizarea Ministerului Cultelor*, an LV (1937), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 243-247; Redacția, *Fixarea parohiilor în toate eparhiile din România*, an XII (1888), nr. 1 (apr.), p. 88-89; Arhim. I. Scriban, *Dreptul de veto la alegerea papei*, an XXXIII (1910), nr. 12 (mart.), p. 1433-1436; Idem, *Acțiunea laică în Biserica Catolică*, an XXXIV (1910), nr. 7 (oct.), p. 821-828; Idem, *Cuvântarea I.P.S. Patriarh Dr. Miron cu prilejul votării legii de organizare a Bisericii Ortodoxe, în ședința de la 28 martie 1923 a Senatului*, an XLIII (1925), nr. 7 (iul.), p. 417-428; Idem, *Înfățișări din aplicarea noii legi a Autonomiei Bisericii la o parohie din Craiova*, an XLIV (1926), nr. 3 (mart.), p. 153-155; Pr. Prof. Liviu Stan, *Pe drumul tradiției și canoanelor ortodoxe*, an LXXVI (1958), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 420-431; N.I. Șerbănescu, recenzie la I. Gh. Soare, *Mitropolia în dreptul canonic ortodox* (București, 1939), an LXII (1944), nr. 7-12 (iul.-dec.), p. 329-330; G. Zotu, *Oficile eclesiastice*, an VI (1882), nr. 3 (mart.), p. 38-43; nr. 4 (apr.), p. 216-224; nr. 5 (mai), p. 280-283; Idem, *Funcționarea cântăreților*, an VII (1883), nr. 10 (oct.), p. 601-603.

94. D. Balaur, *Ortodoxia în Albania*, an LII (1934), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 649; Arh. V. Pocitan-Bărlădeanu, *Biserica ortodoxă din Albania*, an XLVIII (1930), nr. 3 (mart.), p. 264-276.

95. Gh. Cronț, *Dreptul Bisericii de a legifera și compunerea tribunalelor*, an LIV (1936), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 211; Idem, *Se înființează o Casă de asigurare a clerului*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 185; Idem, recenzie la Antim Siskos, *Organizarea administrativă a Bisericii Alexandriei*, vol. I, *Situația legală și canonică a Bisericii Alexandriei față de statul egiptean* (Alexandria, 1937), an LVI (1938), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 594; Gh. I. Moisescu, *Constituția pentru alegerea patriarhului*, an LII (1934), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 655-659.

96. Gh. I. Moisescu, *Rânduiele pentru alegerea mitropoliților*, an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 756-757.

97. Dr. Drag. Demetrescu, *Din Sfântul Munte*, an XXXIX (1915), nr. 9, p. 998.

98. Pr. P. Anghelescu, *Mănăstirea Rila*, an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 758-759; Idem, *De la Mănăstirea Rila*, an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 760; N.M. Nicolae, recenzie la Prot. St. Sancov, *Date noi pentru istoria și organizarea mănăstirii Rila* (în "Anuar. Fac. Teolog. Sofia", XIII, 1935-1936, Sofia, 1936), an LV (1937), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 239; Arhim. I. Scriban, recenzie la Neofit, *Monografia eparhiei Vidinului* (Sofia, 1924), an XLII (1924), nr. 8 (aug.), p. 500-501; S. Bălănescu, *Știri din Exarhatul Bulgariei*, an II (1876), nr. 6 (mart.), p. 434-435; St. Berechet, *Constituanta bisericească*, an XL (1922), nr. 5 (febr.), p. 390-391; N. Dobrescu, *Din Peninsula Balcanică*, an XXXIV (1910), nr. 6 (sept.), p. 709-710; Idem, *Organizarea Bisericii bulgărești*, an XXXVIII (1914), nr. 5 (aug.), p. 468-483; Redacția, *Legea organică a Bisericii Bulgare*, an VII (1883), nr. 5 (mai), p. 300-315; nr. 9 (sept.), p. 574-584; nr. 10 (oct.), p. 644-656; Arhim. I. Scriban, *Despre un episcopat bulgăresc în Dobrogea*, an XL (1922), nr. 12 (sept.), p. 959.

99. D. Balaur, *Parohie ortodoxă în orașul Sevlius*, an LIII (1935), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 188; Idem, *Organizarea eparhiei ortodoxe din Cehia și Moravia*, an LIX (1941), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 260-261.

100. D. Balaur, *Eparhie nouă* an LII (1934), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 663; V. Dudu, *Organizarea Bisericii Ortodoxe*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 275.
101. G. Cronț, *Instrucțiuni pentru alegerea epitroplor bisericești*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 105.
102. G. Cronț, *Compunerea Sinodului patriarhal*, an LIV (1936), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 214; Drag. Demetrescu, *Patriarhul ecumenic*, an XXXVI (1912), nr. 9 (dec.), p. 960-964; Pr. Prof. Teodor M. Popescu, recenzie la Gherasimos I. Konidaris, *Mitropoliile și arhiepiscopiile Patriarhiei Ecumenice și "ordinea" lor* (Atena, 1934), an LIV (1936), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 396-372; Idem, *Contopirea a două exarhate*, an LIV (1936), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 617-618; Arim. I. Scriban, *O nouă patriarhie în Asia Mică*, an XL (1922), nr. 6 (mart.), p. 480; Idem, *Noua organizare a Patriarhului de Constantinopol*, an XL (1922), nr. 9 (iun.), p. 707.
103. D. Balaur, *Finlanda*, an LII (1934), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 219; Idem, *Soboare bisericești*, an LII (1934), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 219.
104. Pr. Ol. N. Căciulă, *Casa de asigurare a clerului*, an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 113; Gh. Cronț, *Compunerea sinodului permanent*, an LIV (1936), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 493; Idem, *Înființarea unei noi mitropolii*, an LIV (1936), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 619; Drag. Demetrescu, *Biserica Regatului Greciei*, an XXIII (1900), nr. 12 (mart.), p. 1176-1179; Idem, *Noua organizare administrativă a Bisericii din Grecia*, an XXXIX (1915), nr. 9 (dec.), p. 930-939; Idem, *Din biserica Greciei*, an XXXIX (1915), nr. 9 (dec.), p. 998; Idem, *Noua lege organică a Bisericii Greciei*, an XLII (1924), nr. 10 (oct.), p. 577-583; nr. 11 (nov.), p. 651-654; Pr. D. Fecioru, *Despre serviciul apostolic al Bisericii Greciei*, an LVIII (1940), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 853-856; Idem, *Măsuri pentru reînsuflirea activității Bisericii*, an LXXVI (1958), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 311; Arhim. I. Scriban, *Reforma sinodală în Grecia*, an XLII (1924), nr. 2, p. 123; Pr. N. Tănăsescu, *Reforma Bisericii*, an LVII (1936), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 742-743.
105. St. Berechet, *Pensiile văduvelor-preotese din Biserica Sârbească*, an XLII (1924), nr. 4 (apr.), p. 245; Dr. Drag. Demetrescu, *Actuala organizare a Bisericii regatului Sebiei*, an XXXIX (1915), nr. 7 (oct.), p. 714-730; N. Dobrescu, *În Muntenegru*, a XXXIII (1910), nr. 10 (ian.), p. 1182; N.M. Nicolae, *Jugoslavava. Adunarea unui sinod*, an LVII (1939), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 126-127; B. Pisarov, *Intrarea în viaoare a procedurii pentru judecările bisericești*, an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 767; Redacția, *Înființarea a încă cinci reședințe episcopale*, an XCII (1934), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 1208-1209; S. Simeonov, *Organizarea cancelariilor eparhiale ale arhiepiscopilor refugiați*, an LX (1942), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 259.
106. Pr. Oct. Mureșan, *Organizarea Bisericii Ortodoxe din America de Nord*, an XLIX (1931), nr. 10 (oct.), p. 643-647.
107. Gh. I. Moisescu, *Noua organizare a Bisericii Ortodoxe din Turcia*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 592.
108. D. Balaur, *Regimentul eparhiei din Narva*, an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 71; Idem, recenzie la irinarh Stratonov, *Originea organizării contemporane a bisericii patriarhale ruse*, (în "Puti", nr. 40, p. 1-16), an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 814; St. Berechet, *Organizarea internă a Bisericii*, an XL (1922), nr. 6 (mart.), p. 472; Idem, *Administrația superioară a Bisericii Ortodoxe Ruse*, an XL (1922), nr. 6 (mart.), p. 472-473; Drag. Demetrescu, *Din Biserica Rusă. Reforma bisericească din Rusia*, an XL (1916), nr. 4 (iul.), p. 346-347; I. Mihălcescu, *Autocefalia Bisericii Ucrainene*, an XLI (1923), nr. 7 (apr.), p. 542-543.
109. Arhim. Ghenadie Enăceanu, *Biserica Română*, an V (1881), nr. 6 (mart.), p. 389-390; Pr. D. Georgescu, *Patriarhul Miron organizator al Bisericii Ortodoxe Române*, an LVI (1938), nr. 11-12 (nov.-dec.) p. 667-673; Pr. Prof. I. Mihălcescu, *O nouă treaptă ierarhică în Biserica Românească. Ridicarea Primatului României la rangul de Patriarh* (1925, febr. 4), an XLIII (1925), nr. 2 (febr.), p. 100-105; Idem, *Măsuri luate pentru aplicarea noii legi de organizare bisericească*, an XLIII (1925), nr. 8 (aug.), p. 501; Prof. M.N. Pacu, *Lucruri de îndreptat în Biserică*, an XLV (1927), nr. 10 (oct.), p. 630-632; Arhim. I. Scriban, recenzie la N. Iorga, *Forme bisericești de azi și de mâine*

(în "Neamul Românesc", 1924, dec. 10), an XLIII (1924), nr. 12 (dec.), p. 758; Idem, *Patriarhul României*, an XLIII (1925), nr. 2 (febr.), p. 65-67; Idem, *Conferință despre Patriarhie*, an XLIV (1926), nr. 2 (febr.), p. 110; Idem, *Li se poate suprapune ierarhilor țării o altă autoritatea administrativă decât cea a Sfântului Sinod?*, an XLIV (1926), nr. 10 (oct.), p. 607-608; Idem, *Arhiepiscopie sau Mitropolie?*, an XLVI (1928), nr. 10 (oct.), p. 951-953; Nu vom menționa aici articolele privitoare la modificările de eparhii și parohii, pe cele privitoare la mișcările de personal din Biserica Ortodoxă Română. Ele pot fi cunoscute din Pr. Al. Stănculescu-Bârda, *Bibliografia Revistei "Biserica Ortodoxă Română" (1874-1994)*, Editura "Cuget Românesc, Bârda", 2002, p. 194-196.

110. Arhim. I. Scriban, *Papa și noii cardinali*, an XXXIII (1910), nr. 10 (ian.), p. 1183-1185; Idem, *Înaintearea creării noilor cardinali*, an XXXIV (1910), nr. 3 (iun.), p. 354-359.

111. D. Balaur, recenzie la Dr. N. Zernov, *Organizarea canonică a Bisericii Angliei* (în "Vosresnoe Citenie", 1935, p. 33-37, 48-50), an LIII (1935), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 313-316; Episc. T. Sîmedrea, recenzie la Dr. N. Zernov, *Organizarea canonică a Bisericii Anglicane* (în "Misionarul", 1936, p. 272-283), an LIV (1936), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 400.

112. Prot. Vasile Vasilache, recenzie la Pr. Traian Costea, *Căsătoria din punct de vedere istoric, dogmatic și canonic* (f.l., f.a.), an LVIII (1940), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 264; D. Balaur, *Regule de căsătorie ale Bisericii Ortodoxe Sârbe*, an LII (1934), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 667; Idem, recenzie la prof. Const. N. Tomescu, *Diferite știri din arhiva Consiliului Eparhial* (în "Arhivele Basarabiei", VII (1935), p. 117-144), an LIII (1935), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 430; St. Berechet, *Admiterea divorțului în U.R.S.S.*, an XL (1921), nr. 1 (oct.), p. 77; Idem, *Condițiuni sociale și culturale ale clericilor în Biserica Creștină* (recăsătorirea preoților - n.n.), an XLI (1922), nr. 1 (oct.), p. 26-37; Pr. Dr. Ol. N. Căciulă, *Proceduri sinodale în dreptul matrimonial* (căsătoria a II-a și a III-a - n.n.), an LI (1933), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 346; G. Cronț, *Respectarea rânduielilor canonice privitoare la căsătorie*, an LIV (1936), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 353; Idem recenzie la D. Petrakakos, *Probleme canonice. Impedimente la căsătorie* (în "Eclisia", an XVI, 1938, p. 100-121), an LVI (1938), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 259-260; Idem, recenzie la Valerian Șesan, *Căsătoria bisericească obligatorie*, în vol. *Omagiu I.P.S. Dr. Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului*, (Sibiu, 1940), an LIX (1941), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 91; Drag. Demetrescu, *A doua căsătorie a preoților*, an XXXV (1911), nr. 1 (apr.), p. 120; C. Enescu, *Despre rudenie în dreptul canonic și în dreptul civil*, an XX (1897), nr. 7 (oct.), p. 661-674; nr. 8 (nov.), p. 721-741; C. Erbiceanu, *Hotărârea sinodală a Patriarhiei de Constantinopol cu privire la impedimentele căsătoriei*, an XIII (1889), nr. 9 (dec.), p. 509-513; Idem, *Despre căsătorie*, an XXII (1899), nr. 12 (mart.), p. 1081-1135; Gh. Filitt, *Discurs la deschiderea Înaltei Curți de Casație*, an VII (1883), nr. 9 (sept.), p. 629-643; Pr. Aristide Geamănu, *Al noulea congres anual al Asociației căsătoriei creștine*, (Moulhouse, 1931, ian.-febr.), an XLIX (1931), nr. 11 (nov.), p. 747; P. Gârboviceanu, recenzie la Emilian Voiutski, *Despre recăsătorirea preoților* (Cernăuți, 1907), an XXXI (1908), nr. 10 (ian.), p. 1203-1204; Prof. Șerban Ionescu, *Codul civil și problema divorțului*, an LXII (1944), nr. 1-3 (ian.-mart.), p. 19-41; Iorgu D. Ivan, *Oprirea de a se face logodnă înaintea de nuntă*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 593; Idem, *Dispozițiunile noului Cod Civil privitor la căsătorie provoacă tot mai multe proteste*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 597; Idem, recenzie la Jean Dauvillier et Carlo Clercq, *Le mariage en droit canonique oriental* (Paris, 1936), an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 533-535; Pr. C. Jemăneanu, *În chestia recăsătoriei preoților*, an XLVII (1930), nr. 6 (iun.), p. 567-569; B. Mangăru, *În chestia căsătoriei preoților văduvi*, an XXXV (1911), nr. 2 (mai), p. 198-203; I. Mihălcescu, *Chestiunea căsătoriei mixte în Romano-Catolicism*, an XXXIII (1910), nr. 10 (ian.), p. 1185-1187; Idem, *Glasuri pentru divorț în papistășism*, an-XXXIV (1910), nr. 1 (apr.), p. 115-116; Idem, *Voci în sânul clerului catolic contra celibatului preoților*, an XXXIV (1910), nr. 8 (nov.), p. 951; Idem, *Căsătoria a doua a preoților*, an XL (1922), nr. 11 (aug.), p. 868; G. I. Moisescu, *Căsătoria civilă în Grecia*, an LII (1934), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 221-222; Episc. Ghenadie Petrescu, *Adresa către prefecții județelor din Eparhia Argeșului cu privire la căsătorii*, an XIV (1891), nr. 12 (mart.), p. 934-936; Arh. Silvestru Piteșteanu, *Căsătoria după Constituția din 1866 și legile existente față cu Biserica*,

an V (1881), nr. 11 (aug.), p. 742-749; Pr. Victor N. Popescu, *O gravă problemă religioasă și națională: căsătoriile mixte*, an LVII (1939), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 366; Redacția, recenziei la Ferdinand, *Tratat de căsătorie* (f.l., f.a.), an XVI (1893), nr. 11 (febr.), p. 844-845; Pr. Mihai Regul, *O chestie ce trebuie lămurită* (a doua cununie - n.n.) an L (1932), nr. 3 (mart.), p. 247; Idem, *Starea civilă și ceremonia religioasă*, an L (1932), nr. 9 (sept.), p. 592-593; Gh. P. Samurianu, *Despre căsătoriile mixte*, an XIII (1889), nr. 8 (nov.), p. 487-489; Arhim. I. Scriban, *Confesiunea copiilor din căsătorii mixte*, an XLIII (1925), 3 (mart.), p. 188; Idem, *O negândită piedică la căsătorie*, an XLVII (1929), nr. 6 (iun.), p. 571-572; Pr. Dr. Gh. I. Soare, *Impedimente la căsătorie și motivele de divorț*, an LXI (1934), nr. 4-6 (apr.-iun.), p. 230-264; Prof. Dr. Milan Șesan, *Obligativitatea căsătoriei bisericești după canonistul Dr. Valerian Șesan*, an LIX (1941), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 518-535; G. Timuș, *Despre căsătorie*, an XV (1891), nr. 7 (oct.), p. 551-555; nr. 8 (nov.), p. 616-625; nr. 9 (dec.), p. 709-720; an XV (1892), nr. 11 (febr.), p. 811-829; nr. 12 (mart.), p. 921-932; an XVI (1892), nr. 1 (apr.), p. 91-94; nr. 2 (mai.), p. 180-185.

113. D. Balaur, recenzii la M.A. Calnev, *Originea apostolică a celor trei trepte ierarhice* (în "Misionarul", VIII, 1936, p. 138-154), LIV (1936), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 391; I. Mihălcescu, *Sfânta Taină a Preoției*, an XLVI (1928), nr. 6 (iun.), p. 493-508; Prot. Vasile Vasilache, *Temeiuri patristice ale distincției dintre episcop și presviter*, an LVIII (1940), nr. 3-4 (mart.-apr.), p. 264; Gh. Cronț, recenzii la K. N. Ralis, *Despre demnitatea bisericească a iconomului* (în "Analele Acade. Atenei", VII, 1932), an LIII (1935), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 529-533; Idem, recenzii la Arhiep. Hrisostomos, *Titlul de arhiepiscop*, (în "Theologhia", 1935, 52, p. 289-295), an LIV (1936), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 140-142; Idem, recenzii la Arhiep. Hrisostom, *Despre horepiscopie și arhierii titulari în Biserica Ortodoxă* (Atena, 1935), an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 142; Idem, recenzii la K.M. Ralis, *Despre dregătoria protopresviterului* (în "Practica Academiei din Atena", XI, 1936, p. 98-106), an LVI (1938), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 593-594; Idem, recenzii la K. M. Rallis, *Despre dregătoria protopsaltului* (în "Practica Academiei din Atena", XI, 1936, p. 66-69), an LVI (1938), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 594; Idem, recenzii la K.M. Rallis, *Despre dregătoria bisericească a protecdicului* (în "Practica Academiei din Atena", 1936, 1, p. 286-291), an LVII (1939), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 85; Idem, recenzii la K.M. Rallis, *Despre exarhii bisericești* (în "Practica Academiei din Atena", 1936, 3, p. 146-152), an LVII (1939), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 85-86; Pr. C. Enescu, *Despre titlurile de mitropolit, arhiepiscop, exarh, patriarh și papă*, an XX (1896), nr. 5 (aug.), p. 398-410; Idem, *Sfinții părinți despre episcopat ca plenitudinea și suveranitatea preoției*, an XX (1896), nr. 8 (nov.), p. 797-803; C. Erbiceanu, *Despre numirile de episcop, presbiter și diacon în Noul Testament și însemnările lor conform gradelor ierarhice din Ortodoxism*, an XIX (1895), nr. 8 (nov.) p. 486-506; D. Ionescu, *Patriarhatul Ortodox. Originea și dezvoltarea acestui așezământ bisericesc*, an XLIII (1925), nr. 3 (mart.), p. 142-143; Arhim. I. Scriban, *Titlatura noilor arhierii-vicari din Biserica Ortodoxă Română de peste munți*, an XL (1922), nr. 4 (ian.), p. 319.

114. Ierod. G. Enăceanu, recenzii la Wladimir Guettée, *La papauté schismatique* (f.l., f.a.), an I (1875), nr. 5 (febr.), copert. III; I. Mihălcescu *Primatul papal combătut de papistași*, an XL (1916), nr. 3 (iun.), p. 234-248; nr. 5-6 (mai-iun.), p. 408-420; Arh. Inocent Ploieșteanu, *Convorbiri*, an X (1886), nr. 9 (sept.), p. 325-334; an X (1887), nr. 13 (ian.), p. 1039-1051; Pr. Dr. Simion Popescu, *Sfântul Apostol Petru n-a fost episcop la Roma. Studiu istoric-exegetic*, an XLIV (1926), nr. 2 (febr.), p. 79-82; Prof. Teodor M. Popescu, recenzii la Hrysostomos Papadopoulos, *Primatul Episcopului Romei* (Atena, 1930), an XLVIII (1930), nr. 11 (nov.), p. 1083-1086.

115. Prof. P. Comnios, *Hirotoniile anglicane* (trad. de Arhim. I. Scriban), an XLII (1924), nr. 6 (iun.), p. 350-354; I. Moisescu, *Hirotoniile anglicane*, an LVI (1938), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 477; Pr. Gh. Negură, *Excluderea femeii de la preoție*, an XLIV (1926), nr. 3 (mart.), p. 144-145; Arhiep. Hrisostom Papadopoulos, *Chestiunea validității hirotoniilor anglicane* (trad. de Arhim. Filaret Jovicu), an XLIV (1926), nr. 6 (iun.), p. 305-312; nr. 7 (iul.), p. 369-372; nr. 9 (sept.), p. 497-504; Arhim. Iuliu Scriban, *Recunoașterea hirotoniilor anglicane de către patriarhul Ierusalimului*, an XLI (1923), nr. 6 (mart.), p. 469-470; Idem, recenzii la Arhiep. Hrisostomos Papadopoulos, *Chestiunea*

validității hirotoniilor anglicane (București, 1926), an XLIV (1926), nr. 10 (oct.), p. 624; Pr. N. Tănăsescu, recenzie la Amilcar S. Alivizatos, *Validitatea preoției Bisericii anglicane* (în "Eclisia", XVII, 1939, p. 237-246, 250-263, 265-270), an LVII (1939), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 586-589; Idem, *Hirotoniile anglicane*, an LVII (1939), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 741-742; Em. Vasilecu, recenzie la D.S. Balanos, *Despre recunoașterea hirotoniilor anglicane* (Atena, 1937), an LVII (1939), nr. 9-10 (sept.-oct.), p. 582-584; Gh. Cronț, *Teologii greci și valabilitatea hirotoniilor anglicane*, an LVII (1939), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 490.

116. Pr. P. Angheliescu, recenzie la Pr. C. Platon, *Relativitatea dreptului de proprietate* (în "Cronica Romanului", XI, 1934, nr. 10), an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 796; Prof. Univ. N. Cotlarciuc, *Persoana morală a averilor bisericesti*, an XL (1922), nr. 8 (mai), p. 564-576; Arhim. I. Scriban, *Înzestrarea mitropoliților și episcopilor din România Veche*, an XLI (1923), nr. 10 (iul.), p. 669; Idem, *Pământurile bisericilor*, an XLII (1924), nr. 10 (oct.), p. 618; Pr. C. Ureche, *Despre administrarea averilor bisericii creștine*, an XLII (1924), nr. 9 (sept.), p. 541-544; nr. 10 (oct.), p. 604-607.

117. Pr. P. Angheliescu, recenzie la Pr. Petre Ionescu, *Salutul între frați* (în "Păstorul Ortodox", XV, 1934, 10), an LII (1934), nr. 11-12 (nov.-dec.), p. 792; S. Bălănescu, *Condamnarea simoniei*, an II (1876), nr. 7 (apr.), p. 503-504; nr. 9 (iun.), p. 618-620; Pr. Ilie Căpățâneanu, *Cuviința oamenilor în biserică*, an XLVI (1928), nr. 3 (mart.), p. 229-230; Pr. Const. Coman, *Procedări ce trebuie schimbate*, an XLIII (1925), nr. 12 (dec.), p. 740-741; Gh. Cronț, *Ierarhii Bisericii Grecești nu pot hirotoni clerici care aparțin altor biserici*, an LVI (1938), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 279; Idem, recenzie la K. M. Rallis, *Despre pedeapsa înlăturării din mânăstire* (în "Anal. Acad. Atena", X, 1935, p. 94-104), an LVI (1933), nr. 1-4 (ian.-apr.), p. 144; Pr. N. Dărăngă, *Chestiunea reclamelor (reclamațiilor - n.n.) anonime*, an XLVI (1928), nr. 7 (iul.), p. 624; Pr. Delarasvan, *Costumul sau portul nostru preoțesc*, an XLIV (1926), nr. 7 (iul.), p. 384; Drag. Demetrescu, *Disciplina bisericască în epoca bizantină*, an XXVII (1904), nr. 9 (dec.), p. 950-960; an XXVII (1905), nr. 10 (ian.), p. 1101-1113; Idem, *Disciplina bisericască în primele veacuri creștine*, an XXXII (1900), nr. 1 (apr.), p. 82-93; an XXXII (1908), nr. 6 (sept.), p. 666-675; Pr. I. Doliscinski, *Disciplina*, an XLIII (1925), nr. 4 (apr.), p. 211-212; Arhim. Ghenadie Enăceanu, *Inalta curte de Casație și Justiție*, an VIII (1884), nr. 4 (apr.), p. 255-281; Pr. C. Ionescu, *Tunderea clericală*, an XIX (1896), nr. 12 (mart.), p. 797-803; an XX (1896), nr. 1 (apr.), p. 79-88; Idem, *Despre îmbrăcămintea civilă a clericilor în Orient*, an XX (1896), nr. 4 (iul.), p. 266-278; Idem, *Despre îmbrăcămintea civilă a clericilor în Biserica din Occident*, an XX (1896), nr. 2 (mai), p. 121-128; Idem, *Notițe istorice despre condamnările clericilor de către sinoadele locale și ecumenice*, an XX (1896), nr. 5 (aug.), p. 442-452; Idem, *Fericitul Ieronim către Leta despre educație*, an XX (1896), nr. 2 (mai), p. 129-144; G. Erbiceanu, *Simonia după dreptul canonic al Bisericii Ortodoxe de Răsărit*, an II (1876), nr. 4 (ian.), p. 241-262; Erbiceanu, *Despre ordine și disciplina în interiorul bisericii noastre*, an XXX (1907), nr. 12 (mart.), p. 1410-1416; P. Gârboviceanu, *Seminariile*, an XXXIX (1915), nr. 7 (oct.), p. 769-770; Pr. Ioan I. Ionescu, *Verificarea gestiunilor parohiale*, an XLIII (1925), nr. 5 (mai), p. 279-280; Arhim. Iustin, *Cum să se cunoască gradele din clerul monahal după portul camilafței și al culionului*, an XLII (1924), nr. 3 (mart.), p. 164; Iorgu Ivan, *Biserica poate să aplice două pedepse deodată*, an LV (1937), nr. 7-10 (iul.-oct.), p. 596; *Lucrările Consistoriului Superior Bisericesc* (1909, dec.), an XXXIII (1910), nr. 10 (ian.), p. 1085-1107; Mitrop. Calinic Miculescu, *Circulară...*, an II (1876), nr. 5 (febr.), p. 305-309; Idem, *Circulară către toți stareții și starețele din mânăstire*, an VI (1882), nr. 3 (mart.), p. 54-59; Prof. M. Mihăileanu, *Costumul preoțesc*, an XLVIII (1930), nr. 11 (nov.), p. 1055-1056; Idem, *Despre curmarea unui proces*, an XLV (1927), nr. 9 (sept.), p. 527-528; Idem, *Iarăși cuviința oamenilor în biserică*, an XLVI (1928), nr. 5 (mai), p. 445-448; I. Mihălcescu, *Să poarte preotul inel sau nu?* An XLII (1924), nr. 3 (mart.), p. 185-186; Mitrop. Athanasie Mironescu, *Cuvântare...*, an XXXV (1911), nr. 1 (apr.), p. 105-107; G. I. Moisescu, recenzie la Iorgu Ivan, *Demisia din preoție. Studiu de drept canonic* (București, 1937), an LV (1937), nr. 5-6 (mai-iun.), p. 367-360; Pr. Marin Popa Nemoiu, *Păgânism*, an XLVII (1929), nr. 9 (sept.), p. 794-795; Pr. Ioan Oporan, *Iarăși costumul preoțesc*, an XLIX (1931), nr. 10 (oct.), p. 623-624; Arh. Calistrat Orleanu-

Bărlădeanu, *Cazuri disciplinare*, an XXXI (1908), nr. 10 (ian.), p. 1181-1182; P. Popescu, recenzie la Toma D. Protopopescu, *Simonia din punct de vedere canonic* (f.l., f.a.), an XXV (1901), nr. 5 (aug.), p. 438-444; Arhim. Iuliu Scriban, *Învățători care greșesc împotriva religiei*, an XLII (1924), nr. 2 (febr.), p. 126; Idem, *Codul penal și greșelile persoanelor bisericesti*, an XLVI (1928), nr. 7 (iul.), p. 662; Idem, *Domnul N. Iorga pentru rânduiala din vremea slujbei în biserică*, an XLVI (1928), nr. 8 (aug.), p. 723-725; Idem, *Portul preoților*, an XLVI (1928), nr. 9 (sept.), p. 854-855; Idem, *Sfântul Sinod dat în judecată*, an XLVIII (1930), nr. 11 (nov.), p. 1101; Idem, *Dreptatea Sfântului Sinod*, an L (1932), nr. 1 (ian.), p. 90-91; Idem, *Starea și ținuta din afară cu care trebuie să se înfățișeze un monah*, an XXXIV (1910), nr. 8 (nov.), p. 916-921; Idem, *Un călugăr contra catolicismului*, an XXXIV (1910), nr. 8 (nov.), p. 956-957; Idem, *Aspecte disciplinare în Biserica Ortodoxă Rusă*, an XL (1922), nr. 12 (sept.), p. 959; Idem, *Cine nu caută biserică în viață nici ea nu-l caută în moarte*, an XLI (1923), nr. 11 (aug.), p. 799; Idem, *Un document bisericesc despre procesul arhierelui Calistrat cu Sfântul Sinod*, an XLI (1923), nr. 12 (sept.), p. 948-949; Idem, *Judecata lui Dumnezeu*, an XLI (1923), nr. 13 (oct.), p. 1012; Idem, *Aspecte disciplinare*, an XLI (1923), nr. 15 (dec.), p. 1143; Idem, recenzie la Diac. A. N. Constantinescu, *Un răspuns în chestia costumului preoțesc* (în "Noua Revistă Bisericească", 1924, oct.-nov.), an XLII (1924), nr. 11 (nov.), p. 699-700; Idem, *Osândirea unui preot*, an XLII (1924), nr. 12 (dec.), p. 760; Idem, *Neorânduiala în Biserică*, an XLIII (1925), nr. 5 (mai), p. 320; Idem, *Achitarea unui preot învinuit*, an XLIV (1926), nr. 2 (febr.), p. 110; Arh. T. Simedrea, recenzie la Pr. Matei, *Sanctiunile Bisericii* (în "Cronica Romanului", X (1933), p. 390-391), an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 117; Idem, recenzie la Pr. N. Stoicescu, *Nu se cuvîne mireanului* (f.l., f.a.) an LII (1934), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 118.

• ANIVERSĂRI-COMEMORĂRI •

PRO MEMORIA: PICTORUL COSTIN PETRESCU

La 15 octombrie 2004 s-au împlinit 50 de ani de la moartea¹ unui valoros artist plastic, care prin creația anilor de activitate a transmis contemporanilor, dar și generațiilor viitoare, o prețioasă moștenire.

De la bun început viitoarele preocupări i-au fost în directă concordanță cu cele aflate în familie. Tatăl, Ilie P. Petrescu zugrav², de obârșie din localitatea Bascov³ din județul Argeș, și-a consacrat anii vieții pictării⁴ sau repictării unor biserici din arealul subcarpatic al fostelor județe Muscel, Argeș și Vâlcea. Activitate complexă preluată cu toate elementele specifice, de la pregătirea peretelui cu strat suport de tencuială, pregătirea coloranților, punerea operativă în operă pe tencuiala umedă, discernământul în stabilirea intensității culorilor, una fiind culoarea în momentul pictării și altul fiind efectul obținut în momentul uscării stratului de tencuială îmbibat cu culoarea aplicată. Veacul al XIX-lea a cunoscut tocmai o intensă și agresivă pătrundere în pictura parietală a altor tehnici⁵, care au înlăturat treptat, în mare măsură, vechea tehnică în *fresco*. Rezultatele dobândite, impresionante în primele momente, s-au dovedit în timp perisabile prin procesul de oxidare a culorilor. Situația picturilor parietale ale lui Gheorghe Tattarescu⁶ este un asemenea exemplu. O dificultate a devenit și mai presantă în cazul moștenirii vechiului patrimoniu⁷ care reclama lucrări de întreținere, de conservare pentru a-i putea asigura perenitatea. Diminuarea numărului cunoscătorilor tehnicii în *fresco* a impus măsuri speciale pentru cei cărora le revenea, în concordanță cu prevederile legale, grija pentru patrimoniul artistic, inclusiv cel religios.

Pentru Costin Petrescu, născut⁸ la 10 mai 1872 la Pitești⁹, jud. Argeș, după anii copilăriei petrecuți în ambianța familiei, au urmat anii de temeinică școlire, de efectivă ucenicie¹⁰. Dorința de a cunoaște mai mult a determinat venirea sa la București în anul 1892, pentru a frecventa timp de aproape 3 ani¹¹ cursurile Școlii de Belle Arte fiind direct îndrumat în pregătirea sa de pictorul George Demetrescu Mirea¹². A urmat și cursurile Școlii de arhitectură unde l-a avut mentor pe arhitectul George Sterian¹³ om cu preocupări predilecte pentru patrimoniul de veche arhitectură românească. Bunele rezultate dobândite în anii școlarității s-au materializat atât prin modul cum a fost recompensat, dar, mai ales prin ceea ce a urmat atunci când pentru specializare i-au fost asigurate condițiile oferite de o bursă de studii la Paris la prestigioasa Academie Julien¹⁴. Pentru publicul bucureștean debutul l-a avut în 1896 când a participat la Expoziția oficială a artiștilor în viață,

expozantul fiind recompensat cu o medalie¹⁵. Deceniile care au urmat l-au readus cu consecvența ce i-a caracterizat munca în sălile de expoziție¹⁶ atât în postura de pictor de șevalet, cât și prin eșantioane, schițe ca pictor și restaurator de fresce. Cunoștințele dobândite au cunoscut în timpul vieții atât o punere în operă, cât și transmiterea lor către cei cu preocupări asemănătoare. A avut o viață cu un program în care timpul era bine drămuț, pentru ca pe parcursul unei zile de muncă să poată onora catedra¹⁷ de unde împărțea noțiunile necesare, activitatea creatoare în atelier la șevalet sau pe schelele interioarelor unde realiza noile fresce sau contribuia la restaurarea altora vechi. Concomitent calitatea de arhitect și-a exercitat-o atât prin proiectarea cât și prin coordonarea unor compartimente de arhitectură cum a fost cel din cadrul Ministerului Agriculturii și Domeniilor¹⁸. Acestora se alăturau orele de activitate în diversele instituții care patronau activitatea confrăților, fie că era vorba despre Comisiunea Monumentelor Istorice¹⁹, fie că erau comisiile²⁰ din cadrul Bisericii Ortodoxe Române. Conștient că valorile trecutului reclamau o preocupare a opiniei publice el a adus în atenție prin conferințele²¹ găzduite la Ateneul Român²² și în alte locuri, valoarea acestei moșteniri accentuând gradul de responsabilitate care revenea fiecărei generații în a transmite această moștenire către cei de mâine. Cele înfăptuite erau rezultatul cunoștințelor dobândite, de la cunoașterea aprofundată a Erminiilor²³ și a tuturor tehnicilor picturale. Pentru Costin Petrescu a fost o consecvență preocupare prealabilă documentare care să-l aducă în deplină concordanță cu epoca abordată. Au probat această pasională cercetare, cele întreprinse pentru a cunoaște viața în complexitatea ei atunci când a avut de rezolvat probleme evocatoare²⁴ cum au fost cele premergătoare anului 1904, an menit a fi pentru suflarea românească dedicat întru cinstirea lui Ștefan cel Mare. Au urmat manifestările anului 1905 dedicate pentru cinstirea faptelor lui Mihai Viteazul. De o mare complexitate a fost și anul 1906 care marca atât trecerea celor 1800 de ani de la prezența stăpânirii romane în perimetrul dacic, cât și deceniile amplei metamorfoze care au condus la făurirea României moderne de la sfârșitul veacului al XIX-lea. Un alt examen, luat cu brio, l-a avut de rezolvat cu prilejul momentelor premergătoare și pregătitoare ale Actului Încoronării Suveranilor la Alba Iulia²⁵ în toamna anului 1922. Alăturându-se arhitectului Victor Ștefănescu²⁶ a realizat în timp record pictura din interiorul noului lăcaș din incinta cetății de la Alba Iulia²⁷.

Pentru conferențiarul Costin Petrescu cele scrise cu mari litere pe pereții circulari ai sălii mari de la Ateneul Român au devenit în decursul deceniilor chemarea care trebuia să devină corolarul vieții. Ne referim la concludentul text enunțând intenția făuritorilor edificiului de a integra pe marea suprafață parietală o mare frescă. Prezente din 1888, timp de bune decenii ele s-au constituit o permanentă provocare, mai multe tentative neobținând însă acceptul care să înlăture și să aducă în incinta acestui Panteon cultural o sinteză a istoriei neamului. Ani de zile, schițe peste schițe au abordat problemele care trebuiau să-și găsească o firească succesiune relevând dominantele care au conferit perenitate acestui neam aici la porțile Europei. Timp de 12 ani problema i-a fost prioritate²⁸,

ajungând a atribui într-o firească distribuție fiecărui episod un loc bine definit din timpuri îndepărtate ale istoriei multimilenare și până la realizarea marelui ideal: *Unirea tuturor românilor*.

Considerăm însă necesar a releva o serie de alte multe episoade care au anticipat această creație de excepție.

După studiile de artă plastică și arhitectură, s-a specializat în pictura monumentală în frescă, dar și în cea de șevalet²⁹. O ușoară remarcă pentru privitorul tablourilor sale este cea a bunei perspective, modul de realizare a diverselor planuri. Din expozițiile la care a participat, au fost achiziționate pentru colecțiile statului lucrări ca: **Un simpatic; Cap de expresie; Un nemulțumit**.

Trăind în contemporaneitate a acordat atenție³⁰ tuturor evenimentelor, multe din creațiile sale abordând asemenea teme. Menționăm în acest sens o serie de portrete ale unor ilustré personalități, mulțumindu-ne acum a aminti în acest caz tablourile care redau pe ctitorul de învățământ superior în limba română, **Gheorghe Lazăr**³¹, pe oamenii politici, miniștrii **Vasile Lascăr**³², **dr. Constantin Angelescu**³³, **Dem. Dobrescu**³⁴. Evenimentul Păcii de la București din anul 1913, pentru a fi imortalizat și printr-un amplu tablou pictat în ulei pe pânză, i-a reclamat o atentă schițare prealabilă a fiecăruia din participanții la tratativele din salonul casei lui Cantacuzino Nababul. O impresionantă suită de scene i-au reclamat anii zbuciumatei conflagrații a primului război mondial. Varietatea subiectelor abordate sunt concludente pentru a înțelege modul cum, cu mic cu mare, românii au fost participanți la marea suferință aducătoare de izbăvirea năzuințelor mobilizatoare.

Rezultatele dobândite³⁵ în primele decenii ale secolului al XX-lea i-au revendicat prezența și dincolo de hotarele țării. Ca expozant onorase simezele unor ilustre galerii din Occident. Acum însă era revendicat ca salvator de relicve pentru care rapidele prefaceri ale preocupărilor cotidiene conduseseră la o pierdere de noțiuni extrem de necesare pentru cei ce-și consacrau anii vieții restaurărilor de relicve ale trecutului. Astfel, s-a ajuns ca să fie invitat³⁶ la Lyon, pentru a-i școli pe viitorii restauratori de monumente din Franța, purtătoare ale unor valoroase fresce care reclamau intervenții salutare de specialitate care să le asigure dănuirea. După perfectarea condițiilor, prezența sa s-a concretizat în trei ipostaze. Prioritară a fost cea de profesor la Școala de Belle Arte din Lyon, în același timp, glasul său fiind purtător de mesaj și către publicul interesat de moștenire a trecutului. Noțiunile teoretice, a considerat că era necesar să fie concretizate printr-o demonstrație practică, ajungând astfel să realizeze panourile evocatoare ale istoriei acelor plaiuri prin faptele țesătorilor care le-au dus faima peste mări și țări. Concomitent a înțeles că noțiunile dobândite trebuiau să-și aibă asigurată o largă circulație. Astfel a ajuns să redacteze efectiv un manual. Lucrarea *L'Art de la Fresque* a fost publicată la Paris în anul 1931. Răsunetul prestigiului dobândit a fost hotărâtor în țară, atunci când cei desemnați de conducerea societății Ateneul Român au recomandat pe el ca făuritor al frescei³⁷.

În suta argumentelor, o pondere importantă au avut-o atât realizările anterioare cât și proiectele materializate anticipat prin succesiunea de schițe elaborate de Costin Petrescu. Ne referim la pictarea bisericilor de la Roznov³⁸, jud. Neamț, Sf. Silevestru³⁹, Sf. Dumitru-Colentina⁴⁰, Mihai Vodă⁴¹ din București, biserica Încoronării de la Alba Iulia, biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, sala de Consiliu din cadrul Palatului ziarului "Universul"⁴², evocarea culturii transilvane⁴³ în edificiul Universității din Cluj. Colaborând cu arhitectul Petre Antonescu a proiectat și pictarea aulei Facultății de Drept, lucrare din păcate nerealizată.

Am definit pe Costin Petrescu ca artist monumentalist, dar tot așa de bine, s-a manifestat și ca miniaturist. Fie că facem referință la calitatea de ilustrator de carte, de acte solemne, de cortegii festive⁴⁴, fie de obiecte care au avut funcționalitate în conjunctura unor manifestări de amploare. Fie că a fost vorba de coroana regală a reginei Maria, de bastonul de mareșal al regelui Ferdinand I, toate au relevat minuțiozitatea și importanța acordată fiecărui detaliu, sursa de inspirație fiindu-i elemente ornamentale autohtone și ancestrale din uzanța predecesorilor, fie că era gospodăria țărănească, fie că era Cancelaria Domnească.

Cât de mult au contribuit toate aceste "trepte" în stabilirea componentelor integrate în marea frescă de la Ateneul Român, o relevă o atentă observare a ansamblului, dar și a detaliilor care dau fiecărei scene o ancorare în epocă prin elementele specifice de la cadrul general al scenei, arhitecturii, mobilierului, fizionomiilor și comportamentelor, costumației, activităților cotidiene. Conturul și culoarea s-au subordoant artistului pentru a ilustra această narațiune. O prezență în "conurență" cu elementele de arhitectură și decorativitate a sălii și predilect a tavanului și scenei și-a dovedit în timp capacitatea de coabitare. Pentru cel aflat ocazional în această sală, marea frescă constituie magnetul care-i reține atenția, iar pentru cel familiarizat cu atmosfera acesteia, de fiecare dată un detaliu sau altul conferă prilej de satisfacție, de meditare, dar și de generare a interesului la lectura care să-i completeze posibilitatea de înțelegere a mesajului acestei fresce. Cât de militantă i-a fost menirea au dovedit-o chiar vicisitudinile cu care s-a confruntat. Prezența ei este un permanent apel la necesara cunoaștere a trecutului acestui neam românesc într-o transmitere viitorului moștenirea multimilenară.

Pentru artistul și omul Costin Petrescu vicisitudinile ultimului deceniu de viață au fost expresia recunoașterii efective a operei sale⁴⁵. Fie că a fost vorba de tablouri votive, fie de marea frescă de la Ateneul Român, acestea au cunoscut acțiunea de mascare fie prin suprapuneri de straturi de vopsea, fie de acoperirea cu materiale textile. Un precedent fusese realizat chiar în anul 1940 când creația din Cluj a fost tencuită de regimul instaurat prin aplicarea odiosului *Diktat* de la Viena.

Considerăm ca un act demn al cinstirii, aducerea în viitorul apropiat în forul public a unor simboluri evocatoare. În timpul vieții artistul a fost în atenția colegilor⁴⁶. Fie că se va recurge la asemenea lucrări, fie că actuala pleiadă de sculptori va acorda cuvenita atenție acestei teme, locurile onorate de ilustrul înaintaș, vor onora la rândul-le, memoria sa.

NOTE

1. G. Bezviconi, *Necropola Capitalei*, București, 1972, p. 218.

2. În incinta Casei memoriale "Costin Petrescu" o suită de materiale evocă activitatea părintelui său, inclusiv actele care-i definesc realizarea picturii interioare din biserica satului Stănișlăvești, comuna Oarja, județul Argeș. De fapt, era o meserie care s-a preluat din mers de la o generație la alta, bunicul având și el asemenea preocupări.

3. **Bascov**, localitate de pe valea Argeșului la nord de Pitești, situată la bifurcarea drumurilor care conduc spre Curtea de Argeș și respectiv Râmnicu Vâlcea. Azi prin extinderea municipiului Pitești a ajuns efectiv să fie o componentă a acestuia.

4. Ion Popescu-Argeșel, *Mănăstirile și bisericile din Muscel la cumpăna dintre milenii*, Editura Fundației "Spiru Haret", București, 2000.

5. Relațiile mai intense cu lumea Europei Occidentale au oferit ca "noutate" asemenea tehnici. Multe s-au dovedit, în condițiile de climă, de factori chimici, de afumare, a nu avea durabilitatea frescei de calitate, impunând reveniri chiar în același secol, pentru a remedia transformările petrecute.

6. **Gheorghe Tattarescu** (31 octombrie 1818/1820, Focșani, jud. Vrancea – 24 octombrie 1894, București, cimitirul Bellu, figura 13, locul 42), orfan își începe pregătirea artistică cu unchiul său, zugravul Nicolae Teodorescu, sprijinit material de episcopul Chesarie al Buzăului, începând din 1844 studiază la Roma la Academia Sf. Luca, în 1848 fiind premiat de numita Academie pentru tabloul **Simeon și Levi, scâpând pe sora lor Dina**. Prințului Știrbei i-a trimis tabloul **Renașterea României**, apoi a continuat studiile la Paris, la Haga, în Rusia, studiind pictura religioasă de factură bizantină. Prilej de cunoaștere a experienței înaintașilor i-au fost și popasurile în galeriile celebre ale Europei. După anii de studii 1845–1852 revine în țară, desfășoară activitate didactică la Școala Militară, în 1859 profesor de desen la Sf. Sava, apoi la Matei Basarab, profesor din 5 octombrie 1864 de la deschiderea cursurilor la Școala de Belle Arte, după moartea lui Theodor Aman, fiind director al acestei instituții (1891–1894). A fost promotor al expozițiilor colective, al Salonului anual. În 1868 a obținut medalia a II-a. A conceput un program al Academiei de Arte Frumoase care s-a aplicat din 1869. A fost un membru activ în cadrul asociației Amicilor Belle Artelor din 1873. A desfășurat o amplă activitate artistică realizând pictură de șevalet (**Nemesis, Magdalena, Mântuirea României prin religie și știință, Renașterea României, Unirea Principatelor, Doctorul Barasch, Copiii artistului, Auto-portret**) și paretală (peste 80 de biserici pictate, începând cu cea de la Măgurele de pe moșia Oteteleșeanu), a inovat pictura religioasă, părăsind aproape total formulele bizantine, adoptând maniera occidentală a renașterii italiene, dând astfel o ultimă lovitură vechilor tradiții ale picturii noastre bisericești. El este acela care a împământenit stilul cel nou în țara noastră pentru cine știe câtă vreme, deși nu el este primul importator al acestui stil, ci un smerit zugrav. A cumpărat casele din str. Domnița Anastasia nr. 7 de la Dimitrie Popescu în 1855, transformându-le în locuință, atelier și salon de primire în care a realizat o mare compoziție paretală. A fost membru fondator al Ateneului Român.

7. Procesul de făurire a României moderne a impus, printre multe altele, și acordarea unei sporite atenții patrimoniului imobil și mobil de factură culturală și spirituală a poporului român. Depistarea stării acestora a condus la adoptarea primelor măsuri salvatoare. În acest sens legislația adoptată, instituțiile create, trecerea la efectivă operă salvatoare a evidențiat că o serie de operațiuni erau vitregite de lipsa personalului de specialitate. Ca atare s-a acționat pentru formarea acestuia. Multe din vechile așezăminte fie din ignoranță, fie din preluarea necritică a "noului" ajunseseră ca vechile straturi de valoroasă pictură să fie purtătoare a unor mai recente, suprapuneri de o factură artistică și compozițională incomparabil mai slabă decât cele vechi.

8. Din păcate, ca și în multe alte cazuri, sunt variate date referitoare la anul nașterii, care s-au enunțat în lucrări de referință. Din 1871 și până în 1873 întâlnești asemenea informații: *100 de ani de la înființarea Institutului de arte plastice Nicolae Grigorescu din București*, Editura Meridiane, București, 1964, p. 57-58 menționează anii vieții 1871–1954. Dim. R. Rosetti, *Dicționarul contemporanilor*, ediția I, Editura Litografiei "Populăra", Pasagiul Român nr. 12, 1897, p. 149 menționează nașterea la 10 mai 1872 la Pitești. G. Berzviconi, *op. cit.*, p. 218 menționează nașterea în 1872.

9. Locuința părintească se afla în Pitești pe strada care amintea de unul din dezideratele generației de la 1848: strada Egalității.

10. Faptul că Ilie P. Petrescu era apreciat de contemporani ca un bun executant al lucrărilor o probează arealul acoperit în anii de activitate. Faptul că fiul i-a fost în preajmă până la vârsta de 20 de ani, putem afirma, fără să greșim, că a parcurs o efectivă ucenicie, deprinzând practic noțiunile necesare unui bun frescar. Faptul că nu s-a mulțumit însă numai cu atât, fiindu-i remarcate și apreciate calitățile de bun desenator, a condus la trimiterea la studii la București – Școala de Belle Arte fiind pepiniera de formare a viitorilor artiști plastici. Nu întâmplător l-a avut ca mentor pe musceleanul G. D. Mirea.

11. Faptul că venise cu un bagaj de cunoștințe deja bine fundamentate l-au ajutat a scurta stagiul de pregătire din cei 7 ani de studii, absolvirea a fost finalizată în 1896. Adrian Silvan Ionescu, *Învățământul artistic românesc 1830–1892*, Editura Meridiane, București, 1999.

12. **Gheorghe/George/ DEMETRESCU MIREA**, semnat: **G. D. MIREA** (16 august 1852, Câmpulung, jud. Muscel, azi Argeș – 12 decembrie 1934, București, cimitirul Bellu, figura 41, locul 35). Studii la Școlile de Belle Arte din București și ca bursier la Paris, a obținut la Expoziția din Paris din 1889 medalia de argint (hors concours), și la expoziția de la București din 1894 medalia de aur. A fost un bun pictor academist. Din 1892 profesor la Școala de Belle Arte din București, ajungând și director al acestei unități de învățământ artistic. Realizator de compoziții și portrete. În anul 1924 a obținut Premiul Național pentru pictură. Din 1898 a fost membru al societății Ateneul Român.

13. **George/Georges Pierre/STERIAN** (29 aprilie 1860, Iași – 19 aprilie 1936, Bacău), Studii la Iași, Sedan și Paris, Franța – licența în litere, Școala de Belle Arte, Paris – specialitățile arhitectură și pictură, călătorie de documentare în Franța și Italia. Arhitect, restaurator, om politic, deputat, publicist. Ca arhitect a fost angajat al M.C.I.P., al Așezămintelor Sf. Spiridon din Iași. Realizări: Reședința episcopală de la Curtea de Argeș, Cazinoul de la Slănic Moldova, Palatul comunal din Bacău. Contribuie la restaurarea și completarea dotărilor Teatrului Național din București, la organizarea Expoziției românești de la Paris în 1900, proiectul bisericii "Cuțitul de Argint" din București. Carieră didactică, vicepreședinte al Societății arhitecților.

14. **Academia Julien din Paris**, pentru specializarea artiștilor plastici români a constituit la finalul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX o permanentă chemare, corpul profesoral reunea iluștri creatori a căror experiență se împletea fericit cu calitățile pedagogice, stimulând tinerele talente.

15. Dim. R. Rosetti, *Dicționarul contemporanilor*, ediția I, Editura Litografiei "Populară", Pasagiul Român, nr. 12, 1897, p. 149.

16. A onorat, printre altele, expozițiile organizate de gruparea artistică "Cercul nostru". Un alt exemplu îl constituie participarea în calitate de membru al societății Ateneul Român, primit din 2 ianuarie 1922, și de activ artist plastic la inaugurarea Rotondei și a sălilor de expoziție de la subsol, care a prilejuit organizarea unei prime expoziții retrospective a artiștilor în viață la cumpăna anilor 1927–1928. Unul din cei 152 artiști plastici a fost Costin Petrescu. Catalogul acestei acțiuni este dovada concludentă a amplei acțiuni artistice. Răsunetul l-a consemnat și presa timpului. I. Zamfirescu, V. Cândea, V. Moga, *Ateneul Român-monografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 120-121.

La *Expo a artiștilor în viață din 1896* pictorul Costin Petrescu a obținut o medalie din partea juriului. Sunt menționate ca lucrări achiziționate pentru Pinacoteca Statului: *Un simpatic*; *Cap de expresie*; *Un nemulțumit* (A.N. Biblioteca IV 6901).

17. În decursul anilor până la pensionarea din 1938 a onorat cursurile Școlii de Arte Frumoase. *100 de ani de la înființarea Institutului de arte plastice Nicolae Grigorescu din București*, Editura Meridiane, București, 1964, p. 57-58.

18. A.N.-D.A.I.C. fondurile Ministerului Agriculturii și Domeniilor, și R.E.A.Z.

19. **Comisiunea Monumentelor Istorice** a fost înființată la 6/18 aprilie 1874 prin Decretul domnitorului Carol I. În anul 1892 pentru a asigura îngrijirea, conservarea, restaurarea și punerea în evidență a calităților relicvelor trecutului de natură imobiliară, a fost elaborată Legea monumentelor istorice. Concomitent a acționat pentru cercetarea acestor obiective. Studiile elaborate au fost publi-

cate în Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, iar rapoartele au apărut sporadic în anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice. Comisiunea a avut o valoroasă arhivă, inclusiv de clișee, o bibliotecă și un muzeu. După primul Război Mondial au fost înființate secțiuni regionale în Ardeal, Banat, Basarabia și Bucovina. Destinele acestei Comisiuni au fost încredințate, în decursul anilor, unor ilustre personalități ca Dimitrie Onciul, Vasile Pârvan, Ion Kalinderu, Nicolae Iorga. Pe parcursul anilor de activitate a C.M.I. s-a procedat în mai multe rânduri la modificarea legislației care îi conferea cadrul juridic prin care putea acționa pentru realizarea politicii de salvare a edificiilor care se aflau sub incidența Legii. După cel de-al doilea Război Mondial Comisiunea a fost desființată, o parte din prerogative fiind încredințate unor noi instituții. Măsura a fost păgubitoare, mulți din cei care s-au format ca restauratori, reprofilându-se către alte sectoare de activitate. O soartă necorespunzătoare au avut-o și Arhivele care au fost "redistribuite" la terți beneficiari, încălcându-se unul din principiile arhivisticii în privința unității indestructibile a fondurilor și colecțiilor create de o instituție. Ioan Opriș, *Comisiunea Monumentelor Istorice la sfârșitul primului război mondial*, în: "Argessis", Pitești, vol. VII, 1999, p. 449-459. Virgiliu Z. Teodorescu, *Documentele elaborate de Comisiunea Monumentelor Istorice, izvor de informații cu caracter național*, în "Arhivele Prahovei", Ploiești, nr. 3, 1998, p. 66-68.

20. C.M.I. a acționat de așa manieră încât în mod nemijlocit B.O.R. să fie părtașă la opera de restaurare a vechilor construcții religioase, dar și la ceea ce era noua zidire. De aici o treptată școare, selecționare, concursuri pentru realizarea lucrărilor, competiția stimulând calitatea, timpul afectat executării lucrărilor, întronarea unor bune raporturi între comanditari și executanți, auto-înlăturarea celor care nu-și respectau obligațiile asumate. Un rol important l-au avut recepțiile parțiale și totale ale lucrărilor. Comisiile de recepție au beneficiat de experiența unor specialiști ca Arthur Verona, Paul Molda și Costin Petrescu.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Arthur Verona – contribuții documentare*, în: "Studii și cercetări de istoria artei, seria Arta plastică", București, tom XV, nr. 2, 1968, p. 250-251.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Contribuția pictorului Paul Molda la restaurarea unor monumente istorice*, în: "Revista Muzeelor și Monumentelor – Monumente Istorice și de Artă", București, nr. 1, 1984, p. 64-70.

21. I. Zamfirescu, V. Căndea, V. Moga, *op. cit.*, p. 109, 181, conferințele: *Cum zugrăveau părinții noștri*, 1923. *Artiștii avangardei*, 1928; cursurile: *Stiluri de artă*, 1923; *Convorbiri despre artă*, cu demonstrațiuni de tablouri celebre, 1924; *Arta în locuință*, 1928; *Convorbiri de artă*, 1935; p. 224; la Filiala din Giurgiu în 1939 a conferențiat despre *Arta noastră națională*.

22. *Ateneul Român* constituie rezultatul preocupărilor de ridicare culturală a poporului român, obiectiv major al generației de la 1848, înfăptuitoarea Actului Unirii din 1859 și a suitei de reforme care au deschis drumul spre modernizarea societății românești. Ca atare, în al șaptelea deceniu (25 ianuarie 1865) au fost puse bazele societății Ateneul Român de către Constantin Esarcu, V. A. Urechia, Nicolae Crețulescu ș.a. care, de la începuturi modeste, activitatea fiind găzduită în casele Ghiculeștilor (Costache Ghica) din apropierea grădini Cișmigiu, la intrarea principală de atunci, astăzi Piața Valter Mărăcineanu, a ajuns, prin activitățile desfășurate, prin capacitatea de atracție a noi și noi participanți, la nevoia stringentă a unui local corespunzător. La acțiunea de strângere a fondurilor necesare, chemarea mobilizatoare a lui Constantin Esarcu "*Dați un leu pentru Ateneu!*", răspunsurile au fost prompte, mijloacele variate de colectare conducând la o participare solidară a tuturor românilor, fapt care a permis ca între anii 1886-1888 să se desfășoare lucrările de construcție ale palatului după proiectul arhitectului francez Albert Galleron, având colaborator pe arhitectul român Constantin Băicoianu. Aceștia au fost obligați de fundația construcției începută, dar abandonată a unui manej de circ, să de o formă circulară zonei centrale a edificiului menit să adăpostească sala centrală pentru manifestări.

23. *Erminie*, *Erminii* având ca sens și noțiunile care stau la baza realizării tematiche a picturii religioase în cadrul B.O.R., vechii zugravi de subțire aveau obligația de a prelua și transmite la rândul-le noțiunile ca sacrosante canoane. Atunci când au existat "evadări" fie că au fost realizate de rațiuni superioare, fie că au primit sancțiunile cuvenite pentru actul de blasfemie. Cel mai vechi manuscris cunoscut este *Erminia picturii bizantine* a lui Dionisie de Furna, folosit în secolul al XVIII-lea. La

rândul lui a preluat noțiuni de la înaintași. În 1890 la Episcopia Râmnicului s-a procedat la tipărirea tuturor acestor prevederi. De fapt sunt două distincte capitole. Primul face referință la instrucțiunile tehnice privitoare la genul de material folosite în pictură (culori, pigmenți vegetali și minerali, uleiuri, verniuri), iar al doilea la tipicul iconografic, distribuția picturii în compartimentele și registrele unei biserici.

Ion M. Stoian, *Dicționar religios*, Editura Gramond, București, 1994, p. 99.

24. "Universul", anul 50, 19 iunie 1933, București; *Ibidem*, anul 55, nr. 326, 29 noiembrie 1938, p. 10; realizatorul programelor pentru festivitățile din anii 1904, 1906, 1922 (desenele pentru costumele participanților la corgeile alegorice).

25. R.N.I (?), *Alba Iulia*, în: "România Nouă Ilustrată", București, anul I, nr. 10, decembrie 1928, p. 2-6 prezentare cu fotografii a edificiului Unirii. Este evocată ziua Încoronării Suveranilor din 15 octombrie 1922. Clopotnița 52m, pictura din biserică Costin Petrescu. Sunt prezentate ca remarcabile arcadele, fiind amintite cele 12 personalități – domnitori care au contribuit la realizarea idealului de unitate a românilor.

1939 – Sala Unirii de la Alba Iulia. Pictura realizată de Costin Petrescu, fotografie executată de atelierul Bach din Alba Iulia; carte poștală ilustrată 8,8x13,7 cm. Colecția ing. Silviu Dragomir.

26. Victor Gh. ȘTEFĂNESCU/STEPHĂNESCU/ (14 martie 1877/1876?, București – 1950, București, incinerat, urna la cimitirul Bellu, figura 1, locul 9). Studii de arhitectură la București, la Școala politehnică din Dresda și la Școala de Arte Frumoase din Paris, cu diploma Școlii superioare de arhitectură din Paris, a expus la Saloanele oficiale de la Paris din anii 1901–1902. În țară a colaborat la elaborarea planului general al Expoziției Jubiliare din Parcul Carol din 1906, proiectând și pavilionul regal, pavilionul geologiei, ospătăria regală ș.a. Ulterior, pentru diverși beneficiari a proiectat palatul Institutului geologic; în calitate de arhitect șef al C.F.R., – extinderea ansamblului Gării de Nord, zona coloanelor, a contribuit la realizarea planului de renovare a Teatrului Național; a proiectat și coordonat lucrările de construcție a bisericii Încoronării de la Alba Iulia; carieră didactică universitară, membru al Comisiunii Monumentelor Istorice.

27. A.N.-D.A.I.C., fond P.C.M., dosar 14/1922.

Valer Moga, Constantin I. Stan, *Încoronarea regelui Ferdinand I la Alba Iulia – Jubileul de 70 de ani al Catedralei Încoronării – 15 octombrie 1922–15 octombrie 1992*, în: Episcopia Ortodoxă Alba Iulia, "Îndrumător pastoral", vol. XV, Alba Iulia, 1992, p. 1-47 cu referință la contribuțiile lui Costin Petrescu în diversele situații premergătoare și pregătitoare ale Încoronării.

28. *Ateneul Român din București, Marea Frescă executată de Costin Petrescu, 11 sept. 1933–22 aprilie 1937. Solemnitatea inaugurării s-a făcut în prezența M.S. regelui Carol II în seara de 26 mai 1938*, ediția a II-a, Editura Marvan, București, text și planșe redând în succesiunea cronologică componentele frescei. "Calendarul Universul 1939", București, p. 80: la 27 mai 1938 a avut loc solemnitatea dezvelirii frescei de la Ateneul Român, 133-138: Victor Bilciurescu, *Marea noastră frescă*, prezentarea lucrării de 75 ml. au luat cuvântul dr. C. Angelescu, Stelian Popescu, prof. Ștefan Ioan, foto reproduceri; f. 133 foto Costin Petrescu; la p. 161 menționată ca dată a inaugurării 26 mai 1938, președinte al Consiliului de miniștri, patriarhul Miron Cristea.

Al. Busuioceanu, *Scrieri despre artă*, București, 1980, p. 228, nota 187 în redactarea lui Theodor Enescu, menționând că marea frescă de la Ateneul Român a fost realizată din septembrie 1933 până în aprilie 1937.

A.N.-D.M.B. fond Ateneul Român, dosarele: 1/1931; 3/1933; 3/1934; 6/1934–1938; 1/1935; 10/1935; 2/1936; 1/1937; 5/1937–1938 fresca de la Ateneul Român.

"Universul", București, anul 55 nr. 326, 29 niembrie 1938, p. 10 evocare a festivităților de la Pitești pentru a-l sărbători, prilej de a reaminti contribuțiile sale la manifestările din 1904, 1905, 1922.

29. Costin I. PETRESCU (10 mai 1872, Pitești – 15 octombrie 1954, București), cimitirul Bellu, figura 96, locul 38). Studii de artă plastică și arhitectură, specializat în pictura monumentală în frescă, profesor universitar, președinte al Sindicatului Artelor Frumoase, publicist.

Lucian Predescu, *Enciclopedia Cugetarea – material românesc – oameni și înfăptuiri*, Editura Cugetarea – Georgescu Delafraș, București, 1940, p. 652 menționează nașterea la 10 mai 1873, sunt

citate picturile din bisericile Sf. Silvestru, Sf. Dumitru-Colentina, Încoronării de la Alba Iulia, Palatul ziarului "Universul"; marea frescă a Palatului Ateneului Român, pictor de șevalet.

A.N.-D.M.B. fond Ateneul Român, dosar 3/1928, f. 215 cup "Clipa", București, anul VI, nr. 178, D 20 mai 1928, p. 3 foto Costin Petrescu.

30. *Borzești și Ștefan cel Mare, reunind din scrierile: Riria A. Xenopol, Alexandru Vlahuță, dr. Constantin I. Istrati, Nicolae Ganea, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, cu ilustrațiuni de Costin Petrescu*, Editura Comitetului organizării serbării la Borzești (județul Bacău, a celui de al patrulea centenar de la moartea Marelui Domn al Moldovei, 4 iunie 1904, Tip. Clemeța, str. Vestei nr. 15, 1904, 48 p. A.N.-D.J. Bacău-Biblioteca I 210). Costin Petrescu, *Filip Marin*, în: "Universul literar și artistic", București, anul XLIV, nr. 47, 18 noiembrie 1928, p. 759, evocare după decesul sculptorului, amintind dificultățile cu care acesta s-a confruntat. Costin Petrescu menționează ce lucrări i-au fost achiziționate sculptorului, de familia regală, de regele Carol I ș.a. Foto: Filip Marin în atelier printre lucrări. Este reproducă și masca lui M. Eminescu, luată de sculptor la Ospiciul Pantelimon. Este formulată precizarea că Filip Marin a fost unul dintre prietenii lui M. Eminescu.

31. **Gheorghe Lazăr** (5 iunie 1779, Avrig, jud. Sibiu – 17 septembrie 1823, Avrig). Studii la Avrig, Sibiu, filosofia și dreptul la Cluj și la Viena de teologie, filosofie și inginerie. La Karlowitz, i-a fost blocată hirotonisirea pentru a nu fi ales episcop un român. Revenit în Transilvania pentru scurt timp este profesor la Sibiu, unde, pentru vederile sale liberale, a devenit o *persona non grata*. Fiind primat, a venit la Brașov devenind percepătorul copiilor familiei Bărcănescu. După scurta escală brașoveană a trecut cu această familie în Țara Românească, fiind într-o primă etapă inginer topometrist, realizator al unor valoroase planuri de moșii, precum și percepător al copiilor unor mari boieri, receptivi la reformele necesare propășirii țării. Boierii doritori de reformarea țării l-au sprijinit în concretizarea intențiilor sale, Gheorghe Lazăr dovedindu-le, prin activitatea sa de inginer hotarnic, că limba română poate fi folosită în toate activitățile statului. Militând pentru școala în limba română, găsește sprijinul mai multor mari boieri, inclusiv al banului Bălăceanu, efor al școlilor, care întocmesc o anafora ce a condus la numirea lui de către Vodă Caragea ca "dascăl", la 24 martie/5 aprilie 1818, pentru a preda aritmetica, geometria și geografia la școala de la Sf. Sava, unde a susținut cursurile în limba română, punând astfel bazele primei școli superioare în limba națională. El a extins programa predând și geografia istorică, gramatica și filosofia. Autor de manuale, a creat în jurul său o pepinieră. Din rândurile elevilor săi s-au afirmat elementele care au condus destinele românești spre propășire în deceniile următoare. La izbucnirea Revoluției condusă de Tudor Vladimirescu a fost alături de acesta, fiindu-i sfătuitor de taină și om al calculelor de natura preciziei tragerilor de artilerie, inclusiv al aceleia care a avertizat pe boierii trădători reuniți în incinta bisericii Olteni. Gestul său a fost sancționat ulterior prin temporara suspendare a cursurilor școlii. Bolnav, s-a retras, pentru scurt timp, în casele lui Ion Heliade Rădulescu ca apoi să părăsească Bucureștiul pentru a merge la Avrig unde a decedat. Caz rarism la români, foștii elevi i-au dus pe mai departe crezul, contribuind la propășirea neamului și totodată manifestându-și constant preocuparea de a-i conferi cuvenita cinstire. Formele de manifestare au fost variate. De la construirea edificiului "Academiei", de fapt al Universității, pe vatra fostei școli de la Sf. Sava, până la înălțarea în forul public a unor monumente, atribuirea numelui său unor prestigioase unități de învățământ, constituirea unuia din înaltele premii conferite de Academia Română, până la altele multe. Gheorghe Lazăr este o moștenire pentru neamul românesc de mâine. Pentru artistul Costin Petrescu personalitatea lui Gheorghe Lazăr a fost o permanentă preocupare în decursul anilor revenind, elaborând mai multe variante, inclusiv cele existente în locuința sa, azi Casa memorială "Costin Petrescu". Ștefan Pop, *Colegiul Național Sf. Sava, în: "Boabe de grâu"*, București, anul IV, nr. 7 iulie 1933, p. 385-419 la p. 385 reproduc tabloul lui Costin Petrescu *Școala lui Gheorghe Lazăr*.

32. **Vasile M. LASCĂR** (1852, satul Șomănești, comuna Telești, jud. Gorj – 23 martie 1907, București, cimitirul Bellu, figura 39, locul 4). Tatăl Manolache Lascăr, mama Raluca, născută Urdăreanu. Părinții au locuit în Târgu Jiu în casa Urdăreanu. Școala primară la Târgu Jiu, iar cele liceale la Craiova. Studiile au fost finalizate la Paris ca licențiat în drept al Universității Sorbona. Revenit în țară și-a început activitatea juridică la Târgu Jiu. În 1879 a fost ales primar al orașului. Acțiunile sale edilitare n-au vizat numai orașul, ci și zona gorjană și relațiile cu cele limitrofe, inclu-

siv cu bazinul carbonifer al Jiului, declanșând realizarea primei șosele pe Valea Jiului. Ca liberal fiind deputat din 1880, a intrat în lupta politică, din 1883 trăind efectiv la București, desfășurând o intensă activitate parlamentară, ca deputat liberal reprezentând jud. Gorj, din 1896, ministru reformator al Ministerului de Interne. Ulterior a făcut parte din disidența grupată în jurul periodicului "Drapelul". Mare orator, cu o expunere logică, a fost ales deputat sau senator până în 1906. A fost permanent preocupat de respectarea legii. După moartea lui Ion C. Brătianu a părăsit P.N.L. și s-a alăturat grupării Drapeliștilor lui P.S. Aurelian. A fost desemnat ministru de Interne prima dată în perioada 1896–1897 reușind ca în conglomeratul de instituții încorporate acestui minister să procedeze la o reorganizare realizată și în a doua etapă, cea a anilor 1902–1904, după ce revenise în rândurile P.N.L. În 1903 a supus atenției Parlamentului Proiectul Lege pentru organizarea Poliției.

33. **Constantin ANGELESCU** (10 iunie 1869, Craiova – 14 septembrie 1948, București), studii la Craiova, Paris, doctor în medicină în 1897, specializare în chirurgie, carieră medicală și didactică universitară, om al școlii, reformator, diplomat, ministru plenipotențiar al României în S.U.A. în perioada anilor primului Război Mondial, om politic P.N.L., deputat, senator, ministru, membru în Consiliul Național pentru Unitatea românilor, 20 septembrie/3 octombrie 1918 Paris, membru al societății Ateneul Român, conferențiar, publicist, președinte al Ligii Culturale, 1941–1947, membru de onoare al Academiei Române, 24 mai 1934, reconfirmat 1990.

Expoziția oficială a artiștilor în viață, 1916, Catalog, p. 26, Costin Petrescu, pozițiile 146, *Portretul ministrului Dr. C. Angelescu*; 147, *Portretul D-lui D. Dobrescu*.

34. **Demetru/Dem./I. Dobrescu** (? ianuarie 1869, Jilava, jud. Ilfov – ? 1948 ?). Studii la București, licența în drept, doctorat la Paris, carieră juridică, administrativă, președinte al Comisiei Interimare (5 februarie 1929 – 30 octombrie 1930), al 51-lea primar general al Capitalei (31 octombrie 1930 – 18 ianuarie 1934), om politic, deputat, senator, membru fondator al Ligii drepturilor omului, Ligii contra tăcerii, publicist.

35. **Mihai CRĂCIUNESCU**, *Pictorul Costin Petrescu*, în: "Îndrumător pastral", vol. X, Alba Iulia, 1986, p. 86-87.

36. A.N.-D.A.I.C., fond Ministerul Instrucțiunii, inv. dosar 730/1924, f. 55 Costin Petrescu informa conducerea ministerului că a fost invitat prin Ministerul Artelor să țină un curs de pictură a fresco la Școala de Belle Arte din Lyon, Franța. Menționează că el a preluat cunoștințele necesare de la tatăl său, fiind realizatorul pictării bisericilor de la Roznov-Neamț și Catedralei Încoronării de la Alba Iulia. Fiind neclarificată problema plătirii cursului, solicita sprijinul. Alături corespondența purtată cu lionezii. Referatul trimitea rezolvarea pentru bugetul 1925. Cererea a fost înregistrată la Ministerul Instrucțiunii la 12 noiembrie 1924; f. 56 programul cursului a fresco pentru perioada a 8-10 ședințe, precedate de 2 conferințe publice; f. 57-60 copiile corespondenței cu organizatorii cursului.

37. Costin Petrescu a fost în decursul anilor o prezență activă și în postura de conferențiar. Oferim în acest sens un exemplu: A.N.-D.M.B. fond Ateneul Român, dosar 1/1927, f. 24. Programările cursurilor Universității din cadrul Ateneului Român în anii 1927/1928 ale prof. Costin Petrescu care urma să abordeze tema *Arta în locuință* în expunerile din 2, 9, 16, 23 februarie și 1 martie 1928; f. 48 Conferințele erau programate duminica orele 9 seara. Pentru 8 aprilie 1928 Costin Petrescu urma să vorbească despre *Artiștii avangărzii*.

"Anuarul Ateneului român, 1928", București, p. 99, Costin Petrescu, *Artiștii avangărzii*.

38. **Constantin MĂTASE**, *Prin Moldova de sub munte*, Editura U.C.F.S., București, 1965, p. 105.

M. Drăgotescu, D. Bărlădeanu, Gh. Bunghez, *Monumente istorice din județul Neamț*, Editura Meridiane, București, 1971, p. 95-96, pe vatra unei ctitorii din 1759 a fost înălțată o falnică construcție între 1884–1892 după planurile arhitectului rus Sultanoff prin preocuparea și finanțarea colonelului Gheorghe Ruset Roznoveanu. Este o construcție cu dublă funcționalitate, la demisol este mausoleu pentru familia ctitorului, iar la etaj lăcaș de cult. Pictura din interiorul bisericii a fost realizată de Costin Petrescu între anii 1913–1915.

N. Acrășmăriței, D. Bărlădeanu, Gh. Bunghez, M. Drăgotescu, *Județul Neamț*, ghid turistic, București, 1971, p. 143.

39. Biserica Sf. Silvestru cu hramurile: Adormirea Maicii Domnului și Sf. Silvestru, București, str. Silvestru nr. 36: ctitorită pe vatra din secolul al XVIII-lea înlocuită în urma cutremurului din

1838 de o construcție elevată la 1839. Actuala biserică a fost proiectată de arhitectul Paul Petricu și construită în anii 1904–1907.

Constantin Simionescu, *Biserici, Mănăstiri, Lăcașuri Sfinte*, București, 1995, p. 77 citează ca pictor pe Costin Petrescu. Cecilia Luminea, în: Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, Dan D. Ionescu, Cecilia Luminea, Petre Iliescu, Minerva Georgescu, *Atlas-ghid, Istoria și arhitectura lăcașurilor de cult din București*, Editura Ergonom '79, București, vol. II, 2000, p. 319-320 nu fac referință la pictura acestei biserici.

40. Biserica Sf. Dumitru-Colentina, șoseaua Colentina nr. 13 cu hramul Sf. Mare Mucenic Dimitrie (Dumitru). Construcția actuală a înlocuit în anii 1924–1934 un lăcaș din secolul al XIX-lea. Planurile aparțin arhitectului Ioan Trajanescu, iar pictura lui Costin Petrescu.

Minerva Georgescu, Dad D. Ionescu, în: Lucia Stoica ș.a., *op. cit.*, p. 104-107.

41. Biserica Sf. Nicolae – Mihai Vodă, după translatarea din 1985 în str. Sapienței, nr. 4 ctitoria lui Mihai, viitorul domn al Țării Românești. A fost ridicată între 1589–1591 având în decursul veacurilor parte de diverse vicisitudini, în a doua jumătate a secolului al XIX a intrat într-o accentuată ruinare. În perioada interbelică din secolul al XX-lea a fost restaurată, lucrarea fiind atent coordonată de arhitectul Emil Ioan Costescu și repictată de Costin Petrescu. Florentina Dumitrecu, *Biserica Mihai Vodă*, Editura Meridiane, București, 1969, p. 27-28.

Dan D. Ionescu, Lucia Stoica, în Lucia Stoica ș.a., *op. cit.*, p. 287-293.

42. A.N.-D.A.I.C., fond Muzeul Al. Saint Georges, inv., dosar 60/1933, f. 71, cup "Universul", București, 19 iunie 1933 Jubileul "50 Universul" sala de conferințe din Palatul ziarului a fost pictată în frescă de Costin Petrescu.

43. Adriana Topârceanu, *Trei panouri de frescă la Cluj-Napoca*, în: "Acta Musei Napocensis", Cluj-Napoca, vol. XXII-XXIII, 1985–1986, p. 07-711 și 3 foto: în Colegiul Academic = Sala de concerte azi Filarmonica, proprietatea Universității. Costin Petrescu a realizat pe trei panouri fresca *Istoria culturală a Ardealului*. A fost recepționată lucrarea în 9 septembrie 1939 și acoperită cu tencuială în 1940 după preluarea orașului de către hortiști. A. T. consemnează date biografice referitoare la C.P. și realizările: Biserica din Roznov, jud. Neamț, 1912; Catedrala Unirii din Alba Iulia, 1922; Biserica Mihai Vodă din București; Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, proiectul pentru aula Facultății de Drept din București.

44. Costin PETRESCU, *Cortegiul istoric care va defila la București cu ocazia încoronării Suveranilor*, București, 1922, 13 p.

A.N.-D.A.I.C., fond M.C.A., D.A., inv. 819, dosar 100/1940, f. 17, 18, 22, 29-30. *Memoriu de activitate*. După schițele sale s-au desfășurat manifestări alegorice de epocă pentru a evoca pe Ștefan cel Mare în 1904, Mihai Viteazul 1905, festivitățile Jubileului din 1906, autor al frescelor din biserica Încoronării din Alba Iulia (1922), de la Ateneul român (septembrie 1933-aprilie 1937), de la Universitatea din Cluj (Istoria culturală a Transilvaniei), de la biserica Mihai Vodă din București (deceniul patru al secolului XX), de la biserica Roznov, jud. Neamț, de la biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, și de la bisericile Silvestru și Sf. Dumitru-Colentina din București precum și al proiectului pentru decorarea aulei Facultății de Drept din București, "Țesători lionezi" la Lyon-Franța și a sălii de conferințe din palatul ziarului Unviuersul, București. A contribuit la schițarea unor viitoare monumente și a făcut parte din juriile de selecționare a unor lucrări, respectiv machete, prezentate la concurs. A fost consultant al Ministerului Cultelor și Artelor, conferențiar și a contribuit la formarea de viitori artiști plastici.

f. 17 Lucrările întreprinse la Biserica Mihai Vodă în preajma lui 8 noiembrie 1940, au fos apoi întrerupte de cutremurul de la 10 noiembrie 1940, urmând a fi reluate după realizarea reparațiilor necesare.

f. 18 Răspunsul parohiei Bisericii Mihai Vodă din 22 noiembrie 1940 informând M.C.A. despre istoricul problemei. f. 22 Memoriul lui Costin Petrescu către M.C.A. arătând că în 26 iunie, 1924 Școala Națională din Lyon, Franța solicita M.C.A. ca prof. Costin Petrescu să țină un curs de pictură în frescă. M.C.A. a răspuns la 9 august. După încheierea cursului Școala din Lyon scria M.C.A. despre rezultatele obținute prin contribuția maestrului Costin Petrescu, atât prin conferințele, cât și prin demonstrațiile făcute la Școala de Arte. La 20 februarie 1925 M.C.A. răspundea arătând răsunetul în România a succesului lui Costin Petrescu în Franța. A urmat apoi

invitația de a face comunicare la Școala de Arte din Paris. În anul următor a fost solicitat din nou să țină cursul cu care ocazie reprezentanții școlilor de artă din Grenoble, Nice, St. Etienne și Montpellier au asistat. La 20 aprilie 1926 M.C.A. aprecia acest succes. Cu acel prilej în sala de onoare din școala lioneză a executat o mare frescă redând pe Țesătorii lionezi, rămasă ca mărturie a trecerii unui artist român pe acolo. A fost recopensat cu titlul de profesor onorariu al Școlii din Lyon. Legiunea de Onoare, Palmele de ofițer al Instrucțiunii.

Rezoluția din 2 decembrie 1940 pune accentul pe legalitatea actului de lansare și executare a lucrării.

f. 29-30 Convenția încheiată între M.A.N. și Costin Petrescu = 1.500.000 lei.

45. A.N.-D.A.I.C., fond U.A.P., dosar 61/1955-1956 memoriul soției pictorului Costin Petrescu prin care solicita organizarea unui muzeu în casa în care a trăit, str. N. Iorga, nr. 51. Prin prelungirea bd. Dacia, vechea și sinuoasa stradă N. Iorga a fost parțial integrată în traseul actualului bulevard.

Simion Săveanu, *O tradiție multimilenară românească. Pictura monumentală în tehnica frescei*, în: "Almanahul revistei Magazin" București, 1, ianuarie 1974, p. 218-219.

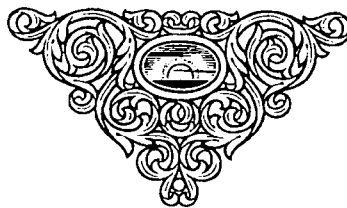
Raul Șerban, *Expoziția retrospectivă Costin Petrescu*, în: "Almanahul revistei Magazin", București, 1 ianuarie 1974, p. 219.

Paul Constantin, *Un Fresquist moderne: Costin Petrescu*, în: "Revue Romaine"/passim.

46. "Gazeta municipală", București, anul VIII, nr. 392, 1 octombrie, 1939, p. 4.

Casa Școalelor, *Muzeul Toma Stelian, Catalog* (pictură, sculptură și desen), București, 1939, p. 127. *Bustul pictorului Costin Petrescu*, semnat și datat la spate: M/ihail/Gheorghiu 96, gips 0, 720 m. Donația M.C.A.

Adina Nanu, Florica Cruceru, *Alexandru Călinescu*, Editura Meridiane, București, 1988, p. 40. La cimitirul Bellu în cavoul Costin Petrescu sculptorul are o lucrare.

• R E C E N Z I I • N O T E • C O M E N T A R I I •

Pr. prof. univ. dr. Gheorghe I. Drăgulin, *Împotriva farmecelor și altor superstiții. Analiză teologică și mod de "dezlegare" a lor*, București, 2004, 162 p.

Părintele profesor Gheorghe Drăgulin, slujitor la Biserica "Hagiu" din Capitală, este arhicunoscut pe tărâm pastoral, didactic și publicistic, încât socotim că nu mai este nevoie să-i facem nici o prezentare suplimentară. De aceea, trecem direct la semnalarea ultimei cărți publicate de PC Sa, la finele anului trecut, pe care o considerăm deosebit de utilă preoților și credincioșilor, deopotrivă, mai ales celor care doresc să aprofundeze problematica atât de spinoasă și actuală a superstițiilor, farmecelor și altor devieri de acest gen, tot mai numeroase în vremea din urmă. Odată cu descrierea și combaterea explicită a diferitelor manifestări, străine de duhul curat al Ortodoxiei, din păcate, însă, prezente la tot pasul în preocupările multor creștini ortodocși, părintele profesor face trimiteri la o impresionantă bibliografie, care facilitează, pentru cei interesați până la capăt, aprofundarea fiecărei probleme în parte. Este stilul de lucru prin care părintele autor s-a remarcat, de altfel, de-a lungul anilor: expuneri sistematice, acrivie documentaristă, stil sobru și elevat, vocabular accesibil și convingător.

Cartea de față este structurată în patru părți, precedate de un "Cuvânt înainte" explicativ: Partea I – "Rătăcirii spirituale care se perpetuează și se amplifică în epoca noastră", Partea a II-a – "Sfinți Părinți și teologi despre fragilitatea lucrărilor diavolești"; Partea a III-a – "Iară și iară, plecând genunchii noștri, Domnului să ne rugăm"; Partea a IV-a – "Anexe, Sursa ilustrațiilor, Cuprins". Notăm și faptul că ultima pagină a cărții semnalează titlurile celor opt volume publicate de părintele profesor, între anii 1979–2004.

Pentru o imagine de ansamblu asupra conținutului și valorii cărții de față, prezentăm, în continuare, principalele repere ale problemelor analizate. În cuvântul introductiv aflăm, între altele, motivația redactării acestei lucrări: "Astăzi, tot mai mulți credincioși creștini arată o teamă excesivă și inexplicabilă în fața a ceea ce se cheamă legături, farmece și alte satanisme. În unele cazuri, aceștia parcă s-au întors la păgânism, uitând de dragostea și de atotputernicia adevăratului nostru Dumnezeu, într-atât de dramatic trăind ei amintitele realități" (p. 3). Consecințele acestor stări de lucruri sunt alarmante, cum bine se cunoaște, iar cei care profită merg până acolo încât "invocă în chip nerușinat și blasfemator vechea motivare că dinaintea fermecătoarei și Dumnezeu se dă în lături..." (p. 4).

Partea I cuprinde două mari capitole: A. "Amăgiri și exagerări spirituale mai vechi și mai noi, în fața creștinului de astăzi"; B. "Spiritismul lui Bogdan Petriceicu Hașdeu, istorie a unei pseudo-religii". Primul capitol prezintă superstițiile și practicile derivate din ele în patru paragrafe, corespunzătoare cu fenomenele semnalate de părintele autor: 1. În

raport cu Dumnezeu (norocul-soarta-ursita, vedenii și arătări cerești, credința în vise); 2. În raport cu viața și cu sănătatea omului (chiromanția, cartomanția, cafesomanția, astrologia – asociată cu credința în reîncarnare etc.); 3. În raport cu diavolul (practicile magice: magia albă, magia neagră; descântecele, punerea cuțitului, vrăjitoria, talismanele); 4. În raport cu morții: spiritismul cu toate aberațiile și formele lui de manifestare.

Explicațiile din acest ultim paragraf sunt ilustrate apoi, prin prezentarea celui mai mediatizat caz de spiritism din România, al scriitorului Bogdan Petriceicu Hașdeu (1838–1907), căzut în ispită practicilor oculte în urma șocului și durerii fără margini cauzate de moartea prematură a Iuliei (1869–1888), geniala fiică a cărturarului. Părintele Drăguliu prezintă activitatea marcată de preocupările spirituale ale savantului în șase capitole: 1. "Definiția și ființa religiei" din volumul citat (Arhiva spiritistă, n.n.); 2. "Metafizica și cosmologia sintezei sale"; 3. "Antropologia"; 4. "Învățătura despre spirite"; 5. "Moralismul spiritist"; 6. "Ultimii ani ai vieții lui Hașdeu".

Partea a II-a – "Sfinți Părinți și teologi despre fragilitatea lucrării diavolești", însumeză douăzeci și cinci de pagini cu citate din mari Părinți ai Ortodoxiei și din cunoscuți teologi români și străini, cu menționarea completă a surselor utilizate. Aceste citate se constituie, astfel, în veritabile fișe de lucru, pentru toți cei interesați în aprofundarea fenomenelor și ca puncte de plecare pentru studii și articole în subiect, deopotrivă.

Partea a III-a – "Iară și iară, plecând genunchii noștri, Domnului să ne rugăm!", conține în preambul o foarte binevenită listă cu sfaturi practice duhovnicești, intitulată sugestiv "Veghea neconținută a creștinului practicant" (să se roage zilnic, să ia aghiazmă dimineața, să postească..., să citească zilnic din *Sfânta Scriptură*, să meargă des la Sfânta Liturghie ș.a., p. 122-123). În continuare, sub genericul "Rânduială de rugăciune pentru întărirea celor bătutii de duhuri rele", sunt reproduse rugăciuni, psalmi și chiar un *Acatist către Atotputernicul Dumnezeu la năvălirea ispitei*, la îndemâna creștinilor-cititori, spre a se apăra de toate duhurile necurate.

Privită în ansamblu, cartea se prezintă în bune condiții grafice, având în text și câteva ilustrații color, ale căror explicații sunt plasate, sub titlul "sursa ilustrațiilor" (p. 160), înainte de pagina de "cuprins". Remarcăm admirativ și faptul că la editarea cărții au contribuit și ceilalți membri ai familiei părintelui Drăguliu: prof. Mariana Drăguliu (soție) și prof. Augustina Drăguliu (fiică) – culegere computerizată și corectură; drd. Paul Drăguliu (fiu) – tehnoredactare. O veritabilă familie ortodoxă misionară!

Informațiile furnizate de părintele profesor, întemeiate pe o documentare solidă și la zi (peste 200 de note bibliografice) sunt de mare utilitate pentru preoți, care trebuie să cunoască atât cauzele cât și remediile superstițiilor de tot felul, dar și pentru credincioși, mai ales pentru cei mai puțin familiarizați cu doctrina și cultul Bisericii, atât de vulnerabili vizavi de mașinațiile tot mai viclene și mai "rafinat" ale vrăjmașului diavol, aservite copios și de inconștiența și lăcomia pecuniară a unor slujitori media, pe toate căile: ziare și reviste, radio-televiziune și, mai nou, internet. Remarcăm cu mare tristețe și durere că la acestea se adaugă și concursul, pe față sau în ascuns, conștient sau inconștient, al unor confrăți preoți "ortodocși" care, ispitiți de câștiguri facile și imediate, uită de jurământul depus la hirotonie (în care au rostit, între altele, că vor păzi cu sfințenie învățătura Bisericii) și care profită de ignoranța și necazurile creștinilor simpli, cu diagnosticări de genul "Aaaa, e un blestem! Ai cununiile legate! Ți-a făcut cineva farmece!" etc., etc., coborând din demnitatea sacerdotală în lumea ocultă a vrăjitoarelor și descântătoarelor ordinare.

Părintele profesor Drăgulin nu uită să atragă atenția și asupra pericolelor satanice la care sunt expuși tinerii din zilele noastre, mai ales prin intermediul muzicii rock. Chiar numele unor formații celebre în domeniu trădează faptul că satana și-a "băgat coada": AC/DC – Antichrist/Death to Christ (Antichrist/Moarte Hristosului); KISS – Kings in Satanas's Service (Regi în slujba Satanei) etc. Marele capitol al adorării demonilor în muzica rock începe chiar cu "regele" Elvis Presley ("Ești un diavol deghizat") și cu formația Beatles ("Album alb al Diavolului"). Ulterior aproape toate formațiile s-au raportat mai mult sau mai puțin la satanism, magie, spiritism și Antichrist: Pink Floyd, Black Sabbath, Led Zeppelin, Elton John, Rolling Stones, Iron Maiden, Lucifer, Queen, Kiss etc. (p. 46).

Dintre toate practicile paranormale, cel cu impactul cel mai mare ca număr de practicanți pare a fi spiritismul. Numai în America se estimează a fi peste 70 de milioane de adepți... (p. 51). O adevărată mișcare antihristică! Dureros de realistă observația părintelui Drăgulin: "Iisus izgonea duhurile rele, spiriștiții le cheamă!" (p. 49).

Față de toate aceste practici pierzătoare de suflete, descrise amănunțit în carte, părintele autor sfătuește alipirea creștinilor de Biserica lui Hristos și mijloacele ei sfinte: Dumnezeieștile Liturghii, Sfintele Taine, rugăciunile rânduite pentru fiecare trebuință în parte. Părintele profesor insistă, totodată, cu un îndemn adresat preoților de la orașe, unde practicile ocultе proliferază mai accentuat: "În parohiile urbane ar trebui ținute predici pentru fiecare superstiție în parte. În nici un caz, păstorul de suflete nu poate ocoli această realitate și explicarea psihologică și științifică a fenomenelor" (p. 53).

În concluzie, cartea de față reprezintă un instrumentar valoros în sprijinul misionarismului ortodox de astăzi, întrucât, o dată cu informațiile ample și soluțiile concrete prezentate, poartă pecetea autorității unui părinte-autor erudit și cu o experiență pastorală de peste 40 de ani.

Pr. prof. dr. VASILE GORDON

Pr. prof. Ion Ionescu, *Permanențe autohtone și creștine românești*, Editura "Cuget Românesc", Bârda, 2003, 234 pag.

Parohia Malovăț din jud. Mehedinți a publicat prin Editura "Cuget Românesc" cea de-a patra carte a Pr. Prof. Ion Ionescu, după *Sfinții slăviți ai Bisericii din Țara Românească*, *Pagini de cultură creștină veche și Începuturile creștinismului românesc*. Asemenea celorlalte, prezentul volum reunește un număr de 21 articole și studii publicate în diferite reviste, cât și comunicări susținute la sesiuni științifice sau congrese din țară și străinătate de-a lungul multor ani. După o îndelungată experiență didactică și publicistică, părintele Ionescu stăruie în paginile lucrării de față asupra primelor veacuri creștine, aducând argumente lingvistice, etnografice, etnologice și documentare privind viața și organizarea Bisericii creștine pe teritoriul carpato-danubiano-pontic, cu înălțările și poticnirile ei. Studii pertinente, recunoscute și apreciate de specialiștii din domeniu privesc o serie de hidronime, antroponime și toponime, de origine traco-dacă. Se oprește asupra unor practici rituale și face incursiuni ample în istoria religiilor, în mitologie, etnologie și folclor, pentru a găsi semnificații profunde, care vorbesc de credințele și spiritualitatea românească dintotdeauna. Cuvintele vechi, arhaisme, capătă în paginile părintelui Ionescu semnificații nebanuite și-și dezvăluie tainele păstrate cu sfințenie peste veacuri. Partea a doua a cărții privește perioada medievală a creștinismului românesc din Principate,

aducându-se importante contribuții documentate la elucidarea adevărului, în multe situații controversate. Fie că e vorba de întemeierea Mitropoliei Țării Românești, de Sinodul de la Iași, fie că este vorba de Meșterul Manole, de Catehismul calvinesc, de jertfa zguduitoare a Brâncovenilor sau de lupta lui Avram Iancu, peste tot părintele Ionescu nu se mulțumește cu datele îndeobște cunoscut și analizează lucrurile până în cele mai mici amănunte și de fiecare dată cititorul, în general, și specialistul, rămân cu o doză de cunoștințe noi, inedite sau cu interpretări și înțelesuri surprinzătoare, nebănuite până atunci.

Și prin această carte, părintele Ioan Ionescu, deși nonagenar, ne convinge cu prisosință că este un cercetător de elită, neobosit scormonitor al arhivelor și bibliotecilor, un gânditor profund, care știe să pătrundă tainele păstrate de pământ, de lucruri și de limba românească de-a lungul a multor secole, scoțând la lumină, fără puțință de tăgadă, noi argumente ale originii, vechimii și continuității noastre românești.

Relații suplimentare despre carte se pot obține la telefon: 0724.99.80.86.

Pr. Al. STĂNCIULESCU-BÂRDA
Parohia Malovăț

Prof. Mihail Diaconescu, *Culorile sângelui*, roman, ediția a II-a, *Postfață*, de Cristi Pantelimon, Editura *ALCOR EDIMPEX SRL*, București, 2004

A apărut recent ediția a II-a a romanului *Culorile sângelui* de Mihail Diaconescu. Această ediție a fost realizată de Editura Alcor Edimpex SRL din București. Noua ediție este însoțită de treizeci de reproduceri color din opera de iconar a lui Părvu Pârvescu Mutu, eroul principal al romanului, și de o erudită *Postfață* semnată de eminentul sociolog Cristi Pantelimon.

Pentru vasta operă pe care a realizat-o, romancierul, esteticianul și istoricul literar Mihail Diaconescu este comparat în mod constant cu unele spirite tutelare ale culturii române: Cantemir, Hașdeu, Iorga, Mircea Eliade, Crainic, Blaga, Noica.

Ceea ce s-a spus însă mai puțin este faptul că dimensiunea apologetică ortodoxă apare ca o constantă în toată opera epică, teoretică și științifică a lui Mihail Diaconescu.

Deși despre această operă au scris mari personalități ale teologiei române de azi – I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală fostul Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, I.P.S. Dr. Nicolae Corneanu, Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului, I.P.S. Teodosie Petrescu, Arhiepiscop al Tomisului, Preot Acad. Prof. Univ. Dr. Dumitru Popescu, Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Radu, Preot Prof. Univ. Dr. Gheorghe I. Drăgulin, Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Abrudan, Preot Conf. Univ. Dr. Dumitru Chirilă, Preot Conf. Univ. Dr. Ion Stancu, Preot Prof. Vasile Boholțeanu, Pr. Nicolae Crângașu, Arhidiacon Prof. Univ. Dr. Sebastian Barbu-Bucur, Preot Lector Univ. Gheorghe Bogdan, Preot Prof. Eugen Drăgoi, Preot Ion Ionescu, Preot Ioan Marin Mălinaș, Preot Vasile Nechita, Preot Viorel Octavian Rusu și mulți alții – dimensiunea spirituală ortodoxă profundă a acestei opere așteaptă încă să fie obiectul unei ample și necesare lucrări exegetice de sinteză.

Această dimensiune spirituală ortodoxă este evidentă și în romanul *Culorile sângelui* – una din creațiile reprezentative ale lui Mihail Diaconescu, parte importantă a "*fenomenologiei epice a spiritualității române*", pe care el a creat-o.

Pârvu Pârvescu Mutu, erou principal al romanului, este cel mai cunoscut pictor al epocii brâncovenesti, autorul unui mare număr de icoane și al frescelor cu care au fost împodobite ctitoriile de la Aninoasa, Negru Vodă – Câmpulung, Cotroceni, Mărgineni, Filipeștii de Pădure, Poiana, Măgureni, Lespezi, Colțea, Sinaia, Fundenii Doamnei, Râmnicu Sărat, Bordești, Mamu, Sfântul Gheorghe Nou și altele.

Cei ce vizitează Muzeul Național de Artă al României din București pot contempla la etajul I, într-una dintre sălile dedicate valorilor noastre create în epoca feudală, una dintre nemuritoarele capodopere ale picturii europene. Este *Cina de la Mamvri (Sfânta Treime)*, icoană pictată de Pârvu Pârvescu Mutu pentru biserica Sfintei Mânăstiri Sinaia, ctitorie din anii 1690–1695 a marelui spătar Mihai Cantacuzino.

În toate bisericile pe care le-a zugrăvit, Pârvu Pârvescu Mutu a creat importante galerii cu portretele ctitorilor. Sunt îmbinate în aceste galerii canoanele iconografice tradiționale, moștenite de pictura românească din arta bizantină, cu unele inovații de ordin formal receptate de artist din atmosfera barocului european contemporan.

Personalitățile pictate de el sunt reprezentate frontal, hieratic, în somptuoase costume de epocă, purtând în mâini ofrandele pe care le aduc lui Dumnezeu. Pârvu Pârvescu Mutu este cel mai important portretist român al epocii sale. Sensului heraldic și simbolic al portretelor, el le adaugă note care definesc personalități reprezentate artistic în ceea ce au ele unic dar și profund uman.

Deosebit de important este și faptul că Pârvu Pârvescu Mutu a fost starostele breslei zugravilor din București și fondatorul unei școli de pictură frecventate de numeroși tineri.

În școala de pictură fondată de Pârvu Pârvescu Mutu s-au format artiști ca Stan Zugravul, Radu Zugravul, Marin Zugravul, Nicolae Zugravul și alții.

Pârvu Pârvescu Mutu a trăit într-o epocă istorică marcată de mari realizări artistice dar și de războaie, de intrigi politice, de epidemii, de invazii, de trădări, de nenorociri de tot felul.

Toate acestea l-au făcut să aibă o înțelegere gravă a vieții și a datoriei lui duhovnicești.

Spre finele vieții, după ce călătorise la Sfântul Munte Athos, pictorul Pârvu Pârvescu Mutu s-a călugărit la Mânăstirea Mărgineni din județul Prahova. Mai târziu a părăsit însă Mărginenii și s-a retras la schitul Robaia-Mușetești din județul Argeș, ctitorie din 1359 a marelui ban Armega de pe timpul domnitorului Nicolae Alexandru (1352–1364), fiul lui Ioan Basarab cel Mare al Țării Românești.

La Robaia, smeritul schimonah Pafnutie (numele din călugărie al pictorului Pârvu Pârvescu Mutu) a încetat din viață în anul 1735.

Ca istoric, estetician și, mai ales, ca romancier Mihail Diaconescu s-a simțit puternic atras de viața dramatică și de opera acestui mare artist.

Romanul *Culorile sângelui* evocă anii tragici dinspre finele vieții lui Pârvu Pârvescu Mutu, de la începutul nenorocitei epoci fanariote, când în Țara Românească au început să domnească principii supuși fără abatere Imperiului Otoman.

Ample tablouri de epocă, foarte atent refăcute documentar, adevărate fresce epice, se îmbină în roman cu portrete literare de mare rafinament psihologic, cu scene pline de tensiune dramatică și de semnificații simbolice, cu aspecte insolite, cu lungi șiruri de amănunte revelatoare.

Mihail Diaconescu este un mare maestru în zugrăvirea *scenelor de atmosferă* pline de pitoresc, în reconstituirea conflictelor sociale și politice, în interpretarea tuturor acelor

detalii care dau culoare, dinamism și forță revelatoare scenelor memorabile pe care le oferă lectorilor.

Mai presus de toate, romancierul reînvie însă criteriile spirituale și morale, respectiv religioase creștine ortodoxe, care susțin și orientează sublima artă a pictorului Pârvu Pârvescu Mutu.

În fond, Mihail Diaconescu este un apologet al Ortodoxiei întregit de un artist. În acest sens el poate fi asociat cu autorii de la *Gândirea* – Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu, Ion Pillat, Sandu Tudor, Gala Galaction, Radu Gyr, Pan M. Vizirescu și toți ceilalți care au asigurat revistei ținuta celei mai importante publicații de cultură din istoria românilor în secolul al XX-lea.

S-a spus adesea că originalitatea artistică a lui Mihail Diaconescu este realizată printr-o îmbinare, aparte de suflu narativ cu atitudini apologetice creștine ortodoxe și cu o puternică vocație speculativ-filosofică. Faptul este evident și în romanul *Culorile sângelui*.

Acest fapt este subliniat cu o mare abundență de argumente în erudita *Postfață* a volumului semnată de sociologul Cristi Pantelimon.

Postfața domnului Cristi Pantelimon demonstrează o înțelegere profundă și nuanțată a modului specific de funcționare a breslelor, respectiv a organizațiilor corporatiste, a idealurilor lor spirituale creștine, a dimensiunii morale și civice a artei practicate în epoca brâncovenească. Este prima dată în istoria culturii române când organizarea breslelor este interpretată din perspectiva sociologiei și a unor criterii spirituale. Cristi Pantelimon ne demonstrează că este un perfect cunoscător al problemelor vaste și puțin cercetate pe care le pune corporatismul, dar și un comentator rafinat și profund atașat sufletește de valorile estetice ale romanului *Culorile sângelui*, în mod special de mesajul lui spiritual creștin, patriotic și moral.

Putem spune că un mare romancier s-a întâlnit în spirit cu un mare sociolog.

Credem că eminentul critic și istoric literar Alexandru Condeescu avea dreptate să afirme: *"Prozator de amplă respirație epică, mânuind o informație uriașă cu plăcerea reconstituirii istorice exacte, resuscitând epoci, medii și mentalități din cele mai diverse spații românești și de aiurea, stăpânind o vastă cultură umanistă, pe măsura varietății de preocupări a eroilor săi, Mihail Diaconescu este un romancier de forță căruia îi pries construcțiile masive, riguroase, cu structuri puternice și coloane solide de susținere, oferind, asemeni arhitecturilor renașcentiste, mari suprafețe pe care pot fi pictate scene de gen cu mulțimi pitorești, din care se desprind numeroase personaje de plan apropiat"*.

Deplină dreptate avea și marele istoric al filosofiei Marin Diaconu, una dintre cele mai importante personalități ale culturii române contemporane, când afirma: *"Noica scria cândva despre modelul Cantemir în cultura română, concept sub care îi așeza pe Cantemir, Hașdeu, Iorga, Enescu ori Mircea Eliade. Cred că într-o asemenea tovarășie trebuie adus și Mihail Diaconescu. Pentru o astfel de dreaptă așezare pledează, probează, depun mărturie vie întreaga-i creație și activitate"*.

Recenta apariție a ediției a II-a a romanului *Culorile sângelui* este un eveniment editorial remarcabil.

Prof. PAUL CRISTIAN GRIGORIȚĂ

Viața Sfântului Ștefan cel Mare, ediție după antologia lui S.T. Kirileanu, Editura "Cuget Românesc", Bârda, 2004, 216 pag.

Cartea cuprinde majoritatea legendelor despre Ștefan cel Mare culese de folcloristul S.T. Kirileanu, din cărți, reviste și de pe teren. Ediția de față, a V-a, publicată de către

Parohia Malovăț din jud. Mehedinți prin Editura "Cuget Românesc", cu prilejul comemorării a 500 de ani de la moartea marelui voievod, este însoțită, spre deosebire de alte ediții, de un bogat aparat critic, în care documentul folcloric, etno-istoric, este coroborat cu cel istoric propriu-zis, astfel că se poate vedea cât este adevăr și cât imaginație. Cartea are o amplă introducere în limba română și o prezentare în limba engleză. După ce citești asemenea carte, mulțumești lui Dumnezeu că ești român, că ai regăsit izvorul marilor trăiri patriotice. În vremea când în manualul de istorie sunt dedicate mai multe pagini unei prezentatoare de televiziune decât marilor noștri voievozi la un loc, cartea de față se dovedește a fi necesară în fiecare casă, în fiecare bibliotecă publică, ca instrument extraordinar de educație patriotică.

Dacă ar fi să înfățișăm istoria poporului român sub forma unei hărți în relief, cu munți, dealuri, câmpii, cu văi și prăpăstii, cu râuri, cu fluvii și cu mări, atunci Ștefan cel Mare și Sfânt și epoca sa ar trebui să fie un adevărat Everest. Niciunul dintre domnii cu care a binecuvântat Dumnezeu neamul românesc în trecerea pe acest pământ de până acum, nu a atins culmile la care s-a ridicat el. Indiferent din ce latură am privi personalitatea și activitatea sa, fie ea politică, strategică, culturală, umană, morală ori religioasă, nu putem să-i atribuim decât calificative la superlativ. Ștefan cel Mare și Sfânt a fost ca un efort suprem al neamului românesc de a supraviețui în istorie, într-o vreme de grea cumpănă. Ecurile prăbușirii bastionului creștinătății, Constantinopolul, erau foarte puternice, îngrijorarea atinsese maximum de încordare. Turcii pășiseră în Europa și înaintau an de an tot mai adânc spre inima ei. Peninsula Balcanică, ciopârțită de iataganele otomane, se zvârcolea însângerată și neputincioasă sub picioarele învingătorilor. Dunărea nu mai putea constitui decât cu multe jertfe hotarul de care să se împiedice aliotmanul turcesc. Tătărimea Bugeacului ședea în șelele cailor, așteptând un semn de la sultan, pentru a porni în galop spre Moldova și Țara Românească. Ungurii, polonezii, ucrainenii și rușii nu așteptau decât momente prielnice să atace. Marile puteri europene nu înțelegeau, ori se făceau că nu înțeleg gravitatea situației în care se afla "poarta creștinătății", pentru a se sinchisi de ea. Însăși ființa neamului românesc era amenințată cu pieirea de pe harta lumii.

În acest context dramatic se ridică în Moldova Ștefan cel Mare și Sfânt. El este un miracol, nu numai în istoria românilor, ci și a întregii Europe, și a creștinătății. El a fost Omul, a fost Eroul providențial, prin care a lucrat Dumnezeu pe pământ în acea perioadă. Nu se poate concepe ca armata Imperiului Otoman secundată de hoardele tătare, o armată bine instruită și dotată, care trecuse prin foc și sabie imperii și popoare, să se poticnească de o țărișoară precum Moldova. Nimeni nu contestă bogăția naturală a Moldovei, dar oricine trebuie să recunoască inferioritatea numerică și strategică a armatei moldovene în comparație cu cea turcească. Era vremea luptelor directe între oameni. Omul zilelor noastre nu trebuie să-și închipuie că pe atunci se dispunea de armament sofisticat ca cel din ziua de azi, care suplinește mulțime de oameni. Câteva mașini rudimentare de război, dintre care tunurile se situau pe locul întâi, constituau armele "cu bătaie lungă" ale armatelor de atunci. Forța adevărată a unei armate o constituia numărul ostașilor, nivelul lor de instrucție și iscusința conducătorilor. Nu avem date că Ștefan cel Mare avea o armată permanentă numeroasă. Aceasta forma garda curții domnești și paza cetăților. Armata cea numeroasă o forma țara, atunci când era chemată sub steag la vreme de nevoie. Majoritatea ostașilor recrutați erau neinstruiți sau, oricum, cu o sumară pregătire militară. Ei erau conduși de convingerea că își apără țara, pământul, casa, biserica și cimitirul, părinții și

copiii, nevasta și însăși rațiunea de a fi. Se adunau în jurul domnului ca puii în jurul cloștii și încercau să opună rezistență uliului.

Ștefan a reușit în scurt timp să devină omul lui Dumnezeu trimis să mântuie Moldova de invadatori. Lupta lui nu se dădea numai pentru apărarea țării, ci și pentru apărarea credinței creștine. El nu-și făcea un titlu de glorie din nenumăratele victorii câștigate, ci le punea pe toate pe seama ajutorului dat de Dumnezeu. El intra în lupte, acolo unde era mei greu, dar poporul era convins că în luptă se găsesc și îngerii lui Dumnezeu, arhanghelul Mihail, ori sfinții militari, precum Sfântul Gheorghe sau Sfântul Dimitrie și alții. Luptele lui Ștefan erau luptele pe care Dumnezeu le voia. Ștefan însuși se socotea slujitorul lui Dumnezeu și împlinitorul voci Lui. Înfrângerile erau pedeapsă divină pentru păcate. Concepția lui Ștefan era profund creștină, de om cu misiune specială, destinat de Dumnezeu pentru a-și conduce poporul la libertate și independență în marele concert al popoarelor. El și-a însemnat trecerea prin lume cu nenumăratele morminte ce arată locurile unde au avut loc lupte, prin zecile de locașuri sfinte, prin cetăți și construcții dar, mai ales și mai trainic, prin urmele rămase în memoria poporului său. S-a scris mult, dar nu s-a spus totul despre Ștefan cel Mare și Sfânt până acum.

El rămâne, în continuare, o enigmă și un miracol în istorie; el rămâne un punct de reper în viața poporului român, un model și un prilej de bucurie pentru românii din toate timpurile și din toate locurile. În persoana lui Ștefan se întruchipează însuși simbolul existenței, vitejiei și unității noastre românești din toate timpurile și din toate locurile. Nu este român care să-l conteste; nu este român, care să nu i se închine cu venerație; nu este român, care să nu-și simtă sufletul vibrând în fața mormântului de la Putna; nu este român, care să nu se simtă mândru, când precizează că este din Țara lui Ștefan -Vodă. S-au scurs cinci sute de ani de la trecerea lui spre cele veșnice, dar memoria lui rămâne la fel de vie și mobilizatoare pentru toți românii de aici și de pretutindeni. Întotdeauna umbra lui a vegheat la suferințele și la bucuriile poporului român. Bătrânul stăpân al Moldovei a plâns sub cripta mormântului de plânsetul urmașilor săi aflați în grele cumpene, iar la vreme de încercare duhul lui a luptat alături de români pentru apărarea cauzelor sfinte ale nației.

În lucrarea de față și în multe altele vom întâlni pe Ștefan sfātuindu-se cu Dumnezeu prin sfinții Săi slujitori, călugări și pustnici, cercetând bisericile și mănăstirile, rugându-se el însuși, ori cerând obștilor mănăstirești, armatei și întregului popor să se roage și să postească pentru izbânda asupra liftei păgâne. Ștefan acționează sub semnul și cu permisiunea divinității. Altarele construite după luptele susținute sunt semne de mulțumire, dar și de veșnică pomenire pentru cei dispăruți. El este drept și milostiv. Ajută pe săraci, dă zestre la tineri și tinere fără posibilități, își împrumută vitejii, are conștiința vremelniciei vieții și slavei omenești. Ștefan este nu numai un conducător de oști și de țară; Ștefan este părintele neamului românesc. Tocmai de aceea l-a plâns țara întregă de cinci veacuri încoace, tocmai de aceea i-au simțit mereu lipsa în marile momente de încercare. Ștefan cel Mare nu putea fi socotit decât sfânt. Pentru tot ce a făcut pentru Moldova în special, pentru creștinătate în general, nu putea fi socotit altfel. Poate pentru unii dintre noi este incompatibilă purtarea armelor cu sfințenia; poate am fost obișnuiți cu imaginea sfântului trăitor în pustie, dedat cu postul și cu rugăciunea, îmbrăcat sumar și slăbit până la limita supraviețuirii. Iată că au existat și la noi sfinți voievozi, de talia lui Ștefan cel Mare în Moldova, ori a lui Constantin Brâncoveanu în Țara Românească.

Ștefan cel Mare și Sfânt întruchipează în sine simbolul Conducătorului și al Eroului adevărat. Cultul lui s-a zămislit spontan, fără a fi impus. Am avut trista experiență de a trăi perioada în care cultul personalității ajunsese politică de stat. Acela era un fals cult al personalității, un surogat de cult. Adevăratul cult, adevărata cinstire și venerație le-a adus poporul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, convins că omul acela a purtat în sine harisma de a conduce cu adevărat oameni și popoare. El a fost pentru supușii săi omul providențial, trimisul lui Dumnezeu, unsul lui Dumnezeu. Ștefan n-a fost un despot. Permanent îl întâlnim sfătuindu-se cu boierii țării, cu bătrânii și înțelepții neamului. Vorba lui e cumpănită și înțeleaptă, este lege sfântă pentru orice muritor. Așa l-a scotit poporul dintotdeauna și i-a conturat astfel imaginea de conducător ideal. Studiarea vieții și activității lui Ștefan cel Mare și Sfânt, a concepției și stilului său de a conduce țara, ar trebui să constituie cea mai înaltă școală pentru orice pretendent la funcția cea mai înaltă în stat. Ștefan ne învață un lucru esențial: conducătorul ideal se naște, nu se face. Iar el a fost născut pentru a fi conducător. Concepția creștină despre lume și viață, credința și frica de Dumnezeu îl feresc de excese, de alunecări spre despotism. Ceea ce face pune sub semnul îndoielii. Numai lui Dumnezeu i se cuvine dreptul de a judeca și aprecia cu adevărat faptele omenești și Ștefan este conștient de aceasta. O asemenea gândire îi înfrumusețează chipul și-i eternizează imaginea. Conștiința că el este *"prin mila lui Dumnezeu domn al Moldovei"* numai pentru a apăra țara și a o cârmui atât cât va permite Dumnezeu, îl feresc pe domnitor și de patimi nesăbuite ori de interese personale exagerate. Un asemenea om consideră domnia un act de sacrificiu și de jertfă pe altarul unor cauze sfinte. Ștefan cel Mare se comportă ca un țaran moldovean vrednic și gospodar, căruia i s-a dat în administrare o moșie ceva mai mare decât a lui și aceea se numește Țara. Ștefan cel Mare este lumina ce luminează întunericul veacului său și reflectă razele sale peste multe veacuri de aici acolo.

Mulți domni a avut poporul român și fiecare a avut particularitățile sale, calitățile și defectele, frumusețile și urâteniiile sale, locul său în istorie; Ștefan cel Mare și Sfânt este domnul domnilor români, fiindcă este mai presus decât toți, fiindcă pe piedestalul lui nu s-a putut urca nimeni, fiindcă a fost prea înalt. Ștefan cel Mare se proiectează în conștiința poporului român undeva între cer și pământ, precum semizeii păgânătății antice. Ne place când îi citim istoria. Ne place la nebunie, fiindcă simțim din adâncul sufletului nostru zămislindu-se conștiința că prin el am fost și noi ceva în istoria lumii. Ne bucurăm când îi citim sau îi povestim istoria până la un punct. Atunci când ne apropiem de anul morții lui, o durere ne cuprinde, o durere ca la pierderea unei ființe scumpe sufletului nostru, unei ființe înrudite cu noi. Au trecut cinci sute de ani de atunci, dar oricine lăcrimează, când vorbește de moartea lui Ștefan cel Mare, când se află în fața mormântului său. Ștefan ar fi trebuit să rămână pentru totdeauna în viață, în mijlocul neamului său, ca să-l conducă prin hățișurile lumii și ale istoriei. Am fi fost gata să-i dăruim fiecare câțiva ani din viața noastră, numai să nu moară. Era prea mare, prea maiestuos întru slava lui, prea ne învățasem cu el la cârma țării, ca să putem accepta gândul că el nu mai este. I-am clădit o aureolă de sfânt, i-am redat veșnicia prezenței în istoria reală a țării și a lumii, fiindcă altfel ne simțeam orfani, copiii ai nimănui pe drumurile lumii. Ștefan este un reper în viața neamului românesc, este un sprijin, este o identitate, este însuși simbolul nemuririi noastre.

Pr. Prof. Drd. Al, STĂNCIULESCU-BÂRDA

*

CONSOLIDAREA INIȚIATIVELOR COMUNITARE DE PREVENIRE A HIV/SIDA ȘI A VIOLENȚEI ÎN FAMILIE, ÎN ROMÂNIA

– CEREMONIA DE SEMNARE A PROTOCOLULUI DE COLABORARE –

În data de 19 aprilie 2005, Patriarhia Română, Guvernul S.U.A. prin Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (U.S.A.I.D.), Ministerul Educației și Cercetării și Organizația Internațională pentru Caritatea Creștin Ortodoxă (I.O.C.C.), au semnat acordul de parteneriat referitor la programul "Consolidarea inițiativelor comunitare de prevenire a HIV/SIDA și a violenței în familie, în România". Ceremonia semnării a avut loc în prezența Prea Fericitului Părinte Teoctist, a Însărcinatului cu Afaceri al Ambasadei S.U.A. la București, domnul Thomas Delare, a Ministrului Educației și Cercetării, domnul Mircea Miclea și a Directorului de Operațiuni al I.O.C.C., domnul Samir Ishak.

Scopul acestui parteneriat este prevenirea problemelor legate de HIV/SIDA și de fenomenul violenței în familie, prin intermediul preoților, al membrilor comunităților parohiale ortodoxe și al profesorilor de religie din școli. Programul este structurat pe trei planuri:

- instruirea preoților și profesorilor de religie, cu privire la moduri practice de intervenție și mobilizare a membrilor comunității parohiale;
- implicarea activă a preoților și profesorilor de religie în activități de prevenire a HIV/SIDA și a violenței în familie;
- încurajarea implicării membrilor comunităților parohiale ortodoxe în acțiuni de prevenire a celor două flageluri.

Ca urmare a experienței dobândite prin participarea la activitățile menționate, preoții și profesorii de religie vor putea căpăta abilitățile și instrumentele necesare pentru a se putea implica și în alte probleme sociale cu care se confruntă comunitatea din care fac parte, în scopul revitalizării și consolidării spiritului de jertfă și dedicație, specific comunității parohiale în Biserica Ortodoxă.

Acest program va oferi publicului-țintă moduri practice de prevenire a SIDA, mai puțin promovate astăzi în România: abținerea sexuală până la căsătorie și fidelitatea în cadrul familiei. Aceste modalități, deși mai incomode și considerate desuete pentru timpurile pe care le trăim, sunt cele mai eficiente și mai ales, în concordanță cu valorile morale creștine.

În privința violenței în familie, principalul obiectiv îl constituie declanșarea unui proces de schimbare a atitudinii tolerante a societății românești față de fenomen și față de agresori. Dorim să demonstrăm că violența domestică este o anomalie și nu se justifică în nici un fel ca soluție de menținere a echilibrului în relațiile familiale. Programul va promova modelul creștin de familie în care armonia căminului se construiește pe dragoste, și nu pe teamă.

Finanțarea costurilor de implementare va fi asigurată de Guvernul S.U.A., prin intermediul Misiunii U.S.A.I.D. în România, aceasta ridicându-se la suma de 2.000.000 USD. Contribuția Patriarhiei Române, a Ministerului Educației și Cercetării și a I.O.C.C., care vor asigura, antrena și susține personalul necesar acestor programe, a fost evaluată la 3.390.000 USD. Durata programului este de trei ani și se va derula, în două etape, în 15 județe (în 13 din cele 24 de eparhii ale Patriarhiei Române). Prima etapă va cuprinde județele: Iași, Neamț, Bacău, Constanța, Ialomița, Mehedinți, Dolj, Timiș și Municipiul București. Din al doilea an, programul se va extinde și în alte 6 județe: Vaslui, Galați, Brașov, Alba, Cluj și Bistrița-Năsăud.

COSMIN GRIGORESCU

SECURITATEA A COLABORAT CU BISERICA, ȘI NU INVERS!

Am vrut de mai multe ori, după 1990, să intervin în discuțiile purtate în jurul și mai ales împotriva Bisericii, discuții care de cele mai multe ori vedeau reaua credință și neștiința ori chiar nerozia participanților. Atacurile din ultima vreme pe tema "dosarelor de securitate" ale unor prelați, și mai ales articolul despre *Anacronismul unei festivități în Dealul Patriarhiei* (vezi "Ziua" de luni 7 martie 2005), semnat de Petre Guran, mă obligă să-mi înfrâng lehamitea și reținerile (nu sunt teolog!), împins de convingerea (sau măcar speranța) că mă pot face util unor cititori de bună credință, să nu se lase "smintiți" de la calea cea dreaptă, de energia și zelul denigrator al unor critici năimiți, mercenari ai scrisului sau numai rătăciți în mass-media. Le ofer acestora următoarele păreri:

1. O bună parte din aceste atacuri și critici ațintite asupra Bisericii Ortodoxe Române sunt (par a fi) expresia unei strategii ad-hoc concepute, conștientă de însemnătatea Bisericii în societatea românească, de rolul ei ca instituție de ultim și cel mai puternic reazem spiritual. Sondajele au pus mereu în evidență încrederea constantă a publicului românesc nu în partidele politice, nu în ideologii, nu în guvern, parlament sau președinție, ci în Biserică, Școală și Armată. Dacă există adversitate instituționalizată față de noi, românii, și față de România – și există această adversitate, ea nu putea să ocolească Biserica, ba chiar a vizat-o cu predilecție. Așadar, o bună parte din aceste atacuri la adresa Bisericii se explică prin angrenajul la care sunt articulate: propaganda antiromânească, antiromânismul ca politică instituționalizată.

2. Prestația Bisericii Ortodoxe Române sub regimul comunist nu poate fi judecată în sine, ci numai prin raportare la celelalte biserici ortodoxe supuse și ele aceluiași "probe", adică prin comparație cu ortodoxia bulgară, albaneză, rusă, ucraineană ș.a.m.d. Aceste biserici, spre deosebire de suratele lor catolică, protestantă etc., sau de alte culte (mahomedan sau mozaic), au fost în situația de a supraviețui numai și numai prin puterile proprii, fără ajutor din afară., numai și numai prin osârdia clerului și puterea de credință a popoarelor!

Or, din această perspectivă privind lucrurile – și nu văd de ce ar fi mai corect alt punct de vedere – ortodocșii români și preoțimea ortodoxă română au reușit mai bine ca oriunde în altă parte a "lagărului socialist" să păstreze credința, să practice ritualul și tradiția ortodoxă, creștină, să sporească numărul și frumusețea semnelor după care pământul românesc se arată a fi, fizic vorbind, o țară creștină, ortodoxă. Și când spune *semne*, am în vedere bisericile și mănăstirile din țară. Oricât se vor mira unii și oricât ne doare amintirea bisericilor "demolate", să fim cinstiți și să recunoaștem că *în decembrie 1989 numărul bisericilor din România era mai mare decât în 1944!* Informația mi-a furnizat-o Ioan Alexandru în 1988, când mi-a spus și numărul exact al bisericilor ridicate din temelie sau renovate după 1965. Mărturisesc, nu mi-a venit să cred, dar nu puteam nici să nu-l cred pe fratele Ioan... Aștept să fiu corectat în această chestiune de persoane mai avizate asupra subiectului.

Mai important este însă că puterea credinței a fost așa de mare la români, încât au cedat înfrânte și rușinate toate stratagemile oficiale care au încercat să-i lipsească pe români de Taina Botezului sau a Cununii, de mângâierea troparelor de înmormântare sau de binefacerile spovedaniei. Și asta spre deosebire de toate celelalte spații ortodoxe trecute prin calvarul ateismului de stat. Cunosc direct, de la preoții Bisericii Adormirea Maicii Domnului din Constanța, care au slujit toți patru la cununia mea, că deseori veneau

la ei, în mare taină, așa-ziși turiști bulgari, cerându-le să-i cunune ori să-i boteze, sau chiar amândouă slujbele, pe rând, în același pătrar de oră. Și asta pentru că în Bulgaria, vechi teritoriu ortodox, viața creștinească a scăpătat sever în anii comunismului biruitor.

Se impune să efectuăm o comparație riguroasă în acest sens, inclusiv la nivelul învățământului teologic ortodox din țările fost-comuniste, și sunt convins că se va ajunge astfel la concluzia că *în România comunistă s-a produs un veritabil miracol*. Personal aș zice că diferența față de celelalte ortodoxii trecute prin comunism a făcut-o autenticitatea credinței la români, organicitatea acesteia, credință care nu putea ceda sau slăbi decât "odată cu viața". Nu sunt vorbe goale aceste aprecieri. Cred în ele și, deocamdată, nu am altă explicație pentru faptul că românii și-au păstrat credința mai bine decât frații lor ortodocși bulgari sau ruși, albanezi (și greci din Albania) sau ucrainieni etc. Când spun însă *români*, îi am în vedere și pe preoți, clerul ortodox, precum și cinul monahal, mănăstiresc. Pe scurt, Biserica Ortodoxă Română.

3. În privința relațiilor cu Securitatea, poate nu ar strica să pornim de la detaliul că foarte mulți securiști și-au botezat copiii, pe ascuns. Dar nu se ascundeau de Partid sau de... Securitate, ci de publicul larg, să nu le dea un "prost exemplu". Se pare că acestea erau directivele reale, cele propriu-zis practice. La fel se oficiau, în mare secret, și cununile la activiștii de partid și la securiști. Era însă un secret al lui Polichinelle...

Alt detaliu: ziaristii care și-au imaginat că preoții ortodocși turnau la Securitate tot ce aflau de la credincioși în timpul spovedaniei nu fac decât să se dea de gol că habar nu au ce înseamnă actul spovedaniei. Că prin biserică nu prea au dat acești acuzatori închipuiți. Vorbesc din ce au văzut în filme...

În principiu, între Biserică și Securitate era exclus să nu existe anumite relații. Chiar și o colaborare. Dar trebuie văzut sensul acestei colaborări și scopul urmărit. Bunăoară, dacă eu, subsemnatul, sunt pus în fața clasice "indiscreții": *ați colaborat cu Securitatea?* eu voi răspunde *nu*. Un *nu* hotărât!

Aș răspunde însă afirmativ la întrebarea *Securitatea a colaborat cu dumneavoastră?* Da, Securitatea a colaborat cu mine! S-a întâmplat după ce am publicat cartea lui Dumitru Mărtinaș despre *Originea românească a ceangăilor din Moldova*. Plecând la Cluj-Napoca împreună cu Mircea Măciu, directorul editurii, în avion l-am cunoscut pe "nea Ionică", un ofițer de securitate (colonel?), însărcinat să asiste la lansarea cărții. De la Mircea Măciu am aflat că acel "nea Ionică" era specialist în iridența maghiară. Mi-a spus "nea Ionică" cine va participa din partea adversă și cam ce întrebări îmi vor pune. Adică el, securistul, m-a informat pe mine! Nu eu pe el!...

Mi-e ușor să-mi imaginez situații și probleme cu care Biserica se confruntă de mulți ani, cum ar fi problema sectelor, de interes și pentru vremelnica securitate comunistă. În mod evident, în asemenea chestiuni Securitatea s-a subordonat Bisericii și amândouă s-au manifestat în slujba interesului național, al oamenilor, al cetățenilor. Nu-mi închipui că securitatea nu avea habar de sovieticii și bulgarii care veneau să se creștineze în bisericile românești. Dar are vreo importanță cum a aflat Securitatea de ei? Nicidecum! Ci definitoriu este că spre deosebire de ceea ce se întâmpla în celelate țări socialiste, *Biserica Ortodoxă Română a asigurat dreptcredincioșilor ei accesul integral la binefacerile ortodoxiei*. Cine are interes și pune atâta patimă ca acest adevăr să nu fie cum trebuie conștientizat de societatea românească?

În fine, dacă se va produce o deblocare totală a arhivelor securității, trebuie luat în calcul și alt efect, cel mai neașteptat: vom descoperi că Securitatea nu a făcut numai poliție politică ("nu-i dracul chiar așa de negru!"), că a făcut și lucruri bune, iar atunci când vom da peste reversul pozitiv al maleficei instituții, probabil că vom consemna momente de colaborare a Securității cu Biserica.

4. Recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, în 1885 și apoi ridicarea la Patriarhat (1925), au fost deunăzi sărbătorite de societatea românească cu sentimentul că prin cele două consfințiri se împlinea "desăvârșirea instituțiilor necesare existenței naționale absolut independente". Sentiment "anacronic", calmează Petre Guran, raportând aceste aniversări la perspectiva iminentă și irevocabilă a aderării noastre la Uniunea Europeană, o Europă – ne explică Petre Guran – "fără națiuni, formată numai din culturi și limbi diferite". Și asta deoarece, urmând exemplul celorlalte guverne europene, "statul român se pregătește să renunțe (sic!) la o parte însemnată din formele suveranității națiunii române și este *foarte probabil* (s.n.) să renunțe cu desăvârșire la ideea de suveranitate națională *dacă* (s.n.) proiectul de federalizare europeană se va impune în noua structură politică a Uniunii Europene". După cum se vede, Petre Guran descoperă posibilitatea de a fi anacronic în raport cu o stare de lucruri inexistentă, dar previzibilă, posibilă. Anacronic față de viitor!

Greșeala cea mare însă, și mai descalificantă, pe care o face Petre Guran este conținută în aprecierea că "dacă în urmă cu 127 de ani poporul român se arăta dispus să plătească cu sânge pe câmpul de luptă, suveranitatea politică a statului care îl reprezenta, astăzi același popor, în marea sa majoritate, se arăta a fi pregătit să pună capăt acestei suveranități". Aprecieri bazate pe o premisă falsă: Constituția din 2003. Ignoră domnul Petre Guran răspunsul adevărat pe care l-au dat românii în 2003 la referendum. Cinstit vorbind, în octombrie 2003 românii au respins Constituția și noile prevederi, inclusiv cele referitoare la integrarea noastră în acea Europă, fără națiuni. În fața lui Dumnezeu, poporul român a răspuns negativ la referendum.

Cu prima ocazie, când la București vor governa persoane alese într-adevăr prin vot democratic, liber exprimat și corect înregistrat, vom avea posibilitatea și motivele necesare ca să declarăm nul referendumul din 2003. Să știe, deci, domnul Petre Guran că nu există în România acea "mare majoritate" de români dispuși "să pună capăt suveranității naționale". Nu există nici ca minoritate cât de cât semnificativă!

Teza domnului Petre Guran este că Biserica Ortodoxă, ca Biserica legată de ideea națională, intră astfel în contradicție și în dezacord, în disensiune cu această "mare majoritate" de bezmetici inexistenți, inventați de Petre Guran, indivizi care știu, speră sau cred că "în mai puțin de doi ani națiunea politică română va fi istorie". Eu, asemenea români, nu am întâlnit însă!

Pledoaria lui Petre Guran sună ca un ecou brusc resuscitat al cominternismului, care s-a clădit ca ideologie și strategie pe speranța bezmetică în disparția de pe o zi pe alta a națiunilor, pe credința că internaționalismul proletar va vindeca toate rănile și neajunsurile societății umane, ale omului, în general. Că acest proiect bolșevic de anihilare și extirpare a simțământului național era absurd și contra naturii, a firii umane, s-a văzut din aceea că exact sub presiunea sentimentelor naționale (ale balticilor, ale românilor din Basarabia, ale românilor, ale caucazienilor etc.) s-a prăbușit șandramaua sovietică internaționalistă, cominternistă.

Trebuie să fii orb să nu vezi că proiectul cominternist nu a fost abandonat odată cu dispariția statului sovietic, ci este reluat din direcția opusă, venindu-ne acum din Occident promisiunea unei lumi "eliberate" de povara conștiinței naționale. Propagandiștii acestei noi ordini mondiale sunt deseori descendenți biologici ai cominterniștilor de odinioară. Nu știu în ce situație se află dl. Guran al nostru și nu încerc să pricep din detalii biografice de unde-i vine aversiunea față de atașamentul Bisericii Ortodoxe Române la valorile naționale ("cuvântul *național* acționează pe fața Bisericii ca un vitriol care desfigurează"!...), dar poziția sa, mărturisită în "Ziua", este șubredă prin faptul că mizează pe perenitatea proiectului unei Europe comunitare "în care națiunea nu mai are vocația de a întemeia o putere politică". Dimpotrivă, chiar dacă acesta ar fi proiectul, o Europă comunitară nu va rezista decât ca organizație a națiunilor europene unite, ca State(le) Unite ale Europei, așa cum a fost preconizată încă de la început: *o Europă a Patriilor*.

Dacă românii, intrând în U.E., vor constata că aceasta încearcă să transforme Europa "într-un continent fără națiuni, doar format din culturi și limbi diferite", românii se vor simți păcăliți, minșiți, și putem fi siguri că vor fi primii care se vor grăbi să iasă din monstruoasa combinație. Au mai făcut-o ei odată, când cu C.A.E.R.-ul, din exact aceleași motive: atentatul la suveranitatea și identitatea națională, pentru români inacceptabil și intolerabil.

Altminteri, textul dlui Guran trebuie citit în succesiunea, deloc întâmplătoare, a ultimelor numere din ziarul care l-a găzduit. Mă refer la "cazul" lui Paul Goma, pus la index de un Dan Pavel cam din aceeași perspectivă, a neputinței de a accepta realitatea și binefacerile naționalismului, ale românismului. Din seria de articole care au dezbătut prestația "activistului" Paul Goma, activist al românismului și al intrasingenței morale, ne facem datoria să-i recomandăm lui Petre Guran textul semnat de Dan Culcer, rezident în Occident de zeci de ani. Citez deci, spre uzul și în folosul lui Petre Guran. Dixit, deci, Dan Culcer către Guran & co., *eiusdem farinae*: "să înceteze să atace românismul, patriotismul și naționalismul ca pe niște plăgi. Să nu uite că naționalismul, sau, dacă vreți, "românismul" este constructor de identitate statală. Că naționalismul (...) este o reacție naturală contra dominației străine sau hegemoniei unui grup etnic în sânul aceluiași stat (...). Dizolvarea sau simpla slăbire a statului-națiune nu pot fi acceptate atâta vreme cât cetățenii României se află în fața celei mai dizolvante acțiuni anti-identitare la care au fost supuși vreodată. Statul este apărătorul și garantul păstrării identității naționale". Din păcate, pentru dl Guran, aceeași funcție de apărător și garant al identității naționale, și-a asumat-o și Biserica Ortodoxă. Și nu de ieri, de alaltăieri, ci dintotdeauna, încă de pe vremea când nu exista un stat român, dar exista un popor român și o biserică românească. O numim *biserică națională* căci a avut rolul cel mai important în constituirea și afirmarea românilor ca națiune cu o identitate proprie inconfundabilă.

Prof. ION COJA

DACIA MALVENSIS

În istoria limbii și a poporului român avem încă multe necunoscute, pe care lingviștii și istoricii noștri se străduiesc să le lămurească.

Una dintre aceste necunoscute este și *Dacia Malvensis*, pe care căutăm și noi să o lămurim.

I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*, București, 1967, p. 110, menționează localitatea *Malva* în *Dacia Malvensis* (aproximativ Oltenia).

D. Tudor, *Magazin istoric*, nr. 3, 1969, afirmă: "Când Aurelian și-a retras legiunile în sudul Dunării a creat dincolo de Dunăre provincia *Dacia Ripensis*, adică traducerea în latină a *Daciei Malvensis*".

Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, București, 1986, p. 209, spune că *Malvensis* vine de la "Malva-Romula, oraș antic identificat pe teritoriul de astăzi al com. Reșca, jud. Olt".

Noi arătăm că în jud. Mehedinți avem *com. Malovăț*, împreună cu satul său, *Bârda*. Etimologic, Malovăț este diminutivul localității *Malva*, aflată în *Dacia Malvensis*, capitala sa. Deci, *Dacia Malvensis* s-a aflat în actualul județ Mehedinți.

Românescul *mal*, aflat și în albaneză, *țärm* (rivage), dar și *deal* și *munte* (cf. I.I. Russu, *op. cit.*) este de origine traco-dacă, după cum se cunoaște.

Dacia Malvensis este *Dacia malurilor*, adică *Dacia dealurilor*, iar locuitorii ei au fost *dacii delureni* (mălureni), care nu au fost ocupați de romani, fiind apărați de dealurile lor, o enclavă de daci liberi, viitorii panduri ai lui Tudor Vladimirescu. (Menționăm că *deal* a intrat mai târziu în limbă, din slavă = *delu*, iar *munte* din lat. *mons*, *-tis*. La început, prin *mal* se înțelegea și *țärm* și *deal*, și *munte*, și cu timpul s-au precizat).

Satul *Bârda*, component al comunei *Malovăț*, este și el de origine tot dacă, fiind în realitate *Bâr-dava*. *Bâr* este oaie, păstrat în *bâr-oiță* și *dava* este *cetate* sau *târg*, adică *târ-gul oilor*, unde se vindeau și se cumpărau oile.

În județul Mehedinți avem și comuna *Scorila*, toponim exact daco-get. Cunoaștem numele tatălui lui, Decebal, care a fost *Scorilo*, înscris pe vasul de lut cultic de la Grădiștea Muncelului (Sarmizegetuza Regia): – *Decebalus per Scorilo*, inscripție pe care noi am tradus-o ca pe o inscripție cultică în limba latină vorbită (vulgară): *Decebal în numele (în cinstea) lui Scorilo* (dedică vasul cu apă).

Din tulpina *Scor* – avem și comunele: *Scorbura*, jud. Olt; *Scoreiu*, jud. Sibiu; *Scornicești*, jud. Olt; *Scoroșești*, jud. Buzău; *Scorțaru Nou* și *Scorțaru Vechi*, jud. Brăila; *Scorțeanca*, jud. Buzău; *Scorțeni*, jud. Bacău; *Scorțeni*, jud. Prahova; *Scorțoasa*, jud. Buzău; *Scorușu*, jud. Gorj; *Scorușu*, jud. Vâlcea, și exemplele se pot înmulți.

Suntem deci popor daco-roman, după cum și poporul francez este popor galo-roman. Cine a născut această simbioză? O spune acad. C. Daicoviciu, în mod clar: "prin creștinismul împăciuitor și blând, predicat în limba latină și cucerind și pe "varvari" s-a întâmplat nu numai *păstrarea* romanității din Carpați, ci și *întărirea* și *desăvârșirea* acestei romanități (*Dacica*, Cluj-Napoca, 1969, p. 525). Ne-am născut și noi din nou (*Ioan 3, 3*).

Să ne fie și nouă în atenție înțelepciunea dictonului grecesc înscris în templul lui Apollo, din Delfi: *Cunoaște-te pe tine însuși!*

Pr. ION IONESCU

*

Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Studii de istorie a Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Academiei Române, București, 2005, 542 p.

Părintele profesor Mircea Păcurariu este binecunoscut în publicistica teologică datorită numeroaselor articole, studii, cărți, manuale etc., prin care și-a adus o contribuție

semnificativă în istoriografia noastră bisericească, animat de dorința de a oferi noi date despre realități bisericești din istoria Bisericii noastre.

Profesor la Facultatea de teologie ortodoxă din Sibiu (1971-2002), din anul 2002 profesor consultant și membru corespondent al Academiei Române din 1997, autorul ne oferă cu această carte o nouă și valoroasă lucrare, contribuind astfel, la opera de zidire culturală și spirituală a neamului românesc.

Volum monumental, însumând 542 de pagini, apărut la Editura Academiei Române, în condiții grafice deosebite, lucrarea de față grupează un număr de 30 de studii publicate în decursul timpului în diverse reviste bisericești sau în volume colective. Revăzute și completate, autorul a considerat necesară republicarea lor într-un volum separat, adică lucrarea de față, însoțite cu ilustrații color și alb-negru, reprezentând personalități de seamă ale istoriei naționale, foile de titlu al cărții *Noul Testament de la Bălgrad* (1648) și al *Liturghierului* greco-arab, tipărit la M-rea Snagov (1701), imagini ale mănăstirilor românești construite de domnitorii români în Betleem, Ierusalim, Meteora sau Sfântul Munte, precum și de rezumate în limbile de circulație.

Munca de cercetare și documentare în alcătuirea acestui volum denotă râvna și pasiunea neobositului Părinte profesor depuse într-un domeniu de cercetare al istoriografiei bisericești românești, care ne ajută să ne cunoaștem mai bine înaintașii și marile evenimente politice care au marcat istoria neamului românesc, și să-i cinstim și chiar să le urmăm pilda.

Lucrarea a fost concepută în cinci secțiuni procedate de un *Cuvânt înainte* semnat de autor.

Prima secțiune, intitulată *Personalități ale vieții bisericești*, prezintă câțiva ierarhi de prestigiu din trecut, din toate cele trei provincii românești: Mitropoliții Ilie Iorest, Simion Ștefan și Sava Brancovici din Transilvania, Episcopul Climent al Râmnicului și frații arhieriei Neofit și Filaret Scriban din Moldova sau profesorul de la Arad devenit vicar la Oradea, Vasile Mangra, ajuns Mitropolit al Ardealului și membru al Academiei Române. Mai sunt prezentați oameni de cultură, apărători ai Ortodoxiei și valorilor ortodoxe și luptători pentru drepturile și idealurile național-politice ale românilor transilvăneni într-o perioadă istorică în care catolicismul și stăpânirea habsburgică oprima tot ce era românesc, precum Gheorghe Șincai și Petru Maior, reprezentanți de seamă ai iluminismului ardelean.

A doua secțiune, cu titlul *Lăcașuri de cult românești*, este consacrată câtorva așezări monahale românești străvechi. Este vorba despre M-rea Sfântul Mihail din Perii Maramureșului, una din cele mai vechi mănăstiri românești, Curtea de Argeș, unde sunt arătate legăturile acesteia cu românii din Transilvania și câteva din ctitoriile basarabene (Țipova, Buticeni, Molovata, Hotin, Cetatea Albă, Căpriană, Ismail, Hîrjăuca etc.) urmate de un studiu ce prezintă istoria bisericească zbuciumată din provincia românească Basarabia, greu încercată de viforul istoriei.

În a treia secțiune, intitulată *Transilvania – implicarea Bisericii în viața culturală și socială românească*, Părintele profesor vorbește despre reînființarea Mitropoliei ortodoxe a Transilvaniei din 1864 și contribuția acesteia la înființarea și dezvoltarea societății culturale Astra din Sibiu, dar și despre contribuția Bisericii din Ardeal la promovarea economiei românești până la 1918. De asemenea, autorul amintește despre cel mai vechi ziar din țară, *Telegraful român*. Sunt prezentate apoi, aspecte ale vieții bisericești a românilor din zona Hunedoarei, cât și organizarea bisericească a românilor din Statele Unite și Canada.

Cea de-a patra secțiune, numită *Slujitorii Bisericii și evenimentele majore din istoria neamului*, tratează despre implicarea preoților și călugărilor, a devotamentului lor pentru credință și neam, în cele mai importante evenimente din istoria României moderne și contemporane, care au marcat istoria și destinul neamului românesc, începând cu Unirea Principatelor (1859), continuând cu Războiul de Independență (1877), Unirea cea Mare și nașterea României (1 dec. 1918) și cele două războaie mondiale.

În ultima secțiune, a cincea, intitulată *Legăturile Bisericii Ortodoxe Române cu alte Biserici ortodoxe surori*, autorul prezintă raporturile Bisericii Ortodoxe Române în Evul mediu cu Patriarhia Antiohiei, Patriarhia Ierusalimului, M-rea Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai, Biserica din insula Cipru, scoțând în evidență rolul deosebit de important pe care l-a avut Biserica românească în sprijinirea unor vechi așezăminte ortodoxe, în supraviețuirea spiritualității ortodoxe.

Considerăm că prin aceste rânduri vom trezi interesul celor pasionați de istorie de a citi această carte interesantă, dar și utilă în a cunoaște rolul Bisericii Ortodoxe Române de-a lungul timpului în apărarea și afirmarea Ortodoxiei și a valorilor ortodoxe, cât și lupta acesteia pentru păstrarea demnității poporului român dreptcredincios.

CONSTANTIN COSTACHE

C U P R I N S

<i>EDITORIAL: Mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST adresat Sanctității Sale BENEDICT AL XVI-lea, noul Papă al Bisericii Romano-Catolice</i>	3
---	---

PASTORALE

<i>Iisus Cel înviat, Călător împreună cu noi. Pastorală Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST la Sărbătoarea Învierii Domnului 2005</i>	5
--	---

VIAȚA BISERICESCĂ

<i>Papa Ioan Paul al II-lea a trecut la cele veșnice (Drd. Alexandru Mihăilă)</i>	10
<i>Participarea delegației Bisericii Ortodoxe Române la funeraliile Sanctității Sale, Papa Ioan Paul al II-lea († Ciprian Cămpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal)</i>	15
<i>Papa Ioan Paul al II-lea, om la dialogului – Conferința de presă a P.F. Părinte Patriarh TEOCTIST, 3 aprilie 2005 (Redacția)</i>	33
<i>Cardinalul Joseph Ratzinger a devenit Sanctitatea Sa Benedict al XVI-lea, noul Papă al Bisericii Romano-Catolice (Redacția)</i>	41
<i>Semnarea Tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană, Luxemburg, 23-25 aprilie 2005 (Redacția)</i>	44
<i>Întrunirea Reprezentanților Bisericilor Ortodoxe, pentru continuarea dialogului cu Bisericile Vechi-Orientale. Chambésy, 10-13 martie 2005 (Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula)</i>	47
<i>Sinodul Întâistătorilor și Reprezentanților Bisericilor Ortodoxe, Constantinopol, 23-25 mai 2005 (Pr. Eugen Moraru)</i>	51
<i>Simpozionul "Euharistia, izvor de civilizație", Milano (Italia), 7 mai 2005. Fidelitate față de Hristos, ieri și azi (Pr. prof. dr. Gheorghe I. Drăgulin)</i>	59
<i>Praznicul Sfântului Calinic de la Cernica (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i> ..	67
<i>Prima zi de Paști – 1 mai 2005 (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i>	76
<i>Hramul Bisericii "Domnița Bălașa" – Prot. 3 Capitală – 9 iunie 2005 (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i>	84
<i>Sfârșit de an școlar la Seminarul Liceal Teologic din București, 15 iunie 2005 (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i>	92
<i>Sfințirea locului noii biserici cu hramul "Sfânta Treime" din sectorul 6, București (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i>	94
<i>Hramul Bisericii "Sfânta Treime" din Ploiești (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i> ...	98
<i>Sfințirea Așezământului social și a Paraclisului cu hramul "Acoperământul Maicii Domnului" din parohia "Precupeții vechi", Protoieria 2 Capitală (Prof. Gheorghe Vasilescu)</i>	105

<i>Depunerea jurământului de către absolvenții Facultății de Teologie Ortodoxă București, 28 iunie 2005</i>	112
<i>Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST. Perioada 1 aprilie-30 iunie 2005 (Secretariatul Cabinetului Patriarhal)</i>	119

ÎNDRUMĂRI PASTORALE

<i>Valorile religios-creștine și "moștenirea culturală, religioasă și umanistă a Europei" (Pr. prof. univ. dr. Nicolae V. Dură)</i>	136
<i>Aspecte ale învățământului teologic ortodox românesc în prezent (Prof. diac. Nicu D. Octavian, Consilier Patriarhal)</i>	149
<i>Preot și parohie azi (Pr. dr. Cristian Muntean)</i>	163

DOCUMENTARE

<i>O Catedrală pentru Capitală (Sectorul "Catedrala Mântuirii Neamului")</i> .	170
<i>Evocare: Ansamblul istoric Mihai Vodă (Prof. Virgiliu Z. Teodorescu)</i> .	185
<i>Românii la Sfântul Munte Athos (Drd. Veaceslav Goreanu, Inspector Relații Externe Bisericești)</i>	208
<i>Biserica Românească din Serbia la începutul mileniului III (Drd. Diana Nedelcea Cotescu)</i>	236
<i>Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România (Prof. dr. Marcel-Ionel Spinei)</i>	264
<i>Vechimea Sfintei Liturghii la poporul român (Pr. Ion Ionescu)</i>	395
<i>Al VI-lea Congres Internațional de Dacologie "Kogaion 2005" – București, 30 iunie – 1 iulie 2005 (Pr. Ion Ionescu)</i>	422
<i>Arbori, plante și aromate biblice (II) (Colonel în retragere Dumitru Răducanu – farmacist primar)</i>	433
<i>Texte juridice tipărite pe pământ românesc în sec. al XVII-lea (Pr. conf. dr. Alex M. Ioniță)</i>	444
<i>Studii și materiale de Drept Canonic publicate în revista "Biserica Ortodoxă Română" în perioada 1874-1944 (Pr. drd. Alexandru Stănciulescu-Bârda)</i>	456

ANIVERSĂRI – COMEMORĂRI

<i>Pro memoria: Pictorul Costin Petrescu (Prof. Virgiliu Z. Teodorescu)</i> . .	509
---	-----

RECENZII – NOTE – COMENTARII

<i>Pr. prof. univ. dr. Gheorghe Drăgulin, Împotriva farmecelor și a altor superstiții. Analiză teologică și mod de "dezlegare" a lor, București, 2004, 162 p. (Pr. prof. dr. Vasile Gordon)</i>	521
<i>Pr. Ion Ionescu, Permanențe autohtone și creștine românești, Editura "Cuget Românesc", Bârda, 2003, 234 p. (Pr. drd. Alexandru-Stănciulescu-Bârda)</i>	523

Mihail Diaconescu, <i>Culorile Sângelui (roman)</i> , Postfață de sociologul Cristi Pantelimon, Ed. a II-a, Editura ALCOR EDIMPEX SRL, București, 2004 (Prof. Paul Cristian Grigoriță)	524
<i>Viața Sfântului Ștefan cel Mare</i> (ediție după antologia lui S.T. Kirileanu), Editura "Cuget Românesc", Bârda, 2004, 216 p. (Pr. drd. Alexandru-Stănciulescu-Bârda)	526
<i>Consolidarea inițiativelor comunitare de prevenire HIV/SIDA și a violenței în familie, în România</i> (Cosmin Grigorescu)	530
<i>Securitatea a colaborat cu Biserica, și nu invers!</i> (Prof. Ion Coja)	531
<i>Dacia Malvensis</i> (Pr. Ion Ionescu)	534
Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, <i>Studii de istorie a Bisericii Ortodoxe Române</i> , Editura Academiei Române, București, 2005, 542 p. (Constantin Costache)	535
Cuprins	538

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE
LA EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Pe treptele slujirii creștine, vol. XVII,
de Ț T e o c t i s t, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Psaltirea, Aghiazmatar, Acatistier, Mica Biblie
Omilii,
de Sfântul Ioan Gură de Aur
Mineiul pe lunile Noiembrie, Ianuarie
Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama,
de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloac
Omilii,
de Petru Hrisologul
"Mergând, învățați toate neamurile" (Predici),
de Pr. prof. dr. Vasile Gordon
"Cartea neamului lui Iisus Hristos",
de Lect. dr. Constantin Preda

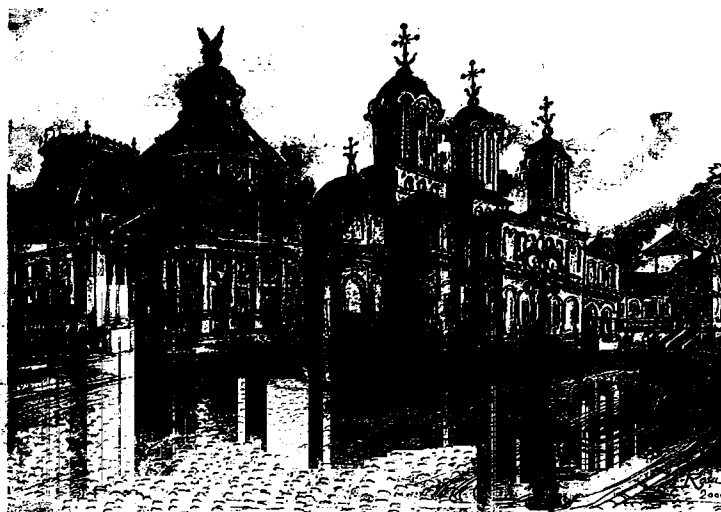
Materialele trimise pentru publicare și corespondența privitoare la revistă se expediază pe adresa: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Intr. Miron Cristea, nr. 9, sectorul 4, cod. 040162, București. Abonamentele se fac la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, valoarea lor depunându-se în contul RO 48RNCB 504000000250025 la B.C.R., filiala sector 4, București, cu mențiunea: pentru "Biserica Ortodoxă Română", buletinul oficial al Patriarhiei Române.

*

Opiniile sau punctele de vedere exprimate în materialele publicate (în afara celor oficiale) aparțin autorilor. Materialele nepublicate nu se restituie. Colaboratorii sunt rugați să-și păstreze copie după materialele (dactilografiate sau pe suport electronic) pe care le trimît redacției revistei "Biserica Ortodoxă Română".

Redacția: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Intr. Miron Cristea 9, cod. 040162 – București, sector 4, Tel. 00-40-21-4067191; 00-40-21-4067192; e-mail: cibmbor@rdslink.ro

Administrația: Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Intr. Miron Cristea 6, cod. 040162 – București, sector 4, Tel. 00-40-21-406.71.93; 00-40-21-406.71.94; Fax: 00-40-21-300.05.05. e-mail: tipogr.inst.biblic@rdslink.ro; magazin@editurapatriarhiei.ro web: editurapatriarhiei.ro

**TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI**

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

- MITROPOLITUL ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
AL ARDEALULUI († 29 august 2005)
- CANONIZĂRI DE SFINȚI ROMÂNI:
SFÂNTUL CUVIOS ONUFRIE DE LA VORONA

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÂNE
ANUL CXXIII, Nr. 7-12, IULIE – DECEMBRIE, 2005

CĂRȚI APĂRUTE
LA EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție Jubiliară a Sfântului Sinod.
Versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de
Î.P.S. Bartolomeu V. Anania, Arhiepiscopul Clujului

Pe treptele slujirii creștine, vol. XV, XVI, XVII
† T e o c t i s t, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Sfânta Evanghelie, Apostolul, Liturghierul, Cazania, Acatistier

Mineiul pe lunile Octombrie, Noiembrie, Decembrie

Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie,
Sfântul Ioan Gură de Aur

Ambigua,
Sf. Maxim Mărturisitorul
(trad., studiu introd., note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae)

Cartea deschisă a Împărăției (o tâlcuire a Sfintei Liturghii),
Î.P.S. Bartolomeu V. Anania, Arhiepiscopul Clujului

Patriarhul Justinian. Mărturii, fapte și adevăr;
Pr. icon. stavr. Constantin Pârvu

Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama,
Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae

I M P O R T A N T

În București, Intrarea Miron Cristea, nr. 6, sector 4, în clădirea Tipografiei
Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, a fost deschisă
Librăria Cărților Bisericești, unde pot fi achiziționate tipărituri ale Institutului
Biblic, la prețuri promoționale, în limita stocului disponibil.

Informații la tel. 021-406.71.94; 021-406.71.93; 0724.02.11.17
Fax: (0040-21)300.05.53; magazin@editurapatriarhiei.ro

INV.	14.130
MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI BIBLIOTECA ECUMENICĂ "DUMITRU STANILOE"	
COTA:	P 7-4 PRIMET

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

BULETINUL OFICIAL AL PATRIARHIEI ROMÂNE
ANUL CXXIII, Nr. 7-12, IULIE-DECEMBRIE, 2005
BUCUREȘTI

COMITETUL DE REDACȚIE:

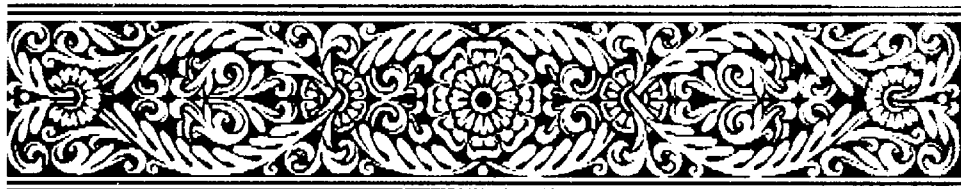
Președinte: *Prea Fericitul Părinte T E O C T I S T,*
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Membri: *P.S. VINCENTIU PLOIEȘTEANUL, Episcop-Vicar Patriarhal, Secretarul Sfântului Sinod; P.S. CALINIC BOTOȘĂNEANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor; P.S. VISARION RĂȘINĂREANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului; P.S. GURIE GORJEANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei; P.S. LUCIAN LUGOJANUL, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei; Pr. Prof. Dr. Acad. DUMITRU POPESCU.*

Redactori: *Pr. CONSTANTIN DRĂGUȘIN*
Pr. EUGEN MORARU

COLABORATORI:

Înalt Prea Sfințiii Mitropoliți, Prea Sfințiii Episcopi, Profesorii Facultăților de teologie, ai Seminarilor teologice și ai Școlilor de cântăreți bisericești; Prea Cucernicii Consilieri patriarhali și eparhiali, protopopi, preoți, candidați la titlul de doctor în teologie ș.a..

ÎN AMINTIREA PĂRINTELUI MITROPOLIT
NICOLAE BĂLAN († 6 AUGUST 1955)

– Cu prilejul comemorării a 50 de ani de la trecerea sa
la cele veșnice –

Acum cinci decenii, marele Arhipăstor al clerului și dreptcredincioșilor români din Transilvania, spre durerea tuturor fiilor săi sufletești de dincolo de munți și, deopotrivă, a clerului și credincioșilor de dincoace de munți, trecea pragul acestei vieți pământești, spre moștenirea vieții celei veșnice. Cu sfială și sinceră prețuire, la rugămintea adresată nouă, dar și încurajat de privilegiul anilor smeritei noastre slujiri în treapta arhierescă, încercăm să zugrăvim pe cel care a fost *Mitropolitul Nicolae Bălan* (1882-1955).

Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului
(1882–1955)

Aceasta îmi readuce în memorie chipul său impresionant, împodobit totdeauna cu insignele sfinte ale slujirii sale ierarhice, apropiată de cea a marelui mitropolit

Andrei Șaguna. Fie că prezida soborul ierarhilor ardeleni, după frumoasa tradiție locală, deseori la mânăstirea Brâncoveanu, era înconjurat de mulțimea de cler și credincioși, în fața sfintei biserici brâncovenești, ai cărei pereți erau mângâiați de frunzele mestecenilor și de lumina lumânărilor, susținând nădejtile Ierarhului în reînvierea sfântului lăcaș înălțat în măreția înălțimilor munților Făgăraș, uriașul adăpost și muntele ocrotitor al românilor. Dacă aici, la *"Izvorul Tămăduirii"*, chipul tânăr al marelui ierarh, străluminat de cuvintele pline de nădejde, de refacere a sfântului lăcaș zidit de domnitorul martir Constantin Brâncoveanu, se întrupa din înălțimea spirituală a marilor săi înaintași ardeleni, același chip, cu același spirit și nerv pătrunzător, se făcea remarcat la tribuna Senatului României, fermecând uimitor prin oratoria și logica apărării în folosul suprem al Țării și al Legii românești. Cu aceste frânturi de cunoștințe, aveam apoi să-l văd pe Mitropolitul Nicolae Bălan la ședințele Sfântului Sinod, cu o statură impunătoare, dar cu cuvânt bun, rostit cu blândețe. La ședințele sinodale, prezent cu punctualitate, îi auzeam intervențiile de o profundă cunoaștere a realităților pastorale, rostite în graiul atât de specific, aducând, asemenea marilor înțelepți și duhovnici, în ciuda unor necruțătoare probleme, cuvânt autoritar de echilibru, contribuind cu experiența sa la îmbunătățirea energiilor vâslaşilor din Sfântul Sinod, prezidat de tânărul și energicul Patriarh Justinian Marina. Încă de la alegerea acestuia, i-a exprimat cuvinte calde de îmbărbătare, salutând unele din inițiativele acelor vremi, tălmăcindu-le ca necesare pentru viabilitatea Bisericii noastre în noul context social. Am avut privilegiul rar ca, la propunerea Patriarhului, Sfântul Sinod, în ședința sa din februarie 1950, să mă propună să fiu ales în postul de episcop-vicar la Patriarhie și să fiu examinat canonic chiar de Comisia Sinodală prezidată de venerabilul Mitropolit Nicolae Bălan.

Deși îi citisem frumoasele și documentatele cuvântări și mai ales îi cunoșteam intervențiile sale spontane din Senat, nu voi uita cu câtă blândețe m-a întrebat despre rolul monahismului în viața Bisericii Române.

În ședințele Sfântului Sinod, gândul și cuvântul său izvorau, ca și cele din numeroasele sale studii și scrieri, direct din paginile Sfintei Scripturi, din cele ale Sfinților Părinți sau ale unor mari gânditori și filosofi, mereu în sprijinul Bisericii, a permanentei ei actualități și întineriri. Din acel început, devenind apoi secretar al Cancelariei Sfântului Sinod, mi-a rămas întipărită știința și înțelepciunea sa, găsind un cuvânt de blândețe la inevitabilele stângăcii birocratice. Cu timpul aveam să-l cunosc și mai bine, când cu înțelegere recunoscătoare a mulțumit regretatului Patriarh Justinian pentru inițiativa sa de a amenaja în spațiile Reședinței Patriarhale un Cămin Arhieresc. Cât de mângâiat a rămas Patriarhul, care depusese multă grijă pentru această înfăptuire, unde am marea bucurie să-i slujesc și eu pe toți membrii Sfântului Sinod!

Această înțelegere și distincție cu care trata problemele acest binecuvântat ostenitor al sfântului act de unitate națională de la Alba Iulia, pe când era doar profesor universitar, îl făceau respectat și iubit de ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române. Așezat în fotoliul din sala sinodală, participa la ședințele Sfântului Sinod, iar ierarhii din Mitropolia Ardealului atâta cinste îi acordau, încât îi cereau cu deferență binecuvântarea pentru a lua cuvântul. Înțelegând ca nimeni altul semnele vremii întru slujirea Bisericii strămoșești, întreaga sa experiență și cultură le-a pus în slujba ei, fiindu-i de mare ajutor fericitului de pomenire Patriarh Justinian care, în purtarea Crucii patriarhatului său atât de zbuciumat, a reușit să aibă în acest binecuvântat ierarh un adevărat Simon Cirineanul.

Iată, cum după cincizeci de ani de la plecarea sa întru bucuria Domnului, chipul Mitropolitului Nicolae Bălan strălucește și astăzi prin pilda vieții sale, prin slujirea marilor valori cărora le-a dat expresie.

sie și prin păstrarea mănăstirii ctitorită de Sfinții Brâncoveni, iar acum rectitorită prin osârdua unuia dintre urmașii săi, Mitropolitul Antonie Plămădeală.

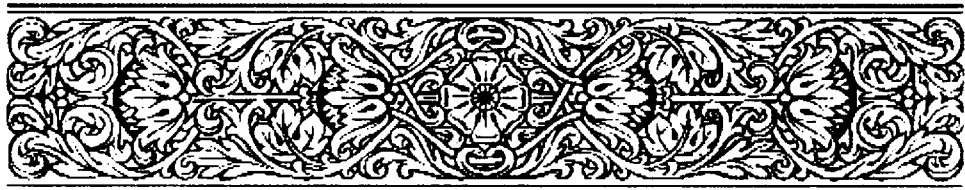
Cu evlavie adâncă, în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, aducem acest cuvânt de prețuire și cinstire celui ce cu darul lui Dumnezeu a vegheat timp de treizeci și cinci de ani la prosperitatea și unitatea sufletească a Bisericii și Neamului nostru, Părintelui Mitropolit Nicolae Bălan.

Veșnica sa pomenire!

Reședința Patriarhală
6 august 2005

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Teoctist', with a large, stylized initial 'T' and a long horizontal stroke extending to the right.

**Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Cezareei Capadociei
și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**

• P A S T O R A L E •

”DOAMNE, ÎNTOARCE-NE ȘI ARATĂ-ȚI FAȚA
ȘI NE VOM MÂNTUI” (Ps. 79, 7)

PASTORALĂ
LA SĂRBĂTOAREA NAȘTERII DOMNULUI – 2005

† T E O C T I S T

DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI,
ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE

*”Doamne, Dumnezeul puterilor, întoarce-ne și
arată-Ți fața și ne vom mântui”. (Ps. 79, 7)*

*Iubiți părinți slujitori ai sfintelor altare,
Dreptmăritori creștini,*

În această stăruitoare rugăciune a Psalmistului se aduna întreg suspinul și dorul unei lumi pierdute în pustia înstrăinării și necunoașterii de Dumnezeu, al unei omeniri care, în înstrăinarea sufletească și mâhnirea unei viețuiri ce nu se mai împărtășea de Viața și binecuvântarea dumnezeiască, striga prin aleșii ei: *”Dumnezeule, milostivește-Te spre noi și ne binecuvintează, luminează-Ți fața peste noi și ne miluiește”* (Ps. 66, 1).

Un asemenea strigăt înălțat spre Tronul slavei și milostivirii divine izbucnea, desigur, dintr-o deznădăjduitoare experiență: anume că, odată ce s-a îndepărtat de

la fața lui Dumnezeu, pentru a se afunda în întunericul păcatului, omul nu-și mai poate găsi singur calea de întoarcere către Creatorul vieții. Iar viața omenească, atunci când omul nu-L mai poate vedea cu ochii sufletului pe Cel al cărui chip îl poartă și a Cărui asemănare trebuie să devină, prin ascultare și strădanie ajutată de har, o asemenea viață se află departe de mireasma veșniciei. Acea strigare a Psalmistului către Dumnezeu: "*întoarce-ne și arată-Ți fața*" (Ps. 79, 7), ne încredințează, așadar, că nu de la sine, nu prin hotărârea și voința sa mai putea reveni omul, lipsit prin călcarea poruncii de libertatea harului, în comuniunea cu Sfânta Treime, ziditoarea și binefăcătoarea lui.

Iată, iubiții mei, că doar trezirea conștiinței totalei neputințe omenești în a afla izbăvirea și apoi cunoașterea iubirii dumnezeiești pot duce o astfel de rugăciune către ceruri: "*arată-Ți fața și ne vom mântui*" (Ps. 79, 7). Iată cât de arzătoare era setea de mântuire a lumii, care încă păstra cuvântul spus de Dumnezeu lui Moise: "*Nu va putea omul să-Mi vadă fața și să trăiască*" (Ieșirea 33, 20). Dar, Acela care spusese aceste cuvinte, în adâncul cel necuprins al bunătății Sale a răspuns prin negrăită iconomie rugăciunii care implora arătarea Sa către oameni.

Cum s-a putut împlini un asemenea fapt, ne răspunde una din cântările bisericești ale Nașterii Domnului: "Cu sfat de negrăit Se naște cu trup Cel fără de trup; Se mărginește acum în trup Cel nemărginit și păzește neamestecat amândouă fi-rile; Cel din fire fără de început ia început și Cel singur veșnic și preaslăvit, Prunc Se arată; Cel ce poartă toate, în brațe este purtat. Pentru că pe cei cinstiți cu înrudi-rea Sa îi cinstește, ca un Dumnezeu, cu a Sa naștere"¹. Așadar, pentru a ni Se desco-peri față către față S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu, dar totodată și pentru a ne arăta cât iubește și cinstește Dumnezeu pe cel făcut după chipul Său. Căci prin Nașterea Sa cea mai presus de fire și de cuget, din Preacurata Fecioară Maria, prin pogorârea Duhului Sfânt, Fiul cel veșnic al Tatălui Ceresc Se înrudește, de acum, cu fiecare dintre oameni, înrudindu-ne astfel pe noi toți cu Dumnezeu cel în Treime închinat.

Astfel, teologul luminii dumnezeiești necreate, cum este cunoscut în istorie Sf. Grigorie Palama, scrie despre întruparea Mântuitorului Hristos: "S-a făcut om ca să dezlege legătura păcatului; să curățească întinăciunea cea după trup; să vădească dragostea lui Dumnezeu pentru noi; să arate până la ce adâncime ne-am înfundat în prăpastia relelor, încât a fost nevoie de întruparea lui Dumnezeu; ...să Se facă începător și chezaș al învierii și al vieții celei veșnice, risipind deznă-dejdea noastră...; să arate cum firea omenească, osebît de toate făpturile zidite, a fost creată după chipul lui Dumnezeu. Prin aceasta, înrudierea ei cu Dumnezeu a ajuns atât de mare, încât ea a putut să se unească cu El într-un ipostas unic, pen-tru ca El să dea cinstire trupului și înșeși firii muritoare, astfel încât trupurile cerești să nu se creadă mai de cinste decât omul, și să nu se socotească dum-nezeiești din pricina lipsei lor de trup și a părelnicei lor nemuriri"².

1. *Minei pe luna decembrie*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1991, p. 431.

2. *Omilii. Despre iconomia cea după trup a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, trad. de C. Daniel, ed. Anastasia, București, 2000, p. 237.

Auzind bogăția de binefaceri revărsate asupra omenirii, asupra fiecărui om în parte, purtător al chipului lui Hristos, prin taina înomenirii Celei de-a doua Persoane a Sfintei Treimi, înțelegem bucuria și entuziasmul dintotdeauna ale credincioșilor, bucurie exprimată în chip neasemuit în imnul "Taina drepte credințe", după cuvintele Sf. Apostol Pavel: "*Cu adevărat, mare este taina Creștinătății: Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, S-a vestit de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, S-a crezut în lume, S-a înălțat întru slavă*" (I Tim. 3, 16). Taina mântuirii lumii a început, așadar, în smerita peșteră din Betleem, unde s-a răspuns strigătului proorocilor și unde Îl vedem pe Pruncul Iisus: "*Cel ce ne-a scos de sub stăpânirea întunericii... și este chipul nevăzutului Dumnezeu*" (Col. 1, 13-15).

Iubiți fii duhovnicești,

În Sfânta Scriptură, asemănarea mântuirii noastre se face mai ales cu chipul biruinței luminii cerești a vieții asupra întunericii spiritual al păcatului și morții, stăpânitor în lume și în om. Astfel, Cel care ne-a cercetat pogorându-Se El însuși la noi este "*Răsăritul cel-de-Sus*" (Luca 1, 78), este "*Soarele dreptății*" (Maleahi 4, 2), este Cel care spune despre Sine: "*Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric*" (Ioan 12, 46). În afara părtășiei, prin credința cea dreaptă, cu Fiul lui Dumnezeu înomenit, nu este decât întuneric, și încă întunericul cel de nepătruns. Este acea noapte continuă a tristeții fără leac, a răcelii spirituale lesne omorâtoare și a fricii lumii vinovate de călcarea poruncilor dumnezeiești, beznă adâncă pe care au străpuns-o în noaptea Nașterii Domnului sclipirea stelei ce i-a călăuzit pe înțelepții Răsăritului la Betleem și strălucirea slavei Domnului (Luca 2, 9), prin îngerul cel binevestitor păstorilor și mulțimea de oaste cerească ce lăuda necuprinsa milostivire a lui Dumnezeu. Porțile cerurilor s-au ridicat în acea noapte, spre pământ revărsându-se lumina bucuriei împreună cu mirarea lumii îngerești că izbăvirea omului este săvârșită de Cel prin Care "*toate s-au făcut*" (Ioan 1, 3), de Cel Căruia nimic nu-I putea sta împotrivă în plinirea planului de a-l răscumpăra pe om, prin Jertfa Sa de pe Cruce, din pe-deapsa și pătimirea morții veșnice.

Împropriindu-și cuvintele Psalmistului, fiecare dintre noi, de altfel fiecare creștin, poate mărturisi despre Dumnezeu: "*Din locașul Său cel sfânt auzit-a glasul meu... El cerurile le-a aplecat și S-a pogorât*" (Ps. 17, 6, 9). În Hristos Mântuitorul, în chiar taina nașterii Dumnezeiescului Prunc Iisus, omul privește cu adevărat fața lui Dumnezeu, căci spune Domnul: "*Cel ce M-a văzut pe Mine, L-a văzut pe Tatăl*" (Ioan 14, 9). Iar a-L cunoaște pe Dumnezeu Tatăl prin Dumnezeu Fiul întrupat este însăși viața veșnică (Ioan 17, 3).

Dar ce anume descoperă omul contemplând chipul Pruncului Iisus așezat cu sfială în ieslea necuvântătoarelor dintr-o peșteră a Betleemului? Ceea ce nimeni nu i-a putut și nu-i va mai putea arăta vreodată: măreția și puterea dumnezeiască luând înfățișarea unei nesfârșite blândeți, smerenii, purități, sensibilități și jertfelnicii. Iar toate aceste nepământești însușiri – descoperite nouă în Dumnezeiescul Prunc al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu – se regăsesc la toți cei care, iubin-

du-L, s-au nevoit să-l semene Domnului; și mai ales la sfinții Bisericii, fiindcă ”prin fețele tuturor sfinților transpare Fața lui Hristos, Fața de model a tuturor ființelor umane”³. Și dacă fața noastră, a fiecărui om, are ca model Fața lui Hristos, se cuvine să o cinstim apropiind-o, pe cât ne stă în putere, cu ajutorul harului, de modelul ei cel desăvârșit. Dar acest lucru nu poate izbândi dacă nu vom cinsti la fel și chipul fiecărui semen al nostru, prin urmarea virtuților sfinților, ca pilde vii. După aceleași pilde vom înțelege că aceste virtuți sunt, în fapt, puterea spirituală care ne aseamănă Domnului nostru Iisus Hristos. Cine ar putea susține că omul și lumea în care trăim nu sunt tot mai lipsite de acest fel de virtuți, de această putere?

De aceea, orice prilej de întărire a evlaviei și a râvnei spre desăvârșire duhovnicească ale dreptmăritorilor noștri creștini este un preaprețios dar făcut de Dumnezeu Bisericii acestui neam. Un asemenea dar l-a reprezentat, în cursul anului acestuia, și trecerea în rândul Sfinților de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române – după stăruitoare cercetări și rugăciuni și prin păzirea cu scumpătate a tuturor rânduielilor canonice – a încă patru dintre cunoscuții purtători-de-Dumnezeu Părinți ai noștri:

Mitropolitul Dosoftei († 13 dec. 1693), primul versificator al Psaltirii în tot Răsăritul ortodox și primul nostru poet național;

Mitropolitul Grigorie al IV-lea, Dascălul († 28 iulie 1834), mare teolog și isihast, strălucind prin viața sa de rugăciune și adâncă nevoință;

Starețul Gheorghe († 3 dec. 1806), înțeleptul ucenic al Sf. Cuvios Paisie de la Neamț, vestit începător de obște, îndrumător al monahismului din Țara Românească, reorganizatorul vieții călugărești din Sf. Mănăstiri Cernica și Căldărușani și autor de scrieri filocalice;

Cuviosul Onufrie de la Sihăstria Voronei († 29 martie 1789).

Iubiți credincioși, frați și surori în Domnul,

Anul pe care îl încheiem a fost și pentru noi, românii, și pentru lumea întreagă un an de mari încercări. Un an în care am putut însă vedea atât de limpede cât de strâns ne este legată existența de milostivirea lui Dumnezeu. Și din bucurii, dar și din necazuri și suferințe se cuvine, așadar, să învățăm a desluși și împlini voia lui Dumnezeu în viața noastră. Căci încercările ce vin asupra omului nu au alt scop decât de a-l rechema și reîntoarce pe acesta, prin căință, la bucuria părtășiei de pace și iubire cu Dumnezeu. Totodată, îndatorirea ajutorării neîntârziate a semenilor loviți de stihiiile dezlănțuite – precum frații noștri care s-au aflat în calea inundațiilor – renaște virtutea împreună-pățimirii, ne reîncălzește simțirea creștină, ne reamintește principiul dumnezeiesc al vieții noastre, descoperit nouă de Însuși Domnul Iisus Hristos: ”Să vă iubiți unul pe altul” (Ioan 15, 17). Prin slujitorii și fiii ei de pe vatra strămoșească, dar și de peste granițe, Biserica noastră s-a aflat lângă toți cei întristați și încercați, încredințând pe toți că Fiul lui Dumnezeu, întrupat din iubire față de noi și față de întreaga omenire, este El

3. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, E.I.B.M.B.O.R., București, 2003, p. 282.

însuși împreună-pătimitor cu noi în necazurile noastre, făcând însă ca din suferință să odrăslească toată fapta bună și iubirea, care *"niciodată nu se trece"* (1 Cor. 13, 8).

Dar, tot în acest an, Biserica noastră a împlinit 120 de ani de la dobândirea Autocefaliei bisericești și 80 de ani de când a fost ridicată la rangul de Patriarhie. Iată împliniri duhovnicești și istorice în același timp, care au fost prilejuri de mulțumire lui Dumnezeu și pomenire a marilor Patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, Fericiții de sfântă pomenire: Miron Cristea (1925-1939), Nicodim Munteanu (1939-1948), Justinian Marina (1948-1977) și Justin Moiescu (1977-1986). Fiecare, la rândul său, s-a străduit pentru menținerea și creșterea Bisericii noastre în fața celorlalte Biserici surori, a lumii creștine și a întregii omeniri.

Avându-L neîncetat cu noi și în noi pe Mântuitorul Hristos, Care, prin Duhul Sfânt, lucrează în Biserică la mântuirea noastră, ajungem să urcăm prin credință și fapte bune, asemenea Maicii Domnului, Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, și Sfinților spre împlinirea poruncii Domnului: *"Fiți voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este!"* (Mat. 5, 48).

Iată, iubiți părinți și frați creștini, cum a prisosit și prisosește neîncetat în istorie rugăciunea celor din Vechiul Testament: *"Dumnezeule, întoarce-ne, arată-ți fața și ne vom mântui"* (Ps. 79, 3). Prin Întrupare ni s-a dat mântuitorul har al vederii Feței lui Dumnezeu – Care este Domnul Iisus Hristos –, dar acest har izbăvitor ne îndatorează pe fiecare spre o viețuire vrednică de darul de viață veșnică ce ni s-a făcut din iubirea Preasfintei Treimi pentru noi.

Aceste sfinte gânduri și îndemnuri punându-vi-le la inimă, cu părintească dragoste vă întâmpin, spunându-vă: *"Hristos Se naște, slăviți-L!"* și dorindu-vă să prăznuți plini de har Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului. *"Iar Dumnezeuul nădejdi să vă umple pe voi de toată bucuria și pacea în credință, ca prin puterea Duhului să prisosiți întru nădejde"* (Rom. 15, 13).

Al vostru părinte duhovnicesc, pururea către
Preasfânta Treime rugător,

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBRŢOGELI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

• VIAȚĂ • BISERICĂȘCĂ •

LUCRĂRILE SESIUNII SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PE ANUL 2005

Sumarul ședinței de lucru din 5 – 6 Iulie 2005*

În temeiul prevederilor articolului 12 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale articolului 9 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, prin dispoziția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu nr.1945 din 1 iunie 2005 a fost convocat Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședință de lucru a sesiunii pe anul în curs pentru zilele de **marți 5 și miercuri 6 iulie 2005** la Reședința Patriarhală din București.

Marți, 5 iulie 2005

1. Oficierea Sfintei Liturghii.

În dimineața zilei de marți, 5 iunie, începând cu orele 8.00 s-a oficiat *Sfânta Liturghie* în Catedrala Patriarhală de către **P.S. Ioachim Băcăuanul**, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Romanului, împreună cu un sobor de preoți și diaconi.

2. Oficierea Tedeumului pentru deschiderea lucrărilor Sfântului Sinod.

În continuare, la orele 9.30 s-a oficiat *Tedeumul*, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a membrilor Sfântului Sinod și a credincioșilor aflați în Catedrala Patriarhală.

La orele 10.00, după slujba Tedeumului, Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** intră în sala de ședințe a Reședinței Patriarhale, însoțit de Înalt Prea Sfințităi Mitropoliți și Arhiepiscopi, Prea Sfințităi Episcopi și Prea Sfințităi Episcopi-Vicari Patriarhali, Episcopi-Vicari și Arhiepiscop-Vicari.

* Prezentul sumar a fost pregătit pentru tipar de **Pr. Dr. Augustin Rusu**, Consilier patriarhal, pe baza Procesului-Verbal al Ședinței existent la Cancelaria Sfântului Sinod.

Ședința Sfântului Sinod

3. Apelul nominal.

Luând loc în scaunul prezidențial, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte **Teoctist** dispune citirea **Apelului nominal** al membrilor Sfântului Sinod de către Prea Sfințitul Episcop-Vicar Patriarhal **Vincentiu Ploieșteanu**, Secretarul Sfântului Sinod.

Sunt prezenți: Prea Fericitul Părinte **Teoctist**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, I.P.S. Mitropolit **Daniel** al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Mitropolit **Teofan** al Olteniei, I.P.S. Mitropolit **Nicolae** al Banatului, I.P.S. Mitropolit **Petru** al Basarabiei, I.P.S. Mitropolit **Iosif** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, I.P.S. Arhiepiscop **Teodosie** al Tomisului, I.P.S. Arhiepiscop **Nifon** al Târgoviștei, I.P.S. Arhiepiscop **Pimen** al Sucevei și Rădăușilor, I.P.S. Arhiepiscop **Bartolomeu** al Clujului, I.P.S. Arhiepiscop **Andrei** al Alba Iuliei, P.S. Episcop **Gherasim** al Râmnicului, P.S. Episcop **Eftimie** al Romanului, P.S. Episcop **Epifanie** al Buzăului și Vrancei, P.S. Episcop **Calinic** al Argeșului și Muscelului, P.S. Episcop **Casian** al Dunării de Jos, P.S. Episcop **Timotei** al Aradului, P.S. Episcop **Laurențiu** al Caransebeșului, P.S. Episcop **Justinian** al Maramureșului și Sătmarului, P.S. Episcop **Nicodim** al Severinului și Strehaiei, P.S. Episcop **Damaschin** al Sloboziei și Călărașilor, P.S. Episcop **Ioan** al Covasnei și Harghitei, P.S. Episcop **Galaction** al Alexandriei și Teleormanului, P.S. Episcop-Loctiitor (administrator) **Daniil** al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșețului, P.S. Episcop **Sofronie** al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, P.S. Episcop **Vincentiu Ploieșteanu**, Vicar Patriarhal, P.S. Episcop **Ambrozie Sinaitul**, Vicar Patriarhal, P.S. Episcop **Ciprian Câmpineanul**, Vicar Patriarhal, P.S. Episcop-Vicar **Sebastian Ilfoveanul** al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P.S. Episcop-Vicar **Varsanufie Prahoveanul** al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P.S. Episcop-Vicar **Visarion Rășinăreanul** al Arhiepiscopiei Sibiului, P.S. Episcop-Vicar **Gurie Gorjanul** al Arhiepiscopiei Craiovei, P.S. Episcop-Vicar **Lucian Lugojanul** al Arhiepiscopiei Timișoarei, P.S. Episcop-Vicar **Sofian Brașoveanul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, P.S. Episcop-Vicar **Siluan Marsilianul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, P.S. Episcop-Vicar **Vasile Someșanul** al Arhiepiscopiei Clujului, P.S. Arhiereu-Vicar **Irineu Slătineanul** al Episcopiei Râmnicului, P.S. Arhiereu-Vicar **Ioachim Băcăuanul** al Episcopiei Romanului, P.S. Arhiereu-Vicar **Corneliu Bârlădeanul** al Episcopiei Hușilor, P.S. Arhiereu-Vicar **Petroniu Sălăjanul** al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului și P.S. Arhiereu-Vicar **Iustin Sigheteanul** al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului.

Absentează motivat: I.P.S. Mitropolit **Antonie** al Ardealului, I.P.S. Mitropolit **Serafim** al Mitropoliei Ortodoxe a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, I.P.S. Arhiepiscop **Nicolae** al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, P.S. Episcop **Ioachim** al Hușilor, P.S. Episcop **Ioan** al Oradiei, Bihorului

și Sălajului, P.S. Episcop-Vicar **Calinic Botoșăneanul** al Arhiepiscopiei Iașilor, P.S. Episcop-Vicar **Marc Nemțeanul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale și P.S. Episcop-Vicar **Irineu Bistrițeanu** al Arhiepiscopiei Clujului.

Constatând prezența statutară, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte constată că Sfântul Sinod este legal constituit și deschide prezenta ședință de lucru a Sfântului Sinod.

4. Cuvântul introductiv al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** adresează membrilor Sfântului Sinod următorul cuvânt de deschidere:

Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,

”Înainte de a intra în ordinea de zi aș vrea să ne amintim în aceste clipe de miile de credincioși de-ai noștri din întreaga țară aflați în luptă cu valurile apelor revărsate. Cum vedem, din menirea ei de a curăți și întreține viața, apa dezlănțuită a devenit înspăimântătoare și a răpus casele și avutul de o viață al acestor oameni, care se zbat acum din răspuțeri să salveze ce le-a mai rămas. În aceste nemiloase revărsări de ape vedem o stare anormală a legilor naturii, dar și urmările nefaste ale minții înflerăntate a omenirii de astăzi, încleștată în conflicte și fel de fel de neînțelegeri. Ar fi cazul să îndreptăm un gând de alăturare cu suferințele lor, un gând părintesc de mângâiere către acești frați creștini ai noștri care, așa cum i-am văzut și pe calea televiziunii, deși se află într-o stare de grea încercare, într-un moment de cotitură a vieții lor, totuși, se închină și se roagă, nădăjduind în puterea și ajutorul lui Dumnezeu.

În comunicatul de presă pe care-l vom da la sfârșitul ședinței se va menționa că vom continua să înălțăm rugăciuni fierbinți către Bunul Dumnezeu, cum am făcut și până acum, pentru încetarea ploilor, rugându-L să se îndure de suferințele lor și să stăvilească furia puhoaielor devastatoare. Acest gând de mângâiere pentru frații noștri care au căzut pradă acestor stări atât de înfricoșate va însemna o ușurare în povara lor sufletească și materială.

Cu aceste gânduri, întrăm în ordinea de zi, dar nu înainte de a vă adresa obișnuitul salut de îmbrățișare și de dragoste, rugând pe Dumnezeu să binecuvânteze și această ședință a Sfântului Sinod cu conținut important pentru Sfânta noastră Biserică”.

5. Componența Comisiilor de lucru ale Sfântului Sinod.

Continuând, Prea Fericitul Părinte Patriarh constată că în Apelul nominal a fost înscris un nou membru al Sfântului Sinod, în persoana Prea Sfințitului Episcop-Vicar **Marc Nemțeanul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occi-

dentale și Meridionale care va trebui să fie repartizat de către Sfântul Sinod în una dintre Comisiile Sinodale, în care scop, propune repartizarea Prea Sfinției Sale în Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină.

– *Plenul Sfântului Sinod aprobă repartizarea P.S.Episcop-Vicar la Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină.*

Apoi, la invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, **P.S. Episcop-Vicar Vincentiu Ploieșteanu**, Secretarul Sfântului Sinod, dă citire *componentei Comisiilor sinodale* după cum urmează:

Comisia Pastorală și Socială

1. I.P.S.Mitropolit Antonie al Ardealului	Președinte
2. I.P.S.Mitropolit <i>Petru</i> al Basarabiei	Membru
3. I.P.S.Arhiepiscop <i>Pimen</i> al Sucevei și Rădăuților	Membru
4. P.S.Episcop <i>Eftimie</i> al Romanului	Membru
5. P.S.Episcop <i>Ioachim</i> al Hușilor	Membru
6. P.S.Episcop <i>Galaction</i> al Alexandriei și Teleormanului	Membru
7. P.S.Episcop-Vicar Visarion Rășinăreanu	Raportor
8. P.S.Episcop-Loctiitor <i>Daniil</i>	Membru
9. P.S.Episcop-Vicar <i>Vasile Someșanul</i>	Membru
10. P.S.Episcop-Vicar <i>Sofian Brașoveanu</i>	Membru
11. P.S.Arhiereu-Vicar <i>Ioachim Băcăoanu</i>	Membru
12. P.S.Arhiereu-Vicar <i>Petroniu Sălăjanul</i>	Membru
13. P.S.Arhiereu-Vicar <i>Iustin Sigheteanul</i>	Membru

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină

1. I.P.S.Mitropolit Teofan al Olteniei	Președinte
2. I.P.S.Arhiepiscop <i>Andrei</i> al Alba Iuliei	Membru
3. P.S.Episcop <i>Gherasim</i> al Râmnicului	Membru
4. P.S.Episcop <i>Epifanie</i> al Buzăului și Vrancei	Membru
5. P.S.Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului	Raportor
6. P.S.Episcop <i>Justinian</i> al Maramureșului și Sătmăruului	Membru
7. P.S.Episcop <i>Nicodim</i> al Severinului și Strahaiei	Membru
8. P.S.Episcop-Vicar <i>Sebastian Ilfoveanu</i>	Membru
9. P.S.Episcop-Vicar <i>Calinic Botoșăneanu</i>	Membru
10. P.S.Episcop-Vicar <i>Lucian Lugojanul</i>	Membru
11. P.S.Episcop-Vicar <i>Marc Nemțeanu</i>	Membru
12. P.S.Arhiereu-Vicar <i>Corneliu Bârlădeanu</i>	Membru

Comisia Teologică și Liturgică

1. I.P.S.Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei	Președinte
2. I.P.S.Archiepiscop <i>Teodosie</i> al Tomisului	Membru
3. I.P.S.Archiepiscop <i>Bartolomeu</i> al Clujului	Membru
4. P.S.Episcop Casian al Dunării de Jos	Raportor
5. P.S.Episcop <i>Laurențiu</i> al Caransebeșului	Membru
6. P.S.Episcop <i>Ioan</i> al Oradiei	Membru
7. P.S.Episcop <i>Damaschin</i> al Sloboziei și Călărașilor	Membru
8. P.S.Episcop-Vicar Patriarhal <i>Ciprian Cămpineanul</i>	Membru
9. P.S.Episcop-Vicar <i>Varsanufie Prahoveanul</i>	Membru
10. P.S.Episcop-Vicar <i>Irineu Bistrițeanul</i>	Membru
11. P.S.Arhiereu-Vicar <i>Irineu Slătineanul</i>	Membru

Comisia Relațiilor Externe Bisericești

1. I.P.S.Mitropolit Nicolae al Banatului	Președinte
2. I.P.S.Mitropolit <i>Serafim</i> al Germaniei, Europei Centrale și de Nord	Membru
3. I.P.S.Mitropolit <i>Iosif</i> al Europei Occidentale și Meridionale	Membru
4. I.P.S.Archiepiscop Nifon al Târgoviștei	Raportor
5. I.P.S.Archiepiscop <i>Nicolae</i> al Arhiep.Ort. Rom. în America și Canada	Membru
6. P.S.Episcop <i>Timotei</i> al Aradului	Membru
7. P.S.Episcop <i>Ioan</i> al Covasnei și Harghitei	Membru
8. P.S.Episcop <i>Sofronie</i> al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria	Membru
9. P.S.Episcop-Vicar Patriarhal <i>Vincentiu Ploieșteanu</i>	Membru
10. P.S.Episcop-Vicar Patriarhal <i>Ambrozie Sinaitul</i>	Membru
11. P.S.Episcop-Vicar <i>Gurie Strehăianul</i>	Membru
12. P.S.Episcop-Vicar <i>Siluan Marsilianul</i>	Membru

Ca urmare, în conformitate cu prevederile art. 40 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română și la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă componența celor patru Comisii de lucru ale Sfântului Sinod în forma în care a fost supusă dezbaterii.*

6. Aprobarea Ordinii de zi și repartizarea lucrărilor la Comisiile sinodale de lucru.

Prea Fericitul Părinte Președinte propune apoi, Sfântului Sinod, spre aprobare, proiectul **Ordinii de zi**, invitând pe membrii Sfântului Sinod care au sugestii pentru completare să le prezinte plenului.

În urma invitației, **P.S. Episcop Justinian** al Maramureșului și Sătmarului solicită să se aprobe adăugarea pe Ordinea de zi a adresei *Episcopiei Maramureșului și Sătmarului nr. 469/2005, prin care semnaleză înmulțirea, în ultima vreme, în rândul clerului de mir și a personalului monahal a unor devieri, abuzuri și încălcări a rânduielilor liturgice tradiționale.*

În urma acceptării adăugării pe Ordinea de zi a propunerii Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă înscrierea pe Ordinea de zi a propunerii Episcopiei Maramureșului și Sătmarului care va fi comasată cu temeiul nr.2748/2005 de la Comisia Pastorală și Socială.*

De asemenea, **P.S. Episcop Laurențiu** al Caransebeșului, președintele Comisiei Sinodale pentru Canonizarea Sfinților Români propune să se adauge pe Ordinea de zi următoarele lucrări provenind de la Comisie:

– *Procesul verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Bucureștilor nr. 5781/2005, cu propunerea de canonizare a Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei.*

– *Procesul Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Bucureștilor nr. 5782/2005 cu propunerea de canonizare a Cuviosului Stareț Gheorghe de la Cernica și Căldărușani.*

– *Procesul Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 585/2003 cu propunerea de canonizare a Cuviosului Ierarh Pahomie de la Gledin.*

– *Sfântul Sinod aprobă înscrierea în Ordinea de zi a celor trei temeuri menționate mai sus și repartizarea lor spre studiere către Comisia Pastorală și Socială.*

Ca urmare a propunerii Preafericitului Părinte Patriarh Președinte, Sfântul Sinod hotărăște :

– *Aprobă Ordinea de zi a Sfântului Sinod pentru ședința din 5-6 iulie 2005, cu completările aduse și dispune repartizarea ei pe Comisii Sinodale, pentru examinare și propuneri, astfel:*

Comisia Pastorală și Socială:

1. **Temei nr. 2433, 2600/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod asupra întâlnirilor de lucru și discuțiilor care au avut loc între reprezentanții Patriarhiei Române și Guvernului României în problema pachetului de legi ale proprietății, precum și a salarizării personalului bisericesc.

2. **Temei nr. 2148/2005** – Referatul Sectorului Patrimoniul Cultural-Național Bisericesc în legătură cu semnarea, la data de 19 mai 2005, a *“Protocolului dintre Biserica Ortodoxă Română (nr.2184/2005) și Banca Națională a României (nr.XII/G/120/2005) privind retrocedarea către unitățile de cult din Patriarhia*

Română a bunurilor din metale prețioase depuse de acestea la Bancă în perioada 1980-1982, în baza prevederilor Decretului nr.244/1978”.

3. **Temei nr. 2831/2005** – Referatul Sectorului II Economico-Financiar al Administrației Patriarhale în legătură cu rezultatul colectei din Duminica Ortodoxiei (20 martie 2005) și cu proiectul bugetului de venituri și cheltuieli al Fondului Central Misionar pe anul 2005.

4. **Temei nr. 2708/2005** – Adresele Episcopiei Hușilor nr. 699/21 iunie și nr. 726/27 iunie și nr. 800/01 iulie 2005 prin care relatează situația de la Mănăstirea *Sfânta Treime* din loc. Tanacu, jud. Vaslui.

5. **Temei nr. 2748/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu adresele Episcopiei Maramureșului și Sătmarului nr. 404/2005 privind necesitatea examinării de către Sfântul Sinod a situației actuale a vieții monahale în Biserica Ortodoxă Română și nr. 469/2005, prin care semnaleză înmulțirea, în ultima vreme, în rândul clerului de mir și a personalului monahal a unor devieri, abuzuri și încălcări ale rânduielilor liturgice tradiționale.

6. **Temei nr. 2710/2005** – Adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 4876/2005 cu propunerea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei de a se acorda Cuviosului Protosinghel Paisie (Sebastian) Teodorescu, secretar eparhial la Arhiepiscopia Iașilor, rangul de Arhimandrit.

7. **Temei nr. 2713/2005** - Adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 4876/2005 cu propunerea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei de a se acorda Cuviosului Protosinghel Pavel (Petru) Toderiță, exarh pentru zona Neamț și stareț al Mănăstirii Dumbrăvele-Neamț, rangul de Arhimandrit.

8. **Temei nr. 2685/2005** – Adresa Episcopiei Sloboziei și Călărașilor nr. 1297/2005, cu propunerea P.S. Episcop Damaschin de a se acorda Cuv. Protosinghel Emilian (Ioan) Moroșanu, slujitor și duhovnic la Mănăstirea Dridu – Ialomița, rangul de Arhimandrit.

9. **Temei nr. 1854/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu modul de aplicare a hotărârii Sfântului Sinod nr. 775/2005 privind noile reglementări în domeniul activității social-filantropice.

10. **Temei nr. 1855/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 776/2005 privind activitatea de asistență religioasă desfășurată de preoți în spitalele din România.

11. **Temei nr. 1856/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu raportul P.S. Varsanufie Prahoveanu, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor privitor la situația Filialei ASCOR–București.

12. **Temei nr. 1858/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu rezultatele colectei inițiate în cuprinsul Patriarhiei Române în sprijinul persoanelor afectate de inundații.

Primește raportor: P.S.Episcop-Vicar Visarion Rășinăreanu

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină:

13. **Temei nr. 1950/2005** – Încheierea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 1.003/2005 cu privire la modificarea art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la procedura de alegere și instalare a clerului superior.

14. **Temei nr. 2390/2005** – Încheierea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 981/2005 cu privire la modificarea art. 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la componența și atribuțiile Comitetelor Parohiale.

15. **Temei nr. 1957/2005** – Încheierea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 973/2005 cu privire la modificarea și completarea art. 40-52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor.

16. **Temei nr. 2047/2005** – Încheierea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 1.004/2005 cu privire la modificarea și completarea art. 27-29 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului din parohii, referitoare la mărirea numărului de sectoare și a criteriilor pe baza cărora se face notarea administrativă.

17. **Temei nr. 2625/2005** – Încheierea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu aducerea la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 5034/2001 privind numirea personalului bisericesc de conducere de la eparhii și modificarea art. 72-73, 104-105, 109, 126 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și a art.55-57 din Regulamentul Organelor Deliberative.

18. **Temei nr. 2495/2005** – Referat în legătură cu proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul cultelor în România, transmis Patriarhiei Române de Ministerul Culturii și Cultelor-Secretariatul de Stat pentru Culte cu adresa nr. C-1049 din 6 iunie 2005.

19. **Temei nr. 1971/2005** – Referat privind hirotonia noului Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, *Prea Sfințitul Marc (Alric) Nemțeanul*, care a avut loc la Paris în data de 7 mai 2005.

20. **Temei nr. 2581/2005** – Cererea fostului preot Pica Costel Ovidiu, profesor de Religie la Școala din loc. Herla-Slatina, jud.Suceava, prin care solicită iertarea de pedeapsa caterisirii aplicată prin Sentința nr. 5/2003 a Consistoriului Eparhial al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăușilor.

21. **Temei nr. 1947/2005** – Cererea fostului preot militar Mureșan Ioan Horațiu din Garnizoana Cluj, prin care face recurs împotriva sentinței nr. 2/2005 pronunțată de Consistoriul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, prin care i-a fost aplicată pedeapsa caterisirii.

Primește raportor: P.S.Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului

Comisia Teologică și Liturgică:

22. **Temei nr. 2711/2005** – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu propunerea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei (adresa nr. 4875/ 2005) privind canonizarea Mitropolitului **Dosoftei** al Moldovei (13 decembrie).

23. **Temei nr. 2712/2005** – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu propunerea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei (adresa nr. 4875/ 2005) privind canonizarea Cuviosului Schimonah **Onufrie** de la Vorona (9 septembrie).

24. **Temei nr. 2864/2005** – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Bucureștilor nr. 5781/2005 cu propunerea de canonizare a Mitropolitului **Grigorie Dascălu** al Ungrovlahiei.

25. **Temei nr. 2863/2005** – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Bucureștilor nr. 5782/2005 cu propunerea de canonizare a Cuviosului Stareț **Gheorghe** de la Cenica și Căldărușani.

26. **Temei nr. 2818/2005** – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 585/2003 cu propunerea de canonizare a Cuviosului Ierarh **Pahomie** de la Gledin.

27. **Temei nr. 1857/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu desfășurarea lucrărilor Comisiei Naționale de Bioetică (București, 18-19 mai 2005).

28. **Temei nr. 1479/2005** – Referatul Sectorului Învățământ cu privire la propunerea de organizare a celui de-al doilea Congres Național al Facultăților de Teologie din Patriarhia Română la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, în perioada 25-28 septembrie 2005.

29. **Temei nr. 513/2005** – Referatul Sectorului Învățământ cu privire la Întrunirea Decanilor Facultăților de Teologie Ortodoxă și hotărârile luate cu acest prilej (București, 6 aprilie 2005).

30. **Temei nr. 1250/2005** – Adresa Episcopiei Buzăului nr. 1306/2005, cu propunerea de revizuire a programei analitice la disciplina Religie.

31. **Temei nr. 1835/2005** – Referatul Sectorului Învățământ cu propuneri de teme în legătură cu programele comunitare în domeniul HIV/SIDA și al combaterii violenței domestice, ce urmează a fi incluse în programa școlară de Religie.

32. **Temei nr. 1840/2005** – Referatul Sectorului Învățământ cu privire la noile Planuri de Învățământ Seminarial pentru clasele a XI-a și a XII-a – specializarea Teologie Pastorală și Patrimoniu.

33. **Temei nr. 2279/2005** – Referatul Sectorului Învățământ cu privire la Planul de învățământ pentru clasa a XI-a (an de completare) de la Școlile de Cântăreți Bisericești.

34. **Temei nr. 2272/2005** – Propunerile Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române pentru revizuirea Legii nr.128/1997 privind Statutul Cadrelor Didactice.

Primește raportor: P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos

Comisia Relațiilor Externe Bisericești:

35. **Temei nr. 1765/2005** – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești în legătură cu Sinodul Întâistătorilor Bisericii Ortodoxe Autocefale locale și reprezentanților acestora cu privire la evoluțiile recente din cadrul Patriarhiei Ierusalimului (Constantinopol, 24 mai 2005).

36. **Temei nr. 1770/2005** – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești în legătură cu corespondența dintre Patriarhia Română și Patriarhia Moscovei referitoare la situația actuală a dialogului dintre Biserica Ortodoxă Română și Patriarhia Moscovei privind Mitropolia Basarabiei.

37. **Temei nr. 1767/2005** – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești în legătură cu trecerea la cele veșnice a Papei Ioan Paul II și întronizarea Sanctității Sale Papa Benedict XVI, precum și cu participarea delegațiilor Bisericii Ortodoxe Române la aceste evenimente.

38. **Temei nr. 2253/2005** – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la acțiuni științifice, ecumenice și culturale organizate la Strasbourg (Franța, 26-28 mai 2005).

39. **Temei nr. 2507/2005** – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la întrunirea Comitetului Central al Conferinței Bisericii Europene (Aghios Nikolaos, Creta, 3-11 iunie 2005).

40. **Temei nr. 2257/2005** – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la lucrările celui de al XI-lea Congres Științific Internațional cu tema "*Biserica și societatea după Sfântul Apostol Pavel*" și la manifestările religioase prilejuite de sărbătorirea Sf. Apostol Pavel, organizate de Mitropolia Veriei, Grecia, sub genericul "Pavleia" (26-29 iunie 2005).

41. **Temei nr. 2634/2005** – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei la reuniunea anuală a Comisiei Internaționale de Dialog Teologic Ortodox-Anglican (Mănăstirea Kykkos, Cipru, 3-7 iunie 2005).

42. **Temei nr. 1501/2005** – Participarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul la manifestările organizate de Patriarhia Ecumenică la *Duminica Ortodoxiei* (Istanbul, Turcia, 19-22 martie 2005).

43. **Temei nr. 1603/2005** – Participarea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române la lucrările celei de-a XIII-a Conferințe pentru Misiune și Evanghelizare, organizată de Consiliul Mondial al Bisericii (Atena, Grecia, 9-16 mai 2005).

44. **Temei nr. 716/2005** – Participarea P.S.Arhieru-Vicar al Episcopiei Huşilor Corneliu Bârlădeanu la manifestările solemne prilejuite de împlinirea a 90 de ani de la genocidul suferit de poporul armean (Etcimiadzin, Armenia, 20-24 aprilie).

45. **Temei nr. 1060/2005** – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă "*Patriarhul Justinian*" din București la întrunirea reprezentanților Bisericilor Ortodoxe pentru continuarea dialogului cu Bisericile Ortodoxe Orientale (Chambesy, Elveția, 10-13 martie 2005).

46. **Temei nr. 2609/2005** – Referatul Sectorului Comunități Externe în legătură cu participarea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, condusă de I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, la lucrările Comisiei de Dialog dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Sârbă cu privire la situația Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului (Novi Sad, Serbia și Muntenegru, 4-5 mai 2005).

47. **Temei nr. 2304/2005** – Referatul Sectorului Comunități Externe în legătură cu adresa I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, cu privire la cea de a II-a Întâlnire a Episcopilor Ortodocși Români din Europa Occidentală și America (SUA, 9-16 mai 2005).

Primește raportor: I.P.S.Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei

Întrucât la Apelul nominal s-a constatat absența I.P.S.Mitropolit Antonie al Ardealului, președintele Comisiei Pastorală și Socială, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă încredințarea prezidării Comisiei Pastorale și Sociale în această ședință de lucru de către I.P.S.Mitropolit Petru al Basarabiei.*

7. Suspendarea ședinței de lucru.

Subliniind faptul că Sfântul Sinod are o Ordine de zi bogată și valoroasă pentru viața bisericească prin importanța temelor aflate în dezbateri și apreciind că este nevoie de timp pentru studiere, la orele 11.00, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte, suspendă ședința în vederea examinării problemelor respective în comisii și pentru întocmirea referatelor, anunțând reluarea lucrărilor în plenum Sfântului Sinod la orele 17.00.

8. Reluarea ședinței în plen. Prezentarea rapoartelor Comisiilor sinodale de lucru.

După amiază, la orele 17.00 se reiau lucrările în plenum Sfântului Sinod sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist** și cu aceeași prezență, ca la ședința de dimineață.

Comisia Pastorală și Socială

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, **P.S. Episcop.Vicar Visarion Rășinăreanu**, raportorul Comisiei Pastorală și Socială, prezintă referatele asupra problemelor date în studiul acesteia privind:

Temei nr. 2433,2600/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu discuțiile la nivel înalt între reprezentanții Patriarhiei Române și ai Guvernului României în problema pachetului de legi ale proprietății, precum și a salarizării personalului bisericesc.

În ziua de 2 iunie 2005, la Reședința Patriarhală a avut loc o întâlnire de lucru între Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Domnul Prim Ministru Călin Popescu Tăriceanu însoțiți de reprezentanți ai Patriarhiei Române și ai Guvernului României, la care au participat:

Din partea Guvernului României: Domnul Prim-Ministru Călin Popescu Tăriceanu, însoțit de Doamna Mona Muscă, Ministrul Culturii și Cultelor, Domnul Bogdan Olteanu, Ministru Delegat pentru Relația cu Parlamentul și Domnul Vlad Moiescu, consilier de stat pe lângă Prim-Ministru.

Din partea Patriarhiei Române: Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei și P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod.

În cadrul discuțiilor atât Domnul Prim Ministru Călin Popescu Tăriceanu și ceilalți însoțitori din partea Guvernului României, cât și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și însoțitorii din partea Bisericii Ortodoxe Române au prezentat puncte de vedere referitoare la: **pachetul de legi ale proprietății și justiției, salarizarea personalului bisericesc, relațiile actuale ale Bisericii Ortodoxe Române cu Biserica Catolică de Rit Bizantin (greco-catolică), aspecte privind contribuția Bisericii Ortodoxe Române la Legea Cultelor și alte probleme de interes bilateral.** Întâlnirea de lucru s-a încheiat cu unele concluzii care au fost date publicității într-un Comunicat de Presă emis de Guvernul României.

Tot în cadrul întâlnirii din 2 iunie 2005, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a înmănat Domnului Prim Ministru Călin Popescu Tăriceanu un set de trei scrisori cuprinzând o parte din problematica adusă în discuții, după cum urmează:

1. **Adresa Cancelariei Sfântului Sinod nr. 1932/1 iunie 2005** cu privire la necesitatea menținerii în legile proprietății (Legea nr. 10 și Legea nr. 501) a prevederilor că nu pot face obiectul restituirii locașurile de cult, casele parohiale, alte construcții și terenuri aferente;

2. **Adresa Cancelariei Sfântului Sinod nr. 2325/28 mai 2005** privind urgentarea procedurii de restituire a proprietăților aparținând Bisericii Ortodoxe Române în contextul examinării Legii privind restituirea proprietăților care au aparținut cultelor religioase din România, precum și modalitățile de soluționare a cererii Bisericii Ortodoxe Române privind trecerea în proprietatea unităților de cult a bunurilor primite în folosință de către acestea;

3. **Adresa Cancelariei Sfântului Sinod nr. 2424/2 iunie 2005** cuprinzând solicitarea Bisericii Ortodoxe Române pentru salarizarea integrală de la bugetul de stat a personalului clerical al cultelor religioase, așa cum s-a stipulat în proiectul de *Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor.*

Având în vedere că la întâlnirea de la Reședința Patriarhală, care a avut loc în ziua de 2 iunie 2005 au participat Dl. Prim-Ministru Călin Popescu Tăriceanu, însoțit de membri ai Guvernului României și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist,

însoțit de membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, au fost prezentate de ambele părți unele puncte de vedere în legătură cu problemele de interes comun referitoare la proprietățile bisericești și la salarizarea personalului bisericesc, apreciindu-se că toate acestea trebuie aprofundate de o **Comisie Mixtă** formată din reprezentanții Patriarhiei Române și ai Guvernului României;

Ținând seama că în zilele de 14 iunie și 4 iulie 2005, la Palatul Patriarhiei au avut loc lucrările **Comisiei Mixte de Parteneriat Social și Retrocedări** formată din reprezentanții Patriarhiei Române și ai Guvernului României, conduse din partea Patriarhiei Române de către I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, iar din partea Guvernului României de către Dl. Bogdan Olteanu, Ministru pentru Relația cu Parlamentul României, în cadrul cărora s-a trecut la aprofundarea sub toate aspectele a documentelor oficiale ale Patriarhiei Române amintite mai sus și care au fost trimise Guvernului României;

Constatându-se, în cadrul discuțiilor, disponibilitatea părților de a analiza problematica aflată în dezbatere pentru găsirea soluțiilor, mecanismelor și a căilor legale pentru soluționare;

În urma amplelor discuții care au avut loc în plen, a precizărilor I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *La act de stadiul discuțiilor la cel mai înalt nivel dintre Patriarhia Română și Guvernul României, care au avut loc la 2 iunie 2005 la Reședința Patriarhală, de conținutul discuțiilor purtate în cadrul Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări formulată de reprezentanții Patriarhiei Române și ai Guvernului României, care au avut loc la Palatul Patriarhiei în zilele de 14 iunie și 4 iulie 2005, precum și de cele patru adrese oficiale ale Patriarhiei Române care s-au aflat pe Ordinea de zi a acestor întâlniri de lucru.*

– *Exprimă mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și membrilor Sfântului Sinod care au participat la aceste discuții și au susținut punctele de vedere îndreptățite ale Patriarhiei Române în problemele Parteneriatului Social, al retrocedării și al salarizării, cu rugămintea de a continua discuțiile potrivit scopului propus.*

– *În scopul lămuririi și finalizării unora dintre aspectele puse în discuția Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări, îndatorează Centrele Eparhiale să aducă precizări din care să reiasă dacă fiecare din bunurile imobile primite în folosință sau administrare și care au fost comunicate anterior Cancelariei Sfântului Sinod, este grevat sau nu de sarcini sau de acțiuni în justiție în legătură cu ele.*

↓ **Temei nr. 2148/2005 – Referatul Sectorului Patrimoniu Cultural-Național Bisericesc în legătură cu semnarea, la data de 19 mai 2005, a “Protocolului dintre Biserica Ortodoxă Română (nr. 2184/2005) și Banca Națională a României (nr. XII/G/2005) privind retrocedarea către unitățile de cult din Patriarhia Română a bunurilor de metale prețioase depuse de acestea la Bancă în perioada 1980–1982, în baza prevederilor Decretului nr. 244/1978”.**

Referatul respectiv subliniază că în urma corespondenței dintre Banca Națională a României și Patriarhia Română s-a elaborat un protocol care să prevadă metodologia de revenire a obiectelor în cauză la cele 160 de unități bisericești. Ca urmare a acestor demersuri, la data de 17 mai 2005, a avut loc la Palatul Patriarhal din București, semnarea de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și de către Dl. Mugur Isărescu, Guvernatorul Băncii Naționale a României, a *“Protocolului dintre Biserica Ortodoxă Română (nr. 2184/2005) și Banca Națională a României (nr. XII/G/120/2005) privind retrocedarea către unitățile de cult din Patriarhia Română a bunurilor din metale prețioase depuse de acestea la Bancă în perioada 1980–1982, în baza prevederilor Decretului nr. 244/1978”* care conține următoarele prevederi:

1. Retrocedarea obiectelor respective se va face printr-un act de donație în care scop se va încheia un act notarial de donație al Băncii Naționale a României către Patriarhia Ortodoxă Română, taxele aferente donației fiind suportate de Banca Națională a României.

2. Actul de donație va fi semnat din partea Patriarhiei Române de Pr. Florin Șerbănescu, consilier patriarhal și, din partea Băncii Naționale a României, de către Dl. Ionel Caprini, directorul Sucursalei Municipiului București, unde este constituită gestiunea obiectelor respective.

3. Predarea de către reprezentanții Băncii Naționale a României și respectiv preluarea obiectelor de către reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, se va face eșalonat, la sediul Sucursalei Municipiului București, în cadrul unei comisii formate din câte 3 membrii pentru fiecare parte.

4. Operațiunea de predare-primire se va consemna într-un proces verbal în care vor fi înscrise toate piesele ce fac obiectul donației, document ce va fi semnat de către toți reprezentanții părților. Din partea sucursalei Municipiului București a Băncii Naționale a României sunt desemnați să semneze procesele-verbale de restituire, directorul sucursalei, șeful serviciului cu atribuții de contabilitate și casierul gestionar, iar din partea Bisericii Ortodoxe Române reprezentantul desemnat al Patriarhiei Române, consilierul centrului eparhial și reprezentanții autorizați ai fiecărei biserici, parohii și mănăstiri ortodoxe în parte.

5. În conformitate cu prevederile Legii nr.182/2000, privind protejarea patrimoniului național mobil, într-o secțiune separată a procesului verbal de predare – primire, vor fi înscrise obiectele din metale prețioase identificate la expertiza efectuată, potrivit legii, de către Banca Națională a României, că se încadrează în categoria tezaur.

6. După predare, responsabilitatea obiectelor din metale prețioase revine integral bisericilor, parohiilor și mănăstirilor ortodoxe proprietare, care vor asigura mijloacele de transport adecvate, precum și siguranța, evidența și păstrarea acestora.

7. Ordinea în care reprezentanții autorizați ai bisericilor, parohiilor și mănăstirilor ortodoxe din fiecare eparhie urmează să se prezinte pentru ridicarea obiectelor din metale prețioase la Sucursala Municipiului București a Băncii Naționale a României, va fi stabilită de Patriarhia Română prin Sectorul Patrimoniul Cultural Național Bisericesc, de comun acord cu reprezentanții Băncii.

Apreciind importanța semnării *“Protocolului dintre Biserica Ortodoxă Română (nr. 2184/2005) și Banca Națională a României (nr. XII/G/120/2005) pri-*

vind retrocedarea către unitățile de cult din Patriarhia Română a bunurilor din metale prețioase depuse de acestea la Bancă în perioada 1980-1982, în baza prevederilor Decretului nr. 244/1978”, care oferă unităților de cult ortodoxe posibilitatea de a reintra în posesia valorilor culturale și materiale de care au fost deposedate de fostul regim comunist.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– Ia act cu aprobare de “Protocolul dintre Biserica Ortodoxă Română (nr. 2184/2005) și Banca Națională a României (nr. XII/G/2005) privind retrocedarea către unitățile de cult din Patriarhia Română a bunurilor din metale prețioase depuse de acestea la bancă în perioada 1980-1982, în baza prevederilor Decretului nr. 244/1978”, semnat la data de 17 mai 2005 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teotist și Dl. Mugur Isărescu, Guvernatorul Băncii Naționale a României.

– Aprobă că în urma încheierii actului de donație ce va fi semnat de către împuterniciții acestor două instituții (din partea Patriarhiei Ortodoxe Române de către Pr. Florin Șerbănescu, consilier patriarhal și din partea Sucursalei Municipiului București a Băncii Naționale a României de către Dl. Director Ionel Caprini) să se treacă la aplicarea retrocedării în conformitate cu prevederile Protocolului amintit mai sus.

– Unitățile bisericesti proprietare vor asigura, sub supravegherea Centrelor Eparhiale toate măsurile corespunzătoare și legale privind preluarea, transportul, păstrarea, evidența, securitatea și conservarea în bune condițiuni a bunurilor din metale prețioase retrocedate.

– Dacă vor exista în teritoriu date privind unele bunuri care nu au fost cuprinse în tabelele oficiale, eparhiile vor face intervențiile necesare susținute de acte doveditoare.

Temei nr. 2831/2005 – Referatul sectorului II Economico-Financiar al Administrației Patriarhale în legătură cu rezultatul colectei din Duminica Ortodoxiei (20 martie 2005), precum și proiectul bugetului de venituri și cheltuieli al Fondului Central Misionar pe anul 2005.

Din referatul Sfântului Sinod rezultă că în urma apelului transmis credincioșilor prin Pastorală Sfântului Sinod la Duminica Ortodoxiei, citită în toate bisericile la 20 martie 2005, prin colectele desfășurate în următoarele două duminici, prin purtarea de grijă a membrilor Sfântului Sinod, prin lucrarea clerului și sprijinul generos al credincioșilor, s-a transmis Administrației Patriarhale suma totală de 5.757.954.000 lei ROL – 575.795. lei RON, reprezentând 60% din colectele realizate pe plan local, conform hotărârii Sfântului Sinod nr. 1947, 2276 din 18-19 iunie 2003, Centrele Eparhiale reținând deja pentru nevoile locale cota de 40% din colectele realizate pe plan local, așa cum s-a stabilit prin hotărârea sinodală mai sus amintită.

Ținând seama de propunerile Sectorului II Economico-Financiar al Administrației Patriarhale, din referatul nr. 2831/2005 cu care s-a prezentat proiectul de Buget al Fondului Central Misionar pe anul 2005, calculat la suma de lei 5.757.954.000 ROL – 575.795 RON, reprezentând 60% din colecta generală la Fondul Central Misionar din anul 2005 realizată în teritoriu;

În urma prezentării și examinării Proiectului de buget al Fondului Central Misionar pe anul 2005, a discuțiilor care s-au purtat în plen și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de colecta realizată pentru Fondul Central Misionar în Duminica Ortodoxiei, pe anul 2005, în sumă de 5.757.954.000 ROL – 575.795 RON; transmisă Administrației Patriarhale, reprezentând 60% din colecta generală a Fondului Central Misionar din anul 2005, realizată în teritoriu, conform hotărârii Sfântului Sinod nr. 1947, 2276 din 18-19 iunie 2003.*

– *Aprobă Bugetul de venituri și cheltuieli pe anul 2005 al Fondului Central Misionar după cum urmează:*

Venituri	ROL	RON
- din colecta realizată în Duminica Ortodoxiei, anexa 1 - cota 60 %	lei 5.757.954.000	lei 575.795
Cheltuieli	ROL	RON
A. Subvenții acordate pentru completarea salariilor preoților de la parohiile cu posibilități materiale reduse (25 % din cota realizată) anexa 2 - din cadrul Eparhiilor din Ardeal și Banat.	lei 2.399.147.000	lei 239.915
din care:		
- 75 % Episcopiei Covasnei și Harghit	lei 1.799.361.000	lei 179.936
- 25 % Eparhii din Ardeal și Banat	lei 599.786.000	lei 59.979
B. Subvenții acordate Centrelor Eparhiale pentru nevoile acestora (40 % din colecta realizată și reținută)	-	-
C. Acțiuni misionare externe (sumă pusă la dispoziția Patriarhiei Române - 35 % din colecta realizată) anexa 3	lei 3.358.807.000	lei 335.880
TOTAL	lei 5.757.954.000	lei 575.795

– *Aduce mulțumiri membrilor Sfântului Sinod, preoților și credincioșilor din parohii pentru modul în care s-au ostenit și au contribuit la realizarea colectei din Duminica Ortodoxiei, a anului 2005 și pentru virarea la timp a sumelor în contul Patriarhiei Române – Administrația Patriarhală.*

Temei nr. 2749/2005 – Adresele Episcopiei Hușilor nr. 699/21 iunie, 726/27 iunie și 800/01 iulie 2005, prin care relatează situația de la Mănăstirea “Sfânta Treime” din localitatea Tanacu, județul Vaslui. ✓

În legătură cu situația de la Mănăstirea “Sfânta Treime” din comuna Tanacu, județul Vaslui, la Cancelaria Sfântului Sinod s-au primit de la Episcopia Hușilor următoarele adrese:

1. Adresa P.S. Corneliu Bârlădeanul, Arhiepiscop-Vicar al Arhiepiscopiei Hușilor nr. 699/21 iunie 2005 către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înregistrată la Cancelaria Sfântului Sinod sub nr. 2709/27.06.2005, însoțită de următoarele acte:

– Delegația cu nr. 691/17 iunie 2005, prin care, cu împuternicirea chiriarhului locului, sunt desemnate persoanele care vor efectua o anchetă la Mănăstirea Tanacu, Protopopiatul Vaslui: P.S. Corneliu Bârlădeanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Hușilor; Pr. Alexandru Vâjâian, Inspector Eparhial la Centrul Eparhial Huși și Pr. Vasile Pârcălabu, Protopop al Protopopiatului Vaslui.

– Înștiințarea cu nr. 692/17 iunie 2005, prin care se aduce la cunoștință Ierom. Petru Daniel Corogeanu de la Mănăstirea “Sfânta Treime”, comuna Tanacu, județul Vaslui, oprirea de la slujire și dezbrăcarea de haina monahală până la finalizarea anchetei și pronunțarea organelor de stat abilitate.

2. Adresa P.S. Ioachim, Episcopul Hușilor nr. 726/27.06.2005 către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înregistrată la Cancelaria Sfântului Sinod sub nr. 2749/28 iunie 2005.

3. Adresa Episcopiei Hușilor nr.800/01 iulie 2005 prin care se înaintează, spre informare, hotărârea Consistoriului Eparhial al Episcopiei Hușilor nr. 21 din 27 iunie 2005, prin care s-a aplicat ieromonahului Corogeanu Daniel Petru, fost la Mănăstirea “Sfânta Treime”, localitatea Tanacu, județul Vaslui, pedeapsa Caterisirii.

Cunoscând că Sfântul Sinod, prin revizuirea și publicarea Regulamentului pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor precum și printr-o serie de hotărâri sinodale, a pus la îndemâna tuturor eparhiilor posibilitatea de a asigura disciplina bisericească în așezămintele monahale, cazul de la Mănăstirea “Sfânta Treime” – Tanacu a fost supus amplelor discuții în plenul Sfântului Sinod, deoarece a prejudiciat grav prestigiul monahismului românesc și al Bisericii noastre.

Avându-se în vedere că în discuțiile purtate în plenul Sfântului Sinod la care au participat majoritatea membrilor Sfântului Sinod s-a luat act de tragica întâmplare de la mănăstirea din Tanacu;

Constatând că Episcopia Hușilor a luat măsurile convenite de caterisire și dezbrăcarea de haina monahală a respectivului călugăr și a călugărițelor implicate în delictul săvârșit;

În urma amplelor dezbateri care au avut loc în plen asupra situației de la Mănăstirea “Sfânta Treime”, loc. Tanacu, județul Vaslui, în cadrul căreia numeroși membri ai Sfântului Sinod și-au exprimat punctul de vedere, plenul Sfântului Sinod a adoptat următorul **Comunicat de presă** care se dă publicității:

“Atât din relatările presei, cât și din raportul Episcopiei Hușilor, Sfântul Sinod a luat act cu uimire, consternare și durere de faptul că în mănăstirea “Sfânta Treime” din localitatea Tanacu, județul Vaslui, sub pretextul unei exorcizări, ieromonahul Daniel Corogeanu, secondat de patru călugărițe, a supus-o pe tânăra soră Irina Cornici unui inadmisibil regim de suferință fizică, ceea ce a dus la moartea victimei.

Exorcismul, adică suita de rugăciuni pentru alungarea duhurilor necurate, face parte din doctrina și practica Bisericii Universale, cu temeiuri în Sfânta Scriptură, și constă exclusiv din rugăciuni însoțite de stropire cu aghiazmă și ungere cu untdelemn sfințit. Orice acte sau proceduri în afara acestora, de natura celor folosite la Tanacu, se constituie în abateri grave de la disciplina bisericească.

Sub presiunea extremă a gravității acestui fapt și în urma refuzului celor împričinați de a se supune primelor măsuri disciplinare ale autorității bisericești, conducerea Episcopiei Hușilor s-a văzut în situația ca, în regim de urgență, să aplice sancțiuni maxime ieromonahului Petru-Daniel Corogeanu și celor patru călugărițe, sancțiuni de care Sfântul Sinod ia act.

Pe fondul statutului incert al Mănăstirii "Sfânta Treime" și al sustragerii acesteia de sub controlul Episcopiei Hușilor, tragicul eveniment de la Tanacu este primul de acest fel în istoria Bisericii Ortodoxe Române și în nici un caz nu poate fi emblematic sau definitoriu pentru Ortodoxia românească, după cum nu există nici pericolul ca el să devină contagios în mediile monastice sau parohiale.

Întrucât principiul sinodalității îl implică și pe acela al coresponsabilității, Sfântul Sinod a hotărât ca fiecare ierarh, să ia măsuri și să vegheze permanent în eparhia sa, asupra respectării cu strictețe a Sfintelor Canoane, rânduielilor liturgice și a hotărârilor Sfântului Sinod, așa încât excesele rituale să fie, după caz, eliminate sau prevenite, cu aplicarea de sancțiuni împotriva vedetismului sau a substratului pecuniar, care de obicei, le generează".

Temei nr. 2748/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu adresele Episcopiei Maramureșului și Sătmarului nr. 404/2005 și nr. 469/2005, privind necesitatea examinării de către Sfântul Sinod a situației actuale a vieții monahale în Biserica Ortodoxă Română. Episcopia respectivă semnalează înmulțirea, în ultima vreme, în rândul clerului de mir și a personalului monahal a unor devieri, abuzuri și încălcări a rânduielilor liturgice tradiționale, datorate situației care s-a creat în Biserică după anul 1989.

Având în vedere justețea observațiilor Episcopiei Maramureșului și Sătmarului transmise în cele două adrese menționate mai sus și necesitatea ca pornind și de la analiza și punctul de vedere exprimat în cadrul dezbaterilor Sfântului Sinod privind situația creată la Mănăstirea "Sfânta Treime", localitatea Tanacu, județul Vaslui și concretizate în **Comunicatul de presă**, dat publicității;

Cunoscând că Sfântul Sinod a purtat totdeauna de grijă pentru promovarea vieții monahale, scop în care a revizuit și completat Regulamentul pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor pe care l-a publicat și l-a trimis tuturor eparhiilor;

Ținând seama că, în mod constant, la sesizarea unor eparhii sau pe baza unor analize, Sfântul Sinod a adus mai multe hotărâri prin care s-au completat și explicat prevederile statutare și regulamentare privind viața monahală și s-au oferit instrumentele de lucru necesare fiecărei eparhii și fiecărui membru al Sfântului Sinod spre a îndruma și conduce viața monahală în mod coresponsabil, iar acolo unde ar fi cazul, de a preveni, curma și sancționa orice tendințe centrifuge, excese, abateri și căderi din rânduiala monahală și bisericească generală;

Luând act, de asemenea, că Sfântul Sinod a dat periodic îndrumările necesare clerului de mir și monahal de a se preocupa cu sporită atenție ca slujbele religioase să se officieze după rânduielile tipiconale ortodoxe tradiționale, fără inovații sau practici străine de duhul ortodox;

Că în referatul Cancelariei Sfântului Sinod au fost prezentate toate prevederile statutare și regulamentare referitoare la viața monahală și viața religioasă din parohii și cele referitoare la slujbele religioase tipiconale;

Având în vedere că în cadrul discuțiilor purtate în plenum Sfântului Sinod s-a semnalat: *Necesitatea ca monahii și monahiile cu aptitudini pentru studii să fie îndrumați să-și completeze studiile teologice în instituțiile de învățământ teologic; Necesitatea introducerii în mod obligatoriu a examenului de capacitate, în vederea admiterii la hirotonie a monahilor; Obligatorivitatea ca hirotonia ierodiaconilor și a ieromonahilor să se facă numai din rândul absolvenților de seminar și licențiaților în teologie, după ce au absolvit examenul de capacitate preoțească; Obligatorivitatea ca numirea de stareți și starețe de mânăstiri și schituri să se facă numai dintre persoanele cu studii teologice și îndelungată viețuire în mânăstire; Organizarea anuală, în mod obligatoriu, a sinaxelor (consfătuirilor) stareților și starețelor de mânăstiri din eparhie, iar la cel puțin 3-4 ani, a sinaxelor (consfătuirilor) pe mitropolii cu membrii Sinodului Mitropolitan; Luarea de măsuri pentru numirea de exarhi cu pregătire corespunzătoare și experiență monahală; Luarea de măsuri pentru curmarea și înlăturarea practicilor și inovațiilor liturgice netipiconale de la săvârșirea slujbelor religioase.*

În urma amplelor discuții care au avut loc pe marginea propunerilor Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, discuții la care au luat parte majoritatea membrilor Sfântului Sinod și la propunerea Comisiei Pastorală și Socială, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Toți membrii Sfântului Sinod vor veghea la aplicarea cu rigurozitate a prevederilor canonice, statutare, regulamentare bisericești și a celorlalte dispoziții și hotărâri sinodale privind viața monahală, sub toate aspectele ei, scop în care un extras din referatul Cancelariei Sfântului Sinod prezentat plenului va fi trimis Centrelor eparhiale ca material auxiliar orientativ.*

– *Aprobă completarea hotărârii Sfântului Sinod nr.2578/2003 cu următoarele precizări:*

– *Monahii și monahiile cu aptitudini pentru studiu sunt îndatorați, cu binecuvântarea Chiriarhului locului, să se înscrie sau să-și completeze studiile la instituțiile de învățământ teologic din eparhie sau din eparhiile învecinate;*

– *Aprobă introducerea obligativității examenului de capacitate în vederea admiterii la hirotonie a ierodiaconilor și ieromonahilor, asemenea candidaților pentru posturile de preot de parohie;*

- *Hirotonia ierodiaconilor și ieromonahilor se va face numai din rândul celor care au absolvit o școală teologică (Seminar sau Facultate) și examenul de capacitate;*

– *Numirea stareților și a egumenilor se va face numai din rândul personalului monahal hirotonit, cu o îndelungată viețuire în mânăstire și cu o bogată activitate duhovnicească și administrativ-bisericească, iar numirea starețelor și a*

egumenelor de preferință din rândul celor cu studii teologice (superioare) și cu vechime în viața monahală.

– Membrii Sfântului Sinod au îndatorirea de a veghea, prin măsuri adecvate, la promovarea și consolidarea vieții monahale, sub toate aspectele ei, în mănăstirile și schiturile existente, urmând ca pe viitor înființarea de noi așezăminte monahale de către Sinoadele Mitropolitane să se facă după o atentă și riguroasă evaluare a motivelor, a existenței bazei materiale și a condițiilor misionare locale.

– În scopul ajutorării unor mănăstiri și parohii, în interiorul eparhiilor de care aparțin, acestea trebuie să solicite binecuvântarea Chiriarhului locului pentru realizarea de colecte de către alte parohii și mănăstiri pe teritoriul lor de activitate, urmând ca rezultatul acestor colecte să fie returnat către unitățile de cult solicitante numai prin intermediul Centrelor eparhiale.

– II.PPSS. și PPSS. Chiriarhi vor lua măsurile necesare pentru organizarea, cel puțin o dată pe an, a sinaxelor (consfătuirilor) stareților și starețelor (egumenilor și egumenelor) din eparhiile pe care le păstoresc, pentru analizarea problemelor specifice, schimbul de experiențe duhovnicești și adoptarea de măsuri adecvate în scopul îmbunătățirii vieții și disciplinei monahale, cu mențiunea că atunci când se consideră necesar la acestea pot fi chemați și duhovnicii din mănăstiri.

– Cel puțin la 3 ani, Sinoadele Mitropolitane se vor reuni în sinaxe comune cu stareții și starețele (egumenii și egumenele) din eparhiile sufragane pentru examinarea unor aspecte specifice vieții monahale din zonele respective, la care pot fi chemați și duhovnicii de mănăstiri când problematica impune acest lucru.

– Pentru îndrumarea și controlul mănăstirilor și a disciplinei în rândul personalului monahal, II.PPSS. și PPSS. Chiriarhii vor lua măsuri pentru completarea posturilor de exarh în condițiile prevederilor statutare și regulamentare bisericești, iar acolo unde nu există posibilități vor încredința această activitate episcopilor-vicari sau arhierilor-vicari, prin decizie de atribuții.

– Fiecare eparhie va lua măsurile necesare pentru asigurarea distribuirii Regulamentului pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor întregului personal monahal din cuprinsul ei.

– În același mod se va proceda și pentru asigurarea distribuirii Regulamentului de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române către parohii și mănăstiri.

– Aprobă eliminarea prevederilor art. 123, lit. "b" din Regulamentul pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor și art. 237, lit. "c" din Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române.

– Fiecare ierarh va veghea, cu toată responsabilitatea la respectarea de către toți slujitorii bisericești (activi sau pensionari) din cinul monahal și de la parohiile din eparhie, spre a se evita orice inovație sau abatere de la normele liturgice și canonice tradiționale bisericești, cu aplicarea de sancțiuni în cazurile vădite, în conformitate cu prevederile statutare și regulamentare bisericești. Sunt considerate inovații păgubitoare în viața Bisericii practicile și atitudinile care nu sunt prevăzute în rânduiala slujbelor din cărțile de cult publicate cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

– În scopul elaborării unui material unitar care să fie comunicat atât eparhiilor Bisericii noastre cât și celorlalte Biserici Ortodoxe surori, aprobă ca Centrele Eparhiale să comunice Cancelariei Sfântului Sinod un tabel cuprinzând toate pedepsele cu caterisirea în vigoare care s-au aplicat de Consistoriile Eparhiale în perioada 1990-2005, cu evidențierea motivului și a dispozitivului canonic, statutar și regulamentar bisericesc al fiecărei hotărâri.

– Apreciind necesitatea informării corecte și transparente a opiniei publice asupra vieții și activității bisericești, Centrele Eparhiale vor înființa, acolo unde nu există, un Birou de presă încadrat cu un purtător de cuvânt și personal corespunzător

– Nici un alt cleric preot, monah sau teolog laic din orice instituție bisericească nu se va putea exprima în mass-media (Presă, Radio, TV) decât cu aprobarea și binecuvântarea Chiriarhului său.

Temei nr. 2710/2005 – Adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 4876/2005 cu propunerea de a se aproba acordarea rangului de Arhimandrit Cuv. Protosinghel Paisie (Sebastian) Teodorescu, secretar eparhial la Arhiepiscopia Iașilor.

Având în vedere că din recomandarea I.P.S. Mitropolit Daniel și din actele aflate la dosar reiese că Protosinghelul Paisie (Sebastian) Teodorescu are studii teologice universitare și post-universitare, atât în țară cât și în străinătate, că a dat dovadă de ascultare și responsabilitate în cei 7 ani de când a îmbrăcat haina monahală și în cei 6 ani de slujire preoțească, având vârsta de 33 de ani;

Ținând seama că a dovedit preocupare deosebită pentru a continua pregătirea teologică și culturală manifestată prin participări la congrese și simpozioane interconfesionale și internaționale;

Luând act de recomandarea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei în care se apreciază devotamentul și echilibrul în munca administrativă din cadrul Centrului Eparhial Iași, precum și simțul practic în organizarea diverselor manifestări religioase – culturale din cadrul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, pentru care îl propune pentru acordarea rangului de Arhimandrit;

Pe temeiul art.82 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art. 27, alin. 3 din Regulamentul pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor, potrivit cărora rangul de arhimandrit se acordă cu aprobarea Sfântului Sinod și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște :

– *Acordă Cuviosului Protosinghel Paisie (Sebastian) Teodorescu, secretar eparhial la Arhiepiscopia Iașilor, rangul de Arhimandrit.*

Temei nr. 2713/2005 – Adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 4876/2005 cu propunerea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel de a se aproba acordarea rangului de Arhimandrit Cuviosului Protosinghel Pavel (Petru) Toderiță, exarh pentru zona Neamț și stareț al Mănăstirii Dumbrăvele-Neamț.

Întrucât din recomandarea și actele de la dosar rezultă studiile teologice universitare, vechimea în muncă de 12 ani în monahism și de 11 ani de preoție a

Protosinghelului Pavel (Petru) Toderiță, precum și devotamentul în ascultările ce i-au fost încredințate;

Ținând seama de grija și sprijinul gospodăresc în organizarea vieții monahale și liturgice de la Mănăstirea Dumbrăvele, precum și de responsabilitatea de care a dat dovadă în funcția de exarh pentru zona Neamț, începând din august 2004, funcție pe care o îndeplinește și în prezent;

Luând act de propunerea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel de a i se acorda Cuviosului Protosinghel Pavel (Petru) Toderiță rangul de Arhimandrit ;

Pe temeiul art. 82 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art. 27, alin. 3 din Regulamentul pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor, potrivit cărora rangul de arhimandrit se acordă cu aprobarea Sfântului Sinod și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Acordă Cuviosului Protosinghel Pavel (Petru) Toderiță, exarh pentru zona Neamț și stareț al Mănăstirii Dumbrăvele-Neamț, rangul de Arhimandrit.*

Temei nr. 1855/2005 – Referatul Sectorului "Biserica și Societatea" cu privire la asistența religioasă desfășurată în spitalele din România, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 776/2005.

În referatul respectiv s-a adus la cunoștință faptul că, Sfântul Sinod, în ședința sa din 2-3 martie 2005, a luat în discuție raportul **Sectorului Biserica și Societatea** cu privire la asistența religioasă desfășurată în spitalele din România;

Conștientizând necesitatea extinderii asistenței religioase în toate domeniile vieții sociale care depășesc cadrul parohial și dat fiind faptul că se simte nevoia intensificării atente a tuturor contactelor și legăturilor pe care Biserica, prin segmentele specializate, le are și le va avea cu toate forurile responsabile, atât la nivelul statului, cât și la nivelul privat, Sfântul Sinod a apreciat că, în condițiile deficiențelor economice generale care caracterizează sistemul public de sănătate, creșterea numărului posturilor de preot slujitor în spitale, cu salarizare prin sistemul asigurărilor sociale, depinde acum de posibilitățile fiecărei unități sanitare și de intervenția directă a eparhiilor pe lângă autoritățile locale.

De asemenea, s-a precizat că, pentru înființarea unui post de preot într-o unitate spitalicească, ministerul de resort solicită acordul prealabil atât al conducerii spitalului, care trebuie să-și asume posibilitatea susținerii financiare, cât și al Direcției județene de sănătate; abia după ce au fost exprimate aceste acorduri ministerul solicită ca preotul ce va fi numit să aibă binecuvântarea Patriarhiei.

Situația centralizată arată că, în cuprinsul Patriarhiei Române, un număr de **215 preoți** își desfășoară activitatea în spitale, iar **70** în așezămintele de ocrotire socială ale Statului sau ale Bisericii; dintre aceștia **138** primesc retribuția lunară prin sistemul de asigurări de sănătate, **30** sunt salariați din fonduri proprii și cu o contribuție de la SSC, **106** primesc numai contribuția de la S.S.C., în timp ce un număr de **11** preoți sunt salariați exclusiv de către eparhii.

Există în funcțiune un număr de **138 capele și biserici**, altele **27** se află în diferite stadii de construcție sau amenajare, dar în multe spitale slujbele continuă să fie oficiate în amfiteatre, săli de ședință, holuri. Capelele au fost amenajate prin

grija ierarhului locului, cu ajutorul conducerii spitalelor și angajaților sau prin strădania preoților de spital, sprijiniți de donatori generoși.

În urma analizării referatului Sectorului Biserica și Societatea și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod a hotărât:

– *În act cu aprobare de activitatea de asistență religioasă desfășurată în spitale, urmărindu-se intensificarea tuturor contactelor și legăturilor pe care Biserica, prin segmentele specializate, le are cu toate forurile responsabile, atât la nivelul statului, cât și la nivelul privat în scopul eficientizării acesteia.*

Temei nr.1858/2005 – Referatul Sectorului ”Biserica și Societatea” cu privire la rezultatele colectei inițiate de Patriarhia Română în sprijinul persoanelor afectate de inundațiile din lunile aprilie-mai 2005.

Referatul subliniază că, în momentele de grea cumpănă pentru familiile afectate de inundațiile care au cuprins mare parte din teritoriul României și îndeosebi Banatul, în perioada aprilie-mai 2005, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat un apel ierarhilor, slujitorilor Sfintelor Altare de la parohii și mănăstiri și tuturor credincioșilor ca, de la Duminica Floriilor și până la Duminica Tomii (prelungită, ulterior, până în Joia Înălțării) în fiecare biserică să se înalțe rugăciuni pentru contenirea ploilor și să se organizeze colecte în bani, destinate ajutorării familiilor rămase fără adăpost și cele necesare vieții.

În urma acestui apel și a susținutei lucrări a ierarhilor și clerului în eparhii și parohii, **suma totală colectată, la nivelul Patriarhiei Române, s-a ridicat la valoarea de 51.550.963.882 lei ROL (vechi)**, cu precizarea că cea mai mare parte a sumelor, colectate de către cele 24 de eparhii ale Bisericii noastre, au fost virate în contul special deschis de Mitropolia Banatului, în timp ce restul banilor au fost îndreptați către zone afectate din alte județe sau din cuprinsul eparhiei respective.

La această sumă în bani, s-au adăugat și importante **donății în materiale de construcții, cereale, alimente, îmbrăcăminte și bunuri de larg consum, a căror valoare este estimată la 10.000.000.000 lei ROL**, direcționate spre zonele afectate.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat un cuvânt de mulțumire ierarhilor pentru modul în care au răspuns apelului și a subliniat faptul că, în continuare, acolo unde există resurse, colecta poate fi continuată în vederea sprijinirii și a altor persoane din zonele inundate din ultimele zile.

I.P.S. Nicolae, Mitropolitul Banatului rostește un cuvânt de recunoștință pentru sprijinul pe care eparhiile l-au acordat mitropoliei în momentele de grea cumpănă prin care eparhia a trecut. Aceleași cuvinte de mulțumire au fost adresate și de *P.S. Timotei, Episcopul Aradului*, care a precizat și numele eparhiilor care au virat contribuția lor în contul eparhiei.

Având în vedere cele de mai sus și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărâște:

– *În act cu aprobare de rezultatele colectei, adresând tuturor ierarhilor și preoților Bisericii Ortodoxe Române cuvânt de mulțumire pentru modul în care au organizat colecta;*

– *Aprobă publicarea rezultatelor colectei în revistele centrale și eparhiale.*

Temei nr. 1856/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu raportul P.S. Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor privitor la situația filialei ASCOR-București.

Din referatul prezentat de către Prea Sfinția Sa, reiese că ASCOR-București a depus toate eforturile pentru a rămâne fidelă scopului pentru care a luat ființă, desfășurând o bogată lucrare culturală, misionar-creștină și socială, raportat la posibilitățile acestei organizații.

Astfel, din punct de vedere **cultural și misionar-creștin** au fost desfășurate întâlniri și seri duhovnicești, conferințe, dialoguri și proiecții video menite să reliefeze diverse aspecte ale vieții creștine, cursuri de muzică psaltică pentru deprinderea executării unor cântări bisericești, vizite la muzee, pelerinaje și sfestanii în căminele studențești.

De asemenea, ASCOR-București derulează și acțiuni **social-caritative** organizând vizite la cămine de bătrâni și centre de plasament pentru copii și colecte în bani pentru ajutorarea unor persoane sau studenți fără posibilități financiare. Fondurile necesare activităților sociale provin din donații, din editarea de casete audio și CD-uri cu muzică psaltică, convorbiri cu duhovnici, interviuri și conferințe, din confecționarea de icoane la Atelierul de la Mănăstirea Radu Vodă, pentru toate existând un bilanț financiar contabil.

Din punct de vedere **organizatoric-administrativ**, filiala ASCOR-București are în componența ei un număr de 77 de membri activi proveniți din Facultățile Universității București, ale Universității Politehnice și Facultății de Medicină, precum și din alte instituții de învățământ de rang universitar, ponderea cea mai mare având-o studenți teologi. Lasă de dorit, însă, implicarea și cooptarea în asociație și a altor studenți din cadrul universităților bucureștene, precum și organizarea unor departamente cu atribuții speciale și precise (cultural, misionar, social, economic).

Privitor la motivele care au determinat prezentarea acestui referat, se constată că membrii filialei ASCOR-București caută să respecte cu fidelitate liniile de acțiune precizate în statut: *“promovarea credinței creștine și a spiritualității ortodoxe în duhul filocalic redescoperit de părintele profesor Dumitru Stăniloae cu precădere în mediul universitar și pre-universitar, precum și apărarea drepturilor tinerilor și conștientizarea îndatoririlor acestora pe care le au față de Biserică, neam și familie”* (Statut ASCOR, cap. II, art. 5), afirmându-se, contrar oricăror afirmații, că filiala ASCOR-București nu și-a impropriat rolul de conducător, ci doar de moderator.

Respectând Hotărârea Sfântului Sinod nr. 491/2005, Arhiepiscopia Bucureștilor a desemnat pe Pr. Zarioiu Dorin, inspector la Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor să se implice în conlucrarea activă cu ASCOR pentru a încuraja și sprijini activitatea acesteia prin Centrul Eparhial.

După citirea referatului și a concluziilor propuse de Comisie, *I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei*, a apreciat ca pozitivă recomandarea făcută Eparhiilor de a se implica în sprijinirea înființării de noi filiale, dar și de a supraveghea atent activitatea acestora, prin desemnarea unor persoane de la centrele eparhiale, dând exemplul Centrului Eparhial de la Iași unde președintele filialei ASCOR este

încadrat ca inspector responsabil cu problemele de tineret, lucru care a dus la o bună conlucrare și cu alte asociații și fundații de profil.

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a propus să se recomande fiecărei eparhii a se implica și prin rânduirea unor duhovnici buni care să îndrume pe tinerii din aceste asociații, evitându-se astfel atragerea lor către persoane cu atitudini centrifuge. În acest sens a subliniat că unii dintre membrii asociațiilor de tineret, care nu au o educație religioasă solidă și nu au o îndrumare duhovnicească temeinică, pot fi asimilați în mișcări cu caracter pietist cu scopul de a fi folosiți la crearea unor poziții de frondă față de slujitorii Bisericii din toate treptele. Rodul buneii colaborări la Cluj, între membrii ASCOR și Centrul Eparhial, s-a materializat chiar și în construirea unei biserici în campusul universitar.

PP.SS. Arhieri-Vicari Corneliu Bârlădeanul și Justin Sigheteanul au subliniat faptul că multe dintre tinerele fete, membre în diverse asociații, în momentul în care trec prin perioade mai delicate, în viața de zi cu zi, se atașează de unii monahi care, de cele mai multe ori, speculează starea depresivă și le influențează negativ, ajungând să aibă manifestări anti-sociale și anti-clericale.

Extinzând aria discuțiilor și la persoanele care acordă interviuri și participă la emisiuni de radio și TV, *I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu* a subliniat că se impune luarea unor decizii prin care să se stopeze aceste forme de vedetism mediatic care, de cele mai multe ori, nu reprezintă părerea oficială a Bisericii Ortodoxe Române și îi induc în eroare pe credincioși, promovându-se învățături, practici și atitudini diferite de rânduiala Bisericii. În acest sens a propus ca fiecare centru eparhial să desemneze o persoană de legătură care să răspundă oficial întrebărilor presei, respectiv ierarhul, secretarul eparhial sau un protoiereu. Astfel, în cazul Centrului Patriarhal, I.P.S. Sa a propus ca răspunsurile la interpelările presei să fie date exclusiv de către biroul de presă sau de persoane care au acordul Cabinetului Patriarhal, limitând astfel accesul celor care vor să se transforme în vedete și lideri de opinie.

Preluând ideea, *I.P.S. Mitropolit Daniel* a propus ca, în funcție de posibilități, eparhiile să-și organizeze departamente de presă și relații publice, după modelul celor existente.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a amintit că și la centrul patriarhal au fost semnalate aceste tendințe și invită pe toți membrii Sfântului Sinod să trateze cu responsabilitate această problematică.

În urma analizării referatului Sectorului Biserica și Societatea cu privire la raportul înaintat de P.S. Varșanufie Prahoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor și ținând cont de necesitatea intensificării misiunii creștine, prin implicarea asociațiilor și fundațiilor care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod sau a ierarhului locului;

Având în vedere opiniile exprimate în cadrul discuțiilor din plen și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de situația prezentată în raport și adresează membrilor Sfântului Sinod rugămintea de a încuraja și sprijini demersurile de înființare a unor noi filiale ASCOR/LTCOR în cuprinsul eparhiilor;*

– Adresează filialelor ASCOR recomandarea de a rămâne fideli scopurilor pentru care a fost înființată Asociația, păstrând relația cu ierarhul și eparhia care a acordat binecuvântarea de funcționare;

– Adresează ierarhilor rugăminte de a desemna o persoană din cadrul sectoarelor de specialitate din eparhii, care să se implice în conlucrarea activă cu toate asociațiile și fundațiile care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod sau a ierarhului locului, precum și cu organizațiile de tineret;

– Recomandă eparhiilor includerea în darea de seamă anuală transmisă Sectorului Biserica și Societatea, a unor informații detaliate referitoare la activitatea cultural-misionară desfășurată de asociațiile și fundațiile ce funcționează sub jurisdicția eparhiei.

Temei nr. 1854/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la modul de aplicare a hotărârii Sfântului Sinod nr. 775/2005 privind noile reglementări în domeniul activității social-filantropice. ✓

În conformitate cu rapoartele înaintate de către centrele eparhiale cu privire la modul aplicării hotărârii Sfântului Sinod nr. 775/2005, prin care s-au adoptat unele măsuri ce au în vedere revigorarea și reorganizarea activității social filantropice, precum și alinierea la noile reglementări legislative apărute în acest domeniu, s-a constatat că la nivelul Patriarhiei Române funcționează 20 sectoare eparhiale, dintre care 19 sunt coordonate de un consilier eparhial, iar 1 de un inspector; în aceste eparhii s-a deschis și contul special "*Filantropia*" destinat colectării sumelor necesare susținerii activității social-filantropice.

Referitor la reglementarea statutului asistenților sociali teologi încadrați, s-a menționat faptul că, în art. 11, 18 și 22 ale Ordonanței de Guvern nr. 68/2003 privind serviciile sociale, se prevede că și *culțele religioase pot fi furnizori de servicii sociale, în condițiile respectării normelor privitoare la acreditare și personal* (personal calificat acreditat și regulament de organizare și funcționare); de asemenea, Legea nr. 466/2004 privind statutul asistentului social subliniază că, pentru a putea obține avizul de exercitare a profesiei de asistent social, acesta are obligația de a se înscrie în Colegiul Național al Asistenților Sociali din România.

Analizând situația actuală a sistemului de asistență socială a Bisericii și concluziile Întâlnirilor coordonatorilor eparhiali ai activităților de asistență socială de la nivelul fiecărei mitropolii;

Având în vedere noile reglementări legislative cu privire la acreditarea serviciilor sociale și condițiile impuse de legislație pentru licitarea acestor servicii;

Dat fiind faptul că Sfântul Sinod a aprobat ca *Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială* să fie menționat, ca principiu, în Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și inclus ca parte componentă a Legiuirilor Bisericii Ortodoxe Române (temei nr. 775/2005),

Constatând că Ordonanța Guvernului cu nr. 68/2003, la art. 18 menționează între condițiile de acreditare existența unui Regulament de organizare și funcționare și luând în considerare necesitatea urgentării procesului de pregătire și reorganizare a activității misionare și social-filantropice a Bisericii, aprobate prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 775/2005;

Sectorul Biserica și Societatea al Administrației Patriarhale a supus discuției și aprobării de către Sfântul Sinod următoarele propuneri:

1. Pentru reglementarea situației asistenților sociali teologi încadrați, în condițiile legislative menționate, fiecare eparhie va dispune, până la data de 1 septembrie 2005, înscrierea lor în Colegiul Național și va suporta cheltuielile de înscriere și cotizare, pentru primul an, în vederea obținerii avizului de exercitare a profesiei;

2. În vederea demarării acțiunilor de acreditare ca furnizori de servicii sociale să se aprobe Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială, amendat și adaptat, pe baza concluziilor întâlnirilor desfășurate la nivelul fiecărei mitropolii;

3. Până la 15 septembrie 2005, la nivelul fiecărei mitropolii, să fie organizată cea de a doua întâlnire a coordonatorilor activității sociale care, în conformitate cu prevederile hotărârii nr. 775/2005, vor elabora propuneri concrete în vederea alcătuirii fișelor comune de evaluare a activităților cu caracter social-filantropic și misionar desfășurate la nivel parohial și eparhial, fișe ce vor fi incluse ca anexe la Regulamentul de organizare;

4. Până la data de 15 septembrie 2005, Sectorul Biserica și Societatea al Administrației Patriarhale va elabora proiectul statutului uniunii asociațiilor social-filantropice ale centrelor eparhiale;

5. Pentru discutarea și elaborarea formei finale a acestor documente, în vederea supunerii lor spre analiza și aprobarea Sfântului Sinod, în luna octombrie va fi convocată Întâlnirea coordonatorilor eparhiali ai activităților de asistență socială, la care vor participa consilierii coordonatori și invitați de specialitate în domeniu; de asemenea, va fi elaborată și forma finală a fișelor comune de evaluare a activităților cu caracter social-filantropic și misionar desfășurate la nivel parohial și eparhial.

După citirea referatului, Prea Fericitul Părinte Patriarh a dat cuvântul P.S. Ciprian Câmpineanul care a făcut unele precizări legate de necesitatea adoptării acestor propuneri mai ales în ceea ce privește uniformizarea structurilor eparhiale și alinierea la legislația care reglementează desfășurarea activității de asistență socială în România. De asemenea, întrucât numeroși ierarhi au înțeles că se propune un nou regulament, Prea Sfinția Sa a precizat că rămâne în vigoare regulamentul adoptat în 1997 și revizuit în 2001 căruia i s-au adus unele amendamente cu scopul de a-l pune în concordanță cu legislația specifică în vigoare.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, luând cuvântul, a arătat necesitatea acestei inițiative și a apreciat rolul consultativ pe care îl au întrunirile la nivel de mitropolie, în cadrul cărora au fost discutate și propuse, de fapt, aceste amendamente, subliniind că aceste demersuri vor fi eficiente doar în măsura în care fiecare eparhie privește cu seriozitate implicarea în domeniul serviciilor sociale, aplicând și celelalte puncte din documentul propus spre analiză și aprobare.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a solicitat ca toate eparhiile să se conformeze acestor propuneri, mai ales că în Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române va fi menționat înființarea sectoarelor de specialitate în structura fiecărei eparhii.

În urma analizării referatului Sectorului Biserica și Societatea, a discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod a hotărât:

– *Ia act cu aprobare de modul de aplicare în cuprinsul eparhiilor a hotărârii Sfântului Sinod nr. 775/2005.*

– *Aprobă amendamentele aduse Regulamentului de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială din Biserica Ortodoxă Română și republicarea în forma anexată prezentului Proces-Verbal.*

– *Aprobă propunerile Sectorului Biserica și Societatea, urmând ca aceste reglementări să fie transmise eparhiilor spre aplicare.*

– *Fiecare eparhie se va îngriji să aplice noile reglementări în vederea restructurării și revigorării lucrării misionare și filantropice a Bisericii.*

– *Până la data de 1 octombrie 2005, fiecare Centru Eparhial va trimite Sectorului Biserica și Societatea al Administrației Patriarhale, un raport informativ în care va fi prezentat modul de aplicare a noilor reglementări.*

9. Suspendarea ședinței.

La orele 20.00, Prea Fericitul Părinte Președinte suspendă ședința și anunță reluarea lucrărilor în plen pentru ziua următoare, miercuri, 6 iulie 2005, la orele 9.00.

Se rostește rugăciune "Cuvine-se cu adevărat!".

Miercuri, 6 iulie 2005

10. Reluarea ședinței în plen. Prezentarea raportelor Comisiilor sinodale de lucru.

La orele 9.30, se reiau lucrările Sfântului Sinod sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și cu aceeași prezență, ca în ziua anterioară. Prea Fericitul Părinte Președinte redeschide lucrările în plen.

Se rostește rugăciunea "Împărate ceresc".

Comisia Teologică și Liturgică

Prea Fericitul Părinte Președinte invită pe *P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, raportorul Comisiei Teologice și Liturgice* să prezinte referatele comisiei privind:

Temei nr. 2711/2005 – Procesul-Verbal al ședinței Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români din 4 iulie 2005 în legătură cu propunerea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei (adresa nr. 4875/2005) privind canonizarea Mitropolitului Dosoftei al Moldovei (13 decembrie). ✓

Examinând documentația respectivă, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a constatat că, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002, Mitropolia Moldovei și a Bucovinei a îndeplinit toate formele preliminare privind studierea și cercetarea condițiilor de canonizare, a întocmit Slujbele Veceraniei, Utreniei și Acatistul Mitropolitului Dosoftei, a elaborat și publicat studiul cu argumente pentru canonizare, toate aceste acte fiind aprobate de Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei în ședința sa din 10 iunie 2005.

De asemenea, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, în urma analizării propunerii și a documentației prezentate a constatat că Mitropolia Moldovei și a Bucovinei aduce în susținerea propunerii de canonizare a Mitropolitului Dosoftei al Moldovei o seamă de argumente canonice, istorice, pastoral-misionare cu referire la:

1. *Ortodoxia neîndoielnică a credinței Mitropolitului Dosoftei;*
2. *Sfințenia vieții oglindită în mărturii contemporane;*
3. *Calitatea de misionar ortodox prin cartea tipărită în limba română: Psaltirea în versuri (Uniev, 1673), Preacinstiul Acatist (Uniev, 1673), Revizuirea Vechiului Testament (tradus de Nicolae Spătaru, publicat în Biblia de la București), Dumnezeiasca Liturghie (Iași, 1679), Psaltirea de-nțăles (1680), Molităvnic de-nțăles (1681), Viața și petrecerea svinților (1682–1686), Paremiile preste an (1683);*
4. *Suferințele pribegiei și slujirea teologică a Ortodoxiei universale;*

În vederea finalizării procedurii de aprobare a canonizării, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a cercetat și avizat Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Mitropolitului Dosoftei care, în prealabil, au fost diortosite și de către Comisia Chiriarhală Liturgică a Arhiepiscopiei Iașilor care funcționează cu binecuvântarea și sub supravegherea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel.

Totodată, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat în examinare proiectul de icoană a Mitropolitului Dosoftei, realizată de Mitropolia Moldovei și a Bucovinei, considerând-o corespunzătoare și bună pentru a fi aprobată de Sfântul Sinod;

Ca urmare, formulându-și convingerea că Mitropolitul Dosoftei întrunește condițiile pentru canonizare, Comisia Sinodală pentru canonizarea Sfinților Români a procedat la întocmirea proiectului de **Tomos de Canonizare**, pentru aprobare de către Sfântul Sinod și proclamarea canonizării, cu dată de prăznuire la 13 decembrie.

La rândul său, analizând rezultatul cercetării și examinării făcute de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, Comisia Teologică și Liturgică și-a însușit constatările formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români.

În urma discuțiilor purtate, a lămuririlor date de I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă canonizarea Mitropolitului Dosoftei al Moldovei, cu cinstire generală ca Sfânt Ierarh, cu titulatura: **Sfântul Ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei, cu serbare la 13 decembrie.***

– *Aprobă înscrierea în Calendarul Bisericii Ortodoxe Române cu cruce neagră, simplă, ca sfânt cu polieleu, înaintea sfinților Mari Mucenici Eustratie, Auxenție și Evghenie.*

– *Aprobă textele slujbelor religioase în cinstea Sfântului Ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei (Acatistul, Vecernia, Utrenia, Troparul, Condacul și Sinaxarul).*

– *Aprobă icoana zugrăvită în cinstea Sfântului așa cum s-a prezentat comisiei.*

– *Aprobă ca biserici și mănăstiri care se vor zidi să poarte hramul Sfântului Ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei.*

– *Aprobă Tomosul Sfântului Sinod pentru proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei, urmând ca timpul proclamării solemne a canonizării să se stabilească de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei în înțelegere cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Președintele Sfântului Sinod.*

– *Textele liturgice aprobate vor intra în cărțile de cult și vor fi imprimare prin grija Arhiepiscopiei Iașilor, urmând a fi preluate și de Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.*

Temei nr. 2712/2005 – Procesul-Verbal al ședinței Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români din 4 iulie 2005, în legătură cu propunerea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei (adresa nr. 4875/2005) privind canonizarea Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona (9 septembrie).

Cercetând documentația prezentată, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat act că, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002, Mitropolia Moldovei și a Bucovinei a parcurs toate etapele preliminare privind studierea și cercetarea condițiilor de canonizare, a întocmit Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona, a elaborat și publicat studiul cu argumente pentru canonizare, toate aceste acte fiind aprobate de Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei în ședința sa din 10 iunie 2005.

De asemenea, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, analizând documentația prezentată a constatat că Mitropolia Moldovei și a Bucovinei aduce în susținerea propunerii de canonizare a Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona argumente canonice, istorice, pastoral-misionare cu referire la :

1. **Ortodoxia credinței.** Cuviosul Schimonah Onufrie de la Vorona a fost ucenic al Cuviosului Paisie de la Neamț și următor al dreptei credințe, mărturisită de părinții filocalici, parte ale căror lucrări, în manuscris, le-a copiat cu multă râvnă și smerenie călugărească;

2. **Sfințenia vieții,** dovedită prin nevoițe ascetice în cei 15 ani de mănăstire și 25 de ani de viețuire pustnicească, îmbrăcând totodată și schima cea mare;

3. **Fapte minunate din timpul vieții și după moarte,** până în zilele noastre: Chemarea de către înger a preotului să-l împărtășească înaintea morții sale; cântări și lumini la mormântul său; călăuzirea celor trei călugări noaptea, de o lumină, spre peștera pustnicului; vindecarea de epilepsie a fiicei domnitorului Dimitrie Sturza; tămăduirea unui paralizat, în vremurile noastre;

4. **Cinstirea lui ca sfânt încă din viața pământească și venerarea moaștelor sale.** Evlavia credincioșilor l-a consacrat drept sfânt și ales al lui Dumnezeu îndată după mutarea sa la Domnul, fiindu-i alcătuit un tropar de cinstire de către monahii schitului Sihăstria Voronei. Moaștele sale au fost oferite cinstirii și se află astăzi în racla din firida din pronaosul bisericii “Buna Vestire”.

Pentru finalizarea procedurii de aprobare a canonizării, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a cercetat, corectat și avizat Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona care, în prealabil, au

fost diortosite și de către Comisia Chiriarhală Liturgică a Arhiepiscopiei Iașilor care funcționează cu binecuvântarea și sub supravegherea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel.

Totodată, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat în examinare proiectul de icoană a Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona, realizată de Mitropolia Moldovei și Bucovinei, considerând-o corespunzătoare și bună de a fi aprobată de Sfântul Sinod.

Ca urmare, formulându-și convingerea despre Cuviosul Schimonah Onufrie de la Vorona că întrunește condițiile pentru canonizare, Comisia Sinodală pentru Canonizarea Sfinților Români a procedat la întocmirea proiectului de **Tomos de Canonizare**, pentru aprobare de către Sfântul Sinod și proclamarea canonizării, cu dată de prăznuire la 9 septembrie.

La rândul său, analizând rezultatul cercetării și examinării făcute de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, Comisia Teologică și Liturgică și-a însușit constatările formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români.

În urma discuțiilor purtate, a lămuririlor date de I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă canonizarea Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona, cu cinstire generală ca Sfânt Cuvios, cu titulatura Sfântul Cuvios Onufrie de la Vorona, cu serbare la 9 septembrie.*

– *Aprobă înscrierea în Calendarul Bisericii Ortodoxe Române cu cruce neagră, simplă, ca sfânt cu polieleu, după Sfinții și Dreptii Părinți Ioachim și Ana.*

– *Aprobă textele slujbelor religioase în cinstea Sfântului Cuvios Onufrie de la Vorona (Acatistul, Vecernia, Utrenia, Troparul, Condacul și Sinaxarul).*

– *Aprobă icoana zugrăvită în cinstea Sfântului, așa cum s-a prezentat comisiei.*

– *Aprobă ca biserici și mânăstiri care se vor zidi să poarte hramul Sfântului Cuvios Onufrie de la Vorona.*

– *Aprobă Tomosul Sfântului Sinod pentru proclamarea canonizării Sfântului Cuvios Onufrie de la Vorona, urmând ca timpul proclamării solemne a canonizării să se stabilească de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, în înțelegere cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Președintele Sfântului Sinod.*

– *Textele liturgice aprobate vor intra în cărțile de cult și vor fi imprimate prin grija Arhiepiscopiei Iașilor, urmând a fi preluate și de Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.*

√

Temei nr. 2818/2005 – Procesul-Verbal al ședinței Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români din 4 iulie 2005 în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 585/2003 cu propunerea de canonizare a Cuviosului Ierarh Pahomie de la Gledin.

Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat act de studiul aflat la dosar și înaintat de Arhiepiscopia Clujului și de propunerea pentru canonizarea Cuviosului Ierarh Pahomie de la Gledin și reține că acesta a viețuit și s-a nevoit în prima parte a secolului al XVIII-lea, originar din satul Gledin, actualul județ

Bistrița-Năsăud, frate, călugăr, eclesiarh și stareț al Mănăstirii Neamț, ucenic al Sfântului Dimitrie de Rostov, ctitor al schitului Procov, episcop de Roman și, după toate probabilitățile, horepiscop temporar pentru oropsiții ortodocși din ținutul natal.

În urma examinării studiului, Comisia pentru canonizarea Sfinților Români a constatat despre Cuviosul Ierarh Pahomie de la Gledin că a fost mare nevoitor în rugăciune, post și ascultare, iubitor de singurătate și râvnitor al cărții, sfârșindu-și zilele în exil, iar osemintele lui sunt păstrate în paraclisul schitului Sfântul Ștefan din Lavra Pecerska.

Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, analizând documentația prezentată și formulându-și convingerea că există suficiente argumente în propunerea Arhiepiscopiei Clujului care motivează o hotărâre a Sfântului Sinod pentru canonizarea Cuviosului Ierarh Pahomie de la Gledin, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr.5085/19 decembrie 2002, a considerat necesar să recomande Arhiepiscopiei Clujului, în vederea completării dosarului pentru finalizarea procedurii de proclamare solemnă a canonizării, următoarele:

– *Elaborarea, publicarea și difuzarea în broșură a referatului sinteză privind Ortodoxia credinței, faptele și cuvintele de învățătură, Sfințenia vieții, Cinstirea lui și memoria posterității;*

– *Întocmirea textelor liturgice în cinstea Cuviosului Ierarh Pahomie de la Gledin (Troparul, Condacul, Sinaxarul, Slujbele Vecerniei, Utreniei, Acatistul);*

– *Propunerea datei de pomenire, a modului de cinstire (general sau local) și de înscriere în Calendarul bisericesc;*

– *Realizarea icoanei;*

– *Elaborarea proiectului de Tomos Sinodal de canonizare.*

Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români apreciază că după examinarea dosarului astfel completat, diortosirea și definitivarea textelor liturgice prin Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, poate să propună Sfântului Sinod încheierea procedurii de proclamare a canonizării Cuviosului Ierarh Pahomie de la Gledin.

La rândul său, analizând rezultatul cercetării și examinării făcute de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, Comisia Teologică și Liturgică și-a însușit constatările formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români.

În urma discuțiilor purtate, a lămuririlor date de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de propunerea de canonizare a Cuviosului Ieromonah Pahomie de la Gledin, urmând ca pentru finalizarea procedurii de canonizare Arhiepiscopia Clujului să se conformeze procedurii stabilite prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002 privind metodologia de canonizare.*

– *Aprobă ca, în vederea completării dosarului de canonizare a Cuviosului Ieromonah Pahomie de la Gledin, Arhiepiscopul Clujului să procedeze la următoarele:*

– *Elaborarea, publicarea și difuzarea în broșură a referatului de sinteză privind Ortodoxia credinței, faptele și cuvintele de învățătură, Sfințenia vieții, Cinstirea lui și memoria posterității;*

- *Întocmirea textelor liturgice în cinstea Cuviosului Ierarh Pahomie de la Gledin (Troparul, Condacul, Sinaxarul, Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul);*
- *Propunerea datei de pomenire, a modului de cinstire (general sau local) și de înscriere în Calendarul bisericesc;*
- *Realizarea icoanei;*
- *Elaborarea proiectului de Tomos Sinodal de canonizare;*
- *Ia act ca după examinarea dosarului astfel completat, diortosirea și definitivarea textelor liturgice prin Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români poate să propună Sfântului Sinod încheierea procedurii de proclamare a canonizării Cuviosului Ierarh Pahomie de la Gledin.*

✓

Temei nr. 2864/2005 – Procesul-Verbal al ședinței Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români din 4 iulie 2005 în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Bucureștilor nr. 5781/2005, cuprinzând propunerea de canonizare a Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei (1765–1834).

Cercetând documentația respectivă, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat act din studiul aflat la dosar că, propunerea pentru canonizarea Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei este rodul numeroaselor cereri ale credincioșilor și monahilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor de continuare a sporirii cetei sfinților români prin recunoașterea și autentificarea viețuirii sfinte și a faptelor bineplăcute lui Dumnezeu săvârșite de Mitropolitul Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei, mare cărturar, personalitate a Ortodoxiei Românești și reprezentant de seamă al isihasmului din țara Românească.

De asemenea, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, analizând documentația prezentată și formulându-și convingerea că există suficiente argumente în propunerea Arhiepiscopiei Bucureștilor care motivează o hotărâre a Sfântului Sinod pentru canonizarea Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002, a considerat necesar să recomande Arhiepiscopiei Bucureștilor, în vederea completării dosarului pentru finalizarea procedurii de proclamare solemnă a canonizării, următoarele:

- *Elaborarea, publicarea și difuzarea în broșură a referatului de sinteză privind Ortodoxia credinței, faptele și cuvintele de învățătură, Sfințenia vieții, Cinstirea lui și memoria posterității;*
- *Întocmirea textelor liturgice în cinstea Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei (Troparul, Condacul, Sinaxarul, Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul);*
- *Propunerea datei de pomenire, a modului de cinstire (general sau local) și de înscriere în Calendarul bisericesc;*
- *Realizarea icoanei;*
- *Elaborarea proiectului de Tomos Sinodal de canonizare.*

Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români apreciază că după examinarea dosarului astfel completat, după diortosirea și definitivarea textelor liturgice prin Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, poate să propună Sfân-

tului Sinod încheierea procedurii de proclamare a canonizării Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei.

La rândul său, analizând rezultatul cercetării și examinării făcute de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, Comisia Teologică și Liturgică și-a însușit constatările formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români.

În urma discuțiilor purtate, a lămuririlor Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de propunerea de canonizare a Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei, urmând ca pentru finalizarea procedurii de canonizare, Arhiepiscopia Bucureștilor să se conformeze procedurii stabilite prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002, în legătură cu metodologia de canonizare;*

– *Aprobă ca în vederea completării dosarului de canonizare a Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei, Arhiepiscopia Bucureștilor să procedeze la următoarele:*

– *Elaborarea, publicarea și difuzarea în broșură a referatului sinteză privind Ortodoxia credinței, faptele și cuvintele de învățătură, Sfințenia vieții, Cinstirea lui și memoria posterității;*

– *Întocmirea textelor liturgice în cinstea Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei (Troparul, Condacul, Sinaxarul, Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul);*

– *Propunerea datei de pomenire, a modului de cinstire (general sau local) și de înscriere în Calendarul bisericesc;*

– *Realizarea icoanei;*

– *Elaborarea proiectului de Tomos Sinodal de canonizare.*

– *Ia act ca după examinarea dosarului astfel completat, diortosirea și definitivarea textelor liturgice prin Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români poate să propună Sfântului Sinod încheierea procedurii de proclamare a canonizării Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei.*

Temei nr. 2863/2005 – Procesul-Verbal al ședinței Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români din 4 iulie 2005 în legătură cu adresa Arhiepiscopiei Bucureștilor nr. 5782/2005, cu propunerea de canonizare a Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani (1730-1806).

Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat act din studiul aflat la dosar că, propunerea pentru canonizarea Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani este urmarea numeroaselor cereri ale credincioșilor și monahilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor privind continuarea eforturilor pentru sporirea cetei sfinților români prin recunoașterea și confirmarea viețuirii sfinte și a faptelor bineplăcute lui Dumnezeu, săvârșite de Cuviosul Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani, reprezentant de seamă al isihasmului și înnoitor al monahismului în Țara Românească.

Analizând documentația prezentată și formulându-și convingerea că există suficiente argumente în propunerea Arhiepiscopiei Bucureștilor care motivează o hotărâre a Sfântului Sinod pentru canonizarea Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhi-

mandritul de la Cernica și Căldărușani, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a considerat necesar să recomande Arhiepiscopiei Bucureștilor, în vederea completării dosarului pentru finalizarea procedurii de proclamare solemnă a canonizării, următoarele:

– *Elaborarea, publicarea și difuzarea în broșură a referatului sinteză privind Ortodoxia credinței, faptele și cuvintele de învățătură, Sfințenia vieții, Cinstirea lui și memoria posterității;*

– *Întocmirea textelor liturgice în cinstea Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani (Troparul, Condacul, Sinaxarul, Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul);*

– *Propunerea datei de pomenire, a modului de cinstire (general sau local) și de înscriere în Calendarul bisericesc;*

– *Realizarea icoanei;*

– *Elaborarea proiectului de Tomos Sinodal de canonizare.*

De asemenea, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a apreciat că după examinarea dosarului astfel completat, diortosirea și definitivarea textelor liturgice prin Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, va putea să propună Sfântului Sinod încheierea procedurii de proclamare a canonizării Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani.

La rândul său, analizând rezultatul cercetării și examinării făcute de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, Comisia Teologică și Liturgică și-a însușit constatările formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români.

În urma discuțiilor purtate, a lămuririlor date de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de propunerea de canonizare a Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani, urmând ca pentru finalizarea procedurii de canonizare, Arhiepiscopia Bucureștilor să se conformeze procedurii stabilite prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002 privind metodologia de canonizare.*

– *Aprobă ca, în vederea completării dosarului de canonizare a Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani, Arhiepiscopia Bucureștilor să procedeze la următoarele:*

– *Elaborarea, publicarea și difuzarea în broșură a referatului sinteză privind Ortodoxia credinței, faptele și cuvintele de învățătură, Sfințenia vieții, Cinstirea lui și memoria posterității;*

– *Întocmirea textelor liturgice în cinstea Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani (Troparul, Condacul, Sinaxarul, Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul);*

– *Propunerea datei de pomenire, a modului de cinstire (general sau local) și de înscriere în Calendarul bisericesc;*

– *Realizarea icoanei;*

– *Elaborarea proiectului de Tomos Sinodal de canonizare.*

– *Ia act că, după examinarea dosarului astfel completat, diortosirea și definitivarea textelor liturgice prin Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și*

Dobrogei, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români poate să propună Sfântului Sinod încheierea procedurii de proclamare a canonizării Cuviosului Stareț Gheorghe de la Cernica și Căldărușani. Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungrovlahiei.

Temei nr. 1857/2005 – Referatul de informare al Sectorului Biserica și Societatea, în legătură cu desfășurarea lucrărilor Comisiei Naționale de Bioetică (București, Palatul Patriarhiei, 18-19 mai 2005).

Din analiza referatului reiese că, în conformitate cu Hotărârea Sfântului Sinod nr. 1729/2004 și potrivit rezoluției Prea Fericitului Părinte Patriarh de pe temei 773/2005, în perioada 18-19 mai 2005, la Palatul Patriarhiei, s-a desfășurat Sesiunea de lucru a Comisiei Naționale de Bioetică, având ca obiectiv pe de o parte, analizarea amendamentelor și propunerilor făcute de membrii Sfântului Sinod care au studiat textele referitoare la eutanasiu și avort, iar pe de altă parte, a textelor propuse de Comisiile Locale de Bioetică în legătură cu contracepția, planificarea familială și fecundarea "in vitro".

În urma dezbaterilor, s-au alcătuit documentele finale care vor exprima poziția oficială a Bisericii Ortodoxe Române față de *eutanasiu și avort*, precum și un text de bază referitor la *contracepție, planificarea familială și fecundarea "in vitro"*.

Având în vedere că mai sunt multe subiecte de tratat, ca de exemplu: *clonarea, eugenia, reproducerea asistată* și constatând, în același timp, necesitatea unei implicări cât mai active a tuturor membrilor Comisiilor Locale, Comisia Națională de Bioetică a propus Sfântului Sinod:

- aprobarea celor două documente finalizate cu privire la eutanasiu și avort;
- stabilirea următoarei teme de studiu: Clonarea;
- publicarea documentelor aprobate în revistele centrale bisericești și eparhiale;

În urma analizării referatului de informare al Sectorului Biserica și Societatea, la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de activitatea Comisiei Naționale de Bioetică;*

– *Aprobă documentele finale care exprimă poziția oficială a Bisericii Ortodoxe Române cu privire la Eutanasiu și Avort (care se anexează prezentului Proces-Verbal) și care vor fi publicate în revistele centrale bisericești și în cele eparhiale.*

– *Aprobă ca, până la data de 15 octombrie 2005, fiecare Comisie Locală să trimită la Sectorul Biserica și Societatea al Patriarhiei Române, observațiile referitoare la textul de bază cu privire la contracepție, planificarea familială și fecundarea "in vitro".*

– *Aprobă ca, până la data de 15 octombrie 2005, fiecare Comisie Locală să trimită la Sectorul Biserica și Societatea al Patriarhiei Române, referatele privitoare la tema Clonării;*

Temei nr. 1479/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la organizarea celui de-al doilea Congres Național al Facultăților de Teologie din Patriarhia Română (Mănăstirea Sâmbăta, 25-28 septembrie 2005).

Potrivit hotărârilor Sfântului Sinod nr. 526 și 2283/2004, pe data de 6 aprilie 2005 s-a desfășurat Consfătuirea Decanilor Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română, sub conducerea I.P.S. Mitropolit Daniel. În cadrul consfătuirii, Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie din București, a înaintat un memoriu cu privire la organizarea celui de al doilea *Congres Național al Facultăților de Teologie din Patriarhia Ortodoxă Română*, la Mănăstirea Sâmbăta, în perioada 25-28 septembrie 2005, solicitându-se, în acest scop, binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului. Problemele organizatorice vor reveni Facultăților de Teologie din București și Sibiu. Tema acestui congres va fi **“Facultatea de Teologie în viața și în misiunea Bisericii”**.

Având în vedere că prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 526/2004 s-a aprobat convocarea Congresului Național al Facultăților de Teologie din doi în doi ani și apreciind, în acest sens, că primul congres a reprezentat o manifestare cultural-științifică de mare importanță;

Ținând seama de faptul că, prin grija și prin binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, sunt asigurate la Mănăstirea Sâmbăta condițiile corespunzătoare pentru desfășurarea evenimentului, se propune aprobarea organizării congresului, cu tema, locația și data stabilită.

I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, luând cuvântul, aduce precizări privind aspectele diferite de organizare a congresului, aspecte care se regăsesc în procesul verbal anexat. *I.P.S. Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei*, întreabă care sunt atribuțiile facultăților care nu au fost nominalizate pentru susținerea temei principale și a referatelor, iar I.P.S. Daniel face precizările care se regăsesc în procesul verbal.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist apreciază măsurile luate în cadrul acestei consultări și aduce mulțumiri I.P.S. Mitropolit Daniel pentru buna organizare a întâlnirii și pentru preocuparea ca lucrările congresului să se desfășoare în condiții optime. Prea Fericirea Sa a evidențiat și faptul că, după întrunirea decanilor celor 6 facultăți de teologie, a avut bucuria de a se întâlni cu aceștia, prezentându-le și responsabilitatea ce le revine pe linie de învățământ și pentru pregătirea clerului, astfel încât să răspundă așteptărilor credincioșilor și Bisericii.

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă organizarea celui de-al doilea Congres Național al Facultăților de Teologie din Patriarhia Ortodoxă Română, la Mănăstirea Sâmbăta, în perioada 25-28 septembrie 2005.*

– *Aprobă tema congresului: “Facultatea de Teologie în viața și în misiunea Bisericii” și referatele stabilite pe marginea acesteia.*

– *Aprobă propunerile formulate de Comitetul de organizare, întrunit în data de 4 iulie 2005, scop în care se redă mai jos, în extras, parte din procesul-verbal al lucrărilor cu referire la aceste aspecte, după cum urmează:*

“Întâlnirea a avut ca scop organizarea celui de-al doilea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română, ce urmează să se desfășoare în perioada 25-28 septembrie 2005, la Mănăstirea Sâmbăta. Ordinea de zi a fost următoarea:

1. Probleme organizatorice legate de buna desfășurare a congresului.
2. Desemnarea susținătorului temei principale și a comunicărilor.
3. Stabilirea principiului de reprezentativitate la Congres.
4. Elaborarea unor planuri unice de învățământ, la specializările din Facultățile de Teologie și a unor programe analitice, adecvate acestora.
5. Diverse.

Problemele aflate pe ordinea de zi au fost analizate punctual, după cum urmează:

1. În privința organizării Congresului, s-a hotărât ca decanii celor 6 facultăți reprezentate la întrunire, împreună cu reprezentanții Sectorului Învățământ (episcop și consilier) să formeze, sub conducerea I.P.S. Mitropolit Daniel, Comitetul de organizare a Congresului, iar Secretariatul Congresului Facultăților de Teologie va fi asigurat de facultatea organizatoare, în cazul de față, Facultatea de Teologie "Andrei Șaguna", din Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu. Domnul Bogdan Dedu va fi membru al comitetului de organizare și corespondent permanent din partea revistei Studii Teologice la congresele viitoare, pentru evidențierea aspectului de continuitate.

Cheltuielile de transport vor fi suportate de către facultăți în timp ce cheltuielile de cazare și masă, de la Mănăstirea Sâmbăta, vor fi asigurate prin contribuția Secretariatului de Stat pentru Culte sau prin sponsorizări.

2/a. Tema Congresului, propusă de Primul Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă, desfășurat în anul 2003 la Durău, este "**Facultatea de Teologie în viața și în misiunea Bisericii**" și în legătură cu aceasta, s-a hotărât elaborarea a 4 referate, corespunzătoare specializărilor din facultățile de teologie ortodoxă, având următoarele titluri: **Misiune prin formare pastorală, Misiune prin promovarea eticii sociale creștine, Misiune prin activitatea didactică religioasă, Misiune prin promovarea artei sacre.**

În redactarea fiecărui referat se va ține seamă de următoarele coordonate: **A.** Situația actuală și propuneri concrete de ameliorare a activității facultăților de teologie în cadrul reformei din învățământ, în concordanță cu necesitățile pastorale; **B.** Cooperarea dintre facultatea de teologie și centrele eparhiale în formarea continuă pastorală și **C.** Evaluarea impactului social al misiunii Bisericii.

2/b. În ceea ce privește susținerea referatelor, s-a hotărât ca acestea să fie repartizate și elaborate în felul următor:

– Facultatea de Teologie Ortodoxă "Andrei Șaguna" din Sibiu va pregăti referatul de ansamblu, corespunzător temei centrale a Congresului, respectiv: **Facultatea de Teologie în viața și în misiunea Bisericii.**

– Facultatea de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian" din București va pregăti referatul: **Misiune prin formare pastorală.**

– Facultatea de Teologie Ortodoxă "Dumitru Stăniloae" din Iași va pregăti referatul: **Misiune prin promovarea artei sacre.**

– Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj Napoca va pregăti referatul: **Misiune prin activitatea didactică religioasă.**

– *Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova va pregăti referatul: **Misiune prin etica socială creștină.***

2/c. Până la data de 15 iulie, consiliile profesoriale din cele 5 facultăți menționate se vor întruni pentru discutarea temei repartizate, astfel încât, decanul, împreună cu profesorii de specialitate, să cristalizeze ideile ce vor sta la baza redactării referatului respectiv. Acesta va reflecta viziunea facultății, în concordanță cu viziunea Bisericii, iar redactarea va fi încredințată unui profesor desemnat de facultatea respectivă.

2/d. Până la data de 1 august se va comunica Secretariatului de organizare de la Sibiu numele conferențiarilor desemnați de facultățile respective (Facultatea de Teologie Ortodoxă “Andrei Șaguna”, Sibiu, Str. Mitropoliei, nr. 20, jud. Sibiu, tel/fax 0269.210530).

2/e. Până la data de 1 septembrie se va finaliza referatul asupra temei repartizate.

2/f. Până la data de 15 septembrie acest referat va fi transmis Secretariatului de organizare de la Sibiu.

2/g. Celelalte facultăți, care nu pregătesc referate, vor analiza de asemenea temele propuse, în cadrul consiliilor profesoriale, iar concluziile vor fi prezentate de către reprezentanții lor în cadrul discuțiilor, la Congres.

3/a. În ce privește reprezentativitatea facultăților la Congres, s-a ținut seama de principiul proporționalității, după cum urmează: câte 8 reprezentanți (Facultatea de Teologie Ortodoxă “Andrei Șaguna” din Sibiu și Facultatea de Teologie Ortodoxă “Patriarhul Justinian” din București; câte 6 reprezentanți (Facultatea de Teologie Ortodoxă “Dimitru Stăniloae” din Iași, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj Napoca, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad; câte 4 reprezentanți (Facultatea de Teologie Ortodoxă din Pitești, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Constanța, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Târgoviște, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Oradea, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia; câte 2 reprezentanți (Secțiile de Teologie Ortodoxă din Galați, Baia Mare, Timișoara și Reșița. Totalul participanților va fi de 68 de reprezentanți.

3/b. La congres vor participa ca membri de drept și ierarhii din Comisia Sinodală Teologică și Liturgică, sub președinția I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei.

3/c. De asemenea, s-a hotărât participarea cu rol de invitați a reprezentanților unor ministere: Ministerul Culturii și Cultelor (ministrul și secretarul de stat pentru culte), Ministerul Învățământului: ministrul și secretarul de stat, Ministerul Sănătății: ministrul sau secretarul de stat, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale: secretarul de stat).

3/d. Secretariatul de organizare se va ocupa și de invitarea la Congres a unor reprezentanți mass-media, în primul rând a celor din cadrul Bisericii.

4. În privința stabilirii unor planuri și a unor programe de învățământ unice, s-a convenit să se respecte legislația de stat și hotărârile Sfântului Sinod, oferindu-se libertate facultăților de teologie, pentru a elabora planuri de învățământ specifice. Această hotărâre a fost motivată de faptul că facultățile au un număr diferit de profesori și de specializări, în timp ce condițiile și activitățile specifice

pot fi variate. Planurile de învățământ trebuie să păstreze un caracter unitar în proporție de 80%, și specificitate de 20%. Programele analitice trebuie să rămână însă unitare, pentru a asigura mobilitatea studenților, condiție impusă de reforma din învățământ și de exigențele integrării europene”.

Temei nr. 513/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la întrunirea Decanilor Facultăților de Teologie Ortodoxă și hotărârile luate cu acest prilej (București, 6 aprilie 2005).

Referatul subliniază că în conformitate cu hotărârile Sfântului Sinod, nr. 526 și 2283/2004, în ziua de 6 aprilie 2005, sub conducerea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, s-a desfășurat **Consfătuirea Decanilor Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română, cu următoarea Ordine de Zi: 1. Prezentarea concluziilor consfătuirii din 28.02.2005-1.03.2005 cu decanii și șefii de catedră din Facultățile de teologie ortodoxă și răspunsul Ministrului Educației și Cercetării la intervenția Patriarhiei Române nr. 10114/2005; 2. Propuneri privind planurile de învățământ în noua organizare a structurii și a ciclurilor din învățământul teologic universitar; 3. Fixarea disciplinelor care se predau în facultățile de teologie ortodoxă (obligatorii și opționale); 4. Problema elaborării unor programe analitice, adecvate noilor planuri de învățământ; 5. Fixarea numărului de locuri și a principiului de acordare a acestora la facultățile de teologie ortodoxă; 6. Fixarea datei examenului de admitere pentru toate facultățile de teologie ortodoxă, la același termen; 7. Aspecte privind statutul absolvenților de seminar, facultate, master și doctorat, în condițiile recentelor reorganizări din școlile teologice ortodoxe; 8. Problema alcătuirii unor programe pentru Definitivat și Gradul 2 în învățământul preuniversitar la disciplina religie, de către Comisia pentru programe analitice a facultăților de teologie; 9. Problema echivalării titlurilor de doctorat acordate înainte de intrarea în universități a institutelor teologice.**

Problemele au fost dezbătute pe fond, formulându-se o serie de propuneri, după cum urmează:

1. În privința structurii învățământului teologic universitar, s-a luat act că Ministerul Educației și Cercetării a aprobat ciclurile de studiu pentru toate specializările în varianta 3-2-3, cu precizarea că, astfel se respectă prevederile Hotărârii de Guvern nr. 88/2005 și ordinul 3235/2005, care pun în aplicare măsurile Legii 288/2004. De asemenea, anul I de Master urmează a fi adaptat ca o aprofundare a studiilor de licență, după formula vechiului plan de învățământ. În acest context, Ministerul Educației și Cercetării a aprobat următoarea structură a învățământului teologic universitar ortodox: 1. **Domeniul fundamental Teologie** și 2. **Specializări: a) Teologie Pastorală; b) Teologie Didactică; c) Teologie Socială și d) Artă Sacră.** Toate măsurile trebuie bine gândite și judiciose aplicate, în concordanță cu *Legea învățământului*, așa încât, statutul învățământului teologic să fie bine structurat, iar la intrarea în Uniunea Europeană să fie recunoscut, în baza principiului identității avute la integrare.

2. Referitor la planurile de învățământ, a fost subliniată necesitatea concentrării materiei de studiu în trei ani, fără desființarea unor discipline. În acest scop

se impune o revizuire a tematicii, adaptate fiecărei specializări, prioritatea urmând a se acorda învățării ortodoxe, în raport cu doctrinele eterodoxe. Acest raport trebuie să fie la licență de 75%-25% și poate fi schimbat la masterat și doctorat, unde să se acorde un spațiu mai mare studierii aspectelor eterodoxe. La analiza planurilor de învățământ s-a evidențiat necesitatea structurării acestora (cursuri, seminarii, ore și credite) conform prevederilor universitare și exigențelor europene.

3. În legătură cu disciplinele care urmează să fie predate la cele 4 specializări, s-a propus ca disciplinele obligatorii la **Teologie Pastorală** să rămână cele aprobate prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 2377/1999: Studiul Vechiului Testament, Studiul Noului Testament, Istoria bisericească universală, Bizantinologie, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Patrologie și Literatură postpatristică, Teologie Fundamentală, Dogmatică și Simbolică, Morală creștină și Spiritualitate ortodoxă, Misiologie și Ecumenism, Istoria și filosofia religiilor, Teologie liturgică, Teologie și practică pastorală, Drept bisericesc și administrație bisericească, Catehetică și Omiletică, Artă creștină, Limba greacă, Limba latină, Limba ebraică, Muzică bisericească și ritual, Formare duhovnicească și practică liturgică; la **Teologie didactică** să rămână disciplinele obligatorii aprobate prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 2377/1999: Studiul Vechiului Testament, Studiul Noului Testament, Istorie bisericească universală, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Istoria și filosofia religiilor, Teologie liturgică, Muzică bisericească și ritual, Teologie fundamentală, dogmatică și simbolică, Morală creștină și Spiritualitate ortodoxă; la **Teologie Socială** au fost stabilite următoarele discipline obligatorii: Studiul Noului Testament, Studiul Vechiului Testament, Teologie fundamentală, dogmatică și simbolică, Morală creștină și spiritualitate ortodoxă, Istorie bisericească universală, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Istoria și filosofia religiilor, Introducere în Teologia Socială – disciplină nouă, adaptată specializării. S-a apreciat ca necesară împărțirea specializării **Artă Sacră** în 3 subdirecții: *Conservare, Pictură și Muzeografie* și s-au stabilit următoarele discipline obligatorii: Studiul Noului Testament, Studiul Vechiului Testament, Teologie Fundamentală, Dogmatică și Simbolică, Istorie bisericească universală, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Teologie liturgică, Principii etice în conservare și restaurare (denumire folosită pentru Morala creștină).

4. Referitor la programele analitice, s-a analizat ponderea pe care trebuie să o aibă disciplinele teologice în raport cu cele de specialitate și s-a recomandat elaborarea unei tematici adecvate specializărilor de către profesorii titulari sau suplinitori, care trebuie înaintate Sectorului Învățământ până pe data de 1 mai 2005, urmând a fi definitive într-o nouă consfătuire cu decanii și apoi prezentate Sfântului Sinod spre analiză și aprobare. În legătură cu tematica disciplinelor teologice, constatându-se că Facultățile de Teologie nu se mai pot limita la programele și la formele caracteristice perioadei interbelice, s-a recomandat ca acestea să abordeze problemele actuale și să exprime esențialul conținutului, amănunțele urmând să fie tratate în cadrul unor cursuri special organizate.

5. În privința numărului de locuri la facultate (anul I), s-a arătat că în ultimii ani, doar unele dintre facultăți au respectat hotărârile Sfântului Sinod nr. 4952/2003 și nr. 2333/1999, privind numărul de locuri și locurile cu taxă la specializarea

Teologie Pastorală, fapt care a condus la defavorizarea facultăților care au respectat limitarea. De aceea, s-a propus ca pentru anul universitar 2005-2006 doar hotărârile Ministerului Educației și Cercetării să guverneze fixarea numărului de locuri, propunere justificată prin noul context al restructurării învățământului universitar și al reducerii numărului de locuri subvenționate, urmând ca în viitor Sfântul Sinod, în funcție de realitățile momentului, să aducă precizări de la caz la caz.

6. Cu referire la susținerea examenului de admitere la aceeași dată în toate facultățile de teologie, întrucât universitățile au fixat deja date diferite, anul acesta trebuie respectate reglementările universităților. Totodată s-a menționat că se impune menținerea examenului de admitere ca și în anii trecuți, fără înscrierea prin concurs de dosar și în ordinea mediilor. Programa de examen va fi diversificată în funcție de specializări iar forma poate fi cea de lucrare scrisă sau grilă. Pentru anul viitor, în cazul în care Sfântul Sinod hotărăște principii noi în ceea ce privește disciplinele, ponderea examenului scris, a mediilor de absolvire și a bachelareatului, precum și susținerea examenului de admitere la aceeași dată, urmând să se înainteze la Ministerul Educației și Cercetării o solicitare adecvată.

7. În condițiile actualelor restructurări, au fost analizate drepturile și obligațiile fiecărei categorii de absolvenți ai școlilor teologice (seminar, facultate, master, doctorat), în așa măsură încât acestea să corespundă atât noilor situații cât și prevederilor în vigoare. S-a făcut mențiunea că absolvenții de seminar trebuie să își completeze studiile sau altfel, pot deveni cântăreți, dirijori și organizatori ai întâlnirilor cu tinerii.

8. Întocmirea programelor pentru Definitivat și Gradul II, precum și precizarea temelor pentru lucrările de Gradul I revin *Comisiei pentru programe analitice a facultăților de teologie*, propunerile urmând a fi înaintate de facultăți Sectorului Învățământ, care le va prezenta acestei Comisii, iar după aprobarea Sfântului Sinod se vor înainta la Ministerul Educației și Cercetării.

9. A fost analizată problema echivalării titlurilor de licență și doctorat, acordate înainte de intrarea institutelor teologice în universități. Existând sesizări că Ministerul Educației și Cercetării nu recunoaște titlurile acordate de fostele institute teologice, s-a subliniat că această situație trebuie reglementată conform legislației în vigoare, urmând ca Facultățile să prezinte propuneri concrete.

10. În finalul consfătuirii s-au examinat următoarele probleme: *Privind interdisciplinaritatea în facultățile de teologie*, s-a evidențiat necesitatea realizării unei legături organice între cunoștințele de teologie și cele de cultură generală sau de specialitate (Teologie-Cultură, Teologie-Artă, Teologie Socială), încât să se evidențieze, pe de o parte, implicarea teologiei în aceste domenii, iar pe de altă parte, integrarea organică a tuturor acestor domenii în sfera teologică; *Referitor la modul de realizare a evaluării competențelor*, s-a propus ca pentru absolvenți, în special cei de la Artă Sacră și Teologie Socială, să se precizeze activitățile ce urmează să le desfășoare: pictură murală, pictură de icoană, restaurare de pictură și carte, activități sociale în parohii, în cadrul unor asociații caritabile și de binefacere. Aceste precizări au importanță în problema vitală a plasării absolvenților pe baza unui nomenclator de funcții. Forma cea mai potrivită o reprezintă organizarea

unor centre de restaurare pe lângă fiecare centru eparhial, după modelul celor realizate la Iași.

Având în vedere importanța propunerilor formulate și ținând seama de faptul că unele dintre aceste propuneri trebuie finalizate în cadrul unor consfătuiri ale decanilor și ale *Comisiei pentru programe analitice*;

Luând în considerație faptul că unele hotărâri, printre care planurile de învățământ și programele analitice, trebuie implementate începând cu anul universitar 2005-2006 și faptul că unele din hotărârile consfătuirii trebuie supuse prioritar aprobării Sfântului Sinod;

În cadrul discuțiilor care au urmat, au luat cuvântul *I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei și P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul*, care au adus numeroase precizări asupra lucrărilor Consfătuirii și a propunerilor care s-au făcut.

Ca urmare, la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act, cu aprobare, de propunerile formulate la Consfătuirea Decanilor Facultăților de Teologie Ortodoxă, desfășurată la București, în 6 aprilie 2005.*

– *Aprobă ca toate aceste propuneri să fie avute în vedere, pentru includerea lor în Regulamentul – Cadru al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română.*

– *Aprobă ca în anul universitar 2005-2006, Facultățile de Teologie să-și desfășoare activitățile pe baza planurilor de învățământ și a programelor analitice propuse de fiecare facultate în parte, planuri și programe care au stat la baza organizării examenului de admitere în sesiunea 2005, urmând ca elaborarea unui plan unic de învățământ și a unei programe analitice unice să se definească la Congresul Național al Facultăților de Teologie, dacă se va considera necesar.*

– *Aprobă ca adresa Ministerului Educației și Cercetării nr. 17993/2005 să fie transmisă Facultăților de Teologie, care trebuie să opereze observațiile și să înainteze documentele la Sectorul Învățământ, până la 15 iulie 2005.*

– *Aprobă intervenția Sectorului Învățământ către Ministerul Educației și Cercetării pentru clarificarea situației cu privire la specializările Teologie Socială și Artă Sacră.*

✓ **Temei nr. 1250/2005 – Adresa Episcopiei Buzăului, nr.1306/2005, cu propunerea de revizuire a programei analitice la disciplina Religie.**

În adresa menționată, Episcopia Buzăului propune revizuirea programei analitice la disciplina Religie, pe baza constatărilor Ministerului Educației și Cercetării ca urmare a evaluării manualelor de Religie pentru clasele III – X.

Având în vedere cele de mai sus și constatându-se că în procesul-verbal întocmit de Comisia Profesorilor Evaluatori ai Manualelor de Religie, nu sunt propuneri concrete și luând în considerare disponibilitatea Comisiei Profesorilor Evaluatori ai manualelor de Religie de a revizui programele care sunt perfectibile;

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă ca această Comisie a Profesorilor Evaluatori ai manualelor de religie să facă propuneri concrete atât la programa manualelor în cauză, cât și la programele celorlalte clase, urmând ca acestea să fie avute în vedere la o revizuire a tuturor programelor școlare.*

Temei nr. 1835/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu propuneri de teme ce urmează a fi incluse în programa școlară de Religie, privind programele comunitare în domeniul HIV/SIDA și al combaterii violenței domestice.

Referatul arată că la 19 aprilie 2005 s-a încheiat un *Memorandum de Înțelegere pentru întărirea programelor comunitare în domeniul HIV/SIDA și al combaterii violenței domestice în România*, semnatari fiind Patriarhia Română, în relație cu USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, reprezentantă a Guvernului Statelor Unite ale Americii, IOCC – Organizația Internațională pentru Caritatea Creștin Ortodoxă și Ministerul Educației și Cercetării.

În programul activităților specifice, Memorandumul prevede ca și în cadrul orelor de Religie să se introducă unele teme privind prevenirea și combaterea HIV/SIDA și a violenței în familie, acceptate în principiu de Ministerul Educației și Cercetării. Pe baza acestor prevederi a fost întocmită o *programă școlară privind prevenirea și combaterea violenței domestice și a infectării cu HIV/SIDA, prin activități didactice desfășurate la orele de Religie*, ai căror propunători sunt Diac. Nicu Octavian, consilier patriarhal; Pr. Prof. Dorin Opreș și Prof. Monica Opreș.

Ținând seama că la momentul încheierii protocolului de colaborare cu USAID și Ministerul Educației și Cercetării s-a hotărât alcătuirea unor teme și susținerea lor în școli, de către profesorii de Religie;

Având în vedere amploarea acțiunii și importanța programelor comunitare în domeniul HIV/ SIDA și al combaterii violenței domestice în România și că acțiunea a fost apreciată în cadrul primelor întâlniri desfășurate cu factorii antrenați în acest program;

În cadrul discuțiilor în plen, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte* a apreciat Memorandumul încheiat și a precizat că această activitate se adaugă altor multe inițiative și lucrări ale Bisericii Ortodoxe Române, care trebuie să fie cunoscute în rândul credincioșilor.

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, a făcut referiri la faptul că educația pentru sănătate în școală este greșit înțeleasă și nu se vorbește despre castitate premaritală și fidelitate conjugală, ci se insistă asupra metodelor anticonceptionale și de protejare în relațiile sexuale. În acest context, Înalt Prea Sfinția Sa arată că Biserica nu poate abdica de la principiile ei morale și duhovnicești.

P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul, a evidențiat necesitatea includerii temelor respective în programa orelor de Religie, tocmai pentru a contracara devierile din așa-numitului program pentru sănătate, prin abordarea temelor respective în spiritul moralei creștine.

În urma discuțiilor și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă programa școlară privind prevenirea și combaterea violenței domestice și a infectării cu HIV/SIDA, prin activități didactice desfășurate la orele de Religie, programă care se comunică instituțiilor interesate.*

– *Aprobă înaintarea acestei programe la Ministerul Educației și Cercetării, spre aprobare, în vederea utilizării ei de către profesori, în cadrul orelor de Religie.*

✓ **Temei nr. 1840/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la noile Planuri de Învățământ Seminarial pentru clasele a XI-a și a XII-a, specializarea Teologie Pastorală și Patrimoniu.**

Întrucât din anul școlar 2005/2006 clasele a XI-a și a XII-a trebuie să aibă un nou plan de învățământ, ca urmare a generalizării învățământului de 10 clase, Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române a elaborat proiectele planurilor de învățământ pentru aceste clase de Seminar Teologic, la specializările Teologie Pastorală și Patrimoniu.

Având în vedere că prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 529/2004 s-a aprobat, în principiu, planul de învățământ pentru clasele XI-XII și luând în considerare că s-a respectat proporția prevăzută de reglementările în vigoare ale Ministerului Educației și Cercetării între disciplinele din trunchiul comun și cele de specialitate;

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă noile planuri de învățământ pentru clasele a XI-a și a XII-a, Seminar Teologic, profilurile Teologie Pastorală și Patrimoniu, acestea urmând să fie aplicate începând cu anul școlar 2005-2006. Programele vor fi înaintate Ministerului Educației și Cercetării pentru aprobare, după care Sectorul Învățământ le va da publicității.*

✓ **Temei nr. 2279/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la planul de învățământ pentru clasa a XI-a (an de completare) în școlile de cântăreți bisericești.**

La solicitarea Ministerului Educației și Cercetării, Sectorul Învățământ a întocmit planul de învățământ-cadru pentru clasa a XI-a (an de completare) de la școlile de cântăreți bisericești, întrucât prin reglementările specifice ale Ministerului se prevede pentru școlile de arte și meserii, categorie în care se încadrează și școlile de cântăreți bisericești, posibilitatea extinderii studiilor cu clasa a XI-a de completare, care deschide calea continuării studiilor liceale, începând chiar cu anul școlar 2005-2006.

Ca urmare, la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă planul de învățământ pentru clasa a XI-a (an de completare) în școlile de cântăreți bisericești și care va fi înaintat Ministerului Educației și Cercetării, cu solicierea ca pe certificatele de competență să se menționeze calificarea de **cântăreț bisericesc** (cantor) pentru clasa a X-a și cea de **dascâl** (catehet) pentru clasa a XI-a, după care Sectorul Învățământ îl va da publicității.*

Temei nr. 2272/2005 – Propunerile Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române pentru revizuirea Legii nr. 128/1997 privind Statutul Cadrelor Didactice.

Referatul subliniază că, întrucât Ministerul Educației și Cercetării are în vedere revizuirea *Legii nr. 128/1997 privind Statutul Cadrelor Didactice*, Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române a pregătit unele propuneri cu privire la profesorii de Religie și Teologie, propuneri ce urmează a fi înaintate la Ministerul Educației și Cercetării pentru a fi cuprinse în noua lege.

Având în vedere că în prezent există unele neclarități privind Statutul profesorilor de Religie, prin dubla lor subordonare față de Biserică și față de Ministerul Educației și Cercetării și că acest fapt a determinat unele situații neplăcute determinate de incompetența sau atitudinea morală a unor asemenea cadre didactice;

Luând în considerație că propunerile avansate de Sectorul Învățământ teologic și Educație religioasă pot clarifica asemenea stări de lucruri;

La propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă propunerile formulate de către Sectorul Învățământ teologic și Educație religioasă al Patriarhiei Române pentru revizuirea Legii nr. 128/1997 privind Statutul Cadrelor Didactice care vor fi înaintate Ministerului Educației și Cercetării și Comisiilor de Învățământ ale Parlamentului României pentru a fi avute în vedere la dezbateri.*

11. Suspendarea ședinței de lucru.

La orele 14.00, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte* suspendă ședința, anunțând reluarea lucrărilor în plenul Sfântului Sinod la orele 16.30.

12. Reluarea ședinței în plen cu continuarea prezentării rapoartelor Comisiilor sinodale de lucru.

După amiază, la orele 16.30 se reiau lucrările în Plenul Sfântului Sinod sub președinția *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teotist* și cu aceeași participare, ca la ședința de dimineață.

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină

Prea Fericitul Părinte Președinte invită pe *P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului, raportorul Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină* să prezinte referatele comisiei după cum urmează:

Temei nr. 1950/2005 – Încheierea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 1003/2005 cu privire la modificarea art. 129–132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la procedura de alegere și instalare a clerului superior. ✓

Potrivit hotărârii Sfântului Sinod nr.1003, luată în ședința de lucru din 2-3 martie 2005 și la convocarea *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teotist* nr.1950 din 1 iunie 2005, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină a Sfântului Sinod întregită cu raportorii celorlalte Comisii Sinodale, s-au reunit în ședință de lucru la Reședința patriarhală din București în zilele de 13-14 iunie sub președinția Înalț *Prea Sfințitului Mitropolit Teofan al Olteniei*.

În deschiderea ședinței s-a dat citire scrisorii *I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului nr. 1630 din 16 mai 2005*, cuprinzând unele considerații în legătură cu hotărârile Sfântului Sinod privind problemele enunțate în Ordinea de zi a Comisiei și a stabilit metodologia de lucru asupra problemelor date în studiu.

Procedând la lucru în lumina hotărârii Sfântului Sinod nr. 1003/2005 și a metodologiei stabilite, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină a constatat că propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu aduc unele completări binevenite și utile, unele puncte de vedere noi care sunt necesare și care se deosebesc de majoritatea propunerilor eparhiilor în legătură cu prezidarea ședinței Sfântului Sinod de desemnare a candidaților la funcțiile de ierarhi și cu prezidarea Colegiului Electoral Bisericesc de către ierarhul cel mai vechi în hirotonie și nu în ordinea rangului prevăzut de diptice.

De asemenea, Comisia Canonică a mai constatat puncte deosebitoare și cu privire la termenul convocării Colegiului Electoral Bisericesc, la quorumul sinodal și al colegiului și al numărului de candidați (doi sau trei).

Ținând seama de toate acestea și luând de bază textul art. 129-132 din Statut în redactarea I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină a alcătuit într-o formă finală proiectul textelor art. 129-132, supuse Sfântului Sinod și care a fost pus la îndemâna tuturor membrilor Sfântului Sinod spre a putea face observații.

În urma lecturării referatului Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, *Prea Fericitul Părinte Patriarh* a supus discuțiilor problema definitivării textului art. 129-132 din Statut referitoare la alegerea și instalarea clerului superior, în redactarea finală a Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină.

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, inițiatorul propunerii de amendare a articolelor 129-132 din Statut referitoare la alegerea clerului superior, luând cuvântul, arată că pentru a simplifica discuțiile, întrucât a avut la îndemână proiectul textelor întocmite de Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină și cunoaște, ca inițiator, textul pe care I.P.S. Sa l-a propus, pentru a nu se da naștere la discuții cu privire la propunerile pe care le-a făcut referitoare la prezidarea Ședinței Sinodale, de desemnare a candidaților pentru ierarhia superioară și de prezidare a Colegiului Electoral de către ierarhul cel mai vechi în treapta arhieriei, acceptă formularea ca "*ședința extraordinară a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților la scaunul patriarhal ca și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea patriarhului să fie prezidată de Mitropolitul, Arhiepiscopul sau Episcopul eparhiot cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă în ordinea dipticelui*" și propune ca acest principiu să se respecte și la alegerea de mitropoliți, arhiepiscopi și episcopi eparhioți.

Plenul Sfântului Sinod își exprimă în unanimitate acordul cu acest punct de vedere, iar *Prea Fericitul Părinte Patriarh* aduce mulțumiri Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Bartolomeu pentru această înțelegere deosebită.

În continuare, au avut loc discuții la care au participat și ceilalți membri ai Sfântului Sinod, cu privire la termenul de convocare al Sfântului Sinod după vacantarea scaunelor ierarhice și s-a căzut de acord să se lase trecerea a 40 de zile,

după care să se procedeze la desemnarea candidaților de către Sfântul Sinod și apoi alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc.

S-a mai căzut de acord ca, quorumul Sfântului Sinod și al Colegiului Electoral Bisericesc pentru desemnarea candidaților și alegerea lor să fie legal constituite cu două treimi din membrii acestor foruri și să se ia hotărâri cu votul majorității aprobate, adică jumătate plus unul din membrii prezenți.

Plenul Sfântului Sinod a căzut de acord, de asemenea, ca numărul candidaților desemnați pentru alegere să fie de trei, atât pentru treapta de Patriarh, cât și pentru cele de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop eparhiot.

S-a stabilit totodată să se renunțe la autopropunere, ca modalitate în ceea ce privește desemnarea candidaților pentru o treaptă ierarhică.

Având în vedere precizările făcute de I.P.S.Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului cu privire la prezidarea ședințelor electivale ale Sfântului Sinod și cele ale Colegiului Electoral Bisericesc de către Mitropolitul, Arhiepiscopul sau Episcopul cu cea mai veche hirotonie în treapta bisericească în ordinea dipticului;

Luând în considerare și precizările care s-au adus în cadrul discuțiilor cu privire la Convocarea Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților după trecerea a 40 de zile de la vacantare, precum și cele cu privire la quorum, la numărul de trei candidați desemnați pentru un scaun chiriarhal vacant și la renunțarea la autopropunere, ca motivație pentru candidare pentru un post chiriarhal vacant;

Ținând seama că fiecare membru al Sfântului Sinod a avut la dispoziție textul articolelor 129-132 din Statut în alcătuirea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, căruia în Plenul prezentei ședințe sinodale i s-au adus precizările enunțate mai sus, și care s-au înscris în textul articolelor respective;

Luând în considerare că la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, membrii Sfântului Sinod și-au exprimat acordul cu textul articolelor 129-132 din Statut în forma definitivată de către Sfântul Sinod;

Cunoscând că potrivit art. 206 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, modificările ce se aduc articolelor din Statut trebuie să fie supuse și Adunării Naționale Bisericești pentru aprobare;

În urma discuțiilor care au avut loc, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă amendarea și completarea prevederilor art.129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române privind alegerea membrilor Sfântului Sinod în formularea prezentată Sfântului Sinod de către Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină, în care au fost introduse precizările care s-au adus în Plenul Sfântului Sinod.*

– *Textul art.129-132 din Statut, amendat și aprobat de Sfântul Sinod, va fi supus aprobării Adunării Naționale Bisericești în următoarea redactare:*

Secția a II-a **Alegerea membrilor Sfântului Sinod**

Art. 129 – a) Desemnarea candidaților pentru slujirea, vrednicia și răspunderea de Patriarh, Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop eparhiot se face prin vot secret de către Sfântul Sinod, întrunit în ședință extraordinară. În această situație, Sfântul

Sinod este legal constituit cu prezența a două treimi din membrii săi și hotărăște cu votul majorității absolute, adică jumătate plus unu din membrii prezenți.

b) Ierarhii eparhioți se alege prin vot secret de către Colegiul Electoral Bisericesc dintre trei candidați desemnați de Sfântul Sinod.

Colegiul Electoral Bisericesc este constituit din membrii Adunării Naționale Bisericești și cei ai Adunării Eparhiale a Eparhiei vacante. Din Colegiu fac parte, ca membri de drept, câte un decan și câte un director, clerici, de la instituțiile de învățământ teologic din fiecare Mitropolie, desemnați de Mitropolit în consultare cu ierarhii sufragani, dintre care să nu lipsească decanul și directorul reprezentând eparhia vacantă.

Colegiul Electoral Bisericesc este legal constituit cu prezența a două treimi din membrii săi și alege valabil cu majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din membrii prezenți.

A. Alegerea Patriarhului

Art.130 – a) Patriarhul este ales de către Colegiul Electoral Bisericesc constituit în condițiile art. 129 alin. “b” din prezentul Statut.

b) Pentru slujirea, vrednicia și răspunderea de Patriarh este eligibil oricare dintre Mitropoliții, Arhiepiscopii și Episcopii eparhioți în funcțiune, cetățeni români, care s-au impus în conștiința Bisericii și a societății prin viață curată, cultură teologică, demnitate eclesială, zel misionar și simț gospodăresc.

c) De îndată ce scaunul de Patriarh devine vacant, locotenența patriarhală îi revine de drept primului ierarh din ordinea prevăzută în art.11 alin.2 și 134 alin.2 din prezentul Statut; în caz de impediment sau refuz, următorului, și așa mai departe.

Pe durata vacanței, Locțiitorul de Patriarh, de Mitropolit, de Arhiepiscop și de Episcop rezolvă doar treburile curente ale Administrației Patriarhale sau eparhiei vacante, fără dreptul de a face modificări în legiuirile și structurile Bisericii sau de a schimba destinația bunurilor bisericești.

d) După 40 de zile de la vacantare, va avea loc ședința extraordinară a Sfântului Sinod, convocat statutar de Locțiitorul de Patriarh, pentru desemnarea candidaților la scaunul patriarhal.

e) În deschiderea ședinței extraordinare, Locțiitorul de Patriarh îl invită pe Secretarul Sfântului Sinod să facă apelul nominal. Secretarul Sfântului Sinod citește art. 129 alin. “a” și art. 130 alin. “e-n” din prezentul Statut. În continuare, la invitația Locțiitorului de Patriarh, Secretarul Sfântului Sinod dă citire listei ierarhilor eparhioți alcătuită din vreme, în ordinea dipticelui, pentru nominalizarea celui mai vechi în hirotonie, cum rezultă din Condica Sfântă, începând cu mitropoliții și continuând cu arhiepiscopii și episcopii, în vederea prezidării Ședinței Sfântului Sinod.

f) În urma constatărilor, Locțiitorul de Patriarh anunță numele ierarhului care va prelua conducerea ședinței, invitându-l să o prezideze. În caz de impediment sau refuz, președinția revine următorului cu cea mai mare vechime în hirotonie în treapta arhierescă, în ordinea dipticelui, dacă cel nominalizat nu se numără printre candidați.

Prin preluarea președinției de către un ierarh eparhiot, cu cea mai mare vechime în treapta arhieriei în ordinea dipticelui, lista candidaților eligibili devine definitivă, putându-se deschide procedura desemnării candidaților la scaunul patriarhal.

g) Pe durata ședinței, Președintele de ședință este asistat, ca bărbați de încredere, de primii doi Episcopi-Vicari sau Arhieri-Vicari cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă. Secretar de ședință este Episcopul-Vicar sau Arhierul-Vicar cu cea mai nouă hirotonie. Aceștia patru alcătuiesc Biroul.

h) Fiecare din cei prezenți primește, prin Secretarul de ședință, câte un singur buletin de vot, care poartă pe unul din colțuri ștampila Sfântului Sinod și pe care sunt înscrși în ordinea dipticelui toți ierarhii eparhioți eligibili, potrivit listei finale.

i) Se acordă o pauză de câteva minute, pentru dispersare, timp în care fiecare votant, în frică de Dumnezeu și sub insuflarea Duhului Sfânt, bifează pe buletin numele celui pe care îl crede vrednic să fie ales. Apoi, împătorește buletinul în patru, în așa fel încât ștampila să fie în afară și revine la locul său. Votarea este obligatorie; voturile bifate incorect, cu adăugiri sau fără bifare, se anulează.

j) Cei doi asistenți ai Președintelui le arată celor prezenți că cele două urne sunt goale.

k) La apelul Secretarului de ședință, fiecare votant sărută Sfânta Evanghelie și își depune buletinul în prima urnă.

l) Președintele face numărătoarea buletinelor, trecându-le din prima urnă în cea de a doua. Numărul buletinelor trebuie să fie egal cu acela al votanților prezenți.

m) Președintele desface fiecare buletin din cea de a doua urnă, îl arată celor doi asistenți, citește cu voce tare numele bifat și îl depune în prima urnă. În acest timp, Secretarul înscrie într-o listă voturile sub numele respective, rostite de Președinte.

n) Secretarul, după ce a verificat dacă suma voturilor este egală cu numărul buletinelor, semnează lista și o predă Președintelui. Acesta o citește cu voce tare, după care o semnează împreună cu cei doi asistenți.

o) Devine primul candidat desemnat pentru alegerea în slujirea de Patriarh cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor exprimate. Dacă în urma primului scrutin, nici unul dintre candidați nu întrunește majoritatea absolută, în aceeași ședință se procedează la o nouă votare, în urma căreia este declarat candidat cel care a întrunit cel mai mare număr de voturi. În caz de paritate, decid sorții.

Pentru al doilea candidat se organizează, în aceeași ședință, fără pauză, un nou scrutin la care participă următorii trei candidați în ordinea numărului de voturi obținute la votarea precedentă. Cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor exprimate, devine al doilea candidat desemnat. Dacă nici unul dintre cei trei nu a întrunit majoritatea absolută se organizează o nouă votare, în urma căreia este declarat candidat cel care a întrunit cel mai mare număr de voturi. În caz de paritate, decid sorții.

Pentru al treilea candidat se organizează, în aceeași ședință, fără pauză, un nou scrutin la care participă cei doi candidați de la scrutinul precedent, adăugându-se al cincilea candidat de la scrutinul pentru desemnarea primului candi-

dat. Cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor exprimate, devine al treilea candidat desemnat. Dacă nici unul dintre cei trei nu a întrunit majoritatea absolută se organizează o nouă votare în urma căreia este declarat candidat cel care a întrunit cel mai mare număr de voturi. În cazul în care nici de această dată nu s-a obținut majoritate absolută, este declarat candidat cel care a întrunit cel mai mare număr de voturi. În caz de paritate decid sorții.

Președintele anunță rezultatul votării, după care îi predă președinția Locțiitorului de Patriarh.

p) În aceeași ședință și cu acordul Sfântului Sinod, Locțiitorul de Patriarh stabilește data întrunirii Colegiului Electoral Bisericesc în termen de cel mult 30 de zile calendaristice pentru alegerea noului Patriarh. Odată cu convocarea scrisă, membrilor Colegiului Electoral Bisericesc li se comunică confidențial numele celor trei candidați, însoțite de un curriculum vitae al fiecăruia dintre ei.

q) Ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh este deschisă de Locțiitorul de Patriarh. Secretarul Sfântului Sinod face apelul nominal.

Ședința Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh este prezidată, în ordinea dipticelui, de Mitropolitul, Arhiepiscopul sau Episcopul eparhial cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă, dacă nu se numără printre candidați. În acest scop, Locțiitorul de Patriarh invită pe Secretarul Sfântului Sinod să citească lista ierarhilor eparhioți, membri ai Sfântului Sinod, în ordinea vechimii hirotoniei în treapta arhierescă, așa cum reiese din Condica Sfântă. Locțiitorul de Patriarh anunță numele celui desemnat și îl invită pe acesta să preia conducerea ședinței. În caz de impediment sau refuz, președinția îi revine următorului, după aceleași criterii.

Pe durata ședinței electorale, nici un membru al Colegiului nu poate părăsi sala decât motivat, cu încuviințarea Președintelui.

r) Președintele este asistat, ca bărbați de încredere, de trei membri mireni ai Colegiului, propuși câte unul de către fiecare din cei trei candidați la scaunul patriarhal și aprobați de Colegiu. Secretar de ședință este un membru cleric al Colegiului, desemnat de Președinte prin consultarea plenului. Aceștia cinci alcătuiesc Biroul.

s) Procedura votării este cea prevăzută la alin. "h-n" ale prezentului articol, cu adaptările specifice. Pe fiecare buletin de vot sunt tipărite numele celor trei candidați, în ordinea desemnării de către Sfântul Sinod.

t) Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române devine candidatul care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unul din numărul voturilor exprimate. Dacă nici unul dintre cei trei candidați nu a întrunit majoritatea absolută se organizează o nouă votare, la care participă primii doi candidați care au întrunit cel mai mare număr de voturi. Când între cei trei candidați există paritate, decid sorții, în vederea desfășurării celui de-al doilea scrutin. În urma votării este declarat ales candidatul care a întrunit cel mai mare număr de voturi. În caz de paritate decid sorții.

u) Rezultatul alegerii este consemnat într-un proces-verbal la care se anexează buletinele voturilor exprimate. Președintele anunță solemn numele celui ales, după care conducerea ședinței îi este predată celui ce a deschis-o, care o și închide.

Actele alegerii se înaintează Sfântului Sinod în vederea examinării canonice și a validării alegerii.

B. Alegerea Mitropoliților, Arhiepiscopilor, Episcopilor eparhioți, Episcopilor -Vicari Patriarhali și Arhierieilor -Vicari

Art. 131 – a) Mitropoliții, Arhiepiscopii și Episcopii eparhioți sunt aleși de către Colegiul Electoral Bisericesc constituit în condițiile art. 129 alin. “b” din prezentul Statut.

b) Eligibil pentru slujirea, vrednicia și răspunderea de Mitropolit, Arhiepiscop sau Episcop eparhiot poate fi orice ierarh membru al Sfântului Sinod, Arhimandrit ori preot văduv prin deces, care este cetățean român, îndeplinește condițiile canonice, doctor sau licențiat în Teologie, distins prin viață curată, cultură teologică, demnitate eclesială, zel misionar și simț gospodăresc.

c) Cei trei candidați pentru fiecare din aceste trepte sunt desemnați de către Sfântul Sinod, în ședință specială, convocată de către Patriarh.

d) Lucrările Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților se deschid de către Patriarh și se desfășoară după procedura prevăzută la art. 130 alin. “d-o” din prezentul Statut, cu adaptările specifice.

e) Pentru întocmirea listei de candidați oricare membru al Sfântului Sinod poate face propuneri de candidați cu acceptul celui propus.

f) Candidații care nu au harul arhieriei sunt supuși mai întâi examinării canonice de către Sfântului Sinod și numai după aceea, în caz de validare, sunt înscrși pe lista candidaților.

g) În aceeași ședință și cu acordul Sfântului Sinod, Patriarhul stabilește data convocării Colegiului Electoral Bisericesc, care se întrunește în termen de cel mult 30 de zile calendaristice pentru completarea scaunului vacant. Odată cu convocarea scrisă, membrilor Colegiului Electoral Bisericesc li se comunică confidențial numele celor trei candidați, însoțite de un curriculum vitae al fiecăruia dintre ei.

h) Ședința Colegiului Electoral Bisericesc este deschisă și închisă de către Patriarh pentru alegerea unui Mitropolit și de către Mitropolit, la invitația Patriarhului, pentru alegerea unui Arhiepiscop sau Episcop sufragane. Secretarul Sfântului Sinod citește textul art. 129 alin. “b”, art. 130 alin. “e-n” și art. 131 alin. “h-l” al prezentului Statut, după care face apelul nominal.

i) Ședința Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea Mitropolitului, Arhiepiscopului și Episcopului eparhiot este prezidată, în ordinea dipticelei, de Mitropolitul, Arhiepiscopul sau Episcopul eparhiot cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă, dacă nu se numără printre candidați. În acest scop, Patriarhul/Mitropolitul invită pe Secretarul Sfântului Sinod să citească lista ierarhilor eparhioți, membri ai Sfântului Sinod, în ordinea vechimii hirotoniei în treapta arhierescă, așa cum reiese din Condica Sfântă. Patriarhul/Mitropolitul anunță numele celui desemnat și îl invită pe acesta să preia conducerea ședinței. În caz de impediment sau refuz, președinția îi revine următorului, după aceleași criterii.

Pe durata ședinței electorale, nici un membru al Colegiului nu poate părăsi sala decât motivat, cu încuviințarea Președintelui.

j) Președintele este asistat, ca bărbați de încredere, de trei membri mireni ai Colegiului, propuși câte unul de către fiecare din cei trei candidați la scaunul vacant și aprobați de Colegiu. Secretar de ședință este un membru cleric al Colegiului, desemnat de Președinte prin consultarea plenului. Aceștia cinci alcătuiesc Biroul.

k) Votarea urmează procedura prevăzută la art. 130, alin. "h-n" al prezentului Statut.

l) După consemnarea rezultatului votării, Președintele anunță solemn numele celui ales, după care Biroul se retrage. Patriarhul/Mitropolitul își reia locul de Președinte, continuă ședința și tot el o declară închisă.

m) Alegerea Mitropoliților, Arhiepiscopilor și Episcopilor de la Eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare se face de către organismul electiv al eparhiei respective în condițiile prevăzute de Statutele de organizare și funcționare ale acestora aprobate de Sfântul Sinod.

Prezidarea organismelor electiv se face de ierarhul desemnat de către Sfântul Sinod. Actele alegerii se înaintează Sfântului Sinod în vederea examinării canonice și a validării alegerii.

n) În exercitarea atribuțiilor sale, Patriarhul poate avea Episcopi-Vicari Patriarhali care se aleg, prin vot secret, de către Sfântul Sinod la propunerea Patriarhului făcută în consultare cu Sinodul Permanent.

o) Mitropoliții, Arhiepiscopii și Episcopii pot avea un Episcop-Vicar sau Arhiereu-Vicar (la Episcopii), iar prin excepție motivată pe un al doilea. Episcopii-Vicari și Arhierii-Vicari se aleg, prin vot secret, de către Sfântul Sinod, la propunerea Chiriarhului făcută în consultare cu Sinodul Mitropolitan.

p) Candidații pentru funcțiile de Episcop-Vicar Patriarhal, Episcop-Vicar și Arhiereu-Vicar trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute la art. 131 alin. "b" din prezentul Statut iar cei care nu au harul arhieriei sunt supuși mai întâi examinării canonice prevăzută la art. 131 alin. "f".

r) Votarea de către Sfântul Sinod pentru alegerea Episcopilor-Vicari Patriarhali, Episcopilor-Vicari și Arhierilor-Vicari urmează procedura înscrisă la art. 130 alin. "h-n", cu adaptările specifice.

s) Dacă respectivul candidat nu obține majoritatea absolută a voturilor exprimate, ierarhul eparhiot poate propune, în altă ședință, un alt candidat, la alegerea căruia se va aplica aceeași procedură.

ș) Alegerea Episcopilor-Vicari și Arhierilor-Vicari de la Eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare se face la propunerea Chiriarhului respectiv în consultare cu organele eparhiale prevăzute în propriile Statute de organizare și funcționare aprobate de Sfântul Sinod și urmează procedura înscrisă la alin. "o-s" din prezentul articol.

C. Hirotonia, înscăunarea și instalarea

Art.132 – *Orice alegere pentru clerul superior al Bisericii Ortodoxe Române trebuie să aibă aprobarea Sfântului Sinod, care are autoritatea de a primi, examina și rezolva eventualele contestații. În cazul în care alegerea nu este aprobată se va proceda la o nouă alegere, în termenul fixat de Sfântul Sinod.*

a) *Înscăunarea și instalarea se fac potrivit rânduielilor canonice și după datinile Bisericii Ortodoxe Române. Numele celor aleși se comunică autorităților de stat competente.*

b) *Gramata de instalare este emisă de către Sfântul Sinod pentru Patriarh, de către Patriarh pentru Mitropoliți și de către Mitropolit pentru Arhiepiscopii și Episcopii sufragani.*

c) *În cazul când cel ales nu este arhieru, el va fi hirotonit de către Mitropolitul locului împreună cu cel puțin alți doi Arhieri, și numai după aceea poate primi Gramata de instalare.*

Temei nr. 2390/2005 – Încheierea Comisiei Canonice-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 981/2005 cu privire la modificarea art. 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la componența și atribuțiile Comitetelor Parohiale. ✓

Potrivit hotărârii Sfântului Sinod nr. 1003, luată în ședința de lucru din 2-3 martie 2005 și convocării Prea Fericitului Părinte Patriarh nr. 1950 din 1 iunie 2005, Comisia Canonice-Juridică și pentru Disciplină a Sfântului Sinod, întregită cu raportorii celorlalte Comisii Sinodale s-au reunit în ședință de lucru la reședința patriarhală din București în zilele de 13-14 iunie 2005.

Potrivit Ordinii de zi și metodologiei stabilite și ținând seama de recomandările Sfântului Sinod de la ședința precedentă privind: 1. Menținerea preotului paroh ca președinte al Comitetului Parohial, urmând ca o doamnă din Comitet să exercite responsabilitatea de vicepreședinte (sau președinte executiv) al Comitetului Parohial și 2. Comitetul Parohial să aibă în cadrul bugetului parohial o prevedere și o evidență separată a fondurilor și bunurilor colectate pentru atingerea obiectivelor sale misionare și sociale, urmând a da seama despre acestea Consiliului Parohial, care răspunde de gestionarea fondurilor, a bunurilor și de toată activitatea, Comisia Canonice-Juridică și pentru Disciplină a luat act de propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului făcute cu adresa nr. 633/2004 privitoare la componența și atribuțiile Comitetului Parohial (art. 68-70 din Statut) și a considerat că la redactarea textului ce va fi adus în examinarea Sfântului Sinod trebuie să respecte prevederile actuale statutare referitoare la: *Definirea Comitetului Parohial în raport cu Consiliul Parohial; Componența Comitetului Parohial și dacă membrii acestuia mai pot constitui, așa cum se propune, o altă Adunare Generală în raport cu deja existentă Adunare Parohială; Necesitatea unor precizări referitoare la componența Biroului de conducere al Comitetului Parohial (în sensul că o membră a Comitetului nu poate fi președintele lui, ci copreședinte sau președinte executiv); Precizarea unor aspecte referitoare la posibilitatea Comitetului Parohial de a avea gestiune proprie și modul de justificare a activității financiare proprii; Necesitatea completării atribuțiilor Comitetului Parohial și cu alte propuneri venite de la eparhii.*

Examinând propunerile și sugestiile eparhiilor, Comisia Canonice-Juridică și pentru Disciplină a reținut că acestea au propus:

1. Să se evite denumirea de “unitate auxiliară”, care este atribuită Comitetului Parohial în relație cu Consiliul Parohial, deoarece nu se regăsește în terminologia din Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române, ci să fie denumit “organ bisericesc”;

2. Să se mențină principiul statutar ca din Comitetul Parohial să facă parte bărbați și femei,

3. Să se evite pentru Comitetul parohial folosirea termenului de “Adunare Generală”, înlocuindu-l cu formularea “plenul Comitetului Parohial”;

4. Să se mențină prevederea statutară ca preotul paroh să fie președintele Comitetului Parohial;

5. Pentru activitățile de audit financiar ale Comitetului Parohial să fie desemnați doi cenzori (auditori) de către Comitetul Parohial, din afara comitetului;

6. Comitetul Parohial să aibă evidență gestionară proprie pentru activitățile desfășurate utilizând, sub controlul preotului paroh, același cont bancar și să se facă periodic justificarea financiară față de Consiliul Parohial;

7. Atribuțiile Comitetului Parohial să fie completate și cu altele propuse de Centrele eparhiale;

8. Articolele 68-70 în noua lor redactare să fie integrate în Statut și trimise spre aprobare Adunării Naționale Bisericești, pe temeiul art. 20, lit “k” și art. 206, al. 2. din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române;

Ca urmare a acestor constatări și considerații Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină, a procedat la amendarea și definitivarea textului articolelor 68-70 având la bază propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, textul în forma definitivată fiind pus la dispoziția tuturor membrilor Sfântului Sinod pentru a putea face observații.

Prea Fericitul Părinte Patriarh invită pe membrii Sfântului Sinod să ia cuvântul față de textul art. 68-70, elaborat de Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină.

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, inițiatorul propunerii, dă lămuriri asupra modului în care acționează Comitetele Parohiale alcătuite din femei, în cadrul parohiilor ortodoxe române din America și Canada cu rezultate foarte bune, putând face același lucru și în parohiile de la noi. Înalt Prea Sfinția Sa acceptă ca o credincioasă dintre membrele Comitetului parohial să fie vicepreședinte sau președinte executiv, președinte fiind preotul paroh, iar femeile majore din parohie să formeze “Plenul Comitetului Parohial”, în loc de “Adunarea Generală”.

P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor propune ca femeile să fie reprezentate și în Adunarea parohială, având în vedere aportul lor în viața parohiilor.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei propune înscrierea în Statut și a modului în care pot fi revocați membrii și membrele Comitetului Parohial și necesitatea unei evidențe separate a fondurilor realizate de Comitetul Parohial, însă în cadrul bugetului parohial cu același număr de cont pe numele parohiei.

Prea Fericitul Părinte Patriarh propune ca până la viitoarea ședință Sinodală, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină să studieze modalitatea eventualei prezențe a femeilor în Adunările și Consiliile parohiale și să se facă propuneri.

În urma discuțiilor care au avut loc și la propunerea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină Sfântul Sinod hotărăște:

– Aprobă modificarea și completarea articolelor 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, privind componența Comitetului Parohial și atribuțiile secțiilor acestuia, în formularea prezentată Sfântului Sinod de către Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină, ținându-se seama de precizările care s-au adus în prezenta ședință sinodală.

– Până la proxima ședință sinodală se va studia de către Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină modalitatea eventualei prezențe a femeilor în Adunarea Parohială și în Consiliul Parohial.

– Textul finalizat și aprobat al articolelor din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române va fi supus aprobării Adunării Naționale Bisericești în următoarea redactare:

F. Comitetul Parohial

Art. 68 – a) Comitetul Parohial este organ bisericesc parohial care funcționează sub președinția de drept a preotului paroh.

b) Comitetul Parohial este alcătuit din femei majore ale comunității parohiale, pe principiul voluntariatului. Femeile majore din comunitatea parohială alcătuiesc Plenul Comitetului Parohial.

c) Comitetul Parohial poate primi în componența sa și pe acei membri ai Adunării Parohiale care se oferă să participe la programele lui.

d) Comitetul Parohial are în frunte un Birou de Conducere, ales de Plenul Comitetului Parohial pentru un mandat de patru ani, cu drept de realegere, alcătuit din Președinte care, întotdeauna, este parohul, precum și dintr-un Președinte executiv, Secretară, Casieră, aleși din sânul său. Pentru controlul financiar al Comitetului Parohial sunt desemnați doi cenzori de către Consiliul Parohial.

e) Comitetul Parohial are prevederi și evidență gestionară proprie în cadrul bugetului parohial pentru activitățile desfășurate utilizând, sub controlul preotului paroh, același cont bancar și face justificarea financiară față de Consiliul parohial, conform legii.

f) Revocarea membrilor Comitetului Parohial se face potrivit procedurii prevăzute pentru membrii Consiliului Parohial, la art.62 din prezentul Regulament.

Art.69 – Comitetul Parohial are cinci secții, fiecare fiind condusă de un coordonator numit de către Biroul de Conducere și având următoarele atribuții:

a) Secția socială:

– Cooperează permanent cu asistenții sociali ai parohiei, protopopiatului și centrului eparhial;

– Cooptează în Comitetul Parohial, pentru colaborare, pe asistentul social sau lucrătorul social de la primăria locală sau, după caz, îl invită la ședințele Comitetului;

– Sprijină și încurajează donațiile de sânge;

– Se ocupă cu ajutorarea săracilor, orfanilor, văduvelor și a vârstnicilor;

– Sprijină integrarea socială a deținuților eliberați din penitenciare;

– Sprijină reinserția socială a tinerilor instituționalizați care, după împlinirea vârstei de 18 ani, au părăsit centrele de plasament;

- Se asociază cu alte organizații neguvernamentale în condițiile legislației bisericești în vigoare;
- Sprijină programul de asistență maternală și adopțiile naționale;
- Sprijină și întreține cantina socială a parohiei;
- Cooperează în permanență cu preoții misionari din sistemul de sănătate, penitenciare și armată, azile, orfelinate etc.;
- Colectează ajutoare în situații de urgență și sprijină constituirea unui fond financiar pentru astfel de situații;
- Sprijină programele legate de violența în familie, traficul de ființe umane și droguri, precum și acordarea asistenței spirituale și materiale familiilor unde părinții sunt plecați în străinătate ori au emigrat.

b) Secția misionară:

- Cooperează cu mânăstirile și cu marii duhovnici din zonă;
- Promovează difuzarea și citirea Sfintei Scripturi și cărților bisericești, cu recomandarea preotului paroh;
- Îl sprijină pe preotul paroh în organizarea unor cercuri misionare, pentru o mai bună cunoaștere, păstrare și consolidare a credinței ortodoxe;
- Ajută la organizarea hramului bisericii, a serilor duhovnicești și a altor manifestări religioase;
- Organizează vizite misionare în spitale, penitenciare și în centre pentru ocrotirea copiilor și a vârstnicilor;
- Menține, în permanență, legătura cu asociațiile religioase ortodoxe de pe teritoriul parohiei și al eparhiei;
- Identifică persoanele indecise și oscilante din punct de vedere religios;
- Ajută Consiliul Parohial la colectarea Fondului Central Misionar, Fondului Filantropia și a unor fonduri speciale în situații de urgență.

c) Secția culturală:

- Inițiază și sprijină achiziționarea cărților liturgice, pe măsura trebuințelor, precum și a cărților pentru biblioteca parohială;
- Încurajează în comunitate citirea cărților și a revistelor din biblioteca parohială;
- Împreună cu profesorii de religie, încurajează participarea elevilor la slujba Sfintei Liturghii și la alte activități cultural-educative;
- Militează pentru înființarea de capele în școlile din cuprinsul parohiei;
- Organizează festivitățile de Ziua Eroilor, de Ziua Națională, la Duminica Mamei și Copilului, Duminica Familiei, serbările de Sfintele Paști, Nașterea Domnului, hramul bisericii și altele;
- Susține colportajul, cântarea omofonă sau, unde este cazul, corul bisericii;
- Organizează acțiuni privind protejerea patrimoniului parohial, a tradițiilor, a folclorului și a specificului cultural local;
- Inițiază burse de studiu și ajutoare pentru elevii meritoși și pentru cei din familii cu posibilități materiale modeste;

– *Organizează cu sprijinul profesorilor din parohie activități culturale, precum și meditații gratuite pentru elevii săraci și mai puțin dotați.*

d) Secția administrativă:

– *Înzestrarea și înfrumusețarea bisericii și a cimitirului parohial ;*
 – *Întreținerea monumentelor Eroilor și a troițelor de pe teritoriul parohiei;*
 – *Întreținerea curții bisericii, a spațiilor verzi și a incintei (casă parohială, casa de prăznuire, clopotniță, capelă, muzeu etc.).*

e) Secția tineret:

– *Promovează cartea religioasă în rândul tinerilor;*
 – *Invită personalități culturale pentru conferințe adresate tinerilor;*
 – *Organizează întâlniri cu tineri, la care sunt invitați ierarhi, preoți, profesori de Teologie;*
 – *Acordă premii în cărți elevilor merituoși din comunitate, proveniți din instituții de ocrotire socială sau din medii sociale defavorizate;*
 – *Sprijină pe preotul paroh în ducerea la îndeplinire a deciziilor Sfântului Sinod sau ale Chiriarhului locului în probleme de educație a tineretului școlar de toate vârstele;*
 – *Organizează pelerinaje, excursii și tabere de tineret cu caracter creștin.*

Art.70 – *În viața parohiilor pot activa filiale ale asociațiilor religioase legal constituite cu aprobarea Sfântului Sinod, care pot coopera cu organizații guvernamentale, cu aprobarea Chiriarhului, în conformitate cu legislația în vigoare.*

Temei nr. 1957/2005 – Încheierea Comisiei Canonice-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 973/2005, cu privire la modificarea și completarea art. 40-52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor.

Din referatul Cancelariei Sfântului Sinod reiese că potrivit hotărârii sinodale nr.1003 luată în ședința de lucru din 2-3 martie 2005 și cu convocarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist nr. 1950 din 1 iunie 2005, Comisia Canonice-Juridică și pentru Disciplină a Sfântului Sinod, întregită cu raportorii celorlalte Comisii Sinodale, s-au reunit în ședință de lucru la reședința patriarhală din București în zilele de 13-14 iunie 2005 pentru a lua în examinare modificarea și completarea art. 40-52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor, în forma pregătită de Cancelaria Sfântului Sinod.

Comisia a constatat că modul în care Cancelaria Sfântului Sinod a adus o seamă de amendamente articolelor mai sus amintite din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română include și modificările care s-au adus după anul 1990 și răspund cerințelor pentru o activitate corespunzătoare a Comisiilor de lucru ale Sfântului Sinod, experienței și practicii administrative de până acum, considerându-se că acestea sunt necesare și binevenite.

De asemenea, Comisia Canonică a reținut că la noua formulare a textului articolelor respective s-a ținut cont de propunerile eparhiilor privind: denumirea comisiilor, raportorii comisiilor să fie numiți la propunerea președinților comisiilor, o nouă ordine în enumerarea comisiilor în acord cu importanța lor și cu volumul activităților Bisericii noastre astăzi, o redistribuire a unor atribuții ale comisiilor conform cu specificul acestora.

În cadrul discuțiilor purtate au luat cuvântul *I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei* și alți membri ai Sfântului Sinod, în urma cărora s-a căzut de acord ca raportorii Comisiilor Sinodale să fie numiți de Sfântul Sinod la propunerea președintelui fiecărei Comisii.

Ca urmare a amplelor discuții care au avut loc în Plen, a lămuririlor și a precizărilor Prea Fericitului Părinte Președinte și la propunerea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă modificarea și completarea prevederilor art.40 – 52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română în formularea propusă de Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină, cu includerea precizărilor formulate în cadrul acestei ședințe sinodale.*

– *Textul articolelor 40 – 52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română adoptat și însușit de Sfântul Sinod va fi supus spre aprobarea Adunării Naționale Bisericești în următoarea redactare:*

Despre Comisii

Art.40 – Pentru studierea problemelor și formularea propunerilor ce urmează a se supune deliberării, Sfântul Sinod alege din sânul său – la începutul fiecărei sesiuni – patru *Comisii* compuse din *Mitropoliți, Arhiepiscopi, Episcopi, Episcopi-Vicari Patriarhali, Episcopi-Vicari și Arhieri-Vicari*.

Fiecare Comisie este prezidată de un Mitropolit și are ca raportor un membru ales din sânul ei, la propunerea Președintelui acesteia.

Comisiile sunt:

- 1. Comisia Pastorală, Monahală și Socială;**
- 2. Comisia Teologică și Liturgică;**
- 3. Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină;**
- 4. Comisia pentru Comunități Externe, Relații Interortodoxe și Ecumenice.**

În caz de necesitate, Sfântul Sinod poate decide dacă o problemă poate fi examinată în comun de două sau mai multe comisii, sau poate decide dacă una din comisii va solicita avizul altei comisii în problema respectivă.

De asemenea, pentru anumite probleme, Sfântul Sinod poate decide instituirea unei subcomisii speciale care să fie pusă sub egida uneia din cele patru Comisii. Din subcomisii pot face parte și ierarhi din alte comisii, profesori de teologie și alți specialiști.

Art.41 – Comisiile sunt organe auxiliare ale Sfântului Sinod și au datoria de a studia, pregăti și raporta în ședință, asupra tuturor problemelor ce li s-au reparatizat de birou, făcând *referat* cu propuneri scrise.

Art.42 – *La invitația Președintelui Sfântului Sinod, raportorul fiecărei comisii citește în ședință referatul comisiei și dă lămuririle trebuitoare.*

Referatul comisiei trebuie să fie semnat de președintele, raportorul și toți membrii comisiei.

În cazul când nu toți membrii sunt de acord asupra concluziilor referatului, minoritatea poate prezenta propunere separată care se supune deliberării Sfântului Sinod împreună cu concluziile celeilalte părți.

Art.43 – Raportorii comisiilor primesc de la birou lucrările, împreună cu dosarele problemelor repartizate și poartă responsabilitatea lor până la restituire, după deliberarea și hotărârea Sfântului Sinod.

Art.44 – Comisiile primesc de la birou toate lucrările pregătite și studiate de Secretarul Sfântului Sinod și de consilierii administrativi patriarhali.

Comisiile au dreptul să ceară, prin Administrația Patriarhală, de la cancelariile eparhiale sau ale autorităților de Stat, informații privitoare la lucrările lor.

În vederea pregătirii referatelor asupra problemelor ce li s-au dat spre studiere și referire, comisiile pot consulta orice persoană cu autoritate morală și științifică din rândul clerului sau dintre mireni.

Art.45 – Vicarul administrativ patriarhal și consilierii patriarhali participă la lucrările Comisiilor pentru a da lămuriri în problemele care intră în sfera lor de activitate, studiate de ei mai înainte.

Art.46 – Comisiile sunt datorate să înainteze Sfântului Sinod, până la încheierea fiecărei ședințe de lucru, referate asupra lucrărilor ce li s-au repartizat spre studiere și referire.

Art.47 – Comisia Pastorală, Monahală și Socială va primi spre studiere și referire de la biroul Sfântului Sinod toate acele probleme care privesc:

a) Raporturile dintre Biserica Ortodoxă Română și cultele religioase din România;

b) Lucrările și actele pregătitoare pentru Sfințirea Marelui Mir la Patriarhia Română;

c) Evaluarea itinerariilor pastorale ale membrilor Sfântului Sinod și a Dărilor de seamă în legătură cu activitatea misionar-pastorală desfășurată în eparhii;

d) Inițierea, aprobarea și supravegherea modului de aplicare a planurilor de promovare a activității misionare și pastorale, la nivelul tuturor unităților bisericești (parohie, protopopiat și eparhie);

e) Inițierea, autorizarea și controlul normelor de catehizare a tineretului;

f) Îndrumarea activității mass-media în Patriarhia Română;

g) Organizarea vieții monahale din punct de vedere al trăirii credinței, precum și stabilirea normelor pentru funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor;

h) Acordarea rangului de arhimandrit la recomandarea Chiriarhilor;

i) Îndrumarea și coordonarea activităților de asistență religioasă în spitale, penitenciare, armată, orfelinate și azile de bătrâni;

j) Îndrumarea și controlul activităților de asistență socială, caritativă și filantropică a Bisericii;

k) Aprobarea, îndrumarea și supravegherea activității asociațiilor naționale cu caracter religios care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod;

l) Inițierea și promovarea de măsuri privind sprijinirea materială a activității misionare și a așezămintelor bisericești, prin colecte și trimiterea de pastorale, precum și pentru stabilirea drepturilor salariale ale personalului bisericesc clerical și neclerical prin măsuri adecvate, inclusiv la autoritățile de stat în drept;

m) Propuneri pentru organizarea, desfășurarea și folosirea Fondului Central Misionar.

Art.48 – Comisia Teologică și Liturgică va primi de la biroul Sfântului Sinod, spre studiere și referire, toate problemele privind:

a) Unitatea dogmatică, canonică și a cultului în Biserica Ortodoxă Română;

b) Soluționarea tuturor problemelor de natură dogmatică și de cult, în conformitate cu învățătura Bisericii Ortodoxe Ecumenice;

c) Inițierea, autorizarea și supravegherea traducerii, editării și răspândirii Sfintei Scripturi, atât pentru uzul clerului cât și al credincioșilor;

d) Inițierea, autorizarea și supravegherea diortosirii și tipăririi cărților de ritual pentru trebuințele cultului;

e) Cercetarea și avizarea propunerilor de canonizare făcute de eparhii prin Sinoadele Mitropolitane;

f) Examinarea și avizarea Calendarului bisericesc și a Pascaliei;

g) Editarea revistelor centrale bisericești: “Biserica Ortodoxă Română” – buletinul oficial al Patriarhiei Române; “Ortodoxia”; “Studii Teologice”, precum și activitatea editorială a Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române;

h) Inițierea, autorizarea și supravegherea editării și răspândirii cărților cu caracter religios pentru întărirea religiozității și moralității credincioșilor (catehisme, cărți de rugăciune și de zidire duhovnicească, etc.);

i) Supravegherea și controlul, din punct de vedere dogmatic, moral și artistic, a operelor de literatură și artă bisericească, precum și a producției de icoane și obiecte destinate cultului și întăririi religiozității credincioșilor;

j) Inițierea de măsuri și stabilirea de norme în legătură cu pictura bisericească;

k) Inițierea de norme pentru restaurarea, întreținerea și valorificarea științifică a monumentelor de artă și arhitectură religioasă din patrimoniul cultural-național;

l) Măsuri pentru pregătirea personalului de specialitate în domeniul restaurării, întreținerii și valorificării patrimoniului cultural-național religios, prin chemarea acestuia la cursuri de perfecționare;

m) Inițierea de măsuri în vederea elaborării de programe și tematici pentru promovarea vieții religioase, a moralității și a pregătirii profesionale a clerului, inclusiv prin chemarea la cursuri de perfecționare, conferințe preoțești, colocvii și seminarii duhovnicești, meditații etc.;

n) Organizarea instituțiilor de învățământ teologic pentru pregătirea personalului bisericesc (Școli de Cântăreți, Seminarii Teologice Liceale, Facultăți de Teologie), precum și a secțiilor, specializărilor și catedrelor din cadrul lor, inclusiv organizarea învățământului post-universitar teologic, în funcție de cerințele Bisericii și în acord cu legislația în vigoare;

o) Adoptarea de măsuri pentru elaborarea regulamentelor instituțiilor de învățământ teologic și a planurilor curriculare, precum și a programelor analitice sub aspectul conținutului teologic;

p) Cercetarea și avizarea cursurilor și manualelor pentru instituțiile de învățământ teologic;

q) Propunerea de măsuri pentru elaborarea normelor în legătură cu predarea Religiei în învățământul public de stat și comunicarea acestora, când ar fi cazul, către autoritățile de stat abilitate, pentru completarea sau modificarea legislației specifice;

r) Avizarea planurilor curriculare și a manualelor de Religie pentru învățământul public de stat, sub aspectul conținutului teologic și metodologic;

s) Avizarea tematicilor și organizarea consfătuirilor și a cursurilor de perfecționare a personalului didactic din învățământul teologic de toate gradele și a celui care predă Religia, în acord cu prevederile din învățământul public de stat;

t) Stabilirea criteriilor privind schimbul de burse cu străinătatea și a selecționării candidaților din rândul teologilor;

u) Adoptarea de măsuri și stabilirea cadrului metodologic în legătură cu controlul învățământului teologic și a celui religios din învățământul public de stat, sub raportul conținutului teologic, precum și administrativ-gestionar în privința bunurilor și bazei materiale aparținând Bisericii;

v) Formarea spirituală și moral-religioasă a elevilor și studenților din instituțiile de învățământ teologic de toate gradele.

Art.49 – Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină va primi de la biroul Sfântului Sinod, spre studiere și referire, toate problemele privitoare la:

a) Raporturile dintre Biserică și Stat și interpretarea, cu caracter obligatoriu în Patriarhia Română, a legislației și actelor normative ale administrației de stat privitoare la Biserică și instituțiile ei;

b) Aplicarea Sfințelor Canoane, legilor, regulamentelor și hotărârilor organelor centrale bisericești;

c) Examinarea propunerilor de completare sau modificare a Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și aprobarea Regulamentelor de aplicare a acestuia în toate domeniile vieții bisericești;

d) Studierea și avizarea proiectelor de legi și actelor normative ale autorităților publice referitoare la Biserica Ortodoxă Română și la instituțiile ei;

e) Examinarea alegerilor de Patriarh, Mitropoliți, Arhiepiscopi, Episcopi, Episcopi-Vicari Patriarhali, Episcopi-Vicari și Arhieriei-Vicari, privind respectarea normelor legale și canonice în vigoare;

f) Propuneri pentru validarea alegerii Chiriarhilor eparhiilor ortodoxe române de peste hotare, dacă s-au respectat normele legale în vigoare și dacă cei aleși îndeplinesc condițiile canonice;

g) Retragerea din scaun a Chiriarhilor și reglementarea drepturilor de pensionare și a condițiilor decente de trai (locuință, personal de îngrijire, mijloc de transport, asigurate prin contribuția Centrului Eparhial la care a funcționat ultima dată) potrivit rangului acestora și ale celorlalți ierarhi care nu mai fac parte

din Sfântul Sinod, precum și desemnarea mănăstirilor sau altor locații ce li se vor destina de Sfântul Sinod, în condițiile art. 197 din Statut;

h) Cererile de concedii mai mari de trei luni ale membrilor Sfântului Sinod;

i) Recursurile clericilor în caz de caterisire, pe care le cercetează numai după actele din dosar, fără citarea părților. Când comisia va constata cu unanimitate că procedura nu a fost bine îndeplinită sau canoanele, legile sau Regulamentul de procedură nu au fost bine aplicate, ori sau comis excese de putere, va propune Sfântului Sinod admiterea recursului, pe baza referatului întocmit de inspectorul general bisericesc și de specialiștii canoniști și juriști de la Centrul Patriarhal.

Reexaminarea în fond a cauzei se va face de Sfântul Sinod prin analogie cu procedura folosită de Sinodul Mitropolitan la admiterea cauzelor de depunere din treapta preoției (art. 210 și 212 din Regulamentul de procedură).

Hotărârea pronunțată de Sfântul Sinod după reexaminarea cauzei va fi definitivă și executorie, după semnarea ei de către Patriarh;

j) Îndrumarea și supravegherea activității organelor executive din Episcopii, Arhiepiscopii, Mitropolii și de la Patriarhie, ca să se desfășoare potrivit normelor legale;

k) Interpretarea, cu caracter obligatoriu pentru toate organele bisericești, a dispozițiilor statutare și regulamentare proprii;

l) Dispensele matrimoniale;

m) Validitatea și invaliditatea matrimonială și a hirotoniei clericilor;

n) Apărarea drepturilor Bisericii și ale personalului clerical și neclerical de toate gradele, ale personalului bisericesc de conducere și administrativ și ale cadrelor didactice de la instituțiile de învățământ teologic, care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod;

o) Disciplinarea cadrelor didactice din învățământul teologic și care predă Religia în școlile publice pentru abateri canonice, dogmatice și purtare ireverențioasă față de autoritatea bisericească;

p) Disciplinarea moral-religioasă a credincioșilor;

q) Propunerea măsurilor pentru elaborarea programei unitare pe întreaga Patriarhie Română a examenelor de selecționare a apărătorilor bisericești de la Consistoriile Disciplinare Protopopești și Eparhiale, organizate în condițiile art. 198-192 din Regulamentul de procedură;

r) Cererile de reducere și iertare de pedepse;

s) Judecarea membrilor Sfântului Sinod pentru abateri de orice natură.

Art. 50 – În cazul când Sfântul Sinod, cu 2/3 din numărul membrilor săi decide, prin vot secret, trimiterea în judecată a unuia dintre membrii săi, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină se transformă în instanță de judecată. În acest caz se completează până la numărul de 12 judecători, cu noi membri aleși prin vot secret din sânul Sfântului Sinod. Hotărârea dată devine obligatorie numai după aprobarea Sfântului Sinod. Aprobarea se va da cu același număr de voturi și în același mod ca și trimiterea în judecată. Iar de va fi cazul, de hotărâre de depunere din scaun sau de caterisire, se cere neapărat 2/3 voturi din numărul membrilor Sfântului Sinod.

Art.51 – Comisia pentru Comunități Externe, Relații Interortodoxe și Ecumenice va primi de la biroul Sfântului Sinod, spre studiere și referire, toate acele probleme care privesc:

a) Relațiile și unitatea dogmatică-canonică și a cultului cu Biserica Ortodoxă Ecumenică;

b) Raporturile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici creștine;

c) Raporturile Bisericii Ortodoxe Române cu organizațiile internaționale creștine și interreligioase;

d) Analizarea documentelor internaționale la care Biserica Ortodoxă Română este inițiatoare, promotoare și semnatară sau în vederea participării reprezentanților săi autorizați, la întruniri cu caracter științific-teologic, aprobate de Sfântul Sinod;

e) Evaluarea și aprobarea participării reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române la întruniri, conferințe, congrese, simpozioane cu caracter bisericesc și ecumenic;

f) Evaluarea itinerariilor pastorale, a activității misionare și culturale a ierarhilor Eparhiilor Ortodoxe Române de peste hotare;

g) Analizarea activității comunităților ortodoxe române de peste hotare, care depind direct de Patriarhia Română, și adoptarea de măsuri pentru păstrarea unității cu Biserica-Mamă;

h) Inițierea de măsuri pentru înființarea, organizarea și sprijinirea unităților diasporale ortodoxe române de peste hotare;

i) Evaluarea inițiativelor și documentelor în legătură cu participarea Bisericii Ortodoxe Române, prin reprezentanții săi, la activitatea unor instituții și organizații internaționale, altele decât cele religioase și ecumenice.

Art.52 – În afara lucrărilor care se examinează prin Comisii, pentru lucrări asupra cărora se cere urgent votul, Sfântul Sinod poate decide examinarea direct în plen a acestora, dezbaterile și hotărârea urmând a se consemna ca atare.

Temei nr. 2407/2005 – Încheierea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu modul de aducere la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod nr. 1004/2005, cu privire la modificarea și completarea art. 27-29 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului din parohii, referitoare la mărirea numărului de sectoare și revizuirea criteriilor pe baza cărora se face notarea administrativă. ✓

Din referatul asupra problemei respective se constată că propunerea de modificare a articolelor respective a fost făcută de I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, iar Sfântul Sinod a luat act și prin hotărârea nr. 1004/2005 a îndatorat Centrele eparhiale să facă propuneri și sugestii în acest scop, pe care să le studieze Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină și să le supună Sfântului Sinod pentru aprobare.

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină, primind aceste sugestii și propuneri le-a luat în examinare în ședința sa de lucru din 13-14 iunie 2005, și a redactat articolele 27-29 și Anexa nr.1 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului, într-o nouă formulare, ținând seama de propunerile eparhiilor.

Pe baza propunerilor și textului definitivat de Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină, în dezbaterile din plenul Sfântului Sinod s-a precizat că nu toate eparhiile au înființat Sectorul social "*Biserica și Societatea*" sau "*Diaconia*", așa cum a dispus Sfântul Sinod, iar în alte eparhii funcționează sectoare administrative noi de patrimoniu bisericesc, care trebuie evidențiate în Regulamentul de numiri și transferări. În această situație, în discuțiile purtate s-a căzut de acord ca în Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului să se înscrie noi sectoare administrative ca "*Sectorul Social-Caritativ*" (*Biserica și Societatea*), "*Sectorul Patrimoniu și construcții bisericești*" și altele, după cerință.

Ca urmare, Sfântul Sinod a amendat și îmbunătățit propunerea de modificare a articolelor 27-29 și Anexa nr.1 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului care reglementează notarea administrativă anuală a preoților și a diaconilor, în raport cu realitățile activităților care se desfășoară în parohii și eparhii. De asemenea, Sfântul Sinod a mai constatat că pentru o notare administrativă corespunzătoare a clericilor este necesară aducerea la zi a prevederilor regulamentare referitoare la perfecționarea pregătirii clerului și la obținerea gradelor profesionale (Definitiv, Gradul II, Gradul I), prevederi care lipsesc din actualul Regulament de numiri și transferări. Este necesar, de asemenea, să se adapteze procesele verbale tipizate pe baza cărora se fac inspecțiile și notările administrative ale clerului.

De aceea, s-a apreciat că modificările care se vor aduce articolelor 27-29 din Regulamentul pentru numiri și transferări să aibă un caracter temporar, până la revizuirea și amendarea întregului Regulament pentru numirea și transferarea clerului.

În urma amplelor discuții care au avut loc, a considerațiilor Prea Fericitului Părinte Patriarh și la propunerea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă modificarea și completarea articolelor 27-29 și a Anexei nr.1 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului din parohii, referitoare la notarea administrativă a preoților potrivit activității desfășurate în cadrul sectoarelor administrative și modul de calcul al mediei anuale și generale administrative, cu aplicare temporară până la revizuirea și amendarea întregului Regulament.*

– *În acest scop, Centrele eparhiale sunt rugate să trimită propuneri și sugestii la Cancelaria Sfântului Sinod, pentru revizuirea și amendarea acestui Regulament.*

– *Textul articolelor 27-29 și Anexa nr.1 din Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului va avea următorul conținut:*

VI. Instituirea Comisiilor de examinare și modalitatea de a lucra

Art.27 (al.1) – *La media generală a examenelor de Definitivat, Gradul II, Gradul I și selecționare, se adună media generală a notărilor administrative pe primii doi ani pentru definitivat, următorii patru ani pentru gradul II și alți patru ani pentru gradul I.*

(al.2) *Media anuală se deduce din notările 1-10 date de Protopopul candidatului, Consilierii Administrativi și Inspectorul bisericesc potrivit numărului de sectoare administrative din cadrul eparhiei:*

- a) sectorul administrație bisericească,
- b) sectorul cultural,
- c) sectorul economic,
- d) sectorul social-caritativ (Biserica și Societatea),
- e) sectorul patrimoniu și construcții bisericești,
- f) alte sectoare

adică, câte o notă medie pentru fiecare sector. Se adună notele medii pe sectoare și se împart cu numărul celor ce au dat notările, stabilindu-se nota medie anuală pe sector. Aceste medii anuale pe sectoare se adună și suma lor împărțită cu numărul sectoarelor dă media anuală. Notele acestea se dau anual, de la data începerii activității și până la încetarea activității preotului sau diaconului.

(al.3) Media generală administrativă rezultă din mediile parțiale ale notărilor administrative pe primii doi ani pentru definitivat, următorii patru ani pentru gradul II și alți patru ani pentru gradul I.

Art.28 (al.1) – Nota Protopopului are în vedere întreaga activitate pastorală a candidatului în fiecare an și se stabilește pe baza notelor proceselor-verbale de inspecție anuală, după modelul anexă nr.1.

(al.2) Protopopul, în procesul-verbal, încheiat în două exemplare, dintre care unul se trimite Consiliului Eparhial și al doilea se păstrează în arhiva protopopiatului, va nota cu cifre nefracționate de la 1-10, cu cerneală roșie, după ce va controla cele constatate, cu actele din arhiva protopopiatului. Notarea este secretă. Ea devine oficială și publică numai prin Permanența Consiliului Eparhial.

1. Comportarea preotului sau diaconului în serviciile publice, civile și particulare, judecându-se mai ales evlavia, ținuta (barba, haine etc.) corectitudinea și exactitatea împlinirii obligațiilor sacerdotale.

2. Raporturile preotului sau diaconului cu personalul bisericesc, cu enoriașii și cu autoritățile civile locale.

3. Raporturile preotului sau diaconului cu autoritățile superioare bisericești.

4. Activitatea predicatorială, vizând caietul de predici.

5. Activitatea didactică (catehetică), vizând caietul catehezelor.

6. Activitatea culturală, antisectară, de conducerea bibliotecii și de colportaj religios, vizând procesele-verbale ale Comitetului Parohial.

7. Lectura particulară religios-morală, socială și culturală (cărți, reviste, ziare etc.), vizând carnetul cu rezumatele de la conferințele protopopești.

8. Activitatea în domeniul gospodăriei parohiale, vizând procesele-verbale ale Consiliului Parohial, epitropiei, pangar, colportaj etc.

9. Opera samariteană în parohie (Comitetul Parohial).

(al.3) Nota maximă este în funcție de realizările maxime constatate în fiecare grupă care conține 10 întrebări.

(al.4) Media generală anuală rezultă din adunarea mediei fiecărui sector administrativ și împărțită la numărul acestora respectându-se criteriile de la punctele 1-9 ale art. 28 din prezentul regulament.

Art.29 (al.2) – Notările se fac în cifre nefracționate de la 1–10, în același proces-verbal tip și cu păstrarea secretului notării. Definitivarea notării se face în ședința administrativă a Permanenței Consiliului Eparhial din prima lună a anului următor.

Anexa nr. 1, lit. C, cap. III

Model de Proces-Verbal de inspecție pentru notările administrative

PROCES-VERBAL DE INSPECȚIE

C. Din punct de vedere economic gospodăresc

III. Opera samariteană în parohie

1. *Cunoaște preotul Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română și structura sistemului de asistență socială din cadrul eparhiei (Biroul de asistență socială din cadrul Sectorului Social-Caritativ (Biserica și Societatea), birouri de asistență socială din cadrul protopopiatelor)? Este activitatea filantropică organic încorporată în slujirea liturgică și misionară a parohiei?*

2. *A colaborat cu asistenții sociali din structura Sectorului Social-Caritativ (Biserica și Societatea) și în ce a constatat această colaborare? Există asistent social angajat la parohie sau persoană voluntară care să desfășoare în mod organizat activitățile de asistență socială (preoteasa, un membru al Comitetului Parohial, etc.)? A încurajat preotul dezbaterile voluntariatului creștin în parohie? A consiliat persoanele cu dizabilități?*

3. *Numărul și categoriile de beneficiari ajutate (familii sărace din comunitate, familii cu risc de abandon, bătrâni singuri, copiii cu risc de abandon școlar, persoane cu dizabilități, persoane cu probleme de sănătate, persoane fără ocupație, persoane de etnie rromă etc.), aflate în evidența parohiei; Valoarea ajutoarelor materiale și financiare acordate persoanelor și familiilor în dificultate din parohie, precum și existența documentelor justificative privind aceste ajutoare; Este consemnată valoarea ajutoarelor acordate în Condica Milei Creștine?*

4. *S-au derulat proiecte sociale în cadrul parohiei și cu ce finanțări? Există instituții de asistență socială înființate și administrate de parohie?*

5. *A înființat sau este membru al unei asociații sau fundații care funcționează cu binecuvântarea Chiriarhului și care desfășoară activități în domeniul asistenței sociale?*

6. *Colaborează cu alte instituții și servicii din domeniul social în vederea desfășurării activității de asistență socială?*

7. *A sprijinit reinsertia socială a deținuților eliberați?*

8. *A sprijinit reinsertia socială a tinerilor instituționalizați care, după împlinirea vârstei de 18 ani, au părăsit centrele de plasament?*

9. *A sprijinit solicitările instituțiilor medicale pentru încurajarea donării de sânge și pentru alte activități specifice?*

10. *A participat la diferite evenimente din domeniul social (seminarii, conferințe, mese rotunde, etc.) sau la cursuri de formare în domeniul asistenței sociale?*

Nota:...

✓ **Temei 2625/2005 – Încheierea Comisiei Canonice-Juridică și pentru Disciplină în legătură cu aducerea la îndeplinire a hotărârii Sfântului Sinod**

nr. 5034/2001, privind numirea personalului bisericesc de conducere de la eparhii și modificarea art. 72-73, 104, 105, 109, 125 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și a art. 55-57 din Regulamentul Organelor Deliberative.

În ședința sa de lucru din 13-14 iunie 2005, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină, convocată la București de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 1003/2-3 martie 2005, a hotărât în unanimitate să reia în dezbateri problema reexaminării hotărârii Sfântului Sinod nr. 5034/2001, privind numirea personalului bisericesc de conducere de la eparhii și a modificării corespunzătoare a prevederilor art. 72-73, 104-105, 109, 126 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și a art. 55-57 din Regulamentul Organelor Deliberative.

Comisia Canonică, luând ca bază de discuții precizările aduse de Sfântul Sinod prin hotărârile nr. 6719/1996 și nr.5034/2001 cu privire la modul de numire a personalului de conducere de la Centrele eparhiale (vicar administrativ eparhial, consilier eparhial, inspector eparhial, secretar eparhial, protopop), a apreciat, în acord cu hotărârile Sfântului Sinod amintite, că aceste precizări trebuie actualizate, urmărindu-se ca, în redactarea textului ce se va înainta Sfântului Sinod să se păstreze unitatea și structura internă a Statutului și Regulamentului în cauză.

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină procedând la amendarea și completarea articolelor statutare și regulamentare referitoare la personalul de conducere de la eparhii a înscris în textul propus Sfântului Sinod prevederi aparte pentru numirea *vicarului administrativ eparhial, consilierului eparhial, inspectorului eparhial, secretarului eparhial* și prevederi aparte pentru numirea protopopului, pentru care se aduc unele amendamente cu privire la intrarea în funcție, păstrând însă unitare criteriile stabilite de Sfântul Sinod, cu precizarea că în loc de vechimea în preoție s-a acceptat înscrierea a cel puțin gradul II (ceea ce înseamnă minim 6 ani de vechime în preoție).

În acord cu prevederile hotărârii Sfântului Sinod nr.5034/2005 potrivit cărora Chiriarhul face numirea, prelungirea și revocarea personalului bisericesc de conducere cu avizul Consiliului Eparhial, Comisia Canonică a eliminat atât din textul Statutului cât și din cel al Regulamentului pentru numirea și transferarea clerului pe care le înaintează Sfântului Sinod, orice prevedere referitoare la consultarea preoților pentru numirea protopopilor.

Luând act de necesitatea separării și redării cu claritate a prevederilor art.104 și 105 din Statut referitoare, pe de o parte la alegerea, intrarea în funcție și stabilirea atribuțiilor Episcopilor-Vicari, Arhiepiscopilor-Vicari, iar pe de altă parte numirea vicarului administrativ, Comisia a fost de acord ca păstrând prevederile existente în Statut, corelate cu proiectul de text privind modul de alegere a Episcopilor-Vicari și Arhiepiscopilor-Vicari, precum și necesitatea de a reda unitar criteriile și modul de numire a personalului clerical de conducere de la eparhii, a reformulat și definitivat prevederile art. 104 și 105 din Statut în forma redată în textul care se va supune Sfântului Sinod.

În urma discuțiilor care au avut loc pe marginea propunerilor de completare a art. 109 din Statut, cu privire la Corpul de inspecție și control, care fac referire la

numirea inspectorului eparhial bisericesc precum și a inspectorilor, pentru auditul gestionar și financiar, Comisia a fost de acord cu înscrierea în proiectul de text ce va fi supus Sfântului Sinod a propunerilor respective cu amendamentul că unul dintre inspectorii pentru controlul gestionar și financiar poate să aibă pregătire juridică.

În final, după examinarea aspectelor legate de numirea personalului de conducere de la eparhii, Comisia a propus ca în cazul aprobării de către Sfântul Sinod a textului alcătuit de Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină pentru art. 72-73, 104-105, 109, 126 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și pentru art. 55-57 din Regulamentul Organelor Deliberative, acesta să fie trimis Adunării Naționale Bisericești pentru examinare și hotărâre, în temeiul prevederilor art. 20 lit. "k", art. 206, alin. 2 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art. 144 din Regulamentul Organelor Deliberative.

În urma discuțiilor purtate, apreciindu-se justețea punctelor de vedere exprimate, Sfântul Sinod își însușește propunerile Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină și hotărăște:

– *Aprobă modificarea și completarea prevederilor art. 72-73, 104-105, 109 și 126 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art. 55-57 din Regulamentul Organelor Deliberative referitoare la numirea și revocarea personalului de conducere de la eparhii, în formularea propusă de Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină.*

– *În conformitate cu prevederile art. 20 lit. "k" și art. 206, al. 2 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art. 144 din Regulamentul Organelor Deliberative, articolele respective vor fi supuse și aprobării Adunării Naționale Bisericești în următoarea redactare:*

PARTEA I

Capitolul al II-lea

Secțiunea II-a

B. Protopopul

Art. 72 – Protopopul este conducătorul Protopopiatului și organul de legătură între parohie și Eparhie.

Protopopul se numește sau se reconfirmă de Chiriarh pe o perioadă de patru ani, într-o ședință de lucru a Consiliului Eparhial, ținându-se seama de următoarele criterii: media generală de licență în teologie 8,50; cel puțin gradul II; absența abaterilor canonice și o activitate deosebită liturgică, administrativ-pastorală, misionară și culturală.

Protopopul poate fi revocat de Chiriarh într-o ședință de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial pentru activitate necorespunzătoare sau abateri disciplinare.

El are următoarele atribuții:

a. Îndrumază, coordonează și supraveghează activitatea bisericească a parohiilor din protopopiat;

b. Inspectează, cel puțin odată pe an, parohiile din Protopopiat, verificând registrele, arhiva și biblioteca, starea bisericii, a clădirilor bisericești, precum și a

cimitirelor și a altor bunuri bisericești, observând în același timp starea religioasă, morală și socială a parohienilor;

c. Întocmește proces-verbal amănunțit asupra constatărilor făcute.

Procesele-Verbale vor fi consemnate în registrele de inspecție ale parohiilor și se vor înainta autorității eparhiale, cu raport și propuneri;

d. Supraveghează și călăuzește activitatea catehetică, pastorală, culturală și socială a preoțimii;

e. Îngrijește ca ordinele și dispozițiunile autorităților superioare să fie executate;

f. Face propuneri Chiriarhului cu privire la suplینirea posturilor vacante de preoți, diaconi și cântăreți;

g. Avizează asupra cererii credincioșilor pentru înființarea, desființarea sau modificarea teritorială a parohiilor;

h. Aprobă clericilor din Protopopiat concediu până la 8 zile pe an;

i. Execută însărcinările primite de la autoritatea eparhială;

j. Întocmește un raport anual general despre întreaga viață bisericească din Protopopiat, pe care îl înaintează Consiliului Eparhial;

k. Avizează asupra tuturor lucrărilor organelor parohiale, care urmează a fi supuse aprobării organelor eparhiale;

l. Îndeplinește orice alte atribuții ce-i vor fi date de organele eparhiale.

Art.73 – *Protopopul este reprezentantul oficial al Bisericii față de autoritățile publice locale și îndeplinește sarcinile publice ce-i sunt atribuite prin legile, regulamentele și dispozițiile în vigoare, informând totdeauna pe Chiriarh.*

Protopopul susține acuzarea la Consistoriul Disciplinar Protopopesc.

S e c ți a a IV-a

E. Administrația Eparhială

Art.104 – Episcopii-Vicari și Arhieriei-Vicari se aleg în condițiile art. 129-132 din prezentul Statut de către Sfântul Sinod, la propunerea Chiriarhului Eparhiei respective, în consultare cu *Sinodul Mitropolitan*.

Episcopii-Vicari și Arhieriei-Vicari vor purta, cu aprobarea Sfântului Sinod, titlaturi legate de eparhiile respective.

Intrarea lor în funcție se face în urma alegerii și a hirotonirii în Arhieriu și se comunică autorității de stat în drept.

Episcopii-Vicari și Arhieriei-Vicari au atribuțiile ce le sunt date de Chiriarhi, cu aprobarea Sfântului Sinod.

Ei sunt membri de drept ai organelor deliberative și executive eparhiale.

Art.105 – *Vicarul administrativ eparhial, consilierii administrativi eparhiali permanenți, inspectorul eparhial și secretarul eparhial se numesc sau se reconfirmă de Chiriarh pe o perioadă de patru ani, într-o ședință de lucru a Consiliului Eparhial, ținându-se seama de următoarele criterii: media generală de licență în teologie 8.50; cel puțin gradul II; absența abaterilor canonice și o activitate deosebită liturgică, administrativ-pastorală, misionară și culturală.*

Vicarul administrativ eparhial, consilierii administrativi eparhiali permanenți, inspectorul eparhial și secretarul eparhial au atribuții ce le sunt delegate, prin decizie, de Chiriarh. Ei pot funcționa și la parohie numai cu aprobarea Chiriarhului.

Vicarul administraiv eparhial conduce Cancelaria eparhială și participă de drept la ședințele organelor deliberative eparhiale, cu vot consultativ, iar în Consiliul Eparhial cu vot deliberativ.

Art.109 – *Corpul de inspecție și control este încadrat cu următorul personal, numit de Chiriarh:*

a. Un inspector eparhial bisericesc, numit în condițiile art. 105 din prezentul Statut, cu atribuții generale de control și de acuzator la Consistoriul Eparhial;

b. Exarhul mănăstirilor numit dintre arhimandriți, cu atribuții generale de inspecție și control a mănăstirilor și de referent pentru problemele mănăstirești;

c. Unul sau mai mulți inspectori pentru controlul financiar și gestionar, dintre care unul poate avea pregătire juridică.

PARTEA a II-a
Despre cler
Capitolul al II-lea
Recrutarea personalului bisericesc
Secția I
Numirea clerului din parohii

Art.126 – *Protopopul se recrutează, se numește și se revocă în condițiile art. 72 din prezentul Statut.*

REGULAMENTUL
pentru alegerea, funcționarea și dizolvarea organelor deliberative
și executive în Parohiile, Protopopiatele și Eparhiile din Patriarhia Română.

PARTEA a II-a
Protopopiatul

Art.55 – *Protopopul se numește sau se reconfirmă de Chiriarh pe o perioadă de patru ani, într-o ședință de lucru a Consiliului Eparhial, ținându-se seama de următoarele criterii: media generală de licență în teologie 8,50; cel puțin gradul II; absența abaterilor canonice și o activitate deosebită liturgică, administrativ-pastorală, misionară și culturală.*

Art.56 – *Protopopul poate fi revocat de Chiriarh într-o ședință de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial pentru activitate necorespunzătoare sau abateri disciplinare.*

Art.57 – *Protopopul intră în activitate după primirea Deciziei Chiriarhale de numire.*

✓ **Temei nr. 2495/2005 – Referat în legătură cu proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul cultelor în România, transmis Patriarhiei Române de Ministerul Culturii și Cultelor – Secretariatul de Stat pentru Culte, cu adresa nr. C-1049 din 6 iunie 2005.**

Din referatul respectiv se constată că la Patriarhia Română s-a primit adresa Ministerului Culturii și Cultelor – Secretariatul de Stat pentru Culte nr. C-356 din 15 martie 2005, prin care s-a adus la cunoștință că “în programul legislativ al Gu-

vernului pe anul 2005 este prevăzută și înaintarea spre aprobarea Parlamentului a *Proiectului de Lege privind libertatea religioasă în România*, data propusă în acest sens fiind 30 noiembrie 2005.”

La solicitarea adresată Patriarhiei Române de a delega reprezentanții ei la întâlnirea comună a Secretariatului de Stat pentru Culte cu toate cultele religioase recunoscute din România, care să prezinte în scris principiile fundamentale în jurul cărora Biserica Ortodoxă Română consideră că este necesar să se structureze viitorul text de lege, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a delegat pe următorii membri ai Sfântului Sinod: *I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei și P.S. Episcop Vicar-Patriarhal Ciprian Câmpineanul*.

În cadrul primei întâlniri comune de lucru care a avut loc la 5 aprilie 2005 între reprezentanții Ministerului Culturii și Cultelor – Secretariatul de Stat pentru Culte și cei ai cultelor recunoscute din România a fost semnată o **Declarație comună** prin care s-a stabilit calendarul de lucru pentru definitivarea proiectului de **“Lege privind libertatea religioasă și regimul cultelor în România”**.

La această primă întâlnire de lucru din 5 aprilie 2005, reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române au prezentat un set de 12 observații de fond și formă la proiectul de *“Lege privind libertatea religioasă și regimul cultelor în România”*.

Menționăm că Ministerul Culturii și Cultelor–Secretariatul de Stat pentru Culte, cu adresa nr. C-1049 din 6 iunie 2005 a transmis Patriarhiei Române proiectul de *“Lege privind libertatea religioasă și regimul cultelor în România”*, în formularea finalizată și semnată la 31 mai 2005 de reprezentanții cultelor religioase recunoscute din România și de cei ai Ministerului Culturii și Cultelor și Secretariatului de Stat pentru Culte, adresând Prea Fericitului Părinte Patriarh și reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române “mulțumiri pentru deosebita disponibilitate și pentru implicarea Bisericii Ortodoxe Române în redactarea, alături de celelalte culte recunoscute, a acestui text”.

Luând cuvântul, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* informează pe membrii Sfântului Sinod despre întâlnirile cu Secretarul de Stat pentru Culte din cadrul Ministerului Culturii și Cultelor asupra proiectului *“Legii libertății religioase și regimul cultelor din România”*, pe care îl supune discuțiilor:

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei dă relații despre modul în care s-a lucrat la definitivarea textului Legii respective și despre pretențiile reprezentanților Bisericii Greco-Catolice de a înscrie în aceasta modalitatea restituirii fostelor lăcașuri de cult greco-catolice, motiv pentru care au refuzat să semneze proiectul de Lege, amenințând că se vor adresa forurilor legislative internaționale.

Au mai luat cuvântul: *I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, P.S. Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmăruului*, relatând despre acțiunile greco-catolicilor în cadrul eparhiilor respective și despre intervențiile lor la forurile internaționale, pe care le informează eronat și tendențios.

Luând act de conținutul Proiectului “Legii libertății religioase și regimul cultelor din România”, Sfântul Sinod îl apreciază corespunzător, în perspectiva aderării României la Uniunea Europeană.

În urma discuțiilor care au avut loc și la propunerea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de proiectul Legii privind libertatea religioasă și regimul cultelor în România, la alcătuirea căruia au fost prezenți și reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, cărora le aduce mulțumiri pentru exprimarea punctelor de vedere ale Bisericii noastre.*

– *Recomandă membrilor Sfântului Sinod în ale căror eparhii funcționează unități ale Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolice) să cerceteze și să se informeze asupra relațiilor cu Biserica Română Unită cu Roma în vederea pregătirii unui documentar care să fie dat publicității în limbile de circulație.*

N **Temei nr. 1971/2005 – Hirotonia întru arhieru a Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric pentru cel de al doilea post de Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, cu titlul de “Nemțeanul”.**

Din referatul Cancelariei Sfântului Sinod asupra acestei probleme reiese că urmare propunerii I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, ratificată de Consiliul Mitropolitan al acelei eparhii la 27 octombrie 2004, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința de lucru din 2-3 martie 2005, prin hotărârea nr.753, “a aprobat ridicarea la demnitatea de arhieru a Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric”, pentru cel de al doilea post de Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, urmând ca “hirotonia întru arhieru a Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric să se facă prin înțelegere între Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale”.

Cu scrisoarea nr.165 din 21 aprilie 2005, I.P.S.Mitropolit Iosif s-a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist propunând hirotonia întru Episcop a Prea Cuviosului Marc Alric, pe data de 7 mai 2005, în Biserica românească “Sfinții Arhangheli” din Paris.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a încredințat I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei mandatul de a-l reprezenta la acest important moment din viața Mitropoliei și a noului ales și a oficia hirotonia întru arhieru a Prea Cuviosului Arhimandrit Marc Alric împreună cu I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord și cu P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul.

Potrivit actelor aflate la dosar, rezultă că rânduiala ipopsifierii s-a desfășurat vineri, 6 mai, iar hirotonia sâmbătă, 7 mai 2005, în Biserica “Sfinții Arhangheli” din Paris, răspunsurile liturgice fiind date de Corala română a Parohiei “Sf Parascheva și Sf. Genoveva” – Paris, Corala Parohiei “Sfânta Cruce” – Torino și Corala franceză a Parohiei “Sf. Gherman și Sfântul Clodoald” – Louveciennes).

Au participat toți preoții din Protoieria Franței, delegații de preoți și credincioși din Elveția, Italia și Belgia, din cadrul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, monahi și monahii de la mănăstiri ortodoxe din Franța, reprezentanți ai auto-

rităților locale, civile și religioase, între care reprezentantul Arhiepiscopului romano-catolic al Parisului, precum și membrii familiei Prea Cuviosului Arhimandrit ipopsifiu Marc Alric.

Soborul ierarhilor slujitori a fost alcătuit din: II.PP.SS. Mitropolitul *Daniel* al Moldovei și Bucovinei – reprezentând pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Mitropolitul *Iosif* al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, Mitropolitul *Serafim* al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, Arhiepiscopul *Nathaniel* al Episcopiei Ortodoxe Române în America, Arhiepiscopul în retragere *Adrian Hrițcu*, PP.SS. Episcopi-Vicari *Sofian Brașoveanul*, *Siluan Marsilianul* și *Ioachim Băcăuanul*.

După ce Prea Cuviosul Arhimandrit ipopsifiu Marc Alric a citit și semnat **Mărturisirea de credință** în fața ierarhilor, a preoților și a credincioșilor prezenți, iar la momentul convenit au avut loc hirotonia întru arhiereu și citirea *Actului Patriarhal de instalare* de către I.P.S. Mitropolit Daniel, care i-a înmănat cârja și însemnele demnității arhieresti, au urmat luările de cuvânt. A vorbit I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei care a transmis binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru cel hirotonit, pentru cei prezenți, exprimând nădejdea că această hirotonie va fi un nou moment de seamă în realizarea comuniunii românilor ortodocși din Franța.

I.P.S. Arhiepiscop Nathaniel a transmis salutul românilor ortodocși din America, subliniind rolul unui ierarh în viața eparhiei.

I.P.S. Mitropolit Iosif și-a exprimat bucuria pentru darul de la Dumnezeu de a avea un al doilea Episcop Vicar și a mulțumit tuturor celor prezenți, ierarhi și clerici slujitori, popor și invitați, subliniind că episcopul nu poate fi de unul singur, ci numai în comuniunea unui Sinod. Mulțumind Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române care a ales pe noul Episcop-Vicar precum și I.P.S. Daniel și tuturor celor care au contribuit la formarea noului episcop în perioada șederii sale în România, a arătat că sarcina Prea Sfințitului Episcop-Vicar Marc Nemțeanul nu este ușoară, dar că, întotdeauna, va găsi la Înalt Prea Sfinția Sa sprijinul și îndrumarea necesară.

P.S. Episcop-Vicar Marc Nemțeanul, răspunzând antevorbitorilor, a legat însemnătatea evenimentului de bucuria săptămânii luminate, mulțumind tuturor, în special I.P.S. Mitropolit Iosif care l-a chemat la slujire.

În legătură cu titulatura Prea Sfințitului Episcop-Vicar Marc, avându-se în vedere înțelegerea dintre Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și I.P.S. Mitropolit Iosif, s-a optat pentru titulatura "*Nemțeanul*" pe care P.S. Episcop-Vicar Marc a și primit-o cu ocazia hirotoniei întru arhiereu.

Ținând seama că potrivit prevederilor art. 104, al. 6 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române coroborate cu prevederile art. 22 al. 2. lit. "h" din Statutul pentru organizarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, Episcopii-Vicari au atribuțiile ce le sunt date de Chiriarii, cu aprobarea Sfântului Sinod;

Având în vedere bucuria pe care a generat-o în mijlocul comunității ortodoxe române din Franța desfășurarea Sfintei Liturghii și a hirotoniei *P.S. Episcop-Vicar Marc Nemțeanul* în Biserica "*Sfinții Arhangheli*" din Paris (rue Jean de Beauvais

nr. 9 bis), loc de exprimare liberă a credinței strămoșești și de rezistență anti-comunistă pentru românii ortodocși din Franța;

Cu nădejdea că această hirotonie s-a temeluit pe încredere și deschidere reciprocă și considerând că acest moment va constitui un nou început al comuniunii românilor ortodocși din Franța, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de hirotonia întru arhiereu a P.S. Marc Alric, pentru postul de Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale care a avut loc în Biserica românească "Sfinții Arhangheli" din Paris în ziua de 7 mai 2003, aducându-se mulțumiri membrilor Sfântului Sinod în frunte cu I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, care au participat la acest eveniment.*

– *la act de înțelegerea intervenită între Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și I.P.S. Mitropolit Iosif și aprobă titulatura Nemțeanul pe care o va purta P.S. Marc Alric în calitatea sa de Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.*

– *Adresează I.P.S. Mitropolit Iosif rugămintea ca, potrivit prevederilor art. 104, al. 6 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, coroborate cu prevederile art. 22, al. 2, lit. "h" din Statutul pentru organizarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, să emită Decizia de atribuții a P.S. Episcop-Vicar Marc Nemțeanul, pe care s-o înainteze Sfântului Sinod spre aprobare.*

– *Adresează I.P.S. Mitropolit Iosif rugămintea de a transmite mulțumiri și binecuvântări slujitorilor și credincioșilor Bisericii "Sfinții Arhangheli" din Paris, pentru bucuria cu care au primit a găzdui Sfânta Liturghie și hirotonia întru arhiereu a P.S. Episcop-Vicar Marc Nemțeanul, cu încredințarea că acest moment, temeluit pe încredere și deschidere reciprocă, va constitui începutul unei noi etape a comuniunii tuturor românilor ortodocși din Franța.*

Temei nr. 2581/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod nr. 2581/2005 în legătură cu cererea de iertare a fostului preot Pica Costel Ovidiu, actualmente profesor de religie în localitatea Herla-Slatina, județul Suceava, căruia i s-a aplicat pedeapsa caterisirii prin sentința cu nr. 5/2003 a Consistoriului Eparhial al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților.

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină examinând dosarul cauzei a constatat că fostul preot Pica Costel Ovidiu își recunoaște greșelile săvârșite, regretă comiterea acestora și făgăduiește că nu va mai comite abateri sau delictе;

De asemenea, constată că referatele Consilierului administrativ și Inspectorului eparhial atestă că de la pronunțarea definitivă a sentinței de caterisire și până la înaintarea cererii de iertare, fostul preot Pica Costel Ovidiu a dovedit căință sinceră, îndreptare și intrare în rânduiala și ascultarea canonică bisericească;

Totodată, din recomandările duhovnicului și Stareței Sfintei Mănăstiri Slatina, precum și ale Inspectorului Școlii unde activează reiese faptul că fostul preot Pica Costel Ovidiu își recunoaște greșelile, își cere iertare, își exprimă regretul, își recunoaște vina și făgăduiește ascultare față de autoritatea bisericească;

Luând în considerare recomandarea și avizul favorabil al I.P.S. Arhiepiscop Pimen al Sucevei și Rădăuților, în calitate de Chiriarh al locului, pentru acordarea iertării de către Sfântul Sinod;

Pe temeiul prevederilor art. 49, lit. "p" și ale art. 7, lit. "l" din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, potrivit căruia Sfântul Sinod "acordă reducere și iertare de pedeapsă preoților condamnați definitiv";

În urma discuțiilor purtate, a explicațiilor I.P.S. Arhiepiscop Pimen, Chiriarhul locului și la propunerea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– Acordă iertare de pedeapsa caterisirii fostului preot Pica Costel Ovidiu, aplicată de Consistoriu Eparhial al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților.

Temei nr. 1947/2005 – Cererea fostului preot militar Mureșan Ioan Horațiu din Garnizoana Cluj prin care face recurs împotriva sentinței nr. 2/2005 a Consistoriului Eparhial al Arhiepiscopiei Clujului, prin care i s-a aplicat pedeapsa caterisirii.

Din cercetarea dosarului cauzei, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină a constatat că instanța disciplinară eparhială a reținut în mod justificat în sarcina fostului preot militar Mureșan Ioan Horațiu următoarele abateri și delict canonic: delictul de recidivă privind încălcarea art. 48 lit. "b" din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române (prezența în fața instanțelor civile fără aprobarea prealabilă a Chiriarhului locului); delictul de încălcare a prevederilor Regulamentului de procedură, art. 2 lit. "a" (neglijența sau neascultarea pentru îndeplinirea datoriilor bisericești) și ale art. 3 lit. "s" (neglijarea, neîndeplinirea sau îndeplinirea cu rea credință a îndatoririlor impuse de Statutul de organizare și de Regulamentele lui de aplicare, precum și de toate ordinele și dispozițiile autorităților bisericești).

Ținând seama de constatările de mai sus ale Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină, întemeiate pe probe din dosarul cauzei și că judecarea cazului a fost făcută cu respectarea prevederilor regulamentare;

Luând act că în instruirea cazului s-au respectat întru totul prevederile regulamentare, pedeapsa aplicată fiind rezultatul unor dovezi suficiente pentru încadrarea juridică a delictelor și pronunțarea sentinței nr. 2/2005 a Consistoriului Eparhial al Arhiepiscopiei Clujului;

Constatând că nici unul dintre motivele invocate în cererea de recurs nu este fundamentat juridic cu probe din dosarul cauzei;

În urma precizărilor aduse de către Chiriarhul locului în ședința sinodală și la propunerea Comisiei Canonică-Juridică și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– Respinge recursul fostului preot militar Mureșan Ioan Horațiu și menține sentința de caterisire nr. 2/2005 a Consistoriului Eparhial al Arhiepiscopiei Clujului.

Comisia Relațiilor Externe Bisericești

În continuare, la invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, *I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, raportorul Comisiei Relații Externe Bisericești*, dă citire referatelor acestei Comisii, după cum urmează:

^1 **Temei nr.1765/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu Întrunirea Întâistătorilor Bisericilor Ortodoxe Autocefale locale și reprezentanților acestora, cu privire la evoluțiile recente din cadrul Patriarhiei Ierusalimului (Constantinopol, 24 mai 2005).**

Din cauza crizei grave existente în cadrul Patriarhiei Ortodoxe a Ierusalimului, dintre Prea Fericitul Patriarh Irineos și majoritatea membrilor Sfântului Sinod al Patriarhiei și ai Frăției Sfântului Mormânt, situația a evoluat în mod îngrijorător ducând la tulburări, ajungându-se la hotărârea Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului prin care Patriarhul Irineos a fost “revocat și depus din Tronul Patriarhal al Ierusalimului”, nemaifiind recunoscut ca președinte al Sfântului Sinod. Conștientizând faptul că această criză amenință pacea, unitatea și comuniunea Bisericii Ortodoxe a Ierusalimului și poate afecta unitatea și climatul de comuniune a întregii Ortodoxii, Sanctitatea Sa Bartolomeu I Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, printr-o scrisoare adresată Bisericilor Ortodoxe Autocefale, a invitat la Constantinopol, în zilele de 23-25 mai 2005, pe Întâistătorii Bisericilor Ortodoxe sau delegații acestora, în scopul abordării și analizării împreună a situației grave din Patriarhia Ierusalimului și, evident, a găsirii unei soluții care să ducă la reinstaurarea unui climat de pace, înțelegere și unitate în Biserica Ierusalimului.

La lucrările Întrunirii interortodoxe care s-au desfășurat la reședința Patriarhiei Ecumenice din Fanar, în biserica “Sfântul Gheorghe”, au luat parte delegații Patriarhiilor și Bisericilor Ortodoxe Autocefale, cu excepția Patriarhiilor Sârbă și Bulgară și a Bisericii Cehiei și Slovaciei. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată, din încredințarea și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de o delegație formată din I.P.S. Mitropolit *Teofan* al Olteniei și I.P.S. Arhiepiscop *Nifon* al Târgoviștei, însoțiți de Pr. *Eugen Moraru*, ca interpret.

A fost de asemenea prezentă la lucrările Întrunirii și o importantă delegație reprezentând opoziția Patriarhului Irineos: ierarhi ai Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului, arhimandriți și alți clerici ai Frăției Sfântului Mormânt, precum și Comisia Sinodală, formată din 3 Mitropoliți (Basilios de Cesareea, Kornelios de Petra și Isihios de Capitoliada) desemnată să conducă treburile Patriarhiei Ierusalimului, până la alegerea canonică a unui nou întâistător pe tronul patriarhal din Ierusalim.

Lucrările acestei Întruniri interortodoxe s-au desfășurat în ziua de 24 mai 2005, pe parcursul a trei ședințe, sub conducerea Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic Bartolomeu al Constantinopolului (ajutat de un secretariat coordonat de Cuv. Arhidiacon Elpidoforos Lambriniadis), uneori cu destulă tensiune între cele două părți aflate în conflict, la care nu se putea întrevădea nici o voință de reconciliere care să aducă împăcarea lor, liniștea și unitatea atât de necesară Bisericii din Ierusalim.

Din documentele aflate la dispoziția delegațiilor cu privire la situația de criză și tulburare generată în sânul Bisericii și Patriarhiei Ierusalimului, în majoritatea se aduceau acuze Patriarhului Irineos, pentru *încălcarea gravă a sistemului sinodalității, a sfințelor canoane, a legilor și normelor juridice, a demnității înaltei funcții patriarhale, spiritului armoniei, al conlucrării și respectului față de cei-*

lalți arhieriei sinodali, conducând Biserica într-un mod despotic, nesupus Sfântului Sinod, urmărind avantaje și foloase materiale personale. Prin aceasta, s-au adus grave prejudicii Patriarhiei și Bisericii Ierusalimului prin deficiențele, abuzurile și abaterile de la Legi și norme canonice în administrarea averii Patriarhiei Ierusalimului, fără nici o consultare cu membrii Sfântului Sinod și fără să dea socoteală de bunul mers al treburilor Patriarhiei. Aceste abateri sunt legate – în special – de anumite fapte și acțiuni ale înaltului ierarh prin care a înstrăinat, concesiionat, administrat și a tras folos personal dintr-o seamă de bunuri care aparțineau Patriarhiei, contractele de vânzări de terenuri, închirieri sau concesiionări de terenuri sau imobile fiind făcute fără acordul prealabil al Sinodului, nu în folosul Patriarhiei, ci al unui grup restrâns pe care îl controla și care avea largi împuțerniciri. Astfel, modul defectuos, anticanonice, imoral și autarhic în exercitarea atribuțiilor administrative și bisericești, lipsa de orice conlucrare cu Sfântul Sinod și de supunere față de acesta, modul nepotrivit în relațiile cu ceilalți ierarhi și clerici, lipsa de comuniune, de dăruire și spirit jertfelnic, care s-au agravat în ultimele luni, au constituit elementele principale care au generat tulburare în Patriarhia Ierusalimului și au dus la un climat de tensiune între Patriarhul Irineos și ceilalți membri ai Sfântului Sinod.

Această stare de lucruri negativă a culminat în ziua de 23 aprilie/6 mai 2005, când Sfântul Sinod al Patriarhiei întrunit în ședință extraordinară (Patriarhul Irineos refuzând să ia parte) sub președinția primului în rang după Patriarh, a Mitropolitului Basilios de Cesareia și în prezența majorității ierarhilor (14 din 18) a hotărât, bazat pe canoanele Bisericii Ortodoxe, pe Statutul de organizare și funcționare a Patriarhiei Ierusalimului (Legea 27/1958 a Regatului Iordaniei), să *declare pe Patriarhul Irineos ca fiind depus din treapta de Patriarh și oprit de la exercitarea atribuțiilor pe care le avea*. Hotărârea a fost aprobată și semnată de 14 ierarhi ai Sfântului Sinod și de 2/3 din monahii și clericii de mir, în asentiimentul cvasi-general al Părinților Frăției Sfântului Mormânt.

În hotărârea de revocare se spune, între altele, că prin respectivul act “Patriarhul Irineos este considerat ca demis și aflat sub judecata Sfântului Sinod...nerecunoscându-se de acum înainte nici o hotărâre a sa, nici dreptul să convoace și să prezideze Sfântul Sinod...Se va constitui o Comisie Patriarhală formată din 3 membri ierarhi, pentru rezolvarea tuturor treburilor Patriarhiei și a Frăției Sfântului Mormânt”.

Această Comisie Patriarhală formată din II.PP.SS. Mitropoliți Basilios de Cesareea, Cornelios de Petra și Isihios de Capitaliada a adus la cunoștință cele hotărâte de Sfântul Sinod tuturor celorlalte Patriarhii și Biserici Ortodoxe Autocefale. De asemenea, au fost înștiințate și autoritățile politice de stat din Iordania, Israel și Autoritatea Palestiniană, dat fiind contextul geo-politic în care Patriarhia Ortodoxă de Ierusalim își desfășoară activitatea în rândul comunităților de limbă greacă și arabă.

Acesta era contextul în care Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului, care avea la îndemână și raportul unei Comisii trimise la Ierusalim pentru a constata situația, a hotărât convocarea Întrunirii interortodoxe așa cum s-a procedat și în alte situații de criză din viața Bisericilor Ortodoxe (Biserica Ciprului, Biserica Bulgară etc.).

Drept urmare, în cuvântul de deschidere a lucrărilor Întâlnirii interortodoxe, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu a prezentat succint problemele existente în ultima vreme în cadrul Patriarhiei Ierusalimului, modul necorespunzător și neconform sfintelor canoane și legilor societății civile în care Patriarhul Irineos și-a exercitat atribuțiile în domeniul administrativ bisericesc, nesocotind în totalitate autoritatea sinodală.

Patriarhul Ecumenic a subliniat faptul că *Întâlnirea de la Constantinopol dintre reprezentanții Bisericilor Ortodoxe Autocefale surori nu are statutul unui tribunal, al unei instanțe judecătorești bisericești*, care să judece sau să hotărască depunerea Patriarhului Irineos, caterisirea sau oprirea acestuia de a sluji și de a-și exercita atribuțiile pe care le are ca Patriarh al Bisericii Ierusalimului (competență și atribuție canonică ce revine exclusiv Sinodului Patriarhiei Ierusalimului).

Apărând instituția sinodalității în viața Bisericii, precum și răspunderea Patriarhului față de Sfântul Sinod în exercitarea atribuțiilor care îi revin în câmpul administrativ bisericesc și pastoral, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu a subliniat că o eventuală nerecunoaștere sau neacceptare a hotărârii ar pune sub îndoielă autoritatea și puterea Sfântului Sinod (canonic întrunit în ședință extraordinară) de a decide asupra vieții Bisericii respective (a Ierusalimului), inclusiv în privința depunerii sau nu a Patriarhului. Mai mult, nu se va putea accepta și nici recunoaște vreă altă acțiune sau faptă săvârșită de Patriarhul Irineos cu un grup minoritar ulterioară acestei decizii a Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului, de vreme ce există hotărârea expresă a acestuia de a nu-l mai recunoaște ca președinte al său și întâistătător al Bisericii Ierusalimului și prim-egumen al Frăției Sfântului Mormânt.

În finalul cuvântării sale, constatând, din analiza lucrurilor, că situația creată nu mai face posibilă o împăcare a celor două părți, iar pe de altă parte, arătând că se impune restabilirea păcii și liniștii, a unității și împreună-lucrării în sânul Bisericii Ierusalimului și a Locurilor Sfinte, Patriarhul Ecumenic a concluzionat spunând că "este în interesul Bisericii Ierusalimului și a Bisericii Ortodoxe în general, ca, în atmosfera de gravă tulburare, dezbinare și scandalizare în care a ajuns Patriarhia Ierusalimului, Prea Fericirea Sa, Patriarhul Irineos, trebuie să înțeleagă, acum, în ultimul moment, cel puțin, că se cuvine în mod demn, responsabil și de bună voie să-și depună demisia".

Reprezentanții celorlalte Patriarhii Ortodoxe și Biserici Autocefale prezente la Sinod au prezentat poziția Bisericilor lor asupra situației create în Patriarhia Ierusalimului, care și-au exprimat durerea și neliniștea pentru tulburările ivite în sânul Patriarhiei Ierusalimului, tensiune și criză în relațiile dintre Patriarh și Sfântul Sinod, generate de abuzuri și neorânduiri în buna-chivernisire și administrare a treburilor economice ale Patriarhiei. În același timp, s-a exprimat solidaritatea ortodoxă în apărarea principiului sinodalității, precum și responsabilitatea acestei Întâlniri sinodale panortodoxe de a găsi sau de a accepta o soluție de ieșire din criză și de readucere a unui climat de liniște și unitate în sânul Bisericii de Ierusalim.

De menționat este și faptul că, în cuvântul său, Patriarhul Irineos a încercat să-și dovedească nevinovăția față de faptele pentru care este incriminat de către oponentii săi sinodali, declarând în final că nu recunoaște drept canonică și autori-

tară hotărârea Sfântului Sinod de a-l depune din demnitatea de Patriarh, că totul este o "conspirație parasinodală" și că refuză să-și depună cererea de retragere sau demisie, considerându-se în continuare "Patriarh canonic".

De cealaltă parte, a opozanților, s-a subliniat că "nu mai există nici o punte de reconciliere, că hotărârea Sfântului Sinod, întrunit în majoritate, este definitivă, irevocabilă, recunoscută deja și de către autoritățile politice din Iordania și Palestina" și că pentru ei "Patriarhul Irineos este de domeniul trecutului", Sinodul cu primul în rang după Patriarh, Mitropolitul Basilios de Cesarea fiind cel legitim, argumentare susținută răspicat de Mitropolitul Cornelios de Petra, de Mitropolitul Hristodulos de Eleftherupoleos, de Mitropolitul Isihios de Capitoliada și de alți vorbitori.

Pe o poziție puțin diferită de linia majorității delegațiilor ortodoxe s-au situat intervențiile reprezentanților Patriarhiei Antiohiei, ai Patriarhiei Georgiei și ai Bisericii Ortodoxe a Poloniei care, exprimând îngrijorarea față de starea în care a ajuns Patriarhia Ierusalimului și răspunderea ce revine atât Patriarhiei, cât și Sfântului Sinod pentru aducerea lucrurilor la împăcare și unitate, au avut rețineri în ce privește capacitatea sau autoritatea Întrunirii sinodale panortodoxe de a-l considera depus și vinovat pe Patriarhul Irineos, în temeiul celor hotărâte de majoritatea sinodalilor arhieriei la Ierusalim.

Faptul acesta s-a reflectat și în Comunicatul final adoptat de Întrunirea sinodală panortodoxă de la Constantinopol, unde Bisericile Antiohiei, Georgiei și Poloniei s-au abținut de la vot, deși în principiu au semnat textul Comunicatului ca exprimând singura soluție posibilă de ieșire din criză și de evitare a unei schisme în Biserica Ierusalimului.

De menționat este și poziția exprimată în intervențiile lor de reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, ai Bisericilor Ciprului și Greciei, care au chemat părțile la înțelegere în ultimul ceas, pentru a se mai da o șansă reconcilierii, dacă acest lucru mai este posibil, cu toate că în faza în care au ajuns lucrurile nu se întrevede așa ceva. În concluzie, nu rămâne decât gestul demn și cu voință liberă al Patriarhului Irineos de a se retrage și a-și da demisia, pentru binele și unitatea Bisericii lui Hristos din cetatea Ierusalimului.

În concret, în intervenția sa, *I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei*, conducătorul delegației Bisericii Ortodoxe Române, a exprimat mai întâi neliniștea, preocuparea și îngrijorarea Sfântului Sinod și personal a Prea Fericitului Părinte Patriarh Ieoclist, pentru situația de criză și tulburare internă în care a ajuns în ultimul timp Patriarhia Ierusalimului, cu urmări neplăcute și care rănesc unitatea Ortodoxiei.

Au fost, de asemenea, și intervenții ale unora dintre delegați, care au pus întrebarea dacă și în ce măsură hotărârea Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului de a-l demite pe Patriarh, luată într-adevăr cu majoritatea cerută canonic, dar în lipsa Patriarhului ca președinte al Sfântului Sinod, poate și se cuvine a fi receptată de Bisericile Ortodoxe participante la această Întâlnire de la Constantinopol. În intervenția sa, *I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei* a readus în atenția delegațiilor principiul fundamental al sinodalității în viața Bisericii Ortodoxe bazat pe Can. 34 Apostolic și Can. 15 al Sinodului de la Constantinopol (861).

După intervențiile tuturor delegațiilor ortodoxe prezente, după alte luări de cuvânt din partea Patriarhului Irineos și a grupării de ierarhi sinodali, Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu, rezumând punctele de vedere exprimate și constatând că în urma repetatelor apeluri de a demisiona Patriarhul Irineos a refuzat categoric, a cerut să fie supusă acceptării de către Întrunirea sinodală panortodoxă prin vot deschis hotărârea Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului prin care, așa cum s-a arătat, Patriarhul Irineos este depus din treapta de Patriarh, nu mai este recunoscut ca președinte al Sfântului Sinod, nu-și mai poate exercita nici o atribuție pe această linie, iar numele lui nu va mai fi pomenit în Dipticele ortodox.

Cu durere, dar ca pe o măsură extremă spre a salva unitatea și pacea Bisericii și Patriarhiei Ierusalimului, *delegații Bisericii Ortodoxe Autocefale prezente și-au exprimat acordul, acceptând hotărârea Sfântului Sinod al Patriarhiei de Ierusalim de demitere a Patriarhului Irineos din tronul și din demnitatea de Patriarh.*

Așa cum s-a spus, delegațiile Patriarhiei Antiohiei, Patriarhiei Georgiei și Bisericii Ortodoxe din Polonia s-au abținut de la vot, fiind totuși în principiu de acord cu textul Comunicatului final pe care l-au și semnat împreună cu ceilalți delegați ortodocși prezenți, mai puțin Patriarhul Irineos.

Textul Comunicatului Întrunirii sinodale panortodoxe este următorul: *“Sinodul Întâistătătorilor Bisericii Ortodoxe Autocefale locale și al reprezentanților acestora (cu excepția Bisericii Serbiei, Bulgariei și a ținuturilor Cehiei și Slovaciei, care nu au putut fi reprezentate), întrunit în cinstitul lăcaș al Bisericii patriarhale din Fanar, în urma invitației Sanctității Sale, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, în ziua de 24 mai 2005, examinând împreună cele cu privire la situația creată în ultimul timp în Biserica Ierusalimului, și, după lungi dezbateri, a ajuns la hotărârea de a adresa chemare frățescă Prea Fericitului Patriarh Irineos al Ierusalimului, ca de bunăvoie să-și depună demisia. Aceasta a cerut-o Sinodul, întrunit nu ca o instanță de judecată, ca pe un act de jertfă spre a aduce împăciuirea Bisericii. Întrucât Prea Fericitul Patriarh Irineos a refuzat să accepte aceasta, Sinodul Întâistătătorilor a acceptat, cu excepția a trei abțineri, hotărârea majorității Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului de a depune (de a revoca) pe Patriarh, fapt ce este urmat de ștergerea numelui acestuia din Dipticele ortodoxe” (Dat în Fanar, Constantinopol, 24 mai 2005).*

În încheierea lucrărilor Sinodului Panortodox, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu a mulțumit delegațiilor ortodoxe pentru participare și a exprimat sincer nădejdea că pacea, înțelegerea și unitatea se vor reășeza în Biserica Ierusalimului. A cerut apoi Comisiei Sinodale Patriarhale de la Ierusalim să treacă în următoarele zile la desemnarea unui Locșitor de Patriarh, iar apoi la demararea procedurilor legale și canonice în vederea alegerii unui nou Patriarh în scaunul Patriarhiei Ierusalimului.

În ziua de miercuri, 25 mai 2005, delegația română a făcut o scurtă vizită la Biserica “*Sfânta Parascheva-Pikridion*” încredințată de Patriarhia Ecumenică pentru comunitatea românească din Istanbul, condusă de Pr. Silviu State, apoi s-a îndreptat pe aeroport, iar în cursul serii a revenit la București.

Ulterior, ca un act de nesupunere față de această decizie panortodoxă, care confirmase hotărârea Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului din 23 aprilie/

6 mai 2005, prin care Patriarhul Irineu fusese depus din treapta de Întâistătător, acesta a continuat să-și exercite atribuțiile de patriarh, motiv pentru care, Sfântul Sinod al Patriarhiei Ierusalimului, prezidat de I.P.S. Mitropolit Corneliu – *locum tenens*, a constituit un Consistoriu, format din 12 arhieri, care l-a chemat la ascultare și supunere pe fostul patriarh al Ierusalimului. Neconformându-se, Consistoriul, la cea de a treia întrunire – din 16 iunie – l-a caterisit și l-a repus în rândul monahilor, din cauza atitudinii sale schismatice. Aceasta însă nu l-a împiedicat pe fostul patriarh să întrunească la 17 iunie un așa-zis "Sfânt Sinod" sub președinția sa, prin care cei 12 membri ai Sfântului Sinod (care luaseră hotărârea de demitere a sa) au fost "opriți de la cele sfinte, până când aceștia vor cere iertare", decizie, care din punct de vedere disciplinar-canonic nu este validă.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *La act de decizia Sinodului Întâistătătorilor Bisericii Ortodoxe Autocefale locale și a reprezentanților acestora cu privire la evoluțiile recente din cadrul Patriarhiei Ierusalimului (Constantinopol, 24 mai 2005), prin care Patriarhul Irineu al Ierusalimului a fost depus din treaptă și șters din dipticele Întâistătătorilor Bisericii Ortodoxe;*

– *La act de decizia Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului, prezidat de I.P.S. Mitropolit Corneliu – locum tenens, (16 iunie 2005), prin care fostul patriarh Irineu al Ierusalimului a fost caterisit și repus în rândul monahilor.*

Temei nr. 1770/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu corespondența dintre Patriarhia Română și Patriarhia Moscovei referitoare la situația actuală a dialogului dintre cele două Biserici privind Mitropolia Basarabiei.

După cum se cunoaște, începând cu momentul reactivării sale la 8 octombrie 1992, Mitropolia Basarabiei a solicitat de nenumărate ori recunoașterea sa de către Guvernul Republicii Moldova. Dat fiind că autoritățile Republicii Moldova s-au refuzat acest drept de mai multe ori, deși Statul Moldovean a aderat la Consiliul Europei, ratificând Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților fundamentale, Mitropolia Basarabiei s-a văzut nevoită să solicite intervenția Curții Europene a Drepturilor Omului, de la Strasbourg. Astfel, la 13 decembrie 2001, Curtea Europeană a dat câștig de cauză în unanimitate Mitropoliei Basarabiei, considerând că s-au încălcat art. 9 (libertatea religioasă), art. 11 (libertatea întrunirilor și asocierilor) și art. 13 (dreptul la un recurs efectiv) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

La 24 aprilie 2002, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a proclamat o rezoluție prin care autoritățile de la Chișinău sunt obligate să recunoască Mitropolia Basarabiei până la data de 31 iulie 2002, în caz contrar Republica Moldova riscând sancțiuni din partea forurilor internaționale.

Recunoașterea Mitropoliei Basarabiei la 30 iulie 2002 a produs mare bucurie în rândul clericilor și credincioșilor din cuprinsul Mitropoliei Basarabiei.

Cu toate acestea, în Declarația de presă a I.P.S. Mitropolit Kiril de Smolensk și Kaliningrad, Președintele Departamentului Relații Externe al Patriarhiei Ruse,

rostită la Chișinău în data de 18 august 2002, în legătură cu recunoașterea Mitropoliei Basarabiei, se arată între altele că “Patriarhia Rusă caracterizează formarea Mitropoliei Basarabiei pe teritoriul Republicii Moldova drept o sciziune în sânul Bisericii”, iar “organizarea unei eparhii pe teritoriul altei eparhii este o fărâdelege bisericească. Două eparhii pot exista pe același teritoriu numai în cazul când Bisericile din care fac parte aceste eparhii nu se recunosc reciproc și nu există comuniune între ele... În Republica Moldova nu sunt factori bisericești pentru formarea unei eparhii paralele decât cea existentă”. I.P.S. Sa amintească și de faptul că s-a discutat această problemă cu Patriarhia Română, propunându-se în acest sens rezolvarea litigiului din punct de vedere canonic, prin organizarea unei “reprezentanțe” în Republica Moldova, ceea ce partea română a refuzat. I.P.S. Sa sublinieze cu acel prilej că “în repetate rânduri” au fost adresate scrisori Patriarhiei Române, dar nu s-a primit nici un răspuns, exprimându-și în același timp disponibilitatea ca și pe viitor să fie deschiși în diferitele relații cu Patriarhia Română, pentru a rezolva problema ivită în Republica Moldova.

Cu mai multe prilejuri, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a fost informat de unele luări de poziție ale factorilor de conducere bisericești ai Patriarhiei Moscovei, ca de exemplu scrisoarea Sanctității Sale Patriarh Alexei II al Moscovei și a toată Rusia (29 noiembrie 2001) sau scrisoarea I.P.S. Mitropolit Vladimir de la Chișinău.

În cadrul Sinodului Episcopal care a avut loc la Moscova, între 3-8 octombrie 2004, I.P.S. Mitropolit Kiril a amintit, în Darea de Seamă privind activitatea externă bisericească a Patriarhiei Moscovei, în perioada inter-sinodală (2000-2004) și despre dialogul dintre Biserica Ortodoxă Rusă și Biserica Ortodoxă Română în legătură cu Mitropolia Basarabiei. Se amintește cu acel prilej, *pe baza unei informații preluate de pe pagina oficială de internet a Patriarhiei Moscovei*, de o scrisoare a Sanctității Sale Patriarh Alexei II din noiembrie 2001, adresată Prea Fericitului Patriarh Teoctist în care se subliniează necesitatea rezolvării problemei Mitropoliei Basarabiei “în cadrul consultațiilor bilaterale...pe baza Sfințelor Canoane”, scrisoare la care nu s-a primit un răspuns.

De menționat că, în cadrul discuțiilor purtate în plenul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în sesiunea martie 2002, când a fost pusă în discuție scrisoarea Patriarhului Alexei II, din 29 noiembrie 2001, s-a arătat că întâlnirile de dialog dintre cele două Patriarhii purtate până la acel moment nu au dus la nici un rezultat, datorită propunerilor făcute de partea rusă, care sunt de neacceptat de partea română. Ca urmare, cu acel prilej, s-a exprimat opinia că o continuare a dialogului ar crea false speranțe și nu ar duce la nici un rezultat, fapt pentru care nu ar trebui să se dea nici un răspuns la scrisoarea respectivă. De altfel, I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei subliniează că majoritatea preoților și a credincioșilor Mitropoliei nu văd o îndreptățire a acestui dialog, chiar I.P.S. Mitropolit Vladimir făcând referire la existența dialogului, dar neîntrezărind nici o soluție.

De asemenea, în ședința sa din luna martie 2005, Sfântul Sinod plenar a hotărât: “*să se comunice Patriarhiei Moscovei disponibilitatea Bisericii Ortodoxe Române de a continua dialogul dintre ele, cu speranța că se vor putea găsi modalități de cooperare, care să contribuie la întărirea unității pan-ortodoxe*”.

În baza acestei hotărâri sinodale, la data de 12 aprilie 2005 (temei nr. 1607/2005), Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat Sanctității Sale Patriarh Alexei II o scrisoare în care, printre altele, comunica decizia Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a relua dialogul *“pe teme de actualitate și de interes comun, mai cu seamă în contextul unor evoluții în viața Bisericilor Ortodoxe surori, care cer o și mai strânsă colaborare între noi și o mărturie mai puternică a Ortodoxiei, prin afirmarea valorilor ei nepieritoare în lumea frământată de astăzi. Credem cu tărie că este posibil și necesar să se intensifice comuniunea panortodoxă bazată pe sinodalitate canonică manifestată în întâlniri periodice, pentru o mai intensă și mai completă informare reciprocă și pentru o mai eficientă cooperare spre binele Ortodoxiei întregi și a misiunii ei în lume.*

Cu această nădejde sfântă și în perspectiva reluării dialogului nostru la nivel de comisie mixtă, considerăm utilă întrunirea unui grup de lucru, care să pregătească agenda și celorlalte aspecte ce privesc lucrările acestei comisii de dialog”.

La data de 28 aprilie 2005 (nr. 2556/2005), Sanctitatea Sa Patriarh Alexei II a răspuns printr-o scrisoare, în care a arătat că *“Biserica Ortodoxă Rusă a fost întotdeauna gata să continue dialogul cu sfânta Biserică Română în probleme de interes comun. Este binevenită constituirea unui grup de lucru bilateral, așa cum ați propus, și sugerăm, în cazul în care acest lucru este convenabil reprezentanților autorizați ai Patriarhiei Române ca, în întâlnirea acestui grup de lucru să aibă loc în săptămânile imediat următoare Sărbătorii Paștilor, la Moscova. Datele și componența grupului pot fi negociate prin intermediul Departamentului de Relații Externe Bisericești al Patriarhiei Moscovei”.*

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de corespondența dintre Patriarhia Română și Patriarhia Moscovei referitoare la situația actuală a dialogului dintre cele două Biserici privind Mitropolia Basarabiei.*

– *În consultare cu I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, în calitate sa de președinte al delegației Bisericii Ortodoxe Române în Comisia de dialog cu Patriarhia Moscovei, să se propună atât membri în grupul de lucru ce va pregăti viitoarea întrunire a Comisiei, precum și temele ce vor figura pe agenda respectivei Comisii.*

Temei nr. 1767/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu trecerea la cele veșnice a Papei Ioan Paul II și întronizarea Sanctității Sale Papa Benedict XVI, precum și cu participarea delegației Bisericii Ortodoxe Române la aceste evenimente.

Având binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în zilele de 6-8 aprilie 2005, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române condusă de I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și alcătuită din I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, PP.SS. Ciprian Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, Siluan Marsilianul, Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale și Diac. Costin Spiridon de la Catedrala Patriarhală din București, s-a aflat la Roma pen-

tru a participa al funeraliile **Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea**, trecut la cele veșnice în seara zilei de 2 aprilie 2005.

Timp de 6 zile, cât a durat perioada de doliu, Roma a devenit un adevărat *centrum mundi*; aproximativ 4 milioane de pelerini veniți din toate părțile lumii au trecut pe lângă catafalcul cu trupul neînsuflețit al Sanctității Sale, depus în Basilica San Pietro, aducându-i un ultim omagiu și rugându-se pentru cel ce a fost un destoinic păstor de suflete, un Apostol al păcii și dreptății sociale, apărător neînfricat al adevărului și propovăduitor neobosit al valorilor creștine izvorâte din Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos, pe Care L-a slujit timp de aproape 27 de ani, în calitate de Întâistătător al Bisericii Romano-Catolice.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a sosit pe aeroportul Fiumicino din Roma în după-amiaza zilei de joi, 7 aprilie, fiind întâmpinată de către monseniorul Johan Bonny, din partea Vaticanului, și un reprezentant al Ambasadei României la Roma, care i-au condus spre Basilica *San Pietro*. Aici au păstrat un moment de reculegere și au înălțat o rugăciune către Dumnezeu pentru odihna sufletului Papei Ioan Paul al II-lea, al cărui trup neînsuflețit se afla depus pe un catafalc, în fața altarului din centrul basilicii. Seara, în jurul orelor 20.30, delegațiile tuturor Bisericilor Creștine menționate mai sus, găzduite la una din reședințele Vaticanului, *Aurelia Antiqua*, s-au întâlnit cu Eminența Sa, Cardinalul Walter Kasper, Președintele Consiliului Pontifical pentru Unitatea Creștinilor, care le-a adresat un cuvânt de mulțumire pentru participarea la funeraliile Întâistătătorului Bisericii Romano-Catolice. În acest context, I.P.S. Mitropolit Daniel a înmănat Eminenței Sale, Cardinalul Walter Kasper, mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist adresat cu prilejul ceremoniei funerare.

A doua zi, vineri, 8 aprilie, Piața *San Pietro* era deja plină, încă din primele ore ale dimineții, de mulțimea pelerinilor (aprox. 300.000, pe lângă cele 800.000 de pe străzile adiacente), purtând în mâini drapele și pancarte, având înscrise cuvinte prin care își exprimau, pe de o parte durerea pierderii părintelui lor spiritual, iar pe de altă parte, credința și nădejdea că cel care tocmai pleca dintre ei a primit cununa sfințeniei de la Părintele Ceresc; aceasta i-a determinat să scrie și să strige în nenumărate rânduri "*Santo subito!*", adică recunoașterea ca sfânt a Papei Ioan Paul al II-lea cât mai curând posibil.

Slujba propriu-zisă de prohodire a Papei Ioan Paul al II-lea, după ritul latin, prezidată de această dată de Eminența Sa, Cardinalul Camillo Ruini, Vicarul General al Diocezei de Roma, urmată apoi de slujba parastasului oficiată în limba greacă de către reprezentanții Bisericilor Catolice Orientale (Maronită, Italo-Albaneză, Caldeeană, Siro-Malabariană, Armeană, Coptă, Etiopiană, Siriană) și ai Bisericilor Greco-Catolice din Ucraina, România, Slovacia, Bulgaria, Ungaria și Orientul Mijlociu-Melkită) în frunte cu patriarhul catolic copt al Alexandriei, Ștefan al II-lea Ghattas. Fiind perioada pascală, după calendarul catolic, corala a intonat, atât la începutul, cât și la sfârșitul slujbei, în loc de "Veșnica pomenire", imnul pascal "Hristos a înviat!" în limba greacă și limba arabă.

Odată încheiate slujbele de prohodire – după ritul latin și bizantin – sicriul cu trupul neînsuflețit al Pontifului Roman a fost ridicat pe umeri de aceleași persoane care, în aplauzele continue ale credincioșilor, l-au condus spre locul de veci, și

anume în fostul mormânt al Papei Ioan al XXIII-lea, rămas gol în urma beatificării sale în data de 3 septembrie 2000 și a mutării osemintelor în Basilica *San Pietro*.

În atmosfera de rugăciune și cântări pascale, sicriul cu trupul neînsuflețit al Papei Ioan Paul al II-lea, legat cu panglici roșii și sigilat, a fost introdus într-un alt sicriu de lemn, îmbrăcat în zinc, iar acesta, la rândul său, introdus într-un al treilea sicriu, sigilat cu patru sigilii (de la Camera Apostolică, de la Prefectura Casei Pontificale, de la Oficiul pentru Celebrrările Liturgice al Sfântului Părinte și Colegiul Basilicii Vaticane), pe al cărui capac au fost imprimate crucea latină și stema "*Totus tuus*", după care a fost coborât în criptă. Pe marmura albă de Carrara de deasupra criptei au fost încrustate cu litere de aur cuvintele "*Joannes Paulus II 20 maggio 1920 – 2 aprile 2005*" și monogramul creștin. Depunerea unei făclii aprinse deasupra mormântului avea să încheie ceremonia solemnă de conducere pe ultimul drum a celui mai iubit papă al Bisericii Romano-Catolice și personalitate marcantă a omenirii întregi, la cumpăna dintre milenii, Papa Ioan Paul al II-lea "cel Mare".

Datorită dublei sale calități, de șef al Statului Vatican și de păstor duhovnicesc a peste un miliard de credincioși aparținând Bisericii Catolice de pe toate continentele lumii, Papa Ioan Paul al II-lea, înțelegând vremurile și intuind evoluția evenimentelor pe plan mondial, s-a dovedit a fi un mare vizionar și deschizător de drumuri; întru toate însă și-a călăuzit viața și activitatea potrivit Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos și, îndeosebi, a mesajului din rugăciunea Sa arhierească către Părintele Ceresc: "*Ca toți (oamenii) să fie una!*" (Ioan 17, 21).

La 19 aprilie 2005, ca nou episcop al Romei și Papă al Bisericii Romano-Catolice, cu numele de Benedict al XVI-lea, a fost ales Cardinalul Joseph Ratzinger, Prefectul Congregației pentru Doctrina Credinței.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teotist i-a desemnat pe I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Romane a Europei Occidentale și Meridionale și pe P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul ale aceleiași Mitropolii, să reprezinte Biserica Ortodoxa Romană la momentul solemn al începutului pontificatului Sanctității Sale Benedict al XVI-lea care a avut loc la Vatican, duminica, 24 aprilie 2005, căruia i-a adresat următorul mesaj:

Sanctitatea Voastră,

"Dumnezeul Domnului nostru Iisus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea duhul înțelepciunii [...] și să vă lumineze ochii inimii, (întru) nădejdea la care v-a chemat, care este bogăția slavei moștenirii Lui" (Efeseni 1, 17-18).

"Biserica Ortodoxă Română, ca de altfel întreaga creștinătate, se face partașă bucuriei pe care Biserica Romano-Catolică o trăiește în aceste momente, prin întronizarea Sanctității Voastre ca urmaș al vrednicului de pomenire, Papa Ioan Paul al II-lea, pe Scaunul Apostolic al Sfântului Apostol Petru.

Relațiile dintre Bisericile noastre au cunoscut, în ultima perioadă, o înflorire deosebită, grație deschiderii ecumenice a Papei Ioan Paul al II-lea, predecesorul Sanctității Voastre, care, în timpul vizitei efectuate în România în urmă cu șase ani, a rostit cuvinte memorabile, adânc întipărite în conștiința credincioșilor noștri, atât în ceea ce privește afirmarea adevărului istoric despre originea cre-

știnismului românesc, izvorât din predica Sfântului Apostol Andrei și bogăția spirituală a poporului român, cât și referitor la valoarea de necontestat a dialogului dintre cele două Biserici surori din România, Biserica Ortodoxă și Biserica Greco-catolică. Păstrând vii în amintirea noastră, dragostea, prețuirea și respectul manifestate față de țara noastră – pe care Papa Ioan Paul al II-lea a numit-o “Grădina a Maicii Domnului” – ne exprimăm nădejdea că Sanctitatea Voastră, ca unul ce ați fost apropiat colaborator al său, veți păstra și sprijini acest dialog, întru împlinirea dorinței noastre comune de realizare a unității depline a Bisericii.

Apărarea principiilor morale izvorâte din Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos, precum și păstrarea nealterată a adevărurilor de credință se cer, desigur, a fi permanent în preocuparea noastră ca Biserici creștine, mai cu seamă în acest răstimp de schimbări, însoțite adeseori de tulburări nenumărate. Problemele lumii contemporane, confruntată din ce în ce mai des cu efectele globalizării, care îl îndepărtează pe om de Creatorul său, tind să anuleze acestuia tocmai calitatea sa de persoană creată după chipul Ziditorului sau și deschisă spre comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii săi. De aceea, consideram că este de datoria noastră, a tuturor slujitorilor Bisericii lui Hristos, să consolidăm drumul deschis de vrednicul de pomenire, Papa Ioan Paul al II-lea, prin dialog, apropiere și colaborare frățască, așa încât împreună noastră lucrare să răspundă așteptărilor omenirii, dând astfel o mărturie comună credibilă în fața lumii contemporane.

Cu nădejdea sfântă în continuarea dialogului nostru frățesc promovată cu atâta ardoare de cel ce va rămâne în istorie ca Papa Ioan Paul al II-lea “cel Mare”, în aceste clipe de bucurie ale Bisericii întregi, în numele nostru, personal, al ierarhilor, preoților, credincioșilor și monahilor Bisericii Ortodoxe Române, Vă îmbrățișăm cu toată dragostea, rugând pe Bunul Dumnezeu Cel în Treime laudat să Vă ajute să împliniți cu vrednicie misiunea înaltă la care ați fost chemat de Duhul Sfânt în Biserica lui Hristos, Cel care ne îndeamnă permanent la unitate și la slujirea lumii.

Dând valoarea cuvenită acestui eveniment cu însemnătate istorică în lumea creștină, delegăm pe I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională și pe P.S. Siluan, Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională să participe la momentul solemn al începutului Pontificatului Sanctității Voastre, împărtășindu-Vă acest mesaj, dimpreună cu sincerele noastre urări de sănătate și roade bogate în lucrarea pastorală ce Vă stă înaintea”.

În urmă discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– Ia act cu tristețe de trecerea la cele veșnice a Papei Ioan Paul al II-lea în seara zilei de 2 aprilie 2005.

– Ia act de alegerea și întronizarea Sanctității Sale Papa Benedict XVI, exprimând nădejdea că dialogul dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Catholică va continua într-un spirit de cooperare creștină ecumenică.

Temei nr. 2253/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Bisericești privind participarea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la diferite manifestări științifice, ecumenice și culturale desfășurate la Strasbourg (26 – 27 mai 2005).

Având acceptul I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională și l-a invitația Parohiei Ortodoxe Române din Strasbourg, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei a efectuat o vizită la Strasbourg (Franța), în perioada 26-27 mai 2005.

Programul vizitei a constat într-o serie de schimburi de idei cu personalități de la instituțiile europene, organizate în cooperare cu Reprezentanța Permanentă a României pe lângă Consiliul Europei, întâlniri ecumenice, precum și o conferință în colaborare cu Universitatea "Marc Bloch" din Strasbourg (prin intermediul Facultății de Teologie Protestantă).

În dimineața zilei de joi, 26 mai, I.P.S. Mitropolit Daniel a fost primit la Consiliul Europei de Dl. Terry Davis, Secretarul General al Consiliului Europei, și de Dl. Klaus Schumann, Directorul Relațiilor Politice Externe, prilej cu care a răspuns întrebărilor celor doi demnitari europeni privind organizarea Bisericii Ortodoxe Române, aportul ei la spiritualitatea și cultura europeană, la eforturile de reconciliere și apropiere între oameni și popoare, scoțând în evidență, în egală măsură, și spiritul de deschidere europeană a celorlalte Biserici din România. S-a discutat, în sfârșit, despre prioritățile actuale ale Consiliului Europei în domeniul cooperării culturale și interreligioase și despre posibilitățile de participare a Bisericii noastre la aceste domenii. O atenție deosebită a fost acordată contribuției Bisericii noastre pornind de la locul specific al Ortodoxiei române în spațiul geografic și istoric de referință.

În seara aceleiași zile de joi, 26 mai, I.P.S. Mitropolit Daniel s-a întâlnit cu Excelența Sa Joseph Doré, Arhiepiscopul Romano-Catolic de Strasbourg, însoțit de cei doi episcopi vicari, Christian Kratz de la Mulhouse și Jean-Pierre Grallet de la Colmar, precum și de vicarii și colaboratorii apropiați, prilej cu care s-a făcut și un bilanț al relațiilor bune dintre Biserica Ortodoxă Română și Arhiepiscopia Romano-Catolică de la Strasbourg. Într-adevăr, mai multe zeci de teologi români – printre care și I.P.S. Mitropolit Daniel – și-au făcut studiile de doctorat aici, iar parohia română din Alsacia și-a aniversat anul trecut două decenii de existență. Ea își ține în prezent slujbele într-o capelă romano-catolică din centrul orașului, iar preotul Vasile Iorgulescu a primit de curând un post în administrația diecezană. I.P.S. Mitropolit Daniel l-a invitat pe Arhiepiscopul Doré să viziteze Mitropolia Moldovei și să țină una sau mai multe conferințe la Universitatea din Iași. Invitația a fost acceptată cu bucurie și va avea loc anul viitor, după Sfintele Paști.

În cursul zilei de vineri, 27 mai, I.P.S. Mitropolit Daniel a acordat un interviu ziarului regional "*Dernières Nouvelles d'Alsace*" despre viața Ortodoxiei azi, iar seara a susținut la Palatul Universității "Marc Bloch" conferința cu titlul: "*Biserica Ortodoxă în era construcției europene – prejudecăți și realități, experiență ecumenică și perspective*". Conferința s-a bucurat de un deosebit interes din

partea publicului extrem de numeros, alcătuit din personalități europene, diplomatice, reprezentanți ai Primăriei orașului Strasbourg, profesori de la Universitate, membri ai Comunității române, studenți și credincioși români din Strasbourg, Nancy și din Germania. Ziua s-a încheiat printr-o vizită la biserica “Sfânta Magdalena” a Parohiei Ortodoxe Române din Strasbourg.

Impresiile au fost peste tot excelente, iar urmările vizitei se vor concretiza fără îndoială în roade folositoare pentru apropierea între Biserici și instituții de cultură europeană.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *la act de participarea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la diferite manifestări științifice, ecumenice și culturale desfășurate la Strasbourg (26–27 mai 2005).*

∨

Temei nr. 2507/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la întrunirea Comitetului Central al Conferinței Bisericilor Europene (Aghios Nikolaos - Creta, 3-11 iunie 2005).

Întrunirea din acest an s-a desfășurat la hotelul *Iberostar Mirabello* din orașul cretan Aghios Nikolaos, la invitația Patriarhiei Ecumenice. În ziua de duminică, 5 iunie, toți participanții la această întrunire au asistat la Sfânta Liturghie oficiată de un impresionant sobor de ierarhi, preoți și diaconi, la Catedrala mitropolitană din Neapolis. Predica a fost rostită de Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios al Tiranei și al întregii Albanii, vicepreședinte al Conferinței Bisericilor Europene (CBE). I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, membru atât în Comitetul Central, cât și în Prezidiul CBE, a oficiat alături de ceilalți ierarhi ortodocși. Printre preoții slujitori s-a numărat și Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniță, Director de Studii la CBE. Se cuvine să mai amintim că la Praznicul *Înălțării Domnului* a fost oficiată de asemenea o Sfântă Liturghie, la care au asistat toți participanții la întrunirea CBE.

Lucrările Comitetului Central de la Aghios Nikolaos au fost precedate de cele ale Prezidiului CBE, care a pregătit agenda de lucru a Comitetului. După o prezentare introductivă din partea pastorului Jean-Arnold de Clermont, președintele CBE, a urmat darea de seamă a secretarului general, pastor Dr. Keith Clements. Aceste prezentări au scos în evidență pe de o parte contextul social-politic și social-cultural în care își desfășoară activitatea Bisericile din Europa, iar pe de altă parte direcțiile de lucru pe care și le propune CBE pentru anii care urmează. În dimineața zilei de luni, 6 iunie, a avut loc **alegerea noului Secretar General al CBE, în persoana preotului anglican Colin Williams, din Anglia**, care va prelua conducerea CBE începând cu data de 1 noiembrie 2005, când Keith Clements se va retrage la pensie.

Lucrările Comitetului Central s-au concentrat apoi asupra raporturilor celor două comisii de lucru ale CBE și anume **Comisia Bisericile în Dialog**, cu sediul la Geneva și **Comisia Biserică și Societate**, cu sediul la Bruxelles. Pr. Prof. Dr.

Viorel Ioniță, responsabil din partea staff-ului CBE pentru prima comisie, a prezentat programul de lucru al acesteia și anume o serie de proiecte privind evaluarea dialogurilor dintre Bisericile Ortodoxe și cele Protestante, cooperarea dintre Facultățile de Teologie din întreaga Europă, o consultație între teologi ortodocși și teologi ai Comuniunii bisericești Porvoo, precum și proiectul de cercetare privind Misiunea și Evanghelizarea în Europa. Pastorul Rüdiger Noll, directorul Comisiei *Biserică și Societate*, a prezentat raportul anual al acestei comisii cuprinzând o serie întregă de proiecte privind în special coordonarea activităților bisericești față de provocările integrării europene. Pe lângă aceste discuții, care au culminat cu formularea unor recomandări pentru o mai bună derulare a programului de lucru al CBE, tema misiunii în Europa a fost dezbătută într-o ședință specială.

Discuțiile Comitetului Central din acest an s-au concentrat asupra procesului de pregătire a celei de **a III-a Adunări Ecumenice Europene (AEE3), planificată să se desfășoare la Sibiu, România, între 4-8 septembrie 2007**. Sibiu a fost ales ca loc de desfășurare a acestei mari adunări mai ales pentru faptul că acest oraș va fi capitală culturală europeană în anul 2007. Tema AEE3 este: **“Lumina lui Hristos luminează tuturor. Speranță de reînnoire și unitate în Europa”**. AEE3 urmează să se desfășoare în trei etape pregătitoare, care vor culmina cu întrunirea de la Sibiu, la care sunt așteptați aproximativ 3000 de reprezentanți ai tuturor Bisericilor din întreaga Europă. **Prima etapă** în procesul de pregătire a AEE3 va fi marcată de o întrunire la Roma, în ianuarie 2006, a aproximativ 140 de participanți din toate țările Europei. I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei a fost invitat la întrunirea de la Roma ca unul din vorbitorii principali. **A doua etapă** va consta în organizarea în fiecare țară a uneia sau a mai multor întruniri, pentru a discuta tema propusă pentru Sibiu și pentru a se asigura pregătirea tuturor participanților la AEE3. În sfârșit, cea de **a treia etapă** constituie o altă întrunire, ca și cea de la Roma, de dată aceasta însă la Wittenberg, Germania, la mijlocul lunii februarie 2007. Prin aceste etape toate Bisericile vor fi angajate în procesul pregător pentru AEE3. *Charta Oecumenica* a fost luată drept cadru pentru întregul proces de pregătire, ca și pentru desfășurarea AEE3 la Sibiu. Comitetul Central a recomandat tuturor Bisericilor din Europa să sprijine această inițiativă, inclusiv din punct de vedere financiar.

Cu privire la **restructurarea CBE**, în vederea unirii acestei organizații cu **Comisia Bisericilor pentru Migranți în Europa (CBME)**, s-a hotărât gruparea tuturor programelor de lucru ale CBE în trei comisii: **1) Comisia Bisericile în Dialog; 2) Comisia Biserică și Societate și 3) Comisia pentru Migranți în Europa**. Fiecare din aceste trei comisii va fi condusă de câte un director; iar cei trei directori împreună cu Secretarul General vor forma grupul de conducere al CBE (*Leadership Group*). Această structură va avea scopul să asigure o bună comunicare între diferitele programe de lucru, precum și o permanentă coordonare a întregii activități a CBE, mai ales că această organizație nu mai este grupată într-un singur loc. În legătură cu dispersarea birourilor CBE între Geneva, Bruxelles, Strasbourg și Budapesta, Comitetul Central a recomandat studierea posibilității de a aduna **toate birourile respective într-un singur loc**, care ar urma să fie *Bruxelles*.

Această concentrare a întregului CBE la Bruxelles va fi posibilă numai în urma studierii tuturor implicațiilor acestei acțiuni.

Tot cu privire la restructurarea CBE, Comitetul Central a recomandat înființarea unui birou care să studieze problemele legate de raportul dintre bărbați și femei în Biserică și societate (*Gender related issues*). Acest birou ar urma să fie încadrat în secretariatul general, ca astfel să poată contribui la abordarea tematicii respective în toate programele de lucru ale acestei organizații.

În sfârșit, Comitetul Central al CBE a discutat și despre *situația politică actuală din cadrul Uniunii Europene*, ca urmare a respingerii Tratatului Constituțional în Franța și Olanda. Acest fapt ar putea duce la o încetinire a procesului de lărgire a Uniunii Europene, inclusiv cu privire la aderarea României și a Bulgariei la UE. Bisericile din întreaga Europă sunt îngrijorate de discuțiile legate de perspectiva deschiderii tratativelor de încorporare a Turciei în UE. Cu referire la toate aceste aspecte, *Comitetul Central a publicat o declarație adresată atât Bisericilor, cât și guvernelor și instituțiilor europene, solicitând respectarea intereselor tuturor cetățenilor din Europa*.

Întrunirea de la Aghios Nikolaos a marcat o nouă etapă în istoria CBE, atât prin alegerea unui nou Secretar General, cât și prin luarea unor decizii care vor duce la restructurarea CBE în vederea unei activități mai susținute în slujba Bisericilor din întreaga Europă.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de participarea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei la întrunirea Comitetului Central al Conferinței Bisericilor Europene-CBE (Aghios Nikolaos, Creta, 3-11 iunie 2005).*

Temei nr. 2257/2005 – Referat privind participarea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, la lucrările celui de-al XI-lea Congres Științific Internațional cu tema “Biserica și societatea după Sfântul Apostol Pavel”, și la manifestările religioase prilejuite de sărbătorirea Sfântului Apostol Pavel, 26-29 iunie 2005, organizate de Mitropolia Veriei, Grecia, sub genericul “Pavlia”.

Prima ediție a congresului a avut loc în anul 1994, la puțin timp de la instalarea în scaunul de mitropolit a I.P.S. Panteleimon, care a dorit ca în felul acesta să fie valorificate locurile vizitate și binecuvântate de Apostolul Neamurilor în timpul călătoriilor sale misionare.

Anul acesta, delegatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, din partea Bisericii Ortodoxe Române, a fost I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei.

Programul primei zile, 26 iunie, a început cu Sfânta Liturghie săvârșită de I.P.S. Mitropolit Panteleimon și un sobor de preoți și diaconi în parohia Makro-hori, comuna Sfântul Pavel. Imediat după slujbă a fost sfințită piatra de temelie a viitorului centru cultural-duhovnicesc al parohiei, închinat aceluiași Apostol.

Congresul a început la orele 11.00 în Centrul municipal de Arte și Cultură din Veria. Au fost citite mesaje de salut și binecuvântare din partea tuturor Bisericilor Ortodoxe participante, precum și din partea comisiei organizatoare, care a prezentat argumentele ce au dus la alegerea genericului de anul acesta. S-a arătat că dacă

până acum s-au dezbătut probleme legate de persoană, pentru 2005 s-a avut în vedere modul cum înțelege Sfântul Apostol Pavel întreaga societate, ca spațiu de exprimare a dragostei pentru aproapele. Cuvântul final a aparținut ierarhului gazdă, care a subliniat importanța comuniunii între oameni. Idealul nostru, cu fundament paulin, este transformarea societății într-o societate în Hristos.

I.P.S. Mitropolit Daniel, dând citire mesajului Prea Fericitului Părinte Teocrist, Patriarhului României, a arătat atenția pe care Sfântul Apostol Pavel a manifestat-o față de Grecia, prin epistolele trimise și prin întemeierea multor comunități eclesiale la Filipi, Tesalonic, Veria, Atena, Corint etc. Din lucrarea misionară a Sfântului Apostol Pavel înțelegem care este vocația pastorală și socială a Bisericii universale și că aceasta trebuie să fie adaptată după specificul fiecărei Biserici locale.

Partea științifică a congresului a ținut din după-amiaza zilei de 26 iunie până marți, 28 iunie. Au prezentat alocuțiuni atât ierarhi, cât și profesori universitari, în ordinea următoare: Hristos Oikonomou: *Bogăție și sărăcie după Sfântul Apostol Pavel*, Dimitrios Kaimakis: *Lauda femeii virtuoză în Vechiul Testament și la Sfântul Apostol Pavel*, Hristos Vasilopoulos: *Educația copiilor în iudaism, în societatea elenistică și la Sfântul Apostol Pavel*, Pavlos Pyrinos: *Contribuția Bisericii din Veria la viața socială-fundamente istorice*, Ioannis Petrou: *Colecta Sfântului Apostol Pavel și lucrarea socială a Bisericii de azi*, Vasiliios Giultsis: *Valorificarea epistolelor Sfântului Apostol Pavel de către științele sociale contemporane*, Apostolos Nikolaidis: *Datini populare. Clasificarea și poziția față de ele a Sfântului Apostol Pavel*, I.P.S. Mitropolit Makarios de Kenya: *Membrii altor religii, rasism, xenofobie. De la Sfântul Apostol Pavel la misiunea contemporană*, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei: *Sfinții Petru și Pavel, Apostoli și Martiri în Europa*, Cuv. Porfirios Simonopetrul: *Societatea paulină: purificarea și teofanie*, Stavros Avgoloupis: *Societăți astrale în univers*, P.S. Episcop Athanasios Hatzopoulos: *Politica socială în Europa de azi și rolul Bisericii*, Dimitrios Fourlemadis: *Solidaritate și "Solidaritatea". Porunca evanghelică a dragostei și aplicarea ei astăzi de către Biserica Greciei*.

În luările de cuvânt s-a evidențiat personalitatea marcantă a Sfântului Apostol Pavel, care este subiectul central a milioane de lucrări și atrage din ce în ce mai mult atenția științelor umaniste. Sfântului Apostol Pavel și-a adaptat mesajul la nevoile societății din vremea sa. În Europa de azi, Biserica Ortodoxă este chemată să aducă o contribuție importantă la reabilitarea valorii omului, la: eradicarea sărăciei, a șomajului și a altor plăgi sociale cu care se confruntă omenirea.

În alocuțiunea Sa, I.P.S. Mitropolit Daniel, după o scurtă și concentrată biografie a Sfântului Apostol Petru și Pavel, a arătat ce au aceștia în comun și anume: o puternică experiență a pocăinței și a înnoirii vieții, dragostea puternică față de Hristos și de Biserica Sa, martiriul în Roma, la 29 iunie 67. La întrebarea: "Cu ce s-au confruntat ei în Europa vremii lor?", I.P.S. Mitropolit Daniel a enumerat următoarele elemente: **1. Religiozitatea politeistă și idolatră, care confundă Creatorul cu creatura;** **2. Autosuficiența și orgoliul filosofiei greco-romane, care nu putea accepta Crucea și învierea lui Hristos;** **3. Autosuficiența și opoziția puterii politice imperiale romane păgâne față de creștinism.**

Sfinții Apostoli Petru și Pavel sunt pentru noi dascăli ai împăcării, ai iertării, ai unității și ai sfințeniei. După cum ei au fost misionari ai Europei vremii lor, așa și noi trebuie să fim misionari ai Europei contemporane.

I.P.S. Mitropolit Daniel a prezentat și câteva date despre lucrarea filantropică și misionară a Bisericii Ortodoxe Române în perioada postcomunistă, arătând că, după Revoluția din 1989, prima ei grijă a fost reintroducerea orei de religie în școală, înființarea de noi școli teologice și operă social-caritativă intensă.

Este de remarcat reușitul spectacol de teatru intitulat *“Sfântul Apostol Pavel”*, prezentat în seara zilei de 27 iunie, în care s-au pus în scenă cele mai importante momente din viața Sfântului Apostol al neamurilor.

Manifestările dedicate Sfântului Apostol Pavel s-au încheiat cu Vecernia din 28 iunie și cu Sfânta Liturghie de hram, săvârșite în Catedrala Mitropolitană *“Sfinții Apostoli Petru și Pavel”* din Veria. La sfârșitul Sfintei Liturghii, I.P.S. Mitropolit Panteleimon a mulțumit celor 14 ierarhi prezenți și le-a oferit Crucea de aur *“Sfântul Apostol Pavel”*, clasa I.

În seara zilei de 29 iunie, începând cu orele 19.00, soborul de arhieriei, precedați de un număr impresionant de preoți în veșminte albe, s-a deplasat, în ceremonie, la Altarul Sfântului Pavel, locul unde acesta a predicat localnicilor, situat la o distanță de aproximativ 200 m de Catedrală. Numeroșii credincioși au cinstit cu prezența lor icoana Sfântului Apostol Pavel, precum și fragmentul din moaștele acestuia, aduse nu cu mulți ani în urmă din Occident, fragment care va fi prezent și la Iași, pentru câteva zile, de hramul Cuvioasei Parascheva, în octombrie 2005.

În numele tuturor participanților la congresul internațional care tocmai se încheiase, I.P.S. Mitropolit Daniel a transmis un mesaj final în care a mulțumit lui Dumnezeu și ierarhului gazdă, arătând în același timp importanța întâlnirii de anul acesta a reprezentanților Bisericii Ortodoxe.

Momentul a fost transmis în direct de postul național de televiziune al Greciei ET3, pe toată durata congresului realizându-se transmisiuni în direct la Radio Trinitas al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

Înainte de încheierea oficială a lucrărilor congresului s-a stabilit ca genericul ediției de anul viitor să se refere la idololatrie – fenomen combătut de Sfântul Apostol Pavel, simțit din ce în ce mai mult și azi, într-o epocă în care se încearcă reînvierea păgânismului, ignorându-se astfel 2000 de ani de libertate și viață în Hristos.

Congresul *“Pavlia”* desfășurat în cadrul Mitropoliei de Veria, Nausa și Kampania este, la ora actuală, singurul congres organizat anual în Biserica Ortodoxă. Prin faptul că adună reprezentanți ai întregii Ortodoxii și prin temele abordate constituie o bună mărturie a conștiinței misionare a chiriarhului locului, I.P.S. Mitropolit Panteleimon și, totodată, o chemare la o mai profundă analiză a modului concret de aplicare a principiilor evanghelice propovăduite de Sfântul Apostol Pavel, adaptându-ne – conform propunerii I.P.S. Mitropolit Daniel – la specificul fiecărei Biserici și societăți în parte.

Întâlnirea de anul acesta dovedește că, avându-L întemeietor pe Mântuitorul Hristos, puterea Ortodoxiei stă în sfinții ei și în încercarea noastră de a urma pilda vieții lor.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de participarea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, la lucrările celui de-al XI-lea Congres Științific Internațional cu tema “Biserica și Societatea după Sfântul Apostol Pavel”, și la manifestările religioase prilejuite de sărbătorirea Sfântului Apostol Pavel, 26-29 iunie 2005, organizate de Mitropolia Veriei, Grecia, sub genericul “Pavlia”.*

Temei nr. 2634/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind participarea I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, la Reuniunea Comisiei Internaționale de Dialog Teologic între Biserica Ortodoxă și Comuniunea Anglicană, care a avut loc la Mănăstirea Kikkos (Cipru, 3-7 iunie 2005).

Comisia respectivă este alcătuită din reprezentanți ai celor 15 Biserici Ortodoxe și ai Bisericii Anglicane. Dialogul a constat, în perioada celor 30 de ani de când a început în mod oficial, în explorarea unor teme teologice și doctrinare de importanță deosebită pentru cele două Biserici. S-au semnat deja două acorduri după primele două etape ale dialogului, cel de la Moscova din anul 1976 și cel de la Dublin, Irlanda, din 1984. În cea de-a treia fază, care a început în anul 1990, Comisia a avut pe agendă o temă eclesiologică sub genericul: “*Biserica în lumina credinței noastre în Sfânta Treime, Persoana lui Hristos și Duhul Sfânt*”.

În anul 2003, la Addis Abeba, Etiopia, Comisia și-a continuat actuala rundă de discuții și studiu asupra temelor: “*Slujirea femeilor și bărbaților în Biserică*”, “*Problema ereziei și schismei în Biserică*” și “*Problema Recapitulării în Biserică*”.

În Cipru, Comisia și-a încheiat lucrările în această fază a dialogului, urmând ca forma finală a **Declarației Comune** să fie propusă Comisiei plenare, pentru finalizarea textului ce va fi dat publicității, în anul 2006, ce se va întruni la Londra, în conformitate cu acordul Sanctității Sale Patriarhul Bartolomeu I al Constantinopolului și Grației Sale Rowan Williams, Arhiepiscopul de Canterbury.

După adoptarea textului final, în 2006, textul va fi supus spre examinare și, eventual, adoptare, tuturor Sinoadelor Bisericilor Ortodoxe Autocefale, iar partea Anglicană va supune textul Conferinței Lambeth, în anul 2008, ce va avea loc la Canterbury, forul suprem consultativ al întregii Comuniuni Anglicane.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de participarea I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, la Reuniunea Comisiei Internaționale de Dialog Teologic între Biserica Ortodoxă și Comuniunea Anglicană, care a avut loc la Mănăstirea Kikkos (Cipru, 3-7 iunie 2005).*

– *Aprobă continuarea implicării Bisericii Ortodoxe Române în Dialogul Teologic Internațional Ortodox – Anglican până la încheierea prezentei faze a acestuia.*

Temei nr. 2502/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind participarea P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor la manifestările organizate de Arhiepiscopia Atenei cu prilejul sărbătoririi Sfântului Apostol Pavel (Atena-Grecia, 27-30 iunie 2005).

În referat se arată că manifestările au cuprins următorul program:

Luni, 27 iunie – sosirea delegațiilor Bisericilor Ortodoxe, respectiv a Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol, a Patriarhiei Alexandriei, a Patriarhiei Ierusalimului, a Patriarhiei Moscovei, a Patriarhiei Serbiei, a Patriarhiei Române, a Patriarhiei Bulgariei, a Bisericii din Polonia, a Arhiepiscopiei Ciprului și a Bisericii Georgiei.

Marti, 28 iunie. La orele 10.00 toate delegațiile au fost primite la *Apostoliki Diaconia*, în sala sinodală, de către membrii Sinodului Permanent al Bisericii Greciei în frunte cu Prea Fericitul Președinte Hristodoulos, care a rostit un cuvânt de bun venit, a mulțumit Bisericilor Ortodoxe care au trimis reprezentanți și a prezentat istoricul sărbătoririi întemeietorului Bisericii din Atena și aspecte din activitatea Bisericii Greciei. Apoi a oferit tuturor arhierilor câte o cârjă, iar celorlalți delegați clerici câte o cruce pectorală.

În continuare, programul a cuprins o vizită pe Acropole și la Areopag.

Seara, delegațiile au participat la biserica Sfântul Pavel din Atena la slujba Vecerniei cu Litia, oficiată de Prea Fericitul Hristodoulos din cadrul Privegherii.

Miercuri, 29 iunie. Membrii clerici ai delegațiilor Bisericilor Ortodoxe a membrilor Sinodului Permanent al Bisericii Greciei în frunte cu Prea Fericitul Hristodoulos au participat la săvârșirea Sfintei Liturghii la Catedrala din Atena.

Masa de prânz s-a servit la Mănăstirea Pendelis, în cadrul căreia reprezentanții delegațiilor au citit mesajele Întâistătorilor Bisericilor care au trimis delegații. P.S. Damaschin a prezentat Mesajul Prea Fericitului Patriarh Teoctist adresat cu acest prilej. Apoi, Prea Fericitul Hristodoulos a mulțumit tuturor pentru mesajele transmise și a prezentat noi aspecte ale activității fructuoase ale Bisericii Greciei în domeniul teologic, a unității Ortodoxiei și a operei filantropice.

Seara, la Areopag s-a săvârșit de către Prea Fericitul Hristodoulos Vecernia oficială, la care au participat numeroase personalități din partea Guvernului, Armatei etc.

Joi, 30 iunie. Seara, P.S. Episcop Damaschin a plecat cu avionul spre București.

Prea Fericitul Arhiepiscop Hristodoulos a ținut să mulțumească Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru că a trimis o delegație la manifestările respective și pentru mesajul transmis, asigurându-l de tot respectul și dragostea frățească în Domnul.

De asemenea, în referat se subliniază următoarele:

1. Delegația Patriarhiei Serbiei a fost constituită din trei ierarhi: I.P.S. Mitropolit de Muntenegru – Amfilohie; P.S. Episcop de Bașas – Irineu Bulovici, și P.S. Episcop de Rasca și Prizrenie – Artemie.

2. P.S. Episcop Irineu Bulovici și I.P.S. Mitropolit Amfilohie au făcut cunoscut delegatului Bisericii noastre că Biserica Serbiei este hotărâtă să caterisească pe P.S. Daniil pentru activitatea de ingerință, fără aprobarea ierarhului locului, în unele eparhii din Serbia. De asemenea, au subliniat faptul că situația creată între Bisericile Sârbă și Română este foarte delicată, că aceasta trebuie reglementată pe cale amiabilă, altfel, dacă P.S. Daniil își continuă activitatea de până acum, se va crea un conflict între cele două Biserici.

Au afirmat că Biserica Serbiei a avut un caz similar acum câțiva ani, în Africa de Sud, dar la nivel de preot pe care l-au trimis acolo și care a fost caterisit de

Patriarhia de Alexandria, socotind că acest lucru s-a întâmplat pe motive canonice bine întemeiate.

De asemenea, au căutat să explice că nu pot coexista două unități bisericești la rang de eparhie pe același teritoriu și că prevederile vechilor canoane referitoare la națiune (etnos) se refereau la poporul creștin dintr-o regiune sau alta, fără deosebire de naționalitate.

Delegatul Bisericii Ortodoxe Române a subliniat că acest conflict trebuie să se rezolve pe cale amiabilă, prin întruniri, la care să se discute toate aspectele problemei. De asemenea, reprezentantul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist a afirmat că Biserica Ortodoxă Română se confruntă cu noi realități după 1990, când câteva milioane de români au emigrat, iar aceștia cer Bisericii mame să le acorde asistență religioasă la toate nivelurile, inclusiv prin ierarhi. P.S. Sa a dat și exemple, printre care și cel din Turcia, unde locuiesc în prezent peste 50.000 de români și că Patriarhia Ecumenică le-a dat o biserică în care să se slujească în limba română cu un preot venit din România.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– Ia act de participarea P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor la manifestările organizate de Arhiepiscopia Atenei cu prilejul sărbătoririi Sfântului Apostol Pavel (Atena, Grecia, 27-30 iunie 2005).

Temei nr. 1501/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul la manifestările organizate de Patriarhia Ecumenică cu ocazia Duminicii Ortodoxiei (Istanbul, Turcia, 19-22 martie 2005). ✓

La invitația Arhim. Elpidofor Lambriniadis, noul secretar al Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul s-a aflat la Istanbul, la Duminica Ortodoxiei.

Vizita s-a desfășurat în perioada 19-22 martie 2005 și a inclus o audiență la Sanctitatea Sa, Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, Sfânta Liturghie și ceremonia de instalare a noului secretar al Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice la Catedrala Patriarhală, o slujbă la parohia comunității românești din Istanbul, o vizită la Halki, precum și vizitarea unor obiective turistice din capitala Turciei.

Sâmbătă, 19 martie 2005, Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, a primit în audiență delegația Bisericii Ortodoxe Române. Cu acest prilej i s-a oferit Sanctității Sale un album cu fotografii de la recenta vizită pe care a efectuat-o în România în perioada 4-8 martie 2005. Sanctitatea Sa a evocat impresia deosebită pe care această vizită i-a produs-o, primirea călduroasă de care s-a bucurat atât din partea Întâistătorului Bisericii noastre și a membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cât și din partea Maiestății Sale Regele Mihai I și a familiei regale, a înaltelor oficialități ale Statului român și a membrilor Academiei Române prezenți la festivități. Așa după cum a afirmat și în declarația oficială, România este țara pe care a vizitat-o de cele mai multe ori atât în calitate de patriarh ecumenic, cât și ca prieten al țării noastre, iar amintirile din numeroasele sale

vizite în România se păstrează vii în mintea sa. La sfârșitul întrevederii, Sanctitatea Sa a înmănat o scrisoare oficială de mulțumire adresată Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și albumul cu fotografii de la vizita făcută la București, între 4-8 martie 2005.

Sâmbătă seara, a avut loc o recepție oficială la care au participat Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic, membri ai Sfântului Sinod și clerici ai Patriarhiei Ecumenice, numeroși invitați din întreaga lume.

A doua zi dimineața, delegatul Bisericii Ortodoxe Române a slujit Sfânta Liturghie alături de Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, și de alți ierarhi ai Patriarhiei Ecumenice. În timpul Sfintei Liturghii a fost hirotonit preot ierodiaconul Elpidofor Lambriniadis.

La conferința care a urmat, noul secretar al Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice, Arhimandritul Elpidofor Lambriniadis, care îl înlocuiește în funcție pe I.P.S. Mitropolit Meliton de Philadelphia, a fost prezentat ministrului grec al Macedoniei și Traciei, celorlalte oficialități elene și turce, precum și celor prezenți. Sanctitatea Sa Bartolomeu l-a prezentat în termeni foarte elogioși pe noul secretar al Sfântului Sinod, fiu duhovnicesc al mitropolitului Augustinos al Germaniei, care după ce a urmat studii universitare în Germania, a fost timp de mulți ani adjunct al Mitropolitului Meliton, perioadă în care a căpătat o experiență deosebită și s-a distins îndeplinind cu conștiinciozitate și profesionalism toate sarcinile primite.

În încheiere, Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic a dorit să mulțumească Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru binecuvântarea acordată reprezentantului Bisericii noastre pentru a fi prezent la Constantinopol cu prilejul sărbătorii Duminicii Ortodoxiei și a instalării noului secretar al Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice, evocând încă o dată excelențele relații pe care Patriarhia Ecumenică le are cu Patriarhia Română.

În dimineața zilei de *luni, 21 martie 2005*, a fost vizitată insula Halki. Aici, la mănăstirea *Sfânta Treime* de la Halki a funcționat până în anul 1973 Academia Teologică a Patriarhiei Ecumenice, închisă de autoritățile turce odată cu toate școlile teologice din Turcia. A fost vizitată biserica, biblioteca, unde se află peste 70.000 de volume de carte veche, multe din ele cărți rare, manuscrise și incunabule, arhiva și sălile de curs.

În ziua de *marți, 22 martie 2005*, reprezentanții Bisericii noastre s-au despărțit de gazdele de la Constantinopol și de la frumosul oraș întemeiat de împăratul Constantin cel Mare în urmă cu 1680 de ani, întorcându-se la București.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de participarea P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul la manifestările organizate de Patriarhia Ecumenică cu ocazia Duminicii Ortodoxiei (Istanbul, Turcia, 19-22 martie 2005).*

Temei nr.1603/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române la lucrările celei de-a XIII-a Conferințe pentru Misiune și Evanghelizare, organizată de Consiliul Mondial al Bisericilor (Atena, 9-16 mai 2005).

Tema conferinței organizată de Consiliul Mondial al Bisericilor la Atena, prima într-un spațiu ortodox, a fost: *“Vino, Duhule Sfinte, vindecă și reconciliază!”*, având ca sub-temă invitația de a vindeca și reconcilia comunitățile în care trăim cu toții. Vindecarea spirituală a fost nuanțată de către participanții Conferinței, chiar dacă cea fizică este, în general, cea pe care se pune accentul în cadrul misiunii creștine sociale, reconcilierea fiind mai mult decât necesară într-o lume a discriminării, excluderii și violenței.

Au participat 600 de persoane, din 105 țări ale lumii, de diferite confesiuni creștine (ortodocși, ortodocși-orientali, protestanți, anglicani, bapțiști, pentecostali). Pe lângă participanții din Bisericile membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor, la Conferință a fost reprezentată, printr-un număr considerabil clerici și laici și Biserica Romano-Catolică. Participanții au fost, în general laici, care au împărtășit aportul creștinilor în general la misiunea de încreștinare sau cea socială în contextul local.

Bisericile Ortodoxe au fost reprezentate mai mult de clerici. Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost compusă din P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul, P.S. Petroniu Sălăjeanu, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Oradiei, Biho-
rului și Sălajului, Pr. Conf. Dr. Nicolae Moșoiu și Dl. Eugeniu Rogoti. Din partea Consiliului Mondial al Bisericii, ca organizator de la Geneva, la Conferința din Atena a fost prezent și Pr. Prof. Dr. Ioan Saucă, directorul Institutului Ecumenic de la Bossey.

Programul Conferinței a cuprins rugăciunea de două ori pe zi, conferințele în plen, sinaxe sau conferințe tematice.

Conferința plenară de final a avut loc sâmbătă, 14 mai, când s-au formulat concluziile documentelor prezentate pe parcursul săptămânii și s-a discutat mesajul Conferinței către toate confesiunile creștine, ce urmează a fi discutat de o comisie mixtă pentru a se înlătura orice expresie care ar nemulțumi vreuna dintre părți.

Duminică dimineața, participanții la Conferință au vizitat parohii din Atena, unde au asistat la Sfânta Liturghie, după care au servit prânzul cu membrii parohiei. Membrii delegației Române au slujit la biserica *Sfântul Pantelimon* din cartierul Chalandri, după care au purtat discuții cu P.S. Episcop Ioan de Thermopile, președintele Comitetului de organizare al Conferinței.

După amiază participanții la Conferință s-au întrunit la poalele Areopagului, locul în care a predicat Sfântul Apostol Pavel, unde a avut loc un concert religios și închiderea oficială a Conferinței.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– Ia act de participarea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române la lucrările celei de-a XIII-a Conferințe pentru Misiune și Evanghelizare, organizată de Consiliul Mondial al Bisericilor (Atena, 9-16 mai 2005).

Temei nr. 716/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind participarea P.S. Corneliu Bârlădeanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Hușilor, la aniversările solemne legate de împlinirea a 90 de ani de la genocidul suferit de poporul armean (Etchimiadzin, 20-24 aprilie 2005).

✓

Manifestările au debutat cu Simpozionul intitulat: *“Crima și provocarea finală – drepturile omului și genocidul”*.

Din partea armeană au fost prezenți reprezentanți ai puternicei diaspore armenice care au exemplificat prin referatele susținute, drama suferită de cei 1.500.000 de armeni uciși de autoritățile turco-otomane. S-a cerut cu insistență, în prezența autorităților Statului armean, ai organizațiilor europene, ai reprezentanților Bisericilor prezenți, recunoașterea și asumarea genocidului de către autoritățile turce, care, până astăzi trec cu vederea acest trist eveniment istoric.

Din partea Bisericilor Ortodoxe au fost prezenți reprezentanți ai Bisericilor Greciei, României, Georgiei, Rusiei, care au citit mesajele adresate de Întâistătorii acestor Biserici. De asemenea, au fost prezenți reprezentanți ai Bisericii Romano-Catolice, Anglicane, ai Consiliului Mondial al Bisericilor, ai Conferinței Bisericilor Europene (KEK).

În cadrul acestei întruniri, un loc deosebit l-a avut slujba solemnă de la Etchimiadzin, cât și din noua Catedrală din Erevan, transmise în direct prin Televiziune.

Prezența Bisericii Ortodoxe Române a fost un prilej de mare bucurie, exprimat cu mulțumire de către Sanctitatea Sa Karekin a II-lea. Legăturile și prietenia dintre înaintașul Sanctității Sale Vasken I și Patriarhul Justinian, precum și plăcuta amintire pe care a trăit-o după instalarea sa în Etchimiadzin în prima vizită întreprinsă în România, au fost subiectele pe larg discutate cu reprezentantul Bisericii noastre. De asemenea, Sanctitatea Sa și-a exprimat dorința de a revedea Biserica noastră și pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care este foarte cunoscut și iubit în Biserica Armeană.

Încheierea întrunirii s-a derulat cu o slujbă solemnă de pomenire a celor uciși în prezența Corpului diplomatic acreditat în Armenia, a reprezentanților Statului și ai Bisericilor prezente.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– Ia act de participarea P.S. Corneliu Bârlădeanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Hușilor, la aniversările solemne legate de împlinirea a 90 de ani de la genocidul suferit de poporul armean (Etchimiadzin, 20-24 aprilie 2005).

✓ **Temei nr. 1060/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă “Patriarhul Justinian” din București la întrunirea reprezentanților Bisericilor Ortodoxe pentru continuarea dialogului cu Bisericile Ortodoxe Orientale (Chambesy, Elveția, 10-13 martie 2005).**

În vederea continuării legăturilor, întâlnirilor și colaborării dintre cele două familii de Biserici, noul copreședinte al Comisiei mixte de dialog dintre aceste Biserici, I.P.S. Mitropolit Emmanuel al Franței, a convocat, cu binecuvântarea Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic Bartolomeu al Constantinopolului, o întrunire teologică interortodoxă la Chambesy, Geneva.

Lucrările au constat în prezentarea de referate sau comunicări urmate de discuții interesante la care au participat toți reprezentanții Bisericilor Ortodoxe. La începutul lucrărilor, I.P.S. Emmanuel a făcut o retrospectivă a rezultatelor dia-

logului cu Bisericele Ortodoxe Orientale, evidențind rezerva unor Biserici Ortodoxe față de *acordul teologic semnat și ratificat în 1993*, dar a arătat necesitatea stringentă a continuării dialogului cu aceste Biserici, ceea ce constituie și scopul prezentei întâlniri. Apoi, P.S. Episcop Macarie de la Centrul Ortodox de la Chambesy, a dat citire mesajului I.P.S. Mitropolit Ieremia al Elveției, transmis participanților la întrunire.

S-au prezentat apoi referate pe diverse teme sau aspecte ale dialogului cu Bisericele Ortodoxe Orientale, cum ar fi: *Recunoașterea de către vechii orientali a ultimelor patru sinoade ecumenice; ridicarea anatemei și reconsiderarea atitudinii față de unii corifei ai Bisericilor Ortodoxe Orientale, precum Dioscor, Eutihie, Sever de Antiohia* (Prof. Vlasios Fidas); *Concepția teologică a Sfântului Ioan Damaschin despre erezii și creziarhi cu aplicare la Bisericele Ortodoxe Orientale* (Prof. Georgios Martzelos); *Atitudinea rezervată a Bisericii Ortodoxe Ruse față de acordul teologic și propunerea de a fi reluată întreaga problematică teologică și mai ales terminologia trinitară și hristologică* (Pr. Valentin Asmus și Dr. Serghei Govorun); *Problemele liturgice și pastorale care constituie piedici în calea conslujirii și nevoia clarificării lor: Imnul trisaghion; ridicarea anatemei și eliminarea sinodiconului împotriva ereticilor; săvârșirea liturghiei după textele deja existente și respectarea tradițiilor locale, rezolvarea problemei săvârșirii liturghiei cu azimă, cu vin fără apă, așa cum fac armenii, și cu vin nefermentat, cum întâlnim la copti și sirieni* (Prof. Ioan Fundulis).

Reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române a vorbit despre receptarea pozitivă a *Acordului teologic* de către ierarhii și teologii Bisericii noastre și deschiderea spre colaborare și coliturghisire cu vechii orientali. Acesta a subliniat de asemenea și alte aspecte proprii Bisericii Ortodoxe Române, precum: bogăția de studii, teze de doctorat, articole și documentare privitoare la aceste Biserici, existente în literatura teologică românească; necesitatea continuării dialogului în vederea coliturghisirii; necesitatea ridicării anatemei și a respectării tradițiilor liturgice ale acestor Biserici și luarea ca bază de discuții a *Acordului teologic*, semnat de reprezentanții celor două familii de Biserici. În urma discuțiilor s-a ajuns la concluzia că toate problemele discutate și mai ales cele care constituie încă piedici în calea continuării dialogului și a realizării comuniunii liturgice să fie clarificate prin studii temeinice, care să fie publicate într-un volum special, ce va sta la baza continuării dialogului.

Lucrările întrunirii s-au încheiat cu un **Comunicat** acceptat de toți membrii participanți.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act de desfășurarea întrunirii reprezentanților Bisericilor Ortodoxe în vederea continuării dialogului cu Bisericele Ortodoxe Orientale (Chambesy, Elveția, 10-13 martie 2005).*

– *Reafirmă poziția Bisericii Ortodoxe Române față de aplicarea acordului teologic încheiat de către Comisia Bilaterală de dialog teologic dintre cele două familii de Biserici Ortodoxe.*

Temei nr. 2609/2005 – Referat al Sectorului Comunități Externe în legătură cu participarea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, condusă de I.P.S.

Mitropolit Teofan al Olteniei, la lucrările Comisiei de Dialog dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Sârbă cu privire la situația Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului (Novi Sad, Serbia-Munte negru, 4-5 mai 2005).

În referat se arată că, prin hotărârea sinodală nr. 562 din 13-14 februarie 1997, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a decis reactualizarea și punerea în aplicare a hotărârii din 23 octombrie 1933, care stipula organizarea pe bază de reciprocitate a două eparhii în cele două părți ale Banatului, Sârbesc și Românesc, înființându-se, astfel, Episcopia Ortodoxă Română din Iugoslavia, care și-a menținut titlatura până în anul 2003, când s-a schimbat denumirea țării din Iugoslavia în Serbia-Munte negru, noua titlatură fiind Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului. Începând cu anul 1971 și până în 1997, pentru parohiile ortodoxe românești din Banatul Sârbesc a funcționat Vicariatul Ortodox Român cu sediul la Vârșeț.

Prin scrisoarea din 20 martie 1997, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adus la cunoștință Sanctității Sale Pavle, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sârbe, precum și autorităților Statului Iugoslav, această hotărâre sinodală.

În data de 6 iulie 1998, Patriarhul sârb a exprimat, printr-o scrisoare, poziția Bisericii Ortodoxe Sârbe, ostilă înființării Episcopiei Ortodoxe Române din Iugoslavia, propunând înființarea unei Comisii de dialog pentru rezolvarea acestei probleme, care să se întâlnească pentru discuții la Belgrad.

La 28 ianuarie 1999, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a informat pe Sanctitatea Sa Pavle că Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a agreat propunerea privind înființarea unei comisii de dialog pe tema Episcopiei Ortodoxe Române din Iugoslavia. Totuși, din cauza agravării crizei din Kosovo, s-a hotărât, în consens, amânarea discuțiilor după reintrarea situației în normal, la o dată stabilită de comun acord.

La 22 februarie 2001, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a ales pe Arhim. Daniil Stoenescu în postul de Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, încredințându-i-se administrarea și grija pastorală a clerului și credincioșilor din cadrul Episcopiei Ortodoxe Române din Iugoslavia.

La 28 iunie 2001, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist l-a informat pe Sanctitatea Sa Patriarhul Pavle al Serbiei că, în virtutea reciprocității, i s-a încredințat P.S. Sale Daniil Partoșanul administrarea Episcopiei Ortodoxe Române din Iugoslavia, precum și faptul că, Patriarhia Română a intervenit pe lângă autoritățile române de Stat competente, pentru includerea Episcopiei Ortodoxe Sârbe din Timișoara în rândul cultelor recunoscute de lege în România.

La 4 decembrie 2001, la Patriarhia Română s-a primit din partea Sanctității Sale Pavle, Patriarhul Serbiei, scrisoarea nr. 5412, în care Sanctitatea Sa își exprimă poziția față de hotărârea Sfântului Sinod de a încredința P.S. Episcop-Vicar Daniil Partoșanul al Arhiepiscopiei Timișoarei misiunea de păstor și administrator al treburilor spirituale și administrative pentru preoții și credincioșii din Episcopia Ortodoxă Română din Iugoslavia, considerându-o drept "o inițiativă ce creează o situație cu totul nouă, care afectează relațiile dintre cele două țări".

Apoi, Sanctitatea Sa, aduce la cunoștință constituirea unei Comisii Speciale, cu sarcina de a studia cu seriozitate problemele canonice legate de Episcopia Ortodoxă Română din Iugoslavia, formată din următorii ierarhi ai Bisericii Orto-

doxe Sârbe: PP.SS. Episcopul Hrisostom al Banatului, Episcopul Iustin al Timocului, Episcopul Ignatije de Branicevo și Episcopul Lukijan care se îngrijește de sârbii ortodocși din partea română a Banatului. Ca urmare, Sanctitatea Sa Pavle al Serbiei propune numirea unei Comisii analoge din partea Bisericii Ortodoxe Române, care prin convorbiri cu Comisia Bisericii Ortodoxe Sârbe, să sprijine găsirea unei soluții de rezolvare a problemelor ivite în jurul Episcopiei Ortodoxe Române din Iugoslavia.

În scrisoarea de răspuns nr. 261 din data de 16 ianuarie 2002 adresată Sanctității Sale Pavle al Serbiei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a anunțat acordul Bisericii Ortodoxe Române în legătură cu această propunere. De asemenea, în scrisoarea nr. 266 din 21 ianuarie 2002, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adus la cunoștință Sanctității Sale Pavle, Patriarhul Serbiei, componența Comisiei de dialog din partea Bisericii Ortodoxe Române, urmând să se stabilească data și locul întâlnirii celor două Comisii.

Întrucât până la data de 22 septembrie 2004, nu s-a primit nici un răspuns din partea Patriarhiei Sârbe, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a trimis scrisoarea nr. 3920/2004, prin care propunea Sanctității Sale Pavle, Patriarhul Serbiei, începerea activității Comisiilor de Dialog, la o dată și un loc stabilite de comun acord.

În ziua de **28 martie 2005** a avut loc la **Reședința Patriarhală din București** o întrevedere cu delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe, formată din I.P.S. Dr. Irineu de Backa, Secretarul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sârbe și P.S. Dr. Ignatie de Branicevo, care a înmănat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist scrisoarea de răspuns a Sanctității Sale Pavle, Patriarhul Serbiei, prin care își exprimă acordul față de începerea activității celor două Comisii de Dialog. În cadrul întreprinderii s-a convenit ca întâlnirea celor două Comisii de Dialog să aibă loc la Karlowitz, în perioada 4-7 mai 2005.

Astfel, în **perioada 4-5 mai 2005**, a avut loc la **Novi Sad, Serbia-Muntenegro**, prima întâlnire a Comisiei de dialog dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Sârbă în legătură cu situația Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost compusă din: I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, președinte și PP.SS. Episcopi Timotei al Aradului, Laurențiu al Caransebeșului și Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria. *Delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe* a fost compusă din: PP.SS. Episcopi Irineu de Backa, Ignatie de Branicevo, Iustin de Timoc și Lucian de Buda și administrator al Episcopiei Ortodoxe Sârbe de Timișoara. De asemenea au participat ca traducători: Pr. Vladimir Marcovici, Vicar Episcopiei Ortodoxe Sârbe de Timișoara, Pr. Moisei Ianeș, Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române de Vârșeț și Pr. Andrei, preot român din Banatul sârbesc.

Convorbirile dintre cele două comisii au avut ca scop clarificarea celor două probleme esențiale: **situația Episcopiei Ortodoxe Române de Vârșeț și situația vlahilor de pe Valea Timocului.**

În ceea ce privește situația Episcopiei Ortodoxe de Vârșeț, delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe a prezentat și argumentat faptul că "dreptul canonic prevede că pe același teritoriu nu pot coexista două eparhii conduse de doi episcopi și că înființarea unei noi episcopii pe teritoriul altei episcopii provoacă schismă în Biserica lui

Hristos”. De asemenea, s-a subliniat faptul că “Biserica Ortodoxă Sârbă, atunci când Biserica Ortodoxă Română, fără înțelegere cu partea sârbă, a înființat după primul război mondial o eparhie la Timișoara unde exista de multă vreme o eparhie, dar sârbă, a acceptat tacit prezența acestei eparhii din cauza faptului că Timișoara a devenit parte a României. Dar pentru a respecta principiul că doi episcopi nu pot funcționa în același oraș, Patriarhia Sârbă a numit după moartea ultimului episcop titular de Timișoara un “administrator” pentru a nu dubla structura românească”.

Față de acest subiect, delegația Bisericii Ortodoxe Române a făcut un apel la înțelegerea faptului că, “dintotdeauna, canoanele Bisericii au avut valabilitate universală și permanentă și sunt aplicabile în spiritul lor, iar nu cu necesitate în litera lor. Astfel, în cazul Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului, prin aplicarea canoanelor s-a păstrat esența lor, adică un singur episcop pentru o singură turmă, chiar dacă erau două eparhii și doi episcopi în același teritoriu. Prin înființarea Episcopiei Ortodoxe Române la Vârșeț s-a dorit să se depășească o stare cu neacoperire canonică deplină, Vicariatul. Pe de altă parte, faptul că Eparhia sârbă din Timișoara este condusă de un “administrator” nu înlătură realitatea existenței la Timișoara a două eparhii paralele. De asemenea, partea română a subliniat faptul că preoții și credincioșii sârbi din cadrul Eparhiei Ortodoxe Sârbe din Timișoara se bucură de toate drepturile (contribuție la salarizare, religia în școală, recuperarea bunurilor) spre deosebire de românii din Serbia. De aceea, aplicarea principiului reciprocității poate aduce rezolvarea problematicii în discuție”.

În ceea ce privește situația vlahilor de pe Valea Timocului, delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe, făcând referire la aceleași principii canonice, care prevăd că un episcop nu poate îndeplini nici un act liturgic sau administrativ într-o altă eparhie fără acordul prealabil al episcopului acestei eparhii, a specificat că “P.S. Episcop Daniil ar fi tulburat viața bisericească a Eparhiei Sârbe a Timocului prin acte necanonice: sfințirea unei biserici, hirotesii întru ipodiaton, vizite pastorale repetate în zonă” ș.a. Prezența în Valea Timocului a unor comunități de vlahi nu justifică imixtiunea unui alt episcop în teritoriul canonic al unei eparhii. Continuarea imixtiunii P.S. Episcop Daniil în afara Banatului sârbesc poate avea consecințe din cele mai grave asupra relațiilor dintre cele două Biserici ortodoxe surori dacă nu se rezolvă urgent aceste aspecte”. În ce privește solicitările privind săvârșirea slujbelor în limba maternă în Valea Timocului, Patriarhia Sârbă își exprimă disponibilitatea de a accepta acest demers.

De cealaltă parte, delegația Bisericii Ortodoxe Române a reliefat faptul că rezolvarea diferendului legat de Valea Timocului se va face odată cu acordarea dreptului vlahilor de a avea slujbe în limba română.

După două zile de discuții intense, membrii celor două comisii de dialog au hotărât ca pe viitor fiecare delegație să prezinte, fiecare în parte, conținutul discuțiilor purtate în fața propriului Sfânt Sinod. Prezentarea va conține și eventualele propuneri de rezolvare a diferendului, în numele iconomieii bisericești și a intereselor pastorale ale credincioșilor. În cele din urmă, punctele de vedere ale celor două sinoade vor fi prezentate la o următoare întâlnire a Comisiei Mixte de dialog care va avea loc în România. S-a exprimat speranța că cea de-a doua întâlnire a Comisiei ar putea aduce rezolvarea finală a diferendelor dintre cele două Biserici Ortodoxe Surori.

Comisia Sinodală de Dialog a Bisericii Ortodoxe Române cu Biserica Ortodoxă Sârbă privind Episcopia Ortodoxă Română de Vârșeț, a exprimat convingerea, în referatul trimis spre analiză Sfântului Sinod, că Patriarhia Română nu poate renunța la existența unei eparhii românești care să cuprindă parohiile care au aparținut fostului Vicariat, aceasta urmând să ceară Patriarhiei Sârbe sprijin în recunoașterea acestei eparhii de către autoritățile Republicii Serbia-Munteșnegru pentru ca parohiile și preoții români de acolo să se bucure de toate consecințele ce decurg dintr-un statut legal: religia în școală, redobândirea bunurilor, sprijin salarial etc.

După citirea referatului și a propunerilor făcute de către Comisia sinodală pentru Relații Externe Bisericești, a luat cuvântul *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* care a subliniat necesitatea menținerii hotărârilor precedente luate de către Sfântul Sinod privind Episcopia Ortodoxă Română a Vârșețului, precum și cele privitoare la drepturile românilor din Serbia-Munteșnegru de a avea acces la limbă, la cultură și la slujire în limba maternă în biserică. În continuare Prea Fericirea Sa a subliniat că este mai potrivită schimbarea denumirii Eparhiei Ortodoxe Române a Vârșețului în "*Episcopia de Partoș pentru românii din Banatul Sârbesc*".

În continuare Prea Fericirea Sa a dat cuvântul *P.S. Episcop Daniil de Vârșeț* care a arătat că schimbarea titlaturii Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșețului este o condiție pusă de către membrii Comisiei pentru dialog a Bisericii Ortodoxe Sârbe pentru recunoașterea acesteia. Ca urmare, P.S. Sa este de acord cu schimbarea titlaturii Eparhiei nutrinđ speranța că astfel vom putea sa fim susținuți de către Patriarhia Sârbă în fața autorităților sârbești în vederea recunoașterii Episcopiei noastre din Serbia-Munteșnegru.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rugat pe P.S. Episcop Daniil să depună toate eforturile pentru rezolvarea tuturor problemelor bisericești din cadrul Eparhiei pe care o păstorește și să se abțină de a mai interveni în zona Timocului cu atât mai mult de a mai hirotoni pe cineva în și pentru acea zonă. În felul acesta a opinat Prea Fericirea Sa, Comisia sinodală a Bisericii noastre își vă putea duce la îndeplinire mandatul încredințat de Sfântul Sinod.

În urma discuțiilor purtate, la propunerea Comisiei pentru Relații Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Patriarhia Română nu poate renunța la existența unei eparhii românești care să cuprindă parohiile care au aparținut fostului Vicariat. Patriarhia Română va cere Patriarhiei Sârbe sprijin în recunoașterea acestei eparhii de către autoritățile Republicii Serbia-Munteșnegru pentru ca parohiile și preoții români să se bucure de toate consecințele ce decurg dintr-un statut legal: religia în școală, redobândirea bunurilor, sprijin salarial etc.*

– *Patriarhia Română este deschisă găsirii unei alte denumiri pentru Eparhia românească decât cea actuală. Eparhia ar putea avea următoarea titlatură: "Episcopia de Partoș a românilor ortodocși din Banatul Sârbesc".*

– *Patriarhia Română va continua demersurile pe lângă Patriarhia Sârbă pentru recunoașterea dreptului vlahilor din zona Timocului de a avea slujbe religioase în limba lor, ca urmare a cererilor acestora.*

– P.S. *Episcop Daniil este rugat să-și exercite slujirea numai în cadrul Eparhiei încredințate de Sfântul Sinod și să se abțină de la orice acțiune din afara acesteia.*

✓ **Temei nr. 2304/2005 – Referat al Sectorului Comunități Externe privind adresa I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord în legătură cu cea de-a doua Întâlnire a episcopilor ortodocși români din Europa Occidentală și America (S.U.A., 9-16 mai 2005).**

În referat se arată că, în perioada 9-16 mai 2005, la Mănăstirea “Adormirea Maicii Domnului” din Jackson (USA), la invitația I.P.S. Nathaniel, Arhiepiscop de Detroit și al Episcopiei Ortodoxe Române din America (OCA), s-a desfășurat cea de-a doua întâlnire a episcopilor ortodocși români din Europa Occidentală și America.

La această a doua întâlnire a episcopilor ortodocși români din Europa Occidentală și America au participat: II.PP.SS. Mitropolit *Serafim* al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, Mitropolit *Iosif* al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, Arhiepiscop *Nicolae* al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, PP.SS. Episcop-Vicar *Sofian Brașoveanu* al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord Episcop-Vicar *Siluan Marsilianul* al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale - membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, precum și I.P.S. Arhiepiscop *Nathaniel* al Episcopiei Ortodoxe Române din America și P.S. Episcop-Vicar *Irineu* al Episcopiei Ortodoxe Române din America, aparținând Bisericii Ortodoxe Americane (OCA).

Pe parcursul celor 8 zile au fost efectuate vizite frățești unor ierarhi și alți clerici ai Bisericilor Ortodoxe locale, întâlniri protocolare cu personalități publice americane sau reprezentanți ai diplomației românești sau străine pe continentul american.

De asemenea, s-au purtat discuții pe diferite teme, cum ar fi: *Situația Bisericii Ortodoxe din Europa Occidentală și de pe continentul American – jurisdicție și legislație bisericească; Viitorul Ortodoxiei pe continentul american; Înțelegerea misiunii ortodoxe în lumea de astăzi – pastorația ortodoxă în spațiul american, problemele pastoral-duhovnicești ale ortodocșilor din America; Situația românilor ortodocși din Europa Occidentală și America, precum și relațiile lor cu popoarele în mijlocul cărora trăiesc; Problemele societății contemporane care cer o rezolvare și prin intermediul Bisericii; Relațiile dintre ortodocși și greco-catolici etc.*

În urma discuțiilor s-a redactat un comunicat de presă, în care au fost prezentate concluziile acestei întâlniri, printre altele menționându-se: “*Ierarhii ortodocși români din Europa Occidentală și America confirmă și cu această ocazie preocuparea deosebită pentru o pastorație specifică în condițiile vieții din această parte a lumii*”; “*Fenomenul fără precedent al emigrației determină elaborarea unei pastorale care să țină cont de două aspecte esențiale ale acestei realități: pe de o parte, continuarea slujirii specifice a celor ce de o generație sau mai multe se află în Occident și, alături de ei, a celor ce s-au adăugat, dintre localnici, Bisericii Ortodoxe; pe de altă parte, adaptarea mijloacelor pastorale la necesitățile specifice*

ale celor ce, în număr foarte mare, au ajuns în ultimii ani în Occident.”; “Se reafirmă dorința de intensificare a colaborării cu toate celelalte jurisdicții ortodoxe locale, prin angajare mai susținută și mai constantă la toate nivelurile pe plan panortodox local (ierarhie și popor, adulți și tineret, copii etc.) și prin organizarea de acțiuni împreună (Adunările Episcopilor, Fraternitățile ortodoxe și reuniunile inter-parohiale, Asociațiile de tineret etc.)”; “Se reafirmă implicarea activă în susținerea și promovarea procesului de creare a Bisericilor locale peste tot unde există ortodocși, conform spiritului Ortodoxiei și hotărârilor panortodoxe”.

Cea de-a treia întâlnire a fost propusă să aibă loc în Germania, în jurul Duminicii a patra după Paști a anului viitor (12-18 mai 2006).

Având în vedere faptul că, atât la prima întâlnire, organizată la Paris, în perioada 15-19 aprilie 2004, cât și la această a doua întâlnire a episcopilor ortodocși români din Europa Occidentală și America, organizată în Statele Unite ale Americii, în perioada 9-16 mai 2005, în comunicatele de presă ce au prezentat concluziile întâlnirilor, s-au făcut unele afirmații ce angajează Biserica Ortodoxă Română și Sfântul Sinod în situații care trebuie cunoscute și analizate cu multă atenție, ierarhii participanți la această întrunire ajungând la concluzii ce facilitează crearea de Biserici Locale de tipul Orthodox Church of America, asupra cărora Sfântul Sinod trebuie să se pronunțe, și, întrucât, în ședința de lucru din 2-3 noiembrie 2004, potrivit temeiului nr. 4609/2004, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât să se analizeze problematica legată de poziția Bisericii Ortodoxe Române cu referire la Diaspora și Autocefalie într-o viitoare ședință a Sfântului Sinod, în vederea definitivării poziției sale, în prezența tuturor ierarhilor ortodocși români din Europa și America, în referat se precizează următoarele:

– După cum se cunoaște, potrivit articolului 6 din Statutul de organizare și funcționare a Bisericii Ortodoxe Române, asistența religioasă a diasporei ortodoxe române se asigură de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române;

– În baza acestor prevederi statutare, a Sfintelor Canoane (2 și 3 sin. II Ec, 8 sin. III Ec. și 28 sin. IV Ec.), precum și a Statutelor proprii de organizare și funcționare ale unităților bisericești ortodoxe române din afara granițelor țării, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a organizat eparhii ortodoxe române în diaspora la nivel de mitropolii, arhiepiscopii și episcopii, toate acestea dispunând de autonomie eparhială, ca mici eparhii din jurisdicția Bisericii Ortodoxe Române, dar păstrând legătura canonică și spirituală cu Biserica mamă din țară.

– Ierarhii eparhiilor ortodoxe române din cadrul diasporei sunt membrii ai Sfântului Sinod și sunt datori să respecte rânduielile canonice ca oricare membru al Sfântului Sinod din țară și să prezinte periodic dări de seamă și informații referitoare la activitatea sub toate aspectele pe care o desfășoară în eparhiile pe care le păstoresc (art. 90, lit. “h” din Statut), consultându-se în prealabil, cu Sfântul Sinod asupra problemelor majore care privesc activitatea eparhiilor din diaspora.

– Pe continentul american funcționează două eparhii ortodoxe românești, *Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America și Canada* cu sediul la Chicago, păstorită de I.P.S. Arhiepiscop Nicolae sub omoforul canonic al Bisericii Ortodoxe Române, și *Episcopia Ortodoxă Română din America*, cu sediul la Vatra, păstorită de I.P.S. Arhiepiscop Nathaniel și organizată sub jurisdicția Orthodox Church of America.

– În problema recunoașterii autocefaliei Bisericii Ortodoxe din America, precum și a Episcopiei Ortodoxe Române de la Vatra, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe

Române s-a exprimat în ședința din 25-26 iulie 1991, potrivit temeiului nr. 6391/1991, hotărând: *Să se răspundă că problema recunoașterii Autocefaliei Bisericii Ortodoxe din America este de competența celorlalte Biserici și a conferinței pregătitoare a Sfântului și Marelui Sinod al Bisericilor Ortodoxe; În privința situației canonice a episcopilor ortodocși români de la Vatra, să se răspundă că Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române recunoaște Episcopia Ortodoxă Română de la Vatra, ca Eparhie canonică, precum și validitatea succesiunii ierarhilor acelei eparhii asemenea celor din cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America și Canada.*

– În ședința din 4-5 iulie 2001, potrivit temeiului nr. 2174/2001, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât “să se inițieze un dialog în vederea unei mai mari apropieri între cele două structuri ortodoxe românești de pe continentul american”.

– Ulterior, în ședința din 14-15 noiembrie 2001, potrivit temeiului nr. 4986/2001, Sfântul Sinod a hotărât “să se încurajeze dialogul dintre cele două eparhii românești de pe continentul american, în perspectiva realizării unei singure eparhii românești, în jurisdicția canonică a Patriarhiei Române”.

Din nefericire, așa cum reiese din adresa Ministerului Afacerilor Externe al României nr. EV-2/1211/19.05.2005, inițiativa I.P.S. Arhiepiscop Nathaniel al Episcopiei Ortodoxe Române din America (EORA) de introducerea obligativității săvârșirii tuturor sfințelor slujbe în limba engleză de către preoții și credincioșii aflați sub jurisdicția I.P.S. Sale, a determinat o susținută reacție adversă din partea mai multor preoți și credincioși ortodocși români, precum și a P.S. Episcop-Vicar Irineu, vehiculându-se chiar ideea părăsirii respectivei jurisdicții. Această inițiativă, ce a provocat vii nemulțumiri și tensiuni în viața preoților și credincioșilor ortodocși români stabiliți pe continentul american, care doresc păstrarea și folosirea limbii materne în cult, poate împiedica avansarea în procesul refacerii unității tuturor românilor de pe continentul american.

În legătură cu temele privind organizarea diasporei, acordarea autocefaliei și crearea de noi jurisdicții în cadrul diasporei, Biserica Ortodoxă Română a prezentat punctul său de vedere în cadrul Comisiei Interortodoxe Pregătitoare a Sfântului și Marelui Sinod.

Astfel, la prima întrunire a Comisiei Interortodoxe Pregătitoare a celei de-a patra Conferințe Panortodoxe Presinodale, ce a avut loc la Chambésy, între 10-17 noiembrie 1990, șapte Biserici Ortodoxe au transmis, în scris, Secretariatului pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod Panortodox, pozițiile lor privind tema “*Diaspora Ortodoxă*”.

Patriarhia Constantinopolului, Patriarhia Alexandriei și Biserica Greciei au susținut, pe baza canoanelor 2 și 3/II Ec. și 28/IV Ec., criteriul “*canonic*”, conform căruia Patriarhia Ecumenică i s-ar recunoaște dreptul de a avea jurisdicție dincolo de limitele sale geografice.

Patriarhia Antiohiei a accentuat criteriul “*pastoral*”, respectiv necesitatea unității pastorale din Diaspora ortodoxă, într-un loc dat, pe baza tradiției canonice și a regulilor conciliarității.

Biserica Greciei a propus criteriul “*întâietății de onoare*” între toate Bisericile Ortodoxe locale, ca fiind singurul de necontestat din punct de vedere canonic, acceptat în practica tuturor Bisericilor autocefale.

Patriarhia Română și Patriarhia Moscovei au susținut criteriul “naționalității” combinat cu cel “misionar”, care dau posibilitatea Bisericilor autocefale să depășească limitele lor jurisdicționale și să-și exercite o autoritate administrativă asupra Diasporei lor (Can. 2/II Ec.).

În Comunicatul final s-a considerat că, deși toate Bisericile au dorit o rezolvare a problemei Diasporei, în cele din urmă s-a convenit a fi propusă o soluție tranzitorie, adică formarea de Adunări Episcopale care să reunească ierarhii ortodocși recunoscuți canonic dintr-o regiune, după modelele existente în S.U.A. și Franța, care să pregătească terenul pentru o soluționare pe baze strict canonice a problemei.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întrunit în 24-26 ianuarie 1991, a luat în discuție propunerile întrunirii Comisiei Interortodoxe Pregătitoare și a propus, într-o hotărâre sinodală, ca “la următoarea întrunire a Comisiei să fie invitați și reprezentanții Diasporelor Ortodoxe de diferite etnii, care se află sub jurisdicția canonică a Bisericilor Mame”.

La a doua întrunire a Comisiei Interortodoxe Pregătitoare a celei de-a patra Conferințe Panortodoxe Presinodale, ce a avut loc la Chambesy, între 7-13 noiembrie 1993, după dezbateri destul de intense privind “Diaspora Ortodoxă” s-a hotărât formarea de Adunări Episcopale în regiunile America de Nord și Centrală, America de Sud, Australia, Marea Britanie, Franța, Belgia și Olanda, Austria și Italia, Germania. Ierarhii din diaspora își vor exercita jurisdicția și asupra parohiilor existente care nu sunt incluse în nici una din regiunile menționate. De asemenea, s-a hotărât pregătirea unui “Proiect de Regulament” privind funcționarea Diasporei Ortodoxe.

Printre temele fixate, s-a discutat și problema Autocefaliei și a modului ei de proclamare. Această temă a fost propusă pe ordinea de zi a Sfântului și Marelui Sinod Panortodox, deoarece, în ultima vreme s-au proclamat unele autocefalii în mod unilateral, fără a se respecta disciplina canonică și tradiția ortodoxă. Textul adoptat privind “Autocefalia și modul ei de proclamare” a subliniat necesitatea întrepătrunderii dintre loialitate și ecumenicitate și de respectare a condițiilor canonice de proclamare a autocefaliei.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința de lucru din 12-14 ianuarie 1994, a luat în discuție rezultatele celei de-a doua Conferințe Panortodoxe Presinodale, din 7-13 noiembrie 1993, și a trimis Secretariatului pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod Panortodox două specificări privind “Autocefalia și modul ei de proclamare” (adresa 7581/1994).

De asemenea, la întâlnirea din 1993 de la Chambésy s-a hotărât să se pregătească un *Regulament de funcționare a Adunărilor episcopale din Diaspora ortodoxă*. Secretariatul de la Chambésy a convocat, în acest scop, un Congres al canoniștilor, între 9-14 aprilie 1995, pentru a redacta Regulamentul. S-a reușit alcătuirea unui “Proiect de Regulament de funcționare a Adunărilor episcopale în Diaspora Ortodoxă”. Cel dintâi principiu de la care s-a plecat a fost *recunoașterea realității existenței Diasporelor naționale și dependența lor de Bisericile-Mame*. Forma de Adunări episcopale zonale nu a căpătat nici un fel de substanță canonică, ci doar una administrativă. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a fost delegat I.P.S. Mitropolit Antonie, al Transilvaniei.

Proiectul de Regulament de funcționare a Adunărilor episcopale în Diaspora ortodoxă cuprinde 12 articole în care se expune fidel ceea ce s-a gândit a fi Adunările Episcopale din Diaspora Ortodoxă contemporană. Acest text a fost predat tuturor

Bisericilor Ortodoxe spre evaluare și aprobare, urmând ca acestea să-și trimită observațiile la Secretariatul pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod Panortodox.

În februarie 1996, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat, cu mici amendamente, acest Proiect.

Luând act de amploarea și complexitatea materialului prezentat, precum și de unele evoluții recente din diaspora ortodoxă română din America;

În urma discuțiilor purtate, la propunerea Comisiei pentru Relații Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Având în vedere unele evoluții recente din cadrul diasporei ortodoxe române din America și în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 4609/2004, ierarhii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române cu jurisdicții din Europa Centrală și Occidentală și din America, sunt rugați să formuleze în scris un punct de vedere privind **autocefalia și diaspora**, care să fie analizat într-o viitoare sesiune a Sfântului Sinod, în vederea actualizării poziției oficiale a Bisericii Ortodoxe Române, care apoi să fie susținută în cadrul viitoarelor sesiuni ale Comisiei Interortodoxe Pregătitoare a Sfântului și Marelui Sinod Panortodox.*

13. Încheierea lucrărilor Sfântului Sinod.

Epuiându-se examinarea tuturor problemelor înscrise pe ordinea de zi a ședinței din 5-6 iulie 2005, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** exprimă alese mulțumiri membrilor Sfântului Sinod pentru participarea la ședința sinodală și pentru contribuția adusă cu competență și răbdare la soluționarea problemelor aduse în dezbateră Sfântului Sinod, în scopul promovării vieții religioase din unitățile noastre bisericești și la afirmarea prestigiului Bisericii Ortodoxe Române în rândurile instituțiilor societății românești și a Ortodoxiei în general.

La orele 20.30, Prea Fericitul Părinte Președinte declară închisă ședința Sfântului Sinod și prorogă sesiunea sinodală pe anul 2005.

Se rostește rugăciunea "*Cuvine-se cu adevărat!*".

PREȘEDINTELE SFÂNTULUI SINOD,

† T E O C T I S T

**ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

**Secretarul Sfântului Sinod,
† Vincențiu Ploieșteanu
Episcop Vicar Patriarhal**

Anexa 1

REGULAMENT
de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială
în Biserica Ortodoxă Română*

Capitolul I - Dispoziții Generale

Art.1 – Sistemul de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română este determinat de slujirea misionară și pastorală a Bisericii și are profil social și filantropic. Activitatea de asistență socială se desfășoară în conformitate cu prevederile statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române (art. 53 lit. c, d,g; art. 69,70,72; art. 94 lit. f; art. 100, 170), precum și ale legislației în vigoare referitoare la furnizorii de servicii sociale (OG.68/2003, modificată și completată prin OG. 86/2004).

Art.2 – Sistemul de asistență socială este integrat și organizat profesional în cadrul structurilor administrativ-organizatorice ale Bisericii Ortodoxe Române. *Asociațiile și fundațiile cu scop social și filantropic care funcționează sub patronajul structurilor administrativ-organizatorice ale Bisericii au personalitate juridică conform legislației referitoare la organizațiile non-guvernamentale (OG. 26/2000, modificată și completată prin OG. 37/2003).*

Capitolul II - Obiective

Art.3 – Obiectivele rețelei de asistență socială sunt:

1. *Aducerea la îndeplinire a misiunii pe care o are Biserica pentru cei aflați în situații de dificultate, în conformitate cu învățătura de credință;*
2. *Furnizarea de servicii sociale primare și specializate, precum și servicii de îngrijire social-medicală conform prevederilor legale în vigoare;*
3. *Crearea și menținerea unor rețele de suport, la nivel comunitar, pentru persoanele sau grupurile sociale care se află în situații de dificultate;*
4. *Înființarea și administrarea de instituții de asistență socială și medico-socială proprii sau în parteneriat cu organisme publice și/sau private;*
5. *Efectuarea de studii și cercetări sociale referitoare la diferite problematice și fenomene sociale;*
6. *Participarea activă la elaborarea și aplicarea politicilor sociale, strategiilor și planurilor de acțiune la nivel național, județean și local;*
7. *Colaborarea și dezvoltarea de parteneriate cu serviciile publice descentralizate ale ministerelor, organisme ale administrației publice centrale și locale, precum și alte instituții de stat sau private care desfășoară activități în domeniu;*
8. *Informarea opiniei publice cu privire la problematica socială, în scopul educării și sensibilizării acesteia, prin: organizarea de conferințe, seminarii, mese*

* Text analizat și adoptat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința de lucru din 5-6 iulie 2005 prin hotărârea nr. 1854/2005. Textele redactate cu caractere italice au fost modificate în spiritul noilor reglementări legislative (pus la dispoziție de Sectorul Biserica și Societatea).

rotunde, dezbateri etc; editarea de publicații (reviste, broșuri, pliante), materiale audio-video, materiale în format electronic; desfășurarea de campanii publice în vederea implicării comunității în rezolvarea unor probleme sociale;

Capitolul III – Organizarea sistemului de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română

A. La nivelul Patriarhiei Române

Art.4 – La nivelul central, al Patriarhiei Române, în cadrul Sectorului "Biserica și Societatea" funcționează Biroul de Asistență Socială al Patriarhiei Române care are următoarele atribuții:

a. elaborează strategia și planurile de acțiune în domeniul social ale Bisericii Ortodoxe Române, potrivit îndrumărilor Sfântului Sinod;

b. coordonează și îndrumă punerea în aplicare a strategiei Bisericii Ortodoxe Române în domeniul social, potrivit îndrumărilor Sfântului Sinod;

c. stabilește și menține comunicarea cu organele centrale bisericești și cu Sectoarele Sociale ale eparhiilor;

d. elaborează și coordonează punerea în practică a diferite programe naționale în domeniul social vizând probleme actuale care conduc la degradarea morală, marginalizarea și excluderea socială a unora dintre credincioși;

e. organizează întâlniri periodice cu consilierii eparhiali sociali și inspectorii pe probleme de asistență socială, coordonatori ai Birourilor de Asistență Socială de la centrele eparhiale;

f. identifică surse de finanțare pentru susținerea programelor de asistență socială ale Bisericii;

g. monitorizează legislația în domeniul asistenței sociale și informează centrele eparhiale cu privire la aceasta;

h. organizează activități de informare a opiniei publice în scopul educării și sensibilizării membrilor comunităților cu privire la diferite aspecte ale problematicei sociale (organizarea de seminarii, conferințe, dezbateri, campanii publice, editarea de publicații);

i. reprezintă Biserica Ortodoxă Română în relațiile de colaborare, asociere și parteneriat cu organele competente de stat și particulare, cu fundații și asociații, precum și cu organisme internaționale specializate în activități de asistență socială;

j. organizează schimburi de experiență între eparhii, precum și cu organisme similare ale Bisericilor Ortodoxe surori și ale altor Biserici;

k. întocmește raportul anual privind activitatea de asistență socială desfășurată de Patriarhia Română pe baza datelor primite de la eparhii, studiază și propune măsuri pentru îmbunătățirea acesteia.

B. La nivelul Centrelor Eparhiale

Art.5 – Activitatea de asistență socială la nivel eparhial este organizată și desfășurată prin "Biroul de asistență socială" componentă a Sectorului Social – Misionar al eparhiei.

Art.6 – Sectorul Social-Misionar este condus de un consilier eparhial social numit de chiriarhul locului, iar Biroul de asistență socială este condus de un inspector eparhial cu probleme de asistență socială.

Art.7 – *Consilierul eparhial social are următoarele atribuții și responsabilități în domeniul asistenței sociale la nivel de eparhie:*

a. coordonează elaborarea strategiei de activitate în domeniul social a eparhiei, pe care o supune spre aprobare chiriarhului, Consiliului Eparhial și Adunării Eparhiale;

b. propune spre aprobare chiriarhului și Consiliului Eparhial structura organizatorică a Sectorului Social-Misionar, în funcție de evoluția activităților și dezvoltarea acestui sector, recomandând angajarea de personal nou, în urma concursului de selecție;

c. supervizează elaborarea tuturor documentelor necesare bunei funcționări a sectorului: regulamente de ordine interioară, strategii, politici, proceduri, fișe de post etc;

d. monitorizează serviciile sociale furnizate la nivel de eparhie, din punct de vedere al respectării standardelor de calitate și al modului de gestionare a acestora;

e. coordonează activitatea structurilor organizatorice care compun Sectorul Social-Misionar, urmărind respectarea standardelor calitative și manageriale;

f. supervizează aspectele financiare legate de funcționarea sectorului (costuri administrative pentru derularea de proiecte și programe, pentru funcționarea așezămintelor de asistență socială ale Bisericii);

g. prezintă organelor de conducere execuția bugetară pentru anul care a trecut, propunând spre aprobare bugetul de venituri și cheltuieli al sectorului pentru anul următor;

h. supervizează activitatea de scriere a propunerilor de finanțare și atragere de fonduri, ca o componentă a strategiei de dezvoltare a activității în domeniul social;

i. supervizează mediatizarea activității sociale din cadrul eparhiei;

j. supervizează și dezvoltă relația cu protoieriele, parohiile și mânăstirile din eparhie în ceea ce privește colaborarea în domeniul social;

k. supervizează întocmirea tuturor rapoartelor solicitate de către organele de conducere ale eparhiei, precum și de către Patriarhie;

l. menține și dezvoltă legătura cu partenerii, colaboratorii și finanțatorii din domeniul social, inițiind noi contacte;

m. participă la ședințele Permanenței Consiliului Eparhial și ale Consiliului Eparhial, precum și la orice alte întâlniri la care este solicitat de chiriarh;

n. prezintă chiriarhului informări cu privire la orice aspect legat de domeniul social.

Art.8 – Postul de inspector eparhial este ocupat, prin concurs, de un absolvent de studii superioare în asistență socială, la propunerea consilierului eparhial, cu aprobarea ierarhului. În funcție de amploarea activităților de asistență socială la nivel de eparhie, pot exista mai multe posturi de inspector eparhial cu probleme de asistență socială.

Art.9 – Atribuțiile inspectorului eparhial cu probleme de asistență socială sunt:

a. participă la elaborarea strategiei de activitate în domeniul social a eparhiei;

- b.** coordonează aplicarea strategiei de activitate în domeniul social a eparhiei la nivel de protopopiat și parohie;
- c.** coordonează și monitorizează activitatea de asistență socială din eparhie, sub îndrumarea consilierului social și cu binecuvântarea ierarhului;
- d.** elaborează și coordonează programe de asistență socială la nivel eparhial
- e.** coordonează activitatea de scriere a propunerilor de finanțare și atragere de fonduri, ca o componentă a strategiei de dezvoltare a activității în domeniul social;
- f.** urmărește realizarea programelor de asistență socială propuse de Biroul de Asistență Socială al Patriarhiei și aprobate de Sfântul Sinod;
- g.** urmărește modul de derulare a serviciilor sociale, din punct de vedere calitativ și managerial;
- h.** coordonează elaborarea tuturor documentelor necesare bunei funcționări a sectorului: regulamente de ordine interioară, strategii, politici, proceduri, fișe de post etc;
- i.** centralizează rapoartele de activitate primite lunar de la protopopiate privind activitatea de asistență socială;
- j.** organizează trimestrial întruniri cu asistenții sociali coordonatori din protopopiatele eparhiei pentru informare și îmbunătățirea activității;
- k.** participă la întâlnirile organizate periodic de Biroul de Asistență Socială al Patriarhiei Române;
- l.** prezintă trimestrial consilierului de resort rapoarte asupra activității de asistență socială desfășurată în cadrul eparhiei, spre a fi ulterior supuse analizei ierarhului;
- m.** colaborează cu serviciile publice descentralizate ale ministerelor și consiliilor județene, precum și cu unități de asistență socială de stat și particulare pentru derularea unor proiecte sociale în domeniul asistenței sociale;
- n.** cu binecuvântarea ierarhului poate colabora și lucra în cadrul fundațiilor și asociațiilor care desfășoară activități de asistență socială în cuprinsul eparhiei;
- o.** colaborează cu facultățile de teologie ortodoxă în care funcționează secții de asistență socială și cu alte școli teologice din cuprinsul eparhiei în vederea cooperării studenților și elevilor în susținerea programelor de asistență socială;
- p.** reprezintă Biroul de Asistență Socială al eparhiei la simpozioane, conferințe, întâlniri, schimburi de experiență pe probleme de asistență socială;
- q.** coordonează elaborarea regulamentelor de organizare și funcționare a instituțiilor de asistență socială înființate de Biserică în cuprinsul eparhiei;
- r.** coordonează mediatizarea activităților sociale ale Sectorului Social-Misionar;
- s.** prezintă consilierului social propuneri de repartizare a fondurilor speciale destinate activității de asistență socială, propuneri pe care acesta le va supune spre analiză și aprobare ierarhului;
- t.** prezintă propuneri și recomandări cu privire la pregătirea și perfecționarea personalului ce își desfășoară activitatea în rețeaua de asistență socială a eparhiei.

C. La nivelul protopopiatelor și parohiilor

Art.10 – *Activitatea de asistență socială la nivel de protopopiat se realizează prin Biroul de Asistență Socială sub directa supervizare a protopopului care răspunde de buna desfășurare a activității față de Sectorul Social al eparhiei.*

Art.11 – În orașele în care nu există protopopiat, Biroul de Asistență Socială se va organiza în cadrul celei mai importante parohii desemnată de ierarhul locului, în conformitate cu art.51 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.

Art.12 – Modul de organizare și funcționare a Biroului de Asistență Socială este unic pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română.

Art.13 – Personalul Biroului de Asistență Socială este constituit din asistenți sociali cu studii superioare de specialitate, angajați prin concurs, cu binecuvântarea ierarhului.

Art.14 – Coordonatorul Biroului de Asistență Socială de la protopopiat este numit din rândul membrilor Biroului de către consilierul social, cu binecuvântarea ierarhului și are următoarele atribuții:

a. *elaborează și coordonează punerea în aplicare a strategiei de activitate în domeniul social a Biroului de Asistență Socială din cadrul protopopiatului;*

b. îndrumă și coordonează activitatea asistenților sociali din cadrul Biroului;

c. prezintă lunar la Biroul de la centrul eparhial raportul de activitate;

d. participă la conferințele preoțești și la întâlnirile trimestriale organizate la centrul eparhial de către inspectorul eparhial pe probleme de asistență socială;

e. are drept de semnătură alături de semnătura protopopului pe actele elaborate în cadrul Biroului;

f. deține ștampila Biroului care poartă însemnele protopopiatului având în plus mențiunea “Biroul de Asistență Socială”;

g. participă la implementarea diferitelor programe sociale, alături de ceilalți asistenți sociali din componența Biroului.

Art.15 – Protopopiatul are cont separat destinat activității Biroului de Asistență Socială în care vor fi incluse donații de la persoane fizice și juridice, sponsorizări și venituri obținute din activități proprii, precum și cotă parte din fondul „Filantropia”.

Art.16 – Fondul constituit va fi folosit numai pentru activitățile Biroului de Asistență Socială. Gestionarea fondurilor se va efectua prin serviciul de contabilitate al protopopiatului, cu respectarea prevederilor legale.

Art.17 – Asistentul social de la protopopiat își desfășoară activitatea în cadrul protopopiatului și are următoarele atribuții:

a. *identifică, evaluează, centralizează și sistematizează problemele sociale din cadrul protopopiatului, formulând propuneri pentru soluționarea lor;*

b. *furnizează servicii sociale prin dezvoltarea de programe/proiecte de asistență socială la nivel de protopopiat;*

c. stabilește criteriile de selecționare a persoanelor ce vor beneficia de asistență socială în funcție de priorități și posibilități de sprijinire a acestora;

d. efectuează anchete sociale și întocmește dosarul social pentru fiecare beneficiar, ce va conține toate datele necesare stabilirii planului individualizat de asistență;

e. *dezvoltă planuri de acțiuni, programe, măsuri, activități profesionalizate și servicii specializate pentru persoanele aflate în dificultate, în conformitate cu legislația existentă în domeniu;*

f. monitorizează beneficiarii serviciilor de asistență socială acordate de către Biroul de Asistență Socială;

g. organizează campanii de colectare de fonduri și produse (îmbrăcăminte, încălțăminte, jucării, rechizite, fond de carte etc) asigurând, totodată, distribuirea acestora către persoanele care beneficiază de asistență socială;

h. inițiază și coordonează programe de voluntariat, antrenând în aceste programe și comunitatea locală;

i. sensibilizează autoritățile locale în vederea conștientizării diferitelor probleme sociale și acordării sprijinului necesar persoanelor/familiilor aflate în dificultate;

j. colaborează cu instituții de stat și organizații neguvernamentale care desfășoară activități în domeniul asistenței sociale;

k. colaborează cu preoții din parohiile unde sunt identificate cazuri de persoane sau familii în dificultate, în scopul susținerii serviciilor sociale acordate în sprijinul acestora;

l. participă la întâlnirile cu asistenții sociali din alte protopopiate organizate la Centrul parhial.

Art.18 – Asistența socială se poate desfășura și la nivel de parohie. Asistentul social de la parohie își desfășoară activitatea în cadrul parohiei și are următoarele atribuții:

a. este delegatul parohului în conducerea comitetului parohial pentru activitățile de asistență socială, în conformitate cu art.68, lit.c, d, g și art.69 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române;

b. identifică, evaluează, centralizează și sistematizează problemele sociale din cadrul parohiei, formulând propuneri pentru soluționarea lor;

c. furnizează servicii sociale prin dezvoltarea de programe/proiecte de asistență socială la nivel de parohie;

d. stabilește criteriile de selecționare a persoanelor ce vor beneficia de asistență socială în funcție de situația existentă în parohie, de priorități și posibilități de sprijinire a acestora; le supune spre aprobare comitetului parohial;

e. efectuează anchete sociale și întocmește dosarul social pentru fiecare beneficiar, ce va conține toate datele necesare stabilirii planului individualizat de asistență;

f. gestionează fișele privind situația familiilor și persoanelor din parohie care beneficiază de asistență socială;

g. dezvoltă planuri de acțiuni, programe, măsuri, activități profesionalizate și servicii specializate pentru persoanele aflate în dificultate, în conformitate cu legislația existentă în domeniu;

h. efectuează vizite la domiciliul asistaților pe care îi are în evidență după un program bine stabilit;

i. organizează colectarea și distribuirea de fonduri de la diferiți donatori (persoane fizice și juridice) către persoanele care beneficiază de programele de asistență socială;

j. mediază relațiile între familiile donatoare și familiile asistate;

k. pregătește și organizează grupurile de voluntari pe echipe de lucru și îi coordonează în activitatea de asistență socială;

l. organizează întâlniri periodice între membrii comitetelor parohiale și voluntarii din diferite parohii, implicați în activități de asistență socială;

m. organizează diferite activități cu asistații din cadrul parohiei (activități de interes comunitar, întâlniri cu tematică social-educativă, activități cu caracter cultural, recreativ etc.);

n. colaborează cu instituții de stat și organizații nonguvernamentale care desfășoară activități în domeniul asistenței sociale;

o. colaborează cu preoții și asistenții sociali din celelalte parohii;

p. prezintă trimestrial consiliului parohial raportul de activitate, care după avizare este înaintat Biroului de Asistență Socială din protopopiat;

q. participă la întâlnirile cu asistenții sociali din cadrul protopopiatului.

Capitolul IV – Resurse Umane

Art.19 – *Personalul care își desfășoară activitatea în sistemul de asistență socială al Bisericii Ortodoxe Române este alcătuit din asistenți sociali cu studii de specialitate și specialiști având diverse calificări și competențe, responsabilități și atribuții specifice domeniului de activitate.*

Art.20 – *Asistentul social care activează în structurile de asistență socială ale Bisericii Ortodoxe Române respectă prevederile legilor în vigoare în domeniul asistenței sociale.*

Art.21 – *Asistentul social care activează în structurile de asistență socială ale Bisericii Ortodoxe Române are îndatorirea de a respecta și păstra rânduielile și disciplina bisericească, să aibă o conduită de bun creștin, să se înscrie în normele morale creștine.*

Art.22 – *Personalul angajat în structurile de asistență socială ale Bisericii Ortodoxe Române are aceleași drepturi și facilități, potrivit studiilor și experienței, ca și celelalte categorii de personal din aceleași instituții.*

Art.23 – *Personalul angajat în structurile de asistență socială ale Bisericii Ortodoxe Române participă la cursuri și alte forme de perfecționare și specializare organizate de Biserică sau de alte instituții specializate.*

Art.24 – *În caz de indisciplină, conduită imorală și prejudiciu moral sau material, asistentul social-teolog va răspunde, după caz, în conformitate cu legiurile bisericești și legile țării.*

Capitolul V – Relația cu organizațiile neguvernamentale care funcționează cu binecuvântarea Bisericii Ortodoxe Române

Art.25 – *Pentru realizarea scopului și obiectivelor Bisericii Ortodoxe Române în domeniul asistenței sociale, Patriarhia Română, centrele eparhiale, protopopiatele și parohiile pot înființa organizații neguvernamentale.*

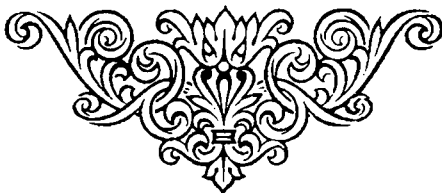
Art.26 – *Funcționarea acestor organizații neguvernamentale, la nivelul Patriarhiei Române este aprobată prin hotărâre a Sfântului Sinod, iar la nivelul celorlalte structuri, prin hotărâre a Adunării Eparhiale.*

Art.27 – Binecuvântarea acordată poate fi retrasă în situația în care activitatea desfășurată se îndepărtează de principiile, valorile și viziunea Bisericii.

Art.28 – Documentele constitutive ale acestor organizații (Statut, Regulamentul de organizare și funcționare) trebuie să fie în concordanță cu prevederile Statului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale prezentului Regulament. Scopul și obiectivele acestora vor contribui la îndeplinirea scopului și obiectivelor Bisericii Ortodoxe Române în domeniul social.

Art.29 – Activitatea organizațiilor neguvernamentale va fi supervizată de către Sectorul Social al eparhiei care i-a acordat binecuvântarea și în cadrul căreia își desfășoară activitatea.

Art.30 – Raportul de activitate anual al organizațiilor care funcționează cu binecuvântarea Bisericii va fi înaintat Sectorului Social după adoptarea de către organele de conducere proprii.

Anexa 2

POZIȚIA OFICIALĂ A SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE CU PRIVIRE LA AVORT ȘI EUTANASIE*

a. Avortul

Exprimându-și punctul de vedere cu privire la avort, Sfânta Biserică face acest lucru în conformitate cu învățătura ei privind apariția vieții în general și a vieții umane, în special.

Potrivit Revelației și învățăturii Bisericii, Dumnezeu a creat lumea din nimic (2 Macabei, 7, 28). Dumnezeu a creat viața sub toate aspectele ei, iar în ceea ce privește viața omenească, Dumnezeu a arătat o grijă deosebită. Viața omenească nu este produsul devenirii spontane a lumii, ci, pentru apariția ei, Dumnezeu a avut o grijă deosebită: omul nu apare la poruncă, ci în urma unui sfat și a unui act special al Sfintei Treimi, act exprimat de aghiograf prin termenul de *plăsmuire* și de *sufflare de viață*. Viața omenească nu este determinată doar de *plăsmuirea* omului din pământ, ci și (sau mai ales) de suflarea viu-făcătoare a lui Dumnezeu.

Aceasta ne dovedește faptul că omul nu este simplă *ființă biologică* ("ființă vie" înzestrată cu suflet rațional), ci este deodată *suflet viu* (Facere, 2, 7) și *trup omenesc* (nu orice trup) *viu*. Așa a apărut primul om (Adam), așa au apărut, apar și vor apărea – cu voia lui Dumnezeu – oamenii în istorie: suflete vii în trupuri vii. Omul este, așadar, o ființă psiho-fizică ce a fost și este creată de Dumnezeu după chipul Său (Facere 1, 27), în vederea asemănării cu El. Consecința logică a acestei învățături și credințe este aceea că toate ființele omenești sunt în mod fundamental egale între ele în ceea ce privește natura și vocația lor. Ele posedă deodată, actual și potențial, aceeași demnitate și aceeași valoare: sunt chip al lui Dumnezeu, dar chip într-un continuu proces de asemănare cu Dumnezeu. Pentru că este purtătoarea chipului lui Dumnezeu, orice ființă omenească, oricare ar fi vârsta, situația sau starea sa fizică, deține o demnitate reală și impune un deosebit respect. De aceea, tot ceea ce este comis împotriva ființei umane este comis, într-o anumită măsură, împotriva voinței lui Dumnezeu, după cum tot binele pe care-l facem unui semen de-al nostru este bine făcut lui Dumnezeu Însuși: "*Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut (...), întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut*" (Mat. 25,40,45).

Dacă viața și, mai ales, viața omenească nu este produsul hazardului, nici perpetuarea vieții umane nu este efectul întâmplării și nici exclusiv produsul eforturilor omenești. Viața omului este de la Dumnezeu și se perpetuează prin intermediul ființelor omenești, potrivit celor rânduite de Dumnezeu. Omul se bucură de viață și de puterea vieții; are dreptul la viață, dar și responsabilitatea de a respecta

*. Text oficial aprobat în ședința Sfântului Sinod din 5-6 iulie 2005 prin hotărârea nr. 1857/2005, la propunerea Comisiei Naționale de Bioetică (pus la diposiție de Sectorul Biserica și Societatea).

această viață, de a o apăra în orice împrejurare, știind că, în existența istorică în trup omul își pregătește participarea la Împărăția lui Dumnezeu.

Revelația (consemnată în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție) ne oferă suficiente dovezi că ceea ce s-a zămislit în femeie este ființă omenească (nu simplu “produs de concepție”), care nu exclude grija lui Dumnezeu și care trebuie să se bucure de respectul datorat demnității umane. Cum Biserica are o grijă deosebită față de ființele umane neputincioase și fără apărare, nu poate să nu se îngrijoreze cu privire la cele mai neputincioase ființe omenești, embrionii umani și pruncii nenăscuți.

Psalmistul David a spus în acest sens: “*Doamne, Tu m-ai plăsmuit în pântecele mamei mele*” (Ps.138,13). Iar Dumnezeu avea să-i spună lui Ieremia: “*Înainte de a fi zămislit în pântece, te-am cunoscut și înainte de a ieși din pântece te-am sfințit*” (Ieremia 1.5). Iov a spus: “*Măinile Tale m-au făcut și m-au zidit*” (Iov 10,8-9). Legislația lui Moise a acordat o grijă deosebită mamei și pruncului (Ex. Ieșirea, 21, 23-24, 9,6).

Din istorisirea vizitei Maicii Domnului la Sf. Elisabeta constatăm două lucruri foarte importante:

a). Elisabeta arată un respect deosebit față de Cel zămislit în pântecele Sfintei Fecioare Maria;

b). Se confirmă faptul că pruncul din pântecele mamei participă, în felul său, la evenimentele la care participă mama; Evanghelistul ne spune că, de îndată ce Elisabeta a primit salutul Mariei, a săltat pruncul în pântecele ei (Lc.1,44), ceea ce demonstrează că, înainte de naștere, pruncul percepe deja prezența lui Dumnezeu.

Extinzându-se din spațiul ebraic, mesajul creștin s-a confruntat cu o lume și cu o civilizație care avea cu totul alte aspirații și alte coordonate decât cele trasate de Revelație. Practicile avortive, spre exemplu, fie prin metoda chirurgicală, fie prin luarea de medicamente erau de mult cunoscute în mediile neebraice. Ceea ce nu cunoștea lumea greco-romană era noțiunea de *păcat*, de *urâciune* înaintea lui Dumnezeu, adică încălcarea cu știință și liberă voință a voinței lui Dumnezeu, noțiune foarte prezentă în tradiția iudaică și în viața creștină. În scrierile Sfântului Pavel găsim liste cu păcate pe care, de le vor comite, oamenii nu vor intra în Împărăția lui Dumnezeu (I Cor. 6,9-10, Gal. 5,20, Efes. 5,5). Printre acestea se numără și cele comise prin luarea de *pharmakeia* (venevicia).

În legislația romană găsim explicația termenului “*pharmakeia*”. Legea Corneliană din anul 81 a. Hr. înțelegea prin acest termen medicamentele avortive. Prin urmare, în Noul Testament avem dovadă că păcatul uciderii pruncilor este unul din cele mai grele, unul din cele care ne exclud din Împărăția lui Dumnezeu.

A fost și a rămas viziunea Bisericii cu privire la asemenea păcate.

Epistola către Barnaba (scrisă pe la începutul secolului II) reproducea punctul de vedere al Bisericii din acea vreme prin cuvintele: “*Iubește pe aproapele tău mai mult decât sufletul tău. Să nu ucizi copilul, pruncul în pântecele mamei sale; să nu-l ucizi nici după ce s-a născut*” (XIX, 5). Același punct de vedere îl va exprima și *Didahia celor 12 Apostoli* (2,2, 5,2). În secolul al III-lea, pe linia aceleiași îngrijorări a Bisericii, Tertulian va exprima ideea concomitenței sufletului și a trupului:

unul și celălalt se formează deodată (*De anima*, 27,210). Același Tertulian va numi avortul *crimă* (*Apologeticum*, 9), iar Hipolit Romanul va condamna medicamentele sterilizante (*Philosophumena*, 9,12). Puncte de vedere similare cu ale lui Tertulian și Hipolit găsim la Clement Alexandrinul (*Pedagogul*, 2,10,96) și Minucius Felix (*Octavius*, 30,2). În "Scrisoarea către Diognet", perlă a literaturii creștine din primele trei secole, se arată că una din notele care deosebesc pe creștini de necreștini este aceea că ei nu-șiucid pruncii: "Se căsătoresc precum fac toți oamenii și nasc copii, dar nu aruncă pe cei născuți" (III, 6).

În secolul al IV-lea, mai mulți Sfinți Părinți prezintă punctul de vedere al Bisericii cu privire la avort. Între aceștia, amintim pe Sf.Grigore de Nyssa (*De hom.op.*29, *In Canticum*, 8), Sf.Efrem Sirul (*Discurs despre teama de Dumnezeu*, 10), Sf.Ioan Hrisostom (*In Rom.* 24,4), Lactantiu, Ambrozie, Ieronim și alții. Sf.Vasile, spre exemplu, spune că femeia care omoară fătul va fi pedepsită pentru crimă (*Ep.*188, 8, și *Can.*2).

Sinodul de la Elvira (305-306) hotărăște excomunicarea femeii care a avortat, ea neputând să se împărtășească decât pe patul de moarte (Canoanele 63,68). Sinodul Quinisext (691), prin canonul 91, oprește de la împărtășanie pe o durată de 10 ani femeile care dau și pe cele care primesc medicamente avortive.

Din cele de mai sus reiese că avortul a fost o practică străină creștinismului, cunoscută într-o lume în care nu exista nici teamă, nici iubire de Dumnezeu. Toți Sfinții Părinți semnalează că, în orice fază ar fi produs, avortul rămâne pruncucidere. Prin el, se încalcă porunca divină: "Să nu ucizi" (Ieșire 20,13). El este cu atât mai grav, cu cât constituie uciderea unei ființe umane aflată în imposibilitatea de a se apăra.

Din textele prezentate mai sus reiese că Biserica a considerat totdeauna drept păcat foarte grav, egal cu avortul în gravitate, și luarea de medicamente cu scop avortiv. Prin urmare, tot atât de grave ca și *avortul chirurgical* sunt *barierele mecanice* (steriletul și anumite pilule, inclusiv RU 486) prin care se urmărește împiedicarea nidării ovulului fecundat pe pereții uterului (acestea sunt tot practici avortive) și *medicamentele contraceptive*, care, la rândul lor, au consecințe nebanuite pentru trupul femeii.

Avortul și toate practicile avortive sunt păcate grele pentru că:

- a) prin ele se ucide o ființă umană;
- b) prin ele este afectată demnitatea femeii;
- c) ele prezintă riscul mutilării trupului femeii, al îmbolnăvirii și morții premature a mamei și a femeii tinere.

Femeia nu trebuie redusă la nivelul de obiect al plăcerii bărbatului, nu trebuie batjocorită și umilită în ceea ce îi este specific, anume feminitatea și calitatea de mamă.

Demnitatea și sănătatea femeii sunt afectate deopotrivă de folosirea pilulelor pe bază de hormoni în vederea infecundității. Efectele nefaste, grave ale acestora nu sunt evidente imediat, dar sunt sigure. Fiind substanțe care acționează hormonal asupra trupului femeii, urmările lor sunt nebanuite. Este impresionantă lista bolilor cauzate, mai curând sau mai târziu, femeilor care au utilizat medicamente avortive sau contraceptive (care, toate, sunt preparate pe bază de hormoni).

Cu titlu de exemplu, semnalăm că, între anii 1977-1988, în Anglia s-a făcut un studiu pe 200.000 de femei, privind efectul folosirii pilulelor anticoncepționale pe bază de hormoni. S-a constatat că procentul deceselor cauzate de afecțiuni cardio-vasculare a fost cu 40 % mai mare la femeile care au folosit asemenea pilule față de cele care n-au folosit. Riscul accidentelor cerebrale a fost de 6,5 ori mai mare la femeile care au folosit pilulele. Pericolul infecțiilor pelviene a fost de 7 ori mai mare la femeile care au folosit pilulele față de cele care nu le-au folosit; în aceeași proporție a crescut și riscul sterilității.

Din cele prezentate mai sus reiese că avortul, tratamentele cu scop avortiv sau contraceptiv sunt păcate grele careucid ființe umane, împiedică procesul firesc al procreării ființelor omenești, afectează și pun în pericol demnitatea și viața femeii tinere și în cele din urmă, ne exclud din Împărăția lui Dumnezeu spre care năzuiesc creștinii.

Din nefericire, practicile avortive (și contraceptive) sunt o realitate a lumii contemporane secularizate. În numele "fericirii" imediate și al comodității seucid generații de oameni și moare femeia tânără, mamă sau nu. Biserica nu poate fi indiferentă la această realitate îngrijorătoare și tragică, întreținută de instituții care se intitulează uneori "caritative", "umaniste" și chiar "medicale".

Societatea secularizată contemporană aduce justificări diverse ale avortului, justificări de cele mai multe ori, de ordin medical și social. Fiind în lume, Biserica nu este nerealistă, dar nu poate fi nici superficială cu privire la motivele privind tendințele de justificare a avortului.

Prin urmare:

a) Dacă viața mamei este pusă realmente în pericol prin sarcină sau naștere, ar trebui să fie acordată prioritate vieții femeii, nu pentru că viața ei are o valoare mai mare în sine, ci datorită relațiilor și responsabilităților față de alte persoane, care depind de ea.

b) În cazul în care investigația genetică descoperă un copil nenăscut anormal, recomandarea este de a naște copilul, respectându-i dreptul la viață, dar decizia o va avea familia, după ce acesteia i s-au adus la cunoștință de către medic și de către duhovnic toate implicațiile morale și de întreținere. Toate acestea trebuie rezolvate din perspectiva semnificației mântuitoare a prezenței unei ființe handicapate în viața fiecărei persoane și în viața comunității.

c) Riscul avortului datorat violului sau incestului trebuie evitat mai întâi la nivelul educării cu privire la necomiterea acestor păcate. În cazul în care starea de graviditate s-a produs, copilul va trebui să fie născut și, după caz, înfiat.

d) Avortul nu poate fi niciodată justificat, moral, de starea economică a familiei, de neînțelegerile dintre parteneri, de afectarea carierei viitoarei mame sau a aspectului fizic.

Pentru prevenirea acestor grave păcate se consideră că este nevoie de un intens proces de mediatizare a gravității păcatului avortului (luându-se în calcul toate aspectele lui medicale, psihologice, sociale, religioase). Societatea trebuie să ofere soluții concrete. Biserica trebuie să întreprindă un întreg efort de educare a omului de azi cu privire la scopul sexualității umane. Activitatea pastorală a preotului trebuie diversificată. Biserica va trebui să sensibilizeze toți factorii care au

ca obiect educarea populației sau se îngrijesc de sănătate; omul trebuie educat cu privire la ce înseamnă adevărata tandrețe și dragoste, trebuie educat să-și pună ordine în propria-i viață, în condițiile sociale actuale.

Factorii de decizie politică și administrativă trebuie sensibilizați să favorizeze crearea condițiilor ca femeia să nu mai fie umilită, nici ca ea însăși să se complacă în umilire (considerând-o normală) în propria ei specificitate.

b. Eutanasia

Viața omenească (atât în sens creștin și duhovnicesc, cât și în sens biologic) este un *dar* al lui Dumnezeu. Pentru că ea vine de la Dumnezeu, stăpânul ei absolut este Dumnezeu însuși. Viața umană este o realitate irepetabilă, de aceea ea trebuie apărută și îngrijită în orice moment s-ar găsi purtătorul acesteia. Fiind creată de Dumnezeu, viața umană este intrinsec bună și merită ca totdeauna să fie respectată și apărută, fie că se va manifesta în mod plinar, fie că va exista cu deficiențe datorită unor cauze cunoscute sau necunoscute. Ca ființe create, din punct de vedere biologic, prin vrerea lui Dumnezeu, intrăm *în* și ieșim *din* istorie. Acesta este un drept al persoanei umane, persoană care nu se epuizează însă între intrarea și ieșirea ei în/din istorie.

De-a lungul timpului, omul a avut o atitudine variabilă față de propria-i viață. La fel și atitudinea societății față de viața membrilor ei a fost variabilă. În Sparta antică, spre exemplu, copiii handicapați erau lăsați să moară, lucru aprobat chiar de filosoful Platon (Republica III, 906). De altfel, filosofia greacă a fost favorabilă sinuciderii și suprimării celor care deveneau povară pentru alții. Cucerind Grecia, romanii au preluat moravurile grecilor, inclusiv pe cele referitoare la modul părăsirii lumii acesteia. Prin urmare, în Imperiul Roman a existat practica de a lăsa să moară nou-născuții cu malformații. Acest obicei s-a continuat până în cea de-a doua jumătate a secolului al IV-lea, când – sub influența creștină – împăratul Valens avea să-l interzică. Se știe, deopotrivă, că în Roma antică sinuciderea era considerată o moarte onorabilă. Creștinismul, cu viziunea sa privind, pe de-o parte viața și sensul acesteia, iar pe de altă parte originea suferinței și a rostului acesteia (îngăduit de Dumnezeu), a adus modificări radicale în ceea ce privește respectul față de viața omenească. Viața în trup este viață a persoanei, iar de viața persoanei umane nimeni nu poate dispune după bunul său plac; persoana, chiar în suferință, are o valoare inestimabilă. Iar, suferința, când nu este consecința imediată sau îndepărtată a unor păcate, este o realitate îngăduită de Dumnezeu, știut fiind că *“suferința aduce răbdare și răbdarea încercare, iar încercarea, nădejde”* (Rom. 5, 3-4). De aceea Dumnezeu a poruncit: *“Să nu ucizi!”* (Exod. 20, 13). Persoana nu se epuizează în viața sa biologică, nici nu se realizează exclusiv în condiția sa pământească, iar viața în sensul biologic al cuvântului, este condiția fundamentală în vederea pregătirii persoanei umane pentru Împărăția lui Dumnezeu.

Creștinismul respinge orice acțiune sau omisiune prin care s-ar încerca ridicarea vieții cuiva și orice modalitate prin care cineva ar încerca să-și ridice viața. Societatea general – umană evaluează însă, fără a ține cont totdeauna de valorile creștine promovate de Biserică. Așa se explică faptul că, alături de punctul de ve-

dere creștin cu privire la respectul față de viață și de purtătorul acesteia, au existat și s-au dezvoltat și alte atitudini față de viața umană, încât a apărut o adevărată *cultură a morții*.

În secolul al XVI-lea, Thomas Morus (1478 – 1535) a vorbit de practica uciderii bolnavilor în imaginara sa insulă (Utopia), practică pe care el o socotea (în cartea cu același nume) drept “act de înțelepciune, religios și sfânt”. Mai târziu, un alt englez, Francis Bacon (1561 – 1626) a creat termenul de *euthanasie* (εὐθανασία) înțelegând prin acest termen modul de a muri mai ușor, moartea bună. Dacă, inițial, prin “moarte bună” se înțelegea moartea primită cu seninătate, datorită unei vieți morale superioare sau datorită eforturilor medicului de a alina durerile și a ridica tonusul psihic al bolnavului, ulterior, termenul și-a modificat sensul, desemnând omorârea cuiva din milă sau curmarea fără durere a vieții cuiva, devenit primejdios sau inutil pentru anumite tipuri de societate sau curmarea unei vieți înțeleasă ea însăși fără sens din cauza suferințelor cumplite.

Pierzând sensul transcendent al ființei umane, omul modern nu mai este capabil să recunoască valoarea inviolabilă a propriei vieți, ajungând astfel, în situația de a propune eliberarea de viață ca și cum ea ar fi un simplu obiect. Așa au procedat în 1974 un grup de 300 de oameni de știință, între care și trei laureați ai premiului Nobel (Jacques Monet, L. Pauling și G. Thanson) care au semnat celebrul “manifest privind eutanasia” (din revista americană “The Humanist”) prin care cereau legiferarea eutanasiilor pe motiv că “este imoral să tolerezi, să accepți sau să impui suferința”. Fiind amplu mediatizat, acest document a dus la formarea unor curente de opinie cu privire la atitudinea pe care trebuie să o aibă omul și societatea față de suferința în stare terminală. Până acum s-au format trei puncte de vedere în acest sens, și anume:

1) *Vitalismul*; potrivit acestuia, trebuie menținută viața biologică cu orice preț și cu toate mijloacele. Însă, sub aparența că apără principiul sfințeniei vieții, curentul acesta, va spune părintele John Breck, “este, de fapt, o formă de idolatrie biologică care plasează valoarea abstractă a existenței fizice mai presus de nevoile personale și de destinul final al pacientului.” (*Darul sacru al vieții*, Patmos Cluj, 2001, p. 257). Necrezând în nemurirea sufletului, în dănuirea persoanei și dincolo de structurile biologice ale existenței, vitaliștii se “agață” pur și simplu de alcătuirea temporară trupească a omului, căutând să o înveșnicească, așa cum este ea în condițiile istorice date.

2) Al doilea punct de vedere afirmă că pacienții aflați în agonie trebuie lăsați să aleagă timpul și modul în care vor să moară “cu demnitate”. Expresia “*moarte cu demnitate*” poate sugera însă omuciderea și sinuciderea. “Moartea cu demnitate” nu trebuie să ducă spre hotărârea privind timpul, modalitatea și eventual instrumentul prin care cineva poate fi ucis sau se poate sinucide, ci spre acel sfârșit (rânduit de Dumnezeu) “fără durere, neînfruntat și în pace” pentru care nu este nevoie să ucizi pacientul sau să-i sugerezi sinuciderea, ci să-i alini suferința. Pentru aceasta, trebuie ca pacientului să i se garanteze libertatea de a decide cu privire la tratamentul bolii în stadiul terminal și să i se arate solidaritate și compasiune de către cei din jur (familie, prieteni, personal medical), să i se administreze medicația adecvată pentru ușurarea suferințelor fizice și psihice (care ar putea

deveni insuportabile și chiar “dezumanizante”), încât pacientul să moară cu maximum de conștiință și minimum de durere.

3) Al treilea punct de vedere susține că, într-un anumit moment din procesul morții, *oprirea tratamentului* (retragerea sau oprirea sistemelor de susținere a vieții) poate fi acceptată din punct de vedere moral, permițându-i astfel pacientului o moarte naturală. Este *eutanasia pasivă*, cu care Biserica *nu poate fi de acord*. Că este *activă* sau *pasivă*, eutanasia este *omucidere*, așa cum reiese, de altfel, din definiția pe care o găsim în *Declarația Drepturilor Omului*, potrivit căreia “prin *eutanasia* se înțelege o acțiune sau o omisiune care, prin natura sa sau prin intenții, provoacă moartea în scopul eliberării de orice durere”. Eutanasia se situează deodată la nivelul intențiilor și al metodelor folosite. În acest sens, juristul italian Marcozzi va spune că prin *eutanasia* se înțelege suprimarea fără durere sau “din milă” a vieții celui care suferă sau consideră că ar putea suferi în viitor în mod insuportabil (Cf. Elio Sgreccia și Victor Tambone, *Manual de bioetică*, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București 2001, p.284).

În literatura de specialitate, *eutanasia* a fost clasificată în funcție de două criterii:

1. *După modul și mijloacele de realizare*,
2. *În funcție de acordul bolnavului*.

Avându-se în vedere primul aspect, s-au formulat conceptele de: *eutanasia activă*, în cazul când ea este realizată prin acțiunea medicului (când acesta administrează o substanță letală) și *eutanasia pasivă*, în cazul când ea se produce prin omisiune sau inacțiune. Conceptul de *eutanasia pasivă* este plin de capcane. Creat de susținătorii eutanasiilor, acest concept poate obișnui opinia publică cu ideea că recunoașterea imposibilității de a mai face ceva pentru îmbunătățirea stării clinice a bolnavului și imposibilitatea acceptării punctului de vedere vitalist, (mai ales în cazurile de moarte cerebrală), ar fi totuna cu *eutanasia*. De aici, cu vremea, va fi posibilă chiar acceptarea eutanasiilor active. Iată de ce conceptul de *eutanasia pasivă* este fals, este o capcană.

Din punct de vedere al acordului bolnavului, eutanasia poate fi:

1. *voluntară*, când, în depline facultăți mentale, pacientul ia hotărârea să își curme viața;

2. *nonvoluntară*: a) în cazul în care, din cauza unui accident sau a unei boli, pacientul nu mai poate lua vreo decizie; b) în cazul neadministrării hranei sau a tratamentului unui nou-născut plurimalformat; c) în cazul bolnavului aflat în comă profundă. (Atenție! Coma profundă nu se confundă cu moartea cerebrală).

3. *involuntară*, în cazul condamnăților la moarte.

De orice tip ar fi, eutanasia este expresia unei mentalități secularizate care are pretenția că omul are dreptul să dispună de viața lui și a altuia. Eutanasia este și expresia unei etici hedoniste și utilitariste care nu vede și rostul suferinței.

Creștinismul nu exclude suferința. Aceasta este o realitate pe care Mântuitorul Hristos n-a negat-o, n-a suprimat-o, ci și-a asumat-o. A fi creștin înseamnă a participa la viața în Hristos, a face din Lumina Lui lumina ta, din Viața Lui viața ta. Urmând, așadar, lui Hristos, prin suferința ta, participi într-un anume fel la suferința și patimile lui Hristos. Mântuitorul Hristos nu a asumat suferința în mod inutil. Prin urmare, nu există suferință inutilă. În absurdul ei (în mod paradoxal)

ea are un rost pentru bolnav și pentru cei din jur, rost pe care însă nu-l putem descifra întotdeauna. Dar el este! Așa cum suferința lui Hristos a avut sens – Învierea – și suferința noastră are rostul ei: este o experiență cu adevărat răscum-părătoare, când va fi raportată la Hristos.

Fie că este activă sau pasivă, eutanasia rămâne un act împotriva lui Dumnezeu. Omul nu poate atenta nici la viața lui, nici la viața vreunui semen de-al său pentru că, în ultimă instanță, aceasta înseamnă atentat la suveranitatea lui Dumnezeu.

Medicul (și nimeni altcineva) nu are dreptul să ridice viața vreunei persoane. Cel care nu poate da cuiva un drept, nu i-l poate lua; așadar, cel care nu poate da cuiva viață nu i-o poate lua. Ca instrument și mijlocitor prin care Dumnezeu lucrează, medicul (valorificând vocația și menirea sa) este dator să aline suferințele, dar nu are dreptul să grăbească intenționat procesul natural al morții.

În cazul în care sfârșitul biologic al unei persoane este iminent, nu avem dreptul să-i grăbim acest sfârșit prin eutanasiu. Iubirea de aproapele nu constă în curmarea vieții cuiva din milă pentru a-l scăpa de dureri, ci a-l ajuta să suporte durerea până în clipa când se va preda lui Dumnezeu, moment care trebuie să rămână rezultatul unui proces natural și, pe cât posibil, în deplină *conștiință* și cu deplină *conștiință*. Datoria noastră și în special scopul medicilor este de a fi în slujba vieții până la capătul acesteia; or omul trăiește chiar și atunci când se află în stadiul terminal al vieții fizice.

În cazul bolilor incurabile, Biserica recomandă folosirea tuturor mijloacelor în vederea ușurării durerii provocată de boală: în primul rând a celor de natură spirituală, înțelegându-se prin aceasta administrarea Sfintelor Taine, consilierea duhovnicească, rugăciune și susținere morală, iar în al doilea rând, de natură medicală, prin administrarea tratamentelor normale, prin asigurarea igienei corespunzătoare și a tratamentelor paleative.

Eutanasia nu poate avea justificare nici medicală, nici economică. Medicul care o practică și-a încălcat menirea și comite un păcat grav, condamnat de Dumnezeu și detestat de Biserică. Pentru evitarea unui asemenea păcat este nevoie de o informare corectă cu privire la gravitatea lui și cu privire la sensul vieții.

Moartea fizică este o realitate prin care trece orice ființă creată. Atunci când survine în viața omului, cu sau fără suferință, aceasta trebuie privită ca mijloc de unire cu Dumnezeu, ca moment solemn al trecerii noastre în Împărăția veșnică a lui Dumnezeu “unde nu este durere, nici întristare, nici suspin”.

UN ILUSTRU IERARH CĂRTURAR AL BISERICII ORTODOXE
ROMÂNE A TRECUT LA CELE VEȘNICE.*

Înalt Prea Sfințitul Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului († 29 august 2005)

În seara zilei de *luni, 29 august 2005*, la praznicul Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul, **Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului**, după o îndelungată și grea suferință, a adormit în Domnul. Trecerea sa la viața cea neîmbătrânitoare s-a făcut după cum cerem de fiecare dată în ectenia mare de la Sfânta Liturghie: *"fără durere, neînfruntat și în pace"*.

La Sfânta Liturghie care s-a oficiat la catedrala mitropolitană, în ziua praznicului menționat, la momentul împărtășirii preoților, **Înalt Prea Sfințitul Mitropolit** a primit pentru ultima dată, la reședința mitropolitană, împărtășirea cu Sfintele Taine, moment după care a început pregătirea pentru întâlnirea față către față cu Arhiereul cel veșnic, Hristos Domnul, cu toți cei din veac adormiți părinți și frați ai Î.P.S. Sale și cu pururea pomeniții înaintași în scaunul mitropolitan al Ardealului.

Pe parcursul ultimelor săptămâni de viață, în paraclisul mitropolitan și la reședința Î.P.S. Sale, de cele mai multe ori, în prezența Î.P.S. Sale s-a oficiat Sf. Taină a Maslului, iar în după amiaza zilei de 29 august și până la momentul trecerii pe celălalt tărâm, s-au citit rugăciunile rânduite din Molitvelnic și Acatistier.

Îndeplinindu-se toate cele rânduite după momentul decesului, sicriul cu corpul neînsuflit al adormitului în Domnul a fost depus în biroul de la reședința mitropolitană și pe tot parcursul nopții s-a citit, la catafalc, Psaltirea.

Încă în seara zilei de 29 august, *P.S. Visarion Rășinăreanu*, *Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului* l-a încunostințat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** despre trecerea în veșnicie a Î.P.S. Sale și a primit îndrumările de rigoare pentru pregătirea tuturor celor necesare în vederea înmormântării ilustrului ierarh.

Marți, 30 august, la ora 9, s-a întrunit Permanența Consiliului Eparhial prezidată de către *P.S. Episcop-vicar Visarion*, hotărându-se ca ziua prohodirii să fie *joi, 1 septembrie 2005*, iar înmormântarea să fie în ziua următoare, la Mănăstirea "*Brâncoveanu*" de la Sâmbăta de Sus.

S-a procedat apoi la deschiderea *Testamentului* alcătuit de către Î.P.S. Sa. Redăm, din cuprinsul acestui act, câteva mențiuni care sunt sugestive în privința responsabilității cu care mitropolitul Antonie a căutat să se onoreze de misiunea ce i s-a încredințat prin pronie cerească și voință omenească. Cităm următoarele paragrafe:

"...Sper că se va aprecia că las în urma mea o activitate rodnică și un nume bun. Cel puțin m-am străduit să fie așa. Mi-am iubit Eparhia și colaboratorii.

Rog pe toți cei care socotesc că le-am greșit, să mă ierte. Eu îi iert pe toți.

* În întocmirea acestui grupaj redacțional s-au folosit și materiale publicate în "*Telegraful Român*", nr. 33-36, 1-15 septembrie 2005, p. 1-8 (Pr. Prof. Dumitru Abrudan) și în "*Vestitorul Ortodoxiei*", nr. 363-364, 30 septembrie 2005, p. 2-3 (Prof. Gheorghe Vasilescu).

Mitropolitul Ardealului Dr. Antonie Plămădeală (1926–2005) la biroul său de lucru

Îmi iau rămas bun de la toți colaboratorii, de la toți preoții și de la toți credincioșii pe care i-am păstorit și iubit. Să ne întâlnim cu bine în ceruri.

Vă las cu bine!

M-am străduit să nu fac nimănui rău și să ajut pe cine am putut ajuta. Dacă n-am reușit întotdeauna, cer iertare. Mulțumesc tuturor pentru buna colaborare.

Urez urmașului meu păstorire rodnică. Mai rodnică decât a mea.

Dumnezeu să ocrotească Transilvania și Basarabia, provincia mea natală.

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin”.

Sunt sintetizate în aceste câteva fraze sentimentele care au stăpânit sufletul unui vrednic ierarh și părinte duhovnicesc în momente de taină, când a gândit la sfârșitul inevitabil pentru orice vremelnică existență pământească.

Marți, 30 august, la orele 11, în dangătul clopotelor catedralei, adormitul în Domnul a fost dus de la reședință și așezat pe un catafalc în catedrala mitropolitană.

P.S. Episcop-vicar Visarion Rășinăreanul, înconjurat de un sobor de preoți dintre consilierii eparhiali și preoții de la catedrală, au rostit un trisaghion, după care s-a reluat citirea Psaltirii. Au fost de față membrii familiei, mulți preoți și credincioși care aflaseră deja de adormirea întru Domnul a vrednicului lor păstor.

Clopoțele catedralei mitropolitane din Sibiu, ca de altfel ale tuturor bisericilor din oraș și din Arhiepiscopia Sibiului, au vestit la ceasurile îndătinate ale zilei că arhipăstorul Eparhiei își cheamă și își așteaptă pe fiii lui duhovnicești pentru ultimul rămas bun și creștinească iertare. Așa, până în ziua înmormântării, șiruri, șiruri de preoți și credincioși, veniți chiar și din alte eparhii din țară, au trecut prin fața sicriului cu trupul neînsufletit al mitropolitului Antonie, aducând un pios omagiu și gânduri smerite arhierului plecat dintre noi pe scara cerului și pe cărările vieții celei veșnice.

În seara zilei de *miercuri, 31 august 2005*, în ceas binecuvântat de vecernie a sosit la Sibiu, cu o delegație restrânsă de la centrul patriarhal din București, după ce a străbătut plaiurile frumoase ale Brașovului și Țării Făgărașului, *Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*, care a ținut să fie prezent la slujba înmormântării mitropolitului *Antonie Plămădeală* al Ardealului. La sosire, în fața catedralei mitropolitane, Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat de P.S. Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului *Visarion Rășinăreanul*, Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan*, Consilier cultural, Arhid. prof. *Constantin Voicu* din partea corpului profesoral al Facultății de Teologie din Sibiu, preoți consilieri ai centrului eparhial Sibiu, protopopi și preoți. S-a intrat apoi în catedrală, unde la căpătâiul Înalt Prea Sfințitului Antonie s-a rostit un trisaghion și s-a citit convenita rugăciune de dezlegare, de față fiind numeroși ierarhi membri ai Sf. Sinod, sosiți și ei între timp la Sibiu pentru slujba de prohodire de a doua zi.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a adresat în continuare un cuvânt de mângâiere și de pomenire, punând în lumină trăsături și vrednicii ale marelui ierarh al Bisericii noastre și deopotrivă, personalitate de seamă a culturii românești. Prea Fericirea Sa a spus:

*Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Prea Cuvioși și Prea Cucernici Părinți,
Iubiți frați și surori întru Domnul,
Îndurerată familie,*

„Pomenirea dreptilor e cu laude” (Pilde 10, 8).

”Nici un cuvânt nu poate cuprinde și exprima cu atâta putere momentul de față, decât cel pe care l-am rostit și l-am cântat noi acum: „*Veșnica pomenire!*” pentru fratele nostru și ilustrul Ierarh, Arhiepiscopul și Mitropolitul *Dr. Antonie Plămădeală*, care pleacă dintre noi pe cărarea ce duce la viața cea veșnică. Numai Biserica, întru înțelepciunea cea negrăită a învățaturii Sale, prin Sfinții Părinți, ca unii care au trăit și au păstrat în viața lor dreapta credință a Bisericii, a putut exprima sensul adânc și încărcătura acestui cuvânt românesc „*Veșnica pomenire!*”, ceea ce, atât arta, cât și literatura, cu puterea lor de evocare și de expresie nu au putut cuprinde și exprima îndeajuns. Cel pe care îl conducem acum pe ultimul drum al acestei vieți pământești sau, mai bine spus, ne conduce el pe noi, ne-a adunat el aici, în seara aceasta, dar și mâine și poimâine, Prea Cinstitul Mitropolit și frate Antonie, spre această vrednicie ne-a chemat pe toți, la această „*Veșnică pomenire!*”. Așa ne încredințează și cuvântul Sfintei Scripturi, când zice: „*Pomenirea dreptilor e cu laude*” (Pilde 10, 8).

Era firesc deci, iubiții mei frați, ca noi toți, în aceste clipe încărcate de emoție, de tristețe și de durere sufletească, să fim aici lângă Ierarhul și devotatul slujitor al Bisericii noastre, Mitropolitul Antonie, care pleacă spre cele veșnice încredințându-și sufletul Mântuitorului Hristos, Mai Marele Păstorilor și Arhiepiscopul cel Veșnic (I Petru 2, 25; 5, 4; Evrei cap. 5). Și spun aceasta, iubiții mei, întrucât sunt deplin încredințat că nu există altar și parohie din Biserica noastră românească, de aici sau de mai departe, care să nu fi cunoscut, să nu fi cinstit, să nu fi auzit de marele Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, de slujirea și de lucrarea lui, de scrierile sale, de ctitoria sa și a domnitorului martir Constantin Brâncoveanu de la Sâmbăta și de tot ce a făcut aici, în Arhiepiscopia Sibiului și în Mitropolia Transilvaniei, unde a păstorit vreme de 23 de ani. Mulți l-au cunoscut și i-au admi-

rat și apreciat activitatea pusă în slujba Bisericii încă de când era episcop vicar-patriarhal la București și apoi episcop la Buzău sau când, ca delegat, reprezenta Biserica noastră la congrese, conferințe internaționale și în Dialogul ecumenic. Iar dintre cei care l-au cunoscut, nu cred să fie vreunul care în adâncul sufletului să nu fi lăcrimat atunci când, tânăr fiind, Leonida Plămădeală suferea în închisorile comuniste.

Iată deci, că Biserica așează în tezaurul ei sacru astfel de valori care din timp în timp își vor arăta tot mai luminos strălucirea pe cerul vieții noastre. Nu există moment din viața noastră bisericească să nu fi fost slăvit, luminat, aș zice - înveșnicit, de cel care s-a învrednicit acum să pășească pragul vieții de dincolo, cu chipul senin și împăcat, cu conștiința vie că ceea ce a trebuit să facă a făcut. Și-a închinat viața slujirii Bisericii, prin puterea sa de creație, de gândire, printr-o pilduitoarea putere de îndrumare și păstorire, de cunoaștere ca nimeni altul a problemelor actuale ale Bisericii noastre, știind să lupte și să apere unitatea și drepturile Bisericii. Nimeni nu a exprimat mai clar, mai limpede și mai convingător această slujire a Bisericii, decât cel pe care acum, în seara aceasta, îl priveghem.

De aceea, cu emoție, frații mei, sunt convins, alături de toți cei care vă aflați aici în această măreață catedrală mitropolitană din Sibiu, că Bunul Dumnezeu, Cel Drept și Milostiv, îi va răsplăti slujirea și îi va face loc de odihnă veșnică în partea celor drepți și îi va zice: „*Bine slugă bună și credincioasă... intră întru bucuria Domnului Tău*” (Matei 25, 21).

Desigur că aceste clipe de întristare și de durere sunt deopotrivă și clipe de bucurie, de sărbătoare pentru sufletul Î.P.S. Mitropolit Antonie și se cuvine, ca noi toți, să-l însoțim pe căile cele necunoscute de noi ale veșniciei, dar simțite de noi într-un anumit fel, prin iubirea și recunoștința noastră, a tuturor credincioșilor Bisericii noastre de pretutindeni. Să ne aducem aminte pururea de chipul și de lucrarea lui, după cum și marele Apostol Pavel ne îndeamnă: „*Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, cei care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu... și urmați-le credința*” (Evrei 13, 7).

Cu aceste gânduri am venit aici, nu doar ca o îndatorire protocolară, ci să unesc gândurile și simțămintele mele de acum cu ale dumneavoastră, iubiți frați și surori întru Domnul. Ce poate fi oare mai potrivit momentului de față, mai grăitor, mai plin de simțire, mai

Mitropolitul Ardealului Dr. Antonie Plămădeală în veșminte arhieresti la ctitoria sa de la Mănăstirea Sâmbăta

veșnic – așa zice – decât „*Veșnica pomenire!*” pe care o rostim și o cântăm acum. Iar mâine, împreună cu Ierarhii Sfântului Sinod, după Sf. Liturghie, vom săvârși cele cuvenite, de fapt cele datorate nouă, față de Mitropolitul Antonie, față de acest ilustru Ierarh și slujitor al Bisericii, față de mult chinuitul și mult încercatul, dar și mult răbdătorul fratele nostru, care izbăvindu-se acum de toate acestea, a aflat calea către împărăția cea veșnică a lui Dumnezeu.

De aceea, iubiți părinți și frați, în ceasul acesta de priveghere, când noi toți ne aflăm aici în jurul lui, se cuvine să spunem Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie Plămădeală: „*Veșnică, veșnică, veșnică pomenire!*”. Bunul Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în locașurile Sale cele cerești. Amin!”

Apoi, la reședința mitropolitană, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a prezidat o ședință a Consiliului Eparhial. În deschiderea ședinței, *Prea Fericirea Sa* a omagiat personalitatea adormitului în Domnul Arhiepiscop și Mitropolit Antonie Plămădeală, arătând că în urmă cu 23 de ani, pe când era locțiitor de mitropolit al Ardealului, l-a primit la reședința mitropolitană din Sibiu pe nou alesul de atunci, mitropolitul Antonie. „*Voia lui Dumnezeu a fost ca, iată acum, la acest soroc al încheierii misiunii sale pe pământ să fie tot eu acela care să-l încredințez, împreună cu membrii Sfântului Sinod, dreptului și milostivului Dumnezeu pe fratele nostru întru slujire, Antonie mitropolitul*”, a subliniat *Prea Fericirea Sa*.

Întâistătorul Bisericii noastre i-a încunoștințat apoi pe membrii Consiliului Eparhial că „în lumina prevederilor Statutului de Organizare și Funcționare al Bisericii Ortodoxe Române, patriarhul are îndatorirea și autoritatea să desemneze, în cazul vacatării unui scaun episcopal un locțiitor, care să vegheze la buna desfășurare a eparhiei în cauză, până la alegerea noului titular. În acord cu aceste prevederi, și dat fiind faptul că în urmă cu 23 de ani *Prea Fericirea Sa* a mai îndrumat destinele acestei eparhii, cunoscute fiindu-i realitățile vieții bisericești din această parte de țară, a socotit oportun ca și de această dată să preia din nou responsabilitatea de *locțiitor de mitropolit al Ardealului*.”

Prea Fericirea Sa a cerut membrilor Consiliului Eparhial și ai Permanenței acestui Consiliu să facă în așa fel ca toate problemele din administrația bisericească să fie soluționate cu responsabilitate și în spiritul legislației bisericești. „P.S. Episcop-vicar *Visarion Rășinăreanu*, în strânsă conlucrare cu Permanența Consiliului eparhial, va sta în permanentă legătură și consultare cu mine”, a precizat *Prea Fericirea Sa*.

„Doresc să mă adresez Dumneavoastră, membrilor Permanenței Consiliului Eparhial, cu îndemnul și părinteasca grijă să fiți cu luare aminte la îndatoririle care nu sunt puține și nici ușoare, spre a le îndeplini pe toate la timp, cu responsabilitate și corectitudine. Așa trebuie să conjugăm eforturile noastre”, a ținut să precizeze în încheiere *Prea Fericitul Părinte Patriarh*.

De asemenea în încheiere a dat asigurări Centrului eparhial din Sibiu că se va interesa personal ca la timpul prevăzut de reglementările statutare ale legislației noastre bisericești se va întreprinde cele ce se cuvin în vederea alegerii unui nou și vrednic ierarh în scaunul șagunian al Mitropoliei Ardealului.

Joi, 1 septembrie 2005, zi de început de toamnă și de an bisericesc, a avut loc după cuvenita rânduială, într-o atmosferă de pioasă rugăciune de pomenire, dar și de adâncă încercare și durere sufletească, *slujba prohodirii* Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie. Împreună cu P.F. Părinte Patriarh Teoctist erau prezenți marea majoritate a membrilor Sf. Sinod al Bisericii noastre, un impresionant număr de preoți din toată Arhiepiscopia Sibiului, stareți și starețe de mănăstiri, o mare mulțime de credincioși care umpleau catedrala mitropolitană și curtea din jur, care veniseră să-și ia rămas bun și să-l conducă pe ultimul drum al acestei vieți pământești pe păstorul și ierarhul lor.

Dimineața, de la ora 9.00 după rânduiala cuvenită, s-a săvârșit Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană de către un ales sobor de ierarhi, preoți și diaconi, sub protia *Î.P.S. Mitropolit Daniel* ale Moldovei și Sucevei, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Din sobor au făcut parte:

Î.P.S. Serafim, Mitropolitul ortodox român al Germaniei, Europei Centrale și de Nord, *Î.P.S. Andrei*, Arhiepiscopul Alba Iuliei, P.S. *Calinic*, Episcopul Argeșului și Muscelului, P.S. *Casian*, Episcopul Dunării de Jos, P.S. *Laurențiu*, Episcopul Caransebeșului, P.S. *Nicodim*, Episcopul Severinului și Strehaiei, P.S. *Damaschin*, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, P.S. *Lucian Lugojeanul*, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, P.S. *Siluan Marsilianul*, Episcop-vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, P.S. *Ioaachim Băcăuanul*, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Romanului, P.S. *Petroniu Sălăjanul*, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului, P.S. *Justin Sigheteanul*, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, *Î.P.S. Mitropolit Daniel* a omagiat personalitatea adormitului în Domnul, conturându-i chipul în cuvinte deosebite. *Î.P.S.* Sa a arătat între altele că: *"mitropolitul Antonie al Transilvaniei a primit de la Dumnezeu numeroase daruri, pe care le-a cultivat cu responsabilitate și înțelepciune. Toți oamenii primesc daruri de la Dumnezeu, dar nu toți le cultivă cu intensitate și pasiune. Î.P.S. Antonie rămâne în memoria noastră ca fiind un om de cultură creștină și un misionar dinamic al Ortodoxiei românești. A fost un teolog ortodox sistematic, cu deschidere socială și ecumenică, a accentuat dimensiunea spirituală a Bisericii și universalitatea Ortodoxiei. A fost un bun cunoscător al literaturii române și universale. A fost, de asemenea, un român patriot, cu un vast orizont european și rămâne în memoria noastră ca un fascinant promotor al legăturii dinamice dintre tradiție și libertate, dintre peren și nouitate, dintre Biserică și societate..."*

În încheierea cuvântului său, *Î.P.S. Mitropolit Daniel* a spus că *"noi cei care am slujit aici ne amintim cu multă dragoste și respect filial de tot ce a reprezentat și ceea ce rămâne ca moștenire spirituală de la Î.P.S. Antonie. Rugăm pe Bunul Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii în lăcașurile cerești, alături de marile personalități ale credinței și culturii românești"*.

A urmat apoi în jurul orei 12.00 *slujba de prohodire* a mitropolitului Antonie, săvârșită de *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, înconjurat de un impresionant sobor de arhierei, preoți și diaconi, iar corala catedralei mitropolitane a dat răspunsurile prin duioasă cântare.

Din soborul ierarhilor slujitori au făcut parte: Î.P.S. *Daniel*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. *Teofan*, Mitropolitul Olteniei, Î.P.S. *Serafim*, Mitropolitul Ortodox Român pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, Î.P.S. Arhiepiscop *Teodosie* al Tomisului, Î.P.S. Arhiepiscop *Bartolomeu* al Vadului, Felea-cului și Clujului, Î.P.S. Arhiepiscop *Andrei* al Alba Iuliei, P.S. Episcop *Gherasim* al Râmnicului, P.S. Episcop *Epifanie* al Buzăului și Vrancei, P.S. Episcop *Calinic* al Argeșului și Muscelului, P.S. Episcop *Casian* al Dunării de Jos, P.S. Episcop *Timotei* al Aradului, P.S. Episcop *Laurențiu* al Caransebeșului, P.S. Episcop *Justinian* al Maramureșului și Sătmarului, P.S. Episcop *Nicodim* al Severinului și Strehaiei, P.S. Episcop *Damaschin* al Sloboziei și Călărașilor, P.S. Episcop *Ioan* al Covasnei și Harghitei, P.S. Episcop loctiitor *Daniil* al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului, P.S. *Visarion Rășinăreanu*, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, P.S. *Gurie Gorjeanu*, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, P.S. *Lucian Lugojanu*, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, P.S. *Siluan Marsilianu*, Episcop-Vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, P.S. *Irineu Slătineanu*, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Râmnicului, P.S. *Ioachim Băcăuanu*, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Romanului, P.S. *Petroniu Sălăjanu*, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului, P.S. *Iustin Sigheteanu*, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului. Soborul a fost întregit de consilierii eparhiali, profesori de teologie, stareți, protopopi, preoți din eparhie și din alte părți.

Din partea altor culte au fost prezenți: Î.P.S. Mitropolit *Lucian Mureșan* al Mitropoliei Române Unite cu Roma, Greco-Catolică de la Blaj, P.S. *Virgil Bercea*, Episcopul Episcopiei Greco-Catolice din Oradea, Domnii delegați ai Excelenței Sale Domnul *Christoph Klein*, Episcop al Bisericii Evanghelice C.A. din România, arhitect prof. dr. *Paul Nidermaier*, curator bisericesc general, *Gunesch Friedrich*, secretar general și preot *Siegfried Schullerus* din Sibiu.

Între reprezentanții autorităților s-au numărat: Dl. *Bogdan Tătaru-Cazaban*, consilier prezidențial, Dl. *Gheorghe Flutur*, ministrul agriculturii, reprezentând Guvernul României, care a transmis și un mesaj de condoleanțe, Dl. Prof. *Adrian Lemeni*, secretar de stat pentru Culte a transmis mesajul Ministrului Culturii și Cultelor. Dl. *Mihai Crăciun* a reprezentat Prefectura Județului Sibiu. Au fost de asemenea prezenți reprezentanți ai armatei și ai Academiei Forțelor Terestre din Sibiu, ai Universității "Lucian Blaga", ai Facultăților de Teologie din București, Iași, Cluj, Sibiu, Alba Iulia, Oradea, ai Asociației ASTRA – Sibiu, ai Asociației foștilor Deținuți Politici, ai diverselor organizații culturale și social-filantropice locale, reporteri mass-media, ziariști.

Mesaje de condoleanțe au mai trimis: președintele Academiei Române, Dl. Prof. Acad. Eugen Simion, Asociația Pro Basarabia și Bucovina, președintele Senatului României Dl. Nicolae Văcăroiu, președintele Camerei Deputaților Dl. Adrian Năstase, Ministrul Afacerilor Externe, Dl. Mihai Răzvan Ungureanu, precum

și multe personalități ale vieții politice și culturale românești, reprezentanți ai senatelor universitare, ai Uniunii Scriitorilor din România, șefi de culte și organizații religioase din țară și de peste hotare.

De asemenea, menționăm mesajele Consiliului Mondial al Bisericilor, Conferinței Bisericilor Europene, Secretariatului pentru Unitatea Creștinilor de la Vatican, întrucât Mitropolitul Antonie a fost o prezență de referință prin vasta sa cultură teologică, tăria argumentelor sale și logica de deschidere pe care a arătat-o decenii la rând în spațiul ecumenismului și al dialogului teologic. În acest sens menționăm mesajul trimis de *Samuel Kobia*, Secretar General al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, de președintele Conferinței Bisericilor Europene, *Pastor Jean-Arnold de Clermont* (mesaj citit de Pr. Prof. *Viorel Ioniță*, Director de studii în C.B.E. de la Geneva).

La sfârșitul slujbei de prohodire, *Prea Fericitul Părinte Patriarhul Teoctist* cu emoție adâncă și vădit mișcat sufletește, a rostit un magistral cuvânt, evocând în cuvinte deosebite statura, chipul și slujirea ilustrului ierarh cărturar de la Sibiu, numindu-l pe mitropolitul Antonie "*purtătorul conștiinței bisericești*".

Redăm cuvântul Prea Fericitul Părinte Patriarh:

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin!
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Domnilor Miniștri și delegați ai Președinției și Guvernului României,
Onorate Autorități locale,
Eminențele Voastre, reprezentanți ai altor culte,
Iubiți părinți, frați și surori creștine,

"Slujba pe care tocmai am săvârșit-o ne-a îndreptat luarea aminte asupra stării noastre celei dintâi, a frumuseții chipului cu care Dumnezeu întru Atotînțelepciunea Sa, ne-a înzestrat atunci când ne-a zidit cu dreapta Sa. Acea stare am pierdut-o prin neascultarea strămoșilor noștri Adam și Eva, dar frumusețea chipului de la început o redobândim prin jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Prin Crucea Domnului, moartea a fost biruită pentru totdeauna, așa cum ne-au învățat cântările și toată slujba înmormântării.

Cu aceste gânduri, îl conducem pe ultimul său drum din această lume, pe fratele nostru întru slujire, *Arhiepiscopul și Mitropolitul Antonie*, unul dintre ierarhii străluciți ai Bisericii noastre, la locul în care trupul Său se va odihni în așteptarea Învierii celei de obște.

Se pot spune foarte multe despre viața, vrednicia și faptele sale. Personal, am avut prilejul să-l cunosc încă de pe când era tânăr monah. Încă de atunci a făcut dovada că avea o puternică vocație pentru slu-

jirea lui Hristos și a Bisericii Sale. Astfel a ajuns să dobândească o profundă cunoaștere a învățaturii noastre de credință și să trăiască în acord cu principiile evanghelice. Tot în temeiul acestei vocații a căutat să deprindă de la duhovnici îmbunătățiți practica virtuții, a rugăciunii și a pătrunderii în tainele Teologiei și ale gândirii Sfinților Părinți. Îndrumător duhovnicesc și l-a ales pe Părintele Cleopa, pe care toți îl prețuim ca pe un mare duhovnic și iscusit povățuitor pe calea către desăvârșire.

Vioiciunea minții sale și o mare sete de cunoaștere l-au ajutat pe adormitul în Domnul, fratele nostru întru slujire, Mitropolitul Antonie, să se adape din izvorul nesecat al Filocaliei, al cugetării teologice a Sfinților Părinți, dar să se adâncească și în dobândirea unor vaste cunoștințe de cultură și filosofie creștină. Era și un foarte bun cunoscător al câtorva limbi de circulație internațională, care l-au ajutat să-și asume importante responsabilități pe planul dialogului ecumenic.

Înzestrat cu o prodigioasă pregătire teologică, dobândită aici, în țară, dar și în străinătate, precum la Oxford, în Anglia, și fiind pregătit să facă față unor înalte responsabilități, a fost remarcat de fericitul întru adormire Patriarh Justinian, care știa să-și aleagă colaboratorii din rândul monahilor, al tinerilor cu vocație de slujire bisericască și al celor care se dedicau studiilor și cercetării teologice. Acestui mare Patriarh i-a devenit vicar și a răspuns cu vrednicie tuturor speranțelor care s-au pus în el.

Personal, îl socotesc pe Mitropolitul Antonie creația Patriarhului Justinian, reprezentantul, alături de alți ierarhi ca și el, al generației pe care acest Întâistător al Bisericii noastre a cultivat-o, a format-o și a pus-o în slujba sfintei noastre Biserici și a poporului dreptcredincios.

Faptul că, acum 23 de ani, el a fost ales și instalat ca mitropolit al Transilvaniei, după ce săvârșise o pilduitoare lucrare de arhipăstorie la Buzău, nu a surprins pe nimeni. Era, la timpul acela, ierarhul cel mai potrivit și cel mai pregătit să urmeze în scaunul unor iluștri înaintași, precum Mitropoliții Andrei Șaguna, Nicolae Bălan și toți ceilalți, pe unii dintre ei i-am cunoscut personal, folosindu-mă mult de înțelepciunea și vrednicia cu care ei au răspuns tuturor îndatoririlor arhipăstorești ce le-au avut, aici la Sibiu.

Bunul Dumnezeu l-a ajutat și pe adormitul Său slujitor – Mitropolitul Antonie, să lase în urmă, în această importantă eparhie a Bise-

ricii noastre, realizări care vor dăinui peste veacuri. În primul rând, i-a păstorit cu destoinicie și cu mult zel pe toți fiii săi duhovnicești, tineri și vârstnici, intelectuali și simpli credincioși. A vegheat asupra lucrării preoțești din eparhia sa și i-a îndrumat cu înțelepciune pe slujitorii altarelor. A încurajat și ajutat construirea de lăcașuri de închinăciune și a rectitorit, în timpuri care n-au fost deloc ușoare, așezământul mănăstiresc al Domnitorului martir Constantin Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus. Atunci când fiecare sac de ciment, fiecare metru de fier beton, fiecare tablă și fiecare metru cub de scândură trebuiau aprobate de cineva, atunci a avut curajul fratele nostru, Mitropolitul Antonie, să înceapă la Sâmbăta o impresionată lucrare, rezidind incinta mănăstirii, care înglobează și o nouă biserică, dar și un palat în stil brâncovenesc. În ciuda tuturor opreliștilor și îngrădirilor, a avut curajul să continue și să desăvârșească lucrarea marelui Mitropolit Nicolae Bălan. A ctitorit acolo și o Academie Teologică de nivel european. Iată cum și-a înscris acolo numele, cu multă vrednicie, fericitul întru adormire, Mitropolitul Antonie! Tot acolo și-a pregătit el loc de odihnă și încă de astăzi îl vom conduce spre locul acesta, pentru a se alătura celorlalți înaintemergători ai săi, care îl așteaptă să li se adauge, pe pământ cu trupul, iar în ceruri cu duhul, spre a gusta bucuria răsplătirii pentru toate ostenele sale.

Am ținut să-i aduc un pios cuvânt de cinstire, ca unul care l-am cunoscut și l-am prețuit pentru vrednicia și zelul cu care a slujit Biserica și a reprezentat-o cu cinste, în fruntea delegațiilor sinodale, la întrunirile ecumenice. Am călătorit de multe ori împreună cu el peste hotare, peste mări și țări, pe mai multe continente. Pot spune despre el că a fost un mare și inspirat arhitect al ecumenismului și al dialogului teologic inter-creștin și inter-religios. Au fost remarcabile prezența și contribuția sa la dialogul bilateral cu Biserica Romano-Catolică. Documentul de la Balamand a fost o reușită la care nu mic a fost și aportul său. A avut responsabilități, ani în șir, în Consiliul Ecumenic al Bisericilor. A făcut parte din delegații ale Bisericii noastre aflate în vizită la alte Biserici ortodoxe surori, s-a implicat în lucrările comisiilor pregătitoare ale Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei, dovedindu-se permanent purtătorul unei înalte conștiințe bisericești.

Pentru toată slujirea sa și pentru toată contribuția sa la buna chivernisire a treburilor bisericești, noi, toți membrii Sfântului Sinod, l-am

apreciat și l-am iubit. A avut mereu cuvânt cu autoritate în ședințele sinodale de la București, ca și în sinodul mitropolitan al Ardealului.

Dumnezeu, în nepătrunsa Lui înțelepciune și bunătate, a hotărât să-l „lămurească” în cuptorul unei îndelungate suferințe, pe care el însuși a înțeles-o în dimensiunea ei creștină și purificatoare, suportând-o cu duhovnicească bărbăție și cu credință. Ne vom aduce mereu aminte de felul cum înfrunta boala și suferința și venea la ședințele Sfântului Sinod, participând activ și contribuind la rezolvarea tuturor problemelor. Cu aceeași dăruire și nelăsându-se biruit de suferință, a lucrat cu timp și fără timp în propria eparhie și în Mitropolia Transilvaniei.

Cugetând la toate acestea, în legătură cu fratele nostru Arhiepiscop și Mitropolit Antonie, ne vin în minte cuvintele Psalmistului David care zice Domnului: „*Fericit este cel pe care l-ai ales și l-ai primit; locui-va în curțile Tale*” (Ps. 64, 4). Astfel credem și noi despre iubitul nostru frate și părinte, Mitropolitul Antonie. Domnul Hristos îl așteaptă întru odihna Sa veșnică. Noi îl vom cinsti și îl vom pomeni după dreptate și după adevăr. Ne îndreptăm cu cinstire și prețuire, dar și cu cuvânt de mângâiere și către slujitorii sfintelor altare și credincioșii tineri și vârstnici din eparhia văduvită de vrednicul ei arhipăstor. Îl plângem pe Mitropolitul Antonie, dar nu ca unii care nu au nădejde (I Tes. 4, 13). Avem nădejdea dreptei răsplătiri pe care o vom primi de la „*Părintele luminilor*” (Iacob 1, 17).

Trebuie să recunoaștem că ne va lipsi, că Biserica noastră pierde astăzi un mare păstor și cărturar, un mare iubitor de cultură, un desțoinic tâlcuitor prin predici și cateheze al Cuvântului lui Dumnezeu. Pierde un spirit cu largă deschidere spre lume, spre toate valorile și frumusețile lumii acesteia zidite de Dumnezeu. Pierde un credincios slujitor, care s-a dăruit trup și suflet apropierii și unității creștine, întru Adevăr.

În numele Sfântului Sinod, al ierarhilor prezenți și al celor care pentru binecuvântate pricini nu sunt de față, aduc acest cuvânt frățesc de cinstire și adâncă prețuire Mitropolitului Antonie, rugând pe Dumnezeu să-l răsplătească pentru toate ostenele sale și să-i facă parte de odihnă în sălașurile cele veșnice, unde nu mai este durere, nici întristare și nici suspin, ci viață fără de sfârșit.

Veșnica lui pomenire!”

Aspecte de la slujba înmormântării Mitropolitului Antonie al Ardealului,
cu participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist

La sfârșit, *Pr. Prof. Dumitru Abrudan*, consilier cultural al Arhiepiscopiei Sibiului a dat citire listei mesajelor de condoleanțe trimise până la acea oră la Centrul Eparhial. De asemenea, Prea Sfințitul Episcop vicar *Visarion Rășinăreanu* a citit în traducere mesajul trimis de Sanctitatea Sa *Bartolomeu I* Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, care a participat personal în anul 1993 la slujba de resfințire a Mănăstirii Sâmbăta de Sus, rectitorită în ultimi ani prin grija și strădaniile mitropolitului Antonie. Apoi Prea Sfinția Sa a exprimat durerea care cuprinde întreaga Arhiepiscopie a Sibiului în acest ceas când păstorul și marele ierarh cărturar mitropolitul Antonie, după o pilduitoare slujire de peste 23 ani, pleacă spre zările vieții celei veșnice, să ia cununa dreptilor de la Hristos Marele Arhieru. Chipul vrednicului ierarh rămâne un model pentru noi toți și pentru faptul că alături de slujirea lui teologică și pastoral-misionară pilduitor îndeplinită, și-a purtat în ultimii ani, cu răbdare, cu credință fără cârtire, crucea unor grele suferințe.

Încheindu-se slujba înmormântării, în dangătul clopotelor, după rânduiala de înmormântare a călugărilor, sicriul cu trupul ierarhului decedat a fost purtat de preoți și s-a făcut înconjurul catedralei, cortegiul fiind însoțit de toți ierarhii și preoții slujitori.

Apoi, după programul dinainte stabilit, sicriul cu trupul mitropolitul Antonie, însoțit de câțiva ierarhi, preoți și consilieri eparhiali a fost transportat la Mănăstirea "*Brâncoveanu*" de la Sâmbăta de Sus, unde ierarhul își pregătise dinainte locul de veșnică odihnă și unde a 2-a zi, *2 septembrie* după slujirea Sfintei Liturghii se va oficia slujba de îngropare propriu-zisă. În continuare, la orele după amiezii, în cantina Facultății de Teologie din Sibiu, Consiliul Eparhial Sibiu' a oferit îndătinata masă de pomenire. Seara, cu mașinile oficiale, străbătând melăgurile Arhiepiscopiei Sibiului și Țării Făgărașului, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, ierarhii prezenți, preoți și alte persoane oficiale au sosit la Mănăstirea Sâmbăta, întâmpinați fiind de P. Cuv. Părinte Stareț *Ilarion Urs*.

Trebuie menționat faptul că pe tot parcursul traseului pe care l-a străbătut sicriul cu trupul neînsufletit al mitropolitului Antonie, preoții și credincioșii din parohiile străbătute au ieșit la încrucișări de drum să omagieze pe vrednicul ierarh, iar clopotele bisericilor răsunau prelung, ducând parcă pe aripi de sunet, spre înălțimile munților Făgăraș și de acolo spre ceruri, vestea plecării dintre noi a mitropolitului Antonie.

La mănăstirea Sâmbăta, purtat pe umeri de obștea călugărilor, sicriul a fost depus în ceas de seară la locul special pregătit în biserica nouă a "*Sfinților Martiri Brâncoveni*" (ctitoria sa) unde a fost priveghet după datină în rugăciuni de toată noaptea.

Vineri, 2 septembrie 2005, la primle ore ale dimineții, un sobor de ierarhi, preoți și diaconi sub protia Î.P.S. Mitropolit *Teofan* al Olteniei, a săvârșit Sf. Liturghie, la sfârșitul căreia, înconjurat de întregul sobor slujitor, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a săvârșit slujba propriu-zisă de pregătire pentru înmormântare, rostind un cuvânt de omagiere a marelui ierarh. Prea Fericirea Sa a spus:

*În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin!
 Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
 Onorați reprezentanți ai autorităților locale,
 Prea Cucernici Părinți,
 Eminențele Voastre, reprezentanți ai altor culte,
 Prea Cuvioase Părinte Stareț,
 Iubiți părinți, frați și surori în Domnul,*

„Fericiți sunt morții care de-acum înainte mor întru Domnul...odihnească-se de ostenele lor, căci faptele lor îi însoțesc” (Apoc. 14, 13).

”Popasul pe care-l facem aici, în Transilvania, la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, cu sufletele pline de adâncă tristețe, dar și de nădejdea luminii Învierii, ne poartă cu gândul spre un alt loc binecuvântat, din Oltenia, la Mănăstirea Horezu. În ambele locuri strălucesc valori neprețuite, ctitorite de voievodul martir sfântul Constantin Brâncoveanu. Cel ce a fost și rămâne Mitropolitul Transilvaniei, Dr. Antonie Plămădeală, pe care îl conducem pe ultimul drum pământesc spre locul Învierii, chiar de la începutul arhipăstoririi sale a reluat preocupările marelui Mitropolit al Transilvaniei, Nicolae Bălan, pentru a face din această ctitorie brâncovenească un liman de viață monahală și de cultură, așa cum a gândit-o ctitorul ei, sfântul domnitor Constantin Brâncoveanu.

Fratele nostru întru slujire, Mitropolitul Antonie, și-a îndreptat întreaga sa luare aminte către această mănăstire, urmând, deci, pilda înaintașului, Mitropolitul Nicolae Bălan, de la a cărui mutare în veșnicie s-au împlinit de curând 50 de ani. Acesta este și cel care a ridicat din ruină biserica monument istoric, zidită aici, la poalele muntelui Făgăraș, de voievodul martir sfântul Constantin Brâncoveanu. A reaprins apoi în aceste locuri flacăra credinței strămoșești și a vieții mănăstirești, stinsă de mai multă vreme de vitregia istoriei de după 1700, când vatra mănăstirii acesteia rămăsese pustie. Acest mare păstor al Bisericii din Transilvania nutrea încredințarea că tradiția ortodoxă va reînvia, iar monahismul va înflori din nou pe aceste plaiuri. Urmașii săi în scaunul șagunian de la Sibiu s-au străduit să-i urmeze pilda, arătând preocupare față de acest așezământ. Mai mult însă decât toți, cel pe care îl conducem astăzi pe ultimul său drum pământesc, Mitropolitul Antonie, a împlinit visul Mitropolitului Nicolae Bălan, motiv pentru care, pe bună dreptate,

el este socotit cel de-al treilea ctitor al Mănăstirii Sâmbăta, al acestei fe-
restre spre cer, aici la poalele munților, în mijlocul țării. Iată, prin ur-
mare, iubiți credincioși, că noi pășim astăzi cu sfială pe urmele acestor
trei mari ctitori: sfântul domnitor Constantin Brâncoveanu, Mitropolitul
Nicolae Bălan și cel pentru care ne-am rugat și pe care îl conducem spre
mormântul învierii sale, Mitropolitul Antonie Plămădeală, rânduit cu
adâncă evlavie a fi aici lângă străluciții săi înaintași. Să le cinstim me-
moria și să ne rugăm ca Bunul Dumnezeu să le facă parte de răsplata și
fericirea veșnică întru împărăția Sa.

Prea Cuvioase Părinte Stareț și iubiți frați și părinți ai acestei
sfinte mănăstiri, iată, încredințăm rugăciunilor cuvioșiilor voastre pe
cel ce v-a fost păstor și frate iubitor, Mitropolitul Antonie, fratele nos-
tru, care a plănuit în gândul său, a înfăptuit prin vrednicia sa și a în-
frumusețat prin dragostea sa, în vremuri frământate și grele pentru
Biserică, tot ceea ce ne încântă acum privirea și ne înalță sufletul aici
la Mănăstirea Brâncoveanu. Însăși biserica ctitorită de adormitul în
Domnul, Mitropolitul Antonie, cu cetatea, biblioteca și Academia de
alături, reprezintă o adevărată icoană a frumuseților cerești pe care le
dorim cu toții. Iată cum fericitul întru adormire ne-a lăsat ca pildă
cum trebuie să slujim și să ne străduim, încât realizările noastre din
această lume să ne înalțe cu gândul la cele cerești, pentru ca imaginea
celor văzute să ne poarte cu gândul spre cele nevăzute. Prea iubitul
părinte și frate al nostru Antonie Mitropolitul a reușit să împlinească
acest adevăr, prin eforturi numai de el și de Dumnezeu știute. Nu tre-
buie să uităm că este și greu să te gândești cum de a izbutit să rân-
duiască toate cele ce se văd aici, într-o vreme când era multă împo-
trivire din partea stăpânirii atee pentru astfel de lucrări. Acum faptele
sale îl însoțesc, drept mărturii grăitoare, înaintea Dreptului Judecător.
Suntem încredințați că Bunul Dumnezeu îi va răsplăti toate ostenele
slujirii lui, așa cum aflăm într-un text sfânt: „*Fericiți sunt morții care
de-acum înainte mor întru Domnul...odihnească-se de ostenele lor,
căci faptele lor îi însoțesc*” (Apoc. 14, 13).

Pilda sa este de mare preț pentru noi toți. El ne-a învățat că omul
care are o țință în viață, care și-a făcut un ideal din înfăptuirea binelui
și a lucrurilor de folos oamenilor, este binecuvântat și ajutat de Dum-
nezeu. Un astfel de om, ne spune însuși Mântuitorul Hristos, poate
muta și munții din loc (Matei 17, 20).

Iubitor de cultură, de artă, de istorie, Mitropolitul Antonie rămâne în memoria noastră și a generațiilor care vor veni ca un ctitor după chipul marilor ziditori ai mănăstirilor noastre de pe întreg cuprinsul țării. Nu e surprinzător faptul că el a acordat o atât de mare importanță mănăstirii acesteia. Din tinerețe s-a hotărât pentru calea nevoițelor monahale, având foarte clară în minte convingerea că monahismul nu este comoditate, viață lipsită de griji. Din contră, este o viață de jertfă, de ascultare și de multe nevoițe întru smerenie. Monahul nu are doar grijă de propria sa persoană ci și de a altora. Așa s-au înțelese lucrurile și aici la această ctitorie voievodală, zidită de Sfântul Constantin Brâncoveanu. Credincioșii din părțile Făgărașului, dar și din alte părți ale eparhiei și chiar din mai multe colțuri ale țării, au poposit și vor poposi mereu aici, căutând hrană duhovnicească. Din fericire, o primesc întotdeauna. Au trăit și activat aici monahi cu viață îmbunătățită, duhovnici vestiți prin puterea credinței, a rugăciunii și înțelepciunii minții lor, devenită sălaș al Duhului Sfânt. Se știe că între frații și părinții acestei mănăstiri se nevoiește și Părintele Teofil, monah iscusit în cele duhovnicești, prețuit și căutat pentru înțelepciunea sa profundă și puterea rugăciunii, de credincioșii vârstnici și mai cu seamă de către tineri.

De acum, Prea Cuvioși Părinți, îl aveți și pe Părintele și îndrumătorul frațiilor voastre, Mitropolitul Antonie, mai aproape decât a fost până acum. El rămâne aici, alături de alți ctitori ai acestei vetre de trăire ortodoxă, alături de alți mari duhovnici, nevoitori și mărturisitori ai credinței. Suntem încredințați că îl veți pomeni de-a pururi la sfânta Liturghie și veți păstra nestinsă candela de la căpătâiul său. Vorbind despre plecarea lui pe celălalt tărâm, am putea crede că ne lasă singuri și poate că frațiile voastre înșivă sunteți de acum singuri, lipsindu-vă păstorul. La mănăstire însă nu rămâne nimeni singur. Dumnezeu și Maica Domnului ocrotesc permanent mănăstirile și pe viețuitoarii și închinătorii lor. Aceștia aduc la mănăstire, zi și noapte, nu numai rugăciunile și lacrimile lor, ci și evlavia lor dătătoare de bunătațe, răbdare și curaj pentru noi toți.

Ziua aceasta este o zi nu atât de doliu, ci mai ales o zi plină de lumină, pentru că Mitropolitul Antonie nu a venit aici doar ca să-și odihnească trupul istovit de suferință sub lespede de piatră a mormântului său, ci să rămână aici cu duhul lui fierbinte, cu înțelepciunea și dragostea lui. Prin Academia duhovnicească pe care a înălțat-o aici, Mitropolitul Antonie a făcut din Mănăstirea aceasta și un centru cultural pentru Transilvania și

chiar pentru toată țara. Muzeul pe care l-a organizat aici cu valoroase exponate personale, precum și biblioteca sa rânduiește a fi aici, sporesc și mai mult valoarea culturală și spirituală a mănăstirii. Pe lângă toate acestea, ne lasă tot aici și comoara sa de gândire, aflată într-un impresionat număr de volume pe care le-a scris, privind nu numai activitatea pastorală, dar și foarte importante contribuții pe plan ecumenic, în calitate de reprezentant al Bisericii noastre în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, în Conferința Bisericilor Europene, în dialogurile bilaterale ale Ortodoxiei cu Biserica Romano-Catolică și cu alte Biserici și religii. A făcut parte din nenumărate delegații ale Bisericii noastre care au vizitat alte Biserici și a participat neîntrerupt la numeroase congrese, conferințe și simpozioane în străinătate. Gândind la toate acestea, cunoscându-i râvna și roadele pilduitoare sale slujiri în ogorul Bisericii lui Hristos, să-L rugăm pe Dumnezeu, Cel ce stăpânește peste cei vii și peste cei morți, să-i facă parte de veșnică odihnă și să-l primească în ceata aleșilor Săi, dăruindu-i „*cununa dreptății*” Sale (II Tim. 4, 8).

Veșnica lui pomenire!”.

Vedere a Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta, unde a fost înmormântat Mitropolitul Antonie Plămădeală

La sfârșitul slujbei s-a ieșit în procesiune în curtea mănăstirii, plină și ea de preoți și credincioși veniți din zonele din jur și de departe. Erau prezente oficialități locale din Sibiu și Brașov, reprezentanți ai altor culte și un detașament militar de gardă care a prezentat onorul militar.

A urmat, în sunetul clopotelor mănăstirii, ocolirea bisericii, după care îndeplinindu-se cele rânduite sicriul a fost coborât și așezat în cripta dinainte pregătită, în coridorul de apus al incintei mănăstirii și unde potrivit dorinței sale testamentare, mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului își va dormi somnul întru așteptarea învierii celei de obște. Minute în șir clopotele au bătut prelung, spre aducere aminte și chemare la rugăciune ca Bunul Dumnezeu să odihnească sufletul marelui ierarh în corturile celor drepti, în împărăția Sa.

În trapeza mănăstirii a avut loc îndătinata masă de pomană. Cu acestea, toate festivitățile și întregul program legat de înmormântarea Î.P.S. Mitropolit Antonie Plămădeală sau încheiat, cu durere în suflet că Biserica Ortodoxă Română, clerul Arhiepiscopiei Sibiului, istoriografia și viața culturală românească, au pierdut un om de mare valoare, un ierarh erudit, un meșter neîntrecut al cuvântului vorbit și scris, un păstor și ierarh model, dăruit slujirii lui Hristos și Bisericii.

Se cuvine să ne amintim pururea de *chipul și de lucrarea mitropolitului Antonie*, de cel ce a strălucit cu vrednicie în scaunul arhieresc de la Sibiu, dovedindu-se urmaș demn al marilor mitropoliți Andrei Șaguna, Nicolae Bălan, Nicolae Colan și Nicolae Mladin. Va rămâne pururea o luminoasă figură în istoria Bisericii noastre și în pleiada ierarhilor transilvani.

Dumnezeu, Cel ce stăpânește peste cei vii și peste cei morți, să-l odihnească în pace în lăcașurile împărăției Sale !

Veșnică să-i fie pomenirea!

† MITROPOLITUL ANTONIE PLĂMĂDEALĂ (1926-2005)

Repere bio-bibliografice

S-a născut la 17 noiembrie 1926, în comuna Stolniceni, județul Lăpușna, azi raionul Hâncești din Republica Moldova, în familia cântărețului bisericesc Vasile și Elisaveta Plămădeală, și a primit la botez numele Leonida, fiind al doilea între șase frați ajunși la maturitate, alți frați și surori decedând la vârstă fragedă.

După terminarea școlii primare în comuna natală, s-a înscris la Seminarul Teologic din Chișinău și a urmat șapte clase, între anii 1937-1944, iar ultima clasă la Seminarul „Nifon” din București, absolvind în 1945. În continuare, s-a înscris la Facultatea de Teologie din București și după trei ani de studii, între 1945-1948, s-a transferat în ultimul an la Institutul Teologic Universitar din Cluj, unde a obținut licența în teologie în 1949. A frecventat cursurile de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București, între 1956-1959, și a promovat examenul de admisibilitate în 1968.

A fost hirotonit diacon la 6 august 1949, de Episcopul Andrei Magieru al Aradului, iar la 14 septembrie, același an, a fost tuns în monahism la Mănăstirea Prislop, sub numele Antonie, avându-l naș de călugărie pe ieromonahul Arsenie Boca.

În 1949 a fost condamnat, în lipsă, la 7 ani închisoare pentru activitate anti-comunistă. În iarna anului 1950 s-a ascuns în București, apoi la Schitul Crasna - Gorj și la Mănăstirea Slatina - Suceava. În 1951, fiind urmărit, s-a adăpostit la Mănăstirea de metanie Prislop, sub ocrotirea părintelui Arsenie Boca, nașul său de călugărie. Prinzând de veste că autoritățile sunt pe urmele sale, a revenit la Mănăstirea Slatina, unde era stareț părintele Ilie Cleopa, și a îndeplinit diferite ascultări, de la muncile de jos până la profesor la școala monahală. A fost detașat un timp la Mănăstirile Râșca și Dragomirna, unde s-a îndeletnicit cu lucrări administrative. A fost hirotonit ieromonah la 6 august 1953, în Mănăstirea Slatina, de către Episcopul Partenie Ciopron, cu aprobarea Mitropolitului Sebastian Rusan al Moldovei.

Arestat în 15 august 1954 la Iași, a fost transportat la București, în 17 septembrie, același an, și închis la Jilava. A fost judecat din nou și condamnat la 4 ani închisoare. Locuri de detenție: Jilava, Gherla, Văcărești, Galați. A fost grațiat în 1956 și s-a întors la Mănăstirea Slatina. În 1959 a fost scos din mănăstire și din cler de autoritățile comuniste. S-a angajat muncitor pe diferite șantiere și în fabrici pentru a se întreține.

Și-a reluat activitatea în cler în 1968, fiind numit de Patriarhul Justinian ca secretar șef la Institutul Teologic din București. Între 1968-1970 a fost trimis la studii post-universitare de Teologie și Filosofie la Colegiul „Heythrop” din Oxford, care s-a mutat ulterior la Londra, unde a obținut doctoratul în Teologie în 1971, echivalat la Institutul Teologic din București, în 1972.

La 24 noiembrie 1970 i s-a acordat rangul de arhimandrit, iar la 15 decembrie, același an, Sfântul Sinod l-a ales Episcop-vicar patriarhal, cu titlul *Ploieșteanul*. A fost hirotonit arhieru la 27 decembrie 1970 de către Patriarhul Justinian Marina, Mitropolitul Tit Simedrea și Episcopul vicar patriarhal Antim Nica Târgovișteanul. I s-a încredințat sectoarele Relații externe bisericești, Economic, Institutul Biblic și Comisia de pictură bisericească. Paralel, între 1971-1974, a fost și rector al Institutului Teologic din București.

După nouă ani de slujire ca episcop-vicar patriarhal la București, în 9 decembrie 1979 a fost ales episcop al Buzăului, instalat în scaun la 7 februarie 1980. Între realizările de ordin constructiv la Buzău se numără refacerea clădirilor de la Centrul eparhial, îndeosebi palatul episcopal, catedrala și imobilul seminarului teologic. Totodată, sub purtarea sa de grijă au fost restaurate în eparhie peste 15 biserică-monumente istorice și alte 50 biserici parohiale au fost reparate și consolidate.

A păstorit Episcopia Buzăului numai doi ani, pentru că la 10 ianuarie 1982 a fost ales arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului, înscăunat la 7 februarie 1982. La Sibiu, a ridicat la centrul mitropolitan o nouă clădire cu trei nivele, a reamenajat fabrica de lumânări și clădirile de la gospodăria anexă, a reparat bisericuța de lemn și a zidit o nouă clădire la Schitul Păltiniș, a renovat clădirea muzeului de pe lângă Biserica „Sfântul Nicolae” din Scheii Brașovului, a înzestrat tipografia

eparhială cu utilaj modern adus de peste hotare, a mărit tirajul periodicului *Telegraful Român* și a restaurat multe biserici-monumente istorice din eparhie.

Realizarea cea mai de seamă este, însă, restaurarea Mănăstirii de la Sâmbăta de Sus, unde este al treilea ctitor, după domnitorul Constantin Brâncoveanu, care a întemeiat-o în jurul anului 1696, și Mitropolitul Nicolae Bălan, care a rezidit-o între anii 1926-1946, după ce fusese dărâmată la 1785 de Curtea de la Viena, la cererea administrației catolice. Începând din anul 1985, în plină eră comunistă, când se demolau biserici în București, IPS Antonie a făcut reparații capitale la vechea biserică brâncovenească și a restaurat pictura. Împrejurul bisericii a ridicat din temelii incinta în stil brâncovenesc, în formă de patruleter, compusă din două corpuri masive de clădiri cu două nivele, străjuite de trei foisoare sculptate în piatră. În corpul de clădiri de pe latura de nord a instalat o mare bibliotecă și muzeul mănăstirii unde sunt expuse icoane vechi pe sticlă și obiecte de cult. A donat bibliotecii mănăstirii peste 20.000 de volume de carte teologică, istorică, de cultură și artă, care s-au adăugat la cele 35.000 de volume existente. Biblioteca, îmbogățită și reorganizată, se numește acum „Mitropolitul Antonie Plămădeală”. Toate aceste construcții și amenajări mărturisesc intenția sa de a face din Mănăstirea Brâncoveanu un centru de spiritualitate ortodoxă și de cultură românească. În corpul nou de clădiri, dotată cu bibliotecă, sală modernă de conferințe și camere de oaspeți, funcționează „Academia” de la Mănăstirea Sâmbăta, care îi poartă numele. În 15 august 1993, la sărbătoarea *Adormirii Maicii Domnului*, biserica ce poartă hramul *Sfinților Martiri Brâncoveni* și întreaga mănăstire au fost sfințite de SSa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu IPS Mitropolit Antonie și alți ierarhi, preoți și diaconi.

IPS Mitropolit Antonie a fost unul din marii ecumeniști contemporani. A făcut parte din delegații sinodale care au vizitat alte Biserici creștine. Delegat de Sfântul Sinod la a cincea Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, de la Nairobi, din 1975, a fost ales membru în Comitetul executiv și în cel financiar. A condus delegația Bisericii Ortodoxe Române la a șasea Adunare generală a aceluiasi Consiliu, de la Vancouver, din 1983, și a participat la diferite întruniri ale unor comitete din Consiliul Ecumenic al Bisericilor. A fost delegat la Adunările generale ale Conferinței Bisericilor Europene de la Engelberg, din 1974, și Chania - Creta, din 1979, și a luat parte la diferite sesiuni de lucru ale Comitetului consultativ și cel financiar. A participat la mai multe sesiuni ale Comisiei mixte internaționale de dialog între Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică. A susținut comunicări și conferințe în Spania, Anglia, Franța, Belgia, Germania, Suedia, Finlanda, Italia, Grecia, SUA, Australia. A acordat interviuri presei și a vorbit la radio și televiziune în aceste țări.

Și-a consacrat activitatea științifică elaborării unor studii de dogmatică, precum și istoriei Bisericii și culturii românești, prin serioase cercetări de arhivă, care au pus într-o lumină nouă viața și activitatea unor ierarhi și a unor personalități ale culturii românești.

Lucrări în volum: *Biserica slujitoare în Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție și în teologia contemporană*. Teză de doctorat, București 1972; *Clerici ortodocși cti-*

tori de limbă și cultură românească, București 1977; *Un episod important din lupta pentru limba română*, București 1978; *Ca toți să fie una*, București 1979; *Dascăli de cuget și simțire românească*, București 1981; *Nume și fapte în istoria culturii românești. Secolele XVII-XIX, la Buzău*, Buzău, 1983; *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Sibiu, 1983; *Pagini dintr-o arhivă inedită. Documente literare*, București 1984; *Vocație și misiune în vremea noastră*, Sibiu, 1984; *Lazăr Leon Asachi în cultura română*, Sibiu, 1985; *Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar în vremea lui Miron Romanul (1874-1898), după acte, documente și corespondențe*, Sibiu, 1986; *Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist austro-ungar (1874-1918), după documente, acte și corespondențe rămase de la Elie Miron Cristea*, Sibiu, 1986; *Contribuții istorice privind perioada 1918-1930. Elie Miron Cristea. Documente și corespondență*, Sibiu, 1987; *Calendar de inimă românească*, Sibiu, 1988; *Alte file de calendar de inimă românească*, Sibiu, 1988; *Romanitate, continuitate, unitate*, Sibiu, 1988; *Moarte și înviere la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus*, Sibiu, 1993; *Uniatismul. Metoda de unire în trecut și căutarea actuală a deplinei comuniuni. Documentul de la Balamand*, Sibiu, 1993; *Despre rai și iad*, Sibiu, 1995; *De la Alecu Russo, Eminescu și Goga la Blaga, Stăniloae și Nicolae de la Rohia*, Sibiu, 1997; *De la Gherman din Dacia Pontică, Nicolae Olahus și Cazania lui Varlaam la Inocențiu Micu, Ion Creangă și Gh. Lazăr*, Sibiu, 1997; *De la Filotei al Buzăului la Nicolae Bălcescu și Andrei Șaguna*, Sibiu, 1997; *Rugul aprins*, Sibiu, 2002; *Basarabia*, Sibiu, 2003; *Cine sunt eu? Ce spun eu despre mine. Interviu cu Arhim. Teofil Părăian*, Sibiu, 2003; *Gânduri de frumuseți albe*, 5 vol., Sibiu, 2004, Visarion Puiu, *Corespondență și Documente*, 2 vol. Sibiu, 2005.

Predici: *Tâlcuiri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989; *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989; *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996; *Biserica în mers*, 2 vol., Sibiu, 1999; *Cuvinte duhovnicești*, Sibiu, 2000.

A scris romanul, în mare parte autobiografic, *Trei ceasuri în iad*, tipărit la București, în 1970 și reeditat la Sibiu, în 1993 și 1995. Romanul evocă anii când s-a aflat în „iad”, adică fugar, apoi la închisoare și la muncă forțată, între 1949-1968.

Este autor a zeci de studii teologice și istorice publicate în revistele *Biserica Ortodoxă Română*, *Ortodoxia*, *Studii Teologice*, *Glasul Bisericii*, *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, *Mitropolia Ardealului*, *Mitropolia Banatului*, *Mitropolia Olteniei*, și a sute de articole cu conținut istoric, dogmatic, ecumenist, cuvântări, reportaje, note, recenzii în *Telegraful Român* și alte reviste și ziare din țară și de peste hotare.

S-a remarcat, așadar, și printr-o activitate cărturărească deosebită, fiind autorul unei opere considerabile, însumând 32 cărți și peste 400 de studii și articole tipărite în revistele din țară și din străinătate.

Câștigându-și cu intensă și pilduitoare strădanie un binemeritat renume, Mitropolitul Antonie a fost cooptat ca membru sau președinte de onoare în diferite asociații culturale, precum: Asociația „Pro Basarabia și Bucovina”, Liga cultural-creștină „Andrei Șaguna” a românilor din jud. Covasna, Societatea culturală bisericească „Mitropolitul Varlaam” din Chișinău, Fundația culturală „Vasile Lucaciu”,

din Satu Mare, Societatea culturală aromână "Andrei Șaguna" din Constanța, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, de sub egida Academiei Române, Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova.

Academia Română i-a acordat titlul de membru de onoare.

I s-a acordat titlul de Dr. h.c. de către Facultatea de Teologie din Presow – Cehoslovacia, în 1988; de către Universitatea din Oradea, în 1998 și de către Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu, în anul 2000.

În anul 2000 a primit și titlul de "cetățean de onoare" al Sibiului.

De asemenea a primit mai multe ordine și medalii din partea mai multor Biserici creștine. Am aminti doar Ordinul "Sfântul Mormânt" din partea Patriarhiei Ierusalimului și Medalia "Luther" acordată de Bisericile Evanghelice din Germania.

*

Prin prodigioasa sa activitate teologică, pastorală, misionară, ecumenică și cărturărească *Mitropolitul Antonie Plămădeală* va rămâne un nume de referință în viața Bisericii noastre și în spațiul culturii și spiritualității românești.

Grupaj redacțional întocmit de Pr. EUGEN MORARU

PARTICIPAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH *TEOCTIST*
LA SĂRBĂTOAREA PROCLAMĂRII CANONIZĂRII
SFÂNTULUI CUVIOS ONUFRIE DE LA
SIHĂSTRIA VORONEI (JUD. BOTOȘANI)
(7-11 septembrie 2005)

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința de lucru din 5-6 iulie 2005, a luat în examinare Procesul-Verbal al ședinței Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români din 4 iulie 2005, în legătură cu propunerea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei (adresa nr.4875/2005) privind canonizarea **Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona** (9 septembrie).

Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat act că, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr.5085/19 decembrie 2002, Mitropolia Moldovei și a Bucovinei a parcurs toate etapele preliminare privind studierea și cercetarea condițiilor de canonizare, a întocmit Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona, a elaborat și publicat studiul cu argumente pentru canonizare, toate aceste acte fiind aprobate de Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, în ședința sa din 10 iunie 2005.

Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, analizând documentația prezentată, a constatat că Mitropolia Moldovei și Bucovinei aduce în susținerea propunerii de canonizare a Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona argumente canonice, istorice, pastoral-misionare cu referire la:

1. Ortodoxia credinței. *Cuviosul Schimonah Onufrie de la Vorona a fost ucenic al Cuviosului Paisie de la Neamț și următor al dreptei credințe, mărturisită de Părinții filocalici, dintre ale căror lucrări, în manuscris, el a copiat cu multă râvnă și smerenie călugărească;*

2. Sfințenia vieții, *dovedită prin nevoințe ascetice în cei 15 ani de mănăstire și 25 de ani de viață pustnicească, îmbrăcând, totodată, și schima cea mare;*

3. Fapte minunate din timpul vieții și după moarte, *până în zilele noastre: chemarea de către înger a preotului, ca să-l împărtășească înaintea morții sale; cântări și lumini la mormântul său; călăuzirea celor trei călugări noaptea, de o lumină, spre peștera pustnicului; vindecarea de epilepsie a fiicei domnitorului Dimitrie Sturza; tămăduirea unui paralizat, în vremurile noastre;*

4. Cinstirea lui ca sfânt încă din viața pământească și venerarea moaștelor sale. *Evlavia credincioșilor l-a consacrat drept sfânt și ales a lui Dumnezeu, îndată după mutarea sa la Domnul, fiindu-i alcătuit un tropar de cinstire de către monahii schitului Sihăstria Voronei. Moaștele sale au fost oferite cinstirii și se află, astăzi, în racla din firida din pronaosul bisericii "Buna Vestire".*

Pentru finalizarea procedurii de aprobare a canonizării, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a cercetat, corectat și avizat Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona care, în prealabil, au fost diortosite și de către Comisia Chiriarhală Liturgică a Arhiepiscopiei Iașilor

care funcționează cu binecuvântarea și sub supravegherea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel.

Totodată, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat în examinare proiectul de icoană a Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona, realizată de Mitropolia Moldovei și Bucovinei, considerându-o corespunzătoare și bună de a fi aprobată de Sfântul Sinod.

Ca urmare, formulându-și convingerea despre Cuviosul Schimonah Onufrie de la Vorona că întrunește condițiile pentru canonizare, Comisia Sinodală pentru Canonizarea Sfinților Români a procedat la întocmirea proiectului de **Tomos de Canonizare**, pentru aprobare de către Sfântul Sinod și proclamarea canonizării, cu dată de prăznuire la 9 septembrie.

La rândul său, analizând rezultatul cercetării și examinării făcute de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, Comisia Teologică și Liturgică și-a însușit constatările formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români.

În urma discuțiilor purtate, a lămuririlor date de I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă canonizarea Cuviosului Schimonah Onufrie de la Vorona, cu cinstire generală ca Sfânt Cuvios, cu titulatura **Sfântul Cuvios Onufrie de la Vorona**, cu serbare la 9 septembrie.*

– *Aprobă înscrierea în Calendarul Bisericii Ortodoxe Române cu cruce neagră, simplă, ca sfânt cu polieleu, după Sfinții și Dreptii Părinți Ioachim și Ana.*

– *Aprobă textele slujbelor religioase în cinstea Sfântului Cuvios Onufrie de la Vorona (Acatistul, Vecernia, Utrenia, Troparul, Condacul și Sinaxarul).*

– *Aprobă icoana zugrăvită în cinstea Sfântului, așa cum s-a prezentat comisiei.*

– *Aprobă ca biserici și mănăstiri care se vor zidi să poarte hramul Sfântului Cuvios Onufrie de la Vorona.*

– *Aprobă **Tomosul** Sfântului Sinod pentru proclamarea canonizării Sfântului Cuvios Onufrie de la Vorona, urmând ca timpul proclamării solemne a canonizării să se stabilească de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit **Daniel** al Moldovei și Bucovinei, în înțelegere cu Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist**, Președintele Sfântului Sinod.*

– *Textele liturgice aprobate vor intra în cărțile de cult și vor fi imprimate prin grija Arhiepiscopiei Iașilor, urmând a fi preluate și de Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.*

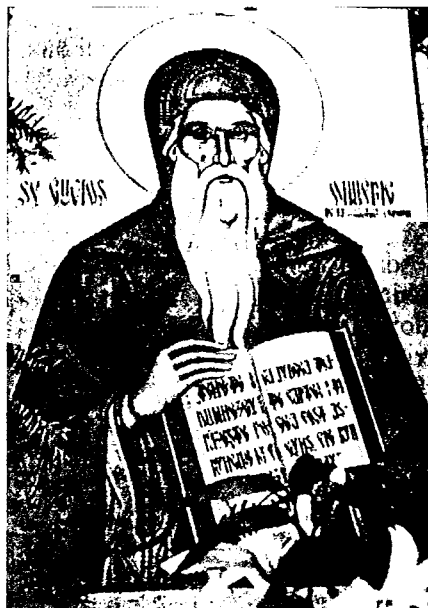
Proclamarea canonizării Cuviosului Onufrie s-a făcut în cadrul unor solemne ceremonii religioase, desfășurate pe minunatele meleaguri ale Botoșanilor în perioada 7-11 septembrie 2005.

Manifestările au debutat miercuri 7 septembrie prin săvârșirea Sfintei Liturghii la Mănăstirea Sihăstria Voronei, de către un sobor de preoți și diaconi, avându-i în frunte pe PS *Ioachim Băcăoanul*, Arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului și pe PS *Corneliu Bârlădeanul*, Arhiereu-vicar al Episcopiei Hușilor. La sfârșitul slujbei s-au așezat într-o frumoasă raclă de argint osemintele Ieroschimonahului Onufrie, și s-a săvârșit ultimul parastas, la umbra mărilor ce a vegheat mormântul cuviosului. În după-amiaza zilei, racla cu sfințele moaște a fost dusă în procesiune

la Mănăstirea Vorona și așezată spre închinare într-un baldachin împodobit cu flori și crengi de brad. În continuare s-a săvârșit acatistul Cuviosului Onufrie, și privegherea pentru sărbătoarea „*Nașterea Maicii Domnului*”, hramul Mănăstirii Vorona. Încă din ajunul praznicului, credincioșii din împrejurimi și din diferite colțuri ale țării și-au îndreptat pașii spre această renumită mănăstire a Botoșanilor, pentru a fi prezenți la un moment atât de înălțător și de unic din viața Bisericii plaiurilor moldave, proclamarea canonizării unui sfânt. În ziua de 8 septembrie, când întreaga Biserică Ortodoxă sărbătorește „*Nașterea Maicii Domnului*”, pe podiumul amenajat în fața stăreției Mănăstirii Vorona a fost oficiată Sfânta Liturghie arhierescă de către *Prea Fericitul Părinte Teoctist*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, avându-i alături pe: *IPS Daniel*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *IPS Pimen*, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, *PS Calinic*, Episcopul Argeșului și Muscelului, *PS Casian*, Episcopul Dunării de Jos, *PS Laurențiu*, Episcopul Caransebeșului, *PS Vincențiu Ploieșteanu*, Episcop-vicar Patriarhal, *PS Irineu Slătineanu*, Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Râmnicului, *PS Ioachim Băcăoanul*, Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Romanului, *PS Corneliu Bârlădeanu*, Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Hușilor, și un distins sobor de preoți și diaconi. O mulțime de credincioși a umplut la refuz curtea Mănăstirii Vorona, scăldați în lumina soarelui, pentru a participa la Sfânta și dumnezeiasca Liturghie, pentru a se închina la moaștele Cuviosului Onufrie și pentru a o supracinsti așa cum se cuvine pe Maica Domnului. Răspunsurile liturgice au fost date de grupul psaltic al Seminarului Teologic din Botoșani.

Impresionant a fost momentul în care s-a proclamat oficial canonizarea Cuviosului Onufrie, prin citirea *Tomosului sinodal* de PS Vincențiu Ploieșteanu, Episcop vicar Patriarhal: „*Mulți sunt acei pe care Dumnezeu i-a chemat să moștenească viața veșnică așa cum Mântuitorul ne îndeamnă: „Veniți binecuvântații Tatălui Meu de moșteniți viața veșnică”. Pe acești plăcuți ai lui Dumnezeu, care au ascultat și împlinit poruncile Lui, Biserica îi laudă și îi mărește cu cântări, urmând cuvântul Psalmistului: „Eu am cinstit foarte pe prietenii Tăi, Dumnezeule, că foarte s-a întărit stăpânirea lor”. Un astfel de prieten al Mirelui ceresc, ales de Dumnezeu să sfințească pământul țării noastre prin viața sa duhovnicească, a fost și Cuviosul Onufrie de la Vorona. Viața acestui Cuvios Părinte, deși a fost puțin cunoscută de oamenii timpului său, totuși s-a arătat în mare cinste la Dumnezeu, că a strălucit cu faptele și cu învățăturile, faima ducându-i-se dincolo de hotarele Sihăstriei sale. Cuviosul, iubind din tot sufletul pe Dumnezeu, s-a arătat nevoitor în osteneli tăcute și smerite, ascuns de ochii lumii, în adâncul codrilor Moldovei. În preajma lui și-au aflat liman duhovnicesc și izvor de sfătuire sihăstrească, nenumărați pustnici care au deprins desăvârșita rugăciune a inimii. Pentru aceasta, Dumnezeu l-a preamărit încă de pe pământ cu darul facerii de minuni. și după cum viața i-a fost sfântă, așa și sfârșitul s-a arătat minunat, fiindu-i vestit de Dumnezeu de mai*

înainte. Drept urmare, având în vedere viața sfântă și neprihănită, darul rugăciunii neîncetate, iubirea față de aproapele, săvârșirea de minuni în timpul vieții și recunoscând lucrarea harului dumnezeiesc în acest cuvios iubitor de Hristos, urmând rânduielile dumnezeieștilor Părinți dinaintea noastră și chemând în ajutorul nostru harul Preasfintei Treimi, hotărâm: de acum înainte și în veci, Cuviosul Onufrie de la Vorona să fie numărat între sfinții Bisericii, să fie pomenit și cinstit cu cântări de laudă în ziua a noua, ale lunii septembrie. Poruncim, de asemenea, în Duhul Sfânt, ca viața, slujba și icoana sfântului să fie primite cu evlavie de preoții, monahii și credincioșii ortodocși. Spre deplina statornicie a celor ce le-am hotărât în chip

Icoana Sfântului Cuvios Onufrie de la Sihăstria Voronei

sinodal și canonic, întărim cu semnăturile noastre acest Tomos sinodal de canonizare a Cuviosului Onufrie de la Vorona, aducându-l la cunoștință clerului și tuturor dreptcredincioșilor din cuprinsul Patriarhiei Române”. Tomosul a fost dat în București la 5 iulie 2005, fiind semnat de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, dimpreună cu toți membrii Sfântului Sinod. Imediat după aceasta s-a cântat troparul sfântului, timp în care s-a prezentat pelerinilor icoana Cuviosului Onufrie.

A urmat apoi citirea mesajului *IPS Onufrie*, Mitropolit de Cernăuți și Bucovina, care neputând onora invitația IPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei la această sărbătoare, a trimis o delegație condusă de protopopul raionului Hliboca, preotul Ioan Gorda. În mesajul care s-a dat citire, Mitropolitul Onufrie a subliniat, că prin canonizarea acestui sfânt originar din părțile Rusiei, se poate constata „triumfarea nu numai a Sfintei Biserici Române, dar și a întregii Ortodoxii”. În continuare domnul Mircea Motrici, corespondentul “Radio România-Actualități” al județului Suceava a prezentat un prețios document slavon din care reieșea marea cinste de care se bucura Cuviosul Onufrie în anul 1858, la fel ca Paisie Velcicovschi și Vasile de la Poiana Mărului. Acest document a fost oferit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care la rândul său l-a oferit Mănăstirii Sihăstria Voronei.

Imediat după aceasta, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a rostit cuvânt de învățătură cu prilejul sărbătorii „Nașterii Maicii Domnului” și a canonizării Cuviosului Onufrie. Prea Fericirea Sa a spus:

"Că mai bună este o zi în curțile Tale, Doamne, decât mii pe oareunde" (Ps. 83, 11).

"O zi ca aceasta nu se poate întâmpla fără voia lui Dumnezeu și fără purtarea Sa de grijă și ea trebuie să rămână înscrisă în cronică vremii noastre, cum ați auzit din cronicile de altădată, dar să fie întipărită și pe tablele cele "de carne" ale sufletului nostru, ale ființei noastre. Este o zi de o rară frumusețe și o rară înțelepciune, de înțelesuri sfinte pentru viața creștină, și nu în general pentru viața creștină, ci pentru Sfânta noastră Ortodoxie, pentru Biserica cea dreptmăritoare, asupra căreia trebuie să fim cu mai multă luare-aminte decât până acum. Căci, iată, aceste sărbători ne aduc în suflete lumini netrecătoare, care luminează sufletele și pașii vieții noastre, atât ale vieții de preot, de arhieru, dar și ale vieții de familie, în aceeași măsură.

Acest sens are sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului de astăzi și hramul acestei mănăstiri a Botoșanilor, vestită acum în toată lumea ortodoxă prin prezența și faptele sfinților de dinaintea noastră. Pentru că numele Cuviosului Părinte Onufrie de la modestul schit Sihăstria din pădurea de alături, ca și al domnitorilor Constantin Brâncoveanu și Ștefan cel Mare, va merge către toate Bisericile Ortodoxe surori și va constitui pentru toate izvor de învățătură, izvor de înțelepciune și, mai presus decât toate acestea, izvor de unitate ortodoxă, de unitate a conștiinței credinței ortodoxe, pe care noi românii o moștenim nu numai de la sfinții pe care-i cinștim, dar și de la unul din Sfinții Apostoli ai Mântuitorului Iisus Hristos, de la Sfântul Apostol Andrei.

De multe ori în viața mea de ierarh, am poposit în acest loc și am slujit și m-am întâlnit cu credincioșii, în anii noștri grei de viață bisericească și națională din trecut. Dar și atunci când autoritățile nu doreau prezența credincioșilor la sfintele mănăstiri, când era oprită participarea lor la hramuri, ei veneau aici în număr mare și, împreună cu bucuria sărbătorii Nașterii Maicii Domnului, se bucurau cu familiile lor, cu prietenii lor, întâlnind pe frații și surorile lor întru Dumnezeu la praznicul care urma după Sfânta și dumnezeiasca Liturghie. De aceea, am spus la început că este bine să măsurăm credința noastră cu cea a sfinților, a cuvioșilor părinți care au slujit credința în trecut, credința noastră ortodoxă.

Numai citind în cronică vieții Cuviosului Părinte Onufrie, reținem că el a venit în Moldova din Ucraina, la mijlocul secolului al XVIII-lea și, după ce a viețuit cincisprezece ani în mănăstirile din țară, crescând duhovnicește în preajma unor mari părinți, precum

Vasile de la Poiana Mărului și Paisie Velicikovski, pe atunci la Dragomirna, s-a retras în Sihăstria Voronei, unde a pustnicit douăzeci și cinci de ani, până în 9 septembrie 1789, când a trecut la Domnul. A fost un credincios, un demnitar, ostaș în viața sa, dar chemat de Hristos, chemat de Duhul Sfânt să arate aici la noi, pe valea aceasta a Voronei, că "Dumnezeu este minunat întru sfinții Săi" (Ps. 67, 36).

Sărbătoarea de astăzi a Nașterii Maicii Domnului are la noi însemnătate deosebită, pe lângă altele din cursul anului. Este o sărbătoare foarte frumoasă închinată prunciei Sfintei Fecioare Maria care, prin puritatea ei sufltească, s-a învrednicit să fie Maica Dumnezeului nostru și pe care noi o cinștim mai presus decât Serafimii și Heruvimii și decât toți sfinții. Și Cuviosul Onufrie s-a închinat la icoana Sfintei Prea Curatei Născătoare de Dumnezeu, și Cuviosul Paisie de la Neamț, de asemenea, și domnitorul martir Constantin Brâncoveanu, cu fiii săi, care a închinat ctitoriile sale Maicii Domnului, ca și Ștefan cel Mare.

Avem deci o rădăcină foarte puternică a credinței noastre, iubiți frați botoșăneni, avem o rădăcină puternică a credinței aici, prin mănăstirea aceasta și prin alte mănăstiri care există pe pământul Moldovei. Aceste rădăcini trebuie să ne țină tari în credință, tari în iubirea de familie, în iubirea de țară, și totdeauna cu gândul că noi suntem fiii Maicii Domnului, fiicele Maicii Domnului, la fel și pruncii și copiii din școala primară. Acum, Dumnezeu ne-a luminat să avem icoane în școală, pentru că pruncii și copiii noștri sunt de credință ortodoxă, nu rătăciți de la dreapta credință. Știu că județul Botoșani, din nefericire, este tulburat câteodată de alte credințe, de alte "biserici", cu totul fals numite așa. Biserica este adunarea aceasta a noastră, care exprimă învățătura și voința Mântuitorului Iisus Hristos, prezența Maicii Domnului, pilda sfinților în viața noastră. Mănăstirea aceasta, perla orașului Botoșani din totdeauna amintită de marii noștri învățați în frunte cu Nicolae Iorga, ne vorbește despre valoarea credinței, despre valoarea părinților care au viețuit aici, asemenea Cuviosului Onufrie. Ei mărturisesc acum pentru noi în ceruri, fără ca noi să-i cunoaștem pe fiecare după nume, pentru că suntem neputincioși, dar iată, din timp în timp, Dumnezeu își îndreaptă raza de lumină a Duhului Sfânt și ne arată adevărata cale a Bisericii și a credinței noastre strămoșești.

Mă bucur mult, iubiții mei frați și surori în Domnul, că mă găsesc acum în acest loc ocrotit de Maica Domnului, și sunt recunoscător până în străfundul sufletului meu Bunului Dumnezeu că m-a chemat

la acest chip în anul 1928, din satul meu, de la Tocileni, de lângă Botoșani. Am venit aici nu pe cărare sau pe drumul de căruțe, ci de-a dreptul prin pădure, și fără să-mi dau seama am ajuns chiar în fața mănăstirii, pe atunci de călugări. Dar n-am rămas aici, pentru că nu se primeau minori în mănăstirea aceasta, ci numai după îndeplinirea stagiului militar, și am fost îndrumat la Sihăstrie. Așa încât a trebuit să continui drumul pe jos încă patru kilometri, până la Sihăstria Voronei. Am plecat, deci, de aici în Duminica Tomii, în 1928, după Vecernie, și am ajuns seara la Sihăstrie, unde marele duhovnic și părinte Martinian, urmașul Sfântului Cuvios Onufrie și al altor sfinți de acolo, m-a primit în rândul fraților de obște. Totdeauna mulțumesc lui Dumnezeu pentru puterea ce mi-a dat-o din tinerețe de a mă ține de voia Mântuitorului Iisus Hristos, de a-I sluji Lui în Biserica noastră, până la treapta la care cu smerenie mă aflu acum în rândul fraților și părinților din Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Și ca invitat al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel, urmașul meu la Mitropolia Moldovei, îi sunt recunoscător că a avut în atenție mănăstirea Vorona și nu numai mănăstirea aceasta, dar și parohiile din Botoșani, în general, căci în Biserica noastră toate au valoare deosebită.

Sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului în viața noastră și toate sărbătorile creștine înseamnă întâlnirea noastră cu Prea Sfânta Treime, cu Maica Domnului, cu toți sfinții bineplăcuți lui Dumnezeu. Sfinții sunt prietenii noștri, sunt mărturisitorii noștri și ei trebuie să fie pildă pentru noi, pildă de credință, pildă de răbdare, pildă de iubire, căci mai ales aceste valori lipsesc din lumea de astăzi și, din nefericire, nu se găsesc oriunde. Dar iată sfintele mănăstiri, acum înmulțite și în orașul Botoșani și în alte orașe, revarsă harul acesta de lumină în sufletele credincioșilor. Ele ne adună, cum ne-a adunat astăzi, la sărbătoarea Sfintei Măriei Mici, aici, la mănăstirea Vorona.

Sunt impresionat de solemnitatea aceasta, care nu este o manifestare în înțelesul obișnuit al cuvântului, ci este o lucrare sfântă și dumnezeiască. Sfânta Liturghie săvârșită aici de membrii Sfântului Sinod în sobor, și de atâți preoți, în prezența atâtor credincioși, este, am putea spune, o Cincizecime a noastră, cum citim în Faptele Sfinților Apostoli, când S-a pogorât darul Duhului Sfânt peste Sfinții Apostoli și peste toți cei care erau atunci împreună cu ei. Îmi dau seama că ați obosit, că ați făcut eforturi ca să veniți aici. Nu pentru noi, pentru Dumnezeu ați făcut efortul acesta. V-ați lipsit de o sărbătoare în familie, care e necesară după munca de o săptămână, dar

venind aici ați câștigat o sărbătoare duhovnicească și o întâlnire cu Hristos și cu slujitorii lui Hristos. Ați făcut în așa fel încât privindu-vă de aici fețele evlavioase mi-am adus aminte de cuvintele pe care Sfântul Apostol Pavel le adresa creștinilor: Voi sunteți ”neam ales” (I Cor. 1, 26), iar Sfântul Apostol Petru le zicea: ”Voi sunteți poporul lui Dumnezeu” (I Petru, 2, 10). Sărbătoarea creștină, deci, ne face pe noi, cei care am primit darul Duhului Sfânt, să fim ”neam ales”, să fim ”poporul lui Dumnezeu”. Să rețineți acest adevăr, să-l păstrați în sufletele dumneavoastră, pentru că împreună alcătuim, cler și credincioși, Biserica Dumnezeului celui viu. Fiecare dintre dumneavoastră a venit aici cu bogăția credinței pe care ne-a împărtășit-o și nouă, a venit cu setea pentru credință, cu setea pentru Mântuitorul Iisus Hristos, care însemnează un dar extraordinar al lui Dumnezeu pentru fiecare dintre noi.

Spre slava lui Dumnezeu, anul acesta Biserica noastră a sărbătorit 80 de ani de când a fost ridicată la treapta de Patriarhie și 120 de ani de când a devenit autocefală, adică se află sub conducerea propriului ei Sinod și nu mai depinde de o autoritate bisericească din afară, de Patriarhia Ecumenică din Constantinopol, de care aparținuse până la 1885. Suntem deci într-un an binecuvântat de Dumnezeu. Și fără să ne fi planificat noi dinainte, Dumnezeu a făcut ca anul acesta Sfântul Sinod, cu inspirația Duhului Sfânt, să adauge în calendare noi sfinți români sau dintre cei de alt neam care s-au mântuit pe pământul acesta al nostru, pământ roditor și purtător de sfinți, cum s-a amintit de Paisie Velicikovski, tot din Ucraina, de Sfântul Cuvios Onufrie, despre care arhiepiscopul Chesarie Sinadon, locțiitor al Mitropoliei Moldovei între anii 1860-1863, un ierarh de mare autoritate intelectuală, a scris atât de frumos în documentul pe care l-a prezentat aici Domnul Mircea Motrici.

Este un pământ care ne sfințește pe noi, pentru că dacă omul sfințește locul și locul sfințește omul. Sfânta mănăstire și sfânta sihăstrie de aici, cu peștera de mai de sus și alte peșteri din munții noștri, au adăpostit sfinți pe care nu-i cunoaștem încă, din întreaga Peninsulă Balcanică și din Ucraina. După cum și frați de-ai noștri români, cum a fost Cuvioasa Teodora, monahie care s-a nevoit și s-a săvârșit în Domnul într-o peșteră din preajma schitului Sihla, în zona Neamțului, are moaștele la mănăstirea Lavra Pecerska din Kiev, unde se găsesc moaște și ale altor sfinți români, cum ați auzit și din scrisoarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Onufrie de la Cernăuți, care păs-

torește și credincioșii și preoții români de acolo, de seama părintelui protopop și ale celor doi preoți care ne-au adus mesajul acesta așa de frumos. Credința ortodoxă ne apropie, ne înfrățeste, ne trece pe pragul fratelui nostru, face ca inimile noastre să nu rămână străine de inimile semenilor noștri, să trăim împreună cu ei și necazurile și bucuriile lor, așa cum scrie Înalt Prea Sfințitul Onufrie despre înflorirea Bisericii ortodoxe din această zonă a Ortodoxiei, cunoscută în Biserica Universală. Dumnezeu ne-a ajutat, cum spuneam, să avem sfinți din neamul nostru sau din cei de alt neam care s-au mântuit pe pământul țării noastre. Locul, deci, sfințește omul, după cum și omul poate sfinți locul.

Așa încât, iubiții mei frați și surori, exprimându-mi aceste gânduri, cu mare și adâncă smerenie mărturisesc și bucuria mea, pentru că anii care au trecut peste mine sunt, cu mila lui Dumnezeu, peste cele ce a scris David în Psalmii săi. Mă bucur să văd lucrarea noastră din vremuri grele, această mănăstire revenită la viață prin voința înaintașului meu de vie memorie, Prea Fericitul Iustin Moiescu, și care apoi prin grija monahiilor și a surorilor a înflorit "pustia", cum se minunau Sfinții Părinți de altădată din Capadocia, spunând că mănăstirile au făcut să înflorească pustia. Așa cum crinii înfloresc și împodobesc grădina, tot așa și monahismul și sfinții lui Dumnezeu, și creștinii, de asemenea, înfrumusețează viața. Între noi sunt încredințat că există inimi credincioase, devotate, căci nu în zadar au făcut distanțe mari ca să vină astăzi până aici, și nu numai aici, ca să ne întâlnim ca oameni, pentru că fiind din Tocileni sau de la Filipești sigur că avem mulți cunoscuți și în Botoșani și aici, dar suntem cunoscuți de Dumnezeu și aceasta este foarte important, suntem fiii Maicii Domnului. Și noi aici, în împlinirea aceasta, mărturisim prin prezența noastră această primire și această îmbărbătare.

În legătură cu aceasta aș vrea să vă pun la inimă adevărul că nu putem să ne desprindem de suferințele fraților noștri sinistrați. Biserica, prin preoții ei vrednici, prin dumneavoastră, credincioșii și credincioasele, a impresionat și autoritățile de stat cu contribuția pe care a făcut-o pentru a mângâia familiile întristate, pe cei care s-au trezit, așa cum ați văzut, într-o clipă fără casă, fără gospodărie, fără nimic. Și Dumnezeu ne arată că acest lucru s-a petrecut și în America, și poate mai greu încă decât la noi, cu acele forme de manifestare ale naturii tulburate. Ați văzut ce zi frumoasă am trăit noi astăzi, și sufletește, dar și materialicește. Această strălucire de soare, acest albastru

al bolții de deasupra noastră parcă ne sădește nădejde în viitorul nostru, în credința noastră, în lucrarea, în familia noastră.

De aceea, cu acest prilej, vă mulțumesc tuturor preoților, proto-popilor, ierarhilor pentru efortul pe care l-ați făcut de a colecta contribuția credincioșilor noștri. Nu este, iubiți frați și surori în Domnul, o mai mare bucurie în viața noastră creștină ca atunci când ierți pe cineva, când faci bine cuiva, când primești pe cineva la masa ta rotundă (așa erau mesele părinților și bunicilor noștri, erau rotunde, adică fără număr, unde încap mai mulți la masă, exprimând spiritul lor de ospitalitate și de dragoste). Și aceasta avem nevoie să o moștenim, iubiți frați și surori. Dumnezeu ne-a certat cu inundațiile, ne-a certat greu, e adevărat, unii au murit, și i-am pomenit pe cei care au pierit în valurile acelea furioase și sălbatice ale apei revărsate, dar alții se bucură acuma de ajutorul nostru. Aici se află Prea Sfințiii Episcopi care au fost la fața locului, în zonele inundate, la Galați, în Vrancea, unde Biserica participă la refacerea și construirea de locuințe. Toate acestea ne confirmă credința că suntem trupul lui Hristos, suntem poporul lui Dumnezeu. Mulțumesc din toată inima mea Bunului Dumnezeu și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel, care a făcut ca această sărbătoare, hramul mănăstirii Vorona, să fie înfrumusețată și cu proclamarea canonizării Sfântului Cuvios Onufrie de la Sihăstria Voronei. Sunt bucuros să găsesc mănăstirea atât de frumoasă și pentru a prețui lucrarea de aici, pe care am început-o în anii grei din trecut, înainte de 1989, cu bunăvoința unor creștini de atunci, oferim maicii starețe un rând de sfinte vase pentru slujirea Sfintei Liturghii fără de care noi nu putem trăi, căci este hrana nemuririi noastre, care ne ține în viața de aici și în viața cealaltă. Oferim, de asemenea, un exemplar al Bibliei jubiliare a Sfântului Sinod. Această Biblie ușurează mult citirea și înțelegerea textului sacru și este utilă tinerilor teologi ca și preoților și ea nu trebuie să lipsească din casa credincioșilor, care trebuie să o cunoască. Să nu vă smeriți niciodată în fața unor sectanți sau a unor predicatori, așa-ziși tâlcuitori ai Bibliei, căci nu știu ce tâlcuiesc. Biblia este izvor de viață, izvor de știință, izvor de credință în Dumnezeu. La acestea adăugăm și cărți de slujbă bisericească, îndeosebi cărți liturgice din Editura Patriarhiei noastre. Și cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel acordăm maicii starețe Teofana, care a lucrat cu timp și fără timp la

aceste case, Crucea Sfintei Patriarhii ca răsplată omenească. Atunci, în anii grei, când mănăstirea trebuia să aibă o înfățișare frumoasă, maica stareță, cu părintele protopop Grigorie Diaconu, cu meșterii din Vorona, au lucrat cu dăruire la construcțiile de aici. Să porți cu sănătate și cu bucurie această înaltă decorație bisericească, maică Teofana, și să-ți ajute Dumnezeu și Maica Domnului să mergi pe urmele Sfântului Cuvios Onufrie, să rămâi înscrisă la conducerea acestei obști de monahii tinere, care sunt bucuria Bisericii noastre.

Vă mulțumesc tuturor pentru răbdarea pe care ați avut-o, ascultând până la sfârșit cuvântul meu, care a fost cam lung, dar ne întâlnim rar și am avut multe a vă spune. Vă asigur pe toți de prețuirea, de dragostea, de rugăciunile mele permanente și de recunoștința mea veșnică, pentru că sunt fiul Botoșanilor, sunt fiul Tocilenilor de lângă Botoșani. Vrednicia este a părinților noștri, a fraților noștri, care au făcut ca eu să apuc drumul acesta. Adresez și surorilor noastre care poartă numele Maria, sănătate, binecuvântarea lui Dumnezeu și să fie, cele tinere, fruntașe la învățătură, cele vârstnice fruntașe în familie și în viața creștină, pe măsura mamelor și bunicelor noastre, a mamei lui Ștefan cel Mare. Să trăiți cu sănătate și mulți ani!”

De asemenea, unul din cele mai emoționante momente ale praznicului Nașterii Maicii Domnului s-a petrecut atunci când întregul sobor de ierarhi, preoți și diaconi, dimpreună cu miile de pelerini i-au cântat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teotist „Mulți ani trăiască!”.

În ultima parte a manifestării, Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române i-a fost înmănat de către primarul comunei Vorona, Aurel Ștefan, titlul de *“cetățean de onoare”*, datorită legăturii de suflet pe care Patriarhul României o are cu această mănăstire din localitate. Prea Fericirea Sa a intrat în viața monahală la Mănăstirea Vorona, iar în diferitele trepte ierarhice în care s-a aflat, a sprijinit și a contribuit la bunul mers al acestei vetre monahale. Primarul Voronei a mai oferit Prea Fericirii Sale, câteva daruri simbolice care să-i amintească de aceste locuri: *„Permiteți-mi să vă oferim, ca semn al frumoaselor tradiții de pe aceste ținuturi, în primul rând, acest căluț frumos și știm că vă amintește de anii copilăriei, în care ați iubit atât de mult datinile și obiceiurile de pe meleagurile noastre; și această trăistuță care să vă amintească de acea trăistuță fermecată în care Dumnezeu V-a pus șansa să slujiți cu atâta responsabilitate Biserica noastră românească. În același timp dați-ne voie să vă mai înmănăm și acest tablou pictat de domnul profesor Ioan Livadaru, care să vă amintească de aurul tomnatic al pădurii de la Vorona, în care știm că vă place să reveniți mereu, și încă o dată să vă dorim sănătate și să slujiți mulți ani, de acum încolo, Biserica noastră românească”*. Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a mulțumit domnului primar pen-

tru darurile primite, și a oferit în semn de prețuire pentru activitatea desfășurată în sprijinul bisericii, „Crucea Patriarhală”.

La final, IPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și celorlalți prezenți, pentru participare: „*Suntem recunoscători pentru bucuria și onoarea pe care ne-ați făcut-o astăzi, venind aici la Sihăstria Voronei și la Vorona pentru hramul acestei mănăstiri minunate, pe care Prea Fericirea Voastră ați recitiorit-o. Aceste case noi, construite în timpul comunismului, cu multă înțelepciune și jertfă, arată dragostea Prea Fericirii Voastre pentru Biserică, iar astăzi ați arătat dragostea Prea Fericirii Voastre pentru vatra de spiritualitate isihastă, sihăstrească de aici, din zonă (...). Rugăm pe Bunul Dumnezeu să Vă dăruiască sănătate și ajutor, și să veniți cât mai des aici, acasă, în aceste locuri binecuvântate și cu permisiunea Prea Fericirii Voastre, în zilele următoare vom marca pe zidul casei aceleia de la intrare, unde a fost chiliia Prea Fericirii Voastre, acest eveniment al începutului vieții monahale în viața Prea Fericirii Voastre, în această căsuță de la Mănăstirea Vorona care se mai păstrează și astăzi.*”

Menționăm că la acest eveniment au participat și personalități ale autorității de stat și locale din Județul Botoșani.

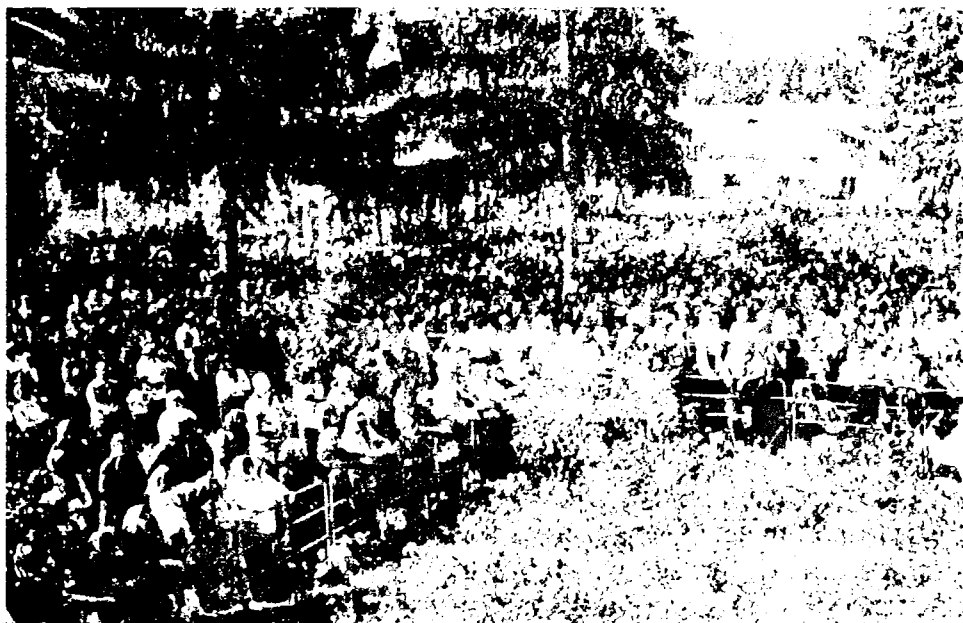
După amiază, moaștele Cuviosului Onufrie au fost duse din nou în procesiune la Mănăstirea Sihăstria Voronei. În fruntea celor peste 2000 de pelerini care au însoțit racla pe distanța a 4 km s-a aflat *IPS Pimen*, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăușilor.

Proclamarea canonizării Cuviosului Onufrie la Mănăstirea Sihăstria Voronei s-a făcut *vineri, 9 septembrie*, această zi fiind consacrată de acum pomenirii sale. Numeroșii pelerini veniți în poiana Voronei au găsit mănăstirea îmbrăcată în haină de sărbătoare. Prin purtarea de grijă a IPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, biserica care urmează să adăpostească moaștele Cuviosului Onufrie a fost renovată, acoperită cu tablă de cupru și pictată în timp record de două luni. Din evlavie pentru Sfântul Voronei numeroase parohii din împrejurimi, dar și Arhiepiscopia Iașilor au contribuit cu sume importante la aceste ample lucrări de restaurare, pictare și împodobire.

Resfîmțirea bisericii cu vechiul hram (*Buna Vestire*), și cu noul hram închinat *Sfântului Onufrie* s-a făcut în dimineața zile de 9 septembrie de un sobor de arhieriei în frunte cu *IPS Daniel*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. Imediat după aceasta s-a săvârșit Sfânta Liturghie arhierască de către, *IPS Daniel*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, înconjurat de *IPS Pimen*, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăușilor, *PS Calinic*, Episcopul Argeșului și Muscelului, *PS Casian*, Episcopul Dunării de Jos, *PS Laurențiu*, Episcopul Caransebeșului, *PS Irineu Slătineanu*, Arhiereu-vicear al Episcopiei Râmnicului, *PS Ioachim Băcăoanul*, Arhiereu-vicear al Episcopiei Romanului, *PS Corneliu Bârlădeanul*, Arhiereu-vicear al Episcopiei Hușilor, de preoți și diaconi, în prezența *Prea Fericitului Părinte Teoctist*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și a *PS Vincențiu Ploieșteanu*, Episcop-vicear Patriarhal, care la momentul potrivit a dat citire “*Tomosului Sinodal*”. Ziditor cuvânt a rostit apoi Prea Fericitul Părinte Patriarh:

Aspecte de la slujba arhierescă săvârșită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist cu prilejul canonizării Sfântului Cuvios Onufrie de la Sihăstria Voronei

”Sfinte Făcătorule de minuni, Cuvioase Onufrie, lauda sihaștrilor și podoaba Voronei, primește această cântare a noastră, a celor ce te cinștim și du rugăciunile noastre smerite înaintea Tronului Prea Sfintei Treimi, rugându-te neîncetat pentru noi” (Condacul XIII).

“Urcând spre acest schit, închinându-mă la sfintele Moaște ale alesului lui Dumnezeu, Cuviosul Onufrie și ascultând dumnezeiasca Liturghie și Tomosul sinodal de proclamare a trecerii în calendar a numelui Sfântului Cuvios Onufrie, care s-a nevoit în acest schit, mi-am adus aminte de frumoasa rugăciune adresată Maicii Domnului: ”în Biserica slavei Tale stând, în cer ni se pare a sta, Născătoare de Dumnezeu, ceea ce ești ușă cerească, deschide-ne nouă ușa milei tale” (Tropar din Postul Mare). Trăind aeeva acest sfânt adevăr, întregit cu frumusețea codrului care se revarsă generos peste noi toți, peste această dreptmăritoare adunare, ierarhi, cler și credincioși, putem mărturisi și adeveri cuvintele Sf. Ap. Pavel, care numește casa lui Dumnezeu: ”Biserica Dumnezeului-Celui-Viu, stâlp și temelie a adevărului” (I Tim. 3, 15).

Din aceste cuvinte, din aceste trăiri sufletești, din tot ce auzul nostru a înțeles, din bogăția de frumuseți liturgice, a izvorât bucuria fiecăruia dintre noi. Duhul cel Sfânt a ales această zi atât de frumoasă pentru desfășurarea acestui program sfânt, întocmit cu înțelepciune de către Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei pentru desăvârșirea hotărârii Sfântului Sinod de proclamare a canonizării Sf. Cuvios Onufrie.

Dar nu putem fi străini față de necazurile lumii de astăzi, atât de tulburată din pricina păcatelor noastre, care ne îndepărtează de iubirea lui Dumnezeu. De aceea, mulți dintre frații noștri au căzut victime ale inundațiilor provocate de ploile neconținute, cu furtuni și tornade violente, nemaiauzite, care s-au năpustit nu numai asupra țării noastre, ci și peste alte țări din lume. În ciuda acestora și ca mărturie a prezenței lui Dumnezeu în lume, iată, Sfânta noastră Biserică ne aduce în față, din adâncul istoriei, chipuri de sfinți, de prieteni ai lui Dumnezeu, care sunt prototipul omului ideal, al omului aflat în permanentă legătură cu Creatorul, spre a ne da curaj că El este cu noi. Cu dreptate este, frații mei, ca noi, botoșănenii, să ne bucurăm că avem acum un asemenea prieten al lui Dumnezeu, nevoitor întru cele duhovnicești pe această vale a Voronei. Din aceasta se cuvine să știm că valoarea persoanei, valoarea noastră, a credinței și a învățaturii

noastre ortodoxe, a odrăslit un sfânt, un om bineplăcut lui Dumnezeu, aici, în locul acesta, pustiu atunci, în acest schit ocrotit de codru și unde, datorită pustnicilor care se nevoiau, Dumnezeu asculta rugăciunile lor pentru ei și pentru lume.

Frați creștini, ascultând Sfânta Evanghelie de astăzi (Luca 8, 16-21) am auzit că, atunci când Mântuitorul Iisus Hristos învăța, ca de obicei înconjurat de mulțime, a venit la El mama și frații Săi. Dar n-au putut să se apropie de El din pricina mulțimii. Cineva I-a dat de veste, spunând: "Mama Ta și frații Tăi stau afară și vor să Te vadă" (Luca 8, 20). Iar El, răspunzând, a zis: "Mama Mea și frații Mei sunt aceia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l îndeplinesc" (Luca 8, 21). Mântuitorul Iisus Hristos a dat celor de atunci și ne dă și nouă celor de astăzi, acest răspuns valabil în vecii vecilor, că aceia sunt frații Săi și aceia se vor învrednici de viața cea veșnică, care ascultă de învățătura Sa dumnezeiască și o arată prin faptele lor.

Iată ce înseamnă a fi frate și prieten cu Mântuitorul Iisus Hristos, a fi chiar într-o relație de rudenie cu Dumnezeu, ca fiu al Său. Și cât de limpede ne descrie Sf. evanghelist Luca că împlinirea poruncii și învățaturii Mântuitorului Iisus Hristos ne apropie de El. Devenim frații și surorile Lui având în gând și în inimă voința Sa, fiind stăpâniți de grija de a-I împlini voia Sa. Oare ne dăm noi seama cu adevărat, iubiți frați și surori în Domnul, de valoarea acestei învățături atât de lesne de îndeplinit? Dacă lumea ar înțelege valoarea acestui cuvânt, lumea nu ar mai fi atât de tulburată. Mântuitorul nostru S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Sfânta Fecioară Maria și S-a făcut om pentru a noastră mântuire!

Cât de dureros, cu prețul vieții Sale, ne-a răscumpărat și cât de ușor putem noi printr-o viață creștină plină de dulceața cuvântului frățesc față de cei săraci și de gând cu iubire și ajutor frățesc față de cei în suferință, să dobândim titlul de prieteni ai Săi! "Voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ceea ce vă poruncesc" (Ioan 15, 14) îi încredințează El pe Sfinții Apostoli și pe noi. Adevărații prieteni ai Săi sunt cei ce frecventează biserica, cei ce se spovedesc și se împărtășesc din Sfintele Taine. Căci pe un prieten îl vizitezi cu bucurie și tot astfel se cuvine să mergem la biserică, din dorul și cu conștiința noastră de a păstra această apropiere de Iisus, pentru că El ne iubește ca pe frații și surorile Sale. Așa au viețuit sfinții, prietenii și frații lui Hristos și împreună moștenitori cu El ai Împărăției lui Dumnezeu (cf. Rom. 8, 17). Despre creștini, ca prieteni ai lui Dumnezeu, vorbește în

repetate rânduri Sfântul Apostol Pavel, scriindu-le creștinilor care primiseră mesajul Evangheliei prin el, cum procedau și ceilalți apostoli, și după pilda lor Sfinții Părinți ai Bisericii. Acest cuvânt de învățătură atât de frumoasă ni l-a adus și nouă Sfântul Apostol Andrei, cel întâi chemat. Pe acesta îl avem Părinte și Ocrotitor duhovnicesc și în cer rugător pentru noi românii și pentru Biserica noastră. Suntem neam de creștini din tată în fiu, așadar, odrăsliți din pământul acesta străbun pe care a pășit Sf. Ap. Andrei, care a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu, mai întâi în Dobrogea, de unde învățătura creștină s-a răspândit apoi pe toată aria geografică a dăinuirii strămoșilor noștri până acum. Noi, românii, suntem din vița lor. Dumneavoastră știți, deci, că istoria ne-a aflat și înscris ca popor creștin, iar credința noastră este de origine apostolică. Acestea sunt mărturiile din istorie și ne arată ce fel de creștini suntem noi, ca frați ai Domnului nostru Iisus Hristos. Nu trebuie să vă luați după cei ce, în mod greșit, se intitulează "Biserică". Mântuitorul Iisus Hristos i-a ales de la început pe apostolii Săi: "Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi; și v-am rânduit să mergeți și roadă să aduceți și roada voastră să rămână, pentru ca Tatăl să vă dea orice veți cere întru numele Meu." (Ioan 15, 16). El i-a asigurat tot timpul de iubirea Sa, mângâindu-i până la a-i numi prietenii Săi: "V-am numit prieteni, pentru că pe toate câte le-am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute" (Ioan 15, 15).

În acest mod se cade să prețuim viața creștină. Nu ca o greutate, o povară în tot ceea ce facem în calitate de creștini, fie în familie, fie în slujirea noastră la sf. altar, ca monah sau monahie la mănăstire, ci îngrijindu-ne și având convingerea, gândul și nădejdea că toate le împlinim ca prieteni ai Domnului nostru Iisus Hristos. Astfel de pilde ne dau sfinții! Ei sunt și prietenii noștri, ai credincioșilor ortodocși, ai dumneavoastră, dreptmăritorilor creștini, cum deseori auziți că sunteți numiți în Pastoralele Ierarhilor. Nu orice fel de creștini, așadar, ci acești prieteni ai lui Hristos, pe care-i preferă Mântuitorul în locul mamei Sale, cum ați auzit, deși mama Sa îl iubea și-l însoțea în activitatea Lui, păstrând în inima ei ceea ce auzea învățând Fiul ei. Stăpânită de iubire și curaj, împreună cu sfințele mironosițe a mers "dis de dimineață" la mormântul Său, în dimineața Învierii Domnului.

Așa trebuie să înțelegem îndatorirea noastră creștinească. Nu o îndatorire cu poveri. Biserica nu ne pune pe umeri greutăți pe care să nu le putem duce, ca să ne numim creștini. Dimpotrivă, îndeplinirea conștiințioasă a responsabilității noastre, fie în viața de familie, de

preot al unei biserici sau al unei comunități creștine, de Ierarh al Bisericii, aceasta este povara pe care trebuie să o ducem fiecare din cei care ne privim acum și avem bucuria să participăm aici, la această sărbătoare a proclamării sfințeniei Cuviosului Onufrie.

Acesta a fost și stilul de viață al Sfântului Cuvios Onufrie. Tot ceea ce lucrau sfinții, tot ceea ce gândeau ei și se nevoiau să ne lase mărturie peste veacuri din învățătura și trăirea lor, totul era făcut în numele Mântuitorului Iisus Hristos și spre bucuria vieții. Viața este darul lui Dumnezeu, este bucuria cea mare pe care o strigă pruncul îndată ce vine pe lume din pântecele maicii sale. Cu această bucurie, cu acest strigăt al pruncului, vine omul la viață și se îmbracă în lumina lui Hristos, prin Taina Sfântului Botez, pentru toată existența lui. Acești creștini, acești prieteni ai lui Hristos Dumnezeu, sunt monahii, monahiile și chiar credincioși de rând, pe care noi nu-i bănuim, care apără cu curaj credința, Biserica și neamul nostru românesc. Așa au fost cei din Transilvania, trecuți în rândul sfinților, și unii domnitori, ierarhi, monahi și alți apărători ai credinței din rândul credincioșilor.

Astăzi îl sărbătorim aici pe Sfântul Cuvios Onufrie. Este arătarea sfințeniei, a posibilității dobândirii ei, a slavei acestui loc, a acestui schit de odinioară, care, iată, acum, prin hărnicia părintelui stareț, protosinghelul Ghedeon, ni se arată o adevărată mănăstire, după mai mulți ani de când am văzut-o ultima dată, o mănăstire în rând cu toate celelalte mănăstiri din această mitropolie, locașuri sfinte care păstrează tezaurul credinței noastre în diferitele ei expresii de viață. Aici însă, spre deosebire de alte sfinte locașuri, se află acum trupul neputrezit al Cuviosului Părinte Onufrie, viețuitor aici în secolul al XVIII-lea. Este mărturia cea mai grăitoare pentru noi că pe aceste frumoase plaiuri botoșănene au viețuit înaintașii noștri iubiți de Dumnezeu, prietenii lui Dumnezeu, sfințindu-le cu viața lor pilduitoare. Nu-mi este străin nimic din ceea ce văd astăzi aici, locul acesta, cadrul dimprejur, sfânta biserică, mai ales, și chiar pe dumneavoastră, credincioșii, frații și surorile mele și după credință și după neam, pentru că sunt de aproape, din Tocileni.

N-am ezitat în viața mea să vorbesc despre sfinții mei părinți, tatăl meu și mama mea, și despre frații mei mai mari, de care m-am desprins în 1928, când am venit aici, la schitul acesta. În chip neînțeles atunci de mine, dar înțeles de Dumnezeu și descifrat apoi de lucrările de aici, de prezența noastră, a celor care am văzut azi sfințirea bisericii, restaurată în întregime, față de ce era în trecut, s-a îm-

plinit o creștere, o împodobire, o înfrumusețare la schitul acesta al Voronei, devenit mănăstire de când Î.P.S. Mitropolit Daniel păstorește Mitropolia Moldovei și Bucovinei.

Este o mare bucurie pentru mine ceea ce văd astăzi aici. O emoție adâncă mă stăpânește gândindu-mă cum m-a chemat Dumnezeu, la o vârstă fragedă în schitul acesta, unde am și rămas cu binecuvântarea bunului Părinte Ghedeon, care era atunci duhovnicul și egumenul schitului, adăpostit aici de lumea cea deșartă. Concertul păsărilor pe care l-am auzit atunci și natura atât de darnică și de frumoasă m-a urmărit toată viața. Nu pot să uit școala pe care am făcut-o aici, din clipa când l-am cunoscut pe cuviosul Părinte Ghedeon, urmaș al Cuviosului Onufrie, monah înduhovnicit de o rară valoare filocalică, omul rugăciunii inimii, a lui Iisus, omul dreptății, al iubirii și al purtării jugului lui Hristos, nelipsit de graiul său tainic. De la acest Părinte Ghedeon, al cărui mormânt se află aici, am aflat lucruri valoroase despre acest loc și despre părintele său duhovnicesc, pustnicul Veniamin, care avea daruri minunate, trăitor în această sihăstrie, când nu se putea săvârși Sf. Liturghie fără binecuvântarea starețului Mănăstirii Vorona. De pe timpul cuviosului Veniamin deci, continuau aici tradiția Sfântului Cuvios Onufrie o serie de părinți cu viață sfântă, prieteni ai lui Dumnezeu, până acum necunoscuți, de talia părintelui Ghedeon Verenciuc de la Oneaga, care se hrăneau doar cu pâinea cea de toate zilele. În schit nu se consuma carne, nici de oaie, nici de pasăre, de nici un fel. Părinții se hrăneau numai cu lapte și brânză, atâta cât aduceau credincioșii de la Tudora, Coșula și din alte sate de dincolo de codru.

Viața este o lecție mare cât trăiești, iubiiții mei frați și surori, iar Dumnezeu mi-a dat zile să vin aici și să găsesc, față de cum era în 1928, această frumusețe și să fiu înconjurat de o coroană de arhieriei, de arhimandriți, de preoți, de reprezentanți ai fraților noștri bucovineni, ai Î.P.S. Mitropolit Onufrie de la Cernăuți, care ne-a trimis un mesaj și o delegație de preoți, care se află între noi. Deci, întreaga Moldovă este prezentă astăzi aici și chiar toată Țara Românească, prin cei veniți cu râvnă și dragoste.

Ne rămâne actuală și de mare folos mărturia aceasta, de a fi prieteni și de a fi frați ai Mântuitorului Hristos, cum Însuși Domnul Iisus îi numește pe toți cei ce cred în El și fac voia lui Dumnezeu (Matei 12, 48-50). De aici rezultă înrudirea noastră cu Domnul nostru Iisus Hristos și înrudirea noastră duhovnicească între noi, cum ne învață Biserica. Datorită sfințeniei sale, Sfânta Fecioară Maria s-a învrednicit,

prin lucrarea Duhului Sfânt, să nască pe Pruncul Iisus, Fiul lui Dumnezeu, care a luat chipul nostru omenesc, cum i-a spus Arhanghelul Gavriil: "Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei! ...Nu te teme, Marie, fiindcă ai aflat har de la Dumnezeu. Și iată-n pântecele tău vei zămisli și vei naște Fiu și numele Lui îl vei chema Iisus. Acesta mare va fi și Fiul Celui-Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu îi va da tronul lui David, părintele Său, și va împărăți peste casa lui Iacob în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit..." (Luca 1; 28, 30-35). Pruncul Iisus este asemenea pruncului fiecărei familii, este asemenea fiecărui om care prin credință, fapte bune și rugăciune stăruitoare ajunge ca și sfinții la îndumnezeire. Fiind înfiați prin Taina Sfântului Botez și primind în inimi "duhul Fiului" (Gal. 4, 6), prin împărțășirea cu Trupul și Sângele Domnului Hristos creștinii devin prin har fiii lui Dumnezeu. De aceea noi, deci, ca prieteni și frați ai Mântuitorului Hristos, nu trebuie niciodată să ne urâm unii pe alții, să ne nedreptăm unii pe alții, să ne înșelăm unii pe alții, cum din nefericire mai întâlnim în viața noastră. Deci, fiecare semen al nostru este chipul lui Hristos și frate cu noi. Este o mare durere pentru noi toți, când vedem că există dezbinări în familie, în familia românească, dezbinări în popor sau între popoarele lumii, izvorul războaielor. Aceste dezbinări din lumea de astăzi noi putem să le potolim cu rugăciunea și bunătatea noastră, prin mijlocirea sfinților noștri, care ne vin în ajutor totdeauna, avându-l între ei acum și pe Sfântul Cuvios Onufrie din această mănăstire. "A înflorit pustia", cântau altădată marii imnografi ai Cetății Bizanțului, ai culturii bizantine, a înflorit deșertul Egiptului, al Palestinei, al Capadociei, populat cu cete de monahi, de cuvioși, cu dreptmăritori creștini, împărați, dregători, slujitori ai lui Dumnezeu. N-am fost lipsiți nici noi românii de aceste daruri, de vreme ce îi avem în calendar și icoane pe sfinții români ca: Sfântul Voievod Ștefan cel Mare, domnitorul martir pentru Hristos, Constantin Brâncoveanu, cu cei patru fii ai săi, toți odrăsliți din neamul nostru, ca și alți sfinți monahi, ierarhi, care au mărturisit prietenia cu Hristos. Fiecare dintre noi trebuie să fim prieteni ai lui Hristos, prin credință și fapte de binefacere.

Să mulțumim deci, lui Dumnezeu, că din mijlocul poporului român au odrăslit sfinți și mari personalități care au arătat în lume vredniciei românești de valoare universală. Avem credincioși care ajută Sf. Biserică, atât la orașe, cât și la sate, cum au ajutat și aici pe Părintele Ghedeon. În toată țara noastră, bisericile și mănăstirile sunt

acum în straie de sărbătoare, datorită vredniciei preoților, a stareților și monahilor, dar și datorită credincioșilor, pe care îmi este drag să-i numesc cirinenii Bisericii noastre, asemenea lui Simon Cirineanul, care l-a ajutat pe Domnul Hristos să poarte crucea spre dealul Golgotei. Așa ne ajută și pe noi acești buni credincioși, de multe ori neștiuți, dar și când se știu este spre slava lui Dumnezeu și spre mulțumirea noastră, a tuturor. Astfel, în ciuda încercărilor prin care am trecut în cei cincizeci de ani de dictatură, sfintele Moaște ale Cuviosului Onufrie au stat ascunse în biserica acestui schit. Când eram aici, în 1928, Sfântul Onufrie era sărbătorit în fiecare an, la ziua lui din calendar. Părinții scoteau sfintele sale Moaște cu cântări și ocoleau biserica, iar credincioșii îl aveau ca ocrotitor și apărător. La plecare, ei luau frunze din mărul care mai există și acum lângă altarul sfintei biserici și le duceau acasă, ca mângâiere pentru liniștea lor sufletească. La vârsta și la responsabilitatea mea de acum, vă imaginați câtă recunoștință și câtă prețuire trebuie să arăt preoților și credincioșilor de aici. De la părinții care erau atunci, începând cu Părintele Ghedeon Verenciuc, până la cei de astăzi, în frunte cu Părintele protosinghel Ghedeon, starețul mănăstirii, precum și credincioșilor din parohiile învecinate, care au sfințit pământul acesta prin înnoirea acestei sfinte biserici și acestei sfinte mănăstiri. Din izvorul bunătății lor, din izvorul conștiinței noastre că suntem prietenii Mântuitorului Hristos, izvorăsc aceste fapte așa de frumoase și de pilduitoare pentru noi toți.

Nu găsec cuvinte potrivite să mulțumesc Bunului Dumnezeu că mi-a dat zile să mai văd locul acesta după atâtea decenii, găsindu-l acum înflorit, nu numai materialicește, dar și duhovnicește, sufletește. La Mănăstirea Vorona, unde am fost chemat de aici la ascultare acolo, am găsit acum o mănăstire foarte frumoasă. În orașul Botoșani, la fel, strălucesc bisericile, ca și biserica de la Ipoteștii Botoșanilor, biserica din cimitir, a părinților poetului nostru național Mihai Eminescu, pe care am reușit s-o refacem când eram Mitropolit la Iași. Tot așa am făcut lucrări și în alte locuri și în momente când Dumnezeu ne-a ajutat ca să le săvârșim. Mulțumesc lui Dumnezeu pentru toate și pentru această bucurie pe care mi-a dat-o astăzi ca să văd aici o mulțime de credincioși, botoșăneni și de prin satele din jurul acestei mănăstiri, care au venit cu sârguință să participe la sfințirea bisericii și la proclamarea sfințeniei Cuviosului Părinte Onufrie.

Este un act istoric, unic în viața Bisericii noastre și în viața noastră personală proclamarea canonizării unui sfânt. Păstrați cu sfințenie clipele

acestea în comoara sufletelor dumneavoastră. Păstrați-le și transmiteți-le copiilor, tinerilor. Avem nevoie de aceste valori, avem nevoie de prietenia noastră cu Dumnezeu, cu Fiul lui Dumnezeu, cu sfinții Lui, care sunt frații noștri mai mari. Totdeauna să ne gândim că sfânta învățătură a Mântuitorului nostru Iisus Hristos se exprimă concret prin Sfintele Taine ale Bisericii. Nu numai prin cântări, nu numai prin adunări cu surle, câteodată, cu predici nesfârșite și răstălmăcite, ci concret, cum ați participat astăzi dumneavoastră la dumnezeiasca Liturghie și la împărțirea cu Trupul și Sângele Domnului. Credința este împărțire, frații mei, este viață, este trăire. Nu este ceva imaginat sau de imitat, ci este trăire. Este adevărat că ea este și suferință, este și răbdare, dar este și nădejde, pentru că noi suntem fiii nădejzii, fiii învierii, fiii și frații Maicii Domnului și ai Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Păstrați cu sfințenie legătura văzută cu Biserica, cu Sfintele Taine ale Bisericii, și căutați să vă aduceți contribuția fiecare, atât cât se poate, la ajutorarea semenilor aflați în suferință. Am primit mulțumiri și din partea autorităților pentru sprijinul acordat sinistraților de pe urma inundațiilor, pe care, din nefericire, încă le mai avem. În ținutul Vrancei, la Galați, în Banat și alte regiuni din țară, credincioșii au fost milostivi și au răspuns la colecta noastră pentru sinistrați, iar sumele adunate au mers acolo unde era mai multă nevoie. Prea Sfințiții Părinți Episcopi și delegații eparhiilor au mers la fața locului și au început împreună cu autoritățile de stat lucrările de construire a unui număr de case pentru cei cărora nu le-au rămas nimic în urma apelor revărsate din pricina păcatelor noastre.

Iubiți frați, vă împărțesc bucuria mea și a Sfântului Sinod, precum și tuturor credincioșilor din ținutul Botoșanilor și din alte părți, pentru că am întâlnit și aici și la Vorona creștini veniți de la mari depărtări. Ne întâlnim rar, de aceea am și lungit cuvântul meu de astăzi, căci "din prisosul inimii vorbește omul" (Luca 6, 45). Din acest prisos pot să vorbesc, pentru că mă copleșește tot ce am văzut și am auzit astăzi aici și ieri la Mănăstirea Vorona. Copilăria mea și începutul slujirii mele în Biserică au fost atât de binecuvântate de Dumnezeu încât acum sunt martor aici, după atâtea decenii, la actul proclamării unui sfânt chiar în acest an jubiliar al nostru, când Biserica Ortodoxă Română împlinește 80 de ani de când a fost ridicată la rangul de Patriarhie și 120 de ani de când este Autocefală. Ne-a ajutat Dumnezeu ca în acest an jubiliar să avem în rândul sfinților, pe lângă

cei pe care îi aveam deja în calendar, și pe alți părinți cuvioși și ierarhi ai noștri. Urmează Mitropolitul Dosoftei, părintele poezilor români, autorul Psaltirei în versuri, care a fost canonizat de Sfântul Sinod și care va fi proclamat curând în rândul sfinților. Vom continua misiunea aceasta de canonizare și-a altor părinți ai noștri, oameni ai spiritualității, ai rugăciunii, ai postului, ai iubirii dintre noi. Sunt valori spirituale de mare folos sufletesc pentru noi. Dumnezeu să binecuvânteze ziua de azi și rugăciunile Sfântului Cuvios Onufrie să ne ajute tuturor ca să sporim în credință, spre cinstea noastră, a Sfintei Biserici, a neamului românesc și a creștinătății întregi.

Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit Daniel, mi-ați oferit de multe ori atenții și m-a stăpânit totdeauna gândul unei împrumutări din partea mea în această privință. De aceea, am socotit ca aici, în locul acesta al uceniciei mele, să vă ofer insignele mitropolitane, dăruite de Sfântul Sinod al Bisericii noastre, potrivit rangului ierarhic de mitropolit, pe care-l aveți. Pe engolpion este gravată data de astăzi și numele acestui loc. Să le purtați cu bucurie, cu sănătate și cu vigoarea tinerească a vulturului. "Vrednic este!"

Pentru mănăstirea aceasta am adus ca ofrandă a dragostei mele, ca fiu duhovnicesc al ei, un rând de sfinte vase pentru Sfânta Împărășanie, pe care le dăruim Părintelui stareț Ghedeon, ca să se adauge la cele existente, și din care să se împărtășească părinții și credincioșii. Vă dăruim și câteva cărți, pentru că specificul strădaniilor noastre tipografice sunt cărțile bisericești, între care Biblia, ediția jubiliară a Sfântului Sinod, care să rămână în schitul acesta cu data de astăzi. Iar cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel, decorăm pe Părintele Ghedeon cu Crucea Patriarhiei, instituită de Patriarhul Miron Cristea, primul nostru Patriarh, ca distincție pentru slujitorii vrednici ai Bisericii noastre. Să o porți cu credință și cu dragoste P. Cuv. Părinte Ghedeon pentru lucrarea frumoasă pe care ai săvârșit-o aici. "Vrednic este!"

Îndreptându-mi gândul către Dumnezeu, îl rog ca "Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!" (II Cor. 13, 13). Amin.

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *IPS Daniel*, a mulțumit Părintelui Patriarh pentru darurile făcute și pentru participarea la aceste evenimente, după care a evidențiat o caracteristică deosebită a Prea Fericirii Sale, aceea de a păstra vii în memorie icoana părinților și a locurile natale: „*Mulțumim Prea Fericirea Voastră pentru onoarea pe care ne-ați făcut-o, mai ales pentru dragostea părintească pe care o arătați acestei Eparhii, și mai ales, acestor locuri unde v-ați născut. În aceste*

două zile am simțit că ați revenit acasă și ne-ați dat o pildă de iubire a locurilor unde s-a întâlnit cerul cu pământul pentru Prea Fericirea Voastră. Am rămas profund impresionați de memoria vizuală pe care o aveți Prea Fericirea Voastră, descriind cu lux de amănunte și culorile, și hainele, și veșmintele, și chipul oamenilor pe care i-ați întâlnit în mănăstire, pe aceste plaiuri, în 1928, dar ca să îți minte toate aceste lucruri însemnează că le-ați trăit profund. Această trăire adâncă a evenimentelor se întipărește atât de mult în sufletul omului, încât devine o peliculă grafică desfășurată în fața celorlalți, atunci când povestești, când relați, când mărturisești despre cele pe care le-ați trăit”. IPS Mitropolit Daniel, a adus apoi la cunoștință credincioșilor prezenți, decizia Camerei Deputaților de a aproba amplasamentul Catedralei Mântuirii Neamului: „În ziua în care Prea Fericitul Părinte Teoctist a slujit Sfânta Liturghie, de ziua hramului Mănăstirii Vorona unde ați început viața de monah, Camera Deputaților din Parlamentul României a aprobat definitiv locul pentru noua Catedrală Patriarhală din București și rugăm pe bunul Dumnezeu ca să vă dăruiască sănătate și mult ajutor, ca să puteți să o construiți cât mai repede, și noi vom veni la sfințire, pentru că ne-am format ca echipă, de sfințitori de biserici. Să trăiți întru mulți și binecuvântați ani!”.

IPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei a dăruit la rândul său Părintelui Patriarh o icoană a Cuviosului Onufrie și o monografie a Mănăstirii Sihăstria Voronei și a menționat că numele Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române va fi trecut de acum în pomelnicul Mănăstirii Sihăstria Voronei: „Numele Prea Fericirii Voastre va fi trecut în pomelnicul permanent al mănăstirii, întrucât ne-ați lăsat atât de frumoase odoare ca să se poată sluji Sfânta și dumnezeiasca Liturghie în acest locaș sfânt. Avem și carte de onoare și o să vă rugăm să ne scrieți. Aceasta este Cartea de Aur în care Prea Fericirea Voastră sunteți cel dintâi care sunteți rugat să ne scrieți câteva cuvinte, să ne dați o binecuvântare pentru a continua lucrările frumoase la această mănăstire”. În semn de aleasă mulțumire pentru slujirea împreună, IPS Mitropolit Daniel a oferit tuturor ierarhilor, precum și IPS Onufrie, Mitropolit de Cernăuți și Bucovina, prin delegația sa, câte o icoană cu Sfântul Cuvios Onufrie și câte o monografie a Mănăstirii Sihăstria Voronei.

În după amiaza zilei, la orele 16.00 a avut loc un pelerinaj la *Peștera Cuvioșilor*, aflată la o distanță de 2,5 km. de Sihăstria Voronei. Acolo se află ruinele unui paraclis, unde se consideră că mai mulți părinți cuvioși s-ar fi retras în căutarea liniștii. Seara, la orele 18.00, IPS Mitropolit Daniel, a marcat cu o plăcuță de marmură căsuța în care Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a viețuit ca frate la Mănăstirea Vorona.

Evenimentele prilejuite de canonizarea Cuviosului Onufrie au continuat la *Crăiniceni*, satul natal al *Sfântului Cuvios Ioan Iacob de la Neamț*, unde în data de 10 septembrie a avut loc un pelerinaj la casa în care sfântul a văzut lumina zilei. Casa a fost reconstruită în anul 2003, după spusele celor care au cunoscut-o sau au văzut-o, și după unele fotografii. Pelerinajul la care au luat parte numeroși preoți și credincioși a fost condus de PS Laurențiu, Episcopul Caransebeșului și de PS Irineu Slătineanu, Arhiepiscopul vicar al Episcopiei Râmnicului, care au săvârșit la casa Sfântului Ioan Iacob acatistul său, dar și un parastas de pomenire pentru părinții și bunicii sfântului. Cu acest prilej elevii Seminarului Teologic din

Dorohoi, care îi poartă numele, au susținut un concert de muzică religioasă. În aceeași zi *Părintele Patriarh Teoctist* a mers în localitatea *Stăuceni* unde a primit din partea primarului Mihai Chihai, titlul de cetățean de onoare. Patriarhul României a conferit domnului primar „Crucea Patriarhală”. Delegația înaltelor fețe bisericești s-a deplasat apoi la Școala generală din satul natal *Tocileni* unde a fost dezvelită placa ce atestă noul nume al acestei instituții de învățământ: Școala cu clasele I-VIII „*Patriarhul Teoctist*”.

Prea Fericirea Sa a spus următoarele:

“Este mult prea mult ceea ce mi-ați oferit astăzi. Consacrarea școlii acesteia cu numele meu, o școală atât de frumoasă și de impunătoare, mă surprinde cu adevărat și mă determină să mă adresez dumneavoastră frățeste, ca unor consăteni dragi și nici o clipă uitați în zilele vieții mele. Această clădire de lumină, a celor mai frumoși copii de pe lume – cei de la grădiniță, ca și cei din celelalte clase, pe care i-am binecuvântat și îmbrățișat ca pe niște îngeri – așa cum și sunt toți copiii lumii, ne primește astăzi pe toți. Alăturându-mă lor în bănci, m-am dus cu gândul la școala deschisă într-o cameră modestă a vecinului nostru, Sâdur, care o închiriasse. În acea școală, m-am înscris și eu fără voia părinților mei, în toamna anului 1921. Tânărul director și învățător Gheorghe Romanescu, fiul preotului nostru de la Stăuceni, m-a înscris cu bucurie, deși nu aveam șapte ani.

Vă imaginați, onorate autorități și Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit Daniel, cu câtă emoție trăiesc eu această clipă, văzând o asemenea școală, cu săli și bănci luminoase pline de copii, precum și grădinița, cu bobocii coborâți parcă din cer, atât de veseli și frumoși! Vă felicit din toată inima, Domnule Director, Domnule Primar, Mihai Chihai și Domnilor profesori, pentru eforturile depuse în realizarea acestei adevărate opere de cultură. Aici este, deci, vrednicia dumneavoastră, vrednicia satului acestuia, satul nostru sfânt: Tocileni. Mă bucur să găsesc copii aici, tineretul, viitorul nostru, cei care vor continua virtuțile strămoșilor, care se învață, se predau în școală.

Bine v-am găsit și binecuvântarea Domnului să fie cu voi cu toți!

Ne aflăm aici de două zile cu prilejul slujbelor de proclamare a canonizării Sf. Cuvios Onufrie de la mănăstirea Sihăstria Voronei. Vizitând la invitația dvs. această școală, cu emoție îmi amintesc cât de greu am urmat școala, căci tatăl meu nu prea mă lăsa, iar învățătorul de atunci, Gheorghe Romanescu, pe care îl cunoașteți, fiul preotului nostru de atunci, venea uneori acasă la noi și îl silea pe tatăl meu să mă lase la școală, să mă lase să o urmez, pentru că, spunea el, învățătura

mea nu va fi zadarnică și fără folos. Într-o zi, când învățătorul venise la noi pentru a stăruii și pentru a-l convinge de binefacerile științei de carte, tatăl meu, plictisit, i-a spus: "Lasă-mă, Coane Gheorghe, că doar n-am să-l fac popă pe băietul acesta. Lasă-mă, că am mult de lucru!"

Vorba tatălui meu m-a urmărit mult în viață. Și așa am ajuns în clasa a patra, când am primit și manualele de istorie, citite de noi, elevii, cu drag. Spre toamnă și mai cu seamă iarna, se organizau așa numitele șezători, prilej de lucru împreună cu vecinii, loc unde, în serile lungi, familia noastră numeroasă se bucura și reînnoia prietenii. Dumneavoastră, cei mai în vârstă, cred că ați auzit de aceste tradiții frumoase. Regretăm că le pierdem, ca și pe altele multe, obiceiuri care ne făceau viața mai bună. Atunci, deci, veneau vecini și oaspeți în casă. Într-o asemenea întâlnire, tatăl meu îmi spune: "Măi băiete, ia deschide o carte și citește de acolo, să auzim și noi ce știi, ce înveți la școală?". Și am citit. Am găsit pasajul cu Ștefan cel Mare, când, bătut și obosit la Războieni, Valea Albă, s-a dus la Cetatea Neamțului, la castel și a bătut în poartă, cerând loc de adăpost. Doamna Oltea a ieșit la fereastra cetății și l-a întrebat: "Cine bate-n poartă?", la care Ștefan i-a răspuns: "Eu sunt Ștefan, fiul tău!". "Nu te cunosc – i-a răspuns mama sa – nu ești tu fiul meu; fiul meu luptă și moare pentru a birui pe necredincioși." Aceasta a fost prima dată când tatăl meu a fost mulțumit în fața oaspeților noștri. Și la o altă șezătoare, când erau de față alți oaspeți ai lui, la nivelul nostru de atunci – iar îmi spune: "Măi băiete, ia mai citește o dată din cartea de unde mi-ai citit rândul trecut." Și am citit același pasaj, ca și atunci, dar mai sigur, pentru că a doua oară l-am pregătit și l-am citit mai clar. Atunci l-am văzut lăcrimând și bucurându-se în fața celorlalți c-am învățat carte. "Vezi cum știe, spunea el, că băietul acesta știe să citească pe hârtie, pe care și noi ne uităm, dar nu știm să citim nimic, și iată ce însemnează să înveți la școală!". Aceasta mi-a rămas cea mai frumoasă amintire din copilărie, felul cum atunci, în 1919-1920, se putea urma școala. În condițiile acelea, frații și surorile mele, mai mari decât mine, n-au urmat școala. Se făcea, totuși, școală, cu efort din partea elevului și a învățătorului lui, Gheorghe Romanescu, pe care l-am reținut ca vrednic apostol al satului nostru. Am trăit bucuria să-l am oaspete la Arad și la Craiova, pe când slujeam aceste eparhii. De asemenea, l-am prețuit pe fiul său, Dorin Gh. Romanescu, profesor și autor de cărți din domeniul armatei.

Am improvizat, frații mei, aceste crâmpie din sumedenia de amintiri, din anii când am fost școlar, avându-l pe el singur învățător, de la alfabet și până la istorie, religie, matematică și celelalte discipline din programul de învățământ. Iată, cât de greu funcționa școala atunci și, iată, ce coroană de profesori văd acum aici, înconjurați cu bucurie și entuziasm de copilași! Aceste momente s-au întipărit adânc în sufletul meu, pentru care vă mulțumesc, tuturor, cu recunoștință.

Binecuvântează noua școală, strădania direcțiunii și munca elevilor. Dumnezeu să ne aibă în paza Sa! Amin”.

Părintele Patriarh s-a închinat apoi în biserica ctitorită de Prea Fericirea Sa, în perioada când era Mitropolit al Moldovei și Sucevei, întâlnindu-se cu credincioșii din sat, cărora le-a ținut cuvânt emoționant, depănând frumoasele amintiri ce-l leagă de locurile natale și de biserica din sat. Prea Fericirea Sa a spus:

”Pașii mei îndreaptă-i după cuvântul Tău” (Ps. 118, 133).

“Cu ajutorul Bunului Dumnezeu, anul acesta am trăit momente de adevărată înălțare sufletească, prilejuite de hotărârea Sfântului Sinod de proclamare ca sfânt al Bisericii noastre a Cuviosului Onufrie de la Schitul Sihăstria Voronei. În urmă cu peste 77 de ani, în anul 1928, plecând de aici, am mers la Sihăstria Voronei, unde vestitul egumen al schitului, Părintele Ghedeon Verenciuc, m-a primit ca frate începător. Datorită invitației Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, de a participa la această proclamare sfântă, ne aflăm aici, în mijlocul dumneavoastră, la această solemnitate atât de frumoasă, aflată în strânsă legătură cu sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, hramul Mănăstirii Vorona și hramul bisericii noastre de aici. Proclamarea acestui nou Sfânt Cuvios al Bisericii noastre, Onufrie de la Schitul Sihăstria Voronei, ieri, unde ne-a întâmpinat mulțime de credincioși, mi-a prilejuit trăirea celor mai emoționante clipe din viața mea. Astfel, după atâtea decenii, m-am regăsit pe aceleași locuri unde s-a nevoit în rugăciune Cuviosul Părinte Onufrie, am sărutat sfântul altar la care a slujit el, i-am atins cu evlavie sfintele sale moaște și, ca odinioară, în anul 1928, m-am atins de mărul sădit de el și care se păstrează și acum, și am îmbrățișat cu privirea poiana și pădurea generoasă, ca și fețele mulțimilor de credincioși. Aceste momente, ca și cel de acum, trec dincolo de zările materiale, trec din adâncul sufletelor noastre, în adâncul veșniciei lui Dumnezeu. ”Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi” (Ps. 67, 35), spune psalmistul David, dar El este minunat și în viața fiecăruia dintre noi, atunci când

noi pășim în voia Sa, atunci când urechea sufletului nostru ascultă de chemarea lui Dumnezeu și urmează această chemare cu credincioșie. Când am rămas la schit, la vârsta mea din acea vreme, de 14 ani ne-împliniți, poate că nu gândeam așa cum m-am exprimat acum, dar înclinația mea spre Biserică, deprinsă de la buna mea mamă Marghioala, mi-a sădit în suflet mai apoi, odată cu școala și gândul de a pleca la mănăstire. De cum am început să învăț și să urmez școala, gândul acesta a stăruit și, împreună cu vecinul meu din satul natal – Tocileni, Haralambie Poamă-Neagră, cu care am fost botezat în aceeași apă – cum ne spuneau părinții noștri, Dumnezeu să-i ierte, pe când colindam împreună cu alți colegi și cu mioarele noastre aceste țărini care înconjoară satul Tocileni, adevărate împărății, pline de frumuseți fiecare și foarte generoase cu agricultura, ne-am înțeles să plecăm. Aici, unde ne aflăm acum, se numea ”la sârmă”. Și chiar din locul acesta, am plecat noi la mănăstire, în dimineața Duminicii Sf. Ap. Toma. După ce tot am încercat să consultăm voința părinților noștri, care evident nu împărtășeau gândurile noastre, în acea dimineață deci, lăsând mioarele noastre în seama altor colegi, am plecat de aici, de-a dreptul spre mănăstirea Vorona, fără a avea vreun semn călăuzitor decât cadrul din zarea albastră, unde se afla mănăstirea Vorona. Spre această întâlnire dintre pământ și albastrul cerului ne-am închinat și am plecat de-a dreptul străbătând dealuri și văi, păstrând direcția și ținta stabilită de la plecare și revăzută de pe înălțimea fiecărei coline peste care treceam. Dar, când am intrat în desișul pădurii tinere, străbătută de poteci ce duceau în toate direcțiile, ne-a năpădit frica rătăcirii, închinându-ne și cerând ajutorul Maicii Domnului. Depășind această parte, am ajuns și străbătut apoi pădurea seculară, urcând, coborând și ocolind ochiurile de apă, în așa fel spre a ieși în direcția bănuită că ne-ar duce la mănăstire. După un mers anevoios și stăpâniți de frică, despre care n-am scos nici un cuvânt, ne-am pomenit deodată că apare în fața noastră o poiană scăldată în lumina soarelui de după amiază. Când pe bolta cerului s-au arătat turlele strălucitoare ale celor două biserici, am căzut în genunchi, mulțumind lui Dumnezeu că am ajuns la mănăstirea Vorona. Era timpul Vecerniei, după toaca ce se bătea la Pavecerniță.

Iată, așa s-a întâmplat atunci, în anul 1928. A fost voia lui Dumnezeu și toată viața mea de atunci înainte și de câte ori ne-am întâlnit, ne-am adus aminte că meritul de a ajunge la ținta dorită, drept la mănăstire, nu este al meu, ca să mă laud cu el, mai ales acum, când nu

mai folosesc laudele, la responsabilitatea pe care o am și la vârsta mea, ci a fost vrednicia părinților mei, Dumitru și Marghioala, a fraților mai mari, a gospodarilor din sat, din satul Tocileni, de la care totdeauna am învățat un cuvânt frumos, un salut frumos, un gând binevoitor, pentru că satul era un adevărat izvor de frumuseți sufletești. Nu se auzea de dezbinări în familie, nu se auzea de vicii, care se leagă de unii din semenii noștri, ci pe toți și pe fiecare în parte îi înviora credința și frica de Dumnezeu. Când ne aflam pe ogorul nostru la lucru, nu departe de aici, numit "la nuci", ogorul nostru părintesc, se auzea în ajun de sărbătoare clopotul bisericii, care vestea că a doua zi mergeam la slujbă. Așa era rânduiala respectată de toți fiii și fiicele satului, cu mic, cu mare. Din acea clipă, nu se mai lucra. Ne închinam și lăsam uneltele și plecam acasă cu bucurie. A doua zi neapărat trebuia cineva din familie să meargă la biserică.

Deci, gospodarii pe care i-am cunoscut atunci, nașii și rudele mele, cum spuneam mai înainte, ne învățau de bine, găseam că aveau frumuseți sufletești și o bogăție de valori veșnice, de înțelepciune veșnică. Le datorez lor, așadar, evlavia și gândul de a pleca la mănăstire, gând pe care atunci nu-l puteam tălmăci, ca și acum după atâția ani, decât numai prin voia lui Dumnezeu, la chemarea și vrerea Lui. Și repet, trăiesc același sentiment, mai ales acum, când am participat împreună cu Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, împreună cu alți ierarhi, credincioși și preoți la Schitul Sihăstria Voronei, la proclamarea trecerii în rândul sfinților români a Cuviosului Onufrie, cel care și-a mântuit sufletul și și-a sfințit viața în secolul al XVIII-lea în acest schit și unde am intrat în după amiaza zilei Duminicii Sf. Ap. Toma, a anului 1928, după ce nu am fost primiți în mănăstirea Vorona. Aflându-ne la slujbă, asemănătoare cu cea din ceruri, m-am dus cu gândul la imaginea schitului din anul 1928, în care am fost primiți, eu și Haralambie Poamă-Neagră, de către bunul Părinte, gânditor și mare grăitor de Dumnezeu, Ghedeon Verenciuc, superiorul schitului, înconjurat de doi părinți mai vârstnici și de frați mai mari vârstei noastre. Rămânând în ascultarea sa, am început să învățăm și să lucrăm, auzindu-l uneori cum șoptea între vorbele sale numele lui Iisus, prezent în inima lui. Se ruga, așa cum învăța Sfinții Părinți, așa cum s-a nevoit și Cuviosul Onufrie, despre care mi-a spus multe lucruri minunate, cât și despre părintele său duhovnicesc, Ieroschimonahul Veniamin, la mormântul căruia am fost ieri împreună cu ceilalți ierarhi prezenți la acest moment solemn.

Schitul Sihăstria Voronei era un loc de rugăciune și sfințenie, unde ne-a condus aceea chemare sfântă atât de necunoscută și de neînțeleasă de noi atunci. De aici am pornit, trecând puntea la Săliște, apoi am urcat acolo șleahul care leagă orașul Botoșani de Iași, am coborât apoi în satul de lângă Cristești-Maici și am intrat în desimea pădurii tinere, apoi în cea seculară, înspăimântându-ne întunericul pădurii. În după-amiaza zilei, cum am spus, am ieșit drept la Sfânta Mănăstire Vorona. Iată o cale, un drum aș zice al vieții, nebănuit și această pildă de ascultare a vocii lui Dumnezeu, de urmare a Sfintei Evanghelii și de înțelegere a ei. Biserica noastră are învățătura cea mai frumoasă, deoarece este învățătura desăvârșirii firii omenești, a înălțării omului până la sfințenie, pentru care S-a întrupat și S-a jertfit Domnul nostru Iisus Hristos. De aceea și Sfinții Părinți învață că noi, oamenii, putem ajunge până la Dumnezeu, prin credință și fapte bune.

Iată un drum, un început de drum de atunci, care nu putea fi prevăzut. Și, iată, cum, prin mila lui Dumnezeu, de la țarina noastră, a Tocilenilor, de la "sârmă", am ajuns apoi, după ani, la această mare răspundere. Îmi vin deseori în minte toate țarinile din jurul satului: la vie, la budăi, la băltoi, la fundoaica, la chir, spre Stăuceni, la căsoaia, la stuhăroaie, la parasca, etc., pe care le-am străbătut și pe care le-am iubit mult. Am iubit mult și nu pot să uit locurile acestea și pe toți cei ce le muncesc. Aceste țarini au intrat în sufletul meu încă de pe atunci, iar frumusețea lor mi-a rămas neschimbată în amintire.

De aceea, vă mulțumesc pentru această întâmpinare. Vă mulțumesc, frații mei, vă mulțumesc foarte mult și trebuie să rețineți din această frumoasă istorie descrisă acum, că viața noastră este darul lui Dumnezeu. Atunci când noi o păstrăm, o respectăm și urmăm în viață sfatul și cuvântul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și viața noastră se îmbunătățește. N-a fost ușoară, dar nici n-a fost grea. Dacă era chiar așa de grea, nu mai eram acum aici. Dar, în fiecare moment, îmi reamintesc că din locul acesta am plecat, din locul destinat zidirii bisericii încă de la întemeierea satului Filipești. Poate ar fi bine, Domnule Primar, ca satul să revină la numele de Filipești. Din moșia proprietarilor, a familiei Filipescu, li s-a oferit celor care aveau dreptul la împrumut teren aici, între care fratele meu cel mai mare, Nicolae, tatăl lui Ghiță și al lui Mihai, al Valeriei, care sunt aici și al celorlalți, câți au fost. Tatăl lor și Victoria, mama lor, au făcut mai întâi un bordei, aici, alături de noi, aproape de băltoi și i-au adus apoi și pe ceilalți, frați și neamuri, unde și-au luat parcele și unde ei au

avut ideea de a zidi biserică aici, pe locul acesta, consacrat încă de atunci pentru sfântul locaş. Ei, în frunte cu Mihai, au făcut o biserică mică, din nuiele şi cu lut. Au folosit înălţimea porumbului spre a nu fi descoperiţi de duşmanii Bisericii şi astfel au ridicat bisericuţa sub ocrotirea porumbului. Mai apoi au ridicat bisericii acoperiş, aceasta devenind foarte frumoasă. Când Dumnezeu a voit să ajung Mitropolit la Iaşi, în 1977, am venit şi am văzut bisericuţa şi m-am gândit cum nişte copii tineri şi puţinii locuitori care erau atunci, au făcut o biserică, iar eu, cu responsabilitatea mea de Mitropolit, să nu reuşesc? Şi am început demersurile: la judeţ şi pe la toate autorităţile în drept, până la Bucureşti. N-au lipsit şi necazurile. Ne-am pomenit cu un ordin de interzicere a lucrării. De aceea apare şi arhitectura aceasta, care este foarte frumoasă; la început m-am gândit să fie până aici, la clopotniţă, dar, după aceea, Părintele Protopop Grigore Diaconu şi cu alţi oameni de bine de la judeţ, de la Botoşani, au hotărât să folosim terenul până la strada de Apus, spre a continua zidirea şi mărirea. Şi astfel, a ieşit atât de frumoasă biserica de aici, din Filipeşti, cu hramul "Naşterea Maicii Domnului", ca şi cel al Mănăstirii Vorona.

Iată, cum se înscriu vredniciile în istorie pentru fiecare dintre noi şi ele glăsuiesc într-un fel mărirea lui Dumnezeu. Râvna şi credinţa nepoţilor mei de fraţi, ne-au dat ideea ca să aduc şi eu contribuţia mea la zidirea bisericii. Şi ne-a ajutat Bunul Dumnezeu! Astfel, după instalarea Înalt Prea Sfinţitului Daniel ca Mitropolit al Moldovei şi Bucovinei am venit cu toţii în sobor de la Mănăstirea Putna şi am sfinţit biserica. Atunci, privind de sus, de pe podiumul unde ne aflam, spre zările codrului de la Vorona, mi-am dat seama că din locul acesta am plecat la schit.

Iată, cum se leagă în istorie gândurile, vredniciile sau cum vremurile răstoarnă uneori valorile, desfigurând chiar viaţa omului cu păcatele lăcomiei şi, în general, ale necredinţei, ca în zilele noastre. De aceea, cuvântul meu frăţesc se îndreaptă spre dumneavoastră, tot ca să vă păstraţi frumuseţea şi credinţa ortodoxă. Să o mărturişiţi întotdeauna, oriunde veţi fi! Sunt impresionat şi alături de mine ceilalţi ierarhi, de prezenţa copilaşilor lângă noi. Sunt impresionat de gestul Domnului Primar şi mai ales de grija pentru şcoală şi aici şi la Tocileni.

Şcoala şi Biserica au fost stâlpii puternici de susţinere şi dezvoltare ai neamului nostru românesc în istorie. Aceste două Aşezăminte sunt două coroane care au strălucit totdeauna prin cultură şi credinţă în Dumnezeu.

Şcoala ne deschide mintea şi inima, ne deschide orizontul cunoştinţelor necesare vieţii de familie şi ne defineşte felul de a fi în societate.

Cultura, credința, ne trec spre profunzimea sufletului și spre valoarea vieții noastre adevărate. Viața creștină fără Hristos Cel jertfit, Cel răstignit și a treia zi Înviat, nu se poate, iubiți frați, să fie ruptă de Biserica - întemeiată de El pe pământ, pentru mântuirea noastră. Așa să le spuneți tuturor acelor care încearcă să vă sucească mințile și să vă depărteze de Biserică și de învățătura lui Hristos, pe care slujitorii Bisericii, cu harul primit prin hirotonie, o împărtășesc credincioșilor. Adevărata credință este aceea creștină. Purtăm numele lui Hristos. Creștinii sunt purtători de Hristos, pentru că poartă numele Lui, dar au și marea datorie de a trăi viața și învățătura Mântuitorului Iisus Hristos; să se împărtășească mai des cu Sfintele Taine, să se spovedească la vremurile rânduite, să respecte învățătura Bisericii noastre, să facă din familie o biserică, cum învățau Sfinții Părinți în primele secole, vorbind de frumusețea familiei. Așa ne învață Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazians.

Aceasta este credința și Ortodoxia noastră. Credința care ne ajută să străbatem cu bine problemele vieții, să trecem peste încercările inundațiilor care au lăsat atâția oameni fără casă, fără masă. Îi felicit pe cei care i-au ajutat până acum pe sinistrați. Așa trebuie să gândim, așa trebuie să consolidăm valorile noastre și ale semenilor noștri. Sătenii sunt frații mei, cei ce știu să prețuiască ogorul, știu să-l lucreze, știu să-l iubească și să se oglindească în razele luminii de soare pe ogorul pe care-l îndrăgesc. Așa am văzut chipul ogoarelor noastre și al țarinilor noastre din jurul Tocilenilor și așa-l văd și acum. Îi sunt recunoscător Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel că a stăruit mult ca să vin la Botoșani și să mă bucur. Am dorit să vin, dar și insistența Domnului Primar Chihaia s-a adăugat ca să ne întâlnim astăzi aici și să mai capăt o diplomă de vrednicie, de onoare din partea Primăriei, pentru care îi mulțumesc călduros. Vă mulțumesc mult și vă rog să transmiteți binecuvântările noastre colaboratorilor dumneavoastră, Domnule Primar și fraților credincioși care ne-au întâmpinat atât de frumos, cu evlavie și flori și la Stăuceni.

Și acum, așa se și obișnuiește, că binele "zidește bine" întotdeauna. O cinstire ca aceasta zidește cinstire din partea Bisericii față de Domnul Primar. Noi avem în Analele Patriarhiei noastre, de la începuturile ei, de la primul Patriarh al nostru, Miron Cristea, Crucea Patriarhală, distincție și decorație atât pentru preoți, cât și pentru credincioși. Și de aceea, în numele Sfintei noastre Patriarhii, îi acord Domnului Primar această decorație, "Crucea Patriarhală", cu rugăciunea către Bunul Dumnezeu, ca să o poarte cu sănătate și cu bucurie.

Vă mulțumesc și vă îmbrățișez pe toți".

De asemenea, la mormântul scumpilor săi părinți, Patriarhul României a oficiat un parastas și s-a recules pentru câteva momente. Aici a avut și nespusa bucurie să se întrețină cu o parte din membrii familiei sale care mai trăiesc. În ultima zi a șederii în ținutul Botoșanilor Prea Fericirea Sa a vizitat Mănăstirea Popăuți și Seminarul Teologic Botoșani.

Ceremoniile religioase prilejuite de oficializarea cultului Sfântului Cuvios Onufrie s-au încheiat cu trei sfințiri de biserici: în orașul Botoșani s-a târnosit biserica „Duminica Mare” de către PS Laurențiu, Episcopul Caransebeșului; în satul Brehuiuști, Protopopiatul Botoșani a fost târnosită biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva” de PS Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, iar biserica din satul Ibănești, Protopopiatul Dorohoi, a fost târnosită de PS Irineu Slătineanul, Arheireu-vicear al Episcopiei Râmnicului.

Slujbele religioase oficiate cu ocazia proclamării canonizării Cuviosului Onufrie, precum și prezența Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la această mare sărbătoare a Bisericii de pe meleagurile botoșanene, a oferit pelerinilor la aceste manifestări ale evlaviei și credinței străbune, prilej de negrăită bucurie sufletească, care va rămâne întipărită profund în inimile și sufletele lor, precum și în cronică vremii. De asemenea, revenirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la vetrele de sihăstrie al Voronei, unde Dumnezeu l-a chemat la slujirea cea sfântă a Bisericii, pentru a oficializa cultul Sfântului Cuvios Onufrie, întâlnirea cu meleagurile copilăriei unde a deprins dragostea pentru neam și pentru Biserica strămoșească, precum și plecarea genunchilor la mormântul părinților Prea Fericirii Sale, au fost momentele principale ale itinerariului făcut de Patriarhul României pe meleagurile natale, binecuvântate de Dumnezeu cu alese chipuri de sfinți și distinse personalități ale culturii naționale.

Nimic nu este întâmplător în această lume, iar lucrarea lui Dumnezeu s-a putut vedea și acum, din faptul că *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, a venit la sihăstriile Voronei la nici 14 ani împliniți, unde a fost primit de urmașul Sfântului Cuvios Onufrie, protosinghelul Ghedeon Verenciu, iar acum la patriarhala vârstă de 90 de ani, a revenit la locurile sale de suflet pentru a sluji Dumnezeiasca Liturghie și a consfinți ca „de acum înainte și în veci, Cuviosul Onufrie de la Vorona să fie numărat între sfinții Bisericii, să fie pomenit și cinstit cu cântări de laudă în ziua a noua, ale lunii septembrie”^{*}.

Redacția

^{*} La întocmirea materialului publicat am avut în vedere și reportajul „Proclamarea canonizării Cuviosului Onufrie de la Sihăstria Voronei” semnat de Dl. Dumitru Irimia și publicat în „Vestitorul Ortodoxiei”, nr. 363-364, din 30 septembrie 2005, p. 8-9.

LUCRĂRILE SESIUNII SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PE ANUL 2005

Sumarul ședinței de lucru din 20-21 octombrie 2005*

În temeiul prevederilor art.12 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art.9 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, cu adresa nr. 3763 din 19 septembrie 2005, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a convocat Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședință de lucru a sesiunii anuale pentru zilele de joi, 20 și vineri, 21 octombrie 2005, la Reședința Patriarhală din București.

Joi, 20 octombrie 2005

1. Oficierea Sfintei Liturghii și a Tedeumului.

Începând cu orele 8.00 s-a oficiat **Sfânta Liturghie** în Catedrala Patriarhală de către *P.S. Irineu Slătineanu*, *Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Râmnicului*, împreună cu un sobor de preoți și diaconi.

În continuare, la orele 9.30 s-a oficiat **Tedeumul**, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist*, a membrilor Sfântului Sinod, a părinților consilieri patriarhali și a credincioșilor aflați în Catedrala Patriarhală.

La orele 10.00 Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* intră în Sala Sinodală a Palatului Patriarhal, însoțit de Înalt Prea Sfințitii Mitropoliți și Arhiepiscopi, Prea Sfințitii Episcopi și Prea Sfințitii Episcopi-Vicari Patriarhali, Episcopi-Vicari și Arhiepiscop-Vicari.

2. Apelul nominal.

Luând loc în scaunul prezidențial, Prea Fericirea Sa invită pe **P.S.Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu**, Secretarul Sfântului Sinod să dea citire **Apelului nominal** al membrilor Sfântului Sinod.

Sunt prezenți: Prea Fericitul Părinte **Teoctist**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *II.PP.SS. Mitropoliți: Daniel* al Moldovei și Bucovinei, **Teofan** al Olteniei, **Nicolae** al Banatului, **Petru** al Basarabiei, **Serafim** al Mitropoliei Ortodoxe a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, și **Iosif** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale; *II.PP.SS. Arhiepiscopi: Teodosie* al Tomisului, **Nifon** al Târgoviștei, **Pimen** al Sucevei și Rădăuților, **Bartolomeu** al Clujului și **Andrei** al Alba Iuliei; *PP.SS. Episcopi: Gherasim* al Râmnicului, **Eftimie** al Romanului, **Epifanie** al Buzăului și Vrancei, **Calinic** al Argeșului și Muscelului, **Ioachim** al Hușilor, **Casian** al Dunării de Jos, **Timotei** al Aradului, **Laurențiu** al Caransebeșului, **Justinian** al Maramureșului și Sătmarului, **Nicodim** al

* Prezentul sumar a fost pregătit pentru tipar de **Pr. Dr. Augustin Rusu, Consilier patriarhal**, pe baza Procesului-Verbal al ședinței, existent la Cancelaria Sfântului Sinod.

Severinului și Strehaiei, **Damaschin** al Sloboziei și Călărașilor, **Ioan** al Covasnei și Harghitei, **Galaction** al Alexandriei și Teleormanului, **Daniil**, Episcop-Locțiitor (administrator) al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului și **Sofronie** al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria; *PP.SS. Episcopi-Vicari Patriarhali*: **Vincentiu Ploieșteanu**, **Ambrozie Sinaitul** și **Ciprian Câmpineanu**; *PP.SS. Episcopi-Vicari*: **Sebastian Ilfoveanu** al Arhiepiscopiei Bucureștilor, **Varsanufie Prahoveanu** al Arhiepiscopiei Bucureștilor, **Visarion Rășinăreanu** al Arhiepiscopiei Sibiului, **Gurie Gorjeanu** al Arhiepiscopiei Craiovei, **Lucian Lugojanul** al Arhiepiscopiei Timișoarei, **Siluan Marsilianul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale și **Marc Nemțeanul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale; *PP.SS. Arhieri-Vicari*: **Irineu Slătineanu** al Episcopiei Râmnicului, **Ioachim Băcăuanul** al Episcopiei Romanului, **Corneliu Bârlădeanu** al Episcopiei Hușilor, **Petroniu Sălăjanul** al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului și **Iustin Sigheteanul** al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului.

Absentează motivat: I.P.S. Arhiepiscop **Nicolae** al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, P.S. Episcop **Ioan** al Oradiei, Bihorului și Sălajului, PP.SS. Episcopi-Vicari: **Calinic Botoșăneanu** al Arhiepiscopiei Iașilor, **Sofian Brașoveanu** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, **Irineu Bistrițeanul** al Arhiepiscopiei Clujului și **Vasile Someșanul** al Arhiepiscopiei Clujului.

Constatând prezența statutară, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist *declară legal constituit Sfântul Sinod și deschide prezenta ședință de lucru*.

3. Cuvântul introductiv al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST se adresează membrilor Sfântului Sinod cu următorul cuvânt de introducere a lucrărilor:

“Înainte de a se trece la ordinea de zi, vă rog să-mi îngăduiți ca să evocăm chipul și lucrarea celui care nu mai este în fotoliul acesta de Mitropolit al Ardealului, Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, trecut la cele veșnice. Cu rânduiala cuvenită, la care am participat cei mai mulți dintre noi, acum așteaptă învierea de obște în ctitoria sa de la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

După o viață zbuciumată încă din tinerețea sa, dar însetat neconținut după cultură, după cunoștințe teologice, de știință, în general, el a întâmpinat un drum foarte greu, pe care l-a străbătut cu darul lui Dumnezeu și a ajuns la limanul slujirii arhieresti. Despre acestea toate s-a vorbit, s-a scris și încă se va mai vorbi și se va mai scrie.

Dar pentru că acum suntem în această ședință, prima după trecerea sa la cele veșnice, îi evocăm contribuția la lucrările Sfântului Sinod. Încă în calitatea sa de secretar al Sfântului Sinod s-a dovedit a fi nu numai cunoscător al rânduielilor noastre bisericesti, dar și cu inițiative, cu o cuprindere deosebită a lucrării bisericesti, atât în interior, cât și în exterior, fiindu-i de mare ajutor fericitului întru adormire Patriarhului Justinian.

Situația a fost de așa natură încât l-am cunoscut în anii tinereții mai puțin. Dar când a devenit membru al Sfântului Sinod mi-am dat seama că fericitul întru

pomenire Patriarhul Justinian și-a ales un colaborator destoinic și potrivit cu vremea aceea de grele încercări. Episcopul Vicar Antonie Ploieșteanul rezolva lucrările obișnuite cu multă atenție și cu multă precauție, cum se cerea atunci să se facă. A îndeplinit funcția aceasta paralel și cu conducerea, o bucată de vreme, a Institutului Teologic de Grad Universitar din București. Apoi a fost ales episcop la Buzău, unde și-a arătat priceperea și atașamentul pentru păstrarea patrimoniului nostru cultural-spiritual și a făcut lucrări importante la Centrul Eparhial, ceea ce l-a adus să fie ales în fruntea Mitropoliei Ardealului. În această calitate a lucrat cu multă stăruință și pe teren pastoral, și pe teren cultural, social, și pe terenul activității externe a Bisericii noastre, în relațiile cu celelalte Biserici și îndeosebi în Mișcarea Ecumenică, unde prezența, zelul și priceperea sa erau deosebit de importante și chiar determinante în unele decizii foarte importante privitoare la relațiile dintre Biserica Ortodoxă, în general, și Biserica Romano-Catolică. S-a vorbit mult și se va mai vorbi de Documentul de la Balamand. El a fost inițiatorul și cel care s-a luptat de i-a convins pe cei trei cardinali prezenți la Balamand, inclusiv pe cei din delegația Bisericii Greco-Catolice din România, să semneze acest document, care, dacă ar fi fost recunoscut de întreaga Biserică Ortodoxă și de Biserica Romano-Catolică, ar fi fost un câștig și un pas important în roadele dialogului teologic dintre Ortodoxie și Catholicism. Din nefericire, și acum ne aflăm într-o criză aproape fără ieșire, dacă nu se va întâmpla o minune a lui Dumnezeu și o descoperire a unei inițiative care să ne readucă la dialog, la un dialog, însă, cerut de Sfânta Evanghelie, de Mântuitorul Iisus Hristos, în deplină sinceritate, în deplină frățietate, în deplină dorință de a ne regăsi în aceeași corabie a Mântuitorului Hristos din primul mileniu.

Starea sănătății sale agravându-se, n-a mai putut să fie de folos acestei importante prezențe a Bisericii Ortodoxe Române atât în dialogul teologic, cât și în Mișcarea Ecumenică și în celelalte organizații, precum Conferința Bisericilor Europene, sau alte consultări, simpozioane, unde reprezentanții noștri totdeauna au fost în frunte, cu o pregătire deosebită, totdeauna așteptați și prețuiți pentru contribuția lor teologică și pentru roadele acestei contribuții.

O parte, deci, din aceste vrednicii și din aceste roade ale Bisericii Ortodoxe Române i se datorează fericitului întru Domnul adormit Antonie Mitropolitul. De aceea, acum, în această ședință, să ne amintim de lucrarea lui, de râvna lui, și de neastâmpărul lui, care pornea dintr-un suflet bogat înzestrat, dintr-un izvor nescecat, ce dădea totdeauna la iveală inițiative în toate laturile, nu numai teologice, ale activității noastre, dar și în sfânta și marea lucrare filocalică a Bisericii, ca unul care a fost ucenicul Părintelui profesor Dumitru Stăniloae și, duhovnicește, al vestitului duhovnic și stareț, Părintele Cleopa. Iată pentru ce se cuvine ca și în aceste clipe, la început de lucrări, să păstrăm un moment de reculegere și să-i cântăm Veșnica lui pomenire!

V-ați aruncat privirea asupra agendei de lucru care este foarte bogată. La sfârșitul lucrărilor vom chibzui în deplină responsabilitate a conștiinței noastre de ierarhi asupra candidaților dintre care va trebui, cât mai curând, să fie ales titularul scaunului de mitropolit al Ardealului și arhiepiscop al Sibiului, rămas vacant prin trecerea la Domnul a Mitropolitului Antonie Plămădeală. Am făgăduit Consiliului

Eparhial de la Sibiu că vom face alegerea într-un termen scurt, astfel încât Sfânta Naștere a Domnului nostru Iisus Hristos să găsească scaunul mitropolitan ocupat și credincioșii acestei Mitropolii liniștiți în privința arhipăstorului lor.

Doar atât să rețineți, și fac apel la tinerii Părinți Episcopi și Arhieri, că este o responsabilitate mare. Acolo s-a lucrat bine și cu realizări frumoase, dar suferința îndelungată a I.P.S. Antonie a făcut ca imaginea mitropolitului, așa cum știți, să rămână oarecum în umbră și urmașul său trebuie să fie cineva care a făcut dovada că știe să se impună, dar în așa fel încât să nu stărnim pe nimeni, ținând cont de observațiile presei, și nu le repet, pentru că le cunoașteți cu toții, care a găsit fel de fel de critici. Deci prin prisma aceasta a responsabilității să ne gândim la acele persoane, să predomine conștiința că acolo se cere o muncă asiduă, statornică, o muncă tenace, ca să revină prestigiul și autoritatea mitropolitană pe care a avut-o Mitropolia de la Sibiu din toate punctele de vedere”.

4. Componența Comisiilor de lucru ale Sfântului Sinod.

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, P.S.Episcop-Vicar Vincențiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod dă citire **componenței Comisiilor sindale** după cum urmează :

Comisia Pastorală și Socială

1. Vacant	Președinte
2. I.P.S.Mitropolit Petru al Basarabiei	Membru
3. I.P.S.Arhiepiscop Pimen al Sucevei și Rădăuților	Membru
4. P.S.Episcop Eftimie al Romanului	Membru
5. P.S.Episcop Ioachim al Hușilor	Membru
6. P.S.Episcop Galaction al Alexandriei și Teleormanului	Membru
7. P.S.Episcop-Vicar Visarion Rășinăreanul	Raportor
8. P.S.Episcop-Lochiitor Daniil	Membru
9. P.S.Episcop-Vicar Vasile Someșanul	Membru
10. P.S.Episcop-Vicar Sofian Brașoveanul	Membru
11. P.S.Arhiereu-Vicar Ioachim Băcăoanul	Membru
12. P.S.Arhiereu-Vicar Petroniu Sălăjanul	Membru
13. P.S.Arhiereu-Vicar Iustin Sigheteanul	Membru

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină:

1. I.P.S.Mitropolit Teofan al Olteniei	Președinte
2. I.P.S.Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei	Membru
3. P.S.Episcop Gherasim al Râmnicului	Membru
4. P.S.Episcop Epifanie al Buzăului și Vrancei	Membru
5. P.S.Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului	Raportor
6. P.S.Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmăruului	Membru
7. P.S.Episcop Nicodim al Severinului și Strehaiei	Membru
8. P.S.Episcop-Vicar Sebastian Ilfoveanul	Membru

9. P.S.Episcop-Vicar Calinic Botoșăneanul	Membru
10. P.S.Episcop-Vicar Lucian Lugojanul	Membru
11. P.S.Episcop-Vicar Marc Nemțeanul	Membru
12. P.S.Arhiereu-Vicar Corneliu Bârlădeanul	Membru

Comisia Teologică și Liturgică

1. I.P.S.Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei	Președinte
2. I.P.S.Arhiepiscop Teodosie al Tomisului	Membru
3. I.P.S.Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului	Membru
4. P.S.Episcop Casian al Dunării de Jos	Raportor
5. P.S.Episcop Laurențiu al Caransebeșului	Membru
6. P.S.Episcop Ioan al Oradiei, Bihorului și Sălajului	Membru
7. P.S.Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor	Membru
8. P.S.Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul	Membru
9. P.S.Episcop-Vicar Varsanufie Prahoveanul	Membru
10. P.S.Episcop-Vicar Irineu Bistrițeanul	Membru
11.P.S.Arhiereu-Vicar Irineu Slătineanul	Membru

Comisia Relațiilor Externe Bisericești

1. I.P.S.Mitropolit Nicolae al Banatului	Președinte
2. I.P.S.Mitropolit Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord	Membru
3. I.P.S.Mitropolit Iosif al Europei Occidentale și Meridionale	Membru
4. I.P.S.Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei	Raportor
5. I.P.S.Arhiepiscop Nicolae al Arhiep. Ort. Rom. în America și Canada	Membru
6. P.S.Episcop Timotei al Aradului	Membru
7. P.S.Episcop Ioan al Covasnei și Harghitei	Membru
8. P.S.Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria	Membru
9. P.S.Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu	Membru
10. P.S.Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul	Membru
11. P.S.Episcop-Vicar Gurie Gorjeanul	Membru
12. P.S.Episcop-Vicar Siluan Marsilianul	Membru

Întrucât la Apelul nominal s-a constatat vacanța președinției Comisiei Pastorale și Sociale, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* propune Sfântului Sinod ca I.P.S. Mitropolit **Petru** să prezideze Comisia respectivă la această ședință de lucru.

Luând act de această propunere și constatând că nu sunt obiecții față de componența Comisiilor sinodale, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist*, plenul Sfântului Sinod hotărăște:

– *Sfântul Sinod aprobă componența Comisiilor Sinodale în forma în care s-a lecturat.*

– *Aprobă ca I.P.S.Mitropolit Petru al Basarabiei să prezideze Comisia Pastorală și Socială în această ședință de lucru.*

5. Aprobarea Ordinii de zi și repartizarea lucrărilor la Comisiile sinodale de lucru.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Președinte propune **aprobarea Ordinii de zi**, pe care membrii Sfântului Sinod o au în față, invitând pe ierarhii care au propuneri de completare, să le prezinte în plen.

I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei solicită înscrierea pe Ordinea de Zi a adresei nr. 121-C/2005 a Arhiepiscopiei Alba Iuliei privind inițierea demersurilor Patriarhiei Române către Guvernul României pentru elaborarea unei Legi speciale cu privire la situația bunurilor imobile (clădiri și terenuri) aflate în dispută între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catolică Orientală de rit bizantin (greco-catolică).

– *Sfântul Sinod aprobă unirea adresei nr. 121-C/2005 a Arhiepiscopiei Alba Iuliei cu temeiul nr. 4118/2005 și repartizarea ei spre studiere de către Comisia Pastorală și Socială.*

P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului solicită înscrierea pe Ordinea de Zi a adresei nr. 3969/2005 a Episcopiei Râmnicului cu propunerea de acordare a rangului de Arhimandrit, Cuv. Protosinghel Pleșa Sorin Sava, starețul Schitului Troianu, jud. Vâlcea.

– *Sfântul Sinod aprobă înscrierea și repartizarea adresei nr. 3969/2005 a Episcopiei Râmnicului spre studiere de către Comisia Pastorală și Socială.*

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei solicită înscrierea pe Ordinea de Zi a adresei Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr.8610/19 octombrie 2005 cu propunerea ca în fiecare eparhie să fie studiate apariția și evoluția mișcării anarhice autointitulată "*Biserica Ortodoxă secretă*".

– *Sfântul Sinod aprobă înscrierea și repartizarea adresei nr.8610/2005 a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei spre studiere de către Comisia Teologică și Liturgică.*

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist constată că, în ultimii ani, la deschiderea fiecărei ședințe a Sfântului Sinod se aduc propuneri de completare a Ordinii de Zi cu probleme importante pentru viața bisericii, pe care Cancelaria Sfântului Sinod și celelalte Sectoare ale Administrației Patriarhale nu mai au timpul necesar să le studieze. De aceea, consideră necesar ca atunci când se primește de către fiecare membru al Sfântului Sinod convocarea împreună cu Ordinea de Zi, este bine ca eparhia să comunice, de îndată, cu notă de fundamentare sau documentare propunerile pe care le mai are de făcut în vederea studierii și pregătirii pentru ședința sinodală.

Ca urmare, luând act de propunerea de mai sus a Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte și de completarea Ordinii de Zi cu temele propuse, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă ca pe viitor, la primirea de către fiecare membru al Sfântului Sinod a convocării statutare împreună cu Ordinea de Zi a ședințelor de lucru, propu-*

nerile eparhiilor pentru completare a Ordinii de Zi să se comunice, de îndată, la Cancelaria Sfântului Sinod, cu notă de fundamentare sau documentarea corespunzătoare asupra chestiunii respective.

– Aprobă Ordinea de Zi a Sfântului Sinod pentru ședința din 20-21 octombrie 2005, cu completările aduse și dispune repartizarea lucrărilor pe Comisii Sinodale, pentru examinare și întocmirea de propuneri, după cum urmează:

La Comisia Pastorală și Socială:

1. **Temei nr. 3851/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu mutarea la Domnul a I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului și ceremoniile religioase de la Sibiu și de la Mănăstirea Brâncoveanu prilejuite de înhumarea sa.

2. **Temei nr. 4118/2005** – Referatul informativ al Cancelariei Sfântului Sinod asupra lucrărilor Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări care au avut loc la 19 august și 4 octombrie 2005 la Palatul Patriarhiei din București, precum și adresa nr. 121-C/2005 a Arhiepiscopiei Alba Iuliei privind inițierea demersurilor Patriarhiei Române către Guvernul României pentru elaborarea unei Legi speciale cu privire la situația bunurilor imobile (clădiri și terenuri) aflate în dispută între Biserica Ortodoxă și Biserica Catolică Orientală de rit bizantin (greco-catolică)

3. **Temei nr. 4073/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod pentru desemnarea unui ierarh care să elaboreze proiectul Pastorelei Sfântului Sinod la Duminica Ortodoxiei pe anul 2006 (12 martie).

4. **Temei nr. 4074/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu stabilirea prețului unitar de vânzare a Calendarului bisericesc pe anul 2006 în întreaga Patriarhie.

5. **Temei nr. 4416/2005** – Adresa nr. 3969/2005 a Episcopiei Râmnicului cu propunerea de acordare a rangului de Arhimandrit Cuv. Protosinghel Pleșa Sorin Sava, starețul Schitului Troianu, jud. Vâlcea.

6. **Temei nr. 3538/2005** – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la rezultatele colectei inițiate de Patriarhia Română în sprijinul persoanelor afectate de inundațiile din luna iulie 2005 și modul de folosire.

7. **Temei nr. 4195/2005** - Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu întâlnirea anuală a preoților slujitori din unitățile subordonate Ministerului Apărării Naționale (Mănăstirea Sâmbăta de Sus, 3-6 octombrie 2005).

Primește raportor: P.S. Visarion Rășinăreanu, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

La Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină:

8. **Temei nr. 3992/2005** – Nominalizarea candidaților la alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc a titularului în scaunul vacant de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului.

9. **Temei nr. 3903/2005** – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3074/2005 cuprinzând propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru completarea hotărârii Sfântului Sinod nr. 1950/2005 cu privire la modificarea art. 129-132

din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la procedura de alegere și instalare a clerului superior.

10. **Temei nr. 3902/2005** – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3075/2005 cuprinzând propunerea I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru modificarea și completarea art. 197 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cu privire la pensionarea sau retragerea membrilor Sfântului Sinod.

11. **Temei nr. 4301/2005** – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3403 din 10 octombrie 2005, cuprinzând propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului de amendare a art. 9 (1), 23 (1, 2, 3), 27 (2), 36 (1, 29) din proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, precum și a art. 10 (4) din același proiect de Lege, în legătură cu salarizarea personalului clerical și neclerical.

12. **Temei nr. 4356/2005** – Adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 8520/18 octombrie 2005 cu propunerea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei pentru examinarea Notei de fundamentare privind înființarea unei Societăți de asigurare de către Patriarhia Română.

13. **Temei nr. 4357/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu scrisoarea I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada din 10 octombrie 2005, prin care revine cu solicitarea adresată Sfântului Sinod pentru clarificarea statutului canonic al parohiei Sf. Andrei din Chicago.

Primește raportor: P.S.Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului

La Comisia Teologică și Liturgică:

14. **Temei nr. 4075/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu necesitatea stabilirii subiectelor Conferințelor preoțești semestriale din anul 2006.

15. **Temei nr. 4318/2005** – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu lucrarea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei (adresa nr. 6111/2005) în vederea finalizării procedurii de canonizare a Mitropolitului Grigorie Dascălu al țării Românești (22 iunie).

16. **Temei nr.4319/2005** – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu lucrarea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei (adresa nr. 6112/2005) în vederea finalizării procedurii de canonizare a Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani (3 decembrie).

17. **Temei nr. 4376/2005** – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu hotărârea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei nr. 4476/19 octombrie 2005 privind definitivarea și aprobarea slujbei la Duminica Sfinților Români, a slujbei Sf. Ierarh Martir Antim Ivi-reanul, precum și a troparului, condacului și sinaxarului Sf. Mucenic Lup.

18. **Temei nr. 3833/2005** – Procesul-Verbal al Sub-comisiei speciale pentru diortosirea cărților de cult în legătură cu textele liturgice ale celor trei Liturghii (a Sfântului Ioan Gură de Aur, a Sfântului Vasile cel Mare și a Darurilor mai înainte sfințite) asupra cărora I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a intervenit prin diortosirea limbii și prin îndreptări de traducere.

19. **Temei nr. 3525/2005** – Referatul Comisiei Sinodale pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu adresa Fundației Anastasia nr. 1880/2005, prin care se solicită aprobarea ca Sfântul Sinod să examineze propunerea de înscriere în calendarul Bisericii Ortodoxe Române, la data de 23 decembrie, a pomenirii Sfântului Nifon, Episcopul Constanțianeii.

20. **Temei nr. 4380/2005** – Adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 8610/19 octombrie 2005 cu propunerea I.P.S. Mitropolit Daniel ca în fiecare eparhie să fie studiate apariția și evoluția mișcării anarhice autointitulată "*Biserica Ortodoxă secretă*".

21. **Temei nr. 3479/2005** – Referatul Sectorului Învățământ în legătură cu Cel de al II-lea Congres al Facultăților de Teologie Ortodoxă (Mănăstirea Brâncoveanu, 25-28 septembrie 2005).

22. **Temei nr. 3473/2005** – Referatul Sectorului Învățământ în legătură cu lucrările Consfătuirii cu directorii Seminariilor Teologice (București, 29 septembrie 2005).

23. **Temei nr. 3471/2005** – Informare a Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la Consfătuirea cu inspectorii de Religie (București, 5-6 septembrie 2005).

24. **Temei nr. 4141/2005** – Referatul Sectorului Învățământ cu privire la adresa Ministerului Educației și Cercetării nr. 19277/2005 în legătură cu introducerea specializării Teologie Socială în nomenclatorul specializărilor de licență.

25. **Temei nr. 4143/2005** – Referatul Sectorului Învățământ cu privire la noile Planuri de Învățământ pentru clasele XI-XII de la Seminariile Teologice, specializările Teologie Pastorală și Patrimoniu.

26. **Temei nr. 3480/2005** – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la planul de învățământ pentru clasa a XI-a (an de completare) în școlile de cântăreți bisericești.

27. **Temei nr. 4285/2005** – Referatul Sectorului Învățământ cu privire la Conferința organizată de Federația Mondială a Studenților creștini (Feketic, Serbia, 21-28 sept.2005).

Primește raportor: P.S.Episcop Casian al Dunării de Jos

La Comisia Relațiilor Externe Bisericești:

28. **Temei nr. 3727/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu alegerea la 9/22 august 2005 a Înalț Prea Sfințitului Teofil, Arhiepiscop de Tabor, ca al 141-lea Patriarh al Ierusalimului.

29. **Temei nr. 3724/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, la Simpozionul Internațional de la Mănăstirea Sfânta Maria din Grottafferata, Italia (22-26 septembrie 2005).

30. **Temei nr. 1768/2005** – Participarea P.S. Petroniu Sălăjanul, Arhiereu-Vicar al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului la întrunirea reprezentanților ortodocși din cadrul Comisiei Mixte de Dialog Teologic cu Biserica Catolică (Istanbul, Turcia, 11-13 sept. 2005).

31. **Temei nr. 2256/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române la Întâlnirea Internațională “Oameni și Religii”, organizată de Comunitatea Sant’Egidio (Lyon, 11-13 sept. 2005).

32. **Temei nr. 3952/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea Pr. Mircea Uță, consilier patriarhal, la a XIII-a Întâlnire Internațională de Spiritualitate Ortodoxă (Bose, Italia, 11-17 septembrie 2005).

33. **Temei nr. 4006/2005** – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea Pr. Dr. Ion Chivu, la cea de a III-a Adunare Generală a Forumului Public Mondial “Dialogul între civilizații” (Rodos-Grecia, 5-9 octombrie 2005).

Primește raportor: I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei

6. Suspendarea ședinței de lucru.

Subliniind faptul că Sfântul Sinod are o Ordine de Zi bogată și valoroasă pentru viața bisericească și apreciind că este nevoie de timp pentru studiere, Prea Fericitul Părinte Patriarh, suspendă ședința în vederea examinării problemelor respective în Comisii și pentru întocmirea referatelor, anunțând reluarea lucrărilor în Plenul Sfântului Sinod la orele 17.00.

7. Reluarea ședinței în plen. Prezentarea rapoartelor Comisiilor sinodale de lucru.

După amiază, la orele 17.00 se reiau lucrările în Plenul Sfântului Sinod sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și cu aceeași prezență, ca la ședința de dimineață.

Comisia Pastorală și Socială

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, *P.S. Episcop-Vicar Visarion Rășinăreanul, raportorul Comisiei Pastorale și Sociale*, prezintă referatele asupra problemelor date în studiul acesteia după cum urmează:

✓ **Temei nr. 3851/2005** – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu mutarea la Domnul a I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului și ceremoniile religioase de la Sibiu și de la Mănăstirea Brâncoveanu prilejuite de înhumarea sa.

Din referatul Cancelariei Sfântului Sinod reiese că în noaptea de 29 august 2005, după o îndelungată și grea suferință, Părintele Ceresc l-a chemat la Dânsul pe *Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului și Arhiepiscopul Sibiului*. Trista știre a fost difuzată cu repeziciune în media românească, Patriarhia Română aducând la cunoștința credincioșilor ortodocși de pretutindeni, prin intermediul radio-televiziunii și a presei scrise, trecerea la cele veșnice a *I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului*.

În continuare, referatul Cancelariei Sfântului Sinod prezintă succint repere biografice din viața I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, definitorii asupra personalității sale bisericesti, culturale și ecumenice:

S-a născut la data de 17 noiembrie 1926 în localitatea Stolniceni, jud.Lăpușna în Basarabia, astăzi Republica Moldova, într-o familie cu mai mulți copii, dintre care doar 6 au ajuns la maturitate, primind numele de botez Leonida.

După absolvirea școlii elementare, în 1937 s-a înscris la Seminarul Teologic "Gavriil Bănulescu Bodoni" din Chișinău, ale cărui cursuri le-a întrerupt în anul 1940 din cauza ocupării Basarabiei de armatele comuniste sovietice. Reia studiile seminariale în anul 1941 fără a le finaliza, întrucât familia sa a apucat calea pribegiei, astfel încât ultimul an de seminar îl încheie la Seminarul *Nifon* din Capitală. Promovează examenul de admitere la Facultatea de Teologie din București, însă nu o frecventează decât trei ani, întrucât a fost pus sub urmărire de către autorități, datorită implicării sale în organizațiile studențești anticomuniste. S-a refugiat în Ardeal, căutându-și de lucru la Baia Mare, iar în anul universitar 1948-1949 a reușit să finalizeze anul IV de studii teologice la Institutul Teologic Universitar din Cluj-Napoca, unde a promovat și examenul de licență cu lucrarea "Importanța antropologiei careliene pentru o pedagogie creștină".

La 6 august 1949 este hirotonit diacon de către Episcopul Andrei Mageru al Aradului, iar în același an, la 14 septembrie, este tuns în monahism la Mănăstirea Prislop, primind numele de călugărie Antonie. În același an, autoritățile comuniste, neputându-l identifica și aresta, îl condamnă în contumacie la 7 ani de închisoare și 5 ani de degradare civică, sub acuza uneltirii împotriva siguranței statului. Urmare acestui fapt nu și-a putut face pravila la Mănăstirea Prislop, ci a plecat la București, unde a stat ascuns în iarna anului 1950. A găsit loc de adăpostire la Mănăstirea Slatina-Suceava, unde l-a întâlnit pe Arhim. Ilie Cleopa, care îi va deveni povătuitor duhovnicesc. A peregrinat apoi pe la Schitul Crasna-Gorj, la Mănăstirea Râșca și la Mănăstirea Dragomirna din Moldova.

Tot la o dată de 6 august, a anului 1953, a fost hirotonit ieromonah de către fostul episcop al armatei, Partenie Ciopron. La 15 august 1954, la Iași, a fost arestat și dus la București în închisoarea Jilava, unde a ispășit un an și opt luni de detenție.

După eliberare s-a întors la Mănăstirea Slatina și în anul 1956 s-a înscris la cursurile de magisteriu la Institutul Teologic din București unde, în cursul celui de-al treilea an a fost eliminat pe criterii politice și scos din rândurile clerului și monahilor, fără drept de rezidență în București, unde își avea domiciliul și unde locuiau și părinții lui. Abia în anul 1961 i se eliberează buletin de București și primește un loc de muncă la Întreprinderea de Prelucrare a Maselor Plastice, unde activează 7 ani.

În anul 1968 se reîntoarce în Biserica pe care, suflătește nu a pierdut-o și nu a uitat-o nici un moment, iar Patriarhul Justinian îl numește secretar șef la Institutul Teologic din București, ocazie cu care își desăvârșește și studiile de magisteriu începute cu ani în urmă. Văzând râvna cu care se dedică studiului, Patriarhul Justinian îi facilitează ieromonahului Antonie, obținerea unei burse la Colegiul "Heythrop" din Oxford-Anglia, unde în răstimpul celor doi ani a pregătit teza de

doctorat cu titlul *“Biserica slujitoare în gândirea occidentală, din punct de vedere ortodox”*, sub îndrumarea Dr. Robert Murray.

La ședința Sfântului Sinod din decembrie 1970, ieromonahul Antonie Plămădeală a fost ales în demnitatea de Episcop-Vicar Patriarhal, iar în ziua de 27 decembrie a fost hirotonit arhiereu, încredințându-i-se prin Decizie Patriarhală conducerea Comisiei Centrale de Pictură Bisericească și Sectorul Relații Externe Bisericești.

La 1 septembrie 1971 este numit de Patriarhul Justinian rector al Institutului Teologic din București, iar după numai un an susține la București o nouă teză de doctorat intitulată *“Biserica slujitoare în Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție și în Teologia contemporană”*, sub îndrumarea Pr. Prof. Univ. Dumitru Stăniloae.

În anul 1971, la recomandarea Sfântului Sinod al Bisericii noastre, a fost desemnat ca membru în Comisia pregătitoare a Sfântului și Marelui Sinod al Ortodoxiei de la Chambesy–Elveția, iar din 1981, după aceeași procedură, a devenit membru al Comisiei internaționale Mixte de Dialog Ortodox-Catolic.

La sfârșitul anului 1979, Colegiul Electoral Bisericesc l-a ales în scaunul vacant de Episcop al Buzăului, succedându-i Episcopului Antim Angelescu. Aici a restaurat reședința episcopală și foarte multe biserici de pe cuprinsul eparhiei, unele monumente istorice și s-a îngrijit de bunul mers al Seminarului Teologic eparhial.

În ianuarie 1982, Colegiul Electoral Bisericesc l-a ales pe Episcopul Antonie al Buzăului ca Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, în urma retragerii pe motiv de boală a Mitropolitului Nicolae Mladin.

În cei 23 de ani de arhipăstorire ca Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului a reușit să restaureze și să modernizeze reședința eparhială, a renovat Schitul Păltiniș și, mai ales, a rectitorit Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus, în incinta căreia a fondat și o Academie. Sfințirea Mănăstirii s-a făcut în anul 1993, cu participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a Sanctității Sale Bartolomeu I al Constantinopolului, Patriarhul Ecumenic, a numeroși ierarhi ai Sfântului Sinod.

Prin inițiativa și exemplul său personal în domeniul cercetării teologice, a dat o nouă strălucire și a impus istorica Facultate de Teologie Ortodoxă *“Andrei Șaguna”* din Sibiu pe firmamentul Universității sibiene.

În cadrul Sfântului Sinod, Mitropolitul Antonie al Ardealului a fost președintele Comisiei Pastorale și Sociale, iar din încredințarea Sfântului Sinod, președintele părții ortodoxe în Comisia Mixtă de Dialog dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catolică Orientală de rit bizantin (greco-catolică).

I.P.S. Mitropolit Antonie Plămădeală a făcut parte din delegațiile oficiale ale Bisericii noastre care au vizitat alte Biserici și Confesiuni creștine de pe toate continentele și a desfășurat o asiduă activitate în plan ecumenic, în calitate de membru în Comitetul Central, în Comitetul Executiv și în Comitetul Financiar al Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Activitatea științifică, culturală și publicistică i-a fost răsplătită prin: alegerea ca *Membru de onoare* al Academiei Române, *Membru de onoare* al Academiei de științe a Republicii Moldova, conferirea titlului de *Doctor honoris causa* de către: Facultatea de Teologie Presov, Cehoslovacia-1988, Universitatea din Oradea-

1998 și Universitatea *Lucian Blaga* din Sibiu (2000), și primirea titlului de *Cetățean de onoare* al Municipiului Sibiu (2000).

De asemenea, pentru activitatea sa în domeniul relațiilor interortodoxe și ecumeniste a fost distins cu înalte ordine din partea mai multor biserici creștine, între care: Ordinul *Sfântului Mormânt* din partea Patriarhiei Ierusalimului și Medalia *Martin Luther* din partea Bisericii Evanghelice din Germania.

Chemarea Mitropolitului Antonie Plămădeală la Domnul în ziua de 29 august 2005 a constituit o mare și grea pierdere pentru Biserica Ortodoxă Română, pentru Sfântul Sinod, dar și pentru clerul și credincioșii din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului și Mitropoliei Ardealului.

Potrivit rânduielilor bisericești, **slujba prohodirii Mitropolitului Antonie al Ardealului** s-a desfășurat în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, în ziua de joi, *1 septembrie 2005*, după săvârșirea Sfintei Liturghii, sub protia de I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, și a **fost oficiată de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** împreună cu: *II.PP.SS. Mitropoliți* Daniel al Moldovei și Bucovinei, Teofan al Olteniei, Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, *II.PP.SS. Arhiepiscopi* Teodosie al Tomisului, Nifon al Târgoviștei, Pimen al Sucevei și Rădăuților, Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului, Andrei al Alba Iuliei, *PP.SS. Episcopi* Gherasim al Râmnicului, Epifanie al Buzăului și Vrancei, Calinic al Argeșului și Muscelului, Casian al Dunării de Jos, Timotei al Aradului, Laurențiu al Caransebeșului, Justinian al Maramureșului și Sătmarului, Nicodim al Severinului și Strehaiei, Damaschin al Sloboziei și Călărașilor, Ioan al Covasnei și Harghitei, Daniil, Episcop-Loctiitor al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșețului, *PP.SS. Episcopi-Vicari și Arhieri-Vicari* Visarion Rășinăreanul al Arhiepiscopiei Sibiului, Gurie Gorjeanul al Arhiepiscopiei Craiovei, Lucian Lugojanul al Arhiepiscopiei Timișoarei, Siluan Marsilianul al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, Irineu Slătineanul al Episcopiei Râmnicului, Ioachim Băcăuanul al Episcopiei Romanului, Petroniu Sălăjanul al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului și Iustin Sigheteanul al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului.

La slujba înmormântării au participat reprezentanți ai Bisericii Catolice de rit Bizantin Greco-Catolice și ai Bisericii Evanghelice C.A. din România, reprezentantul Președinției și Guvernului României, Dl. Gheorghe Flutur, Ministrul Agriculturii, care a transmis un mesaj de condoleanțe, Dl. Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, care a transmis mesajul Ministrului Culturii și Cultelor, Dl. Adrian Iorgulescu.

Au fost de față reprezentanți ai autorităților locale, membrii Adunării Eparhiale și ai Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, consilieri administrativi eparhiali, profesori de teologie, protopopi, stareți și starețe, preoți, monahi și monahii, precum și mii de credincioși veniți din Arhiepiscopia Sibiului și din toată țara.

La momentul convenit, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură și omagiere a personalității fericitului întru adormire Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, Dr. Antonie, după care P.S. Episcop-Vicar Visarion Rășinăreanul a dat citire mesajului Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului.

De la Sibiu, sicriul cu rămășițele pământești ale Mitropolitului Antonie a fost purtat în cortegiu la Mănăstirea Brâncoveanu, pe care a rectitorit-o, unde a fost depus pe un catafalc în mijlocul bisericii mari a Așezământului.

A doua zi, 2 septembrie 2005, după săvârșirea Sfintei Liturghii de către I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei împreună cu alți ierarhi, la orele 11.00, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de membri ai Sfântului Sinod, a oficiat slujba rânduitală la catafalcul adormitului în Domnul Mitropolit Antonie al Ardealului, rostind totodată un cuvânt de elogiu la adresa personalității sale. Apoi, sicriul ce purta trupul neînsuflețit al Arhiepiscopului și Mitropolitului Antonie a fost coborât în cripta dinainte pregătită, de-a dreapta mormântului simbolic a lui Constantin Brâncoveanu și alături de marii săi înaintași, Mitropoliții Nicolae Bălan, Nicolae Colan și Nicolae Mladin. După rânduiala tipiconală, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a pecetluit mormântul până la cea de-a doua venire a Mântuitorului.

La Patriarhia Română cât și la Arhiepiscopia Sibiului s-au primit zeci de mesaje de condoleanțe din țară și străinătate, prin care conducători de Biserici Ortodoxe surori, ale altor Biserici și Culte religioase, ale unor organizații ecumenice europene și mondiale, ale unor instituții publice ale Statului Român, instituții academice, de învățământ teologic, instituții și organizații publice, ierarhi, clerici și credincioși s-au făcut părtași Bisericii Ortodoxe Române, Mitropoliei Ardealului și Arhiepiscopiei Sibiului la durerea pricinuită de trecerea la Domnul a distinsului ierarh, teolog-cărturar și personalitate a vieții ecumenice, Mitropolitul Antonie al Ardealului.

În grija pentru buna desfășurare a vieții bisericești din cuprinsul întregii Biserici Ortodoxe Române și potrivit rânduielilor canonice și statute bisericești, în după-amiaza zilei de 31 august 2005, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a prezidat ședința Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului și, în acord cu Consiliul, a preluat responsabilitatea de locțiitor, de Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, pe care o va împlini până la alegerea noului Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului de către Colegiul Electoral Bisericesc.**

Tot în această ședință, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist s-a stabilit ca P.S. **Episcop-Vicar Visarion Rășinăreanul în strânsă conlucrare cu Permanența Consiliului Eparhial și în permanentă legătură și consultare cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, să gestioneze treburile curente administrative ale Arhiepiscopiei Sibiului.**

Luând cunoștință din referatul Cancelariei Sfântului Sinod de modul în care s-au desfășurat funeraliile Mitropolitului Antonie al Ardealului, de participarea numeroasă a membrilor Sfântului Sinod la acest îndoliat moment din viața Arhiepiscopiei Sibiului, a Mitropoliei Ardealului și a Bisericii Ortodoxe Române;

Constatând că s-au împlinit prevederile canonice și statute bisericești pentru asigurarea conducerii treburilor curente ale Arhiepiscopiei Sibiului și Mitropoliei Ardealului, pe perioada vacanței scaunului Chiriarhal de la Sibiu;

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu regret de trecerea la cele veșnice a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului Dr. Antonie Plămădeală, în ziua de 29 august 2005;*

– *Exprimă respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru participarea la prohodirea I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului și pentru măsurile canonice și statutare privind asumarea calității de locțiitor de Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, pe care o va împlini până la alegerea noului Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului de către Colegiul Electoral Bisericesc și instalarea acestuia.*

– *Aduce mulțumiri membrilor Sfântului Sinod, clerului, autorităților de stat centrale și locale și credincioșilor care au participat la slujbele și ceremoniile religioase oficiate în ziua de 1 septembrie 2005 la Catedrala Mitropolitană din Sibiu și în ziua de 2 septembrie 2005 la Mănăstirea Brâncoveanu, prilejuite de prohodirea și conducerea pe ultimul drum a I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului.*

– *Se vor publica în revistele eparhiale și centrale materiale care să evoce personalitatea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie al Ardealului.*

Temei nr. 3620/2005 – Referatul informativ al Cancelariei Sfântului Sinod asupra lucrărilor Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări formată din reprezentanții Patriarhiei Române și ai Guvernului României (București, Palatul Patriarhiei, 19 august și 4 octombrie 2005), precum și adresa Arhiepiscopiei Albului nr. 121-C din 17 octombrie 2005 în legătură cu necesitatea elaborării unei Legi speciale privind rezolvarea situației juridice a proprietăților care până în anul 1948 au aparținut comunităților greco-catolice și apoi au revenit comunităților ortodoxe. ✓

Având în vedere importanța tematicii abordate, a soluțiilor aduse în cadrul discuțiilor, precum și a stadiului elaborării unor acte normative în legătură cu probleme de interes bisericesc general și local privind: *Parteneriatul Social dintre Biserică și Stat, prin organele sale specializate; Aspecte în legătură cu aplicarea Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniul proprietății; Situația bunurilor imobile (case parohiale, terenuri agricole, păduri) pe care le revendică Biserica Catolică de rit bizantin (greco-catolică) de la Biserica Ortodoxă, ca foste proprietăți înainte de anul 1945/1948; Stadiul elaborării actelor normative privind trecerea în proprietatea Bisericii a bunurilor imobile (clădiri și terenuri) primite în folosință, administrare sau concesiune de unitățile bisericesti în perioada 1990-2005; Scutirea unităților de cult de taxa de timbru judiciar în privința acțiunilor în justiție pentru reconstituirea dreptului de proprietate;*

Constatând că unele dintre soluțiile asupra cărora s-a convenit (bunurile imobile clădiri și terenuri) au fost aduse la cunoștința Centrelor Eparhiale prin adrese oficiale ale Cancelariei Sfântului Sinod, solicitându-se conlucrare și eficiență în scopul finalizării acestora în termenele stabilite, în situația comunicată anterior aflându-se și bunurile revendicate de greco-catolici, Centrele Eparhiale din Ardeal și Banat primind prin Cancelaria Sfântului Sinod lista asupra căreia trebuie să formuleze puncte de vedere;

Apreciind punctul de vedere exprimat în plen de *I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei* și susținut de *I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului*, că se impune urgentarea elaborării unei Legi speciale privind rezolvarea situației juridice a proprietăților care până în anul 1948 au aparținut comunităților greco-catolice și apoi au revenit comunităților ortodoxe, scop în care, în cadrul dezbaterilor din plen au fost acceptate principiile-cadru ale acestui proiect de Lege, care trebuie înaintate fără întârziere Guvernului României;

Luând act că *I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei* a susținut, de asemenea, urgența elaborării și aprobării acestei Legi speciale înaintea altor legi, acest text putând fi discutat în paralel cu proiectul Legii Cultelor, apelându-se la principiile prezentate în cadrul discuțiilor din Comisia Mixtă Parteneriat Social și Retrocedări, ca expresie a dialogului și a dorinței Bisericii noastre de partajare frățească a bunurilor aflate în litigiu, urmând ca pe baza principiilor-cadru cuprinse în propunerea Arhiepiscopiei Alba Iuliei, specialiștii Guvernului să formuleze textul proiectului de Lege;

Apreciind că pentru urgentarea lucrărilor *Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări* formată din reprezentanții Patriarhiei și ai Guvernului s-a convenit asupra instituirii unor grupuri de lucru care să studieze și să aducă în plenul Comisiei Mixte rezultatul activităților lor;

Ținând seama de solicitarea delegaților Bisericii noastre în *Comisia Mixtă Parteneriat Social și Retrocedări* ca Sfântul Sinod să aprobe recomandarea ca II.PP.SS. Chiriarhi să ia măsuri și să aplice sancțiuni canonice și administrative pentru lipsă de interes în administrarea bunurilor bisericești, în cazul în care preoții parohi, stareții (starețele) de mânăstiri și egumenii (egumenele) schiturilor nu răspund în timp util solicitărilor Centrelor Eparhiale, cu privire la întocmirea actelor sau documentațiilor referitoare la proprietățile bisericești sau a altor categorii de bunuri bisericești;

Ca urmare a discuțiilor ample care au avut loc în plen, a precizărilor făcute asupra unor aspecte aduse în discuție și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântului Sinod hotărăște:

– *la act de activitatea desfășurată de reprezentanții Bisericii noastre în Comisia Mixtă Parteneriat Social și Retrocedări, la întrunirile de lucru din 19 august și 4 octombrie 2005.*

– *Aprobă principiile-cadru pentru elaborarea proiectului Legii speciale privind rezolvarea situației juridice a proprietăților care până în anul 1948 au aparținut comunităților greco-catolice și apoi au revenit comunităților ortodoxe cuprinse în scrisoarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist nr. 285/21 oct. 2005 adresată Domnului Călin Popescu Tăriceanu, Prim-Ministrul Guvernului României, elaborată și transmisă în timpul ședinței sinodale.*

– *Aprobă participarea reprezentanților Bisericii noastre în cele două Grupuri de lucru subordonate Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări, după cum urmează:*

– *Grupul de lucru pe problemele proprietăților alcătuit din: P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, Domnișoara Ingrid Zaarour, Secretar de Stat la Autoritatea pentru Urmărirea Aplicării Unitare a Legii nr. 10/2001 și Dl. Theodor*

Nicolescu, Sub-secretar de Stat la Ministerul Agriculturii. Grupul va fi completat, când va fi cazul, și cu 2-3 juriști și specialiști de la Administrația Patriarhală și de la eparhii;

– **Grupul de lucru pe problemele parteneriatului social** alcătuit din: P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul, Doamna Maria Muga, Secretar de Stat în Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei și Dl. Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte în cadrul Ministerului Culturii și Cultelor.

– **Aprobă instituirea la nivelul Patriarhiei Române a Sub-comisiei de lucru pe probleme sociale** care va sprijini activitatea Grupului de lucru pe problemele parteneriatului social, formată din Episcopul-Vicar Patriarhal care răspunde la Centrul Patriarhal de activități de asistență socială – coordonator, consilierul patriarhal de la Sectorul Biserica și Societatea și PPCC. consilieri sociali de la următoarele Centre Eparhiale: București, Iași, Craiova, Timișoara, Cluj, Alba-Iulia, Galați, Roman. Secretariatul Subcomisiei va fi asigurat de Sectorul Biserica și Societatea în colaborare cu Cancelaria Sfântului Sinod.

– **II.PP.SS. și PP.SS.** Chiriarhi vor lua măsuri și vor aplica sancțiuni canonic și administrative pentru lipsă de interes în administrarea bunurilor bisericesti, în cazul în care preoții parohi, stareții (starețele) de mânăstiri și egumenii (egumenele) schiturilor nu răspund în timp util solicitărilor Centrelor Eparhiale cu privire la întocmirea actelor sau documentațiilor referitoare la proprietățile bisericesti sau a altor categorii de bunuri bisericesti.

– **Centrele Eparhiale** vor lua măsurile necesare și vor răspunde cu promptitudine solicitărilor pentru întocmirea și trimiterea la timp a situațiilor în legătură cu aspecte legate de Parteneriatul Social, trecerea în proprietatea Bisericii a bunurilor imobile (clădiri și terenuri) primite în folosință, administrare sau concesiune de unitățile bisericesti în perioada 1990-2005 și formularea unor puncte de vedere privind situația bunurilor solicitate de greco-catolici.

– **Centrele Eparhiale** vor coordona unitățile de cult din subordine pentru a se încadra în prevederile Legii nr. 247/2005 și a depune la autoritățile competente documentațiile pentru recuperarea proprietăților sau, după caz, obținerea de despăgubiri și măsuri compensatorii pentru bunurile demolate, inclusiv pentru lăcașurile de cult și terenurile aferente.

Temei nr. 4.073/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod pentru desemnarea unui ierarh care să elaboreze proiectul Pastoralei Sfântului Sinod la Duminica Ortodoxiei pe anul 2006 (12 martie). ✓

Având în vedere că în prima sa ședință de lucru din anul 2006 Sfântul Sinod va examina, definitivă și aproba proiectul **Pastoralei Sfântului Sinod la Duminica Ortodoxiei** (12 martie 2006), împreună cu **Circulara însoțitoare**, după care acestea urmează a fi imprimare la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române și difuzate Centrelor Eparhiale;

Ținând seama că, Sfântului Sinod în ședința sa de lucru din 4-5 martie 2005, prin hotărârea nr. 681/2005 a făcut o serie de recomandări, orientări și precizări de care să se țină seama la elaborarea textului Pastoralei la Duminica Ortodoxiei și a stabilit ca alcătuirea textului Pastoralei să fie încredințat unui membru al

Sfântului Sinod, în ordinea dipticelui, dintre cei care, până în prezent, potrivit evidențelor Cancelariei Sfântului Sinod, nu au avut această încredințare în perioada 1990-2005;

Ca urmare a propunerii Comisiei Pastorale și Sociale, plenul Sfântului Sinod hotărăște:

– *Adresează Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului rugămintea de a elabora proiectul **Pastoralei Sfântului Sinod la Duminica Ortodoxiei (12 martie 2006)**, textul urmând a fi depus la Cancelaria Sfântului Sinod până la data de 10 ianuarie 2006, în formă dactilografiată și pe suport electronic.*

– *Sectorul II al Administrației Patriarhale va depune la Cancelaria Sfântului Sinod până la aceeași dată, tot în formă dactilografiată și pe suport electronic, textul **Circularei** cuprinzând instrucțiunile privind modul de desfășurare a colecției pentru Fondul Central Misionar din anul 2006.*

Temei nr. 4074/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu stabilirea prețului unitar pe întreaga Patriarhie pentru vânzarea Calendarului bisericesc pe anul 2006.

Având în vedere că în ultimii ani, prețul Calendarului a fost stabilit în mod unitar pentru toate unitățile bisericești ale eparhiilor din cuprinsul Patriarhiei Române, prin hotărâre a Sfântului Sinod, motivat de dorința ca în toate eparhiile Patriarhiei Române, Calendarul bisericesc să aibă preț unitar, de necesitatea evitării pierderilor la vânzare prin prețuri diferențiate între eparhii, de împiedicarea apariției și vânzării de calendare pe piața neagră, la prețuri de vânzare inferioare celui stabilit în mod unitar de eparhii și care afectează vânzarea producției proprii de calendare, precum și de menținerea unor prețuri accesibile majorității credincioșilor din rațiuni misionare și pastoral-sociale;

La propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, plenul Sfântului Sinod hotărăște:

– *Aprobă ca prețul unitar de desfacere a calendarului bisericesc pentru anul 2006 să fie în sumă de lei **3 lei RON/30.000 lei**, valabil în toate unitățile bisericești din eparhiile Patriarhiei Române, precum și imprimarea acestuia pe textul Calendarului.*

Temei nr. 4416/2005 - Adresa Episcopiei Râmnicului nr. 3969/2005 cu propunerea P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului de a se aproba acordarea rangului de Arhimandrit Cuviosului Protosinghel Pleșa Sorin (Sava), egumenul Schitului Troianu, județul Vâlcea.

Având în vedere vârsta de 45 de ani a Cuviosului Protosinghel Pleșa Sorin (Sava), studiile teologice universitare, ascultarea și responsabilitatea de care a dat dovadă în cei 21 de ani de când a îmbrăcat haina monahală și cei 15 ani de slujire profească;

Luând act de recomandarea P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului în care se apreciază viața duhovnicească exemplară și râvna în activitatea gospodărească deusă până în prezent, pentru care îl propune Sfântului Sinod în vederea acordării rangului de Arhimandrit;

Pe temeiul art. 82 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale art. 27, alin. 3 din Regulamentul pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor, potrivit cărora rangul de arhimandrit se acordă cu aprobarea Sfântului Sinod;

La propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Acordă Cuviosului Protosinghel Pleșa Sorin (Sava), egumenul Schitului Troianu, județul Vâlcea, rangul de Arhimandrit.*

Temei nr. 3538/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea cu privire la rezultatele colectei inițiate de Patriarhia Română în sprijinul persoanelor afectate de inundațiile din luna iulie 2005. ✓

În referatul prezentat s-a adus la cunoștință că în momentele de grea cumpănă pentru familiile afectate de inundațiile care au cuprins mare parte din teritoriul României și îndeosebi Moldova, în perioada iulie-august 2005, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat un apel ierarhilor, slujitorilor Sfintelor Altare de la parohii și mănăstiri și tuturor credincioșilor ca, în fiecare biserică să se înalțe rugăciuni pentru contenirea ploilor și să se organizeze colecte în bani, destinate ajutorării familiilor rămase fără adăpost.

Concomitent cu această colectă, ca un răspuns la "*Chemarea la rugăciune și fapte de ajutorare*" adresată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Televiziunea Română și Romtelecom în parteneriat cu Patriarhia Română, au declanșat campania publicitară "*Învinge apele*", prin intermediul căreia s-a urmărit strângerea unor sume de bani necesare reconstrucției zonelor afectate. În acest sens, instituțiile implicate în această campanie, împreună cu Episcopia Dunării de Jos și Episcopia Buzăului și Vrancei, au organizat licitații în cadrul cărora au fost selecționate 3 firme de construcții pentru ridicarea a 32 de case în județele Vrancea și Galați, câte 16 în fiecare eparhie, pentru o parte din familiile ale căror bunuri au fost distruse de furia apelor.

Pentru ca rezultatele acestor lucrări filantropice să poată fi cunoscute de plenu Sfântului Sinod, Sectorul Biserica și Societatea al Administrației Patriarhale a solicitat fiecărei eparhii ca, până la data de 15 octombrie 2005, să transmită rezultatele colectei organizate.

S-a menționat că o parte a sumelor, colectate de către cele 24 de eparhii ale Bisericii noastre, au fost virate eparhiilor din zonele calamitate, în timp ce restul banilor au fost îndreptați către localități afectate din alte județe sau din cuprinsul eparhiei respective, situația prezentându-se după cum urmează:

1. *În perioada 15 iulie-15 octombrie 2005 s-a colectat suma de 4.740.615,09 RON (47.406.150.900 ROL), cu precizarea că, la sumele în bani mai sus menționate, s-au adăugat la suma totală colectată, la nivelul celor 24 de Eparhii din cuprinsul Patriarhiei Române și importante donații în materiale de construcții, cereale, alimente, îmbrăcăminte și bunuri de larg consum a căror valoare este estimată la 20.000.000 RON (200.000.000.000 ROL);*

2. *Până la data de 17 octombrie 2005, în Contul "Filantropia", deschis la nivelul Administrației Patriarhale, s-au strâns 2.139.778,70 RON (21.397.787.000 ROL) adică: 1.674.669,32 RON, 58.123,53 € și 90.233,46 \$, din care 513.162,37 RON*

au fost deja viraji către centrele eparhiale de la Galați și Buzău pentru începerea construcțiilor.

După citirea referatului, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a solicitat P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul lămuriri cu privire la informațiile prezentate în referat.

P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul a făcut o expunere a modului cum s-a desfășurat parteneriatul Patriarhiei cu instituțiile implicate în Campania "Învinge apele", arătând care au fost etapele parcurse până în prezent.

P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și celorlalți ierarhi, mulțumiri pentru sprijinul acordat Episcopiei în momentele de grea încercare prin care au trecut credincioșii în timpul inundațiilor, constând din donații, ajutoare materiale și financiare, și nu în ultimul rând preoților care au dat dovadă de solidaritate și s-au implicat într-un mod exemplar în acțiunile de ajutorare; în acest fel s-a dovedit care este autoritatea morală a preoților vrednici în comunitățile lor, continuând cu detalierea criteriilor după care au fost selectați beneficiarii locuințelor, modul de desfășurare a licitației precum și stadiul lucrărilor de reconstrucție în care este implicată eparhia cu sprijinul Patriarhiei și al celorlalte centre eparhiale, încheind cu cuvinte de mulțumire și recunoștință.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat un cuvânt de mulțumire ierarhilor pentru modul în care, cu multă dragoste și bunăvoință, au răspuns apelului și au mobilizat clerul și credincioșii, subliniind că solidaritatea trebuie să rămână deschisă și lucrarea să continue.

Având în vedere cele de mai sus, la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de rezultatele colectei organizate de eparhii și de cele ale Campaniei "Învinge apele", la data prezentei ședințe sinodale.*

– *Adresează tuturor ierarhilor și preoților Bisericii Ortodoxe Române mulțumiri pentru modul în care au organizat colecta, iar credincioșilor binecuvântări pentru felul în care au răspuns la chemarea Bisericii.*

– *Aprobă publicarea rezultatelor colectei în revistele centrale și eparhiale.*

✓ **Temei nr. 4195/2005 – Referatul Sectorului Biserica și Societatea în legătură cu întâlnirea anuală a preoților slujitori din unitățile subordonate Ministerului Apărării Naționale (Mănăstirea Sâmbăta de Sus, 3-6 octombrie 2005).**

Potrivit raportului prezentat *Sectorului Biserica și Societatea* de către Secția de Asistență Religioasă din cadrul Ministerului Apărării Naționale, pe temeiul prevederilor Legii nr. 195/2000, în perioada 3-6 octombrie 2005, la Academia Duhovnicească de la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus, s-au desfășurat lucrările celei de a X-a Convocări a preoților care slujesc în unitățile militare din subordinea Ministerului Apărării Naționale. În deschiderea lucrărilor, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul, a transmis cuvântul de binecuvântare al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, subliniind în mod deosebit activitatea preoților militari români prezenți în misiunile internaționale de menținere a păcii din Albania, Bosnia, Afganistan și Irak, care, prin prezența lor, au contribuit la întărirea moralului trupelor române. În conformitate cu agenda primei zile, P.S.

Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpeianul a condus discuțiile, subliniind faptul că se impune o mai bună receptare și înțelegere a misiunii preotului în mijlocul cadrelor militare, precum și o conștientizare, din partea preoților, a identității lor bisericești și a slujirii sacerdotale; de asemenea au fost menționate și exemplele negative oferite de preoții care nu respectă regulamentele militare și bisericești, arătându-se că acestea nu fac cinste Bisericii.

Așa cum reiese din raportul Secției de Asistență Religioasă din cadrul Ministerului Apărării Naționale, lucrările întâlnirii au fost structurate pe două secțiuni: *1. Referate și conferințe tematice cu privire la locul și rolul preotului în rândul militarilor, în noul context al participărilor la misiunile internaționale*, susținute de Pr. Prof. Ștefan Buchiu, Arhim. Teofil Părăianu, Pr. militar Nicolae Călugăr, Pr. militar Ion Ilinca și *2. Discuții și dezbateri asupra provocărilor specifice întâmpinate de preoții slujitori în unitățile militare, în contextul restructurării Armatei Române*.

În luările de cuvânt, preoții participanți au prezentat o serie de probleme pe care le întâmpină în activitatea desfășurată în structurile militare, între care menționăm: **a.** Necesitatea existenței asistentului capelan (cântărețul) și inițierea demersurilor pentru includerea acestora în statele de funcții din timp de pace sau misiune în teatrul de operațiuni; **b.** Înzestrarea bisericilor și capelelor cu obiecte de cult și cărți bisericești; **c.** Intensificarea relațiilor preotului militar cu organele eparhiale și protopopești; **d.** Reglementarea situației preoților ale căror funcții se restructurează, se diminuează sau necesită retragerea la limită de vârstă, prin echivalarea examenului de selecție a clerului militar cu cel de intrare în orașe, respectându-se prevederile regulamentare și statutare bisericești, constatându-se că astfel de situații sunt puțin numeroase, și în aceste cazuri, după ce și-a încheiat misiunea în Armată, preotul rămâne la dispoziția ierarhului locului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a cerut P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpeianul să aducă unele lămuriri cu privire la ultimul punct al referatului prezentat.

P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpeianul a arătat că în această situație se află doar preoții militari din prima generație și ea trebuie reglementată ținându-se cont de vechimea pe care o au în slujire și de faptul că primul examen de selecționare a fost extrem de riguros.

I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei crede că preoții din armată nu trebuie să fie scutiți de rigorile examenelor de promovare, socotindu-se slujirea în armată doar ca vechime în preoție, iar în ceea ce privește problema cântăreților bisericești, reglementările bugetare țin de primării și consiliile județene, care motivează că nu au bani pentru sporirea numărului acestora.

P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpeianul arată că întrucât situația este diferită, de la o eparhie la alta, fiecare centru eparhial are capacitatea și mijloacele să reglementeze aceste probleme, după cum consideră.

Având în vedere faptul că se impune o mai bună receptare și înțelegere a misiunii preotului în mijlocul cadrelor militare, precum și o conștientizare, din partea preoților, a identității bisericești și a slujirii sacerdotale;

Ținând seamă de numeroasele situații conflictuale și de insubordonare a preoților față de Chiriarhul lor, situații care se impun a fi soluționate, mai întâi, pe plan local;

Luând în considerare că aceste tendințe contribuie la îndepărtarea preoților de misiunea la care au fost chemați, prin acordarea binecuvântării și numirea lor de către ierarhii eparhioți în posturile de slujitori în unitățile militare;

În urma dezbaterilor în plen și la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *La act cu aprobare de activitatea de asistență religioasă desfășurată în unitățile militare subordonate Ministerului Apărării Naționale;*

– *Fiecare Eparhie va reglementa situația posturilor de cântăreți bisericești astfel încât toți preoții care slujesc în unitățile militare din cuprinsul eparhiei să poată beneficia de sprijinul permanent al acestora;*

– *Fiecare Eparhie va reglementa, după caz, situația preoților militari ale căror funcții se restructurează, se diminuează sau necesită retragerea la limită de vârstă, respectându-se prevederile regulamentare și statute bisericești referitoare la promovare și transfer. În acest sens, eparhiile, evaluând activitatea și realizările înregistrate de către preoții militari pe durata slujirii lor în structurile militare, pot echivala examenul de selecție a clerului militar cu cel de intrare în orașe, pentru prima serie – de la caz la caz – sau vor solicita prezentarea acestora la o examinare suplimentară, după o programă întocmită de Centrul eparhial.*

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist propune plenului examinarea primului punct de pe Ordinea de Zi a Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, și anume:

V Temei nr. 3992/2005 – Nominalizarea candidaților la alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc a titularului în scaunul vacant de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului.

Luând cuvântul, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte Teoctist* arată că potrivit prevederilor art. 129 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române s-a împlinit vremea ca Sfântul Sinod, cu deplină responsabilitate să reflecteze la exercitarea unui important atribut al său, acela de a desemna candidații pentru alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc a noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, care să succedă I.P.S. Mitropolit Antonie mutat la Domnul și altor iluștri înaintași ai săi în scaunul chiriarhal de la Sibiu.

Pe marginea acestei chestiuni, la invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist au luat cuvântul *I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului și P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor* care au adus unele precizări cu privire la prevederile art. 129 din Statut, cu privire la desemnarea candidaților pentru alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc, la buletinul de vot și la modalitatea votării.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în acord cu ceilalți membrii ai Sfântului Sinod, arată că importanța scaunului de Mitropolit al Ardealului este atât de mare, încât consideră că este nevoie ca membrii Sfântului Sinod să desemneze din sânul său ierarhi care s-au validat în activitatea și slujirea de până acum a Bisericii.

În continuare, după ce constată că în sală **sunt prezenți 42 de membri ai Sfântului Sinod**, *Prea Fericitul Părinte Președinte* invită pe P.S. Episcop-Vicar Lucian Lugojanul al Arhiepiscopiei Timișoarei și pe P.S. Arhiepiscop-Vicar Corneliu Bârlădeanu al Episcopiei Hușilor să-l ajute pe Prea Fericitul să la împlinirea procedurii de votare și le înmânează cele 42 buletine de vot spre a ale distribui în sală.

După distribuirea buletinelor în sală, cei doi PP.SS. Ierarhi strâng în urna de vot buletinele completate de membrii Sfântului Sinod după care, în urma numărării, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist constată că numărul acestora este egal cu cel al ierarhilor prezenți.

Procedându-se la despuirea scrutinului preliminar, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist scoate buletinele de vot din urnă, unul câte unul, citește cu voce tare numele candidatului bifat de ierarhii prezenți și le trece în cealaltă urnă, în timp ce Secretariatul Sfântului Sinod ține evidența voturilor.

La încheierea despuierii scrutinului preliminar, se constată că **din totalul de 42 membri ai Sfântului Sinod prezenți**, voturile au fost exprimate după cum urmează:

- 20 voturi - I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei;
- 10 voturi - P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului;
- 4 voturi - I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei;
- 2 voturi - I.P.S. Mitropolit Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord;
- câte 1 vot - PP.SS. Episcopi: Eftimie al Romanului, Casian al Dunării de Jos, Justinian al Maramureșului și Sătmarului, Ioan al Covasnei și Harghitei și P.S. Visarion Rășinăreanu, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului;
- 1 vot - nul.

Prea Fericitul Părinte Patriarh constată că în urma despuierii turului preliminar primii trei în ordinea voturilor sunt: **I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului și I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei.**

Solicitând cuvântul, *I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei* solicită plenului Sfântului Sinod să aprobe retragerea sa de pe lista celor trei candidați care au ieșit primii în ordinea votului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist luând act de această dorință adresată plenului de I.P.S. Arhiepiscop Nifon, arată că, în urma rezultatului turului preliminar urmează a fi înscris pe listă, în ordinea voturilor obținute, I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord.

Ca urmare a acestor precizări, Sfântul Sinod hotărăște;

– *Membrii Sfântului Sinod iau act de dorința de retragere de pe lista de candidați a I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, urmând ca la votul ce se va exprima în scopul nominalizării celor doi sau trei candidați pentru participarea la alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc, să aleagă dintre I.P.S. Arhiepiscop Dr.*

Andrei al Alba Iuliei, P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului și I.P.S. Mitropolit Dr. Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist invită pe P.S. Episcop-Vicar Lucian Lugojanul al Arhiepiscopiei Timișoarei și pe P.S. Arhiepiscop-Vicar Corneliu Bărlădeanul al Episcopiei Hușilor să-l ajute pe Prea Fericirea Sa la continuarea procedurii de votare și le înmânează cele 42 buletine de vot spre a ale distribui în sală.

După distribuirea buletinelor în sală, cei doi PP.SS. Ierarhi strâng în urma de vot buletinele completate de membrii Sfântului Sinod, după care ajută pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la numărarea buletinelor de vot, constatându-se că numărul acestora este egal cu cel al ierarhilor prezenți.

Procedându-se la despuirea scrutinului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist scoate buletinele de vot din urnă, unul câte unul, citește cu voce tare numele candidatului bifat de ierahii prezenți și le trece în cealaltă urnă, în timp ce Secretariatul Sfântului Sinod ține evidența voturilor.

La încheierea despuierii scrutinului, se constată că **din totalul de 42 membri ai Sfântului Sinod prezenți**, voturile au fost exprimate după cum urmează:

- 29 voturi - I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei;
- 24 voturi - P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului;
- 21 voturi - I.P.S. Mitropolit Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord;
- 3 voturi - nule

Prea Fericitul Părinte Patriarh constată că în urma despuierii turului de scrutin au obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unul din voturile celor 42 ierarhi prezenți **P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului și I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei** și consultă plenul dacă este cazul organizării unui nou scrutin pentru a avea trei candidați.

I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, solicitând cuvântul, supune plenului dorința sa de a nu mai candida la o nouă votare.

Ca urmare, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* luând act de această opțiune supune plenului propunerile de aprobare a rezultatului votului pentru cei doi candidați care au obținut numărul de voturi statutar, și îi îndatorează a depune la Biroul Sfântului Sinod câte un curriculum vitae.

De asemenea, propune plenului să aprobe desfășurarea lucrărilor *Colegiului Electoral Bisericesc la 3 noiembrie 2005*, a lucrărilor *Sfântului Sinod la 4 noiembrie 2005* și a organizării ceremoniei de *însăcunare și instalare canonică* a celui ce va fi ales, la data de *13 noiembrie 2005 în Catedrala Mitropolitană din Sibiu*.

Luând act de aceste propuneri și în acord cu prevederile statutare bisericești, plenul Sfântului Sinod hotărăște:

- *Ia act că, în conformitate cu prevederile art. 129-130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, pentru alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc a noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, prin votul secret al membrilor Sfântului Sinod au fost desemnați următorii doi candidați: I.P.S. Arhiepiscop Dr. Andrei al Alba Iuliei și P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului.*

– Adresează rugămintea celor doi candidați ca, potrivit prevederilor statutare, să depună la Biroul Sfântului Sinod câte un curriculum vitae în două pagini care se va comunica membrilor Colegiului Electoral odată cu convocarea.

– Este de acord cu propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist ca întrunirea organelor bisericești statutare pentru alegerea și validarea noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, precum și desfășurarea ceremoniei de înscăunare și instalare canonică a celui ce va fi ales, să se desfășoare după următorul program:

– Joi, 3 noiembrie 2005 – lucrările Colegiului Electoral Bisericesc,

– Vineri, 4 noiembrie 2005 – lucrările Sfântului Sinod,

– Duminică, 13 noiembrie 2005 - înscăunarea și instalarea canonică a celui ce va fi ales de Colegiul Electoral Bisericesc și validat de Sfântul Sinod, potrivit prevederilor statutare bisericești.

8. Suspendarea ședinței de lucru.

La orele 20.00, Prea Fericitul Părinte Președinte suspendă ședința și anunță reluarea lucrărilor în plen pentru ziua următoare, vineri, 21 octombrie 2005, la orele 9.00.

Se rostește rugăciunea “Cuvine-se cu adevărat!”.

Vineri, 21 octombrie 2005

9. Reluarea ședinței în plen. Prezentarea rapoartelor Comisiilor sinodale de lucru.

La orele 9.00, se reiau lucrările Sfântului Sinod sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu aceeași prezență ca în ziua anterioară, mai puțin I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei care a solicitat din ajun binecuvântarea de a se întoarce la Centrul Eparhial pentru participarea la sărbătorile religioase legate de prăznuirea Sfinților Români înscrși în calendar la 21 octombrie.

Prea Fericitul Părinte Președinte redeschide lucrările în plen și, după rostirea rugăciunii “Împărate ceresc”, dispune continuarea lucrărilor Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, conform Ordinii de Zi.

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, *P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului, raportorul Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină* prezintă, în continuare, referatele asupra problemelor date în studiul acesteia după cum urmează:

Temei nr. 3903/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3074/2005 cuprinzând propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru completarea hotărârii Sfântului Sinod nr. 1950/ 2005 cu privire la modificarea art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la procedura de alegere și instalare a clerului superior. ✓

P.S. Episcop Calinic al Argeşului citeşte în plenul Sfântului Sinod propunerile Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină referitoare la acest temei și modul în care au fost redactate articolele aflate în discuție.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist arată importanța luării unei hotărâri responsabile cu implicații majore în legislația canonică și statutară a Bisericii noastre și invită pe membrii Sfântului Sinod la discuții.

În cadrul discuțiilor care au urmat au intervenit pe rând, în ordinea luării de cuvânt: *I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei* care au precizat o serie de aspecte în legătură cu: *timpul convocării Sfântului Sinod pentru nominalizarea candidaților și al convocării Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegere și cumularea acestora; acceptarea unei din cele două variante propuse în privința prezidării Sfântului Sinod și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de patriarh, care trebuie tratată cu o anumită distincție și mare responsabilitate; propunerea ca prezidarea Sfântului Sinod și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop eparhiot să se facă potrivit prevederilor statutare în vigoare; modalitatea votării candidaților, problema numărului de candidați.*

În urma amplelor discuții care au avut loc pe marginea propunerilor prezentate de Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină având la bază propunerile *I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului*, pentru completarea hotărârii Sfântului Sinod nr.1950/2005 cu privire la modificarea **art. 129-132** din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la procedura de alegere și instalare a clerului superior, precum și la celelalte aspecte relevate în cadrul discuțiilor, și la propunerea *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, plenul Sfântului Sinod hotărăște:

– *Aprobă ca un extras al discuțiilor care au avut loc pe marginea propunerilor de modificare ale art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române privitoare la alegerea și instalarea clerului superior să fie pus la dispoziția membrilor Sfântului Sinod pentru informare în vederea pregătirii discuțiilor ce vor avea loc în următoarea ședință a Sfântului Sinod.*

– *În pregătirea viitoarei ședințe apreciază ca utilă o întâlnire pregătitoare între Președinții Comisiilor Sinodale și I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru conturarea unor propuneri unitare ce vor fi supuse examinării plenului.*

– *Aprobă modificarea și completarea unora dintre prevederile art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cu privire la alegerea și instalarea clerului superior, în următoarea redactare adoptată în prezenta ședință de lucru:*

– **Art. 129 – b)** *Ierarhii eparhioți se aleg prin vot secret de către Colegiul Electoral Bisericesc dintre doi sau trei candidați desemnați de Sfântul Sinod. În cazuri excepționale și motivat, se admite și un singur candidat.*

– **Art. 130 – d)** *La 41 de zile de la vacantare va avea loc ședința extraordinară a Sfântului Sinod, convocat statutar de Locțiitorul de Patriarh, pentru desemnarea candidaților la scaunul patriarhal.*

– **Art. 130 – o)** Devine primul candidat desemnat pentru alegerea în slujirea de Patriarh cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor exprimate. Dacă nici unul dintre candidați nu întrunește majoritatea absolută, în aceeași ședință se procedează la o nouă votare. Dacă nici de data aceasta nu s-a obținut majoritatea absolută, în aceeași ședință se repetă scrutinul până ce unul din candidați o obține. În caz de paritate, decid sorții.

Pentru al doilea candidat se organizează, în aceeași ședință, fără pauză, un nou scrutin, la care participă primii trei candidați în ordinea numărului de voturi obținute la votarea precedentă. Cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor exprimate, devine al doilea candidat desemnat. Dacă nici unul dintre cei trei nu a întrunit majoritatea absolută, se organizează un nou scrutin, la care participă primii doi din scrutinul precedent. Devine al doilea candidat cel care a obținut majoritatea absolută. În caz de paritate, decid sorții.

Pentru al treilea candidat se organizează, în aceeași ședință, fără pauză, un nou scrutin, la care participă primii trei candidați în ordinea numărului de voturi obținut la votarea precedentă. Cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor exprimate, devine al treilea candidat desemnat. Dacă nici unul dintre cei trei nu a întrunit majoritatea absolută se organizează un nou scrutin la care participă primii doi din scrutinul precedent. Devine al treilea candidat cel care a obținut majoritatea absolută. În caz de paritate decid sorții.

– **Art. 130 – p)** În aceeași zi în care a avut loc desemnarea candidaților de către Sfântul Sinod, are loc ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Patriarh. Membrii Colegiului Electoral Bisericesc vor primi la începutul ședinței câte un curriculum vitae al celor doi sau trei candidați desemnați.

Convocarea ședinței Colegiului Electoral Bisericesc se face odată cu convocarea ședinței extraordinare a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților.

– **Art. 130 – r)** Președintele este asistat, ca bărbați de încredere, de doi sau trei membri mireni ai Colegiului, propuși câte unul de către fiecare din cei doi sau trei candidați la scaunul patriarhal și aprobați de Colegiu. Secretar de ședință este un membru cleric al Colegiului, desemnat de Președinte prin consultarea plenului. Aceștia patru sau cinci alcătuiesc Biroul.

– **Art. 130 – t)** Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române devine candidatul care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor exprimate. Dacă nici unul dintre cei doi sau trei candidați nu a întrunit majoritatea absolută, se organizează o nouă votare, la care participă primii doi candidați care au întrunit cel mai mare număr de voturi. Devine ales cel care a întrunit majoritatea absolută. În caz de paritate decid sorții.

– **Art. 131 – c)** Cei doi sau trei candidați pentru fiecare din aceste trepte sunt desemnați de către Sfântul Sinod, în ședință specială, convocată de către Patriarh. În cazuri excepționale și motivat se admite și un singur candidat.”

– Menținerea art. 131, lit. “e” în varianta aprobată de Sfântul Sinod prin hotărârea nr. 1950/ 5-6 iulie 2005, după cum urmează: e) Pentru întocmirea listei de

candidați oricare membru al Sfântului Sinod poate face propuneri de candidați cu acceptul celui propus.

– **Art. 131 – g)** *În aceeași zi în care a avut loc desemnarea candidaților de către Sfântul Sinod, are loc ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop sau Episcop eparhiot. Membrii Colegiului Electoral Bisericesc vor primi la începutul ședinței câte un curriculum vitae al celor doi sau trei candidați desemnați.*

Convocarea ședinței Colegiului Electoral Bisericesc se face odată cu convocarea ședinței speciale a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților

– *Aprobă eliminării art. 131 lit. “i”.*

– *Aprobă ca până la următoarea ședință de lucru și în corelare cu discuțiile care au avut loc în plen, membrii Sfântului Sinod să aprofundeze următoarele propuneri ale Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină în scopul definitivării celorlalte prevederi ale art. 129-132 din Statut rămase în discuție:*

– *Adoptarea uneia din variantele aflate în discuție asupra prezidării Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și ale Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh, respectiv pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop eparhiot:*

Pentru alegerea de Patriarh:

Varianta A: prezidarea de către Chiriarhul cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă, în ordinea dipticelui;

Varianta B: prezidarea de către Chiriarhul cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă;

Pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop Eparhiot:

Colegiul Electoral Bisericesc va fi prezidat de Mitropolit pentru alegerile de Episcopi și Arhiepiscopi din eparhiile sufragane și de Patriarh pentru alegerile de Mitropoliți. (Cf. Art. 130, al. 4 din Statut).

√

Temei nr. 3902/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3075/2005 cuprinzând propunerea I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru modificarea și completarea art. 197 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cu privire la pensionarea sau retragerea membrilor Sfântului Sinod.

P.S. Episcop Calinic al Argeșului prezintă în plenul Sfântului Sinod propunerile Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină referitoare la acest temei, precum și modul de redactare a art. 197 din Statut și, prin corelare, a art. 49, lit. “g” din Regulamentul Organelor Centrale.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist constatând că adoptarea unor modificări la prevederile statutare și regulamentare bisericești sunt extrem de importante pentru respectarea demnității persoanei și a rangului arhieresc, invită pe membrii Sfântului Sinod la discuții.

În cadrul discuțiilor care au urmat au intervenit pe rând, în ordinea luării de cuvânt: I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, I.P.S. Mitropolit Daniel al Mol-

dovei și Bucovinei, P.S. Episcop Epifanie al Buzăului, I.P.S. Mitropolit Serafim al Germaniei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei care au prezentat implicațiile și responsabilitatea asupra unei astfel de hotărâri și necesitatea aprofundării ei în corelare și cu alte aspecte pe care le ridică propunerea respectivă.

Constatând că prin conținutul luărilor de cuvânt, cadrul discuțiilor s-a lărgit cu propuneri vizând și alte aspecte ale legiuirilor bisericești cu privire la activitatea organelor centrale bisericești și a celor mitropolitane;

Ca urmare a amplelor discuții și a precizărilor care s-au adus în plen la propunerile Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, având la bază solicitarea I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru modificarea și completarea art.197 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cu privire la pensionarea sau retragerea membrilor Sfântului Sinod;

La propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, plenul Sfântului Sinod hotărăște:

– *Un extras al discuțiilor care au avut loc pe marginea propunerilor de modificare și completare a art. 197 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cu privire la pensionarea sau retragerea membrilor Sfântului Sinod va fi pus la dispoziția membrilor Sfântului Sinod pentru informare în vederea pregătirii discuțiilor ce vor avea loc în următoarea ședință a Sfântului Sinod;*

– *Aprobă ca până la proxima ședință de lucru și în corelare cu discuțiile care au avut loc în plen, membrii Sfântului Sinod să aprofundeze următoarele propuneri ale Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină în scopul definitivării lor privind:*

– *Modificarea și completarea celorlalte prevederi ale art.197 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române:*

– **Art. 197** – *Sfântul Sinod hotărăște asupra pensionării sau punerii în retragere a unui membru al său:*

a) *La cererea sa sau dacă Sfântul Sinod cu 2/3 din numărul membrilor săi constată incapacitatea de a-și mai exercita responsabilitatea ce i-a fost încredințată."*

În acest caz, el se va retrage în mănăstirea pe care și-o va alege; dacă aceasta nu se află în eparhia sa, o va face cu încuviințarea chiriarhului locului.

La propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod îi va reglementa condițiile decente de trai (locuință adecvată, personal de îngrijire și mijloc de transport, asigurate prin contribuția Centrului Eparhial la care a funcționat ultima dată), precum și cinstirea ce i se cuvine potrivit rangului său.

b) *Printr-o hotărâre cu două treimi din voturi a Sfântului Sinod, la propunerea motivată a Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, ca rezultat al unor abateri dogmatice, morale sau disciplinare săvârșite în detrimentul ordinii și demnității bisericești.*

– *Modificarea și completarea art.49, lit. "g" din Regulamentul Organelor Centrale:*

Art. 49, lit. "g" – *Pensionarea sau punerea în retragere a unui membru al Sfântului Sinod:*

1) *La cererea sa, dacă ajunge la concluzia sau a fost convins că vârsta înaintată, starea sănătății sau amândouă i-au redus capacitatea de a-și mai asuma răspunderea ce i-a fost încredințată.*

În acest caz, la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod îi va reglementa condițiile decente de trai și cinstirea ce i se cuvine potrivit rangului său în conformitate cu prevederile art. 197 din prezentul Statut.

2) *Printr-o hotărâre cu două treimi din voturi a Sfântului Sinod, la propunerea motivată a Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, ca rezultat al unor abateri dogmatice, morale sau disciplinare săvârșite în detrimentul ordinii și demnității bisericești, cu respectarea procedurii înscrisă la art. 50 din prezentul Statut”.*

V

Temei nr. 4301/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3403/2005, cu prinzând propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului de amendare a art. 9 (1), 23 (1, 2, 3), 27 (2), 36 (1, 29), din proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, precum și a art.10 (4) din același proiect de Lege, în legătură cu salarizarea personalului clerical și neclerical.

Din referatul prezentat în plen reiese că propunerile înaintate spre analiză de către I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu pentru amendarea art. 9 (1), 23 (1, 2, 3), 27 (2), 36 (1, 29) din proiectul de *Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, precum și a art. 10 (4) din același proiect de Lege, în legătură cu salarizarea personalului clerical și neclerical* sunt justificate și întregesc punctele de vedere exprimate de reprezentanții Bisericii noastre împuterniciți să participe la elaborarea, definitivarea și semnarea acestui proiect de Lege.

În același timp Comisia a luat act de unele amendamente aduse de Cancelaria Sfântului Sinod la propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului care nuanțează și precizează unele aspecte aduse în discuție de aceste propuneri.

Este prezentată, de asemenea, scrisoarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist nr. 3395 din 05 septembrie 2005 adresată Prim-Ministrului Guvernului României, Dl. Călin Popescu Tăriceanu prin care, în numele Sfântului Sinod, s-a solicitat menținerea în proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor a art.10 (4) în formularea adoptată de Cultele religioase și aprobată de Sfântul Sinod în ședința din 5-6 iulie 2005.

Cu privire la necesitatea menținerii de raporturi contractuale între cler și cult, prin încheierea, potrivit Codului Muncii, a unor contracte de muncă, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină sugerează ca la Administrația Patriarhală să se analizeze această problemă și să se facă propuneri, în scopul generalizării în toate eparhiile, cu precizarea că potrivit prevederilor legislației muncii în vigoare, în contractul individual de muncă, fiecare angajator are dreptul să menționeze clauze specifice (misionare, canonice-disciplinare, administrative etc.).

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist apreciază că propunerile aduse în discuție sunt importante și invită pe membrii Sfântului Sinod la discuții.

În cadrul discuțiilor care au urmat au intervenit pe rând, în ordinea luării de cuvânt: *I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și P.S. Episcop Justi-*

nian al Maramureșului și Sătmăruului, nuanțând și precizând unele aspecte aduse în discuție de aceste propuneri, inclusiv în privința menținerii ca bază a sprijinului statului pentru salarizarea personalului clerical a prevederilor Legii nr. 142/1999, cu modificările ulterioare iar pentru personalul neclerical a Ordonanței nr. 82/2001, devenită Legea nr. 125/2002, cu modificările ulterioare și care pot fi îmbunătățite în timp, până la asigurarea salarizării integrale.

Ca urmare a discuțiilor care au avut loc în plen pe marginea propunerilor prezentate de Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină pe baza amendamentelor prezentate de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului la proiectul de *Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor*, mai ales în privința salarizării personalului clerical, la propunerea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, plenul Sfântului Sinod hotărăște:

– *Un extras al discuțiilor care au avut loc pe marginea propunerilor de amendamente la proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor va fi pus la dispoziția membrilor Sfântului Sinod pentru informare în vederea pregătirii discuțiilor ce vor avea loc în următoarea ședință a Sfântului Sinod.*

– *În scopul edificării Sfântului Sinod cu privire la necesitatea menținerii de raporturi contractuale între cler și cult, prin încheierea, potrivit Codului Muncii, a unor contracte de muncă, să se aprobe ca la Administrația Patriarhală să se analizeze această problemă și să se facă propuneri, în scopul generalizării în toate eparhiile, cu precizarea că potrivit prevederilor legislației muncii în vigoare, în contractul individual de muncă, fiecare angajator are dreptul să menționeze clauze specifice (misionare, canonice-disciplinare, administrative etc.).*

– *Ia act de scrisoarea nr. 3395 din 05 septembrie 2005 a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist adresată Prim-Ministrului Guvernului României, Dl. Călin Popescu Tăriceanu prin care, în numele Sfântului Sinod, s-a solicitat menținerea în proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor a art. 10 (4) în formularea acceptată de toate cultele și de către Sfântul Sinod, cu dorința expresă de aprobare a salarizării integrale de la bugetul de stat a personalului clerical, în care scop scrisoarea va fi pusă la dispoziția tuturor membrilor Sfântului Sinod.*

– *Adresează membrilor Sfântului Sinod rugămintea să prezinte deputaților și senatorilor din eparhiile pe care le păstoresc, dorința clerului Bisericii Ortodoxe Române ca Parlamentul României să aprobe includerea în proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor a prevederii salarizării integrale de la bugetul de stat a personalului clerical sau, cel puțin, menținerea actualelor prevederi legale privind sprijinul statului pentru salarizarea personalului clerical.*

– *Aprobă ca până la următoarea ședință de lucru și în corelare cu discuțiile care au avut lor în plen, membrii Sfântului Sinod să aprofundeze următoarele propuneri de amendamente ale Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină la proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor în scopul definitivării lor:*

– **Art. 9 (1)** – *În România nu există religie de stat; statul este autonom față de orice credință religioasă sau ideologie atee.*

– **Art. 23 (1)** – Statul recunoaște că raportul dintre personalul clerical și cultul său este un raport de misiune și nu în mod obligatoriu un raport contractual.

– **Art. 23 (2)** – Personalul cultelor poate fi sancționat disciplinar pentru încălcarea principiilor **doctrinare, morale, liturgice sau canonice (disciplinare)** ale cultului.

– **Art. 23 (3)** – Personalul clerical și cel asimilat al cultelor recunoscute nu poate fi obligat să dezvăluie faptele încredințate sau de care a luat cunoștință în considerarea statutului lor. **Confidențialitatea pastorală este echivalentă cu secretul profesional.**

– **Art. 27 (2)** – Bunurile sacre, respectiv cele afectate direct și exclusiv cultului, stabilite conform statutelor proprii în conformitate cu tradiția și practicile fiecărui cult, dobândite cu titlu, sunt insesizabile și imprescriptibile și pot fi înstrăinate doar în condițiile statutare specifice fiecărui cult. **De același regim juridic beneficiază și casele parohiale, reședințele chiriarhilor, chiliile mănăstirilor și cele asimilate acestora.**

– **Art. 36 (2)** – În centrele de plasament finanțate de autoritățile publice și de culte, autoritatea locală pentru protecția copilului, **în urma consultării consiliilor de conducere ale acestora**, hotărăște asupra religiei în care vor fi educați copiii minori cărora nu li se cunoaște religia.

– *În privința salarizării personalului clerical, aprobă susținerea, în continuare a variantei art. 10 (4) adoptată de cultele religioase la 31 mai 2005 și aprobată de Sfântul Sinod sau susținerea includerii în proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, ca bază a salarizării personalului clerical, a prevederilor Legii nr. 142/1999, cu modificările ulterioare, iar pentru personalul neclerical a prevederilor Ordonanței nr. 82/ 2001, devenită Legea nr. 125/2002, cu modificările ulterioare, care pot fi îmbunătățite în timp, până la asigurarea salarizării integrale a clerului.*

– *Aprobă ca reprezentanții Bisericii noastre în Comisia Mixtă Parteneriat Social și Retrocedări să primească mandatul Sfântului Sinod de a discuta această problemă atât în interiorul Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări, cât și prin discuțiile din Parlamentul României la care Biserica noastră va fi invitată pentru a-și exprima poziția în privința proiectului de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor și, mai ales, în problema salarizării personalului clerical și a personalului neclerical.*

✓ **Temei nr. 4356/2005 – Adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 8520/18 octombrie 2005 cu propunerea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei pentru examinarea Notei de fundamentare privind înființarea unei Societăți de asigurare de către Patriarhia Română.**

Având în vedere că propunerea Mitropoliei Moldovei și Bucovinei este justificată de prevederile limitative ale legislației bisericești în vigoare referitoare la asigurări (numai de incendiu) și de necesitatea extinderii asigurărilor (cutremur, inundație, alunecare de teren, furt etc.) și că se impune examinarea ei de către Sfântul Sinod în perspectiva înființării unei Societăți de Asigurare la nivel de Biserică Ortodoxă Română, având sediul central și consiliul coordonator administrativ la București, cu cinci Centre Regionale, pe lângă fiecare Mitropolie;

Apreciind că este necesar ca această propunere să fie studiată de o Comisie a Bisericii noastre la care să fie cooptați juriști și economiști, specialiști în domeniul asigurărilor care, pe baza unui studiu de fezabilitate să facă propuneri și recomandări către Sfântul Sinod;

Luând act de precizările făcute în cadrul discuțiilor de către *I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei*, potrivit cărora, propunerea de înființare a unei Societăți de Asigurare, raportată la noile realități și la legislația în vigoare în domeniu, constituie reluarea unei mai vechi tradiții din Biserica noastră începută în anul 1928, când s-a înființat prima Societate Națională de Asigurări a Bisericii Ortodoxe Române;

În urma discuțiilor care au avut loc în plen și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântului Sinod hotărăște:

– *Aprobă instituirea unei comisii speciale pentru studierea întregii probleme și formularea de propuneri și recomandări, pe baza unui studiu de fezabilitate, care să fie aduse la cunoștința Sfântului Sinod.*

– *Comisia va fi prezidată de P.S.Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu și va fi alcătuită din persoane nominalizate de fiecare Mitropolie (consilieri economici și/sau economiști), la care vor fi cooptați juriști și economiști, specialiști în domeniul asigurărilor.*

Temei nr. 4357/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu scrisoarea I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada din 10 octombrie 2005, prin care revine cu solicitarea adresată Sfântului Sinod pentru clarificarea statutului canonic al parohiei Sf. Andrei din Chicago.

Referatul Cancelariei Sfântului Sinod amintește că problema a mai fost examinată de către Sfântul Sinod în ședința sa de lucru din 3 martie 2005 și, ca urmare, prin hotărârea nr. 822/2005 a adresat *“Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Petru al Basarabiei rugămintea de a renunța la jurisdicția asupra Parohiei Sfântul Andrei din Chicago, încredințând-o jurisdicției Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, în care scop va trimite preotului și parohienilor o scrisoare adecvată”*.

Având în vedere că din corespondența primită la Patriarhia Română reiese că I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei a adresat cu scrisoarea sa nr. 19/14 aprilie 2005 o serie de recomandări preotului paroh și Consiliului Parohial al Parohiei Sfântul Andrei din Chicago cu privire la intrarea acelei parohii în ascultarea canonică a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, punct de vedere pe care, așa cum afirmă, l-a făcut cunoscut și I.P.S. Arhiepiscop Nicolae;

Ținând seama de dorința exprimată de I.P.S. Arhiepiscop Nicolae ca Sfântul Sinod să adreseze I.P.S. Mitropolit Petru o nouă solicitare de a trimite acelei parohii o scrisoare fermă în care să afirme că retrage binecuvântarea Înalt Prea Sfinției Sale de funcționare a acelei Parohii, punct de vedere pe care l-a făcut cunoscut I.P.S. Mitropolit Petru cu scrisoarea din 5 octombrie 2005;

Luând act că pentru întărirea și unitatea diasporei ortodoxe române pe continentul american sunt necesare măsuri urgente și ferme din partea I.P.S. Mitropolit

Petru al Basarabiei pentru clarificarea statutului canonic al Parohiei Sf. Apostol Andrei din Chicago.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Solicită I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei să reînnoiască, cu fermitate, apelul său către Consiliul Parohial al Parohiei Sf. Apostol Andrei din Chicago pentru intrarea acelei parohii în ascultarea canonică a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, în care scop va trimite o nouă scrisoare prin care, în termeni clari, retrace binecuvântarea Înalt Prea Sfinției Sale de funcționare a acelei Parohii și o încredințează jurisdicției Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada.*

– *Scrisoarea respectivă va fi transmisă pentru informare I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada și Cancelariei Sfântului Sinod.*

Comisia Teologică și Liturgică

În continuare, la invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, raportorul Comisiei Teologice și Liturgice, prezintă referatele asupra problemelor date în studiul acesteia, după cum urmează:

Temei nr. 4.075/2005 – Referatul Cancelariei Sfântului Sinod în legătură cu stabilirea temelor Conferințelor preoțești semestriale din anul 2006.

Constatându-se că există interes în rândul clerului pentru o dezbatere având ca temă *problema viitorului Bisericii Ortodoxe Române și al celorlalte culte religioase în perspectiva integrării țării noastre în Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007*, în care scop s-a apreciat ca necesar să se aprobe instituirea la Sectorul de Învățământ al Patriarhiei Române a unui Comitet de lucru format din ierarhi, profesori de teologie și specialiști în domeniul integrării europene, cu mandatul de a elabora un material documentar orientativ care să fie pus la dispoziția ierarhilor și clerului;

Apreciind că actualele Conferințe preoțești semestriale trebuie denumite, în viitor, Conferințe Pastoral-Misionare, pentru a corespunde scopului lor;

În urma completărilor făcute în cadrul discuțiilor din plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă ca, începând cu anul 2006, actualele Conferințe preoțești semestriale să fie denumite Conferințe Pastoral-Misionare semestriale.*

– *Aprobă tratarea următoarelor subiecte la Conferințele preoțești semestriale:*

– *La prima Conferință Pastoral-Misionară din primăvara anului 2006: Centrele Eparhiale vor stabili subiecte pe care le vor considera de utilitate și interes local potrivit profilului acestei Conferințe;*

– *La a doua Conferință Pastoral-Misionară din toamna anului 2006: “Biserica Ortodoxă Română și integrarea europeană. Exigențe, probleme și perspective.”*

– *În scopul elaborării unui material orientativ pentru dezvoltarea subiectului celei de a doua Conferințe Pastoral-Misionare, aprobă instituirea la Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române a unui Comitet de lucru format din ierarhi,*

profesori de teologie și specialiști în domeniul integrării europene. Materialul elaborat va fi pus la dispoziția tuturor Comisiilor Sinodale în vederea analizării și completării, după care, într-o formă definitivată va fi adus în dezbateră Sfântului Sinod pentru aprobare în vederea difuzării, apoi, către Centrele Eparhiale.

Temei nr. 4318/2005 – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu lucrarea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei (adresa nr. 6111/2005) în vederea finalizării procedurii de canonizare a Mitropolitului Grigorie Dascălu al Țării Românești (22 iunie). ✓

În cuprinsul referatului prezentat, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a constatat că, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002 și 2864/5-6 iulie 2005, Arhiepiscopia Bucureștilor a îndeplinit toate formele preliminare privind studierea și cercetarea condițiilor de canonizare, a întocmit Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Mitropolitului Grigorie Dascălu și a elaborat și publicat studiul cu argumente pentru canonizare, toate aceste acte fiind aprobate de Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei în ședința sa din 19 octombrie 2005.

Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, în urma analizei Documentului-Studiu prezentat a constatat că Arhiepiscopia Bucureștilor invocă în susținerea propunerii de canonizare a Mitropolitului Grigorie Dascălu argumente canonice, istorice, pastoral-misionare cu referire la: *Viața curată și sfântă a Mitropolitului; Apărarea dreptei credințe prin cuvânt și scris; Slujirea lui Hristos prin întreita misiune arhierescă; Preamărirea lui Dumnezeu prin fapte, cuvinte și traduceri din Sfinții Părinți; Săvârșirea de fapte de milostenie, apărător al celor nedreptățiți și sprijinitor al orfanilor; Cinstirea sa ca sfânt de către credincioși; Cinstirea moaștelor sale în trecut și astăzi; Căutor de locașuri sfinte (biserici, mănăstiri și schituri).*

În vederea finalizării procedurii de aprobare a canonizării, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a cercetat, corectat și avizat *Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Mitropolitului Grigorie Dascălu al țării Românești*, alcătuite de PP.SS. Arhierei-Vicari Irineu Slătineanu și Ioachim Băcăuanul.

Totodată Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat în examinare *proiectul de icoană* a Mitropolitului Grigorie Dascălu, realizată la Arhiepiscopia Bucureștilor, considerând-o corespunzătoare și bună de a fi aprobată de Sfântul Sinod;

Ca urmare, formulându-și convingerea că Mitropolitul Grigorie Dascălu întrunește condițiile pentru canonizare, Comisia Sinodală pentru Canonizarea Sfinților Români a procedat la întocmirea proiectului de Tomos de canonizare, pentru aprobare de către Sfântul Sinod și proclamarea canonizării, cu dată de prăznuire la 22 iunie.

Comisia Teologică și Liturgică însușindu-și constatările formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români ca urmare a analizei și cercetării făcută de aceasta;

În urma discuțiilor purtate în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă canonizarea Mitropolitului Grigorie Dascălu al țării Românești, cu cinstire generală ca Sfânt Ierarh, cu titulatura: **Sfântul Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești, cu serbare la 22 iunie.***

– *Aprobă înscrierea în Calendarul Bisericii Ortodoxe Române cu cruce neagră, simplă, ca sfânt cu polieleu, înaintea Sf. Sfințit Mucenic Eusebie și a Sf. Mucenici: Zenon, Zina și Galaction.*

– *Aprobă textele slujbelor religioase în cinstea Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul țării Românești (Acatistul, Vecernia, Utrenia, Troparul, Condacul și Sinaxarul).*

– *Aprobă Icoana zugrăvită în cinstea Sfântului, așa cum s-a prezentat comisiei și plenului.*

– *Aprobă ca biserici și mănăstiri care se vor zidi să poarte hramul Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul țării Românești.*

– *Aprobă **Tomosul Sfântului Sinod** pentru proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul țării Românești, urmând ca timpul proclamării solemne a canonizării să se stabilească de către Arhiepiscopia Bucureștilor sub îndrumarea Preafericitului Părinte Patriarh Teoctist, Președintele Sfântului Sinod.*

– *Textele liturgice aprobate vor intra în cărțile de cult și vor fi imprimare prin grija Arhiepiscopiei Bucureștilor, urmând a fi preluate și de Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.*

✓ **Temei nr. 4319/2005 – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu lucrarea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei (adresa nr. 6112/2005) în vederea finalizării procedurii de canonizare a Cuviosului Stareț Gheorghe, Arhimandritul de la Cernica și Căldărușani (3 decembrie).**

În referatul prezentat, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a constatat că, în conformitate cu hotărârea Sfântului Sinod nr.5085/19 decembrie 2002 și 2863/5-6 iulie 2005, Arhiepiscopia Bucureștilor a îndeplinit toate formele preliminare privind studierea și cercetarea condițiilor de canonizare, a întocmit Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Cuviosului Gheorghe, starețul de la Cernica și a elaborat și publicat studiul cu argumente pentru canonizare, toate aceste acte fiind aprobate de Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei în ședința sa din 19 octombrie 2005.

Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, în urma analizei Documentului-Studiu prezentat, a constatat că Arhiepiscopia Bucureștilor invocă în susținerea propunerii de canonizare a Cuviosului Gheorghe, starețul de la Cernica argumente canonice, istorice, pastoral-misionare și ascetice cu referire la: *Apărarea dreptei credințe prin cuvânt și scris; Viața curată și sfântă a Cuviosului; Slujirea lui Hristos ca monah, ieromonah și stareț; Preamărirea lui Dumnezeu prin fapte, cuvinte și traduceri din Sfinții Părinți; Săvârșirea de fapte de milostenie, apărător al celor nedreptățiți și sprijinitor al orfanilor; Cinstirea sa ca sfânt de către monahi și credincioși; Cinstirea moaștelor sale în trecut și astăzi; Mărturia Sfântului Ierarh Calinic despre viața și sfințenia Cuviosului.*

În vederea finalizării procedurii de aprobare a canonizării, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a cercetat, corectat și avizat *Slujbele Vecerniei, Utre-niei și Acatistul* Cuviosului Gheorghe, starețul de la Cernica, alcătuite de PP.SS. Arhieriei-Vicari Irineu Slătineanu și Ioachim Băcăuanul.

Totodată Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat în examinare *proiectul de icoană* a Cuviosului Gheorghe, starețul de la Cernica, realizată la Arhiepiscopia Bucureștilor, considerând-o corespunzătoare și bună de a fi aprobată de Sfântul Sinod;

Ca urmare, formulându-și convingerea că Starețul Gheorghe întrunește condițiile pentru canonizare, Comisia Sinodală pentru Canonizarea Sfinților Români a procedat la întocmirea proiectului de Tomos de canonizare, pentru aprobare de către Sfântul Sinod și proclamarea canonizării, cu dată de prăznuire la 3 decembrie.

Comisia Teologică și Liturgică însușindu-și constatările formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români ca urmare a analizei și cercetării făcute de aceasta;

În urma discuțiilor purtate în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă canonizarea Cuviosului Gheorghe, starețul de la Cernica și Căldărușani, cu cinstitie generală ca Sfânt Cuvios, cu titulatura: Sfântul Cuvios Gheorghe de la Cernica, cu serbare la 3 decembrie.*

– *Aprobă înscrierea în Calendarul Bisericii Ortodoxe Române cu cruce neagră, simplă, ca sfânt cu polieleu, înaintea Sf Prooroc Sofonie și a Sf Sfințit Mucenic Teodor, Arhiepiscopul Alexandriei.*

– *Aprobă textele slujbelor religioase în cinstea Sfântului Cuvios Gheorghe de la Cernica (Acatistul, Vecernia, Utrenia, Troparul, Condacul și Sinaxarul).*

– *Aprobă Icoana zugrăvită în cinstea Sfântului, așa cum s-a prezentat comisiei și plenului.*

– *Aprobă ca biserici și mănăstiri care se vor zidi să poarte hramul Sfântului Cuvios Gheorghe de la Cernica.*

– *Aprobă Tomosul Sfântului Sinod pentru proclamarea canonizării Sfântului Cuvios Gheorghe de la Cernica, urmând ca timpul proclamării solemne a canonizării să se stabilească de către Arhiepiscopia Bucureștilor sub îndrumarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Președintele Sfântului Sinod.*

– *Textele liturgice aprobate vor intra în cărțile de cult și vor fi imprimare prin grija Arhiepiscopiei Bucureștilor, urmând a fi preluate și de Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.*

Temei nr. 4376/2005 – Procesul-Verbal al Comisiei pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu hotărârea Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei nr. 4476 din 19 octombrie 2005 privind definitivarea și aprobarea slujbei la Duminica Sfinților Români, a slujbei Sf. Ierarh Martir Antim Ivireanu, precum și a Troparului, Condacului și Sinaxarului Sf. Mucenic Lup.

V

Constatând că prin modul în care au fost elaborate, *Slujba la Duminica Sfinților Români* se încadrează din punct de vedere tipiconal în perioada liturgică a Pentecostarului, *Slujba Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul* corespunde din punct de vedere tipiconal și liturgic și redă viața și faptele acestui mare ierarh cărturar martir, iar *Troparul, Condacul și Sinaxarul Sfântului Mucenic Lup* reflectă succint, potrivit specificului acestor părți ale imnografiei ortodoxe, viața acestui Sfânt Mucenic;

Aducând, acolo unde a fost cazul, îndreptări la textele adoptate de Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei în ședința sa din 19 octombrie 2005 și considerând că în această formă textele pot fi supuse examinării și aprobării Sfântului Sinod;

Luând act că, în urma analizei rezultatului cercetării și examinării făcute de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români, Comisia Teologică și Liturgică și-a însușit constatările formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români;

În urma discuțiilor purtate în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă Slujba la Duminica Sfinților Români (Duminica a II-a după Rusalii) în forma prezentată de Sinodul Mitropolitan al Munteniei și Dobrogei și definitivată de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români.*

– *Aprobă Slujba Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul (27 septembrie) în forma prezentată de Sinodul Mitropolitan al Munteniei și Dobrogei și definitivată de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români.*

– *Aprobă Troparul, Condacul și Sinaxarul Sfântului Mucenic Lup (23 august) în forma prezentată de Sinodul Mitropolitan al Munteniei și Dobrogei și definitivată de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români.*

– *Textele liturgice aprobate vor intra în cărțile de cult și vor fi imprimate prin grija Arhiepiscopiei Bucureștilor, urmând a fi preluate și de Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.*

✓

Temei nr. 3833/2005 – Procesul-Verbal al Sub-comisiei speciale pentru diortosirea cărților de cult în legătură cu textele liturgice ale celor trei Liturghii (a Sfântului Ioan Gură de Aur, a Sfântului Vasile cel Mare și a Darurilor mai înainte sfințite) asupra cărora I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a intervenit prin diortosirea limbii și prin îndreptări de traducere.

Propunerile de mai sus ale I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu au fost analizate de *Sub-comisia specială a Sfântului Sinod pentru diortosirea cărților de cult*, convocată în ședință de lucru la 19 octombrie 2005 în următoarea componență: P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului – președinte, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul și Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae D.Necula, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă “Patriarhul Justinian” din București.

În urma analizării propunerilor I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, Sub-comisia specială a Sfântului Sinod pentru diortosirea cărților de cult a prezentat următoarele constatări:

1. Membrii Sub-comisiei aduc mulțumiri Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Bartolomeu pentru grija și strădania de îmbunătățire a textului Sfintei Liturghii, din punct de vedere lingvistic și al traducerilor, în vederea editării unei noi ediții a Liturghierului;

2. Date fiind importanța, complexitatea și dificultatea realizării în condiții optime a unei astfel de lucrări, membrii Sub-comisiei consideră că volumul de muncă presupune un timp de cercetare și documentare mai îndelungat, astfel încât să fie valorificate rezultatele cercetărilor și studiilor întreprinse de marii liturgiști români, Pr. Prof. Univ. Dr. Petre Vintilescu și Pr. Prof. Univ. Dr. Ene Braniște, precum și eventualele propuneri făcute de alți teologi, ierarhi, preoți și profesori;

3. Apreciind ca fiind foarte utile punctele de vedere ale Înalt Prea Sfințitului Bartolomeu al Clujului, izvorâte din competența sa filologică și teologică, membrii Sub-comisiei adresează Înalt Prea Sfinției Sale rugămintea de a accepta o concluzare pe această temă, pentru definitivarea unei astfel de importante acțiuni, calendarul și modalitatea de cooperare urmând a fi stabilite ulterior de comun acord.

Comisia Teologică și Liturgică însușindu-și propunerile de mai sus ale Sub-comisiei speciale pentru diortosirea cărților de cult și apreciind că în forma respectivă pot fi supuse aprobării, examinării și hotărârii Sfântului Sinod;

În urma discuțiilor care au avut loc în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă cele trei constatări ale Sub-comisiei speciale a Sfântului Sinod pentru diortosirea cărților de cult, redate în prezenta hotărâre, care au fost însușite de Comisia Teologică și Liturgică, urmând ca lucrarea Sub-comisiei să se desfășoare potrivit calendarului și metodologiei ce se vor stabili în consultare cu I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului.*

Temei nr. 3525/2005 – Referatul Comisiei Sinodale pentru Canonizarea Sfinților Români în legătură cu adresa Fundației Anastasia nr. 1880/2005, semnată de președintele acesteia, Dl. Sorin Dumitrescu prin care se solicită aprobarea ca Sfântul Sinod să examineze propunerea de înscriere în calendarul Bisericii Ortodoxe Române, la data de 23 decembrie, a pomenirii Sfântului Nifon, Episcopul Constanțianei.

Având în vedere că, din studierea documentației elaborate de Fundația Anastasia cu propunerea de înscriere în calendarul Bisericii Ortodoxe Române, la data de 23 decembrie, a pomenirii Sfântului Nifon, Episcopul Constanțianei, Comisia Sinodală pentru Canonizarea Sfinților Români a reținut următoarele:

– *Mărturie a cinstirii deosebite de care s-a bucurat sfântul în ochii ctitorilor unor locașuri de cult este faptul că în afară de Voroneț, icoana sfântului mai este zugrăvită în proscomidiazele de la Mânăstirile Moldovița, Humor, Probota, Bisericele Sfântul Dimitrie și Sfântul Ioan cel Nou din Suceava, fiind cel mai frecvent înfățișat în mărime naturală, pe peretele strâmt al diaconiconului (Probota și Humor) sau sus, pe tamburul central (Moldovița);*

– *Pomenirea Sf. Nifon, Episcopul Constanțianei este amintită și în unele aghiografii recent editate, cum ar fi Sinaxarul ortodox general-Dicționar aghiografic (1998), editat sub egida Episcopiei Romanului.*

– *Pomenirea Sf. Nifon, Episcopul Constanțianei la data 23 decembrie este consemnată în calendarele următoarelor Biserici Ortodoxe surori: Patriarhia Alexandriei, Patriarhia Ierusalimului, Patriarhia Rusă, Mitropolia Poloniei;*

– *Aghiografiile Bisericii Romano-Catolice amintesc pomenirea Sf. Nifon, Episcop al Constanțianei din sec.IV (Enciclopedia dei Santi–Le chiese orientali, vol.II, Città Nuova Editrice, Roma 1999 și Bibliotheca Sanctorum, 12 vol., Roma 1961-1969+ Prima appendice, 1987);*

Constatând că nu este vorba de canonizare, ci numai de înscrierea în Calendarul Bisericii noastre a unui Sfânt care este deja consacrat în aghiografia creștină și este înscris în calendarele altor Biserici Ortodoxe surori;

Luând act că este necesar ca Arhiepiscopia Bucureștilor, pe teritoriul căreia funcționează Fundația Anastasia, să urmărească prevederile Metodologiei aprobate prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002 pentru astfel de cazuri;

Apreciind că pentru întregirea argumentelor de mai sus, este necesar să fie consultate Sinaxarele Patriarhiei din Constantinopol, Bisericii Greciei și Bisericii Ciprului pentru a se vedea în ce măsură aceste Biserici îl au consemnat pe Sfântul Nifon, Episcopul Constanțianei;

În urma precizărilor și completărilor aduse în cadrul discuțiilor din plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă, în principiu, înscrierea în Calendarul Bisericii Ortodoxe Române a Sfântului Nifon, Episcopul Constanțianei, în ziua de 23 decembrie, numai după ce se vor consulta Sinaxarele Patriarhiei din Constantinopol, Bisericii Greciei și Bisericii Ciprului și se va argumenta că acesta este înscris în cuprinsul lor;*

– *După împlinirea recomandării subliniate la primul punct al acestei hotărâri, Arhiepiscopia Bucureștilor va alcătui Sinaxarul Sfântului Nifon, Episcopul Constanțianei pe care îl va supune aprobării potrivit Metodologiei stabilite prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 5085/19 decembrie 2002.*

– *În cazul în care se va ajunge la propunerea de aprobare definitivă a înscrierii Sfântului Nifon, Episcopul Constanțianei în calendarul Bisericii noastre, consemnarea lui se va face la ziua de 23 decembrie, după Sfinții 10 Mucenici din Creta și Cuviosul Pavel Tebeul, Arhiepiscopul Neocezareei.*

V

Temei nr. 4380/2005 – Adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 8610/2005 cu propunerea I.P.S. Mitropolit Daniel ca în fiecare eparhie să fie studiate apariția și evoluția mișcării anarhice autointitulată “Biserica Ortodoxă secretă”, urmând ca apoi problema să fie dezbătută într-o viitoare ședință a Sfântului Sinod.

Având în vedere că din studiul întocmit de P.S. Calinic Botoșăneanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, din rapoartele unor parohii din Protopopiatul Piatra Neamț, din raportul Episcopiei Hușilor și, mai ales din studiul concentrat și sistematic al Episcopiei Dunării de Jos, după la Biroul Sfântului Sinod în timpul ședinței de lucru, reiese că mișcarea sau fenomenul “Biserica Ortodoxă Secretă” comportă multe abateri de la învățătura de credință ortodoxă, de la practica liturgică ortodoxă (prin hirotonia femeilor) și de la spiritualitatea ortodoxă în general;

Constatând din cele prezentate în adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei nr. 8610/2005 că această mișcare anarhică și sincretistă este propagată prin cărți

răspândite în toată România și are adepți nu numai în Moldova, ci și în București, Constanța, Craiova, Timișoara, Alba Iulia, Sibiu, Brașov, Sebeș, etc.;

Apreciind ca foarte urgentă necesitatea studierii fenomenului în fiecare eparhie a Patriarhiei Române și prezentarea unui referat în acest sens la Cancelaria Sfântului Sinod care, apoi, va fi prezentat Sfântului Sinod pentru luarea de măsuri adecvate în conformitate cu responsabilitatea ce-i revine în apărarea dreptei credințe, drept pentru care se consideră util ca studiul depus de Episcopia Dunării de Jos la Biroul Sfântului Sinod să fie pus la dispoziția fiecărui Centru Eparhial,

În urma discuțiilor care au avut loc în plen, a completărilor aduse și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de materialul prezentat Sfântului Sinod de Mitropolia Moldovei și Bucovinei în legătură cu mișcarea sau fenomenul “Biserica Ortodoxă Secretă” și, apreciind caracterul anarhic, disident, sincretist și fără temei dogmatic al acesteia, aprobă ca toate eparhiile din cuprinsul Patriarhiei Române să procedeze la studierea urgentă și responsabilă a acestuia.*

– *Aprobă ca documentarul ce se va elabora de către fiecare eparhie să fie trimis Cancelariei Sfântului Sinod, urmând ca pe baza acestora să se elaboreze un referat sinteză care va fi prezentat Sfântului Sinod.*

– *Aprobă ca studiul depus de Episcopia Dunării de Jos la Biroul Sfântului Sinod să fie pus la dispoziția fiecărui centru eparhial pentru informare.*

Temei nr. 3479/2005 – Referatul Sectorului Învățământ în legătură cu lucrările Celui de al II-lea Congres al Facultăților de Teologie Ortodoxă (Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, 25-28 septembrie 2005). V

Cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în perioada 25-28 septembrie 2005, a avut loc la Academia Teologică “Academician Doctor Mitropolit Antonie Plămădeală” de la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus, **al II-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din România**. Întâlnirea a fost organizată de Facultatea de Teologie Ortodoxă “Andrei Șaguna” din Sibiu, în colaborare cu Arhiepiscopia Sibiului, Mănăstirea Brâncoveanu și Secretariatul de Stat pentru Culte. La lucrări au participat membrii Comisiei Teologice și Liturgice a Sfântului Sinod, sub conducerea I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, Dr. Adrian Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte și 70 de cadre didactice universitare din 11 facultăți și 4 departamente de teologie ortodoxă din România.

În cadrul congresului a fost prezentat referatul principal, “**Facultatea de Teologie în viața și în misiunea Bisericii**”, urmat de patru referate secundare: *Misiunea prin formarea pastorală, Misiunea prin activitatea didactică, Misiunea prin promovarea artei sacre și Misiunea prin promovarea eticii sociale creștine*. Arhim. Teofil Pârâian a susținut conferința cu tema *Studii teologice – avantaje și dezavantaje*.

Lucrările au continuat prin discuții ample, pe grupe, pe marginea referatelor susținute și a unor probleme de actualitate din învățământul teologic ortodox, care s-au finalizat prin redactarea unor propuneri, aprobate de plen, deosebit de impor-

tante pentru reforma învățământului teologic și religios în România, după cum rezultă din comunicatul final, anexat prezentului referat.

Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte invită pe membrii Sfântului Sinod la discuții.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, a prezentat importanța pe care urmează să o aibă *Comisia pentru deontologie universitară*, ce are rolul să analizeze ținuta morală și profesională a profesorilor de teologie, să constate valoarea unor lucrări, comportamentul academic în relațiile colegiale și cu studenții și tot ceea ce ține de ținuta specifică unui profesor universitar. Universitatea are un asemenea for, care analizează valoarea lucrărilor de doctorat și situațiile de plagiat, însă este necesar ca și noi să avem propria comisie, care se va forma la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, în consultare cu Conferința Decanilor și va fi aprobată, apoi, de Sfântul Sinod. De asemenea, în privința colaborării dintre facultăți și autoritatea bisericească, modalitatea de lucru constă în faptul că facultățile fac propuneri iar Sfântul Sinod face amendamente și aprobă. Înalt Prea Sfinția Sa se referă și la influența benefică a prezenței sinodalilor la congres, care au lăsat decanilor rolul de moderator și și-au asumat rolul de observatori din partea autorității bisericești. Se subliniază și faptul că, participanții la congres au evidențiat importanța duhovnicului în viața facultății și au acordat o atenție deosebită cooperării dintre centrele eparhiale și facultăți și necesității ca centrele eparhiale să sprijine facultățile din punct de vedere financiar.

I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei face referire la faptul că Regulamentul Cadru al Facultăților de Teologie nu este aprobat de Ministerul Educației și Cercetării.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei precizează că Ministerul Educației și Cercetării a răspuns la solicitarea de aprobare, arătând că aceasta nu intră în atribuția sa, ci în cea a senatelor universitare.

Având în vedere că participanții la Congres au formulat propuneri deosebit de importante pentru reforma învățământului teologic și religios;

ținând seama de faptul că la lucrări au participat alături de membrii Comisiei Teologice și Liturgice, reprezentanți ai tuturor facultăților și departamentelor de teologie ortodoxă din Patriarhia Română;

Luând în considerație faptul că multe din propunerile formulate de participanți trebuie aplicate cât mai curând;

În urma discuțiilor și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de lucrările celui de-al II-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română care au avut loc în perioada 25-28 septembrie 2005, la Academia Teologică "Academician Doctor Mitropolit Antonie Plămădeală" de la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus.*

– *Aduce mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, pentru Înalta Binecuvântare, acordată desfășurării congresului și pentru grija permanentă, manifestată față de învățământul teologic ortodox românesc.*

– *Aduce mulțumiri Înalt Prea Sfințitului Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, pentru conducerea lucrărilor congresului.*

– *Aprobă ca la viitoarele congrese să fie invitați și câte un inspector de religie, un director de seminar și un profesor de religie, pentru fiecare mitropolie, desemnați de sinodul mitropolitan.*

– *Aprobă Documentul final al celui de-al II-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română, ce urmează a fi transmis tuturor facultăților de teologie și seminariilor teologice (anexa nr.1).*

Temei nr. 3473/2005 – Referatul Sectorului Învățământ în legătură cu lucrările Consfătuirii cu directorii Seminariilor Teologice (București, 29 septembrie 2005). ✓

În data de 29 septembrie 2005, a avut loc la Palatul Patriarhiei *Consfătuirea cu directorii de seminarii teologice ortodoxe liceale din cuprinsul Patriarhiei Române.*

Lucrările s-au desfășurat sub președinția P.S.Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, așa cum rezultă din procesul verbal anexat. Participanții au analizat probleme foarte importante pentru evoluția învățământului teologic pre-universitar: proiectarea activității manageriale, curriculumul școlar pentru învățământul teologic, examenul național la disciplinele teologice, concursurile de titularizare, organizarea procesului educațional, evaluarea calității educației și activitățile extracurriculare. În urma discuțiilor, au fost formulate propuneri în vederea acceptării fetelor în seminariile teologice și a echivalării vechimii în învățământul religios și teologic, cu vechimea în preoție.

P.S. Episcop Epifanie al Buzăului, în intervenția sa, menționează faptul că unii ierarhi aprobă transferul la alte seminarii, ceea ce contravine hotărârilor Sfântului Sinod.

P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, precizează că se impune, într-adevăr, să se respecte binecuvântarea dată numai pentru eparhia sau seminarul menționat.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei evidențiază faptul că, nerespectarea hotărârilor Sfântului Sinod presupune și sancțiuni graduale, de la avertisment și suspendare, până la înlăturare. În regulamentele de stat, un ministru care încalcă regulamentul, este pasibil de pedeapsă. Nu este nevoie de o comisie de judecată, ci de reguli precise, ce trebuie respectate. Din păcate, mulți se consideră infailibili dar nu respectă aceste reguli. Se impun asemenea măsuri, deoarece există diferențe de exigență în eparhii și lipsă de fermitate. Multe recomandări ale Sfântului Sinod nu au fost respectate, fapt ce denotă că nu ne respectăm pe noi înșine.

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, în acord cu cele precizate de antevorbitor, arată că Sfântul Sinod aprobă hotărâri care nu se aplică întotdeauna, din cauzele mai sus menționate și că există și măsuri unilaterale, care încalcă statutul și regulamentele bisericești, cum ar fi cazurile în care unii preoți își fac salarii după bunul plac. Se impune, într-adevăr, un consiliu de disciplină care să ia măsurile propuse de I.P.S. Mitropolit Daniel. În mod normal, nu ar fi nevoie de regulamente interioare, pentru că noi avem pravilele și regulile Sfinților Părinți, dar, din păcate, acestea nu sunt respectate.

I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei menționează că hotărârile Sfântului Sinod sunt obligatorii și pentru cei care nu au fost de acord cu ele, întrucât un principiu de drept cere ca votul majorității să fie obligatoriu pentru toți.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist subliniază că, într-adevăr, hotărârile Sfântului Sinod trebuie cunoscute de către toți și respectate cu strictețe. În viitor, este necesar să fie prezentate cazurile concrete de nerespectare și să se aplice sancțiuni.

Având în vedere că participanții la consfătuire au analizat probleme importante pentru dezvoltarea învățământului teologic și religios din România, că propunerile făcute au o importanță deosebită în contextul reformei învățământului și faptul că aceste hotărâri trebuie implementate cât mai curând;

În urma discuțiilor din plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act cu aprobare de lucrările Consfătuirii cu directorii de seminarii teologice liceale ortodoxe din cuprinsul Patriarhiei Române (București, 29 septembrie 2005).*

– *Aprobă înscrierea fetelor la Seminariile teologice, doar la specializarea Patrimoniului sau numai la clasele pentru fete din cadrul Seminariilor teologice monahale.*

√

Temei nr. 3471/2005 – Informare a Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la Consfătuirea cu inspectorii de Religie (București, 5-6 septembrie 2005).

În perioada 5-6 septembrie 2005, la Palatul Patriarhiei, au avut loc lucrările *Consfătuirii cu inspectorii de Religie*, organizată de Ministerul Educației și Cercetării în colaborare cu Patriarhia Română, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Din partea Patriarhiei Române și a Ministerului Educației și Cercetării la lucrări au participat: P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul, Diac. Nicu Octavian, consilier patriarhal la Sectorul Învățământ, Pr. Prof. Nicolae Iordăchescu, inspector general în Ministerul Educației și Cercetării, Prof. Mihaela Panoschi, inspector de specialitate la Serviciul Național de Evaluare și Examinare, precum și 42 de inspectorii de religie din întreaga țară.

Pe ordinea de zi a acestei consfătuirii s-au aflat următoarele probleme: *Raportul Ministerului Educației și Cercetării privind starea învățământului preuniversitar la începutul anului de învățământ 2005-2006; Precizări privind organizarea demersului didactic în domeniul disciplinei Religie, în anul de învățământ 2005-2006; Analiza concursurilor școlare desfășurate în anul școlar 2004-2005 și precizări privind concursurile școlare la disciplina Religie, Cultură și Civilizație și la disciplinele teologice, în anul școlar 2005-2006; Precizări privind programele de bacalaureat 2006; Discuții legate de curriculum, noile planuri de învățământ, programele școlare, manualele de Religie, etc.; Colaborarea inspectorului de Religie cu ierarhul locului, inspectorii de alte specialități și comunitatea locală; Diverse.*

Deschiderea lucrărilor s-a făcut de către P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul, care a adresat un cuvânt celor de față, exprimând importanța învățământului religios pentru Biserică și pentru întreaga societate românească, precum și implicațiile majore ale actualei consfătuirii cu inspectorii de Religie. Prea

Sfinția Sa a subliniat necesitatea păstrării unor relații armonioase între profesorii de religie, preoții din parohii și alți factori ai procesului educațional, conștientizarea misiunii importante pe care o au profesorii de religie și respectarea libertății de credință a copiilor care aparțin altor confesiuni. Prea Sfinția Sa a identificat patru probleme majore în educația religioasă contemporană: *indiferentismul intelectualilor, bigotismul unor profesori de religie, prozelitismul sectar, secularizarea* și a evidențiat totodată aspectele de ordin didactic, formativ și duhovnicesc, pe care trebuie să le aibă în vedere inspectorii și profesorii de Religie și a cerut participanților să evidențieze problemele pozitive și negative, care sunt în teritoriu, precum și propunerile concrete pentru soluționarea acestora.

În cadrul lucrărilor Consfătuirii au fost analizate situații complexe semnalate de participanți: *Relațiile cu reprezentanții altor culte în cadrul procesului de învățământ, eficiența inspecțiilor de specialitate și respectarea graficului stabilit, legătura dintre inspectorii, directorii școlilor și preoții parohi, modalități de rezolvare a cazurilor de indisciplină, situația absolvenților unor facultăți nerecunoscute de Biserica Ortodoxă Română, care doresc să predea disciplina Religie, problema prozelitismului în școli, revizuirea unor programe școlare la disciplina religie, numărul mic al disciplinelor de specialitate în învățământul teologic pre-universitar, metode de evaluare, latura afectivă a relației profesor-elev.*

În încheiere, participanții au primit binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care a rostit și un cuvânt de învățătură, prin care a subliniat importanța Consfătuirii cu inspectorii de Religie pentru învățământul religios din România.

Având în vedere că participanții la consfătuire au analizat probleme importante pentru dezvoltarea învățământului teologic și religios din România și faptul că propunerile făcute au o importanță deosebită în contextul reformei învățământului fiind necesar ca acestea să fie implementate cât mai curând;

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act cu aprobare de lucrările Consfătuirii cu inspectorii de Religie care au avut loc în perioada 5-6 septembrie 2005, la Palatul Patriarhiei din București și aprobă propunerile formulate în cadrul lucrărilor, după cum urmează:*

– *inspectorii de religie vor acorda atenție deosebită cadrelor didactice nou încadrate, în special suplinitorilor, încât aceștia să beneficieze efectiv de îndrumările competente și controlul eficient al acestora;*

– *evaluarea elevilor se va face cu obiectivitate, dar și cu înțelegerea necesară, încât elevul să nu se îndepărteze de ora de religie, ci să simtă atracție pentru această disciplină și afecțiune din partea profesorului;*

– *activitățile extracurriculare vor viza o mai strânsă colaborare a profesorului de religie cu preotul paroh și o participare efectivă a elevilor la viața religioasă din parohie;*

– *cazurile de indisciplină sau abatere de la învățătura de credință a Bisericii a unor profesori de religie vor fi urmărite îndeaproape de inspectorii de religie în colaborare cu autoritățile inspectoratului școlar și centrul eparhial, în spiritul responsabilității față de păstrarea dreptei învățături și în concordanță cu legislația*

școlară și bisericească în vigoare, avându-se în vedere că profesorul de religie își desfășoară activitatea cu recomandarea cultului care, implicit, în cazuri de abateri, poate să și retragă această binecuvântare.

– în vederea editării și tipăririi manualelor școlare, se va manifesta exigență sporită la nivel eparhial, în cadrul Comisiei Patriarhiei Române, precum și din partea profesorilor cooptați în Comisia de Evaluare de la Ministerul Educației și Cercetării.

– centrele eparhiale, împreună cu inspectoratele școlare, vor organiza cel puțin o dată la trei ani, întâlniri cu profesorii de religie, clerici și mireni, din întreaga eparhie, urmând să analizeze teme privind mijloace și metode de predare a Religiei.

✓ **Temei nr. 4141/2005 – Referatul Sectorului Învățământ cu privire la adresa Ministerului Educației și Cercetării nr. 19277/2005 în legătură cu introducerea specializării Teologie Socială în nomenclatorul specializărilor de licență.**

Referatul amintește că prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 513/2005 s-au aprobat următoarele specializări în Facultățile de Teologie Ortodoxă: *Teologie Pastorală*, *Teologie Didactică*, *Teologie Socială* și *Artă Sacră*, acceptate în principiu și de Ministrul Educației și Cercetării, Dl. Prof. Univ. Dr. Mircea Miclea, dar Hotărârea Guvernului nr. 916/11.08.2005 nu a cuprins și specializarea *Teologie Socială*.

Ca urmare a demersului Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în vederea introducerii specializării *Teologie Socială* în nomenclatorul specializărilor de licență, Ministerul Educației și Cercetării a răspuns prin adresa nr. 19.277/07.09.2005, semnată de Dl. Prof. Univ. Dr. Mircea Miclea, Ministrul Educației și Cercetării, în care se subliniază faptul că va promova o Hotărâre de Guvern, prin care să introducă această specializare în lista anexă de la Hotărârea Guvernului nr. 916/11.08.2005, care reglementează specializările. În aceeași scrisoare s-a precizat faptul că *Ministerul Educației și Cercetării sprijină opera socială desfășurată de Biserica Ortodoxă Română*.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, luând cuvântul, precizează că promisiunea de a interveni pentru includerea ei în hotărârea de Guvern, încurajează în speranța că se va aproba, mai ales că din adresa ce s-a transmis reiese necesitatea implicării Bisericii în domeniul asistenței sociale. Un motiv în plus îl reprezintă și faptul că toate facultățile au avut deja examen de admitere pentru această specializare.

Având în vedere că răspunsul Ministerului Educației și Cercetării are o importanță deosebită pentru învățământul teologic universitar din România în contextul în care specializarea *Teologie Socială* este necesară operei sociale desfășurate de Biserica Ortodoxă Română;

Luând în considerație faptul că această hotărâre trebuie implementată în anul universitar 2005-2006, de vreme ce s-a susținut examen la această specializare;

La propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de adresa nr 19.277/2005 a Ministerului Educației și Cercetării prin care s-a precizat că se va promova o Hotărâre de Guvern pentru introducerea specializării Teologie Socială în lista anexă de la Hotărârea Guvernului nr. 916/11.08.2005.*

– *Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române va urmări dacă s-au făcut demersurile necesare pentru includerea specializării Teologie Socială în lista anexă la Hotărârea de Guvern nr. 916/11.08.2005.*

Temei nr. 4143/2005 – Referatul Sectorului Învățământ cu privire la noile Planuri de învățământ pentru clasele XI-XII de la Seminariile Teologice, specializările Teologie Pastorală și Patrimoniu. ✓

Referatul aduce la cunoștință că prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 1840/2005 s-au aprobat planurile de învățământ la clasele XI-XII pentru seminariile teologice, specializările *Teologie Pastorală* și *Patrimoniu Cultural*. Acestea au fost înaintate Ministerului Educației și Cercetării, care le-a trimis *Comisiei Naționale de Curriculum* pentru a li se da forma definitivă.

La Consfătuirea cu directorii seminariilor din data de 29 septembrie 2005, reprezentantul *Comisiei Naționale de Curriculum* a prezentat planurile revăzute, după o consultare prealabilă, pe care a avut-o la Sectorul Învățământ al Patriarhiei Române. Noua formă a acestor planuri de învățământ nu contravine hotărârii Sfântului Sinod, nefăcând altceva decât să reordoneze disciplinele din ariile curriculare și să redistribuie numărul de ore fără a schimba conținutul, incluzând orele de ansamblu coral în planul de învățământ la disciplina *Muzică bisericească*, ore care erau în afara ariilor curriculare.

În forma definitivă, planurile de învățământ au fost înaintate Ministerului Educației și Cercetării așteptându-se comunicarea aprobării lor.

Având în vedere că Sfântul Sinod a aprobat deja planurile de învățământ pentru clasele XI-XII, specializările *Teologie Pastorală* și *Patrimoniu Cultural*, prin hotărârea nr. 1840/2005, că acestea au fost timise, urmând a fi aprobate de Ministerul Educației și Cercetării;

Luând în considerație faptul că aceste planuri trebuie implementate începând cu anul școlar 2006-2007;

În urma discuțiilor care au avut loc în plen și la propunerea *Comisiei Teologice și Liturgice*, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de planurile de învățământ pentru clasele a XI-a și a XII-a, specializările Teologie Pastorală și Patrimoniu Cultural, așa cum au fost revizuite de Comisia Națională de Curriculum și care se vor comunica instituțiilor școlare interesate.*

Temei nr. 3480/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române cu privire la planul de învățământ pentru clasa a XI-a (an de completare) în școlile de cântăreți bisericești. ✓

Din referatul prezentat reiese că prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 2279/2005 s-a aprobat acest plan, care a fost înaintat la Ministerul Educației și Cercetării, pentru sancționare. Ministerul Educației și Cercetării a aprobat planul respectiv prin Ordinul nr. 5026/26.09.2005, reordonând disciplinele din ariile curriculare și redistribuind numărul de ore/săptămână în funcție de noua structură, fără a schimba conținutul și incluzând orele de ansamblu coral în planul de învățământ la disciplina *Muzică bisericească*.

Având în vedere că începând cu anul școlar 2005/2006 absolvenții clasei a X-a trebuie să continue școlarizarea în clasa a XI-a, ca an de completare;

ținând seama de faptul că planul a fost aprobat de Ministerul Educației și Cercetării și că acest plan trebuie aplicat începând cu anul școlar 2005/2006;

În urma discuțiilor din plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act cu aprobare de planul de învățământ pentru clasa a XI-a (an de completare) în școlile de cântăreți bisericești, așa cum a fost aprobat de Ministerul Educației și Cercetării prin ordinul 5026/26.09.2005 și care se vor comunica instituțiilor școlare interesate.*

✓ **Temei nr. 4235/2005 – Informare a Sectorului Învățământ cu privire la Conferința organizată de Federația Mondială a Studenților Creștini (Feketic, Serbia, 21–28 septembrie 2005).**

Cu aprobarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în perioada 21-28 septembrie 2005, Dl. Popescu Bogdan Ioan, inspector în cadrul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române, a participat la o conferință organizată de *Federația Mondială a Studenților Creștini*, organizație ecumenică internațională, fondată în 1895.

Conferința organizată în localitatea Feketic din Serbia, în perioada 21-28 septembrie 2005, a avut tema *Reforma Învățământului Superior în Europa*, prezentările, făcute de reprezentanți ai Uniunii Europene și de membri marcanți ai mișcării ecumenice urmărind modul de implementare și de respectare a procesului Bologna în diferite țări europene. Expunerile au fost urmate de discuții libere între participanți, care au contribuit la o mai bună înțelegere a importanței reformei universitare și la valorificarea experienței acumulate până în prezent.

Dimensiunea culturală a întâlnirii a fost dublată de o dimensiune religioasă. Participanții, provenind din 22 de țări europene și aparținând unor confesiuni diferite, au organizat în fiecare zi rugăciuni ecumenice. O zi a fost dedicată vizitării orașului Novi Sad și s-a încheiat prin participarea la slujba Vecerniei, în Catedrala Ortodoxă a orașului.

În cadrul întâlnirii din Feketic au avut loc alegerile pentru formarea noului *Comitet Central European al Federației Mondiale a Studenților Creștini*. În cadrul acestor alegeri, Dl. Popescu Bogdan Ioan a fost ales, cu susținerea *Asociației Studenților Creștini Ortodocși din România-Iași*, membru în *Comitetul Central* și președinte al *Comitetului de organizare a conferințelor teologice*. În această calitate, va coordona organizarea conferințelor teologice în următorii doi ani, contribuind la promovarea unei imagini pozitive a țării noastre în Europa și la prezentarea valorilor Bisericii Ortodoxe în cadrul mișcării ecumenice.

Ținând seama că *Federația Mondială a Studenților Creștini* este cea mai veche organizație studențească ecumenică și că prin obiectivele sale încurajează și susține participarea reprezentanților ortodocși la conferințele organizate;

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de participarea Domnului Popescu Bogdan Ioan, inspector în cadrul Sectorului Învățământ, la lucrările Conferinței organizate de Federația Mondială*

a *Studentilor Creștini (Feketic, Serbia, 21-28 septembrie 2005)*, precum și de alegerea sa ca președinte al *Comitetului de organizare a conferințelor teologice, în cadrul Federației Mondiale a Studentilor Creștini*.

Comisia Relațiilor Externe Bisericești

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, *I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, în calitate de Raportor al Comisiei pentru Relații Externe Bisericești*, dă citire referatelor acestei Comisii, după cum urmează:

Temei nr. 3727/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu alegerea I.P.S. Teofil, Arhiepiscop de Tabor, ca al 141-lea Patriarh al Ierusalimului, 9/22 august 2005.

La Sectorul pentru Relații Externe Bisericești a fost primită scrisoarea I.P.S. Sale Mitropolit Kornelios de Petra, în care se comunică Bisericii Ortodoxe Române faptul că, prin alegerea, la 9/22 august 2005, a *I.P.S. Teofil, Arhiepiscop de Tabor, Mare Skevofilax al Prea Sfintei Biserici a Învierii*, au luat sfârșit încercările prin care a trecut Patriarhia Ierusalimului, în ultima perioadă de timp. Urmează, ca ulterior, să fie comunicată data la care va avea loc ceremonia de întronizare a *Prea Fericitului Teofil, ca Patriarh al Ierusalimului*.

Cu acest prilej, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a trimis, la 6 septembrie 2005, noului ales ca Patriarh al Ierusalimului următorul **Mesaj de felicitare**: *“Cu deosebită bucurie, aflând vestea alegerii Voastre în demnitatea de Patriarh al Ierusalimului, Vă adresăm un călduros cuvânt frățesc de felicitare, dimpreună cu cele mai sincere urări de sănătate și multă putere întru îndeplinirea acestei frumoase, dar deosebit de grele ascultări, la care Dumnezeu V-a chemat, prin voința unanimă a ierarhilor Sfântului Sinod al Bisericii lui Hristos din Cetatea Sfântă a Ierusalimului.*

Dăm slavă lui Dumnezeu pentru permanenta Sa purtare de grijă și pentru înțelepciunea cu care Duhul Sfânt a inspirat pe membrii Sfântului Sinod al Patriarhiei Ierusalimului, în depășirea situației delicate prin care a trecut întreaga Ortodoxie, alegând în unanimitate un vrednic ierarh în persoana Voastră, ceea ce reprezintă o cheazășie a reconcilierii între frați, a păcii, armoniei și unității de care au atâta nevoie Bisericele Ortodoxe surori.

Vă încredințăm că ierarhii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dimpreună cu toți preoții, monahii și credincioșii binecuvântatului nostru popor român, au privit totdeauna și privesc cu multă admirație și evlavie spre Mormântul cel de viață purtător al Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și, de aceea, cu toții trăim astăzi momente de aleasă bucurie, auzind că Sfânta Biserică a Ierusalimului și-a dobândit, prin harul lui Dumnezeu, un nou întâistător.

Rugăm pe mult Milostivul Dumnezeu să Vă întărească în slujirea întru care ați fost rânduit, exprimându-ne, totodată, nădejdea într-o frumoasă și rodnică colaborare frățească între Bisericele noastre surori, spre folosul duhovnicesc al ostenitorilor Așezămintelor Românești din țara Sfântă, precum și al multimilor de pelerini români care, cu credință tare și iubire jertfelnică, își îndreaptă pașii, an

de an, spre acele locuri binecuvântate și sfințite de însuși Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu întrupat, Mântuitorul nostru Iisus Hristos.”

Prea Fericitul Patriarh Teofil al III-lea al Ierusalimului este născut în anul 1952, iar titulatura sa este: “Patriarhul Orașului Sfânt al Ierusalimului, a toată Palestina, al Siriei, dincolo de Râul Iordan, Cana Galileii și Sfântul Sion”.

Prea Fericitul Teofil este originar din Messinia, Grecia. În 1964 a plecat la Ierusalim. A slujit ca diacon pe lângă patriarhul de atunci al Ierusalimului, Benedict. Între 1991-1996 a fost preot în Cana Galileii, unde se afla o comunitate creștină predominant israeliano-arabă. În 1996, a fost unul dintre primii clerici creștini, care, după mai multe secole, a găsit o punte de dialog cu societatea Wahhabi, de religie islamică, din Qatar, o comunitate istorică aflată sub jurisdicția Bisericii Greco-ortodoxe din Ierusalim. A slujit apoi ca exarh al Sfântului Mormânt din Qatar. Între 2000–2003 a fost trimis bisericesc la Patriarhia Moscovei.

Prea Fericitul Teofil a studiat Teologia la Universitatea din Atena și și-a luat titlul de Master la Londra. În afară de limba sa maternă greaca, vorbește engleza și araba.

Alți Patriarhi ai Ierusalimului cu același nume au fost Teofil I (1012–1020) și Teofil al II-lea, (1417–1424).

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Ia act cu bucurie de alegerea Înalt Prea Sfințitului Teofil, Arhiepiscop de Tabor, ca cel de al 141-lea Patriarh al Ierusalimului, în ziua de 22 august 2005.*

Temei nr. 3724/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu lucrările Simpozionului internațional de la Mănăstirea Sfânta Maria din Grottafferata, Italia (22-26 septembrie 2005).

În perioada 22-26 septembrie 2005, a avut loc la Mănăstirea greacă (unită cu Roma) de la Grottaferrata (Roma) o întrunire ecumenică sub genericul *Monahismul ortodox din Finlanda și țările baltice*, în cadrul căreia s-au prezentat câte patru referate privind Bisericile Ortodoxe din Finlanda și din Estonia.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, au participat, alături de I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului și de P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului, Prea Cuvioși Părinți Stareți ai unor mănăstiri din Mitropoliile: Munteniei și Dobrogei și Ardealului, preoți, monahi și membri ai coralei “Armonia” din Constanța.

În ziua de vineri, 23 septembrie 2005, au fost prezentate referatele: *Istoria Bisericii Ortodoxe din Finlanda* (Arhim. Serghei, starețul Mănăstirii Noul Valaam), *Personalități și momente semnificative ale istoriei Ortodoxiei din Finlanda* (Ierod. Serafim Seppial), *Istoria monahismului ortodox din Finlanda* (Maica Kristodouli, Mănăstirea Lintuula) și *Spiritualitatea după tradiția monastică ortodoxă rusă* (Arhim. Job Getcha, profesor la Institutul Ortodox “Saint Serge” din Paris).

Între cei care au luat cuvântul pe marginea referatelor a fost și P.S. Episcop Laurențiu, care, referindu-se la preocuparea Bisericii Ortodoxe din Finlanda de a atrage cât mai mulți credincioși la biserică prin deasa împărtășire, a arătat că practica ortodoxă caută a conștientiza pe credincioși să se împărtășească (atunci când iau parte la Sfânta Liturghie) după ce și-au mărturisit păcatele și și-au împlinit

canonul primit de la duhovnic. Or, în cazul împărtășirii dese, acest aspect poate fi ignorat, ceea ce din punct de vedere pastoral și misionar nu este spre binele Bisericii lui Hristos, mai ales când între cei care vin la Sfânta Împărtășanie, unii pot avea păcate grele, pe care ignorându-le, se fac necinstitori de cele sfinte.

În ziua de sâmbătă, 24 septembrie 2005, au fost prezentate referatele: *Istoria Bisericii Ortodoxe din Estonia* (I.P.S. Mitropolit Ștefan al Talinului și al întregii Estonii, Patriarhia Ecumenică), *Istoria monahismului ortodox din Estonia* (Arhim. Gregorios Papathomas), *Mănăstirile vechilor credincioși (de rit vechi) din Carelia secolelor XVII-XX* (Dr. Vladimir Sokrotilin, Mănăstirea Noul Valaam) și *Spiritualitatea și tradiția monahală a vieții Sf. Siluan Atonitul* (Jerom. Melchisedec Toronen, Mănăstirea "Sf. Ioan Botezătorul" din Anglia), toate subliniind greutățile și dificultățile prin care trece Biserica Ortodoxă din Estonia.

Duminică, 25 septembrie 2005, ierarhii români au oficiat Sfânta Liturghie, împreună cu unii stareți, preoți și diaconi din delegație, la parohia românească din Roma, păstorită de Arhim. Dr. Juvenalie Ionașcu la biserica "Scala Coeli" de la "Tre Fontane". În cuvântul rostit de I.P.S. Arhiepiscop Teodosie cu acest prilej, a fost subliniat rolul credinței străbune în păstrarea legăturii cu vatra părintească și în închegarea moral-spirituală a comunităților românești din străinătate, precum și grija, pe care Biserica noastră le-o poartă, prin organizarea de noi parohii sau comunități religioase.

În după amiaza aceleiași zile, toți participanții la întrunirea de la Mănăstirea Grottaferrata au asistat la slujba Vecerniei; corala "Armonia" a cântat unele părți din slujbă. Apoi, a urmat tradiționala procesiune pe traseul Abația mănăstirii – centrul localității – Abația mănăstirii.

În ziua de 26 septembrie 2005, a fost oficiată Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur de către un sobor de slujitori, sub protia Arhim. Emiliano Fabricatore, superiorul mănăstirii, în prezența E.S. Cardinalul Ignatiu Moussa I Daoud, Prefectul Congregației Pontificale pentru Bisericile Răsăritene unite cu Roma. Arhim. Emiliano Fabbricatore, în cuvântul pe care l-a rostit, a subliniat importanța întâlnirilor ecumenice dintre ortodocși și romano-catolici, mai ales dacă ținem cont de faptul că întregul tezaur liturgic, care ne este comun, a fost stabilit în primul mileniu de viață creștină; din acest tezaur face parte și Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de participarea I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului și a P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului la Simpozionul internațional de la Mănăstirea Sfânta Maria din Grottafferata, Italia (22-26 septembrie 2005).*

Temei nr. 3958/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind participarea P.S. Petroniu Sălăjanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului, la întrunirea reprezentanților ortodocși din cadrul Comisiei Mixte de Dialog Teologic cu Biserica Romano-Catolică (Istanbul, 11-13 septembrie 2005).

✓

În zilele de 11-13 septembrie 2005, P.S. Petroniu Sălăjanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului, a participat, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, la sediul Patriarhiei Ecumenice din Fanar, Constantinopol, la întâlnirea reprezentanților Bisericii Ortodoxe din Comisia Mixtă Internațională de Dialog Teologic Ortodox-Catolic, ca delegat al Bisericii Ortodoxe Române, alături de reprezentanți ai tuturor Bisericilor Ortodoxe, cu excepția Bisericii Albaniei. Lucrările întâlnirii au fost deschise și încheiate de Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic.

În urma retragerii din funcția de copreședinte ortodox al Comisiei Mixte Internaționale de Dialog Teologic Ortodox-Catolic a I.P.S. Arhiepiscop Stelian al Arhiepiscopiei Ortodoxe Grecești din Australia, la propunerea Sanctității Sale Bartolomeu, a fost ales în unanimitate în această funcție I.P.S. Mitropolit Ioan de Pergam.

Toți delegații prezenți și-au exprimat dorința reluării și continuării dialogului cu Biserica Romano-Catolică, întrerupt din vara anului 2000, ca subiect de dezbateră al viitoarelor întâlniri fiind stabilită tema *Eclesiologia*, cu referire directă la lămurirea a două aspecte: structura ierarhică a Bisericii (primatul papal) și unia-tismul, care a fost pe agenda Comisiei Mixte Internaționale de Dialog Teologic Ortodox-Catolic începând cu anul 1990.

Majoritatea reprezentanților la întâlnirea de la Constantinopol au criticat prozelitismul desfășurat de Biserica Romano-Catolică între credincioșii ortodocși și s-a cerut chiar o intervenție în cadrul Comisiei Mixte Internaționale de Dialog Teologic Ortodox-Catolic pentru încetarea acestuia. S-a stabilit însă că rolul Comisiei Mixte Internaționale de Dialog este de a lua în discuție probleme de ordin teologic, iar nu practic, recomandându-se ca acolo unde există probleme legate de prozelitismul catolic, acestea să fie prezentate de Biserica respectivă direct Vaticanului.

S-a insistat asupra faptului că fiecare Biserică Ortodoxă are datoria de a-și trimite cei doi reprezentanți la toate întâlnirile Comisiei, pentru a exista paritate între delegația ortodoxă și cea romano-catolică, dându-se ca exemplu negativ întrederea de la Baltimore, Statele Unite ale Americii, din anul 2000, la care au luat parte toți cei treizeci de delegați ai Bisericii Romano-Catolice, în timp ce numai șapte Biserici Ortodoxe și-au trimis reprezentanți la acea întâlnire.

Conform unei mai vechi înțelegeri, întâlnirile Comisiei Mixte Internaționale de Dialog Teologic Ortodox-Catolic vor fi organizate, pe rând, pe teritoriul fiecărei Biserici Ortodoxe locale, în anul 2006, Biserica Serbiei urmând să fie gazda acestei întruniri. Ulterior, vor fi comunicate datele de desfășurare a Comitetului pregătitor propus a avea loc în luna noiembrie 2005, precum și cele legate de desfășurarea Plenarei Comisiei de Dialog de anul viitor.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *la act de participarea P.S. Petroniu Sălăjanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului, la întrunirea reprezentanților ortodocși din cadrul Comisiei Mixte de Dialog Teologic cu Biserica Catolică (Constantinopol, 11-13 septembrie 2005).*

– *Reafirmă deschiderea Bisericii Ortodoxe Române pentru participarea la întrunirile Comisiei Mixte Internaționale de Dialog Teologic Ortodox-Catolic, prin cei doi delegați ai săi, P.S. Arhiepiscopul-Vicar Petroniu Sălăjanul și Diac. Prof. Univ. Dr. Ioan I. Ică jr.*

Temei nr. 2256/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind lucrările Reuniunii Internaționale și Interreligioase “Sant Egidio” (Lyon-Franța, 11-13 septembrie 2005).

La această reuniune, din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat: I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos și P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria.

Tema dezbătută la întrunire a fost: *“Curajul unui umanism al păcii”*, buna desfășurare fiind asigurată de Arhiepiscopia Romano-Catolică de Lyon și consiliile regional și municipal, în strânsă colaborare cu organizatorii de la Roma ai acestui forum de dezbateri internaționale.

Delegația Bisericii noastre a participat la dezbaterile pe grupe, prezentând referate la temele propuse de organizator, dintre care menționăm: *“Răsărit și Apus: religii și culturi”*, *“Rugăciunea la rădăcina păcii”*, *“Care este calea noastră: Catolici și Ortodocși spre unitate”*, *“Cine este omul? Întrebarea antropologică a secolului XXI”*, *“Biblie, spiritualitate, umanism”*, *“Civilizația conviețuirii”*, *“Umanismul laic și umanismul religios”*, *“Martiriul creștin în secolul XX: un testament de credință și de unitate”*, *“Dialogul islamo-creștin, astăzi și mâine”*.

Programul s-a încheiat cu ceremonia rugăciunii pentru pace, pe grupe de religii, în diferite lăcașuri de închinăciune, iar manifestarea comună finală a tuturor participanților și a localnicilor a avut loc în celebrul Teatru galo-roman din Lyon, recunoscut și ca spațiu al martirilor lionezi, în frunte cu Sfântul Irineu.

Ca o concluzie a acestei întruniri se remarcă *semnificația dialogului între reprezentanții credințelor religioase și cei ai vieții socio-politice tot mai conștienți de binefacerea spiritualității și a păcii în rezolvarea multelor conflicte, care se pretind a fi uneori de sorginte religioasă și precizarea că religia nu poate fi utilizată în alte scopuri decât de cooperare coerentă între oameni indiferent de concepțiile lor și de starea lor socială și politică.*

De asemenea, într-o țară unde funcționează separarea radicală dintre Biserică și Stat, s-a observat și abordarea umanismului, însă la 100 de ani de la acest moment, în Franța, apărătorii laicismului autosuficient recunosc astăzi, public, importanța cooperării cu credincioșii diferitelor Biserici și culte religioase pentru abordarea corectă a gravelor probleme ale secularizării, terorismului și însingurării omului, chiar dacă trăiește comod într-o societate opulentă doar economic.

La Praznicul Înălțării Sfintei Cruci, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos a oficiat Sfânta Liturghie în biserica comunității grecești, unde se întrunesc la slujbă și reprezentanții comunității românești din Lyon, apoi a participat la o reuniune ecumenică organizată de comunitățile romano-catolică și reformată din Lyon, în cadrul căreia a prezentat aspecte ale vieții ortodoxe și deschiderea Bisericii Ortodoxe Române spre problemele românilor aflați în străinătate, definitiv sau tempo-

rar. Astfel de abordări pastorale sunt bine primite de occidentali, iar prezența slujitorilor Bisericii noastre este o șansă de cunoaștere, analiză și rezolvare a multor aspecte ale refugiaților, muncitorilor și locuitorilor români în Occident.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *În act de participarea I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos și P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria la lucrările Reuniunii Internaționale și Interreligioase "Sant'Egidio" (Lyon-Franța, 11-13 septembrie 2005).*

✓ **Temei nr. 2254/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind participarea Pr. Mircea Ușă, Consilier Patriarhal, la cea de-a XIII-a Conferință Ecumenică Internațională de spiritualitate ortodoxă, care s-a desfășurat la Mănăstirea Bose, Italia (11-17 septembrie 2005).**

Întâlnirea a fost dedicată spiritualității bizantine și celei ruse, cu temele: "Sf. Ioan Damaschinul. Un Părinte la izvoarele Islamului" și "Andrej Rubliov și icoana rusă". A fost vorba de două tematici legate organic între ele: pe de o parte, nașterea înțelegerii creștine a imaginii (icoanei) și confruntarea între creștinism și islam, studiate prin intermediul operei și personalității Sf. Ioan Damaschinul (sec. VII-VIII), funcționar la curtea califului din Damasc și apoi monah la Mănăstirea Sf. Sava din Palestina; iar pe de altă parte, extraordinara dezvoltare a artei iconografice ruse (de la Andrej Rubliov la Dionisie) și iradierea sa în explorarea teologică, filosofică și artistică contemporană (în gândirea lui Florenski, în pictura lui Kandinskij și Malevic).

Seria simpoziunilor ecumenice internaționale pe care Comunitatea monastică din Bose le organizează din anul 1993, în colaborare cu Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului și cu Patriarhia Moscovei, a trasat în acest ultim deceniu *un amplu itinerar de aprofundare a tradițiilor culturale și religioase ale Răsăritului European în dialog cu cel Occidental și cu modernitatea lui.*

Acest itinerar a fost subliniat, în deschidere, de mesajele Patriarhului Ecumenic Bartolomeu al Constantinopolului, citit de către delegatul său, I.P.S. Mitropolit Athenagoras de Sinope, aflat actualmente la Bruxelles, care a amintit *urgența reînțoarcerii la izvoarele patristice din partea creștinilor tuturor confesiunilor*; și de E.S. Cardinalul Angelo Sodano, Secretarul de Stat al Vaticanului, care, în mesajul citit de către Nunțiul Apostolic în Italia, Mons. Paolo Romeo, urează Conferinței "fructuoase roade a unei tot mai fecunde comuniuni de viață". E.S. Cardinalul Walter Kasper, Președinte al Consiliului Pontifical pentru Unitatea Creștinilor, în scrisoarea sa de salut, citită de către Mons. Johan Bonnz, a subliniat că "aceste întâlniri pot fi interpretate ca și contribuție la acea inițiere a Răsăritului, pe care Bose și-a asumat-o ca o caracteristică a angajării sale ecclesiale și comunitare. Temele alese pentru acest an 2005, în colaborare și cu participarea specialiștilor Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului și ai Patriarhiei Moscovei, au o valență deosebită pentru interpretarea „unei arte care se face teologie a comuniunii”. Întâlnirile din Bose, a conchis cardinalul, "au și această finalitate:

de a exercita și a nutri iubirea reciprocă, unirea minților într-o reflecție care în mod providențial vorbește un limbaj comun unora și altora progresând astfel spre unitatea adevărului”.

Strânsa legătură între frumusețe și viața spirituală, între arta iconografică și asceză, a fost de asemenea, ideea centrală a mesajului Sanctității Sale Alexei II, Patriarhul Moscovei, citit de Episcopul Longin de Saratov: “Din primele secole ale creștinismului, pictarea icoanelor a fost privită nu ca o pură și simplă artă figurativă, ci ca expresie a credinței Bisericii, “teologia în culori”. Pentru aceasta, în tradiția ortodoxă, arta și asceza iconografului au fost întotdeauna reținute ca mărturie a modului de trăire, a acelei realități pentru care Dumnezeu va fi “totul în toți” (I Cor. 15, 28).

Mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, prezentat de către delegatul Patriarhiei Române, a fost primit cu mult interes cu atât mai mult cu cât acesta a avut și o conotație ecumenică reliefând deschiderea spre spiritualitatea ortodoxă a actualului Papă Benedict al XVI-lea. În mesaj s-a arătat printre altele: “Ne este cunoscut faptul că Sanctitatea Sa, Papa Benedict al XVI-lea, are convingerea profundă, că aceste elemente ale spiritualității ortodoxe sunt comune Bisericii nedespărțite a Răsăritului și Apusului”.

La Simpozion au participat, în duh frățesc și ecumenic, delegații Bisericilor Catolică, Ortodoxă și Reformată. Alături de prezențele deja menționate mai sus, au intervenit E.S. Cardinalul Achille Silvestrini, maestrul Ceremoniilor Liturgice Pontificale, Mons. Piero Marini, numeroși episcopi ai Conferinței Episcopale Piemonteze, precum și I.P.S. Mitropolit Emilianos (Timiadis) de Silyvria din partea Patriarhiei Ecumenice. Patriarhia Antiohiei a fost reprezentată de Mons. Gattas, Vicar Patriarhal; a fost prezent și I.P.S. Mitropolit Georges (Khodr) de pe Muntele Liban; delegația oficială a Patriarhiei Moscovei, condusă de episcopul Longin, cuprindea pe Episcopul Ilarion de Viena și Austria, Egumenul Luka (Golovkov) de la Lavra Sfântul Serghie, mănăstirea unde Andrej Rubliov a pictat celebra *Sfânta Treime*; Biserica Ortodoxă a Greciei a fost reprezentată de către Arhim. Chrysostomos (Papathanassiou), secretarul și delegatul Prea Fericitului Hristodulos; a fost prezent și I.P.S. Mitropolit Amvrossios de Kalavryta, însoțit de monahi de la mănăstirile Nafpaktos, Preveza, Eghion și Volos. Semnificativă a fost și delegația Patriarhiei Bulgare, condusă de I.P.S. Mitropolit Kalinik de Vratsa. Au mai participat delegați din Ucraina, Armenia, din Biserica Anglicană, Canonical Hugh Wybrew, precum și din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva. Au mai participat, călugări și călugărițe ortodoxe de la diferite mănăstiri din Muntele Sinai, din Palestina, Siria, Grecia, Rusia, Ucraina, România și Bulgaria, care au putut întâlni călugări catolici din Franța, Belgia și Italia. Între participanți, mai menționez pe Pr. André Louth, Pr. Michel van Parys și cunoscutul filosof ortodox grec Christos Yannaras.

Referatele prezentate de mulți specialiști în teologia și spiritualitatea ortodoxă, au abordat opera și viața Sf. Ioan Damaschinul în cadrul delicatului context istoric, acela de a se așeza față în față cu islamul, într-o epocă crucială, de cotitură, între lumea antică și medievală, însă plină de implicații care ajung până la noi.

A doua sesiune a Conferinței a fost o completare firească a primei părți. “Cum se întâmpla adesea în Răsărit”, a amintit Enzo Bianchi în deschiderea sesiunii, “o epocă de mare înflorire a artei iconografice este precedată și însoțită de o renaștere a vieții spirituale, de o dezvoltare a curentului ascetic și monastic”. Așa și sfântul monah Andrej Rubliov, canonizat de Biserica Ortodoxă Rusă în anul 1988, a vorbit despre o “teologie în culori”: “Teologia anticei Rusii este teologia sfinților mijlocitori: teologi tocmai pentru că sunt consacrați artei neconținutei rugăciuni. Însă frumusețea contemplativă a liniștii rugăciunii se descoperă în chipurile sfinților, în formele umplute de har ale sfintelor imagini: teologia anticei Rusii este o teologie a frumuseții”.

O sinteză a teologiei ortodoxe despre icoană, plecând de la gândirea Sf. Ioan Damaschinul și până la viziunea mistică a marilor iconografi ruși, a fost prezentată de P.S. Episcop Ilarion Alfeev de Viena. Studiul despre stilul iconografic și raportul dintre pictura rublioviană și arta bizantină a fost abordată de către unii dintre cei mai importanți specialiști ai momentului în acest subiect.

Ultima zi a Conferinței a fost dedicată reflecției asupra sensului liturgic al icoanei: în icoanele lui Andrej Rubliov și în școala sa – s-a mai arătat de către vorbitori – noi contemplăm o exegeză liturgică și spirituală, care ne face să pătrundem în profunzimea tainei lui Hristos.

În următorul an, Comunitatea monastică Bose își propune să dezbată relativ în aceeași perioadă din luna septembrie următoarele teme: “*Nicolae Cabasila și Sfânta Liturghie*” (pentru secția bizantină) și “*Biserica Ortodoxă Rusă și misiunile*” (pentru secția rusă).

La propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *La act de participarea Pr. Mircea Uță, consilier patriarhal, la cea de-a XIII-a Conferință Ecumenică Internațională de spiritualitate ortodoxă, care s-a desfășurat la Mănăstirea Bose (Italia, 11-17 septembrie 2005);*

– *Având în vedere că temele abordate până acum de către Comunitatea Bose au fost legate numai de spiritualitatea bizantină (greacă) și de cea rusă, să se propună Comunității Bose ca, la o viitoare sesiune, să fie inclusă o temă legată de teologia și spiritualitatea ortodoxă românească.*

Temei nr. 4006/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu participarea Pr. Dr. Ion Chivu, la cea de a III-a Adunare Generală a Forumului Public Mondial “Dialogul între civilizații” (Rodos-Grecia, 5-9 octombrie 2005).

Forumul Public Mondial “*Dialog între civilizații*” a fost înființat în anul 2005 de Corporația “*Titan Capital*” (Grecia – S.U.A.), Fundația “*Sfântul Apostol Andrei cel Întâi chemat*”, Centrul Național pentru Gloria Rusiei¹ (Rusia) și Fundația “*Kapur Sury*” (India).

1. Centrul Național pentru Gloria Rusiei este organizație neangajată politic care inițiază programe educaționale și de cercetare, și desfășoară activități misionare și de caritate și proiecte social-culturale. Fondatorii acestui centru au plecat de la convingerea că

Obiectivul Forum-ului constă în schimbul constructiv de opinii și efectuarea, în comun, a analizelor și cercetării necesare pentru înțelegerea cât mai corectă și cuprinzătoare a evoluțiilor din lumea contemporană în domeniile integrării socio-culturale și economice, regionalizării, elaborării paradigmatelor de securitate regională, salvagădării mediului înconjurător, păstrării identității culturale și religioase a popoarelor, educației tineretului și comunicării între generații. Prin programul *“Dialog între civilizații”*, Forum-ul își propune să găsească și să recomande acele forme de existență a comunității internaționale în viitorul imediat prin care să se asigure dăinuirea națiunilor, culturilor și civilizațiilor.

Pentru atingerea acestor obiective, Forum-ul se bucură de susținere directă din partea UNESCO și a mai multor președinți de state din Europa, Africa și Asia, precum și de sprijin moral din partea Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecuменic, Sanctității Sale Alexei II, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Ruse, și Conferinței Bisericilor Europene (KEK).

Forumul se întâlnește anual, în Insula Rodos-Grecia. De ce în Rodos? Probabil pentru că centrul administrativ al celor *“Douăsprezece insule”* din Marea Egee este un *“topos”* cu vocație specială pentru dialog intercultural și interreligios. Prin poziția sa geografică – este situat la numai 20 de km depărtare de Asia Mică, leagănul atâtor civilizații – a constituit din totdeauna încrucișare de drumuri și punte de legătură între culturile orientale și occidentale. Pe aici s-au perindat, lăsând mărturie peste milenii, culturile și civilizațiile: feniciană, minoică, miceniană, greacă (ahaică, dorică, clasică și elenistică), romană, bizantină, arabă, otomană și italiană. Dialogul diaconic dintre acestea se reflectă în urmele materiale – impresionante ca număr, stare de conservare și însemnătate – care au rezistat *“dintelui nemilos al vremii”*, în valorile culturale, mentalitățile, comportamentul și atitudinile locuitorilor insulei.

Astfel, mai la tot pasul în siturile arheologice se suprapun vestigiile edificiilor din epoca greacă (preclasică, clasică sau elenistică), romană și bizantină. Peste acestea, cavalerii ioaniți au înălțat ziduri de apărare și turnuri aproape inexpugnabile, edificii administrative și biserici în stil gotic. La rândul lor, musulmanii au transformat locașuri de închinare creștine în moschei, fără să le șteargă trăsăturile arhitecturii și uneori, nici particularitățile decorative. Oricine încearcă adâncă emoție martor la convorbiri între civilizații, când admiră un pod construit în perioada elenistică peste care trec automobile de ultimă generație, fabricate în

un popor poate supraviețui în epoca globalizării numai dacă rămâne credincios moștenirii sale culturale și propriului destin istoric. În colaborare cu Fundația *«Sfântul Apostol Andrei cel Întâi chemat»*, Centrul se evidențiază prin activități cu caracter misionar. Între acestea se numără aducerea moaștelor Sfântului Apostol Andrei – apărătorul Marinei Ruse – în Rusia, Belarus și Ucraina, în perioada 25 mai – 29 iunie 2003, când, aproximativ 2 000 000 de credincioși au trecut prin fața raclei sfinte pentru a se închina, aducerea în fiecare an, în toată Biserica Rusă, pe calea aerului, a luminii sfinte de la Mormântul Domnului, în noaptea Învierii și transmisia în direct, prin satelit, a Slujbei la care Patriarhul Ierusalimului cheamă popoarele să ia lumina Învierii Domnului. La cererea unor Biserici Ortodoxe, transmisia Slujbei de la Ierusalim acoperă teritoriul mai multor țări, iar comentariul este realizat în limba fiecăreia dintre ele.

Germania, Japonia și S.U.A., când se trezește în fața unor blocuri moderne, suspendați pe stâlpi de beton armat, care își caută cu grijă locul de împlântare în pământ, fără să deranjeze cumva ruinele din perioada post-clasică sau bizantină.

Creatorii de cultură din Rodosul contemporan sunt recunoscuți atât pentru originalitate, cât și pentru felul în care, în creațiile lor, integrează armonios elemente preluate din alte culturi. În creațiile colective artistice, literare, plastice, muzicale și în stilul arhitectonic al locuințelor tradiționale se descoperă sinteza stilurilor insular, bizantin, mediteranean, arab și neoclasic.

Deschiderea și ospitalitatea specifică oamenilor locului, arătată cu generozitate față de toți străinii, indiferent de origine etnică, apartenență culturală sau credință, este o dovadă vie a mentalității lor pro-dialog. Această mentalitate și-a găsit expresia concretă în atitudinea extrem de binevoitoare cu care Mitropolitul de Rodos și autoritățile locale au întâmpinat de fiecare dată pe participanții la Forum. Într-adevăr, *“insula zeului Helios”* și a heliazilor, insula Colosului care, ca o veritabilă minune a lumii antice încerca să ajungă până la *“luminatorul zilei”* – pe care, de altfel, îl și reprezenta –, insula vestită pentru idealul olimpic al locuitorilor ei este un loc cu valoare de simbol și foarte propice dialogului între culturi. Cu certitudine, nu se putea găsi un loc mai potrivit pentru întrunirea Forumului Public Mondial pentru dialog între civilizații și credințe.

La a III-a Adunare Generală a Forum-ului, desfășurată între 5-9 octombrie 2005, s-au întrunit peste 500 de personalități publice și de stat (președinți de state, miniștri, ambasadori, parlamentari), intelectuali (academicieni, cercetători științifici, profesori universitari, artiști), reprezentanți ai lumii de afaceri, mass-media și religiiilor din aproape 50 de țări din Europa, Asia, America de Nord, America Latină, Orientul Mijlociu, Africa și Australia. Cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la lucrările Forumului a participat Pr. Dr. Ion Chivu.

Tematica abordată în referate și discutată în plen și pe secții a vizat *integrarea și autodeterminarea civilizațiilor la începutul secolului al XXI-lea, atitudinea religioasă față de cerințele lumii contemporane, educația tineretului în vederea pregătirii pentru a răspunde imperativelor societății umane, identificarea resurselor de dialog în Balcani, Orientul Mijlociu și Asia Centrală, felul în care este redată imaginea Rusiei și a altor țări în secolul al XXI-lea și aportul culturii și artei la dialogul între civilizații*. În comparație cu subiectele prezentate la întâlnirile anterioare, tematica de anul acesta a acoperit o gamă mult mai largă, a fost tratată în profunzime și mai sistematic.

Participanții au remarcat că fenomenul integrării este prezent în toate domeniile vieții publice contemporane, economie, politică, educație, cultură, arte, știință și chiar tehnologii de vârf. Integrarea constituie elementul fundamental al globalizării, care, pe de o parte, contribuie la apropierea între popoarele de pe toate continentele, dar, pe de altă parte, paradoxal, duce la diviziuni, făcând să se adâncească prăpastia dintre națiunile sărace și cele bogate. Indiferent de intențiile pe care le declară, promotorii globalizării urmăresc, prin diverse mijloace, să dezrădăcineze din conștiința națională valorile specifice, tradiționale, pentru *“a nivela terenul”* în vederea impunerii unei anumite forme de civilizație. În concepția

multora, noțiunea “globalizare” este sinonimă cu termenii: “americanizare”, “occidentalizare” sau “secularizare”. Chiar atunci când globalizarea se limitează la dezvoltarea tehnologiilor de vârf și crearea mult râvnitei piețe economico-financiare mondiale unice, se ajunge inevitabil la simplificări grosolane cu consecințe catastrofale pentru culturile naționale și instituțiile de guvernare ale popoarelor. De aceea, nu este recomandată globalizarea tehnocratică, ci integrarea pe baza principiului “unitate în diversitate”. Numai astfel se poate crea mediul adecvat dialogului și se pot evita confruntările. Este imperios necesar să se recunoască și să se respecte dreptul fiecărei civilizații la păstrarea și afirmarea propriei identități. Se înțelege că acest drept comportă și datoria de a respecta statutul și demnitatea celorlalte identități culturale. Modelul globalizării dominante astăzi trebuie modificat sau dacă nu chiar înlocuit cu alt model care să permită accesul tuturor națiunilor și civilizațiilor la realizările tehnologice și informație.

Participanții și-au exprimat îngrijorarea cu privire la situația din zonele de tensiune și conflicte internaționale și au subliniat că este necesar să se caute și să se aplice cu insistență soluții pașnice, durabile. În Orientul Mijlociu, Asia Centrală și anumite zone din Balcani trebuie să se monitorizeze permanent și obiectiv procesele care dețin rol crucial pentru viitorul acestor regiuni. Din nefericire, întâlnirea și interacțiunea civilizațiilor în aceste părți ale lumii evoluează într-o direcție contrară dialogului și cooperării. Pentru stoparea acestor evoluții și pentru prevenirea unor posibile conflicte între civilizații cu urmări imprezibile pentru viitorul omenirii, participanții la lucrări au fost în unanimitate de acord că este necesar să se dezvolte comunitatea Forum-ului prin rețele funcționale în toată lumea și să se sprijine extinderea și instaurarea ordinii mondiale bazate pe dialog.

La discuțiile despre rolul religiei în societate s-a concluzionat că aceasta depășește domeniul vieții private și influențează tot mai puternic evoluțiile din viața publică. Forum-ul și-a propus ca, acolo unde este cazul, să cultive spiritul irenic și să stimuleze credincioșii să-și ducă viața publică în armonie cu toți partenerii sociali. Înfrâurirea binefăcătoare exercitată de comunitățile religioase în societate trebuie să se facă mai simțită în domeniul educației, apărării drepturilor omului și mass-media.

Atenție deosebită s-a acordat implicării reprezentanților generațiilor tinere în programul “Dialogul între civilizații”. Participanții la Forum s-au declarat în favoarea acordării unor șanse tot mai mari tinerilor din toate țările pentru a deveni actori principali în procesul de făurire a unei lumi mai umane și mai drepte. Comunitatea internațională are datoria de a respecta dreptul generației tinere la educație de calitate și formare în spiritul culturilor naționale și la promovare în forurile care iau decizii pentru viitorul omenirii.

Cultura și artele dețin unul din rolurile principale în desfășurarea dialogului între civilizații. Varietatea culturilor nu reprezintă doar o realitate a lumii contemporane, ci și o inestimabilă valoare a spiritului uman, de care nu se poate face abstracție în procesul integrării civilizațiilor. Dialogul intercultural, bazat pe principiul păstrării identității culturale naționale, este calea cea mai eficientă către buna înțelegere și interacțiunea fructuoasă între civilizații. S-a apreciat ca foarte utilă valorificarea cazurilor de culturi naționale care, în condiții geopolitice speciale,

au trecut prin procese de simbioză cu alte culturi, s-au dezvoltat în armonie cu acestea și, totodată, nu și-au pierdut originalitatea. În acest sens, în referatul intitulat "*Predispoziția etno-genetică a poporului român pentru dialog intercultural*", Pr. Dr. Ion Chivu a făcut o succintă trecere în revistă a relațiilor românilor cu diverse popoare și culturi de-a lungul secolelor, în spațiul lor spiritual, și a conchis că ei au cultivat cu toată convingerea și consecința dialogul intercultural.

Deschiderea pentru dialog a poporului român nu face parte din categoria caracterelor dobândite. "*Din fire*", românul are această deschidere în codul "*genetic*" al spiritului românesc regăsindu-se predispoziția către valorile nepieritoare, prin care se ajunge la nemurire (moștenite de la geto-daci), ale certitudinii că valorile culturale sunt universale (transmise de la romani și ecumenismului creștin, conceput ca dialog despre adevărul mântuitor, bazat pe cunoașterea reciprocă prin dialog intercultural).

La propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de participarea Pr. Dr. Ion Chivu, la cea de a III-a Adunare Generală a Forum-ului Public Mondial "Dialogul între civilizații", care s-a desfășurat în Rodos (Grecia, 5-9 octombrie 2005).*

10. Încheierea lucrărilor Sfântului Sinod.

Epuizându-se examinarea tuturor problemelor înscrise pe Ordinea de zi a ședinței de lucru din 20-21 octombrie 2005, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* exprimă mulțumiri membrilor Sfântului Sinod pentru participarea la ședința sinodală și pentru contribuția adusă cu competență și răbdare la soluționarea problemelor aduse în dezbateră Sfântului Sinod, reamintind că viitoarea ședință de lucru va avea loc în zilele de **4-5 noiembrie 2005**, după lucrările din ziua de **3 noiembrie 2005 ale Colegiului Electoral Bisericesc** pentru alegerea noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului.

Prea Fericitul Părinte Președinte declară închisă prezenta ședință de lucru a Sfântului Sinod și prorogă sesiunea sinodală pe anul 2005. Lucrările iau sfârșit la orele 20.30.

Se rostește rugăciunea "*Cuvine-se cu adevărat !*"

PREȘEDINTELE SFÂNTULUI SINOD,

† T E O C T I S T

**ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

**Secretarul Sfântului Sinod,
† Vincențiu Ploieșteanu,
Episcop Vicar Patriarhal**

Anexa 1

AL II-LEA CONGRES NAȚIONAL AL FACULTĂȚILOR DE TEOLOGIE ORTODOXĂ DIN ROMÂNIA

Academia Sâmbăta,
Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Brașov
(25-28 septembrie 2005)

Document final

Urmând procedurii aprobate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la inițiativa Facultății de Teologie Ortodoxă "Andrei Șaguna" a Universității "Lucian Blaga" din Sibiu, cu înalta binecuvântare a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în perioada **25-28 septembrie 2005**, s-au desfășurat, la Mănăstirea Brâncoveanu – Academia Sâmbăta, lucrările celui de al II-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din România, având tema generală: *Facultatea de Teologie în viața și misiunea Bisericii*.

Congresul a fost organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă "Andrei Șaguna", cu sprijinul Arhiepiscopiei Sibiului, al Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, stareț fiind P.C. Arhim. Ilarion Urs, cu susținerea financiară a Secretariatului de Stat pentru Culte din Ministerul Culturii și Cultelor.

La lucrările Congresului au participat membrii Comisiei teologice și liturgice a Sfântului Sinod, prezidată de I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și 70 de cadre didactice reprezentând cele 11 Facultăți de Teologie Ortodoxă și cele patru Departamente de Teologie Ortodoxă care își desfășoară activitatea în Universități din România.

Din partea Secretariatului de Stat pentru Culte a participat Domnul Dr. Adrian Lemeni, Ministru Secretar de Stat.

În deschiderea lucrărilor Congresului, luni, 26 septembrie, ziua de pomenire a Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan Teologul, s-a săvârșit Dumnezeiasca Liturghie în biserica mare a mănăstirii de către P.S. Visarion Rășinăreanu, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, împreună cu un sobor de preoți și diaconi format din reprezentanți ai Facultăților de teologie. În cadrul Sfintei Liturghii s-a săvârșit o slujbă de pomenire a Mitropolitului Antonie Plămădeală, trecut la Domnul cu puțin timp în urmă, urmat de un parastas la mormântul său. Pentru a cinsti memoria vrednicului Mitropolit Antonie Plămădeală, Congresul a propus ca numărul următor din revista *Studii Teologice* să fie dedicat vieții, activității și operei teologice a acestuia.

Sesiunea inaugurală a fost prezidată de I.P.S. Arhiepiscop Andrei de Alba-Iulia și moderată de Pr. Prof. Dr. Dorin Oancea, decanul facultății organizatoare. Au fost prezentate Congresului **mesaje** din partea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, de P.C. Diac. Nicu Octavian, consilier patriarhal; din partea Domnului Mircea Miclea, Ministrul Educației și Cercetării (MEC), de Pr. Prof. Dr. Dorin Oancea, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă

”Andrei Șaguna” din Sibiu, de Domnul Secretar de Stat, Adrian Lemeni, și de către P.S. Visarion Rășinăreanu, Episcop al Sfintei Arhiepiscopii a Sibiului.

În continuare, Pr. Decan Dorin Oancea a prezentat programul Congresului. A fost ales secretariatul Congresului, format din: Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, prodecan al Facultății de Teologie Ortodoxă ”Patriarhul Justinian” a Universității din București, Pr. Prof. Dr. Vasile Leb de la Facultatea de Teologie a Universității din Cluj, Pr. Conf. Dr. Constantin Pătuleanu de la Facultatea de Teologie a Universității din Craiova, Pr. Prof. Dr. Ioan Teșu de la Facultatea de Teologie ”Dumitru Stăniloae” a Universității din Iași și Pr. lector dr. Irimie Marga de la Facultatea de Teologie a Universității din Sibiu.

Prima sesiune de lucru, prezidată de I.P.S. Andrei de Alba Iulia și moderată de către Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie din București, a fost rezervată prezentării referatului principal cu tema: *Facultatea de Teologie în viața și misiunea Bisericii*, susținut de Pr. Prof. Dr. Dorin Oancea.

A doua sesiune de lucru, prezidată de P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos și moderată de Pr. Prof. Dr. Dorin Oancea, a fost consacrată prezentării referatului intitulat: *Misiunea prin formare pastorală*, susținut de Pr. Prof. Dr. Vasile Răducă, prodecan al Facultății de Teologie din București.

A treia sesiune de lucru a fost prezidată de I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și moderată de Pr. Prof. Dr. Gheorghe Popa, decanul Facultății din Iași. Pr. Prof. Dr. Ioan Chirilă, decanul Facultății din Cluj, a prezentat referatul cu tema: *Misiunea prin activitatea didactică*.

A patra sesiune de lucru a fost prezidată de P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului și a fost moderată de Pr. Prof. Dr. Ștefan Resceanu. Din partea Facultății de Teologie din Iași a fost prezentat, de către Doamna Conf. Dr. Nicoleta Melnicu-Puică, referatul cu titlul: *Misiunea prin promovarea artei sacre*.

A cincea sesiune de lucru a fost prezidată de P.S. Episcop Ciprian Câmpineanu, vicar patriarhal, și moderată de Pr. Prof. Dr. Ioan Chirilă, decanul Facultății de Teologie a Universității din Cluj. Domnul Lector Dr. Picu Nelu Ocoleanu a prezentat, din partea Facultății de Teologie a Universității din Craiova, referatul intitulat: *Misiunea prin promovarea eticii sociale creștine*.

Sesiunea a șasea, prezidată de P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor și moderată de Pr. Prof. Dr. Constantin Rus, a avut ca invitat pe P.C. Arhim Teofil Pârâian, care a susținut conferința cu tema: *Studii teologice – avantaje și dezavantaje*.

Referatele au fost urmate de ample discuții și dezbateri în urma cărora au fost formulate numeroase propuneri cu privire la rolul facultăților de teologie în viața și misiunea Bisericii.

În ziua a treia, lucrările Congresului au continuat cu o sesiune de lucru pe grupe. Fiecare grupă a dezbătut una din subtemele prezentate și a redactat câte un document. Propunerile grupelor de lucru au fost supuse analizei plenului și sunt incluse în prezentul document final.

Din numeroasele probleme abordate în timpul dezbaterilor au fost reținute următoarele observații, comentarii și propuneri de ordin general:

I. Misiunea învățământului teologic universitar și relația sa cu autoritatea bisericească

1. Congresul Facultăților de Teologie s-a desfășurat în duhul concluderii dintre învățământul teologic universitar și autoritatea bisericească. Învățământul este funcție și slujire a Bisericii, profund ancorat în întreaga ei lucrare misionară, sub îndrumarea Sfântului Sinod.

2. Învățământul teologic universitar se desfășoară sub dubla jurisdicție a Patriarhiei române și a MEC. Facultățile de Teologie se organizează și funcționează după legislația de stat privitoare la învățământul universitar, bucurându-se de autonomie universitară pentru a-și păstra specificul său.

3. În raport cu autoritatea bisericească, *autonomia universitară nu trebuie înțeleasă ca izolare, lipsă de comunicare și conlucrare.*

4. Dubla subordonare nu comportă suprapunere de competențe între Ministerul de resort, Universități și Centre eparhiale, *ci delimitări precise și responsabilități distincte ale domeniilor de activitate ale facultăților, conform legislației universitare și regulamentelor în vigoare.*

5. Întrucât Facultățile de Teologie sunt instituții în slujba activităților misionare ale Bisericii, este necesar ca eparhiile să susțină facultățile și din punct de vedere financiar, completând subvenția bugetară din partea MEC.

6. Pentru a-și putea exercita eficient vocația misionară și profetică în societatea românească, afectată de grave maladii morale, facultățile de teologie și alte instituții ale Bisericii trebuie să-și asume o atitudine morală fermă din interior care să vizeze eliminarea fenomenelor negative (corupția, impostura academică, incompetența etc.), care conduc la scăderea calității învățământului.

7. Se propune instituirea și funcționarea unei *Comisii pentru deontologie universitară*, compusă din cadre didactice universitare *de maximă competență științifică și probitate morală*, pentru a analiza eventualele aspecte negative *din activitatea didactică și de cercetare universitară*. Comisia pentru deontologie universitară va fi aprobată de Sfântul Sinod la propunerea Comisiei teologice și liturgice, în consultare cu Conferința Decanilor. Comisia va elabora *un cod deontologic, care va fi aprobat de Sfântul Sinod.*

8. Pentru o mai bună și directă cunoaștere a realităților pastoral-misionare, profesorii de teologie să fie implicați în viața parohială prin numirea lor în posturi de preoți la parohii.

9. Dată fiind complexitatea contextului național și internațional (diaspora) în care-și desfășoară activitatea misionară și pastorală BOR, profesorii de teologie trebuie să se concentreze cu precădere în cercetarea lor asupra fenomenelor sociale actuale și a mutațiilor pe care acestea le suferă.

10. Profesorii de teologie, care se remarcă în activitatea lor, trebuie evidențiați și prin acordarea de distincții și premii bisericești, la propunerea Consiliilor facultăților.

11. Este de bun augur și necesară *participarea tuturor membrilor Comisiei teologice și liturgice a Sfântului Sinod la lucrările Congresului Facultăților de Teologie.*

12. Pentru organizarea celui de al III-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din România, se propune, ca perioadă de desfășurare a lucrărilor, luna septembrie 2007, în jurul zilei de pomenire a Sfântului Ioan Teologul (26 septembrie), urmând ca locul desfășurării, facultatea organizatoare și tema Congresului să fie propuse de *Comitetul de organizare a Congresului în Consultare cu Comisia teologică și liturgică a Sf. Sinod și Conferința Decanilor*. Propunerile pentru teme vor fi trimise Facultății de Teologie din București.

II. Optimizarea activităților didactice universitare pentru a corespunde exigențelor misionare actuale ale Bisericii și reformelor structurale din învățământul universitar

1. Armonizarea planurilor de învățământ și a programelor analitice astfel încât învățământul să răspundă, pe de o parte, nevoilor misionare actuale ale Bisericii iar, pe de altă parte, reglementărilor europene stabilite la Bologna.

2. Pentru a contracara efectele negative ale secularizării din societate și pentru a evita secularizarea în interiorul Bisericii, trebuie acordată o atenție deosebită formării liturgice și duhovnicești, în spiritul tradiției ortodoxe, astfel încât Facultățile de Teologie să-și îndeplinească menirea lor misionară.

3. Teologia academică nu trebuie separată de experiența eclesială. Profesionalismul academic al profesorilor și studenților trebuie să fie dublat de experiență duhovnicească. Având în vedere aspectul său formativ, învățământul teologic trebuie să dobândească o mai accentuată orientare practică.

4. Se recomandă implementarea unui nou profil duhovnicesc al studentului teolog, fidel tradiției dar ancorat în realitatea de astăzi. Învățământul teologic trebuie să identifice mijloacele cele mai eficiente pentru formarea *personalității spirituale a viitorilor slujitori și misionari ai Bisericii*.

5. Revigorarea *instituției duhovnicului* sau a părintelui duhovnicesc (tutore) în cadrul facultăților trebuie să fi o prioritate. Unde este nevoie de mai mulți duhovnici, de preferință preoți de mir, facultățile trebuie să fie susținute financiar de centrele eparhiale.

6. Pregătirea viitorilor preoți trebuie să aibă în vedere combaterea formelor de fundamentalism mistic, sectarismul în Biserică etc. Se recomandă abordarea, în cadrul cursurilor de misiologie, a unor fenomene negative care afectează viața Bisericii (Biserica zisă "secretă", paralelismul și sincretismul liturgic, fenomene pseudo-religioase și devieri de la dreapta credință și de la rânduiala liturgică și canonică a Bisericii etc.).

7. Întrunirea Conferinței Decanilor Facultăților de Teologie, cel puțin odată sau de mai multe ori pe an, în funcție de necesități, prin rotație, la fiecare facultate.

Propuneri ale grupelor de lucru:

I. Misiunea prin formare pastorală

1. Se propune înființarea, de către eparhii, a unor centre de prognoză social-pastorală, ținând cont de mutațiile din societate și mai ales de fenomenul migrației credincioșilor din parohii în străinătate.

2. În aceste centre să fie cooptate și cadre didactice universitare de specialitate și absolvenți ai Facultăților de Teologie. În acest sens, este necesară introducerea unui modul psiho-pastoral în planul de învățământ al specializării *Teologie pastorală*.

3. Regândirea strategiei de cercetare teologică prin munca individuală sau în echipe, în vederea elaborării unor lucrări reprezentative (lucrări standard, tratate, cursuri universitare, enciclopedii, dicționare etc.), susținute de programe finanțate de MEC, de UE și de centrele eparhiale.

4. Este necesară continuarea traducerilor din Sfinții Părinți în colecția *Părinți și Scriitori Bisericești*.

5. Să fie aplicată hotărârea Sf. Sinod privind dotarea bibliotecilor Facultăților de Teologie cu revistele teologice și bisericești de pe cuprinsul Patriarhiei Române.

6. Centrele eparhiale să sprijine publicarea lucrărilor profesorilor de teologie în cadrul editurilor eparhiale.

7. Pentru ca activarea de cercetare cu caracter educativ-misionar a profesorilor de teologie să fie recunoscută de către MEC, este necesar ca eparhiile să facă toate demersurile în vederea acreditării propriilor edituri și publicații periodice.

8. Conferința decanilor va înainta Sf. Sinod metodologia de organizare a doctoratului în lumina noilor legi.

II. Misiunea prin activitatea didactică-religioasă

1. Facultățile de Teologie vor reformula planurile de învățământ ale specializării *Teologie didactică*, în vederea orientării formativ-misionare a studenților săi, în conformitate cu exigențele misionare ale Bisericii și cu cerințele societății contemporane.

2. În perspectiva procesului de reformă a învățământului, promovat de Declarația de la Bologna, se va urmări introducerea unor cursuri care să ofere cunoștințe metodologice de cercetare, de realizare a interdisciplinarității și a dialogului cu laicul ortodox, influent în societatea civilă românească.

3. Se afirmă nevoia ocupării postului de inspector general pentru disciplina Religiei din MEC și a posturilor de consilieri eparhiali cu învățământul de cadre didactice universitare cu pregătire și experiență adecvate.

4. Facultățile de Teologie solicită exprimarea clară a modului de implicare bisericească a profesorului de religie, a modului concret de cooperare cu preotul paroh, cu forurile parohiale și cu întregul comunității de credincioși, prin coresponsabilizare în actul slujirii creștine.

5. Toate posturile sau jumătățile de normă, care acoperă disciplina Religie din școlile rurale și urbane, vor fi repartizate doar profesorilor de religie care au binecuvântarea (acordul) chiriarhului, în conformitate cu Statutul personalului didactic.

6. În cazul comisiilor de evaluare a manualelor școlare, nu se vor numi profesorii care fac parte din colectivele de redactare ale acestora. Ei au obligația de a se recuza în cazul unei eventuale numiri.

7. Patriarhia Română va interveni pe lângă MEC ca organele competente ale acestuia să elucideze următoarele probleme:

- a. încadrarea inspectorului de religie;
- b. neschimbarea sa din post pe considerente politice;
- c. în nominalizarea sa să se țină cont de acordul chiriarhului;
- d. ocuparea postului se va face prin concurs;
- e. să se reglementeze modalitatea de acordare a posturilor și a suplینirilor pentru eliminarea actelor de corupție;
- f. reglementarea modului de realizare și finanțare a procesului de formare continuă a profesorilor de religie;

8. În procesul de pregătire formativ-didactică, adresat cu precădere Teologiei Didactice, toți studenții specializării Teologie Pastorală sunt obligați să urmeze modulului pedagogic, întrucât ei trebuie ca în pastorație să organizeze și să desfășoare activități menite educării tineretului. Se va realiza revizuirea repartizării disciplinelor din cadrul modulului pedagogic în conformitate cu specificul slujirii profesorilor de religie urmând ca, la nivelul departamentelor de pregătire a personalului didactic, să se facă repartizarea numărului de cursuri și seminarii (2 semestre – didactica religiei, 1 – opțional de didactica religiei, un semestru de practică observativă și un semestru de practică efectivă).

9. Introducerea unui modul opțional de consiliere pentru viitorii profesori de religie, în vederea lărgirii competențelor și completării normei didactice acolo unde e cazul.

10. Profesorul de religie să fie susținut în activitatea sa și implicat în activitățile parohiale, protopopești și eparhiale în vederea optimizării și desăvârșirii educației religioase și pentru împlinirea sa ca misionar al Bisericii.

11. Profesorii universitari de metodica predării religiei (didactica specialității Religiei) vor fi cooptați, alături de ceilalți profesori universitari din facultate, în comisiile de titularizare pentru învățământul preuniversitar.

III. Misiunea prin promovarea eticii creștine

1. Participanții la Congres consideră că, în noul context social și economic, este absolut necesară elaborarea unei gândiri sociale a Bisericii, fundamentată pe Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție, pe experiența istorică a Bisericii Ortodoxe în general și a BOR în special.

2. Conținutul ariei curriculare a specializării Teologiei Sociale trebuie să cuprindă trei categorii de cursuri universitare: cele din domeniul teologic propriu-zis, nominalizate de către Sfântul Sinod; cursuri de specialitate din domeniul teologiei sociale care trebuie create: antropologia teologică, psihologie creștină, sociologie creștină, rețeaua de asistență socială a Bisericii, practica de specialitate, și o a treia categorie care trebuie să cuprindă cursuri consacrate din aria curriculară a asistenței sociale.

3. Este necesar ca absolvenții specializării Teologie socială, prin aria curriculară urmată, la nivel de licență și master, să poată obține și competențe profesionale în domenii precum: comunicare socială bisericească și relații cu mass-media, resurse umane, specialist în managementul conflictelor sociale etc.

4. În vederea absorbției absolvenților specializării Teologie Socială, se propune membrilor Sfântului Sinod să întreprindă, în eparhiile lor, demersurile necesare în vederea aplicării *Regulamentului de organizare și funcționare a asistenței sociale în BOR*, care prevede înființarea de posturi și angajarea de asistenți sociali teologi, nu numai la nivelul eparhiilor și al protopopiatelor, ci și la toate parohiile urbane și rurale de gradul I.

5. De asemenea, se impune ca toate asociațiile și fundațiile cu activități sociale care își desfășoară activitatea cu binecuvântarea Bisericii, să creeze posturi de asistenți sociali teologi.

6. Propunem înființarea unui capitol special în bugetul parohial de venituri și cheltuieli, alocat activităților cu caracter social-filantropic, distinct de colecta pentru Fondul de solidaritate *Filantropia*, care să fie folosit exclusiv pentru activitățile sociale ale parohiei.

7. Propunem membrilor Sfântului Sinod să recomande cadrelor didactice universitare, numite la parohii, să desfășoare programe pilot de asistență socială, la care să fie implicați și studenții acestei specializări pentru efectuarea orelor de practică de specialitate.

8. Având în vedere că asistenții sociali teologi sunt membri în Colegiul Național al asistenților sociali, propunem ca Sfântul Sinod să facă demersurile necesare ca statutul asistentului social teolog să fie asimilat statutului asistentului social laic, cu toate drepturile ce decurg din aceasta, inclusiv cele salariale.

IV. Misiunea prin promovarea artei sacre

Arta bisericească din România s-a remarcat, în spațiul creștin european, prin unicitatea unor creații religio-artistice datorită geniului remarcabil al poporului român care, prin tehnici specifice spațiului carpato-dunărean, a permis conservarea și transmiterea unor monumente de artă ce fac astăzi parte din patrimoniul cultural universal.

Congresul Facultăților de Teologie propune următoarele:

1. Întrucât Regulamentul pentru acordarea atestatelor de conservatori și restauratori emise de Ministerul Culturii și Cultelor prin Centrul de Formare, Educație permanentă și management în domeniul culturii, exclude adesea înscrierea pentru atestat a specialiștilor formați în facultățile de teologie, în schimb școlarizează prin cursuri de scurtă durată conservatori și restauratori cu studii medii, *propunem stabilirea unui protocol între Sfântul Sinod al BOR și Ministerul Culturii și Cultelor și MEC prin care să se creeze cadrul legislativ pentru obținerea acestor atestate și a unor locuri de muncă în sistemul muzeal.*

2. Întrucât actele normative, pe care MEC le emite în defavoarea Bisericii, fără consultarea acesteia (de exemplu, absolvenților facultăților de teologie le-a fost anulat dreptul de a preda disciplina desen în învățământul preuniversitar, deși au pregătirea necesară), *propunem stabilirea unui protocol între Sfântul Sinod al BOR și MEC, prin care orice act normativ, care vizează viața Bisericii și implicit cea a Facultăților de Teologie Ortodoxă, să fie elaborat în consultare cu reprezentanții Bisericii.*

3. Comisia de pictură și centrele eparhiale să încurajeze obținerea atestatului de pictor bisericesc și restaurator de către absolvenții specializării Artă Sacră. În acest sens propunem pentru aceștia scurtarea stagiului de ucenici și a practicii de șantier, ținând cont de numărul orelor de practică de specialitate prestate în timpul studiilor universitare.

4. Datorită inexistenței unor structuri proprii Bisericii, care să ofere posibilități de angajare a absolvenților specializării Artă Sacră, *propunem înființarea unor centre de restaurare pe lângă fiecare centru eparhial: posturi de conservatori, restauratori, muzeografi etc. pentru specialiștii pe care Biserica îi formează. Propunem, de asemenea, organizarea unor cursuri speciale pentru absolvenții specializării Artă Sacră și pentru preoți în vederea combaterii laicizării picturii bisericești și a kitsh-ului din biserici.*

Nerezolvarea acestor propuneri va avea consecințe grave pe termen lung, putând duce la dispariția specializărilor de Artă Sacră, datorită nerecunoașterii legale a competenței lor. Într-o astfel de situație, BOR va fi nevoită să apeleze în condiții de monopol la absolvenții Universităților de arte plastice, lipsiți de formația teologică și spirituală necesară.

Participanții la Congres apreciază importanța și utilitatea unor astfel de întruniri pentru învățământul teologic universitar românesc, pentru viața și misiunea Bisericii.

Totodată, participanții la Congres aduc respectuoase mulțumiri Sfântului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Secretaritului de Stat pentru Culte, Arhiepiscopiei Sibiului, Facultății de Teologie Ortodoxă "Andrei Șaguna" a Universității "Lucian Blaga" din Sibiu și Mănăstirii Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus.

† **Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei,**
Președintele Comisiei Teologice și Liturgice a Sfântului Sinod

Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula,
Președintele Conferinței Decanilor Facultăților de Teologie

Pr. prof. dr. Dorin Oancea,
Președintele Comisiei de organizare a Congresului

LUCRĂRILE SESIUNII SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PE ANUL 2005

Sumarul ședinței de lucru din 4 noiembrie 2005*

Potrivit prevederilor articolului 12 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale articolului 9 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, cu adresa nr. 4451 din 24 octombrie 2005, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a convocat Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședință de lucru a sesiunii anuale, pentru ziua de **vineri 4 noiembrie 2005** la Reședința Patriarhală din București.

Vineri, 4 noiembrie 2005

1. Oficierea Sfintei Liturghii și a Tedeumului.

Vineri, 4 noiembrie, începând cu orele 8.00 **s-a oficiat Sfânta Liturghie** în Catedrala Patriarhală de către *P.S. Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor*, împreună cu un sobor de preoți și diaconi.

În continuare, la orele 9.30 **s-a oficiat Tedeumul**, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a membrilor Sfântului Sinod, a părinților consilieri patriarhali și a credincioșilor aflați în Catedrala Patriarhală.

La orele 10.00 Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist intră în sala sinodală a reședinței patriarhale, însoțit de Înalt Prea Sfințiii Mitropoliți și Arhiepiscopi, Prea Sfințiii Episcopi și Prea Sfințiii Episcopi Vicari Patriarhali, Episcopi-Vicari și Arhieriei-Vicari.

2. Apelul nominal.

Luând loc în scaunul prezidial, Prea Fericitul Părinte Președinte invită pe P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod să dea citire **Apelului nominal** al membrilor Sfântului Sinod.

Sunt prezenți: Prea Fericitul Părinte **Teoctist**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *II.PP.SS. Mitropoliți: Daniel* al Moldovei și Bucovinei, **Teofan** al Olteniei, **Nicolae** al Banatului, **Petru** al Basarabiei, **Serafim** al Mitropoliei Ortodoxe a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, și **Iosif** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale; *II.PP.SS. Arhiepiscopi: Teodosie* al Tomisului, **Nifon** al Târgoviștei, **Pimen** al Sucevei și Rădăuților, **Bartolomeu** al Clujului și **Andrei** al Alba Iuliei; *PP.SS. Episcopi: Gherasim* al Râmnicului, **Eftimie** al Romanului, **Epifanie** al Buzăului și Vrancei, **Calinic** al Argeșului și Muscelului, **Casian** al Dunării de Jos, **Timotei** al Aradului, **Laurențiu** al Caransebeșului, **Justinian** al Maramureșului și Sătmăruului, **Nicodim** al Severinului și Strehaiei, **Damaschin** al Sloboziei și Călărașilor, **Ioan** al Covasnei și Harghitei, **Galaction** al Alexandriei și Teleormanului, **Daniil**, Episcop-Loctiitor (administrator) al

* Prezentul sumar a fost pregătit pentru tipar de **Pr. Dr. Augustin Rusu, Consilier patriarhal**, pe baza Procesului-Verbal al ședinței, existent la Cancelaria Sfântului Sinod.

Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului și **Sofronie** al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria; *PP.SS. Episcopi-Vicari Patriarhali*: **Vicențiu Ploieșteanu**, **Ambrozie Sinaitul** și **Ciprian Câmpineanul**; *PP.SS. Episcopi-Vicari*: **Sebastian Ilfoveanul** și **Varsanufie Prahoveanul** al Arhiepiscopiei Bucureștilor, **Visarion Râșinăreanul** al Arhiepiscopiei Sibiului, **Gurie Gorjeanul** al Arhiepiscopiei Craiovei, **Lucian Lugojanul** al Arhiepiscopiei Timișoarei, **Siluan Marsilianul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, **Irineu Bistrițeanul** și **Vasile Someșanul** al Arhiepiscopiei Clujului; *PP.SS. Arhieriei-Vicari*: **Irineu Slătineanul** al Episcopiei Râmnicului, **Ioachim Băcăuanul** al Episcopiei Romanului, **Corneliu Bârlădeanul** al Episcopiei Hușilor, **Petroniu Sălăjanul** al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului și **Iustin Sigheteanul** al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului.

Absentează motivat: I.P.S. Arhiepiscop **Nicolae** al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, *PP. SS. Episcopi*: **Ioachim** al Hușilor și **Ioan** al Oradiei, Bihorului și Sălajului, *PP. SS. Episcopi-Vicari*: **Calinic Botoșăneanul** al Arhiepiscopiei Iașilor, **Sofian Brașoveanul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord și **Marc Nemțeanul** al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.

Constatând prezența statutară Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist **declară legal constituit Sfântul Sinod și deschide prezenta ședință de lucru.**

3. Componenta Comisiilor de lucru ale Sfântului Sinod.

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, P.S. Episcop-Vicar *Vicențiu Ploieșteanu*, Secretarul Sfântului Sinod citește **componenta Comisiilor sinodale**:

Comisia Pastorală și Socială:

1. Vacant	Președinte
2. I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei	Membru
3. I.P.S. Arhiepiscop Pimen al Sucevei și Rădăuților	Membru
4. P.S. Episcop Eftimie al Romanului	Membru
5. P.S. Episcop Ioachim al Hușilor	Membru
6. P.S. Episcop Galaction al Alexandriei și Teleormanului	Membru
7. P.S. Episcop-Vicar Visarion Râșinăreanul	Raportor
8. P.S. Episcop-Locțiitor Daniil	Membru
9. P.S. Episcop-Vicar Vasile Someșanul	Membru
10. P.S. Episcop-Vicar Sofian Brașoveanul	Membru
11. P.S. Arhiereu-Vicar Ioachim Băcăoanul	Membru
12. P.S. Arhiereu-Vicar Petroniu Sălăjanul	Membru
13. P.S. Arhiereu-Vicar Iustin Sigheteanul	Membru

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină:

1. I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei	Președinte
2. I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei	Membru

3. P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului	Membru
4. P.S. Episcop Epifanie al Buzăului și Vrancei	Membru
5. P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului	Raportor
6. P.S. Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmarului	Membru
7. P.S. Episcop Nicodim al Severinului și Strehaiei	Membru
8. P.S. Episcop-Vicar Sebastian Ilfoveanul	Membru
9. P.S. Episcop-Vicar Calinic Botoșăneanul	Membru
10. P.S. Episcop-Vicar Lucian Lugojanul	Membru
11. P.S. Episcop-Vicar Marc Nemțeanul	Membru
12. P.S. Arhiereu-Vicar Corneliu Bârlădeanul	Membru

Comisia Teologică și Liturgică:

1. I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei	Președinte
2. I.P.S. Arhiepiscop Teodosie al Tomisului	Membru
3. I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului	Membru
4. P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos	Raportor
5. P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului	Membru
6. P.S. Episcop Ioan al Oradiei, Bihorului și Sălajului	Membru
7. P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor	Membru
8. P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul	Membru
9. P.S. Episcop-Vicar Varsanufie Prahoveanul	Membru
10. P.S. Episcop-Vicar Irineu Bistrițeanul	Membru
11. P.S. Arhiereu-Vicar Irineu Slătineanul	Membru

Comisia Relațiilor Externe Bisericești:

1. I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului	Președinte
2. I.P.S. Mitropolit Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord	Membru
3. I.P.S. Mitropolit Iosif al Europei Occidentale și Meridionale	Membru
4. I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei	Raportor
5. I.P.S. Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada	Membru
6. P.S. Episcop Timotei al Aradului	Membru
7. P.S. Episcop Ioan al Covasnei și Harghitei	Membru
8. P.S. Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria	Membru
9. P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu	Membru
10. P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ambrozie Sinaitul	Membru
11. P.S. Episcop-Vicar Gurie Gorjeanul	Membru
12. P.S. Episcop-Vicar Siluan Marsilianul	Membru

Întrucât la Apelul nominal s-a constatat vacanța președinției Comisiei Pastorale și Sociale, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teotist propune Sfântului Sinod ca I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei să prezideze Comisia respectivă la această ședință de lucru.

Luând act de această propunere și constatând că nu sunt obiecții față de componența Comisiilor sinodale, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teotist, plenul Sfântului Sinod hotărăște:

- *Aprobă componența Comisiilor Sinodale în forma în care s-a lecturat în plen.*
- *Aprobă ca pentru prezenta ședință de lucru I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei să prezideze Comisia Pastorală și Socială.*

4. Aprobarea Ordinii de Zi. Repartizarea lucrărilor la Comisiile sinodale de lucru.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Președinte propune Plenului Sinodal **aprobarea Ordinii de Zi** și întreabă pe membrii Sfântului Sinod dacă mai au propuneri de completare spre a le prezenta plenului în vederea includerii pe Ordinea de Zi.

I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei solicită înscrierea pe Ordinea de Zi a unui punct în care să se facă o informare despre demersurile privind achiziționarea unui ansamblu imobiliar care să găzduiască Reprezentanța Bisericii Ortodoxe Române pe lângă instituțiile Europene de la Bruxelles, ca un lucru foarte important și de o mare responsabilitate pentru Biserica noastră, considerând că pentru acest lucru este necesar mandatul Sfântului Sinod.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teotist opinează că această problemă trebuie supusă dezbaterii Sfântului Sinod, dar trebuie abordată și în cadrul discuțiilor Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări de către reprezentanții Bisericii noastre.

– *Sfântul Sinod aprobă înscrierea pe Ordinea de Zi a acestei propuneri și repartizarea ei spre studiere de către Comisia Relațiilor Externe Bisericești.*

I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei arată că potrivit hotărârii Sfântului Sinod nr. 3903 luată în ședința de lucru din 20-21 octombrie 2005, este necesar ca pentru conturarea unor propuneri unitare ce vor fi supuse examinării plenului în privința modificării art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române să aibă loc întâlnirea Președinților Comisiilor Sinodale cu I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului.

– *Sfântul Sinod aprobă ca II.PP.SS. Mitropoliți președinți ai Comisiilor Sinodale să se reunească împreună cu I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului.*

P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul arată că Episcopia Argeșului și Muscelului a depus la Sectorul de învățământ o solicitare privind înscrierea pe Ordinea de Zi a examinării lucrărilor: *“Liturghierul în limbaj mimico-gestual”* și *“Simbolica semnelor”*.

– *Sfântul Sinod aprobă înscrierea pe Ordinea de Zi și repartizarea lucrărilor “Liturghierul în limbaj mimico-gestual” și “Simbolica semnelor”, spre studiere de către Comisia Teologică și Liturgică.*

I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, luând cuvântul, arată că de câțiva ani în rândul ierarhilor ardeleni există o preocupare pentru înființarea unei noi Mitropolii în Transilvania. În acest sens o mare parte a ierarhilor ardeleni au ela-

borat un document cuprinzând solicitarea de a se aproba înscrierea acestei propuneri pe Ordinea de Zi.

– *Sfântul Sinod aprobă înscrierea pe Ordinea de Zi a memoriului unor ierarhi din Ardeal cu solicitarea de a se examina propunerea de înființare a unei noi Mitropolii în Transilvania, cu reședința la Cluj-Napoca și repartizarea spre studiere de către Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină.*

Ca urmare, luând act de solicitările de mai sus privind completarea Ordinii de Zi cu temele propuse, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă Ordinea de Zi a Sfântului Sinod pentru ședința de lucru din 4 noiembrie 2005, cu completările aduse și dispune repartizarea lucrărilor la Comisiile Sinodale, pentru examinare și propuneri după cum urmează:*

Comisia Pastorală și Socială

1. Temei nr. 4514/2005 – Referatul informativ al Cancelariei Sfântului Sinod asupra lucrărilor Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări care au avut loc la Palatul Patriarhiei din București la 2 noiembrie 2005.

Primește raportor: P.S. Visarion Rășinăreanu, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină

2. Temei nr. 4517/2005 – Procesul-Verbal al Biroului Colegiului Electoral Bisericesc din 3 noiembrie 2005 în legătură cu alegerea noului Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului.

3. Temei nr. 4523/2005 – Memoriul unor ierarhi din Ardeal cu solicitarea de a se examina propunerea de înființare a unei noi Mitropolii, în Transilvania, cu reședința în municipiul Cluj-Napoca.

4. Temei nr. 3903/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3074/2005 cuprinzând amendamentele propuse de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru completarea hotărârii Sfântului Sinod nr. 1950/2005 cu privire la modificarea art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la procedura de alegere și instalare a clerului superior.

5. Temei nr. 3902/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3075/2005 cuprinzând amendamentele propuse de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru modificarea și completarea art. 197 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române referitor la pensionarea sau retragerea membrilor Sfântului Sinod.

6. Temei nr. 4301/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3403/2005, cuprinzând amendamentele propuse de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului la art. 9 (1), 23 (1, 2, 3), 27 (2), 36 (1, 29) din proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, precum și la art. 10 (4) din același proiect de Lege, în legătură cu salarizarea personalului clerical și neclerical.

Primește raportor: P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului

Comisia Teologică și Liturgică

7. Temei nr. 3833/2005 – Procesul-Verbal al ședinței Sub-comisiei speciale pentru diortosirea cărților de cult din 21 octombrie 2005 în legătură cu rezultatul lucrării privind textele liturgice ale celor trei Liturghii (a Sfântului Ioan Gură de Aur, a Sfântului Vasile cel Mare și a Darurilor mai înainte sfințite) asupra cărora I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a intervenit prin diortosirea limbii și prin îndreptări de traducere.

8. Temei nr. 4502/2005 – Referatul Sectorului de Învățământ cu privire la întrunirea Comisiei de lucru pentru analizarea lucrărilor: “*Liturghierul în limbaj mimico-gestual*” și “*Simbolica semnelor*”.

Primește raportor: P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos

Comisia Relațiilor Externe Bisericești

9. Temei nr. 4392/2005 – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești în legătură cu situația actuală a dialogului dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Rusă, cu privire la Mitropolia Basarabiei.

10. Temei nr. 4382/2005 – Referatul Sectorului Comunități Externe privind situația dialogului între Patriarhia Română și Patriarhia Serbiei în legătură cu Episcopia Ortodoxă Română a Vârșeșului.

11. Temei nr. 4397/2005 – Referatul Sectorului Relații Externe Bisericești privind achiziționarea unui ansamblu imobiliar care să găzduiască Reprezentanța Bisericii Ortodoxe Române pe lângă Instituțiile Europene și aprobarea bugetului mediu lunar de funcționare al acesteia.

Primește raportor: I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei

5. Suspendarea ședinței de lucru.

Prea Fericitul Părinte Patriarh, suspendă ședința în vederea examinării problemelor în Comisii și pentru întocmirea referatelor, anunțând reluarea lucrărilor în Plenul Sfântului Sinod în jurul orelor 13.00.

6. Reluarea ședinței în plen. Prezentarea rapoartelor Comisiilor sinodale de lucru.

La orele 13.00 se reiau lucrările în Plenul Sfântului Sinod sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, cu aceeași prezență ca la ședința de deschidere.

Comisia Pastorală și Socială

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, P.S. Episcop-Vicar Visarion Rășinăreanu, raportorul Comisiei Pastorale și Sociale, prezintă referatul asupra lucrării date în studiul acesteia, după cum urmează:

Temei nr. 4514/2005 – Referatul informativ al Cancelariei Sfântului Sinod asupra lucrărilor Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări care au avut loc la Palatul Patriarhiei din București la 2 noiembrie 2005.

Din referat reiese că, în cadrul lucrărilor au fost examinate probleme aflate pe Ordinea de zi și la ședințele anterioare și, în urma discuțiilor, au fost formulate unele concluzii cu privire la:

– Stadiul lucrărilor privitoare la solicitarea Patriarhiei Române pentru trecerea în proprietate a bunurilor imobile (clădiri și terenuri) primite de eparhiile Bisericii Ortodoxe Române în folosință, administrare, concesiune;

– Intervenția Patriarhiei Române nr. 285 din 21 octombrie 2005 privind emiterea unei legi speciale cu referire la soluționarea situației bunurilor aflate în dispută între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catolică de rit Bizantin (greco-catolică);

– Salarizarea personalului clerical și modul de înscriere în proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor;

– Solicitarea de emitere a unui act normativ în vederea scutirii de taxa de timbru pentru acțiunile în constatare ale Bisericii;

– Modul de aplicare a Legii nr. 247/2005 cu referire la situația bunurilor imobile proprietăți ale cultelor religioase, nedemolate care au fost înstrăinate și a modalităților de obținere a despăgubirilor sau de retrocedare.

Referatul precizează că **viitoarea întrunire a Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări va avea loc la data de 12 decembrie 2005, orele 10.00 la Palatul Patriarhiei**, în care se va prezenta și activitatea Grupului de lucru pe problemele parteneriatului social, urmând să participe și un reprezentant al Ministerului Finanțelor Publice.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist mulțumește reprezentanților Bisericii noastre în Comisia Mixtă Parteneriat Social și Retrocedări pentru ostenelele depuse până la această dată și adresează membrilor Sfântului Sinod rugămintea de a fructifica roadele de până acum ale acesteia, răspunzând solicitărilor Cancelariei Sfântului Sinod, așa cum s-a precizat și în referatul prezentat.

Ca urmare, la propunerea Comisiei Pastorale și Sociale, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de referatul cuprinzând concluziile întâlnirii de lucru din 2 noiembrie 2005 a Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări formată din reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române și ai Guvernului României.*

– *Adresează II.PP.SS. și PP.SS. Chiriarhi rugămintea de a da îndrumările cuvenite pentru ca Centrele Eparhiale să elaboreze și să transmită cu promptitudine Cancelariei Sfântului Sinod situațiile solicitate privind bunurile imobile (clădiri și terenuri).*

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, *P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului*, raportorul Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, prezintă referatele asupra problemelor date în studiul acesteia, după cum urmează:

✓ **Temei nr. 4517/2005 – Procesul-Verbal al Biroului Colegiului Electoral Bisericesc din 3 noiembrie 2005 în legătură cu alegerea noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului.**

Din referatul prezentat reiese că în conformitate cu prevederile art. 130, al.12 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină a primit spre examinare *Procesul-Verbal al Biroului Colegiului Electoral Bisericesc* cuprinzând modul de desfășurare a alegerii de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, care au avut loc în ziua de 3 noiembrie 2005 la Palatul Patriarhiei din București.

În urma cercetării și examinării alegerii, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină a constatat următoarele:

– în conformitate cu prevederile art.129, al. 3 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Sfântul Sinod, în ședința sa de lucru din 20-21 octombrie 2005, potrivit votului secret exprimat, a propus drept candidați pentru alegerea de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului pe: *I.P.S. Arhiepiscop Dr. Andrei al Alba Iuliei și pe P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului;*

– ca urmare, potrivit prevederilor art. 129, al. 4 din Statut, cu adresa nr. 3992/2005, în vederea alegerii noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a convocat pe membrii Colegiului Electoral Bisericesc pentru ziua de joi, 3 noiembrie 2005, la Palatul Patriarhiei din București, comunicând confidențial acestora numele însoțite de curriculum vitae al celor doi candidați;

– lucrările Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului din ziua de 3 noiembrie 2005 s-au desfășurat cu respectarea prevederilor canonice, statutare și regulamentare bisericești, fiind prezidate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în conformitate cu prevederile art. 130, al. 4 din Statut;

– la încheierea despuierii scrutinului s-a constatat că din numărul total de 139 membri alegători prezenți, voturile au fost exprimate după cum urmează: I.P.S. Arhiepiscop **Andrei** al Alba Iuliei - 68 voturi; P.S. Episcop **Laurențiu** al Caransebeșului - 67 voturi; Voturi nule – 4.

– Constatând că nici unul dintre candidați nu a întrunit majoritatea absolută, potrivit prevederilor art. 130, al. 10 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte a anunțat organizarea, fără pauză, a unui nou tur de scrutin după aceeași procedură ca la primul tur;

– în urma votării și a despuierii celui de-al doilea tur de scrutin, din totalul celor 139 de membri alegători prezenți, voturile au fost exprimate după cum urmează: P.S. Episcop **Laurențiu** al Caransebeșului - 72 voturi; I.P.S. Arhiepiscop **Andrei** al Alba Iuliei - 60 voturi; Voturi nule - 7.

Luând act de rezultatului votării, în temeiul prevederilor art. 130, al. 9 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Președintele Colegiului Electoral Bisericesc*, a proclamat rezultatul alegerii pentru ocuparea scaunului de Mitropolit al Ardea-

lului și Arhiepiscop al Sibiului, în urma căruia, *P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului* a obținut majoritatea absolută a voturilor.

Ca urmare a examinării și cercetării canonice a alegerii săvârșite de Colegiul Electoral Bisericesc pentru ocuparea scaunului de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, așa cum a fost consemnată în Procesul-Verbal al Biroului Colegiului Electoral Bisericesc din 3 noiembrie 2005 și constatând că aceasta s-a săvârșit cu împlinirea tuturor prevederilor canonice, statutare și regulamentare bisericești;

Pe temeiul prevederilor art. 130, al. 12 și art. 131, al. 1 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, plenul Sfântului Sinod hotărăște cu unanimitate:

– *Ia act că alegerea Prea Sfințitului Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului, ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului s-a săvârșit cu respectarea dispozițiilor art. 129 și 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.*

– *Validează și aprobă alegerea făcută de Colegiul Electoral Bisericesc în ziua de 3 noiembrie 2005 în persoana Prea Sfințitului Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului, ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului.*

– *Adresează Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist rugămintea de a face cuvenitele demersuri către autoritățile de stat competente în vederea emiterii Decretului Prezidențial de recunoaștere a P.S. Episcop Laurențiu (Liviu Streza) al Caransebeșului ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului.*

– *În conformitate cu prevederile art. 131, al. 3 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, adresează Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist rugămintea de a lua măsurile canonice și statutare pentru emiteria Gramatei Patriarhale în vederea înscăunării și instalării Prea Sfințitului Episcop Dr. Laurențiu (Liviu Streza) al Caransebeșului ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, potrivit datinilor Bisericii Ortodoxe Române.*

Temei nr. 4523/2005 – Memoriul unor ierarhi din Ardeal cu solicitarea de a se examina propunerea de înființare a unei noi Mitropolii în Transilvania, cu reședința în municipiul Cluj-Napoca. V

În referatul Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină se arată că II.PP.SS. Arhiepiscopi *Bartolomeu* al Clujului și *Andrei* al Alba Iuliei, P.S. Episcop *Justinian* al Maramureșului și Sătmarului, PP.SS. Episcopi-Vicari ai Arhiepiscopiei Clujului *Irineu Bistrițeanul* și *Vasile Someșanul* și PP.SS. Arhierei-Vicari *Petroniu Sălăjanul* al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului și *Iustin Sigheteanul* al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului au depus la Biroul Sfântului Sinod, în deschiderea prezentei ședințe sinodale, un memoriu prin care solicită examinarea și aprobarea de către Sfântul Sinod a uneia dintre următoarele propuneri:

– *“Transferarea sediului mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, Crișanei și Maramureșului de la Sibiu, la Cluj-Napoca, Sibiul rămânând Arhiepiscopie”;*

– *“În cazul în care nu se aprobă această cerere, înființarea unei noi Mitropolii, a Transilvaniei, cu sediul în Cluj-Napoca, care să cuprindă următoarele eparhii: Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, Arhiepiscopia Alba Iuliei, Episcopia Oradiei, Bihorului și Sălajului și Episcopia Maramureșului și Sătmarului”.*

În sprijinul acestei solicitări ierarhii semnatari invocă motive de ordin administrativ-bisericesc comune eparhiilor respective:

– *“De câțiva ani, în Transilvania, circulă ideea mutării Centrului Mitropolitan în capitala provinciei, Cluj-Napoca”;*

– *“Există canoane care precizează faptul că administrația bisericească trebuie să funcționeze în centrele în care își desfășoară activitatea și administrația civilă. Așa s-a transferat Mitropolia Ungro-Vlahiei de la Curtea de Argeș, la Târgoviște, apoi la București, precum și Mitropolia Moldovei de la Suceava, la Iași”.*

Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină examinând solicitarea respectivă a opinat că este necesar ca acestea să fie examinate în plenul Sfântului Sinod și, ca urmare, a făcut următoarele propuneri:

1. *Aprobarea transferării sediului mitropolitan al Mitropoliei Ardealului de la Sibiu la Cluj-Napoca, și rămânerea Sibiului la rangul de Arhiepiscopie;*

2. *Aprobarea înființării Mitropoliei Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, cu sediul în municipiul Cluj-Napoca;*

3. *Aprobarea ca, în cazul înființării Mitropoliei Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, cu sediul în municipiul Cluj-Napoca, actuala Mitropolie a Ardealului să-și mențină sediul în municipiul Sibiu, cu titulatura statutară de Mitropolia Ardealului.*

După prezentarea celor două documente, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, subliniind importanța dezbaterii cu responsabilitate a acestora, pentru viitorul Bisericii Ortodoxe Române, invită pe cei prezenți să ia cuvântul.

Având în vedere că în cadrul discuțiilor care au avut loc și la care au luat cuvântul: *I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, P.S. Iustin Sigheteanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, P.S. Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmarului, I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor, P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului, ales Mitropolit al Ardealului*, pe lângă motivele de ordin administrativ-bisericesc comune eparhiilor solicitante, majoritatea vorbitorilor au evidențiat și alte motive pastoral-misionare, istorice și culturale care ilustrează evoluția vieții bisericești și care conduc spre necesitatea înființării unei noi Mitropolii la Cluj, exprimându-se totodată și alte opinii;

În urma luărilor de cuvânt și a votului deschis care s-a solicitat, Sfântul Sinod cu majoritate de voturi hotărăște:

– *Menținerea Mitropoliei statutare a Ardealului și Arhiepiscopiei Sibiului.*

– *Aprobarea reorganizării Mitropoliei Ardealului prin înființarea unei noi Mitropolii, având reședința în Municipiul Cluj-Napoca, cu următoarele eparhii: Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, Arhiepiscopia Alba Iuliei, Episcopia Oradiei, Bihorului și Sălajului, precum și Episcopia Maramureșului și Sătmarului.*

– Definitivarea denumirii și a locului noii Mitropolii în dipticele Bisericii Ortodoxe Române se vor preciza în cadrul proximei ședințe de lucru a Sfântului Sinod.

Temei nr. 3903/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3074/2005 cuprinzând amendamentele I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru completarea hotărârii Sfântului Sinod nr. 1950/2005 cu privire la modificarea art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitoare la procedura de alegere și instalare a clerului superior.

Din referatul prezentat de Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină reiese că Sfântul Sinod în ședința sa de lucru din 20-21 octombrie 2005 a examinat și aprobat o parte din propunerile de modificare ale art. 129-132, rămânând în discuție problema prezidării Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de patriarh, respectiv mitropolit, arhiepiscop și episcop eparhiot așa cum s-a consemnat și anume:

1. Pentru alegerea de Patriarh să se adopte una din variantele aflate în discuție asupra prezidării și anume:

– **Varianta A:** prezidarea de către Chiriarhul cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă, în ordinea dipticelui;

– **Varianta B:** prezidarea de către Chiriarhul cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă;

2. Pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop Eparhiot să se includă actualele prevederi din Statut în textul aprobat prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 1950/2005, urmând ca în acest caz să se modifice corespunzător articolele de mai jos, în următoarea redactare:

– **Art. 131 – d)** Lucrările Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților la alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop sunt deschise și închise de către Patriarh și prezidate de către Patriarh pentru desemnarea candidaților de Mitropolit și de către Mitropolit pentru desemnarea candidaților de Arhiepiscop și Episcop din eparhiile sufragane.

Lucrările ședinței Sfântului Sinod se desfășoară după procedura prevăzută la art. 130 alin. “d” și “g-o” din prezentul Statut, cu adaptările specifice.

– **Art. 131 – g)** În aceeași zi în care a avut loc desemnarea candidaților de către Sfântul Sinod, are loc ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop sau Episcop eparhiot. Membrii Colegiului Electoral Bisericesc vor primi la începutul ședinței câte un curriculum vitae al celor doi sau trei candidați desemnați.

Convocarea ședinței Colegiului Electoral Bisericesc se face o dată cu convocarea ședinței speciale a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților.

– **Art. 131 – h)** ședința Colegiului Electoral Bisericesc este deschisă și închisă de către Patriarh și este prezidată de către Patriarh pentru alegerea de Mitropolit și de către Mitropolit pentru alegerea de Arhiepiscop și Episcop din eparhiile sufragane.

– **Art.131 - k)** După consemnarea rezultatului votării, Președintele anunță solemn numele celui ales, după care Biroul se retrage. Patriarhul declară închisă ședința Colegiului.

De asemenea, la referatul Comisiei este anexat *Procesul-Verbal al întâlnirii de lucru dintre Președinții Comisiilor Sinodale și I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, prezidată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* care, în baza mandatului încredințat în ședința de lucru a Sfântului Sinod din 20-21 octombrie 2005, a avut ca scop conturarea unei propuneri unitare asupra celor două aspecte prezentate mai sus. Concluzia întâlnirii de lucru a fost că pentru soluționarea problemei prezidării Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de patriarh este necesar să se ceară votul secret al membrilor Sfântului Sinod.

În cadrul discuțiilor care au urmat, au luat cuvântul *I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei* care, adresându-se Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, propune să se solicite votul secret asupra uneia din cele două variante aflate în discuție referitoare la prezidarea Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh, așa cum au fost redată în referatul Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist constată că în privința alegerii de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop eparhial s-a ajuns la un consens în ce privește prezidarea Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegere, care să se facă potrivit prevederilor în vigoare din Statut, așa cum se acceptase ca principiu încă din ședința Sfântului Sinod din 20-21 octombrie 2005. Apoi, luând act de propunerea formulată în cadrul întâlnirii II.PP.SS. Mitropoliți președinți ai Comisiilor Sinodale, precum și de solicitarea I.P.S. Mitropolit Daniel de a se supune votului secret cele două variante aflate în discuție, referitoare la prezidarea Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh, care este în consens și cu propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, prezintă plenului buletinul de vot în care sunt înscrise cele două variante de prezidare pentru alegerea de Patriarh, urmând ca membrii Sfântului Sinod să aleagă prin bifare una dintre acestea.

În scopul distribuirii buletinelor de vot, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* invită pe P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, Secretarul Sfântului Sinod să procedeze la numărarea membrilor Sfântului Sinod, constatându-se că sunt prezenți 40 de ierarhi votanți.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte dispune secretariatului să împartă buletinele de vot în sală, iar după votare, strângerea lor în urnă și prezentarea la biroul prezidial.

În urma despuierii votului se constată că din cei 40 de ierarhi prezenți, voturile au fost exprimate după cum urmează:

– **Varianta A:** prezidarea de către Chiriarhul cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă, în ordinea dipticelui: **21 voturi**,

– **Varianta B:** prezidarea de către Chiriarhul cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă: **19 voturi.**

În urma votului exprimat, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* constată că s-a adoptat cu majoritate absolută ca prezidarea ședinței extraordinare a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh să se facă de către Chiriarhul cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă, în ordinea dipticelui, urmând a se menține în vigoare prevederilor art. 130, lit. “e, f, q” din textul adoptat prin hotărârea nr. 1950/2005 a Sfântului Sinod luată în ședința de lucru din 5-6 iunie 2005.

Constatând că, în urma discuțiilor care au avut loc, s-a acceptat de către Sfântul Sinod ca prezidarea ședinței speciale a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop eparhial să urmeze prevederile în vigoare ale art. 130, al. 4 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, urmând a se modifica art. 131, lit. “d, g, h, k” din textul adoptat prin hotărârea nr. 1950/2005 a Sfântului Sinod luată în ședința de lucru din 5-6 iunie 2005;

Având în vedere că Sfântul Sinod, la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, în urma discuțiilor care au avut loc în ședința de lucru din 20-21 octombrie 2005 și în prezenta ședință de lucru, a procedat și la modificarea, completarea și definitivarea unora dintre prevederile art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cu privire la alegerea clerului superior, asupra cărora I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a formulat propuneri;

Luând act că potrivit art. 206 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, modificările ce se aduc articolelor din Statut trebuie să fie supuse aprobării Adunării Naționale Bisericești;

În urma discuțiilor care au avut loc, a votului exprimat și la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă menținerea în vigoare a prevederilor art. 130, lit. “e, f, q” din textul Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cu privire la prezidarea ședinței extraordinare a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh, în forma adoptată prin hotărârea nr. 1950/2005 a Sfântului Sinod luată în ședința de lucru din 5-6 iunie 2005:*

e) În deschiderea ședinței extraordinare, Locțiitorul de Patriarh îl invită pe Secretarul Sfântului Sinod să facă apelul nominal. Secretarul Sfântului Sinod citește art. 129 alin. “a” și art. 130 alin. “e-n” din prezentul Statut. În continuare, la invitația Locțiitorului de Patriarh, Secretarul Sfântului Sinod dă citire listei ierarhilor eparhioți alcătuită din vreme, în ordinea dipticelui, pentru nominalizarea celui mai vechi în hirotonie, cum rezultă din Condica Sfântă, începând cu mitropolitii și continuând cu arhiepiscopii și episcopii, în vederea prezidării ședinței Sfântului Sinod.

f) În urma constatărilor, Locțiitorul de Patriarh anunță numele ierarhului care va prelua conducerea ședinței, invitându-l să o prezideze. În caz de impediment sau refuz, președinția revine următorului cu cea mai mare vechime în hiro-

tonie în treapta arhierescă, în ordinea diptichelui, dacă cel nominalizat nu se numără printre candidați.

Prin preluarea președinției de către un ierarh eparhiot, cu cea mai mare vechime în treapta arhieriei în ordinea diptichelui, lista candidaților eligibili devine definitivă, putându-se deschide procedura desemnării candidaților la scaunul patriarhal.

g) Ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh este deschisă de Locțiitorul de Patriarh. Secretarul Sfântului Sinod face apelul nominal.

Ședința Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh este prezidată, în ordinea diptichelui, de Mitropolitul, Arhiepiscopul sau Episcopul eparhiot cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă, dacă nu se numără printre candidați. În acest scop, Locțiitorul de Patriarh invită pe Secretarul Sfântului Sinod să citească lista ierarhilor eparhioți, membri ai Sfântului Sinod, în ordinea vechimii hirotoniei în treapta arhierescă, așa cum reiese din Condica Sfântă. Locțiitorul de Patriarh anunță numele celui desemnat și îl invită pe acesta să preia conducerea ședinței. În caz de impediment sau refuz, președinția îi revine următorului, după aceleași criterii.

Pe durata ședinței electorale, nici un membru al Colegiului nu poate părăsi sala decât motivat, cu încuviințarea Președintelui.

– **Aprobă modificarea art. 131, lit. “d, g, h, k” din textul Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cu privire la prezidarea ședinței speciale a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de mitropolit, arhiepiscop și episcop eparhiot, aprobat prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 1950/2005, luată în ședința de lucru din 5-6 iunie 2005, în următoarea redactare:**

d) Lucrările Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților la alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop sunt deschise și închise de către Patriarh și sunt prezidate de către Patriarh pentru desemnarea candidaților de Mitropolit și de către Mitropolit pentru desemnarea candidaților de Arhiepiscop și Episcop din eparhiile sufragane.

Lucrările ședinței Sfântului Sinod se desfășoară după procedura prevăzută la art.130 alin. “d” și “g-o” din prezentul Statut, cu adaptările specifice.

Art. 131 – g) În aceeași zi în care a avut loc desemnarea candidaților de către Sfântul Sinod, are loc ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop sau Episcop eparhiot. Membrii Colegiului Electoral Bisericesc vor primi la începutul ședinței câte un curriculum vitae al celor doi sau trei candidați desemnați.

Convocarea ședinței Colegiului Electoral Bisericesc se face o dată cu convocarea ședinței speciale a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților.

Art. 131 – h) Ședința Colegiului Electoral Bisericesc este deschisă și închisă de către Patriarh și este prezidată de către Patriarh pentru alegerea de Mitropolit și de către Mitropolit pentru alegerea de Arhiepiscop și Episcop din eparhiile sufragane.

Art. 131 - k) După consemnarea rezultatului votării, Președintele anunță solemn numele celui ales, după care Biroul se retrage. Patriarhul declară închisă ședința Colegiului.

– *Textul art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române adoptat prin hotărârea nr. 1950/2005 a Sfântului Sinod luată în ședința de lucru din 5-6 iulie 2005, incluzând modificările și completările aduse în prezenta ședință de lucru și în cea din 20-21 octombrie 2005, va fi supus aprobării Adunării Naționale Bisericești în următoarea redactare:*

Secția a II-a **Alegerea membrilor Sfântului Sinod**

Art. 129 – a) *Desemnarea candidaților pentru slujirea, vrednicia și răspunderea de Patriarh, Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop eparhiot se face prin vot secret de către Sfântul Sinod, întrunit în ședință extraordinară. În această situație, Sfântul Sinod este legal constituit cu prezența a două treimi din membrii săi și hotărăște cu votul majorității absolute, adică jumătate plus unu din membrii prezenți.*

b) *Ierarhii eparhioți se aleg prin vot secret de către Colegiul Electoral Bisericesc dintre doi sau trei candidați desemnați de Sfântul Sinod. În cazuri excepționale și motivat se admite și un singur candidat.*

Colegiul Electoral Bisericesc este constituit din membrii Adunării Naționale Bisericești și cei ai Adunării Eparhiale a Eparhiei vacante. Din Colegiu fac parte, ca membri de drept, câte un decan și câte un director, clerici, de la instituțiile de învățământ teologic din fiecare Mitropolie, desemnați de Mitropolit în consultare cu ierarhii sufragani, dintre care să nu lipsească decanul și directorul reprezentând eparhia va-cantă.

Colegiul Electoral Bisericesc este legal constituit cu prezența a două treimi din membrii săi și alege valabil cu majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din membrii prezenți.

A. Alegerea Patriarhului

Art. 130 – a) *Patriarhul este ales de către Colegiul Electoral Bisericesc constituit în condițiile art. 129 alin. "b" din prezentul Statut.*

b) *Pentru slujirea, vrednicia și răspunderea de Patriarh este eligibil oricare dintre Mitropoliții, Arhiepiscopii și Episcopii eparhioți în funcțiune, cetățeni români, care s-au impus în conștiința Bisericii și a societății prin viață curată, cultură teologică, demnitate eclesială, zel misionar și simț gospodăresc.*

c) *De îndată ce scaunul de Patriarh devine vacant, locotenenta patriarhală îi revine de drept primului ierarh din ordinea prevăzută în art. 11 alin. 2 și 134 alin. 2 din prezentul Statut; în caz de impediment sau refuz, următorului, și așa mai departe.*

Pe durata vacanței, Locțiitorul de Patriarh, de Mitropolit, de Arhiepiscop și de Episcop rezolvă doar treburile curente ale Administrației Patriarhale sau eparhiei vacante, fără dreptul de a face modificări în legiurile și structurile Bisericii sau de a schimba destinația bunurilor bisericești.

d) La 41 de zile de la vacantare va avea loc ședința extraordinară a Sfântului Sinod, convocat statutar de Locțiitorul de Patriarh, pentru desemnarea candidaților la scaunul patriarhal.

e) În deschiderea ședinței extraordinare, Locțiitorul de Patriarh îl invită pe Secretarul Sfântului Sinod să facă apelul nominal. Secretarul Sfântului Sinod citește art. 129 alin. "a" și art. 130 alin. "e-n" din prezentul Statut. În continuare, la invitația Locțiitorului de Patriarh, Secretarul Sfântului Sinod dă citire listei ierarhilor eparhioți alcătuită din vreme, în ordinea dipticelui, pentru nominalizarea celui mai vechi în hirotonie, cum rezultă din Condica Sfântă, începând cu mitropoliții și continuând cu arhiepiscopii și episcopii, în vederea prezidării ședinței Sfântului Sinod.

f) În urma constatărilor, Locțiitorul de Patriarh anunță numele ierarhului care va prelua conducerea ședinței, invitându-l să o prezideze. În caz de impediment sau refuz, președinția revine următorului cu cea mai mare vechime în hirotonie în treapta arhierescă, în ordinea dipticelui, dacă cel nominalizat nu se numără printre candidați.

Prin preluarea președinției de către un ierarh eparhiot, cu cea mai mare vechime în treapta arhieriei în ordinea dipticelui, lista candidaților eligibili devine definitivă, putându-se deschide procedura desemnării candidaților la scaunul patriarhal.

g) Pe durata ședinței, Președintele de ședință este asistat, ca bărbați de încredere, de primii doi Episcopi-Vicari sau Arhieriei-Vicari cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă. Secretar de ședință este Episcopul-Vicar sau Arhierul-Vicar cu cea mai nouă hirotonie. Aceștia patru alcătuiesc Biroul.

h) Fiecare din cei prezenți primește, prin Secretarul de ședință, câte un singur buletin de vot, care poartă pe unul din colțuri ștampila Sfântului Sinod și pe care sunt înscrși în ordinea dipticelui toți ierarhii eparhioți eligibili, potrivit listei finale.

i) Se acordă o pauză de câteva minute, pentru dispersare, timp în care fiecare votant, în frică de Dumnezeu și sub insuflarea Duhului Sfânt, bifează pe buletin numele celui pe care îl crede vrednic să fie ales. Apoi, împătorește buletinul în patru, în așa fel încât ștampila să fie în afară și revine la locul său. Votarea este obligatorie; voturile bifate încorect, cu adăugiri sau fără bifare, se anulează.

j) Cei doi asistenți ai Președintelui le arată celor prezenți că cele două urne sunt goale.

k) La apelul Secretarului de ședință, fiecare votant sărută Sfânta Evangheligie și își depune buletinul în prima urnă.

l) Președintele face numărătoarea buletinelor, trecându-le din prima urnă în cea de a doua. Numărul buletinelor trebuie să fie egal cu acela al votanților prezenți.

m) Președintele desface fiecare buletin din cea de a doua urnă, îl arată celor doi asistenți, citește cu voce tare numele bifat și îl depune în prima urnă. În acest timp, Secretarul înscrie într-o listă voturile sub numele respective, rostite de Președinte.

n) Secretarul, după ce a verificat dacă suma voturilor este egală cu numărul buletinelor, semnează lista și o predă Președintelui. Acesta o citește cu voce tare, după care o semnează împreună cu cei doi asistenți.

o) Devine primul candidat desemnat pentru alegerea în slujirea de Patriarh cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor valabil exprimate. Dacă nici unul dintre candidați nu întrunește majoritatea absolută, în aceeași ședință se procedează la o nouă votare. Dacă nici de data aceasta nu s-a obținut majoritatea absolută, în aceeași ședință se repetă scrutinul până ce unul din candidați o obține. În caz de paritate, decid sorții.

Pentru al doilea candidat se organizează, în aceeași ședință, fără pauză, un nou scrutin, la care participă primii trei candidați în ordinea numărului de voturi obținute la votarea precedentă. Cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor valabil exprimate, devine al doilea candidat desemnat. Dacă nici unul dintre cei trei nu a întrunit majoritatea absolută, se organizează un nou scrutin, la care participă primii doi din scrutinul precedent. Devine al doilea candidat cel care a obținut majoritatea absolută. În caz de paritate, decid sorții.

Pentru al treilea candidat se organizează, în aceeași ședință, fără pauză, un nou scrutin, la care participă primii trei candidați în ordinea numărului de voturi obținut la votarea precedentă. Cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor valabil exprimate, devine al treilea candidat desemnat. Dacă nici unul dintre cei trei nu a întrunit majoritatea absolută se organizează un nou scrutin la care participă primii doi din scrutinul precedent. Devine al treilea candidat cel care a obținut majoritatea absolută. În caz de paritate decid sorții.

Președintele anunță rezultatul votării, după care îi predă președinția Locțiitorului de Patriarh.

p) În aceeași zi în care a avut loc desemnarea candidaților de către Sfântul Sinod, are loc ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea noului patriarh. Membrii Colegiului Electoral Bisericesc vor primi la începutul ședinței câte un curriculum vitae al celor doi sau trei candidați desemnați.

Convocarea ședinței Colegiului Electoral Bisericesc se face odată cu convocarea ședinței extraordinare a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților.

q) Ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh este deschisă de Locțiitorul de Patriarh. Secretarul Sfântului Sinod face apelul nominal.

Ședința Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh este prezidată, în ordinea dipticelui, de Mitropolitul, Arhiepiscopul sau Episcopul eparhiot cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă, dacă nu se numără printre candidați. În acest scop, Locțiitorul de Patriarh invită pe Secretarul Sfântului Sinod să citească lista ierarhilor eparhioți, membri ai Sfântului Sinod, în ordinea vechimii hirotoniei în treapta arhierescă, așa cum reiese din Condica Sfântă. Locțiitorul de Patriarh anunță numele celui desemnat și îl invită pe acesta să preia conducerea ședinței. În caz de impediment sau refuz, președinția îi revine următorului, după aceleași criterii.

Pe durata ședinței electorale, nici un membru al Colegiului nu poate părăsi sala decât motivat, cu încuviințarea Președintelui.

r) Președintele este asistat, ca bărbați de încredere, de doi sau trei membri mireni ai Colegiului, propuși câte unul de către fiecare din cei doi sau trei candi-

dați la scaunul patriarhal și aprobați de Colegiu. Secretar de ședință este un membru cleric al Colegiului, desemnat de Președinte prin consultarea plenului. Aceștia patru sau cinci alcătuiesc Biroul.

s) Procedura votării este cea prevăzută la alin. "h-n" ale prezentului articol, cu adaptările specifice. Pe fiecare buletin de vot sunt tipărite numele celor trei candidați, în ordinea desemnării de către Sfântul Sinod.

t) Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române devine candidatul care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor valabil exprimate. Dacă nici unul dintre cei doi sau trei candidați nu a întrunit majoritatea absolută, se organizează o nouă votare, la care participă primii doi candidați care au întrunit cel mai mare număr de voturi. Devine ales cel care a întrunit majoritatea absolută. În caz de paritate decid sorții.

u) Rezultatul alegerii este consemnat într-un proces-verbal la care se anexează buletinele voturilor exprimate. Președintele anunță solemn numele celui ales, după care conducerea ședinței îi este predată celui ce a deschis-o, care o și închide.

Actele alegerii se înaintează Sfântului Sinod în vederea examinării canonice și a validării alegerii.

B. Alegerea Mitropoliților, Arhiepiscopilor, Episcopilor eparhioți, Episcopilor -Vicari Patriarhali, Episcopilor-Vicari și Arhierilor-Vicari

Art. 131 – a) Mitropoliții, Arhiepiscopii și Episcopii eparhioți sunt aleși de către Colegiul Electoral Bisericesc constituit în condițiile art. 129 alin. "b" din prezentul Statut.

b) Eligibil pentru slujirea, vrednicia și răspunderea de Mitropolit, Arhiepiscop sau Episcop eparhiot poate fi orice ierarh membru al Sfântului Sinod, Arhimandrit ori preot văduv prin deces, care este cetățean român, îndeplinește condițiile canonice, doctor sau licențiat în Teologie, distins prin viață curată, cultură teologică, demnitate eclesială, zel misionar și simț gospodăresc.

c) Cei doi sau trei candidați pentru fiecare din aceste trepte sunt desemnați de către Sfântul Sinod, în ședință specială, convocată de către Patriarh. În cazuri excepționale și motivat se admite și un singur candidat.

d) Lucrările Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților la alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop sunt deschise și închise de către Patriarh și sunt prezidate de către Patriarh pentru desemnarea candidaților de Mitropolit și de către Mitropolit pentru desemnarea candidaților de Arhiepiscop și Episcop din eparhiile sufragane.

Lucrările ședinței Sfântului Sinod se desfășoară după procedura prevăzută la art. 130 alin. "d" și "g-o" din prezentul Statut, cu adaptările specifice.

e) Pentru întocmirea listei de candidați oricare membru al Sfântului Sinod poate face propuneri de candidați cu acceptul celui propus.

f) Candidații care nu au harul arhieriei sunt supuși mai întâi examinării canonice de către Sfântului Sinod și numai după aceea, în caz de validare, sunt înscrși pe lista candidaților.

g) În aceeași zi în care a avut loc desemnarea candidaților de către Sfântul Sinod, are loc ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop sau Episcop eparhiot. Membrii Colegiului Electoral Bisericesc vor primi la începutul ședinței câte un curriculum vitae al celor doi sau trei candidați desemnați.

Convocarea ședinței Colegiului Electoral Bisericesc se face o dată cu convocarea ședinței speciale a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților.

h) Ședința Colegiului Electoral Bisericesc este deschisă și închisă de către Patriarh și este prezidată de către Patriarh pentru alegerea de Mitropolit și de către Mitropolit pentru alegerea de Arhiepiscop și Episcop din eparhiile sufragane.

Pe durata ședinței electorale, nici un membru al Colegiului nu poate părăsi sala decât motivat, cu încuviințarea Președintelui.

i) Președintele este asistat, ca bărbați de încredere, de trei membri mireni ai Colegiului, propuși câte unul de către fiecare din cei trei candidați la scaunul vacant și aprobați de Colegiu. Secretar de ședință este un membru cleric al Colegiului, desemnat de Președinte prin consultarea plenului. Aceștia cinci alcătuiesc Biroul.

j) Votarea urmează procedura prevăzută la art. 130, alin. "h-n" al prezentului Statut.

k) După consemnarea rezultatului votării, Președintele anunță solemn numele celui ales, după care Biroul se retrage. Patriarhul declară închisă ședința Colegiului.

l) Alegerea Mitropoliților, Arhiepiscopilor și Episcopilor de la Eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare se face de către organismul electiv al eparhiei respective în condițiile prevăzute de Statutele de organizare și funcționare ale acestora aprobate de Sfântul Sinod.

Prezidarea organismelor electiv se face de ierarhul desemnat de către Sfântul Sinod. Actele alegerii se înaintează Sfântului Sinod în vederea examinării canonice și a validării alegerii.

m) În exercitarea atribuțiilor sale, Patriarhul poate avea Episcopi-Vicari Patriarhali care se aleg, prin vot secret, de către Sfântul Sinod la propunerea Patriarhului făcută în consultare cu Sinodul Permanent.

n) Mitropoliții, Arhiepiscopii și Episcopii pot avea un Episcop-Vicar sau Arhiereu-Vicar (la Episcopii), iar prin excepție motivată pe un al doilea. Episcopii-Vicari și Arhierii-Vicari se aleg, prin vot secret, de către Sfântul Sinod, la propunerea Chiriarhului făcută în consultare cu Sinodul Mitropolitan.

o) Candidații pentru funcțiile de Episcop-Vicar Patriarhal, Episcop-Vicar și Arhiereu-Vicar trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute la art. 131 alin. "b" din prezentul Statut iar cei care nu au harul arhieriei sunt supuși mai întâi examinării canonice prevăzută la art. 131 alin. "f".

p) Votarea de către Sfântul Sinod pentru alegerea Episcopilor-Vicari Patriarhali, Episcopilor-Vicari și Arhierilor-Vicari urmează procedura înscrisă la art. 130 alin. "h-n", cu adaptările specifice.

q) Dacă respectivul candidat nu obține majoritatea absolută a voturilor exprimate, ierarhul eparhiot poate propune, în altă ședință, un alt candidat, la alegerea căruia se va aplica aceeași procedură.

r) Alegerea Episcopilor-Vicari și Arhiereilor-Vicari de la Eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare se face la propunerea Chiriarhului respectiv în consultare cu organele eparhiale prevăzute în propriile Statute de organizare și funcționare aprobate de Sfântul Sinod și urmează procedura înscrisă la alin. "o-q" din prezentul articol.

C. Hirotonia, înscăunarea și instalarea

Art. 132 – Orice alegere pentru clerul superior al Bisericii Ortodoxe Române trebuie să aibă aprobarea Sfântului Sinod, care are autoritatea de a primi, examina și rezolva eventualele contestații. În cazul în care alegerea nu este aprobată se va proceda la o nouă alegere, în termenul fixat de Sfântul Sinod.

a) Înscăunarea și instalarea se fac potrivit rânduielilor canonice și după datinile Bisericii Ortodoxe Române. Numele celor aleși se comunică autorităților de stat competente.

b) Gramata de instalare este emisă de către Sfântul Sinod pentru Patriarh, de către Patriarh pentru Mitropoliți și de către Mitropolit pentru Arhiepiscopii și Episcopii sufragani.

c) În cazul când cel ales nu este arhiereu, el va fi hirotonit de către Mitropolitul locului împreună cu cel puțin alți doi Arhierei, și numai după aceea poate primi Gramata de instalare.

Temei nr. 3902/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3075/2005 cuprinzând amendamentele propuse de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului pentru modificarea și completarea art. 197 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, referitor la pensionarea sau retragerea membrilor Sfântului Sinod.

Temei nr. 4301/2005 – Adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3403/2005, cuprinzând amendamentele I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului la art. 9 (1), 23 (1, 2, 3), 27 (2), 36 (1, 29) din proiectul de Lege privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, precum și la art. 10 (4) din același proiect de Lege, în legătură cu salarizarea personalului clerical și neclerical.

Constatându-se că nu mai este suficient timp pentru examinarea referatelor Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină asupra celor două temeuri, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, Sfântul Sinod hotărăște:

– Amână examinarea temeiurilor nr. 3902/2005 și nr. 4301/2005 pentru o viitoare ședință de lucru a Sfântului Sinod.

Comisia Teologică și Liturgică

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, **P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, raportorul Comisiei Teologice și Liturgice**, prezintă referatele asupra problemelor date în studiul acesteia după cum urmează:

Temei nr. 3833/2005 – Procesul-Verbal al ședinței Subcomisiei speciale pentru diortosirea cărților de cult (21 octombrie 2005) în legătură cu rezultatul lucrării privind textele liturgice ale celor trei Sfinte Liturghii (a Sfântului Ioan Gură de Aur, a Sfântului Vasile cel Mare și a Darurilor mai înainte sfințite), asupra cărora I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a intervenit prin diortosirea limbii și prin îndreptări de traducere. ✓

La Cancelaria Sfântului Sinod s-a primit raportul Subcomisiei speciale pentru diortosirea cărților de cult în legătură cu cea de a doua ședință de lucru din 21 octombrie 2005, referitor la propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului de diortosire a limbii și de îndreptare a traducerii celor trei Sfinte Liturghii (a Sfântului Ioan Gură de Aur, a Sfântului Vasile cel Mare și a Sfântului Grigorie Dialogul), înaintate la Patriarhia Română cu adresa Arhiepiscopiei Clujului nr. 3021/7 septembrie 2005.

În legătură cu lucrările Subcomisiei subliniem că acestea s-au mai desfășurat într-o primă ședință la data de 19 octombrie 2005, când s-a adresat rugămintea I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului de a lua parte la lucrări, iar propunerea a fost aprobată de Sfântul Sinod în ședința de lucru din 20-21 octombrie 2005.

Potrivit hotărârii Sfântului Sinod nr. 4610/2004, Subcomisia pentru diortosirea cărților de cult a lucrat în următoarea componență: *președinte*: P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului; *membri*: PP.SS. Episcop Casian al Dunării de Jos și Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae D. Necula și Pr. Conf. Dr. Dumitru Colotelo.

Din Procesul-Verbal reiese că urmare a acceptului I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, de a lua parte la lucrările Subcomisiei, în ziua de 21 octombrie 2005 a avut loc a doua ședință de lucru, în cadrul căreia, membrii Subcomisiei, în acord cu I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului au analizat comparativ, folosind Liturgiile în limba română, greacă și slavonă, doar acele expresii și cuvinte care ridicau probleme din puncte de vedere filologic și etimologic, punându-se accentul pe redarea cât mai corectă în limba română a sensurilor lor autentice.

În urma dezbaterilor Subcomisiei, cu participarea I.P.S. Bartolomeu al Clujului, s-a ajuns la definitivarea textelor în discuție, ținându-se seama și de sugestiile aduse de către membrii Subcomisiei, astfel încât, la proxima ședință a Sfântului Sinod din 4-5 noiembrie, Înalta Prea Sfinția Sa să prezinte varianta finală a textelor celor trei Sfinte Liturghii. Potrivit rezoluției Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, procesul verbal al Subcomisiei pentru diortosirea cărților de cult se supune examinării și hotărârii Sfântului Sinod.

Având în vedere că propunerile I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului, de diortosire a limbii și de îndreptare a traducerii celor trei Sfinte Liturghii (a Sfântului Ioan Gură de Aur, a Sfântului Vasile cel Mare și a Sfântului Grigorie Dialogul) sunt extrem de importante pentru Biserica Ortodoxă Română și pentru învățământul teologic ortodox;

Ținând seama de faptul că Subcomisia specială pentru diortosirea cărților de cult a acordat aviz favorabil diortosirii realizate de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului;

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă îndreptările făcute de I.P.S. Bartolomeu Arhiepiscopul Clujului și definitivate în cadrul Subcomisiei speciale a Sfântului Sinod pentru diortosirea cărților de cult.*

– *Textele îndreptate vor fi trimise la centrele eparhiale pentru publicare și actualul text al Sfintelor Liturghii va fi precedat de textul Proscomidiei, deja aprobat.*

✓ **Temei nr. 4502/2005 – Referatul Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române, cu privire la întrunirea pentru analizarea lucrărilor *Liturghierul în limbajul mimico-gestual și Simbolistica semnelor* (Curtea de Argeș, 17-19 octombrie 2005).**

Cu Înalta Binecuvântare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în perioada 17-19 octombrie 2005, a avut loc la Curtea de Argeș, întrunirea reprezentanților Facultăților de Teologie, asociațiilor de hipoacuzici și preoților din comunitățile acestora, pentru analizarea lucrărilor *Liturghierul în limbajul mimico-gestual și Simbolistica semnelor*.

În urma avizului favorabil primit de cele două lucrări, P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului, a înaintat Sectorului Învățământ al Patriarhiei Române adresa nr. 3490/2005, prin care solicită analizarea acestor lucrări de către Comisia Teologică și Liturgică și supunerea spre aprobare de către Sfântului Sinod, în vederea publicării lor.

Având în vedere că în cadrul întrunirii din 17-19 octombrie 2005, participanții au aprobat conținutul lucrărilor amintite, așa cum reiese din procesul verbal de la dosar;

Ținând seama de faptul că prin hotărârea Sfântului Sinod nr. 4275/2004 s-a aprobat, în principiu, editarea unui *Liturghier în limbajul mimico-gestual* și a lucrării cu titlul *Simbolistica semnelor*;

Luând în considerație faptul că în ședința Sfântului Sinod din 5-6 iulie 2005, Comisia Teologică și Liturgică a analizat oportunitatea aprobării celor două lucrări, importante pentru misiunea Bisericii Ortodoxe Române;

În urma discuțiilor în plen și la propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Aprobă conținutul lucrărilor *Liturghierul în limbajul mimico-gestual și Simbolistica semnelor*, în vederea publicării lor la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, ținându-se seama și de ultimele îndreptări aduse celor trei Sfinte Liturghii.*

Comisia Relațiilor Externe Bisericești

La invitarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Președinte, *I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, raportorul Comisiei Relațiilor Externe Bisericești*, prezintă referatele asupra problemelor date în studiul acesteia după cum urmează:

✓ **Temei nr. 4392/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești în legătură cu situația actuală a dialogului dintre Biserica Ortodoxă Română și Patriarhia Moscovei, cu privire la Mitropolia Basarabiei.**

În ședința din luna martie 2005, membrilor Sfântului Sinod le-a fost prezentată situația dialogului existent în acel moment între cele două Biserici, în urma discuțiilor ample purtate cu acest prilej, Sfântul Sinod hotărând *“să se comunice Patriarhiei Moscovei disponibilitatea Bisericii Ortodoxe Române de a continua dialogul dintre ele, cu speranța că se vor putea găsi modalități de cooperare, care să contribuie la întărirea unității pan-ortodoxe”*.

Ca urmare, la 12 aprilie 2005, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat Sanctității Sale, Patriarhul Alexei II al Moscovei și a toată Rusia, o scrisoare în care a comunicat hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii noastre privind reluarea dialogului dintre cele două Biserici pe teme de actualitate și de interes comun, precum și propunerea de întrunire prealabilă a unui grup de lucru mixt care să pregătească agenda și celelalte aspecte care privesc lucrările Comisiei de Dialog.

La 17 mai 2005, Sanctitatea Sa, Patriarhul Alexei II al Moscovei și a toată Rusia răspunde printr-o scrisoare, în care a arătat că *“Biserica Ortodoxă Rusă a fost întotdeauna gata să continue dialogul cu sfânta Biserică Română în probleme de interes comun. Este binevenită constituirea unui grup de lucru bilateral... datele și componența grupului putând fi negociate prin intermediul Departamentului de Relații Externe Bisericești al Patriarhiei Moscovei”*.

În ședința din iulie 2005, după discuții ample, Sfântul Sinod a luat următoarele hotărâri: *“ia act de corespondența dintre Patriarhia Română și Patriarhia Moscovei referitoare la situația actuală a dialogului dintre cele două Biserici privind Mitropolia Basarabiei”*; *“în consultare cu I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, în calitatea Î.P.S. Sale de președinte al delegației Bisericii Ortodoxe Române în Comisia de dialog cu Patriarhia Moscovei, să propună atât membri în grupul de lucru ce va pregăti viitoarea întrunire a Comisiei, precum și temele ce vor figura pe agenda respectivei Comisii”*.

Referatul menționează, de asemenea, și scrisoarea adresată Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de către Ministrul Afacerilor Externe al României, Domnul Mihai-Răzvan Ungureanu, în care sunt prezentate aspecte ale discuțiilor pe care Domnia Sa le-a avut cu Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Ruse, cu ocazia vizitei efectuată de Domnia Sa în Federația Rusă, în perioada 11-12 octombrie 2005. În discuțiile purtate, s-a abordat și tematica dialogului dintre cele două Patriarhii, pe tema reactivării Mitropoliei Basarabiei, subliniind *“interesul Patriarhiei Ruse de a aborda constructiv dialogul cu Patriarhia Română”*.

Pe marginea celor prezentat în referatul Comisiei au luat cuvântul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei care au adus lămuriri suplimentare asupra problemei în discuție.

Ca urmare a discuțiilor și lămuririlor aduse în plen și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– Să se inițieze o corespondență între cele două Patriarhii, prin intermediul Sectoarelor pentru Relații Externe Bisericești, pentru a se stabili tematica dialogului, amploarea și nivelul de reprezentare în Comisia de Dialog dintre cele două Biserici Ortodoxe surori.

Temei nr. 4397/2005 – Referatul Sectorului pentru Relații Externe Bisericești privind achiziționarea unui ansamblu imobiliar care să găzduiască Reprezentanța Bisericii Ortodoxe Române pe lângă instituțiile Uniunii Europene și aprobarea bugetului mediu lunar de funcționare a acesteia.

În referat se arată că prezența Bisericii Ortodoxe Române în Europa este din ce în ce mai importantă, pe de o parte datorită creșterii numărului românilor care se stabilesc în Occident, iar, pe de altă parte, datorită faptului că România se pregătește să devină țară membră a Uniunii Europene. În acest context, Biserica are conștiința că participă la reprezentarea valorilor spiritualității românești în Europa, făcând apel în acest sens la mijloace specifice lucrării ei. În această perspectivă, în ședința sa din luna februarie anul 2000, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât, prin delegarea I.P.S. Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, să se întreprindă demersurile necesare privind organizarea Reprezentanței Bisericii Ortodoxe Române pe lângă instituțiile Uniunii Europene.

Căutând soluții pentru realizarea acestui proiect, I.P.S. Mitropolit Iosif a propus cumpărarea unei biserici și a anexelor acesteia, identificând la Bruxelles un ansamblu imobiliar compus dintr-o biserică și clădiri anexe, construite în secolul al XIX-lea, pe o suprafață totală de 2.738 mp.

În urma consultării cu specialiști în domeniu, s-a ajuns la concluzia că, după transformarea spațiului excedentar, acest ansamblu poate să găzduiască: *Catedrala episcopală, Reprezentanța Patriarhiei Române pe lângă instituțiile Uniunii Europene, Centru de cateheză pentru copii și adulți, școala românească și bibliotecă.*

Prin organizarea unui astfel de centru, Biserica va avea ocazia să pună în valoare, în inima Europei, resursele spirituale, teologice și culturale, într-un mod demn de o țară membră a Uniunii Europene, Patriarhia Constantinopolului, Biserica Greciei și Biserica Rusă (Rusia nefiind în perspectiva de a deveni membră U.E.) având deja asemenea centre.

Prețul bisericii și anexelor este de un milion de euro. Pentru cumpărarea și amenajarea bisericii și a clădirilor anexe, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist împreună cu I.P.S. Mitropolit Iosif au făcut numeroase demersuri pe lângă Autoritățile de Stat din România privind obținerea sprijinului material din partea Statului Român pentru achiziționarea acestui ansamblu de imobile, respectiv prin achitarea integrală a sumei menționate.

De asemenea, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist împreună cu I.P.S. Mitropolit Iosif au adresat o scrisoare Domnului Mihai Răzvan Ungureanu, ministrul Afacerilor Externe, în care s-a cerut finanțarea de la bugetul de Stat a funcționării Reprezentanței, cu 4.000 euro pe lună.

În cadrul discuțiilor care au urmat, I.P.S. Mitropolit Iosif, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist au dat o serie de lămuriri și precizări pentru înțelegerea necesității acestui demers al Patriarhiei Române și a urgenței soluționării.

În urma discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod plenar hotărăște:

– *Aprobă inițiativa I.P.S. Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale privind achiziționarea, în Bruxelles, a unui ansamblu imobiliar care să găzduiască Reprezentanța Bisericii Ortodoxe Române pe lângă instituțiile Uniunii Europene.*

– *Aprobă întreprinderea de demersuri pe lângă Autoritățile de Stat române în vederea obținerii unui buget mediu lunar de funcționare a Reprezentanței, în valoare de 4.000 Euro și să sprijine obținerea sumei totale din partea Statului român pentru întregul proiect.*

– *Aprobă includerea acestei problematici pe agenda de lucru a Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări formată dintre reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române și ai Guvernului României.*

Temei nr. 3482/2005 – Referat al Sectorului Comunități Externe privind situația dialogului între Patriarhia Română și Patriarhia Sârbă în legătură cu Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului.

În referat se arată că, la data de 22 septembrie 2004, prin scrisoarea nr. 3920/2004 a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist se propunea Sanctității Sale Pavle, Patriarhul Serbiei, începerea activității Comisiilor de Dialog, la o dată și un loc stabilite de comun acord.

În ziua de 28 martie 2005, a avut loc la Reședința Patriarhală din București o întrevedere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe, formată din I.P.S. Dr. Irineu Bulovici, Mitropolit de Bacika, Secretarul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Sârbe și P.S. Dr. Ignatie de Branicevo, care au înmănat Prea Fericirii Sale scrisoarea de răspuns a Sanctității Sale Pavle, Patriarhul Serbiei, prin care își exprima acordul față de începerea activității celor două Comisii de Dialog. În cadrul întrevederii s-a convenit ca prima întâlnire a celor două Comisii de Dialog să aibă loc la Karlowitz, în perioada 4-7 mai 2005.

Ca urmare a acestor etape Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a aprobat componența delegației Bisericii Ortodoxe Române, formată din: I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, PP.SS. Episcopi Timotei al Aradului, Laurențiu al Caransebeșului și Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria. Delegația s-a deplasat în Serbia, la Novisad, unde, în perioada 4-5 mai 2005, a avut loc prima întâlnire a Comisiilor de Dialog între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Sârbă în legătură cu situația românilor ortodocși din Serbia.

Delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe a fost alcătuită din: I.P.S. Irineu Bulovici, Mitropolit de Bacika și PP.SS. Episcopi Ignatie de Branicevo, Iustin de Timoc și Lucian de Buda și administrator al Episcopiei Ortodoxe Sârbe de Timișoara. De asemenea, la lucrări au participat ca traducători: Pr. Vladimir Marcovici, Vicar Episcopiei Ortodoxe Sârbe de Timișoara, Pr. Moisei Ianeș, Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române de Vârșeț și Pr. Andrei, preot român din Banatul Sârbesc.

Convorbirile dintre cele două Comisii de Dialog au avut ca scop clarificarea celor două probleme esențiale: situația Episcopiei Ortodoxe Române de Vârșeț și situația vlahilor de pe Valea Timocului.

În ce privește situația Episcopiei Ortodoxe de Vârșeț, delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe a prezentat și argumentat faptul că “dreptul canonic prevede că pe același

teritoriu nu pot coexista două eparhii conduse de doi episcopi și că înființarea unei noi episcopii pe teritoriul altei episcopii provoacă schismă în Biserica lui Hristos”. De asemenea, s-a subliniat faptul că “Biserica Ortodoxă Sârbă, atunci când Biserica Ortodoxă Română, fără înțelegere cu partea sârbă, a înființat după primul război mondial o eparhie la Timișoara unde exista de multă vreme o eparhie, dar sârbă, a acceptat tacit prezența acestei eparhii din cauza faptului că Timișoara a devenit parte a României. Dar pentru a respecta principiul că doi episcopi nu pot funcționa în același oraș, Patriarhia Sârbă a numit după moartea ultimului episcop titular de Timișoara un “administrator” pentru a nu dubla structura românească”.

Față de aceste opinii ale părții sârbe, delegația Bisericii Ortodoxe Române a făcut apel la înțelegerea faptului că, “dintotdeauna, canoanele Bisericii au avut valabilitate universală și permanentă și sunt aplicabile în spiritul lor, iar nu cu necesitate în litera lor. Astfel, în cazul Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului, prin aplicarea canoanelor s-a păstrat esența lor, adică un singur episcop pentru o singură turmă, chiar dacă erau două eparhii și doi episcopi în același teritoriu. Prin înființarea Episcopiei Ortodoxe Române la Vârșeț s-a dorit să se depășească o stare cu neacoperire canonică deplină, Vicariatul. Pe de altă parte, faptul că eparhia sârbă din Timișoara este condusă de un “administrator” nu înlătură realitatea existenței la Timișoara a două eparhii paralele. De asemenea, partea română a subliniat faptul că preoții și credincioșii sârbi din cadrul Eparhiei Ortodoxe Sârbe din Timișoara se bucură din partea Statului român de toate drepturile (sprijin la salarizare, religia în școală, recuperarea bunurilor) spre deosebire de românii din Serbia, care nu se bucură de aceleași drepturi. De aceea, aplicarea principiului reciprocității poate aduce rezolvarea problematicii în discuție”.

În ceea ce privește situația vlahilor de pe Valea Timocului, delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe, făcând apel la aceleași principii canonice, care prevăd că un episcop nu poate îndeplini nici un act liturgic sau administrativ într-o altă eparhie fără acordul prealabil al episcopului acestei eparhii, a specificat că “P.S. Episcop administrator Daniil ar fi tulburat viața bisericească a Eparhiei Sârbe a Timocului prin acte necanonice: sfințirea unei biserici, hirotesii întru ipodiacon, vizite pastorale repetate în zonă”. Prezența în Valea Timocului a unor comunități de vlahi nu justifică imixtiunea unui alt episcop în teritoriul canonic al unei eparhii. Continuarea imixtiunii P.S. Episcop administrator Daniil în afara Banatului sârbesc poate avea consecințe din cele mai grave asupra relațiilor dintre cele două Biserici Ortodoxe Surori, dacă nu se rezolvă urgent aceste aspecte”. În ce privește solicitările privind săvârșirea slujbelor în limba maternă în Valea Timocului, Patriarhia Sârbă și-a exprimat disponibilitatea de a accepta acest demers.

În răspuns, delegația Bisericii Ortodoxe Române a reliefat faptul că rezolvarea diferendului legat de Valea Timocului se va face odată cu acordarea dreptului vlahilor de a avea slujbe în limba română.

După două zile de discuții intense, membrii celor două comisii de dialog au hotărât ca, la o proximă ședință, fiecare delegație să prezinte, separat, în fața propriului Sfânt Sinod, conținutul discuțiilor purtate. Prezentarea urma să conțină și eventualele propuneri de rezolvare a diferendului, în numele economiei bisericești și a intereselor pastorale ale credincioșilor. În sfârșit, punctele de vedere ale celor

două sinoade urmau să fie prezentate la o următoare întâlnire a Comisiei Mixte de dialog, care trebuia să aibă loc în România, în perioada 4-5 septembrie 2005. S-a exprimat speranța că cea de-a doua întâlnire a Comisiei ar putea aduce rezolvarea finală a diferendelor dintre cele două Biserici Ortodoxe Surori.

În cadrul ședinței Sfântului Sinod din zilele de 5-6 iulie 2005, membrii Comisiei de Dialog din partea Bisericii Ortodoxe Române au prezentat un document, prin care se făceau cunoscute punctele de vedere ale celor două părți.

Ținând cont de propunerile Comisiei de Dialog a Bisericii Ortodoxe Române, în urma discuțiilor purtate, Sfântul Sinod prin hotărârea nr. 2303 din 5-6 iulie 2005, a stabilit următoarele:

– *“Patriarhia Română nu poate renunța la existența unei eparhii românești care să cuprindă parohiile care au aparținut fostului Vicariat. Patriarhia Română să ceară Patriarhiei Sârbe sprijin în recunoașterea acestei eparhii de către autoritățile Republicii Serbia-Muntenegru pentru ca parohiile și preoții români să se bucure de toate consecințele ce decurg dintr-un statut legal: religia în școală, redobândirea bunurilor, sprijin salarial etc.;*

– *Patriarhia Română este deschisă găsirii unei alte denumiri pentru eparhia românească decât cea actuală. Eparhia ar putea avea următoarea titulatură: “Episcopia de Lipova a românilor ortodocși din Banatul Sârbesc;*

– *Patriarhia Română să continue demersurile pe lângă Patriarhia Sârbă pentru recunoașterea dreptului vlahilor din zona Timocului de a avea slujbe religioase în limba lor, ca urmare a cererilor acestora;*

– *Este necesar ca P.S. Episcop Daniil, cel puțin pentru o perioadă de timp, să-și exercite slujirea numai în cadrul Eparhiei Sale și să se abțină de la orice acțiune din afara acesteia”.*

În legătură cu a doua întâlnire a delegației celor două Biserici, programată a avea loc la 4-5 septembrie 2005, referatul Sectorului Comunități Externe amintește următoarele:

– *Cu câteva zile înainte de 4 septembrie 2005, I.P.S. Irineu Bulovici, Mitropolit de Bacika, conducătorul Delegației Patriarhiei Sârbe a comunicat faptul că, din motive obiective, delegația Bisericii Ortodoxe Sârbe nu se mai poate deplasa la București, propunând ca noua întâlnire să aibă loc în prima decadă a lunii octombrie. De comun acord, s-au stabilit pentru a doua întâlnire a Comisiilor de Dialog să aibă loc zilele de 4-5 octombrie 2005;*

– *Apropiindu-se data întâlnirii, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, coordonatorul Sectorului de Relații Externe Bisericești, a luat legătura, telefonic, cu I.P.S. Mitropolit Irineu Bulovici, care, și de această dată, a adresat rugămintea de a fi scuzată imposibilitatea de a participa la întâlnirea stabilită pentru această dată, întrucât evenimente neprevăzute i-au determinat pe unii ierarhi ai delegației sârbe să amâne vizita la București;*

– *Ulterior, la data de 17 octombrie 2005, I.P.S. Mitropolit Irineu Bulovici l-a contactat telefonic pe P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Câmpineanul, cu solicitarea de stabilire a unei noi date a întâlnirii celor două Delegații. Luând în considerație faptul că pentru data de 20 octombrie 2005 era convocată ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, apropierea sărbătorilor Catedralei*

Patriarhale, din 25-27 octombrie 2005, precum și programata întrunire a Colegiului Electoral Bisericesc și a Sfântului Sinod în perioada 3-4 noiembrie 2005, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul, a propus I.P.S. Mitropolit Irineu Bulovici, conducătorul delegației Bisericii Sârbe să stabilească cu ceilalți membri ai delegației sârbe, în funcție de programul acestora, o nouă întâlnire cu delegația română, după 7 noiembrie și până la Crăciun. În momentul de față se așteaptă răspunsul delegației sârbe.

În cadrul discuțiilor care au urmat, au luat cuvântul pentru a aduce o serie de precizări și lămuriri asupra stadiului dialogului dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Sârbă, I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, P.S. Episcop Locțiilor (Administrator) Daniil, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, P.S. Episcop-Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul și P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului, Mitropolit ales al Ardealului.

Concluzionând asupra discuțiilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, opinează că ar fi potrivit și dacă se va primi răspunsul în timp util, ca membrii Comisiei de dialog a Bisericii Ortodoxe Sârbe să fie invitați la București cu ocazia proclamării solemne a canonizării Sfântului Cuvios Gheorghe, Starețul de la Cernica, la începutul lunii decembrie 2005, apreciind ca importantă actualizarea datelor statistice privitor la românii din Serbia, dacă este posibil, până la aceea dată.

Ca urmare a discuțiilor purtate și la propunerea Comisiei Relațiilor Externe Bisericești, Sfântul Sinod hotărăște:

– *Ia act de stadiul dialogului Comisiei bilaterale dintre Patriarhia Română și Patriarhia Sârbă, în legătură cu Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului și de dorința Bisericii noastre de continuare a acestuia până la soluționarea problemei.*

– *Menține hotărârea nr. 2303/2005 a Sfântului Sinod luată în ședința din 5-6 iulie 2005, privind titulatura Eparhiei de la Vârșeț și celelalte aspecte exprimate în legătură cu mandatul pe care Sfântul Sinod l-a încredințat delegației Bisericii Ortodoxe Române pentru dialogul cu Biserica Ortodoxă Sârbă.*

– *Menține componența delegației Bisericii noastre pentru dialogul cu Biserica Ortodoxă Sârbă în forma stabilită în anul 2004, sub președinția I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei.*

– *Se va propune ca cea de-a doua întâlnire a Comisiei bilaterale de dialog să aibă loc la București, membrilor delegației Bisericii Ortodoxe Sârbe urmând a li se adresa invitația de a participa și la ceremoniile prilejuite de proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Cuvios Gheorghe, starețul Mănăstirii Cernica (3 decembrie 2005).*

7. Cuvântul de închidere al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

Epuizându-se examinarea tuturor problemelor înscrise pe Ordinea de zi a ședinței de lucru din 4 noiembrie 2005, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist adresează membrilor Sfântului Sinod următorul cuvânt:

“Mulțumim lui Dumnezeu pentru răbdarea pe care ne-a dat-o de a lucra timp de două zile, cu o ordine de zi foarte importantă pentru Biserica noastră, încheindu-se cu rezultate folositoare slujirii noastre pastorale. Această sesiune a însem-

nat însă și o experiență prețioasă. Se ivesc uneori și situații grele, de neînvinc, în slujirea noastră. După cum observăm, unele dintre acestea nu-și găsesc soluții în legiuirile pe care le avem, îndemnându-ne să procedăm la îmbunătățirea lor. Dar, pe măsură ce timpul trece, vedem că și cerințele clerului și credincioșilor noștri se reînnoiesc și se înmulțesc. Datoria noastră este de a le examina și în duhul responsabilității noastre de aleși și chemați ai Duhului Sfânt și să le împlinim. Spuneam mai înainte că atunci când ne aflăm în astfel de situații, dintr-o propunere a unuia, sau un cuvânt al altuia, trăim bucuria prezenței înțelepciunii dumnezeiești și simțim ajutorul Duhului Sfânt, care limpezește stratul de confuzii, aflând astfel posibilitatea ieșirii la liman. De obicei, în asemenea stări nu câștigă o parte dintre slujitorii și fiii Bisericii noastre, ci toți, adică întreaga Biserică. Alegerea Înalt Prea Sfințitului Dr. Laurențiu Streza în jilțul vacant al Mitropoliei Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului a constituit prilejul, fără a avea legătură cu înființarea Mitropoliei Clujului, Alba-Iuliei, Crișanei și Maramureșului, idee veche și dorită a fi împlinită.

Îată că rugăciunile oșenilor și ale celorlalți fii ai Bisericii noastre din acele ținuturi au ajuns la Dumnezeu, Care, prin Sfântul Duh, S-a milostivit să le deschidă cerul rugăciunilor și să-i bucure pe toți cei ce n-au uitat suferințele strămoșilor lor și au stăruit și stăruiesc ca vlădicii lor să le sfințească bisericile, să-i mângâie mai des cu cuvântul și cu prezența lor. "Țări" întregi de români ardeleni, cum numeau ei, cei din ținuturile Oradiei, Oașului și ale Maramureșului voievodal, au fost secole de-a rândul fără ierarhi. Acest gând și această dorință ne-au fost puse la inimă acum câteva clipe de Prea Sfințitul Justinian, unul dintre cei mai încercați ierarhi, dar și de ceilalți ierarhi ardeleni, care slujesc și sfințesc acele ținuturi pe care le-au străbătut apostolește, întemeind parohii și mănăstiri și desfășurând o impresionantă operă filantropică. Această îndatorire ne cheamă să ne apropiem cât mai mult de parohie și de viața ei zbuciumată de valurile secularizării. Cu toții i-am ascultat cât de frumos și convingător au vorbit despre credincioși și despre setea lor de a li se recunoaște acum, în libertate, Așezământul sfânt, îndreptățit, Mitropolia Clujului, Alba-Iuliei, Crișanei și Maramureșului, ca lucrare de consolidare a unității bisericești, liturgică și social-filantropică, care să prospere la nivelul parohiilor prin prezența și îndemnul ierarhilor la fața locului.

Îată, iubiți Părinți, că această hotărâre neașteptată se va realiza spre binele credincioșilor. S-a găsit și o titulatură foarte bună, rămânând Mitropolia Ardealului și Arhiepiscopia Sibiului cu identitatea și menirea ei spirituală, cum este prevăzut în Statutul de organizare și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române. Adormitul în Domnul, Mitropolitul Antonie Plămădeală, lasă o operă însemnată, Înalt Prea Sfințite Mitropolit Dr. Laurențiu! El a rectorit mănăstirea Brâncoveanu și a făcut din ea o adevărată perlă a țării Făgărașului și a Mitropoliei Ardealului. Sfântul locaș brâncovenesc adăpostește acum un adevărat tezaur de artă, de arhitectură și, în general, de cultură de o rară valoare. Am făcut multe drumuri cu el

în străinătate și am fost martor cum își lua două valize goale și le aducea pline cu cărți prețioase. Acum le veți găsi acolo, la mănăstirea Brâncoveanu.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu să ne ajute să uităm de unele amărăciuni suportate, rostite și de unii și de alții. Să luam aminte la felul în care Duhul Sfânt răsplătește și Își întoarce fața către cei ce L-au rugat de atâta timp să aibă și ei o Mitropolie. Este o lucrare extraordinară de frumoasă pe care noi am aprobat-o cu nădejdea că aceleași rugăciuni ale ierarhilor, clerului și credincioșilor ne vor ajuta să o desăvârșim. Aceasta va fi una din cele mai frumoase realizări ale Bisericii noastre, ca această adevărată împărăție de virtuți, de artă, de jertfă și de cruce, să rodească neîncetat în viața Bisericii noastre, care ne cheamă la mai multă dăruire. Să nu mai reținem, deci, ceața trecătoare, ci lumina credinței și roadele ei veșnice de care trebuie să ne învrednicim. O asemenea lucrare sfântă nu poate decât să sporească lucrarea Bisericii Ortodoxe Române.

Acum mai bine de cinci decenii se lucra la amenajarea sălii acesteia, dar nu se știa încă ce destinație va avea. Iată, acum ne aflăm cu toții aici! De obicei, le spun celor ce ne vizitează că în aceste spații vedem imaginea Bisericii noastre de pretutindeni. Pururea Fericitul de pomenire Patriarh Justinian s-a străduit să o creeze așa, de la proiectare până la împodobire. Aici noi gândim, ne frământăm și aducem de șaisprezece ani prinos de rugăciune prin rugăciunile noastre. Vă mulțumesc Înalt Prea Sfințite Dr. Laurențiu că l-ați pomenit astăzi pe părintele meu duhovnicesc, care ne-a lăsat pilde de slujire cu timp și fără timp a Bisericii noastre strămoșești, adăugând și prețuirea mea și a noastră, a tuturor, pentru aprobarea dată acestui act sfânt și istoric.

Chemat la această slujire din 1950 și participând la ședințele Sfântului Sinod, nu uit chipurile și intervențiile unor mari ierarhi ai Bisericii noastre de dincolo și de dincoace de munți, vestiți prin cultura lor teologică, dobândită la celebre universități occidentale și răsăritene, repartizați pe comisii după specializările lor.

E bine să acordăm atenție discuțiilor depănate aici, țintind slujirea Bisericii lui Dumnezeu. Nu mai întâlnim perle de gândire ca atunci când se încing discuțiile teologice, chiar și atunci când ele se transformă într-o apărare reciprocă sau respingere reciprocă. Toate ne folosesc foarte mult!

Iată cum Dumnezeu ne-a ajutat să luăm o hotărâre dreaptă și folositoare pentru lucrarea actuală a Bisericii noastre! Mulți dintre ardelenii cu zel pentru Biserică s-au gândit și au scris despre această restituire a celor sfinte din istorie, știindu-i pe cei din zilele noastre învăpăiați de credință vie, încât ei, rugându-se neîncetat, parcă stau de vorbă cu Dumnezeu, asemenea îngerilor Săi. Conducându-l în Maramureș pe adormitul în Domnul Patriarh al Alexandriei Petru al VII-lea, am văzut pe chipul său o strălucire atunci când i-a văzut pe oșeni în costumele lor de adevărați coconi. Dând glas acestei admirații, mi-a spus: "Vă rămân recunoscător că m-ați invitat la un astfel de program, încât mi se pare mereu că mă aflu în Rai". Deci, vedem cu ochii noștri și auzim cu urechile noastre că Duhul Sfânt ne transmite de dincolo de zarea aceasta atâtea frumuseți și ne primește să fim noi colaboratori la această mare și însemnată lucrare de slujire a Bisericii.

Ajungând la sfârșit, vă cer iertare pentru unele lipsuri și vă mulțumesc pentru răbdare. Aș vrea să mai adaug că duminica următoare, cu ajutorul lui Dumnezeu, va avea loc instalarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Dr. Laurențiu în catedrala mitropolitană din Sibiu, unde sunteți așteptați”.

8. Încheierea lucrărilor Sfântului Sinod.

Prea Fericitul Părinte Președinte declară închisă prezenta ședință de lucru a Sfântului Sinod, precum și sesiunea sinodală pe anul 2005. Lucrările iau sfârșit la orele 20.00.

Se rostește rugăciunea “*Cuvine-se cu adevărat !*”

**PREȘEDINTELE SFÂNTULUI SINOD
† T E O C T I S T**

**ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

**Secretarul Sfântului Sinod
† *Vincentiu Ploieșteanu*
Episcop-Vicar Patriarhal**

PREA SFINȚITUL EPISCOP DR. LAURENȚIU STREZA AL CARANSEBEȘULUI, NOUL ARHIEPISCOP AL SIBIULUI ȘI MITROPOLIT AL ARDEALULUI

Prin trecerea la cele veșnice, în seara zilei de 29 august, a *IPS Dr. Antonie Plămădeală*, scaunul de arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului a rămas vacant.

Mergând la Sibiu pentru a oficia, împreună cu membri ai Sfântului Sinod, slujba de prohodire a regretatului Mitropolit Antonie, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* s-a întâlnit în după-amiaza zilei de 31 august, la reședința mitropolitană, cu membrii Consiliului eparhial și ai Permanenței acestui Consiliu, pe care i-a încunoștințat că, în lumina prevederilor Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, preia responsabilitatea de loțiitor de mitropolit al Ardealului, până la alegerea noului titular. Totodată, Prea Fericirea Sa le-a făgăduit că va întreprinde toate formalitățile necesare în vederea alegerii noului arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului, în timpul cel mai scurt prevăzut de legislația bisericească.

1. Desemnarea candidaților

Călăuzit de îndatorirea de a nu lăsa mult timp eparhia Sibiului fără cârmuitorul ei canonic, Prea Fericitul Părinte Patriarh a înscris pe ordinea de zi a ședinței Sfântului Sinod din 20-21 octombrie 2005 și desemnarea candidaților pentru ocuparea acestui scaun vacant. Deschizând ședința, Prea Fericirea Sa a evocat personalitatea IPS Antonie, trecut la cele veșnice, și a scos în evidență contribuția pe care acesta și-a adus-o de-a lungul anilor la lucrările Sfântului Sinod. La început de ședință, membrii Sfântului Sinod au păstrat un moment de reculegere în amintirea IPS Antonie, chemat la Domnul, și s-a cântat *Veșnică pomenire!*

Înainte de a se trece la nominalizarea candidaților, Prea Fericitul Părinte Patriarh a subliniat că această procedură cere „chibzuință și deplină responsabilitate”, întrucât IPS Antonie a lucrat la Sibiu cu realizări frumoase, iar urmașul său trebuie să aibă „conștiința că acolo se cere o muncă asiduă, statornică și tenace, pentru a se menține prestigiul și autoritatea pe care o are Mitropolia Ardealului din toate punctele de vedere”.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte Teoctist a arătat că potrivit prevederilor art. 129 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române s-a împlinit vremea ca Sfântul Sinod, cu deplină responsabilitate să reflecteze la exercitarea unui important atribut al său, acela de a desemna candidații pentru alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc a noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, care să succedă I.P.S. Mitropolit Antonie mutat la Domnul și altor iluștri înaintași ai săi în scaunul chiriarhal de la Sibiu.

Pe marginea acestei chestiuni, la invitarea *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist* au luat cuvântul I.P.S. *Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei*, I.P.S. *Mitropolit Teofan al Olteniei*, I.P.S. *Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului și P.S. Episcop Damaschin al Sloboziei și Călărașilor* care au adus unele precizări cu

privire la prevederile art. 129 din Statut, cu privire la desemnarea candidaților pentru alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc, la buletinul de vot și la modalitatea votării.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în acord cu ceilalți membri ai Sfântului Sinod, arată că importanța scaunului de Mitropolit al Ardealului este atât de mare, încât consideră că este nevoie ca membrii Sfântului Sinod să desemneze din sânul său ierarhi care s-au validat în activitatea și slujirea de până acum a Bisericii.

În continuare, după ce constată că în sală **sunt prezenți 42 de membri ai Sfântului Sinod**, *Prea Fericitul Părinte Președinte* invită pe P.S.Episcop-Vicar Lucian Lugojanul al Arhiepiscopiei Timișoarei și pe P.S. Arhiereu-Vicar Corneliu Bârlădeanul al Episcopiei Hușilor să-l ajute pe Prea Fericirea Sa la împlinirea procedurii de votare și le înmânează cele 42 buletine de vot spre a le distribui în sală.

După distribuirea buletinelor în sală, cei doi PP.SS.Ierarhi strâng în urna de vot buletinele completate de membrii Sfântului Sinod după care, în urma numărării, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist constată că numărul acestora este egal cu cel al ierarhilor prezenți.

Procedându-se la despuieria scrutinului preliminar, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist scoate buletinele de vot din urnă, unul câte unul, citește cu voce tare numele candidatului bifat de ierahii prezenți și le trece în cealaltă urnă, în timp ce Secretariatul Sfântului Sinod ține evidența voturilor.

La încheierea despuierii scrutinului preliminar, se constată că **din totalul de 42 membri ai Sfântului Sinod prezenți**, voturile au fost exprimate după cum urmează:

- 20 voturi - I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei;
- 10 voturi - P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului;
- 4 voturi - I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei;
- 2 voturi - I.P.S. Mitropolit Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord;
- câte 1 vot - PP.SS. Episcopi: Eftimie al Romanului, Casian al Dunării de Jos, Justinian al Maramureșului și Sătmăruului, Ioan al Covasnei și Harghitei și P. S. Visarion Rășinăreanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului;
- 1 vot - nul.

Prea Fericitul Părinte Patriarh constată că în urma despuierii turului preliminar primii trei în ordinea voturilor sunt: **I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului și I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei.**

Solicitând cuvântul, *I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei* solicită plenului Sfântului Sinod să aprobe retragerea sa de pe lista celor trei candidați care au ieșit primii în ordinea votului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist luând act de această dorință adresată plenului de I.P.S. Arhiepiscop Nifon, arată că, în urma rezultatului turului preliminar urmează a fi înscris pe listă, în ordinea voturilor obținute, I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord.

Ca urmare a acestor precizări, Sfântul Sinod hotărăște;

– Membrii Sfântului Sinod iau act de dorința de retragere de pe lista de candidați a I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, urmând ca la votul ce se va exprima în scopul nominalizării celor doi sau trei candidați pentru participarea la alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc să aleagă dintre I.P.S. Arhiepiscop Dr. Andrei al Alba Iuliei, P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului și I.P.S. Mitropolit Dr. Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist invită pe P.S. Episcop-Vicar Lucian Lugojanul al Arhiepiscopiei Timișoarei și pe P.S. Arhiepiscop-Vicar Corneliu Bărlădeanul al Episcopiei Hușilor să-l ajute pe Prea Fericirea Sa la continuarea procedurii de votare și le înmânează cele 42 buletine de vot spre a le distribui în sală.

După distribuirea buletinelor în sală, cei doi PP.SS. Ierarhi strâng în urna de vot buletinele completate de membrii Sfântului Sinod, după care ajută pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la numărarea buletinelor de vot, constatându-se că numărul acestora este egal cu cel al ierarhilor prezenți.

Procedându-se la despuieria scrutinului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist scoate buletinele de vot din urnă, unul câte unul, citește cu voce tare numele candidatului bifat de ierahii prezenți și le trece în cealaltă urnă, în timp ce Secretariatul Sfântului Sinod ține evidența voturilor.

La încheierea despuierii scrutinului, se constată că **din totalul de 42 membri ai Sfântului Sinod prezenți**, voturile au fost exprimate după cum urmează:

- 29 voturi - I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei;
- 24 voturi - P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului;
- 21 voturi - I.P.S. Mitropolit Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord;
- 3 voturi - nule

Prea Fericitul Părinte Patriarh constată că în urma despuierii turului de scrutin au obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unul din voturile celor 42 ierarhi prezenți **P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului și I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei** și consultă plenul dacă este cazul organizării unui nou scrutin pentru a avea trei candidați.

I.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, solicitând cuvântul, supune plenului dorința sa de a nu mai candida la o nouă votare.

Ca urmare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist luând act de această opțiune supune plenului propunerile de aprobare a rezultatului votului pentru cei doi candidați care au obținut numărul de voturi statutar, și îi îndatorează a depune la Biroul Sfântului Sinod câte un curriculum vitae.

De asemenea, propune plenului să aprobe desfășurarea lucrărilor *Colegiului Electoral Bisericesc la 3 noiembrie 2005*, a lucrărilor *Sfântului Sinod la 4 noiembrie 2005* și a organizării ceremoniei de înscăunare și instalare canonică a celui ce va fi ales, *la data de 13 noiembrie 2005 în Catedrala Mitropolitană din Sibiu*.

Luând act de aceste propuneri și în acord cu prevederile statute bisericești, plenul Sfântului Sinod hotărăște:

– *la act că, în conformitate cu prevederile art. 129-130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, pentru alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc a noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, prin votul secret al membrilor Sfântului Sinod au fost desemnați următorii doi candidați: I.P.S. Arhiepiscop Dr. Andrei al Alba Iuliei și P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului.*

– *Adresează rugămintea celor doi candidați ca, potrivit prevederilor statute, să depună la Biroul Sfântului Sinod câte un curriculum vitae în două pagini, care se va comunica membrilor Colegiului Electoral odată cu convocarea.*

– *Este de acord cu propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist ca întrunirea organelor bisericești statute pentru alegerea și validarea noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, precum și desfășurarea ceremoniei de înscăunare și instalare canonică a celui ce va fi ales, să se desfășoare după următorul program:*

– *Joi, 3 noiembrie 2005 – lucrările Colegiului Electoral Bisericesc, – Vineri, 4 noiembrie 2005 – lucrările Sfântului Sinod,*

Duminică, 13 noiembrie 2005 - înscăunarea și instalarea canonică a celui ce va fi ales de Colegiul Electoral Bisericesc și validat de Sfântul Sinod, potrivit prevederilor statute bisericești.

2. Alegerea noului Arhiepiscop și Mitropolit

Pe temeiul prevederilor art. 130, al. 3 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a convocat la București, pentru ziua de *joi, 3 noiembrie 2005, Colegiul Electoral Bisericesc* în vederea alegerii noului arhiepiscop și mitropolit de la Sibiu.

În ziua stabilită, membrii Colegiului Electoral Bisericesc, alcătuit din membrii Sfântului Sinod, membri clerici și mireni, delegați ai eparhiilor în Adunarea Națională Bisericească, membri clerici și mireni ai Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, precum și decanii facultăților de teologie de la București, Iași, Sibiu, Craiova și Arad, și directorii seminariilor teologice din Curtea de Argeș, Piatra Neamț, Brașov, Râmnicu Vâlcea și Caransebeș, ca membri de drept, au luat parte la slujba Sfintei Liturghii, urmată de cea a Te-Deum-ului, săvârșită în Catedrala Patriarhală de către *PS Iustin Sigheteanul*, Arhiereu Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, împreună cu un sobor de preoți și diaconi, după care au fost invitați în Aula Palatului Patriarhiei, unde s-au întrunit în ședință de lucru, sub președinția *Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist*.

După constituirea Secretariatului ședinței, Prea Fericea Sa a dispus să se dea citire apelului nominal, în urma căruia a rezultat că sunt prezenți majoritatea membrilor Colegiului Electoral cu drept să voteze. Constatând prezența statutară necesară pentru alegere, Prea Fericitul Părinte Patriarh, în calitate de președinte, a declarat Colegiul Electoral legal constituit și îndreptățit să ia hotărâri valabile.

Prea Fericea Sa a elogiât, apoi, activitatea IPS Antonie, mutat la Domnul, „care, prin teologia, pastorația și preocupările sale, ne-a lăsat o moștenire valoroasă și de mare actualitate, care se cere, mai ales acum, să fie continuată și îmbunătățită de către slujitorii vrednici ai Bisericii noastre, cum se și face, de altfel,

în toate eparhiile, unde se desfășoară frumoase lucrări de slujire a lui Dumnezeu și de slujire a oamenilor”. La propunerea Prea Fericirii Sale, membrii Colegiului Electoral au păstrat un moment de reculegere în amintirea celui care a fost IPS *Antonie Plămădeală*, mitropolitul Ardealului, și s-a intonat *Veșnica pomenire!*

Deschizând lucrările, Prea Fericitul Părinte Patriarh scos în evidență tradiția istorică a Mitropoliei Ardealului, „păstorită de-a lungul vremii de o coroană de mari ierarhi, martiri din vechime pentru Sfânta Ortodoxie, care au strălucit, apoi, prin marele și slăvitul mitropolit *Andrei Șaguna* și urmașii săi, până la *Nicolae Bălan* și *Antonie Plămădeală*”. Arătând că „ierarhii ardeleni au înscris în misiunea lor pagini nepieritoare, lăsând o moștenire scumpă Mitropoliei Ardealului, care a străbătut un drum foarte greu până la *Unirea cea Mare* și a continuat, apoi, acest drum de unitate bisericească”, Prea Fericirea Sa a subliniat că la „fiecare din ei găsim vrednicii, găsim principii de viață, principii de învățatură, de apărare a Ortodoxiei în această provincie martiră în decursul secolelor, care au devenit lumină și călăuză pentru noi cei de astăzi”.

Referindu-se la scopul convocării Colegiului Electoral, Prea Fericitul Părinte Patriarh a spus: „*Avem o misiune foarte frumoasă și plină de responsabilitate pentru conștiința noastră, aceea de a alege cu gândul și cu inima noastră pe noul mitropolit al Ardealului și arhiepiscop al Sibiului care să continue lucrarea bisericească a acestui strălucit scaun vlădicesc. Suntem îndatorați să facem împreună această lucrare deosebit de importantă, cu nădejdea și credința în Dumnezeu că slujim Biserica, chemată prin slujitorii ei să fie cât mai apropiată de credincioși, cât mai apropiată de lume, cât mai apropiată de cei învățați și de cei smeriți, pentru că Biserica este mama noastră a tuturor*”.

În continuare, Prea Fericirea Sa a anunțat că, potrivit prevederilor art. 129, al. 3 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, *Sfântul Sinod* a chibzuit, în ședința sa din 20-21 octombrie, a.c., să propună *Colegiului Electoral* să aleagă pe *noul arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului dintre doi candidați, și anume: IPS Arhiepiscop dr. Andrei al Alba Iuliei și PS Episcop dr. Laurențiu Streza al Caransebeșului*, precizând că numele celor doi candidați, împreună cu un curriculum vitae, au fost aduse din timp la cunoștința alegătorilor, o dată cu primirea convocării de participare la alegere. Totodată, *Prea Fericitul Părinte Patriarh, Președintele Colegiului Electoral*, a dat scurte lămuriri în legătură cu desfășurarea alegerii și a rânduit citirea articolelor 129 și 130 din Statut privind procedura de urmat la alegerea clerului superior.

După o scurtă pauză, necesară pentru consultări, s-a trecut la constituirea Biroului *Colegiului Electoral*, format din cei doi secretari de ședință și doi bărbați de încredere propuși de cei doi candidați din rândul alegătorilor, și s-au distribuit buletinele de vot. În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh a chemat alegătorii la depunerea voturilor în urne, în ordinea apelului nominal.

La închiderea votării, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte, ajutat de cei doi bărbați de încredere, a procedat la deschiderea urnelor și numărătoarea buletinelor și a constatat că au votat toți membri prezenți ai *Colegiului Electoral*, precizând că, potrivit prevederilor statutare, pentru a fi ales, candidatul trebuie să întrunească majoritatea absolută a voturilor exprimate. Prea Fericirea Sa a citit, apoi,

cu voce tare, numele candidatului înscris pe fiecare buletin în parte. În final, s-a constatat că nici unul din cei doi candidați n-a întrunit majoritatea absolută a voturilor, cerută pentru a fi ales. În această situație, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte a dispus, conform prevederilor statutare, organizarea unui nou tur de scrutin, care s-a desfășurat după aceeași procedură ca și primul tur. La despuierea celui de al doilea scrutin a rezultat că majoritatea absolută a voturilor le-a întrunit *PS Episcop Laurențiu al Caransebeșului*. Potrivit acestui rezultat, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte l-a declarat ales de Colegiul Electoral Bisericesc în scaunul de arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului, arătând că alegerea va fi supusă examinării și cercetării canonice a Sfântului Sinod.

Prea Fericitul Părinte Patriarh l-a felicitat, apoi, pe *PS Episcop Laurențiu*, „*chemat prin votul Colegiului Electoral la această nouă și importantă lucrare în Biserica noastră*”, și a exprimat încredințarea că „*Prea Sfinția Sa își va îndeplini misiunea cu râvnă și pricepere și va continua strădaniile înaintașilor săi în acest mărit scaun vlădicesc*”.

Cu vădită emoție, noul ales, *PS Episcop Laurențiu*, a mulțumit, mai întâi, Bunului Dumnezeu că, „*după nouă ani de arhierie, am fost chemat la o treaptă mai înaltă, dar la o lucrare și mai grea*”, pe care, „*cu ajutorul Sfântului Sinod și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, nădăjduim să o îndeplinim la nivelul la care ne cheamă Biserica astăzi*”. A mulțumit, apoi, ierarhilor Sfântului Sinod, membrilor Adunării Eparhiale de la Sibiu, reprezentanților învățământului teologic și celorlalți membri ai Colegiului Electoral care au votat alegerea Prea Sfinției Sale.

În încheiere, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a mulțumit membrilor Colegiului Electoral Bisericesc „*pentru lucrarea săvârșită astăzi, după principiul de a se exprima liber fiecare într-o problemă atât de importantă, ceea ce arată că Biserica noastră a făcut un pas mare spre idealul ei de afirmare în societate*”. Prea Fericitul Sa a mai spus: „*Faptul că a trebuit să abuzăm de răbdarea dumnezeavoastră, ca să pășim mai departe și să descoperim ce trebuia să împlinim noi astăzi, este un semn de lucrare nouă, frumoasă în Biserica noastră, un act de vază și de curaj pentru noi*”. Cu aceasta, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a declarat închise lucrările Colegiului Electoral Bisericesc.

3. Validarea alegerii noului Arhiepiscop și Mitropolit

A doua zi, *vineri, 4 noiembrie*, Sfântul Sinod, întrunindu-se în ședință de lucru sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a procedat la examinarea și cercetarea canonică a alegerii de către Colegiul Electoral Bisericesc a noului arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului.

Constatând că alegerea s-a făcut cu respectarea rânduiei canonice și statutare, la propunerea *Comisiei Canonice, Juridice și pentru Disciplină*, Sfântul Sinod a validat și aprobat alegerea *PS Episcop dr. Laurențiu al Caransebeșului* în scaunul de *arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului*.

Totodată, Sfântul Sinod a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist rugămintea de a face cuvenitele demersuri către autoritățile de stat în vederea emiterii *Decretului prezidențial* de recunoaștere a *PS Episcop dr. Laurențiu Streza* în

funcția de arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului. De asemenea, Prea Fericitul Părinte Patriarh a fost rugat să ia măsurile canonice și statute pentru emiterea *Gramatei Patriarhale* în vederea înscăunării, potrivit datinilor Bisericii Ortodoxe Române, a PS Episcop dr. Laurențiu ca arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului.

În concret, în urma cercetării și examinării alegerii, *Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină* a constatat următoarele:

– în conformitate cu prevederile art.129, al.3 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Sfântul Sinod, în ședința sa de lucru din 20-21 octombrie 2005, potrivit votului secret exprimat, a propus drept candidați pentru alegerea de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului pe: *I.P.S. Arhiepiscop Dr. Andrei al Alba Iuliei* și pe *P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului*;

– ca urmare, potrivit prevederilor art. 129, al.4 din Statut, cu adresa nr. 3992/2005, în vederea alegerii noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a convocat pe membrii Colegiului Electoral Bisericesc pentru ziua de joi, 3 noiembrie 2005, la Palatul Patriarhiei din București, comunicând confidențial acestora numele însoțite de curriculum vitae al celor doi candidați;

– lucrările Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului din ziua de 3 noiembrie 2005 s-au desfășurat cu respectarea prevederilor canonice, statute și regulamente bisericești, fiind prezidate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în conformitate cu prevederile art. 130, al.4 din Statut;

– la încheierea despuierii scrutinului s-a constatat că din numărul total de 139 membri alegători prezenți, voturile au fost exprimate după cum urmează: *I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei - 68 voturi; P.S.Episcop LAURENȚIU al Caransebeșului - 67 voturi; Voturi nule - 4.*

– Constatând că nici unul dintre candidați nu a întrunit majoritatea absolută, potrivit prevederilor art. 130, al.10 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Președinte a anunțat organizarea, fără pauză, a unui nou tur de scrutin după aceeași procedură ca la primul tur;

– în urma votării și a despuierii celui de-al doilea tur de scrutin, din totalul celor 139 de membri alegători prezenți, voturile au fost exprimate după cum urmează: *P.S. Episcop Laurențiu al Caransebeșului - 72 voturi; I.P.S. Arhiepiscop ANDREI al Alba Iuliei - 60 voturi; Voturi nule - 7.*

Luând act de rezultatul votării, în temeiul prevederilor art. 130, al. 9 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, Președintele Colegiului Electoral Bisericesc a proclamat rezultatul alegerii pentru ocuparea scaunului de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, în urma căruia, *P.S. Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului* a obținut majoritatea absolută a voturilor.

Ca urmare a examinării și cercetării canonice a alegerii săvârșite de Colegiul Electoral Bisericesc pentru ocuparea scaunului de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, așa cum a fost consemnată în Procesul-Verbal al Biroului

Colegiului Electoral Bisericesc din 3 noiembrie 2005 și constatând că aceasta s-a săvârșit cu împlinirea tuturor prevederilor canonice, statutare și regulamentare bisericești;

Pe temeiul prevederilor art.130, al.12 și art.131, al.1 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și la propunerea Comisiei Canonice-Juridice și pentru Disciplină, plenul Sfântului Sinod hotărăște cu unanimitate:

– *În act că alegerea Prea Sfințitului Episcop Dr. LAURENȚIU al Caransebeșului, ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului s-a săvârșit cu respectarea dispozițiilor art. 129 și 130 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române.*

– *Validează și aprobă alegerea făcută de Colegiul Electoral Bisericesc în ziua de 3 noiembrie 2005 în persoana Prea Sfințitului Episcop Dr. Laurențiu al Caransebeșului, ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului.*

– *Adresează Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist rugămîntea de a face cuvenitele demersuri către autoritățile de stat competente în vederea emiterii Decretului Prezidențial de recunoaștere a P.S. Episcop Laurențiu (Liviu Streza) al Caransebeșului ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului.*

– *În conformitate cu prevederile art. 131, al.3 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, adresează Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist rugămîntea de a lua măsurile canonice și statutare pentru emiterea Gramatei Patriarhale în vederea înscăunării și instalării Prea Sfințitului Episcop Dr. Laurențiu (Liviu Streza) al Caransebeșului ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, potrivit datinilor Bisericii Ortodoxe Române.*

Sfântul Sinod a stabilit ca înscăunarea și instalarea în funcție a IPS Laurențiu să aibă loc, după toate rânduilele tradiționale bisericești, în ziua de *duminică, 13 noiembrie 2005*, în Catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul slujbei Sfintei Liturghii.

Înceind ședința, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a mulțumit membrilor Sfântului Sinod „*pentru răbdarea și puterea de a rezista, timp de două zile, la o lucrare atât de încordată, dar cu rezultate foarte frumoase*”, și a anunțat că sunt așteptați la Sibiu, la întronizarea noului mitropolit.

4. Personalitatea IPS Mitropolit dr. Laurențiu Streza

Noul arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului, *IPS dr. Laurențiu Streza*, s-a născut la 12 octombrie 1947, în localitatea Sâmbăta de Sus, județul Brașov, din părinții Iulian și Viorica, țărani ortodocși, primind la botez numele de Liviu. La vârsta de 13 ani a rămas orfan de tată. Între anii 1961-1965 a urmat Liceul teoretic *Radu Negru* din Făgăraș, apoi Institutul Teologic Universitar din Sibiu, luând licența în 1969. În același an s-a căsătorit cu Eugenia Stanciu, asistentă medicală, și a fost hirotonit preot pe seama parohiei Lisa, protopopiatul Făgăraș, unde timp de șase ani (1970-1976) a desfășurat o frumoasă activitate pastorală, pe care a împletit-o permanent cu pregătirea sa științifică-teologică.

Între anii 1970-1973 a urmat cursurile de doctorat în Teologie la Institutul Teologic Universitar din București, specialitatea *Liturgică, Pastorală și Artă creștină*, iar în 1975 a susținut examenul de admisibilitate. Între 1982-1983 a frecventat cursuri de specializare la Institutul Ecumenic de la Bossey-Elveția, și la Facultatea de Teologie Catolică a Universității din Fribourg-Elveția. În 1985 a obținut titlul de Doctor în Teologie, la Institutul Teologic Universitar din București, cu teza: *Botezul în diferite rituri liturgice creștine*, sub îndrumarea Pr. prof. dr. Ene Braniște. Cunoaște limbile franceză și italiană.

Timp de cinci ani (1976-1981) a funcționat ca spiritual-asistent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, apoi asistent la Secția Practică (1976-1986), suplinind și lectoratul de limbă greacă și pe cel de limbă franceză. În anul 1987 a fost titularizat prin concurs profesor universitar, la disciplinele *Liturgică, Pastorală și Artă creștină*. Ca îndrumător de doctorat, din 1987 până în prezent, a finalizat zece doctori în Teologia Liturgică și conduce 18 doctoranzi la pregătirea tezei. În cei 30 de ani de activitate didactică neîntreruptă a îndrumat și călăuzit spre preoție mii de studenți, dintre care mulți sunt preoți astăzi. A participat la numeroase întruniri științifice interne și internaționale și este autor sau coautor la 15 cărți. A publicat 45 de studii și articole și aproape o sută de documentare, predici și recenzii în revistele teologice din țară și străinătate.

În 1992, soția a decedat, lăsându-l cu cinci copii. În 1996 a fost tuns în monahism, la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, de către mitropolitul Antonie, și a primit numele de Laurențiu. La 11 august 1996 a fost hirotonit arhiereu și instalat episcop la Caransebeș, de către IPS Mitropolit Nicolae al Banatului.

Ca Episcop al Caransebeșului, timp de nouă ani, a hirotonit 132 de preoți și diaconi, a sfințit 18 biserici noi, a început construcția unei noi catedrale și a unei noi reședințe episcopale, a înzestrat fabrica de lumânări cu utilaj modern și a redeschis Editura Diecezană. Totodată, a intensificat activitatea social-filantropică în eparhie, înființând un Centru de zi pentru copii, o Casă de bătrâni, cantine pentru săraci și altele. De asemenea, s-a îngrijit de viața monahală, înființând noi mănăstiri și schituri, în prezent existând 24 de așezăminte monahale în această eparhie.

Cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și aprobarea Sfântului Sinod este președintele *Comisiei sinodale de canonizare a sfinților români*, care a finalizat lucrările de canonizare a șase noi sfinți și pregătește slujbele unor sfinți canonizați anterior. De asemenea, este președintele *Subcomisiei litur-*

Înalt Prea Sfințitul Dr. Laurențiu Streza, noul Mitropolit al Ardealului

gice pentru diortosirea cărților de cult, în cadrul Comisiei Teologice și Liturgice a Sfântului Sinod.

5. Întronizarea Î.P.S. Mitropolit Dr. Laurențiu Streza la Sibiu

Duminică, 13 noiembrie 2005, când Biserica Ortodoxă îl prăznuiește pe Sf. Ioan Gură de Aur, Arhiepiscopul Constantinopolului, în Catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc întronizarea noului *Arhiepiscop și Mitropolit, IPS dr Laurențiu Streza*. Ceremonia de întronizare s-a desfășurat în cadrul Sfintei Liturghii, oficiată de *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist*, înconjurat de un impresionant sobor de arhieriei, preoți și diaconi.

La Sfânta Liturghie, alături de *Prea Fericirea Sa* și de *IPS Mitropolit Laurențiu*,

au mai slujit următorii ierarhii ai Sfântului Sinod: Înalt Prea Sfințitii Mitropoliți *Daniel* al Moldovei și Bucovinei, *Teofan* al Olteniei și *Iosif* al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, Înalt Prea Sfințitii Arhiepiscopi *Teodosie* al Tomisului, *Bartolomeu* al Clujului și *Andrei* al Alba Iuliei, Prea Sfințitii Episcopi *Gherasim* al Râmnicului, *Epifanie* al Buzăului și Vrancei, *Calinic* al Argeșului și Muscelului, *Casian* al Dunării de Jos, *Timotei* al Aradului, *Nicodim* al Severinului și Strehaiei, *Ioan* al Covasnei și Harghitei, *Galaction* al Alexandrei și Teleormanului, *Sofronie* al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria și *Daniil*, Loctiitor (Administrator) al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului, Prea Sfințitii Episcopi *Vincentiu Ploieșteanu*, Vicar Patriarhal, *Visarion Rășirăneanul*, Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, *Lucian Lugojanul*, Vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, *Irineu Bistrițeanul* și *Vasile Someșeanul*, Vicari ai Arhiepiscopiei Clujului, Prea Sfințitii Arhieriei Vicari *Irineu Slătineanul* al Episcopiei Râmnicului, *Ioachim Băcăoanul* al Episcopiei Romanului, *Petroniu Sălăjeanul* al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sătmăruului și *Iustin Sigheteanul* al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului. A slujit și IPS Mitropolit *Ignatie* al Dimitriadiei (Grecia), inițiatorul înfrățirii dintre eparhiile ortodoxe din Grecia, Serbia, Bulgaria și România.

Au participat la Sfânta Liturghie și la ceremonia de întronizare, membrii Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, parlamentari, miniștri, reprezentanți ai autorităților locale, conducători ai unor instituții culturale și unități administrative, profesori de la Facultatea de Teologie din Sibiu, consilieri eparhiali, protopopi, stareți, preoți, delegați ai unor fundații creștine și asociații de tineret, studenți teologi și credincioși, umplând Catedrala mitropolitană, care poate primi până la cinci mii de persoane, mulți așteptând afară.

P. F. Părinte Patriarh Teoctist și ierarhi ai Sf. Sinod la întronizarea IPS Mitropolit al Ardealului Dr. Laurențiu Streza (Sibiu, 13 nov. 2005)

Ceremonia de întronizare s-a desfășurat îndată după Sfânta Evanghelie și a început prin citirea de către dl. Consilier prezidențial Bogdan Tătaru Cazaban a *Decretului de recunoaștere* a IPS dr. Laurențiu Streza în funcția de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, semnat de Președintele României, dl. Traian Băsescu. În continuare, PS Episcop Vincențiu Ploieșteanu, Vicar Patriarhal și Secretar al Sfântului Sinod, a dat citire *Gramatei patriarhale*, semnată de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, prin care se acordă IPS dr. Laurențiu Streza împuternicirea canonică de a păstori ca mitropolit al Ardealului și arhiepiscop al Sibiului.

După citirea Decretului de recunoaștere în funcție și a Gramatei de instalare, Prea Fericitul Părinte Patriarh a înmănat IPS dr. Laurențiu Streza, Gramata patriarhală, scrisă pe pergament, precum și cârja arhierescă, aceeași pe care a purtat-o și mitropolitul Andrei Șaguna, spunând: „*Iubite Părinte Mitropolit Laurențiu, primește cârja aceasta ca să păstorești turma lui Hristos cea încredințată și celor ascultători să le fie toiag de reazem și de întărire, iar celor neascultători toiag de certare și de îndreptare*”. Totodată, Prea Fericitul Sa a oferit IPS Sale, din partea Sfintei Patriarhii, insignele mitropolitane: engolpionul și crucea, lucrate în Atelierele Institutului Biblic, apoi, l-a condus și l-a așezat în jilțul arhieresc, pronunțând tradiționalul *Vrednic este!*, repetat de trei ori de soborul slujitorilor și de întreaga asistență, însuflețită de însemnătatea momentului. A urmat cea dintâi binecuvântare dată credincioșilor de IPS Laurențiu, în calitate de chiriarh al locului, și primul imn arhieresc cântat de corul catedralei pentru noul arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului.

În continuare, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a adresat noului mitropolit și arhiepiscop, IPS dr. Laurențiu Streza, clerului și credincioșilor Arhiepiscopiei Sibiului și întregi asistențe, un pilduitor cuvânt de învățătură. Subliniind importanța evenimentului, Prea Fericitul Sa a spus: „*Astăzi este o zi de o rară frumusețe și însemnătate bisericească, o zi istorică în viața acestei Mitropolii, pentru că noul întronizat se adaugă coroanei ierarhilor care au împodobit cu împliniri neprețuite Mitropolia Ardealului în vremea lor și au pus începuturi, unori cu suferințe martirice, acestui centru bisericesc. Ei toți se bucură acum împreună cu noi și dau slavă Prea Sfintei Treimi. Înscriem, așadar, o pagină de o valoare și de o strălucire duhovnicească, nu numai pentru viața Mitropoliei Ardealului și Arhiepiscopiei Sibiului, ci și pentru întreaga suflare creștinească și românească. Ne găsim astăzi, în această catedrală mitropolitană, ierarhi din toată țara, aproape întreg Sfântul Sinod, cum se cuvine să fie într-un asemenea moment, căci Duhul Sfânt se pronunță și lucrează în Biserică prin glasul și hotărârile Sfântului Sinod. Este o pagină istorică, pentru că această vestită Mitropolie și-a dobândit Ierarhul ei, un ierarh încercat și ca dascăl de teologie și ca lucrător în via Domnului nostru Iisus Hristos, sădită de Sfântul Apostol Andrei pe pământul nostru românesc*”.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a evidențiat, apoi, că „*Biserica se află astăzi în fața unor probleme noi, foarte actuale, și noi, ierarhii și clerul ei, trebuie să răspundem la chemarea credincioșilor și să fim prezenți într-o permanentă lucrare samaritană, trupească și sufletească, de ajutorare și de rugăciune. Suntem*

chemați, deci, spre zările cele nesfârșite ale ființei umane, ale omului care gândeste, iubește sau urăște, în mod special către tinerii care vor să-L cunoască pe Mântuitorul Hristos, întrupat și jertfit pentru mântuirea tuturor. Noi trebuie să-L vestim permanent și pretutindeni pe Mântuitorul Hristos, cu fapta și cu cuvântul nostru. Este o lucrare nouă. Mai ales acum, când țara noastră este ca și intrată în Europa, ni se cere nouă, Bisericii, să adevărim și să arătăm bogăția de credință a poporului român, valoarea credinței lui, însemnătatea tradițiilor lui”.

În acest cadru, Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a referit, în continuare, la responsabilitatea sporită ce revine noului mitropolit și arhiepiscop, „*chemat a colabora în Ardeal și cu slujitorii celorlalte Biserici, de care trebuie să ne apropiem prin dialog, Atunci Hristos este între noi, când ne apropiem unii de alții. Dialogul pe care-l avem cu frații noștri greco-catolici trebuie consolidat cu sentimentul responsabilității comune pentru aceeași Biserică. Suntem fiii aceluiași popor, suntem slujitorii aceluiași Altar și trebuie să găsim căi de înțelegere și de apropiere numai pe calea dialogului”.* Cu aceste gânduri, Prea Fericirea Sa l-a felicitat pe IPS Mitropolit Laurențiu, mărturisind încrederea în puterea de lucru și experiența pastorală a IPS Sale, și l-a asigurat, totodată, de sprijinul, rugăciunile și dragostea tuturor.

Redăm în continuare cuvântul Prea Fericitului Părinte **Teoctist**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la întronizarea Înalt Prea Sfințitului Dr. Laurențiu Streza în jilțul de Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, Duminică, 13 noiembrie 2005, Sibiu, Catedrala Mitropolitană:

*Înalt Prea Sfințite Mitropolit Laurențiu al Ardealului,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Onorați reprezentanți ai autorităților,
Prea Cucernici Părinți Profesori,
Prea Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,*

“Iată s-a împlinit dorința clerului și credincioșilor ca jilțul Mitropoliei Ardealului și Arhiepiscopiei Sibiului, strălucit în istorie prin atâția mari Ierarhi, să fie ocupat prin votul Măritului Colegiu Electoral al Bisericii. Așa am și făgăduit, ca Locțiitor de Mitropolit, veneratului Consiliu Eparhial și Cancelariei Mitropolitane, că veți întâmpina sfânta sărbătoare a Nașterii Domnului cu Ierarhul dorit și ales canonic. Înalt Prea Sfințitul dr. Laurențiu Streza este acum cuprins de sfintele emoții ale întronizării sale. Este o împlinire ca de vis. Așteptările și dragostea membrilor Adunării Eparhiale, pentru dragostea cu care timp de treizeci de ani profesorul de Teologie Laurențiu Streza i-a dobândit pe toți, s-a împlinit prin alegerea sa ca Ierarh și arhipăstor.

Sfântul Sinod, ca autoritate supremă în sfânta noastră Biserică în privința credinței, a dogmelor și a învățaturii creștine, a validat această alegere, așa cum ați auzit din Gramata Patriarhală. De aceea, astăzi este o zi de o rară frumusețe și însemnătate bisericească, iubiți frați în Domnul, o zi istorică din viața acestei Mitropolii, pentru că noul întronizat de astăzi se adaugă coroanei Ierarhilor care au împodobit cu împliniri neprețuite Mitropolia Ardealului în vremea lor și au pus începuturi, uneori cu suferințe martirice, acestui centru bisericesc. Ei toți se bucură acum împreună cu noi și dau slavă Prea Sfintei Treimi.

Înscriem, așadar, o pagină de o valoare și de o strălucire duhovnicească, nu numai pentru viața Mitropoliei Ardealului și Arhiepiscopiei Sibiului, ci și pentru întreaga suflare creștinească și românească. Ne găsim astăzi, în această catedrală mitropolitană, Ierarhi din toată țara, aproape întreg Sfântul Sinod, cum se cuvine să fie într-un asemenea moment, deoarece Duhul Sfânt se pronunță și lucrează în Biserică prin glasul și hotărârile Sfântului Sinod, iar în Biserică Universală prin Sinodul Ecumenic. Este, cum am spus, o pagină istorică pentru că, iată, această vestită Mitropolie și-a dobândit Ierarhul ei, un Ierarh încercat și ca dascăl de Teologie și ca lucrător în via Domnului nostru Iisus Hristos, sădită de Sfântul Apostol Andrei pe pământul nostru. Așadar, este o împlinire dumnezeiască și-L slăvim toți pe Dumnezeu într-un cuget și într-o inimă.

Suntem aici, frații mei, întreaga Biserică, nu numai cea românească, reprezentată de Ierarhii noștri din țară și de peste hotare, din Serbia, prin Prea Sfințitul Episcop Daniil, din Ungaria, prin Prea Sfințitul Episcop Sofronie, din Europa, prin Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iosif. Dar momentul acesta este cinstit și de Biserica Greciei, prezent fiind cu noi Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Ignatie de Dimitrias și Almiros, unul din pionierii activităților culturale, sociale și filantropice. Să mulțumim lui Dumnezeu, că numai Duhul Sfânt ne adună, ca și pe Apostoli de la marginile lumii, pentru a ne bucura împreună cu noul Ierarh, Înalt Prea Sfințitul dr. Laurențiu, Mitropolitul Ardealului și Arhiepiscopul Sibiului.

Gândul nostru se îndreaptă acum, Înalt Prea Sfințite Laurențiu, către Înalt Prea Sfinția Voastră. Vă felicităm din toată inima; vă îmbrățișăm cu dragoste în Hristos Domnul. Purtați acum în mână cârja

istorică a înaintașului Înalt Prea Sfinției Voastre, Andrei Șaguna, Mitropolitul de odinioară al Ardealului. În fața noastră, a Ierarhilor Bisericii noastre, ne întâmpină probleme cu totul deosebite, probleme noi, foarte actuale, despre care ne-a vorbit astăzi și Sf. Ap. și Ev. Luca în Parabola Samarineanului Milostiv (Luca 10, 25-37). Aceasta este misiunea noastră actuală. Biserica, prin noi – Ierarhii ei, la chemarea credincioșilor și prin lucrarea preoțimii noastre vrednice, trebuie să fie prezentă într-o permanentă lucrare samariteană, trupească și sufletească, de ajutorare și de rugăciune.

Chipul și imaginea Bisericii nu le trăim numai în momentul Sfinței Liturghii - deși această slujbă cuvântătoare rămâne regina tuturor frumuseților Ortodoxiei noastre, ci și în toate formele de slujire ale aproapei, îndeosebi a tineretului atât de atașat de Biserică. Lumina Sf. Evanghelii trebuie să o ducem și în opera culturală, de mare valoare, în opera de asistență socială, la fel de valoroasă, în opera de adâncire și de străbateră a grijii iubitoare față de lume, în general. Ne așteaptă bunii credincioși din satele și orașele care în trecut nu vedeau în viața lor chip de arhieru și trebuia să treacă ani de-a rândul ca să fie sfințită o biserică. Astăzi, ierarhii noștri, cum știți și personal, și ați dat dovadă Înalt Prea Sfinția Voastră, lucrează, organizează și ctioresc centre de cultură și de duhovnicie dincolo de orașul de reședință eparhială, fiind prezenți în mijlocul credincioșilor, al preoților și mănăstirilor răsfirate în preajma satelor. Astfel, din inițiativa Ierarhilor, a luat ființă în Mitropolia Ardealului *Academia de spiritualitate, cultură, artă și știință de la Mănăstirea Brâncoveanu*, prin osârdua înaintașului Înalt Prea Sfinției Voastre, mitrop. Antonie Plămădeală. Spre bucuria noastră, în toate eparhiile a sporit lucrarea filantropică și de iubire creștină, cum, referindu-mă iarăși la Sfânta Evanghelie de astăzi, ne arată Sfântul Evanghelist Luca prioritatea iubirii lui Dumnezeu și a iubirii semenilor, prin aceste activități. Un centru cultural și de duhovnicie de nivel european, am putea spune, s-a înființat la Mănăstirea Durău, cu denumirea de Centrul Cultural Pastoral „Sfântul Daniil Sihastrul”. Asemenea centre funcționează și în alte eparhii, cum spuneam, cu semnificație tămăduitoare, cu semnificație culturală, cu semnificație creștină. Chiar în București am sfințit de curând Mănăstirea de călugărițe Christiana, înființată încă

din 1990, acum organizată și gata să primească pe frații cei mai mici ai Mântuitorului Hristos, bătrâni și bolnavi. Pentru alte multe lucrări de felul acesta este încă destul loc.

Suntem chemați, deci, spre zările cele nesfârșite ale ființei umane, ale omului care gândește, iubește sau urăște, în mod special către tinerii care vor să-L cunoască pe Mântuitorul Hristos, întrupat și jertfit pentru mântuirea tuturor. Noi trebuie să-L vestim permanent și pretutindeni pe Mântuitorul sufletelor noastre, cu fapta, mai ales, și cu cuvântul nostru. Pretutindeni mâinile credincioșilor, ale clerului, se întind spre arhieriei, dorind să aibă legătură directă cu Ierarhia, cu noi cei pe care Duhul Sfânt ne-a chemat să chivernisim lucrările Bisericii, așa cum ne învață Sfântul Apostol Pavel (I Tim., 3, 4).

Este o lucrare proprie, nouă. Astăzi, facultățile noastre de Teologie, care s-au înmulțit, scot an de an generații de teologi pregătiți și în spiritul acesta al activității samaritene a Bisericii. Nu trebuie să ne mire, este firesc lucrul acesta. Acum, când țara noastră este ca și intrată în Europa, ni se cere nouă, Bisericilor, să adevărim și să arătăm diversitatea bogăției de credință a poporului român, valoarea credinței lui, însemnătatea tradițiilor lui. Această zare a lucrării noastre pastorale cere Bisericii și nouă tuturor o lărgire și a privirii, dar și a activităților noastre în mijlocul clerului și credincioșilor noștri.

De aceea, iubiți frați și surori în Domnul, Părinții-Mitropoliți și Episcopi din afara granițelor țării noastre se găsesc aici și ne aduc vești bune. Frații noștri români, tineri majoritatea dintre ei, însetează după credință, cer preoți, asistență socială vie. Numai în Italia, ne spune Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iosif, se află peste un milion de români. Înalt Prea Sfințitul Iosif a venit și ca să aleagă preoți pentru parohiile vacante din Italia. Avem o Mitropolie pentru Europa Occidentală și Meridională, o Mitropolie pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, o Arhiepiscopie în America și Canada și Episcopii în Ungaria și în Serbia, de care am amintit.

Așa încât, Înalt Prea Sfinția Voastră, Părinte Mitropolit Laurențiu al Ardealului, cunoașteți acestea și le puneți în practică. Dar trebuie ca împreună cu noi, împreună cu întreg Sfântul Sinod, cu curaj să tragem mreaja noastră mai la adânc, așa cum Mântuitorul Hristos ne îndeamnă: „*Aruncați mreaja în partea dreaptă a corăbiei și veți afla*”

(Ioan 21, 6). El slujește împreună cu noi, El ne ajută, El ne mângâie când noi suntem mâhniiți și descurajați. și nu sunt rare cazurile când preoții se luptă cu îndârjire pentru credință, pentru sfintele locașuri, pentru mănăstiri. De aceea, activitatea Înalt Prea Sfinției Voastre, ca Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, va fi mai vădită dacă vom uni gândurile și forțele noastre sufletești cu slujirea aceasta a fraților mai mici ai Domnului nostru Iisus Hristos. Atunci vom binemerita și noi cuvintele scumpe ale Mântuitorului, care spune: „*Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Că am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc; am însetat și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol, și M-ați îmbrăcat; bolnav, și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine*” (Matei 25, 34).

După cum știți, în Ardeal colaborați și cu slujitorii celorlalte Biserici. Dintru început m-a bucurat prezența alături de noi a Eminențelor Lor, reprezentanții acestor Biserici. Este o tradiție binefăcătoare pe care trebuie să o păstrăm. Am experimentat-o în timpul celor peste zece ani de slujire ca episcop la Arad. Mă simțeam foarte bine când ne întâlneam și ne rugam sau analizam cu frații de alte credințe din Arad și când participam cu colaboratorii la unele activități și momente bisericești. Trebuie să ne apropiem unii de alții, căci atunci Hristos este între noi. Dialogul pe care-l avem cu frații noștri greco-catolici trebuie consolidat cu sentimentul responsabilității comune pentru aceeași Biserică. Suntem fiii aceluiși popor, suntem slujitorii aceluiși Altar și trebuie să găsim căi de înțelegere numai pe calea dialogului, așa cum special a scris Papa Ioan Paul al II-lea, prețuind valoarea acestui dialog dintre cele două Biserici din țara noastră. Justiția nu poate rezolva problemele pe care le dezleagă numai Evanghelia și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. În spiritul acesta noi trebuie să ținem pasul cu toată lumea care, de asemenea, prețuiește dialogul. Dialogul e o valoare astăzi, nu numai pentru noi, pentru Biserici, dar și pentru toate popoarele lumii.

La acestea toate se mai pot încă adăuga, dar cei mai mulți, chiar și dintre credincioșii care ne ascultă acum, le cunosc. știu râvna noastră, râvna preoților, râvna Ierarhilor din străinătate pentru slujirea fraților români de acolo, precum și slabele noastre posibilități materiale;

mă refer la Patriarhie, de a-i ajuta pe Înalt Prea Sfințiții Mitropoliți și Episcopi de dincolo de granițele țării, pe frații noștri din Basarabia, din Bucovina și din alte părți. Sunt îndatoriri frumoase pentru Biserica noastră și avem toată încrederea că dacă dragostea ne-a chemat aici pe toți și Duhul Sfânt a pecetluit această chemare și lucrare a noastră împlinită astăzi. Aceeași dragoste suntem datori să o arătăm împreună tuturor cerințelor de pastorație din zilele noastre, când Biserica Ortodoxă, și nu numai ea, se confruntă cu fenomenul secularizării. Fiecare profesor, fiecare slujitor, fiecare viețuitor de mănăstire nu este scutit de aceste încercări și se cere o lărgire a privirilor noastre către exigențele pastorației din zilele noastre.

Cu toții mărturisim încrederea noastră în puterea de lucru și înțelepciune a Înalt Prea Sfinției Voastre, Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, și vă prețuim ca Ierarh cu experiență pastorală în Biserica noastră. Aici găsiți acum o moștenire și o strădanie începută și vă va fi ușor să mergeți mai departe pe drumul acesta al slujirii Sfântului Altar, dar și al slujirii omului, semenilor noștri, slujirii culturii, istoriei, frumuseților popoului nostru românesc.

Cu aceste gânduri, iubite frate și Părinte Mitropolit Laurențiu al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, vă încredințăm într-un glas de rugăciunile și dragostea noastră și rugăm pe Bunul Dumnezeu să vă stea în ajutor.

Să trăiască Înalt Prea Sfințitul Laurențiu Streza, Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului, mulți ani cu păstorire îndelungată!”.

În cuvântul său, **IPS Mitropolit Laurențiu** a exprimat, recunoștință Bunului Dumnezeu pentru că a fost chemat să păstorească Arhiepiscopia Sibiului, „loc cu multiple rezonanțe, încărcat de istorie și ilustrat de figuri de prim ordin în pantheonul cultural și bisericesc al României. Urmând îndemnul Sf. Apostol Pavel de a pomeni pe înaintașii noștri și de a urma pilda vieții lor, e o datorie sfântă să ne amintim de ei și de marile lor realizări. Sunt conștient că nu e ușor să devii dintr-o dată succesorul în scaunul atâtor străluciți mitropoliți ai Ardealului, dar cu ajutorul lui Dumnezeu mă voi strădui să merg după puterile mele pe urmele lor, bine știind că fiecare a fost ierarhul epocii lui. Fiecare s-a confruntat cu problemele specifice acelor vremuri, fiecare a căutat să pună o cărămidă la edificiul cel mare care a fost și este Mitropolia Ardealului ortodox și românesc. Voi încerca să învăț de la fiecare și să iau tot ce a fost bun și folositor pentru neam și pentru Biserică”.

În final, **IPS Mitropolit Laurențiu** a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh, membrilor Sfântului Sinod și tuturor celor prezenți la ceremonia de întronizare a IPS Sale, spunând: „Mulțumim Prea Fericii Voastre pentru încrederea

acordată și dragostea părintească din care ne-ați împărtășit în cadrul Sfântului Sinod, pentru grija de Întâistătător arătată Mitropoliei Ardealului, pentru efortul pe care l-ați făcut de a veni astăzi aici ca să împliniți acest important și mareț act. Mulțumim Înalț Prea Sfințitorilor Mitropoliți și Arhiepiscopi, Prea Sfințitorilor Episcopi, Episcopi Vicari și Arhieriei Vicari care ne-au onorat cu prezența. Mulțumim întreg Sfântului Sinod căruia îi rămânem ascultători. Mulțumim și tuturor reprezentanților Bisericilor creștine, prezenți aici, și îi asigurăm că vom milita pentru unitatea creștină, pentru colaborarea ecumenică. Recunoștință adresăm reprezentanților autorităților de ștat, centrale și locale, care au fost astăzi împreună cu noi”.

Cu aceasta, ceremonia întronizării din catedrală s-a încheiat. În continuare, s-a oficiat slujba Sfintei Liturghii, sub protia IPS Mitropolit Laurențiu, chiriarhul locului. Primul care s-a împărtășit dintre mitropoliți a fost, după tipic IPS Mitropolit Laurențiu. La sfârșitul slujbei, după ce a dezbrăcat odăjdiile arhieresti, IPS Laurențiu a primit camilafca cu cruce – însemn mitropolitan – și mantia. Pe treptele catedralei, PF Părinte Patriarh Teoctist a prezentat celor câteva mii de credincioși pe noul lor Arhiepiscop și Mitropolit. Făcându-și loc cu greu prin mulțimea credincioșilor veniți în întâmpinare, Prea Fericitul Părinte Patriarh și ierarhii Sfântului Sinod s-au îndreptat spre reședința arhiepiscopală. Ceremonia s-a prelungit la agapa oferită de Centrul eparhial în onoarea instalării IPS Laurențiu, la care au participat Prea Fericitul Părinte Patriarh și ierarhii Sfântului Sinod, ceilalți oaspeți și invitați. Cum se obișnuiește în asemenea momente, masa comună a fost însoțită de toasturi și cuvântări, care au exprimat bucuria și încrederea tuturor în lucrarea noului arhiepiscop și mitropolit.

Potrivit unei tradiții a Ardealului, în prima Duminică după întronizare, IPS Laurențiu va oficia Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Sibiu purtând veșmintele și cărja arhierescă cu care a slujit Mitropolitul Andrei șaguna.

Întru mulți ani Înalț Prea Sfințite Părinte Mitropolit Laurențiu! Slujire demnă, roditoare și jertfelnică în scaunul marilor ierarhi transilvăneni!

Redacția

Notă: La întocmirea grupajului redacțional s-a avut în vedere și reportajul "Alegerea și instalarea I.P.S. Dr. Laurențiu Streza în scaunul de Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului" de Prof. Gh. Vasilescu, publicat în "Vestitorul Ortodoxiei", nr. 368, 30 noiembrie 2005, p. 1-5.

AGENDA DE LUCRU
A PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
(perioada 1 iulie -31 decembrie 2005)

– *Vineri, 1 iulie a.c.:*

– A primit delegația Administrației Generale a Penitenciarelor condusă de dl. Marius Iacob, Director General, însoțit de domnii Robert Marius Cazanciuc și Șerban Alexandru, Directori Generali Adjuncți și dl. Dan Sterian, Consilier al Directorului General. Au fost abordate subiecte legate de activitatea preoților din Penitenciare și relația cu comunitățile locale bisericesti etc.

– A primit pe P. Cuviosul Arhim. Ambrozic, Egumenul Mănăstirii Zografu, din Sf. Munte Atos, însoțit de P. Cuviosul Ierom. Visarion, de P.C. Pr. Petăr Totev, parohul bisericii bulgare "Sf. Ilie", din București și un grup de tineri teologi români, în legătură cu viața monahală.

– A participat la sfințirea bisericii noi a Spitalului Fundeni, săvârșită de P.S. Episcop-Vicar Varsanufie Prahoveanu, unde a adresat cuvânt de învățătură și de felicitare d-lui Prof. Dr. Dan Tulbure, Directorul Spitalului, preotului paroh și tuturor ostenitorilor, binecuvântând bolnavii.

– *Sâmbătă, 2 iulie a.c.:*

– Însoțit de P.S. Vincențiu Ploieșteanu, Episcop-Vicar Patriarhal, a vizitat Mănăstirea Țigănești, închinându-se în biserică, vizitând atelierile de broderie și veșminte preoțești.

– *Duminică, 3 iulie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a adresat cuvânt de învățătură la Duminica Sfinților Români.

– *Luni, 4 iulie a.c.:*

– A primit pe Decanii Facultăților de Teologie din București, Iași, Sibiu, Cluj-Napoca, Craiova și Arad, participanți la Consfătuirea prezidată de Î.P.S. Mitropolit Daniel, Președintele Comisiei Sinodale Teologice și Liturgice, pentru organizarea celui de-al II-lea Congres Național al Facultăților de Teologie din Patriarhia Română, care se va desfășura în perioada 25-28 septembrie a.c. la Academia Mănăstirii Brâncoveanu, de la Sâmbăta de Sus, Arhiepiscopia Sibiului.

– A primit pe P.P.S.S. Episcopi Siluan din Italia și Sofian din Germania.

– *Marți, 5 iulie și miercuri, 6 iulie a.c.:*

– A prezidat lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, sesiunea iulie, 2005.

– *Vineri, 8 iulie a.c.:*

– **Primiri:**

– P.C. Pr. Nicolae Dura, parohul parohiei române din Viena, Austria, cu soția, în legătură cu lucrările de construcție a noii biserici.

– P.C. Pr. Theodor Giosan, parohul bisericii "Izvorul Tămăduirii" și dl. Șandru Alboi Alexandru, ctitor principal al bisericii "Nașterea Maicii Domnului", din Câmpulung Moldovenesc.

– P.C. Pr. Toader Doroftei, parohul bisericii românești "Sf. Gheorghe" din Stockholm, în legătură cu valoarea canonicității în Biserică.

– În cursul după-amiezii a vizitat noua grădiniță de copii a Parohiei Sfântul Ilie-Rahova și lucrările de construcție ale Centrului social al Parohiei Sfântul Spiridon-Vechi.

– *Sâmbătă, 9 iulie a.c.:*

– A vizitat șantierul noii biserici închinată "Sfinților Români" din incinta Atelierele Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

– *Luni, 11 iulie a.c.:*

– A primit pe Excelența Sa, dl. Jacek Paliszewski, Ambasadorul Republicii Polonia la București, însoțit de dl. Jaroslav Godun, Consilier al Ambasadei. La discuții a fost prezent P.C. Pr. Michael Tița, Consilier Patriarhal la Sectorul Relații Externe Bisericești.

– *Marti, 12 iulie a.c.:*

– A primit pe dl. Ministru Adrian Nicolae Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte, în legătură cu unele probleme ale Bisericii Ortodoxe Române.

– A săvârșit slujba înmormântării P.C. Pr. Ic. Stavrofor Ioan Bănățeanu, parohul bisericii "Sf. Nicolae – Biserica Albă". În cuvântarea rostită a evocat activitatea de excepție a acestui slujitor al sfântului altar, și fost secretar al Cancelariei Patriarhale, inițiator al unei corale a preoților capitalei, preot cu o lucrare pastorală pilduitoare.

– *Joi, 14 iulie a.c.:*

– A lansat apelul "*Chemare la rugăciune și fapte de ajutorare*", pentru susținerea semenilor afectați în urma inundațiilor care au cuprins întreaga țară.

– A primit pe P.S. Episcop Ioachim al Hușilor, după ieșirea sa din spital.

– A primit pe preotul James Ramsay, capelanul parohiei anglicane din București, cu prilejul încheierii misiunii pastorale pe care a împlinit-o în capitală, transmițând salutări frățești Grației Sale, Dr. Rowan Williams Arhiepiscop de Canterbury.

– După amiază a participat la inaugurarea expoziției "Umbre și Lumini, patru secole de pictură franceză", organizată la Muzul Național de Artă cu prilejul Zilei Naționale a Franței.

Neputând răspunde personal unor invitații, P.F. Părinte Patriarh Teoctist a dat următoarele delegații:

– *Duminică, 3 iulie a.c.:*

– P.S. Episcop-Vicar Ciprian Câmpineanul, pentru săvârșirea Sfintei Liturghii la biserica "Sfinților Români" din cartierul Titan, București.

– P.S. Episcop-Vicar Sebastian Ilfoveanul, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Mănăstirea Cernica.

– *Marți, 5 iulie a.c.:*

– P.C. Prof. Diac. Nicu D. Octavian, Consilier Patriarhal la Sectorul Învățământ, la recepția de la Ambasada Statelor Unite ale Americii din București, cu prilejul celei de-a două sute douăzeci și noua aniversări a Independenței acestei țări.

– P.C. Pr. Paul Chiru și dl. Ion Neagu, Consilier Juridic, la masa rotundă cu tema "Dezbateri asupra proiectului de lege privind libertatea religioasă", organizată de Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților.

– *Miercuri, 6 iulie a.c.:*

– P.C. Pr. Prof. Constantin Drăgușin, la lansarea primului volum al *Enciclopediei Muzicii Românești*, realizat sub conducerea d-lui Viorel Cosma.

– *Joi, 7 iulie a.c.:*

– P.C. Pr. Eugen Moraru, redactor responsabil al Revistei *Biserica Ortodoxă Română*, la lansarea lucrării *Scrieri alese* a Părintelui Vasile Țepordei, organizată de Muzeul Național de Istorie și Asociația Culturală Pro Basarabia și Bucovina.

– *Vineri, 8 iulie a.c.:*

– P.S. Episcop-Vicar Ambrozie Sinaitul, la manifestările religioase legate de prăznuirea Sfinților Epictet și Astion, de la mănăstirea Halmyris, Dunavăț.

– *Sâmbătă, 9 iulie a.c.:*

– P.S. Episcop-Vicar Vincențiu Ploieșteanu, la ceremonialul depunerii jurământului militar de către ostașii jandarmi din cadrul Inspectoratului General al Jandarmeriei Române.

– *Duminică, 10 iulie a.c.:*

– P.S. Episcop-Vicar Sebastian Ilfoveanul, la Sfânta Liturghie de la Schitul Caraiman, localitatea Bușteni, Județul Prahova.

– P.S. Episcop-Vicar Varsanufie Prahoveanul, la Sfânta Liturghie de la Parohia "Buna Vestire", Belu.

– *Miercuri, 13 iulie a.c.:*

– P.S. Episcop-Vicar Varsanufie Prahoveanul, la festivitatea de absolvire a promoției iulie 2005, de la Academia Națională de Informații.

– *Sâmbătă, 16 iulie a.c.:*

– A primit pe Mons. Luigi Bressan, Arhiepiscop de Trento, Italia, aflat în vizită în România.

– A primit pe dl. Ing. Mircea Mugescu și dl. Arhitect Voicu Florea pentru planul de restaurare a scârilor de la intrarea în Reședința Patriarhală.

– *Duminică, 17 iulie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală rostind cuvânt de învățătură și săvârșind hirotonia întru preot pe seama parohiei Drăgăneasca, jud. Giurgiu, a tânărului teolog Adrian Cotorceanu.

– Tot în cadrul Sfintei Liturghii a acordat Crucea Patriarhală P. Cuv. Protos. Laurențiu Moveleanu, pentru slujirea sa conștiincioasă.

– *Luni, 18 iulie a.c.:*

– **Primiri:**

– I.P.S. Mitropolit Nectarios de Leros, Kalimnos și Astypalea, aflat în vizită în România la invitația I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Arhiepiscopiei Alba Iuliei. A fost prezent și P.C. Pr. Eugen Moraru, redactorul revistei B.O.R.

– Dl. Virgil Moraru, artist plastic, patronul firmei ArtGeorgies, firmă care realizează vitralii și mozaic artistic.

– *Marți, 19 iulie a.c.:*

– A primit pe membrii delegației Asociației Comunicațiilor prin Cablu condusă de dl. Radu Petric, președintele Asociației, care a prezentat rezultatul colectei pentru familiile sinistrate din Banat, în urma inundațiilor din acea zonă, suma totală fiind de două miliarde lei și unsprezece mii de EURO. Suma a fost donată Mitropoliei Banatului – Arhiepiscopiei Timișoarei, pentru construcția de case în zonele afectate de inundații.

– *Miercuri, 20 iulie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la parohia *Sfântul Ilie-Rahova* cu prilejul prăznuirii Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul, hramul parohiei, rostind cuvânt de învățătură.

– *Joi, 21 iulie a.c.:*

– A vizitat Mănăstirea Antim pentru a constata stadiul lucrărilor de restaurare care se desfășoară la biserica Sfintei Mănăstiri.

– A plecat în vizită la Mănăstirea *Sfânta Maria-Techirghiol*, unde a petrecut o perioadă de odihnă.

– *Sâmbătă, 6 august a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Sfânta Maria-Techirghiol*, rostind cuvânt de învățătură.

– *Duminică, 7 august a.c.:*

– A participat la Sfânta Liturghie, oficiată de I.P.S. Mitropolit Serafim, la Mănăstirea *Sfânta Maria-Techirghiol*, rostind cuvânt de învățătură.

– *Marți, 9 august a.c.:*

– A vizitat Catedrala Arhiepiscopiei Tomisului la întoarcerea spre București de la Mănăstirea *Sfânta Maria-Techirghiol*.

– *Miercuri, 10 august a.c.:*

– A primit pe dna Maria Cristea, Președintele Radiodifuziunii Române. La întâlnire a fost de față P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal.

– *Vineri, 12 august a.c.:*

– A primit delegația Bisericii Vechi Catolice din Germania, condusă de Episcopul Joachim Vobbe, cu prilejul vizitei în România. La întâlnire au participat P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal și dl. Dr. Voicu, din Germania.

– A primit pe I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei și pe I.P.S. Arhiepiscop Pimen, al Sucevei și Rădăușilor, cu prilejul deplasării în Grecia, pentru a oferi părticele din Sfintele Moaște ale Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava, Mitropoliei de Veroia și Naoussa.

– A acordat un interviu pentru postul de radio *România Actualități*, cuprinzând un cuvânt de învățătură pentru sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului și pentru cei care au suferit de pe urma inundațiilor.

– *Luni, 15 august a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Sinaia, cu prilejul sărbătorii Adormirii Maicii Domnului, și a rostit cuvânt de învățătură.

Neputând răspunde personal unor invitații, P.F. Părinte Patriarh Teoctist a dat delegație după cum urmează:

– *Duminică, 17 iulie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la târnosirea altarului de vară *Sfântul Ilie*, al Mănăstirii Crasna.

– *Miercuri, 20 iulie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la sărbătoarea Sfântului Prooroc Ilie, hramul Bisericii Ortodoxe Bulgare, din București, și a transmite dragostea și prețuirea P.F. Patriarh Teoctist Sanctității sale Patriarhul Maxim, al Bulgariei, preotului și credincioșilor bisericii bulgare.

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, pentru a participa la festivitatea de absolvire a promoției 2005 a Academiei de Poliție "*Alexandru Ioan Cuza*" din București.

– P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, pentru a săvârși slujba de târnosire a bisericii ridicate în incinta unității militare 0185, din București, cu prilejul prăznuirii Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul, ocrotitorul Forțelor Aeriene Române.

– *Joi, 21 iulie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la recepția oferită cu prilejul Zilei Naționale a Egiptului de către E.S. Dna Wafaa Bassim, Ambasadorul Egiptului la București.

– *Vineri, 29 iulie a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la festivitatea de absolvire a promoției 2005 a Colegiului Național de Apărare.

– *Luni, 1 august a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de E.S. dl. Jean-Claude Richard, Ambasadorul Confederației Elvețiene la București, cu prilejul Zilei Naționale a acestei țări.

– *Mărți, 16 august a.c.:*

– A primit pe P.C. Pr. Matei Petru, parohul bisericii românești din Nicosia, Cipru.

– *Miercuri, 17 august a.c.:*

– **Primiri:**

– E.S. dl. Ovidiu Grecea, Ambasadorul României la Canberra, Australia, însoțit de dl. Laurențiu Fulga, editor al revistei *Spirit Românesc*, Sydney, Australia, cu propunerea înființării unei episcopii pentru preoții și credincioșii români de pe acest continent.

– Doamna Anca Vlad, Președintele Televiziunii "Senso" și a Grupului Fildas, dl. Director General Ovidiu Popescu, Abbott Laboratories S.A. România, Pharma Divisio, și dra Manuela Golescu, redactor Senso TV, în legătură cu buna organizare a transmiterii Sfintei Liturghii de la Catedrala Sfintei Patriarhii.

– I.P.S. Mitropolit Daniel, al Moldovei și Bucovinei, pentru a expune desfășurarea ceremoniilor cu prilejul dăruirii unei părți din Sfintele Moaște ale Sf. Ioan cel Nou de la Suceava Bisericii Greciei, Mitropoliei de Veroia și Naoussa, de unde s-a întors.

– P.S. Episcop Galaction al Alexandriei și Teleormanului pentru unele aspecte pastorale și asistența unor parohii sinistrate.

– P.Cuv. Arhim. Nicodim Dimulescu, starețul Mănăstirii Crasna pentru invitarea ierarhilor vicari la hramul Mănăstirii.

– P.C. Pr. Acad. Dumitru Popescu și dl. Acad. Marin Aiftincă în problema activității teologice a secției de specialitate din Academia Română.

– Domnul Dr. Jürgen Henkel, reprezentant pentru România al Fundației *Hans Seidel*, și dl. Wolfram Göll, jurnalist, pentru stabilirea unui interviu.

– Dl. Vlad Oprea, Primarul orașului Sinaia și dl. Alexandru Constantin, însoțiți de P.C. Pr. Cons. Nicolae Crângașu în legătură cu ceremonia acordării Prea Fericirii Sale a Diplomei de Cetățean de Onoare al orașului Sinaia.

– *Joi, 18 august a.c.:*

– A acordat un interviu pentru Radiodifuziunea landului Bavaria, secția religioasă, și altor publicații din Germania și Elveția, domnilor Dr. Jürgen Henkel, reprezentant pentru România al Fundației *Hans Seidel*, și Wolfram Göll, jurnalist.

– A prezidat ședința cu Protopopii și secretarii Protoieriiilor din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, având pe ordinea de zi recentele hotărâri ale Sfântului Sinod.

– A primit pe E.S. Dl. Mihai Dobre, Ambasadorul României la Vatican, împreună cu familia, analizându-se situația românilor din Italia la întâlnire participând și alți ierarhi, în frunte cu I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei.

– *Vineri, 19 august a.c.:*

– A participat, împreună cu alți ierarhi, la lucrările Comisiei Mixte pentru proprietățile bisericești, cu reprezentanții Guvernului României.

– A primit pe I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, care a solicitat acordarea Crucii Patriarhale pentru unii preoți meritoși din Arhiepiscopie.

– A primit pe I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei și pe I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, aflați la lucrările Comisiei Mixte pentru proprietățile bisericești.

– *Luni, 22 august a.c.:*

– **Primiri:**

– P. Cuv. Arhim. Benedict Sauciuc, starețul Mănăstirii Neamț, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, cu invitația de a vizita mănăstirea, știindu-se că Prea Fericirea Sa și-a împlinit noviciatul monahal în această mănăstire.

– P.C. Pr. Neluțu Oprea, parohul bisericii Sfânta Treime a comunității românești din Sofia, Bulgaria, pentru unele aspecte pastorale.

– *Marti, 23 august a.c.:*

– **Primiri:**

– Dl. Sebastian Duicu, muzeul Național Cotroceni, pentru oferirea unei lucrări de specialitate.

– Dl. Sorin Dumitrescu, pictor, președintele Fundației și Editurii Anastasia, cu rugămintea de a-i vizita atelierul de creație.

– Dl. Prof. Ioan Coja și dl. Prof. Marcel Petrișor, pentru un dialog fructuos.

– P. cuv. Arhim. Visarion Marinescu, starețul Mănăstirii Plumbuita, pentru clarificări necesare la înființarea unei fundații.

– *Miercuri, 24 august a.c.:*

– A primit pe dl. Liviu Damian, Președintele Alianței Pensionarilor din România, însoțit de d-na Ștefania Pascu, Secretar Executiv al Alianței, pentru discuții privind problemele cu care se confruntă o mare parte a pensionarilor din țara noastră.

– *Joi, 25 august a.c.:*

– A primit pe dl. Grigore Vieru, poet, și dl. Daniil Dumitru Ionașcu, scriitor, strănepot al poetului George Coșbuc, cu analiza situației Mitropoliei Basarabiei.

– A primit pe dna ing. Victoria Cosmin, Director General al Societății Comerciale *Textila Dacia S.A.*, însoțită de P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, în legătură cu bunul mers al Așezământului pentru ocrotirea copiilor și femeilor care primesc îngrijire la "*Casa Patriarhul Justinian*".

– *Luni, 26 august a.c.:*

– **Primiri:**

– P.C. Pr. Conf. Dr. Tache Stere, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian*, a Universității București pentru aspecte de învățământ.

– P.C. Pr. Silviu Pufulete, de la Parohia *Sfântul Gheorghe* din Londra, Anglia, expunând situația și necesitatea numirii celui de-al doilea preot.

– P.C. Pr. Lect. Mihai Spătăreanu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian*, a Universității București, director de programe în cadrul Asociației Ecumenice a Bisericilor din România-AidRom.

– *Sâmbătă, 27 august a.c.:*

– A primit pe dl. René Boissin, Președintele Clubului Diplomatic din Belgia, Fondator-Redactor Șef al Gazetei Diplomatice de la Bruxelles, Secretar General al Organizației Mondiale a Presei Periodice. A fost însoțit de dl. Prof. Dr. Theodor Purcărea, Membru al Asociației Internaționale a Distribuției-AIDA, Bruxelles, și de dl. Dr. Ing. Victor Lorin Purcărea, Director General al Editurii Universitare Carol Davila.

– *Duminică, 28 august a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală rostind cuvânt de învățătură.

– *Luni, 29 august a.c.:*

– A primit pe dl. Jean-Arnold de Clermont, Președintele Conferinței Bisericilor Europene-K.E.K., pentru discuții privind organizarea celei de-a III-a Adunări Ecumenice Europene la Sibiu, septembrie 2007. Oaspetele a asistat la Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, însoțit de P.C. Pr. Prof. Ioniță Viorel, Director de Studii în cadrul Conferinței Bisericilor Europene.

– *Marti, 30 august a.c.:*

– A primit pe dl. Adrian Iorgulescu, Ministrul Culturii și Cultelor și pe dl. Adrian Nicolae Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte în legătură cu urgentarea formalităților pentru terenul pe care se va înălța viitoarea catedrală a Patriarhiei.

– *Miercuri, 31 august a.c.:*

– A plecat spre Sibiu pentru a participa la slujba de înmormântare a Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Antonie Plămădeală al Ardealului, trecut la cele veșnice la 29 august a.c. După slujba Vecerniei a prezidat ședința Consiliului Eparhial pentru definitivarea programului înmormântării Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Antonie. A participat la slujba de înmormântare de la Sibiu și la înhumarea ilustrului ierarh la Mănăstirea Sâmbăta, Arhiepiscopia Sibiului în zilele de 1 și 2 septembrie.

Neputând răspunde personal unor invitații, P.F. Părinte Patriarh Teoctist a fost reprezentat și a dat următoarele delegații:

– *Luni, 15 august a.c.:*

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a participa la hramul bisericii Adormirea Maicii Domnului, a Unității militare 0185, din București.

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului la Mănăstirea *Humor*, din Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, cu prilejul hramului.

– *Sâmbătă, 27 august a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la hramul *Sfântului Mucenic Fanurie*, la Parohia Mihai Bravu, Protoieria III Capitală.

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, pentru a participa la hramul *Sfântului Mucenic Fanurie*, la Parohia din localitatea Minerii, comuna Filipeștii de Pădure, județul Prahova.

– *Joi, 1 septembrie a.c.:*

– În seara precedentă a prezidat la Sibiu Consiliul Eparhial, definitivând programul înmormântării, potrivit testamentului, răposatului ierarh Antonie Plămădeală și stabilind modul de funcționare a cancelariei pe timpul locotenenței Prea Fericirii Sale.

– A săvârșit, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, înconjurat de ierarhii Sfântului Sinod slujba înmormântării I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie al Ardealului, și a rostit cuvânt de prețuire pentru ilustrul ierarh.

– *Vineri, 2 septembrie a.c.:*

– A săvârșit slujba de înhumare a I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie al Ardealului, în noua biserică a Mănăstirii Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, a rostit cuvântul de omagiere și a prezidat procesiunea, ocolind biserica Mănăstirii și îndeplinind rânduiala punerii în mormânt.

– A participat împreună cu toți cei prezenți, ierarhi, preoți, credincioși și stareți de mănăstiri, la agapa de pomenire pregătită de mănăstire.

– *Marti, 6 septembrie a.c.:*

– A plecat spre *Mănăstirea Vorona* la invitația I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, pentru a participa la hramul Mănăstirii și la proclamarea canonizării *Sf. Cuvios Onufrie*, de la mănăstirea Sihăstria Voronei.

– A făcut un popas la Episcopia Romanului, unde s-a întâlnit cu P.S. Episcop Eftimie.

– La vremea Vecerniei a fost întâmpinat la Mănăstirea Vorona, Botoșani, de I.P.S. Mitropolit Daniel, P.S. Episcop Ioachim Băcăoanul, P.S. Episcop Corneliu Bârlădeanul, P. Cuv. Protos. Luca Diaconul, exarhul mănăstirilor, P.C. Pr. Lucian Leonte, Protopop de Botoșani, Maica Teofana Scânteii, stareța Mănăstirii Vorona, iar în biserică a răspuns cuvântului de întâmpinare al I.P.S. Mitropolit Daniel.

– *Miercuri, 7 septembrie a.c.:*

– În cursul dimineții a purtat discuții cu I.P.S. Mitropolit Daniel și Maica Teofana pentru definitivarea ultimelor aspecte legate de ceremonia de proclamare a canonizării Cuviosului Onufrie în cadrul slujbei Sfintei Liturghii de a doua zi.

– A primit pe Primarul comunei Stăuceni, Dl. Chihaia Mihai, însoțit de vice-primarul Epuraș Cosmin și familiile Timofte Mircea și Mateiuc Doru din Tocileni, care au adresat Prea Fericirii Sale rugămintea de a primi titlul de cetățean de onoare al comunei Stăuceni și ca școala din satul Tocileni să poarte numele de "Patriarhul Teoctist".

– În cursul după-amiezii a acordat un amplu interviu pentru Radio *Trinitas* realizat de Pr. Ciprian Apetrei, director.

– A acordat un interviu pentru "Radio România-Actualități" cu privire la însemnătatea canonizării cuviosului Onufrie de la Sihăstria Voronei, realizat de dl. Mircea Motrici.

– *Joi, 8 septembrie a.c.:*

– A săvârșit slujba Sfintei Liturghii cu prilejul hramului Sf. Mănăstiri Vorona înconjurat de I.P.S. Daniel al Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Pimen al Sucevei și Rădăuților, P.S. Calinic al Argeșului, P.S. Casian al Dunării de Jos, P.S. Laurențiu Streza al Caransebeșului, P.S. Irineu Slătineanu Arhiepiscop vicar al Episcopiei Râmnicului, P.S. Ioachim Băcăoanu Arhiepiscop vicar al Episcopiei Romanului și P.S. Corneliu Bărlădeanu Arhiepiscop vicar al Episcopiei Hușilor. În cadrul Sfintei Liturghii s-a proclamat canonizarea Sfântului Cuvios Onufrie, iar Tomosul de canonizare a fost citit de P.S. Vincențiu Ploieșteanu, Vicar patriarhal, Secretarul Sfântului Sinod.

– A rostit cuvânt solemn de învățătură și cinstire a Cuviosului Onufrie, a cărui tradiție de sfințenie exista din vremea în care Prea Fericirea Sa începea viața monahală la Sihăstria Voronei.

– A acordat crucea Patriarhală P.Cuv. Maici Teofana Scânteii, stareța Mănăstirii Vorona.

– A primit titlul de cetățean de onoare al comunei Vorona, din partea Primarului Comunei, dl. Ștefan Aurel, înconjurat de o frumoasă ceată de elevi, dornici de a-și exprima sentimentele la microfon.

– A acordat un interviu pentru *Radio România-Actualități* cu privire la însemnătatea zilei, realizat de dna Izabela Aivăncesei.

– A primit pe P.C. Pr. Prof. Dr. Vizitiu Mihai, Consilier pentru învățământ al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, pe P.C. Pr. Prof. Grigore Diaconu, Directorul Seminarului Teologic Botoșani și pe P. Cuv. Arhim. Timotei Aioanei, exarh cultural al Mitropoliei.

– *Vineri, 9 septembrie a.c.:*

– A asistat la slujba Sfintei Liturghii de la Sihăstria Voronei, oficiată de I.P.S. Daniel împreună cu ceilalți ierarhi, a rostit cuvânt de învățătură și a oferit I.P.S. Mitropolit Daniel un engolpion și o cruce, iar Stareșului Mănăstirii, P.Cuv. Protos. Ghedeon Huțănașu, Crucea Patriarhală.

– A vizitat Complexul Mănăstirii Sihăstria Voronei unde Prea Fericirea Sa a început viața monahală în anul 1928.

– *Sâmbătă, 10 septembrie a.c.:*

– A vizitat împreună cu I.P.S. Mitropolit Daniel, al Moldovei și Bucovinei, P.S. Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului, și P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu,

vicar patriarhal, biserica din satul Victoria, comuna Stăuceni, construită de Prea Fericirea Sa pe când era Mitropolitul Moldovei.

– A primit în cadrul festiv titlul de cetățean de onoare al comunei Stăuceni, din partea Primarului dl. Chihaia Mihai, rostind cuvânt de învățătură și mulțumire locuitorilor și oficialităților prezente la acest moment.

– S-a recules la mormântul părinților, Dumitru și Marghioala Arăpașu, unde I.P.S. Daniel și P.S. Calinic au oficiat o slujbă de pomenire depunând o coroană și buchete de flori.

– A vizitat Școala Generală cu clasele I-VIII din satul natal Tocileni, fiind întâmpinat de dl. director Dumitru Bârzu, de învățătorii și elevii școlii. Cu acest prilej, a dezvelit placa prin care școala a primit numele de "*Patriarhul Teoctist*" și a rostit cuvânt de recunoștință și mulțumire.

– A vizitat biserica parohiei Tocileni și a rostit cuvânt sufletesc enoriașilor și locuitorilor acestui sat.

– A vizitat Mănăstirea Popăuți din Botoșani aflată în plină reconstrucție și restaurare sub grija stareșului Luca Diaconu, exarhul zonal.

– A vizitat noul și modernul Seminar Teologic din Botoșani, condus de Pr. Prof. Grigore Diaconu.

– La înapoierea spre București a vizitat pe P.S. Episcop Eftimie al Românilui, rămânând seara la reședința episcopală.

– *Duminică, 11 septembrie a.c.:*

– A vizitat Schitul *Sfânta Maria Cricov*, lângă Urlați Prahova, pentru a vedea lucrările la noua biserică de zid, depozitul de carte veche și casa de oaspeți a mănăstirii, aflată în grija P.Cuv. Stareș Cleopa Florescu.

– *Luni, 12 septembrie a.c.:*

– A participat la deschiderea Simpozionului Internațional cu tema *Libertatea religioasă în context românesc și european*, organizat de Ministerul Culturii și Cultelor, Secretariatul de Stat pentru Culte și Asociația Conștiință și Libertate și a ținut o alocuțiune la tema Simpozionului.

– A primit pe dl. George State, membru în Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor.

– *Miercuri, 14 septembrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală, cu prilejul praznicului împărătesc al Înălțării Sfintei Cruci și a rostit cuvânt de învățătură.

– A primit pe P.S. Episcop Sofronie, al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, care s-a întors din Italia.

– A primit pe P.Cuv. Maică Lucia Bostan, Mănăstirea Samurcășești, loc. Ciorogârla, în legătură cu unele probleme de ordin economic.

– *Joi, 15 septembrie a.c.:*

– A primit pe E.S. Georgios Konstantopoulos, Ministrul Sănătății din Grecia, aflat la lucrările Comitetului Regional pentru Europa al Organizației Mondiale a

Sănătății, și pe E.S. dl. Thanos Dendoulis, Ambasadorul Greciei la București. La întâlnire a fost prezent și P.C. Pr. Eugen Moraru, redactorul revistei B.O.R.

Neputând răspunde personal unor invitații, P.F. Părinte Patriarh Teoctist a fost reprezentat de:

– *Duminică, 4 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Parohia Valea Plopului, jud. Prahova și slujba de sfințire a troiței cu hramul Sf. Mare Mc. Gheorghe.

– *Marți, 6 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de Ambasada Ucrainei în România, cu prilejul Zilei Independenței acestei țări.

– *Joi, 8 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Mănăstirea Pisiota, jud. Prahova cu prilejul hramului.

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a participa la recepția oferită cu prilejul Zilei Naționale a Republicii Slovace.

– *Luni, 12 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la deschiderea anului școlar la Colegiul Economic A.D. Xenopol din București.

– *Miercuri, 14 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a participa la hramul Bisericii Înălțarea Sfintei Cruci, a schitului Caraiman, din localitatea Bușteni, Prahova.

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, și P.C. Pr. Cons. Florin Șerbănescu, pentru a participa la vernisajul expoziției de pictură și grafică, *Un artist al culorilor – Vasile Grigore*.

– P.C. Protoieru Gheorghe Lazăr, Protoieria Ploiești, pentru a participa la cea de-a 5-a aniversare a Fundației medicale "Realpio".

– *Vineri, 16 septembrie a.c.:*

– **Primiri:**

– I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, la plecarea spre Poznan, Polonia.

– P.C. Pr. Fodor Ioan, pentru binecuvântarea de a sluji la Parohia Sfântul Gheorghe din Londra, Anglia, în perioada în care se va afla la bursă.

– P.C. Arhim. Nicodim Dimulescu, starețul Mănăstirii Crasna, cu invitația de a participa la hramul Acoperământul Maicii Domnului.

– A prezidat Permanența Consiliului Național Bisericesc, pentru discutarea unor probleme de interes bisericesc și social-caritativ.

– *Luni, 19 septembrie a.c.:*

– A primit pe P.C. Pr. Lect. Dumitru Pinte, de la Facultatea de Teologie "Patriarhal Justinian", din București, pentru probleme legate de Parohia Mavrogheni.

– A primit pe P.C. Pr. Ioan Iancu, preot la Parohia *Nașterea Maicii Domnului*, din Laval, Canada.

– *Marți, 20 septembrie a.c.:*

– **Primiri:**

– Dl. Adrian Lemeni, Ministru Secretar de Stat pentru Culte și dna Prof. Dr. Magda Stavinschi, Directorul Institutului Astronomic al Academiei Române, președintele Asociației Astronomia XXI, pentru probleme legate de organizarea la Palatul Patriarhiei a unui Congres internațional "Știință și Ortodoxie, un dialog necesar" (22-26 octombrie a.c.).

– P.C. Diac. Theodore Coresi, Viena, Austria, cu propunerea proiectului "Biblia rostită", al societății "Cartea Sonoră", cu sediul la Timișoara.

– I.P.S. Mitropolit Serafim, al Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord.

– *Miercuri, 21 septembrie a.c.:*

– A participat la deschiderea *Celei de-a XXIV-a Conferințe Ecumenice a episcopilor apropiați Mișcării Focolarelor-Opera Preasfintei Maria* și a răspuns la salutul E.S. Cardinal Miraslov Vlk, rostind Cuvântul de deschidere.

– A primit pe dna Elena Andronache, membră a *Grupului independent pentru democrație România-Basarabia*, cu probleme legate de organizarea unei conferințe.

– *Joi, 22 septembrie a.c.:*

– A participat la deschiderea anului școlar 2005-2006 la Seminarul Teologic Liceal Ortodox din București și a rostit cuvânt de învățătură. A vizitat noua clădire a Seminarului în prezența Inspectorului General din Ministerul Educației și Cercetării, a Viceprimarului Primăriei Sector 4, și a părinților copiilor etc.

– *Vineri, 23 septembrie a.c.:*

– A primit pe dl. General Mircea Mureșan, Rectorul Academiei Militare, împreună cu P.C. Pr. Sorin Pitic-Tran, slujitor la biserica Corpului de Gardă.

– A primit pe I.P.S. Mitropolit Serafim și dl. Jürgen Henkel, reprezentantul Fundației *Hans Seidel* pentru România.

– *Duminică, 25 septembrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la biserica Sfântul Spiridon Nou, Paraclis Patriarhal, înconjurat de ierarhi ai Bisericii noastre și ai altor Biserici Ortodoxe și a membrilor prezenți la cea de-a XXIV-a Conferință Ecumenică a episcopilor apropiați Mișcării Focolarelor-Opera Preasfintei Maria.

– *Luni, 26 septembrie a.c.:*

– A acordat un interviu postului de televiziune RAI-Italia, legat de organizarea la București a celei de-a XXIV-a Conferințe Ecumenice a episcopilor apro-

piați Mișcării Focolarelor-Opera Preasfintei Maria. Interviuul a fost realizat de dna reporter Adriana Torres.

– A participat la sesiunea specială organizată cu prilejul Celei de-a XXIV-a Conferințe Ecumenice a episcopilor apropiați Mișcării Focolarelor-Opera Preasfintei Maria, la Institutul romano-catolic din București, și a luat cuvântul în cadrul acesteia.

– *Marți, 27 septembrie a.c.:*

– A participat la sărbătoarea Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul, hramul Mănăstirii Antim, înconjurat de PP.SS. Episcopi Vinčențiu Ploieșteanu și Ambrozie Sinaitul, vicari patriarhali, Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor. A ținut cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la Sfânta Liturghie.

– A primit o comisie de arhitecți însoțiți de P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

– *Miercuri, 28 septembrie a.c.:*

– A primit pe I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei.

– A primit vizita dlui acad. Thiery de Montbrial, membru fondator al Institutului Francez de Relații Internaționale, aflat în vizită în România la invitația Academiei Române.

– A primit pe dl. col. Dogaru Ioan, pentru prezentarea unei colecții de medalii.

– *Joi, 29 septembrie a.c.:*

– A primit pe dl. arhitect Corneliu Șerban Popa, vicepreședintele Consiliului Parohiei Ortodoxe Române *Sf. Ioan Botezătorul*, din Montreal, Canada, însoțit de dna Rodica Popa, soție, și dna Magdalena Șerbănescu-Panaiteșcu, scenograf.

– A primit pe dl. Petrașciuc Romeo, redactor coordonator al săptămânalului *Iisus Biruitorul*, editat de Oastea Domnului, cu solicitarea unui cuvânt de binecuvântare la cea de-a 500 apariție a publicației și a unei precuvântări la cartea *Omoforuri*.

– *Vineri, 30 septembrie a.c.:*

– A primit pe P.C. Pr. Bârliba Ioan, Directorul Seminarului Teologic Liceal Sf. Gheorghe, din Roman.

– A participat la lucrările Conferinței *Biserica și imaginea României*, organizată la Palatul Patriarhiei și a rostit cuvântul de deschidere.

– A primit pe dl. Mihai Ovidiu Enea, Director Executiv al *Fundației pentru Democrație, Cultură și Libertate*.

La invitațiile la care nu a putut răspunde personal, P.F. Părinte Patriarh Teoctist a fost reprezentat de:

– *Sâmbătă, 17 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la deschiderea celei de a V-a ediție a *Târgului de pâine*, organizat de Primăria Sectorului 2 și Centrul Cultural *Mihai Eminescu*.

– *Vineri, 23 septembrie a.c.:*

– P.C. Pr. Prof. Nicolae Bordașiu, Parohia Sf. Silvestru, pentru a participa la lansarea filmului documentar "Mai presus de moarte, în Iubire", dedicat poetului Ioan Alexandru.

– *Sâmbătă, 24 septembrie a.c.:*

– P.C. Pr. Cons. Michael Tița, pentru a participa la investirea dlui dr. Daniel Zikeli ca paroh al Bisericii Evanghelice C.A. din București.

– *Duminică, 25 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a oficia Sfânta Liturghie și a sfinți Troița ridicată la Parohia Aricești-Zeletin, protoieria Vălenii de Munte, jud. Prahova.

– *Luni, 26 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a oficia Sfânta Liturghie la Parohia Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, Protoieria III-Capitală, cu prilejul hramului.

– *Miercuri, 28 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la ceremonia depunerii jurământului militar de către studenții Academiei de Poliție "Alexandru Ioan Cuza".

– *Joi, 29 septembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a participa la lansarea monografiei bisericii Stavropoleos, versiunea în limba engleză, la Hotel Athénée Palace Hilton.

– *Sâmbătă, 1 octombrie a.c.:*

– A participat la dezvelirea efigiei Regelui Carol I și ceremonia de acordare a numelui său Universității Naționale de Apărare, rostind rugăciunea de binecuvântare.

– *Duminică, 2 octombrie a.c.:*

– A participat la Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Christiana*, din București, cu prilejul sfințirii și inaugurării Căminului de bătrâni, organizat prin strădania Maicii Starețe Benedicta Chirobocea și sprijinul Patriarhiei prin P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul. Cu acest prilej a rostit cuvânt de învățătură și a vizitat noul Cămin.

– *Luni, 3 octombrie a.c.:*

– A primit pe P.C. Pr. Mărginean Vasile Adrian, Capelan General pentru Penitenciarele din România și Șef al Secției de Asistență religioasă din cadrul Ministerului Justiției.

– *Marți, 4 octombrie a.c.:*

– A primit pe dl. Gheorghe Flutur, Ministrul Agriculturii.

– A primit pe I.P.S. Mitropolit Teofan al Olteniei, I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei și I.P.S. Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei, aflați la lucrările Comisiei Mixte Parteneriat Social și Retrocedări.

– *Miercuri, 5 octombrie a.c.:*

– **Primiri:**

– Dna Livia Drăghici de la Biblioteca Centrul Laterini, Roma.

– Dl. Dr. Adrian Harghel, pentru prezentarea cărților "Meșterul Manole al Crucii" și "Teo-antropologia Crucii-Introducere".

– P.S. Ioachim Băcăoanul, arhieru-vicar al Episcopiei Romanului, care a participat la definitivarea textelor slujbelor Mitropolitului Grigorie Dascălul și a Cuviosului Stareț Gheorghe de la Cernica, pentru a fi prezentate la proxima ședință a Sfântului Sinod.

– *Joi, 6 octombrie a.c.:*

– A primit pe Dna Anna Benaki-Psarouda, Președintele Parlamentului Republicii Elene, aflată în vizită oficială în România. A fost însoțită de E.S. dl. Thanos Dendoulis, Ambasadorul Republicii Elene la București și de o numeroasă delegație. Au fost de față PP.SS. Episcopi Ambrozie Sinaitul și Ciprian Câmpineanul, vicari patriarhali, P.C. Cons. Michael Tița, P.C. Pr. Eugen Moraru, redactor la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al BOR.

– A prezidat, la Mănăstirea Radu-Vodă, conferința Stareților și Starețelor mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor. Au participat PP.SS. Episcopi Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor.

– *Vineri, 7 octombrie a.c.:*

– A primit pe P.C. Pr. Vlaicu Patriciu, consilier juridic al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, cu problema achiziționării unei clădiri pentru biroul de reprezentare a BOR la Bruxelles.

– *Luni, 10 octombrie a.c.:*

– A primit pe dna Elena Sava, noul Ambasador al României la Ottawa, Canada.

– A primit pe dna Viorica și dl. George Cucu, credincioși români din Washington, S.U.A., însoțiți de P.Cuv. Arhim. Grigore Băbuș.

– *Marti, 11 octombrie a.c.:*

– A primit pe P.Cuv. Arhim. Avacum Bucălae, parohul Bisericii Sf. Matei, Ottawa, la întoarcerea în Canada.

– *Miercuri, 12 octombrie a.c.:*

– A primit pe P.Cuv. Arhim. Iuvenalie Ionașcu, parohul Bisericii Sfântul Ioan Casian, Scala Coeli-Tre Fontane, din Roma, Italia.

– *Joi, 13 octombrie a.c.:*

– A plecat cu o cursă specială spre Iași însoțit de o delegație numeroasă din care au făcut parte I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, PP.SS. Episcopi Ambrozie Sinaitul și Ciprian Câmpineanul, consilieri, preoți și diaconi.

– La sosirea pe aeroportul din Iași a fost întâmpinat de I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, ierarhi ai Sfântului Sinod, clerici și credincioși ai Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

– A primit titlul de *Doctor honoris causa* al Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, și a răspuns cuvântului dlui Prof. Univ. Dr. Dumitru Oprea, Rectorul Universității. Cuvântul *Laudatio* a fost rostit de I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei.

– În cadrul slujbei de priveghere pentru Sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva s-a închinat la sfințele moaște și a binecuvântat mulțimea binecredincioșilor pelerini veniți din toate colțurile țării.

– *Vineri, 14 octombrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Iași, cu prilejul sărbătorii Sfintei Cuvioase Parascheva, ocrotitoarea Moldovei, înconjurat de ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii noastre și ai altor Biserici Ortodoxe surori.

La invitațiile la care nu a putut răspunde personal, P.F. Părinte Patriarh Teoctist a fost reprezentat de:

– *Sâmbătă, 1 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a oficia Sfânta Liturghie la Mănăstirea Cheia, jud. Prahova.

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a participa la sărbătoarea Acoperământului Maicii Domnului, hramul bisericii noi a Mănăstirii Crasna.

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la festivitatea de deschidere a anului universitar 2005-2006 la Academia de Studii Economice din București.

– *Luni, 3 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la recepția oferită cu prilejul Zilei Unității Germane.

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa, în perioada 3-6 octombrie a.c., la cea de-a IX-a Convocare de pregătire a preoților din Armată.

– *Marți, 4 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie și slujba Te-Deum-ului în Paraclisul *Sfânta Ecaterina*, al Facultății de Teologie din București, cu ocazia deschiderii anului universitar 2005-2006.

– *Joi, 6 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de către Ambasada Greciei cu prilejul vizitei oficiale în România a dnei Anna Psarouda-Benaki, Președintele Parlamentului Republicii Elene.

– *Duminică, 9 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a oficia Sfânta Liturghie la Paraclisul Universitar *Sf. Nicolae*, din București și slujba Te-Deum-ului pentru deschiderea anului universitar 2005-2006.

– P.C. Cons. Diac. Nicu Octavian, Sectorul Învățământ, pentru a participa la Muzeul de Istorie al Municipiului București (Palatul Șuțu) la evenimentul cultural dedicat memoriei victimelor holocaustului, organizat de Fundația pentru Democrație, Cultură și Libertate.

– *Miercuri, 12 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de Ambasada Spaniei cu prilejul Zilei Naționale a acestei țări.

– *Vineri, 14 octombrie a.c.:*

– P.C. Cons. Diac. Nicu Octavian, Sectorul Învățământ, pentru a participa la Concertul Orchestrei Naționale Radio.

– *Luni, 17 octombrie a.c.:*

– A primit pe dl. prof. Nikolaus Netzhammer, din Bonn, Germania, care a prezentat traducerea în limba română a jurnalului Episcopului romano-catolic de București Raymund Netzhammer, "*Episcop în România*", publicat de Editura Academiei Române.

– A primit pe dl. Gen. de Brigadă Aurel Udor, comandantul Unității de Pompieri din București, însoțit de dl. mr. Eftene Cătălina și de P.C. Pr. Vasilică Bârleana, preotul unității menționate.

– A primit pe dl. Col. Stoica Petre, Președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor, care a oferit Prea Fericirii Sale Diploma de onoare, pentru activitatea de susținere a asociației, și medalia dedicată eroilor patriei.

– *Marti, 18 octombrie a.c.:*

– A primit pe dna Conf. Dr. Paulina Popoiu, Director General al Muzeului Național al Satului "Dimitrie Gusti" și dna dr. Aurelia Cosma, director adjunct, cu invitația de a participa la reînnoirea Muzeului după perioada de refacere prin care a trecut după incendiul din anul 1999.

– A prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor care a luat în discuție ordinea de zi cuprinzând probleme curente administrativ-bisericești, economice și de patrimoniu bisericesc.

– *Miercuri, 19 octombrie a.c.:*

– A prezidat lucrările Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei care a analizat documentația în vederea finalizării procedurii de cano-

nizare a Mitropolitului Grigorie Dascălu al Ungro-Vlahiei și a Cuviosului Stareț Gheorghe de la Cernica și Căldărușani.

– *Joi, 20 octombrie a.c. și vineri, 21 octombrie a.c.:*

– A prezidat lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

– *Sâmbătă, 22 octombrie a.c.:*

– A participat la Biblioteca Academiei Române la lucrările Congresului Internațional "*Știință și religie, un dialog necesar*", organizat de Academia Română și Fundația John Templeton, cu sprijinul Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, al Arhiepiscopiei Tomisului și al altor instituții din țară și străinătate, luând cuvântul la tema propusă.

– *Duminică, 23 octombrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală în prezența participanților la Congresul Internațional "*Știință și religie, un dialog necesar*", și a ținut cuvânt de învățătură.

– A oferit participanților la Congresul Internațional o recepție la Palatul Patriarhiei.

– *Luni, 24 octombrie a.c.:*

– A primit delegația Primăriei de Castellon, Spania, condusă de dl. primar Alberto Fabra Part și însoțită de P.Cuv. Protos. Nicodim Arsenie Adrian, parohul bisericii Sf. Nicolae din aceeași localitate, care au adus la cunoștință actul de donație al Primăriei pentru terenul pe care se va construi o biserică ortodoxă românească. La întâlnire au participat P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, P.C. Cons. Mircea Alexă Uță, P.C. Cons. Constantin Stoica.

– **Alte primiri:**

– P.C. Pr. Doru Costache, slujitor la parohia Sf. Maria-Sidney, Australia, care a participat la lucrările Congresului Internațional "*Știință și religie, un dialog necesar*".

– Dl. Iurii Tikhonov, împuternicit pentru România al Comitetului de Relații Externe al Administrației orașului Sankt Petersburg, însoțit de P.C. Cons. diac. Nicu Octavian, cu propunerea organizării unei expoziții.

– A participat la recepția oferită de Președintele României E.S. Dl. Traian Băsescu, cu ocazia Zilei ONU și a aniversării a 50 de ani de la admiterea României în această organizație.

– *Marți, 25 octombrie a.c.:*

– A primit pe dl. Col. Lucian Tătaru, șeful U.M. 01509, din București, cu propunerea înălțării unei Troițe în curtea unității.

– A primit pe P.C. Pr. Constantin Mihoc, parohul bisericii "Învierea Domnului", Berlin, Germania, împreună cu dl. Claudiu Florian, consilier cultural al Ambasadei României la Bonn, în legătură cu achiziționarea unui teren pentru construirea unei biserici parohiale.

– *Miercuri, 26 octombrie a.c.:*

– A săvârșit Sf. Liturghie la Catedrala Patriarhală cu prilejul sărbătorii Sfântului Dimitrie Izvorătorul de Mir și a rostit cuvânt de învățătură.

– La finalul Sfintei Liturghii a binecuvântat delegația condusă de P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul care a plecat în Bulgaria pentru a oferi Icoana cu părțile din Sfintele Moaște ale Sfântului Dimitrie cel Nou, pentru Mănăstirea de pe valea Lomului, la cererea Sanctității Sale Maxim, Patriarhul Bulgariei.

– *Joi, 27 octombrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie cu prilejul Sărbătorii Sfântului Dimitrie cel Nou, ale cărui Sf. Moaște se află în Catedrala Patriarhală. A ținut un înălțător cuvânt de învățătură mulțimii credincioșilor prezenți și pelerinilor sosiți la Catedrala Patriarhală din întreaga țară.

– *Vineri, 28 octombrie a.c.:*

– A primit vizita Alteței Sale Arhiducele Otto von Habsburg, ultimul descendent al familiei, însoțit de o numeroasă delegație. Au fost de față PP.SS. Episcopi Ambrozie Sinaitul și Ciprian Câmpineanul și PP.CC. Consilieri Michael Tița și Mihai Hau.

– **Alte primiri:**

– Dl. Ion Țăranu, scriitor, atașat cultural al Ambasadei României în Republica Moldova.

– P.C. Pr. Dănuț Manu, slujitor la Paraclisul Universității "Dimitrie Cantemir" cu cererea de a oficia slujba de sfințire a capelei acestei Universități.

– Dl. Adrian Ardelean, redactor la Ziarul *Pagini Românești*, din Montreal.

– *Sâmbătă, 29 octombrie a.c.:*

– A primit grupul de pelerini din Anglia condus de P.S. Episcop Kalistos Timothy Ware de Diokleia, cărora le-a prezentat organizarea și activitatea Bisericii Ortodoxe Române.

– *Duminică, 30 octombrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a ținut cuvânt de învățătură.

– *Luni, 31 octombrie a.c.:*

– A primit vizita E.S. Dl. Ram Mohan, Ambasadorul Indiei la București, cu soția.

– A acordat un interviu la aniversarea a 77 de ani de la prima emisiune a Radiodifuziunii Române.

La invitațiile primite la care nu a putut răspunde personal, a dat delegație după cum urmează:

– *Duminică, 16 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a întâmpina la Catedrala Patriarhală membrii Consiliului de conducere a Institutului Consilierilor Europei agreeți în fața Oficiului European de Brevete.

– *Luni, 17 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Cămpineanul, Vicar Patriarhal, pentru a participa la Gala Premiilor TVR Internațional, ediția a IV-a.

– *Marți, 18 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Cămpineanul, Vicar Patriarhal, pentru a participa la recepția oferită de Ambasada Republicii Azerbaidjan la București, cu prilejul Zilei Naționale.

– *Miercuri, 19 octombrie a.c.:*

– P.C. Pr. Gheorghe Pop pentru a participa la cina festivă de iftar "Prietenie și Dialog", organizată de publicația turcă Zaman International Newspaper.

– *Joi, 20 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la Seminarul Internațional *Educarea Copiilor cu multiple deficiențe senzoriale*, organizat la Palatul Patriarhiei.

– P.C. Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie "Patriarhul Justinian", pentru a participa la manifestarea "Valorile care ne apropie", organizată de Comisia Națională a României pentru UNESCO și Fundația Tuna.

– *Sâmbătă, 22 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Cămpineanul, Vicar Patriarhal, pentru a participa la inaugurarea *Centrului de îngrijiri paleative pentru bolnavii de cancer și leucemie aflați în stadiu terminal*.

– *Duminică, 23 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Cămpineanul, Vicar Patriarhal, pentru a primi la Catedrala Patriarhală delegația Fundației *Pro Jerusalem*.

– *Luni, 24 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la lansarea volumului de mărturie "Prin jertfă-pentru Europa" al domnului Septimiu Roman.

– *Marți, 25 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la sărbătorirea Zilei Armatei.

– *Miercuri, 26 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Cămpineanul, Vicar Patriarhal, pentru a săvârși slujba de sfințire a bisericii *Sf. Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de Mir*, a Universității Naționale de Apărare *Carol I*.

– P.C. Diac. Cons. Nicu Octavian, pentru a participa la recepția oferită de Ambasada Austriei la București, cu prilejul Zilei Naționale.

– *Sâmbătă, 29 octombrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la festivitatea de reînnoire a Muzeului Național al Satului *Dimitrie Gusti* și așezarea lui sub patronajul *Sfântului Dimitrie*.

– *Marti, 1 noiembrie a.c.:*

– A primit în audiență pe dl. Pandelescu Florentin Costin, Primarul orașului Voluntari.

– *Joi, 3 noiembrie a.c.:*

– A prezidat lucrările Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Mitropolit al Ardealului.

– *Vineri, 4 noiembrie a.c.:*

– A prezidat ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

– *Luni, 7 noiembrie a.c.:*

– A prezidat lucrările Conferinței preoțești semestriale cu tema "*Conștiința vie a slujirii preoțești: tradiție, responsabilitate și înnoire*", desfășurată în rotunda Palatului Patriarhiei. Au participat preoții celor trei Protoierii din Capitală și cei din Protoieria Ilfov. Au fost prezenți P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, Vicar Patriarhal și P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

– *Marti, 8 noiembrie a.c.:*

– A participat la sfințirea capelei Universității Dimitrie Cantemir din București, săvârșită de P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanu, și a rostit cuvânt de învățătură. Pentru activitatea creștină și ctitoria capelei a acordat Crucea patriarhală pentru mireni dlui Prof. Univ. dr. Momcilo Luburici, rectorul acestei Universități.

– *Miercuri, 9 noiembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Prof. Univ. Dr. Alexandru Barnea, care a solicitat un cuvânt înainte pentru cartea *Antichități creștine în Dobrogea*, a Episcopului romano-catolic Raymond Netzhammer, ce urmează să apară la Editura Academiei Române.

– A participat la hramul Mănăstirii Radu Vodă, *Sf. Nectarie* din Egina, ale cărui Sfinte Moaște sunt cinșite în această Mănăstire, și a rostit cuvânt de învățătură.

– *Joi, 10 noiembrie a.c.:*

– A primit o delegație UNESCO România condusă de dl. Alexandru Mironov și dl. Dogan, președintele Asociației Tuna.

– A primit pe I.P.S. Mitropolit Ignatios, de Dimitrias și Almyros, Grecia, însoțit de P.S. Episcop Ciprian Câmpineanu, vicar patriarhal.

– A primit pe dl. Mircea Motrici, scriitor, corespondent Radio România.

– *Vineri, 11 noiembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Prof. Victor Crăciun, Președintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni.

– *Sâmbătă, 12 noiembrie a.c.:*

– A plecat spre Sibiu pentru instalarea noului Mitropolit al Ardealului.

– *Duminică, 13 noiembrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie în catedrala Mitropolitană din Sibiu cu prilejul instalării I.P.S. Mitropolit Laurențiu al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului. A ținut cuvânt de întronizare și a fost citită gramata de instalare.

– *Luni, 14 noiembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Arhitect Cristian Samoilă, din Statele Unite ale Americii.

– *Mărți, 15 noiembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Emil Bâclea, din Bruxelles, Belgia.

Neputând răspunde personal unor invitații, P.F. Părinte Patriarh Teoctist a dat următoarele delegații:

– *Mărți, 1 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a prezida Conferința preoțească din protopopiatul Giurgiu-Sud.

– P.C. Consilier Diac. Nicu Octavian și P.C. Pr. Prof. Constantin Drăgușin pentru a participa la concertul extraordinar cu prilejul Zilei Radioului, la cea de-a 77-a aniversare.

– *Sâmbătă, 5 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la concertul aniversar, la 15 ani de activitate, al Corului Symbol.

– *Duminică, 6 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vinčențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la redeschiderea oficială a Catedralei Armene din București și a prezenta mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la biserica Sfântul Ilie-Rahova.

– *Mărți, 8 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vinčențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la parohia Sfinții Voievozi din Ploiești, cu prilejul hramului acestei biserici.

– P.S. Episcop Vinčențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la dezvelirea picturilor monumentale ale suveranilor României: Regele Carol I, Regina Elisabeta, Regele Ferdinand I și regina Maria, organizată la Palatul CEC-ului.

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Schitul Găneasa, jud. Ilfov.

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Schitul Sfânta Maria-Cricov, jud. Prahova.

– *Vineri, 11 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vinčențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la parohia Sfântul Mina din București, cu prilejul hramului acestei biserici.

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la capela Centrului Național pentru Managementul Situațiilor de Urgență – Ciolpani, cu prilejul hramului Sfântul Mucenic Mina, ocrotitorul Protecției Civile.

– *Sâmbătă, 12 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la ceremonia de depunere a jurământului militar la Regimentul 30 de Gardă și Protocol "Mihai Viteazul".

– P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a săvârși slujba la pomenirea de 7 ani a Pr. Prof. Constantin Sârbu.

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la ceremonialul depunerii jurământului militar la Inspectoratul General al Jandarmeriei Române.

– *Luni, 14 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Paraclisul Universității "Politehnica", cu prilejul hramului Sfântul Grigorie Palama.

– *Miercuri, 16 noiembrie a.c.:*

– A participat la rugăciunea de mulțumire săvârșită cu prilejul aniversării a 19 ani de patriarhat și a răspuns cuvântului omagial rostit de Înalt Prea Sfințitul Laurențiu, noul Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului.

– *Joi, 17 noiembrie a.c.:*

– A primit o delegație basarabeană formată din Pr. Ioan Ciuntu, domnii Ion Ungureanu, Andrei Vartic și Valeriu Săhârneanu, președintele Uniunii Jurnaliștilor din Moldova.

– *Vineri, 18 noiembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Comandor Ștefănescu Răzvan, șef protocol al Comandamentului Aviației Militare și pe dl. Mihai Gheorghiasa, maistru militar.

– *Luni, 21 noiembrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la sărbătoarea Intrării în Biserică a Maicii Domnului.

– *Marti, 22 noiembrie a.c.:*

– A participat la lansarea volumului *Ortodoxie și putere politică în România contemporană* al d-lui George Enache, apărut în colecția Biblioteca de Istorie a Editurii Nemira.

– A primit pe dl. Sorin Dumitrescu, reputat pictor și editor, care a prezentat albumul *Catapeteasma bisericii Scala Coeli*.

– *Miercuri, 23 noiembrie a.c.:*

– A primit pe domnii Claudiu Săftoiu și Bogdan Tătaru Cazaban, consilieri prezidențiali.

– A participat la lansarea cărții *Fundamentele teologice ale fenomenologiei narrative*, a P.C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu.

– *Joi, 24 noiembrie a.c.:*

– A primit pe dl. René van der Linden, Președintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE), aflat în vizită oficială în România cu ocazia preluării președinției Comitetului de Miniștri de către țara noastră. Au participat PP.SS. Episcopi Vincențiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanul, vicari patriarhali, PP.CC. Pr. Michael Tița și Constantin Stoica, consilieri patriarhali.

– *Vineri, 25 noiembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Gen. Gregorios Triandafilidis, membru al Statului Major al Comandamentului Aliat din SUA.

– A primit pe E.S. dl. Constantin Grigore, Ambasadorul României în Turcia.

– A primit pe dl. gen. mr. dr. Mugurel Florescu și dl. Dan Niculescu.

– A primit pe dl. acad. Mihai Cimpoi și pe dl. Andrei Strâmbeanu, scriitor, din Republica Moldova.

– *Luni, 28 noiembrie a.c.:*

– A primit pe E.S. dl. Abdelhamid Senouci Bereksi, Ambasadorul Republicii Algeriene Democratice și Populare în România.

– A primit pe dl. Prof. Philip Harnnoncourt din Austria și dl. Rainer Schubert, atașatul cultural al Ambasadei Austriei la București.

– A participat la decernarea titlului *Doctor honoris causa* domnului general James L. Jones, Comandantul Suprem al Forțelor Aliate din Europa, la Universitatea Națională de Apărare *Carol I*.

– A primit pe P.C. Arhim. Ieronim Crețu, Superiorul Așezămintelor românești de la Ierusalim și Iordan.

– A primit delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei condusă de I.P.S. Mitropolit Barnaba de la Tesalonic, care va participa la sărbătoarea Sf. Apostol Andrei, la Galați.

– A primit pe dl. Prof. Univ. dr. Dan Zamfirescu.

– *Marti, 29 noiembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Nicolae Adrian Lemeni, Ministru Secretar de Stat pentru Culte.

– A participat la conferința *Biserica și imaginea României*, organizată de Grupul de inițiativă pentru imaginea României, format din mai multe organizații de tineret. Au participat dl. Ministru Adrian Iorgulescu, dl. Adrian Nicolae Lemeni, Secretar de Stat pentru Culte și I.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Robu, al Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București.

– *Miercuri, 30 noiembrie a.c.:*

– A participat la Sfânta Liturghie, oficiată de P.S. Episcop Varsanufie, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, cu prilejul hramului bisericii Sfântul Apostol Andrei Chitila și a rostit cuvânt de învățătură.

– A participat la recepția oferită de dl. Traian Băsescu, Președintele României, cu prilejul Zilei Naționale a țării noastre.

Neputând răspunde personal unor invitații, P.F. Părinte Patriarh Teoctist a fost reprezentat de:

– *Luni, 21 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la Mănăstirea Snagov cu prilejul prăznuirii hramului.

– *Vineri, 25 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la paraclisul Facultății de Teologie din București cu prilejul prăznuirii hramului Sfânta Muceniță Ecaterina.

– *Miercuri, 30 noiembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la sărbătoarea Sfântului Apostol Andrei, la Galați, și la inaugurarea și sfințirea caselor construite în cadrul programului susținut de Patriarhia Română împreună cu Televiziunea Română și Romtelecom, în urma inundațiilor din acest an.

– *Joi, 1 decembrie a.c.:*

– A săvârșit slujba Te Deum-ului la Catedrala Patriarhală, cu prilejul Zilei Naționale a țării noastre și a rostit cuvânt festiv.

– *Sâmbătă, 3 decembrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Cernica, înconjurat de ierarhii invitați, membri ai Sfântului Sinod, cu prilejul proclamării canonizării Cuviosului Stareț Gheorghe. S-a dat citire gramatei patriarhale și a rostit un bogat și ziditor cuvânt de învățătură.

– *Marți, 6 decembrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură, la sărbătoarea Sf. Ierarh Nicolae.

– *Miercuri, 7 decembrie a.c.:*

– A primit pe dl. gen. Dumitru Prunariu, Președintele Agenției Spațiale Române, însoțit de dl. Iurii Tikonov, împuternicit pentru România al Comitetului de Relații Externe al Administrației orașului Sankt Petersburg, și de P.C. Diac. Cons. Nicu Octavian, în legătură cu organizarea unei expoziții la Palatul Patriarhiei.

– A primit pe E.S. dl. Nicholas F. Taubman, noul ambasador al Statelor Unite ale Americii la București și a acordat un interviu presei.

– *Joi, 8 decembrie a.c.:*

– A primit Comisia electorală a Arhiepiscopiei Bucureștilor care se ocupă de alegerea membrilor Adunării Eparhiale a Episcopiei Giurgiului.

– *Vineri, 9 decembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Alexandru Constantin, binefăcător al Bisericii.

– A primit pe P.C. Pr. Lect. Mihai Spătărelu, consilier al Departamentului Ecumenic și secretar al Comisiei Ecumenice din cadrul Asociației Ecumenice a Bisericilor din România-AidRom.

– *Luni, 12 decembrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la biserica Sfântul Spiridon Nou, Paraclis Patriarhal, cu prilejul hramului și a ținut cuvânt de învățătură.

– S-a întâlnit cu membrii Comisiei Mixte pentru retrocedări și probleme sociale întrunită la București.

– *Marți, 13 decembrie a.c.:*

– A participat la inaugurarea noii Biblioteci a Academiei Române însoțit de I.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională.

– *Joi, 15 decembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici.

– A primit pe dl. Fota Iulian, Director al Colegiului Național de Apărare, însoțit de P.C. Pr. Chiriță Nicolae, vicar administrativ al Episcopiei Alexandriei și Teleormanului.

– *Vineri, 16 decembrie a.c.:*

– A primit pe dl. Iulian Țenea, din Australia și dl. Marian Manega, redactor la *Săptămâna Financiară*, Trustul Intact.

– A primit la Catedrala Patriarhală grupul de colindători ai Asociației Studenților Creștini Ortodocși Români (A.S.C.O.R.) și a adresat un cuvânt duhovnicesc tinerilor studenți.

– *Sâmbătă, 17 decembrie a.c.:*

– A participat împreună cu PP.SS. Episcopi Vicari Patriarhali Vincențiu Ploieșteanu, Ambrozie Sinaitul și Ciprian Câmpineanu și cu PP.SS. Episcopi Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor Sebastian Ilfoveanu și Varsanufie Prahoveanu, la Concertul de colinde al corului mixt al studenților Facultății de Teologie "Patriarhul Justinian" din Universitatea București. A răspuns cuvântului P.C. Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, Decanul Facultății de Teologie.

– *Luni, 19 decembrie a.c.:*

– A primit delegația Regimentului 30 de Gardă și Protocol condusă de dl. Col. Tudor Marian, comandantul Regimentului și dl. Cotropai Ioan, comandantul brigăzii "Tudor Vladimirescu" și membrii Asociației "Sfântul Mina". Delegația a fost însoțită de preoții militari Cristian Niculescu și Vrânceanu Ionel.

– A participat la serbarea tradițională "Colindă Sfântă din sufletul copiilor la Nașterea Domnului" organizată de revista pentru părinți și copii "Chemarea Credinței" a Patriarhiei Române.

– *Marți, 20 decembrie a.c.:*

– A participat la programul social de Nașterea Domnului *Crăciunul copiilor din zonele sinistrate* organizat de Sectorul Biserica și Societatea al Patriarhiei Române.

– A primit pe E.S. dl. Wafaa Bassim, Ambasadorul Republicii Arabe Egipt la București împreună cu delegația creștinilor egipteni copti aflați în România la studii.

– A primit grupul de colindători de la Vatra Dornei însoțit de dna Minodora Ilie.

– *Miercuri, 21 decembrie a.c.:*

– A participat la Academia Română la Discursul de recepție al dlui Acad. Eugen Simion, Președintele Academiei.

– A participat la Concertul de colinde oferit de elevii Seminarului Teologic Liceal Ortodox București, însoțit de PP.SS. Episcopi Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, Vicari ai Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

– *Joi, 22 decembrie a.c.:*

– A participat la invitația E.S. Dl. Traian Băsescu, Președintele României, la concertul de Crăciun organizat la Muzeul Național Cotroceni, Sala Cerchez.

– A primit grupul de colindători din Vorona, comuna Stăuceni, însoțit de dl. primar Mihai Chihai.

– *Vineri, 23 decembrie a.c.:*

– S-a întâlnit cu Prea Sfinții Episcopi Vicari Patriarhali și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor împreună cu PP.CC. Consilieri ai Administrației Patriarhale și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor.

– *Duminică, 25 decembrie a.c.:*

– A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală cu prilejul sărbătorii Nașterii Domnului și a rostit cuvânt de învățătură.

– *Joi, 29 decembrie a.c.:*

– A prezidat ședința de constituire a Adunării Eparhiale a Episcopiei de Giurgiu, care s-a desfășurat la Palatul Culturii din municipiul Giurgiu.

Neputând răspunde unor invitații, P.F. Părinte Patriarh Teoctist a dat următoarele delegații:

– *Sâmbătă, 10 decembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la comemorarea organizată de Organizația pentru apărarea Drepturilor Omului (O.A.D.O.) la *Monumentul Drepturilor Omului*, cu prilejul *Zilei Internaționale a Drepturilor Omului*.

– *Luni, 12 decembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la vernisajul Expoziției de icoane organizată de Facultatea de Teologie *Patriarhul Justinian*.

– *Marți, 13 decembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la recepția de bun venit a noului Ambasador al Statelor Unite ale Americii la București, E.S. dl. Nicholas F. Taubman.

– *Vineri, 16 decembrie a.c.:*

– P.C. Pr. Eugen Moraru, redactor la revista B.O.R., pentru a participa la festivitatea dedicată aniversării a 55 de ani de activitate a Editurii Militare.

– *Sâmbătă, 17 decembrie a.c.:*

– P.C. Diac. Cons. Nicu Octavian, pentru a participa la programul de datini și obiceiuri de Crăciun, sub genericul *Florile dalbe*, organizat de Muzeul Național al Satului "*Dimitrie Gusti*".

– P.C. Pr. Prof. Constantin Drăgușin, pentru a participa la concertul de colinde și pastorale organizat la Muzeul Național *George Enescu*.

– *Duminică, 18 decembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ciprian Cămpineanul, vicar patriarhal, pentru a participa la Ateneul Român la concertul Corului de cameră "*Preludiu*", organizat de Centrul Național de Artă *Tinerimea Română*.

– *Miercuri, 21 decembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a săvârși Sfânta Liturghie și parastasul pentru pomenirea victimelor Revoluției Române din Decembrie 1989, la biserică și cimitirul *Eroilor Revoluției*.

– P.S. Episcop Ciprian Cămpineanul, vicar patriarhal, pentru a săvârși slujba de pomenire a celor care și-au pierdut viața în Piața Universității în timpul Revoluției Române din Decembrie 1989.

– P.C. Diac. Cons. Prof. Nicu Octavian, pentru a participa la simpozionul "*Revoluția Română din Decembrie 1989*", organizat de Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989.

– *Joi, 22 decembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal, pentru a participa la concertul de colinde organizat de societatea Petrom Service la Sala Unirii a Palatului Parlamentului.

– P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a participa la pomenirea eroilor la Monumentul pentru Cinstirea Eroilor Revoluției din Piața Revoluției.

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a săvârși o slujbă de pomenire la Troița ridicată în memoria eroilor Revoluției la Televiziunea Română.

– *Vineri, 23 decembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanu, vicar patriarhal, pentru a participa la momentul eroilor jandarmi de la Aeroportul Internațional "*Henri Coandă*", la

slujba de pomenire a ostașilor care și-au pierdut viața în timpul Revoluției din Decembrie 1989.

– *Luni, 26 decembrie a.c.:*

– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la biserica Precupeții Vechi.

– *Marti, 27 decembrie a.c.:*

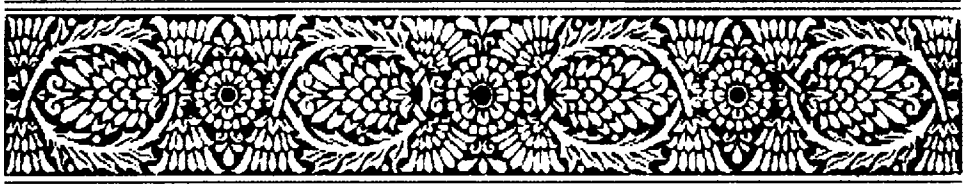
– P.S. Episcop Sebastian Ilfoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la biserica Cuibul cu Barză.

– P.S. Episcop Varsanufie Prahoveanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, pentru a săvârși Sfânta Liturghie la parohia Prăjani, cu hramul Sf. Ioan Botezătorul din localitatea Slănic Prahova.

În toată această perioadă Prea Fericitul Părinte Patriarh T e o c t i s t a rezolvat zilnic problemele curente ale Administrației Patriarhale și ale Arhiepiscopiei Bucureștilor împreună cu Prea Sfinții Episcopi Vicari și cu ceilalți colaboratori. A primit zilnic preoți și credincioși din țară și de peste hotare.

Secretariatul Cabinetului Patriarhal

• D O C U M E N T A R E •

MANUSCRISE MUZICALE PSALTICE BIZANTINE ȘI DE TRADIȚIE BIZANTINĂ DIN ROMÂNIA

PARTEA A - II - A*

8. BUCUREȘTI, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII STAVROPOLEOS

Catalog Spinei

Catalog B-BMS

529.

1

Ms. gr. **47 m** *Doxastar*, pentru perioada *Triodului și Pentecostarului*, de Panaghiotis Hrisafis Protopsaltul cel Tânăr / o Neos, scris la Episcopia Râmnicu-Vâlcea, la 10 martie 1838, codicograf Hristea Grigoriu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,4 x 15,8, (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 173. Înainte de f.88 lipsește o filă. Notația psaltică este în Noua Metodă. Se remarcă scrisul frumos. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: anonim, Theodoros, Grigorie Protopsaltul, Iosif Monahul, Gherman Arhiereul Neon Patron, Panaghiotis Hrisafis o Neos.

530.

2.

Ms. gr. **48 m** *Doxastar*, de Petru Lampadarie Peloponnisiu, scris la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicografi: elahistos Athanasiou / f.235, anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,2 x 11,5, (dimensiunile au fost stabilite de noi), file III + 261 + III. Notația psaltică este de tip cucuzelian și de tranziție. La f. 235 există însemnări, unde este notat și compozitorul codicelui – Petru Lampadarie Peloponnisiou Protopsaltul de la Biserica cea Mare din Constantinopol. Se remarcă scrisul foarte fru-

* Continuare din nr. 4-6/2005, p. 264-394, unde s-a publicat prima parte a lucrării.

mos. Manuscrisul a fost notat cu cerneală neagră, iar titlurile, sporadic din neume, cât și însemnările – cu cerneală roșie. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: anonim, Athanasie Episcopul Alexandriei, Grigorie Lampadarie, Gheorghie Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisiu.

Însemnări: f.235 blestemul *cine va înstrăina manuscrisul...*; f.235v semnătură indescifrabilă; f.252 *Doxastarul întocmit de Petru Peloponnisiou tis Megalis Ekklisias...*

531.

3.

Ms. gr. **49 m** *Anastasimatar - Papadichie - Propedie*, de Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,1 x 10,5, (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 308. Notația psaltică este de tip cucuzelian. De la f.293 la f.308 numai text. Se remarcă scrisul foarte frumos. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Panaghiotis Hrisafis o Neos.

532.

4.

Ms. slav **50 m** *Cântări la Sfânta Liturghie*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Dimensiuni: 15,4 x 9,5, (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 78. Notația psaltică este de tip cucuzelian și de tranziție. Scris aproape în întregime cu cerneală neagră. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: anonim, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

533.

5.

Ms. gr. **51 m** *Irmologhion - Catavasier*, de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris în 1821 / f. 1, codicograf Samuil ierodiaconul / f. 1.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,4 x 11,5, (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 109 + VIII + 2 (înainte de f. 62 o filă lipsă). Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: anonim.

534.

6.

Ms. gr. **52 m** *Anastasimatar - Doxastar - Liturghier - Propedie*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 13,9 x 9,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file I + 193. Notația psaltică este de tip cucuzelian și de tranziție. Se remarcă scrisul foarte frumos. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Melkisedek, Panaghiotis Hrisafis Protopsaltul o Neos, Ioannis Koukouzelis, Balasie / Bălașu Preotul kai nomofilax, Login, anonim.

535.

7.

Ms. gr. **53 m** *Antologhion*, scris la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicografii anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,1 x 11,8 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file II + 351 + XVI. Notația psaltică este de tip cucuzelian și de tranziție. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Manouil Hrisafis, Ioannis Kladas, Panaretou, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Bereket Byzantios, Daniil Protopsaltul, Kliment Ieromonahul, Iakovos Protopsaltul, Ioannis Koukouzelis, Gheorghie Kritos, Matei Vatopedinul.

536.

8.

Ms. gr. **54 m** *Anastasimatarion*, de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris în 1788, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,6 x 11 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file VI + 98 + X. Notația psaltică este de tip coucouzelian și de tranziție. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim.

537.

9.

Ms. slav / kriuki **70 m** *Anastasimatarion - Octoih*, scris la Tulcea, Dobrogea, în 1873, codicograf Grigorie Kidinik.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24,4 x 19 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 133. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim.

538.

10.

Ms. ro. **84 m** *Antologhion*, de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, scris la Curtea de Argeș, ante 1863, codicograf posibil Theodor Protopopescu / f. 132v.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 32,5 x 11,8 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file I + 117 + XV. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, precum și lucrări originale de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

539.

11.

Ms. ro. **85 m** *Antologhion*, de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, scris la Curtea de Argeș, la 10 februarie 1893 / însemnare pe coperta anterioară, codicograf Diaconescu G.George seminarist / însemnare pe coperta anterioară.

Cuprinde: -

Dimensiuni 21 x 17 (dimensiunile au fost stabilite de noi), pagini I + 94 + XIX. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Doroteiu Iordachiu, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Dimitrie Suceveanu, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Macarie Ieromonahul, Ștefan Popescu, Visarion Duhovnicul de la mănăstirea Neamț, Chesarie Sinaden.

540.

12.

Ms. gr.-ro. **86 m** *Antologhion*, scris în Moldova, la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi și 8 pagini tipărite din Dimitrie Suceveanu Protopsaltul, *Cântări la Liturghie*.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,8 x 16,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file I + 201 + I. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: A. cântări în limba elină de: Petru Efesiou, anonimi, Gheorghie Paraskiade, Iosif Schimonahul; B. traduceri: a) anonime din: anonimi, Manouil Hrisafis Protopsaltul, Petru Efesiou, Gheorghie Paraskiade, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Protopsaltul, Arsenie, Gherman Arhiereul Neon Patron, Balasie/Bălașu Preotul și nomofilax; b) Macarie ieromonahul din: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Protopsaltul, precum și lucrări originale de: Macarie Ieromonahul, Visarion Ieromonahul Duhovnicul, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Nania (sic!) Naniescu Mitropolitul Moldovei, Dimitrie Suceveanu.

Manuscrisul conține și *Polichronioane*: la f. 172, în limba română cu caractere chirilice - pentru domnitorul Moldovei Mihail Sturza, iar la f. 170, în limba elină - pentru mitropolitul Moldovei, fără a fi specificat numele.

541.

13.

Ms. ro. **87 m** *Antologhion / Cântări la Podobii (Prosomii) - Vecernie - Utrenie - Liturghie - Idiomelar - Triod - Penticostar*, de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, scris la 28 iunie 1859 / pag. 560, codicograf Constantin Lăzărescu / pag. 560.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,8 x 18,2 (dimensiunile au fost stabilite de noi), pagini 668. Notația psaltică este în Noua Metodă. Se remarcă scrisul foarte frumos. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu - majoritatea lucrărilor, Serafim Cântărețul Episcopiei Buzăului, precum și traduceri din: Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul Lampadarie, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

542.

14.

Ms. ro. **88 m** *Cântări la Vecernie - Utrenie - Liturghie*, scris la mănăstirea Cernica, Valahia, la 27 mai 1849, codicograf Ștefan Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,4 x 12 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file III + 109 + XIV. Notația psaltică este în Noua Metodă. Se remarcă scrisul foarte frumos. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, Petru Efesiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou; b) Macarie Ieromonahul din: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Protopsaltul Lampadarie, precum și lucrări originale de: Anton Pann, părintele Porfirie / f. 106v Heruvic *Acum puterile...* eh 1 și la f. 108v în eh 5.

543.

15.

Ms. ro. **89 m** *Irmologhion calofonikon*, de Petru Bereket Byzantios, tradus de Macarie Ieromonahul, scris în prima parte a secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,4 x 16 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file IV + 135 + XII. Notația psaltică este în Noua Metodă. Se remarcă scrisul foarte frumos. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri de Macarie Ieromonahul din: Petru Bereket Byzantios - la f. 137 citim ... *facere / a fericitului întru pomenire Petru Vizantie / dascălul părintelui Macarie*, Iakovos Protopsaltul, Balasie / Bălașu Preotul și nomofilax al Marii Bisericii din Constantinopol, Panaiotis Gacioglu / Halacioglou Protopsaltul, Daniil Protopsaltul Lampadarie, Hourmouzios Hartofilakas Iereus, Gheorghie Kritos, Petru Efesiou, Manouil Hrisafis, Ioannis Protopsaltul, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, precum și lucrări originale de Macarie Ieromonahul.

544.

16.

Ms. ro. **90 m** *Antologhion*, scris în 1871 / pag. 234, codicograf Constantin Mihăileanu Preotul / pag. 234.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,4 x 15,2 (dimensiunile au fost stabilite de noi), pagini I + 235 + XII. Notația psaltică este în Noua Metodă. Se remarcă scrisul foarte frumos. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, precum și lucrări originale de K. Mihailea / Constantin Mihaileanu - Polieleu *Robii Domnului...* – eh 1 în sindomon de Nicolae Kallinescu / Călinescu.

545.

17.

Ms. ro. **91 m** *Antologhion / Katavasier - Podobii (Prosomii) - Sedelne - Axioane - Prokimene - Liturghier - Vecernier - Heruvikon - Kinonikar - Stihirar - Doxologhion*, scris la 23 ianuarie 1854 (†) / f. 120, codicografi: anonim – a scris la f. 1-24 și Constantin Gheordunescu Preotul – a scris f. 25-228.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 228. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: traduceri: a) anonime din: anonimi, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Protopsaltul Lampadarie, Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru

Efesiou; b) Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu din: Iakovos Protopsaltul, precum și lucrări originale de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

546.

18.

Ms. ro. **92 m** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi: Marin Popescu și An. Pană (?) / pag. 181, pag. 185, pag. 189.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,2 x 10,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), pagini 317. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, precum și lucrări originale de: Nectarie arhiereul Tripoleos Frimu, Iosif Ierodiaconul Nania (sic!) Naniescu Mitropolitul Moldovei, Anton Pann, Ioniță (Pralea) – modificat de An. Pană (?) (Anton Pann?).

547.

19.

Ms. gr-ro. **93 m** *Heruvikon - Kinonicar - Axioane*, scris în 1823, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,3 x 13 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 233. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: în limba elină: anonimi, și traduceri anonime din: anonimi, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Iakovos Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Ioannis Protopsaltul, precum și lucrări originale de: Macarie Ieromonahul, iar la f 59v anonim *Axion rumânesc* - în ehul 2.

548.

20.

Ms. ro. **94 m** *Heruvikon - Kinonicar - Axioane*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,1 x 10,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 244 + III. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: cântări în limba elină din: anonimi, și traduceri: a) anonime din: Petru Lampadarie Peloponnisiou, anonimi, Petru Bereket Byzantios, Petru Efesiou, Gherman Arhiereul Neon Patron; b) Macarie Ieromonahul din: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, precum și lucrări originale de Macarie Ieromonahul.

549.

21.

Ms. ro. **95 m** *Antologhion / Liturghier - Heruvikon - Kinonicar - Axioane*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,8 x 12,3 (dimensiunile au fost stabilite de noi), pagini II + 279 + IV, pagini albe 75-77. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: cântări în limba elină și traduceri anonime din: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou, Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, precum și lucrări originale de: Macarie Ieromonahul, Antonie profesorul / Anton Pann, anonim pag. 264 *Axion rumânesc* – eh 6.

550.**22.**

Ms. ro. **96 m** *Heruvikon - Axioane - Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi: anonim – fascicolul A' f. 1-38v și Gheorghie Cucu seminarist din Huși – fascicol B' f. 39-56 / f. 56.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,2 x 11 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 56. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, precum și lucrări originale de Vasile Protopsaltul – Gâdei din Huși.

551.**23.**

Ms. gr.-ro. **97 m** *Antologhion / Heruvikon - Kinoniar - Polielee*, scris în Țările Române, în prima parte a secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,1 x 10,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 380; înainte de f. 366 a fost o filă care acum e tăiată; file albe: 7v, 8v, 367. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: A. cântări în limba elină: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Ioannis Glykeos, Petru Efesiou, Petru Bereket Byzantios, *palaion / alcătuire din vechime – Dumnezeu este Domnul* – eh 8 / f.325; B. cântări originale în limba română de: Anton Pann, Mihalache Protopsaltul Moldovlahul – *Pasapnoarie* – eh 3 / f. 301.

Manuscrisul conține la f.13 un Polichronion pentru domnitorul Grigore Ghica, compus în eh varis.

552.**24.**

Ms. ro. **98 m** *Antologhion*, scris la mănăstirea Râșca, Moldova, la 28 martie 1881 / f. 243v, codicograf Amfilohie cântărețu – Dimitriu de la mănăstirea Râșca / f. 243v.

Dimensiuni: 16,5 x 10,2 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 293. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Daniil Protopsaltul Lampadarie, Gheorghie Kritos, Konstantin Protopsaltul, Gheorghie Paraskiade, Iakovos Protopsaltul, precum și lucrări originale de: Dimitrie Suceveanu, Anton Pann, Macarie Ieromonahul.

553.

25.

Ms. gr.-ro. **99 m** *Antologhion*, scris la mănăstirea Cernica, Valahia, la 16 noiembrie 1843 / f. 2, codicograf Martinian monahul / f. 2.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,8 x 8,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file I + 248 + V. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: A. În limba elină: anonimi; B. traduceri: a) anonime din: anonimi, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Iakovos Protopsaltul, Grigorie Protopsaltul Lampadarie; b) Macarie Ieromonahul din: Petru Lampadarie Peloponnisiou, precum și lucrări originale de: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

554.

26.

Ms. ro. **100 m** *Prosomii / Podobii*, tradus de Dimitrie Suceveanu, scris la Curtea de Argeș, Valahia, în 1868 / pag. 58 și pag. 61, codicograf Ion Bunescu seminarist/ pag. 20, pag. 58, pag. 61.

Cuprinde: -

Dimensiuni 19,7 x 16 (dimensiunile au fost stabilite de noi), pagini 103. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri de Dimitrie Suceveanu din: anonimi, Grigorie Protopsaltul Lampadarie, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, precum și lucrări originale de: Dimitrie Suceveanu, Manoil Protopsaltul de la Huși - Nicolau, Claru Gheorghie.

555.

27.

Ms. gr.-ro. **101 m** *Antologhion - Papadikie*, scris în prima parte a secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni 17,8 x 11,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 203. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: A. în limba elină – anonime din: anonimi, Hourmouzios Iereus Hartofilakas / foarte multe, Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou; B. traduceri anonime din: anonimi.

556.

28.

Ms. ro. **2823** *Anastasimatar*, scris la Chișinău, în 1923 / pag. 1, codicograf Vasile Ciureanu Bodești Protopsaltul Arhiepiscopiei din Chișinău / pag. 1.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 27,3 x 21,3 (dimensiunile au fost stabilite de noi), pagini 477. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri și aranjamente din anonimi, precum și lucrări originale de Vasile Ciureanu Bodești, Protopsaltul Arhiepiscopiei din Chișinău.

557.**29.**

Ms. ro. **4939** *Cântări bisericești*, scris la mănăstirea Văratec, Moldova, în 1949-1952, codicograf: Maria monahia – Iancu / f. 13v, f. 81v, Ana monahia – Nichifor / f. 67v, f. 80, f. 86, anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 14,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 31. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonimi.

558.**30.**

Ms. ro. **4940** *Cântări bisericești*, scris la 15 iunie 1924/n. copertă și 1927/ pag.183, codicograf Gheorghe Iordache / n. copertă, pag. 51 și pag. 55.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 10,5 (dimensiunile au fost stabilite de noi), pagini 208. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, Petru Lampadarie Peloponnisiou, precum și lucrări originale de: Ion Popescu-Pasărea, Ștefan Popescu, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu.

559.**31.**

Ms. ro. **4941** *Cântări bisericești*, scris în Moldova, în 1880-1885, codicografi: F.Scrianu seminarist / pag. 9, Pantelimon Zugrăvescu seminarist la Huși/ pag. 10, pag. 17, pag. 62, pag. 69, pag. 74, etc., anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,2 x 17 (dimensiunile au fost stabilite de noi), pagini 151. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, precum și lucrări originale de: anonimi, Dimitrie Suceveanu, Vasile Gâdeiu.

560.**32.**

Ms. ro. **5629** *Doxastarion*, scris posibil în Moldova, ante 1841, codicografi anonimi / de fapt sunt două manuscrise la un loc: A. f.1-211v, cu un scris frumos caligrafic, iar B. f.212-228v, cu un scris mai simplu și neglijent.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,8 x 17,3 (dimensiunile au fost stabilite de noi), file 228; file lipsă: înainte de f.69 și înainte de f. 226, iar file albe: f. 40, f. 212, f. 221-225v. Cernelile folosite sunt: neagră și roșie, mult deteriorate de timp. Notația psaltică este în Noua Metodă. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios Bereket, Manouil Hrisafis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Petru Efesiou, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu / Balasie Preotul kai nomofilax, Ioannis Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Panaiotis Halacioglou Protopsal-

tul, precum și lucrări originale de: Dimitrie Suceveanu, părintele Macarie Ieromonahul, Damian Sfetagorețul Protopsaltul Vatopedinului – f.120 Irmos – eh 3 / f.139v Irmos – eh 4, Nania (sic!) Ierodiaconul / Iosif Naniescu Mitropolitul Moldovei.

9. BUZĂU, BIBLIOTECA EPISCOPIEI

Catalog Spinei

Catalog Bz-BE

561. 1.

Ms. ro. **3518** *Liturghier*, scris în 1857, codicograf Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 13,5. File: 10. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autor: Varlaam Protosinghelul.

562. 2.

Ms. ro. **3519** *Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 15. File: 16. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autor: Varlaam Protosinghelul.

10. BUZĂU, MUZEUL EPISCOPAL

Catalog Spinei

Catalog Bz-MzE

563. 1.

Ms. ro. **609** *Liturghier*, scris în 1831, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17. File: 12. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Byzantios.

564. 2.

Ms. ro. **2372** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 354. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

565. 3.

Ms. ro. **2373** *Liturghier*, scris în 1842, codicograf Ghiță / Gheorghie Patapescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 18. Pagini: V + 247. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

566.

4.

Ms. ro. 2797 *Liturghier*, scris în 1854, codicograf Iancu Petrescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19 x 12. File: 146. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Varlaam Protosinghelul.

567.

5.

Ms. ro. 2862 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 17. File: 109. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

568.

6.

Ms. ro. 2957 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Ghiță Mitu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 15. File: 24. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autor: Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Varlaam Protosinghelul.

569.

7.

Ms. ro. 4063 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11. File: 173. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autor: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

11. BUZĂU, BIBLIOTECA SEMINARULUI TEOLOGIC

Catalog Spinei

Catalog Bz-BST

570.

1.

Ms. ro. **fără cotă** *Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 14,5. File: 79. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Anton Pann, Macarie Ieromonahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Varlaam Protosinghelul, Neagu Ionescu.

Bibliografie: Gabriel Cocora, *Școala de psaltichie de la Buzău*, B.O.R., București, 1960, p.860, nota 86.

12. BUZĂU - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂȘTIRII CIOLANU

Catalog Spinei

Catalog Bz-BMC

571. 1.

Ms. ro. **1051** *Liturghier*, scris în 1879, codicograf Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 18. File: 13. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Varlaam Protosinghelul.

572. 2.

Ms. ro. **1052** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 19. File: 17. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Varlaam Protosinghelul.

573. 3.

Ms. ro. **1053** *Antologhion*, scris în 1839, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17. File: II + 112 + III. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

574. 4.

Ms. ro. **1056** *Liturghier*, scris în 1880, codicograf Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 15. File: 166. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Varlaam Protosinghelul.

575. 5.

Ms. ro. **1060** *Antologhion*, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, în 1879, codicograf Paisie Ierodiaconul Sfetagorețul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 15,5. File: 93. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Nectarie Schimonahul Vlahu / Crețu.

576. 6.

Ms. ro. **1063** *Antologhion - Propedie*, în caligrafiat în Moldova, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 16. File: 71 Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Ghimnasie, Dionisakis / Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Varlaam Protosinghelul.

577. **7.**

Ms. ro. **1064** *Antologhion*, scris în 1880, codicograf Paisie Ierodiaconul Sfeta-gorețul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19 x 15,5. File: 71. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Anton Pann, Ștefan Popescu, Eftimie Obrocea, Varlaam Protosinghelul.

578. **8.**

Ms. ro. **1065** *Liturghier*, scris în 1877, codicografi: Eleadzar și Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 15,5. File: 26. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Nectarie Arhiepiscopul Tripoleos Frimu, Varlaam Protosinghelul.

579. **9.**

Ms. ro. **1067** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Varlaam Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 14. File: 207. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Mihalache Protopsaltul Moldovlahu, Macarie Ieromonahul, Varlaam Protosinghelul.

580. **10.**

Ms. ro. **1068** *Antologhion*, scris în 1858, codicograf Constantin Luca.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 12,5. File: 207. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Petru Efesiou.

581. **11.**

Ms. ro. **1069** *Antologhion*, scris în 1847, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11. File: 395. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

582. **12.**

Ms. ro. **1235** *Irmologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 18. File: 57. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: anonim, Petru Byzantios Bereketis.

583.

13.

Ms. ro. **1236** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 16. File: 391. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Byzantios Bereketis.

584.

14.

Ms. ro. **1238** *Liturghier*, scris în 1888, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: 117. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

585.

15.

Ms. ro. **1239** *Liturghier*, scris în 1826, codicograf Filothei Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 264. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

586.

16.

Ms. ro. **1240** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 12. File: 111. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

587.

17.

Ms. gr. **1241** *Irmologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 10. File: 429. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Ioannis Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul.

13. PRAHOVA - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII SUZANA

Catalog Spinei¹

Catalog PhJ-BMS

588.

1.

Ms. ro. **fără număr** *Antologhion*, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la începutul secolului al XX-lea, codicograf Onufrie Bratu Ierodiaconul / Săceleanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Nectarie Schimonahul Protopsaltul, Ioannis Damaskinos, Ioannis Koukouzelis, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Manouil Hrisafis. Manuscrisul conține și o Slavă dedicată maicii Agata / Manolescu, scrisă în anul 1926.

II. PROVINCIA VALAHIA: OLTENIA

1. CRAIOVA, ARHIVELE STATULUI

Catalog Spinei

Catalog Cv-AS

589.

1.

Ms. ro. **23** *Antologhion*, caligrafiat în 1853, codicograf Hristache Stănescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 12,5. File: 311. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiu, Gheorghe Kritos, Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Kladas, Daniil Protopsaltul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas.

590.

2.

Ms. gr.-ro. **24** *Irmologhion*, caligrafiat în 1824, codicograf Nikolau Andropolschi / Andriopolitis.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 11. File: 217. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Gherman Arhiereul Neon Patron, Balasie / Bălașu Preotul, Petru Byzantios Bereketis, Gheorghe Kritos.

591.

3.

Ms. gr. **25** *Anastasimatar*, alcătuit de Mousikologhiotatou Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat în Oltenia, la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Tropare, Stihiri la Laude, Eotinale (Stihirile evangheliilor)* – în cele 8 ehuri, *Heruvice, Chinonice, Cîntarea Porunca cea de taină, Troparele deniilor, Eotinale* – nr. 2 și 3, *Chinonice duminicale și anuale, Eotinale* nr. 4, 5, 6, 7.

Dimensiuni: 17 x 11. File: 192. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autor: Mousikologhiotatos Petru Lampadarie Peloponnisiou.

592.

4.

Ms. ro. **26** *Antologhion*, caligrafiat în 1867, codicograf D. Alexandrescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 10,5. File: 321. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Anton Pann, Dimitrie Protopsaltul Suceveanu.

593.

5.

Ms. gr. 27 *Anastasimatar - Propedie*, scris în Valahia, la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Kekragare, Stihiri, Pasapnoare (Laude), Chinonice* – în cele 8 ehuri, *Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Chinonice, Acatistul* – pe note, *Troparele deniilor, Ziua Învierii, Cântări din duminicile și sărbătorile perioadei Pentecostarului.*

Dimensiuni: 13,5 x 9,5. File: 205. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim, Xenos Koronis, Theodoulos Glavas, Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Longhinos Monahul, Ioannis Kladas, Bălașu Iereus kai nomofilax.

594.

6.

Ms. gr. 356 *Antologhion*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron (211 lucrări), scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Se remarcă scriitura foarte frumoasă.

Dimensiuni: 22 x 16,5. File: II + 309 + II. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Gherman Arhiereul Neon Patron (211 lucrări).

2. CRAIOVA, MUZEUL OLTENIEI

Catalog Spinei

Catalog Cv-MzO

595.

1.

Ms. gr. 52 *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, scris în 1695, codicograf Kallistos Ieromonahul o musikos.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 15. File: 213. Manuscrisul este într-o stare proastă.

Autor: Gherman Arhiereul Neon Patron (468), Petru Protopsaltul Byzantios.

596.

2.

Ms. gr. 73 *Anastasimatar - Stihirar - Propedie*, scris ante 1739, codicograf anonim.

Cuprinde: *Cântare* – fragment, *Cântare* – fără text, *Propedie cu Roata glasurilor, Kekragare, Dogmatici, Slava stihoavnei, Pasapnoare (Laude)* – în cele 8 ehuri, *Cele 11 Eotinale (Stihitile evangheliilor), Pentru rugăciunile, Stihirile din perioada Octoihului, Stihirile din perioada Triodului.*

Dimensiuni: 20 x 14. File: 203 + II. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim, Ioannis Glykis, Gherman Arhiereul Neon Patron, Sofronios Patriarhul Ierosolimon, Panaghiotis Hrisafis o Neos.

597.

3.

Ms. gr. **76** *Antologhion*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Heruvic, Stihirile sărbătorilor din perioada Octoihului, Doxologie, Polieleu.*

Se remarcă scriitura foarte frumoasă.

Dimensiuni: 21 x 16. File: 43. Manuscrisul este într-o stare proastă.

Autori: Gherman Arhiereul Neon Patron, Petru Glykis Bereketis o Melodos.

598.

4.

Ms. gr. **83** *Antologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Cântările Dumnezeu este Domnul, Porunca cea de taină, Apărătoare Doamnă, Troparele deniilor, Polieleie, Pentru rugăciunile ... după Evanghelie, Doxologii, Ton despotin, Heruvice, Liturgia Sfântului Vasile cel Mare, Chinonice, Liturgia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Polieleul La râul Babilonului – în ehul 8.*

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 105. Se remarcă scrisul deosebit de frumos. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Dionisios Fotino ek Palaion Patron Ahaias, Petru Glykis Bereketis o Melodos.

599.

5.

Ms. ro. **84** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Heruvic, Stihirile sărbătorilor din perioada Octoihului, Doxologie, Polieleu.*

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 87. Se remarcă scriitura foarte frumoasă. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Iosif Ierodiamonul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

Manuscrisul conține și *Cântece de lume.*

600.

6.

Ms. ro. **86** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Serapion Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11,5. File: 112. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: Ghimnasia Monahul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

601.

7.

Ms. gr.-ro. **91** *Anastasimatar - Stihirar - Propedie*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină și limba română: *Propedie*,

- în limba elină: *Două cântări, Exerciții de paraloghie, Kekragare, Stihiri, Dogmatici, Stihovne, Pasapnoare (Laude) cu stihiri* – în cele 8 ehuri, *Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Heruvices, Chinonice*.

Dimensiuni: 16 x 11. File: 113 + IV. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim, Antonie Iereus kai nomofilax, Bălașu Iereus kai nomofilax, Gherman Arhiereul Neon Patron, Meletie Ieromonahul Kritos o Sinaitos, Zaharias Hanente.

602.

8.

Ms. gr. **94** *Anastasimatar*, scris ante 1722, codicograf anonim.

Cuprinde: *Chinonic duminical, Kekragare* – în cele 8 ehuri, *Aliluiare, Dumnezeu este Domnul, Porunca cea de taină, Stihirile de la slujba de Seară/Vecernie, Dogmaticile, Stihovna, Heruvices, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Chinonice, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologie (fragment), Pasapnoare, Tropare*.

Dimensiuni: 15 x 10. File: 124 + IV. În manuscris au fost adăugate file mai târziu. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim, Manouil Hrisafis, Theodoulos Monahul Glavas, Anthimos Monahul, Theofanis Karikis, Ioannis Glykis, Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Ioannis Lampadarie, Nikiforos Ithikos.

603.

9.

Ms. gr. **98** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 10,5. File: 229. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Byzantios, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul.

604.

10.

Ms. gr. **99** *Anastasimatar - Liturghier - Theotokar - Propedie*, scris la începutul secolului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 14,5 x 9,5. File: 224. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

3. CRAIOVA, BIBLIOTECA "THEODOR AMANN"

Catalog Spinei

Catalog Cv-BTA

605.

1.

Ms. ro. **12209** *Antologhion*, caligrafiat în 1869, codicograf Grigore Predescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17,5. File: 92. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

4. CRAIOVA, BIBLIOTECA MITROPOLIEI OLTENIEI

Catalog Spinei

Catalog Cv-BMO

606.

1.

Ms. ro. **2** *Antologhion*, caligrafiat la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 18,5. File: 217. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Hristea Grigoriu, Nicolae Călinescu.

607.

2.

Ms. ro. **3** *Antologhion*, caligrafiat în 1860, codicograf Haralambie Popescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16,5. File: 63. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: Anton Pann, Macarie Ieromonahul, Nicolae Călinescu.

608.

3.

Ms. ro. **95** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Ilie Stoianovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 16,5. File: 468. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou, Ilie Stoianovici.

Manuscrisul conține *Polichronioane* și *Cânturi morale*.

609.

4.

Ms. ro. **382** *Antologhion*, caligrafiat la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi: Grigore Predescu, Toma Nicolaescu, Petru Ștefănescu-Moțățianu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 17,5. File: 337. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Ștefan Popescu, Iosif Monahul de la mănăstirea Neamț, Nicolae Cântărețul Călinescu, Macarie Ieromonahul, Hristea Grigoriu.

610. **5.**

Ms. ro. **1744** *Antologhion*, caligrafiat în 1836, codicograf Ilie Stoianovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 18. File: 169. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul.

5. CRAIOVA, BIBLIOTECA SEMINARULUI TEOLOGIC

Catalog Spinei

Catalog Cv-BST

611. **1.**

Ms. ro. **6463** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 12. File: 133. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Nicolae Călinescu.

Manuscrisul conține și Polichronioane și Cânturi morale.

612. **2.**

Ms. ro. **6464** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Constantin Georgescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15 x 9,5. File: 338. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Nicolae Călinescu.

6. DROBETA TURNU-SEVERIN, ARHIVELE STATULUI

Catalog Spinei

Catalog DrTS-AS

613. **1.**

Ms. ro. **28** *Propedie*, caligrafiat în Oltenia, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Dimensiuni: 19,5 x 12,5. File: 14. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

Bibliografie: Dan Buciumeanu, *Comori de carte veche românească și străină*.

Editura Scrisul românesc, Craiova, 1996, p.124-125.

614. 2.

Ms. ro. **98** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 14,5. File: 278. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Theodor Fokaeos.

Bibliografie: Dan Buciumeanu, *Comori de carte veche românească și străină...*, op.cit., p.195.

7. DROBETA TURNU-SEVERIN, BIBLIOTECA "I.C.BIBESCU"**Catalog Spinei****Catalog DrTS-BICB****615. 1.**

Ms. ro. **4268** *Antologhion*, caligrafiat în 1844, codicograf Ștefan Arhimandritul de la mănăstirea Cernica.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

616. 2.

Ms. ro. **23381** *Antologhion*, caligrafiat în 1828, codicograf Ilie Fotino.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 11. File: 87. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiou, Ilie Fotino.

617. 3.

Ms. gr. **37987** *Irmologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Grigorios Ktimas.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 14,5 x 10,5. File: 295. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Gherman Arhiereul Neon Patron, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Theodoros Fokaeos.

Bibliografie: Dan Buciumeanu, *Comori de carte veche românească și străină...*, op.cit., p.187.

618. 4.

Ms. ro. **fără cotă** *Antologhion*, caligrafiat la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 29. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul.

Bibliografie: Dan Buciumeanu, *Comori de carte veche românească și străină...*, op.cit., p.126. Al.Buzerea *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*. Editura-Fundația *Scrisul Românesc*, Craiova, 1999, p.191, notează că la 09.1997 Ms. nu mai exista.

8. RÂMNICU-VÂLCEA, ARHIVELE STATULUI

Catalog Spinei

Catalog RVI-AS

619.

1.

Ms. ro. **73** *Stihirar - Doxastar*, caligrafiat în 1863, codicograf Vlasie Ieromonahul Popescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 30 x 21. File: 290. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

620.

2.

Ms. ro. **79** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 17,5. File: I + 98. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

621.

3.

Ms. ro. **80** *Antologhion*, caligrafiat la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi: Vlasie Ieromonahul Popescu, Macarie Ieromonahul Vasilescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 12. File: 209. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Ioniță preotul Năpârcă, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Ghimnasia Monahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu -Mitropolitul Moldovei, Varlaam Protosinghelul, Ștefan Popescu, Nae Georgescu.

622.

4.

Ms. ro. **81** *Antologhion*, caligrafiat în 1854-1855, codicograf Ioan Popescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 16,5. File: 231. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

9. RÂMNICU-VÂLCEA, BIBLIOTECA CASEI MEMORIALE “ANTON PANN”

Catalog Spinei

Catalog RVI-BCMAP

623.

1.

Ms. ro. **23** *Stihirar - Doxastar*, caligrafiat la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Chesarie de la mănăstirea Horezu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,5 x 7,5. File: 399. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou.

10. RÂMNICU-VÂLCEA, BIBLIOTECA EPISCOPIEI

Catalog Spinei

Catalog RVI-BE

624.

1.

Ms. ro. **5146** *Antologhion*, caligrafiat în 1900, codicograf Dimitrie C. Popescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 13,5. Pagini: 661. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Sinesie Sfetagorețul, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Petru Efesiou, Constantin Protopsaltul, Theodor Fokaeus, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Ioan Zmeu, Gheorghe Claru, Mantu Ionescu, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, Nectarie Schimonahul Crețu Protopsaltul/Vlahu, D. Protopopescu, Gheorghe Scofaru, Varlaam Sinaitul Protosinghelul, Ioniță Năpârcă, Nicolae Călinescu, Dimitrie C. Popescu.

625.

2.

Ms. ro. **7516** *Antologhion*, caligrafiat în 1844, codicograf Stan Popescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 19. File: 98. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

626.

3.

Ms. ro. **7521** *Antologhion*, caligrafiat în 1838, codicografi: Ilie Stoianovici, Smarandache Ionescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 17,5. File: 98 + 464 pag. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Byzantios, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Hristea Grigoriu, Ilie Stoianovici. Manuscrisul conține și *Cântece de lume*.

11. RÂMNICU-VÂLCEA, MUZEUL EPISCOPIEI

Catalog Spinei

Catalog RV1-MzE

- 627.** **1.**
 Ms. ro. **5191** *Liturghier*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 11,5 x 7,5. File: 288. Manuscrisul este într-o stare bună.
 Autori: Ioannis Kladas, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Visarion Ieromonahul, Anton Pann.
- 628.** **2.**
 Ms. ro. **6649** *Liturghier*, caligrafiat în 1863, codicograf Gheorghe - Gherontie Zograf.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 11,5 x 7,5. File: 288. Manuscrisul este într-o stare bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Anton Pann.
- 629.** **3.**
 Ms. ro. **10152** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Anton Pann.
 Cuprinde: -.
 Dimensiuni: 24 x 18. File: 74. Manuscrisul este într-o stare bună.
 Autori: Anton Pann.
- 630.** **3.**
 Ms. ro. **15856** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 20,5 x 15,5. Pagini: 269. Manuscrisul este într-o stare bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Daniil Protopsaltul, Petru Bereketis, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Varlaam Protosinghelul, Anton Pann, Macarie Ieromonahul.

12. RÂMNICU-VÂLCEA, BIBLIOTECA BISERICII SFÂNTUL IOAN BOTEZĂTORUL

Catalog Spinei

Catalog RVI-BBSfIB

631.

1.

Ms. ro. **fără cotă** *Antologhion*, caligrafiat în 1875-1878, codicograf Gheorghe I. Dima.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 17. File: 134. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Dimitrie Suceveanu, Gheorghe I. Dima.

Bibliografie: D. Bălașa, *Gheorghe I. Dima, profesor și compozitor de cântări psaltice*. M.S.S., nr.7-8, Iași, 1965, p.429-430.

13. VÂLCEA - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂȘTIRII COZIA

Catalog Spinei

Catalog VIJ-BMC

632.

1.

Ms. ro. **1706** *Antologhion*, caligrafiat în 1829, codicograf Athanasie Postelnicul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 12. File: 240. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Macarie Ieromonahul.

Manuscrisul conține și cele două imnuri compuse de Macarie Ieromonahul:

– *Cântarea dimineții* ... - f.216v / pe versuri de Ion Eliade Rădulescu, și

– *Deschide-te gură* ... - f.228v / pe versuri de Paris Mumuleanu.

14. VÂLCEA – JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂȘTIRII “DINTR-UN LEMN”

Catalog Spinei

Catalog VIJ-BMDL

633.

1.

Ms. ro. **62** *Antologhion*, caligrafiat în 1839, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 160. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Anton Pann.

634.

2.

Ms. ro. **104** *Liturghier*, caligrafiat ante 1850, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 19. File: 21. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Anton Pann.

Bibliografie: Dumitru Bălașa, *Șase manuscrise psaltice ale lui Anton Pann*, M.O., nr.1-2, Craiova, 1955, p.80.

635. **3.**

Ms. ro. **105** *Liturghier*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 10,5 x 7,5. File: 266. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Nicolae Poponea Sibianul, Anton Pann.

Bibliografie: Dumitru Bălașa, *Șase manuscrise psaltice ale lui Anton Pann ...*, op.cit., p.80.

636. **4.**

Ms. ro. **106** *Liturghier*, caligrafiat în 1827, codicograf Chesarie Ierodiaconul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 9 x 6. File: 234. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Dionisie Fotino Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

637. **5.**

Ms. ro. **107** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11 x 9. File: 470. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Kyr Anastasie, Gheorghie Kritos, Ioannis Protopsaltul.

638. **6.**

Ms. ro. **1367** *Liturghier*, caligrafiat în 1836-1837, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 19. File: 175. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

Bibliografie: Dumitru Bălașa, *Șase manuscrise psaltice ale lui Anton Pann ...*, idem.cit., p.80-83, anexa 1.

639. **7.**

Ms. ro. **1368** *Antologhion*, caligrafiat în 1837, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 16,5. File: 152. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Dionisie Fotino Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

Bibliografie: Dumitru Bălașa, *Șase manuscrise psaltice ale lui Anton Pann ...*, idem.cit., p.80.

15. VÂLCEA – JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII HOREZU

Catalog Spinei

Catalog VIJ-BMH

640. 1.

Ms. ro. **103/3** *Antologhion*, caligrafiat în 1874-1875, codicograf Preot Matheiu Grigorescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 18. File: 112. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Anton Pann.

641. 2.

Ms. ro. **143** *Antologhion*, caligrafiat în 1842, codicografi: Chesarie, Preot Ghiță Ionescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17. File: 112. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Chesarie.

642. 3.

Ms. ro. **168** *Antologhion*, caligrafiat în 1833, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 12 x 9. File: 144. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Dionisie Fotino Peloponnisiou, Anton Pann.

16. VÂLCEA - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII SURPATELE

Catalog Spinei

Catalog VIJ-BMS

643. 1.

Ms. ro. **12** *Antologhion*, caligrafiat în 1840, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17. File: 124. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Anton Pann.

Bibliografie: Emil Manu, *Despre manuscrisele lui Anton Pann*, Ziarul "România literară", nr.47, București, 20 noiembrie 1967, p.10.

644. 2.

Ms. ro. **fără cotă** *Antologhion*, caligrafiat la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 19. File: 80. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

17. GORJ - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII TISMANA

Catalog Spinei

Catalog GjJ-BMT

645.

1.

Ms. ro. **2544** *Antologhion / Liturghier - Prohodul Domnului*, scris ante 1840, codicograf Anton Pann.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17. File: 108. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Anton Pann.

Bibliografie: Teodora Voinescu, *Manuscrise ale lui Anton Pann în biblioteca "Mănăstirii Tismana"*, în S.C.I.A., s. T.M.C., I, nr.1-2, 1954, p.218-219.

18. GORJ - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII POLOVRAGI

Catalog Spinei

Catalog GjJ-BMP

646.

1.

Ms. ro. **402** *Liturghier*, caligrafiat în 1840, codicografi: Gheorghe Zograf, Nicolae Lăzărescu (f.29-38).

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 18. File: 176. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul, Nicolae Poponea Sibianul, Nil Monahul, Anton Pann, Gheorghe Zograf.

19. OLT - JUDEȚ, BIBLIOTECA SCHITULUI STRIHĂREȚ-SLATINA

Catalog Spinei

Catalog OtJ-SSS-BSSS

647.

1.

Ms. gr.-ro. **I** *Irmologhion*, scris în 1817, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11. File: 240. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autorii: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Theodoros Fokaeos, anonim.

648.

2.

Ms. ro. **5916** *Antologhion*, scris în 1852-1854, codicograf Mihai Vasilescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 25 x 19. File: II + 283 pag. + III f. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

649.

3.

Ms. ro. **7857** *Antologhion / Stihirar - Doxastar - Propedie*, scris în 1855, codicograf Mihai Vasilescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 19. File: 196. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

Manuscrisul conține și o culegere de *Cântece de lume* (f.171-187).

650.

4.

Ms. ro. **7858** *Antologhion / Stihirar - Doxastar - Propedie*, scris în Valahia, în 1854, codicograf Mihai Vasilescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 19, file: 213. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

Manuscrisul conține și o culegere de cântece: *Cânturi morale și desfătătoare* (f. 206-213).

III. PROVINCIA VALAHIA: DOBROGEA

1. CONSTANȚA, BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ

Catalog Spinei

Catalog Ct-BJ

651.

1.

Ms. ro. **8307** *Cântări bisericești*, fascicule atașate după pagina 181 a lucrării lui Nicolae Severineanu, *Curs elementar de Muzică orientală (Bisericească)*, ediția a doua, Buzău, 1926, scris la Constanța, în: 1954 / fascicolul 1, 1948 / fascicolul 2, 1941 / fascicolul 3, 1954 / fascicolul 4, codicografi: Ioan Gh.Crăciun - 23 de file după pag.181 a cărții, Ion Pârlea, Gheorghe Grozavu, Gheorghe Gorgan.

Cuprinde: -

Dimensiuni: -, file 23 + A + B + 1. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună. Autori: fasc.1 - anonimi; fasc.2: anonimi; fasc.3: Dimitrie Suceveanu; fasc.4: anonimi.

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor*. Teză de doctorat, 2003.

2. CONSTANȚA - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂȘTIRII COCOȘ

Catalog Spinei

Catalog CtJ-BMC

652.

1.

Ms. ro. **234** *Cântări bisericesti*, scris la schitul Rarău și mănăstirea Cocoș, la 25 noiembrie 1958 / f. 83v - filele 1-83, și după 1958 - filele 84-89, codicografi: Cristofor monahul - Godeanu mare păcătos / f. 83v, și anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 83 + 6. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: fascicolul 1 cuprinde numai cuvântări catehetice și omiletice ale Fericitului Nil Monahul de Sarska; fascicolul 2: Anton Pann, Varlaam Ieromonahul duhovnicul de la mănăstirea Neamț, anonimi.

3. CONSTANȚA - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂȘTIRII TECHIRGHIOI

Catalog Spinei

Catalog CtJ-BMT

653.

1.

Ms. ro. **fără număr de inventar** *Cântare bisericescă*, atașată la *Liturghierul de strană*, la pag.120-121, scris la mănăstirea Techirghiol, la 2 martie 1958, codicograf Veronica Monahia - Săraru.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 2. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Anton Pann - *Tatăl nostru ...* - în eh 8 cu partea de ison. Manuscrisul se află în Colecția Veronica Monahia - Săraru.

4. GALAȚI, BIBLIOTECA CENTRULUI EPISCOPAL

Catalog Spinei

Catalog GI-BCE

654.

1.

Ms. ro. **13 / 1346** *Heruvicon - Axioane - Anixandare - Chinonicar*, scris la 31 martie 1835 / f. 20, codicograf B.Tharazi / f. 1, f. 3v, 106v.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 144 + III / file albe: 69-80 și 133-143. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri din: anonimi, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, B.Tharazi / f. 86 *Axion, Facerea lui Kyr Tarazi* - eh sirian, precum și lucrări românești din: anonimi.

655. **2.**

Ms. gr.-ro. **84/1651** *Antologhion*, scris la Constantinopol, în 1848, codicograf anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - Pagini: 232. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonimi elini, precum și lucrări scrise în limba română cu caractere chirilice de: paharnicul Dimitrie Șerban Protopsaltul Sfintei Mitropolii și a toată țara Românească / Polieleu *Doamne între ...*, paharnicul Dimitrie Suceveanu/*Axion la primirea Arhiereului în Biserică.*

656. **3.**

Ms. gr. **99 / 548** *Irmologhion - Catavasier*, scris ante 1852, codicograf Vasilis Nikolaidis in Byzantio / pag.206.

Cuprinde: -

Dimensiuni: -, pagini 206. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonimi elini.

A fost donație a serdarului Theodor Cincu. Provine de la biserica Sfântul Ioan din Tecuci.

657 **4.**

Ms. ro. **128 / 575** *Cântări bisericești*, atașate la finele tomului lui Anton Pann, *Noul Doxastar prefăcut în românește după metodel vechiu al Serdarului Dionisie Fotino și dat la lumină pe acest metod nou ...*, tom 1, București, 1841, 322 pagini, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: traduceri anonime din: anonimi, scrise în limba română cu caractere chirilice.

658. **5.**

Ms. gr -ro. **146 / 1235** *Antologhion*, scris 1855, codicografi anonimi: A' pag. 1-5 / 182-208, B' pag. 5-181.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - Pagini: 208. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonimi elini, precum și traduceri scrise în limba română cu caractere chirilice.

659. **6.**

Ms. ro. **163 / 1797** *Irmologhion - Catavasier*, scris în 1847, codicograf Ioan G. Pop / f. 35v.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 322. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul care este scris pe foaie de calc se află într-o stare proastă. Însemnări: pe cotorul copertii este scris în limba elină ΠΟΛΙΕΛΕΟΣ.

Autori: traduceri din limba elină din: anonimi, precum și lucrări originale românești din: anonimi.

660.

7.

Ms. gr. 1332 *Heruvicon - Chinonicar - Liturghier - Prochimene și alte cântări*, scris ante 1831, codicograf Theodorit Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 12. File: 385. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Vasilios Stefanos Byzantios, Hourmouzios Hartofilakas, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Nichiforos Arhidiaconul, Iosif Monahul, Mihalache Moldovlahul.

Bibliografie: Eugen Drăgoi, *Un manuscris psaltic inedit în Biblioteca Centrului Episcopal Galați*, G.B., nr.1-2, București, 1976, p.245-247.

661.

8.

Ms. ro. 1847 *Antologhion*, scris în 1847, codicograf Ioan Gh.Popp.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 323. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Dionisie Fotino Peloponnisiou, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Ioan Gh.Popp.

Bibliografie: Marin Munteanu, *Manuscrise și tipărituri muzicale din Biblioteca Centrului Episcopal Galați*, Teză de licență, București, 1988.

IV. PROVINCIA MOLDOVA

IAȘI, BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ "MIHAI EMINESCU"

Catalog Spinei

Catalog I-BCUME

662.

1.

Ms. ro. 23 *Liturghier muzical psaltic*, scris la Tămănești-Basarabia, în 1824, codicograf Gheorghe, ucenicul Arhimandritului Dancu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

663.

2.

Ms. ro. **71** *Antologhion*, scris la Buzău și Iași, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Ierodiacon Iosif Naniescu - mitropolitul Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Macarie Ieromonahul, anonim.

664.

3.

Ms. gr. **88** *Antologhion*, scris în Moldova, în 1710, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

665.

4.

Ms. gr. **160 (IV-34 / 529 - 194 III B. / 18068)** *Lectionarul evanghelic de la Iași*, scris la Constantinopol, la începutul secolului al XI-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Pericope din cele patru evanghelii*.

Dimensiuni: 20 x 16. File: 167. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: -

Însemnări: manuscrisul conține semnătura patriarhului Ghenadie Scolaris, primul patriarh ecumenic de la Constantinopol, după căderea Constantinopolului sub turci, la 1453.

666.

5.

Ms. gr. **I - 19** *Anastasimatar - Propedie*, scris la finele secolul al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Kekragare, Dogmatici, Pasapnoare (Laude), Chinonice* - în cele 8 ehuri, *Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Polieleu, alte Pasapnoare, Polichronii, Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur* (Ioannis Hrisostomos), *Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), alte Chinonice, Cântări de la Paște, din Postul mare, Irmoase kalofonice*.

Dimensiuni: 16 x 11. File: V + 290 + V. Manuscrisul se găsește într-o stare precară.

Autori: anonim, Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Manouil Gazis, Bălașu Iereus kai nomofilax, Gherman Arhiereul Neon Patron, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Ioannis Koukouzelis, Xenos Koronis, Makaritos oikonomos Antonie Iereus, Monouil Hrisafis, Athanasie Patriarhul, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Ioannis Lampadarie Kladas, Dimitrie Domestikul Dokyanos, Panaghiotis Protopsaltul Halatzoglos, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Meletie Kritos Ieromonahul o Sinaitos, Hourmouzios Iereus Hartofilakas.

Manuscrisul conține și *Polichronioane*, fără a fi indicat numele.

Manuscrisul conține și o cugetare scrisă în limba română cu litere chirilice: "Mai multu iaste o zi viața omului învățatu decât toată viața unui om neînvățat (ș)i proci / prost".

667.

6.

Ms. gr. I - 20 *Kalofonicon - Prokimene*, scris la mijlocul secolul al XVIII-lea, codicograf Athanasios Ierodiaconul.

Cuprinde: *Cântări kalofonice, Prochimene săptămânale.*

Dimensiuni: 15 x 11. File: II + 143. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Lampadarios Didaskalos Hrisafis.

668.

7.

Ms. gr.-ro. I - 21 *Antologhion*, scris la finele secolul al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Heruvice mari, Chinonice, alte Heruvice, alte Chinonice, Evloghitare (Binecuvântările Învierii), Polieleie, Axioanele praznicelor Împărătești, Doxologii, alte Heruvice, Polielee, Pasapnoare (Laude).*

Dimensiuni: 16,5 x 12. File: 166. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Vasilis Stefanos Byzantios, Konstantin Magoulas, Dimitrie Domestikul Dokyanos, Palasios / Bălașu Iereus, anonim, Gherman Arhiereul Neon Patron, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Anastasie, Mihalache Protopsaltul Moldovlahul.

669.

8.

Ms. gr. I - 22 *Anastasimatar*, scris la mijlocul secolului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,5 x 10. File: 284. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

670.

9.

Ms. ro. I - 23 *Antolighion*, scris în 1824, codicograf Gheorghe Dascălu Arhimandritul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: 281. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

671.

10.

Ms. gr. I - 24 *Anastasimatar - Propedie*, alcătuit de Ioannis Glykis, caligrafiat la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Kekragare* - în cele 8 ehuri, *Stihirile Slujbei de Seară / Vecernie, Dogmaticile, Stihovna* - în cele 8 ehuri, *Pasapnoare (Laude)* - în cele 8 ehuri, *Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii* - în mai multe variante,

Heruvice - în cele 8 churi, *Chinonice duminicale, săptămânale și pentru tot anul bisericesc, Cântări din Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, alte Chinonice.*

Dimensiuni: 17 x 11. File: 209. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: Ioannis Glykis, Antonie Iereus kai nomofilax, Ioakim Arhiereul Viziis, Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul.

672.

11.

Ms. gr.-ro. **I - 25** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11. File: nenumerotat. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Efesiou.

673.

12.

Ms. gr.-slav **I - 26** *Antologhion*, scris la mănăstirea Putna, în anul 1545, codicograf Antonie Protopsaltul Putnei.

Cuprinde:

- În limba elină: *Cântări la Slujba de sâmbătă Seara / Vecernie, Slujba de Dimineață / Utrenia duminicilor, la sărbători mari (Tropare, o colecție de Stihiri, Irmoase, ș.a.), Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite), Trisaghioane, Heruvice, Răspunsuri mari, Axioane, Chinonice din perioada Octoihului, Triodului, Penticostarului și alte oficii ocazionale;*

- În limba slavonă: *câteva Cântări.*

Dimensiuni: 17 x 13. File: 236. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim, Ioannis Koukoumas, Ioannis Koukouzelis, Eustatie Protopsaltul Putnei, Agathonos o adelfos tou Koronis, Manouil Agallianos, Anthimios, Vasilios, Gheorghie Redestinos, Manouil Vlatiros, Stefanos Serpina/Srpna, Manouil Hrisafis, Longhinos Monahul, Dometian Vlahu, Maistor, Ioasaf, Xenos Koronis.

Manuscrisul a aparținut mănăstirii *Putna*.

674.

13.

Ms. ro. **I - 48** *Antologhion*, scris în 1853, codicograf Damian Vasilescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 12 File: 252. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Dimitrie Suceveanu.

675.

14.

Ms. ro. **I - 54** *Antologhion*, scris în 1844, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 12. File: 58. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: -

676. **15.**

Ms. ro. **I - 177** *Antologhion*, scris în 1850, codicograf Meletie Duhovnicul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16,5 File: 60. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

677. **16.**

Ms. ro. **II - 31** *Antologhion - Propedie Canoanele musichiei*, alcătuit de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, scris la Curtea de Argeș, în 1861-1862, codicograf Rizea Hristea Dobrescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 13 File: 154. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Macarie Ieromonahul.

678. **17.**

Ms. ro. **II - 32** *Antologhion - Propedie Canoanele musichiei*, alcătuit de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, scris la Curtea de Argeș, în prima parte a secolului al XIX-lea, codicograf Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

679. **18.**

Ms. ro. **II - 33** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 12,5 File: 8. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: -

680. **19.**

Ms. ro. **II - 67** *Antologhion*, scris în 1856, codicograf Vasile Lavrenco Popovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 16,5. File: 105. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

681. **20.**

Ms. ro. **II - 71** *Antologhion*, scris în 1863, codicograf Ghiță Ionescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19 x 12. File: 209. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.

- 682.** **21.**
 Ms. ro. **II - 94** *Antologhion*, scris în 1838, codicograf Neculai Nan. .
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 21 x 16. File: 192. Manuscrisul este într-o stare bună.
 Autori: -
- 683.** **22.**
 Ms. ro. **II - 137** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 20 x 17. File: 185. Manuscrisul este într-o stare bună.
 Autori: -
- 684.** **23.**
 Ms. ro. **II - 157** *Antologhion*, scris în 1859, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 20 x 14. File: 57. Manuscrisul este într-o stare bună.
 Autori: -
- 685.** **24.**
 Ms. ro. **II - 210** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Ștefan Păltinescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 20,5 x 13,5. File: 112. Manuscrisul este într-o stare bună.
 Autori: Theodor Fokaeos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Constantin Protopsaltul.
 Bibliografie: Florin Bucescu, *Manuscrisul lui Ștefan Păltinescu, o achiziție valoroasă a BCUME*, Studiu dactilografiat.
- 686.** **25.**
 Ms. ro. **III - 78** *Antologhion - Propedie Canoanele musichiei*, de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, scris la Curtea de Argeș, în 1840, codicograf Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 23 x 16,5. File: 241. Manuscrisul este într-o stare bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.
- 687.** **26.**
 Ms. ro. **III - 79** *Antologhion - Propedie Canoanele musichiei*, alcătuit de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, scris la Curtea de Argeș, în 1839, codicografi: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Rizea Dobrescu.
 Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17. File: 209. Manuscrisul este într-o stare bună.
Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Macarie Ieromonahul.

688.**27.**

Ms. ro. **III - 80** *Antologhion*, scris în 1829, codicograf I.Ștefanovici.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 23 x 17. File: 186. Manuscrisul este într-o stare bună.
Autori: -

689.**28.**

Ms. ro. **III - 83** *Antologhion - Propedie Canoanele musichiei*, alcătuit de Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, scris la Curtea de Argeș, în 1854-1855, codicografi: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Stancu Hordobelea.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 22 x 17. File: 137. Manuscrisul este într-o stare bună.
Autori: Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

690.**29.**

Ms. ro. **III - 84** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 24 x 18. File: 55. Manuscrisul este într-o stare bună.
Autori: Dimitrie Suceveanu.

691.**30.**

Ms. gr. **III - 85** *Stihirar - în două tomuri*, alcătuit de Gherman Arhiepiscopul Neon Patron, scris la mănăstirea Dohiariou, Muntele Athos, în 1700-1703, codicograf Damaskin Ieromonahul de la mănăstirea Dohiariou.
Cuprinde:
- Tomul 1: *Stihirile din perioada Octoiului*,
- Tomul 2: continuare din *Stihirile din perioada Octoiului*, *Stihirile din perioada Triodului*, *Stihirile din perioada Penticostarului*. Manuscrisul conține și *Reguli de tipic*.
Dimensiuni: 21 x 15. File: 468. Manuscrisul se află într-o stare perfectă.
Autor: Gherman Arhiepiscopul Neon Patron.

692.**31.**

Ms. gr. **III - 86** *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiepiscopul Neon Patron (1140), scris la finele secolului al XVII-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 22 x 16. File: IX + 504 + V. Manuscrisul este într-o stare foarte bună.
Autori: Gherman Arhiepiscopul Neon Patron (1140).

693.

32.

Ms. gr. III - 87 *Antologhion*, alcătuit de Petru Glykis Bereketis o Melodos Byzantios, scris în Moldova, ante 1772, codicograf anonim.

Cuprinde: *Polieleie, Pasapnoare (Laude), Doxologii, Polichronion, Heruvica, Chinonice, Theotokare, Mathime - pentru tot anul bisericesc, Irmoase kalofonice, Katavasii, Megalinarii, alte Polieleie.*

Dimensiuni: 20 x 16. File: 203. Manuscrisul nu este într-o stare prea bună.

Autori: Petru Glykis Bereketis o Melodos Byzantios, Daniil Lampadariul Protopsaltul.

Manuscrisul cuprinde și un *Polihronion* pentru țarina Rusiei - Ekaterina, pe textul și muzica lui Krale Iereus.

694.

33.

Ms. gr. III - 88 *Mathimatar - Propedie*, scris în 1710, codicograf Laurentios Ierodiaconul.

Cuprinde: *Mathime* din perioada Octoihului, Triodului și Penticostarului, Prochimene. Dimensiuni: 21 x 15. File: 315 + III. Manuscrisul se găsește într-o stare perfectă.

Autori: Manouil palaios Hrisafis kai glykitatos kai oraion, Ioannis Lampadariul Kladas, Ioannis Koukouzelis kai maistor, Gherasim Ieromonahul Halkiopoulos, Grigorie Ieromonahul, Konstantin Magoulas, Gherman Arhiereul Neon Patron, Pangkratios Protopsaltul, Konstantin Exaghilaos, Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Bălașu Iereus kai nomofilax, Nikifor Ithikos, Grigorie Bunu Aliatu, Xenos Koronis, Didaskalos, Vartholomeos, Ioannis Glykis, Markos Ierotatos Mitropolitul Korintou, Ioannis Magoulas, Manouil Gazis, Elefterios, Dimitrie Dokyanos, Kalistos Ieromonahos kai imiterou didaskalos, anonim.

695.

34.

Ms. gr. III - 89 *Antologhion - Propedie*, alcătuit de Bălașu iereus (sunt prezente 501 lucrări proprii), scris ante 1794, codicograf anonim.

Cuprinde: *Anixandare, Kekragare, Prokimene, Cântări de la Acatist, Aliluiare, Polieleie, Pasapnoare (Laude), Timiotere, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Doxologii, Polichronioane, Heruvica, Chinonice, Mathimatar din perioada Octoihului, Mathimatar din perioada Penticostarului, Cântări kalofonice.*

Dimensiuni: 21 x 16. File: 882 + IV. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Ioannis Damaskinos, Ioannis Glykis, Xenos Koronis, anonim, Ioannis Iereus Plousiadinos, Grigorie Ieromonahos Bunu Aliatu, Ioannis Lampadarie Kladas, Arhaion, Lampadarie Manouil Hrisafis, Ioannis Koukouzelis kai maistor, Grigorie Panaretos, Ioannis Koukoumas mousikotatos, Gheorghie Kontopetris, Arkadie Monahul, Ampilos Kypriotis, Halibouris, Dimitrie Dokyanos, Manouil Agalianos, Athanasie Monahul Iviritos, Agathonos adelfos tou Koroni, Stilianos, Moshianos, Theofylaktos Arghiropoulos, Doukas Laosynaptos, Mihail Iereus Lampadarie Fokianos, Ghenadie, Gavriil Xantopoulos, Petru Glykis Bereketis o

Melodos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Thessalonikaion, Daniil Monahul, Manouil Gazis, Konstantin Iereus Exaghialos, Kornilios Monahul Aghioritos, Gheorghie Plaghiotis, Konstantinoupolitis, Hristoforos, Panaghiotis Hrisafis o Neos kai Protopsaltis, Diaforon poiiton, Kliment Ieromonahul, Gheorghie Redestos, Gherman Arhiereul Neon Patron, Mitrofanos Karikis Ieromonahul, Antonie Iereus, Laloutzos / Laluțu, Damian Ieromonahul Vatopedinul, Arsenie Ieromonahul o Mikros, Melhisedek Episkopul Redestos, Efrem Patriarhul, Halkidonos, Andreas Sighiros, Adrianos, Ioannis Laskaris, Theodoulos Glavas, Theofanos Karikis, Iakovos Viziis, Athanasie Mitropolitul proin Andrianos, Gherasim Ieromonahul, Paisios Monahul, Ioannis Iereus Plousiadinis, Antim Iereus, Markos Evghenikos, Manouil Vlatiros, Syropoulos, Paulos Iereus, Hrisoverghis, Kalistos Ieromonahul, Dimitrie Kou / ? / Lampadarie, Nathanail Mitropolitul, Manouil Gouta, Nikolaos Asanis, Theodoros, Markos Episkopul Korintou, Ignatios Ieromonahul, Ioasaf Mitilineos, Athanasios Ieromonahul, Athanasios Patriarhul, Nikifor Ieromonahul, David, Langhinos Monahul, Ioasaf o Neos Koukouzelis, Pangkratios, Laurentios, Cosma Macedoneanul Iviritul, Ex Athinon, Fokas Lampadarie, Ioannis Konstantinos megas, Manouil Arghiropoulos, Paraklitikon, Gavriil Episkopul, Moshaliromaika syroh / Polichronii pentru moshali / ruși, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Panaghiotis Halatzoglos, Meletie Kritos o Sinaitos.

Manuscrisul conține *Polichronii* pentru țarina Rusiei - Ekaterina Romanova.

696.

35.

Ms. ro. **III - 90** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16,5. File: nenumărat. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: Petru o Melodos Byzantios.

697.

36.

Ms. gr. **III - 93** *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, caligrafiat în Moldova, la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Câteva cântări anonime, Stihiri din perioada Triodului și Pentecostarului, Heruvice, Ușile pocăinței, Lumină lină, Cântări la praznicul Adormirii Maicii Domnului, alte Cântări.*

Dimensiuni: 23 x 16,5. File: 202. Manuscrisul se găsește într-o stare bună.

Autori: anonim, Gherman Arhiereul Neon Patron, Bălașu Iereus kai nomofilax, Theofanos Karikis.

698.

37.

Ms. gr.-ro. **III - 94** *Anastasimatar - Propedie*, scris la mănăstirea Slatina, în 1813, codicograf Macarie Ierodiaconul.

Cuprinde:

- în limba română: *Propedie*,
- în limba elină: *Kekragare, Anixandare, Fericit bărbatul, Pasapnoare (Laude), Polieleie*,
- în limba română: *Anixandare*,
- în limba elină: *alte Polieleie, Chinonice, Heruvic, Cântări din Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul (A darurilor mai-nainte sfințite)*,
- în limba română: *Heruvic din Sâmbăta mare*,
- în limba elină: *Doxologii, alte Chinonice, Irmoase kalofonice, Polichronii, Heruvic, Axion, Slava de la Adormirea Maicii Domnului*.

Dimensiuni: 22 x 17. File: 142. Manuscrisul este într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Serafim Lauriotos, Iosif Monahul Moldoveanu, Daniil Protopsaltul Lampadarie, Anastasios, Petru Kyrilos Arhiepiscopul proin Tinos Marmarinos, Ieremias, Vasilis Stefanos Byzantios, Palasios/Bălașu Iereus, Gherman Arhiepiscopul Neon Patron, Xenos Koronis, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Nikolaos Komninos, Nikifor Arhiepiscopul Antiochias.

Conține și *Polichronii* pentru domnitorul Valahiei - Scarlat Calimachi.

699.

38.

Ms. gr. **III - 95** *Antologhion - Doxastar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Slavele de la Slujba de Seară / Vecernie (Stihoavnă) și Slujba de Dimineață / Utrenie, Pasapnoarele (Laude) la toate sărbătorile anului bisericesc (de la 1 septembrie)*.

Dimensiuni: 22,5 x 17. Pagini: VIII + 156 + XVIII. Manuscrisul este deteriorat.

Autor: Petru Lampadarie Peloponnisiou.

700.

39.

Ms. gr. **III - 96** *Irmologhion*, alcătuit de Balașu Iereus kai nomofilax (1099) scris la finele secolului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16. File: 200 + II. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Balașu Preotul kai nomofilax.

701.

40.

Ms. ro. **III - 98** *Introducere în teoria și practica muzicală bisericească după metoda cea nouă, a celor trei reformatori, Hrisant, Grigorie și Hurmuz, lucrare copiată de către Dimitrios Papadopoulos din Hios, la Constantinopol, la 27 aprilie 1882*, este o traducere din limba elină în limba română, după "Εισαγωγή εις των θεωρητικών και πρακτικών της μουσικής την νεότερων μεθόδων", Εν Κωνσταντινουπόλη, 1882, Απρίλιου 27, από τον Δημήτριος Παπαδόπουλος από την Χίος.

Dimensiuni: 21,5 x 16,5. File: 28. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Hrisantos Arhiereul Madytos, Grigorie Protopsaltul, Hourmouziios Iereus Hartofilakas.

702. **41.**

Ms. ro. **III - 151** *Anastasimatar*, scris în Moldova, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 15,5. File: 126. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Macarie Ieromonahul.

703. **42.**

Ms. ro. **III - 152** *Antologhion*, scris în 1828, codicografi: Vasile Diaconu, Michalache de la / ot Tâtnauca.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,8 x 18. File: 83. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

704. **43.**

Ms. ro. **III - 153** *Prohodul Domnului*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17. File: 43. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: -

705. **44.**

Ms. ro. **III - 173** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16,5. File: 70. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Calinic Ierodiaconul.

706. **45.**

Ms. ro. **III - 281** *Antologhion*, scris în 1827, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 15. File: 120. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: -

707. **46.**

Ms. ro. **III - 364** *Antologhion*, scris în 1853, codicograf Ioan Popescu fiul/ sânu Popa Dumitru.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16,5. File: 120. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: -

708.

47.

Ms. ro. **III - 365** *Antologhion*, scris în 1826, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17. File: 261. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: -

709.

48.

Ms. ro. **IV - 9** *Antologhion - Stihirar*, scris în 1836, codicograf de Ioan Popa Praja.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 19. File: II + 211 pag. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, anonimi.

710.

49.

Ms. gr. **IV - 39** *Stihirar*, scris la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Stihiri de la Slujba de Seară / Vecernia și Slujba de Dimineață / Utrenia sărbătorilor împărătești și a sfinților mari din perioada Octoihului, Triodului și Pentecostarului.*

Dimensiuni: 24 x 17. File: V + 346 + 2. Manuscrisul se află într-o stare precară (lipsește începutul și sfârșitul lucrării).

Autori: anonim (1177).

Manuscrisul conține semnătura lui Kallistos Ieromonahos kai mouzikos.

711.

50.

Ms. gr. **IV - 40** *Doxastar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat în anul 1803, codicograf Apostol Piklin Konsta Hiou.

Cuprinde: *Stihiri la Slujba de Seară / Vecernie și de Dimineață / Utrenie a sfinților și a sărbătorilor anului bisericesc din perioada Octoihului, Stihiri la duminicile - începând cu cea a Vameșului și Fariseului din Triod, Stihiri la Duminicile din perioada Pentecostarului.*

Dimensiuni: 24 x 17,5. File: V + 154 + XIII. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autor: Petru Lampadarie Peloponnisiou.

712.

51.

Ms. ro. **IV - 93** *Antologhion - Propedie*, scris la mănăstirea Slatina, în 1813, codicograf Ierodiaconul Macarie.

Cuprinde: *Prima Gramatică psaltică / Propedie în limba română din Moldova, Antologhion.*

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

713.

52.

Ms. gr. **fără cotă** *Propedie*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Dimitrios Protopsaltis din Hios.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Bibliografie: Constantin Erbiceanu, *Manuscrise grecești de psaltichie*, Revista Teologică, nr.26, Iași, 1885, p.221.

2. IAȘI, ARHIVELE STATULUI

Catalog Spinei

Catalog I-AS

714.

1.

Ms. ro. **73** *Liturghier - Tipicon*, scris în Moldova, în 1839, codicograf Anton Popovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 12. File: 126 Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

Bibliografie: M. Vasile, *Manuscrise muzicale psaltice în notație chrisantică din Arhivele Statului Iași și Arhivele Statului Botoșani*, Teză de licență, București, 1972.

715.

2.

Ms. ro. **75** *Antologhion - Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Cântările Sfintei Liturghii din postul Paștelui și de la Paște, Antologhion*.

Dimensiuni: 24,5 x 18,5. File: 37. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

716.

3.

Ms. gr.-ro. **79** *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 11,5. File: 307. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

La finele *Antologhionului* sunt grupate o serie de versuri românești și eline.

717.

4.

Ms. ro. **181** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicografi: Nectarie Frimu, Bonus Dumitrescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11. File: 178. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

Manuscrisul conține *Polichronioane*.

718.

5.

Ms. gr. **198** *Stihirar*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat în Moldova, la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Stihirile de la sărbătorile împărătești, de la sărbătorile Maicii Domnului și ale sfinților, ce se cântă la Vecernie și Utrenie (îndeosebi la Laude) - din perioada anului bisericesc.*

Dimensiuni: 17,5 x 12. File: 242. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul.

Manuscrisul a fost în uz la biserica cu hramul *Adormirea Maicii Domnului*.

719.

6.

Ms. gr. **199** *Antologion - Kalofonikon*, scris la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Cântarea la îmbrăcarea arhierelui, Heruvice - în cele 8 ehuri, Chinonice săptămânale, duminicale și la toate sărbătorile anului bisericesc, Cântări din Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Aleluiare - în cele 8 ehuri, Cântări kalofonice.*

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 96. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Palaion, Nifios, anonim, Ioakim Laudios.

Manuscrisul a fost în uz la biserica *Precista Mare* din Roman, reședință episcopală.

720.

7.

Ms. gr. **201** *Irmologhion*, alcătuit de Petru Lampadarie Peloponnisiou, caligrafiat în Moldova, la 1795, codicografi anonimi. Manuscrisul are unele adăugiri din secolul al XIX-lea, în notația hrisantică.

Cuprinde: *Cântări în notație hrisantică, adăugate ulterior, Catavasii la toate sărbătorile anului, Prosozii (Podobii), Katismale (Sedelne).*

Dimensiuni: 20,5 x 13,5. File: 80 + III. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autor: Petru Lampadarie Peloponnisiou.

Manuscrisul a fost în uz la biserica *Precista Mare* din Roman.

721.

8.

Ms. gr-ro. **202** *Antologhion*, scris în Moldova, la mijlocul secolului al XVIII-lea - cu adăugiri și completări din anii 1805-1828, codicografi anonimi.

Cuprinde:

- în limba elină: *Kekragare - în notație koukouzeliană și hrisantică, Heruvice - în notație koukouzeliană și hrisantică, Anixandare, Kekragare aghioritice, Polieleie, Pasapnoare (Laude), Doxologii, Megalinare, Chinonice, Irmoase kalofonice, alte Polieleie,*

- în limba română: *Troparele deniilor*,
- în limba elină: *Ziua Învierii, Slava de la Izvorul tămăduirii*,
- în limba română: *Lumină lină, Axion, Tererimuri*.

Dimensiuni: 20 x 15. File: 277. Starea manuscrisului este precară.

Autori: Petru Protopsaltul Byzantios, anonim, Dionisios Fotino Moraitul Peloponnisiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Aghioritika, Ioannis Protopsaltul, Anastasie Rapsaniotos, Meletie Kritos o Sinaitos, Mihalache Moldovlahu Protopsaltul, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Kladas, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Gheorghie Kritos, Palasios / Bălașu Iereus kai nomofilax.

Manuscrisul a fost în uz la biserica *Precista Mare* din Roman.

722.

9.

Ms. gr. **203** *Antologhion*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, scris în Moldova, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Stihiri la Slujba de Seară / Vecernie și de Dimineată / Utrenie din perioada Octoihului a sărbătorilor anului bisericesc (1 septembrie - 29 august)*.

Dimensiuni: 20 x 14. File: 275. Manuscrisul a fost restaurat în condiții bune.

Autori: anonim, Gherman Arhiereul Neon Patron.

Manuscrisul a fost în uz la biserica *Precista Mare* din Roman.

Însemnări: se menționează că în anul 1801 a fost dăruit Psaltului Dinu din Roman. (N. Moldoveanu, susține că acest manuscris este din secolul al XVII-lea, în *Izvoare ale cântării psaltice în Biserica Ortodoxă Română*, revista B.O.R., 1974, nr.1-2, p.221).

723.

10.

Ms. gr. **204** *Stihirar-Anastasimatar*, alcătuit de Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, caligrafiat în Moldova, la 1730, codicograf Ignatios Ieromonahul.

Cuprinde: *Stihiri la sărbătorile împărătești și ale sfinților - din anul bisericesc (1 septembrie-29 august), Stihirile Triodului -începând din duminica Vameșului și a Fariseului și terminând cu marea sâmbătă, Stihirile din perioada Pentikostarului - începând cu ziua de Paști, Dogmatici, Pasapnoare (Laude) - în cele 8 ehuri, Kekragare, Cele 11 Eotinale (Stihirile evangheliilor), Cântări la Acatistul mare, Heruvice, Chinonice, Doxologii*.

Dimensiuni: 20 x 13. File: III + 483 + VI. Se remarcă scrisul foarte frumos. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Panaghiotis Hrisafis o Neos Protopsaltul, Ioannis Koukouzelis, Ioannis Glykis, Leon o sofos kai basileus (text), Manouil Hrisafis, Bălașu Iereus kai nomofilax, Melhisedek Episkopul Redestos.

Manuscrisul a fost în uz la biserica *Precista Mare* din Roman, Moldova.

724.

11.

Ms. gr. **206** *Stihirar*, alcătuit de Gherman Arhiereul Neon Patron, caligrafiat la mănăstirea Iviron, Muntele Athos, la 1736, codicograf Ghiakoumis Monahul.

Cuprinde: *Prima cântare a Stihirarului - fragment, Cântare adăugată mai târziu - fragment, Stihiri ale anului bisericesc - incomplet (începe la 1 septembrie și termină în duminica după Nașterea lui Hristos).*

Dimensiuni: 22,5 x 16,5. File: I + 132 + III. Se remarcă scrisul foarte frumos. Manuscrisul, care este fragmentar, se află într-o stare bună.

Autori: Gherman Arhiepiscopul Neon Patron, iar un fragment din prima cântare a *Stihirarului* a fost scris de Bălașu Iereus kai nomofilax.

Manuscrisul a fost în uz la biserica *Precista Mare* din Roman, Moldova.

725.

12.

Ms. gr.-ro. **207** *Antologhion*, caligrafiat în Moldova, la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină: *Cântări (texte) adăugate mai târziu - fragmente, Prokimene, Heruvice, Chionice, Răspunsuri mari, alte Heruvice, Anixandare,*

- în limba elină și limba română: *Polihronioane la ospete,*

- în limba elină: *Kekragare, Prokimene, Polieleie, Doxologii, Alte cântări, texte.*

Dimensiuni: 23,5 x 17. File: 139. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: anonim, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Bălașu Iereus kai nomofilax, Gherman Arhiepiscopul Neon Patron, Ioannis Protopsaltul, Serafimos Lavriotis.

Conține un *Polichronion* închinat domnitorului Constantin Șuțu, și diverse cântări la ospete, în limbile elină și română.

Manuscrisul a fost în uz la biserica *Precista Mare* din Roman, Moldova.

726.

13.

Ms. ro. **208** *Liturghier*, scris în Moldova, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

727.

14.

Ms. ro. **214** *Liturghier*, scris în Moldova, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare

Autori: -

Notă: Acest manuscris, semnalat în anul 1974, de către N. Moldoveanu, la Biblioteca Arhivelor Statului din Iași, vezi *Catalogul manuscriselor psaltice, 1970...*, op. cit., nu mai exista în 1998, după semnalarea făcută de F.Bucescu, *Documente importante de muzică bizantină și psaltică în bibliotecile din Iași. ...*, op. cit., p.78.

728. **15.**

Ms. ro. **1541** *Antologhion*, caligrafiat în 1839, codicograf Gheorghe Popescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11. File: 162. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Gheorghe Paraskiade.

729. **16.**

Ms. ro. **1546** *Antologhion - Liturghier*, alcătuit de Grigorie Byzantios Protopsaltul, caligrafiat ante 1846, codicograf Ioan Bendescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 12. File: 369. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Grigorie Byzantios Protopsaltul, Dionisie Fotino Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul.

730. **17.**

Ms. ro. **1667** *Anastasimatar*, caligrafiat în Valahia, în 1865, codicograf Ion Nicolau.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17,5. File: 268. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

731. **18.**

Ms. ro. **1737** *Antologhion*, caligrafiat în 1865, codicograf Costache Timotescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,5 x 18. File: 76. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Dimitrie Suceveanu.

732. **19.**

Ms. ro. **2625** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 11. File: 68. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

3. IAȘI, MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Catalog Spinei

Catalog I-MzLR

733. **1.**

Ms. gr. **524 (3881)** *Irmologhion sindomon / σύντομον*, alcătuit de Petru Protopsaltul Byzantios, caligrafiat în Moldova, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Protopsaltul Byzantios, Grigorie Lampadarie, Hourmouzos Iereus Hartofilakas.

734.

2.

Ms. gr. **4915-L** *Stihirar*, alcătuit de Manouil Hrisafis, caligrafiat ante 1779, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Manouil Hrisafis.

735.

3.

Ms. gr.-ro. **5403** *Antologhion*, scris la Iași, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

736.

4.

Ms. ro. **5776** *Antologhion*, scris în Moldova, la finele secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

737.

5.

Ms. gr.-ro. **5776-I** *Antologhion*, scris în Moldova, la finele secolului al XIX-lea, codicograf Axentie Roșculescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Protopsaltul Byzantios, Gheorghie Kritos, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Gheorghie Byzantios, Ioannis Protopsaltul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Macarie Ieromonahul, Gheorghie Paraschiade, Axentie Roșculescu.

738.

6.

Ms. gr. **7030** *Lectionarul evanghelic*, scris la Constantinopol, la începutul secolului al XII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Pericope din cele patru evanghelii.*

Dimensiuni: 34,5 x 24,5. File: 392. Codicele a fost restaurat impecabil.

Autori: -

4. IAȘI, BIBLIOTECA MITROPOLIEI MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

Catalog Spinei

Catalog I-BMMB

- 739.** **1.**
 Ms. ro. **7** *Antologhion*, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, în 1877, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: - File: 111. Ms. se află într-o stare bună.
 Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Theodoros Fokaeos, Iakovos Protopsaltul, Nectarie Schimonahul Crețu / Vlahu, care a și tradus și adaptat toate cântările din limba elină în română.
- 740.** **2.**
 Ms. ro. **11** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: - File: 115. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Grigorie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Dimitrie Suceveanu, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei.
- 741.** **3.**
 Ms. ro. **12** *Liturghier*, scris la mănăstirea Neamț (f. 147), în 1880-1890, de către codicograf Vindict / Benedict Popescu Ieromonahul din Basarabia.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 20,5 x 16,5. File: 174. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Glykis Bereketis o Melodos, Grigorie Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Iakovos Protopsaltul, anonim.
- 742.** **4.**
 Ms. ro. **20** *Antologhion*, scris la mănăstirea Neamț, la 5 noiembrie 1852, codicograf Varlaam Monahul (f. 161v și f. 206).
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 21,5 x 16,5. File: 303. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Gheorghie Paraskiade, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Constantin Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Gheorghios Kritos, anonim.
 Notă: Varlaam monahul - caligraful acestui manuscris - nu este același cu Varlaam Arghirescu, semnat la f. 303, ierodiacon la Neamț, Roman și Iași, deoarece s-a născut cu 10 ani mai târziu decât este datat manuscrisul, și nici cu Var-

laam protosinghelul de la Buzău. Vezi și F.Bucescu, *Documente importante de muzică bizantină și psaltică în bibliotecile din Iași ...*, op.cit., p.83.

743.

5.

Ms. ro. **23** *Antologhion*, scris în Moldova, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi: anonim, Chiril Monahul, Benedict Basarabeanu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 18. File: 133. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Theodor Fokeos, Macarie Ieromonahul, Dimitrie Suceveanul, Chiril Ieromonahul. La pagina 94, *Antologhionul* conține - adăugat mai târziu, n.n - o cântare de Filothei Moroșanu Ierodiaconul, datată 27.08.1913.

744.

6.

Ms. ro. **27** *Antologhion*, scris la mănăstirea Bisericiani, Moldova, la 16 august 1847, codicograf Chiril Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 18. File: 146. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Protopsaltul Byzantios, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu.

745.

7.

Ms. ro. **31 (49)** *Antologhion*, scris la mănăstirea Bisericiani, Moldova, la 30 aprilie 1858, codicograf Chiril Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 17,5. File: 287. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Protopsaltul Byzantios, Hourmouzios Hartofilakas, Petru Efesiou, Gheorghie Paraskiade, Macarie Ieromonahul, Iacovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Constantin Protopsaltul, Chiril Monahul, anonim.

Manuscrisul cuprinde - în majoritate - cântări traduse / tălmăcite din limba elină în limba română sau, cântări originale create direct în românește, ceea ce arată acțiunea de românizare a cântărilor psaltice, după anul 1850 - n.n.

Bibliografie: Paul Mihail, *Manuscrise românești în Biblioteca Mitropoliei Moldovei*, G.B., nr. 9-10, București, 1976, p.142-144.

746.

8.

Ms. ro. **36** *Antologhion - Slujba Acoperământului Maicii Domnului*, care se serbează la 1 octombrie. Dimpreună cu alte cântări ..., scris la mănăstirea Neamț, în 1928, codicograf Gherasim Stamate Protosinghelul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Gherasim Stamate Protosinghelul.

- 747.** **9.**
Ms. ro. **44** *Antologhion*, scris în Moldova, la 10 iunie 1889, codicograf Neculai Țura.
Cuprinde: -
Dimensiuni: -. File: 135. Manuscrisul se află într-o stare precară.
Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Varlaam Protopsaltul, Iosif Ierodionul Naniescu Mitropolitul Moldovei, anonim.
- 748.** **10.**
Ms. ro. **105** *Antologhion*, scris la mănăstirea Horaița, Moldova, la 30 iunie 1879, codicograf Hariton Vasiliu Ierodionul.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 19,5 x 16. File: 230. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Gheorghe Paraskiade, Dimitrie Suceveanu, Ioannis Protopsaltul, Theodor Fokaeos, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, Nectarie Preotul, Grigorie Protopsaltul, Anton Pann, Iosif Ierodionul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Petru Efesiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Constantin Protopsaltul, Varlaam Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, anonim.
- 749.** **11.**
Ms. gr.-ro. **107** *Antologhion*, scris în Moldova, la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 16 x 11,5. File: 116. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Iosif Monahul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Nikifor Katouniaris Protopsaltul, Anastasie, Vasilis Stefanos Byzantios, Petru Protopsaltul Byzantios, anonim.
- 750.** **12.**
Ms. ro. **108** *Antologhion*, alcătuit de Hourmouziou Iereus Hartofilakas, caligrafiat în Moldova, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: - Pagini: 184. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: Hourmouziou Iereus Hartofilakas, anonim.
- 751.** **13.**
Ms. ro. **109** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 20 x 14,5. File: 78. Manuscrisul se află într-o stare nu foarte bună.
Autori: Petru Protopsaltul Byzantios, Iacovos Protopsaltul, anonim.

752.

14.

Ms. ro. **110** *Heruvic - Chinonicar - Liturghier*, scris în Moldova, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Axioanele scrise de Macarie Ieromonahul cât și sursele eline - f. III și f. 121 - ale acestora.*

Dimensiuni: 21 x 15,5. File: 131. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Protopsaltul Byzantios, anonim.

753.

15.

Ms. ro. **111** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 15,5. File: 237. Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Kalinikos Ieromonahul, Gheorghie Kritos, Iacovos Protopsaltul, Anastasios, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Visarion Ieromonahul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Hrisantos Arhiereul Madytos, anonim.

754.

16.

Ms. gr. **129** *Antologhion*, scris la mănăstirea Golia, Iași, în 1813, codicograf Nikiforos Katouniaris din Hios.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 314. Manuscrisul este într-o stare precară.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Iacovos Protopsaltul, Petru Protopsaltul Byzantios, Nikifor Katouniaris.

Manuscrisul conține și o colecție de *Cântece laice* eline, franceze, italiene, turcești, românești, țigănești.

755.

17.

Ms. ro. **144** *Priveghier*, tomul 1, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la 23 aprilie 1908, codicograf Onufrie Bratu Ierodiaconul Săceleanu.

Cuprinde: *Toate cântările necesare la Priveghieri ... întocmite după ifosul Sfântului Munte Athos.*

Dimensiuni: - File: 195 (numerotarea filelor acestui manuscris a fost făcută de S. Barbu-Bucur, după însemnarea de pe manuscris la f.195). Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Nectarie Schimonahul Protopsaltul Crețu / Vlahu, Ioannis Damasinos, Ioannis Koukouzelis, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Iacovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Manouil Hrisafis, anonim.

756.

18.

Ms. ro. **145** *Priveghier*, tomul 2 de la Ms. **144**, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la 8 iulie 1908, codicograf Onufrie Bratu Ierodiatonul Săceleanu.

Cuprinde: *toate cântările necesare la Priveghieri ... întocmite după ifosul Sfântului Munte Athos.*

Dimensiuni: - File: 196. Atât prin codicografia Priveghierului cât și prin unele însemnări ale Ms. 144 Priveghierul, în Kalofon - se poate demonstra apartenența celor două manuscrise la chinovia românească de la schitul Prodromu, Muntele Athos. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Mihalache Protopsaltul Moldovlahu, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Theodoros Fokaeos, Petru Protopsaltul Byzantios, Meletie Sisaniou, Anastasie Larsinos, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Grigorie Visarion Preotul, Dimitrie Suceveanu, Nectarie Schimonahul Protopsaltul Crețu, Gherontie Ieromonahul prodromitul, anonim.

757.

19.

Ms. ro. **146** *Liturghier*, tomul 1, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la 28 iunie 1904, codicograf Onufrie Bratu Ierodiatonul Săceleanu.

Cuprinde: *Toate cântările necesare la Priveghieri ... întocmite după ifosul Sfântului Munte Athos.*

Dimensiuni: - File: 279 + XII. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Koukouzelis, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ștefan Popescu, Nectarie Schimonahul Protopsaltul Crețu, Macarie Ieromonahul, Bălașu Iereus, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, Hourmouziou Hartofilakas, Gheorghie Kritos, Constantin Protopsaltul, Theodoros Fokaeos, Hristodulos Gheorghiou, Petru Efesiou, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Grigorie Scofariu, Grigorie Protopsaltul, anonim.

758.

20.

Ms. ro. **147** *Liturghier*, tomul 2 de la Ms. **146**, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la 28 iunie 1904, codicograf Onufrie Bratu Ierodiatonul Săceleanu.

Cuprinde: *Toate cântările necesare la Priveghieri ..., întocmite după ifosul Sfântului Munte Athos.*

Dimensiuni: - File: 279 + XII. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Koukouzelis, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ștefan Popescu, Nectarie Schimonahul Protopsaltul Crețu, Macarie Ieromonahul, Bălașu Iereus, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, Hourmouziou Hartofilakas, Gheorghie Kritos, Constantin Protopsaltul, Theodoros Fokaeos, Hristodulos Gheorghiou, Petru Efesiou, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Grigorie Scofariu, Grigorie Protopsaltul, anonim.

759.**21.**

Ms. ro. **148** *Priveghier*, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la 24 noiembrie 1906, codicograf Onufrie Bratu Ierodiaconul Săceleanu, manuscris ce precede Ms. 144.

Cuprinde: *Toate cântările necesare la Priveghieri ..., întocmite după ifosul Sfântului Munte Athos.*

Dimensiuni: - File: 264. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autorii (aceiași ca în Ms.144): Nectarie Schimonahul Protopsaltul Crețu/Vlahu, Ioannis Damaskinos, Ioannis Koukouzelis, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Manouil Hrisafis, anonim.

760.**22.**

Ms. ro. **149** *Priveghier*, scris la schitul Prodromu, Muntele Athos, la 28 februarie 1907, codicograf Onufrie Bratu Ierodiaconul Săceleanu, manuscris ce precede Ms. 145.

Cuprinde: *Toate cântările necesare la Priveghieri ..., întocmite după ifosul Sfântului Munte Athos.*

Dimensiuni: - File: 196. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autorii (aceiași ca în Ms.145): Nectarie Schimonahu Protopsaltul Crețu, Ioannis Damaschinos, Ioannis Koukouzelis, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Iakovos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Macarie Ieromonahul, Manouil Hrisafis, Zamfirache Monahul, Onufrie Byzantios, anonim.

761.**23.**

Ms. ro. **150** *Liturghier*, scris la schitul Prodromu, de la Muntele Athos, la 1 martie 1909, codicograf Onufrie Bratu Ierodiaconul Săceleanu.

Cuprinde: *Toate cântările necesare la Priveghieri ... întocmite după ifosul Sfântului Munte Athos.*

Dimensiuni: - File: 279. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori (aceiași ca în Ms.146-147): Ioannis Koukouzelis, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ștefan Popescu, Nectarie Schimonahul Protopsaltul Crețu / Vlahu, Macarie Ieromonahul, Bălașu Iereus kai nomofilax, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Gheorghie Kritos, Constantin Protopsaltul, Theodoros Fokaeos, Hristodulos Gheorghiou, Petru Efesiou, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Grigorie Scofariu, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

762.**24.**

Ms. gr. **151** *Heruvic-Chinoñicar*, scris în Moldova, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 279 (numerotarea filelor Ms. a fost făcută de S.Barbu-Bucur, după o însemnare a acestuia). Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Petru Protopsaltul Byzantios, Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Manouil Hrisafis.

763.

25.

Ms. gr.-ro. **152** *Antologhion*, scris în Moldova, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Manuscrisul nu a fost terminat, având multe foi scrise cu semne psaltice, fără a avea text liturgic.

Dimensiuni: - File: 300. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Gheorghie Kritos, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Iacovos Protopsaltul, Petru Protopsaltul Byzantios, anonim.

764.

26.

Ms. ro. **153** *Antologhion*, scris în Moldova, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 124 (numerotarea filelor acestui manuscris a fost de către F.Bucescu, după o însemnare a acestuia). Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Manouil Hrisafis o Neos Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Iacovos Protopsaltul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Axentie Roșculescu, Theodoros Fokaeos, Visarion Ierodiaconul.

765. / 766. / 767.

27. / 28. / 29.

Ms. ro. **175, 176, 177** *Idiomelar (Stihirar)*, alcătuit de Dimitrie Suceveanu, scris la Iași - tomurile 1 și 2 în anul 1974, iar cel de-al treilea la București în 1975, codicograf Alexandru Ioniță. Copistul Ms. 175, 176, 177 a propus o versiune literară modernă, operând unele modificări în textul original.

Autor: Dimitrie Suceveanu.

Ms. ro. **175** *Idiomelar (Stihirar)*, tomul 1.

Cuprinde: cântări din perioada anului bisericesc: 1 septembrie - 31 decembrie.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Dimitrie Suceveanu.

Ms. ro. **176** *Idiomelar (Stihirar)*, tomul 2.

Cuprinde: cântări din perioada anului bisericesc: Ianuarie - August.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Dimitrie Suceveanu.

Ms. ro. **177** *Idiomelar (Stihirar)*, tomul 3.

Cuprinde: cântările Triodului și ale Penticostarului.

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autor: Dimitrie Suceveanu.

768.

30.

Ms. ro. **178** *Antologhion*, scris la mănăstirea Durău, Moldova, în 1909, codicograf Irinah Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 50. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: anonim.

769.

31.

Ms. ro. **199** *Antologhion*, scris la Buzău și Iași, în 1835-1871, codicograf Ierodiacon Iosif Naniescu Mitropolitul Moldovei.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 287. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Hristodulos Gheorghiou, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Ioannis Kladas, Anton Pann, Macarie Ieromonahul, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

5. IAȘI, BIBLIOTECA MĂNĂȘTIRII GOLIA²

Catalog Spinei

Catalog I-BMG

770.

1.

Ms. gr.-ro. **1** *Antologhion*, scris în Moldova, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Protopsaltul Byzantios, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Kalinikos Ierodiaconul.

771.

2.

Ms. gr. **2** *Antologhion*, scris în Moldova, în decembrie 1808, codicograf Gheorghe Psaltul Radu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul.

2. Numerotarea cotelor manuscriselor de la mănăstirea Golia au fost stabilite de Florin Bucescu – vezi F. Bucescu, *Documente importante de muzică bizantină și psaltică în bibliotecile din Iași*. Revista Centrului de Studii Bizantine *Acta Musicae Byzantinae*, tom 1, nr. 1, Iași, aprilie 1999, p. 79.

772. 3.

Ms. gr. **3** *Irmologhion-Catavasier*, scris în Moldova, ante 1807, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Glykis Bereketis o Melodos.

773. 4.

Ms. gr. **4** înglobează două manuscrise situate în etape diferite:
nr. **4** partea întâi și nr. **4** partea a doua.

Ms. gr. **4** partea întâi *Antologhion*, scris în Moldova, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Akoluthia cântărilor de Seară / Vecernie și de Dimineață / Utrenie, Liturghia Postului Mare și a Învierii, Irmoase calofonice.*

Dimensiuni: . File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Protopsaltul, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Petru Protopsaltul Byzantios, Gheorghie Kritos.

Ms. gr. - ro. **4** partea a doua *Antologhion*, scris în Valahia, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Ioan Grigorcea, cleric-diacon la Seminarul Central din București.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: -

774. 5.

Ms. gr. **5** *Irmologhion*, scris în Moldova, în prima parte a secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Kalofon cu explicațiile în sistemul hrisantic, date de Petru Lampadarie Peloponnisiou.*

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Glykis Bereketis o Melodos, anonim, Grigorie Lampadarie.

775. 6.

Ms. gr.-ro. **6** *Antologhion*, scris la Huși, Moldova, la 27 octombrie 1876, codicograf Ioan V. Tufescu, seminarist.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Dimitrie Suceveanu, Manolache Hristea, Vasile Gâdei.

776.

7.

Ms. gr.-ro. **7** *Heruvic-Chinonicar*, scris la Iași, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul este într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

6. IAȘI, BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII DE ARTĂ “GEORGE ENESCU”

Catalog Spinei

Catalog I-BUAGE

777.

1.

Ms. gr. **fără număr** *Antologhion*, scris la Huși, Moldova, ante 1835, codicograf Alecu “tipicariu” / f. 1.

Cuprinde: *Makarios anir / Fericit bărbatul, Kekragarii, Prokimene, Slava la stihoavnă, Hristos a Înviat* - în trei variante, *Heruvic - Acum puterile* - în două variante, *Chinonice, Slujba Acatistului din Postul Mare, Cântări la denii în Săptămâna Mare, Polielee*.

Dimensiuni: - File: 168. Manuscrisul este într-o stare proastă.

Autori: Hourmouzos Iereus Hartofilakas, anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Meletie Sinaitul, Iakovos Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Gheorghie Kritos.

Polieleul *La râul Babilonului*, compus de Hourmouzos Iereus Hartofilakas - eh Ga, și cu o altă versiune compusă de Grigorie Lampadarie Protopsaltul în eh Ga, au fost scrise la cererea mitropolitului Moldovei - Veniamin Costache.

7. NEAMȚ - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂȘTIRII AGAPIA

Catalog Spinei

Catalog NtJ-BMA

778.

1.

Ms. ro. **363** *Antologhion*, caligrafiat în 1881-1883, codicograf Fevronia Cântăreața.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 17. File: 86. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Theodor Fokaeos, Gheorghe Cociu, Ștefan Popescu, Nectarie Protopsaltul Vlahu - Crețu, Varlaam Protosinghelul.

779.

2.

Ms. ro. **502** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 12. File: 231. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Meletie Sinaitul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Nikolae Komninos, Dionisake/ Dionisie Fotino Peloponnisiou, Panaghiotis Halazoglou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas Dascălul.

780. **3.**

Ms. ro. **503** *Liturghier*, caligrafiat în 1828-1837, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 25 x 19. File: 93. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Bereketis, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Panaghiotis Halazoglou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas.

Manuscrisul conține și *Polichronioane*.

781. **4.**

Ms. ro. **504** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 12. File: 171. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas.

782. **5.**

Ms. ro. **507** *Antologhion*, caligrafiat în 1839, codicograf Iustina Monahia Cântăreața.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 18. File: 51. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Daniil Protopsaltul, Petru Byzantios, Hourmouzios Iereus Hartofilakas.

783. **6.**

Ms. ro. **510** *Antologhion*, caligrafiat în 1860, codicografi: Nectarie Baltag Basarabeanu, Zamfir Baltag.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11 x 9. File: 76. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Dimitrie Suceveanu, Nectarie Baltag Basarabeanu.

784. **7.**

Ms. ro. **513** *Liturghier*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 13. File: 195. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

- 785.** **8.**
 Ms. ro. **527** *Liturghier*, caligrafiat în 1855, codicograf Gheorghe Nicolaiovici.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 19 x 15. File: 195. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: -

- 786.** **9.**
 Ms. ro. **fără număr** *Stihirar - Doxastar*, caligrafiat în 1855, codicograf Policarp Ierodiaconul.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 22 x 17. File: 157. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: -
 Bibliografie: Palaghiu, Veniamin Ieromonah, *Manuscrise și tipărituri de muzică bisericească de la mănăstirea Agapia*, Teză de licență, București, 1975.

8. NEAMȚ - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII NEAMȚ / 1

A. Manuscrise românești, elin-române, elino-româno-slavone

Catalog Spinei

Catalog NtJ-BMN

- 787.** **1.**
 Ms. gr.-ro. **1** *Antologhion/Liturghier - Heruvice moldovenești și alte cântări psaltice*, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 17 x 11. File (două manuscrise diferite): 55 + 163 (primul este numerotat 93-148, iar al doilea 341-504). Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Visarion Ieromonahul de la mănăstirea Neamț - după Mihalache Moldovlahul (o lucrare), Visarion Ieromonahul de la mănăstirea Neamț (o lucrare), Neculai (o lucrare), Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos Marmarinos, Dionisie Protopsaltul Peloponnisiou Fotino, anonim, Iosif Psaltul (traduceri după Anixandare eline), Iakovos Protopsaltul.
 Manuscrisul conține și *Polichronion* închinat starețului mănăstirii Neamț.
- 788.** **2.**
 Ms. gr.-ro. **3 (124)** *Cântări psaltice din Postul Mare*, scris la mănăstirea Neamț, în 10 martie 1843, codicograf Visarion Ieromonahul Duhovnicul.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 18,7 x 14. File 38. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Visarion Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț, anonim.
- 789.** **3.**
 Ms. ro. **4 (136)** *Cântări la Prohodul Domnului*, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,6 x 13,5. File 64. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Kassia Monahia, Visarion Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț.

790.

4.

Ms. gr.-ro. **5 (129) Cântări psaltice**, adunate în două secțiuni, între două lucrări tipărite: 1) *Rânduiala Vecerniei* - pag.49-56, *Rânduiala Utreniei* - pag.65-128, și *Rânduiala Sfintei Liturghii* - pag.89-96, 105-112, 202-210; 2) *Rânduiala Vecerniei, Rânduiala Utreniei, și Rânduiala Sfintei Liturghii*, cuprinse între cele două Antologii ale lui Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, tipărite la mănăstirea Neamț în 1840 - și la Iași în 1846, scris la mănăstirea Neamț, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 15,7. File 117 (pag.234). Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, Gheorghie Paraschiade - tradus de Dimitrie Suceveanu Lampadarie, Grigorie Lampadarie Protopsalul, Visarion Protopsalul Ieromonahul - răposatul (o lucrare), Nikifor Arhidiaconul Antiohiei, Daniil Lampadarie Protopsalul.

791.

5.

Ms. gr.-ro. **6 (130) Liturghier - Psaltichie** scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicografi: anonimi, Macarie Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 15,7. File 260. Manuscrisul este deteriorat.

Autori - lucrări în limba română și elină: anonim, Macarie Ieromonahul (3 lucrări), Ioannis Protopsalul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Protopsalul, Hurmuzioui Iereus Hartofilakas, Grigorie Lampadarie Protopsalul, Șerban Protopsalul (o lucrare), Daniil Lampadarie Protopsalul, Gheorghie Kritos, Kassia Monahia.

792.

6.

Ms. ro. **7 (120) Cântări din Penticostar / Irmologhion**, scris la mănăstirea Neamț, în 23 octombrie 1839 - 10 ianuarie 1840, codicograf Visarion Duhovnicul Ieromonahul de la mănăstirea Neamț.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,7 x 15,5. File 54. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Visarion Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț.

793.

7.

Ms. ro. **8 (122) Irmologhion**, scris la mănăstirea Neamț, în 1826, codicograf Visarion Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,3 x 15,5. File 250. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Visarion Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț.

794.

8.

Ms. ro. **9** *Cântări psaltice*, scris la mănăstirea Neamț, în 1848-1853 / pag.56, codicograf Dimitrie Păucă / pag.56.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,7 x 17. Manuscrisul este alcătuit din trei fascicule: a) 27 pagini (notat de la 29 la 56 pag.), b) 20 file (notat 1-20 file), c) două file. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim.

795.

9.

Ms. gr.-ro. **10 (131)** *Cântări psaltice*, scris la mănăstirea Neamț, în 1847, codicograf Dorothei Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17. File: 90. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Hurmuziou Iereus Hartofilakas, Macarie Ieromonahul (două lucrări), Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul.

796.

10.

Ms. ro. **12 (119)** *Doxastarion*, al lui Iakovos Protopsaltul, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Dorothei Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16,7. File: A' + 116 + a'. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: Iakovos Protopsaltul, anonim, Visarion Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț.

797.

11.

Ms. gr.-ro. **13 (135)** *Cântări psaltice*, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Visarion Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,5 x 15,5. Pagini 252. Se reliefează scrisul excepțional. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Iosif Psaltul, Nikifor Arhidiaconul Antiohiei, Macarie Ieromonahul (o lucrare), Hurmuzios Iereus Hartofilakas, Balasie / Bălașu Preotul (2 lucrări), Manouil Hrisafis, Gherman Arhiereul Neon Patron, Petru Bereketis o Melodos Byzantios, Panagiotis Halatzoglou Protopsaltul.

Manuscrisul conține și *Polichronioane*: pentru țarul Rusiei - Nicolai Pavlovici Romanov, pentru domnitorii Moldovei - Ioan Alexandru Sturza / compus de Nicolae Komnino, și domnitorul Mihail Grigore Șuțu, pentru mitropolitul Moldovei, și pentru egumenul mănăstirii Neamț / compus de *Petru Berechet cel dulce glăsuitor* - retranscris în Noua Metodă de Hurmuziou Hartofilakas.

798.

12.

Ms. gr.-ro.-slav **14 (116)** *Polielee*, scris la mănăstirea Neamț, la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Doroftei / Dorothei Protopsaltul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,7 x 18,3. File A' + 121 + a'. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Dimitrie Suceveanu (3 lucrări), Visarion Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț (2 lucrări).

799.

13.

Ms. ro. **15 (116/7664) *Cântări la Vecernie - Utrenie - Liturghie***, scris la mănăstirea Neamț, la 24 octombrie 1940, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 16. File 160. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: a) traduceri din limba elină din anonimi de: Dimitrie Suceveanu - (11 lucrări), Emanoil Zmeu (3 lucrări), Gheorghe Claru (profesor la Seminarul Teologic din Argeș) - (5 lucrări), Manolache Hristea (o lucrare), precum și lucrări originale de: anonimi, Dimitrie Suceveanu (7 lucrări), Emanoil Zmeu (18 lucrări), Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu (3 lucrări), Oprea Dumitrescu (o lucrare), Ștefan Popescu (3 lucrări), Manolache Hristea (o lucrare), Macarie Ieromonahul (16 lucrări), Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei (o lucrare), Anton Pann (o lucrare), Mantu Ionescu - discipolul lui Anton Pann (3 lucrări), Dimitrie Protopopescu - un alt discipol al lui Anton Pann (o lucrare), părintele Nectarie Ieroschimonahul / Crețu - Protopsaltul Sfântului Munte (2 lucrări), Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu (2 lucrări).

800.

14.

Ms. gr.-ro. **71 (181) *Cântări bisericesti***, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi: 1) manuscris - *Prohod la Adormirea Maicii Domnului* - text - f.18-69; 2) manuscris - *Slujba Sfântului Ioan cel Nou* - text - f.71-104; *Cântări bisericesti* - f.105v- 139v.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 10,5. File 139. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

801.

15.

Ms. gr.-ro. **87 (123) *Cântări la Slujba Învierii***, scris la mănăstirea Neamț, la 5 februarie 1843 / f.46, codicograf Visarion ieromonahul duhovnicul / f.47.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 13,5. File A' - B' + 50 + a' - c'. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori - cântările eline au și traducerea în română: anonim, Macarie ieromonahul (o lucrare).

802.

16.

Ms. gr.-ro. **119 (137) *Irmologhion***, scris la mănăstirea Neamț, la finele secolului al XVIII-lea / prima parte a manuscrisului și la începutul secolului XIX-lea / partea a doua, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,7 x 18. File: 1) manuscris f.1-80, text; 2) manuscris f.81-134. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Antonie Preotul, Ieremia Vathatzi, Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos Marmarinos, Daniil Protopsaltul, Palasie / Balasie Preotul (o lucrare), Atanasie Preotul, Hrosiverghis, Dimitriu, Agalianos, Mihalache Moldovlahul Protopsaltul (o lucrare).

Manuscrisul conține și *Polichronion*, fără a fi indicat numele.

803.

17.

Ms. ro. **142 (213)** *Slujba Acoperemântului Maicii Domnului, care se serbează la 1 octombrie, dimpreună cu alte cântări ...*, scris la mănăstirea Neamț, în 18 martie 1927/p.1, codicograf Gherasim Ieromonahul Stamate / p.1 din Răuțeștii de Sus, Neamț / p.16.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 25,3 x 17,7. Pagini: A' + B + 49 + a' - g'(7). Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Gherasim Protosinghelul Stamate (20 lucrări), Dimitrie Suceveanu (sursa unor lucrări).

Manuscrisul conține și *Polichronion*, fără a fi indicat numele.

804.

18.

Ms. ro. **220** *Buchet muzical care cuprinde cântări bisericesti și populare/ colinde, plugușorul*, scris la mănăstirea Neamț, la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Chiril Protosinghelul Arvinte.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23,2 x 15. File: 107. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Varlaam Protosinghelul de la mănăstirea Neamț (2 lucrări), Ioniță Năpârcă Preotul (o lucrare), Anton Pann (2 lucrări), Ion Popescu-Pasărea (o lucrare), Gheorghie Kritos, Irinarh Vântul (2 lucrări), Ștefanache Popescu (2 lucrări), Petru Efesiu (2 lucrări traduse), Chiril Protosinghelul Arvinte - elevul lui Ion Popescu-Pasărea (2 lucrări), Theodor Vrănescu (o lucrare), Gavriil Scriban / fratele arhiereilor Filaret și Neofit Scriban (o lucrare).

Manuscrisul conține și *Polichronion*, fără a fi indicat numele.

805.

19.

Ms. ro. **221** *Buchet muzical care cuprinde cântări bisericesti și compoziții personale de la diferiți autori*, scris la mănăstirea Neamț, în 1936, 1968, codicografi: Chiril Protosinghelul Arvinte și Silvan Psaltul Nistor.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 12,5. File: 75 + 6 pag. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonimi de la mănăstirea Neamț, Filotei Moroșanu-Hanganu (o lucrare), Silvan Psaltul Nistor (4 lucrări), Chiril Protosinghelul Arvinte (9 lucrări), Macarie Ieromonahul (o lucrare), Gherontie Episcopul Nicolau (o lucrare), Ion

Popescu-Pasărea (2 lucrări), Chiriță Rozescu (o lucrare), anonim, Gheorghie Kritos, Ștefanache Popescu (o lucrare), Petru Efesiu, Dumitru Psaltul / Mardare-Vulturești (o lucrare), Sofronie Rusu (o lucrare) - notată de Anton Uncu, Anton Pann (2 lucrări).

806.

20.

Ms. ro. **223** *Buchet muzical care cuprinde Acatistul Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul și diferite cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, în 1968, codicograf Chiril Protosinghelul Arvinte.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 14,5. File: 1) manuscris A' + 25 + 23 albe; 2) manuscris file 56; 3) manuscris 29 pagini + 16 albe. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Alexandru Podoleanu (o lucrare), Petru Efesiu, Anton Pann (3 lucrări), Chiril Protosinghelul Arvinte (2 lucrări), Ion Popescu-Pasărea (3 lucrări), Macarie Ieromonahul (2 lucrări), Varlaam Protosinghelul de la mănăstirea Neamț (3 lucrări), Ioniță Năpârcă Preotul (o lucrare), Gheorghe Popescu-Brănești (o lucrare), Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu (o lucrare), Neagu Ionescu (o lucrare), Irinarh Vântu (2 lucrări), Sofronie Rusu (o lucrare) - notată de Anton Uncu.

807.

21.

Ms. ro. **232** *Aleluia*, de Sabin Pautza, scris în 1972, codicograf Sabin Pautza.

Cuprinde: *Aleluia*.

Dimensiuni: 24 x 16,5. Pagini: A' + B' + 11 - a'. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor - Sabin Pautza.

808.

22.

Ms. ro. **239** *Carte de cântări*, scris la mănăstirea Neamț, în 1906-1910, codicograf Gherasim Ieromonahul Stamate.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,7 x 16. Pagini: 583. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Dimitrie Suceveanu (31 lucrări), anonim, Irinarh Ierodiaconul Vântu (11 lucrări), Hourmouziou Hartofilakas Iereus - tradus de Dorothei Protopsaltul Constantin, Gherasim Stamate (9 lucrări), Petru Bereketis Byzantios, Calinic Ieromonah Protopsaltul, Chesarie Simedrea (o lucrare).

9. NEAMȚ-JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂȘTIRII NEAMȚ / 2

Catalog Spinei

Catalog NtJ-BMN

B. Manuscrise eline, elino-române, elino-slavone

809.

23.

Ms. gr.-ro. **1** *Culegere de cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,3 x 8,4. File 374. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori - în limba elină și traduceri: Hourmouziou Hartofilakas Protopsaltul, Gheorghie Kritos, anonim, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Mihalache Protopsaltul / Moldovlahul (2 lucrări), Nicolae Protopsaltul Popovici Sibianul (2 lucrări), Petru Kyrilos Arhiepiscopul proin Tinos Marmarinos, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Manouil Protopsaltul Hrisafis, anonim - *Heruvice moldovenesti*, Nikolaos Komninos.

Manuscrisul conține și *Polichronion*, fără a fi indicat numele.

810.

24.

Ms. gr.-ro. 2 (133) *Psaltichie - Carte de cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, ante 1839, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 11,5 x 8. File A' + B' + 244 + a'. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori - în limba elină și traduceri: anonim - *Anixandare moldovenesti*, Dionisie Fotino Peloponnisiou, Petru Ieromonahul Lampadarie Peloponnisiou, anonim, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Grigorie Lampadarie, Iacovos Protopsaltul.

811.

25.

Ms. gr.-ro. 3 *Carte de cântări bisericești: Kinonice - Irmoase kalofonice - Propedie*, scris la mănăstirea Neamț, la finele secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde:

- în limba română: *Propedie cu Roata glasurilor și exerciții de paraghieră*,
- în limba elină: *Ton despotin, Aleluiare, Heruvice, Chinonicele săptămânale, duminicale și marile sărbători din anul calendaristic bisericesc, Irmoase kalofonice, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Apărătoare Doamnă, Troparele deniilor, Heruvice duminicale.*

Dimensiuni: 15,5 x 10. File 88. Manuscrisul este deteriorat.

Autori - în limba elină și traduceri: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Theodoros Fokaeos, Petru Bereketis Byzantios Melodos o Glykis, Panagiotis Protopsaltul Halatzoglou, Atanasie Larsino, Vasilis Stefanos Byzantios.

812.

26.

Ms. gr.-ro. 4 *Carte de cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, ante 1857, codicografi anonimi. Dimensiuni: 15 x 10,7. File: 182. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Cuprinde: -

Autori - în limba elină și traduceri: anonim, Neculai Popovici (o lucrare), Ioanis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Lampadarie Pro-

topsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Bereketis Byzantios o Melodos, Grigorie (sic!) Gheorghie Kritos, anonim - *Heruvica și Tropare moldovenești*, Macarie Ieromonahul (o lucrare), Petru Efesiou, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou.

813.

27.

Ms. gr.-ro. **5 (23)** *Carte de cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,7 x 10,5. File: A' + C' + 195. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori - în limba elină și traduceri: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Daniil Protopsaltul Lampadarie, Gheorghie Kritos, Petru Bereketis Byzantios.

814.

28.

Ms. gr.-ro. **6 (1)** *Carte de cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, ante 1854, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 10,3. File: A' + 80 + a'. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori - în limba elină și traduceri: anonim, Dionisie Fotino Moraitul Peloponnisiou.

815.

29.

Ms. gr. **6 bis** *Liturghier grecesc*, scris la mănăstirea Neamț, ante 1858, codicograf anonim. Dimensiuni: 22,7 x 16,5. File: 114. Manuscrisul este deteriorat.

Cuprinde: -

Autori: anonim, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Gheorghie Kritos, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Bereketis Byzantios, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul.

816.

30.

Ms. gr.-ro. **7 (126)** *Cântări bisericești (la hramul Sfintei mănăstiri Neamț)*, scris la mănăstirea Neamț, ante 1837, codicograf Visarion Protopsaltul Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 15,7 x 10. File: 117. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Bereketis Byzantios o Melodos, Macarie Ieromonahul (o lucrare), Balasie / Bălașu Preotul (5 lucrări), Damian Ieromonahul Vatopedinul Protopsaltul Moldovlahiei (o lucrare), Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Gherman Arhiereul Neon Patron, Panaghiotis Halatzoglou Protopsaltul, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Gheorghie Kritos, anonim - *Stihirul moldovenesc*, Kalinic Ieromonahul.

Manuscrisul conține și *Polichronioane* pentru domnul Moldovei - Grigore Sturza - *facerea lui Nikolae Komninos*, pentru mitropolit și arhiepiscop - fără a fi specificat numele, pentru egumenul Paisie al mănăstirii Neamț, și pentru țarul și țarina Rusiei - Nikolai Pavlovici Romanov și Alexandra Romanova, cântări în limba elină și română.

817.

31.

Ms. gr.-slav **8 (2)** *Cântări bisericești: Propedie - Anastasimatar*, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină: *Heruvice, Propedie însoțită de Roata glasurilor, Kekragare, Prosozii (Podobii), Cântări de la Acatist, Polieleie, Doxologii, Pasapnoare (Laude), Cântări din Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos, Dogmaticile* - în cele 8 ehuri, *alte Pasapnoare, alte Heruvice, Răspunsuri liturgice, Katavasii,*

- în limba slavonă: *Chinonice, Cântări fără text, Heruvice* - în slavonă, *Podobiile* - în cele 8 ehuri. Dimensiuni: 16,6 x 12. File: A' + B' + 196 + 59 albe. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Antonie Preotul, Petru Lampadarie Peloponnisiou Domesitikos, politis Tinos / Petru Kyrilos Arhiepiscopul proin Tinos Marmarinos ț, Manouil Hrisafis Protopsaltul o Neos, Daniil Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Nikifor Ithikos, Petru Bereketis Byzantios o Melodos, Aghioritikon, Xenos Koronis, Ioakim Arhiepiscopul Viziis, Arhaion, Ioannis Protopsaltul Kladas, Anastasie Larsino.

818.

32.

Ms. gr.-ro. **9 (125/15)** *Cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, ante 1852, codicograf Haralambie Ieroschimonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 10. File: 244 + a'. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Calinic Ieromonahul Protopsaltul, Gheorghie Critopol/ Kritos ț, Dionisie Fotino Peloponnisiou, Iosif Monahul, Silvestru (o lucrare), Iakovos Protopsaltul, anonim - *Evloghitare moldovenești*, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Kassia Monahia, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Anastasie Larsino, Vasile Stefan Byzantios.

819

33.

Ms. gr.-ro. **10 (127)** *Cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,3 x 11. File: A' + B' + 322. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Mihalache Protopsaltul Moldovan (2 lucrări), Nicolae Komnino, Dionisie Fotino Moraitul Protopsaltul Peloponni-

siou, Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos Marmarinos, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul Protopsaltul (13 lucrări), Iosif Părintele (o lucrare), Daniil Lampadarie Protopsaltul, Gheorghie Kritos - makaritul, Manouil, Ioannis Psaltul, Petru Bereket Byzantios o Melodos, Iakovos Protopsaltul, Konstantin Protopsaltul.

Manuscrisul conține și *Polichronioane* pentru arhiereu - fără a fi specificat numele.

820.

34.

Ms. gr.-ro. **11 (89)** *Cântări la Sfânta Liturghie / Psaltichie*, scris la mănăstirea Neamț, în 1849, codicograf Dorothei Ieromonahul / f.2, f.177, f.179.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,3 x 11,3. File: A' + 7' + 272 + 27 foi albe. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponisiou, Grigorie Protopsaltul Lampadarie, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Manouil, Dionisie Fotino Moraitul Protopsaltul Peloponisiou, Nikifor Arhidiaconul Antiohiei, Visarion Ierodiaconul de la mănăstirea Neamț (3 lucrări), Iosif Schimonahul (2 lucrări), Calinic Ierodiaconul, Macarie Ieromonahul (o lucrare), Grigorie (sic!) Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Petru Protopsaltul Byzantios, Petru Kyrilos Arhiereul proin Tinos Marmarinos, Sinesie Sfetagorețul.

Manuscrisul conține și *Polichronioane* pentru arhiereu - fără a fi specificat numele.

821.

35.

Ms. gr.-ro. **13 (132)** *Cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: A' + 96. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponisiou, Daniil Protopsaltul, anonim - *Heruvic moldovenesc*, Macarie Ieromonahul (o lucrare), Grigorie Protopsaltul Lampadarie, Hourmouziou Iereus Hartofilakas.

822.

36.

Ms. gr.-ro. **14** *Irmologhion - Anastasimatar*, de Petros Domestikos Lampadarios Peloponnisios, scris în Moldova, în 1772, codicograf Atanasios Vaias / p.127.

Cuprinde: la f.1, 2 *Câteva cântări* – adăugate mai târziu; *Katavasii - început de la Adormirea Maicii Domnului (15 august), Prosomii (Podobii), Katismale, Troparele deniilor, Antifoane* - în ehul 5, *Exapostilarii*.

Dimensiuni: 17,3 x 12. File: 127. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Domesticul Lampadarie Peloponisiou (283 lucrări), Anastasie Larsino.

823.

37.

Ms. gr.-ro. **15** *Cântări bisericești / Anastasimatar - Liturghier*, scris la mănăstirea Neamț, la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba elină: *Două Prosozii (Podobii), Doxologii, Polieleie, alte Doxologii, Heruvic și Priceasnă - din Joia mare, Kekragare, alte Chinonice dumincale, săptămânale și la marile sărbători,*

- în limba română: *Polieleie,*

- în ambele limbi: *Heruvic și Chinonice,*

- în limba română: *Stihurile de la cântarea Cu noi este Dumnezeu.*

- în ambele limbi: *Cântările: De tine se bucură, Acum puterile, Cinei Tale.*

Dimensiuni: 17,3 x 11,5. File: 427 + a' - c'. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Nikolae Komninos, Petru Kyrilos Arhiepiscopul proin Tinos Marmarinos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Vasilis Stefanos Byzantios, Ieremia Monahul (o lucrare), Dionisie Monahul, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Antoniou Preotul, Anastasie / (Larsino), Ioannis Protopsaltul, Serafim Lavriotul, Ignatios, ek Tinos / (Petru Kyrilos Arhiepiscopul proin Tinos Marmarinos), Petru Bereketis Byzantios o Melodos.

Manuscrisul conține un *Pomelnic*, unde este amintit Veniamin Costache - Mitropolitul Moldovei.

Conține și *Polichronioane* - fără a fi specificat numele, și pentru egumenul mănăstirii Neamț - Paisie, compuse de Nikolae Komninos.

824.

38.

Ms. gr.-ro. **16 (22) *Cântări bisericesti***, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,3 x 11. File: A' + 210 + a' - b'. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Dionisie Fotino Protopsaltul Peloponnisiou, Silvestru Ieromonahul (2 lucrări), Gheorghie Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Anastasie Larsino, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Daniil Protopsaltul.

825.

39.

Ms. gr.-ro. **17 (14) *Cântări bisericesti***, scris la mănăstirea Neamț, în 1836/ f.32v, codicograf Visarion Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17,6 x 12. File: 275. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Hrisafis, Visarion Ieromonahul Duhovnicul de la mănăstirea Neamț (3 lucrări), Zosima Psaltul (o lucrare), Anastasie Larsino, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Dionisie Fotino Protopsaltul Peloponnisiou, Iosif Schimonahul Protopsaltul de la mănăstirea Neamț (2 lucrări), Mihalache Protopsaltul Moldovlahul (o lucrare).

826.

40.

Ms. gr.-ro. **18 *Cântări bisericesti***, scris la mănăstirea Neamț, în 1854 / f.6 și f.7, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,2 x 13,7. File: 210. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Hourmouzos Iereus Hartofilakas, Petru Bereketis Byzantios o Melodos, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Iakovos Protopsaltul, Dimitrie Suceveanu (o lucrare).

827.

41.

Ms. gr. **21 (3760)** *Antologhion / Cântări bisericești - Culegere/ Sinapta - Pro-pedie*, a lui Petru Lampadarie Peloponnisiou, scris la finele secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim / se remarcă scrisul deosebit de frumos: până la f.185 toate inițialele sunt ornamentate în culori vii alături de flori - o adevărată artă a miniaturisticii; la f.14v - stema cu vulturul bicefal deschis.

Cuprinde: *Cântare* - adăugată mai târziu, *Anixandare, Kekragare, Slava de la Adormirea Maicii Domnului* - în cele 8 ehuri, *Polieleie, Pasapnoare (Laude), Doxologii, Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos (Heruvica, Chinonice), M-thime, Kratime*.

Dimensiuni: 21 x 17. File: 396. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Koukouzelis, Gheorghie Protopsaltul Kritos și Gheorghie Kondopetris Domesticul, Manouil Hrisafis, Ioanis Kladas, Palaion, Ioanis Protopsaltul, Petru Bereketis Byzantios o Melodos, Daniil Lampadarie Protopsaltul, Kyrilos Iviritoul Mitilineos, Serafim Lavriotul, Iakovos Protopsaltul, Balasiu/ Bălașu preotul (85 lucrări), Gherman Arhiereul Neon Patron, Xenos Koronis, Dionisie Fotino Protopsaltul din Olimpia-Peloponnes, Meletiu Ieromonahul Kritos o Sinaitos, Panaghiotis, Dimitrie Moldovlahu Suceveanu Protopsaltul (o lucrare), Mihalache Protopsaltul Moldovlahu (o lucrare), Vasilis Stefanos Byzantios, Anastasie Larisinos, Nikifor Arhidiaconul Antiohiei.

Pe f.1 a manuscrisului există însemnarea: *Paharnikoul Gavriil Averskou*.

828.

42.

Ms. gr.-ro. **22 (28,29,30)** *Cântări bisericești*, scris la mănăstirea Neamț, la începutul secolului al XIX-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 15,7. File: 266. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Hourmouzos Iereus Hartofilakas - dascălul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Lampadarie Protopsaltul, anonim, Teofil, Petru Bereketis Byzantios o Melodos Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Gheorghie Protopsaltul Kritos, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Ifisiu (sic!) Efesiou, Ioannis Kladas, Dimitriou didaskalou tou Kritos, Ioannis Koukouzelis, Aleku Protopsaltul Hanariu/ Canariu (2 lucrări)/ f. 238v, Iordache Teodoru (o lucrare), Iakovos Protopsaltul.

829.

43.

Ms. gr. **23** *Irmologhion kalofonikon*, al lui Grigorie Lampadarie, Petru Lampadariu Peloponnisiou, Arsenie (cel Tânăr / o Mikros), scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,8 x 18,5. File: A' + D'+ 71 + 15 foi albe. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, German Arhiereul Neon Patron, Balasie/ Bălașu Preotul și nomofilax (20 lucrări), Dimitriu Protopsaltul Domesticul Dokianos, Petru Bereketis Byzantios o Melodos Protopsaltul dascălul, Gheorghie Kritos dascălul, Iakovos Protopsaltul - makaritos, Damian Iviritul Protopsaltul Moldovlahiei (2 lucrări), Ioannis Protopsaltul, Meletie Sinaitul, Panagiotis/ Petru (sic !) Halatzoglou, Daniil Lampadarie Protopsaltul.

830.

44.

Ms. ro. **fără număr** *Irmologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20,5 x 16. File: 238. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Visarion Ieromonahul de la mănăstirea Neamț.

10. NEAMȚ - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII SECU

Catalog Spinei

Catalog NtJ-BMS

831.

1.

Ms. ro. **30** *Antologhion*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Calistrat Timotescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 16. File: 156. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Dimitrie Suceveanu.

832.

2.

Ms. ro. **31** *Liturghier*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,5 x 10. File: 345. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

833.

3.

Ms. ro. **70** *Antologhion - Propedie*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 416. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Iosif Protopsaltul, Macarie Ieromonahul, Visarion Ieromonahul, Silvestru Ieromonahul.

834.

4.

Ms. ro. **83** *Antologhion*, caligrafiat în 1846, codicograf Andronic Ierodiaconul.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 17,5 x 11,5. File: 164. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: -

11. SUCEAVA - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII DRAGOMIRNA

Catalog Spinei

Catalog SvJ-BMD

835.

1.

Ms. gr.-slav **1886** *Antologhion/Liturghier - Kratimatar*, caligrafiat la mănăstirea Putna, la mijlocul secolului al XVI-lea, codicograf anonim.
Cuprinde: -
Dimensiuni: 17 x 10. File: 140. Manuscrisul se află într-o stare bună.
Autori: anonim, Eustatie Monahul Protopsaltul Putnei (6 lucrări), Agalianos, Dometianos Vlahos (10 lucrari), Xenos Koronis, Agathonos, Evghenikos, Theodoulos Monahul.

12. SUCEAVA - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII PUTNA³

Catalog Spinei

Catalog SvJ-BMP

836.

1.

Ms. gr.-slav **56/544/576 I** *Antologhion*, (partea întâi) f.1-84, a fost scris la mănăstirea Putna, în primul pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim.
Cuprinde:
- în limba elină: *Cântări la Slujba de sâmbătă Seara / Vecernie, Slujba de Dimineață / Utrenia duminicilor, la sărbători mari (Tropare, o colecție de Stihiri, Irmoase ș.a.), Liturghia Sfântului Ioannis Hrisostomos, Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, Liturghia Sfântului Grigorie Dialogul / A darurilor mai-nainte sfințite (Trisaghioane, Heruvice, Răspunsuri mari, Axioane, Chinonice) din perioada Octoiului, Triodului, Penticostarului, și alte oficii ocazionale;*
- în limba chirilică: câteva *Cântări*.
Dimensiuni: 17 x 13. File: 160. Manuscrisul se află într-o stare precară.
Autori: Koukoumas, anonim, Xenos Koronis, Agathonos Monahul, Palaion, Ioannis Glykis, Moshianos, Ștefan Serpina / Srpina, Logginos Monahul, Eustatie Protopsaltul Putnei (34 lucrari), Ioannis, Gheorghie, Ioannis Diakonos, Fokas Lampadarie, Dositheos, Ioannis Koukouzelis Maistor, Ioannis Kladas Lampadarios, Theodoulos Monahul, Evghenikos, Ioannis Laskaris, Ioannis Domestikul.

3. Prezentul *Catalog* cuprinde manuscrise care au fost copiate la mănăstirea Putna sau de tradiție de la această mănăstire, unele existente acolo și astăzi, iar altele înstrăinate.

2.

Ms. gr.-slav **56/544/576/ II Antologhion (partea a doua) Stihirarion**, f.85-160, caligrafiat la mănăstirea Neamț, în prima parte a secolului al XV-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 13. File: -. Manuscrisul se află într-o stare precară.

Autori: Ioannis Glykis, Ioannis Koukouzelis kai Maistor, Dimitrie Dokianos, Xenos Koronis, Ioannis Kladas, Manouil Hrisafis.

Redăm în continuare manuscrisele care au fost create, caligrafiate și existente în uzul slujbei religioase la mănăstirea Putna, astăzi fiind înstrăinate.

I.

3.

Ms. gr.-slav **26 Antologhion**, de la Biblioteca Universității din Iași, a fost scris la mănăstirea Putna, în 1545, codicograf Antonie Ieromonahul de la mănăstirea Putna.

II.

4.

1.a. Ms. gr.-slav **350** Colecția Șciukin *Antologhion*, de la Biblioteca Muzeului Istorice de Stat din Moscova și

1.b. Ms. gr.-slav **13/3/16** Colecția Iațimirski *Antologhion*, f.1-14, de la Biblioteca Academiei de științe din Sankt Petersburg, au fost scrise la mănăstirea Putna, în 1511, codicograf Eustatie Protopsaltul Putnei.

III.

5.

Ms. gr.-slav **1102** Colecția Sinodală *Antologhion*, de la Biblioteca Muzeului Istorice de Stat din Moscova, a fost scrisă la mănăstirea Putna, în 1515, codicograf Eustatie Protopsaltul Putnei.

IV.

6.

Ms. gr.-slav **258 Antologhion (partea a doua)**, f.145-418, de la Biblioteca mănăstirii Leimonos, Lesbos, Ellada, cunoscut și sub numele de *Manuscrisul de la mănăstirea Dobrovăț*, a fost scris la mănăstirea Putna, în 1527, codicograf Macarie Diaconul.

V.

7.

Ms. gr.-slav **283 Antologhion**, de la Biblioteca Academiei României, scris la mănăstirea Putna, în cel de-al doilea sau al treilea pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

VI.

8.

Ms. gr. **284 Antologhion**, de la Biblioteca Academiei Române din București, a fost scris la mănăstirea Putna, în cel de-al doilea sau al treilea pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

VII.

9.

Ms. gr. **1886** *Antologhion*, de la Biblioteca mănăstirii Dragomirna, a fost scris la mănăstirea Putna, în cel de-al doilea sau al treilea pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

VIII.

10.

Ms. gr.-slav **816** *Antologhion*, de la Muzeul de Istorie și Arheologie Bisericească din Sofia, Bulgaria, a fost scris la mănăstirea Putna, în cel de-al doilea sau al treilea pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

IX.

11.

Ms. gr. **12** *Antologhion*, de la Biblioteca Universității din Leipzig, a fost scris la mănăstirea Putna, în cel de-al treilea pătrar al secolului al XVI-lea, codicograf anonim.

Bibliografie: vezi studiile și publicațiile despre manuscrisele de la Putna, făcute îndeosebi de: Gh. Ciobanu, *Școala muzicală de la Putna*. Revista *Muzica*, nr.9, București, 1966; Gr.Panțiru, *Manuscrise muzicale inedite de la mănăstirea Putna*. Revista B.O.R., nr.11-12, București, 1969; A.E.Pennington, *Eustatie's Song Book of 1511: Some Observation*. Revue des Études Sud-Est Européennes, tom 9, nr.3, București, 1971; *The composition of Eustatie's Song Book*, *Oxford Slavonic Papers*, tom 6, At the Clarendon Press, Oxford, 1973; *Muzica în Moldova medievală - Music in Medieval Moldavia (16-th Century)*. Traducere din engleză de C. Stih-Boos, Editura Muzicală, București 1985; D.Conomos, *The Monastery of Putna and the Musical Tradition of Moldavia in the Sixteenth Century*. În *Muzica în Moldova medievală - Music in Medieval Moldavia (16-th Century)* by Pennington, A.E. Editura Muzicală, București 1985; T.Moisescu, *Prolegomene bizantine. Muzica bizantină în manuscrise și carte veche românească*, Editura Muzicală, București 1985, p.1-80; *Muzica bizantină în spațiul cultural românesc*, Editura Muzicală, București 1996, p.1-260; *Catalogul creației muzicale a lui Eustatie protopsaltul Putnei*, editat de Al.Dimcea, București, 1997; S.Barbu-Bucur, *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României în secolul XVIII și începutul secolului XIX și aportul original al culturii autohtone*, Editura Muzicală, București 1989, p.28.

13. NEAMȚ - JUDEȚ, BIBLIOTECA MĂNĂSTIRII VĂRATEC

Catalog Spinei

Catalog NT-BMV

837.

1.

Ms. ro. **641** *Liturghier*, caligrafiat în Moldova, în 1861, codicograf Isidor Ieromonahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24,5 x 18,5. File: 262. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Varlaam Protosinghelul.

838. **2.**

Ms. ro. **642** *Antologhion*, caligrafiat în 1847, codicograf Chiril Monahul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16. File: 244. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu, Calinic Ierodiaconul, Visarion Duhovnicul, Dimitrie Suceveanu, Chiril Monahul.

839. **3.**

Ms. ro. **643** *Liturghier*, caligrafiat în Moldova, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 14,5. File: 278. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

840. **4.**

Ms. ro. **644** *Liturghier*, caligrafiat în Moldova, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 215. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Gheorghie Kritos, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Nicolae Poponea Sibianul.

841. **5.**

Ms. ro. **645** *Liturghier*, caligrafiat în Moldova, la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Irinarh Vântu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 11,5. File: 215. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Macarie Ieromonahul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Nectarie Arhiereul Tripoleos Frimu.

14. BOTOȘANI, ARHIVELE STATULUI

Catalog Spinei

Catalog Bt-AS

842. **1.**

Ms. ro. **25** *Irmologhion*, caligrafiat în 1848, codicograf Vasile Leonescu Preotul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 24. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Vasile Psaltul, Iordache Teodoru, Grigore Căminarul, Vichenti Becidevachi Clucer.

Bibliografie: M. Vasile, *Manuscrise muzicale psaltice în notație chrisantică din Arhivele Statului Iași și Arhivele Statului Botoșani*, Teză de licență, București, 1972.

843. **2.**

Ms. ro. **28** *Antologhion*, caligrafiat în 1842, codicograf Manolache Capșa.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 17,5. File: II + 377. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghie Kritos, Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Dionisie Fotino Peloponnisiou, Hourmouzios Iereus Hartofilakas Dascălul, Gheorghie Lesbos, Petru Efesiou.

844. **2.**

Ms. ro. **40** *Antologhion - Propedia*, caligrafiat la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 16. File: 24. Manuscrisul se află într-o stare deteriorată.

Autori: -

845. **3.**

Ms. ro. **57** *Antologhion - Liturghier*, caligrafiat în 1840, codicograf Manolache Capșa.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 11. File: 69. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ioannis Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Hourmouzios Iereus Hartofilakas.

V. PROVINCIA TRANSILVANIA

1. CLUJ-NAPOCA, BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE - FILIALA

Catalog Spinei

Catalog CjN-BAR

846. **1.**

Ms. gr. **335** *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 17. File: 241. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Byzantios, German Arhiereul Neon Patron, Balasie/Bălașu Iereus kai nomofilax, Dimitrie Domesticul, Gheorghie Kritos, Damian Ieromo-

nahul Vatopedinul, Ioannis Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul.

Bibliografie: Vasile Stanciu, *Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania*, Editura Presa Universitară, Cluj-Napoca, 1996, p.35.

847.

2.

Ms. gr. 336 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: -. File: -. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Byzantios, Daniil Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Gheorghie Kritos.

Bibliografie: Vasile Stanciu, *Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania ...*, op.cit., p.35.

848.

3.

Ms. gr. 356 *Stihirar*, scris la începutul secolului al XVII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 16,5. File: 2+ 309 + 2. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

849.

4.

Ms. gr. 359 *Irmologhion*, alcătuit de Bălașu Iereus kai nomofilax, la Constantinopol, caligrafiat la finele secolului al XVII-lea, codicograf posibil Bălașu iereus kai nomofilax.

Cuprinde: *Irmosele Octoihului și ale marilor sărbători* - în cele 8 ehuri, *Prosomii (Podobii)* - în cele 8 ehuri, *Katismale* - în cele 8 ehuri, *Antifoane* - în cele 8 ehuri, *Exapostilarii*.

Dimensiuni: 20,5 x 13. File: III + 428 + I. Manuscrisul se află într-o stare foarte bună. Se remarcă scrisul deosebit de frumos.

Autor: Bălașu Iereus kai nomofilax.

Bibliografie: Vasile Stanciu, *Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania ...*, op.cit., p.35.

850.

5.

Ms. gr. 362 *Kalofonikon*, scris în 1726, codicograf Parthenios Ieromonahul Piklin Sgouta.

Cuprinde: *O cântare de Bălașu Iereus* - în ehul 4, *Cântări kalofonice cu tere-rimuri* - de *Parthenie*, *Polichronii*, *Kyrie eleison* pentru 4 voci mixte scrise cu notație psaltică în 5 variante, *Cântarea - Învrednicește-ne pe noi Doamne împărăției tale* - pentru 4 voci mixte în notație psaltică, *Cântări* - adăugate mai târziu (de Ioannis Kladas, Xenos Koronis și Petros Glykis Bereketis o Melodos).

Dimensiuni: 15,5 x 10,5. Pagini: 246 + X. Manuscrisul se află într-o stare bună. Se remarcă scrisul frumos al codicelui.

Autori: Palasios / Bălașu Iereus kai nomofilax, anonim, Parthenios Ieromonahul, Ioannis Kladas, Xenos Koronis, Petru Glykis Bereketis o Melodos. Manuscrisul cuprinde și *Polichronii* pentru mitropolii: Loukas Goutas, Daniil Mitilineos, Despotul Simionos / Melodos.

2. CLUJ-NAPOCA, BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

Catalog Spinei

Catalog CjN-BU

851.

1.

Ms. gr. 1106 *Anastasimatar - Propedie*, scris la București, la începutul secolului al XVIII-lea, codicografi anonimi.

Cuprinde: *Propedie cu Roata glasurilor, Stihirile Învierii, Stihurile, Pasapnoare (Laude)* - în cele 8 ehuri, *Eotinalele (Stihurile evangheliilor), Kekragare* - în cele 8 ehuri, *Stihurile de la Doamne strigat-am (text), Tropare, Slavoslovie*.

Dimensiuni: 15,5 x 10,5. File: 105. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Ioannis Glykis, Leon o sofos basileus (text)

852.

2.

Ms. gr. 4323 *Anastasimatar-Doxastar*, scris la mijlocul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: *Cântări de la Slujba de Seară / Vecernie și de Dimineață / Utrenie* - în cele 8 ehuri, *Cele 11 Eotinale (Stihurile evangheliilor), Pasapnoare (Slavele) sârbătorilor din perioada Octoihului, Pasapnoare (Slavele) duminicilor din perioada Triodului și Penticostarului*.

Dimensiuni: 18,5 x 13,5. File: 232. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonimi.

853.

3.

Ms. gr.-ro. 4392 *Anastasimatar*, scris la finele secolului al XVIII-lea, codicograf anonim.

Cuprinde:

- în limba română: *Kekragare și Anixandare*;

- în limba elină: *Polieleie* - în cele 8 ehuri, *Pasapnoare (Laude), Heruvice, Chinonice*,

- în ambele limbi: *Îngerul a strigat*,

- în limba română: *Axioane ale praznicelor*,

- în limba elină: *Doxologii, Chinonice (text)*,

- în ambele limbi: *Cântări din postul mare*,

- în limba elină: *Polieleu, Cântări și rugăciuni (text)*.

Dimensiuni: 16 x 11,5. File: 172. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: anonim, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Daniil Protopsaltul, Meletios Kritos o Sinaitos, Petru Glykis Bereketis o Melodos.

Manuscrisul cuprinde și *Polichronii* închinat domnitorilor Alexandru Nicolae Șuțu, Grigorie Dimitrie Ghica, mitropolitului Ungrovlahiei Grigorie, Dionisie și patriarhului ecumenic - Grigorie.

3. CLUJ-NAPOCA, BIBLIOTECA ACADEMIEI DE MUZICĂ

Catalog Spinei

Catalog CjN-BAM

854.

1.

Ms. ro. I - a 177 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 11,9. File: 34. Manuscrisul este deteriorat.

Autori: Mihalache Protopsaltul Moldovlahul, Anton Pann.

Bibliografie: Sorin Dobre, *Un manuscris de muzică psaltică din Colecția Bibliotecii de muzică "Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca*, în *Revista Teologică*, nr.1 (79), Sibiu, 1997, p.111-115.

4. BRAȘOV, BIBLIOTECA "GEORGE BARIȚIU"

Catalog Spinei

Catalog Bv-BGB

855.

1.

Ms. ro. 4 *Antologhion*, scris în 1842, codicograf Dumitru Protopopescu-Matache.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21 x 17. File: 252. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

Bibliografie: C-tin Catrina, *Un "Irmologhion", din prima jumătate a secolului al XIX-lea*. *Revista Muzica*, nr.1 (13), București, 1993, p.113.

5. BRAȘOV-SCHEI, BIBLIOTECA BISERICII SFÂNTUL NICOLAE

Catalog Spinei

Catalog BvSc-BBSfN

856.

1.

Ms. ro. 3 *Liturghier*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf Ilie Fotino.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 12,5. File: 239. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ilie Fotino.

Bibliografie: Constantin Catrina, *Un manuscris de muzică bizantină semnat de Ilie Fotino*. Studiu dactilografiat.

857.

2.

Ms. ro. **49** *Liturghier*, scris în 1857, codicograf Nicolae Brătescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16,9 x 12,9. File: 102. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

Bibliografie: pentru manuscrisele nr. 2-7 vezi: Mihail Manolache, *Contribuția lui Nicolae Brătescu, psaltul Mitropoliei din București, la românizarea cântărilor bisericești*, B.O.R., nr. 5-6, București, 1972, p. 594, 591-592, 594-595.

858.

3.

Ms. ro. **50** *Antologhion*, scris în 1857, codicograf Nicolae Brătescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22 x 18,5. File: 3 + 564 pag. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

859.

4.

Ms. ro. **51** *Anastasimatar*, scris în 1857, codicograf Nicolae Brătescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 16,5. File: 4f + 217p + 1f. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Anton Pann.

860.

5.

Ms. ro. **52** *Liturghier*, scris în 1861, codicograf Nicolae Brătescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 21,8 x 18. File: 3 + 362 pag. + 1 f. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

861.

6.

Ms. ro. **53** *Irmologhion*, scris în 1859, codicograf Nicolae Brătescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 16,5. File: 6f + 334p + 3f. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

862.

7.

Ms. ro. **54** *Liturghier*, scris în 1859, codicograf Nicolae Brătescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 20 x 16,6. File: 2 + 172 pag. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

863.

8.

Ms. ro. 2652 *Antologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicograf N.P. Charalampiu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24,3 x 16. File: 231. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Dionisie Fotino Protopsaltul Peloponnisiou, Petru Lampadarie Peloponnisiou.

Bibliografie: Constantin Catrina, *Însemnări pe marginea unui manuscris din epoca de "românire" a muzicii bizantine*, S.C.I.A., STMC, București, 1985, tom 32, p. 93-96.

6. SIBIU, BIBLIOTECA FACULTĂȚII DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

Catalog Spinei

Catalog Sb-BFTO

864.

1.

Ms. gr.-ro 144 *Irmologhion*, scris în 1828, codicograf Isidor Ierodiaconul.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 17 x 12. Pagini: 1020. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Hourmouziou Iereus Hartofilakas, Athanasie, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Iakovos Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Gheorghie Kritos, Calinic Ierodiaconul, Visarion Ieromonahul.

Bibliografie: Ion Popescu, *Un manuscris psaltic greco-român existent în biblioteca Institutului Teologic din Sibiu*, B.O.R., nr. 3-4, București, 1976, p. 362.

VI. BIBLIOTECI DIN COLECȚII PARTICULARE

1. BUCUREȘTI

Colecția Bălăianu, M.

Catalog Spinei

Catalog B-BCPBM

865.

1.

Ms. ro. fără cotă *Antologhion*, scris în 1842, codicograf Stancu Tomescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 19. File: 132. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

Bibliografie: Alexie Buzerea, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*. Editura Fundația Scrisului Românesc, Craiova, 1999.

Colecția Bobulescu, C.

866.

1.

Ms. gr. **fără cotă** *Antologhion*, scris în 1694, scris la schitul Mare din Galiția, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonim, Filothei Monahul de la mănăstirea Cozia.

Colecția Moisescu, Titus⁴

Catalog Spinei

Catalog B-BCPMT

867.

1.

Ms. ro. **București 2** *Antologhion - Propedia*, scris în 1828, codicograf Theodosie Protopopescu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 32,5 x 20. File: 132. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

868.

2.

Ms. ro. **București 4** *Antologhion*, scris în 1884-1894, codicografi: Preot Gheorghe Ionescu, Preot V. Popp.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18 x 13. File: 195. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Ștefan Popescu, Constantin Gălbinescu, Varlaam Protosinghelul.

869.

3.

Ms. ro. **București 5** *Propedie*, scris în 1845, codicograf Dimitrie Bocănescu.

Dimensiuni: 16,5 x 15. File: 32. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Manuscrisul conține și *Polichronioane*.

870.

4.

Ms. ro. **București 6** *Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 16 x 11. File: 78. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Efesiou.

4. Această *Colecție*, după moartea lui Titus Moisescu survenită în anul 2000 – se pare că nu ar mai exista. Vezi și prezentarea lui Al. Buzerea. *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea., op. cit.*, p. 147. 198.217.

2. PITEȘTI

Colecția Dejan, Ion

Catalog Spinei

Catalog P-BCPDI

871.

1.

Ms. ro **Pitești 1** *Antologhion*, scris în 1852, codicograf Ion Zamfirescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 23 x 18. File: 229. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Macarie Ieromonahul, Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.
 Bibliografie: Alexie Buzerea, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea ...*, op.cit.

3. CRAIOVA

Colecția Buzerea, Alexie

Catalog Spinei

Catalog Cv-BCPBA

872.

1.

Ms. ro **Craiova 1** *Antologhion*, scris în 1827, codicograf Ilie Stoianovici-Jianu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 24 x 18. File: 278. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Sinesie Sfetagorețul, Meletie Kritos, Iakovos Protopsaltul, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Damian ieromonahul Vatopedinul, Macarie Ieromonahul, Mihalache Protopsaltul Moldovlahul.
 Bibliografie: Alexie Buzerea, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea ...*, op.cit.

873.

2.

Ms. ro **Craiova 2** *Antologhion*, scris în 1863, codicograf Ioan Constantinescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 19 x 13,5. File: I + 128 + I. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

874.

3.

Ms. ro **Craiova 3** *Irmologhion*, scris la începutul secolului al XIX-lea, codicografi: anonim și Gheorghe Popescu.
 Cuprinde: -
 Dimensiuni: 25 x 17. Pagini: 128. Manuscrisul se află într-o stare bună.
 Autori: Petru Lampadarie Peloponnisiou.

875.

4.

Ms. ro **Craiova 4** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Paisia Terheni.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 12,5. File: 303. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Dimitrie Suceveanu, Iosif Ierodiaconul Naniescu Mitropolitul Moldovei, Varlaam Protosinghelul, Nectarie Schimonahul Vlahu / Crețu.

Colecția Ilinescu, Ion

Catalog Spinei

Catalog Cv-BCPII

876.

1.

Ms. ro **Craiova 1** *Liturghier*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 19,5 x 15. File: 155. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autor: Iakovos Protopsaltul, Ioannis Protopsaltul, Daniil Protopsaltul, Petru Lampadarie Peloponnisiou, Petru Byzantios, Grigorie Lampadarie Protopsaltul, Petru Efesiou, Macarie Ieromonahul, Nectarie Arhierul Tripoleos Frimu.

Bibliografie: Alexie Buzerea, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea ...*, op.cit.

Colecția Nijloveanu, Ion

Catalog Spinei

Catalog Cv-BCPNI

877.

1.

Ms. ro **Craiova 1** *Antologhion*, scris în 1857, codicograf Ioan Brumușăscu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 24 x 19. File: 469. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu, Macarie Ieromonahul, Anton Pann.

Bibliografie: Alexie Buzerea, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea ...*, op.cit.

878.

2.

Ms. ro **Craiova 2** *Stihirar - Doxastar*, scris în 1844, codicograf Luca.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 23 x 18. Pagini: 203. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Ghelasie Arhimandritul Basarabeanu.

Bibliografie: Alexie Buzerea, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea ...*, idem. cit.

4. DROBETA TURNU SEVERIN

Colecția Civitu, Constantin

Catalog Spinei

Catalog DrTS-BCPCC

879.

1.

Ms. ro. **Drobeta Turnu-Severin 1** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf Ilie Stoianovici.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 22,5 x 17. File: II + 336 pag. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Ilie Stoianovici.

Bibliografie: Alexie Buzerea, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea ...*, op. cit.

880.

2.

Ms. ro. **Drobeta Turnu-Severin 2** *Antologhion*, scris la mijlocul secolului al XIX-lea, codicograf anonim.

Cuprinde: -

Dimensiuni: 18,5 x 12,5. File: 107. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Nicolae Călinescu.

Bibliografie: Alexie Buzerea, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea ...*, idem. cit.

5. CONSTANȚA - JUDEȚ

Manuscrise muzicale psaltice care se află la autori sau familiile acestora

Catalog Spinei

Catalog CtJ-BCPMPA

881.

1.

Ms. ro. **fără număr de inventar** *Cântări bisericesti*, compuse de Gherontie Episcopul/Nicolau, scris la începutul secolului al XX-lea, codicograf Gherontie Episcopul/Nicolau.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: o cântare în limba elină, iar celelalte în limba română de Gherontie Episcopul/Nicolau.

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericască în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor*, Teză de doctorat, București, 2003.

882.

2.

Ms. ro. **fără număr de inventar** *Cântări bisericesti*, compuse de Gheorghe Diaconu, scris la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Gheorghe Diaconu.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: - Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gheorghe Diaconu, anonim din repertoriul corului Mitropoliei din Sibiu/*Doamne miluiește* - eh 8, Gheorghe Popescu-Brănești, Anton Pann, Theodor Teodorescu. Conține și câteva cântări armonizate la 4 voci.

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op.cit.

883.

3.

Ms. ro. **fără număr de inventar** *Repertoriu de cântări bisericesti*, adunate iar altele compuse de Mihail Noveanu Preotul, scris la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Mihail Noveanu Preotul din Râșcani-Bălți, Basarabia.

Cuprinde: -

Dimensiuni: A3. Pagini: 237. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: cântări traduse în românește din compozitori ruși: A.Arhanghelski, M. Berezovski, B.P.Cesnokov, Fateev, A. Livov, V. Ikidul, G. Livovski, M. Ipolit-Ivanov, S. Smolenski, Vereternikov, Zavadski, precum și compozitori români: Dumitru Bortneanschi, Gavriil Musicescu, Gheorghe Ionescu, Mihail Noveanu Preotul. Conține și cântări armonizate la 4 voci.

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op. cit.

884.

4.

Ms. ro. **fără număr de inventar** *Caiet cu cântări bisericesti ordonate pe note psaltice orientale / Cântări la slujba Vecerniei, Utreniei, Sfintei Liturghii din perioada Octoihului, Triodului și Penticostarului* adunate, iar altele compuse de Vasile Protopsaltul - Măzăreanu, scris la finele secolului al XX-lea, codicograf Vasile Protopsaltul - Măzăreanu din Marginea-Războieni, Neamț.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 37. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: anonimi, anonim - de la mănăstirea de maici Războieni-Neamț - *Tatăl nostru* - eh 5, Vasile Protopsaltul - Măzăreanu.

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op. cit.

885.

5.

Ms. ro. **fără număr de inventar** *Imnele Sfintei Liturghii*, scris la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Mihai Mitrofan.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 30. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: Gavriil Musicescu, Gheorghe Cucu, Dimitrie G.Chiriac, Dumitru Bortneanski, Nectarie Arhiereul Tripoleos - Frimu, Simionescu, Chiriță Rozescu, Alexandru Podoleanu, Timotei Popovici, Ion Popescu-Pasărea, Ioana Ghica-Co-mănești, Varlaam Protosinghelul de la mănăstirea Neamț.

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op. cit.

886.

6.

Ms. ro. **fără număr de inventar / 1** *Cântări religioase*, scris la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Mihai Mitrofan.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 30. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op. cit.

887.

7.

Ms. ro. **fără număr de inventar / 2** *Cântări religioase*, scris la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Mihai Mitrofan.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 30. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op. cit.

888.

8.

Ms. ro. **fără număr de inventar / 3** *Cântări religioase*, scris la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Mihai Mitrofan.

Cuprinde: -

Dimensiuni: - File: 30. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op. cit.

889.

9.

Ms. ro. **fără număr de inventar / 4 Cântări religioase**, scris la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Mihai Mitrofan.

Cuprinde: -

Dimensiuni: -. File: 30. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op. cit.

890.

10.

Ms. ro. **fără număr de inventar / 5 Cântări religioase**, scris la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Mihai Mitrofan.

Cuprinde: -

Dimensiuni: -. File: 30. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op. cit.

891.

11.

Ms. ro. **fără număr de inventar / 6 Cântări religioase**, scris la mijlocul secolului al XX-lea, codicograf Mihai Mitrofan.

Cuprinde: -

Dimensiuni: -. File: 30. Este scris în sistemul Noii Metode. Manuscrisul se află într-o stare bună.

Autori: -

Bibliografie: Marius Moșteanu, *Cântarea bisericească în preocupările înaintașilor dobrogeni și de la Dunărea de Jos de-a lungul veacurilor ...*, op. cit.

Prof. dr. MARCEL-IONEL SPINEI

DISPUTA DINTRE MITROPOLITUL NIFON AL UNGRO-VLAHIEI ȘI MITROPOLITUL CALINIC MICLESCU AL MOLDOVEI PENTRU PRIMAȚIE

1. Unirea Bisericii Române, o consecință firească a unirii Principatelor Române Țara Românească și Moldova

Ideea unirii celor două Principate Române licărise din când în când în mințile românilor. Astfel, pe timpul lui Ștefan cel Mare, găsim rostită părerea că: „popoarele moldovean și muntean voiesc ca ambii lor voievozi, Vlad și Ștefan, care să dușmăneau așa de înverșunat, să-și jure împreună iubire și tovărășie, așa ca toată țara (adică Moldova și Muntenia cuprinse într-o singură rostire) să fie asigurată că turcul n-o s-o mai poată supăra”¹.

Ideea unirii tuturor românilor și-a găsit un răsunet deosebit în revoluția de la 1848, în acea mișcare care a răscolit toate ideile fundamentale ale poporului român, toate dorințele lui după libertate și neatârănare exterioară, dreptate, egalitate launtrică și viață comună a întregului nostru neam românesc.

Când a sosit sorocul și clopotul a bătut, chemând pe românii din cele două Principate la unire, Biserica Ortodoxă Română, cea care, atunci când a fost cazul, a luat parte la bucuriile credincioșilor ei, iar în necazuri a suferit împreună cu ei, nu a putut rămâne indiferentă, ea s-a implicat cu toată ființa sa, cu toate că la început cei doi mitropoliți, Sofronie Miclescu, în Moldova, și Nifon, în Muntenia, au avut ceva rezerve.

Spre cinstea Bisericii din Moldova, ideea unirii găsi în Mitropolitul de atunci, Sofronie Miclescu (1851-1860), un fervent susținător, cu toate că la început, așa cum am amintit mai sus, șovăise în privința unirii, temându-se ca nu cumva, prin unire, Mitropolia din Iași să ajungă să fie supusă celei din București, iar prin venirea la domnie a unui principe străin să se primejduiască ortodoxia².

Dar în urma întrevederii cu Victor Place, consulul francez la Iași, se împrăștiară definitiv aceste temeri. Consulul Victor Place a avut o contribuție foarte mare la înfăptuirea acestui ideal de veacuri al românilor, unirea Principatelor. Totuși, în lupta lui, trebuia ajutat și de Biserică, și aceasta cu atât mai mult cu cât Mitropolitul de atunci al Moldovei care încă nu se hotărâse să spijine unirea, afirma: „Dacă se face unirea Principatelor sub un principe străin nu s-ar putea oare să se pericliteze ortodoxia Bisericii Române? și, pe de altă parte, Mitropolia Moldovei nu s-ar desființa și s-ar reduce la o simplă episcopie, rămânând în drepturi numai Mitropolia Ungrovlahiei, întrucât valahii sunt mai numeroși ca moldovenii?”

1. A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, București, vol. XII, p. 188.

2. Divanurile Ad-hoc din Principate, în ședințele ținute în 1857 sub președințiile celor doi mitropoliți, Sofronie și Nifon, printre altele au hotărât ca în fruntea celor două Țări Românești să fie ales un principe străin, ereditar dintr-o nouă eră domnitoare europeană, ai cărei coborâtori să fie creșcuți în religia țării.

Referitor la venirea pe tronul Principatelor a unui principe străin, consulul francez „îi aduse numeroase probe istorice prin care se dovedea îndeajuns că mai multe state au avut principe străin de religia lor și, cu toate acestea, nu numai că nu au întâmpinat din partea unor astfel de principii nici un neajuns, ci că, dimpotrivă, au făcut progrese neașteptate. Deci, spre acest sfârșit îi dete de exemplu Suedia a cărei confesiune era luterană, iar regele Bernadotte romano-catolic; pe Belgia cea romano-catolică, al cărui rege Leopold era de confesiune protestantă, mai mult, îi adăugă contele, Dumneavoastră aveți sub ochi principii care au adoptat ritul grec după suirea lor pe tron, cum a fost regele Greciei”³.

În toiul acestor frământări, arhimandritul Neofit Scriban spunea: „Cuvântul de neunire lovește și naționalitatea și Biserica, pe când cel de unire întărește și pe una și pe alta, și că prin aceasta se aduce la îndeplinire și rugăciunea Bisericii, care totdeauna se roagă pentru unirea tuturor.

Că un prinț european, oricare ar fi el, după politica oricărui guvern civilizată nu poate a-și săpa singur tronul, căci a schimba religia supușilor săi însemnează a se detrona singur pe sine, întrucât adevăratul tron al Împăraților și al regilor stă tot acolo unde stă și însuși Tronul lui Dumnezeu, adică în inimile și cugetele supușilor”.

În privința religioasă adaugă: „O nație puternică și respectată de celelalte puteri, are și clerul și Biserica sa respectate, și din contra, o nație înjosită și nerespectată are un cler nerespectat. Vadă cineva cu câtă mulțumire Biserica cea Mare a Răsăritului din Constantinopol privește pe fiica sa în Rusia și în Elada, și din contra, ce nerespectare și neînsemnătate are clerul și Biserica Armeană de când nația armeană a căzut! Afară de aceasta, când o nație este puternică și bine organizată, atunci și clerul și Biserica ei înfloresc...”

Iar în ceea ce privește temerea că valahii, fiind mai numeroși decât moldovenii, ar precumpăni în slujbele politice și în interesele țării, afirmă: „Că aceia care sunt de această socotință scapă din vedere că, unindu-se Principatele, nimeni nu va fi nici valah, nici moldovean, ci toți români, nu două țări unite, ci una: o Românie, o Nație, o Ortodoxie, o Constituție, un Rege, un Dumnezeu.

Că dacă vreunul din mitropoliții țării ar crede că pierde ceva din demnitatea sa, apoi noi nu credem, că sunt mai mulți mitropoliți în Regatul Greciei, păstrându-și fiecare drepturile lor, fără a fi supuși Mitropolitului din Atena, ci numai unindu-se la ceasuri grele în Sinod, spre a nu atârna unul de altul, nici chiar de Patriarhul de Constantinopol”⁴.

În convenția Conferinței de la Paris din anul 1858 nu s-a pus problema religioasă din Principatele Române. Dar odată cu unirea celor două Principate, între marile înfăptuiri pe care le-a îmbrățișat cu căldură Cuza a fost și problema religioasă din România acelor vremuri. Dorind să ridice Biserica Ortodoxă Română, el a

3. Econom, C. Ialomițeanul, *Nifon, Mitropolitul Ungrovlahiei. Viața și activitatea*, București, 1896, p. 21-23.

4. Pr. Dr. Corneliu Zăvoianu, *Mitropolitul Nifon, Primat al României (1850-1875). Viața și activitatea*, în „Studii Teologice”, seria a II-a, nr. 3-4, București, 2000, p. 60-61; Ec. C. Ialomițeanul, *op. cit.*, p. 22-23.

încercat să-i dea o nouă organizare, rupând-o însă, oarecum, cu tradiția, și s-o scoată de sub tutela oricărei autorități eclesiastice străine. Căci el: „nu să mulțămia cu înlăturarea călugărilor greci din mănăstirile României. El dorea să Mântuie Biserica fărăi îndeobște de supremația grecească, pentru a smulge astfel și ultimele vițe pe care rădăcinile domniilor fanariote le mai lăsase încă în pământul României⁵. Cuza dorea în România o Biserică independentă autocefală. Prestigiul la care ajunsese în acel timp Biserica, faptul că s-a bucurat multă vreme de o perfectă independență administrativă internă, fiindcă nu a recunoscut decât în natură și dogmatic supremația și jurisdicția canonică a scaunului patriarhal de Constantinopol, sprijinul material ce l-a dat și încă îl mai dădea comunităților ortodoxe din Orient, precum și progresele realizate de ea în toate domeniile de activitate, o îndreptăteau deplin la aceasta.

În primii ani ai domniei sale, Cuza nu s-a putut ocupa în mod special de Biserică, iar din această cauză cele două Biserici naționale s-au unit mai târziu.

Spre sfârșitul anului 1864, s-au dat trei legi care priveau direct Biserica Ortodoxă Română și care ținteau la introducerea unui spirit democrat în conducerea Bisericii:

- *Decretul organic pentru regularea schimei monahale.*

- *Decretul organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru afacerile Religiei Romne.*

- *Legea pentru numirea de mitropoliți și episcopi eparhioți în Romnia.*

Decretul organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru afacerile Religiei Române a fost emis în urma raportului Ministrului de Justiție, al Afacerilor Bisericești și al Instrucțiunii Publice sub nr. 57458, la 3 decembrie 1864 (decret nr. 1703) și promulgat trei zile mai târziu, la 6 decembrie 1864. Acest decret este rezultatul dorinței lui Cuza Vodă, care voia să vadă Biserica străbună scoasă de sub tutela oricărei autorități eclesiastice străine, dorea unirea ei și să-i dea o nouă organizare, corespunzătoare prefacerilor petrecute atunci în țară. Cu toate că Domnul mărturisește că întotdeauna s-a socotit „credincios religiei străbune”⁶ și cu toate că „pururea” a fost animat de dorința de a da acesteia „tot concursul” spre „ocrotire și înflorire”⁷, totuși până în anul 1864 nu a putut pași la o nouă organizare a ei. Poate că din această pricină, în toamna anului 1863, după ce în 1862 unirea celor două Principate devenise completă și definitivă, o seamă de preoți s-au adresat în scris deputaților, arătându-le, mai întâi, că deși „Unirea politică a Principatelor este desăvârșită”, totuși „unirea Bisericii Române, una

5. Arhivele Sfântului Sinod, *Dosar nr. 75/1865*, f. 401v. și 416v; N. Dobrescu, *Studii de Istoria Bisericii Ortodoxe Române. I. Istoria Bisericii din România (1850-1895)*, București, 1905; Pr. Dr. Corneliu Zăvoianu, *op. cit.*, p. 107.

6. Arhim. Fotie Balamaci, *Documente. Corespondența între Patriarhia de Constantinopol și Mitropolitul Ungrovlahiei D. D. Nișon, între Domnitorul Alexandru Ioan Cuza și între toate Bisericile Ortodoxe cu privire la legile aprobate de către Guvernul Român pentru Sinodul din anul 1866*, București, 1913, p. 86.

7. „Monitorul oficial”, nr. 2 din 4 ianuarie 1866.

prin dogmele sale, stă încă despărțită prin organizarea sa ierarhică și până astăzi încă nici un legământ decât al dogmelor și al aceluiași sânge nu întrunește încă pe clerul de dincolo de Milcov cu acel de dincoace”. Pentru aceasta, spre finalul suplicei lor, ei le cereau să pună „o deosebită râvnă pentru ca odată cu consolidarea Unirii politice a României, să se consolideze și unitatea Bisericii Sale”, prin „înființarea unei autorități sinodale centrale”, care, implicit, va duce și la „Unirea Bisericii Ortodoxe Române”⁸.

Înainte de a păși la cunoscuta reorganizare Bisericească, Guvernul Domnitorului Cuza, prin Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, a cerut telegrafic tuturor eparhiilor să refere asupra „bazelor ce pot servi la un proiect pentru reorganizarea Bisericii Române și de trebuințele clerului ce vor servi la alcătuirea bugetului viitor”. În toate propunerile venite de la eparhii se preconiza în unanimitate: „Unirea Bisericii Ortodoxe Române din Principatele Unite Române sub un singur cap (rezidența în București), care va administra Biserica conform canoanelor ecumenice și spiritului de progres cerut de timp pentru nația română, independentă de înfrâuririle altei autorități eclesiastice exterioare, conservând strict acuratețea dogmelor și a misterelor religiei cari au fost și vor fi scutul drepturilor noastre de autonomie”⁹. Concepția despre necesitatea conducerii sinodale a Bisericii Române era unanimă, încât tot binecredinciosul creștin de la un astfel de sinod aștepta cu nerăbdare reorganizarea și consolidarea Bisericii, precum și ridicarea și îmbunătățirea clerului în interesul public, al moralității și fericirii țării și al mântuirii sufletești și trupești a fiecărui creștin. În lumina acestor considerații, acești preopinenți, animați de dorința fierbinte de a vedea Biserica Română cât mai curând reorganizată, în constituția, așezămintele, cultul, disciplina morală și ierarhie, potrivit sfintelor canoane, propuneau instituirea unui sinod general, care să se ocupe cu „Bazele reorganizării Bisericii românilor, cu unificarea administrației ei și cu toate necesitățile și interesele ei”¹⁰. În acest timp, însă, o asemenea legiuire intrase în preocupările Domnitorului, de vreme ce el, la 3 noiembrie 1863, în mesajul de deschidere a Adunării Elective a României (sesiunea din 1863-1864), anunța printre proiectele de legi ce urmau a fi discutate în acea sesiune și „Legea pentru unirea Bisericii Române, care până astăzi, prin organizațiunea ierarhiei sale, este încă în stare de separatism”¹¹.

La începutul anului următor, 1864, a și apărut un proiect de lege privitor la „Unirea și reorganizarea Bisericii Ortodoxe Române”, elaborat de Guvern și pus, se pare, în dezbateră publică, în care, în legătură cu independența ei, se prevedeau, în primele două articole, următoarele:

„1. Biserica Ortodoxă Română, întemeiată pe canoanele sinoadelor ecumenice, se numește una, catolică și apostolică, fiică și membră a mării Biserici a

8. „Biserica”, II, 1863, nr. 21 din 20 ianuarie, p.162.

9. „Dâmbovița”, VI, 1864, nr. 4-17, mai p. 114.

10. *Ibidem*, p. 122-123.

11. „Monitorul oficial” (supliment), nr. 219, din 3 noiembrie 1863, p. 915; „Biserica”, II, 1863, nr. 24, din 20 noiembrie, p. 181; Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Țara Românească, *Dosar nr. 1317/1863*.

Răsăritului, a căreia cap și începător este Domnul și Dumnezeu nostru Iisus Hristos... mărturisește și păzește fără schimbare toate dogmele și canoanele apostolice și sinoadele, precum și toate sfintele tradiții, conformându-se în totul cu credința Bisericii Răsăritene. Biserica României poate dar și în viitor a se consulta în privința dogmelor cu Biserica Ecumenică din Constantinopol, însă când Sinodul țării va găsi de cuviință.

2. Biserica Română este independentă de oricare Biserică (autokefalos); ea se va administra de chiriarhul României, care va purta titlul de Primat al României, de *doi mitropoliți* și de mai mulți episcopi¹².

La deschiderea ședinței Sinodului din 7 decembrie 1865, Mitropolitul Moldovei Calinic Miclescu declară cu privire la această inițiativă domnească: „În fața situației noastre politice, în fața acestor nenumărate manifestări, putut-a Domnitorul nostru să se facă indiferent de starea Bisericii și de desorganizarea în care se afla? Nu! Nu putea un Domnitor care este ca un adevărat părinte al țerei și drept credincios și devotat religiunii părinților sei, nu putea, zic, să se arate nepăsător către Biserica nației sale, fără ca prin aceasta să-i facă un rău, lăsându-o desorganizată.

Astfel, doar, alesul națiunii, mișcat de reclamáriile Bisericeii și de pioasa-i dorință de a împlini vechile datini ale ei, conchiamă acest Sinod general pentru întreaga Românie, a cărui divisió este: consolidarea ab antiquo a independenței Bisericii noastre Ortodoxe Române de orice altă autoritate bisericească streină, având a se ocupa cu afacerile administrative și de disciplinare ale Bisericii, rămâind în învățatură dogmatică în credincioasele legături cu maica Biserică din Constantinopol.

Deci, ca arhipăstor român, din suflet unim și noi glasul nostru cu al mulțimei, mulțumind cu recunoștință Prea Înaltului Domn pentru viul interes ce are în înflorirea Bisericii noastre, care lucru îl și aduse în împlinire prin înființarea acestui Sinod. Fie, dar, ca Duhul Sfânt să ne lumineze ca așa să putem justifica prin zelul și înțelepciunea noastră speranțele religiei. Fie ca același Duh să ne insuflă cuvinte și fapte ce să răspundă cu marea chemare. Fie ca lucrările noastre să satisfacă legitimile așteptări ale țerei și dorințele pioase ale Prea Înaltului nostru Domnitor!¹³ De cuprinsul acestui Sinod s-a ținut seama la alcătuirea celorlalte legi sinodale apărute după aceea la noi. Se pare că în intenția lui Cuza, Decretul era menit să contribuie și la unitatea definitivă a celor două Principate Române. Poate că acest lucru l-a înțeles atunci când, la 6 decembrie 1864, deschizând ședința Adunării Elective a României, prezidată de Mitropolitul Nifon, afirma, în mesajul domnesc, că: „Biserica Ortodoxă Română din ambele Principate s-a întrunit prin înființarea Sinodului general central pentru toată România”¹⁴.

12. „Biserica”, III, 1864, nr. 2 din 12 ianuarie, p. 13; Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Țara Românească, *Dosar nr. 1317/1863, (Proiectul de lege pentru reorganizarea Bisericii Române autocefale pe baza vechilor canoane)*.

13. Arhiva Sfântului Sinod, *Dosar nr. 57*, f. 144v, 141 (ars); „Monitorul oficial” nr. 31 din 10/22 februarie, 1866, p. 143; „Almanah”, 1868, p. 49-50.

14. „Monitorul oficial”, nr. 274 din 8 decembrie 1864, p. 35-36.

Acest Decret organic era însoțit de un Regulament pentru alegerea membrilor Sinodului general al Bisericii Române”, promulgat tot la 6 decembrie 1864, ca, după aceea, să fie completat și cu un regulament al Sinodului general al Bisericii Române, prevăzut în art. 14 al Legii sinodale și promulgat cu Decretul nr. 1619 în 29 noiembrie 1865.

Decretul organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru afacerile religiei române, prin art. 5, cerea ca „Adunările Sinodului general al Bisericii Române” să fie prezidate „în numele Domnitorului” de către „Mitropolitul Primat al României”. La această dată, 3 decembrie 1864, un asemenea titlu nu exista în ierarhia noastră bisericească. Nu se știe precis, dar poate că la îndemnul lui Cuza, Ministrul Justiției, Cultelor și Instrucțiunii Publice, Nicolae Krețulescu, i se adresează cu raportul nr. 767, în data de 9 ianuarie 1865, prin care, plecând de la faptul că: „prin art. 11 din Statutul din 2/14 iulie, anul expirat 1864, s-a regulat ca Mitropolitul Primat al României să fie de drept președintele Corpului ponderatoriu (Senatului) și că: „asemenea după art. nr. 5 din Decretul organic pentru înființarea Sinodului general al Bisericii Române” urmează ca și acest Sinod să fie prezidat tot de acest Mitropolit, „subsemnatul cu tot respectul Vă roagă, Prea Înălțate Doamne, să bine-voiți a aproba ca titlul de Mitropolit Primat al României să se poarte de către Prea Sfințitul Mitropolit din București”¹⁵.

Această propunere a lui Krețulescu este aprobată de Alexandru Ioan Cuza la 11 ianuarie 1865 prin ordonanța domnească nr. 34, prin care, la art. 1, decreta următoarele: „Prea Sântia Sa Părintele Mitropolit din București va purta titlul de Mitropolit Primat al României”¹⁶.

Faptul că Mitropolitul din București, Nifon, a primit titulatura de Primat al României l-a nemulțumit pe Mitropolitul Moldovei Calinic Miclescu, dar nu a avut cum să reacționeze pe moment, așteptând pentru aceasta momentul potrivit.

2. Disputa dintre Mitropolitul Nifon și Mitropolitul Calinic pentru primație

Momentul propice pentru a-și arăta nemulțumirea pentru numirea Mitropolitului Nifon ca primat al României s-a ivit odată cu decesul Domnitorului Unirii, Alexandru Ioan Cuza, în luna mai a anului 1873.

15. „Monitorul oficial”, nr. 8 din 13/25 ianuarie 1865, p. 31; Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Țara Românească, *Dosar nr. 1538/1864 (Pentru alegerea de mitropolit și episcopi în România)*, f. 51; De remarcat că în acest raport adresat lui Cuza s-a strecurat o greșeală privitor la titulatura ierarhului; în loc să se spună „mitropolit primat” așa cum este specificat pe fila 50, ciorna raportului spune „mitropolitul primar”.

16. „Monitorul oficial”, nr. 8 din 13/25 ianuarie 1864; Arhivele Statului București, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Țara Românească, *Dosar nr. 1538/1864 (Pentru alegerea de mitropolit și episcopi în România)* f. 52v (originalul) și f. 50v. (ciorna) .

În această perioadă era convocată prima sesiune a Sinodului general al Bisericii Ortodoxe Române, la care a fost invitat, în mod oficial, să ia parte și Mitropolitul Moldovei Calinic Miclescu. Acesta anunță, printr-o telegramă, că „era decis a pleca și a veni la București spre a lua parte la lucrările Sântului Sinod însă se vede nevoit a mai amâna această plecare până la înmormântarea corpului decedatului Principe Cuza”¹⁷.

Totodată aduce la cunoștință, printr-o telegramă, și Mitropolitului Nifon această știre, invitându-l să ia parte la înmormântarea Domnitorului Cuza, în ziua de 29 mai, la moșia acestuia de la Ruginoasa:

„Rămășițele fericitului întru pomenire Alexandru Ioan I, primul Domnitor al României Unite, se vor înmormânta la moșia sa de la Ruginoasa marți 29 mai. Vin dar frățește a vă ruga să binevoiți, de vă este cu puțință, să luați parte la ceremonia religioasă și Înalt Prea Sfinția Voastră, iar la caz de a nu putea veni, să delegați doi frați episcopi din eparhiile Înalt Prea Sfinției Voastre, căci credem că este bine ca la această dureroasă ceremonie în unire să ia parte clerul din toată România Unită sub repausatul Domn Cuza”¹⁸.

Acestei invitații Mitropolitul Nifon îi răspunde că nu poate lua parte întrucât sesiunea Sinodului Bisericii Ortodoxe Române era în plină desfășurare, iar prin programa specială se stabilește anume cine trebuie să participe la înmormântarea rămășițelor pământești ale lui Cuza, adăugând că invitația pe care i-o face Mitropolitul Calinic nu este conformă cu spiritul canoanelor Sfintei noastre Biserici: „Guvernul luând toate dispozițiunile convenite pentru înmormântarea fostului Domnitor Cuza, conform programelor publicate în Monitorul Oficial, datorită fiecărui cetățean și mai cu seamă a unui Mitropolit este să se supuipe Guvernului. Inițiativa ce ai luat Prea Sfinția Ta la această înmormântare nefiind conformă cu spiritul canoanelor Sfintei noastre Biserici, nu aderez la propunerea ce-mi faci”¹⁹.

De fapt se hotărâse ca în data de 29 mai, ziua înmormântării lui Cuza, să se facă o slujbă de prohodire de către membrii Sinodului în catedrala mitropolitană din București.

La răspunsul Mitropolitului Nifon, Mitropolitul Calinic nu rămâne dator, ci replică la rândul său, dându-i unele explicații asupra programei de mai înainte, pe lângă care mai adaugă că programa oficială dă latitudinea Bisericii să-și formeze singură ceremonia religioasă: „Primind telegrama răspunzătoare la invitarea ce v-am făcut de a veni la înmormântarea fostului Domnitor Cuza, iată să vă dau unele explicații din care foarte luminat veți putea înțelege că scopul invitării a fost cu totul departe de usul regretabil ce ați făcut cu ea.

a) Locul înmormântării fiind moșia Ruginoasa, ce este în Eparhia noastră, am crezut că împlinind actul de distinsă politeță, scutindu-vă de cererea permisiunii după canoane, vom înlătura astfel până și dificultatea ce ați avea de a vă conforma

17. „Biserica Ortodoxă Română”, nr.I, an. 1874-1875, p. 7.

18. Ec. C. Ialomițeanul, *op. cit.*, p. 63; Gheorghe Mârzescu, *Fără de legea canonică*, Iași, 1873, p. 13-14.

19. Ec. C. Ialomițeanul, *op. cit.*, p. 62-63; G. Mârzescu, *op. cit.* p. 12.

cu ele în caz când *frăția* voastră v-ați figura existența unei *supremații*, după cum chiar tonul ce-l țineți către un egal pare a insinua.

b) Întrucât pentru aserțiunea că întreprinderea noastră ar fi manifestare contra dispozițiunii Guvernului, ar fi îndeajuns a vă rechema, că atitudinea noastră față cu el a fost totdeauna pentru oricine învederarea convingerii noastre: „*Că toată stăpnirea este de la Dumnezeu*”.

Dar pentru a vă arăta că și în cazul de față vă este puțin profitabilă schimbarea caracterului invitării noastre, n-aveți decât să mai recitiți programa Guvernului și veți vedea că el singur lasă Bisericii latitudinea a-și face programul ceremoniei religioase, rezervând pentru sine, ca în orice parte a lumii, regularea ceremoniei militaro-civilă.

Aceasta fiind adevărata interpretare a programului oficial, ne este de mirare că *Frăția Voastră* înțelegeți că corpul să se înmormânteze în Ruginoasa, iar ceremonia funebră bisericească să se celebreze numai ca o panachidă în catedrala din Capitală.

Terminând aceste câteva lămuriri necesare, este neexplicabil pentru noi, ca la o politeță să răspundeți cu o invocare de canoane ce nu există și invitarea de a asista la ceremonia înmormântării Domnitorului, de la care aveți titlul ce vă inspiră tonul telegramei, drept recunoștință, o desfigurație într-o cestiune cu tot străină de noi”²⁰.

Primind acest răspuns de la Mitropolitul Calinic, Mitropolitul Nifon a supus problema ivită Sinodului. Acesta a format o comisie care să cerceteze cauza și să decidă. Această comisie era formată din arhieriei: Isaia Romanul, Melchisedec al Dunării de Jos, Ghenadie de Argeș, Ieronim Sevastias și Ioanichie Evantias. După îndelungi și pertinente cercetări, comisia a prezentat Sinodului următorul răspuns: „Lăsând la o parte chestiunea înmormântării fostului Domn, care a servit numai de punctul de unde a pornit incidentul, sub-scrișii am fost surprinși cu deosebire de atitudinea luată de Mitropolitul Moldovei vis-a-vis de Mitropolitul Primat.

Deci, dezbătând asupra cazului, sub-scrișii ne-am convins că Prea Sântul Mitropolit al Moldovei și Sucevei, fără nici un temei, a provocat acest incident regretabil, căci:

a) știind că Mitropolitul Primat în ziua înmormântării fostului Domn trebuia negreșit să se afle în capitala țării spre a oficia serviciul funebru aici, precum se stabilise prin programa Guvernului, nu era o idee serioasă de a cere venirea să participe în acea zi la Ruginoasa;

b) Aceasta fiind în timpul sesiunii Sfântului Sinod, care ține ședințe în toate zilele și se ocupă cu lucrări serioase pentru organizarea Bisericii noastre, sub președinția Mitropolitului Primat, nu era cuviincios, nici canonic, ca Mitropolitul Moldovei, în loc de a veni însuși să ia parte la lucrările Sinodului, după cum cer canoanele și legea pentru instituirea Sântului Sinod al Bisericii noastre, să cugete a distra și pe Mitropolitul Primat, Președintele Sinodului, și a face imposibile ședințele Sinodului pe mai multe zile.

20. Ec. C. Ialomițeanul, *op. cit.*, p. 63; G. Mârzescu, *op. cit.*, p. 13-14.

Nefiind dară logic a crede în seriozitatea chemării acesteia, rămâne a vedea în acest incident numai o ocazie forțată de a-și arăta Mitropolitul Moldovei puțină considerație pentru Mitropolitul Primat, precum însuși se exprima sub No.1, că ar fi voit să-i arate politețea sa prin aceea ca să nu fie Primatul pus în dificila pozițiune de a-și cere de la Prea Sântia Sa permisiunea canonică de a intra în Moldova la un Mitropolit egal cu Primatul. Mitropolitul Primat nu se vede să fi exprimat nici dorința de a se duce în Moldova, nici că la asemenea caz ar fi simțit vreo dificultate canonică de a înștiința pentru aceea pe Mitropolitul Moldovei. Tot la această concluziune duc și aserțiunile cu care se sfârșește și epistola Mitropolitului de Moldova, că adică Mitropolitul Primat a dobândit primația sa de la repausatul Domnitor, și că acest titlu ar fi dând un oarecare ton telegramei Mitropolitului Primat. Aceeași concluziune se deduce și din expresiunile cu care se servește Mitropolitul Moldovei către Primat, titluindu-l nu ca pe mitropolit, cu atât mai puțin ca pe Primat, ca și cum ar fi episcop sub jurisdicția Mitropoliei sale; căci cu epitetul de frate, frăția voastră se adresează mitropolitul către episcop; iar mitropolitul către mitropolit, precum și episcopul către episcop se adresează cu epitetele de: „Înalt Prea Sântite Stăpâne” ori „Prea Sântite Stăpâne”.

„De asemenea expresiunea „invitare” se adresează de la un grad superior unui grad inferior, atât în ierarhia bisericească, cât și în ordinea demnităților civile.

Nu mai puțin necalificabilă este expresiunea ce adresează Mitropolitul Moldovei Mitropolitului Primat, prin care nu voiește a da Primatului nici un pas de precădere, când îi zice: „Când Frăția Voastră v-ați figura existența unei supremații, după cum chiar tonul ce-l țineți către un egal pare a insinua”.

Spre a curma pe viitor niște astfel de regretabile incidente, care nu pot avea alte consecințe decât discordiu și conflicte scandalizatoare pentru cler și popor, subscrișii sunt de opinie a se vota de Sântul Sinod următorul regulament pentru definirea atribuțiunilor de precădere ale Mitropolitului Primat al României, în spiritul legii de la 14 decembrie 1872²¹:

Regulamentul pentru atribuțiunile de precădere ale Mitropolitului Primat al României, după cum s-a modificat de Sântul Sinod, în ședința sea de la 26 Noemvrie, anul 1873.

Art. 1. Pe temeiul legii de la 16 Decembrie 1872 pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor eparhioți, cum și a constituirii Sf. Sinod, Mitropolitul Ungrovlahiei este totodată și Primat al întregii României (art. 117). Tot acolo se stabilește principiul că Primatul are rangul de precădere înaintea Mitropolitului Moldovei.

Art. 2. Această precădere se exprimă atât în președerea Sf. Sinod, cât și la oficiile divine și la toate ceremoniile, fie religioase, fie civile, când Primatul se află împreună cu ceilalți ierarhi ai țării.

Art. 3. Când Sf. Sinod va găsi cu cale a se vizita în numele său și în interesul Bisericei una sau mai multe eparhii ale țării, această vizitare se va face de preșe-

21. „Monitorul oficial”, nr. 130 din 19 iunie/ 1 iulie 1873, p. 873.

dintele său, Primatul României, și în caz de legitimă împiedicare, de Mitropolitul Moldovei, în lipsa amândurora mitropoliților, Sântul Sinod pentru vizitarea eparchiilor, în interesele generale ale Bisericei, va delega pe episcopul cel mai vechiu în hirotonia.

Art. 4. Toți ierarhii și tot clerul datoresc respectul cuvenit Primatului României, în calitate de Președinte al Sf. Sinod.

Se înțelege că prin aceasta nu se jignește întru nimic pozițiunea neatârnată ab antiquo a ambelor mitropolii ale țării una către alta. De aceea și Primatul Președinte al Sf. Sinod, în relațiunile sale, atât cu Mitropolitul Moldovei, cât și cu episcopii eparchioți, va observa regulile statornicite de canoane sau de vechile obiceiuri ale țării.

Art. 5. Titlul cu care trebuie a se adresa toți ierarhii și clerul către Mitropolitul Primat *este Înalt Prea Sfințite Arhiepiscop și Mitropolit al Ungrovlahiei, Primat al Romniei și Președintele Sf. Sinod*. Titlul de Arhiepiscop și Înalt Prea Sfințit aparține de drept și Mitropolitului Moldovei.

Art. 6. Sf. Sinod reprezintă de drept Biserica Română în față cu alte Biserici ortodoxe. Relațiunile acestora cu Biserica Română se întrețin prin organul Președintelui Sf. Sinod, el apoi le supune la cunoștință Sinodului în cea dintâiu a sea sesiune ordinară sau extraordinară.

Art. 7. Mitropoliții României, când urmează a trece unul la eparchiile din jurisdicțiunea celuiilalt, sunt datori a cere de la acesta binecuvântare. Episcopii eparchioți, în asemenea cazuri, vor cere binecuvântarea scaunului mitropolitan de care atârână.

Excepțiune de la dispozițiunile de mai sus se va face când această vizitare va fi a se îndeplini în urma unei hotărâri a Sf. Sinod, sau când ierarhii Bisericei vor fi convocați la sesiunile sinodale sau ale Senatului.

Art. 8. Mitropolitul Primat adresează chemările canonice la Sf. Sinod către toți membrii din toată România, după ce a ieșit în Monitorul oficial decretul domnitorului de convocare a Sf. Sinod și a primit înștiințarea despre aceasta de la Ministrul Cultelor²².

Acest regulament a fost votat în unanimitate de Sfântul Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române în ședința sa din 26 noiembrie 1873. După aceasta, Ministrul Cultelor a înaintat acest Regulament Principelui Carol I, prin raportul nr. 12214, iar acesta îl sancționează prin decretul nr. 2163 la 11 decembrie 1873²³.

Neînțelegerile dintre Mitropolitul Moldovei, pe de o parte, și Sinodul Bisericii Ortodoxe Române și Mitropolitul Primat Nifon, pe de altă parte, se vor accentua și mai mult în toamna anului 1873, când Mitropolitul Moldovei, deși invitat, refuză să participe la sesiunea Sinodului, care, prin adresa nr. 1901 din 14 octombrie, îi răspunde astfel Mitropolitului Nifon: „Spre răspuns la adresa Înalt Prea Sântiei Voastre nr. 2360, relativ la deschiderea sesiunii sinodale, venim a vă ruga să aduceți în cunoștința Sf. Sinod cele următoare:

22. „Monitorul oficial”, nr. 272 din 15/27 decembrie 1873, p. 2355.

23. *Ibidem*, p. 2355.

La acuzațiile aduse de Mitropolitul Calinic, Ministrul Cultelor, Christian Tell, prin adresa cu nr. 10713, din 18 octombrie, scrie Mitropolitului: „Primiți suplica ce ați adresat Măriei Seale Domnitorului, prin care vă tânguți contra lovirii drepturilor ce ziceți că s-ar fi făcut acelei St. Mitropolii cu votarea regulamentului pentru atribuțiunile de precădere ale Mitropolitului Primat, vă tânguți și contra subsemnatului prin următoarea frază: „cu mine Arhiepiscopul Calinic, Sinodul, Domnul Ministru al Cultelor sau orice altă autoritate, poate să facă orice va voi, voi răbda, precum și răbd, toate prigonirile, toate umiliațiunile pe care zilnic le întâmpin de la Ministrul Înălțimii Voastre. Fiind însă că Prea Sântia Voastră nu precizați anume prigonirile și umiliațiunile ce arătați că ați întâmpinat, subsemnatul cu onoare vă roagă, Prea Sântite Părinte, să binevoiti a arăta acele prigoniri și umiliațiuni, pentru ca să pot răspunde Măriei Seale Domnitorului”³¹.

Mitropolitul Calinic nu întârzie să răspundă acestei adrese, și în data de 21 octombrie, dă replică prin scrisoarea înregistrată sub nr. 1919. Răspunsul său este însă voalat: „Am luat știință despre cele conținute în adresa D-voastră No.10713, în care ne cereți specificări asupra protestării ce am înaintat Măriei Seale Domnitorului.

Vă mărturisim că am fost cuprinși de mirare, căci nimeni mai bine decât D-voastră nu este în posesiune de a ști ce umiliațiuni și ce prigoniri suferă Metropolia Moldovei și Sucevei și arhiepiscopul ei.

Scrutați-vă cugetul, D-le Ministru, și el vă va lămuri una câte una loviturile ce ați făcut, fără ca să fie nevoie a vi le rememora noi”³².

La primirea acestui protest, Sinodul a hotărât să formeze o comisie care să examineze cuprinsul lui. Comisia, compusă din Isaia Romanul, Iosif Ep. Argeșu, Ghenadie fost Argeșu, Melchisedec al Dunării de Jos, Ioanichie Evantias Piteșteanul, examinând cu atenție protestul Mitropolitului Calinic, în ședința Sinodului din 25 octombrie, își prezintă raportul, în care, după ce a răspuns la fiecare problemă ridicată de Mitropolitul Calinic și demonstrează netemeinicia acuzațiilor aduse Sinodului, propune:

Sântul Sinod în ședința din 25 Octombriu curent a decis:

„A ruga pre Guvernu a înapoia protestul în chestiune la urma sa de unde a venit ca unulu ce este necuviinciosu scrisu și insultător pentru Sinod și pentru că Înalt Prea Sântia Sa ca clericu după canoane și după art. 67 a Regulamentului pentru disciplina bisericească, nu era în dreptu a protesta într-o chestiune bisericească la altă autoritate afară de Sântul Sinod, care este ultima instanță în asemenea chestiuni. Iată cum se exprimă în această chestiune Sinodul II ecumenic în can. 6: „Dacă cineva disprețuindu decisiunea luată de Sinod după o prealabilă cercetare, va cuteza a supăra auzul Împăratului, sau judecățile autorităților lumesti, sau a neliniști pe Marele Sinod ecumenicu, spre vătămarea onoarei tuturor episcopilor provinciei, unul ca acesta nicidecum să nu fie primitu cu jeluirea ca unul ce atacă canoanele și distruge buna orânduială bisericească”.

31. *Ibidem*, p. 2208.

32. *Ibidem*, p. 2208.

2). În privința declarațiunei Înalt Prea Sântiei Sale că nu voiește a veni la Sinod, fără nici un temei canonic și legal, să se aplice can. 40 al Sinodului de la Laodiceea, 87 și 88, ale Sinodului de Cartagina, cari legiuescu în această privință următoarele: „Episcopii chemați la Sinod nu trebuie să fie neglijenți, ci să vie ca să învețe cele pentru buna ordine bisericească și altele. Iar dacă vreunul ar neglija, acela singuru pe sine se învinovățește, afară dacă va rămânea din cauză de boală”.

Episcopul care neglija a veni la Sinod, se scrie că asupra lui se va pronunța judecata (Cartagina, 88). Iară canonul 87 alu Cartagina aplică asupra unora asemenea canonisirea de necomunicare cu ceilalți episcopi, rămânându elu a avea comunicare numai cu eparhia sa.

Pe temeiu dară a acestor canoane, Sântul Sinod să declare întreruptă comunicația spirituală și canonică cu Înalt Prea Sântitul Calinicu întru câtu timpu el va petrece într-o asemenea îndărătnicie și nu va aduce pocăință. Elu se va mărgini a avea comunicare numai în Eparhia sa. Până la o altă dezlegare a Sf. Sinod, Prea Sântiții Episcopi din jurisdicția Mitropoliei Moldovei voru pomeni la Sântele oficii: „Sântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române”.

3). Sântul Sinod să adreseze rugăminte Guvernului ca să ia măsurile necesare pentru păstrarea ordinii bisericești în Eparhia Mitropoliei Moldovei, aceasta pe temeiul canoanelor Sinodului de Cartagina 59 și 78, care îndrituescu pe Sinod la casu de nevoie pentru păstrarea ordinii bisericești, a cere ajutorul autorității civile.

4). Însă, spre înlăturarea aplicării acestor măsuri canonice, Sântul Sinod întru dorința de a păstra unitatea păcei și a restabili legătura dragostei evanghelice între membrii Sântei Biserici Române, în locul regretabilului incidentu, să îndemne din nou pe Înaltu Prea Sântitul Mitropolit Calinic, a veni la Sinod după cum îl obligă canoanele și legile țerei³³.

Tot în această ședință a Sinodului, Comisia constituită pentru a cerceta protestul Mitropolitului Calinic propune ca să i se răspundă acestuia că Sfântul Sinod l-a găsit neîntemeiat și necuviincios scris, pentru care motiv s-a și respins.

Conform acestei hotărâri a Sinodului, Mitropolitul Nifon, prin adresa de sub nr. 3 din 27 octombrie 1873, se adresează Mitropolitului Calinic: „La adresa ce mi-ați comunicat-o sub nr. 1901, prin care voiți a legitima absența Înalt Prea Sântiei Voastre de la Sf. Sinod, sub cuvânt că s-ar fi călcat drepturile seculare ale acelei Sf. Mitropolii și că despre aceasta ați protestat la M. S. Domnitorul și așteptați îndreptările dorite de Înalt Prea Sfinția Voastră, subsemnatul, conform decisiunii dată de către Sf. Sinod în ședința de la 25 octombrie curent, are onoare a vă răspunde că citatul protest, supunându-se de către onorab. Guvern. la tratarea Sf. Sinod, s-a găsit netemeinic și necuviincios scris, pentru care s-a respins asemenea protest, hotărând totodată Sântul Sinod a vi se face din nou invitare ca să binevoiți a veni și a lua parte la lucrările sale, după cum vă obligă canoanele și legile țerei³⁴.”

33. *Ibidem*, p. 2209; Arhiva veche a Mitropoliei Ungrovlahiei, *Dosar 5603* (f.24/1873), f.14 și 14v. (*Relativ la Alegerea Episcopilor, deschiderea Sântului Synod General al României și dispozițiunile luate pentru Mitropolitul Moldovei*).

34. „Monitorul oficial”, nr. 244 din 10/22 noiembrie 1873, p. 2209.

Tot în aceeași zi Mitropolitul Nifon, dorind să aplaneze disputa și să aducă liniștea în sânul Bisericii, se adresează din nou, cu scrisoarea de sub nr. 4, Mitropolitului Calinic: „Sântul Sinod, spre înlăturarea aplicării măsurilor canonice pentru episcopii care nu voesc a lua parte la lucrările sale și în dorința de a păstra unitatea păcei și a restabili legătura dragostei evanghelice între membrii Sântei Biserici Române, în ședința sa din 25 octombrie curent, a decis a vi se face din nou invitare spre a veni și a lua parte la lucrările sale, după cum Vă obligă canoanele și legile țerei.

Această decisiune, subsemnatul are onoarea a o comunica Înalț Prea Sântiei Voastre și totodată frățește vă sfătuim și vă rugăm să binevoiți a veni spre a lua parte la lucrările St. Sinod, evitând a mai da loc la incidente regretabile”³⁵.

Tot în ziua de 27 octombrie 1873, Mitropolitul Nifon trimite o a treia scrisoare Mitropolitului Calinic, înregistrată cu nr. 5, în care îl înștiințează de hotărârea Sinodului din 25 octombrie, și i se cere ca: „Conform decisiunii dată de Sântul Sinod, în ședința sa din 25 Octombrie curent, am onoarea a Vă ruga ca, negreșit pâna în termen de opt zile de la primirea acesteea, să binevoiți a face cunoscute dispozițiunile ce veți fi luat pentru hirotonirea Prea cuvioșilor arhimandriți Polycarp și Ieremia, ca arhierii locotenenți ai eparchiilor Huși și Dunărea de Jos, pentru care am avut onoarea a Vă adresa mijlocirile prin adresa nr. 2359 din 28 a lunei Septembrie, anul curent, după decisiunea St. Sinod și binecuvântarea dată în acest cas de către Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic, fiind prezența acestor arhierii foarte necesară St. Sinod”³⁶.

Aceste trei scrisori sunt trimise Mitropolitului Calinic prin arhimandritul Ghenadie Merișescu, dar, în același timp, Mitropolitul Nifon, prin adresa nr. 6 din 27 octombrie 1873, intervine pe lângă Ministrul Cultelor, Christian Tell, ca acesta să însărcineze pe prefectul județului Iași să faciliteze intrarea sus-numitului arhimandrit la Mitropolitul Moldovei:

„Sântul Sinod, în ședința sa din 25 Octombrie curent, a decis:

1). A se face din nou invitare Înalț Prea Sântitului Mitropolit al Moldovei și Sucevei ca să vină spre a lua parte la lucrările St. Sinod, după cum îl obligă canoanele și legile Țărei, și aceasta spre înlăturarea aplicării măsurilor canonice pentru episcopii care nu voesc a lua parte la asemenea lucrări, și în dorința ce are St. Sinod de a păstra unitatea păcei și a restabili legătura dragostei evanghelice între membrii Bisericii Ortodoxe;

2). La adresa Înalț Prea Sântiei Sale, sub nr.1901, prin care voește a legitima absența sa de la St. Sinod, sub cuvânt că s-ar fi călcat drepturile seculare ale acelei St. Mitropolii, și că despre aceasta a protestat la Măria Sa Domnitorul și așteaptă îndreptările dorite de Înalț Prea Sântia Sa, să i se răspundă că asemenea protest supunându-se de către Onor. Guvern la tratarea St. Sinod, s-a găsit netemeinic și necuviincios scris, pentru care s-a respins asemenea protest, hotărându-se a se face din nou invitare Înalț Prea Sântiei Sale ca să binevoiască a veni și a lua parte la lucrările St. Sinod, după cum îl obligă canoanele și legile Țărei, și

35. *Ibidem*, p.2209.

36. *Ibidem*, p.2209.

3). Să se ceară Înalt Prea Sântiei Sale a arăta până în termen de opt zile dispozițiunile ce va fi luat pentru hirotonirea prea cuvioșilor arhimandriți Polycarp și Ieremia ca arhierii locotenenți ai Eparhiei Huși și Dunărea de Jos, pentru care i s-a adresat mijlocire de către subsemnatul, încă din 25 Septembrie anul curent, după decisiunea Sf. Sinod și binecuvântarea dată în acest cas de către Prea Sântitatea Sa Patriarhul Ecumenic.

Aceste trei adrese urmând a fi trimise și prezentate Înalt Prea Sântitului Mitropolit al Moldovei și Sucevei, sub luare de adevăriniță de Prea Cuviosul arhimandrit Ghenadie Merișescu, subsemnatul, conform decisiunii Sf. Sinod, are onoarea a vă ruga, Domnule Ministru, să binevoiați a pune însărcinare D-lui Prefect al județului Iași ca să introducă pe numitul arhimandrit la Înalt Prea St. Mitropolit și totodată, în cas când Înalt Prea Sântia Sea ar refuza primirea citatelor adrese, D. Prefect să constate aceasta și să refereze D-voastră³⁷.

La această rugăminte a Mitropolitului Nifon, Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Christian Tell, prin adresa nr. 11072 din 27 octombrie scrie prefectului județului Iași: „, Spre îndeplinirea mijlocirii ce mi s-a dat de către Înalt Prea Sântitul Mitropolit Primat și Președinte al Sântului Sinod a Sântei Biserici Autocefale Ortodoxă Română, sub nr. 6, în urma decisiunii dată de Sf. Sinod, am onoarea a vă invita D-le Prefect ca îndată ce va sosi acolo Prea cuviosul arhimandrit Ghenadie Merișescu, să-l introduceți la Înalt Prea Sântitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei, spre a-i încredința sub luare de adevăriniță, trei adrese din partea Înalt Prea Sântiei Sale Președintele Sântului Sinod, iar în cas când Înalt Prea Sântia Sea ar refuza primirea citatelor adrese, veți constata aceasta și-mi veți raporta fără cea mai mică întârziere³⁸.”

Conform hotărârii Sinodului din 25 octombrie, Mitropolitul Nifon, prin adresa nr.7 din 27 octombrie, trimite o copie de pe hotărârea Sinodului și roagă pe Ministrul Cultelor să trimită protestul înapoi la cel care l-a făcut, ca unu ce este necuviincios scris și insultător și totodată să ia măsurile necesare pentru păstrarea ordinii bisericești în Eparhia Moldovei și Sucevei. Două zile mai târziu, adică la 29 octombrie, Mitropolitul Nifon intervine din nou la Ministrul Cultelor, prin adresa de sub nr. 8, prin care îl roagă ca „...odată cu înapoierea petițiunii Înalt Prea Sântitului Mitropolit al Moldovei și Sucevei, pentru care am avut onoarea a vă ruga prin adresa nr.7, să trimiteți Înalt Prea Sântiei Sale o întocmai copie după decisiunea dată în acest cas de către Sântul Sinod și comunicată D-voastră pe lângă citata adresă nr. 7³⁹”, rugăminte pe care acesta i-o îndeplinește prin adresa nr. 11135 din 30 octombrie.

Totodată Ministrul Cultelor și al Instrucțiunii Publice, prin adresa nr. 11139 din 30 octombrie din 1873, îl înștiințează pe Ministrul de Interne de hotărârea luată de Sinodul Bisericii Ortodoxe Române în privința Mitropolitului Calinic al Moldovei și Sucevei și îl roagă:

37. *Ibidem*, p. 2009.

38. *Ibidem*, p. 2009.

39. *Ibidem*, p. 2009.

I). "A se ruga Guvernul ca să înapoiască protestul în cestiune la urma sa de unde a venit, ca unul ce este necuviincios scris și insultător pentru Sântul Sinod, și pentru că Înalt Prea Sântia Sa, ca cleric, dupre canoane și dupre art. 67 al regulamentului pentru disciplina bisericească, nu era în drept a protesta într-o chestiune bisericească la altă autoritate, afară de Sântul Sinod, care este ultima instanță în asemenea chestiuni.

II). În privirea declarațiunii Înalt Prea Sântiei Sale, că nu voește a veni la Sântul Sinod, fără nici un temei canonic și legal, Sântul Sinod, conform canoanelor 40 al Sinodului din Laodichia, 87 și 88 al Sinodului de Cartagina, a declarat întrerupta comunicația spirituală și canonică cu Înalt Prea Sântitul Calinic, întru cât timp el va petrece în asemenea îndărătnicie și nu va aduce pocăință, mărginindu-l a avea comunicarea numai în Eparchia Sa și că până la o altă dezlegare a Sântului Sinod, Prea Sântiții Episcopi din jurisdicțiunea Mitropoliei Moldovei să pomească la Sântele oficii pre „Sântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române”.

III). Sântul Sinod să adreseze rugăminte Guvernului ca să ia măsurile necesare pentru păstrarea ordinii bisericești în Eparhia Moldovei și Sucevei, conform aceasta canoanelor Sinodului de Cartagina 59 și 78, care îndrituiesc pe Sinoade, la cas de nevoie pentru păstrarea ordinii bisericești, a cere ajutorul autorităților civile.

Aceste decisiuni comunicându-mi-se de către Înalt Prea Sântia Sa Președintele Sântului Sinod, prin adresa nr.7, cu mijlocire a se aduce la îndeplinire cele prescrise la articolele întâiu și al treilea de mai sus, subsemnatul are onoare a vă ruga, Domnule Ministru, să binevoiți a lua Dumnevoastră măsurile necesare dupre cum se cere la art. al treilea mai sus însemnat, pentru păstrarea ordinii bisericești în Eparchia Mitropoliei Moldovei, care se compune din județele: Iași, Neamțu, Suceava, Botoșanii și Dorohoiu”⁴⁰.

Primind scrisorile trimise de Mitropolitul Nifon și înmânate de arhimandritul Ghenadie, Mitropolitul răspunde la 1 noiembrie 1873, prin adresa nr. 1982, cu un ton mult mai blând:

„Prin înadins trâmisiul Înalt Prea Sântiei Voastre, prea cuviosul arhimandritul Ghenadie, primind notele sub nr. 3 și 4, ambele din aceeași zi 27 octombrie, cu frățescă întru Christos dragoste găsim de datoria noastră de a Vă ruga Înalt Prea Sântite Stăpâne, să binevoiți a supune Sântului Sinod respectuosul nostru răspuns.

Am citit cu adâncă durere notificarea ce ne faceți despre decisiunea Sântului Sinod din 25 octombrie, prin care s-a judecat și s-a calificat atât de nedrept protestul înaintat de noi Înălțimei Sale Principelui Domnitor, protest dictat de adâncă și nestrămutata noastră convingere și mâhniciunea noastră este cu atât mai adâncă, cu cât Înalt Prea Sântia Voastră nu ne-ați comunicat chiar textul decisiunii Sântului Sinod, pentru ca să putem vedea și noi motivele pe cari s-a întemeiat întru respingerea lui.

Cât despre invitarea ce Sântul Sinod a decis a ni se face de a veni în sânul său, precum și despre frățestile sfătuirii ce Înalt Prea Sântia Voastră adăugați, Vă rugăm să credeți și să încredințați și pe întreg Sântul Sinod că și noi nu mai puțin

40. *Ibidem*, p. 2009.

suntem animați de dorința „de a se păstra unitatea păcii și de a se restabili legătura dragostei evanghelice între membrii Sântei Biserici Române”. Însă deopotrivă devotați sântelor canoane, ca și legilor țerei noastre, ne simțim datori de a vă ruga să aduceți la cunoștința Sântului Sinod, că, cu venirea noastră peste puține zile în București, nu vom fi noi care vom pune piedici în soluționarea legală a incidentului regretabil care atât de mult a atins demnitatea noastră personală și care mai mult încă a lovit în ceea ce noi credem din tot adâncul cugetărilor și convingerilor noastre că este interesul cel mai mare al Bisericii noastre naționale și a țerei, voim să zicem independința și integritatea drepturilor seculare ale Mitropoliei Moldovei și Sucevei”⁴¹.

Din cuprinsul acestei scrisori Mitropolitul Calinic lasă să se înțeleagă că într-un viitor apropiat se va alătura celorlalți membri ai Sinodului și va participa la ședințele lui. Aceasta se poate vedea și din telegrama de sub nr. 1984 din 3 noiembrie 1873, adresată Mitropolitului Nifon, în care spune: „Cu mergerea noastră în capitală, având a trece prin eparchiile de sub jurisdicțiunea Înalt Prea Sântiei Voastre, conform sântelor canoane, frățeste anunțăm pe Înalt Prea Sântia Voastră”⁴².

Cu toate promisiunile făcute că se va prezenta la Sinod, Mitropolitul Calinic nu a venit. În atare situație Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 8 noiembrie 1873, hotărăște:

„Comisiunea Sântului Sinod, compusă din subscrișii, citind suplica către Prea Înăltatul Domnitor cu tânguirile Înalt Prea Sântitului Mitropolit al Moldovei, Domnul Calinic, a văzut cu mare părere de rău, că Înalt Prea Sântia Sea denaturează lucrările Sinodului, atribuindu-i intențiuni pe care el nu le-a avut, nici nu le are: că ar fi atacat dreptul de autocefalie al Mitropolitului Moldovei; că, contra drepturilor istorice și contra canoanelor, această Mitropolie s-ar fi supus de către St. Sinod unui scaun mitropolitan străin și anume Mitropoliei Ungro-Vlachiei; că regulamentul prin care St. Sinod a regulat atribuțiunile de precădere ale Mitropolitului Primat al României, în sesiunea trecută, ar fi contra legii din anul trecut pentru organizațiunea noastră bisericească, adică pentru alegerea ierarhilor și instituirea St. Sinod al Bisericii Române; că aceasta ar fi o lucrare contra dorințelor exprimate de clerul Moldovei la anul 1857 în Divanul ad-hoc și primite de întreaga adunare aceea în ședință plenară; că convențiunea de la Paris și constituțiunile următoare ale României n-au zdruncinat întru nimica drepturile ab-antiquo ale Mitropolitului Moldovei, de asemenea că legea noastră bisericească din anul trecut n-a adus cea mai mică schimbare în drepturile străvechi ale ambelor Mitropolii ale României; că această lege este conformă cu canoanele, cu dorințele clerului din 1857, și că în spiritul și în condițiunile și ale altor Biserici Ortodoxe, precum aceea a Rusiei și a Greciei, a creat numai o autoritate sinodală colectivă, destinată, zice Înalt Prea Sântia Sea, a păstra independința mitropoliilor române una de alta precum și autonomia Bisericilor din România față cu scaunul patriarhal din Constantinopole; că această independință a Mitropoliei Moldovei de Patriar-

41. *Ibidem*, p. 2009.

42. *Ibidem*, p. 2009.

chie în curgere de 400 de ani a apărat-o vechii mitropoliți din Suceava și din Iași contra pretențiunilor Patriarhului ecumenic, ba încă și padișachii otomani, prin firmele și hatiserife, a oprit pe Patriarhul din Constantinopole a se amesteca în alegerile mitropoliților Moldovei și în administrațiunea lor interioară. Se pronunță că Înalț Prea Sântia Sea „ca smerit Mitropolit al Moldovei, urmaș al marilor arhieriei Teoctist, Dorotheiu, Varlaam, Iacov și Veniamin, nu poate veni la Sinodul Bisericii Române, „pe care-l numește *Sinodul din București*, căci prin prezența sea ar recunoaște și ar consimți *strigătoarea la cer nedreptate și scandalosul abuz de putere* ce ar fi comis St. Sinod contra Mitropoliei Moldovei, și califică lucrările St. Sinod de „*necanonic și nelegiute*”. Face profesiunea sea de credință în aface-riile cârmuirii bisericești, că adică nu recunoaște de cap al său decât pe Domnul Christos și se închină Patriarhiei de Constantinopole în privința unității dogmelor și a întâietății ce dau canoanele ecumenice scaunului Constantinopolitan, și că nu vede în „P. S. Mitropolit al Ungro-Valachiei decât un frate în Christos, un mitropolit și un arhieriu în totul egal cu sine“. În fine, că tânguirile seale ar fi „strigătul de durere al întregii Moldove”, care de mult ar fi trebuit să ajungă la auzul Înălțimii Seale Domnitorului, în mâinile căruia acum Înalț Prea Sântia Sea protestează cerând restabilirea neprescriptibilelor drepturi ale Mitropoliei Moldovei, *contra necanonice și nelegalei lucrări a Sinodului din București*, și se declară dator a apăra „chiar cu viața sea drepturile străvechi ale gloriosului thron mitropolitan“.

Aceasta este, Prea Sântiți Părinți, cuprinderea châtiei emanate de la Înalț Prea Sântitul Mitropolit al Moldovei și recomandată de Guvern ațențiunii St. Sinod. Ea nu este alta, precum vedeți, decât o protestare contra lucrărilor St. Sinod din sesiunea trecută, pe care le taxează de *necanonic și nelegale*, și se crede pe sine în drept de a nu le primi și a cere de la guvern suprimarea lor. Vă mărturisim cu durere că astfel de atitudine ostilă a Înalț Prea Sântitului Mitropolit Calinic ne-a umplut sufletele de mâhnire! Noi nu ne putem explica, cum acest ierarch al Bisericii Române, carele singur spune că este succesori al marilor arhieriei ce au ilustrat gloriosu acela thron metropolitan și au fost „făcliile Bisericii Ortodoxe Române”, vine acum a întuneca acele glorii archipăstorale prin o atitudine necalificabile, tinzând a împiedica și a compromite chiar de la început lucrările adunării ierarchilor Bisericii Române pentru organizarea Bisericii noastre naționale, iritând pasiunile în societatea bisericească și politicească a țării noastre. Ceea ce mai mult a deșteptat mirarea noastră este că, în toată lunga sea diatribă contra St. Sinod, în care mai de multe ori califică lucrările Sinodului de *necanonic și nelegiute*, și se declară pentru aceasta că nu vine a participa la lucrările sinodale, nu citează un singur canon, nici un articol de lege, din care să se poată vedea în ce ar consta necanonicitatea și nelegalitatea St. Sinod. Totul se mărginește în a descrie cu emfasă gloria veche a Mitropoliei Moldovei, egalitatea ei cu a Ungro-Vlachiei, și a inculpa St. Sinod, fără nici un temei, că ar fi atentat asupra drepturilor străvechi ale acelu scaun.

Cu toate acestea, comisiunea St. Sinod a urmărit toate ideile principale cuprinse în acest protest, a constatat nevaliditatea lor, a urmărit canoanele la care a

crezut că s-ar fi făcut alusiune, precum și puncturile din legea noastră bisericească, și vine prin organul raportorelui său a le supune la aprecierea Sântului Sinod. Tot ce exprimă Prea Sântitul Metropolit Calinic despre vechia Metropolie a Moldovei, despre autocefalia ei, despre glorioșii săi precedenți ai scunului mitropolitan de Suceava și apoi de Iași, despre curagiul cu care ei și Domnii Moldovei, chiar și prin Padișachii otomani, au apărat autocefalia acestei Biserici, oprind amestecul Patriarhiei de Constantinople în alegerea mitropoliților și în administrația interioară a Bisericii, sunt fapte necontestabile trecute în domeniul istoriei noastre naționale, și noi nu avem decât a ne felicita cu zelul creștinesc și patriotic al strămoșilor noștri români. Vom adăoga la zisele Înalt Prea Sântiei Seale că tot așa de glorios este și trecutul Bisericii Ungro-Vlahiei. și aici au fost nu mai puțini ierarhi și mitropoliți mari neuitați pururea pomeniți și făclii ale Bisericii Ortodoxe Române ca și în Moldova.

Putem aminti de exemplu pe Mitropoliții: Nifon care a fost și Patriarh al Constantinoplei; Ștefan, Teodosie, Antim, nu mai puțin ilustru în învățatură decât ilustrul Dosophteu al Moldovei; pe milostivul Filaret, pe Grigorie, nu mai puțin renumit decât Mitropolitul Veniamin prin învățatura și cuvioșia sa. și în Muntenia s-a pus același zel de Archipăstoriei și Domnii ei cei mari spre a apăra independința și autocefalia Bisericii Române și a o transmite astfel urmașilor lor până astăzi, încât românii actuali din două Biserici cu trecut glorios să poată avea odată cu o nație română, autonomă, unită în o singură Românie, și o singură Biserică Română independință și autocefală. Dară ceea ce este straniu, este că fără oportunitate, recheamă amintirile despre luptele ce a întretinut Biserica și țara românilor din Moldova contra ingerințelor din trecut ale Patriarhiei din Constantinople în afacerile Bisericii interioare. Sântul Sinod nu cunoaște nimic de asemenea în prezent și nu are nici un motiv de a nu păstra antica stimă către acest onor. Scaun al Bisericii Ortodoxe

II. Înalt Prea Sântitul Mitropolit al Moldovei se exprimă că nu voiește a vorbi „despre canoanele ecumenice, care opresc formal supunerea unei mitropolii, a unui scaun statornicit din vechiu către altă mitropolie sau scaun *străin*”. Presupunem că aici se face alusiune la cele stabilite în can. 8 al Sinodului III ecumenic, prin care se legiuiește ca mitropoliții și episcopii să nu treacă peste hotarele cele vechi ale eparchielor seale spre a face hirotonii în eparchiele care din vechime n-au fost sub administrația lor bisericească. Această dispozitie canonică la noi în țară se păzește cu toată sanctitatea, și orcine dintre mitropoliți și episcopi ar cuteza a face ceva contra acestui canon, desigur va cădea sub responsabilitatea canonică înaintea Sântului Sinod. Prin urmare, și în acest punct de vedere, declarăm că în lucrările Sântului Sinod nu se află nimica care să autorise pe vreun ierarch, nu numai la vreun scaun străin, cum se exprimă protestatorul, dară nici la scaunele metropoiltane și episcopale ale țarei, a face asemenea încălcări necanonice, în hotarele vreuneia din eparchiele și jurisdicțiunile canonice ale ierarhilor Bisericii Române. Și probă de aceasta s-a dat chiar acum de curând când doi candidați de archieri, aleși de Sinod pentru două orașe din jurisdicțiunea Bisericii Moldovei,

și binecuvântați de Prea Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic, s-au recomandat Înalț Prea Sântitului Mitropolit al Moldovei spre a-i chirotonisi.

III. În protest se afirmă: că, prin toate fazele prin care a trecut condițiunea politică a țărilor noastre, drepturile canonice și străvechi ale Mitropoliei Moldovei au rămas neatinsse; că, în anul 1857, clerul Moldovei a exprimat în Adunarea Ad-hoc dorințele de îmbunătățire a stărei Bisericii Moldovei și a clerului ei, dorințe care au fost admise de Adunarea Ad-hoc și necombătute de comisiunea internațională europeană; că Convențiunea de la Paris, și apoi constituțiunile ce au prefăcut soarta politică a României, n-au sdruncinat condițiunile ab-antiquo ale Bisericii Moldovei, și, că, în fine, chiar legea bisericească, votată în anul trecut de Corpurile Legiuitoare, n-a adus cea mai mică schimbare în drepturile străvechi ale Mitropoliei Moldovei, nici ale Mitropoliei Ungro-Valachiei.

Aserțiunile acestea, comisiunea nu le găsește destul de esacte și precise. De aceea s-a găsit nevoită a le precisa. Între dorințele exprimate de deputații clerului Moldovei la Divanul Ad-hoc, între care era și Înalț Prea Sântitul Mitropolit actual al Moldovei, între altele a fost și instituirea autorității sinodale pentru administrarea Bisericii, și unirea țărilor surori, Moldova și Muntenia. Comisiunea europeană, și apoi Convențiunea de la Paris, n-a avut misiunea de a se ocupa în detaliu cu organizațiunea noastră bisericească, căci încă nu se știa ce formă de organizare politică vor dobândi țările noastre. Comisiunea a supus congresului simple dorințele adunate în amândouă țările.

Aceasta a spus în convențiune numai principiile fundamentale pentru organizarea politică a țărilor separate, precum și oarecari principii pentru prepararea viitoarei uniri. Se înțelege că nici nu putea fi vorba atunci de drepturile ab-antiquo ale Mitropoliilor Române, fie Moldova, fie Ungro-Vlachia. În fine, dorințele exprimate de amândouă Țările Române pentru unire, prin zelul național a oamenilor de Stat ai României, moldoveni și munteni, și prin binevoitorul concurs al puterilor garante, au fost binecuvântate de Dumnezeu și deveniră fapt: amândouă Țările Române, Moldova și Muntenia, deveniră România actuală una și nedespărțită. Veni apoi Constituțiunea țarei și îndeplini și dorința exprimată de clerul și Adunarea Ad-hoc a Moldovei pentru instituirea Sântului Sinod.

Iată ce zice Constituția României despre autoritatea Sântului Sinod: „Aface-rile spirituale canonice și disciplinare ale Bisericii Ortodoxe Române se vor regula de o singură autoritate sinodală centrală, conform unei legi speciale (art.21)“.

Așadar, Constituția nici nu amintește de Mitropolitul, atât al Ungro-Vlachiei, cât și al Moldovei, ca autorități exclusive bisericești; autoritatea sinodală este pusă în capul administrațiunii bisericești a toată România. Mitropoliții și Episcopii, cu toate atribuțiunile lor canonice, se coprink în această colectivitate.

Până a se face unirea țărilor, amândoi mitropoliții rămăseseră în vechile lor drepturi canonice și politice, ca cap superior al clerului. De aceea vedem în Convențiunea de la Paris menționându-se de mitropoliții și episcopii ambelor țări, ca membri de drept ai Adunărilor legiuitoare și mitropolitiilor ca peședinți ai lor de drept (art.18) ca și în trecut.

Dară, după ce s-a făcut unirea, îndată vedem că se începe schimbarea în pozițiunea politică a ierarhilor României Unite. În statutul promulgat în 1864 Mitropolii amândoi și Episcopii devin membri ai Corpului ponderator (art.7). Prin art. 11 se crează demnitatea de Primat, care se dă Mitropolitului Ungro-Vlachiei, și cu dreptul exclusiv de a președe Corpul ponderator.

Prefacerile în starea politică a țărilor aduc după sine neapărat oarecari prefaceri și în forma exterioară a administrațiunii Bisericeii, deși fondul canonic rămâne neatins.

Vom cita un exemplu contimporan din istoria Bisericii noastre Ortodoxe. Când s-a înființat Regatul actual al Greciei, teritoriul său era împărțit în 40 de eparhii. Multe din aceste scaune bisericesti erau Mitropolii și Arhiepiscopii. După ce țara s-a împărțit politicește în 24 nomarchii, prin legea din 1852, pentru organizarea bisericască, s-a redus și numărul eparhiilor la 24, câte una de fiecare nomarchie. Titlul de Mitropolit s-a lăsat numai Episcopului de Athena, care a devenit capitală, fiind el totodată și președinte al Sinodului, carele, ca autoritate superioară pentru afacerile spirituale, se intitulase, îndată după constituirea regatului, în locul autorității anterioare a Patriarhului de Constantinopole. Titlul de arhiepiscop s-a lăsat câtorva eparhii, ca titlu onorific, fără nici o jurisdicțiune asupra altor eparhii, fiind toate de o potrivă egale în privința jurisdicțiunii Sinodului asupra-le.

Legea noastră bisericască pentru alegerea Ierarhilor și pentru constituirea St. Sinod este mult mai conservatoare. Ea a conservat amândouă Mitropoliile antice ale Bisericii Române cu jurisdicțiunile lor asupra eparhiilor existente în țară. A conservat instituțiunea Mitropolitului Primat creată îndată după unire, în persoana Mitropolitului din Capitala țării, a dat acestuia dreptul de președință la adunarea alegerii ierarhilor (art. 5.). Prin art. 10 se dă dreptul Mitropolitului Primat de președință a Sinodului. Prin art.17 Mitropolitul capitalei se declară de Primat al României și se dă lui rangul de precădere înaintea Mitropolitului Moldovei. Prin art. 8 Legea institue Sinodul ca autoritate bisericască superioară în România, conform Constituțiunii, și-i definește atribuțiunile generale: păstrarea unității „în privința dogmelor și a canoanelor ecumenice cu Biserica din Constantinopole și cu toate Bisericile Ortodoxe”; de asemenea „păstrarea unității administrative disciplinare și naționale a Bisericii Ortodoxe în cuprinsul Statului Român“.

Așadar, aserțiunea Înalt Prea Sântitului Mitropolit Calinic, că prefacerea stării politice a României și Legea bisericască n-ar fi adus cea mai mică schimbare în drepturile străvechi ale Mitropolitilor noștri, nu este esactă. În ordinea canonică nu s-a făcut schimbare; dar în cea politică a urmat mare schimbare: pe de o parte, Mitropolitul Capitalei a dobândit primul loc între Ierarhii Țării, iară Mitropolitul Moldovei a devenit al doilea; pe de altă parte, amândoi Mitropolitii sunt supuși sub autoritatea Sinodului, fără de carele ei nu pot face nimica de la sine, ca și toți ceilalți Ierarhi în parte, ci trebuie a se conforma decisiunilor colectivității Sinodului din care fac parte și la care sunt responsabili pentru abatere (art.16). și aceasta este întru totul conform canoanelor. Așa cum canonul 34 apostolic legiuiește că nici Episcopii fără Mitropolii, nici Mitropolii fără Episcopi, să

nu facă ceva ce ar trece peste competența lor particulară, ci toți să lucreze în împreună înțelegere. și apoi canonul încheie așa: „căci așa va fi armonia și se va proslăvi Dumnezeu prin Domnul întru Duhul Sânt, Tatăl, Fiul și Sântul Duh”.

Protestul mai departe afirmă că Sinodul Bisericii Române este conform cu cererile clerului Moldovei din 1857, cu spiritul și cu condițiunile Bisericelor Ortodoxe a Rusiei și a Greciei, și că ar fi destinat pentru a păstra pre de o parte independența reciprocă a scaunelor Mitropoliilor din Iași și din București, iară pe de altă parte, autonomia lor față de scaunul Patriarhal din Constantinople. Este adevărat că dorința clerului Moldovei s-a îndeplinit prin instituirea autorității sinodale, și clerul, nu numai al Moldovei, dară al întregii Români, trebuie să se felicite că a dobândit, în fine, această binefăcătoare instituțiune, menită și împuternicită prin legi a se ocupa exclusivamente de soarta clerului și a religiunii noastre și a propune și a regulamenta măsurile ce le va crede binefăcătoare.

Dară ce se zice despre destinațiunea Sinodului, că constă în a păstra independența mitropoliilor unele de altele și autonomia lor contra Patriarhului din Constantinople, aceasta nu este esact. O asemenea mărginită destinațiune ar fi puțin măgulitoare pentru clerul ce a dorit instituirea Sinodului. Legea a dat Sinodului țării o destinațiune cu mult mai mare și mai întinsă, în cari ca întâmplări excepționale pot intra și acele două cazuri menționate în protest. St. Sinod păstrează unitatea dogmatică și canonică a Bisericii Române cu Biserica Ecumenică; păstrează unitatea administrativă, disciplinară și națională a Bisericii Ortodoxe în România. El statuează asupra tuturor afacerilor spirituale, disciplinare și judiciare curat bisericesti, în conformitate cu canoanele. El regulează atribuțiunile consistorielor, judecă pe mitropoliți și pe episcopi pentru abaterile bisericesti, primește apelurile contra sentințelor mitropoliților și episcopilor eparhioți. În fine, el este autoritatea superioară a Bisericii Române, ale căreia decisiuni sunt obligatorii pentru fiecare ierarh eparhiot și pentru fiecare membru al clerului român, fără distincțiune.

V. Acusă pe St. Sinod că, contra canoanelor și legii noastre fundamentale, ar fi supus prin un regulament Mitropolia Moldovei Mitropoliei Ungro-Vlachiei. Mai departe califică lucrările St. Sinod de: „necanonice și nelegiuite”. În genere se exprimă despre această Înaltă Instituțiune spirituală a Țării nevoind a-i da titlul legal, ci numindu-l: „Sinodul din București”, „Sinodul acesta”.

Crezând că protestul aicea face alusiune la regulamentul atribuțiunilor de precădere ale Mitropolitului Primat, elaborat de St. Sinod în sesiunea trecută, mai afirmăm tare, că și această acușațiune este gratuită și neesactă. Prin acel regulament nu s-a luat nici unul din drepturile canonice și legale ale Mitropolitului Moldovei, nici s-a supus întru ceva Mitropolia Moldovei la Mitropolia Ungro-Vlachiei. Aci protestatorul confundă două atribuțiuni deosebite, unite în persoana primului ierarh al Bisericii Române: atribuțiunea de Mitropolit al Ungro-Valachiei cu aceea de Primat al României. Tocmai pentru a nu se face această confusiune de atribuțiuni, Sântul Sinod, în spiritul legii fundamentale, a fost dator a stabili atribuțiunile Primatului, și anume că el are rangul de precădere înaintea Mitropolitului Moldovei, și aceasta nu ca Mitropolit al Ungro-Valachiei, ci ca Primat al

României, cum îl numește legea. Prin art. 3 al regulamentului în cestiune, Primatul se autorisă a vizita toate Eparchiile din România, când ar cere acesta folosul general al Bisericii Române. Această atribuțiune rezultă din pozițiunea creată de lege St. Sinod al Bisericii Române. El nu este un Sinod permanent, care să administreze d-a dreptul toate Eparchiile, ca Sinoadele Rusiei și Greciei; Sântul nostru Sinod este regulat a ținea ședințele sale periodicește de două ori pe an, precum cer canoanele bisericești. După aceea fiecare din membri se duce la Eparchia sa, unde nu mai are nici o putere a se ocupa de trebuințele generale ale Bisericii naționale. Mitropolitul Primat reprezintă Sinodul în intervalul sesiunilor: el aduce la îndeplinire delegațiunile ce i se încredințează de St. Sinod, el este dator a aduna formările despre trebuințele generale bisericești ce urmează a se supune la desbaterile Sinodului, deși aceasta nu împiedică pe oricare membru al St. Sinod a propune proiecte despre regularea afacerilor ce ar crede că sunt de competența St. Sinod. Din acest punct de vedere Mitropolitului Primat i se poate întâmpla trebuința de a întreprinde călătorie prin România, spre a se informa despre starea lucrărilor bisericești în deosebite localități și a combina trebuințele de reforme și îmbunătățiri, și a le propune Sinodului la timp, spre a se lua măsurile cuvenite. În astfel de excursiuni, se înțelege că Primatul nu are dreptul a tulbura ordinea canonică, a se amesteca în atribuțiunile canonice ale ierarhilor eparchioți; căci presupunând puțința unui asemenea cas, ofensatul are tot dreptul de a cere repararea drepturilor sale la St. Sinod. Păzirea ordinii canonice vis-a-vis de ceilalți ierarhi este recomandată Primatului chiar prin acel regulament la art. 4.

Prin art. 4, se reglementează că toți ierarhii și tot clerul din România să dea respectul cuvenit Primatului, cei din jurisdicțiunea Mitropoliei Ungro-Vlachiei, ca Mitropolitului lor, cei din jurisdicțiunea Mitropoliei Moldovei, ca primului Ierarh al Bisericii Române.

Prin art. 5, se stabilește titlul cu care trebuie a se adresa către Mitropolitul Primat: „Înalt Prea Sântitului Mitropolit etc“. Acesta este titlul comun care se dă în genere Mitropoliților în țările ortodoxe și care s-a dat și se dă și Mitropolitului Moldovei de către toți, fără osebire.

Prin art. 6, se stabilește că organul prin care se stabilește relațiunile în interesele eclesiastice oficiale cu alte Biserici Ortodoxe este Mitropolitul Primat. Această putere legea o dă Sinodului. Dară, fiindcă Sinodul nu este în permanență, delegă dreptul acesta președintelui său, Mitropolitul Primat, care este dator a da relațiune Sinodului despre rezultatele acestor afaceri.

Prin art. 7, se stabilește și pe viitor regula canonică, ce s-a păzit totdeauna, și la noi și pe aiurea, ca ierarhii când vor să vină în Capitală în alte timpuri decât acelea când sunt convocați după legi, să ceară binecuvântare Mitropolitului Primat, iară cei din Moldova să anunțe și pe Mitropolitul lor.

Prin art. 8, se regulează că chemările membrilor la St. Sinod să se facă prin Mitropolitul Primat, care este Președintele Sinodului.

În toate aceste dispozițiuni nu se vede nicăierea că Mitropolia Moldovei să fiă supusă Mitropoliei Ungro-Vlachiei, sau că s-ar fi călcat veunul din drepturile

Mitropoliei Moldovei în profitul celeilalte, dreptul ce are ea după canoane și legea bisericească. Despre regulile canonice regulamentul se exprimă, că Mitropolitul Primat este dator a le respecta nu numai către Mitropolitul Moldovei, dară și către toți episcopii eparchioți. Drepturile ce dă legea bisericească Mitropolitului Moldovei de a președa atât la alegera Ierarhilor, cât și la Sinod, în lipsa Mitropolitului Primat, de a avea jurisdicțiunea sa canonică asupra eparchiilor din Moldova, de a ținea al doilea rang după Mitropolitul Primat; de a fi membru al Sinodului nici odinioară n-a avut intențiunea Sf. Sinod a le atinge cât de puțin.

Înalt Prea Sântitul Calinic, făcându-și profesiunea sa de credință despre Ierarhia și administrația bisericească, zice că: „ca Mitropolit nu recunoaște de cap al său decât pe Domnul nostru Iisus Christos, și al doilea că se închină Patriarhului de Constantinople, respectând unitatea dogmelor și recunoscându-i întâietatea canonică”. Cu alte cuvinte se declară pe sine stăpân absolut în Biserica Română. Este adevărat că după învățătura Apostolului Pavel, Christos este Capul, însă al Bisericii. Același Apostol zice că în Biserică este o ierarhie compusă din diferite servicii și diferite daruri emenate de la Unul și Același Domn Iisus Christos și concentrate spre unul și aceiași scop: – formarea corpului Bisericii al cărui Cap este Christos. Iată propriile cuvinte apostolice: „Sunt osebiri darurilor, iară același duh; și sunt osebiri servirilor, iară același Domn; și sunt osebiri lucrărilor, iară același Dumnezeu, Carele lucrează toate în toți. Iară voi sunteți Trupul lui Christos și mădulări din parte. și pe unii a pus Dumnezeu în Biserică, întâiu apostoli, al doilea pe prooroci, al treilea pe învățători, după aceea pe puteri, apoi darurile de vindecări, ajutorințele, isprăvnicile, felurile limbilor. Au doară totii sunt apostoli? Au doară toți sunt învățători? Au doară toți sunt lucrători de putere etc.?” Mai departe semănând Biserica cu corpul, zice: „Precum trupul este unul, dară are multe mădulări, și toate mădulările unui trup fiind multe sunt un trup, așa și Biserica lui Christos... De ar zice piciorul: „Fiindcă nu sunt mână, nu sunt din trup”, au doară pentru aceea nu este din trup? și nu poate ochiul să zică mâinei: „N-am trebuință de tine”, sau iarăși capul picioarelor: „N-am trebuință de voi” etc. După aceasta Apostolul voind să înlătore discordiile dintre membrii Bisericii, și rivalitățile de la serviciile bisericești, le arată o servire și un dar mai mare, și le recomandă tuturor a o râvni: dragostea creștinească, „ci să râvniți darurile cele mai bune; și încă vă arăt eu o cale și mai escelentă: „De aş grăi în limbele ome-nești și îngerești, iar dragoste nu am, am devenitt ca arama sunătoare și ca chim-balul sgomotos” etc. (I Cor. XIII, 12). Așadară, toți membrii Bisericii, orince grade ierarhice s-ar afla, nu sunt decât membri ai corpului Bisericii, care are cap pe Christos. Nu poate un membru să se disloce de cel alt rest al corpului și să zică, că el nu vrea să știe de cei-alti, nici are trebuință de ei, ci are d-a dreptul comunicațiune numai cu capul Bisericii, Cristos. De aceea și legea noastră bisericească fundamentală, foarte esact exprimă această idee, când în art. 8, vorbind de Sântul Sinod al Bisericii Române, îl numește „membru al Sântei Biserici Ecumenice și Apostolice a Sântei Biserici a Răsăritului, „al căreia cap este Domnul Nostru Iisus Christos“. Așadară Domnul Christos este capul a toată Biserica Ecumenică.

Nimenea nu poate să zică că el este Biserica Ecumenică ca să poată pretinde că are cap al său pe Christos într-un înțeles absolut. Un Patriarch, un Mitropolit, ca și oricare alt membru, individual, numai într-un înțeles relativ poate zice că are cap pe Christos, subînțelegându-se că face parte din corp, este în legăturile naturale și spirituale cu toți cei-alți membri care constituiesc corpul Bisericii al cărei cap este Christos.

Înalt Prea Sântitul Mitropoilit al Moldovei protestă la Măria Sa contra lucrărilor Sântului Sinod, numindu-le „nedreptate strigătoare la cer și scandalos abus de putere comise de Sinod”; că ar fi o crimă dacă supunerea sa către cârmuirea politicească, căreia a fost pururea supus până a-și atrage de mai multe ori desafecțiunea multora din concetățenii săi, ar întinde-o și în cele bisericești, atingătoare de religiuine, de canoane și chiar de conștiința sa; că este dator a apăra chiar cu viața sa gloriosul trecut al Mitropoliei Moldovei; că protestul său este strigătul de durere al întregii Moldove; cere de la Domn grabnică restabilire a drepturilor neprescriptibile ale Mitropoliei Moldovei, hotărât fiind până atunci a se abține de la participarea la lucrările unui Sinod ce ar fi călcat drepturile thronului său mitropolitan.

În tot restul protestului său Înalt Prea Sântitul Calinic, o mărturisim cu cea mai mare durere sufletească, vrând a apăra niște drepturi pe care le numește „canonice și stăvechi” ale Mitropoliei Moldovei, fără a le precisa, fără a arăta canoanele și legile contravenite, vrând, zicem, a apăra acele drepturi contra unor închipuite călcări și contravențiuni din partea Sinodului Bisericii Române, în faptu seamănă ura și discordia în Biserica și națiunea noastră, calcă canoanele și legile Țării, în favoarea cărora se pare a milita, insultă cea mai mare autoritate a Bisericii noastre naționale, Instituția Sinodală, și prin aceea puindu-se pre sine mai presus de legi și de canoane, totodată se pune afară de dânsule. Uită regula cea mare dată de Mântuitorul lumii învățăceilor Săi: „Întru aceasta vă vor cunoaște pre voi oamenii că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste între voi”. Și iarăși recomandând învățăceilor pacea întru sine, le zice: „Pace dau vouă; pacea Mea las vouă”. și iarăși: „Voi sunteți lumina lumii, sarea pământului; de se va strica sarea, cu ce se va săra?” În alt loc, arătând învățăceilor Săi modul cum să împace cerțile ce s-ar putea întâmpla între ei, le arată ca la ultimul mijloc consultarea Adunării bisericești, și zice: „cel ce nu ascultă de Biserică, acela trece în rândul păgânilor și al vameșilor, se desbină dînsul de la adunarea credincioșilor”.

Din cele petrecute până acum de la deschiderea întâieii sesiuni a Sântului Sinod, se vede că Înalt Prea Sântia Sa nu a fost pătruns de principiile cele evanghelice ale păcii și iubirii; instituția sinodală se vede că nu este pe placul său. După ce n-a voit dînsul să vină să ia parte la lucrările pentru organizarea noastră bisericească și să comunice ideile sale în această materie, s-a încercat a distra și pe alți membri de la lucrări, invitând pe Președintele Sinodului și pe unii dintre episcopi a se duce în Moldova pentru alte oarecari afaceri. La răspunsul Mitropolitului Primat, prin care-i refusa și desaproba cererea ca neoportună, s-a supărat,

și prin o altă epistolă dojenește pe Președintele Sinodului, și fără nici un temei în neagă orice superioritate. Aceasta a provocat regulamentarea atribuțiilor de precădere ale Primatului. De atunci până acum Sinodul întreg este supus la ură și vindictă din partea Înalț Prea Sântitului Mitropolit Calinic. S-a format în Iași broșuri și alte scrieri destinate numai spre a insulta Sinodul și pe membrii lui; s-a inventat o nouă modă de pamflete, parodiind întregi pasaje din Sânta Scriptură și din rugăciunile Bisericii, spre a face din ele satire la adresa membrilor Sinodului și chiar la a Domnitorului. Înalț Prea Sântitul n-a binevoit măcar, contra profanării atât de nedemne a cuvântului lui Dumnezeu și a sântelor rugăciuni, a rădica vocea sa și a protesta contra profanării celor sante; și aceasta cu atât mai mult se cerea, căci este bănuială că acei batjocoritori de cele sacre ar fi chiar dintre clericii împiegați ai Mitropoliei. Acum însuși Înalț Prea Sântia sa vine pe față a insulta Sinodul în protestul său către Domnitor; se declară că va sta în această atitudine de opoziție Sinodului chiar cu prețul vieții sale; imaginează o stare de consimțire cu sine până la disperare din partea României de peste Milcov; impută oarecum chiar M. S. Domnitorului, prin espresiunile puțin modeste, că această stare de lucruri „a trebuit de mult să ajungă la auzul Domnitorului” și că prea marea sa supunere ocârmuirii politice „i-ar fi cauzat desafețiunea mai multora dintre concetățenii săi”; că până nu i s-ar face satisfacțiunea ce cere, fără a o precisa, se va abține de a participa la Sinod.

În vederea acestei atitudini cu adevărat incalificabilă din partea unui membru superior al clerului înalt, atitudine ce vederat tinde a discredita înaintea țării și a străinilor marea institutie sinodală, cerută de canoanele și de legile Țării, opiniunea subscrișilor este ca St. Sinod să țină sus și tare demnitatea sa, nemișcată din pozițiunea ce-i dau canoanele și legile Țării.

De aceea comisiunea St. Sinod opinează :

1). A ruga pe Guvernu a înapoia protestului în chestiune la urma sa de unde a venit ca unu ce este necuviincios scrisu și insultătoru pentru Sinodu și pentru că Înalț Prea Sântia Sa, ca clericu după canoane și după art. 67 după Regulamentul pentru disciplina bisericească, nu era în dreptu a protesta într-o chestiune bisericească la altă autoritate afară de Sântul Sinod care este ultima instanță în asemenea chestiuni. Iată cum se exprimă în această privință Sinodul II ecumenic în canonul 6: „Dacă cineva disprețuiește decisiunea luată de Sinod după o prealabilă cercetare, va cuteza a supăra auzul Împăratului, sau judecățile autorităților lumești, sau a neliniști pe marele Sinod Ecumenicu, spre vătămarea onoarei tuturor episcopilor provinciei, unulu ca acela nici decum să fie primitu cu jeluire ca unulu ce atacă canoanele și distruge buna orânduială bisericească”.

2). În privința declarațiunii Înalț Prea Sântiei Sale că nu voiește a veni la Sinod, fără nici unu temeiu canonicu și legal, să se aplice canonul 40 al Sinodului de la Laodichia, 87 și 88 al Sinodului de Cartag., care legiuiește în această privință următoarele: „Episcopii chemați la Sinod nu trebuie să fie neglijenți, ci să vie ca să învețe și să se învețe cele pentru buna ordine bisericească și altele. Iară

dacă vreunul ar neglija, acela singuru pe sine se învinovățește, afară dacă va rămânea din cauză de boală.

Episcopul care neglije a veni la Sinod, să știe că asupra lui se va pronunța judecata” (Cart. 88).

Iară canonul 87 alu Cartagina aplică asupra unora asemenea *canonisirea de necomunicare cu ceialți episcopi*, rămânându el a avea comunicare numai cu Eparhia Sa. Pe temeiulu dar a acestor canoane Sântul Sinod să declare întreruptă comunicația spirituală și canonică cu Înalț Prea Sântitul Mitropolitu Calinicu, în câtu timpu el va petrece într-o asemenea îndărătnicie și nu va aduce pocăință. El se va mărgini a avea comunicare numai în Eparhia sa. Până la o altă delegare a Sântului Sinod, Prea Sântiții Episcopi din jurisdicțiunea Mitropoliei Moldovei, voru pomeni la Sântele oficii pre Sântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

3). Sântul Sinod să adreseze rugămintea Guvernului ca să ia măsurile necesare pentru păstrarea ordinii bisericești în Eparhia Mitropoliei Moldovei, aceasta pe temeiul canoaneloru Sinodului de Cartagina 59 și 78 care îndrituiesc pre Sinoade, la cazulu de nevoie pentru păstrarea ordinii bisericești, a cere ajutorul autorității civile.

4). Însă spre înlăturarea acestor măsuri canonice, Sântul Sinod întru dorința de a păstra unitatea frăției și a restabili legătura dragostei evanghelice între membrii Sântei Bisericii Române, în locul regretabilulu incidentu, să îndemne din nou pe Înalț Prea Sântitul Mitropolit Calinic a veni la Sinod, după cum îl obligă canoanele și legile Țărei.

Considerându că Înalț Prea Sântia Sa Mitropolitul Calinic, și în sesiunea aceasta ca și în cea trecută nu voiește a veni la lucrările St. Sinod, după toate îndemnările ce i s-au făcutu, și chiar după ce i s-a trimesu decisiunea reprodusă mai susu;

Considerându că Înalț Prea Sântia Sa, prin adresa de la 14 Octomvrie, răspunde că se simpte obligatu a se abține de la lucrările Sinodului; însă prin adresele de la întâiu Noiembrie deși spune că are a veni la București, însă nu decide când, și dacă vine a participa la ședințele Sinodului, sau pentru alte afaceri, mai ales că din una din adresele sale de la întâiu Noiembrie se vede că scopul venirii sale are a fi nu pentru ședințele St. Sinod, ci pentru o pretinsă „soluțiune lgale a independenței și a integrității drepturilor Mitropoliei Moldovei, care după Înalț Prea Sântia Sa ar fi interesul celu mai mare al Bisericii noastre naționale“.

Considerându că și prin menționata adresă zice că peste puține zile are a veni în București, totuși acumu suntu optu zile de la data acelei adrese și Înalț Prea Sântia Sa nu a venitu a participa la lucrările St. Sinod;

Considerându că St. Sinod a întrebuițatu toate mijloacele posibile de iconomie, așteptare și condescendență frățescă dar fără a obține rezultatul doritu;

Considerându că Înalț Prea Sântia Sa s-a declarat de protivnicu fătisulu alu St. Sinod și al lucrărilor sale precum se vede din protestul său către Măria Sa Domnitorul, și din răspunsul său la o îndemnare ce i s-a făcut de a hirotoni pe cei doi candidatu de arhieriei aleși de St. Sinod și binecuvântați de Prea Sântitatea Sa Patriarhul Ecumenicu, ba încă după informările ce are St. Sinod, regulamentele votate de St. Sinod pentru disciplina bisericească în România, Înalț Prea Sântia Sa nu voiește

a le aplica în Eparhia Sa, ci tinde a le compromite în țară prin broșuri și alte scrieri defăimătoare răspândite printre clerul și poporul din Eparhia Sa, chiar prin personalul administrațiunii bisericești;

Considerându că măsurile preventive, cuprinse la nr. 1 și 4 din decisiunea de la 25 Octomvrie s-au aplicatu și s-au comunicatu Înalt Prea Sântitului Calinic, precum dovedește adevărurile liberate din cancelaria acei Mitropolii și nici acele comunicări nu l-au putut convinge de necesitatea ce este de a veni la St. Sinod;

De aceea Sf. Sinod decide ca măsurile canonice cuprinse la nr. 2 și 3 din decisiunea pronunțată de St. Sinod în ședința sa din 25 Octomvrie și reprodușă mai susu, să se aplice chiar de astăzi. Dreptu care:

a). St. Sinodu declară întreruptă comunicațiunea sa spirituală cu Înaltu Prea Sântitul Calinic. Înalt Prea Sântia Sa va avea comunicare numai în Eparhia sa, și anume se va mărgini a se comunica numai în biserica din reședința sa conformu canonului 87 alu Cartaginei, care legiuiește că Episcopii care fără scusă temeinică nu voescu a veni la Sinod să aibă *comunicațiune numai în biserica lor*.

b). Înaltu Prea Sântitul Calinic se suspendă din administrația bisericească a Eparhiei Sale până ce va veni la Sinod să justifice conduita Sa, pentru care i se pune unu termenul de una lună de zile de la data de astăzi 8 Noemvrie.

c). Administrația Eparhiei Mitropoliei Moldovei se va gera în intervalul acesta de către însuși St. Sinod, carele pentru aceasta va continua sesiunea sa până la finirea acestei chestiuni;

d). Organul prin care St. Sinod va administra acea Eparhie este locotenentul legal al Eparhiei Mitropoliei Moldovei Prea Sântitul Arhiereu Iosif Botoșeneanul membru alu St. Sinod, carele se va duce imediat la reședința Mitropoliei din Iași spre a primi administrația eparhială. Împuternicire la aceasta i se va da atātu din parte St. Sinod, câtu și din partea Domnului Ministru de Culte. Prea Sântia Sa va aplica de urgență în acea Eparhie toate regulamentele și decisiunile St. Sinod, va priveghea disciplina bisericească și conduita clerului, conformu cu canoanele și regulamentele St. Sinod, și despre toate împrejurările va raporta și va cere deslegare la St. Sinod din capitala României.

e). Prea Sântiții Episcopi din toată România întrerupu orice comunicațiune spirituală cu Înalt Prea Sântitul Calinic, iar cei din jurisdicțiunea Mitropoliei de peste Milcovu voru pomeni la oficiile divine pe „Sântul Sinod al Bisericii Ortodoxă Română”, și la toate trebuințele spirituale ale Eparhiiloru Sale, precum pentru Sf. Miru se va adresa către St. Sinodu, carele va regula cele de trebuință. St. Sinod va face aceasta cunoscută la toți Prea Sântiții Episcopi Eparhioți din România.

f). Dacă în termenul de una lună Înalt Prea Sântitul Calinic nu va veni a se justifica la St. Sinod, va fi datu judecării conformu canon. 88 alu Sinodului de Cartagina, carele legiuiește ca asupra episcopului care neglije a veni la Sinod se va pronunța judecata.

g). Această decisiune se va comunica Guvernului, cu rugămintea de a da totu ajutoriu trebuitoriu pentru aplicarea ei, precum și pentru măsurile prevăzute la nr. 3 alu decisiunei sinodale din ședința de la 25 Octomvrie.

h). Totodată, cu descrierea împrejurărilor, această decisiune se va espune în o enciclică pastorală adresată de St. Sinod către tot clerul și poporul ortodox al României, spre a se face cunoscută legitimitatea măsurilor adoptate de St. Sinod în acestu casu. Enciclica se va citi prin toate Bisericile din România.

i). Această decisiune se va comunica întocmai Înalț Prea Sântitului Calinic, spre a o cunoaște și a se conforma cu cele cuprinse în ea, relative la pozițiunea sa.

Această decisiune s-au admisu și s-au votatu în unanimitate de către St. Sinod alu Stei. Biserici autcefale Ortodoxe Române în ședința sa de la 8 Noemvrie anul 1873.

Președintele Sinodului: *Nifon Mitropolitul Ungro-Valahiei.*

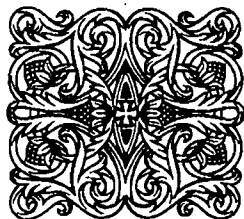
Membrii St. Sinod:

*Atanasie Râmnic, Isaia Roman, Inocențiu Buzău, Iosif Hușiu, Iosif Ep. Argeșu, Melchisedec al Dunării de Jos, Ioanichie Evantias Piteșteanul, Calist Stratonichias Băcăoanul, Teodorit Sinadon Craioveanul, Ghenadie fost Argeșiu, Ieronim Sevastis Ploeșteanul, Iosif Sevastis Botoșăneanul*⁴³.

Văzând hotărârea Sinodului, Mitropolitul Moldovei Calinic Miclescu și-a dat seama că lucrurile merg în defavoarea sa și, înțelegând că nu mai are nici o ieșire, a acceptat, în cele din urmă, să se prezinte și să ia parte la ședințele Sinodului.

Astfel se pune capăt unui conflict iscat între cei doi mitropoliți, care putea să ducă, în final, la dezmembrarea abia înființatei Biserici Ortodoxe Autocefale Române.

Pr. Dr. CORNELIU ZĂVOIANU

43. Arhiva veche a Mitropoliei Ungrovalahiei, *Dosar 5603 (f.24/1873) f. 39v, 42, 42v, 43 (Relativ la Alegerea Episcopilor, deschiderea Sântului Synod General al României și dispozițiunile luate pentru Mitropolitul Moldovei).*

SFINTE MOAȘTE
DĂRUITE DE NEAGOE BASARAB (1512-1521)
MĂNĂSTIRII SF. NICOLAE CEL NOU
DIN KORITSA – KLEITSOS, GRECIA

Gavriil Protul, biograful "*Sfinției sale, părintelui nostru Nifon, patriarhul Țarigradului, care a strălucit întru multe patimi și ispite în Țarigrad și în Țara Muntenască*", aprecia în termeni elogioși "*dărnicia*" arătată de voievodul Neagoe Basarab (1512-1521) față de patriarhiile ortodoxe, personalități bisericesti, așezăminte monahale și lăcașuri de închinare. Contemporan cu voievodul și martor la fapte istorice de seamă din timpul domniei acestuia, Protosul Sf. Munte Athos (1516-1527) relatează că darnicul Basarab "*toate mănăstirile den sîntu muntele Athosului le-au îmbogățit cu bani, cu sate și dobitoace încă le-au dat, și multe ziduri au făcut și fu ctitor mare a toată Stagora*"¹. Preciznd că de sprijin voievodal substanțial au beneficiat "*biserica cea mare sobornică din Țarigrad*", "*sîntul munte al Sinaei*", "*sfinta cetate a Ierusalimului, Sionul*", mănăstirea Oreiscului "*din Măgura Misiei*" și metohul acesteia "*care se chiamă Menorlina*", "*sfinta mănăstire, anume Meteor*" din Elada, mănăstirea anume Trescavit din Pethlagonia și mănăstirea ce să chiamă Cușnița din Machedonie", Gavriil Protul conchide că Neagoe Basarab a miluit toate mănăstirile, "*câte sântu în Evrota*"².

Verosimilitatea relatărilor "*mai marelui Sfetagorei*" a determinat pe autorul Letopiseșului Cantacuzinesc să preia *tale quale* pasajele menționate³. Cercetarea istorică a dovedit că, deși are pronunțat caracter aghiografic, lucrarea lui Gavriil Protul constituie un izvor istoric destul de credibil.

În cazul istorisirilor din "*Viața și traiul patriarhului Nifon*", suntem surprinși atât de vastitatea ariei geografice în care voievodul s-a făcut cunoscut ca mare binefăcător al așezămintelor bisericesti, cât și de diversitatea formelor pe care le-au luat ajutoarele acordate acestora cu generozitate de ctitor. În toată lumea ortodoxă aflată sub dominație otomană, Neagoe Basarab a făcut danii, a ctitorit și a dăruit odăjdii scumpe⁴, potire⁵, anafornițe⁶, talere de argint⁷, cădelnițe⁸, evanghelii fe-

1. Gavriil Protul, *Viața și traiul Sfinției sale, părintelui nostru Nifon, patriarhul Țarigradului*, Ed. Iosif Naniescu, Constantin Erbiceanu, București, 1888, p. 99.

2. *Ibidem*, p. 99, 101, 103.

3. *Cronicari munteni*, ediție îngrijită de Mihail Gregorian, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 103-106.

4. *Ibidem*, p. 113 ; Petre Ș. Năsturel, *Le Mont Athos et les Roumains. Recherches sur leurs relations du milieu du XIV-e siècle à 1654*, în "*Orientalia Christiana Analecta*" (Roma), 227(1986), p. 260; Marcu Beza, *Urme românești în Răsăritul ortodox*, București, 1937, p. 44.

5. Nicolae Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie*, vol. I, București, 1934, p. 39. Idem, *Vechea artă religioasă la români*, Editura Episcopiei Hotinului, Vălenii-de-Munte, 1934, p. 78 ; Idem, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, Colecția Hurmuzaki, vol. XIV, partea a III-a , București, 1936, p. 4 (nr. 3); *Ibidem*, vol. XV, partea I, București, 1911, p. 236 (nr. 431), 237 (nr. 433).

6. Nicolae Iorga, *Les arts mineurs...*, p. 40 ; Idem, *Vechea artă religioasă...*, p. 80.

7. Alexandru Elian (redactor responsabil), *Inscripțiile medievale ale României. Orașul București, 1395-1880*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, vol. I, București, 1965, p. 604 (nr. 830), 689 (nr. 1017).

8. S-a păstrat un document prin care voievodul comandă o cădelniță unor argintari

recate⁹, dvere¹⁰, vase liturgice¹¹ și alte odoare¹². Evlavia adâncă pe care binecredinciosul voievod o trăia cu ardoare față de sfintele icoane¹³ l-a inspirat să facă daruri deosebit de valoroase și, uneori, destul de originale¹⁴. Sfintele moaște au deținut un loc de mare cinste în viața duhovnicească a ctitorului de la Curtea de Argeș. El s-a îngrijit ca, la numai șapte ani de la trecerea la cele veșnice, "părintele" său duhovnicesc, patriarhul Nifon, să fie canonizat, să i se alcătuiască slujba, iar rămășițelor sale pământești să li se aducă cinstirea cuvenită¹⁵. Dreptslăvitorul voievod se învrednicise să fie martor la minunile săvârșite de Dumnezeu prin sfintele moaște¹⁶ și, astfel, devenise închinător foarte devotat cinstirii lor. În acest sens este elocvent faptul că, în biserica mănăstirii Oreiscului din Misia (Serbia) "au făcut un cerdăcel de piatră" pentru moaștele Sf. Grigorie, făcătorul de minuni, "și l-au zugrăvit frumos și l-au poleit; iar pe tronul cu moaștele au pus un covor de mătase, cusut tot cu sârmă de aur"¹⁷ și, în țară, nu se despărțea de moaștele Sf. Nifon primite de la călugării din mănăstirea Dionisiou-Athos¹⁸.

Dat fiind că arăta prețuire deosebită pentru sfintele moaște și deoarece se caracteriza prin mărinimie rar întâlnită, voievodul a urmat pilda înaintașilor săi¹⁹,

din Sibiu. Cf. N. Iorga, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, Col. cit., vol. XV, partea I, p. 237 (nr. 433).

9. Gheorghe I. Moisescu, *Contribuția românească pentru susținerea Muntelui Athos în decursul veacurilor*, în "Ortodoxia", an. V, nr. 2 (aprilie-iunie 1953), p. 244.

10. Ștefan Bazilescu, *Relațiile lui Neagoe Basarab cu lumea ortodoxă din afara granițelor Țării Românești*, în "Mitropolia Olteniei", an. XXIII, nr. 9-10 (sept.-oct. 1971) p. 684.

11. Gavriil Protul, *op. cit.*, p. 97.

12. N. Iorga, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, Col. cit., vol. XIV, partea a III-a, p. 4 (nr. 3).

13. Cf. *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, text ales și stabilit de Florian Moisiș și Dan Zamfirescu, traducere de G. Mihăilă, Editura Minerva, București, 1971, p. 217.

14. Pecetea personalității voievodului poartă mărul de aur cu mărgăritare și pietre scumpe și este pus la icoana Maicii Domnului, făcătoare de minuni, de la mănăstirea Vatoped-Athos (Gavriil Protul, *op. cit.*, p. 99), mărul de aur curat împodobit cu mărgăritar, și cu pietre scumpe, bătut de însuși Neagoe Voievod, cu cuișoare, "pre făcătoarea de minuni Icoană a sfântului mucenic Gheorghe", de la mănăstirea Nucet (*Ibidem*, p. 105), cununa de aur curat, mărgăritarele alese și pietrele scumpe cu care a împodobit icoana Mântuitorului Hristos-Atotțiitorul adusă din Constantinopol în Țara Românească (*Ibidem*, p. 107), și podelele sau zavesele pentru alte icoane (*Ibidem*, p. 97; Petre Ș. Năsturel, *op. cit.*, p. 75, 76).

15. *Viața Sfântului Nifon* – o redactare grecească inedită, editată și însoțită cu o traducere de Vasile Grecu, București, 1944, p. 140-156.

16. Gavriil Protul, *op. cit.*, p. 93.

17. *Ibidem*, p. 101.

18. *Ibidem*, p. 93-95.

19. "Ioan Vladislav Voievod, domn al întregii Ungrovlahii" semnase, în anul 1482, un hrisov prin care dăruia mănăstirii Sf. Ștefan de la Meteora "capul de mir izvorător și de minuni făcător al Sfântului Haralambie, cu un deget de la mâna dreaptă a cinstitului Botezător Ioan, Înainte-mergătorul". N. Iorga, *Documente privitoare la Istoria Românilor*,

dăruind relicvarii, apreciate de istoricii de artă ca adevărate capodopere ale orfevrăriei bisericești. Dintre acestea, până în prezent, au fost identificate racla cu moaștele "Sanctității sale, Nifon, Arhiepiscop al Constantinopolului și Patriarh Ecumenic"²⁰ (1486-1488, 1496-1498), și mitropolit al Țării Românești (1503-1505), "făcută din argint și împodobită cu aur și pietre prețioase"²¹ în anul 1515, probabil la Brașov²², dăruită mănăstirii Dionisiou²³, relicvariul cu o parte din moaștele Sf. Ioan Botezătorul²⁴, trimis tot mănăstirii Dionisiou, probabil în anul 1517 și care se află în sala tezaurului sultanilor otomani, la Muzeul Top Kapi Sarayi din Istanbul, precum și chivotul cu o mână și capul Sf. Nifon, date "poclon" lui Neagoe "de la părinții cei sfinți" de la mănăstirea Dionisiou²⁵.

Indicii certe cu privire la un alt relicvariul, dat în dar de Neagoe Basarab, există în localitatea Koritsa-Kleitsos din Grecia²⁶. Situat într-o regiune ale cărei frumuseți naturale amintesc de pitorescul carpatin, la 940-982 m. altitudine și la circa 290 km. nord de Atena, în districtul Atolia-Akarnania din provincia Evrytania, satul Koritsa este străjuit de culmile munților Pind, Timfristos și Petra. Biserica satului, cu hramul "Sf. Nicolae cel Nou", a fost construită recent pe ruinele altor lăcașuri de închinare străvechi²⁷ (vezi foto nr. 1). În spațiul special amenajat pentru păstrarea obiectelor bisericești de valoare, în partea de miazănoapte a sfântului lăcaș, sunt expuse, la loc sigur, odoare neprețuite: lemn din Sf. Cruce,

Col. cit. vol. XIV, p. 41 (nr. 110); Despre acest dar, cf. Șt. Nicolaescu, *Lămurirea unei enigme istorice, Vladislav Voevod și Doamna Neacșa 1488*, București, 1938, p. 8 și Nicolae Iorga, *Fundațiuni religioase ale domnilor români în Orient*, în "Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice", seria a II-a, XXXVI (1913-1914), p. 863-865.

20. Cf. inscripției în limba greacă, încrustată deasupra frizei de pe raclă. G. Millet, J. Pargoise, L. Petit, *Recueil des inscriptions chrétiennes de l'Athos*, première partie, Paris, 1904, p. 161 (nr. 465).

21. Ἰωάννου Κομνηνοῦ, Προσκυνητάριον τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Ἄθωνος, Snagov, 1701, apud. B. Montfaucon, *Paleographia graeca*, Paris, 1708, p. 478.

22. Teodor Bodogae, *Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfântul Munte Athos*, Sibiu, 1940, p. 163.

23. Mănăstirea Dionisiou a fost confundată uneori cu mănăstirea Cutlumuș. Cf. Nicolae Iorga, *Vechea artă religioasă...*, p. 73-74.

24. Din textul inscripției relicvariului rezultă că acesta conținea și părți din moaștele Sf. Apostol Petru și Sf. Ioan Gură de Aur. Cf. Emil Vîrtosu, *Odoare românești la Stanbul*, București, 1936, p. 1.

25. Gavriil Protul, *op.cit.*, p. 93-95.

26. Despre stadiul și rezultatele cercetărilor consacrate relicvariilor și altor obiecte de cult donate de Neagoe Basarab mănăstirilor și bisericilor din afara granițelor Țării Românești cf. Virgil Cândea, *Mărturii românești peste hotare*, vol. I, Editura Enciclopedică, București, 1991, p. 403-592, și vol. II, Editura Enciclopedică, București, 1998, p. 102-132.

27. Despre vechimea lăcașurilor de închinare din Koritsa mărturisesc, indirect, fragmentele din evangheliarul cu notație muzicală psaltică scris pe pergament în sec. al IX-lea, descoperite în anul 1973 în coperțile manuscrisului cu slujba Sf. Stelian din Paflagonia. Fragmentele au fost descrise de Παναγιώτης Ἄθων. Ἀραμπατζής în lucrarea *Αἱ μεμβράναι τῆς Κορίτσης-Εὐρυτανίας*, Atena, 1978.

mâna dreaptă a Sf. Evanghelist Luca²⁸, părți mici din moaștele Sf. Nicolae cel Nou, izvoitoare de mir, icoane și vase liturgice de patrimoniu.

Între acestea, un relicvariu din anul 1978 găzduiește părțile din moaștele Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Mare Mucenițe Marina și Sf. Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință (vezi foto nr. 2). Realizat din argint, în formă de paralelipiped dreptunghic, cu dimensiunile $L = 20,8$ cm., $l = 14,3$ cm. și $h = 12$ cm., relicvariul se sprijină pe elemente de susținere, fixate în cele patru colțuri ale bazei. Partea superioară este fixată pe latura lungă posterioară, care deține și rolul de axă orizontală; în jurul acestei axe se poate roti în direcție verticală în limitele unui unghi de circa 110° . Deschiderea unghiului este dată de două lăntișoare laterale. Această parte este decorată în exterior cu ornament în formă de turlă de biserică cu $h = 11,5$ cm., $d = 12$ cm., iar L (perimetrul la bază) = $37,7$ cm. Ornamentul este flancat de patru turlă în miniatură, amplasate în cele patru colțuri ale suprafeței exterioare. Pe suprafața laterală frontală, sub arcade lobate alcătuite din reprezentări florale, sunt gravate icoanele puternic individualizate ale Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Mare Mucenic Gheorghe și Sf. Muceniță Marina. Suprafața laterală posterioară este împărțită în trei registre: două laterale, împodobite cu reprezentări de plante, și unul central, în care este reprodusă o vază cu flori, inspirată din miniaturistica și orfevrăria bizantină. Pe suprafețele laterale mici, în medalioane delimitate prin coloane ornate, este gravată crucea cu brațe egale și vârfuri ascuțite. Compoziția decorativă se compune din elemente vegetale, alcătuite din flori și frunze stilizate. Pe suprafața superioară a relicvariului, lateral și anterior, sunt fixate separat trei părți din moaștele sfinților menționați. În zona centrală a suprafeței iese în relief partea superioară a cutiei (răcliței) pentru sfinte moaște, confecționată din cupru, fără ornamente. Această parte are forma de trunchi de piramidă cu $B_1 = 12,2$ cm. x 8 cm., $B_2 = 10,35$ cm. x 6 cm., $h = 1$ cm. și se continuă în interiorul relicvariului sub forma unui paralelipiped dreptunghic.

INSCRIȚII

A. Sfintele moaște de pe suprafața superioară a relicvariului sunt încadrate de următoarele inscripții: a) “ΙΕΡΟΝ ΛΕΙΨΑΝΟΝ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΥ” = “*Sfinte moaște ale Sfântului Gheorghe, purtătorul de biruință*”. b) “ΙΕΡΟΝ ΛΕΙΨΑΝΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ” = “*Sfinte moaște ale patriarhului Alexandriei, Sfântul Atanasie cel Mare*”. c) “ΙΕΡΟΝ ΛΕΙΨΑΝΟΝ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΗΣ” = “*Sfinte moaște ale Sfintei Marina*”.

B. Pe suprafața plană interioară a părții superioare, rabatabile, a relicvariului este gravat textul: “Η ΕΝ ΤΗ ΛΕΙΨΑΝΟΘΗΚΗ ΤΑΥΤΗ ΕΝΘΕΤΟΣ ΠΑΛΑΙΑ ΤΟΙΑΥΤΗ / ΧΡΟΝΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1520 Μ. Χ. ΕΥΡΕΘΗ/ ΚΑΤ' ΕΥΔΟΚΙΑΝ ΘΕΟΥ ΕΝ ΜΕΣΩ ΟΓΚΟΥ ΕΚ ΧΩΜΑΤΩΝ ΠΟΛΛΟΥ/ΕΝ Ε. Σ. 1997 ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩ Κ. Β'. ΥΠΟ ΤΩΝ ΕΥΛΑΒΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ/ΛΟΥΚΑ Ν. ΠΑΥ

28. Nichifor al II-lea, fostul despot al Epirului între anii 1335-1337 sau 1340, aduse mâna Sfântului pe câmpul de luptă de la Etolikon-Angelokastron, în anul 1358. În urma înfrângerii și dispariției despotului, moaștele și-au găsit refugiul în Koritsa.

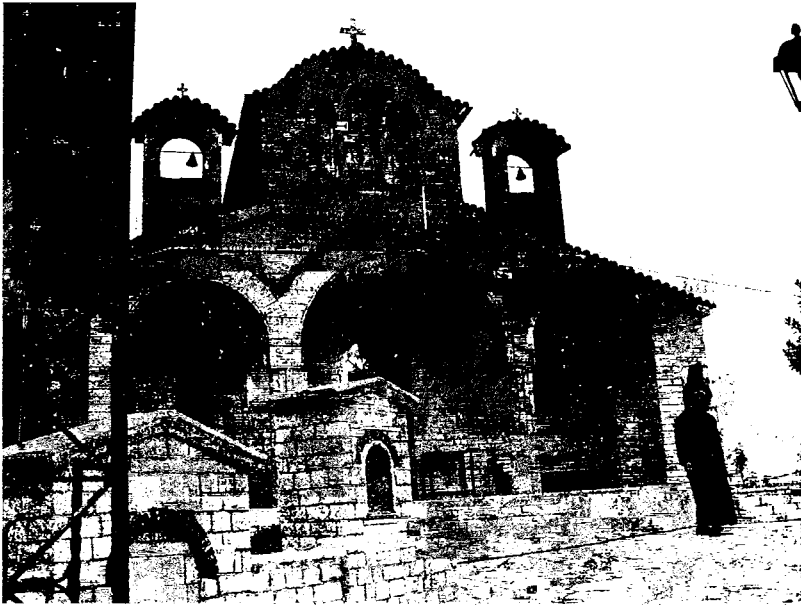

Foto 1

Vedere a bisericii "Sf. Nicolae cel Nou" din Koritsa-Kleitsos (Grecia) și a raclei cu sfinte moaște dăruite de voievodul român Neagoe Basarab în 1520

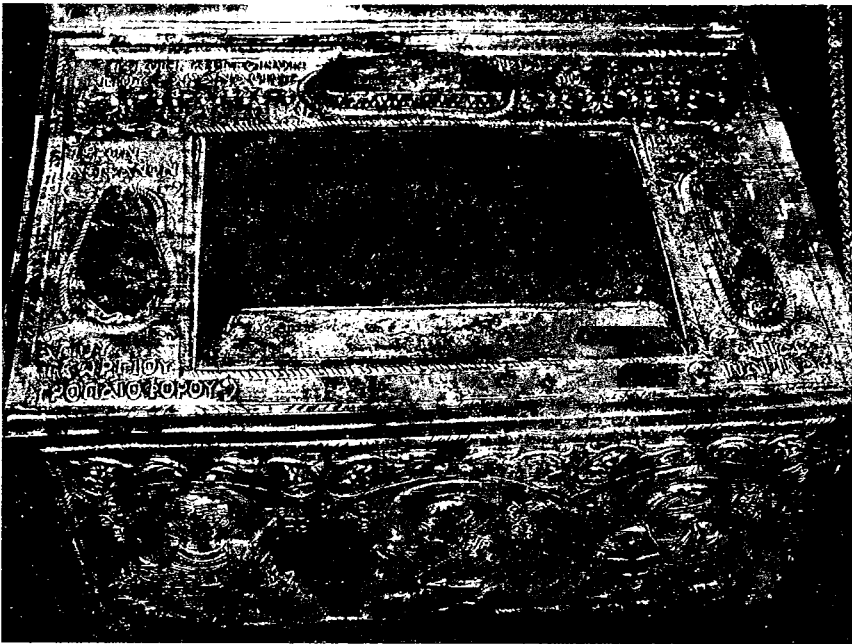

Foto 2

ΛΕΤΣΗ (ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ/Η ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΙΜΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ) ΛΟΥΚΑ Δ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ ΚΑΙ/ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ ΕΥΘ. ΞΕΝΙΑ ΧΕΙΡΙΣΤΟΥ ΕΚΣΚΑΠΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΟΣ/ ΕΠΙΜΕΛΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ/ΤΟΥ ΕΝ ΒΟΥΝΕΝΟΙΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΟΡΙΤΣΗΣ ΚΛΕΙΤΣΟΥ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ/ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕ ΑΥΤΗ ΕΙΣ ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΔΕΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΤΟΥΤΩΝ/ΤΟΥ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ, ΤΟΥ/ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΤΡΟΠΑΙΟΙΟΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ/ΑΓΙΑΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΜΑΡΙΝΗΣ. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ/ ΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΔΕ ΚΥΡΙΟΣ ΟΙΔΕΝ. ΕΝ ΕΤΕΙ 1998· ΙΟΥΛΙΟΥ Ι.Ζ.” = “*Vechea cutie pentru sfinte moaște, care datează din anul 1520 [după] H[ristos] și [este] pusă în acest [relicvariu] a fost găsită, după buna socotință a lui Dumnezeu, în mijlocul unei mari grămezi de pământ, în a[nul] m[ântuirii] 1997, luna iulie, 22, de către cucernicii epitropi Loukas N. Pavletsis (atenției și spiritului său de observație se datorează salvarea prețioasei comori), Loukas D. Diamantis și Tilemahos Evd. Xenias, mecanic pe utilajul de excavat, în timp ce amenajau spațiul din exteriorul bisericii “Sfântului Nicolae [mărturisorul] în Vounenois”, din [satul] Koritsa, [comuna] Kleitsos, [provincia] Evrytania. S-a făcut acest [relicvariu] întru cinstire și rugăciune către sfinții aceștia: Patriarhul Alexandriei, Atanasie cel Mare, Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință, și Sfânta Mare Muceniță Marina, prin purtarea de grijă a protopresbiterului Angelos Papathanasiou, [cu] cheltuieli de care [numai] Domnul știe, în anul 1998, iulie, 17”.*

C. Pe suprafața superioară a răcliței încorporate în relicvariu este încrustată cu discreție următoarea inscripție cu majuscule abia lizibile: “ΤΑ ΑΓΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΤΗΣ ΑΓ(ΙΑΣ) ΜΟΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ (ΕΝ) ΒΟΥΝΕΝΟΙΣ ΔΙΑ ΝΕΩΓΚΟΥ ΒΑΣΣΑΡΑΒΑ ΗΓ(ΕΜΟΝΟΣ) ΜΟΛΔΟΒΛΑΧΙΑΣ 1520” = “*Sfintele moaște sunt ale Sfintei] Mânăstiri a [Sfântului] Nicolae [care a mărturisit în] Vounenois, de la Neagoe Basarab do[mnitor] al Moldovlahiei, 1520”.*

Textul acestei inscripții cere câteva precizări din punct de vedere gramatical și istoric:

1. “ΤΑ ΑΓΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΤΗΣ ΑΓ(ΙΑΣ) ΜΟΝΗΣ...”.

Atunci când intră în raport cu substantive în cazul genitiv, verbul *ύπάρχειν* exprimă apartenența, posesia sau proprietatea. Acest mod de raportare a celor două categorii gramaticale este specific perioadei târzii a epigrafiei grecești (secolele XVII-XIX)²⁹. Uneori, pentru a i se reda mai precis sensul, verbul *ύπάρχειν* era adnominat cu substantive cu valoare de nume predicativ³⁰.

29. G. Millet, J. Pargoire, L. Petit, *op.cit.*, p. 117 (nr. 355), 163 (nr. 470, 472, 473); Πα-ναγ. Ή. Πουλίτσα (Ήπιγραφαί, ένθυμήσεις και σιγίλλια έξ Εύρυτανίας, în “Επετηρίς Έταιρείας Βυζαντινών Σπουδών”, αν III (1926), π. 260 (νρ. 15), 261 (νρ. 16), 274 (νρ. 88), 275 (νρ. 93); Δημήτριος Π. Πασχαλής, *Μεσαιωνικά και μεταγενέστερα έπιγραφαί τής νήσου Άνδρου, ών “Επετηρίς Έταιρείας Βυζαντινών Σπουδών”, αν Ιη (1927), π. 65 (νρ. 48), 72 (νρ. 69); Εύδοκίμου Ξηροποταμηνού, Ή έν Άγίω Όρει “Αθω Ήερά, Βασιλική, Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή σεβασμία Μονή τοϋ Ξηροποτάμου (424-1925), Tesaloniki, 1971, p. 145; Alexandru Elian, *op.cit.*, p. 712 (nr. 1053).*

30. Pentru adnominarea verbului erau preferate substantivele κτημα,διον sau κτήμα

În flexiunea verbală, desinența *-oun* (ὄπαρχειν) exprimă persoana a III-a, numărul plural. În izvoarele literare grecești, această desinență își face apariția începând cu secolul al V-lea d.Hr.³¹ Cu toate acestea, frecvența cu care era folosită în inscripții a cunoscut creșteri semnificative după secolul al XVI-lea.

2. "...ΤΗΣ ΑΓ(ΙΑΣ) ΜΟΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ (ΕΝ) ΒΟΥΝΕΝΟΙΣ..."

În inscripție nu s-a precizat locul în care se găsea mănăstirea deținătoare a sfintelor moaște. Dar acestea s-au descoperit în perimetrul edificiilor așezării monahale de odinioară din Koritsa. Firește, mănăstirea "*Sf. Nicolae*", amintită în textul inscripției, era mănăstirea de la poalele munților Pind, Timfristos și Petra. Cunoscută și sub denumirea *Κορίτσα*, aceasta a fost întemeiată spre sfârșitul secolului al XIII-lea. Etimologic, toponimul *Κορίτσα* își are originea în substantivul comun *κορίτσα* (cazul nominativ, numărul plural de la substantivul neutru *κορίτσι - οῦ*), care semnifică *fete, fecioare, tinere necăsătorite* și, prin extensie, *monahii*³². Astfel, urmărirea evoluției fonetice și semantice a termenului a dus la formularea tezei că în mănăstirea "*Sf. Nicolae*" viețuiau maici.

Până în prima jumătate a secolului al XVI-lea, mănăstirea a fost uneori reședința Episcopiei Litzas și Agrafon³³. În anul 1518, în scaunul acestei episcopii se afla "*de Dumnezeu iubitorul episcop*" Macarie³⁴, ceea ce înseamnă că, după cât se pare, Neagoe Basarab a dăruit sfintele moaște în timpul arhipăstoririi sale. Ultimele mențiuni documentare despre mănăstire datează din anii 1673-1674³⁵. În secolul al XVIII-lea, Koritsa era vestită numai prin "*prea cinstită și sfânta biserică a cuviosului mucenic Nicolae, făcătorul de minuni*"³⁶. Biserica veche a fost demolată și în locul ei s-a construit o nouă biserică, în anul 1907³⁷.

Toponimul "(ΕΝ) ΒΟΥΝΕΝΟΙΣ" nu se referă la locul mănăstirii "*Sf. Nicolae*", ci la o așezare din Tesalia, unde s-a nevoit și a mărturisit acest sfânt, în anii 901-

= *proprietate*. Cf. G. Millet, J. Pargoire, L. Petit, *op.cit.*, p. 55 (nr. 178); Alexandru Elian, *op.cit.*, p. 713 (nr. 1056).

31. Cf. Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι, *Σύντομος ιστορία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης*, Atena, 1915, p. 101-102.

32. S-a lansat și părerea că acest toponim este paronimul substantivului *Κορίτσα*, preluat din limba italiană (*corista = coristă, persoană de gen feminin care cântă într-un cor*) și se referă la cântarea în comun a monahiilor, la sfintele slujbe. Cf. Παναγιώτου Ἀθαν. Ἀραμπατζῆ, Ἡ *Κορίτσα (Κορίτσα) τοῦ Κλειτσοῦ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων τῆς Εὐρυτανίας*, în "Μελέται, χριστιανικοὶ θεσαυροὶ εἰς τὴν Κορίτσαν", nr. 2, Atena, 1981, p. 16.

33. Atestată documentar încă de la sfârșitul secolului al IX-lea, *Episcopia Litzas și Agrafon* a fost nevoită să își schimbe de mai multe ori sediul, datorită dificultăților cu care s-a confruntat în perioada ocupației venețiene (1204-1470) și turcești (după anul 1470).

34. Arhiereul Macarie este pomenit în pisanica de la paraclisul mănăstirii Proussou-Grecia. Cf. Παναγ. Ἡ Πουλίτσα, *art.cit.*, p. 264 (nr. 32).

35. Mănăstirea era amintită în corespondența oficială a patriarhului Gherasim al II-lea (1673-1674), fost mitropolit de Τίρνοβος. Despre Gherasim al II-lea cf. Μανουήλ Ἰ. Γεδεών, *Πατριαρχικοὶ πίνακες*, ed. a II-a, Atena, 1996, p. 473-474.

36. Această mențiune a fost introdusă în titlul slujbei Sf. Nicolae, pentru a se indica locul de origine al diortositorului slujbei și autorului canonului și paraclisului sfântului. Cf. ms. gr. 4, f 1, din biblioteca mănăstirii "*Sfântul Nicolae al Myrelor Lichiei*" din insula Andros-Grecia.

37. Cf. Ἡ. Δ. Σαμαρᾶ, Ὁ *Κλειτσος Εὐρυτανίας*, Atena, 1963, p. 35.

902³⁸. Este adevărat că în Vounena a ființat o episcopie (dispărută însă înainte de anul 1371) și o biserică,³⁹ dar nu o mănăstire. Formularea "TOY BOYNENOIS" este eliptică: articolul τοῦ (genul masculin, numărul singular, cazul genitiv) trebuia urmat de verb la modul participiu, timpul aorist, în același gen, număr și caz (ex. μαρτυρήσαντος, ἀθλήσαντος sau ἀσκήσαντος = *care a mărturisit, a dus lupta sau s-a nevoit*). Substantivizat prin articol, verbul la participiu dobândește valoarea de genitiv adnominal, intrnd în raport cu substantivul precedent ΝΙΚΟΛΑΟΥ, pe care, astfel, îl determină. Autorul textului inscripției a considerat că verbul la modul participiu nu este absolut necesar pentru ca semnificația mesajului său să fie sesizat cu ușurință de vorbitorii de limbă greacă și, în consecință, l-a omis.

Grafia BOYNENA - BOYNENOIS (cazul dativ, numărul plural) se întâlnește în prima ediție a slujbei sfântului (Veneția, 1657). Edițiile următoare au preluat această grafie. În izvoarele mai vechi, toponimul apare în formele Βούνενα (Βούνοινα) - ης sau Βουνένη (Βουναίνη) - ης.

3. "...ΔΙΑ ΝΕΩΓΚΟΥ ΒΑΣΣΑΡΑΒΑ ΗΓ(ΕΜΟΝΟΣ) ΜΟΛΔΟΒΑΧΙΑΣ 1520".

În general, relația sintactică dintre prepoziția *διά* și substantive sau substituți ai acestora (adjective, pronume, numerale, forme nominale verbale) în cazul genitiv, exprimă locul, materia, timpul, mijlocul, intermediul, mijlocitorul sau intermediarul prin care se realizează acțiunea verbului. Dar este greu să presupunem că Neagoe Basarab ar fi acceptat rolul de simplu intermediar, cu ajutorul căruia sfintele moaște au ajuns în posesia mănăstirii grecești! Dacă am admite că voievodul a fost doar mijlocitor, ne-am confrunța cu următoarea întrebare la care nu s-ar putea găsi un răspuns plauzibil: cine a fost donatorul – nu intermediarul! – și de ce nu i s-a reținut numele? În textul de la Koritsa, prepoziția *διά* intră în componența grupului nominal prepozițional suplimentar, formând complementul agentului, care exprimă autorul acțiunii, cauza eficientă, apartenența prin origine sau proveniența. În inscripții grecești și în tratate de gramatică greacă din secolele XVI-XIX, construcția *διά* + substantiv în cazul genitiv are aceeași valoare semantică cu construcții gramaticale formate din substantive în cazul genitiv, precedate de prepozițiile *ἀπό*⁴⁰, *ἐκ*⁴¹, *παρά*⁴², și *ὕπό*⁴³. De multe ori aceste prepoziții sunt precedate de verbul *ἀφιερῶσθαι* = *a fi consacrat, a fi dăruit ca ofrandă de cine-*

38. Δημητρίου Ζ. Σοφιανού, *Ἅγιος Νικόλαος ὁ ἐν Βουναίνῃ*, Atena, 1972, p. 84-88.

39. *Ibidem*, p. 94, 99.

40. Νεοφύτου Ἱεροδιακόνου Πελοποννησίου, *Θεοδώρου Γραμματικῆς εἰσαγωγῆς τῶν εἰς τέσσαρα εἰς τέταρτον Ὑπόμνημα*, București, 1778, col. 1033.

41. *Ibidem*, col. 993, 996.

42. Alexandru Elian, *op.cit.*, p. 358 (nr. 340, 341), 443 (nr. 503); Corina Nicolescu, *op.cit.*, p. 113 (nr. 101), 116 (nr. 103) ; G. Millet, J. Pargoire, L. Petit, *op.cit.*, p. 161 (nr. 465), 163 (nr. 474); N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, vol. I, fasc. I, București, 1905, p. 21 (nr. 43), 97 (nr. 193), 117 (nr. 310), 138 (nr. 383), 342 (nr. 982); Șt. Nicolaescu, *op.cit.*, p. 1; Henri Grégoire, *Recueil des inscriptions grecques chrétiennes d'Asie Mineure*, fasc. I, Paris, 1922, p. 37 (nr. 109); Χριστοφόρου Κτενῶ, *Αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ οἱ ἀφιερῶταὶ τῆς ἐν Στεφανουπόλει Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος*, București, 1938, p. 11 (nr. 6), 12 (nr. 11, 13), 13 (nr. 17, 18); Δημητρίου Π. Πασχαλῆ, *art.cit.*, p. 62 (nr. 39), 72 (nr. 71).

43. G. Millet, J. Pargoire, L. Petit, *op. cit.*, p. 117 (nr. 355); Νεοφύτου Ἱεροδιακόνου Πελοποννησίου, *op.cit.*, col. 994, 1033.

va sau de la cineva. De aceea considerăm că, în inscripția pe care o analizăm, acest verb lipsește, dar se subînțelege. Pentru a fi cât mai succint, autorul l-a omis, convins că, deși neexprimat direct, acesta se înțelege din contextul în care a folosit prepoziția *διὰ*. De altfel, este loc comun că inscripțiile se caracterizează prin stilul lor concis, uneori eliptic și chiar laconic. Epigrafiile greacă a înregistrat puține cazuri în care prepoziția *διὰ*, introduce agentul acțiunii. La mănăstirile atonite, în anul 1904, s-au inventariat numai două epigrafiile asemănătoare⁴⁴. Se pare că, în provincia Evrytania, inscripția de la Koritsa este singura de acest fel⁴⁵.

Se cunosc mai multe variante de transliterare în limba greacă a substantivului propriu *Neagoe*. Plecnd de la formele *Νεάγοις*, *Νεάγωις*, *Νάγγοε* și *Νεάγγος*, întâlnite în secolul al XV-lea,⁴⁶ se ajunge, în secolul al XVIII-lea, la *Νεάγουλος*⁴⁷, *Νεάγγουλος* (cu variantele *Νεάγγουλας*, *Νεάγγουλε* și *Νεάγγουλω*)⁴⁸, *Νεάγγως* (*Νεάγγω* în cazurile acuzativ și vocativ)⁴⁹ și *Νιάγα*⁵⁰. Inscripțiile contemporane voievodului – dintre care unele chiar văzute de el – au transmis forma *Νεάγκος*⁵¹. Aproape identic cu această variantă este numele voievodului transcris în inscripția răcliței din Koritsa. După toate probabilitățile, forma *Νεάγκος* constituie un *ἄπαξ λεγόμενον*.

Întrucât în inscripție s-a specificat că *ΝΕΩΓΚΟΣ* aparține familiei domnitoare a Basarabilor și sfințele moaște au fost dăruite în anul 1520, se poate identifica cu ușurință persoana voievodului și titulatura sa corectă. Acesta nu stăpânea în “*Moldovlahia*” (Moldova), ci în Ungrovlahia. În anul 1520, în Moldova domnea Ștefăniță (1517-1537), voievod puțin cunoscut ca sprijinitor al mănăstirilor grecești⁵² și necunoscut ca donator de relicvarii. Chiar dacă s-ar accepta că domni-

44. G. Millet, J. Pargoire, L. Petit, *op.cit.*, p. 28 (nr. 28), 165 (nr. 480). Autorii acestei lucrări propun o lectură diferită pentru inscripția de la nr. 28.

45. Παναγ. Ἡ Πουλίτσα, *art.cit.*, nu semnalează nici o construcție gramaticală similară.

46. V. Laurent, *Les “Mémoires” du Grand Ecclésiarque de l’Église de Constantinople Sylvestre Syropoulos sur le concil de Florence (1438-1439)*. Edition du Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1971, p. 162, 460; N. Iorga, *Documente privitoare la istoria Românilor*, Col. cit., vol. XIV, partea I, p. 41; Σπ. Λάμπρος, *Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐλληνικῶν κωδίκων*, tom. I, Amsterdam, 1966 (reproducere fotografică), p. 402.

47. Ἰωάννου Κομνηνοῦ, *op. cit.*, loc. cit.; *Viața Sfântului Nifon*, ed. Vasile Grecu, București, 1944, p. 92.

48. *Viața Sfântului Nifon*, ed. cit. supra, p. 92, 138, 156, 142.

49. *Ibidem*, p. 92, 96, 122, 124, 128.

50. Alexandru Elian, *op. cit.*, p. 330 (nr. 285).

51. G. Millet, J. Pargoire, L. Petit, *op.cit.*, p. 171 (nr. 495) ; N. Iorga, *Muntele Athos în legătură cu țerile noastre*, în “*Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice*”, seria a II-a, t. XXXVI, nr. 14 (1912-1913), p. 473; Șt. Nicolescu, *op.cit.*, p. 1; Marcu Beza, *op. cit.*, p. 53; *Documente Romaniae Historica*, vol. II, București, 1972, p. 356 (nr. 187).

52. Hrisovul semnat la 1 ianuarie 1575 de Petre Șchiopul în prima sa domnie (1574-1577), amintește o danie pe care Ștefăniță a făcut-o mănăstirii Zografou (Cf. Petre Ș. Năsturel, *op. cit.*, p. 194). La mănăstirea Grigoriou a fost semnalată existența unui hrisov de la Ștefăniță (Cf. Βαρλααμ Ἀγγελάκου Γρηγοριάτου, Ἡ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου (1300-1921), Tesalonic, 1921, p. 41.

torul "Moldovlahiei" a fost cel care a dăruit sfintele moaște, ar fi greu de explicat de ce numele acestuia a fost substituit cu numele voievodului muntean.

În unele documente Neagoe Basarab se intitula *ВОГВОДА Н ГСДНЪ ВЛАШИИ* = *voievod și domn valah*⁵³. Dacă pe relicvariul dăruit mănăstirii "Sf. Nicolae cel Nou" a fost încrustată această intitulăție, nu este exclus ca, autorul inscripției de pe cutia de aramă, necunosător al limbii slave, să fi descifrat formula *ГСДНЪВЛАШИИ* pe baza similitudinii relative a caracterelor slavone cu cele grecești. Faptul că, probabil, aceasta nu se putea citi cu ușurință și avea același număr de litere cu termenul *Μολδοβλαχία*, a înlesnit confuzia.

În pisania de la mănăstirea Curtea de Argeș și în câteva inscripții lipsite de orice artificialitate, domnitorul se intitula cu smerenie "Io Neagoe Voievod"⁵⁴. Titulaturi asemănătoare au fost înscrise și pe relicvariile de la Istanbul⁵⁵ și mănăstirea Dionisiou⁵⁶. Probabil și pe relicvariul închinat mănăstirii "Sf. Ioan cel Nou" era gravată această titulatură prescurtată, pentru că, la data executării ei, țara în care Neagoe Basarab domnea era foarte cunoscută. Cu timpul însă, în memoria colectivă a populațiilor situate în regiuni mai îndepărtate de Țara Românească, numele voievodului nu se mai asocia stereotipic cu numele țării în care a domnit. După cât se pare, autorul inscripției de pe cutia de aramă din Evrytania – regiune care, pentru vremea aceea, era situată la mare distanță de țara donatorului – a considerat că titulatura trebuia completată, pentru ca proveniența sfintelor moaște să fie probată și dreptul de proprietate asupra lor să fie pe deplin întemeiat. Dar, pentru că nu era bine informat cu privire la domnia lui Neagoe Basarab și, probabil, îi era mai cunoscută "Moldovlahia"⁵⁷, a trecut această denumire alături de numele voievodului.

Anul 1520, consemnat în inscripție ca dată la care s-a făcut darul de sfinte moaște, s-a înscris în rândul anilor încununăți cu realizări remarcabile în ceea ce privește strădaniile depuse de voievod pentru susținerea mănăstirilor. "Cu sprijinul și cheltuiala prea bine credinciosului domn Ioan Neagoe voievod al Vlahiei", în acest an s-a ridicat din temelii turnul mănăstirii Dionisiou⁵⁸. Probabil, tot în 1520, aici, el "multe ziduri au făcut și înalte" și a terminat lucrările la "biserica frumoasă" zidită "pre groapa sfântului Nifon"⁵⁹. Tot atunci a acordat privi-

53. Gr. G. Tocilescu, *534 documente istorice slavo-române din Țara-Românească și Moldova privitoare la legăturile cu Ardealul 1346-1603*, București, 1931, p. 226 (nr. 234), 237 (nr. 247).

54. G. Mihăilă, Dan Zamfirescu, *Literatura română veche (1402-1647)*, vol. I, București, 1970, p. 159; Alexandru Elian, *op. cit.*, p. 330 (nr. 385); p. 753 (nr. 1096); G. Millet, J. Pargoire, L. Petit, *op. cit.*, p. 152 (nr. 446).

55. "Acele cinstite moaște... le-a ferecat Io Neagoe Voevod". Cf. Emil Vîrtosu, *op. cit.*, loc. cit.

56. "+ Αύτη τη.. λάρναξ... έτελήθη... παρά... αὐθέντου Νεάγκου...". Cf. G. Millet, J. Pargoire, L. Petit, *op. cit.*, p. 161 (nr. 465).

57. Cf. Μάρκου 'Α. Γκιόλια, *Ίστορία τῆς Εὐρυτανίας στους νεώτερους χρόνους (1393-1821)*, Ed. Poreia, Atena, 1999, p. 186, 187, 196, 389, 482.

58. G. Millet, L. Petit, *op. cit.*, p. 171.

59. Gavriil Protul, *op. cit.*, p. 95.

legii mănăstirii Xenofon și a întărit mai multe proprietăți mănăstirilor Valea, Seaca, Bistrița, Snagov, Dobrușa și Nucet⁶⁰. Numărul actelor de “întărire” a proprietăților mănăstirești emise de cancelaria domnească în anul 1520 depășește cu peste 15% media anuală a documentelor similare semnate de voievod între 8 ian. 1512 – 4 iulie 1521.

Se pare că, la începutul secolului al XVI-lea, mănăstirea “Sf. Nicolae cel Nou” trecea prin grele încercări pricinuite de samavolniciile stăpânirii turcești și starea economică precară a întregii provincii Evrytania⁶¹. În asemenea condiții, era firesc ca speranțele obștii monahale să se îndrepte și spre “raiul Valahiei Mari”⁶² și spre “divinul Neagoe”⁶³, care “multă milă pretutindinea da și mai vrătos pre cei ci se striina pen pustii și pren peșteri și pre în schituri fară de nici o scumpete îi hrăniea”⁶⁴. La fel de firesc era ca voievodul să asculte glasul cuvioaselor maici din mănăstirea Evrytaniei, deoarece ori de câte ori vedea “mănăstiri care au sărăcit”, “cu dorință vroia să nu le lase, ci le cerceta și le miluia” pentru că “prin dorință și osârdie râvnea către sfintele și dumnezeieștile biserici a le zidi, a le ridica și a le milui”⁶⁵. Pe lângă acestea, Sf. Nicolae cel Nou era bine cunoscut și datorită bisericilor și mănăstirilor care îi purtau numele. Vestigiile unei mănăstiri bizantine cu hramul sfântului au dăinuit în localitatea Alia, din provincia Almiros-Grecia. Componente din edificiile străvechii mănăstiri au fost încorporate în zidurile lăcașului de închinare, construit în anul 1890 pe ruinele acesteia⁶⁶. În localitatea Τίρνοβος din Tessalia a existat o mănăstire cu hramul sfântului, până în a II-a jumătate a secolului al XVII-lea⁶⁷. În prezent, în cartierul “Vlahilor” din această localitate se slujește în biserica “Sf. Nicolae cel Nou” –

60. *Documenta Romaniae Historica*, vol. cit., p. 356 (nr. 187, 188), 358 (nr. 189), 369 (nr. 192), 371 (nr. 193), 379 (nr. 195), 385 (nr. 197, 390 (nr. 201), 391 (nr. 202).

61. Deși, oficial, recunoșteau statutul de semiautonomie al acestei regiuni, în relațiile directe cu locuitorii ortodocși, autoritățile turcești se comportau arbitrar și discreționar. Cf. Πάνου Ἰ. Βασιλείου, *Ἡ Ἐπισκοπή Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων ἐπὶ Τουρκοκρατίας*, Ed. Μαυρίδης, Atena, 1960, p. 32.

62. Cf. Χρήστου Δ. Βασιλοπούλου, *Ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Νεομάρτυς*, ed. a III-a, Atena, 1973, p. 56. După unii cercetători, aceasta era denumirea consacrată Țării Românești în literatura aghiografică a epocii. “Vlahia Mare” nu desemna numai regiunea cu acest nume, situată în Tesalia. Cf. Petre Ș. Năsturel, *op.cit.*, p. 337.

63. Caracterizarea aparține lui Maxim Trivolis – Sf. Maxim Grecul (1480-1556) – și a fost făcută în textul unei epigrame notată în ms. gr. 3819-282 de la mănăstirea Dionisiou. Cf. Σπ. Π. Λάμπρος, *op. cit.*, p. 402.

64. Gavriil Protul, *op.cit.*, p. 103.

65. *Documente privind istoria României. Veacul. XVI. B. Țara Românească*, vol. I (1501-1525), Editura Academiei Republicii Populare Române, (București), 1951, p. 91 (nr. 89), 104 (nr. 103), 136 (nr. 137).

66. N. Ἰ. Γιαννοπούλου, *Βυζαντινὴ μονὴ Ἁγ. Νικολάου τοῦ Νέου τοῦ ἐν Βουβένῃ τῆς Θεσσαλίας, ὡν ἑπετηρίς ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, an XIV (1938), p. 432-434.

67. În anul 1657, starețul acesteia se adresa editorului slujbei Sf. Nicolae cel Nou. Cf. Δημητρου Ζ. Σοφianoῦ, *op.cit.*, p. 90, n. 1.

numită și “Vlahonikolas” – ctitorită la începutul secolului al XVI-lea⁶⁸. Și în Constantinopol Sfântul Nicolae cel Nou se bucura de aleasă cinstire, pentru că adeseori, capul său păstrat în mănăstirea “Sf. Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei” din insula Andros, era adus spre închinare în Vlah-Sarai⁶⁹.

Darul făcut mănăstirii din Koritsa putea fi însoțit și de danie în bani. Această supoziție este plauzibilă, întrucât Neagoe Basarab obișnuia să acorde ajutoare constând, în același timp, în prețioase obiecte de cult și sume importante. Biograful Sf. Nifon relatează că “în lăudata mănăstire Vatoped”, unde a pus pe icoana Maicii Domnului “un măr de aur cu mărgăritar și cu pietre scumpe”, “tocmi să se dea milă pre an ca și la lavra lui sîntu Athanasie”⁷⁰, iar Patriarhia Ecumenică “cu bani și cu multe daruri o au îmbogățit”⁷¹. Știrea despre ajutorul în obiecte de valoare și bani dat Patriarhiei este confirmată după anul 1522⁷². Pe lângă obrocul anual de 7000 de aspri⁷³, mănăstirea Hilandar a primit și un Octoih, ediția 1510⁷⁴. Pentru mănăstirea Marea Lavră-Athos, voievodul “a făcut vase de treaba bisericii de aur și de argint, și zevese cusute cu sârmă de aur prea înfrămșetată au dat, și au făcut și mertic mare câte 90.000 de talere pe an”⁷⁵ sau, după altă sursă, “câte 10.000 de talere pe an”⁷⁶. La 29 iulie 1518, Neagoe Basarab dăruia mănăstirii Cotmeana “obroc” câte 1000 de aspri, dar totodată, și “un potir de argint și o tipsie de argint”⁷⁷.

În textul din anul 1998 (inscripția B) s-a strecurat o greșeală de formă și alta de fond.

1. “...Η ΔΙΑΣΩΣΗΣ...”.

În katharevousa simplă, în care a fost redactată inscripția, forma corectă a substantivului Η ΔΙΑΣΩΣΗΣ este Η ΔΙΑΣΩΣΙΣ. Numai în demotică se întâlnește forma ΔΙΑΣΩΣΗΣ, însă la cazul genitiv, numărul singular. În textul nostru, articolul Η și contextul arată că substantivul trebuie pus în cazul nominativ, numărul singular, în forma Η ΔΙΑΣΩΣΙΣ.

2. “...ΠΑΛΑΙΑ ΤΟΙΑΥΤΗ/ΧΡΟΝΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1520 Μ) Χ. ...”.

68. N. Ί Γιαννοπούλου, *art. cit.*, p. 434; Δ. Σοφιανῶν, *op. cit.*, p. 89.

69. Ὁ Μέγας Συναξαριστῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ed. a V-a, tom. V., Atena, 1985, p. 242-243.

70. Gavriil Protul, *op. cit.*, p. 99.

71. *Ibidem*, p. 99, 101.

72. “Iar zisul Tzanos.. a dat de veste... că este un depozit de la Domnul Țării Românești, șeptezeci de mii [de aspri] ai lui Basarab, și, trimițând i-a luat, și cupele de argint, pe care le lăsase pentru pomenirea lui”. N. Iorga, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, Col. cit., vol. XIV, partea I, București, 1915, p. 717-718 (nr. 680).

73. St. Nicolaescu, *Domnia lui Neagoe Basarab Voievod, 1512-1521. O danie la mănăstirea Hilandaru din Sf. Munte Athos*, București, 1924, p. 14-15.

74. Ștefan Bazilescu, *art. cit.*, p. 686.

75. Gavriil Protul, *op. cit.*, p. 97.

76. Stolnicul Cantacuzino, *Istoria Țării Rumînești*, în “*Cronicari munteni*”, ed. cit., p. 104.

77. N. Iorga, *Documente privind Istoria Românilor*, loc. cit., p. 137 (nr. 137).

Așa cum reiese din traducere, prin acest enunț se afirmă explicit că vechea cutie pentru moaște datează din anul 1520. De aici rezultă că această răcliță ar fi chiar relicvariul trimis de Neagoe Basarab. Dar această presupunere este infirmată atât de forma extrem de simplă, lipsită de motive ornamentale, cât și de materialul comun, din care a fost confecționată cutia. Voievodul comanda relicvarii de artă, executate cu rafinat gust estetic, din metale și pietre prețioase⁷⁸. Pe lângă acestea, aprofundarea conținutului semasiologic și reconstituirea faptului compunerii textului exclud atribuirea acestuia lui Neagoe Basarab. Era cu neputință ca voievodul să afirme despre sine că este *“domnitor al Moldovlahiei”*! Persoana care l-a redactat se afla în fața relicvariului original și, din textul inscripției voievodale, a preluat numai datele privitoare la numele, titulatura donatorului și anul în care a fost făcută donația, deoarece urmărea să justifice succint proveniența sfintelor moaște, pentru a dovedi autenticitatea lor și a susține dreptul de proprietate al mănăstirii *“Sf. Nicolae cel Nou”* asupra acestora.

Motivul și data scoaterii sfintelor moaște din relicvariul voievodului și depunerii lor în cutia de aramă, păstrată la biserica *“Sf. Nicolae cel Nou”*, nu se pot stabili cu precizie. Cert este că, prin întâmplări neprevăzute asemănătoare, a trecut și racla în care Neagoe Basarab *“purta tot cu sine pe unde mergea, și în curte și în biserică”*, și pe cale *“în carătă”* moaștele Sf. Nifon, primite de la mănăstirea Dionisiou⁷⁹. Probabil, relicvariul trimis în Koritsa a fost *“prefăcut”* (turnat din nou), iar metalul prețios obținut și pietrele scumpe s-au folosit la realizarea altor

78. *“Superba raclă de la mănăstirea Dionisiou”* (Petre Ș. Năsturel, *op.cit.*, p. 92) a fost apreciată de Șt. Nicolaescu ca *“prea frumos chivot... din argint suflat cu aur, artistic lucrat, cum nu este altul în toată Europa, în ajur (filigran) și bogat împodobit cu pietre scumpe și email”*(*Un prețios chivot...*, loc. cit.). Relicvariul de la Istanbul este de aur, împodobit *“din belșug cu perle, rubine, peruzele (turcoaze), diamante și un smarald (?)*, toate dispuse simetric în forma unei cruci, crescută pe toată suprafața... Centrul acestei cruci e format de un rubin (?) excepțional de mare, încunjurat de perle și peruzele, iar brațele crucii se termină printr’o peruzea încunjurată de perle. Numai brațul de jos al crucii se încheia printr’un rubin și două perle mari, totul încunjurat de perle... O aplică simplă (smarad?) se află atașată pe brațul de jos al crucii, pe când brațul stâng este împodobit de o cruciuliță de argint, mică, montată cu cinci diamante... Numărul pietrelor prețioase care împodobesc relicvariul se ridică la circa 80-100 (cu cele lipsă), multe de mărime și valoare excepțională” (Emil Vîrtosu, *op.cit.*, loc. cit.).

79. Aceste sfinte moaște au fost încredințate mănăstirii Curtea de Argeș (Cf. N. M. Popescu, *Nifon II, patriarhul Constantinopolului*, în *“Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice”*, seria a III-a, tom XXXVI, 1913-1914, p. 791). Animat de dorința de a repune în valoare moștenirea spirituală și artistică lăsată de marele voievod, cu prilejul aniversării a 280 de ani de la canonizarea Sf. Nifon (11 august 1795) episcopul Iosif I al Argeșului s-a văzut nevoit să facă o răcliță de argint pentru mâna sfântă. Peste patru ani, capul Sf. Nifon a fost așezat în racla, făcută de arhimandritul Partenie și ornamentată cu cheltuiala episcopului Iosif. La jumătatea secolului trecut, după un scurt popas la Râmnicu-Vâlcea, sfintele moaște au ajuns la catedrala mitropolitană din Craiova. Cf. Gheorghe I. Moisescu, *Viața Sfântului Nifon patriarhul Țarigradului*, în *“Biserica Ortodoxă Română”*, an LXXVI, nr. 9 (sept. 1958), p. 871.

odoare (vase liturgice, ferecături de icoane, evanghelii etc.). Istoria artei bisericești înregistrează cazuri de "prefacere" a pieselor de orfevrerie atestate epigrafic. La noi, două potire de la mănăstirea Cozia au fost prefăcute în anul 1700 și, respectiv, 1792, o cătuie de la mănăstirea Arnota, dăruită de "răposatul Matei Voevod", "stricăndu-se, o au prefăcucut-o Udrea, mare cămăraș", în anul 1669 sau 1670⁸⁰, iar un sfeșnic din anul 1687 a fost făcut "den alte sfeșnice și den tr' alte arginturi ce au fostu date de creștini pentru pomană la sv(a)nta Mănăstire Bistrița și cu cheltuiela robului lui D(u)mn(e)zeu Constandin Brâncoveanul, mare logofăt"⁸¹. Aceeași soartă au avut și unele obiecte de cult provenite de la Neagoe Basarab. În anul 7131 (1 sept. 1622-31 aug. 1623), fostul mitropolit Teofan al III-lea al Moldovei (1617-1619) a reînnoit un vas pentru agheasmă, făcut din argint "dintr-o tipsie ruptă; și a fost tipsia făcută de Ion Neagoe voevod; și a mai dat o cupă și două pahare mici și a fost peste tot 6 litre de argint..."⁸².

Mai verosimilă pare ipoteza valorificării relicvariului original. Ipoteza se bazează pe premiza că acesta era destul de valoros și, în istoria zbuciumată a mănăstirii "Sf. Nicolae cel Nou", au existat situații extreme, desperate, în care egumenia a fost silită să îl schimbe cu contravaloarea lui în bani. Așa cum rezultă din expunerea anterioară, în calitatea sa de voievod cu mari posibilități materiale și adâncă evlavie pentru cele sfinte, Neagoe Basarab nu-și putea permite să dăruiască sfinte moaște într-o cutie lipsită de orice valoare materială și artistică. Calitatea excepțională a obiectelor de cult dăruite în cei aproape zece ani de domnie certifică veracitatea acestei aserțiuni. Nu se cădea ca părți din moaștele unor sfinți atât de însemnați ca Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Mare Mucenic Gheorghe și Sf. Mare Muceniță Marina să fie dăruite oricum! Dar, după decenii sau veacuri, relicvariul avea să fie de mare ajutor – poate chiar salvator! – pentru mănăstirea "Sf. Nicolae cel Nou", împlinindu-și rostul hotărât de însuși donatorul său. Fără îndoială, și după anul 1520, mănăstirea a fost amenințată de pieire. Sărăcia cruntă provocată de situația economică deplorabilă a regiunii, fiscalitatea exagerată impusă, sub diverse pretexte, de aparatul administrativ turcesc și atacurile furibunde dezlănțuite împotriva mănăstirilor de către "hoții agareni" erau numai câteva dintre cauzele care puteau duce la dispariția obștii monahale din Koritsa⁸³. Mănăstirea "Sf. Ioan cel Nou" a suferit distrugeri de proporții cauzate de repre-

80. Corina Nicolescu, *Argentăria laică și religioasă în Țările Române (sec. XIV-XIX)*, București, 1968, p. 121, 126, 233.

81. *Ibidem*, p. 261.

82. Alexandru Elian, *op.cit.*, p. 689, nr. 1017; Corina Nicolescu, *op.cit.*, p. 185.

83. În anul 1577, călugării din mănăstirile de la Meteora prezentau sintetic și, totodată, răscolitor complexitatea factorilor care aduceau în pragul disperării obștile de monahi și monahii din Imperiul Otoman. Părinții "aflați în mare primejdie și strămtorați din toate părțile" nu știau ce să mai facă. Din pricina lipsurilor fuseseră siliți de agareni să-și pună grădinile "zălog la împărăție". În cererea de ajutor adresată lui Mihnea Vodă, domnitor al Țării Românești (1577-1583, 1585-1591), ei se plâneau: "Neputându-le răscumpăra, toate moșiile s-au pierdut cu totul și suntem în mare necaz pentru că nu ne putem ridica de multa datorie ce s-a făcut" N. Iorga, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, Col. cit., vol. XIV, p. a III-a, București, 1936, p. 3-4 (nr. 3).

salii crunte⁸⁴ și calamități naturale⁸⁵. Relicvariul de la Neagoe Basarab putea fi valorificat în astfel de împrejurări pentru ca, în mănăstirea “Sf. Nicolae cel Nou”, să nu se curme firul vieții monahale.

Din relatările d-lui Loukas N. Pavletsis, episcop al bisericii “Sf. Nicolae cel Nou” și, așa cum reiese din textul inscripției relicvariului din 1998, descoperitorul sfințelor moaște, rezultă că răclița de aramă se afla într-un bulgăre de ceară și mastic. Fiecare parte din sfințele moaște era înfășurată în hârtie, pe care era înscris numele unuia din cei trei sfinți. Aceste date sugerează ideea că sfințele moaște au fost așezate la “rădăcina” sfinței mese, când a fost sfințită vre-una din bisericile refăcute sau ridicate din temelii în incinta mănăstirii⁸⁶. Evaluarea din punct de vedere liturgic a conținutului și aspectului cutiei procură noi argumente în susținerea acestei idei. În virtutea tradiției locale, pentru sfințirea lăcașului de închinare se pregăteau trei părțile de moaște de la sfinți diferiți⁸⁷. De regulă, acestea erau moaște de sfinți mucenici sau mărturisitori. Însă, la începutul secolului al XV-lea, Sf. Simeon al Tesalonicului, exponent al tradiției liturgice ortodoxe, lăsa să se înțeleagă că, la sfințire, se foloseau, și moaște de “sfinți cuvioși”⁸⁸. Dintre cei trei sfinți menționați pe răclița de la Koritsa, doi au fost martiri: Sf. Mare Mucenic Gheorghe și Sf. Mare Muceniță Marina. Cum s-ar explica includerea Sf. Atanasie cel Mare între sfinții ale căror moaște se așezau la sfânta masă? *Memoria*

84. Cătunul Golia din proximitatea mănăstirii a fost distrus în întregime ca urmare a măsurilor drastice luate împotriva localnicilor. Ruinele caselor și apeductul din Golia au fost descoperite în anii 1960. Cf. H Δ. Σαμαρά, *op. cit.*, p. 35.

85. Pe fila a II-a din Evanghelia de la mănăstirea Tatarna, situată tot în Evrytania, “*smertitul preot Dimitrie*” a lăsat următoarea însemnare: “*În anul 1743 de la Nașterea lui Hristos, luna februarie, ziua a noua, miercuri spre seară, s-a făcut mare cutremur... încât au căzut case și biserici, iar oamenii s-au aflat în primejdie de moarte. și nimeni nu și-a adus aminte să mai fi fost un așa cutremur*”. Cf. Παναγ. Ἡ. Πουλίτσα, *art. cit.*, p. 275 (nr. 92).

86. În anul 1600 instanțele judecătorești musulmane ale regiunii emiteau hotărârea prin care se permitea începerea lucrărilor de consolidare și renovare a bisericii mănăstirii. Cf. Γ. Φλωράκη, Φ. Θεοδωράκη, Ν. Φλωράκη, *Ἱστορικὸν τοῦ θαυματουργοῦ ἱεροῦ κειμηλίου Ἐὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ἐν κόμῃ Κορίτσα καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ναῶ ἀγίου Νικολάου τοῦ Νέου*, Atena, 1956, p. 9, 14.

87. În rânduiala sfințirii bisericii, la sfârșitul slujbei împărțirii sfințelor moaște, “*arhiereul pune trei părți de sfinte moaște de mucenici pe sfântul disc, deasupra așează steluța, le acoperă cu sfântul acoperământ și le tămâiază*”. Cf. *Ἐὐχολόγιον*. Δ'. Ἐγκαινιστικόν (τεῆξτ σταβιλίτ δε ρεπυτατυλ προφ. υνιᾶ. Ἰωύνης Μ. Φουντούλης), Εδ. Ἱερῶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας, “Ἅγιον Ὅρος”, 2003, p. 14.

88. Sf. Simeon al Tesalonicului, *Διάλογος ἐν Χριστῷ κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων*, 116, PG, vol. 155, col. 320C: “*Așadar, plecând arhiereul într-o biserică veche, unde s-au pus deja moaștele, și zicând două rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu pentru darul de la moaștele mucenicești, le poartă (pe acestea) deasupra capului. și venind, le așează după cum este obiceiul. Căci nu este îngăduit a săvârși sfințire de biserică fără moaște de mucenici sau sfinți cuvioși*”.

Ecclesiae îl receptase și ca mărturisitor. În textul slujbei sfântului (18 ianuarie)⁸⁹ și al slujbei aducerii moaștelor sale (2 mai)⁹⁰, în corespondența papei Iuliu I (337-352), contemporanul său⁹¹, și în opere patristice⁹², “*stâlpul și atletul Bisericii*”⁹³ este înfățișat ca mărturisitor.

Imnografia Bisericii l-au caracterizat pe Sf. Atanasie cel Mare și “*prea cuvios părinte*” sau “*cuvios*”⁹⁴. Pe baza autorității deținute în conștiința credincioșilor de scrierile Sf. Simeon al Tesalonicului, Sf. Atanasie cel Mare putea fi socotit între “*sfinții cuvioși*”, ale căror moaște erau aduse la slujba sfințirii bisericii.

Metalul și forma cutiei descoperite în bulgărele de ceară amestecată cu mas-tic constituie probe convingătoare în sprijinul presupuziției că aceasta a fost între-buінtată la sfințire de biserică. Conform rânduielii slujbei de sfințire, așa cum aceasta ne-a fost transmisă tot de Sf. Simeon al Tesalonicului, arhiereul trebuie să pună părțile din moaștele a trei sfinți “*într-o cutie mică [dreptunghiulară] făcută din argint, aramă sau piatră*”⁹⁵. Aceeași practică se întâlnește și astăzi. Cele mai recente ediții ale “*Slujbei de sfințire a bisericii*” prevăd că, după ce intră în altar,

89. Viața Sf. Atanasie cel Mare este descrisă în termenii folosiți de imnografi pentru prezentarea “*nevoințelor atleților*” lui Hristos: “*prigoniri ai răbdat și primejdii ai suferit, de Dumnezeu grăitorule...*” (la Vecernie, stihira I de la Doamne strigat-am...); “*Nenumărate sunt primejdiile pe care le-ai îndurat, nevoindu-te pentru dreapta cinstire de Dum-nezeu...*” (la Utrenie, catavasia a VII-a, la Canon); “*Trâmbița cea mare a adevărului, biruitoarele în lupte multe...*” (la Utrenie, stihiră la Laude).

90. La Vecernie, în stihira a VI-a la “*Doamne strigat-am...*”, referindu-se la prigoanele pe care le-a suferit sfântul, credincioșii i se adresează: “*...mărturisitorule Atanasie, suferind dese nevoi și năpăstuiiri...*”.

91. “*Așadar, în vremea de acum și pentru cea ce va să fie, în toate chipurile a avut parte de mărita mărturie a mărturisirii, căci pe uscat și pe mare în multe feluri fiind încercat, a călcat peste toate unelirile arienilor și, adesea, când cu vicleșug a fost aruncat în primejdii din pricina urii, moartea a nesocotit!*”. *Epistola Julii episcopi Romani ad Alexandrinos pro Athanasio*, la Σωκράτους Σχολαστικόν, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, II, 23, în PG, vol. 67, col. 253AB.

92. “*La adânci bătrâneți sfârșindu-și viața, se duce lângă părinții săi patriarhi, prooroci, apostoli și mucenici care au luptat pentru adevăr*”. Sf. Grigorie Teologul, *Αόγος κα' Είς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδείας*, în PG, vol. 35, col. 1128 AB. “*Atanasie, preot al orașului Alexandria, exemplu strălucit de statornicie și virtute, pe care furtuna prigoanei eretice nu l-a doborât, ci l-a întărit și care... aproape că a dobândit me-ritul muceniciei înainte de a căpăta vrednicia de mărturisitor*”. Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Domnului*, VII, 29, în “*Părinți și Scriitori Bisericești*”, vol. 57, București, 1990, p. 879. Vincențiu de Lerini considera că Sf. Atanasie a fost “*învățător prea bine credincios și mărturisitor prea ales*”. *Secundum Commonitorium*, PL, vol. 50, col. 680.

93. Sf. Grigorie Teologul, *op.cit.*, col. 1112B, 1113AB.

94. Cf. Mineiul lunii ianuarie, ziua a XVIII-a, la Vecernie, stihira I la Doamne strigat-am... , la Utrenie, catavasia a VI-a la Canon, și Mineiul lunii mai, ziua a II-a, la Vecernie, stihira a IV-a și a V-a la Doamne strigat-am..., și acum... la Stihioavnă și la Utrenie, peasna a III-a, a IV-a și a VII-a la Canon, Condacul și stihira I și a II-a la Laude.

95. *Op. cit.*, 126, col. 332A.

însoțit de clerici, arhiereul “*pune sfintele moaște într-o cutie mai dinainte pregătită*”. Firește, cutia figurează și pe lista “*celor de trebuință la sfințire*”⁹⁶. După ce se depunea în locul special pregătit, jos, între stâlpii dinspre răsărit ai sfintei mese⁹⁷, cutia cu moaște se acoperea cu ceară și mastic⁹⁸.

*

Drumul străbătut de sfintele moaște dăruite de Neagoe Basarab mănăstirii “*Sf. Nicolae cel Nou*” din Koritsa în lunga călătorie, marcată de întâmplări neprevăzute în cei aproape cinci sute de ani de istorie frământată și, în multe privințe, puțin cunoscută, nu poate fi urmat îndeaproape pe tot parcursul său plin de sinuoșități și peripeții. Informațiile obținute din izvoare istorice și prin investigații “*in situ*”, în Koritsa, atestă faptul că relicvariul original, care după toate probabilitățile, era tot la fel de valoros ca relicvariile voievodale de la mănăstirea Dionisiou și din Istanbul, s-a pierdut. Totuși, printr-un concurs de împrejurări favorabile, s-a păstrat partea cea mai prețioasă a acestuia: odorul sfintelor moaște pe care cu cinste le adăpostea. Acestea au fost împuternicite de istorie să îl reprezinte și, astfel, să adeverească evlavia voievodului Neagoe Basarab, dărnicia lui fără margini și spiritul solidarității panortodoxe de care era animat în relațiile cu toate bisericile și mănăstirile, indiferent de renumele lor sau locul unde se aflau.

Pr. Dr. ION CHIVU

96. *Εὐχολόγιον*, loc. cit., p. 15, 133.

97. Sf. Simeon al Tesalonicului, *op. cit.*, 126, col. 332B.

98. *Ibidem*, col. 312D; *Εὐχολόγιον*, loc. cit., p. 35.

EPISCOPUL MELCHISEDEC ȘTEFĂNESCU AL ROMANULUI, IERARH AL BISERICII ȘI OM DE ȘTIINȚĂ

Eveniment cu adevărat epocal și cu repercusiuni imediate, dar și de durată în întreaga viață social-politică și național-religioasă, Unirea Principatelor Române din ianuarie 1859 a reprezentat un cadru prielnic și pentru înflorirea culturii românești, inclusiv pentru constituirea unui Institut național academic.

La 1 aprilie 1866, ultimul an de domnie al lui Vodă Cuza – alesul de la Iași și București în 5 și 24 ianuarie 1859 – a luat ființă *Societatea Literară Română* care, începând cu 26 august 1867, prin *Decretul domnesc nr. 1246*, a devenit *Societatea Academică Română*, iar din 29 martie 1879 prin *Decretul nr. 749*, *Academia Română*, titlatură pe care o poartă și astăzi¹.

Pentru început, *Academia* a avut ca prim obiectiv, fixat prin statut, stabilirea ortografiei, elaborarea unei gramatici și a unui dicționar al limbii române care să contribuie la dezvoltarea unitară a limbii literare a poporului nostru. Realizarea celor propuse nu a fost tocmai simplă și a comportat dezbateri care s-au prelungit în timp pe durata a trei decenii. Membriilor ardeleni ai Societății (Timotei Cipariu, George Barițiu, Andrei Mocioni, Vicențiu Babeș, August Treboniu Laurian, Alexandru Papiu Ilarian, ș.a.), adepții ai principiului etimologic, produs al exagerărilor curentului latinist, li s-au opus adepții principiului fonetic, reprezentat atunci de Vasile Alecsandri, Titu Maiorescu, Mihail Kogălniceanu și Episcopul Melchisedec Ștefănescu care susțineau, pe bună dreptate, că va rezulta o scriere care nu va fi nici românească, nici latinească, ci va fi o limbă nouă, nevorbită de marea majoritate a poporului român. Aceștia fiind însă în minoritate nu s-au putut impune, motiv pentru care s-au retras de la dezbateri, în anul 1873. Rețineră a triumfat până la urmă și în 1879, când *Academia Română* a fost declarată Institut național, a început o nouă și hotărâtoare fază a dezvoltării filologiei românești. În același timp studiile de istorie, filozofie, științele naturii, matematica, fizica, chimia și medicina s-au bucurat de o atenție cu totul deosebită. Lesne de înțeles, personalități marcante din toate aceste domenii, ca și din altele desigur, au fost chemate să-și aducă partea lor de contribuție. Nu au lipsit nici teologii și clericii, mulți dintre ei având, pe lângă responsabilitățile pastorale și misionare și preocupări pe linie cultural-științifică.

Deși nu este cazul să dezvoltăm aici această problematică, trebuie să arătăm totuși că în ciuda unor momente și voci care postulau un antagonism între religie și știință, din punct de vedere scolastic, și susținut de Renaștere prin reprezentanții ei, acest antagonism nu poate fi susținut în mod obiectiv.

Știința ne oferă un real exterior², exprimat prin raționamente matematice simbolice, ca să poată fi stăpânit și folosit. Omul, însă, prin constituția sa, repre-

1. x x x *Analele Societății Academice Române*, seria a II-a a tomului I (1879), București, 1880, p. 1-2. x x x *Istoria României în date*, București, 1972, p. 220.

2. Ce este realul? Pentru omul de știință sunt reale obiectele și fenomenele materiale; în gândirea religioasă, în afară de această realitate, mai există și realitatea spirituală – Preot N.C. Buzescu și Preot Ioan Gagi, *Dogmatica*, manual pentru uzul Seminarilor Teologice, București, 1958, p. 37.

zintă o altă lume, care nu poate fi înțeleasă numai după tipul științific al realismului fizico-chimic.

Omul are o viață lăuntrică. Înflorirea de gânduri și simțuri, de frumos, de perfecțiune este ceea ce îl diferențiază structural de sistemul fizico-chimic al materiei. Știința teologică este chemată să dezlege problema realului omenesc și sub înfățișarea sa de spiritualitate. Realul omenesc cere realul divin, lumea spirituală transcendentă. Prin Dumnezeu omul ajunge la fericire. Teologia ne pune în legătură cu lumea unor valori supreme precum adevărul, binele, frumosul și sfințenia, pe care omul trebuie să le realizeze în viața și existența sa.

Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului (1822-1892) a fost ales ca membru titular al Academiei Române în ședința acesteia din 10 septembrie 1870, urmare a propunerii lui V.A. Urechia susținută de I.C. Massim și G. Sion, cu toți reprezentanții de frunte ai culturii românești³.

Remarcabila și prodigioasa sa activitate cărturărească în domeniile teologic și istoric l-au impus atenției contemporanilor pe acest luminat ierarh și patriot.

De reținut că un nou ales se considera ca membru al Academiei numai după ce declara formal președintelui că acceptă alegerea și trimițându-și discursul de recepție, participa la lucrări⁴.

Retras în anul 1873, a fost rechemat în rândurile academicienilor în cadrul sesiunii ordinare din 23 mai 1879. În raportul general pe care l-a întocmit asupra lucrărilor Academiei pe anul 1879 Alexandru Odobescu consemna în legătură cu acest act:

*„A fost justă și înțeleaptă această măsură căci ea ne-a adus îndată contingentul prețios al dumnealor V. Alecsandri, P.S. Sa Episcopul Melchisedec și T. Maiorescu”*⁵.

Rechemarea episcopului Melchisedec Ștefănescu la Academia Română s-a datorat, ca de altfel și alegerea din anul 1870, numai personalității sale și valorii reale a operelor pe care le-a conceput și publicat așa cum a subliniat chiar adversarul său, B.P. Hașdeu⁶.

Prezența și activitatea învățatului ierarh și marelui patriot, în cadrul celui mai înalt forum de cultură, demonstrează, fără putință de tăgadă, că Biserica și teologia nu numai că nu condamnă știința, ci o prețuiesc și se folosesc de informațiile oferite de ea și colaborează când este vorba de adevăr, de dreptate și de frumos. Episcopul și cărturarul Melchisedec a participat la ședințe ordinare și extraordinare, intervenind constructiv în discuții, prezentând comunicări, întocmind bio-

3. x x x *Analele Societății...*, tomul III, București, 1871, p. 126.

4. Pentru toate detaliile, inclusiv cu privire la discursul de recepție, a se vedea lucrarea noastră de doctorat *Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului. Viața și activitatea (1822-1892)*, Constanța, 1999, p. 269-271.

5. x x x *Analele Societății ...*, p. 225.

6. Dr. Veniamin Pocitan Ploieșteanul, *Amintiri despre Episcopul Melchisedec al Romanului. La împlinirea a 50 de ani de la moartea lui*, în „Biserica Ortodoxă Română”, LX (1942), nr. 5-6, p. 169-170.

grafii și referate, dăruind hrisoave și publicații noi și a prezidat multe din ședințele secției istorice⁷.

Împreună cu Vasile Alecsandri episcopul Melchisedec sublinia că, îndatoriile Academiei sunt nu numai de a dezvolta inteligența, ci și de a întări moralitatea națiunii. Conștient și convins de locul și rolul Bisericii în viața poporului român, episcopul Melchisedec sublinia că slăbirea Ortodoxiei conducea implicit și la slăbirea sentimentului național, motiv pentru care românii au refuzat cu hotărâre romano-catolicismul și protestantismul⁸.

Păstrarea Ortodoxiei în Țările Române a fost o binefacere pentru întreaga Ortodoxie. Cu toate vicisitudinile prin care au trecut, românii și-au păstrat neatârarea lor politică și, astfel, au putut fi de un real și substanțial ajutor Ortodoxiei ecumenice.

Ortodoxia credinței îi oferă Bisericii strămoșești convingerea că este împreună cu poporul pe care îl păstorește și îl slujește. Latinitatea limbii și a spiritului său îi oferă deschiderea spre universal, simțul echilibrului și al realismului practic.

Confruntată adeseori cu situația de a-și duce existența și a-și desfășura activitatea la răscruce de vremuri și timpuri, în care marile puteri, de credințe și convingeri religioase diferite, își manifestau dorința de extindere, Biserica poporului român ortodox, a exprimat puterea ajutorului Mântuitorului Hristos cel răstignit și înviat tocmai în faptul că, a reușit, totdeauna prin jertfă și îndelungă răbdare, să rămână fidelă Ortodoxiei ecumenice și în același timp să-și păstreze identitatea sa de Biserică românească.

Pe de altă parte, cultura elenă a continuat a avea prieteni devotați aici, iar menținerea cărților grecești editate la noi este un argument. După cele venețiene, tipografiile grecești din Țările Române erau cele mai importante. Mulți Patriarhi, precum Dositei al Ierusalimului, și-au tipărit majoritatea lucrărilor aici la noi⁹.

Episcopul Melchisedec a călătorit destul de mult în țară și în străinătate. Cu unele excepții, majoritatea acestor călătorii au avut caracter de studiu și de informare.

Pretudindeni, pe unde a călătorit, cu pasiunea sa pentru trecut, a căutat și cercetat documente, a descifrat pisaniile votive și inscripții, a citit manuscrise și tipărituri vechi, însemnări de pe obiecte și cărți de cult, a cercetat bibliotecile, îndeosebi cele de la Neamțu, Iași și București.

De pildă, în biblioteca Mitropoliei din Cernăuți, el a descoperit două valoroase lucrări: *Tetraevanghelul lui Ștefan cel Mare de la Humor* și *Tetraevanghelul mitropolitului Grigorie de la Voroneț*. Acestea au readus în discuție problema portretului domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt. Episcopul Melchisedec era convins că miniatura nemuritorului voievod din *Tetraevanghelul de la Humor* era autentică,

7. Pe larg în lucrarea noastră citată, p. 269-291.

8. Episcopul Melchisedec, *Relațiuni istorice despre Țările Române din epoca de la finele veacului al XVI-lea și începutul celui de-al XVII-lea*, București, 1882, p. 52-53. Această lucrare a fost prezentată în cadrul ședințelor de la Academie din 6 februarie și 6 martie 1881.

9. *Ibidem*, p. 54.

în ciuda contestațiilor venite în special din partea lui B. P. Hasdeu. De altfel, cercetările ulterioare i-au dat dreptate¹⁰.

Convins de valorile cuprinse în toate cele cercetate și analizate episcopul Melchisedec a făcut propuneri și pentru adunarea și studierea acestora motivând că „*această lucrare s-a făcut de mult în toate țările civilizate și că ea a reprezentat dovada cea mai bună despre cultura și inteligența românească și în multe ne va emancipa de robia spirituală care ne împinge a căuta și adopta toate de la străini*”¹¹.

Cine, dacă nu Academia, corpul savanților români, trebuia să simtă mai adânc trebuința de a face să se perpetueze și să se lase posterității geniul culturii și al artei strămoșilor noștri? – se întreba el pe bună dreptate¹².

Un aspect mai puțin cunoscut privind prezența și activitatea episcopului Melchisedec Ștefănescu în cadrul Academiei Române este acela referitor la influența pe care a exercitat-o asupra unor apropiați ai săi, în favoarea supremului nostru for de cultură. La îndemnul său, Ioan Costache Agarici, din Roman, trecea în posesia Academiei moșiile sale de la Moara Grecilor și Muntenii de Sus, de lângă Vaslui, iar Tache P. Anastasiu din Tecuci întreaga sa avere. În baza acestor donații Academia Română, a înființat mai multe școli profesionale venind astfel în sprijinul ridicării culturale a poporului român¹³.

El însuși a dat un pilduitor exemplu făcând donații Academiei, atât în timpul vieții, cât și prin dispoziții testamentare, fapt ce-l înscrie printre cei care au îmbogățit patrimoniul nostru academic. Alături de donațiile altor clerici ortodocși români, de altfel, toți intelectuali și iubitori ai științei, biblioteca sa – una dintre cele mai bogate la vremea respectivă – și colecția numismatică au devenit un mijloc de culturalizare și un bun al tuturor.

Episcopul Melchisedec Ștefănescu și-a înscris numele cu litere de aur în cartea Academiei Române. El este cel dintâi reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române și singurul ierarh român din Regat ales direct membru titular în acest forum¹⁴.

Aici, la Academie, el s-a aflat în mediul său, îmbogățindu-și cunoștințele și dăruind din ale sale altora.

Locul său la Academia Română nu a fost „*o simplă conveniență politică sau greșeală de adresă. I se cuvenea lui în toată puterea cuvântului. În episcopul Melchisedec strălucea munca literară, iar ca academician va rămâne cu tot dreptul în panteonul nostru național!*”.

Pr. conf. dr. ALEXANDRU M. IONIȚĂ

10. x x x *Analele Societății...*, tomul IV (1881-1822). Secțiunea I, București, 1882, p. 78.

11. Preot lector univ. Alexandru M. Ioniță, *op. cit.*, p. 278.

12. *Ibidem*, p. 278-279; x x x *Analele Societății...*, tomul V (1882-1883). Secțiunea I, București, 1884, p. 19-21.

13. Preot lector univ. Alexandru M. Ioniță, *op. cit.*, p. 289.

14. *Ibidem*, p. 290; † Arhiereul dr. Veniamin Pocitan Ploieșteanul, *op. cit.*, p. 170.

IZVOARE ALE CULTURII ANTICE

– Influențe externe și contribuții autohtone în spațiul carpato-dunăreano-pontic –

Năzuința de a cunoaște, manifestată din cele mai vechi timpuri sub toate formele și în toate domeniile, constituie una din trăsăturile esențiale ale societății omenești. Din această aspirație, generată de nevoile materiale și spirituale ale oamenilor, s-au născut și s-au dezvoltat științele care au stat la baza formării culturii fiecărui popor.

Începând cu mileniul al IV-lea î. d. Hr. legăturile comerciale dintre diferite populații au contribuit la lărgirea orizontului geografic, fiecare cu particularitățile sale, credințe și obiceiuri diferite.

Mesopotamia antică întreținea legături comerciale cu Persia, Armenia, Anatolia, Kurdistan, Liban, Cipru, Siria, Egipt și India. La popoarele antice din Mesopotamia, mai ales la babilonieni, s-au conturat diferite concepții despre planeta Pământ, cu implicații geografice, legate de dezvoltarea astronomiei și a matematicii. Pământul era înfățișat de învățații din Babilon sub forma unui disc, iar lumea era alcătuită din cer, uscat și apă.

În paralel cu afirmarea științelor, dezvoltarea filosofiei face să se nască cea mai veche creație narativă. Cu un mileniu și jumătate înainte de poemele homerice, pe vremea când apele Tigrului și Eufratului nu se împreunaseră încă – pentru ca într-o singură albie, cea a "*Shat-El-Arab*"-ului să se verse în Golful Persic – în Mesopotamia, "*țara dintre cele două fluvii*", scribii babilonieni scriau pe plăci de lut ars, în ciudata lor scriere cuneiformă, cea dintâi epopee a lumii, Epopeea lui Ghilgameș, ale cărei izvoare se pierd în negura celui de al III-lea mileniu înainte de Hristos.

Epopeea, care cântă vitejiile și suferințele lui Ghilgameș, legendarul rege al Urukului, avea să-și ia locul de cinstă în faimoasa bibliotecă a regelui asirian Assurbanipal, la Ninive. Ea constituia pentru Asia Occidentală ceea ce aveau să fie poemele homerice pentru Grecia celui dintâi mileniu înainte de Hristos.

Vechii egipteni, care au format cu mai bine de trei milenii î.d. Hr., pe cursul inferior al Nilului, unul dintre primele state sclavagiste cunoscute de istorie, Egiptul antic, și-au format un orizont geografic destul de larg pentru mijloacele tehnice de atunci, în pofida relativei "*izolări geografice*" a văii Nilului, încadrată de pustiuri.

Egiptenii, primii exploratori ai Africii, și-au îndreptat atenția mai ales spre sud, în amonte, spre valea Nilului. Cu cel puțin 3.000 de ani î.d. Hr., Nubia – regiune situată mai sus de prima cataractă a Nilului – este menționată ca posesiune egipteană de unde se aduceau sclavi și vite. Cu ajutorul acestora și cu o tehnologie, nedescifrată încă în întregime, se ridicau piramide și alte edificii, rămase unice în istoria antichității și a omenirii.

În perioada Regatului vechi, egiptenii navigau cu vase cu pânze și cu vâsle în "*Marea cea Mare*" (Marea Mediterană) și de-a lungul țărmului african. Se reali-

zează astfel schimburi comerciale intense între Egipt și insula Creta – direct sau prin intermediul porturilor siriene.

Situată în calea unor importante căi maritime, Creta întreține relații comerciale cu Egiptul, Siria, insula Cipru – care, în jurul anului 1.700 î.d. Hr., făcea parte din Imperiul lui Hammurabi din Babilon –, cu Sicilia, Sardinia, Italia meridională, cu "Libia" (pe atunci toată Africa de Nord) și în special cu Grecia miceniană.

Cu puțin timp înainte de anul 1.400 î.d. Hr. insulele din Marea Egee au suferit un tragic cataclism natural, erupțiile vulcanice și seismele distrugând multe localități.

Au trecut milenii până când au fost descoperite (în 1894) ruinele celui mai vechi oraș al Europei. Descoperirile arheologice au scos la iveală urme materiale care atestă faptul că străvechiul Cnossos a fost cel mai important centru al civilizației minoice sau cretano-miceniene. Arhitectura, frescele, tăblițele scrise și ceramica au adus dovada existenței unei culturi materiale înfloritoare cunoscută în mileniile III-II î.d.Hr. de statul sclavagist timpuriu constituit în insula Creta, precum și mărturii despre contribuțiile vechilor cretani la cunoașterea Mediteranei și a ținuturilor din jurul acesteia.

Istoria antichității consemnează contribuțiile importante la lărgirea orizontului geografic și implicit la dezvoltarea cunoașterii și ale altor popoare.

China – care a creat în antichitate una din cele mai înfloritoare civilizații a avut unul dintre cei mai de seamă călători din toate timpurile – Chang Chien, de numele căruia se leagă descoperirea "drumului mătăsii".

India, la rândul ei, întreține în a doua jumătate a mileniului I î.d.Hr., legături cu ținuturi îndepărtate, cu Mesopotamia, cu țările din Asia Mică etc.

Descoperirile geografice ale vechilor perși au stat în strânsă legătură cu expedițiile militare. Pe la mijlocul secolului al VI-lea î.d. Hr., perșii, conduși de regele Cyrus al II-lea, au început expediții de cucerire a multor țări situate în Podișul Armeniei, în Asia Mică și în Mesopotamia, după care s-au îndreptat spre nord. Consemnând expediția lui Darius împotriva sciților (514-515 î.d. Hr.) – cu care prilej va ajunge până pe teritoriul Daciei – Herodot ne oferă primele informații sigure și mai ample despre dacii (geții) de la gurile Dunării.

*

Marile culturi materiale din paleolitic sunt reprezentate și în spațiul carpatodunăreano-pontic, acesta încadrându-se în marea arie culturală a Europei Est-Centrale și Sud-Estice. În paleoliticul mijlociu, cultura materială aparținând omului de tip Neanderthal (Cultura Musteriana) se răspândește în întreg spațiul menționat, fapt atestat de vestigii arheologice provenind din numeroasele așezări, descoperite în peșteri și pe terasele unor înălțimi sau pe malurile râurilor mari.

În mileniul al III-lea î.d. Hr., urmând altor valoroase culturi, care s-au succedat fără întrerupere în spațiul carpatodunărean, în sud-estul Transilvaniei și în sud-vestul Moldovei apare *Cultura Cucuteni*, care se extinde spre răsărit până la Nipru, reprezentând una din cele mai interesante și strălucite mărturii neolitice europene.

În mileniiile III-II î.d. Hr. societatea umană din spațiul carpato-dunăreanopontic traversează neoliticul superior și perioada de tranziție la Epoca Bronzului.

Noile ocupații de bază din neolitic: cultivarea primitivă a plantelor (grâul, orzul ș.a.) și creșterea animalelor duc la înfiriparea unei vieți din ce în ce mai stationary. De-a lungul văilor și pe terasele râurilor sunt amenajate locuințe, grupate în așezări, întărite prin șanțuri de apărare. În planul organizării sociale, neoliticul se caracterizează prin înflorirea gintei matriliare, care, spre sfârșitul perioadei începe să cedeze, treptat, locul gintei patriliare. Apare tribul, ca formă superioară de organizare socială. Numeroasele triburi care populează în neolitic spațiul carpato-dunărean aparțin, din punct de vedere etnic, grupului preindo-european.

Perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului (2.500 - 1.800 î.d. Hr.) vine cu transformări profunde prilejuite de progresul local, dar și de impulsul dat de triburile nou venite din est, nord-est și sud. Pătrunderea în valuri succesive a unor triburi indo-europene, nord-pontice, în spațiul carpato-dunărean duce la dezmembrarea vechilor culturi neolitice, fără a elimina însă fondul cultural și elementul etnic autohton, stabilit aici de milenii.

Metalurgia bronzului – originară din Orient – pătrunde prin ținuturile sud-estului european în regiunile carpato-dunărene la începutul mileniului II î.d. Hr. Din bronz (inițial rar și prețios) sunt făurite cu precădere arme, podoabe și obiecte de cult, iar ulterior și unelte.

În această perioadă au loc schimburi intense cu lumea helladică și miceniană, care influențează pozitiv cultura bronzului mijlociu carpato-danubian.

Odată cu definitivarea indo-europenizării triburilor carpato-dunărene, începând cu epoca bronzului (1.800-800 î.d. Hr.), se poate vorbi despre locuitorii acestor regiuni, ca despre strămoșii tracilor.

Culturile materiale¹ caracteristice epocii bronzului din spațiul carpato-dunărean formează, în ansamblul lor, o unitate din punct de vedere al trăsăturilor materiale, etnice, al manifestărilor culturale și spirituale.

Ca urmare a unei evoluții locale, între Munții Apuseni, Mureș și Tisa apare și se dezvoltă *Cultura Otomani*, reprezentând o adevărată verigă de legătură între Europa Centrală și cea de Sud-Est.

Pe plan spiritual asistăm la adorarea forțelor naturii, la idolatrie solară, astrală; se răspândește cultul soarelui, pe obiecte apar frecvent simboluri solare, iar ornamentele pictate sunt înlocuite de motive geometrice, incizate sau încrustate în lutul vaselor. Alături de ritul înhumării (practicat din neolitic), începe să se răspândească și incinerarea.

Drept rezultat al sintetizării bronzului în regiunile centrale și estice carpato-dunărene și a unei puternice influențe nord-pontice, ia naștere *Cultura Nouă*, răspândită în Moldova, Muntenia de nord-est și Podișul Transilvaniei, care constituie o punte de legătură între epoca bronzului și cea a fierului. Cultura Nouă este

1. Noțiunea de "cultură" este folosită aici în înțelesul arheologic, referindu-se la totalitatea vestigiilor materiale și spirituale păstrate, prin intermediul cărora poate fi reconstituită imaginea comunității omenești din epoca respectivă. Numele este dat, în general, după localitatea în care respectiva cultură a fost identificată pentru prima dată.

importantă prin aceea că transmite tradiția bronzului tracic culturii primei epoci a fierului (Hallstatt).

Metalurgia fierului, apărută în secolele XIV-XIII î.d. Hr. în Asia Mică – în regatul hitit – se răspândește în sec. XII î.d. Hr. spre spațiul carpato-dunărean pe două căi: peste Caucaz, prin ținuturile din nordul Mării Negre și prin Marea Egee – Grecia – Valea Dunării, pătrunzând după anul 800 î.d. Hr. (sec. 8 î.d. Hr.) și pe teritoriul vechi traco-getic. Uneltele de fier (cunoscute izolat în spațiul carpato-dunărean cu două-trei secole înainte), contribuie la creșterea considerabilă a productivității muncii în toate ramurile de activitate, accelerând într-un ritm necunoscut până atunci dezvoltarea societății umane.

În perioada 800-300 î.d. Hr. se încheie în sud-estul european procesul de delimitare a ariilor etnice, lingvistice și culturale dintre traci și illiri, ocazie cu care din masa tracilor se desprind triburile geto-dace².

În spațiul carpato-dunărean au loc o serie de transformări sociale. Familia patriarhală se fărâmițează în familii monogame. Legăturile gentilice încep să-și piardă din însemnătate; obștea sătească sau teritorială se impune treptat ca formă principală de organizare socială, fapt care a constituit premisa îndepărtată a formării statelor. Așa cum atestă izvoarele istorice, în perioada mileniilor III-I î.d. Hr., în spațiul carpato-dunăreano-pontic nu se poate vorbi de organizări statale autohtone – excepție făcând Regatul Dac, întemeiat târziu, pe la mijlocul sec. I î.d. Hr. și care, după cronicarii vremii, a constituit un strălucit exemplu în întreaga regiune.

La începutul secolului VII î.d. Hr., în regiunile carpato-dunărene, pătrund influențe ale sciților³ – stabiliți încă de la sfârșitul veacului anterior în ținuturile nord-pontice. Elemente ale culturii lor, puternic marcată de civilizația orientală și cea elenică, contribuie în mod activ la îmbogățirea civilizației autohtone.

În a doua jumătate a sec. VI î.d. Hr. coloniștii din Milet, urmași de dorienii din Heracleea Pontica (ea însăși colonie a Megarei), ridică pe țărmul Mării Negre mai multe cetăți – Istros (Histria), Tomis, Callatis ș.a., care întrețineau relații strânse atât cu lumea greacă, cât și cu cea asiatică. Centre ale civilizației grecești implantate în lumea geto-dacă, cetățile din bazinul pontic au avut o influență puternică asupra culturii locale. Între noii veniți și autohtoni se stabilesc legături

2. Homer vorbește în *Iliada* de un conducător de triburi carpato-dunărene numit, se pare, Rhesos, care, atras de lumea aheo-miceniă, ar fi ajuns până la Troia "... uimind pe toată lumea prin prestanță și prin bogăția podoabelor sale de aur".

3. *Sciții* – popor nomad de neam iranian, stabilit între sec. VII-IV î.d. Hr. în ținuturile nord-pontice, purtător al unei culturi "puternic marcată de civilizația orientală...".

Trebuie spus că în Persia, bogata zestre a tradițiilor se păstrează chiar după câteva secole de la pătrunderea Islamului. Asprelor interdicții ale legii lui Mahomed, care nu putea cultiva amintirea unor eroi "închinători ai focului", persanii le-au rezistat cu o tenacitate pilduitoare în istoria culturii mondiale.

Aceste tradiții, care povesteau despre șahi – înțelepți înconjurați de filozofi și artiști, de războinici viteji, de domnițe frumoase, de ctitorii orașelor și palatelor strălucitoare, din care se păstrau atâtea urme – dobândiseră o faimă ce străbătuse dincolo de hotarele lumii persane.

De menționat că bine-cunoscutele "1001 de nopți" – perla epică a lumii arabe – au fost împrumutate și ele din fondul hindo-persan.

complexe (economice, politice, culturale și religioase), care au permis influențe reciproce durabile.

În operele literare și istoriografice grecești (Sofocle, Herodot, Tucidide), apar primele informații despre geți, populația autohtonă a ținuturilor Dunării de Jos.

Patru secole mai târziu, aceleași triburi din spațiul carpato-danubian, vor fi consemnate și de izvoarele latine (Strabon, Horațiu, Vergiliu) sub numele de daci.

Pe la mijlocul sec. V î.d. Hr. începe trecerea triburilor geto-dace de la sud și sud-est de Carpați la cea de a doua epocă a fierului (Lathènne). Desfășurarea trecerii este lentă, astfel că generalizarea procesului de formare a culturii Lathènne geto-dace pe întregul teritoriu locuit de daci are loc în perioada 300 î.d. Hr. – 100 d.Hr.

În pofida unei evoluții ușor diferite în spațiu și timp, cultura Lathènne geto-dacă, rod al evoluției culturii materiale hallstattiene locale, puternic influențată de factori externi, este unitară și se caracterizează printr-o profundă originalitate și vitalitate. Sinteză autohtonă, ea a permis geto-dacilor să adauge un capitol propriu la istoria civilizației umane în epoca antică.

Între 100 î.d. Hr. și 106 d.Hr. – **”perioada clasică a civilizației geto-dace”** – a avut loc cristalizarea unor mari uniuni tribale și trecerea la societatea împărțită în clase sociale: nobili (tarabostes), oameni liberi (comati) și sclavi.

Pe la mijlocul sec. I î.d. Hr. unind triburile geto-dace, din regiunile intracarpatică și extracarpatică, Burebista pune bazele statului centralizat dac. Centrul puterii politice și militare, al vieții culturale și religioase, se mută din regiunea sud-carpatică în interiorul arcului carpatic, zonă mult mai ușor de apărat în cazul unor atacuri externe.

Cam în aceeași perioadă, cetățile grecești de la țărmul Mării Negre acceptă, după o îndelungată rezistență, dominația romană. Odată cu statornicirea controlului asupra litoralului pontic Roma cucerește și ocupă treptat ținuturile învecinate Daciei. În felul acesta se accentuează penetrarea diferitelor elemente ale civilizației romane în teritoriile locuite de daci.

În fața iminenței pericolului roman, în timpul domniei lui Decebal (87-106 d. Hr), are loc accelerarea procesului de centralizare a statului dac. Autoritatea regelui dac se întinde asupra Transilvaniei, Banatului, Olteniei și dincolo de versanții estici ai Carpaților Orientali. Acesta inițiază un vast program de construcții civile și militare, îndeosebi în regiunea Munților Orăștiei, din sud-vestul Transilvaniei.

În Munții Orăștiei, în jurul cetății de la Grădiștea Muncelului (identificată ca Sarmizegetusa Regia, capitala lui Burebista și Decebal), pe o suprafață de peste 200 km², este ridicat un complex sistem de așezări civile și de fortificații, rod al unei îndrăznețe concepții edilitare și strategice.

Valoarea strategică a tuturor acestor fortificații a fost demonstrată prin faptul că, atât în primul, cât și în cel de al doilea război dacic, armatei romane – cea mai mare și mai înzestrată forță militară a vremii – i-a trebuit de fiecare dată un an întreg pentru a le cuceri.

Dezvoltarea culturii Lathènne geto-dace, curmată de cucerirea romană, își continuă evoluția în regiunile periferice, neocupate de legiunile Romei, până la începutul epocii migrațiunilor.

Așa cum consemnează istoria, "*perioada clasică a civilizației geto-dace*" se încheie în anul 106 d.Hr., odată cu sfârșitul celui de al doilea război dacic și ocuparea Daciei de către romani.

Încă din primii ani după cucerirea Daciei, din ordinul împăratului Traian este întreprinsă *colonizarea organizată și masivă a noii provincii cu elemente romane sau romanizate, aduse din toată lumea romană* ("*ex totum orbi romano*" – cum relatează Eutropius), din peste 20 de provincii. Activitatea economică se dezvoltă într-un ritm și cu o intensitate necunoscută înainte. Drumuri pietruite străbat provincia în toate direcțiile; se întemeiază orașe, târguri, castre și fortificații. Descoperirile arheologice au dovedit, cu rare excepții, că majoritatea orașelor și târgurilor din Dacia Romană s-au dezvoltat pe vetrele așezărilor dacice mai vechi. Sunt cunoscute, pe teritoriul Transilvaniei, Olteniei și Banatului, peste 400 de asemenea așezări.

Romanizarea, care a cuprins atât cultura materială, viața economică și socială, cât și cultura spirituală, a fost deplină. Limba latină populară, singurul mijloc de înțelegere comună a diferitelor componente etnice ale provinciei, s-a impus la toate nivelele. În urma contopirii elementului autohton cu cel roman se constituie populația daco-romană de limbă latină, componentă determinantă în procesul formării poporului român.

În anul 271 d.Hr., sub presiunea atacurilor popoarelor migratoare și ale "*dacilor liberi*"⁴, împăratul Aurelian dispune – în vederea întăririi graniței dunărene a imperiului – retragerea armatei romane din Dacia. Cadrele administrative, negustorimea bogată, marii proprietari de pământ – legați prin poziția socială de existența stăpânirii romane – se retrag la sud de Dunăre. Majoritatea populației însă, puternic și ireversibil romanizată, rămâne pe loc.

Retragerea romană marchează pe teritoriul vechii Dacii sfârșitul orânduirii sclavagiste, epoca următoare fiind caracterizată de existența obștilor sătești (*Comuna vicinală*), formă de organizare social-politică a populației autohtone, în absența unei autorități statale efective.

Sfârșitul stăpânirii romane în Dacia nu a însemnat și încetarea legăturilor dintre populația daco-romană și romanitatea sud-dunăreană, astfel încât în următoarele trei secole, cât timp imperiul își va menține granița la Dunăre, procesul de romanizare a populației din Dacia va continua.

*

Informațiile scrise asupra realităților nord-dunărene din a doua jumătate a mileniului I d. Hr. sunt extrem de sărace, cronicile bizantine sau cele occidentale limitându-se numai la menționarea evenimentelor militare și a elementului etnic hegemon al acestor regiuni, și aceasta numai în măsura în care aveau tangență directă cu istoria Imperiului romano-bizantin sau a statelor occidentale.

4. "*Dacii liberi*" – triburi de daci, locuind la răsărit de Carpați și în regiunile nordice ale Daciei, zonă neocupată de romani – și-au păstrat și după anul 106 d. Hr. identitatea etnică și culturală; izvoarele istorice menționează și un rege al acestor daci "*din munți*", numit Oroles.

În condițiile lipsei precare a izvoarelor scrise, datele arheologice trec pe prim plan, în urmărirea evoluției populației daco-romane și a continuității ei pe teritoriul Daciei. Astfel este atestată incontestabil prezența neîntreruptă în spațiul carpato-dunăreano-pontic a unei populații autohtone, acum puternic romanizată, dar care și-a menținut și elemente din felul ei de viață anterior ocupației romane, în mijlocul unor populații de origine și structură variată. În același timp, preluarea de către aceasta a unor vechi tradiții provinciale romane și relațiile neîntrerupte cu lumea romano-bizantină, au permis continuarea și încheierea procesului de romanizare, iar pe plan politic au dus la concretizarea primelor formațiuni statale de tip feudal în teritoriile de naștere și formare a poporului român și a limbii române.

Prof. MIHAI LUCIAN CĂCIULEANU

Bibliografie

1. *** *Istoria României în date*, Ediție coordonată de Acad. Constantin C. Giurescu, Editura Enciclopedică Română, București, 1972.
2. *** *Enciclopedia Descoperirilor Geografice*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975.
3. *** *Epopoea lui Ghilgameș*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1966.
4. Ioan Popovici, *Pe urmele marilor exploratori*, Editura Albatros, București, 1974.
5. Firdousi, *Șah-Hamè (Cronica Șahilor)*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969.
6. Al-Hamadani, Al-Hariri, *Șezători arabe*, Editura Univers, București, 1981.

• ANIVERSĂRI-COMEMORĂRI •

IN MEMORIAM

PĂRINTELE ION BĂNĂȚEANU, FOST SECRETAR PATRIARHAL ȘI PAROHUL "BISERICII ALBE", DIN BUCUREȘTI, A TRECUT LA CELE VEȘNICE

În seara zilei de *sâmbătă*, 9 iulie 2005, ne-a părăsit, mutându-se la cele veșnice, Părintele **Ion Bănățeanu**, *fost secretar șef al Institutului Teologic Universitar din București, secretar patriarhal și paroh al "Bisericii Albe" din Protoieria II Capitală*. Prea devreme și pe neașteptate, a trecut pragul spre veșnicie, discret și plin de demnitate, așa cum a fost toată viața, după ce, înainte cu câteva ore, primise Sfânta Împărtășanie.

Vestea trecerii sale din lumea aceasta la vârsta de numai 66 de ani ne-a uimit și ne-a îndurerat pe toți cei care l-am cunoscut și care i-am fost prieteni și colegi apropiați. Căci Părintele Ion Bănățeanu a fost un preot de mare elită al Capitalei, un coleg și prieten de mare finețe sufletească, rafinament și generozitate, și un om de neîntrecută smerenie și omenie. A fost o personalitate clericală cu totul aparte, cu multă demnitate și autoritate, un iubitor de artă și frumos.

Părintele Ion Bănățeanu a văzut lumina zilei la 15 noiembrie 1938, în satul Cotești, comuna Capul Piscului din județul Argeș, din părinții Nichita și Filofteia, de profesie agricultori, creștini ortodocși, cu frică de Dumnezeu și gospodari cu dragoste de muncă, cinstiți și iubitori de semeni. Crescut în atmosfera sfântă a familiei și pe plaiurile pline de frumusețe ale Muscelului, a urmat școala primară de patru ani în satul natal Cotești, iar pe cea elementară de șapte ani în Câmpulung Muscel, apoi Școala Medie Tehnică de Construcții Agricole de trei ani, din aceeași localitate, după care, având chemare spre slujirea preoțească, s-a înscris la Seminarul Teologic din București, care a funcționat, pentru un timp, la Curtea de Argeș, apoi la București, distingându-se ca un elev cuminte, silitor și dotat cu posibilități excepționale de studiu și cu o voce frumoasă, ieșită din comun, care a constituit unul din darurile cele mai frumoase cu care Părintele Ion Bănățeanu s-a impus toată viața. După absolvirea, cu diplomă de merit, a Seminarului Teologic din București, în 1960, a urmat cursurile Institutului Teologic Universitar din București, cu pleiada strălucită de profesori, care au ilustrat atunci învățământul teologic, distingându-se ca student eminent, cu dragoste de carte și interes pentru formarea sa ca viitor slujitor al Bisericii. Și-a susținut teza de licență la Istoria

Religiilor. Dorința de studiu și de perfecționare a cunoștințelor sale teologice l-au determinat să se înscrie la cursurile de doctorat, numite pe atunci magisteriu, în 1964, la același Institut, alegându-și o specialitate pe măsura frumuseții și sensibilității sale sufletești și anume Istoria artei creștine, sub îndrumarea științifică a Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea și a renumitului profesor și savant, academicianul Alexandru Elian, specialist în bizantinologie și om de mare erudiție. Sub îndrumarea lor atentă, competentă și exigentă, Părintele Bănățeanu a întocmit strălucite lucrări de seminar, dintre care amintim: *Influența artei armenes asupra celei românești*; *Aspecte mai de seamă ale artei religioase românești și sârbești între secolele XIV și XVI*; *Contribuția lui Virgil Vătășianu la dezvoltarea studiilor de istoria artelor în țara noastră*; *Influențele artei sârbești asupra artei religioase românești*; *Biserica Sfânta Ecaterina din București*; *Țesături și broderii liturgice din Țara Românească (secolele XIV-XVIII) în lumina cercetărilor mai noi*; *Țesături și broderii liturgice din Moldova (secolele XV-XVIII) în lumina cercetărilor mai noi*; *Iconografia ca izvor al prediciei, în omiliile lui Asterie al Amasiei*; *Influența cultului creștin asupra arhitecturii bisericesti*; *Gavriil Muzicescu, reprezentant al cântării corale bisericesti*. Cea mai mare parte din aceste lucrări, întocmite sub îndrumarea științifică a conducătorilor de doctorat sau a profesorilor de la disciplinele înrudite specializării principale, au fost publicate în revistele Patriarhiei Române. Ele se disting prin documentare solidă și activitate științifică. În 1973, a susținut examenul aprofundat de admisibilitate cu o comisie alcătuită din profesori universitari: Pr. Ene Braniște, Pr. Alexandru Moisiu, Pr. Dumitru Călugăr, Iorgu Ivan, Nicolae Lungu și Pr. Dumitru Popescu, obținând media 10, urmând să-și întocmească teza de doctorat.

Din 1968 până în 1970, Părintele Bănățeanu a făcut studii de specialitate în probleme de artă creștină pe lângă Academia Ortodoxă Teologică din Sofia și a funcționat în calitate de cântăreț la Parohia ortodoxă română din capitala Bulgariei, aducând un aport substanțial, prin vocea și calitățile sale administrative, la promovarea artei religioase din comunitatea românească din această țară, însușindu-și perfect și limba bulgară.

Înapoiat în țară, a funcționat în calitate de cântăreț, apoi ca diacon la Biserica "Sfântul Silvestru" din Capitală făcând un cuplu celebru cu treimea de preoți slujitori de excepție din acel timp de la această renumită parohie. Din anul 1970 până în 1977, a funcționat ca secretar șef al Institutului Teologic Universitar din București, dovedindu-se un strălucit cancelarist și om de ordine, lăsând amprente vizibile în toate actele care ieșeau de sub semnătura sa. S-a purtat cu o eleganță și cu o omenie pe care, atât cadrele didactice, cât mai ales studenții din vremea aceea nu o vor uita niciodată.

Odată cu venirea la cârma Bisericii Ortodoxe Române a vrednicului de pomenire, Patriarhul Justin Moiescu, în 1977, Părintele Ion Bănățeanu a fost chemat să slujească Biserica noastră în calitate de secretar patriarhal. S-a bucurat de dragostea, prețuirea și aprecierea marelui patriarh Iustin Moiescu, și pentru faptul că îi lega nașterea amândurora pe aceleași plaiuri muscelene, dar mai ales

pentru calitățile sale excepționale de strălucit administrator, cancelarist cu bogată experiență, cinstea și corectitudinea sa ieșite din comun și, în mod deosebit, smerenia și omenia sa. Este greu de socotit vreodată cât bine a făcut Părintele Ion Bănățeanu preoților, doctoranzilor și studenților teologi ca și credincioșilor, în această calitate și în acest loc unde se hotărâsc destinele și viitorul multora dintre slujitorii bisericii.

Cu aceeași competență, credincioșie și cinste și-a continuat activitatea de secretar patriarhal sub Întâistătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care, apreciindu-i capacitatea, seriozitatea și cinstea, l-a păstrat în același post din 1986, când Prea Fericirea Sa a fost întronizat ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, până la 10 ianuarie 1990, când Părintele Ion Bănățeanu, la cerere, s-a retras la parohia "Biserica Albă" din protoieria II Capitală, unde funcționa din 1975, ca diacon, iar din 1984, ca preot și paroh, fiind hirotonit pe data de 15 august 1984.

În perioada în care a funcționat ca secretar al cabinetului patriarhal, funcție echivalentă cu cea de consilier patriarhal, a însoțit aproape toate delegațiile bisericești peste hotare, conduse de Patriarhul Iustin Moisescu, având în același timp și sarcina de șef de protocol, secretar personal și organizator al bunului mers al vizitelor desfășurate în străinătate. A vizitat, cu delegațiile oficiale sau ca trimis oficial la diferite întruniri intercreștine, Constantinopolul, S.U.A., Canada, Moscova, Belgradul, Sofia, Atena, Germania, Elveția, Italia, Ierusalimul.

Ca preot și paroh al Bisericii Albe, renumită parohie a Bucureștiului, unde au păstorit preoți de mare valoare, între care amintim doar pe Părinții Ioan Iliescu – Izvoarele și Dinu Provian, Părintele Ion Bănățeanu a păstrat și ridicat prestigiul acestei parohii printr-o slujire exemplară și printr-o grijă deosebită pentru menținerea bisericii într-o stare excepțională de curățenie.

Slujitor cu voce caldă și frumoasă, cu unduiri și modulații de autentică muzică bisericească, cu prestața fizică și morală, cu gust pentru artă și frumos, cu dragoste pentru muzica de cor pe care a cultivat-o, Părintele Ion Bănățeanu făcea din sfintele slujbe adevărate prilejuri de delectare și încântare sufletească, de reculegere și rugăciune. Cu pregătirea sa temeinică, teologică și cu darul frumos al vorbirii, adăuga la frumusețea slujbelor, balsamul binefăcător al cuvântului de învățătură, prin predici și cateheze ori cuvântări ocazionale de mare profunzime și calitate. Pentru toate aceste calități și pentru răbdarea de a-i sfătuși și îndruma pe credincioși, a fost foarte prețuit și iubit de enoriașii săi ca un adevărat părinte sufletesc.

Grija pentru sfântul locaș l-a făcut să se angajeze de nenumărate ori în lucrări costisitoare de reparații, renovare, curățire și păstrare în stare excepțională și a acoperișului bisericii, și a exteriorului atrăgător, dar mai ales a picturii valoroase, executată de Gheorghe Tătărăscu, și a catapetesmei și mobilierului care datează din sec. XVIII, la care a adăugat vitraliile deosebit de frumoase și soleea de marmură de Carrara, refăcând instalația electrică și stranele, păstrându-le pe toate într-o stare excelentă de îngrijire. De asemenea, a instalat două aparate de aer condiționat și un convecteur pe gaze pentru încălzire generală. Toate aceste strădanii merită evidențiate, căci aceste lucrări s-au desfășurat în vremea de tristă amintire,

când, o biserică precum Biserica Albă atrăgea mereu atenția celor care doreau ca, pe arterele principale ale Capitalei, turlele bisericilor și chiar locașurile de cult să dispară.

În anul 1990, după schimbările intervenite în societatea românească, când Biserica trebuia să se afirme tot mai mult, Părintele Ion Bănățeanu a înființat Corala preoțească, *Te Deum laudamus*, la conducerea căreia a rămas până în 1999, dovedindu-se a fi și în acest domeniu un excelent manager. Cu această corală, devenită una din cele mai bune formații bărbățești din țară, alcătuită în mare majoritate din preoți ai Capitalei și având la pupitru dirijori de renume ca: Petre Simionescu, Valentin Gruescu, Pr. Prof. Dr. Constantin Drăgușin, Prof. Dan Goea, a efectuat turnee artistice numeroase pe marile scene din țară și din străinătate, în Ungaria, Elveția, Germania, Suedia, Olanda, Norvegia, Austria, Franța și Italia. Au fost spectacole de mare răsunset, apreciate la modul superlativ de către specialiști din aceste țări și gustate de un public care umplea sălile de concert până la refuz.

La începutul anului 2000, a reînființat, din îndemnul și respectul față de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, dar și din dorința de a reînvia o frumoasă tradiție instaurată de vrednicul de pomenire, Patriarhul Justinian, *Corala preoților Capitalei*, pusă sub ocrotirea Sfântului Apostol Andrei, având ca dirijor pe maestrul Valentin Gruescu, Profesor Doctor la Academia de Muzică din București. Cu această corală a susținut numeroase concerte în București și în țară, dar, mai ales, pe cele prilejuite de întâlnirea tradițională a preoților Capitalei cu întâistătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, la zile de Anul Nou și de Paști. Membrii celor două corale, ctitorii ale Părintelui Ion Bănățeanu, își vor aduce mereu aminte cu drag și respect de președintele acestor formații care, cu autoritate, cu pricepere, cu bunătate și dragoste, cu echilibru și experiență pastorală și artistică, a reușit să creeze o adevărată atmosferă de familie, de sinceră prietenie și de pasiune pentru muzica corală bisericească și artă în general.

Pentru toate strădaniile și meritele sale în activitatea de slujire a Bisericii noastre, a fost distins cu rangul de iconom stavrofor, cel mai înalt grad pentru preoții de mir din Patriarhia Română, și a primit crucea patriarhală din partea Părintelui Iustin Moiescu și a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

De asemenea, a fost cinstit și cu alte ranguri și distincții bisericești din care amintim: Ordinul *Sfântului Mormânt*, din partea Patriarhului Diodoros al Ierusalimului, Ordinul *Sfântul Vladimir* din partea Patriarhului Rusiei, Ordinul *Sfinții Metodie și Chiril*, din partea Patriarhiei Bulgariei, Crucea în filigran a Arhiepiscopiei Atenei, cruci pectorale din partea altor personalități bisericești din străinătate.

Plecarea prea de timpuriu a Părintelui Ion Bănățeanu dintre noi, în plină putere și cu bogată experiență de muncă pastorală lasă un gol de neîmlocuit în sufletele celor dragi ai familiei sale, ale enoriașilor, ca și în cele ale prietenilor și rudelor sale și ale preoților Capitalei. El a fost un preot, un prieten și un om iubit de foarte multă lume. Bunătatea sa fără margini, dorința firească de a face binele, smerenia fără egal, echilibrul și tactul pastoral au făcut din el un adevărat și vrednic slujitor al Bisericii.

Sicriul cu trupul neînsuflețit al Părintelui Ion Bănățeanu – a fost transportat de la locuința sa, unde și-a dat obștescul sfârșit, la Biserica Albă pe care a iubit-o atât de mult – și depus în pronaos, în după-amiaza zilei de duminică, 10 iulie, a fost vegheat de către membrii familiei, de către enoriașii săi și de prietenii săi din Capitală și din țară, de toți care au venit în număr impresionant ca să se roage pentru sufletul său. În ajunul înmormântării, seara, Prea Sfințitul Episcop Dr. Ciprian Câmpineanul, vicar patriarhal, însoțit de un numeros sobor de preoți a săvârșit slujba stâlpilor, rostind și un frumos cuvânt de mângâiere.

Slujba înmormântării a fost oficiată de însuși Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în ziua de marți, 12 iulie, înconjurat de un numeros și distins sobor de preoți și diaconi, alcătuit din peste 40 de slujitori, foști colegi și prieteni ai săi. Slujba înălțătoare a adus mult balsam și mângâiere în sufletele îndurerate ale celor prezenți.

La sfârșitul slujbei a vorbit P.C. Pr. Ioan Rădulescu, protopopul protoieriei II Capitală și bun prieten al celui plecat dintre noi, care, în numele preoților din acest sector al Capitalei, i-a adus un ultim omagiu, evidențiind activitatea sa pastorală, gospodărească și culturală legată de cele două formații corale pe care le-a înființat. În numele parohiei a vorbit P.C. Pr. Paraschiva Florian, coslujitor al Părintelui Ion Bănățeanu, scoțând în evidență calitățile sale de adevărat pastor și exprimând regretul credincioșilor pentru plecarea dintre ei a păstorului lor.

Apoi a vorbit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist care, într-un frumos, cald și părintesc cuvânt de mângâiere, a evidențiat figura luminoasă a Părintelui Ion Bănățeanul, apreciindu-l ca un adevărat model de preot și om, subliniind contribuția sa la înfrumusețarea bisericii parohiale în timpuri de grele încercări și îndeplinirea cu conștiințiozitate și cu profesionalism a tuturor obligațiilor care i-au revenit ca secretar patriarhal și preot paroh și, în special, în activitatea culturală și artistică pe care a încurajat-o în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, caracterizându-l ca pe un om al echilibrului, al bunului simț, al competenței și al datoriei împlinite.

După ce întreaga asistență a intonat "Veșnica pomenire", și au înconjurat biserica, după rânduială, cu sicriul cu trupul neînsuflețit al Părintelui Ion Bănățeanu, cei prezenți l-au însoțit pe ultimul drum spre Cimitirul "Sfântul Gheorghe" Andronache din Capitală unde își doarme somnul întru așteptarea învierii.

Sunt convins că toți cei care l-au cunoscut și l-au iubit îi vor păstra o frumoasă și vie amintire, pomenindu-l cu evlavie la Sfânta Liturghie, păstrând în suflet imaginea unui adevărat preot, coleg, prieten și om de omenie.

În veci să fie pomenit și Dumnezeu să-l ierte!

Pr. prof. dr. NICOLAE D. NECULA

COMEMORAREA UNEI FIGURI BISERICEȘTI: PREOT PROF. GHEORGHE COTENESCU

În ziua de 14 februarie 2005 s-au împlinit 40 de ani de la stingerea din viață, la Câmpulung-Muscel, după o grea suferință, a Preotului Profesor Iconom Stavrofor Gheorghe Cotenescu, parohul Bisericii cu hramul "Adormirea Maicii Domnului" din comuna Stoenești – jud. Argeș.

În timpul acelor vremuri grele pentru întreaga țară, la Stoenești a avut loc trista ceremonie a înmormântării, la care au luat parte membrii familiei îndoliate, întreaga comună și mult popor din împrejurimi, din locurile în care defunctul a împrăștiat cu dărnicie cuvântul lui Hristos Mântuitorul.

Slujba religioasă a înmormântării a fost oficiată de un sobor de preoți în frunte cu Protoiereul de Muscel, împreună cu o parte din elevii și prietenii săi de o viață.

A servit cu credință altarul 53 de ani, iar prin activitatea sa rodnică și nepregătită a devenit în comuna sa un adevărat model de credință, fiind considerat, pe drept cuvânt, figura cea mai proeminentă a parohiei Stoenești.

Născut la 4 iulie 1886 în comuna Isovoarele din județul Dâmbovița ca descendent al unei familii cu veche tradiție în Muscel, urmează între 1898-1905 Seminarul de la Curtea de Argeș, și apoi pe cel Central din București, unde se remarcă în special la studiul muzicii, avându-l ca mentor pe ilustrul profesor I. Popescu-Pasărea.

Frecventează în paralel cursurile Facultății de Teologie și ale Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică, implicându-se activ în numeroase activități extrașcolare (Societatea Studenților Teologi, animator și funcționar al Ligii Culturale, secretar personal al lui Nicolae Iorga etc.) spre împlinirea idealului Marii Uniri, iar după examenul de licență lucrează ca pedagog și secretar la Seminarul Nifon din București.

Se căsătorește în mai 1912 cu Elisabeta Răuțoiu din comuna Stoenești, care la rândul său provine dintr-o străveche familie musceleană, iar în iunie 1912 este hirotonit preot pe seama parohiei Conțești-Muscel, de unde se transferă definitiv în aprilie 1913 în nou-înființata parohie Stoenești (fosta filială a parohiei Bădeni-Pământeni), slujind multă vreme în paralel în satele Stoenești și Piatra.

Aici își dedică întreaga viață și toată puterea sa de muncă – practic inepuizabilă – luminării spirituale a satului și ridicării unei noi biserici, care să înlocuiască bisericuța veche, grav afectată de vitregiile vremurilor și nepăsarea oamenilor.

În timpul primului război mondial este mobilizat ca preot confesor militar în spitale de evacuare, în spitale de contagioși, iar după armistițiul, în Regimentul 9 Vânători, o glorioasă unitate combatantă cu care ia parte la campania din Basarabia, Transilvania și Ungaria, fiind singurul preot muscelean mobilizat în ambele campanii militare (1916-1919). Meritele sale, descrise pe larg în caracterizările tuturor superiorilor săi, sunt recunoscute prin ordine și distincții militare, fiind înaintat la gradul de căpitan asimilat.

Înapoiat din război în toamna anului 1919, va dedica parohiei și vieții familiale întreg restul vieții sale, fiind răsplătit de bunul Dumnezeu cu doi băieți și o fată.

De la 1 septembrie 1919 până la 1 aprilie 1924 ocupă și postul de învățător în comuna Stoenesti-Muscel. În 1924 își dă cu succes examenul de capacitate și respectiv de maestru de muzică, fiind numit profesor de ambele muzici la seminarul din Huși în perioada 1 aprilie - 1 septembrie 1924. Ulterior se transferă la Seminarul Orfanilor de Război "Miron Cristea" din Câmpulung-Muscel (cu catedră, în paralel, și la Școala de Cântăreți Bisericești), unde profesează până la incendiul devastator din mai 1934.

Desființarea fortuită a seminarului îl obligă să preia catedra de specialitate, timp de câteva luni în 1934, la Seminarul "Chesarie Mitropolitul" din Buzău, iar doi ani de zile (1934-1936), va preda la Seminarul "Neogoe Basarab" din Curtea de Argeș.

Rezultatele obținute și bunul renume de care se bucură în sfera învățământului teologic secundar, îl recomandă pentru catedra de muzică bisericească a școlii de elită a monahismului românesc, pe care o reprezenta în epocă Seminarul Cernica, păstorit de arhimandritul Chesarie Păunescu (viitorul Mitropolit), catedră pe care o deține între septembrie 1936 - noiembrie 1940, când este îndepărtat cu brutalitate din viața didactică de către noul regim.

Din acest moment se dedică integral parohiei, până la pensionarea forțată survenită în 1959, dar respectul și prețuirea pe care i le arată succesorii săi îl ajută să continue să predice, în ciuda apăsării vârstei înaintate și a asprimii acelor vremuri.

Întreaga viață a ostenit pentru ridicarea și finalizarea noului sfânt locaș, pe o temelie turnată în 1893 pe terenul donat de viitorul său socru. Grava deteriorare a vechii bisericețe pângărite în 1916 de armata germană și suferințele la care a fost martor ocular în Marele Război l-au determinat ca să inițieze chiar pe linia frontului primele liste de subscripție, colindând după 1919 întreaga țară, cântând cu glasul duios în diferite ocazii și deteminându-i pe mulți binevoitori – cunoscuți sau necunoscuți – să contribuie financiar și material la ridicarea bisericii.

Este semnificativă în acest sens propria sa mărturie din pantahuza anului 1933: "M-aș simți ușurat de singura dorință pe care o mai râvnesc vieții de la mila Providenței, să văd ridicată pe această frumoasă vale a Dâmboviței în Stoenestii Muscelului această Biserică ocrotitoare a aducerii aminte de gloria străbună înfrățită cu lupta marelui război de reîntregire".

Temelia inițială a fost sfințită în septembrie 1929, iar timp de 10 ani de zile s-a lucrat în condițiile grelei crize economice, morale și politice prin care trecea țara.

Visul său de o viață s-a finalizat pe 8 octombrie 1939, printr-o frumoasă ceremonie de tânosire transmisă la postul de radio național, la care iau parte, printre alții, PF Patriarh Munteanu și ardeleanul Nicolae Zigre, Ministrul Cultelor.

Biserica este ridicată de antreprenori locali, frații De Nicolo, după planurile arhitectului Patriarhiei, Dumitru Ionescu-Berechet. Catapeteasma din lemn de stejar, stranele și sfeșnicele mari împărătești, toate frumos sculptate, sunt opera artistului D. Iliescu-Călinești. Pictura a fost executată de bunul său coleg și prieten de la Seminarul monahal Cernica, profesorul Octav Angheluță, ajutat de Vasile Blendea, Ion Fleșaru și Gh. Vânătoru.

Pentru meritele sale de necontestat, i se recunoaște calitatea de ctitor principal iar pe peretele vestic al pronaosului se află tabloul votiv, care îl înfățișează pe preotul Gheorghe Cotenescu împreună cu soția sa, îmbrăcată în port muscelian.

De-a lungul vieții ocupă diverse funcții în comuna Stoenști, județul Muscel și la nivel național (președinte de obști forestiere și cooperative sătești, președinte al filialei societății "Cultul eroilor", vicepreședinte al Căminului Cultural, președinte al Asociației Clerului Muscelian, funcționar al centralei Ligii Culturale din București, deputat de Muscel în parlamentul ales în 1931 în timpul guvernului Iorga-Argetoianu, membru al conducerii executive a Partidului Naționalist-Democrat condus de Nicolae Iorga etc.).

A fost un admirator, colaborator și prieten apropiat al marelui cărturar Nicolae Iorga, cu care a purtat corespondența și pe care l-a găzduit la Stoenști, sprijinindu-i – în calitate de conferențiar activitatea pe care acesta o desfășura la Universitatea de vară de la Vălenii de Munte (bun orator, este singurul muscelian invitat personal de către Nicolae Iorga să participe cu prelegeri – peste 10 conferințe pe teme muzicale în perioada 1931-1946), iar în timpul rebeliunii legionare din ianuarie 1941 doar bunul Dumnezeu îl ajută să scape cu viață din tentativa de asasinat la care a recurs o "echipă a morții" sosită special în propria sa parohie.

A publicat numeroase articole în diferite ziare și reviste interbelice, pe diverse teme și cu puncte de vedere surprinzător de actuale.

A compus, armonizat și publicat lucrări muzicale cu caracter bisericesc și laic (cea mai cunoscută fiind "Slava laudelor pe glasul VI la Slujba Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul", din lucrarea "Noul Idiomelar" tipărită în 1933 de profesorul I. Popescu-Pasărea).

Printre preoții din Muscel care au suferit din cauza prigoanei comuniste se numără și preotul Gheorghe Cotenescu, arestat preventiv în martie 1949 pentru sprijinirea "bandei teroriste" din munții Muscelului, condusă de militarul de excepție care a fost colonelul Gh. Arsenescu. Va fi condamnat și eliberat în iunie 1950, cu martiraj de 14 luni la închisoarea militară din Pitești pe care o părăsește cu sănătatea șubrezită. L-a durut cel mai mult pierderea statutului său moral în fața propriilor enoriași, alimentată de conducătorii vremelnici locali (prin abuz de putere, i se confiscă întreaga proprietate și e șantajat cu închisoarea dacă se mai opune înființării C.A.P., fiind urmărit tot restul vieții de Securitate).

Preotul Gheorghe Cotenescu a fost o pildă de înaltă cumințenie și neprihănită curățenie sufletească, care a știut să-și înțeleagă și să-și apropie semenii, indiferent de statutul lor social, acordând în permanență o atenție specială lumii celor bătuți de soartă, pe care îi privea ca pe o problemă primită spre rezolvare prin priceperea sa.

Ființă bună, blândă, modestă, nobilă și dreaptă, om de simțită gândire, de inițiativă și acțiune viguroasă – fără să aștepte acoperirea circularelor îndrumătoare – a înțeles și a știut să stăpânească totdeauna glasul destinului, cu toate vitregiile timpurilor.

În conversație era un om fermecător, adaptându-se tuturor interlocutorilor săi. Plin de altruism și abnegațiune, îmbina dulceața cântului și vorbei cu finețea ges-

turilor, bunătaea cu generozitatea. Liniștit și cumpătat, își urma cu pași siguri calea misiunii sale, din care își făcuse scop al vieții.

A iubit mult copiii, i-a îndrumat și ajutat în permanență, iar aceștia l-au îndrăgit și respectat, (printre aceștia se regăsesc mari valori ale ortodoxiei, precum patriarhii Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu, episcopii Gherasim Cristea și Eftimie Luca, arhimandriții Sofian Boghiu și Grigorie Băbuș, profesorul Ioan Rămureanu și Anton Uncu etc.).

Fericirea și-a găsit-o nu în avantaje materiale (a donat construcției noii biserici și banii puși cu greu de o parte pentru viitoarea dotă a unicei sale fete), ci în satisfacerea completă a aspirațiilor sale spirituale – în cultul adevărului, binelui și frumosului – lăsând adânci urme de înălțimi nebănuite și de pioasă însuflețire religioasă, care îl ridică pe culmile păcii divine.

Viața sa închinată binelui general nu a fost o simplă toleranță a cerului, ci o luptă permanentă, iar moartea care i-a curmat firul zilelor l-a trimis spre odihna binemeritată după atâta osteneală. Cu prețul celor 53 de ani serviți în Casa Domnului, pentru triumful dreptei credințe și al fericirii sociale, și-a câștigat pe deplin nobilă nemurire și un nume scris în cartea vieții veșnice.

Cinstită și binecuvântată să-i fie de-a pururi amintirea!

RADU PETRESCU

P.S. Întrucât se împuținează pe zi ce trece numărul celor care l-au cunoscut – direct sau indirect – și pot astfel depune mărturii necesare realizării unei monografii despre bunicul meu, îi rog din suflet, cu multă speranță, să-mi scrie pe adresa: Radu Petrescu – str. Dumitrache Banu, nr. 3, sector 2, București, tel. 021/242.60.59.

• R E C E N Z I I • N O T E • C O M E N T A R I I •

† TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. XVI, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005, 615 p.

Un nou volum, cel de al șaisprezecelea, din opera încheată sub același titlu "*Pe treptele slujirii creștine*", scrisă de Prea Fericirea Sa Teoctist, Patriarhul României, vine să vadă lumina tiparului, constituind – odată mai mult – un nou punct de referință în devenirea morală a tuturor românilor și în evoluția lor spirituală. Și în acest volum, substanța scrierilor Părintelui Patriarh se organizează ca o cronică a marilor evenimente care au marcat, pe de o parte, viața Bisericii Ortodoxe Române și, pe de altă parte, însăși starea țării în ansamblul ei, și pe care Prea Fericirea Sa le evocă în alocuțiuni, omilii și predici, unde meditația teologică gravă se împletește cu recursul la istorie, unde evocarea aniversară ia accente de cazanie, în conținut și în formă, unde reflecția socială devine lecție morală, unde referirile la politică sunt înnobilate de sensuri evanghelice și apostolice.

Materia volumului se distribuie în patru părți, unde fiecare se găsește în relație armonică cu toate celelalte și nici una nu își află expresie decât "crescând" organic împreună cu celelalte; fiecare alocuțiune, predică sau omilie, care alcătuiește țesătura părților, pare să se hrănească și să se dezvolte din materia nutritivă a tuturor celorlalte, fără însă să piară nimic din propria ei prospețime irepetabilă, din profunzimea unică a reflecției, din savoarea vie și sănătoasă a expresiei. Dacă am cântări cu măsură omenească, am spune că numai o înaltă abilitate oratorică este capabilă să coaguleze, ca într-o partitură simfonică, atâtea aspecte distincte într-o unitate în același timp diversificată și cosmicizată. Dacă însă cumpănim cu măsură divină, suntem fermecați să descoperim o subtilă comuniune inspirată de Duhul Sfânt Care ferește fiecare parte de izolare, de insularitate, dar și unitatea părților de tirania întregului; în spiritul unor vorbe ale Părintelui Stăniloae, substanța scrierilor incluse în acest volum, dar și a întregii opere a Prea Fericirii Sale, se poate defini ca o comuniune plină de bucuria unei părți de cealaltă.

Prima parte a volumului este luminată de un "*Popas Sfânt*", unde ne oprim, plecând cu toții genuchiul, pentru a aniversa 120 de ani de la dobândirea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și 80 de ani de la înființarea Patriarhiei Române. În toate momentele care au jalonat această sărbătoare, verbul inspirat al Prea Fericirii Sale Părintele Patriarh Teoctist a răsunit în recursuri competente la geografie istorică, la istorie socială și ecleziastică, în evocări expresive ale unor vremuri sumbre, unde combustia internă a curajului martiric al voievozilor, ierarhilor și tuturor înaintașilor noștri a fost întreținută de rugăciunile monahilor, ce s-au înălțat în mănăstirile de pe tot cuprinsul țării. Adresându-se Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I al Constantinopolului, prezent la această

aniversare, ca oaspete totodată și iubit și necesar, Prea Fericirea Sa Teoctist a spus, după o trecere în revistă a evenimentelor survenite în Biserica Ortodoxă Română, de la dobândirea Autocefaliei: "Acești 120 de ani de Autocefalie și 80 de ani de Patriarhat ai Bisericii noastre au fost încărcăți de evenimente care ne-au ținut în atenția dragostei și prețuirii Scaunului Ecumenic al Patriarhiei din Constantinopol și a celorlalte Biserici din lume". Aceste cuvinte, dar și multe altele pronunțate de Părintele Patriarh cu ocazia acestei mari aniversări, definesc *in nuce* însăși ființa, misiunea și idealurile actuale ale Bisericii noastre: primind, acum un veac și aproape jumătate, semnele neatârnării din partea Tronului Patriarhal al "Bizațului de după Bizaț", ea nu a încetat o clipă să slujească ecumenismul, dialogul, pacea, dragostea și unitatea creștină, ființa umană cu valorile și aspirațiile ei. Această de neuitat Sesiune solemnă a Adunării Naționale Bisericești închinată dublei aniversări a redefinit, prin alocuțiunile vibrante ale Patriarhului tuturor românilor, dimensiunile și obiectivele Bisericii Ortodoxe Române, ca "atlet" al implicării viguroase și dinamice într-o Europă – neapărat creștină! – aflată în proces de prefacere, primenire și regenerare, unde România creștină are de rost cuvântul său apăsător.

La 7 februarie 2005, întreaga suflare românească a înconjurat cu dragoste filială pe "Părintele" neamului nostru de pretutindeni, care a împlinit vârsta de nouăzeci de ani. Puțin s-a referit Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Teoctist la sine, în cuvântul său de la Sfânta Liturghie oficiată cu ocazia sărbătoririi sale: aceeași binecunoscută simplitate, aceeași modestie, aceeași uitare de sine, ba chiar același umor sfântos, când vine vorba de propria sa persoană! Cuvântul său nici nu ar ști să strălucească mai deplin, decât izvorând din simplitatea sa părintească și caldă, proprie unei îndelungate vieți monahale petrecută doar în Hristos și în slujirea fidelă și necondiționată a fiilor săi spirituali: românii de pretutindeni. De aceea, cuvântul rostit de Părintele Patriarh nu s-a referit atât la sine, cât la veșnica sa profesiune de credință – Ortodoxia, istoria, identitatea și valorile naționale, limba și cultura românească, încrederea sfântă în destinul poporului său. *"Ne-am păstrat credința – a spus Prea Fericirea Sa la momentul aniversar de nouăzeci de ani de viață – ne-am păstrat identitatea națională, ne-am păstrat limba, coroana culturii și a frumuseții noastre sufletești, minunata cale de înțelegere cu lumea și cultura, pe calea versului, pe calea artei. Limba noastră sfântă ne-a dus cunoștința darurilor Duhului Sfânt, prin predica Sfântului Apostol Andrei". "Avem o istorie, avem o cultură, avem o agoniseală artistică, o moștenire care trece dincolo de hotarele timpului și ale spațiului, lăsată nouă de înaintași, de moșii și strămoșii noștri, începând cu păstrarea credinței celei adevărate, predicată de Sfântul Andrei, și terminând cu valorile noastre naționale, pe care le-au desăvârșit și în toate marile momente istorice"*.

Tot prima parte a volumului de față este dominată de grandioasa figură a Patriarhului Justinian Marina, evocată de Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Teoctist în alocuțiuni străbătute de vibrantă aducere-aminte, recunoștință, înaltă deferență și nemăsurată prețuire. În vorbele sale, neuitatul Patriarh Justinian este "patriarhul biblic", "Păstorul cel bun" din Evanghелиi, "clarvăzătorul minunat, chemat de Duhul Sfânt să slujească Sfânta noastră Biserică în decenii de grea cumpănă religioasă". Din însușirile și virtuțile sale nu a fost omis în panegiricul închinat lui de Părintele Patriarh Teoctist, nici devotamentul jertfelnic pentru slujirea lui Hristos, nici voința dârză de combatere a răului, nici înțelepciunea, nici curajul, nici spiritul inepuizabil de inițiativă, nici simplitatea monahală, nici modestia adesea jovială, nici respectul față de rânduielile Bisericii. "Tot ce noi înfăptuim

în Biserică sunt roadele cuvântului și pildei de slujire a mult regretatului Patriarh Justinian”. Lui îi datorăm, ne reamintește cu pioasă memorie Părintele Patriarh Teoctist în alocuțiunile sale cuprinse în volum, inițierea de studii și cercetări teologice, canonizarea de sfinți români, fondarea de seminarii teologice pentru monahi, restaurarea unor mari mănăstiri românești și, nu în ultimul rând, o vastă operă originală în 11 volume intitulată sugestiv *”Apostolat social”*, unde ”a înmănușiat toată frământarea sa, în efortul de păstrare a credinței ortodoxe”. Acest mare Patriarh a fost cel care ”a străpuns Cortina de Fier”, pentru a vizita Bisericile Romano-Catolice și Evanghelice din Germania, Austria și Țările de Jos; el a fost cel care a făcut din Reședința Patriarhală un lăcaș mănăstiresc, cu rânduală și prăvălie specifice; el a fost cel ce a ctitorit așezăminte de învățământ religios, unde se dobânda o amplă, solidă și diversificată instrucție; el a fost cel care a susținut necesitatea păstrării sărbătorilor bisericești, într-o epocă de ideologie atee metodică; el a făcut din fiecare mănăstire și parohie vetre de cultură și de spiritualitate. Argumentele sale teologice au triumfat și au învins opoziția ineptă și obstinată a autorităților comuniste ale vremii, până într-acolo încât a izbutit să determine statul ateu să aloce sume mari, în vederea restaurării mănăstirilor și bisericilor socotite monumente istorice și arhitectonice. *”Păstorirea Patriarhului Justinian – conchide Părintele Patriarh Teoctist – a strălucit pe bolta lumii creștine”*.

Această primă parte a volumului este, adeseori, străbătută de reflecția Prea Fericirii Sale asupra multor aspecte sociale și politice, pe care le abordează cu măiestrie, finețe, discernământ și, mai ales, în calitatea sa de ”Părinte” al țării – deschis, blând, în stare să înțeleagă, dar și să povățuiască, adresând cuvinte ce izvorăsc din tezaurul de semnificații evanghelice și dintr-un bogat fond de experiență apostolică. În viziunea sa, democrația – ca ideal pământesc – nu ar ști să se lase delimitată, decât dacă ne referim la ea și ca ideal ceresc: ea nu are numai valoarea politică, ci și evanghelică, unde fiecare se află în comuniune cu toți, unde fiecare se reclamă din reciprocitatea iubirii în raport cu aproapele, unde egalitatea șanselor este consecința iubirii lui Dumnezeu pentru toți oamenii. Nu odată, cuvântul emoționant al Părintelui Patriarh ne amintește că integrarea României în Uniunea Europeană este deja un scop pe care Biserica Ortodoxă Română, fundamentată pe moștenirea înaintașilor, și l-a înscris ca deviză pe drapelul misiunii sale mântuitoare și pentru care nu pregetă nimic din a-și oferi concursul, ajutorul și contribuția, potrivit angajamentului pe care și l-a luat la întâlnirea de la Snagov, din anul 2000, alături de celelalte culte din România.

Fundamentarea Bisericii Ortodoxe Române pe tezaurul de dorințe, așteptări și idealuri ale strămoșilor noștri se vedește, mai limpede decât oriunde în întregul volum, ori de câte ori Părintele Patriarh Teoctist militează viu – parcă copleșit de sarcina cu care l-a împovărat istoria de a împlini ceea ce a rămas neîmplinit – pentru zidirea *”Catedralei Mântuirii Neamului”*. ”Această idee a însoțit toate marile evenimente și ea exprimă unitatea noastră, identitatea noastră...”, afirmă Prea Fericirea Sa, tot ca ”Părinte” al neamului, dornic să își vadă mai curând fiii uniți încă mai strâns în jurul acestui lăcaș-simbol, în funcție de care ei își vor defini încă mai apăsător identitatea națională, esența lor istorică și ortodoxă. Deplângând cu discretă amărăciune tulburarea provocată în jurul primului proiect de amplasare a viitoarei Catedrale în Parcul Carol I, Prea Fericirea Sa anunță acum cu bucurie și speranță aflarea unui alt loc de zidire, pe fostul Deal al Arsenalului – în zona Uranus-Niță Stere, aflată azi doar într-o dureroasă și nostalgică memorie – chiar pe

”Golgota” unde au fost jertfite pe crucea zelului demolator al buldozerelor comuniste câteva din bisericile respective ale Bucureștilor. Cu finețea spiritului său teologic, asistat de Duhul Sfânt și ascuțit în rugăciuni, *Părintele Patriarh Teoctist privește noul amplasament al Catedralei nu numai ca pe o reparație a istoriei, ci mai ales ca pe o expresie a voinței compensatoare a Providenței, în perfectă logică creștină: învierea care tâșnește din însuși locul imolării și al jertfei.*

Cea de a doua parte a scrierilor Părintelui Patriarh Teoctist, incluse în acest volum și reunite sub titlul comun *”Din izvorul neseecat al Sfintei Tradiții”*, constituie o altă dimensiune a personalității complexe a autorului lor: aceea de prefațator al unor apariții editoriale care au jalonat calendarele anilor 2002-2005. Limitele teoretice obișnuite proprii termenului de ”prefață”, ”cuvânt înainte” sau ”introducere”, impuse de rațiuni spațiale, stilistice sau estetice, sunt aici debordate și ceea ce ar trebui să nu fie altceva decât o ”predoslovie” se transformă într-un eseu sau o adevărată dezbateră, unde simplul ”cuvânt introductiv” lasă loc analizelor profunde, conexiunilor erudite ce vin de pe arii culturale întinse: teologie, filosofie, istorie, arte vizuale, muzică, precum și recursurile la morală, la estetică, la critică literară și memorialistică. Condeiuul Părintelui Patriarh este mișcat de un remarcabil spirit analitic, ingenios, profund, nu odată paradoxal, pe care îl află acolo unde nu te aștepti, evocând, criticând, elogiind, aniversând, mereu cedând învățături de credință și de sensibilitate, pătrunzând cu sagacitate în miezul cărților și publicațiilor analizate și ridicându-le acestora conținutul la rang de amplă dezbateră generalizatoare, etern valabilă, de la care avem de învățat, punându-le în evidență virtuțile paradigmatică și exemplaritatea morală. Nimic nu se lasă minimalizat, redus, în aceste adevărate eseuri: nici teologia la mărunte învățături pilduitoare, nici cugetarea înaltă la abstracțiuni șablonarde, nici recursul la istorie la o evenimențialitate anecdotică, nici patriotismul la demagogie, nici finuta științifică și culturală la spiritul ieftin de almanah, de tipul ”Știați că...”. Dimpotrivă, dezbateră, fie ea amplă sau scurtă, este rodul unei reflecții serioase și responsabile, al lecturilor minuțioase, al erudiției discrete dar nedeghizate. Stilul este loial, viguros și generos, când domol, când torențial, sfidează clișeele, încadrează ideile cu prospețime și precizie. Fie că se referă la edițiile noi ale unor cărți de cult; fie la volume de curând apărute la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, din opera unor mari Părinți ai Bisericii Răsăritului, precum Sfântul Vasile cel Mare (”Omilii și cuvântări”), Sfântul Ioan Gură de Aur (”Omilii la Lazăr”) sau Sfântul Ioan Casian (”Convorbiri duhovnicești”); fie că face analiza unor lucrări elaborate de teologi români contemporani (Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, ”Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”); fie se apleacă cu pioasă deferență asupra unei opere omagiale, ca cea închinată Părintelui Patriarh Justinian de doctorul George Stan; fie că binecuvântează apariția unei mici lucrări semnificative prin densitatea și varietatea informației (Horia Alexandrescu, ”Călător la Athos – Muntele Sfânt”); fie că salută cu căldură revista *Studii Teologice* în noua sa formă și cu un conținut nou; fie că elogiază aparițiile Calendarului ”Chemarea Credinței” al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America și Canada; fie că face o magistrală prezentare ”Bibliei cu ilustrații”, spiritul analitic al Părintelui Patriarh se arată pretutindeni prezent, atent în toate direcțiile, ferm în orientări și convingeri, echilibrat în evaluări, consecvent în metodologia abordării, lucid, generos și responsabil.

În sfârșit, ultimele două părți ale volumului constituie un *”hrisov”* în care Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Teoctist a consemnat – în alocuțiuni, omilii, predici și mesaje –

numărul mare de evenimente care i-au reclamat prezența, cărora le-a răspuns cu interes și bunăvoință, făcând din fiecare un amvon de unde glasul său de "Părinte" al tuturor românilor a răsunat neostenit, făcându-se ascultat pretutindeni în țară. Sunt evenimente care, pe parcursul celui de "Al patrulea an al mileniului III" și celui de "Al cincilea an al mileniului III" – astfel sunt și titlurile acestor ultime două părți ale volumului – au exprimat adevărul incontestabil după care nimic important nu se întâmplă în țară, fără ca Biserica Ortodoxă Română, prin Înaintestătătorul ei, prin ierarhii și clerul ei, să nu fie prezentă, implicându-se cu responsabilitate, înțelepciune și dragoste în efortul comun de rezolvare a problemelor naționale, elogiind faptele bune remarcabile, dojenind cu blândețe imperfecțiunile, slăbiciunile și erorile, insuflând speranță, dând mângâiere, ocrotire și sprijin, celebrând cu bucurie și mândrie pe marii voievozi ai neamului, dar și pe cei care, de la copii la bătrâni, slujesc zi de zi și ceas de ceas Biserica, tradițiile și idealurile naționale.

Pretutindeni unde a fost prezent, cuvântul rostit de Prea Fericirea Sa a dat evenimentului respectiv o dublă semnificație: evenimentul ca apel la smerenie (prezența tuturor este expresia lucrării comune de slujire a Bisericii lui Hristos) și ca apel la responsabilitate (necesitatea comuniunii este mărturisirea nevoii de celălalt, prin rugăciune și slujire comună a Bisericii). Aceasta trebuie să fie definiția unui eveniment, ne spune Părintele Patriarh: el are loc pentru a-i chema pe toți să păzească "*unitatea Duhului întru legătura păcii*" (Efeseni 4, 3). Oriunde și-a pronunțat cuvântul, Prea Fericirea Sa a adresat aceeași chemare pasionată la "*reînnoirea cea pe dinăuntru*", indiferent de vârstă, la adoptarea unui optimism care să fie indicativul credinței și valorii sufletești: "să pornim la lucru cu mai mult curaj, cu un curaj hotărâtor, pentru că ne revine acum o misiune grea, ca aceea de la început, asemenea Apostolilor, și trebuie să ne transformăm gândurile și sufletele noastre, fiind vorba de lupta cu noi înșine". Iată de ce, cuvintele Părintelui neamului devin o emblemă: "În slujirea Bisericii, să nu cădeți niciodată în rutină!". În slujirea Bisericii, să rămânem "statornici și în credință și în învățatură și în lucrare și în realizări. Să nu ne înșele fantomele care apar și dispar. Să știm să pășim pe teren sănătos, așa cum au pășit în istorie strămoșii noștri, înaintașii noștri, și au menținut trăinicia neamului românesc, și în literatură și în artă și în credință și în poezie și în tot ce avem noi la valori nemuritoare". "Iată de ce, participând la lucrările Bisericii, trebuie să avem mai multă încredere în puterile noastre, să aplicăm mai temeinic învățătura și frumusețile Ortodoxiei și să dăm valoare cu toții, pentru că avem nevoie de un curaj asemănător cu cel al sfinților".

Fie că s-a aflat la hramuri; fie că a rostit mesaje la deschiderea sau la închiderea unor lucrări oficiale religioase sau laice; fie că a fost prezent la concertele sau la expoziții; fie că a oficiat Sfinte Liturghii și a rostit predici la diferite sărbători bisericești; fie că a comemorat mari figuri ale trecutului și aniversat mari figuri ale prezentului; fie că învățăturile sale au însuflețit începuturile de ani universitari; fie că a sfințit sau resfințit biserici; fie că s-a adresat tineretului studios, clerului, copiilor, artiștilor, bătrânilor în suferință și bolnavilor; fie că a emis Pastorale cu ocazia marilor evenimente celebrate de Biserica Ortodoxă Română; fie că a aniversat memoria marilor preoți, artiști și savanți români; fie că nu a lipsit niciodată nici de la simpozioane, nici de la conferințele de presă, nici de la lucrările Academiei Române; fie că a binecuvântat locuitorii orașelor și satelor prin care a trecut, răspunzând cu dragoste bucuriei lor de a-și primi "Părintele" spiritual; fie că a aniversat anii de vrednică păstorire ai unor înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române; ori fie că s-a bucurat de a fi oaspete copiilor sau femeilor, cu ocazia zilelor lor internaționale

– pretutindeni și în orice situație, verbul Prea Fericirii Sale nu a ostenit o clipă să vibreze pentru persoana umană, pentru iubire și comuniune, pentru afirmarea valorilor naționale și revărsarea originalității acestora în marele patrimoniu european, pentru promovarea principiilor și practicilor democrației într-o Europă reunită și înnobilită de comorile specifice fiecărei națiuni în parte. ”Persoana umană este importantă atât în fața propriei sale conștiințe, cât și în fața Bisericii, pentru că ea este coroana creației lui Dumnezeu și de aceea trebuie să fie călăuziți de o lumină sfântă, de un țel suprem, care-i dă valoare în viață”. ”Această virtute a iubirii le îmbrățișează pe toate celelalte virtuți. Iubirea risipește supărările, risipește nedreptățile, alungă atâtea alte răutăți care năpădesc în viața noastră, astfel încât, stăpânit de această virtute a iubirii și de conștiință că este ființa ieșită din mână și din suflarea lui Dumnezeu, alcătuită din trup și din suflet, omul devine, la rândul său, creator de valori în viața lui”. ”Să ne rugăm, să ne unim eforturile, pentru ca mărturia noastră să fie crezută de lume, iar învățătura noastră, învățătura Bisericii, care este învățătura lui Hristos, să biruiască răul și neînțelegerile... Împreună, să mărturisim lumii valorile noastre creștine și să arătăm adevăratul drum, care este drumul Bisericii”. ”Iar democrația, cu valorile ei înțelese și în duhul Sfântului Apostol Pavel, nu poate duce decât la rezultate foarte frumoase și pe care Biserica noastră le salută și le promovează”. ”Să ajutăm prin mijloacele noastre pastorale dezvoltarea pe mai departe a țării, pentru ca ea să se numere curând printre popoarele europene, păstrându-și însă identitatea de credință și propriile valori spirituale, aflându-se neîncetat deschisă spre cultură, spre cerințele omenirii și spre valoarea ființei umane. Biserica noastră a fost și rămâne slujitoarea păcii, dialogului și ecumenismului”.

Prof. CAMIL DĂDĂRLAT

Ispas Sabina, *Cultură orală și Informație Transculturală*, Editura Academiei Române, București, 2003.

Este îndeobște cunoscut faptul că Folclorul a fost, este și va rămâne o coordonată extrem de importantă a culturii tuturor țărilor existente pe mapamond și în mod special a culturii românești din trecut și de azi. În acest context, apariția lucrării sus menționate semnată de binecunoscuta cercetătoare Sabina Ispas – membră a Academiei Române – aduce în fața specialiștilor și a oamenilor de cultură în general, o nouă abordare a fenomenului folcloric, care își pune alte tipuri de întrebări și alte răspunsuri ”pentru unele dintre problemele folcloristici actuale” (Prefață p. 6).

Împărțită în două mari capitole cu subcapitolele respective, autoarea analizează în detaliu termenii folosiți de-a lungul istoriei în cercetările unor avizați specialiști ai folcloristicii românești și universale.

Astfel, în capitolul *Folclor și folcloristică* sunt prezentate ipotezele specialiștilor germani, slavi și cei din lumea romanică, care vehiculează 21 de definiții ale folclorului și în care se reflectă ”o multitudine de perspective teoretice reprezentând atât opiniile antropologilor, etnologilor, cât și pe cele ale folcloriștilor sau filozofilor” (p. 15).

Deși folcloriști ca: M. Barbeau, W.R. Bascam, A. Tylor, E. Voegelin, Sth. Thompson, Paul Sebillot, Fr. Sabatini, Giuseppe Cocchiara și alții, au păreri diferite cu privire la ter-

menul de "folclor", totuși, aceste supoziții converg către un singur termen care cuprinde întreaga creație populară și acela este termenul de "folclor".

La români, primul cercetător al oralității populare care a folosit termenul de folclor, a fost savantul de renume europeană, Bogdan Petriceicu Hașdeu. Contribuția sa la stabilirea conceptului de folclor a fost hotărâtoare.

După el, Ovid Densusișianu, cercetător de înaltă ținută științifică care prin lucrarea sa "*Folclorul cum trebuie înțeles*" aduce "o contribuție românească de seamă la definirea domeniilor etnologice" (p. 20).

Având în vedere că folclorul este un element de unitate și în același timp, vital în viața fiecărui membru al grupului folcloric, el trebuie "descoperit, înregistrat, prelucrat, arhivat, conservat, sistematizat sub forma tipologică, antologat și, nu în cele din urmă, oferit ca model, prin ce are mai reprezentativ, într-o valorificare științifică" (p. 31).

Conferințele de la Praga (1928), Amsterdam (1955) și Paris (1989) au întrunit specialiști din diferite țări europene care au discutat probleme stringente cu privire la "salvagardarea" folclorului și a culturilor tradiționale.

În concluzia acestui capitol, autoarea consideră că Folcloristica are o sarcină de mare răspundere cea mai importantă etapă numită "a doua viață a folclorului", anume aceea de regrupare a materialului folcloric existent în colecțiile științifice, diferit de cel în care se află folclorul genuin.

În capitolul intitulat "*Prima și a doua viață a folclorului*", sunt analizate în detaliu formele de manifestare ale creației folclorice demonstrându-se totodată valoarea estetică a acestuia, întrucât folclorul nu este numai artă, ci este și "formă estetică". În continuare, cercetătoarea arată modul cum cultura de tip folcloric oferă un răspuns direct și la obiect anxietăților timpului modern. Toate valorile tradiționale sătești organizate pe criterii de vârstă, sex, ocupații, etnii, concepții religioase etc., acum sunt prezentate în favoarea genurilor scurte, cu exprimare dominantă în registrul liric.

Sunt prezentate de asemenea punctele de vedere ale folcloriștilor Dan Ben-Amos, Alan Dundes etc., care consideră că folclorul viu, genuin nu poate fi protejat, ca atare, dar poate fi protejată suprastructura care cercetează, teaurizează și gestionează valorificarea și oferă modele de referință ca: cercetarea folcloristică, arhivele de folclor, muzeele și colecțiile etnografice.

În continuare, sunt prezentate instituțiile comunităților folclorice rurale tradiționale, cum ar fi hora satului, cetele de feciori sau fete, șezătorile etc. care trăiesc astăzi cea "de-a doua viață" pe scene improvizate, pentru festivaluri locale și regionale.

Apoi, rolul școlii și al Bisericii este scos în relief având o mare contribuție în păstrarea valorilor tradiționale morale și religioase ale satului românesc tradițional. Fenomenul folcloric este o rezultată a tuturor factorilor care acționează asupra spiritului uman și totodată exprimă nevoile grupului.

"Consumul unor producții mediocre în exces, fără un model care să fie oferit ca o alternativă, spectacole și emisiuni de televiziune făcute cu stângăcie, dominate de manierism, filme documentare realizate de-a dreptul diletant vor eroda, în continuare, cultura tradițională", scrie Sabina Ispas la pagina 44.

În capitolul *Cultură orală și informație Transculturală*, autoarea cărții ridică problema conservării valorilor culturale organizate în zone ecofolclorice, unde vor fi conservate și valorificate nu valori individuale, ci sisteme de valori care nu sunt altceva decât "folclorul".

Cercetătorul trebuie să țină seama nu numai de folclorul tradițional, ci și de cel de actualitate.

În continuare, sunt citați savanții folcloriști Arnold Von Ghennep și Claude Levi-Strauss, care, prin ideile lor au îmbogățit perspectiva cunoașterii culturii populare și toate categoriile de texte prin care ea se exprimă, precum și preocupările oamenilor de cultură români ca: Iordache Golescu, Alecu Russo, Alexandru Odobescu, Vasile Alecsandri etc., privind culegerea și cercetarea comorilor neprețuite de frumuseți originale ale poporului, care sunt creațiile populare.

A doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, este perioada în care savanții români B.P. Hașdeu, Moses Gaster, Nicolae Cartoian, urmați de Demostene Russo, Dan Simonescu, I.C. Chișimia și alții au realizat studii de referință care sunt actuale și azi.

Sunt citați în continuare folcloriști ca: Anton Pann, G.Dem. Teodorescu, D.G. Kiriac, G. Breazul, Constantin Brăiloiu și alții care prin studiile lor pertinente au adus o contribuție uriașă la cunoașterea rădăcinilor tradiționale ale culturii folclorice românești.

Tot în acest capitol autoarea insistă asupra transmiterii cărții populare ca: vechile calendare, gromovnicele, trepetnicele, Fiziologul, Floarea darurilor, Alexandria, cărțile de vise sau cronografele care au circulat în perioada medievală până la începutul secolului XX, acum au fost înlocuite cu mijloacele tehnicii moderne, audiovizuale.

Tipurile de informații pe care le prezintă autoarea sunt prezente și actuale în viața de zi cu zi a satului și orașului, de aceea se insistă asupra necesității elaborării unei noi strategii în cercetarea folcloristică actuală întrucât "modelele tradiționale românești s-au modificat, s-au îmbogățit sau chiar și-au schimbat substanța, esența, sau au trecut în fondul pasiv" (p. 61).

Capitolul *Emblema sau stereotipii. O abordare diversificată a culturilor orale.*

Și aici, autoarea prezintă pe larg noile probleme care frământă cercetătorii prezentând totodată tendința unor intelectuali formați la școala activismului cultural să elimine orice legături cu mesajul creștin al religiei practicate de locuitorii teritoriului românesc timp de aproape două milenii.

Epoca marilor descoperiri geografice – Vasco da Gama, Fernando Magelan, Nicolae Milescu etc. – deschide europenilor noi porți ale cunoașterii pe care știința actuală îi numește folcloriști, etnografi, lingviști, arheologi, geografi și care aduc dovezi importante despre culturi, civilizații, sisteme religioase, mitologii etc. extrem de fascinante.

Sunt menționate de asemenea supoziții tendențioase și superficial argumentate ale unor cercetători ca: Eric Hobsbawn și Terence Ranger precum și a autorului Dicționarului de Etnologie și Antropologie (1991) N. Belmont, cu privire la fundamentarea folclorului ca disciplină de învățământ.

Creșterea interesului pentru folclor însă este arătat a fi pornit din Germania prin apariția lucrărilor lui Wilhelm și Jacob Grimm, precum și a lucrărilor lui M. Müller, care stau la temelia istoriei contemporane a religiilor.

Forme de manifestare a Fenomenului narativ în lumea modernă.

În acest subcapitol autoarea prezintă pe scurt preocupările intelectualilor români pentru culegerea și prelucrarea povestirilor populare care ne aduc informații prețioase despre tradițiile și obiceiurile citadine de la jumătatea secolului al XIX-lea.

Între acești intelectuali sunt menționați: Timotei Cipariu, criticul muzical și scriitor Nicolae Filimon, apoi scriitorul tipograf și culegător Petre Ispirescu, precum și preotul folclorist Dumitru Furtună.

Nu este trecută cu vederea nici contribuția marelui savant Moses Gaster de acum un secol, care vorbea de o nivelare la toate popoarele în ceea ce privește literatura populară, asemănătoare astăzi cu "globalizarea", prin sistemul modern informativ (p. 84).

Un alt termen analizat de autoare este acela de "groază". "Groaza – scrie Sabina Ispas – poate fi depășită numai de către oamenii excepționali, de cei pentru care existența terestră este numai o etapă în drumul spre mântuire" (p. 84).

Arhive multimedia – Patrimoniul Imaterial

În acest subcapitol, sunt prezentate eforturile deosebite ale folcloriștilor tradiționali, Grigore Silași și Ion Mușlea la Cluj, D.G. Kiriatic, George Breazul și Constantin Brăiloiu la București, care, cu mijloace financiare modeste pun bazele culegerii și valorificării creațiilor folclorice prin înființarea Arhivei de Folclor a Societății Compozitorilor Români.

Se menționează, de asemenea, strădaniile folcloristului de prestigiu Harry Brauner de a obține Decretul nr. 136 din 5/6 aprilie 1949, privind înființarea Institutului de Folclor ca instituție de sine stătătoare și canalizată spre culegerea și valorificarea creațiilor folclorice românești.

În capitolul al doilea, intitulat *Analize neconvenționale*, are în componența sa alte două subcapitole intitulate: *Versurile de Plugușor, între descrierea tehnologiei agricole și semnificația rituală, Mărțișor, precum și Căluș și Călușar. O viziune neconvențională asupra unui ritual taumaturgic arhaic.*

În primul subcapitol, autoarea descrie pe larg prezența vegetalului în actele culturale cu valori sau funcții simbolice și rituale în timpul marilor sărbători creștine cum ar fi: Sf. Andrei, Ajunul Crăciunului și al Bobotezei, Floriile, Vinerea mare, Rusaliile etc.

O rezultantă a prelucrării vegetalului este colacul pregătit din făină de grâu curat, care are un statut aparte în cadrul ritualurilor din tradițiile europene.

Este prezentată apoi istoria și rolul taumaturgic al Plugușorului, "neafectat de procesele desacralizatoare și deritualizatoare caracteristice epocii moderne" (p. 123), precum și timpul și locurile mai însemnate unde este prezent acest tradițional ritual românesc cu funcție taumaturgică.

În subcapitolele "*Mărțișor*", *Căluș și Călușar*, cititorul face cunoștință cu diversele forme de manifestare a fenomenului folcloric românesc.

Printre aceste forme sunt menționate a fi Mărțișorul, Călușul etc.

După ce face o privire largă asupra sărbătorilor religioase la românii ortodocși și evrei, autoarea trece la descrierea pe larg a practicii "*Mărțișorului*" cu vechi rezonanțe istorice în sărbătoarea binecunoscută a poporului evreu numită Nisan, sărbătoare ce amintește de eliberarea acestuia din robia egipteană și trecerea sa prin Marea Roșie în perioada 14-22 Nisan.

Practica acestui obicei de a purta la mână, la gât, la picior, la piept, la reverul hainei, timp de 9, 12 zile a mărțișorului, este o practică ce o întâlnim și la greci, nu numai la români. "Cea mai veche atestare a obiceiului la români – scrie autoarea – datează de la începutul secolului al XIX-lea și se află în Condica limbii românești" (p. 139).

Sunt menționate, de asemenea, practicile mărțișorului din timpul lunii Martie, lună în care respectarea cu strictețe a sărbătorilor religioase premergătoare Învierii Domnului, se împletește armonios cu acest vechi obicei menționat și în lucrările de referință ale folcloriștilor I. Mușlea, Ov. Bârlea, B.P. Hașdeu și alții.

Multe din obiceiurile folclorice tradiționale românești cu adâncă semnificație religioasă ca: cinstirea Sfinților martiri, Joia mare, Moșii de iarnă, Lăsata secului etc. au fost puternice izvoare de inspirație pentru literații și dramaturgii români.

Este menționată, în acest sens, piesa lui Caragiale *Conu Leonida față cu reacțiunea*, care după părerea autoarei "eroul adevărat al acestei piese... este Lăsata secului" (p. 147).

Căluș și Călușar

Și în acest subcapitol autoarea este preocupată de rolul specialistului în promovarea modelelor cu bază creștină din sistemul tradițional românesc, de unde nu trebuie eliminat folclorul.

"Calitatea morală a omului – scrie autoarea – se perfecționează și se purifică la fiecare sărbătoare, prin ritualuri și practici conservate în cultura folclorică a grupului" (p. 148). Sensul creștin al multora dintre credințele, ritualurile și tradițiile populare românești sunt preocuparea permanentă a autoarei în acest subcapitol, unde investighează "unul dintre cele mai spectaculoase, specifice, persistente și divers exploatate ritualuri – Călușul" (p. 151).

După ce face o descriere amănunțită a acestui joc sau obicei, prezent și azi în diferite zone ale țării și legat de zilele liturgice ale Bisericii Ortodoxe, ca Rusaliile, autoarea insistă asupra semnificațiilor și funcțiilor acestui joc a cărui vechime istorică se pierde în timp și care este considerat una dintre mărcile identității românești" (p. 157).

Toți oamenii de cultură și specialiștii scot în evidență vitalitatea și constanța acestui joc care constituie caracteristicile definitorii ale acestuia cu funcție taumaturgică.

Sunt menționate în continuare personalitățile culturale române și străine ca: Dimitrie Cantemir, Romulus Vuia, Gail Kligman, Cornelia Călin, Horia Barbu Oprișan, Th. Speranția, Aron Densușianu și alții care prin lucrările lor de referință au atras atenția factorilor de decizie asupra bogăției de idei, teme și meditații a acestui ancestral obicei cu adânci rădăcini religioase și de vindecare. Iată ce scrie autoarea cu privire la funcția taumaturgică a acestui joc sau obicei: "Gravitatea sărbătorii pascale a impus o altă atitudine față de manifestările din social. Ne asumăm conștient responsabilitatea când afirmăm că ceata călușarilor taumaturgi îi reprezintă pe apostoli la Cincizecime" (p. 183).

Ajungând la finele prezentării acestei interesante lucrări ce aduce o contribuție substanțială la o nouă perspectivă a cercetării folclorice românești, considerăm că este o lucrare de referință și totodată un insistent îndemn adresat cercetătorilor de a-și reconsidera opiniile asupra fenomenului folcloric românesc în permanență viabil.

Cu argumente greu de înlăturat și folosind o bogată și diversă bibliografie de specialitate și de cultură laică și religioasă din țară și de peste hotare, lucrarea cercetătoarei Sabina Ispas se impune prin demonstrații, analize pertinente și cu modele vechi creștine de largă și impunătoare descoperire științifică. Ilustrațiile adăugate lucrării, aduc un plus de interes și profundă autenticitate acestei lucrări care este prin mesajul său folcloric și religios "o restituire a valorilor ce provin din perioada de formare a limbii și culturii române" (Postfață).

Pr. prof. dr. MARIN VELEA

Thomas K. Apostolopoulos, *Apostolos Konsta Chios și contribuția sa la teoria artei muzicale* (Ὁ Απόστολος Κώνστας ο Χίος και η συμβολή του στη θεωρία της Μουσικής Τέχνης), Atena, 2002¹

Cu peste trei decenii în urmă lua naștere la Atena (24 iunie 1970) – la recomandarea și cu binecuvântarea mitropolitului Serbion și Kozanes, Dionysios Psarianos – „Fundatia de Muzicologie Bizantină” a Bisericii Elene (Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας), unul dintre cele mai importante și mai apreciate centre de studiu ale muzicii bizantine și post-bizantine din Grecia. Primele sale roade se vor observa șapte ani mai târziu când, profesorului Gregorios Th. Stathes, șeful de astăzi al Departamentului de Studii Muzicale din cadrul Universității Naționale și Kapodistriene din Atena, va deschide seria de publicații a acestei respectabile și longevive fundații prin publicarea a trei lucrări fundamentale pentru înțelegerea culturii muzicale răsăritene de rit ortodox: *Η Δεκαπεντασύλλαβος Υμνογραφία εν τη Βυζαντινή μελοποιία - Μελέται 1* (1977), *Η Εξήγησις της παλαιάς βυζαντινής σημειογραφίας - Μελέται 2* (1979), *Οι Αναγραμματισμοί και τα Μαθήματα της Βυζαντινής μελοποιίας - Μελέται 3* (1979).

Din motive economice, între anii 1980 și 2000, Fundația nu a mai reușit să mai publice nici o lucrare. În acest interval de timp activitatea intensă a profesorului G. Stathes în cadrul Facultății de Teologie și a Departamentului de Muzică din Universitatea sus amintită, a dus la formarea unei generații noi de cercetători și muzicologi care, prin intermediul Fundației de Muzicologie, au șansa de a-și publica tezele de doctorat sub egida și îndrumarea președintelui de astăzi a Fundației, Arhiepiscopul Atenei Christodoulos și directorului ei, prof. Gregorios Stathes.

Prima dintre aceste teze – numărul 4 în seria “Studii” – poartă titlul *Apostolos Konsta Chios și contribuția lui la teoria artei muzicale* (Ὁ Απόστολος Κώνστας ο Χίος και η συμβολή του στη θεωρία της Μουσικής Τέχνης, Αθήνα 2002) și aparține lui Thomas K. Apostolopoulos².

Ucenic al lui Petros Byzantios³ și Georgios Kritos⁴, Apostolos Konsta (Kroustalla, Konstalla, Krysallas) din insula Chios a fost una dintre figurile muzicale remarcabile ale Constantinopolului de la finalul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea, despre care s-a scris extrem de puțin și care, în spațiul românesc, este aproape necunoscut. Opera sa de copist, exeget, compozitor și, mai ales, de teoretician, se situează într-o epocă măcinată de dispute între adepții vechii semiografii (între care se înscrie și Apostolos Konsta) și cei ai reformei propusă de Patriarhie la anul 1814. În același timp, să ne

1. Titlul complet este Ὁ Απόστολος Κώνστας ο Χίος και η συμβολή του στη θεωρία της Μουσικής Τέχνης. Μουσικολογική θεώρηση από άποψη ιστορική, κωδικογραφική, μελοποιητική και θεωρητική.

2. Aceasta este prima dintr-o serie de recenzii asupra lucrărilor de muzicologie bizantină apărute în cadrul Fundației sus amintite.

3. Γ. Παπαδοπούλου, *Ιστορική επισκόπησις της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής*, Αθήνα 1904, p. 204.

4. Γ. Παπαδοπούλου, *Συμβολαί εις την ιστορίαν της παρήμιν εκκλησιαστικής μουσικής*, Αθήνα 1980, p. 338 și Idem, *Ιστορική επισκόπησις...*, p. 191.

amintim că în paralel au existat anumite încercări ale unor muzicieni de aflare a unor sisteme grafice noi care să soluționeze practica muzicală orală⁵ – singura capabilă la acea dată să ducă mai departe tradiția acestei arte – și, de asemenea, să nu uităm de iminenta apariție a tiparului nou semiografic psaltic la București, câțiva ani mai târziu (1820). Opus-ul său muzical – teoretic se naște în această atmosferă în care atât melosul bizantin cât și cel de factură orientală (turcă sau perso-arabă), conviețuiesc, de multe ori pe același palier cultural, fiind deopotrivă cunoscute. Poate cel mai elocvent exemplu din spațiul românesc este cel al lui Dionysios Photeinos (1777 – 1821) care, deși mai tânăr, trăiește cam în aceeași perioadă cu Apostolos (~1767 – † 1840) și, asemeni acestuia⁶, studiază câteva dintre instrumentele orientale dar și apusene⁷. Aflați de tineri în capitala fostului imperiu, este foarte posibil să fi fost colegi în cadrul școlii Patriarhale, ținând cont de faptul că și unul și celălalt au fost ucenici ai lui Petros Byzantios⁸. De asemenea, important de remarcat că amândoi erau adevărați profesioniști, cunoscând atât muzica psaltică și pe cea laică de orientare perso-arabă (εχωτέρα αραβοπερσική μουσική) cât și terminologia aferentă, fiind profesori în două centre mari ale lumii ortodoxe: București și Constantinopol. Deși foarte tânăr – avea doar 20 de ani (1797) – Dionysios Photeinos este

5. Documentele vremii mărturisesc despre dificultatea învățării notației și, implicit, a acestei arte (Sebastian Barbu-Bucur, *Manuscrise psaltice românești și bilingve în notație cucuzeliană*, în: *Studii de Muzicologie XII*, București 1976, p. 142, nota 44). Lucrul acesta a determinat ca unii compozitori să încerce a soluționa notarea melosului bizantin printr-o altă semiografie. În acest sens a se vedea eforturile lui Agapios Peliermos (Χρυσάνθου του εκ Μαδύτου, *Θεωρητικὸν Μέγα της Μουσικής...*, *Τεργέστη* 1932, pp. LI-LII), Georgios Lesbios (ex. ms. Dionysiou 739, Athos), Petros Efesios, Paisios Xeropotamianos (ms. Xeropotamou 359, Athos), Anonimos care a scris codicele sinaitic 1477 (Stathis, Gr. Th., *I manoscritti e la tradizione musicale bizantino – sinaitica. Contributo alla storia di musica bizantina*, *Θεολογία ΜΓ'*, 1972, p. 367, nota 2) etc. Unele dintre aceste sisteme au trecut pragul anului 1814, fiind folosite, paradoxal, și de cel care a soluționat lunga tradiție a copierii manuscriselor prin tipărirea la București a primelor cărți de muzică bizantină din lume atât în noua grafie (1820, 1830) cât și în notația alfabetică: Petros Effesios (vezi spre ex. ms. gr. 722 de la BAR Buc.).

6. Apostolos Konsta cunoștea pandurida (πανδουρίδα), instrument de care se folosește în școala sa ca mijloc de predare acustică a intervalelor (Γ. Παπαδοπούλου, *Ιστορική επισκόπησις...*, p. 204).

7. D. Photeinos era bun cunoscător al taburei și kemanului, *cunoștea însă și fortopianul*, Pann, A., *Bazul teoretic...*, p. XXVII. A scris și o *Didaskalie teoretică și practică a muzicii bisericești scrisă osebit pentru instrumentul tambur și kemam...*, *Ibidem*, p. XXVII.

8. *Singur mărturiseste* – scrie Anton Pann – *că a fost ucenic dascălilor Iacov Protopsaltul și Petru Byzantiiu, căroră le-a fost și imitator*, Pann, A., *Bazul teoretic...*, p. XXVI. *Probabil că din cauza aceasta* – afirmă Εμμ. Γιαννόπουλος – *Petros Byzantios a ales [...] să plece la Iași [...]*, Εμμ. Γιαννόπουλου, *Η εύξεινος και εύκαρπος διάδοση και κελλιέργεια της ψαλτικής, στις περί του Εύξεινο Πόντο περιοχές*, Extras din *Κατηχητική Διακονία, Τιμητικός τόμος για του Καθηγητή Κωνσταντίνο Δ. Φράγκο*, Thessaloniki 2003, p. 302, nota 48, studiu republicat în *Η Ψαλτική Τέχνη. Λόγος και μέλος στη λατρεία της ορθόδοξης εκκλησίας*, University Studio Press, Thessaloniki 2004, p. 132, nota 56.

reținut de tradiția manuscrisă ca predând în capitala Vlahiei⁹. Patru ani mai târziu (1800) se pun bazele Școlii de muzică psaltică de la Kerpitz Háni – Constantinopol, loc în care Apostolos a predat peste 20 de ani și în care și-a dat dovada calităților sale didactico-pedagogice. Folosind propria metodă de exighisire, un sistem grafic destul de apropiat ca funcționalitate de cel al noii grafii, a demonstrat că ucenicii săi pot învăța atât semiografia cât și muzica bizantină în doar 18 luni¹⁰.

Acesta este, în câteva cuvinte, contextul istoric, politic și cultural în care Apostolos Konsta a trăit și creat. Autorul tezei de față Thomas Apostolopoulos, se oprește asupra operei teoretice a lui Apostolos numită *Τεχνολογία της Μουσικής Τέχνης* (*Tehnologia artei muzicale*)¹¹, încercând să descifreze una dintre cele mai dificile scrieri asupra artei muzicale post-bizantine. Demersul său impune o tratare originală a unui subiect de mare actualitate într-o perioadă de adevărată criză la nivel conceptual și teoretic. Editat cu o mare probitate științifică și un profesionalism muzicologic desăvârșit, volumul – ce numără 361 de pagini – este structurat în trei părți precedate de o amplă bibliografie din care nu lipsesc și cele trei manuscrise autografe ale lui Konsta aflate pe teritoriul României: ms. gr. 898 (Irmologhion Kalofonikon și Antologie), anul 1796 de la Biblioteca Academiei Române – București; ms. 72, Biblioteca Universitară din Iași (Doxastar al lui Petros Peloponnesios), anul 1803 și ms. gr. 1500 (Anastasimatar-Antologie), anul 1815.

Împărțită în două capitole, partea I a tomos-ului (capitolul 1: *Elemente biografice. Viața și activitatea lui Apostolos* și capitolul 2: *Scrierile lui Apostolos*) investighează aspectele biografice și formative ale lui Apostolos, opera sa muzicală și non-muzicală în cele 120 de codice autografe¹² (creația muzical-teoretică, categoriile de manuscrise în care opera sa a circulat, activitate de exeget etc.), pentru ca în partea secundă autorul să închine tratatului propriu-zis nu mai puțin de 157 de pagini grupate în trei capitole: capitolul 1. *Abordarea temei*, 2. *Structura Teoretikonului lui Apostolos* și 3. *Cuprinsul Teoretikonului*.

Un adevărat *summum* al celor mai semnificative elemente ale artei muzicale bizantine (semiografie, paralaghie, metrofonie, marile semne cheironomice, structuri modale – ehuri autentice, plagale, mediane, paraplague etc., mărturii, sistemul modulatoriu – flora-

9. *Εποίηθη παρά εμού Διονυσίου του εκ Παλαιών Πατρών της εν Πελοποννήσω Αχαΐας εβρισκομένου εν Βουκουρεστίω 1797, Ιουννίου 15...*, ms. gr. 778 (545) Biblioteca Academiei Române – București, autograf Photeinos, 15 iunie 1797. Privitor la viața și opera muzicală a lui Dionysios Photeinos, vezi teza de doctorat a subsemnatului, în curs de desfășurare, în cadrul universității Makedonias din Thessaloniki: *Μορφολογικές και συντακτικές παρατηρήσεις στο ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΑΤΑΡΙΟ του Διονυσίου Φωτεινού (1777 – 1821)*.

10. Ms. 1867, f. 95r, *Teoretikon*, anul 1820, Biblioteca Națională din Atena (Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος apud. Θωμά Κ. Αποστολοπούλου, *Ὁ Απόστολος Κώνστας ο Χιος και η συμβολή του στη Θεωρία της Μουσικής Τέχνης*, p. 40.

11. De-a lungul timpului *Teoretikonul* a fost copiat de nouă ori, inclusiv în limba turcă. Astăzi, trei dintre aceste copii sunt pierdute. Prima variantă a fost scrisă la 1800 iar ultima variantă „revăzută” ce cuprinde și un capitol despre muzica perso-arabă aparține anului 1820.

12. Peste 25.000 de file de manuscris o reprezintă muzica bizantină.

lele, fenomenul exighisirii, thesis-uri etc.), această secțiune constituie capitolul central al tezei. Dificultatea demersului epistemologic s-a datorat, în primul rând, faptului că tratatul lui Apostolos încununează un efort de concepție cristalizat de-a lungul unui mileniu în care muzicienii bizantini și post-bizantini au încercat să răspundă anumitor problematici în mod izolat și fără pretenții de exhaustivitate. Meritul lui Apostolopoulos este cu atât mai mare cu cât a reușit să analizeze sistematic și obiectiv un corpus teoretic extrem de dens și să-l relaționeze cu toate celelalte scrieri de acest gen de până la începutul secolului al XIX-lea. În același timp este demn de apreciat spiritul analitic-comparativ al acestuia în raport cu opțiunea lui Apostolos de a rămâne fidel și de a promova vechia grafie în ciuda faptului că era un bun cunoscător și al noii „sisteme”. Divergențele de „opinie” dintre triumviratul acreditat și susținut de Patriarhie de a realiza Reforma (Chrysanthos de Madyt, Chourmousios Chartophylokos și Grigorios Protopsaltes) și insistența lui Apostolos de a preda conform canoanelor „vechii sisteme”, de a exighisi și întocmi lucrări teoretice dincolo de pragul anului 1814, au oferit lui Apostolopoulos un teren fertil de investigație din care s-au născut opinii și păreri pertinente pentru o mai bună înțelegere asupra culturii muzicale bizantine de la pragul celor două veacuri.

Partea a III-a a volumului este grupată în trei capitole (1. *Exemplele muzicale ale Teoretikonului*, 2. *Theseis-urile dificile*, 3. *Aplicarea acestora pe creații cunoscute*) și prezintă exemple muzicale propuse de teoretikon și reflectate în practică, conform celor patru idiomi melodice propuse de Apostolos: Δρόμος Ταχύς, Εἰρμολογικός, Ἀργός. Exemplele aparțin compozitorilor Petros Peloponnesios, Manuel Protopsaltes, Georgios Kritos și Iakobos Protopsaltes.

Până la Chrysanthos de Madyt (1821 – *Introducere... și Marele Teoretikon* – 1834) nici un alt muzician nu a reușit să elaboreze un sistem teoretic încheșat, capabil să ofere o imagine complexă și integratoare asupra fenomenului muzical bizantin. Apostolopoulos prin exemplara analiză a *Tehnologiei artei muzicale* a muzicianului constantinopolitan ne atrage atenția că muzica psaltică nu trebuie înțeleasă doar prin exighisirile maștrilor de la începutul secolului al XIX-lea. Ca și Apostolos, muzicologul ne vorbește din interiorul mentalității prehisantice, aspect ce constituie pentru cercetătorii contemporani un punct de cotitură în abordarea muzicii vechi.

În concluzie, prin seriozitatea evidentă și ampla informație, lucrarea lui Thomas Apostolopoulos se înscrie ca o operă ce va deschide porțile unei noi etape în cercetare și care, deopotrivă, va înrăuri metodologia muzicologiei bizantine în sfera teoretică a acestei arte.

Lector univ. dr. NICOLAE GHEORGHITĂ
Universitatea Națională de Muzică – București

C U P R I N S

<i>EDITORIAL: † TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, În amintirea Părintelui Mitropolit Nicolae Bălan († 6 august 1955) – Cu prilejul comemorării a 50 de ani de la trecerea sa la cele veșnice</i>	3
--	---

PASTORALE

<i>”Doamne, întoarce-ne și arată-Ți fața și ne vom mântui” (Ps. 79, 7) Pastorală Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST la Sărbătoarea Nașterii Domnului – 2005</i>	7
---	---

VIAȚA BISERICESCĂ

<i>Lucrările Sesiunii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pe anul 2005. Sumarul Ședinței de lucru din 5-6 iulie 2005</i>	12
<i>Anexa 1: Regulament de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română</i>	121
<i>Anexa 2: a) Avortul și b) Eutanasia. Poziția oficială a Bisericii Ortodoxe Române adoptată de Sfântul Sinod</i>	129
<i>Un ilustru ierarh cărturar al Bisericii Ortodoxe Române a trecut la cele veșnice: Înalt Prea Sfințitul Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului († 29 august 2005) (Pr. Eugen Moraru)</i>	137
<i>Participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST la sărbătoarea proclamării canonizării Cuviosului Onufrie de la Sihăstria Voronei (jud. Botoșani), 7-10 septembrie 2005 (Redacția)</i>	161
<i>Lucrările Sesiunii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pe anul 2005. Sumarul Ședinței de lucru din 20-21 octombrie 2005</i>	193
<i>Anexa 1: Al II-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din România. Academia Sâmbăta, 25-28 septembrie 2005. Document final</i>	253
<i>Lucrările Sesiunii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pe anul 2005. Sumarul Ședinței de lucru din 4 noiembrie 2005</i> ...	261
<i>P. S. Episcop Dr. Laurențiu Streza al Caransebeșului, noul Mitropolit al Ardealului și Arhiepiscop al Sibiului (Redacția)</i>	292

- Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Perioada 1 iulie-31 decembrie 2005 (Secretariatul Cabinetului Patriarhal)* 310

DOCUMENTARE

- Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România (partea a II-a) (Prof. dr. Marcel Ionel Spinei)* 340
- Disputa dintre Mitropolitul Nifon al Ungrovlahiei și Mitropolitul Calinic Miclescu al Moldovei pentru primație (Pr. dr. Corneliu Zăvoianu)* 430
- Sfinte moaște dăruite de Neagoe Basarab (1512–1521) Mănăstirii Sf. Nicolae cel Nou din Koritsa-Kleitsos (Grecia) (Pr. prof. dr. Ion Chivu)* 460
- Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Romanului, ierarh al Bisericii și om de știință (Pr. conf. dr. Alexandru M. Ioniță)* 477
- Izvoare ale culturii antice (Prof. Lucian Căciuleanu)* 481

ANIVERSĂRI – COMEMORĂRI

IN MEMORIAM:

- Părintele Ion Bănățeanu**, fost secretar patriarhal și paroh al "Bisericii Albe", din București, a trecut la cele veșnice (Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula) 488
- Comemorarea unei figuri bisericești: Preot Prof. Gheorghe Cotenescu (Radu Petrescu)** 493

RECENZII – NOTE – COMENTARIU

- † TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creștine*, vol. XVI, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 2005, 615 p. (Prof. Camil Dădârlat) 497
- Ispas Sabina, *Cultură orală și Informație Transculturală*, Editura Academiei Române, București, 2003 (Pr. prof. dr. Marin Velea) 502
- Thomas K. Apostolopoulos, *Apostolos Konsta Chios și contribuția sa la teoria artei muzicale*, Atena, 2002 (în lb. greacă) (Lect. univ. dr. Nicolae Gheorghită) 507

BIBLIOTECA M.M.B.	
PROVENIENȚA	PREȚ
<i>ado</i>	<i>50 lei</i>

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE
LA EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Pe treptele slujirii creștine, vol. XVIII,
† T e o c t i s t, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Psaltirea, Aghiazmatar, Panihida
Mineiul pe lunile Februarie, Martie, Aprilie
Omilii la statui
Sf. Ioan Gură de Aur
Către iudei. Contra anomeilor
Sf. Ioan Gură de Aur
Scrisori către monahi
Sf. Anatolie de la Optina
Predici la Duminici și Sărbători și Meditații
Arhim. Sofian Boghiu
Patericul roman
Sf. Grigorie Dialogul

Materialele trimise pentru publicare și corespondența privitoare la revistă se expediază pe adresa: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Intr. Miron Cristea, nr. 9, sectorul 4, cod. 040162, București. Abonamentele se fac la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, valoarea lor depunându-se în contul RO 48RNCB504000000250025 la B.C.R., filiala sector 4, București, cu mențiunea: pentru "Biserica Ortodoxă Română", buletinul oficial al Patriarhiei Române.

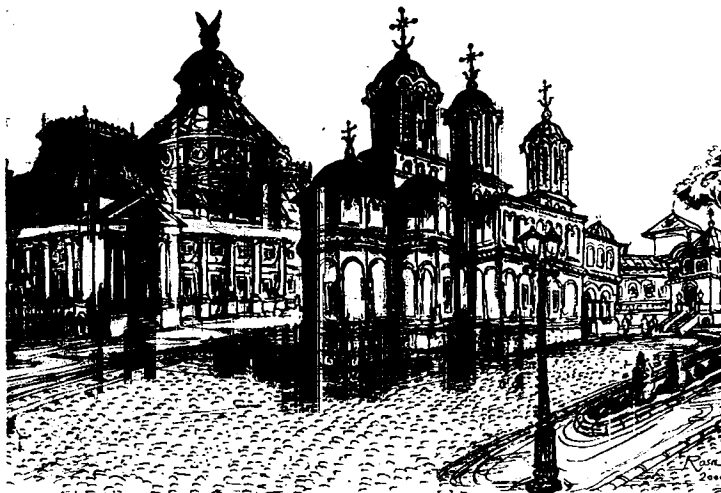
*

Opiniile sau punctele de vedere exprimate în materialele publicate (în afara celor oficiale) aparțin autorilor. Materialele nepublicate nu se restituie. Colaboratorii sunt rugați să-și păstreze copie după materialele (dactilografiate sau pe suport electronic) pe care le trimit redacției revistei "Biserica Ortodoxă Română".

Redacția: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române,
Intr. Miron Cristea 9, cod. 040162 – București, sector 4,
Tel. 00-40-21-4067191; 00-40-21-4067192; e-mail: eibmbor@rdslink.ro

Administrația: Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române,
Intr. Miron Cristea 6, cod. 040162 – București, sector 4,
Tel. 00-40-21-406.71.93; 00-40-21-406.71.94; Fax: 00-40-21-300.05.53.
e-mail: tipogr.inst.biblic@rdslink.ro; magazin@editurapatriarhiei.ro
web: editurapatriarhiei.ro

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI

